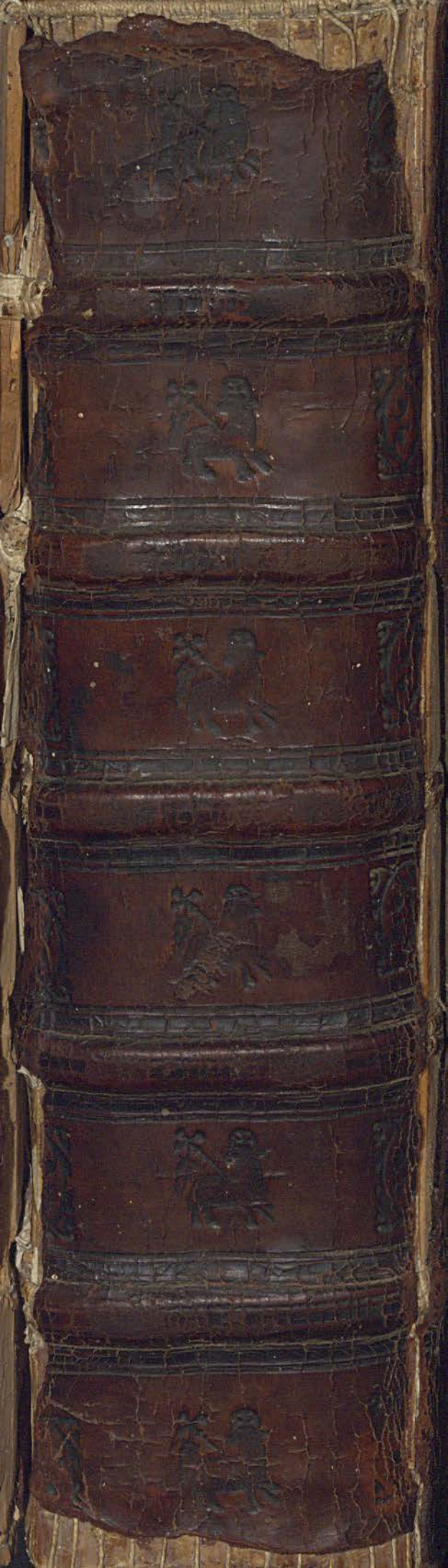

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

REVERENDI PATRIS

FRATRIS DIDACI STELLAE EXIMII VERBI DIVINI CONCIONATORIS

Ordinis Minorum, regularis obſeruantiæ, Prouinciæ ſancti Iacobi, in ſacroſanctum Iesu Christi Domini noſtri Euangelium ſecundum Lucam enarrationum

TOMVS SECVNDVS.

✝ *CHRISTO CONFIXVS SVM CRVCI.*

DOMUS LOYOLAEAE S. J.
BIBLIOTHECA

SALMANTICÆ,
Excudebat Ioannes Ferdinandus.
M. D. LXXXII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ILLVSTREM ET DOCTISSIMVM Patrem, eximiumque verbi Dei concionatorem, Didacum Stellam, Ioannis Iberi Epigramma.

Iusta suos tollit veneranda Nauarra triũphos
Te duce, perpetuum famaq; pergit opus.
Vindice te tanto, bibuliſq; tumeſcit auenis,
Digna putat tandem, ſumma per aſtra vehi.
Tuq; inſtar Pauli: nam ardenti pectore Chriſtum
Effers empyreum, pulpita ſacra terens.
Te pia Franciſci ſplendent commercia ſancti:
Te pia relligio ſoſpite ſoſpes erit.
Docta viros terret prauos tua concio, nanq;
Aſſiduo populi crimina torua premis.
Ingentis præſtas animi virtutibus, atque
Moribus, eloquio, relligione, fide.
Dulciq; permulcent animos tua verba fluentes,
Eſt tibi facundis lingua diſerta ſonis.
Hinc tot naturæ donis, hinc ſtemmate priſco
Clarus agis, tanta relligione fruens.
Sanguine præclaro natus, faſtigia laudis
Tu meruiſti, omni & culmine dignus eris.
His demum acceſſit tantoq; labore paratum
Hoc opus, eximia relligione nitens:
Hoc prompſit tanti veneranda ſcientia patris,
Et Sophia ac oris dulcia mella tui.
Atque hoc immortale decus pariet tibi ſemper,
Et tua perpetuò fama perennis erit.

SECVNDVS TOMVS ENARRATIONVM IN BEATI LVCÆ EVANGELIVM.

CAPVT X.

CHRISTVS redẽptor noſter, vt in capite precedẽti (quo, diuino aſpirante auxilio, tomum primũ abſoluimus) facile eſt videre, ſuos duodecim diſcipulos ad prædicandum miſerat, miris virtutum dotibus eos illuſtrans, poteſtatemq; faciens ampliſsimam, vt oculis hominum ſtupenda miracula proponerent: vt veritatis ab eis prædicatæ clariſsimum teſtimonium eluceret. Hi enim tanquam terræ promiſsionis ardentiſsimi fuerũt ſpeculatores. Sed cùm granum ſinapis in grãdẽ arborẽ in dies magis ac magis creſceret, culmiq; ſapientiſsimi illius Salomonis fama Chriſti redemptoris noſtri in vniuerſas illas regiones vndiq; eſſet ſparſa, ſic vt non ſolum regina illa Sabba, verum etiam multi alij in ſuorum vnguẽtorum odorem currerent, vt recumberent cum Abraham, Iſaac, & Iacob. Iam enim meſſes creſcebãt eãdoreq; induebãtur: ideo neceſſum erat, vt meſſorum numerus etiam augeretur, vt in Eccleſiæ horrea eas mitterẽt. Ideo Chriſtus vniuerſæ meſsis dominus poſtquam duodecim diſcipulos miſerat, inquit noſter Euangeliſta. *Poſt hæc autem deſignauit dominus & alios ſeptuaginta duos.* Poſt hæc, ſcilicet, poſtquam miſerat prædicatores maiores, qui erant Apoſtoli, nunc mittit minores, poſtquam Apoſtolos miſerat: deſignauit alios ſeptuaginta duos, quia ſignanter hos elegit, & ab alijs diſtinxit. Sicut Apoſtoli duodecim fuerunt iuxtà numerum duodecim tribuum Iſrael, ita iſti fuerunt ſeptuaginta duo, vt totidem gẽtibus linguarum Euangelium prædicarent. Præterea in libro Exodi legimus, quòd filij Iſrael venerunt in Helim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ. Sicut tunc ad corporis nutrimentum præparauit Deus illos fontes & palmas, ita ad refocillãdum totius mundi animas, poſt illos duodecim Apoſtolos, qui quaſi duodecim fontes aquis ſuæ doctrinæ totã terram irrigarunt, addidit dominus hos ſeptuaginta diſcipulos: vt ſcias (ſicut Apoſtolus ait,) quòd omnia in figura contingebant illis, quia multi erant crediturí, multis indigebant magiſtris. Adde etiã, quòd ſicut dominus accepit de ſpiritu Moſi, & dedit ſeptuaginta viris, qui etiam prophetauerũt, & adiuuabãt Moſem in regimine populi: ita Deus accepit de ſpiritu Ieſu Chriſti domini noſtri, & dedit ſeptuaginta diſcipulis, qui Euangelium prædicaret, & miracula facerent prophetantes, & adiuuarent Chriſtum ſaluatorem noſtrum in onere Euangelij. ¶ Vnum autem hic obſeruã-

Exod. 15.

1. *Cor.* 10.

Num. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruãdum est, quòd non desunt moderni, qui dicant, hic supersluere hanc particulã, duos, idq; astruere contendunt authoritate Græcorum codicũ in quibus septuaginta tantum scriptum est, & in eundẽ numerum dicunt, consentire Tertullianũ, Hieronymũ, Ambrosiũ, Theophylactũ, & Eusebium in primo volumine Ecclesiasticæ historiæ: quapropter dicunt Augustinum & Bedã qui septuaginta duos legunt, mendosos habuisse codices, sed mea quidẽ sententia errant, nam Epiphanius vetustissimus autor inter Græcos in fine primi tomi aduersus hereses septuaginta duos legit, & sanctus Clemens martyr tertius Pontifex post Petrum lib. 2. Apostolicarum conditionum capite quinquagesimo nono. Astipulatur etiam ijs codex Græcus Apostolicæ bibliothecæ, nimium præ se ferens vetustatem. Neq; his obstat Amrosij Hieronymi & aliorum patrum authoritas, verisimile enim est, scriptores illos breuitatis gratia pro septuaginta duobus, septuaginta citasse, quod & factum videmus in primis Mosaycæ legis interpretibus, qui cum essent septuaginta duo, nempe ex singulis duodecim tribus delecti sex, tamen ab omnibus vetustis scriptoribus sub titulo septuaginta allegantur: sic & Romani breuitatis studio centum & quinque iudices ex singulis triginta quinque tribus tres delectos, centum viros appellarunt. Sequitur.

Tert. lib. 4. contra Marcio. Hier. lib. manssi. ad Fabillam. Theophy. in Luc. Aug. lib. 2. Euang. quæst. Beda lib. 3 in Luc.

Et misit illos binos ante faciem suam. Isti septuaginta duo discipuli non sunt vocati Apostoli, quanuis Apostolus sit missus, & isti etiam missi essent a Christo ad prædicandum, quia Christus illos tantum duodecim voluit vocare Apostolos, & alios solũ discipulos nominauit, vt videantur esse duo ordines Apostolorum & discipulorũ, loco quorum est inter nos ordo Episcoporum & presbyterorum. Nam sicut in Apostolis forma est pontificum: ita in septuaginta discipulis forma est presbyterorum.

Galat. 3. Erat enim mundus peccatis plenissimus, erant (vt Paulus ait) omnia conclusa sub peccato, erat mundus oppressus tyrãnide diaboli, qui erat princeps huius mundi, &

Ioan. 12. Ephe. 2. per Christum foras eijciendus. Operabatur tunc diabolus in filios diffidentiæ, in quibus nos omnes aliquãdo fuimus. Erat mundus Sodoma & Gomorra, euntes ad si-

1. Cor. 12. mulacra multa, prout ducebamur, eramus

1. Cor. 11. imbecilles, & dormiebamus multi: ideo mittit nunc luces, quibus tenebræ pellerẽtur, mittit medicos, à quibus mũdi languores curarentur, misit fortes, à quibus fortis armatus vinceretur: deniq; mittit homines cœlestes & diuinos, à quibus infernus noster in paradisum conuerteretur. Misit (inquam) ipse etiam Christus in scriptura missus vocatur. Non auferetur sceptrũ de Iuda (inquit Iacob) nec dux de fœmore eius donec veniat, qui mittẽdus est. Et Moses. Mitte, quẽ missurus es. Et ipse qui missus est à patre, Apostolis dicit, sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et ideo isti discipuli officium habent Apostolorum, & missi dicũtur, nam missi sunt à Christo, & eodẽ spiritu repleti, & varijs linguis locuti. Sũt enim isti sancti discipuli Apostoli, medici animarum & corporũ, doctores, pastores, & reges. Nam sub hoc verbo missi, omnia officia clauduntur. Binos autem mittit boues mundum araturos, & Euangelicum semen sparsuros. ¶ Præterea quia dixerat, vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum, vt vehementius esset cum eis, voluit eos esse binos. Simul vt humilitatis essent amatores: minor enim gloria ad duos diuisa venit, quã si ad vnum integra veniret. Atq; etiã vt minus dæmonis astus, & hominum audacia, & carnis nostræ negligentia eos inuadere posset: minus enim audent pugnatores duos aggredi, quàm vnũ. Adde etiã vt intelligerent, negocium esse, ad quod vnus sufficere non posset. ¶ Demum duos *Prou.* mittit ad socialis vitæ cõmendationem, & ob mutuam consolationem, & conformitatem. Frater enim qui adiuuatur à fratre quasi ciuitas munita: atq; ad veritatis prædicandæ certiorem cõtestationem, quia in ore duorum vel trium testium stat omne verum. ¶ Deniq; vt cõcludam, binos illos *Deut.* mittit, vt mutuã in se habeant charitatẽ: nã cùm sit amor gratuitus tendens in aliũ, nõ potest nisi inter duos esse: nemo enim charitatem dicitur habere ad seipsum: innuitur enim q̃ nemo prædicationis officium *Greg.* debet habere, si charitatem ad proximum non habet. Quandoquidem sola hæc omnium virtutũ princeps & regina charitas nostris operibus vim & valorẽ tribuit. Vnde diuinus Paulus, si linguis hominum lo- *1. Cor.* quar & Angelorum, charitatem autem nõ habuero factus sum velut æs sonans, aut cimbalum tinniens. Sonat quidẽ cimbalũ, omnesq;

omnes q; conuocat, vt diuinis officijs interfint, postea verò ipsum foris remanet, cùm aliorum beneficij fuerit causa, velut anteà ferreum, atq; ęreũ factum. Ita videtur conditor, qui hac virtute nõ est decoratus, qui cùm reliquos omnes ad virtutem insectãdã prouocet, & ad Dei suauissimos amplexus alliciat, velut æs tinniens peccator & miseria plenus persistit. Vult enim Christus, vt nos qui cõcionatoris nomine & officio gaudemus, eas virtutes, quibus alios volumus insigniri, prius habeamus: præcipuè earum reginam charitatem, quę & meritum & summam perfectionem nostris operibus cumulat. Assimilatur maximè solis calor charitati, eius enim virtute procreantur herbæ, plantę q; altissimas & profundissimas radices iaciunt, arbores frondosis folijs fructus: & eius pulchritudinem conseruant, & ad expectatam maturitatẽ perueniunt. Sic charitas labori nostro meritum facit, & in virtutis semita diligenter currere facit, & deniq; sine illa (in quocunq; velis opere) non diuites & locupletes euademus. E contrario vero amor carnalis, & mundanus ignis calori similis est, qui omne quod tangit deuorat, & absumit. Ita sensualis cupido quamcunq; adeò excellentem virtutem & meritũ destruit, & in vilem puluerem, & cinerem redigit, & ita (vt sapiens ait) ignis nunquam dicit, sufficit, sic & cupido carnis, auaritiæ atq; honoris, & quicquid est mundi. Auarus enim, nunquam dicit sufficit, nec ambitiosus satiatur honoribus, nec carnalis homo delicijs, sed charitas vt solis calor: fructificat, adauget & amplificat nostra opera. Volebat igitur Christus ne fructus & meritum periret, qui ex tanto officio atq; labore poterat colligi, vt discipuli hac charitatis dote essent muniti: quandoquidẽ florentissima & pulcherrima corona eos decebat condecorare, & ideo mittit illos binos propter mutuam Charitatem & dilectionem. ¶ Expende etiàm, quòd ante faciem suam dicit, quòd mittit illos: nam sicut miserat Ioannem Baptistam præcursorem, vt præpararet corda hominum, ad suscipiendum Christum, sic istos tanquàm præcones & præcursores mittit, qui dicãt. *Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3.* Parate viam Domino, rectas facite semitas eius. Isti enim erãt serui illi missi à Domino, dicere inuitatis, vt venirent ad nuptias: & Angeli veloces missi ad gentẽ con-

Esth. 8. vulsam & dilaceratam: & veredarij illi Assueri Regis mortiferæ sententiæ reuocatores, & qui viam Domino præparant. Atq; ideo subditur. *In omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus.* Post auditionem verbi Dei, venit Christus in animam per fidem viuam, atque ideo spiritualiter est hoc intelligendum; quia in animas fidelium venit Christus inuisibiliter, in has potissimè, quæ verba Dei suscipiunt, & eius Discipulos audiunt. Nam corporaliter Christus non venit in omnem ciuitatem, & locum vbi Apostoli & eius Discipuli prædicarunt. Venit autem spiritualiter in animas audiẽtium verbum eius, habitat enim Christus in cordibus nostris per fidem, & *Ephe. 3.* hæc venit per auditum, auditus autem per *Roma. 10.* verbum Christi. Primò itaque prædicatores ante se mittit: vt audientes verbũ Dei credant populi, & postea Christus subsequatur suos prædicatores. Ante Christum ibant prædicatores, præparantes domino hospitium in cordibus hominũ. ¶ Obserua autẽ, quòd per hoc quòd ipse erat post illos iturus, vrget eos, & ponit stimulum, vt bene exequantur officium suum, scientes quòd subsequetur magister. Quando enim scit Discipulus quod magister est visurus opus suum, & quòd illud debet examinare, operatur maiori diligentia & cura. Sic contingit vt pater familias aliquando dicat agricolis, ite ad fodiendum in vinea mea, & ego ibo posteà vt videam, quã bene laboraßis. Isti agricolæ, non est dubium, nisi quòd sciẽtes Dñm vẽturũ post illos, ad videndum opus diligentiùs & solertiùs laborabunt, & non otio torpebunt: nec vbi displicebit Domino suo, laborabunt, sed vbi viderint Dominum gaudere, maximè si ipse Dominus agriculturam optimè nouerit & percalluerit, magnificè laborantes præmiaturus. Ideo Christus mittit istos, vbi erat posteà ipse venturus, vt eos animaret, & exhortaretur ad bene & fideliter exequendum officium suum, scientes Dominum illic venturum.

¶ Admonet locus iste sic viuere & operari, tanquàm qui Deum inspectorem habeamus omnium operationum nostrarũ. Omnia enim cernit oculus eius, omnia videt, omnia enim opera & verba & minimas nostras cogitationes examinabit, & in die iudicij manifestabit. Si enim in omnibus nostris operibus dignam hanc cogi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tationē haberemus, scilicet, Deum sua admirabili prouidentia omnia contemplari, in saniorem mentem rediremus, de conscientia vitaq; nostra cautiùs & consultiùs
Sopho.1. à nobis prouideretur. Quid enim miser fa-
1.par.2. cies cùm in hora mortis tuæ Dominus venerit, lucernis ardentibus ad scrutādum Ierusalem scriptum est enim. Omnia corda scrutatur Deus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Dominus itaque venturus est, ad iudicandum & discernendum inter bonum & malum, & hora qua non putas, & forsitan crastina die. Hoc enim certò scias Deum venturum, vt examinet omnia intima tui cordis & animæ penetralia. Sed quando veniet? hoc nō tibi vult dicere: nec istis septuaginta discipulis indicauit. Sciebant illum venturum: sed quando esset venturus nesciebant, nec id exprimit Euangelista. Scis etiam & tu quòd vēturus sit dominus, & ignoras quando veniet: ideo consulo, vt illud tecum prudenter reuoluas, hanc, qua nunc viuis horam, tuæ vitæ vltimam esse: obidque diligēter curandum, in Dei mandatis recto tramite persistere. Si enim indubitanter scires, illud fore, vt vnus ex tuis seruis mortem tibi habeat paratam, nonne ab omnibus & singulis præcaueres? hoc certè nullo indiger responso: atq; ita illud sit apud te indubitatum vnum ex septem hebdomadę diebus te esse interfecturum, vnaque illarum etiam si inuitum te periturum. Quid ergo erit remedij? vt te insontem & sine culpa omnibus & singulis his diebus serues tanquam vna illarum moriturum? & ita die dominica cùm primo mane surrexeris, hoc tibi futurum spera, vt in ea sis morituras, & ita paratus incede, ne laqueò & hamo absconditò capiaris. Idemque tibi erit præcauendū sequenti die & omnibus alijs. Simili appositissimo exemplo id tibi ob oculos ponam. Cùm enim cursum celerē & velocem equus est facturus, priùs eques lento gradu & pedetentim equum ducit, vt ipsam terram qua postea est transiturus oleat, & securus incedat, ne in cursu celeri cauum putet iter. Sic tu si recto tramite & fœliciter cursum tuæ vitæ velis peragere in morte, dum viuis per eam deambula, tecumq; eius memoriam deuolue, & terram olfacias, in quam citissimè eris redigēdus, mortem in vita contemplans. Sed sunt multi, hiq; non sanę mentis & cerebri, qui dominos vitæ se cogitant: & qua velint parte se posse scindere putant, esseq; in illorum potestate mortem & vitā, tanquàm si vita esset aliquod panni fragmentum, ex quo pro libito nunc tunicam, nunc pallium scinditis. Hæc mens his insanis est, & maturius iudicium hoc putant, dicentes hoc temporis mundi illecebris & voluptatibus tribuam, posteà verò facti me pœnitebit, & in meliorem statum me conuertam, cogitantes quemadmodum panni, ita & vitæ dominos esse. Sed de his infra capite duodecimo latiùs & opportuniùs dicemus. ¶ Admonet etiam locus iste prælatos, & monet illos Christus, vt postquam visitatores suos ad visitandum gregem miserint, vt ipsi etiā personaliter vadant post ipsos in omnem locum & ciuitatem quo miserunt illos, si forsitan aliqua iusta occupatione fueris impeditus, non malum iudico, vt coadiutores habeas, ad gregis onus subleuādum. Sed id memineris esse opus, vt duplici ratione tu posteà eos insequaris. Altera vt scias, qui se in ministerio habuerint: an à veritatis & iustitiæ partibus desse xerint pecuniarum ambitu, & clericum concubinarium, quia diues erat, non correxerint. Ita nimirum est iustum, vt Episcopus post illos vadat, & diligēter intueatur, quomodo in officio se exercuerint, vt ipse tanquàm caput si quod crimen perpetrauerint, eos corrigat, & supplicium de illis sumat. Altera ratio est, vt videas, qui potest visitator, cùm sacerdos quidam sit pauper & egenus, viduarum & aliorum miserorum necessitatibus consulere. Visitator quod sui muneris est, iustitiam faciet, miserias autem pauperum subleuare, potiùs diuiti & potenti Episcopo conuenit: qui etiam sua authoritate ouium defectus, & quemuis alium superbum & potentem poterit castigare. Aspice igitur tu qui Episcopi & prælati officium geris, quemadmodū
4.Reg.4. Elisęus seruum suum Giezi misit, vt adolescētem suscitaret, vtq; posteà (quod nec seruus nec baculus valuerunt) ipse Elisęus adolescentem mortuum suscitauit. Ità tu post tuū visitatorem abire debes, vt quod ipse nequiuit, tu facilè præstare poteris. Sed iam illud euenit, vel quòd nostra peccata meruerint, vt sint multi, qui hoc à tergo relinquentes, in amœniori atque iucundiori suæ diœcesis loco vitam degant, tanquàm marmoris statuæ immobiles cæteros

rosad labores mittentes. Et vtinam homines doctos simul & probos mitterent, qui & sermone & opere plurimum valerent: quemadmodum Christus, qui hos discipulos mittebat. Hi verò non nisi conductores & receptores mittunt, qui decimas colligant, marsupium & vniuersam substantiam exhauriant, & deniq; totum sanguinem ebibant, de animarum salute parum vel nihil curantes. Quam quæso rationem ouium suarum habebit Episcopus, qui cùm ipse Romæ sit, eius ouile, vel est in Hispania vel Flandria? Ouium certè sumptibus & expensis ipsi lautè & opipare viuūt nec recordantur, vt mittant aliquem concionatorem qui eas pascat, cùm nec ipsi posteà ad eas reuertantur. O quàm bonus pastor, quàm suauis prælatus est Christus: qui non discipulos mittit ad colligendos fructus, nec ad recuperandam pecuniam, sed vt Euangelium illis aperiant, & ad se conuertantur, & non solum hoc contentus etiam cùm iam misisset tot tamq; sanctos concionatores, ipse etiam post eos tendit. ¶ Illud etiam nolo sub silentio prętermittere, vt aliquando contingat hos prælatos & Episcopos ad visitandam suam diœcesim ire: meliùs tamen esset vt ad eam nunquam peruenissent: nam non eo tendunt animo, vt infirmis ouibus medeantur: nec vt fame pereuntes aliquo auxilio restaurentur, sed vt eas exenterent, & deuiscerent. Admodum similes hi prælati sunt reorum custodibus, qui damnatos & in carcere detentos visitant, non vt aliquod solatij genus eis præstent, sed vt dolorem augeant, catenas atque compedes fortiùs comprimendo. Hic enim custos libere per plateam deambulat, lautè epulatur miserorum stipendio, qui in carcerem sunt detrusi, ita nimirum sunt multi prælati, qui cùm ex re & substantia subditorum viuāt, omnemque pinguedinem & adipem ouiū exhauriant, delicijs & voluptatibus affluēt nunquam suas oues inuisunt: nisi vt prospiciant rectène suarum legum compedibus & funibus astringantur: & sic nūquam ad vllum oppidum perueniunt cui vel graues censuras vel excommunicationes non imponant: atque ita fatiùs & melius esset, vt nunquam subditi ab istis prælatis visitarentur. Alij autem sic pompatiçē & sumptuosè eos visitant, vt potiùs dānum subditis quàm commodum inferāt.

Sic ille propheta Elisęus, de quo nunc dicebamus, cùm venit ad suscitandum filium Sūnamitidis incuruauit se sicut puer ille, cùm esset vir: & sic suscitauit illum. Sic tu cùm tuos visitas, etiam si dignitate prælarus, diuitijsque sis abundans, equalem illis te debes ostendere: cum eis benignè & humiliter agens, ita vt humilitatis & benignitatis exemplum in te reluceat: vt audeant tecum loqui, suasque necessitates tanquam patrono dilectissimo pandere ac manifestare. Sed de his hactenus, vt ad contextum reuertamur. Et *dicebat illis, Messis quidem multa.* Acsi diceret, sufficeret mea prædicatio in Iudæa sed habeo *Ioan. 10.* aliam messem inter gentes, alias oues, quæ non sunt ex hoc ouili: ad quas ego non visibiliter venturus sum, ad illas ergo adducēdas, necessaria est Apostolorum & discipu- *Aug. ser. 1. de Apostol. 10.* lorum missio. Comparat autem Ecclesiā messi, quia sicut in messe nedū grana ipsa, sed & palea & stramina in aream ducuntur, vbi postmodum per triturationem & cribrationē adinuicem separātur: sic Euangelium in Ecclesia Dei omnibus prædicatur, & omnes tam boni quàm mali sunt in Ecclesia Dei, sed per tentationem distinguntur. Cùm in area triticum mundatur, cùm aliquantulum sit ponderosum ad mūdantis pedes cadit, palęq autem rapido vēto feruntur. Ita nimirū in tentatione quando boni & mali examinantur, boni ad Dei pedes proijciuntur, mali verò tanquam leuis palea vndique sparguntur. Recti nanq; & iusti, qui tentatione tanquam igne approbantur, ad Deum magis accedunt, mali autem recedunt & remouentur. Chri- *Luc. 22.* stus cùm in horto ad patrem totus suo cruore madidus feruentissima oratione oraret, ad Dei pedes cecidit, super faciem suam *Iob. 2.* orans. Sic Iob in sua tribulatione, sic & Su- *Daniel. 13* sanna, cor eius erat habens fiduciam in domino. Sic etiam ad pedes ventilantis corruit Ezechias, Rex sanctus: sic Dauid orās *Esa. 38.* dominum, cum vidit Angelum in area Iebusæi: sic etiam Iosaphat Rex cùm dixit. *1. Reg. 24* Cùm ignoremus, quid agere debeamus, *2. Para. 20.* hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. Sic fuerunt omnes Dei electi & amici ejus. Vnde Dauid in *Psal. 119* Psalmo. Ad dominum cum tribularer clamaui. Et Ionas de ventri cæte sicut granū tritici cecidit ad pedes ventilantis, in sua *Ion. 2.* angustia, & dixit. Clamaui de tribulatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne mea ad dominum, &c. Mali verò sicut palea sparguntur: & longè proijciuntur, & à Deo elongantur. Sic Saul cùm debe-
1.Reg.28 ret in sua tribulatione & angustia Deum
1.Para.10 inuocare, & illum consulere: longiùs re-
2.Par. 17 cessit à Deo, & Pythonissam consuluit.
Sic Asa Rex Iuda cùm ægrotaret dolore
Iob.24. pedum vehementissimo, non quæsiuit dominum in infirmitate sua, sed magis in medica arte est fisus. Vnde beatus Iob de peccatoribus ait. Eleuati sunt ad modicum, & non subsistent: sicut summitates spicarum
Vide Gregorium lib. 17 moral. c.6 conterentur. Aristæ ad alta prosiliunt, & grana latent: quia reproborum potentia eminet, & electorum gloria non apparet. Probos autem & rectos non respicit mundus, quia gloria eorum ad intra, mali autem sunt, qui nunc ab omnibus videntur & conspiciuntur: quique crescunt mundi oculis, & de quacunque re facilè triumphant. Hi sunt quemadmodum aristę, quę vento impelluntur: triticum autem remanet absconditum. Sed in die iudicij exibũt
Matt.13. Angeli & separabunt malos de medio, & mittẽt eos in caminum ignis. Tunc etiam congregabit Deus triticum in horreum suum, paleas verò comburet igni inextinguibili. Nunc vero in area Ecclesiæ mixtum est triticum cum palea: cognoscuntur tamen boni & mali (vt diximus) in tribulatione, & discernentur & separabuntur in vltimo die. Obserua etiam quòd licet palea non seruiat ad vsus hominum: tamẽ propter triticum seruatur. Palea enim tritico proficit, similiter & aristę, eò quòd ab æstus calore, & ab aeris intemperie illud defendit, atque conseruat. Sic mali in hoc maximè bonis prosunt, quia eos in patientia exercent, ansam & occasionem merendi præbentes. Ideo Deus (vt ait Augustinus) tolerat malos, vt per ipsos boni exerceantur, quemadmodum pater familias propter triticum noluit eradicare zizaniam. ¶Præterea in messe est vna spica grandis, alia atque alia humilis & parua: sed cùm venit messor ad secandum, paruas atque eminentes æquat, soloque prosternit: ita vt non facile posteà sit cognitu quæ nam earum in profundum, quæue in altum propagarent. Sic in huius mundi tragœdia alij potentes & magnates, alij humiles & abiecti, alij diuitijs affluentes, alij pauperie laborantes, alij prælati atque Doctores, magnanimi & excellentes, alij

Augusti. in Psalm. 63.

Matth.13

subditi, idiotæ, miseri atque abiecti, quorum memoria in populo iam sepulta & in nihilum redacta est. Sed cùm iam tandem mors inopinata & repentina venerit, vt falce acutissima vitæ tramitem & filum scindat, omnes æquales, nullo facto discrimine manebimus. Si sepulchra aperias, & attentiori consideratione id tecum volueris excogitare, non facile erit cognoscere: quis pulcher, quis diues, quis potens, quis ve pauper & abiectus fuerit: mors vtique omnia æquat. Ita Diuus Ioãnes postquam vocem illam cœlo lapsam audiuit. Beati mortui qui in Domino moriuntur, dicit se Angelum vidisse clamantem ad sedẽtẽ super nubem. Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora, vt metatur, quoniam aruit messis terræ. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram & demessuit eam. ¶Denique messem vocauit populos propter discipulorum consolationem, & vt eos confortaret. Quia si eis Christus diceret, quòd mittebat eos ad seminandum, rem tristem eis videbatur imponere: eò quod qui seminat expectat longo tempore cum patientia, qui autem metit gaudet. Vnde Esaias. Lætabuntur coram te, sicut lætantur in messe. Vt ergo discipuli non putarent, se mitti ad rem tristem, sed delectabilem: dicit quòd mittebat eos ad metendum. Sic Psal
Psal.125 mus, Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Idest quando seminant, lachrymantur quia perdunt semen, quia
1.Cor.15 quod seminatur, moritur: cùm autem metunt, exultant: quia colligunt, quod seminatum fuerat, magis auctum ac locupletatum. Igitur sicut colonus exiens ad messes lætatur, sic & vos multò alacriores ac iucundiores in mundum exire, est necesse. Demum sicut qui metit, non metit nisi ratione fructus, ità non Euangelizatur nisi, vt feratur fructus à fidelium cordibus. Hæc sola debet esse ratio prædicandi, & intentio prædicatorum referre fructus suę doctrinæ: nam non debent prę
Esa.16 dicare, vt multi faciunt nominis & famæ cupidi, vel vt laudes hominum, honores aut dignitates venẽtur, vel vt populo sint grati atque accepti. His igitur de causis populum messi assimilauit Deus. Sed nũc quid dicat de messoribus audiamus. *Operarij autem pauci.* Pauci erant prædicatores respectu totius mundi, qui erat conuertendus.

dus. Obserua, quod operarios vocat prædicatores verbi Dei: vt scias quòd non so-
Ezech.4 lum ore sed vita, moribus & exemplo, ac sudore prædicare debes. Illi qui ædi-
Ner. 4. ficabant Ierusalem, vna manu tenebant gladium, altera vero operabantur. Paulus Apostolus verbum Dei comparat gladio, cùm dicit. Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Sic prædicatores in altera manu debent habere verbum Dei, altera vero
Apoc.1. operari. Hac de causa dominus dixit
Esa.58. Esaiæ, Quasi tuba exalta vocem tuam, cur non dixit, Quasi leo, tonitru, vel quid simile? quia tuba ponitur in ore, & manibus tenetur. Sic prædicatio ore fit, & manibus sustentatur, hoc est bonis operibus. Oportet, vt ore & exemplo prædices. Vt sol etsi mense Decembri eos illumi-
net, qui Noruegiam, regionem Septentrionalem incolunt: non tamen illos calefacit: sic scientia multos, quos instituit, quid sit faciendum, non continuò ad faciendum accendit, eos attingit ad sciendum, non ad operandum. Sicut non dicitur diues, qui multas intelligit diuitias, sed qui possidet eas: sic non ille iustus est, qui scit de virtute disserere, ciusque definitionem cognoscit: sed qui illa præditus, eam colit, & exercet. Omnes trahimur, & ducimur ad scientiæ & cognitionis cupiditatem: sed danda opera, vt scientia sit cum
1.Cor.13 virtute copulata. Nullam vtilitatem consequentur in animabus, nec fructum aliquem percipient, qui non quæ docent, faciunt. Cùm infirmus videt, medicum artẽtam sibi & strictam regulam imponere, circa potus cibique sumptionem, ex altera autem parte videt medicum caponibus bene cibatum nimisque genio indulgentem, medicinam contemnit, parui pendit & nihil facit. Sic qui te audiunt egregiè & præclarè concionantem, de virtutibus rectè dicentem: contrarium tamen te facere norunt, nullatenus tuam accipient doctri-
Gen.27. nam. Caue, ne de te dici possit, quod dixit olim Isaac, Vox quidem, vox Iacob: manus autem, manus Esau. Vox iusti Ia-
Psal.50. cob, quia bona & recta prædicas, acsi esses sanctus Iacob: sed opera sunt impij Esau, & peccatoris. In Exodo præcepit Deus Mosi, vt faceret labium æneum, cum basi sua. Bene dicit labium & æneum, quia prædicatio resonans est. & simul iubet, quòd sit cum basi, hoc est cum vita sancta, sine qua labium ipsum labitur & cadit. Cùm facimus, quæ prædicamus, labium æneum sumus, simul cum basi, quæ sustentat doctrinam. Nam (vt Paulus ait) in quo alium iu-
Rom.2. dicas, te ipsum condemnas: portas enim literas propriæ damnationis: nam bene loqui, & male viuere, est se ipsum voce sua damnare. Talis opere destruit, quod ore ædificat. Vnde in Ecclesiastico habetur.
Eccle.34. Vnus ędificans, & alius destruens: quid prodest, nisi labor? Et quòd Christo hoc maximè displiceat, patet, quia Christus maledixit ficulneam, quia nõ habebat fructus, sed tantum folia verborum: & scribas
Mar.11. & Pharisæos tot maledictionibus lacessebat, quia folia verborum, sine fructu bo-
Matth.23 norum operum habebant. Benè dicebãt, sed malè operabantur: atque ideò dixit Christus populo, vt illos audirent: opera
Matth.15 autem eorum non facerent. Et alibi dixit. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Quis crederet alicui dicenti, esse viam latronibus plenam, neminem autem posse per illam transire absque expoliatione & interitu, si qui hæc monet, statim eandem viam persequeretur? Quis non hanc suspectam exhortationem haberet, hostes insequendi, cùm ab eo esset facta, qui ex parte hostiũ
Threu. 4. se tenebat? Ideo Ieremias ait. Non crediderunt Reges terræ, & vniuersi habitatores orbis, &c. Sed quia de his plura diximus in capite octauo huius: nunc vlterius procedamus, & audiamus Saluatorem. *Rogate ergo dominum messis, Vt mittat operarios in messem suam.* Non minus quàm de vitæ discrimine & periculo agitur, in eo quòd ad vos mittantur tales prædicatores, qui & vita & exemplo, simul sancta ac Catholica doctrina vos instituant, & erudiãt: & cœlestis patriæ viam rectam edoceant. Tantum hoc est negotium, tam magni põderis & momenti, vt in republica Christiana sint sancti & probi prædicatores: vt dicat Christus, & quasi nos inuitet, vt eum exoremus, summisque precibus contendamus, vt tales mittat. Quàm præclarum bonum, quanteq; excellentiæ sit ipsa salus, à nemine non cognoscitur, nisi quando ea est priuatus & destitutus. Ita suauissimus fructus qui ex cõcione colligitur, qualis sit non intelligimus: nisi cùm nobis deessent concionatores, qui eũ præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stare possent. Aliâs si ipsi deessent, veluti Arabes & Gentiles essemus. Habetur in Apocalypsi Ioannem vidisse quendã An
Apoc.14 gelum habentem Euangelium æternum, & euangelizantem super terram, & linguam, & populum. Posteà venit alius Angelus, & dixit. Cecidit, cecidit Babylon magna. Vides quomodo verbi Dei prædicatione cadit mundus? vitia corruunt, & illa meretrix cecidit, & mundus cadit, euãgelizante Angelo qui habebat Euangelium in manu sua. Et cùm diceret populis & nationibus, Timete dominum, & date illi honorem, &c. At q; ita propter tantum bonum, quod in nobis prædicatio operatur, acerbum esset supplicium vel populo vel nationi, à quibus Deus sui verbi prædicationẽ semoueret. Et sic Deus per pro-
Amos.8. phetam Amos suum populum Israel casti gans dixit, Mittam in vos famẽ, non famẽ panis, neq; sitim aquæ: sed audiendi verbũ Domini, & cõmouebuntur à mari vsq; ad mare, & ab Aquilone vsq; ad orientem circuibunt quærentes verbum Dei & non inuenient. Ideoq; Deum summis precibus exoremus, vt sui verbi nõ mittat nobis egestatẽ. Rogate ergo dominũ messis, vt mittat operarios in messem suam. Sed singula verba discutienda & obseruanda sunt.

¶Primò itaq; dicit, vt rogent: per hęc ostẽdit desiderium suum circa animas nostras: quia rogat, vt rogetur. Cùm Christus sit dominus messis, & intendat mittere operarios, nihilominus vult rogari. Primò quia licet Deus intendat aliqua facere vult vt rogemus & oremus, quia disposuit non concedere, nisi oratus vt infra sequenti capite Deo volente explicabimus. Secundò orari vult vt prædicatores mittat, vt discas quantum sit boni, quantæq; dignitatis & excellentiæ prędicatorem esse: cùm Deus orari velit vt prædicatores mittantur. Non enim Deus vult orari nisi pro magnis rebus: & ideò magnum quid est, vt Christi Ecclesia suos habeat Doctores & prędica-
1.Cor.12. tores. Et ita Paulus eos inter partes Eccle-
Ephe.4. siæ ministeriales retulit & recensuit. Sic etiam Deus propter peccata populi abstulit prædicatores, vt in Propheta Amos vi-
Ezech.3. dimus. Et Ezechieli dixit, Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus. ¶Secundò dominum messis seipsum appellat: ipse enim in quantum Deus iure creationis est omnium dominus, & specialiter hominum, etiam ratione gubernationis, prouidentialis, & per multiplicium bonorum collationem. ¶Tertiò dicit, vt mittat, quia non debent prędicatores prę-
Rom.10. dicare nisi mittantur. Ideo Paulus quòmodo prædicabunt nisi mittantur? Ostendit etiam, q̃ gratia prædicandi donum Dei est: quod precibus datur, non studio aut in-
Iacob.1. genio humano: quapropter Iacobus ait, Si quis indiget sapientia postulet à Deo.

¶Quartò operarios vocat prædicatores: quia magis opere quàm ore prædicare debent. Est enim verbum Dei gladius: qui quidem si manu non teneatur, non terret aduersarios, Vnde bonis prędicatoribus in-
Psal. quit Psalmista. Exultationes Dei in guttu re eorũ, & gladij ancipites in manibus eorum. Multi enim sunt sicut magistri cemẽtariorum, qui nihil faciũt, nisi imperare: & serò venientes plus recipiunt: & manus ad laborem serò & tardiùs mittẽtes maiorem mercedem accipiunt. Vnde præclarè Lactãtius dæmonios fecisse legimus, qui cùm Demosthenem quendam nefarium hominẽ optimæ & salutaris sentẽtiæ authorẽ fuisse cognoscerent, illã approbarunt: sed quẽdam à senatu virum probum & integrum elegerunt, cui vt eundem proferret sermonem, demandarunt. ¶Sed dimissis prædicatoribus de quibus iã diximus satis: vult Deus vt nos omnes operarij simus: & non oscitanter vitam agamus. Deus creat legentes, & operatur in nobis: tamen vult, vt nos
Philip. omnes etiam operemur. Deus (vt ait Paulus) operatur in nobis velle & perficere: tamen liberum arbitriũ cooperatur gratiæ: sic Deus operatur opera bona in nobis, vt nos etiam operemur ea. Vt quemadmodũ nauis expansis velis fœlici vento portum contingit, parum tamẽ nauclerus videtur agere, etiã si vela expansa detineat, vt vẽto impellantur, q̃ si ea contraxerit, nauis non agetur. Sic homo qui & gratia & Spiritu Dei agitur, quanuis parum agere existimetur, nihilominus agit: quoniam pandit diuinæ gratiæ arbitrij libertatem, & Spiritus sancti flatibus vela bonę voluntatis expandit, & ita arbitrium cooperatur gratię. Ideoq; opus est vt nos simus operarij, & nõ ociosi. Pater ille familias operarios misit in vineam suã, vt ibi laborarent: & dominus etiã per Ioannem dicit, operamini nõ cibũ qui perit. Cooperatores igitur sumus Dei, vt Paulus inquit. ¶Quintò dicit in messe suam:

suam: hoc est in salutem animarũ. A dhoc enim mittuntur à dño: sed ipsi conuertũt
Jerem.4. facię suã in messem alienã, idest ad tẽpora alia. Vnde Ieremias ait, custodes agrorũ facti sunt super eã in gyro. Non hominũ inquit sed agrorũ: quia tẽporalia quærunt.
1.Cor.12. Non sic Diuus Paulus qui Corinthijs dicebat. Ego nõ quæro vestra sed vos. Quãuis multi (vt idẽ Apostolus ait) operarij sunt subdoli: qui non cœlestia, sed terrena quærunt & amplectuntur. Sed mittens illos dñs ait illis. *Ite.* Ne quiescatis, Messor nanq; semper ambulat. Ne sitis in Dei itinere tardi, atque pigri. Ite inquam. Nũquid ad venandum? nunquid ad piscandum? ludẽdũ? ebriandum ve? hoc certe officium nunquam Christus sacerdotibus cõmendauit: imò vt semper orarent, & sui verbi concionem populum in Dei mandata allicerent, nõ
Ier. 51. autem vt eum dissiparent, atque destruerent. Laban cùm tondebat oues, fugit Iacob: sic cùm prælatus subditos dilacerat, fugit & recedit spiritus Dei & Deus. Expende etiam, quanta sit differẽtia in itineremalorũ & bonorũ. Alacres enim in sua
Prou.2. via tendunt impij, lętantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis: quorũ viæ peruersæ sunt, & infames gressus eorum. Illi gressus sunt infames, qui dãtur in Dei cõtumeliam, ex quibus nihil emolumenti excerpit, præterquã quòd in honoratus & dæmoni subiectus manet. Nihilominus tamen vitã alacrem degũt: cũ suam
Psal. pessimã & insatiabilẽ volũtatẽ adimpleãt. Eorum autẽ exitus infœliciss imus & lamẽtatione dignus est: quandoquidẽ suorũ laborũ præmiũ miseram atq; ęternã mortẽ expectãt. Ideò Spiritus sanctus per Sophoniã Prophetã clamat, dicẽs. Vlulate habitatores pilæ. Pila enim mortariũ est, quo grana quatiũtur atque molũtur: quo nimirũ significatur, mundũ hunc mortariũ esse, in quo boni & mali quatiũtur. Eo tamẽ discrimine vt quãtò magis bonos ictibus cõcutias, eo fortiores & cãdidiores reddantur: mali vero veluti gallæ (ex quibus atramentum cõficitur) nigriores & deteriores euadũt: siquidẽ suos omnes labores in ęternã tormenta conuertunt. Boni vero euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua. In itinere flebant, sed vide fructum laboris, veniẽtes autẽ veniẽt cum exultatione portantes manipulos suos. Sed quomodo mittit eos. *Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* A postolis dixit Christus, quod mitte bat eos sicut oues inter lupos: nunc vero istis septuaginta dicit, quod mittit eos sicut agnos inter lupos, quia agni filij sunt ouium: & discipuli Christi, filij spirituales fuerunt Apostolorum. Sed nunc illud volo diligenter aduertas, quàm præclarè Deus officium aucupis exerceat: vt potequi venaturus lupos, agnos mittat. Multos enim tyrannos (qui & vita & moribus lupos simulabant) his teneris agnis aucupatus est. Nunquid non videtur tibi lupus rapax Saulus, cũ petebat Epistolas Damas-
Actor. 9. cũ, vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres vinctos perduceret in Ierusalẽ? Dei autem benignitate hic patientissimus agnus fuit factus, ita vt dixerit, dñe quid me vis facere? Vide dexteræ excelsi mutationem, vt lupos conuertat in agnos: ita vt
Esai. 11. illud Esaiæ adimpleretur. Habitabit lupus cũ agno. Sed illud dolendum, multos iam prælatos qui deberent oues esse, sicut Apostoli, & multos sacerdotes qui deberent esse agni velut Christi discipuli, lupos rapaces effectos esse: qui non solum lanam ouium teguntur, earundem q; lacte & pinguedine nutriũtur, sed animas ouium per negligentiam & scelera tam vitã destrunt & labefactant. Verum Christus istis ouibus & agnis (quales Christi Apostoli & discipuli erant) vniuersum ad se attraxit mũdũ: in quo eius omnipotentiã reuerẽter licet admirari. Infirma nãq; eligit Deus, (vt
1.Cori.1. Paulus ait) vt fortia quæq; confundat. Vnde in Exodo dixit Moses. Mittã crabronẽ
Exod.23. antete. Vide & expende, quibus copijs, quo militum apparatu, quã inermi exercitu dñs aduersus insensatos & inimicos fortissimos, nẽpe muscis & crabronibus. Vn-
Iob.38. de dñs ad sanctũ Iob dixit. Nũquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti? quę præparaui in tẽpus hostis in die pugnæ & belli? cũ his imbecillis discipulis qui (vt Gregor. interpretatur) tan-
Greg. lib. mor. 29. c.11. quam nix erant frigidi, cum toto terrarũ orbe Deus dimicauit. Nec etiã Pharaoni misit Leones aut immanes Tigres siue Vr-
Exod. 8. sos, sed Cinifes & muscas, quibus rebus vilibus & abiectis superbissimũ regẽ vinceret & prosterneret. Ita etiã cũ paucis hominibus hisque inermibus potentissimum exercitum Madianitarum superauit. Su-
Iudith.7. perbum Goliath imbecilli manu pastoris deuicit, arrogantem illum & blasphe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudith. 13 *Iudith.* 16 phemum Holofernem muliebri manu interfecit: quod factum ipsa Deum laudans, canebat, dicens: Dominus omnipotens nocuit eum: & tradidit eum in manus fœminæ, & confudit eum. Non enim cecidit potens eorum à iuuenibus, nec filij Titan percuserunt eum, nec excelsi Gigantes imposuerunt se illi, sed Iudith filia Merari dissoluit eum. Hoc idem superbo mundo Deus efficit, vt mittat in eum homines inermes & imbecillos, & oues aduersus Lupos. Sed singula verba obseruatione digna sunt. Prædicatores suos non vocat Christus absolutè oues aut agnos. Sed quasi oues & sicut agnos, tamen mali sectatores & mundi principes, non quasi lupos, sed lupos vocat. Omnes enim nos post miserum parentis nostri lapsum peccati contagione corrupti ad terrena & caduca sumus propensi, & homines sicut & olim proni sunt ad malum: sed superueniens Dei gratia, nos bonos & probos ef- *Genes. 6.* ficit. Et quia nemo adeò est probus & rectus, vt in partem carnis aliquantulum nõ declinet, & ex parte spiritus non claudicet, quia hæc est nostri appetitus inclinatio, ideo non dixit illos esse oues, sed quasi oues, nam boni non ex omni parte sunt perfecti. Mali verò cum deprauata natura in malum sint procliues, nullaque acquisita virtute decorentur, & ex vtroq; capite sic infecti sint, absolutè & sine addito eos lupos appellat. ¶ Et prætereà cùm suos discipulos quasi agnos mittat, ad eorum necem & interitum vt & esse monitos. Et certè ad martyrium parati hi esse debent, qui ad concionandum à Deo mittuntur, maximè hac tempestate, qua veritas omnibus iam exosa atque inimica sit, quam si prædicaueris, statim tibi & doctrinæ tuę detrahent, etiam si verbi Dei concione præclarus & insignis fueris, hinc inde & inuidiã & maximam persecutionem tibi comparabis. Ita vt ego nunquam aliquem cõcionatorem insignem viderim, quem non inimici prostrauerint, soloq; æquauerint. Atque ita omnes egregij concionatores inter lupos ambulant, quemadmodum hi Christi discipuli. Sic sancti Prophetæ Esaias, Ieremias, Michæas, Ezechiel, Daniel, Amos, & omnes qui veritatem principibus, prælatis, atq; tyrannis prædicabant, alij interfecti, alij dilaniati ab eorum manibus euadebant. Attende etiam q̃ non dicit, misi, aut mittã, sed mitto de præsenti, vt scias, q̃ semper mittit, & q̃ nunquã suam sanctã ecclesiam obliuiscitur, de qua ipse semper solicitus ambulat, quia & eius domus, & ipsa est. Illa deniq; priora verba (Ecce ego) magnam vim & emphasim habent, possent namq; discipuli domino obijcere, qui fieri posset: vt eos inermes contra mundi potẽtiam & principatus mitteret? quęue arma, quas pecunias, quam sapientiã eis daret, vt cũ literatis & sapientibus disceptarẽt, illis tribueret, vt sicut oues inter lupos, & sicut lepores inter canes venaticos eos proijceret. Hãc obiectionẽ Christus diluit, dicẽs, Ecce ego mitto vos. Attendite, q̃ qui vos mittit ego sum. Ego sum, qui Luciferum eiusq; sequaces à supremis sedib⁹ eieci, qui Pharaonẽ cum eius exercitu (postquã regnum eius Ægyptũ septem durissimis plagis percussi) in Rubro mari demersi. Ego qui Amalech memoriã de terra deleui, qui Euæos, Cananæos destruxi, qui terræ præcepi vt Dathan & Abiron deglutiret, qui serpẽtes ignitos in desertũ misi, qui muros Iericho solo æquaui, qui super tabellarios Ochozię ignẽ ieci, qui mũdũ diluuij aquis destruxi, quiq; Sodomã & Gomorrã combusi. Ego qui Madiã & potẽtissimũ exercitũ Holofernẽ potẽti manu superaui. Ego sum princeps magnus & fortis qui vos mitto, de quo Dauid canit. Dñs fortis & potens, dñs potens in prælio. Ac si clariùs diceret. Attendite discipuli mei, & contẽplamini magnanimitatẽ & potẽtiam eius, qui vos mittit, quam si claris oculis intueamini, quodlibet periculum oblatum inuadetis. Vnusquisq; vestrũm me & corde & animo gerit, nõ igitur est, q̃ timeatis. Vnde obstupescite cogitatis, tantã audaciã, tam virile pectus Mosi esse natũ, cùm homũcio esset pastorq; ouiũ, vt superbũ regẽ Pharaonẽ esset alloquutus, dicens, relinque populum meũ? Nõ certè aliũde nisi quia me secũ fore habebat. Dixit enim illi Deus. Veni & mittam te ad Pharaonem, & ego ero tecũ. Ingredereq; Moses ad Pharaonẽm, dixit. Hæc dicit dominus Deus Israel. Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto. Posteà verò cùm faciebat copiam, vt in regno sacrificarent, respondit Moses. Nunquid abominationes Ægyptiorum immolabimus Deo nostro? Non minori pectore

pectore & audacia respondit Elias regi Acab, quando illi dixit rex. Tu es qui conturbas Israël. Respondit Elias. Tu & domus patris tui, qui dereliquistis dñm, & sequuti estis Baalim. His accedit & Eliseus quando regi Ioră dixit. Quid mihi & tibi est? Vnde ad Prophetas matris tuę & patris tui. Vnit dominus exercituũ in cuius conspectu sto, quod si nõ vultũ Iosaphath regis Iudę erubescerẽ, nõ attẽdissem quidẽ te, nec aspexissem. Quis tantũ animum & spiritum cõcesit? Deus: Ideo sanctus Iob dño dixit. Pone me dñe iuxta te, & cuius manus pugnet cõtra me. Dauid etiam dño ait. In te eripiar à tẽtatione, & in Deo meo transgrediar murum. Ac si diceret, Auxilio tuo dñe liberabor ab hostibus, eorumque vrbes munitissimas expugnabo. Ideo dominus Ieremiæ ait. Ne timeas à facie eorum, quia ego tecum sum: vt eruam te. Et paulò post zelabunt aduersum te, & non preualebunt, quia ego tecum sum, ait dñs vt liberẽte. Abraham cũ suis vernaculis quatuor reges simul vicit, Dei fretus auxilio. Vnde cũ timeret puer Eliśei videns multitudinẽ Asyriorum, dixit Eliseus. Ne timeas: plures enim nobiscũ sunt, quàm cum illis. Et vidit puer exercitũ angelorum Eliseo opem ferentem. Ideo dominus Ezechieli dixit, Ne timeas eos, quia incredeli & subuersores sunt tecum, & cũ scorpionibus habitas. Ac si diceret, Si virtute ornati essent, si essent fide muniti, & charitate roborati & Deum secũ haberẽt protectorem, timendi essent: sed omni scelere sunt coinquinati & peccatores, ideo non timendi. Qui dat vires homini, Deus est, qui Deum secum habẽt, nihil est, quod timeant, qui Deo indutus & munitus incedit, nihil mali speret. Mirabile enim est, Paulum videre, quomodo his armis indutus vltrò hostem prouocet, in pugnamque incitet, promittens (si opus fuerit) omnem mundum debellaturum, dicẽs. Quis separabit nos à charitate Christi? an tribulatio? an angustia? an fames? scio quod neque mors, neque vita. Si ille qui æreis armis, aut torace forti indutus ambulat: quique magnanimis & potentibus hominibus semper incedit comitatus, nullus tinor hunc talem inuadit: quãtò minus debet timere, maioriq; securitate & corporis & animæ ambulare: qui Deum protectorem, patronum, ac defensorem habet. Ec- *Lucan. 5. phar.* ce igitur ego mitto vos. Sic tempore belli ciuilis cùm Cæsar in Italiam nauigaret, vt gentem, quæ in Brundusio erat cum Antonio secum ferret, quæ nauium penuria ibi remanserat, cùmque superbis vndis mare esset inflatum, & nauis huc & illuc ventorum flatu pelleretur, Amyclas nauta cœpit pertimescere, tunc Cæsar se nautæ manifestauit, dixitque illi. Ne timeas quoniam fortuna Cæsaris tecum vadit. Si igitur Cæsar qui homo erat, quique in biduum in puluerem & cinerem redigẽdus, sola præsentia timorem omnem è medio tollebat, videbaturque ei se præsente neque à fluctibus maris, nec à Scylla & Carybdi esse timendum: quantò alacriores & iucundiores, quàm virili pectore omniq; deposito timore deberent hi incedere: quos Christus filius Dei viuus comitabatur? Vos enim alter & virtute & meritis Cæsare præstantior & excellẽtior assecta- *Deute. 20.* tur: ideoque nihil timendum. Ecce igitur ego mitto vos. Vnde dñs dixit Israëli, Si exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus, & cætera, non timebis eos: quia dominus Deus tuus tecum est, dominus Deus vester in medio vestri est. Quantò ergo meliùs cum sacerdotibus noui testamenti hoc faceret? Ne igitur cogites Christum suos misisse discipulos inermes: sed forti armatura munitos, quandoquidem Dei virtutem secum ferebant. Bene nanque cognoscitur tali esse præditos, siquidem mundi potentiam eiusque imperium (cum ipsi tam pauci tamque inbecilles essent) vicerunt, & superarunt, omnemque orbem subegerunt. Paucę oues lupos vicerũt: pauci agni feroces lupos excelluerunt: hoc autem non propria virtute, & viribus, sed eius qui eos mittebat. Hi enim vitã & spiritum à Deo habebant, quibus mundus carebat: ideoque victus & superatus fuit. ¶ Attendas obsecro similitudinem, videbis in hominis manu cutem delicatissimam, quæ quidem quantò magis laborẽ exercuerit, eò meliùs fortificatur, vt facile est videre in ijs, qui & victum & vestitum manuum labore sibi quærunt. Videbis, quòd in calcei soleis cùm corium ita sit forte, iam tandem labore & exercitio consumi. Notabile enim est vt cutis pedum eius qui sine calceis incedit, non solum non absumatur, sed durior & fortior fit, solea autem quæ ex duro corio confecta

Universidad de Deusto
Biblioteca

cta est dissipetur, & destruatur, huius autẽ ratio est, quia cutis manus & pedis anima & vita sustentatur, coriũ autem soleæ nec vitam nec animam nec spiritum habet. Quid cogitas esse in causa: vt laboribus & persequutionibus iusti & sancti viuant, & gaudeant: ijs autem mali vitam finiant? nam boni Deum habent, in Deo viuunt, eiusque spiritu pascuntur: & hac de causa non solum non laboribus vincuntur, sed præstantiores fortioresque manent tanquam cutis viua. Mali verò è contra ideo
1. Reg. 17 vincuntur quia Dei spiritu non roborantur. Ita Dauid Goliath interfecit: Iosue
Iosue. 10. tot tantosque principes: hi autem discipuli magnates & potentes mundi: & non mirum cùm suas partes Deus ageret & defenderet. Ex his disces quantum homo Deo
Genes. 3. adiunctus & copulatus valeat & præstet. Primus noster parens statim cùm Deum amisisset iners, ignauus, & debilitatus remansit, & latebras quærens Dei conspectũ effugit, hinc est illud vt fugiat impius
Prou. 28 nemine persequente, in quo clariùs Dei potentia splendet, & relucet, vt statim cõscientiæ stimulum addat: qui eam vexet & discruciet, & quocũque malus ierit, ibi
Psal. 37. & 39. eum persequatur. Dauid enim postquam in Dei offensam est lapsus, multorum malorum conquerebatur. Primum malũ est spiritus & cordis conturbatio, secundum est suæ virtutis defectus, & de illo tertio conqueritur, quòd cor proprium eum dereliquerit. Cor meum (inquit) conturbatũ est, dereliquit me virtus mea, & dixit, Et
Prou. 28. cor meum dereliquit me. Qui verò non habet cor: quam fortitudinem quæso habebit? quem non timebit? Salomon autem de iustis contrarium sentit. Iustus vt leo cõfidit, ideo hi discipuli etiam si humiles pauperes & mansueti sint, sicut oues, nihi lominus tamen cùm Deum secum ferant potentes & fortes efficiuntur. Vt autem nullam partem suæ spei in mundo reponerent, sed in Deo solum confiderent, non solum non voluit vt arma materialia secũ ferrent, sed neque sacculum: nec perã, nec pecuniam, nec aliquid temporale, qua propter sequitur in textu illis dixisse. (*Nolite portare sacculum, neque peram, neque calciamenta.*) Postquàm dixerat. Ecce ego mitto vos sicut oues, mirabili ordine addidit, nolite portare sacculum neque peram. Onium nanque conditio est, nullam sui habere curam. A deo simplex animal est, vt tota sua gubernatio à pastoris cura & solicitudine
Psal. 22. dependeat. Dominus (inquit quedã ouis) regit me, & nihil mihi deerit. Nunquid de hoc poterit gloriari Papa, Rex vel Imperator, aut aliquis magnatum & potentium mundi? nequaquam certè. Ij nanque quãtò plus habent, eo magis insatiabili desiderio & cupidine aguntur, grandique rerum necessitate laborant. Sola Christi ouis cũ solertem & diligentem pastorem habeat, alacrius canere potest, Nihil mihi deest. Ideoque bonus pastor Christus dixit ouibus suis. Quando ego misi vos sine sacculo & pera, nunquid aliquid defuit vobis? Et respondernnt, Nihil. In Græco enim habetur, dominus pascit me, & nihil mihi deerit. Illi oui, quam Deus pascit, nihil deesse potest, quandoquidem ipsa suũ fauorem & spem in illum ponit & collocat. Igitur vt Deus tui curam habeat, opus est vt te ipsum, curam tuam, & cogitatum tuum in ipsum iactes: nec vllam mundi rem, præter Deum reminiscaris. Beatus nanq; Frãciscus quando aliquem fratrem mittebat ad prædicandum, dicere, erat solitus, Iacta
Psal. 54. cogitatum tuum in domino, & ipse te enutriet. Naturæ enim necessaria nunquam seruis Dei deficient: ea nanque suppedita bit dominus vineæ, tamen verbi Dei conCionator, hoc debet Deo confidere, præsentis vitæ sumptus, etiam si de illis ipse parum curet, abundanter subministrabit: ne mens temporalibus occupata, minus prædicet æterna. Nam cùm nullus sit dominus: qui de necessarijs seruo, non prouideat, credendum est, cœlestem dominum suis in necessarijs nõ defuturum. Ideo vocauit prædicatores operarios, quia operariorum cura ad dominũ messis pertinet.
Matth. 9. Nõne pater familias dat messoribus quod comedãt? Ipse prouidebit vobis, nec cum illis operarijs quos misit pater familias in vineam suam aliquam conuentionem de cibo aut potu fecit, quia hoc totum ad dominum vineæ spectabat. Si fideliter in vinea domini laboraueris, & nullam curam corporalis victus habueris: cùm nec volatilibus cœli deficiat nec piscibus maris, multò minus tibi, qui in eius vinea laboras, promitto defuturum. Pulchrè enim docemur, eo melius nobis euenturum, si ab eius oculis & aspectu fuerimus suspensi. Si oculi domini super iustos, quomodo
Psal. 33. cibum

cibum, & potum non illis subministrabit. Obserua autem, quod dictum hic à Domino de virga, & pera non sicut verba sonant est intelligẽdum, sed metaphoricè, & spiritualiter pro confidentia cordis in quacunque re temporali, vt sit sensus. Non inniti amini alicui rei tẽporali, sed tantum Deo. Sandalia etiam Apostoli habuerunt, (vt dicitur in Marci Euangelio.) Calciatos sandalijs. Calciamenta integra ex corio confecta quæ propriè calciamenta dicuntur, & quæ totum pedem cooperiunt, crediderim Apostolos non habuisse: cùm Marcus expresse dicat, quòd erant calciati sandalijs. Quapropter licet de sacculo, pera, & virga, iuxta metaphoram sint intelligẽda, tamen de calciamẽtis iuxta literam credo esse intelligendum, propter dictum Marci: nam incedebant Apostoli sicut modo fratres minores ordinis Diui Francisci. Et hoc quod modo dicit discipulis, in capite præcedẽti Apostolis dixerat: vbi enarrauimus de virga, pera, & calciamentis. Igitur quod his verbis vult Christus, est docere discipulos sicut & Apostolos, vt terrena nihil curarent. Deo autem studerent: omnem suam solicitudinem, & industriam in eum proijcientes. Mittebat eos, vt mundum sua prædicatione subuerterent. Ideoque voluit eos ab omni mundi cupidine alienos esse, & ab effectu terrenorum, paupertatem eis commendans, ne rerum temporalium possessione, cor, tanquam spinis suffocaretur. Nam qui lapide, & funda aliquem vult percutere, oportet vt ab eo discedat: nam si non distet, minimè eum percutere valebit. Ita nimirũ Dauid cùm interficere voluit Goliath: priùs quàm ad illum appropinquasset, lapidem iecit, & quod nimis optabat adimpleuit. Ita & tu si mundum velis ferire & percutere, opus est vt ab eo discedas: si autem cum illo steteris, poteris eum verbis inhonestare, non autem lapide percutere. Voluit Dominus, vt hi à mundo essent alieni atque separati, vt possent mundum interficere, & ideo voluit, vt nec sacculum, nec peram, nec diuitias possiderent. Præterea pauperes mittit eos ad prædicandum, vt ipsa paupertate, doctrinæ authoritatem tribuerẽt, vt non viderentur aliquo stipẽdio prædicare, quod quidem prædicationem destruere solet. Experientia hoc est compertum, nam sacerdotes, & religiosi qui rem amplam possident, quique pingues redditus habẽt, prædicationem post terga relinquunt, vt in Abbatibus & Episcopis facilè est videre, præcipuunque Christi officium, de quo magis ipsi deberent gloriari in negotiationem conuertunt. Hi admodum similes sunt auibus rapacibus: quæ postquam suam satietatem explerunt, non magis aucupium insequuntur. Tempore Herodis multi erant prædicatores, nemoque audebat loqui, nisi Di-
Mar. 6. uus Baptista, qui cùm nec lectulum, nec domum, nec pecuniam, nec diuitias haberet, veritatem illi audaci pectore manifestabat. Et ante Ioannem solus Elias, qui
3. Reg. 18. adeò pauperrimus erat, vt solius vestis Dominus esset, ausus est regem Achab reprehendere. Sic est fortis sanctissima paupertas atque adeò libera, vt magnus ille Alexãder vehementer Scythas admirarctur cùm eorum fortitudinem, & audaciam videret. Quos interroganit Alexander quid esset, quod in vita magistimerent: ipsi autem interrogationi satisfecerunt, dicentes, solum se cæli ruinam timere. Euenit autem vt veritatem audeat manifestare ipsa paupertas, cùm nihil habeat quod amittere possit. Atque ita illud est certum ordines mendicos, & pauperes præstantiores, atque locupletiores fructus producere, quàm reliqui qui amplissimis redditibus sunt locupletati.
Genes. 47. Pharao Rex Ægypti terram concessit sacerdotibus suis, Dominus autem nullam partem terræ concessit sacerdotibus suis, sed dixit illis, Ego sum p[illegible] vestra. Attendite, ò vos sacerdotes Domini qui hæc legitis: qualis sit differentia sacerdotũ, ne forte qui partem habent in huius mundi rebus caducis, ad triduum quæ perituris, non tam Domini quàm Pharaonis sacerdotes esse videantur. Pharao vult sacerdotes suos habere agrorum possessiones, & vt exerceant non animæ, sed agri culturam, ruri, non legi neque scripturis diuinis operam dare, Christus vero suis non temporalia confert, sed dicit: Noli
Matth. 19. te portare sacculum neque peram. Et iterũ. Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Sed væ mundi prædicatoribus & sacerdotibus, qui verbum Dei egredimini prædicare, pinguibus mulabus ephipijs adornatis, mundi vanitatem, pompam, & apparatum detestaturi, menapio linteo, serico, & bombycino vestibus contextis, succinis odoribus redo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

redolentibus. Ita ne Christi Apostoli, & discipuli prædicaturi incedebant? Non sic
2. Cor. 6. Paulus qui dicebat. Tanquam egentes, multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Petrus au-
Act. 3. tem, & Ioannes cùm ascenderent in templum, dixerunt claudo. Argentum & aurum non est nobis, &c. Discipuli enim Christi terrenorum cõtemptum, & virtutis amorem mundo prædicarunt, non solum verborum ornatu, sed sanctis operibus, & exẽplis. Prius enim nutrix cibum accipit, eumque in substantiam conuertit, quàm infantem suum lactet: igniſque priùs in propinIean. 2. quum, quàm in distans agit, ita prædicator
Psal. 68. priùs sibi doctrinam accipere debet, priusque amor, & domus Dei zelus eum debet accendere, & inflammare quàm populum, zelus Domini comedit me, priùs comedit me: posteà alios. Non verbis rhetoricis, aut
3. Reg. 17. orationis candore confidat. Dauid namque non aureis armis, lorica & scuto splendentibus Gigantem deuicit: sed funda & lapide nomine Domini confisus. Priùs superbiam mundi, & eius arrogantiam destrues baculo, pera & habitu pastoris Dauidis (quę quidem paupertatem, & mundi contẽptum significant) quàm vestium: & verborum ap
1. Cor. 2. paratu. Vnde beatus Paulus. Non veni ad vos in sublimitate sermonis: sed in spiritu Dei. Sic enim sancti Apostoli mũdum conuerterunt. Sed multi aquam doctrinæ pedibus suis conculcant, scilicet, malo exẽplo: si
Ezech. 34. cut dicit Dominus. Quim ipsi limpidissimã aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbatis, & oues meæ quæ conculcata pedibus vestris fuerunt, pascebantur: & quæ pedes vestri turbauerant, hæc bibebant. Limpidam aquam bibunt, cùm rectam doctrinam hauriunt: sed corrumpunt pedibus, id est, male viuendo. Vnde in Prouerbijs di-
Prouerb. 5. citur. Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas diuide. Prius bibe aquas doctrinæ, & postea diuide per alios, prædicando doctrinam, quam tu bibisti.

¶ Prætereà vnum in hoc contextu maxime obseruandum est, inter cætera Christi redemptoris nostri miracula, quæ maximè eius diuinitatem declarant: vnum mihi idque præcipuum esse videtur, mundi conuersio. Quoniam solius dexterę excelsi hoc opus esse videtur, vt homines pauperes humiles, & abiecti vniuersum mundum suo subderent imperio, gentes debellarent, idola reijcerent, sacramenta sublimarent, & Christi crucem in altum extollerent, hoc autem non quemadmodum hæretici nostri temporis carni, eiusque cupidini indulgendo, ieiunia tollentes, seque miscentes omni vitiorum, & malorum generi. Hæresiarcha ille Martinus Lutherus cùm ad Imperatorem Carolum Quintum (qui Vvormatiæ erat) veniret, in plaustro deaurato vehit, famulis stipatus, maximo comitatu, lyram & diuersa instrumentorum genera secum ferens. At Christus aliter prædicauit Euangeliũ, multò aliter suos discipulos mittit. Aut Lutherus errat, aut Christus decipitur. Sanctissimi Christi discipuli nõ in diuitijs, & delicijs viuentes, sine sacculo, sine pera, sine pecunijs iter faciunt, mundi illecebras, & voluptates vincentes, ieiunijs castigando corpus, vigilijs instando, sanctissimam castitatem seruando, nudi, afflicti, despecti, crucis mortificationem suis corporibus gerentes, Ecclesiam Dei plantarunt, suo sanguine illam irrigantes. Hic autem Lutherus oppositio modo nobis eam vult depingere, quæ cum sponsa sit Christi, eius lacte, & amplexibus nutrita, luxurijs, voluptatibus, & immunditijs, ipsam curat violare. Sed his dimissis expende Christi Saluatoris nostri mirabilem omnipotentiam, qui hos pauperes, & simplices discipulos mittit, vt ad se omnem mundum attrahat. Insuper his illud adijciam, in veteri lege Deus obseruatoribus legis bona temporalia promittebat, victoriam inimicorum, longæuam vitam, terram optimam lacte & melle fluentem, & videbant gentes magnalia, quæ Deus pro suo populo Israelitico operabatur. Et cùm illa lex hominibus tribueret, quicquid naturaliter homines appetunt diuitias, voluptatem, incolumitatem, paucissimi ex gente idololatra cõuersi sunt in dominum, & verum Deum Israel, nec illi crediderunt, aut legem suam professi sunt. Vnus fuit Achior, & etiam Raab, Hiericontina, & Ruth Moabitis, quæ fuit vxor Booz, & Naaman Syrus qui credidit Deo Israeli, & aliqui alij perpauci. Mirabile autem est, quod Christus dicat suis, nolite portare sacculum, neque peram, & mittit illos sicut oues inter lupos, à lupis deuorandas, prædicabant autem hi, omne quod

quod caro sua natura abhorret, scilicet, calamitatem, paupertatem, flagella, vincula, tribulationes, & multa aduersa, dicẽtes homini crucifixo esse credendum, morti dãnato. At totus mundus horum prædicatione credidit hominem crucifixum esse filium Dei, & in Christum fuit conuersus. Ditissimi principes diuitias cõtemnentes, crucẽ Christi amplexi sunt: delicatæ puellæ flagellis, scorpionibus, igni & gladio se exponunt, pro fide certantes. Quis hæc facere potuit? solus Deus, qui potens est gratia superare naturam. Euidẽtissimum hoc miraculum est, & apertissimum testimonium, Christianam religionem non ab hominibus, sed ab ipso Deo fundatam & stabilitam esse. Sed iam ad contextum. (*Et neminem per viam salutaueritis.*) Contrarium
10. fecisse Christum Matthæus enarrat: cùm die resurrectionis mulieres salutauit, dicens, Auete. Virgo etiam sanctissima eius mater Elisabeth salutauit. Non itaque prohibet Christus salutationem, nec vult nos adeò esse rusticos & agrestes, vt alternis vicibus nos non metipsos salutemus, sed ne longa confabulatione in via detineamus, sic vt negotium prædicationis remoretur. Obserua quod duo sunt citationum genera in nouo testamento: nam aliquando talia verba citantur: quæ clarè leguntur in veteri lege. Vt est illud, vt impleretur
12. scriptura, quæ dicit. Ex Ægypto vocaui filium meum. Et illud Ioannis. Os non cõminuetis ex eo. Et alia huiusmodi multa
19. quæ in nouo testamento habentur. Aliquando verò citatur sensus tantum, ita, vt nesciamus, an authoritate propria (hoc est Dei) illa protulerint: an ex vetere sint in-
strumento deprompta. Verbi gratia. In
20. Matthæo saluator ait, Veni separare hominem aduersus patrem suum, & nurum
17. aduersus matrem suam, & cætera. Hic locus in Michæa scribitur: Quæ verba an sint sumpta ex Propheta, an propria authoritate prolata, nosse domini est. Sed exempla aliquorum locorum, quæ in Duo Luca habentur (dimissis breuitatis gratia alijs Euangelistis) subijciam: quorum sensus tantum inuenitur, depromptus sine vlla citatione. Illud quod angelus dixit
4. virgini, Regnabit in domo Iacob in æternum, ex Michæa sumptum est. Et illud
16. etiam, quod Lucas ait. Omnis multitudo populi erat foris, ex Leuitico, & illud. Su-
scepit Israel puerum suum: ex Esaia, & illud capitis secundi. Ecce positus est hic in
Esa. 41. ruinam & in resurrectionem multorum, ex Esaia, & illud capitis decimi quarti, cũ vocatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco, ex Prouerbijs Salomonis.
Esa. 8. Et quòd in capite vigesimo secundo legi-
Prou. 25. tur, filius hominis vadit, ex Psalmo. Et cũ
Psal. 40. dicit in capite vigesimo tertio, Beatę steriles quæ non genuerunt, ex Esaia videtur sumptum. Deniq; hoc, q̃ in præsentiarũ
Esa. 54. dicit Christus discipulis, Neminẽ per viã
4. Reg. 4 salutaueritis: ex quarto Regum volumine videtur excerptum, quia eadem verba dixit Eliseus propheta Giezi puero suo, cum misit illum, vt filium Sunnamitis suscitaret. Sed Christum audiamus. *In quãcunq; domum intraueritis, primũ dicite, Pax huic domui.* Iusit dominus salutari domum, vbi discipuli eius vellẽt suscipere hospitium: quia ista salutatio erat signum certum ad eligẽdum hospitium. Volebat Christus vt discipuli manerẽt apud dignos hospites, vt nullis nisi dignis hoc beneficium præstaretur. Modus autem cognoscendi erat per salutationem. Qui si digni erant, statim vt salutabantur, excipiebãt Apostolos cum gaudio, quia Deus mouebat corda eorũ adhoc. Si autem indigni erant, corda eorũ turbabantur, & eos recipere nolebãt, ideo statim addidit Christus posthæc verba, Si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illũ pax vestra, sin autem ad vos reuertetur, hęc est potissima ratio cur salutari voluerit hospites. Docuit discipulos offerre pacem in ingressu domus, vt salutatione pacis eligeretur domus digna, vel hospes. Acsi diceret. Omnibus offerte pacẽ, & si illam acceperint, statim dignos se iudicabunt suscipiendi vos: sin autẽ non acceperint, ipsi se iudicant indignos. Hanc salutationẽ illis cõmẽ dat, nam cum eos ad iter faciendũ mitteret sine mãducatione & pecunijs necesse erat, vt in hospitijs necessariũ gratis illis tribuerent. Et quia in hoc Dei prouidentia non deficeret, hæc verba illis dedit, vt virtute diuina, corda ipsos recipientiũ moueret, vt victui necessaria gratis subministrarent.
Matt. 21. Christus autẽ Ierusalem ingressus misit illos, vt asinam portarent, nec dixit. Emite vel conducite, aut cõmodatam petite, & q̃ dignum admiratione videtur, non eos homines esse, qui diuites essent, nec pignus aliquod dedisse, vt illis eam confiderent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nihil aliud secum ferebant, nisi verbū domini, scilicet, Dñs his opus habet. Monit Deus cor possessoris asinę, statim vt audiret, dñs his opus habet, illàm præberet. Idem contigit cum petijt hospitium, ad celebrandum vltimæ cœnæ cōuiuium: nam cùm cœnaculi dominus audiret. Magister *Lucæ. 22.* dicit, tempus meū propè est, apud te facio Pascha, nullo oblato impedimento cœnaculum tribuit. Propter hanc Dei virtutem *Actо. 2.* ait Lucas in actis Apostolorū Christianos gratiā inuenire cū omnibus gētibus: cumque omnia sua bona reliquisset diuina gratia gētium corda mouebat, statim illis verbis auditis, Pax vobis, charitateque & hospitio, illis vtebantur. Hoc idem contigit cum iussit populum Israel egredi ex Ægy *Exo. 11.* pto præcepitq; vt monilia, anulos, vasa ar- *& 12.* gentea, vestimēta; exigerent, & ne differēt addidit dicens, Dabit dominus gratiam populo suo coram Ægyptis, vt commodarēt eis, & spoliarent Ægyptios. Cōmunicauit Deus Hebræis gratiam gratis datam, qua mediante Ægyptij commouebantur, Hebræis dare, quidquid ipsi peterent, vel cōcurrens Hebręis verbis ad mouenda Ægyptiorum corda, vt gratis darent id quod petebatur. Hæc verba, Pax huic domui, erāt tanquā crumena & viaticū: nam illis auditis, qui digni erāt tales hospites & peregrinos excipere, mouebantur à Deo, vt hospitalitatis beneficium discipulis tribuerent, indigni autē nullatenus mouebantur. Obserua etiam, quòd posset alijs verbis quibuscunq; mouere, & noluit, vt pacem no- *Ioan. 20.* bis cōmēdatam habeamus. Pacis salutatio *Lucæ. 2.* ne Christus post resurrectionē suis discipulis alloquebatur. Hanc angeli prædicarūt, cùm Christus fuit mūdum ingressus, & in vltima cœna quādo volebat discedere, eandem discipulis vehemēter cōmendauit, di *Ioan. 14.* cens. Pacem meā do vobis, pacē relinquo vobis, ita vt ad mundi ingressum, & in exitu pacem nobis cōmendat, hanc Christus attulit in mūdum, hanc post discessum reliquit: & denique; tantum illam dilexit, vt mortem acerbissimam fuerit passus, vt inter nos & Deum pacem componeret. Videas obsecro, quantū illam amauerit, quo amore vehementi illā fuerit prosequutus, vt non fuerit dedignatus pro ea mortē perpeti, & vt pacem hanc quietam & trāquillam possideat, paratus est omnē offensam contra ipsum illatam dimittere, & vt breuiter finiam præcipuum munus & officiū filij Dei fuit pacē & amicitiam inter Deū & hominem celebrare. Hac de causa ipse in mundum venit, vt pacem statueret. Vn de Paulus, ipse est pax nostra, qui fecit ex *Ephes. 2.* vtraq; vnum. Rursus notandum, q̄ priùs quàm Christus mūdum oppugnet, offert illi pacem, & non per fas, vel nefas, sed dulciter & suauiter cum illo vult agere. Scriptum est in Deuteronomio, quod Deus *Deut. 20.* suo populo imperabat, & dicebat. Quando accesseris ad expugnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem, &c. Sic facit hic Christus. Ite (inquit) in ciuitates, & prædicate pacem & dicite, Appropinquauit in vos regnum Dei. Debellaturus mundū volo vos duces cōstituere, sed longè diuersus, quàm mundus, id faciam. Mundi milites armis æreis induti pugnant: Dei milites inermes, mundi milites cibi sarcina & potus onerati, Dei autem neque facculo neq; pera. Mundi milites ciuitatibus dominantur promittentes & prouocantes in bellum: Dei autem pacem gratis illis offerentes. Igitur si accesseris ad expugnādam aliquam ciuitatem, cum eaque fœdus aliquod velis inire, id sit primum, vt pacē illi offeras. Erat enim huius mundi ciuitas vitijs circūdata: quam egregie depinxit egregius ille vates, dicens, Precipita domine, diuide, linguas illorum quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate. Die *Psal. 54.* ac nocte circūdabit eam super muros eius iniquitas, & labor in medio eius & iniustitia. Et non defecit in plateis eius vsura & dolus. Hæc & alia plura hac nostra tēpesta te in mundo reperies: quandoquidem iam iniquitas, vsura, & dissentio, in eo sic creuerint, vt altissimas egerint radices. His vitijs non nisi pace possumus mederi. Pace nāq; ciuitas mundi & eius murus destructa manebunt: quam si illi opposueris citò ruinā mundi vanitas minabitur. Sed iam ad contextum. *Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra.* Filius pacis phrasis Hebræa est, sicut dicitur Hebraico more filius nuptiarum, filius mortis, & eiusdem: ita dicitur filius pacis, dignus pace & vacans paci, salutatio vestra sortietur effectū, nam in habente pacē augebitur: si autē nō habens fuerit dispositus, dabitur ei. Obserua autē, *Philip.* si iuxta Apostoli dictum pax omnia mundi præclara & excellentia præcellit, & exuperat omnem sensum, aspice nūc quā diui

te & affluenti bono discipuli Christi suos ditent hospites. Discamus hoc loco seruos Christi pauperes hospitio excipere: quandoquidem excipientibus liberalem & magnificum se ostendit tribuens illis pacem, in cuius comparatione omne aurum & argentum tanquam stercus venit reputandū. Longe aliquid præstantius & excellentius à Christo tribuitur illis, qui eius pauperes discipulos excipiunt: quam sit id, q̄ ipsi discipulis subministrārt. Huius rei apposit. 18 cra. Nam cum Abraham angelis, qui domum venerūt, peregrinorū vestibus indutis, vitulā, butyrū, & panē subministraret: ex Dei parte ipsi illi promiserunt filiū dilectissimū Isaac suæ domus & posteritatis hæredē. Fœnore etiam Deus Saræ repēdit laborē & diligentiā, quam in subministrā do cibo hospitibus posuerat: quādoquidē ab opprobrio sterilitatis liberauit, & talē filiū concessit. Plus angeli dederunt Loth, quàm ipsi ab eo acceperunt: siquidem pro solutione cœnę, vitam tribuerunt: cùm eū liberarent, ne in Sodoma periret. Plus etiā Raab dederūt speculatores Israel quā ipsa eis, siquidem eam suosq; omnes sui gratia à morte liberarunt. Accedit his beneficiū factum ab Eliseo Sunnamiti illi, quæ quotidiānā ipsum excipiebat in domo, filiū Deus illi concessit, posteà verò mortuum Prophetæ oratione suscitatū. Maiori etiam beneficio Elias viduam illam cumulauit, nā pro cibi ministratione abūdanti farinę coliq̄ poteris cōtemplari, quàm liberalis largitor sit Deus, quanta liberalitate & magnificentia eis vtatur, qui charitatē & amorem erga Christi pauperes & peregrinos ostendunt. Sed hoc vnum sciāt omnes qui prædicatores suos hospitio recipiunt, q̄ sicut dominus benedixit domui Obededō, quia arcam domi suæ seruauit: ita benedicet domui prædicatores Euangelij suscipiētis. Tantò enim dignior est sanctus prædicator, quàm arca Dei, quantò dignior est Christus, existens in prædicatore, vrna & virga existentibus in arca. Obseruandum quoque est, quòd boni vocātur hic filij pacis qui adeò digni erant vt exciperent pauperes hospitio. Homo nanque potest esse dignus aliquo bono diuino dupliciter: vel secundum præsentem iustitiam, vt nō prædestinati, qui boni sunt ad tempus, vel secundum firmam Dei sententiam: sicut prædestinati, qui boni sunt. Vtroq; autem modo potest aliquis intelligi dignus, cū vtrisque Deus conferat bona tanquam dignis, magis tamen videtur dicendum de prædestinatis, quia Deus omnia facit propter eos. Sicut enim in natura priuatio non est nisi propter formam, & imperfectum propter perfectum: ita Deus omnia quæ facit, facit propter prædestinatos, quia illi soli sunt quos elegit, ante mundi constitutionem. Pax vero importat omne bonū. Chri- *Ephes. 1.* stus tamen nō iussit illam imprecari, prout importat omne bonum naturale & humanum: sed solum prout importat vitam ęternam, quæ est verum bonum. Vnde pax Christi non est pax absoluta: sed specialis pax, quę vocatur pax Christi, vt dicit Paulus, & pax Dei quæ exuperat omnem sen- *Philip. 4.* sum, &c. Et ideo Christus specialiter pacē suam vocabat: innuens, quòd præter illam esset alia pax, ideo dixit. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, non quomodo mūdus dat, &c. Hæc enim pax in illos, qui digni erāt veniebat, nam merito Apo- *Ioan. 14.* stolorum imprecantium eis pacem, disponebantur efficaciùs ad vitam ęternam. Sequitur. *Sin autē ad vos reuertetur.* Primò quia Christus certos & indubitatos faciebat discipulos, quòd oblata illa pace, qui dignus esset statim eos erat recepturus: quia si aliquis esset indignus, & oblata pace repelleret eos, putarent certè quod oblatio pacis nullius iam esset momenti, vt hospitiū & reliqua necessaria inuenirent. Ideo Christus dixit eis, Pax vestra ad vos reuertetur. Idest adhuc erit locus, vt ab alijs hospitiū petatis, quia quicunque dignus fuerit, oblata pace excipiet vos, & hoc est reuerti pacem ad vos, non enim perijt virtus huius pacis oblatæ, licet interdum eam inutiliter offeratis, propter eorum indignitatem, quibus offertur. Secūdò potest accipi quātum ad meritum Apostolorum: ac si diceret, vos offertis illis pacem sed illi audire verba vestra nolunt, nec recipere pacem, quam illis gratis offertis. Nihil perijt quo ad meritum vestrum, ac si id compleretis, quod firmo animo disposueratis. Si nullus audire velit prædicatorem, ipse autem sine fructu non erit, quia ad eum pax reuertitur, quia ipsi à domino pro suo labore tribuitur. Et hoc dictum est, ne Apostoli putarent meritum eorum amitti propter in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignitatem audientium. Vtroq; modo prę dicator apud Deum meretur, siue recipiatur ad prædicandum, siue non: cùm Deus non consideret, quantum vtilitatis cũ prędicatione, siue alia bona faciẽtes proximis attulerimus, sed qua mente quo ve animo, hunc laborem susceperimus. Cùm aliquid vtilitatis labore nostro fuerit collectum, id non nobis, sed Deo est tribuendũ, tanquã totius boni fonti perpetuo scaturienti, qui sermoni & operi nostro virtutem cumulat quiq; audientium corda vehementiùs incitat, & prouocat, vt opus & labor noster nõ frustretur. Ad nos itaque reuertitur pax, quã offerimus, si audientes eam noluerint. Tertiò dicit, ad vos reuertetur, quia necesse erat pacem datam ad datorem reuerti: ne forte prædicator ira accensus, & inflammatus signo impatientiæ notaretur: eò q̃ non reciperetur pax, quam ipse offerebat, ideo ad seipsum reuerteretur pax, erat necesse, vt suæ impatientiæ mederetur. Acsi diceret, si non susceperint pacem à vobis oblatam, vobis eam sumite, ne in nolentes vos excipere aliquantulum iracamini. Sic Iacobus & Ioannes cum venirent ad quendã locum Samaritanorum, cùmq; hospitij beneficium nollent tribuere, ira fuerũt commoti & incitati, sic vt Christo dicerẽt. Vis dicimus, vt descendat ignis de cælo & consumat illos? nemo enim nouit quanta sit rabies, quantusq; furor, Euãgelicam pacem multo sudore gratisq; oblatam reijcere & cõtemnere. Redeat ergo pax vestra ad vos ne turbati iracamini contra tantæ pacis cõtemptores: sed placato & tranquillo animo reliquum operis vestri adimplebitis.

Luc. 6.

¶ Quartò redibit ad vos, vt intelligatis, malum alienum in vestrum cõmodum redundare: ac ideo vos esse contẽptos, ne ex prospero prædicationis cursu inflaremini. Datus est Paulo stimulus carnis, vt eum colaphizaret, ne magnitudo reuelationum illum extolleret. Sed profecto potentior est fœlix prædicatio vt concionatorẽ inflet, quã reuelationum magnitudo: & cutior stimulus est ad reprimendam superbiam, ab auditoribus negligi, quàm carnis nostræ sarcina. Sed quid essent facturi, in domo qua excepti essent nunc docet. *In eadem autem domo manete.* Vt maius & clarius eluceat vestræ sanctitatis testimonium. Facile nanq; est per breue tempus sanctitatis speciem simulare: per longum autem difficile. Admiratus enim hospes vestram sanctitatem negotium Euangelij promouebit. Præterea quia futura erat discipulorum Christi tam suauis mirabilisq; conuersatio, vt reliqui ciues eos hospitio recipere contenderẽt, ita vt quis tantis hospitibus vellet frui: ne contentionis & dissidij occasio detur, iubeo vos à primo hospite non discedere. Deniq; quia vester animus est, hospitem vniuersis bonis affluentem efficere, vt meæ benignitatis & liberalitatis dignus sit: vt per vos magis in me mereatur: apud eum manete. *Edentes & bibentes quæ apud illos sunt.* Sicut dominus ad virtutem indagandam præmijs cœlestibus nos promouet ita se cum fragilitate nostra componens, præsentium remuneratione vult nos alere & sustentare. Quia abdicationem rerum temporalium in medium proposuerat, nunc de necessarijs prouidet, & facultatem tribuit, vt edãt, & bibant, non omne præmium differens in aliam vitam. Difficile nanque videtur hominibus, vt spem periculis emant: damnoque præsentium futuræ ætatis lucrum sibi acquirant. Non est igitur quòd de Deo conqueraris, nec habes minus quòd excuseris, omnium nanque rerum speculator & æquissimus arbiter & virtuti dedit præmium, & infirmitati remedium: vt præsentibus sustineatur infirmitas, & virtus futuris retributionibus firmetur. ¶ Aduerte autem Christum hoc dixisse non præcipiendo, sed permittendo seu concedendo neq; de quocunq; cibo aut potu necesse est hoc exponi, cùm interdum studiosius sit à quibusdam abstineri. Ideo non videtur iubere, vt omnia talia assumant sed exhortatur potius vt sufficiant apposita & non quærãtur superflua. ¶ Ostendit præterea locus iste viros spirituales à ciuibus & populo esse sustentandos, ne Mariam desinant inuiti & ad Martham confugiant. Sic in Exodo legitur, quòd Aaron & Hur suis manibus manus Mosi orantis pro populo Israel sustentabant. Rationem autem cur comedere & bibere deberẽt discipuli subdit dominus dicens. *Dignus est enim operarius mercede sua.* Dignus est enim prædicator verbi Dei, qui spirituali alimonia animos pascit, qui Angelorum cibum ministrat, quique verbum Dei edulium & condimentum, omni Nectare & Ambrosia suauius ac dulcius omnibus manducandum apponit, vt ipse etiam ab eis corpori necessarijs cibetur

tur, vt beneficium inuicem collatũ diutius possit permanere. Ideo Paulus Dominus ordinauit his qui Euangelio deseruiũt, de Euangelio viuere. Et rursus. Si vobis spiritualia seminamus, non mirum q̃ carnalia metamus. ¶ Expende etiam, q̃ cibus & potus nõ principalis merces aut finis vltimus prædicationis est, aut cuiuscũq; ministerij spiritualis: quia temporale bonum sit præmium spiritualium operum. Sed hæc tẽporalis merces secundariò & accidentaliter, debet intendi: quia sine corporali alimento vita hæc firma stare non potest, & per consequens nec prædicatio exhiberi. *Nolite transire de domo in domum.* Ne ex illis ædibus in alias transeatis, quasi iam fastidito priori hospitio aliud latius, opulentius & delicatius quæratis. Docet Christus animi stabilitatem, ad quam quidem multũ conferet loci stabilitas. Impossibile est hominẽ qui aliquo in loco tranquillè & quietè nõ fuerit, aliquid firmum in animo secum stabilire: nam qui ægritudinem animi de loco in locum migrans, effugere nititur, est veluti qui propriam vmbram fugere conatur. Se ipsum fugit, locum mutat, non animum, eundẽ vbiq; se inuenit, seipsum circumfert: sicut lædere solet ægrum qui circumferendo cõcutit. Ideoq; infirmitatem & onus animi tui depone quia proprio motu tibi noces. Lapis quadratus stabilis est: sic homo bene compositus & ordinatus stabilis est, è cõtra vero instabilis qui ictu oculi consilium mutat à quocunque vẽto huc & illuc impellitur. Planta enim quę hic & illic sæpius plantatur non profundas radices emittet: nec in altum nimis propagabitur. Quapropter in Ecclesiastico dicitur. Si spiritus potestatẽ habentis super te ascenderit locum tuum ne dimiseris. Et iterum. Confide in Deo & mane in loco tuo. Apostolus etiam hoc idem suadet. Fratres stabiles estote & immobiles. Et Rursus. Rogamus vos fratres vt operam detis, vt quieti sitis. Scitis quemadmodum oporteat imitarinos, quoniam non inquieti fuimus inter vos. Vagantes verò & inquietos ambulantes de loco in locũ arguit Paulus loquens de quibusdam mulieribus. Otiosè discunt circuire domos. Idem Ieremias dixit. Dilexit mouere pedes suos & non quieuit: & domino non placuit. Et in Prouerbijs etiã habetur. Sicut auis transmigrans de nido suo: sic vir qui reliquit locum suum. Sicut auis transmigrans de loco suo damnum accipit in pullis suis: sic homo relinquens locum suum in bonis suis. Semei egrediens Ierusalem occisus est, si domi esset forsitan non mortem obiret, hanc autem animi inconstantiam, & corporis mutabilitatem à peccato prouenisse & ab eius pessima radice emanasse expresse Ieremias affirmat in Threnis, Peccatum peccauit Ierusalẽ: propterea instabilis facta est. Frigoris tremor & febris acuta à deprauato corporis humore procedunt: cùm in te & in corpore tuo infirmitatem & malum humorem habeas, hinc hæ mutabilitates prosiliunt. Ideo Sophar Naamathites dixit Iob. Si iniquitatem quæ est in manu tua abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc leuare poteris faciem tuam absq; macula, & eris stabilis. Atque ita de sanctissimo Ioanne Baptista qui à visceribus matris sine macula & peccato, fuit plenus gratia & Spiritu sancto dixit Christus gentibus prædicans. Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? hoc est peccatoris signum. Qui autem ab vtero materno gratia plenus & sanctificatus fuit non inconstans, non mutabilis est. Nolebat Christus discipulos suos esse mutabiles, nec vt leuiter aliam domum eligerent, sed vt contenti essent his, quæ illis apponebantur. Et *in quamcunq; ciuitatem intraueritis, & susceperint vos manducate quæ apponuntur vobis.* Contenti sitis his quę ministrantur, neque quicquam aliud petite: ne materiam scandali hospitibus tribuatis: qui si vos viderint nimis cibo indigentes, malum exẽplum à vobis accipient, & sermones vestri nullum fructum reportabunt. Dignus est operarius mercede sua. Atq; ita iustũ est, vt post laborem prædicationis aliquid edatis quandoquidem sine corporali alimonia vita diutiùs stare non poterit. Illud autem vobis commendo vt sobrij sitis. *Et curate infirmos, qui in illa sunt.* Nam si miracula non facerent, & cuilibet intuenti ob oculos ponerent difficilè ciues crederent cœlestia, diuina & admirabilia, quæq; humanæ mentis captum superabant, vt erant ea quæ à discipulis prædicabantur. Et ita Marcus inquit, quòd profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. ¶ Obserua etiã, curã, quã Christus habet infirmorũ: quãdo quidẽ discipuli populo prædicabãt, & illis

Deut. 24.
Ecclesiast. 10.
Ephes. 4.
1. Thess. 4.
Hier. 14.
Prouer. 27.
3. Reg. 2.
Thren. 1.
Iob. 11.
Matt. 11.
Mar. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõmendabant curam infirmorum. Idem saluator fecit, vt is qui opere & sermone prædicabat cùm die festo ascendit Ierosolymã, primũ, quod fecit fuit visitare infirmos, & sic in piscina Bethsaidam abijt curaturus infirmum, qui triginta octo annorum spacio graui infirmitate laborabat. Sic & alibi cùm prędicationem finiret, ingressus est ad visitãdam infirmam quæ acutissima febri laborabat (quę erat socrus Simonis) quam quidem in pristinam sanitatem restituit, his pijs operibus Christus suã doctrinam magnificabat: cùm simul sermone & opere prædicaret. Cùm Martha & Maria fratrem suum Lazarum infirmũ domi haberẽt, certiorẽ Christũ fecerũt. Ecce quẽ amas infirmatur. Cur vos non tenditis ad illum sicut regulus, & Centurio, & Cananæa, & alij? Isti non veteres sed nouitij sunt in seruitio Dei, nos autem quæ lumine diuino illustramur, illud scimus, plus dominum eo gaudere, vt infirmo seruiamus, & necessaria ministremus. Vnde in Ecclesiastico habetur. Non te pigeat visitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis. In die autẽ iudicij inter alia opera misericordiæ de visitatione infirmorũ & eorũ cura interrogabuntur homines: nam peccatoribus dicet Christus, infirmus eram & non visitastis me: quod enim vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Hoc opus misericordiæ illi valde placet, qui videns nos infirmos, miseros, & ægrotantes visitauit nos oriens ex alto. Et hoc officium alacri animo ipse exercebat: nam cùm ad se claudi, cęci, paralytici: & alij multi venirẽt, omnes curabat, & sanabat. Vnde beatus Iacobus. Religio munda & immaculata apud Deum & patrem hęc est. Visitare pupillos & viduas, in eorum tribulatione. Et beatus Iob dixit. Visitans speciem tuam nõ peccabis. Nam qui operi misericordiæ insistit, peccatum faciliùs resistet: nam si opus misericordiæ est esurienti dare cibum & potum sitienti, & nudum operire: quãto magis infirmum visitare, & ei subuenire? Incolumitas corporis maximum & præstantissimum bonũ est inter res tẽporales: quare qui salute priuatur, maximo bono caret, & quia maiori misericordia is vtitur, qui infirmum visitat, quàm esuriẽtẽ. Nam cũ bona valetudine omnia mala corporis faciliùs tolerantur. Dauid sanctus cùm infirmo illi Ægyptio subueniret, ab eo scire meruit vbi erant Amalechitæ & victoriam obtinuit: ille autem qui crudelis cùm illo fuerat, suę crudelitatis præmiũ tulit victum esse. Sed de his aliãs, nunc ad contextũ reuertamur.

Ioan. 5.

Luc. 4.

Ioan. 11.

Ioan. 4.

Matth. 8.

Matt. 15.

Eccles. 7.

Matt. 25.

Luc. 1.

Matth. 4.

Iaco. 1.

Iob. 5.

Aug. ser. 23. *de verbis Apost.*

1. *Reg.* 30

Et dicite illis. Appropinquabit in vos regnũ Dei. Hoc non solum præcipit, vt infirmis dicãt: sed omnibus. Iudæi tempus illud expectabant in quo Messias esset temporaliter regnaturus & ipsi dominaturi essent suis hostibus, & omnium regum imperium haberent. Ita dixerunt duo discipuli. Nos sperabamus quòd ipse esset redempturus Israel. Et etiam die Ascẽsionis ab illo quęsierũt. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Deus autem volens illos à terrenis separare, & ad cœlestia promouere, aliud regnum non terræ sed cæli prædicari iubet. Instat (inquit) regnum cæli, rex cœlestis, leges cœlestes, opes cœlestes, & ciues cœlestes. Instat iam tẽpus in quo hac misera & terrena patria vita inueniatur, quæ fuit hactenus in cælo hæc sunt nuncia tam excellentia & diuina vt indignũ sit ea silentio præterire. Dominabatur mors ab Adam vsq; ad Mosem non solũ in Iudæis, sed etiã in gentibus. Dominabatur mors non solũ quia homines corpore morieban tur sed anima: imò etiã quia ea vita qua viuebant, adeò vexabatur langoribus & mille tormentorum generibus, vt penè mors deberet appellari. Dicit ergo dominus discipulis. Prædicate iam aduenire tempus, in quo destruetur peccatũ, in quo destruetur corpus & machina peccati, in quo languores nostri sanentur per Euangelium: in quo diabolo destructo, qui imperium peccati tenet, & ipso peccato exterminato, ingrediatur sempiterna iustitia, qua ingressa regnabit in nobis Deus. Et quia per Christi mortem vetus homo noster crucifixus est, iniquitas abolita, & dæmon eiectus & mors Christi nõdũ erat exhibita, sed in breui exhibenda. Ideo dicit appropinquabit, nondum omnino venit. Expende etiã, q̃ eleganter dicit appropinquabit regnũ vobis: non vos illi: quia non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos venit, sed secundum suam misericordiam. Prætereà eleganter dicit, appropinquabit, vt intelligamus, nõ multo labore esse opus, vt ad illum nos accedamus. Cùm verò dicit regnũ Dei, nemo videtur esse, qui celeri cursu, vlnis apertis, brachijs extentis, tãtas & tã supernas diuitias non desideret. Culpæ autem nostræ id

Luc. 10.

Rom. 5.

Rom. 6.

Ioan. 16.

id imputabitur, dummodo regnum ad nos metipsos veniens, suauissimis amplexibus non exceperimus. Habent ergo prædicatores quid possint concionari. Summa enim hæc est. Regnũ iam venit: nihil deest, quominus reges sitis, & non mundi reges, sed cœlestes, nisi vestra impedierit voluntas. Præterea appropinquabit his qui ad bonũ susceperint, qui vero ad malum ad confusionem & condemnationem. Si in carcere simul iusti & facinorosi sint detenti, iudex qui iustus & æquissimus ad iudicandum venerit nonnè iustos saluos & incolumes dimittet, malos autem & facinorosos dignis suorum operum supplicijs, cõdẽnabit? Sic regnũ Dei vtrisq; appropinquat: alijs ad coronam diuinam, alijs autem ad damnationẽm ęternam. Hactenus Christus cũ discipulis habuit & egit, quid dicturi, quid facturi essent in ciuitatibus, vbi eos susciperẽtur. De alijs ciuitatibus qui Christi prædicatores nollent suscipere, subdit dicens. *In quãcunq; autem ciuitatem intraueritis, & non susceperint vos exeuntes in plateis eius dicite, Etiam puluerem qui adhæsit nobis de ciuitate vestra extergimus in vos.* De hac excussione pulueris in præterito capite diximus, & exposuimus. Nunc autem aduertendum vltra ea, quæ ibi enarrauimus, q̃ in tribus casibus excutiebant pulueren. Primus erat, si nemo eos vellet hospitio recipere, quod quidẽ factum magna erat iniquitas. Signũ rianq; erat, q̃ non solum Christi verbum nolebant audire per apostolos, sed etiam nec vnam solam virtutem habere: cum nequę vni homini hospitalitatis beneficium vellent tribuere. Secundus quando nõ audiebant verbum eorũ, nec sinebant eos prędicare. Quia licèt aliquis eos hospitio susceperet, reliqui tamen erant peruersi qui eos nolebant audire. De his duobus casibus patet in Matthæo & Marco, qui dicunt. Quicunq; non receperit vos, nec audierit sermones vestros, &c. Tertius casus erat si in aliqua ciuitate longo tempore prædicarent, illis verò audientibus verbum eorũ, & miracula videntibus si nullus in Deum vellet conuerti, signum erat eorum damnationis: & tunc recedebant Apostoli & discipuli Christi, cùm eorũ prædicatio facta esset inutilis, tũcq; excutiebant pulueren primus in testimonium damnationis. Nunc autem rogo quot erunt ciuitates & vrbes, quot villæ in quibus frequenter Dei verbum prædicatur, à præclaris concionatoribus, nũquam tamen in Deum conuertantur? Iure quidẽ optimo & nos qui prædicationis officio fungimur, in multis ciuitatibus Hispaniæ possemus pulueren excutere: quæ non solùm non audiunt, sed illis detrahunt, & persequuntur. Dauid mittit olim nuncios ad Annon regem filiorum Ammon, vt consolaretur eum in morte patris sui Naas, Annon verò eos derisit, & medias vestes præscindens barbãq; dimidia, propter quod eos Dauid destruxit, & contra eos bellum iniuit. Sic etiam Deus suos prædicatores nunc in mundum mittit, mundus autẽ beneficio superaddito eos inhonorat, nonnè Deus puniet istos? Remissiùs Sodomis in die iudicij aget, quàm istis ciuitatibus, vt Christus hìc dicit, de quo statim videbimus. Sic Deus hos odit, & nouercali odio prosequitur: vt pulueren ciuitatis eorum, adhærere pedibus Apostolorum minimè patiatur. In nostrã verò eruditionẽ admonet locus iste, nihil nobis cõmune esse cũ mundo: ita vt nec puluis adhæreat nobis. Noluit Abraham ditari à rege Sodomorũ qui plura dona offerebat illi, & tamen tũc accepit decimas à Melchisedech sacerdote Dei. Sic etiam Rebecca accepit aures aureas & armillas à seruo Abrahę. Nonnè pater Rachel qui dives erat; habebat brachialia & monilia vt imponeret filiæ suæ? tanta erat eius negligẽtia, aut auaritia, vt filiæ ornamenta non daret. Sed Rebecca noluit auro Bathuelis ornari, non sunt ei ornamẽta digna hominis barbari. Sed domus Abrahæ ornamentis vult componi. Iosue etiam noluit, vt Israel ditaretur diuitijs Ierico, & Achã lapidatus est; quia is voluit dives fieri. Et Saul quia de his quæ erant Amalech accepit contra domini præceptum regno priuari meruit. Omnia ergo: quæ sunt mũdi longo spatio relinquamus, & nihil mũdi in nobis remaneat, nedum puluis. *Tamẽ hoc scitote quoniam appropinquauit regnum Dei.* Nihilominus quantùs dereliquerint impiam ciuitatem discutientes pulueren, non desinunt veritatẽ eis denunciare, non q̃ in duratis corde & incredulis proficiat, sed ad maiorem illorum damnationem. Ab hac igitur ciuitate discedamus, nedum pulueren in nostris calceis portemus. Dic hoc autem volumus ex parte Dei vos certiores fieri, quòd appropinquauit in vos regnũ Dei. In die enim iudicij hoc vobis in maiorem

Gen. 14.

Gen. 24.

Iosue. 7.

1. *Reg.* 15

Universidad de Deusto
Biblioteca

damnationem seruiet, nos enim tunc aduersus vos resurgemus clarissimumq; testimonium veritatis elucidabimus dicentes, vobis fuisse prædicatum Euangeliũ: illud autem reiecisse. Hinc infertur incredulis etiam Euangelium esse prædicandum, vt coram superno iudice nullã excusationem habeant. Isti nanq; discipuli cùm iam pro comperto haberent Euangelij prædicationẽ his nihil debere prodesse, nihilominus
Matth. 5. Marc. 6. Euangelium illis annũciant: Deus nãq; dignis & indignis, iustis & peccatoribus solẽ & aquã mittit, aliaq; ampliora & pinguiora beneficia. Sciebat Ioannes Baptista suã doctrinã nihil Herodi profuturam esse, nihilominus tamen arguebat Herodẽ. Quomodo enim propheta & plusquã propheta hoc ignorabat? & Christus qui verus
Matt. 23. Deus erat, nõ ignorabat obstinatos animos Pharisæorũ: sed arguebat eos. Ideoq; etiã si prædicator euidenter cognoscat suam monitionem nõ prodesse, tenetur etiam ad id q̃ sui officij est, vitia detestari & maledicere. Sed ad alia progrediamur. *Dico vobis quia Sodomis remissius erit in die illa, quàm illi ciuitati.* Poterant se Sodomitæ aliqualiter excusare, quia ex corrupta carne geniti, & in peccatis concepti illam execrandam iniquitatem perpetrassent, sed quæ excusatio cõuenit ei, qui Euangelium nõ recipit? Lege & perlege Euangelium, quid in illo inuenies nisi puram & meram sanctitatem? quid nisi cultũ Dei & amorẽ proximi, quidquod à ratione distet, vel ei non fuerit consentaneũ? Si quæ autẽ sus[illegible] quæ dissentanea videantur, ea supra rationẽ & captum nostrũ sunt, nõ contra rationẽ. Igitur Euangeliũ, de se dignum erat, vt acciperetur. Et vltra hoc hæc tam suauis & diuina lex nõ solum prædicabatur ab Apostolis, sed ab ipso Deo, qui dixit. Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in
Matth. 10 vobis. Non ergo qui audiebãt auribus suis hominum vocem, hominum solum sentiebant virtutẽ: sed Spiritus sancti efficaciã: his addebatur miraculorum claritas & maiestas, quæ repugnantem intellectũ captiuare solẽt. Inexcusabiles ergo sunt omnes, qui euangelium non suscipiunt, & iudicio meo non homines, sed immanes bestiæ tales sunt vocandi. Sic iuxta delicti magnitudinem & grauitatem dignas pœnas exoluent, & terribile patientur iudiciũ. Maior
Genes. 19. itaq; erit istorum pœna, quàm Sodomorũ. Quia cæteris paribus maior est dãnatio fidelium, quã infidelium, & tantò maius est peccatũ, quò maior gratia offertur, & spernitur. Sodomitæ autẽ non viderunt miracula, nec prædicationem adeò efficacẽ, vt fuit apostolorum. Rursus qui non receperunt Apostolos non videntur minùs peccasse, quam Iudęi tempore Ezechielis. Ta Ezech.
men de illis ait Ezechiel, q̃ Sodoma nõ peccauit dimidiũ peccatorũ illorum. Item Sodomitæ transgressi sunt legẽ naturalẽ, dũtaxat, isti verò legẽ naturalem atq; diuinã. Aduerte autẽ q̃ posuit Christus hic peccatũ Sodomorum, & eorũ punitionẽ, potiùs quàm aliorum peccatorũ vt intelligas, idẽ Deum facturũ cum his qui peregrinos & aduenas nõ susceperint quia Sodomitę crudeles erant hospitibus: sic dicit Iosephus Ioseph.
in libro primo antiquitatum. Paulus vocat illos sine misericordia. Et Hebræi dicunt vxorem Loth conuersam fuisse in statuam salis: nam hospitij nocte cum Loth & hospites sancti cœnarẽt, non apposuit sal in mẽsa, etiã cum mariti petitione, nedũ eos cœnantes poterat aspicere. Ezechiel inquit, Ezech.
vnum ex peccatis Sodomæ idq; grauissimum fuit, manum pauperi & esurienti nõ aperuisse. Et ad literam inquit Salomon Deum Sodomitas obcęcasse, plagã & tenebras in Ægyptum misisse, propter statuta & leges quæ stabiliebant, vt peregrini nõ exciperentur, & cum exceptis eisdem velut mancipijs agebãt. Si aliquis verò charitate in peregrinos vtebatur, hũc crudeliter persequebãtur: & propterea Deus omnes destruxit. Cum igitur hi qui nec Apostolos nec Christi discipulos volebant excipere, crudeles etiam se peregrinis & pauperibus ostenderent, iustum erat vt crudelitis in eos animaduerteretur, quãdoquidẽ sanctos viros à suo consortio repellebãt. Ideò Christus hîc Sodomorum attulit exẽplũ, priusquã aliud. His etiã illi addebãt peccatum nefarium & inexpiabile, & ita grauissimi peccatores coram Deo videbantur, vt ipse Deus dixerit, Peccatum corũ aggrauatum est nimis. Et ita vt clariùs ostenderet, quam graue esset peccatũ Apostolos non susc[illegible]ipere, nec eius audire doctrinã, in exẽplum attulit Sodomitas, qui cum sic in iniquitate & peccatis excelluerint non tã graiter punientur, sicut hi, qui Christi discipulos cõtempserunt. Et cum hæc diceret, cępit exprobrare illis ciuitatib⁹ apud quas

sæpius prædicauerat, & miracula multa fecerat, dicens. *Væ tibi Chorozain, Væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim, in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* Chorozain & Bethsaida ciuitates erant in Galilæa in litore maris positæ, vbi Christus sæpiùs prædicauerat, & miracula fecerat. Bethsaidę nati fuerunt quinq; Apostoli, scilicet, Petrus, Andreas, Ioannes, Iacobus, & Philippus. De Petro, Andrea, & Philippo dicitur in Euangelio Ioã nis. Erat autem Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri. De Iacobo autem & Ioanne non apparet: quia tamen erat socius Petri & Andreæ in piscatione vt supra vidimus, creditur ex eodem fuisse oppido. Tyrus & Sidon duæ ciuitates erant in Syria in terra Fœnicis non multum distantis ab Ierusalem. Tyrus celebratissima ciuitas est in veteri instrumento decantata, præcipuè ab Esaia. Ditissima erat, ad quam magna mercium copia perueniebat: aqua vndecunq; circundata, quem admodum nunc Venetiæ, vsque ad tempora Nabuchodonosor & Alexandri Magni, ad quam debellandã opus fuit totũ illud spacium arena & lapidibus implere, distans à Sidone viginti leucas, quæ vulgo nunc appellatur Sayeto. Voluit autẽ Christus his ciuitatib⁹ exprobrare, scilicet. Chorozain & Bethsaidæ, male dicendo: non (inquam) optando, aut inferendo malum, sed futura mala annuncians. Primò vt isti vitam in melius conuerterent, talia audientes. Secũdò ad exhibendum exemplum audientibus, & nobis ne nos in talem incideremus ingratitudinem & impudentiam, vt audito Christi verbo in saniorem mentẽ redeamus. Tertiò ex commiseratione quadam. Quarto vt ostenderet futura præscire. Prędicebat autem hæc Christus, vt quãdo posteà euenirent, clariùs cognosceretur illa præscisse. Sic discipulis dixit, Hoc dixi vobis antequam fiat, vt cum factum fuerit credatis. Porrò, væ, comminatio est æterna, & interitum æternum significat, iuxta sancto rum patrum Hieronymi, Chrysostomi, & Gregorij doctrinam. Virtutes autẽ vocat miracula quia sunt à virtute infinita, & hæc miracula facta sunt plurima in his ciuitatibus, quæ si in Tyro & Sidone olim fuissent facta in cinere & cilicio pœnitentiã egissent. Potest autem istud aduerbiũ, olim, referri ad præcedentia vel sequentia. De primo q̃ in telligatur in his ciuitatibus factas fuisse virtutes, quia iam diu erat, q̃ Christus nõ prędicabat in eis. De secũdo vt dicatur, q̃ olim egissent pœnitentiam. Acsi diceret, licet sint ciuitates gentium, si prædicatum esset in eis egissent olim pœnitentiam, scilicet, non facerẽt eam nunc idest diu postquam prædicatum esset, sed olim, id est immediatè post prædicationem. In quo significatur, quòd faciliter ad Deum se conuerterent. Recederent (inquam) ab iniquitatibus suis, assumendo opera pœnalia & satisfactoria, induentes ciliciũ & cinere se operientes. Consuetudo nanque erat antiquis, vt pœnitentes induerent cilicium, & sederent in cinere, vt fecit rex Niniuitarum, & *Ioan. 3.*
Dauid dixit. Posui vestimentum meum ci *Psal. 68.*
licium. Et filij Israel cum obsessa esset Be- *Iudith. 4.*
thulia cilicijs fuerunt induti, &c. Vbi sunt qui dicunt, ad pœnitentiam non requiri dolorem, sed sat esse vitæ nouitatem, cum ex domini ore audias pœnitentiam fieri in cinere & cilicio, vt per exteriora hæc signa cordis, intimus dolor significetur? Quemadmodum exultantes & gaudentes caput vnguentis vngebant, faciem lauabant, & corpus nuptialibus vestibus adornabant: ità qui dolore & pœnitentia contristabantur, cinerẽ in caput spargebant, sumebãtq; pro voluptatibus & delicijs ciliciũ. Expende etiam quantum malum sit, bonis à Deo acceptis nõ bene vti: nam istæ ciuitates ob hanc in Deum ingratitudinem exprobrantur à Christo. Vtinam & tibi non similiter cõtingat, qui amplio[illegible]bus donis auctus, ac locupletatus es. Vnde Dauid in psalmo ora *Psal. 118.*
bat Deum dicens. Auser à me opprobriũ & contemptũ. Sed quid ais Dauid? Nõnè contemptibilia & plena opprobrijs elegit Deus? quomodo ergo dicis tu, auser à me *Ambros.*
opprobriũ & cõtemptũ, cùm contẽptus, *serm. 2. in*
optimus sit propter Deũ acceptus, & san- *psal. 118.*
ctietiã contẽptũ nonnè desiderabãt? Cõsidera quod Deus elegit mũdi cõtẽptibilia, nõ tamẽ Dei contẽptibilia: illi nanq; qui à mũdo cõtẽnuntur, magni sunt apud Deũ: sed nõ qui cõtẽnũtur à Deo. Cauenè Christo opprobrio sis, sicut isti Chorozaitæ & Capharnaitę, quibus Christus exprobrat, cùm pœnitentiam non egerint. Exprobrari à mundo optimum est, à Deo autem malum. Atque ab hoc opprobrio Dei liberari cupiebat psalmista, ab isto tu liberaberis, si pœnitentiam egeris, & gratus

Universidad de Deusto
Biblioteca

fueris Dei beneficijs. Rursus obseruandum est, ꝙ non dicit cõiunctim, Væ vobis Chorozain & Bethsaida, sed diuisim, Væ tibi Chorozain, & Væ tibi Bethsaida, quia singulis sua propria pœna redderetur. Vnusquisq; enim (vt Paulus ait) onus suũ portabit. Deniq;, cur Christus prædicabat, ciuitatibus non pœnitentiã acturis? Tyro autẽ & Sidoni, quas de peccatis cõmissis dolor erat subiturus, cur non prædicabat? Occulta hæc sunt Dei iudicia, & inuestigabiles viæ eius: Deus nemini est debitor. Prætereà legem naturalem dedit Tyrijs & Sidonijs, in qua ante promulgationem Euãgelij saluari poterant, voluit autem Deus hãc gratiam præstare potiùs quàm gentibus. Tamen post Christi Ascensionẽ in cælos, prædicantibus Apostolis Tyrus & Sidon crediderunt. Sed iam Christum sententiã proferentem aduersus impias ciuitates audiamus. *Veruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio, quàm vobis.* Minorem pœnam fusti nebunt quia ipsi non acceperunt legẽ, nec illis fuit prædicatum sicut vobis. Iudæi deteriores erãt gentibus, quia isti naturalem legem transgressi sunt: Iudæi autem hanc legem naturalem & Mosaicam, & beneficia & documenta domini spreuerũt, de illo nimis gloriãtes, ꝙ filij essent Abrahæ & Israelitici generis. Seruus sciens voluntatẽ dñi sui, & nõ faciens, vapulabit multis plagis. Ex his apertè colligitur, omnes in inferno non æquali pœna esse puniendos. Sed vnusquisq; iuxta demerita, alius intẽsiùs alius remissius torquẽbitur. Sicut enim in cælo obiectiuè omnes beati æquali gloria fruentur, quia omnes videbunt diuinã essẽtiã, non tamen subiectiue, quia vnusquisq; magis aut minus beatificabitur secundũ capacitatem meritorum: sic omnes in inferno æquales sunt, quantum ad carentiã diuinæ visionis, quia nullus in æternũ Deũ videbit, & in perpetuum cruciabuntur: tamen in pœna sensus & tormẽtorum punitione alius intensiùs & alius remissiùs cruciabitur, vt ex hoc contextu aperte colligitur. Sequitur. *Et tu Capharnaum vsque ad cælũ exaltata, vsque ad infernum demergẽris.* Intelligi potest de exaltatione in honorem per Christi prædicationem, nam magnificè & honorificè cũ illa agebatur, cùm Christus toties illic prædicasset, & tot miracula fecisset. Ibi nanq; sanauit seruum Centurionis, & filium Reguli, & paralyticũ quẽ de

Gala. 6.

Roma. 11.

Luc. 12.

Matth. 8. Ioan. 4. Luc. 5. Matth. 9.

super tectum per tegulas intromiserunt, & mulierem menstruo sanguine laborãtem, & filiam Iairi suscitauit: ità vt Nazaræitæ dicerent Christo. Quanta cognouimus facta fuisse in Capharnaum, fac hîc, & in patria tua. Et in hac ciuitate cœpit prædicare, Pœnitentiam agite, & ideò dicit, ꝙ fuit vsque in cœlũ exaltata, Christi videlicet prædicatione & miraculis. Vel hoc etiam intelligi potest de temporali exaltatione, quia hęc ciuitas excellebat omnes alias Galilęę, vrbes magnitudine, nobilitate & rerũ omnium copia: de quibus gloriabatur. Quando verò ait, vsque ad infernum demergẽris, potest intelligi vtroq; modo dicto, scilicet, de damnatione habitatorum eius, quia non egissent pœnitẽtiam: & sic realiter descenderunt in infernũ. Vel de honore tẽporali: nam sicut magnis honoribus fuit locupletata, quia superba & rebellis fuit ad nihilũ descendet: nam nũc nõ est ciuitas, sed tantũ manent fundamenta antiquorũ ædificiorũ, in qua vel septem vel octo domos piscatorũ inuenies. Ideò ad inferos descendes, quia præceptis meis superbissimè restitisti. Et quia exaltata es vsque ad cælũ meo hospitio, & meis signis atq; virtutibus tantum habes priuilegium, maioribus plectęris supplicijs, quia his credere noluisti: vt pœna culpæ respondeat. Sicut homo tãto magis in cælum meretur exaltari, quantò minus de se in terra & humilius iudicauerit: sic in inferno tantò maioribus supplicijs est torquendus: quãto in terra de se magnificentius & sublimius existimauit. Ideò ecclesiasticus ait, humiliа valdè spiritum tuũ, quia vindicta impij ignis & vermis. Quapropter personã Dei sustinens Abdias superbis ait, si exaltatus fueris vt aquila, & inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit dñs. Iob etiam ait, si ascẽderit in cælum superbia eius, & caput eius nubes attigerit, quasi sterquilinij in fine perdetur. Expende etiam quòd sicut hæc Capharnaum, quia maiora dona receperat, & superbia elata rebellis & ingrata fuit Deo, maiori pœna cruciatur: sic etiam maiori pœna plectentur qui maiora beneficia à Deo acceperint, si ingratitudinis notã fuerint reperti. Nathan Propheta vt ostenderet Dauid sui peccati magnitudinẽ, prius commemorauit beneficia & dona, quæ ipse Dauid à Deo acceperat, dicens, Ego eduxi te de pascuis ouium, &c. atque ideo

Luc. 4. Matth. 11.

Ezech. 28.

Abdiæ. 1.

Iob. 20.

2. Reg. 12.

Dauid grauius fuit punitus, quia maioribus donis fuerat cumulatus. Sic prælati, & religiosi qui cæteros omnes antecellunt literis, ingenio, scientia, aut dignitate: illud fecũ diligenter debent euoluere, quantum Deo teneantur seruire, expectantes arctissimam rationem Deo esse reddituros, quia post ingentia & tanta beneficia acre & terribile iudiciũ experientur. Ideo dñs reputat plebem suã dilectam: quia post tãta beneficia nõ cognouit tẽpus visitationis suæ. Dum dona in te collata magis ac magis creuerint: rationes donorum etiam crescere debent. Si vero in amplissimum honorẽ prælatus ascendisti, si verbi Dei concione primum valueris, si scientiarum omnẽũ penetralia transcenderis, si dignitate, honore, nomine, & fama, vsque ad sidera fueris elatus: ne superbias, ne te de illis indignè & arroganter glorieris ne forte Capharnaum similis sis, quæ solo iacet æquata: nam si tu beneficijs, operibus, nõ respõderis & humilitatis donũ in te tantis beneficijs sublimato non splenduerit, certo scias ex amplissima dignitate in maximum opprobriũ esse deuenturum. Sed de his satis. Vt autẽ scias ꝙ non solum tale iudicium patientur hi, qui Christũ & apostolos non susceperunt: sed qui eius discipulos, prælatos, & vicarios despiciunt, verba eorum non audiẽdo, nec ipsis obediendo, ideo ait. *Qui vos audit, me audit.* Tam gratum mihi est, ac si me ipsum audirent, nã ego per meos loquor vicarios, & ipsi meã sustinent personam. Dixerat prius istis septuaginta discipulis ꝙ salutarent, hospites, prouiditq; hospitij signũ, & incitauit homines, vt illos susciperẽt, sicut prius in mundi conditione præparauit hominibus domum creans lucem & cibos: nunc autem pœnam illorum qui eos noluerunt recipere, ostendit. Nam sicut super his, qui hospitium dederũt Christi discipulis pax dñi requieuit: ita qui eos non audierũt, nõ qualecũq; leue peccatũ perpetrarunt: sed Deum ipsum contẽpserunt, qui per illorũ os loquebatur, & cuius personã ipsi repręsentabant. Hoc dictum est discipulis Christi, & prælatis ecclesiæ, ac sacerdotibus, qui successores sunt Apostolorum & discipulorum Christi. In quo admonemur quales erga rectores, pastores, & prælatos ecclesię, nos exhibere debeamus: nempe vt eos audiamus, obediamus, & timeamus obtemperantes eorum præceptis. Hoc est ꝙ Paulus ad Hebræos ait, Obedite (inquit) præpositis vestris: qui illos non audit, Deum ipsum nõ audit. Vnde cum filij Israel murmurassent aduersus Mosem & Aarõ dixerunt illis. Non est murmur vestrum contra nos, sed cõtra dñm. Nos enim quid sumus? Qua propter in Deuteronomio loquens Deus de suo propheta dixit. Qui verba eiꝰ quę loquitur in nomine meo, audire noluerit, ego vltor existam. Hominẽ non debes aspicere, sed Deum, qui in eo loquitur, vt ipse hîc dicit, verbo, quæ loquitur sunt in nomine Dei. Nam etiam si ipse prædicator malus fuerit, Deum qui per ipsum loquitur debes respicere, qui diuina & mirabili sua virtute prędara & diuina opera per mala instrumenta potest operari. Etiam nãq; Prophetam, qui per impiam reginã Iezabel in exilium exierat: coruorum ministerio sustinuit. Cur ita? nonne tu domine poteras aquilas aut alias aues mundiores iubere vt tuum pascerent Prophetam? neq; permitteres, ab immundis & cruentis auibus prouideri. Multoties enim Deus per homines impios & malos solet suo populo doctrinam tribuere, & cibum spiritualem animabus præbere: quemadmodũ bonas carnes Eliæ coruorum ministerio. Tu verò comede, & accipe à manu Dei quod ipse mittit, vt Elias faciebat, neque id scruteris, an qui ministrat, sit corus, vel aquila, rectus, aut deterior, dummodo doctrinæ cibus sanus, & à Deo proueniat. Cũ Deus Samuelem Prophetam vocabat, Samuel ad Heli sacerdotem ibat, cogitans ab ipso vocari: nam vox Dei maximè assimilatur sacerdotis & prælati voci: & cogitate quòd illud quod iubet, Deus iubet, siquidem per os Dei loquitur, quando ea non iubet, quæ sunt contra conscientiam: qua propter illis debes obedire, audire, venerari atq; suspicere & ea quæ iubẽt humiliter operari. Quapropter in illos impudicũ os nõ conijcias, ne tibi dicatur, Non est murmur vestrũ cõtra nos, sed cõtra dñm. Ne illos cõtẽnas, nè tibi dicatur. Nõ contẽpserũt te, sed me: nè regnẽ super eos, Ne falsè & duplici facie cũ illis agas, ne tibi dicatur. Nõ mẽtitus es hominibus, sed Deo. Nè morte rapida & inopinata moriatis, vt Ananias & Saphira qui hoc fecerunt. Officium nãq; sanctum est, & honore dignissimũ, etiã si ministri sint peccatores. Ex quo sequitur error Vviclef & aliorum, quem confutat Augustinus, & Bernar-

Hebr. 11.

Exod. 16. Deut. 18.

3. Reg. 17.

Exod. 16. 1. Reg. 8.

Act. 5.

Aug. lib. 4. cõ. Do. na. c. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bern. ser. 66. in Cāti. Bernardus. Et ideò venerandi & suspiciendi sunt: nam si eos contemnis, Deum contemnis, propter q̄ subdit Christus. *Et qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Cum Deus pater & eius filius vnigenitus dñs noster Iesus Christus eiusdem sint essentiæ, & naturæ, qui spernit Christum spernit patrem, ipseq; Deus spernitur. Ille verò Christū spernit, qui Pōtificē spernit. Audiāt hæc & timeāt isti infideles & impij Lutherani qui Papā Christi vicariū in terris spernūt, & cōtēnūt & os suum in cælum ponunt, & sanctorū patrum decreta reijciunt: & concilijs generalibus non obediunt. Videant, quid Deus
1. Reg. 2. *Esa. 33.* dicat: Qui contemnunt me, erunt ignobiles. Et Esaias, Væ qui spernis, nonnè ipse spreueris? Itaq; patribus nostris & prælatis obedientiam & reuerentiam impēdamus, cōsiderātes eos nō vt homines qualescūq;, sed vt Dei vicarios, eius circa nos personā gerētes. Vnde beatus Petrus, subditi estote
1. Pet. 2. in omni timore dñis: non tātum bonis, sed
1. Reg. 24 etiā discolis. Sic Dauid honorabat Saulē re
1. Reg. 26 gē Israel, quāuis malum esse sciret, & proiectum à dño: & noluit extendere manū in Christum dñi. Etiā si prædicator sit malus, officiū sanctum & dñi est. Quando D. Petrus illam primā epistolam scripsit, nō est dubiū, quin vel Caius Caligula, vel Claudius, vel crudelis Nero imperaret: qui tres impij & sceleratissimi fuerunt: nihilomi-
1. Pet. 2. nus tamen (inquit Petrus,) Regem honorificate: non est tuū personā considerare, sed dignitatē & authoritatem, quæ Dei sunt, & Deū in prælato honoras. Si prælatū contemnis, Deū contemnis. Quando Core ad
Num. 16. uersus Aaronē surrexit, summum sacerdotiū volens vsurpare, dixit Moses ad Core & ad tribū Leui, Audite filij Leui: Nū parum vobis est, &c. vt vobis etiam sacerdotium vendicetis, & omnis globus tuus stet cōtra dñm? Non dixit, q̄ se extulit contra Aaronem Pontificem, sed contra dominū, vt cognosceres, idē esse cum prælatis, & cū dño simultatē exercere. Vnde Paulus ad
1. Thes. 4. Thessalonicenses, Scitis (inquit) quæ præcepta dederim vobis per dñm Iesum. Et subdit. Itaq; qui hæc spernit, non hominē spernit, sed Deū: qui etiā dedit spiritū suū
1. Cor. 14. sanctū in nobis. Et ad Corinthios. Si quis vester Propheta est, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia dñi sunt mādata. A Deo enim habebat Paulus authoritatē, sicuti cæteri Apostoli & prælati, vt nūc habēt eorū successores. Vnde loquens dñs de sacerdotibus veteris legis dixit in Deu- *Deut. 17.*
teronomio, Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tēpore ministrat dño Deo suo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel. Sed sacerdotes nouæ legis nō minorē habēt authoritatē, quàm sacerdotes veteris legis: nam Paulus ad Hebræos docet multò præ- *Hebr. 7.*
stantius esse Euangelicum sacerdotium, *Romans.*
quàm illud veteris legis. Ideò Paulus, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim est potestas, nisi à Deo. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinatio- *Ambr.*
ni resistit. In actibus quoq; Apostolorum dixerunt prælati. Visum est Spiritui sancto, & nobis. Vide diuinam authoritatem prælatorum ecclesiæ, quapropter eorū præcepta non oportet contemnere: nam quanuis non intēdant obligare, vel res leuis sit, quam præcipiunt, si ex eorum contemptu ea reliqueris, hac sola causa peccas: ratione cōtemptus. Eis Ergo oportet obedire, quādoquidē vicem Christi gerunt. Ideò Chri- *Matthæ.*
stus apud Matthæum. Qui ecclesiam non audierit, sit tibi quasi Ethnicus, & publicanus. Non minus meretur inter Ethnicos ei- *Aug. de*
ci, qui ecclesiasticas traditiones recusat, quàm qui Euangelium recusat. Siquidē reiectis ecclesiæ constitutionibus, Euange- *Spiritu*
liū quoq; abijci necesse est. Quod D. Ba- *in prin.*
silius in libro de Spiritu sancto planè testatur. Sed de his aliàs satis diximus. Seruāda itaq; sunt concilia, & prælatorū ecclesiæ decreta, & honorandi sunt sacerdotes & prælati. Ideo Constantinus causas Episcoporū noluit iudicare, dicens, eos esse deos suos, & ab ipsis omnia iudicāda esse. Sed iā sanctiones ecclesiæ nō seruātur, excōmunicationes parui pendūtur, & dignitas sacerdotū vilipenditur à sæcularibus, Deus in prælatis & sacerdotibus ecclesiæ contēnitur. Tantum Deus honorat suos sacerdotes & prælatos, vt de ipsis dicat, Dijs nō detrahes. Considera eorum dignitatē, vt non solùm Exo.
sua dona illis cōmunicet, sed etiam suum nomen, vt dij etiam vocentur. Non angelis sed hominibus dignatus est hoc communicare, sicut Moſi, quem constituit Deū Pharaonis. Non sic principes huius mundi faciunt. Non sic principes huius mundi faciunt. Quis enim regum seruis suis Exo.
cere solent. Quis enim regum seruis suis quantumuis dilectis, regium nomen imposuit? sed hoc quod nullus regū homini quātūcunque dilecto tribuit, Deus Ecclesiæ prælatis & sacerdotibus concedit. Præterea non solùm eos honorat, sed tantū di- *1. Reg. 2.*
ligit, vt dicat eis. Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Non dicit, qui vos persequitur, aut occidit, aut qui vos vulnerat, vellædit, nec dicit, tāgit brachiū, aut pedē, sed pupillā oculi mei: cuius dolor acutus & intensissimus est. Deniq; ità causam illorū suam Deus iudicat: vt dicat, Qui vos spernit, me spernit. Docentur tamen hīc, ne vindictā sumant de iniurijs & contumelijs ipsis illatis, cùm Deus opprobriū & cōtemptum eorūdem, suum esse dicat. Deus namq; causam suam iudicaturus exurget, & pro suo honore respondebit. Non ergo trifti animo sint sacerdotes, iniuria enim illorum in Deum transit. Solatium igitur sit nobis, Deo hanc esse iniuriam illatam. Sicut è contra ne extollamur, aut superbia- *Matthæ.*
mus, cū nos audierint, laudauerint, magnifica de nobis prædicauerint, quia non est opus nostrum, sed Dei. Quando nos spernunt, Deum spernunt, sicut quādo nos honorant & audiunt, Deum qui operatur in nobis honorant, & audiunt. Quapropter nec de laudibus extollamur, nec in contē- *2. Cor. 12.*
ptu tristemur, Deus enim operatur in nobis, & cum eos mitteret ad prædicandū: quibus cum prosperè & fœliciter omnia succederent, redeuntes sui successus redēptori rationē reddiderūt, propter quod inquit textus. Reuersi sunt autē septuaginta duo, cū gaudio dicētes. Ita & nos deberemus Deo gratias agere propter opera, quæ ipse per nos operatur: & per ea, quæ in eius nomine tanquā suæ gratiæ instrumenta perfici *1. Cor. 3.*
mus: non nobis ipsis tribuētes, nec honorē Deifurantes. Omnia flumina reuertūtur ad mare, vnde exeunt: nihilq; est in rerum natura, quod suum centrum non appetat, & ipsum desideret: homo autem peruersus & ingratus in his terrenis detineri cupit, & in illis perpetuari, veluti si aliquo beatitudinis lumine vel radio hominem beatum possit efficere, & tranquillum animum & paccatum sustinere. In illum igitur reuertere, quemadmodum hi discipuli fecerunt. In omni tēpore quo Iacob in domo Laban habitauit multos labores variasque animi perturbationes pertulit: sed statim vt à domo recessit, obuiam illi angeli exierunt: Dum mūdo seruieris, & eius voluptatibus & blandimentis indulseris, nullam perfectam quietē, nullam animi tranquillitatem inuenies: quemadmodū Iacob in domo Laban, propter quod in domum patris tui debes reuerti: vbi miram suauitatē, & ingentem spiritus consolationem inuenies. Ionas à Deo discedens, mare contra se *Ion. 1.*
elatum, procellas & ventos inuenit: sed ad Deum reuersus, in piscis ventre orans à reliquis laboribus liber & quietus remansit. Cùm Deus totius boni fons & origo sit, & cùm omne donum perfectum desursum sit, descendens à patre luminum, si perfectum gaudium & quietem volueris inue-
nire, in Deum reuertere. Nihil enim suę na- *Iaco. 1.*
turæ perfectè integritatem potest attingere, nisi in suo genere saluetur: cumq; Deus genus totius boni sit: ità anima nostra sic intensiùs Deum desiderat, vt ad eum rediens omnia bona consequatur. Ita in omnibus tuis laboribus postquam Dei iussa adimpleueris in ipsum cum discipulis suis reuertere, agens ei gratias pro beneficijs tātis quæ per te ipse operatus est. Præterea quanuis in hoc bene egerunt, reuertentes ad Christum: tamē tanquam humanę laudis & glorię vento inflati, nonnihil sibi assumentes, dixerunt Christo, Domine etiā dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo. (Domine inquiunt.) Qui non solum terræ & cælo dominaris, sed & dæmonibus, nam nobis tua gratia & virtute subijciuntur. Bene confitentur: sed de miraculorum opere efferuntur: diuinorum nanq; donorum multitudo plurimis fuit causa
ruinæ, sicut in Ezechiele dicitur de Lucife- *Eze. 28.*
ro. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia & perfectus decore. Et paulo post, Eleuatum est cor tuum. Pessimum genus superbiæ est, dona diuina sibi attribuere: sicut ille stultus Pharisæus dicebat. Gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri hominum. De his habetur in Deuteronomio. *Luc. 18.*
Manus mea excelsa, & non dominus fecit *Deute. 32.*
hæc omnia. Hos compescet dominus di- *Deute. 9.*
cens. Ne dicas in corde tuo, cùm deleuerit eos dominus Deus tuus in conspectu tuo. Propter iustitiam meam introduxit me dominus vt terram hanc possiderem.

¶ Aliud genus superbiæ est non ità malū, illorū qui partim humiliantur, gratias agēdo, & partim efferuntur ineptè exultando sicut isti discipuli qui gaudebant, cum dęmones eiecissent, attribuebant tamen hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc, non sibi, sicut pharisæus ille, sed dño, atq; ideo dixerunt, In nomine tuo. Ideoq; aliquid habebant cõmendatione dignum, scilicet, quòd reuertebantur in fontem totius gratiæ, donum susceptum cognoscentes, & gratiam illi offerentes. Et ideo sanctus Iob. Nunquid mittes fulgura & ibũt, *Iob.38.* & reuertentia dicent tibi. Adsumus? Vadunt fulgura quando doctores miraculis coruscant, & superna reuerentia corde in Deum conuerso auditorum corda transfigunt. Reuertẽtes dicunt adsumus, cùm nõ sibi sed Dei virtutibus tribuunt quicquid fortiter se egisse cognoscunt. Tales sunt viri perfecti sub quorũ persona dicit Esaias, *Esa. 26.* Omnia opera nostra operatus es domine. *Psal. 113.* Et in Psalmo etiã, Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Laudabiles igitur erant, in hoc ꝙ Christo gratias referebant, & fatebantur in nomine ipsius eiecisse dæmonia: sed digni reprehensione, eo ꝙ de potestatis altitudine efferebãtur. ¶Admonet locus iste vanam gloriam fugere, nam graue damnum spirituali viro inde poterit euenire, si humanæ laudis gloria fuerit allicitus, & si opera quæ fecerit, sibi ipsi arriserint & placuerint. Veluti à Ba- *De Basilisco.* silisci facie eam debes fugere: nã si te ipsum incautum & improuidum accipit oculorũ ictu morieris: sed si tu eam priùs præuideris, & suæ rationis paruum fundamentum cognoueris, vt de tuis operibus arroganter præsumas, de illa glorioſum triumphum facilè reportabis. Deus in omnibus operibus suis laudatus sit: non autem homo qui vile instrumentum quæ virtutis ostẽditur. *Exod. 4.* Videbatur Mosi se manum sanam habere, sed cùm in pectus eam intromittebat, & iterum foras eijciebat, lepra cooperta videbatur. Si tua opera sana & recta tibi videntur, tecum diligenter considera, quæ requirantur circunstantiæ ad hoc, vt opus sit rectum, & inuenies lepra non carere, si ad id faciendum vento aliquo humanæ laudis *1. Cor. 4.* raperis. Quid habes, quod non accepisti? *Oseæ. 13.* Perditio tua ex te Israel, tantummodo auxilium tuum ex me. Si præterita aspicis, multa inuenies fecisse, de quibus nunc te pudeat. Si præsentia consideras te mille periculis in hac lachrimarum valle circundatum videbis. Si in futura oculos conijcis: timendum tibi potiùs erit, terribilia Dei iudicia, quæ super te ventura sunt contemplans. Timidus potiùs nanq; & cautus in hac vita debes ambulare, quàm lætus & alacris: quandoquidem ista bona opera quæ nunc facis, nescis an Deo sint accepta, an si *1. Cor. 4.* parum vel multum tẽporis in eis persistes. Qui stat (inquit apostolus) videat ne cadat. Sed ad contextum. *Et ait illis, Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem.* Dupliciter potest hoc exponi. Primò sic, Dixerant discipuli, Domine etiam dæmonia subijciũtur nobis, hoc est: non solum alia miracula fecimus, sed etiam quod maius est, dæmonia subijciuntur nobis: & de hac nouitate miramur. Quibus respondet Christus. Videbam Satanam sicut fulgur, &c. Acsi diceret. Istud non est aliquid noui, nam ego vidi eum cadentem tanquam fulgur de cælo. Secundò potest exponi, quia discipuli quasi adhuc imperfecti iactantes se, hoc dixerunt. Christus autem nè factis miracu- *Iob.9.* lis superbirent, adduxit exemplum Satanæ, qui à cælo cecidit propter suam superbiam: ne ipsi similiter caderent, propter animi elationem, sicut Satanas. Quare dominus Iesus vt optimus medicus animarũ, vt roboraret suorum discipulorũ animos aduersus pestiferum morbum inanis gloriæ proponit exemplum Luciferi, qui ob superbiam à tanta & tam suprema fœlicitate licet non à perfecta beatitudine deiectus est: quia de donis à Deo acceptis insolenter gloriatus est. In præclara dignitatis sublimitate cœlestibus sedibus quiescebat tamen ob animi tumorem ad ima Tartara est detrusus. Sic Esaias de eo sub nomine *Esa. 14.* regis Babylonis ait. Quomodo cecidisti Lucifer qui manè oriebaris, &c. Sic Adam *Genes. 3.* eiectus est ob superbiã à paradiso: & Saul *1. Reg. 15.* à regno. Vnde dixit illi Samuel, Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es. Pro eo ꝙ abiecisti sermonẽ domini, abiecit te dominus nè sis rex. Ideo beatus Iob de superbis ait. Eleuati sunt ad *Iob.24.* modicũ, & non subsistent. Diabolus enim sicut ipse cecidit, vult omnes cadant: quando verò aliquem in statu humili nõ potest frãgere, curat aliquo dignitatis gradu eum sublimare, vt inde præcipitet. Hoc exemplum Satanæ adduxit Christus istis discipulis, eis insinuans, vt qui ad modum Satanæ superbierit, ad eius modũ præcipitabitur. Sed singula verba expẽdamus: omnia nãq; observatione sunt digna. ¶Primò ait Videbam Satanam: quia Christus sicut Deus intellectualiter videt diaboli ruinã, principaliterq; efficit. Vnde in libro Iob. *Iob.9.* Prudentia eius percussit superbũ. Per Ezechielem quoq; Christus testatur, Tu Cherub extẽtus & protegens, & posui te in mõte sancto Dei, &c. Et peccasti & eieci te de monte Dei, & perdidit te ò Cherub. Eleuatum est cor tuum in decore tuo, & perdidisti sapientiam. ¶Secũdò ait, Sicut fulgur assimilans eum fulguri: tum propter agilitatem descensus, & quia fulgur in sua origine habet lucem, quæ cum parum duret & citò extinguatur, simul cum suo casu in tenebras cõuertitur. Sic etiam diabolus cùm in luce gratiæ & claræ cognitionis à Deo creatus fuerit, parum temporis in ea persistens è cælo cecidit, & in tenebras detrusus est. Ideò non dixit, ꝙ erat fulgur sed sicut fulgur: quia lucem amisit, quam habebat in principio. ¶Notabis præterea, quòd de Christo etiam infra noster Lucas inquit, ꝙ veniet ad iudicandum sicut fulgur de cælo coruscans: sed magna est differentia. Veniet Christus sicut fulgur in iudicium, & Lucifer etiã sic descendit de cælo, sed Angelus de cælo, & Christus de super cælum. Ille tanquam fulgur, qui priùs lucet & postea fœtet: sed Christus descendens bonos suo lumine lætificabit, malos autem comburet, & accendet. Præterea ille cecidit, Christus tamẽ veniet: nam in casu insinuatur pœna, & ꝙ violenter & inuitus descendit: sed quando dicitur, veniet, ostenditur Christi voluntas libera, imperium, atq; dominium, quo ad iudicãdum est venturus. ¶Tertiò ait, De cælo cadentẽ. Ex hoc patet diabolum bonum fuisse & creatum in cælo in statu gratiæ: nam qui de cælo cecidit, in cælo fuisse necesse est. Sed quomodo de cælo cecidit, cùm Esaias dicat, dixisse, in cælum ascendam? Si erat in cælo quomodo dicit, ascendam in cælum? Dicendũ ꝙ in loco Empyreo cõditus fuit, & ibi erat. Sed cùm dixit ascendam in cælum, de benedicta Trinitate intelligendum est, quia ad Dei excellentiam aspirabat. Expende autem quomodo peccatores puniuntur in suis peccatis. Voluit suum regnũ magnificare Pharao, & ideo persequebatur filios Israel: & hæc fuit causa sui regni deuastationis, & sui ipsius perditionis. Satanas ex stolli voluit, & ideo in infernum est detrusus: serpens quia hominem in miserrimam seruitutem deiecit: ideo ille prostratus est, cum prius erectus incederet. Vnde dictũ

est ei, Super pectus tuũ gradieris. Et quia in ore habuit mendacium, ideo in ore eius positum est venenum: ac etiam terram veneno infectam & à Deo maledictam propter peccatum hominis comedit, vnde dictum est ei, Terram comedes omnibus diebus vitæ tuę. Et quia mulierem decepit, dictum est ei, Inimicitias ponam inter te & mulierem: & semen tuum & semen illius. Mulier etiam quia in edendo cibo prohibito peccauit, ideo in fructu sui vteri est punita: ideo dixit illi Deus, in dolore paries filios. Et quia ad dictum serpentis, Eritis sicut dij, superbijt, ideo Deus humiliauit eã, & dixit, Sub viri potestate eris. Et vir quia ad dictũ mulieris in solo esu peccauit: ideo in labore quęrendi sibi cibum est punitus. Vnde dictum est ei, Quia comedisti de ligno, de quo præceperam tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitę tuę. Similiter quia angelus superbè ascendere voluit, & altissimo assimilari: deiectus est serpens antiquus, & humiliatus vsq; ad infernum, sicut fulgur cecidit de cælo. ¶Docemur hìc superbiam tanquam perniciosam pestem fugere, & alta mundi nõ cõcupiscere: cùm ex hoc contextu pateat, quantum Deus superbiã odiat, vt Angelũ, qui adeo excellentis naturæ & cõditionis erat à fœlici statu omni bonorũ genere affluẽti deijceret. Vnde beatus Petrus, si Deus An- *2. Pet. 2.* gelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos, &c. Sceptrũ & coronam regiã inter omnia vitia detestabilis superbia obtinet, secundũ illud Esaiæ. Vę coronę fu- *Esa. 28.* perbiæ. Atq; ita suis seruis & ministris vitium hoc comitatus incedit: nam secũ ferè reliquam vitiorũ omnium cateruam addũcit. Ideo Ecclesiasticus ait, Initium omnis *Eccl. 10.* peccati superbia: & qui tenuerit eam male dictionibus replebitur. Ex superbia nascitur hæresis: nam ignorãtia non hominem hæreticum facit, sed superbia. Et sic Deus hoc vitiũ detestatur, vt dixerit per Amos, *Amos. 6.* Detestor ego superbiam Iacob. Idem Sa- *Prou. 8.* lomon in Prouerbijs. Et Ecclesiasticus ait, *Eccle. 10.* Odibilis Deo & hominibus superbia. Ob *Esai. 14.* id Deus superbum odit, nam Dei honorẽ & gloriam sibi vendicat, quem nemini voluit dare: & aliquo modo videtur seipsum Deum facere, volens sicut Deum adorari, sicut fecit superbus Aman. Ab hominibus *Esther. 3.* abhorre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

abhorretur, cùm ipse solus imperare velit. Reliqua vitia secum sodalitatem admittunt: luxor, edax, luxuriosus, similibus gaudent: maledictus vero superbus gaudet esse solus: omnibus imperare, ab omnibus æstimari & laudari cupit, neminem secum patitur. Duo superbi non possunt simul habitare: nam alter alterum curabit destruere, vt vnus solus maneat. Iniquioris sunt naturæ & conditionis, quàm irrationabiles bestiæ: quãdoquidem experimur animalia eiusdem speciei simul habitare, solus superbus se solũ cupit videre, & nullam societatem admittit. Sed Christum audiamus. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.* Per serpentes & scorpiones intelligit hîc Christus dæmones: quia ipsi discipuli dixerant, quòd eis subijciebantur: ex quo vide quantum subijciat hominem peccatũ cùm diabolus qui spiritus erat præclarissimus propter peccatum ità est abiectus, vt assimiletur istis animalibus venenosis, nõ propter naturam quæ quidẽ bona est, sed propter virus & venenum iniquitatis eius. Vnde
Psal. 103. Dauid in psalmo assimilauit eum draconi
1. *Pet.* 5. cum dixit Deo, Draco iste quem formasti, ad illudẽdum ei. Petrus etiam dixit illum esse leonem: & Ioannes in Apocalyp si dixit, Eiectus est diabolus qui est serpens antiquus. Videas & tu quòd talibus per peccatum assimilaris. Vnde regius Propheta,
Apoc. 12
Psal. 48. Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus
Matth. 3. & similis factus est illis. Ioannes vocauit
Luc. 3. peccatores genimina viperarũ: quod iam
Luc. 13. vidimus in tertio capite huius. Christus
Rom. 1. vulpem dixit esse Herodem & Paulus scribens Romanis, de peccatoribus dixit, Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum, & quadrupedum & serpentium. Quid obsecro superbus repræsentat, nisi leonem? quid vorax, nisi lupum? quid duplici facie incedens, nisi vulpem? quid furiosus & effrænatus homo, nisi tygrem? Et sic de reliquis peccatoribus, quos scriptura diuersis animalium generibus cõparat. Attende obsecro & considera, quòd cùm aliquod peccatum committis, in hũc miserum & infœlicem statum descendis: cùm Deus te nobilem creaturã ad sui imaginem & similitudinem miris virtutibus & dotibus cõdiderit & illustrauerit: cùmque voluptatis vitijs & blandimẽtis tetrahideris, memineris similem fieri immundissimo sui, qui totus semper immunditijs & luto demergitur. Te ipsum obsecro pudeat, & verecundiæ velum faciei impone, teipsum fuge, quemadmodum serpentem, basiliscum aut draconem fugeres: siquidem peccatis tuis talis effectus es.

¶ Præterea locus iste potest etiam intelligi: quòd dederit Christus illis discipulis virtutem, calcandi corporaliter & abiçi; lesione super quæcunq; animalia venenosa, vt legitur in Deuteronomio & psalmo, Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonem. Et Christus etiam in Marco dixit, Serpẽtes tollent: & si mortiferũ quid biberint non eis nocebit. Paulus viperam adhærẽtem manui suæ excussit in ignem & Ioannes Euangelista vas venenum plenũ bibit, & nihil ei nocuit. Nihil enim venena, nec venenum habentia apostolis nec Christi discipulis nocere potuerunt. *Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus subijciuntur vobis.* Quia hæc dona sine Dei dilectione haberi possunt. Vnde dominus alibi dicit, Multi dicent mihi in illa die, Domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia nunquã noui vos. Discedite à me qui operamini iniquitatem. Christiana & sancta perfectio non consistit in faciendis miraculis, nisi in Deo amando & diligendo. Vnde Paulus, si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autẽ non habeã, &c. Ideo vanitas est, hominem in aliquo creatõ gaudere, nisi in Dei amore: qui sanctam rectam, & securam reddit conscientiam. Quapropter Paulus non in miraculis multis, quæ fecit gloriabatur, nec in electione dæmonum, sed tantum gaudebat in testimonio suæ bonæ conscientiæ, vt ipse Corinthijs scribens dixit. Nonne domine & nos aliquando sumus gauisuri? Semper tristes debemus incedere? non: sed gaudete non tamen, quia dæmonia subijciuntur vobis. Sed in quo? *Gaudete autem quoniam nomina vestra scripta sunt in cælis.* Diuus Hieronymus in commentarijs super Esaiam, explicans illum locum, Complicabuntur cæli, vt liber: per hoc, quòd nomina discipulorum scripta sunt in cælis, intelligit eos, quorum

num nomina scripta sunt in libro vitæ: &
Ezech. 37. ità eos, quos Ieremias dicit scriptos in terra, dicit scriptos in libro mortis. Vide quo modo Christus multis reuelauit suã prædestinationẽ: vt istis septuaginta discipulis, quos ẽs, vt ex hoc cõtextu apparet fuerũt sancti & beati: meliusq; quantũ ad hoc & præstantius fuit collegiũ septuaginta, quã duodecim Apostolorũ, quia ex duodecim apostolis vnus fuit dãnatus, tamẽ isti omnes iuerũt salui, & ideò oẽs isti septuaginta discipuli in hac vita fuerunt certi de sua saluatione: cùm à summa veritate hoc audierint. Sic Apostoli fuerunt certi de sua saluatione, quando iã Iudas fuerat egressus, & pollicitus est Christus se daturũ illis
Luc. 21. spiritũ sanctũ. vt maneret cũ eis in eternũ:
Luc. 22. & etiã vt Lucas ait, dixit illis, Dispono vobis regnũ, sicut disposuit mihi pater meus, &c. Sed hæc verba, Nomina vestra scripta sunt in cælis: nõ Apostolis sed tantũ istis septuaginta dicta sunt. Paulus etiam sicut
Luc. 10. duodecim Apostoli & isti discipuli reuelationẽ habuit suę saluationis, cũ Timotheo dixit. De cætero reposita est mihi corona iustitiæ. Et talem reuelationem habuisse de beatitudine Clementis, & cæterorũ sibi
Philip. 4. coadiutorũ, testatur epistola ad Philippenses: vbi ait Apostolus, nomina eorũ scripta esse in libro vitæ. Paulus enim nihil affirmauit: quod nõ verissimum esset. Beatam virginem habuisse etiam hanc reuelationem notissimũ est, cùm dixit, Ecce enim ex hoc beatã me dicent omnes generationes. Similiter Ioãnes Baptista cùm à Christo laudatus est mirificè. Sequitur in litera. *In ipsa hora exultauit in spiritu sancto, & dixit.* Hoc est ex motione Spiritus sancti, qui animã Christi in vniuersis direxit, gubernauit, & mouit. Dona Spiritus sancti faciunt mentẽ creatam bene atq; faciliter dirigi & moueri ab spiritu sancto: sicut virtutes morales faciunt appetitum sensitiuum prompte moueri & gubernari à ratione.
Luc. 10. Exultauit itaque in Spiritu sancto ex actu seu dilectione, pcedẽte ab Spiritu sancto. Nõ est intelligendũ quòd anteà in gaudio interiori non fuerit: sed interioris gaudij quædã signa nunc exterius demõstrauit: ideò conuenientissimè dixit, exultauit. Exultatio nanq; dicitur quasi extrase salratio: quãdo videlicet ex abundãtia gaudij interioris, signa lętitię foràs erũpũt. Et debes obseruare, quòd nunquã exultat Christus de alia re nisi de salute animarũ: & de bono spirituali, &, pfectu discipulorũ. Sic nos exultare oportet in conuersione gentiũ, in vnione fidei, in pace, charitate, & fœlicitate, pximorũ. Sed multò aliter fit, cũ de illorũ ruina, infœlicitate, & defectibus gaudeam: hęc omnibus de illis prędicãtes. Nõ sic Paul⁹ qui exẽplo Christi gaudebat
Philem. in pximi bono. Vnde ad Philemonẽ ait, Gratias ago Deo meo, Sẽper tui memoriã faciẽs: gaudiũ enim magnũ habui in charitate tua. ¶ Discamus ergo si quid fœliciter cesserit, exultare non humano affectu, sed gaudio spirituali: nõ nobis vllã gloriã arrogãtes, sed gaudentes de bono proximorũ. Sic faciebat dilectissimus dño Ioannes cũ
3. *Ioan.* 1. dixit, Maiorẽ horum nõ habeo gratiã: quã vt audiã filios meos in veritate ambulare.
1. *Cor.* 13. Charitas si quidẽ veritati cõgaudet: sæpius enim legimus sanctos super victorijs inimicorũ dñm collaudasse: quemadmodum
Exod. 15. in Exodo dicitur, q̃ cecinerunt Moses & filij Israël carmẽ hoc dño, cãtemus dño, gloriosè enim &c. Sic Delbora & Barac super
Iudi. 5. occisione Sisaræ. Item Iudith in occisione
Iudith. 16 Holofernis. Quantò magis hîc super potestate hominibus fidelibus data supra inimicos, & eorũ profectu? Sed quid Christus dixerit, exultãs de vtilitate & profectu discipulorum audiamus. *Confiteor tibi pater domine cæli & terræ quia abscondisti hæc, &c.* Sententia est philosophi, quod actus actiuorũ sunt in patiente dispositio. Cum enim sol manè oritur, experientia est compertum, quod in ceram reflectens eam mollificat si verò in lutũ, ipsum indurat. Vnde prouenit, quod vnus & idem radius solis tã diuersos effectus producat? certe non ab alio nisi à subiecti dispositione. Naturale est cerę ealore liquefieri, vt etiã luto, eodem indurari. Vna & eadem causa tam varios & distinctos effectus producit, vt liquefacere, & indurare, & non ob aliud nisi ob diuersas materiei naturas. Idẽ videmus cõtingere in negotio animæ nostrę: nã prædicatorem ex verbi Dei concione proficere vel non proficere: non tam in eorum verbis ornatis & cõpositis, non tã doctrina mirifica, non voce & actione consistit: quã audiẽtiũ animorum præparatione & dispositione. Et hinc prouenit, alios è concione contritos, deuotos, Dei spiritu agitatos, domũ regredi: alios verò ipsos concionatores spernentes, & eorum doctrinam irridẽtes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mirum certè est vnum & idem verbum ab eodem ore prolatum tam diuersos effectus causare & producere. Vnusquisque è concione colligit, secundum dispositionem & intentionem, quam affert. Quod nunc videmus contingere, idem quando Christus Redemptor noster in mundo prædicabat, fiebat. Multi quippe ex ciuitate illa Capharnaum, quę caput erat totius prouincię Galilęæ suas conciones frequentabant: ingensq; multitudo semper eum sequebatur cùmque multi essent numero, ità res quæ ipsos mouebant ad illum audiendum, plurimæ erant. Alij nimia curiositate, vt viderent, quid diceret ille, quem omnes gentes laudabant, & cuius famam & gloriam in sidera vsque extollebant. Alij vt ab eius ore sensum scripturæ germanum, & diuinarũ literarum explicationem audirent. Alij verò humili sinceritate suam salutem desiderantes, occurrebant. Erant enim in illa multitudine & conuentu audientium Rabini quidam suis literis & sciẽtia inflati sua propria sententia astricti, ingenio suo fidentes potiùs arrogantia & superbia inflati, quàm pio in Christum affectu. Qui verò humiliter de se sentiebant pio affectu & sincerita te ipsum audientes, rectè Christi verba percallebant, & quo illorum tenderet sensus: sapientes autem suis literis inflati iciuni à sensu verborum Dei remanebant, neq; cœlestem doctrinam capere poterant. His habitis accesserũt humiles & pauperes Christi discipuli exultantes & gaudentes quæ fecerant magnalia ipsi domino narrantes: Diuinus autem pastor aliorum cõsiderans cæcitatem, aliorum vero cõmodum & vtilitatem: & quemadmodum ignorantes & humiles diuina mysteria percallebant, vt quæ superbi & inflati illa non valerent intelligere: oculos in cælum conijciens, exultans in Spiritu sancto ad æternum patrem se conuertit, & inquit. *Confiteor tibi pater domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc, &c.* Cõmuniter quos ego potuerim expositores vidisse, vel ex sanctis doctoribus antiquis, vel ex modernis, hi omnes & glossæ declarant, verbum confiteor, non hìc accipi pro confessione peccatorum, sed pro eo quod dicimus, gratias agere. & ita interpretãtur, Confiteor tibi pater, idem esse, quod gratias tibi ago. Veruntamen etiam si hìc omnes dicant, Christum patri æterno gratias agere, laudare, ac benedicere: nunquam tamen sensus hic nec quadrare, nec intellectui satisfacere potuit. Absit vt ego velim condemnare, quod tot tantique sapientes simul & docti affirmarunt: bene tamen scimus, Pygmęos gigantum humeris impositos, plusquam ipsos gigantes videre. Quantum verò ego coniectari possum verbũ cõfiteor, idem hìc significat, quod, idem sentire, vel concordare. Ità codex Græcus diui Lucæ habet, in qua lingua fuit scriptũ euãgelium hoc ἐξομολογοῦμε quod idem est, ac concordare. Idem in Græco diui Matthęi. Et hinc prouenit. ὁμοιοια quod est concordia. Et sic vocabulum hoc adeò est extensum, vt etiam iurisconsulti quando partes in idem conueniunt vocent omologare. Propter quod reprehẽsione est dignus quidam modernus, qui in translatione quam edidit noui instrumenti abstulit verbum, cõfiteor, & posuit gratias ago, cum in Græco reperiret ἐξομολογοῦμε & cùm esset Latinè & Græcè eruditus, nescio certè cur trãstulit gratias ago: nisi forte voluerit potius translationes communes sequi, quàm Græcum codicem, in quo certè minorem rationem habuit. Atque ità verbum confiteor rectè positum est, & ideò nequaquam tollendum, cùm nostra communis translatio melior sit. Constituamus nũc esse hìc quatuor vel quinque sapientes ac docti de aliqua re disputantes, cùmque disputationẽ alter alteri dicat, fateor te habere rationem. Ac si diceret, In tuam sentẽtiam eo, ambo conuenimus & in disputatione conformes sumus. Et ita illud philosophi intelligitur, confesse se se habẽt, ratio vera, & appetitus rectus. Quasi velit dicere, Ratio vera cõuenit & cõformis est appetitui bene recto & gubernato. Vult igitur Christus hìc dicere Pater mi, domine cæli & terræ, q̃ hæc mysteria mundi sapientibus & prudentibus sint abscondita, & vt reuelentur & manifestentur humilibus & paruulis, bene mihi videtur. Humana enim voluntas pater mi diuinæ volũtati cõformis est, atq; ità dico id benefactũ esse. In hoc ego & tu pater cõuenimus, vt humilib⁹ & paruulis hęc aperta sint, sapientes autem iciuni & vacui maneant: quia præuaricatores & rebelles fuerunt. ¶ Sed quid hoc dñe? q̃ cum peccatores saluos facere veneris, humilisq; pius & suauis mundum sis ingressus, signis exterioribus gestu & facie gaudes & exultas

peccatorum perditione? (hoc enim verbũ exulto significat.) Vult Deus hominum salutem voluntate signi: sed voluntate bene placiti, quæ conformis est voluntati diuinæ, eum laudat, quia gloriosus est in punitione & iustitia peccatorum. Æqualẽ honorem & laudem iudex sibi acquirit, cùm furem & homicidam suspendit, & cùm innocentem & insontem relinquit. Latro quoq; sic bene apparet in cruce suspensus, vt etiã sacerdos in altari orans. Cùm enim Pharao populum Israeliticum persequeretur, ipsęque & eius exercitus mari essent submersi. Dei populus suum Deum laudauit, & exultauit in spiritu, & cantauit tympanis dicens, cantemus domino, gloriosè enim magnificatus est, &c. In Apocalypsi sancti & iusti etiam Deum laudarũt, & exultantes dixerunt, Alleluia, vociferãtes & gratias dño reddentes: quia destruxerat & deiecerat Babylonicã illam mulierẽ, quæ oẽs gentes interficiebat. Sic Christus hìc exultauit in spiritu approbans Dei pu nitionem, & iustum iudiciũ, vt superbi in ipsa cæcitate & ignorantia mysteriorũ Dei. ¶ Expende, q̃ vocat illum dominum cæli & terræ, nullum aliud nomẽ ei imponens: quod certe mysterio non vacat. Nam cùm Christus superflua nequaquã loqueretur, his verbis in memoriã redigit expulsionẽ illam angelorum è cælo, & approbationẽ & electionem bonorum angelorum qui in cœlestes sedes fuerũt accepti. Hæc electio & reprobatio, quæ nũc fit in terra: illi quæ in cælo fuit facta correspondet. Ità pater si cut è cælo angelos superbos & elatos, (qui tunc) eiecisti eos in abyssum tenebrarum & miseriæ mittens, eos autem qui iactantiam & superbiam fugientes, humiles ad te accesserunt, diuino tuo cõsilio elegisti: sicut (inquam) hoc in cælo tanquã in regno tuæ hæreditatis fecisti, nunc etiam in terra tanquam illius dñs hos arrogantes, & qui se sapientes iudicant, reijcis & reprobas, humiles autem eligis tuis vberibus lactãdos, qui actiua voluntate tanquam à paterno ore pẽdent. ¶ Porrò sapientes vocantur quãtum ad notitiam diuinorum: prudentes autem quo ad humanarũ rerum cognitionem. Sapiẽtes erãt & prudẽtes illi scribæ & pharisæi, quia doctissimi erant in lectione diuinorum voluminum, & prudentes in sæcu-

lari scientia & in rebus agendis: quapropter quia alijs doctiores erant & sapientiores, superbiebant, & Christi doctrinã contemnebant, suo ingenio cõfidentes. De his ait Esaias. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. *Esa.5.*
Hæc est ignara mundi sapientia, quæ stultitia est apud Deum: de qua Paulus Corinthijs ait, Perdam sapiẽtiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo, Vbi sapiens? Vbi scriba? Vbi inquisitor huius sęculi? Nonnè stultam fecit Deus sapiẽtiam huius mundi? His sapientibus & prudentibus mundi, diuina mysteria absconduntur vt hìc inquit Paulus, Sapientem iudicat mundus eum, qui sua vitia dissimulans, honores, diuitias, dignitates acquirere scit: insanum, amentem, & stultum eum prædicans, qui hæc contemnit, & tanquam vile stercus reijcit & fugit, Secundũ illud quod mali de bonis loquentes dixerunt. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Sapientes mundus existimat eos, qui rerum cupidine & appetitu insatiabili suum studium & curam collocant in parã dis sibi diuitijs, & qui ità non viuunt stulta mundi sapientia sine mente & intellectu prædicat. Sapiens quidam huius sęculi apostolo Paulo dixit, Insanis Paule: multę te literæ ad insaniam conuertunt. Quẽadmodum hic cùm non intelligeret mysteria, quæ Paulus prædicabat, iudicauit Paulum amentem: ità mundus omne id quod suo hebeti ingenio nequit intelligere tragœdiam aliquam, aut nõ iam insaniam putat. In domo Herodis Christus velut insensatus & stultus niuea veste fuit indutus: nã mundi sectatores Dei sapientiam non intelligentes, insaniam putant. Cùm Christi sapientia omnem humanum captum superet, ideo mundus ea contemnit: quemadmodum contingit, vt hoc nomine appellemus id omne, quod nostrum ingenium superat. Dux enim rebus bellicis & periculis iam expertus quando aliquod stratagema in inimicos diligens molitur, qui de illa re parum cognouerunt ipsum ducem & eius opus inane & insanũ existimãt. Et sic non mirũ cùm humanã capacitatem diuina sapientia superet, si ab hominibus contemnatur, & infamia existimetur, vt sapiens in persona mundanorum dixit, Sol iustitiæ nõ illuxit nobis. Non loquitur de sole, qui mundum illuminat, quãdoquidem radios *Act. 26.* *Matt.27.* *Sap.8.* *Sap.5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

suos super bonos & malos spargit: sed de illo sole iustitiæ & diuino splendore diuinæ sapientiæ cuius claritatem mundani lippis oculis non valuerũt sustinere. Moses cùm
Exod. 4. esset in Ægypto sapiens & eloquens erat: cùm vero Deum est alloquutus, mutum & elinguem dixit se esse. Sapientissimus fuit Salomon, sed suam sapientiam cum diuina conferens, insanissimum se iudicauit: neque sapientiam hominum cum illo esse.
Prouer. 30 Filij huius sæculi in generatione sua sapiẽtiores sunt & prudentiores: & ideo dixit sapiens, quòd sapientia hominum non erat cum eo, sed Christi sapientia, quam mundus stultitiam existimat. Lege Hieronymum, de viro perfecto ad amicum ægrotum: quæ incipit. Ecce iterum ad te scribo post medium in. 4.to. His Scribis & pharisæis, qui erant sapientes & prudentes corã oculis suis Dei sapientia absc̃ditur, quam ipsi neque attingebant, nec intelligebant: paruuli vero, quibus reuelatur, sunt humiles, & parum de suo ingenio confidentes subijciuntur Deo. In Græco est infantes νηπιους in ætatis progressu, qui nesciunt loqui: quiq̃ omnem sui curam & fiduciam in nutrice collocant. Ita nos id deberemus
1. Pet. 2. facere: vt ait beatus Petrus, Quasi modo geniti infantes sine dolo, &c. His paruulis Deus sua secreta pandit: vacuos & ieiunos superbos & arrogantes relinquens. Super-
Iudith. 9. bi (ait Deo sancta Iudith) non placuerunt tibi ab initio, Venit æterna patris sapientia, vt se communicaret paruulis & humilibus. Qui humilitã & animi sy nceritate ad sapientiæ fontem accedebant, non vacui abibant. Non arrogantibus & inflatis sed humilibus, qui Deo subijciuntur, diuinæ sapientiæ aqua tribuitur: quæ tanquam salutifera, & à perẽni fonte dimanans hominũ corda implet. Ideò bene in prouerbijs
Prou. 12. legitur, Vbi humilitas, ibi sapientia. Quẽadmodum natura nihil vacuũ patitur: ità, quod si supra cælum esset aliquis locus nõ repletus: terra ipsa ascenderet ne illud inconueniens sequeretur: sic gratia statim vt cor superbia & vanagloria vacuum est, de
Lege Aug. de verbis domini super Matt. ser. 8. cælo descendit & implet. Nullum locũ sapientia diuina inuenit in corde iactantia & sui ipsius amore pleno. Cui obsecro cõmunicatur? cordi nulla arrogantia seipsum
Iac. 4. iactanti. Ideo Iacobus, Superbis resistit, humilibus autem dat gratiam suã. Vidua illa iussu Elisei non fundebat oleum nisi in vascuis vasis. Si vis vt Deus infundat tibi gratiam, & vt mirabilia secreta tibi communi
Gen. 18. ceet & aperiat, necessum est humile cor, & ab omni superbia longe semotum ei ostendas: nam tunc aptus eris, vt doctrinã Christi & bibas & accipias. Sic somnia Pharaonis non reuelauit Deus sapientibus & prudẽtibus Ægyptiorum: sed humili Iosepho
Iob. 28. in miseram seruitutem tradito, & in carcerẽ detruso. Vnde Iob interrogat, Sapiẽtia vbi inuenitur: & quis est locus intelligentiæ? Non inuenitur in terra suauiter viuentium, &c. Et sæpius his verbis (vbi inuenitur?) repetitis, subdit, Trahitur autem sapientia de occultis, in absconditis & despectis inuenitur. Lege Gregoriũ. ¶ Perspecti
Greg. li. 2. ui aiunt, hominem in profundo siue obscuro antro, siue in imo & profundissimo puteo absq; aqua, constitutũ, etiã in meridiana luce videre stellas in cælo: quas supra terram constitutus videre nõ poterit: sic humiles maiora cognoscũt de Deo. Legimus etiã Didymũ philosophum hęc verba Alexandro Magno dixisse, Paratus est Deus ad dandam tibi sapientiam, sed non habes vbi eam recipias, quia superbus es. Humiles loquuntur Deo, ex cuius fonte hauriũt sapientiã, & sunt Deo familiares & gratiosi. Sic Abraham dixit Deo, Loquar ad dominum meũ cùm sim puluis & cinis. Ocu
Gen. 18. li nanq; nimium eminentes, imbecillẽ habent virtutẽ ad videndum: oculi verò submissi meliùs & magis vident, & acutiorem habent aciem. Sic humiles meliùs diuina mysteria percallent: homines verò elati, qui suis cogitationibus super æthera ascendunt, hi cæci ambulant in cognitione rerũ diuinarũ, & sic à Deo spernuntur. Sic Paulus, Nonnè contemptibilia mundi elegit
1. Cor. 1. Deus? Ex horũ numero erat Paulus, quãdo dixit. Vsq; in hunc diem esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, &c. Et postquã apostolus omnes labores & contẽptus vitæ apostolicæ numerauit, concludit dicens, Tanquã purgamẽta mũdi huius facti sumus, omnium peripsema vsq; ad huc. Peripsema corticẽ significat. Cùm malum persicum siue pomũ velis eo medere corticẽ abscindis & reijcis, reliquũ vero bonum & pretiosum existimas. Mundus honorat, veneratur, & suspicit potentes & diuites: hæc est carnis & fructus substantia, & hoc est, quod mundus magnificit. Sed nos (inquit Paulus) sumus cortices

mundi, vile & abiectum, quod ab omnibus reijcitur & conculcatur. Sed aduerte, q̃ solet contingere quando malum aranzeum comedis vt nucleum & medullam exhaurias, putamina relinquens: venit autem aliquis conditor, qui electuaria conficit, & accipit illa putamina malorum atãzeorum, & coquit ea saccaro & melle atq; ita vnũ horum præstantius, & pretiosus est, quàm reliqua alia. Nos autẽ (inquit Apostolus) fumus tanquam cortices & peripsemata vilia & abiecta: succus autem sunt diuites & potentes, quos mundus æstimat. Venit verò Christus & accipit cortices & putamina hæc & in suo amore diuino coquit, & prebet illis tantam gratiã & spiritum, vt plus valeat & magis æstimetur vnicus Apostolorum pes, quàm omnia capita regũ, principum, & magnatum mundi. Mirabilis cõditor est Christus, si quidem ex his pauperibus discipulis & ignaris (qui mundi erant peripsemata) diuinos & cœlestes homines reddit. Hos pauperes Deus diligit, his sua secreta & mysteria pandit, his gaudet, hos vult, his animus ei recreatur. Hi sunt eius solatiũ, gaudiũ, & voluptas: miseros mundi sapientes & prudentes, in cæcitatis tenebris inuolutos relinquens. ¶ Sed tria hic cõsideratione digna sunt. Primum est, cur potius istis paruulis, quàm sapientibus & prudẽtibus reuelata sunt mysteria. Secũdum quomodo Deus dicatur abscondere hæc à sapientibus & prudẽtibus. Tertiũ quę sint hæc, quæ reuelauit paruulis, & abscõdidit magnatibus. ¶ De primo mirãdum est: cũ Deus nequaquàm acceptator personarum sit, cur voluerit his reuelare: alijs verò abscõdere. Hoc factum est primò quia isti paruuli consenserunt voluntati diuinæ & eius inspirationi, quod alij non fecerunt: quia iusta punitione cæci mãserunt, cũ libero suo arbitrio male fuerint vsi. Duplex enim est fides, infusa & acquisita, seu habitualis vel actualis. Cùm primũ puer baptizatur, statim Deus in eius animã infundit habituale quoddam alijs virtutibus coniunctam. Actualis fides fit quando iam adultus conuertitur ad fidẽ, vt Turca aut infidelis acquiescens articulis fidei. Vnde D. Augustinus. Cætera (inquit) possim nolens: credere autem nõ nisi volens. Hæc fides donum Dei est quã ipse Deus homini tribuit & reuelat: qui cùm in peccata delabitur lapideus & adamantinus fit, Dei reuelationi & veritati non consentit. Contrarium accidit humilibus, quibus Dei virtus se cõmunicat: nam cùm Spiritu sancto pulsanti cor suum aperiant, digni fiant maioribus beneficijs & donis: atq; ita potius iustius & ęquius Deo istis, quàm illis cõmunicatur. ¶ Secunda ratio quare Deus potiùs istis, quàm illis communicatur est, nam vnusquisq; vbi melius cum eo agitur, & in hospitio vbi sy nceriori animo recipitur & acceptatur ibi gaudet manere. Contingit sæpius vt aliquis nobilis vir, cùm in curiã profiscitur, & in domo alicuius principis aut magnatis hospitium accipit, œconomus qui rerum domesticarum curã habet, in deteriori parte domus cum famulis & ministris collocat: & priusquã cœna apponatur, omnis prorsus cœnandi volũtas est ablata, & fortè fine lucerna cubat: qui cum talia viderit, iam iam aurorã desiderat, vt foras egrediatur hospitium, hospites & hospitalitatẽ detestans. Si verò hic nobilis vir ad domum alicuius pauperis agricolæ accedat, alacri animo, sereno vultu: & magno applausu eum excipit, filius agricolę equi curã habet, apponit statim in præsepio modium ordeo plenũ: vxor pinguiorẽ pauonẽ aut gallinam interficit, mensam mantili niue cãdidiori & albiori sternit: oẽs illi seruiunt & cõplacent, pueri suspenso ore oculos in eum cõijciũt, & venerantur: lectũ mundiorẽ parãt & cõponũt odoriferis sindonibus: sic adeò, vt si opus est, ipsi coniuges cũ domesticis & familiaribus è domo sua egrediãtur, aliã quę rentes nè ad hospitiũ bene paratũ & cõpletũ aliquid deficiat. Nõne videtis, vt iste meliùs & iucũdiùs in domo pauperis quàm in domo diuitis excipitur? Quærit Deus mãsionẽ in domo diuitis & superbi: & nõ inuenit locũ vbi requiescere possit. Nã ei? intellectus in rebus caducis & perituris est detẽtus: volũtas iniqua ambitione cõtaminata: cor eius vitijs & honoribus sepultũ & potẽtiæ animæ sepultæ, & mundo emancipatæ. Vilius quod domi est Deo tribuunt, signant se cruce, obiter & velut in trãsursu rem diuinã audiunt, aquã benedictã sumũt sola hęc signa Christiani Deo tribũt, & his accidentibus & accessorijs Deũ hospitantur: cũ omnes animæ potentias principales eius partes amori mundano libenter tribuant. Pauperes & humiles multò aliter faciũt. Nam præcipuã domus suæ partẽ libẽter Deo tradũt, scilicet, animi potentias in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tellectum & voluntatem, & cor vacuũ relinquunt, è domo sua egredientes per sui abnegationem, vt Deus melius & suauius excipiatur in præcipuis animæ partibus. Ita sancti per sui contemptum & abnegationem à se toti alieni semper vitam degebant, & sic in Deũ eleuati & in cælũ transpositi, vt huius mundi homines non apparerent: vt totum hospitium Deo relinquerent: vt in D. Bernardo, Eráciſco, & alijs sanctis videmus. Ideo Paulus, Nos excesimꝰ
2. Cor. 5. Deo. Deo est datiui casus: ac si diceret. Extra nos ipsos egressi sumus: vt Deum in animis nostris paſcamus. Lege Anſelmum in
Galat. 2. hunc locum. Et iterum Paulus ait, Viuo ego, iam nõ ego: viuit verò in me Christus. Sed mundi impudentia vsq; adeò extenditur, vt non solum Deum in inferiori parte domus hospitentur, sed in equili: nam in peccatis suis Deum collocant, Deum au-
Gen. 3. thorem suorum malorũ facientes. Sic Adã excusans, suum peccatũ dixit, Mulier quã
Greg. lib. 22. Mor. c. 13. dedisti mihi, &c. Tu domine author es culpæ, quia mihi coniugem dedisti nimis importunam, iussis meis non acquiescentem. Tu dedisti mihi illam, tua est culpa. Ideò
Aug. ser. 39. de san. to. 10. inquit beatus Augustinus, ꝙ si Adã à culpa non se excusaret, dominus illum è paradiso non ejiceret. Multi ex filijs Adam huius culpæ hæredes sunt, qui in Deum cuipam reijciunt: se insontes iudicando. Ad
Psal. 140 excusandas excusationes in peccatis. Hi in equilibus, & immundis locis domus sue Deo hospitium tribuebant: è contra verò humiles omne bonum Deo tribuunt tanquam suo authori, malũ verò & defectuosum sibi ipsis. ¶ Tertia ratio est, vt clarius & manifestius suam sapientiam & potentiam ostendat. Quia infirma mũdi elegit, vt fortia quæq; confundat: nam vt Pharao
1. Cor. 1. nem Ægypti Regem superbum humiliaret, ciniphes & ranas, in eum misit. Præclaram laudem, & honorem sibi conciliauit
Iud. 15. Samson, cum sola asini mandibula mille viros interfecit. Non minor laus Dei excellentiæ & virtuti accesit cùm per Dauidẽ, gigantem superbum & furiosum Goliath
1. Reg. 17 prostrauit: & in illo etiam, ꝙ manibus imIudith. 13 becillæ mulieris superbus princeps Holofernes interierit. Sed illa est præclara & inter omnes excellentior victoria, quæque Dei potẽtiam & virtutem magis illustrat, magnificat, & extollit: vt per paruulos discipulos, suo imperio vniuersum mũdum subegerit. Hos paruulos eligit, hos assumit his potentes mũdi vires cõfringit. Si enim hic videres imaginem varijs coloribus & subtili penicillo depictam hucq; accederet excellentior alius pictor, sibique perpendiculum assumeret, & in pariete depingeret aliam imaginem, quæ longò spatio primam antecelleret, sic dehicq; vt ars materiam simul & naturam videretur superare & vincere: nonne omnes mirarẽtur: Sic mundus armis & magnis equitum copijs ciuitates expugnat, hicq; reges victoriam de inimicis reportant: Deus autem non sic sed carbone & pauperculos discipulos & ignaros eligit. Et nõ mirum, nam cùm rex sit homo, vt homo potest errare, & sic habet suos consiliarios & sapientes, vt perillos imperium regatur & gubernetur. Et quia imbecillis est, habet opus fortibus militibus, copijs, & exercitu, vt suos inimicos superet & vincat. Deus autem qui summa sapientia & potentia est prædituꝰ nullisar mis & militibus, nullis copijs & exercitu, nullis literatis & sapientibus, nec eorum consilio indiguit, vt mundum regeret & gubernaret. Et ideo his rationibus istis patulis voluit Deus sua secreta manifestare: & ea abscondere sapientibus & prudentibus huius sæculi. ¶ Secundum autem, ꝙ hic est dignum consideratione. Quomodo Deus hic sua secreta abscondit? Dico, ꝙ excæcauit, non illuminando: deinde occasiones & causas subministrãdo, quibus mens peccatoris magis ac magis excæcatur iusto Dei iudicio, suo tamen vitio & malitia. Lege de hac re Irenæum, Origenem & Chrysostomum. Sed ne omnia alijs remittamus, operæpretium erit, hîc aliqua enarrare. Quemadmodum fluuius licet ex paruo fonte nascatur, recipit tamen incremenita aliorum fluminum, & quo longiùs procedit, eo plures & maiores riuulos & fluuios amplectitur, & maior fit: sic continuo multis peccatoribus, qui peccata peccatis augentes, maximi peccatores fiunt, sic adeò vt in profundum vitiorum demergantur. Hos Deus vt pessimos & perversos indurat, excæcat, & sua secreta illis abscondit: nõ quòd ipse directè sit causa ingrantiæ & obstinationis, sed quia iustoiudicio mentem humanam obscurari permittit, & indurari, auxilium auferendo in pœnam suorum peccatorum. Excæcat itaque negatiuè, quia nolentibus non confert gratiam

Cap. 1. gratiã neq; lumen. De his ait Paulus, ꝙ tradidit eos in reprobum sensum, & excæcauit intellectum eorũ. Non sic tamẽ ꝙ hæc operatus sit Deus, sed quoniã isti ineptos se effecerunt, indigni facti sunt, vt reciperent gratiam Dei. Sol omnibus oritur, nemini abnegatur: sed in tenebris manebit, qui fenestram non aperuit, aut clausus domi manserit. Atq; ità dicimus ꝙ sol abscõditur ab eo, qui ei ponit impedimentũ, ne ipsum videat: & sic etiam dicimus isti tali solem se abscondisse, nam ità cum illo se habuit, ac si non oriretur. Tempore hyberno dicimus, sol abscondit, quando eum non videmus, propterea ꝙ nubes & nebulę interipsum & nos opponũtur. Ità nimirum Christus verus sol iustitiæ, omnibus prædicabat, omnes illuminabat: miseri autem & superbi Pharisæi tot obstacula, tot impedimenta ambitionis & arrogantiæ opponebant, vt obcæcati & mentis tenebris inuoluti manerent, tantum abest, vt mysteria Dei & secreta intelligerent. Ità hæreticis suæ superbiæ fidentibus, suam propriã sententiam & iudiciũ sequentibus veritas occultatur, & cæcitas & caligo illorum mentem ascendit: vt his, quibus clara & splendida lux oculos offendit. Sol refulget (ait Ecclesiasticus) radijs suis, & aresci t oculus. Et hoc quidem non solis culpa, qui Planeta est excellentissimus, sed propter imbecillitatem & tenuitatem oculorum nostrorũ: nam aquila nullis oculorum ictibus firmo intuitu solem in sua sphęra conspicit, excellens enim sensibile corrumpit sensum: & ideò qui montes niueos transgrediũtur, manu ferunt oliuæ ramum, vt ipsum aspiciant: ne niuium candore & albedine cæci fiant. Atq; ità cum superbus & arrogans oculos suos in fidei lumen clarissimum velit conijcere, & Dei secreta & mysteria, naturali ratione & intellectu mensurare, erro re & hęresi cęcus redditur. Vnde Iob, Qui sin nocte sic palpabunt in meridie. Et sicut sol suo recessu solet esse causa congelationis non directè, sed indirectè: sic Deus in pœnam peccatorum solet se à peccatoribus abscondere, & tunc in tenebris manẽt, & excæcatur insipiens cor eorũ: sicut istis 7. Pharisæis contigit. Sic indurauit cor Pharaonis, quia negauit ei auxilia: quod Deus nunquam facit nisi iustè & demeritis existentibus in causa. Vnde in persona dominum dicit Esaias, Quis est iste liber repudij, quo dimisi matrem vestram? Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestrã: quia veni, & non erat vir, vocaui, & nõ erat qui audiret. Igitur propter sua scelera Deus reliquit peccatorem. ¶ Illud autem hic diligenter notabis, quòd peccatorem à Deo relinqui, idem est quod Deum relinqui à peccatore: nam Deus nunquam peccatorẽ suo auxilio destitueret, nisi prius peccator à Deo fugeret. Deus quippe firmus & stabilis semper in amicitia nostra persistit: peccator verò est, qui propter sui immutabilitatem & constantiam, & propter malitiam suæ volũtatis recedit, & tunc dicimus Deum à peccatore discedere, quia peccator discessit à Deo. Sic etiam dicimus Deũ abscõdere sua secreta & mysteria his, quia ipsi priùs se abscondunt obstinatione & pertinacia. Iustus iuxta Deum est: quandò verò suum liberum arbitrium mouet & mutat, à Deo discedit: etiam si ipsi videatur Deum ab eo discedere, motus enim est in creatura, non in creatore. Qui à portu discedit, & nauigare incipit, videtur ei terrã moueri & ambulare, ipsum verò tranquillum & quietum manere: cùm in rei veritate prorsus contrarium contingat. Hoc modo fallebatur Saul, quando Samueli dixit, 1. Reg. Philistijm pugnant aduersum me, & Deus 24. recessit à me: & exaudire me noluit. Saul fuit qui Deum à se seperauit: nam Deus à nemine discedit, cùm immutabilis sit. Si cùm ego sum quietus, si qui à dextro meo latere est, in sinistrum transit, vel vice versa, quis mutatur, nisi hic? Manifestum est me non mutari, sed qui à dextra in sinistram transit. Per Ionam dixit Deus, Adhuc qua- Ionæ. 3. draginta dies & Niniue subuertetur, sed Niniue saltim tunc non fuit subuersa: igitur Deus mutatus fuit, quandoquidem dixit se eam subuersurum, quod tunc non contigit? Nulla certè in Deo fuit mutatio, sed in Niniuitis: qui cum à sinistra Dei manu essent, in dexteram transierunt & quando Deus voluit ferire eos qui à sinistra erant, iam ipsi in dexteram transierant: atque ità sine punitione ei manserunt. Promisit Deus se animaduersurum in peccatores Niniues, & cum sententiam voluit adimplere, non inuenit peccatores, qui pœnas luerent. Clarum igitur constat ꝙ Deus non mutatur, sed peccatores. Deus nõ hominibꝰ, sed vitijs irascitur: quę

Universidad de Deusto
Biblioteca

si in homine non fuerint, nequaquam eum
4. *Reg.* 20 punit, quia mutatus est. Similiter etiam di
3. *Reg.* 21 xit Ezechiæ, citò moriturum, & non est
mortuus, sicut prædixerat: & ad Achab
etiam dixit, Inducam mala, & nõ induxit,
sed dixit, Nonnè humiliatus est Achab?
Ideò nõ inducam in diebus suis mala. Ali-
bi etiam bona promittit, & si mala fecerint
dicit suam mutare sententiam, nõ in homi
nes, sed in opera, quæ mutata sunt. Vide
Hier. Dam. 4. & Amos. 3. & Ezech. 33. Hieronymum, Chrysostomum & Origi-
nem. Igitur quemadmodum dicitur, Deũ
mutari, & discedere quia peccator mutatur
& discedit à Deo: ità dicitur abscondi, quia
peccator absconditur. ¶ Vide & tu quàm
Chrys. ho. 22. inge. Orige. ho. in Iere. 1. & ho. 16 in Nume. 1. Reg. 9. & Vlti. magna sunt iudicia Dei. Verè iudicia Dei
abyssus multa. Vides Saulem Sanctum &
amicum Dei, suis donis auctum & locuple
tatum, eius beneficijs affluentem & deni-
que suo lacte nutritum, reprobatũ, vides
etiam Nabuchodonosor tyrannum & po-
puli Dei persequutorem saluũ esse? In hoc
certè confitendum est, diuinam iustitiam
cũ misericordia simul diuino lumine splen
dere: Iustitiam, quia abscondisti: misericor
diã, quia reuelasti. Ideo Dauid in Psalmo.
Misericordiam & iudicium cantabo tibi.
Vtrumq; erat Dauid expertus, quia dns
pepercerat ei: & etiam punierat, quia filiũ,
quem ex Bethsabee susceperat, occidit dns
Psal. 100 & persequutus fuit ab Absalone, & oppro
2. *Reg.* 12 brijs affectus à Semei. Hæc duo oculis no-
stris semper debent esse præsentia. Vnde
3. *Reg.* 16 in primo libro Regum legitur, quod vaccę
1. *Reg.* 6. arcam dñi ducebant, tendentes in Bethsa-
mis quæ est domus solis. Erãt in arca tabu-
læ lapideæ legis, quoddam vas Manna, &
virga Aaronis: ità nimirum nos iter facere
debemus in cælum, quod est domus solis,
vbi semper est dies, nobiscum ferẽtes legẽ
Dei simul cum misericordia coniunctam
(quæ dulcissima est vt Manna cæli) & vir-
gam etiam diuinæ iustitiæ. Bonum est &
laudabile, vt misericordiæ diuinæ recorde
mur, in memoriã adducẽtes beatã Magda-
lenam, Dauidem, Petrum & Paulum: &
Psal. 88. canamus simul cum Dauid, qui inquit, Mi
sericordias domini in æternum cantabo, vt
sic non desperemus. Sed illud etiam claris
oculis videamus & contemplemur, angelos propter vnum peccatum solum è cælis
deiectisse. Quia Angelis peccantibus nõ pe
2. *Pet.* 2. percit (vt ait Petrus) sed in Tartarum tradi
dit cruciandos. Timeamus Dei vindictam
& iudicium, quod in Saule & Iuda exer-
cuit & in multis alijs: atque ità iter Bethsa-
mis insequemur. Tu autem, qui nihil consi
deras, audes in tantum creatorem peccare
suæ misericordiæ diuinæ confidens: nõ at-
tendens in te suam iustitiam prouocare &
promouere. In Deo enim iustitia & miseri
cordia in duabus stateris sunt, ex quibus
vna altera non est maior: nam ambæ sunt
infinitæ, & sic quandò peccas, manibus
tuis tua opera ad re attrahis propter iusti-
tiam, & tunc statera diuinæ iustitiæ ad te
descendit: ascendit verò ad Deum statera
suæ misericordiæ. Si ergo Deus in te suam
iustitiam extẽdit, suam verò misericordiã
in se contrahit, quid speras si non pœnites?
Thesaurizas secundum impœnitens cor
tuũ, in die vindictę, vt Paulus ait. Est enim *Roma.*
vasculum quoddã in modũ gazophylatij
in quo semper pecunia deponitur: postquã
verò est impletum & thesaurum factum,
id frangunt, pecuniamq; extrahunt: ità tu
peccata peccatis cumulans, iniquitatẽ ini-
quitati addis, vsquequò mensurã impleas,
& thesaurizas in diem iræ. Sed venier dns
& confringet te, & diminuet: animam in
Tartara mittens, corpus verò in sepultura
vt absumatur. Nè igitur cor tuum tanta in
uadat obliuio, vt peccare in Deum audeas,
sua fretus misericordia, suam iustitiã à ter-
go relinquens: & id obsecro contemplaris,
q; si hic suauis & benignus cum paruulis se
ostendit, illic est cum sapientibus & prudẽ
tibus huius mundi iustus iudex & rectus.
Vtrumque enim est considerandum, si vi-
tam rectam & bene compositam velimus
degere, in mentes redigentes suam iustitiã
& misericordiam: quandoquidem ipse has
duas hîc ostendit, tenebris & cæcitate su-
perbos puniens, paruulis & humilibus sua
secreta reuelans. ¶ Quæ sint autẽ quæ abs-
condit prudentibus, & sapientibus reue
lauit paruulis? Hoc est tertium obseruatio-
ne dignum. Abscõdit enim hæc. Quæ sunt
hæc, quæ abscondit? gaudia scilicet æterna,
gloriam beatam, fruitionem suæ diuinita-
tis, consolationẽ sine limitatione, sine fine
quietem, sine metu fœlicitatem, vitam sine
mortis timore, & sine fine gloriã. Quæ
sunt hæc, quę abscondit? suauitatẽ interio-
ris Dei inspirationis, dulcedinẽ suarũ con-
solationũ, animæ spirituale gaudiũ, volup-
tatem & suauitatem internam, quã cor no
strũ accipit pro laboribus & persequutio-
nibus pro ipso perpessis. Quæ sunt hæc,
quæ abscondit à sapientibus? Abscõdit cer
tè mundi contemptum, sui ipsius abnega-
tionem, crucis Christi suauitatem, paupe-
riem diuitem, famem & sitim pro Deo cõ-
tentam & satiatam, veram mortificationẽ,
odium & inimicitiam mundi, patriæ cœle
stis amorem, & q̃ pauperes & paruuli sint
beati etiam si lachrymis constringantur, q̃
in persequutionibus gaudeãt, & alacri vul
tu mortẽ pro Deo suscipiant: & quod mun
dus odio prosequitur, ipsi diligant & am-
plectantur. Hæc certè non valent intellige
re sapientes mundi: sed solum hi, qui se &
omnia sua Christo emãciparunt. ¶ Sed cur
non dixisti ô mundi redemptor, Abscon-
disti has opes, hoc lumen, hoc thesaurum,
hanc sapientiam, vel salutem? Respõsum
credo esse, nam hæc gaudia & bona spiri-
tualia (quę Deus sapientibus abscondit, &
reuelat paruulis) nullatenus humana lin-
gua possunt explicari. Silentium enim eo
rũ laus est. Diuina certè humano eloquio
14. non possunt enarrari. Et sic Esaias plenus
diuinis secretis dixit, Secretum meum mi-
24. hi, secretum meum mihi. Et Paulus raptus
vsq; in tertium cælum, dicit se ea vidisse,
quæ non licet homini loqui. Nam si in Ec-
clesia esset globus æquali quantitate cum
ipsa Ecclesia, quomodo per Ecclesię ianuã
globus posset exire? ità nimirum non pote
runt exprimi, nec exire gaudia spiritualia
animæ per ianuam sic minimam, vt est cor
poris os. Regina Sabba audiens sapientiam
Salomonis non habuit vltra spiritũ. Quan
tò magis sapiẽtia diuina faciet obmutesce-
re: Sunt adeò plura Dei mirabilia, vt lauda
bilius sit de eis tacere, quã aliquid dicere:
ne fortè cùm incepisse putaueris, nihil di-
xisse recorderis. Sic dominus dixit Nicode
mo, Sic Deus dilexit mundum, vt filium
suum vnigenitum daret. Hæc particula,
sic, magnam vim & emphasim habet. Sic
dilexit, & quantum dilexit? Nemo est, qui
inueniat, tantum huic, quanto. Certè im-
mensum pelagus amoris infiniti, quo nos
Deus prosequitur, tantum illa particula,
sic, clausit, & quantitatem huius amoris nõ
ausus est dicere: nam hic amor ineffabilis
est, & omne humanũ os ac lingua obmute
scit in eius narratione. Idem fecit Paulus
agens de Christi passione cùm dixit, Con-
sideremini eum, qui talẽ pro nobis sustinuit
contradictionem. Nonnè Paule de his ali-

qua enarrabis? vel vapulationẽ, vel clauos,
vel coronam, vel crucem? nõ, nisi cum, qui
talem. Hæc adeo sunt magna, vt sentiri
queant: non verò explicari. ¶ Igitur quis
fari poterit, animæ nostræ gaudium, cùm
Deus dulcedines & suauitatem immittit?
itaq; in hoc pronomine, hæc, includit Chri
stus suæ sapientię infinitos thesauros, quos
istis paruulis & humilibus reuelat. Nullo
nomine hi thesauri, & hæc sapientia inclu-
di potuerunt: ineffabilia & inenarrabilia
sunt hæc mysteria, hæ sunt dulcedines &
consolationes spiritus supernæ, quas mun-
dus neq; attingit, nec intelligit: quæq; sa-
pientibus & prudentibus mundi absconduntur, & reuelantur paruulis & humili-
bus. Sed cur non dedit Deus prius gratiam
vt impij vitarent peccata, vt posteà non
absconderetur eis hæc diuina sapientia?
Etiam pater quoniam sic fuit placitum ante te.
Voluntas Dei fuit. Acsi diceret. Hæc excę *Aug. lib.*
catio impiorum nõ minùs decuit ad tuam *de prædes.*
iustitiã: quam piorum illuminatio ad tuã *et gratia.*
misericordiam. Quoniam sic placuit ante *c.* 15.
Deum. Non est volentis neq; currẽtis, sed *Roma.* 9.
miserentis est Dei. De Nabuchodonosore *August.*
q̃ fuerit saluus expresè asserit Augusti- *de prædes-*
nus. O homo tu quis es, qui respondeas *ti. & gra*
Deo? Nonnè potestatem habet figulus, ex *tia. c.* 15.
luto aliud vas in honorem conficere: aliud *tom.* 7.
verò in contumeliam? Nonnè potestatem,
quam habet figulus supra vasa, habebit
etiam Deus super creaturas? Poterit ne vas
etiam si linguam habeat, dicere figulo, cur
sic me feciſti? Ideò ait Augustinus, q̃ quan *August.*
tuis Deus crearet Angelum in gehennæ flã
mis, non faceret ei iniuriam. Ideoq;, quòd
vnus sit vas contumeliæ & indignationis
in interitum, & alius honoris: nulla potest
assignari ratio, nisi quia hæc fuit diuina vo
luntas. Voluntas enim Dei cùm sit prima
causa omnium entium, causam non habet.
Nec irrationalis aut iniusta esse potest, cũ
essentialiter sit iustitia infinita. Omnia
quippe opera, quę sunt in hoc mundo, siue
sint naturalia, siue voluntaria, siue meritoria habent vnicam duntaxat causam, scili-
cet beneplacitum diuinæ voluntatis: & li-
cet aliæ causæ assignentur, tamen omnes
sunt instrumentales, & inter mediæ & qua
si dispositiuæ. Principalis autem causa om
nium est voluntas Dei demptis culpis pec-
catorum, de quibus actus est à Deo, culpa
verò, à peccatore. Omnia opera huius vitę

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel sint voluntaria, vel naturalia vel moralia, vel artificialia, omnia ad vnam præcipuam causam reducuntur, quæ quidē mouet & influit in reliquas alias, vt suos effectus operentur: quas verò addunt Philosophi sunt naturales causæ & dispositiuę. Ita quòd si aliquis interrogaret, Quare factum est hoc? optimè quidem responderetur. Quia sic fuit placitum ante Deum: quia Deus voluit, quia hæc fuit eius voluntas. Veluti si aliquem interrogares, quæ sit causa totius motus horologij, deuenires certè in voluntatē artificis, vel in eius, qui ipsum regit. Ita de causis rerum interroganti deuenidum est in Dei voluntatem & beneplacitum, & ibi quæstio cessabit. Veluti si aliquis quæreret: cur est fames? quia pane indigemus. Et quare nō est panis? quia nō seminatus fuit. Et quare nō est seminatus? quia terra arescebat. Quare arescebat? quia non erat pluuia. Et quare non pluit? quia vapores à terra in altum non ascenderunt. Et quare non ascenderunt? Quia dominabatur planeta natura siccus. Et quare planeta ille est siccus? Quia Deus illi virtutem talem communicauit. Et quare Deus tribuit illi talem proprietatem? Quia sic placitum fuit ante Deum. Et quare sic fuit placitum ante Deum? hæc certè iam non est quęstio nec interrogatio: sed mera insania & stultitia: sic adeò vt qui talia interrogaret, ellebro veniret curandus, & Anticeras nauigaturus. Itaque vltra non est procedendum. Nam cùm in Dei voluntatem perueneris, hìc iam finiūtur quæstiones: & omnes Philosophi pedes consistunt. Quis mouit lapidem? baculus. Et quis baculum? manus. Et sic deinceps, perueniesin Dei volūtatem. Sic philosophandum est tam in naturalibus, quàm in artificialibus. Omnium rerū huius vitæ est causa Dei voluntas: & idem est de operibus meritorijs. Quia nō sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Nam si velis interrogare: Cur ille fuit sanctitate præclarus? nam hæc fuit voluntas Dei. Hæc enim ratio intellectui satisfacit. Si aliquis verò vltra progrederetur interrogans, Cur sic fuit Deo placitum? Talis certe esset friuola & ridicula quæstio: nam vltra vltimum gradum, iam non est alius, in quem possis deuenire. Sic egregius Psaltes, Eduxit me in latitudinem dominus: quoniam voluit, quia sic placuit, quoniam hæc fuit eius voluntas. Sancti verò quicquid accidit, omne Dei placito tribuunt: & in hoc duo sunt. Alterum vt homo non possit errare, alterū verò, quòd Deus honoratur, & magnificatur. Hoc clariùs nobis ostendit patientissimus Iob: qui cùm rem, gregem, & filios amisisset, dixit, Dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ità factū est. ¶ In nostram verò eruditionem admonet locus iste, vt subijciamus intellectum nostrum diuinæ voluntati, & iudiciorū Dei ne simus examinatores. Quare hunc humiliet, illum verò exaltet, noli inuestigare: si nolis in errorem incidere: satis sit tibi scire, sic placitum esse corā eo. Vere iudicia Dei abyssus multa. Vnde Paulus, ò altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Sic ex Bethsamis percussit dominus septuaginta viros, & quinquaginta millia de plebe: eò quòd vidissēt arcam Dei. Non illam irreuerenter accepe runt, sed potiùs sacrificijs & oblationibus honorarunt: quia vero nimia curiositate eā scrutati sunt, vehementer in illos Deus animaduertit. Abhorret Deus, vt sua secreta & mysteria scrutemur: & quòd nimis solliciti simus suorum operum & voluntatis. Sed obijcies fortasse, Quomodò si hæc iudicia Dei inenarrabilia, & inscrutabilia sunt, quomodo ait Dauid: in labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui? Vide q̄ aliud est (vt inquit Ambrosius) iudicia Dei: & aliud iudicia oris Dei. Iudicia Dei (vt diximus) inenarrabilia sunt: sed iudicia oris Dei sunt illa quæ annunciauit, & quæ per os Prophetarum loquutus est. Narrabilia sunt, quia Prophetæ ea dixerunt: quæ os domini erant. Os domini erat ille, cui dicitur, clama ne cesses. Et ille ait, Quid clamabo? Et inspiratum est vt diceret, Omnis caro fœnū. Ideoq; absolutè nō dixit egregius psaltes, quòd pronunciauerit omnia iudicia Dei, sed iudicia oris eius. ¶ Non ergò discutiamus opera Dei, sed simpliciter illi obediamus: eius voluntatem facientes in omnibus quæ nobis præcipit, sicut Christus qui ait. Sic placitum fuit ante te. Et ita in laboribus nostris, quādoquidem ab eius diuina manu proueniunt, humiliemur, coram eo. Sic Heli reprehensus, dixit, dominus est: quod bonū est in oculis suis faciat: & ideo saluus fuit. Mirabile huius rei exēplū se ostendit Isaac, qui cùm (vt Ioseph⁹ ait)

Aug. lib. 1. de Gen. contra Manic. cap. 2.

2. Cor. 3.

Psal. 17.

Iob. 1.

Psal. 17.

Rom. 11.

Esa. 6.

ait) iam esset viginti quinq; annorum ætate, vel saltem erat adultus, quando quidem ligna humeris ferebat in sacrificium, poterat patri resistere, quādoquidem fortior eo erat: cùm iam esset senio confectus, nihilò minus cùm Abraham ei declarasset illud à voluntate Dei prouenire, humiliter obediuit Deo, & se in sacrificium Deo iucūdum & gratum exhibuit. Nunc verò quis in mi nima infirmitate, vel minimo labore Deo subijcitur. Quando arbori non adeo bonæ aliquod virgultum inserunt, fructus bonus producitur: sic & nos etiam si arbores malæ, siccæ & aridæ simus, si Dei volūtati nostram adiunxerimus, erimus vtiq; vtiles & commodi: per hanc enim efficimur regni Dei cines & participes, & in animis nostris æternæ vitæ thesauros producimus. Obediamus igitur Deo & cōformes simus eius voluntati, & muniamus nos scuto patientiæ in omni tempore dicentes, Gratias tibi ago domine: quoniam sic placitum fuit ante te. Sed vltra progrediamur. *Omnia mihi tradita sunt à patre meo*, Consequenter ostēdit Christus, quòd sit ipse medium huius electionis, quòd vnus vocetur & alius nō: quòd vnis abscondantur hęc diuina mysteria & alijs reuelentur, à voluntate Dei prouenire. Sed ostendit Christus quòd ipse sit medium huius vocationis: quia licet à patre dependeant omnia tanquam ab origine, tamē per ipsum Christum sunt omnia: ideoq; ipsi data est potestas, & hac ratione inquit, Omnia tradita sunt mihi à patre meo. Hoc est, ego possum vocare quoscunque voluero, sicut pater, quia omnium habeo potestatem sicut ipse: sed solum in hoc differt, quia potestas patris est à se, quia eā à nullo accepit: ego autem habeo eam ab ipso, quia omnia quæ habeo, tradita sunt mihi ab ipso. In quantum Deus, tradita sunt Christo omnia: non quidem creaturę quia istæ non traduntur ei: quia per ipsum factæ sunt. Sed tradita sunt omnia: hoc est, omnes perfectiones patris, quia cum sit eadem substantia numero patris & filij, & idem esse, est eadem potestas & bonitas, sapientia, æternitas, & cætera attributa, quia impossibile est, eos differre in aliquo absoluto, quin sint duo dij. Sed cùm sit tantum vnus Deus, nulla est perfectio patris quin eadem numero sit in filio. Sic ait ipse per Ioannem, omnia quę habet pater mea sunt, quia substantia vnius est substantia al

Matt. 28.

Heb. 10.

1. Cor. 15.

Psal. 22.

Ephes. 2.

Coloss. 2.

Philip. 4.

terius: quicquid habet pater, habet filius, & subdit de Spiritu sancto dicens, Quia de meo accipiet. Accipit Spiritus sanctus esse à Christo, in quātum Deus est: sed si Christus accipiatur in quantum homo, omnia dedit ei pater, scilicet creaturas, quæ sunt extra Deum, & non ipsam substantiā patris, quia ista maior est Christo, in quantū homo. Sic Ioannes ait, omnia dedit ei pater *Ioan. 15.* in manus, hoc est in potestate sua. Quæ enim traduntur in manus alicuius, sunt ea, quæ ipse facere potest: cum manus sit organum operationum. Sed cùm nihil sit nisi creatura, solæ creaturæ dicuntur ei traditæ in manus: quę quidem Christo homini traditæ sunt quantum ad authoritatem in instanti conceptionis, quia per id quod fuit humanitas coniuncta verbo, habet maiorē perfectionem quā omnes creaturæ simul: sed quantum ad potestatem tradita sunt ei omnia in resurrectione, vt ipse dixit discipulis, cū apparuit eis per suam resurrectionē, Tradita est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Quantum autem ad effectū tradentur omnia Christo homini in die iudicij: quia tunc omnia erunt subiecta pedibus eius: & manebunt in æternū sicut ipse voluerit, & ideo tunc Christus dicetur regnare, & dare regnum Deo patri. Igitur si omnia tradita sunt Christo, bene sequitur (vt pulchrè disserit D. Augustinus) q̄ qui Christum habet, omnia habet: & q̄ alius nihil habet. Quid ergo vos mundi amatores quæritis diuitias & honores, vbi eas inuenire non potestis? quærite dominum & replebitur anima vestra. Bene Dauid in Psalmo loquitur dicens, Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Quid deficit ei, qui Christum habet? cùm sit Christus summum bonum, qui illum habet omnia bona habet. Si cupis pacem, ipse est pax nostra faciens vtraq; vnum. Si diuitias & honores ambis, vnde tibi hos comparare poteris, nisi è proprio deposcere fonte, qui Christus est, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientię Dei? sic adeò diues erat Paulus & potens, habens Christum, vt in hæc verba proruperit. Omnia possum in eo, qui me confortat. Nam si tristis incedis, & nullo gaudio cor tuū exultat, id certè euenit, quia Christum non habes: & procul eum habitas. Si Christum socium haberes, nemo aduersus te præualeret: & cōsolationis fontem possideres, ex qua dulcedinem

& sua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Serm.54. de Verbis domini in Ioan. in fine.

& suauitatẽ posses exhaurire: quia (vt Augustinus ait.) Tenebis eum per quem facta sunt omnia, & cum ipso omnia possidebis. Et sicut qui Christum habet, possidet cum illo omnia: ita qui Christum non habet, plenus est miserijs & necessitatibus.

Psal.24. Vnde Dauid in Psalmo, De necessitatibus meis erue me. Diues & potens erat Dauid, & non quęrebat externa aliqua, sed animę

Tob.4. interiorem necessitatẽ videbat. Et Tobias sanctus, Habebimus multa bona, si timuerimus Deum. Et alibi Dauid, Quid volui in cælo, & quid aliud volui super terram præter te? Omnia vtiq; necessitas & pauperies sunt animæ nostrę, quando Deus eam non inhabitat. Stercora terræ quærunt homines suliciti & diligentes, & id non sine magnis laboribus: cum trãquille & quietè paradisi flores sibi possint comparare. Deum igitur nobis eum habeamus, & omnibus bonis affluemus: quandoquidem adeò bonus, misericors, & benignus est, quòd cùm

Psal.72. eam potentiam & maiestatem habeat, vt dicat, omnia tradita sunt mihi à patre meo statim nos inuitat, & ad se allicit, dicens,

Matth.11 Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, vt Matthæus scribit. ¶Attende, etiam & considera liberalitatem & bonitatem Dei: siquidem in Christi manus omnia constituit. Nobiles nanq;, magnates & principes huius mundi etiam si liberales & magnifici sint, præfectum tamen domus, qui rem familiarem & dona in pauperes & domesticos distribuit, auarum habent: vt etiã si ipsi vt domini rem velint distribuere, & dignos beneficijs & donis cumulare: ipsi præfecti manus comprimant & cõtrahant. Dominus tamen præfectum & distributorem adeò liberalem habet, in cuius potestatem & manus omnia tradidit, vt ipse distribuat. Pater dedit ei omnia in manus.

Ioan.13. Et quæ obsecro sunt istæ manus? Manus perforatæ, manus apertæ & extentæ. Latroni nãq; qui vt sui recordaretur petebat, plus petito promisit, & cælum tribuit. Ingens consolatio omnibus peccatoribus esse deberet: propterea quòd Christum habeant liberalem largitorem, & datorem donorum & gratiæ Dei. Ne obsecro pigri & ignaui simus in petẽdo, vt nostrorum peccatorum misereatur: quãdoquidem ipse in parcendo liberalibus manibus remittit.

Luc.23.

¶Postremò hîc est obseruandũ, φ his verbis Christus cũ prædicaret, vt ad se omnes venirent, ostendit magnitudinem, authoritatem, potẽtiam, & diuitias sui ipsius: ne vocationem contemnerent, cùm ipsum dominum viderent pauperem & humilem. Si rex iter faceret, sine equo, sine apparatu regio, sed tanquam aliquis seruus & minister, & in itinere obuiam fieret potenti alicui suę magnati, tunc q; rex ei dixisset, vel let nè domi suæ personam villici aut præsecti sustinere: tunc certè ille nobilis & potens regem irrideret, & insanum judicaret. At verò si Rex se illi ostenderet, & quis esset, diceret, proculdubio beneficium oblatum acceptaret. Ita Christus cùm in Capharnaum prædicaret, & vocaret multos, vt ad se venirent, dicens, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: quia verò aliquis poterat obijcere. Qui fieri potest vt nos reficias & ditare possis, cum tu pauper & humilis sis? ne ad-

Matth.11 uocationem gentes contemnerent (cũ ipse rex gloriæ expoliatus esset) ideò se manifestat inquiens, Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Filius sum Dei, Rex, & Princeps cæli, diues & potens: qui vestris potero subuenire miserijs & pauperiem sublenare. Sed iterum posset aliquis instare, Vnde tu hãc habes potestatem: cum sis homo similis nobis? adhoc respondet dicens. *Et nemo scit quis sit filius nisi pater: & quis sit pater nisi filius: & cui voluerit filius reuelare.* Pater est à quo ista prouenient, & nemo nouit patrẽ nisi filius, scilicet, Christus ipse, qui filius Dei est. Quantum enim Deus cognoscibilis est, non potest à creatura cognosci, cùm sit obiectum infinitum. Spiritus sanctus tamen non excluditur ab hac cognitione, sicut neque quando Christus dixit loquens

Matth. de vltimo iudicio, De die illa nemo scit, ne

24. que Angeli eius, sed solus pater. Nõ excluditur ibi Spiritus sanctus: quia dictio exclusiua in diuinis addita vni personæ respectu termini essentialis non excludit aliam, quia essentialia sunt eadem numero tribus personis. Quapropter quicquid prædicatur de vna persona, prædicatur de tribus: propter inseparabilitatem & consubstantialitatem trium personarum. Sed per hoc quod dicitur, nemo, excluditur quodlibet suppositum creatum. Vnde idem est dicere, Nemo nouit nisi pater, sicut dicere, Nemo nouit nisi Deus: cum isti sint termini essentiales, cum sint communes tribus personis: diuinæ enim personæ cognoscunt se

se, quantum cognoscibiles sunt. Et isto modo loquitur Christus, φ nemo nouit filiũ, nisi pater, neq; patrem nouit nisi filius: nos verò isto modo non possumus illũ cognoscere quanuis illum aliqualiter in hac vita cognoscere possimus per naturalẽ rationẽ. Et quia ratio naturalis à Deo collata est, ideò illa cognitio, quæ de Deo per naturalem rationẽ habetur, aliquando reuelatio appellatur: iuxta illud Pauli, Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quę facta sunt intellecta cõspiciuntur: sempiterna quoq; eius virtus & diuinitas. Sed per naturalem rationem nemo Philosophorum cognouit aliquam diuinam personam secundũ proprietatem personalem: nec Sanctissimam Trinitatem. Sed est alia reuelatio diuinior & altior: qua Deo reuelante cognoscimus eum per fidem. Perfectissima autẽ cognitio, quę de Deo potest haberi in hac vita est per meram & puram negationem: ita vt

Psal.72. veniamur Deo tanquam enti incomprehẽsibili & prorsus ignoto quantum ad quid est. In eo autem quod dicit, φ reuelat cui vult, ostendit, φ fides est donum Dei iuxta

Ephes.2. Pauli sententiam, cui vult se reuelat & manifestat dominus. Ideò Paulus ait, cum autem placuit ei, qui me segregauit ab vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret filium suũ in me. Magnũ quidem beneficium Christicola à Deo accepit, cui reuelauit filium suum: quandoquidem eum iam cognoscit, & icit, quis sit.

¶Sed aduerte & vigila nè in vtramuis aurem dormias, quia non sufficit tantum cognoscere. Angeli quippe cognouerũt eum in cælo, & propter suam superbiam cecidерunt dæmones facti. Non satis est, vt eum

Matth. 1. cognoscas: sed vt diligas. Illa sancta quatuor animalia erant plena oculis, quia plena erant cognitione diuina: sed vide quid scriptura dicat. Coram facie sua ambulabant. Sic non sufficit, vt Deum cognoscas, sed oportet quòd ambules corã facie: hoc est, vt viuas secundum id quod intelligis, Deum semper coram oculis ferens, & in eius mandatis diligenter ambulans: virtutem virtuti copulans, vt videas Deum deo

Psal.83. rum in Sion in bonis operibus te exercens & excolẽs, vt sanctè & immaculatè viuas. Vult Deus cognosci: sed magis cupit amari, & timeri. Ex sexcentis millibus, qui ex

Exod.14. Ægypto egressi sunt, qui Deum cognoscebant, omnes in deserto perierunt, exceptis duobus: quia non Deum sequebantur. Sed hæc de hac re iam dicta sufficiant, nũc iam Lucam audiamus. *Et conuersus ad discipulos suos dixit.* Conuertit se ad discipulos, vt eos reddat attentos: quia cum ipsis de eorum beatitudine & fœlicitate loqui volebat. Quia in superioribus dixerat patrem cœlestem authorem esse beneficij collati: ostendit etiam se huius collationis mediatorem esse. Præterea, quia dixerat dominus alloquens patrem, quòd sacramenta & mysteria, quæ superbis absconderat, reuelauerat paruulis: nunc ostendit qui sint illi paruuli, scilicet discipuli & sequaces eorum, neque est contemnẽda illa reuelatio quæ beatos facit. Ait ergo, *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis.* Hæc beata visio discipulorum Christi non intelligenda est de sola corporali visione: nam sic beati essent Pharisæi & crucifixores, qui illum corporaliter viderunt. Neq; de visione secundum fidem: quia isto modo Patriarchæ & Prophetæ Christum viderunt, quia crediderunt in eum, & tamen non dicuntur beati cũ Christus hic assignet differentiam dicens. Multi Reges & Prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt. Ideò intelligitur de vtraq; visione simul: scilicet, quòd Christum corporaliter viderunt, & etiam crediderunt, quòd esset filius Dei. Erat enim quædam beatitudo videre hominem illum, quem sciebant verum Deũ esse: in quo omne bonum nostrum positũ esse agnoscęremus. Non erant autem beati illa beatitudine, quæ est in patria: sed alia quadam quæ superius speciem præsefert, & quę superat omne gaudiũ huius vitæ. Præterea, non beati isto modo censendi sunt illi, qui Christum vident & credũt: & charitatem non habent. Quidam enim (vt Paulus ait) Deum cognouerũt, & quia *Roma. 1.* illum non glorificauerunt diligendo: euanuerunt in cogitationibus suis. Quemadmodum excusorium ferramentum etiam si silicem fortiter collidat, nisi illi diligentissimè fomitem, in quo suscipiat admoueris, nullum omnino ex ea industria & labore fructum assecutus eris: ita illi Philosophi, de quibus loquitur Paulus quanuis ingenij acie veluti quodam excusorio ferramẽto, præclarissimum illum & egregium silicem Deum assidue ferierint, & ex ea mutua collisione splendidissimæ scintillæ emicuerint eorum nimirum circa huius nobilissi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilissimæ substantię attributa cognitio mirabilis fuit: illorum tamen animis affectu voluntatis, quo hic cœlestis ignis accendi debuisset prorsus destitutis, in densissimis errorũ tenebris lapsi sunt. Ideò dixit Paulus, ꝙ obscuratum est insipiens cor illorũ: quia Dei gratiam non acceperunt, vt eum diligerent. Vt nauclerus sine claritate solis siue lunæ non potest portum capere: ita homo lumine gratiæ destitutus nõ potest gloriæ portũ contingere. Existimat se anchoram in locum tutum iacere, cùm in scopulũ iecerit, vbi nulla prorsus est salutis spes. Sic Philosophi errauerunt putantes se esse sapientes, stulti facti sunt: quia cùm Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, nec eum dilexerunt. Ideo Dei gratia destituti cæci facti sunt, & euanuerunt in cogitationibus suis. At Apostoli omnia hæc habuerunt: quia cùm Christum corporalibus oculis cernerent, eius diuinitatẽ credebant, atque illum diligebant. Et nos etiam licet Christum corporalibus oculis non videamus sicut illi sancti Apostoli, tamen & nos beati sumus beatitudine hac, de qua Christus hîc nunc loquitur, si credẽtes in eum dilexerimus illum, sicut ipse salvator testatur dicens, beati qui me non vi-
Ioan. 20. derunt, & crediderunt. ¶ Porrò mentionẽ facit hîc Christus oculorum: vt illis significaret rationem & intellectum humanum: est enim pars cœlestis in homine. ¶ Possumus etiam per hanc discipulorum visionẽ, eam cognitionem intelligere, quam Apostoli de Christo habebant: quia Christi doctrinam & mysteria, quæ prædicabant rectè percallebant ipsi: nam immediatè ante hoc dixerat Christus patri, id factum esse rectè, & sibi bene visum fuisse, vt ea quæ prędicabat sapiẽtibus & prudẽtibus abscõderẽtur: paruulis verò & humilibus essent manifesta. Conuertens autem sermonem ad discipulos ait, beati oculi, qui vidẽt, quę vos videtis. Acsi diceret, Beati oculi vestri ò discipuli mei, qui vidẽt, hoc est qui intelligunt, quæ vos videtis. Apostoli enim quantumuis insci & ignari meliùs tamen intelligebant, quàm omnes sapiẽtes huius mundi: fides quippe cum charitate coniuncta ità claros efficit oculos, vt qui eam habet potest apertè & clarè, quod nemo alius cognoscere & intelligere. Sic Eliseus san-
4. Reg. 6. ctos Angelos videbat adstantes iuxta illum, quod nemo alius videbat. Et Stepha-
Act. 7. nus videbat cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei: quod nemo videre poterat. Igitur Apostoli non solum oculis corporeis Christum viderunt, sed viua fide: & non solũ auribus corporeis Christum audierunt, sed corde etiam, & intelligebant, atque ideò beati. Non (inquam) beati, quia diuites, fortes, aut potentes essent (hæc enim beatitudo carnis est) sed quia Christum mentis oculis cernere meruerunt. Mundus illos iudicabat beatos, qui magnis opibus fruebãtur, qui alijs imperabant, qui diuite quadam mundi supellectile affluebant. Sic Dauid in Psalmo, *Psal.* Promptuaria eorum plena, & oues eorum fœtosæ, filiæ eius compositæ ad similitudinem templi, &c. beatum dixerunt eum, cui hæc sunt. Sed longè aliter Christus qui beatos iudicat eos, qui oculis fidei illum intuentur: & diligunt. Quanuis immensis diuitiarum cumulis te ipsum ditaueris, hæc omnia nequaquam sunt vera bona vereq; diuitiæ: sed speciem solam & vmbram bonorum fingunt. Et ècontra quantũuis pauperes & egeni sancti Apostoli erant, tamẽ Christus vocat eos diuites & beatos, indicans eos veras diuitias habere. Vnde obsecro sibi has compararunt? Ex fide cum charitate coniuncta. Mecum sunt (inquit sa- *Prou. 8.*
pientia) diuitiæ & gloria, opes & iustitia. *1. Paral. 29.*
Et Dauid, Tua domine potentia & gloria cũcta, quæ in cęlo sunt, & in terra tua sunt. ¶ Restat igitur obsecrare ne Dei beneficijs simus ingrati: quandoquidem nobis etiam dicitur, quod sanctis Apostolis, Beati oculi, qui vidẽt quæ vos videtis. Accepimus nos præ alijs hominibus tales oculos, quibus ea videmus & intuemur, quæ nulla humana ratio indagare nec intelligere poterat: quæ etiam nullus ex potentibus mundi cognouit, & eas aures, quæ talia audiũt, quæ ab initio mundi absconsa sunt, sicut *Ephes. 3.*
Paulus Ephesijs ait. Et quæ illa sunt, audi. Primò videmus & audimus in nostro Euãgelio omnes Christiani, peccatum primorum parentum, propter quod omnes nati sumus filij iræ, per Christi mortẽ iam abolitum & sublatum esse: & iam Christum *Colos. 2.*
nobis fe reconciliasse. Secundò Deum factum esse patrem nostrum, cui quilibet quantumuis paruulus audet dicere, Pater noster, qui es in cælis. Tertiò Christum vi- *Matt. 6.*
demus fratrẽ nostrũ: & sic ipse ad Magda- *Ioan. 20.*
lenam ait, Ascendo ad patrem meum & pa-
trem

trem vestrum, &c. Vade & dic fratribus meis. Quarto Christum videmus pontificem nostrum & aduocatum apud patrem: ideo enim per proprium sanguinem introiuit in sancta, vt ibi appareat in conspectu Dei pro nobis. Quinto videmus & audimus, ꝙ cælum nobis pateat. Nolite (inquit Christus) timere pusillus grex: quia cõplacuit patri vestro dare regnum. Nonne vides hæc quam magna sint? Non fecit profectò taliter omni nationi. Quo maiora accepimus, tãto plus gratitudinis à nobis exigitur, & si velis audire, quanta & quã magna hæc sint, audi sequentia. *Dico enim vobis quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.* Sed dicet aliquis, Cum constet Deum patribus fuisse loquutum & ab eis visum, quid sibi vult, quod hîc dicitur, Multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: nam Abraham multoties Deũ apparentem vidit: & tandem in trium Angelorũ personis hospitio recepit. Moses quoque scriptura teste, cum Deo solitus erat loqui facie ad faciem: sicut loquitur homo cum amico suo. Et Esaias vidisse se dicit dominum sedentem super solium excelsum. Sic etiam Michæas, multiq; alij Prophetæ verissime sibi Deum apparuisse cõfirmãt. Vnde & videntes sunt appellati: & fere tota scriptura patres antiquos, Deum vidisse demonstrat. Si ergo sancti Patres & Prophetæ Deum viderunt, (vt scriptura testatur) quid est, quod dominus dicit, Voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt? sed vt iam dictum est, aliud est videre per imaginem, & aliud per speciem. Viderunt quidem sancti præmemorati Deũ omnipotentem: sed per speculum & imagines in subiecta creatura. Omnes enim manifestationes, quæ ad patres veteris testamẽti factę sunt per inferiores Deo creaturas, idest per Angelos factę sunt. Si enim in seipso absq; vllis imaginibus Deum sancti viderunt, sicut est, quid est, quòd Moses, qui cum domino (vt iam dictum est) facie ad faciem loquebatur, obsecrabat dicens. Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi te ipsum manifeste vt videã te? Quem manifeste videre cupiebat, vtiq; vsque ad illud tempus per imagines & figuras se vidisse declarabat. Vnde & beatus Stephanus de ipso dicit, Hic est Moses, qui cum Angelo loquebatur: qui apparuit ei in rubo. Porrò longè aliter sancti Apostoli dominũ videre meruerunt: qui ipsum præsentem habebant, & ei conuictu familiarissimo adhærentes, quicquid cognoscere voluissent, non per speculum aut ænigmata, non per Angelos aut alias visionum species, sed ipsum dominum interrogantes discebant: vnde omnibus sanctis iam præteritis, priuilegio beatitudinis præferuntur. Nam illi, qui in veteri testamento Deum *Heb. 12.*
vidisse narrãtur, iuxta fidem defuncti sunt omnes, non acceptis repromissionibus: sed à longè eas aspicientes & salutantes. ¶ Sciẽdum præterea per incrementa temporum cognitionem Dei, in hominibus creuisse. Apparuit dominus Abraham: sed longè *Genes. 18*
post modum Mosi, dicit, Ego sum Deus *Exo. 3.*
Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, & nomen meum, Adonai, non indicaui eis. Quibus verbis Moses, plus aliquid de Deo vidisse, quam præcedentes patres, ostẽditur. Beatus etiam Dauid multis posteà tempo- *Psal. 118.*
ribus natus dicit manifestè, super senes intellexi. Quod est dicere, Præ cunctis qui ante me fuerunt Patriarchis & Prophetis sublimius aliquid de Dei maiestate cognoui. Verùm præ omnibus illis clariùs & excellentiùs illuminati sunt Apostoli: qui ab ipsa & per ipsam Dei sapientiam eruditi, cuncta, quę de cœlestibus & diuinis humana poterat ferre capacitas, plenissimè cognouerunt. At Pharisæi non sic viderunt *Matt. 15.*
Christum, quoniam mentem eorum malitia excæcauit, & oculos habebãt infirmos. Nos verò si beati esse volumus, & Christũ videre in cælo, simplicioribus oculis eum in hac vita intueamur. Vnde in canticis. Oculi tui columbarũ. Columba caret fel- *Cant. 5.*
le, & simplices habet oculos. Tales opus est, nos habeamus, quia talibus Deus videtur, & hi soli sunt beati. At vero quia in oculis hominũ est malitia, fictio, & prauũ iudicium, nihil vident, quod in malam partem non retorqueant: de proximorum vita prauè iudicantes. Hypocrita trabẽ quæ *Luc. 6.*
est in oculo tuo non vides, &c. Sed de hoc capite sexto latiùs dicemus. ¶ Ad nostram vero eruditionem alia duo hic obseruanda sunt. Primum est, quàm parum valeat coram oculis Dei, vel regem esse, vel Prophetam vel Principem, magnatem, diuitem aut potentem: qui oculos conijcit in pauperes piscatores contemptos, & abiectos,
iudicio

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudicio mundi, & hos in amplissimam dignitatem & honores eleuat, potentes vero
1. *Cor.* 1. deijcit & contemnit. Vnde Paulus, Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus & ea, quæ nõ sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret: vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Ex hoc facile erit discere, quàm vanum sit, hominem gloriari, in regnis, dignitatibus, & officijs in maiorum stemmatis & sanguine, quandoquidem hæc omnia nullius valoris & momẽti sunt apud Deũ, sed quæ ipse fueris operatus. Etsi hoc clariùs cognoscere desideratis, quid nobilius in homine Christiano esse potest, quàm q̃ sit filius Dei? certè si omnia alia cum istis
Galat. 4. conferantur, nulla sunt: nam si filij, hæredes erimus regni cælorum. Sed attendire quàm parum prosit hæc nobilitas, nisi reli
Psal. 81. quis virtutibus, quæ ad filium Dei pertinent, adiungatur. Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes: vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis. Primò declarat hominis dignitatẽ in eo, q̃ est filius Dei: secundò ostendit q̃ nihil hæc dignitas prosit, si vt homines vixerimus: quia sicut homines moriemur. Quid est sicut homines moriemini? totum quod estis absorbet mors: nam si sicut homines vixeritis, sicut homines moriemini, & ibi omnis valor & dignitas vestra sistet. Nõ moriemini sicut filij Dei excelsi, quos adeò diuinior & fœlicior vita expectat. Et sicut princeps in bello, qui licèt magno sit stipatus exercitu, lucidis & splendentibus armis etiam cadit: sic & vos cadetis. Ecce ergo quomodo eijcietur filij Dei excelsi, ni si vt tales, & talis patris filij venerint. Sed si cupias istam rem mirabiliorem efficere. Magnum est esse filios adoptiuos Dei, maius filium naturalem, sicut solus Christus
Ioan. 10. erat: sed Christus non vult filius Dei haberi, si opera patris non fecerit, cum ipsemet dicat, Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si enim non iudicatur filius Dei nisi ex operibus, quid proderit filium Dei esse adoptiuum, si non habeas opera bona? Et si omnia hæc quæ nobilia sunt & præclara, sine virtute & sanctis operibus pro nihilo reputantur: quid cogitas apud Deum valebit sanguinis nobilitas, illustris progenies, regale sceptrum, & mundi sublimis dignitas? Omnia hæc Deus nihili pẽdit & facit. Et vt certiùs intelligas quam rationem aut mentionem de his dignitatibus habeat, nihilò clariùs ostenditur, quàm vt id quod multi Reges & Prophetæ cupierũt videre, paruulis & humilibus piscatoribus dignum iudicet ostẽdi & manifestari. ¶ Obseruandũ secundò est, q̃ si aliqua iniuidia te inuaserit, vt sancti Apostoli ea viderint, quæ tu non vidisti, illud attendas, hanc beatitudinem (si tu vis) & aliã maiorem facillimo negotio posse attingere. Cerè beati erant oculi discipulorũ, qui Christum in carne videbant: sed maior beatitudo erit videre Christum impassibilem & immortalẽ in cælis. Cum hac quippe beatitudine, scilicet, cum Apostoli Christum in carne videbant, poterant & ipsi damnari, quod Iudæ contigit: sed qui Christum viderit in cælis nequaquam ab illa beatitudine poterit frustrari. Agè ergo, vt hanc beatitudinem cõsequaris, quam multi Reges & Patriarchę non valuerunt consequi: quandoquidem id est in tua manu & potestate, &c. Sequitur. *Et ecce quidam legis peritus surrexit tentans eum & dicens.* Iste in lege peritus erat, & peritum se iudicabat, & nõ quærebat, vt disceret, sed vt tentaret: sicut est mos literatorum superborum. Aduerte quemadmodum legis periti, doctiores & sapientiores sint capitales inimici Christi: & qui prius eum & suam doctrinam persequuntur. Nulla est gens tam pestifera & iniqua, vt literati qui deprauatam habent conscientiam: & plus damni in ciuitatem & populum vnus horum infert, qui iam habet authoritatem & opinionem, quam centum alij simplices & ignorantes. Nam vt sapiẽtibus illis creditur, atq; ità populum peste peiùs corrumpunt: vt est videre in strage & damno quod Lutherus iniquus sua opinione causauit. Attendite obsecro & plangite stragem, quam in Ecclesia Dei fecerunt Zuinglius OEcolampadius, Caluinus & alij. Vt ex pharmacopolæ officina vbi salutaria medicamenta & pretiosa vnguenta venduntur aliquando exit toxicum & mortiferum venenum: sic ex hominibus doctis & scientia excultis pestifera interdum egreditur doctrina. Multi discũt vt sciant, non tamen vt boni efficiantur. Herodes impius scrutabatur scripturas nõ vt bonus efficeretur, sed vt sciret vbi Christus esset natus, vt interficeret eũ. Sic multi dant operam literis & vehementer instudent, annales reuoluunt, Bartolos, & Iasones, non vt meliorem vitam degant, nec vt

studiosi sint: sed vt insontem persequantur, & vt rem pauperi rapiant: vt solet non raro cõtingere inter Iurisconsultos, qui mẽtem & sensum textus verum & germanũ noua explicatione distorquent, quo certè non minima rerum & pecuniæ quantitas naufragium patitur: qui quidem doctores suis literis plurimos fallunt, & grauia peccata committunt. Hi sunt illi, qui Herodẽ conturbauerunt, qui cum possent omnem sententiam & autoritatem Prophetæ Michęæ explicare, quæ quidem de diuinitate Christi agebat, & de regno eius spirituali, noluerunt: & ità fuerunt in causa vt Herodes innocentes interficeret. Hos superbos & non sanæ conscientię literatos Christus taxat dicens, Væ vobis legis periti, qui tulistis clauem scientiæ, &c. Ideo Spiritus sanctus ait Ecclesiæ, murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Quis vnquam tale vidit? si dixisset, faciemus tibi murenulas argẽteas auro vermiculatas hoc non esset mirum: sed murenulas aureas argento vermiculatas minùs bene videtur. Bene quidem & præclarè scriptura sancta inquit: nam basis & fundamentum est virtutes & mores sancti: & super hoc aurũ purissimum charitatis & amoris Dei veni re debet scientia vt argentum. Ad fundamentum id quod est fortius & tenacius requiritur: meliùs nanq; est esse probum & studiosum, quam literatum & sapientem. Tunc enim scientia & literæ sunt bonæ quando virtuti coniunguntur: nam cum mã non fuerit, ab insano & amente non differt, qui cum ẽnsem arripit, quem vult interficit, & si libuerit etiã seipsum. Stultus & demens est literatus sine virtutibus, enimq; euaginatum affert, qui armis literarũ & sua authoritate & opinione se ipsum & multos alios destruit. Si vis vt literis prę clarus & excellens filius tuus euadat, eum priùs doceas, quo itinere in cælum est itur. Ideo Dauid in Psalmo, Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me. Priùs discit bonitatem & disciplinã: & posteà scięntiam. Super virtutis fundamento bene literæ sedebunt: nã si tapete vel gausape morres, nequaquam calefiet, quandoquidem ab intrinseco nullum habet calorẽ natiuũ, qui quidem vitam & animam sustẽtat. Sic nimirum, si in tuo corde ignis amoris Dei non ardet: quicquid habueris exteriùs, autoritas, literæ & scientia parum vel nihil tibi proderunt. Hunc aspice, qui cum legis esset peritus audacior fuit. Et vt in lege doctus Christum vult tentare: & quærit non vt discat, sed vt cum sermone capiat, & arguat, si ad interrogata non respondisset. Officium hoc dæmonis est, de quo Euangelium inquit, q̃ est tentator. Accedens (inquit Euangelista) tentator. Non vocauit *Matth.* 4. eum dæmonem sed tentatorem, cùm tentatoris officium haberet, quẽadmodũ hic. ¶ Et duplici ratione eum tentabat, altera, vt ignarum & insipientem Christum ostẽderet, si rogatis non respondisset, atque ita nomen & fama Christi quam sapientis & literati habebat obscurata esset, sed fama bonorum non obscuratur. Terra erat aquis *Gen.* 1. operta, sed Deus dixit. Congregẽtur aquæ *Genes.* 37. in locum vnũ, & appareat arida. Sic Deus vult vt gloria iustorum manifestetur. Venditur Ioseph à fratribus, sed à Deo exaltatur. Altera ratio erat, quia interrogabat, vt 3. *Reg.* 2. tentaret, non verò quia nesciret. A chabMichæam interrogabat, non quia veritatem vellet agnoscere, sed tantum vt interrogaret: sic multi quærunt multa inutilia non vt sciant, sed tantum vt quærant. Sed quid dicat audiamus. *Magister quid faciendo vitam æternam possidebo?* Audierat Christũ loquentem de beatitudine, ideo de medio perueniendi ad beatitudinem quærit: non ignorans media: quia cum interrogaretur quid in lege scriptum esset, bene respondit, Diliges dominum Deum tuum, &c. Sed interrogauit tentans volens scire an Christus cognosceret, quid esset agendum ad consequendam vitam æternam. Præterea magistrum illum vocat vt facilius eum decipiat si incautũ inueniisset, amicitiã & beneuolẽtiã simulãs, sicut scorpio ore blanditur, cauda autem pungit. Vnde Dauid in Psalmo. *Psal.* 49. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Cõcinnare proprie est aptè componere, sic vt fallacia non intelligatur, & verbis compositis malitia nõ appareat. Ideo concinnat lingua dolos, quando verbis compositis fallaciã simulamus. Iubebat Deus in lege vt nemo vestem ex *Deut.* 22. lino & lana texeret, cum res essent differẽtes. Illi linum & lanam texunt qui aliud in ore, aliud in pectore habent. Ex his compositis & fictis duplici facie incedentibus mundus est repletus, qui coram facie te laudant, à tergo vero te vendunt, & deceptum

Universidad de Deusto
Biblioteca

semper te tenent. De aliquo malè coram te loquuntur, vt tu in similia verba prorũpas, quæ cum non ex ore exciderent, alteri
Eccle.2. iam dicta & recensita sunt. Væ duplici corde, & labijs scelestis, & manibus malefactibus, & peccatori terram ingredienti duabus vijs. ¶Secundò potuit etiam vocare eum magistrum, vt magisterium irrideret,
Ioan.19. atque ita in prætorio Pilati vt eius regnũ irriderent coronam ex sentibus capiti imposuerunt, & in manu pro regali sceptro arundinem, & genibus flexis regem illum appellabant dicentes, Aue Rex Iudæorũ,
Matt.26. & in domo Caiphæ Prophetiam irridentes oculos tegebãt, & alapis cædẽtes ipsum interrogabant. Prophetiza quis est, qui te percusit. Et quemadmodum in passione regnum & prophetiam irridebant: nunc vero magisterium & doctrinam, vocantes eum magistrum per irrisionem & ironiã. ¶Præterea de vita æterna quærit, quia hęc naturaliter desideratur, nam vita hæc fluxa, brevis, & momentanea est. Licet enim longa videatur brevissima tamen est, habetque internam malitiam: cum nõ simul per centũ annos viuitur, sed successiuè per brevissima momenta temporis vita discurrit. Nam de vita solum vnum momentum nobis præsens est, nam alterum fluit vt succedat sequens, idque dum acquiris, recessit præsens: sicq; omnes quasi aqua dilabimur Sic adeò, vt cum extrema hora pervenerit qui centum vixerit annos, vnum se momẽ tũ putet vixisse. Sic Iacob ingressus Ægy-
Genes.47 ptum cũ à Pharaone interrogaretur. Quot sunt dies vitæ tuæ? respondit, Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt: parui & mali. Paruos dixit annos, quia vno momento omnia includuntur tempora: & malos propter immensos labores, quos secum tanquam inũdans flumen vita nostra omni hora defert. Quapropter sicut naturali propensione volatilia volare appetunt, & pisces natare, & reptilia gradi, minimeq; in his frustratur natura ita homines naturaliter appetunt beatitudinem, quã necesse est habere in futuro sæculo, cum hic non reperiatur: & appetitus humanus non satietur, nec quiescat. Anima igitur fertur in Deum desiderio libero & naturali & quodam interno appetitu: cui si omnibus spiritibus cœlestib⁹ tribuas frui, nequaquam satiabitur, nec beata erit. ¶Obserua autem, quòd licet iste legis doctor dignus sit reprehensione, eo q̃ Christum aggreditur tentare, attamen laude dignus est, primo quia non inutiles quęstiones aut friuolas quæsiuit, sed de beatitudine cœlesti. Vtinam omnes nostræ loquelę & conuentus eo tenderent, vt scire possemus, quid requiratur, vt salui simus. Multos videbis, qui de multis impertinentibus sunt soliciti, vt est illud, An Salomon fuerit saluus, An Deus terga habeat, quia dixit Mosi, Posteriora mea videbis, pauci au Exo. tem sæculares, vel nulli sunt, qui te interrogent, quid facient, vt vitam æternam cõsequantur. In aliũ longè locum suum iactat cogitatũ, & quæstionẽ: nẽpe, quî fieri possit vt diuitias sibi comparent, & pecunias & thesauros cumulent, quomodo honores & dignitates venari valeant, & quomodo in gratiam & amicitiam principum & regum deuenient. Pauci verò sunt, qui viros theologos, & religiosos de sua salute interrogent, & id non aliunde euenit, nisi quia omnes mentem suam, cogitatum: curas & labores in res caducas & miseras huius vitæ collocent, patriam illam beatam, ciuitatem sanctam Ierusalem, ad quam nati fuerunt, obliuioni tradendo. Certè si ob oculos vitam illam haberemus, ad quã diu noctuq; iter facimus aliæ essent curæ nostræ, cogitationes, & loquelæ. ¶Secundò laudandus quia dicit. Quid faciendo: nam etiam si hic doctor esset malus, non adeò vt hi pessimi Lutherani, qui fatentur, opera nullo modo esse necessaria, ad consequẽdum vitam æternam, & solam fidem sufficere. Hic doctor bene intellexit, vt in lege peritus, nos non posse regnũ Dei cõsequi, otiosos: ignauos, pigros, sed nostro labore cura & diligẽtia. Ideo nõ dixit, quid credendo, sed quid faciẽdo. Nam licet electis gloria ex æterna Dei prædestinatione dimanet, non tamen prouenit nisi ex eorum operibus. Ideo in Matthæo legimus, q̃ iustis dicit Deus. Venite benedicti, possidete Mat.25 regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Sequitur statim. Esuriui & dedistis mihi manducare, sitiui, &c. Præparatũ dixit eis regnum ab æterno: sed statim addit, q̃ fuit ab illis cõparatum operibus misericordiæ & actibus bonis. Æterna prædestinatio sine nobis est quantum ad principium, quia Deus sine nobis elegit nos: sed non est sine nobis, quãtum ad finem, quia sine nobis non glorificamur. Ideo Deus opera

opera exigit: & hic sapiẽter quærit quibus operibus vitam æternam esset consequuturus. Vnde beatus Petrus. Satagite vt per bona opera certam vocationem & electionem vestram faciatis. Certã ergo facimus per bona opera futuram gloriam, sicut saluator ait. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabũtur. Et Iacob⁹, Estote factores verbi, & nõ auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Deiustis etiam psalmista ait, Quod memores sunt mandatorum eius, ad faciendum ea. Sicille pater familias non dedit denarium (per quem æterna retributio intelligitur) nisi illis qui in vinea domini laborauerunt, ideo operarios conduxit non verbosos. Et apud Ioãnem Christus ait, Omnem palmitem in me nõ ferentem fructũ, tollet eum pater meus. Tollere autem eum (vt ipsemet ait infra) est mittere illum in ignem vt ardeat. Non tamen cõdemnatur ob aliud, nisi quia fructũ non facit. Et Esaias. Discite (inquit) benefacere. Non dixit, discite benedicere, sed discite bene facere, Ex istis & infinitis locis scripturæ quæ omitto breuitatis gratia apertè cõstat opera bona esse necessaria ad vitam æternam consequendam. Ad quod vt intelligas, debes præsupponere in quacunque re & esse substantiã, & etiam accidentia, quę ipsi rei accedunt & adhærẽt. Aqua, sua natura est aqua, & præter hoc habet quod sit frigida & clara, & lucida, hoc autem, scilicet clarã frigidam & fluxilem esse, non est aquę substantia, quam si calefacias frigiditatem amittit, aqua tamen remanebit. Atque ita substantia est ipsa natura rerum, accessoria autem quæ amitti possunt, accidẽtia sunt, quæ etiam si amittantur, ipsa substãtia perfistit. Verum est tamen quod tantum ex accessorijs posset adimi, vt ipsa substantia periret. In tantum enim aqua calefieri potest, vt per cõsumptionẽ natura aquæ desineret, nam his accidentibus conseruatur. Aqua enim frigore corrumpitur, & calore absumitur. Vt in ciuitate bene constituta ipsius substantia est pax & tranquillitas ciuium, accessoria vero sunt artes mechanicę vt sutoria, & lignaria, & reliquæ alię artes, sed etiam si hæc officia sint accessoria plurimum conducunt ab substantiã ciuitatis. Ita in vita spirituali animę substãtia ipsius est fides, spes, charitas, externa verò sunt sacramenta, sacrificia, ieiunia, orationes, eleemosyna, & reliqua alia opera pia & sancta cũ cæremonijs omnibus quas Ecclesia seruat. Satis ne esset fidem, spem, charitatem habere sine reliquis exterioribus? Ita nimirum: nam qui viuam fidẽ, perfectã spem, & charitatem consummatam haberet, satis illi esset. Sed quemadmodum substantia sine accidentibus non potest conseruari: ita sunt necessaria sacramẽta, sine quibus charitas nullatenus potest cõstare, nam ad hoc vt ostendas te fidem habere, spem & charitatem exteriora signa requirũtur. Quomodo, obsecro, cognoscetur, te habere fidem si non oras, nec ieiunas, nec eleemosynam in pauperes distribuis? Et quomodo intellige re facies, vt perfecta spe fis roboratus: qui his terrenis ita quiescis & sedes, vt superna nunquam meminisse videaris? quomodo autem charitate splendebis, si pauperi & inopi nõ subuenias? Itaque hęc opera sunt necessaria vt ipsa substantia permaneat & perfistat. Hoc voluit insinuare scriptura
Gen.2. quæ dixit. Perfecti sunt cæli & terra & omnis ornatus eorũ. Per cælũ & terrã intelligit substãtiã & per ornatũ intelligit accessorium. Sed clarius Dauid, Omnis gloria fi-
Psal. 44. liæ regis ab intus, circundata varietate. Habebat intro fidem, spem, & charitatẽ. Anima autem quæ hanc substantiam in se retinet certo modo Deo communicatur: & ex hac communicatione resultat animæ gloria, non talis, vt est illa, quæ in cælo possidetur, atque ita est opus vt exercitijs sanctis, virtutibus & operibus sit circundata. Tapeta Flandriç exacta atq; perfecta sunt & ne clauis citius rumpantur, duplicant ea crasso linteo atq; ita longiori tempore durãt. Ita virtutes puræ & cõsummatæ sunt, quas si amittere nolumus, pluribus actis patientiæ castitatis & reliquarum virtutũ est opus. Sed quid tu ad hoc respondebis qui Christi nomine es insignitus? quique ore Lutheri, opera damnas, & vita tua suos maledictos & excommunicatos mores approbas? Ille dixit fidem solã sufficere sine operibus, tu idem vita tua affirmas, quandoquidem peruersam vitam degens mille iniquitatibus & vitijs plenus, itinere certo in cælum tendere putas. Sed de his aliàs. ¶Igitur bene hic dicit, & rectè interrogat, Quid faciendo vitam æternam possidebo. Possidebo ait, quia æternitas est interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sio. Obserua autẽ, quod possidere est ius, quoquis aliquã rẽ in sua habet potestate, & hoc quidem magnum & præclarum est beneficium Dei in homines, vt adeo excellentes eos creauerit & cõdiderit vt abeant ad regnum Dei. Attende obsecro & vide gloriam esse hæreditatem tuam, & ius & actionem in illã habere: & hãc accipies, cũ vita fueris defunctus, nisi ius & titulum in eam nõ amiseris & deleueris tuis malis & inueteratis moribus: & in eo, quod dicit vitam æternam esse hæreditatem nostram diuina bonitas & misericordia splẽdet. Sed iam Christũ audiamus. *At ille dixit ad eum, In lege quid scriptum est.* Quomodo tu qui doctor legis es, & sapientẽ te iudicas, legem ignoras? In lege quid scriptum est? Mirabile quidem est, vt tu qui es doctor legis: & gradũ & titulum doctoratus habeas, illud interroges, quod tu alios deberes docere. Vtinam multi Christianorum, qui iam excreuerunt, & in pubertatis annos peruenerunt nõ indigeant, vt alij eos doceant Christi doctrinam, & prima Christianæ religionis documenta, qui cùm de Christianismo gloriẽtur, si eos interroges. Quot sunt articuli fidei, & quot legis mandata respõdere nesciunt. Atq; ita inde illud euenit, vt cum ad sacramentum pœnitentiæ accedunt, omnem doctrinam prorsus ignorẽt, & sit opus, vt eos confessarius tanquam infantes & pueros ducat. Sed malè diximus hos esse vt pueros, nam pueri iam sciunt, quod tenemur credere, & quid operari debeamus, & in vijs incedentes cõcinunt, isti vero grandiores ætate nesciunt, imo nec discere volunt. Erunt ne Christiani nomine isti homines appellandi? nequaquam, vt non est opifex dicendus qui de opificio nihil scit. Tu verò quandoquidẽ iã doctor es legis, quid in lege est scriptum? Tu qui iam doctor in Christianismo es, cui multi sunt iam anni transacti: ex quibus Christianam religionẽ profiteris, quid est Christi esse seruum? quid sit crediturus Christicola, quid ve facturus pudore deberes suffundi, si nescis ¶ Obserua autẽ q̃ Dñs tentatorẽ legis, ad legẽ reducit in quo mirè gloriabatur. Primò vt suis verbis sibi ipsi satisfaceret. Secundò vt doceat quod in lege & scriptura inueniemus quid credendum, & quid agendum ad consequendum
2.*Tim.*3. vitam æternam. Ex scriptura discere nos oportet quid sperandum, quid metuẽdũ, fugiendum, acceptandum ve sit. Omnis enim scriptura (inquit Paulus) diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, ad arguẽdum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Ob eam rẽ dicit Christus, vt scrutemur scripturas. Et *Iohan.5.* Esaias, Cum dixerint ad vos, Quærite à Pythonibus & à diuinis qui stridenti incantationibus suis, respõdete illis, Nũquid non populus à Deo suo requiret visionem pro viuis ac mortuis? Expẽde quod Christus hunc qui de sua salute quærit, in legẽ mittit: non autem in palatia regia vbi principes & potentes sunt: nã ibi nõ animæ sapientia & salus imbibitur, sed venenum & potus amarus, qui nauseam & stomachum mouet, sicvt anima in Tartara detrudatur: vbi nihil aliud discere poterit, nisi ambitionem, inuidiam, factiones, disceptationes, & iurgia: vbi de nihilo alio videbis gloriari, nisi in pulchritudine, & animæ dotibus magnitudinisque præstantia, vbi lautis opiarisque ciborum generibus vtuntur, vbi mollibus & delicatissimis vestibus induũtur, & nihil discitur, nisi quod animã perdit & in gehennam mittit. Non dicit vt vadat in domos magnatum & nobiliũ: nam in illa schola ludere docetur siue aleis siue taxillis à prima nocte vsq; ad galli cantum. Non in domos mercatorum & artificum: nam ibi acutè mentiri & falsò iurare, proximum decipere, & fallacijs rẽ alienam furari præclarè docetur. A lege consiliũ accipe, nõ à mundo: mandatis Dei te ipsum guberna, nõ mũdi constitutionibus: qui Deo cõpetit, & aduersus eũ bella & inimicitias gerit. Omnis namq; causa & principium nostræ perditionis inde ortum habet, vt in nostris operibus mundum consulamus, non Deum. Nam si iniuriam accipis, mundus suis pestiferis & iniquis legibus iubet, vt vindictam sumas: & vt amicus amicis sis, inimicos verò odio habeas & persequaris, & si opus est, vt eorum sanguinem bibas: Deus vero sua regali lege pacis & amoris quid iubeat facilè poteris videre. Diligite (inquit) inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. Consilium enim mundi, carnis, & sanguinis in quamcunque partem inquietum te aget: & denique in infernum mittet. Si à carne tentaris, inquit mundus, Tuam voluptatem exple, desiderijs tuis indulge, in

tuum creatorem pecca, nequam esto, immundus, & spurcus. Deus verò inquit, Honorem amittis, animam, conscientiam, æternam gaudia, beatitudinem nunquam peritura, te ipsum, deniq; Deum, quo nullum bonum maius aut præstantius excogitari potest. Videbis in mundo & in curijs regum multos, qui plus debent, quam habeant: vestibus incedentes, equis phaleratis pompaticè & superbè ambulantes, qui subditos exenterant, marsupium exhaurient, & rem & substantiã diripiunt. Quibus si dicas, quare nõ debitum soluitis? cur non restitis in meliorem vitã, & superflua tollitis? adhoc respondent homines suę cõditionis & sortis illos sumptus facere & ità viuere in more esse positum & constitutum. In lege quid scriptum est? Certè diuina lex hoc non cõsulit, non iubet, talia minimè statuit, & hac de causa cum iudicium tuum & sententiam sequaris, præcipitabe ris in infernũ. ¶ Discamus ergo in nostris operibus legem Dei cõsulere, & per illam gubernari. Sanctus quippe Dauid in quacunque re Deum consulebat: & ità omnia prospera & fœlicia succedebant. Sic perse-
1.*Reg.*30. quutus à Saule venit in Nobe & sacerdotẽ domini Abimelech consuluit: & cũ vellet contra Philistæos bellum gerere (qui Ceilam oppugnabant) dominum consuluit dicens, Num vadam & percutiam Philistæos istos? Quando vero intellexit Saulẽ in Ceilam venire vt eum caperet: iterum dominũ consuluit petens Ephot ad Abiatar sacerdotem. Ità etiam fecit quando Amalechitæ destruxerũt, & combusserunt Sicelech, & sic mortui fuerunt: & quia in omni operesuo Deum & eius legem præsentem fe-
*Psal.*36. rebat omnibus rebus prosperè & fœliciter finem imponebat. Moses etiam Deum cõ-
*Psal.*46. suluit quid esset faciendum de blasphemo.
*Psal.*83. Idem Iacob: idem Iosaphat rex Iuda, qui noluit ad prælium ire nisi ad Deum prius accederet, nec in Ramod Galaad sine eo q̃ prius adesset Michæas Dei Propheta. Sic etiã consueuerũt facere Iudith & Hesther Regina: sic etiam sancti Apostoli in electione Mathiæ: omnes deniq; viri iusti hunc morem habent. Et ita puto à viris sapientibus & prudentibus faciendum quotiescũque velint fœliciter suas res contingere. E contra vero qui mundi consilium & Dei non capiunt, misere & infœliciter omnia succedunt. Saul mortuus est eo q̃ Pythonissam cõsuluit: & similiter perijt impius
4.*Reg.*1 Ochozias eo q̃ miserit nuncios ad consulendum Beelzebub principem Accaron. Sic & Iosue licet bonus esset, tamen quia *Iosue.9.* cum venerunt ad eum Gabaonitæ, non cõsulit dominum deceptus est ab eis. Ideò dominus arguit Israelitas per Esaiã dicens, *Esa.30.* Os meum nõ interrogastis. Deus enim est qui loquitur nobis in scriptura, & ad illã recurrendum nobis est, vt videamus quid sit scriptum in lege, hæc nanque nos illuminat, nos instruit, & viam dirigit, & quid faciendum, quidue fugiendum docet. Vnde
Prou.6. in Prouerbijs, Mandatum lucerna est, &
Ioan.5. lex lux. Et dominus in Euãgelio Ioannis, Scrutamini scripturas, in quibus vos putatis vitam habere. Sed de his satis.

¶ Quomodo legis? Quomodo doces tuos auditores, qui adhuc ignoras, quid sit opus vt ad vitam æternam deueniamus? Quot doctores in vniuersitatibus & scholis cathedras regunt magno auditorum concursu, quos interrogare possemus, Quomodo legis? legis ne vt discipulus proficias? an solum vt sapientem te iactes, & ostentes? attende obsecro vt vtilitati discipulorum cõsulas, literæ vim & virtutem aperiens. Quia vero inter doctores Israel, qui publice legebant, nullus erat, qui hoc adimpleret, dixit Esaias, Vbi est literatus? vbi est *Esa.33.* legis verba ponderans? Sed ad contextum reuertamur. *Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.* Hoc est, ex tota volũtate, quia dilectio à volũtate oritur. Duplex autẽ est actus volũtatis: elicitus, scilicet, & imperatus. Actus elicitus est qui immediate elicitur ab ipsa voluntate: & iste actus tangitur, cum dicitur. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde, id est ex tota voluntate: quia sicut ex corde oritur motus ad alias partes corporis, ità voluntas mouet alias potẽtias animæ. Actus verò imperatus voluntatis est, actus alterius potentiæ motæ ad suum actum per ipsam voluntatem, per voluntatem informatam charitate, mouetur intellectus, ad assentiendum his quæ sunt fidei, & ad meditandum de Deo dilecto: & hic actus significatur cum subditur, Ex omni mente tua. Hic accipitur mens pro ipso intellectu. Vlteriùs per voluntatem mouetur appetitus sensitiuus, vt conueniat cum superiori parte. Quia sicut sphera superior mo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uet orbes inferiores suo motu: ità voluntas appetitum sensitiuum, vt ait Aristoteles libro secundo de anima: & iste actus notatur, cum dicitur, & ex tota anima tua. Per animam hic intelligitur pars sensitiua, iux-
Genes.2. ta illud, Factus est homo in animam viuentem, ideſt vitam animalem & sensibilem corpori dantem. Deniq; per voluntatem mouentur potentiæ motiuæ & executiuæ ad operandum per dilectionem, & hoc notatur, cum subditur, Et ex omnibus viribus tuis. Vult enim Deus, vt omni prorsus voluntate, intellectu, potentijs, & omnibus viribus nostris eum diligamus: taliter vt mundus nullam sedem habeat, nec
Exod.10. partem amoris nostri. Sic Pharao cum populum Israeliticum non posset in captiuitatem redigere, dicebat, Saltem benedicite mihi: & cum nec hoc obtineret, dixit, Sacrificate, sed oues vestræ & armenta remaneant. Nam quando diabolus animæ nostræ regnum non potest plenè possidere: vult saltem aliquid à nobis. Sed quid Moses respondit? Non remanebit ex eis vngula. Aspice igitur, vt omne cor tuum, vitam & animam liberali animo Deo tribuas: dæmoni autem nec vngulam nec aliquam tui particulam. ¶Sed fortasse dices, Non sat esset vt diceret, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo: sine eo q̃ alia tria addidisset scilicet, ex anima, & viribus, & mente? Certè cum illo primo ità mandata adstringebamur, vt reliquis omnibus. Voluit dominus ità solicitum & diligentem se ostendere in nostri amoris petitione, vt cum eum sic amoris nostri cupidum contemplaremur, facili coniectura ex duobus vnum colligeremus: vel quòd ità nos ipse diligeret & amaret, vt mutuo amore nos ipsum prosequeremur, vel q̃ amor ità esset pretiosus & æstimatione dignus, vt neque vnum granum illius vellet amitti. Si hominem sapientem videres, herbam aliquam vilem & contemptam colligere, falsum & ignorantem te iudicares, vt pote qui nondum cognouisses virtutem illius herbæ. Non solùm vnum horum pro certo & inopinato nobis debet esse, sed ambo: nam cum Deus nimia charitate & dilectione nos amaret, ideò voluit vt æquali amore debitũ rependeremus: amor enim æquali amore soluitur. Adeò est amor nobilis tantæ virtutis & efficaciæ vt ipse solus Deum vincat & compellat, vt non alio medio esset vsus ipse Deus, vt nos ipsum diligeremus, nisi priùs suum amorem & charitatem erga nos ostendere & manifestare. Vnde Ioannes ait, Ipse prior dilexit *1.Ioan.4.* nos. Videamus igitur quomodo Deus priùs nos dilexerit: posteà verò videbimus id fecisse vt à nobis ipse redamaretur. Si amare & diligere est velle bonum amato: cui obsecro debes id omne, quod habes nisi Deo? Oculus, manus, corpus, vitam & animam cui obsecro debere existimas nisi Deo? Sed longe alio maiori debito teneris, cum pretioso sanguine te redemerit, & sua omnipotenti virtute condiderit: creare verò te nihil illi stetit, nisi velle, & cum voluit, iussit & statim factum est. Posteà verò cum à fœlici statu omnibus bonis & dotibus repleto per peccatum esses lapsus: vt in antiquam vitam te trãsferret, non minùs quàm sua vita & sanguis fuit pretium & redemptio. Quid amplius potuit benignus pastor pro oue amissa facere, nisi seipsum mactandum exponere? Tot sunt ora, tot linguæ quæ in eius amorem te inuitant, quot sunt vulnera, quæ in suo sacrosancto corpore pro tuo amore accepit. Quilibet ictus, quelibet percussio est lingua quædam quæ semper vociferatur vt eum diligas. Post tot tantaq; beneficia quid à te petit? quid requirit & iubet, nisi vt diligas dominum Deum tuum? &c. Benedictus talis dominus qui nihil à seruis postulat nisi amorem. Si aliquis rex adeò iustus & rectus esset vt à suis nulla alia tributa, nulla vectigalia exigeret nisi solum amorem: quam bonus hic rex iudicaretur, quantumque serui manerent obligati ad eius dilectionem & amorem. Talis est noster rex sanctus & immaculatus. Ad eum igitur accedite, qui amore captus & irretitus, amorem postulat. Vnde ipsemet dominus amore incensus & inflammatus inquit, Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel. Non obtulisti mihi arietẽ *Esa.* holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me. Non te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure: non emisti, &c. nihil postulat nisi amorem: nõ vult vt labore te conficias, sed vt ames. Et quod admiratione dignius videtur, est illud, *1. Cor.* quod Paulus inquit, quòd nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Si amor in se aliquid laboris contineret,

neret, rationi esset consonũ, vt aliquo præmio & mercede talis laboris digna retribueretur. Sed cũ ipse solus sit qui labores dulces reddere soleat, animũ recreet, vt in afflictionibus & calamitatibus non delinquat: spiritum subleuet vt maiora in dies & difficiliora aggrediatur, robur & vim tribuat cordi, vt in asperis, duris, & aduersis, viriliter persistat: tantum igitur abest, vt amor nomen laboris secum compatiatur, nec agnoscat. Nulla igitur ratio est vt amor mercede & retributione sit dignus: mercenarius verò qui mane surgit, & tota die vsque in crepusculum laborat, æquum est vt mercedem accipiat: qui verò amat, quid est, quòd præmium accipiat? est ne aliquid iucundius, dulcius, aut suauius, quàm semper diligere? Amor certè sui ipsius est merces: nobis vero ratione amoris & dilectionis gloriam tribuere, nihil aliud est: quam mercedem mercedi addere: & præmiam præmio, & beneficium beneficio, & denique gloriam gloria soluere. Sic Deus nostro commodo & vtilitati studet: vt laborem simulet, vbi nullus est labor: vt vel hoc ansam & occasionẽ quærat, donandi nobis gloriam. Quis vnquam vidit, aut audiuit, vt sitienti, & aquam postulanti, non solum aqua tribuatur & ministretur, sed etiam inuitetur pecunijs vt illam bibat? Quis vnquam vidit esurienti cibum ministrari, & simul pecunias pro mercede illius laboris? O diuina bonitas & charitas, quibus te laudibus dignis commendabo? aut quibus encomijs in cælum efferam? Nam cum anima hęc nostra (qua nihil diuinius à Deo accepimus aut pretiosius) sine amore non possit viuere, nec stabilis permanere, præcipit vt amemus? & pro amoris mercede gloriam retribuit. Quo nimirum suę bonitatis & misericordiæ lucidissimum exẽplum ostendit, qui cum innumerabilem exercitum Seraphinorum habeat & Angelorum, qui suo amore ardent, & nunquam satiantur: vilis & abiecti vermis hominis amorem cupiat & magnifaciat. ¶Quę igitur est ratio quare velit vt nos ipsum diligamus? arctatur ne aliqua necessitate amoris nostri? nequaquam. Sed vt vitam tranquillam & quietam amore agamus, & mundũ hunc lachrymarũ & miseriæ pelagus profundum alacriùs & suauius nauigemus. Quodcunq; enim fueris aggressus quantumuis minimum, si sine amore fit, graue fastidium & tædium generat: si vero aliqua amoris scintilla ad id fueris inflammatus, etiam si difficillimum, asperum, & laboriosum sit dulciter, & suauiter operaberis. Quemadmodum ignis cibos & condimenta dulcia efficit, ita sanctus amor quoscunque labores & tribulationes pro Deo perpessas suauitate quadam & dulcedine tolerat. Seruiuit Iacob pro Rachel septem an- *Gen.29.* nis, & videbantur ei dies pauci. Si pro muliercula septem anni pro vno die reputantur: quantò facilius dilectio Dei hoc faciet? Hic amor amarũ dulce efficit. Filij Prophe- *4.Reg.4* tarum comedentes exclamauerunt. Mors in olla vir Dei, & non poterant comedere præ amaritudine, sed cum misisset Eliseus farinam non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla: sic amor Dei dulces labores reddit. Si molestè & ægre tuleris iniurias parcere, & præ amaritudine non potueris sustinere, mitte dilectionem Dei in corde tuo & dulciter parces. Si amara fuerit tibi ægritudo, si paupertatis onere incuruaris, vel nimio ieiunio carnis appetitus domueris, vel aliquid aliud impatienter operatus fueris: Deum dilige, qui omnia hæc saccaro & melle suauia & dulcia efficiet. Deniq; illud consulo, si inter omnes labores & calamitates huius præsentis seculi vitam alacrem, dulcem & suauem volueris trãsigere, Deum ama. Igitur quia Deus nos condidit in vita hac miserâ & calamitosa miserijs & laboribus vndiq; circundata: vt ab illis nos semoueret amorem & dilectionem sui commendat, non suæ sed nostræ vtilitati consulens. ¶Secundo vult vt eũ diligamus, nã amor est veluti moneta aurea, & donum quoddam, quod à quocunq; præstari potest. Si enim Deus iuberet, ad hoc vt cælum consequeremur, subtiles quæstiones & acutas disputare, q̃ sapientes & docti essemus, quod obsecro remedium haberent ignari & insipientes? Si dixisset, Estote fortes & robusti: quid imbecilles mulieres facerent quid senes decrepiti? quid infirmi? Si dixisset, solos nobiles regnum cælorum posse ingredi, quid abiectæ sortis, & miseræ conditionis homines, possent facere? Rex autem pius dominus noster, qui præclare nouit omnibus infirmitatibus mederi: pretium gloriæ tale constituit, quo nullus (etiam si pauper & egenus esset) posset carere. Ad amandum quippe nemo est imbecillis, insipiens, in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmus pauper nec abiectus. Tãtum enim pauperculus, qui nec assem habet, Deum potest diligere: quantum Rex ditissimus & potentissimus, tantum insipiens, qui nec prima literarum rudimẽta didicit, quã tum literatus & doctus, tantum æger & claudus, quantum robustus gigas, tantum denique pastor qui capras & oues pascit, quantum summus Pontifex vel Imperator. Nam etiamsi bona hæc terrena, quæ stercora & furfures sunt domus Dei inæqualiter fuerit partitus, bona tamen diuina & præcipua (vt sunt gratia & diuinus amor) non ita disposuit. Nam si dixeris, te non posse ieiunare, quia infirmus & æger es, nequaquam te compellet: multi enim sunt, qui cœlestis regni cines sunt, qui nunquam ieiunarunt. Si pauperibus eleemosynam erogare non potueris, vt pote qui bonis & substantia careas, ne præbeas, multi enim sunt, qui cum non dederint, cœlestia regna possident. Si prædicare non potes, quia literis non dedisti operam, multi sunt in cælo qui nec legere norunt. Sed forsan poteris dicere, te non posse amare? Hoc certe rationi non est consonum: omnes certe liberali animo possunt diligere: si autem id non fecerint suæ malitiæ imputabitur: & nullam excusationem coram Deo habet, qui ipsum non diligit. Ideoque iustissime à Deo damnatur & in Tartara mittitur: sine eo quòd aliquid possit respondere. Multi sunt in cælo qui pauperie laborarunt, qui imbecilles & ignorantes fuerũt, qui nec ieiunarunt, nec docuerunt, nec orationi vacarunt: tamen nullus ibi est, qui non dilexerit Deum. Qui cum adeo misericors & pius sit, vt neminem à sedibus æternis velit excludere, pretium gloriæ tale constituit, vt cuicunq; facilis sit ad eam ingressus. ¶ Tertio voluit, vt illum diligamus quia amor non nisi amore potest rependi. Omnia enim satisfactionem accipiunt, re aliqua siue alterius generis siue speciei sint. Nam si pro aliquo homine iteroffeceris, tibi satisfacit alter si pecunias tribuat, nec est opus, vt ipse etiam pro te itineret, idemque posset de multis alijs dici. Qui vero amat, amari vult: nullamque dignã recompensationem putat accipere, si dilectus à dilecto non fuerit: nam si Deus te alit, gubernat, & corrigit: non vult à te corripi siue gubernari. Si vero te diligit vult vt eum diligas, & Talionem soluas: tamen si amore infinito non potueris, vt ipse nos diligit, saltem eo, quo potueris.

¶ Quarto & vltimo vult vt ipsum diligamus: quia tot tantisq; meritis dignam retributionem nõ possumus tribuere, nisi amorem. Nam cum homo ita sit Dei beneficijs astrictus, si nihil haberet, quo posset Deo satisfacere, graue quidẽ esset tormentum si vero tantis beneficijs collatis pecuniam & monetam non adderet quo ipse homo posset satisfacere: talia dona potius in eius damnationem essent oblata, quam in vitã & gloriam: nam cum multum acciperet, si aliquo, quod suum esset non satisfaceret ingratus vtique videretur, & dignã esse eius damnationem, quod certe absit vt de Deo excogitari possit. Constituamus igitur hominem ex sua parte iam aliquid habere, quo possit soluere Deo: etiam & illud scire oportet, nihil proprium & nostrum posse dici, nisi quod sub libera nostra potestate & dominio habemus: q certe illud esse videtur, q vi aliqua aut violentia à nobis nõ potest auferri. Ex quo facile infertur hominem non esse omnino dominum rei & bonorum temporalium, siquidem inuitus eis priuari potest ita etiam nec dominum corporis cum vi possit auferri, nec dominũ vitæ cum ab ea possit spoliari nec animæ in quantum corpus informat, & viuificat. Superest igitur, vt dominus sit animæ secundum eam partem, quæ suprema est, quæ rationalis est quę domina & regina, quæ liberum arbitrium cõtinet, quod in intellectu & voluntate est. Hæc sola libera est & regina in imperio animæ quæ nec compelli, nec coarctari potest, quam homo pro libito cui velit potest tribuere & hanc amans amanti tradit. Ratione igitur optima postulat Deus amorem: quem solum libere, & spontanee possumus exhibere: nec iustum esset vt Deus aliquid peteret, quod non esset sub nostra potestate. ¶ Sed singula hæc expendamus. Primo, diliges eum, quia est Deus: diliges, quia dominus: diliges, quia tuus. Itaq; diliges illum propter se, diliges propter sua, & diliges propter te. Ex omni parte diligendũ se exhibet Deus: quia bonus, quia delectabilis, quia vtilis. Si studiosus es, & virtutibus oblectaris, dilige quia bonus: si voluptatis cupidos dilige quia dulcis: si honoris & diuitiarum tenacissimus dilige quia vtilis. Nequaquam potes eius amorem euadere. Primo itaq; dilige, quia Deus est, hoc est propter seipsum, qui est summum bonum: & ideo ab omnibus diligendum. Considera obsecro quãta sit eius maiestas, quam admirabilis gloria, quã suauis, bonitas, quæ potentia nulli imperio subiecta, quæ sapientia nullis tenebris inuoluta, quæ plenitudo quæ ad suã perfectionem nulla indiget re: quãta dulcedo & suauitas & omnium bonorũ culmẽ. expende ó anima affectus tuos & inclinationẽ, & extende sicut pellem desiderium tuũ, & sicut regius vates inquit. Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorũ. Extende lõge funiculos tuos, & clauos tuos consolida: quia superat capacitatẽ tuam, & omne desideriũ tuũ illa maiestas, & illud summũ bonũ. Hoc certe omne desiderium nostrũ implet, & ambit: sicut corona illa aurea quæ propitiatorium ambiebat ex omni parte sancta sanctorũ. Omnis enim amor impellit habẽtẽ se. Est quippe Deus veluti cẽtrũ quoddam amoris, in quod omnem creaturã dirigit. Sicut honor soli Deo cõpetit, ita etiã amor: qui quidẽ pondus est animæ nostræ quæ tendit in Deũ. Nonne vides quo impetu lapis in cẽtrum suum feratur? qui si ab alto ruit, & aliquid ei opponitur cõminuit & frangit, vt perueniat, quo tendit: sic tu ad Deũ diligẽdum curre, & si quid obstiterit disrumpe & transi, sicut scriptũ est. In Deo meo trãsgrediar murũ. Rupibus quid obstat, vt nõ descendant? pudore certe deberes suffundi te à rupibus & lapidibus esse superatum. Exemplum tibi sit diuinus Paulus, quem videbis, sicut ingentem rupem ad Deum properantẽ, vt nemo ei impedimento esse valeat. Quis (inquit) separabit nos à charitate Christi? an tribulatio an angustia? &c. O admirabilis & diuinus lapis, bene quidẽ & ad vnum angulari petræ assimilaris: qui per angustias & labores plurimos, per famem, per sitim, per vigilias, per exiliũ denique & mortem in tuum centrũ descẽdisti. Extra Deũ nequaquam quiescere poteris, sicut nec lapis extra cẽtrũ: qui cũ ad ipsum veneris in animæ tranquillitate, & quiete (vt lapis in suo centro) quiesces, sicut scriptũ est. In pace in idipsum dormiã & requiescam. Et D. Augustinus. Fecisti nos domine ad te, & inquietum est cor nostrũ, donec perueniat ad te. Omnis creatura te expellit à se & nõ sine maxima ignominia, vt ad Deũ tuũ vadas: ac si conuitia in te iaceret discens, Quid mihi adhæres miserima? non sum ego bonum tuum quod requiris: maius enim miraculum est, quod in his mundanis & terrenis creaturis detineatis, quã quòd rupes essent detentæ in regione aerea. Naturaliter ergo anima ex amore in Deum inclinatur. Vnde si ex præcepto natura non alliceretur ad diligendum Deum vtique non indigeret præcepto dilectionis nec ad id esset opus monitione. Naturalius & propensius diligit homo Deum, quam seipsum. Quare ergo dilectio Dei cum sit propensior hominibus ipsis præcipitur, nõ autem dilectio sui? Peccatum est causa. Vnde nec Angelis neque hominibus à prima conditione tale aliquid præcepisse legitur: quia ad hoc adimplendum natura talibus non indigebat, cui lex amoris à prima sui conditione natura erat insita. Nunc autem naturalis legis ita sumus obliti, & à naturali propensione alienati, vt neq; præceptis, neque minis, neque pronassionibus, neque immensis beneficijs à Deo collatis, ad eius amorem attrahi possimus. Veluti frustum plumbi quod violẽtia sursum detinetur, si dimittatur statim ad ima descendit: ita anima nostra si paruo temporis spacio ad diuina rapitur statim suo pondere adhæc transitoria & terrena prolabitur, & per creaturas rota dispergitur. Cur ergo sitibũdus ambulas, à creaturis gutulas quasdam mendicans, quæ sitim magis prouocant, quam extinguũt cum limpidissimum illum fontem & perennem relinquas, in quo solo sitim tuam perfecte latiare potes? Quid desiderare poteris: q non plenius & abundantius in Deo reperias? Si sapientia delectaris, ipse est sapiẽtissimus: si pulchritudine, ipse præ filijs hominum speciosior est: si potentia & fortitudine ipse est dominus fortis & potens: si gloria & diuitijs, in domo eius sunt diuitiæ: si voluptate & delectatione, delectationes eius vsque in finem dextera eius: si saturitate & abundantia, inebriãtur ab vbertate domus eius, qui possident eũ. O summã stultitiã, o deplorãdã cęcitatẽ: ideo dñs per Prophetã clamat. Me dereliquerũt fontẽ aquæ viuæ, & fode rũt sibi cisternas dissipatas. Ad dignitatem conatus es ascẽdere: & in ea iã constitutus, nullã quietẽ habes. Omnia creata hoc peculiare habẽt, vt non sine magno labore acquirantur, acquisita vero gaudiũ perfectũ nõ generãt. Cõcẽptui habẽt fontẽ aquarũ

P*sal.* 44.

P*sal.* 23.

P*sal.* 11.

P*sal.* 15

P*sal.* 35

Ierem. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

viuentium: quæ per plateas fluit dicens,
Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas, & qui nõ habetis argẽtum, properate, & emite absque vlla commutatione vinũ & lac. Quare appenditis argentum, &c. Relinquite igitur cisternas istas disipatas & Deum diligite. Si obiectum voluntatis est bonum, ita vt nihil diligere possis nisi bonum, vel quatenus ordinatur ad bonum: qui fieri potest vt Deum non diligas, qui summe bonus est, & actus purus bonitatis? Si propter radium vel specimen bonitatis quod in creatura reperis, eam diligis & amas, cum mille imperfectionibus claudicet, & cum hæc guttula ab illo bonitatis pelago & mari profluat, qui Deus est: cur eum, qui ipsa bonitas est, non diligis? Etsi pulchritudo eam vim habet, vt hominum corda ad se attrahat & alliciat, & vilem & abiectam creaturam ob sui pulchritudinem diligis: quare ipsam pulchritudinem qui Deus est non diligis? Dilige ergo Deum, quia Deus est, & quia summum bonum & amore dignum. ¶ Secundo diligendus est quia dominus. Proclives non sumus ad diligendum eos, qui nobis benefaciunt, quique beneficia in nos conferunt? Cumq; Deus sit creator noster, redemptor, gubernator qui nos pascit, alit, & sustentat quare ipsum amore non prosequemur? Saltem eius amorem amplectere eo tempore solum, quo tibi benefacit: cum vero beneficia non contulerit non eum diligas. Parum certe homo ab homine peteret, qui solum postularet, vt si quando beneficia aliqua ipso actu in eum exerceret, tum temporis diligeret. Cum igitur Deus omni tempore, & omni hora beneficijs factis alia maiora, & ampliora semper cumulet, amorem semper illi debes. Quis plantat vineam & de fructu eius non comedit? Cui fructus nisi ei qui arborem plantauit? Cui obsecro est amor debitus, nisi ei qui potentiam dedit amandi? Quis bona sibi facientem non amat, Bruta etiam, & animantia amicitiam ostendunt suis benefactoribus, Leo, qui animal est ferocissimum tanquam agnus patiẽtissimus cibum ministranti indulget. Vrsus, qui bestia est immanis, & crudelis non solum cibanti blanditur, sed etiam cum illo saltat, & in luctam descendit. Animalia vero domestica vt sunt canes, musiones, & equi quæ signa amoris dominis suis ostendunt, quæ quodcũq; subeunt discrimen & periculum vt ipsos tueãtur. Solus ingratus homuncio dominum suum nescit, qui illi benefacit, alit, & sustẽrat. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. O hominis impudentiam, qui si bruta animantia interroga ueris, te ipsum docebunt. Discе ergo ab illis, quandoquidem dicent tibi, vt benefactorem tuum diligas, &c. ¶ Tertio ipsum debes diligere, quia tuus est. Quis rogo, sua non amat? Diligis vestes tuas & possessiones, quia tua sunt, Deum igitur dilige quia tuus est: nam nihil est sic tibi proprium & tuum vt ipse Deus, qui potius tibi tuus est, quam tu ipse tibi. Si tibi autẽ indignũ videtur, vt Dei (cuius potestati & imperio omnia subdita sunt) tuus appelletur, audi regium vatem dicentem, Promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud, oues eorum fœtosæ abundantes, &c. Hos mundus beatos iudicat & prædicat. Tu vero sancte Propheta quid dicis? Beatus populus cuius dominus Deus eorum est. O diues & pulchra possessio, quam beatus est possessor Dei sui. Quare ergo cum Deus sit tuus, ab hoc amore teipsum semoues? Nunquid eum indignum tuo amore iudicas? nam cũ omnia diligas, & summo amore prosequaris, ipsum solum ab hoc amore foras expellis. Nonne Deus irascetur ob sui contẽptũ? Nonne vides grande malum q̃ facis? Cum pallium amittis, pœnitet, quia tuũ erat. tristaris si rem vel domũ perdis: Deum offendis: & velut si nihil egeris, per illud transis. Nonne in plateis quotidie audis, Nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit: quæ parauit Deus diligẽtibus se? Quare igitur frigidus & repidus es in eius amore? Ne putes aliquid vtilitatis Deo euenire, si eum diligas. Et mirum valde est q̃ Deus te solo quasi sua hæreditate cõtentus sit. Tibi vero nõ sufficit Deus tuus, cũ terrena diligas, ipsum relinquens. ¶ Hactenus vidimus cur diligẽdus sit Deus, nẽpe quia Deus, quia dominus, quia tuus. Sed quomodo diligẽdus est? Ex toto (inquit) corde tuo, ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, & ex omni mẽte tua. Non vult Deus cor diuisum, sed integrum. Venerunt duæ 3. Reg. mulieres meretrices ad regem Salomonẽ, &c. Altera earum dixit. Nec mihi nec tibi sed diuidatur. Salomon autem veluti prudentissimus infantẽ integrũ & intactũ matri tradidit, & noluit, vt diuideretur. Tu vero vis, similis efficisilli mulieri meretrici, qui alteram partem cordis tui Deo tribuis, alteram vero mundo. Deus autem hoc dicit & iubet, vt non diuidatur, sed vel totum Deo, vel totum mundo tradatur. Mundus inquit. Diuidatur, Deus vero contrarium. Cain etiam si bene obtulit, tamen male diuisit, cum totum cor Deo nõ tribuerit, ideo fuit reprobatus. Sunt enim multi qui sui cordis partem Deo tribuunt, partim vero mundo voluptatibus & blandimentis carnis, qui taliter Deo placere cupiunt, & eius serui esse, & in gratia permanere, vt nequaquam mundo velint displicere, & nullatenus contradicere, & ita cœlestia desiderant, vt simul terrestria amplectantur. Aduersus hos diuus Iacobus inuehitur dicens. Adulteri, nescitis quod amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicunque ergo voluerit amicus huius seculi fieri, inimicus Dei constituitur. Hi qui omne nõ offerunt, nihil offerunt: quia Deus non acceptat partem cordis, nec spiritum vult diuisum, vnde euenit, quod cũ ex toto corde & viribus Deum non diligant, hoc præceptum transgrediuntur. De his inquit Oseas, Diuisum est cor eorum, nunc interibunt. Diuisio cordis mors animæ est: nam quemadmodum corpus diuisum non sine anima viuit, ita etiã cor diuisum nullam habet vitam. De his etiam dixit Elias. Quousque claudicatis in duas partes? Si Deus est Baal sequimini, &c. Nihil non Deo tuo debes tribuere, integrũ. Hinc Dauid ait. Si diuitiæ affluant: nolite cor apponere eis. Omne sibi vult, postquam vero Deus totum cor possederit, alijs rebus poterit communicari. Deus sic est zelotypus, quemadmodum maritus in vxorem, qui neminem ab ipsa vult amari nisi se. Sic in Exodo dicit, Ego sum dominus Deus tuus fortis zelotes. Et ita si nimio & inordinato amore filium vel vxorem videt à vobis amari corã oculis aufert, vt omnis prorsus amor in ipsum tendat. Si vero insistitis, appetitum effrænatum relinquit vt omnia quæcunque voluerit diligat, & desiderii expleat. Ideo per Ezechielem ait. Auferam zelum meum à te, Dilige quod volueris, adimple, quod arriserit, iam enim tuo zelo nõ vror. Sic Esaias cũm videret homines effrænes in mundanorum amorem, miratus

qui fieri posset, vt hoc Deus tam patienter ferret, & cum ita esset, zelotypus ipsum interrogat. Vbi est zelus tuus, & fortitudo tua? Vbi est zelus, quem in animas habes? de quibus inquit, Ponam zelum meum in te? Nũc autem video omnes ani- Eze. 24.
mas esse adulteras. Deus autem cum valde zelotes sit, inquit, Fili præbe mihi cor Prou. 23.
tuum, vult vt nihil prorsus tui cordis alteri præbeas, sed vt eum diligas omnibus viribus tuis: anima, intellectu, & voluntate. ¶ Sed forsan hoc mandatum intolerabile & asperum videbitur alicui, sic vt penitus obseruari nequeat: quandoquidem Deus omnem voluntatem nostram postulat, ita, vt nihil rebus nostris sit relinquendũ. Verum vt clarius & manifestius intelligas, hoc mandatum adeo esse dulce & suaue, vt nullus non eius obseruationi acquiescere possit, duobus tantum obsecro attentas aures præbeas. ¶ Primum est mandatum hoc esse affirmatiuum, quod semper obligat non pro semper, sed tempore necessitatis. Quemadmodum præceptum de colendis parentibus non omni tempore obligat, sed cum necessitas postulauerit, ita etiam non teneris semper Deum diligere, nisi cum occasio se obtulerit. Præcipit enim Deus vt cũm mundus, dæmõ, vel caro rem aliquam ob oculos posuerint diligendam, rem talem potius amittas, quam creatorem tuum offendas. Ille vere & super omnia Deum diligit, qui nullius rei creatæ imagine captus mortiferũ peccatum omittit. Interim vero dum peccati occasio non se obtulerit, res omnes alias parentes, vxorem, & filios potes diligere, ea tamen lege vt semper animam habeas paratam, vt quoduis grauissimum discrimen patiatur, potius quam propter aliquam earum mortaliter audeat peccare. Et hoc propositum & intentio, vt Deum non velis offendere, semper, hoc est omni tempore obligat, quia negatiuum est. Actus vero amandi Deum super omnia non pro semper obligat: nisi cum occasio se offert in Deum peccandi mortaliter. Diligebat Deum super omnia illud Humilitatis exemplar sanctus Ioseph, cum à Domina inuitaretur & alliceretur ad facinus perpetrandum dicit. Quo- Gen. 39.
modo possum peccare in Dominũ meũ? voluptatem potius temporalem, quam Deum voluit amittere. Rex sanctus

Dauid

Universidad de Deusto
Biblioteca

.Reg.24 &.26. Dauid hunc etiam exercitum amatorum Dei ingreditur, qui cum Saulem inimicũ in spelunca facile posset interficere, elegit potius in creatorem suum non peccare, *Dan.13.* quam vindictam sumere de inimico. Pudica illa & nunquam satis laudata Susanna sine vllo honoris sui detrimento Deũ posset offendere, potius autem quamcunque iniuriam & contumeliam temporalem ausa est pati, veluti Christi fortissimus miles, quam aliquod nefarium scelus in suũ defensorem patrare. Dilige omnes res tuas quantum volueris, amplam quippe licentiam, & liberalem Deus tibi concedit, dummodo cum occasio fuerit oblata in Deum peccandi, presenti sis animo vt sanctus Ioseph, Dauid, Susanna, vt super omnia Deum diligas, discrimen potius vitæ tuæ, & grauissimum tormentum passurus, quam in tantam tamque diuinam maiestatem pecces. ¶Secundo aduerte quod non teneris ardentius, & feruentius Deum diligere cæteris rebus. Nam si Deo summam gloriam, & summum honorem impendere volo, hunc certe super omnia diligo, siue intensius remissiusue aliud diligam. Neque eo hoc præceptum se extendit. Etenim intensum atque remissum nõ variant speciem, quia quantumcunque remisse diligam Deum, dum tamẽ diligã eũ super omnia, non dicor defecisse à præcepto. Argumentum est à simili. Si quis habeat vicinum frequenti, & amica consuetudine sibi coniunctum, habeat item patriæ suæ vel territorij principem aut ducem, cui vt Domino suo seruiat, & omnem dignitatem, honorem & amorem debitum ipsi tribuat, & licet frequentius & intensius vicinum suum, quam principem & Dominum diligat ob continuam consuetudinem & frequens amoris exercitiũ (ex actibus enim frequentibus intenditur habitus) principem tamen plus quam vicinum diligit, quandoquidem illi maiori honore, & dignitate fauet, quam vicino suo, potiusque vicini inimicitiam subiret (si occasio se offerret) quam principis, vitæque & mortis discrimen, & periculum potius pro principe quàm pro amico pateretur. Ita etiam si vicinum interemptum esse audiret, non tantum pœniteret, quantum si idem principi contigisset. Par est nostri propositi ratio, nam si quis hominem alterum ardẽtiori, & feruentiore amore prosequeretur, quam Deum interim non peccat: dummodo summam gloriam, summum honorem, bonum etiam, quod in se est summum Deo impendere curet, & studeat. Tunc enim Deus magis diligitur (vt dicitur) æstimatiue, siue appretiatiue, quod satis est ad complementum huius præcepti. Et hæc satis sint de hoc præcepto primo dilectionis Dei. Iam vero de huic simili audiamus quid dicat. *Et proximũ tuum sicut te ipsum.* Nimis videtur Deus proximi dilectionem commendare, siquidem suo ipsius amori proximi amorem coniunxit. Sic adeo amor proximi, Dei amori est coniunctus, & copulatus, vt eodem amore Deum & proximum prosequaris, ab eodem enim fonte & radice vterque prouenit, sic vt separari nequeant, eodem quippe habitu charitatis Deum, & proximum diligis. Ideo Apostolus dixit. Qui proximum diligit, legem adimpleuit. Nequaquam amorem proximi fugies, quin Dei amorem etiam fugias. Omnes enim lineæ sphæræ tangentes centrum quod medium punctum est, alteræ alteras se tangunt: nulla tamen istarum à centro discedet, quin etiam à vicinis lineis discedat. Nullo modo amorem proximi repudiabis, quin etiã Deum non reijcias, nec vice versa. In hoc certe clarius videre poteris, quanti Deus faciat proximi amorem, vt nequaquam velit amari nisi simul cum proximo.

¶Secundum autem, in quo poteris videre quanti Deus faciat amorem proximi est illud quod in mandatis secundę tabulę, quę ad dilectionem proximi pertinebant largius est loquutus. Mandata enim primę tabulæ cuius principium est, amor Dei tria *Exodi.* sunt & non plura, mandata vero secundæ tabulæ cuius principium est amor proximi, sunt septem. Hæc vero septem eo rigore nobis tradidit, vt eorum vnum tantum sit affirmatiuum, reliqua sex negatiua, vt inde facile intelligas, quam dulcius & suauius sit, tam benigno & pio Domino seruire, quam vero laboriosius & difficilius obligationi proximi satisfacere. Vnde Dominus in Euangelio. In hoc cognoscent quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. Non inquit, Si *Ioan.13.* miracula feceritis, nec inquit, si spiritum habueritis prophetiæ, sed si ad inuicem dilexeritis. Amor enim rubrica est, qua cognoscuntur oues Christi, & à grege dæmonis

monis distinguntur. Nam cum à principio mundi in quacunque specie Deus plurimas res produxisset, ex humana prolem tantum hominem & mulierem cõdidit, vt posteri se inuicem diligerent, cum cõtẽplarentur, ab vno eodemq; parente omnes emanasse. Et laudauit Deus diem primum non reliquos, quia omnem discordiam & diuisionẽ odio habet. Ideoq; cũ Christus toto tempore suæ vitę discipulos docuisset humilitate in patientiam, contẽptum mũdi, & reliquas alias virtutes, amoris lectionem in vltimam cœnã seruauit, vt firmius & tenacius amor & dilectio proximi in fi- *Ioan.14.* ne memoriæ adhæreret. Hoc enim à natura nobis est inditũ, vt ea, quæ amici nobis commẽdant, cum discedere volunt, fixius memoria maneant. In hoc certe consistit Christiana perfectio. Et ideo Paulus dixit, *Rom.13.* quod omnis lex vno sermone cõplectitur. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Qui hæc duo præcepta obseruat sine verecundia & pudore corã Deo apparere potest. Et nõ solũ ea obseruare teneris, sed etiã diligere. Ideo Dauid loquens Deo in Psal- *Psal.118* mo dixit. Vide quoniã mandata tua dilexi dñe. Inuitat Dauid dominum vt plenũ suæ charitatis aspiciat affectu. Nemo alios inuitat, vt ab ipsis videatur: nisi qui scit, etiam si aspiciatur, alijs se esse placiturum. Adã vocatus à Domino fugiebat, & abscõdebat se, quia cognoscebat sua præsentia Domino non esse placiturum. Sed cur Dauid non timebat à Domino videri? quia mãdata Dei diligebat. Præcepta (inquit) tua dilexi. Non dixit, seruaui, nec dixit sciui, aut custodiui, sed dilexi: quod amplius est, quàm custodire. Custodire necessitatis plerunque est, & timoris: diligere verò charitatis. Qui Deum diligit, omnia præcepta custodit: non tamen è contra. Quare ergo tu non solum seruabis præcepta hæc ità iucunda & dulcia: sed etiam diliges? A natura homini est datum, vt semper diligat, quemadmodum aquæ, vt descendat sursum: atque ità laboriosius esset homini, si odire iuberetur. Restat igitur vt cùm aliquid semper sis amaturus, illum diligas, qui te diligere potest. Amor quippe (vt iam sæpe diximus) non nisi amore soluitur. Quare igitur auri & argenti amore arderes, cùm neutrum illorum amoris sit capax? propterea Deum & proximũ debes diligere; cum mutuo amore ab ipsis possis redamari. ¶Notabis autem quòd hoc adverbium, sicut, non significat æqualitatem dilectionis: sed similitudinem, quia non teneris diligere proximum eo amoris gradu, quo te ipsum, sed eo modo, quo diligis te ipsum. Sic te ipsum amas, vt omne bonum tibi desideres, & ad id fœlicitatis & perfectionis peruenire, ad quam creatus es. Tamen sic præcipitur vt diligas proximum, vt rectam normam & ordinem charitatis serues, iuxta illud Canticorum, Ordinauit in me charitatem. Maiori nanque dilectione te ipsum debes prosequi, quam proximum. Quia sicut aliquid inuenitur perfectius in causa perfecta & vniuersali, quã in effectu particulari: ita aliquid inuenitur perfectius in se, quàm in sua similitudine. Vnde cum bonum proprium cuiuscunq; inueniatur in Deo sicut in causa vniuersali: in se autem sicut in effectu, & in proximo sicut in similitudine, ità sicut vnusquisque maiori charitatis vinculo Deo, quàm sibi debeat copulari, sic etiam seipsum, plusquàm proximum debet amare. Nam cùm Deus diligatur vt principium boni super quod charitatis dilectio fundatur, & homo seipsum diligat ex charitate secundum rationem quæ est particeps illius boni, proximus diligitur secũdum rationem societatis in isto bono: in socio enim est causa dilectionis, secundum quandam vnionem in ordine ad Deum. Vnde sicut vnitas potior est quàm vnio, ità quod ipse homo participet bonum diuinum est potior ratio diligendi, quàm quòd alius associetur sibi in hac participatione. Et ideò homo ex charitate debet magis seipsum diligere, quam proximum. ¶Aduerte autem quod cum in homine sit duplex natura, scilicet interior, quæ est rationis, & exterior quæ est sensualitatis, secundum quas dicitur homo interior & exterior, plus debet homo seipsum diligere quantum ad naturam interiorem, quàm quo ad exteriorẽ. Et ideò ea bona quæ sunt naturæ interioris debet potiùs optare, quàm ea quæ sunt sibi bona secundum naturam exteriorem, & cùm omnia opera virtutis sint bona, secundum naturam interiorem ardentiori animo ea tenetur diligere, quàm vtilitates & voluptates quæ inferioris sunt ordinis. Ad opera autem virtutis pertinent ea, quæ sunt amici operari, & ideo plura bona exteriora sunt impendenda amicis, quam nobis *Cant.2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis ipsis. De bonis autē spiritualibus siue virtutis plura sibi vnusquisq; debet comparare, quam amico. Ratio est quia cū quis bona temporalia voluptates & alia id genus sibi acquirit, bonum vtile aut delectabile recipit: cum verò amico suo ea dona præbet, vel curat, sibi ipsi bonum virtutis comparat, nam amicis bene facere, ad virtutem pertinet: bonum autem virtutis maius est, quam vtile & delectabile, ergo melius est dare amico, quam sibi ipsi. Et hoc non ideò fit, quia magis debeamus diligere amicum, quam nos ipsos, & plus boni amico, quàm nobis debeamus, sed ideo fit, quia homo seipsum magis, quam amicum diligit, ratio postulat, vt sibi ipsi velit maiora & ampliora bona, quam amico. Et quia præbendo amicis vtilia, sibi bonum virtutis acquirit, quod maius est amico potiùs in vtilibus debet bene facere, quam sibi. Et quemadmodū cōcludimus, vnumquenq; potiùs teneri, seipsum diligere, quàm proximum, pari ratione quilibet potiùs tenetur vitare peccatum proprium, quàm proximi. Nemo autem magis proximū (quantumcunq; bonus sit) debet diligere, quàm seipsum: nam in proximo non est tanta ratio amandi, quāta in eodē ad seipsum, quia bonum, quod ego habeo, quantumuis paruum sit, magis est mihi diligibile, quam bonum proximi etiam si magnum & amplū sit, quia hoc paruum, quod ego habeo maius bonum efficitur mihi, quàm magnum amici. Quapropter unusquisq; magis Deū debet diligere, quam seipsum, eo quòd bonum inuentum in Deo, est vnicuique magis proprium, quam bonum, quod in ipso est. Nec est simile de bono proximi, quia bonum proximi est totaliter extrinsecum ad bonum nostrum: bonum vero Dei non est nobis extrinsecum, sed intrinsecū, cùm sit causa boni nostri in efficiendo, & in conseruando. Et nulla etiam si bonitatis sit vmbra & imago in nobis splendet, quin ab illo bonitatis fonte perpetuo scaturiēti proueniat, & emanet, & sic bonum Dei est bonum nostrum. Si quis enim haberet duas possessiones, vnam ad tempus, alteram vero perpetuam & nunquam perituram, diligeret vtique magis perpetuam & permanentem. Sic est bonū, quod in nobis ipsis est caducum, fluxum, & momentaneum, & ad triduum perieturum, quod autem est in Deo, firmum, stabile, nulla vnquam tē-

porum varietate delēdum. ¶ Preterea magis tenemur diligere proximum nostrum, quàm corpus nostrum, quia proximus habet maiorem rationem dilectionis ex charitate. Ideo quilibet pro salute animæ proximi proprium corpus periculo debet exponere. Pastor bonus animā suam ponit pro ouibus suis, hoc est vitam pro salute spirituali earum: hoc enim vinculo charitatis prælati adstringuntur: & quiuis alius hoc faceret, compleret vtique opus charitatis perfectum & absolutum. Nec omnes æqualiter sunt amandi, quia magis diligēdi sunt fideles, quàm infideles, & magis consanguinei & propinqui quàm extranei & magis parentes nostri, quàm filij, &c. sed de his aliās, vt breuitati interim consulamus. Sequitur. *Dixitq; illi, rectè respondisti.* Legis peritus dixerat hæc duo dilectionis præcepta sumpta ex Deuteronomio, vbi dominus præcepit diligere Deum & proximū: quam sententiam Christus approbat, respondens huic doctori dicens, Rectè respondisti. Non opus legis periti, sed responsum laudauit Christus. Multorum verba laudabilia sunt, opera autem non sic. Pius est quorundam sermo, sed opera iniqua, Vanum est altum sapere, & diuina arcana & mysteria penetrare, si opera desint bona. Cælum non emitur sermone polito & cōposito, nec longa verborum ambage, sed sanctis & iustis operibus. Sapiens quippe & doctus hic æstimabatur & vt legis peritus ad interrogationem optimè respondit: sed quid illi proderat, siquidem iniquo & peruerso animo accesit Deum tētaturus? Quid proderit in extrema mortis hora eloquentem fuisse & in omni literarum genere præclarum? Quid egregium concionatorem, si conscientiam male sanam habuerit? Deus autem non veniet nos iudicaturus, an literati, an sapientes, an eloquentia excelluerimus, sed qualiter fuerimus operati. In die illo vltimo, quo omnes libri conscientiæ nostræ aperiendi sunt, & vita arctissimè examinanda, melliis nobis cum agetur, si Deo seruierimus sancta & munda conscientia, quam subtiles & acutas quæstiones disputasse. Multos videbis, qui adeò sunt soliciti quomodo debeāt loqui, nullus verò quid debeat operari studet. Dæmones sapientissimi sunt & docti, sic vt nemo nec eos præcellere nec attingere valeat, veruntamen nesciunt quomodo

à pœna inferni valeant liberari. ¶ Docet etiam locus iste bonum etiā si in inimicis nostris sit, à quocunque debere laudari. Sentient enim multi opera quantumuis præclara & excellentia (dummodo ab inimico facta fuerint) lacessere & vituperare. Qui etiam si adeò sapientes & prudentes sint, insanos & ignaros eos appellant. Hoc genus hominum impijssimum est, nam etiā si inimicus in aliquibus vituperio sit dignus, aliqua tamen laudanda & excellentia habebit, nec ità cæcus & tuæ sententię prorsus amicus, vt bonum & optimum non agnoscere: & tale iudicare. Hic enim dolo tentator erat & Christi æmulus, nihilominus tamē ipsum, & eius dictum Christus approbauit, dicens, Rectè respondisti. Sed historiam prosequamur, & audiamus Christum vltra progredientem. *Hoc fac & viues.* Vides hic quomodo doctus & sanctus magister ad bona opera nos incitet, ea que doceat esse facienda. Non ait hoc dic, vel hoc tantum crede, sed hoc fac: quo nimirum nobis insinuat, vt ipsum diligamus & proximos, & mutua opera charitatis in eos conferamus. Vnde diuinus vates in Psalmo ait, Anima mea in manibus meis semper. Hoc est, vita mea & salus mea est in operibus, nullis quippe maioribus signis amor & dilectio offenditur, quàm si ipsis operibus muniatur. Vnde beatus Ioānes Apostolus, Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Et iterum, Qui viderit proximum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Aduerte tamen, quòd Christus loquens hic de dilectione inquit, quòd qui proximum diligit viuit, & habet vitam, tribuens dilectioni vitam animæ nostræ. Solus Christi & proximi amor animam sustinet, alit, & pascit, secundum illud diui Ioannis, Qui non diligit, manet in morte. Nihil enim tibi proderit, etiam si angelos rerum omniū cognitione superes, si varijs naturæ dotibus & donis exorneris, dummodo charitatem non habeas, mortuus es. Quemadmodum corporis natiuus calor animam ipsam sustentat, ità animæ vita est ipsa charitas, sine qua mortua iacet. Nā si velis clarè cognoscere, viuus nè, an mortuus sis, oculos in animam conijce & vide, diligat, vel odium habeat, si vero odium in corde repereris iram & inimicitiam mortuum te iudica, etiam si viuus appareas. Nomen habes q viuas & mortuus es. Et si mortuus es, dilige & viues. Translati sumus (inquit Ioannes) de morte ad vitam, quia diligimus fratres. Rerum omnium temporalium nulla digniùs & æquiùs æstimatur, quàm ipsa vita, nec à nobis magis diligitur, & sic cum negotium aliquod magnopere commendamus, solemus dicere, vita mea in hoc stat, vel non minus, quàm de vitæ discrimine in hoc negotio agitur. Et huius rei signum est euidentissimum, nam pro salute ipsa quilibet patitur, vt sanguinis missio fiat, manus vel brachiū abscindatur, & si opus fuerit Absynthij potione potetur. Hæc omnia & alia his maiora patiuntur, & sæpiùs animæ discrimen pro vita hac, quæ non vera est vita, sed potiùs vmbra & mortis imago. Si igitur vitā corporis (quæ breuis est, momētanea, caduca & ad triduum peritura) tanti habemus, tantaq; patimur: quàm maiora aggredi deberemus pro ipsius animæ salute? quamq; præclara & illustria vt gloriosam illam vitam & patriam consequeremur? Hic enim Christus loquitur, non de quacunq; vita, sed de vita æterna, quæ beatorum patria & sedes est. Nam cùm Christus ad interrogata teneretur respondere, cumq; doctor de vita æterna per contaretur, postquam dixit, quid erat in lege scriptum, respondit dominus. Hoc fac & viues. Ac si diceret, Deum dilige & proximum, & sic æternam vitam possidebis, hæc est tuæ quæstionis responsio. Age igitur homo, & considera quam paruo pretio dilectionis ematur vita æterna. Si tot tantaque molimur, vt vita hæc misera non pereat, & vt magis elongetur, quid obsecro esset faciendum, vt æterna illa frueremur? Etiam si Deus iuberet igneis flammis nos comburi, & fornaces ardentes ingredi, velut aliud agentes, deberemus obedire, vt in æternum cum Christo regnaremus: id tamen suauissimus dominus non iubet, sed dilectionem commendat, vt viuamus. Non est Deus noster, vt dij gentium, qui lactantes pueros à parentibus occidi iubent: & vt homines seipsos interficiant, & in oblationem se offerant. Nolo mortem peccatoris, dicit dominus: sed magis vt conuertatur & viuat. O quam bonus Deus noster, qui vtinam à nobis (vt æquum est) diligeretur, & eius mandatis obediremus, qui amoris retributionem

Apoca. 3.
1. Ioan. 3.

Ezc. 18.

cum

cum sit opus suauissimum vitam proponit & non qualemcunq; sed æternam & gloriosam. Sed ad contextum reuertamur. *Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum, Et quis est meus proximus.* Quærebat iste, quis esset ipsius proximus, vt quærendo hoc potiùs se reprehensione dignum ostenderet, quam iustum: nam cum esset legis peritus nullatenus debebat ignorare, quis esset proximus. Dicēdum igitur, quòd credebat tale responsum habiturum, vnde se posset ostendere iustum. Si enim Christus respōdisset, omnis Iudæus est proximus tuus dixisset ille, & ego omnem Iudæum diligo, & perinde videretur impleuisse maximū præceptum legis, & sic esset iustus: naturę namque & conditionis istorum erat iactare se iustos coram hominibus, gloriamque & honorem anhelare. Vnde dominus his inquit, Væ vobis scribæ & Pharisæi, qui iustificatis vos coram hominibus. Sed iam nunc vel quòd nostra tulerint peccata scribæ & Pharisæi plures habent imitatores quorum corda odio & iniquitatibus abundat, qui pauperes persequuntur, innocentes opprimunt, vindictam de iniurijs sumunt vsque ad vitę & sanguinis effusionē, qui impietatem & crudelitatem aduersus proximum exercent, verbis tamē compositis & fallacibus suam causam coram hominibus iustificant, dicentes. Ego Petrum diligo, Franciscum amo, & coram vobis testor, & coram Deo, de iniuria accepta nunquam vindictam postulate: sed hoc iustitia exigit, aliter facere nequeo. His nostris temporibus multi sunt prælati, qui acceptas iniurias dissimulant, occasione vero data exactissimū suppliciū de eis sumunt, & subditum vsque ad mortem persequuntur, præceptisque & obseruationibus illū onerant, vt cum in minimo deliquerit (sub colore zeli legis Dei, & sub tegumento castigationis peccati) pro iniuria accepta in illum crudeliter animaduertunt. Et id omne faciunt sine honoris amissione, se ipsos iustificantes fictæ sanctitatis fuco. Si Regis vel Imperatoris curiā lustrare volueris, & ciuitatum loca publica pertransieris, si omnes conuentus, magistratus & respublicas intueberis, nihil reperies nisi multos, qui sub velo iustitiæ, & religionis pallio, grauissima scelera cōmittunt, sua propria curantes: interim tamen nihil honoris & famæ deperdunt, imo potiùs (quod dolendū est) in dies magis ac magis bonorū opinionem induunt. Quod ego de hac re existimo, & iudico illud est, omnes nos ea esse natos conditione, vt peccatores esse velimus, & bonos existimari. Quod certè nullo magis longè petito exemplo quàm ex sacra pagina licebit confirmare. Nam cùm impius proditor Absalon aduersus patrem decreuit insurgere, & regno spoliare, vt hoc tantum facinus perpetraret Dauidi in 2. Reg. quit, Vadam & reddam vota mea, quę voui domino in Hebron: vouens enim vouit seruus tuus cum esset in Gessur Syriæ dicens, si reduxerit me dominus in Ierusalē, sacrificabo domino. Erant namque in Hebron (vt nunc etiam) corpora Adam, Abraham, Isaac & Iacob, qui locus adeò venerabatur, cumque sanctitatem simularet, dixit se velle adimplere peregrinationem sactam ex voto, hisque & alijs sanctitatis fictionibus facinus suum operiebat. Sic etiā Heliodorus volens spoliare templum Ierusalem iuxta regis sui mādatum iter est aggressus quasi Celesyria & Phœnice ciuitatibus transiturus, re autē vera non nisi causa mandatum regis & propositum exequē di. Sic Aman sumpturus de Mardochæo vindictam, impietatem simulauit & texit, dicens Regi Assuero. Est populus per omnes prouincias regni tui, &c. Decernat vt pereat & decem millia talentorum appendā gazæ tuæ, quo nimirum vltionem moliebatur. Sic Caiphas dixit, Venient Romani & tollent locum & gentem. Quem certè nullus reipublicæ zelus, nec amor angebat: sed potiùs odium. Sic Iudas, Quare vnguentum istud, &c. Non pietate motus id dixit: sed quia fur erat. Quę omnia ostēdūt ꝙ cum mali simus bonitatis pallio malitiā volumus tegere: & boni existimari. Sic filij Iacob, qui fratrem Ioseph vendiderunt, volentes se ipsos iustificare, & se immunes à peccato coram patre ostendere tunicam sanguine tinctam apposuerunt: quasi insontes essent & sine vlla culpa. Similiter Babylonij, quos cum Daniel ieiunio afflige- Genes. ret, cum idolum Baal destruxisset, cuius sacrificijs epulabantur, religionis zelū finxerunt, gulam cooperientes, dixerunt Na Dan. buchodonosor, Trade nobis Danielē, qui Bel destruxit. Sic Herodes volens Christū natum occidere cum Magis deuotionem & sanctimoniam finxit dicens, Ite & inter Matth. rogate diligenter de puero, & cum inuene ritis

ritis renūciate mihi, vt ego veniens adorem eum. Sed iam tandem intelligant omnes hi, qui simulato incedunt corde quod tempus quemlibet dolum & fallaciam detegit, vt cogitationes Absalon, Heliodori, & Herodis cum reliquis. Sed de his satis. ¶ Animaduerte autem quod de proximo quærit quis sit. Quia tumescebat legis peritus inani gloria, quasi abundè complesset præceptum de diligendo Deū, quæstionem mouet de proximo: quasi Deum iam diligeret. Putabat se Deum diligere super omnia: & ideo de proximo interrogat. Ecce arrogantiam & præsumptionē, fingit se familiarem Deo, quē nō videt: & tamen dicit se ignorare quem videt, cum dicatur, Qui nō diligit fratrem suum quē videt: Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Sed Lucam audiamus. *Suspiciens autem Iesus dixit.* Suspiciens ponitur hic, pro suscipiens autem Iesus. Non enim significatur, quod Christus oculos in cælū leuauit: sed quod acceptauit quęstionem, & respondentis personam accepit. In græco namque originali sic habetur ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς. Hoc est suscipiens autem Iesus. Et ita legitur in antiquis latinorū exēplaribus. Et hoc dixit Euangelista ad differentiam ipsiusmet Iesu in prima quæstione: nam in prima quæstione non suscipiēs sed eijciens eam interrogantem se habuit, efficiendo de interrogante respondentē: hic autem suscipit eum, & respondit dicēs. *Homo quidam descendebat de Ierusalē in Ierico.* Potuit hoc, quod Christus hic narrat fuisse historiam, nam Ierusalem est in altitudine in monte, scilicet Sion, & Ierico in loco deorsum. Est etiam quædam solitudo seu desertum inter Ierusalem & Ierico, in quo homines à latronibus spoliabātur, vbi comprehensus fuit Sedechias à Satellitibus regis Babylonis, cum fugeret Ierusalem. Quod autem in reità contigerit, vel quod sit exemplum, nihil ad rem de hoc disputare Christus narrationem hanc affert, vt ostendat legis perito, quis sit proximus. Aliqui dicunt hunc, qui à Ierusalem in Ierico descendebat, esse Adam & genus humanum, sacerdotem autem & Leuitam esse sacrificia veteris legis, Christum vero esse Samaritanum, qui genus humanū curauit à dæmonibus spoliatum gratia & donis à Deo acceptis, qui dæmones per latrones significantur. Alij autem moralem doctrinam volentes adducere dicunt, hūc esse peccatorem, qui de statu gratiæ ad statum culpæ descendit, & sic quilibet prolibito depingit. Quantum vero hoc distet à literali sensu parabolæ, quicunque etiam si lippus & cæcus sit, facilè poterit videre. ¶ Igitur quod Christus in hac parabola innuit, est legis perito ostendere quis sit proximus, quod ipse priùs quæsierat: & summatim docet quòd ille proximus est, qui potest bonum aliquod nobis impendere: qua propter omnis homo viuens quicunque ille sit, siue Ethnicus, siue Christianus, fidelis, aut infidelis, bonus vel malus, proximus noster est. Omnes etiam, qui in charitate decesserunt, proximi nostri sunt: quia vel sunt beati in re, vel in spe. Si in re, clarum est quod sunt proximi nostri, quia possunt nobis benefacere sua oratione in cælo, licet nos simili præsidio non possimus eos adiuuare: nam sufficit ad rationē proximi, quod vnus alteri possit subuenire. Sic Samaritanus vocatur hic proximus quia vulnerato profuit, etiā si nihil ab eo recepisset. Mortui etiam qui in purgatorio detinentur, quamuis non possint nobis benefacere (quia non possunt pro nobis orare, nec pro se ipsis) tamē proximi sunt: quia nos possumus oratione nostra ipsis bene facere. Sic Christus proximus noster potest dici in quantum homo: nam in quātum Deus proximus nō vocatur licèt quotidianis bonis nos cumulet, quia plusquā proximus est. Et hac de causa dilectio Dei distinguitur à dilectione proximi, quia Deum debemus diligere, plusquam nos, proximum autem sicut nos ipsos. Similiter angeli proximi nostri sunt quia possūt nobis benefacere: & ideò Christus Samaritanum tātum vocauit proximum, & nō Leuitam & sacerdotem, ratione beneficij, quod contulerat in vulneratum. Nā licèt Leuita & sacerdos & omnes, quos retulimus proximi sint in rei veritate: tamen in re non fuerunt isti proximi, quia vulnerato non subuenerunt, nec aliquod præstiterunt auxilium. Dæmones verò & qui eternis pœnis cruciantur proximi nostri non sunt, quia nec ipsi nobis bonum impendere, nec recipere auxiliū possunt, & ideò nō tenemur eos diligere. ¶ Obserua autem quod in communi ille solet vocari proximus, qui ad beatitudinem potest peruenire. Charitas enim per se & directè habet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deū pro obiecto: ipse enim propter seipsum diligendus est, quia est summum bonum: cætera autem diligenda non sunt, nisi quatenus ad ipsum tendunt modo perfectissimo, vt beatificantem. Ideo omnis homo viuens proximus est: quia quamuis malus sit potest in melius vitam mutare, & à malitia resipiscere, & peruenire ad beatitudinem. Pari ratione mortui, qui in charitate decesserunt. Damnati autem & dæmones quia ad beatitudinem non possunt peruenire, proximi non sunt. Et hæc licèt ità sint, non tamen contradicunt his quæ de proximo diximus: quia omnis ille qui nobis potest bonum impendere, capax est beatitudinis. Christus tamen in hoc exemplo ponit proximitatem in beneficio: & Samaritanus vocatur proximus, non quia capax est beatitudinis, sed quia cum vulnerato vsus est misericordia. Samaritanus etiam capax erat beatitudinis, & vtraq; ratione proximus dici poterat. Sed nos sensum exempli sequimur, ex quo quidē potest colligi & qui misero aliquod bonū erogat, proximus vocatur. ¶ Rursus aduertendum & Iudæi tantum eos proximos putabant, qui suæ nationis & sectæ erant. scilicet, Israelitici generis: exteros autem & gētiles non vocabant proximos, nec tales existimabant. Ideo Christus sapientissimè respondit in hac parabola, ostendens eum esse proximum, qui bonum potest accipere, aut in alios conferre. Quapropter potiùs dixit illum Samaritanum charitate fuisse vsum, quam Iudæum aliquem, & id data opera, vt ostēderet, & Samaritanus qui gētilis erat, & quicunque alius quamuis infidelis esset, erat proximus, atque ideò diligendus. ¶ Itaq; per hunc hominem, qui descendebat ab Ierusalem in Ierico, intelligit Christus hominem cuiuscunque status aut conditionis, qui pauper est, humilis, abiectus, infirmus, tristis, aut humano auxilio destitutus: & vt vno verbo cōcludam, omnis ille qui indiget alterius ope. Attende igitur tu, qui diues es, pauperem proximū tuum esse, si sapiens & ingenio præditus, ignorantem socium habere, si corporis valetudinem & salutem habes, memineris infirmum proximum tuum esse, & à Christo tibi esse commendatum: si lætus es, & rerum fœlicitas tibi contigerit: recordaberis tristem & afflictū vinculo charitatis & amoris tibi esse coniunctum: nam per hūc, qui ab Ierusalem in Ierico descendebat intelligit Christus omnem illum qui aliqua necessitate vel miseria laborat, cū quo vult vt viscera tua aperias, & misericordia vteris, sequens exemplum Samaritani. Ita hic quem retulimus pauper est: & sub nomine pauperis non solum illum ego intelligo, qui re caret, sed etiam eum, qui lætitia, corporis valetudine, solatio, fœlicitate, sapientia aut alio quouis bono priuatus est, & de hoc inquit diuinus pastor. *Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericō.* Singula hæc expendamus. In primis optimè dicit, Homo quidam, in singulari numero, nam pauper semper secum solus vitam degit, neminem habet socium, miser & afflictus ab omnibus relinquitur, & deseritur: diuitem autem omnes inuisunt omnes comitantur, omnes laudant & prædicant, omnes deniq; illi famulantur. Sed de paupere & misero dolendum, quàm solitarius suā necessitatem & angustiam patitur: ità vt vix reperias proximum qui de ipso interroget. Si verò diues infirmitate laborat aliqua, medicorum caterua eum statim circūdabit: pauper verò est quidam, viuit solus, & solus moritur, tantùm abest, vt sit qui medeatur, vel curam de ipso habeat. Si diues cursum vitę velit peragere non deerunt sacramenta, clerici, monachi qui ipsum inuisant, & vtinam tanta lachrymarum abundantia ipse compungeretur, vt sacramentum susciperet. Pauper solus interit, nedum habet qui ministret sacramenta, nec aliquo solatij genere ei subueniat, sepulchrum sumptuosum & magnificum diuitem expectat, vbi sepeliatur, pauperem vero cœmeterium extra ecclesiam. Si vxor diuitis aut filius moritur, patiatur vè aliquam calamitatem, quot consolatores habet? quot vicini & cognati mille solatijs tristem memoriam exterminant? pauper verò etiam si calamitatū fluctibus extinguatur, non est qui soletur, nemo est, qui visitet aut doleat. Multitudinem amicorū habebat Ierusalē in sua fœlicitate & prosperitate in tribulatione autē & angustia solā reliquerunt. Et ideo plorabat Ieremias dicens. Omnes amici eius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici. Mihi crede, eos, qui calamitatibus & angustijs opprimūtur, nullos amicos habere. Nā si te diuitem, viderint, fœlicem, & inter magnates æstimari nō te solū derelinquēt, visitaberis ab

ab omnibus, laudaberis: & si dolore capitis vexaberis quantumuis minimo, tot vicini & amici aderunt statim, vt fastidium generent. Si autem contemptum, egenum, & pauperem te viderint, tanquā pestem perniciosissimā te fugient. Hoc vero non minus quam ipsa experientia ostenditur nam miser & afflictus solus domi sedet, solus patitur suā necessitatē, eius memoria sepulta est in populo, nemo ipsius recordatur: ideo dixit homo quidam, homo solus, derelictus. ¶ Descēdebat, Recte (inquit) descēdebat, nā si quis pecunijs abūdauerit dignitatē ascēdet, vel à populo æstimabitur. Mihi crede si vis ascēdere, ab omnibus magnificri & tuā famam augere, & deniq; si cupis iustitiā obtinere in curia regis: id cōsequēris, si pecunias attuleris. Nullus enim est mons adeo inaccessibilis & altus quē iumentū (si auro & argento oneraueris) nō ascendat. Nam in curijs pluris habētur hi, qui pecunias ferunt, quam qui subtili & admirabili prædicti sunt ingenio. Diues semper ascendit, semper euehitur, omnes vt subeat dignitatis culmen adiuuant: pauperi vero omnes obstant, omnes deprimunt: & potius in ruinā & præcipitium quam in dignitatem ducunt, semper de malo in peius & deterius tendit. Aman, qui regis amicissimus erat, & in eius domo maximi habebatur, cū ab eius amicitia & gratia cœpit cadere, statim suboritur quidam, qui regi dicat. En lignum quod parauerat Mardocheo, qui loquutus fuerat pro rege, &c. ¶ Descendebat autem ab Ierusalem in Iericō. Hoc est à diuitijs in paupertatē, à fœlicitate in aduersitatem à vita deniq; tranquilla & quieta, ad vitam miseram inquietā & mille turbationibus plenam. Pauper enim cum non habeat substantiam, vt filios posit alere & sustentare vt cibū quotidianum ministret, & vt filias dotet, in lecto tota nocte reuoluitur hisque & alijs curis miser torquetur & angitur. Quemadmodum enim rotæ horologij semper sunt in continuo motu, & hujus causa sunt pōderā, quæ pēdent & rotas ipsas nunquā sinūt quiescere: ita miserum pauperis necessitas semper illum inquietum agit, vt vix per noctis quietem ipse valeat quiescere. Sed iam vltra. Et *incidit in latrones*. O bone Deus, & quid latronibus cum pauperē? nonne poeta quidam dixit, Cantabit vacuus coram latrone viator? Quem obsecro mundus persequitur? pauperem. Quem euiscerat & exenterat diues nisi pauperem? diuiti omnes tribuunt, pauperem omnes depilant, & angustam supellectilem rapiunt. Quo tendit diues? vt pauperem conueniat apud iudicem. Milui enim qui terrestres aues sunt, & omnem prædam è terra rapiunt, nunquam aquilam aut accipitrem aggrediuntur, sed paruos pullos sub alis matris protectos. Sic diuites non cum potentibus & magnatibus quæstiones nectunt, aut mouent rixas: sed cum paupere & egeno, qui viribus eorum resistere non valet. Vnde illud Ecclesiastici, Venatio leonis onager in eremo, sic & pascua diuitum sunt pauperes. Si igitur pascua diuitum sunt pauperes, quid mirum si dicatur, quod pauper incidit in latrones? Nonne lupi rapaces & latrones quidam magnates & nobiles sunt, qui vectigalibus & tributis pauperes diripiūt & miseros subditos expilant? Nonne quidā prętores, executores, iudices & aduocati latrones sunt? Nōne mercatores horū classem ingrediuntur, qui vicinum & simplicem decipiūt, & sagum pro purpura vēdunt? Nonne artifices & tabernarij cū his connumerandi sunt, qui mentes fallunt, & alia pro alijs, & musionem pro lepore distrahunt? Vnde euenit, vt omnes respubli cæ, omnes viæ, omnes plateæ latronibus sint plenæ. Si autē aliqui horū hos mores & conditionem exuunt, solū est quia terrę iustitiam timent, nō autem cœli: aut quia mentes non tantum prębent, quantū ipsi postulant. Verum ex horum volūtate propensi sunt, vt rapinam exerceant, & vt omnes ad se venientes decipiant. Si vero semper nō exerceant furtū, satis est vt animū habeant propensum. Sic scorta & mulieres peccatrices, etiam si semper ipso actu Deū non offendant: tamen vt sint in peccato mortali detentæ, satis est ipsa intentio quare etiam isti auari mercatores sua cupidine & insatiabili lucri fame immortali non delinquent? Quid obsecro cōducit magis, aut quam vtilitatem affert, luxuriæ causa, quā auaritiæ infernum ingredi? Nonne horū vterq; simul ingreditur? Recte hoc sentiebat Esaias, cum dicebat, Principes tui infideles, socij furū, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. In manus igitur horum latronum incidit pauperculus ille. *Qui etiam expoliauerunt eum.* Diuites qui de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

berent potius parentes esse pauperum, & eis subuenire, lupi rapaces sunt: & quos deberent cooperire, exuunt & expoliãt. Tu qui dives es, & bonis omnibus affluis pauperum pignora retines domi, quia tributa non soluerunt, & media hyeme finis frigore perire pauperum filios, tantum abest vt istorum viscera misericordia commoueantur. Audi quid de his patiẽtissimus Iob dicat. Nudos dimittunt homines indumẽta tollentes quibus non est operimentum in frigore. Quos imbres montium rigant, & non habentes velamen amplexantur lapides. Vim fecerunt deprędantes pupillos, & vulgum pauperem expoliauerunt. Nudis & incedentibus absq; vestitu, & esurientibus tulerũt spicas. Esaias etiam, Populum meum exactores sui spoliauerunt. *Et plagis impositis.* Hoc est multiplici tristitia cordis inflicta: nam si sapienti credimus, Omnis plaga tristitia cordis est. Quæ maior plaga aut tristitia potest esse, quam pauperem in carcere detinere, cum nõ habeat vnde tibi possit soluere? Quæ maior plaga quam excommunicatio? quãdoquidem pauperem reijcis à consortio ecclesiæ quia in minimo deliquit, diuitem autẽ qui in multis & grauibus, non reijcis. Quæ maior plaga, quam vt pauperi bona surripiantur? In carcerem detrũdis pauperem, iubes vapulare publice, multis conuiciorum generibus lacessis quia cum montem tuum transiret leporẽ vel cuniculum interfecit. Nonne magnæ plagæ sunt hæ. *Abierunt.* Sicut lupi rapaces cadaueribus satiati: quemadmodum Ezechiel dicit. Principes in medio ei⁹ qua si lupi capientes prædam ad effundẽdum sanguinem: & ad perdendas animas, & auare sectãdo lucra. Si diuites & tyranni cum iam pauperes tot plagis afficiunt, si postea recordarentur, & in meliorem mentem redirent cum facti pœnitentia, vel iam in dimidium mali esset prouisum. Sed dolendum est, q̃ cum pauperes oppresserint illorum non recordantur, & quo volũt abeũt. *Seminuo eo relicto.* Nonne tibi videtur, q̃ semiuiuum pauperem colonum relinquis, quandoquidem ex duobus bobus, quibus laborat, & vita misere degit rapis tibi vnũ? Relinquis viuum, vt fame crucietur: boues rapis quibus araturus est, atq; ita dimidiã vitam tollis. Si artificem vel fartorem carcere detines, qui nõ habet vnde tibi soluat, liquet manifeste, q̃ dimidium aufers vitæ:

Iob. 2.

Esa. 3.

Eccle. 23.

Ezech. 22

quia cum sit in carcere laborare nequit, & sic nullatenus potest inuenire vnde debitum soluat, nec vnde victum sibi possit acquirere. Vita enim sartoris est acus, & vita fabri ferrarij est malleolus ferreus, quo victum quærit & domesticos & filios sustentat. Si cum liber est, non potest soluere, qui poterit si detinetur in carcere? Solue igitur illum è vinculis vt labore victum quæritet & debitum soluat. Sed multo aliter tu facis, cum dimidium vitæ subtrahas, tuam ostendens crudelitatem. Itaq; semiuiuus relictus dicitur, quia substantiam tollis iuxta illud, Panis egentium vita pauperis est, qui defraudat illum, homo sanguinis est. Nec mirũ vt illud vita hominis appelletur, sine quo viuere non valet. Nam quando tu bona pauperi surripis, quibus in diem viuit, cum non possit quærere necessaria, nec sustẽtare se: merito quidem dicens tu semiuiuum eum relinquere. Sic cũ pauperibus, cum viduis, pupillis & afflictis in hac misera vita agitur. ¶ Nunc autẽ Christus agit de charitate, qua erga hos misseros & afflictos vti debemus. Sequitur in textu. *Accidit autem, vt sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso eo præterijret.* Mundi cupido dedit alapam iustitiæ, iustitia vero vt pote ignominia affecta cælum conscendit, & de hac causa vix iustitia viget in terra, cupido autem tanquam delinquens & pectrix, recepit se in ecclesiam, atque ita mansit in illa. Ecclesiasticus deberet esse (vel quod infaustum sit) qui pauperem & miserum plagis affectum videret, & dissimulans transiret. Videbis enim plerumque vt cupido in quibusdam sacerdotibus & ecclesiasticis reperiatur: qui si intelligerent eos misericordiæ oleo esse vnctos, vel iam recordarentur obligationis, qua tenentur esse misericordes, & erubescerent crudelitatem exercentes, cum ministri sint illius domini, qui tanta charitate & misericordia semper erga nos fuit vsus. In Exodo præcepit Deus tabernaculum vngere, & omnia, quæ sunt in eo, nam in domo domini omnia vncta sunt oleo, vt discant, qui illi ministrant, pauperibus & egenis vti misericordia. Turpius nanq; & inhonestius vitium hoc videtur in sacerdotibus, quam in reliquis statibus hominum: nam cum Deo familiariter agunt, & eius mensæ accũbũt, & ideo æquum esset vt vehementius & ardentius ipsi charitate inflãmarẽtur, quam reliqui:

Exod. 27

reliqui: quando quidem iuxta ignem comburentem (qui Deus est) deambulant, secũdum illud scripturæ Deus noster ignis est. Qui proximus est igni, calidior esse debet, quã qui à lõge est. Pharao enim dedit hæreditatem sacerdotibus suis. Deus autem tristat. bui Leui (quę sacerdotalis erat) non tribuit ꝑ. possessionem inter reliquos, quia dominus est possessio eius. Quo quidẽ significatur, ꝙ cum suos sacerdotes reliquerit sine terre nis hæreditatibus, se nunc etiã velle, vt qui suo sancto altari deseruiunt, ab omni mundano amore, ab omni cupidine alienũ cor debeant habere. Ideoq; si Deo, & eius ministerio sacerdos vacauerit, ne timeat: quãdoquidem eius pars dominus est & munus & officium ipsi magis commendatum est, suis necessaria subministrare, vt idem Mo ꝑ. ses inquit, Præcipe filijs Israel vt dent Leuitis de possessionibus suis vrbes ad habitandum & suburbana earum. Vide quomodo eis tacentibus illorum curam habuerit dominus: iussitq; illas ciuitates eis dari, ne se secularibus negotijs interponerẽt. Quibus omnibus clare constat, quam longe melius magnifica & liberali manu suis nunc sacerdotibus prouidebit, quãto præclarius, dignius, & excellentius est sacerdotium euangelicum. Quid aliud fuit capillos tondere, & corona insigniri, nisi vt sic discas omnẽ mundi curam, solicitudinem, & diligentiã longè à te semouere? Sed videamus ꝙ sequitur. *Similiter & Leuita cum esset secus locum & videret eum pertransijt.* Quemadmodum pertransijt sacerdos, ita Leuita nulla commotus misericordia. Qualis sacerdos, talis Leuita, minor quippe exemplum sequitur maioris. Nemo fuit istorum, qui de altari domini & eius pinguedine viuunt, & eorũ etiam qui iuxta illud deambulant, qui pauperis misereretur ne frangatur illud Ieremiæ. A minimo vsque ad maximũ omnes auaritiam sequuntur, à Propheta vsque ad sacerdotem. *Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum.* Samaritani non erant de populo Iudæorum, sed alienigenæ & idola colentes. Nam cum Salmanasar rex Assyriorum decẽ tribus Israel propter nimia eorum peccata transferret de Samaria in Assyrios, ne terra in solitudinem redigerẽtur, misit idem rex gẽtes (quę à Cuthare gione, Cuthæi vocabantur) vt terram Samariæ habitarent & colerent cumq; ibi degentes idola colerent (cum Deum ignorarent) immisit illis dominus leones, & alias bestias feroces: quarum crudelitate interirent. Quod cum ad aures regis Assyriorum peruenisset, habito prius cõsilio cum suis ad eos misit vnum de sacerdotibus Iudæorum, qui eos doceret legitima Dei terræ: qui cum tradidisset eis legem Mosi, timore correpti cœperunt colere Deum, pariter tamen idolis suis sacrificabant. Hos ergo Iudæi odio habebant, & ab eis spernebantur, quos etiam Samaritanos & plenos dæmonijs appellabant, eo quod dæmonia in idolis colerent, & hoc etiam pro graui crimine & maximo conuitio in dominum retorquebant, dicentes, Samaritanus es tu & dæmonium habes. Itaque Samaritanus eadem via transibat, & videns pauperem, misertus est illius, atque ideo sequitur in contextu. *Et videns eum misericordia commotus est.* Hic enim rectiùs, quam sacerdos & leuita illius consilij erat memor. Misericordia & veritas te non deserant. Tunc te deserunt, cum proximum in necessitate iacentem deseris: & hoc non contentus interiorem animi affectum & misericordiam ipsis operibus perfecit. Quapropter sequitur. *Et appropians alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit.* In stabulum duxit, hoc est in diuersoriũ. Græce enim εἰς πανδοχεῖον vbi itinerantes hospitio excipiuntur. Vnde stabularij dicuntur, qui locum habent hospitandi causa. Et his non contentus hospiti demandauit, vt illius curam haberet. Vnde ait Euangelista. *Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait. Curam illius habe: & quodcunq; supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi.* Hæc sunt beneficia quæ Samaritanus in spoliatum, & vulneratum contulit: ex quibus oporteret nos discere, qui alijs sanctiores haberi volumus, quiq; professi sumus sublimiorem vitæ statum, ne fortè militibus, & publicanis deteriores euadamus. Vides hìc sacerdotem & leuitam ex populo Iudæorum electo, & ex tribu, quæ parata erat ad Dei obsequium & seruitium, quique sanctiores iudicabantur (vt esse debuissent) tamen nihil charitatis, nec misericordiæ in ipsis inuentum est. Samaritanus vero, qui natione erat gentilis, idololatra: quique nullam cognitionem Dei habebat, & à Iudæis contemnebatur, ità vt in conuitium daretur, si Iu-

Ioan. 8.

Prou. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dæus cum Samaritano loqueretur, aut familiariter ageret: hic inquam melior Iudæis euasit, & non melior quibuscunque, sed sacerdotibus & leuitis, qui virtutis & sanctimoniæ tradebant dogmata & regulas. Sic etiam Christum calumniabantur sacerdotes templi, qui descendebant ex sanctissimis Patriarchis Abraham, Isaac, & Iacob: & susceptus est à muliere Cananæa, quæ ex maledicto Cam filio Noe, & nepote eius Canaam ortum ducebat. In Israel non inuenit fidem, quam reperit inter Cananæos. Continget fortè (& vtinam ego mendax euadam) vt in die iudicij multi ex publicanis & ex mundana turba nobis præferantur qui sacerdotes fumus, & de religione magnificè gloriamur: qui prædicatoris officio fungimur, virtutes alios docentes: cum multi sint discipuli nostri, qui (si non verbis) saltim operibus, quod melius est nos ipsos possint erudire. Dominus nãque dixit quibusdam superbis Phariæis. Publicani, & peccatores præcedent vos in regno Dei. Venient enim ab Oriente & Occidente & recumbent cum Abraham, Isaac & Iacob: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Quod satis esset vt edoceremur, neminem despicere, & semper viuere sancto quodam timore & humilitate: siquidem coram Deo pluris æstimatur charitatis & pietatis opera, quàm literæ, sapientia, & religionis habitus. Deus autem dignitates aut personas non suscipit, sed perfectos charitate. Maiores dignitate erant sacerdos, & leuita, sed melior Samaritanus, charitatem est operatus. Sacerdos, & leuita ratione officij aut sanguinis affinitate merito debuissent, vulnerati Iudæi curam suscipere: sed nihil minùs fecerunt, sed eo viso præterierunt: Samaritanus vero, quem Iudæi odio prosequebantur, misericordia motus eius curam suscepit. ¶Docet prætereà locus iste quàm pauci sint, qui veram regulam & normam proximi seruent, & præceptum charitatis adimpleant. Ex tribus vnus solus misericordia vtitur cum vulnerato. Huc enim deuenimus, vt illa tempora fœliciora fuerint, quàm hæc: quibus crudelitas & impietas erga proximos exercetur. Tunc quippe inter tres inuenta est misericordia: nunc autem inter centum vix vnum aut alterum reperies, qui miseri & pauperis recordetur: quod certè ipsa experientia potest ostendi. Videbis nanque pauperum & vulneratorum exercitum ad Ecclesiæ portas iacentem: transit autem vniuersus populus, nec vnus reperitur qui vel oculos ad pauperes velit conuertere, tantum abest vt illis subueniat: vel pannum tribuat, vt vlceribus possit mederi. Dolendum est quot verecundi pauperes, quot viduæ egenæ, quot virgines absconditæ, in ciuitate erunt: qui grauem patiantur necessitatem, & fame pereant: & tu qui dines es, & eorum vicinus obturatis auribus, suos gemitus & lamenta nolis audire: & mutus & surdus esse ctus omnia dissimulas. Audi igitur vt te scripturæ sacræ exemplo conuincam, Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, ipse clamabit, & non exaudietur. Quod patientissimus Iob contemplatus oculis misericordiæ, inquit. Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. ¶Docemur tertio hoc exemplo, vt hanc charitatem & misericordiam perfectè proximo impendamus: quòd hic Samaritanus non fuit contentus, postquàm vulnera alligauit, ducere eum in hospitium, & hospiti commendare, sed etiam promisit, quicquid pauperi tribueretur magnificè soluturum. Quid obsecro prodest vt pauperi, qui febre laborat, fragmentum panis tribuas siccum & durum: quod etiam domestico cani libenter tribuis? Duc eum rogo in domum tuã, & affer medicum: & sic diligenter de eo curabis, iuxta illud Esaiæ, Egenos vagosque introduc in domum tuam. Hic Samaritanus non fuit auarus nec minus manus compressit, imo necessaria omnia largè & liberaliter subministrauit. Cur igitur tu hunc non sequêris: siquidem quod pauperibus erogas, Christo tribuis: à quo magno cum fœnore reportabis? Ipse enim liberali manu plurima bona tam corporis, quàm animæ tibi concessit. Non est igitur quòd in te misericordiam contrahas; & parcus erga pauperes sis. ¶Docemur itidem, vt vulnera & vlcera pauperum non sint nobis tædio, nec fastidium nobis generent, quemadmodum multis, qui vt illa non videant, oculos & capita intorquent. Samaritanus vero appropians alligauit vulnera eius: nã si perfecta charitate es munitus, propriis manibus pauperem debes tangere, & alligare, Christum sequens percussum & vulneratum, vt animæ tuæ vulneribus ipse medere

Matt. 15.

Genes. 9.

Matth. 8.

Matth. 7.

Prou.

Iob.

deretur. Vidimus eũ quasi leprosum & percussum à Deo, & humiliatum: vnde nec reputauimus eum. ¶Docemur quinto in dã eleemosyna vt non attendamus, quæ gens, aut quæ natio, quæ ve persona sit aut cuius qualitatis, nec merita consideremus: sed tantùm præ oculis est habendus proximus & eius necessitas. Multi quippe sunt qui nolint eleemosynam tribuere nisi consanguineis, & notis: alij vero vitam pauperis inquirunt, bonus nè, an malus sit. Samaritanus charitatem exercet cum suæ nationis & gentis inimico: vt discas proximo in necessitate subuenire, etiam si de te male fuerit loquutus, etiam si inimicus, vel exteræ gentis, quem nunquam in vita videris: solum considerans quòd sit proximus factus ad Dei effigiem & imaginem: oculos solum conuertens in eius miseriam & necessitatem. Nam officium iustitiæ est inquirere qualis vnusquisq; sit: misericordiæ verò dolere, & misereri pauperis & proximi inopiæ. ¶Vltimò docemur, vt non solum interno animi affectu moueamur: sed etiam, vt ipsis operibus adiuuemus. Hic misericordia est motus: pariter tamen manus liberales extendit. Multi sunt diuites, qui misericordia intus mouentur, loculos tamen claudunt, & viginti nodis comprimunt. Misericordia enim coniuncta debet esse operibus. Nunc autem Christus parabolam hanc in medium affert, & applicat proposito, dicens legis perito. *Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus. Vade, & tu fac similiter.* Hæc est conclusio parabolæ, qua Christus docet omnem illum esse proximum (vt supra est habitum) qui nobis aliquod bonum potest impendere, aut recipere à nobis: qua Phariæo responsum est interroganti, Quis est meus proximus. Ad quod ipse sibi respondit, victus parabola à Christo adducta: quem interrogantem, Quid faciendo vitam æternam possidebo, docet Christus & inquit, Vade & tu fac similiter. Iam aperui quis esset proximus: Deum & illum dilige sicut te ipsum: non autem lingua & verbo, sed opere & veritate, vt Samaritanus hic, qui non solum misericors est pauperis, sed bonis, operibus sub uenit. ¶Sed in nostram eruditionem aliqua hic altiori calamo erunt prælibanda. Commendat hic Christus tanquam magister suauis, & misericors charitatem, & misericordiam, qua erga proximos tenemur vti: ex quo facilè colliges, quàm gratum sit Deo hoc opus. Nam etiam si charitas (si rigorem loquẽdi obseruemus) excellentior sit omnibus alijs virtutibus, non ideo hoc aliquid dignitatis minuit huic virtuti, imo eam potius magnificat, amplificat, & extollit. Nam hic non semouemus misericordiam à charitate, imo eas coniungimus, tanquam riuum cum fonte ex quo originem ducit. Atque ità discrimen quod versatur inter has duas virtutes illud est, scilicet, quòd charitas est riuus & fluuius qui ex se non egreditur: sed intra terminos suos fluit & labitur. Misericordia vero est fluuius qui extra terminos suos fluit & refluit, & vbique terrarum spargitur. Præterea charitas quatenus charitas nil aliud facit, quàm communicare sua bona reliquis: misericordia vero simul cum hoc mala proximorum portat & suffert. Itaque misericordia non solum bona sua spargit, sed etiã se ipsam præbet in dolorem, & tristitiam, quod est proprium ipsius. ¶Secundò docet Christus quam necessaria sint opera ad consequendam vitam æternã: nam si aspicis quid dicat, inquit. Vade & fac similiter. Non inquit, crede solum, aut dic: sed fac. Vade, ne sis piger & ignauus, exerce misericordiæ & charitatis opera. Priùs enim dixerat huic, hoc fac & viues. Et iterum hoc ait, Vade & fac similiter: opem indigentibus ferto. Ideo Iacobus. Fides sine operibus mortua est. Non quòd opera sint vita, & forma fidei, quia gratia & charitas sunt vita & forma fidei: opera tamen sunt signa charitatis, & ꝙ intus sit fides formata & vita. Quemadmodum medicus ex pulsu colligit viuat ne homo, an mortuus sit: nõ quia hominis vita sit pulsus, sed ipsa anima: consistit nãq; vita in eo quòd homo habeat intus animam, quam cum habet, viuit: & in pulsu cognoscitur quòd habeat intus vitam: ità animæ vita & forma fidei est ipsa charitas: sed colligitur nos hanc vitam habere ex pulsu, ideſt ex operibus. Ideo Christus dicit animæ. Pone me vt signaculum super cor tuum: vt signaculum super brachium tuum. In corde vult habeamus diuinum eius amorem: & in brachio bona opera. Vult vt ipsum diligamus, & rectè operemur. Hoc igitur intendit Christus in hac parabola, agens priùs de proxi-

1. Cor. 13.

Iacob. 2.

Cant. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

morum amore: & posteà de bonis operibus. Quid ad hæc dicunt Lutherani impij? non possum me ab ira continere, cum video illorum impudentiam, qua bona opera negant, & reijciunt: cum nihil magis ipsum Euangelium nobis commendet, nihil frequentius præ oculis ponat. Et vt videas amice lector quantum Christus opera commendet, post hîc semel repetitam materiam, in nouem superioribus capitulis, decies de ipsa egi. Quapropter nunquâ mihi potui persuadere, etiam si hæretici isti cæci sint, vt rem ita claram & manifestam non videant. Vnde peccatum eorum ex malitia oritur: vt inde occasionem sumant, & ansam, vt laxis habenis per latâ vitiorum viam currant, & vt se quamplurimis, & nefarijs peccatis possint immiscere, & cibo meroque vsque ad ebrietatem ingurgitare, & ità vt bestiæ & pecudes sine lege, sine gubernatore viuant, & desiderijs animæ suæ se tradant. Aspice igitur tu quemadmodum cum Christus de amore loquitur, statim inserit sermonem de operibus. Vnde per Ioannem ait, Si diligitis me mandata mea seruate. Et dicens, diligite inimicos vestros, statim subdit, Et benefacite his qui oderunt vos. Et in proposito cùm de dilectione proximi agit, statim parabolam narrat, in qua aperte docet quomodo proximus diligendus sit: nempe operibus charitatis, quæ Samaritanus in pauperem contulit: & concludens inquit, vt nos similiter faciamus. Et dilectissimus discipulus Ioannes, qui ex penetralibus cordis domini mira secreta hausit: inquit. Qui habuerit substantiam huius mũdi & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in illo? filioli mei non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Et cum Petrum Christus de dilectione examinasset, dixit illi postea. Sequere me, scilicet per mortem, per labores, per cõtemptam vitam, me ipsum imitando: & tunc clarius videbo, an meus amor vehementius vrat viscera tua. Et postquam in cœna vltima plurima esset loquutus de amore, inquit, Surgite eamus hinc. Nam quemadmodum in ampulla vitrea cum quieuerit aqua & tranquilla est, videtur aqua limpida & clara: si vero eam concutias turbida, & immunda apparet: sic nimirum, si Deum & proximum amore

Ioan. 14. *Matth.* 5.

1. *Ioan.* 3.

Ioan. 21.

Ioan. 17.

(quo debes) prosequeris, vel non, statim cum te moueris clarè conspicitur, & obid ipsum si Deum diligis, age aliquid, vade, & operare, & erga proximum pietatis opera exerce. ¶ Tertio considera Christi redemptoris nostri piam benignitatem & clementiam, qui quæstioni factæ ab inimico & calumniatore tam largè tam modestè, tamque suauiter respondit, & satisfecit: quibus verbis talem, & tam salutiferam doctrinam nobis exhibet, qua eius dilectionem, & proximi, & denique salutem perpetuam consequi valebimus. Vt inde facilè sit doctoribus cognitu quàm piè, modestè & simpliciter calumniatoribus & inimicis sit respondendum: imò omnes superiores hæc animi mansuetudo, lenitas & modestia decet, vt non se graues & asperos interrogantibus ostendant. Nonnè vides, quomodo dominus non dedignetur lõgiori responsione legis periti quæstioni facere satis: cũ potuisset (si vellet) breuioribus expedire: aut tentatori nihil respondere? Vnde videre licet, quòd sæpiùs Christus vnius tentatoris occasione sumpta multa bona, & vtilia hominum saluti & exemplo docuerit. Ità iusti & amici Dei quacunque data occasione, inde argumentum sumunt, vt plurimis prosint, & præclara opera in Dei amorem & obsequium aggrediantur. Sed iam de his satis. ¶ Cæterùm quoniam Christus vt pote qui thesauros sapientiæ & scientiæ Dei in se absconditos habebat: tam venit vt actiuæ vitæ, quàm contemplatiuæ instituta doceret: nunc factum quoddam ipsius describitur, in quo breui sermone vtriusque vitæ distinctionem ostendit. Et aduerte priùs sanctum Euangelistam hoc in loco ordinem historiæ non seruasse. *Factum est autem dum irent.* Iesus, inquâ & eius discipuli de loco in locum ad multorum instructionem. *Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam.* Multi hîque graues doctores super textum diui Lucæ solent agere de virginis assumptione: ego autem hãc materiam sub silentio tacitus possem præterire, quandoquidem non concionatoris, sed expositoris munus exerceo. Verùm (quantum coniectari possum) non ingratum aut molestum lectoribus erit aliquid agere de virginis assumptione: quandoquidem alij sunt expositores qui idem faciãt. ¶ In fronte autem huius facti narrationis atten-

attendere licet, quòd vnũ cuius Deus specialem curam habet, illud est, scilicet acceptum hospitiũ magno cum fœnore & copiosissimè soluere: nam bonæ indolis & vbanitatis lex hoc non postulat, vt quis hospitalitatem accipiens, hospites non bene solutos relinquat. Si igitur inter homines vrbanos hoc vitio & ignominiæ tribuitur: quanto maior defectus hoc in Deo esset, si per impossibile in ipso defectus aliquis posset reperiri? Magni faciebat Christus semper his qui hospitio eum excipiebant largè & liberaliter rependere: & ideò beatus Ambrosius nimis commendat diligẽtiam illiam & solicitudinem, qua Zachæus Christum domi excepit. Quæ cura est hæc? aut quæ tanta solicitudo? Sciebat enim (inquit Ambrosius) vberem esse hospitij meredem. Audierat iam Zacheus qualiter Christus se erga hospites haberet, & quàm liberali manu eis retribueret: & ideò non mirã dum si Zachæus tam solicitus, & diligens se gesserit erga domini hospitium. Mandu cabat Christus cum Publicanis & Pharisæis, vt illorum superbiam deprimeret: & vt peccata sua deleret. Cum amicis etiã solebat accumbere, vt in illis suum amorem augeret. Itaq; dominus lætos & alacres reliquebat hospites, quãdoquidem diuina pro humanis, spiritualia pro corporalibus, administrãtibus suppeditabat. Ex quo colliges has duas fœrores Mariam & Martham digno præmio non caruisse. Nam si mercedem hospitij cum acceptis beneficijs velis conferre, facilè solutio debitum superabit. Ipsæ nanq; Christũ in terra exceperunt: Christus verò ipsas in cælum duxit. Ipsæ tanquam hospitẽ, & aduenam susceperũt in terra redemptorẽ: ipse illas vt in æternũ cælum habitarẽt effecit, & vt requiem illã possiderent, vbi nullus est cadendi metus. Sic igitur velimus conferre seruitium quod præstitit Martha Christo, cum eo quod exhibuit virgo Dei genitrix, longo quidem spatio hæc, illa antecellere videntur. Martha nanq; trium annorũ spatio domi Christum excepit, virgo autem nouem mensiũ internallo suis visceribus ipsum portauit: & domi etiam triginta annis secum habuit & multò diligentiùs quam Martha illi seruiuit in itinere Ægypti in infantia, in pueritia, ardentissimo amore, materno animo si lij necessitatibus succurrebat. Et multo excellentiùs audiuit beata virgo filij verba:

quàm Maria soror Marthæ. Si vero tanta bona & beneficia Deus contulit in has fœrores, quia hospitium domi administrarunt: quanto perfectiori quodammodo & diuite quadam gratiarum supellectile matrem ditauit? Ideo beatus Bernardus ait, Non immerito canit Ecclesia hoc Euangelium in die assumptionis virginis, vt intelligamus quantam gloriam hodie filius matri dederit: quandoquidem tantum bonũ contulit Marthæ & Mariæ. Nam si in destructione Sodomæ & Gomorræ Deus voluit liberare Loth cum suis ab illo incẽdio, propterea q̃ Angelos hospitio receperat: quanto æquius & iustius erat vt quæ Deũ exceperat magnis beneficijs, amplissimis honoribus, & plurimis immunitatibus illustraretur? Cum etiam Iosue Dei mandato omnes domos Iericho destrueret, vnicam solam domum Raab stare voluit: quia speculatores Israel exceperat. Si igitur tantam curam dominus habuit honorificandi eos qui seruis suis hospitia dederunt: quantam putas habuisse cum Martha, & Maria? Et si his fœribus tantam: qualem existimas erga matrem exstitisse? Sine dubio dici non potest, quale fuit gaudium, qualis festiuitas, quantus triumphus, quod genus solennitatis, quo Deus hodie virginem matrem cœlestibus sedibus regnaturam suscepit. ¶ Vt igitur ad propositum reuertamur, solent principes & reges suis hospitibus in tempore suæ necessitatis fauere, & maiora quæ possunt auxilia suppeditare. Ità æquum erat & iustum, vt maioris necessitatis tẽpore Deus matri subueniret, q̃ certè est ipse mortis articulus, quo quidem auxilium diuinum magis est necessarium, tũc enim natura nostra magis est imbecilla, debilis, & afflicta, tunc que inimici eius fortiores & potentiores sunt, & acrius & vehementiùs instant. Nam tentationes, quibus dæmones nos in vita aggrediuntur, cum eis, quas hora mortis diabolus affert collatę, non merentur nomen tentationis. Nam in vita etiam si vno vel altero congressu non possit nos prosternere, adhuc remanet illi tẽpus vt aliquando possit nos vincere, & in miseram captiuitatem redigere: in morte vero cum sciat, q̃ si tunc non venatur perpetuo deinceps nunquam ad eius manus deuenturos: terribiliter tentat, nullumq; lapidem non mouet, vt prædã capiat. Nemo enim adeo sit iustus & sanctus

Bern. ser. 2. assumpt.

Genes. 19.

Iosue. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab hoc examine & iudicio liberatur. Solēt qui ex vna prouincia in aliam migrant, omnes merces & omnia, quæ secum portant in alterius ingressu pandere ac manifestare: sic in transitu regni huius vitæ, in alterius regnum erunt obseruatores, qui aperiant nostræ conscientiæ sarcinas, & opera nostra vsque ad minimam cogitationem examinent. Erat quidam dies anxiè soli-
Luc.12. citus & defatigatus dicens, Quid faciam, quia nō habeo vbi reponā fructus meos? & statim audiuit suæ insanæ cogitationis responsionem. Stulte hac nocte repetent animam tuam à te. Heus stulte & inops mentis hac nocte in obseruatorum, & speculatorum manus incides: & omnis hæc substantia in aliam vitam nequit transire: tantum abest vt illam tecum possis ferre. In hoc igitur mortis transitu Deus suæ sanctissimæ hospiti, & matri fauet, & facit exemptam, tribuens illi chirographum, & priuilegium, vt libera possit transire, sine eo quòd dæmones transitus obseruatores rationem possint exigere. Quemadmodum munitissima arx, quæ bellicis instrumentis sua tela vbicunque vult iactat: vt inimicos arceat longe: sic beatissima virgo Deo, & angelis induta, suis virtutibus, & meritis armata, id bellum aduersus inimicos, & dæmones gerit, vt in sua morte omnes à se fugaret, atque nemo audet accedere munitissimam arcem contemplans.
Nam si angelus ligauit dæmonem, qui ma-
Tob.8. ritos Saræ interficiebat, & fugauit à domo quando Sara nupsit Tobiæ: quanto meliùs nunc angeli hoc obsequio virginis seruient, & dæmones fugabunt? Vnde diuus Bernardus, O virgo quæ cælos ascendis, & cui dæmones obuiare pauescunt.
¶ Dedit etiam matri dominus mortem si-
Ioan. 19. ne dolore. Nam quemadmodum sedens
Luc.2. iuxta crucem, dilectissimum filium aspiciens dolores mortis passa fuit, sic vt doloris gladius eius animam pertrāsiret, cum ipsa non moreretur: sic nunc decebat vt mortem obiens, dolores mortis non sentiret. Nam si beatus Ioannes Euangelista (vt
Hie. ser. assū. virg. refert Hieronymus) fuit à dolore mortis extraneus, nam ipse in Christi passione dolores mortis pertulit: quanto maiori iure beatissima virgo (quæ multa & grauiora tormenta, quàm Ioannes pertulit) immunis debuit esse à dolore mortis? Sed vt videas, quàm munificentissimus fuit Deus cum virgine matre: non solùm in morte eā voluit eximere & dotare his duobus priuilegijs: sed etiam post mortem alijs duobus voluit insignire. ¶ Primum fuit, non permittere vt sacrosanctum suum corpus corrumperetur, nec in puluerem & cinerē redigeretur, nec vt à vermibus esset consumptum: sed accelerans illius resurrectionem simul cum anima dedit illi gloriam. Nam *Capit. 16. consider.* secundum iuris regulam quando delicta sunt extraordinaria & inusitata, iudices nō tenentur tunc temporis obseruationi pœnarum iuris communis. Sed rationi consonum est vt si tu in tuis delictis à communi via excesseris, iudex etiam in correctione limites legum cōmunium egrediatur. Sic dæmones Christo dixerunt. Ad quid veni- *Matth.* sti ante tempus torquere nos? Conquerebantur, quia Christus legem communem egrediebatur in eorum castigatione antequam aduenirent tempus: nam vt ait Chry- *Chrysost. ser. 29.* sostomus, Christus propter tanta eorū scelera ante tempus puniebat, cum nondum diem iudicij expectaret. Nam delicta quæ omnes rationis limites excedunt, ansam iustissimam præbent, vt punitio accelere- *Aug. de ciu.* tur & ante tēpus aduenīat. Maxima quippe iniquitas, & grauissima peccata Sodomitarum (inquiunt Augustinus & Grego- *Greg. 19. Moral. c. 23.* rius) fecerunt vt Deus ordinariam legem transmitteret, & vt non expectaret diem iudicij ad puniendum eos, faciens id quod in die iudicij facturus erat, scilicet eos & ci- *Aug. de ciu.* uitates illas igne comburere. Si igitur pro- *c. 23.* nior est Deus ad miserendum, quam ad puniendum, & in aliquo possint esse virtutes ità heroicæ & excellentes, vt præmium accelerent: non igitur mirandum si aliquando viam ordinariam in remunerādo Deus egrediatur. Nam aliquem referri in diuorum numerum, semper id fieri consuetum est, post mortem: Beatus autem Baptista ob sua præclara merita, ob admirabilem vitæ sanctimoniam, ob singularem & vix credibilem pœnitentiam in vita in sanctorum numerum à Christo fuit relatus, cum *Matt. 11.* dixit. Quid existis in desertū videre? &c. *Luc. 7.* Et in hoc loco de Maria Magdalena, ait. Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea. Scire autem sisnè prædestinatus, vel non, non est præsentis vitæ: tamen Paulo fuit reuelatum, ità vt ipse *2. Tim. 4.* de se dixerit. De cætero reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet, &c. Sic etiam erit

erit resurrectio mortuorum in die iudicij: tamen potest accelerari ob merita in aliquibus sanctis, vt contigit beato Ioanni Euangelistæ: qui teste beato Thoma alijsque viris doctis paulnlum post mortem surrexit, & corpore simul & anima cælum ascendit. Sed cur Deus quod fecit in discipulo ob singularem dilectionem: in matre charissima & amantissima nō faceret? Nā sicut ex meritis accelerauit filij Dei incarnationem, sicut Rebeccæ benedictionē Iacob, antequam Esau veniret: sic ex meritis corporis resurrectionem accelerauit, quia plus meruit, quam Ioannes Euangelista, & præter modum dignior & excellentior fuit, & ideò magis chara & dilecta filio. Præterea si Iachrymæ sororum Marthæ & Mariæ fuerunt in causa vt mortuus Lazarus citius resurgeret: quanto excellētiùs merita corporis beatæ virginis hoc possent efficere? Solet etiam Deus post natiuitatem homines iustificare: sed Ieremię & beato Ioanni Baptistæ hoc donum natiuitatem præuenit. Rursus si vt Christus esset perfectus & absolutus redemptor oportuit vt præseruaret aliquem, ità vt nū quam peccaret: sic etiam vt resurrectio esset perfectissima decebat, vt non solū post iam consumpta corpora excitaret, sed etiam à corruptione præseruata. Cumque nulla fuerit anima cui præseruatio culpæ magis cōpeteret, quàm sacrosanctæ virginitati similiter nullum fuit corpus quod maiori iure immune deberet esse ab omni corruptione. Nam quēadmodum benedicta eius anima nulla originalis peccati macula cōinquinata fuit: ità eius corpus ab omni corruptione fuit liberū. Et cū corrūpi corpora, & in cinerem & puluerē redigi, pœna sit peccati, & in virgine omnis talis ratio non inueniretur, consentaneum erat vt in illa cessante causa, cessaret itidem effectus. Quod vero carnis corruptio in pœnam peccati venerit, clarè constat ex illo, quod Deus dixit Adæ. Puluis es, & in pulue rem reuerteris. Nam qui suorū regum sunt proditores, lex iubet, in criminis & peccati pœnā eorum domos dirui, & solo æquari; & ità hæc pœna & sententia detorta fuit in Adām: virginis autem domus, quæ nec peccatum fecit nec nouit: nulla ratio postulabat, vt diueretur. Nobis qui traditores sumus quælibet pœna meritissimè imponitur: virginis autem corpus omni ex parte intactum remansit, secundum illud Prophetæ: Non dabis sanctum tuum *Psal.15.* videre corruptionem. Et siquidem in ingressu mundi mirabili priuilegio fuit honorata: ità quoque decebat vtàn exitu alio illustraretur. Præcipiebat Deus in ve- *Exod.21.* teri instrumento vt ancilla vel seruus, qui ad seruiendum alicui ingrederetur, in fine seruitij exiret cū veste & supellectile, qua intrauit. Secundum igitur hanc legem beata virgo, cui ad ingressum mūdi priuilegiū erat concessum: non multum si alia immunitate egrediatur. Sic inquiunt diuus Au- *Aug. Epi. ad Darda.* gustinus & Bernardus liberum arbitrium virginis natale præueniſſe. Et cum ab An- *& Bernar.* gelo salutaretur, priùs quàm Dei filius car- *ser. parui.* nē assumeret: dixit illi angelus, Dominus tecū. Hoc enim priuilegiū habet beata virgo, vt multa ante tempus faciāt accelerari. Sic in Canaa Galileæ priùs quàm vinum *Ioan.2.* finiretur, & defectus appareret, dicit vinū non esse. Vt ille defectus sponso non imputaretur: voluit vt Christus prouideret. Nam vt ait diuus Cirylus super Ioannem, quando beata virgo dixit Christo, Vinū non habent, nondum vinum erat finitum. Ideò ait diuus Ioannes in Apocalypsi *Apoca.12* quod habebat lunam sub pedibus: nā Luna velocius adimplet cursum suum. Saturnus circulum complet triginta annorum spatio: Iupiter duodecim annis, Mars duobus, Sol tercētis sexaginta & pluribus diebus, Venus & Mercurius ferè eodē tēpore, Luna verò paulò plurib⁹ viginti septē diebus cursum finit. Hanc gratiam & priuilegium vt citiùs ad terminum perueniat habet Luna. Ideò subtus pedes habebat illam beatissima virgo, vt inde colligatur qua celeritate & velocitate ad Deum ipsa accesit. Ità sua merita fuerunt in causa vt citissimè resurgeret corpus, vt simul cum anima coronam gloriæ acciperet. Nam quando Dauid Amalechitas deuicit *1. Reg.30.* & expoliauit: æqualem partem distribuit eis, qui in obseruatione remanserant, & eis qui in bello dimicauerant. Ità voluit Deus vt ex spolijs & ex victoriæ gloria quæ in Caluariæ mōte fuerat parta, equalis portio virgini daretur, quæ tunc iuxta Crucem fuerat, & Christo, qui in campum debellaturus exierat. Ipsa enim quasi tentoria & munitionē obseruabat: nā quoad articulū resurrectionis Christi, omnes hāc fidem amiserunt præter vnam virginem.

Ideò

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ideò decebat vt ipsi, quemadmodum & victori spolia tribuerentur. Et quemadmodum Christus resurrexit, ipsa quoque resurgeret. Et vt Christus in corpore & anima cælum conscendit: ità quoque ipsa gloriam ingrederetur. Nam qui fieri posset, vt Deus permitteret: vt viscera, quibus ipse nouem mensibus clausus fuerat, vermibus absumerentur? Qui Deus posset ferre vt domus, qua ipse fuit hospitatus à vermi-
Exod.25. bus habitaretur? Si voluit Deus vt arca fœderis Israel fieret ex setim, quod est lignũ incorruptibile: quare sanctissimam matrẽ veram arcam fœderis vermium corruptioni traditurus erat? Noluit Cæsar Augustus
Plutar. in apophthe. (vt Plutarchus refert) Alexandriam destruere, quia eam Alexander Magnus fundauerat, eius reuerentia solùm commotus: quare Deus hanc ciuitatem, quam ipse fundauerat, vt sui filij esset habitaculum deberet destruere? Etsi noluit, vt domus
Iosue. 6. Raab euerteretur, quia hospitium fuit speculatorum Israel: multò minùs pateretur, vt in cinerem, & puluerem redigeretur corpus vbi ipse nouem menses habitauerat. Gariophilatus flos quando transponitur ex vno loco in alium, cum eadem terra plantatur, quam in radicibus affert: & id fit ne ante tempus arescat. Ità sacratissima virgo translata fuit in cælum suo corpore, vt suauissimus flos flagrantissimum odorem ex se emittens. ¶ Honorificauit itaque illam Deus post mortem, suscitans corpus eius: Deinde eam collocans super omnes choros Angelorum: vt Ecclesia canit, dicens. Exaltata est sancta Dei genitrix super choros Angelorum ad cœlestia regna. Quod etiam authoritate sacræ paginæ suaderi potest. Paulus nanque sta-
Hebræ. 1. tim in initio Epistolæ ad Hebræos vult conuincere, legem Euangelicam excellentiorem esse, quam Mosaycam: & id probat ex legislatoris præstantia, & excellentia. Nam hæc data fuit per suum filium, illa verò per Angelum: & probat filium meliorem, & excellentiorem esse ipsis Angelis, dicens. Cui enim Angelorum dictum est, Filius meus es tu? Angelos vocat seruos. Christum verò filium: & concludens Paulus inquit, Tantò ergo melior Angelis effectus, quanto differentius præ ipsis nomen hæreditauit. Simili & formali consequentia clarissimè ostenditur, beatam virginem meliorem esse Angelis. Cui enim Angelorum dixit Deus, tu es mater mea? Et quis Angelorum Deo poterit dicere: Tu es filius meus? hoc vtique beata virgo dicere poterit. Tanto ergo melior Angelis effecta, quanto differentius præ ipsis nomen hæreditauit. Et si melior est, & præmium merito correspondet: bene sequitur in assumptione sua super omnes illos esse elatam. Atque ità omnes tanquam dominam, & reginam susceperunt, *Cant.* & canentes lætitia perfusi dicebant, Quæ est ista, quæ ascendit pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Pulchritudo eius deformes nos reddit: eius splendore, & luce, caligine operimur. Tantum nitorem & nimbum *Ecclus.* miramur. Nam si Angeli mendicum Lazarum susceperunt, & fuerunt præsentes eius morti: & in sinum Abrahæ sanctam animam gaudentes collocarunt: quanto libentiùs, & gaudentiùs cum matre domini hoc fecissent? Sed quid dico Angeli? ipse Christus recepturus accepit suam matrem: & non immerito cum ipse Apostolis promiserit se adfuturum eorum morti. *Iohan. 14.* Atque ita sancti dicunt cuiuslibet eorum *Ecclesiast.* obitui interfuisse. Si vero beatus Stephanus iamiam moriturus, cùm cæli aperti sunt, Iesum vidit animam ipsius volentem susciperc: meritissimè hoc idem effecturum cum Martyrum & Virginum omnium limpidissimo speculo. Et siquidem in anima passione filij cum ab omnibus derelictus esset, nunquam eius animus passionis turbine nec tormentorum grauitate defecit: sed firmissima manens, stabat iuxta crucem. Ità æquum erat, & consentaneum rationi, vt filius matri Talionem solueret, & vt gratus morti eius præsens adesset: & ità solennior fuit matris susceptio, quam filij. Christo nanque exierunt obuiã Angeli, Mariæ vero & Angeli & ipse Christus. Nam si rex ciuitatem aliquam adiret, exirent vtiq; eum suscepturi magnates & nobiles: si verò posteà regina eandem ciuitatem ingrederetur & exirent isti simul cum rege, non dubium quin reginæ receptio præstantior esset & illustrior. Et illud puto fuisse in causa q̃ cum festiuitas hæc adeò fuerit solennis, illustris & tantæ gloriæ & maiestatis, nihil Euangelistæ de *Exod.* assumptione virginis fuerint loquuti: quia sic fuit admirabilis, vt illam suspicientes & admirantes, potiùs laudauerint: quàm si aliquid

aliquid dicerent. Et hoc credo velamen illud significasse, quod arcam Dei tegebat. Nam cùm Timantes egregius pictor (nisi veteres historiæ nos fallunt) Iphigeniæ eq̃dem vellet depingere, cumq; reliquorum lachrymas & mœrorem expressisset, vultũ Agamemnonis patris eius velo cooperuit: quo voluit significare insignis artifex, nullam re posse meliùs summũ dolorẽ & luctum parentis exprimere, quã si peni *Cant.* cillo sub silentio præteriisset. Ideo illi duo *Isa. 6.* Seraphini caput tegebãt, quia diuina mysteria narrari nequeunt. Et Paulus fatetur non licere aliquid de eis loqui. Et in Psalmo vbi communis versio habet, Te decet hymnus Deus in Sion, habet versio diui Hieronymi ex Hebræo. Te decet silentiũ laus Deus in Sion. Acsi diceret. Tam excelsa & diuina sunt mysteria tua Deus: vt meliùs silentio quam ore laudentur. Itaq; mirantes Euangelistæ virginis assumptionẽ tacere decreuerunt. Nam quæ lingua etiam si Angelico eloquio polleat, exprimere: aut qui calamus velocissimus scribere festiuitatis magnitudinẽ, quã cœlestis patriæ incolæ sui redemptoris matri fece-
Psal. 46. runt? Si sanctus rex Dauid corã arca testamẽti canere, & saltare dignabatur: quibus tympanis hodie exiret, quibus choreis, quibus gaudijs ipse cum reliquis angelorũ exercitibus comitatus: cum hæc vera testa mẽti arca cœlũ ingrederetur, quæ transiés omnes beatorum sedes, & omnes choros angelicos, collocata fuit, super omne id quod Deus non est: & infra omne id quod
2. Reg. 2. Deus est? Lateri dextro regis Salomonis posuerunt thronũ, in quo eius mater Bethsabee sederet, cui filius dixit, Pete mater mea. Neq; enim fas est, vt auertã faciem tuam. Et ipsa nihil sibi à regnante filio postulauit. Petiuit autem donum, & rogauit pro iniquo proditore Adonia. Sic etiã in cœlo beatissimæ virgini regalis thronus fuit positus: cui filius inquit vt petat, qui neutiquam denegabit matri, quod postulauerit (vt fecit Salomõ.) Ipsam igitur syncero corde & interno animi affectu exoremus, vt nobis, qui traditores sumus & iniqui peccatores (vt Adonias) veniam peccatorum petat: vt cum filio & matre cœlestem Ierusalem cõscendere valeamus. Sed ad textus explanationem reuertamur. Ait igitur Euangelista. *Intrauit Iesus in quod dam castellum.* Audiui aliquando concionatores in festo assumptionis virginis arces munitissimas fingere, & turres inexpugnabiles: quasi hic vicus vbi Christus fuit ingressus, esset quædam ars fortissima: non intelligentes, quod castellum in scriptura sacra sumatur pro pago seu vico quodam. Sic dicũt Euangelistæ, quod prę- *Matth. 4.* dicabat Iesus per ciuitates & castella: hoc *Mar. 1.* est per vrbes & vicos & hoc frequentissimè dicunt Euangelistæ. Vnde infrà dicitur quod duo discipuli ibant in Castellum *Luc. 24.* Emaus: pro quo Marcus scribit, quod ibãt *Mar. 16* in villam. Oppidulum itaque erat & credi derim Bethaniam esse, quod distat vna leuca ab Ierusalem: vbi Martha domum suam habebat. In Græcis nanq; codicibus habetur, *εἰς κώμην τινὰ* qui est paruus vicus. Expende autem, quod solenne est in scriptura, tunc dicere quod Deus intrat, cum præclarũ aliquod opus facturus est. Ità iuit ad videndum an clamor Sodomo- *Gen. 19.* rum ità esset vt ad cælum ascenderet. Certè non egebat videre: sed quia facinus insigne erat facturus: ad videndum pergit. In- *Ioan. 12.* trauit etiam dominus in ciuitatem, templum purgaturus. Sic intrauit in cõuiuiũ: *Matth. 22* vt hominem non vestitum veste nuptiali puniret. Sic & nunc intrat in villam hanc in domum Marthæ magnificaturus vitam contemplatiuam: & actiuam approbaturus. Attendes etiam quod nõ rogatus nec inuitatus sed tantum suabonitate & clementia motus, hanc villam ingreditur: vt intelligas, quod Deus nos adiuuat nullis *Rom. 9* nostris præcedentibus meritis. Vnde Pau- *1. Reg. 9.* lus. Antequam quicquam boni egissent, Iacob dilexi. Sic Saulem quærentẽ asinas *1. Reg. 16.* elegit, Dauidem pascentem oues. Venit etiam è cælo misericordia adductus, vt mũdum languidum sanaret: vt videas quomodo non rogatus plura bona in nos quotidie confert: & domum hanc spontaneus etiam ingreditur. Et *mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam.* Domina domus: & alij fratres Lazarus scilicet & Maria dominum susceperunt: Fœlix Martha quæ talem hospitem domi meruit habere. Sed hanc fœlicitatem tu quicunque velis poteris consequi, si pauperes domini exceperis & hospitari volueris. Dominus enim ait: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Hospes eram, & suscepistis me. Vt scias, quod si pauperi bene *Matt. 25.* feceris, Christo bene facis. Alibi etiam domi-

dominus ait, Qui suscipit vnum talem par
Matt. 18. uulum in nomine meo, me suscipit. Et iterum. Qui vos recipit, me recipit. Vt hoc
Luc. 10. beneficium dominus præstaret Marthæ, voluit in eius domo hanc corporis recreationem suscipere. Potuisset equidem, vt Angeli de cælo prouiderent, vel ex nihilo creare: quemadmodum in deserto contigit, quòd Angeli ministraturi illi descē-
Matt. 4. derunt. Similiter constat Eliam nutu Dei
3. *Reg.* 17 corui ministerio alimentum suscepisse: & cum posset multum temporis illum sic pascere, misit ad viduam Sareptanam, vt ipsa benedictionem Propheticam mereretur accipere, & pinguiori supellectile ditari. Sic vtique continget diuitibus, qui pauperes domini hospitantur. Nam si Christianis oculis & mente diuites hoc vellent perspicere, aperte intelligerent, se longe maius & præstantius beneficium acquirere, cum ab eis eleemosynam pauperes volunt accipere: quam ipsi eis faciunt in conferendo eleemosynam. Sic Christus voluit hanc domum ingredi: & ibi cœnare: vt inde ansam sumeret, & misericordia cum sororibus vteretur. Magnum quippe indicium amoris, & maximorum beneficiorum pignus est, quod Deus diuitibus ostēdit: cum pauperes mittit ad eorum domos pulsandas. Datur enim illis occasio, vt æternam vitam mereri possint: & vt faciant sibi amicos de mammona iniquitatis. Quod
Luc. 16. certè sanctissimus Abraham rectè perpen-
Genes. 18. derat, cum dixit. Si inueni gratiam in oculis tuis, afferam buccellam panis, &c. Qua si rectè intelligeret, sanctissimum illud fidei speculum, magnum beneficium peregrinos in ipsum collaturos: si ipsi ab eo vellent accipere buccellam panis. Et ideò dixit, Si inueni gratiam in oculis tuis.

¶ Discamus igitur exemplo Marthę Christum suscipere in suis membris: qui pauperes sunt. Nam quicquid eis impēderimus, Christo computabitur. Et quemadmodū Martha gaudens & alacri vultu Christum susceperit, & diligens circa eius ministerium ambulauit: sic & nos etiam in pauperum
Luc. 19. hospitio exerceamus, Zachæum imitantes & Abraham: qui cito ad armentum abijt,
1. *Pet.* 4. & omnis domus eius lætabatur. Vnde Pe-
2. *Cor.* 9 trus, hospitales inuicem sine murmuratione. Et Paulus, Hilarem enim datorem diligit Deus. Vnde non pigeat, eos qui ad te veniunt sub Christi nomine hospitari: me reberis nanque (si opus fuerit) mortuos videre viuos, & alia diuina miracula, vt mulier illa Sūnamitis, quæ cum Elisæum 4. *Reg.* 4. exciperet filium mortuū suscitauit. Raab etiam quæ hospitata est peregrinos nuncios Israel: liberata fuit à morte cùm suis. *Iosue* 6. Vnde Apostolus Paulus admonet, dicens, *Hebr.* 13. Hospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim quidam placuerunt Angelis hospitio receptis. Hoc dixit Apostolus propter *Gen.* 18. Abraham & Loth, qui hospitalitati dediti *Gen.* 19. erant: qui (vt in Genesi legitur) Angelos susceperunt hospitio. Tanta enim charitate erat inflammatus in hospites sanctissimus Patriarcha: vt non præceperit seruis, ministrare, nec bonum opus per alium volebat exercere: sed quasi præda reperta, cum ditissimus esset, vt minimus famulus pedes hospitum lauit, & portauit vitulum de grege humeris impositum: & peregrinis prandentibus ipse stetit, & mensæ ministrabat. Erat autem mos huic viro sancto vt quotidie iuxta ostium domus suæ sederet, & id in meridie: in hora prandij: vt videret transeuntes. At nos ab icondimur in penetralibus domus, nè peregrinos excipiamus: & si recipimus, statim *Matth.* percontamur de recessu. Ioannes de Christo ait, quòd præteriens vidit hominem cæcum. Ille præteriens vidit pauperem: sed nos videndo pauperes, præterimus eos: nè fortè aliquod opus charitatis à nobis exigant. Sed de his superiùs, in aliquibus locis tetigimus: inferiusque in Historia Za- *Luc.* 19. chæi aliquid adijcimus. ¶ Expendeetiam quàm humilis & abiectus se pro nobis ostenderit Christus Iesus: qui cum conditor Angelorum esset, rex regum & dominus dominantium, voluerit pendere & sustentari aliena liberalitate. Non enim habebat opes vnde victum quæreret, sed expiorum hominum eleemosynis se suosque discipulos sustentabat. Quare hoc, nisi vt sua inopia, & pauperie nos ditaret? Quare, nisi vt sua penuria, & egestate ad cœlestes diuitias amissas nos alliceret, & inuitaret? Et denique vt nos doceret suo exemplo, diuitias mundi contemnere: & vt animos nostros ab amore terrenorum abstraheret, & vt solus & solidis bonis cœlestibus faceret adhærere. Sed iam historiam prosequamur. *Et huic erat soror nomine Maria: quæ etiam sedens secus pedes domini, audiebat verbum illius.*

Duo vna sententia exprimit: quietem scilicet, & humilitatem, quę maximè sunt cō templationi necessaria. Scrutator enim maiestatis opprimetur ab ea. Ideoq; est opus *Prou.* 25. vt humilitate sis præditus: si ad diuinarum rerum contemplationem cupias peruenire. Nam si ex fonte vel ex puteo velis aquā haurire: necesse est vt humilieris, & deprimaris. Ità nimirum si ex profundissimo illo puteo sapiētiæ & scientiæ Dei aquam haurire desideras: oportet vt de te humili- *Ps.* ter sentias, ne altè velis sapere. Aqua sa- pientię salutaris potauit illos. Vnde in Prouerbijs. Vbi humilitas, ibi & sapientia. Nam superbia non habet vbi sapientiam recipiat. Didymus Philosophus Alexandro dixit, Deus præsto est largiri sapientiam: sed non habes vbi eam recipias: Fluit enim aqua diuinæ sapientiæ ex cacumine montis ad imum vallis. Vnde Christus in hoc capite loquens cum patre dixit, Confiteor tibi pater domine cæli & terræ quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Sed iam hæc à nobis superiùs sunt exposita in hoc capite, vbi non nihil de hac materia diximus. Igitur (vt Diuus Augustinus ait de verbis domini) quanto humilior ad pedes domini sedebat Maria, tanto ampliùs capiebat. Vnde discere nos oportet cum humilitate: quod si hæretici & Philosophi fecissent: non vtique in altitudine cordis tam vanè delirarent. ¶ Secundo non solum ad pedes domini Maria humilis erat, sed sedebat. Tales enim ad sui contemplationem diuina sapientia poscit. Anima quippe (ait Philosophus) quiescendo & sedendo fit sapiens. Nam vt Deus diuina sua mysteria & secreta animæ communicet: vult illam esse quietam, tranquillam & pacatam. Ei nanque qui negotijs est impeditus, & mille curis, & solicitudinibus distractus, Deus sua secreta non pandit. Et sic acturus cum Abraham duxit illum extra patriam suā. Et per Oseam dixit, Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Postulat vtique contemplatio & oratio cor totum vacuum omnibus negotijs mundanis. Et ideo qui hęc negotia & curas non reiecerit: non multum proderit in exercitio vitæ contemplatiuæ. Nam sicut mulier habens mendacium speculum inficit: ità exteriores occupationes nostrum intellectum turbidum efficiunt, vt rerum diuinarum contemplatio in ipso minus appareat & elucescat. Humilis itaque & quieta sedens iuxta pedes domini ipsius verba attentè audiebat, dicens cum Propheta, Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Il- *Ps.* 84. lud etiam secum in corde reuoluebat. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua, super *Ps.* 118 mel ori meo. Mihi enim adhærere Deo bo- *Ps.* 72. num est. Neque æquum videtur derelin- *Act.* 6. quere verbum Dei, & ministrare mensæ: cum secum haberet eum, qui omnia pascit qui dat iumentis escam: & pullis coruo- *Ps.* 146 rum inuocantibus eum. Vbi non libet vt silentio prętereas Christi curam & diligentiam in assidua prædicatione: qui non tantum in synagogis & in locis publicis prædicabat, sed etiam in ipsis domibus dum sterneretur mensa. Mouebatur vtique desiderio illo ardentissimo vt animas nostras lucraretur: quandoquidem in omni tempore, in omni loco, quacunque data occasiōe rete prædicationis iaciebat, vt ipsas venaretur. ¶ Discant à Christo doctore sapientissimo prædicatores & viri religiosi: vt cum aliquam domum intrauerint, vt suscipiant hospitium, hospites suos imbuant salutaribus consilijs, sacris exhortationibus: & denique omnia ea doceant, quæ ad Christi seruitium & dilectionem pertinēt. Et cum omnis Christi operatio dirigatur in nostram instructionem: hoc facto docuit prædicatores euangelij, qualiter se debeant habere erga suos hospites. Non statim de cibo aut potu inquirant, nec per domum in quiete discurrant, sed sedentes (vt decet seruorum Dei prudentiam) illos sanctè instituant: quo nimirum qui eos hospitantur sancto exemplo ædificabuntur: & charitatis adipiscentur mercedem.

¶ Discamus etiam à beata Magdalena, vt non sic rebus familiaribus impediamur, vt à tergo relinquamus verbum Dei: sed attentè audiamus verbum Dei, & animo parato. Væ autem illis, qui nunquam aut raro audiunt verbum Dei: quasi illud fastidientes. Qui non pudent corpus varijs cibis & condimentis ingurgitare: & animam obliuiscuntur, nec cibant eam mirabili condimento verbi Dei. Sed de his alias. Vidimus occupationem Mariæ: nunc de occupatione Marthæ Euangelistam audiamus. *Marthæ autem satagebat circa frequens ministerium.* Multis parandis intenta erat: interim tamen à verbo Dei se elongabat.

Quantò

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quãtò enim animus in hæc exteriora magis diffunditur, tantò à Deo fit remotior. Pondus nanque curarum & solicitudinũ huius seculi nostræ animæ alas impedit: vt ad Deum non possit volitare. Quãuis Marthæ ministerium sanctum fuit, non tamen tantũ laudatur à domino sicut sororis otiũ: quia externum erat & in multa distractũ, quòd ferè semper animum à Deo magis ac magis remouere solet: cum quis simul non possit duobus dominis seruire, nec vtrisq; satisfacere, cum tantũ inter se distent creator & creatura. *Quæ stetit, & ait, Domine non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare?* In cœnobio aut domo, in qua vita actiua conqueritur de contẽplatiua, Christus elegit hospitium: non tamen vbi contemplatiua conqueritur de actiua. Cum religiosi intenti corporalibus exercitijs conqueruntur, quia se non tantum tradũt orationi & contemplationi, quantum desiderant: bene rectum & gubernatum est cœnobium. Cum verò in oratiõe deficiunt, & eam molestè ferunt, & desiderant illam relinquere, cupiuntque se tradere corporalibus exercitijs, sine dubio ibi Christus nõ habitat. Nam si Maria conqueritur & inuidet vitæ Marthæ, non est ibi Christus. Multi religiosi queritantur de prolixo choro, de prolixis horis: & quia querimonia est Mariæ, ideò Christus cum illis non habitat. Hîc autem Martha cõqueritur. Querela autem hæc ex charitate procedebat: non ex inuidia, aut impatientia: quia Martha sic adeo Christum diligebat: vt putaret etiam sororem esse necessariam ad ministerium. Timebat se non posse satisfacere tanto hospiti, neq; digna reuerentia posse excipere. Vide autem quomodo querimoniam non referat alicui ex familia, sed ipsi domino, quem scit iustissimè iudicaturum. Totam se committit diuino iudicio: vt si ipse eam illam esse nosset, argueret: sin aliter, ipsam excusaret. Nos etiam exẽplo huius querelas nostras ante Deum dẽbemus præsentare, & communicare cum ipso, & ad eum recurrere in nostris negotijs: quemadmodum fecit Moyses. Sed conquerimur de proximis & de illis murmuramus: eis narrantes qui nullam authoritatẽ habent, neque aliquid de ipsis valent iudicare. ¶ Obserua autem diligẽter quòd multi etiam sæculares imitantur nunc Martham. Iudicabat enim Martha sororem suã esse otiosam tempusque in nihilo transigere. Ità isti seculares conqueruntur de religiosis, & illis detrahunt, talia dicentes. O quàm quieta vita gaudent hi monachi, nullis laboribus obnoxia, nullis solicitudinibus intenta: nos vero solis ardore torremur & aeris siccitate & iniuria adurimur, melius nos, quàm illi cælum adibimus. Hisq; & alijs ineptis verbis, clericorum & religiosorum vitæ detrahiunt, & de illis conqueruntur: eo quòd laboribus manuum quemadmodum ipsi, victum sibi non quæritant. Et isti non attendunt quòd religiosi legũt, canunt, dant operam literis, prædicant, cõfessiones audiunt, & sacramenta ministrãt: quæ exercitia tanto præstantiora sunt occupationibus temporalibus, quanto spiritus præstantior & dignior est corpore. Præterea ridiculum est vt velint isti, suos labores mundanos & pro mũdo acceptos cum nostris conferre: cum à sua voluntate profisciscantur. Longè certè differunt: nam nostri labores eorũ sunt, qui per Christi amorem se & omnia sua simul cum propria voluntate abnegarunt: qui etiam si minores essent suis, ad nostrorum præstantiam & excellentiam, satis esset aliena voluntate fieri, & Christi amore: vt intelligerent isti quantum dignitate suos exuperent, cũ hoc tamen clarè constat spirituales labores maiores esse. Quæ nam obsecro occupatio magis accepta erat Deo Marthæ an Mariæ? Optimam partem elegit sibi Maria. Quos enim dominus amore paterno diligit, ab externis actionibus semouet. Pater nanq; qui tenerrimè filium diligit, seruum potiùs mittit laboraturum. Vnde dominus iussit fieri ex saccis cilicinis & ex arietum pellibus: interiora verò ex auro erant confecta. Non illi qui constituti sunt exterioribus negotijs conficiendis, sunt tanquam cooperimẽtum, quo induimur, vt reliqua interiora vestimenta meliùs conseruemus: qui vero ad diuinam contemplationem eliguntur à Deo, pars optima concessa est illis in ecclesia. Id quippe iam hicà saluatore definitur, melius esse & præstãtius opus verbũ eius audire, quàm ministrare. Cum vero Apostolus dicebat regnum Dei non esse in sermone, sed in virtute, loquebatur de humana sapientia, de inflato philosophorũ sermone: non tamen de verbo Dei, quod penetrabilius est omni gladio ancipiti. Vnde

ij. Vnde ipse ait, Sermo meus & prædicatio mea non in persuasione sapientiæ verborum: sed in ostensione spiritus & veritatis. Talibus sermonibus erat intenta Martha: & tali exercitio diu noctuq; vacant monachi, cœlestes ciues imitantes: qui non laborant sed hymnos & psalmos canentes, suum dominum laudant, quorum occupatio tanto est excellentior & præstantior, quanto similior angelorum exercitio & sanctorum omnium, qui solùm admirantes diuinam illam sapientiam suscipiunt eam & venerantur. Putabat enim Martha Mariam nihil agere, & tempus in vanum consumere: quæ vtiq; omnino fallebatur. Et tu etiam quicunque secularis, qui labores & occupationes tuas, ecclesiasticarum & religiosorum velis anteponere, sine dubio longè aberras à veritate & nimis fallaris: & similis eris regi Ægyptiorum pluris habenti & æstimanti lateres crudos facere, quàm Deo sacrificare: qui Mosi & Aaroni dicebat. Quare abstrahitis populum ab operibus? addens statim. Ite ergo & operamini. Ità credo hac nostra tempestate esse multos Pharaones, qui otiosos iudicant eos, qui diuinarum rerum contemplationi vacant, & se totos Deo consecrant: qui certè non sunt multum dissimiles Balac regi Sidoniorum qui indignatus est aduersus prophetam Balaam, eo quod non faceret quod ipse optabat, & maledicens populo Israeli dixit, Vade & reuertere in locum tuum: decreueram quidem honorare te, &c. Sic multi mordaciter insurgunt contra ecclesiasticorum & religiosorum vitam, non videntes quod isti pro omnium salute diu noctuque deprecantur, cum diuersis diuersis debeant esse intenti: nec omnium eadem debeat esse cõditio: quod si aliqua sint vitia in his probis viris: videant laici se suis non carere peccatis, nec temerè contra Dei præceptum & voluntatem eos iudicent, quorum beneficijs spiritualibus non parũ iuuantur? ¶ Aduertes secundo quod hoc temerarium iudicium non solum currit à secularibus in ecclesiasticos, sed inter ipsos seculares est commune, & circa omnes vitæ status hæc pestis dispargitur: & inde illud puto euenire, scilicet, ab amore nostri & rerum cuiuscunque propriarum. Videtur enim vnicuique suum opus pulcherrimum, & sua occupatio Deo magis placita, quàm fratris sui. Quæ omnia scientiarum exemplo possunt ostendi. Astrologo enim videtur nullam esse scientiã præter Astrologiam: & Dialectico idem, & sic de cæteris. Ex qua deprauata radice oriuntur inter homines contentiones, rixæ, & scismata: quilibet nanque putat proximũ suum in sua via penitus aberrare: quia non sequitur idem iter, quod ipse. In hoc fere errore versabantur Corinthij, qui cum plura bona accepissent à Deo, eorum quilibet suum putabat pulchrius: & ità alter alteri volebat præferri: cum vnus linguarum donum extolleret, alter prophetiam, alius vero scripturarum interpretationem. Contra hunc errorem præsentaneum remediũ ipse apostolus præbet dicens, omnia hæc dona riuulos esse, qui ab eodem fonte nascuntur, scilicet, Spiritu sancto. Atque ità omnes in æqualitate participant: cum ab eadem causa oriantur, quemadmodum in corpore regis omnes eius partes, & omnia eius membra, regis membra sunt, etiam si inter se differant. Sic Apostolus. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. Et ad Corinthios. Alij datur per spiritũ sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ. &c. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidẽs singulis prout vult. Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa &c. Nam sicut in musica vocum diuersitas causat melodiam sic in Ecclesia diuersitas statuum. Vnde licet colligere, manifestissimã esse insaniam alium damnare, quia nõ facit, quod ego. vel quia ei muneri non est aptus vt ego. Nonne insanum esset, si oculi pedes contemnerent, quia non vident: manus verò pedes increparent, quia nõ ambulant? Vnusquisque igitur alium in suo munere relinquat: & hoc omne est quod apostolus in supra citata epistola tam diffusè intendit persuadere. Et idem Romanis ait, Qui non comedit, comedentem non cõtemnat. Nũquid qui non comedit maiorem virtutem habet, quàm is qui comedit? Sed iam Martham conquerentem audiamus. *Dic ergo illi vt me adiuuet.* His verbis participem consilij se Martha ostendit: quia cum interrogasset dominum, antequam responderet, petit vt dicat sorori, vt illam adiuuet: nam vt superiùs diximus, cum vnusquisque putet suum laborẽ maximè esse necessariũ, credit omnibus idem esse iudicium. Ideo Martha nullam sperans responsionẽ, qua-

Matth. 6.

Ber. ser. 3. assumpti.

Exod. 18.

Ioan. 1.

Num. 22.

Num. 24.

1. Cor. 1.

Galat 3.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Ephe. 4.

Rom. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si Christum volens docere: dicit, Dic ergo illi vt me adiuuet. Ac si diceret. Ego domine nimis intenta & occupata sum, & soror mea nihil agit: dic ergo illi vt me adiuuet. ¶Vbi non immeritò venit notandũ, Quãtum discrimẽ sit inter eos, qui Deo seruiũt, & inter eos qui regibus aut principibus mundi ministrant. Abhorrent isti omnem societatem neminemq; participem in labore volunt habere: si autem coniungatur illis aliquis socius ægrè & molestè ferunt. Amicus enim regis & eius priuatus nolet præter eum aliquẽ alium in domo regia habitare, atque ita ipse solus multa officia cõplectitur: ne si aliquis ingrediatur magis priuatus, & amicus fiat. Et cum isti propriam vtilitatem potiùs curent, quàm regis aut principis ministerium, parũ aut nihil de eo curant: ideo soli esse gaudent, vt ipsi soli lucrentur. Serui autem domini, qui de eius adipe & pinguedine viuunt multũ ab his differunt: qui non sunt auari & cupidi, non quærunt suum proprium commodum, sed quæ Dei sunt curant & eius ministerium, & seruitium: & propterea sodalitatem desiderant, & gaudent cum alios videant intentos sui domini obsequio: quia existimant in ministerio esse impares, non solum socium ferunt, sed ipsi sponte sua
Exod. 3. postulant. Et ideo Martha inquit, Dic illi,
Num. 11. vt me adiuuet. Sic Moses Aaronem petit, cum mitteretur ad Pharaonem. Et cum esset dux filiorum Israel in deserto dixit domino Deo, Nõ possum solus sustinere omnem hunc populum. Atque ità dedit illi dominus septuaginta viros, qui eum adiu-
Exod. 31. uarent. Sic etiam Beseleeli artifici operis tabernaculi dedit dominus sociũ Ooliab.
Iudic. 1. Sic Iudas dixit Simoni fratri, Ascende me-
Psal. 33. cum ad sortem meam. Et Dauid vocat etiã
1. *Cor.* 4. socios ad laudandum Deũ dicens, Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomen eius in ipsum. Et Paulus, Imitatores (inquit) mei estote sicut filij charissimi. Cupiunt boni vt omnes eos adiuuẽt in obsequium Dei: vt plures ministros & famulos habeat. Nunc vero hac nostra tempestate etiam si spiritualia onera maiora essent, quàm vt humeri nostri ferre possint, soli gaudemus esse: vt soli honoremur, & soli fructum feramus. Quis obsecro Episcoporum totius Hispaniæ Regi offerẽti Archiepiscopatum Toletanum reluctans, & renuens illi dicet, grauissimum hoc esse onus multum suis viribus dispar: & similiter dicat, quòd ab eius acceptatione eum habeat excusatum? vt de Mose superius retulimus qui Deo dicebat, Non possum sustinere omnem hunc populum, quia supra vires meas est. Quis horum qui diu noctuq; auaritiæ & cupidini student, & in domibus regum sitientissimi discurrunt sua officia relinquet, dicens, se tanta & tam ponderosa onera non posse sustinere? Si centum officia rex promiserit, centũ admittent: & nunquam dicent, sufficit. Quasi in hoc reges rectè prouideant, paucis officia concedẽtes: ne tot homines in infernum abeant. Cum Gen. Deus hominem creasset ad imaginem & similitudinem suam, inquit scriptura, & requieuit: cum iam inuenisset alium sibi similem. Tu vero singularis vis esse, & nullũ socium admittere. Nec in diuitijs, neq; in potentia, neque imperio. Tantum abest vt tui similem aliquem velis agnoscere.

¶Docemur etiam hoc loco, q̃ omni pigritia reiecta, libenti animo proximis sit inferuiendum: & quemadmodum Martha hic facit, si nos non fuerimus sufficiẽtes ad opitulandum proximis, aliorum auxilium imploremus. Discamus etiam in nostris laboribus alios alijs subuenire: vt illud Pauli adimpleamus. Alter alterius onera portate & sic adimplebitis legem Christi. ¶Notabis prætereà q̃ ad hanc Marthæ querimoniam Maria nihil respondet quia hi qui dediti sunt rerum diuinarum contemplationi non contentiosi sunt: sed tacentes audiunt, & meditantur, iuxta illud, Sedebit solitarius & tacebit. Maria verò nihil perdidit tacendo: cum Christum haberet qui suam causam ageret, & pro ipsa respõderet. Tacet, Prætereà Maria, & Christus pro illa respõdit, quia Martha non loquebatur cum ea, sed cum Iesu: & quia nõ vrbanum esset vt coram Christo illa loqueretur, ideo tacet & Christus respõdet, & sequitur in textu. *Et respondens dixit illi dominus, Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima.* Vide & tu, ne rerum temporalium excessiua solicitudine turberis. Quemadmodum enim rõscientia turbatur, dum species rerum temporalium, quæ illicitè appetuntur, se immiscent cogitationibus nostris, & conscientiã implent aqua turbida cogitationum: iuxta illud Psalmi, Torrentes cogitationum conturbauerunt me. Tali aqua potatur diabolus, & sitit illam: sicut Camelus aquam turbidam, qui si inuenit illam clarã turbat eam: sic diabolus cogitationes nostras conturbat, quæ etiam si sanctæ sint, luto eas inuoluit: quia gaudet de flumine turbido Ægypti bibere cum populo Israel, de quo dominus per Ieremiam conqueritur, dicens, Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam. Ideo Dauid in Psalmo. Anima mea turbata est valde: sed tu domine vsq; quo? Sic in Martha turbatus est vsus rationis, vt non videret occupationem Mariæ meliorem esse, & q̃ meliorem partem elegisset, volens vt soror eius contẽplationem relinqueret, & vt intẽta esset solicitudini terrenorũ. Quantum cura humanarũ rerum hominẽ perturbet, ex illo quod habetur in Genesi potest colligi. Orta est enim rixa inter pastores gregũ Abrahã & Loth: causa autem fuit diuitiarum abundãtia, quæ inter ambos erat, & sic adinuicem separati sunt. Vna plagarum quam Deus misit in Ægyptum muscæ fuerunt: quę animalia sunt importuna, & nimis inquieta. Ægypto dedit Deus muscas, Israeli autem sabbatum lætitiæ. Eis nanque qui rerum tẽporalium, curis se tradunt, dat Deus solicitudines, vt Marthæ: Mariæ vero datur quies, & cessatio. Hoc enim habet sibi adjũctum cura rerum temporalium, vt animũ in multa rapiat: vt etiam boni & recti homines sanctis impliciti occupationibus, si terrenis immisceantur facilè suboriatur turbatio. Non autem intelligas quòd misericordiæ opera ideo sint abijcienda: sed cauendum, ne animus plus iusto terrenis implicitus, alta & diuina negligat. Sanctus enim Pater Franciscus in sua regula inquit monachis suis. Laborent fideliter & deuotè, ita quòd excluso otio animæ inimico, sanctæ orationis & deuotionis spiritum nõ extinguant. Hoc quippe perspiciendũ est in operibus misericordiæ & charitatis, quę erga proximos præstantur? nè propter illa animam nostram negligamus, qua nihil est præstantius, nihil diuinius, quaq; nullum donum à Deo optimo maximo maius aut præstantius accepimus. Quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur, seipsum autem perdat, & detrimẽtum sui faciat? Sic opus est, vt proximis seruiendo, tui ipsius non obliuiscaris. ¶Notabis etiam diligenter quòd quanuis Martha intenta esset, & nimis solicita circa ministerium corporale Christi, & vt ipsum refice-

ret: nihilominus arguitur à Christo, & soror ei præfertur. Non sic principes mundi, & reges confuescũt facere: qui bonos & fortes milites non diligunt, sed eos tantũ qui in delicijs & voluptatibus seruiunt eis, & ipsis blandiuntur iuxta desiderij sui libidinem & appetitum. Videbis enim nunquã aut vix à magnatibus, & principibus eos homines maximi haberi, qui fortes & magnanimi sunt quiq; rebus bellicis & laboribus plurimũ præstant: sed potius eos qui luxurijs, delicijs, & voluptatibus eis deseruiũt. Videmus apertè hoc in loco Mariam pluris æstimari à Christo, & plurimũ apud ipsum valere: etiam si Martha corporalis seruitij domini curam haberet. Vnde facile possent (si vellent) verbi Dei concionatores discere, vt nec propter hospitium nec propter aliam quamcunque mundi rem timeant vitia redarguere, & hominum peccata reprehendere. Christus hospes erat Marthæ, nihilominus tamen nimiãm eius solicitudinem damnat. Nunc autem prædicatores sunt sicut canes latrantes: quibus si os proieceris statim tacent: sic istis prædicatoribus si munus obtuleris, vel cœnam opiparam apposueris, statim quasi nescientes loqui, obmutescunt, de quibus Esaias in-
Esa. 56. quit, Canes muti non valentes latrare. Videbis enim plurimos monachos, qui charitate incensi & inflammati in concione valent plurimum: quibus tamen si episcopatus offeratur statim in munere prædicationis deficiunt, & nihil deinceps prædicant, cum proprium episcoporum munus sit docere. Christus verò hac mulierẽ verum docuit, vt sanctus & pius magister, qui nullis
Amb. lib. 1. offic. c. 2. muneribus aut donis mouebatur. Et vtinã idem facerent omnes prædicatores & diuitias non considerarent, potentiam, aut priuatam vtilitatem. Nihil in mundo deberet esse quod virum Dei amatorem, & sui verbi concionatorem à veritate prædicanda exterminaret. Legitur in libro Numero-
Num. 24 rum Balaam ter fuisse rogatum à Balac vt malediceret Israeli, ille autem noluit, & dixit, Si dederit mihi Balac plenam domum auro, & argento, non potero prætergredi sermonem Dei mei. Mirandum est certè, quòd cum hic esset homo barbarus, & malus nec argento, & auro potuit corrumpi, vt veritatem non diceret. Quare igitur tu qui Christi geris stemmata, & sacerdotis officio fungeris, cum mundum reli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

queris, timidus & pusillanimus es vt vitia potentum & diuitum reprehendas & carpas? Discamus præterea non detrahere sanctis aut amicis Dei quod certè valde est timendum, cum Deus statim occurrat, & pro eis respondeat, quod manifestissimè apparet: nam cum Mosi detraxerunt fra-
Num. 12. tres eius Aaron & Maria, statim dominus eos arguit, & percussit lepra Mariam, & laudauit Mosem ipso tacente. Sic in præsentiarum Martha conqueritur de Maria, quę Christi verba, & doctrinam sedens imbibebat: & illa tacente, respondet dominus. Vnde etiam memineris ne in seruos Dei & sanctos viros aliquod cõuitium aut opprobrium conijcias: nam Deus cuius filij ipsi sunt, pro illis respondet, & eorum partes vt amicus agit. Sed iam Christum altiora loquentem, audiamus. *Porrò vnum est necessarium.* Sensus literalis est, quòd Martha cum diues esset, & ad cœnæ ministerium tum famulos, tum ancillas, tum præterea varios atque diuersos cibos parasset; quę omnia, & multa alia tanto hospite iudicabat esse digna: Christus vero qui mũdano apparatu, pompa nec sumptibus gaudet, huic rei prouidens, inquit, Vnum est necessarium; Quasi diceret, Martha, ne mihi tot cibos, tot epulas, & fercula apponas: quod cunque apposueris satis erit mihi. Vnum est necessarium, scilicet vnum condimentum, vel vna tantum patina: reliquum enim erit superfluum, quod ego nimis abhorreo, Christus dixit, tum vt suam humilitatem ostenderet: tum vt mundi superbiam, & conuiuiorum luxuriam carperet: quasi rectè prospiciens plurimos esse qui omnem suam fœlicitatem gloriam, & beatitudinem circa epulas, & conuiuia adhibeant, non attendentes illud Eccle-
Eccl. 37. siastici. In multis escis non deerit infirmitas: & qui abstinens est adijciet vitam. Et
Philip. 3. Paulus, Quorum Deus venter est. Præterea iuxta sententiam multorum, hoc vnum quod præ cæteris necessarium dicitur, intelligi potest, ipsa fœlicitas patrię siue ipse Deus: qui obiectum vel dator beatitudinis est: vel contemplatio seu dilectio eius in vita hac: seu pax mentis in Deo, aut vnio cordis cum eo, seu Deo debitè seruire, & propriæ saluti prouidere. Quamuis enim ad obtinendam salutem multa sint necessaria, fides videlicet, spes, charitas, sacramenta, & obseruatio præceptorum, vnum tamen necessarium dicitur antonomaticè præcæteris, vel necessitate finis, & propter se atque simpliciter: alia vero per respectum ad finem, & propter eius consequutionem. *Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.* Videlicet Deo vacare, & quieta mente vitam contemplatiuam agere, & ipsum incommutabile bonum quærere & habere: de quo in Threnis scriptum *Thren. 3.* est, Pars mea dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum. Sed non intelligas, quòd hic Christus damnat officium *Matth. 11.* Marthæ: quia Christus dixit, quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ in nomine discipuli, amen dico vobis non perdet mercedem suam. Non ergo opera misericordiæ Christus damnat, quandoquidem in die iudicij *Matth. 25.* summis laudibus commẽdauit eos, qui in similibus se exercuerunt, sed Marię otiũ illi prætulit, Tu bonam elegisti: sed hæc meliorem, & vtraq; necessaria. Nam cum bonum & pium opus sit, mortuos sepelire, iussit quidam Christus, vt aliud amplecteretur, nimirum munus annũciandi regnum Dei. Paulus quippe magis extollit *1. Cor. 1.* euangelizandi, quam baptizandi functionem. Sic etiam colligere eleemosynas pauperibus, & mensis ministrare, bonum est: sed apostoli optimum putauerunt munus *Act. 6.* verbum Dei, & ideo elegerunt Stephanum, & alios septem diaconos, qui mensis deseruirent, vt ipsi orationi & prædicationi insisterent. Erat nè minus bonus Stephanus? Absit, erat quippe plenus fide & spiritu sancto: nec Martha mala erat quia in bono ministerio reprehenditur, sed Maria illi præfertur. Diaconi apostolis, & Martha Christo ministrabat? Christus verò & apostoli prędicationi erãt intenti, & vtrũque munus sapientiæ est. Ambo hæc ministeria necessaria sunt in Christi ecclesia. *Rom. 12.* Vnde diuinus Paulus, sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Quę etiã si alia alijs minora sint: nihilominus tamen omnia necessaria sunt, & alter alterius ope indiget. Ità actiua & contemplatiua vita ecclesiam decent: etiam si contemplatiua excellentior sit & multis nominibus præstantior: quæ (vt inquit Christus) à Maria non auferetur. Primo quia actiua simul cum

cum vita hac finitur: contemplatiua verò in cælum vsque perdurat, & ibi perficitur. Secundò quia actiua potest multis modis impediri, contẽplatiua verò, ab eo qui eam desiderat, minimè potest abstrahi. Omnia enim secum rapit contemplationi deditus: in catenis, in vinculis, in carceribus Deum potest orare: quemadmodum sancti martyres solebant facere. Cum igitur hæc sit perfectior, nec contra possessoris voluntatem posit rapi, non est cur cogites, si tu in operibus pijs detinearis perfectiorem esse contemplatiuis, & à Deo ardentiùs diligi. *1. Ioh. 4.* Quos enim Deus impense, & anxie diligit, hos ab externis mundi occupationibus semouet. ¶ Præterea illud maximè est obseruandum, & digna consideratione ad uertendum, quòd etiam si contemplatiua vita perfectior sit actiua: nihilominus tamen hæ ambæ sorores sunt, vt Martha & Maria, quæ nimia charitate, & amore se diligebant, nec altera alteri contradicit, imo mutuis officijs se adiuuant, vt sorores. Vnde regius Propheta domino ait. Viam mã- *Psal. 118.* datorum tuorum cucurri, cum tamen dilatasti cor meum. In cursu & exercitio vitæ actiuæ sentiebat vir sanctus hanc animę amplitudinem, quæ quidem est dulcedo, & suauitas contemplatiuæ: vt videas quomodo in ambabus vitis se exercebat, & cõtemplationem cum ipsis operibus copulabat. Quod Spiritus sanctus innuit in Gene- *Gen. 1.* si, inquiens, Spiritus domini ferebatur super aquas. Non inquit, quiescebat: sed ferebatur, & mouebatur. Amor enim Dei nec temporis momentum amittit. Deambulabat super aquas, quia contemplatio super actiuam vitam potest deambulare: quę quidem sunt velut vndæ diluuij, quæ Martham turbidam reddunt. Sed omnia potest sanctus amor, nam simul cum operibus exterioribus volans, & alta considerans potest contemplari. Si igitur filij tenebrarum in omni opere suo coram oculis præmium & mercedem ferunt: quare tu, qui filius lucis occupatus, & intentus vitæ actiuę, Deum ipsum contemplando præsentem non feres? Ambo simul eodem tempore potes facere. Sorores sunt Martha & Maria non inimicæ aut contrariæ. Non est dignus nomine contemplatiui, qui proximi necessitatibus non succurrit: & etiam si contemplatiua excellentior sit, nihilominus tamen aliquando actiua magis meritoria est, quia cum meritum charitate metiatur, qua aliquod opus impendimus: cumque aliquis vehementius, & ardentius possit operari: quam alius qui tepidè, & remisse contemplationi vacat: clarius cõstat quòd tunc actiua magis meritoria erit, quam cõtemplatiua. Hinc fuit ortum ardens illud, & vehemens desiderium diui Pauli, quo ni- *Roma. 9.* mis cupiebat, propter fratrum suorũ commodum à contemplatione semoueri. Altera quippe alteram non impedit quando corporis labor non est nimius. Nec tãtum corporalibus laboribus debes insistere, vt spiritum deuotionis extinguas: honestum enim exercitiũ cõtemplationi fauet: quæ arida & laboriosa est, nisi mentali orationi misceatur. In omni exteriori opere Christum tua mente debes inuoluere perpetua meditatione, vt his duabus velocissimis alis cælum possis conscendere. Hæ sunt illæ duæ alæ, quas mulier illa ferebat, quam Ioannes in Apocalypsi vidit, vt in deser- *Apoc. 12.* tum volaret: per quod cælum intelligitur. Et ideò sancta illa animalia quæ vidit Eze- *Eze. 10.* chiel non solùm habebant alas, quibus altiùs & profundiùs volabant, sed sub ipsis etiam habebant manum hominis. Quo nimirum intelliges actiuam vitam, & contemplatiuam sorores esse, & amicas: & propterea sub alis erat manus: quia actiua contemplatiuam iuuat, vt volare possit. Ne sis tantum contentus oratione in solitudine, sed afflictis, & egenis in necessitatibus subueni. Sancti illi pastores quibus in nocte natalis domini Angelus apparuit: *Luc. 2.* non solum fuerunt cõtenti, cum iam in monte Christum adorassent, sed in Bethleem iacentem in præsepio iterum venerunt adoraturi: non vt increduli, sed ipsis operibus ministrabant, quem mente diligebant & venerabantur. Nec minus Pau- *Act. 9.* lus cum diuinitus cœlestibus radijs illumi naretur complicatis manibus fedit: sed statim surrexit, & abijt in Damascum, vt edoceretur. Nec minus otiosus remansit, qui *Matt. 13.* inuenit thesaurum in agro: sed abijt & vendidit omnia sua, vt facilius id posset inuenire. Charitas enim non infirmatur, non *1. Cor. 13.* quiescit, non est otiosa: sed Christum quęrit, vbicunque ille sit, & coram oculis semper illud affert, quod Christus dominus in- quit. Quod vni ex minimis meis feci- *Matt. 25.* stis, mihi fecistis. Discamus igitur vt nos in vita actiua exerceamus, quam Christus hic

commendat: bonam enim partem Martha elegit, quanuis Maria meliorẽ. Hanc enim dominus commendauit doctori illi quærẽti quomodo æternam vitam posset consequi, exemplum ei apponens Samaritani, qui misero in itinere iacenti subuenit: & concludens, dixit. Vade & tu fac similiter. ¶ Præterea etiam Mariam conemur imitari, contemplatiuam, scilicet, vitam amplectendo: quandoquidem summis laudibus
Psal. 33. à Christo commendatur. Accedite (inquit regius psaltes) ad Deum & illuminamini. Impossibile enim est, si lumen adsit, vt itidem non adsit calor: atque ità in plenilunio noctes calidiores sunt, quia lux in ipsis magis viget & splendet. Ità nimirum cum anima nostra rerum diuinarum contemplationi vacat, & ab ipso Deo illuminatur in se recipit diuini athoris calorem. Hoc est animam ad Deum accedere per amorem, & ab ipso illuminari. Atque ideò cõtẽplatio est quidã actus aut consideratio intellectus clarus, & liber vt in cognitionẽ diuinę veritatis deueniat: qui ipse Deus est. Æqualiter enim in hoc opere voluntas ipsa debet accendi, & inflammari Deum ipsum diligendo & amando: vt intellectus cognoscendo, & contemplando diuina & mirabilia eius opera. Quod philosophi illi antiqui euanescentes in cogitationibus suis nõ meminerunt: qui cõtenti sunt solum cognoscentes diuinas perfectiones, quas in ipsum omnium authorem nõ retulerunt, nec gratias ipsi egerunt, humiliter de se sentientes propter tot ac tanta ab eius manibus ac-
Roma. 1. cepta beneficia. QC circa (vt inquit Apostolus) misere & infœliciter elatio animi eos deiecit, & obscura intellectus caligine obcæcauit. Contemplatio enim Christiani fundari debet in ipsa humilitate, & amore perfecto copulari, vt non solum intellectus ipse, alta volitet, sed etiam amori ipsi & affectui associetur: atque ita contemplatio est dulcedo quædam diuina, quæ non consistit in cognitione, sed in amore & dilectione. Vbi anima ipsa supra se euehitur & extollitur, gaudens, & exultans, cum cognoscat omnia hæc mundana in comparatione boni illius incommutabilis nullius valoris esse. ¶ Docemur etiam vt nos meliora semper in omnibus eligamus: cũ Christus Mariam hic commendet, quę optimam partem elegit, quæ minimè ab ea auferetur. Sed si interrogare velis, quæ sint ista meliora? illa, respondebo, quæ à nobis auferri non possunt. Sunt quippe multi, qui præstantissimũ bonum & pulcherrimum diuitias eligunt, honores ambiunt, & sitibundi dignitates quærunt, & flagranti quodam desiderio sitiunt: quibus videtur, iam optima elegisse. Si autem à nemine auferri possunt, meritò iuxta Christi sententiam optima vocantur: & iam falsi non sunt: si porrò auferri possunt: aut optima dici non possunt, aut Christus incerta docuit. Quis verò ignorat diuitias, honores: & potestates, caducas esse, & simul cum pereunte perituras: & fortè priùs? No
Luc. 16. uimus ex Euangelio diuitem Lazari contemptorem, nouimus Herodis potestatẽ, Nouimus Annæ & Cayphæ honores: sed quem finem illi sortiti sint, nemo est qui ignoret. Ergo alia quærenda sunt, vt meliora eligamus, & præstantiorem partem obtineamus. Quæ ist hæc aliæ Virtutes & veræ pietatis officia. Hæc enim nobis inuitis auferri nequeunt: sed potiùs aduersa, & firma gaudia hominem comitantur. Et vt dicendi finem his imponamus, Maria optimam partem sibi elegit: scilicet, verbum Dei attentè & humiliter auscultare, contemplationi se totam præbere, Deum diligere, virtutum ornamentis decorari, & cœlestia gaudia anxiè, & solicitè appetere: quæ omnia in hac vita heroico, & diuino gradu habuit, & nunc in cælo possidet in æternum sine vllo metu amissionis. Et si hoc summa veritas Christus redemptor noster de Maria Magdalena inquit: quanto melius, & sublimiùs de virgine matre hæc posset prædicare, si de ipsa loqueretur? Quæ vtique cum meliorem partem in vita hac eligeret, ita optimam nunc possidet in cœlo. Et quemadmodum in terra maiorem & meliorem partem sanctitatis elegit, & inter omnes sanctos & sanctas quæ puræ creaturæ fuerunt, tanquam omniũ exẽplar, & limpidissimũ speculum splenduit, & micuit: ità & in cælo optimam partem tenet, quia in die assumptionis eius super omnes homines, & super omnes choros angelorum elata fuit. De cuius gloria, & assumptione in cœlestia regna, quia multi, multa dicunt: nos ad alia properantes, aliis viam apertam relinquimus: vt sequentis capitis explanationem insequamur: ad quod faxit Christus Iesus, vt ipse nos comitetur, vt feliciùs procedamus.

CA-

CAPVT XI.

MIRABILIS certe est Dei optimi maximi circa omnes res prouidentia: ita vt nihil reliquerit, circa ea omnia quæ ad tabernaculum spectabant, quę Mosi in partieulari non iussisset, adeo vt nec candelabrum, nec forfices, nec alia minutissima oblitus esset. Iam verò cum nec tabernaculum sit, nec arca, nec tẽplum: cum hæc omnia illis in figura contigissent, manifestum est totum hoc vmbram esse, & imaginem noui huius instrumenti, quod lumẽ clarum est, etiam his qui lippos habent oculos, qui que mentis caligine, & obscuritate laborant. Ita etiam in lege gratiæ cõsentaneum rationi erat, vt Christus redemptor noster doceret nos, quomodo cum Deo esset nobis loquendum, quandoquidem tanta cura, & multitudine cęremoniarum populũ illum iudaicum erudiuit: atque ita cum videret inter omnia exercitia christiana præcipuum esse orationis in particulari, voluit nos instruere quomodo esset orandũ. Hoc est illud præclarum & egregium officium, in quo si homo per amorem, & dilectionem accedat Deum oraturus: in ipso tanquam in limpidissimo speculo proprias culpas, & delicta conspicit, de quo scriptu-
Ps. rait. Speculum sine macula, imago bonitatis illius. Ex hoc fœlici, & prospero vitæ statu Reges & regna mundi videbis, quæ omnia in illius collatione culices, & sterco ra reputabis. In hac quiete & tranquillitate animi erat ille, qui dicebat. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Hinc etiam doctor ille gentium in illud prorupit. Omnia arbitratus sum vt stercora. Hinc etiam Salomon conspiciens omne quod erat sub cælo, dixit. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Et inde illud euenit, quòd cum oratio sit eleuatio mentis in Deum, in ipso Deo anima nostra illuminatur: cuius luce clare & aperte cognoscit mundana omnia vanitatem & insaniã esse. Quapropter regius vates inquit. Accedite ad Deum, & illuminamini. Vt hoc igitur orationis exercitiũ clarius edoceret (sicut cætera omnia quæ in discursu vitæ docuit verbo & opere) ob oculos nunc exẽplum ponit. Venit enim facere, & docere. Quocirca ait noster Lucas. *Et factum est, cum esset in quodam loco orans.* Vbi primum illud se notandum offert, Christum scilicet non orare, quatenus Deus est, qui æqualis est patri: sed orat ratione naturæ assumptę secundum quam minor est patre: vt ipse dixit. Pater maior me est. Deinde statim *Ioan.* 14. ostendit, loca solitaria & secretiora ad orationem esse nobis eligenda. Vbicunque enim poteris orationi vacare: quia veri ora tionis amatores patrem in spiritu, & veri- *Ioan.* 4. tate adorabant. Daniel quippe inter ipsos *Dan.* 14. Leones orabat, & pueri in ardenti fornace, *Daniel.* 3. & sanctus Propheta Ionas in ventre cæti. *Ionæ.* 2. Tantum abest, vt aliquid possit esse impedimento, quo minus mentes nostras ad Deum non possimus eleuare. Verum solitudo plurimum confert ad orationem, vbi anima ipsa tranquilla & quieta oculis in lachrymarum fontem conuersis in Deum transformatur, ipsum solum testẽ habens. Quare si animæ tuæ optas quietem, intellectui recreationem, & voluntati suauitatem: dic cum Propheta. Elongaui fugiens, *Psal.* 24. & mansi in solitudine. Moses etiam Deum *Exod.* 32. oraturus, montem ascendit. Sic Elias, sic *3. Reg.* 17 etiam Eliseus, sic etiam omnes sancti & vi- *4. Reg.* 4. ri contemplatiui. Vnde saluator. Intra in *Matth.* 6. cubiculum, & clauso ostio ora patrem tuũ. Quando Iacob redibat ex Mesopotamia *Gen.* 32. in patriam suam misit omnem gregem, & omnem substantiam suam ante se: traductisque omnibus, quæ ad se pertinebant, solus mansit, & ecce vir luctabatur cum eo vsque mane. Aspice quemadmodum cum solus mansit Iacob, statim venit ad eum Angelus, & vocatus est Israel: quod interpretatur, vir qui Deum videt: & vocauit locum illum Phanuel, dicens. Vidi Deum facie ad faciem. Hoc illi contigit cum esset solus. Sic tu si Deo ipso volueris frui & suauitate suarum consolationum gaudere, solus mane, & à te reijce amicitias & consortia mundi. Prętera tacetur tempus, in quo Christus orabat, vt ostenderet, quòd indifferenter omni tempore sit orandum. Vnde Ecclesiasticus. Non impediaris ora- *Eccl.* 18. re semper. Sed vt discas quantum profit bonorum exemplum, quantumque valeat, vt nos in virtutis studium prouocet: vide quomodo discipuli videntes Christum orantem, & ipsi moti sunt ad orationem: & ideo ait Euangelista. *Vt cessauit, dixit*

Universidad de Deusto
Biblioteca

xit vnus ex discipulis eius ad eum. Vnus pro omnibus est loquutus: quis tamen ille fuerit discipulus, ignoratur. In hoc autem quòd expectauit Christum orantem, docet nos non debere interrumpere alienam orationem, orantes quippe cum Deo ipso psallunt. Si regibus & principibus mundi loquentibus, omnes præsentes tacent, & debita reuerentia venerantur: quam meliore iure Christum orantem isti deberent sinere: & nos etiam eos qui Deum ipsum in oratione contemplantur deberemus relinquere. Sed quid ex parte omnium apostolorum dixerit, audiamus. *Domine doce nos orare sicut docuit Ioannes discipulos suos.* Quemadmodum filij Cain musica instrumenta inuenerunt, quibus sensus posset voluptatem capere: & artem pascendi greges, qua suas opes in dies magis augerent: & arma etiam quibus dimicarent: ita filij Seth modum inuocandi Deum, & Apostoli modum orãdi Deum addiscere cupiũt. Nam sicut filiorum huius sęculi semper est quærere artes, & inuenire modos, quibus ingentem diuitiarum cumulum acquirant, & sitim, & auaritiam expleant: sic filiorũ Dei est inuenire modos quibus Deum colant, venerentur, & prædicent. Quis obsecro in mundum attulit tot vestium cultus, tot modos & artes, tot sumptus & vanitates, nisi superbia hominum. Sed hoc interest inter bonorum, & malorum inuentores: quòd bonorum pauci sint, malorum vero inuentores in infinitum creuerunt: imo vnus sufficit ad mille malorum artes inueniendas: multi vero boni vix sufficiũt vt vnum tantum bonum possint inuenire. Reperies quippe multos qui à theologis, & religiosis viris quærant multa inutilia, vanas & nullius momenti quæstiones: quomodo verò sit orandum, vel quid aliud simile, vix tibi continget. ¶ Obserua autem quòd non inuenitur in scriptura, vbi Ioannes Baptista docuerit discipulos suos orare: sed vt Augustinus annotat, multa dicuntur in scriptura sacra, quæ in re gesta non inueniuntur. Sic est illud Psalmi, Tradidit grandini iumenta eorum, & possessionem eorum igni. De iumentis grandine occisis habetur in Exodo: quòd verò possessio eorum grandine cremata sit, omnino non legimus. Item in alio Psalmo loquens de Ioseph ait, quòd humiliauerunt in compedibus pedes eius, quod non legimus in Genesi: tamen quòd ita factum fuerit, non dubitandum est. Nec legimus cum fratres Ioseph vendiderunt mercatoribus, ipsum quicquam eos exorasse. Tamen postea dixit Ruben fratribus suis. Merito hęc patimur, quia peccauimus in fratrem, dum deprecaretur nobis. Nec legimus aliquem leonem occisum esse à Dauide, ipse tamen Sauli dixit. Leonẽ & vrsum interfeci ego: seruus tuus. Et in epistola Iudæ legimus Michaelem contendisse cum dæmone de corpore Mosi, quod in Deuteronomio nõ legimus. Et Petro fuit traditum à domino euangelium circumcisionis, sicut Paulo præputij: quod legitur in epistola ad Galatas, sed nescimus vbi Christus illi tradiderit hanc prouinciam. Et item Paulus ait quòd to minus apparuit Iacobo, & plusquam quingentis fratribus: & nihil de hoc in euangelio legimus. Certa tamẽ hæc fuisse scimus. Scimus etiam ordinationes Pontificũ, modum conficiendi sacramenta, & plæraque quibus sacrosancta ecclesia Romana vtitur instituta fuisse à Christo saluatore nostro. Præterea etiam scimus quadragesimale ieiunium institutum fuisse ab Apostolis, vt diuus Ignatius Martyr tradit, & quòd illi acceperunt à Christo: sed si euãgelistas cõsulas, non inuenies vbi hæc instituta sint. Multa enim Christus egit & dixit quæ nõ sunt tradita in euangelijs, vt Ioannes in fine sui euãgelij inquit. Vbi etiam inuenies q Ioannes Baptista docuit orare discipulos suos? Ergo non docuit illos orare? Argumentatio est ridicula, argumentari à negatiua. Sed quia de his nonnihil diximus in præfatione huius Euangelij aduersus impijssimos Lutheranos: nunc Christum audiamus. *Cum oratis dicite. Pater noster.* Docet hic Christus quomodo sit orandum: & ad orationem potius quã ad alia pietatis opera inuitat discipulos: quia hæc maxime Deo placet. Solam orationem quasi spirituale tributũ anima offert Deo ab intimis cordis penetralibus: quæ statim vt ab ipso ore processerit, manibus suis ab Angelis suscipitur, & ante conspectum Dei præsentatur. Vt videri potest in illo, quod angelus Tobiæ dixit. Ego orationem tuam obtuli ante Deum. Ignẽ cœlestem impetrat, quo desiderium accenditur. Orauit Elias & descendit ignis de cælo. Et à tentatione liberat, vt inquit dominus. Orate ne intretis in tentationẽ. Et vitam elõgat: quia Ezechiæ oranti

Genes. 4.

Aug. in psal. 77.

Psal. 77. Exo. 9.

Psal. 104

grati additi sunt quindecim anni vitæ. Sed de mirabili & fructifera orationis virtute, infra suo loco opportunius dicemus. In præsentiarum autem illud est aduertẽdum quòd cum Christus docet orare discipulos suos, inquit, Dicite. Vbi orationem vocalẽ commendat. Non ait, cogitate, vel intelligite, sed dicite, pater noster. Nec negamus multò nobiliorem esse orationem mentalem, in qua anima nostra in Deum ipsum eleuatur, quia spiritus est: iuxta illud Psalmi. Aperui os meum, & attraxi spiritum. Nec mirum si duplici obsequio Deo seruierimus: cum ex anima & corpore nos condiderit. Sic pueri Hebræi magnis clamoribus & vocibus Christum laudabant, dicentes. Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine domini. Et ita oratio vocalis obligat ministros ecclesię, quia qui tenetur ad horas canonicas, non satisfacit, si solo conceptu eas dicat, non formando verba: quia hæc oratio offertur à ministris ecclesiæ non pro se ipsis, sed pro cuncto populo, cuius expensis & sumptibus sustentantur. Oportet nanque vt populus sciat tales orationes fieri pro tota communitate, vt fiduciam & spem in Deo habeat, quod notum fieri non posset, nisi in voce tales orationes canerentur. Sed si aliquis expectatur, se magis incitari & incendi ad deuotionem solo spiritu per modum meditationis orando, hoc debet sibi eligere. Si verò verbis ipsis magis moueatur lingua & verbo debet orare. Si vero in variatione cõmodum senserit, optimum erit vt aliquãdo cogiter, & aliquando verba proferat. ¶ Præterea hæc oratio quę dominica vocatur omnium est excellentissima: cuius efficacia & vtilitas ostenditur primò ex authoritate ipsius Christi domini nostri. Os enim domini (vt ait Esaias) loquutum est. Secũdò ex breuitate sermonis, quia breuissima, & compendiosa est, quia in ipsa collecta sunt omnia, quæ possumus desiderare, & quæ ab ipso dño possumus petere. Nos quippe ea petimus, quæ appetimus: atq; ita hæc sola bona in oratione debemus impetrare. Et ideo Christus hic vnico documẽto duo docet, scilicet, quid est desiderandũ, & quid sit petendum. Est autem hæc oratio valde vtilis & necessaria ad nostram doctrinam, qua facile potest colligi, quid nobis sit appetendum, nam ex his quæ hic docẽtur manifeste liquet, nulla alia præter hæc, quæ hic ponuntur, & ea quę ad hęc reducũntur petenda esse. Hæc igitur omnia ponuntur hic septem petitionibus eo ordine quo petenda sunt. Nam sicut bona inter se differunt in magno & paruo, & in magis necessario, & minus necessario, ita est ordo in petendo, & taliter sunt ordinatæ septem petitiones. Illud autem quod primo cadit in hominis appetitum est beatitudo, secundo vero cadit id quod consequitur beatitudinem, qua propter duabus primis petitionibus beatitudo ponitur dicens. Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuũ. Deinde medium ponit, quo ad beatitudinẽ peruenitur in alijs petitionibus dicens. Fiat voluntas tua. ¶ Circa primum est considerandum quòd beatitudo accipitur obiectiue & formaliter, quod beatos facit ipso fruentes, & hoc est diuina bonitas, quæ est summum bonum. Beatitudo autem formalis est ipsa fruitio qua illi summo bono vnimur, & formaliter illo fruimur. Prima autem beatitudo est ipse Deus, quem præ cęteris debemus diligere. Et quia amare aliquid est, velle illi aliquod bonũ, sicut amare amicum, est illi bonum velle, ita amare Deũ est velle illi bonũ, & hoc est desiderare gloriã & honorem plusquam alias res. Et sicut prius debemus desiderare bonum Deo, quam quodcunq; aliud siue bonũ nostrum sit, siue alienum oportet vt istud petamus ante omnia alia, tanquam prius desideratũ, & ideo prima petitio quæ in frõte huius orationis ponitur, est de honore diuino dicens. Sanctificetur nomẽ tuũ, de qua & alijs sequentibus statim dicemus. ¶ Tertio ostenditur excellentia huius orationis, in præfatione, quã Christus facit, scilicet, pater noster qui es in cęlis, & in præfatione qua vtitur ecclesia in illis verbis Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati audemus dicere. Pater noster. &c. Hęc salutaria præcepta sunt illa, quę sancti patres tam veteris quàm noui testamenti nos docuerunt, quos debemus imitari. Primum enim quod pater ille gentiũ filios suos Cain & Abel docuit, fuit orare, vt videre est in sacrificio, quod vterque Deo obtulit. Noe etiã ante diluuium, & post diluuium Deũ orauit. Enoch, Mathusalẽ, & Iob idem fecerũt. Sic etiam in lege naturę

Genes. 4.

Genes. 6.

Genes. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Roma. 2. quam Paulus ad Romanos dicit, scriptam esse hominum mentibus, tempora constituta & determinata erãt, quibus cum Deo esset loquendũ. Idẽ docetur in lege scripta quando Deus iussit vt in prælijs iret sacerdos, vt Deum oraret, & vt milites animaret tali facta promissione q̃ etiam si contrarij plures essent numero, & viribus prestantiores, nihilominus victi remanerent, quando quidem Deus ex eorum parte & factione se ostendebat. Ita deuicit Moses, Amalech, & tam præclara illa facinora quæ Iudas Machabæus perfecit ipsa oratione fuit consequutus. Et in nouo testamento Christus inquit. Oportet semper orare. Et Iacobus orate inuicẽ vt saluemini. Et Paulus itidem id suadet. His ergo salutaribus præceptis vtriusque testamenti moniti, dicamus. Pater noster. Vbi notabis q̃ hoc non vocat præceptum obligationis sed reuerentiæ, quæ etiam si nos non obligent, præcipiendo, tamen talium virorum monitio & exemplum secum affert quandam obligationem reuerentiæ. In hoc autem quod dicitur. Et diuina institutione formati innuitur formam, & materiam idem debere esse. Imago quippe aurea, & eius forma idem sunt, si tali forma informetur. Sic anima nostra perpetuo hac oratione deberet informari, sic adeo vt nunquã ab ea cessaret, vel opere vel virtute. Deniq; his sanctis & deuotis verbis, quę ecclesia ante hanc orationem instituit, clare constat, quam admirabile, & diuinum sit hoc ędificium, quando quidem tale fundamentum habet. Christus etiam huic orationi etiam præfationẽ addidit, dicẽs. *Pater noster qui es in cælis.* Sic adeo oratio hæc fœcunda est, & plena sacramentis, vt singula verba attenta consideratione sint digna. Primo enim ait Pater, nõ dominus vt nobis fiduciam daret impetrandi, quia serui non semper audent impetrare. In patre enim reperitur quicquid fiduciã potest dare ad petẽdum. Pater pius est, benignus est, mansuetus, & misericors: filios impense diligit, eorum salutem curat, thesauros quærit, & multa alia opera pietatis exercet. Nomẽ patris portam aperuit eius misericordiæ, vt nos alliceret ad petendũ. Magnum quippe bonum est vt nos Deum appellemus patrem, hoc autem fit ex benigna Christi promissione, quod nõ licet hęreticis, Turcis, & infidelibus. Plurimi enim patriarchæ, & prophetę non ausi sunt, tantam laudem sibi vendicare, vt Deum patrẽ appellarẽt, Esaiam legimus dixisse. Tu do Esa. 63.
mine pater noster & redemptor. Sed in templo orantes, tũ dicebant. Pater noster, Publicanus dicebat, Deus propitius esto. Et Luc. 18.
Pharisæus. Domine gratias ago tibi. Ita Dauid, ita Salomon, Manasses, & Ezechias. Nos vero audemus, & non temere, eũ quẽ reges quẽ Prophetæ dominũ Deum vocabant, patrem si appellare. Gloriabantur Iudæi se patrem habere Abrahamum, quid nos deberemus facere, qui Deum patrem habemus, & pleno ore patrẽ appellamus? Si igitur tu Deum patrem habes, & filium Dei te iudicas, illa postules, quæ tibi expediant accipere, & illum decent dare.

¶ Secundo pater vocatur potius quam dominus, ad significandam dignitatem status noui testamenti, in quo Deum patrem appellamus. Nullã enim maior dignitas aut excellentia nobis potest contingere, quam q̃ filij Dei simus, & in hoc longo discrimine omnes veteris testamenti antecedimus, qui in aliqua oratione nunquã Deum vocauerunt patrẽ. ¶ Tertio Deum patrẽ appellamus, quia cũ hoc nomen amoris, & dulcedinis sit, id nominãdo, eum à quo petimus summopere flectimus, & in nostram benenolentiã adducimus. ¶ Quarto vocãs Deũ patrẽ, voluit nobis insinuare, vt recordaremur, nos eius esse filios quos oportet sanctis moribus & vita imbui & nos ipsos maximi estimemus, nec ad vilia huius mundi nos metipsos abijciamus. Magna quippe ignobilitas, & ignominia esset, si filius regis vellet sues pascere, aut cum pueris medijs plateis luto immisceretur & stercore. Ita nimirũ tu ingẽti pudore deberes suffum Apoc.
di, qui patrõ Deum habeas regẽ regũ & dominum dominãtiũ: nec te deberes terreno stercore & tanta immũditia coinquinare, qui vt fruereris ęternis diuitijs es conditus. ¶ Præterea noster dicit. Ipse enim est pater noster per creationem, & gubernationem. Vnde in Deuteronomio habetur. Deute.
Nunquid non ipse est pater tuus: qui possedit, & fecit & creauit te? Dicitur autem pater noster, & nõ pater meus: quia in vniuersum pater est omnium. Solius Christi Roma. 8.
est pater per naturam, noster vero pater tãtum gratuita adoptione, nam accepimus spiritũ adoptionis, in quo clamamus, Abba pater. Secundo quia Christus voluit sta tuere, quòd adinuicẽ inter nos spiritualia bona communicarẽtur, ideo voluit vt qui cunque oraturus accederet, non pro se ipso tantum orationem funderet: sed pro vniuersis, dicens, Pater noster. Et postea in plurali dicitur. Dimitte nobis debita nostra. Et iterum, Et ne nos inducas in tẽtationem Quæ omnia non ad orantem solum, sed ad omnes proximos extẽduntur. Ea quippe oratio quæ à Christi charitate dimanat & profluit, dulcior & suauior est. Tertio Christus ita docuit orare, vt dãnaret multorum superbiã, qui cum de generis claritate & splendore glorientur, alios contemnunt, & se excellentiores iudicãt, quæ gloria atq; iactantia vana & insana est, quia nulla clarior aut sublimior nobilitas esse potest, quam filium Dei adoptari, de qua nobilitate omnes Christum colentes participant. Quod si aliquis se alio nobiliorem iactet, is certe merito reijcietur & à nobilitate Christi & ab eius genere, vel ita delirus & insanus existimabitur, vt credat alium meliorem esse & nobiliorem parentem, quam ipse Deus. ¶ Denique in cœlis esse dicit, vt mentes nostras ad cœlestia desideria erigat, & vt nostris conatibus ad patriam illam aspiremus in qua pater noster plenus gloria habitat. Quid igitur ò deuota anima, & Christi sponsa in hac lachrymarum valle, & in hoc tetro omnium miseriarum carcere tibi placet? Quid est quod in hac malorum omnium sentina tibi arrideat, cum cõtendere in patria illa cœlesti patrem habeas omnibus bonis affluentem, diuitem, magnanimum & glorioſum? Non ne loci illius amœnitas & suauitas tuam mentem prouocat? Non ne tanta bona ibi redundantia alacritatem tibi addunt, vt in eius amorem accendaris, qui ea omnia tibi condidit? O quantus pudor & verecundia eorum facies deberet cooperire, qui patrem suum in cœlis esse confitentur, terram tamẽ & eius fæces glandines & stercora magis estimant & diligant. Leua igitur & iacta cogitatus tuos & desideria in patrem illum cœlestem, & ea postula, quæ tali parente sint digna, nõ vilia & abiecta huius mũdi, quæ ad triduũ sunt peritura, & cum Propheta dic. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis.

¶ Præterea maximoperè debemus conari, vt omnia nostra (tanquam ciues qui profecturi sumus in illam patriam) res omnes, loquelam, vestitum, & ornatum, ad modũ cœlestiũ ciuiũ cõponamus, sic enim cõsueuerunt facere hi omnes, qui in aliquam prouinciã sunt migraturi velut in Angliã, Germaniã, vel aliã quãcunq;, qui indefesso labore scire festinãt linguã & loquelã gẽtis illius, cultum & ornatum, rationẽ & modum confabulandi, & reliqua id genus necessaria: vt vel sic tali patriæ conuenientes iudicentur, non ignari, aut minus prudentes. Sic nos qui filij sumus patris illius qui in cœlis habitat, illius patrię loquelam, modum, & normam viuendi, mores sanctos & candidos, debemus induere, vt ab illa patria tanquam ignoti non excludamur. Puri igitur non auari & fraudulenti simus sed in Dei laudibus linguam exerceamus cum gratiarũ actionibus, vt tandẽ vitã hãc mortalẽ exuentes, patris illius qui in cœlis est, Gen. 15.
fœlices filij persistamus. Hoc voluit dominus Abrahæ exemplo insinuare, qui cũ ei præcepisset, vt egrederetur de terra sua & cognatione, dixit ei. Suspice cœlum, & numera stellas eius, si potes: sic erit semẽ tuũ. Et credidit Abraham Deo. Iubetur enim Abraham, vt suspiciat cœlum, & vt numeret stellas si posset, vt ipse & eius semẽ per gratiam & charitatem credentes sciant, futuros esse cœlestes ciues & filios hæredes illius patris qui in cælis est. ¶ Vltimo loco venit considerandum, quod cũ dixit. Qui es in cælis, vult vt non ea petamus quæ tẽporalia & terrena sunt, sed cælestia & diuina. Nam si rex alicui diceret. Pete quodcũq; libuerit beneficium, si talis sarcinã terrę, vel aliud quid vile & abiectum postularet, nõne insanus & demens iudicaretur? Hũc tu similibus vestigijs sequeris, qui à patre cœlesti non cœlestia postulas, sed terrena & caduca. Deus enim quantũ ad tẽporalia ita pater est cunctorum animãtium, vt ipsorum hominum, quãdoquidem omnes pascit, & alit. Et si aliquando contigerit aliquid Deo petere, quod temporale sit, id nõ vt principalius intentũ, sed tanquã accessorium postulemus. Primum quærite regnum Dei & omnia hæc adijcientur vobis, Matth. 6.
Præmissa igitur præfatione: incipit prima petitio. *Sanctificetur nomen tuum.* In hac prima petitione diuinus honor petitur, nam quemadmodũ tenemur diligere Deum, ita etiam potius illi, quam nobis bonum desiderare debemus, Hoc est nomen eius sanctificari. Sanctificari secundũ cõmunẽ acceptionem est sanctum fieri, & hoc modo nõ potest nomen Dei sanctificari, quia ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum per se sanctum est? Sicut enim Deus est essentialiter sanctus, ita etiam eius nomen, propterea quòd ipsum Deum significat. Sanctum & terribile nomẽ eius. Quia *Psal.* 109. vox non refertur nisi ad rem significatam, aliæ autem voces nullius sunt virtutis. Et quemadmodum Deo nõ potest aliqua sanctitas accedere, quam ipse semper non habuerit. Hoc igitur modo non petimus sanctificare nomen Dei. Alio modo accipitur sanctificari, pro eo, quod est sanctum haberi, vel sanctum reputari: & ita iubetur, vt *Exod.* 20 sanctificemus diem sabbathi, id est, vt tanquam sanctum reputemus diem sabbathi, obseruando illum in honore. Nihilominus tamen nos non sanctificamus diem sabbathi, adijciendo illi aliquod bonum de nouo aut aliquam sanctitatem, quia ipse Deus il *Genes.* 1. lum sanctificauit, vt scriptura dixit. Benedixit Deus diei septimo, & sanctificauit illum. Ita hic accipitur, sanctificetur nomen tuum: idest sanctum reputetur. Quibus nimirũ verbis, petimus, vt nomen Dei apud omnes gentes honoretur: ita quòd omnes illud æstiment sanctum & excellens: & per hoc Deum adorabunt. ¶ Notabis præterea quod non dicit exaltetur nomen tuum, aut benedicatur, aut magnificetur, (quæ vocabula passim inuenies in veteri lege: in qua Deus potens, magnus & altus reputari volebat) sed legi nouæ noua conueniunt vocabula. Sanctificetur inquit nomen tuum: vt notum sit omnibus, quam sanctus & purus sis. Per incarnationem enim & mortẽ & resurrectionem suam notum fecit dominus salutare suum, & ad omnes gentes eius *Psal.* 97. nomen peruenit. Sensus igitur horum verborum est. Pater, qui homines in filio tuo, filios tuos effeciſti, hominibus pande opus sanctificationis suæ, vt videant, quam sanctus es tu, quam pius & bonus. Neque ita hominum animi rapiuntur, cum te audiũt sapientem, potẽtem & iustum: quam cum te audiunt sanctum & sanctificatorem omnium. Et contra hanc petitionem peccant quotquot blasphemat nomen Dei, & in vanum illud assumunt. Caue tu ne quo ore dicis sanctificetur nomen tuum, eodẽ polluto & maledico inhonores: ne de te illud *Esa.* 1. Esaię dicatur. Nomẽ meũ quotidie blasphematur. ¶ Deniqúe obseruandum, hæc verba non esse optatiua, sed imperatiua: vt ex lectione Græca patet, quanuis optantis animum referant. Interdum enim in scriptura imperatiuus optantis est: vt in illo quod *Psal.* ait Propheta. Intende prospere, procede, & regna. Quæ verba (vt Euthicius ait) licet imperatiui modi sint: vim tamen optatiui habent. Lege Origenem. Sed iam ad *Orig. lib. 2. de orat.* secundam petitionem deueniamus. *Adueniat regnum tuum.* Iam diximus esse aliam beatitudinem formalem, scilicet actum illum, quo immediate coniungimur illi summo bono, quod nos beatificare potest, qui actus vocatur fruitio siue visio Dei, quod est maximum bonum nostrum: nam Deus est maximum bonum nostrum simpliciter, quacunq; ad aliud facta collatione: ista tamen fruitio est maximum bonum nostrum, quia Deus non est bonum nostrum nisi in quantum applicatur nobis, vel nos ei, & hoc fit per visionem hanc beatificam. Et quia bonum nostrũ est illud quod nos formaliter bonos facit: Deus autem nõ est aliquid formale in nobis, sed effectiue vel obiectiue nos bonos facit. Visio autem vel fruitio reddit nos formaliter beatos, (quam ista visio non sit bonum summum simpliciter, est tamen summum bonũ nostrum.) Et quia nos potius tenemur diligere Deum, quam nos, tenemur etiam desiderare honorem Dei, potius, quam nostram beatitudinem. Et ideo in prima petitione ponitur honor Dei, in secunda vero beatitudo nostra, cum dicitur, adueniat regnum tuũ: qua petitione postulamus, quod Deus faciat nos beatos, nam beatitudo regnum Dei dicitur. Et sic Christus dixit vt edatis, *Luc. 22.* & bibatis super mensam meam in regno meo. Id est in æterna beatitudine. Quia sicut regnum in terris maximam potestatẽ dicit, quã quis possidere potest, dum viuit: ita beatitudo similatur regno, quia est maximum bonum nostrum. Adueniat regnũ tuũ, hoc est adueniat beatitudo tua in nos. Non dicit eamus nos ad beatitudinem, sed illa adueniat nobis: quia potius ipsa ad nos accedit, quam nos ad ipsam, quia principiũ veniendi ex parte ipsius est, non ex parte nostra: vt illam tanquam hęreditatem nostram adire possimus. Non sunt condignæ *Rom.* passiones huius sęculi ad futuram gloriam. Illa ergo nobis aduenit, quia potius ex Dei liberalitate & gratia, quam ex meritis nostris conceditur. Attende igitur tu, qui tale regnum postulas, & talem diem desideras, quam rationem tecum afferas: & considera an rectus, & munda conscientia quotidie dicas,

dicas, Aduenìat regnum tuum. Iudicium enim petis, & iudicem & ideo rationi esse consonũ, vt te ipsum prius iudicares. Hoc quippe regnum, quod tu tam anxie petis, & desideras, cum ipsa morte aduenit, & nõ dabitur nisi ei, qui mundam habuerit conscientiam. *Fiat voluntas tua.* Hæc est tertia petitio: cui Matthæus addidit, Sicut in cælo & in terra. Cum iam Christus in præcedenti petitione illud apposuisset, quod per se est appetendum, scilicet beatitudinem: hic autem adiungit ea, per quæ ad beatitudinem peruenitur. Primum autem & præcipuum quod facit nos æternam illam vitam consequi, illud est, scilicet, vt nos conformemus diuinæ voluntati: id est vt tales simus, quales ipse nos esse iubet & hoc innuitur in hac tertia petitione. Potest autẽ hæc petitio dupliciter intelligi. Vno modo vt fiat voluntas tua, id est, nos oramus vt des nobis facere voluntatem tuã. Alio modo, fiat volũtas tua id est oramus quòd omnes homines obediant voluntati tuæ. Et isto modo in aliquo conuenit hæc petitio cum prima: scilicet, sanctificetur nomẽ tuum: nam ibi petimus nomen Dei sanctificari, ideſt, honorari ab omnibus gentibus: hic autem petimus quod omnes gentes Deo obediant, quod etiam ad diuinum honorem pertinet. Et tamen illud petitur in quantum est bonum ipsi Deo: hoc autẽ petitur, quatenus nobis est medium perueniendi ad beatitudinem. Postulamus autẽ hoc, quia voluntatem Dei homo non potest complere, nisi Deus ad id mouerit. Nã propterea quod homo adimplet voluntatem Dei, accedit ad eum & efficitur eius amicus, & valde, ppinquus: quia Christus dicit, Quicunque fecerit volũtatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, & soror est & mater: Non potest tamen aliquis ad eum accedere, nisi ipse dñs eum iuuerit, iuxta illud saluatoris, Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum. Quo manifestatur, quod ad hoc, vt homo Dei voluntatem adimpleat, indiget ipsius adiutorio, & ideo necessum fuit hoc petere, vt fieret voluntas Dei. Hoc est, Da nobis vt possimus adimplere voluntatẽ tuam. Potest autem homo dupliciter impediri, ne bonæ voluntatem compleat. Vno modo ignorans, quid Deus velit: alio modo quia hominis voluntas non inclinatur ad complendum voluntatem Dei, sed potius ad vana & delectabilia huius mũdi. Ad vtrũque indiget homo exteriori auxilio. Sic innititur in Deuteronomio, cum dixit *Deut.* 5. Deus. Bene omnia sunt loquuti, scilicet, si fecerint, quemadmodum dicunt. Et statim sequitur, Det eos talem habere mentem, vt timeant me, & custodiant vniuersa mandata mea in omni tempore. Acsi diceret, eos indigere, vt aliquis eis concederet, hoc posse facere. Nemo autem nisi Deus huius rei facultatem potest facere. Ipsum ergo adire debemus, & pro his orare. Pro vtroque orat Dauid, dicens, Da mi- *Psal.* 118. hi intellectum, & scrutabor legem tuã. Si est necessum, vt illam intelligã da mihi intellectũ. Et pro secundo dixit, Inclina cor meum Deus in testimonia tua, & non in auaritiam. Acsi diceret, Licet dederis mihi intellectũ ad intelligendã legẽ tuã adhuc non sufficit, quia possum sciens & libens peccare: sed inclina cor meũ in testimonia tua, & non in auaritiã. Ideſt fac, vt magis diligam legem tuã, quam auaritiam sequi & alia huius mundi vilia & abiecta. Sic Salomõ in fine suarũ petitionum tanquã potissimam hanc retulit, dicens, Sit Deus no- 3. *Reg.* 8. ster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos, non proijciẽs: sed inclinet corda nostra ad se, vt ambulemus in vniuersis vijs eius. Necesse est ergo diuinum iuuamen petere, ad hoc, vt faciamus voluntatem suam, & ostendat nobis, quid à nobis velit, & flectat animos nostros & voluntatem, vt nos idem velimus: nam si hoc ipse non fecerit, sine dubio nos illud adimplere non poterimus. Vnde si aliquis sit, quem Deus ad hoc non iuuet, nequaquam eius voluntatem adimplere poterit. Sic conqueritur Esaias nomine Iudæorum, quando se non aptos & idoneos ad bene agendũ, inueniebãt, dicẽs, Quare errare nos fecisti de vijs tuis: & indurasti cor nostrum, ne timeremus te? Hic ponuntur illa duo: scilicet, quod Deus ostẽdat nobis quid velit: & vt inclinet nos ad volendũ illud. Aduersus primum inquit. Quare errare nos fecisti de vijs tuis: ideſt non solum non ostendisti nobis illas, sed etiã posuisti nobis obstaculum ne inueniremus eas, & cogeremur errare. Et aduersus secundum dicitur, & indurasti cor nostrum, ne inclinaremur ad sequendum te. Hæc tamen aperte ostendunt quam falsa sint, & quantũ Dei misericordię & bonitati repugnẽt & aduer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

aduersentur: quia Deus neminem errare cogit, maxime in vijs suis, nec etiam aliquem indurat. Sed illa dicebant impij Iudæi, quia ob oculos non videbant Dei inuamen clarum & manifestum, vt ad bonum inclinarentur. Nam ita se ignauos & impotentes ad benefaciendum inueniebant; ac si Deus ex industria cogeret illos errare, & induraret eorum corda. Præcipuum autem bonum, & valde necessariũ, quod homo à Deo petere potest id est, quod det ei facere voluntatem ipsius. Illud vero quod Matthæus ait, Sicut in cælo & in terra, intelligitur, quod sicut adimpletur voluntas Dei in cęlo ab spiritibus cœlestibus, ita etiã in terra ab hominibus fiat, Vnde Dauid in
Psal. 102 Psalmo de Angelis ait, Benedicite dominum omnes Angeli eius, ministri eius, qui facitis voluntatem eius. Sunt enim diuinæ regulæ immediate coniuncti: & ideo non possunt deficere, nec ab eius voluntate deuiare. Homines vero procliues sunt ad peccandum, & millies possunt deficere quia non sunt immediate coniuncti diuinæ bonitati & veritati. Et ideo non possunt Dei voluntatem sine speciali Dei auxilio adimplere, imo nec possunt velle cõplere: quia
Ioan. 15. hoc velle quoddam bonum est, & nihil boni sine Deo facere possumus, iuxta illud, sine me nihil potestis facere. Faciamus igitur nos tuam voluntatem in terra: sicut faciunt illam, qui habitant in cælo. Prudentissima certe petitio. Nihil enim est, vnde periculum magis nobis immineat, quam à nostra voluntate. Impiorum vox est, Nolumus hunc regnare: piorum vero, non mea
Luc. 19. voluntas, sed tua fiat. Per nostram voluntatem descendimus in infernum: & per diuinam ascendimus in cælum. Debes ergo in omnibus & per omnia hoc semper desiderium habere, vt facias voluntatem Dei.

¶ Aduerte etiam nõ esse graue periculum si non facias voluntatem Dei, sicut in cęlo: sed periculum est, si eam non optes facere, sicut in cælo fit. Non est mirũ si alicubi peccas sed piaculum fere est, nisi cupias, non peccare. Non est crimen non proficere, sed malum est non habere desideriũ proficiendi. Si igitur non facis voluntatem Dei, tam est Deo dedecus, quam nobis noxium.

¶ Obserua etiam, quod voluntas Dei absoluta (quam theologi vocant voluntatẽ beneplaciti) nobis nolentibus vel volentibus in terra & in cælo adimpleri debet. Nemo quippe huic voluntati potest resistere, vt pote quę ipse Deꝰ est, qui gaudet, & discernit, quod aliquid fiat & discernatur in suo esse. Voluntati vero (quæ dicitur voluntas signi, quæ continetur in aliquo præcepto negatiuo vel affirmatiuo vel in aliquo consilio) huic inquã libero nostro arbitrio potentes sumus contradicere, aut obedire. Est enim clarum & apertũ, quod si aliquis rex potens ad aliquã ciuitatem ignobilem regni sui aliquam epistolã mitteret, & in ea iuberet, vt ipsi obedientiã darẽt, & ei subijcerentur, & suis mandatis obedirent: clarũ inquã est, quod isti ciues bene possent epistolam rũpere, & ei non obedire: quia epistola non est ipsa regis voluntas, sed signũ suæ voluntatis. Si vero ipse rex magna potentia ciuitatẽ illam adiret, nequaquã eius regis voluntati possent resistere. Ita nimirum Deus noster misit Epistolam populo suo, legem scilicet illam scriptam: nobis autem sanctum suum Euangelium, quibus monet, & orat, vt ipsi obediamus, & eius voluntatem & diuina mandata obseruemus. Nos autem, vt rebelles & ingrati sua mandata contemnimus, (quæ signa sunt voluntatis eius) & cum mali simus voluntatẽ nostrã explemus, & desiderijs nostris nos trahimus: cum non simus potentes & tam magno domino resistere, quando eius volũtas est absoluta, de qua in Psalmo, Omnia quę
Psal. cunq; voluit fecit in cælo & in terra, & in omnibus abyssis. Acsi diceret, Nemo Angelorũ cęli nemo hominũ qui in terra sunt nec vllus dæmonũ qui in abyssis habitant, ei resistere valuit. Hinc colligitur, qꝺ quãdo Deũ petimus, qꝺ eius voluntas fiat nõ petimus, quod beneplaciti volũtas eius adimpleatur, siquidem etiã nobis inuitis quicquid ipse voluerit, adimplebitur: sed hoc petimus, vt nobis tantũ & tam magnũ beneficiũ conferat, vt det, nos velle quod ipse vult: & quod diuina eius volũtas suauis nobis fit, quandoquidẽ omnibus creaturis sua ue & dulce est, suo creatori obedire.

¶ Notandum præterea, quam cautè in hac petitione & in duabus præcedentibus dominus se habuerit. Nõ dixit, Pater sanctifica nomen tuũ in nobis, aut fac voluntatem tuam in nobis: ne seipsum videatur Deus in hominibus sanctificare: aut super quos vult adducere regnum suũ, aut in quibus voluntatem suam vult fieri, & per hoc inueniretur Deus personarum acceptor. Nec

Nec iterum dixit, sanctificemus nomen tuum, suscipiamus regnum tuum, sed impersonaliter dixit, sanctificetur, adueniat, fiat, vt vtriusque opus necessarium demõstraret. Quia & homini Deus est necessarius, & homo ipsi Deo, vt iustitiam faciat in eo. Nam sicut homo non potest facere aliquod bonum sine Dei auxilio: ita nec Deus bonum operatur in homine nisi homo voluerit. Sicut nec terra sine semine, nec semen sine terra frũctificat: ita nec homo sine Deo, nec Deus sine homine, iustitiam operatur in homine. Sed iam de quarta petitione disseramus. *Panem nostrum quotidianum, da nobis hodie.* Per
Matth. 6. hanc petitionem postulatur id, per quod ad beatitudinem peruenitur. Hic panis à Matthæo dicitur supersubstantialis, & hic dicitur quotidianus. In Hebræo dicitur, Segolla, hoc est, egregius seu peculiaris. Egregius, hoc est supersubstantialis, peculiaris, hoc est quotidianus. In Græco vero dicitur, τὸν ἄρτον ἡμῶν ἐπιούσιον, quod idem est: Ideo vtrumque congruit Hebraicæ veritati, quia Segolla super substantialem & quotidianum significat. Ideo hoc intelligi potest de vtroque pane nempe supersubstantiali: idest de Sacro sancto Eucharistiæ pane, qui super omnem substantiam, & super omnem intellectum est, quia cœlestis est. Et quod de hoc sacro pane agat, verosimile videtur: nam frustra qui dives est, & horrea habet frumento plena, bene pransus, cibo meroque ingurgitatus orationem dominicam recitaret. In eo autem quod nosterLucas ait, videtur insinuare, quòd decibo corporali agat: nã eucharistia nõ est cibus quotidianus. Quomodocunque accipiatur, pe
Matth. 6. titur hic illud, per quod instrumentaliter pervenitur ad beatitudinem. Et sicut per panem materialem omnis cibus intelligitur, sic per eucharistiam omne sacramentum: quia omnia sacramẽta ordinantur ad eucharistiam, tanquam ad principale: & ita sunt medium perueniendi ad beatitudinem, quatenus sacramenta conferunt gratiam, & gratia disponit nos ad vitam æternam. Panis etiam corporalis instrumentum est ad beatitudinem: quia hæc tantum meretur in hac vita, quæ quidem corporali cibo sustentatur. Tertiò potest exponi de gratia diuina, & spirituali pane, & de virtutibus ac donis Spiritus sancti iuxta illud, Cibauit illum pane vitæ intellectus, &c. Et Christus, Meus cibus est, vt faciam voluntatem patris
Eccle. 15. Ioann. 4. mei. Vnum hic addam, quod in missa Mozarabe, quæ antiquissima est, iuxta missale Sancti Isidori, quam ego sæpe Toleti audiui: cum sacerdos in hac Missa dicit, Panem nostrum quotidianum, respõdet chorus. Qui tu es Christe. Et cuilibet istarum petitioni respõdet chorus, Amen. Hæc antiquitas fauere videtur opinioni, quæ dicit, Christum in hac petitione loqui de sacramento Eucharistiæ. ¶ Obserua autem dominum velle, nos quotidie tam corporalem, quam spiritualem panẽ petere vt cognoscamus nos semper ab eius diuina prouidentia pendere. Quoniam nouit, nos eo esse natos ingenio nisi necessitate essemus compulsi, ad eum non adituros quapropter non suppeditat nobis panem ad annum, mensem, vel hebdomadam, sed in diem. Sic etiam filijs Is-
Exod. 16. rael noluit dare manna, nisi singulis diebus: vt quotidie diuinam eius bonitatem expectarent: & quasi pulli & infantes pendentes à maternis oculis, sic ipsi à diuina misericordia penderent. Qua in re (si loquamur de pane materiali quotidiano) melior est pauperum quam diuitum conditio: quia oculi pauperum singulis diebus dominum expectant, vt paternis oculis eorum misereatur, & saltim necessaria illi diei tribuat. Secundò vult, vt singulis diebus hunc panem postulemus, vt semper & frequenter sentiamus, Dei beneficia nobis aduenire: vt vel hoc saltim commoti, eius simus memores. Et quã tum coniectari possum, id sanctus & sapientissimus magister voluit nos docere, vt quamuis frumentum, & alia vitæ necessaria siue horreis, siue cellis vinarijs recondita habeamus: ita tamen grati simus, vt singulis diebus ab eius liberali manu petamus ministrari. Qua de causa Hebræi
Leuit. 15. arbitrantur Deum voluisse septimo quoque anno terram quiescere: vt illam penuriam & egestatem quolibet septennio diuites paterentur, quandoquidem eam pauperes singulis diebus experiuntur. Ideo ait, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quocirca voluit dominus, vt quotidie ante faciẽ eius essent panes propositionis, vt ipse quotidie nostræ indigentię memor esset. Quẽadmodum:

pia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.25. pia mater panis fragmẽta coram se ponit, vt paruulis egentibus frequenter subueniat,&c. *Et dimitte nobis peccata nostra siquidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis.* Hæc est quinta petitio, in qua ponitur id, per quod beatitudinem consequimur indirecte, tanquam per remotionem mali: & de hoc agit in hac petitione, & in duabus sequentibus. Primum igitur malum, quod impedit beatitudinem, est peccatum commissum: nam frui beatitudine non possumus, nec ad eandem peruenire, nisi priùs peccatum penitus fuerit dimissum. ¶Forma autem orandi est, vt sicut nos dimittimus debitoribus nostris: sic dimittat nobis

Luc. 16. Deus: iuxta illud, In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Si tu non dimittis, quomodo audes dicere, dimitte nobis, sicut nos dimittimus? Qua petitione sæpius aduersus te vindictam Dei prouocas. Nam siquis magnati alicui veniam imploraret de illatis iniurijs, & domum ingressus filiũ primogenitum gladio suffocaret, tunćque parenti diceret: Parce mihi, quem admodũ ego parco filio tuo, qui iniuria me affecit: nonne talis homo magnatem illum irritaret, & vindictam contra se peteret? Homi-

Eccl. 28. ni homo (ait sapiens) seruat iniuriam, & à Deo quærit medelam. Ideo quanuis in persona Ecclesiæ possis hanc orationem recitare, in propria autem persona, si non dimittis nocenti, illam nõ potes dicere, quia contra te ipsum loqueris, & mentiendo affirmas, Dimittimus debenti nobis. Licet enim possis petere pœnam debitam pro iniuria illata coram iudice, tamen teneris deponere odium, & appetitum vindictæ, q̃ vtrunq́ue est iniquum. Quapropter sanũ & maturum consilium præbeo, ne si talis oraturus accedas, tibi cõtingat dicere: sicut ego dimitto, sed sicut nos dimittimus, id-est, sicut dimittunt sancti, sicut Petrus Paulus, Stephanus & alij huius classis & ordinis. Vbi digna animaduersione duo possumus ex hoc loco colligere. Primum, scilicet, ne illatas nobis iniurias vindicemus:

Rom. 12. quãdoquidem dominus inquit, Mihi vin-
Deute.32. dictam, & ego retribuã. Et iterum, Mea est vltio. Et siquidem Dei curæ est impositũ, & demandatum iniurias tibi illatas vindicare, & exactissimum supplicium de eis sumere: depone, obsecro hanc curam & soli-

Zacha. 2. citudinem. Ipse enim Deus, vt qui suos adeo diligit, vt ne pupillam oculorum vellit tangi, in crucem & tormentum eos detrudet. Nemo quippe est adeò crudelis, & inhumanus, qui si tormenta gehennæ videret, non ad pietatem conuerteretur, & dolor eius animũ subiret. ¶Præterea quæ maior insania esse potest quàm vt vulnere tuo alterius vulnus sanare velis? Ira percitus, & cõmotus in alieno malo, bonũ suũ vult, & aliena infirmitate incolumitatem suam postulat: quod quidem simile est, ac-

Matth. si in igne aquam quærat, & in spinis vuas, & ficus in tribulis. Sed vt vno verbo honestius & præclarius genus vindictæ tibi ostẽdam, illud, scilicet est, vt dum facilius & leuius vindictam possis sumere, tunc potius parcas, & offensorum miserearis: nam cum iam offensor fuerit in potestate tua, posse vindictam de illo sumere, pro iam sumpta debes accipere, & reputare. ¶Secundò illud discere hinc debemus, vt nobis iniurias inferentibus parcamus, & eis dimittamus:

Matth. sicut nobis volumus dimitti. Ideo dominus, Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cœlestis peccata vestra. Sic Paulus Colossensi-

Coloss. bus ait, Induite vos viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, &c. Quare tu tibi aliam legem vis imponi, alijs vero diuersam? Et cum velis Deum tibi parcere, cum hoc etiam vis compati, vt alijs nõ parcat. Aspice igitur quem admodum Deus in tuas manus misericordiam posuit, vt si velis sua misericordia tecum vti memineris etiam te cum proximo tuo idem debere facere. Et tunc (mihi crede) Deus suam misericordiam, benignitatem, & mansuetudinem non denegabit tibi. Et illud debes aduertere, quod cum aliquis veniam & misericordiam à te poscit id petit, vt tibi ipsi parcas, & vt tui ipsius miserearis. Quando enim aliquis veniam, & misericordiam ad te postulaturus accedit: iam ipsi remissium est à Deo. Dolor quippe, & pœnitentia, quam habuit de iniuria tibi illata, iam illũ Deo reconciliarunt, & Dei amicum fecerunt. Iam verò postquam Deo est reconciliatus, non de offensoris salute, sed de tua agitur. Quo iam manifestũ apparet, quod qui tibi veniam petit, non illi, sed tibi ipsi veniam postulat. Si non peperceris, in nihilo malefactori noces. Lex enim non præcipit, vt qui tibi iniuriam fecit, parcas: sed vt ipse veniam à te humilis postulet, & ad hoc solum ipse tenetur. Quod verò tu parcas,

cas, vel non impertinẽs est ad offensorem: hoc enim tibi incumbit, & non minus quã de vita spirituali animæ tuæ agitur: quandoquidem si non parcis ex toto corde, impossibile est, vt æterna beatitudine possis frui. Ne obsecro tibi ipsi sis crudelis, siquidem veniam tibi petere, est medicamentũ quod animæ tuæ ordinatur: ne igitur illud reijcias. Manifestissima quippe insania est, vt multi eam mentem induerint, quod cogitent, tunc vindictam de offensa sumpsisse, cum inimicis non parcunt: cùm omnino contrarium sit: cum offensus non parcendo, in infernum abeat: offensor verò dolore & pœnitentia satis fecerit, & sit in statu saluationis, cum iam veniam petierit. Aspice igitur insane, & in meliorem mentem redi, tibi ipsi parce, & miserere, offensori parcendo & miserendo. Exemplum tibi sume illius serui, cui dominus decẽ millia talenta dimisit: & quia nõ pepercit proximo grauiter punitus est. Vbi attente debes considerare, quod etiam si dominus cũ hoc misericorditer & liberaliter se habuerit, cum multis esset obligatus: quia verò postea iste proximo non pepercit, cum illo asperè & crudeliter egit appellans illum seruum nequam. Vt clarius & apertiùs intelligas, quanto crudelius animaduertat in iniurias & offensas proximis nostris illatas, quàm sibi ipsi. Hic autem homo nõ redijit, iterum veniam petiturus: quia crudelitas & inhumanitas, quam erga proximũ ostenderat, reddiderat eum indignum condonatione. Pons quippe, quo ad Deum trãsituri sumus, vt veniam nobis condonet, misericordia est, quam erga proximos habuerimus. Ille enim põtem fregit, quo trãsiturus erat ad Deum, qui proximis non pepercit: cum vero iste eum fregisset, non habuit, quo transiret: atq́ue ita incidit in manus iustitiæ Dei. Ideo beatus Iacobus, Iudicium siet sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiã. Ille vero, qui vsus fuerit misericordia, vt cũ ipso vtatur ad Deũ poterit accedere: qui vero non ita fecerit, sede

Iacob. 2. repoterit iuxta ora fluuij, quia pontem fregit misericordiæ & pietatis. Quam sententiam Christus retulit, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Via vtique certissima est, vt à Deo veniam possis cõsequi, iniurijs proximorum parcere: vt videre licet in misericordia illa abundãti & liberali, qua dominus fuit vsus cum vidua illa: quia ipsa cum Elia eadem misericordia est vsa. Ita seruus ille malus

3. Reg. 17 acriter fuit punitus, quia non habuit misericordiam. Et applicans parabolam illam huic intento concludit Christus, dicens, sic faciet pater meus cælestis vobis, si non dimiseritis vnicuiq; de cordibus vestris. Nõ dixit. Pater noster, sed pater meus, quia Deus, non est pater eorum, qui non parcunt. Quia Deus solem suum facit oriri su-

Matt. 5. per bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Sed cũ loquutus est de his, qui dimittebant dixit. Pater vester, dicens. Si dimiseritis dimittet vobis pater vester cæ-

Matth. 6. lestis. Si filij, & hæredes (ait Paulus) ergo si

Rom. 8. non filij, neque hæredes. Quo argumento à gloria illi exterminãtur & excluduntur, qui misericordiã erga proximos nõ habẽt. ¶Præterea venit notandum, quod dixit Christus, de cordibus vestris. Nã sunt multi qui ore parcunt, intus autem execrandũ & pestiferum odium seruant, vt cùm occasio se obtulerit, opportuniùs vindictam sumãt. In hoc cognoscent (ait Christus) quod

Ioan. 13. discipuli mei estis, si dilectionem ad inuicẽ habueritis. Deniq́ue si eleemosyna extinguit peccatum, quanto melius extinguet remissio siue venia inimici? Eleemosyna enim materialis vel ex arca vel ex crumena extrahitur, venia vero & spiritualis remissio culpæ inimici, intus ab ipsis visceribus & corde dimanat, & ideo coram Deo pretiosior & excellentior est. Poterit quippe Deus facile prouidere, vt præter te alius sit, qui eleemosynam tuperi tribuat, veniam verò illatæ tibi iniuriæ nemo nisi tu, potest condonare. Nam si nõ parcis, sentẽ tiam aduersus te ipsum profers, dicens. Sicut & nos dimittimus. Tu autem non parcis, nec dimittis: petis igitur, vt tibi non dimittat. ¶Aduerte tu incaute & insane, quòd hac petitione, sæpius petis vt nunquam tibi dimittat, & grauissimum supplicium de te sumat. Et siquidem nec vnum tantum diem certum habes, time Paulum ita loquentem. Sol non occidat super ira-

Ephe. 4. cundiam vestram. Mulieres autem vel in hoc dignę sunt reprehensione, vt potę nesciunt, quid sit, iniurijs parcere. Vidi enim sæpius mulieres ieiunantes, orantes, pudicas, castas, & multa pietatis opera exercentes, nunquam tamen aliquam vidi, quę acceptam iniuriam remitteret. Hoc enim ipsis quasi innatum est. Parcere verò, remit

tere,&misereri ita nobile &magnificũ est, vt nunquam cadat, nisi in virorum corda. Quid de Iezabel inquies, quæ dicebat. Hæc faciant mihi dij,&hæc addant, si nõ posuero.&c. Quid de Herodiade? Quid de Olimpia Alexandri matre,quę mortuũ Cellarium essodi fecit,& omnia eius membra lacerari,& huius causa fuit, quia veneno Alexandrum potauit. Notum etiam est supplicium, quod sumpsit Rosimunda vxor Alboini Regis Longobardorum de proprio marito,quamque crudeliter iniuriam acceptam vlta est,eum potans parentis sui caluaria. Sed quia de his plura diximus de dilectione inimicorum differentes,ad sextam petitionẽ deueniamus. *Et ne nos inducas in tentationem*. Hic Deum oramus,vt ea mala euitet, quæ proximorum causa ipsi committimus:nam cum homo à quocunque peccati vento sentiat se posse rapi,præcipuè si ab aliquo incitetur, durũ erit resistere,ideo petit,ne inducatur in tentationem, idest ne permittat succumbere tentationi,Non petit,vt non tentetur quia hoc bonum est,& vtile,sed ne succumbat, quod est malum. Dauid enim cùm agnosceret vtilitatem &commodum tentationum, dixit Deo.Proba me Deus, & tenta me,vre renes meos,& cor meum. Duo commoda inter alia (vt inquit Dauid) affert nobis tentatio. Primum ad hoc vt cor tanquam Dei vas electum in templum, transeat per ignem cogitationum,quæ intus bella gerunt, vbi victor existens,omnẽ ærugine,imperfectionẽ &rubiginem relinquat,nam ita Deus vasa templi mundari iubebat,etiã si ex purissimo auro essent confecta.Secundum commodum quod tribulatio & tentatio secum affert, illud est, scilicet esse cauterium sensualitatis, ideo ait.Tenta me,& vre renes meos. Comburens quippe ignis est,infirmitas, dolor, & persequutio inimicorum,quibus omnibus à sua libidine praua desideria cessant & mali appetitus franguntur, & deuincuntur. Hoc clare constat,quia arcam Noe tantum quatuor homines sunt ingressi & mulieres quatuor,cumque per anni spacium essent ibi clausi,vt ex textu colligimus,octo tantum sunt egressi.Ex quo patet, quod tribulatio non solum nos semouet ab his quibus Deus offenditur: sed ea etiam gaudia obliuiscitur,quæ sine peccato possent fieri Et quod maximè est notandum, quod nec vnus agnus, nec aliquod aliud animal in omni illo tempore in arca fuit natum,vt intelligas quos & quam vberes fructus ipsa tribulatio afferat,cum qua &ipsi sensuales appetitus(qui rationem inimicam habẽt) reprimuntur,& domãtur.Ne igitur petas, vt nõ tẽteris,sed vt ab ipsa tentatione nec capiaris. ¶Cum hac sexta petitione finẽ imponit noster Lucas huic orationi, sed quia quod vnus Euangelista silentio præterit, alius supplet,vt sæpe facere solent Euangelistæ Matthæus illam expressit,dicens,sed libera nos à malo. A malo(inquã) exteriori pœnali vt à ferro,igne,aqua,peste,& à subita morte,& à multis alijs periculis imminentibus,à quibus homo nescit se liberare, nisi Deus illum seruet.Nam quando iudicio nostro sumus magis tuti, tunc multa mala inopinata nobis eueniunt. Sicut accidit illis decem &octo,super quos turris cecidit in Siloe.Et Heli qui cecidit de scabello. Et Miphiboseth factus est claudus, & sic alij multi.Alio modo potest intelligi hæc petitio,scilicet de malo interiori, scilicet de fomite, quia fomes peccati, qui manet in nobis,est malum quoddam, per quod ad reliqua malorum genera pronisumus: & tunc istud malum flectit nos ad vtrumque,idest, tam ad tentationem quàm ad peccatum committendum.Nam si in nobis non remansisset peccati fomes, non relinqueretur locus diabolo, vt nos tentaret.Saltim non ita facile sicut nos tentat, & superat. Sed nos à nobis ipsis tentamur (vt ait Iacobus) Vnusquisque tentatur à cõ cupiscentia sua, abstractus & illectus. Et tunc consonat diuisioni superius factę,scilicet,quod in hac vltima petitione petitur, remoueri malum,quod ad vtrumq; nos incitat,videlicet ad tentationem,& ad peccatum& istud est fomes.Sed videtur melius, vt intelligatur de liberatione à malo exteriori. Sed hæc satis sint de ista oratione dominica, Iam Lucam audiamus. *Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum & ibit ad illum. &c.* Cum iam Christus superius docuerit orationis formam, hùc sub parabola hortatur ad instantiã & feruorẽ orationis, & hoc facit quodam proposito simili eius, qui ad ostium amici pulsat, & ob importunitatẽ quicquid vult impetrat. Quo nimirum quod is, qui indefessè & cum magna instantia postulat,sine dubio suæ petitionis effectum videbit, Multi defatigantur volẽtes applicare

applicare omnes res particulares huius parabolæ & omnia verba soli scopo petendi, & certe vanũ laborem sibi assumunt. Nam in Christi parabolis (secundum regulam diui Chrysostomi) præcipuus scopus & finis est attendendus, ad quem parabola tendit nullam rationem habendo aliquorum verborum, quæ in ipsis solum ponuntur causa ornatus & decoris. Atque ita in hac parabola non est opus vt illud applicemus ad propositum. Pueri mei mecum sunt in cubili. Nec quare tres panes dixerit. Nec opus est dicere, quid significent tres illi panes. Quare igitur tres panes petit, & non plures, vel non tot? Ratio est quia Christus vrbanè debebat loqui, & homini veniente ex itinere, & eius seruo ad cœnandum satis esset tres panes, qui numerus est decens & conueniens, vt aliquid post cœnam superesset, nec opus est disputare quare dixerit tres panes, nec quare panem postulauit non carnem,nec aliquid aliud. Quod Christus hic intendit docere, illud est, vt semper in petendo persistamus magna perseuerantia. Nam si qui habet amicum, & in necessitate eum adit,panem,vinum, vestẽ aut aliquid aliud petiturus perseueranter persistens alter à quo illud beneficium petitur,ne molestia afficiatur, & vt importunitatem amici à se remoueat, omne quod petit, à lecto surgens, liberaliter largitur: quantò liberaliùs hoc Deus faciet,si vos importuni, & perseuerantes postulaueritis? Nõne Deus nobis melior amicus est, quàm nosipsi,inter nos?Nam si amicus ob importunitatem surgit, melius hoc ipse Deus præstabit. Petite igitur, & in oratione persistite, & desideria vestra in commodum & vtilitatem vestram Deus adimplebit, Hic est scopus & summa totius huius parabolæ, quapropter breuiter illam discutiemus. *Quis vestrum habebit amicum.* Singulariter & sub cõditione inquit. Quis vestrum habebit amicũ, vt ostendat, quàm pauci sint amici, quamque rara sit amicitia huius sæculi. Non dixit amicos,sed amicũ. Nec dixit. Si vos habetis. Sed quis vestrũ, nam vix reperies, qui amicum verum habeat. Acsi clarius diceret Christus, Inter omnes vos habetis aliquem amicum? Videbitur tibi forsitan magnam amicorum catenam habere, & sine dubio falleris omnino, nam si omnes isti qui te nunc diuitem, & opulentum inuisunt, qui te laudant, & prædicant,pauperem te viderent,egenum & laboribus & angustijs circundatum,clarè & apertè cognoscerent, nullum amicum habere. Vnde sanctus ille Iob, qui amicitias huius mundi rectè fuerat expertus, in hæc verba prorumpit. Fratres mei præterierunt me, sicut torrens, qui raptim transijt in conuallibus. Vel vt verti potest ex Hebræo. Amici mei fefellerunt me instar torrentis,qui raptim currit in conuallibus. Quemadmodum torrens tempore hyemis impetu magno fertur maxima pluuiarum abundantia, cùm aqua necessaria non est, in æstate verò cum viatores sitibundi currunt, exsiccatur, & ita miseri falluntur, sic fictus amicus tempore prosperitatis multa promittit, at vero si calamitas aut paupertas tuas fores pulsauerit, statim arescit, & fugit. Si tu vero in aliqua afflictione ad eũ confugeris, decipiêris spe potus. Quemadmodum enim cum, qui dum solis radijs illustratur, vmbra sequitur, si vero sol latuerit nubibus coopertus statim vmbra fugit, & penitus euanescit,sic fictus amicus amicum comitatur, dum opũ abundantia aut gratiæ principum splendore illustratur, si verò in calamitates inciderit,statim sperni tur, & solus relinquitur. Vnde Salomon in Prouerbijs ait. Omni tempore diligit, qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur. Et Ecclesiasticus. Non cognoscetur in bonis amicus, & non abscondetur in malis inimicus. Et iterum, Amicus mensæ, non permanebit tempore tribulationis. *Et ibit ad illum media nocte.* Hoc est tempore necessitatis. Nocte inter dixit, media nocte, nam eo tempore totus homo omnibus negotijs diei iam transactis quietus, & tranquillus quiescit in lecto suo, & nisi inuitus ad cuiuscunque amici vocationem non vult surgere. Tunc enim primanoctis quiete nemo est adeo amicus & frater, qui non molestè ferat somnij interruptionem. Quo Christus vult docere, quòd si amicus tẽpore tam importuno ad pulsantis ostiũ vocem surgit, & succurrit illius necessitati, quantò melius hoc ipsum Deus faciet. Et ideo dixit Christus media nocte, vt nos animaret ad persistendum in petitione, nã quocunque tempore eum vocauerimus, ipse præsto est nobis respondere,& petitionibus nostris facere satis. *Et dicet illi, Amice commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo, quod ponam ante illum.*

Luc. 6. *Iob. 6.* *Prou. 17.* *Eccles. 12* *Eccles. 6.*

te illum. Hæc est petitio amici ab amico in necessitate positi, per quam Christus intelligit quãcunque necessitatem, quam ei offerimus manifestantes ei nostrum defectũ. *Et ille de intus respondens dicat. Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi.* Quã responsione vult Christus ostendere, quòd læpe solet dominus non respondere orantibus, quasi dissimulans, & non audiens orationes eorum, vt crescat eorum affectus & ardor, vt maiora & ampliora accipiant. Sed de his posteà pauca. ¶ Porrò molestia quandoq; accipitur propriè, & sic sonat turbationẽ aliquãdo impropriè, & sic sonat dandi difficultatem. Et ita hic accipitur, Christus quippe ostẽsa difficultate impetrandi, non vult spem tollere: sed vult vehementius accendere, & inflammare desiderium orandi. Illud autem quod dicit, Nõ possum surgere facta applicatione parabolæ ad Deum, intelligitur de potentia ordinaria, quamvis possit de potentia absoluta. Non quod sit defectus in Deo ad dandum, sed quia homo non est dispositus ad accipiendum, iuxta illud. Non potero aliquid facere donec ingrediaris illuc. Sed per perseverantiam humilis orationis disponit se homo. *Et si ille perseverauerit pulsans dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eo quòd amicus eius sit propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi, quotquot habet necessarios.* Duo nos docet hæc parabola. Primum, vt in quacunque necessitate ad orationem confugiamus. Secundum vt cum perseverantia petamus. Primum ostenditur in hoc, quòd hic homo cum haberet necessitatem, media nocte abijt ad amicũ tres panes petiturus, quod est primum: & quia perseverauit postulans, quod volebat fait consequutus: quod est secundum. Docemur itaque primum, quòd in omnibus nostris necessitatibus tã temporalibus, quàm spiritualibus ad illũ magnum amicum nostrum confugiamus, qui Deus est, & tanquam tutissimam anchoram sumamus orationem: quod est excellens, & præsentaneum remedium, vt ab omnibus periculis eruamur, & vt ab omni necessitate liberemur. Possem facilè tibi adducere ad hoc propositum innumerabilia exempla sacræ scripturæ. Nam omnes sancti tam veteris, quàm noui instrumenti in omnibus suis tribulationibus, & angustijs Deum adiutorem suum, & fauto

Genes. 19

rem vocauerunt: & ita exauditi sunt. Nam sanctus Patriarcha Abraham cum non haberet hæredem nec successorem, Deum orauit: & consequutus fuit finem orationis. Isaac quoque orans pro sterilitate vxo- *Gen. 25*
ris suæ, exauditus est. Iacob timens fratrẽ suum Esau, cùm reuerteretur à Mesopotamia Syriæ oratione ad dominum facta dixit, Deus patris mei Abraham, & Deus *Gen. 32*
patris mei Isaac, domine, qui dixisti mihi, Reuertere in terram tuam, &c. Fecitque Deus placabilem Esau. Sic filij Israel oppressi in Ægypto clamauerunt ad dominum. & exaudiuit eos, dixitque Moſi. Vidi afflictionem populi mei in Ægypto cla- *Exod. 3*
moremque eius audiui. Moses in quocunque negotio, & difficultate ad orationem accedebat. Sic Iosue, Gedeon, Iepte, Sanson, Samuel, & Dauid in suis persecutionibus, & quandocunque prælium aliquod erat aggressurus, dominum consulebat, & Psalmos composuit. Sic Salomõ cum templum ædificauit: & Ezechias cum obsessa *3. Reg. 8*
esset Ierusalem ab exercitu Assyriorũ con- *4. Reg. 19*
fugit ad orationem, & Angelus domini percussit impios. Et infirmitate laborans, & morti propinquus ad orationem conuersus addidit illi Deus quindecim annos vitæ. Iosaphat Rex quoque multis bellis de- *2. Paral. 20*
fatigatus dominum orauit, dicens. Cùm ignoremus quid agere debeamus hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. Manasses itidem Rex Iuda *2. Paral. 33*
licet impijssimus, verum quia conuersus ad dominum orauit deuotus, liberatus est, & in regnum restitutus. Sic fecit Tobias *Tob. 3*
dum cæcitate laboraret. Sic Iudith clamauit ad dominum. Hester etiam Regina in- *Iudith 9*
afflictione populi sui. Daniel in lacu Leonum. Tres pueri in fornace ignis ardentis, *Hester. 14*
quos mirabiliter Deus liberauit ab illa angustia & tribulatione. Præclara illa facinora, quæ Iudas Machabæus perfecit, non *Dan. 6*
alio, quàm ipsa oratione fuit adiquutus. *Dan. 3*
Quando iam manus erant cum inimicis cõserendæ tunc orabat, atque ita sæpius parvo exercitu virtute orationis ingentes acies superauit, & magna spolia reportauit, de *1. Mach.*
inimicis triumphans. Semel autem sunt ab oratione deficeret deuictus fuit & crudelibus inimicorum manibus interijt. Si verò nouum instrumentum legeris, mirabilem orationis virtutem, & diuinos eius effectus, experiêris. Nam cùm Cananæa ora-

oraret, & in oratione perstitisset, eius filia in pristinam valetudinem fuit restituta. Idem impetrauit Centurio, Regulus, cæci, & leprosi, omnes denique illi, qui miseri & peccatores erant, quique fide Deum orarunt desideria sua compleuerunt. Quid igitur de oratione illa dicemus, quæ à latrone fuit facta, dum in cruce penderet, quæ portas paradisi aperuit, & Deo reconciliauit? Quid etiam de Christi oratione in ligno pendentis, quæ (vt inquit Paulus) à peccatis nos liberauit? Denique oratio Ecclesiæ facta pro Apostolo Petro, à carcere Herodis illum eripuit. ¶ Discamus ergo in omni necessitate, angustia & tribulatione hac tutissima orationis anchora ad Deum confugere. Quid obsecro Susannam à falso testimonio sibi impositio nisi oratio ipsa, valeret liberare? Vnde dominus ait. Cùm quæsieris dominum Deum tuum inuenies eum: si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ. Quemadmodum ignis pulueri sulphurco applicatus è tormentis bellicis vehementi impetu glãdem longè projcit: sic afflictio feruentem orationem excitat, quæ vsque ad cælos pertingit. Et hac de causa multoties Deus tribulationes, & labores immittit, vt eius memoriamentibus nostris, magis inhæreat: & vt ad ipsum confugiamus, in omni afflictione. Quærimus enim dominum in tristitia, in calamitatibus, & angustijs: non in gaudijs, deicijs, & voluptatibus. Nam filius ille prodigus dum ad sumptus suos satis habuit, nunquam parentis sui domum recordatus est: at vero cũ ad famẽ egestatẽq; peruenisset, humilis ad eum redijt, & deuotè orauit. Non admodum dissimiles esse videntur illi fonti, qui est in Cirenaica prouincia, qui nocte media aquam feruentẽ emittit, in meridie vero frigidissimã: & hic appellatur fons solis. Tales nos absque dubio sumus, vt pote qui in meridie prosperitatis & fœlicitatis, dum secundo vento nauigamus tepescimus: in nocte verò afflictionis igne diuini amoris inflammamur. Et ideò hic media nocte ad amicum abijt, vt suę necessitati consuleret. Quapropter Esaias ait Anima mea desiderauit te in nocte. Quasi diceret. In afflictione te vehementer desidero: & in angustijs & tribulationibus tuis amoribus captus, & irretitus magis atque magis incendor. Quando enim aliqui obsessi sunt in arce, nullum melius & præstantius remedium habent, quàm nuncium ad regem mittere, vt sic Rex præstet auxiliũ, quo obsidio fugetur. Sic nos à multis circũdamur inimicis, & varijs mundi, dæmonis & carnis tentationibus agitamur, multis denique laboribus, infirmitatibus, & afflictionibus, nullumque alium fortem habemus murum, nisi carnem nostram imbecillem, & omni virtute nudam: quæ caro velut paries est non calce & lapidibus fortibus confectus, sed ex vilissima terra. Quod cùm ita sit, vt inimici nostri ita sint fortes potentes & robusti, & intra priuatos parietes habitent: quid erit remedij, cùm ad nihil simus potentes, & omnis nostra sufficientia à Deo proueniat? nullum certè nisi *2. Cor. 3.*
nuncium excellentem & præstãtem mittere, orationem, scilicet, secundum illud diuini vatis. Dirigatur domine oratio mea *Psal. 140*
in conspectu tuo. Qui nuncius duo habere debet, vt officium suum rectè exequatur. Primum vt diligens sit, & solicitus, & vt iter suum cito conficiat: nam si piger est, & in itinere aliquantulum detinetur, interim inimici expugnabunt arcem, & cum venerit auxilium, ars iam erit capta, & qui intra sunt interfecti. Ita nimirum (ne hoc inconueniens sequatur) necesse erit vt oratio ad Deum facta celeris sit, nec pondere peccatorum detineatur: de quo Dauid aiebat. *Psal. 37.*
Quoniã iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Tolle peccatorum onera & pondera, amorẽ mundi reijce, à terrenis, & mundanis expedire, vt velocius oratio tua ad Deum perueniat. Vnde dominus quibusdam dixit. Cum multiplicaueritis ora- *Esaiæ.*
tionem, non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Si beneficium ab aliquo petiturus accederes, & sui filij manus tuas sanguine tinctas ferres, quomodo obsecro ille talis veniam tibi concederet? sine dubio ira commotus, & indignatione à suo conspectu iuberet te semoueri. Quare igitur tu ò peccator qui vita tua nefaria tot flagitiorum generibus cooperta (vt inquit Paulus) Christum iterum cruci figis, Deum audes orare, cum sui filij pretiosum sanguinem sæpius atque iterum diffundas. Ideo Iacobus. Petitis & non accipitis, eo quod male petatis: vt in concupiscentijs vestris insumatis. Lauamini ergo (subdit Esaias) mundi estote, auferte malũ cogitationum vestrarum ab oculis meis: *Hebræ. 6.* *Iacob. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quiescite agere peruerse, discite benefacere. Quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam: & venite & arguite me, dicit dominus. Hoc etiam docet hæc parabola, quando is, qui necessitatem habebat, ad amicum cõfugit petiturus. Ita etiam tu poteris quicquid volueris impetrare, si tamen Deo prius fueris amicus. Scriptum est enim. Voluntatẽ timẽtium se faciet dominus: & deprecationem eorum exaudiet. Et quidam à Deo illuminatus inquit. Scimus quod Deus peccatores non exaudit: sed si quis cultor est Dei, &c. Hoc autem non est simpliciter accipiendum: alioquin multos homines non exaudiret Deus, quia omnes natura sumus peccatores, & omnes oramus, Dimitte nobis debita nostra: nec quisquã gloriari potest, castũ se habere cor, imò si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. In cuius gratiam est aduertendũ duplices esse peccatores, Resipiscentes, vt sunt illi, qui dolent de peccatis præteritis: & hos exaudit Deus, qui dicunt in Litania, Peccatores te rogamus audi nos. Et dicũt, Dimitte nobis debita nostra, Sic Christus publicanos & peccatores benignè suscipit, vt fecit cum publicano illo, qui dicebat Deus propitiꝰ esto mihi peccatori. Alij verò sunt peccatores non resipiscentes, sed manẽt in complacẽtia peccatorum, hos (dixit ille cæcus) non exaudit dominus. Et de istis loquimur in prçsentia: & Dauid dicẽs: Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet dominus. Et filius eius Salomõ. Qui auertit aurem suam, ne audiat legem: oratio eiꝰ est execrabilis. Et Ieremias, Nos peccamus, idcirco tu inexorabilis. Sed quomodo obsecro te exaudiet Deus, qui in Ecclesiam venis canens, Pater de cælis Deus miserere nobis, cùm amicam domi relinquas? Qui ore Deum laudas, factis verò & corde eum inhonoras. Nunquid orationem istorum exaudiet dominus? Oculi domini (inquit Psalmista) super iustos, & aures eius ad preces eorum. Et Salomon de his etiam inquit. Clamabit & non exaudietur. Ideo Dauid in loco superius citato dixit, loquens de hoc nuncio, Dirigatur domine oratio mea sicut incensum dignum in conspectu tuo. Quẽadmodũ enim incensum nisi prunis inuoluatur, nullum odorem ex se emittit: sic oratio debet fieri in gratia Dei, & igne charitatis & amoris eius inflammari, vt apud Deum plurimum valeat. Hoc est illud incensum, quod summus Sacerdos Aaron Deo offerebat inter mortuos & viuentes, quo Dei iram & furorem mitigauit, & leniuit, atque ita deuastatio & interitus cessauit. ¶ Primum igitur, quod nuncius hic orationis habere debet, illud est, vt diligens sit, nè pondere peccatorum detineatur, neque huius mundi sarcina valeat impediri, Secundum verò, vt sciat, Regi suam necessitatem pandere, & vt importunitate & solicitudine persistat orando, quousque desiderium petitionis adimpleatur. Hoc præcipuè docetur & innuitur hac parabola & solicitudine amici, qui amicum surgere fecit, sic adeò illi fuit importunus & molestus: qui si non dedit eo quod amicus erat, saltim dedit nè tanta ipse molestia afficeretur. Ita Deus, vt amicus iste, primæ petitioni nõ responderit, ne cesses postulare: id enim multoties facit, vt tu in oratione perseueres, & cum ipse surdus sit tu ad postes vehementius clamites, eo animo, vt maiora beneficia in te conferat & augeat. Habet quippe eam mentem Deus, quando ab eo aliquid petimus, magnum quoddam beneficium nobis impartire, cumque nos videat minime aptos ad tantum beneficium accipiendum: petitionem differt, vt nos perseuerantes mereamur, & tali beneficio simus digni. Vnde beatus Anselmus inquit. Sæpe dñs differt, vt excitet magis appetitum. Non enim differt, eo quod non velit dare: sed vt aucto desiderio, abundantius possit dare. Videas obsecro quid perseuerãtia orationis faciat. Petierat hic tres panes mutuò: amicus verò non mutuat, sed gratis offert. Præterea tres petierat panes, & de omni illo prouidit quod necessum illi erat. Sic Deus vt qui benignus & liberalis est largitor, plus petito & vsque ad cumulum nobis impartietur. Quod elariùs exemplo Cananææ illucescit, quæ cum filiæ pristinam valetudinem & incolumitatem postularet, eam Christus nõ audiebat: quia verò in petitione perstitit, nõ solum salutem filiæ impetrauit, sed etiam meruit à Christo laudari, eundemque suæ fidei mirabilem præconem & buccinatorem habere. Iudith etiam cum suis ab inimicis petebat liberari: quæ cũ perstitisset in oratione & perseuerasset non solum victoriam de illis reportauit, sed etiam à mi-

nori vsq; ad maiorem ex inimicorum spoliis diuitès euaserunt. Hester item non solum Deus dedit, inimicorum vitas: sed præterea omnes diuitias omnemq; pinguedinem domus Aman. Ità cum Deo negotiãtur omnes illi qui perseuerantes insistunt. Sed sunt multi qui naturæ sunt & cõditionis leonis pardi: qui si primo saltu vel secũdo non assequitur prædam, non amplius eam insequitur. Ità isti sunt qui prima oratione vel secunda non exauditi, protinus ab oratione cessant, & impatiẽtiæ nota figuantur: Paulum non videntes, qui ter orauit, vt ab eo stimulus carnis tolleretur. Nec similiter Cananæam, & Christum redemptorem nostrum, qui totus suo cruore madidus ter preces effudit. Sãctissimus etiam patriarcha Abraham Deo obtulit sacrificium, vt ipse iusserat, qui etiam à muscis molestatus, nũquam sacrificium orationis reliquit. Ita tu si in oratione ab importunis mundi cogitationibus fueris distractus, remedium præsentaneum erit, persistere. Sicut enim stellæ quanuis circa cæli cardinẽ & axem moueantur, ipse tamen cardo nullatenus à sua quiete perturbatur, semper immobilis persistens: sic quanuis pars sensualis, mundus, diabolus vè orationi obuiẽt, & contrarientur: ipsa tamen in finem vsque à sua quiete orans non debet se moueri. Multoties quippe in oratione oppugnaberis vel somnò vel pigritia: tunc que dæmon fortiùs te inuadet, dicens. Melius & opportuniùs Deo seruies, si aliud quodcũq; Charitatis opus exercueris, siue horas recitaueris, siue visitaueris infirmos: & ità sub virtutis & sanctitatis fuco minùs cautos & improuidos solet à mentali oratione remouere, & ità paulatim prorsus ab oratione seiungit. In cuius rei gratiam vt tibi ipsi prouideas, cum te pigrum, inertem, & tepidum ipsa oratione inueneris, virilianimo enitendum tibi est, & in tuum auxilium Deum vocabis: vt tandem in oratione valeas persistere. Quod si tu præsliteris, cum minùs attenderis, iam Deus prouiderit, mittens tibi è cælo ingentem spiritus consolationem: quæ tibi erit nectare & ambrosia suauior ac dulcior. Quòd si aliquando calamitas aut infortunium contigerit, non ideò orationem, & sancta exercitia relinquas: nam quì obid ab oratione semouetur similis admodum est puero, cui aliquid parui momenti è manu tollitur, & ira percitus quicquid supereſt, longè proijcit, & iratus abit. Luctabatur Iacob cum angelo vsque mane: cui cum diceret, Dimitte me, respondit Iacob. Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Sic tu nunquam dominum dimittas quousque tuam petitionem adimpleat. Sic sponsa in Canticis. Tenui eum nec dimittam: donec introducam eum, &c. Quod considerans mulier illa Sunamitis, pedes Elisei apprehendit, nec dimisit eum donec filium eius suscitauit. Sic tu ad Christi pedes prostratus, illum apprehende: nec dimittas, donec quicquid postulaueris, faciat. Præcepit dominus Mosi quòd filij Aaron offerrent in sacrificio omnem adipem, & pinguedinem simul cum cauda. Quæ cum finis animalis sit, vult Deus significare, vt homo vsque in finem perseueret, & offerat Deo interiora cordis sui. ¶ Obserua autem tria esse quæ à perseuerantia orationis nos remouent. Primum est tepiditas & parua de uotio quam in oratione habemus. Ità filij Israel cum nullum gustum inuenissent in sterilitate, & siccitate deserti, nimis optabant redire, vt comederent allia, & porra Ægypti: quapropter omnes sunt interfecti præter Iosue & Caleb, quia cupiebant dulcedinem, & suauitatem in itinere, quæ seruata illis erat in terra promissionis. Sic tu qui in deserto huius vitę habitas, patiens esto quousque ad beatam patriam peruenias. Vt arbores & herbę propagarentur fecit Deus siccitatem in terra: dixitque. Appareat arida. Sine siccitate patientia tua nõ crescet. Quantique Deus in hac siccitate perseuerantiam faciat, ostenditur in Ieremia: per quem dominus ait. Recordatus sum tui, quoniam sequuta es me in deserto. Quasi diceret. Seruiebas mihi nullo dato prẽmio nec mercede: & in tempore siccitatis & laboris perseuerasti: ideò in memoria mea te scripsi, & maturo tempore solui digna retributione. Secundum verò quod perseuerantiam orationis tollit, est caro hæc nostra nimis grauis & ponderosa. Hic fuit inimicus ille adeo potens qui etiã Apostolos in horto deuicit: quibus dominus dixit. Non potuistis vna hora vigilare mecum? Spiritus promptus est, caro autem infirma. Excusat Deus imbecillitatem nostram, dicens non potuisse nos cum eo per vnius horæ spatium vigilare: & id tribuit nostræ carnis fragilitati. Quapropter con-

Esai. 1.
Psal. 144
Ioann. 9.
Matt. 6.
Prou. 26.
1. Ioan. 1.
Luc. 15.
Luc. 18.
Psal. 65.
Prou. 28.
Thren. 3.
Psal. 33.
Prou. 21.
Psal. 140.
Num. 16.
Genes. 32.
Cant. 3.
4. Reg. 4.
Leui. 3.
Num. 14.
Genes. 1.
Iere. 2.
Matth. 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth. 11 tra sensualitatem debes insurgere: nam violenti rapiunt cælum, & perseuerantia quic quid vult consequitur. Tertium autem, quod à perseuerantia orationis nos fugat (idque non parum periculosum) est diffidentia. Videtur enim nobis, Deum paruipendere nostram orationem: nec nos ab ipso exaudiri: quod certè nullum animi deliquium deberet tibi afferre, quandoquidem Deus tibi præcipit, vt ores, & vt summis precibus ab ipso contendas magna beneficia postulare. Et cum ipse iubeat nos orare, iam videtur teneri, & obligari, ad audiendum: cum humiliter & cum fiducia orauerimus: quod ita esse Christi exem-
Luc. 22. plo ostendemus. Nam cum redemptor noster in oratione feruenti spiritu perstitisset apparuit illi Angelus, & respondit. Nulla quippe est oratio, quæ (si perseuerans fuerit) responsione careat. ¶ Expende autem Christi benignitatem, qui vult, vt nos illi simus importuni: nec ideo id ipse molestè fert, & adducit exemplum de amico, qui propter importunitatem è lecto surrexit,
Colos. 4. & necessaria ministrauit. Orationi igitur
Psal. 144 est instandum (vt ait Paulus) neque enim dominus grauatur, cuius miserationes sunt super omnia opera eius. ¶ Cum igitur nos vndique mille inimicis circundemur, & varia periculorũ genera nobis immineant: restat iam ex omnibus dictis, vt hunc orationis nuncium ad Deum mittamus, vt nobis auxilium suppeditet: qui vt celer & velox adeat necesse est vt pondus peccatorum exuat, & importunus sit: quæ duo præstitit hic qui panes postulauit. Primum enim præstitit, cum in necessitate ad amicum abijt petiturus: secundum verò cum in petitione perseuerauit: quæ oratio his circũstantijs munita plurimum apud Deũ valet: omnia potest, omnia vincit, vt est
Exod. 32. videre in Mose, Dauide, Iaele, Iudith, &
1. *Reg.* 18. in Iuda Machabæo, qui omnes orantes vi-
Iud. 4. cerunt, & magnis honoribus de inimicis
Iudith. 13 victoriam reportarunt. Catenas & funes
1. *Mac.* 6. frãgit, compedes dirimit, carcerem diruit,
Act. 12. quandoquidem ipsa oratio Petrum, Pau-
Act. 16. lum & Sullam è carcere subtraxit. Leones
Dan. 14. famelicos deuicit, ne Danielem tangerẽt:
Ionæ. 3. Balænæ os aperuit, vt prophetam ad litus
Dan. 3. maris proijceret, ignem extinxit, quando-
Exo. 14. quidem pueros, qui erant in fornace ardenti non combusit. Maris impetum pacat & in eo iter facit. Tempus etiam mutat, siquidem Elias fecit vt non plueret, quousque ipse voluit. Corpus etiam sustinet, & alit, 3. Reg. nam Moses quadraginta dierum spacio nihil manducauit, solum orationis cibo pastus & potatus. Mortem superat: vt videre licet in Ezechia, qui morti damnatus *Esaiæ* 38. orauit, & longiorem vitam impetrauit. Nubes similiter vincit, vt Elias orans nubes à mari in terram portabat. Cælorum naturalem cursum impedit: nam Iosue iussibus, *Iosue* 10. sol gradum stitit. Denique vt omnia dicta vnico tantum verbo claudamus. Deum ipsum oratio vincit. Nam Mosi in monte oranti Deus dixit. Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos. Vbi Deus fatetur Mosi precibus detineri. Quapropter in sequentibus dominus ait. *Et ego dico vobis. Petite & dabitur vobis: quærite & inuenietis: pulsate & aperietur vobis.* Sed vellem ego interrogare, quid est quòd Deus iubeat vt nos ipsi petamus: quandoquidem ipse rectè nouit nostram necessitatem, vt meliùs ipse, quam nos ei, possit consulere. Nonnè melius esset vt iuberet, nobis aliquid dari: quàm vt præciperet vt nos postularemus? Beatius quippe est dare, quam accipere. Act. Præterea quia cum iubet nos petere, egestatem & penuriam nostram pandit: & faciem nostram confundit. Miserum enim est petere: nam dare est in genere actionis, accipere verò in genere passionis. Et tanto præstantius & excellentius est dare, quàm accipere, quantò est diligere quam diligi: nam diligere dicit meritum, diligi verò nec meritum nec demeritum: nam contingit sæpiùs vt immeritos diligamus. Qui dat, dominium eius acquirit, qui recipit. Qui accipit subiectus manet & seruus eius, à quo aliquid accepit. Qui accepit, ei manet deuinctus, qui dedit: qui verò dedit, certum quoddam dominium acquirit eius, cui dedit. Et cum sit ita, quòd qui dat acquirat certum dominium: ità qui accipit, libertatem amittit: sic dicimus solem excellentiam quãdam habere, & supereminẽtiam supra reliquos omnes planetas: quia lucem suam omnibus communicat, ipse tamen à nemine accipit. Et Deus cum omnium bonorum sit fons abundantissimus, & perpetuo scaturiens, quia omnibus dat, ipse verò nihil ab alio mendicat, dicitur essentia quædam admirabilis, & excellentissima. Si hoc ità est, videretur potiùs magis Deus nos magnificare, & magnis honoribus afficere,

ficere, si nos dare alijs iuberet, quàm quòd postularemus. Hoc verum est in hominibus, nam honorabilius est homini dare, quam ab eo aliquid accipere. Sed hoc argumentum factum de homine ad Deum, non valet: nam maiorem gloriam, & honorem comparamus nos, à Deo accipientes, quam si nos ipsi aliquid daremus. Nemo quippe Deo potest aliquid tribuere, quin prius ipse à Deo non acceperit. Et is fœlicior, & beatior dicitur, qui plus ab eo accepit: quia plura poterit dare. Et quòd nos habeamus necessitatem bonitatis, & liberalitatis Dei, nulla est ignominia (quẽ-admodum inter homines contingit) sed summus honor: sic adeò vt quanto aliqua creatura nobilior est, & præstantior, tanto plus Deo ipso opus habet. Nonnè homo potiùs & magis Deo opus habet, quã lapis? Propterea nè homo vilior erit? Nobilior certè erit, & altioris naturæ & conditionis: nam Dei necessitatem habere, nullum honorẽ minuit, imo egentem magis magnificat, & ipsius virtutem prædicat. Nam si homo accipiens aliquid ab alio homine suam libertatem amittit: non est ità, si à Deo accipiat. Seruire enim Deo regnare est. Superest igitur, quòd cum à Deo petere, nulla sit ignominia: nec ab eo aliquid accipere, vultus sit confusio: nec illi subijci, captiuitas sit aliqua: nec illius necessitatem habere, pauperies sit vel vilitas, sed potiùs summus honor, ingens laus, magnificentia, dominium & libertas, supereſt inquam vt iubeat nos ab eo petere: vt accipientes posimus, & nos dare. Nam si nos
1.4. à Deo prius non accipiamus: nequaquam possumus aliquid largiri. Vnde Paulus. Quid habes, quod non accepisti? ¶ Sed poterit aliquis hîc duo dubitare. Primum est, nam cum verum sit nullam esse ignominiam à Deo petere: nonnè melius esset, vt sine nostris petitionibus ipse nostris necessitatibus consuleret? Ad quod dicimus Deum id velle, vt nos humiliter sentiamus de nobis, & vt egestatem nostram cognoscamus, mendicitatem, & pauperiẽ: quæ consideratio optima quædam est dispositio ad gratiam: & vt nos aptos inueniat ad conferendum nobis quodcunque magnum, & præclarum beneficium. Est enim opus vt anima sit dispositа, & apta, vt vel sic artifex posit formã introducere. Vult Deus, vt nos apti simus hac humilita-
te, vt sic corda nostra sint dispositа ad gratiam accipiendam. Humilibus quippe do- *Iacob.* 4.
minus dat gratiam suam. ¶ Secundo dubitabitur: ad quid est opus vt Deũ oremus? Contingit enim multories vt homines aliquid apud se decreuerint facere: tamen si ab aliquibus rogentur, nè id fiat, sententiã mutant & propositum. Deus vero nequaquam est mutabilis, ipse quippe dicit. Ego *Mala.* 3.
Deus & non mutor. Si igitur ipse iam decreuit facere, quod nos petimus vtique faciet, etiam si non rogetur à nobis. Et si non decreuit, quid prodest, vt nos rogemus? Ad quod dico, quòd cum Deus prædestinauit fines etiam media ad consequendum fines decreuit: atque ita quando oramus, non petimus vt Deus mutet, quod apud se decreuit facere, sed oramus, vt eis medijs det nos vti, quæ ipse elegit, vt finem nostrarum orationum consequeremur. Non oras vt illum doceas, aut flectas: quia quicquid Deus dispositum æternum est, & mutari nequit: sed dicitur flecti: quia Deus aliter facturus non esset: quia sicut dispositum rem euenire, sic dispositum media per quæ euenire. Nam si dispositum aliquid orationibus impetrandum, fieri nequaquam potest, vt sine orationibus obtineatur. Quia tamen Deus dispositum aliquid alicui dare, eũdem mouebit, vt preces effundat, cuius precib⁹ res illa deber obtineri: atq; ità non frustratur sua dispositio. Sic dicitur: Flectitur iratus voce rogante Deus. Non quòd per orationem det, quod aliàs non esset daturus: sed q⁹ det per orationem illud, quod sine oratione daturus non erat. Atque ità nos orantes nihil in Deo mutamus: sed illis medijs vtimur, quibus ipse decreuit illud dare Deus est qui frumenta in campis dat: quæ tamen non daret, si agricolæ semina non diffunderent. Et antequam semen spargeretur, sciebat Deus triticum nascitur̃ esse tali agro: decreuit tamen dare, si agricola seuisset: & ipse mouit agricolam ad seminandum: cum his medijs decreuisset dare. Atq; ob id dicit Augustinus, q⁹ oratio Ste- *Aug. to.*
phani dedit nobis Paulum. Nam etiam si *10. ser. 1.*
diuus Paulus antequam mundus condere *& 1.4. Ste*
tur, prædestinatus esset, nihilominus decre- *pha.*
uit Deus beati Stephani oratione eũ ad se *2. Pet. 1.*
trahere. Ideo Apostolus Petrus, Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Bene nouerat Petrus quòd electi nullo modo possunt

interire: vult tamen vt ipsi bona opera præstent, quandoquidem ea sunt media quæ Deus statuit ad gloriam consequendam. Præterea sancta ecclesia in missa defunctorum ait, Domine Iesu Christe rex gloriæ libera animas omnium fidelium defunctorum, &c. Nè absorbeat eas Tartarus, ne cadant in obscura: sed signifer sanctus Michael, &c. Vbi ecclesia pro animis, quæ in purgatorio sunt detentæ, preces effundit: quas certo scit esse in statu saluationis, & q neutiquam eas Tartarus absorbebit, & q nec in infernum cadent: sed q Sanctus Michael & Angeli ducent eas in gloriam: nec de hoc vlla apud fideles est dubitatio. Cur igitur orat, ne cadant in obscura tenebrarum? Vtitur sine dubio ecclesia his medijs quibus Deus statuit illas animas ad gloriã peruenturas. Quam doctrinam appositissimo scripturæ exemplo tibi ob oculos po-
Genes. 15. nam. Promisit Deus Abrahæ semen eius multiplicandum esse, vt stellas cæli, cum hoc promisit, rogo, erat ne illud facturus, necne? Absit vt dicamus, Deum aliquid promittere, quod non sit facturus. Quod promisit voluit, & quod voluit adimpleuit. Post hanc vero promissionem duxit
Genes. 26 Isaac vxorẽ sterilem: pro qua orauit Isaac dominum, quem ipse exaudiuit, atque ita Rebecca concepit. Quæ necessitas erat vt Isaac intercederet, cum iam à Deo esset promissum, & aliter se haberi nõ poterat? Quã re igitur orauit? Nũquid dominus erat oblitus? aut implere non potuit promissum? Id certè erat: quia sicut Deus prædestinauerat hoc fieri ita prædestinata fuerunt media & modus, quibus prædestinatio adimpleretur. Hoc medium erat oratio Isaac: quæ nec Deum mutauit, nec ociosa aut superflua fuit, sed necessaria. Sed instabis prætereà, & dices. Poterat Isaac non orare: tunc quero an esset adimplenda promissio nec ne? Si non: ergo Deus mutatur, & fefellit Abraham: si sic: superflua fuit oratio Isaac, qui quanuis non oraret, Deus tamen debebat adimplere mandatum & promissis stare. Nouerat Deus ab æterno semen Isaac multiplicandum fore: nouit etiã Rebeccam sterilem futuram: præsciuit Isaac pro vxore deprecaturũ, sciuit etiam se auditurum eius orationem vt tota hæc prædestinatio adimpleretur. Itaq; sicut finis prædestinatus fuit, ita etiam media: quæ si intermitterentur, hoc ipsum præscriptũ fuisset à Deo, nec finis tunc præordinatus foret nec prædestinatus. Non igitur superuacanea erat oratio Isaac, quia sine ea sterilis non concepisset: nec Abrahæ promissio facta fuisset. Impletur igitur finis, si media adimpleantur: nec prædicitur implendus finis, vbi media, quibus ad finem peruenire oportet, præuidentur à Deo non implenda. Vult igitur Deus primo, vt ab eo petamus, nam nihil propter hoc amittimus, sed potius lucramur. Secundo vero quia humiliter de nobis sentiamus, & efficiamur digni, vt in nos conferat beneficia sua. Tertiõ vero vt eis medijs vtamur, quibus ipse decreuit nobis dare. Ideoque in sequentibus Christus ait. *Et ego dico vobis. Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.* Sed singula verba iam veniunt consideranda. In primis vero est obseruandum serio Christum dixisse. Et ego dico vobis. Hæc verba magnam secum auctoritatem & emphasim habent. Audiuimus cœlestem illam vocem dicentem. Hic *Matth.* est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. Audiamus itaq; eum dicentem. Ego dico vobis, Ego qui in salutem vestram de cælo descendi, Ego qui saluator vester & redemptor sum, dico vobis: Petite, quærite, pulsate, & eritis votorum compotes: dabitur enim vobis, aperietur, & quod quæritis, inuenietis. Quapropter si corda vestra non mouet parabola præmissa, moueat præceptum meum, & promissio. Possunt autem ista distingui, vt petere respiciat actum oris: quærere vero actũ cordis: & pulsare, actum operis. Petite ergo ore, & dabitur vobis. Vnde Esaias. Qui *Esaiæ.* reminiscimini domini nè taceatis: & detis silentium ei. Donec stabiliat, &c. Quærite etiam corde, & inuenietis. Ideo Ieremias *Iere. 29.* ait. Quæritis me & inuenietis, cum quæsieritis me in toto corde vestro. Sapiens etiã *Sapien.* inquit. Quærite in simplicitate cordis illum: quoniam inuenitur ab his, &c. Pulsate in opere. Qui enim pulsat, manu tangit, & excitat. Quapropter Dauid ait. In die *Psal. 7.* tribulationis meæ Deum exquisiui manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus. Nihil vult Deus in nobis esse ociosum: sed vt ore, corde & manibus petamus, quæramus, & pulsemus. Quemadmodum enim cantor secundum punctavõcem immutat: ità similiter qui orat, in seipso diuersos effectus debet sentire, formans

mans in corde quod cogitat: eo modo vt prius incipiat sentire, quam cogitare, & sic mysteria præsentabit potius operibus quã verbis. Quemadmodum Simon Machabæus posuit in ciuitate quam expugnauit viros qui legem specularẽtur: ita tu sagax & industrius debes esse, & tali sapiẽtia prædita deberet esse anima tua vt opere compleret, quod cogitat: ita vt cor & lingua idem simul dicerent, nam aliter parum vel nihil tibi prodesset Deum ore laudare, cor autem diuersum in multa habere. Nam illis similis eris, de quibus ait dominus. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Et siquidem corde, ore & opere es petiturus: memineris priùs, cor mundum habere. Nam Salomon priùs quàm oraret, fecit præparari & ornari templum. Sic tu qui templum Dei es (vt Paulus ait) necesse est, vt priùs scopis contritionis munderis & dolore peccatorum, deinde verò vt lachrymarum aquis irrigeris: & denique plurima virtutum supellectile & sanctis cogitationibus imbuaris. Ideò in Ecclesiastico dicitur. Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse sicut, &c. Hinc est quòd ecclesia sancta quæ spiritu Dei regitur & gubernatur, antequam orationem dominicam recitet, præfationem apponit dicens. Præceptis salutaribus moniti, &c. ¶ Secundo vero ipso ore est petendum: vt ait Dauid. Voce mea ad dominũ clamaui, voce mea ad Deum deprecatus sum. In hoc autem debes aduertere, vt orationes, quas recitas, ab ecclesia sint examinatæ & approbatæ. ¶ Tertio vero debemus petere ipsis manibus: qua de causa dixit. Pulsate, & aperietur vobis. Nam cum Moses manus in altum leuabat, vincebat Israel: alias vincebat Amalech, sic orare debes manus leuando ante Deum: hoc est, bonis operibus te exercendo. Tu vero dominum oras, tantum modo ore, habens manus tinctas proximorum sanguine. Debitores vestros repetitis, & percutitis pugno impie: ad lites, & contentiones properatis. Ideo Tobias. Bona est oratio cum ieiunio, &c. Quapropter Apostolus ductus hac ratione, iussit eleuare manus sanctas sine ira & disceptatione. Et ad quæstiam dicebat. Demissas manus, & dissoluta genua erigite. Clama ad dominum (vt ait Apostolus) orationi instando, & persistendo. Offer Deo tuam orationem, mundam ab omni inquinamento peccati, & exaudieris. Qua propter in lege iubebat Deus vt agnus illi oblatus omni careret macula. Sed proh dolor, nam sunt multi illis similes, qui in domo Pilati coram Christo genua flectentes salutabant eum, & dicebant. Aue rex Iudæorum: cùm vero surgebant, faciem eius alapis cedebant. Ita nimirum tu in ecclesiam oraturus venis, & Deum saluras sanctis orationibus, & precibus: posteà vero foras egressus, quem ore laudasti, operibus inhonoras, & mille conuitijs lacessis. Nec mirum vt id extra ecclesiam facias, siquidem intra eam preces ore effundens, oculos vanos & mentem in mulieres conijcis, quo vtique grauiter Deum offendis: quod sine digna animaduersione non silentio præteribit iustissimi illius iudicis, qui corda hominum scrutatur, & id merito, cum in ipsa oratione eum iterũ crucifigas. Attende igitur nè in oratione diffusus sis, nec mentem distrahas in varias cogitationes: sed quem ore petis, corde & operibus suspicias & venereris, cogitationem tuam in ipsum erigens: sic adeo vt vita, cor, & os sibi inuicem assimilentur. Nam oratio est quædam eleuatio mentis in Deum. Quî igitur fieri potest, vt tuam mentem & cogitatum in Deum eleues, si in rebus huius mundi vilibus atque abiectis submersam habes? Porro intellectum hic accipe, pro vt comprehendit duplicem vim ipsi animæ rationali genuinam: quarum vna est motiua: altera vero apprehensiua. Apprehensiua dicitur intellectus speculatiuus, motiua intellectus practicus. ¶ Ad Deum ascendit cum hac consideratione humanorum defectuum, ad cõsiderationem boni sufficientissimi, vt transiens illos defectus suppleat. Et innuitur in hoc modus, quo debet procedere, qui vult orare. Deinde ascẽdit ad eius liberalitatem, qui hoc potest supplere. Vnde Salomon templo iam ædificato dixit. Si quis cognouerit plagam cor dis sui, & extenderit manus suas in domo hac: tu exaudies in cælo. Intellectus practicus ad Deum ascendit desiderio & spe, de eius liberalitate cõsidens, suum desiderium esse adimplendum. Ideoque oratio vocatur petitio. ¶ Postremo ad horum verborum maiorem dilucidationem, aliqua obseruanda sunt. Primum, scilicet, tot verba Christum in hac re consumpsisse. Petite, quærite, & pulsate: vt facilè pateat,

Exo. 12.

Matt. 27.

3. *Reg. 8.*

pateat, nos in grauissima & extrema versari necessitate, quos tam anxiè Christus petere docet. Alioqui si exigua esset nostra necessitas, non tantis verbis ad petendum stimularet. Nam si nudi sumus si infirmi, si hostibus circundamur, si mille periculis infectamur ipsa natura nos petere docebit, pulsare, & quærere. Quid necesse est illud præcipere? Hinc facilè videbis, quanta & quàm magna sit nostra cæcitas: quos tantis calamitatibus oppressos nec natura docet, nec necessitas stimulat, nec Christi præceptum ad petendum inuitat. Facilè potest quis desperare de infirmo, si cibũ semper fastidiat: & de milite inermi, si fortissimos hostes non timeat. Ideo Christus tot verba consumit, dicens. Petite, quærite, & pulsate: vt torporem nostrum & ignauiam excitaret. ¶ Secundo vero est obseruandũ, quòd ei rei, quam peti iubet, nullum imponit nomen. Dei quippe auxilium, eius gratia: æterna illa beatitudo, verbis explicari
2. Cor. 12. non potest. Nec oculus (inquit Paulus) vidit, nec auris audiuit, &c. ¶ Tertio notanda venit Christi liberalitas & munificentia: vt præcipiat petere, qui nimis optat dare: & hoc non contentus, docet, quomodo
Chrys. ho. de Mose. petendum sit: beneficia cumulat, qui poscẽdi modum & normam erudit: cupit largiri, qui desiderat postulari. Ille suadet, qui præstat: ille hortatur, qui donat: & occasiones dandi exquirit qui liberalis semper, largus & munificus largitor esse consueuit.

¶ Quarto cum dicit, vt nos ab eo petamus, se ipsum ostendit & designat auxilium & refugiũ, vt nostris necessitatibus ad ipsum
Psal. 45. recurramus: vt pote qui Deus est noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Cum no-
1. Cor. 9. strum Deus induit naturã, omnia se fecit, quæ necessaria erant, vt hominum necessitatibus subueniret. Si omnia factus est Paulus omnibus quãto melius Christus? Quid obsecro tibi est opus quod Christus non habeat, vt tuæ necessitati consulat? Quod si respondeˢis. Est mihi opus vita. Ipse præ-
Ioan. 14. sto inquit. Ego sum vita. Si dixeris, opus est veritate: inquit ipse. Ego sum veritas. Si vero corporis & animę oculis careˢis, quę lumina sunt pretiosissima, quæq; nullo auro aut argento possunt comparari: ipse est
Ioan. 8. lux adeo splendens & micans, vt inaccessibilis dicatur. At si intellectu fueris priuatus (quod miserabilius est & lamento dig-

niſsimum) offerẽt ſeſe ſtatim dicens. Intellectum tibi dabo. Denique ſi miniſterio Pſal. 31. panis & vini indigueris, ipſe tibi aderit præ- Iacob. 2. ſens dicens, Ego ſum panis vitæ. Ego ſum Ioan. 6. vitis vera. ¶ Quinto debes attentè conſiderare, quantum & quam magnum ſit beneficium, vt Deus nos inuitet, vt ab eo petamus: nam ſtatim tenetur ad ſolutionem & complementum petitionis, & ex voluntario facit obligatorium, & ex libero neceſſarium. Nam quemadmodum ab eius æterna volũtate prouenit, quòd ipſe nobis promittat dare, ea quæ non attingunt nec merentur opera noſtra: ità iuſtitia ipſius diuina poſtulat, vt quod ſemel promiſit adimpleat. Videbis enim Paulum quodam loco 2. Tim. 4. dicentem. Non ſunt condignæ paſsiones huius ſeculi, &c. Altero vero loco inſurgit dicens. Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Non ob aliud, niſi quia hæc duo extrema verbum Dei tangit, quo dicens, promittit & adimplens facit. Liber ipſe eſt, quia id vult, neceſſarium verò, quia promittit: atque ità omne ſuum regnum in diſcrimen exponit ad ſui verbi obſeruationẽ, dicens. Cælum & terra tranſibunt, &c. *Omnis enim* Luc. 11. *qui petit accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur.* O mirabilis Chriſti benignitas & clementia nunquam ſatis dignis laudibus commendata: qui tot modis nos adhortatur: fiduciam nobis præbens, quòd adimplebuntur petitiones noſtræ. Et nè putaremus ſolis diſcipulis id dixiſſe, vniuerſalem adiungit promiſſionem iuſtos & peccatores ambientem. De illo ſcilicet genere intelliges, de quo antea dixi- Luc. 6. mus: nam infra Chriſtus dicit. Contendite intrare per anguſtam portam: multi enim quærent intrare, & non poterunt. Ideò Chriſtus hic non abſolutè dixit: Omnis qui petit accipit, ſed qui quærit, qui pulſat, & in petitione non defatigatur, nec deſiſtit. Illa quippe mulier drachmam quã per Luc. 15. diderat, non inuenit: niſi poſtquam totam domum luſtrauit. Quapropter intelligitur Iacob. omnis qui petit, id eſt, ſi piè & debitè petat. Ideo dominus per Ioannem inquit. Si quid petieritis patrem in nomine meo: dabit vobis. Non debemus petere in nomine noſtro, hoc eſt, propter merita noſtra: nam vt inquit Daniel, Non in iuſtificationibus Dan. 9. noſtris proſternimus preces noſtras: alio- Iacob. 4. qui non dat, ſicut Iacobus inquit. Petitis & non accipitis, eo quod malè petatis. Similiter qui quærit inuenit, ſi debitè & diligenter quærat: iuxta illud Deuteronomij. Cũ quæſieris dominum Deum tuum inuenies illum: ſi tamen toto corde quæſieris & tota tribulatione animæ tuæ. Illud etiam cõſiderare debes: quod ſi Chriſtus toto ſuæ vitæ diſcurſu, te multis laboribus, varijs periculis, etiam cum vitæ diſcrimine quæſiuit, & non potuit inuenire: quî fieri poterit, vt tu illum inuenias, nulla adhibita diligentia & induſtria remiſſe & tepidè illum quærendo in mundi vanitatibus atque delicijs? Omnis enim qui pẽtit, accipit: qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Sed iam vltrà procedamus, & videbimus Chriſtum per locum à maiori arguere: vt oſtendat qua fiducia Deus ſit inuocãdus. *Quis autem ex vobis patrem petit panem, nũquid lapidem dabit illi? Aut ſi petierit ouum nunquid porriget illi Scorpionem?* Nequaquam. Ex his igitur ſimilitudinibus concludit Chriſtus dicens. *Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis bona dare filijs veſtris quanto magis pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Eo vſque pertenuit Chriſti benignitas & humanitas, vt multis exemplis vna atque altera poſita ſimilitudine nobis animum & vires addat, vt ipſum petamus. Nam ſine dubio cum nulla ſit collatio inter homines & Deum (inſaniret enim qui id cogitaret) ſine modo, ſine vllà menſura ipſe plus nos diligit, quàm parentes ſuos filios. Si igitur parentes qui longè diſtant à Dei bonitate & clementia, nec ità anxiè & ſolicitè diligunt filios, ſicut Deus nos, non lapidem pro pane tribuunt, neque ſerpentem pro piſce, nec ſcorpionem pro ouo: multò minùs Deus. hæc vobis ſubminiſtrabit, ſed ſuum ſpiritum, quo ſancti ſitis & immaculati. Quis obſecro nomen impo- Luc. 1. net diuinæ patris largitati, qui petentibus ſpiritum ſanctum donat? Hic nanq; de illo ſpiritu loquitur de quo in Pſalmo. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. O rem admiratione dignißimam, & digno laudibus commendãdam. Nõne ſatis eſſet, pro nobis proprium tradidiſſe filium eundemq; nobis de caſſe (filius enim datus eſt nobis) ſed etiam Spiritum ſanctum dedit: quaſi Spiritus ſanctus eſſet res aliqua vilis, vel homo aliquid magnum & nobile. Datur ſpiritus non in hoſtem aut iudicem: ſed vt omnia bona ſimul cum illo nobis adueniãt. Datur deniq; ſine auro argento vè, nulla facta commutatione.

¶ Præterea homines vocauit malos, non quidem malitia naturæ, ſed imperfectione. Nã in comparatione Dei, quis bonus eſſe poteſt? ſinguli homines cum ipſo collati mali apparent. Sicut omne lucidum collatũ cum ſole obſcurum videtur (vt ait Iob,) Iob. 25. ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius, ideſt in comparatione: quantò minùs homo qui putredo eſt: & filius hominis vermis? Nemo bonus niſi Deus: nos autem co- Luc. 18. rã ipſo immũdi mille maculis coinquinati & iuſtitiæ noſtræ omnes tãquã pannus mẽſtruatæ. Secundo dici poteſt, quod accipi- Eſa. 64. tur malitia omniũ hominũ non pro actuali malitia, ſed pro inclinatione & aptitudine ad malum: quod vocamus fomitem, ipſis hominibus innatum. ¶ Obſerua etiam diligenter verba textus, nam dicit. Pater dabit bona petentibus ſe. Si igitur non datur, quod petis, ſine dubio non poſtulabas bonum: aut aliud dabit, quod ſit bonum ipſi petenti. ¶ Deniq; per ſpiritũ nõ ſolum intelligit tertiam Trinitatis perſonam, ſed omne bonum ſpirituale, & cœleſte, per nomen Spiritus ſancti intelligitur: quia Spiritus ſanctus fons eſt & origo totius boni. Et vocat omne donum ſpirituale ſpiritum bonum: quia Spiritus ſanctus eſt primum bonum, in quo omnia dona nobis dantur. Docet præterea & declarat his verbis quid ſit petendum, nempe non terrena & caduca, ſed ſpiritualia, quæ vera bona ſunt, ſtabilia & perfecta. Si nobilis aliquis vir poſt magna ſeruitia in regem collata, ab ipſo roget peteret fartinam terræ aut aliquid aliud vile, ideq; pro beneficio magno, nonne iſte talis ſatus & demens iudicaretur? Pete ergo cœleſtia: quę Deus non negabit. Terrena deſine: quæ Matth. 6. vile ſtercus ſunt, puluis & lutum. Quære primum regnum Dei & iuſtitiã eius, quia Pſal. 36. hæc omnia adijcientur tibi. Non enim vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem. Filijs Zebedæi, qui honorem Mat. 20. petitorum poſtulabãt, dictum fuit, Neſcitis quid petatis. Nec ideo credas nos velle dicere, vt temporalia non petas: ſed a lege pete: vt ipſis tanquam medijs melius & aptiùs Deo valeas inſeruire: non autẽ vt ea conſtituas tanquam tuum vltimum finem. Nam ſi petimus vt ratio ipſa iubet, procul timor abſit, quod Deus petita neget: quãdoquidẽ ipſe nos docet quomodo

ſit

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit petendum, iubet, præcipit & orat. Sic adeò nos diligit, & amores nostros cupit. ¶Si verò exẽplar desideras, vt ad eius modum tuam componas, & ordines orationem, non alibi, quàm à muliere illa Cananæa tibi petendum erit. Quatuor quippe leges, quibus recta oratio muniri debet, illius oratio habuit. Primò domũ suam exiuit. Sic tu debes obliuiſci domum patris tui, relinquens vitia ſordes & peccata: nam murmure, & ſtrepitu negotiorum mundi non audit te Deus. Cananæa hæc domum egredietur, & in agrum proficiſcitur. Veni dilecte mi egrediamur in agrum. Sic Chriſtus oraturus aſcendit in montem: nõ quia ipſe hac ſolitudine indigebat: ſed vt nos erudiret relicto mundo in ſolitudinem abire, quod Cananæa fecit. Regina Sabba non meruit ſapientiam Salomonis audire, niſi relicta domo & regno, mare trãſiens. Iacob cum primũ exiuit à domo Laban, fuit obuiam angelis. Sic Moſes, Elias & alij plurimi ſancti viri orare conſueuerunt. ¶Secunda orationis conditio, eſt reuerentia, quam præſtare tenetur qui orat: eſt quippe Deus tanta reuerẽtia dignus vt ante eius conſpectum etiam ipſi angeli & cœleſtes ſpiritus deficiant: nec debito honore Deo poſſunt ſatisfacere, & hinc nos videbimus, quam inutiles ſint homines quamque inepti vt Deum valeãt debite honorare. Sed iam q̃ debitum hoc plenè non poſſimus exſoluere: ſaltim vires noſtras & omnem conatum ad id adhibeamus. Dauid ſanctus cum ſummam reuerentiam contẽplaretur, quæ meritiſsimo debita eſt Deo, dixit. Ego autem in multitudine miſericordiæ tuæ adorabo ad templum ſanctum tuum. Et Abraham. Loquar ad dominum meum cum ſim puluis & cinis. Iſti reuerenter petierunt, & ſteterunt coram illo, quem debita adoratione Angeli colunt, & ante cuius conſpectum dominationes & poteſtates tremunt. Si nobiles & magnates mundi debitè alloqueris & veneraris: quanto meliùs cum ipſo Deo hoc deberes efficere? Videbis enim Publicanum illum quia reuerenter petijt in templo, nec ſe dignum iudicabat, vt leuaret oculos in cælum, exaudituſſe: Phariſæus, vero quia id non præſtitit inanis rediuit. Et quanti veneratio hęc apud Deum habeatur Chriſti exemplum oſtendit: qui deuotiſsimè procidens ſuper faciem ſuam orabat: ſic adeo vt dicat Paulus. Et exaudi-

Matt. 15.

Cant. 7.
Luc. 6.

3. *Reg.* 10

Geneſ. 32.

Pſal. 5.

Geneſ. 19.

Luc. 18.

Matth. 26

Hebræ. 5.

tus eſt pro ſua reuerentia. Sic etiam Cananæa adorauit eum dicens. Domine adiuua me, &c. ¶Tertia conditio illa eſt, vt cum perſeuerantia poſtulemus. Deus quippe ſtatim petitionibus noſtris non acquieſcit, vt nos magis dignos meriti faciat, vt iam in ſuperioribus oſtendimus. Altera vero ratio quare ſtatim nos non exaudiat, ea eſt, vt Talionis legem nobiſcum exerceat: nã quemadmodum tu obturatis auribus Deũ vociferantem non audiſti: ità etiam ipſe velut ſurdus, & non audiens tuis petitionibus efficitur. Vnde per ſapientem inquit. Vocaui & renuiſtis, &c. Tunc invocabunt me, & ego non exaudiam. Ideoque ſi aliquando tu à Deo non exaudiris, matarum tibi & ſanum erit conſilium, vt in id conijcias, an tu in audiendis eius inſpirationibus illi ſis ingratus: quò ſietvt in poſterũ tibi ipſi caueas, & Deum magna reuerentia auſcultes. Nam ipſe promptiſsimus eſt, & paratiſsimus, vt te exaudiat: etiam ſi tu multoties occaſiones tribuas, vt ipſe ſuas auferes obturet. Atque ob id Eſaias. Ecce non eſt abbreuiata manus domini, vt ſaluare nequeat: nec auris eius aggrauata eſt, ne exaudiat: ſed iniquitates veſtræ, &c. Et Ieremias. Nos iniquè egimus, & ad iracundiã prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es. Tertio non ità citiùs Deus reſponder, nam forſitã nos principio id non petimus, quod decet, poſteà vero perſiſtentes rectiùs dirigimus petitionem noſtrã. Quapropter ſapiens. Melior eſt finis orationis, quam principium. Sic contigit Cananææ, quæ in fine orationis meliùs petijt, dicens. Domine adiuua me. Iudex ille etiam ſi malus eſſet, cum vidua illum aſſideret moleſtia, & importunitate, iuſtitiam fecit. Hoc Chriſtus in illa parabola docuit, & in ſupra allata de amico qui tres panes petijt: nimirum vt perſeueranter, & indefeſſe poſtulemus. ¶Quarta conditio eſt: vt confidenter petamus. Tunc enim magna fiducia poſtulamus, cum de nobis nihil præſumimus nec confidimus: de Deo autem maximè. Iacobus quippe ait. Poſtulet in fide nihil hæſitans. Nam ſine fiducia orare, eſt de te deq; tuis meritis præſumere: quæ quidẽ deteſtãda eſt ſuperbia. Vnde Iudith domino dixit. Tu cui humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Daniel etiam. Non in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam,

Matt. 15.

Pſal. 5.

Geneſ. 19.

Luc. 18.

Matth. 26

Hebræ. 5.

ruam, ſed in miſerationibus tuis multis. Exaudi domine, placare domine, attende & fac. Omnia iſte à Deo iudicabat prouenire: nihil autem à ſe, & ità nihil cõfidebat ex ſua parte, credens nihil boni ſe habere, quo mereretur à Deo exaudiri. Sic Cananea, Catelli edunt de micis, &c. ¶His ergo circunſtantijs oraturi debemus accedere: vt Deus ſuum ſanctum ſpiritum nobis tribuat. Sed iam de his ſatis, vt ad cõtextum reuertamur: vbi noſter Lucas egregium Chriſti miraculum, narrat, & mirabilem diſputationem cum Phariſæis habitã. Poſt quam poſuerat orationis documenta, mira cãlum narrat expulſionis dæmonis: quia hic eſt vnus effectus orationis: Hoc genus dæmonum non ejcitur niſi ieiunio & oratione. Ait ergo Euangeliſta. *Et erat ejciens dæmonium.* Inter præclara & excellentia ſanctorum quæ Chriſtus venit in mundum facere & prædicare (vt diuus Ioannes Euangeliſta de eodem inquit) illud eſt vnum ſciticet, à cælo decendiſſe, vt opera diaboli ſolueret, & diſſolueret. In hoc (inquit) apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli. Opus quidem dæmonis fuit peccatum, mors, & innumeræ aliæ miſeriæ, & ærumnæ: quæ ab ipſo peccato tanquam à proprio fonte deriuantur. Inuidia enim diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Nam in terreno paradiſo dæmonis ſucceſsione primi noſtri parentes in peccatum illud miſerãdum inciderunt. Cum igitur munus filij Dei eſſet, diſſoluere dæmonis opera certum illi eſt: quòd niſi primus homo in peccatũ laberetur, ſaltim in carne paſsibili, ipſe non veniſſet. Sed iam quòd Chriſtus in mundum venit, vt diabolum deſtrueret, & ipſius opera labefactaret: conueniens videbatur, antequàm ſeriò cum eo manus cõſereret, vt in pugnæ ſimulacrum ingrederetur, & aliquos congreſſus cum eodem haberet: vt vel ſic, illi oſtenderet, quam potentiam, & imperium aduerſus eum gerere. Quod clarè oſtendebat ejiciens dæmones à corporibus tanta maieſtate, vt vel ſic ipſe dæmon intelligeret, ab ipſa anima eſſe ejiciendum, & à regno quod tyrannide vſurpauerat. Nunc iudicium eſt mundi, nunc princeps huius mundi ejicietur foras. Cum igitur Chriſtus munus ſibi commendatum exerceret, ait Lucas, quod erat Ieſus ejiciens dæmonium. ¶Sed quid obſecro mali diabolus in Chriſtum contulerat, vt tantum atque tam hoſtile bellum ſemper aduerſus ipſum gerat? Priùs enim è cælo ignominioſe eiecit: nunc autem quietus cum ſit à corpore hominis repellit. Perſequitur Chriſtus eum, qui nobis ſemper omne malum molitur: quique mille laqueos tendit, vt nos, quaſi piſces hamo, capiat. In quo quidem deberes perſpicere quantum nos Deus diligat, qui inimico noſtro inimiciſsimus eſt, & eum odio proſequitur propter ea mala quæ nobis quotidie intulit. Nunquam dæmon aliquo malo Deũ læſit, nec id poteſt facere: nec eius honorem minuere aut labefactare, nec bonorum eius aliquid diminuere. Quid eſt igitur quòd Deus illum perſequitur, & à ſuo nunc domicilio illum ejcit? Non certè ob aliud niſi quia noſter inimicus eſt. Si cum inter duos magnates inimicitiæ agerentur, alter illorum rex diceret. Quare inimicus meus es? & ille reſpondiſſet. Abſit, vt aliquando talis inſania mentem meam ſubierit, tunc que rex ſubiungeret. Cum tali nobili ſis inimicus, mihi eidem inimiciſsimus es. Magnus quidem honor tali eſſet, & ingens beneficiũ hoc eſſe iudicaret. Ità Deus noſter (cuius amicitia & amor cum regum amore neutiquam eſt conferendus) non ob malum, quod dæmon ipſi infligit ſed propter id quod nobis immittit, illi inimiciſsimus eſt. Sed proh dolor: quam malè, ſiniſtrè, & aduerſè Deo hoc beneficium ſoluimus: qui (ſi in noſtra poteſtate ſitum eſſet) laudem & honorem Deo raperemus mille iniurijs, flagitijs, & blaſphemijs.

¶Diligenter etiam animaduertes, quòd non dicit hic Lucas Ieſum eieciſſe dæmonium, ſed quòd erat ejiciens dæmonium: nam quãuis virtus diuina in inſtanti operetur, voluit tamen paulatim ejcere, vt oſtendat vitia qui mali mores ſunt, paulatim eſſe expellenda, non autem omnia ſimul: vt vel ex hoc loco prælati diſcant, ne raptim & in ictu oculi malos ſubditorum mores velint exterminare, quod erit arcũ ſic adeo flectere & intendere, vt potiùs frangat, neque ex vno extremo in aliud velit peruenire: quod erit omnem ſimul conuentum euertere & deſtruere. Et ad hoc multum prudentia præſtat. Ita Moſes permiſit Iudæis libellum repudij, non q̃ bonus eſſet: ſed vt permitteret, & toleraret illorũ imbecillitatem. Secundo erat ejiciens dæmoniũ paulatim, ſicut curauit cæcum illum, de quo

Deute. 24.

Mar. 8.

quo Marcus scribit. Idq; facit in nostrum solatium, ne aliquis desperet de misericordia & liberalitate Dei, nec animi patiatur deliquium, si statim suas petitiones non adimpleuerit. Non est quippe parui æstimandum beneficium, quòd Deus paulatim nostris infirmitatibus medeatur, & q̃ easità velit curare. Sic Deus paulatim eiecit gentes à terra promissionis, nè si simul eijceret fieret desertum: vbi multæ bestiæ fere & immanes procrearentur, quæ populum suum deuastarent. Quo voluit nos intelligere minus laboris esse aduersus homines corporibus bellare, quàm aduersus feras ipsas. Non enim vult Deus sine nostro labore omnia vitia tollere quæ vitiosæ passiones sunt repugnantes intentioni nostrę: nam melius est contra stimulos carnis (quę tentationes humanæ sunt) bellum gerere: quàm destrui ab stimulo elationis & superbiæ, quæ tentatio est diabolica. Nam Apostolo Paulo non fuit sublatus stimulus carnis, vt elatione diaboli careret: posteà verò vnum atq; alterum fuit sublatum. Nemo repente fit summus. Nolimus enim cęlum sine scalis ascendere: nec diffidamus si cum adhuc tyrones & nouicij simus in Dei seruitio defectus in nobis ipsis sentiamus: nã qui præclari, & eximij in sanctitate excelluerunt, post multos annos consumptos in virtutum exercitio ad culmen sanctitatis, & perfectionis deuenerũt. Paulatim quippe Deus dæmonem eijcit à corpore huius, & paulatim tuas prauas inclinationes fugabit. Expende etiam quam humanus, benignus & misericors Christus ostenditur erga afflictos: licèt quandoque multi intempestiuè venirent vt Matthæus commemorat, vt etiam noctu ad eum languidi adducerentur: non nulli autem importuni erãt, vt salutem consequerentur, sicut Cananęa & illi duo cæci. Christus autem erga huiusmodi pauperes non se grauem & asperum ostendit, vt facere consueścunt diuites & magnates, qui vel oculos dedignantur in pauperes conijcere, propter quod Christus grauiter in eos animaduertet, vt licet videre in fine huius capitis aduersus Pharisæos, & legis peritos. Arguet eos acriter dominus, qui nunc tam benignè dæmonem propellebat. Mundus vero longè alium morẽ obseruat, qui erga diuites & potentes humanus est, & officiosus: pauperibus vero durus & iniquus: quos nedum videre potest. Venit Christus vt omnibus hominibus auxilium esset, ideo medicinam suam applicabat iuxta necessitatem vnius cuiusque. Inopiæ enim, ægritudini, afflictioni, peccato etiam, & depravatæ conscientiæ admixta est tristitia, pusillanimitas & desperatio. Putant enim isti quemadmodum & ab hominibus à Deo etiam contemni & derelinqui: qui certe consolatione indigẽt, & benignitate, & mansuetudine Christi opus habent. Hoc satis ostenditur fecisse saluator, cui tã blandè est loquutus dicens. Fili remittuntur tibi peccata tua. Et cæco in itinere Ierico. Quid vis vt faciam tibi? Et (vt eius mos erat) omnibus alijs miseris, & afflictis mira suauitate loquebatur. Ecõtra autem diuitias & potentiam sæpe comitari solet ambitio, præsumptio & sui ipsius amor. His vitijs qui laborant, & humiliari, & diuino iudicio deterreri debent, vt intelligant, se peccatores esse, & multis flagitijs coopertos, nec sperent in incerto suarũ diuitiarum discrimine, nec in potentiæ magnitudine: sed intelligãt, nihil habere quod à Deo non acceperint. Hac de causa Christus diuitibus & elatis Pharisæis asperitatem ostendit: huic vero, qui vexatione dęmonis laborabat pius, misericors, & benignus ostenditur. Sed quid de dæmone illo Lucas dicat, audiamus. *Et illud erat mutum.* Ab effectu dicitur mutus, quia ipsum hominem mutum efficiebat. Atque ità aliquando soliti sumus diem tristem appellare, non quòd dies tristis sit: sed quòd nobis tristitiam inferat. Et sic venit intelligẽdus locus ille Pauli, spiritus ingemiscit: nõ quia spiritus flere aut ingemiscere possit cum Deus ipse sit: sed quia efficit, vt anima, quàm ipse possidet, sua peccata plangat & lamentetur. Sic lignum illud quod Adam sibi & nobis amare degustauit, lignum malum dicitur, non quòd malum esset (nam omnia quæ Deus cõdidit bona erant) sed quia malum fuit homini propter transgressionẽ præcepti. Sic etiam cibus aliquis, vel medicina sana aut infirma dicitur: quia ægritudinem aut sanitatem causat. Et hoc modo (vt diuus Gregorius interpretatur) intelligitur illud quod de Iuda dicit Petrus. Et hic quidem possedit agrũ de mercede iniquitatis. Iudas quippe non poterat possidere agrum emptũ Christi pretio, qui iam obierat: sed dictum est, possedit, id est possidere fecit. Et sic vsitata loquutione sacri eloquij videre Dei dicitur, id est videre nos facit. Sic dominus iusto viro dicit: Nunc cognoui quod timeas Deum, hoc est, cognoscere te faciam. Et in Deuteronomio. Tentat vos Deus, vt sciat an diligatis eum, id est, vt scire faciat. Et Augustinus exponit illud Pauli. Misit Deus spiritum filij sui clamantem, id est, facientem clamare. Ità intelligẽdum est illud Pauli ad Romanos. Spiritus postulat pro nobis gemitibus ineffabilibus, id est, postulare facit. Ità exponit beatus Augustinus. Igitur dæmon hic mutus appellatur, quia hominem mutum & elinguẽ efficiebat. Etiã nũc dæmonium mutum appellatur. Quando aliqui duo homines sunt confabulantes, & alius statim inopinatus aduenit, qui eleganti & subtili sermone loquelam incipit: reliqui verò muti & elingues effecti, eloquentem attentis auribus ausultant. Sic Iob loquẽs de sua sermonis elegantia in tempore prosperitatis dicebat. Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo, vocem suam, &c. Sic etiam nostra hac tempestate principes tenebrarum (qui dæmones sunt) muti & balbutientes efficiuntur, nam sunt multi homines, & fœminæ qui elegãtissimè & acutissimè loquantur. Nam quã do dæmon callidus & astutus in paradiso terreno mulierem, quam delusit, est allocutus, nullæ erant linguæ Toletanæ nec in curijs regum versatæ. Nunc vero hominum linguas serpentinas inuenies gladio bicipiti acutiores, qui diaboli fraudibus & cõpositis rationibus honestas virgines, & castas mulieres fallunt, & à perfectissimo statu eas deturbant. Nunquid deficit dæmon, aut eius absentia sentitur, vbi internuncia adest, quæ blando sermone & dæmonis facie: quæ nec dæmon ipse cogitat, ipsa opere complet? Si dæmon aliquem hominem litem agentem voluerit fallere per quẽ melius id poterit præstare, quàm per aduocatum aut curatorem? Si vero voluerit alicuius famæ detrahere, aut eius honorem minuere, nouit ne dæmõ ipse ità bene facere, sicut huius ciuitatis incolę? Sic adeo vt suis linguis nullus gladius quantum vis acutus vllo modo sit conferendus. Vnde Psalmista. Ecce loquentur in ore suo, & lingua eorum gladius acutus, loquentur (inquit) in ore suo. Non explicat quid est, quod loquuntur: nam quidquid huiusmodi hominibus libuerit, id de te prędicabũt.

Nunc te concubinarium, nunc vsurarium, nunc detractorem, nunc deniq; (si ira vel furor eorum oculos obcæcauerit) te rei publicæ vnicũ euersorem appellabũt. Quid est igitur, quod dæmon loquatur, vbi tanta pestis in republica grassatur? Et ideo ait, quod erat mutum. Matthæus ait, quod etiam erat cæcus: & diuus Chrysostomus, quod etiam erat surdus. Ex quibus omnibus clariùs cognoscęs, quanta & quam ingentia mala nobis dæmones inferant. A prima mundi conditione dæmon hominẽ ipsum persequitur, & plusquam hostile bellum cum eodem gerit. Sic adeo nos odit, & execratur: nunc autem quoniam suspicabatur (quod nunquam certo sciuit) Christum venisse, vt damnum illi inferret: nunc vehementius cœpit, nos ipsos persequi. Et hinc euenit, vt nullo vnquam tẽpore tot dæmoniaci fuerint, quam tempore Christi. ¶ Sed statim percontaberis, Cur diabolus sic hominem persequitur, vt est videre in homine isto cæco, muto & surdo, & in alijs multis: & nobis etiam mille machinis, laqueis & compedibus damnationem molitur? Propter duo. Primũ propter odium Dei. Nam peccans induratus manfit in odium Dei. Scit enim ipse, quod voluntas Dei est, nos beatos efficere, & quod nos summo amore & charitate prosequatur, nè autẽ voluntas Dei in nobis adimpleatur, curat nostram iustificationem impedire, propter odium, quod in Deum habet ratione iustitiæ punitiuæ. Secunda ratio, ob quam nos persequitur, est vt differat & procrastinet diem iudicij, nè sua maior pœna tam cito adueniat. Dæmones nanque etiam si à cœlo ceciderint, non omnes in infernũ sunt detrusi: nam etiam si ibi multi sint, qui igne torquentur, & ipsi tortores sunt animarum, nihilominus multi in aere remanserũt, qui in carcerem datus est illis vsque in diem iudicij, in quo eorũ habitatio erit infernus. Sic in tremenda illa die Christus peccatoribus dicet. Ite in ignem æternũ qui paratus est diabolo & angelis eius. Vbi si attentè volueris animaduertere, inquit, Parat⁹ est diabolo. Ex quo sequitur nõdum in ignem illum intrasse: quo tamen cum tẽpus illud aduenerit putãtur. Sic quidã dæmones (vt refert Lucas) Christo dixerunt. Iesu fili Dei excelsi, ad quid venisti ante tempus torquere nos? Putabant isti iam aduenire diem iudicij: cum q;

citiùs illis videretur, hoc dicebãt. Qui dies non aduenit, quousque numerus electorũ
Apoc. 6. adimpleatur. Sic in Apocalypsi dicitur. Vidi sub altare Dei animas interfectorũ, &c. Et acceperunt diuinum responsum. Expectate modicum, donec impleatur numerus fratrum vestrorum. Natura enim animæ vnionem corporum appetunt: & hoc à natura insitum desiderium dicebat Ioannes esse illas voces & clamores: quibus Deus respondit. Expectate donec sedes impleantur, quas amiserunt mali Angeli tuncque numerus electorum adimplebitur. Cum verò numerus hic perfectus iam & absolutus fuerit, dies aduenit iudicij: in quo bonorum corpora in generali resurrectione
Psal. 109. simul cum animabus gloria fruetur. Quod omne præclarè psalmo illo ostenditur. Iudicabit in nationibus, implebit ruinas, &c. Cum igitur dæmon differri velit diem iudicij, vt sic maiorem pœnam differat: nostram salutem eis quibus potest vijs impedit, ne dies iudicij adueniat, quando ipse in infernum sit detrudendus, & grauissimè puniendus. Sed væ nobis, qui quanto minus nostræ consuluerimus saluti, tanto remissiùs & pedetentim numerus electorum adimplebitur: atque ità dies iudicij tardiùs aduenit: quem dæmon graviter timet. Et hoc ipse intendit, cum nos suis tentationibus aggreditur: atque ità nõ tam anxiè & solicitè nostram damnationem desiderat, quàm quòd nos salui non simus. Nam ex eo, quòd nos damnemur nihil commodi ille consequitur, nec ipsi aliquid pœnæ remittitur, sed potiùs dolor quidam accidentalis illi de nouo aduenit. Nam quemadmodum cum quis cælum ingreditur, omnes cælestes ciues gaudent &
Luc. 15. lætantur. Quia gaudium fit super vno peccatore pœnitentiam agente: sic cum aliquis damnatur, omnes infernum habitantes tristitia quædam operit. Et ideò diues
Luc. 16. ille edax dixit Abrahæ, Habeo quinque fratres, &c. nè veniant in hunc locum tormentorum. Et hoc non faciebat charitate motus, sed nè maior pœna illi adderetur. Itaque dæmon non vult, nec desiderat dãnationem nostram, (quandoquidem ex illa potiùs damnum, quàm lucrum illi sequitur) sed vult ne salui simus: nam si multi salui fiunt, citiùs bonorum numerus adimplebitur: quo ipse in inferno statim torquebitur in æternum, atque ideò nostram salutem conatur impedire. Et hoc voluit Christus, vt intelligeremus, quando de eo
Luc. 8. loquens in parabola seminantis, dixit. Venit diabolus, & tollit verbum, ne credentes salui fiant. Vbi clarè videas, quòd non dicit, vt damnentur: sed nè credentes salui fiant. Et quanuis verum sit, quod qui non saluantur, damnantur: tamen præcipuè intendit ne saluentur: nè cito illi adueniat malum, quod timet. Nam tolerabilior est illi pœna illa accidentalis, quam in damnatione alicuius patitur: quàm pœna illa sensus & tormentum, quod in inferno habebit. His igitur duabus rationibus tanquam crudelis inimicus nos persequitur, & acriter tentat. Et cum animam nostram non potest lædere, corporibus mala infert: & rem & substantiam destruit & diruit: vt fecit cum ingressus fuit multitudinem illã suum, quos suffocauit: & etiam cum patientissimum Iob acutè tentauit, & eum le Iob. sit, & omnem eius substantiam & cuncta bona funditùs euertit. Et omnia hæc nihil ob aliud facit, nisi vt animam nostram lucretur, si potest, propter aliquam impatientiam, vt in peccatum dilabamur, nè ad beatitudinem perueniamus. Atq; ità hac persequutione, qua nos persequitur, hunc miserum hominem torquebat. ¶ Obserua Matth. autem, quod tormenta huic homini inferebat licentia & permissione diuina. Nam ad hoc, vt suũ corpora ingrederentur, priùs à Christo licentiam impetrarunt. Spiritus domini malus (inquit scriptura) exagitabat Saulem. Vocatur spiritus domini, quia 1. Reg. 16. creatura eius est, & minister illius, & ei subditus: atque adeò astrictus ipsius mandato, vt sine Dei licentia nec folium arboris concutere queat. Et hanc licentiam, tam in malos quàm in bonos Deus concedit. Sanctus & rectus corde erat Iob, qui tamen à dæmone grauiter fuit tortus: id tamen factum fuit non sine domini licentia. Cuius sanctitas & synceritas adeò Dei oculis grata & iucunda erat, vt post ea dominus dæmoni dixerit. Fecisti me eum affligere frustra. Non vult Deus dicere: quod dæmon effecit, vel fuit in causa, vt ipse sanctum Iob castigaret, vel quod non in aliquem bonum finem eum correxerit & examinauerit: sed significare vult, eum non castigasse propter aliquod peccatum, quod ipse commiserat. Cur igitur Deus cum sanctus Iob sic excelleret in vitæ sanctimonia & præ-

& præstantibus virtutibus, eum per demonis ministerium, & non per propriam manum correxit? Et quare etiam diuum Antonium Abbatem in eremo, & reliquos viros præclaris virtutum dotibus excellẽtes, dæmonis tradidit manibus? Propterea id fecit: nam si cum Iob non peccasset, Deus illum castigaret, posset dæmon Deo dicere. Domine trade mihi illum, & in meã potestatem redige: tuncq; videbis an te ipsum prædicet, laudet & benedicat. Sed vt dæmon oculis suis synceritatem & rectitudinem Iob contemplaretur, tradidit illum Deus suis manibus. Nam cum aliquis venditioni exponit aliquam loricam, quam optimam esse dicit, neq; vllo pugione posse transmitti: nè ementes aliquem defectũ illi imponant, gaudet vt de illa experimentum fiat, vt probetur, quàm fortis & exacta sit. Ità Deus etiam si ipse probè nouerit, quàm fortes & veterani milites sint iusti, quamq; perfecti & absoluti: vt hoc ipsum dæmonem non lateat, illos tradit in eius manus & potestatem, & permittit vt mille tentationibus vtrinque eos inuadat, & persequatur: vt sic vel ipsa experientia cognoscat quam boni & absoluti sint. Etiã Deus in malos animaduertit, & eorum tortor est dæmon. Puniuit Ægyptios per manum dæmonis, vt inquit Dauid. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationẽ, & iram & tribulationem: immissiones per Angelos malos. ¶ Itaque vt receptui cana- 77.
mus, boni & mali multoties à dæmone torquentur: id tamen propter diuersos respectus & fines, mali in punitionem & correctionem: boni vero vt magis mereantur, laudentur, & honorentur. An iste qui dæmonium habebat, malus esset, vel bonus, illud ego non capio: tamen hoc audebo dicere, Deum permisisse, vt hic tam grauiter torqueretur duabus de causis. Prima est vt cũ nos proprijs oculis intueamur, quàm malè nobiscum agat, eum summo odio prosequamur, & inimici ei simus: tantum abest vt suis consilijs sit acquiescendum. Hęc est inter alias potissima ratio, quare Deus sæpius permittat, vt dæmones humana corpora ingrediantur, & vt ea grauissimis malis torqueant: vt hoc prospicientes, crudeles semper inimicitias aduersus eum geramus. Vt licet videre in nobis: qui cum aliqua infirmitate incognita laboramus, non statim remedium adhibentes, interimus.

Sed si aliqua signa talis ægritudinis vel in facie vel in corpore ostenderentur, tum remedio adhibito illi prouideretur. Ita si vos dæmonem non cognosceretis, non fugeretis ab eo: & sic in inferni crucem, & tormentum vos præcipitaret. His vero externis persequutionibus intelligimus, quanta mala nobis ipsis inferre desideret. Et hac etiam de causa permittit sæpius Deus, vt dæmones horribili vultu nobis appareant: vt cum tanquam pernicioſissimam pestem fugiamus ac detestemur. Quid enim esset si pulchra, & decora facie nos aggrederetur: si cum fœdus & turpis sit, sic à peccatoribus diligitur? Et illud quidem maximè est deplorandum, quòd cum dæmon adeò inimicus noster sit, maledictum & detestabile nomen eius à multorum ore nunquam excidat: & infantes maiorum morem & exempla sequentes, ab ineunte ætate versant hoc nomen in ore: & dulcissimũ & suauissimum nomen Iesu, vitam & salutem secum ferens, & Deiparæ virginis nomen obliuiscuntur, &c. ¶ Secunda ratio quare Deus voluit hunc hominem externis malis angi, fuit: vt inde possemus elicere, quanta & quam grauia mala ipsi animæ inferat. Sed aduerte diuersum esse dominium quod dæmon habet in corpus, ab eo quod habet in animam: nam corpus ipsum ingreditur, animam verò nullo modo potest: quia anima non habet nisi terminos essentiæ, cum sit simplex, non autem quantitatiuos. Nam intra terminos essentiæ nihil est nisi pars essentiæ, vel virtus dans esse rei: ideò dæmon non potest esse intra animam, quia non est de substantia eius, nec virtus dans ei esse. Solus autem Deus dicitur esse in anima, quia ipse habet intrinsecam operationẽ essentiæ. Possunt autem spiritus habere aliquas operationes circa alios spiritus, & tamen omnes sunt additæ essentiæ: ideò vnus spiritus nunquã est in altero licet operetur circa ipsum. Et ità licèt vnus Angelus perficiat & illuminet alterum non dicitur esse in eo: sed aliquid exterius operari. Sic dæmon quanuis non sit intra animam, operatur tamen circa illam. Quid tamen operetur, videre poteris in corpore huius hominis, quem ęcum, mutum, & surdum, reddidit. Hæc eadem operatur dæmon in anima, cum illam possidet per peccatum.

¶ Quantum vero ad primum attinet (vt

inquit Euangelista) dæmon hominem effi
cit mutum vt nequeat sacerdoti confiteri
Ezech. 3. sua peccata. Adhęrere(inquit per Ezechie
lem) faciam linguam tuam palato tuo, &
eris mutus. In palato residet gustus: linguā
adhærere palato, est voluptatem capere, &
3. *Reg.* 18 in peccatis gaudere. In tertio libro Regum
scriptum est, sacerdotes Baal voluisse sacri
ficare: Elias vero illos irridebat: & obtulit
Deo sacrificium, & fecit altare & posuit li
gna, & misit aquam in aquæ ductu, & di
uisit bouem per membra, & posuit super
ligna: & cecidit ignis de cælo & deuorauit
holocaustum. Aspice igitur ò peccator q
quando à dæmone in peccatis detineris, &
in ipsis gaudes, nè obliuiscaris tui ipsius:
sed in Deum conuersus, lachrymis, & ge
mitibus tua peccata confitere, & cor tuum
& animam in holocaustum illi gratissi
mum offer, quemadmodum ipse Elias fe
cit. Primum Propheta altare suum ordina
uit: deinde vero ligna composuit, & altari
superposuit. Ità tu in memoriā reuoca om
nia peccata tua, à te commissa per seriem decā
logi, omnes cogitatus tuos, loca etiam, in
Ezech. 8. quibus deliquisti. Vocauit Deus Ezechie
lem & dixit ei. Fode parietem. Et cum per
fodisset ingressus vidit: & ecce omnis simi
litudo reptilium & animalium abomina
tio & vniuersa idola. Tibi etiam dicitur
peccator. Fode parietem, rumpe secreta, &
ingredere conscientiæ tuæ penetralia, & ec
ce videbis similitudinem reptilium & ani
malium, & idola, & mille genera flagitio
rum depicta in pariete conscientiæ tuæ: &
vt vno verbo concludamus, videbis auari
tiam, luxuriam, & superbiam omnium ma
lorum radicē & fontem. Peccatores enim
similitudinem gerunt reptilium & anima
Roma. 1. lium, iuxta illud Pauli. Et mutauerunt glo
riam incorruptibilis Dei in similitudinem
imaginis corruptibilis hominis: & volu
crum & quadrupedum & serpentum. Has
imagines peccatorum & idolorum, serpen
tum, & quadrupedum quæ tu summè ve
neraris & colis, te ipsum parans ad confes
sionem, debes foras extrahere: quemad
modum ceruus facit, qui positus ad ingres
sum speluncæ serpentis, forti sua respira
tione efficit vt à domicilio serpens egrediā
tur, & sic eum interficit, & quasi pelle no
ua induitur & renouatur. Ita si tu volueris
tua peccata plangere, & in eorum cogita
tione & contemplatione perstiteris, foras
extrahes ab spelunca animæ tuæ venenō
sos peccatorum serpentes, qui virtutis sibi
lo mortem & cruciatum æternum propi
nabant. Quibus omnibus rectè prouidebis
contritione & dolore: atq; ità innouatus &
in alium hominem conuersus remanebis,
si conscientiam tuam rectè examinaueris.
Quod in veteri lege ostendit Deus, iubens *Leui.* 22.
ne offerretur illi animal quod non rumina
ret. Quando foris aduenis & cubile tuum
ingrederis, obcæcatus solis luce, omnia tibi
obscura & tenebrosa apparēr: at vero si pau
lulum quieueris, omnia clarè & apertè vi
debis. Non admodum hoc est dissimile, cū
peccata tua cōtemplaturus accedis, qui ista
tim principio nullum peccatum vides, qua
si nihil appareat, quod possit confiteri: at
vero si quietus manseris, & in eorum con
templatione perstiteris, omnia peccata tua
quasi in quodam limpidissimo speculo po
teris cōtemplari. Si tibi dictum esset, quòd
cum iam aduesperascit, ingrediuntur do
mum tuam duo vel tres latrones, vt te inter
ficiāt, & expilent: tunc qua posses diligen
tia & industria totam domū lustrares, nec
lecto accumberes, quousque omnes inueni
res, q si vnum vel duos comprehenderes,
diligenter etiam tertiū perquireres, nè for
te ille te interficeret. Nam quid tibi prode
rit, si octo latrones sunt ingressi, vt septem
comprehendas: vel si tres, vt duo inuenias?
poterit nanq; qui remanet absconditus, fa
cilè te interficere. Sed quod dolendum est:
sunt multi, qui triginta vel quadraginta le
thalibus peccatis conscientiā habeant gra
uatam, contenti sunt tamen, si tria vel qua
tuor confiteantur. Attende obsecro & con
sidera, plus operis & diligentiæ impenden
dum esse in discrimine animæ tuæ: quàm
in discrimine corporis & vniuersæ substan
tiæ. Alij sunt qui Nabuchodonosor alsimi *Dani.*
lantur, qui cum per noctis quietē somnias
set, sapientibus & auguribus suis dicebat.
Dicite mihi somnium, & interpretationē
eius. Et illi respōdebant ei. Dicat rex som
nium seruis suis: & interpretationem eius
indicabimus. Ità sunt multi, qui ipsi confes
sario dicunt. Pater, interroga me. Vultis nè
vt confessarius vaticinetur peccata vestra?
Dicite vos somnium, & sacerdos solutio
nem dabit. Sapientes illi non erant vatici
naturi somnium Nabuchodonosor. Dice
ret ille somnium, ipsi vero interpretationē
adhiberent. Priùs itaq; conscientiam tuam
examina, & præpara te ante confessionē.
Nam cum aliquis dispēsator rationem sui
muneris exhibere vult, priùs apud se cogi
tat, quas fecerit expensas, & quos sumptus
nè improuidus coram domino appareat.
Curator etiā & aduocatus priùs quàm an
te iudicis tribunal sistant, rationes & iura *Leui.* 19.
pro sua parte alleganda excogitant. Vnde
Ecclesiasticus. Ante iudicium para iustitiā
tibi. Post quàm verò iam dispositus & pa
ratus fueris, examine conscientiæ facto, lig
nis iam altari superpositis: tunc etiam su
per impones bouē ipsum ablato corio, vt
Deus iubebat. Quo nimirum significatur,
q clarè & apertè debes confiteri, nullis am
bagibus, nulla adhibita hypocrisi, nullo fu
co, nullis deniq; verborum circunloquijs
comptis & compositis. Diligenter etiam
aduerte quòd bos iste non integer offere
batur, sed scissus & discerptus: vt intelligas
quòd teneris confiteri peccatorum nume
rum & omnes circunstantias, quæ speciem
immutant. ¶ Tertiò verò holocaustū aqua
aspersit Elias. Quo innuitur, vt non sine la
chrymis, cōtritione & pœnitentia hæc fiat
confessio. Ita sanctus ille rex Deo dixit. Re
cogitabo tibi omnes annos meos in amari
tudine animæ meæ. Non dixit, cogitabo,
sed recogitabo. Non solum debes cogitare
semel: sed iterum & sæpius recogitare. Et
annos meos dixit: nam tua crimina, flagi
tia & peccata debes cogitare, non autē alie
na: vt sunt multi qui in confessione occul
ta aliorum peccata detegunt. Omnes addi
dit: quia nullum peccatum inter lineas est
prætermittendum. Naaman vt à lepra mū
daretur, omnes vestes exuit. Deus etiam iu
bebat, ad hoc vt leprosus restitueretur in
pristinam sanitatem, vt prius eum depila
rent: ità vt confessio firma sit, stabilis & in
tegra omnia peccata funditus debet rade
re. Rex filiorum Amon rasit dimidiam bar
bam & vestes seruorum Dauid: quod face
re videntur ij, qui in confessione partē pec
catorum aperiunt, partem verò silent: ideò
grauissimè punientur à Deo, sicut punitus
est rex Amonitarum à Dauide. Ait etiam,
in amaritudine animæ meæ: nam dolore
magno compunctus tua peccata debes ex
primere. ¶ Quartò (quemadmodum Elias)
os tuum aperi, & culpas & delicta sacerdo
ti pande: qui Christi vices habet. His om
nibus sic actis, statim descendet ignis de cæ
lo qui omnia peccata tua absumat: vt in te
illud Psalmi adimpleatur. In meditatione *Psal.* 38
mea exardescit ignis. Super sacrificium eo
rum qui inuocabant Baal, non descendit
ignis de cælo. Et idem illis continget, qui
pro arbitrio confessariū eligunt, vt suo ge
nio indulgeat, quiq; de factis & infectis ab
soluat. Clama cum Elia ad pedes sancti &
eruditi confessarij: nè fallaris à dæmone, &
obmutescas coram bono confessario: mul
to quippe meliùs tecū aget bonus, sapiens
& doctus: quàm malus, insipiens & igna
rus. Magdalenā enim, quæ peccatrix erat *Luc.* 7.
Pharisęus ille & molestia & opprobrijs af
ficiebat: Christus vero vt sanctus & miseri
cors, eius partes tuebatur, & solatium in af
flictione præstabat. Vide Christum, post
quam ter eum Petrus abnegauerat, quàm
piè, misericorditer & benignè cum illo se
habuerit. Posset Christus illi dicere, Petre,
Petre istæ nè sunt robustæ illæ vires, & for
tis animus, quem aduersus inimicos osten
tabas? Ista nè verba illa quæ reliquis forti
tudinem & audaciam addebant? Nullū cer
tè verbū Christus Petro dixit, quo vel cri
men suum coram obijceret, vel quo Petri
facies cōfunderetur: sed piè & benignè illi
pepercit. Hoc idem bonus & rectus con
fessarius tecum efficiet: Deus quippe in
quit. Nè abominaueris Idumæum, quia *Deute.* 23.
frater tuus est: neq; Ægyptium, quia adue
na fuisti in terra Ægypti. Hoc idem cōfes
sario Deus inquit. Debet etiam sacerdos
animaduertere se aliquando lapsum esse:
nemo quippe tam sanctus est & integer,
quin semel vel bis nō deliquerit. Nè igitur
tu peccator ad pedes sacerdotis iacens, pu
dore delictorum suffundaris, & mutus effe
ctus, peccata fileas: in memoriam reuoca,
exquisitissimum illud ignominiæ genus
quod coram millibus hominum passus est
pro te. Quare tu verecundiam habes, cū so
li vni homini peccata pandis? Verecundia *Psal.* 43.
mea contra me est semper, Dauid dixit: lo
quutus de Christo redemptore nostro. Et
in alio Psalmo ad patrem alloquens, dixit.
Tu scis improperium meum, & confusio- *Psal.* 68.
nem meā. Præterea quando aliquem com
mittis defectum, velles ne potius vt amicus
sciret, qui vel facilè posset succurrere: vel
potius omnis populus & mundus? In iudi
cio manifestabuntur absconditæ tenebrarū
& manifestabit consilia cordium. Dauid se *1. Cor.* 4.
creto rapuit vxorem Vriæ: Deus vero per *2. Reg.* 11
Prophetam illi dixit. Tu fecisti in occulto:

ego faciam illud palam in conſpectu omnis Iſrael. Quod tu in domus tuæ penetralibus & ſecretioribus locis cõmiſiſti: permittit Deus vt tui conuicini rectè norint, poſtea vero in extrema die cunctis gẽtibus pateat. Senes illi qui falſo accuſarũt Suſannam, dicebãt ei. Nemo nos videt. Deus vero qui etiam cogitationes cordium ſcrutatur, notum fecit populo crimẽ nefandum. Si ſacerdoti confiteberis peccata tua, occulta erunt: ſin minus omni populo erunt manifeſta. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Si in memoriam adduceres pudorẽ illum, quo deberes ſuffundi, ſi peccata tua omnibus palam fierent: vtique dæmon coram ſacerdote non te mutum, elinguem, & balbutiẽtem efficeret. Si quidem bene noſti, nullo caſu quantumuis difficili, confeſſariũ poſſe tua peccata alicui aperire. Confitere igitur omni procul ſemoto pudore: quandoquidem in hoc ſacroſancto & mirabili ſacramento ab omni peccato etiam grauiſsimo mundus efficeris. Nam qui in fluuium cadit, etiam ſi aqua ad medium corpus, vel vſque ad barbam accedat: nihilominus tamen adhuc tempus reſtat, quo poſsit viuere. At vero ſi eo infœlicitatis & miſerię peruenerit, vt aqua iam os intret, & cooperiat eum, ſtatim interibit. Sic ſimiliter, etiam ſi grauiſsimis criminibus oculos Dei offenderis, ſi ita coinquinatus es, vt indignum te iudices ante faciem eius apparere: ſi deniq; à planta pedis vſque ad verticem capitis tui nihil bene ſanum & tutum fuerit: ſi tamen os tuum vales aperire, & ad pedes ſacerdotis accedere, longa adhuc ſupereſt vita. Illud tamen diligenter tibi eſt cauendũ ne in tantam colluuionem, & multitudinem peccatorum peruenias, vt te valeant ſuffocare: ne coram Dei miniſtro mutus effectus loqui non poſsis. Vnde Dauid. Os meum apperui, & attraxi ſpiritum. Quemadmodum Dauid aperuit, vt aerem poſſet attrahere & viuere: ſic tu in confeſſione aerem & flatum Spiritus ſancti attrahe vt poſsis viuere. Quod idem in animalibus rationis expertibus experiri poſſumus. Primum quod facit lupus, cum ouem capit, guttura ore comprehendit, ne poſsit balare, vt vel ſic paſtorem excitet: & à morſibus lupi eam eripiat. Sic diabolus (qui velut leo rugiens vbiuis hamum parat) ori noſtro pudoris feras imponit, ne clamare

2. Reg. 12

Dan. 13.

Pſal. 31.

Eſa. 1.

Pſal. 118.

1. Pet. 5.

poſsimus, & illius boni paſtoris auxilium inuocare: qui ſuper humeros ſuos amiſſam ouem deportauit. Hoc igitur eſt hominem mutũ effici à peccatore: nam quemadmodum hunc, cuius corpus habitabat, efficiebat mutũ, ita etiam peccatorem, cuius animam poſsidet, elinguem reddit, ne ſua peccata poſsit confiteri. ¶ Aliud etiam eſt hominũ genus qui in confeſsione dicenda tacent: tacẽda vero dicunt: & de his Prophe ta inquit. Quoniam tacui inueterauerunt *Pſal.* oſſa mea, dum clamarem tota die. Qui igitur fieri poteſt Propheta ſancte, vt tota die tacẽdo, clamares: & clamãdo taceres? Ambo faciebat: nam ea tacebat, quæ dicturus erat: & verbis compoſitis, alios alijs addendo ſermonibus nihil deniq; dicebat. Quod multi duobus vel tribus verbis poſſent dicere, idq; clare & aperte: varijs ambagibus proferunt culpam minuendo, & rhetoricas rationes multiplicando. Et ſic iſti loquẽtes tacent: & ideo oſſa eorum & ipſi in peccatis inueteraſcunt. In cuius typum, quando Rachel ex Meſopotamia veniebat, idola *Gen.* abſcõdita ſecum ferebat: poſteà vero cum *35.* Iacob petijſſet, ea manifeſtauit, & infodit. Si igitur tu adhuc cooperuiſti tuorum peccatorum idola, ea ſacerdoti offer, & aperi: ipſe enim ea operiet, vbi nunquam magis appareant, & quemadmodum Ægyptij in *Exod.* mari rubro extincti fuerunt, quos filij Iſrael nunquam deinceps viderunt: ſic tua peccata in confeſsione extinguentur.

¶ Obſerua etiam quòd non ſolum dæmon efficit hominem mutũ, vt adhuc diximus: ſed etiam ijs modis & ſignis petunt, quibus reliqui, qui natura ipſa naſcũtur muti. Iſti quippe natura elingues per ſigna, per digitos, per geſtus corporis oſtendunt, quid velint, quid cupiant, quid ve dicant. Sic peccator mutus effectus, gloriam, quam ipſis operibus petere & comparare deberet, per ſigna poſtulat. Et quod non ſine dolore poteſt dici, Chriſtiani ſigna, eum in cęlum ducunt, opera vero in infernũ. Chriſtiani ſigna ſunt, ſe cruce inſignire: Eccleſiam ingredi, flexis genibus orationem fundere: opera vero nec cum Turcarum aut Arabũ operibus comparanda. Nam oratio, ieiunium, ſacri auditio: quid aliud ſunt quam ſigna Chriſtiani? At vero ſi vel minimum conuicium in eos retorſeris, ſi vel ſimbriam veſtimenti tetigeris, ira perciti & cõmoti de minima iniuria accepta cum fœnore vindictã ſumunt.

ſumunt. Omnes iſti ſunt muti, nihil præter ſigna habẽt. Oſtende mihi fidem tuam ex operibus, &c. ¶ Secundo dæmon hunc hominem obcæcabat: vt moris illius eſt, cũ omnibus peccatoribus idem facere, quorũ animas ſuo dominio ſubegit. Nonnè inſanus ille & amens iudicaretur, qui aliquod opus aggrediens ſi nudo enſe aliquis mortem minaretur, ne id faceret: nihilominùs tamen nullo metu id perficeret & compleret? Nonnè cæcum eum eſſe diceres, & caligine coopertum: quando enſem non fugit? Quid obſecro putas eſſe in cauſa, quare vnus homo tam multis peccatis & flagitijs ſe tradat: alius vero cautus & ſobrius viuat in nullo delinquens? Id certe eſt, quia ille mentis oculis caret: nec videre poteſt, quanta, & quàm grauia mala ipſi immineant, quæ iudex ille ſupremus in diem vindictę reſeruat: hic vero Dei iuſtitiam intuens, & contemplans à talibus ſe abſtinet: quemadmodum Balam, qui non videbat Angelum aſinam minantem, ipſe vero ſtimulos aſinæ addebat, vt Angelum præteriret. In *Num.* 22. de illud eſt, quòd frequenter dici ſolet, ſcilicet, peccatores oculis carere, & obcæcatos eſſe. Hæc eſt illa cæcitas, quam Deus miſit *Exod.* 10. Ægyptijs, vbi tantæ & tam magnæ erant tenebræ, vt vel ipſis manibus contrectari poſſent: ſic adeò vt ſcriptura dicat, trium dierum ſpatio neminem fratrem ſuum vidiſſe, nec ab vno loco motum eſſe. O vtinã mentis oculis non eſſes deſtitutus, vt graues miſerias, & tormenta, quę te in gehenna expectant, poſſes contemplari: vt vel ſic in peccatis non eſſes detentus, quemadmodum Ægyptij. Si peccatores non eſſent cæci, non vtique beatus Ioannes dixiſſet. Mundus Chriſtũ non cognouit. Nec enim ob id debemus admirari quòd cæci eſſent, quandoquidem eorum oculos dęmon teracooperuerat, nimirum vilibus & abiectis rebus huius mundi: quod optimè oſtẽditur in Tobia, cuius oculi hirundinũ ſtercore obtenebrati ſunt. Eſt quippe hæc dæmonis cæcitas tam peſsimæ, & deprauatæ conditionis, vt qui ea laborat, neutiquam ſeipſum velit cognoſcere: quod non cõtingit in eis, qui corporeis luminibus ſunt priuati, quiquidem cæcos ſe iudicant, & tales confitentur. Ideo dominus, quibuſdã peccatoribus dixit. Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum. Nunc vero dicitis: quia videmus, peccatum noſtrum manet.

¶ Tertio dæmon efficit peccatorem ſurdum. Nam ſi hominem videres, à multis monitum & perſuaſum, vt à via quam ſequitur deflecteret: nè à latronib⁹ ſit captus hic vero neminem vellet audire, ſed potiùs iter ſuum inſequeretur: nonnè huiuſmodi hominem obturatas aures habere diceres? Ità ſimiliter Deus ſuis verbis, ſuorũ Apoſtolorum factis & miraculis, ſuorum prędicatorum concionibus, diuinis inſpirationibus miſsis, peccatores omnes inceſſabili voce proclamat, eorum corda tangit, & ad *Canti. 5.* poſtes oſtij noctis rore capillis madidis vt ei aperiant, rogat, obſecrat, & exorat: ipſi vero nolẽtes audire, amplam inferni viam inſequuntur. Ea eſt dæmonis conditio iniqua & pernerſa, vt miſerum peccatorem mutum efficiat, cæcum, & ſurdum: vt vel ſic magis quietus, & maiori dominio animam ipſam poſsideat. Quod luciditſsimo exẽplo clarius apparebit. Contingit enim, vt cum aliquis ſomnum tranquillum, & cum quiete vult capere, iubet vt omnis familia famuli & ancillæ ſilentium teneant, nè ſtrepitu facto ſomni quies, & dulcedo impediatur. Secundo feneſtras claudit, ne ipſa luce oculi offendantur. Tertio in penetralia domus deſcendit: & ianitori præcipit, vt de ipſo percontantibus, denegetur. Hæc omnia inimicus noſter (vt in malitia ſagax & callidus) in peccatore cauſat, cum illum ſurdum efficit nè voces prædicatorum audiat: pudorem quendam fœdũ injicit, ne planiùs & apertiùs ſua peccata fateatur: lectiones ſanctorum & eorũ libros de medio tollit, à contemplatione rectorum, & proborum hominũ eum ſegregat ne claro lumine & ſanctis exemplis reſipiſcat & ad Deum cõuertatur. Ità nequam iſte pro libito in peccatoris anima quieſcit, gaudet, & in vtramuis aurem dormit. Ità ſimiliter hunc hominẽ poſsidebat: cuius corpus cæcum, mutum, & ſurdum, iam reddiderat.

¶ Cum vero Chriſtus in mundum venerit, *1. Ioan. 3.* vt dæmonis opera diſſoluat (vt iam ſuperiùs retulimus) decernit iam illum à corpore propellere & exterminare. Sed dictis obijcies, Si verum eſt, Chriſtũ voluiſſe, vt in noſtram vtilitatem & doctrinam dæmõ in corpus huius hominis intraret, quid eſt q̃ nunc illum à corpore eijciat? Ad quod reſpondeo id etiam eſſe factum propter vtilitatem noſtrã. Finis enim noſter eſt ad Deũ per dilectionem accedere. Mihi autẽ adhæ *Pſal. 72.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

rere Deo bonũ est. Et quod vehemẽtiùs & acriùs nos mouet ad eius dilectionẽ & amorem, est videre quantùm & quàm anxiè nos ab illo diligamur. Et vt hoc cognoscamus nullum euidentius signum est, quàm ipsa opera quæ quotidie nobis impendit. Ideo Dauid. Dilexi: quoniam exaudiet
Psal.114. Deus vocem orationis meæ. Quasi vellet dicere regius vates. Domine quia me diligis, te diligo: tunc enim intellexi, te vnum posse meis miserijs & necessitatibus subuenire. Nam statim à me vocatus, ades: & meis petitionibus acquiescis. Inclinasti quippe aurem tuam mihi, vim & stimulos addidisti, vt maiori conatu posthac igne amoris tui incendar: & vt animæ meæ dicam. Conuertere anima mea in requiem tuam. His amici operibus voluit nos obligare, vt nunquam ab eius amore desistamus. Secundò q̃ quemadmodum ex infirmitatibus corporis venimus in cognitionẽ earum, quas dæmon in anima causat: ità etiam ex medela corporis illius infirmi, veniamus in cognitionem illius altissimę medicinæ, qua Christus animæ nostræ medetur, quando peccatis & flagitijs infirmatur. Nam quemadmodum dæmonem hũc expellens, visum huic cæco restituit: ità etiã cum dæmonem ab anima nostra fugat, peccatorem illuminat, & intellectũ simul & cognitionem illi tribuit, nẽ de vno in alterum peccatum præcipitetur. Restituit aures vt libenter audiat correctiones & inspirationes diuinas. Et loquelã tribuit, vt peccata posit cõfiteri, & simul vt laudet Deũ. Omnia hæc præstitit dæmoniacus hic: qui oculos aperuit, vidit, audiuit, & incepit loqui. Et propterea sequitur in textu.
Et cum eiecisset dæmonium: loquutus est mutus & admiratæ sunt turbæ. Matthæus dicit, q
Matt. 12. stupebant omnes turbæ, & dicebant. Nunquid hic est filius Dauid? Mirantur & meritò cum dæmoniacum in corpore sanet: & maiore iure deberes tu in admirationẽ rapi cum dæmonem eiicit ab anima, & iustum & sanctum peccatorem efficit. Vnum inter alia diuina & mirabilia facta quæ Deus in mundo operatur illud est, scilicet, cum ex homine peccatore impio & facinoroso, iustum, sanctum & immaculatum reddit. In quo quidem clarius & apertius quàm in alijs rebus omnem suam potentiam ostendit, simul & misericordiam. Magna quidẽ & diuina potentia requiritur, vt de nihilo aliquid efficiatur & creetur: sed nõ minor potẽtia exigitur ad iustificandum peccatorem, sed potiùs maior. Nam in creatione nihil potest esse Deo impedimento: in iustificatione autem maximè: si peccator modos & consilia diuina, quibus Deus illum vult saluum fieri, contemnat, & pro nihilo habeat. Ideo beatus Augustinus super caput decimum quartum Ioannis, versans illud. Qui credit in me, opera quæ ego facio *Ioan.*
ipse faciet, & maiora horum faciet, sic ait. Iudicet qui potest, vtrùm maius sit iustos Angelos creare, quam impios iustificare. Certè si æqualis est vtrumq; potentiæ, hoc maioris est misericordię. Et ita non sine magno consilio canit Ecclesia. Deus qui omni potentiam tuam parcendo maximè & miserando manifestas. Peccatorem nanque à culpa absoluere, maximum opus est Dei: nam vt hoc opus compleret necessum fuit, crudelissimam, & acerbissimam mortem oppetere, & sanguinem suum exhibere: vt animam fœdam, & maculis peccatorum infectam mundaret, & dealbaret. Ita cum hoc opus mirabile & diuinum esset, omnes in admirationem rapiebantur: sed non ad eius imitationem: quanquam simul admirari & imitari deberent. Fides admiratur & credit: sed charitas imitatur & proximi inopiam subleuat. Sed quid prodest astrologo cæli cursum, & planetarum motum admirari? Mirari quidẽ debes sed cum effectu, ita vt voluntas non sit ociosa nec inchœnice sedeat: sed opera Dei videns animus extollatur in ipsius cognitionem, amorem, laudem, & timorem: alioqui quid proderit admirari? Nam frequenter legimus in Euangelio Iudæos stupuisse admirantes doctrinam Christi, nihilominus non ideo meliores euasisse. Quomodo hic literas scit *Ioan.*
(dicebant) cum non didicerit? Et rursus mi- *ibidem*
nistri ad Pontifices & Pharisæos. Nunquã sic loquutus est homo, sicut hic. Et Mat- *Matt.*
thæus inquit, quòd admirabantur turbæ super doctrina eius. Dauid autem optimè *Psalm.*
demirabatur opera Dei cum dicebat. Domine Deus meus, magnificatus es vehemẽter: confessionem & decorem induisti, amictus lumine, sicut vestimento. Et alibi. *Psalm.*
Quam magnificata sunt opera tua domine, omnia in sapientia fecisti. Et iterũ. Mirabilia opera tua, ideo scrutata est ea anima mea. Sic scrutemur & contemplemur opera Dei, misericordiam, bonitatem, & patientiam: vt in eius amorem, & dilectionẽ magis incendamur: ità vt eũ Propheta possimus canere. Quoniã inflammatũ est cor meũ, & renes mei commutati sunt. *Quidam autem ex eis dixerunt.* Certum est hos fuisse
Pharisæos vt ait Matthæus & Scribas, qui
à Hierosolymis descenderant: vt ait Marcus. Hi enim malitia & calumnia pleni sagaciter & astutè moliebantur Christi miracula inuertere, & attribuere in dæmonis potestatem. Quasi hi & non alij calumniatores deberẽt esse. Laudabat eum populus, & ipsius doctrinã suspiciebat: hi vero murmurabant. Id quippe à natura nobis est inditũ, vt quando aliquis facinus aut opus aliquod præclarum & egregium perficit, omnes, qui de illa re non agunt, illum laudẽt, extollant, venerentur, & suspiciant: qui vero de eadem re agunt, & in æstimatione populi magni haberi, statim inuidia acriter eos inuadit, opus alterius contemnentes, & in nihilum redigentes. Nam si aliquis egregiè concionetur ad populum, vel orationem luculentam, & elegantem habeat, populus, qui de illa re non agit, statim in eius laudem prorumpens, inquit. Beatus venter, qui te portauit. At vero sapientes & literati inquiunt. Bene quidem, sed non ità egregiè concionatus est. Vel sit dux qui animosè & viriliter stratagema alicui in bello sit aggressus: quibus de bello nulla est cura statim dicunt. O quam magnanimus hic est: quam strenuè & diligenter periculum hoc fuit aggressus. Qui verò eiusdẽ sunt officij, statim inuidia eos cognitat & dicunt. Fortè hoc illi contigit non sua industria, nec propter peritiam, quam habet in rebus bellicis. Nunquam satis deest, quid posint opponere: vt laudẽ & honorem illi debitum possint detrahere. Sic debes ab eo cauere qui tui officij est: & semper suspectum eum habere, nam quando minùs tibi caueris, si ille potest, vendette, & in manus inimicorum te trades. Inter pastores Abrahã, & inter pastores Loth lis erat & iurgiũ: & non ob aliud, nisi quia eiusdem officij erant. Ioab æmulus fuit Amassæ, quem tandem interfecit, quia cogitabat Amassam velle competere cum eo de officio. Non sunt æmuli Christi, futores, sed Pharisæi & literati, quia Christus vir sanctus erat & sapiẽs. Sed quid illi dicant, audiamus. *In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Sed vt iam magnitu-

dinem malitiæ istorum cognoscas, aliqua hîc sunt consideranda. Primò debes mores & ingenium impiorum perpendere. Nulla quippe est tam illustris & insignis virtus tot tantisq; omnium gentium laudibus cõ decorata: quam impij sua malitia vitio non tribuant. Quemadmodum enim liguũ: cuius dimidia pars submersa est in aquâ, altera verò ab aere continetur, fractum & obliquum esse videtur: cum tamen reuera integrũ, & rectum sit: sic ea virtus, quæ recta ratione perfecta hominibus videtur, & suis numeris absoluta, ab improbis defectuosa, & iniqua iudicatur, non ipsius virtutis causa, sed propter deprauatum & corruptum iudicium. Fallit enim eos iudicium, qui per aquam inuidiæ & malitiæ res gestas inimicorum cernunt: cupiẽtes aliorum gloriam labefactare, & infringere, quam alias magni & egregij viri multis laboribus & periculis sunt consequuti. Nullum est enim opus adeo bonum, sanctum & perfectum, cui mali & improbi aliquem defectum nõ imponant. Nam si humilis es, abiectum & vilem te iudicant: si patiens, pusillanimum te dicent: si studiosus, statim hypocritam agere dicunt: si abstinens es, parcum & auarum appellabunt: si tacitus, insipiens iudicaberis: si loqueris, garrulus statim diceris: si deuotus, sanctitatis simulatorem te prædicabũt: si iustitiam feceris, crudelitatis increpaberis: si misericordia vsus fueris, iam iners eris: si grauitatem indueris, iam factus es insanus & amens: si affabilis, comis, blandus, & mansuetus, parui te facient, & contemnẽt: si distribuis in pauperes & amicos, iam prodigus: si minus dederis, iam es auarus. Et ità vix fieri potest, vt iniquis & inuidis hominibus aliquid possit esse impedimento, quo minùs aliorum famæ & virtuti nõ semper detrahant: quibus quidem non est opus, vt ansam & occasionem murmurandi præbeas, nam ipsi sibi illam accipiunt. Quod sanctius opus fieri potuit, quàm hunc hominem curare: qui surdus erat, cæcus, & mutus? Quis posset credere: quòd de hac re illi acciperent murmurandi occasionem? O malitia Pharisaica, quæ in huiusmodi opere de quo nec ipsi dæmones aliquid mali possent dicere, calumniam inuenerunt. Populus admiratur, & laudat: Pharisæi vero & Scribæ detrahunt & calumniantur. Quemadmodum enim proprium est bonorum aliorum opera, si

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona fuerint in bonum finem tribuere, sin verò mala, ea excusare: sic è contrario mali bonum ipsum in malum finem reijciunt, & maculis & defectibus illud labefactant. Quod vtrumque in sacra pagina optimè
2. Reg. 10 demonstrari potest. Et de impijs. Cum Dauid misisset nuncios vt consolarentur Hanon Regem Ammon de morte patris sui Naas, charitate motus, impij illud opus bonum sua malitia inuertentes, cogitarunt ex ambitione illud processisse, & vt terram specularētur. Sic isti illud opus Christi, dæmonis virtute dicūt esse factum. Nam tam isti, quam illi Ammonitæ bona proximorum in sinistrā partem retorquebant, edocti à magistro suo diabolo. Is nanque cum
Iob. 1. audisset Deum laudantem bona opera & sanctitatem Iob, dixit. Nunquid Iob gratis timet Deum? Nonnè vallasti domum Iob, &c. Sua nequitia dæmon, quem semper de quocunque bono nostro pœnitet, ea quæ rectè & sanctè Iob operabatur, dicebat fecisse propter sui ipsius cōmodū & vtilitatem. At vero pij & recti homines quando opus malum excusare non possunt, saltim intentionem dicunt fuisse rectā & bonam. Quod opus vnquam fuit deterius, quàm lapidare innocentem? Et tamen beatus Stephanus id excusans inquit, factum
Act. 7. fuisse ex ignorantia. Ne statuas (inquit) illis hoc peccatū: quia nesciunt, quid faciūt.
Genes 45 & 50. Sic sanctissimus Ioseph opus illud nefandum, quod fratres aduersus eum commiserunt, eos excusans & liberans à peccato, inquit, opus esse Dei. Fluuius enim magnus omnes riuulos ad se venientes cōplectitur: ignis etiam omnia comburit, & in se conuertit. Ità simili modo homo nequā quæcunq; videat, quantumuis bona illa sint, in malitiam conuertit: bonus verò cōtrarium ingenium habet Serpens florem comedit, & in venenum conuertit, apes verò in mel & saccarum. Ità ex eodem opere mali occasionem accipiunt murmurandi: boni vero in laudem Dei prorumpunt & eleuantur.
¶ Præterea si ædificium mensuretur perpendiculo, dum maiora ligna & lapides super ipsum posueris, magis firmum & stabile permanebit: at vero si regula & mensura defecerit, quicquid superstruxeris corruet & solo æquabitur. Ità similiter cor nostrū est veluti basis & fundamentū super quod ipsa virtus debet ædificari: cum rectitudinē & normā rectæ rationis obseruat, quicquid ampliùs oneris addideris, illum magis firmabit & roborabit. At vero si voluntas malitia sit infecta: quicquid videat, in suam ruinā & perditionem cōuertit. Nam cum Christus multa miracula faceret: statim Caiphas & Pharisæi consiliū inierunt, vt morte eum damnarēt. Et si à Caipha & Iohn. 11. ab eis, qui concilium aduersus Christū congregarunt, quæreretur, Quare Christū vultis interficere? Responderent ipsi. Quia hic homo multa signa facit. Si verò à Petro, Andrea, Iacobo, Ioanne & reliquis discipulis interrogares, Quare Christo creditis? bona relinquitis? & cum quocunque ierit sequimini? Respondebunt procul dubio. Quia hic homo multa signa facit. Et si ab hac gētium multitudine quæsieris, quid est quòd sic Christum laudent, & eius facta admirētur? Respondent. Quia loquitus est mutus. Si vero Pharisæos interroges, quare Christum irridēt, & blasphemantur? dicent tibi. Quia loquitus est mutus. Quid est in causa cur idem opus diuersos effectus pariat, & generet? Nulla certè alia nisi quia corda vtrorum q; diuersa & inter se dissentientia sunt. Quo fit, vt quod vnis est medicamentum & remedium præsentaneum, alijs sit venenum mortiferum. O vtinam tibi non contingat, quemadmodum Pharisæis. O quot & quanti sunt homines, qui cum miraculis Christi potius deberent conuerti, & charitate liquefieri: eadem miracula ipsi in occasionem accipiunt, vt deteriores sint peccatores. Nonnè magnum & ingens miraculum est, quod Christus in te effecit, cum tot tātaq; flagitia à te commissa animia patientia, & misericordia suffert? Hanc igitur bonitatem, quæ in illius amorem deberet te adducere & inflammare, vt tantum dominum, tam pium, benignum & misericordem non auderes offendere, tu eam accipis, vt maiora crimina committas, & peccata peccatis addens, dicas. Deus est bonus, infinita eius misericordia, peccatorum causa in ara crucis se pretium exhibuit. Quod quidem libenter ego fateor, illum esse summè misericordem, quādoquidem patitur, vt suam bonitatem & clementiam tuæ malitiæ fautricem facias: & crucē quam ipse accepit, vt regnum diaboli subuerteret, tu eam accipias vt magis illud firmes & corrobores. Ignoras nè miser peccator, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiā te adducit? An diuitias bonitatis eius & patien-

tiæ, & longanimitatis contemnis? Secundum autem duritiam tuam & impœnitēs cor thesaurizas tibi iram in die iræ, &c. Ità deprauatum & corruptum cor habes, vt ex bono malum elicias, & ex cruce quæ constituta fuit ad indulgentiam peccatorum, audaciā sumis, vt deterior sis & peior. Hocidem Christum dominum in cruce pēdentem magis vexabat, quàm ipsa mors: quandoquidem de morte nullo pacto conquerebatur: at verò de hac iniuria per Prophetam inquit. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Hæc enim erat lis & controuersia inter Prophetas falsos & veros: quod veri iustitiam Dei peccatoribus minabantur, falsi vero mendacem pacem & misericordiam promittebant. Sic Ieremias, Vbi sunt Prophetæ qui dicebant vobis, Non veniet Nabuchodonosor, &c. Tu idem facis, cum Dei patientia non vteris, nisi in tuum damnum & malum: confidēs diuinam iustitiam nunquam venturam, solum, quia caro & appetitus hoc tibi persuadet. Si in puteum luto & cœno plenum aquam puram & claram diffuderis, nihil aliud efficies nisi aquam amittere, & cœnū turbare: sic miracula & bona quæ Christus confert impijs, ipsi in deteriùs conuertunt & peiores & fœtidiores efficiuntur. Tu fiebas Pharisæus es, qui miraculis Christi abuteris. Quare obsecro sanctè & bone Deus homines sic adeo te offendunt, & flagitijs & peccatis te lacessunt? Quia bonus es. Nam si statim quod homo in peccatum laberetur, certo sciret, quod ipse medius deberet rumpi & interire, non vtiq; ità facilè & velut nihil agens tuam bonitatem & clementiā offenderet. Et si statim cū peccant, & pœnitentiam nō agunt, certo cognoscerent à terra esse absumendos cōtinuo se ad te conuerterent. Vel iam bone Deus si hoc nō efficis, illud præstares, quod dæmones illos in Tartara detruderēt, procul dubio nū quā tua bonitate abuterentur. Sed quia tu bonus es, & ipsi sibi longiorem vitam promittunt, hoc audent facere. Tu autē homo insane & amens his cogitationibus deuanescens audi, quid sanctus Propheta dicat. Nunquid Deus iudex iustus & patiens, nō irascetur per singulos dies? nisi cōuersi fuerit gladium suum vibrabit, arcū suū. &c.
¶ Aduerte etiam, quanta sit istorum malitia & ingratitudo, & quanta domini bonitas & clementia. Non solum eorum malitia perpenditur ex eo quod Christi miraculis peiores efficiebantur: sed etiam ex tēporis circunstātia. Nā quādo potiùs ipsis deberēt cōuerti & Dei opera admirari, tūc temporis malitia eorum corda adurente magis murmurabāt, & irridebant. Vix explicari potest quanta sit hominum ingratitudo: nā quando maiora beneficia ipsis impartitur, tunc magis illum contumelijs affi
ciunt, & inhonorant. Cum enim Deus le- Exod. 32.
gē dabat Mosi, & tabulas illas lapideas, & Israelitas legem docebat, ipsi tanquam ingratissimi vitulum faciebant. Ille dabat leges quibus deberent componi, ipsi vero vitulum conflabant. Ille occupabatur in eorū gubernatione, ipsi vero in idolorū cultura. Similiter Christus cum in vltima cœna corpus & sanguinem suum cibum salutiferum mundo cōdiebat, mundus de acerbissima eius morte tractabat. Ille cōstituebat illis & ordinabat vitam: ipsi vero mortē
1. Cor. 12. illi parabant. Hoc egregiè Apostolus perpendit inquiens. Dominus Iesus in qua nocte tradebatur accepit panem, &c. Vbi diligenter debes illa verba notare: in qua nocte tradebatur. Tempus enim assignat, in quo tantum beneficium mundo contulit. Acsi diceret. O nimia Christi benignitas: ò execranda hominum ingratitudo. Nam si tam graue malum & peccatum alio quouis tempore perpetrarent, non ità mirandum esset: sed tanta fuit Christi bonitas & charitas, qua nos semper fuit prosequutus, vt in nocte, qua ipse tradebatur, cibum illum ordinaret qui vitam afferebat: tanta vero hominū iniquitas vt in ea nocte qua tantum & tam egregium beneficium illis præstabat, mortem ipsi molirentur & pararent. Multoties etiam hoc tibi contingit, qui cum ludens sedeas sanctum eius nomē blasphemaris & grauissimè in eum peccas: ipse vero, qui rebus omnibus prouidet eodem tempore tibi creat fructus suauissimos quo tuam bilem possis tēperare. Rursus, tempore quadragesimæ, in quo omnes alij Christiani mentem nouam induunt, noua cogitationes, & ad Deum accedunt, ieiunātes, diuinis rebus assistētes: tu in præ
dia tendis extra ciuitatem ne sacris interfis, & vt conciones non audias. Eo tēpore, quo potiùs in Deum deberes conuerti, in peius & deterius vitam mutas: & multi modo, vt Iudæi olim hebdomada sancta Christum crucifigunt, quando deberent potiùs

potiùs tantum beneficium cognoscere, & in amorem diuinum inflammari. Ità isti etiam si Christum odio haberent, deberēt hoc loco & tēpore tacere & confundi: quādo alij illum admirabantur & laudabant.

¶Tertio etiam aduertes quam differens sit consilium & iudicium Dei: & cōsilium & iudicium hominum. Nam Pharisæi in hominum opinione sancti, recti, & probi habebantur: populus vero simplex, ineptus & amens. At vero Euangelium dicit Pharisæos fuisse blasphemos, & iniquos peccatores. Quare nemo contētus sit hominum laudibus & opinione probari: nam multi sunt in cælo, qui hominum iudicio & opinione iniqui & pessimi peccatores in mundo erant: multi etiam modo inferni tormētis & cruce torquentur, qui ab hominibus sancti & recti existimabantur. Itaque locus iste docet, quo pacto hominum sententia apud Deum fallax & mendax sit. Nihil cures ea, quæ populus dicit: nam rectè nouit malum laudare & approbare: bonū vero vituperat & damnat, & quod hodie approbat, sequenti die malum iudicat. Nō est dubium, quin mentem & intellectum amittas, si oculos conieceris in ea, quæ ho-
1. *Cor.* 4. mines dicunt. Vnde beatus Paulus. Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Sed neque me ipsum iudico. Qui autē iudicat me dominus est.

¶Quarto exemplū debent esse nobis Pharisæi, quā miser sit homo, & abiectus: quando à Deo derelinquitur. Quis non timebit? Quis non stupescet? Quis tale Dei iudiciū non timebit? Quis non videt quanta illi mala sint parata, & quantis miserijs & calamitatibus sit obnoxius is, qui à Dei gratia deseritur? Quis obsecro suam propriam miseriam non deplorabit? Etenim quod malum in alijs hominibus cōspicimus, id nos proculdubio faceremus, si nobis Deus suā gratiam subtraheret. Itaque hęc exempla iudiciorum Dei nobis frequenter in mentem veniant: vt semper nobis adsit timor Dei, & vt nos ipsos valeamus agnoscere, & quam parua sit nostra sufficientia, nisi
1. *Cor.* 10. Dei manus nos sustineret. Ideo monet Pau-
Psal. 50. lus, Vt qui se stare existimat videat nè cadat. Quamobrem quilibet Christianus cū Dauid debet orare, & dicere. Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Absque te enim nequeo subsistere: sine te in omni flagitij genus di-

labor. Hanc igitur vtilitatem ex Phariseorum blasphemia depromere debemus. Hi enim non sentiebant sicut loquebantur: nam aliud credebant, aliud vero ore fatebantur mentientes. Fugiamus & nos mendacium: nam scriptum est. Perdes omnes *Psal.* 5. qui loquuntur mendacium. In diluuio vni *Genes.* 7. uersali cum Deus omnem mundum destrueret, pepercit Deus Noe & suis: & in *Iosue* 6. incendio Sodomæ, pepercit etiam Loth: *Matth.* 1. & in subuersione Ierico, liberaliter se ha- *Actor.* 10. buit cum Raab. Et in societate sua admisit *Matth.* 9. Petrum peccatorem, & persequutorem *Luc.* 7. suum Paulum & vsurarium Matthæum, vt peccatricem Magdalenam. Nunquam tamen reperitur admisisse aliquem mendacem. ¶Secūdo fugere debemus linguas maledicas. Nam Ecclesiasticus inquit de *Eccles.* 28. lingua mala. Vtilior est infernus quam illa. Quia infernus solùm damnatos & malos torquet: lingua vero pessima, malos & bonos. Inferni ignis iustis & sanctis viris parcit: lingua vero mala studiosos persequitur: de Christo qui summa sanctitas est blasphematur, & in cælū spuit. Mali enim cor habent in lingua: boni vero linguam in corde. Vnde regius vates. Tota die meditabitur lingua mea iustitiam tuam. Lingua quippe cor ipsum debet sequi non autem è contrario: nam cor & ratio, debent præcedere. Hoc igitur est linguam esse in corde. Os iusti meditabitur sapientiam. Lingua nostra tanquam calamus esse debet, qui per se nihil facit, nisi scriba ipsum moueret, vt ordinem & normam seruet. Lingua vestra nec vnum tantùm verbum debet proferre: sed eam debet ducere & dirigere ratio, vt rectè & ordinatè loquatur. Aspice rogo tanta & tam grauia mala quæ ex eo quod homines corda sua in linguis habuerint, sequuta sunt. Inde enim tot tan taq; scandala exorta sunt. Sed de his aljas.

¶Porro Beelzebub (vt diuus Hieronymus refert in commentarijs super Oseam) idolum fuit apud Babylonios, qui vocabatur Bel. Belus enim pater fuit Nini, in cuius honorem Ninus ædificauit templū: quod occasionem dedit idololatriæ accedentibus dæmonijs, & simulacris respondentibus. Et inde in alias nationes mos, & ritus fuit translatus colendi illum: licet aliter iuxta linguam aliarum gentium nominaretur. Vocabatur à Babylonijs Bel. Ab alijs Baalim. Ab alijs Baal. A Iudæis vero

vero derisoriè Beelzebub: hoc est Deus muscarum, eo quod semper ibi multitudo esset muscarum ratione carnium, quæ ad sacrificia Bel adducebantur. Sed iā alios eiusdem farinæ impios audiamus. *Et alij tentantes signum de cælo quærebant ab eo.* Isti etiā erāt ex ipsis Scribis & Pharisæis, vt patet in Matthæo & Marco. Grandis est hominum malitia: quæ verbis vllis explicari nequit. Omnem mouet lapidem, vt Christum calumnietur. O diosa est lux oculis ægris, & vita bonorum, iniquis. Postquam Moses loquutus est cum Deo in monte Sinai posuit velamen ante faciem suam: & populus illum videre non poterat. Sic mundus cū non potest conspicere nec intueri, qui in altitudine virtutum cum Deo in solitudine montis communicat: sed falsis criminibus & mendacijs obscurat. Camelus ad fontem accedens prius quam bibat, aquam turbidam reddit: ne in aqua clara suam intuens deformitatē sibi sit infestus. Sic vita iustorum manifestat vitam impiorum & eorum malitiam: & idcirco curant illam obscurare. Sic isti posse existimant Christum obscurare, & ipsius gloriam minuere: id tamē depranato iudicio. Concedunt quod Christus multa facit miracula, sed alia maiora volunt fieri. Quemadmodum Iosue cælos quiescere fecit, & Elias fecit ignem à cælo descendere, qui combusit nūcios Ochoziæ. Iudæi signa petunt, Græci vero sapiētiam. Sic dixit Moses domino, quando mittebat illum populo Israel. Non credent mihi, nec audient vocem meam. Et dixit illi dominus. Quid habes in manu tua? virgam, &c. Dedit dominus Mosi protestatem, vt faceret signa coram Iudæis. Et hac ratione ductus fecit Deus Petrum prædicatorem & Doctorem Iudæorum, quia habebat virtutem faciendi miracula: ità vt vmbra eius salutem & incolumitatem consequerentur infirmi. Paulus vero quia doctissimus & eloquentissimus erat constitutus fuit doctor gentium. Vn de quidam gentiles volentes illi sacrificium offerre, vocabant illum Mercurium: quia erat dux verbi. Qua propter idem Paulus ait. Qui operatus est Petro in Apostolatu, operatus est mihi inter gentes. Sic illi Iudæi signa petunt: & non contenti signis, quæ fecerat, alia petunt de cælo.

¶Obserua autem quod noluit Christus miracula de cælo facere. Primo quia Christus voluit ea miracula operari, quæ vtilia essent. Fiunt enim miracula à Deo propter homines: quia propter se nullum miraculum Deus operatur, cum tali necessitate creat. Et ideo oportet vt in miraculo duo sint. Alterum quod ostendatur in illo diuina potentia: alterum vero quod hominibus proficiat. Sic ergo resurrectio mortuorum, & sanatio ægritudinum sufficienter ostendebant, Deum esse eum qui mortuos suscitabat: sicut qui solem stare faciebat: insuper curationes ægritudinū hominibus proficiebant. Signa autem de cælo nihil emolumenti ipsis afferebant: & ideò magis cōpleta est ratio miraculi & eius finis in curatione ægritudinum, quàm in prodigijs de cælo. Et quia Christus venerat, vt nostræ saluti consuleret, semper ea miracula faciebat, quæ ad hominum salutem proderant: non ea quæ tantum ad curiositatem & speculationem conducebant. Nullum est dubium quin maius esset commodum & vtilitas vt cęcō oculi aperirentur, quàm vel vt cælum quiesceret, vel aliud simile. Vnde debes, ò homo, quicunque fueris, animaduertere, quantum debeas Deo, qui suā sapientiā, potentiam, & virtutem, in tuā vtilitatem exercet, sanguinem denique & propriam vitam pro te contempsit, & in omnibus miraculis semper tuum commodum & vtilitatem respiciebat. Quocirca miracula cælestia non faciebat, sed ea quæ profutura erant hominibus, eorum langores curando. Vtinā tu eius honorē & laudē factis tuis respiceres: sicut ipse suis tuam vtilitatem & profectum. Ipse dum hanc vitam degebat totus erat nostro seruitio intentus, nos verò debitum illi honorem & obsequium post terga relinquimus. Quod Paulus de-
Phil. 2. plorabat Philippensibus scribens: Omnes quærunt quæ sua sunt, non quæ sunt Iesu Christi, &c. ¶Secundo noluit facere Christus miracula, quæ homines calumniari possent: nullum tamen est miraculū quod faciliùs calumniā potest pati quā id quod à cœlo sumitur, & maximè ab eis, qui rudes sunt & insipientes. Nam propter elongationem à cælo & ignorantiam earum rerum, quæ in ipso accidunt, multi putare possent, ea quæ supra naturam, & virtute diuina fiebant, posse accidere ex causa naturali: quæ autem in hominibus fiebant, non ità facile calumniam pati poterant, nam ipsa sensui & oculis patebant. Si isti autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem ea, quæ proprijs oculis videbant calumniabantur, quid facerent si de cælo viderent petita miracula? Sine dubio dixis-
Exod. 7. sent, & Magos in Ægypto multa signa edidisse. ¶ Prætereà in veteri testamento miracula fiebant in cælo, quasi ab ipso Deo, & non ab hominibus venirent: Christus autem miracula fecit in terra vt ostenderet, se habere potentiam faciendi miracula, quæ non prouenirent aliunde. Ideo non conueniebat, vt miracula de cælo faceret: quia existimarent illi quod Deus habitans in cælis, illa faciebat, non Christus: nam cum per eius imperium miracula fierent in terra, ostendebat sua virtute id posse efficere. Vnde quidam dixerunt. Qualis est
Matth. 8. hic, qui a venti & mare obediunt ei.

¶ Perpende etiam quod inter fideles sunt multi, qui petunt signa. Sunt qui in peccato iacentes toto suæ vitæ curriculo Christi misericordiam in fine vitæ ab eo consequuturos credant. Hi petunt signum à Deo in
Psal. 33. vitæ suæ fine. Communis enim est lex vt qui malè vixit, malè pereat: vt sit mors peccatorum pessima. Hi vero qui in peccatis semper in vtramuis aurem dormierunt cõtra hanc legem signum sibi petunt, vt in morte eripiantur ab inferno: quem tota vita meruerunt. Sed proculdubio vnusquisque iudicabitur secundum opera sua: & tu thesaurizas tibi iram secundum duritiam tuam: & impœnitens cor tuum. Eos enim
Roma. 2. qui (vt inquit Paulus) credunt iniquitati,
Ibidem. ira & indignatio manet. Si cum vixeris in peccatis triginta annorum spacio, & vna tãtum hora in statu gratiæ fueris: cur potius non tibi persuadet, quòd in peccato morieris, in quo ferè per totum vitæ spacium iacebas, potiùs quam illa hora, quod quidem temporis breue est momentum? Incredibilis certè tua dementia est. Nonnè hoc est tentare Deum? nonnè hoc est petere signũ è cælo? Visnè vt Deus ianuam cæli tibi aperiat: qui dum in hac vita viueres semper habuisti voluntatem Deo reluctantem? Sed iam ad contextum. *Ipse autem vt vidit cogitationes eorum dixit eis.* O si hæc peccator apud se reuolueret: quod Deus interiores cogitationes respicit, & quod ipsi nihil est occultum. Nullus adeò est effrænis & impudicus peccator, qui coram hominibus ea audeat facere, quæ coram Deo. Si cogitationes Deus cognoscit, quomodo opera tua pessima ignorabit? Audi ò stulte quid Deus dicat Samueli. Homo videt ea quæ *1. Reg.*
patent: dominus autem intuetur cor. Et *Ezech.*
Ezechieli dixit. Fili hominis fode parietem, & cum perfodissem parietem apparuit ostium vnum, & dixit ad me. Ingredere, & vide abominationes pessimas quas isti faciunt, &c. Vidisti quæ seniores Israel faciunt in tenebris, vnusquisque in abscondito cubilis sui: dicunt enim. Non videt dominus nos. Existimas nè ò infelix peccator ea crimina & flagitia, quæ in secreto & in abscondito facis Deum latere? & quòd in die iudicij non omnibus palam fient? Hoc *Eccles.*
idem in persona peccatoris Ecclesiasticus inducit dicens. Quis videt me, parietes cooperiunt me, & nemo circunspicit me: quem vereor? Nõ intellexit, quoniam omnia videt oculus illius, & nõ cognouit quoniam oculi domini multo plus lucidiores sunt super solem, circunspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes, in abscondita partes. Est enim peccator in medio peccati sui, existimat tamen, à nemine videri: quemadmodum senes illi peruersi qui Susannam accusarunt, qui dicebant. Ostia po *Dan.*
marij clausa sunt, & nemo nos videt. Deus autem omnia cõtemplatur plusquam lynceis oculis: & inquit angelis illud Esaiæ. *Esa.*
Vos testes mei, dicit dominus, & ego Deus. Estote (inquit Deus angelis) testes mei, & operis quod hic facit. Est enim homo, vt cæcus, qui existimat ab eo facta neminem videre: cum omnibus pateant, & illi irridebant. Erat Eliseus Angelis obsessus: sed *4. Reg.*
puer eos non videbat. Sic tu cuicunque operi tuo scias Angelos adesse, & Deum præsentem stare: quos si tu non vides, benè tamen videt Eliseus: nam bonus & rectus cognoscit præsentes esse, atque ità eos veneratur & suspicit. Locus hic deberet tibi ingentem timorem incutere, quandoquidem cum eo agis, cui etiam ipsæ cogitationes manifestæ sunt, & multo magis opera quantumuis illa secreta sint & abscondita. Sed de his alias. ¶ Obserua autem duo dixisse Pharisæos aduersus Christum. Primum quòd eiiciebat demonia in virtute dæmonis. Secundùm quod illa erant parua miracula: & ideo petebant, vt faceret signa de cælo. Dæmon enim statim, vt exijt à corpore illius hominis sedem accepit in linguis iniquis horum Pharisæorum. His ambobus Christus respon-

respondet, & facit satis. Ad primum modo sex rationibus respondet. Ad secũdum vero statim infernus respondet. Ad primam igitur calumniam respondet duabus rationibus, quibus probat, hoc miraculum non fuisse factum virtute dæmonis. Duæ verò rationes sequentes probant illud miraculũ factum fuisse virtute Dei. Postremæ vero duæ in generali ostendunt dæmonem in nulla re posse simul cum Christo operari. Est igitur prima ratio. *Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autem Satanas in se ipsum diuisus est: quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia.* Hæc autem ratio formatur sic. Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur, sed si Satanas ejcit Satanam, ergo regnũ eius non stabit. Consequens est falsum, quia vos dicitis quod apud gẽtes regnat diabolus, & tantùm apud vos qui fideles estis, est regnum Dei. Et diabolus regnat in mundo per peccata, ergo regnũ eius stat. Tunc vltra, Regnum eius stat, ergo nõ est diuisum. Igitur malè dicitis in Beelzebub principe dæmoniorum me ejicere dæmonia. Secũda ratio ad probandum idem hæc est. *Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filij vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt.* Hæc ratio sic formatur. Eadem potestate ego & filij vestri Apostoli ex vobis nati dæmones ejicimus: sed vos non creditis neque dicitis quòd in Beelzebub ejiciunt dæmonia, quin potiùs in virtute nominis mei: ergo nec ego in Beelzebub dæmonia ejicio. Quòd si dixeritis discipulos meos in Beelzebub dæmonia ejicere, ipsi iudices vestri erunt, hoc est, iudicabunt vos de hac calumnia. ¶ Præmisis iam duabus rationibus negatiuis, scilicet, quod nõ ejiciebat dæmonia in Beelzebub: nunc duabus affirmatiuis concludit, Dei virtute id facere. Quarum prima sumitur ex diuina autoritate: secunda ex Christi potestate. Prima hæc est. *Porrò si in digito Dei ejicio dæmonia, profectò peruenit in Vos regnum Dei.* Hæc ratio sic efficitur. In regno Dei non potest operari nisi virtus eius, quia regnum eius contrariam potestatem non patitur: sed regnum Dei est in vobis, ergo virtute Dei dæmonia ejicio in vobis. Hanc rationem sic adducit Christus, vt constituat consequens in locum antecedentis: quoniam adinuicem conuertuntur. Aduerte quòd porro, ponitur hic pro sed: Si in digito Dei, id est, Si virtute Dei ejicio dæmonia, profectò id est certo ad vos iam venit regnũ Dei: quia digitus Dei extra regnum eius non operatur, nec alia virtus extranea intervenit. Et tunc est supplendum: sed vos Iudæi asseritis regnum Dei in vos peruenisse, ergo in virtute Dei ejicio dæmonia. ¶ Aduertendum tamen, quòd populus Iudeorum præcipuè vocabatur regnum Dei, vt habetur *Exod. 19.*
in Exodo. Eritis mihi regnum. Et alibi, Dominus Deus noster regnat in vobis. Vir *1. Reg. 12*
tus etiam diuina dicitur digitus Dei: quia subtiliter & artificiosè operatur. Sed de hoc inferius. Secunda ad idem facit: sed sumitur ex præeminentia vigoris Christi, quæ talis est. *Cum fortis armatus custodit atrium suũ in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior ille superueniens vicerit eum: vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat & spolia eius distribuet.* Quæ ratio magis in forma est hæc. Nullus potest alicuius fortis armati ea quæ possidet disrumpere, nisi sit fortior illo: sed ego diripio quæ possidebat diabolus, quod patet, quia abstuli ei dæmoniacum, quem possidebat, ergo fortior sum ego quam diabolus. ¶ Duas alias rationes generales adducit, probantes, quod nullum opus ipse faciat in virtute dæmonis: quarum prima fundatur in contrario assensu Christi, & diaboli: Secunda in contrario effectu. Prima sic. *Qui non est mecum, contra me est.* Quæ sic magis declaratur. Nemo agit virtute eius, qui est sibi contrarius, quia contraria mutuo se impediunt: sed diabolus est mihi contrarius, quod probo, quia qui non est mecum contra me est. Et ille non est mecum, quia ego cupio saluare: & ille damnare: ergo mihi contrarius est. Quapropter sequitur præcipuum, quod scilicet, ego virtute eius nõ operor. Secunda ratio, hæc est. *Qui non colligit mecum dispergit.* Quæ ratio sic formatur. Non sibi cooperantur adinuicem, quorum actus inter se repugnant: sed actus diaboli repugnat Christi operationi, quia Christi est colligere, ve- *Ioann. 11.*
nit enim vt filios Israel qui erant dispersi, congregaret in vnum: ergo operatio mea repugnat operationi diaboli, ideoque ego non operor ipsius virtute. ¶ Aduerte autẽ quod has rationes Christus non adduxit, vt persuadeat Pharisæis. Ipsi enim non credebant, miraculum fuisse factum virtute dæmonis, & quanuis crederent nullo pacto ipsis persuaderi poterat. Sed adducit

rationes

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationes propter turbam, ne Pharisæorum verbis seduceretur. Præterea sic tam firmiter & fortiter voluit probare quod non virtute dæmonis, sed Dei virtute dæmonia expellebat, nam inter omnia miracula, quæ Christus faciebat, illud clariùs ostendebat, se promissum Christum esse, quando, scilicet dæmonia expellebat: nam hoc erat illi officium demandatum, & impositum, & ad quod exequendum in mundum venit. Quoniam vt superiùs retulimus, quemadmodum dæmon in damno & incommodo quod corpori afferebat, ostendebat calamitatem & ruinam quam animæ parabat: sic Christus cum dæmonia à corporibus propelleret, ostendebat etiam se eos fugaturũ ab anima. Vnde non tanta inuidia Pharisæos inuasit, cum Christus leprosos, cęcos, & claudos sanabat, vt quando peccata parcebat & dæmones fugabat. Nam alij Prophetæ, vt Elias & Eliseus alia fecerunt miracula. At vero dæmones propulsare, Christo tantum fuit commissum. Quod ipsi nõ poterant sufferre. Quapropter Christus cõsulto probat virtute Dei eijcere dæmonia tanquam hoc esset negotium præcipuum & pertinens ad ipsius officium.

¶ Vide etiam hîc Christi patientiam atq; modestiam: qui quanuis maxima iniuria esset affectus, nulla animi perturbatione motus, modestè, & optimis rationibus aduersus eos arguit, ille, qui poterat in ictu oculi eos in infernum detrudere. Hinc discere debent principes & prælati: ne in castigandis subditis ira & furore rapiantur. Dandus quippe est locus animi perturbationibus, vt tranquillitas adsit, quæ afferat tum modestiam tum & reuerentiam. In altiori regione aeris, vbi aer purior est & excellentior, nulla nubes, nullum fulgur, nullus caliginosus vapor, aut nebulosus est. Sed tota illa regio clara & splendidissimo candore elucet. In inferiori verò regione generantur nubes & tonitrua. Sic prælati, qui altiorem obtinent locum, lucidi, quieti & liberi debent esse à turbationibus, & passionibus: quanuis adhęc non teneantur subditi. Nam cicatrix turpior est, & deformior si alicui contingat in facie, quàm si in alio quouis corporis membro, &c. Sed iam has superiores sex rationes paulò altiùs repetamus: vt ex hoc contextu aliqua elicia-mus ad vitam rectiùs instituẽdam. Primo itaque ait dominus. *Omne regnum in se diuisum desolabitur.* Nihil veriùs vnquam dici potuit. Nam si primus ille parens noster in voluptatis & deliciarum paradiso constitutus, per inobedientiam priùs à Deo nõ esset diuisus, non vtique ab illo tam ignominiosè expelleretur. Mundus obrutus & deuastatus fuit diluuij aquis: sed prius fuit diuisus per discordiam vitæ & dissimilitudinem, quæ erat inter filios Seth & Cham. Ægyptus etiã destructa fuit: sed priùs iam crudeliter, contra filios Israel erat diuisa. Filij etiam Israel in captiuitatem Babylonis ducti, priùs decem tribus ab alijs duabus & Iuda & Benjamin segregarunt. In naturalibus vero quando elementa sunt in mixto conformi pace inter se ligata, diu perseuerant. At vero cum alterum ab altero per discordiam discedit, mixtum perit & corrumpitur. Quocirca egregius doctor Paulus ad ea quæ sunt pacis nos inuitans, inquit. Si inuicem mordetis & comeditis: videte ne ad inuicem consumamini. Et diuinus psaltes. Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna. Ratio autem destructionis & deuastationis, illa potissima est quia diuisi non habent vires, & ita à quolibet cõtrario facile superantur. Virtus quippe vnita fortior est se ipsa dispersa. Nam si duos boues accipias seorsum, & alteri velis onus aliquod iniungere, non ita facilè deportare valebit. At vero si coniunctos acceperis, impone illis quoduis onus etiam grauissimũ, & quocunque volueris deportabunt. Ita nimirum quando homines in cõtrarias partes per differentiã & discordiã abeunt, nullas vires obtinent: at vero amicitia, & amore coniuncti, quemcunque laborem facilè perferunt & superant. Ideo Christus Venite (inquit) ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos. Et siquidẽ nos aduersus dæmones visibles & inuisibiles certamus & aduersus principes & potestates tenebrarum, omnes concordia & charitate vniamur: vt vel sic nullus inimicus quantumuis potens sit & robustus aliquid aduersus nos valere possit. Sic milites in bello id maxime curant, vt recto ordine sint dispositi & coniuncti, quo fit, vt inexpugnabiles sint. Si vero acies inordinata fuerit, & alter ab altero segregatus: facilè à contrarijs superantur. Cũm igitur vita hæc perpetuum sit bellum (& ideo vocatur Ecclesia hæc militans) quare non omnes conjungimur amore & charitate? Quare dissẽsiones, & contentiones quotidie oriuntur inter nos? Parum aut nihil inimici nostri aduersus nos valerent, si charitate & amore nosipsos prosequeremur. Tanto imbecilles inimicis nostris erimus: quantò maiorem discordiam inter nos viderint. Vnde obsecro sanctissimis illis viris primitiuæ ecclesiæ, tanta animi virtus & constantia euenit: vt finem imponerent tantis tamque egregijs factis? Quomodo obsecro tã robusti gigantes fuerunt: vt totum mundũ deuincerent, & Christi fidei copularent? Erat vtique multitudo credentiũ cor vnũ, & anima vna. Ex concordia & pace tanta illis suboriebatur vis atque virtus. Vnde in Canticis laudans Deus primitiuam Ecclesiam inquit. Pulchra es sicut Ierusalem: terribilis vt castrorum acies ordinata. Ordo enim & charitas, quam inter se seruabãt tum temporis homines, Dei oculis pulchrã & formosam reddebat: inimicorum autem conspectui terribilem, & fortem. Et huic proposito inquit. Quid videtis in Sunamite, id est in captiua: nisi choros castrorum? Quid videbitis in ecclesia, quæ primum ob seruitutem dæmonis & peccati captiua fuit, modo vero sanguine meo redẽpta, & iterum captiua per amorem quẽ erga me habet, nisi choros castrorum, & aciẽ ordinatam? Et quia in choro est vocum cõcentus, & in acie sunt arma quibus debellari & dimicari possit: quod vtrumque charitas efficit in Christianis: nam inter se charitas multos atque diuersos coniungit, & ex multis vocibus suauis & canorus concẽtus resultat: ideo inquit. Quid videtis in Sunamite, &c. Sed in mundo non hæc concordia reperitur: sed potiùs bella & dissentiones, semper vndique oriuntur. ¶ Sed iam vnde hæc infirmitas & calamitas originem ducat, aperiam vobis: vt si velitis principio eius cognito, tantæ pesti medicinam adhibere beatis. Fons enim & origo huius discordiæ est immanis illa bestia superbia. Quod ostenditur ex illo sapientis. Inter superbos semper sunt iurgia. Quod duabus de causis accidit. Prima quia id est natum & ingenitum superbis ingenium, vt suæ propriæ sententiæ & voluntatis semper sint amiciss imi: ità vt (si opus fuerit) eã in vxorem accipiãt, quam nulla de causa alterius iudicio postponunt, cumque inter superbos contrariæ sint voluntates & sententię,

perinde est necesse, vt statim inter eos discordia suboriatur. Secunda causa & ratio est, quia pax & amor bonum quoddam est pretiosum, quod (vt ecclesia inquit) mundus dare non potest, sed Deus tantũ: quod ipse hominibus tribuit ea lege, vt ipsi honor & gloria debita relinquatur. Quapropter Angeli in natiuitate Dei canebant. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus. Id quippe est iustum & rationi consonum, vt cum quis alienã vsurpauerit, quod proprium & suum est amittat. Quocirca quando homines superbia elati honorem & gloriam ambiunt, aliena vsurpantes, Deus pacem illis denegat. Et ità multoties solet euenire, vt ea quibus superbi honorem & gloriam curant, sint illis materia & fundamentum discordiæ, neque pacem amissam vnquam recuperare possunt, nisi desideria alienæ gloriæ reliquerint & cũ talibus desiderijs à Deo pacem expostulent, in vanum operam perdũt, nam respõdebit illis. Ego pacem è medio vestrum sustuli: quia vos honorem mihi soli debitum & gloriam rapuistis. Date mihi gloriam meam, & ego pacem vestram vobis tribuã. *Luc. 2.*

Nam bene scitis esse scriptum. Gloriam meam alteri non dabo. Et iterũ: Soli Deo honor & gloria. Vnde iam clarè constat discordiam suboriri ex superbia, quæ maxima infirmitas est cum ex grauissimo malo originem ducat. Et ideo præclarè sapiẽs inquit. Sex sunt quæ odit Deus, & septimũ abominatur anima eius, &c. Septimũ hoc est, qui seminat discordias inter fratres. *Esai. 42.* *1. Tim. 1.* *Prou. 6.*

¶ Secundo licèt discordia filia sit superbiæ: tamen id quod ipsi incremẽtum tribuit, est defectus iustitiæ. Propter iustitiam pacifici sunt homines in regno: & propter iniustitiam diuiduntur. Ideo diuinus vates. Iustitia & pax osculatæ sunt. Et sicut defectus iustitiæ ruinã & casum parit: ità eiusdem obseruatio tranquillitatẽ & quietem generat. Iudicabit (inquit Dauid) in nationibus, implebit ruinas. Regnũ enim in se diuisum desolabitur: & iustitia cõseruat illud. Fugiamus ergo discordiã, vt pote quæ filia est tam pessimæ matris, quæ efficit vt ea, quæ natura sua bona sunt, & Deo accepta: si cũ discordia coniungãtur odiosa & inuisa sint eidem, nec locũ concedunt, vt cũ Deo negotiemur, & ad illum aliquid petituri adeamus: nisi priùs cum proximis conciliemur. Hoc manifestiùs liquet ex eo *Psal. 84.* *Psal. 109.* *Matth. 5.*

Saluatoris. Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersus te, &c. Et si in aliquo cœnobio aliqui fuerint magis pœnitentes, & asperiorem vitam sectantes, & aduersus alios eiusdem cœnobij fœdus & factionem percusserint, eos contemnētes, talis pœnitentia & vitæ asperitas nequaquā Deo erit grata. Vnde Paulus huic proposito egregiè loquutus inquit. Qui non comedit, manducantem non spernat. ¶ Quomodo vultis, vt Deo gratum sit ieiunium, vbi non est locus paci? Ideo per Esaiam quidā dixerunt. Quare ieiunauimus & non aspexisti? &c. Et statim. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. ¶ Discamus ergo pacem diligere, quæ salutare remedium est & medicina tantæ huic ægritudini. Hoc est munus illud & donum excellens, quod Christus suis discipulis reliquit & quod maximè cōmendauit inquiens. Pacem meā do vobis, pacem relinquo vobis. Et hoc præcipuè patrem exorabat in cœna: cum dixit. Pater volo, vt quos dedisti mihi vnū sint, sicut & nos. Si princeps aliquis iter facturus in discessu sponsæ suæ munus aliquod seu donum offerret in pignus amoris: ipsa tamen post discessum nihili faceret munus & contemneret: magna quidem huius esset ingratitudo. Sed Christus hoc munus & donum maximè commendauit, iamiam ad patrē iturus: nos vero pro re vili & abiecta id cōmutamus. Sic adeo maximè Deus æstimat munus hoc, vt nè iacturam illius faciat per Matthæum inquit. Si quis vult à te pallium, da ei tunicam. Cuiuscunque rei iacturam debes facere vt solam pacem habeas. Sic lapidem hunc pretiosum debes magnifacere, vt intelligas, omne illud, q̄ Christus in Euangelio docuit in hunc finem ordinasse. Quod videtur ita conuinci ex illo, quod per Ioannem inquit. Hoc dixi vobis: vt habeatis pacem in me. Et vt glossa intelligit, non solum ex verbis, quæ in sermone cœnæ retulerat, sed ex omnibus iam priùs actis debet intelligi. Sed de hac re hæc satis sint. *Si autem Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia &c.* Est principatus inter dæmones, sicut etiam inter Angelos bonos. Nam dæmones qui maioris sunt virtutis, alijs dominantur. Nam Matthæus inquit quod dominus impijs dicet. Ite cum diabolo & angelis eius. Ecce vnus diabolus tanquam princeps ponitur, & cæteri tanquam ipsius ministri. Et in Apocalypsi, draco ponitur tanquam princeps omnium dæmoniorum. In Iob etiam dicitur: quod Leuiathā erat super omnes filios superbiæ. Et Iudæi hīc dicunt. In principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Et hoc conuenit dæmonibus ex parte suæ naturæ, nam qui maiores sunt præcipiunt minoribus: quia dæmones non sunt creati æquales in naturalibus, nec etiam in gratuitis: & qui maioris sunt perfectionis, alijs dominātur: & sic inter se ordinē habent, vt vel sic magis ipsis hominibus nocere valeant. Nam si is ordo non seruaretur inter eos, sed bellum, nihil sanè hominibus nocerent: quia bellum eorum hominibus esset pax. Omnes enim in vnā & eandem rem consentiunt scilicet, vt noceant hominibus, ad quem finem peruenire non possent, nisi quendam ordinem inter se obseruarent. Qui autem principes sunt, & viribus & ingenio reliquos superant. Iste autem ordo dæmonum vocatur regnum ipsorum vel regnum Satanæ, & istud regnū semper stat, quia propter causam iam dictam inter se consentiunt.

Leg. Grego. hom. 8 super Ezechie.
Roma. 14
Esa. 58.
Ioan. 14.
Ioan. 17.
Matth. 6
Ioan. 14.
Matt. 25.
Mar. 3.

¶ Notabis autem, quod licet vnus dæmon non alium de corpore ejciat, vt Christus hīc ostendit: tamen non est dubium quin posit: quia contingit eijcere per naturæ vires, & vnus, qui maior est, alterum minorē cogit ad id quod vult: quapropter potest illum excludere. Etiam potest vnus alium torquere, dum maior sit illo. De facto tamen vnus non eijcit alium, vt Christus hic concludit: quia sic ordinati sunt inter se, vt imperium habere possint super homines: quia si vnus alterum impediret, periret vti quę regnum eorum. Nam si dæmon dæmonem eijceret, hoc faceret, quia hominē diligeret, quod fieri non potest: quia quo ad fieri potest, hominum genus odit & persequitur. Vel quia odit dæmonem existentem in homine, quod nec esse potest: quia licèt dæmones non se mutuò diligant: magis tamen odio habet dæmon homines, quam alios dæmones. Vel quia ipse etiam eum vult torquere, qui ab alio torquetur: quod nec etiam stare potest: quia multi dæmones possunt simul eundem hominem torquere, si modo permittantur, ità vt vnus non impediat alterum, vt manifestum est in illo homine, qui legionem dæmoniorū habebat: ergo vnus dæmon non

eit alium. ¶ Aduerte etiam, quod inuenies plurimos similes dæmonibus, qui licèt inter se inimicitias gerant, tamen ligantur concordi pace, vt hominem insontem & omni culpa carentem persequātur. Quod exemplo lucidissimo tibi ostendam. Nam Herodes & Pilatus, inter quos grauissimæ inimicitiæ interueniebant, tamen vt Christum inocentem interficerent, inter se conuenerunt. Quotidie in mundo videbis malos sæpè conuenire vt bonis malū inferant. Sic filij Iacob congregati sunt, vt sanctum Ioseph persequerentur. Ità Triumuiri illi Romani, qui inimici anteà fuerant, vt suos contrarios interficerent, amicitiam inter se inierunt. Hæc est iniqua & peruersa peccatorum pax, qui quemadmodum dæmones conueniunt, vt hominem persequantur, ità ipsi coniunguntur vt proximi sanguinem ebibant, & ipsius vitæ insidias parēt. Quemadmodum sancta pax & concordia regnum Christi conseruat, & corroborat: ita hæc iniqua malorum hominum, & dæmonum pax, regnum diaboli stare facit. Videbis enim sæpe sæpius multos status & tyrannides, quæ diu durant & perseuerāt: & multos prælatos qui se se in dignitatem constituunt perpetuam, fauore aliorū amicorum qui eandem tyrannidem insequuntur. De hac pace iniqua & peruersa inquit Dauid. Zelaui, pacem peccatorū videns, &c. Sed iam vltra procedamus. *Filij vestri in quo eijciunt?* Vocans Apostolos filios eorum ad beneuolentiam excitabat, ita vt videretur eorum famam non minuere. Nam si diceret. Discipuli mei, in quo eijciunt? statim Iudæi insurgerent aduersus eum dicentes: Quod etiam illi in Beelzebub dæmonia eijciebant. Docet Christus Dei dona nunquam spernenda, ob aliquem qui nobiscum agat: quantūuis ille sit vilis & abiectus. *Porro si in digito Dei*, &c. Hoc est in potentia & virtute Dei. Digitus Dei dicitur virtus Dei. Vnde Magi Pharaonis dixerūt. Digitus Dei est hic. Id est, clara & manifesta hæc est virtus Dei & potentia. Ea nāq; quę digito ostēdimus manifesta sunt. Nā licet dęmō innata sua virtute posset facere Ciniphes, fuit tamen à Deo impeditus: ità vt Pharao, & magi eius cognoscerent Dei virtutem & potentiam, & sentirent plagā. Dauid etiam in hoc sensū accepit digitos cum dixit. Quoniam videbo cælos tuos opera digitorum tuorū. Metaphora sumpta est à digitis, nam digitis solemus ostendere, & etiam operari. Sic brachium Dei est eius fortitudo, dextera fœlicitas, sinistra aduersitas, & oculi cogitationem etiā significant. Loquitur scriptura de Deo ad morem hominum, vt Augustinus ait. Nam diuinæ scripturæ (vt idem Augustinus refert) à terreno, & humano sensu ad diuinum nos erigentes, vsque ad ea verba descenderunt, & quibus inter se stultissimorum etiam vtitur consuetudo. Ita cum corporis forma non circunscribitur Deus, membra corporis ita nominantur, vt ex membrorum vocabulis, effectus eius potentiæ designentur. Lege Gregorium, & Damascenū. Manifestum igitur est quod ego in virtute Dei & potentia eijcio dęmonia. Deus enim operatur hæc miracula, non Beelzebub. Hanc Dei virtutem Matthæus vocat spiritum Dei, quod idem est. Verbo enim domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Virtute Dei & eius potētia omnia creata sunt, qua eadem virtute Christus operabatur & eijciebat dæmonia. *Peruenit in vos regnum Dei.* In hoc præcipuè regnum Dei est mirabile. Nam quando quis in externa proficiscitur regna: dicitur abijsse in regnum Franciæ, vel in aliud quoduis: non tamen rectè diceretur venisse regnum Franciæ in illum. Verum cum regnum Dei priùs in hominem veniat, quam homo in illud ingrediatur, optimè dicitur ad nos venire regnum Dei. Tunc enim regnat in homine, cum homo suscipit illud per fidem & charitatem. Reges terræ in subditos imperium habent per potentiam suam: raro tamen aut nunquam eorum voluntatibus dominantur. Sed modus, quo nobis Deus dominatur, est totum sibi subijcere hominem: & in animam per amorem sese intromittere, & ab illa super omnia diligi. Quapropter regnum Dei priùs ad nos venit, quam nos deueniamus in illud: quoniam dominus, qui est regnum nostrum, bonum nostrum, & hæreditas nostra venit ad nos, & habitat in nobis per gratiam, & à nobis diligitur per charitatem. Sic Christus. Regnum Dei intra vos est. Quando scilicet dominus in nobis habitat, tunc regnum Dei est intra nos. *Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior illo superueniens vicerit eum vniuersa arma, &c.* Ante Christi aduentum geminam potesta-

Aug. lib. 1. Tri. c. 12. & li. 83. quæs. q. 52.
Greg. lib. 14. mora. ca. 22. Dania. Mat. lib. 1 ca. 14.
Matth. 12
Psal. 32.
Luc. 17.

tem dæmon in homines habebat. Prima quia omnes decedentes in originali siue mortali peccato, captiui tenebantur in inferno, siue in limbo puerorum. Habebat etiam aliam potestatem, scilicet, vt posset hos decipere frequẽter, & infidelitatẽ, idololatriam & superstitionẽ persuadere. Vnde maximam partem orbis ante Christi aduentum suis tęchnis & fallacijs occupabat: & in misera captiuitate detinebat. Et ob hanc causam princeps huius mundi à Christo appellatus est. Et Paulus ipsum & eius satellites appellat principes & potestates, & mundi rectores. Siue vt propriori significatione alij vertunt, verbum græcum κοσμοκράτορας mundi dominos. Sed superueniens Christus, hoc est, de cęlo descẽdens, auferet ab eo arma in quibus confidebat: id est versutias, fallacias, & omnia nugamenta, quibus decepit. Distribuet spolia; id est, peccatores: quos Christus per gratiam suam redemit, & à dæmonum imperio abstulit: eosque tradidit Angelorũ custodiæ, captiuam ducens captiuitatem.

Ioan. 12. *Colo.* 1.

Ephes. 4. ¶Sed dubium statim suboritur, quomodo hoc possit esse factum, cum etiam nũc diabolus habeat illam duplicem potestatem, quam diximus: quia dæmonum imperio ij sunt subiecti, & sub diaboli potestate, qui in peccato mortali & originali degunt vitam. Ad quod breuiter respondeo, quod per Christi aduentum neutra potestas penitus & omnino fuit abolita: ius enim nũc habet detrudendi in infernum vel in limbum eos, qui in peccato mortali decedunt: vel in originali: & existentes in his peccatis eiusdem sunt captiui. Tamen hæc secunda potestas diminuta est per aduentũ Christi. Eius quippe meritis est effectum, vt ne tanta damna spiritualia nobis inferantur, præcipue his, qui de Christianismo gloriamur, & Christum ducem sequimur. Cumque prius maximam partem orbis sub tenebris ignorantiæ victam detineret, prædicatione Apostolorum factum est, vt maxima pars orbis abnegato regno illius, in Christi regnum se conuerteret. Nam cum ipsius fallaciæ & tęchnæ euangelij Lucę & splendore panderentur, impletum est illud, quod Christus de eo dixit. Nunc princeps huius mũdi eijcietur foras. Vnde nũc nos non tenendo possidet, sed tenendo persequitur: nam aduersus eos, quorum intrinsecam potestatem non habet, exteriora bella gerit: & quia interiùs dominium amisit, foris oppugnat. Et sic adimpletum est illud Esaiæ. Delectabitur infans ab vbere, *Esa.* super foramine aspidis & in cauernam reguli, &c. Intrat igitur in domum fortis possidentis genus humanum: & priùs eum alligat, potestatem eius coercens fortioribus vinculis: & sic vasa, quæ prædestinauit, ab eo eripit, simul & liberum arbitriũ, vt vel sic in Christum credant libera voluntate.

Ioan. 12.

¶Hic etiã debes aduertere quod ante Christi aduentum, nec postea non tanta erat dęmonis potestas vt se ad iustos extenderet, & sic animam Lazari in sinum Abrahę duxerunt Angeli. Solum enim vt diximus habebat potestatem in existentibus in peccato mortali, & in originali: nam iusti nec illo tempore nec isto ad imperium diaboli pertinent. Ipse enim vocatur princeps huius mundi: & rector tenebrarum harũ. Electi vero sunt filij lucis vt Paulus ait: non ergo pertinent ad dominium diaboli. Quapropter vasa diaboli tantum sunt peccatores, quos Christus meritissimo suo pretioso sanguine, & passione eripuit. Abstulit spolia & vires, sed non occidit illum: vt haberemus inimicum aduersus quem semper deberemus armati incedere. Quocirca in nouo instrumento plures sancti reperiuntur, quam in veteri, quia inimicus magis debilis & imbecillis est, & facilius vincitur quoniam maiora arma & auxilia aduersus eum habemus, tot scilicet sacramẽta & tot auxilia gratiæ. ¶Verum vnum maxime est hic obseruandum, & valde dolendum, quod cum diabolus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quę possidet. Hoc enim maxime diabolus conatur vt quam possidet peccatoris animam quiescere faciat in culpa, & in vtramuis aurem dormire cita vt nec vllum conscientiæ stimulum patiatur. Nam cum plurimos expertus sit, peccalle, & gratia Deià peccato recessisse ideo optat & desiderat quietem illam peccatori mortiferam & venenosam. Sicut illi Babylonij qui captiuos Israelitas inuitabant ad cantum, vt Psalmus ait. Quoniam illic interro- *Psal.* gauerunt nos, qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum. Et qui adduxerunt nos, hymnum cantate nobis de canticis Sion. Quemadmodum Babylonij captiuos Iudæos gaudere, & quiescere in captiuitate curabant, & cantica Sion appetebant: sic dæmon cum in captiuitatem, & miseriam peccati

peccati seruitutem peccatorem redigit, cãtare, gaudere, ludere & quiescere omnibus modis demolitur: vt sic obliuiscatur peccatum suum in quo infœliciter detinetur. Cui respondendum est, quod statim sequitur in eodem Psalmo. Quomodo cantabimus canticum domini, in terra alienà? Quomodo cum simus cæli habitatores & cum ciuitatem illam non habeamus permanentem, sed futuram speremus? Quomodo inquam fieri potest, vt cantemus cãticum quietis & lætitiæ, dum deprauatam conscientiam habeamus? Habitantes in Babylone & confusione peccati, recordamur cœlestis illius Ierusalem beatorum patriæ, quapropter à lachrymis nõ possumus nos temperare & fletibus & lamentis cor in illam erigere. Sed multi sunt grauissimi peccatores, qui cum tyrannide à dæmone possidentur, & in eius seruitute miserè sint detenti, ipsi securi sunt & quieti canentes & gaudentes, nec recordantur cœlestem illam Ierusalem beatorum patriam nec suã miseram & infœlicem seruitutem: quo fit vt dæmon tranquillè & quietè ipsos possideat. O infœlix & misera pax, de qua Esaias inquit. Ecce in pace: amaritudo mea amarissima. Aspice obsecro, & vide quod in hac tua pace sint multæ amaritudines. Nam si interius pacem habeas cum mundo & carne: interiùs vero teterrima passionum bella oriuntur. Pax pax, & non erat pax. Habet enim quis hortum aut cumerarium, dum arbores floribus virent, & fructus in maturitatem peruenit, non multum curæ in his custodiendis adhibet: At vero cum fructus inceperit in expectationem maturitatem peruenire diligentius custodiam adhibet. Sic tu cum inceperis ad maturitatem peccati peruenire, & ad duritiem cordis, dæmon maiorem custodiam adhibet & diligentiam, ne Dei ictus & clamor pulsantis ad ostium cordis tui audiatur aut eo attingat: quo vsque iam in prosundum peccatorum, & in omnem maturitatem peruenieris, ita vt iam sis aptus mẽsæ & patinæ dęmonis. Sic Esaias. Et relinquetur filia Sion vt vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario. Vigila obsecro, & expergiscere, ne à dextera Dei dimittaris & factus sis vt cucumerarium. Hoc idem plorabat Dauid dicens. Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam polluerunt templum sanctum tuum, & posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam.

¶Aduerte etiam quod cucumerarium nõ custoditur à nobili aliquo viro vel magnate, sed à vili & abiecto homine. Sic diabolus qui custos est peccatoris vilissimus & abiectus est: cuius tamen multi sunt homines qui velint esse subditi, & sub eius vexillo militare: dummodo quietè & pacificè viuant, quam pugnare viriliter, vt strenui & fortes milites faciunt. Qui quidem valde sunt similes filijs Israel, qui potiùs elegerunt iniqui Pharaonis Imperio subesse, quam tantillum laboris pati in terra promissionis gaudentes. Multoties fœmina cupit concubitum deserere, & offensam Dei sui relinquere: sed cum timeat necessaria illi esse defutura, miseram dæmonis seruitutem non deserit: & tunc diabolus magis cohæret & comprimit cum videt miserum peccatorem fugam moliri. Et vt pacifice eum possideat ob oculos ponit, vix fieri posse vt in meliorem mentem redeat, & plura alia inconuenientia vana & leuia fingit: & sic perterritus vmbra foliorum, in peccato manet. Sed illud peccator aduerte re debet omnia illa dæmonis impedimenta paleas esse: quæ cum nihil sint aliquid esse videntur, & in Deum fiduciam ponere, & putet nihil ei defuturum, si ipse velit, vt paleas fugiat & abijciat: nam mentiri non potest ille qui prophetauit in spiritu Dei. Non vidi iustum derelictum, nec semen *Psal.* 36. eius quærens panem. ¶Obserua etiã quod non est simplex dæmonis possessio cum nobis dominatur: sed omnia nostra, sua sunt. Quemadmodum Deus cum in nobis habitat omnia nostra sua sunt, nec patitur diabolum aliquam portionem habere in nobis: ita cum diaboli sumus, omnia nostra sua sunt. Semel enim occupata nostra voluntate, quæ ars est totius hominis, reliqua hosti facile subduntur. Et ideo forsitan dicitur. Qui offenderit in vno factus est omnium reus: quia quod est in illo, labe *Iacob.* 2. contaminatum est, &c. *Qui non est mecum contra me est.* Docet non solum illos homines Christi inimicos esse qui palam ei contradicunt: verum etiam illos, qui ab illius partibus non stant nec cõfitentur palàm dictis & factis esse Christianos. De talibus superius dixit Christus. Qui me erubuerit, & *Luc.* 9. meos sermones coram hominibus, &c. Et cum Christus veritas sit, iustitia, & innocentia: cum tu vides aliquem opprimi &

Universidad de Deusto
Biblioteca

taces, ne quemquam lædas, aut damnum aliquod tibi conſciſcas: iam boni Chriſtiani nomen amiſiſti, nec bonus Chriſticola es. *Qui non colligit mecum diſpergit.* Officium Dei eſt colligere, dæmonis vero diſpergere. Voluit Pharao, vt filij Iſrael diſpergerẽ
Exod. 5. tur, vt paleas colligerent: & diſperſus eſt populus ad colligendum paleas. Quando Deus volebat eos congregare, diabolus diſpergebat illos. Et ad quid? ad colligẽdum paleas. Quæ obſecro ſunt omnia huius mũdi niſi paleæ? & ad colligendum hæc vana & leuia diſpergũtur impij. Cum igitur officium Dei ſit congregare, dæmonis vero diſpergere: illi diabolum imitantur qui ſeminant diſcordias, illi vero Deum qui proximos diſſidentes inter ſe conciliant. Quẽadmodum ex parua nube aliquando magna oritur procella: ſic ex parua diſcordia grauiſsimæ rerum perturbationes, & turbulentiſsimæ tempeſtates concitantur. Et quemadmodum etiam ex parua ſcintilla oritur aliquando grande incendium, quo magnifica ædificia & laquearia comburuntur: ita etiam ex paruo diſſidio inter amicos principes indiſſolubile aliàs amicitiæ vinculum frangitur, & omnino perit. Hoc verbo indicatur etiam nobis omnia opera noſtra fruſtranea, irrita & nulla eſſe, niſi fiant propter Chriſtum. Sed iam vltra. *Cum ſpiritus immũdus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa quærens requiem.* Hæc verba multi exiſtimant Phariſæis eſſe dicta: vel populo, loquens de impijs Phariſæis & Scribis, cum quibus hactenus diſputarat, Sed quãtum ego exiſtimo, fuerunt dicta homini illi, à quo dæmonium exierat: vt deinceps ad melius vitæ inſtitutum rediret, & à peccatis caueret, ne iterum in vomitum incideret. Quia noviſsima erũt peiora prioribus. Sic etiam dixit paralytico qui erat in piſcina Bethſaidæ, poſtquam priſtinam ſanitatẽ reſtituerat. Ecce ſanus factus es, iam noli amplius peccare: ne deterius aliquid tibi
Ioan. 5. contingat. Sic ne iſte ad priſtinæ vitæ ſtatũ rediret, & vt omnes ibi adſtantes doceret, monet illum vt in poſterum ſibi caueat, & prouideat. Dimittens igitur illos perſidos Scribas & Phariſæos: ad illum hominem, & ad populum ibi expectãtem, ſermonem ſuum conuertit. Hoc etiam feciſſe legimus apud Matthæum cum derelinquens ſcribas, & Phariſæos ob eorum impietatem, ſermonem conuertit ad populum, & docuit eum dicens. Audite & intelligite, non *Matt.*
quod intrat per eos, &c. Docet prædicatores ne propter duos aut tres qui inuidi ſint & calumniatores eius, deſinant verbum Dei, & inſtruere populum ſimplicẽ. Cum rex ille Achaz qui idololatriæ ſtudebat, cum in quodam periculo eſſet conſtitutus, ex Dei parte Eſaias Propheta dixit illi, vt vires & animum in re illa adderet. Pete tibi ſignum à domino Deo tuo in profundum inferni & in excelſum ſupra. Qui tanquam idololatra noluit ſignum petere. Videns tunc Propheta regis duritiẽ derelinquens *Eſa.*
regem conuertit ſermonem ſuum ad populum, & dixit illi. Audite ergo nunc domus Dauid. Vobis inquam loquor qui ſyncero eſtis corde, & munda mente, & vobis dico. Ecce virgo concipiet, & pariet filiũ, &c. Hoc igitur modo dereliquit Chriſtus Scribas illos & Phariſæos, ad populum loquitur, & ad illum hominem. *Cum immundus ſpiritus, &c.* Spiritus tam in nouo quam in veteri inſtrumento vbi ſine vllo addito inuenitur, in bonam accipitur partem. E contrario autem malus ſpiritus ſemper cum additamento inuenitur. Sic Paulus in bo- *Gal.*
nam partem accepit, cum dixit. Fructus autem ſpiritus, charitas, gaudiũ, pax, &c. Et tibi. Si ſpiritu viuimus: ſpiritu & ambulemus. Et iterum. Si autem ſpiritu vitia carnis mortificaueritis, viuetis. Et in veteri teſtamento in Eſaia legimus. Dans flatum *Eſa.*
populo, qui eſt in ea, & ſpiritum his qui calcant eam. Qui enim terrena calcant & à tergo relinquunt, vtique non malum ſed bonum ſpiritum merentur accipere. E contra vero malus ſpiritus cum additamento legitur, vt in primo Regum dicitur. Spiritus malus inuaſit Saul. Et hic dicitur, ſpiritus immundus. Et in alio loco. Increpauit *Luc.*
ſpiritum immundum. Vocatur diabolus ſpiritus immundus, non natura ſed moribus: quia cum ſit ſubſtantia pura ſpiritualis, nulla in eo impuritas eſſe poteſt: ſed immunda vult, & homines ad immunditiam mouet, vt ſic eos cadere faciat à naturali dignitate & adſtringat eos pœnæ æternæ. ¶ Itaque dum hic ſpiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa. Matthæus dicit per loca arida, quod idem ferè eſt, & vtrumq; dominum dixiſſe æquum eſt credere. Nam cum idẽ ſermo diuerſimodè tradatur à ſacris Euangeliſtis, credendum eſt vtrumque dominum repetiſſe. Sic etiam in Euangelio Mat- *Matt. 6.*
thæi dixit dominus, Panem noſtrũ ſuperſubſtantialem da nobis hodie. Et Lucas dicit. Panem noſtrum quotidianum. Sic etiã in hoc loco Matthæus dicit de ſpiritu hoc immundo quod reuertens in domum à qua exierat inuenit eam vacantem, ſcopis mundam & ornatã. Lucas vero dicit hic, quod inuenit eam ſcopis mundam, & nihil vlteriùs addidit: ſed omne quod commemorat Matthæus dominum dixiſſe, non eſt dubitandum. Poſſent & alia multa adduci exempla, ſed hęc ſint ſatis. ¶ Obſerua autẽ quod dæmon expulſus à corpore non habet poteſtatem eundi, quo ipſe voluerit ſed quo mittitur. Sic caterua illa dæmonium quos expulit Chriſtus, rogarunt eum *Matt. 8.*
ne illos mitteret in abyſſum. Ita hominibus volunt & cupiũt nocere, quòd ſi ab eis ejiciuntur, volunt damna inferre his rebus quæ hominum ſunt. Sicut dæmones electi à domino, petierunt facultatem à domino vt ſues ingrederentur, qua data facultate præcipitauerunt eos in mare, & occiderũt, vt damnum dominis eorũ inferrent. Si autem non conceditur nocere animalibus, ſaltem vellent nocere arboribus & alijs rebus, quæ in vſus hominum conducũt: nam interdum datur illis poteſtas nocendi iſtis
Apoc. 7. rebus. Habetur enim in Apocalypſi quendam Angelum clamaſſe ad quatuor alios Angelos quibus datum erat vt poſſent nocere terræ & mari, &c. Quando autem dæmonibus non datur facultas vt poſsint malum infligere in aliquam rem ad homines pertinentem: tunc dicitur eſſe in locis aridis: quia ſpiritus non eſt propriè in loco ſed ſolum per operationem. Quando ergo non poteſt operari malum, in loco vbi noceat homini, neceſſum eſt, in locis aridis ſit quia ſola loca arida, & inaquoſa ſunt ex quibus nulla vtilitas homini accreſcere poteſt. Ita ergo quandocunq; dæmoni ejecto ab homine non permittitur vt damnum inferat rebus humanis, neceſſariò debet ipſe ambulare per loca inaquoſa & arida: etiam ſi ſit in medio alicuius populi: quia non dicitur propriè ibi eſſe, vbi non poteſt operari. ¶ Præterea dicit quod quærit requiẽ. Dæmon non poteſt quieſcere quia in æternum torquendus eſt, & quocunque vadat, infernum ſuum, & crucem ſecum portat: & de hac quiete non eſt intelligendum hic loqui, quia dæmon nullam ſperat futuram eſſe quietem illi cruciatui: cum fieri nõ poſſit vt aliquando ceſſet: ſed quærit quietem ſuæ malę voluntati. Eſt quippe inuidus & vehementer deſiderat nocere homini: & quando nocere poteſt, aliquo modo quieſcit: ſicut quieſcit iratus, cũ pœnas infligit. *Et non inueniens requiem dicit. Reuertar in domũ meam vnde exiui.* Suam vocat domum non quidem per creationem, quia ſolius Dei eſt ſed per poſſeſsionem. Aſpice igitur ò homo quòd cum in peccatum præceps tẽdis, vilisſimo & abiecto domino tui ipſius imperium tribuis. Nam ſi tu videres virginẽ aliquam forma excellentem, & pulchritudine præſtantem, diuitem, ſapientem, & filiam principis ſiue regis alicuius, & hæc nuberet viro abiecto & vili: nonnè tale coniugium doleres? Nonnè miſerum & infœlix eſſet hanc virginem videre ita abiectè & infœliciter nuptam? Quod ſi tu ò Chriſtiane velles animaduertere quanto nobiliorem, & præſtantiorem habeas animam, quanto pulchriorẽ, & filiam ſummi illius regis ad cuius imaginem fuit facta: nõ eſt dubium niſi ꝙ in te ipſum conuertereris, & non te traderes tam miſeræ ſeruituti. ¶ Aduerte etiam quam graue malũ ſit peccatis aſſueſcere, & quodãmodo in eis nutriri. Hic dæmon dixit ſe velle redire in domum quam antea habitauerat, & non dixit in aliam domum ire velle, nam videbatur illi quod in ea domo fores ſemper ſibi paterent: nã peccatorum experientia & facilitas facit, vt homines omni depoſito timore iterũ ad peccata reuertantur. Nati quibus mos ſemper fuit peccandi, more & conſuetudine, timorem omnem amiſerunt: & faciliùs in peccata incidunt, cum ducantur à mala conſuetudine. Qui enim in ſeruitute nati ſunt & nutriti, pro libertate ſeruitutem amplectũtur: & qui in tenebris, facilè pro luce eas cõmutant. Accidit enim nobis vt puero nato in carcere, qui quoniam lucem ignorat, in tenebris ſedet, in tenebris ludit & gaudet: ſed mater quæ lucem & libertatem aliquã do nouit, plorat & triſtatur: & ſe captiuam dolet. Sic eis peccatoribus contingit qui nutriti ſunt & adoleuerunt in peccatis, qui cum parum aut nihil de ſpiritualibus, & æternis bonis cognouerint, delectationes mundi & peccati ſpurcitias & vana & terrena, pro veris bonis & permanentibus amplectuntur, & exilium propriam pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

triam existimant. Sic Iudæi in captiuitate
Exod.16. Ægypti nutriti nihili faciebant libertatẽ. Quando enim homo peccatorũ studio operam tribuit & in peccatis gaudet & delectatur: etiam si Deus per suam gratiam & misericordiam in nouam vitam illum ducat, non potest quiescere in illo bono & fœlici statu, sed reuertitur in antiquum & pristinum vitæ cõstitutum & inquit. Vadam & reuertar ad virum meum priorem, quia benè mihi erat tunc, quàm nunc. Quod cum dæmon vt callidus & sagax intelligat, inquit. Reuertar in domũ meam vnde exiui.
Osee.2.
Et cum venerit inuenit eam scopis mundatam. Quia scopa tantum puluerem mundat, nõ autem durum lutum, aut tenacem cæram quæ solo adhæret. Est enim opus ferreo aliquo instromento, vt solum radatur: quia scopa non satis est. Vna inter alias causas præcipua, quare tam cito in peccata iam dimissa reuertimus, est consuetudo antiqua peccandi, quæ ita fixius & tenacius animæ inhæret, vt etiam si scopis mundes tuæ animæ peccata & illa fateatis, tamen illa mala & antiqua consuetudo efficiet, vt ipse dæmon iterum animam possideat. Opus est magno dolore, cõtritione & solertia & præcipue diuino numine & fauore vt antiquã consuetudinem superare valeas. At vero tu tanquam scopa animam mundas, & perfunctoriè velut aliud agens peccata confiteris, & securus & contentus viuis, nullam curam habens. At vero dæmon inuitatus à tua mala consuetudine, velox aduenit. Attende igitur vt malum semẽ radicitus euellas, neq; intus radices relinquas: ne statim peccatorũ herba resiliat & adoleat. Opus est vt vincas malam cõsuetudinem: & hæc non potest vinci nisi opposita consuetudine virtutis: ad quod magna vigilantia & cura tibi habenda est. Scriptum quippe est.
Iere.13. Sicut Æthiops non potest mutare pellem suam, aut pardus, &c. Homines enim qui se totos perpetuo vitijs & peccatis tradiderunt, ita gaudent & delectãtur peccatis de quibus potius deberent pœnitere & mœrore compungi: vt difficile sit ab eis discedere. Contingit enim vt aliquis in villam abeat, & ibi è riuulo quodam aquam turbidam & pessimam bibat, statimq; cũ ipsam bibit stomacho hæret, & ei nocet. Vnde euenit vt ipse in admirationem rapiatur, quomodo scilicet fieri possit vt omnes incolæ illius oppidi nõ mortui sint illa aqua. At vero si iste talis apud illos habitare vellet, & in eadem villa manere, transacto iam dimidio anni vel paulo plus cũ stomachus illi aquæ assuescere, statim aqua bona illi videretur & sapida. Ita nimirum cum peccatum sit aqua turbida & mala, stomachus animæ nostræ non potest illam ferre: & ita ipsa anima nimis fastidit illud, quo fit vt peccator tristetur: & totus mœrore conficiatur. Qui vero peccandi habitũ acquisierit, & sæpè aquam peccati imbiberit, in id miseriæ & calamitatis incidit, vt quod antea amarum erat & durum, iam dulce & delectabile sibi videatur. Ideo sapiens. Cum
Prou. peccator in profundum peccatorum venerit contemnit. Contemnit morsus conscientiæ, contemnit prędicatores & eorum sancta consilia, gratiam deniq; diuinam: & in peccatis delectatur, vt immũdus sus in cœno. Hi qui in peccatis senescũt, plusquam scopa opus habent vt se mundos reddant.
Matth. ¶Secundo vt Matthæus ait inuenit eam vacuam. Hoc ocium audaciam tribuit ipsi dæmoni vt redeat in domum, quam reliquerat. Statim cum aliquis confessionem finit, & à sacerdotis pedibus discedit, iam videtur illi omnem gratiæ perfectionẽ attigisse, & nunquam iterum posse labi: & propter ocium, & paruam curam quam adhibet erga salutem animæ, dæmon statim reuertitur in domum antiquam, quia inuenit eam vacantem & ociosam. Ideò Apostolus monet dicens. Nolite locũ dare diabolo. Ille dat locum diabolo, qui non alicui rei studiosæ intentus est, nam in anima aliquibus sanctis exercitijs implicita, dæmon nullum locum habet nec illi potest adesse. Quia perfectè vacans alicui exercitio: non est capax alterius. Filij Dan cepe-
Iudic.18. runt vrbem Lais vacantem. Ocioſi sunt illi qui non sanctis & spiritualibus exercitijs occupantur. Plurimos enim inuenies qui videbuntur tibi operari multa, nam mille agunt negotia, plura habent officia, ita vt præ temporis angustia nec caput possint scalpere. Isti tamẽ nimis ocioſe dedũt, & in nihilo occupãtur. Ocioſum id dicitur quic quid ad æternam vitam minime conducit: vel quod ad vtilitatem animæ minime cõuerti potest. Nam quemadmodum tu cum cernis pueros occupatissimos in domibus ridiculis fabricandis ex laterum & tegularum fragmentis, ocioſos illos iudicas: ipsi tamen occupatissimos se esse iudicant: sic cum

cum nos rebus huius mundi caducis & mentaneis sumus intenti & de cœlestibus nihil cogitamus, ocioſi dicimur. Ita sapientia vocat nos paruulos & infantium opera
Prou.1. vsurpantes his verbis. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam: in capite turbarum clamitat. Vsquequo paruuli diligitis infantiam: & ſtulti ea quæ sibi noxia sunt sapiẽt? Vera occupatio & perfecta illa est, scilicet, de obsequio Dei agere, & orationibus & sanctis exercitijs vacare, & semper ob oculos tuos salutem animæ tuæ habere: ne dæmon ocioſum & cõplicatis ma-
Prou.6. nibus te inueniat. Noluit dominus dare mãna filijs Israel ita vt per totam hebdomadã aut mensem duraret, sed tantum pro singulis diebus: vt intelligas inde, nunquam nos debere ocioſos esse, sed semper debere colligere. Oportet enim vt in hac vita semper a nobis pigritiam reijciamus quousque sabbathũ illud nobis desideratum gloriæ adueniat: vbi iam non erit opus amplius colligere, sed frui & gaudere ijs, quæ antea collegimus. Sed quia multi confessione facta, & gratia cœlesti accepta, suæ salutis obliti complicatis manibus sedent, statim diabolus ad eam redit, cum videat illam oſcitantem. ¶Tertio dicit q̃ inuenit eam ornatã. Lectus enim si bene compositus & paratus sit, videtur ipsum hominẽ inuitare vt accumbat: & domus itidem si ornata est ingredientes prouocat, vt in ipsa maneant. Ita erit homo qui dæmonem à sua anima reijcit: at vero cum ipsa relinquat pauimenta, quæ occasiones sunt peccandi, cito ad peccata reuertitur tanquam canis ad vomitum. Quemadmodum qui habet domum
Matth.12. bene compositam, & ornatam, hospitem inuitat, vt in ipsam domum ingrediatur: sic qui nondum sustulit occasiones peccandi, inuitat peccatum vt in sua anima hospitium accipiat. Non solum est opus vt peccatum expellas sed etiam omnem illius supellectilem & memoriam. Nam si peccata confessus es, & à conuersationibus transactis non te abstines: statim in mille flagitia & peccata præcipitaberis. Non solum à
Ephes.5. peccato, sed etiam ab omni specie peccati cauendum esse, & fugiendum docet præclarè Paulus. Cum filij Israel captiui tenerentur in Ægypto, & cum vellet Israel domino Deo suo sacrificare, dixit Pharao Mosi & Aaroni. Ite, sacrificate domino: oues tantum vestræ & armenta remaneant. Sic diabolus peccatoribus quos captiuos detinet inquit. Ite ad sacrificandum domino. Quasi dicat, confitemini, agite pœnitentiam, & præterita peccata plangite: mecum vero occasiones peccandi deponite, & relinquite. Vult vt etiam sic à ludo discedas: tamen domi ludum paratum relinquas, mensam, aleas, taxillos. Nam si dæmon pignus aliquod tuum in sua potestate habuerit, nihil ipse de hac re curat: nam necessario redire debes, vt pignus ab eo auferas, tuncque captiuus manebis. Tu vero respondere debes id quod Moses, & Aaron, dicentes. Cuncti greges pergent nobiscum: non remanebit ex eis neque vngula. Vbi attendere debes quòd nec vngula, nec vestigium aliquod peccati in domo debet manere. Omne mundum & sine macula debet esse: nihil debes relinquere in Ægypto, ne iterum offeratur occasio redeundi in Ægyptum vt portes id quod reliquisti. Diuus Petrus cum esset in carcerem Herodis detrusus, dixit illi Angelus. Præcingere, & calcia te caligas tuas.
Act.12. Deducit Angelus Petrum de carcere, & iubet prius calciari caligas. Non equidem erant illæ vt caligæ quibus mundus vanus & amens modo vtitur: vbi dicas, quòd ars materiam superat. Ita vult Deus vt à carcere peccati ex eas vt nec pannosas caligas velit ibi relinqui. Nam si diuus Petrus caligas in carcere missas faceret, forsitan rediret vt eas secum ferret: vel saltim memoria caligarum desiderium commoneret, vt in carcerem rediret. Ita igitur vult Deus mundum contemni, & relinqui. Si pœnitentiam egeris, & dolueris de peccato commisso cum concubina, ne obsecro domi eam habeas, aut aliquid ipsius, neque monile, neque annulum, neque calceum, quæ possint in tuam mentem, & cogitationem iterum eam adducere. Nam si aliquod vestigium manserit, attendere debes illum esse hamum, quo vult te capere: & iterum in eandem dæmonis seruitutem redigere. Non solum peccatum è domo tua debes eijcere, sed omnia illa, quæ ipsi deseruiunt: omnem denique memoriam, & vestigia quæ illud repræsentare possunt: ità vt tota domus omnium peccati reliquiarum munda maneat. Nonnè vidisti adulteram adulteri monile apud se retinentem: vt iterum in suam amicitiam & amorem posset eum conuertere? In Leuiti

Universidad de Deusto
Biblioteca

co præcipit Deus carnem iuuenci, & pellẽ
Leui. 8. eius comburi extra castra: quia sacrificium
est (inquit Deus) pro peccato. Non solum
carnes sed fęces sacrificij relegare iubet, &
in locum immundũ proijci nihil reliquia-
rum manere permittens: vt discamus non
solum peccata longè à nobis ablegare, sed
etiam eorum vestigia, nè Deus reliquijs of-
fensus, faciem suam à nobis auertat, & locũ
concedat Satanæ: vt iterum in peccatũ nos
Deute. 7. adducat. Ideò alibi dominus de subuersio-
ne gentium loquens, dixit. Aras eorũ sub-
uertite, & confringite statuas: lucosq; suc-
cindite, & sculptilia cõburite. Delenda er-
go est omnino peccatorum memoria. Ideò
Exod. 33. Moses vitulum quem filij Israel adorauer-
unt, comminuit in puluerem, & dedit bi-
bere populo: vt doceret q̃ nec puluis pec-
cati manere debet, sed q̃ etiam hęc minima
comminuenda sunt & obliuioni tradenda.
Thren. 2. Vnde sanctus Propheta Ieremias consulit
dicens. Effunde sicut aquam cor tuum: an-
te conspectum domini. Sicut aquã inquit:
non sicut mel, oleum aut vinum. Nam si
alium quemuis licorem præter aquam ex
vase effuderis, manebit posteà vas ipsum li
quore effuso madefactum & superlinitum:
vt contingit in melle aut oleo: vel saltim
odorem liquoris effusi ipsum vas retinebit.
Aut si horum neutrum contingat colorem
saltem pristini liquoris conseruabit: vt exi
stimes vas ipsum liquoris colorem induis-
se. Nihil horum reperies in aqua: hæc enim
cum effusa fuerit, nihil aut saporis, aut co-
loris, aut odoris in vase reperies. Et ob hãc
causam præcipit propheta, vt sicut aquam
effundamus cor nostrum: ità vt nulla pec-
cati memoria, nec vestigium nec vmbra re
linquatur in nobis. Nam qui amorẽ sæcu-
li & peccati reliquias apud se retinent, qua
si mel, & oleum cor suum effuderunt. Sic
debes cor tuum exuere, vt neque affectus
neque color pristinæ consuetudinis ma-
neat. Vnde templum quod à gentibus vio
2. Mac. 10 latum fuerat Iudas Machabæus mundari
2. Cor. 6. præcepit, & altare construi: & vasa noua
1. Cor. 3. fieri. Paulus namque ait. Templum sanctũ
Dei est, quod estis vos. Et iterum. Nescitis
quòd templum Dei estis vos, & Spiritus
sanctus habitat in vobis? Sic templum hoc
Dei, quod peccata violarunt, deberemus
nos mundare: vt nihil immũditiei maneat,
nec aliquod signũ peccati. ¶ Sed sunt mul
ti qui reliquias, & memoriã peccati apud se
conseruant, nec volunt recedere à prauis &
antiquis consuetudinibus: quo fit vt mise-
rè in peccata delabantur. Qui enim occasio
nes non fugit: nec ipsum peccatum à se se-
mouet. Qui amat periculum, peribit in il- *Eccles. 3.*
lo. Hoc est quod redemptor noster apud
Matthæum dixit. Bonum est tibi debi- *Matt. 18.*
lem vel claudum ad vitam ingredi: quam
duas manus vel pedes habentem mitti in
gehennam ignis. Nam si tali vel tali via in-
cedere, vel confabulari cum tali muliere,
vel homine, est tibi peccati causa, vult
Deus vt illud relinquas: nam melius, &
consultius est, vt sine tali conuersatione
saluus sias, quam cum illa in crucem inferni abire. Præcepit Deus Sauli vt destrue- *1. Reg. 15.*
ret Amalec, & q̃ nulli boui, oui, aut alicui
rei parceret: & cũ ità non feciſſet, vt Deus
iusserat, spoliatus est regno. Sed iam ipsum
dominum interrogare libet. Quid obsecro
aduersus te criminis patrarunt oues Ama-
lec? Quæ vè peccata boues commiserunt?
forsitan nè armentum Amalec, dominum
offenderat? Non equidem. Quia bruta ani-
malia in nullo possunt delinquere. Quare
igitur oues interfici iubet, & regẽ suo reg-
no spoliari? Oues quidem non malæ erãt,
sed deseruiebant malis: atq; ità vult Deus,
vt non solum ipsum peccatum interficias:
sed etiã occasiones, quæ peccato deseruiũt.
Quod tu tali via incedas, vel q̃ cũ tali per-
sona confabuleris, ex sua ratione nec bonũ
nec malum est (nam alius idem potest face
re recta & sancta intentione) tibi verò ma-
lum est: quia occasionem tribuit peccandi.
Vult Deus vt Amalec & ipsius gregem in-
terficias. Nam etiam si Amalec suffocaue-
ris, nisi ipsius gregem interfeceris, tollerà
te Deus regnum cælorũ. Nam teneris sub
pœna mortalis peccati occasiones fugere
peccati. Et non solùm occasionem pecca-
ti, sed etiã ipsius viam. Ideo Dauid in Psal. *Psal.*
mo orabat, dicens. Viã iniquitatis amoue à
me. Non dicit amoue à me iniquitatem (vt
egregiè disserit diuus Ambrosius) sed viã *Ambr.*
iniquitatis amoue à me, quasi in nobis sit, *in ps.*
& nobis ineſſe videatur. Quando aliquod *Psal.*
peccatum siue flagitium à nobis reijcimus, *in.*
via iniquitatis interiùs manet, & non re-
cedit à nobis: quapropter studiosè à no-
bis curandum est, vt eam à nobis sepa-
remus. ¶ Præterea quoad nostrum propo-
situm facit, pulchrè dicit viam iniquitatis,
& non iniquitatem. Quare radicitus non
solum

solum iniquitatem, sed occasionem, quæ
ducit ad iniquitatẽ vult tolli: occasio enim
iter est, quod ducit ad peccatum. Petit Pro
pheta diuinum auxilium, vt radicitus mũ-
detur anima auferendo ab ea non solum
mala, sed quæ inducunt nos ad mala. Sa- *Eccles. 31.*
pientissimus ille Salomon, quia non cau-
tè se à via iniquitatis semouit, in iniquita-
tem incidit: & ità occasio illum in grauis-
sima peccata præcipitauit. Nam quia ma-
xima fuit illi familiaritas cum mulieribus
infidelibus, in idololatriam misere lapsus
est: & plura idola & templa constituxit cõ- *3. Reg. 11.*
tra præceptum domini, qui dixerat. Non
ingrediemini ad eas, neq; de illis ingrediẽ-
tur ad vestras: certissimè enim auertẽt cor-
da vestra, vt sequantur deos earũ. ¶ Igitur,
vt semel iam concludamus: quia dæmõ in-
uenit domum nostram tantum scopis mũ-
dam, vacuam, & ornatam, & quia malas
consuetudines à nobis reijcere nolumus,
nec peccati supellectilem: inuitatus dæmõ
his dispositionibus animam nostram ingre
ditur. Et quid facit videamus. *Tunc vadit & assumit septem alios spiritus secum nequiores se: & ingressi habitant ibi.* Noluit Christus innuere
quod ille spiritus ducat semper secum sep-
tem, quia multos alios adducit: sed est mo-
dus loquendi scripturæ ponentis numerũ *Psal. 4.*
certum pro incerto, iuxta illud Numero- *Num. 14.*
rum. Tentauerunt per decem vices, id est
sæpe: quia non erat numerus certus tenta- *Psal. 5.*
tionũ. Et de Maria Magdalena dicit Mar-
cus, quod Christus septẽ ab ea ejecerat dæ-
monia: quia omni genere vitiorum plena
fuit. Dicitur autẽ quod isti spiritus erãt ne-
quiores se: quia peccata posteriora peiora
sunt prioribus. Quod Christus statim in-
fert dicens, quod erunt nouissima illius ho
minis peiora prioribus. Est enim in illo,
qui semel & iterũ in peccata relabitur quæ
dã macula ingratitudinis: propter quã pec
cata ipsa graviora efficiuntur. ¶ In eo verò
quod dicit, quod ingressi habitabãt ibi: ad-
uerte quod dæmones non sunt in homine,
tãquã locatum in loco, quia spiritualia nõ
occupant locum, & dæmon purus est spiri
tus. Nec etiam habitat eo modo quo forma
est in materia: quia sic sola anima est in ho
mine, quæ est forma ipsius, cũ ipsa sit pars
speciei. Dæmon autem cum nulla re com-
ponitur, quia continet in se perfectam ra-
tionem speciei: & dicitur substantia separa
ta, id est, quæ non habet materiam partem
sui. Sed habitat dæmon in corpore, vt mo-
tor in eo quod mouet: quia ea ratione dæ-
mon est in corpore, quia efficit aliquid in
eo, vel torquendo illud, vel mouendo. Ha-
bitat autem in anima tãquam possessor: nõ
intrat eam, vt in superioribus retulimus:
sed possidet eam, & operatur aliqua circa
ipsam. Quantò ergo peius se habet homo:
quando in peccatum, vt canis ad vomitũ,
regreditur: tanto maius dominiũ diabolus
animæ suæ adquisiuit. Quapropter domi-
nus subdit. *Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.* Hoc quod Christus dominus
hic dicit, quemadmodum & illud iam supe
riùs relatum ad literam intelligitur, quãdo
dæmõ redit ad corpus dæmoniaci, vnde iã
exierat: quod quidem Christus dicebat ei,
qui dæmonium habuerat, consulens vt ne
peccatis se inuolueret, ne peius sibi contin-
geret quàm antea. Sed etiam voluit Chri-
stus significare in sensu literali, eos homi-
nes qui Dei auxilio à peccatis sunt liberati
si posteà in peccata dilabantur, peioris & de
terioris esse conditionis quã anteà. Quod
quidẽ optimè demonstrari potest in corpo
ris ægritudinibus: nam quãdo iã infirmus
pristinam sanitatem acquisiuit, si posteà
iterum cadat, periculosior & grauior est
infirmitas, quia tunc natura debiles habet
vires & languidæ virtutis est. ¶ Si igitur di
cit secundam culpam peiorem esse prima,
& secundum lapsum deteriorem primo,
necesse est vt cognoscamus, quã grauis &
periculosus fuerit primus casus, vt inde co-
gnitum nobis sit quantò grauior & pericu
losior sit secundus. Nec possumus scire no
uissima esse peiora prioribus, nisi noueri-
mus quàm mala sint priora. Quo ad pri-
mum igitur, non possumus meliùs mali-
tiam peccati contemplari, quàm per suum
contrarium, vt ipse Philosophus inquit,
Rectum est iudex sui obliqui. Si enim arti
fex scire velit, an tabula sit recta vel obli-
qua, presens remedium est, vt regulam vel
perpẽdiculum accipiat, & tabulæ superpo
situm nouerit statim quantũ curuitatis ha-
beat. Atque ita cũ peccatũ non sit aliquid
positiuum, sed priuatio quædam & caren-
tia rectitudinis, est opus, vt ipsa bonitatis
regula metiatur, vt indeveniamus in cogni
tionem tanti boni, quo nos priuat, & in
cognitionem suæ malitiæ. Omne nãq; bo
num vel est honestum, vel est vtile, vel de-
lectabile. Potio enim amara non est bonũ
dele-

Universidad de Deusto
Biblioteca

delectabile, sed est bonum vtile, quod satis est vt bonitatis nomen induat, quia habet aliquam rationẽ boni, scilicet vtilitatẽ præstat quippe, vt corpus antiquæ valetudini restituatur. Quocirca virtus est magnũ bonum, quia continet bonum vtile, honestũ & delectabile. Deus est summè bonꝰ, quia est summè vtilis, summè honestus, & summè delectabilis, quę tria perfectissimo quodam modo Deus cõtinet. Vnde facilè possumus concludere, ꝙ cùm peccatum homi nem semoueat ab his tribus generibus bonorũ, inde sequitur illud omnino esse malum, peruersum, iniquum, & execrandum, quando nos summi boni cõpotes, ineptos, & inhabiles reddit ad illud. Bono vtili pec catum opponitur quia damnum infert. Et honesto contradicit, quia ipsum peccatum nullam præ se honestatem habet. Bono ve ro delectabili aduersatur, quia dolorem, & tristitiam inijcit. ¶Sequitur ergo, quòd si peccatum est malum quoddam, damnũ & miseriam inferens, inhonestum & dolo re plenum, summum est malum, quãdoquidem omni bono opponitur. Iam igitur hæc tria mala quæ peccatum secum affert, videamus. ¶Primum est malum damnosum, cùm scilicet, Deum in anima per gratiam existẽtem ab ipsa reijcit. Non eo modo, quo alter te fortior & excellentior à loco aliquo expellit, nam peccatum non est fortiùs Deo ipso. Eijcit tamẽ illum per propria demerita, nam cùm peccator Deum existẽtem in anima vitijs turpitudinibusque inhonorat, tunc dicitur Deus eijci, & expelli à peccatore. Contingit enim Deo, vt communi vsu loquendi solemus dicere, Ego non tibi dicam vt eas, sed ea opera tibi impendam, vt à nobis discedere gaudeas. Videt quippe Deus vos pluris æstimare stercora, & glandines huius mundi, quàm ipsum, & ideo hospitium deserit, & abit, tot conuitijs & iniurijs affectus. Nam si tu, in domo tua in capite mensæ Æthiopissam accumbere faceres immundam, incomptam, & inhonestam, & ipsa tanquam domina sederet, vxori vero præciperes, quæ illustris & princeps est, vt mensæ ministraret, nonne grauem iniuriam dominæ huic inferres? Sane quidem, quandoquidẽ cum ipsa domina sit, tanquam ancillam & famulam ministrare iubes. Iure quidem optimo de te conqueretur, & societatem tuam & sodalitium libẽter relinquet. Hoc igitur modo peccator cum Deo agit, quandoquidem suos appetitus, & libidinem pluris habet, quàm illum, & creaturas earum conditori anteponit, & præfert. Propter quod molestè ferens hæc omnia domum & hospitium Deus deserit. Quemadmodum fecit Iacob, qui domum Laban deseruit. Dixit enim Iacob Liæ, & Rachel. Volo recedere, non enim respicit me Laban sicut heri & nudiustertius. Non ita me cum bene agit vt solebat, non me donis aut beneficijs afficit, supercilium mihi ostendit, & ideo etiam si ipse non expellat me à domo, etiam si non dicat, vt abeam nihilominus propter opera mihi facta recedere ab eo volo. Sic igitur Deus recedit à nobis, quandoquidem omnium malorum id summum & grauissimum est, quod quidem anima grauiter & molestè ferre deberet. Vnde in Exodo legitur, dominum discessisse. Non ascendam cum populo isto duræ ceruicis, quod cum audiret populus lachrymatus est. Sic tu deberes ingẽti mœrore confici, & lachrymarum copia hanc grauissimam iacturam sentire, cum dominus à te recedit. Quapropter Dauid inquit. Vt quid domine recessisti longe? Nam quemadmodum multi aduersus viduam insurgere solẽt, quia neminem habet, qui suas partes posit defendere, nec causam suam agere, ita omnes dæmones, & omnes creaturæ insurgunt aduersus animam, Dei præsidio & auxilio destituta. Vnde idem regius vates. Qui custodiebant animam meam, cõsilium fecerũt in vnum dicentes. Deus dereliquit eum, persequimini & cõprehendite eũ, quia non est, qui eripiat. Ideo idẽ ipse Dauid sapiẽter & grandi consilio orat. Ne proijcias me, &c. Et quẽadmodũ barba in facie ipsum hominẽ honorat, sed si barbæ tõsor eam abscinderit tunc cõculcatur & despicitur, sic qui Deo est coniunctus laudatur, & honoratur, quãdo vero per peccatũ à Deo separatur, despicitur & conculcatur ab hominibus. ¶Prætereà quemadmodũ discessu regis oẽs qui sunt in curia abeunt, ità cùm Deus discedit ab anima omnia bona opera, quæ peccator in statu gratiæ est operatus amittit, & nullius sunt valoris. Nam si benè & attentè velitis considerare, grauissimũ est malũ: cũ homo per totũ suæ vitæ spaciũ ieiunauerit, orauerit, & eleemosynam sit largitus, cõmittens autẽ mortale crimen omnia hæc opera irrita sunt, & nullius

nullius valoris, atque momenti. Bene quidem dominus dixit per Ezechielẽ. Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius quas fecerat, nõ recordabuntur. &c. Et Sapiens etiam. Si offenderit in vno multa bona perdet. Remota enim rãdice charitatis ex qua procedũt merita, remouentur & corrumpuntur fructus meritorum: vt inde intelligas, quàm graue malum sit peccatum. Quod si homo secum reuolueret quando ita effrænatè & præcipitanter in peccatum dilãbitur non vtique tanta facilitate creatorem suum, & liberalissimum rẽdemptorem offenderet. Mirãdum quidem est, quàm insane & quãta amentia homo ipse audeat Deũ offendere, cum videat se amittere & perdere ipsum Deum, qui omne bonum & summum est, & in ipso omnia alia bona, quæ intelligi & cogitari possunt. Nam si homo aliquis ab Indis ad nos veniret, & statim cũ portũ attigerit, omnem rem, aurũ, & argentũ, quæ tantis laboribus sibi cõparauit, ludo exponat, & vnica tantũ spõsione totius substantiæ iacturã fecerit, nõne hunc amentẽ, insanũ, & omni prorsus çarentẽ intellectu dicerent? Quæ igitur obsecro maior insania aut amentia esse potest, quàm breui quadã voluptate ad triduum peritura omnis lucri & tantorum meritorum, quæ tot laboribus comparasti, iacturam facias? Aspice igitur si libet, ô peccator, cõuincam enim te amẽtiorem & insaniorem esse, quàm ille, qui ab Indis tractus diuitem supellectilẽ & omnem rem breui ludo exposuit, & amisit. Nam ille in prõptu remediũ sibi habet paratissimum, potest enim ad Indos iterum transire, & sibi maiora alia cõparare. At ve rò peccator constitutus in mortali crimine, eo statu & miseriæ deuenit, vt nullam posit opus facere, quod vita æterna sit digna, nec ipsa gratia Dei. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatẽ autẽ nõ habeã (inquit Paulus) factus sum, &c. Si distribuero substantiã meam in cibos pauperũ, &c. Hoc est tertium & grauissimum malum, quod peccatum animæ infert, conditit quippe illam in tãmiserũ & calamitosum statum, vt etiam si ipse faciat quantũ fuæ vires suppetierint, nihil possit efficere, quod vitam æternã promereatur. Mãcipium enim omne quod suè die suè nocte laborans, sibi comparauerit, & lucratus fuerit, non suum est, sed dominisui. Et Ioã nes ait, quod qui peccatum facit, seruus est peccati. Et cum peccator seruus sit dæmonis, nihil sibi acquirere potest, quod æterna vita sit dignum. Absit enim à me vt cum sãcrilegis & impijs Lutheranis velim dicere, quod omnia opera facta in peccato, sunt peccata, sed quod nõ potest promereri gratiam neque gloriam etiam si multa bona opera possint facere, quibus bona temporalia possunt acquirere. Vxor enim Loth in salem conuersa est per peccatum, peccator etiam sterilis fit & mendicus, & manet vt terra sale consita, quæ nullum fructum potest producere. Regi Iudæ postquã ciuitatem Ierusalẽ fugit, & captus fuit à Nabuchodonosore, oculi sunt erepti & eius filij interfecti, & is captiuus ductus est in Babyloniam. Hoc idem efficit dæmon in homine, qui cum in statu tranquillo gratiæ sit, menti eius caliginem infert, vt sic mancipium factum, ad nihil aliud prodesse possit, nisi, vt in illa misera seruitute captiuus maneat. Nullũ maius malum aut grauius esse potest, quàm peccatum, quandoquidem non solũ ea mala quæ vidimus in anima efficit, verum quod magis dolendũ est, post hanc vitam miserum peccatorem in gehennam ignis detrudit. ¶Et vt semel concludamus, peccatum mortale ita infirmũ, languidum & debile liberum arbitriũ reliquit, vt nequeat omnia vitare peccata. Nam quemadmodum sensitiuus appetitus, quia penitus rationi non subditur, non potest homo etiam si in statu gratiæ sit, omnia leuia peccata euitare, ita nimirum cum homo sit à gratia separatus, & ratio omnino Deo non subijciatur, qui finis nostrorũ operum est: non potest homo circa media non errare, & ita lethaliter contra ipsum finem delinquere. Ideo Gregorius inquit, quod peccatum quod per pœnitentiã non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit, Chrysostomus etiã super illud. Solnite & adducite, inquit. Quod sicut nauis sine gubernaculo nõ vadit quo vult, sed quo tẽpestate impellitur, ita homo diuinæ gratiæ auxilio perdito non agit quod vult, sed quod diabolus ei intendit. Si igitur vnũ solũ peccatũ, quod primus noster parens cõmisit, vniuerso mundo tantum malum attulit, quantò maiora dãna & incommoda animæ aduenient propter tot tãtaq; scelera cõmissa? ¶Cũ igitur iam viderimus quomodo peccatum bono vtili & commodo, oppo-

Gen. 19.

4. Reg. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

opponatur, videre restat, quomodo bono honesto etiam opponatur: quod quidem secundum malum est à peccato effectum. Peccatum enim est malum quoddam vile & inhonestum, nam ipsum peccatorem in famiæ nota inurit, quocirca, quicunq; peccat, diligenter curat, se abscondere, & à nullo vult videri, nouit quippe quantum honorem amittat. ¶ Opponitur etiam bono delectabili, nam malũ quoddam est triste, & mœrore plenum, ita vt non solum mortem æternam pariat, verum etiam in hac vita nihil sit tristius, & calamitosius. Nõ sinit Deus dedecus culpæ sine vindicta, multæ enim molestiæ ipsum sequuntur peccatũ. *Ier. 2.* Ideo Ieremias. Scito & vide quam malum & amarum est dereliquisse te dominũ Deũ tuum, &c. Nolo modo agere de pœna, qua cruciabuntur in inferno omnes peccatores sed solum de ea pœna & dolore, quibus in hac vita mala conscientia torquetur, quam quidem quatuor acerrimis tormentis vndique agit. Primum est propriæ conscientiæ morsus. Habet enim peccatum pessimum finem & quosdam stimulos addit, vt ferè in desperationem adducat. Cum peccato finis imponitur, quam lassatus & insipidus homo manet! Veluti cum malum vinũ bibit, cuius malum gustum & saporem in fine sentit. Peccatum est vinũ quoddam ita forte, vt ipsum hominem amentem reddat ebrium, & prorsus omni sensu carentem, iuxta illud. Comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. *Psal. 48.* Affert enim colorem quendam & fucum, & delectationem ob oculos ponit: honorem, aut diuitias. At vero cum ipsum peccatũ compleueris, remanet nescio quæ amaritudo, nec cor ipsum quiescere potest: & conscientia ipsa interius mordet. Quemadmodum in calamitatibus, & ærumnis quas passus *Iob. 1.* est Iob, nunquam defuit, qui malum nuncium ad eum deportaret: ità ei, qui peccat, nunquam deest comes hic propitius, ità vt etiam in grauissima perditione saluum illum dicat & incolumem, & in ipsa morte vitam habere: qui simul cum hoc ipsi peccatori ob oculos ponit bona, quæ amisit, quando in Deum suum peccauit, & miserum & infœlicem statum ad quem deuenit. Est quippe flagellum quoddam, quod interius malos torquet, & pondus suum in eorum voluptatibus aloes immittit. Et vix allia Ægypti degustarunt, quando iam statim incipiunt lachrymis suas maxillas irrigare. Hanc pœnam per Esaiam Deus peccatoribus comminatur, dicens: se traditurũ Babyloniam in potestatem Echini: id est, vt cor eius vepribus & spinis transfigant. Crudelis quidem spina, est morsus conscientiæ. Quod tormentum rectè explicuit Iob cum dixit. Cunctis diebus suis impius superbit: & numerus annorũ incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille insidias suspicatur. Non credit q̃ reuerti possit, &c. Exemplum satis appositissimũ habemus in Amon, qui statim post commissum scelus cum sorore Thamar, mœrore maximo fuit confectus, nec illum amorem, quẽ antea erga illam gessit, sed potiùs eam odio habuit. ¶ Secundum tormẽtum quod peccatũ infert, illud est: verecundia, scilicet & pudor, quo ipse peccator suffunditur: ità vt ab omnibus se abscondat. Quemadmodum mulier, quæ in facie aliquam maculã aut defectum habet, semper illum tegit, ne minus pulchra aut formosa appareat: at verò quæ pulchra est, & decora facie semper gaudet ab omnibus conspici: ità Dauid diligenter curat suum peccatum palliare: iubet sibi Vriam aduocari: & iubet etiam vt in suam domum erat. Posteà verò cibos ad lidos illi mittit, vt luxuriam & libidinem excitet: & tandẽ illum misere interimi facit. Et hæc omnia Dauid fieri curauit, vt posset peccatum suũ tegere. Libet autẽ, vt rem hanc clariorem reddamus ipsum Darem hanc clariorem reddamus ipsum Dauidẽ interrogare. Nonnè tu rex es? Quis te peccati incusat? Quis facit, vt tantas curas & labores tibi assumas? Respondebit vtiq; ipse pudorem & verecundiam peccati tantæ solicitudinis esse causam. Adam etiam statim, vt peccauit, cooperuit se folijs ficus, & fecit sibi perizomata, ob hanc eandem causam. ¶ Tertium verò tormentum, idq; grauius est timor ipse punitionis & vindictæ, nam sola ratio id ostendit, nec opus est ad id persuadendum fide aut scripturæ. Considerat enim tunc homo Deum esse, eundemque rectissimum, & æquissimum iudicem, qui in malos & impios grauiter & acriter debet animaduertere vel in hac vita vel in futura: atq; ità peccator semper timidus & pauidus vitam degit. Fugit impius nemine persequente. Peccatum enim carnifex est ipsius peccatoris. Videbis nanque furem, vel qui aliud quodvis scelus

scelus commisit viso iudice statim fugere: cum nemo illum persequatur. Arguit vtique eum peccatum suum. Quartus peccati dolor est, bellum illud ingens, quod inter sensitiuam partem & rationem ingenerat. Caro quippe tunc superbire incipit, vt ait Iob. Factus sum mihi metipsi grauis. Nam ex eo domine quòd aduersus te deliqui, & quòd tibi contrarius fui, inde factum est, vt ego idem aduersus me bellũ geram: postquã sensualitati arma dedi. Contigit enim mihi, vt ei, qui seruos habet agrestes, rusticos, & inurbanos, qui dum maiora beneficia illis confert, dum magis eos fouet, deteriores fiunt cõditionis. Ità nimirum sunt sensus nostri, qui dum magis delicijs & voluptatibus eos afficimus, deteriores & crudeliores sese nobis ostendunt. Quocircà impij qui iam in inferno torquentur, loquentes de dolore & tormento, quod propter peccatum in hac vita passi sunt, inquiunt. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis. ¶ Vides igitur iam quam malum & iniquum sit peccatum: quandoquidem omni bonorum generi opponitur. Et tandem vt semel concludamus ità malum est, vt nihil magis Deus abhorreat. Nam si dæmon perpetuo Deo est exosus & in inferno torquetur, non est ob defectum creaturæ, quia ipsa bona est: sed propter peccatum. Nam si diuus Petrus, qui Apostolus erat & Deo charus & dilectus, cum in peccatum illud incidit, si statim è vita discederet, non dubiũ quin perpetuo illum Deus detruderet in tormentum inferni. Et vt altiùs rem hanc perpendamus si in sanctissima virgine Dei matre aliqua peccati macula inueniretur, non vtique matris priuilegium eam ab inferno liberaret. Vel si in sacratissima Christi humanitate hypothesi facta, per impossibile, Deus aliquod peccatum inuenisset, relegaret illam Deus in flammas inferni. Quid est quod Deus abhorreat nisi peccatum? Quare Deus animã factam ad imaginem & similitudinem suã in infernum mittit: nisi ob peccatum? ò venenum pestiferum, & execrandum. Si tibi aliquis offerret vas aureum veneno plenũ, nonnè illud acciperes? Vtique sed tamen venenum diffunderes, vas vero in commodum & vtilitatem tuam acciperes, quia ipsum bonum est. Sed peccatum ità malum, & deprauatum venenum est, vt nõ solum ipsum peccatum sed peccatorem, & animam, quæ subiectum est, vbi peccatum residet, in gehennam mittit. Mirum quidẽ est, vt animam (quæ vas est incorruptibile & pretiosissimum) in fœdissimum inferni sterquilinium præcipitet: nam peccatum sic adeo pessimum venenum est, vt vas ipsum valeat polluere & contaminare. Vipera enim non interficitur suo proprio veneno: nec Basiliscus, nec aliquis alius serpens, hæ quidem bestiæ suo proprio veneno nõ interimuntur: at vero peccatum ità pessimæ cõditionis & naturæ est vt sua propria subiecta & substernicula penitus perdat & destruat. Nullum in hac vita est tantum incommodum, quàm peccatum. Nihilominus tamen nè peccatori quantumuis maximo ansa detur desperandi: certissimè sciat & intelligat, quòd etiam si peccatum tam malum sit & detestabile, vt iam retulimus: & peccatoris conditio & status tam miser, & infœlix, nihilominus tamen maiorem multo, & præstantiorem esse bonitatem & clementiam Dei, quandoquidem valet, è tam vili & abiecto statu ipsum peccatorem eruere. Vincens enim & superans diuina clementia iniquitatem nostræ culpæ, & parcens Deus sui offensam, ipsum dæmonem eijcit ab anima nostra, & iterum Christus reuertitur habitaturus in eam. Tunc dæmon videns se possessione spoliatum, ambulat per loca arida & inaquosa, quærens requiem, & non inueniens dicit. Reuertar in domum meam vnde exiui, & assumit septem spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. ¶ Quando aliquis ex graui quadam infirmitate liberatus est, cum iam vires incipit recuperare, nisi diligenter sibi caueat iterum in ægritudinem recidet. Sic multi post peccatum facilè redeunt ad pristinum statum infirmitatis: quod multis modis contingere potest. Primò quia putant se iam sanos & valẽtes esse. Quia videbis aliquẽ qui febri acuta largo tempore laborauit, cui si febris affectus vno vel altero die defecerit, inquit statim. Iam volo bibere & comedere vsque ad satietatem. Duo præcipua mala peccatũ effi cit. Primũ separat animam à Deo, iuxta illud Esaiæ. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum. *Esa. 59.* Secundo vero quod efficit est, vt ipsa voluntas bonum creatum amplectatur. Primũ gratia resarcitur, quæ amicum Dei hominem constituit. Secundũ verò quod est ipsam voluntatem ad bonum

Universidad de Deusto
Biblioteca

num creatum inclinari, hoc quidem non omnino sanatur: nam interiùs manẽt quædam reliquiæ, & appetitus, & nescio quæ desideria. Et secundũ tempus, quo in peccato fuistis detenti, secundum hoc sunt maiores vel minores reliquiæ. Et etiam si cum gratia pristinam valetudinem recuperetis: nihilominus semper remanent quidã appetitus earum rerum, quas anteà diligebatis, quæ etiam in noua gratiæ valetudine quæ sese interdum phantasiæ repræsentãt. Atque ità etiam si peccator omnino in anima sanetur: ex hac altera non ità citius sed paulatim incrementum sanitatis suscipit.
Exod.14. Sic nimirũ quanuis Deus filios Israel eduxit ex Ægypto, & introduxit eos in terrã promissionis nihilominus reliquit illis conuicinos Philistęos, quę gens erat bellicosa: cum quibus interdum possent dimicare.
Iud.5. Sic tibi peccatori quannis te è peccati tenebris eruat & liberet, nihilominus feroces & crudeles inimicos relinquit: contradictionẽ, scilicet, carnis & sanguinis, quibus bellum ineas. Nè igitur te omnino incolumẽ, & sanum existimes: sed potiùs infirmum te iudica, & ab occasionibus peccati recede.
¶ Secunda verò ratio quare quis in peccatum relabitur est, quia debilem & languidam virtutem habet, cum infirmitas multum durauerit, & hunc quicunque ventus adeò leuis prosternit, vel robustus cibus, vel mala nox. Et hic talis opus habet vt optimis & delicatis cibis pascatur: vt naturalis virtus ad suum robur & integritatem perueniat. Sic qui anteactam vitam maximis peccatis inuoluerunt, si virtutis vires recuperare velint, optimis vescantur cibis: scilicet, sacris rebus & concionibus interfint, sanctos libros & spirituales legãt, probis & rectis viris fateantur, & sacramenta frequentent. Ideò in canticis habetur. Fulcite me floribus, stipate me malis: quia
Cant.5. amore langueo. ¶ Tertio relabũtur in aliã infirmitatem hi, quos diximus: quia nullũ exercitium faciũt. Paralyticus enim opus habet vt paulatim se moueat: vt membra eius exerceantur, & sic sentire valeat. Sic qui ab ægritudine & affectu peccati liberatus est, bonis actibus & operibus sanctis se exerceat. Cum hæc omnia non adimpleantur, cum dæmon domum inueniat vacantem, & scopis mundatam, redit peccator ad pristina peccata: & tunc fiũt nouissima hominis illius peiora prioribus. Vidisti iã, quàm malus sit status peccati? sed peior est secundus quàm primus. ¶ Primò ex parte diaboli, secundo ex parte ipsius peccatoris. Et tertio ex parte Dei. Ex parte diaboli quia magis crudeliter hominem tractat: & vigilantiùs obseruat illum. Cõtingit huic, quod homini in carcere detento, quem custos cum videat hominem esse probum, & nobilem, non ità vt reliquos cathenis & cõpedibus deuincit. Si vero iste talis modo è carcere fugerit, certum est, quòd si iterum ad eundem carcerem reuertatur, magnam custodem habiturum curam & vigilantiã circa eius custodiam. Et si anteà simplici cathena illum deuinciebat, modo duplicem addet. Et si anteà per noctis silentium & requiem eum non visitabat, modo omnibus noctibus illum adit, & videt an aliquid machinetur, vel quo possit compedes frangere, vel carcerem fugere. Hoc idẽ dæmon cum peccatore efficit. Nam priùs cũ in sua potestate hominem teneat, paruam curam & diligentiam adhibet circa eius custodiam, fugit igitur à dæmonis captiuitate & illum irridet. Si vero ità fueris infœlix vt iterum ad eius captiuitatem deuenias, secũda cõditio & sors peior est quàm prima: addet quippe maioris ponderis cathenas, vigilantiùs te custodiet. Nam si anteà vnam aut alteram offerebat tentationẽ modo quinquaginta substernet: & portiscus claudet, quibus priùs effugisti. Si vero videat quod familiaritas studiosorum ab eius captiuitate seuocauit, ipse diligenter curabit ne iterum cum illis familiaritatem ineas. Si vero videat quòd sermones audiẽdo liberatus es, ipse alio mentem seuocabit & distrahet. Et hoc modo omnes portas claudet, quibus priùs te ab eius manibus eripuisti. Quod intelliges ex eo, quod hic Euangelista inquit: Nam cũ anteà hũc hominẽ vnus dæmon possideret, foras expulsus Dei gratia, iste dæmon: deinde cum redijt, alios septem secum attulit, & habitarunt ibi. ¶ Secundo ex parte peccatoris peior efficitur hic status: quia ex consuetudine peccandi comparat sibi habitus pessimos: & sic difficiliùs conuertitur & dispo-
nitur ad gratiam. Solet enim contingere vt sæpiùs vel per creditores, vel causa furti, vel alicuius criminis aliquis in carcerẽ deducatur, & hic talis iam frontem induerit & verecundiam amisit, & ex consuetudine nec cathenas sentit, nec detentionem in

carcere: imo gaudet in illo. Contingit aliquando, vt vestem habeas ità vetustam ex nimio ipsius vsu, vt si aliquam rupturam habeat, non possis eam resarcire: quia ità debilis & tenuis est, vt nec filum sustentare possit nec acum. Ità sunt multi homines, qui ex nimia consuetudine peccandi, ità debilem animã & languidam reddiderunt, simul & ipsius virtutem, vt nec prædicatorũ monitiones, nec Dei inspirationes valeant animam eorum resuere, nec à peccatis remouere, & omnia hæc labor perditus & otiosus illis videtur. Ideo Dauid. Cor mundum crea in me Deus. Habeo domine cor meum ità destructum & perditũ peccandi consuetudine, vt sit mihi opus, vt aliud nouum in me renoues. Fac mihi aliã vestem nouam, & nouo indumento me induc, nam hoc ità habeo ruptum & perditũ, vt vix possit resarciri. Aspice igitur ò peccator, quod in priori statu bellum gerebas contra mundum, dæmonem, & carnem: si verò peccatis nimis dederis operam, iam alium præter hæc tria dicta aduersus te prouocas inimicum, qui mala consuetudo est. Hęc mala consuetudo hostile & inimicum bellum tecum inibit, & ducet te post se: & in eum statum miserum & infœlicem deducet, vt malitiam peccati non sentias: sed potiùs peccata tanquam vinum imbibas, & eum habitum miserum & iniquũ efficiet, vt difficulter & cum maxima vi possis ad Deum te conuertere. Sic Ieremias. Si
Ier.13. potest Æthiops mutare pellem suã, &c. Et in Prouerbijs. Peccator cum in profundũ
Prou.18. peccatorum venerit, contemnit. Et iterum
Ieremias. Frons mulieris meretricis facta
Ier.3. es, noluisti erubescere. Hæc impudentia & obstinatio peccandi euenit, quia ad peccata priora redimus. ¶ Tertiò iste status secundus peior est priori, ex parte Dei: quia magis derelinquitur à Deo talis peccator, qui velut canis ad vomitum, ad peccata priora iterum accedit: & Deus minorem curam erga illius salutem habet. Quemadmodum medicus, qui infirmum curat, post quam eum in pristinam valetudinem restituit, & vires iam in dies recuperat infirmus medicus ipse regulas & præcepta ponit, ne grossiores cibos, pisces aut alia nociua sibi assumat. At verò si medicus aliquantulum negligens fuerit, & non semper cũ infirmo adsit, ipse infirmus saturabitur escis nociuis: & in eandẽ infirmitatem recidet: vocatur iterum medicus, & quantũ potest valetudinẽ restituit, ipse infirmus, qui nullam regulam circa suæ salutis curam obseruat iterum ægrotare incipit: & ità sæpius atq; iterum in infirmitatem labitur, vt medicus fastiditus dicat, Quærat is infirmus qui de sua vuletudine post hac curet, nam ego nolo id agere. Relinquit illum medicus, quasi desperatus de sua salute, vtpote qui semel atque iterum medicamẽta adhibuit, ipse tamen infirmus vt incautus & amens, eius consilijs acquiescere noluit, Ità Deus solet facere cum peccatore, cui cum multoties veniam condonet, & suis peccatis medeatur: ipse tamen præcipiti cursu iterum in peccata fertur. Quocirca merito
Ierem.51. & optimo iure dominus per Ieremiam inquit. Curauimus Babylonem, & non sanata est, ecce relinquamus eam. Et ad Ierusa-
Ierem.15. lem ait. Quis miserebitur tui Ieruſalem: aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu enim me dereliquisti dicit dñs: retrorsum abijsti. Acsi diceret. Nolo deinceps iã medicinam adhibere. In Ecclesiastico etiam
Eccle.10. dicitur. Languor prolixior grauat medicũ: sed breuem languorem prædicit medicus. Ità nimirum medicus ille cœlestis & diuinus manum suam compressit, nec medicinam applicauit Pharaoni regi Ægypti: quẽ cum septies curasset per purgationem plagarum & tribulationum, & ipse ad se reuerteret, & pœnitentiam faceret de malo præterito: cum posteà iterum ægrotaret, decreuit Deus deinde illum amplius non curare, quandoquidem vt incautus ægrotans, nullam regulam nec præceptum ad suam salutem conducens obseruabat: atque ità cum medicina illi deficeret, miserè, & infœliciter perijt. Reliquit illum dominus ob mul
Exod.14. titudinem peccatorum: quia huiusmodi peccatoribus denegat non solùm auxilium efficax ad conuersionem (quod quidem omnibus denegatur, qui non conuertuntur) sed etiam aliquibus ob grauissima peccata denegat auxilia multa ex antecedentibus: vt sunt prædicationes, admonitiones, tribulationes, miracula & alia id genus: quibus Deus inuitat & allicit peccatores ad pœnitentiam. Tamen Deus pro sua
Aug.li. summa misericordia non destituit quemquam omnibus suis fauoribus & auxilijs, temperat enim rigorem suæ iustitiæ. Quã
de Vita Christ.ca. uis verosimile sit & ante nos non contemnendi autores tradiderunt esse certum
3.&4.

Adria.q. numerum peccatorum ita magnum & ali-
1.*de pœni* qua peccata ita grauia: vt cum ea homines
ten. Caie- commiserint, Deus eos iam despiciat, ne-
ta. Ienta. que curam illam & solicitudinem paternã
8.q.3. illis exhibeat, quam præstat alijs peccato-
Genes. 4. ribus. Ideò tales difficillime pœnitẽt. Per-
1. *Reg.*2. des enim operam, & tẽpus si velis hos cor-
rigere. Sic Cain quia interiùs derelictus est à domino, non correptus est. Sic etiam de filijs Heli dicit scriptura, quòd non audierunt voces patris sui: quia voluit dominus occidere eos. Et ideo spiritus domini con-
Act. 16. tinuit Apostolos nè prædicarent in Asia: quia nondum erant digni, vt de ipsorum vita prouideri posset. Huiusmodi peccatores quasi miraculosè spiritualiter sanantur. Intellige autem quando scriptura ait de multis quòd non possunt pœnitere de suis peccatis, secũdum communem legem, sed tantùm secundum superexcellentem misericordiam. Nulli enim in hac vita quantumuis grauissimo peccatori clausa est via salutis. Verum tamen est, aliquos adeo esse graues, & maximos peccatores, & ità in peccatis suis in vtramuis aurem dormire, vt nisi Deus secundum præexcellentem suam misericordiam maioribus & pleniori-bus & vehementioribus suæ gratiæ auxilijs, quàm sint communia, eos ad pœnitentiam conuerterit, & potẽtiùs & benigniùs eorum corda emolliat, & obstinatas voluntates infringat, nunquam in meliorem mẽtem redibunt. Indigent nanque huiusmodi peccatores vtrisque auxilijs & antecedentibus, & concomitantibus auctioribus, & locupletioribus. Atque hinc poterit vtcunque explicari quare huiusmodi peccatores fieri non possit, vt se conuertant & pœniteant. Possunt tamen in sensu diuiso id est, simpliciter & absolutè pœnitere: nã poterunt cum voluerint habere auxilium Dei efficax ad resurgendum: quanuis hoc difficillimum & ferè impossibile sit illis.

¶ His igitur tribus cautis satis constat quomodo status secundus peccatoris, peior sit & deterioris cõditionis, quam prior: quod satis etiam ostensum est in nouissimis hominis illius. Cauendum igitur est ne post hac peccatis & flagitijs nosmetipsos maculemus, & maximè illud fugiendum nobis est nè peccata peccatis addamus. Sed de his hactenus. Iam vero historiam prosequamur, & audiamus Euangelistam dicẽtem. *Factum est autem cum hæc diceret: extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi. Beatus venter qui te portauit: & vbera quæ suxisti.* Non est dubium nisi quòd audientes hæc Pharisæi cruciabantur. Solet dominus inuidos alieni boni torquere: augendo bona eis *Genes.*37. quibus inuidetur. Inuidebant filij Iacob Ioseph eò quòd maiori amore illum pater prosequeretur: & immisit Deus in illum somnia, quibus somnijs magis ipsi torquebantur. Non contentus fuit Deus eo solum vt à patre Ioseph maiori amore prosequeretur: sed ostendit etiam fratribus eum præponendũ esse regno, duobus somnijs. Vbi debes aduertere q̃ non desunt aliqui, qui impijs narrent bona ventura eis, quibus inuidẽt. Quemadmodum de Pharisæis apud Ioannem legimus quibus tanquam inuidis *Ioan.*7. voluit dominus resurrectionẽ Lazari narrari: qui statim moti sunt, & concilium inierunt, vt ipsum interficerent. Sic nunc cum inuidebant Christi miraculis Pharisæi isti, vt vehementius interius torquerentur suscitauit dominus spiritum cuiusdam mulieris, quæ alta voce in Christi laudes prorupit. Magnis quidem doloribus & cruciatibus inuidi torquentur. Quare elaborandũ maximè nobis est, nè talis bestia animum nostrum inuadat. ¶ Attende autem diligẽter & considera virilem animum & pectus huius mulieris, quæ quidem ausa est Christum laudare alta voce inter suos inimicos, cum adeo potentes essent. In hoc enim videbis mirabilia Dei opera: nam vt inquit Apostolus, infirma mundi elegit Deus, vt fortia quæq; confundat. Magnas quidẽ victorias Sanson simul & trophœa reportauit *Iudic.*16. de Philistæis: sed videas q̃ vires illas ingentes in capillis habebat, quæ pars erat imbecillis in corpore: non in brachijs, nam infirma mundi eligit Deus, &c. vt magis in suis operibus extollatur & laudetur. Et ideo etiam voluit superbum & ferocem Holofernem per brachiũ imbecillis mulieris interfici: propter q̃ cum ipsa Iudith intelligeret Dei viribus id effectum fuisse ob insig- *Iudith.*
nem victoriam, canere incepit Deo & dixit. Non excelsi Gigantes imposuerunt sibi illi, sed Iudith filia Merari dissoluit eum. Etiam posset Deus populum suum Israeli ticum liberare à tyrannide Aman multis vijs atq; modis, sed noluit nisi vt Hester intercedente saluus esset. Nec minus voluit *Hester.*
tribuere victoriam Sisaræ duci Barac, nisi *Iudic.*
mulieri cuidã nomine Iael: quæ vxor erat Aber

Aber Cinei. In hoc voluit Deus ostendere suum mirabilem potentiam, nam cum hic esset tanta gentium multitudo voluit è medio omnium mulierem surgere, quę non timens iram & furorem Scribarum & Pharisæorum sanctissimam Christi matrem mirabilibus laudibus extulit. Sapienter quidem & prudenter mulier hęc virginem laudat. Non quidem laudat maximam suam fidem, non profundam humilitatẽ, non ferventem charitatem: non audet virtutes virginis laudare, quia hoc esset altum pelagus & profundũ mare ingredi, vbi sine dubio esset illi periclitandum. Obmutescet qui dem si vellet agere de virtutibus sue animę sanctissimæ. Ideo pręteriens has omnes mirabiles animę dotes, & tantam pulchritudinem quam laudare non audet: canit corporis laudes, cuius virtutes laudat. Atq; ita divino cõsilio Spiritus sanctus postquàm retulit perfectionem capillorum eius, oculorum, oris, colli, & manuũ concludit dicens. Absq; eo, quod intrinsecus latet. Laudauit ea quæ exteriora erant, nã interiora animę ita sunt mirabilia & diuina, vt faciẽda foret fatis quædam prolixa & inaudita narratio, ità vt omnes creaturæ in admirationem raperentur. Quemadmodum ille, qui solem cõspicere vult, ponit ante oculos ipsam manum, ne luce offendantur, præcipuè si infirmos eos habeat, quia excellens sensibile corrumpit sensum: ita nimirum lingua nostra & sensus omnes conturbantur & confunduntur coram excellentia tantę & tam diuinæ claritatis virginis Mariæ: quam si homines vidissent, nõ multum si aliqui errore ducti idololatriam sequerentur, & tãquam Deum adorarent. Hac ratione existimo ductum fuisse Mosem, qui cum describeret rerum omnium creationem, nihil de creatione Angelorum retulit: nam cũ populus ille Hebræus nimis esset deditus idolatriæ, timuit ne si audiret puritatem, & excellentiam perfectionis Angelorum illos vt deos coleret. Sic Ioannes Euangelista videns pulchritudinem & splendorem virginis Angeli, voluit illum adorare, quod quidẽ Angelus prohibuit. Multo meliùs hoc alij homines fecissent si Angelos videssent suo fulgore splendentes. Scimus nanque Gentiles errore ductos, videntes Solis pulchritudinem, & Lunæ hos planetas vt deos colebant. Quanto potiùs Virginem sanctissimam adorarent, si puritatẽ & gloriam suæ animæ simul & munditiã corporis, quæ maior erat quàm omniũ Angelorum? Quid facerẽt ij, qui Lunam vt Deum adorabant: si Virginem viderẽt multo pulchriorem & formosiorẽ ipsa Luna? Ità existimo, q̃ quemadmodum Deus hac ratione noluit vt Moses scriberet pulchritudinẽ & creationem Angelorum: hac eadem ratione abscondit & occultauit Deus corpus Mosi, nè populus ille in idololatriam se cõuerteret, cum vidisset mirabilia magna quę fecerat in Ægypto, & in mari & in deserto: Ita inquit diuus Iudas dæmonem, & Archangelũ Michaelẽ decertasse propter corpus Mosi. Nã dæmõ volebat corpus ostendere populo, vt ipse populus idololatraret: & Deus offensus esset. At vero sanctus Archangelus ipsum celabat nè locum daret offensę Dei. Et propterea cum conueniens esset ne corpus Mosi manifestaretur, nec puritas, & excellentia Angelorum describeretur, multo potiori ratione decens fuit nè virginis perfectiones & virtutes describerentur, quandoquidem longo interuallo reliquas omnes creaturas antecellit. *Iudæ.* 1.*c.*

Ideo Hieronymus ait. Quicquid in Maria gestum est, totum puritas, totum veritas, totumq; gratia fuit. Ita hæc deuota & pia mulier silentio præteriens animæ laudes, corporis dotes extollit, magnificat & laudat: cętera relinquens laudanda ei, qui eam cõdiderat. Et ita inquit. Beatus venter, qui te portauit. Laudans ventrem, omne corpus laudat: nam si venter beatus est, beatum etiam erit caput, pedes, manus, & anima. Principium enim & organum peccati venter est, in quo homo concipitur in peccato, & maledictionem ab ipso ventre secũ trahit. Ideo Psalmista. Alienati sunt peccatores à vulua, errauerũt ab vtero, loquuti sunt falsa. Et Dauid cum Deo loquens, implorans suam misericordiam, imbecillitatem suam in medium proponit & illam ostendit: conceptioni suæ tribuens culpam dicens. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. A si diceret. Ne mireris domine, quod ego peccata actualia habeam, quandoquidem in peccato originis sum conceptus. Vnde diuus Augustinus cõtra Iulianum ait. Profecto si Christus minor existens originale peccatum habuisset: grãdioris ætatis accessu, actuali non caruisset. Sequitur ergo q̃ si beata virgo habuit originale peccatũ maio- *Ser. assũp.* *Vir. Mar.* *Psal.* 57. *Psal.* 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris fuisse virtutis & præstãtioris quàm Christus: quãdoquidem cum concepta esset in peccato, eam virtutẽ habuit, vt tueri se posset atque defendere ab actualibus, quod Christus non fecisset (vt Augustinus ait) si conceptus esset in originali peccato. Et siquidem virgo beata actualibus se non miscuit peccatis, bene concluditur, nec originali fuit defœdata: quandoquidẽ non ipsa melior erat quam Christus, qui si originale haberet, actuali non caruisset. Et ita Dauid culpam suorum peccatorum originali tribuit. Et sic mulier hæc diuino illustrata spiritu virginem laudat ab origine & principio culpæ, qui venter est: quem beatum dicit. Nam si venter, qui origo est maledictionis, & corruptionis principium, & culpæ fons benedicitur & laudatur nullum vtiq; erit dubium nisi quod benedicti erunt etiã oculi, os, & manus. Quoniam si ingrediens domum magnatis aut diuitis alicuius minora vasa argentea videres, iudicares statim illum esse hominem diuitem. Sic de Salomone ait Scriptura quod forfices, candelabri, & claui portarum ex purissimo auro erant confecti. Quòd si minora templi vasa aurea erant, quid esset de Cherubin & de altari sancta sanctorum? Laudans quidem ea quę minora erant in templo, maiora etiam extollere videtur. Ita etiam in alio loco laudans scriptura diuitias & potentiam Salomonis inquit etiam scabellum pedum eius aureum esse, & sedes omnes & reliqua omnia, quæ ad ornatum & cultum domus spectabant ex purissimo auro esse confecta. Quid obsecro de vase esset, vbi ipsi regi vinũ apponebatur? vel ex qua materia putas essent patinę, vbi cibi apponebãtur? Ita cũ mulier hęc ventrem virginis laudet (qui in alijs solet esse organum peccati) & benedictum eum appellans: exinde etiam videtur laudare oculos, os, & reliqua omnia, quæ in virgine erant. Hinc clarè colligitur & constat virginem matrem prorsus alienam, & immunem fuisse ab omni peccati genere. Beatus venter, beatum corpus, beata anima, tota deniq; est benedicta, cuius venter, qui principium & origo peccati esse solet benedicitur. Cur ego beatus? Quia te portauit. Nam basis & fundamentum omnium beneficiorum & meritorum virginis inde ortum habet, quia in Dei matrẽ fuit electa. Nam venter beatus est, quia Deum in eo portauit. Si immunis fuit à peccato originali, inde euenit, quia erat mater Dei electa. Si virgo simul & mater extitit: factum id est, quia Deum in vtero tulit. Si exaltata est à Deo super omnes choros Angelorum, ob eandem rationem dictam factũ id est. Hæc est origo, & fons vnde promanant omnia beneficia & dona quæ illi à Deo sunt concessa. Quo circa mulier hæc reddens causam, & rationem quare venter virginis benedicatur, inquit esse causam, quia Deum in ipso portauit. Vnde visum est sanctis patribus magnum inconueniens dicere, ventrem illum qui Deum in se receperat consumptum fuisse à vermibus. Atque ità in hanc veniunt sententiam, scilicet, quod beata virgo corpore simul & anima cælum conscendit. Quandoquidem minus erat rationi consentaneum, vt virginis viscera, quibus verbum Dei carnem induerat, in cinerem & puluerem conuerterentur. Et hac eadem ratione ductus diuus Thomas dixit virginem nullum habuisse peccatum actuale, nec veniale quantumuis minimum? nam si peccatum haberet non esset idonea & sufficiens, vt mater Dei esset: & ita inquit ille iustum esse, vt ab omni prorsus veniali peccato liberaretur ad hoc vt esset mater Dei. Si igitur inconueniens est hanc virginem habere veniale peccatum, vt sit mater Dei maius quidem inconueniens esset si originale habuisset, quod deterius est. Veniale quippe non separat nos ab amicitia Dei, neque gratiam tollit, nec aliquam gratiæ partem. At vero originale peccatum subtrahit gratiam, & inimicos Dei nos constituit: & cõsortio diuino nos priuat. Si igitur diuus Thomas magnum inconueniens putauit, ponere in virgine matre peccatum veniale: quare etiam non habuit inconueniens ponere originale, cum deterius multo sit veniali? Quapropter nos dicimus & firmiter credimus, quòd ad hoc, vt apta & idonea bata virgo posset esse matri Dei fortio ri & firmiori ratione conueniens erat, vt originali caruisset. Cumque beata virgo dignissima fuerit Christi mater non dubitamus, nisi quod quemadmodum nullum habuit actuale peccatum mortale, nec veniale, ità etiam nec originale habuisse, à quo quidem liberaliter singulari quodam priuilegio, & beneficio immunis fuit. Decuit enim virginem (ait Anselmus) eapud

3. Reg. 7.

2. Para. 9

intelligi. Quod profecto diabolus bene nouit, & ideo primos fontes oblimare conatus est sciens quod nisi à purissima matre Christum nunquam fore nasciturum. Purissimam igitur ab omni labe decuit fore matrem Dei, eiusque fœlicissimum ventrem, quippe qui Christum Dei filiũ portauit. Neque beatus fuisset, si huiusmodi donum præseruationis non habuisset. Beatitudo enim status est omnium bonorum aggregatiõe perfectus Augustino authore, At vero quia in hoc opere non prædicatoris officium exercemus, sed expositoris, hoc de hac re sufficiet: quandoquidem ità de laudibus virginis: & de eius purissima conceptione magni codices sunt memoriæ traditi. Et etiam si nos lõgiori oratione digredi possemus occasione data ex his verbis, quæ mulier dixit tamen nè prolixi simus, id decreui alijs relinquere. Iam vero quid Christus huic mulieri respondit, audiamus. *At ille dixit. Quinimo.* Intelligitur non contradictoriè, sed assertiuè. Ac si diceret. Non tantũ est illa beata, quæ me portauit in vtero suo: imo etiam beati illi sunt qui audiunt verbum Dei. Non negat beatum ventrem, & beata vbera: sed potior beatitudinis ratio adijcitur & formalis, dicens. *Beati qui audiunt verbum Dei.* Est hæc beatitudinis ratio communis omnibus electis, & maximè conueniens beatæ virgini. Itaque magis commendatur virginis laus, & encomium in genere per hæc filij verba: quam fuerit in specie commendata per verba mulieris. Quoniam verbis Christi laudata est ex parte animæ, verbis autem mulieris ex parte corporis. Præterea his verbis conceptum spiritualem prætulit conceptui corporis. Ità quod nec virgini gloriosæ profuisset ad salutem esse secundum carnem matrem filij Dei, nisi Christum in mẽte spiritualiter concepisset. Ideo beatior concipiendo Christum mente, quam ventre. Hinc poteris discere, nè præsumas de aliorum propinquorum sanctitate quæ tibi non profit: ni eorum virtutes sectari cupias. ¶ Aduerte vero quod cum omnes homines natura sua appetant beatitudinem: hic Christus, vt optimus præceptor & magister ostendit omnibus, in quo consistat beatitudo. Nullus enim adeo barbarus & immanis ille sit, qui beatitudinem non cupiat. Ipsæ nanque sæculi huius ærũnæ, & afflictiones, labores & pericula cogunt fœlicitatem & beatitudinem exoptari: imo & animus suapte natura cupit esse fœlix. Si enim Adam fœlicitatem appetiuit cum esset in loco amœno & voluptatibus affluenti: quid nos miseri facere deberemus in tam ingenti miseriarum abysso? Igitur cum omnes natura sua desiderent & appetant beatitudinem: grandis fuit & difficillima inter Philosophos quæstio, quæ esset beatitudo hæc summa & beata fœlicitas, aut in quo illa consisteret, quam cuncti ità anxiè, & solicitè sibi cupiebant, & summis votis desiderabant. Ideo hæc quæstio in infinitum abire cœpit: adeo vt de hac re ducentæ octoginta octo Philosophorum sententiæ inuenirentur. Quas omnes Marcus Varro colligit, teste Augustino. Diuus Ambrosius ait, quosdam Philosophos beatitudinem constituisse si nullum dolorem aliquis pateretur aut sentiret: vt quidam Philosophus nomine Hieronymus dicebat. Alij vero in rerum scientia illam constituebant, vt Herillus. Qui cum audiret ab Aristotele & Theophrasto mirabiliter esse laudatam rerum scientiam, solam eam quasi summum bonum collocauit: cum illi quasi bonum, non quasi verũ, & stabile bonum laudauerint. Alij vt Calipho & post eum Diodorus ità dixerunt, vt alter in voluptatem, alter in vacuitatem doloris consortium honestatis posuerint, eo quod sine ijs non possit esse vita beata. Zeno item Stoicus solum appellauit id quod honestũ est. Aristoteles vero & Theophrastus, & cæteri Peripatetici in virtute quidem, hoc est, in honestate beatam vitam esse dixerunt: dixerũt etiã beatitudinẽ compleri corporis voluptatibus, atq; externis bonis. Posidonius Philosophus Stoicus inter bona fœlicitatis opes constituit. Sed hæc omnia tanquam a proprio fine aberrantia, & veritatis scopum non attingentia, ipsa eadem veritas qui Christus est dãnat & condemnat: qui inquit. Væ vobis diuitibus: Væ vobis qui ridetis: Væ vobis cum laudauerint vos homines, &c. Beati pauperes: Beati qui persequutionem patiuntur, &c. ¶ Et in primis quod in diuitijs non possit esse beatitudo, clarè satis ostenditur: nam cum beatitudinis sit appetitum satiare, nihil minus, quàm hoc diuitijs ipsis conuenit. Nam vt in Ecclesiastico admonemur, Auarus nõ implebitur pecunia. Qua de causa quandam infinitatem earum cupi

Gen. 3.

Aug. 19. ciui. cap. 1

Amb. li. 2. officio. cap. 2.

Luc. 6.

Matt. 5.

Eccle. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditas secum habet, quà ratione ipsi beatitudini est contraria. Beatitudo enim quanto perfectius possidetur, tanto eius perfectio suauiùs degustatur: atque adeo tanto vehementiùs amorem ad se rapit & allicit. Diuitiæ vero contrario modo se habent: nam quo plures possidentur, eo magis illarum insufficientia & euidētiùs percipitur, quia aliæ & aliæ desiderantur. Neque vero in honore qui bonum est animæ cōsistere potest beatitudo. Est enim honor virtutis præmium, qui idcirco à nobis expetitur quia virtutis testimoniū & indicium est. Et hac ratione homines à sapientibus honorari cupiunt: quo circa virtus præstantior est & sublimior quàm honor. Et ideo non debemus nimis honorem sectari, qui vmbra virtutis est, sed ipsam virtutem: vt nobis statim honor cum ipsa adueniat. Nam quemadmodum illum, qui versus solem ambulat, statim ipsa vmbra comitatur, ita virtutem ipsam sectanti, honor statim aderit.

¶Multo autem minùs collocanda fœlicitas est in bonis corporis, nempe in voluptatibus & delicijs. Delectatio enim non est per se bonum: sed nutritio: cui sagax natura delectationem adiungit, propter illius necessitatem. Nec per se bona aut mala est delectatio: sed malitiam vel bonitatem sortitur à re illa, ad quam consequitur. Igitur bonū illud, à quo voluptas bonitatem sortitur, præstantius est ipsa. Quapropter non potest beatitudo cōsistere in voluptate: & multo minus in ea, quæ sensus est. Nam bonum, quod sensu percipitur, non est bonū hominis perfectum: vt pote cuius propria species sit esse animal rationale, quod vtique habet ab anima. Ex quo fit, vt bonum corporis non attingat ipsam hominis perfectionem: atque ideo voluptas, quę sensu percipitur, multum ab hominis fœlicitate degenerat. Ex his iam clariùs cōstat omnes illos Philosophos maximè à veritatis via aberrasse. Et quid mirum quod tantum aberrarent, qui sine lumine fidei ambulabāt: cum videas nunc multos, qui radijs & luce fidei sint illustrati, quique Christianam religionem sunt professi circa beatitudinem aberrare? Qui Christum in baptismate ducem iurauerunt: discunt vero in schola Epicuri, Diodori, & Posidonij, & facti eorum discipuli, miseros eorum errores insequuntur. Beatitudinem suam constituunt & collocant in diuitijs, voluptatibus & carnalibus oblectamentis. Diuites quippe beatos pauperes vero miseros & infœlices iudicat & à Deo derelictos. Beati (inquit Christus) pauperes, Beati, qui lugent, Beati, qui persequutionem patiuntur, &c. At vos facti inimici crucis Christi beatos tantum diuites dicitis. Certè si mores hominum consideraueris, si attentè videris curam & solicitudinem diuitiarum anxiam, quæ animos eorū velut cathenis & vinculis ligatos habet: non eos Christianos iudicabis, sed potiùs Posidonios, aut Epicuros. Vnde egregius Psalres de talibus ait: Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua: filiæ eorum compositæ, &c. Beatum dixerunt populū, cui hæc sunt. Tu vero rex sancte Dauid, ais hæc esse hominis beatitudinem? Beatus populus, cuius dominus Deus eius. Multi enim sunt Christiani, quorum dominus non est Deus, sed Epicurus, Diodorus, aut Posidonius: quorum disciplina nōdum extincta est: nondum perijt. Nam in regalibus curijs plurimos nobiles inuenies legentes & docentes publicè doctrinā Epicuri. Videbis tot deliciarum inuentiones, tantam voracitatem, tot cibos, mille artes parandi escas, tanta rerum monstra, vt facilè credas quod isti Philosophorum viā & regulas sequuntur, existimantes nullam aliam post hanc, nobis manere patriam: cum horum beatitudo venter & gutur sit. Hos omnes cæcos & stultos philosophos, & eorum discipulos impios Christicolas summa veritas Christus redemptor noster vnico ictu ferit & iugulat dicēs. Beati pauperes, & qui audiunt verbum Dei. Acsi dicat. Tantum abest, vt beatitudo in his rebus, quæ mūdus admiratur, collocanda sit: vt in eorū prorsus fuga & reiectione sit posita. Pendet enim nostra fœlicitas ex notitia Dei: quæ cum sit causa rerum non falsa. Hoc autem fit per verbum Dei quod ducit nos in Dei notitiam, & hęc ducit nos in operationem & demum in vltimam fœlicitatem & gloriam, ad quam tendimus & propter quam creati sumus: quæ quidem cum summum bonum sit, nullum secum compatitur malum. ¶Aduerte autē quod beatitudinem dixit esse in auditione verbi Dei: quia sicut fructus virtute sunt in semine (vt Philosophus ait) sic beatitudo æterna est in auditu verbi Dei: quia est origo, initium, & radix beatitudinis. Primū enim est audire verbum Dei: deinde credere, postea

sedà operari: & tandem propter merita bonorum operum possessio beatitudinis cœlestis. Quomodo (inquit Paulus) credēt in quem non audierunt? & quomodo audiēt sine prædicante? & quomodo prædicabūt, nisi mittantur? Ergo fides ex auditu. Et per fidem operamur bonum, quia hæc docet, quid credendum, & quid agendum sit. Per bona autem opera in charitate facta peruenitur ad beatitudinem, quæ ab auditu verbi Dei procedit. ¶Præterea beatitudo est in auditione verbi Dei, tanquam in signo: maximum enim signum est quod quis in beatitudinem sit electus, & prędestinatus, quod audiat libenter verbum Dei, dicente Christo. Qui ex Deo est verba Dei audit. Et vt à contrario sensu intelligeremus, magnum esse reprobationis signum nolle audire verbum Dei, subdit. Propterea vos nō auditis, quia ex Deo non estis. Et alibi nolētes recipere Apostolos, nec audire verba eorū grauiores pœnas illos manere, quàm ciuitates illas Sodomorum & Gomorrhęorum. Et Ioannes dicit. Nos ex Deo sumus. Qui nouit Deum audit nos: qui nō est ex Deo, non audit nos. Habent verba diuina nescio quid diuini & paterni amoris, quod audiētes Dei filij, qui ad ęternā beatitudinē destinati sunt, in ipsis agnoscunt, & gaudent & exultāt. Cumq; verba diuina in se contineant omnium malorum spiritualiū remedia, & omnium virtutū & totius profectus spiritualis documenta & ex eis maximè liceat agnoscere, quæ ad Deum, quæ ad Angelos, quæ ad sanctos omnes & ad ciuitatem illam supernam Ierusalem spectant, dum ipsa legere & audire delectat, & eorū gustu & desiderio quis afficitur, hoc ipso & filium Dei, & consortem electorū, & ciuem illius patriæ beatæ secundū æternam prædestinationem, se esse probat. Vnde & Dauid à Deo electus dicebat. Quam dulcia faucib⁹ meis eloquia tua, super mel ori meo. Verum nè in eam cogitationem satis ineptam incidas, vt putes satis esse audire verbum Dei: sed opus etiam esse, vt illud custodias, & obserues, audi quid deinde dicat. *Et custodiunt illud.* Non satis est ad beatitudinem consequendam audire verbum Dei, & credere: nisi bona opera adhibeas, vt verbum rectè custodias. Custoditur autem verbū Dei à nobis bonis operibus, quemadmodū ignis seruatur in fomite. Vnde beatus Ioannes in Apocalypsi cū dixisset. Beatus qui audit, & qui legit verba prophetię huius: protinus adiecit. Et seruate ea, quæ in ea scripta sunt. Iacobus etiā *Iacob. 1.* estote factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes vosmetipsos: quia si quis auditor est verbi, & non factor, &c. Et Paulus, Non auditores legis iusti sunt apud *Roma. 2.* Deum: sed factores legis iustificabuntur. Hinc est quod scientia hæc nostra, quæ habetur ex verbo Dei (quæ longo spatio reliquis omnibus scientijs præstat) inter scientias practicas numeratur, id est operatiuas: quod non propter scientiā tantùm, sed propter operationem à Deo nobis datum sit. Hunc locū coram oculis tibi constitue aduersus impios & nefarios illos legis Christi subuersores, qui dicunt, solam fidem ad salutem sufficere. Ad idē facit & illud Matthæi. Omnis qui audit verba mea & facit *Matth. 7.* ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam supra petram. Eadē verba in superioribus etiā habentur in nostro Luca. Et in capite sequenti. Seruus sciens *Luc. 6.* voluntatem domini sui, & non faciens, vapulabit multis. Non igitur satis est audire verbum Dei & credidisse, nisi adsit verbi adimpletio & executio. ¶Obserua etiam quod non dicit, Qui audierunt, & custodierunt: sed qui audiunt & custodiunt: vt intelligamus solos perseuerantes audiendo, & custodiendo esse beatos. Parum enim est audire verbum Dei, & custodire illud per aliquod tempus: si non perstiteris, custodiendo illud. De talibus nanque in superioribus dixit Christus. Qui secus viam, *Luc. 8.* hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbū. ¶Alij etiam suscipiunt verbum, & per aliquod tempus credunt: sed in tempore tentationis & aduersitatis recedūt. Hæc iam latius explanauimus in capite octauo. Opus igitur est, vt custodias verbum Dei, vt maturo tempore fructum centuplum afferas. Nam sunt multi, qui audiētes verbum Dei incipiūt bene operari: sed pauci vsque in finem perseuerant. Custodiunt verbū aliquando, sed modo iam non custodiunt: quod quidem satis non est ad beatitudinem consequendam. Nam qualē te inuenerit mors, talem te iudicabit dominus. Quapropter opus est perseuerātia: & vt omni tēpore sobrius, castus, & diligens ambules, circa ea, quæ pertinent ad obsequium domini tui. Et vt iam semel concludam ità voluit dominus verbum eius custo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod. 13. diri, vt dixerit Mosi. Erũt verba mea in corde tuo, & narrabis ea filijs tuis: eruntq; quasi signum in manu tua. Vtitur Deus more loquendi eorum, qui cum aliquam rem volunt non excidere à mente, sed vt ipsius recordentur, annulum vel filũ in digito ponunt. Sed iam vltra. *Turbis autem concurrentibus cœpit dicere, Generatio hæc generatio nequam est.* Meminisse oportet turbam Phariseorum, ex quibus alij dixerunt in Beelzebub principe dæmoniorum ejcit dæmonia: alij verò tentantes signum de cælo quærebant. Prioribus respõdit vsq; ad illa verba. Omne regnum in se diuisum, &c. Sed modo respondet alijs signum de cælo quærẽtibus. Sæpe enim in scriptura sacra particula orationis non legitur cum proxima dictione, Cant. 1. sed cum remota. Sicut in Canticis dicitur. Nigra sum sed formosa sicut tabernacula Cedar: sicut pelles Salomonis. Quo in loco si cum priori sententia vtramq; particulam coniungas, nõ cohærebunt verba. Erit enim sensus. Nigra sum, sed formosa sicut tabernacula Cedar: quod ineptum est, cũ tabernacula Cedar nigra & fœda essent, vt potè quæ æstui & imbribus atq; iniurijs cæli erant exposita. Itidem si vtrumq; cũ pellibus Salomonis coniungas, quæ pulcherrimæ erant. Vt ergo probrum ac genuinũ elicias sensum, pulchritudinem cum pellibus, nigredinem verò cum tabernaculis Cedar coniunges: & sensus erit. Nigra sum sicut tabernacula Cedar: sed cum hoc formosa sicut pelles Salomonis quæ rubricatæ erãt. Et sic in Ezechiele vbi dicitur. Opera tua sunt, acsi habitationes tuæ & cogitationes tuæ fuissent de terra Cananæorum: pater tuus fuisset Amorrhæus & mater tua Cethæa. Vbi si coniungas cognationes cũ, de terra Cananæorum, aut habitationes cũ patre Amorrheo ineptam reddes orationẽ. Quare vt sensum genuinum verba reddãt, dicendum erit. Habitationes tuæ de terrâ Cananæorum & cogitationes tuæ: ac si pater tuus fuisset Amorrhæus, & mater tua Cethæa. Et quemadmodum particula non semper adiungitur, neque ligatur cum proxima: ità neque sententia cum sententia, sed multis interiectis adiungitur, quæ erãt immediatè cõnectenda. Vt in Prouerbijs. Insidiemur sanguini, abscondamus nos contra innocentem gratis. Cui statim adiungẽdum erat. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Quæ reddit rationem prioris. Quare scilicet cum instis velit insidias parare, quoniam frustra illis apertè insidiatur: quemadmodum auceps, qui in oculis aliũm extendit rete. Aliud huius rei exemplum offendes in Exodo, vbi in prio Exod. ri versu capitis vigesimi secundi ponitur lex furti, & post duas vel tres sententias aliud membrum illius legis subditur. Sic in præsentiarum si legeris hæc, quæ Lucas posterait, postquam mulieri illi respondit Christus, videbitur tibi inepta oratio, & quod absq; proposito loquatur. Non enim cohærent hęc cum oratione immediatè præcedenti. Ideoq; iungenda est hæc narratio cum illa oratione, quæ in superioribus præcesserat. Vbi dixit Lucas, quod quidã, scilicet, ex scribis & Phariseis, vt Matthæus declarat tentantes quærebant signũ de cælo. Istis autem in medio positis respõdet nunc Christus in præsenti. Modum autem quomodo tentantes quærebant signũ de cælo explicat Matthæus dicens, quod accesserunt ad Christum atque dixerunt. Volumus à te signũ videre. Vide iam nunc & considera istorum superbiam, qui non supplicant aut rogant, sed volumus, inquiunt: arrogantissimis & ineptissimis verbis suam superbiam ostẽdentes. O vtinam nunc hæc maledicta verba ab ore nostro nunquam prodirent. Quanto melius nobis esset si voluntas nostra nõ esset nostra? Ità vt ipsi vellemus quod Deus vult, & nõ quod nos volumus. Herodias dixit, volo. Mat. Herodes, Et ego volo: sit pro ratione voluntas: & Ioannem sanctissimum occiderunt. Maledictum tale velle. Caue à propria voluntate tanquam à nociua & mortifera peste. Sic Saul inobediens factus est, & præuaricatus est domini præceptum. Christus autem dicebat. Non quod ego volo, sed Mat. quod tu: & hac eximia & rara obedientia à Phi. morte liberati sumus. Factus est enim obediens vsque ad mortem. Hæc nostra voluntas ducit nos in Baratrum: & sola propria voluntas ignibus inferni torquetur. Quis obsecro ferre poterit tantam impudentiã & procacitatem, vt seruus coram domino Luc. suo dicat. Volo? Si igitur nos serui sumus, & serui inutiles, si pretio empti, abstrà nobis, vt quilibet sibi velit, & quibus sibi viuat: sed ei, qui pro nobis simul mortuus est. 1. Cor.

¶Præterea non dicunt, volumus ea videre. Spectatuis miraculis, sed volumus ea videre. Speculatores erant & curiosi, volentes Christum

stum capere: vel in verbis vel in factis, ideo aiunt. Volumus à te signum videre. Sed prius isti insipientes deberẽt à Christo petere oculos, quibus videre possent illa miracula: quî enim fieri poterat, vt viderent, qui oculis erant priuati? Cæci erant & dulces cæcorum, ex cæcitate erat enim eos sua malitia. Quemadmodum pellis sicca, qua se exuit serpens, vt renouet suam ætatem, habet quandam effigiem oculorum & membranam tenuissimã, qua oculi anguis præteguntur, verè tamen oculos non habet: sic videbatur impijs Iudæis se oculos habere, cum cæci essent & pelles inanes, & hominum figuras induentes, nec homines erãt. Christi miracula specula erãt diuina: cum autem Iudæi cæci essent, quomodo illa videre volebant? Quid cæco cum speculo? Si speculum non videbant: quî fieri potest, vt se ipsos in speculo conspicerent? Vt hæc dicerent & quærerent accesserunt ad Christum: & quanto magis vanè & fraudulenter accedebant, tanto longiùs & distantiùs Luc. 8. à Christo elongabãt. Petrus dicens, Exi à me domine quia homo peccator sum: & Centurio dicens, Non sum dignus vt intres sub tectum meum: magis ad Christum accedebant. At vero illi alteri cum corporibus magis accederent ad eum, tanto magis se elongabant. Habetur in libro sapientiæ. Sentire de domino in bonitate, in simplicitate cordis: quærite illum, quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum. Nos vero accedamus ad Christum in simplicitate cordis, & in mansuetudine animæ. Multi ingrediuntur templum: concionatorem audituri & aures suas attentas præbent: sed non omnes vtilitatem capiunt, quia non omnes recto animo accedunt. Multi intrantes officinam aurificis, alter emit cathenam auream, alter pretiosum annulum, alius vas pulchrum, alius vero nigrum carbonem sibi assumit, quem manibus terit, & nihil aliud sibi vult ex officina, nisi carbonem illum, quo niger efficitur. Sic multi concionem audituri accedũt, & vnus accipit salubre consilium animæ suæ, alius compungitur: sed nõ deest alius qui prædicatorem irrideat. Oportet ergo sancto & syncero animo ad hanc diuinam officinam accedere: nam sic accedentes Deus instruit, alios vero arguit, & increpat sicut hos impios & nefarios Phariseos: quos appellauit generationem prauam, & adulteram. Sed cur ita? Audi. Cùm voluntas nostra perfectè Deo hæret, & nullum alium amplexata est amantem: nihil de miraculis curat, nullumq; petit signum ad credendum. Tot signa in se videt & contemplatur, vt stultum sit alia maiora inuestigare. Sentit illum vehementem amorem, frequentes & mutuos amplexus, suauitates illas & dulcedines cœlestes, quę omnem sensum exuperant. Sed cum adultera est & relinquens sponsum suum Christum, post alios amatores vadit, & se copulat & coniungit rebus his caducis & perituris, non vtiq; experitur signa interiora, tuncq; externa alia quærit, & ad ea se cõuertit. Prius ergo est necesse auertisse animum à suo proprio viro, id est à Deo: & cũ altero adulteresse: quam alia signa petantur. Meritò ergo adultera generatio signum petit: neque hoc peteret nisi adultera prius esset.

¶Sed mirum quidem est, nam cum Christus id haberet ingenium & conditionem vt de eo dicat Petrus, quod cum male dice- 1. Pet. 2. retur non maledicebat, cumq; eadem esset patientia & mansuetudo his tam asperum, & rigidum se ostendat: ita vt eos appellet generationẽ nequam, & adulteram. Nam si ob hanc causam, quia signa petunt, generationẽ nequam eos vocat: per Esaiam mi- Esa. 7. natur Achãz quia signum nõ petebat. Sæpius inuehitur Christus contra hos, nam per Matthæum eis dicit. Auferetur à vo- Matth. 21 bis regnum Dei. Et per Ioannẽ. Vos ex pa- Ioan. 8. tre diabolo estis, & ratio huius iræ, & odij eadem fuit quæ nunc. Ratio vero quia sic adeo irascitur, & in furorem accenditur est, nam cum aduentus Christi in mundũ fuerit, vt homines in cælum ducat: atq; ita ad hoc efficiendũ quæsiuit omnes vias & modos, quos ipse potuit cõuenientiores. Quãdo vero misericordia & blãditijs vtens eos allicere nequibat: illis comminabatur supplicium vt vel sic metu & timore posset. Hoc etiam tecum sæpe facit dominus beneficijs & sanctis inspirationibus te vocans quando verò hoc nõ prodest in te animaduertit & comminatur. ¶Præterea per ironiam magistrum illum appellauerant: nũc autem istam inurbanitatem reprehendit: nam cum eis qui verbum Dei prædicant modestè, & cum reuerentia debemus loqui. Sic Elias quia dixit ille dux, Quinqua 4. Reg. 1. genarius homo Dei, ironicè respondit. Si homo Dei sum descẽdat ignis de cælo, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sic etiam Eliseus pueris irridentibus & di-
4. Reg. 2 centibus; Ascēde calue, maledixit: & exie-
runt duo vrsi, & dilacerarunt quadraginta
duos pueros. Sed hoc nostro tempore sacer
dotes, & ministri verbi Dei nullo honore
afficiūtur. Ideo Christus hic tam asperè &
acriter his est loquutus. Sed quid hæc gene
ratio mala & adultera quærat audiamus.
Signum quærit & signum non dabitur ei. Nonnè vides quàm meritissima & optima ratio
ne isti reprehenduntur, qui post tot signa,
& miracula à Christo facta signum quæ-
runt? Postquàm Christus doctrinam suam
diuinam & cœlestem tot miraculis confir-
mauerat, alia nunc miracula noua petere,
defectus quidem est fidei, & res maxima re
prehensione digna. Sic tu miraculis iam fa-
ctis à Christo, ab Apostolis & sanctis cre-
dere debes: & non debes postulare alia sig-
na, sicut isti nequissimi, & sceleratissimi
Exod. 7. & 8. Pharisæi. Moses ante quàm legē daret mul
ta miracula fecit in Ægypto, & eduxit po-
Exo. 14. pulum Deus mirabiliter per medium ma-
re. At verò post datam legem & confirma
tam, multo aliter cū illis se gessit. Terram
quippe promissionis armis expugnarunt:
nec vlla miracula ibi fuerunt. Sic fides euā-
gelica in principio nascentis ecclesiæ mul-
tis miraculis confirmata & stabilita est: iam
vero non opus est miraculis: & qui propter
miracula iam facta non credit, multo mi-
nus crederet etiam si alia noua miracula il-
li proponerentur. Nam vel tu credis mira-
culis factis à Christo & à suis Apostolis vel
non: si miraculis credis, nō est quod dispu-
temus: nam credens miraculis, & eius do-
ctrinæ credere debes: quandoquidem in
testimonium & probationem veritatis quā
prædicabant, Christus & Apostoli fece-
runt illa miracula, & sic credens hæc mira-
cula, credis etiam articulos, quos ipsi prædi
cabant. Si vero nolueris credere doctrinam
nec miracula: id crede, quod oculis cernis,
quando quidem vides omnem mundum,
subiectū fuisse Christi fidei, sine eo ꝙ cre-
derent sua miracula. Hoc certè magnum
miraculum & prodigium videtur, vt sine
miraculis tot tantiq; viri sapientes fidei sub
icerētur, & quod totus mundus crederet.
Et propter hoc magnum miraculum omni
a alia quæ Christus fecit debes credere:
quādoquidem hoc est omnium maximū.
Quod si dixeris Omnem Africam, Asiam,
Ægyptum & maiorem partē Orientis se-
qui falsam & iniquam sectam Mahometi-
cam & in Germania & Anglia sequi nefa-
rium illum & sacrilegum Lutherum: & di-
xeris Lutherum nec Mahometum nun-
quam miracula fecisse. Respondeo tibi ne-
gotium nostrum multo differētius esse ab
isto. Nam Mahometus & Lutherus libidi-
ni & voluptatibus copiam fecerunt: & ma
ledictæ & sacrilegæ eorum sectæ constitu-
tæ sunt secūdum carnis & sensualitatis ap-
petitum, cumq; amor cupidinis & carnis
tam ingenitus sit hominibus, nō miror hos
qui falsos illos Prophetas sunt sequuti, sed
eos demiror qui eosdem non sunt sequuti.
Christum vero qui omnia contradicentia
carni & voluptatibus prædicauit, quod isti
fuerint sequuti magnum est miraculū. Præ
cipiebat enim ieiunare, diligere inimicos
iniurijs parcere, labores perpeti, & multa
alia, quæ carnem nostram videntur depri-
mere, & ei contradicere: & quod hæc præ-
dicans mundus conuerteretur, hoc est mag
num miraculum & stupendum. Et ita de-
bes credere, quod qui hoc miraculum fecit
multa alia potuisset facere: & etiā miracu-
la illa, quæ Euangelistæ scripserunt vera
esse, & cum illis omnem mūdum ad suam
doctrinam & fidem conciliasse. Nam si na
uem relinqueres in fluuio sine velis & re-
mis & gubernatore, si altera die illam vide
res distare tribus vel quatuor leucis, nō qui
dem mirareris: nam impetus fluuij eam se-
cum duxit, neq; id esset mirandum quan-
doquidē fuit ratio & causa. At vero si hanc
nauem vidisses sine remis, velis, nec aliqua
humana arte aduersus cursum aquæ ascen-
disse: tunc merito mirareris. Sic nimirum
quod fuerint multi sequuti doctrinam Lu-
theri, Vviclef, & aliorum similium nō est
mirandum: nam ipsum aquæductum ap-
petitus libido, caro & sanguis sequuntur.
At vero quod hæc nauis ascendat contra
omnem impetū & aquæ cursum, & quod
homines, qui ex carne & sanguine sunt ef-
fecti contra naturam suam & inclinationē
castitatem sequantur, paupertatem, pœni-
tentiam, euangelio se subijcientes, & ea cre-
dentes, quæ naturalis ratio non valet com-
prehendere: hoc quidem magnum & stu-
pendum miraculum est. Igitur firmum &
stabile apud te debes habere, fidem no-
stram in summa veritate, & rectitudine es-
se constitutam, & probatam & confirma-
tā multis hisq; magnis miraculis. Si enim
hominē

hominem videres turris alicuius altitudi-
nem demirantem, simulq; miraretur, qui
fieri potuit, vt magnum cimbalum in cul-
men illius turris ascenderet & huic diceres
congregatos fuisse multos homines qui
vno tantum impetu cimbalum illud in tur
rim eleuarunt: homo iste sine dubio hoc
non crederet, quia videret omnes humanas
vires ad id non posse sufficere. At verò si
huic diceres quod machinis & paulatim id
fuit factū, illud sine dubio crederet, Inter-
rogas igitur me quomodo fieri potuit, vt tā
ta gentium multitudo, quæ ex carne erat,
legem recepit tam spiritualem, vt erat lex
Christi? Qui fieri potuit, vt in statum tan-
tæ perfectionis ascenderent homines terre
ni, ad vilia & immunda inclinati? Si ego ti-
bi respōderem, id factum fuisse, quia le-
gem hanc pauperes & insipientes homines
prædicarūt, qui viribus suis tantum value
runt, vt possent homines ferre in illum sta
tū: sine dubio verbis meis fidē non adhibe
res, diceresque solas humanas vires ad id
non esse sufficientes. At si vera narrans, ti-
bi dicerem homines istos piscatores multa
fecisse miracula, & plenos fuisse Spiritu
sancto & diuina sapientia, & hoc modo
persuasisse legem hanc hominibus, & mun
dum conuertisse: diceres vtique hoc ità fie-
ri potuisse, & rationem & veritatem in se
continere. Quemadmodum igitur tu non
potes credere cimbalum illud ascendisse
in turrim viribus humanis, sed machinis,
& stratagematis: ità debes credere fidem
nostram non esse humanum opus, sed
diuinum, in quo Deus multa miracula
& prodigia fecit, vt corda hominū moue
ret. Et quod nisi Deus hoc negotium suis
humeris assumpsisset, & suæ curæ, omnes
vires humanæ & omnis sapientia non sa-
tis esset ad hoc negotium conficiendum,
nec persuadere possent hominibus Euan-
gelium. Crede igitur miraculis fuisse Euan
gelium prædicatum. ¶ Sed dices. Nonnè
consentaneum esset rationi & conueniens,
vt nunc aliqua fierent miracula, vt vires
maiores imbecilles assumerent, & vt ma-
gis fides confirmaretur? Non vtique. Nam
miracula potiùs nunc damnum nobis affer
rent, quàm commodum. Abraham dixit.
Si Mosi & Prophetis non credunt, neq; si-
quis ex mortuis resurrexerit credent. Nec
dum adimpleti sunt triginta anni, ex qui-
bus frater Andreas de Espoleto Martyr
sanctus ex ordine beati Francisci adfuit in
Mauritania in medio ignis orans, ita vt
nec capillum ignis posset attingere, & cum
ter à Maurisin ignem esset iactus, nihil ma
li ignis in eo effecit. Cumque hoc miracu-
lum adeò magnum esset, & fieret in cōspe
ctu multorum Lusitanorum, qui & hodie
viuunt, nullus Maurorum conuerti voluit.
Imò sanctum virum multis lateribus & la-
pidibus iactis in medio prunarum interfe-
cerunt, qui genibus flexis orabat. Ex quo
constat, quod miracula hoc nostro tēpore
præcipuè inter illos, qui iā crediderunt, vt
sunt hæretici & apostatæ sanctæ religionis
& fidei Christianæ, nec opus sunt, nec vllā
vtilitatem afferrent, etiam si principio na-
scentis Ecclesiæ fuerint necessaria. Puer
enim quando ambulare incipit, adiuuatur
vehiculo, & ipsum ingreditur. At si homo
adultus triginta annis natus vehiculum in
grederetur, non solum non vehiculum iua-
mēt illi esset, imo grande impedimentū,
quo minus posset ambulare. Sic ecclesia
tunc paruula erat: & Paulus inquit, illis te-
neris fidelibus. Tanquam paruulis in Chri 1. Cor. 3.
sto lac dedi vobis. At modo non est opus
miraculis quia est mulier adulta. Quando
aliquod opus fit, necessariæ sunt scalæ & li
gna ad ascendendum: postquàm verò opus
iam est confectum, nihil ad aliud seruiunt
scalæ & ligna nisi vt sint impedimento trā
seuntibus. Ità homines nunc si miracula
fierent, in id offenderent, & dicerent, fidē
nostram non adhuc esse bene confirma-
tam & probatam: quando quidem & mo-
do erāt necessaria miracula, quibus magis
comprobaretur. Caue igitur nè tibi con-
tingāt, signum à Deo quærere, vt isti infi-
deles post tot signa coram eis facta. Satis
sint tibi signa vetera & antiqua, ne quæras
modo signa noua. Sed quid istis respon-
deat Christus audi. *Signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ.* Sicut peritus mercator nō mer
ces ostendit nec pandit eis, quos intelligit
non eas mercaturos, qui ad officinam acce-
dunt, vel vt curiosi, vel vt speculatores, nō
autem animo emendi, eos autem vocat,
quos intelligit empturos, ità Christus non
ostendebat sua signa & miracula, nec vo-
lebat ea facere coram eis, qui ex curiosita-
te & malitia petebant signa. Ideo ipsemet
apud Matthæum ait. Nolite sanctum da- Matt. 7.
re canibus: nec proijciatis margaritas ante
porcos. Hac de causa cū esset manibus vin-
ctis

ctis coram Herode, ei qui cupiebat videre
Matt.27. signum, id noluit facere. Petebant signum, & quando viderunt signa dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?
Ioan.11. Noluit itaque signum facere coram istis. Sed dixit. Signum nõ dabitur ei, nisi signũ Ionæ. Dedit eis hoc signum quanuis non peterent: quia hoc signum directè respondebat ad ea quæ petebant Pharisæi. Nam petierunt signum de cælo tentantes eum, scilicet scire volentes: ipse vero Christus dedit eis signũ, quo possent intelligere, quod ipse illud poterat, de quo quærebant Pha-
Ionæ.1. risæi. Nam sicut Ionas tribus diebus & noctibus fuit clausus in vẽtre Cæti. Sic postquam filius hominis mortuus fuerit, & resurrexerit, credetis vera esse omnia de quibus nunc dubitatis. Quia tũc apparebit Iesum esse Deũ, Christum & Messiam promissum in lege: & tunc incipiet vniuersus mundus in eum credere. Sic etiam Chri-
Ioan. 12. stus dixerat eis. Cum exaltaueritis filium hominis, tunc videbitis. Id est, Cum crucifixeritis me, videbitis omnia quæ dico esse vera: quia tunc apparuit gloria Christi. Sicut enim Ionas fuit signum salutis Niniuitis, quia eo prædicante Niniuitæ pœnitentiam fecerunt: sic Christus Iudæis signum
Ionæ.3. salutis erat futurus, si eo prædicante cõuerterẽtur. Quãdo tamẽ cum recipere noluerunt, fuit eis aduentus Christi signũ & occasio maioris perditionis: ideo textus inquit. *Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis, ità erit filius hominis generationi illi.* Nam sicut Ionam euomuit Cætus tertia die, & eo prædicante tota ciuitas cõuersa est: Sic Christo tertia die resurgente & prædicatores mittẽte totus mundus conuersus est, quia Christus per eos prædicabat. ¶ Prẽtereà magnũ miraculum est, quod corpus hominis transire posset per foramẽ guturis cæti. Magnũ quidem etiam est miraculum quod tribus diebus non fuerit digestus Ionas nec dissolutus calore Cæti. Magnum vtique etiam est miraculum quod cum ita sit ingens, & magnus ille piscis, sic vt natare nequeat nisi in profunda aqua, quod euomeret illum, & propulsaret in littus maris. Sic magnum miraculum est quod Christus cuius anima sanctissima gloria erat plena posset esse in
Psal. 87. angustia limbi, & quod mors illum non cõsumeret, sicut cæteros. Sed quod esset, vt ait psalmus inter mortuos liber: & quod viuus resurgeret tertia die in hunc mundũ, primitiæ resurgentium: Hoc signum Ionæ dedit Christus generationi huic pessimæ. *Regina Austri surget In iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos quia venit à finibus terræ audire sapientiã Salomonis.* Illa fœmina fuit, & vos viri. Illa à longè venit, & vos hic me habetis. Illa reliquit imperium suum, vos estis in patria vestra. Illa munera attulit, vos non vultis gratis beneficium Dei accipere. Illa ad purum hominem, vos ad Deum simul & hominem acceditis. Illa sola fama nouerat Salomonẽ, sed vos multis miraculis approbatum contemnitis. Propterea illa condemnabit vos.

¶ Aduerte quod hic condemnare seu iudicare, non accipitur pro sententiam ferre damnationis: quia isto modo solus Christus iudicabit. Dimissis itaque alijs acceptionibus, quibus solet accipi condemnare, de quibus infrà dicemus: quantùm ad præsentem contextum attinet, accipitur hic condemnare, cum aliqui inter se conueniũt de re aliqua disceptaturi, & alter æquus & rectus, alter vero sceleratus & iniquus apparet. Sic regina Austri cõdemnabit: nam quod illa fecit, erit in condemnationem Iudæorum. Sic etiam peccata Oolla, id est Samarię, cum sceleribus Ooliba, id est Ierusalem (vt habetur in Ezechiele) quodammodo Ezech. 16. & 23. videntur iustam ostendere Samariam eo quod Hierusalem vberiori Prophetarũ doctrina fruens, ipsam spreuerit. Deinde etiam quod per sapientem dicitur, quod sancti iudicabunt nationes, eũdem sensum habet, id est, fideles in electorum numerum cooptati nationes illas quæ in infidelitate perstiterunt condemnabunt ex collatione operum. Hunc nimirum respicit illud, quod habetur in Ioanne. Sermo, quem *Ioan.12.* loquutus sum ille iudicabit vos in nouissimo die. Et illud. Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij vestri in quo eijciunt? ipsi Iudices vestri erunt. ¶ Postremo ad illum sensum potest adduci illud Apostoli. *1. Cor. 6.* Nescitis quod angelos iudicabimus, quanto magis seculariа? Id est: Nos condemnabimus Angelos apostatas, qui cum Deũ eximio mentis acumine cognouissent, ob suã insolentiam è cælo eiecti sunt: si nos qui nõ admodum exactam (si cum Angelis conferamur) assequuti mentem, vsque in finem vitæ æquo animo innumeras ærumnas sustinuerimus: ità regina Austri condemnabit generationem Iudæorũ: quia ipsius factum damnabit incredulitatem Iudæorũ. Illa namque à finibus terræ venit audire sapientiam Salomonis. *Et ecce plusquam Salomon hic.* Arguit locus iste eos, qui in rebus parui momenti plusquàm opus est, curiosi sunt: in veritate autẽ vel inuenienda vel retinenda stupidi sunt, atque inertes. Arguit item locus hic, verum esse quod Christus alibi dicit. Multi primi erunt nouissimi, & nouissimi primi. Et sit nõ nunquã, vt eos contemnamus, qui si non meliores sunt nobis pares & æquales. Calumniantur Iudæi fæpe gentiles, cum ipsi non suæ vocationi responderent. Et in hoc loco Niniuitæ & regina Sabba eis præferuntur. Ideo dominus per Ieremiam inquit. Transite ad insulas Cethin, & videte: & in Cedar mittite & considerate vehementer, & videte si factum est huiusmodi. Si mutauit gens deos suos, populus vero meus mutauit gloriam suam in idolum. Et alibi. Miluus cognouit in cælo tempus suũ, turtur & hirũdo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus nõ cognouit iudicium domini. His verbis videmus quomodo contumaciam Iudæorũ exprobrare soleat Deus: & posset etiam nostram superbiam & arrogantiam cõfunde re, qui viliores sumus creaturæ. ¶ Duo in Salomone admirata est maximè Regina Sabba. Primum, scilicet, maiestatẽ suam & potentiam: nam videns diuitias, potentiã & magnũ ordinẽ ministrantiũ obstupuit. Sed hic plusquã Salomon est, & maioris maiestatis & potẽtiæ. Nam tanta fuit eius maiestas & authoritas, vt cũ tẽplũ ingrederetur, eijceretq; ementes & vendentes, in diuina sua facie mirabilis splendor & maiestas refulgebat: vt nullus eorum qui in tẽplo erant, ausus fuerit ei contradicere, cum tanta ibi esset gentium multitudo. Hoc miraculum deberet eos in admirationem rapere, vt Reginam Sabba diuitiæ & potentia Salomonis. Et in Christi passione, quoniam ab ipsius facie diuinus quidam splendor emanabat, in domo Caiphę velamine faciem operuerunt. Nam quemadmodum in facie Mosi diuinus splendor apparebat, propter conuersationem, & familiaritatẽ, quam cum Deo habebat, ità magnus erat fulgor & splendor faciei Christi propter communicationem, quam humanum cũ diuino habebat: ità vt Iudæi cum tantam claritatem intueri non possent, velamen

ei imposuerint. Bene etiam hanc gloriam *Ioan. 18.*
suam & maiestatem ostendit in horto, cum eum voluerunt comprehendere: quandoquidem solis illis verbis, Ego sum, omnes in terrã deiecit. ¶ Secundum verò, quod vehementer admirata est Regina Sabba, fuit sapientia Salomonis. Sed ecce plusquam Salomon hic. Nam quando Pharisæi miserunt ministros suos, vt Christũ caperent & *Ioann. 7.*
comprehenderent, inuenerunt eum in tẽplo prædicãtem: sic adeo voluptate affecti sunt audientes suam doctrinam, vt redeuntes Pharisęis dixerint. Quare non accepistis eum? Respondentes autem dixerunt. Quia nunquam sic loquutus est homo. Non solum quatenus Deus, Christus sapiẽtior erat Salomone, sed etiam quatenus homo: nam reliquis hominibus data fuit sciẽtia & gratia secundum pondus & mensurã. At vero sanctissimę animæ Christi propter vnionem Verbi data fuit scientia infinita. Nam etiam si actu infinita non sciat, scit tamen infinita, potentia: quia patet ei aditus infinitus. Et prætereà infinitas res potest suscipere, per infinitas notitias effectas in intellectu suo à Verbo, cum quo est vnita. Regina itaq; Sabba surget & condẽnabit generationem istam, & condẽnabit etiam te Christiane. Nam Regina illa non venit visura Salomonem, vt aliquid pertinens & spectans ad salutem animæ cũ eo ageret, sed tantum propter nimiam curiositatem & vt aliqua philosophiæ & naturæ secreta cognosceret. Vt hanc mundi sapiẽtiã posset attingere, regina hæc tam longã sibi suscepit viam, tot labores pertulit. Tu verò, vt salutem animæ consequaris tribus vel quatuor gradibus non vis moueri, nec in ecclesiam ire auditurus sacrum, nec concionem. Illa sine dubio te condemnabit. *Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plusquam Ionas hic.* Ionas erat Propheta aduena, Christus vero naturalis & notus: Ionas trium dierum spatio prædicauit, Christus vero tribus annis: Ionas prædicauit gentibus, Christus vero eis qui cognitionem Dei habebant: Ionas nullum miraculum fecit, Christus multa: Ionas desiderabat subuersionem & destructionem Niniues, Christus vero salutẽ omniũ cupiebat. Illi vero fidem adhibuerunt Prophetę aduenæ, & qui nullum fecit miraculũ: vos vero

post

Universidad de Deusto
Biblioteca

post tot conciones & miracula contumaces & rebelles estis? Niniuitæ condēnabūt generationem illam. Quid rogo illi facerēt si viderent mortuos resurgere, sicut vos videtis? Ecce plusquam Ionas hic. Vultis videre hunc esse meliorem quàm Ionam? Ionas fuit Propheta, qui non seruauit, nec habuit obedientiam: Christus verò ità obe-
Philip. 2. diens, vt dicat Paulus. Quod factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem
Ionæ. 4. crucis. Ille subuersionem Niniues videre cupiebat, nam in quodam loco sedit, & ibi expectabat viginti dierum spacio & quadraginta subuersionē ciuitatis: quando vero vidit in fine illorum dierum ciuitatē nō esse euersam: ità de hac re illum pœnituit, vt mortem suæ animę peteret. Christus autem ita salutem nostram semper curauit, & exoptauit: vt propter hanc rationem mendax & falsus Propheta voluerit haberi, & seductor populi. Vide igitur quam longo spacio Christus antecellat & superet Ionā. Quid igitur Iudæi respondebunt, cum magnum prædicatorem habuerint? Viri Niniuitæ condemnabunt illos. ¶ Bene dixit cō demnabunt, & non damnabunt: quia mali seipsos damnāt, & ipsi principium sunt &
Oseæ. 13. origo suæ perditionis. Vnde Oseas. Perditio tua ex te Israel. At si Iudæi nullam excusationem habebunt coram Dei tribunali seueriſsimo: multo minus tu ò Christiane. Proh dolor quanti sunt in inferno, qui forsitan non deliquerūt nisi in duobus vel tribus mortalibus peccatis: & tu mille peccatis & flagitijs coinquinatus lætaris, exultas & delicijs & voluptatibus te tradis. Deus autem clemens, benignus, & patiens tibi auxilium in necessitatibus suppeditat, nutrit, alit, & sustentat. Vnde meritiſsimè de
2. Cor. 1. illo dicitur. Pater misericordiarū, & Deus totius consolationis, &c. Si maior pœna & supplicium in inferno Iudæos manet, quoniam cum maiora beneficia à Deo accepiſsent ipsi ingrati fuerunt: mihi crede, multo maiora & grauiora supplicia tibi parata esse, qui plurima & maxima sacramēta & beneficia à Deo optimo maximo recepisti.

¶ Nota etiam, quod Ionas dixit Niniuitis. Adhuc quadraginta dies Niniue subuertetur: cùm quòd hic terminus dierum esset illis designatus, non diem vltimum ad faciēdam pœnitentiam expectarunt: sed statim operi se accingunt, vt iram Dei mitigare & placare possent. Tu igitur, qui nec venturum diem certum tibi habes: quid est, quod statim pœnitentiam non agas? Tibi nanq; non tantùm temporis, quantū Niniuitis conceditur, nam illi certiſsimos habebant quadraginta dies: tu vero nec vnam horam. Signum Ionæ est, vt statim pœnitentiā agas, nec procraſtines dicendo. Cras
Pſal. istud faciam, subinde repetens, & alia noua miracula postulas. Age igitur obsecro pœnitentiam antequam incidas in anguſtias, & tribulationes mortis: quia in diluuio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Falleris nanque si cogitas te in hora mortis posse agere pœnitentiam: nam tunc cum malè semper vixeris, grande miraculum erit, si in Deum te conuerteris. Quando filij Zebedæi petierunt dextram *Matth.* & siniſtram, quæsiuit ab illis Christus. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Ipsi vero dixerunt, Possumus. At vero quando Christum comprehenderunt, eo relicto omnes fugerunt. Ità etiam te fallit opinio, scilicet, quod in hora mortis poteris agere pœnitentiam, & sine dubio vanè hoc tibi præsumis: nam quando tribulatio mortis te circundederit, multa alia restant tibi peragenda. Nam etiam si in hora mortis multi rem alienam restituant, & alia multa bona opera faciant: nihilominùs non isti propria voluntate mouentur, sed necessitate coacti & compulsi: & ita talis pœnitentia multoties est inutilis. Quando tauri agitantur, & taurus aliquem hominem persequitur ille homo pallium suū in cornua tauri iactat. Sed cum iam taurus abierit, suum pallium accipit, & securus sedet. Sic multi in anguſtia, & periculo mortis constituti, rem alienam restituunt, & suum vnicuique tribuunt: at postquàm periculum euadunt, in antiqua vitia relabuntur, & quas iam pepercerunt iniurias, depoſcunt. Aliquibus etiam Deus hoc beneficium ob suam infinitam misericordiā & benignitatem fecit, vt dignam pœnitentiam in hora mortis de peccatis commiſsis agerent. Sed nunquid tu idem habes chirographum & priuilegium? Latroni in cru- *Luc. 23.*
ce pendenti hoc beneficium condonauit: tu vero ex priuilegio paucis concesſo, non debes vniuersalem legem stabilire. Sicut *Eccle.* pisces capiuntur hamo, sic iniqui capientur tempore malo. Ità captus est à morte Balthasar rex Babyloniæ quando manus *Dan. 5.* illa in pariete scripſit. Mane, Tecel, Phares.

tes. Oblitus erat mortis & cibo meroque se ingurgitans, quando repente & inopinato mors illi aduentauit. Cum aliquis inimicum alterius se ostendit & declarat, ope re pretium est, vt talis cautè viuat, & paratus ad quodcunque periculum, quod sibi obtulerit. At si non sibi cauerit, & ab altero interficitur, interfector sine dubio nō est traditoris nota reprehendendus. Sic inimicum iam mors diu est, ex quo noſtrā inimicam se manifeſtauit: tua vero est culpa si minus cautè vixeris, nam quotidie te monet multorum obitum ob oculos tibi ponens. Quo circa dominus ait. Vigilate quia nescitis, quando dñs vester venturus sit. Sed hoc in sequenti capite explanabitur. ¶ Si igitur cōtinuò pœnitentiam nō egeris, Niniuitæ surgent in iudicio & condemnabunt te: quia cum ipsi spatium quadraginta dierum haberent ad pœnitendū, statim pœnitentiæ iugum assumpserunt. Tu autem qui incertus es, an visurus sis venturum diem, pœnitentiam in crastinū prorogendis. Si senex tam decrepitus, & in extremo ætatis suæ à rege peteret, vt in suum famulū & clientulum vellet illum accipere cōtalis irridendus esset? sic sunt sine dubio qui pœnitentiā in senectutē proten dunt. ¶ Secundò quia incerti erant, an vellent impetraturi. Non enim audierant à Ioanne, Pœnitentiā agite, appropinquauit regnū cælorū. Non viderant Petrū lachrymis consequutum fuisse veniā, nec Mariam Magdalenā: sed de venia incerti, pœnituerunt. Dicebant enim. Quis scit si conuertatur & ignoscat Deus? Nos verò certiſsimi sumus: habemus nanq; illud manifeſtum & certum, quod in quacunq; hora ingemuerit peccator, &c. Nihilominus ista nonnulli hæc non recordantes, in vtramuis dormimus aurē, & pœnitentiā in crastinum differimus: ideo illi barbari surgent & condēnabunt nos. ¶ Tertio quia omnia alia, quæ illis impedimento esse poterant, reliquerunt: nam nutrices infantes suos non lactabant, Rex non sedebat in solio ad iudicandum, & artes mechanicæ cessauerunt: & nulli alicui rei intenti erant, nisi pœnitentiæ. Nos verò pœnitentiam accipimus tanquam rē accessoriam & accidentariam. Nā si aliquem interroges cur non peccata confiteris? Respondebit statim. Paululū negotij habeo: id postea faciam. Negotia verò temporalia tanquam rem præcipuā, & nobis magis conducentem accipimus.

¶ Quarto Niniuitæ induti sunt saccis, & pœnitentiam egerunt. Sic filij Israel videntes quod propter adorationē vituli recedebat Deus ab eis, nullus eorum secundū morem & consuetudinem induebatur. At nos bombicino & purpura induti, pœnitentiā volumus agere. Si mulier plorans mortem mariti defuncti, Ecclesiam ingrederetur margaritis & gemmis ornata, proculdubio hæc talis irridenda esset. Quanto meliori iure lugubribus vestibus induti mortē animæ deplorare deberemus? Sanctiſsima Ma- *Luc. 7.*
gdalena pœnitentiam egit proijciens vestes in terram: & capillis suis tersit Christi pedes. Sed iam superiùs de his egimus.

¶ Quinto Ionas semel Niniuitis prædicauit, & statim se ad Deū cōuerterunt. At nos quotidie audimus prædicatores clamātes, dormimus tamen obturatis auribus, nec de peccatis pœnitemus. ¶ Sexto Ionas potiùs prædicabat & annunciabat desperationē, quā pœnitētiā: nihilominus pœnitētiā egerunt: nos vero ad misericordiam & clementiam vocamur: sed nihil de hac re curamus. Lege Chrysostomum in Homilia vndecima super Epistolam secundam Pauli ad Corinthios, tractantem illud. Obsecra- *2. Cor. 5.*
mus pro Christo, reconciliamini Deo. Et quia ad alia properamus, satis sit ostendere tibi locum. *Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, nec sub medio, sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur lumen videant.* Ostendit hic Christus, se non debere cessare à sapientiæ suæ communicatione & prædicatione ob Iudæorum istorum duritiem & iniquitatem. Nam ad hoccælestis pater tantam illi communicauerat sapientiam, vt illam bonis & malis ostenderet & offerret, & quantum in se erat, cum illa omnes illustraret. Iuxta illud Esaiæ quod diui- *Esa. 49.*
nus pater suo filio dicebat. Dedi te in fœdus populi, & in lucem gentium: vt aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vinctum. Per lucernam intelligit doctrinam, quæ illuminat intellectum: sicut lucerna artificialis oculos corporis. Docet ne scientiā & doctrinam abscondamus, sicut faciunt multi, qui ea, quæ sciunt alijs abscondunt, sed sibi ipsis seruant, auaros imitantes. Et non ob aliud id faciunt, nisi, vt soli ipsi laudentur in populo, & glorioſi æstimentur propter raram & eximiam doctrinam & eruditionē. Super can-

candelabrum ponit lucernam, qui cathedram ascendit, siue quemcunq; alium locum, vt communicet alijs, quę ipse didicit. Ille vero abscõdit & ponit sub modio: qui alijs non vult eruditionem & doctrinã manifestare, vt discant. Christus saluator noster nec propter calumniantium duritiem, nec propter eorũ murmurationem voluit abscondere lucernam suæ doctrinæ. Sic tu
Matt. 25 non abscondas donum tibi à Deo creditũ:
1. Cor. 12. quia vt Paulus ait, Spiritus datur in vtilita
Ephes. 4. tem, non in desidiam. Et alibi. Dedit Deus Apostolos & doctores & reliquos, in ædificationẽ corporis Christi. Et dominus vult,
Matt. 25. vt talenta quæ tradidit, apponantur in mẽsa: & damnauit seruum, qui posuit libram
Luc. 19. in sudario. Aduerte autem quòd lux, quæ sub modio ponitur sub mensura ponitur: quia sub modio non lucet. Sed lux quæ super candelabrũ ponitur, omnes illuminat, nullo termino clauditur. Vult enim Deus, vt charitatem habeamus sine modo & mẽsura. Nam lucerna non solum lucet, sed ardet & comburit: quod proprium est ignis. Quare locus hic nõ solum de doctrina, sed etiam de operibus charitatis & misericordiæ potest intelligi. Vult dominus, vt sine acceptione personarum omnes doceamus, & charitatem habeamus: sicut lucerna, quę posita super candelabrum omnibus lucet, & omnes illuminat. Multi nanq; suos âmicos docent, & suos diligunt: sed non inimicos nec extraneos. Charitas horum terminos habet, parum extenditur, & sub modio ponitur. De præcepto charitatis loquẽs
Psal. 118. Dauid dixit domino. Latum mandatum tuum nimis. Quod mandatum est hoc? Illud, de quo dominus ait. Mandatum do vo
Ioan. 13. bis, vt diligatis inuicem. Hoc inquam præceptum latum est, & ad omnes extenditur quia ipsos inimicos includit, hæreticos & infideles, notos & ignotos: quos omnes charitate summa prosequi debemus. Ideoque super candelabrum ponitur, vt omnibus qui in mundo sunt luceat. Cũ audieris auarum dicẽtem. Erogabo eleemosynam, sed extremè indigenti: & cum audis tepidum Christianum dicentem, Non audiam missam, nisi præcepto me cogente: & alterum, non confitebor peccata nec eucharistiam suscipiam, nisi in paschate: hi omnes similes sunt luci positæ sub modio & sub angu
Rom. 9. sta mensura. Sed cum audis. Optabam ego
1. Thes. 2. anathema esse à Christo pro fratrib⁹ meis. Et rursus. Optabam ego non solum vobis conferre Euangelium, sed & viscera mea. Hęc quidem est lucerna super candelabrũ posita. Sed ex superiùs dictis cõuertit Christus sermonem in nostram vtilitatem.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Parabola sumpta est ab oculo materiali, sicut lucerna facit nos videre ea, quæ facimus: sic oculus corporis totum corpus. Christus (vt ex consequentibus ostenditur verbis) vult insinuare, ꝙ sicut oculus corporis est eiusdẽ corporis nostri lucerna: sic oculus noster interior, scilicet intellectus siue intentio animæ nostræ illuminat omnes operationes eiusdem animæ. Ideò ait. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Hoc est, si intentio tua fuerit simplex & recta, tota anima rectè dirigetur ab intellectu, & luce sapientiæ eius clarior efficietur: operum quoque multitudo studiosa erit, quia intentio imprimit speciem operi. ¶ Docet locus iste, vt in omnibus nostris operibus semper ob oculos Deũ præsentem habeamus, & vt ipse sit noster finis, & præcipuus scopus. Multa sunt bona opera, quæ cum examinata fuerint perpendiculo diuinę iustitiæ ab hac recta intentione deficiente: intentio nanque & finis operis est, qui meritum tribuit. Nam coram tribunali Dei nec virtutes morales per se, nec labores corporis quantumuis magni illi sint, aliquid valent: nisi spiritu amoris Dei quia à cælo mittitur, coniungantur. Nihil enim erat in templo, quod non esset ex purissimo auro confectum, vel saltim deauratum. Atque ità in templo viuo animæ nostræ, nihil debet esse, quod non sit charitas, vel ornatum cum charitate. Quapropter non tantum oculos debes conijcere, in id quod facis, sed in id quod intendis: nam vilia & minima opera dum diuino spiritu fiant, & intentione recta maximi sunt valoris & momenti: & è contra maxima, & heroica opera si debita intentione & recto fine careãt, nullius sunt valoris & ponderis. Vult Deus vt omnia ab amore procedant. Ideo præcipit vt dilectionem eam habeamus, qua ipse nos fuit prosequutus: hoc est, nullo appositio pretio nec mercede. Et cum inter circunstantias diuinæ charitatis hæc sit excellẽtior in persona diuina: fœlix ille & beatus erit, qui in omnibus suis operibus, curauerit illam imitari. Quocirca in omnibus quæ feceris auerte oculos tuos ab humano præmio & laude

& id omne in Deum conijce: nec patiaris, vt opus quod talem dominum præmiũ habet, deseruiat alicui respectui temporali. Nam quemadmodum dolendum esset, ꝙ mulier aliqua pulcherrima, & diues marium acciperet vilem hominem & abiectũ: ita etiam multo magis est dolendum si virtutem videamus, quæ pro præmio Deum habet, deditam adquisitioni honoris mundani. Omnis enim basis & fundamentum meriti aut demeriti consistit in recta intentione & fine nostrorum operũ: opus est, vt propter solum Deum efficiãtur: nam diuinus amor valorem, & pondus illis tribuit. Ità superiùs in capite sexto loquens Christus de persequutionibus patiendis, dixit. Cum maledixerint vobis homines propter me. Et de contemptu rerum mundanarum etiam dixit. Propter nomen meum. Tunc enim dicitur oculus noster simplex, quando rectè intelligens sine aliqua malitia operã dirigit in finem debitum, qui naturaliter vnicus est, scilicet summũ bonũ, qui Deus est: & tunc omnia opera nostra bona efficiuntur. ¶ Sed videtur hìc statim maximũ dubiũ insurgere: nam dominus ait per Ioãnem, ꝙ illi qui persequebantur Apostolos, arbitrabantur, obsequium se præstare Deo: sed nihilominus grauissimè peccabant, & intentio eorum bona erat & simplex, quia ipsi putabant, Deo seruire, vt Christus inquit: nam intentio omnes iudicat, sicque qualis fuerit intentio, tale factum efficitur, & à fine nomen opus accipit: finis autem hic bonus est, quia honor Dei, ergo & opus bonum: nam si oculus simplex fuerit, totũ corpus lucidum erit. Ad hęc respondeo dicendo: aliud esse intentionem rectam, & aliud bonam habere intentionem. Bona intentio est, quæ finem bonum habet, sed facilè potest se error illi admiscere ità vt corrumpat illam: quia licet illa ex fine sit bona, tamen aliæ circunstantiæ illã depravare possunt, vt minùs bona sit. Recta autẽ intentio est voluntatis nostræ operatio, qua illa vero modo & medio tendit in bonum: quando scilicet cum lege Dei mensuratur, & dirigitur cum lumine legis rectæ. Fieri autem potest vt aliquid cum bona intentione fiat, & non sit opus bonum: quia non fit vero modo & intentione recta. Quanquamcunq; finis & intentio bona sit, si media bona non fuerint, nunquam opus rectũ efficiet. De hoc opere ait Paulus. Non sunt facienda mala, vt veniant bona. Et iterum.
Roma. 12 Zelum habent: sed non secũdum scientiã. Erroritaq; perdit opus, dicẽte domino per Prophetam. Propterea captiuus ductus est
Esa. 5. populus meus, quia non habuit scientiam. Non sufficit itaq;, ꝙ intentio bona sit, sed ꝙ sit perfecta. Perfectio autem consistit in eo ꝙ nihil ei deficiat: deficit tamen, cum rectitudine caret. Et hac de causa eleganter Christus hic nõ dixit, si oculus tuus bonus fuerit: sed si simplex fuerit. Simplex enim hic perfectionem significat: nam Hebræis verbum, simplex, sonat integrum & perfectum. Ità dicitur de Iob. Erat vir simplex.
Iob. 1. Quod qui peritissimi sunt in sermone Hebræo, exponunt. Erat vir integer. Et alij. Erat vir perfectus. Itaq; ad bonitatem operis non sufficit bonitas intentionis: quia ad bonitatem operis requiritur obiecti integritas & conuenientia omnium circunstantiarum, quas recta ratio adesse debere, iubet actui. Sed fieri potest intentionem finis esse bonam, & tamen deficere vel obiectum debitum, vel alias circunstantias: ergo stat intentionẽ esse bonam & opus malum: quia bonum consurgit ex causa integra: malum autem ex quocunque defectu. Nam si quis rapiat diuiti, vt subueniat pauperi, vel mentiatur vt succurrat insonti, bonus quidem finis est: electio autem contra dictamen rationis mala. Sed bonitas finis nõ excusat male eligentem. Ad malitiam operis sufficit malitia intentionis: nam ad hoc ꝙ aliquod opus sit malum, sufficit defectus vniuscuiusq; requisiti ad operis bonitatem. Sed de his satis. ¶ Obserua autem ꝙ non ait, ꝙ aliqua pars corporis erit lucida, sed totum (inquit) corpus tuum erit lucidũ cura enim viri perfecti, simplicis & integri est, se totum circunspicere, & sua lucerna se examinare. Verebar (inquit Iob) omnia
Iob. 9. opera mea. Vir integer totus sibi notus est. Probat enim se an in fide sit, vt Paulus in-
2. Cor. 13. quit. Itaque eris lucidus totus, aut tenebrosus totus: quia aut places totus, aut discipli ces totus. Non enim poteris partim Deo placere, & partim displicere: quia qui in vno deliquerit, factus est omnium reus. Et saluator. Nemo potest duobus dominis
Iaco. 2. seruire. Ideo de sanctis Zacharia & Elisabeth dixit Lucas, ꝙ erant iusti ante dominum, incedentes in omnibus mãdatis & iustificationibus dñi. Nõ dixit, in aliquibus, sed in omnibus. Sed iam de hoc superiùs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si autem nequam fuerit. In hoc apparet hic nõ loqui de oculo corporali, quia talis non potest esse nequam, cum nequitia non sit nisi in operibus nostris: quæ sunt aliquo modo voluntaria. Oculus autem est aliquid naturale, & non est in potestate nostra quòd bene vel male se habeat. Intelligitur ergo de oculo intellectus, quia tale est iudicium vniuscuiusque, & talem finem constituit, qualis ipse est. Qui autem malus est constituit sibi malum finem, & omnia ad illum malum finem dirigit: & tunc est oculus nequam. Et sic Christus loquitur. An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum. Et dixit oculum illius nequam esse, quia non recte iudicabat, cum murmuraret de liberalitate patris familias. *Etiam corpus tuum tenebrosum erit.* Id est, omnes operationes simul aggregatæ malæ erunt: cum ipsæ non habeãt bonitatem completam nisi ex intentione. Quia dato q aliàs operatio sit bona ex genere suo, si intentio non est bona, nõ adhuc erit perfecta & absoluta talis operatio, nec meritoria. *Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.* Id est, caue ne tua ratio & intentio sit peruersa, aut modis iam dictis obscura. Quod fit si opus nostrum in debitum finẽ non ordinemus: videlicet ad Dei gloriã & honorẽ & ad beatitudinem æternam. Hinc hortatur apostolus. Omne quodcũq; facitis in verbo, aut opere, in nomine dñi nostri Iesu Christi agite, gratias agentes Deo patri per ipsum. *Si ergo corpus tuum totum lucidũ fuerit.* Id est, si omnis operatio tua fuerit studiosa, & tam intentio quã actio inde procedens sint bonæ. *Non habens aliquam partem tenebrarum.* Id est, si nullum peccatũ mortale habuerit admixtũ. Partes tenebrarũ, id est, vitiorũ sunt superbia, auaritia, luxuria, &c. *Erit lucidum totũ.* Hoc est. Tunc totũ corpus tuũ erit verè & perfectè dignũ meritis, atq; Deo ipsi placidũ. Nã vno solo mortali peccato omnia opera meritoria extinguuntur: si verò nullum insit peccatum mortale, charitas & gratia Dei efficiũt, vt ipsa opera corã oculis Dei splendeant. Hinc in Ecclesiastico habetur, Qui in vno peccauerit multa bona perdet. Et dominus per Ezechielẽ, Si iustus auerterit se à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, &c. *Et sicut lucerna fulgoris illuminabit te.* Itaque anima tua his bonis coram Deo pulchra erit & fulgida. Vnde in Prouerbijs habetur. Iustorũ semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectam diem: via verò impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruãt. Igitur (vt ad alia iam gradũ faciamus) ex his Christi verbis & metaphora oculi, luminis, & tenebrarũ docemur, vt semper rectam intentionẽ habeamus in omnibus operibus nostris, nẽpe vt quicquid fecerimus in Deũ dirigamus. Vnde & alibi saluator ait. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioqui non habebitis mercedem apud patrem vestrũ. Vult enim Deus vt opera nostra in ipsum dirigamus, & vt sigillo rectæ intentionis ea designemus, ne ea amittamus, collocantes ipsa in ora hominum. Sicut Ezechias qui ostendit 4. bona sua nuntijs Babylonis regis, quapropter dixit illi dominus. Auferentur omnia quæ in domo tua sunt. Vult Christus vt Ecclesiæ merces nostræ securæ portũ contingant: ne post longã nauigationẽ ipsis mercibus spoliemur. Spoliamur vtiq; quando bonaopera non propter Deum, sed ad humanam & inanem gloriam captãdã facimus. In mora libus finis (vt ait Philosophus) habet eandem vim mouendi, quam habet principiũ in naturalibus. Cum autem charitas sit finis, vt ait Apostolus: ea nos debet mouere 2. & dirigere. Si vero charitas nos mouerit, dirigentur sine dubio opera nostra in Deũ: & poterũt perfecta & omnibus suis numeris absoluta appellari. Consistit autẽ bonorum operum perfectio in duabus rebus præcipuè, in directione scilicet ad bonum finẽ, qui realiter sit bonus, & in electione mediorum illi accommodatorum & conuenientium: & tunc finis est realiter bonus, quando est etiam principium bonum. Vis cognoscere, an sit opus bonum & perfectum? considera eius finem ad quem dirigitur. Si oculus tuus simplex fuerit, &c. Si intentio & finis fuerit rectus (vt diximus) bonũ erit opus. Ob eam causam asserunt Mathematici circulum esse perfectam figuram: quia principiũ & finis idem est in illo: cum autem Deus sit principiũ & prima causa apertè concluditur, tunc opera nostra esse perfecta, si eorũ finis fuerit Deus. Deum autem esse principium & rerum omnium primã causam, asserit ipse, qui per Ioannem de se ipso dicit. Ego principium qui & loquor vobis. Et ipse Ioannes de Deo loquens, inquit. Omnia per ipsum facta sunt. Et diuus Paulus ad Romanos ait. Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Et ideo

Matt.20.

Aug. li.2 q. euang. c.15.

Colos.3.

Eccles. 9.
Ezec. 18.

Prou. 9.

viri iusti opera sua in Deum dirigunt, & propter ipsum ea efficiunt. Sicut Moses cũ leuabat manus consequebatur victoriam 17. Israel contra Amalech. Sic cum bona opera nostra, quæ per manus significantur, leuamus & dirigimus in Deum, victoriam de mundo, diabolo, & carne reportamus. Si autem ea in terrena direxerimus laudẽ humanam captantes, & inanis gloriæ desiderio flagrantes, ab inimicis superabimur: nam qui appetitu humanæ gloriæ ducuntur, & laudes hominum quærũt, in Deum opera non dirigunt: ideo Christus in omnibus suis actionibus oculos leuabat in cælũ: insinuare volens vt in omnibus nostris operibus intẽtionem eleuemus in Deum. Itaque in omnibus nostris actionibus inanem gloriam vitemus instar illius, de quo Neemias ait, quòd altera manu faciebat opus, altera verò tenebat gladium. Sic tu toto pectore incumbe operi, & altera manu tene gladium ad populi laudes resecandas. Faber ferrarius quando opus aliquod vult cõficere, recordari debet quam formam iusit adaptari ille qui iussit tale opus fieri, vt rectè opus suum perficiat: nec aberret ab illius voluntate, qui fieri iussit, alioqui si eius memoria ex animo excidat, aliud quidpiam conficiet, aut longe dissimile ab eo, quod fieri deberet. Sic tu cum virtutẽ exerces, ita Deum ante oculos tuæ mentis debes habere, vt nulla ipsius memoriam deleat obliuio: debes omnes tuas actiones in Deum dirigere: & iuxta ipsius volũtatem manum mouere. Sic egregie opus tuũ perficies, ita vt cũ diuino psalte possis dicere. Prouidebam dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne cõmouear. Hanc doctrinam voluit dominus in Exodo nobis significare, quando præcepit Mosi vt duo Cherubin essent in Propiciatorio, vnde Deus ipse loquebatur: tegebant tamẽ vtrumq; latus Propiciatorij alis suis spansis. Deus enim qui summus benefactor est, nihilominus tectus est, vt nos doceat benefacere: sed vt nolimus ab homini bus videri, nec mundanam gloriam & laudem nobis cõciliare. Oportet igitur vt oculum simplicem habeamus & rectam intentionem in omnibus nostris operibus solam 17. Abraham volucres super carnes immolatas descendentes fugare & reijcere, vt doceret inanem gloriam esse fugiendam, eamq; à nostris operibus relegandam. Tunc totũ corpus nostrum lucidum erit, & sicut lucerna splendens illuminabit nos. *Et cum loqueretur rogauit illum quidam Pharisæus vt prandere ret apud se.* Egregie declarauit & insinuauit nobis hoc exemplum quantum verè dominus egerit & apte de mala & palliata intentione. Solet enim diuus noster Lucas doctrinæ ac verbis Christi plerunque viua exempla & appositissima adijcere. Ostendit nanque phariſæus hic quid sit habere oculũ duplicem, & ex hoc vno licebit colligere quales alij fuerint: siquidem pharisæi cum haberent oculum viciatum iustitiam constituentes in cęremonijs externis, negligebant ea quæ non cernuntur, nisi puris oculis, hoc est mundo corde, ibi nanque putabant esse lumen, vbi tenebræ erant: & vbi grauis erat culpa, & crimen nullum ibi esse putabant. *Iesus autem ingressus recubuit.* In quo quidem eius benignitas & bonitas ostenditur: qui cum rectè nouisset pharisęorum calumnias & mentes, nihilominus vt eos hortaretur, & moueret, non dedignabatur eorum conuiuijs adesse. Docet quomodo humiles corde & benigni esse debeamus, etiam cum inimicis & persequutoribus nostris. Ecce quomodo dominus immemor iniuriæ, & memor suæ antiquæ benignitatis cum impijssimo inimico, & calumniatore accũbit mẽsæ. Considera quæso hominũ cæcitatem, & ignorantiam, qui arbitrantur hominibus suam virtutẽ ostendere, cum in alios sęuiunt, & illatas iniurias vindicant: & nihil patiantur quod illorum nomini aut famæ aliquid detrahat. Non sic Christus qui cum inimico accumbit. Parcendo enim Deus magnum nomen sibi cõparauit. Atq; ita diuino illustrata spiritu canit illi Ecclesia. Deus qui omnipotẽ tiam tuam parcendo maximè & miserãdo manifestas. Quod si rectè volueris animaduertere apparebit hoc coram oculis manifestum: nam iniuriam illatam vindicãdo inimicum superas: parcendo verò te ipso superior es: vtpote qui iram tuam compescere & frænare potes. Perpende autem calũniatoris cogitationes. *Pharisæus autem cæpit intra se reputans dicere: quare non baptizatus esset ante prandium.* Id est, quare non lauisset manus. Mos enim erat apud Iudæos vt antequã sederẽt ad prãdendũ manus lauarent. Vnde Matthęus inquit, q; pharisęi dixerũt Christo. Quare discipuli tui transgrediun-

Matt.15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur traditiones seniorum? non enim lauant manus suas, cum panem manducant. Erãt hi obseruantissimi exteriorum cæremoniarum cum interius deprauatam & viciatam
Mar. 7. conscientiam haberent. Et Marcus inquit, pharisęos ita magnificare hanc exteriorem manuum ablutionem obseruantes traditionem seniorum, vt redeuntes à foro nisi prius lotis manibus non mãducabant. Vtinam nunc peccata quæ Christiani in foro & in plateis committunt talia essent vt aqua mundari possent: vel etiam id fieret aqua benedicta quæ peccata venialia mundat. At verò mundus ita est transmutatus, & cõuersus, vt ij qui professione sunt Christiani, more viuendi & consuetudinibus ethnici sint & gentiles: ita vt omnis aqua, quæ in mari continetur non satis sit, vt tãta peccata & flagitia mũdari possint. Hæc igitur erat pharisæorum cæremonia ab ipsis magna cura obseruata. Christus verò noluit lauare manus, vt hac sumpta occasione pharisæorum vitia increparet & reprehenderet. ¶ Aspice igitur quomodo nouit dñs res ad tuam vtilitatem spectantes dirigere. Quærit occasionem quomodo ignorantes doceat & instruat: & hoc modo multoties salutem animæ tuæ inquirit, per ea media, modos, & viam, quę tu non attingis, nec intelligis. Ita se habuit cũ mulierę illa Samaritana in puteo Sicar. Ita cum diuo Paulo
Ioan. 4. *Act. 9.* cum in Damascum tẽderet, suę salutis obli tus. Et sic nobiscum quotidie agit. Videns autem pharisęus q̃ dominus nõ se lauisset, cœpit secũ de hac re murmurare. Est enim mos eorũ qui corrupti & deprauati sunt animi, vt cũ magna non habeant, de quibus taxare aliquẽ possint, minima assumant, vt vel inde occasionem calũniandi capiant: quod quidẽ manifestissime ostenditur in pharisęo. Vbi malorũ & bonorũ contrariũ ingeniũ & conditionẽ discęs: nam mali ex
3. Reg. 11 quacũq; minima occasione mala faciũt, bo ni verò bona. Sumebãt enim prophetæ ex quibuscũq; rebus occasionẽ prophetandi.
4. Reg. 4. Ahias ex vestimento nouo Ieroboã ansam
3. Reg. 17 sibi prophetandi sumpsit. Eliseus ex oleo. Helias ex lechito olei & hydria farinę. Impij verò ècõtra ad faciendũ malum. Diabolus ex quacunq; occasione sumit audaciã, vt tentet. Sic famis occasione Christũ do-
Matth. 4. minum esurientem tentauit. Sic etiã Euam
Genes. 3. matrem nostrã pulchræ arboris occasione.
Genes. 11. Et illos etiam tentauit, qui ædificarũt turrim Senaar. Aman quoq; occasionem sibi
Hester. leuem assumpsit vt flagitium perpetraret: quia scilicet Mardochæus nõ flectebat genua corã illo. Mali itaq; quacunq; leui data occasione peccatũ cõmittunt. Et quid di co occasione sumpta? Ex sua potiùs propria malitia peccant, cum bonis inuideãt.
Cain. Quid obsecro erat in Ioseph, quod nõ amore & benevolentia esset dignum? at fratres eius quia plus omnibus diligebatur inuide
1. Reg. bant ei: cũ nihil eis noceret. Sic Saul Dauidi, &c. ¶ Rursus obserua, quam differentes sint cogitationes malorũ à cogitationibus bonorum. Mali quippe non nisi exteriora conspicientes, interiora à tergo relinquunt & obliuiscuntur: boni verò cum cogitatus
Cant. suos omnes iactent in Deũ, exteriora hæc obliuiscuntur. Adam in terreno paradiso cũ totus deditus esset rerum diuinarum cõtemplationi, cũ esset in statu innocẽtiæ nõ aduertebat se nudũ esse: postquã verò peccauit, in se conuersus vidit se nudũ esse. Et
2. Cor. Paulus cũ in tertium cęlum raperetur, dicebat se nescire vtrũ in corpore, siue extra corpus esset: nã homines qui cogitationes suas in cælũ eleuant ea, quę corporis sunt nõ curant. Ita nimirũ Christi discipuli cũ ab ore magistri penderent, & ab ipsius doctrina, non recordati sunt lotionẽ manuũ. At pharisæi vt qui maximè hęc exteriora curabãt grauissimum peccatum illud existimãtes murmurabant. Et ait dominus ad illum.
Nunc vos pharisæi quod de foris est calicis & catini mundatis: quod autem intus est vestrum plenum est rapina & iniquitate. Multi erant ibi pharisæi atq; etiam scribæ, vt ex sequentibus patebit, atq; ideo in plurali omnibus illis locutus est. Mos hypocritarum est externa curare, vt hominibus tantum placere possint. Ideo hypocritæ araneis assimilantur, quæ telam texunt, quæ à vẽto rapitur, vbi omnem substantiam & viscera exhauriũt, & omnia hæc efficiunt, vt muscas venẽtur. Sic isti vt laudem humanam sibi comparent, crucem ferunt, sicut Simon Cirenęus, sed conducti, propter mercedem & retributionem temporalem. Quemadmodum pueri, qui in ædificijs ex marmore vel ex lapidibus confecti totam Ecclesiam vel ædificium videntur sustentare, cum re vera illi nihil ad fortitudinem ædificij conducant, ita isti existimant suis virtutibus & sanctimonia Ecclesiam Dei sustineri, cum tamen id falsum sit. Est maxi-

mum discrimen inter rectos & probos vi-
Hypoc. ros & hypocritas, sicut inter Esau & Iacob. Esau quærebat ea quæ foris erant, Iacob quæ intra domum erant. Sunt aliqui mercatores qui cum nõ admodum diuites sint, omnem rem & omnes meres, quas habẽt, exponunt in taberna, vt omnibus pateãt. Sunt vero alij diuites, qui parum vel nihil mercium foris ostentant, at verò si penetra
Cant. ris domus ingrediaris grandem supellectilem, & ingentem copiam mercium videbis. Et qui sapientes & cauti sunt, non statim prima facie viso panno eum emunt, sed quid boni vel mali interiùs habeat, prius contemplantur. Si tabernam hypocritæ adieris, explica priùs omnem pãnũ. Deinstoverò inquit Psalmista. Omnis gloria filię regis ab intus. Et in Canticis animę sanctæ ait dominus. Oculi tui columbarũ absque eo quod intrinsecus latet. Et diuus
Matth. 23. Paulus. Gloria nostra hæc est, testimoniũ conscientiæ nostræ. Boni nanque semper procurant maximè, vt interiora suа recta & pura habeant. Ideo Dauid in Psalmo. Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, vt non confundar. Vult enim dominus, vt cor nostrum semper mũdum sit, & immaculatum. De corde enim exeunt, quæ coinquinant hominem. Vnde dominus in Leuitico iubet adipem arietis, quæ circa renes est, & quæ interiora operit imponi super altari. Vt & tu scias qui hæc audis omnia quæ intra te sunt, scilicet cor, vo-
Psal. 50. luntatem: & reliqua omnia esse offerenda Deo. Ita vt cum Dauide dicas. Benedicani mea dominum, & omnia interiora mea nomen sanctum eius. Non offeruntur Deo pellis & exteriora sed interiora cordis mundi. Pharisæi & multi etiam nunc manus suas lauant, & corà quo omnis immundicia procedit, non mundant. Sic Pilatus mãnus lauit non tamen conscientiam. Si igitur intus coinquinatus es, priùs id munda, tunc ipsi simul exteriora mundabis, nam si sancta, & perfecta confessione animam
Matth. tuam mundaueris, & interiora & exteriora simul pulchra, & formosa Deo & Angelis apparebunt. Vnde Esaias. Dic iniquitates tuas, vt iustificeris. Christus Pharisęos odio habuerat, pro sequitur, quia vitæ suæ erant contrarię. Nam magis perfectum in Christo erat interius, quia anima Deo fruebatur, & si aliquid erat humanum, id erat exterius, quia cum publicanis & peccatoribus mensæ accumbebat. Maximè offenditur Christus hac ratione & modo viuendi. Nam non solum Pharisæi sed etiam mali Christiani exteriùs fidem profitentur, & genibus flexis orant, interius autem pleni sunt iniquitate. Quod qui faciunt, Deum ipsum rerum omnium conditorem, & dominum dominantium tanquam idolum colunt, & venerantur, cum solum illi obsequium exteriùs tribuant. Ostendũt enim quòd dominum timeant, sed illum non venerantur, nec gloriam debitam & honorẽ illi tribuunt. Ideo ipse per Esaiam. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum
Esa. 29. longe est à me. ¶ At si istorum vita Deo odio habetur, quantò maiori iure eorum erit execranda, qui nec exteriùs obsequiũ Deo præstãt, quia nec sunt operibus Christiani, nec tales videntur esse. ¶ Præterea in hos Pharisæos quadrat illud Ezechielis
Ezech. 13. Ipsi liniebant parietem, scilicet exteriùs absque temperamento. Prætereà similantur isti illis: qui carnis peccata detestantur tanquam grauissima, spiritualia tamen parua esse iudicant, cum tamen minoris culpę sint carnalia, quanuis maioris infamiæ. Sic multi prælati peccatum carnis quod in subditis reperiunt, quanuis venialę sit, acriter & grauissimè puniunt, non autem auaritiam, ambitionem, simoniam, quæ maximè Ecclesiam Dei vexant. Sic isti exteriùs mundi erant, sed interiùs omni malorum genere deprauati, atque corrupti quapropter arguit illos dominus dicens. *Stulti.* Quũ fieri potest, vt Christus hos stultos appellet, cum ipse dixerit. Q̃ dixerit fratri suo:
Matth. 5. Fatue, &c. Dicimus ad hoc, quòd cum verba signa sint eorum quę sunt in mente, cuipa, aut virtus est in verbis ex ipso affectu cordis. Ideo per contemptum aut animi elationem, vocare alium fatuum & amentem, eo animo vt iniuriam illi inferat prohibetur à Christo, non autem si id dicatur ex charitate & animo corrigendi. Sic in hoc loco appellat stultos Christus hos Pharisæos, & etiam discipulos euntes in Emaus
Luc. 24. vocauit stultos. Et Paulus item in colis Ga-
Galat. 3. latiæ ait. O insensati Galatæ, quis fascinauit vos? &c. *Nonne qui fecit quod foris est intrinsecus id quod de intus est fecit?* Acsi diceret. Nonne qui fecit corpus humanum, quod mundare voltis, condidit etiam animam per creationem? Cur ergo non est vobis curæ anima, sicut corpus? imo quãtò anima præstãtior

est corpore, tantò ipsius munditiæ esset in-
nitendum, & ideo stultos illos appellauit,
quia de minimo habentes curam, maximũ
obliuiscebantur. *Verumtamen quod superest date eleemosynam, & omnia sunt munda vobis.*
Hoc in malam partem interpretãdum est,
Super. 25. Matthei. nam (vt Hieronymus admonet) ex ante-
cedentibus, & consequentibus colligitur
Psal. 2. verus sensus scripturæ. Et ideo illud Psal-
mi, ego hodie genui te, existimo fore intel-
ligendum de generatione Christi tempo-
rali, quanuis multi id de generatione æter-
na interpretentur. Sed si quę præcesserunt,
legeris, & quæ statim sequuntur, cum di-
cit. Postula à me & dabo tibi gentes in hæ-
reditatem tuam, de Christo domino homi
ne intelligi, debet, vt multi grauissimi pa-
tres eum locum explanarũt, sic illud Esaiæ
capite primo. A planta pedis vsque ad ver-
Esai. 1. ticem non est in eo sanitas, multi de plagis
Lege Hier. Gala. 4. Christi interpretati sunt. Et cognouit bos
Esa. 4. possessorem suum & asinus præsepe domi
S. Ambr. lib. 5. de fi de. cap. 2. Aug. lib. 2. Tri. ca. 18. ni sui, de natiuitate prædicant: quod si li-
teram rectè perpenderis de populo Israeli-
tico est intelligendum: quia totus erat lan-
guidus, & omnes pleni erant sceleribus &
plagis peccatorum, & ingratissimi domi-
no, nam cum bos & asinus cognoscant be-
nefactores & præsepe domini sui, Israel ve-
rò peiora bestijs effectus post tot & tanta il-
li beneficia collata dominum suum igno-
rauerit. Sic igitur in præsentiarum cùm
Christus dominus peccata Pharisæorum ar
guisset, quia exteriorem munditiam curan
tes, interiorem & præcipuam contemne-
bant, impietatem & auaritiam exercentes
subdit dicens. Date eleemosynam & om-
nia sunt munda vobis. Putabant isti, quòd
si darent eleemosynam, omnia erant illis
munda, cùm intus pleni essent superbia,
ambitione, inuidia, & iniquitate. Itaque in
hoc loco existimo Christum loquutũ fuis-
se ironicè & intrepando. Quasi dicat. Vos
Pharisæi cùm sitis pleni iniquitate, cùm ra
pinæ studeatis & lucro, quæ per fas vel ne
fas abstulistis, in eleemosynam erogatis, &
cùm hoc simul maximè curatis exteriorem
munditiam, quæ duo cogitatis sufficere, vt
omnia quæ in vobis sunt munda remaneãt
cùm re vera magis immunda, & defœda-
ta reddantur. Nam secundum horum do-
ctrinam omnia erant munda post datam
eleemosynam. ¶ Multæ sunt in scriptura
imperatiuæ loquutiones quæ ironicè sunt
interpretandæ, sicut locus hic, & cum qua-
dam irrisione pronuntiari debent. Vt est illud *Eccle.* lud sapientis. Lætare iuuenis in adolescen-
tia tua. Et illud Amos. Venite ad Bethel,
& impiè agite ad Galgalã, multiplicate præ
uaricationem, & offerte manè victimas ve-
stras, tribus diebus decimas vestras. Hoc
est. Ter in anno offerte decimas idolis, vt
mihi soletis offerre. Et Ieremias in Thre- *Thren.*
nis. Gaude filia Edom, & lætare quæ habi-
tas in terra Hus. Ad te quoq; perueniet ca-
lix. Et dominus per Ioãnem Iudæis dixit. *Ioan.*
Soluite templum hoc. Et ad Iudam. Quod
facturus es, fac citiùs. Hæc & alia plurima
loca quæ ironicè & irrisoriè dicta sunt, ita
veniunt intelligenda. Addam etiã ex Pro-
pheta Amos loco citato, qui ait. Præparare
in occursum Dei tui Israel. Acsi diceret,
iuxta dini Hieronymi explanationẽ. Occi
disti seruos meos quos ad te miseram, &
mittam denique filium meum, tu autem
vt moris habes, & consuetudinis, præpara-
re, vt contradicas & aduerseris Deo tuo. Le
ge de hac re beatum Hieronymum. Sicut *Ex.*
genuinus est sensus huius loci, Christus est
vnum corpus, cuius nos sumus membra ac
partes illud cõstituentes. Hoc corpus quã-
diu sanctorum numerus non fuerit adim-
pletus, multis mẽbris destituitur. Desunt
enim huic corpori oculi, cùm videlicet ali-
quis vir sanctus eruditione, & dignitate
præstans, Ecclesiæ coaptandus est. Desunt
illi manus, cùm aliquis vir misericors, non
dùm per gratiam ei est coniunctus. Desunt
pedes, digiti, aures, & reliqua membra,
cum aliqui alij viri deficiunt, qui possent
augere & perfectum, & absolutum redde-
re hoc corpus Christi mysticum. Cum ve-
ro iam omnes per gratiam illi vniuntur,
vnum cum eo efficiuntur, & nunc Chri-
stus integer manet. Sic dixit Apostolus.
Donec occurramus obuiam Christo. Id est,
donec simus perfecti viri, qui possimus ex-
re obuiam Christo, vt vnum cum illo effi-
ciamur in mensuram ætatis: id est vt habea
mus iam integram & adultam ætatem, vt
Christo possimus vniri, aut Christo adde-
re illa membra: quæ nõdum illi coniuncta
sunt, Plenitudinis Christi: id est vt Christũ
adimpleamus, & vt liceat nobis dicere,
Omnibus suis membris illũ constituamus:
quod fiet per cognitionem Dei perfectã:
nam subdit statim apostolus, Ne simus
paruuli, &c. *Sed Va vobis Pharisæis qui decimas*

timentam & rutam, & omne olus & præteritis iudicium & charitatem Dei. Væ comminatio
est in interitum æternum, qua voluit Chri
stus deterrere Pharisæos, vt timore super-
uenturi mali, à peccatis se abstinerent. Ad-
uerte autem quòd hic non damnantur de-
cimæ, quod falsò existimant hæretici sed
ostendit charitatem esse præferendã. Nam
ex eo quod statim subdit, dicens, hæc opor
tet facere, & illud non amittere, apertè
Christus fatetur decimas esse offerendas,
sed quòd non omittatur charitas. Pharisæi
namque pauperes expoliabant, vsuram &
rapinam exercentes, putabant tamen se iu
stos & mundos esse, si decimas soluerent.
Hunc errorem damnat hic saluator noster,
decimas approbando, & charitatem suadẽ
do. Multi sunt qui pluris faciunt minora,
quam maiora. Sic Abraham pluris facie-
bat adulterium quam homicidium, atque
ideo dixit Saræ. Occident me, & te viuifi-
cabunt. Sic Dauid cũ Bethsabee adulterio
coinquinatus esset, inquirebat, an mulier
esset sanctificata ab immunditia sua, & nõ
inquisiuit, an viro esset copulata coniugio,
acsi maius esset peccatũ coire cum ea, quæ
secundum legem erat immunda, quàm cũ
ea, quæ per coniugium viro erat copulata.
Sic Iudæi noluerunt ingredi Pilati prætо-
rium, ne contaminarentur, sed vt manduca
rent in Paschate, & nihili faciebant pecca-
tum, innocentem Christum occidẽdo. His
multos similes hac nostra tempestate inue-
nies, qui camelum deglutiũt, pulicem ex-
cutientes. Inuenies eos obseruantissimos
cæremoniarum cùm pleni sint inuidia, am-
bitione, & alijs interioribus crimẽibus.
¶ Aduerte autem q̃ decimæ fuerunt con-
stitutæ non ex lege naturæ, sed ex institu-
tione Dei, qui iussit solui decimas, quando
legem dedit, vt patet in Numeris. Incede-
runt autem primo illo anno cum legem de-
dit, cum ab Ægypto discederent, quantis
solutio decimarũ nõ fuit inchoata illis qua
draginta annis, quibus manserunt in deser
to, quia tunc nullas legis cæremonias Iudæi
obseruabant, sed solũ postquã ingressi sunt
terram Canaam, vbi secuti vixerunt. Quã-
uis ante legẽ dederit eas Abrahã & Iacob,
tamen eas non dabat ex aliqua lege, aut ne
cessitate, sed sponte. In lege autem præce-
pit dominus, q̃ Leuitis darentur decimæ.
Causa autẽ præcipua huius taxationis erat
quia dãdo decimas Leuitis, videbatur Deus
tantũ victus tribuere cuilibet Leuitæ, quã-
tum cuilibet populari homini, eo q̃ duode
cim erant filij Israel, quorum vnus erat Le-
ui. Et quanuis vna tribus aliquãdo esset mi
nor vel maior propter maiorem copiã ho-
minum, tamen secundum generalem con-
siderationem tribus Leui erat duodecima
pars Israel. Ideo si diuiderentur fructus per
æquales partes, deberent omnes fructus to-
tius terræ Israel diuidi in duodecim partes,
& vna illarum debebat dari Leuitis & sic
haberent duodecimam partem fructuum,
sed quia ipsi Leuitæ dabant decimam deci-
mæ suæ summo sacerdoti, pars quæ ipsis su
pererat, non erat vndecima pars omnium
fructuum terræ Israel, sed erat inter duode
cimam & vndecimam, & sic diuisis fructi-
bus in æquales partes, danda erat Leuitis
decima pars. Si autem daretur solum duo-
decima, aut decima tertia, & ipsi rursus da-
re deberent decimam summo sacerdoti, an
gustus & parcus victus eis superesset, quia
non haberent, tantum quantum quilibet
homo Israel diuisis fructibus in æquales
partes, & ideo optima ratione taxata fuit
portio fructuum, quæ danda erat Leuitis,
vt esset decima. Nunc autem in Ecclesia
non sunt decimæ de iure naturali aut diui-
no quantum ad quotam, sed de iure posi-
tiuo, nam illa lex quoad cæremonialia, &
iudicialia cessauit, hoc autem præceptum
non erat morale, quia moralia sunt natu-
ralia, & tamen decimæ non erant de iure
naturæ, nec in nouo testamento Christus,
& eius Apostoli aliquid de decimis sunt
loquuti quantum ad quotam. Aduerte au-
tem, quòd optimè coniungitur hic iudiciũ
& charitas, quia iudicium sine charitate in
crudelitatem conuertitur, & charitas sine
iudicio remittitur, cum iudicio autem in
æquitate consistit. *Hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.* Scilicet præcepta. Pha-
risæi ea, quæ nullius momenti erant, mag-
nificiebant: Dei verò præcepta non cura-
bant. Vult dominus vt ipsius præcepta &
mandata obseruentur, vt Dauid in Psalmo
domino dixit. Tu mandasti mandata tua
custodiri nimis. Et in Deuteronomio lo- *Psal. 118.*
quens de præceptorum obseruantia domi- *Deute. 6.*
nus dixit, Ligabis (proculdubio præcepta)
in signum in manu tua & erũt speciliã, seu
ocularia inter oculos tuos. ¶ Expende quã
ti faciat Deus obseruantiam præceptorum
eius, vt sicut specilla illa voluerit haberi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui per ſpecilla ſeu ocularia videt, mediãtibus ipſis videt. Sic dominus ſtatuit, vt nihil videas ad concupiſcendum, niſi ipſius mandata præceperint, & illud bonum appelles, quod diuina lex bonum iudicat, & idem de malo. Tunc (ait Dauid) non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis, & conſilium meum iuſtificationes tuæ. Similiter iubet, vt eiſdem manus tuæ deuinciantur, vt quocunque ieris intelligas Dei præcepto eſſe ligatum. *Væ vobis Phariſæis quia diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro.* Cùm tamen ſcriptum ſit. Noli quærere ab homine ducatũ, neque à rege cathedram honoris. Et aduerte quod non dicit. Qui habetis cathedras, ſed qui diligitis primas cathedras quia non eſt vituperandum, quod aliquis ſit magiſter, Epiſcopus, aut primus in honore & dignitate, ſed hæc appetere & quærere, hoc eſt vituperio dignum. Vnde per Matthæũ non ait, Nolite eſſe rabbi, ſed nolite vocari rabbi. Et Iacobus. Nolite plures magiſtri fieri. Vbi voluntatem, ambitione plenam damnat, non ipſos magiſtratus aut honores. *Væ vobis quia eſtis vt monumenta, quæ non apparent, & homines ambulantes ſupra neſciunt.* Per ſepulchra non apparentia deſcribit ſepulchra terra cooperta & lapidibus marmoreis, vt videmus aliquãdo in cemeteriis Eccleſiarum, in quibus multi pauperes ſepulti ſunt. Et hunc eſſe literalem ſenſum conſtat ex eo, quod dixit ſcilicet, Et homines ambulantes ſupra neſciunt. Et ſimiles eſſe dicit Chriſtus Phariſeos, ſcribas & hypocritas talibus ſepulchris non apparentibus, quia tales in rei veritate ſunt vaſa fœtida, ſicut ſepulchra mortuorum. Sed coram hominibus eorum fœtor non apparet, latet enim homines hos intus plenos eſſe vitijs quæ ſi ab hominibus cognoſcerentur, nullum cum eis colloquium haberent. *Reſpondens autem quidam ex legis peritis, ait illi. Magiſter hæc dicens, contumeliam etiam nobis facis.* Dicens hæc contra Phariſæos etiam nobis iniuriam infers, & honori noſtro & ſtatui derogas. Doctor hic hæc fuit loquutus, quia Chriſtus Phariſæos arguebat, eo quod primas cathedras cupiebant in ſynagogis. Fuerunt autem inter Iudæos cathedræ doctorum, iudicum & pontificum. Cathedra doctorum legis peritis dabatur, qui erant ſcribæ & doctores. Vbi hic legiſperitus correctionem culpæ, contumeliam ſibi illa-

Pſal. 18

Eccle. 7.

Matt. 23.

Iaco. 3.

tam iudicat. Caſtigatio nanque quæ humiles & ſyncros corde meliores efficit ſuperbis hominibus intolerabile iugum videtur, nam cùm mali conſcij ſibi ſint ſuorum peccatorum, ſemper exiſtimant, omnem parabolam de ſe dici. *At ille ait. Et vobis legis peritis væ. Quia oneratis homines oneribus, quæ portare non poſſunt, & ipſi vno digito veſtro non tangitis ſarcinas.* Quemadmodum diuus Hieronymus annotat, onus nunquam in ſcriptura refertur, niſi cum illud quod ſequitur, aliquid graue eſt, & plenum labo ris. Inter duodecim Prophetas minores quatuor ſcribunt onus, ſeu pondus. Et Zacharias in medio & prope finem duos ſic inſcribit titulos. Ita etiã in Pſalmo de peccatorũ põdere ait Dauid. Sicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Aliquando etiam in bonam partem ſumitur, vt cum Chriſtus dixit. Onus meum leue, tunc enim Chriſtus de ſuauitate legis Euangelicæ loquebatur. Hic autem in malam partem ſumitur onus, quia iſti rudem populum multis, hiſque grauibus & onerosis præceptis, & legibus onerabant, cùm ipſi eſſent filij Belial: hoc eſt, abſque iugo & obedientia pro libito viuentes. ¶ Non ſic Apoſtoli, qui cum pleni eſſent Spiritu ſancto ſcribentes Eccleſiæ, quæ erat Antiochiæ dixerunt, Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria. Sed iam Chriſtum audiamus. *Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem veſtri occiderunt illos.* Ædificare, & ornare ſepulchra Prophetarum, ſi conſideretur, quatenus fit zelo religionis, opus eſt laude dignum, ſed ſi conſideratur, vt eſt conſummatio operis circa mortuos, ſic eſt actus conſummationis occiſionis, priùs nanque occidunt, & deinde ſepeliũt. Ex eo autem, quod patres occiderunt, & illi ſepelierunt, perficiunt opere (quanuis non intentione) quod parentes inceperũt. Non religioſo animo ſed hypocriſi ornabant Phariſæi ſepulchra Prophetarum, vt oſtenderent ſe odire, & execrari crimina parentum ſuorum contra Prophetas: & tamen perſequebantur Ieſum caput omnium Prophetarum, illum crucifixerunt, maiores iniquitates in cumulum congerentes. Et ideo rectè alibi addidit. Implete menſuram patrum veſtrorum.

¶ Præterea in hac re multos habent Phariſæi imitatores. Reſpondeas obſecro, nonne hi,

hi, qui in peccatis ſunt, & qui ſanctorum reliquias ſerico, & auro concludunt & ſuſpẽdas ex collo portantes, dominum in corde ſuo occidentes, & fratrum ſuorum ſanguini inſidiantes, nonnè (inquam) iſti tales ædificant & ornant monumenta Prophetarum? Idem etiam faciunt, qui baſilicas, & monaſteria conſtruunt in honorem ſanctorum, cum ipſi peruerſi peccatores ſint. Hoc etiam faciunt mali prædicatores. Cum enim exornant ſanctorum dicta, & facta (quæ horum ſunt monumenta) nonnetibi videntur exornaſſe monumẽta Prophetarum? Denique omnis, qui peccatum mortale committit, non Prophetæ, aut iuſto, ſed Deo ipſi ædificat ſepulchrũ. Quemadmodum qui iuſtus eſſe cupit parat templum Chriſto animam ſuam, & ſedem vbi requieſcat, ita qui peccatum patrat, ſepulchrum adornat, in quo Chriſtum ſepelit per obliuionem, idque maximè facit, ſi in peccato diu perſtiterit. *Profectò teſtificamini, quod conſentitis operibus patrum veſtrorum quoniam ipſi quidem eos occiderunt, Vos autem ædificatis eorum ſepulchra.* Certè aduerſus vos teſtificamini, non verbis, ſed ipſis factis, quòd ſimiles eſtis patribus veſtris in exemplo impietatis. Et cùm ita ſitis mali, tamen eorum ſepulchra ædificatis, ad captandum vulgi fauorem & opinionem, vt videamini iuſti, & quòd deteſtamini crimina patrum veſtrorum. Sed profecto multo maiori impietate perſequimini me, meoſque diſcipulos quã patres veſtri perſequuti ſunt Propheras. *Propterea & ſapientia Dei dixit.* Hoc eſt, ego Chriſtus qui ſum virtus, & ſapientia Dei patris, ab æterno dicere decreui, & nũc dico, quòd per Prophetas prædixi. *Mittam ad illos Prophetas & Apoſtolos, & ex illis occident, & perſequentur, vt inquiratur ſanguis omnium Prophetarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi à generatione iſta.* Aduerte quòd quanuis Lucas dicat hìc vt inquiratur ſanguis omnium Prophetarum, & Matthæus dicat, Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, ſenſum eundem eſſe, ſcilicet, q̃ ſumatur de illis vindicta propter effuſionem ſanguinis, & hoc eſt, quod Chriſtus ſignificauit, & hoc eſt, quod Chriſtus ſignificauit, Euangeliſtæ etiam eandem conceperunt ſententiam, ſed non eodem modo ſe explicarunt. Nam hoc eſt munus pertinens ad Spiritum ſanctum, inſpirare, ſcire, Euangeliſtis, vt non eiſdem verbis eiſdem ſententias proferrent, vt maior eſſet ſuſpicio, quòd multis ambagibus verborum veritatem curabant, ſed conſpirauerant, vt idem omninò dicerent. Etiam de teſtibus non bene ſuſpicatur, cum omnes omninò eadem verba referunt, carent nanque tunc ſuſpicione cum eandem ſententiam, non eiſdem verbis proferunt. Itẽ Lucas dixit. Requiretur ſanguis Prophetarũ, & Matthæus. Requiretur ſanguis iuſtorũ. Vbi nulla eſt contradictio, quia multoties ſcriptura Propheta pro iuſto accipit. Sic habetur in Geneſi, Deum dixiſſe Abimelec regi Gerare. Redde vxorem viro ſuo: quia Propheta eſt, & ipſe orabit pro te, & viues, Eſſe Prophetam, non eſt legitima cauſa, vt oratio exaudiatur, quia aliqui Prophetæ ſunt mali: cauſa quare aliquis exauditur, ipſius orantis iuſtitia eſt. Abraham exaudiendus erat quia iuſtus erat: quapropter Propheta ibi pro iuſto accipitur. Igitur ſanguis Prophetarum ſiue iuſtorum veniet ſuper Iudæos, quia patientur pœnam pro omnibus iuſtis, qui occiſi ſunt acſi ab eis occiderentur. Et eſt hic modus loquendi Hebraicus. Sic enim dixerunt Iudæi. Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros, ſi aliquis venturus eſt. Sic Dauid adoleſcentem Amalechitam, quem occidi iuſſit. Sanguis eius ſuper caput tuum, os enim tuum loquutum eſt, dicens. Ego interfeci Chriſtũ domini. Hoc eſt pœna pro effuſione ſanguinis tui, non veniat ſuper alium, niſi ſuper te, quia tu cum loquutus ſis contra te ipſum, dignus es hac pœna. Ideò ait. Vt inquiratur à generatione iſta. Inquirere ſanguinem ab aliquo, & punire ipſum pro peccato occiſionis. Requiretur autem à generatione hac, quia nunquam legitur, gentiles aliquem Prophetam occidiſſe, ſed potius magna cum reuerentia ipſos honoraſſe. Chaldæi honorati ſunt Ieremiam quẽ perſecuti ſunt Iudæi, Benadab Eliſeum honore affecit, & Niniuitæ Ionam. Vide etiã quod dicit, inquiretur ſanguis omniũ Prophetarum. Quomodo fieri poteſt vt omnis ſanguis Prophetarũ veniat ſuper hos? quia maiori pœna punientur, quam patres ſui, nam poſt tanta exẽpla propoſita non ſunt emendati. Sic Lamech maiori ſupplicio eſt affectus, quam Cain, quia noluit corrigi cũ ſententia & pœna Cain. Diſce tu, qui pauperes expolias & inopes perſequeris, & opprimis innocentem, quam aſperum & rigidum, ſi talia feceris, tibi immineat ſuppli-

Matt. 27.
2. Reg. 1.
Matt.
4. Reg. 5.2.
4. Reg. 8.
Ionæ. 3.
Geneſ. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cium, Deus nanque vltor est iniuriarum innocentum. Clamat sanguis pauperum petens iustitiam, & ipsius officium implorans coram Deo, non minus quam sanguis
Gen. 42. Abel. Sic Ruben dixit in Ægypto fratribus suis, Nunquid non dixi vobis, nolite peccare in puerum, & non audistis me? En sanguis eius exquiritur. *A sanguine Abel vsque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare, & ædem.* Propter duas causas hos duos potiùs quàm alios nominat, quia hi sunt alter prior, alter verò vltimus quos scriptura refert pro religione esse interfectos Quanuis alij multi fuerint interfecti à Manasse rege Iudà, vt Esaias, & alij post hunc Zachariam filium Ioiadæ sacerdotis, & Ieremias dicatur postea obrutus lapidib⁹ à Iudeis in Ægypto, autentica tamen scriptura nullũ nominat specialiter pro religione post Zachariam filium Ioiadæ. Deinde nominauit hos duos, quia hos duos solos legimus petijsse vindictã. De Abel ait scriptura. Sãguis fratris tui clamat ad me de terra. Zacharias autẽ filius Barachię vel Ioiadę sum
Gen. 4. mi sacerdotis, eũ occideretur à Ioa rege Iu-
2. Par. 24 da, dixit. Videat dominus & iudicet. Dicit autem de hoc Zacharias, perijsse inter altare & ædem, quia occisus est in templo Salomonis, quod templum sic constructum & dispositum erat. Erat quædã domus nimis alta clausa parietibus, & hęc vocabatur templũ in quod non intrabant nisi sacerdotes, vt imponerent thura quotidiè manè & vesperi in altare thymiamatum: & vt lucernas componerent, & semel in anno summus sacerdos sanctorum ingrediebatur. Exteriùs erat quidam murus lapideus
Hebr. 9. profundas habens portas quatuor ventis contrarias, & erat in modum fortalitij, & intra hunc murum erat altare holocaustorum, in quo cremabantur omnia sacrificia, ob quam causam nullo tecto cooperiebatur propter magnitudinem ignis & fumi: & sic non erat in domo illa, quę vocabatur templum sed foris, intra murum tamen dictum: & erat contra portam templi, quæ erat vnica ad partem orientalem templi, licet murus exterior, vt dictum est, habebat quatuor portas. Intra hunc murum ingrediebatur totus populus Iudæorum ad orandum, & ad audiendum doctrinam legis, vbi Christus sæpiùs prædicauit. Inter altare autem holocaustorum, supradictum & portam templi erat spacium quoddam medium, quòd vocatur porticus à porta templi & vocatur interdum porticus Salomonis. In hoc spacio vel porticu occisus est Zacharias: & ita dicitur occisus inter altare & ędem hoc est templum, vt Matthæus dicit. Quem occidistis inter templum & altare. Porticus enim erat inter templum & altare: quia erat altare scilicet holocaustorum à parte orientis, & porta templi à parte occidentis: & porticus siue spacium illud in medio. Et in illo spacio erat rex Ioas & populus quando Zacharias ex parte Dei arguit populum, & ibi mandato regis lapidauerunt eum. Nam loca illa bene intrabant laici: quia Christus qui erat ex tribu Iuda, de qua nullus ministrabat altari (vt inquit Apostolus) cum sæpiùs maneret in porticu, Iudæi voluerunt lapidare eũ, sicut olim patres eorum Zachariam, & ideo bene dicit, quod lapidauerunt Zachariam, & illũ occiderunt inter templum & altare, vel (vt Lucas ait) inter altare & ædem. Templum itaque accipitur dupliciter, aliquando strictè & tunc vocatur templum domus illa, quæ erat clausa parietibus, porta & tecto, quam soli sacerdotes ingrediebantur. Alio modo accipitur templum largè pro toto illo spacio sacro clauso muro, in quo erat altare holocaustorum. Accipiendo primo modo templum, non fuit Zacharias occisus in templo, sed extra templum & altare: & sic hic accipitur templum strictè. Accipiendo secundo modo templum est dicendum, occisum fuisse in templo: & in hoc secundo modo accipit Ioannes templum cùm dicit. Ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis. Et tamen accipiendo primo modo templum, nunquam Christus ibi intrauit, neque Iudæi laici: sed soli sacerdotes. *Ita dico vobis requiretur ab hac generatione.* Primo quia maiori pœna Deus in illos animaduertet, quàm in parentes suos: quia post tot exempla in saniorem mentẽ non redierunt. Secundò non loquebatur Christus his Iudæis tanquam particularibus hominibus, sed vt erant populus Iudæorum, quæ gens non erat noua, sed ortum & originem trahebat à principio mundi. Timeda valde sunt Dei iudicia & punitiones: nã quanuis aliquando taceat, dissimulet, & patienter expectet, mihi credas, vel serò vel citò te soluturum esse pœnas mali, quòd feceris. Sparserunt Iezabel & Achab sanguinem innocentis Naboth, eius quidem vindictam cum fœnore sumpsit quando-
2. Reg. 9. quidem in eodem loco quo iniustè fuit interfectus Naboth, ibi canes Achab sanguinẽ imbiberũt. Et quia sanguis Prophetarũ Dei dispersus fuit, canes ipsam Iezabel comederunt. Et Iehu destruxit omnem do-
2. Reg. 10. mũ Achab interficiens suos septuaginta filios, & omnes posteros suos, & omnis sanguis domus Achab dispersus fuit in pœnã sanguinis Prophetarum. Noti etiam sunt labores, quos intulit Deus Dauidi propter
2. Reg. 12. sanguinem innocentem Vriæ. De Ioa autem rege qui Zachariam interfecit, ait scriptura, post ærumnas maximas quas passus est, surrexisse seruos eius, & occidisse illum
2. Par. 24. in vltionem sanguinis Zachariæ filij Ioiadæ sacerdotis. Et isti Iudæi quibus Christus dicit, quòd requiretur sanguis omniũ Prophetarum ab eis, quem putas habuerũt exitum? Ciuitas eis dilectissima Hierusalẽ solo fuit æquata, & omnis terra destructa ipsi verò interfecti sunt gladio, & fame, & omnes filij eorũ venditi sunt & omnis posteritas eorũ fuit exul à patria, & facti sunt omnes in derisum & opprobrium cunctis gentibus: nam cum iustos persequerentur sibi ipsis potiùs malum parabant. *Væ vobis Legis peritis, qui tulistis clauem scientiæ ipsi non introistis, & eos qui intrabant prohibuistis.* Per clauem intelligit Christus scientiam reconditam legis & Prophetarũ. Clauis enim scientiæ metaphoricè est eruditio, & scientia aperiens sensum legis & Prophetarum. Hoc fecerunt legis periti introducentes mandata & præcepta hominum, & non docentes ea, quæ legis & Prophetarum sunt: iuxta illud Ieremiæ. Verè mẽdacium operatus est
Ier. 8. stylus mendax scribarũ. Prohibebant autem eos, qui introibant: quia qui parati erant per fidem, hos ejciebant & persequebantur, quia stabilierant Iudæi inter se, vt si quis Christum confiteretur, id extra synagogam fieret. ¶ Hoc & nostra tempestate aliqui doctores, & prædicatores verbi Dei faciunt, cùm conciones & prædicationes, quas ad populum habent, in fabellas & humanas leges, in poetas & philosophos conuertunt. ¶ Expende etiam quanta sit humana malitia: nihil enim est, ꝙ in malum non conuertat. Scientiã, quę ad cognitionem nos ducat in ipsius dilectionem, in peccatum conuertunt: & lumine & luce scientiæ eos excæcant, quos illuminare debuis-

sent. Sic gigantes illi vires, quas dominus
Genes. 6. dederat ad colendum terrã, & ad adiuuandum homines, in hominum opprobrium conuerterunt. Nihil enim deterius aut in clementius in homine inueniri potest, quàm vt id, quod ad agendum bonum donauit, in malum perpetrandum exerceat. Hoc Christus saluator noster obseruare voluit, vt potestatem, quam habebat nunquam voluerit in mala cõuertere, nec curiosa speculari. Nam cùm discipuli eius voluissent
Luc. 6. aduersus Samaritanos irasci, iram eorũ frenauit, dicens: Nescitis cuius spiritus estis, filius hominis nõ venit animas perdere, sed saluare. Sanctus etiam Dauid à Deo edoctus dixit. Fortitudinem meã, ad te custodiam. Acsi diceret. Quanuis potens sim,
Psal. 58. nolo nisi in seruitium tuum fortitudinem meam ostendere. Grande idque graue malum est, quando Deum offendis ijs rebus quibus honorare illum potiùs deberes. Et
Psal. 41. vt videas quomodo abyssus abyssum inuocat, vtque ij, qui in peccato sunt, in alia maiora & grauiora descendant, ita vt obstinati & indurati efficiantur: attende quid de hisce legis peritis & Pharisæis dicat Euangelista. *Cum autem hæc ad illos diceret, cœpetunt Pharisæi, & legis periti grauiter insistere, & os eius opprimere de multis, insidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, vt accusarent eum.* Illi qui videbantur alios antecellere in vita, vt Pharisæi, vel in scientia, vt legis periti difficulter correctionem sustinent. Sicut Iudæi tixantes qui correctionem Mosi nõ valuerunt sustinere, sed dixerunt: Quis te
Exod. 2. constituit iudicem super nos? Semper paratior est, & aptior gens popularis ad quamcunq; correctionem, quàm literati & potentes. Veritas nanque similis est æque benedictæ: nam diuites & nobiles cum aspergunturin ecclesia aqua, faciem tegunt & oculos claudunt: at verò rustici & populares ambabus manibus eam accipiunt & detecta facie. Sic correctiones nolunt magnates & diuites sustinere sed blandè & delicatè, qui aliàs grauiter irascuntur. At populus melius eas accipit. Nam si in concione clericos castigauero & reprehenderis, nullum alium fructum percipies, nisi quem Christus in his fecit: qui furore & ira perciti aduersus Christum irascuntur. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Sicut sagitta infixa
Eccle. 19. fœmori canis, sic verbum in ore stulti. Vet bũ correctionis sic pungit sicut sagitta: &

sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut canis sagitta percussus sagittam mordet, & latrat, sic stultus correctus vel reprehensus, contra verbum correctionis murmurat. Gemma, quam appellant Chalaziam, quanuis inijciatur in ignem, tamen natiuũ frigus retinet: sic Iudæi multis moniti miraculis & correctionibus, in suis flagitijs perseuerabant, non enim amat pestilens eum, qui illum corripit.

¶ Obserua autem quod non receperunt isti doctrinam Christi quanuis sapientes essent: quia vas ad fundendum liquorem triplici ratione nõ fit aptum. Primò quia plenum est aliquo liquore, & re solida. Ideò isti quia repleti erant iniquitate non poterant Christi doctrinam recipere. Super cecidit ignis, & non viderunt solem. Sic modo multi literati pleni sunt cupiditate, & ambitione vt nihil boni recipiant: quia pleni erant isti diabolo, & ideo Christi doctrinam non capiebant, imò illa doctrina, quã ibi deposuerat Christus, contra Deũ iuuabant diabolum. Sicut si aliquis traderet alicui nobili castra plena machinis & armis, & ille traderet castra in potestatem inimici regis, tunc inimicus regis magis fortis efficeretur contra Regem illis machinis & armis. ¶ Secundò quãdo vel est vas clausum vel conuersum. Isti vero propter odium, quod aduersus Christum cõceperant claudebant aures cordis doctrinę ipsius tantũmodo aperientes aures corporis ad contradicendum. Ideo in Psalmo, Posuit pluuias eorum grandinem, &c. Pluuiæ sunt doctrinæ bonæ, quæ in grandinem conuertũtur, dum vir eruditus eis adiutur: tũc enim bonos fructus suffocat, quando id, quòd bonum est frigiditate mentis induratæ ad defendendum malum, conuertunt. Sicut grãdo pluuia est, quæ contrà calore magis fortis efficitur, & induratur, & sata, quæ tangit destruit. ¶ Tertiò quando vas nimis distat ab eo, qui liquorem debet infundere, qui deuiat à principio, quantò plus itineris peregerit, tantò magis deuiata à fine. Cùm igitur Deus sit principium & finis omnium, quia isti deuiabant à principio, quod debebat eos replere sequitur, quod ab eo minimè repleti sunt. Cauendum igitur nobis est ab hac obstinatione, & impietate, sed aures nostras aperiamus audituri Christi increpationes, abijcientes à corde amorem sæculi, & accedentes ad illum: vt vel sic meream æternam beatitudinem consequi: & perpetuis sponsi colloquijs perfrui cum sanctis Angelis & iustis. Amen.

Psal. 57.

Psal. 104

CAPVT XII.

MEDIA ILLA MOdos & viam quæ mali sibi assumunt, vt famam, gloriam & honorem bonorum destruant, hæc eadem Deus eligit, vt eorũ gloriam, dignitatem & honorem magis extollat, laudet, & summis encomijs efferat. Filij Iacob ob inuidiam, quam de fratre conceperant; decreuerunt eundem vendere in Ægyptũ vt vel sic eum non adorarent, quam eandem viam dominus sibi statuit, vt Iosephum magnum & excellentem efficeret in regno Ægypti, ita vt omnes eum laudarent, venerarentur, & suspicerent, tanquam proprium dominũ. Sic contigit Pharisæis & scribis, qui mortali odio Christum dominum prosequebantur: qui pleni inuidia, quæ bona aliorum ferre non valet, volebant populum à Christo seducere. Sed cùm ipsi diligentiùs hanc rem curabant, tanto maiori cõcursu & plausu populus ad Christum accedebat. Nam cùm temporibus Noe aquæ tumidis fluctibus cælum vsquè attingebant, tantò arca Dei in altum eleuabatur, & quantò maioribus persequutionibus Pharao in Ægypto populum Israel molestabat, tanto in dies populus augebatur, & multiplicabatur. Sic nimirum cùm Pharisæi & scribæ magis cubabant Dei gloriam & laudem obscurare, tantò eius famam & nomen altis præconijs omnes declarabãt. Vidimus in fine capitis præcedentis quomodo Pharisæi & legisperiti vehementius insistebant, vt Christũ insidijs accusarent. Vt videas quomodo Deus malorum opera in contrariam partẽ detorqueat, & Pharisæorum astutiam nihil valere, vt laudem Christi, & concursum ad eum venientium possent impedire, audi quid nunc dicat Euangelista: *Cumque turbis concurrentibus, ita vt se inuicem conculcarent: cœpit dicere ad discipulos suos*: Tantum abest, vt mundi ingenium aduersus Christũ & iustos aliquid valeat, vt quibus vijs & modis laudem & honorem cupiat ipsis arripere, eisdem magis ac magis panditur, & manifestatur. Quid profuerunt insidiæ Aman

Gen. 37.

Gen. 41.

Gen. 7.

Exod. 7.

Aman aduersus populum Dei? Et quid calumniæ Iudæorũ aduersus Christum? Tentabant Pharisæi & scribæ ipsum in sermone & verbis illaqueare, vt turbas ab eo auerterent: sed res multò aliter euenit, quia maiori impetu turbæ ferebantur in Deũ. Suo gladio sunt occisi, sicut Abimelec filius Gedeon, & velut Goliath Philistæus, & Holofernes, Saul, & Aman, qui digno suę iniquitatis supplicio suspensus est in cruce, quam parauerat Mardochæo. ¶ Vide autẽ huius populi feruẽtem in Christum deuotionẽ. Sic enim concurrebant, vt se inuicem conculcarent, & alij alijs essent impedimento. Ita Deus feruenti animo quærendus est à nobis: nam dona Dei si tepidè & remissè cupiantur, ob eandem hanc causam homo indignus ipsis efficitur. Nam si in voluntate tua & animo sederet velle mihi preciosissimum lapidem offerre, videresq; me illud donum parui pendere: sine dubio manus à tali liberalitate abstineres: sed potiùs alteri homini illum tribueres, qui vt æquũ esset, digno valore & æstimatione eum haberet. Ita nimirum ob nimiam frigiditatẽ, & remissionem, qua dona Dei accipimus, eorum indigni efficimur. Qui hanc ignauiam & væcordiam à se longe non relegauerit, nimia semper paupertate & egestate spirituali laborabit. Et solum si hoc vellet homo rectè intelligere, vt alacris & lętus vigueret hanc ignauiam, & frigiditatem à se deberet propellere. Nam si in terra dies alicui bonus est & lætus, is solus habet, qui feruẽti animo Deo deseruit, & suis mãdatis paret. Huic soli res aduersæ prosperè succedunt, & huic soli onera illa quæ nimis grauia & ponderosa alijs videntur facilia & leuia ipse iudicat. Sed de his aliàs.

¶ Taq; cùm turbæ istę sic feruenter & magno impetu ad Deum concurrerent: cœpit discipulis suis dicere, tum quia magis capaces erãt, tum quia futuri erant aliorum doctores. *Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis.* Erant discipuli inclinati in Pharisæorum doctrinam, qui religiosi inter eos habebantur: quam Christus vult vt fugiãt, quia de exteriori munditia cura erat eis, nõ autem de interiori sanctitate. Honorem humanum ambiebant, omnia propter hominum laudem efficere desiderabant, & primas sedes in cœnis, & primas cathedras in synagogis diligenter curabant, & vocari volebant ab omnibus rabbini. Hoc vitio specialiter laborabant hi, quo circa toties Christus de hypocrisi eos arguit. Omnis enim homo suum vitium habet particulare quod vt interficiat, maximè est illi laborandum. Hoc debet vnusquisq; in se examinare, & cognito, debet neruos & vires addere, vt illud superare valeat. Fermentũ igitur Pharisæorum est, malos esse, & bonos videri, quod ad hypocrisim pertinet. Vocatur autem fermentum. Primò quia (vt Paulus ait) modicum fermentum totã massam corrumpit. Sic appetitus humanæ laudis totum perdit bonum, & meritũ operis tollit: atq; omnia bona opera corrũpit. Vnde omnia opera hypocritæ sunt velut falsa moneta, quæ intus ferrea, exterius vero deaurata est. Et sunt velut poma, quę in ueniũtur in arboribus, quæ sunt prope mare mortuum: quæ cùm pulchra videantur, si ea scindas, fauillas inuenies. Videtur opera eorum meritoria esse, sed in futurũ erunt digna igne ęterno. Vix intelligi potest quo modo hoc peccatum hominẽ occidat. Vnde hypocritæ videntur viuere, cùm anima eorum mortua sit. Sicut ille, de quo in Apocalypsi habetur. Nomen habes, q̃ viuas, & mortuus es. Secundo fermentum appellat hypocrisim Pharisæorum, eo q̃ latens virtutem habet eleuandi ad similitudinem fermenti. Modicum quippe fermentum eleuat totam massam, nam Pharisæi sub specie religionis inflati erãt, auaritiæ studẽtes. Hic est mos hypocritarũ, vt velint magni alijs apparere, cum in rei veritate parui & miseri sint. Ideo asimilantur struthioni de quo Iob dixit. Penna struthionis similis est Herodij & accipitris. Accipiter & Herodius sua velocitate reliquas aues superant. Struthiones autem pennæ similitudinem illorum habent, sed volatus eorum nõ habent. A terra eleuari non valet, & alas quasi ad volandum erigit: sed nunquam volando à terra elõgatur. Ita sunt hypocritæ qui bonum simulant, & apparentiam sanctitatis habent: sed vitiorũ pondere grauati nullatenus à terra subleuantur. Sic erant Pharisæi qui cum pleni essent vitijs, & auaritia, superbia & ambitione imbuti, optabãt boni alijs apparere. Sed Deus cùm veritatem diligat, talem exteriorem similitudinẽ nõ vult. Et vt hoc insinuaret præcipiebat in Leuitico, vt animal detracta pelle immolaretur, & membra igne comburerentur. Exterior simulatio vult vt auferatur, & q̃ interius

Matth. 23

1. Cor. 5.

Apoc. 3.

Iob. 39.

Leui. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pron.23. teriusigne charitatis exardescas. Ideo air. Fili præbe mihi cor tuũ. Ea enim differentia, quæ est inter naturam & artẽ, est inter verã & falsam virtutem. Vt enim natura in hominis generatione incipit à corde, & posteà ad exteriora se convertit: sic vera virtus incipit ab animo, eumq; exornat & posteà in exterioribus splendet: ars verò nõ curat interiora sed exteriora. Pictores nanque & statuarij cùm imaginẽ depingunt non interiora, faciunt: vt est cor, viscera, & iecur, nec alia huiusmodi: sed tantũ externa, vt oculos, nares & similia. Sic falsa & ficta virtus non curat de interiori animi ornatu, & mũditia, sed externa tantũ quęrit, vt omnibus placeat, & illis bona appareat. Quam vero malum hoc sit bene Christus ostendit, cũ non obiter & velut in transcursu, sed tã efficaciter dixerit, Attẽdite, cauete (inquã) & diligenter videte ne hypocritæ sitis. Maximũ hoc malũ est, quomã sub imagine virtutis delitescit. In mari nanq; peiores sunt scopuli, qui aqua cooperti nostrum interitum nauigantibus parant, quã rupes eminentes, quas nautæ facilè vitare possunt: cautus enim ab eo, quem iniquum & peruersum nosti, non tamen ab eo, qui lupus est, latens sub pelle ouina. Vt in pharmacopolæ officina sunt aliqua vasa litteris designãtibus aliquod medicamẽtũ salubre ibi esse inclusum, cum tamen reuera, nihil nisi toxicum contineant. Sic hypocritæ foris fingunt se virtute esse prædítos cum interius nefarijs sceleribus sint imbuti. Et (vt Pauli verbis vtar) repleti sunt omni iniquitate, fornicatione, malitia, auaritia, nequitia,
Roma. 1. &c. Ideo hypocrisis iuxta Chrysologi descriptionem est subtile malum, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, & tinea sanctitatis. Vt umbrosum & opacum nemus, quòd prima facie amœnum & deliciis plenum apparet, quodq; oculos, virentium plantarũ varietate delectat & pascit, ita vt voluptatis causa videatur comparatum, cùm intus plenum sit serpentibus venenosis, lupis & alijs feris. Sic hypocrita cũ foris sanctus appareat, oculos oblectat ipsum conspicientes, sed intus latet superbia, auaritia, cæteraq́ue scelera, velut in nemore immanes bestiæ: tunc apparet, quales ipsi sint. Nam sicut riuuli qui producti ex pluuia & ex aliqua parua terræ humiditate, solũ modo in tempore hyemali fluũt, sed in vere solis calore exiccãtur, & steriles fiũt, sic hypocritę suas virtutes ostendũt in prosperitate, veniẽte autẽ afflictionis æstu deficcãtur & arescunt. Ideo Christus de his Mat. dixit, esse lupos veniẽtes sub pellibus ouinis. Assimilantur hypocritę lupis venientibus sub pelle ouina. Differentia, quę est inter pellẽ ouis viuę & inter eã, quã lupus indutã habet, hæc est: quod ea, qua ouis viua cooperitur, dũ magis scinditur & tõdetur, magis ac magis crescit, q́p idẽ si fiat ei, quam induit lupus, deperditur & destruitur: sic bonus dũ maiores persequutiones & calamitates illi aduenerint, in virtutum exercicio magis crescit & augetur: sed impius hypocrita in tribulatione statim ostenditur quã falsa & fallax sit ipsius virtus. ¶ Obseruã autẽ, q́p sicut est duplex veritas, vitæ scilicet & doctrinę, sic etiã est duplex mendaciũ seu fictio hypocritarũ, nẽpe falsitas vitę, & falsitas doctrinæ: sic multi hæretici sunt hypocritę in doctrina, qui sub nomine Christi, & sub specie religionis & fuco, & verbis adulatoris populũ simplicẽ decipiunt. Pharisęi hãc duplicẽ hypocrisim habebãt, scilicet, morũ, & doctrinę, quapropter de vtraq; hypocrisi hoc Christi dictũ intelligi potest. De falsitate doctrinæ eos arguit Christus sæpe. Docebãt enim populum sub specie adorationis & diuini cultus, vt ea, quę patribus indigentibus erãt data, offerrent in tẽplo Deo: & sic adimplerẽt Dei præceptum de parentibus honorãdis. Ideo cũ Christus hanc falsam doctrinã reprehenderet, vocauit illos hypocritas, & dixit eis, Deus dixit. Honora patrẽ tuũ & matrẽ tuã: vos autẽ dicitis, munus quodcunq; est ex me, &c. Prẽterea quia Deus dixit, Diliges amicũ tuũ, ipsi à contrario sensu falsè argumẽtati sunt: ergo inimici sunt odio habẽdi, & sic docebãt, inimicos odio esse prosequẽdos, duplex itaq; erat fermentũ phariseorum: vnũ simulatio vitę, quod efficiebat hypocrisis, & aliud peruersio doctrinę, quod faciebat cupiditas siue curiositas. Hoc duplici fermẽto corrupta erat synagoga, secundũ illud. Quoniam paululũ omnitus à cõmixtione fermenti, donec fermentatum totũ. Quo circa diuus Paulus, Nõ expellebatur in fermento malitiæ quantũ ad pernicies fam doctrinã, & nequitię quãtũ ad simulatã iustitiã. Sed in azymis syncerritatis quoad vitã, & veritatis quoad doctrinam. Aperte Christus loquutus est de falsa doctrina sub nomine fermenti, cũ per Matthęum dixit, Cauete

Cauete à fermento Pharisæorũ & Sadducæorum. Et non dixit, vt cauerent à fermẽto panum, sed à doctrina. Sed nonne Christus alibi dixit, q́p super cathedram Mosi sederunt scribæ & Pharisæi, quæ dixerint vobis facere, facite? Cum bona docebant, hoc est, ea quæ Moses prædixerat, & docuerat, audiendi erant. Nam cum boni quidpiam impij doceant, auferendum est ab eis, tanquã ab indignis possessoribus, & designandum ad cultũ Dei & salutem animarũ. Ideo populus Israel abstulit ab Ægyptijs vasa aurea, quibus tabernaculum & sancta sanctorũ adornarunt: ita à Poetis, Philosophis, & ethnicis tanquam ab Ægyptijs auferendũ est, quicquid boni dixerunt, & cum eo salitæ scripturæ debent potius adornari, & id Deo esse dicandũ. Sic Paulus in priori epistola ad Corinthios inquit, q́p corrumpunt bonos mores colloquia praua: quod ex Menandro sumptum est. Et ad Titum scribens dixit. Cretenses malæ bestiæ. Hoc Epimenides dixit. Et in actis adducit Aratũ Poetam dicentẽ. In quo viuimus, mouemur & sumus. Ex doctrina Pharisæorum sume tibi bonum, & malũ relinque. Sicut à Poetis bona quæ dixerunt auferenda, vana autem & ridicula contẽnenda sunt. Sic in Deuteronomio præcepit dominus, vt qui vxorẽ vellet ducere captiuam ancillam, raderet ei vngulas, & cæsariem tõderet, & vt vestem exueret, qua capta fuit: & sic posteà illi cõiungeretur. Sic rade à poetis vngulas, & pilos, hoc est superflua, vana & inutilia, & sic poteris sapientiã eorũ amplecti. Lege Augustinum. Sed à falsa doctrina Poetarũ & Pharisęorũ cauendum est, sicut à fermento malitiæ: bona autem doctrina amplectẽda est, & Deo cum ea inseruiẽdũ est. Vnde in Leuitico præcepit Deus vt ponerent sacrificium super panes fermentatos. Anteà fermentatũ prorsus à sacrificijs abiecerat: sed cur modo præcipit imponi sacrificiũ super panes fermentatos? Vide q́p non ad sacrificium, sed ad ministeriũ sacrificij fermentatus panis assumitur. Humana doctrina est fermentũ, vt Christus ait, & hęc nõ est Deo offerenda, sed tantũ seruire debet sacrificio hoc est Deo, & sacræ Theologię, & sic Dialectica, Philosophia, & cęteræ scientiæ theologiæ deseruiunt, & ancillæ ipsius sunt. A sola verò doctrina cauendum esse, admonet Christus in hoc loco, & expressiùs per Matthæum. Magnum enim periculum est acceptare falsam doctrinam pro vera, & tenebras pro luce. Certe nihil magis interest quantum in ascensum per scalam Iacob in cælum, & præcipitium per foueam peccati in infernũ. Ideo dominus tanto verborũ põdere inquit. Attendite: estote vt animalia illa Ezechielis oculis plena: vt à falsa doctrina fugiatis. Omni custodia custodite cor vestrum ne Pharisaico fermento inficiamini. Omnis doctrina, quæ auocat ab interioribus, & reuocat ad exteriora fermentũ est Pharisæorũ. Toti dediti sunt exterioribus, lotioni manuũ & alijs huiusmodi, nihil verò curant de interioribus. Sepulchra sunt dealbata, plena ossibus mortuorũ quia intus nihil de charitate curãt, quia pleni sunt odio & rapina, nihil de humanitate, cùm gloriã ab hominibus quærãt: nihil de eleemosyna, cum viduarum domos diripiant. Discamus ex hoc loco omnem simulationẽ fugere tam vitæ, quàm doctrinæ, fugientes hypocrisim, quam toties Christus in Euangelio detestatur. Simulator ore decipit amicum suũ. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Respondeas obsecro simulator & hypocrita, si bonũ est, bonum apparere, cur non vis esse, quod vis apparere? Et si malũ est, malum apparere, cur vis esse, quod non vis apparere? Quod si bonum est bonũ apparere, meliùs est bonũ esse & si malũ est, malum apparere, peius erit, malũ esse. Esto ergo quod appares, aut appare, quod es. Sed quid dico? Cur sanctitatẽ simulatã & hypocrisim arguo? Christi nãque temporibus maxima hypocrisis vigebat præsertim in Pharisæis, atq; ideo iure optimo cõtra hypocrisim disceptabat. Sed nunc cùm tanta homines inuaserit impudẽtia, vt de peccatis glorientur, & gaudeant omnibus manifesti peccatores apparere quid opus est, vt hypocrisim reprehendamus? Non solũ multi se ipsos iactant, & laudant de malo quod cõmiserũt, sed de eo qđ nunquã fecerunt. Ita vt mũdus sic adeò sit deprauatus, vt cum tam iniqua sit hypocrisis, opus sit, vt ipsos homines inuitemus ad hoc, vt sint hypocritæ. Nam minus malum est, vt sint hypocritæ, quàm vt, cùm tã impudenter in peccata irruant, alios secũ præcipitent, & ducant in infernũ. Estote igitur hypocritæ, dum mali estis, & contenti sitis, si soli in infernũ abeatis, &c. Sed iam Christum audiamus. *Nihil enim est opertũ, quod non reueletur, neq; absconditũ quod non sciatur.* Affert ratio-

Ezec. 1. Pron. 4. Mar. 7. Pron. 11. Gen. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationē vitādi hyprocrisin ex euētu cōtrario. Nā ideo homines in vitiū hypocrisis dilabūtur, quia putāt hac ratione fieri posse, vt lateant sua vitia, & propterea aduersus hos Christ⁹ dicit, nihil esse in hac vita operū, quod in futura vita non reueletur. Vult hypocrita malus esse, & bonus videri, & re ctè punitur in eo quod appetit, quia secretā malitiam Deus manifestabit: Vnde per
Nahū. 3. Nahū prophetam ait dns. Ecce ego ad te dicit dns exercituū, & reuelabo pudenda tua in faciem tuam, & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Præterea opertum pertinet ad opera quæ occultantur ex industria, & absconditum ad cogitationes, quę occultantur ex propria natura. Sed vtrunq; in futuro iudicio manifestabitur. Vtinam hęc secū reuoluerent omnes ij, qui secreto peccantes, illa
Eccle. 23. secum dicunt Ecclesiastici, Quis me videt? tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circunspicit me. Quem vereor? Delictorum meorum nō memorabitur altissimus. Et nō intellexit quoniā omnia videt oculus illius. Nōn cognouit quoniā oculi dni multo plus lucidiores sunt super solē, circunspicientes omnes vias hominum & profundū abyssi & hominū corda intuētes in absconditas partes. O vtinā coram oculis suis hæc semper ferret miser & infœlix peccator, & certo sciret, se in ipso peccato à Deo videri & conspici, non mihi est dubium, quin si hęc animaduerteret, nō ita facile in peccata dilaberetur. Nā si Deū non times, & homines magis quam Deum veneraris, scias nihil ei esse absconditum, & omnia secreta peccata in extremo die iudicij Deo, omnibus hominibus & angelis manifestanda esse. O quantum pudorem & verecundiam tūc habebis, quando omnes manifeste nouerint omnia illa peccata, quorū minimum, vt committeres faciē hominū
Oseæ. 2. fugiebas. Reuelabo stultitiā eius in medio amatorum eius, dicit dominus exercituū.
1. Cor. 4. In die enim iudicij (vt Apostolus ait) illuminabit dominus abscondita tenebrarum, & manifestabit dominus cōsilia cordium, *Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur, & quod in aure loquuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis.* Christus sæpe suos tantum discipulos docuit, ita quod ibi nullus adesset extraneus, & hæc etiam, quæ ipsi aliis prædicabant, ad aurem, hoc est secretè, prędicabitur in tectis. Erant enim tecta planicies domorum in parte superiori, quia in Palęstina quæ erat patria Iudæorum, non erant tecta in modum pyramidum sed plana & æqualia, & in ea conueniebant homines ad voluptatem & solatium capiēdum diebus festis, per quod significantur loca publica, scilicet, eo quod in publicis locis prædicandum erat. Verba autem hæc multipliciter vera sunt. Constat enim quod in die iudicij virtutes bonorum, & vitia malorum detegentur. Rursus ea, quæ Apostoli, tempore Christi per circuitum Iudææ tātum prædicarunt, posteà hæc eadem erant prædicaturi per totū orbē, quia in omnem terrā exiuit sonus eorū. Vult ergo dicere, *Rom. 10.* omnia manifestabuntur, tā secreta cordiū, *Psal. 18.* quā doctrina euangelica in die iudicij, nam nihil est occultū, &c. Quod cùm ita sit, ea curemus deinceps facere, quę ante vniuersum mundū possint apparere sine aliquo pudore nostro & verecundia. ¶ In omnibus ijs, quæ Christus dixit id præcipuè intendit, scilicet, vt paruipēdamus hominū dicta & laudes, cuius cōtrariū hypocritę faciunt, sed tātū, vt Deo nos cōciliemus & curemus eū amicū, & propiciū habere. Ita quod nec hominum laudes quærere debemus, nec eorum minas, persequutiones, aut conuicia timere. Quomodo autem homines non debeāt timeri, ostendit id Deus, in eo quod sequitur. *Dico autem vobis amicis meis ne terreamini ab his, qui occidunt corpus & post hæc non habent amplius quid faciant.* Seruos vocat amicos cū ad martyrium ascendit, vt discas mala præsentis vitæ, tormenta & martyrium parata esse Dei amicis, & talia esse amicitiæ eius pignora. Ideo cū Christus discipulis suis promittit mortem & passionem, his verbis vocat eos amicos. Vt intelligas quod quos *Hebr.* Deus diligit corrigit, & signa quę ostendūt aliquem esse amicum Dei, sunt, si propter Deum maximas tribulationes, afflictiones & labores fuerit passus. Qua propter air. Dico autē vobis amicis meis, ne terreamini ab his, &c. Non qualemcunq; timorem Christus adimit, sed eum dūtaxat, qui amicitię Dei aduersatur, vt est timor humanus & mūdanus. Vbi etiam aduertes multiphices esse species timoris. Primus timor naturalis appellatur, quo quisq; naturaliter timet nociuū naturę, per quē timorem neq; meremur, neq; demeremur, quia nō subest libero arbitrio, quo timore Christus fuit affectus (vt Marcus ait) Cœpit (inquit) Iesus *Marc. 14.* pauere, &c. Alius est timor humanus, cùm aliquis nimis timet, ea quæ corpori nocere possunt, & hic malus est, de quo nunc Dominus loquitur, & per Matthæum cùm dixit. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Qui timor promanat ex nimio amore vitæ præsentis. Et sicut amor præsentis vitæ quandoque est peccatum veniale, quando est citra Deum, ita timor humanus quando que est peccatum veniale, quādo oritur ex amore veniali, & quandoque mortale, scilicet, quando oritur ex amore mortali, de quo amore ait dominus. Qui amat animam suam perdet eam. Hoc timore humano cor reptus Petrus Christum abnegauit, cum diceret illum non nosse, ne vita corporis priuaretur. Alius est mundanus timor quādo aliquis nimis timet res suas, & bona amittere, qui timor impijssimus est. Hic timor Herodem inuasit, cùm Christū occidere voluit, & innocentes interfecit, ne regnū temporale perderet. Hoc etiā timore permotus Caiphas, Pharisæi, & pontifices, Christū occiderunt, timentes, ne venientes Romani perderent locum, & gentem. Alius est timor seruilis, cùm quis propter crucē & tormentum inferni se à peccatis abstinet, qui non malus est, quia initium est ad bonum, sed nec dignus est, vt perfectus appelletur, quia non est cum charitate, & seruus potius quā amicus iste potest dici. De hoc timore seruili loquitur Ioannes, Perfecta charitas, foras mittit timorem. Alius est timor filialis qui manet cum charitate, quem habent viri puri, atque perfecti, qui etiam in patria manet. De quo Regius Propheta. Timor Domini sanctus permanet in sęculum sæculi. Sed Christus hic timorem humanū à suis fugat, & repellit. Timendi enim sunt homines, quia malum possunt infligere, sed non sunt timendi, ita quod ob eorum causam à mandatis Dei desistamus, quia mala, quæ homines efficere possunt, multò minora sunt, quàm ea, quæ Christus potest infligere. Volebat igitur Christus timorem humanum ab Apostolis propellere, neque ob hanc causam cessandum esse à prædicatione, quia in maiora mala inciderent, scilicet in pœnam æternam. ¶ Ad nostram vero eruditionem discamus hic, nō timere corporis mortem, iustus enim non timet, quia tales timores effectus sunt iniquæ, & depravatæ vitæ. Non timet iustus mortem, quia toto suæ vitę tempore semper didicit, quomodo bene moriturus esset. Homo verò qui caute, & prouidè viuit, inimicum non paueścit. Non timet mortem, quia toto vitæ curriculo semper solicitus fuit in quęrendo adiutores & patronos illi horæ, qui quidem virtutes, & actiones sanctæ sunt. Non timet mortem, quia multis obsequijs & operibus propicium, & fautorē sibi dominum comparauit. Denique non timet mortem, quia mors iusti immerito mors appellatur, sed potius somnium, & transitus debet dici. Nō est mors, sed mutatio. Non est mors, sed vltimus dies laborum, & calamitatum nō mors, sed via ad beatitudinem, & vitam nūquam perituram. Discamus igitur sic viuere, vt mortē non timeamus. Secundò discamus timere peccatū, nam qui peccatum timuerit, non timebit mortem. Arma mortis peccata sunt. Vbi non est peccatum, nullus est mortis timor, quę si nullum adsit peccatum imbecilla & inermis venit. Apes & aliæ id genus muscæ quæ ictibus suis dolorem infligūt, omnem pœnam stimulis suis inferunt, quibus nos feriunt, nam si his stimulos abstuleris, quid mali poterūt facere? nullum sanè. Stimulus igitur mortis cum peccatum sit, id auferas. Vnde Paulus. Vbi *Cor. 15.* est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Stimulus mortis peccatum est. Dicit Paulus, qui mundam habebat conscientiam suam à peccato, mortē irridebat, cùm victam eam teneret, tāquam qui triumphū de illa reportauerat (inquit.) Vbi est mors victoria tua? Et quid est in causa quare mors sine victoria remansit? Certè quia stimulum non habebat. Ideo dixit. Vbi est mors stimulus tuus? Et quis sit hic stimulus. Paulus manifestat, inquiens. Stimulus mortis peccatum est. Igitur quia mors nullum habebat peccatum, inde erat, vt nec stimulum haberet, & quia non habuit stimulum, nec victoriam reportauit. Aspice igitur homo peccator, quòd cùm mandata Dei transgrederis, arma tribuis ipsi morti quibus fortissimè aduersus te possit dimicare, nam ipsa nullum malum infert, nisi peccatori, neque aduersus aliquem, nisi peccatum irascitur, & his armis bellum nobis parat. Nisi peccatum habueris, non est quod mortē timeas si verò peccatum abhorrueris, mortem irrides. Ideo Ioannes in Apocalypsi ait. Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Quoniā *Apoca. 2.* dicit mortem secundam sequitur, quòd est alia mors quæ prima appellatur, ideoque

scias duas esse mortes. Alterâ mortem animæ, quæ est peccatum, iuxta illud. Peccatũ cum cõsummatum fuerit, generat mortem. Altera verò est mors secunda, quæ corpus occidit. Merito itaque peccatum mors prima dicitur, quia prior fuit mors animę, quã corporis, sicut causa est prior effectu. Per vnum enim hominẽ peccatum, & per peccatũ mors (ait Paulus.) Et Dominus, Adæ. In quacunque hora comederis, morte morieris. Ait igitur Ioannes. Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Aclidiceret. Qui priorem mortem, hoc est, vitia & peccata superauerit, à corporis morte, quæ secunda est & effectus peccati, non lædetur. Non dicit, quòd non morietur, quia omnes tam boni, quàm mali morimur, sed non lædetur à morte secunda, quia iustis nullum malum mors infert. Quare? quia venit mors languida, imbecilla, & inermis, sine peccati stimulo. Quo circa Christus (vt statim videbimus) dixit discipulis suis, vt Deum timerent, nam tutissimum, & præsentaneũ remedium, vt corporis mors non timeatur, est Deo obedire, ipsumque timere. Nam qui Deum timent, ab eius offensis se abstinent, & qui illum non offendit, non timet mortem, neque homines, qui nihil mali possunt illi inferre. Maximum enim malum, quod ab hominibus potest nobis euenire, est corporis mors, quæ optima est, & gloriosa, viro iusto. Quid obsecro possunt homines facere, nisi corpus occidere? animæ autem nullum malum possunt immittere. Imò verò qui occidunt, ob hanc eandem causam non sunt timendi. Si enim in tormentis possent nos cruciare non occidendo, proculdubio timendi essent, sed quanto vehementius torquent, breuiùs à tormentis absoluunt, Nolite igitur timere, quia in causa sunt hi, vt pretiosum, & maximum, quod in vobis est Deo offeratis. Magnus Abraham, qui filium offerebat, quantò igitur maior, qui seipsum obtulerit? Non possunt animam interficere, nec ipse Deus huius rei est potis, potest tamen per peccatum interemptam, in gehennam mittere. Nos vero adeò immanes, & crudeles sumus, vt animam nostram occidamus. Nemo potest animam tuam occidere, nisi tu illam peccatis interemeris. Quid ergo eos times, qui corpus possunt interficere: cùm potius te ipsum timere deberes? Tu tibi immanis es, & acerrimus hostis. Si consistant aduersum te hominum castra, dæmonum copiæ, & Angelorum exercitus, nihil tibi nocebunt: nisi tu tibi ipsi nocueris. Ergo peccatum time, & non mortem corporis: quæ nihil mali inferre potest, si non inuenerit peccatum. Igitur nec sunt timendi qui mortem parare possunt, & corpus occidere. At multi sunt velut infantes, & pueri, qui murem, vel aliud quid vis simile horrescunt: cum non timeant manus in ignem mittere, vbi seipsos comburunt. Ita nos corporis mortem valde timemus, peccatis autem (quæ mors sunt animæ) velut aliud agẽtes nos immiscemus. Sumus etiam velut equi, qui vel ipsam vmbram contremiscunt, & retro fugiunt: atsi eques calcaria illis admouerit nimia securitate vltra pro grediuntur. Corpus hoc nostrum est velut equus pauidus, & timidus, qui suam propriam vmbram fugit, & mortem propriam timet cùm eam semper secum ferat, etiam si eiusdem semper oblitus incedat, in vtramuis dormiens aurem. Igitur, vt hũc timorem, ab eo auferamus, conducet multum memoriam mortis ei repræsentare, & vires, & animum induere, vt prompta voluntate ea acceptemus: vt inde altiora, & maiora petamus, vt si opus fuerit, libenti animo pro Christo subire mortem, non dubitemus. Homines verò cum sic adeo mortem timeant non tantum peccatum timent quod mortis est causa: & id prouenit, quia cum peccatum committunt, in nihilum delinquere sibi videntur. Iusti autem ita graue malum, & horrendum peccatum existimant, vt eorum vires videatur excedere. Vnde sanctus adolescens Ioseph dixit dominæ suæ. Quomodo possum hoc malum facere magnum? Cedunt enim iustorum vires peccato. Iustus ad bona magnum robur, & ingentes vires habet: ad mala verò parum fortis est.

¶ Docemur tertiò quàm debiles & exiguas vires tyranni, & principes huius mundi habeant aduersus Christi seruos. Quemadmodum quercus dura, & robusta procellis, & ventis resistit, & quanuis frondes amittat, tamen interiorem virtutem perseuerantem habet: sic quanuis mundus huc, & illuc amimorit; ne deteriora patiaris: cuius rei exemplum ex scriptura sacra tibi libet ostendere. Cùm olim Achaz rex Iuda ægre ferret duos reges, qui aduersus eum dimicabant Rasin, scilicet regem Syriæ, & filium Romeliæ, audiuit Dominum per Esaiam illi dicentem. Pro eo quod abiecit populus hic aquas Siloe, quæ vadũt cum silentio (quod statim explicat gaudium, scilicet, Rasim, & filium Romeliæ) ascendere faciet Dominus super eos aquas fluminis fortes & multas, regem Assyriorum, & omnem gloriam eius, & ascendet super omnes riuos eius, & fluet super, &c. Vult dicere. Quia abiecistis malum præsens, quod cum gaudio sustinere debuissetis: maius malum eueniet vobis. Et nota, quod vocat minora mala gaudium, collatione facta cum maioribus. Sic iacturam facere huius corporalis vitæ, gaudium magnum est: si conferatur cum iactura mortis æternæ. Et tormẽta illa acerrima, & cruciatus, quos sanctis martyribus carnifices intulerunt, gaudia & delicię sunt, si conferantur cum eis quos iniqui in gehenna patiuntur. Quo circa recte nos monet hic locus, ne temporalia mala timeamus, nec eos qui occidunt corpus, sed vnicum Deum, qui corpus, & animam in crucem inferni potest mittere. Nam si aliquis corporis mortem timens fidem deserit fugiens leue malum, in grauissimum incidet. Incidet in scyllam, cupiens vitare Carybdin. Cadet nanque in dæmonum manus. Quapropter mala huius vitæ tanquam delicias, & gaudia, quæ à manu Dei nobis adueniunt, debemus accipere: quãdoquidem illorum causa, à grauioribus liberamur.

¶ Vltimo loco docemur animam esse immortalem, quod satis aperte hic demonstratur: & clarius cùm per Matthæum, dixit. Animam autem non possunt occidere. Et in Psalmo Regius propheta dixit. Iusti autem in perpetuum viuent, & apud Dominum est merces eorum. Nam si anima iustorum simul cum corpore interiret, falsum esset, apud Dominum esse mercedem eorum: nam certum est, quod in hac vita Dominus non retribuit iustis cum videamus illos esse contemptos, pauperes, & à multis conflictatos, & denique flagellis, & scorpionibus expositos. Quod obsecro in hac vita præmium, aut mercedem post tot labores passos, & calamitates, Paulo dedit? Quod diuo Petro, aut Apostolis, aut martyribus? Quod denique omnibus amicis suis? nam si post hanc vitam non maneret nobis alia, & si anima non esset immortalis, proculdubio miseri, & infœlices illi fuerunt. In hac vita nullum illis retribuit præmium, & si post hanc non est alia, vbi sancti, & studiosi digno præmio afficiantur,

poliari diuitijs, honoribus, & vita, à Christo tamen separari non potest. Vnde Paulus. Quis separabit nos à charitate Christi? An tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas? Bene potest mundus iusto auferre frondes, corticem, & viriditatem, tamen simul cum radicibus, id est, cum Christo nũquam eum diuellet. Nam quemadmodum cærea face lumen tandiu durat, quandiu cæra: & consumpta cæra, statim ignis consumitur: sic cum vita hęc corporis consumi tur, statim finem facit totus furoris ignis.

¶ Docemur quarto hanc vitam contemnẽdam esse pro Christo. Hæc enim non est vita: sed vitæ vmbra, & imago mortis. Quare absolutè loquendo cum vitam audieris non hãc intelligas, sed illam, qua beati fruũtur. Vnde adolescenti, qui de vita æterna quærebat Dominus dixit. Si vis ad vitam ingredi: serua mandata. Vbi aduerte, quòd nõ dixit, Si vis ad vitam æternam ingredi, sed si vis ad vitam ingredi. Respondit Christus simpliciter, & sine addito suo more, quæstionem eleuando, vt insinuet, vnam & eandem esse in substantia vitam absolutè & vitam veram, vitam secundum virtutem, vitam diuinam & vitã æternam. Sicut enim verum & ens cõuertibiliter idem sunt, nam si verum non est, nec ens esse potest. Sic vita, & vera vita non separantur. Si enim non est vera vita, sed fluxa & momentanea, vt est hæc non vita appellari debet, sed via in mortem. ¶ Docemur quinto, vtiles nobis esse persequutores, quandoquidem vitam æternam nobis parant, & præstant: nam ipsi nos condiunt igne suarum persequutionum, & cibum nectare, & Ambrosia dulciorem Deo efficiunt: vt in hostiam, & holocaustum gratissimum ipsi offeramur. Vnde aduerte, quòd duabus de causis solet dominus inimicos, & persequutores nobis relinquere. Altera vt eisdem nos exerceat. Altera verò ne inimici magis crudeles, & deteriores nobis maneant. Sic reliquit Iudæis Chananæos, ne belluas, & feras pateren tur infestiores. Quo in loco disce acceptare, quæ pius & benignus pater mala immplium ex scriptura sacra tibi libet ostendere. Cùm olim Achaz rex Iuda ægre ferret duos reges, qui aduersus eum dimicabant Rasin, scilicet regem Syriæ, & filium Romeliæ, audiuit Dominum per Esaiam illi dicentem. Pro eo quod abiecit populus hic

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequitur Deum non esse iustum, quando-quidem iustis secundum sua merita non soluit. Et si non est iustus, sequitur, quod neque est Deus, neque summum bonum: quod quidem in lumine etiam naturali est absurdissimum. Ergo anima immortalis est, si Deus est: & post hanc vitam alia nobis restat, vbi mali punientur, & bonis retribuetur. Hoc etiam post Dauidem docet Salomon in libro Ecclesiastes, dicens. Donec reuertatur puluis in terram suam vnde erat, & spiritus redeat ad Deum qui fecit illum. Et ibidem. Ibit homo in domum æternitatis suæ. Et in libro Sapientiæ. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum malitiæ: visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate est plena. In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit eos dignos se. Et in Apocalypsi (Ioannes inquit.) Vidi sub altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, &c. Et in libro Sapientiæ legitur. Excæcauit eos malitia sua, & nescierunt sacramenta Dei, nec mercedem speraverunt iustitiæ: nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum, quoniam Deus creauit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Ex quo apertè colligitur animam esse inexterminabilem, id est, incorruptibilem, & immortalem: quoniam, vt ex litera colligi potest, de homine differit secundum animam, & non secundum corpus, secundum quam, & ipse homo imago Dei est. Sic enim ait, Nec iudicauerunt honorem animarũ sanctarum: & causam subdens ait. Quoniam creauit Deus hominem inexterminabilem. Et infra ait noster Lucas, quod animam iusti Lazari deportauerunt Angeli in sinum Abrahæ, & anima diuitis purpurati post ipsius obitum sepulta est in inferno. Accedit ad hæc, quod Dominus dixit in Euangelio Sadducæis negantibus resurrectionem. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Non est Deus mortuorum, sed viuentium.

Eccle.12. *Sapien.3.* *Apoca.6.* *Sapien.2.* *Lucæ.16.* *Matth.22* *Exo.3.*

Ostendam autem vobis quem timeatis. Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Vide Christi benignitatem. Non dicit, vt non timeant: sed ostendit quem potiùs timere debeant. Timor enim, sicut & gaudium passio est animæ. Et sicut discipulis lætantibus, & gaudentibus eo quod dæmonia illis subijcerentur, dixit, in hoc nolite gaudere, quia dæmonia subijciuntur vobis, sed gaudete, quoniam nomina vestra scripta sunt in cœlis: ita & nunc dicit. Nolite timere eos, qui occidunt corpus: timete autem eum, qui post quam occiderit, &c. Vbi aduertere debes, quod Christus non tollit gaudium, nec timorem, sed commutat finem & obiectum, aut causam gaudendi, vel timendi ostendens, dicens in quo gaudere debeant, aut quem opus est, vt timeant. Timete inquam eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.

¶ Sed singula verba iam veniunt obseruanda. Postquam occiderit, intellige corpus, nam animam nec homo, nec Deus ipse qui illam condidit, occidere potest. Dicitur tamen corpus occidi, id est vita priuari, quia prius viuebat, & per occisionem iam non viuit. ¶ Præterea potest dici, seu potestatem habet mittendi in gehennam: quia Deus potest perdere, non tamen vult perdere. Sed nos nostris peccatis cogimus, vt perdat, quem saluare cupit. Deus enim *1. Tim.* vult omnes homines saluos facere: qua propter qui damnantur: sua voluntate propria, & malitia damnantur. Potest itaque Deus, non tamen vult mittere homines in gehennam.

¶ Obserua autem, quod post mortem mittet impios in gehennam, nec vnquam eos amplius quæret, nec de illis erit solicitus. *Lucæ.* In hac vita quærit, & ouis perdita inuenitur à pastore: & gratulantur ei, quia cùm amissa esset, eam inuenit. Verum si post hanc vitam perieris, perpetuo peribis: ne vllo remedij, aut redemptionis genere, in te igitur nunc peccator descende, & si deuius post peccatum abieris, in Dominum tuum citò reuertere, antequam obtenebret *Eccle.* cat sol, & lumen, & stellæ, & lumina, & reuertantur nubes post pluuiam. Clama ficut ouis ad pastorem, vt eripiat te de ore *Iacob.* lupi, Christus pastor bonus: antequam te deglutiat lupus rapax, & in ventrem inferni mittat.

¶ Ostendit itaque Dominus eorum omnium, quæ summopere timere debemus, maximum esse gehennam. Vnde præ omnibus maximè est timendus, qui in illam potest nos mittere. ¶ Porrò

¶ Porro gehenna idem est quod Hebræis gehinnon. Est autem gehinnon vallis hinnon. Erat enim vallis voluptatibus plena, quæ dicebatur, hinnon: quæ dictio significat frustra, vt tandem gehenna significet vallem frustra. Erat autem hæc vallis locus, vbi idolo Moloch incendebantur pueri viui: quorum lamentum ne audiretur tympana percutiebant, qui pueros immolabant. Vnde & nomen Tophet locus ille accepit, id est, tympanum. Hunc locum destruxit, & contaminauit sanctus Rex Iosias, iubens in eum proijci cadauera, & reliqua excremẽta. Vnde dictum est, gehennam esse locum mortuorum. Erat autem Moloch statua concaua, & ex ære confecta, faciem habens vituli, & manus extentas, & brachia ad accipiendum: incendebaturque interius, & in manibus & brachijs candentibus apponebatur puer, qui viuus ardebat: & tunc saltitabant ad stantes, & quatiebant tympana. Per hanc vallem intelligit Christus infernum, quia Iosias in contemptum idolorum hunc locum impleuit ossibus mortuorum, & spurcitijs, qui horrendus erat instar inferni. Et subdit statim Dominus. *Ita dico vobis hunc timete.* Deum plusquam homines timete, qui maiora damna vobis inferre potest quàm homines, quia potest mittere vos in gehennam, quod facere nequeunt homines. Admonet locus iste, vt Deum timeamus si reliqua omnia, quæ sub cælo sunt nolumus timere. Qui Deum timet, nihil illi restat, vt timeat: & qui Deum non timet, omnia alia expauescit. Igitur, vt homines non timeamus, inquit hic Christus, Deum esse timendum Cain cũ timorem Domini amisisset, ita pusillanimus & timidus mansit, vt dixerit. Omnis qui inuenerit me, occidet me. Qui potens fuit, & animosus ad interficiendum fratrem: iam ita iners & ignauus redditur, vt dicat, Quicunque inuenerit me, &c. Quodquidem non mirari debes, cum videas illum amisisse timorem Domini. De quibus omnibus, qui timorem hunc amittunt, scriptura inquit. Terrebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient quasi gladium, cadent nullo persequente. Et Sapiens ait. Fugit impius nemine persequente: iustus tamen confidit vt leo. Mali cùm male viuant, semper pleni timore, & pauore inceduat: at vero iusti & recti confidunt in Domino, & tanquam robustissimi leones

Psal.26.

sunt. Non est cur mireris, si qui timent Deũ homines non paueścant quandoquidem Deum semper patronum & aduocatum habent. Vnde Dauid ait. Dominus protector vitæ meæ à quo trepidabo? Nihil Dauid timebat cum protectorem suum Deum haberet: propter quod ante versum hunc dixerat Psalmista. Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Et quia Deum timebat, ipse erat eius adiutorium & protectio. Ideo subdidit. Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Quocirca Dominus his armis timoris sui suos milites induit: nam hoc vestiti nihil omnium quæ sunt in mundo, est, quod timeant. Et vt eos magis firmos reddat, ne eos timeant, qui occidunt corpus, adducit exemplum ostendens illis curam quam de eis habebit dicẽs. *Nonne quinque passeres veneunt dipondio: & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo.* Quod si Deus non obliuiscitur passerum, qui tam parui pretij & valoris sunt: qui fieri potest, vt vos obliuiscatur, qui creaturæ estis rationis participes, & conditæ ad ipsius imaginem & similitudinem? Timete Deum, & omnem vestram fiduciam in eum constituite, nam qui passeres non obliuiscitur, nec vos obliuiscetur, nec deseret, qui multo præstantiores illis estis. Dixerat enim homines non esse timendos, quia parum mali nobis inferre possunt: quod etiam nunc probat ex alio capite, nempe quia Deus id permisit, qui rerum omnium habet prouidentiam. Et assumit exẽplum de quinque passeribus qui veneunt dipondio, & non tradit illos Deus obliuioni: multò minus vos. Prouidentia enim Dei aufert rationem mali ab aduersis, quæ nobis accidunt: quia cum prouidentia eius sit per quam omnia diriguntur in finem, & ipse bonus sit: necesse est quòd omnia ordinet ad bonũ: & ideo quicquid nobis euenerit, bonũ censendum est, licet malum videatur, cum tamen ad bonũ ordinetur. Sicut potio amara licet palato nõ sit suauis: bona tamen est, quia ad bonũ ordinatur, & dirigitur, scilicet ad sanitatem. Ideo nihil homini potest accidere, quod ad bonum non sit, sed ea est differentia, quia malis aduersa mala sunt: bonis autem etiam ipsa mala in bona conuertũtur, quia in bonum proficiunt. Nam (vt Paulus inquit.) *Roma.8.* Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. ¶ Duplici itaque ratione non est hominibus timendum. Primò quia parum

Universidad de Deusto
Biblioteca

mali nobis inferre possunt. Deus autem grauissimis malis nos afficere potest. Secundò non debemus homines timere, quia quicquid mali infligunt, Dei ordinatione, & voluntate faciunt: quod fieri non potest, nisi vt in maximum bonum nobis cedat. Hoc duplici argumento solatur Deus suos discipulos, & monet ad aduersa ferenda. Aduerte autem illam nō esse loquutionem hyperbolicā, scilicet, quòd Deus nec ipsos passeres obliuiscitur: nam Deus secundum rei veritatem (quamuis nobis mirabile videatur) curam habet singulorum passerum non solum in genere vel specie, sed vniuscuiusque indiuidui. Spectat enim ad immensitatem prouidentiæ eius, singulis quibusque indiuiduis prouidere: & illorum curam habere, sine vlla mutatione, aut multiplicatione actuum videndi, volēdi, disponendi, aut curandi. ¶ Docemur hic in omnibus aduersis, in omni tribulatione, angustia, & labore patientia nos indui, attendentes, quòd omnia nobis eueniunt ex diuina prouidentia & voluntate: & hoc sufficiat nobis ad consolationē & requiem, ita quod quando tribulationibus, & ærumnis simus affecti, sciamus illud esse consilium diuinū. Nam si quinque passeres, qui omnes vno dipondio venduntur Deus non obliuiscitur, nec illorum singulum, quomodo nostri obliuiscetur, Deus? Subijciamus ergo nos diuinæ ipsius prouidentiæ: cum nescia mus, quid nobis magis expediat. Aliquibus namque magis expediunt aduersa, quā prospera & fœlicia. Ideoque in aduersis & inopinatis non debemus murmurare. Quo circa in Ecclesiastico dicitur. Non est dicere, hoc est melius illo. Nec soliciti simus, quid de nobis facturus sit Deus. Vnde Paulus, siue viuimus, siue morimur: Domini sumus. Recte enim scit medicus cœlestis, & diuinus, quid daturus sit nobis in refrigeriū & solatium, quid vero in exercitium. Sic Esaias ait. Væ qui contradicit factori suo. Et postea. Nūquid dicit lutum factori suo, quid facis? Peruersa est hæc cogitatio, quasi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori suo. Quid feci sti me? Hoc Dei consilium, & decretum respiciens Dauid, cum maledicereturà Semei, & vellet illum occidere, dixit. Dimitte eum, vt maledicat, iuxta præceptum Domini. Sic Dominus Petro volenti passioni suæ obstaculum esse, dixit. Calicem, quem dedit mihi pater non

Eccle. 39.

Rom. 14.

Esai. 45.

Esai. 29.

2. *Reg.* 16.

Ioan. 18.

vis, vt bibā? ¶ Præterea destruitur hoc verbo illorum assertio, qui dicebant Deum nullam mundi curam habere. Quis enim est fabricator, vel artifex, qui operis sui curam negligit? Quis deserit, & auxilio destituit quod cōdidit? illius quod fecisti nullam curam habere, summa inclementia est. Si quis enim (vt Paulus inquit) suorum curam non habet maxime domesticorum, fidem negauit: & infideli est deterior. Sed Deus (quod ratione naturali suaderi potest) qui summū bonum est, iniquus esset, si eorum quæ condidit negligens esset: & si iniquus, iam non Deus. Omnia enim summa sapientia, summa prouidentia & consilio regit & gubernat: ita vt nec arboris folium moueatur, nisi ipsius voluntate. Nec obstat huic rei quod Paulus ait. Nunquid cura est Deo de bobus? Loquitur nāque ibi de cura seu prouidentia speciali: puta doctrinæ & disciplinæ quæ creaturas rationis compotes gubernat & regit: hic vero sermo incidit de prouidentia generali qua Deus cuncta disponit, iuxta illud Sapientiæ. Non est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus. Quapropter sequitur in contextu. *Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt.* Non hyperbolycos, & augendæ rei gratia loquitur: sed hæc est firma & stabilis veritas & omnium etiam capillorū numerum esse apud Deū: ita quòd non solum cognoscit, nos habere capillos, sed curæ illi est, ne capillus capillo vicino noceat. Numerati dixit: quia quæ diligenti cura seruare volumus, ea numerare solemus. Quo nimirum nobis Christus ob oculos vult ponere, quanta illi sit cura de amicis suis, cum etiam capillos eorum non solum seruet, sed etiam numeret. Maximam curam habet Deus de iustis: ita vt minime permittat, aliquem eis nocere, iuxta illud. Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges. Iustus enim est sicut figura sphęrica: quæ quocūque eam verteris, sedem propriam habet. Rerum & consiliorum mutationes quas fecit Labā, cesserunt in vtilitatē ipsi Iacob. Huc quippe interest inter iustos & impios: quòd iustus quamuis in pium verteris, & volueris, iam nō amplius manet: pius autem & iustus quocunque se verterit, suam sedem habet, quia vt Dauid ait. Dominus supponit manum suam, & sedem illis cōstituit. Sic de sancto Ioseph scriptura dicit quòd Dominus erat cum eo: & omniā opera eius dirigebat. Sic ipse postea dixit

Gen. 1.

Gen. 31.

Psal. 36.

Gen. 39.

dixit fratribus suis. Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum. Sic Dauid cum fæpius à tantis inimicis persequeretur, Dominus manum præstabat: & vbicunq; sedem inueniebat, manus enim Domini tanquam scabellum illi erat. Vnde ipsemet Domino ait. Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala quoniam tu mecū es. Dominus enim est, qui iustum venditum non dereliquit, sed à peccatoribus eum liberauit, descenditq; cum illo in foueā, & in vinculis eum non dereliquit. Et in Psalmo. Multæ tribulationes iustorū, & de his omnibus liberabit eos Dominus. Et propterea etiam si huc & illuc multis laboribus, & procellis agitentur, nunquam deficient, nec victi erunt: sed potius virtute diuina muniti, & roborati omnia illis fœlicia succedunt. Quemadmodum si arbori grandi noua virgulta abscideris, magis in altum quotidie propagatur. Sic iusti quanto magis ab impijs affliguntur, magis in virtute proficiūt. Tantā curam eorum dominus gerit, vt nec vnum capillum perire velit. Oculi Domini super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Et in Zacharia propheta. Qui vos tangit, tāgit pupillā oculi mei. Et non solum ipse dominus eos seruat, & custodit: sed etiam Angelis suis eos cōmendat, vt habetur in Psalmo. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis: in manibus portabunt te, &c. Quemadmodum fratres maiores natu fratres suos, infantes, & pueros manibus sustinent: sic Angeli qui sunt fratres maiores iustorum, & eos portāt in manibus suis, eos custodientes. Sic animam Lazari pauperis, & mendici tulerunt Angeli in sinum Abrahæ. Et in circuitu Elisei prophetæ erat Angelorum multitudo, qui prophetam custodiebant. ¶ Præterea aduertes quanti Deus faciat iustos: ita vt nihil habeāt, quod non sit Deo gratissimum. Anima nāque corpus, vngues, vestes & capilli, Deo maxime placent. Vnde habetur in Numeris, quòd capilli Nazaræorū in odorem suauitatis, domino, offerebātur, Capilli vero impiorū apud Ezechielem scindun tur, comburuntur & spargūtur, sanctorum vero numerantur. Concludit autem Dominus suum argumentū dicens. *Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis.* Si passer rerū vicissitudinibus expositus nec cadit, nec moritur, quantò minus homo iustus? Si absque magno consilio, & ratione nihil agitur de his quorum pretium est dipondium, quod decretum erit de his quorū pretium est sanguis Christi? Quamuis multi sint qui pluris habeant sua, quam seipsos & magis hæc terrena, quàm animam, & vitam corporis, magis quàm æternam, quot obsecro homines erunt, qui vilissimo pretio & solū propter quinque passeres falso & mendaciter iurabūt? Cum Christus hic dicat, multis passeribus pluris estis vos: corā oculis peccatoris nihil est vilius nec abiectius quā anima sua: nam ferè pro nihilo, & pro vilissimo pretio dęmoni eam tradit. Vnde scriptura ait. Pro nihilo habuerunt terrā desiderabilem. Sed de his alias. ¶ Ostendit deinde saluator nullus timoris causa à se esse recedēdum, & id ostendit ex retributione malorum & bonorum. *Dico autem vobis, Omnis quicunque confessus fuerit me coram hominibus.* Hoc est quicunque fidem suam persequutionis tēpore verbis cōstanter atque fideliter expresserit coram tyrānis ac perfidis, confitendo me esse vnicum Dei filium, Deum verum atq; hominem: & cętera quæ ad fidē Christianam spectant. *Et filius hominis cōfitebitur eum coram Angelis Dei.* Ego filius hominis testis adero in cœlis in conspectu sanctorū omnium, & manifestissimè ostendam illum esse ex ouili meo: propter quod æterna beatitudine illum glorificabo. Ad hanc confessionē fidei tenētur quilibet Christianus in omni loco, & tēpore, & coram infidelibus: & quādo videret fidē periclitari. Quomodo autē Christus confitebitur, & contestabitur eos corā Angelis Dei duplici nōdo potest intelligi. Primo quòd hæc confessio sit approbatio. Quia in die iudicij bonos approbabit dicēs. Venite benedicti patris, &c. Secūdo, quòd hæc confessio sit quædā laus, qua Christus euehet, & magnificabit bonos, enarrans virtutes eorū. Isti sunt viri boni, qui præcepta mea seruarunt, & me coram hominibus cōfiteri nec timuerunt, nec erubuerunt. Tunc enim erit necesse vt Christus nos approbet: quia solum illi salui erunt, qui à Christo fuerint approbati. Et quia iudicium competit Christo homini dicit coram Angelis, ad significādum magnum honorem, nam cum quis testimoniū alicuius virtutis perhibet coram alijs, inde resultat illi, & accrescit magna laus & gloria: & quanto ibi adstantes excellentiores fuerint, tanto est maior laus, quia natura honorem cupimus, & desidera-

Psal. 105.

Matth. 25.

Ioan. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus. Et quia nemo est adeò excellens sicut Deus & sancti Angeli, coram illis dicit debere nos confiteri. ¶ Obserua autem quod ex hoc contextu aperte colligitur, vt si Christianus aliquis sic opprimeretur vt propter subitum tyrannorum furorem, & hostium fidei Christi ante suorum omnium peccatorum factam pœnitentiam pro Christo esset intersectus, martyrium ipsius sine dubio ad pœnitentiam satis esset. Nam qui virtutem ipsi pœnitentiæ tribuit, vt dicat, nisi pœnitētiam habueritis omnes simul peribitis: tribuit etiam hic virtutem martyrio dicens. Omnis quicunque confessus fuerit me corā hominibus, &c. Omnis dixit, vt intelligas, & iustos & peccatores posse huius gloriæ esse participes. Nā martyrium, vt Cyprianus ait, tam baptisma appellatur, quam corona: quia baptizat & coronat. Sic beata Emerentiana suo sanguine fuit baptizata. Nā si saluus fit, qui propter Deum aquā suscipit: quare non melius qui propter Deum sanguinem & vitam fundit? Nam Deus qui dolorē peccatorū & contritionem acceptat: quanto libentiùs martyrium acceptabit pro ipso receptū? grauius enim est, & ex suo genere laudabilius, mortem subire pro Deo, quā pœnitentiam peccatorum. Certè agrestis ille esset & inhumanus inter homines habitus, cui si aliqua iniuria esset illata, & qui illam intulit mortem propter ipsum subiret, non illi libenti animo parceret. Quanto igitur liberaliùs & magnificentiùs pijssimus dominus illius peccato parcet, qui sanguinem simul & vitam pro ipso fundit? Ipsum nanque martyrium in virtute cōtinet pœnitentiam, & sufficiēs remedium est ad salutem: & ita fas est credere, quòd qui libenti & spontanea voluntate vitam pro Christo amittit, si tempus illi cōcederetur, sine dubio pœnitentiā ageret peccatorum. Nam adest nobis illa firma stabilisq; sententia omnis qui me cōfessus fuerit corā hominibus, filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei. Sed apud homines nulla maior cōfessio esse potest, quā illa quæ fit cum dispendio vitæ. Igitur, &c. *Qui autem negauerit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.* Si dicat se non esse Christianum, vel Christum non esse Deū, siue hoc faciat in persequutione, siue nulla persequutione addita: in mortali delinquet. Sic infideles & hæretici Christum abnegant. Sic etiam multi iniqui, & peruersi peccatores suis operib⁹, & factis Christum non nosse ostendunt, ore autem illum confitentur. De quibus Apostolus ait. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Aduersus quos percitus ira Paulus ait, Oste de mihi fidem tuā ex operibus. Vitam degis quasi non moriturus? Operaris, quasi non redditurus rationē in die iudicij? Quid tibi prodest, Deum credere, & sine Deo viuere? Auarus Deum negat, & pecunias pro Deo colit. Quia vt Paulus ait, Auaritia est idolorū seruitus. Prælatus etiam, & quicunque ille sit, qui suorū non habet curam maximè domesticorum fidem negauit, & infideli est deterior. Multi etiam dicent in illa die, Domine domine nonne in nomine tuo dęmonia eiecimus, virtutes multas fecimus &c. Dicam eis. Nescio vos. Cur illos negabit Christus? Certè quia opera non habuerunt. Et ideo subdit. Discedite à me operarij iniquitatis. Sed quomodo Christus aliquem negare dicitur, qui omnes nouit, & mentiri non potest? Negare dicitur, id est, reprobare & damnare. Nam sicut confiteri aliquem, est ipsum laudare & approbare, & pro bono opere retribuere: ita negare aliquem, est ipsum tanquam malum vituperare, & malū iniquitatis suæ infringere. Illos enim negat, quibus dicit, ite maledicti: quia eos damnat. Sic fatuis virginibus dicit. Nescio vos. ¶ Præterea dicere Dei est facere, ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Negare ergo Dei est ad nihilū redigere: sicut dicere, est dare esse rei, quæ nullum esse habet. Sed dices nūquid damnati redigentur in nihilum? Minime. Ideo aduerte, quòd negare est duplex. Aliud negare simpliciter, & aliud corā patre, & Angelis eius. Si Christus negaret dānatos simpliciter, in nihilum eos redigeret. Sed negare coram patre, est illos destituere, & orbare illis bonis æternis, quæ pater & Angeli possident. ¶ Aduerte etiam, quòd prius explicuit præmium, quod daturus est bonis, qui illum fuerint confessi coram hominibus, & postea pœnam, qua in eos debet animaduertere, qui eum abnegauerint, quia magis naturale est Deo, retribuere, & soluere, quam punire. Et cum per Matthæum de die iudicij loquitur, prius explicat retributionem bonorum, dicens. Venite benedicti, &c. quam sententiam malorum. *Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur.* Duo dederat præcepta. Alterum ad vitandum fermentum Pharisæorum, alterum ne corporis interse ctiones timerent. Primum præceptum confirmauerat ex vanitate hypocrisis, ex alio capite modo id ostendit, scilicet quod nullam habeat remissionem, nec veniam. Quia fermentum Pharisæorum adeò erat corruptum & contaminatum, vt nulla remissione esset dignum. Ad hoc enim propositum subiungit hæc verba. Pro quorum maiori declaratione aduerte, quòd de peccato in Spiritū sanctum variè loquuti sunt authores. Alij appellant negationem Christi, aut apostasiam. Alij cum videant, omne peccatum quanuis grauissimum remitti in hoc sæculo, dicunt esse finalem impœnitentiam, & hoc dicunt peccatum esse in interitum, de quo Ioannes loquitur. Aliqui quodlibet peccatum post baptismum commissum. Alij obdurationem & obstinationem in peccato cum voluntate nunquā amplius pœnitendi. Alij tamen credunt, peccatum in Spiritum sanctum esse desperationem de diuina misericordia ex malitia prouenientem, & non ex ignorantia, vel passione. Alij vero dicunt esse quodcū que peccatum lethale cōmissum ex malitia siue consulto & data opera, quod quidē diuidunt in sex species, quæ sunt præsumptio, desperatio, obstinatio, impœnitentia, impugnatio veritatis agnitæ, & inuidia charitatis fraternæ, quia hæc omnia ad diametro opponūtur principio suuē dispositionibus iustificationis nostræ, & remissioni peccatorum nostrorum, quæ peculiariter dicitur opus Spiritus sancti. Sed saluo meliori iudicio nullum istorum ego credierim peccatum esse in Spiritum sanctum. Nam Christus apertè distinguit peccatum in Spiritum sanctum, & peccatum in filium hominis, & tamen peccatum in filium hominis ex malitia potest contingere, & in eo quis potest obdurari, & decedere, sicut verisimile est decessisse aliquos ex eis, qui Christum voracem appellarunt, & potatorem vini. Nam inter illos forte illi fuerunt, quibus Christus dixit. In peccato vestro moriemini. Præterea ab huiusmodi peccatis quæ appellantur in Spiritum sanctum plerumq; homines solent resipiscere, & in vitam vocari. Neque verosimile est tot homines committere hoc peccatum in Spiritum sanctum, qui impœnitentes decedunt. Dicendum igitur est peccatum in Spiritum sanctum Christum vocasse blasphemiam: qua opera & miracula, diuina virtute facta, tribuuntur ipsi dæmoni. Et huiusmodi blasphemiam crediderunt esse peccatum in Spiritum sanctum, grauissimi & eximij doctores Ecclesiæ, vt Hylarius, Athanasius, Hieronymus, Ambrosius, & Chrysostomus, & ex scholasticis Durandus. Quod quidem satis videtur expressisse Marcus, cum post verba hæc statim adiecit, reddens causam. Quoniam dicebant, spiritum immundum habet. His nanque verbis satis explicuit Euangelista fulminatam esse illam sententiam de peccato in Spiritum sanctum, quia ipsum calumniabantur, & habere spiritum immundum dicebant. Et hic noster Lucas peccatū in Spiritum sanctum blasphemiā appellat: nam cum voracē illum, & potatorem appellarent, & publicanorū amicū, patienter id tulit, & iniuriam sibi illatam, tanquā si esset in alium hominē pauliſper dissimulauit. Cum vero (vt solet) cōtumelia creuit, & ad blasphemiam vsq; diuinitatis vidit pertingere (ne iniurias diuinæ maiestati illatas tanquam nostras putaremus dissimulandas) cōstanter & virili animo respōdit. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, &c. Et illud. Ego dæmonium nō habeo. Atq; vt scirent, quanto se reatui addixissent, vel certè vt cauerent, ne perseuerantes in ea blasphemia, eò peccatum illorum peruenirent, vt nullus esset locus veniæ, subiunxit, quæ de peccato in Spiritum sanctū cōmemorauimus. ¶ Ratio autem cur vocauit peccatum in Spiritum sanctum hāc blasphemiam est, quia quanuis opera Trinitatis ad extra sint indiuisa, tamen quia iustificatio & sanctificatio nostra tribuitur Spiritui sancto, & ea miracula quæ in ipsa iustificatione fiunt, ideò qui ea dęmoni tribuūt, censendi sunt peccare peculiariter in personam Spiritus sancti, saltim per appropriationē. ¶ Et attende, quod non omnis huiusmodi blasphemia est peccatum in Spiritū sanctum, quod Christus nunquam remittē dum asseruit, sed illa tantum, quæ ex malitia procedit & ex impietate. Si enim quis non data opera, nec ex industria, sed ex ignorantia Christo & ipsius operibus detraxisset, non is cēsendus foret, peccare in Spiritum sanctum. Qua ratione concedimus 1. *Timo.* 1. Paulum

Lucæ. 15.

Cypri. de singulari. clerico.

Tit. 1.

Gala. 5.

Ephes. 5.

Matth. 7.

Matth. 25.

Matth. 12.

Matth. 25.

Matth. 12.

Matth. 12.

*Matth. 12

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paulum blasphemũ fuisse, non tamen peccasse in Spiritum sanctũ: quia ignorans fecit: & ideò misericordiam est consequutus. ¶ Obseruandum præterea, quod licet huiusmodi blasphemia possit dici peccatum in Spiritum sanctum quod nunquam remittetur: fortassis tamẽ requiritur certa aliqua & maxima obduratio & obstinatio animi & tanta propensio ad infirmandã & euertẽdã gloriam & claritatem diuinã, vt nõ facilè mortalium aliquis explicare queat, quando quis peccat in Spiritum sanctum. Nam quamuis huiusmodi blasphemia si scientia fiat ex genere suo peccatum sit in Spiritum sanctum: tamen non omnis talis blasphemia censenda est esse peccatum in Spiritũ sanctum, quod nũquam veniam consequetur: & incertum est à quanta malitia procedere debeat, vt bene sciatur, nullam esse illi veniam futuram. ¶ Hactenus ostendimus, quid sit peccatum in Spiritum sanctum, & quare sic vocetur. Restat nunc scire, quare irremissibile dicatur hoc peccatũ blasphemiæ. Ad hoc dupliciter respondeo. Primo quod irremissibile sit quoad pœnam temporalem, quam Christus talibus peccatoribus infert. Nam cum Christus Hebræus esset, more Hebræorum loquebatur: & ipse qui condiderat scripturas, ad earum normẽ loquutus est. Sic dicit Paulus, Esau nõ inuenisse locum pœnitentiæ etiamsi cum lachrymis postulasset. De Saule etiã dixit dominus ad Samuelem. Quid luges Saulẽ, cum ego eiecerim eum? Et de Iuda, Ieremię dicitur. Si steterint Moses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istũ. Et de eodem Iuda, dicit dominus. Non pascam vos: quod moritur, moriatur. Virgam meam quæ vocatur decus (id est Iudam) abscidi, vt irritum facerem fœdus meum, quod percussi cum omnibus populis. Nunquid Deus ità abscidit Iudam, vt ex necessitate eius culpa punienda esset in inferno? Minimè. Nunquid peccatum gulæ Esau quoad culpam fuit irremissibile: aut etiam Saul à peccato inobedientiæ non poterat resilire? Quis hæc credat? Certum est quod in pœnitentiam adduci poterant, & salui fieri, & nullum est peccatum quãuis grauissimum, quod venia careat. Sensus ergo est eorum locorum, quæ adducta sunt, Peccata dicta Iudæorum & Esau, & Saulis, ideò irremissibilia appellari: quia decreuerat Deus propter illa peccata eos à pristino gradu, sede, & honore deijcere, & in eundem nunquam perpetuo illos reuocare: vt ipsa rerum docuit experientia. Eodem igitur sensu propter blasphemiam, qua dixerunt Iudæi, Christum habere spiritum immundum, in cuius virtute operabatur miracula, decreuit Deus ab honore, dignitate & loco eos deijcere in perpetuum. Et ita factum est. Quo circa eorum peccatum indignum venia appellatur, quoad pœnam hanc temporalem: dignum verò venia si ipsi pœnitẽtiam agerent, & conuerterentur. ¶ Secundò quanuis loquamur de spirituali pœna, hoc est, quod talis peccator nunquam cõsequeretur gratiam, nec remitteretur ipsius peccatũ quoad culpã, sed quod sine vlla cõdonata venia cruciãdus est in inferno, dico quod isto modo peccatum in Spiritum sanctum dicitur id quod omni prorsus caret venia, quia nunquam de facto remittetur, quanuis possit remitti. Neq; tamẽ per hoc quod peccatum in Spiritum sanctum nunquã alicui remissum esse, neq; remittendũ asseruimus, consequens est, vt & illud nullam habere remissionem secundum legẽ concedamus. Multa quippe secundum legem fieri possunt, quæ tamen nunquam fient. Poterit nanq; Antichristus & quilibet reprobus secundum legem quandiu fuerit in hac vita saluus fieri: sed in rei veritate nunquam saluus erit. Certi etiam sumus, quia Ioãnes inquit, neminem ingressurum esse ciuitatẽ Dei, nisi qui scriptus est in libro vitæ: & possunt qui scripti sunt in libro vitæ, quandiu hîc viuunt, secundum legem cõdemnari: certi tamen sumus, id nunquam futurũ. Neq; violenta ista expositio censenda est. Multi nanq; grauissimi autores contẽnentes rigorem scholasticum, sequentes scripturam, & vulgarem loquendi modũ imitantes, sæpe dicunt impossibilia quæ nunquam fient, & necessaria quæ certo scimus futura esse, & facienda à Deo. Vnde fit, vt hæ verę sint. Necesse est impleri scripturas, & electos saluos fieri: & præscitos condemnari, & fieri non posse, vt pereant, qui scripti sunt in libro vitæ, & neminem posse eos rapere de manu patris: & alia multa occurrunt, quæ contempto rigore dialectico interpretanda sunt. Ne cui ergo aliquis Euangelistarum asserit hoc peccatum irremissibile, sed quod non remittitur. Quod quidem verbum obseruatione dignissimum est, quia insinuãt quod de facto nõ remittetur, licet

Hebr. 12.

1. Reg. 16.

Hiere. 15.

Zacha. 11.

licet ex se remissibile sit. Et hæc satis sint de peccato in Spiritum sanctum.

¶ Vnum tamen antequam ad alia gradum faciamus operæ pretiũ est obseruare: quòd ex verbis, quæ Matthæus addidit, loquens de hoc peccato, scilicet, quòd non remittetur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, aperte colligitur purgatorium esse: & peccata in alio sæculo remitti: nam si nullum peccatum in futuro sæculo remitteretur, superfluo sermone vsus esset Christus, apponendo, nec in futuro, vtriusque ergo sæculi, distinctè seorsum, & pari contextu mentionem faciens, significauit, aliqua peccata remitti in hoc sæculo, & aliqua in futuro. Ex quo duo colliguntur, scilicet purgatorium in futuro sæculo: & remissio peccati quod in hac vita non fuit condonatum. Scriptura etiam in secundo Machabęorum testatur. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Et Paulus ad Philippenses. In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestiũ, terrestrium, & infernorum. Et Ioannes in Apocalypsi. Nemo poterat in cœlo, neque in terra, nec subtus terram, &c. Ex his planè colligitur subtus terram aliquos esse, qui nomini Iesu genua flectant, spem habentes in eo, & qui tribuant sedenti super thronum singulari quadam pietate sanctam benedictionẽ. Et quare obsecro inuenti erant digni, vt libru̇ possent aperire: nisi quia mortui sunt in fide viuæ? Non in inferno vbi damnati sunt: quia vt inquit Esaias; non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te. Et Psalmus. In inferno (scilicet vbi damnati sunt) quis confitebitur tibi? Accedit, & Pauli authoritas, qui Corinthijs ait. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, &c. Vbi beatus Paulus de Purgatorio loquitur, & sic hoc testimonium Pauli intelligunt, & interpretantur Diuus Augustinus, Hieronymus, & Origenes, & ferè omnes. Sed de hac re multa aduersus Lutheranorum impietatem, & malitiam poterant adduci, quæ nos breuitatis consulentes consultò alijs omittimus.

Cum autem inducent vos in synagogas, & ad magistratus & potestates, nolite solliciti esse, qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis. Duplex nostra infirmitas nam propter timorẽ pœnarum martyriũ fugimus, vel propter simplicitatem. Propter timorem dixit eos non timuendos, qui corpus occidunt, cum animam immortalem occidere non possint. Vel ob simplicitatẽ & ob id dicit tum temporis non nos, sed Spiritum sanctum pro nobis esse loquuturum. Nam alius tunc erit concionandi modus, & non nostrum, sed Dei bellum est. Quamuis sitis ignorantes, imbecilli, & humiles, non est quod timeatis mundi tumultum aduersus vos irruentem. Sufficit vobis spiritus Dei benignus, ac simplex aduersus omnem mundi potentiam, & fraudem. Nam si verbum Dei in vestris præcordijs habitat; quomodo deesse poterit vobis in ore magnum eloquentiæ flumen, & verborum copia & abundantia? Veritas ipsa quã vos profitemini non eget externo verborũ lenocinio, nec oratione fuco composita. Per se enim satis pulchra est & decora, satis firma & stabilis: falsitas vero fuco indiget, ne comprehendatur. Hinc est quòd homines sua mendacia multis verbis componunt. Sic consueuerunt facere Oratores, Philosophi & Poetæ. At sacri ptura sacra, nullis verborum eget ambagibus, sed veris, & simplicissimis verbis est tradita. ¶ Notabis præterea Apostolos potuisse prædicare sine aliqua speciali reuelatione ex doctrina, quam acceperunt à Christo, & ex habituali infusione, qua imbuti sunt in die Pentecostes. Secus autem deberent facere, quando ad præsides ducerentur, & ab eis varia quærerent: tunc enim nulla certa notitia prius data sufficeret, sed oporteret actualem reuelationem illis fieri. Secundò, quia priùs præmeditari deberent: quia ad prædicandũ priùs cogitabant, quid dicturi essent. At verò coram præside interrogati, protinus respondere tenebantur, & sic à seipsis habere non poterant, quid rectè statim essent responsuri. Tertio, & præcipuè timoris causa, quia timor etiam sapientis animum conturbare solet, & sæpe facit imperitè & ineptè loqui: ideo oportuit, vt actualiter diuinus spiritus tũe eos illustraret, vt rectè ad interrogata respõderẽt. ¶ Ad nostram vero eruditionem duo hîc docemur. Primo ne ea, quæ diuina sunt, & quæ humanum captum superant, nostris viribus aggrediamur, qualis est prædicatio verbi Dei: alioqui in vanum laborabimus, cum nec exteriora ipsa, si nostris viribus innitamur, fœliciter succedant. Sic filij Israel suis viribus confidentes infœliciter pugnauerunt contra Chananæos. Sic vndecim tribus de suis viribus & multitudine

Grego. 4. dialog. & habetur dist. 25. cap. qualis.

Num. 21.

Iudi. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dine præsumentes contra Beniamin ter vicit fuerunt. Sic idem populus contra Philistæos sine vlla fide in Deum in arca tantum confidens bellum iniuit. Vnde Esaias. Væ filij desertores, vt facerent consilium & non ex me, confidentes in fortitudine Ægypti. Propterea subdit statim. Ob id erit vobis Ægypti fortitudo in confusionem. Nec alia de causa nostra consilia toties irrita fiunt, nisi quia nostris viribus fisi ea aggredimur, nec Dei auxilio confidimus: non attendentes, quod non tam labor noster, quàm benedictio domini diuites facit. Hinc est quod patres illi veteris testamenti magnum aliquod facturi, ad orationem confugiebant. Sic Moses pugnaturus contra Amalech, orauit. Sic Iosaphat cũ audiret hostes superatos esse atque deuictos oraturus abijt. In nobis (inquit) non est tanta fortitudo. Si hæc in alijs necessaria sunt, multo magis in prædicatione Euangelij: quod quia non facimus ferè nihil fructus Deo afferimus. Sicut enim cithara non animos audientium captat & allicit, sed qui eam pulsat: sic nisi spiritus domini linguam nostram mouerit, frigidum & nullius vtilitatis erit, quod loquimur. Dei opus est, & causam ipsius agimus, & ille docebit nos. Sic Paulus. In prima mea defensione nemo mihi astitit: sed Deus astitit, & eripuit. Et ad Romanos. Nihil audeo loqui eorum, quæ per me non effecit Christus. Et ad Corinthios. Deo (inquit) gratias, qui semper triumphat per nos: & odorem iustitiæ suæ manifestat per nos. Docemur secundo omnem spem nostram in Deum ipsum reponere & collocare. Nam si nauis fixam anchoram habuerit, à ventis & tempestatibus secura erit: alias huc & illuc rapta tandem demergetur. Sic tu in Deum, qui immobilis & firmus est, iacta cogitatum tuum, & ipse te enutriet. Sic Ioseph, Iacob, Helias, & Susanna, in domino fiduciam habebant. Quapropter in Psalmo dicitur. Beatus vir cuius dominus spes eius. Sic liberauit. Loth à Sodomis, & tres pueros in fornace ignis. *Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere*. O fœlix tribulatio & angustia, quæ organum Spiritus sancti nos efficit. Quale obsecro illud erit pectus, à quo verba Spiritus sancti promanant? Rationi esset consonum, vt præsides illi & sapientes mirarentur hominum illorum & dicta simul, & facta, & vt cogitarent & in animum suum inducerẽt, vera esse, quæ sancti illis narrabant. Vnde & ipsi dixerunt. Vnde istis ista sapientia? Et ita Paulus. Ipse spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Et sic etiam de Stephano legimus quod non poterant contra dicere sapientiæ, & spiritui, qui loquebatur. Expende etiam quomodo Christus (vt inquit Dauid) sit adiutor in necessitatibus & tribulationibus. Adest enim spiritus patris filijs suis suam rem & negotium agẽtibus. ¶Præterea quomodo Spiritus sanctus homines suos milites facit, vt pro eo bellũ suscipiant? Quid opus est, vt in Apostolis loquatur? Nam si spiritus Dei vult fidem augeri & propagari, iubeat, & factum erit. Vult enim humanas res humanè tractare. Homines vult, hominum verbis conuerti. Disponit omnia suauiter, & ea ratione, qua homines ea disposuissent. Sed iam prosequamur historiam, & nostrum Euangelistam audiamus. Ait autem ei quidam de turba. *Magister dic fratri meo vt diuidat mecum hereditatem*. Fac diuisionem rei & facultatum inter me & illum. Malè iste est loquutus. Primo quia auaritia motus, hæc fuit loquutus: vt liquet ex Christi verbis, quæ sequuntur statim: quia inde sumpsit sibi ansam contra auaritiam disputandi. Secundo malè petiuit, quia licet ista diuisio licitè posset fieri, non tamen illam opportuno tempore postulauit: quia Christi prædicationem & sermonem interrupit: nam cum Christus diuina & spiritualia ageret, ille sermonem intulit de rebus temporalibus. Tertio quia id à Christo petebat, quod minimè ad ipsius munus & officium spectabat: nam diuina omittere saltim per aliquod tempus: cùm Christus non venerit terrena acturus: sed vt nos cælestia doceret, & regnum Dei nobis aperiret. Ideo Christus ipsius petitioni noluit acquiescere, sed asperè respondit. *Ait ille dixit. Homo quis me constituit iudicem aut diuisorem supra vos?* Quanuis talis diuisio licitè posset fieri, saluator verò vt pote qui corda homi num inspicit, cum cognosceret, hanc petitionem ex auaritia prouenire, illam noluit facere. Et aduerte quod vocat hunc hominẽ, dicens, O homo: quę vox sonat vitiũ & quod carnẽ sapit: iuxta illud Apostoli. Cũ sit inter vos zelus & contẽtio nõne carnales estis: & secundũ hominẽ ambulatis?

Docet

Docet Christus suo exemplo temporalia, & terrena contemnere, & consilium prædicatoribus suis proponit, vt semper vitent sæcularia negotia: vt etiam si nimis inuitentur, & obsecrentur, negotia mundana fugiant: nam hæc nihil ad munus prædicationis conferunt. Quod postea Paulus Timotheo scripsit, dicens. Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. Noluit Christus ea, quæ maioris momenti, & ponderis erant, propter leuia & sæcularia relinquere. Quod sequuti Apostoli dixerunt. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mẽsis. Sed iam multos eorum videbis qui de sorte domini sunt qui postquam rem sacram celebrarunt, mille se implicãt negotijs & quæstibus, & corda sua his cupiditatibus tradunt: & ita omnẽ diem & noctem his studijs consumunt, non operam dantes lectioni sacrarum scripturarum, nec contemplatiuæ vitæ, ad quam electi fuerunt. O quantum distant cogitationes istorum à munere & statu, quem acceperunt. Videbis etiã multos religiosos prædicatores, qui vitam degunt in curijs, & in domibus regum & principum, semper cum sæcularibus agentes, & sæcularia tractantes, Videntur hi mihi similes Centauro illi, quẽ Poetę fingunt, qui medio corpore effigiem hominis ferebat, reliquo autem medio figuram tauri. Sic prædicator, qui se negotijs publicis & sæcularibus ingerit, partim homo, & partim bellua appellari potest: quia spiritualis simul, & carnalis est. Sed de his alias. ¶Sed cum mali (vt iam superius dixi mus) ex quacunque leui occasione malum eliciant, & peccata cõmittunt: ità è contrario boni, ex leui causa occasionem sibi sumunt ad bonum faciendum. Et ità ex quæstione auaritiæ quã iste coram domino proposuit. Christus redemptor noster ansam sibi arripuit, vt salubrem cœlestem doctrinam populum doceret. Atque ita sequitur. Dixitque ad illos. *Videte & cauete ab omni auaritia*. Singula hæc verba obseruanda sunt. Non dixit Christus hoc soli illi homini, sed omnibus qui ibi aderant: nam vt Hieremias ait, à minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student. Præterea, Videte, ait: quia auari cæci sunt, vt aperiant oculos mentis, & videant, quàm impium sit pecunias dilligere. Et vt videant & considerent, quòd in mortis hora nihil secum deferent: sed omnibus spoliabuntur, & tantum veteri & vili sindone induentur. Videant etiam, quàm nullius momenti sint omnia illa, quæ diligunt, & in quæ oculos suos, & mentem conijciunt. Et ita Diuus Paulus omnia hæc tanquam stercora reputabat. Videant etiã cæcos esse, qui nec seipsos cognoscũt, neque vllus auarus est, qui talem se esse iudicet. Omnes nanque auari falsi vana cogitatione liberales se iudicant, sapientes & cordatos: ipsi vero alios putant insanos esse, dementes, & prodigos, & humanarum laudum amicos, & cupidos. Et si aliquid hi auari, vel semel in vita distribuerunt, semper id memoria secum repetunt, & altis præconijs declarant: & inde fit, vt hoc vitium difficillime medicinam accipiat. Nam quemadmodum si ob oculos, & coram magno luminis splendore vas aliquod micans fuę speculum vrso appositeris, vis oculorum statim splendore ipso obtenebratur, & obcæcatur: ità etiam hi pecuniæ splendore, & suæ auaritiæ cupidine cæci ambulant, & in miseris tenebris delitescunt. Videte inquit (ait Christus) & cauete ab omni auaritia. ¶Ab omni ait, vt insinuet tam in paruis quàm in magnis penitus auaritiam esse fugiendam. Nam radix omnium malorum est cupiditas. Huius cupidinis causa Achã fuit lapidatus, & interfectus: Giezi lepra coopertus: & Heliodorus aspere, & rigide vapulauit: & iniquus ille traditor Iudas seipsum suspendit: & denique repentino & infœlici obitu Ananias, & Sapphira vitã finierunt. Illam autem mortem magis debes timere, & expauescere, qua scilicet anima interit in gehenna, cruciandа. Vnde Apostolus ait. Auarus non habebit hæreditatem in regno Christi, & Dei. Propter quod Christus monet illos, vt caueant ab omni auaritia. Si quis peritus medicus tibi diceret, caue ne de illius herbæ succo aliquid auidius bibas, quod si feceris subito morieris: non dubito, quin nisi propriæ salutis esses euersor, consilium acciperes. Nunc vero tam corporis quam animæ cœlestis medicus, simulq; Dominus iubet auaritiam fugere, & tẽporalium rerum solicitudinem tanquam mortiferum succum relinquere: & tu ab eis non vis abstinere. Præterea quanuis ille medicus peritus sit, & rectè suam facultatem calleat, nihilominus errare potest, & teipsum decipere, cũ ille homo sit: & tamen suis præceptis, & verbis acquiescis, & obtemperas: cur igitur Dei mandatis

non

1. Reg. 4.
Esai. 30.
Prou. 10.
Exod. 17.
2. Par. 20.
2. Tim. 4.
Roma. 15.
2. Cor. 2.
Psalm. 54.
Psalm. 39.
Gen. 19.
Dan. 3.
Act. 6.
Act. 7.
Act. 8.
Psalm.
1. Cor.
Philip. 4.
1. Timo. 6.
Iosue. 7.
4. Reg. 5.
2. Mac. 3.
Matth. 27.
Act. 5.
Ephe. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non debitam obedientiam præstas, qui nec fallere, nec falli vnquam assueuit? Ipse enim ait. Cauete ab omni auaritia. Hoc igitur est quod cælestis hic medicus nobis parat. Quod autem Christus medici fungatur officio, satis apertè constat, cum ipse diMatth. 9. xerit se medicum esse in illis verbis. Non egent qui sani sunt medico, sed qui malè habent. Et subdidit. Nō venivocare iustos, sed peccatores. Tanquam medicus præceptum posuit Adam, & dixit. De ligno vitæ nè comedas: in quacunque enim hora Gen. 2. comederis, morte morieris. Si igitur tu hominis verbis, qui facilè errare potest: fidem adhibes, & ab eis cibis te abstines, quæ ipse præcepit, & id solum vt corporis vitam & incolumitatem tuearis: quantò obsecro iustius erit, vt verbis Christi redemptoris nostri acquiescas: quo fiet vt non incolumitatem & salutem corporis, sed potiùs immortalem animam tibi conserues, & liberam & saluam facias? ¶ Auaritiā igitur fugiamus. Primo quia ipsa fidem, spem & charitatē, quas Deo deberet tribuere, in creaturas refert. Nam de fide clarum id est, cum auarus meliùs sentit de diuitijs, & potiùs eis credit, quā Deo. Credit nanq; firmo animo quod necessaria semper habebit, si diuitijs seruitutem præstiterit: & credit se fame periturum, si Deo seruiat: quasi Deus non ità benè soluat his, qui ipsi deseruiunt, sicut diuitiæ suis amatoribus & sectatoribus. Duabus enim de causis contingit, vt quis suo obColoss. 3. sequio mancipatis non prouideat de necessarijs: vel quia non potest, vel quia non vult: quarū neutram in Deo reperiri potest, cum sit summè omnipotens, & ipsum bonitatis principium & origo. Spem etiā, qua suam fiduciam in Deum deberet iacere, auarus diuitijs tribuit. Item etiam omnē amorem & conatum illis adhibet, & illas Deum suum existimat: quia, vt Paulus ait, Auaritia est idolorum seruitus. Nō minùs peccat, qui pecuniam insatiabili auaritia congregat: quàm ille, qui idolis & sculptilibus obsequium præstat. Idolis certè dicendus est ille inseruire, qui creaturis ipsis fruitur: quique debitam omnem reuerentiam, quam Deo deberet tribuere, ipsis creaturis Osee. 10. præstat. Ideo Propheta Oseas. Secundum multitudinem fructus sui Israel multiplicauit sibi altaria, &c. ¶ Secundo cauenda maximè est auaritia, quia si auarum pecunijs oneraueris, adhuc magis sitiet. Et inde Sapiens dicit. Auarus non implebitur pecunia. Non enim satiatur auarus, nec eius sitis extinguitur. Primo quia ipsa anima quæ Dei capax est, non potest impleri nisi Deo ipso: nam cum omnia, quæ sunt in mundo minora sine vlla collatione sint, quàm Deus, non potest anima his terrenis rebus impleri. Omnes mundi opes, facultates & diuitiæ si cum Deo conferantur, velut minima aquæ guta sunt. Secundo quia insatiabilis appetitus auari est sicut ignis, qui nunquam dicit, Sufficit. Anima calida (ait Ecclesiasticus) quasi ignis ardens. Et in Prouerbijs Salomon. Ignis nunquam dicit, Sufficit. Ignis nanque non extinguitur, si ei apposueris ligna ficca, sed maius incrementum accipit. Secundum lignа Syluę (ait Ecclesiasticus) exardescit ignis. Sic dum magis locupletatus fueris, & maiores congregaueris diuitias: minùs cupiditatem tuam explebis. Tertio quia diuitiæ, quas auarus acquirit, illum locum non ingrediuntur, vbi sitis illarum residet: ideo non extinguitur sitis. Nam sicut vinū in dolio non extinguit sitim corporis: sic nec pecunia in arca sitim auaritiæ. Non enim sitis est in arca, sed in appetitu, in quo pecunia esse non potest: quia quod spirituale est, minimè corporali impleri potest. ¶ Tertio cauendum est ab auaritia, quia nec ætate nec tempore consumitur: sed in dies in peius crescit. Et ratio est, quia cum senibus calor naturalis simul & vita deficit: ità semper his auaris semper videtur, necessaria ad victum & vestitum esse defutura. ¶ Quarto hanc mortiferam pestem à nobis debemus propulsare, quia nemo adeo inhumanus & crudelis est, vt sibi ipsi auarus. Caret enim charitatis & pietatis viscеribus: fratrem nescit, matrem ignorat, propinquos & consanguineos velut extraneos reijcit: & seipsum fame consumit, & sibi ipsi crudelis & inhumanus est. Quis sibi nequam, cui erit bonus? Nullum adeo est graue flagitium & scelus, quod auarus non audeat committere, quandoquidem in seipsum crudelitatem exercet. Nihil boni efficit, nisi iam iam moriturus. Qui auaritiæ diuitiarum studet, prorsus digus est honoris: & qui ad mercedem, vel solutionem respicit, non veritatem inspicit. Qui vero alijs vitijs se tradūt, etiam si sibi ipsis mali sint, tamen vtiles sunt alijs, & emolumentum alijs afferunt. At auarus nec

sibi, nec alljs est bonus: ideo Ecclesiastes dixit. Auaro nihil scelestius in cælo nec in terra, neque in inferno. Nemo ità pauper est sicut auarus: nam nulla maior pauperies esse potest, quam omnibus prorsus bonis carere. Ita auaro omnia deficiunt: nam & ea, quæ possidet caret, & ijs, quæ non habet. Non possidet, quod non habet: & eius, quod possidet, non est Dominus, sed mancipium. Alij peccatores si non gaudent, nec fruuntur alia vita, saltim in hac voluptates, & oblectamenta accipiunt. At auarus nec hoc seculo, nec futuro gaudet. Vnde colligitur illum esse omnium infœliciſsimum. Ardet in hac vita igne cupiditatis: in futura autem igne inferni torquebitur, & cōburetur. Circuit terram, & perambulat eam: sicut pater suus diabolus. Fugiamus obsecro hanc perniciosam, & pestiferam feram: quandoquidem cœlestis medicus iubet, ne nos illa coinquinemur. Nec debemus ità nos præcipites dare ad amandas huius sæculi diuitias, ne nos ejiciat Deus à regno suo: quemadmodum reiecit milites illos, qui euntes in bellum Madian proni aquam bibebant. Sunt enim diuitiæ velut aquæ, quæ fluunt, & refluunt: nam hodie vnus eas possidet, mane vero iam illis est spoliatus: sed ex eis nobis tantum sumamus, quod necessarium nobis fuerit ad vitam degendam, oculos conijcientes in cælum. Et subdit Dominus aliam rationem, quare auaritiam debeamus fugere, præter iam dictas. *Quia non in abundantia cuiusquam vita eius est, ex his quæ possidet.* Vita enim hominis non consistit in abundantia facultatum, & diuitiarum. Rerum nanque temporalium affluentia nō facit hominem diutius vivere: imò sæpius solet esse occasio vt citiùs intereat. Videmus enim frequenter diuites qui ciborum varietate vtuntur, citiùs vitam finire, & paucos reges inuenies, qui numerum sexaginta annorū impleuerint, multos vero rusticos & agrestes, qui laboribus manuum victum, & vestitum quærunt, qui & centesimum attingunt. Equidem in rerum abundantia non vita hominis consistit: nam videmus, quòd statim in prima mundi conditione homines viuebāt quingentos, & octingētos annos, & aquam bibebant, & parcis epulis vescebantur, & perizomatis se induebant. Nunc vero qui maiorum diuitiarum copia abundant breuius vitam finiunt. Ergo vita hominis non est in abundantia rerum. Et vt hoc Christus moneat, & vt nostrā cæcitatē ostendat, qui existimamus beatitudinem, & fœlicitatem positam esse, & constitutam in rerū affluentia, & in hoc etiam diuturnam vitam consistere, exemplum adducit de diuite quodam grandi rerum supellectile locupletato, qui præter suam opinionem, & priusquam ipse cogitabat, mortem obijt: quo exemplo docet fugiendam esse auaritiam, nam non liberabit nos à manibus mortis pecuniarum copia. *Dixit autem similitudinem ad illos, dicens. Hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager tulit.* Deus in hac vita multa bona temporalia etiam ipsis peccatoribus concedit, vt saltim his bonis alliciantur, & cognoscant Dominum benefactorem suum. Aspice igitur tu, qui auarus dives es, quòd ea de causa Dominus largitus est ea bona, vt mentem, & oculos in tuum benefactorem conijcias, & vt charitate, & amore illum prosequaris. Et si nolueris in cælum oculos eleuare, saltim aspice terram, & vide quàm vberes fructus ferat in tuam vtilitatem, & commodum. Ager huius diuitis vberes fructus attulit. Ager, hæreditas, & omnes possessiones tuæ fructificant: quòd si nolueris imitari volatilia cæli, quæ Dominum suum laudant, terram saltim, quam vides, & conteris imitare. Noli esse deterior insensibili elemento. Illa nanque fructus, quos affert, non suis vsibus vendicat, sed tuis: tu vero illius fructus tibi accipis. Et siquidem terra non sibi, sed alijs fructus producit: noli etiam tu diuitias tibi soli seruare, sed distribue illas inter pauperes. Sed de his alias. Quid autem hic dives auarus cogitauerit, audiamus. *Et cogitabat intra se dicens. Quid faciam?* Vide auari curā anxiam & solicitam. Ecce curas, solicitudines, & anxietates, quas secum afferunt diuitiæ. Serui mali sunt diuitiæ, siquidem non auferunt curam Domino suo. Serui enim diligentes curas omnes dominis auferūt: alius nanque cibum parat, alius vestitum, alius lectum sternit, alius mensam, atque ita Dominus quietus, tranquillus, & sine cura viuit. At vero diuitiæ mille solicitudinibus Dominos onerant. Solent enim si huius anni fructus fuerunt, dicere. Quid faciam? Xenophon in dialogo quodam pulchrè ostendit diuitiarum, & paupertatis comparationem. Pauper cum angustam, & curtam habeat supellectilem, non tantæ curæ

tæ curæ ab eo pendent: diues vero cum amplam & copiosam possideat, obnoxius est mille curis, & solicitudinibus. Serui multi multis indigent, vestitu scilicet, cibo, & alijs, &c. Salomon inquit. Vbi multæ sunt opes, multi qui comedunt eas. Has tantas & tam anxias curas voluit dominus diuitijs, iniungere ne nimis rapidi in illarum amorem duceremur. Qui multas habent, plures desiderant: cum vero has plures compararunt, statim solicitudo & cura eos vexat, quid de illis facient, siue quomodo illas distribuēt. Sed vt videas quousque hic insatiabilis appetitus diuitiarum perueniat, cum Semiramis in suo sepulchro inscripsisset (vt refert Ælianus) siquis rex pecunia indiget, hoc monumentum diruat: cumque Darius monumentum aperiret, nullas pecunias inuenit, sed id literis mandatum inuenit. Nisi esses insatiabilis nunquam sepulchrum mortuorum attigisses.

Eccle. 5.

Luc. 16.

¶ Aduerte autem quod in scriptura legimus tria hominum genera, qui se vitijs & flagitijs tradebant, hęc verba dixisse. Honoris scilicet cupidi, vt ille villicus, qui munere suo erat honoratus, postquam eum illo expoliarunt, dixit. Quid faciam, quia dominus aufert à me villicationem? Hæ sunt illæ curæ & solicitudines, quæ homines honorum & dignitatum cupidos vexant, & torquent. Secundi vero, qui hoc dixerunt, illi sunt inuidi, de quibus Lucas in Actis Apostolorum inquit: quod cum viderent opera & miracula Apostolorum, & quomodo Petrus & Ioannes claudum sanauerant iuxta portam templi, & quod populus illos magnificabat, & eximijs laudibus extollebat, inuidia commoti, non valentes tanta miracula & prodigia ferre, dicebant. Quid faciemus hominibus istis? Bene hic homo, de quo hîc agitur, auarorum mores & ingenium refert, qui varijs cogitationibus torquentur, quid de diuitijs sint facturi: acsi nulli essent pauperes & mendici, inter quos diuitias superfluas possent distribuere. Pauperes enim (ait dominus) semper vobiscum habebitis. Et Ecclesiastes ait. Absconde eleemosynam tuam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te. Quanuis vitia & peccata nullum aliud tormentum secum afferrent, nisi illud, quod in peccatrici anima ingenerant, plusquàm nouercali odio deberemus ea prosequi: sed quod dolendum est, alia maiora & grauiora tormenta illos expectant. Aspice obsecro huius hominis curam. *Quia non habeo quo congregem fructus meos.* Mentitur, nam habebat pauperum domos & corpora, vbi posset fructus recondere. Parata erant illi à domino hæc horrea, in quæ si reconderet, nec tinea nec ærugo posset demolire. Nihilò minùs fructus tuos conseruare poteris, quàm si in pauperes distribueris. De primitijs fructuum tuarum (inquit Salomon) da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate. Insuper bona à Deo concessa, sua dicit, quasi suis laboribus & industria comparata. *Et dixit hoc faciam. Destruã horrea mea, & maiora faciam: & illic congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea: & dicam animæ meæ. Anima habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, & epulare.* Tanquàm insipientissimus, & qui potiùs elleboro egeret purgandus, inquit. Destruam horrea mea, & maiora faciam. Cum melius dixisset. Aperiam horrea mea, & dabo indigentibus. Secundò huius manifestam stultitiã & insaniam vide, qui longam & diuturnã vitam sibi promittebat, dicens. Habes multa bona in annos plurimos: cum nec vnam horam certam haberet. O quanta illorum est insania, qui omnem suam curam constituũt in longa & diuturna vita, & in eis, quę in posterum facturi sunt: sibi ipsis vanè & insanè pro libito vitam promittentes. Hęc insania & amentia hodie in inferno multos discruciat, qui cum procrastinantes indies pœnitentiam & conuersionem protenderẽt, subito & repente à morte rapiuntur: nam cum vita breuissima sit, & in manu Dei posita, prolibito ipsi eam sibi largã & diuturnam promittunt, vt dies faciebat. Quando tempus his conceditur, nolunt occasionem datã accipere, vt rectè operentur: cum vero eis denegatur illud quærunt, nec inuenire possunt: quemadmodum contigit illis quinque virginibus fatuis, Breues *Iob.* dies hominis sunt (ait Iob) & numerus mensium eius apud te est. Tanquam flores transeunt, & similes sunt rori campi, & in ictu oculi non apparent. Vapor est ad modicũ *Iacob.* parens. Tanquã nebula, quæ mane efficitur, at verò radijs solis nascentibus statim à terra resoluitur: ita vita hæc nostra aliquid videtur, cum homo protinus, vt nascitur, alijs vult dominari, diues fieri, ad dignitates & honores aspirare: at vero vanitas apparet, cum subiecta & obnoxia sit febri, & varijs ægritudinibus, quæ in puncto in cinerem & puluerem redigunt. Quid obsecro aliud est omne tempus vitæ nostræ nisi breuissimum instans, ꝙ tanquam ventus currit, & vt nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius cum pertransierit nõ est vestigium inuenire: est veluti nuncius bregum tuarum (inquit Salomon) da pauperi spacio iter suum peragens, & velut hospes nunquam rediturus, sicut fulmen de cælo cadens, quod in ictu oculi absconditur, ita sunt omnia tempora & regna mũdi. Vanitati omnis creatura est subiecta. Numera filibet omnes dies, omnes horas, menses & annos tuæ vitæ, & dic mihi vbi sunt? Transierunt sicut vmbra & sicut aranea meditabuntur. Flauit ventus, & perijt aranee tela. Nihil sub cælo stabile & firmum est. Nihil breuius ea vita, quæ secum mortem sodalẽ & fociam ducit. Breuis est & miserijs vndique circundata: quam boni cum patientia ferunt, & mali vehementer diligunt. Sed quantumcunque eam diligant, & amorem ipsius exoptent, non ea multo tempore fruentur. Omnes nanque morimur, & qua si aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur. Nemo ità velociter currit, vt vita hominis. Aquæ enim non retro redeũt: & dies homines recuperari non possunt. Si igitur adeo breuis vita est, vt cum nõdum venerit, iam transit: quid est quod tam diuturnam & spatiosam vitam tibi promittas? Multi sunt Christiani, qui etiam si omnia hæc clarè cognoscant sibi ipsis dicũt. Anima mea habes multa bona in annos plurimos: & hac falsa opinione, & ipse se totos vitijs & voluptatibus tradunt. Sanctus Tobias sedit in littore fluuij Tigris pedes suos lauaturus: qui fluuius ità appellatur propter summam velocitatem, qua eius aquæ fluunt. Aspice & contemplare tu celeritatem & velocitatem, qua dies tui transeunt, & quàm breuiter in mortem iter faciãt: & hac cõsideratione lauabis pedes affectuũ animæ tuæ. ¶ Tertio postquã vanè & amẽter delicijs & voluptatibus se tradens, sibi ipsi multos dies promisit: id etiam animæ suæ dicit. Requiesce, comede, & bibe, & epulare. Tanguntur quatuor vitia, quæ ipsas diuitias semper comitantur: scilicet ocium, gula, ebrietas, & voluptas. Nam comedere & bibere irrationalis animæ est bonum: rationalis vero intelligere, ratiocinationibus & operibus intendere. Hoc iste

Act. 3.

Matth. 26.

Eccle. 29.

diues animæ suæ dicit: & hoc etiam carnales homines suæ libidini dicunt, laxis habenis per omnia genera vitiorum currẽtes. Sed vt videas quomodo homines in suis cogitationibus deuanescũt, & omnia eorum consilia, & decreta irrita esse coram Deo, audi quid sequatur. *Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te: quæ autem parasti cuius erunt?* Hoc modo homines incautos & suæ salutis improuidos, repẽte mors vocat. Sed verba hæc consideratione sunt dignissima: quo circa quatuor obseruanda sunt. Primum est quod vocat illum stultum, & optimo quidẽ iure: quia dies auarus se ipsum sapientem & cordatum existimat, liberalem & magnificum: iuxta illud Prouerbiorum. Sapiens sibi videtur vir diues. Se ipsum ignorat, nam cum auarus, & parcus sit, liberalem se iudicat: & reliquos alios prodigos & glorioſos appellat. Quapropter sapiens irridet diuitem auarũ dicens. Vidisti hominem sibi sapientem videri, magis illo spem habebit stultus. Cum igitur in vita cæcus fuerit & amens, & in sua æstimatione sapientem se ipsum iudicauerit, necesse est, vt in morte oculos suos aperiat, & manifestè videat, eum vocari amentem & sine ratione. ¶ Secundò stultus est auarus, quia ea custodit, quæ custodita perduntur: perdita vero custodiuntur. Quod facilè potest ostendi, per similitudinem de frumento adductam, quod si custodiatur perditur: si vero seminetur & spargatur in terram, multiplicatur, & augetur. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Perde pecuniam propter fratrem & amicum & non absscondas sub lapide in perditionem. Lapis vocatur cordis duritia, sub qua dum absconditur, in perditionem absc̃ditur: quia dum magis seruari creditur magis perditur & non solum sui ipsius iacturam facit, sed etiam domini & possidentis, quod deterius & infœlicius est. ¶ Tertiò stultissimus est, & valdè amens, quia eam domum & mansionem non sibi curat, in qua in perpetuũ debet permanere: vbi vero tantum pernoctaturus est, grandes ædes, & palatia construit: hæc enim vita si conferatur cum futura, vna nox appellari debet. Spes impij quasi lanugo est, vel tanquam memoria hospitis vnius diei prætereũtis. ¶ Quartò stultus est, quia quæ somniat vera existimat. Sicut somniantes putant manibus suis aurea poma contrectare, & lapides pretiosos,

Prou. 28.

Prou. 22.

Eccl. 29.

Sapien. 5.

& assumere cibos delicatos, & euenit phantasmatum causa. Sic isti veras diuitias existimant habere cum tãtum diuitiarum phãtasmata possideant. Maius nanque est discrimen & differentia inter has & veras diuitias, quàm inter vera poma & somniata. Ad huiusmodi somnium potest referri illud Esaię. Quemadmodũ somniat esuriens & comedit, cum autem fuerit expergefactus vacua est anima eius: & sicut somniat sitiens & bibit, & postquam fuerit expergefactus lapsus adhuc sitit, & anima eius vacua est. Sicut somnians comedit, & bibit & vacuus est: sic auarus esurit diuitias, & cõgregat eas, & vacuus est: quod intelligitur cũ in hora mortis à somnio expergefactus, omnibus orbatur, & destituitur. Vnde psalmista. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt viri diuitiarũ in manibus suis. Manus Christi sunt pauperes: & quia nihil posuerunt in manibus Christi, nihil inuenerunt in manibus suis. ¶ Quintò stultus est auarus, quia thesaurizat, & nescit cui tesaurizet. Tandẽ stultus est, quia cum dies nec tempus in sua sint potestate, longa sæcula vitæ sibi ipsi promittit. Quibus omnibus Dauid ait. Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. ¶ Perpende secundo: quod non dixit in hac die, sed in hac nocte repetent animã tuam, quia in nocte suorum appetituum erat, & in tenebris & obscuritate vitiorum, nec vllum lumen diuinæ sciẽtiæ illũ illustrabat. Bonis mors, dies est: nam tunc illis clarus illucet dies in quo iustitiæ diuinæ solem splendentẽ conspiciunt in sua diuina essentia, qui dies perpetuus est & clarus sine vllo termino nec fine. Sed malis, etiam si media die moriantur statim nox obscura & tenebræ adueniunt: siquidem, vt malus seruus, in tenebras exteriores eijciũtur. Vnde sapiens inquit, impios in inferno constitutos dixisse, Sol non illuxit nobis. Rectè igitur hic dicitur, q̃ malus & impius in nocte moritur. ¶ Tertio ait. Repetẽt animam tuam, à iusto enim non repetitur anima, sed ille gaudens & libens eam domino commendat, vt potè qui dissolui cupit, & esse cum Christo. Iustus nanq; non ægrè fert mortem: oneratus est quippe corpore suo, sicut ille, qui dicebat. Quis liberabit me à corpore mortis huius? Hanc sarcinã facillimo negotio & gaudens deponit. Sed peccator qui animam suã carni subdidit, & eam carnem efficit, dare illã non vult & ideò dicitur repetita tanquã ab inobediẽti debitore, qui crudelibus exactoribus traditur. Angeli qui terribiles exactores sunt, animam ab impio repetent, etiam illo inuito. ¶ Quarto aduerte quid post hęc omnia dixerit, scilicet: Hæc quæ parasti cuius erunt? Laborat auarus, vt sibi multas diuitias cumulet in diuturnum tempus: extranei vero, & alieni substantiam eius deglutiunt. Cum interierit, non sumet secum omnia, neq; descendet cum eo gloria eius. Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur: sic capientur homines tempore malo. Sic Nabuchodonosor cum in aula Babylonis ambularet, dicens, Nonne hæc est Babylon ciuitas magna, quam ego ædificaui in domum regni, &c. vocem de cælo audiuit. Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnum tuum transibit à te, & ab hominibus eijcient te, & cum bestijs & feris erit habitatio tua. Omnia quæ comparasti, cui sunt? Certè non tibi, sed oportet, vt hæredi ea relinquas, vel vt quiuis alius ea possideat. Vnde Dauid Sanctus, Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substantia mea tanquam nihilum ante te. Veruntamẽ vniuersa vanitas omnis homo viuens. Veruntamen in imagine pertransit homo sed & frustra conturbatur. Thesaurizat & ignorat cui diuitias congregat, tantum abest, vt diues hic tam cito ad se mortem venturam expectaret, vt nec talis cogitatio animum suum inuasisset. Sed cum maiori oblectamento & voluptate hac vita fruebatur, tũc mors subito & inopinato iam aderat ad postes pulsans. Hoc certè filij huius sæculi deberent mente reuoluere, qui tam anxiè & solicite diuitias quærũt mundi honores & dignitates. Solet enim contingere vt guloſi & helluones pueri hortum ingrediantur nuces vel poma, vel aliud quodlibet genus fructus furaturi: cumq; arbores ascendunt, alij sinus suos & manicas implent: alij vero infra arbores sunt colligentes & comedentes. At cum ipsi incauti sunt & improuidi, ecce repentè olitor & custos horti cum illis adest, & fructus omnes eis aufert, & flagellat, & sæpius vestibus eos exuit. Ità omnes homines in mundo velut isti pueri guloſi, & helluones ambulant querentes diuitias, honores & dignitates. Videbis nanq; multos in curijs regum, qui in altas & supremas dignitates constituti, onusti sunt magnis redditi-

Esa. 29.

Psal. 75.

Psal. 38.

Psal. 92.

Matth. 22

Sapien. 5.

Philip. 1.

redditibus, superbi, elati atque potentes. Aliosvero videbis, qui infra has arbores magnas ambulant, videntes an aliquid ab istis superioribus cadat, siue beneficium siue canonicatus, siue episcopatus, vt inde possint manducare. Atque ità videbis plurimos, qui regum curias, & Papæ sequuntur: expectantes, an aliqua spiret dignitas, officiũ vel prælatia, manibus suis apertis ad eam suscipiendam. At verò repentè olitor, qui mors est his aduenit, cum somno sopiti in vtramuis dormiunt aurem, & in hęc verba prorumpit. Eia igitur ò tu episcope vel archiepiscope à tua dignitate plorans descende, depone obsecro vniuersa, quæ habes & me ipsam insequere. Aufert ab eis iniquus hic latro aurum, argentum, pompam, honores & dignitates, & his omnibus spoliatos in sepulturam nudos defert. Quæ parasti cuius erũt? O vanitas vanitatum, omnia enim exues, quæ habes, & possides, exutus vero in sepulturam abibis. Et vtinam quẽadmodum diuitijs & honoribus spoliatus sepulturam ingrederis, nè ità etiam virtutibus, & bonis & sanctis operibus exutus in infernum proficiscaris. Stat nanque illa sententia aduersus diuites prolata. Diues cum interierit, non sumet secum omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Vnde Sapiens dixit impios in inferno positos talia protulisse. Quid profuit nobis superbia, & diuitiarum iactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuncius citò percurrens, &c. Nõ est igitur hæc mundi gloria tam anxiè, & solicitè à nobis quærenda: quandoquidem sui amatores tam cito deserit & relinquit. Quid huic diuiti profuit tam abundans & pinguis supellex? Potuit nè illum liberare à morte? Laborant diu noctuq; quæ diuites, & se mille curis onerant, vt grandes diuitias si bi comparent: qui nihil aliud faciunt, nisi vt auis Fœnix ligna sicca congregare, vt in inferno comburantur. *Quæ parasti cuius erũt?* Quadrat in hos maledictio illa, quam Moses intulit legis suæ transgressoribus, cum illis dixit. Percutiat te dominus amentia, & cæcitate ac furore mentis: & palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Domum ędifices, & non habites in ea. Plantes vineam & non vindemies eam. Hoc idem huic diuiti contigit, & omnibus etiam diuitibus auaris contingit. Videbis enim quod mulus, qui aquam haurit ex puteo, ad irrigandum hortum primo coopertos habet oculos linteo. Secundo vero in circuitum ambulat. Tertio aqua exhausta non suis commodis nec vtilitati deseruit, sed alijs: nã aqua quã ipse hauriuit, olera irrigantur, quæ ipse nõ comedit sed alij, illi autẽ nihil aliud restat quàm labor. Ità diuites auari, vt hic, de quo sermo habetur cæci ambulant, & caligino-sis tenebris inuoluti: secũdum illud scriptu ræ loquentis de his. Ambulauerunt, vt cęci, quia domino peccauerunt. Nulla maior est cæcitas, quam auaritiæ. Et ideo Moses dixit, Percutiet te Deus amentia & cæcitate. Secundo, vt mulus aquam hauriens in circuitu ambulant, iuxta illud Psalmi. In circuitu impij ambulant. Omnem terram circuunt, perlustrant maria, ad Indos nauigant, in barbaras & immanes nationes trãseunt: vt insatiabilem diuitiarum appetitũ expleant. Ideo Moses dixit. Palpes in meridie sicut, &c. Tertio mulus non lactucas comedit, nec reliqua alia olera: ipse solum laborem sibi haurit & nihil aliud illi remanet. Sic diues auarus non sibi sed alijs laborat: nã alij extranei & ignoti sæpe diuitijs, quas ipse comparauit, potiuntur, & possident: & sui hæredes gaudentes & lætantes illas consumunt & deuorant. Ideo Moses, domũ ædifices & non habitabis in ea. Plantabis vineam, & vuas non comedes: quia alius vindemiabit. Rectè igitur hic dicitur. *Hæc quæ parasti cuius erunt?* Congregasti multas diuitias, & dicis te illis multis annis fruiturum? O stulte, stulte, hac nocte morieris & alij ipsis gaudebunt. Cuius erunt? Non tuæ, sed alienorum. Alij deuorabunt & cõsument eas, non tu: cui nihil restabit nisi pœnitere, cum illas relinquas. Qui amat diuitias fructum non accipiet ex eis. Et Salomon sapientissimus. Vacua est spes eorum & labores sine fructu. Et Dauid in Psalmo. Relinquent alienis diuitias suas. Quemadmodum arca, quæ constituta est vt semper clausa maneat, vt accipiat; quicquid in illã fuderint, nihilque dat quousque illam frangunt: sic auarus quantumcunque illi dederis, accipiet, ipse tamen nihil dabit, nisi quã do iam frangitur & moritur & veniunt extranei & multoties inimici ad possidendas diuitias, quas ipse comparauit. Et Ieremias Propheta ex mandato Dei dixit quibusdã diuitibus auaris, se illis daturum hæredes extraneos: & causam huius rei ostendens,

Psal. 11.

Ecclesi. 5.
Sapien. 3.

Psal. 48.

Ierem. 8.

dixit. Quia à minimo vsque ad maximum omnes auaritiam sequuntur. Et in dignitatibus & officijs ecclesiasticis hoc sæpius videbis cõtingere, vt vni episcopo alter succedat, qui immanis & crudelis inimicus semper illi fuit. Saul successorẽ sui regni habuit
1. Reg. 16 nõ filios proprios, nec consanguineos: sed Dauidẽ, quem ipse odio habebat, quique ex altera erat tribu. Et summæ illius beneHester. 8. uolentiæ & amoris, quem rex habebat erga Aman, ipsius inimicus Mardochæus heres fuit: & eius rem & substantiam hæreditauit Hester. Hoc enim permittit Deus, statuit & discernit: vt extranei & inimici,
Baruc. 3. quos ipsi auari nouercali odio prosequuntur, diuitias suas, dignitates, & honores accipiant. Vbi ergo sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? Qui in auibus cæli ludunt, qui argentum thesaurizant & aurum, in quo fidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Exterminati sunt & ad inferos descendunt: & alij loco eorum surrexerunt. Quid obsecro habent, in hora mortis principes huius mundi? Quid de omnibus suis diuitijs, honoribus & dignitatibus, secum ferunt? Solet contingere vt quando rex aliquis vel princeps magnus ex vna ciuitate vel regione in aliã vult migrare, iubet mulos parari ad vehenda itineri necessaria. Alius enim mulus vehit culcitras, ceruicalia, & stragula lintea. Alius sedes & scabella, & leuia quædam supellectilia. Alius instrumenta culinaria, alius vero vasa aurea, & argentea & pecuniam portat: & hic cũ iam ad stabulum omnes peruenerunt, magis defatigatus & lassatus manet: ità similiter diues auarus etiam si superbus & elatus incedat quia maiores redditus habet, quàm pauper. At quando cursui finis fuerit impositus, & huius vitæ laboriosum iter fuerit peractum & in mortis hospitium peruenerimus: omnes simul tam diuites quàm
Eccles. 2. pauperes exonerabimur. Moritur doctus pariter & indoctus: & omnes morimur, &
2. Reg. 14 quasi aquæ dilabimur super terram: quia
Hebræ. 9. vt Paulus inquit, Statutum est hominibus semel mori. Tunc igitur rogo, quis magis defatigatus & lassatus veniet, pauper, qui leue onus sustinuit, vel diues, qui oneratus fuit diuitijs? Quid obsecro habet mulus, qui graue pondus, aurea scilicet vasa & argentea portauit? Quid sibi reliquum fuit? Certè non aliud nisi vlcera maiora: labor & defatigatio. Exonerant episcopum & diuitem cum iam morti est propinquus omnibus suis diuitijs. Et quid restat illi nisi vlcera? Remanent illi defectus & negligentiæ, quas in munere suo obeundo commisit: quæ grauissima vulnera sunt. Iter suum isti faciunt maiori labore, quàm pauperes & egeni: cuius causa est graue & ponderosum onus, quod humeris suis ferũt. Quando vero ad mortem isti accesserint, & omnibus fuerint spoliati, quid de illis fiet? Mittentur in gehennæ stabulum ex itinere defatigati, & pondere peccatorum pressi: vbi ardore & sudore ignis perpetuo cruciabuntur. Et tunc alij fruentur vasis argenteis & aureis, quæ mulus portauit: ipse vero mulus in stabulo defatigatus & lassatus manebit. Ità hæredes horum auarorum lętabuntur & fruentur ijs bonis, quæ ipsi reliquerunt, & factis æqualibus partibus lautè & opiparè inebriabuntur. Et tunc quæ parasti cuius erunt? Bene quidem Prophe
Ose. 7. ta Oseas. Comederunt alieni robur eius, &c. Sed de his iam satis. Applicans igitur Christus hanc similitudinem propositi, inquit. *Sic est, qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues.* Non damnat thesaurizantem sibi ipsi, nisi iste talis etiam in Deum non thesaurizet, ad differentiam eorum, qui suis diuitijs ipsi Deo etiam inseruiũt. Qui vtrumque fecerit, huius damnationis expers erit. Possunt enim homines, & licitè sibi thesaurizare, & filijs suis: dummodo diuitijs suis vtantur, vt ipsa lex domini præcipit: scilicet pascendo Christi pauperes, & reliqua pietatis & religionis opera exequendo. Sed qui sibi ipsi tantum thesaurizat, huic diuiti similis est. Prætereà ille diues est in Deum, qui ità suis diuitijs vtitur, vt expectatio ipsius sit dominus. Vnde in
Psal. psalmo. Beata gens cuius est dominus Deꝰ eius: populus, quem elegit in hæreditatem sibi. Itaque quando iam vidisti quid contigit huic diuiti, & quid etiam contigerit diuiti illi, qui noluit eleemosynã largiri mẽdico Lazaro, & quomodo in inferno fuit sepultus, accipe igitur experimentum in capite alieno. Quæcunque enim scripta sunt Rom.
ad nostram doctrinam scripta sunt. Docet hæc similitudo, vt meditatio mortis semper mentibus nostris insideat, & quotidie illam venturã expectemus, nè nos incautos & improuidos inueniat quemadmodum diuitem hũc. Hic enim longam vitam sibi pro-

promittebat: qui si sciret mortem illa nocte venturam, non vtique dixisset animæ suæ. Anima mea habes plurima posita ad multos annos. ¶ Docet quàm bona & vtilis mors sit pauperibus. Multum quidem pauperes ipsi morti debent. Videbis nanq; multos diuites, qui toto discursu vitæ nunquã pauperi nec buccellam panis tribuerunt: at in hora mortis iubent eleemosynas fieri, & nouis vestibus pauperes indui. Nõ tũc, vt solebãt in vita modum viuendi pauperis inquirunt: nam ipsa mortis angustia non concedit illis locum. Iudæi petierunt ab Ægyptijs diuitias suas & dona mutuata: ipsi vero cũ intẽti essent mortuis suis sepeliendis, non attenderũt, Iudæos abire: atq; ità quicquid petierunt, dederunt illis. Memoria mortis, quam præsentem habebant, non dedit illis locum, vt animaduerterent, quod possent amittere suas diuitias. Nec etiam incolæ terræ promissionis oculos cõuerterunt ad speculatores Israel, cum grandis tunc grassaretur pestis, cum intenti essent mortuis sepeliendis: vt inquit glossa diui Augustini. Hæc omnia memoria mortis effecit. Nè igitur vanè & stultè nobis ipsis diuturnam vitam concedamus, vt hic diues auarus: sed memoriam mortis nobiscum recolamus, & ità liberales semper existemus in pauperes. ¶ Docet deniq; simultudo hæc, diligere diuitiarum contemptũ propter vitæ nostræ breuitatẽ. Transimus enim cito velut flosculus campi, & iter facimus per quod nunquam reuersuri sumus, & mensurat nobis horas & leucas nuncius ità velocissimus, qui viginti quatuor horarum spatio millia milliũ leucarum pertranseat: & constituit nos in manus seueriſsimi illius iudicis, de quo Paulus dicit. Horrendũ est incidere in manus Dei viuentis. Nos vero hanc vitam cõsumimus in cõparatione vilis stercoris, & vanę spei quæ breuiter nos deludet. Nõnè hoc exẽplo apertissimè vides hoc esse somniũ phantasticum & falax, quod dormiuntviri diuitiarũ: qui cũ in hora mortis fuerint expergefacti, vacuos se & inanes inuenient? Iungetur tũc istis æternæ mors & vera, cum somno mortis huius vitæ: quemadmodum Sisaræ, quem excitauit à somno (quod generauerat dũcis lassitis potus) Iael pertransiens & cõfigens cerebrum ipsius acutissimo clauo. Cõtinget etiam his quod superbo illi Holoferni, cui huius vitæ somniũ simul & æternæ mortis euenit. Hoc igitur & nos videntes, non videmus: & audientes, nõ audimus, facti illis idolis similes, quorũ vanitates diligimus. Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes *Psal. 134.* qui confidunt in eis. Quid de nobis erit, cũ audierimus vocem dicentẽ. Stulte hac nocte tollent animam tuam à te? Tunc dominus diuortium faciet inter carnem & mundum, quem tãtum diligimus: & audiemus irrisionem illam domini qua irridet amatores mundi, dicens. Vbi sunt dij eorũ, in qui *Deute. 22* bus habebant fiduciam? surgant & opitulẽtur vobis, & in necessitate vos protegãt. Igitur filij hominum vsquequo graui cor- *Psal. 4.* de: vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? ¶ Fugiamus ergo auaritiam, has res terrenas & caducas contemnamus, in pauperes eas distribuamus, memoriam mortis nobiscum semper ferentes: & ità viuamus, & res mũdi huius tractemus tãquã hac nocte morituri. Omnem hanc salubrẽ doctrinam docet hic nos Christus redẽptor noster hoc exemplo proposito, ansam sibi & occasionem sumens, ex quæstione facta. Sed iam postquã Christus docuit, immoderatum affectum rerum temporalium esse vitandum: docet nunc solicitudinem inordinatam eorum, quæ necessaria sunt fundi tus extirpandam. Nam solicitudo necessariorum, sæpè induit solicitudinem rerum superfluarum. *Dixitq; ad discipulos suos.* Apostolos præcipuè instruit, quia futuri erant prædicatores huius euangelicæ perfectionis, & præceptores totius mundi: quo circa operæ pretium erat, vt ipsi hoc sibi priùs persuasum haberent & ipso opere adimplerent nè de illis diceretur. Qui alium do *Roma. 2.* ces, te ipsum nõ doces? Nam sicut cœpit Le *Act. 1.* sus priùs facere, & docere: sic opus erat, vt ipsi priùs facerent & postea docerent contemptũ & solicitudinem superfluam rerũ terrenarum. *Ideo dico vobis.* Illationem hanc infert ex præmissis. Ac si diceret, Vidistis ne quid cõtigerit diuiti illi auaro, quàm solicitus ambulabat, quid facturus esset de tãtis diuitijs, & quomodo mors præter ipsius spem & opinionem illum inuisit? Experimentum igitur vos hinc sumite. Nam fœlix quem faciunt aliena pericula cautũ. Et ideo dico vobis. *Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis.* Quia loquutus fuerat dominus aduersus auaritiam nunc sermonem suum conuertit aduersus auaritiæ radicem: scilicet, aduersus nimiã solicitudinem rerũ

tẽporalium. Anima hîc pro vita sumitur: sicut etiam in primo regum legimus Dauid dixisse Abimelech sacerdoti. Ego sum reus omnium animarum domus patris tui. Mane mecum, nè timeas. Si quis quæsierit animam meam quæret & animam tuam. Hoc est, siquis molitus fuerit vitam mihi auferre, etiam tuam curabit auferre. Appellatur vita hæc, qua viuimus anima: nam sæpius nomen causæ in suos effectus mutamus. Sic ferrum ardens appellamus ignẽ: nã vrit, & calefacit, qui effectus sunt ignis. Cum igitur anima qua viuimus, vitã huic corpori tribuat propter sui præsentiam & vnionẽ, benè cõpatitur huic effectui (qui viuere est) nomen suæ causę imponere scilicet, anima. ¶ Obserua autẽ quod non tollit dominus omnem solicitudinem, sed illã quæ Christi iugum repellit. Nam vt clariùs in Matthæo habetur, priùs dixerat. Nemo potest duobus dominis seruire, & postea subdit. Nolite soliciti esse, &c. Non veto vos esse solicitos: veto tamen esse solicitos si hęc solicitudo coegerit seruire Mammonæ. Ideo Græcis hæc solicitudo est, μεριμνα, quod significat curam anxiam & solicitam, quam habent auari de pecunijs cõgregandis. Quapropter non dixit. Nolite laborare, aut curam moderatam habere. Et ideo etiam in exemplo auium non dicit, quod nõ volant, sed quod non seminãt, neque metunt, neque congregant in horrea. Non prohibet honestũ laborẽ neq; studiũ acquirendi temporalia: sed nimium ipsorũ amorem. Ità enim alienum & extraneum est homini vsurarium esse siue latronem: vt esset ipsis auibus cęli seminare, arare, vel metere. Et sicut aues solum volando sustentantur, nec seminant, nec metunt. Ità vos solo honesto labore & vestræ naturæ consentaneo vitam degite: nec modos illicitos quæratis. ¶ Aduerte autem quod tripliciter modo solicitudo rerum temporalium potest esse illicita. Primo quidẽ ex parte materiæ siue rei de qua soliciti sumus: vt cum quis quærit tẽporalia bona, illa cõstituens, vt finem suum. Secundo ex parte superflui & soliciti studij, cp in illis acquirendis consumitur: propter quod studium retrahitur homo ab exercitio rerum spiritualium, quibus inseruire debet. Tertio ex parte timoris superflui: quando scilicet quis nimis timet quod si nõ fecerit quãtũ suæ vires suppetierint, necessaria sibi deficiant. Sed iam adeo creuit rerum terrenarũ amor & cupiditas, vt multi Christianorũ (& vtinam nõ sint ecclesiastici ac monachi) ità de his rebus caducis & perituris sunt soliciti: vt vix deantur nullam aliã vitam expectare. Propter quid obsecro defatigaris? Certè propter nihil. Videbis enim in fluuio pisces huc & illuc discurrentes, & inter se certantes: & id omne solum faciũt propter aliquẽ vermiculum, vel micam panis: & hoc non vident pisces, sed illi qui in litore sunt eos irridentes, qui propter rem tam vilẽ & parui momenti tantam contentionem inter se habeant: & tandem vnus illorum micã vel vermiculum rapit. O quantę admirationis est videre strepitum, voces, & cõtentiones, quas homines nectunt, sola cibi & victus causa: quanta est illorum solicitudo, ita vt videantur omnem mundũ reuoluere. Certè qui hunc magnum strepitũ & clamores videret, nil aliud intelligeret, quod non nisi de re grauissima, vel de hominum morte ageretur. At si rectiùs & attẽtiùs id examinaret, clariùs intelligeret, id esse propter rem parui aut nullius momẽti. Qui vero in littore, quieti & tranquilli sedent illos irridենt & subsannãt. Nam ij quibus dominus hoc contulit beneficiũ, vt dederit illis lucẽ & oculos ad intelligendũ has mundi vanitates, & ob quas res homines laboribus & curis se ipsos conficiant, maximè demirantur. Nec id mirandum, quia puluis mundi eos obcæcauit, nec ingens periculum ipsis imminens videre possunt. Vnde Salomõ. Eccl. 1. Vidi omnia quę sub cælo geruntur, & ecce vniuersa vanitas. O curas hominum, o quã tum est in rebus inane. Quapropter nõ ille dives appellandus est, qui plures diuitias habet: sed ille cui minores sunt curæ & solicitudines. Nam si aliquis homo octo millia aureorum haberet, simul & filias quatuor, quibus de maritis ipse esset prouisurus: & alius quatuor millia aureorum, & nullam filiam innuptã, certe iste secundus ditior & locupletior esset appellandus: nam iste minores necessitates habet: quam ille. Sic qui parum habet & contentus est, ditior est illo qui multa possidet, & plurimis necessitudinibus & curis plenus est. Si Christus dixisset, Laborate, & soliciti estote de rebus humanis, & tẽporalibus, & de cælestibus securi sitis, me vobis illas daturum: nõ mirarer si homines tam anxiè & vehementer earum inuaderet cura. Sed multo aliter & diuer-

diuerissimo modo inquit. Quærite bona cælestia, nã terrena vobis ego cõdonabo: & ità est, quod rogo est nostrũ tam profundũ somniũ, & quæ tam acuta fames, vt ità defatigemur, propter ea quæ terrena sunt: & quæ cælestia sunt obliuiscamur? Vnde Amos. Vę qui opulenti estis in Siõ, & cõfidentes in monte Samariæ, &c. Magna est alia quibus cura in prouidẽdis necessarijs in vẽ turũ annũ, & quod omnia sint abũdãtia & superflua in futurũ tẽpus, ignorantes an se quẽti die sint morituri. Præcipiebat dñs in Leuitico, vt eodẽ die, in quo oblatio offerebatur, in ipso etiã comederetur. Etiam præcepit, vt de agno paschali nihil in venturũ diẽ seruaretur, & manna si seruabatur in crastinũ diem corrũpebatur. Ezechiel etiã dixit. Nunquam caro hesterna intrauit in os meũ. Vult dñs ne tam anxiã curam de venturis habeamus: vt ipse præcepit in Euãgelio: sed vt pendeamus ab ipsius prouidẽtia. Quid tu Christicola tãtopere tẽporalia bona curas cui æterna & nũquã peritura sunt promissa? Quod etiã ethnici Philosophi contẽpserunt etiã tu in pretio habes? Nihil ità ab homine alienũ & extraneum est, vt ipsa pecunia, nec aliquid quod minorẽ illi afferat vtilitatẽ. Nam etiam si omne aurũ, & argentũ mundi possideres: esses nè illius causa melior, doctior, meliori corporis valetudine, aut præstantiori & elegantiori forma: Nihil minùs. Sed obijciet aliquis, dicẽs Diuitiæ gaudiũ afferunt & voluptatẽ, & efficiunt, vt homo in maiori honore & dignitate sit habitus. Ad quod respondeo, quod etiã si gaudium afferant & voluptatem, tamen id est perniciosum & nociuum: neque optimo iure gaudium appellandũ. Nam verum gaudiũ & voluptas, est tranquillitas & pax cordis. Bona tua quid hominis tibi cõciliant? vt te populus laudet & veneretur? O stulte stulte, non te aspiciũt, sed pretiosas vestes. Nam si miseria & mẽdicitas animæ tuæ illorũ oculis pateret, infœlicissimũ te iudicarent: quem nunc beatissimũ existimãt. Verus honor & laus est ipsi Deo placere. Sed dices. At diuitiæ amicos multos cõciliant. Respondeo, eos nõ veros amicos, sed fictos esse, qui te amant, nõ tui sed pecuniæ, & sui cõmodi causa. Nemo te ipsum tãto amore prosequitur, qui nõ desideret, te iam sepultum videre, vt tuis bonis fruatur. Et vt vnico tantũ verbo omnia dicta cõplectar: cõmoda, quæ diuitiæ secum ferunt, falsa sunt, vana, & instabilia, atque ità vera mala afferunt, miserias, & calamitates, curas, anxietates & labores: & hominẽ ijs, quæ veræ sunt diuitiæ, & nunquã interituræ, spoliant: nimirum, animi & cordis quiete & pace, quod iucundissimũ & pretiosum bonũ in terra est. Nimia cupiditas & vana solicitudo rerũ temporaliũ põdus grauissimũ est, quod deprimit spiritus alas & volatũ impedit animæ nostræ in contẽplationem diuinarũ rerũ. Fecit Deus hominem, vt summũ bonũ intelligeret, & intelligendo amaret, & amando frueretur. Ab hoc gaudio te semouet solicita cura rerum terrenarũ. Ideo beatus Petrus. Omnẽ solicitudinẽ vestrã proijcitẽtes in Deum, quoniã ipsi cura est de vobis. Dauid etiã. Pauper ego sum & mendicus, dñs solicitus est mei. Sed hæc satis sint de hac superflua solicitudine. Nunc autẽ duo videamus in speciali, quorũ nos esse solicitos Christus prohibet. Vetat enim solicitudinẽ cibi & solicitudinẽ vestitus, quæ duo magis anxiè & solicitè homines curãt. Et de primo sic ait. 1. Pet. 5. Isai. 39.

Nolite soliciti esse animæ vestræ, quid manducetis.

Si populus Israel animũ ad id intenderet, quod in deserto erat mãducaturus: nunquã ab Ægypto exiret, nec promissionis terrã ingrederetur. Et multi illorũ, quia soliciti fuerunt, postquã exierunt ex Ægypto, carnes petẽtes, & illas seruantes in deserto interierũt, nec consequuti sunt finẽ desideratũ, nec terra sibi promissa sunt potiti. Si nõ ob aliud, saltim propter honorẽ tui patris cęlestis non tam solicitus debes esse, quid manducaturus, quidvè bibiturus sis. Iniuriã infers diuino patri, qui aperit manum suã & implet omne animal benedictione. Israelitas quadraginta annis cęlesti pane in deserto pauit. Et dedit illis aquã de petra. Et desiderantibus carnes, coturnices, in tãta abũdantia suppeditauit, vt etiã ipsis manibus eas apprehẽdere possent. Vide quot annis, quàm innumerabilẽ populum pauerit in deserto. Sanctus Abrahã vt præceptũ dñi impleret, domũ paternã reliquit: & ad peregrinos & ignotos migrauit: sed dñs alebat eum, vt & ditesceret, & vt fœlici successu omnia prospera & secunda illi cõtingerent. Iacob pauper & profugus trans Iordanem peregrè proficiscebatur: sed quia Dei auxiliũ imploranit, & in ipsius manus se constituit, reuersus est cũ duabus turmis. Exod. 14. Nume. 11 Psal. 103. Exo. 16. Exod. 17. Nume. 11 Genes. 12. Genes. 28.

Matth. 6.

Genes.32. Sãctus Ioseph vẽditus & in exiliũ missus: paupertatẽ, miserias, & labores sustulit: sed
Gen.42. Deus illũ tantis diuitijs locupletauit vt fratres eius frumẽtũ ab ipso petere cogerẽtur.
Exod. 2. Moses coactus fugã facere ex Ægypto: sed
3.Reg.17 Deus etiã inter peregrinos & ignotos illũ pascebat. Et Eliã adeo iniqua & peruersa Iezabel persequebatur, vt in syluis & cauernis semper lateret: sed Deus, vt qui tãtã curã seruorũ suorũ habet, tũ per coruos, tum etiã per Angelos necessaria sub ministra-
3.Reg.19 uit. Et vidua illa Sareptana nõ nisi vnũ pugillũ farinæ habebat: Deus autẽ sic farinã augebat, vt ipsa, & filius eius & Elias trium
Dan. 14. annorũ spatio victum haberent. Et Daniel inter leones positus, per multũ tẽpus à dño fuit pastus: nã Abacuc, qui erat in Iudæa
4.Reg.4 & cibũ messoribus portabat: adduxit An-
Ioan.6. gelus in Babylonẽ, & cibũ dedit Danieli. Et cum Eliseus Propheta populo Israelitico prædicaret, centũ homines viginti panibus satiauit. Et Christus quinq; panibus & duobus piscibus famẽ expleuit quinq; millium hominũ: & alia die quatuor millia hominũ septẽ panibus & pisciculis satiauit.
Mar.8. Manifestissimis testimonijs tum in veteri, tum in nouo instrumento ostendit Deus, se posse suos alere & sustentare. Quod autem id etiã nunc velit, declarat his verbis,
Esa. 49. & per Esaiã dicens. Nũquid poterit obliuisci mater infantẽ suũ, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego autẽ
Psal. 102 non obliuiscar tui. Hoc etiam Dauid ait. Si-
Psal. 144 cut pater miseretur filiorũ, misertus est dñs timentibus se. Et alibi. Suauis dñs vniuersis, & miserationes eius super omnia opera
Psal. 54. eius. Ideo ipse Dauid de dño minus confidenti, inquit. Iacta cogitatum tuũ in dño, & ipse te enutriet. Hæc omnia libuit dicere, nẽ nos nimis soliciti simus de cibo & potu, cum patrẽ adeo benignũ & misericordẽ habeamus vt ex his adductis exẽplis facilè constat. Sed iam ad literã. *Neque corpori quid induamini.* Iam sic mũdum adeo inuasit nimia cura & solicitudo vestitus: vt nullus sit animus adeo fortis & virilis prædicatorũ, qui illum audeat reprehendere. Tantę sunt nouæ inuentiones vestiũ, tanti tãq; excessus sumptus, & præcipuè in Hispania: vt omnis hominũ res & substantia penitus de-
Cap.17. ho struantur. Et ità huic rei intẽti sunt, vt nul-
minẽ mol lam aliã curent nec de alio sint soliciti. Sed
libus vesti quia in superioribus de his egimus, & infrà
tum. acturi, ad cõtextũ reuertamur. *Anima plus est quam esca, & corpus plusquam vestimentum.* Sed rationibus probat nõ debere nos solicitos esse. Scilicet quia de maioribꝰ Deus prouidet, de anima inquã & corpore sine nostra solicitudine. Qui dat optimũ, dabit conueniens: & qui maiora ministrat, minora tribuet. ¶ Secundam rationẽ ab ipsis auibus desumit, dicẽs. Cõsiderate coruos, &c. ¶ Tertiã ex impotẽtia solicitudinis ad augmentũ corporis, dicens. Quis vestrũ cogitando, &c. ¶ Quartã sumit ex floribus, dicens. Considerate lilia. ¶ Quintã ex discrimine inter ipsos & ethnicos, dicens. Hæc omnia gentes inquirunt. ¶ Sextã ex patris sciẽtia dicens. Pater enim vester scit, &c. ¶ Prima itaq; ratio, qua saluator probat, nõ debere nos esse solicitos de cibo & vestitu ea est, scilicet, quia si Deus maiora donat, sine vlla nostra solicitudine: multo meliùs de minoribus prouidebit. Quocirca æquum est, vt omnẽ nostram curã & solicitudinẽ in Deũ ipsum reponamus, & à mundanis & caducis rebus eam auocemus: ea priùs agentes, quæ ad partẽ diuinam & superiorem spectant. Nam quibusdã hominibus, qui sua tantũ curabant, nõ quæ Dei erant, dñs dixit. Quia domus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisq; in domũ suam: propter hoc super vos prohibiti sunt, &c. Iustum enim est, vt omnia eis deficiant, qui creatorem relinquũt, & mũdana sequũtur. Quod certè propter honorẽ patris tui cælestis, nõ sic deberes facere. Nam nimia filij solicitudo & cura, tacita quædã reprehẽsio est inetiæ patris circa prouisionẽ necessarij. Omnem igitur curã & diligentiã adhibe circa ea: quæ dñi sunt. Iuxta illud Apostoli Petri. Omnem solicitudinẽ vestrã proijcientes in eum, quia ipsi cura est de vobis. Sic fecit sanctus ille rex, qui dixit. Pauper ego sum & mẽdicus: dominus solicitus est mei. Si dñs curam tui habet, ne solicitus sis circa tẽporalia: quandoquidẽ ista solicitudo ad nihil aliud deseruit, nisi ad suffocandũ verbum Dei. A solicitudinibus huius sæculi (ait saluator) suffocari verbũ Dei. Gentiles & infideles qui vana, & inepta opinione existimant fortunã esse, non mirandũ si solliciti sint. At vero vos vt pote qui sub vexillo Christi militatis soliciti debetis esse circa spiritualia: quandoquidem si à vijs rectis nõ desiexeritis, clarè cognoscetis, nunquã vobis necessaria defutura. Distractio nimia circa res tẽporales, affectũ amoris diuini videtur frigefacere, & ipsum hominẽ in varias inimici tentationes & insidias cõstituit. ¶ Secunda ratio sumitur ex parte auiũ: ideo ait. *Considerate coruos, quia non seminant neque metunt quibus non est cellarium neque horreum: & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis.* Per Matthæũ dixit. Respicite volatilia cæli. Vnde hìc ponitur species pro genere scilicet coruus pro volatili. Et ideo ità in particulari loquitur de coruis: quoniã cum vniuersis volatilibus dñs escã pro uideat, specialiter tamẽ dicitur pascere coruos: quia nulla adhibita diligentia parentũ educantur, cũ cæteris omnibus volatilibus labore & ministerio parentum cibus ministretur. Ferũt enim naturã corui esse, vt statim in ipso ortu à parentibus destituatur: nam cũ parentes videant coruos natos esse albos, existimantes suũ non esse fœtũ, eos relinquũt & fugiunt. Interim tamen dũ alęnascũtur, & nigri fiunt cæli rore sustentantur, & etiam liquore tenuissimo nutrienti. Ideo Dauid dixit in psalmo. Qui dat iumẽtis escam ipsorũ, & pullis coruorũ inuocãtibus eum. Iob etiã dixit. Quis præparauit coruo escã suã: quando pulli eius clamant, ad Deũ vagãtes, eo quod nõ habeãt cibos? Sed si Deus coruis prouidet, & ei de illis est cura: quanto maiorẽ curã de vobis habebit, qui conditi estis, & facti ad ipsius similitudinẽ & imaginẽ? Vnde Salomon. Non est alius Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus. ¶ Obserua autẽ diligenter, quod cũ homo sit omnium creaturarũ dominus & magister, ad bruta docẽdus mittitur. Quia cũ in honore esset non intellexit, factus est iumentis insipiẽtibus similis: & ideo ad illa mittitur. Sic sapiens pigrũ hominem & inertem ad formicã mittit. Ità nos miseros & ineptos reddidit peccatũ vt multa possimus discere ab ipsis brutis rationis expertibus. Præterea non sine causa exemplum coruorũ & volatilium dominus proposuit. Potuisset nanq; viros religione & sanctitate excellentes nobis adducere, vt fuerunt Moses, Elias, & Ioannes Baptista, quos nulla ex parte ipsorum adhibita cura Deus patuit. Sed noluit: quia posset aliquis dicere. Quid hoc in meũ solatiũ facit? Nam si ego ea probitate & vitę sanctimonia essem prędituis, qua ipsi, possem & ego Dei præsidiũ sperare. Et fuit in causa quare volatilia proexẽplo adduxerit, vt intelligeremus maioti iure nostrã diffidentiam esse detestan-

dam, considerantes securitatem & libertatem irrationabilium animalium. Est ergo mens & animus Christi. Quoniam Deum patrẽ habetis, qui tãta bonitate & benignitate omnibus creaturis prospicit, nõ est ꝙ vos soliciti sitis: potiùs debet vobis ipsis prospicere quibus tanta dedit, & contulit beneficia, quos ad immortalitatem creauit, & ad æternæ beatitudinis diuitias prædestinauit: quibus deniq; suum filiũ vnigenitũ redemptorem, & vnicum reparatorẽ tradidit. ¶ Deniq; iustorum vitam cũ ipsis volatilibus confert, quia vult vt in solicitudine cibi nos illis similes efficiamur. Primò, quia nullã quietem nec sedem in terra fixam habent, nisi eam, quàm necessitate coacta sumunt, secundo, quia aues semper in alto vitam degunt, & aduolant. Ità simili modo tu si huius vitæ pericula & scopulos liber euadere volueris, opus est, vt terrã ipsam fugias, & in altum tuis cogitationibus & operibus aduoles. Cum Deus aues *Genes.1.* & pisces creauit, dedit illis benedictionem suã: at brutis quia in terra vitã degunt non benedixit. Qui illius benedictionis, quam daturus est dñs in die iudicij, particeps esse voluerit, volare in altũ debet, vel natare, vt saluus & incolumis euadat, vbi alij periclitantur. Eis enim, qui, vt bruta in terrenis vitam agunt, negabit dominus benedictionẽ suã imo eis maledicet, dicens. Ite maledicti *Matt.25.* in ignẽ ęternum. Exemplum igitur volatilium ob oculos semper deferas: ex quo duo potes discere. Primum ne nimis solicitus sis circa temporalia. Secundum, vt in altum aduoles: tuas cogitationes in Deum ipsum eleuando. Vnde quidam dixit, Pronaq́ue cum spectent animalia cætera terram, Os homini sublime dedit, cælumq́ue videre Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus. ¶ Tertia ratio desumitur ex impotẽtię solicitudine ad augẽdam staturã. Ideo ait. *Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum vnum?* Sicut auiũ exẽplo ostendit, non debere nos solicitos esse de cibo: nunc ètiam hac ratione & sequenti suadet ne de vestitus superfluitate simus soliciti. Et hoc ostendit, quia vestimentum ad mensuram corporis fit, ad illũ ergo pertinet curam de veste habere, an magna vel parua futura sit, ad quem pertinet curam habere de magnitudine corporis. Homo non potest per suam solicitudinem aliquid addere magnitudini corporis sui: quia ne-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo sua cogitatione addere potest aliquid staturæ suæ, sed tanta erit, quãta ipse Deus voluerit. Ac si diceret. Si in potestate homi nis esset facere sibi magnam corporis statu ram, optima ratione deberet etiam soli citus esse de vestibus. *Si ergo nec quod minimum est potestis, quid de cæteris soliciti estis?* Hoc est. Si hoc tantillum non potestis facere, quod quidem Deo est facillimum quid soliciti estis de corporis necessarijs? Ideo creatori talem curam relinquite. Aduerte autem, quod sicut maxima opera animæ sunt ope rationes intellectiuarum virium, quia cognitione & intellectione reguntur: magna vero ipsius opera sunt virium sensitiuarum quia cognitione reguntur: minima vero sunt virium vegetatiuarum: quoniam naturali necessitate regũtur: ità maxima opera Dei sunt opera gloriæ, magna vero sunt gratiæ, minima autem opera naturæ.

¶ Quarta ratio ad idem tendit, nè simus soliciti de vestibus: & sumitur ex floribus. *Considerate lilia agri quemodo crescunt. Non laborant, neque nent.* Posuit in his exemplũ, quia habent maximam pulchritudinem & dixit, lilia agri, ad ostendendam minorem solicitudinem. Nam si essent lilia domorum, quæ in hortis nostris nascuntur, per humanam solicitudinem & culturam, dici poterat quod humanus labor & solicitudo conferebat aliquid ad illorũ pulchritudinem. Sed lilia agri nulla cultura nascuntur, & à nemine plantantur, & sine vlla sua solicitudine tantum decorem & pulchritudinem habent. Dicit etiam non laborant, propter viros: & neque nent propter fœminas: vt vtrisq; auferat superfluam solicitudinem. Nam viros decet laboribus corporis intendere: mulieres etiam colum accipere. *Dico autem vobis. Neque Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnum ex istis.* Solicitudo magna vestium inutilis est, quia per illam desiderata nobis non valebimus consequi quia Salomõ cũ omni apparatu & ornatu exteriori, non potuit ad tantam pulchritudinẽ peruenire vt equari posset alicui liliorũ cãpi: quia opera naturæ præstantiora sunt & excellentiora, quàm ea, quæ fiunt ab arte. Nam si ars velit imitari naturã, non tamen adequare poterit. Sed dices. Nõne Salomõ auro, & margaritis pretiosissimis ornatus pulchrior erat, quàm vile liliũ? Regina Sab
3. Reg. 10 ba videns vestes Salomonis stupuit: nunquã tamen admirata est lilium. Præterea, si Salomõ sapientissimus erat cur potius nõ cõtexuit vestẽ ex lilijs quã ex gẽmis & auro? Et quis est, qui non dicat aurũ pulchrius esse quam liliũ? Hic manifestissimus homi nũ est error: quia ea quę apparent pulchra, pulchriora iudicamus his, quę verè pulchra sunt. Cupiditas nostra est causa horũ. Vestis enim ex auro confecta pulchrior nobis videtur, quàm liliũ, qui si non essemus cęci & claris oculis id vellemus perspicere, vide res in veste deaurata manũ hominis, qui eã fecit, in lilio autẽ Dei artificis manũ. Et quã to tibi gratior esset Deus quã homo, si mũ dos haberes oculos, tanto pulchrius videretur liliũ, quod depinxit. Sic sponsa speciosissima laudatur. Sicut liliũ inter spinas, sic *Cant. 2.* amica mea, &c. *Si autẽ fœnum, quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit quanto magis vos pusillæ fidei?* Cras in scriptura sacra pro omni tempore futuro, quod cito *Gen.* eueniet ponitur. Vnde Iacob dixit ad La- *30.* bã. Exaudiet me cras iustitia mea. Ac si diceret. Modo iniuriã mihi infers, quia retines oues vnius coloris, sed in futuro conse quar iustitiam meã. Sensus huius literę pla nus est. Sed vt altius hoc interpretemur ad uerte, quod hoc quod est mittere in clibanũ nõ dixit de lilijs, sed de fœno, quia quãuis lilia marcescũt, non tamẽ in clibanum mittũtur. Ideoq; sicut Christus vocauit ani mã iusti liliũ, cum dixit. Sicut liliũ inter spi nas: sic nunc reprobos intelligit per fœnũ, *Cant. 2.* sicut alibi etiã designantur per paleas. Habet enim scriptura suas figuras & tropos. *Matth. 3.* Esajas iussu dñi dixit. Omnis caro fœnũ, *Esa. 40.* & omnis gloria eius quasi flos agri. Hi cho mines lætãtur & florent, sed in ignẽ eternũ prædestinati sunt. Sensus igitur est. Si impios & eos, qui cruciandi sunt in gehenna Deus sic vestit: hoc est honores illis tribuit, diuitias, & dignitates: quomodo vos obliuiscetur? Certe hęc ratio nimis vrget. Nã vi debis Tiberiũ, Caligulã, Neronẽ, Heliogabalũ, Cõmodũ, Domitianũ, qui cũ tã impij essẽt, nefarij, & truculẽti, Deus illos sic ditauit, vt totius orbis imperiũ & sceptrũ teneret: quomodo credibile est, q; seruis suis negabit necessaria? Verùm vt ostẽdat, quã breuis sit & inanis gloria huius mũdi & fœ licitas dicit, q; hodie est, & cras in clibanũ mittitur. Impij autẽ tãtũ hodie sunt, pij ve ro hodie, & cras, & in perpetuũ, sicut Chri stus, cum quo in æternum regnabunt. Sic *Hebr. 13.* sapiens personam agens impiorũ, qui sunt *Sapien. 2.* in in-

inferno, inquit. Nos nati continuò desiuimus esse. Vnicum tãtum diem vixerũt: quem non concupiuit ille sanctus, qui dixit. Diem hominis non desideraui, tu scis dñe. O rem maxime horrendam. Cras in clibanum mittitur. Ibi impius ità possidebitur ab igne: sicut possidetur fœnum cum in clibanum conijcitur. Penetrat mors intima viscera peccatoris. Et *Vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis.* Redit ad præcipuum scopum, repetens quod dixerat de nimia solicitudine cibi & potus. Superfluam epularum curam simul & potus dominus reprehendit. Est mundus adeò perditus, vt hominibus sit plenus, quorum Deus venter est, id enim honorem existimant esse, dignitatem, & laudem, si Epicu rischolam sequantur, cum Christum in sacro baptismatis fonte fuerint confessi. Audi igitur Christum fræno cohibentẽ hominum helluonum gulam & ebrietatem. Dixit enim Esaias. Equi eorũ, caro eorũ. Maximum est periculum equitare in pingui & lucido equo, qui nunquã domitus fuerit. Et siquidẽ Propheta inquit equũ nostrũ, carnem nostram & appetitus esse, opus est, vt abstinentiæ fræno ipsam cohibeamus: nẽ aduersus nos insurgat, & in mille peccata & miserias nos præcipitet. Qua propter psalmista ait. In chamo & fræno maxillas eorum constringe. Nisi carnem continueris abstinentiæ fræno, ducet te, tanquam equus indomitus per deliciarum aquas humundi, & vt Pharao suffocaberis: qui cum equis suis in Rubro mari perierunt, & ipse cum suis tanquam lapides in profundum descenderunt. Corpus secum animã ducet, nisi illud frænueris abstinentia. Abstinentia enim est mors culpæ, exterminatio voluptatum, remedium salutis, origo & radix gratię: & substerniculũ castitatis. Magna quidem ignominia est, vt tuus seruus tibi præcipiat & imperet. Ismael filius ancillæ persequebatur filiũ spiritus: & Agar dominam suam contemnebat. Nisi domueris carnem tuam, superbia elata insurget ad uersus spiritum. Magna quidem est confusio & verecundia, quod cum ita sis magnus princeps & dominus, vt paulo minorem angelis te ipsum fecerit, voluntatem facias, & pareas tam vili seruo qui ipsum corpus est. Hoc lamentabatur Ieremias dicens. Serui dominati sunt nobis. Ideo Christus curã anxiam & superfluam solicitudinem cibi & potus prohibet his verbis. Et quia inter varios cibos, & grandes mensas, & pretiosa vasa inueniri solet superbia & vanitas, vt contigit in conuiuio regis Assueri subdit statim dominus. *Et nolite in sublime tolli.* Sũt multi qui lautè & opiparè manducant, & omnes venientes ad se inuitant, non tantum propter manducationem & potum, quàm vt ostendant vanitatem suam & sumptus. His igitur verbis Christus medelam adhibet huic ægritudini. Hoc idem Apostolus suadet dicens. Noli altum sape *Rom. 11.* re: sed time. Admonet Christus, vt quanuis ita diuites simus, vt omnia nobis superflua fuerint, ne vanè & stultè extollamur sed pro omnibus ipsi Deo gratias referamus. Hinc ad Timotheũ ait Apostolus. Præci- *1. Tim. 6.* pe diuitibus huius sęculi non sublime sapere, nec sperare in incertitudinem diuitiarum: sed in Deum qui omnia nobis abundè præstat. ¶ Quinta ratio desumitur ex dif ferentia inter ipsos & ethnicos. *Hæc autem* *1. Thess. 4.* *omnia gentes mundi quærunt.* Qui nihil habẽt *Hebr. 10.* in cælo, non mirum si terrena quæsierint: vos vero qui thesaurum redemptionem atque iustitiam habetis in cælo, cur sęcularia curatis? Qui nullam in futuro sęculo habi- *1. Cor. 15.* turi sunt requiẽ, nihil mirũ si hic satientur. Qui nõ habẽt in terra promissionis panẽ, in Ægyptum descendunt, vt cibos afferãt. *Gen. 42.* Sed vos quibus parata est in cęlo mẽsa, qui *Psal. 22.* bus disposuit pater regnũ vt edatis & biba *Luc. 22.* tis, qui potandi estis fonte dulcedinis, imo *Psal. 35.* torrente voluptatis, quibus ea parata sunt, *Esa. 64.* quæ nec oculus vidit nec auris audiuit, ne *1. Cor. 12.* in cor hominis ascenderunt, cur hic tam ve- *Num. 11.* hementer cupitis allijs & porris Ægyptio- *Esa. 46.* rum & carnibus satiari? Deniq; non mirum si qui seruilem habent conditionem terrena tractent, sed qui filij Dei sunt ignominiosum deberet eis videri, si his se inuoluerent. ¶ Obserua autem quod ex his verbis vnusquisq; poterit colligere an ex gẽtibus sit, vel ex Deo. Suũ studium videat, an circa terrena & peritura, an circa immortalia & diuina ambulet intentus, nam si terrenis se contaminauerit, iam factus est dæmoniorum socius. ¶ Sexta ratio desumitur ex patris scientia. *Pater autem vester scit quoniam his indigetis.* Iam hìc vides quod Deus indigentium sit pater. Quo circa gaudere debes, & lætari, cum tibi aliquid defuerit vel nõ omnia ex animi sententia successerint. Prætereà non dicit vos indigere domibus ebur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eburneis, lapidibus pretiosis, phaleratis equis, & alijs similibus rebus, sed q̃ indigetis cibo, & potu, & veste. Viri enim pij his solis & non alijs indigẽt. Habentes (inquit
1. Tim. 6. Paulus) victum & quibus tegamur, his cõtenti sumus. Vere Deus est pater eorũ, qui victu & vestitu sunt contenti. Quis est tam crudelis & acerrimus pater, qui filio suo non concedat necessaria, si habuerit? Deus autem cũ sapiens sit, omnia nouit, & quia omnipotens, omnia potest, & quia pater est, piè vult, ideo ad prouidẽdũ est summè bonus, & idoneus, & qui hominẽ creauit, rectè nouit ipsius indigentiam & mendicitatem. Et si aliquando patiuntur aliquas graues necessitates, id euenit quia in Deũ fiduciam suã nõ collocarũt, qui id permittit in pœnam suæ culpæ. Qui mundo cõfiderũt, ipse mũdus ijs remunerauit, & digna factis exoluit. Ex his omnib⁹ Christus sic infert, dicens. *Veruntamen quærite primum regnũ Dei & iustitiã eius.* Quod ego magis desidero vobis dare, & quod vobis magis vtile est id quærite. De reliquis ne soliciti sitis, magna & alta quærite, quandoquidem magnum, & excellentem dominũ habetis, Spiritualia inquirite, terrena nanq; & temporalia, non deficient vobis. Qui maiora dat, minora etiam concedet. Et qui anima simul & corpore vos dotauit, cibum & vestitũ largietur. Deficit ne cibus Iudæo, aut infideli? Deficit cibus auibus cæli, aut formicis? Quærite ergo primum, hoc est præcipuè regnum Dei. Beatitudo finis noster est, & finis prior est in intentione. Primum ergo quærendum est regnum Dei orando, meditando, & mentem in Deum leuando, vt in de referatur hoc principale bonum ad cętera opera nostra. Nãres, quæ propter aliud
Aug. li. 2 de ser. domini in monte. quæritur (vt pulchre disserit Augustinus) inferior est, quam id propter quod quæritur. Et ideo illud primũ est propter quod istam rem inquiris, non ista res propter quã aliud quæris. Quapropter si regnum Dei, cibi tantum causa quęrimus, anteponimus sine dubio cibum regno Dei, vt si non deesset cibus, non quærendum esset nobis regnum Dei. Prima itaq; solicitudo & principalis habenda est de regno Dei: quod est beatitudo cælestis. Quærere autem iustitiam eius, est conari ad obseruantiam legis, & ad faciendũ opera bona, per quæ tandẽ peruenitur ad regnũ Dei. ¶ Obserua autẽ, q̃ prius loquutus est de regno Dei, quod est finis quã de iustitia quæ mediũ est, nam finis primus est in intentione, quã ea quæ sunt ad finẽ, quia nullũ agens secundum rationẽ potest aliquid agere, nisi præsupposito fine. Ideo ille qui est finis simpliciter omniũ operationũ humanarũ, necesse est, vt præsupponatur ante omnẽ operationẽ, si autẽ non præsupponeretur, ageremus temerè & à casu, nihil prægitantes, & talis operatio nunquã est bona, quia non est cõformis rationi, & sic non est Deo accepta, & sic oportet finem præsupponere ad hoc vt bonũ operemur, & hoc est regnum Dei quærere, hoc est præsupponere, & de illo cogitare. Hæc enim sunt de quibus soliciti esse debemus & in hac solicitudine peccare nunquam poterimus, quia quãto magis de hac re soliciti fuerimus, tanto melius nobis erit. Quia illa, quæ propter se quærunAristo. politico. tur (vt ait Philosophus) in infinitum querũtur. Beatitudo autem & virtutis operatio propter se ipsa quęrũtur, ideo nullus termi nus nec modus cõstitui debet, in inquirendis istis. Secus autẽ est de necessarijs ad vitam, vt cibo potu & vestimento, quia ista nõ propter se quærũtur, sed quatenus sunt necessaria ad vitam conseruandã, & conseruatio vitæ consistit in quadã mensura, ergo prẽter necessaria, alia superflua quęrere, vana est & taxanda solicitudo. ¶ Rursus obseruandũ est, nõ esse intelligendũ, prius tẽporare quærendũ esse regnũ Dei, quam cibũ & potũ, sed hic prius in intentione debet intelligi, & mẽtis & animi desiderio, quia interdũ oportet tẽporalia prius curare, quãre gnũ Dei. Vt siquis propter instantẽ necessitatẽ cogatur prius corporaliter laborare, quã orare. Item obseruandũ Christũ non fuisse loquutũ de honore Dei, sed de regno Dei, & iustitia eius, quia licet honor Dei prius quærendus sit, quam beatitudo nostra, & via pietatis, qua peruenitur ad beatitudinẽ, de honore tamen Dei noluit hic Christus loqui, quia solũ hic agit Christus de illis tantũ bonis quæ quęrimus, propter nos ipsos, & istorũ est præcipua beatitudo & iustitia. Honor autem Dei nõ appetitur propter nos, sed propter se ipsum. Ideo nõ est hic loquutus de honore suo. Quia Christus non intendit in hoc loco agere, quid magis, vel quid minus desiderare debeamus, sed quid potius propter nos ipsosquę-
rere debeamus. Nam quid nobis sit petendũ in superiori capite Christus retulit, in dominica oratione, cũ prius egit de honore Dei cũ dixit. Sanctificetur nomen tuũ. Posteà vero egit de beatitudine nostra, dicens, Adueniat regnũ tuũ. ¶ Sed non possum nõ homines vehemẽter mirari, qui cũ audiant Christum dicentem. Quærite regnum Dei, tantæ petitioni aures suas obturatas habeant, & frigidi & tepidi sint, & velut in chœnice sedeant. Et est causa, quia cum carnales simus non existimamus regnum Dei ad nos pertinere. Saul cum audisset se potiturum regnum Israel, non motus
1. Reg. 9. fuit, imo Samueli rem tantam promittenti, dixit. Nunquid non filius Iemini ego sum, de minima tribu & de minima cognatione in Israel? Quare ergo loquutus es mihi sermonem hunc? Acsi diceret. Non hæc ad me spectant. Sed is qui irriserat verbum de regno, vbi domini spiritus eũ agitauit, statim Dei animum fortem & virilem induit, & nihil deinceps nisi regium & magnum facere cœpit. Ita nos cum solum homines simus, putamus regnum Dei nihil ad nos spectare: sed si spiritus domini in nobis sluauerit, nostram dignitatem cognoscemus, & nihil regio nomine indignũ facere tentabimus. Hoc itaq; regnũ Dei primo & præcipue quærere debes, deinde tẽporalia & terrena tãquam media ad consequendã beatitudinẽ. Hunc nãq; ordinem & consensum vult Deus nos habere. Addit enim pulchritudinem magnã ordo & dispositio omnibus rebus seriem inter se seruãtibus. Nã siue aliqua doctrina vel cõcio bona fuerit, nullũ tamen ordinem seruauerit, nihil placet. Ita in omnibus operibus tuis & exercitijs rectum ordinem & normam seruare debes. Primò ergo regnum Dei quære, deinde vero tẽporalia & terrena tanquã media ad finem. ¶ Obserua etiã, quod in hac vita tẽporalia & necessaria ad corpus inquirere debes, vt hoc nõ possittibi esse impedimẽto, vt cęlestia & diuina obliuiscaris. Ita regnũ Dei debes primo quærere, vt ipsa intentione & desiderio supra ipsa exteriora opera aduoles, sic vt cor tuum nõ prępcipue exteriori applices sed portionem aliquã ipsius cordis reseruã, vt ipsa in res cęlestes tendas, ipsum erigas, ad exẽplũ auiũ, quę mare per transeũt, quę cũ defatigatę & lassatæ sunt, in aquam descendunt & alteram alam in aquã constituunt, alteram vero extra aquã habẽt, nẽ postea, si volare in altũ velint habẽtes omnes plumas madefactas aqua, non

possint se in cęlũ eleuare. Qui hoc tempestuosum huius vitę mare, vndiq; fluctibus exagitatũ in salutis portũ nauigamus, si lassati & defatigati fuerimus volatu orationis & contemplationis, alterã alãin vitã actiuã debemus conuertere, sed nõ omnino, his rebus inhærere debemus, sed alterã alã sublimem semper & rectã desiderio & affectu in cælũ habere debemus: ne si aqua ambę submergantur, præcipuum nostræ orationis scopũ obliuiscamur, atq; ita semper salui & incolumes remis actiuę vitæ, & contemplationis velis æternæ vitæ portum fœliciter attingamus. Quo fiet vt rectè & opti *Can. 4.* mo iure illud de nobis canatur. Odor vestimentorum tuorum sicut odor incensi. Incẽsum enim in sacra pagina orationem significat, deuotionem, & sanctum desiderium animæ quod ad cælestia volat, vestimenta autem sunt bona exteriora opera quæ hominesconspiciunt. Tunc q; incensum redolent, quando diuino amore & deuotione fiunt. Cuius rei admirabile & diuinũ exẽplum extat in Iacob. Qui etiam si septẽ an *Genes. 29.* nis pro Lia inseruierit, ipsius intentũ & scopus nõ fuit nisi pro pulchra Rachele famulari, per quam quidem cõtemplatio significatur, & in quã nos omnia opera nostra debemus dirigere; etiã si Liã, hoc est vitã actiuã nobis dent, cũ qua nõ cõtenti esse debemus, sed vltra ad maiora progredi, & Rachelem desiderare, opera nostra externa in altiorem finem & in contemplationẽ diuinã eleuando. Sic Machabæi manibus dimicantes, & vocantes cordibus dñm suum clam & insignem victoriam de Nicanore & 2. Mac. 15 de alijs inimicis suis reportarũt. Etiã si corporalibus laboribus fuerimus intenti, etiã si victũ & vestitũ quæramus, in his etiã occupationibus regnũ Dei & cęlestẽ Ierusalẽ in memoria habeamus & hoc primo nobis quærendum est. Nã si diuinum & cœleste tanquam prępcipuũ curauerimus, omne tẽporale liberali & magnifica manu dñs ministrabit. Vnde fit vt statim dñs dicãt. *Omnia hæc adijcientur vobis.* Qui maius dat minus etiam concedet, & qui præcipuũ dat quod huic conueniens fuerit, dabit. Nam omne agens naturale dans formam, tribuit etiam omnia consequẽtia ad formã. Ignis nanq; cum formam substãtialem ligni corrũpit, dat illi formã ignis, & prętereà ipsius accidẽtia quę sunt calor & siccitas. Iure etiã cõsulti dicũt, quòd cui cõceditur principale, vide-

L.2 de iu-risd. omnium iud. videtur etiam accessorium illi concedi. Nã si rex aliquem constituit regni gubernatorem, vel rectorem, clare constat, concedere illi facultatem, vt possit citare, cõuenire suspendere, & reliqua alia huic officio necessaria. Ita igitur inquit Christus. Si vitã vobis liberaliter cõcedo, clarum est, me vobis concessurum victum & vestitum, vt illam sustentare possitis. ¶ His verbis ostendit Christus, temporalia nõ esse nobis petenda tãquam bona nostra, etiam si necessaria sint. Regnum autem Dei petendũ est, tánquã finis & præcipuus scopus noster. Ideo dixit, adijcientur, quia nõ propter se dabũtur, sed adijcientur tanquã necessaria ad finem. In quo indicat, aliud esse, quod pręcipuè, datur aliud vero quod superadditur. Æterna nobis in intentione esse debent, tẽporalia vero in vsu, & illa quidẽ dantur, hęc autem tanquam conuenientia adduntur.

¶ Discamus ergo in Deũ confidere, nec vnquam de diuina ipsius prouidentia desperare. Non vidi iustũ derelictum (ait diuinus Psaltes) nec semen eius quærens panẽ. Si credimus nos ita à Deo diligi, vt filium vni genitũ nobis dederit, quomodo cũ illo non donabit nobis omnia? Si pater est benignissimus & suorũ filiorum amantissimus, si beneuolus spõsus, si fidelis amicus, si pastor diligens, si ditissimus rex, si pia mater & nutrix, quomodo eorũ obliuiscetur, quos in vlnis gerit? Si panem illum in terra dat, quẽ edunt Angeli in cælo, quomodo non dabit panem, quem edunt sumẽta? Potest de petra aquas haurire: potest farinã, & lechytũ olei plenũ semper exhibere: potest Daniel in lacu, & Eliam pascere in deserto, & non poterit vos satiare, & sitim vestram explere, si omnẽ vestram curam & diligentiã in ipsum posueritis? Sic in parabola illa, quæ habetur in Matthęo de patre familias qui conduxit operarios, ibidem dicitur, ꝙ fecit conuentionem ex denario diurno, per quod intelligitur retributio æterna, & beatitudo cælestis, quam dabit dominus his, qui rectè in sua Ecclesia laborauerint. Et aduerte ꝙ non fecit conuentionem cũ illis de cibo & potu, sed tantũ de denario diurno, quia cibus & potus nõ potest amicis Dei deficere. Nam pater familias qui dat denarium laborantibus in vinea, dabit & cibum & potum. De denario enim tãtum fac conuentionem, hunc quære, hunc cõcupiscẽ, & cætera necessaria vitæ ministrabit.

Psalm.36 *Roma.8.* *Psal.77.* *Deute. 8.* *Num.20.* *3.Reg.17* *Dan. 14.* *3.Reg.19* *Matt. 20*

Sed dicet aliquis quomodo hoc verum sit, quia multis seruis Christi hæc nõ sunt addita? Nam Paulus de iustis ait. Circuierũt in melotis & in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Et de se ipso ait. Infame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate. Sed nunquid Paulus non quærebat regnum Dei? Ecquis vehementiori, & ardentiori animo quæsiuit? Cum hæc imperfecti considerant, quę solicitudini potiùs, quam promissioni diuinæ committunt. Sed respondeas obsecro. Quis habet cibum, illene, qui cum cibo, quem habet dolet & tristatur: an ille qui cũ cibo careat, gaudet & lætus est? Certè cibus quæritur, vt animus cõtentus sit cibo, qui igitur fame contentus est, is maiorem abundantiam cibi habet, quam qui cibo contentus esse nescit. Neque erat quisquam egens inter illos (ait D. Lucas de Christianis, qui sine proprio viuebãt in primitiua Ecclesia.) Hæc enim est diuina prouidentia, vt si regnum Dei quæsieris, ꝙ cibus tibi adijciatur, aut quod est cibo maius & excellẽtius: scilicet, vt animus sua sorte sit contentus. Audi Apostolum, quẽ fame, siti & nuditate cõfectũ proponebas, Philippensibus dicẽtem. Scio humiliari, scio & abundare: in omnibus instructus sum, & satiari, & esurire, & abundare & penuriam pati. Nemo omnium qui abũdantiam bonorum omniũ in mundo habet ità contentus erat, & satiatus: vt Paulus sua egestate & mendicitate. Da tu mihi hunc animum, & ego tibi regias opes promitto. Verùm quia solicitudo superflua prouenit ex inordinato timore: docet Christus talẽ timorem esse vitãdum, datq; fiduciã quærendi regnum cælorum, dicens. *Nolite timere pusillus grex quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Nam qui vobis dat regnum cæleste, multò meliùs terrena cõcedet. Timorem, & pusillanimitatem expellit: & vt fiduciam & spem in dominũ erigamus, locus hic monet. Neque in aduersis rebus nec in secundis & fœlicibus timere docet: quandoquidẽ in his omnibus præsto adest nobis dominus, paratus, vt gloriam suam nobis concedat. Glorioſè de inimicis suis triumphauit Susanna, quia erat cor eius fiduciã habens in domino. Et magnã spem habuit Esdras cum in oratione ad dominũ facta magis consideret, quam in chirographo regum. Et sanctus Iob in suis tribulationibus dicebat. Si occiderit me, in ipso sperabo. Quia verò populus Israel, cũ in deserto ambularet, nec fiduciam habuit, se ingredi posse terram promissionis, quia in ea erant gigantes: quia defuit illis spes in eam non sunt ingressi. ¶ Præterea pusillus grex vocatur, ob humilitatis deuotionem: qua quidem humilitate Ecclesia magnũ incrementum suscipit, & ob hanc etiam peruenitur ad regnum. Humilẽ spiritu suscipiet gloria. Ostendit locus hic, quantũ illi pro mereantur apud Deum, qui sibi ipsis per humilitatem, & mundo ob simplicitatẽ & synceritatem vilescunt. Etiam si pauci sitis, humiles, abiecti & insipientes, nõ est tamen cur mundi impietatem & inhumanitatẽ formidetis: quia placuit patri vestro, reiectis superbis diuitibus, & sapientibus huius mundi, sua scientia insatiatis, dare vobis pusillis regnum Dei. Nonnè pauperes elegit Deus in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni? Et Paulus. Videte vocationem vestram fratres, quia non multi sapiẽtes secundum carnem, non multi potẽtes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt elegit, &c. Humilibus enim placuit hæreditatem regni concedere. Et sic ipse dixit. Confiteor tibi pater domine cæli & terræ, &c. Iustis nanq; dñs regnum concedit. Saul cũ esset in oculis suis paruulus esset, in caput filijs Israel factus est. Sed de his alias diximus.

Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Antequam præcipiat dare elemosynã, duo dicit. Primum: vendite. Secundo: quæ possidetis. Dicit vt vendamus: quia homo in eleemosynam largiri non debet domũ vel hæreditatem: quia hoc non esset pauperis necessitatem subleuare, sed illum ditare. Sed vendendo domum vel hæreditatem, pecunijs habitis, sapienter & prudẽter eleemosyna fieri potest, vt vniuscuiusque pauperis fuerit necessitas. Ideò præcipit, vt priùs vendamus. Secundò dicit, quæ possidetis, & non, quæ rapuistis: nam eleemosyna fieri debet ex proprijs bonis nostris. Ideò Ecclesiasticus. Qui offert sacrificiũ de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Et in Prouerbijs dixit Salomõ, Honora dominũ de tua substantia, & de primitijs omnium frugũ tuarum da pauperibus: & implebũtur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. Bona igitur tua in pauperes de bes erogare. Id nanq; præcipuè semper do

Ecclesi. 34. *Philip. 4.* *Hebr. 11.* *2. Cor. 12.* *Luc. 12.* *Matt. 6.* *Dan. 3.* *1. Esd. 4.*

minus nobis commendat, vt misericordes & pij erga pauperes existamus. Et reliquens alia multa loca aliorum Euangelistarũ, in quibus de hac re sæpius à Christo monemur: & etiam illum Matthęi, qui dicit, in die iudicij bonos de hoc opere esse à Deo laudandos & maximè cõmẽdandos: sola illa loca adducam, quę de comendatione huius operis habentur in nostro Luca. Vnde in superioribus habetur Qui habet duas tunicas, det vnã nõ habẽti. Et, Estote misericordes, sicut pater vester misericors est. Et item. Date, & dabitur vobis. Et in parabola illius, qui descendebat ab Hierusalem, in Ierico, hanc virtutem maximè cõmendauit. Et ipse dominus misericordia motus filium viduæ suscitauit, & quinq; panibus famelicam turbam satiauit. Et denique in hoc loco eleemosynam commendãs, subdit statim. Thesaurizate vobis thesauros in cælo. Et infra dicit. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Et historiam diuitis epulonis adduxit, qui mendico Lazaro nõ vsus est misericordia, Et quærenti quid faceret, vt vitam æternam consequeretur, dixit. Vade, & vende omnia, quę habes, & da pauperibus. Et Zachæum laudauit, dicens: illũ esse filiũ Abrahæ, eo quod eleemosynã dedisset. Deniq; mendicis, cæcis, leprosis, infirmis & egenis semper Christus misericordia est vsus: vt hanc virtutem non solum verbis, sed etiam ipsis operibus voluit persuadere. Quo fit, vt si nõ aliud argumentũ esset, nec ratio, ad hãc virtutem suadendam, si tot tantaque testimonia filij Dei & verbis & operibus adducta: satis esset, vt hæc virtus perpetua fixa que animo nostro sederet. Detrusit in infernum illum, qui dixit. Nõ habeo vbi reponam fructus meos: cum multi essent pauperes in mundo. Nunc autem præter ea, quæ diximus, addam aliquas vtilitates & commoda, quæ eueniunt, tribuenti pauperibus eleemosynam. ¶ Primum cõmodum est, quòd eleemosyna, quasi captiuum hominis ipsum Deum facit, vt colligi potest ex duobus testimonijs sapientis, si vnum cum altero coniungamus. Vnum est illud. Qui vtitur misericordia cum paupere fœneratur domino. Alterum verò est. Qui accipit mutuum, seruus est fœnerãtis. Si hoc verum est, bene sequitur Deũ manere quasi captiuũ & seruũ illius, qui pauperi eleemosynam dedit: quãdoquidẽ iste talis

Luc. 3. *Luc. 6.* *Ibidem.* *Luc. 10.* *Luc. 7.* *Luc. 9.* *Luc. 16.* *Luc. 18.* *Luc. 19.* *Luc. 12.* *Prou. 19.* *Prou. 22.*

talis fœnerauit domino. Quid obsecro est, quod possit maiori ęstimatione esse dignũ quàm Deum captiuum habere, si ità fas est dicere? Quid magis desiderabile esse potest quàm in nostra potestate habere, claues misericordiæ Dei: vt nobiscum vtatur misericordia? Sine dubio has claues largitor eleemosynæ suis manibus habet: quando quidem dominus inquit. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequẽtur. Et præter hoc bonũ aliud restat magis præcipuum, scilicet consequi veniam peccatorum. Vnde Salomon. Sicut aqua extinguit ignem, ità eleemosyna extinguit peccatũ. Et in Prouerbijs. Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu, indignationem maximam. Et Tobias, Eleemosyna liberat ab omni peccato. Et Daniel dixit Nabuchodonosor regi. Peccata tua eleemosynis redime. Et si infidelis ille & ethnicus potestatem habebat, vt posset saluus fieri, si consilium Prophetæ accepisset: quantò magis Christiani eleemosyna satisfaciet ex bonis debitè acquisitis? Operam & oleum perdit, qui manus in Deum eleuat, vt sua peccata illi remittat: qui manus suas ad elargiendam eleemosynam pauperi complicauit. Et hoc voluit dominus insinuare quando dixit, q̃ sacerdotes comedebant peccata populi: nam propter meritum eleemosynæ, quam illis homines tribuebant, peccatorum suorum misericordiam consequebantur. ¶ Prætereà non contenta est hæc virtus, eo solum, quòd misericordiam peccatorum commissorum consequatur, sed etiam illum ditat nouis meritis: est enim hæc solutio ità pinguis, diues, & abundans, vt pro commissis satis sit soluere: & posse etiam in posterum ditare. Et ratio est, nam hoc opus misericordiæ ea parte, qua pœnalis est, est etiam satisfactoria, & quia fit in charitate, est meritoria: atq; ità ex vna parte debita soluit, ex altera vero, quæ possidet auget. Quod vtrumq; ostenditur in eo quod Propheta Eliseus fecit cum vidua illa, quando oleum multiplicauit. Ità quanuis adeò pauper & egena sit anima, nisi illi defuerit oleum misericordiæ, & vsa fuerit illa industria, qua vsa fuit illa mulier, fundens partem illius olei misericordiæ inter pauperes, vacuos opibus & solatio: & clauso ostio, hoc est, ita absconditè vt nesciat sinistra quod facit dextera: certum & indubitatum sibi habeat, quòd tantum augebitur & multiplicabitur fructus & meritum huius largitionis: vt satis sit ad soluẽda omnia debita peccatorum commissorum, & vt in posterũ nouis meritis ditescat. Quod apertissimè Psalmista ostendit, dicens. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi. Ideo Apostolus simile eleemosynam facit semini, cum dicit. Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Nam qui seminat, etiã si videatur amitti, nõ tamẽ amittitũr: quia post multa tempora inuenies illud. Quod obsecro maius lucrũ & fœnus reperiri poterit, quam hoc? Terram das, & inuenis cælum: panem hominũ tribuis, & panis Angelorum redditur: vas aquæ frigidæ largiris, & aquam viuam reperis. Denique; id tu tribuis, quod portare nequis: & tibi datur, quod nemo auferre poterit. Cur igitur rem tuam non transferes in eum locum, in quo perpetuo es habitaturus? Sed alia duo specialia bona his super addam. Primum est auxiliũ Dei quod nobis præstatur in ipsis tribulationibus. Nam si Christus dicit, mẽsura qua alijs mensi fueritis, eadem & metiemini: ità iustum est, vt misericors homo, qui in necessitatibus: & angustijs miseris succurrit, in suis proprijs subueniatur à Deo. Hoc nobis insinuant tot tantæq; benedictiones, quas Dauid conijcit in misericordes, dicens. Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberãbit eum dominus. Dominus conseruet eũ, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi, &c. Vehementi quodam amore prosequebatur Propheta sanctus hanc virtutem: quandoquidem ipsius amatores tot benedictionibus implebat. Ideo Esaias postquam eleemosynam commendauit, & dixit, Frange esurienti panem, tuum, egenos & vagos introduc in domum tuam, si videris nudum operi eum: subdidit statim dicens. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citiùs orietur, &c. ¶ Secundum bonum est, scilicet, quod largitor eleemosynę exaudietur à Deo. Nam quemadmodum ipse pauperem audiuit, ità Deus suis orationibus & clamoribus aures applicabit. Ideo Esaias in superiori testimonio postquam eleemosynam laudauit, subdidit. Tunc clamabit & ego exaudiam. Et è contra qui pauperem non audierit, neque ipse exaudietur à Deo. Vnde Salomon. Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis ipse clamabit, & non exaudietur. Maximè tamen præter omnia dicta, in id oculos debet conijcere, quod pijs & misericordibus vitam æternam promittit. Nam in extrema illa die in qua vniuersis secundũ vniuscuiusque merita retribuetur, his dñs dicet. Venite benedicti patris mei, &c. Constituet igitur in stateram vnam omnia hæc bona, quæ tibi accrescunt: & in alteram stateram omnem rem temporalem, quam amittis, eleemosynam tribuendo: & considera quæ bona maiorem valorem habeant, illa quæ das, an ea quæ accipis. Nihilominus tamen volo tibi ostendere, non solum te hæc quinque bona spiritualia, quæ retuli, lucrari: sed quòd nulla temporalia amittis. Nam eis qui misericordes sunt & largitores eleemosynæ non solum in futura vita dominus multa bona concedit, sed etiam in hac. Lege in Deuteronomio, & inuenies ibi innumeras benedictiones, quas dominus dat largitoribus eleemosynæ. Et præterea audi Salomonem dicentem. Honora Deum de tua substantia & de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus: & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia redundabunt. Et iterum. Qui dat pauperi non indigebit: qui despicit deprecationẽ, sustinebit penuriam. Et Paulus Timotheo ait. Pietas autem ad omnia. Omnia hæc allata testimonia idem dicunt, quod vnico verbo Christus retulit. Date, & dabitur vobis. Hoc clarè & apertè cognoscitur in vidua illa Helię: cui etiam in tẽporalibus rem dominus auxit, siquidem non defuit illi farina & oleum. Idem contigit Tobiæ, quem dominus propter ipsius charitatem diutitem effecit. ¶ Nunc autem age liber interrogare, credas ne illis testimonijs scripturæ: vel non? Si non credis, si verbis nõ fidẽ adhibes. Si dixeris te credere, necessario fateri debes, quod quando largiris eleemosynam, nullam iacturam rerum temporalium facis, sed potius magis dines efficeris tum rerum spiritualium, tũ etiam temporalium, & quamuis nullã viã ad hoc tibi persuadendum inuenias: debes tamen id firmum stabileque habere, quandoquidem id Deus dicit. Et ipse Deus etiã inquit, quod qui liberaliter vsus fuerit cum paupere, nunquam necessitate laborabit. Si igitur hoc ita credis, quare parcus & auarus es, in largienda eleemosyna: quando fides tibi dicit, quod si eam distribueris, ipsa magis ac magis augebitur? Nulla via excusari potes: nam si in bona spiritualia oculos conuerteris, multa tibi hic promittuntur: si vero temporalia inspexeris, fides tesecurum & quietum reddit, nunquã tibi esse defutura. Si cũ scis triticũ in terra multiplicandum esse, id spargis magna fiducia, etiã si spes aliquando fallatur: si credis etiã hoc semen eleemosynæ multiplicandũ fore, quare nõ seminas? cur tam auarus & parcus es in seminando? Nã si dixeris te non videre, quomodo sparsa eleemosyna, magis tua res & substantia augeatur, nec etiam vides quomodo Deus trinus sit & vnus. Deus enim vtrumq; dicit, & firmissima fide id credere debes. Teneris nanq; vel fidem abnegare, vel concedere libenter, quod largitori eleemosynæ nunquam necessaria deficient. Defuit ne Heliæ, vel Danieli inter Leones constituto? Si volatilibus cęli Deũ ignorantibus non deest: quomodo Christianis deerit? Quomodo Christus eum abnegabit, qui ipsum Christum esurientẽ pascit? Quomodo terrena bona negabit, qui liberaliter cœlestia concedit? Quomodo frustũ panis, vel parũ aquæ negabit, qui proprium sanguinem & vitam fudit? Vnde tibi ò Christiane, nata est ista praua & iniqua cogitatio? Quid in domo fidei, infidum pectus facit? Qui fieri potest, vt nomine Christiani gaudeat, qui verbis Christi non fidit? Fatere igitur veritatem, & dic nullam te excusationem habere: & clarè & apertè insinua huius rei causam tuam insatiabilem auaritiam esse. Tu ipse mancipium es tuæ pecuniæ, & captiuus tuæ auaritię. Seruus Abrahæ nullum maius signum nec euidentius inuenit in puella, vt existimaret dignam posse esse nurũ Abrahæ, nisi misericordiam, qua vsa est, cum peregrini sitientis sitim expleret. Hoc signum elegit magis, quam aliud: quia digna non erat vt nuberet Isaac, si misericordiam

Matth. 6.
Eccles. 3.
Prou. 21.
Tob. 4.
Dan. 4.
Oseæ. 4.
4. Reg. 4.
Psal.
2. Cor.
Luc.
Eccl.
Psal.
Esa.
3. Reg. 17.
Dan. 14.
Gen. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diam non fecisset cum proximo: nec crede re poterat seruus ille Abrahæ, Deum daturum nurum seruo suo Abraham quæ charitatem cum proximo non haberet. Sed huius tempestatis multi Christiani iam nō relinquunt opes pauperibus nisi in mortis articulo: quando iam ipsæ diuitiæ eos desere runt. Sunt veluti animalia, quæ non manducantur nisi mortua & cocta. Non potest pauper quidquā ex ijs comedere, nisi prius eos mors concoquat. Tunc plura mandant qui in vita nec obulum pauperi dederunt.

Prou. 14. In Prouerbijs ait Salomon. Qui miseretur pauperi, beatus erit. O quantum quam magnum præmium promittit, pro tam paruo dono. Cur ergo eleemosynam nō tribuis? Quemadmodum putei, qui olim claras habebant aquas, luto repleti, non manant, nisi mundentur à sordibus & cœno: sed potius aqua fœtida & immunda redditur: sic opes si coagulentur pernicioſæ sunt, immundæ & fœtidæ, si vero in pauperes & egenos distribuantur, alias maiores producunt & meliores. Sed ad textum reuertamur, & videamus Christum vlterius hanc tandem eleemosynam commendantem.

Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurū non deficientem in cœlis, quo fur non appropiet, neque tinea corrumpit. Docet Christus, vt in cœlo thesaurizemus, & ibi recondamus eleemosynas nostras: ne ea nobis cōtingāt, quę in terra thesaurizantibus. Quæ enim hîc reconduntur latronum astutijs sunt exposita, aut tineæ lesioni. Per quæ duo internæ & externæ omnes causę damni significantur. Per tineam interna, per furem externę: neutrum tamen contra ea, quæ reconduntur in cœlo militat. Disce hæc terrena contemnere, cum corruptioni & varijs rerum euentibus sint subiecta. Nihil nanque in terra firmum est, stabile, & quòd diu durare possit: omnia infirma, caduca, & interitura sunt. Vita pertransit, iuuentus senescit, honor aufertur, diuitiæ fugiūt & fluūt, velut aqua fluminis: & meretricum more, quæ amorem simulant, & nulli datam fidem seruant, facile pertranseunt. Quocirca in terra nolite thesaurizare: transeunt terrena illa simul cum thesaurizante. Quod obsecro auxilium Pharaoni contulerūt illi

Exod. 14. plures thesauri Ægypti? Nonne repente in maris profundo absorptus est? Quid præsidij attulerunt Nabuchodonosor totius orbis omnes simul diuitiæ congregatæ & in Babylonem translatæ? Nonne effectus est miserè ab altitudine gloriæ suæ, & de medio hominum, subito separatus est, atque cū feris agrestibus computatus? Quid adiu- *Danie.* uerunt Balthasarem filium eius qui post patrem innumerabiles etiam congregauit diuitias? Nonne percussus est, & eadem nocte perijt? Quid de alijs quam pluribus dicemus? Thesaurizemus ergo in cœlo, vbi veræ diuitiæ, firmæ, stabiles, & nunquam perituræ. ¶Obserua autem, quam suaue sit iugum domini, & quam leuia ipsius diuina mandata. Iucundum & lætum esset mandatum illud piscatori, quod iuberet, vt piscationem exerceret: & venatori, quod etiam venationem commēdaret. Attende obsecro, & vide suauitatem & dulcedinem diuinorum præceptorū. Accesserunt enim quadam die discipuli ad dominum nimis læti & alacres dicentes. Domine in nomine tuo dæmonia subijciuntur nobis. Non dixit Christus illis absolute ne gauderent: nam homini, qui natura sua lætitiā induit, durum erit & asperum non lætari. Sed dixit illis. In hoc nolite gaudere, sed gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Non aufert gaudium, sed ostendit de qua re potius gaudere possint. Sic etiam dixit de timore, qui alia passio est animæ. Nolite timere eos, qui occidunt corpus. Naturale quidem est, ipsos homines aliquando timore corripi, quòd si absolute illis diceret. Ne timeatis, durè & asperè ipsorum aures hæc verba sentirent: propterea non omnino timorem auferre illis vult, sed ostendit quid potius timere debeant, dicens. Eum timete, qui postquam occiderit, potest animam simul & corpus in gehēnam mittere. Sic olim legimus dominum fecisse cum populo suo Israelitico. Nam cum difficile esset populo illi sacrificia suorum idolorum relinquere, Deus non abstulit omnino sacrificia: sed iubet vt illa sacrificia ipsi offerā tur. Sic cum difficile videretur Apostolis suum officium piscādi relinquere, dixit illis dominus. Faciam vos fieri piscatores hominum. Et cum Paulus nimis arduum atque difficile æstimaret ipsis hominibus persuadere posse, ne gloriā quærerent, non docuit gloriam omnino respuendam esse, & fugiendam: sed ostendit non in mundi vanitatibus, & momentaneis & fluxis honoribus, sed solum in Deo ipso esse gloriādū. Qui gloriatur (inquit) in dño glorietur. Ira

nunc Christus cum rectè sciret, homines à natura nimis esse auidos & cupidos congregandi & thesaurizandi sibi diuitias: non iubet, ne thesaurizent, sed docet vbi thesaurizare debeant. Qui enim diuitias congregat, & thesauros vult recondere: locum sibi securum ab omni metu & suspicione quęritnam thesaurus semper expositus est latronum periculis. Ideo non dico, quòd non thesaurizetis sed maturum & salubre consilium præbeo, scilicet, vt in cælo thesaurizetis, vbi ærugo & tinea non corrumpūt, neque latrones furantur. ¶Vbi obsecro diligē teraduertas & consideres: quam graue malum sit peccatum: q̄ diuitias tuas & thesauros reconditos in sinu Dei (qui locus tutissimus est, vbi nec ærugo nec tinea perdit illos nec destruit) peccatum tamen compos est, vt possit illos auferre & subtrahere à sinu Dei. Peccatum enim est fur quidam malignus aduncis & picatissimis, quæ cælum vsque pertingūt, & inde thesauros nostros raptiunt. O procax & inuerecundum peccatum, quod etiam in diuina penetralia irrumpere audet: indeq; multo tempore & labore partas opes, sine misericordia vlla eripit. O terribilem Dei iustitiam, qui peccato thesauros peccatoris rapienti, fores nō claudit. Verum peccatum non ita prorsus & omnino opes tollit: quin si conuertaris opes in Dei sinu reconditas, inuenias. Si autem non conuertaris, quæ tibi non profuerunt opes, alterius miseriam subleuabunt. Thesaurus enim Ecclesiæ ex superfluis sanctorū operibus, & ex his, quæ authoribus suis non profuerunt, aggregatur. Sed quid est q̄ ego diligenter curo, mihi ipsi lucrari, cum meis operibus & laboribus alios videam ditatos? Ergo peccatū est, in quod si incidam, meas omnes opes & diuitias subtrahit, & animam expoliat, & nudā relinquit. ¶Discamus ex hoc loco peccatum tanquā omnium grauissimum malum fugere, quia opes & thesauros nostros, quos furari neminem ipsum furatur, corrumpit, & destruit. Discamus non in terra sed in cælo thesaurizare, & recondere, eleemosynam erogando, & opera pietatis exercēdo. Nam Christus in hoc loco de his ad literam loquitur: quia agens de eleemosynæ largitione, subdidit de thesauro. Contrario enim modo se habent thesaurus mundi, & thesaurus cæli. Nam thesaurus mundi comparatur cōgregando & cumulando diuitias. Thesaurus vero cælestis opes omnes distribuendo.

¶Præterea est hîc obseruandum tria esse theaurizandi genera. Nam alij thesaurizāt in terra alij in inferno, alij vero in cælo. Et aduerte, quòd non solum congregare & cumulare diuitias, thesaurizare dicitur: sed etiam finis, quem vnusquisq; sibi destinauit, thesaurus appellatur: nam nemo est adeò pauper & egenus, qui non aliquem finem sibi proponat & intendat, & diligat. Ille autem finis intentus & amatus thesaurus dicitur. Ideo Christus statim post hæc subdit. Vbi thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et quia res amata est, & vbi cor est, & è contrario: ideo q̄ diligimus, thesaurus vocatur. Qui cogitationes suas in terrena dirigūt: hi thesaurizāt in terra. Et his Christus dicit, Nolite thesaurizare super terrā. Et superius dixit dominus. Thesaurizat, & nescit cui thesaurizet. Et Iob. Qui ingreditur in thesauros niuis: quæ quidē ad modicum calorem liquefit, & sic perditur & fluit in terra. Et Dauid. Ponit abyssos in thesauris: ponit enim abyssos insatiabilis cupiditatis. Misera & infœlix est illorum conditio, qui malunt, has diuitias terrenas, quā thesauros omnes cælestes. Vt enim canis os, quod rodit, non cōmutaret pro diuitijs regis: sic diuitias isti pluris æstimāt, quam regnum cæleste. ¶Obseruandum præterea quòd Christus non prohibet thesaurizare honestis & licitis causis: quia Paulus ait, parentes debere thesaurizare filijs. Hoc enim ipsum naturæ ius docet. Sed prohibet thesaurizare ex auaritia & amore pecuniarū.

Iob. 28.

Psal 32.

2. Cor. 12.

¶Alij vero sunt qui thesaurizant in inferno: de quibus Paulus ait. Qui thesaurizant in diem iræ, multiplicantes scelera sua & in peccatis perseuerantes. Adducit illos dominus ad pœnitentiam: ipsi vero thesaurizant sibi in diem iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei, secundum duritiam & impœnitens cor eorum. Nos vero si Christi filij esse cupimus nec in terra nec in inferno nobis est thesaurizandum sed in cælo, vt diuinum ipsius mandatum adimpleamus. Primo, quia ille est tutissimus locus, ab omni prorsus violentia & corruptione præseruatus. Ideo ibi thesaurus nec perdi nec minui vnquam potest. Quocirca Christus ait. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, & hi sunt corpora pauperum Thesaurum nō deficientem in cælis quo fur non appro-

Roma. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

piat, neq; tinea corrũpit. Ea enim quę perpetuo posidenda sunt, libentius acquirun tur: quam ea quæ per parũ tempus sicut redditus ad vitã, quã redditus ad tempus. Quemadmodum faciunt hi, qui ex Hispania pecunias in Flandriam volunt traducere, quibus in hac ciuitate datur chirographum, vt in Flandria dentur pecuniæ: ita nimirum si pecunias in cęlũ volueris transferre, & ibi thesaurizare: locus tutissimus vbi pecunias debes reponere in hac vita, vt in cælo retribuãtur, ipsi pauperes sunt. Isti dabunt tibi chirographum, quo & ipsum cælum tibi dent & non sine multo fœnore. In qua re duo debes animaduertere, scilicet, hoc cambiũ multum excellere id, quo in mũdo vtitur: nã hîc si velis tuas pecunias in alterum locũ translatas ibidem dari, iacturam aliquã in eis debes facere: nam non omnes pecuniæ, quas tu in Hispania dedisti, reddẽtur tibi in Flandria. At vero si pauperibus dederis, in cãbio cęlesti non solum reddetur quod hîc dedisti: sed etiam multo ampliùs non sine magno fœnore & lucro. Deinde secundo, nemo hîc promittit se saluas & incolumes merces in alia ciuitate vel regione daturum, nisi bene soluatur ei, qui promittit hoc facturũ. At in hoc cãbio nulla mercede addita promittit Deus se rem omnem saluam & incolumem redditurũ. Ideo thesaurizemus in cælo. Primo quia ibi tutũ habemus thesaurum. Secũdo, quia in illo loco thesaurus corrumpi nec minui potest. Quia neq; ærugo neq; tinea demolitur: neq; vllo prorsus cõparari potest, quia infinitus est. Tertio, quia ille est locus in quem migraturi sumus. Quocirca omnem supellectilem & opes confer, vbi patriã habes. Quæ est ista insania vt in eo loco velis bona relinquere, à quo breuiter recedere debes? & illic non mittere, vbi iturus es, & sine fine mansurus? Mercator suas merces mittit, vbi bene vendantur: non vbi dissipentur. Maxima est deploranda multorũ insania, qui cum duorum vel trium dierum spatio in hac vita sint mansuri, thesaurizãt in patria, vbi hospites & peregrini sunt: nec congregare curant diuitias in cælum cuius perpetui incolæ debent esse. Nam si aliquem viatorem videres, qui cum vnius horæ spatio in taberna sit demoraturus, parietes dealbaret, omnia cubilia sterneret, & tecta renouaret, nonnè hunc talem amentem & insanum iudicares? Si enim die ac nocte in aliam vitam iter facimus: quid est quod hîc thesaurizemus, & frustra pecunias consumamus? Qui in regionibus longinquis habitant, omnes facultates, opes, & diuitias mittunt, in eam patriam, in quam tandem sunt deuenturi: ità nimirum tu, qui cælum patriam promissam habes, omnes tuos labores, partas opes, & diuitias, eo debes reportare: nuntij autem & vectores pauperes sunt. Ita fecit diuus Laurentius, qui Decio dixit. Facultates Ecclesiæ quas requiris in cælestes thesauros manus pauperum deportauerunt. Ideo Dauid dixit. Dispersit dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum sæculi. Ideo non thesaurizemus in inferno, vbi tormenta parantur: neque in terra, vbi fures effodiunt, & furantur: sed thesaurizemus in cælo, vbi tutæ erũt merces nostræ: & vbi perpetuo mãsuri sumus. ¶ Thesaurizemus nobis thesauros ex optimo ære, & ex purissimo auro. Nemo enim thesaurum congregat ex vili vel æneo metallo: sed ex auro vel argento. Moneta aliqua vilis esse potest, vel non in pretio haberi, duplici de causa. Altera ratio est, vel quia confecta est ex vili & abiecto metallo: vel quia falsa est. Hæc duo monetæ genera, non sunt apta, vt in thesauro recondantur. Prima, quia vilis est, secunda, quia falsa. Vnde fit, vt eleemosyna, quæ solum propter Deũ nõ fit vilissimi sit pretij, propter quam res temporales promereri poteris, non autem vitam æternam. Moneta ænea, vt asse, vel teruncio emere poteris, vel lactucã, vel raphanos: equum vero minimè poteris, nec sex vel octo vlnas purpuræ, vel serici. Ità quando eleemosynam tribuis solum, vt ab hominibus laudaris, & vt venari possis humanum honorem & gloriam, has viles laudes & honores temporales, cum illa emis. Thesaurizare ergo debes pretiosam monetam, quæ digna sit in thesauro glorię reponi, non humanas laudes curans, sed solum vni Deo placere. Tunc enim moneta tua maximi valoris & præmij digna efficitur, quandoquidem illa vitam æternam emis, vt ipse Christus inquit in Euangelio. Qui dederit vas aquæ frigidæ in nomine meo, &c. Et quia Christus vult vt eleemosyna fiat sola ipsius causa, præcipit vt secreto fiat: ità vt nec sinistra manus quid dextra faciat, sciat. Atque ità Paulus. Vnusquisq; vestrum apud se reputet, recõdens quod bene ei placuerit. Quæ verba

verba sunt propria illius, qui abscondit thesaurum eleemosynæ, de quo ibi loquitur. Qui thesaurizat, quoad fieri potest secreto id facit, nè forsitan thesaurus in manus latronum incidat. Vnde Gregorius. Deprędari desiderat, qui thesaurum publicè portat. Ezechias qui thesauros suos ostendit & manifestauit nuncijs regis Babyloniæ acriter & asperè in ipsum fuit animaduersum. Nè eleemosynam tuam facias mundi causa, nec enim habet vnde posit tibi soluere, quia pauper est: sed solum Dei amore commotus & tactus eam largire, qui ditissimus est, & satis aptus vt soluere tibi possit. Sic Abraham ditari noluit à Rege Sodomorũ: sed propter id dominus nimis eum locupletauit & ampliss imis fortunis auctũ reddidit, qui dixit. Noli timere Abraham, ego merces tua magna nimis. Sic tu honoribus & diuitijs nolis ditari, sed à solo Deo: nam id quod ipsi tribuimus, reddit nobis in tempore necessitatis non sine fœnore & lucro. Si aliquis homo eius virtutis manus haberet, vt omnia, quę vel ipsis tangeret, vel acciperet, incrementum & augmentũ susciperent: nonnè manifestissima esset inanitas illũ non rogare, vt omnia nostra manibus suis acciperet? Nõnè summum esset nobis beneficium si ipse vellet accipere, & seruare? Similes his sunt Dei manus, de quibus dicitur in Canticis. Manus eius tornatiles aureæ, & plenæ hyacintho. Quantumuis minimæ sint eleemosynæ nostrę si propter Deum fiant, & in eius manus conflituantur, statim in pretiosissimas margaritas conuertuntur, quibus ipsum cælum emi potest. ¶ Secundum vero quod habere debet hæc moneta eleemosynæ, scilicet vt non sit falsa. Falsa moneta est quam hypocritæ ostendunt, qui in exterioribus purissimum aurum esse videntur cum interiora habeant ex ære vilissimo, & mille peccatis coinquinata. Vnde Matthæus dicit, q Christus reprehẽdit hypocritas antequam de isto thesauro loqueretur, dicens. Nolite fieri sicut hypocritę tristes, &c. Vnde quẽadmodũ eleemosyna in exteriori videtur bona, nisi opus est vt sit in interiori. Volo enim dicere, quòd sit facta in statu gratiæ. Ipse si prius eleemosynam debet facere, qui accepturus est offerre. Ideo Paulus Corinthijs ait, loquens de Philippensibus. Semetipsos dederũt primùm domino, deinde nobis. Ideo Ecclesiasticus etiam dixit. Miserere animę tuæ placens Deo. Si volueris cum proximo vti misericordia, eadem tecum priùs vtere, & cum anima tua. Nam rectus ordo charitatis præcipit, vt priùs in te, deinde in proximos misericordiam exerceas. Tunc enim in cælestem thesaurũ pretiosam monetam mittes: quando talis intus extiteris, qualis exteriùs appares. Et ideo in statu gratiæ eleemosyna debet fieri: vnde euenit vt in scriptura ipsa eleemosyna gratia appelletur. Et ità Paulus Corinthijs ait. Notam vobis facimus fratres gratiã Dei, quæ data est in ecclesijs Macedoniæ. Et in priori ad Corinthios Epistola, inquit. Cum autem præsens fuero, quos probaueritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram, in Ierusalem. Vtque videas quanti sit valoris & meriti tuum opus, debes illud conferre cum diuino amore, & charitate. Hic diuinus amor est statera illa sanctuarij, de qua dominus inquit. Omnis æstimatio siclo sanctuarij ponderabitur. Hoc siclo põderare debes monetam eleemosynæ, quam Deo obtuleris. Nam si nudum operueris, hoc opus defer in siclum sanctuarij: si verò famelicum paueris, constitue opus hoc in stateră sanctuarij, &c. Sed de his satis. Iam nunc Christus subiungit, cur tam gratus illi sit contemptus rerum temporalium non ex parte rerum, sed ex parte affectus: quia cor comitatur thesaurum. Ideo ait. *Vbi est thesaurus vester, ibi & cor vestrum erit.* Locus thesauri trahit ad se cor. Vnde secũdum Augustinum, anima plus est vbi amat, quam vbi animat. Hinc fit, vt thesaurizantes in terra habeant cor terrenis affectum, & thesaurizantes in cælis habeant cor affectum cælestibus. Vbi est res amata, ibi est cor amãtis. Vnde Dauid in Psalmo. Cor meum dereliquit me. Acsi diceret. Etsi cor meum semper sit mecum secundum effectum, tamen dereliquit me secundum affectum: & vsq; ad cælum volauit, vbi est thesaurus meus. Itaq; si in terra quis thesaurũ reponat, animam suam quæ Dei imago est, terrenis immergit: quod graue malum est. Si vero circa Deum & beatitudinem æternam studiũ suum applicuerit, iam in Deo est cor eius: & conuersationem habet in cælo. Vbi est amor, ibi & cor. ¶ Discamus ergo ex his omnibus thesaurizare in cælis, & ibi cor nostrum ponere diligendo æterna illa bona. ¶ Discamus hæc terrena contemnere, & so

Eccles. 30

2. Cor. 8.

1. Cor. 16.

Leu. 27.

Aug. lib. 11. cui. c. 28.

Psal. 35.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum Christum amare. Vnde beatus Ioan-
1. *Ioan.* 2. nes. Nolite diligere mundum, neq; ea, quę in mundo sunt. Lumine enim naturali constat hæc terrena non propter se esse diligẽda: siquidem amor tanti pretij est & valoris, vt nequeat dari, nisi illi, qui Talionem soluere potest, scilicet eodem amore eum prosequi, à quo amore prosequeris: cumq; hoc non possit præstare nisi creatura, quæ rationis est capax, non debes cor tuũ captiuare rebus huius mundi præsentis. Aduerte obsecro: ꝙ vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuũ. Thesaurus tuus, est tuus amor. Summa iniquitas est, eis rebus frui, quibus vti deberemus. Solum Deũ diligere debes propter se ipsum: quia summum bonũ est, & centrum tui cordis: creaturis autem tanquam seruis debes vti, referens illum amorem in Deũ, & in ipsum ordinando. Si hæc terrena bona dilexeris, tanquam mũdanus ordinem naturæ peruertis, & dignus es gra-
Genes. 2. uissimo supplicio. Creauit Deus hominẽ ad sui similitudinem: vti suum simile diligat, quæ natura est vniuscuiusq; animalis, vt vel ita cum in bonis terrenis nullum inueniret homo, quod sibi assimilaretur, in suum creatorem se conuerteret. Quam obsecro similitudinem habes tu cum diuitijs? Quid anima tua cum auro habet, quod conferri possit? Deum igitur (cuius similitudinem geris) teneris diligere: non autem hęc terrena bona. In omni tempore, quo Iacob habuit liberos ex Lia & ex ancilla, nunquã recordatus est ire in patriam suã: nam rerum terrenarum amatores, his exterioribus intenti cæluꝰ obliuiscuntur, quod vera patria & verus locus quietis est. At cum
Genes. 31. filiumin Rachele suscepisset, statim in patriam suam rediuit. Mortuo rege Ægypti
Exod. 2. clamauerunt Israelitæ ad dominum, & exaudiuit eos. Sed cum Deum ante mortẽ regis Ægypti vocauissent, noluit suis orationibus aures accõmodare. Boni & mali omnes dominum in suum auxilium vocãt: sed malos Deus non audit, quia non interfecerunt regem Ægypti, qui amor est harum rerum terrenarũ. Amorem à terrenis & mundanis remoue, & illum in creatorem tuum colloca: nam talem te præbere debes, qua-
Dan. 4. lis est ille, quem tu diligis. Nabuchodonosor cum mundũ & bona quæ sunt in eo nimio & excessiuo prosequeretur amore, in campis suam vitam degit bestiarum more: cumq; pœnitentia ipsius animum subiret, imaginem, quę per peccatũ maculata & deformata erat, in pristinam & antiquã pul-
Genes. 1. chritudinẽ restituit. Creauit Deus cælum, terram, solem, lunam, & cęteros omnes planetas, quæ omnia valde bona esse dixit. At vero cum hominem condidisset, nec malũ nec bonum ipsum appellauit. Si igitur homo non minor est omnibus alijs creaturis, imò multo præstãtior & excellentior: quid est ꝙ cum reliquas omnes creaturas vidisset, dixerit esse bonas: at de homine nullũ sermonem fecit, quandoquidem dignitate & virtute reliquas omnes superabat? Non laudauit hominem, nec dixit bonum esse, neque malum, quousque ipse homo operaretur, & vtram vellet viam eligeret: atq; ita secundũ electionem nomen illi impone ret. Si bonum diligis, bonus es: sin vero malum, malus iam effectus es. Solus homo eligere potest, cũ sit liber, quodcunq; ipse voluerit, & ei magis arriserit: siue bonũ id sit siue malũ. Voluit dominus videre priùs, cui rei & studio animum suũ homo applicaret: vt sic de ipso loqueretur: quam potestatem nulla omnium creaturarũ habet, præter ipsum hominẽ. De multis inquit Apo-
Rom. 1. stolus, ꝙ mutarunt gloriã incorruptibilis Dei, in imaginem hominis corruptibilis, auium, quadrupedũ, & serpentum. Contẽplare igitur ò homo improuide, & omni prorsus mente carens, quas figuras & imagines in anima tua depingis, quando mundanas res huius sæculi nimio prosequeris amore. Propria & naturalis animæ habitatio ipsum cælũ est: vbi cor tuũ, solicitudinẽ & curam omnẽ reponere debes animi affectu & desiderio, secundum illud Apostoli. Conuersatio nostra in cęlis est. Nè obsecro *Phil.* 3. thesauros & diuitias Iericó cupias & affectes: quos propter suam mutabilitatẽ mundus hic repræsentat. Qui vero contrarium *Iosue* 6. fecerit, lapidabitur, vt Acham, damnatione æterna. Deum igitur diligamus, si rectè thesaurizare volumus, potest enim ipse & in hac vita, & in futura nos amplissimis fortunis auctos ac locupletatos reddere. Sed iam ad contextum. *Sint lumbi vestri præcincti.* In-
Exod. 12. ter omnia remedia, quæ conferunt & conducunt ad semouendam & depellendam à nobis auaritiam: illud potissimum & præsentaneum est, scilicet, memoria mortis. Hæc enim optima magistra est, quæ rectè ostendit & docet, quàm parum prosit, in hac vita amplam, & pinguem diuitiarum fortunam habere, quæ cum aduenerit ostẽdet omnia hæc vanitatẽ esse. Vnde Salo-
Eccle. 11. mon. Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguẽtur præterita. Vera quidem illa sententia est
Ad Dium. Hieronymi, qua dixit. Facile contemnit omnia, qui semper cogitat moriturum. Si vero ad id omne quod Christus in superioribus adhuc prædicauit, oculos conuerteris, inuenies facile hoc, quod nunc dicit, rectè quadrare cum his, quæ superius tractauit. Admonuerat reijciẽdam esse omnẽ curã rerum temporaliũ, ideo ostendit nũc, vt memoriam mortis ob oculos semper habeamus, vt semper bonis operibus animos applicemus, quãdoquidẽ ignoramus quãdo simus morituri, & quando dominus sit
Matth. 24. venturus vt rationẽ exigat vitæ nostræ. Hęc enim contemplatio contẽni faciet omnes res temporales, & earum solicitudinem & curã abijciet, & quotidie nos alliciet in diuinarum rerũ amorem. Ait ergo, sint lũbi vestri præcincti. Accingere lumbos, est viriliter aut expeditè aliquid agere, aut se ad ministrãdum expedire, quia is, qui summa cum diligentia & solertia ministrare cupit, ne vestes sint impedimento, illas accingit: Sic legimus in quarto Regum Eliseum dixisse Giezi. Accinge lumbos tuos. Hoc est
Iob 38. fac vt expeditus sis & diligẽs ad opus quod præcipio tibi. Iob etiam inquit. Accinge nunc vt vir lumbos tuos. Id est, esto expeditus, aut fortis & virilis animi te ipsum ostende. Idem itaq; est præcingere, quod præparare, parascheuazo. Vnde præcinctos, euzastus strenuos & expeditos dicimus. In rigore grammatices hoc significat verbum præcingere, nihilque aliud voluit Christus his verbis insinuare, quòd infra clarius patebit ex eo quod dicit, se ipsum declarans & applicans similitudinẽ. Ideo-
Matth. 24. que estote parati, quia qua hora, &c. Et de se ipso dixit. Præcinget se. Hoc est, expedit se ad ministrandum. Sic Tobias Angelum præcinctum ad ambulandum inuenit
Act. 12. quia paratus erat ad iter agendum. Et beatus Petrus ait. Estote parati succincti lumbos vestros. Et aliæ multæ authoritates & testimonia scripturæ sacræ adduci potuissent ad hanc rem confirmandam quæ longum esset recensere. Satis enim ex dictis ostenditur. Vult itaq; dominus dicere, Parate vos diligenter & præcingite, quemadmodum illi facere consuescunt, qui negotium aliquod sunt aggressuri, vestes enim largæ impedimento sunt, ad benè ministrãdum. Quare dominus significare vult, vt obstacula & impedimenta bonorum operum auferamus, quę peccata sunt, vt vel sic quando dominus venerit, paratos & prouidos nos ipsos inueniat. Tunc enim lumbos præcinctos habemus, cum præparamus cõscientias nostras, & eas à peccatis mundas reddimus. Vestes largæ & discinctæ impediunt ministrantes, atque ita similis est rerum temporalium amor, qui impedit Dei obsequium, & memoriam mortis à nobis semouet. Præterea cum iubet, nos præcingi, docet, vt passiones nostras & appetitus rationi subijciamus, vt vel sic quando dominus venerit, digni simus coram ipso apparere. Nõn dicit, quod nudi ambulemus, quia per peccatum hæ passiones nobis quasi naturales sunt nec omnino eas à nobis semouere possumus, sed vult, vt eas præcingamus & frænemus, rationi illas subijcientes, & carnem spiritui. Vitam nullo modo transigere potes, nisi manducaueris, at vero manducans, præcinge gulam abstinentiæ frænо. Si in altos honores & dignitates te constitutum videris, vanitatem præcinge tui ipsius humili cognitione. Quod etiã
Coloss. 3. Paulus rectè consulit, dicens. Mortificate membra vestra, &c. Iosue illos quinque re-
Ios. 10. ges suspendit versus solem, quod tu facere debes si crucifixeris corã sole iustitię Christo redemptore nostro omnes tuæ carnis appetitus, & quinque sensus tuos acres & fortes impulsus. Deniq; si vestis nõ sit præcincta à vento eleuatur, & rapitur. Ita nimirũ homines, qui cogitationes suas non præcingunt sui ipsorum humili cognitione, elati superbia quocunq; vanitatis vento, huc & illuc feruntur. Imaginatur quis turres venti, & in cogitationibus suis deuanescit, & omne quod cogitat vanum est, nullum habens fundamentum, sed solum in sua imaginatione. Et hinc nascũtur tanti atq; tam superflui vestituũ modi, nam homines nolunt se præcingere, & componi cũ re, quã habent. Solent enim multi parentes filias suas ab incunabilis in tantam vanitatem constituere atq; in tam superfluos vestitus & cultus, vt quando illæ nubere volũt, nulla iam dos superfit, atq; ita omnis mundus iam iam ruinam minatur, vt pote qui suas

cogitationes, sumptus, & apparatū nō vult
1. *Tim.6.* præcingere. Bene quidem beatus Paulus præcingebatur, cum dicebat. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus. Igitur præcingamus nos, vitia deprimentes, & mortificantes nos ipsos, & tollētes cogitationes pessimas & vanas, quādoquidem istæ sunt impedimēto, quominus, vt par est Deum venturū expectemus. Sed quia non satis est tollere impedimenta & à malo recedere, sed etiam est opus recta &
Psal. 33. sancta operari, iuxta illud. Diuerte à malo & fac bonum, subdit statim dñs dicens. *Et lucernæ ardentes in manibus vestris.* Hoc est bona opera facientes. Non satis est, vt mala vitetis, sed vt bona opera faciatis. Nam si dñs aliquis seruum domi haberet, qui nullam iniuriam nec malum alicui inferret, nihilque in ministerio domus nec heri faceret procul dubio iste talis inutilis esset & à domo eijceretur. Sic opus est vt tu qui habitas in domo domini, non solum, nociua vites, sed in eis quæ spectant ad dñi seruitiū te ipsum debes exercere. Sed singula hæc verba iam veniunt consideranda. ¶ Primò lucernas vocat opera nostra bona; nam hęc illuminant nos & viam aperiunt in patriā illam beatam. Quemadmodum faces incē sæ in nocte viam ostendunt, ne per deuia delectamus, ita bona opera, & pura & syncera vita hominis intellectum illuminant, & viam cæli manifestant. Quo circa diuinus vates inquit, A mandatis tuis intelle-
Psal. 118. xi. Quasi diceret. Mandata tua ipsius cognitionē mihi dederunt. Vis ne in cognitione Dei non alluci? re? Mandata ipsius obserua. Ita viuas, vt qui sub vexillo Christi domini militas, & ego promitto, & fidem do, quod nunquam in miseros errores nec
Psal. 110 hæreses incides. Intellectus enim bonus omnibus facientibus eū. Qui legem domi-
Prou.4. ni obseruat, in ea nunquam errabit. Præce-
*Psalm.*18 ptum domini lucidum illuminans oculos, & intellectum dat paruulis. Et sapiens etiā inquit. Iustorum semita, quasi lux splen-
*Sopho.*1. dens. Mali vero in tenebris & misera caligine ambulant iuxta illud. Ambulauerūt, vt cæci, quia domino peccauerunt. At vero boni suis bonis operibus se ipsos illuminant, & alios, de quibus operibus saluator
Matth. 5. dixit. Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificēt patrem vestrum, qui in cęlis est. Contingit aliquando, vt aliqua via incedētes vineam videatis bene fossam, putatam, & cultam, & dicitis. Bonus est dominus huius hæreditatis, siquidem tam solicitum & diligentem se gerit erga illius culturam, ita vos sic boni & recti sitis vt qui vos viderint, dicāt. Bonus est Deus Christianorū, quandoquidem seruos habet bonos & studiosos. Quē admodum ille, qui nostu facem accensam portat, non solum se ipsum illuminat, sed alios multos, ita boni nō solum sibi vtiles sunt, sed suis sanctis exemplis, & bonis operibus cæli viam alijs ostendunt, & quid illos oporteat facere, vt salui sint. Aduerte autem ne similis illis sis, qui cū manibus à tergo relictis facem portent, in lapidē offendunt, & cadunt. Lumen ante te feras, si videre cupis quanam via gradiaris. Ita sunt multi, qui toto vitæ discursu nec buccellā panis in eleemosynam erogarunt, nec in vno bono opere se exercuerunt, quousque aduentante morte hæredibus præcipiunt, multa pia opera adimpleri, & eleemosynas erogari. Lumen ante te porta, per quod bona opera facta in hac vita intelliguntur nec lumen post te feras, expectans illud tempus in quo post obitum tuum multi pauperes ex substantia tua induentur. Mors vitā sequitur, & ita, vt vixeris, morieris. Prius quam vita finiatur, hæc lumina bonorum operū te ipsum comitentur, & ante te eant vt videas recta ne, an deuia insequaris. Qui riuulum trāsgredi vult, duobus vel tribus gradibus retrouertit, atque ita sine vllo periculo in alteram partem transit. Mors est transitus quidā periculosissimus, quo quidem ex hac vita in aliam sumus migraturi atque ita opus est, vt si illum transgredi voluerimus sine periculo, eum contēplemur in hac vita mortem ipsam præ oculis habētes, nam qui hoc non faciunt incidere solēt in scopulum inferni, vbi brachia frāguntur simul & caput. Itaque hæc bona opera in vita faciamus ferentes lumina coram nobis non expectantes mortis tempus, in quo nullus forte dabitur locus bonis operibus faciendis. ¶ Obserua secundo quod non solum dixit, vt habeamus lucernas, sed etiam vt sint ardentes. Quod quidem dixit propter duas proprietates, quas habet ignis. Primo incendit, & calefacit, secundo vero illuminat. Propter primam dixit ardētes, nam non sufficit, vt bona opera facias, sed oportet vt igne charitatis incendātur, nam opus aliquod quantumuis illud excellens sit, ni si charitate fiat nullius est valoris nec momenti, neque dignum est vita æterna. Vn-
Aug. de diuinus Paulus. Si distribuero substantias meas in cibos pauperum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Sola hæc opera quæ fiunt in gratia & charitate maximi sunt valoris coram Deo, & hac moneta emitur cęlum. Opera enim nostra
Esa. vilissimi æris & sordidissimi sunt. Omnes
Esa. 64. iustitiæ nostræ (inquit Propheta) tāquam pannus menstruatæ. Et Paulus. Non sunt passiones huius sæculi condignæ, &c. Omnes nanque vires nostræ non sunt sufficientes ad consequendam vitam æternam. At si in hoc vilissimo ære, idest, si in operibus nostris stemmata regis illius cælestis insculpseris, hoc est si facta fuerint in gratia opera tua, tanquam vsuaria moneta poteris cum illis regnum cęlorum emere. Secūdo lucerna ardens lucet, atque ita vult dominus, vt omnia opera nostra luce diuinæ
Ioan. 3. legis examinentur. Examinandū est, quod Deo tribuimus. Agnus paschalis, qui in decima quarta luna erat immolandus, adducebatur decima die, & examinabatur, an in eo esset macula, quæ posset illum à conspectu domini arcere. Vt doceret nos, quāta diligentia, cura & solicitudine actiones nostras debemus examinare, vt coram do-
Aug. mino possimus eas offerre. Sic in prima mundi constitutione dominus lucem examinauit, & vidit, quòd esset bona, vt insinuaret non solum praua opera, verum ea, quæ natura sua bona sunt adunguem esse probanda. Nam potest opus aliquod bonum esse in genere moris, quod si non fiat debitis circunstantijs, iam malum efficitur. Sed de his in capite precedenti disseruimus. ¶ Obserua tertio quòd præcipit has lucernas ardentes in manibus teneri. Lucernæ (inquit) ardentes in manibus vestris. Primo dixit, quòd habeamus lucernas, secundo ardentes. Tertio autem dicit in manibus tenendas esse. Multi nanque has lucernas habent & ardentes, non in manibus sed in corde, nam in animo fixum immotumque habent, se vitam rectam acturos, & diuinos futuros homines, nunquam tamen id opere complēt sanctis enim cogitationibus & propositis infernus est plenus. Aiunt nanque multi in quadragesima futurum esse, vt sua peccata fateantur, & q̄ aliena restituent, nunquam tamen à vitijs remouentur, sed in peccatis suis hærent. Si-

cut porta vertitur in cardine, ita piger in lec-
Prou. 26. tulo suo. Ita similiter hi in suis vitijs tranquilli & quieti sedent, etiam si parum huc & illuc impellantur, quando diuinis inspirationibus tanguntur & quando multorū obitum suis oculis contemplantur, sed non id efficiunt, quòd cogitant, nec opere complent, quod promittunt. Isti lucernas ardētes in cordibus habent, non vero manibus. Alij vero hæc bona opera in lingua habēt, de Deo semper loquentes, virtutibus alios instruendo, at hæc bona opera non portant manibus suis, quia quæ ipsi prædicant, nō faciunt. Omnes lętantur & gaudēt, de Deo loqui, & libros pios & sanctos legere sed si ad hos, qui gloriantur legem Dei continuo in oribus ferre, pauper & egenus accesserit, eleemosynam petiturus nec buccellam panis dabunt, & sæpius inuenies hos magis tepidos, & inertes ad diuina præcepta adimplenda, quam alios rusticos & mediæ plebis homines. Aduerte obsecro, quòd vult dominus, vt has lucernas ardentes in manibus habeas, vt quemadmodum loqueris, ita facias, & bona opera simul cum sanctis verbis ambulent. A duersus priores
*Iaco.*1. ait Iacobus. Auditor verbi & non factor comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ. Audiunt isti verbum Dei, & sanctis propositis & cogitationibus afficiūtur: at quia operibus ea non exercent, sæpe sæpius damnantur. Aduersus autem secundos qui legem domini in ore habent, non
Sap. 1. in manibus Salomon dicit. Sentite de domino in bonitate: & in simplicitate cordis quærite illum. Non enim iūt simpliciter de Deo, qui sine operibus beatos se futuros præsumunt: inanes relinquentur isti & sine vllo honore in die iudicij. Et princeps
2. Pet. 1. Apostolorū Petrus etiā inquit. Cui enim præsto sunt hæc, cæcus est & manu tētans: obliuionem accipiens purgationis veterū suorum delictorum. Quapropter fratres magis satagite, vt per vestra bona opera, &c. Vnde Paulus. Non auditores legis iu-
Roma. 2. sti sunt apud Deum: sed factores legis iusti
2. Cor. 5. ficabuntur. Et iterum. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi: vt referat vnusquisq; propria corporis prout gessit siue bonū siue malū. Et Ioannes. Opera
*Apoc.*14 enim illorū sequuntur illos. Tertiò addidit in manibus vestris, aduersus eos qui restitutiones fieri mandant à testamentarijs suis. Isti non habent lucernas in manibus suis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed in manus alienas eas constituunt: cum bona opera, eleemosynas & restitutiones, quas ipsi deberent facere, alijs relinquant. Sed de his alias dicendum. Quod igitur iam dixerat, scilicet, vt simus præcincti, & cp habeamus lucernas in manibus nostris, quadam similitudine nunc suadet, dicens. *Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs.* Optima & apposi tissima quidem ad propositum similitudo. Primò quia serui & familia quæ dominum expectat, nesciens quando dominus sit vēturus omni tempore in expectatione manet. Ideò nos oportet semper rectam viuēdi normam sequi, & sanctis operibus animum applicare, vt pote qui saluatorē expectamus, diem aduentus ignorantes. Nōnè manifestissima esset insania si pauper qui solum argenteum haberet, magna in ciuitate & pulchra ædificia videns, alia similia vellet ipse ædificare? Diceres statim illi. Insane nonne vides hanc esse apertam insaniam? Quibus pecunijs has ædes vis construere, cum nec assem ad cœnandum habeas? Tu igitur maiori insania es taxandus, qui cū tam pauper temporis sis, vt nescias an crastina die sis victurus, magna tecū machinaris dicens. Anno venturo hoc & illud faciam, postea vero hoc faciam: & in senectutem hęc congregabo. Hoc idem alius insipiens & amens secum cogitabat, & dicebat. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, &c. At vocem audiuit dicentem. Stulte hac nocte repetēt animam tuam? & hæc quæ parasti, cuius erūt? Quia vidisti senem transeuntē, qui septuaginta vel nonaginta annis vixit, tu vero cū viginti quinq; habeas, tecum reputas quid facturus sis in reliquis multis annis qui tibi restant, non respiciens te forsitan venturo die moriturum, cum nullam obsignatam tabellam Deus tibi dederit, qua hora vel quo die sis moriturus prædicentem. Et siquidem qui dominum suum expectant, nescientes quando venturus sit omni tempore parati sunt: esto tu similis illis rectam vitam in omni tempore agens. ¶ Secundo qui dominum suum expectant, domū habent mundam, conditam cœnam, stratum lectum, deniq; omnia rectè ordinata prius quam dominus adueniat: nam postquam venerit nullus restat locus in quo hæc fieri possent. Hoc idem tu deberes facere, vt pote qui in hora mortis dominum venturum expectas. Ideo Christus dixit. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Dominus nanq; nocte ventu rus est, & non vrbanū neq; decens erit hospitiū si mortuis lucernis ipsum excipiatis. Virgines illæ fatuæ interierunt, quia lucernas suas non habebant ardētes: quod idem Christus in hoc loco docet, vt sancta opera habeamus, igne amoris diuini facta, & diuina charitate incensa, obuiam sponso nostrarum animarum faciamus. Et siquidem incerti sumus quo die, qua ve hora sit venturus, conscientiam mundemus ab omni inquinamento malorum, & animam nouis vestibus induamus, vt vestibus nuptialibus indutā coram sponso audeat apparere, & mensæ accumbere cum reliquis ad conuiuium inuitatis. Non pigri & negligentes simus vt virgines illæ fatuæ, quæ media nocte oleum inquirebant, sed potius semper habeamus ardentes lucernas, quibus iter sponso, & nobis magis illustretur. Hoc igitur modo prudentes virgines sponsum exceperunt. Perierunt nanq; fatuæ illæ virgines, nam cum tempus illis concederetur, vt se aduentui sponsi parare possent, illud amittentes, ecce sponsus venit, & illæ nihil parauerant. Et deniq; vt vno verbo omnia dicta cōplectar, Christus hic docere vult, vt non in vtrāuis aurem dormiamus, sed semper sanctè & castè viuentes, dominum expectemus: siquidem nescimus quando venturus sit. Neq; pœnitentiam in crastinum differamus: cum nec vnam horam vitæ certam nobis possimus promittere. De quadā anima sancta sub nomine mulieris, sapiens dixit. Manus eus extendit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum. Interrogauerat prius sapiens. Mulierem fortē quis inueniet? Et postquam eam inuenit, fortē illam appellauit, quia apprehendit fortia: & fortitudinem eius in id constituit scilicet quod digiti eius apprehenderūt fusum. Quæ vires obsecro sunt fortes & robustæ, manus ad fusum applicare? Si diceret enfem vel hastam arripuisse: vel leones & immanes tigres manibus dilaniasse, (vt Sanson & Dauid consueuerunt facere) vel si diceret aduersus fortes gigantes, & potentes barbaros arma induisse, bene quidem dictum videbatur. Sed inquit. Digiti eius apprehenderunt fusum: quod quidem opus ad vires imbecillas & languidas mulieris videtur pertinere. Sed si recte id animaduerteris magnum quidem opus, & insigne est. Quo circa notare debes, quod in colu ponitur linum vel lana ad nendum: in fuso vero ponitur quod iam filum factum est & elaboratum. Interrogabis fortè vsurarium vel concubinarium, meminerit nè, an aliquando sit moriturus, & an cogitet futurum esse, vt saluus sit: ad quam interrogationem respondet, se vitam in melius mutaturum, & de peccatis confessurum, & ità saluus fiet. Hic talis sine dubio manus ponit in colu: quia confidit, non his operibus, quæ facit, sed his, quæ facturus est. At vero homo iustus dominum suum vigilanter expectat, & confidit se daturum illi gloriā ob merita passionis suæ & propter opera, quę ipse facit. Et hic talis manus fuso applicat: id est fretus est illis operibus, quæ iam effecit. Mulier amens manus in colu ponit: prudens vero in fuso. Nam anima sancta iusti dominum recta conscientia & sanctis effectis operibus expectat: vt amēs & sine intellectu stultè dominum expectat cū eis operibus, quæ confidit posse facere, quæ fortasis nunquam faciet. Quando dominus venerit iā omnia parata esse debēt: nam si cum iam ipse ostium pulsat, velis, tu ignem accendere, domū sternere & parare omnia: sine dubio dominus portas frāget, & seruos suos in carcerem detrudet. Aduertēs stulte quod forsitan hodie veniet ostiū animæ tuæ pulsaturus, & repentè morieris. Expectas ne cum iā ipse aduenerit, omnia parare? facito igitur protinus pœnitentiam, & esto similis dōm expectantibus, quando reuertatur à nuptijs. ¶ Tertio qui dominum suum expectant, interim dum non venit, de ipso loquuntur, quid magis ad ipsius obsequium conducat, animaduertunt, considerant quæ magis ipsius palato possint satisfacere: & dicunt nocte præterita in tali vel tali oppido mansit, nūc à nobis distat quatuor vel quinq; leucis, bene possumus iam obuiā exire. Ità nimirū omnes nostri sermones & loquelæ de Deo deberēt agere, quomodo in ipsius obsequio rectius & sanctius nos exercebimus. Sed iam nunc cum multi non Christum, sed diabolū expectent, de ipso sermonem incunt, iurādo, mentiendo, & sanctum Dei nomē blasphemando. Qualem dominum quisque expectat, talem sermonem exorditur. Aues cū volare volunt alas expandunt: sic nos qui dominum expectamus cordis & desiderij

nostri alas in cælum deberemus extendere. Illi duo cherubin alas suas expandebāt. Exo. 25.
Ità semper debemus ardenti desiderio, & vehementi amore in ipsum Deum inflammati, horam expectare: in qua finietur peregrinatio nostra. Hinc illud est, quod Abraham in ostio tabernaculi sedebat? Et Helias etiam in speluncæ ostio. Sic nos in ostio huius vitæ mortis consideratione dominum expectemus: vt Abrahā & Helias: nam si ità expectamus, quemadmodum & illi, nos etiam excipiemus. ¶ Quarto dōm suum expectantes, domum omnem parāt, sternunt, & mundant. Sic nos qui dominū expectamus intellectū nostrum debemus induere ipsius Dei cognitione & voluntatem sancto ipsius amore, & memoriam omnium bonorū recordatione, quæ ab ipsius liberali manu semper accipimus. Nam cū infæliciter & misere perditi essemus ob peccatum illud primi nostri parentis, ipse nos redemit tanta perfectione, vt Paulus dixerit. Vbi abundauit iniquitas, superabundauit & gratia. Nam morte sua cælorum ianuam aperuit: & resurrectionem carnis donauit. Nam etsi mortem nobis reliquerit, infirmitates & labores: id effecit, vt his vexati infirmitatibus, ad ipsum vnicum præsidium & remedium nostrum confugeremus. Perfectos nos condidit, & perfectè nos redemit: & ità voluit, vt semper ab eius diuina prouidentia penderemus. Pullus enim quātumuis paruulus sit, perfectū q; animal est: nihilominus multas necessitates habet, quibus coactus, matrē quærit, & ad ipsius auxiliū confugit. Ità similiter Deus cū nos creauisset, & redemisset modo absolutissimo & perfectissimo: voluit nobis relinquere has miserias & labores, vt vel hi nobis essent occasio maiorum meritorū, & abundantioris virtutis corona. Quod quidem non solum in naturalibus rebus cōspicitur, sed etiam in eis quæ arte fabricantur. Nam si pictor aliquis figuram aliquam pulchram & excellentem depingeret, & hanc sine oculis reliquisset: clarum est, quod si hæc imago sensum haberet, & loqui posset, quod à pictore oculos peteret. Ità cum perfectè & absolutè Deus nos creasset, & redemisset, nihilominus voluit his miserijs & laboribus subijci, vt ad ipsum cōfugeremus: cum ipse faciendis quantum vires suppetierint, non deficiat. ¶ Quintò dominum expectantes è fenestris conspiciunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciunt & speculantur huc & illuc, an veniat: ita nos cælum ipsum aspicere debemus, & propter illud suspirare: nam dominus ibi adest cum angelis & sanctis suis. Quod sanctus Dauid considerans, inquit. Ad te leua ui oculos meos, qui habitas in cælis. Misera & infœlix est conditio nostra, qui cum tot tantaq́ue bona semper à domino accipiamus, nunquam oculos in cælum ad benefactorem nostrum cõuertimus. Si aliquis homo iter faciens lassatus ab itinere iuxta turrim accederet, & ibi iacenti, ab altitudine turris bonum vinũ, sufficiens cibus, & multa condimenta iactarentur, quibus sitim suam & famem expleret: semperq́; hic homo oculos defixos haberet in terram, nec in altum turris aspiceret, vnde tanta illi bona veniebant: nonne immanem bestiam & omni prorsus mente carentem hunc hominem appellares? Qui igitur fieri potest, vt tu, qui tanta beneficia à cælo acceperis, affectum tuum, & desiderium in ipsum non eleues? De his diuinus vates inquit. Oculos suos statuerũt declinare in terram. Nos verò tanquam qui expectant dominum suum, oculos ad Deum conuertamus. Sed multi iam sunt (quod sine lamẽto nõ possum proferre) quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt, inimici crucis Christi Iesu: qui ità viuunt, ac si Deus nunquam esset vẽturus: & ac si non crederent post hanc vitam, aliã nobis manere. Si hominem interrogares in lecto iacentem, an aliquem expectet, & responderet quod non: ex negligentia ipsius tu etiam colligere posses quod neminem expectat: ità sunt multi Christiani tam negligentes erga ea, quæ ad ipsorum salutem pertinent vt facilè iudicare possis, quod hi nunquam Deum venturum expectant, & quod cælum non esse iudicent, nec aliam beatorum patriam. Impinguatus est, dilectus, incrassatus, dilatatus, &c. Sequitur.

Psal. 122

Philip. 3.

Deute. 32. Dereliquit Deum factorem suum.

¶ Obserua autem quod dicit expectantibus dominum suũ. In quo videre oportet quod Deus, qui venturus est ad te, quod sit tuus & quod tu sis Dei: ità vt verè possis dicere cum Dauid. Tuus sum ego, saluum me fac: quòniã iustificationes tuas exquisiui. Rara est auis in terris, quæ possit dicere Deo. Tuus sum ego. Ille enim verè dicere poterit, qui toto affectu & tota mente Deo hæret. Nunquid hoc dicere poterit auidus pecuniæ: & qui meretrici adhæret? Ille qui de mundo cogitat: & mundana quærit, sine dubio mundi est, sicut & diaboli, qui ei deseruiunt. Venit libido, & dicit. Meus es tu, quia ea quæ corporis sunt & concupiscẽtię cogitas. Venit auaritia, & ait. Meus es tu: quia pecunijs studes. Et sic luxuria, & reliqua alia vitia. Quomodo ergo tu qui talis es poteris dicere domino, tuus sum ego? Et ista tim addidit. Quoniam iustificationes tuas exquisiui. Hoc est. Nihil aliorum quæsiui: tantum quæ tua sunt curaui. Alij monilia quærunt, aurum, argentũ & lapides pretiosos, dignitates, carnis illecebras, & inimicorum vindictam: ego autem iustificationes tuas exquisiui. Nescio possidere, nisi quod tui iuris est. Tuus sum, quia portio mea nõ in huiusmodi terrenis, sed in te solùm. Hũc ergo qui multis nominib⁹ dominus noster est, expectemus, & ea opera in hac vita faciamus quæ ad verum dominum spectant. ¶ Demum, vt ad alia procedamus, obseruãdum est, quod non dicitur hic dominus vẽturus tanquã iudex, vel alio modo, sed reuertens à nuptijs. Dominus qui à nuptijs reuertitur, alacris, lætus & iucundus venit, ad inuisendũ suos. Sic expectaturi sumus dominum ingenti lætitia, ità vt in nobis nihil sit, quod corda nostra tristetur, neq; spõsi præsentiam offendat. Multi nanq; sunt, qui Deum expectant non tanquam sponsum sed tãquam acerrimum iudicem. Expectat illum tanquam reuertentem à nuptijs, qui rectam & lętam habet conscientiã: at qui deprauatam habet, tãquam iudicem sumẽtem vindictam. Thesaurizas in diem iræ & vindictæ, inquit Paulus. Thesaurũ congregas, peccata peccatis addens, & in inferno diuitias cumulas: vbi cõgregatę sunt iræ Dei. Expecta igitur dominum non tanquam iudicem, sed tanquam sponsum reuertentem à nuptijs alacri & læta mente: nè super te adueniat thesaurus iræ suæ, sed thesaurus pacis & misericordiæ. Cauſam vero cur sic eum debeamus expectare subdit dicens. *Vt cum venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei.* Qui non sunt parati, ad excipiendum dominum, ipsum iuxta ostium expectare faciunt: quia isti non faciũt tria illa, quæ solent fieri ab eis qui dominum expectant. Præterea iusti cum sint parati, statim aperiunt, & Christum iudicem hilari & sereno vultu suscipiunt. Talis fuit Paulus, qui dixit. Cupio dissolui & esse cũ Christo

Psal. 16.

Psal. 118.

Philip.

Christo. Et psalmista. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Hinc & Iacobus ait. Patientes estote vsque ad aduentũ domini: & confirmate corda vestra: quia aduentus domini appropinquabit. At vero mali cum non possint de sua vita rectam rationem reddere, cumq́ue timeant coram iudice sistere: dilatant mortem quantum possunt, corpus lautis opiarisque ciborũ generibus pascendo, vt si possent, in perpetuũ in hac vita permanerent. Mulier adultera quæ domi adulterũ habet, quando maritus ad ostium pulsat, non ità cito aperit, sed tardatur, vt interim abscondere possit adulterum. Ità mali quantum possunt tẽpus distendunt, vt mors non tam cito adueniat: nihilominus tamẽ non poterũt impedire, quo minus Christus ingrediatur, & adulteria & peccata sua videat, Iuxta illud psalmi. In operibus manuũ suarũ comprehensus est peccator. Boni autem cũ sint parati aduentu spõsi lætantur, mali vero ęgre ferunt & detinentur. De bonis vero qui statim domino aperiunt, & parati sunt, inquit dominus. *Beati serui illi, quos cum venerit dominus, inuenerit vigilãtes.* Igitur opus est, vt sempervigiles: quia nihil refert, bene antea vixisse: nam qualis in morte inuentus fueris, sic iudicaberis. Quid prodest obsecro, si seruus tota nocte vigilet & quando venerit dominus inueniat eum dormientem? Nam si prius dormisset, & quando dominus accederet inueniret eum vigilantem, vtiq; parceret illi. Saul vigilauit toto tempore, quo bonus fuit: sed quia quãdo dominus venit, inuenit illum dormientem in infernum eũ detrusit. Ità etiam Iudas vigilauit accedens ad Christum: at quia obdormiuit in fine vitæ, condemnatus fuit. Bonus ille latro, qui Christum in cruce confessus est, multoties dormire solebat, sed cum veniens dominus inuenisset eum vigilantem, in gloriam suã secum tulit. Quo circa huius rei basis, & fundamentum est quod vigilemus, quando ipse venerit. Bene viuere in scriptura dicitur vigilare: vt etiam status peccati somnus. Ideo Paulus. Vigilate iusti, & nolite peccare. Et siquidem nescimus quando vocandi sumus omni tempore vigilemus: nã qui vigiliam protendunt in mortis horam, & pœnitentiam differunt, similes sunt illis, qui longius nauigaturi, nihil secum asportant, sed à portu discedentes, recordantur eorum, quæ necessaria illis sunt: cum iam non liceat, retro progredi. Sic iam morituro nihil eorum agere licet, dum in extrema agonis hora est constitutus, quæ omnia viuens, si vellet, potuisset perficere. Cum igitur incertus sis, qua hora nauis à litore debeat discedere: fatuus & stultus es, si omnia quæ tibi necessaria sunt, summa cura & solicitudine non paraueris. Si enim tunc quando iam mors vrget aliquis quærat lanam & linum, & nere incipiat, & texere: forsitan quando tela necessaria fuerit, parata non erit. Quo circa operæpretiũ est, vt in hoc tempore, quod modo tibi liberaliter conceditur, texere incipias & labora re: ne quando Christus aduenerit, te ipsum in somno peccatorum in vtramuis aurem inueniat dormientem. Ideò beatus Paulus. Redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Occasionem temporis, quam tibi dominus offert, arripe, ad agendam pœnitentiã: quod quidem tempus cũ captiuum sit in catenis nostrorum peccatorum, consulit Apostolus, vt solicita cura & diligentia ipsum redimamus, vt pote quoddam est mãcipium valde vtile & commodum suo domino. Bene quidem ipsum appellauit captiuum, & opus illi esse redemptione: nam annis malè consumptis, æquum est vt correspondeant sancta atque bona opera. Nec dicendum est, cras istud faciam, subinde repetens: nam fierit poterit, vt hodie moriaris, & sine vllo prorsus remedio permaneas. Ita viuere debes, vt tẽpus hoc præsens pretium sit & redemptio illorũ annorũ, quos iniquè & peruerse consumpsisti: & siquidem tempus tibi fuit, in quo peccatis totũ te tradidisti, iustum est, & rationi consentaneum, vt tempus etiam sit in quo lachrymis & pœnitentia præteritum tẽpus, quod per peccatum erat captiuum, redimamus. Nam in hoc consistit nostra perfectio, & clauis totius damni vel commodi nostri: vt vnusquisque tempus ordinet secundum suum statum & vocationẽ. Et ratio quã subdit Apostolus in superiori authoritate illa est, scilicet, quod dies sunt mali. Omne quod Deus fecit, bonum est, vt ipsa scriptura inquit: nam ex manibus tantæ bonitatis & clementiæ, nihil exire potest, quod optimum non sit. Beati igitur erimus si tẽpus rectè consumpserimus, vt cum Christus venerit, inueniat nos vigilantes in statu gratiæ. Et quid faciet seruis vigilantibus, cum dñs venerit. *Amẽ dico vobis quod præcinget se.*

Ephe. 5.

Gen. 1.

Hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc est summa diligentia, & solicitudine se ipsum parabit, ad ministrandum illis. *Et faciet illos discũbere.* Quia ab omnibus rebus illos semouebit, & quietos esse faciet. Nã sicut qui recumbit, totum ipsius corpus requiescit, ità sancti in secundo aduentu ab omnibus supersedebunt: nam in hac vita nullus perfectè requiescere potest. Deus enim est centrũ animæ nostræ: & sicut vna quæq; res in suo centro quiescit, ità anima nostra in solo Deo requiem inuenire potest. Tunc quippe iusti verum gaudium & perfectam lætitiam habebunt, & quantum desiderare possint, ipsa diuina essentia fruẽdo. Faciet itaque nos discumbere: hoc est summa, & ineffabili quiete refici. Solent enim homines cum magna illis proponuntur præmia fieri alacriores. Quo circa dominus pinguem & maximam hîc pollicetur mercedẽ, nempe quod post huius vitæ miseros labores & vigilias, in regno cælorum felicissimè quiescamus. Ibi enim sedebit
Esa.32. populus (vt scriptura ait) in pulchritudine
1.Cor.2. pacis. Illic videbimus, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Facilius nanq; dici potest & explicari, quod non est in cælesti illa Ierusalem, vbi in perpetuũ sedebimus, quam manifestare & declarare eas perfectiones, quibus ditata & adornata est. Fundamenta eius (vt
Apo.21. inquit Ioannes) erant jaspidis, calcedonij, sardinis, chrysoliti, &c. Non est in illa templum, nam Deus est templum suorũ amicorũ, non est sol, quia ipse Deus, qui claritas est infinita eam illuminat, & lãpas ardens atq; splendens ipsius agnus immaculatus Christus redemptor noster est, portæ eius ex margaritis confectæ, & nunquam clauduntur, quia nullus timor inimicorũ, sed summa pax & tranquillitas. Nunquam in ea pertransiet nox, nec multitudo dierũ, sed vnicus tantum dies, qui melior erit (vt inquit Dauid) quam millia millium annorum, quos peccatores in hac vita viuũt: munus & officium ciuium est sine vlla cessatione diuinam essentiam contemplari, & trinitatem personarum. Hæc est ciuitas sancta, princeps tributi libera, corona & triũphus eorum, qui in hac vita fortiter & viriliter se gesserunt, quique sub vexillo Christi inuictissimi ducis militarunt. In hac ciuitate sedebunt perpetua quiete illi, qui cum venerit dominus inuenerit eos vigilantes, & in gratia. *Et transiens ministrabit illis.* Transiens, hoc est iucundissimè visitans singulos: se ipsum totum dabit nobis. Ipse enim est præmium nostrum & beatitudo nostra: nã sicut boni in hac vita Christo ministrarunt: ità & ipse Christus in ciuitate illa eodem argẽto rependet: & erit Deus illis omnia in omnibus. Dabit dominus electis suis summa cum abundantia cælestes cibos.

¶ Secundò transiens ministrabit illis nõ ad singulos accedens, nam illic omnia sunt fixa atq; perpetua. Sed protinus vt quisque ciuitatem illam ingressus fuerit, cælestem primogenitură illi dabit. Sic ipse transiens ministrabit illis: non quia ipse transibit, sed quia nos transibimus, & in gaudium domini intrabimus. *Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi*, Nequis desperet si maiorem vitæ partem in vitijs & voluptatibus consumpserit, spem veniæ præbet, si in meliorem mentem velit resipiscere. Deus enim cum fons sit & origo totius misericordiæ, & pietatis, eis agricolis, qui vndecima hora *Mat.* ad laborandum in vinea fuerunt profecti præmium dedit æternæ beatitudinis: quanuis totum ferè diem ociosi & nihil agentes consumpsissent. Si peccasti in pueritia tua, & magnum baptismatis sacramentum & fidem datam duci Christo violasti, noli desperare, quia rex tuus benignus & misericors paratus est veniam tibi concedere. Deniq; si tota adolescentia, & senectute, si etiam vsq; ad decrepitã ætatem peccatis te emancipasti, reuertere & surge de somno, & vigila: quia etiam in quarta vigilia, cum venerit, suscipiet te benignissimus dominus. Vnde ipse per Esaiã ait. Audite me do- *Esa.4.*
mus Iacob & omne residuũ domus Israel. Qui gestamini in vulua mea, qui portamini à meo vtero. Vsque ad senectã ego ipse, & vsque ad canos ego portabo. Ego feci, & ego feram, ego portabo & saluabo. Significauit itaque per has tres custodias omnes differẽtias ætatis humanæ, & quod in quacunque ætate inuenti fuerint vigilantes, beati sunt serui illi: vt nullus desperet quãuis in senectute inceperit vigilare. Docet præterea locus iste quàm parati semper esse debeamus in obsequium Dei, nam omni tempore oportet vt vigilemus. Quando discedebat nubes: proficiscebantur filij Israel. *Exod.*
siue in die siue in nocte: omni tẽpore erant parati. Nec dicebant. Nox est, discedere non possumus. Qui Israelitis præcipiebat, vt

ambularent in nocte, lumen illis præstabat: quo per deuia non deflecterẽt. Sic omni tempore parati debemus incedere ad iter agendum. Multi iuuenes sunt, qui existimant, nunquam dominum venturũ nisi in quarta vigilia: quia multos homines vident senio confectos, qui nunquam decesserunt, & putant in ętate florenti nõ essẽ à Deo vocandos, sed priùs tempore illos senes abituros, quàm ipsi. In qua re quantum natura hæc nostra fragilis & caduca decipiatur, facilè est videre. Credit enim citò ea, quæ sibi indulgent, & facilè suadetur homo se victurum esse multis annis super terram: difficulter autem ea credit, quæ cũ sensualitate pugnant. Sed id sine vlla dubitatione est credendum, eos mori posse in iuuẽtutis flore, & in iuuenili ætate, quod plerunq; contingere solet. Ideò in omni nostris vigilia, hoc est quocunq; tempore est vigilandum, cum nesciamus qua noctis vigilia dominus sit venturus. ¶ Aduerte autẽ q; ex his, quæ hîc Christus loquitur, multi existimarunt, aduentum Christi futurum esse in nocte: cum secundum historiam aduentus Christi glorioſus futurus sit in die: vt pote quia est tempus cõgruum & aptũ: vt ab omnibus videri possit. Cum tamen Christus hic loquatur de aduentu ad vnũquemque nostrum per mortem: de quo etiam clarè constat quod non omnibus futurus sit in nocte, cũ multi in meridie moriantur. Igitur de quocunque aduentu loquaris, intelligendum est quod in nocte venit propter similitudinem eorum quæ occurrũt in nocte: quia subito & præter opinionem veniet Christus, sicut ea, quæ in tenebrosa nocte aduenium. Sed iam ad cõtextum. *Hoc autem scitote quoniam si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.* Si igitur propter res temporales, & vt non videat domum suam perfodi, pater familias vigilat: quanto maiori iure pro salute animæ vos vigilare debetis? Pulchra quidem & appositissima similitudine docet, semper nos debere esse paratos quia si pater familias in custodia domus vigilat non vtiq; fur poterit perfodere domum. Hoc nobis maxime hic commendat Christus, & sæpe sæpius per Matthęum rem ita arduã & gra- *Ezech.*
uem, in qua non minus quam de discrimine animæ agitur. Vigilate quia nescitis diẽ neque horam. Et alibi inquit. Videte, vigilate, & orate. Et rursus. Beatus ille seruus quem cum venerit dominus eius inuenerit vigilantem. Præterea per furem dominus se ipsum intelligit, qui in nocte veniet tanquam fur. Vnde diuinus Paulus loquens *1.Thess.1.*
de Christi aduentu. Dies domini sicut fur *Apo.3.et*
ita in nocte veniet. Et in Apocalypsi ait do *16.*
minus. Si nõ vigilaueris veniam ad te sicut fur. Et quod loquatur Christus de se ipso, satis clare ostenditur: quia se ipsum exponens, statim subdidit applicãdo similitudinem. Estote parati quia nescitis quando filius hominis venturus sit. ¶ Assimilatur Christi aduentus in hora mortis furi veniẽti quatuor de causis. Primo propter incerti- *Aug.lib.*
tudinem & inopinatum ipsius aduentum. *83.qua.q.*
Sic beatus Augustinus incertitudinẽ aduẽ- *59.*
tus domini per furem & noctem intelligit. Per noctem incertitudinem intelligit: ea enim incerta sunt, quæ noctu occurrũt. Per furem etiam incertitudo significatur quia fur nunquam expectatur. Nullus enim expilabitur qui furem expectet: sed qui hũc minime expectant illi expilabuntur. Quo *Luc.17.*
circa dominus in inferioribꝰ loquẽs de suo *Matt.24*
aduentu glorioso, qui erit sicut in diebus Noe in quibus homines lætabãtur in nuptijs, nihilq; cogitabant de futura calamitate, quæ ipsos cõprehendit cum per diluuij aquas omnes obruti sunt, ait, quod in aduẽtu speciali per mortem vnius cuiusq; repente & subito impijs aduenit. ¶ Secũdò quia *Gen.8.*
sicut fur nõ expectat, vt furetur, quando vigilat pater familias: sed quando est somno sopitus: ita Christus nõ segregabit ex hac vita impium, cũ paulo aptior cælo fuerit, sed quando ineptior & inferno dignior. Falluntur ergo qui existimant, tunc Christũ homines vocaturum, cum in meliori statu & conditione vitæ sunt: imo si impij sunt, aliquando vocantur quando peiores sunt effecti. Cain nanq; bonus aliquando extitit, *Gen.4.*
nam cum nasceretur, credendum est, quod per sacrificium mundatus fuerit à peccato originali. Sic etiam Saul cũ electus fuit in *1.Reg.9.*
regẽ, & vnctus à Samuele, humilis & bonus erat: & saluaretur si tunc mortẽ obiret: sed postea malus effectus, cum in deteriori vitæ conditione esset constitutus, de medio raptus est: & in infernum detrusus, vt ipsa scriptura asserit. Nam in primo libro Paralipomenõ post cõmemorata ipsius scelera, subdidit scriptura. Mortuus est Saul pro- *1.Par.10.*
pter iniquitates suas. Quod quidẽ scriptura non

nō diceret, nisi de homine damnato. Iudas etiam circūcisus fuit, qui si tunc moreretur,
Num. 16. saluus fieret. Multi etiā alij de populo Is-
Iudic. 9. raelitico dānati sunt, sicut Esau, Core, Da-
3. *Reg.* 12 tan, Abiron, Abimelech filius Gedeon, Ie-
3. *Reg.* 22 roboam, Achab, & plures quos cum venit
mors inuenit in peccato mortali: & isti ali-
quando fuerunt boni, & erant in statu gra-
tiæ constituti, saltim in circuncisione. Et
non solū in mortali peccato solet mors im-
pios tollere, sed multoties in peiori & dete-
Exod. 14. riori statu totius vitæ. Pharaō rex Ægypti
nūquam tantis flagitijs fuit coopertus quā
cum in mari ipse & exercitus submersus
Hester. 7. fuit. Nec Aman vnquam ita pessimus ac
malus fuit, quam tempore mortis suę: quia
tunc magis elatus superbia, & furore incen-
2. *Reg.* 18 sus erat. Absalon etiam & Iudas in pessima
Matt. 27. & flagitiosa vitæ conditione interierunt.

¶ Tertiò assimilatur furi: quia fur non ve-
nit nisi, vt furetur, interficiat, & perdat. Ità
Ioan. 10. etiam Christus aduersus impios veniet: vt
dona, quæ illis contulerat furetur, & spo-
liet, & vt ea morte interficiat, de qua dici-
Matt. 10. tur. Eum timete, qui potest corpus & ani-
mam mittere in gehennam. Neq; satis erit
Christo, impium spoliare, & interficere: ni
Mat. 26. si eum omnino perdat. Bonum esset ei, si
natus non fuisset. Meritò quidem infœlix
& miser appellari potest, qui in manus hu-
ius furis inciderit, qui non solum spoliatur,
& semiuiuus relinquitur: ità vt id quod re-
Thren. 2. stat illi vitę, melius ei esset, si nō habuisset.
Bene quidem aiebat Ieremias. Factus est
mihi quasi inimicus, & quasi hostis: & non
quasi hostis sit miserrimo peccatori, sed
quasi acerrimus & crudelissimus hostis: vt
Thren. 3. verè Propheta dixerit. Vrsus insidians fa-
ctus est mihi, leo in absconditis. ¶ Quartò
assimilatur furi: quia cū fur ingreditur do-
mum, si inuenit dominum vigilantem mo
destè illi loquitur & magna cum reuerentia: at verò si dormientē illum videat, eum
interficit & quæ potest rapit. Et hoc mo-
do mors iusto non damnum affert, imo ala
cris & læta est illi: at verò peccatori, quem
dormiētem inuenerit, periculosa est, quia
ipsum interficiet, & in infernum detrudet.
Quemadmodum igitur fur, qui nocte ve-
nit, bonus & vtilis est ei, qui vigilans est,
malus verò ei, qui dormit. Ità Christus in
morte cum venit, bonus est iustis qui sem-
per vigilant (quia pretiosa in conspectu do
Psal. 115. mini mors sanctorum eius) terribilis vero
& acerrimus peccatoribus: quia mors pec- *Psal.* 33
catorum pessima. Vigilemus itaque & in
omni tempore studiosè & sanctè viuamus,
nè mors subito & improuiso ad ostium pul- 1. *Reg.* 4
set. Quietus & sine vlla mortis memoria se
debat Heli in domo sua, & ab scabello re-
tro cecidit, & interemptus est. Nullus in
hac vita viuere debet, qui maximam curā
& solicitudinem suæ salutis semper secum
nō ferat: siquidem tantæ mortes & calami-
tates eueniunt præter hominum opinionē.

¶ Obseruandum etiam hic est, quod hoc,
quod dicitur, Et non sineret perfodi domū
suam, de domo impij est intelligendū: non
autem de domo iusti. Non perfodiet domi
nus domū iusti cum venerit, quia iam ipse
aperuit domino suæ voluntatis ianuam, &
volens & libens à vita discedit. Impius ta-
men quia ianuam aperire non vult, patitur
domum suffodi. Iustus pacifice à vita disce
dit, sicut sanctus ille Simeon: sed impius *Luce*
non nisi multis ictibus acceptis & varijs
angustijs circundatus. Anima, quæ vigilat, *1. Reg.*
& diligit domini aduentum statim vt nun *Psal.*
cius mortis accedit, portas aperit, cupiēs dis *Psal.*
solui & esse cum Christo: cupiens transire
in domum tabernaculi admirabilis vsq; ad
domum Dei. Non sinit se perfodi, qui sta-
tim aperit venienti: sed peccatrix anima ti
more conficitur aduentu sponsi, cum adul-
tera sit. Et vt similitudine quadam diui Au
gustini vtar, quemadmodū nupta mulier
cuius vir peregrè profectus est, si ipsa hone
stè, castè, & studiosè vixerit, nimis lætatur,
& gaudet in ipsius viri aduentu. At verò si
mulier hæc adultera fuerit, & datam fidem
marito non obseruauit, vehementer timet
mariti aduentum, cum conscia sit secun-
dum humanas leges merito se in sanguinis
& vitæ discrimen adduci posse. Ità nimirū
iusti anima, quæ fidem datam in baptisma
te Christo sponso fideliter seruauit, in aduē
tu ipsius spōsi gaudet, & ianuas illi aperit.
At vero anima, quę se multis peccatis & fla *Ierem.*
gitijs contaminauit, quæque fornicata est
cum amatoribus multis quomodo hæc, aut
qua verecūda fonte sponso ianuas aperiet?
Necesse vtiq; erit, vt perfodiat domum &
vxorem interficiat, & peius illi erit, quam
mulieri adulteræ: nam mulier adultera (vt
fæpius fieri solet) manus mariti poterit eua
dere, & aliquod refugium & remediū sibi
quærere, quo possit à morte se ipsam libera
re. At vero tu Christiana anima quando
omnibus

omnibus remedijs fueris destituta, & quan
do medici prædixerint sine dubio mortem
tuam futuram esse: & recordata fueris tanto
rum peccatorum, flagitiorum, furti & rapi-
næ quæ cōmisisti: quid tunc facies? Quod
præsidiū siue genus remedij tibi inuenies?
Nulla erit ecclesia, nullum cœnobium ad
quod confugere possis, tunc enim nihil tibi
proderunt auxilia regum, nec principum,
nihil imperium, nihil diuitiæ & facultates,
nihil amici, nec consanguinei, nihil deni-
que quod sub cęlo sit, poterit te à mortis ma
nibus eripere. Sistendus nanque eris coram
seuerissimi iudicis tribunali cum omnibus
tuis culpis & peccatis, quiquidem acerri-
me in te animaduertet, nec vllus erit locus
venię, aut appellationi. Iam igitur cum pec
cator videat sine vllo prorsus remedio se es-
se moriturū, & quod omnes, qui de arte me
dica sunt bene meriti de eius salute despe-
rant: magnis angustijs circūdatus, & dolori
bus plenus, in lectulo huc, & illuc se reuol-
uens, locum aliquem quietis quærit, quē ta
men nullo modo inuenire potest. Vult mi-
ser abscondi, & non potest: tunc que necesse
est perfodi domum suam. Non vult mori:
quo circa languore, & infirmitate dominus
corpus percutit, & animam subtrahit.

¶ Si igitur in domo lutea habitas, & terrenū
habes fundamentū: si ruina aliqua facta fue
rit per peccatū, lachrymis & pœnitētia clau
de illam: quia Christus cum veniat in mor-
te tanquam fur, per illam ruinam corporis
ingreditur, & spoliat te. Egregie quidem
Esaias inter reliquas fœlicitates, quas viro
pio promittit, vnam illā præcipuam promit
tit. Vocaberis ædificator sepiū: quod He-
breis sonat. Vocaberis reparator ruinarum:
indicans summam hominis vigilantiam, cu
ram, & solicitudinem illi rei semper debere
studere, vt nulla conscientiæ suæ pars ruinā
patiatur: sed semper contendat eam resuere
& reparare. Hoc debet esse christiani homi
nis exercitiū. Contemplare igitur mortē in
vita, & præpara te tanquam si singulis ho-
ris esses moriturus: nam cum ipsa venerit,
alacri & sereno vultu eam excipias. Si Basi
liscus videt te, ante quā tu videas illum, oc-
cidet te visu: si autem videris prius eum, il-
lum occides, inquit Ambrosius: sic nimi-
rum si tu mortem videris in hac vita illam
contemplando, facile de ipsa victoriam re-
portabis, & eam occides: si autem ipsa te vi
derit prius, antequam tu illam consideres,
æternā morte morieris. Vigilemus igitur, 1. *Pet.* 5.
quia aduersarius noster diabolus tanquam
leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret,
&c. Sed iam Christus exemplū accōmodat
suo proposito, dicens. *Et vos estote parati, quia*
qua hora non putatis filius hominis veniet. Con-
templare obsecro tantam bonitatem & be-
nignitatē Christi saluatoris nostri, qui tan-
tis monitionibus & consilijs, tantis exem-
plis toties repetitis, nullū non lapidem mo
ueat, vt ad solicitam curam mortis, & ad vi-
tam rectis institutis cōponendam animos
nostros conuertat. Omnibus his vocibus &
monitionib⁹ clamat Dominus: vt pote qui
nostram salutem vehementer cupit, atque
desiderat. Si sanctus Dauid animum & vo
luntatem induisset interficiendi inimicum
Saulem, bene posset id facere, cum eum dor 1. *Reg.* 26.
mientem inuenisset: at verò quia sanctus
Rex viscera pietatis, & misericordiæ habe-
bat (quanuis ipse Saul dignus esset morte)
etsi Abisai ad id adducebat, noluit illum in
terficere: imo ipse Dauid clamans à somno
excitauit. Aduerte igitur ò homo qui pec-
cati somno indulges, confidens in hasta vt
Saul, hoc est in viribus & adolescentia, in-
quiens: iuuenis sum, robustus, incolumis,
& optima valetudine gaudens, diuturnam
vitam habeo, in senectute ad pœnitentiam
me conuertam. Iustitia vero Dei, vt Abisai
aduersus Saulem, dicit, quod moriaris, si-
quidem in obliuione & somno peccatorum
manes. At Christus tanquam pijssimus &
clementissimus Dominus, qui propiciatio
est pro peccatis nostris, vt alter Dauid iram 1. *Ioan.* 2.
& vindictam patris deponet, & protendit,
cumque ipse sit offensus, & aduersus quem
tuis peccatis bellum geris, ad te clamat in
hoc euangelio, dicens. Vigilate, quia nes-
citis quando Dominus vester venturus sit.
Audi tu qui dormis voces, quibus Christus
clamat, dicens quod vigiles. Hoc autem sci
tote quoniam si sciret pater familias, &c.
Quocirca dominus aufert tibi hastam & vas
aquæ, & immittit tribulationes & labores,
prospera & pristina valetudine te ipsum de
stituens, & ea, quæ magis chara, & dilecta
tibi sunt, de medio tollit: vt cognoscens ma
litiam tuam ad ipsum Deum te conuertas,
misericordiam petiturus: vt Saul fecit, qui
proiectus ad pedes Dauid, veniam impetra
uit, dicens, Peccaui. Audi igitur tu voces,
& clamores Christi, qui dicit. Vigilate &
estote parati. Et aduerte ne quando Domi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus veniat, te inueniat dormientem: vt erat
4. Reg. 4. Isboseth, quem latrones interfecerunt. Ita si veniente Christo in hora mortis, dormiēs fueris, vt Isboseth, morte æterna morieris. Estote ergo parati vigilantes in omnibus, ne si Dñs venerit inueniat vos dormientes. ¶Rationem autem subdens, quare vigilare debemus, inquit. Quia qua hora non putamus filius hominis veniet: quod idem per Matthæum explicuit, dicens. Quia nescitis diem neque horam. Quapropter tria hîc obseruatione dignissima sunt. Primum, quomodo mortis incertus, & fortuitus euētus nos inuitat, & allicit ad recte operandum, & ad hoc, vt semper parati simus. Secundum, quomodo plerunque pœnitentia, quæ in hora mortis fit, inutilis est. Tertio autē causas adducemus & rationes, quare voluerit Dñs horam mortis nobis incertam esse. ¶Et quantum ad primū certum est, quòd incertitudo mortis, est quædā monitio & consilium ad hoc vt vitam nostrā rectis institutis cōponamus: nā postquā vita peracta, & finita fuerit, nequit fieri, vt eum statum mutes, in quo mors te ipsum cepit. Multi domos ædificant, alta & superba ędificia construunt: cum tamen nesciant, an per vnicum diem ea debeant colere. Multi etiam victum, & necessaria venturo anno quæritant: quem forsitan non attingent. Ad incertam vitam parantur, certam mortem non curantes, nec reminiscentes. Cùm igitur ad ea, quæ incerta sunt te præparas: quid est in causa, quòd morti, quę certissima est, non prouideas? Nonne consonum rationi erit, & incerta pro certis deseras? Incerti sunt dies, quos in hoc misero, & tempestuoso huius vitę pelago debemus fluctuare: certissimū autem est omnia hæc terrena finem, & exitum habitura. Nescit homo finem suum: atque ita Sapiens ait.

Eccle. 9. Quod sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo, sic iniquos capiendos esse tempore malo. Quod nobis firma certitudine proximum est, iam vt præteritum reputatur: atque ità cum mors nobis appropinquet, iam vt præterita debet iudicari. Vnde si quod nondum venit, tanquam iam transactum reputares, nulla esset ratio, quare hæc præsentia, & momentanea teipsum detinerent. Si rex beneficium aliquod tibi impenderet, & daret tibi aliquam ciuitatem sui regni, & diceret se profecturum esse peregrè post vnam transactam horam: nonne citiùs & omni ignauia reiecta priuilegium scribe
res, vt ipse suo nomine designaret? quòd si tunc amicus aliquis tibi diceret, Ludamus parumper exercitij gratia, nonne illum à te proijceres, & semoueres? Neque manducationi dares locū, neque somno, neque amicorum loquelis: sed potiùs omni cura & solicitudine regium chirographū curares impetrare, priùs quàm proficisceretur. Quātò igitur excellētior, & opulentior est illa cœlestis Ierusalē nobis promissa: omnibus ciuitatibus, & regnis huius mundi? Neque solam ciuitatem Christus promittit, sed totum regnum cœlorum. Et quantum tempus tibi concedit, vt promereri possis hoc regnum? spatium quidem huius vitæ præsentis. Operate dū dies est, veniet nox quādo nemo poterit operari. Post hanc vitam non est locus merendi, nec demerendi. Est ne aliquis, qui certò sciat se crastino die victurum? Est qui certam vnam vitæ horam habeat? Si igitur regnum, quod Dominus promittit ità magnum est, & opulentum: tempus verò ita breue, in quo illud possimus promereri: quid est quòd in huius vitæ nænijs, & vilibus gradum sistis? O vanitas vanitatum, quot curis & solicitudinibus, quibus crucibus & tormentis se ipsos homines vexāt: vt momentanea, & ad triduum peritura sibi comparēt. Quid est quod cum fidem sponso Christo inuiolabilem in baptismate promiserimus: quòd non festinemus lachrymis, suspirijs, & gemitibus, patriam illam cœlestem nobis acquirere? Si cum nolis perdere bonum temporale, somno priuaris, cibo, & quiete, & à te omnia oblectamenta reijcis, ne occasio oblata ēmanibus elabatur: quæ est causa cur id non facias, propter diuinum & nunquam peritu-
rum bonum, siquidē breuissimum est tempus, & nescis, quādo mors ventura sit. Qua
hora non putatis filius hominis veniet. Verba sunt hæc Dei: quæ nec deficient, nec deficere vnquam potuerunt. Quocirca insanum est, & omnino brutis animantibus simillimum, in eo viuere statu, in quo nolles, vt mors te ipsum inueniret: & siquidē hoc quacunque hora potest contingere, omni tempore vigilare debes, & studiose & sancte viuere. Breues dies hominis sunt, & numerus mensium eius apud te est. Nescis quā nocti vigilia Dominus venturus sit. Ne ob secro falli te ipsum desinas, finens tempus præterire, falsam spem habens diei crastini, quem

quem forte non videbis. Audi Christum dicentem. Estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. ¶Secundum illis tribus, quæ promisimus dicturos, id est, quod cum hora mortis incerta sit, te ipsum sanctis operibus & virtutibus induas, & præpares nunc, quando recta valetudine veteris: nam in hora mortis difficillimum erit, te in Deum conuertere si in vita flagitijs & peccatis te ipsum tradidisti. Quando venerit mors ita doloribus & angustijs eris pressus, vt nequeas in Deum conuerti nisi maxima difficultate. Vnde operę pretium est, vt aures Christi sermonibus accommodes, qui dicit. Estote parati, quia qua hora non putatis. Protinus debes te ipsum parare, si velis, vt mors te inermem & improuisum capiat. Ecce tempus acceptabile; ecce nunc dies salutis. In omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, in multa patientia in ieiunijs, in aduersitatibus, &c. In tempore quo sanus es, ad Deum conuertere: quia in diluuio aquarum multarum doloribus mortis circundati, ad eum non approximabunt: qui in vita suum consortiū & amicitiam à Deo segregarunt. Dominus enim ait. Tempore accepto exaudiui te: & in die salutis adiuuite. Dies salutis est istushuius vitæ præsentis: quod tempus, si cautus, & rationis compos es, in vanum nō debes prętorire: quando in ipso perpetuam quietem & tranquillitatem potes tibi comparare. Tempus omnia habent. Tempus ridendi, & tempus flendi. Tempus huius vitæ in lachrymis & fletu, & pœnitentia consumi debet: quandoquidem dies mortis non bene aptus est, vt in Deum conuertaris. Primo quia contritio, quæ adprime necessaria est tuæ saluti, procedit ex diuino amore: quem maxima difficultate potes in hora mortis conciliare, cum toto vitę discursu inique & peruerse vixeris. Nam quantumuis aliquis se in hora mortis lachrymis conficiat, potius est credendum, id facere timore inferni, quam amore diuino allectus: qui dolor non sufficit, vt ipse peccator saluus fieri possit. Quocirca sæpe tepius pœnitentia, quæ in illa hora fit, inutilis esse solet. Semei cum vidisset Dauidem redeuntem cum triumpho, quem ipse offenderat, obuiā exijt, petiturus veniam. At hoc potius necessitate coactus fecit, quā amore cōmotus: & propterea etiam si tunc Dauid dissimulauit, nihilominus posteà il-
lū interfici iussit, cū clarè cognosceret pœnitētiā illā, violentā esse & nō ex amore & voluntate natā. Atq; ita vnus ex equitibus Dauid dicit. Nonne bonū erit, vt propter 2. Reg. 19.
hæc verba Semei moriatur? Talis est multorū pœnitētia, qui cū iamiā morti esse proximos videāt, necessitate coacti, & potiùs timore quā amore ad pœnitentiā se conuertūt. Latrones nō nisi tormentis & cruce veritatę cōfitentur, & illa confessio nō liberat eos à pœna, sed potiùs ad mortem adducit. Ità etiā contingit illi, qui in mortis articulo est constitutus: quem ipsi dolores & angustiæ compellunt, vt veritatem confiteatur: quæ confessio nō vitam, sed æternam mortem parauit. Non festinant mali ad bonum peragendum, nisi quādo iam vires deficiūt ad peccandum: & quando tempus vitæ finitur. Pharao rex Ægypti quando vidit se mortī propinquum, vitam in meliusvoluit traducere, nec persequi Israeliticum populum. At serò recordatus est Pharao, nam iam erat clausum iter Maris Rubri aquis: Exo. 14.
atque ita interijt clausis portis suæ salutis, atq; remedij. Virgines etiā fatuæ serò oleū quæsierunt, & propterea in perpetuum à Matt. 25.
gloria sunt exclusæ. Hoc idem contingit peccatoribus, qui in hora mortis remedia quærunt: qui ferè semper delusi & falsi inueniuntur: quia potiùs gehennæ tormentis commouentur, quam diuino amore. ¶Secundò quia passiones, quæ ingenerantur à tristitia magis mouent potentiam, quam illæ, quæ efficiuntur à rebus delectabilibus. Si igitur breuis delectatio rationis vsum impedit: multo magis iudicium subuertet ingens & magna tristitia. Et inter omnes maior & terribilior est mors, quæ sic te ipsum cōtremiscere faciet, & rationem offuscabit, vt non possis in Deum conuerti: si in vita flagitiosus & peccator extitisti. ¶Non potest intellectus in eodem tempore diuersa obiecta speculari: atq; ita tūc dolores in cōtrariam partem te ipsum impellent, vt non possis mentē tuam & cogitationem in Deū eleuare. Vnde Salomō. Nō est in hominis Eccle. 8.
potestate prohibere spiritū: nec habet potestatē in die mortis. ¶Tertiò cū habitus sit qualitas, quæ difficiliter remouetur: cōsuetudo, quam in peccando induisti, post se te ipsum ducet. Vnde patiētissimus Iob. Ossa eius implentur vitijs adolescentiæ Iob. 20.
eius: & cum eo in puluere dormient. Et Prou. 22.
Salomon in Prouerbijs. A doleſcens iuxta

viam suam, etiam cum senuerit nõ recedet ab ea. Et Ieremias. Si mutare potest Æthiops pellẽ suã, & pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum: cõsuetudo est altera natura: & hæc super cor tuum tãquam grauissimum onus sedebit, quæ non sinet, vt cor tuũ in ipsum Deum eleues. ¶ Quarto in illa hora aliquo modo diuino auxilio destitueris, & acrius à dæmone tentaberis. Primùm ex parte Dei nobis dicit sapiẽs. Vocaui & renuistis, ego quoq; in interitu vestro ridebo, cum id quod timebatis aduenerit. Cum irruerit repente calamitas & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc inuocabunt me, & non exaudiam, &c. Quia peccatores in vita noluerunt consilijs & vocibus Dei acquiescere: ipse Deus in hora mortis subsannabit illos, & non exaudiet. Nam vt Augustinus ait: hac animaduersione percutitur peccator: vt moriens obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei. Vnde etiam apud Ieremiam ait dominus. Curauimus Babylon & non est sanata: ecce relinquamus eam. Secundo tunc acrius tentaberis: quia sæpius aduersarius noster, quem in vita modo non põt superare, alia, vel alia die de eo triũphat. Sed quẽ in morte perdit nũquam iterum lucrari potest: & ideo in illa hora tot acerrimis tentationibus, tot fallacijs & technis vtitur, vt tentationes, quæ in hac vita nobis cõtingunt, cum illis collatæ, nomen tentationis non merentur. Si igitur cum incolumis es, & optima valetudine fruens, non potes vel leui tentationi resistere: qui fieri poterit, vt cũ delirus sis & omni mente carens grauissimas tentationes liber & saluus possis euadere? Quæ nam spes victoriæ tibi adesse poterit, si inimici tunc potentiores sunt, tu vero magis imbecillus & languidus? Modo cum sanus es, non vis in campo manus cum hoste conserere: cum vero infirmus & languidus, & in lecto multis doloribus circundatus existimas te illũ posse superare? Cum igitur nescias an crastino die hoc prælium debeas aggredi, consilio, salubertimo saluatoris tui acquiesce: qui his verbis monet, vt semper vigiles: quia qua hora non putas filius hominis veniet. Psalmista domino ait. Nõ est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi? Viuens, viuens ipse confitebitur tibi. In vita dum potes pœnitentiam age: & audi sapientem, qui dicit. Memento creatoris tui in die iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ & anni, de quibus dicas, &c. Bene quidem cognoscitur, pœnitentiam, quæ in hora mortis sit, fæpenumero falsam esse & nullius momenti, quandoquidem si isti infirmi in pristinam valetudinem restituuntur protinus in anteacta peccata se conuertunt & iniurias quas pepercerũt, reposcũt. Nã si propositũ talis pœnitẽtiæ firmũ & cõstans esset, non ità facilè in pessimos anteactos mores dilaberẽtur. Necessitas cogit illos, vt virtute vtãtur. Si cũ peccare nõ potes: pecca ta relinquis: merito dici potest, quod peccata te ipsum deseruerunt, nõ tu illa. Nã quãdo mercator merces proijcit in mare, coactus iacit & inuitus. Atsi postea serenum & tranquillum mare fuerit, curat illas extrahere: neque principio illas in mare proijcere, nisi in tanto periculo esset constitutus. Ità isti cõpulsi necessitate in articulo mortis ad pœnitentiam se conuertunt, cum cor suum tradiderint huius mũdi vanitatibus. Si taurus aliquem hominem insequitur, potissimum remediũ est illi, palliũ in cornua tauri proijcere. At cum taurus recessit, pallium suum accipit, & tranquillus vt antea & quietꝰ sedet. Ita multi mortis timore bona aliena restituunt, & alia pia opera exercent: atsi ægritudinem euadunt, ad priora peccata se conuertunt. Vix fieri potest, vt cum peccator inferno sit propinquus, magis Deum, quam ipsum infernum memoria recolat. Si mente non es destitutus, clare cognosces quibꝰ tenebris cæcitatis sis inuolutus, si mortem expectas, vt pœnitentiam agas. Omnis ille quũ pœnitentiam in crastinum diem protendit, in ipsam horam mortis protendit, cum nesciat an futuro die sit moriturus. Si dominus, cum tu non cogitas, est venturus, non est cur differas pœnitentiam: sed vt statim incipias te ipsum macerare, & lachrymis cõficere. Nũc quippe Christum parentem pium, dulcem spontanies: in morte vero iudicem acerrimum, insatiabilem & illatarũ iniuriarũ arctissimũ executorẽ. Quodquidẽ apposititsimo exẽplo tibi ostẽdã. Nã si litẽ ageres in iudicio, & ille, quẽ aduocatũ cõstituisti, in illa hora qua ferenda est sentẽtia, mãdato regis iudex designaretur, si ad illũ accederes, dicturus, Domine nũc est tẽpus, in quo debes mihi

Ierem. 13.

Prouer. 1.

Aug. ser. in nocentum. Ierem. 51.

Psal. 6.
Esa. 38.
Eccle. 12.

mihi fauere, tuũ auxiliũ imploro, te ipsum aduocatum & fautorem expostulo: statim ipse tibi respondet: ea quæ petis, minimè possum facere, nam ecce quomodo nunc à rege in iudicem sum cõstitutus, & vt iudex de causa sententiam sum laturus, nõ autem vt aduocatus. Nonnè huius rei magna tristitia & mœror animũ tuum subiret? Nũc igitur cum Christum aduocatũ habeamus iuxta illud Ioannis, aduocatum habemus apud patrem dominum Iesum: in meliorẽ mentem redeamus & vigilemus: quandoquidem nescimus, an in hora mortis iudex futurus sit. ¶ Tertiò dicimus præcipue esse aduertẽdum, id quod dicit. Quia qua hora non putatis filius hominis aduenit. Noluit Deus vt horã mortis sciremus. Primò quia voluit, vt nescientes horam mortis, semper rectè & sanctè viueremus. Et quod nobis non manifestet, quando morituri sumus, innuere voluit, quod semper debemus intelligere iam iam vitam nostram finiri: siquidem cũ certum tempus non habeamus, eam horã, qua nunc viuimus, extremã debemus computare. In hoc, sicut in reliquis, quæ Christus nobiscum operatus est, benigne & misericorditer se habuit. Ignorantes horã mortis, mundioribus & syncerioribus animis viuimus. Nam si cum homines ignorent, an hodie sint morituri audent in peccato viuere quid facerent si certò scirent longæuam & diuturnam vitam habituros? Solet enim cõtingere vt si nobilis aliquis ludo in nocte sedeat: famuli eius alij dormitẽt, alij vero per ciuitatem diuagẽtur: ità vt cum dominus à ludo surgit, nullus adest, qui faces accendat neq; qui ipsum comitetur. Clamat statim dominus. At, at serui. Tamen nullus respõdit, vsq; quo cum iam habeat caput fractũ tantis vocibus, venit minimus omnium famulorum ferè somno sopitus cũ face incensa. Respõdeas obsecro: si isti famuli cũ nesciant, quando dominus sit illos vocaturus, alter in ciuitatem abijt & alius dormit: si hi certò scirent herum vsq; ad certam horam non de illis percontaturum, nonnè melius & libentiùs abirent? Aliquis tamẽ erit qui cum nolit à domino reprehẽdi, expectabit. Quidem nescit qua hora sit vocandus. Ita Deus noluit certam nostræ mortis horam nos habere, nẽ per peccata ab ipsius consortio & amicitia fugeremus: nihilominus tamen multi sunt, qui pessimè & inique viuant, & deteriores sint dicentes, in vltimo mense vitæ meæ ad pœnitentiam me conuertam: nunc autem flagitijs & peccatis me tradam: quod forsitan modo non audent facere, timentes nẽ in ipsis moriantur. ¶ Præterea si homo sciret, quando moriturus est: vel sciret se statim moriturum, vel ad certum quoddam tempus, si sciret se statim moriturum: pœnitentia in illo tempore facta periculosa esset, & de qua dubitari posset. Si vero sciret post longum tempus transactum esse moriturum tunc maiorem occasionem peccandi sibi assumeret, differens pœnitentiam in illud tempus. Ambo quidem grandia sunt inconuenientia tuæ salutis: nam breuis pœnitentia, & vana dilatio duæ res perniciosissimæ sunt tuæ conscientiæ. Quocirca suauis ille omnium rerum conditor voluit sua admirabili prouidentia, vt hora mortis tuæ incognita tibi esset & occulta: vt ab his duobus maximis periculis te ipsum liberaret, & vt semper sobriè viueres & castè, & sanctis institutis vitam cõponeres. Si diem mortis designaret, temporis securitate magis atq; magis ipsa peccata multiplicarentur. Tertio voluit nobis occultare horam mortis, vt vtilitati communi & non solùm propriæ viueremus, proximorum obliti, & nostra tantum curantes. Quarto si ægrotans homo sciret infirmitatem illam non esse vltimam, non vtiq; de peccatis confiteretur, nec sacramenta acciperet nec sanctos in suum auxilium inuocaret, nec sacra celebrare iuberet: nec multa alia opera pia quæ infirmorum causa fiunt. Omnia hæc bona opera cessarent, si certò haberetur, infirmũ illum ex tali ægritudine nõ moriturũ esse. Multi nanque grauioribus infirmitatibus affecti, sua peccata confitentur, & in Deum conuertuntur: cum credãt, se morti esse proximos: quod nõ facerent, si scirent illam nõ esse vltimam ægritudinem. Quinto noluit Deus hoc nobis esse notum propter humanam consuetudinem, & tranquillum & quietum modum viuendi. Nam si homines scirent se per multos annos victuros odia, iras, & inimicitias suas prosequerentur. At vero si breuiter scirent finem suæ vitæ imponendum esse, melancholici, & mœsti vitam degerent: & proximis suis molesti essent, graues, & incommunicabiles. Atque ità vtrique communem pacem destruerẽt totius rei-

Universidad de Deusto
Biblioteca

publicæ & humanam cõuersationem. Denique Deus non solum nos condidit adhoc vt in vltima hora ad ipsum conuerteremur: sed reuera, vt totã vitam in ipsius obsequio consumeremus, neque quicquam committeremus, cuius postea opus esset nos pœnitere. Aspice igitur quomodo in hoc Dominus, vt in reliquis omnibus nostram vtilitatem & commodum respicit: & ita voluit incognitam esse nobis horam mortis nostræ vt semper parati, & vigilãtes essemus. Ideo ait. Estote parati, quia qua hora nõputatis filius hominis veniet. At tantũ inualuit malitia multorum hominũ, quod id quod Deus fecit, vt eos à peccatis segregaret, idem ipsi assumunt in occasionem, vt deteriores, & peiores sint. Boni nanque cum considerent se ventura hora ex hac vita migrare posse, à peccatis se abstinent: mali vero deteriores facti, dicunt. Comedamus, & bibamus, *Esa. 22.* quia cras moriemur. ¶ Obserua autẽ quòd Christus vocatur hic filius hominis, quia naturaliter dicitur filius hominis, quia natus erat ex matre, non habens patrem. Et sic ex homine, & non ex hominibus dicitur: ad differentiam eorum, qui in scripturis dicuntur filij hominum. Quemadmodũ *Psal. 4.* enim Christus est filius Dei modo quodam singulari, quia singulariter vocatur filius Dei, vt singularis indicetur filiatio: alij autem in plurali filij Dei, vt communis generatio significetur: sic etiam singulariter filius hominis vocatur, vt videatis singularem modum filiationis, quia non ex vi seminis conceptus fuit, sed ex Spiritu sancto. Neque carnẽ accepit peccati, sed similitudinem carnis peccati, innocentissimus, & idoneus ad expiandũ peccatũ. Sed de his satis, ad contextum reuertentes. *Ait autem ei Petrus. Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes.* Dixerat Iesus parabolam de seruis expectantibus Dominum adiuncta alia parabola de patre familias non vigilante: Petrus autem cum sciret se, & alios condiscipulos electos fuisse ad officium patris familias, dubitabat, an hæc parabola, quæ in vltimis verbis ad ipsos spectabat, esset eis propria: an omnibus communis. *Dixit autem Dominus.* Non præcipuè respondet ad factam quæstionem, sed in doctrina adhuc persistit: quoniam instruit Petrum, de differentia inter electos ad pastoris officium, & reliquos alios, & quoad meritum & quoad præmium: similiter etiam quoad crimen, & pœnam. Ex quibus facilè intelligi potest dictam parabolam secundum proportionem communem esse omnibus cum differenti præmio ac pœna. Et subdit dicens. *Quis putas est fidelis dispensator.* Acsi diceret: Prædicta parabola ad omnes pertinet: sed ista ad vos meos discipulos specialiter pertinet, quos dispensatores efficio: cum vos alios ad regendum, alios vero ad danda consilia, & documenta præficiam. Ideò quæro. Quis putas est, &c. Non ex ignorantia quærit, sed vt ostendat, quòd paucissimi sint tales prælati fideles, & prudentes: sicut ille, de quo sapiens dixit. Qui non abijt, nec sperauit in pecunię thesauris. Ideò interrogauit. Quis est hic, & laudabimus eum? Rarus est talis diues, & paucos inuenies tales prælatos. Particula autem interrogatiua, quis, non pro re impossibili: sed pro difficili (vt Hieronymus ait) frequenter accipitur in sacris literis. Et sic ipse Hieronymus exponit hunc locum. Hoc est. Pauci serui fideles inueniri possunt. Sic intelligitur illud. Leo rugiet, quis non timebit? Et illud. Quis ascendet in montem Dñi, aut quis stabit in loco sancto suo? Et Paulus. Quis me liberabit de corpore mortis huius. Et apud Oseam. Quis sapiens, & intelliget hæc? Si de hac re plura videre desideras, lege Origenem & Hieronymum. ¶ Præterea Christus in his verbis conditiones assignat boni prælati, quem dispensatorem vocat fidelem, atque prudentem. Hæc singula, quam dicit animaduersione sunt digna. Primò dicit, quòd sit fidelis dispensator: officium prælati à dispensatione nominauit. Vt intelligant prælati officium suum non in agendo pro libito, sed in dispensando consistere. Videant etiam prælati, quod Christus eis imponit nomen dispensatorum: vt intelligant se dispensatores esse bonorum & redituum Ecclesiasticorum. Fidelitas etiam requiritur, vt ea, quæ sunt Domini, non in suos vsus, & vtilitates conuertantur, vt Dominum suum incolumẽ, & liberum in honore conseruent: ita vt pro ipsius honore super vigilent, & defensione, quæ omnia necessaria sunt seruis fidelibus. Est igitur fidelis dispensator, qui non quod suum est, quærit, sed quæ Iesu Christi cuius vices gerit, quod & cedit in ædificationem & augmentum Ecclesiæ, in cuius gratiam sibi omnia commissa sunt. Iustus nanque dispensator sem-

per

per præ oculis habet præcepta, & instructiones committẽtis. Gloriam Dei quærit, non suam propriam. Hæc autem si in fideli seruo, & dispensatore requiruntur: merito dicemus cum diuo Paulo. Iam quæritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. Rarum esse putabat Paulus dispensatorem, qui fidelitatem suo domino seruaret. Plerique enim sunt qui fraudem faciũt: dum quærunt quæ sua sunt non quæ sunt Iesu Christi, & cœleste & diuinum mysterium in vsum terreni lucri conuertunt, nec salutem proximorum, sed propria commoda quærunt. Ad salutem proximorum curandam negligentissimi sunt: ad redditus vero, & vectigalia exigenda diligentissimi. Debitores suos opprimunt, in carcerem detrudunt, & excommunicant: si tamen in peccatis eos viderint, negligunt: nec illos admonent, nec corrigunt. Si illos in angustia, aut tribulatione aliqua videant constitutos, contemnunt, negligunt: cum tamen deberent eos consolari, & reficere. Quod officium est prælatorum, sicut Dominus Petro dixit. Tu autem conuersus confirma fratres tuos. Hi non fideles dispensatores, sed lupi rapaces dicendi sunt: & quia istorum maior est numerus inquit Paulus. Iam quæritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur.

¶ Præterea in administratione rerum temporalium oportet, vt fidelis sit dispensator pauperibus, orphanis & viduis. Vnde beatus Paulus, qui in præfatione omnium suarum Epistolarum solebat dicere, Gratia vobis, & pax: scribens Timotheo, qui Episcopus erat Ephesi, inquit. Gratia, & misericordia, & pax. Timotheo quia Episcopus erat, misericordiam commendauit: quia præcipuum munus Episcopi est esse misericordem & pium erga egenos & pauperes. Sed iam nunc aliqui in tantam infidelitatem peruenerunt, vt non solum non pauperibus sua bona tribuant, sed velint ab illis ditari. De his conquerebatur Deus olim dicens. Quis est in vobis qui claudat ostia mea, & incendat altare meum gratis? quodquidem ad infidelem dispensatorem pertinet: cumque ad lucrum magis, & proprium commodum respiciant, & non ad obsequium Dei, non oues pascunt, sed eas dilaniant, & comedunt. Cum filij Israel offerrent plaustra Mosi, dixit Dominus ad eum. Cape ab eis. Vide quomodo à populo non audet illud recipere sine Domini licentia. Et quis nũc quæso ministrorum Dei tam fidelis est, vt oblata sibi respuat? Iste vero necessaria non recepisset plaustra, nisi Dominus imperasset. Denique vt vno verbo concludam ille fidelis dispensator est, qui sibi soli honorem non vsurpat, qui tyrannidem non exercet, qui recta intentione, & non propter temporalia ministrat, qui potestatem spiritualem sibi non adscribit: & denique qui rem domini non negligit. Omnia autẽ hæc colliguntur ex intentione beati Petri, cum inquit. Seniores qui in vobis sunt obsecro pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè secũdum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè, neque dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. *1 Pet. 5.*

¶ Secundo ait Dominus, quòd sit prudens. Prudentia nanque dicitur scientia operandorum: nam sapientia pertinet ad intellectum, prudentia vero ad ea, quæ sunt agenda: atque ideo non solum prudentia est lumen illuminans intellectum, sed etiam calefacit affectum: non solum ostendit quid, quando, & qualiter sit agẽdum: sed etiã mouet volũtatẽ, vt appetat bonũ post iudiciũ, & vt fugiat malũ. Vnde vsus scripturæ, & vsus cõmuniter loquentiũ habet, vt inepti dicantur, qui imprudenter operantur: licet prudenter intelligant quid, & quando, & quomodo sit agẽdum. Vnde in Prouerbijs dicitur. Vir prudens dirigit gressus suos. *Prouerb. 15* Ideo ad hanc spectat moderare omnes virtutes, quia auriga est earum & ordinatrix affectuum, & morum doctrix. Sine hac curritur in obscuro, nam dum quis magis currit in maiori est periculo, vt frangat caput. Vnde hæc constituit ordinem in alijs virtutibus: ita vt si hanc sustuleris, virtus non est virtus, sed vitium. Hac virtute maximè indigent prælati: ideo hic Christus bonum prælatum prudentem appellat. Opus est vt prælatus res alias corrigat alias vero dissimulet, tanquam qui non intelligit, nec videt. Modo grauẽ se debet ostendere, vt non contemnatur: aliàs vero modestum & affabilem, ne arrogans, & superbus existimetur. Modo vti debet misericordia, modo verò iustitiã debet exercere: quod totum ipsa prudentia docet, sine qua non bene suum munus, & officium exequetur, etiam si magnis virtutibus sit præditus. Multa enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt quæ blandè, & moderatione quadam ferri debent: & multa debemus exorare, vt subditus faciat, quæ aliàs iuberi possent. Quando verò hoc sit faciendum, ipsa prudentia docet. Quemadmodum tonsor, qui nouacula tonsurus est barbam, prius eam lauat, & nouaculam acuit: nam aliàs scinderet & rumperet: ita facit imprudens prælatus, qui cùm velit barbam tondere, hoc est, aliquod vitium subditi propellere, tanta asperitate, & rigore id facit, vt potius destruat, ac scindat: atque ita non corrigit, sed in deteriorem mentem subditum prouocat. Prius lauare debes, & blande, & misericorditer agere. Et tu subdite vide, quòd quando tonsor insanus est, tunc te ipsum magis tranquillum & quietum præstare debes, ne te scindat: atque ita dum prælatus magis insanus fuerit, tu humilior & prudẽtior existere debes. Solent in finibus prouinciarum speculatores cõstitui, quoniam hi terram vicinam cognoscunt, & hostes vicinos maiori odio prosequuntur. Sic prælati optimè subditos cognoscant, & hostes sunt hostium animæ, & cum modestia veritatem ostendant: & prudenter regant rem publicã, potius amari, quam timeri cupientes: nam si omnia voluerint timore & asperitate regere omnia facilè euertent. Quemadmodum aqua magni, & profundi lacus cum natura sua tranquilla sit, vi tamen ventorum agitatur, & commouetur, sic populus etsi sua sponte mitis sit & quietus, nimia tamen seueritate, & asperitate prælati velut venti, procellam concitare & perturbare solent. Debet esse prælatus quasi plures: quia pluribus consulere debet, & de omnium salute cogitare. Vt in solo capite sunt oculi, vt omnia videant, & non in alio membro: sic soli prælato conuenit omnia videre, & consulere, & mentis oculis considerare quæ ad rectam gubernationem pertineant. Ideo per Ezechielem dicitur quod Cherubin, qui erant depicti in templo, habebant duplicem faciem alteram hominis, alterã verò leonis: quia prælatus debet esse humanus & benignus viris iustis, seuerus autem, & terribilis sceleratis. Quibusdã debet humanitatem ostẽdere: quibusdã verò terrorẽ incutere. Et hæc omnia prudẽtia docet. Igitur hac admirabili prudentia induti esse debent prælati, quia non solũ est opus rerum spiritualium gubernatione, sed etiã temporalium: quia non tantum vnis debet tribuere, vt alijs deficiat. Opus est vt seruare sciat, & distribuere: & vt prudentiam similem Ioseph habeat, qui in annos steriles in abundantibus & prosperis congreganit. Prudẽtia opus est in impartiẽda elemosyna: nã cẽteris paribus potius suis, quàm extraneis eroganda est: ad quod etiam opus est prudentia: nam cõsanguinei tui seipsos ditare cupiunt tuis bonis & re temporali, & pauperem te efficere cœlestium diuitiarũ. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Cognoscere debes necessitatem tua discretione, sine eo quòd ipse pauper eam manifestet. Et ideo dixit, intelligit. Denique prælatus non debet esse cœcus, sed lumine intellectus pollere debet. Et ideo in Leuitico præcepit dominus ne offerretur illi animal cæcum. Animal cæcũ est prælatus sine prudẽtia qui tanquã cœcus in cõsilijs, se ipsum præcipitat. Vult Deus vt habeat oculos, & videat, quod facit, & quid acturus sit: neque ignorans sit & insipiens. Bases templi Salomonis non erant sine Cherubin: ita bases sunt prælati, qui sustinent ædificium spirituale, non tamen debẽt esse sine cognitione & lumine rerũ agendarum, sed sapientes & prudentes sicut Cherubin. Ideo Moses volens constituere gubernatores populi dixit Hebræis, Date è vobis viros sapientes, & gnaros: quorum conuersatio sit probata in tribubus vestris. Quod etiam intelligens Salomõ non diuitias postulauit, sed prudẽtiam. Gubernator absque prudẽtia, est tanquã nauis sine clauo. Et ob hanc causam dicebat Dominus per Hieremiã. Introducã vos in Sion: & dabo vobis pastores, qui pascant vos scientia & doctrina. Et Paulus cum loqueretur de officijs Ecclesiæ, Quosdã (inquit) dedit Apostolos, quosdã Prophetas, &c. Cum autẽ loquutus est de prælatis, inquit. Alios autem pastores & doctores. Cõiunxit doctores cum pastoribus: vt insinuaret prælatos scientia debere esse præditos: vt sciant quid agendum, quidue vitandum sit. Sciat igitur prælatus dispensatorem esse, & non dominum: & quod fidelis esse debet domino, & prudens in rebus agendis: talis denique, qualis describitur in Exodo, cũ Ietro dixit Mosi. Prouide de omni plebe viros sapientes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, &c. Prouide, id est, cum magna deliberatione elige: de omni plebe, id est, absque personarum acceptione, viros, id est, viriles homines,

Ezc. 27.

mines, & non pusillanimes, seu effœminatos sapientes, id est sapientia, & prudentia præditos: in quibus sit veritas, id est, in quibus non sit simulatio, aut hypocrisis: & qui sequantur veritatem, & non inordinatum appetitum. Qui oderunt auaritiam: id est, qui non quærant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, & non accipiant munera. Enœmia enim & munera, excæcant oculos iudicis. Principes tui infideles, socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Qui regant populum, id est, verbo & exemplo prædicando & rectè gubernando: ita vt prælatus cunctis sit benignus nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus, ad iram tardus, ad misericordiam pronus: in aduersis firmus in fœlicibus & prosperis cautus, & omnibus proficiat, & nemini noceat, omni denique sapientia & prudentia ornatus. Lege Gregorium de cura pastorali: & Bernardum de consideratione ad Eugeniũ Pontificem. De tali prælato ait Dominus. *Quem constituit Dominus super familiam suam.* Abeant impij Lutherani, qui audent dicere Pontifices non esse superiores de iure diuino, sed solum hominum decreto electos. Mentiuntur: imo constituit illos Dominus super familiam suam ipse enim quosdam dedit Apostolos, quosdam prophetas, quosdam Euangelistas, & quosdam pastores & doctores. Nam apud Ecclesiam quanuis sit certa forma constituendi prælatos, siue per electionem, siue per maiorum decretum, ita vt videantur constituti ab hominibus tamen à Deo constituuntur, & sicin actis dicitur. Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei. Spiritus sanctus constituit Episcopos ad regendam Ecclesiam Dei, non homo, & sic Episcopi qui successores Apostolorum sunt immediatam habent potestatẽ ordinis à Christo, sicut Apostoli: quanuis authoritas præsertim quoad iurisdictionem sit à Papa. In quo tu maximè aduertere debes ne dignitatem aut prælatiam fauoribus, aut simonia compares. O quanti sunt prælati, quos non constituit Dominus, sed ipsi se constituerunt sua ambitione fauoribus, aut pecunijs. Nolo tamen dicere quòd qui talis est non sit verus Papa, aut Episcopus; non tamen est in tali dignitate Dei voluntate, sed permissione, quia permittit illos imperare, quos nec vult propter popu-

li peccata à dignitate propellere. Sic enim ipse ait. Ipsi regnauerunt, & nõ ex me. In hoc quod dicit, & nõ ex me intelligit, quòd non sua voluntate regnant: & ideo non sunt à Deo super suam familiam constituti. Dominus enim debet eligere prælatum, nõ humanus fauor, tũcque à manu Dei intelligas prouenire, quando sine tua solicita diligentia dignitas tibi offertur quando verò eam acceptaueris, conuerte oculos ad rationem quam de illa es redditurus, & ouibus tibi commissis. Dixit Dominus Mosi. Voluntas mea est, vt educas oues meas ex Ægypto: & quòd tu sis pastor earum. Et respondit Moses. Quæ obsecro in me residet authoritas? Et dixit illi Dominus. Quid habes in manu tua? Proijce virgam in terram. Quicquid homo habet à se debet expellere. Bonus prælatus reijcere debet honores & gloriam, quã consanguinei & parentes illi curant. At verò si Deus iubet, per caudam debet accipere, hoc est per finem. Finis officiorum & dignitatum, est arcta ratio, quã Dominus debet exigere de animabus sibi commissis. Si Hieremias cum esset in vtero matris sanctificatus, & cum à Domino ad prædicandũ mitteretur: ferè tantum onus recusauit, dicẽs. A, A, A, domine nescio loqui. Magna quidẽ est audacia, vt velis tu dignitatem solicitè curare, & acquirere, &c.

Exod. 3.

Hiere. 1.

¶ Obserua autem, quòd dicit super familiã suam. Non (inquã) super familiam Episcopi: non cõstituit eum super nepotes, cognatos, aut consanguineos suos: sed super familiam suã, scilicet Domini. Familia enim domini nostri Iesu Christi sunt pauperes fideles, paruuli, pupilli, infirmi, &c. Super hos cõstituitur prælatus, hos pascere debet sustẽtare & curare. At quantos nũc videbis, qui solam curã suæ familiæ gerũt, non erogant quod habẽt Christi familiæ suæ. Sed si hoc solum contingeret in bonis temporalibus non tam graue malum esset, at cõferunt beneficia Ecclesiastica suis, soluẽtes laborem: & dando illis beneficia curata. Hoc Romæ facere consueuerunt Cardinales & Episcopi, qui seruis suis, & mulionibus beneficia Ecclesiastica tribuunt, nec quærunt homines doctos & studiosos, sed suos familiares. Sed iam vlterius. *Vt det illis in tempore tritici mensuram.* Vt det (inquit) illis. Quibus? his qui sunt Domini familia, de quibus modo loquuti sumus. Sed iam non tribuunt, nisi diuitibus, à quibus speP 5 rant

Universidad de Deusto
Biblioteca

rant aliquid accipere. At cũ prælati modo deberent esse sicut sol, efficiuntur veluti luna. Nam luna non illuminat, nisi ea parte, qua recipit lumen à sole. Ita multi prælati non bona conferunt nisi eis, à quibus sperant aliud maius sibi euenturum. Atque ita Deus est testis me non mentiri, me vidisse in curia Hispaniæ Regis Philippi, aliquos amicos Regis à prælatis multa dona, diuitias & pecunias accepisse, vt talionem possent illis rependere, & vt sic hac via amicitiam regis possent sibi conciliare, vt ad maiores dignitates & officia promouerentur.

Ezechie.34. Alij pascũt semetipsos, quod Ezechiel plorat. Væ pastoribus qui pascebant semetipsos. Nonne oues à pastoribus pascuntur? Officium autem boni pastoris est, vt det familiæ Domini: & quòd oues suas pascat doctrina & exemplo, & eleemosynis: tribuẽs ouibus Christi tam bona spiritualia, quàm temporalia: nam ad episcopum pertinet alere pauperes & ministrare eis de substantia

1.Time. 4. sua. Oportet Episcopum esse hospitalem: alienam inopiam, propriam debet existimare: quod si hoc non præstiterit non est

Tit. 1. dignus Episcopi nomine. Et ad Titũ Apostolus ait. Oportet Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem non turpis lucri cupidum, sed hospitalem & benignũ.

¶ Dicitur autẽ in tempore, quia cum oporteat, vt ille dispensator sit prudens: ad prudentiam spectat modum disponere circa actiones: quia est ratio recta agendorum: & ideo qualitas cibi, quantitas, & tempus cibationis considerari debent. Porrò de cibo spirituali, quod est verbum Dei etiam considerandum est, quòd detur suo tempore tritici mensura: hoc est, vt prædicet & doceat prælatus iuxta captũ auditorum, aliquãdo subtilia, aliquando plana. Sic Paulus simplicibus, & rudibus dicebat. Ego nõ potui vobis

1.Cor.3. loqui tanquam spiritualibus, sed tanquam carnalibus, tãquam paruulis in Christo lac vobis potũ dedi, non escam, &c. Dandũ est triticum ad mensuram, idest iuxta capacitatem vniuscuiusque. Insipientibus non dicenda altissima, sed ea tantum, quæ facilè possint capere, Sapientibus etiam non sunt dicenda vulgaria & trita. Sic Paulus Sapien

1.Cor. 2. tiã loquimur inter perfectos. Cõsiderare autem tempus, mensuram, & alia huiusmodi, pertinet ad prudentiam ministri: sine qua fidelitas parum proderit. Ideoque tam in cibo spirituali doctrinæ, quàm in cibo corporali considerandum est tempus & necessitas, & qualitas subditi: & sic in tempore cõuenienti oportet dare vnicuique mẽsuram iuxta intellectus ipsius capacitatem, vel de cibo corporali iuxta mensuram & inopiã: ita vt vnicuique prudenter prouideatur.

Beatus ille seruus, quem cum venerit Dominus, inuenerit ita facientem. Idest, cũ in morte Christus venerit, beatus, efficietur. Tales enim non solum simpliciter erũt beati, sed etiam habebunt magnum beatitudinis gradum: nam (vt Paulus ait.) Qui bene præsunt, duplici honore digni sunt. Obserua autem, quòd non dicit ita fecisse: sed, ita facientem: quia non satis est quod aliquando bonus fuerit, & rectè prædicauerit, & eleemosynas fuerit largitus: sed opus est, vt talis sit, & perseueret in bono incepto, vt cum Dominus venerit in hora mortis inueniat illum sanctis operibus intentum: quod fieri non potest, nisi firmus & constans in rectitudine vitæ perstiterit. Multos videbis senes, qui se ipsos laudant, bona quæ in adolescentia fecerunt, iuuenibus narrantes: cum tamen in senectute, quam actionibus sanctis deberent consumere, auari sint, cupidi, maledici, & ambitione pleni. Iuuenes non viderunt, quæ tu in adolescentia vel iuuentute fecisti, sed quæ modo agis: & iuxta ea quæ modo vident, anteactam vitam iudicant. His enim præsentibus virtutum exemplis alios moues & doces. Quo circa non satis est, aliquando bonum fuisse, nisi vt strenuus, & magnanimus miles vsque in finem perseueraueris. Beatus itaque ille est, quem Dominus sic inuenerit faciẽtem, quando venerit, siue in iuuentute siue in senectute: qualem te inuenerit, talem te iudicabit. Et quid faciet seruo prudenti & fideli, quem sic inuenerit? *Vere dico vobis quoniam super omnia, quæ possidet, constituet illum.* Quicunque ad vitam æternam transfertur, constituitur super omnia bona Domini, quia diuina essentia fruitur: quæ omne bonum est. Cogitari nec dici potest quale & quam diuinum & admirabile illud bonum sit. Sed hoc omnibus, qui deferuntur in beatitudinem conuenit, siue sint prælati siue non: sed tamen Christus bonis & sanctis prælatis qui munus suum in hac vita rectè exercuerunt aliquid aliud his promittit, præter id omnibus concessum. Habebunt enim isti excellentiorem gradum gloriæ nempe aureolã, & coronam doctoratus:

ratus: nam boni prælati officium est docere, vacare orationi, lectioni, & doctrinæ. Episcopi proprium munus & officium est docere, Vnde curam rei familiaris, & negotia sæcularia debet alijs committere. Et ità Apostoli dixerunt. Non est nobis bonum relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Quocirca elegerunt septem diaconos, qui hęc facerent. Et præter aureolam habẽt aliquid excellentius in præmio essentiali, quod consistit in excellentiori gradu visionis: quia magis meruerũt, cum plura charitatis opera edat bonus prælatus, quam subditus. Ideo de solis prælatis dicit. Constituet eum super omnia bona sua. Sed de subditis dixit in parabola præcedẽti, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Maius est autem quod seruus maneat super omnia bona sua: quam quod semel dominus transeat, & ministret seruis.

¶ Oportet igitur, vt status prælatorum in terra conformis sit illi, quem habituri sunt in cœlo: vnde licet in Ecclesia militanti sit summus, sic erit in Ecclesia triumphanti. Nam sicut quia Christus saluandi homines munus accepit, meruit sibi locum super omnem principatum & potestatem: ità prælati qui functionem saluandi homines suis humeris imposuerunt, constituentur super omnem principatum. Necaures tuas offendere debet id, quod dicimus, scilicet, quod prælati subeant munus saluandi homines: cum Paulus dicat, Omnia factus sum omnibus, vt omnes ad me trahã. Et alibi. Si quomodo ad æmulationem prouocem carnem meam, & saluos faciam aliquos ex illis. Igitur munus generãdi filios Christo, nutriendi & saluandi, nec Angelis datum est, ideò super omnes Angelos est. ¶ Obserua quod non dicit hoc cum iuramento, sed affirmãs Christus, ait. Vere dico vobis. Nõ dicit. Ego iuro vobis per Deum, sed ego vos certos facio: quod mirãdum quidem est, cum in re tanti grauis & tanti ponderis, & momenti loquatur. O quam pessima & execranda est huius nostri temporis consuetudo, ità vt in re-

Psal. uissima homines mille iuramentis vtãtur: & pueri etiam incipientes loqui, nihil affirmant nisi nomen Dei in vanum assumentes. Nabuchodonosor cum vidisset, quod Deus liberasset ab igne Sidrac, Misac, & Abdenago edictum iussit diuulgari, vt nemo nomen Dei Israel blasphemaret. Si Rex ille Gentilis hoc iussit, quare Principes & Reges Christiani hoc non præcipiunt magnis pœnis imposítis: quando quidem maiora miracula illo quotidie Deus facit, &c.

Matt.25. Hactenus loquutus est dominus de bono prælato & de ipsius præmio: nũc autem de malo prælato & pœna ipsi infligenda differt, dicens: *Quod si dixerit seruus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire, &c.* Dicit se desiderare, si fieri posset, vt nunquam mors aduenire. Inter vitia & peccata huius serui mali illud vnum est, quod existimet se diu victurum: quòd quidem quàm vanum & stultum sit, satis ostenditur, cum quotidie videamus iuuenes mori, & sepeliri. O quot & quanti sunt iuuenes, qui iniqua opinione falsi existimant longæuam vitã habitare, & dicunt. Moram faciet dominus meus: & sic pœnitentiam differunt in senectutẽ. Sic virgines fatuæ perierunt. Et cũ hãc vanã fiduciam cõceperit: vide quid faciat. *Et cœperit percutere seruos, & ancillas & edere & bibere, & inebriari.* Seruis iste malus eo quod lõga tempora vitæ sibi promittit, in malã administrationem defluit, in qua omne flagitium & peccatum includitur. Posuit tamen Christus duo, quæ præcipua sunt: scilicet, superbiam, & luxuriam ad quæ cætera reducuntur. Primum autem ideſt superbiam per seruorum conculsionem designauit: vt inquit diuus Augustinus. Luxuriam autem ostendit, dicens: Cœpit edere, bibere, & inebriari. Cum percutit seruos, velut dominus in illos animaduertit, cum non sint eius serui: sed ipse sit conseruus eorum. Et ideò per Mat-

Matt.24. thæum dicitur: quod cœpit percutere conseruos suos. Illud autem ad prælatos pertinet: quia licet constituantur à Christo super plebem, non tamen subditi desinunt esse serui Christi: & ipsi, qui eis præsunt non sunt domini illorum, sed conserui. Sic dicitur in Ecclesiastico. Rectorem te posuerunt, noli extolli, esto in illis quasi vnus ex

Eccle.32. eis. Cœpit percutere: quia hoc magno vitio præcipuè laborant prælati. Ideò Paulus

1.Tim.3. ait, quòd oportet Episcopum non esse percussorem, sed inodestum. Peruertit autem eos suo malo exemplo cum scandalizando damnat conscientiam subditorum. Ait namque Paulus. Sic autem peccantes in fratres & percutientes cõscientiam eorum infirmam. Percutiũt etiam prælati subditos

Aug. Epist. ad Ecdicũ.

Tit. 1.

multis

multis censuris & excommunicationibus, præceptis, constitutionibus, & comminationibus: ità vt non possint vlteriùs progredi, nec in bono proficere. De his per Ezechielem inquit dominus. Væ vobis, qui cũ potentia & maiestate imperabatis. Multos nunc inuenies in Ecclesia Dei ità arrogantes & superbos, vt non eos existimes pastores sed tyrannos & dominos: qui potiùs mores referunt Leonum & Tygridum, quam prælatorum. Non est opus ità arcum intendere, vt frangatur: nec subditos ità vexare & opprimere, vt nequeant crescere, nec proficere. Quod Christus his verbis voluit innuere: scilicet quod prælati superbi ita vexant subditos, vt non sinant illos in virtutum exercitio crescere. Et vt similitudine diui Anselmi vtar: si plantam arboris in horto tuo plantaueris, & mox illam ità ex omni parte cõclusderes, vt ramos suos nulla tenus extendere posset: cum eam post annos excluderes, quales putas ramos extenderet? Profectò inutilis arbor rugosa, & gibbis plena ramis suis incuruis perplexa. Hoc faciunt multi prælati & magistri & parentes subditis & filijs suis: qui plantati sunt in horto Ecclesiæ: vt crescant & fructificent Deo. Sic adeò illos minis, terroribus & flagellis comprimunt, vt nulla penitus liceat eis libertate potiri. Atque ità ineptè oppressi prauas & spinarum more perplexas cogitationes in se congerunt, fouent, & nutriunt. Vnde fit, vt cum nihil amoris, nihil pietatis, & beneuolẽtiæ erga se in illis sentiant: nec subditi alicuius boni in illis aut grati operis, sed odium, impietatem & maleuolentiam aduersus illos concipiũt. Dum corpore crescunt, crescit etiam in illis timor, & inuidia, & omnis suspicio mali. Huius rei causa superbia est, & crudelitas, quam multi prelati aduersus subditos exercent: in causa enim sunt, vt subditi impatiẽtes sint, & vt ira & furore commoueantur, cùm non possint ferre grandia onera, quæ illis imponunt. Et sæpe sæpiùs videbis, quod prælati hæc cum subditis facientes, se ipsos blandè, lautè & piè tractent. Ipsi secundum suam libidinem comedunt & bibunt: volunt autem vt subditi ieiunent, & se pœnitentia conficiant. Semper ego id sum expertus: eos homines, qui asperam & pœnitentem vitam degunt: erga subditos blandos, modestos, & pios seipsos ostendere. E contra vero, qui sibi indulgent prò-

Ezec.34.

Anſ. lib. de ſimilitudi. c. 177.

genio, & vitiosi & profani sunt: erga subditos legum & præceptorum obseruantissimos se exhibent. Aspice obsecro diuum Baptistam qui tam sobriam & asperam vitam agebat, qui cilicinis pellibus induebatur, erga publicanos & peccatores mansuetus & blandus erat. Et ità loquutus est illis dicens. Qui habet duas tunicas, det vnam non habenti. Et militibus dixit. Contenti estote stipendijs vestris. Non dixit. Non carnes comedatis nec vinum bibatis, nec in lectulis cubetis: siquidem hæc omnia ego facio: sed blãdè & modestè illis fuit loquutus. E contra verò Pharisæi grauissima onera humeris hominum imponebant: sed ipsi nec digito ea ferre volebãt. Atq; ità Christus in hoc loco coniunxit vexationem & percussionem, quas prælati exercent cum eorum cibo & potu, & cũ blanda vita: quia alterum ex altero nascitur, & proficiscitur. Hinc enim euenit vt prelati subditos vexẽt & opprimãt: quia scilicet helluones, profani, & vitijs dediti sunt. Sed vt intelligãt tales prelati id nõ sine animaduersione prętereundũ esse, audiãt quapœna sint puniẽdi, *Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum.* Malus prælatus, quasi securus de longa vita animum suum ad malè administrandum applicuit: quasi postquam diu vacauerit delicijs, poterit breuiter ante mortem pœnitere. Sed toto errat cœlo: quia cũ putauerit tempus sibi esse quietis, superueniẽt subitò mors, quando non erit tempus pœnitendi: quia vt iam ostendimus pœnitẽtia in hora mortis difficilis est. Si quis toto tẽpore suæ vitæ gratiam Dei spreuerit, & Deum pulsantẽ ad ostium non audierit, fortè in extremo vitæ illam non habebit gratiam, quam toties contempsit, & recusauit. Et fortè tam subita & repẽtina veniet mors, vt non sit locus nec aliquid de ipsa pœnitẽtia cogitare.

Matt.3. Luc.3.

Matt.23.

¶ Illud vero quod dicit, quod diuidet eum: nõ est intelligendũ, quod eũ gladio dissecabit: sed quod à consortio sanctorũ illũ diuidet, & separabit. Nam cum malus prælatus in vita sanctis viris & alijs esset præpositus & ideò cum sanctis communicabat: meritò post mortem à bonis segregabitur, & non cum eis in gloria erit conuictus. Et quod deterius est, à Deo pœna dãni separabitur: quæ quidẽ pœna iuxta Theologorũ sentẽtiã maior est omni pœna. Illa enim pœna maior est, in qua maius malũ inest, & plus

inuenitur de ratione mali in causa, quam in effectu. Diuidetur itaq; in morte anima eius à corpore, diuidetur à consortio beatorum, & à fruitione diuinæ essentiæ: quod infelicissimum & grauissimum malum est.

Luc.3.

In libro Danielis Prophetæ legitur Nabuchodonosor regẽ vidisse arborem magnã, & subter eã habitabant animalia & bestiæ, & in ramis eius conuersabãtur volucres cœli, &c. Daniel interpretatus est per illam arborem significari ipsum regem magnum, superbum, potentissimum & diuitem. Plurimos & nunc inuenies prælatos similes Nabuchodonosor præsertim in nostra Hispania, qui ditissimos habet Episcopos: arbores inquam magnas cuius cacumina ipsum cœlum tangunt, subter eam animalia multa & bestiæ. Sub vmbra pinguium & magnorum reddituum ipsius episcopi nõ vidi multos homines doctos cõgregatos, non studiosos & sapiẽtes: sed animalia bruta, hoc est homines ignorantes, insipientes, & nulla bonarum artium scientia præditos. Ità ex redditibus prelati magna multitudo bestiarum alitur: scilicet tot famuli, & serui tot muliones, & alij multi qui solum intẽti sunt luxuriæ & omni vitiorum generi se commiscent. In ramis eius conuersabantur volucres cœli. Passerculi qui suauem harmoniam & cõcentum efficiunt, per ramos altos ipsius arboris saltant: hoc est parasiti & adulatores qui suauiter & dulciter auribus prælati cõcinunt, & secũdũ palatũ ei loquuntur: hi, inquã, sunt qui maximam familiaritatẽ & amicitiam cum prælato nectũt, qui fructus maturiores & salubriores comedũt, quiq; maiora dona & pinguiora beneficia accipiunt. Hi nec latum vnguem à verbis prælati discedunt, genio ipsius indulgentes: quæ ipse laudat, & ipsi etiam eadem extollunt: quę ipse vituperat, ipsi etiã vituperant: & denique hi ad viuum referũt personam illius famosi parasiti Gnatonis. Si quid dicit, approbant, si statim ipse reprobat, & ipsi cõtinuo in eandem eunt sententiam. Omnia assentari, is quæstus est nunc multò vberior. Alius etiam Satyricus Poeta hoc genus hominum depingebat.

Dan.4.

3. Reg. 22.

Rides, maiore cachinno cõcutitur: flet si lachrymas conspexit amici, Nec dolet, igniculum brumæ si tempore poscas, Accipit endromidem: si dixeris æstuo, sudat. Noctem diemq; potest alienũ sumere vultum: A facie iactare manus, laudare paratus. Hi denique soli sunt, qui in domo prælati lautè & opiparè epulantur & vsq; ad satietatem inebriantur. Ità viuunt hi, vt is viuat, qui vincit, aduersus autem victũ omnes insurgunt: & hi non accedunt nisi ad diuites & potentes, & ad eos qui magnatum amicitiã sibi conciliarũt. Qui veritatem loquuntur, ab his reijciuntur procul quemadmodum rex Acab Michæam abhorruit, quia non prophetabat ea quæ ipse volebat. Hoc genere hominum impletus est mundus. Quod idẽ satis aptè in scriptura sacra depingitur. Vnde Ecclesiasticus dicit. Diues loquutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducent. Pauper loquutus est, & dicunt. Quis est hic? Et si offenderit, subuertent illũ, &c. Sũt veluti echo qui idem respondet, quod loquutus es. De quo Salomõ. Resonãs de altissimis mõtibus echo. Si tu canis, etiã canit echo: si ploras, echo etiã plorat. In altis mõtibus & sublimibus dicit resonare echo: nã adulatores & parasiti nõ habitãt in domibus pauperũ sed in domibus principũ & magnatũ. In his altis mõtibus ipsi resonãt, & canũt: & ideò Daniel inquit, quod aues in altũ arboris ascẽdebãt: nam hi ad eos, qui in altas & sublimes dignitates sunt constituti, accedunt, & cum ipsis vna habitant. Sed audi quid de hac arbore subdit Propheta. Et ecce vigil & sanctus de cœlo clamauit. Succidite arborẽ, & præcidite ramos eius: excutite folia eius, & dispergite fructus eius: fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius. Idem hoc est, quod Christus in hoc loco dicit. Et diuidet eum. Succidite illum in morte: animam à corpore separate, diuidite illum, descendat anima in infernum, & corpus in sepulchrum à vermibus & bestijs deuorandum. Tunc enim omnes bestiæ & aues fugiunt: quia solus in sepultura relinquêris: & vnusquisque tuorum per suam viam abibit, tu verò qui magna arbor eras scissus & solo æquatus manebis & ab eis conculcaberis, à quibus nunc tanquam Deus coleris. Et non solum diuidet te dominus, sed in tormenta grauiora detrudet. Quocirca sequitur in textu. *Partemque eius cum infidelibus ponet.* Hactenus loquutus est de pœna damni, quia diuidetur & separabitur à consortio diuinæ essentiæ, & etiam ipsa anima à corpore discedet. Nunc autem agit de pœna sensus, quia non tantum diuina visione

Eccle. 13.

Sapien. 17.

carebit

Universidad de Deusto
Biblioteca

carebit propter quam creatus est, sed etiam tormenta æterna patietur. Sicut enim dixerat de prælato fideli, quod super omnia bona sua constituet eum: sic nunc loquens de prælato malo dicit, quod ponetur cum infidelibus, quia infidelis fuit in muneris sui administratione. Bene etiam dicit quod cum infidelibus collocabũtur mali prælati, quia
1. *Tim.* 5. vt (Paulus ait.) Si quis suorum curam domesticorum non habet, fidem negauit, & infideli est deterior. Quia infideliter suum munus exercuit: cum infidelibus sortitus est locum tormentorum. Sapiens inquit. Iudicium durissimum his, qui præsunt fiet. In
Sapien. 6. sequentibus Christus ostendit quod mali dispensatores, imo & omnes eruditi si sint vitiosi, grauiora sustinebunt supplicia propter suam scientiam. *Ille autem seruus, qui cognouit voluntatem domini sui & non se præparauit & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis.* Seruus, qui omnia præcepta diuina rectè percalluit, & quid dominus ab eo requirat, & non se præparauit, hoc est non se disposuit ad bene agendum, nec mentem adaptauit, vt obediret Dei præcepto, pluribus & grauioribus punietur supplicijs: quia grauius & iniquius peccauit. Homo nanque debet se ipsum præparare faciẽdo quãtum suę vires suppetierint: iuxta illud Pro-
Prou. 16. uerbiorũ. Hominis est, animũ præparare. Propter quod Samuel in libris Regum hor-
1. *Reg.* 7. tatur. Præparate corda vestra domino. Sed prælatus & doctus qui cognoscit & nouit domini voluntatem, & non se præparat vt
Iacob. 4. eam exequatur, grauissimè punietur. Nam vt Iacobus ait, scienti bonum facere, & non facienti peccatum est illi. Et diuus Petrus
2. *Pet.* 2. etiam inquit. Melius erat non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum reuerti. Vbi donum maioris & altioris scientiæ relucet, ibi transgressor maiori subiacet culpæ. Ideoque homo, qui perspicaci ingenio est præditus, qui abundantioribus naturæ dotibus est cumulatus si turpibus se immisceat flagitijs, si peccatis se ipsum dedecoret, inexcusabile comittit peccatum: at homo rusticus & mediæ plebis faciliùs veniam impetrabit. *Qui autẽ non cognouit & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Quare punitur si non cognouit domini voluntatem? quia poterat illam scire & noluit & negligens fuit circa suam salutem & non inuincibiliter ignorauit: nec fecit, quod potuisset, si viros peritos & doctos consuleret. Vnde Esaias. Propterea *Esa.* 5.
captiuus ductus est populus meus, quia nõ 1. *Cor.* 14.
habuit scientiam. Et Paulus, ignorans ignorabitur. ¶ Aduerte autem quod quædam est ignorantia, quæ excusat à peccato, & alia quæ non excusat. Quapropter sciendum, quod ignorantia potest esse duplex: iuris scilicet, & facti. Ignorantia facti est duplex, quia interdum adhibetur debita diligentia, & tunc ignorantia excusat à toto: vt patet de concubitu Iacob cum Lia. *Genes.* 29.
Interdum nõ adhibetur diligentia debita, *Genes.* 4.
& tũc nõ excusat: & si occidit Lamec, Cain putans illũ esse bestiã. Ignorãtia autẽ iuris est duplex, videlicet vincibilis & inuincibilis. Ignorãtia quoque vincibilis duplex est: quædam est affectata quæ non excusat vt dum quis nõ vult, aut spernit ius scire, vt liberiùs peccet: quędã est nõ affectata, quæ vocatur crassa vel supina, quæ nõ excusat, licet in aliquo excuset. Ignorantia vero inuincibilis, cum homo facit omne quod in se est, excusat à toto. ¶ Obserua etiam quod licet distinguantur peccata, nempe in peccata malitiæ, fragilitatis & ignorantiæ: tamen omne peccatum aliquo modo est peccatum ignorantiæ: quia omnis qui peccat caret scientia actuali & practica, bonique approbatiua. Si enim cognosceret peccati malitiam, & mala æterna, quæ sibi parat, & bona cœlestia quæ perdit: nullus peccaret. Ideo philosophus dixit, quod omnis malus est ignorãs. Et in Prouerbijs Salomon ait. Omnis via *Prou.*
viri recta sibi videtur. Malum nanque secundum quod tale, non appetitur, cum bonum sit appetitus obiectum. Nullus enim respiciens ad malũ operatur: appetit enim, & agit malum vt bonum apparens. Verũm peccata quæ ex fragilitate aut ex ignorantia iuris vel facti fiunt cæteris paribus, minora sunt quam ea, quæ ex malitia fiunt: & ideò ait hũc dominus quod ignorans vapulabit plagis paucis, nihilominus perpetuo damnabitur, si in mortali decesserit. Ex his etiam patet: quod non omnes æquali pœna puniuntur in inferno, sed vnusquisque iuxta quantitatem demeritorum. *Omnis autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commẽdauerunt multum plus petent ab eo.* Hæc duo datũ & cõmendatum referri possunt ad idẽ: & tamẽ distinctè ponũtur, quia datũ refertur ad dona hominis propter se ipsum collata: cõmẽdatum vero ad dona hominis præstita pro aliorum directione. Et certum est quod plus requiritur ab eo, cui maior animarum cura commissa est, quia de cunctis & singulis redditurus est rationem. ¶ Discamus ex hoc loco non gloriari de nobilitate pulchritudine, scientia, aut qualibet alia gratia cũ omnia data sint à Deo. Sed qui maiora acceperint timeant
Sap. 6. arctissimum Dei iudicium super illum euenturum. Ideo Paulus. Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Qui enim maiora accepimus à Deo, maiori tenemur obligatione ad ipsius obsequium: quia magis arcta à nobis exigetur ratio. ¶ Præterea, quia dicta domini præcepta implenda sunt potiùs amore, quam timore: addidit statim dominus. *Ignem veni mittere in terram.* Si
Luc. 12. quæras à Christo, quid attulerit in mundum, respondebit: Amorem. Hic enim dicit, Ignem veni mittere in terram. Et si iterum queras, quæ res attulit eum in mundũ,
Ioan. 3. respondebit: Amor. Sic enim Deus dilexit mundum vt filium suum, vnigenitum daret. Si ab eo quæras. Quid prædicauit,
Ioan. 15. respondebit: Amorem. Hæc mando vobis vt diligatis inuicem. Quid multa? Si ab eo
Ioan. 21. interrogas, quid ipse sit, respõdebit, Amor. Ità enim ait beatus Ioannes Deus charitas est. Quemadmodum malum & scelestum hominem ipsam malitiam, & ipsum scelus appellamus: ità Ioannes Deum ipsam charitatem & amorẽ vocat, tum quia charitas perfectissimè in ipso apparuit: tum etiam
Prou. quia sicut Deus essentialiter non tantùm bonus, iustus, verus, misericors: verùm etiã ipsa bonitas, iustitia, veritas, sapientia, & misericordia est: sic etiam essentialiter ipsa charitas est. De hac Apostolus dixit. Ex-
1. Cor. 12. cellentiorem viam ego vobis demonstrabo. Postquam Paulus excellentiam apostolorum, Prophetarum, & doctorum ostenderat, & dona & gratias, quas habebãt, dixit. Et adhuc excellentiorem viam ego vobis demonstro. Est nè quid maius charitatem habere, quam apostolum esse, prophetam, aut doctorem? multò quidem maius. Nam poteris Propheta esse Apostolus, aut euangelista, & nihilominus in inferno abire, & hoc sine charitate. Quid prodest apostolum esse sine charitate? Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habuero, factus sum velut æs sonans, aut cimbalũ tinniens. Cimbalum enim postquã sonuit & tinnijt, vt anteà cimbalũ manet: sic apostolus aut prædicator homo, vt anteà manet, etiã si prædicauerit: quia charitatẽ non habet. At charitas homines diuinos efficit & trãsformat illos in Deũ: ita, vt iam homines nõ sint, sed dij. Hunc ignem venit Christus mittere in terram: & ideò spiritũ sanctũ misit in linguis igneis, vt corda eorũ sui ignis amoris accenderet: & charitate inflammaret. Hanc charitatis lectionẽ sæpe Christus repetiuit, & iamiam ad patrẽ iturus in vltima cœna super omnia commendauit discipulis. Et in hoc (dixit ipse) cognoscent homines, quod
Ioan. 13. discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem de hoc igne subdidit dicens. *Et quid volo, nisi vt accendatur.* Significatur per hoc, vt ex eo tempore ex quo inceperat accendi ignis spiritualis amoris in discipulos, desiderabat vt extenderetur in vniuersum mundum. Vbi declarat non solum suum officiũ, sed fructum, quem expectat mediante munere discipulorum. Ignis inter cætera elementa maioris virtutis est, & ociosus esse nequit: sic amor Dei nescit esse ociosus: magna enim operatur, vbi adest: si autem desinit operari, amor non est. Hic ignis accensus est, & totum mundum inflã-
Act. 2. mauit in die Pentecostes, mittens spiritus sanctus carbones illos accensos per mundũ vniuersum. Sed antequam genus humanũ prædicto igne charitatis inflammaretur, prædicit se morte passurum. Sua enim sacratissima passione tantam gratiam humano generi promeruit: atque cum ex suæ sanctissimæ passionis memoria præcipue accenditur iste ignis in cordibus fidelium, ideo subdidit. *Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor vsque dum perficiatur?* Mortẽ suam intelligit per hãc ablutionem, in qua ablutus est proprio sanguine. Iuxta illud quod filius Zebedæi in alio loco dixit. Po-
Mar. 10. testis baptizari baptismo, quo ego baptizor? Dicit quod coarctatur ad hanc passionem: quia secundum iudicium ad passionem hanc vehementer incendebatur ex amore, quẽ erga genus humanũ habebat. Hinc in nouissima cœna dixit. Desiderio
Luc. 22. desideraui hoc pascha manducare vobiscũ. Deinde ponit saluator modũ perueniendi ad perfectionẽ diuini amoris dicens. *Putatis quia pacem veni mittere in terram?* Mirabile est quod dicit, scilicet quod non quærat pacem cum videatur ipsum ad nihil aliud

aliud veniſſe, niſi ad pacem componẽdam. Vnde protinus, vt ipſe natus eſt dixerũt angeli. Et in terra pax hominibus bonæ volũtatis. Ipſe quoque dicitur veniſſe ad pacificandũ nos Deo in ſanguine ſuo. Apoſtolis etiam pacem manifeſtare iuſsit: ità vt cum intrarent domos dicerent, pax huic domui. Et poſt reſurrectionẽ Apoſtolos ſalutauit dicens. Pax vobis. Quomodo ergo pacem deteſtatur? Eſt pax ſpiritualis, & bona quæ eſt quies mentis in Deo, ſeu ordinata concordiæ: quam Chriſtus venit dare mundo. Eſt autem alia pax impia & carnalis, cum ſpiritus ſubijcitur ſenſualitati, & facit anima pacem cum vitijs. De hac ait Pſalmiſta. Zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. Cumque Chriſtus venerit deſtruere hanc peſsimam pacem impiorum, ſubdit. *Non dico vobis, ſed ſeparationem.* Effectus deſcribitur duorum præcedentium officiorum, ad quæ venerat, declarando quod effectus ſuæ paſsionis, & ignis amoris non erat pax mundana & carnalis, ſed ſeparatio à carnalibus, & mundanis hominibus. Et aptè contra pacem poſuit ſeparationem: quia pacis eſt coniungere. *Erunt enim ex hac quinque in domo vna diuiſi: tres in duos, & duo in tres. Dividentur pater in filium, & filius in patrem ſuum: mater in filiam, & filia in matrem: ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.* Dixit quod in domo erunt quinque perſonæ, quæ contra ſe diuidentur, & tamen ſex enumerat, ſcilicet, patrem & filium, matrem & filiam, ſocrum & nurum. Sed intellige quod illa quæ mater eſt filij, ſocrus eſt vxoris eius, & ita eadem in filiam ſuam, & nurum ſuam dicitur diuiſa.

¶ Obſerua autem quod vt in Matthæo clarius dicit non ſeparatur pater à filio, aut mater à filia, ſed è contra dicit Chriſtus, quod venit ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam. Quare ſeparabitur filius à patre, & filia à matre, & nurus à ſocru: & non econtra? Quia facilius recipiunt euangelium iuniores, quàm ij qui ætate ſunt prouecti. Iuuenes nanque minus ſe peccatis contaminarunt & minus voluptatibus atque diuitijs ſe ipſos tradiderunt: ſenes vero duri effecti, & velut callo obducti minus aperiunt poſtes ſui cordis, vt Dominus ingrediatur in eos. Quare non immerito Dauid dicit, Iuuenes, virgines, & ſenes cum iunioribus laudẽt nomen Domini. Vide quomodo bis iuuenes & ſemel ſenes nomen Domini laudant.

¶ Perpende etiam quanta ſit virtus & efficacia euangelij Chriſti. Non enim eſſet mirabile ſi pater contra filium inſurgeret, maior videlicet contra minorem: ſed quod filius contra patrem, & filia contra matrem, & nurus contra ſocrum inſurgat, ab eiſque ſeparentur: id quidem non niſi ſummæ, & diuinæ efficaciæ tribuendum eſt. Diſce etiã ex hoc loco quod filius neque filia in negotio euangelico à parentibus non pendent. Poteſt enim filius inuito patre, & renuente ſe ipſum mancipare vt euangelicam perfectionem ſequatur: maxime vbi annum decimũquartum vir pertigerit, fœmina vero duodecimum. *Dicebat autem ad turbas. Cum videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit. Et ita fit. Et cum auſtrum flantem, dicitis, Quia æſtus erit: & fit.* Ratio horum eſt. De primo, quia pluuia fit de materia vaporum humidorum, vel humefactorum & ingroſſatorum: nubes autem eſt corpus craſſum ex vaporibus taliter humidis, & incraſſatis. Ideò quando nubes ſic furgebat, ſignum erat quod pluuia iam aduẽtabat: quia id quod in nube craſſum erat, cito in aquam reſoluebatur. Et dicitur de nube oriente, vel aſcendente ab occaſu, ideſt, de mari: quia totum mare mediterraneum eſt ad occidentalem partem terræ Iudæorum. Sic in Numerorum libro dicitur. Plaga autem occidentalis à mari magno incipiet, & ipſo ſicne claudetur. De mari autem eleuãtur exhalationes humidæ, quæ ſtatim vt incraſſantur, diſſoluuntur in pluuias. Ideo ſurgente ab occaſu, vel ex parte maris, quod idem eſt, erat ſignum pluuiæ ſtatim futuræ in terra Iudæorum. Et ſic dixit Helias, quando pro pluuia orabat, occiſis ſacerdotib⁹ Baal. Reſpice contra mare, & aſcendit nubecula, & venit pluuia. Ideoque in terra Iudæorum aſcenſus nubis ab occaſu, ſiue de mari, quod idem eſt, ſignum erat pluuiæ. Ratio autem ſecundi, ſcilicet, quod videntes auſtrum flantem dicitis, quia æſtus erit, euenit, quia auſter eſt ventus calidus & ſiccus, & ita quando ille flat, omnia deſiccat.

¶ Sed ſciendum quod ſtatus ventorum aliquando humectat, & aliquando exiccat, non ſecundum conditionem venti: ſed ſecundum conditionem, & temperiem regionum, ſuper quas tranſit, vel de quibus colligitur materia eius. Videmus enim quod quidam ventus eſt in aliqua regione pluuijs abundans, in alia vero nũquam pluuiam generat: & ita eſt de auſtro. Nam auſter ferè in tota Europa pluuias affert. Ideo poetæ latini, qui deſcribunt rerum naturas & conditiones iuxta proprietatem ſuæ regionis ſcilicet Europæ vocant auſtrum pluuioſum, & hæc eſt ipſius proprietas & natura. Sic Ouidius dixit, Pluuioſq; ab auſtro, id eſt, ab Auſtro pluuioſo. Et Vergilius Auſtrum, quem ipſe Africum vocat, id eſt, de Africa venientem creberrimũ procellis: id eſt aquis venientibus cum impetu ventorum: & tamen in terra Iudæorum eſt Auſter valde deſiccans, & ſignum æſtatis, vt hîc dicitur. Ratio diuerſitatis eſt, quia ad hoc vt Auſter tranſeat in totam regionem Europæ, quam nos incolimus, neceſſe eſt quod tranſeat mare Mediterraneum, vnde trahitur multa materies, quæ conuertitur in ventum: & inde ſit, vt propter humiditates conuertatur in pluuias. Et etiam quia ipſe ventus propter rationem dictam eſt humidus: & aliquo modo calidus propter regionem meridianam, ex qua venit. Et ſic nubes humectat, & diſſoluit per calorem: & hoc eſt quod requiritur ad diſtillationẽ pluuiarum. In regione autem Iudæorum, contrarium fit: quia ad hoc vt auſter veniat in illam, tranſiturus eſt per ſolas regiones ſiccas & calidas: ſcilicet per deſerta Africæ, & non tranſit per aliqua maria: & ità cum per ſiccas regiones tranſierit, deſiccabit illam, & hoc eſt eſſe eſtatem. *Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis probare, hoc autẽ tẽpus quomodo nõ probatis?* Scitis ex diſpoſitione aeris quando ſit tempeſtas aut calor: cur ergo ex oraculis Prophetarum non vultis colligere neque probare, quomodo ſit impletum tempus aduentus filiciſſimi Chriſti vobis in lege & in Prophetis promiſsi? Iam enim ſceptrũ erat ablatum à tribu Iuda, ſicut prædixerat Iacob. Similiter numerus hebdomadarum, de quibus Daniel Prophetauit. Chriſtus etiam multa miracula fecerat ſicut Eſaias prædixerat. Ecce (inquit) Deus veſter veniet, & ſaluabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorũ & aures ſurdorum, &c. O quot & quantos nunc in mundo reperies his ſimiles, qui terrenis & perituris penitus impliciti, & decentibus ad ſalutem animæ nihil curant, quæſtionibus futilibus & vanis intenti, vitam conſumunt: quæ nihil ad rem conducunt: parum autem de eis quæ ad Deum ſpectant curantes. Vnde diuinus Paulus. Quomodo conuertimini ad infirma & egena elementa: dies obſeruatis, menſes & tempora, & annos, timeo vobis, nè ſine cauſa laborauerim in vobis. Quid tibi proderit curſum & motum cælorum noſſe, & planetarum influentias callere: ſi cognitione conditoris ipſius cæli careas? Quid prodeſt tibi omnẽ bibliam memoria retinere, & omnes ſcientias mathematicas didiciſſe, herbarum vires cognoſcere; niſi te ipſum cognoueris? Si igitur opera Dei cognoſcis & factorem ipſorũ cognoſcas. Vos igitur hypocritæ qui rectè ſcitis à ventis currentibus cauſas naturales omnium euentuum cognoſcere, æquum etiam eſt, vt de cognitione ipſius creatoris agatis: & ſcientiam veſtram ad ſalutem animarum applicetis. Vnde in Eccleſiaſtico habetur. Quæ præcepit tibi Deus illa cogita ſemper: & in pluribus operibus eius nè fueris curioſus. *Quid autem & à vobis ipſis non iudicatis quod iuſtum eſt?* Dixerat increpando, quomodo ſigna temporis huius non probatis, qui ſigna & tempus pluuiæ & æſtatis probatis? Aliud peius nunc ſubiungit. Cur ex interioribus veſtris & reconditis non iudicatis quod iuſtum eſt? Longè ſiquidem deterius eſt & peius habere in ſemetipſis exemplaria, & errare, quàm errare circa iudicia, quæ pendent ab exterioribus ſignis. Habemus enim apud nos ſyndereſim, & virtutum ſeminaria naturæ inra: ex quibus debemus colligere quid iuſtum ſit: à quorum cognitione nemo poteſt ſe excuſare. Quo circa arguendo, quia etiam iſti hypocritæ errabant circa mores, inquit. Cur non ex vobis metipſis (hoc eſt ex his quæ intus habetis virtutum ſeminibus & principijs) quod iuſtum eſt iudicatis? Aſi aperte diceret. Non eſt mirũ quod hypocriſis veſtra ſemouerat vos in probatione temporis aduentus mei: cum ipſamet ſeducat vos à iuſto & recto iudicio circa moralia, & ea, quæ ad ipſum proximũ ſpectant, quorum tamen rationem habetis in vobis ipſis. *Cum autem vadis cum aduerſario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo.* Loquitur hîc Chriſtus de lite, quæ eſt inter ſtimulum rationis, & malũ affectum. In ſu perioribus peritos hypocritas taxauerat eò quod habentes ſigna clara & manifeſta temporis Meſsiæ, non curarunt illa examinare, & etiam illos reprehenderat, quod cum in ſe ipſis haberent rationes iuſtitiæ moralis, eas non ſequerentur. Nunc autem his ver-

Lucæ.2. *Coloſſ.3.* *Lucæ.10.* *Ioan.20.* *Pſal.72.* *Matth.10.* *Pſal.148.* *Gala.4.* *Eccle.3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis significat litem inter rationem (tum naturalem, tum euidentium signorum aduentus Christi) ex altera parte, & malum affectum hypocritarũ ex altera. Vnde saluberrimum & optimum consilium in hac parabola subiungit, docens quod in via, hoc est in vita, efficiat, vt ab ipso liberetur. Aduersarius syndereſis est, quæ cõtinuò aduersatur mordendo & stimulando animum iniquè agentis, vt istis contingebat. Dicit quod vadit cum eo, quia indiuiduus comes est ratio stimulans, & mordens conscientia. In hac vita, quæ via est ad patriam cœlestem, poteris te ipsum liberare à conscientiæ morsu, bona & recta operando, flendo etiam propter illa peccata, de quibus ab aduersario incusaris. Nam de damnatis dixit Esaias. *Esai. 66.* Vermis eorum non morietur in æternum, & in perpetuum manebit, quia iam non erit posteà locus pœnitentiæ. Absolutè autem vocatur via non excludens aliquam partem viæ, in quo quidem innuitur in omni tempore locum esse conuersioni, antequam quis coram iudice constituatur. Demus ergo operam, vt ab isto aduersario liberemur, commissa flendo, & pœnitentiam agendo, & in melius mutantes, quæ *2. Cor. 6.* ignorantes peccauimus. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nunc autem in via sumus, & ignoramus quando ad finem & terminum simus peruenturi. In omnib⁹ exhibeamus nos Dei ministros in multa patientia, in ieiunijs, in aduersitatibus & tribulationibus, &c. Da ergo operam ab isto aduersario liberari. Et quare? *Ne fortè trahat te ad iudicem.* Iudex iste Chri- *Ioan. 5.* stus est, cui pater omnem potestatem iudicandi dedit. Trahit autem, cum accusat peccatorem coram iudice Christo conscientia ipsius. Sic intelligendum est illud, quod *Ibidem.* Dominus dixit Pharisæis. Nolite putare, quoniam ego accusaturus sum vos apud patrem, est qui accuset vos Moses. Non est sensus, quod Moses potiùs quam aliquis alius deberet accusare Iudæos, sed peccata, quæ ipsi commiserunt contra legem Mosi accusabunt eos. Ne fortè, non ponitur dubitatiue: quia in sacris literis forte ponitur, vbi nulla est ratio dubitandi. Sic in Ge- *Gen. 3.* nesi dicitur. Nè fortè moriamur. Et tamen nullum dubium erat, nisi quod comedentes de ligno vetito statim erãt morituri. Et per *Matth. 7.* Matthæum etiam Dominus dixit. Nè mittatis margaritas vestras ante porcos, nè fortè conculcent eas pedibus suis. Et tamen nullum dubium erat, quin essent eas conculcaturi pedibus suis. Itaque fortè non significat hic vllam dubitationem, quia certissimè tradetur iudici, qui se non liberauerit ab isto aduersario. *Et iudex trãdat te exactori.* Sententia feretur à iudice Christo, & impius tradetur exactori, vt in eum animaduertat, quia peccator tradetur diabolo puniendus. Dicit nanq; Dominus impijs. Ite *Matth. 25.* maledicti in ignem æternũ qui paratus est diabolo & angelis eius. Et in Psalmo. Mi- *Psal. 77.* sit in eos iram indignationis suæ, immissiones per angelos malos. *Et exactor mittat te in carcerem.* Hoc est, in infernum, de quo car- *Esai. 24.* cere per Esaiam dicitur, Claudentur in carcere. Nè autem istum carcerem contemneret, putans aliquid leue esse: subdidit ipsius grauitatem dicens. *Dico tibi non exies inde donec etiam nouissimum minutum reddas.* Non intelligas quod aliquando exiet, quia, donec, particula in sacris literis temporis æternitatem significat. Vnde in Psalmo habe- *Psal. 109.* tur. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, &c. Certum est tamen quod Christus Redemptor noster in potioribus bonis patris sedet vsque in æternum & in sæculum sæculi. In Genesi etiam dicitur. Coruus non *Gen. 8.* est reuersus, donec exiccarẽtur aquæ, tamẽ nunquam reuersus est. Sic & Matthæus Io- *Matth. 1.* seph non cognouit eam, donec peperit filium suum primogenitum. Lege de hac re Diuum Hieronymum. ¶ Secundò potest *Hier.* iste locus exponi propriè vt sonat, quia nõ exies donec soluas nouissimum minutum, tamen posteà exies. Sed nunquam exies, quia ad finem infiniti nunquam peruenitur, pœna autem inferni in duratione temporis infinita est, & ita nunquam peruenitur ad finem solutionis. Sic accipitur illud *Psal. 71.* Psalmi. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur luna. Id est, dõnec definat esse in cælo, & tamen nunquam definet esse in cælo, ideo pax illa nunquam deficiet. Sic impij in infernum constituentur, donec soluant vsque ad vltimum quadrantem, quem quia nunquam soluent, certũ est vsq; in æternum ibi futuros esse. ¶ Ex his omnibus facile esset nobis (si vellemus) huius mundi breuem gloriam, vanitatẽ, & oblectamẽta respuere & cõtemnere quandoquidẽ hæc omnia nihil aliud pariunt, nec generant nisi tristitiam & mœrorem sempiternum. Discamus hæc terrena fugere, & cœlestia amare. Discamus ab hoc aduersario in hac via liberari ieiunijs, orationibus, & rectis operibus, & instituis vitã nostram cõponere. Breue enim est quod delectat, & æternũ quod cruciat. Hoc quippe facientes non inimico exactori, sed sanctis angelis tradet nos Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

CAPVT XIII.

SI penitus animaduertere volumus, quot quantisq; rationibus, Deus Optim. Max. negotia salutis nostræ semper dirigere nitatur, nihil est profecto, quod magis nos, animosque nostros, eius amori sempiterno mancipare possit. Multis enim beneficijs inuitat ad regnum cœleste, creberrimis & suauissimis inspirationibus clamat, & multis sermonibus hortatur, videnſque multos in nequitia sua obstinatos, & Dei clementia abutentes, alia incedit via, vt illos etiam lucrifaciat, adducendo eis in memoriam iustitias, punitiones, tormenta, & flagella iniquorum, vt saltem formidine pœnæ peccare desinant, & timore trahat quos benignitate ducere non potuit. In hoc cap. comminatur peccatoribus pœnam æternam, & exempla iustitiæ, & punitiones aliquorum profert in medium, nẽ nos si pœnitentiam non egerimus simili perpereamur. Ait ergo Euangelista. *Adsunt autem quidem ipso in tempore nunciantes illi de Galilæis quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum.* Locus hic commu- *Ioseph.* niter interpretari solet, de Iuda quodã Galilæo, de quo in Actis fit mentio, qui docebat suos non offerre sacrificia pro Imperatore Romano, sed tantum Deo offerenda esse aiebat, qui eduxerat patres eorum de Ægypto. Quod ægrè ferens Pilatus iussit illos Galilæos occidi super sacrificia, quæ ab eis prohibebantur fieri pro Romanorum gente, & ita commisceri sanguinem eorum cum sanguine sacrificiorum. His gestis (si cui mos hominum est, aliena crimina acriùs videre, narrare alijs, aliorum delicta ad cælos vsque extollere, sua autem quãuis grauia non aspicere, aut cognoscere) quidã qui ad huiusmodi spectaculũ adfuerant, hęc Christo narrauerũt, illorũ mortem dignam factis credentes se autem ipsos iustos existimãtes, atq; ideo vita dignos. Obserua quod multi etiam nunc hoc idem faciunt, miscentes sanguinem cum sacrificio, quando id quod secundum spiritum diligi debet, secũdum carnem diligitur, sub prætextu enim dilectionis spiritualis, quæ est quasi sacrificium Deo, latet sanguis carnalis affectionis & de pallio religionis, operitur sentina vitiorum, & de Christo fit Ostium lupanaris cum propter Deum dilectio simulatur. Ideò Paulus, sic stulti estis vt cum spiritu *Galat. 3.* cœperitis, nunc carne consummamini? Igitur cum quidam nunciarent Iesu quomodo Pilatus miscuisset sanguinem eorum cum sacrificijs, eos confutat Christus ostendens manifeste ipsos non minoribus esse criminibus inquinatos, quam illos, hortaturque ad pœnitentiam. *Et respondens dixit illis. Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? non, dico vobis, sed nisi pœnitentiam egeritis omnes similiter peribitis.* Ex quo patet, quod illi Galilæi iustè à Pilato puniti sunt, quia Deus suis demeritis existentibus in causa, subiecerat illos potestati Romanorum, & vt inquit Paulus, *Rom. 13.* non est potestas nisi à Deo, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, atque ideo Christus non dicit illos peccatores nõ fuisse, sed quod nuncij ipsi etiam peccatores fuerunt, nam ex eo quod quis non sit seditiosus, non sequitur, quod non sit peccator. Sic multi si in alijs vident aliquod flagitium dicunt, ego nunquam id facerem, cum ipsi alijs multò peioribus criminibus detenti sint. Iudicant aliena peccata, etsi minima sint, esse maxima & grauissima, sua autem leuia existimant. Plurimi sunt, qui alienam vitam acutissimè intuentur, se ipsos autem non vident, quibus Dominus dicit. Hypocrita festucam quæ est in oculo fratris tui vides, trabem autem quæ est in *Matth. 7.* oculo tuo non consideras? Tecum habita vt noris quam sit tibi curta supellex. Putas *Luc. 6.* quod quanuis alij pœna aliqua puniantur, quod tu innocens es, quia similia non pateris? non certè. Aduerte autem quod possit hanc vitam, verum est, qui maiora peccata habuerint maiore pœna puniendos esse, *Perſ. Sat. 1.* quia pro mensura peccati erit & plagarum modus. Et in Apocalypsi habetur. Quan- *Deut. 25.* tum glorificauit se in delicijs suis tantum *Apoc. 18.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

date illi tormentum & luctum. Sed in hac vita non semper sic accidit, vt patet in his Galilæis, qui quidem non præ omnibus peccatores fuerunt, quia talia passi sunt, nã multi maiores peccatores viuunt gaudent
Prou. 2. & incolumes lætantur, exultant in rebus
pessimis, & omnia eis prospera succedunt,
Psalm. 143. sicut enarrat Dauid in Psalmo, de peccatoribus loquens. Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua, filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi, promptuaria eorum plena, &c. Imo sæpè Dominus aliqua peccata hîc suis electis purgat & castigat calamitatibus, & mortibus, permittens, vt ex sententia pec-
Iob. 21. catoribus omnia eueniant. Vnde Iob, de peccatoribus ait. Ducunt in bonis dies suos & in puncto ad infernum descendunt. Multi hoc de pœna damnatorum intelligunt, cum loquitur Iob, quod in infernum peccatores descendunt, sed si literæ contextum cõsideraueris, quid precedat & quid sequatur expendes, quod de sepulchro loquatur, & quòd diuites huius sæculi sine infirmitate & doloribus descendunt in sepulchrum. Enumerat enim vir sanctus qualiter cuncta in hac vita malis succedant. Cur, inquit, impij viuunt, senuerunt, & roborati sunt substantia, semen eorum stabile fuit coram eis, & quæ sequuntur, quos nõ solum dum hîc agunt fœlices prædicat, sed etiam in exitu vitæ fortunatissimos affirmat, quippe qui non vt boni longa ægritudine discruciãtur & tabescunt, sed cum dies suos in delicijs absumpserint, in momento ad sepul-
Thren. 4. chrum descendunt. Arbitrabantur enim antiqui ad fœlicitatem huius vitæ pertinere, non longo morbo hîc teneri, sed statim mori, quemadmodum apud Hieremiam offendes, qui dicit maiorem fuisse pœnam iniquitatis sanctæ ciuitatis, subuersione Sodomorum, quoniam illi momento subuersi sunt cum vrbe sua, ciuitas vero sancta multis diebus & ferreis machinamentis. Quod etiam Psalm. approbari videtur, cum de reprobis dicit. Non esse ligamenta in monte eorum, hoc est, quia non longa infirmitate detinentur, sana est fortitudo eorum, scilicet, dum obeunt. Ac si dicat. Non ligãtur longa infirmitate, sed viribus potentes &
Hiero. lib. 2. contra Iouin. quasi sani moriuntur. D. quoque Hieronymus, & Chrysostomus aiunt quod Massagetæ & Derbitæ, miserrimos putant, qui
Chrysost. ser. 1. de Pet. to. 3 ægrotatione moriuntur, vnde & parentes & cognatos, & propinquos, cum ad senectam peruenirent, iugulabant. Itaque illi nimis errabant putantes quod illi Galilæi, quia peccatores erant, talia passi sunt, nam licet peccatores fuerint, nõ tamen credere debuerant, quod ipsi erant innocentes, quia non puniebantur tali morte.

¶ Docemur hic non contemnere eos, quos hic pœna purificat à culpa, sed magis timendum nobis est, qui maiora scelera quotidie perpetrantes, socordes viuimus, quasi iusti, ac si Deus aliquando non sit puniturus peccata nostra. Nunquid quia Deus est bonus, sis tu malus? aut quia tecum agat benignus, clementer conuersionem tuam expectans, ideo tu arrogantia, superbiaque flagres, te solum bonum alios improbos existimans, quos in hoc sæculo puniri vides? Expende etiam quantum placeat Deo vindicta malorum. Christus nanque non damnat, sed approbat hanc punitionem. In Numeris quoque legimus quod Israel promisit delere vrbes Cananæorum, si Deus dedisset illas in manus eius, exaudiuitque Dominus preces Israel, & tradidit Cananæum quem ille interfecit, subuersis vrbibus eius. Multi enim sunt qui falsa ducti pietate timent in impios sæuire, putantes pietatis esse nemi-
nem castigare. ¶ Aduerte etiam & vide quam prudenter respondit Christus, vtpote qui nec Pilati factum damnauit, nec contra vulgi affectionem, qui libertatem optabat, locutus est. Sic & accusantibus mulierem illam adulteram respondisse videmus, non modo hæc mulier peccato obnoxia est (inquit) sed omnes vos iudicio peccatores estis, quantumuis innocentes appareatis. *Ità etiam dico vobis nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis.* Afflictio illorum dabit vobis intellectum, pœna aliorum non solum prodest afflictis, sed etiam alijs, qui aliorum afflictione perterriti se à vitijs abstrahunt. Vt enim ignis radius confectus ex terræ exhalationibus in aere inter vapores eleuatis, in vnam partem cadit, & ibi solum ferit, & vrit, sed omnes illius regionis incolas pertertet, sic vnius hominis calamitas eum solum affligit, sed multis alijs terrorem incutit, eosque excusetat, vt à vitijs auercentur. Vide quomodo illis aliorum pœnam ante oculos proponens minatur. Quo niam repræsentatio pœnarum & supplicionum frequentiorum impendentium, ratio est frequentissima, qua Deus peccatores sæpenumero ad se

ad se trahit. Quanuis enim bona bonis promissa, multum alliciant, omnes tamen maiori ex parte, rebus aduersis magis quam prosperis mouemur, quoniam vt vsu comperimus, maiori dolore iniuria, quam honor, nos afficit voluptate, magisque morbus fatigat, quam delectat sanitas, & prospera valetudinis suauitatem ex incommodo aduersæ cognoscere solemus, vt ex re eo notiori, quo magis sensibili. Ita in præsenti Christus peccatores attrahit, pœnæ repræsentatione. Priscis autem temporibus sæpius hoc remedio Deus vsus est, vt patet manifeste ex Prophetarum scriptis, quæ omnia timorum, & minarum referta sunt, quibus Dominus nitebatur terrere, & cohibere hominum animos, eosque legi subijcere. Iuxta hoc imperauit Dominus Prophetæ Hieremiæ, vt librum non scriptum
Ier. 36. caperet, in eoque omnes minas & calamitates sibi reuelatas conscriberet, & coram populo recitaret, si fortè ea res homines ad pœnitentiam mouere, vitamque eorum corrigere posset, vt ipse etiam sententiam mutaret, qua in eos iracundiam suam ostendere statuerat. Et sic ait scriptura, quod stupebant audientes, eisdem minis, quibus vtebatur in scripturæ lege Deus, vtitur & in lege gratiæ. Nouit enim hæc, quam sit præsens medicina, vt peccatores ad meliorem vitæ frugem, facilius traducantur, sic Ioannes incepit prædicationem suam dicens. Iam securis ad radicem arboris posita est, tãtum autem valuit terror hic, vt publicani, milites, & peccatores. Diuum Ioannem quid esset pro salute consequenda faciendum, interrogare non dubitarent. Expende etiam, quod hæc sententia comminatoria est, sicut illud Ionæ. Adhuc quadraginta dies Niniue subuertetur, ideſt, si non egeritis pœnitentiam. Et illud Esaiæ de Nabuchodonosor. Detracta est ad inferos superbia tua, ideſt, si non egeris pœnitentiam. Et illud etiam quod Ezechiæ dixit. Dispone domui tuæ, quia cras morieris. Et alia plurima scripturæ loca, sic interpretanda sunt. Igitur Christus, hos peccatores, & omnes admonet, & pœnitentiam suadet, si perire nolumus, hæc enim est secunda tabula post naufragium. Mundus nanque post Adæ peccatum mari assimilatur, quod omnes intrantes nauem baptismi ascendunt quæ ob id integra dicitur, quia per ipsum omnia peccata quo ad culpam & pœnam simpliciter condonantur, atque adeò homines per ipsum in summa innocentia nauigant. Qua vtique naui per peccatum mortale, quod naufragium est effracta, quia baptismus ex eo, quod characterem imprimit reiterari non potest, restat pœnitentia. Quare pœnitentia non dicitur secunda tabula, respectu primæ tabulæ, sed respectu saluæ nauis, nec debet comparari scaphæ, vt nõnullis placet, quæ ex naui iactatur in vndas, ex naufragio, sed simplici solutæ tabulæ, ex qua nauis erat compacta.

¶ Verum non silentio prætereundum puto, quid est cur Deus à peccatoribus pœnitentiam, dolorem & afflictionem exigat, an non erat satis amorem in Deum & in proximum exigere? Cur Deus contristari vult peccatorem eius peccatum si non contristetur non remissurus? Tot sit hæc quæstio Lutheranos, adeò, vt dicerent, non à nobis Deum tristitiam pro commisso crimine requirere, sed solam vitæ nouitatem, sed stat sententia, nisi pœnitentiam habueritis, &c. Cur ità. Sanè quia tam malum & tam pestilens est peccatum, vt fas non sit quin tu de te vindictam sumas, doleasque quod illa pestis animum tuum inuaserit. Est tam grãde vulnus, quod tibi peccatum inflixit, vt nefas sit te non exardescere, & non irasci, dolore mque velut gladium arripere, quo peccatum interimas. Secundò licet Deus misericors sit, ita tamen misericors est vt iustus sit, scriptura nanque de ipso ait. Misericordia enim & ira sunt cum
Eccles. 5. 16. ipso. Nunquam igitur voluit Deus ita suæ misericordiæ indulgere, quin suæ iustitiæ rigorem seruarit illæsum. Id tibi persuasum sit, nam ex misericordia pater misertus est generis humani, sed non sine summo rigore iustitiæ in filij sui passione monstratæ. Ità Deus vult peccatoris misereri, vt rigorem suæ vindictæ non prætereat, non præterit tamen cum ipse peccator sui peccati vindex est. Tertiò hic est naturæ ordo, & hæc lex, vt nunquam offensum tibi concilies, nisi de offensa te dolere asseras, & quia Deus corda videt, ex eadem naturæ lege nõ tibi patitur conciliari, nisi verè doleas quod Deum offenderis. Quartò, petit Dominus, vt peccator pœniteat, quia cum sola voluntate Deus offendatur, sola voluntate placatur. Nihil est enim quod Deum offendere possit, si ex voluntate non procedit, quoniam id quod volũtarium non est, pec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt. 15. catum censeri nō potest. Hoc Christus, De corde exeunt quæ coinquinant hominem, furta, blasphemiæ, &c. Ac proinde quæ ex corde non exeunt non possunt coinquinare hominem, nec Deum offendere. Vnde cum Deus solo corde offendatur, solo corde placari vult, ideo contritionem quærit, vt eodem loco punitio & iustitia exerceatur, vbi crimen perpetratum est. Ideo peccator, qui Deum iratum placare vult, oportet, vt quia cordi suo placuit, posteà eidem displiceat, & sicut priùs lætatum est cor eius, & exultauit in rebus pessimis, ita postmodum faciat planctum amarum, & sic fiet, vt quantum glorificauit se & in delicijs fuit tantum tormentum subeat. Per hanc salutarē pœnitentiam, primus homo Adā, consecutus est misericordiam, per hāc Dauid, Manases, Nabuchodonosor, Petrus, Paulus, Matthæus, Magdalena, latro in cruce, & plurimi quorum non est numerus saluati sunt, quanuis anteà peccatores fuerint. Vide etiam & diligenter considera Dei bonitatem & clementiam: non enim vult Deus mortem peccatoris, sed emendam.

Prouerb. 2. Hierem. 6. Apoc. 18. 2. Reg. 12. Dan. 4. Luc. 7. Luc. 23.

Exod. 7. Virga Mosi versa est in colubrum, non autem in leonem, vel vrsum, nam si leo, aut vrsus esset, statim occideret Pharaonem sed serpens terræ occidiosum est animal, voluit eos terrere & non occidere vt corrigerē tur. ¶ Admonet locus iste, non contemnere Domini comminationes, quoniam verissimæ sunt, neque tota die arabit arans, sed etiam seminabit, neque semper minabitur Deus, sed sequetur pœna comminationes eius. Admonet etiam, vt à peccatis caueant peccatores, quod quam primum peccauerint, peccati pœna eos è vestigio sequetur, & licet quandoq; non statim inueniat, eos tamen tandem tenebit. Hinc Dominus populo suo. Scitote quoniam peccatum vestrum inueniet vos. Tertio, admonet, vt malè viuentes caueamus, extremæ enim demētiæ est, malè agere, & impunitatē sibi polliceri. Qui malè agunt summè cogitare debent, quod impuniti non erunt. Admonet etiam & quarto, vt ex aliorum malis nostra caueamus incommoda. Vnde in libro Numeror. habetur, quod Balac audiuit omnia quæ fecerat Israel Amorrhęo, & timuit valde. Quis daret vt impij mala, quæ Deus alijs impijs inflixit attente considerarent, ac vera remedia sibi quærerent, relinquendo mala sua? Audi quid Dominus dicat. Et vidi, ait Dominus quod viderit, quod secundum omnes causas quibus formicata est rebellis Israel, dimisi eam, & dedi illi libellum repudij, & non timuit prævaricatrix Iuda Soror eius, sed abijt & fornicata est etiam ipsa. Volebat Dominus Iudam in repudium Israel, timere suum repudium & emendare mala sua, quod quia non fecit, perijt etiam ipsa, nam hac de causa Dominus super peccatores pœnas publicè immittit, & eorū exemplo monet pœnitentiam non vt destruat, sed vt saluet. Quando Iudex vult nocentem aliquem comprehendere & in carcerem conijcere non illum terret minis, sed occulta quærit, quando autem illi publicè carcerem minatur, non vult illum punire, imò tacitè illū minis illis iustitiæ hortatur, vt caueat, & à maleficio desistat. Ita Deus minatur hic supplicium & interitum, non vt eos perdat, sed vt ad pœnitentiam vocet: non enim vult Deus mortē peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.

Esai. 28. Num. 33. Hierem. 3.

¶ Denique vt concludam in ipsis Christi verbis, duo consideranda sunt & commendanda. Primum, quod non dixit, nisi pœnitentiā egeritis, sed nisi pœnitentiā habueritis. Aliqui enim habent pœnitētiam, quia voluntariè & ex amore faciunt opera pœnitentiæ, aliqui autem non habent pœnitentiam, sed habentur à pœnitentia, vt illi qui ex coactione, aut ex timore, vel pudore pœnitent, sicut illi peccatores, de quibus in sapiente dicitur. Pœnitentiam agentes & præ angustia spiritus gementes. Secundo, non dixit, nisi pœnitentiam egeritis per tres, vel quatuor dies, vel per annum, sed absolutè nisi pœnitentiam egeritis acsi diceret. Tota vita vestra pœnitentia sit. An non miserum est Deum offendisse, vt opus sit pœnitentiam agere? Hæc enim vita locus est pœnitentiæ. ¶ Ad nostram autem eruditionem discamus ex hac litera, non lætari in malis proximorum sed compati, & nostra peccata pœnitentia & lachrymis ablue re, nè nobis aliquid mali eueniat. Casum Galilæorum Christo narrabant isti, quasi lætantes & se ipsos iustos existimantes, Ammonitæ cum deberent dolore affici, ob Israelitarum ærumnas, eo quod descenderent ab Ammone, filio Loth, consanguineo Abraham, similiter Idumæa, quia erant ab Edom, qui est Esau, frater Iacob, non solum non opitulabantur eis, sed efferebanturlætitia in eorum damno, qua

propter Ezechiel, & Abdias prophetauerunt contra eos, & voluit, vt in Israelitarum calamitatibus versarentur, non enim debemus in aliorum aduersitatibus lætari. Vnde Iob. Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultaui quod venisset in eo malum. Vbi particula si, ponitur pro non vt in psalmo. Quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam. Hoc est, iuraui impios Iudæos, non esse terram promissionis ingressuros. Cum Saul grauiter insequeretur Dauidem, non solum Dauid in eius morte non est lætatus, sed lachrymas effudit. Vnde in Prouerbijs habetur. Qui in ruina alterius lætatur, non erit impunitus. Et rursum. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas: & in ruina eius, ne exultet cor tuum. Et Ecclesiasticus laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum, dolor autem consumet eos antequam moriantur. Et Paulus. Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Isti qui Christum nunciabant Galilæis gaudebant, in interitu eorum, & putabant se ipsos multò iustiores, ideò ad pœnitentiā non mouebantur à Christo Saluatore nostro, vt & ipsi pœnitentiam agant, nè simul & ipsi pereant, sicut & illi perierunt. Sed procedamus. *Sicut illi decem & octo, super quos cecidit turris in Siloe & occidit eos. Putatis quod & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Hierusalem, non dico vobis, sed si non pœnitentiam habueritis omnes simul & peribitis.* Siloe fons est in Hierusalem, vt ex Esaia, & Ioanne satis liquet. Iuxta hunc fontem quidam ex Hierosolymitanis turrim ædificauerunt, quæ vt finita fuit, cadens, occidit decem & octo ex illis. Non puteris ait Christus quod illi soli fuerunt digni illa morte, sed multi alij, & vos ipsi peiorem mortem meremini. Obserua quod multoties Deus peccata multorum hic vlciscitur, vt suam iustitiam prouidentiamque ostendat, atque vt cæteri terreantur, & vitam emendent, vel vt per vltionem vitæ præsentis, à grauioribus futuris eruantur supplicijs. Sic Dauidem punit gladio & peste, & quia tulerat vxorem Vriæ Ethæi abscondit, palam ingressus est Absalon ad concubinas patris sui. Vel etiam nè peccatores diutius hic viuendo granius peccent, vt duriora sibi parent tormenta. Quoniam vidit Deus improbos non modo pœnitentiam non agentes, iasturamque temporis maximam facientes, sed etiam indies magis datorem Deum offendentes, optimo iure ipsis vitam eripit. Temporibus Noe centum & viginti annos concessit Deus peccatoribus, vt facerent pœnitentiam. Sed quia noluerunt pœnitere abstulit viginti annos, & misit aquas diluuij anno centesimo. Ideò Psalmista. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, & in ira tua defecimus, anni nostri sicut aranea meditabuntur. Aliquādo etiam quorundam peccata, quantumuis graviora non iudicat in præsenti, suam in eis ostendens longanimitatem, patientiam, & pietatem, vt diu tolerati aliquando ad cor reuertātur, quod si facere neglexerint, posteà iustius condemnentur, grauiusque æternaliter puniantur. In quibus omnibus sicut in cæteris multis apparet, quam incomprehensibilia sint iudicia Dei, & inuestigabiles viæ eius. Scrutator enim maiestatis opprimetur ab ea. Occultis enim causis aliquos peccatores repentina morte castigat & alios sinit diu viuere. Vnde docemur quod ea quæ casu euenire videntur, & illa etiam, quæ per humanam fiunt iustitiam, in punitionem peccatorum, quod nutu & moderamine prouidentiæ diuinæ aguntur. Docemur etiam humiliari ex malis aliorum, & pœnam quam patiuntur, illam nos etiam nostris malis mereri credamus. Multi enim sunt qui neque à Deo, sicut illi super quos cecidit turris in Siloe, neque ab hominibus sicut illi Galilæi, quos occidit Pilatus, puniuntur in hoc mundo, tamen pœnam maiorem merentur, & maiora in inferno patientur quam illi, nisi pœnitentiam egerint. Docemur etiam vt sæpè benè viuamus nam mors occupat cū minus eam cauemus. Illi decem & octo super quos cecidit turris, incauti erant, sed subitò cecidit turris, & inopinatò interfecit eos. Sic & tu forsitan morieris sicut illi, & qua hora non putas, ideo semper habere debes animum præparatum. Vide etiam hominis miseriā & conditionem humanam, quæ tot generibus mortis & miserijs subiacet. Et tot discriminibus est obnoxia. Heli sella sedens sua otiosus, cum se tutiorem putabat, cecidit & interijt. Sic Ammon filius Dauidis, multique alij. Hoc quod appellamus viuere, nihil aliud est quam mori, tanta est vitæ nostræ cum morte familiaritas, vt sustineri nisi cum morte nullo modo possit.

Gen. 8. Psal. 89. Rom. 11. Prouer. 25. Matth. 24. 1. Reg. 4. 2. Reg. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam vt viuat homo moriendum est arieti, gallinæ, cæterisque animalibus terrestribus, volatilibus & aquatilibus. Itaque alia moriuntur, vt ille viuat, vita igitur nostra sine multorum morte, stare non potest. O homo de tot mortibus quasi confecte, quid mortẽ miraris, cum morte viuas, morte sustenteris? Nihil enim aliud homo est quam phantasma temporis, speculator vitæ lucis defertio, vitæ consumptio, viator transiens, loci hospes, & mancipium mortis.

¶ Docemur etiam Dei iudicia timere. Hæc supplicia vult Deus perpetuo vt in memoria habeamus in nostrã vtilitatem & emendam. Hac de causa præcepit Dominus Mosi, vt Eleazar filius Aaron tolleret thuribula Core & ducentorum quinquaginta virorum quos ignis consumpserat, vt produceret in laminas, & figeret altari, vt cernerent ea pro signo & monimento filij Israel, quibus commonerentur, nè quis alienigena accederet ad offerendum incensum Domino, ne pateretur sicut passus est Core & omnis congregatio eius. Vide quomodo Deus vult in memoria habere punitiones peccatorum, ne ipsi similiter pereamus cũ illis, si similia fecerimus. Multi enim similes sunt colo, quo liquores purgari solent, quod paleas, cæteraque purgamina & sordes apud se retinet, & aquam purissimam transmittit. Non meminerunt supplicioru Dei, & quanta pro peccatis suis pœna digni sint, vt corrigantur, & habent in memoria iniurias, quibus lacessiti sunt, vt vindictam sumant, & crimina quæ aliquando perpetrarunt, vt cordatione eorum voluptate perfundantur, nec recordantur vltionum & iudiciorum Dei, vt ad sese redeant, vitamque longè à virtutis via aberrantem corrigant. Sed de his alias.

Num. 16.

¶ Sequitur in contextu. *Dicebat autem & hanc similitudinem. Arborem fici habebat quis plantatam in vinea sua.* Poterant dicere Iudæi. Si ergo nos maiores peccatores sumus quam illi Galilæi, & Hierosolymitæ, quare ergo nos non punimur sicut illi? Signum est quod non sumus peccatores sicut illi, vt tu asseris. Ad hanc tacitam obiectionem respondit Christus in hac parabola, in qua ostendit, hoc non prouenire ex innocentia illorum, sed ex Dei misericordia qui diu expectat peccatores ad pœnitentiam. Hæc igitur arbor fici

Deut. 7.

significat synagogam. Sic in Deuteronomio, loquitur Moses synagogæ. Te elegit Dominus vt sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram. Vide autem quam aptè synagogam comparauit ficui, quia sicut hæc arbor foliis redundãs fluentibus & viridibus, umbrosa videtur, umbram autem non faciens; Dominum suum fallit, sic synagoga dum doctores eius operibus infæcundi, verbis autem velut foliis redundantibus gloriantur, inani umbra legis exuberat, spes autem falsi expectata prouentus populi vota credentis illudit. Aliæ etiam arbores flores ferunt, antequam fructus, hæc sola ab initio germinat poma pro floribus. In alijs flos discutitur, & poma nascuntur, in hac poma decidunt, vt poma succedant, sic in initio synagoga protulit patres, scilicet, Mosem Aaron, Iosue, Samuel, &c. Quibus mortuis non inuenit nisi folia Christus, successeruntalij vberiores fructus, scilicet, Apostoli, & discipuli. Hæc ergo ficus plantata fuit in Israelitico populo, qui vinea Domini exercituum est iuxta illud Esaiæ. Vinea Domini exercituum Dominus Israel est. Et in Psalmo, etiam habetur, loquens de populo Israel. Vineam de Ægypto transtulisti. *Venit quærens fructum in ea.* Quia Dei filius a solio excelso descendit, vt visitaret dilectam synagogam, & videret fructus ex ea. Baruc enim ait. Post hæc in terris visus est & cum hominibus conuersatus est. *Et non inuenit.* Folia amabat verborum, & externam sanctimoniam, & cultum habebat, carens fructu virtutum & bonorum operum. Aliqui boni fuerunt, quãdo Dñs venit quærere fructum, vt Zacharias, Simeon. Anna, Ioseph, & alij, sed pauciſsimi comparatione malorum. Væ etiam tibi quoties Dominus visitat animã tuam, quærens fructum, & expectat patientisimè fructus fidei, charitatis, & virtutum, quas Deus tibi dono dedit, & deluditur? Tot anni sunt, ex quo vitam corrigere proposuisti. Deoque inservire, sed nũquam producis nisi folia. Animadverte vitam tibi à Deo fuisse concessam, vt in ea mererēris, & consequereris fructum gloriæ. Hoc vnum est huius miseræ vitæ summum bonum, quod & malus, bonus, & bonus melior fieri possunt. Hi autem fructus nullo sunt pretio æstimabiles, nec in alia, præter hanc, regione prouenient, & hic à Domino nostro ad eos colligendos detinemur. Quare præstaret, vel natos omninõ fuisse,

fuisse, vel à natiuitate statim interijsse, quã datoris Dei intentioni non respondere, qui nobis vitam & salutem dedit, vt possimus fructum ferre Deo, oportet ambabus manibus operam nauare, sicut illi, de quibus habetur, quod altera manu ædificabant, & altera gladium tenebant. Quemadmodum ficus putatione, irrigatione, laboreq; indiget vt crescat, & fructũ ferat, eodem etiam modo nos, amputare peruersas animi propẽsiones, & libidines, virtutisque, nam adhoc nati sumus, palæstra insudare debemus vt cum venerit Dñs ad nos, inueniat in nobis, bonum operum fructum, ne forte de nobis fiat, quod factum est de Iudæis, vt iussu eius excisi in ignem sempiternum detrudamur.

¶ Sequitur, *Dixit autem ad cultorem Vineæ.* Tractanda sunt cum amicis consilia, neque faciet Dñs verbum nisi prius reuelauerit seruis suis Prophetis. Incerta (inquit Dauid) & occulta sapientiæ tuę manifestasti mihi. Et si in omnibus quæ facturi sumus consilium capere debemus, maximè tamen cum vindicta exercenda est, ne in ea excedamus. Solet enim ira ita hominem excæcare, vt rarò non excedat in verbis, aut factis. Sic Deus volens destruere Sodomam, & Gomorrham priùs cum Abraham arcanum habuit, & dixit. Nunquid celare potero Abraham, quæ gesturus sum? Si ergo Deus quia vindictam excedere nequit, consulit amicum, quis tu, qui illum consulere dedigneris? ¶ Porrò cultor istius vineæ, cœtus Apostolorum & discipulorum Christi significat, quorum precibus & monitis assidua plebi Dei cura suggeritur, & non inaniter sub nomine vnius cultoris tot Apostoli & discipuli ponuntur quia (vt in actis noster Lucas ait) multitudo credentium erat cor vnum & anima vna. Occultè autem nos docet litera hæc misericordiam Domini. Vt quid enim dixit cultori vineæ quod volebat ficum destruere, nisi vt cultor pro ficu intercederet? Ad quid reuelare etiam voluit Abrahæ Sodomorum vindictam, nisi vt pro eis oraret vir sanctus, & quoad posset prohiberet? Sic Mosi reuelauit peccatum populi, vt ipse apud Deum pro eo intercederet. Nos autem sine consilio, & considerationę præcipites sumus ad vindictam sumendam, sed ad bonum quid agendum, aut eleemosynam erogandam, vel quid simile pluribus consilijs vtimur. Sed audiamus quid dixerit cultori vineæ. *Ecce tres anni sunt, quod venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio.* Satis emendationem plebis huius expectaui, quia ante captiuitatem Babylonicam, & post reditum Iudæorum de Babylone, & nunc tertiò in meo aduentu, quæsiui opera virtutum in plebe hac. Dicitur autem Christus quærere, & nõ inuenire, non quod sterilitatem malorum ignoret, sed vt suam in nos diligẽtiam prouidentiamq; demonstret, & vt humanam declaret ignauiam, seq; pro nostra salute probet solicitum, & examinatorem totius vitæ nostræ, iuxta illud Psalmi, Dñs de cælo prospexit super filios hominum vt videat si est intelligens, aut requirens Deũ, Dices & tu. O duritiesIudæorum, populus rebellis, & ingratus, quem tot beneficijs Deus allexerat, qui tanta bona à Deo acceperat. Fuerunt illi omnium hominum mundi peiores, quando non conuersi sunt, Deoque genibus flexis non inseruierunt. Sed & tu quare illi non seruis die noctuque qui maiora dona accepisti, quam isti Iudæi? Illos eduxit Dominus per aquas maris Rubri, te aqua Baptismi abluit, illos in deserto, manna cœlesti pauit, te Sacramento altaris. Quando hæc illis Christus loquebatur, non fuderat pro eis sanguinem suum pretiosum, pro te autem mortuus est, & vitam tibi dedit. Illis ante eius mortem clausa fuit cæli porta, nobis autem aperta est. Illos astrinxit Deus multis, difficilibusque præceptis seruandis, tibi autem pauca, faciliaque proposuit. Illis pauca fuerunt sacramenta in remedium criminum suorum concessa, tibi vero multa, gratiamque maiorem importantia. Illi nullo remedio post peccatum, vna excepta contritione, salutem consequi poterant, at tu præter eandem contritionẽ omnibus in vniuersum permissam, sacramentali confessione, cum attritione simul coniuncta, quorum concursus virtute, vere contritus redderis, veniam peccatorum sacramenti pœnitentiæ virtute impetras. Sanctiores concionatores fuerunt nobis Apostoli, & discipuli Christi, quàm illis antiqui Prophetæ. Expende igitur Deum, tua causa plura, quam illorum feciſſe, quare plus illi debes. Ideò si duritiam & contumaciam illorum reprehendis, te ipsum reprehende, qui tam inertibus eum colas obsequijs, & si eorum perfidiam miraris, magis te ipsum mirari debes, qui cum ma-

Psalm. 13.

Exod. 4. Exo. 16.

iori iure ad Dei cultum tenearis, remissius eum veneraris. ¶ Docemur hinc exemplo Christi saluatoris nostri, misericordia vti circa peccatores, & misericordes esse, expectantes patienter eorum conuersionem, siquidem peccatores tam clementer expectat Deus multis beneficijs eos alliciens. *Luc. 6.* Eadem mensura qua mensuramur par est, vt fratres nostros metiamur. Hæc enim parabola munificentiam, pietatem, & misericordiam Dei ostendit, quam nos habere debemus erga proximos nostros. Cum delinquis, velles vt te statim Deus ad inferos detruderet? Si ergo vis à Deo clementer tractari, proximorum tuorum eodem modo misereari necesse est. Qui enim seuerius aliena plexerit, nunquam suorum criminum veniam merebitur. Neminem quantumuis malum contemnas, nescis enim, quem sit vitæ suæ exitum habiturus, si hodie est malus, cras bonus esse poterit. Quis cogitare posset, latronem, eum viuendi finem facturum, vt à Christo in gloriam perduceretur? *Luc. 23.* Qui si annum ante mortem oppetijsset tam fortunatum exitum amisisset. Quis aliquo in numero, aut gradu quam plurimos peccatores habendos censeret, qui tamen posteà ad maximum sanctitatis culmen peruenerunt? *Actor. 9.* Si Deus Paulum cum Christianos homines persequebatur de medio sustulisset & eius conuersionē non expectasset, non haberemus modo tantum in Ecclesia concionatorem, nec eius Epistolarum doctrinæ eximia suauitate frueremur. *1. Cor. 12.* Si frater tuus peccat audi Apostolum dicentem, Cum simus alij aliorum membra, par est vt iuxta legem naturæ, aliud membrum alij subueniat. Fer fratrem tuū in minimis, quādoquidem Deus te in maximis perfert, & ne iracaris in fratrem tuum, sed potius Iesum Christum imitare, qui tandiu synagogæ indulgens, eius conuersionem expectauit, perfert, & expectat quotidie animo patientissimo reorum conuersionem. Sed quia plerique Dei misericordia abutuntur, & audent atrocissima crimina committere, ea confidentia, quia existimant se veniam à Deo consecuturos, nec reuocant in memoriam, Deum ita esse piū erga pœnitentes, vt sit etiam iudex inexorabilis in obstinatos reos, audi quid dicat. *Succide ergo illam.* Hoc est destruendam atque damnandam pronuncia. Sic loquitur *Hierem. 15.* Dominus per Hieremiam. Eijce eos à facie mea, idest, eijciendos pronuncia, ita vt de ea dicatur illud Psalmi. Fiat habitatio eius *Psalm. 8.* deserta. Atque ideo Apostoli ex parte Dei nunciauerunt excidium Hierosolymitanū, imo & ipse Christus flens super ciuitatem *Luc. 19.* prædixit calamitates venturas. Huius fieri *Matth. 21.* successionem bene Dns præfigurauit, cum maledixit ficulneæ illi, eo quod fructus nō haberet, quæ statim arefacta est, in quo ostendit aliquando ob suam sterilitatem, synagogam destruendam fore. Sequitur. *Ad quid etiam terram occupat?* Idest, ad quid *Matth.* iniuste terræ promissionis, quæ est omnium terrarum opulentissima immoratur? Ingrata est synagoga tantis beneficijs, quia multis miraculis dedi ei terram fluentem lacte & melle, sed omnia beneficia perdita sunt, quia his omnibus donis abutitur, peccator non est dignus pane quo vescitur, ideo oportet illam eradicare & in dispersionem gentium, rapinam & captiuitatem mittere. O bone Deus, si etiam & nunc Dominus omnes ociosos & qui terram occupāt eradicaret, quam pauciores homines essent in orbe. Aduerte ne perperam tempus consumastibi à Deo concessum ad laborem. Imperauit Deus homini, vt in sudore vultus sui panem comederet, qui labor licet illic molestiæ speciem præferre videatur, maximum est remedium & medicina, qua pristinum malum sanetur, videlicet, vt laborando recuperet quod ociosus comedendo perdidit. Quod etiam si tantummodo sumendi supplicij causa homini esset impertum, iniquum esse non posset, præsertim cum omnia Dei imperio sanctificentur. Dedit itaque laborem Deus velut medium *Iob. 5.* ad fruendam terram cœlumque promerendum. Et ita ait Iob, quod homo nascitur ad laborem, & Christus magister rectissimumque omnium exemplar, omnem vitam suam laboribus ad mortem vsque impendit, virgines dormientes, & ociosos qui *Matth.* sunt in foro reprehendit. Nihil ardium sine labore factum est, res autem labore partæ iucundiores videntur, vnde qui laborem tollit, tollit quietem. Defesso & defatigato omnia lauta, omnia dulcia videntur, nam & cibus sapore, somnus quiete, cæteraque vitæ humanæ præsidia, maiori multo voluptate homini laborioso commendātur. Qui verò nunquam laborauit, nunquā defatigatus est, quo tandem otio gaudere poterit? Considera omnes creaturas, nullam ociosam

ociosam inuenies. Cæli orbes, & elementa motu operantur assiduo, terra annis fructibus procreandis finem nō facit. E contrario vero desidia est omnium vitiorum mater, virtutum autem sæuissima nouerca. Multā malitiam (ait scriptura) docuit ociositas. Et Ezechiel ait quod inter peccata propter quæ fuit destructa Sodoma fuit ociositas. Vinum, oleum, omnesque liquores, ferrum cæteraque omnia metalla situ citius, quam vsu consumuntur. Præterea medicorum communis verissimaque est sententia, neminem vllo modo sanitatem sine labore & exercitatione conseruare posse. Otium equis, alijsque animalibus pedes vitiat mites, otio ignauiores fiunt, in prælijs strenuissimum quemque tutissimum, tardiores omnibus esse periculis obiectos quis ignorat? quin nec auibus volitantibus, sed morantibus auceps arcum tendit, aut insidias molitur. Vide quantum labor commodi, quātum incommodi otium omnibus rebus nedum hominibus, importet D. Paulus doctor gentium laborem sæpissime commendat, cui se esse deditum gloriatur. Ad Thessal. cum scribit ait, illis non esse ignotum *Gen.* quomodo se imitentur, quandoquidē apud illos nunquam fuerit ociosus, nunquam panem sumpsit labore non peracto, interdiu vero & noctu laborando se defatigabat, vt nemini molestus esset, hoc autem (vt aiunt) faciebat, illis normā & exemplum laborandi exhibiturus, & ita illis commendat & persuadet, vt semper in labore persistant, ignauisque victum denegent. Item Corinthijs inculcat, labores suos recensens, multisque alijs in locis curam eandem ostendit. Aduerte, ergo ne sis ficus otiosa, quæ nequicquam terram occupat, nec velis hic quiescere, nam in cęlo est omnis quies. Hęc vita est vinea domini, ad quam vocati sunt operarij, in altera autem est soluenda mercēs. Ideo Ioannes. Beati mortui qui in domino moriuntur, à modo enim iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos. Ne ergo occupes terram otiosè viuendo. Obserua etiam, quòd ille terram occupat, qui nō solum otio se viuens bonis operibus non exercetur: sed etiam exemplum prauitatis alijs præstat. ¶ Docemur hic talentum nobis creditū nō abscondere, sed in Ecclesiam sanctam Dei vtilitatem afferre scribendo, docendo laborando, vnusquisque iuxta gratiam sibi data, alius sic, alius vero sic. Deniq; quomodocunque poterimus laboremus non tā tum nobis ipsis, sed etiam alijs vtilitatem, & commodum afferentes, ne tāquam arbores infructuosæ eradicemur, & in ignem mitta mur. *At ille respondens dicit illi.* Cultor (in- *Matth. 7.* quam) vineæ, qui vt iam diximus Apostolorum chorus est, dicit domino suo. *Domine dimitte illam & hoc anno.* Hoc est clementer differ hanc vltionem, quousque tempus prædicationis in Iudæa compleatur, quod per quadraginta & duos annos durauit. *Vsque dum fodiam circa illam.* Orando, docendo, miracula operando, exemplariter viuēdo, increpando & ab amore terrenorum reuocando. Qui enim fodit terram illam extrahit, & fossam facit, idest, humilitatem ingerit, & solicitudinem terrenarū rerū extrahit. *Et mittam stercora.* Idest, abominationes peccatorum suorum reducam ad memoriam. Peccata enim stercora dicuntur, propter fœditatem & vilitatem, si tamen ad radicem arboris mittuntur, idest, si ad mentem peccatoris reuocentur, fœcundatur arbor. Vtilis enim est memoria peccatorum, vt peccator caueat in posterum, & vt humilietur & timeat. Ideò Deus posuit Adam *Gen. 3.* iuxta Paradisum voluptatis, vt videns terram deliciarum, quam per peccatum perdiderat. Pœnitētiam ageret, recordatus tuāsgressionis eius. Sic Dauid. Peccatum meum *Psalm. 50.* contra me est semper. Petrus qui Christum ter negauerat, in Christi passione interrogatus ab ipso post resurrectionem, an cæteris plus diligeret Christum: memor fragilitatis suæ, cautè & modeste respondit. Tu *Ioan. 21.* scis domine quia amo te. Hac de causa dicit cultor vineæ, quod mittet stercora ficui, adducens in memoriam fœditatem & abominationem peccatorum vt detestantes ea & execrantes, afferant fructum. At nunc ità abundauit iniquitas, vt fere nullus velit, vt memoriam peccatorum reuocent prædicatores: quod si fecerint detrahunt illis, murmurant, & maledicunt. ¶ Secundo exponi potest locus iste de intellectus exercitio & humilitate. Expende stercoris magnam vim, tanta enim est vt de infœcundis fœcunda, de arentibus virentia, & de sterilibus faciat fructuosa. In stercore sedit Iob, cum tentaretur, & vinci nequiuit: & cū *Iob. 2.* anteà plura perdidisset, posteà quam sedit in stercore, non habuit quod diabolus posset ei auferre. Bonum est ergo vt terra fodia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

diatur, bonum vt stercus mittatur in eam: de terra enim Deus suscipit inopem, & de ster-
Psalm. 112. core erigit pauperem. Ideoq; cultor per intellectus exercitium, quod fodere terram est, & per humilitatis affectũ quod per stercora intelligit, credit cultor Iudæos bonum fructum producere. Excæcati erant ne Christum, quem præsentem cernebant, cognoscerent: superbi autem, quia quanuis maiores cognoscerent, nollebant credere, quia illum pauperem & humilem cernebant, & vitia eorum arguebat, quod superbis molestũ est. Quapropter per intellectum scripturarum & cordis humilitatem adducendi erant ad Christum: hoc est fodere terram, & mittere stercora. De principio dixit Christus.
Ioan. 7. Scrutamini scripturas, quia illæ testimoniũ perhibent de me. Et de superbia eorum ait
Iere. 49. Hieremias loquens de Christo. Ecce paruulum dedite in gentibus, & contemptibilẽ inter homines. Et cõuertit sermonem ad synagogam dicens, Arrogantia tua decepit te: & superbia cordis tui, qui habitas in cauernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis. Quasi dicat. Quia vidisti illum humilem, & tu superba es: abiecisti eum. Hæc duo remedia ceperunt sancti Christi discipuli, ad eius iram sedandam, iustitiamque longè lateque propagandam. Addunt & vltra. Et *siquidem fecerit fructum*. Supplendum hic est, non excidetur. Aposiopesis, qui modus est loquendi illorum, qui vehementi dolore affliguntur. Sic enim Apostolorum cœtus loquitur: qui ex dilectione, quam ad synagogam habebant, maximè de eius perditione dolebant. Sic vnus
Roma. 9. ex illis Paulus Romanos alloquitur dicens. Tristitia mihi magna est & dolor continuus cordi meo, pro fratribus meis qui sunt Israelitæ. *Sin autem*, Hoc est si conuersa non fuerit: sermo imperfectus est, vt subaudias sinamus illam. *In futurum succides illam*. Idest, trades in manus Romanorum. Ex his omnibus satis constat excidium Hierosolymitanũ, dilatũ fuisse orationibus, precibus, & meritis Apostolorũ. Iam hic aspicis quãti æstimãdi sint viri iusti: siquidem propter eos multa mala à peccatoribus auertit. Salomoni nimio mulierum amore depravato, di
3. Reg. 2. xit Deus. Scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo. Veruntamen in diebus tuis non faciam propter Dauid patrem tuum. Et
Esai. 65. apud Esaiam. Sic faciam, inquit, propter seruos meos, vt non disperdam totum. Hoc voluit scriptura significare cum ait, abegisse
Genes. 15. Abrahamum volucres, super immolata cadauera descendentes. Lacerassent, & deuorassent volucres animalia illa mortua, nisi eas sanctus ille pater longè superasset. Sic sanctorum meritis, & suffragijs, tyrannorũ potentiam, & impios conatus, & studium irruendi in filios Israel abegit dominus. Sic etiam olim commotus dominus, hominum peccatis dixerat. Delebo hominem,
Genes. 6. quem formaui: sed delectatus Noe viri iusti sacrificio dixit. Nequaquam vltrà maledicam terræ propter homines, non igitur percutiam omnem animam viuentem sicut feci. Sic in præsentiarum dixerat Deus de hac ficu, Succide illam, sed orationibus sanctorum placatus reliquit eam. Habent hoc viri iusti, vt non solum Deum à malo reuocent, sed factæ punitionis eum faciant pœnitere: quemadmodum sanctus Moses fecit Deũ non solum populo parcere, sed punitionis
Exod. 32. iam factæ pœnitere. Commendat locus iste misericordiam & pietatem domini, qui in medio iræ suæ recordatur misericordiæ. Eodem modo qui voluerit Deum imitari vtatur benignitate, beneficentia, & misericordia: & ob aliorum ingratitudinem, misericordiam non derelinquat. Vt enim sol non
Matth. 5. desinit terras suis calidis & fulgentibus radijs illustrare, quanuis illis lutum obdurescat: sic vir pius & rectus non debet à rectefactis & beneficijs desistere, quanuis illis iniquorum animus durior & in sua ingratitudine pertinacior in dies reddatur. Nõ enim Deus ob synagogæ duritiem destitit à sua consueta misericordia, vt beneficijs suis vteretur, & expectaret eorum conuersionem.
¶ Docentur prælati, vt pro muro se gerant coram Deo pro ouibus commissis, sicut Apostoli rogabant dominum vineæ proculneæ: vt Deus patiens & misericors synagogam non destrueret. Officium prælatorum & sacerdotum est intercedere pro grege, vt Deus non destruat populum. Dominus enim dixit Mosi. Pro anima, quæ præuaricauerit Dei cæremonias oret sacerdos.
1. Reg. Et in libris regũ dicitur. Si peccauerit vir in virum placari ei poterit Deus: si autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo?
Exod. Et in Leuitico de purificatione mulieris loquens dominus ait. Orabit que pro ea sacer-
Num. dos, & sic mundabitur. Aarõ inter mortuos & viuentes se posuit coram Deo: & plaga cessauit. Hoc etiam Mosem fecisse scriptura com-

memorat. Sed paucos nunc Moses habet Ecclesia, qui videntes Deum iratum, cõtra populum suum intercedant apud Deum dicentes. Dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ. Sed nunc prælati, quos pro muro cõtra Dei iram opponere se oportebat ad defendendum oues peccantes, absentes sunt, & delicijs vacant: de quibus conqueritur dominus per Hieremiam. Quis
Ezech. 34. est pastor, qui resistat vultui meo? Audi, quid ad te dominus dicat. O pastor & idolum derelinquens gregem. Idolo est similis, qui more idoli se habet: nam idola habent manus & non palpant, habent pedes
Psal. 113. & non ambulant, oculos & non vident, nares & non odorant. Sic isti oculos habent ad videndam egestatem proximi, & non subueniunt: habent pedes vt in eius adiutorium procedant, & cessant: habent manus ad elargiendum eleemosynam, & illas pauperi non extendunt: & cætera. Sed veluti idola adorari cupiunt, & vt omnes genu flectant, dominationis nomine adulantes eis: illi vero quasi idola nullo labore, nullo negocio occupati sedeant. Atque vtinam iam multi prælati idola essent, & hoc minus malum esset: quia idolum, licèt nullum bonum faciat, tamen nihil agit mali. Sed plurimi prælati tanquam serpentes non solum bonum non faciunt, imò deuorant carnes subditorum, fiunt lupi, destruunt, dissipant, & dilacerant gregem excommunicationibus, censuris, spoliantes pauperes
Psal. 79. agricolas. Vtinam Deus respiciat de cælo, & visitet vineam istam, quam plantauit dextera eius. Sed de his satis. Igitur postquam Christus hanc siculneæ parabolã populo prædicauit, sicut mos illi erat ex quacunque occasione lõgam protrahere doctrinam, & hanc miraculis confirmare: prædicat in synagogis eorum, & hanc mulierem infirmam sanat: sic ergo prosequitur D. Lucas suam narrationem dicens. *Erat autem docens in synagogis eorum sabbatis*. Quia Christus
Luc. 4. dixerat infœcundã & sterilem esse synagogam, non facit nisi irrigare illam sua doctrina. Vide quomodo Christus ex tam leui occasione, vt erat narrare ei, quod Pilatus
Matth. 27. interfecerat illos, sumpsit occasionem docendi eos: frequenter enim ex occasione carnali incipiebant Prophetę in Dei laudes & prophetias. Dauid ex persecutione filij
Psal. 3. Absalon incepit Psalmum tertium. Domine quid multiplicati sunt, qui tribulãt me, vbi multa de Christo vaticinatur. Hoc enim quod dicit, Domine quid multiplicati sunt, qui tribulant me, secundũ tristitiã accipiendum est, quia multi iungebantur Absaloni: verum illa quæ dicit, Ego dormiui, & soporatus sum, & multa alia, de Christo ad literã sunt intelligenda: vt Petrus Apostolorum
Act. 2. princeps repletus Spiritu sancto in actis interpretatur. Sicut enim boni ex quacunque occasione in laudes Dei erumpunt: ità impij maledictiones & conuicia dicunt. Sicut Semei, qui ex eo quod vidit sanctum Dauidẽ
2. Reg. 16. excalciatum extra Hierusalem ire iam credidit non reuersurum ad regnum, & multa maledicta & conuicia dixit illi, quod etiam & nunc passim videmus contingere. Docebat autem Christus in sabbatis, quia eo die Iudæi frequentius conueniebant ad synagogam: quia dies festus erat: & etiam propter vitandam doctrinæ suæ suspicionem. Sic Annæ Pontifici insidiosè quærenti de
Ioan. 18. sua doctrina fatetur Ioannes respondisse. Ego Palam locutus sum mundo, ego semper docui in templo, & in synagoga, vbi omnes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus sum nihil. Veritas non quærit angulos. In istis cõuenticulis mulierculariũ, Pseudoprophetæ specie religionis, pileo ad oculos depresso, voce submissa & modesta, docent hæreses quasi noctuæ, & bubones conventiculã facientes. Denique Christus qui non solum sicut synagoga folia verborum habebat, sed opera charitatis, non solum verbo sed etiam operibus docet, quid agendum sit: ideo postquam publicè in synagoga prædicauerat, opere complet, quæ verbo docuerat, salutem tribuens mulieri cuidam infirmitate incurabili grauatæ. Ait ergo Euangelista. *Ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo*. Habebat infirmitatem à spiritu diabolico præparatam, vel inflictam: sicut de sancto Iob legi-
Iob. 1. mus, quod egressus Satan à facie domini percussit Iob vlcere pessimo. Et Apostolus ait. Datus est mihi Angelus Satanæ.
2. Cor. 11. Ideo Christus dixit postea de hac muliere, quod alligauit eam Satanas siue ex culpa sua sicut Saulem, vel vt manifestaretur gloria Dei in illa, vel alia quauis causa: no-
1. Reg. 16. bis autem ignotum est. Decem & octo
Ioan. 9. annos erat in infirmitate, cuius ex sua natura videbatur difficilior curatio & salus: veruntamen Deo nihil est difficile, qui omnia æquè faciliter operatur. Ostendit autẽ

Lucas

Lucas grauitatem infirmitatis dicens. *Et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.* Vultu & corpore versus terram depressa & incuruata ad modum brutorum, cum Deus homini rationali os dederit sublime, cælumque videre iusserit, & erectos ad sidera tollere vultus. Vtinam omnes, qui cælum con-
Dan.13. *Psalm.16.* temnentes & inclinati versus terram mundana, appetunt, & quærunt, qui auertentes sensum suum, declinauerunt oculos & non viderunt cælum, statuerunt oculos suos declinare in terram, dominus etiam dignetur curare: vt iam intelligant se non tanquam bruta animalia ad terrena esse creatos, sed ad fruendum bonis, quæ nec oculus vidit,
1.Cor.2. nec auris audiuit, quæ Deus illis præparauit, si hæc contemnentes super omnia Deũ dilexerint. Sed ad contextum. *Quam cum vidisset Iesus*. Non tantum oculis corporalibus sed etiam miserationis affectu. Nunquam nos videt Deus, nisi, vt aliquid nobis boni impartiatur. Si rex transiens oculos in aliquẽ conuertit, eumq; lætiori vultu intuetur, statim is gratiosus apud eum putatur, &
Eccle.23. aliquod beneficium consecuturus: quantò maiore ratione hæc Deo tribui possunt qui propterea oculis suis sole splendidioribus, aliquem intuetur, vt eum maximo bono afficiat? Ideò sequitur aliud maius beneficium. Siquidem non modo eam aspicit, sed etiam alloquitur. & non solum alloquitur, verum etiam sibi coniungit, & eam vt ad se veniat solicitat, in quo notatur maxima saluatoris mundi clementia & bonitas. Ideò sequitur. *Vocauit eam ad se*. Bene poterat illam curare, absque eo quod appropinquaret ad se: sed voluit, vt miraculum omnibus esset manifestum ad Dei honorem, populique ædificationem. ¶ Obseruandum est, quod sanauit socrum Simonis Petri, rogatus ab Apostolis: quandoque etiam non ro-
Luc.4. gatus curat, vt hanc mulierem, vt ostendat voluntatem quam habet ad sanandum nostras infirmitates & ad auxiliandum, & adiuuandum nos, si velimus inuocare eum. Nam si tanta est eius dilectio, & ità appetit commodum & bonum nostrum, quod non rogatus ipsemet amore tantum tractus, vocat & sanat nostras infirmitates, quid si vocaretur? Quid aget, si inuocatus fuerit? Non nè exaudiet? nonnè veniet? Maxime commendat locus iste Dei infinitam misericordiam: cum ipse quærit, vocat, & rogat peccatorem Deum contemnentem. Immensa & ineffabilis Dei clementia hæc est. Noli ergo dilectissime cõtemnere auxiliatorem tuum, noli desperare, quantumcunque peccator sis. Hæc igitur tanta bonitas durissima corda labefactare poterit, nec vlli tam rigida præcordia esse possunt, licet adamante duriora sint, qui hac tam mirabili saluatoris
Isaiæ.53. nostri clementia, nõ molliatur. Vide illum in cruce tuam salutem sitientem, & brachijs apertis vt te amplectatur. Vtere tam bono ad tuam salutem saluatore, ne talem occasionem huius vitæ præsentis amittas, in qua semper te vocat, semper te rogat, teq; libentissimo animo quotiescunque ad eum confugies accipiet. ¶ Sed his omissis, quærendum hic nobis est, cur hæc mulier non vocauit
Matth. *Luc.5.* *Luc.17.* Christum, & non quæsiuit à medico sanitatem, sicut Chananæa, cæci in via, leprosi, & multi alij? Quia infirmitas inueterata despicit medicum & non curat de illo: quia desperat sanare. Sustinens peccator graue onus peccatorum humeris suis in terram respicit, sicut hæc mulier, quæ cælum non poterat aspicere: quia inueterata erat infirmitas decem & octo annorum. Et tu auxilium à Deo, qui in cælis est, non petis, nec desiderium cæli habes inueteratus peccatis. Ne desperes de Dei benignitate, nec differas de die in diem conuersionem tuam. Nam si non potes leuare onus peccatorum, quando minus est: quomodo leuabis illud quando maius erit? quo magis cessas, incommodius facis: auges enim onus, & habes vas minus idoneum, vt dominus infundat balsamum gratiæ suæ: vas enim sordidum, qui diutius peccati sordes habuit, est minus idoneum ad gratiam suscipiendam. Nullus libenter infundit balsamũ in vase, quod diu continuit lutum: ideò nè differas pœnitere, nec inueterascas in peccatis: nam tanto difficilius ad Deum venies. Sequitur in contextu. *Et ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua*. Obserua, quod multi habent infirmitatem & non suam, quia non suo merito sibi inflictam, aut quia non bene vtuntur ea: aut quia murmurant, & impatientes sunt. Ait, tua, quia
Ioan.5. bene vtebatur ea. Similiter & Ioannes de illo paralytico qui erat in piscina expectans aquæ motum, locutus est, dicens. Erat ibi homo triginta & octo annos habẽs in infirmitate sua. Nouus est modus loquendi: nam anni non tenentur, cum de tempore non habeamus nisi nunc: sed ille annos habet infir-

infirmitatis, qui patienter suffert infirmates, nam illi anni sui sunt, quos ad suum meritum conuertit. *Et imposuit illi manum*. Non quia sine tactu nõ poterat sanare, sed ad ostẽdendũ beneuolentiam, charitatem, & humilitatẽ suã ad pauperes & infirmos, quos non dedignabatur tangere. Mira Christi bonitas est, qui non tantũ propter nos homo fieri non dedignatus est, sed etiam non abhorret à nostris miserijs & infirmitatibus. Sed quid actũ est ad Christi tactũ. *Et cõfestim erecta est*. In quo patet, quã imperialiter Christus egit miracula, siquidem omnes creaturæ sunt in potẽtia obedientiali, & nutu Dei reguntur. Non aliter poterat esse, Christo volente & iubente, qui Dominus est salutis & infirmitatis. Verum quid ipsa fecerit audiamus. *Et glorificabat Deum*. Læto animo gratias Deo retulit, eiusq; potestatẽ cognouit, confessa est & exultauit corde, & verbo gratias egit, pro tam magnifica eius curatione. Gratitudinem docet locus iste, vult enim Deus, vt illi gratias referamus pro beneficijs nobis collatis, sicut hæc mulier fecit. Non quod Deo aliquid crescit honoris, aut gloriæ, sed vt in nobis crescenti merito efficiamur digni ampliori dono & beneficio. Gratus fuit Ietro sacerdos Madiã cum Mose, qui quia eripuit filias eius à pastoribus, interrogauit & dixit. Quare dimisistis hominem? vocate eum vt comedat panẽ, deditq; postea filiam ei in vxorem. Dauid quoque reddidit gratias Berzelai, ex eo quòd cibaria præbuit ei, & viris, qui cum ipso erant, quando fugit à facie Absalõ filij sui, & iam mortui appropinquans, præcepit Salomoni, vt filij eius comederẽt in eius mẽsa. Si Deus vult, vt hominibus grati simus, quantò magis Deo reddere tenemur gratias à quo semper tot bona recipimus? Illi nouem leprosi ingrati, qui recepta sanitate gratias non reddiderunt Christo Dño, à Christo reprehensi sunt. Dignum enim est, vt pro tantis beneficijs, ingentes Deo reddamus gratias. Hoc admonet egregius Psaltes dicens. Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Sic & Paulus Ephesios hortatur dicens. Gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo, & patri. Et ad Colossenses. Et grati estote. Thessalonicensibus quoque ait. In omnibus gratias agite, omnia enim referenda sunt in Christum salutis nostræ authorem, maiora enim tibi cõ-
Iosue.15. *Psalm.* *Coloss.3.* *1.Thess.5.*

tulit Deus beneficia, quã huic mulieri, quare eius exemplo in gratiarum actione continuò maneamus, eum laudantes, dignus est enim omni laude. Verum cum hęc mulier, Deo gloriam redderet pro accepto beneficio salutis, vide quid agat homo inuidus & arrogans. *Respondens Archisynagogus indignans quod sabbatho curasset Iesus dicebat turbæ*. Hic Archisynagogus respondere dicitur nõ ad quæstionem quæ nulla præcesserit, sed multoties in scriptura respondere accipitur pro dicere. Sic apud Marcum legimus quod
Mar.11. cum Dominus habens famem accessisset ad ficulneam, non inueniens ficus, respondens dixit. Non nascantur ex te fructus, clarum est, quod neque ad verba, neque ad cogitationes respondit, quia ficulnea non cogitabat, aut loquebatur: sed respondere ibi, pro dicere sumitur. Sic etiam apud Mat-
Matth.11. thæum legimus. Respondens Iesus dixit. Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ. Expende huius Archisynagogi ingenium. Non dedignabatur hic nebulo, ob sabbati violationem, sed propter Christi glorificationem. Fingit se de sabbati violatione turbari, cum torqueretur inuidia. Iam & nunc plurimos huius similes inuenies, qui sub prætextu iustitiæ fingentes zelum vindicant suas iniurias, & illum, qui in aliquo eos offendit persecuntur vsque ad destructionem. Si prælatum, aut iudicem in aliquo minimo verbo, aut facto offendisti, caue ne aliquam legem transgrediaris, nam si peccatum veniale commiseris tunc furit, insanit, seipsum vindicat, & ait quod opus est & condecens æquitati, vt delicta puniantur, quoniam, vel solis splendorem pedibus proculcasti, vel in templo expuisti, culpam tuam exaggerat, & de culice Elephantum facit. Et nunquam ignoscunt, aut finem faciunt donec te funditus perdant. Et quod multò impudentius est se hoc iustitiæ, cultusque Dei causa facere mentiuntur, cum reuera faciant, vt iniurias sibi illatas vlciscantur. Etsi laudaueris eorum vitia, & tyrannidem, & amicus fueris eorum, quanuis homo facinorosus sis, laudant te, & honorant, & si in aliquo fueris lapsus peccato, licet conuictus sis, & probetur delictũ, tunc nulla, vel leuis pœnitentia te abluet, ac dicunt, quod non rectè probatum fuit peccatum, & quod Christus misericordiam prædicauit, ac fecit cum publicanis & peccatoribus, & sic dissimulant

Universidad de Deusto
Biblioteca

simulant amicorum delicta. In aulis regum, principum, & prælatorum, & in omni republica inuenies potentes, suas iniurias vindicare sub typo iustitiæ, & quod vitia vocantur virtutes, & è contra, & inopes, innocentes, multa incommoda patiuntur. Et vtinã hęc pestis per sacros etiam monachorum ordines non grassetur. Ecce hic Archisynagogus liuore inuidiæ stimulatus innocentem persequitur, & contra iustum indignatur, fingens se sabbati zelatorem, & Dei honoris defensorẽ. Non est hic adeo amicus Dei, vt Deum esse offensum doleat, nec sabbati curat violationem: nam si esset Dei honoris studiosus non molestè ferret honorem à populo domino deferri, quia Deus summa bonitas & summa charitas est. Ideò grauissime inuidia offenditur, quæ repugnat & ex diametro charitati opponitur. Verum cum rationem non habeat offensionis Dei, sed tãtum suæ cupiditatis fingit se legis studiosum, vt possit Christum quasi transgressorem notare. Sic Herodes sub specie deuotionis Christum occidere nisus est, dicens Magis, Ite & interrogate diligenter de puero, & cum inueneritis renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Sic Caiphas videbatur bonum commune zelare: & populi regimen, cum dixit: Si dimittimus eum sic, venient Romani & tollent locum nostrum, & gentem. Non erat ei cura de bono reipublicæ sed de Christi morte, quem oderat. Moses legislator prohibuit operationem in sabbato. ¶ Porrò turbæ loquebatur sycophantã iste: quia Christum arguere non audebat, timens confundi. Ignaui sunt peccatores, exiguæ sunt vires malitiæ: siquidem non audent hostem suum facie ad faciem inuadere. Vide autem quid turbis dicat. *Sex dies sunt in quibus operari oportet, in his ergo venite & curamini & non in die sabbathi.* Bone Deus, quomodo malitia cor excęcat & oculos mentis. Quid inuidia non dicet? si ægrotaret iste Archisynagogus, diceret ne nolo hodie curari? Si in sabbatho cecidisset in foueam, & crus, brachium, vel caput fregisset, non vocaret chirurgum, vt se curaret? certè sic. Ergo quod tibi vis fieri, alteri nè prohibeas. Non enim omnia opera Deus in sabbatho fieri prohibuit, sed tantum seruilia, alioquin non liceret in sabbatho comedere, bibere, loqui, cibaria scindere, potum effundere. Nunquam opera charitatis, & necessitatis fuerunt illo die illicita. Sed quia in capitulo sequenti Deo annuente aliqua de sabbathi obseruatione disseremus: nolo hic diutius immorari. ¶ Vide autem hominis stultitiam, vocat alios, vt in sex diebus veniant ad curandum: quasi ipse posit curare. Sicut canis qui nec olera comedit, nec alios sinit comedere, alios etiam inficit detractor iste, vt contra saluatorem insurgant. Vnde egregius Psaltes Sepulchrum patens, linguæ eorum. Sepulchrum non clausum fœtorem suum alijs expandit, & omnes appropinquantes inficit. Ità detractor, cuius os est sine ostio, omnes proximos inficit. In veteri lege vas, quod non habebat operimentũ, immundum erat. Sic immundus & abominabilis est coram Deo, qui apertum habet os ad virus euomendum. Hi detractores qui carnes proximorum deuorant non oportet, vt impuniti maneant: sed respondere illis opus est, & eos confundere, nè alios sua lingua inficiant: iuxta illud sapientis. Respon- de stulto iuxta stultitiam suam. Ideò Christus nè populum hac detractione damnaret: respondit illi. Vnde sequitur. *Respondens autẽ ad illum dominus, dixit.* Archisynagogus non fuit ausus Christum directè arguere sed populum alloquendo, quasi indirectè redarguit eum: sed Christus Dei iniuriam non sustinens, nec populi deceptionem ferẽs, apertissimè redarguit Archisynagogum dicens. *Hypocrita*, qui te simulas iustum & zelatorem legis Dei, te ostendis coram populo rudi: cum plenus sis inuidia & superbia. *Vnusquisq; vestrum in sabbatho non soluit bouem suum, aut asinum, & dcit adaquare?* Quasi dicat, hoc facitis, cum tamen hoc sit opus magis manuale, quam infirmum manu tangere, aut verbo curare. Non est melior homo quam bestia? Coram oculis vestris quia estis auari, non ità est: nam auari magis volunt asinum, aut bouem, aut possessionem suam, quam bonũ proximi: & sic videmus, quod magis curant de mula aut equo si infirmus sit, quam de paupere vidua, & infirma, quæ non habet qui curet eam. Nam sic Iob, qui cum audiit mortem filiorum surrexit & scidit vestimenta sua: quod non fecit cum perdidit bona temporalia: quia boni prælati, vt pastores magis sentire debent damna & mortem filiorũ suorum qui subditi sunt, & eorum paupertatem, angustias, & afflictiones, quam alia quæcunque incommoda diuitiarum, redditum, aut temporale dãnum. Sed isti Pharisæi, quia auari erant cura bant

bant in sabbatho de boue & asino, & nolebant proximorum salutem. *Hanc autem filiam Abrahæ.* Tã carnis propagatione, quã fidei, ac virtutum imitatione, quæ non solum rationalis creatura est, & multo nobilior omni irrationali creatura: sed etiam fidelis, & filia Abrahæ. *Quam alligauit Satanas.* Et vinculo infirmitatis constrinxit, non tã tum per breue tempus, sed decem & octo annis, ab impijssimo inimico patiebatur. *Non oportebat solui à vinculo isto die sabbathi?* Certè oportebat, & expediebat: tum quia homo nobilior est iumento: tum etiam quia alligatio ista erat miserabilior. Vos autem Pharisæi zelatis legem Dei, cum tota lex ex dilectione Dei, & proximi pendeat: curam geritis die sabbathi iumentorum, & dilectionẽ proximi prætermittitis. Destruitis legem Dei & præceptum dilectionis proximi quod est principium & fundamẽtum mãdatorum secundæ tabulę: quia pœnitet vos, eo quod salutem tribuo infirmis die sabbathi: & cũ in cordibus vestris sitis præuaricatores legis Dei, tanquã hypocritæ sanctitatẽ simulantes, iustos coram plæbe vos ostendere vultis. ¶ Obserua, quod Christus de hac muliere dicit, quod eã Satanas habebat alligatam, vt insinuet quod sunibus peccatorum soleat diabolus alligare, & captiuas animas. Sic quidã dixit. Funes peccatorũ cõplexi sunt me. Vitula indomita plus se iactat, & excutit cum tenetur, nec acquiescit imperio nec astringitur vinculo, sed magis cum loro retrahitur exasperatur: itaque nec coacta se subijcit, nec tamen liberã vinculorum est. Sicut ergo trahit vinculã lorum iugi: quod si non tenetur è proximo, tenetur tamen, nec se explicat & absoluit: ita trahitur vnusquisq; peccator ab iniquitatibus suis, quanuis putet se liberũ, qui non est iugo subditus, subiectusque iudicio, & nescit quod non sit exutus: sed magis vt illa vitula se implicat suorum nexibus peccatorum. Hi sunt funes delictorum nostrorum, quibus inuoluimur & ligamur. Ligat nos diabolus vinculis fornicationis & auaritiæ, & ambitionis, sicut Nẽbroth, & Esau: qui feras laqueis alligabant. Dirũ parous ergo nos vincula ipsorum. Sed opus est Dei auxilio, nam sola diuina misericordia nos absoluere nequit: atque ideò hanc mulierem, quam Satanas alligatã habebat diuina maiestas quæsiuit, respexit, vocauit, & sanauit, sed de his alias sequitur

in contextu. Et *cum hæc diceret, erubescebant omnes aduersarij eius.* Quia cõuicerat eos, optimo & insolubili argumẽto & derisione dignos esse monstrauit. Nam si de beato Stephano ait noster Lucas in actis, quod aduersarij non poterant resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur: quid dicendũ est de Christo redemptore nostro, qui fons est sapientiæ? nam suis dixit. Ego dabo vobis os & sapientiã, cui non poterunt resistere, nec contradicere omnes aduersarij vestri. Quã tò magis ipsemet Christus? Vide quomodo sapientia Dei cõfundit mũdi sapientiã, sicut serpens Aaronis Magorum serpentes deuorauit: ità sapientia Dei cõsumit, & in nihilũ redigit omnẽ sapientiã humanã. Sapientię diuinæ omnia se subijciũt. Dicẽtes enim se esse sapiẽtes, ait Paulus, stulti facti sunt. Bene posũt impij aliquo tẽporis spatio veritati resistere, eãq; opprimere: verũtamẽ veritas vt oleũ, quod omnes liquores supernatat, omne mendacium vincit, & superabit. Super omnia enim vincit veritas. Hi autem confusi erubuerunt, cum se vi ve ritatis victos cernerent, quę illos obmutescere fecit. Erubescebant inquam omnes aduersarij eius, non enim amat vir pestilens corripientem se. Odiosa est lux oculis infirmis. Si leoni ostendas pratum viride, non excitatur eius appetitus: quia ex natura sua non est comedere herbas vitẽtes sed carnes. Similiter si luxurioso peccatori prædicaueris amœnitates cœlestes non accenditur ad eas desiderandas: quia non est moris sui desiderare spiritualia, sed carnalia, & voluptuosa. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Sic isti quia inimici erant veritatis, & mendacij pascebantur, cõfunduntur, & torquẽtur audita veritate. ¶ Docemur ex hoc, nunquam resistere veritati: siquidem eo nomine nihil nisi confusionem & pudorẽ captare possumus. Aarõ & Maria quando restiterunt, & maledixerunt Mosi fratri suo, confusi sunt & reprehẽsi à Deo. Omnes enim illi, qui nũc Deo contradicunt, in operibus suis, si in hac vita non fuerint confusi, saltem in conspectu omnium in iudicij die, maximè confundentur: iuxta illud Ieremiæ. Omnes qui te derelinquunt, confundẽtur. ¶ Obserua autem quod Christus multipliciter confundebat & conuincebat Iudæos. Miraculis, vt supra ostendimus cum eis dixit, quid est facilius dicere, remittuntur

Matth. 2.

Ioan. 11.

Leui. 23.

Super

an sit

habita

Esa.

Nume.

Prou.

Ecc.

Iob.

Prou.

Exod. 7.

Roma. 1.

3. Esd. 3.

Prou. 15.

1. Cor. 2.

Num. 12.

Iere. 17.

Luc. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibi peccata tua, aut dicere, surge & ambula? vt autem sciatis, &c. Aliquando scriptu-
Luc. 5. ris sacris, vt in Matthæo legimus, quod di-
Matt. 21. cebat illis, Nunquam legistis quod exore infantium & lactentium perfeciſti laudē? Aliquādo rationibus, vt cū dixit, cuius est imago hæc? & subdidit, Reddite ergo quæ
Matt. 22. sunt Cæsaris Cæsari, & quę sunt Dei Deo. Nonnunquam testimonijs: vt cum dixit,
Ioan. 5. Vos misistis ad Ioannem, & ille testimoniū perhibuit de me. At nunc ratione confundit suos aduersarios, & ipsi erubescebant, quia ex sola inuidia aduersabantur. Confusi autem quia non poterant veritati contradicere, nec propter inuidiam credere volebant, plebs tamen aliter sentit, dicit enim beatus Lucas, *Et omnis populus gaudebat in vniuersis quæ gloriosè fiebant ab eo.* Sic in Exodo ha-
Exod. 15. betur, quod filij Israel videntes Ægyptios mortuos in mari, & mirabilia quæ fecerat Deus cecinerunt carmē dño dicentes. Cāte mus dño, glorioſè enim magnificatus est. Aduerte tamē quod aliud est glorificari, & aliud, glorioſè glorificari. Cum carnē Christus ex virgine suscepit, in passione etiā & in Cruce glorificatus est, nō tamē glorioſe
Esa. 53. glorificatus est: ibi enim vidimus eum, & non erat aspectus, vnde nec reputauimus eum. Erat ei gloria passio Crucis: tamē hęc gloria non erat glorioſa, sed humilis: glorificatus est dominus in his, non tamen glo-
Matt. 25 rioſè, sed humiliter. Sed cum venerit in gloria maiestatis suæ cum Angelis ad iudicandum: tunc enim non solum glorificabitur dominus sed glorioſè glorificabitur. Hoc enim in miraculis factum esse credimus atque ideò in subuersione Pharaonis atque exercitus eius, cecinerunt filij Israel, glorioſè glorificatus, seu magnificatus, est. Eadem igitur ratione videns populus miracula & mirabilia, doctrinamque Christi saluatoris nostri gaudebant in his quæ glorioſè fiebant in eo. ¶Obserua etiā quod quanuis virtus, ab impijs & iniquis hominibus impugnetur, in fine tamen laudabi-
Dan. 13. tur & obtinebit victoriam. Sic castitas Susannæ impugnata est: sed tandem gloriam consecuta est. Cælum primum mobile appellatum vehemēti suo motu alios globos rapit & facit, vt alij cæli moueantur violenter & per accidens, ab Oriente in Occidentem. Nihilominus tamen hi cæli inferiores inuito primo mobili mouentur suapte natura proprio motu ab Occidente in Orientem. Sic quanuis impij suis maledictis viros iustos labefactare & ad occasum ducere conentur: tamen velint nolint virtutes habent suū cursum in sphęra laudis & glorię. Obscurare conantur Christi potentiā Pharisæi, verū ipsi confunduntur: & vt hic dicitur aduersarij Christi erubescebant, populus vero gaudebat, & virtus Christi extollitur. ¶Expēde etiam, quā verum illud sit, quod actus actiuorum sunt in patiente disposito: sol liquefacit ceram & durat lutū, & idem radius solis, cum sit calore vnus diuersos facit effectus, videlicet liquescere & durescere. Pharisæi inuidi, doctrina domini deteriores & duriores fiebant: & populus simplex & syncerus gaudebat & lætabatur in his, quæ glorioſe fiebant ab eo. Vtinam & tibi non contingat, quod Pharisæis contigit: vt miraculis Christi, quæ te conuertere, corrigere & meliorē reddere debērēt, causam prauitatis capias. Non est opus mirabile, quod ferat Deus peccatorē mille peccata admittentē, & cum sit ab eo offensus, tamē nihilominus eum expectet, & vocet, in eum multa millia misericordiarum effundens? Sed sunt multi qui ex hoc quod eos inuitare, & ad virtutem excitare deberet, causam peccandi capiūt. Dicentes peccemus: Deus enim omnia remittit. Audi Paulum. An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Abuteris Dei bonitate & clementia: nam illud (quod vt ait Apostolus) oportebat, vt adduceret ad pœnitentiam, te peiorem reddit, & tam improbus es, vt bono patientiaque Dei abutens statuas in dies esse nequior, eo enim durescis, quo molliri deberes. Docemur hinc vt nobis vtilitatem ex beneficijs Dei comparemus: ne in nobis eius miracula, passio, & Crux sanctissima, pereant: imò potius illi toto animo inseruiamus, & eius mirabilia & benignitatem, quam in nos ostendit considerantes, huius populi exemplo ad Deum conuertamur, eum laudemus, magnas illi gratias pro omnibus eius mirandis beneficijs agentes. ¶Igitur Christus redemptor noster dimisis illis obstinatis Pharisæis, in quibus sua miracula, & doctrina nihil operabantur, propter malam eorum voluntatem, & dispositionem: docens nos ne margaritas mittamus ante porcos, nec sanctum demus canibus, ad populum syncerū vertit

tit sermonem, docens illos. *Dicebat ergo. Cui simile est regnum Dei? Et cui simile esse æstimabo illud?* Interrogat & interrogationē sub alijs reſormit, vt attētos redderet auditores. Aduersarij eius erubescebant, populus autem gaudebat. Videns ergo dominus eos gloriosis operibus, congaudētes ad eorum instructionem subdit parabolam de grano sinapis, quod vile est, modicum & contemptibile: sed cum seminatur in arborem magnam crescit, & dilatatur in ramos, ità vt in eis requiescant aues. Ait ergo. *Simile est granum sinapis quod acceptum misit homo in hortum suum, & creuit & factum est in arborem magnā, & volucres cæli requieuerunt in ramis eius.* Obserua quod regnum Dei, regnum Christi, & regnum cælorum, idem sunt. Dicitur enim regnum Dei, quod Deus illic exercet suam iustitiam, potentiam, misericordiam, sapientiam. Item quod in eo Dei bona & diuitiæ contineantur. Dicitur autem regnum Christi: quia Christus super hoc regnum cōstitutus est Rex, & Dux: & ipsi data est potestas in cælo & in terra. Dicitur autem regnum cælorum, vt scias non esse mundanum, aut externum regnum, sed spirituale aut cæleste. Regnum meum non est de hoc mundo. Sicut igitur ad regnum externum plura requiruntur, scilicet, rex siue princeps: populus, siue ciues, & externa, vt pote diuitiæ, potentia, &c. Sic in regno Dei, Christus rex est, ciues omnes Christiani, diuitiæ regni iustitia, pax, fides, &c. Obtinent igitur causam regnum Dei in scriptura, aliquando Christus dicitur, tanquam rex in hoc regno: & aliquādo regnum Dei est Ecclesia fidelium. Qualitercunque igitur hic accipias regnum Dei, vera est sententia, quod simile est grano sinapis, quod vt planè fiat per singula declarabimus. Primum si regnum pro ipso rege accipias, verissima est sententia, quod simile est grano sinapis. Quid enim abiectius Christo erat, quid humilius antequam in terram seminaretur per mortem? Exinaniuit semetipsum factus obediens vsque ad mortem. Et Esaias. Vidimus eum & non erat ei aspectus. Vnde & filium fabri vocabāt, & peccatorem & dæmoniacum. Paruum istud granum proiectum in terram & mortuum & sepultum, adeo creuit, vt Paulus dicat. Dedit ei nomen quod est super omne nomen. Extendit ramos suos vsque ad terminos terræ: & volucres cæli sub vmbra eius habitant, factus est enim nobis iustitia & sanctificatio, de hac exaltatione Esaias dicit. Erit germen domini in incunditatem, & gloriam: & fructus terræ sublimis. *Esa. 4.*

¶Secūdò si regnum accipias pro Ecclesia, hoc est pro populo Christiano, & congregatione fidelium, idem videbis: & quod est simile grano sinapis. Videte (inquit, Paulus) vocationem vestram: quia nō mul- *1. Cor. 1.*
ti potentes, &c. Vide autem & nunc quantum creuerit, vt omnes velint sub huius ramis habitare, idest, filij Ecclesię esse: & propagata est Ecclesia & extensa in omnibus mundi partibus. Et isto secundo modo credo quod hic accipiendum est regnū Dei, videlicet pro Ecclesia: & sic coadunatur litera hæc cum præcedentibus. Conabantur illi inuidi gloriā Christi obscurare, sed hac de causa magis gloria Christi elucebat. Nè autem aliquis putaret hoc inopinatò fieri, & sine Christi voluntate adducit parabolā hanc, vbi docet, non ideò Euangelium esse contemnendum, eo quod tunc pauculos haberet discipulos, sed omnia suo ordine peragenda: nam tempus aduenit, in quo dilatabitur Ecclesia, quam hic per regnum Dei intelligimus, ità vt verè de illa dicatur. Dilataberis ab Oriente in Occidentē, Sep- *Genes. 28.*
tentrionem, & Meridiem. ¶Obseruanda autem hic duo sunt. Primum, quod non dicit grana, sed granum quia licet plures simus Christiani, omnes vnam fidem, & dominum habemus Christum. De fidelibus *Act. 4.*
etiam primitiuæ Ecclesiæ in actis habetur, *Ephes. 4.*
quod erat cor vnum & anima vna. Vnus est nobis Deus, vna fides, vnum baptisma, & speciatim calor charitatis, seu Spiritus sancti qui granum alias mortuum in naturam sinapis vertit. Hic calor vnus est: & ideò sicut vnus spiritus vitalis mēbra multa cogit in vnum, ità multò vehementius calor spiritualis multa grana reddit in vnū. ¶Obseruandum secundo quantum sit discrimen inter opera Dei & opera mundi. Opera enim mūdi splendidū habent exordium, sed malo fine clauduntur. Econtra, Dei opera humili principio oriuntur: sed splendidum, & glorioſum habent finem. Ideò dominus per Esaiam. Non sunt viæ *Esa. 55.*
meæ, viæ vestræ: & cogitationes meæ cogitationes vestræ: nam sicut exaltantur cæli, &c. Ecce hîc, granum sinapis paruum creuit in arborem magnā: & humilis Ecclesia nimis exaltata est. Mundus vero omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

sua splendidè incipit, sed in fine deficit.

Gen. 11. Exemplum sit turris Babel, quam siquis secundum exordium iudicaret affirmaret vtique neque Deum, neque mundum illam turrim subuersurum, sed cõfusæ sunt linguæ & omnia ad nihilum redacta. Nabuchodonosor omnium gentium victor, qui Iudæis, præcepto suo obedire nolentibus dicebat. *Dan.* 3. Quis est Deus, qui vos libera re possit de manibus meis? vt Deum se adorari volebat, sed vt bos pascebat herbas. *Dan.* 4. Alteri Nabuchodonosori regi Assyriorũ, qui omnes deos terræ exterminari præcepit, vt ipse solus Deus haberetur, prosperè succesit hoc negotiũ in initio, sed vna mulier Hebræa confudit eum, & Holophernẽ principem exercitus trucidauit, & exercitus perijt. *Iudit.* 14. Sed quid multis moror? Munda na vita splendidum habet exordium, potẽ tiam videlicet, voluptatem, diuitias, gloriam, & hęc omnia ad tempus prospere succedunt, sed finis eorum mors, & perditio est. E contra vero opera Dei tam humile habent initium, vt vix credi possit aliquid boni secuturum, sed finem habent splendi disimũ. Exemplum est in Ioseph, filio Iacob. *Gen.* 37. Vide quam humile habuit initium, à fratribus est venditus in exilium ductus, ibidem infamatus & incarceratus. Quis hunc crederet futurum Ægypti Dominũ? Liberatio quoque Israelis de Ægypto humile habuit exordium. *Exod.* 3. Mittitur vnus Moses inermis contra Regem potentissimum. Quis hunc crederet aliquid boni consecuturum? tamen finis gloriosus fuit. Sed vt ad nostrum propositum veniam, regnum Christi grano sinapis assimilatur, grano certè humili, & paruo inter grana. Vide Christi initium, in natiuitate, in vita & in morte. Vide etiã Ecclesiæ nascentis exordium. Prædicatur Euãgelium à paupercu lis & humilibus hominibus, sed iam nũc in toto orbe diffusum esse cernimus, & omnẽ terram verbo Dei repletam videmus. *Actor.* 5. Hoc enim proprium Dei est, humili exordio sua incipere, sed semper ascendere vsque in finem gloriosissimum. Hoc sciens Gamaliel dixit in concilio. Si ex hominibus est consilium hoc, dissoluetur. Ac si diceret. In hoc differunt opera Dei & hominum, quod cum opera hominum quotidie decrescant & deficiant qualecunque exordium habeant, opera Dei in immensum crescũt & augentur. ¶ Admonet locus iste nequis mundi prosperitate decipiatur, aut aduersitate terreatur. Considera semper finem, sic enim Salomon ait, vt in Hebræo legitur. Melior est finis alicuius rei, quam principium. Omnibus in rebus cõsiderandus est finis, nullã enim rem secundum principium iudices, sed secundum finem. Ad idem facit parabola illa de ædificante turrim, qui priùs cõputat sumptus, imò antequam incipiat cogitat finẽ: qui enim rem nõ secundũ finem cogitat, facile decipitur, plerunq; enim vsu venit, vt quæ splendidũ habent exordium, malo fine claudantur, sicut omnia mundana. Sed quia de his multa diximus in libro nostro de Vanitate sæculi, sit iam nunc satis. ¶ Secundò admonet locus iste. Ne contemnamus paruulos, & pauperes, quos videmus, quanuis nobis ignoti sint, & in oculis mundi parui videantur. Granum sinapis paruũ est, tamen creuit in arborẽ magnam, & qui modo humiles sunt, forsitan sunt à Deo prædestinati ad magnũ glorię culmẽ. Quis putaret pastorem Dauidẽ in deserto pascẽtem paruulas oues, minimũ inter fratres suos ad regni fastigiũ ascensurũ, & gloriosum fore, non solũ in regno Israel, sed in omni Ecclesia? Quis hominẽ exulem Madian non contemneret? qui tamen in tã ta multitudine filiorum Israel principatũ obtinuit. Quis Iosephum venditum & in carceratum in Ægyptum non parui faceret? Sed ad contextum. *Cui simile æstimabo regnum Dei? Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ tria sata.* Idest, miscuit in tres mensuras farinæ aqua aspersæ. Dicitur tamen abscondi, quia cum fermentum respectu massæ sit paruum ponitur intra massam, & fermentat eam, & cũ sit occultum operatur. Satum vero non est vox Latina, sed Syra: quæ apud illos genus est mensuræ, vnum modium & diminutum capiens, & sic tria sata facient aliquam massam. Sic dixit Abraham Saræ quã dolem venerunt Angeli, quos voluit inuitare cum non haberet panes. Dixit autem Iesus tria sata, & nõ plura, vel pauciora, quia in terra Canaam vbi Christus loquebatur, erat vsus frequentior fermentare tria sata. Interdũ autem maior, vel minor massa fiebat: Christus tamen locutus est de eo quod communius erat. Hæc parabola idem significat quod prima de grano sinapis & ad idem rẽdit: tamen quia Christus cupiebat, vt omnes vtilitatem caperẽt ex eius doctrina, & ab omnibus intelligi volebat, similitudines duplicat, quia similitudinem sumptam ex agricultura non intelligit miles, nec rusticus illam, quæ ex militia trahitur. Itaque ne aliqua mulier ignoraret ea, quæ per parabolam sinapis voluit docere, addidit hanc ex farina & massa quæ ab omnibus mulieribꝰ intelligi poterat: hac de causa Christus sæpe idem sub diuersis parabolis aliquando prædicabat: quia vbi congregatio est magna populi, varia sunt officia. Vnum hic aduertendũ moneo, quod quando multis modis res similes rebus apparẽt, nõ putemus, ait Diuus Augustinus, quòd vbiq; eodem modo accipiãtur. Nam supra fermentũ in malam partem sumpsit Christus cum dixit, Cauete à fermẽto Pharisęorum quod est hypocrisis: at nunc in bonã partẽ, multa enim in scriptura accipiuntur in bonam partẽ, & in malam. Sic leo significat Christũ vt in Apocalypsi, & etiam significat diabolum. Serpens etiam in bonã partẽ sumitur, vt cum Christus dixit estote prudentes sicut serpẽtes: & etiam in malam vt cum Paulus dixit suis Corinthijs. Timeo nè sicut serpens seduxit Euam astu tia sua. Et vt exemplo vtar B. Gregorij: lapides in bonam & in malam sumuntur in scripturis sacris. In malam proditie, vt illud potens est Deus ex lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. In bonam autem, vt cũ Petrus dixit: Vos tanquam lapides viui superædificamini domos spirituales. Itaque quãuis fermentum accipiatur pro falsa doctrina & hypocrisi, hîc tamen in bonam sumitur partem. Sequitur. *Donec fermentaretur totum.* Hoc est donec tota massa virtutem à fermento accipiat. Ità Ecclesia sicut illud paruum fermentum totam massam fermẽtat, creuit in totũ orbem dilatata: ità vt iuxta Malachiæ vaticinium à solis ortu vsque ad occasum, offeratur sacrificium mundum in nomine Christi. Sed quia hæc parabola ad idem tendit, vt iam diximus, quod prætexta, hoc vnum dicam, & statim ad relinquam huius capitis explanationem accedemus. Vide enim quod in omni rerum genere, id in conspicuo minus est, quod magis est præclarum. Excellentissimum in omni hac rerum, occultissimum est. Arbor habet foris folia, flores & fructus: sed radicẽ quæ pretiosior est, habet absconditam. In homine corpus videtur non anima. In omnibus accidentia videntur, non forma, aut rerum substantia: sic Ecclesia bonum absconditum, Psalmus. Omnis gloria filiæ regis ab intus, fermentum enim habet absconditũ: & granum sinapis paruum est exterius in visu, sed intus virtute calet. Iusti exterius nullius momenti sunt, interius vero plurimis bonis abundant. Et in Ecclesia vides, foris oleum, aquam, albedinem, misericordiam videlicet sacramentorum, intus vero plena est virtute & gratia. Sic absconditum est fermentum: quod massam eleuat. *Psal.* 44.

¶ Sed ad contextum. *Et ibat Iesus per ciuitates & castella docens.* Quia per illas similitudines Christus de fide & Ecclesiæ ampliatione locutus fuerat, consequenter operibus, & factis verba sua verificat. Ibat enim per ciuitates & castella Iudææ & Galilææ: tam vrbanos quam rusticos, sine personarum acceptione: per loca parua & magna, tam potentes, quam pauperculos, omnibus seminando verbum Dei, & quantum in se fuit, tam doctos quam indoctos adducens ad salutem. Docemur exemplo Christi redemptoris nostri omnibus prædicare: pauperes non contemnere, pro omnibus enim Christus passus est, pro omnibus sanguinem fudit, ipsa denique summa sapientia, & bonitas non dedignatur in paruis castellis paucis auditoribus Euangelizare verbum Dei. Sed multi prædicatores non villagia aut loca derelicta quærunt, sed magnas ciuitates & oppida præclara: vt laudes principum & diuitum acquirant, & delitijs vacent, vbi sunt cibaria delicata & habent magnum populi applausum: quærentes laudes & gloriã sæculi huius, quærunt quę sua sunt nõ quæ Iesu Christi. *Philip.* 2. At saluator mũdi pro omnibus venit, oẽs quęrit: & tam magnas, quàm paruas ciuitates circuit prædicando. Seminator non stat immobilis in vno & eodem loco, sed hac & illac ambulat. Sic prædicator verbi Dei non debet vno loco semper stare, quanquam vbi iam sunt noti & habent honorẽ & amicos semper manere volunt. Non sic illa sancta quatuor animalia, quæ vbi erat impetus Spiritus illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambularẽt. *Ezech.* 1. In Psalmo de Apostolis legimus: quod Christum dominũ imitantes, eũtes ibant & flebant, mittentes sua semina. Lege in Actis eorum quot prouincias Paulus peragrauit, cæteríque Apostoli & *Psal.* 125.

Universidad de Deusto
Biblioteca

discipuli domini, relinquentes patriam & genus suum, nihil aliud præter salutem animarũ quærebant: non timuerunt barbaras accedere nationes, vt verbum Dei seminarẽt. Sequitur. *Et iter faciens in Ierusalem.* Appropinquat ad locum suæ passionis, iam cupiens genus humanum liberare. Feræ de fatigatæ & lassatæ teneriores sunt: sic Christus lassatur & fatigatur: quia cibus noster est: & vt meliùs nobis sapiat. Vide quomodo defatigetur Deus, & quot ambitus propter salutem tuam faciat: quot itinera, villas, & pagos, vt animam tuã lucretur, perlustret. Tu autem nihil eius lucri causa face re vis. Expende etiam quantum defatigetur, vt remedium tuum finitum & conclu-
Luc.12. sum videat. Ipse enim ait. Baptismo habeo baptizari & quomodo coarctor donec perficiatur. Quid autem in hoc itinere accidit audi. *Ait autem illi quidam, Domine si pauci sunt qui saluantur?* Qui audierat Christum de regno Dei prædicantem & ardua documẽta tradere pro acquirenda vita æterna, hac sumpta occasione hoc illum interrogauit. Inutilis profecto quæstio scire numerũ reproborum & electorum, vel an sint plurimi vel pauci. Sic etiam & nunc multos videbis populares, & aliquas mulieres interrogantes, quæ non ad vtilitatem sed ad curiositatem pertinent, quærentes an Deus
Exod.33. habeat posteriora ex eo quod dixit Mosi, Posteriora mea videbis: vel an Salomon sit saluatus, vel damnatus & plurima similia, quæ ad viros theologos tantum pertinent scire & disputare. Nonne quæres, vt ille legis doctor optimẽ quæsiuit dicens, Quid fa
Luc.10. ciendo vitam æternam possidebo? Interro
Matt.22. ga peritos sacerdotes, quid facias, vt saluer is: an talis, vel talis cõtractus sit licitus nec ne? an hoc vel illud sit peccatum nec nè? & horum similia quæ ad salutem animæ tuæ concernunt. Ne animum tuum inducas nimis curiosa & inutilia inuestigare: aut numerum eorum qui saluandi sunt quærere: tibi enim satis est scire id quod ad salutem tuam spectat, quod si feceris proculdubio inter electos numeraberis. Ideò Christus non respondit huic ad ea quæ interrogabatur: nullius enim erat momenti eius interrogatio, paruiq́ue intererat, scire essent nè multi vel pauci saluandi, docuit tamen eũ, quid vt saluaretur faceret. Non respondit illi ad ea, quæ quæsierat sed ad ea quę quę-
Ioan.21. rere debuerat. Sic Petro interroganti, Hic autem quid? non respondit dominus ad interrogationem Petri, quæ inutilis erat. Sed dixit, quid ad te? Tu me sequere. Admonet locus iste, nè inutilia quæramus: aut in vanis scientijs consumamus tempus: vt multi in Astronomia iudiciaria, & magicis artibus, & alijs: quæ potiùs ad damnationem, quam ad animæ salutem conferũt, sed iam Christum audiamus. *Ipse autem dixit ad illos. Contendite intrare per angustam portam.* Nihil aliud esse censeo, quam Dei præceptum inuiolabiliter seruare. Hæc est porta angusta de qua apud Matthæum apertius loquitur Christus. Intrate per angustam portã: quia *Matt.7.* lata & spaciosa est via quæ ducit ad perditionem, & multi inueniunt eam. Vocatur hæc via angusta metaphoricè, quia sicut per angustum locum difficile est intrare: ità difficile est homini carnali per obseruãtiam præceptorũ ambulare. Omnes enim appetunt delectabilia, & fugiunt labores & difficultates. Operari autem secundum virtutem est valde difficile: quia virtus consistit in medio: quod medium inuenire nõ est facile: & multo difficilius circa medium inuentum operari. Ideò porta hæc angusta & difficilis est, via autem & porta perditionis lata: quia operari vitiosè est valde facile propter duo. Primò quia nulla difficultas est inueniendo viam, quia non est aliquis modus certus operandi ad male agendum: sed qualitercũq; velimus possumus male facere. Secus est de bono: quia nõ possumus bonum facere nisi vno modo, videlicet, obseruando omnes circunstantias secundum rectam rationem. Malum autem fit ex defectu cuiuscunque circunstantiæ: ideò peccare contingit infinitis modis, bene autẽ agere solũ vno modo. Exemplũ est in sagittarijs quia difficile est percutere signum, eò q́ ad percutiẽdũ in medio signi nõ est nisi vna via: ad deficiendum autem sunt infinitæ, quia totus mundus via est. Secundò, quia operari malum non habet difficultatem, cum sit secundum inclinationẽ naturæ nostræ deprauatę: virtus autem semper est contra hanc inclinationẽ, ideo operari virtutem est difficile: propter difficultates repugnantię ad deprauatam inclinationem. Per hãc difficultatem ait Christus. Contendite intrare, ideſt, cum magno conatu parate vos ad hoc, quia regnum cælorũ vim patitur. Sed videtur his repugnare quod in Matthæo dicitur vbi dominus *Matt.11.* vocat

vocat mundi seruitores laborantes & oneratos, vt veniant ad illum & reficiantur. Et postea addidit. Iugum meum suaue est & onus meũ leue. Videtur enim ex his quod seruire mundo onus sit, & seruire Christo iugum suaue, & quod vitiũ difficile & onerosum sit, & virtus facilis & suauis. Respondendum tamen est, quod Christi lex est leuis tum propter considerationem præmij, quia dat Christus vitam æternam, qua considerata vilescunt terrena: sicut Iacob amãti Rachelem septem anni videbantur dies pauci propter præmij magnitudinem. Tum etiam propter adiutorium gratiæ & charitatis, atq; ideo vocatur lex Christi iugum quia à duobus portatur animalibus, & vnum adiuuat alterum. Ita à Christo adiuuamur, sine cuius gratia nemo potest legem Christi obseruare: etiam proposito fibi sine beatitudinis. Gratia enim res aspe-ras molles facit: ita vt non solum præcepta, sed etiam consilia obseruare leue sit. Igitur licet virtus sit circa difficile & porta cæli, quia carni & sanguini & naturæ corruptæ repugnat, angusta sit: tamen cùm Dei adiutorio considerata, præmij magnitudine, dulcis est virtus: & lex Christi, dulcis atq; suauis. Contende ergo & tu intrare per hanc angustam portam. Vincens te ipsum, & negans, sensualitatem subijciens rationi & fortiter legem Christi amplectendo. Quis autem quantumcunq; stultus sit non faciet hanc vim carni suæ, vt mortem æternam euadat, & vitam consequatur perpetuam? Si quis magnorum criminum conuictus, & in carcerem coniectus certus esset se postridie moriturũ ab amicisq; solicitaretur, vt per aliquod parietis cauũ euadens, mortiam iam impendenti se subtraheret, nõne prorsus amẽs esset, si ne perderet, aut ne exueret pallium, tunicam vel toracem tanta occasione sibi cõsulere negaret? certe hũc omnes iudicio parum valere crederent. Nemo est quantumuis excors qui videns, vt mortem ante oculos propositam effugiat, necessario aliquo angustissimo loco esse transeundum, nõ modo vestem omnẽ abijciat, sed etiam cutem corpusq; ipsum scindere nõ dubitet: vita enim omnibus rebus anteponitur. Attende igitur ò Christiane, eoq; modo animum tuũ præpara, vt quotiescunq; opus fuerit rem familiarem contemnas victum corpori neges, & si saluti tuæ expedierit religionem ingrediaris, & de duobus beneficijs, alterum, si viam cælestem impediant, resignes. Angusta est cæli porta qua oneratus intrare non poteris, præstat nudum saluari, quã vestimentis & calciamẽtis ornatũ in ignem æternum damnari. Religiosus & castus adolescens Ioseph, *Genes.39.* in manibus dominæ suæ turpissimæ fœminæ pallium reliquit: & seminudus, ne libidini eius acquiesceret, aufugit. Eo modo omnia relinquẽda sunt ne Deum offendas & vt q́ debes, facias: quare si oportet propter Deum persecutiones & labores ferre, quanuis insufficiens tibi videaris ferenda sunt omnia. Qui enim à carcere morti adductus fugit, si sapit, non modo vestem deponit: verum etiam quæcunq; vulnera in corpore suo admittet, vt expeditus euolet. Considera Christum laceris in Cruce mẽbris constitutum, quibus, angustijs ad patrẽ transierit: eisdem enim discipulos suos transire vult: vt qua via caput, eadem membra euadant. Sed multi sunt hodierna die qui vestem anteponunt vitæ: & malunt vestibus ornati in ignem descẽdere sempiternum, quàm nudi in regno cælorum collocari. Pluris faciunt rem familiarẽ, gaudia, & delicias huius vitæ: quàm voluptates nunquam interituras. Malunt perfrui huius sæculi bonis, ea conditione, vt morte obita igne infero torqueantur: quàm renunciantes omnibus rebus, quæ fugam mortis impediunt, infera supplicia vitare, & angustijs cæli portæ superatis, æternũ cũ Christo gaudium adipisci. Quanuis sit ingens labor mundũ cõtemnere, te ipsum negare & porta angusta ingredi, vita tamẽ multo maioris est pretij: quare omnes has difficultates ferre debes, vt posteà viuas, beatusq; dici possis. Sed multi iam nũc abiecto Christi documento cõtendunt nõ quomodo intrent per angustã portã, sed quomodo lautè viuant, & contẽtio eorum est, quomodo abundent diuitijs, & q́ periculosissimũ est quomodo pluribus beneficijs adeptis carnalem vitã ducãt & per amplã portã ingrediantur, quomodo ad ecclesiasticas dignitates ascendere possint, & honores adipiscantur, hęc est cõtentio Christianæ? hæc Christi disciplina? Contendite, contendite, intrare per angustam portam. Sed de his satis. Expẽde etiam ad tuum solatiũ quòd licet Christus dixerit angustã portã, nõ tamẽ dixit angustissimã portã, alioquin si tãtę essẽt angustiæ frustra dñs in mundum venisset

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt saluos nos faceret. Iam ad contextum reuertamur, & audiamus Christum vlterius dicentem. *Quia multi dico vobis quærent intrare & non poterunt.* Multi quærunt: imo omnes quærunt & appetunt esse beati: sed quærũt non omnes quia multi nihil faciũt pro beatitudine. Sed alij Deum agnoscentes quærunt intrare, & clamabunt, sed non poterunt: quia tardè & insufficienter quærunt. Insufficienter, quia non amore Dei super omnia magis dilecti sed timore pœnæ mortis vel inferni, amore (inquam) quodam seruili ducuntur. Tarde autem quemadmodũ
Matt.25. virgines fatuæ quæsierunt dominum, cum esset clausa ianua, quando iam non erat tẽpus pœnitentię. Oseas enim inquit, In gregibus & armentis suis vadunt ad quærendum dominum & non inuenient. Quæri-
Esa.55. te ergo dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. ¶ Obserua autem quòd Christus non dixit hîc, q̃ nõ poterũt cõuerti hora mortis, quia omnis quãtũcunq; peccator sit, in statu vitæ præsentis saluari potest, etiã in vltimo instanti vitæ sed mos est scripturæ, opera quæ cũ magna difficultate fiunt vocare impossibilia.
Ioan.12. Sic dominus de Pharisæis, Propterea non poterant credere: quia Esaias dixit. Excæcauit oculos eorum & indurauit cor eorum.
Hiere.13. Et in Hieremia legimus. Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cum diceritis malum. Tamen impossibile est quod mutet Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: sed tamen impossibile non est, vt assuefactus vitijs non possit esse bonus. Sic etiam Pharisæi, absolute loquẽdo, bene poterant credere: sed quia difficillimè credere poterant, quia non ex ignorãtia sed ex malitia peccabant, dixit quod credere non poterant. Similiter quia illi, qui ex praua & veteri consuetudine vitiorum difficillimè conuertuntur, hanc maximam difficultatem dixit dominus impossibilitatem, vt illæ similitudines Æthiopis, & pardi insinuant. Sic in præsentiarum qui in vitijs sunt immersi, & ferè totã vitam in peccatis consumũt, bene possunt hora mortis cõuerti & saluari: sed quia hoc difficillimum est, & raro contingit, ideo hanc maximam difficultatem impossibilitatem Christus vocat: Volent ipsi saluari sed non poterunt: quoniam cõtritio ad eorum salutem in primis necessaria ab amore Dei procedit. Quem difficillimè ille poterit habere, qui vitam suam Deum offendẽdo consumpsit. Docemur hîc, in hac vita, pœnitentiam agere ne cum voluerimus illam facere iam nõ detur nobis locus. Esaias *Esa.55.* enim dicit. Tempore accepto exaudiui te, *2.Cor.6.* & in die salutis adiuui te. Ecce ergo tempus acceptabile ecce nunc dies salutis. Nũc ergo pœnitentiam age, ne præoccupatus die mortis quæras locum quando inuenire non possis. Sequitur. *Cum autem intrauerit pa-* *Luc.12.* *ter familias.* Hoc est, Christus Iesus qui omnium dominus & pater est, & venerit die *Roma.14.* iudicij ad iudicãdum omnes, oportet enim nos ante tribunal eius præsentari, vt vnusquisq; reddat rationem de his quæ gessit in corpore, siue bonum siue malum. *Et clauserit ostium.* Idest, aditum regni cælestis. Quando finita vita fuerit, finitum quetempus merendi, & demerendi, illud ostium claudetur pietatis & misericordiæ Christi. Illud (inquam) ostium, q̃ nunc lachrymis, gemitibus, & precibus pœnitentium, facilè aperitur. Illud ostium quod nunc aperi- *Matt.* tur venientibus ab oriente & occidẽte. Il- *Ioan.* lud ostium quod nunc ait, omne, quod venit ad me non eijciã foras. Illud quod nunc patet meretricibus, adulteris, & peccatoribus. Deniq; illud ostiũ, quod Aaron post Ex. idololatriam, Dauid post adulteriũ, & homicidiũ, mulierem post adulteriũ, Magdalenam post peccata, Matthæum post thelonariũ, Petrum post trinam negationem, & Paulum post ecclesiæ persecutionẽ admisit: hoc (inquam) ostiũ tunc claudetur. Nullius etiam tunc pœnitentia, nullius oratio, nullius gemitus, admittetur: nullius clamor audietur: omnes sancti, quorũ intercessionibus hic adiuuatur peccator, tunc erũt surdi. Durus hic sermo est, Et clauserit ostium. Peccatori hæc tãtum via patet: hoc illi est refugium, misericordia (inquã) Dei qua nisi in hac vita sibi cõmoder post ea nihil proderit, quia iam non est locus pœnitendi nec manet via salutis. Vnum solum asylum habebat, videlicet misericordiam Dei: si hoc autem deficit, quod remedium habebit? Certè nullum. Nũc verò ante quã tibi porta claudatur pulsa: nunc dum tempus est misericordię, ea vtere. Memento ergo creatoris tui, in diebus iuuentutis tuę: ante quam veniat tẽpus afflictionis tuę & appropinquent anni, de quibus dicas: non mihi placent: antequam tenebrescat sol & lu-

na, &c. Sed quid erit postquam clauserit Ostium? *Et incipietis foris stare.* Hæc maxima pœna erit peccatorum, pœna (inquam) dãni: quia excluſi ab illo beatitudinis regno, qui finis vltimus est animæ, nostræ, exiliũ æternũ patietur priuatus diuina visione & fruitione summi boni. Maxima omniũ pœna erit foris stare, & à regno cælesti in æternum excludi. Auertisti (inquit Dauid) faciem tuã à me. Sequitur. Et factus sum conturbatus, omnia ossa mea cõtremuerũt. Et ego plenus sum doloribus, quia faciem tuã auertisti à me: in me transierunt iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me. Quanto timore corripiẽtur peccatores cum viderint, Deo faciem suam ab eis auertẽte, se in æternum omni desperato remedio à cæli gloria excluſos, cum dæmonibus supplicijs cõdemnatos esse perpetuis? Quantis lachrymis & gemitibus, quantaq; inuidia, suspiciẽt alios supra cæli sydera eleuatos, qui in sæculo æqualibus vel fortè maioribus fuerunt criminibus immersi? Et quid vltra? *Et pulsare ostium.* Hoc est, incipietis ingressum deposcere, sed sero medicina paratur. Proverb.20. pter frigus (inquit Salomon) piger arare nõ vult: mendicabit ergo in æstate: & non dabitur ei. Noluit vocare Deũ, cum illi aperire ostium parabat: cum q̃ vt veniret rogabat, noluit affligere corpus suum & pœnitentiam agere, dum tempus agendi habuit: nunc verò postquam vitæ hyems præterijt in qua operari noluit, mendicat & velut in sanus ostium pulsat. *Dicentes. Domine aperi no-* *Luc.13.* *bis.* Dominum vocant, cui nunquam obedire voluerunt. Habuerunt in vita diabolum dominum, fecerunt omnia quæ diabolus illis imposuit: obedierunt mũdo & carni morigerantes eis, nunc vocant Christũ dominum, cuius præcepta non obseruarunt. De his loquitur Isaias populus hic labijs me honorat, sed cor eorum, &c. Si labijs sine corde honorare facit hypocritas, vt Christus dicit quid iurare, blasphemare, mentiri, &c. Hæc isti sola bona verba habent cum intus sint vacui virtute. De his conqueritur dñs *Matt.7.* dicẽs. Si ego dominus, vbi est timor meus? Verum respõsum pro meritis eorum fuit. *Nescio vos vnde sitis.* Hoc est nõ approbo vos. Cognoscit enim Deus omnia, nulla enim inscitia cadere potest in intellectu diuino, cum omnia sint nuda & aperta oculis eius. Impossibilia enim & ea, quæ nunquã erũt cognoscit scientia simplicis intelligentiæ: eorum vero quæ non sunt, sed aliquando erunt, habet scientiam visionis: prædestinatorum autem habet scientiam approbationis: quam quia non habet reproborũ, quia eorum mala opera nõ approbat, dicitur nescire illos, scientia (inquam) approbationis. Isto modo dicitur, q̃ Deꝰ facit omnia, quia nihil fit nisi eo agente: & cooperante, sine *Ioan. 1.* ipso factum est nihil & quędam nõ facere neq; scire, quia non placent ei. Hoc patet de principatu & Potestate: quia omnis potestas à domino Deo est, & ab eo sunt reges *Roma.13.* & duces, vt in prouerbijs dicitur. Per me *1.Pet.1.* principes imperant: & potentes decernunt *Prou. 8.* iustitiam. In Osea autem oppositum legi- *Osea. 8.* mus: vbi dominus ait de quibusdam principibus Israelitici populi. Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes steterunt & non cognoui. Quia Deus non approbabat opera eorum, dixit, q̃ non cognoscebat eos, neq; regnabant ex ipso, idest, eo viuente, aut iuuante, aut concurrente, cum operibus eorũ malis. Ideo quibusdam placuit ponere in Deo notitiam hominum, quàm habet approbationis, & speculatiuam. Notitiam habet omnium speculatiuam, quia omnia cognoscit & scit: aprobationis autem solum prædestinatorum, quia ad bona illorum opera Deꝰ cõcurrit, imò operatur, ipso testãte qui *Ioan.15.* ait. Sine me nihil potestis facere. Et Pau- *2.Cor.3.* lus. Non sumus sufficiẽtes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. Secundum hunc sensum locum istum intelligendum esse censeo sic: Nescio vos, id est, sciẽtia approbationis: quia speculatiua omnia cognosco. Similia verba narrat Matthæus, quòd Chri- *Matt.25.* stus dixit illis quinq; fatuis virginibus. Expende, quod Deus non cognoscit eos, qui eum non cognoscunt: nam (vt inquit Pau- *1.Co.14.* lus) ignorans ignorabitur. Multi cognoscũt temporalia, tenent gemmarum valorem, & earum virtutes, gradus, aut pretium panni, proprietates herbarum & arborum callent: optimè pauperem decipere, diuitias & dignitates consequi sciunt: sed Deum ignorant & multa peccata committunt: quæ si scirent esse peccata nõ facerẽt. Ignorantia autem hæc non excusat coram Deo: quia corda autem habent immersa negotijs sæcularibus, & nube mentẽ offuscatã habent, ne diuina cognoscant, & sunt negligentes circa salutem animarum suarum quia nolunt theologos sapientes interroga

& sua pereunt stultitia, quia ignorantia eorum nõ est inuincibilis, sed culpabilis. Vnde dominus. Propterea captiuus ductus est populus meus quia non habuit scientiam. Vis vt te dominus agnoscat hora mortis tuæ: cum eum vocaueris, & vt tibi ostium aperiat? necesse est, vt tu eum in hac vita cognoscas & voces. Cognoscit eos qui eũ nouerunt & respondet illis, qui eum hîc vocant. Quid tibi prodest motum cæli, omnes scientias, & quæcunq; scripta sunt nouisse: si notitiam Dei non habes? nec debes satis esse putare, eum cognoscere esse Deũ, vt omnes cognoscunt Christiani sed oportet dare operam, vt specialiter eum scias esse seuerum & potentem vt eum timeas: bonum, vt eum ames: misericordem, nè desperes, &c. Quj huic libro non nauat operam, & hanc scientiam ignorat: inanes literas & doctrinã futilem doctus est. Diuina enim sapientia, ait. Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. Sed procedamus, *Tunc incipietis dicere*. Tunc emphasim habet. Tunc, quando opera loquentur & ora tacebunt. Tunc, cum plus valebit bona conscientia, omnibus mundi thesauris. Tunc, quando nec nobilitas sanguinis, nec cognati aut amici, nec regum aut principum fauores, nobis prodesse poterunt. Tunc, quando iudicij die vitæ examinabuntur & aperientur libri nostrarum conscientiarum. Tunc, quando venerit dominus in lucernis ardentibus scrutari Hierusalem: & reuoluerit omnia scrinia nostrorum cordium. Tunc, quando ante supremum iudicem fueris constitutus: à quo appellare non poteris. Tunc, quando orbis combustus fuerit, & consumptus: quando iam non erit locus pœnitentiæ, quando vt inquit Paulus illuminabit Deus abscondita tenebrarum & manifestabit obscura cordium. Tunc, inquam, quando iam nõ proderit quicquam, incipietis dicere. *Manducauimus coram te & bibimus & in plateis nostris docuisti*. Hoc communiter exponitur de Iudæis, inter quos Christus corporaliter conuersabatur: qui cum ipso sæpe cibum sumpserunt, & in eorum prædicauit synagogis & locis. Sed si de illis hoc verificari potest, multò magis de nobis. Nam hoc non modo ad eorum institutionem & morum correctionem dictum est, sed etiam ad nos: qui maiora illis suscepimus, & maiorem familiaritatem nobiscum habet, & comedimus, & bibimus nos sacerdotes ferè quotidie in vna mensa cum illo, & illum manducamus & familiariter tractamus. Væ nobis, qui tam familiariter manducamus, & bibimus cum illo in altari, si tales non fuerimus quales oportet esse maiorem damnationem patiemur. Sed omnes Christi fideles illum manducant, & audiunt suos ministros prædicantes & populum docentes in ecclesijs, & in plateis: & vocat illos Deus per inspirationem internã: sed ipsi aduertere aut parere recusant. Aduerte autem quod in hoc quod ait. Manducauimus & bibimus coram te cultus exterior in sacrificijs, iuxta morẽ illius temporis significatur. Sacrificantes autem manducabant, & bibebant coram domino, hoc est, in loco dicato ad diuinum cultum & secundum legis ritum.

¶ Præterea ad nostram eruditionẽ, duo hic obseruanda sunt. Primum quod illi ejecti sunt à consortio beatorũ, qui in plateis Dominum audiunt: non autem in corde prædicantem & vocãtem. Sic tecum fiet si illum non audieris, in angusto, trito, & cõpuncto corde. Plurimi audiunt Christum, publice in ecclesijs per ministros suos prædicantẽ: sed quia interiùs in cordis secreto non audiunt illum, sed tantũ in plateis, graui pœna plectentur. Secundò discе ex isto loco non gloriari de donis Dei, quantũlibet eximijs, nisi ex fide & charitate obtineãtur, & ad Dei gloriam exigantur. Nihil enim proficit ad salutem cum Christo mãducare, illum audire prophetare, aut miracula facere sed Dei præcepta seruare, atq; Christo obedire. Vnde dominus clarius in Matthæo in Matth. nomine istorum dicit, quod clamabunt dicentes. Non nè in nomine tuo prophetauimus: dæmonia eiecimus & virtutes multas fecimus: & tunc confitebor illis quia nõ noui vos: & Paulus Corinthijs suis, si habuero prophetiã & nouerim mysteria omnia: &c. Spiritus enim prophetiæ & hæc dona gratiarum sæpe dãtur hominibus qui sunt longè à charitate & dilectione Dei: quare in his gloriari vanũ & stultum est. Balam Numer. Propheta fuit, quem admodum apud Ægyptios Mercurius Trismegistus, & Sibyllæ apud alias nationes, ideo non oportet vt in his glorieris. Quis omnium mortaliũ, æqui paret Dæmonis scientiam, qui tamen omni sua sapientia, pœnas infernas effugere nequit, nec alia vlla arte aut industria niti debes, aut gloriari, omnia enim vana sunt. Sed

Sed quid vltra dicit illis? *Et dicet vobis, Nescio vos vnde sitis*. Deus nihil ignorare potest, sed dicitur ignorare ea, quæ indigna sunt notitia: sicut dicitur inclinare aurem, aperire, videre, quando exaudimur, & nos aspicere dignatur, & auertit faciem, quando illo sumus indigni: dicitur autem dormire, quia his videtur dormire quos deserit: & quando propter peccata nostra corripimur vigilat super nos Deus. Sed quia hoc iam Paulo ante expositum est, procedamus. *Discedite à me operarij iniquitatis*. Magna miseria discedere à Deo vsque in sęculum, & ab illa æterna beatitudine excludi iuxta illud Psalmi. Nec habitabit iuxta te malignus: nec permanebunt iniusti ante oculos tuos. Nam cum Christus sit omne bonum, pax, & deliciæ, fit vt discedentes illi à Christo, incidant in omne malum, inquietudinem & anxietatem. Equidem non tantum omne bonum est: sed etiam omne esse. Ita dixit Mosi. Ego sum, qui sum. Est igitur Christus, esse, dices. Si Christus est esse, & iubet damnatos à se discedere: ergo iubet eos non esse: nam si discedere iubet ab esse, iubet eos non esse. Non iubet eos non esse, sed iubet peius quam non esse: nam quanuis generaliter loquẽdo melius est esse in quocunq; esse quam non esse: nam esse habet aliquam bonitatem, quæ est esse: quam nõ habet non esse, tamen esse cum isto onere & grauitate pœnæ, melius est non esse quã sic esse. Ideo de damnatis habetur. Desiderabũt mortem, & mors fugiet ab eis. Quod est appetere nõ esse: nam certum est quod damnati, tantis cruciatibus afflicti apperũt non esse. ¶ Expende igitur impiorum miseriam, iubẽtur prorsus in maius malum quam sit non esse: & sicut esse supernaturale deitatis, quod Deus pijs dat, exuperat omne esse naturale animalium, cælorũ, & Angelorum, bonumq; illud omne bonum excedit: ita & non esse damnatorũ est non esse supernaturale, quod omne malum, & omne non esse transcendit. Optimè autem dicit, discedite: nam omnes qui hanc sentẽtiam audituri sunt, discesserunt à Deo per peccatum, in hac vita. Bene ergo pœna respõdet delicto, sunt nanq; in quolibet peccato duo mala: iuxta illud Hieremiæ. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerũt, fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas. Auerti à Deo est derelinquere summam Dei bonitatem: estq; primum omnium & maximum malum. Alterum ad creaturas, easque caducas conuersio, & deflexio: quæ nunquam sine Dei contemptu fieri potest. Atque ideo addit, operarij iniquitatis: nam Deum dereliquerũt & mala operati sunt. Itaque hi sibi cisternas putreas fodiunt qui æternis bonis tẽporarias voluptates præferunt. Eoq; magis abalienati à Deo, quo magis istis rebꝰ dediti sunt eisq; immersi. Iustè igitur qui dum vixerunt longius abierunt per peccata, nũc merentur audire quam cõmeruerunt sententiam à iusto iudice. Discedite à me. O vocẽ seueram: ò irretractabilẽ sententiam. Antea audire neglexerũt blanditer allicientẽ venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Nunc secus discedite à me, audient, discedite procul hinc execrati, à Deoq; proscripti, nihil mihi vobiscum præter Christianismi nomen commune, & id quidem inanissimum est. Certe horrendum erit tunc incidere in manus Dei viuentis. Caue ergo tũc à Deo hic per peccatum discedas: nam postea dñs vsq; in æternum discedet à te: quod ita magnũ malum est, vt ipse dominus compatiens dicat. Væ eis cum recessero ab eis. Atq; ideo Susanna potiùs voluit infamiam pati, & mortem, quam per peccatum à Deo recedere. Et Iosue dixerunt filij Israel. Absit à nobis vt relinquamus dominum: & seruiamus dijs alienis. Vide in quãta mala incidit ille filius prodigus quia recessit à facie Dei. Quapropter quia ille dum adhuc viueret, antequam ostium misericordiæ clauderetur reuersus ad patrem, & inuenit gratiã, ita & vos si per peccatum recessistis reuertite: & dicite cum Daniele. Peccauimus, iniquè egimus, recedentes à te. Et sicut pater ille, multa bona filio reuertenti dedit, sic Deus nobiscum faciet. Nam sicut peccatoribus damnationem minatur, & ejcit illos à se, sic è contra, de bonis egregius psaltes canit. Veruntamen iusti confitebuntur nomini tuo, & habitabunt recti cum vultu tuo. In Matthæo hoc clarius legimus. Nam bonis dicitur, venite, & malis, ite. Bonum cõpletiuum consistit in appropinquatione hominis ad Deum. Malis autem dicitur, discedite quia oppositis competunt. Præterea operarij iniquitatis vocantur: quia in peccatis mortalibus deprehensi sunt & similiter non pœnituerũt. Obserua etiam hic & diligenter aduersus Lutheranam perfidiã: quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod isti dãnati sunt, non quia Christũ nõ audierunt, & crediderunt, sed quia operati sunt iniquitatem. Vides quod ex eo quod opera bona non habuerunt damnati sunt? fides enim vt Iacobus ait, sine operib⁹ mor
Iacob.2. tua est. Quomodo fides viua est quæ chari-
Galat. 5. tate caret. Illa fides viua est, quæ vt ait, Diuus Paulus per charitatem operatur: illam vero quæ sine charitate est non prodesse ad æternam vitam cõsequendam, apertissi-
1. Cor.13. mè ostẽdit locus iste, & Paulus Corinthijs scribens. Si habuero omnem fidẽ ita vt mõtes transferam, charitatem autẽ non habuero nihil sum. Quid ad hæc respondebunt Lutherani qui sola fide gloriãtur opera autem charitatis reijciunt non esse necessariã affirmantes? Qui fieri potest, vt non sint necessaria opera, si nos Deus secundum ea iudicaturus est? Vide quid dicat Paulus in
Roma. 2. Epistola ad Romanos. Deus reddet vnicuique secundum opera sua. Quid potest esse clariùs. Præterea si sola fides satis est, cur di
Iacob.1. xit Iacobus: estote factores verbi, & nõ auditores tantũ fallentes vosmetipsos, quia si quis auditor verbi est & non factor, &c. Et
Roma. 2. Paulus. Nõ auditores legis sunt iusti apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Lege scripturam vbique inuenies opera cõ
Matt. 20 mendari. Apud Matthæum Christus nos
Matth.5. ad operandum in vineam mittit. Et alibi sic inquit, Luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona, & glorifi
Matt.24. cent patrem vestrum. Et alibi reddens rationẽ quare producturus est iustos in regnũ sempiternum opera charitatis commemorat nulla facta mentione de fide, sine qua
Hebr. 11. tamen, vt ait Paulus, impossibile est place-
2.Pet.1. re Deo. Diuus quoque Petrus princeps Apostolorũ in Epistola sua secunda ita ait. Satagite vt per bona opera certam vestrã vocationem & electionem faciatis. Et Di-
2.Cor.5. uus Paulus in Secunda ad Corinthios testatur, ituros nos esse ante tribunal Christi & ibi manifestandos, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum siue malũ. O insipientes Lutherani, cur Luthero creditis homini perditissimo, potiùs quam Diuo Paulo doctori gẽtium: potiùs quàm Diuo Petro Apostolorum principi: & potiùs quam Christo cælesti atque summo doctori, qui ideo humanam naturã copulauit, vt hominum genus doceret, & à tenebris vindicaret, & viam veræ salutis consequendæ aperiret? Sed iam ad contextum reuertamur. *Ibi erit fletus.* Dicit Christus de pœna damni quæ est carentia diuinæ visionis, in eo quod dixit discedite à me: iam nunc agit de pœna sensus, dicens quod ibi, hoc est, in inferno erit fletus. Priùs de maiori malo locutus fuit, nunc autem de secũdo agit. Porro fletus erit in damnatis: sed non vt nos vocamus fletum, idest, resolutionem lachrymarum, quia non potest esse lachrymarum fluxus, sine alteratione reali quæ est quædam calefactio interiorum, vt possit resolui & destillare id quod priùs nõ erat fluidum: nihil enim istorum potest esse die iudicij, cessante motu cæli, qui est principium omnium motuũ naturalium. Sed erit fletus in damnatis, tanquam aliquid quod est in fletu corporali: & illud est non resolutio lachrymarum: quia si hoc esset cum pœna sit æterna, esset infinita: & sic excederet quantitatem maris: sed erit cõmotio capitis: & turbatio vultus & oculorum: & obnubilatio. Erit autem in anima summa tristitia, quæ erit maior, quam omnis voluptas, quæ præcesit in peccato: in corpore autem erit dolor summus ab igne & alijs tormentis, quæ verè & acriter sentiuntur, & erit turbatio quædam vultus, & offuscatio, qualem solent facere qui flent, quanuis lachrymas non emittant. Sed tristitia & pœna secundum corpus ita erit, ac si verè lachrymas funderẽt quia ille lachrymarum fluxus nõ auget pœnã, cum sequatur ex motu præcedente in corpore. Et vltra hoc etiã erit. *Et stridor dentium.* Vere erit in damnatis stridor sicut & fletus. Sed non ab igne & fumo & frigore, à quibus nobis solet causari: sed gignuntur à causa intrinseca, idest, motu indignationis & displicentiæ. Aduerte tamen quod pœnę inferni significantur, in tristitia animi causa fletus, & in concussione totius corporis vsque ad stridorem dentium vt pœna animi & corporis comprehendatur. Sequitur: *Cum videritis Abraham, Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei.* Ex hoc sequitur quod damnati videbunt gloriam beatorũ: nam damnati habebunt omnem modum pœnæ, & erit maxima vt Christus hic ait, quod videbunt Abraham & sanctos in regno Dei, & ipsi expelli foras. Aduerte autẽ, quod hæc visio non erit corporalis, sed intellectiua ad quã nõ requiritur sensus neq; propinquitas, aut proportio medij, aut lux corporalis quia nõ est visio sensitiua. Hoc tamẽ scient damnati

naturali cognitione: nam si ponerentur scire gloriam sanctorum, idest quod viderent quæ esset gloria eorum & quãta, necesse erat poni reuelationem fieri dãnatis & quodam modo beatificari eos, & hoc non scient sed scient beatorum gloriam in quodam cõfuso & generali: videlicet, sciẽt esse in quodam bono ineffabili, sed nesciẽt quale illud sit quia nihil experti sunt de illo sicut nos cognoscimus gloriam beatorũ, sed delectationem illius gloriæ nescimus, quia nondum experti sumus. Ratio autem huius cognitionis prouenit quia anima separata cognoscit aliam cũ cognoscat, quan libet substantiam separatam: tamen qui cognoscit substantiam alicuius rei actu existentis, vt actu existit necesse est vt cognoscat aliquid de conditione eius, ideo damnati qui beatos cognoscunt, sciunt positos in magno bono, & hæc est magna eorum afflictio. Dari autem eis interiorem cognitionem de bono beatorũ non expedit: quia nõ poterat fieri sine quadam participatione beatitudinis in damnatis cum cognitio non possit fieri sine similitudine quadam: ideo ad cognoscendum illam gloriam, & quanta sit, necesse erat tantum de gloria habere, & tunc esset cognitio per assimilationem vniuocam, aut eleuari intellectum eorum per aliquid excellentius repræsentatiuum ad illam gloriam cognoscendam, sicut intellectus cognoscit ea, quæ sensus, nõ quidem vniuoce, idest, per speciem talem, qualem sensus: & facta tali passione qualis fit in sensu, sed per excellentius repræsentatiuum, idest, per speciem immaterialem, & tunc esset excellentior cognitio damnatorum, quam beatorum, quod est inconueniens. Ideo non possunt damnati, neque etiam dæmones scire determinate gloriam beatorum: sed solum in confuso.

¶ Sequitur in contextu. *Vos autem expelli fo-*
25. 26. *ras.* Sic in Matthæo dicitur. Inutilem seruũ
c.13. proijcite in tenebras exteriores. Et alio in loco dominus ait. Exibunt Angeli & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. ¶ *Et venient ab oriente & occidente & Aquilone, & mari & accumbent in regno Dei.* Hoc intuens Dauid
Psal. 86. ait. Memor esto Raab, & Babylonis, sciẽtium me. Ecce alienigenæ & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. Per Raab intelligitur Ægyptus ab Ægypto rege fratre Danai ità denominata, vt ait Manethon Ægyptius in libro de regibus Assyriorum. Per Babylonem vrbs illa celebris, quam Semiramis incredibili magnitudine extruxit, vt ait Archilocus in libro de temporibus, quæ euersa fuit per Cyrum & Darium, qui annis duobus simul regnauerũt, deinde solus Cyrus, vt asserit Metasthenes Persa in libro de iudicio temporum. Per alienigenas possunt intelligi cultores Italiæ: fuit enim regio illa possessa in initio à gente Phœnicia, & Saga sub Iano: vt ait Porcius Cato in originibus, & postea colue runt eam & Archades alienigenæ, vt ait Marsilius Lesbius in libro de origine Italię. Possunt etiã per alienigenas intelligi Philistæi: quoniam sic eos Hebræi vocare solebant. Est loci illius sensus. Intra Ecclesiam meam, dicit Deus, non solum gentem vnã concludam, sed multas & varias: memor enim ero Ægyptiorum & Babyloniorum, quos afferam ad Ecclesiam meam: qui me scient, cum me antea non cognouissent, & non solum hi, sed etiam Palæstini Tyrij & Æthiopes, hi in Ecclesia mea inuenientur, quam ex omnibus gentibus, linguis & populis congregabo. Vnde Esaias primitiuã Ecclesiam in hunc modum alloquitur, Le- *Esa. 49.*
ua in circuitu oculos tuos, & vide. Omnes isti congregati sunt, venerunt tibi filij tui de longe, &c. Quibus verbis hominũ multitudinem ad Ecclesiam concursuram prædixit. Hoc autem videmus impletum, eo quod per quatuor mundi partes Euangelium prædicatũ fit, & ex omni natione sanctissimos habet viros Ecclesia, vt nunc habet fideles & iustos, cum adhuc multitudo Iudæorum maneat in sua perfidia. Maximus enim erit dolor Iudæorum. Videmus enim ipsos, qui ex populo Dei erant & filij Abrahæ & sanctorum patriarcharum expelli foras: & alienigenas gaudentes, & fœliter requiescentes cum eorum patribus in regno Dei. Hinc apud Matthæũ loquitur Christus de semetipso. Mittet Angelos *Matt. 25*
suos in tuba & voce magna: & congregabit electos à quatuor ventis, & accũbent in regno Dei. Magis torquebuntur Iudæi, videntes gentiles gaudentes cum patribus, & ipsos expelli. Qui remotiores videntur, & quos minus credimus, sæpe numero illos, qui propiores loco sunt virtute & religione anteuertunt. Propius habitabant Bethleemitæ cum Christus in lucem est editus, eodemque modo Iudæi: qui omnes non cognoue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognouerunt eum. Multi etiam extiterũt, qui viginti paſsuum ſpacio confecto, ſi voluiſſent Chriſtum adorare potuiſſent: & *Matth. 2.* tamen cum non viderũt. At ecce Magi ab orientis extremis regionibus longo itinere magnis ſumptibus, & laboribus veniunt. Sic videmus pagos quam plurimos tria aut quatuor milliaria à Compoſtella diſtantes quorum habitatores nũquam ſanctiſsimũ Iacobi Apoſtoli templum inuiſerũt: cum ibi Germani, Theutonici, Galli, Flandri, aliæque inauditæ nationes, viſitantes celeberrimam baſilicam reperiantur. Sic etiam ſæpe videbis ſimplices ſæculares & mulierculas Euchariſtiam ſuſcipientes in magnis feſtiuitatibus maxima cum deuotione & lachrymis, ſacerdotes vero ferè quotidie cõmunicantes, tepidos & indeuotos videbis. Qui propinquiores ſunt ſæpe peiores ſunt: & de longe veniunt qui nos ſæpe religione antecedunt, vt ego vidi ex partibus Indiarũ homines Barbaros & ſimplices multo meliores Chriſticolas, quam nos qui habemus antiquã fidem. Ità qui foris veniunt illos qui intus ſunt, ſæpe numero excedũt. Vtinam in die iudicij, multi milites, ſacerdotes & religioſos non præcedant: neu ſint meretrices, quæ cuſtoditiſsimis fœminis præferantur, ſicut multi gentiles, iudęos antecеſſerunt, vt Chriſtus hic fatetur.

¶ Diſcamus non inaniter de ſtatu religionis aut perfectionis gloriari, ſed iuxta noſtram vocationem piè & iuſtè viuere. Nos enim, qui maiora à Deo ſuſcipimus ad maiora tenemur & ſtrictiorem rationem reddemus ante tribunal iudicantis. Væ nobis cum viderimus milites & publicanos cum patribus noſtris Auguſtino Benedicto Dominico & Franciſco, in regno Dei: nos autẽ expelli foras. Væ etiã nobis cũ viderimus publicanos, & meretrices venientes ab Oriẽte & Occidente intrantes in regnum Dei, & accipientes beatitudinis denarium: & nos qui ſummo mane vocati ſumus ad vineam domini, expelli foras à præmio æterno. Sed ad contextum veniamus. *Ecce ſunt nouiſsimi, qui erant primi, & ſunt primi qui erant nouiſsimi.* Fuerunt Iſraelitæ, primi cultores Dei: ad extremum autem Chriſto prædicãte venerunt gentiles, & ideò ipſi credebãt, quòd eſſent potiores & priores in regno Dei quam gentiles: ſed reuera aliter eis euenit, nam publicani & peccatores præcedẽt *Matth. 8.* vos in regno Dei. Interdum etiam & apud nos accidit, vt qui ſunt perfectiores in virtutibus & gratia, quia ſocordes viuunt & negligentes, tepeſcunt, & fiunt nouiſsimi, vt videmus in religionibus, in quibus multi tyrones qui Deum culturi, mundo ſe ſubtrahunt, maiori feruore & ſpiritu, quam veterani religioſi, Deo inſeruiunt: qui cũ longiùs in virtute & perfectiores multorũ annorum exercitatione, & Gymnaſio diutur niori eſſe deberent, remiſsiores ſunt & ad omnia diuina exequenda poſtremi. Ideo vt Paulus monet. Qui ſtat, videlicet in alti *1. Cor. 10.* tudine perfectionis, videat nè cadat, & retrò reuertatur. Sed vnuſquiſq; cum timore & tremore ſeruiat Deo. Nemo enim ſcit vtrum ſit Deo acceptus, nec etiam quantũ in bono incepto perſeuerabit: quapropter Chriſtus ſaluator noſter, qui non vult mor *Eſech.* tem peccatoris, nec lætatur in perditione morientium, hortatur & monet nos nè confidamus in eo, quòd ſumus veteres Chriſtiani, aut filij ſanctorum: ſed vt contendamus operibus bonis fidem noſtram oſtendere, & conemur per anguſtam portam intrare ſeruantes Dei præcepta, dum adhuc tempus, & locus eſt pœnitendi: quia in futuro non eſt tẽpus aut locus intrandi, claudetur enim porta miſericordiæ deinceps non aperienda, &c. Igitur poſtquam hæc Chriſtus populo prædicauit ait noſter Lucas. *In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum dicentes illi. Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.* Ieſu bone, vnde Phariſæis tecum tanta amicitia? Moleſtè ferebãt, quod Chriſtus gentiles illis prætuliſſet: & cum ob inuidiam ſuam, miracula, conciones, & honorem Chriſti apud populum pati non poſſent, veluti veſpertiliones ſolis radios auerſantes, hanc aſtutiã excogitarunt, vt Chriſtum à Galilæa, vbi tunc erat, ejicerent. Id enim vi ſatis tutò facere non poterant, nec eum comprehendere aut vexare audebãt, nam ab vniuerſo populo Chriſtus diligebatur, quare proditores hunc dolum fabricarunt, vt eum illinc relegarent. Sic etiã & hodie multi ſimilia faciunt: qui poſteà quã vident nõ poſſe valentiorẽ expugnare qui viribus & dignitate potentior eſt, nituntur eum apud principem vel prælatum dolis & cauilationibus infamare, blandis nihilominus mollibuſque verbis proximum, quem prodiderunt compellantes. Hic eſt aulicorum hominum mos, hoc vſurpant homines in principum regijs, bene loquentes & male volentes, coram te laudãt, clam vituperantes: oſtendunt ſe amicos, & mutant veſtem, quemadmodum fecerunt Gabaonitæ Ioſue: calceos veſteſque attritas induentes, amici apparebant, cum reuera hoſtes & aduerſarij eſſent populi Iſrael. Sic etiam multi te conueniunt domi tuæ, prætextu amicorum, mutata veſte, ludunt tecum, quem tamen mortuũ vellent. Dant tibi conſiliũ vt hi verſipelles Phariſęi Chriſto dederunt: quod quanquam foris bonũ & vtile videtur exitium tibi, & ab rege alienationem molitur. Hoc quod Chriſto pergis Iudæi conſulebant, primo aſpectu ſaluare videbatur: verum illum à Galilæa in exilium officij nomine mittere tentabant. Hoc eſt oſculum Iudæ: caue ab his ſcorpionibus, qui ore blandiuntur & cauda pungunt. Nè multitudine miraculorum turbas ſibi conciliaret, & virtute verbi ad ſe alliceret: ſingunt ſe ſaluatoris curam gerere.

¶ Expende etiam hominum malignorum ſtultitiam. Videbis alios, qui ſe amicos tuos profitentur, & ſemper moleſti ijs te afficiũt: ſunt quamplurimi ſtulti amici, qui nihil aliud agunt, niſi vt nuncijs ſolicitis amicos ſuos conficiant. Nuntius in ore hominis loquacis, eſt ſicut triticum loco humido conſitum, quod præter modum luxuriat, ſed ſtatim corrumpitur. Ità iſti loquaces & fabulatores, nuntios ſibi commiſſos corrumpunt, & omnia quæ dicunt, licet in ſe bona ſint, ſuo malo animo peruertunt. Sed audia mus Chriſti reſponſum. *Et ait illis. Ite & dicite vulpi illi.* Sicut Paulus ob crudelitatem *Act. 4.* Neronem vocat Leonem: ſic Chriſtus, ob calliditatem vocat Herodem vulpem, propter hypocriſim & ſimulationem. Vt pellis vulpis in pretio eſt, caro autem nihil valet: ſic exteriora hypocritæ magni æſtimantur interiora autem paruipenduntur. Vobis lutare videbatur: verum illum à Galilæa in lens Carbo prudens homo Syllam crudelem & fallacẽ vocare, aiebat, vt refert Plutarchus eum Leonem eſſe & vulpem. Ideò veteres hominem verſipellem, & dolos ſub virtutum tegumento conflantem vulpem appellabant. Vnde fluxit vetus prouerbiũ vulpes annoſa haud capitur laqueo. Si Sa- *Luc. 22.* tanas, vt Paulus ait, transfigurat ſe in Angelum Lucis: quid mirum ſi idem faciant mẽbra eius qui ſunt homines impij? De his ait *2. Tim. 3.* Apoſtolus Timotheo. Speciem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes. Igitur ſicut vulpes ſe in terram proſternit,

& mortuam eſſe ſimulat, vt auiculas decipiat, & comedat: ſic Herodes hic, Ioannem Baptiſtam occidit ſub ſpecie ſanctimonię, ſimulans religionem, & ſe velle ſeruare iuramentum fingens exterius triſtitiam cum intus gauderet. Sic in Eccleſiaſtico habe- *Eccleſ. 19* tur. Interiora eius plena ſunt dolo. Docet hic locus, homines impios, nõ homines, ſed feras appellandos eſſe. Ea enim ſceleratione capiunt, vt bruta animalia, ferocitate, ſtoliditate, & maleficio ſuperent. Phariſęos appellauit Ioannes Baptiſta progeniem vi- *Matth. 3.* perarum: quibus etiam Chriſtus dixit. Pro- *Matt. 23.* genies viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? Libidini deditos, appellat Ie- *Ierem. 5.* remias equos amatores: voluptuoſi appellantur porci, impudentes vero canes: iuxta illud quod Chriſtus ait. Nolite ſanctũ dare canibus: nec mittatis margaritas veſtras *Matth. 7.* ante porcos. Ait itaq; Chriſtus. Fallimini, ſi creditis vos aut Herodes, quod verſutia humana poſsit aliquid cõtra potentiã Dei, & eius voluntatem: *Ecce ejcio dæmonia & ſanitates perficio.* Vide Chriſti ſapientiam. Nõ tantum reſpondet verbis, quantum animo quo loquebantur. Dolentes nanq; phariſęi quod Chriſtus tanta faceret miracula, dixerunt, quod Herodes volebat eum interficere, vt diſcederet ab eis: ideò Chriſtus de miraculis loquitur, vt inimicos torqueat, ac ſi diceret. Si pœnitet vos eo quòd miracula facio, audite. Ego ejcio dæmonia & ſanitates perficio. Quia illi propter ſanitates inuidebant, idcirco ipſe dixit quod credebat illis potiſsimum dolere. O quantum tormẽti inuidi ſua ſponte capiunt: nemo alteri tã fæuus carnifex eſt, quam inuidus ſibi ipſi. *Hodie, & cras, & tertia die conſumor.* Hodie & cras, plures dies ſignificant, quemadmodũ & nos familiari ſermone conſueuimus dicere, hodie & cras fiet hoc. Non omnino intra tam breue tẽporis interuallum rem circunſcribentes: ſed ſtatim fieri ſignificantes. Sic etiam cras in ſcripturis accipitur pro tẽpore propinquo, ſicut in Geneſi Iacob ait. *Geneſ. 30.* Cras reſpõdebit mihi iuſtitia mea. Nec etiã ſignificare voluit, quod tertio die eſſet conſumendus, ideſt, moriturus. Sed in breui mortem ſuã eſſe futuram declarauit, & nõ diu apud eos mãſurũ: quaſi dicat. Quid me ditamini meam mortẽ? Ecce cito ipſamet veniet. Vos dicitis, quod Herodes mortem mihi molitur, & vos non moleſtè fertis: ſed inanis eſt deliberatio eius, quia non eſt in manu

Universidad de Deusto
Biblioteca

manu eius mors mea, quia nemo tollet animam meam à me: potestatem enim habeo ponendi animam meam, & sic cum voluero ponam eam & moriar. Volo nūc per aliquod tempus miracula facere & prædicare, quia non expedit tā citò tolli, ideò nunc hodie & cras dæmonia eijcio & sanitates perficio, sed post breue tēpus moriar cū voluero, non tamen iuxta voluntatem Herodis & vestram, nec cuiusquā hominis. Docet hic locus voluntariè Christum passum esse pro nobis. Expediebat enim vt opus tam insigne redemptionis nostræ ostenderent Euangelistæ, non coactum & inuitū, sed merè opus amoris & dilectionis fuisse, ex fonte diuinæ voluntatis, & dulcedine amoris procedens. Sequitur. *Verumtamē oportet me hodie & cras, & sequenti die ambulare.* Hoc est oportet aliquibus diebus immorari, docendo, & miracula faciendo, & operā do hominum salutem: & posteà in Hierusalem proficisci, vt impleantur quæ Prophetæ scripserunt de me. Obserua autem quòd dicit, oportet me. Non te oportet domine Iesu, sed nos oportet. Expende Christi bonitatem & clementiam, bonum nostrum, suum vocat: commodum nostrum, & vtilitatem nostram, suam reputat. Tanta enim est vis amoris in eo, & sic diligit nostram salutem, quod omnia nostra sua reputat: & tristatur, cum videt nos tristari: & gaudet in nostro profectu. Atq; ideo detētus, vt prædicet & vt doceat contemnere terrena & amare cælestia, & occupatus in curandis leprosis, cæcis, claudis, paralyticis, aliisq; infirmis, dicit quod eum oportet ambulare & viuere aliquantulum. Me oportet domine, non te: quando omnem vitam tuam consumis in meum commodum, & omnes gressus tui in meum bonū dirigūntur & ista vita nō est tua sed mea: siquidem tu ea non frueris sed ego. Mea refert audire doctrinam tuam: & miracula tua eo tendunt, vt nos credamus, &c. Ambulat Iesus benefaciendo & operando salutem nostrā, deinde vt consummentur in eo omnia quę scripta sunt per prophetas, vadit in Hierusalem. *Quia non capit.* Hoc est capacitatem, seu congruentiam non habet. *Prophetam perire extra Hierusalē.* Hoc est occidi extra Hierusalem. Hyperbole est, quia non omnes prophetæ occisi sunt in Hierusalem. Cum Ieremias in Ægypto. Et Ezechiel in Galilæa, & Amos in terra decem tribuum legā

Ioan. 10.

tur occisi: sed quia copiosius in Hierusalem sanguis Prophetarū effusus est: quia ibi regnabāt reges Israel & summi sacerdotes: sicut etiam in vrbe Roma fuit maior occisio sanctorum Martyrū, quia ibi sicut in mundi capite Cæsares imperabant. Sed considerans peccatū grande Hierusalem, & mala quæ super ipsam erant ventura, dolet eius miseriam pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, & gemitu altius emisso, animoque tenerrimo sic inquit, *Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas & lapidas eos, qui mittuntur ad te.* Per Hierusalē non ligna & lapides, sed homines intelligūtur: vt apud Esaiam. Vlulate naues maris. Hoc est qui nauibus per mare cursum facitis. Et in Ezechiele, dominus ait. Pone faciem tuam ad montes Israel. Figura est Metonymia, cum continens pro cōtento vsurpamus. Cum ait, Hierusalem, Hierusalem intellige, acsi diceret. O Iudæi Hierosolymæ habitantes, qui cædem sanctis Prophetis infertis. Sic etiam Ezechiel. Ecce ego ad te mons Seir. Et Esaias. Audite cæli & auribus percipe terra. Aduerte autem quod non dicit in præterito occidisti & lapidasti sed in præsenti occidis & lapidas: quia perseuerabat in statu occidendi & lapidandi, & prius quidem repleta fuerat sanguine prophetarum, posteà autem occidit dominum Prophetarum. Præterea geminatio verbi affectum diligentis & miserentis exprimit. Sic Dauid geminabat. Absalon fili mi, fili mi Absalon: commota enim erant viscera patris super filio. At patre & matre multo magis misericors est Deus. Dolet pijssimus Iesus eo quod multoties voluerit populum duræ ceruicis reducere ad salutē, sed frustra. Reuocat in memoriam ingratæ synagogæ beneficia accepta, quorum maximum est, sanctos homines ad eam misisse. Misi ad te Esaiam, & serra secasti eum: misi Hieremiā, & hunc lapidasti, misi Ezechielem, & eum excerebrasti, & alios plures occidisti? Quid facere debui, quod tibi non fecerim? Quomodo sanabo te, qui me dicos omnes persequeris? Sanctis meis non peperci, vt tibi parcerem peccatrici: illorū vitam neglexi, vt mortem tuam non viderem. Si tuam voluissem mortem, non misissem ad te prophetas. Rursus in hac geminatione verborum, videlicet Hierusalē, Hierusalem, duplicem pœnam ciuitatis plangit Christus: duplici nāq; pœna plectetur, expul-

Esa.

Ezech.

2. Reg.

sione, videlicet, à regno temporali, & damnationem patietur æternam.

¶ Aduerte etiam quod Christus non saxa & lapides ciuitatis lamentatur, sed eius habitatores. Animabus peccatricibus condolendum erat, & tristādum de bonis animæ spiritualibus, nō de perditione bonorum temporalium. ¶ Obseruandum quoque est quod non solum ad illam ciuitatē loquitur Christus, sed ad totum regnum Iudęorum, quia omnes incolæ illius regni occupati fuerunt, & consenserunt in Christi mortē, quia in die Azymorum Christus mortuus est, vbi omnes conueniebant, & tenebantur interesse ex omni parte regni, & tota turba exclamauit, Non hunc sed Barabbam. Et de discipulis Christi non est dubium, qui vexati sunt de ciuitate in ciuitatem, & ideò communis culpa fuit omnis gentis Iudæorum, & sic in punitione nō solum deleta est Hierusalem, sed etiam tota Iudæa. Sed loquitur de toto regno sub nomine tantum Hierusalem, quia sic est cōsuetudo Dei loqui in Prophetis, vt non solum per vnā ciuitatem designet vnam gentem, sed etiam per vnam mulierem. In Ezechiele ponit Oolam & Olibā, & per Oolā intelligit gentem Israel, siue Samaritanos, & per Olibam gentem Iudæorum. Rursus obseruandum, quod lapidatio hæc, de qua loquitur Christus, non distinguitur contra occisionem, sicut species contra genus, quia cōmuniter apud Iudæos Idololatræ & blasphemi lapidabantur. Cum enim volebant Prophetam, aut sanctum occidere, imponebant, quod contra legem egisset, & lapidabant. Sic lapidauerunt Stephanum, Christum tamen, quanuis de blasphemia accusatus esset, non lapidauerunt, quia iudicatus fuit à Pilato, qui gentilis erat. Vel melius, quia Deus verterat voluntatem iudicis, & Iudæorum vt eum crucifigerent, quia Prophetatum fuerat per prophetas, vt crucifigeretur. Et ideò prophetatum, quia Christus id genus mortis elegit, quæ vilior & magis infamis fuit, & abiectior, vt humilitatē ostēderet, & altius nos exaltaret, quia secūdum legem maledictus erat, qui pendebat in ligno. Admonet locus iste super animam rebellem & obstinatam plorare, vt Christus dolet cæcitatem & duritiem Hierusalem. Docemur hoc etiam Christi exemplo non lætari in damno nostrorum proximorum, sed potiùs condoleamus miseriam eorum.

Sed ad textum. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum auis nidum suum sub pennis & noluisti?* Mira Dei bonitas, non obstantibus occisionibus sanctorum non desinit eos vocare, non semel, sed multoties, atq; ideò dixit, quoties, acsi diceret. Non semel, aut bis, sed sæpè, quo etiam verbo indicat omnes retro prophetas à se missos. Magna certè durities fuit habitantium Hierosoly mis, sed vtinam & tu durior ne sis, contemnens Christum tam benigne quotidie vocātem: semper enim Deus vocat peccatorē, & pronior est ad parcendum, quam ad puniendū, Adam postquam peccauit punitus quidem est: sed attende quam humaniter se habuerit cum illo iudex clementissimus. Non misit ad illum Angelum, aut Archangelum, sed ipsemet venit. Nec ei dixit. O sceleratissime, cui tot contuli beneficia, quid feci sti? sed dixit. Adam vbi es? non oblitus est nominis eius, quanquam ille Dei oblitus sit. Nos odio habemus nomina inimicorum nostrorum, & eorum, qui nobis iniuriam fecerunt, & nolumus eos proprijs nominibus vocare. Saul, qui Dauidem oderat eum pro prio nomine non cōpellauit, cum de eo per contaretur, sed potius dixit. Vbi est filius Isai? Et Iudæi, de Christo dicunt. Vbi est ille? Et non dicunt, vbi est Iesus. At Deus vt ostēdat per peccatum hominis non esse suā dilectionē extinctam ait, nomine proprio, Adam vbi es. Bene illud sciebat Deus, sed vt eum oculos ad se conuertere faceret, vt vbi esset à peccato constitutus videret, inquit, Vbi es. Alibi te reliqui, & alibi te inuenio, in honore eras & gloria, & nunc in confusione, vide vbi prostratus sis, memēto vnde excideris, nolo mandare quæstionē alij, qui minus te diligat, quā ego, per me ipsum te volo iudicare, & relinquere. Alij forsitan punient sed non corrigent. Iudices cum furē quærunt & capiunt, non laborant quomodo illi latrones meliores fiant, sed quo pacto puniantur pœnis. Sed ego cum peccatores arguo, non expecto, vt supplicium quæram, sed vt corripiam, nolo mortem peccatorum, sed vt magis conuertantur & viuant. Volui ò Hierusalem non occidere te sed congregare. O quam bonus Israel Deus, non tantum his qui recto sunt corde, sed etiam nefandissimis peccatoribus. Cum hæc maledicta ciuitas, mereretur in Barathrum mergi, non vult illam destruere, sed saluare, & ideò multoties suauiter vocat il-

1. Reg. 20.

Ioan. 9.

Hierem. 3.

Apoc. 2.

Ezech. 18.

Psalm. 72.

lam, & illa rebellis & inobediens semper extitit diuinæ vocationi. Malitia enim eius cum Dei bonitate certabat. ¶ Volui, inquit, congregare sicut auis cõgregat nidum sub pennis. Vide quod congregare opus Dei est, & proprium eius, dispergere vero opus diaboli, & alienum à Deo. Sic viri iusti inter discordes, amicitias tractant, impij vero, discordias seminant. Porrò quod vnus Euangelista tacet, alius dicit, nã Matthæus dicit sicut gallina, quæ quidem auis magno affectu nutrit pullos, fouet eos, & propter illos infirmatur, & à miluis defendit, quæ omnia Christus solerter cum synagoga fecit, & nobiscum agit. Væ pullis non fugiẽtibus sub Christi alis, cum diabolus tanquã miluus circumeat quærens quem deuoret. Sic Dauid in persecutione inuocabat Dominum protectorem suum, dicens. Sub vmbra alarum tuarum protege me. Aperit inquam gallina alas suas sub quas pullos admittit, aperitura si liceret & corpus, vt eos intrò reciperet. Ita Christus aperuit in cruce brachia sua, vt nos omnes susciperet, & quia ei fas fuit corpus & cor aperire, idcircò latus aperuit, vt nos intro ingrederemur. Nec hoc contentus sua nos membra esse voluit, vnumque sibi nos effecit. Ita enim ille habet. Volo pater vt vnum sint, sicut ego & tu vnum sumus. Adeoque voluit sui cordis penetralia omnibus patere, vt pullis suis dicat. Intra in gaudium Domini tui. Sed in gaudium Dei planè nemo penetrare potest, nisi ad intima & vltima cordis admissus. Præterea vt pulli sub alis sunt velut in abscondito, ac leo in silentio sunt, ita & Christiani sub alis Christi sileant, vnicum illud præsidium sibi ipsi putantes esse. Cur ergo Christiani in laboribus murmurámus, cum simus protecti sub talibus alis? Sumus enim nos de quibus Dauid dixit. Abscondisti eos in abscondito faciei tuæ, proteges eos in abscondito tabernaculi tui. Deniq; sicut contra miluos, nullum pullis remediũ est, nisi gallina, ita nec sub cælo est datum hominibus contra dæmones aliud præsidiũ nisi Christus. Demum si pulli æquales ferè sunt sub alis matris suæ & non odia gerunt, non rixantur, non pugnant, cur nos sub alis Christi pugnamus? Certè in ventre Rebeccæ fratres pugnant, & in ventre Thamar fratres corrixantur, sed sub alis Christi id minime licet. Sed his missis ad alia properemus. Quid fecit Hierusalem ad tantam Dei bonitatem? *Et noluisti.* Dubium est cum Deus omnia quæcunque voluit fecerit in cælo & in terra, & in omnibus abyssis, quid est quod Hierusalem non est salvata? Quia noluit. Deus voluit illam saluare, vult etiam omnes peccatores saluos fieri tamen ipsa non est saluata, quia noluit, nec alia ratio danda est. Non compellit Deus liberum hominis arbitrium, reliquit enim hominem ab initio in manu consilij sui. Neminem cogit, sed in sua voluntate reliquit, nec virtus esset virtus si homo cogeretur recipere eam, aut peccatum non esset culpabile, si inuitus faceret. Potest quidem Deus de nolente facere volentem, nolentem tamen non cogit. Voluit nanq; Deus saluare Hierusalem voluntate antecedenti, quæ non semper impletur, quia non est voluntas absoluta & plena, sed voluntas Dei consequens semper impletur. Voluntas antecedens est, cum Deus omnia necessaria dat homini, vt consequatur vitam æternam, & sic intelligendus est Paulus cum dicit Timotheo, Deus vult omnes homines saluos fieri. Voluntate (inquam) antecedente, quia Deus nemini negat suum auxilium. Si quispiam pater paruo filio gladiolum in manus traderet suspicaremur hũc velle, vt filius se interficeret, quando illi vti nescienti, ferrum concesit, ad hunc effectũ medium satis accommodatum. Sic etiam est mos loquendi, si aliquis in manibus palàm portaret thesaurum suum, qua militi latrones grassarentur, diceremus hunc spoliationem suam affectare. Eodem modo si quæras quare Turca non saluatur, quia non vult. Nihil aliud, aut certius, aut breuius responderi potest. Non vult vti donis Dei, & secundum legẽ naturæ viuere, ideo damnatur. Non quod lex naturæ satis sit ad salutem, nemo enim sine lege Christi & baptismate potest saluari, sed si Turca, aut Maurus, aut infidelis viuerent iuxta dictamen rationis, Deus illorum mẽtes illuminaret, eosque ad fidem Catholicam, & sanctum baptisma, vt saluarentur adduceret, neminem facientem quod in se est Deus deserit, sed quia infideles legem naturalem non seruant, non illuminantur à Deo. Omnes enim carnem & sanguinem sequuntur, & vitijs se tradunt, libidines suas belluinas sectantes, & pleni sunt execrabilibus peccatis, quibus ostium Deo claudunt, ne ad animas eorum ingrediatur. De his ita Paulus loquitur, ita vt sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent Deum, scilicet, lumine naturali, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, &c. Sequitur quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, & in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora sua, in semetipsis, qui commutauerũt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt creaturam, potiùs quàm creatorem. Omnia itaque media necessaria ad consequendam vitam æternam dedit Deus omnibus atque ideo si non saluantur, non est ex defectu Dei, nec quod non illis omnia necessaria suppeditauerit, si illi sibi vtiles esse velint. Ideo propria eorum culpa fuit. De hoc etiam accusabat Deus olim populum suum Israel per sanctum Prophetam suum Hieremiam, dicens. Transiit messis, finita est æstas & nos liberati non sumus, super contritione filiæ populi mei contritus sum, & contristatus, stupor obtinuit me. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est ibi obducta cicatrix filiæ populi mei? Vide quomodo non ex defectu medici, aut medicinæ, non est sanata synagoga, sed quia noluit sanari. Cum Deus perfectè omnibus sufficientibus remedijs proniderit Hierusalem, non solum communia auxilia, sed etiam multa particularia dedit, particularem legem illi tribuens ad eamq; quam plurimos prophetas mittẽs, quorum prædicatione, monitu, & reprehensione à vitijs suis auocaretur, do nec idem filius Dei, per se ad eos missus est vt illis Euangelium prædicaret, & tamen noluerunt venire ad illum. Et noluisti ait Dominus, omnis culpa est in te. Et ita quãto maiori obligatione tenebaris tu, quã aliæ nationes, vt esses bona, siquidem maiora beneficia acceperas ita etiam patieris maiora supplicia, quia maiorem culpam habes. Et si vis cognoscere quanta sit culpa, vide quanta sit pœna. Sed qualis est pœna? Audi. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Relinquetur (inquã) vobis, idest, ad vestram confusionem, vestrarumq; culparum vindictã, domus vestra deserta, quod factum est, quãdo Romani destruxerunt Hierusalẽ, & venditerunt ac dispersérunt plurimos Iudæorum, vt olim prædixerat Daniel. Ciuitatẽ & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo. Et Psalmista. Fiat habitatio eorum deserta. Obstinati adhuc & cæci Iudęi in sua adhuc perfidia permanentes, nolunt concedere (vt ego ipse cum eis disputando audiui) quod Deus dereliquerit populum suum dilectum Israel, atq; quod eiecerit synagogam. Sed audiãt quid Propheta suus Esaias prædixerat. Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domũ Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius, quia de Sion exiuit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Hoc de Christo locutus est atq; eorum Messia, cuius lex exiuit de Sion, nam lex Euangelica exiuit & incepit Hierosolymis, quæ ciuitas est in monte Siõ. Lex tamen Mosi incepit à mõte Sina, vbi dita fuit, & etiam lex Mosi iam erat data tempore Esaiæ, & nunc vaticinatur, quomodo Christus docturus esset gẽtes & populos, qua propter de nullo alio loquitur Esaias hic nisi de Christo Rege Messia. Sed quod Deus aliquando repulerit & à se abiecerit synagogam, & domus eius maneret deserta, in eodem capite post pauca subiungit Esaias. Dereliquisti Domine populum Domus Iacob. Ecce ibi Propheta dicit eos derelinquendos à Domino Deo suo. Nunquam tamen nec sub Nabuchodonosor, aut Antiocho, aut alio principe, tanto tempore derelicti sunt, nam plus fluxerunt, quam mille, & quingenti anni quod expulsi sunt à templo & Hierosolymis & nunquam redierunt. Expende ergo & diligenter considera, quod Iudæi propter Idololatriæ crimen exules facti sunt, & ducti capti. Manasses enim Rex Iuda posuit idola in templo Domini & fecit populum adorare, vt habetur in quarto volumine Regum, propter quod dixit Dñs, Delebo Israelem sicut deleri solent tabulæ, &c. Fuerunt autẽ captiui in Babylonia septuaginta annos, vt dixit Dominus per Hieremiam. Et seruiẽt omnes gentes istæ Regi Babylonis septuaginta annis. Eo nunc videmus quod plusquam mille quingentis annis, sunt extra patriam suam dispersi per omnes orbis nationes, igitur propter aliquod peccatum maius quam idololatria. Deus enim maiora peccata maioribus pœnis plectit, hoc autem peccatum aliud non est quam Christum occidisse. Vnde sequitur Christum Deũ & hominem esse. Nam si homo purus esset, quãquam ab illis occideretur, non esset hoc tantum peccatum, quoniam occisio hominis non est maius peccatum quam idololatria.

Esai.28. *Matth.23.* *1.Petr.5.* *Psal.16.* *Ioan.19.* *Rom.12.* *Ioan.17.* *Matth.25.* *Psal.26.* *Actor.4.* *Gen.25.* *Gen.38.* *Ezech.* *Esai.2.* *Exod.19.* *4.Reg.21.* *Hierem.25.*

Videmus autem quod propter hanc occisionem Iudæi grauiore pœna plectuntur, quia perpetuo damnantur exilio, ergo ille homo iustus quem suspendentes in ligno occiderunt, aliquid maius habebat quam humanitatem. Igitur quia Deum & hominem suũ verum Messiã occiderũt, domus eius vsq; nũc manet deserta, & ipsi exules & profugi, quod maius peccatum fuit, quam idololatria, atq; ideo nõ septuagenario, sed perpetuo exilio dãnãtur. Ecce ergo quia volui cõgregare filios tuos, sicut auis nidum suũ sub pœnis, & noluisti, relinquetur domus vestra deserta. ¶ Ad nostrã autẽ eruditionem monet locus iste, vt Deũ timeas ne te deserat, sicut istos Iudæos deseruit. Bonũ erit ex alijs periculũ facere, Cõsidera diligenter populum tam charum & acceptum Deo, quippe qui genus ducebat ab illis sanctissimis patriarchis Abraham, Isaac, & Iacob, quem *Exod. 14.* tantis miraculis eduxit Dominus de Ægypto, cui tantum in deserto, & postea in terra promissionis indulsit, in qua tot reges & prophetas esse voluit. Deniq́ue de quo idem Deus carnẽ sumere dignatus est, & ad *Matth. 15.* quem (vt Cananæa dixit) potissimum saluandum venit. Videbis illum antea dilectissimum & charissimum omnium populorum, nunc ita à Domino destitutum, vt nulla sit in toto orbe terrarum natio vilior, & abiectior gente Iudæorum. Ab omnibus contemnuntur, omnibus odio sunt, sed quã obrem à tanto honore ad tantam vilitatem deuenerunt? propter peccatum. Fuge igitur peccatum, nam vbi est peccatum non considerat Deus? trum sis cognatus, vel amicus. Si Dinus Petrus cum Christum negauit moreretur, à Deo quanuis anteà fuisset illi dilectissimus, in ignem æternum mitteretur. Quid dicam? si virgo mater à vita decederet in mortali peccato non condemnari non posset. Et quod mirabilius est, si admissa impossibili positione sanctissima Christi humanitas in mortali peccato decessisset cœlesti gloria in æternum prohibere tur. Aduerte quantum Deus de Iudæis supplicium sumat, quos eorum culpa reliquit, & se cognoscendum & colendum gentibus exhibuit. Sic Paulus & Barnabas dixerunt illis eorum duritiem improperantes & in- *Actor. 13.* credulitatem. Oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Caue ne tecũ Deus sic faciat, vt te derelinquat, si non audieris eum vocantem, time ergo ne simile tibi accidat. Sic Adam audiuit vocem Dei deam- *Gen.* bulantis & timuit, & abscondit se. Cur? quia deambulabat. Qui deambulat non moratur, graditur de loco in locum, deserit hunc & capit illum. Hoc est valde timendum, vt Deus te deserat & transeat ad proximum tuum, vt fecit Sauli, quem reliquit, & ad Danidem migrauit. Sic dixit Samuel *1. Reg.* Sauli, quid interrogas me, cum Dñs recesserit à te, & transierit ad æmulum tuum? Ideo multum debes timere, ne à te transeat ad alium. Ideo in Apocalypsi habetur, quod illi qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, per quos iustos intelligit, dicebant. *Apoc.* Quis non timebit te Domine, & magnifica bit nomen tuum? quia solus pius es, quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo. Mirabile est quod dicunt iusti, quod timent Deum quia pius est. Si dixissent, quod potens est, vindex aut fenerus, &c. non mirum si timerent, sed dicunt quia pius est. Quare pius? Quoniam veniẽt gentes, & adorabunt in conspectu tuo. Asi dicerent. Ideo ego te timeo, quia cũ pius & misericors es, omnes suscipis & gentes venient ad te, ideo ego timeo ne derelinquas me, sicut dereliquisti Hierusalem, & manssit deserta & conuersus es ad nationes. Hoc etiam & ego timeo ne accidat mihi, ne cum sis pius suscipiens peccatores obliuiscaris me. Caue ergo, & time, ne propter scelera tua, derelinquaris à Deo, sicut misera Hierusalem. Et vltra hoc, addidit etiam Dominus. *Dico autem vobis quia non videbitis me, donec veniat cum dicetis, benedictus qui venit in nomine Domini.* Dico autem vobis increduli, & ingratis non videbitis me, idest, in vestra cæcitate relinquemini iusto Dei iudicio, propter vestras iniquitates, ita quod non cognoscatis me esse Christum filium Dei, do nec veniat cum dicetis, idest, vsque ad diem iudicij, quando corporaliter videbitis, & Christum esse scietis me, quem confixistis. *Zach.* Tunc dicetis, seu confitebimini, benedictus qui venit in nomine Domini, quia in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & inferorum. ¶ Obserua autem quod locus iste intelligi non potest de generatione Iudæorũ quæ tunc erat præsens, cum Christus hoc dicebat, nam illa in suis peccatis mortua est. Nec intelligit de generatione Iudæorum damnanda in die iudicij, nam nullus istorum dicit, Benedictus qui venit in nomine Domini. Intelligitur ergo de generatione Iudæorum an te iudicij diem aliquantulum, de qua Diuus Paulus. Cum plenitudo gentium intrauerit, tunc Israel saluus fiet. Hi igitur qui prope finẽ mundi conuertentur, dicent, Benedictus qui venit in nomine Domini. Sensus ergo huius loci est. Generatio Iudaica hactenus fui maritus vester, hactenus vos in humeris meis portaui, hactenus salutem vestram quæsiui. Prophetas, sapientes, & scribas mandaui, iam modo libellum repudij vobis trado, amodo vos desero, non amorem vestri quam aliorum infidelium curam habens. Ad generationem quippe meliorem me confero, nec licebit iam me in vestra generatione videre donec proximè ad iudicium, ad me conuertamini & videatis me in spiritu per fidem. Bonum ergo erit, vt ex aliorum incommodis tua compares commoda, quia Paulus ait quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Ideò Euangelistæ hoc scripserunt, vt nos ne simus ingrati Deo sicut Iudæi fuerunt, quandoquidem tanta beneficia à Deo accepimus quanta illi, aut etiam maiora, sed potius si fortè conscientiam aliquo peccato grauatam sensserimus, aut labores, & tentationes patimur, fugiamus sub alas huius gallinæ, vt nos protegat, defendat, atque tueatur. Et hæc super decimumtertium caput Beati Lucæ satis sint dicta, nunc autem ad decimiquarti capitis explanationẽ accedamus.

CAPVT XIIII.

VM Christus in mundum veniret, & prædicare & miracula facere inciperet, omnes pontifices, sacerdotes, scribæ & Pharisæi, quod erant tunc sine vlla animi perturbatione eum esse Messiam cognouerũt. Examinabant inter se scripturas dicentes. Hec Prophetia iam est impleta, prophetia, & figuræ, debito tempore consummantur, omnia conueniunt, & hic homo magna sit, quia facit se esse Christum. Certè Christus est hæres. Postea vero animum mutauerũt, quia erant improbissimi, & se videbant ab illo reprehendi, & quia se supra modum amabant, nam quo quis peior est, eò plus, se, minus Deum amat. Igitur cum viderent Christum esse Messiam: Messiam autem mentiri nõ posse, qui illos ob malam vitam eorum via perditionis incedere prædicabat, illi autem grauissimũ putabant malum viuendi morem relinquere, grauius tamen in æternũ damnari, nã quo quis peior est plus se amat, & quo plus se amat, plus odit pœnas inferni. Nemo beatorũ tantum se amat, quantum quilibet damnatus, & ita si aliquo casu Diuus Petrus, vel Diuus Paulus apud inferos esse possent minus pœnarum sanctitate sua quam Iudas sentirent, sancti enim acquiescerent diuinæ voluntati & dolorem patientius ferrent. Iudas autem, quoniam se plusquam Deum amat, sibi ab illo eius crimina plectente, iniuriam fieri putat, quare non fert patienter, sed blasphemãdo & execrãdo Deũ, eiusq; bonitatẽ. Præterea cũ considerarent se agere vitã scrupulosam, & non ferendam, dicebant inter se. Hic verus est Messias. Et asseuerat nos esse execrabiles, & hoc modo viuendi procul dubio esse perituros. Corrigi durum est: perire tamen in æternum durius. Quid nam remedij potest in hoc negotio inueniri? Nos exi- *Luc. 18.* stimamus nos esse sanctos, vt ille dixit qui in templo orabat, non sum sicut cæteri hominum. Alius vero dixit, se custodisse à iu- *Matth. 19.* uentute sua legem Dei, non possumus ferre, tam acriter ab hoc Iesu reprehendi, duorum alterum faciendum est. Aut mali mores vitæ nostræ sunt relinquendi, quod est difficillimum, aut illum nõ esse Messiam, defendere debemus. Deniq́ue statuerunt illi non credere, ad hoc autem opus fuit credere ipsum non esse Messiam, in quo maiorem laborem existimo ipsos suscepisse, quam credendo. Nam ad credendum habebant maxima documenta, verum ad negandum defatigabantur inueniendis argumentis, quibus fallaciam suam probarent. Quærebãt igitur multa media ne Christus Messias videretur. Maximum autem erat eorũ medium, quo intellectui suo persuaderent, Christum non esse Messiam, peccatum in Christo quærere, vt inuento in Christo peccato probarent ipsum non esse Messiam. Quo probato non adhiberent fidem eius dictis, aut reprehensionibus, & sic, eo modo quo viuebant viuere possent, & ab inferno

liberari, licet Christus contradiceret. Quærunt igitur in Christo peccatum ad eum negandum, nam Messias peccatum habere nō
Esai. 53. poterat, iuxta illud Esaię. Iniquitatem non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, in quo toto capitulo, si recte attēderis, Esaiam de Messia, & nō de alio loqui inuenies, quoniam si Christus peccasset, nō modo mortaliter, sed etiam venialiter, hac de causa quod inuentum esset in Christo peccatum licet paruum, non tenerentur illi credere illum
Ioan. 8. esse Messiā. Quare innocentiam suam ostēdit Christus tunc, cum dixit eis. Quis ex vobis arguet me de peccato, ne vllam excusationem haberent: quærunt igitur in Christo peccatum, & hoc argumentum faciunt. Hic homo cum publicanis & peccatoribus semper versatur, ergo peccator & similis eorum est. Et vt videbimus in sequenti capite, murmurantes scribæ & Pharisæi dixerunt. Hic peccatores recipit & manducat
Matth. 9. cum illis. Murmurant etiam quando Chri-
Luc. 19. stus cum D. Matthæo publicano manducauit, & cum locutus est cum Zachæo & manducauit cum illo. Quibus omnibus cōclude re tentabant Christum esse peccatorē, quia cum peccatoribus agebat. Huic argumento respondens Christus dixit. Non veni vocare iustos, sed peccatores, & quod sani nō indigent medico, sed ægroti. ¶ Aliud erat argumentū. Cur tu cū homo sis, facis te ipsum
Ioan. 10. Deum? soluit hoc dicens. Nonnè in lege vestra scriptum est. Ego dixi dij estis vos? Asserebant & aliud dicentes. Hic homo non est à Deo, qui sabbathum nō custodit. Hoc autē dixerunt cum cæcum à natiuitate Chri
Ioan. 9. stus videre fecit, & cū sanauit qui erat in pi-
Ioan. 5. scina. Et in cap. precedenti vidimus Archisynagogum indignatum fuisse, quod Christus in sabbatho mulierem illam curauerat
Luc. 6. quæ decem & octo annos, recto corpore incedere non poterat. Idem etiam fecerunt, cum in sabbatho hominē manū aridam habentē curauit. Cū igitur Pharisæi, sacerdotes, & scribę, Christi essēt inimici, & peccatū in eo quererēt, vt affirmare possēt ipsum
Psal. 19. non esse Messiam: de quo David dixerat, quæretur peccatum illius & non inuenietur: scribit modo Euangelista noster Lucas dolum & laqueum quendam, quem illi tetēderunt. Nam eum inuitantes ad manducandum sabbato, corā hydropicū curandū proposuerūt, vt si curasset postea possent illum quasi sabbathi & legis Mosi transgressorem notare: & ita tanquam peccatorem credentes non esse Messiam contemnerēt, non adhibentes fidem eius verbis, & reprehensionibus, quibus affirmabat, illos ni vitā corrigerent, in infernum iturōs. Sæpenumero Christū falso accusarunt, quod non obseruaret sabbatum, vt patet multis in locis Euangelij, & vidimus in capitulo suprà proximo. Nunc scribit hic noster Lucas, quoddā argumentum Christo ab illis oppositum & eius solutionem à Christo redditā, qua probat se non esse sabbathi aut legis Mosi violatorem. Nam quod facit rectum, & non contra Deum aut legem, imo secūdum charitatem aut rationem factum esse ostendit, eo quod proximo subueniendū est, etiam in die sabbathi. Ait ergo Euangelista. *Et factum est cum introiret Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum sabbatho manducare panē, & ipsi obseruabant eum.* Expende Christi bonitatem & clementiam. Dicebant Pharisæi de Christo saluatore, quod erat potator vini & comestor carnium: & nihilominus tanta eius dilectio est, vt hydropicum curet, & homines doceat: conuiuium Pharisęorum acceptat, sua postponens propter nos: nō curat de his, quæ de se ipso dicūtur, vt curet nos. Tantum diligit salutem nostram, vt quanuis sciat illos esse murmuratores: etiā cum detrimento honoris sui venit ad conuiuium, sciens quod obseruabant eum. At tu vis Deo seruire ea conditione, vt nihil de honore aut iure tuo amittas. Vis ieiunare, sed nō famē, aut tantillū capitis dolorem perpeti: vis iniuriam tibi illatam condonare: non aliter tamen quam si tibi nihil de iustitia tua concedenti, plene satisfactum fuerit. Denique volumus Deum colere, nullo nostro sumptu, cum Christus nobis adeo suis impensis inseruierit. ¶ Admonet locus iste vt iniuriarum obliti, bona proximorum curemus. Sic Ismael sepeliuit patrem suum Abraham: quanuis expulsus esset domo, cum matre & exhæredatus cum natu maior esset: & Esau iniuriæ immemor occurrit in occursum Iacob fratris sui. Doceamur etiā vt malos nō ex animo sed dolo nos honorantes non statim fugiamus, dum modo spes sit nos in bono posse vincere malū, si secus ex eundum est de medio eorum, nec prorsus communicandum operibus tenebrosis, ne cum peruersis ob infirmitatem nostram peruertamur.

¶ Præterea Christi etiam benignitas attenden-

denda est. Acceptat enim conuiuium, vt serui, qui domi manebant, & non ierant in sabbatho ad synagogam, etiam ipsi audiant sermonem. Genus seruorum solet mane rē diuinam audire: postea autem domi in seruitio, & præparatione prandij & rerum domesticarum occupari: ità isti saltem in Hispania nostra, in toto fere anno integro non audiunt, neque vnam concionem. Sed Christi charitas & bonitas, qui non solum prodiuitibus & magnatibus, sed etiam pro seruis & ancillis venerat, ingreditur in domum principis Pharisæorum, vt seruitores mensæ, & ministri, & tota Pharisæi familia audiat dominum ibidem concionantem, & gaudeant viso miraculo, & conuertantur. Docemur verbum Dei prædicandum non solum dominis & liberis, sed etiam seruis, & pauperibus, omnibusque absque personarum acceptione. Sed iam prędicatores nostri aulas regum, & principum circuunt: diuites quærunt, magnatibus blandiuntur. Quot villagia sunt vbi nunquam verbum Dei prædicatur, quia steriles terræ sunt, & pauperes ibidem habitant? Vbi non magna palatia, & delicias inueniunt, nunquam Episcopi, & prædicatores verbi Dei accedunt: acsi Deus pro illis sanguinem suum non effuderit, sicut pro diuitibus: in quo facto satis ostendunt non animas, sed lucra temporalia, & delicias quærere.

¶ Cæterum Christus non tam pro consolatione suæ veræ humanitatis, quam pro vtilitate animarum conuiuia acceptauit: nā semper aliquod spirituale bonum operabatur. In domo Simonis discubuit & peccatricem mulierem absoluit. In domo Zachæi hospes gratissimus ingressus, salutem eius domui dedit. Marthæ hospitis fratrem Lazarum à mortuis suscitauit: in conuiuio à Matthæo exhibito, ipsum ad Apostolatum prouexit. Denique inuitatus ab hoc principe Pharisæorum, hydropicum sanauit: & conuiuas salutari doctrina refecit. ¶ Aduerte etiam ac diligenter considera, quod hunc principē Pharisæorum, qui Christum inuitauit, non nominauit Euangelista Lucas, cum in superioribus vidimus nominatum alium Pharisæum qui Christum inuitauit, & murmurauit, eō quod peccatricem susceptt, quem Lucas dixit fuisse Simonem. De isto autē ait, quod intrauit Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum. In quo facto expē de quantum Deus odiat peccata quæ nō casu & forte fortuna fiunt: sed ex malitia, & proposito malo peccantiū. Simon ille casu peccauit, nō enim sciebat quod Magdalena esset ventura, & licet arrogans & superbus fuerit, tamen forsitan bona intentione inuitauit Iesum, & si peccauit hoc fuit casu, & sumpta occasione atque inopinato. At iste princeps Pharisæorum proposito malo, & malitia inueterata, & recocta inuitauit in sabbatho, vt sumeret occasionē accusandi, & hydropicum coram illo posuit, vt calumniare possent. Deniq; Euāgelista ait, quod ille cum alijs qui malignum consilium inierant, quod obseruabant eum. Illorum enim nomen, qui non casu, aut fragilitate humana, sed sicut dæmones ex inuidia & malitia & proposito malo peccant, Deus obliuiscitur, iuxta illud Psalmi. Nec memor ero no
Psal. 15. minum eorum per labia mea. Cum alijs autem peccatoribus misericordiùs agit. Nomē scit & eos pacificis verbis, & inspirationib⁹ hortatur. Et aduerte si iam tibi sit peccandū, vt non de industria, sed casu peccare videaris, nec odium habeas inueteratum, nec obstinatus viuas in peccatis tuis, nec innocenti retia tendas. Vnde Dominus arguit Adam,
Gen. 3. & quæsiuit ab eo de peccato, & etiam correxit mulierem, quia peccauerant. Sed serpētem nihil interrogauit, quoniam peccatum quod ex malitia procedit, nihil habet quod illud possit excusare, aut suffragari. Vnde Dominus in veteri lege dans remediū peccatorum in Leuitici libro, tradit sacrificium
Leuit. 4. pro his, qui ex ignorantia peccant, & quomodo peccatum eorum expiandum sit, similiter de peccatis ex fragilitate & alijs, sed nihil agit de peccatis malitiæ. Nullus enim
Lege Orige. homil. 5. super Leuit. deberet aduersus tam pium patrem studiosē peccare, ideò nullum sacrificij genus institutum legimus, licet fuerit, pro expiatione illorum, qui sua sponte in vitia prolabebantur, sed illi magistratui puniendi relinquebantur. Sicut enim Dominus neminem, vt videtur, sua sponte castigat, sed coactus, ita nemo deberet eum sua volūtate offendere. Qua in re considerandum est quam grauia sint peccata ex studio commissa, quibus ante legem nullum ad expiandum institutum legimus sacramentum, aut sacrificium. Admonendi itaque sunt qui in culpa ex consilio ligantur, quatenus prouida consideratione perpendant, quia dum mala ex iudicio faciūt, & proposito malo & malitia peccāt, quod districtius contra se iudicium accen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dunt, vt tantò eos durior sentẽtia feriat, quã tò eos in culpa arctiùs vincula deliberationis ligant. Citiùs fortasse delicta pœnitẽdo abluerent, si in his sola præcipitatione cecidissent, nam tardius peccatũ soluitur quod per consilium solidatur, nisi enim mens omni modo æterna despiceret in culpa, ex consilij iudicio, non periret. Hac ergo præcipitatione lapsi, & per consilium pereũtes differunt, quod cum hi à statu iustitiæ peccando concidunt, plærumq; simul & in laqueũ desperationis cadunt, & à radice spei funditus euellũtur. Hinc est, quod per Hieremiã *Hierem.21.* Dñs, nõ tam præcipitationem prauam, quã delictorũ studia reprehendit, dicens. Ne forte egrediatur ignis, indignatio mea, & succẽdatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum. Hinc iterum *Hierem.44* per eundem Prophetam iratus dicit. Visita bo super vos, iuxta fructum studiorum vestrorum. Quia ergo à peccatis alijs differunt peccata, quæ per consiliũ perpetrantur, non tam praua facta Dñs, quã studia prauitatis insequitur: in factis enim sæpè infirmitate, sæpè negligentia, in studijs vero semper malitiosa intentione peccatur. Quocirca rectè beati viri expressione per prophetam dicitur. Et in cathedra pestilentiæ non sedit. *Psalm.1.* Cathedra iudicis, vel præsidentis esse solet, in cathedra enim pestilentiæ sedere est, ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Lege D. Gregorium *Greg. de cura pasto.3.p.* in cura pastorali de hac re disserentem. *cap.33.*

¶ Obserua etiam quod in sabbatho voluerunt illum inuitare, quia Iudæi maximè isti Pharisæi, qui cæteris sanctiores volebant videri, erant superstitiosissimi in obseruatione sabbathi, & calumniabãtur Christum de transgressione festorum. Cum Deus di- *Exod. 20.* xit, memento, vt diem sabbathi sanctifices, non dixit, quod recorderis, vt in eo gaudeas, tripudies, aut proximum decipias, sed vt Deo vaces, & proximo charitatem exhibeas, quapropter proximum & infirmum curare, æquum & sanctissimum erat. Sed post pauca hæc latiùs enarrabimus. Porro mãducare panem in scriptura, quanuis de pane tantum fiat mentio, tamen de *1.Reg.28.* omni cibo intellige. Sic in primo libro Regum habetur, quod mulier illa pythonissa ad panem inuitauit Saulem, & dedit ei vitu- *4.Reg.6.* lum pascualem. Et in quarto Regum etiam legimus quod coram Assyrijs iussit Eliseus ponere panem, appositа autem est coram eis ciborum maxima multitudo. Ionathas etiam, qui fauum mellis comedit, præceptum patris fregit, qui dixerat, maledictus qui comederit panem vsque ad vesperam. *1.Reg.* Vbi vides nomine panis intelligi etiam fauum mellis, & omnem cibum, nam apud Hebræos panis appellatur lechem à verbo lacham, quod significat comedere, vnde quicquid comeditur panis appellatur. Plura autem scripturæ loca hic in medio afferri possent, breuitatis tamen causa omittimus: clara enim hæc sunt. Igitur iam Christus inuitatus ad mensam sedet, sed quid Pharisæi agunt? Audi. *Et ipsi obseruabant eum.* Princeps iste alios traxit ad malum. Hoc malum vsque hodie grassatur in orbe, vt omnis malus velit habere consortem, & quod deterius est etiam amicos. Vtinam sic eos velimus habere ad bonum, sicut ad malum. Hoc autem ex amore, quem erga nos gerimus accidere reor, vt amicos in malo velimus habere consortes, nè si contingat ex hoc malum aliquod sine consortio & solatio in supplicio simus. Nihil enim est peccatore timidius, sicut neque iustus audacius. Iustus, ait sapiens, vt leo confidit. *Pro.* Ideò peccator multitudine armat se. Ex pusillanimitate malorum venit, vt vnus vo cet alium in socium, vt fortior sit. Sic Eua *Ge.* post peccatũ voluit statim habere maritum socium criminis. Sic etiam & filia maior Loth, postquam cum patre dormiuit, sororem suam, & filiam Loth minorem, habere voluit sociam incesti. Sic etiam & hic Pharisæus volens Christum capere in factis, aut verbis, secum alios duxit, & simul discumbuerunt, vt Iesum obseruarent. Iniqui inter seconiuncti animantur, & roborantur, vt capiant aliquid ex ore innocentis, & vt inuadant iustum, nam vnusquisque solus per se non audet. Est enim virtus fortissima, vitium autem imbecillum.

¶ In eo autem, quod obseruabant ostendũt se Christum idcircò inuitasse, non vt aliquod ipsi officium charitatis impenderent, sed vt inter prandendum aliquid deprehenderent, vnde ipsum accusarent, & damnarent. Vtinam non sint plures, qui hos exsua malitia, quam Christum in sua charitate exercenda imitari malint, & de facto imitentur. Quotidie hoc videmus, vt illis, quibus magis fidas, te prodant. Proprium hoc est hostibus veritatis, vt dum ratione nihil, dolos (vt inquit Dauid) meditentur *Psal.* tota

die. In alio quoque Psalmo ait. Obseruabit peccator iustum, & stridebit super eum dentibus suis. Et alibi. Aduersus iustum sunt omnes cogitationes eius in malum. Inuitant Christum vt ei insidientur, hoc tamen pestilentissimum est insidiandi genus, vt sub beneficio fraudem occultes, quo modo hic Domino sub epulis factum est, & Absalon fratrem suum Amon ad conuiuium vocatum occidit. Similem necem Simon Machabæus cum duobus filijs à Ptolomæo duce pertulit: & id insidiatorum genus tanto peius est, quanto difficilius euitatur. Nam parum prouidemus vbi fidem amicitiæ præsumimus. Vnde Salomon, meliora iudicat vulnera diligentis, quam oscula blandientis. Et egregius Psaltes. Loquentur pacem cum proximo suo, mala autem cum cordibus eorum.

¶ Vide etiam istorum Pharisæorum malitiam, contaminauerunt enim laudabilem conuiuiorum vsum, nam vbi debebant Christo gratulantes congaudere obseruabant eum, implentes illud Psalmi. Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius. Plenus est mundus istorum qui exteriùs inuitant, & ostendunt se diligere, interiùs verò mordent, quod Propheta Hieremias deplorat dicens. A Propheta vsque ad sacerdotem omnes faciunt dolum. Plures etiam nunc imitantur hos in sua malitia, quam Christum in sua charitate. Hos detestatur Habacuc, dicens. Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suũ & inebrians: vt aspiciat nuditatẽ eius. Laudatur Iob in scriptura quod fuerit simplex, cui similes perpaucos inuenies. ¶ Sed quid obseruabant? Duo. Primũ, quomodo manducabat, obseruãtes quoties biberet, vtrum comedat carnem necnè, vt si mãducet helluonẽ, si nõ mãducet hypocritam eũ vocare possent. Sic etiã & nunc multi, si vident aliquem manducantem & cibo affatim affluentẽ, dicunt. Quomodo habuit tantum vnde comedat? fur est, ex vsuris & iniquitate manducat. Si non comedit aiunt esse inutilem, & hominem nihili, siquidem victum quærere nescit. Si quis inuitat splẽdidè omnes, & lautè viuit, dicunt quod prodigus, vanus & profanus est: si autem temperatè viuit & modestè, vocant eum auarum & sordidum. Denique & manducando, & abstinendo notatur.

¶ Secundò obseruabant, an curaret hydropicum necnè. Tantum erat odium, quo isti maledicti in Christum ardebant, vt etiã miracula & infirmitates ab eo curatas accusarent, nam si in sabbatho curabat, dicebant esse festi violatorem. Si extra sabba- *Ioan.9.* thum, miracula humilia esse dicebant, se au- *Matth. 12.* tem malle miracula cœlestia videre. Eo modo mali etiam bona iustorum opera reprehendunt, & murmurant de illis, quæ laudare debuissent. Perpulchrum locum scripturæ inuenies apud Esaiam, vbi legi- *Esai. 36.* tur, quod Rapsaces Dux Assyriorum inter alia, quæ improperans Ezechiæ Regi dixit, hoc ait. Nonnè ipse est, cuius abstulit Ezechias excelsa & altaria? Considera impudentis & sceleratи hominis calumniã. Vertit vitio regi sancto, id propter quod ipse veram laudem fuerat consecutus. Sanctè quidem & iuxta Dei legem abstulerat Ezechias altaria idolorum, vt errore sublato, deleta superstitione, & idololatria, coleretur verus Deus in templo sancto suo. Ex hac calumnia Rapsacis, & Pharisæorum, eo quod Christus sabbathis curabat, colliges quanta cæcitate laborent impij, quantisque tenebris obscuratum habeant intellectum, hi præsertim, qui te odio prosequuntur, qui non solum te falsis criminibus ad inuidiam vocant, sed etiam virtutis actiones, quibus das operam damnant, & falsis vitiorum nominibus appellant, & quantò maior est tuæ integritatis opinio, tantò acriùs eam extinguere conantur. Sed quemadmodum ignis in aquam coniectus statim extinguitur & refrigeratur, sic falsum vitium in vitam integram, & laudabilem proiectum, illicò euanescit & extinguitur. Sed procedamus. Et *ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.* Omne nostrum bonum in hoc consistit, vt nos coram Deo constituamus, quoniam ipse est qui sanat omnes infirmitates nostras. Quia Adã *Psal.37.* abscondebat se à medico, vocauit illum *Gen.3.* Deus, & adduxit coram se: & sanauit eum. Profuit misero hydropico fuisse ante Domini præsentiam. Infœlix peccator, qui se *1. Tim.2.* subducit ab eius conspectu, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire.

¶ Obseruandum quod non perebat verbo salutem, sed humili affectu, quod nunquam Dominus destitit exaudire. Hinc Dauid. *Psal.68.* Domine ante te omne desiderium meum: gemitus meus à te nõ est absconditus exau-

Universidad de Deusto Biblioteca

di me Domine quoniam benigna est misericordia tua. Atq; ideò Christus, qui paratus est subuenire inopibus & infirmis, sanauit illum, vt statim videbimus: nam, vt Da uid ait, desiderium pauperum exaudiuit Dominus, & præparationem cordis eorum audiuit auris tua. ¶ Docet locus iste, nullum apud Christum, locum aut tempus esse importunum, impartiendo proximis opera misericordiæ, quare nec melius vnquam, nec cum maiori merito festa sanctificamus, quam cum opera misericordiæ exercemus. Docet insuper omnes Christianos quemadmodum Christum sint requisituri, vbi primum se ægros cognouerint, fidesq; ipsis asseruerit, Christū esse verum & potentē medicum, est illis festinandum, ad ipsumq; cōfugiendum, vt animarum vitia curet. Vbicunque Christus est ibi est quærendus, vel in domo Pharisæi, vel in itinere, vel inter turbas sine pudore, sine doctrina, illius opē debemus implorare. ¶ Porrò crediderim ego non defuturos quam plurimos doctores, qui dicant hunc hydropicum non casu illic affuisse, sed ex malitia Pharisæorum illic positum contra Christum, obseruantes quid cum illo ageret, hæc intra seipsos cogitantes. Videamus, an curet hunc hydropicum, vel non, si illum curat accusabimus eum, tanquam sabbathi transgressorē, si autem non curat, amittet opinionem, quam apud populū habet, qui eum diligit, & magnifacit, quia pius est, & nunquam desistit misericordiam prædicare, & infirmos curare, quare ab omnibus comitatur & amatur. Ille igitur, vt hanc vulgi opinionem conseruet non committet, quin eum curet, & ita eum accusabimus, vt legis transgressorem. Hoc negotium semper dæmoni ex sententia succesit, qui quā plurimos coegit Deū offendere ne famā, aut opinionē, quā apud homines habebant amitterent. Videbis nobiles multos, qui cum plus debeant, quā habeant, si ab aliquo forte admonentur, ne luxum, famulos, & sumptus vltra cēsum extē dant, vt quæ debent soluant, respōdent hoc sibi non licere, quia sua & suorum maiorum dignitas non patitur aliquid de statu pristino detrahere, ne authoritatem suam imminuant, ita hi nè perdant vulgi opinionem tendunt ad infernum. Alios videbis, qui proximos infamant, & nolunt famam detractam restituere, ne se retractando fidem sibi habitam deinceps amittant, & malunt in infernum mitti, quam mundi honorē non habere. Multi ex principibus, ait Ioā nes quod crediderunt in Iesu, sed propter Pharisæos nō confitebātur, dilexerunt magis gloriam hominum, quam gloriam Dei. Condemnauit Pilatus Christum, innocentem sciens, ne fidem & gratiam apud Cæsarem perderet. Sciebat enim inuidia sibi traditum fuisse, quare optabat illum soluere, at accusatores dixerunt. Si hunc dimittis non es amicus Cæsaris. Et quia timuit gratia Cæsaris priuari, authorem vitæ morte mulctauit. Voluit conscientiæ suæ vim facere, ne in principis despectum caderet. Maluit Deum offendere, quam aliquid de suo statu & gratia detrahere. Multos hac tentatio ne expugnauit diabolus. Hæc est hasta illa qua per ministros suos Pharisæos Christū vulnerare voluit. Credidit enim Dominū nè authoritatem & opinionem apud homines perderet, solita pietatis opera non prætermissurum, & hydropicum illum curaturum, quo curato posset vt festi violator accusari. Ad hunc igitur effectum Christo hydropicum proposuerunt, de industria, vt quid faceret obseruarent. Colligitur autem hanc illos habuisse intentionem, & hoc in cordibus suis agitasse ex illis, quæ in litera Euangelij statim sequuntur. *Et respondens Iesus dixit ad legis peritos & Pharisæos.* Respōdit, non ad verba, sed ad cogitationes, & in eo quod eos interrogauit, videlicet, an liceret sabbatho curare, insinuat, quod ipsi obseruabant, an illum curaret hydropicum die sabbathi, & sic quod habebant illam calumniam præparatam, vt superius diximus. ¶ Docet hic locꝰ cogitationes nostras à Deo videri, quod cum ita sit, audiamus Esaiā dicentem. Auferte malum cogitationum vestrarum. Demus operam, vt omnem animi cogitationem, pūram integramq; seruemus. Aquila pullos suos, quos habet in nido aduersus solem ponit, vt illum veluti authorem vitæ cognoscant (sol enim & animal, generant animal) & eos qui nō valent solē intueri, & eius radios non ferunt, è nido tanquā spurios & alienos eijcit. Sic nos par uas adhuc cogitationes versus iustitiæ solē dirigamus, vt ad eum oculos leuantes eum authorem atque Dominum cognoscāt, eas verò quæ Deum intueri noluerint, nec in eum oculorum aciem dirigere, tanquam extraneas & illegitimas, ab animæ nido eijcia mus, easq; dum paruæ sunt ad petram, hoc est

Psal. 9. *Ioan. 12.* *Matt. 27.* *Ioan. 19.* *Esaiæ.* *Matth.*

est ad Christum allidamus, iuxta id quod dicitur in Psalmo. Beatus qui allidit paruulos ad petram. Itaque cum omnia Deus intueatur, & omnia sint nuda & aperta oculis eius, opus est, vt semper bonas habeas cogitationes, nè oculos tantæ maiestatis offendas. Respondet autem Christus cogitationibus doctorum & Pharisæorum. Iam hic videndes, qui fuerint illi, qui Christum obseruabant, & calumniabantur, nempe legis periti, scribæ inquam & doctores, homines literati, & in lege exercitatissimi, & cū his iunguntur Pharisæi, viri religiosi, & separati à communi vita aliorum. Homines literati & qui se sanctos esse præsumunt, sunt omnium maximi Christi persecutores. Docto res docebāt populum, Pharisæi sancti, vt cupiebant, reputabantur, sed cum Christus melius quam doctores prædicaret populus eum reliquit, illis sequebatur. Præterea quia Christus erat vitæ integerrimæ, & miracula faciebat, quæ non poterant Pharisæi, populus sectabatur eum quem sanctissimum iudicabat, & Pharisæos relinquebat. Vnde orta est in doctoribus & Pharisæis æmulatio, & inuidia, potiùs quam in alijs: quia doctrina & miracula Christi magis eos, quam alios causa concertationis torquebant. Quis est inimicus tuus? qui artem tuam exercet. Ita quotidie videbis, prædicatorem de prædicatore, tabellionem de tabellione, medicum de medico, sutorem de sutore, magis quam de alio detrahentem, nam faber fabro inuidet. Cain & Abel germani erant, eodem patre & matre progeniti: probabile est illos antè se inuicem dilexisse, postea vero quam idem munus Deo offerendi sacrificium obierunt, statim concertatio & inuidia orta est inter eos. Ita illis, qui se fraterna necessitudine amauerāt causa extitit Abel mortis, Cain autem exilij. Eodem modo etiam iurgium erat inter pastores Abrahami, & pastores Loth, de pascuis ambigētes, quia omnes idem munus exequebantur, & alteri alteris inuidebant. Ioab dux vniuersalis regis Dauidis credens Dauidem velle honorare Amasiam & illi locum suum concedere, statim Amasiam interfecit: tāta est hominum ambitio, vt in omnibus factis suis vnici & ab alijs separati esse velint. Vi debis magnum aliquem prædicatorem concionantem à populo admirante eius suauitatem, finita concione laudari: ô magnum concionatorem, beatus venter, qui portauit illum: at ille qui eandem exercet artem ait. Mediocrem quidem habet lepōrem, sed quæ dixit communia sunt, & trita. Laudas ducem de aliquo magno facinore, si alius dux adest, ait illicò, Vsus est bona fortuna, nam hostibus erat ventus aduersus. Idem dicendum est de omnibus alijs artificibus. Itaque Christo non inuidebant argentarij, aut sutores, quia non cælabat argētum, nec suebat calceos, sed doctores qui populum docebant, quia Christus erat magister, & docebat populum. Persequebantur illum Pharisæi, quia miracula faciebat, & populo pluris æstimabatur: & cum vt hominem idem artificium exercentem calumniabantur. Sic tu caue ab illo, qui tuum officium facit, & ne fidas illi, quia cum minus putaueris te prodet: & habe semper suspectos omnes, quos videris tui officij esse.

Iam nunc audiamus Christum cum illis loquentem, atque eos interrogantem. *Si licet Sabbatho curare.* Sabbathum tunc à Iudæis in veteri lege maxima cum religione seruabatur, quam Ecclesia trāstulit in diem Dominicam, quia Dominica dies fuit prima dies sæculi, & in illa creauit Deus cælum & terram, & Arca Noe quieuit in montibus Armeniæ, & populus Israel eductus est de Ægypto, & pluuit manna de cælo, & Christus natus est de virgine, & effudit sanguinem primò in circuncisione, & signorum suorum fecit initium aquam in vinum conuertens: satiauit quinque millia hominum ex quinque panibus: introiuit in Hierusalem cum honore in ramis palmarum. In hac die resurrexit, & misit Spiritum sanctum in filios adoptionis. Et si aliquis dicat, si sabbathi obseruantia est diuinum præceptum morale, quî fieri potuit, vt mutaretur? nam etsi cæremonialia ablata sint, moralia tamen auferri non poterant. Respondeo quod in sabbathi sanctificatione erat quippiam morale, quippiam verò cæremoniale. Morale est obseruare diem vnum in hebdomada, & hoc non abstulit ecclesia: esse autem hunc diem, vel illum, hoc erat cæremoniale, & hoc meritò mutauit, quia mutare poterat: imò mutare debebat ob resurrectionis mysterium: & nonnulli Psalmi inscribuntur pro octaua, per quam Diuus Hieronymus, diem resurrectionis intelligit. Et ipsa lex vetus innuebat Iudæorum sabbatha esse abrogāda, solumq; vsq; ad Christum duratura. Oseas Deum

Genes. 1. *Gen. 8.* *Exod. 14.* *Exod. 16.* *Ioan. 2.* *Ioan. 6.* *Matth. 21.* *Marc. 16.* *Actor. 2.* *Hieron.* *Osee. 2.*

Deum in hunc modum inducit loquẽtem. Ceſſare faciam ſabbathum eius, omnia feſta & tempora eius. Eſaias etiã. Neomeniã & ſabbathum, & feſtiuitates alias non ferã. Bona erant feſta illa durante lege Moſaica, ſed adueniente Euangelio ceſſatura. Et intuens idem Propheta mentis oculis venturum eſſe Chriſtum, qui noua feſta inſtitueret, dixit. Sicut cæli noui & terra noua ſtabit ſemen veſtrum coram me. Et erit mẽſis ex menſe, & ſabbathum ex ſabbatho, & veniet omnis caro, vt adoret coram facie mea. Aperte fatetur Eſaias noua feſta inſtituenda in lege gratiæ. Erant feſta illa vetera vmbræ quædam futurorũ, quæ erant adueniente ſole diſceſſura. Ideo Paulus ad Coloſſenſes. Nemo vos iudicet in cibo & potu, aut in parte diei feſti, aut Neomeniæ, aut ſabbathorum, quæ ſunt vmbra futurorum. Vult ſignificare. A poſtolus feſta legis Moſaicę eiuſque cæremonias & ſacrificia iam ceſſaſſe: quoniam adumbrauerunt venturum Chriſtum, qui iam venerat. Vide & tu quanta obſeruantia & deuotione diem Dominicã obſeruare debeas, & feſta Eccleſiæ, quando quidem Iudæi tanto rigore, & obſeruantia cuſtodiebant illa ſabbatha ſua, quæ nihil aliud erant niſi noſtrorum feſtorum vmbra quædam, adeò vt etiam exiſtimarent in ſabbatho mederi eſſe flagitium. Apud Iudæos in Sabbatho duo agni offerebantur, in alijs vero diebus vnus, præterquam in ſolennitatibus & calendis, ad ſignificandum in feſtis diebus Deum abundantiùs eſſe laudãdum. Sed nunc minus honoratur Deus, imò magis offenditur in feſtis, quam in alijs diebus, nam in hebdomada homines laboribus honeſtis occupãtur, in diebus vero feſtis ebrietatibus, luxurijs, alijſq; criminibus tempus perperam conſumunt otioſi, & nulla in alia re, quam in ludis, murmurationibus, & vitijs occupati. In ſabbathis Iudæorum & in hac die Dominica, quæ multo ſanctior & celebrior eſt ſabbathis Iudæorum, licitum eſt infirmos curare, hæc enim opera nõ prohibentur in ſabbatho niſi ſeruilia, quæ etiã fieri poſſunt in diebus feſtis ſi neceſsitas vrgeat, vel ſi modico tempore occupentur, vel ſi conſuetudo fuerit præſcripta, vt in aliquibus locis licite in die feſto aliqua aguntur ſeruilia opera ex immemoriali conſuetudine loci. Illud autem quod aliqui exiſtimauerunt, quod ſi non acceperis pretiũ pro opere ſeruili, licite poſsis operari die feſto verum non videtur, quia intentio lucrandi, non facit vt opus quod non eſt de ſe ſeruile, ſeruile ſit, formaliter, nec materialiter. Alij etiam illud Exodi quod Dominus loquitur de die ſabbathi. Omne opus ſeruile non facietis in eo, perperam interpretati ſunt de peccato, cum peccatum omni tempore ſit vetitum, & non magis aggrauet cõſcientiam illud committere in die feſto, quam in alio die, & licet finis præcepti obſeruantiæ feſti ſit, vt ceſſando ab operibus ſeruilibus Deo vaces, tamen quia finis præcepti non eſt in præcepto, quanuis ſanctiſſimum ſit Deo vacare talibus diebus, tamẽ non ex præcepto teneris Deo vacare, niſi tantum opera ſeruilia non agere tali die.

¶ Hoc itaq; in omni præcepto & lege ſummopere aduertendum eſt, vt potiùs attendamus mentem & ſententiam legislatoris, quam literam & verba legis. Sæpè enim cuenire ſolet, vt à litera legum recedendum ſit, ſi non omnino ſententia legiſlatoris labefactari debet. Sicut ſacerdos Abimelech faciebat contra literam legis, cum Dauidi panes propoſitionis dedit, qui tamen ſolis ſacerdotibus cõmedendi debebantur, ſed non faciebat contra mentem legiſlatoris, quandoquidem Deus omnia ſua præcepta in charitatem direxit, in qua ea complexus eſt. Et ob hanc cauſam etiam Chriſtus laudat Abimelech, imò ſi in litera legis manſiſſet, & Dauidi fame periclitanti panes propoſitionis denegaſſet, vtique contra Dei mentem feciſſet, qui ante omnia charitatem vult, miſericordiam, ait ſacrificio multo ſibi potiorem eſſe. Sic etiam ſacerdotes omnibus ſabbathis contra literam legis facere cogebantur, laborandum illis erat, dum pecudes mactarent, & holocauſta cremarent, veruntamen nihil peccabant contra mentem legiſlatoris, quia res illa ſpectabat ad gloriam Dei. Moſes per quadraginta annos nullum inter Iſraelitas circuncidi ſinebat, id quod apertè erat contra literam legis, quæ iubebat, vt omnes pueri octo dierum circuncliderentur, nec tamen Moſes faciebat contra mentem legiſlatoris, neceſsitas enim illud poſtulabat, ſiquidem nunquam de mouendis caſtris certi erant. Ita etiam hic in præcepto de ſabbatho & in omnibus alijs præceptis magis reſpiciẽdum eſt ad mentem, quam ad literam, magis ad animũ eius qui legẽ dedit quã ad verba legis. At qui dicit Chriſtus in his duobus mandatis

tis vniuerſa lex pendet & prophetæ. Hæc demum eſt mens legiſlatoris, vt Deum & proximum noſtrum diligamus, ſi facimus quod dilectio Dei & proximi requirit ſatis fecimus legi, etiam ſi à litera recedamus. Atque ideo ſabbathum non eſt violatũ, ſi quid facis quod ad dilectionem Dei & proximi requiritur. Dicit quidem lex ſabbatho non eſſe opus faciendum, ſed mens legiſlatoris eſt Deum & proximum eſſe diligendum. In hoc poſtremo plus momenti ſitum eſt quam in litera, ideoque iure permittitur. Idem etiam ſit & fieri debet in omnibus alijs conſtitutionibus, ſiue illæ ſint Eccleſiaſticæ, ſine monaſticæ vt mens legiſlatoris magis ſit conſideranda quam litera legis, ſciamuſq; nullam legem ligare hominem, ſi mens legiſlatoris aliquid aliud, quam verba legis poſtulat. Sic ſtulti fuerunt illi in Machabæis, qui noluerunt bellari in die ſabbathi ne feſtum violarent. ¶ His itaque præmiſsis non dubium eſt quin licitum ſit ſabbatho curare, hoc ratio charitatis poſtulat, & lex non prohibet, ſed fauet charitati, nec Chriſtus quaſi ignorans quærit, ſed vt aduerſarios confundat. Quantò magis quod Chriſtus, nec contra literam legis faciebat, nam Medici Iudæorum curabant in ſabbathis, imò peccarent ſi eſſet talis ægritudo, quod ſi quolibet die non prohiberetur languẽti periret. Et ſic Iudęi non prohibebant medicos ſuos ſabbatho curare, & ſi Chriſtũ arguebant, eo quod faceret iſtas curationes in ſabbatho, erat quia non erat tunc neceſſarium facere illas, nam quanuis Chriſtus differret illas ad alios dies non eſſet periculum, ſicut ſanando cæcos, claudos, paralyticos, quos poterat in alijs diebus ſanare, quia curatio iſtorum poterat ſine periculo differri. Dico quod Chriſtus curabat etiam alijs diebus, ſcriptura tamẽ de his, qui fuerũt curati in ſabbatho loquitur, in alijs autẽ curationibus diem non exprimit, quia de ſabbathis tunc erat controuerſia, non de alijs diebus. Sed aliquis dubitare poteſt, ſi in alijs diebus de quibus non erat calumnia poterat curare neceſsitate non vrgente, ſicut hunc hydropicum & alios ſimiles, cur curabat in ſabbatho? Dicendum quod aliqui ita erant in periculo, quod niſi ſtatim curarentur perirent, ſicut fuit in filio reguli de quo pater dixit, deſcende, priuſquam moriatur filius meus, & vt in ſocru Simonis quæ tenebatur magnis febribus, alios vero qui tantam neceſsitatem non habebant, curabat in ſabbatho propter maiorem gloriam Dei. Nam curationes Chriſti erant miraculoſæ & in inſtanti ſanabat, quanto autem coram pluribus oſtendebatur diuina virtus erat maior Dei gloria & in ſabbatis conueniebant plurimi propter vacationem operis, & Chriſtus quærebat ſalutem omnium ſpiritualem. Interrogans autem eos nunc, an liceat ſabbatho curare, manifeſte irridet eos, vt inſipientes, ſiquidem cum ſabbathum Dominus benedixit, ipſi bene facere prohibent. Hoc non ignorabant ſcribæ & Phariſæi, qui doctiſsimi erant, ſed ex inuidia dicebant illicitam curationem ſabbathi. Sic etiam & multi hodie inuidia, vel auaritia dictante malè interpretantur ſcripturas, vt alios mordeant, vt vel ſua vitia tegant, vel vt aliquod emolumentum acquirant. Interrogatitaque illos Chriſtus, vt cõfundat. Sed quid ad hæc illi? *At illi tacuerunt.* Non tacebant illi cum in ſuis conuenticulis murmurabãt de Chriſto, quia ſabbatho curabat, nunc vero tacẽt cum loqui opus eſt. O quam multi ſunt his ſimiles, qui plus alijs decem garriunt, murmurant, & infamant proximum ſuum, omnia eius vitia amicis ſuis manifeſtantes, at ſi præſtito iuramento veniente prælato rogantur, vt verum dicant de aliquo male viuente, tunc tacent. Si ſciunt vicinum ſuum eſſe concubinarium, per omnem ciuitatem dicunt, non autem prælato, qui corrigat. Cum tacere debent, loquuntur, & cũ loqui debent, tacent. Cum ex conſcientia teneris dicere, tunc taces, & cũ tacere teneris, tunc loqueris. Vniuerſus orbis, nulla alia de cauſa eſt ita, vt videmus conquaſſatus, niſi ob nimiam loquẽdi licentiam, & ſunt nõ pauci tam rudes, vt exiſtiment non eſſe flagitium vxori, aut filio peccatum proximi arcanum manifeſtare, poſtea vero dubitant illud prælato interroganti dicere, & tunc cum loquẽdum erat, tacent. Eodem modo iſti Phariſæi, qui cum eſſent loquaciſsimi murmuratores, cũ opus non erat, vt religioſi ſtatuerunt ſeruare ſilẽtium. Maledictum ſit tale ſilentium, maledictus talis cœtus hominum, maledicti qui eos imitantur. ¶ Præterea ſi tacere, reſpondere eſt, egregiè reſpõſum eſt. In turba ſimplici magnas excitarent tragœdias, ſicut hæreticorum mos eſt, ſed præſente Chriſto non audent, neque mutire. Nam ſi reſpondiſſent, licitum eſt ſabbatho curare, audirent?

Universidad de Deusto
Biblioteca

dirent? Cur ergo me obseruatis? Cur me toties violati Sabbathi accusatis? si autem respondissent, non licere, accepissent responsum, quale audiemus, etiam non respondentibus datum, quicquid respõderent erat contra ipsos, atque ideo tacuerunt. Non latebat hoc regẽ Dauidem cum dixit de Christo. Rex vero lætabitur in Deo & laudabuntur omnes, qui iurant in eo, quia obstructũ est os loquentium iniqua. ¶ Expende etiã quomodo mundi sapientia muta sit & stulta coram Dei sapientia. Cum erat Moses in Ægypto, & eruditetur omni sapientia Ægyptiorum non erat tardus lingua, nec profitetur se esse ineloquentem, erat enim quantum ad Ægyptios sonoræ vocis, & eloquentiæ incomparabilis, sed coram Deo quasi mutus est, & tardam & imperitam suam intelligit esse linguam. Si mutis animalibus comparetur homo licet rusticus & imperitus sit, videbitur eloquens in comparatione brutorum, si vero eloquentibus & eruditis viris atque in omni sapientia probatissimis conferatur, ineloquens & mutus videbitur. Sic etiam isti segillatores & Pharisæi licet sapientes essent inter alios, & præcipue in populo, & eloquentes & religiosi, sed eorum sapientia posita iuxta dicti verbi sapientiam, stultissimi & insipientes facti sunt, & quasi lapides muti coram ipso tacent, & non audent, nec mutire. Sic virga Aaron deuorauit virgas Magorum Pharaonis, quia Dei sapientia consumit & deuorat mundi sapientiam, & stultissimam illam reddit. Quod sanctus Dauid intuens dicebat Deo. Vt iumẽtum factus sum apud te. Omnes enim homines ad comparationem verbi diuini non soluũ ineloquentes, sed & muti putandi sunt. Obserua etiam quomodo impij confunduntur & cadunt, ità vt verissimum sit illud, quod Psalmista ait. In laqueo isto quem abscondерunt comprehensus est pes eorum. Parauerunt insidias, obseruabant, & modo loqui nesciunt confusi. Sic Pharaoni contigit. Permisit Deus Iudæos quasi deserto & mari concludi, vt animus impij regis excitaretur ad eos persequendos, & corrueret, tam ipse quam populus eius. Vbi simul eruditur nõ posse pios vnquam concludi, licet malis hoc videatur, sed semper eis exitum quo à malis exire possint patere, vt filijs Israel contigit, qui sicco pede mare transierunt. Iustus (vt inquit) sapiens de angustia liberatus est,

Psal. 62.

Exod. 2.
Exod. 3.

Exod. 7.

Psal. 72.

Psalm. 56.
Exod. 14.

Prouerb. 11.

& tradetur impius pro eo. Sequitur in contextu. *Ipse vero apprehẽsum sanauit eũ ac dimisit.* Expende Christi benignitatem. Poterat vnico verbo hunc sanare, sed propria manu hominem horridum & fœtidũ tetigit. Hydropisis enim morbus est aquosus ex vesicę vitio natus, cum inflatione turgente, & anhelitu fœtido. Nõ sic faciunt qui proximos infirmos non solum non curant, sed nec tangere, aut videre volunt, auertentes caput & oculos, ne illorum vlcera videant. At diuina maiestas vsque vt tangat nostras miserias & infirmitates descendit à sinu patris. ¶ Præterea non obstante quod Pharisæi offendebantur, ægroto & egeno benefaciebat Christus. Demum nullam mercedem pro beneficio dato quærens, gratis curat infirmum hominem hydropisi laborantem. Deniq́, nec à bono opere propter hominum calumnias cessauit, in quo facto docuit nos. Primò, vt proximorum miserias non fugiamus, nec abhorreamus, sed vbi pauper magis squallidus & vlcerosus est, ibi maiorem impendamus charitatẽ, sicut exemplo Christi multos sanctorũ fecisse, legendæ sanctorũ commemorãt. Secũdo, docet hoc factum propter hominum impiorum calumnias, non desistere à bono. Si quod vis facere est bonũ non desistas ob vllgi dictum. Quantumcunq; canes tibi allatrent, nihilominus tu rationalis, illi irrationales erant. Non est lucis vituperium, sed potiùs laus vespertilionibus odio esse. Multi sunt qui bene facere vellent, sed timentes quis sit de illis hominum fermo bona opera prætermittunt, tanquam pueri, qui per viam transire canum timore nolunt. De his ait Psalmista. Sagittæ parẽ- *Psalm.* tium factæ sunt plagæ eorum. Nam à quibusdam paruis puerorum arcubus timent. Docemur tertio nullam mercedem pro beneficio dato quærere, & quod prælati Ecclesiæ pro beneficio collato, aut dispensatione nihil quærant. Apprehendit inquit eum, ac dimisit liberum abire. Non quæsiuit ab illo pecunias, vel mercedem pro salute. Gratia conferre indulgentias, *Matth.* & miracula facere à Domino Deo est, & hãc gratis accepistis gratis date. Sic Elisæus *4. Reg.* Propheta, cum Naaman Syrum mundauit à lepra dimisit illum non accipiens munera nec dona illius, & liberum abire permisit. Docemur similiter nos facere, de omnibus bene mereri, & non curare hominibus ne id

ad placeat an non: modo Deo placeat. Secũdo etiam docemur quod in omni tempore, & loco, siue in mensa, siue in foro, siue in die siue in nocte tempus est benefaciendi proximis: & quod illis impendamus omni tempore charitatem & beneuolentiam. Nullus locus est vbi Deo nõ possis seruire: in omni etiam tempore & loco poteris proximis vti his esse. Vnde Salomon. Quodcunq́ potest manus tua, instanter operare. Sed procedamus. ¶ Igitur postquam Christus saluator noster miserabilem illum hominem sanum fecit, vult etiam sicut corpus hydropici curauit, animabus conferre salutem: nõ solum inimicis, sed etiam omnibus astantibus prædicat, & docet plura ad mores bonos concernentia. Ideo postquam hydropicum curauit, & dimisit, diuertit primo sermonem ad legis peritos, & Pharisæos: vt eorum irrationalem calumniam ostendat. Insuper, & doceat, curationem infirmorum non esse contra sabbati obseruantiam. Ait ergo. *Cuius vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati?* In his verbis, & in hac similitudine reddit Christus causam suorum factorum ostendẽs nihil contra sabbati præceptum fecisse: & quanuis indigni erant, vt suarũ rerum causas aperiret attamen docere nos voluit, vt nihil aperiamus, faciamusque in spiritualibus fidei negotijs, cuius ex verbo Dei rationem reddere non possimus. Quapropter, & Petrus vult, vt semper parati simus ad satisfaciendum omni poscenti nos rationem de fide & spe, quæ in nobis est. Poterat sola sua authoritate cõspescere illos & confundere: sed docuit vt aliquãdo danda est ratio dicto rum & factorum proximis, etiam si minoris conditionis existant. Non sic multi prælati, qui arrogantia pleni satis esse credunt, & sufficere: quòd ipsi illud iubent, & præcipiunt nec ab illis petenda est ratio. Imo si quæras ab illis rationem factorum, superbiunt, rixantur, illud in lingua passim portantes. Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. ¶ Obserua etiam quod propter epulas non desinit Christus dicere veritatem? Non fecit more adulatorum (quorum plenus est mundus) qui vt ventri consulant, & gulæ satisfaciant, ad placitum loquuntur magnatibus: & sicut canes vlcera, sic ipsi lingua adulatoria, lambunt vitia eorum. Admonet locus iste prędicatores verbi Dei, ne propter conuiuia, aut munera principũ, desinant principum & diuitum vitia reprehendere, nec desistant à veritate. Quanuis Benadab rex Syriæ miserit ad Eliseum prophetam quadraginta Camelos omnium bonorum Damasci oneratos, per manum Azabel: non tacuit veritatem vir sanctus, sed ostendit ei, quod infœlici morte erat moriturus. At nunc multi concionatores verbi Dei carpunt vitia, mordent, & reprehendunt peccata: sed si quid eis porrigas, abbatiam nempe aut Episcopatum, vel bonum quid temporale, sicut canes latrantes, quibus os cum carne dederis, desinunt latrare comedẽdo: sic istos obmutescere facies quod cunq́ donum illis tribuas: & muti manebunt. Sed de his alias.

4. Reg. 8.

¶ Aduerte autem quod Christus optime arguit à minori ad maius. Nam si asino aut boui iacenti succurritur, quanto magis homini. At nunc multi prælati maiorem curam gerunt, de equis, & mulis quam de animabus subditorum. Si mula cadit, leuatur, curatur si infirmatur, & maxima diligentia, & si moritur tristitiam gignit. Verum quot viduæ pauperes famẽ patiuntur, quot pauperes, miserabiles ægrotant: nec de lecto surgunt: quot etiam necessitate & penuria moriuntur: de quibus ipsi nihil curant? si asinus cadit leuatur: si autem proximus cadit, non leuatur, nec ei impenditur auxiliũ. Iob virum sanctũ non legimus scidisse vestimẽta: cum perdidit omnes boues, camelos, nec omnes temporales diuitias, at cum mortem filiorum audiuit, surrexit, & scidit vestimenta sua. Et sic tu mortem filiorum tuorum, siue illa temporalis, aut spiritualis sit, sentire, & lugere debes, & pericula & dãna subditorum plorare, & illorum miserijs, & calamitatibus compati. Sequitur. *Et non poterant ad hæc respondere illi.* Admirabili artificio, & subtilitate, conficit aranea telam suam, sed in aere, ex quo efficitur, vt ipsa tela simul cum aranea facile frangatur, & pereat, sic sceleratorum hominum cogitationes, & consilia licet ingeniosa, & subtilia videantur, vana tamen sunt, & in aere constituta: vnde euenit vt dum alios irretire volunt, ipsi irretiti capiantur. Vide quam fragili rei, sicut telæ aranearum hominum vanorum cogitationes atque consilia comparet Esaias propheta, dicens. Telas aranęæ texuerunt. Cor humanum est textrina, vbi hæ telæ struuntur, sed homo orditur telam, Deus vero illam scindit & fila tenuissima resecat.

Iob. 1.

Esa. 59.

Vanum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vanũ est cor hominis, superbi & impij, & omnia eius consilia euanescunt. Scit inquit Dauid, Dñs cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Nulla sapientia, nulla sciẽtia, nullumq; consilium est contra Dominum. Ecce non possunt respondere illi. Et quis poterit ei respondere cum Dñs ad iudicandũ venerit. Quis poterit ei resistere? si nunc in humilitate ita inimicos obmutescere facit, dic mihi qui tot consilia & pessimas cogitationes in pectore tuo componis contra Dominum, quid respondebis ei cum venerit in potestate magna, & maiestate iudicare viuos & mortuos? Sed de his inferius suo loco opportunè Deo dante dicemus.

Psalm. 95.

Capit. 21. de die iudicij.

¶Præterea admonet locus iste nihil contra nos facere posse sceleratorũ consilia, si Deũ propitium habeamus. Nihil nocuit Dauidi consilium Achitophelis, nec Ioseph consilium suorum fratrum, neque Christo hoc cõsilium Pharisæorum: vnde enim existimabant eius splendorem maculare, nomenq; extinguere, inde cõfunduntur & tacent, & sapientia Christi magis luceſcit. Ita quãuis te homines nefarij oppugnent, nequaquam tamen vincent si fueris virtutibus velut muro septus diuinoque præsidio munitus. Ita enim ait Deus apud Hieremiam. Bellabũt aduersum te & non prævalebunt, quia ego tecum sum vt liberem te. Et Iob. Deus comprehendit sapientes in astutia eorum, & cõsilia prauorum dissipat. In Prouerbijs etiã Salomon ait. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominũ. Et pater eius Dauid, Dominus (inquit) dissipat consilia hominum. Etsi viri iusti videantur aliquando ab impijs superari, ipsi tamẽ de iniquis triumphãt, vt Christus de Pharisæis. Cum Palestini Hebræos propter eorũ scelera superarent, Deiq; arcam in templũ Dei sui inferrent, euenit sacra referente historia, vt surgentes diluculo altero die Azotij inuenerint Dagonem Deum suum, iacẽtem in terra ante arcam, & alio die scissum, & confractum. Quando existimabant arcã Dei esse victam & abiectam, subiectamque idolo suo, inuenerunt illam superãtem, idolumque apud se confractum, & ipsam mirabiliter triumphantem. Aspicis hic gloriam Dei præeminere, etiam cum abiecta esse creditur, virtutemq; victoriam obtinere, etiam cum victa esse existimatur? Voluit Syria cũ Samaria Hierosolymam euertere, sed Hierosolyma euasit superior, & ipsæ fuerunt euersæ & in summis calamitatibus constitutæ. Vt enim fluctus maris duram ingentẽque rupẽ ferientes, ibi illiduntur nihil aliud efficientes quam se ipsos frangere, & in spumas inanes conuertere, manẽte rupe immobili & stabili, sic qui iustum ac pium hominem volunt impugnare, spumas suæ iracundiæ & inuidiæ ostendunt, sed nihil aliud efficiunt quam seipsos frangere & atterere perseuerante viro iusto in virtute & constãtia, nullam gloriam virtutis atque constantiæ præmium amittente, vnde diminuuntur: rupes autem immobilis & fixa est. Matth. 16. Mali confunduntur, bonus triumphat. Superbus Aman, exoriens affligit populum Dei, Israel tamen triumphat: Aman autem cum tota familia sua perijt. Maxima Pharisæorũ turba in Christum conuenit, sed iam vides quomodo omnes taceant, & mutire nõ audeant. Omnia eorum consilia, consultationes, & astutiæ, quasi spuma euanescunt. Nunc ad contextum reuertamur. *Dicebat autem & ad inuitatos parabolam intendens, quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.* Videbat cœnæ Christi quales sint, nempe in salutem animarum, non in satietatem ventris verruntur. Sanauit hydropicum, docuit Pharisæos quod bonum sit in Sabbatis bene facere, & videns eos primos accubitus ambiẽtes medetur huic morbo. Ostendit non esse veram gloriam quę ambitur, sed quæ datur. Sic Paulus. Nemo sibi assumat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Verum nostri sermones inter manducandũ ab his valde discrepant. Christus super mensam concionatur sermonem spiritualem, & de ædificatione animarum iniens, illi vero qui legem eius profitentur, & iactant se esse Christianos omne suum studium ponunt in eorum moribus arguendis, & postea quam plenis stomachis suis incaluerũt, de proximis suis detrahunt, & eorum vitas calumniantur. Hoc est mundi vernaculum & quod magis in comessationibus, & conuiuijs diuitum vsurpatur, post lucultẽ tam ciborum & poculorum satietatem. Nõ aliud agebat ille Babyloniæ Rex Balthasar *Dan. 5.* qui cum vxoribus suis helluabatur, cum venit in eũ Dei iustitia & scripsit illa manus, Mane, tecel, phares. Ita etiam credo Deũ iustitia sua venturum super vos, non tãtum propter cibi, potusque luxuriam, quantum propter malos sermones quibus in cõuiuijs vtimini. Nam sicut Balthasar cum familiaribus suis Deos suos laudabat, ità vos vitia vestra vt idola colitis & pro dijs habetis. Aliter Christus hic facit, qui in cõuiuio bonum spirituale, & doctrinam salutarem tradit inter epulas. Sic etiam faciunt religiosi, & qui vitam monasticam profitentur, vt semper lectionem scripturarum inter cænandum audiant. ¶Præterea obseruandus est locus iste à præconibus verbi Dei vt nõ illico verbum veritatis subtrahant, vbi vel animo pessimo, vel capiendi studio, quosdam sibi auditores senserint adesse: speranter, vt sicut Christus multos dolo venientes, virtute sui verbi ad pietatem conuertit ita per suos id posse præcones. Factum fuit *Hieremiæ 36.* Hieremiæ verbum Domini in opprobriũ tota die. Omnes irriserunt eum, quamobrẽ silere penitus proposuit sed audit à domino. Noli subtrahere verbum, si forte audiãt & conuertantur vnusquisque à via sua mala. Verum vbi talibus spes deest, non est canibus proijciendum sanctum Dei, nec porcis substernendæ margaritæ. ¶Aduerte etiam quod hîc dicitur, quod Christus dicebat ad inuitatos parabolam, in quibus prædicabat sæpe sæpius: quod fecit, vt declaret se eodem spiritu loqui: quo Prophetæ locuti sunt, familiare enim est Prophetis vti parabolis idque cuique legenti libros Prophetarum patet. Imò nedũ verbis sed plærumque factis parabolas proposuerũt. Sic Hieremias lagunculam coram populo confringens hoc facto innuebat futurã Iudæorum desolationem. Idem cathenis ligatis quas in collo gestabat, præfigurabat futuram captiuitatem Iudæorum. Sic Ezechiel capillos suos comburens partim, & partim gladio conscindens, & partim in vẽtum dispergens hac parabola tres plagas prædixit. Sic ille dormiens super vnum latus captiuitatem populi vaticinatus est. Sic Oseas accipiens vxorem fornicariam prædixit gentes in gratiam Dei venturas. Ideo in eodem Propheta dominus dixit. In manibus Prophetarum assimilatus sum. Ideo Christus vt declaret se ab eo missum, parabolis vtitur more Prophetarum. Sed quia de parabolis in superioribus satis locuti sumus, audiamus iam nunc Christi saluatoris parabolam. *Cum inuitatus fueris ad nuptias non discumbas in primo loco.* Nihil aliud Christus his verbis insinuare vult nisi contunde re arrogantiam & fastum Pharisæorum: & nos docet honores fugere, humilia petere,

alta contemnere, & humilitatem sectari. Considera autem Christi ingenium. Solet nanque vt bene Chrysostomus adnotat, quando de mysterio alicuius rei est locuturus, introducere ante corporaliter faciem ipsum: vt ex eo occasionem inueniens tam corporalem narrationẽ mysterij, quã rei propositum exequatur. Quia de compescenda Pharisæorũ iactantia locuturus erat introducit primo hydropicum, & eum sanat, vt in corporali timore hydropici, iactãtiæ Pharisæorum præpingeretur inflatio. Sic in superioribus ex ablutione vrceorũ, docuit Christus immũditias & sordes Pharisæorum, quomodo abluendæ erant. Perpende autem quod Christus in hac metaphora intendit, & sub hac parabola vel cõparatione, est, nos docere ne simus ambitiosi, procurantes & cupientes honores & prælaturas, & dignitates in hoc sæculo, quod egregiè ostendit ambitionem Pharisæorum reprehendens. Igitur sub hac similitudine docet quomodo primos accubitus non eligant: quanuis Christus non damnet primos accubitus, nec eos qui in illis sedẽt: sed eos qui primos accubitus sibi eligunt. Periculum igitur est in eligendo, & non in sedẽdo: necesse enim est, vt ex multis, vnus supremum locum habeat. Et si Papa, Rex, Episcopus, aut prælatus sedeat in loco eminentiori, hoc nõ damnat Christus, sed hæc appetere, ambire, & eligere condemnat. Multi enim humiles in loco supremo sedẽt & multi superbi in infimo. Animum respicit dominus non externum factũ. Ioseph in Ægypto primum locum habuit, sed nõ propter hoc accusari poterit. Hester cultu regio intrauit ad regem sed quam longe à fastu & superbia, eius historia abundè testatur. Itaque ambitionem & appetitum dominandi damnat: vt erant illi Pharisæi qui appetebant primos accubitus in synagogis, & vocari ab omnibus rabbi, quærere & appetere hæc stultissimum est. Sic dominus duobus discipulis, qui voluerunt sedere, vnus à dextris, & alius à sinistris respõdit. Nescitis quid petatis. Ex tui ignorantia oritur tibi appetitus imperandi, & præeminendi: honor est præmium virtutis, si te existimas illo esse dignum, & virtute præditus, hoc nomine putandus es honore indignissimus, satis est vt te esse malum scias putare esse bonum. Et si existimas te quãcunque laudem mereri, pro certo habere

Gen. 41. *Hester. 14.* *Matt. 23.* *Mat. 20.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

debes,te nullius laudis esse participē. Ambitio est mater hæresis, difficile est esse in summa dignitate cōstitutum, & cogitationes non eleuatas habere. Maximum discrimen subis si prælatus esse vis. Tantum debet præstare prælatus subdito, quantū pastor ouibus suis. Non est ornandus doctoris gradu tyro & ille, qui in primo limine studij literarum est, hac duntaxat causa, quod indolem eruditionis futuræ præferat: sed ille, qui iam de literis est bene meritus. Eodem modo non debet esse prelatus, qui virtutis via ingredi cœpit, sed ille, qui iam omnibus suis libidinibus renunciauit & perfectæ virtutis studiosus esse apparet. Prelatura status est perfectorum, igitur teneris esse alijs perfectior & virtutis studiosior.

¶ Præterea, dignitas prælaturæ non est appetenda, nam si peccas grauius peccas scandalum alijs, malis tuis moribus præbens: tanto etiam est maior ruina, quanto maior
Mar. 14. est status. Omnibus discipulis in horto dormientibus, solum Petrum reprehendit dominus: nam licet omnes in eodem sint crimine, cæteris paribus maiori dignus est reprehensione prælatus quam subditus. Nō est dormiendum illi, cui incumbit alios excitare. Omnes oculos habent in te coniectos, quare si à vera via deliras, scandalizantur. Prælatus iniquus, tot mortibus dignus est, quot fragilibus subditis malo suo exem
Iob. 1. plo, causas delinquendi dedit. Filij Iob, in domo fratris sui maioris interierunt: nā subditi malo exemplo prælati sui, qui locum obtinet maximi fratris intereunt, subditi prælatorum sui cum exemplis diriguntur.
Exod. 13. Cum nubes incedebat, quæ populū Israel ducebat, populus sequebatur: cum autem cessabat, stabant etiam Iudæi immobiles. Incedente prælato via virtutum, incedunt etiam maxima cū sua vtilitate subditi: sed si prælati ociosam faciunt moram subditi item ociosè immorantur. Non est appetenda denique; dignitas prælaturæ, nam astringis te reddere rationem de aliorum animabus: insanus autem est ille, qui se soluturū obligat quod alij commiserunt. Cum venerit hora mortis quæ citius fortasse tua cogitatione aderit satis erit tibi conscientiæ tuæ rationem reddere, non etiam aliorū tō scientias præstare: quo in puncto temporis adeo te perplexū inuenies, corā seuero Dei iudicio, vt te liberando parū nō facias, nedum in te suscipias aliorum conscientias.

Ideoque ne recumbas in primo loco, ne velis aut cupias honores & prælaturas, alijsve hominibus præferri. Præter has autem & alias quam plurimas causas, quibus primū locum fugere & postremum eligere debes quas hic breuitatis causa prætermitto: ponit in præsenti Christus dominus noster quoddam maximum inconueniens propter quod quilibet primus esse non debet, dicens. *Ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is qui te & illum inuitauit, dicat tibi: Da huic locum.* Tu existimas te esse quacunque dignitate & prelatura dignū vel quia literatus aut nobilis es, Deus tamen vnde minimè reris alium habet electū ad illam dignitatem, vel prælaturam, te digniorem: & si tu primū locum tyrannica ambitione, sæcularique negociatione occupaueris, aut aliquo principum fauore venier dominus, & tibi non sine magna cōfusione tua & pudore, prælaturam auferet & eam alij te præstantiori committet. Et ita permittit Deus iusto & recto iudicio suo, vt illi qui tyrānice primo loco abutuntur & dominari volūt dignitate & honore adepto ante tempus à natura præfinitum decedentes non fruantur. Multa historiarum sæcularium exempla, adducere ad hoc possem. Sed his super sedentes ad diuina veniamus. Vide Abimelech filium Gedeonis qui septuaginta fratres vt imperaret occidit, quāto labore pium cipatum Populi Israelis tenuerit: & quam cito, quamq; infelici exitu interierit. Idem 2. accidit Adsaloni qui intendens primū locum regni occupare & esse Rex suspensus suis ipsius capillis tribusq; hastis confixus vitam finiuit. Idem etiam successit eius fratri Adoniæ, qui primum etiam locum assecutus, verum à domino responsum accepit, da huic locum, & constituit Salomonē. Athalia primum etiam locū obtinuit: sed huic eodem modo Deus dixit, da huic locum, quare gladio interempta, Ioe locum reliquit. Posuit dominus Saulem in primo loco postea tamen ob eius insolentiam, & superbiam audiuit dominum dicētem, da huic locum, & ita Dauidi vt honoratiori & præstantiori locum suū concessit. Potentissima erat Vasthi Regina vxor Assueri regis: sed propter suam superbiam de primo loco deiecta est: quē Deus Hester fœminę præstantissimę tribuit. Primum locū habebat Amā in regia Assueri: verū ob suā arrogātiam audiuit dominū sibi imperantē, da huic

huic locum, qui Mardochæo præstanti viro cesit. *Tunc incipies cum rubore nouissimum locum tenere.* Vide quanto probro & pudore his superbi tyranni de primis locis descendunt, qui non modo magna confusione, & contumelia in infimis inferorum tenebris sepulti sunt, verum etiam & in hoc sæculo, vitæ finem fecerunt, hastis aut pugionibus cōfossi, aut sibi ipsis manus inferētes. Hoc idem accidit Zamri qui Helam regem Israelis occidit, & oppresit regnū se regem faciens: qui tamen plus septē diebus nō imperauit, nam in prælio cum se vndique circumseptum videret, vrbemque in qua se defendebat, iam iam expugnari, Regiā suā ingressus est admotoque igni spontaneo, se cum tota familia combussit, animamq; peccantem proiecit. O bone Deus quanta confusione & pudore isti ambitiosi tyranni, qui modo tanta iniuria orbem occupantes imperāt, die iudicij peribunt: in solumque deiecti & in postremo loco constituti apparebunt. At pauperculi & humiles qui in hoc sæculo in extremo sunt loco tunc erūt in primo, & tanquam aues in aere, sic illi in altissimis sedibus corporibus suis gloriosis fulgebunt, vt sol in conspectu Dei. Quanta ignominia & quantum opprobriū iniquos homines corripiet, quam mortiferis doloribus & angustijs torquebūtur potentes, qui in hoc sæculo primum locū tenuerunt: cum se viderint proiectos in terrā & in postremo loco, pauperes vero à se eosdem despectos & contēptos, in summo honore constitutos. Tunc verè incipient cum rubore & confusione nouissimum locū tenere: quia hic recumbere voluerunt in loco primo. Sed nihilominus nō desunt qui honores summa quærant contentione, omnes volunt in pretio esse, & moriuntur vt sint in hoc sæculo primarij, Deum vt alijs impe rent offendentes. Similis est hic mundus rotæ veloci & mobili super cisternam posi tæ, quam cæca fortuna assidue rotat, miseros homines in honore proscribēs qui quasi aquæductus alius post alium incedunt: donec ascendunt ad altissimū honoris gradum, qui quasi aqua de manibus elabitur. Et quemadmodum aquæductus nō omnē aquam retinent sed partim effundunt suā, partim aliorum aquæductuū aquam suscipiunt, sic homines ambitiosi cum nihil illis ex sententia succedat antecedentes sequuntur, vt eorum honorem, & sanguinem bibant. Rotantur alij post alios, oribus apertis, quemadmodū Dauid dixit in psalmo, *psal. 11.* in circuitu impij ambulant, sed descendentes à summo ad imum locū, omnem aquā effundunt, & cadunt vacui & inanes diuitijs & honoribus in locum postremum. Ita cum antea stetissent in primo loco, quasi aquæductus aqua pleni, descendunt proni & exinaniti extremi fiunt. Ideo sapientissimus Salomon hominum vitam rotæ super *Eccles. 12* cisternam comparauit. Et quemadmodum alij aquęductus implentur cum alij exinaniuntur, ità & in mundo, vt alij ditescant alij pauperes fiunt: nam mundus alij aufert vt alij tribuat: nam vt quis hæreditatem acquirat necesse est vt aliquis moriatur: mundus enim nemini dare nescit, nisi aliquem occiderit. Vnde Boetius. Hæc est nostra *Boet. lib. 2* vis, hunc continuò ludum ludimus, rotam *pro. 2.* volubili ordine versamus: infima summis, summa infimis mutare gaudemus. Atque ideo in sapiente dicitur, in persona mundanorum. Quid profuit nobis superbia, aut *Sapien. 5.* diuitiarum iactantia quid contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuncius præcurrens, & tanquam nauis quæ pertransijt fluctuantem aquam: aut tanquam auis quę transuolat, tanquam carduus, quem postquam aruit rapit ventus: tanquam spuma aquarum, quæ statim euanescit, tanquam fumus qui in aerem eleuatur, quasi hospes transiens, cuius non est memoria. Hoc dixerunt impij, qui cū se videant in primo loco diuites & honoribus abundantes, non animaduertunt instabilitatem, & vices mundi: nec aduertunt aut sentiunt quali sint ruina perituri: sentient tamē, cum se in infimo loco viderint. Sicut ille qui aquam è puteo hauriens hydria plena, onus non sentit donec hydriam altius ab aqua eleuat: ita tu senties naturā rerum humanarum cum penitus cor tuum ab illis exemeris. Ideo nemūdus te sursum deorsum illudat, & ne à summo ad imum decidas ne sis ambitiosus, ne quæras primū locum, ne ve honores, & prælaturas, aut dignitates affectes. Sed quid agendum? audi mundi saluatorem. *Sed cum vocatus fueris ad nuptias vade & recumbe in nouissimo loco vt cum venerit qui te inuitauit dicat tibi, amice ascende superius.* Quemadmodum qui primum locū occupant honoris à Deo deprimuntur, & confunduntur: sic è diuerso humiles extolluntur, & illi qui honorem fugiunt, sicut di

Universidad de Deusto
Biblioteca

xit virgo sanctissima, in cantico suo. Depo-
Luc. 1. suit potentes de sede, & exaltauit humiles.
Eos, qui sponte sua mundi honores & gradus contẽnunt, extollit Deus, & ad honorẽ vocat, deprimens superbos & ambitiosos. Quare optime honor assimilatur vmbræ: nam si propriam vmbram sectaris, quo magis properas, magis ipsa fugiet adeo, vt nũquam eam consequi possis. Eodẽ modo honor insequentes fugit: & licet aliquãdo honores, qui quærunt adipiscantur: sed vt dictũ est, illis breui tẽpore magnis laboribus, & defatigationibus fruentur, & deniq; magno cum malo: desinent. Quidnã igitur remedij vt hanc vmbrã consequi possimus? proijce te in terrã, nam si te prosternas vmbram sub te capies. Eodẽ modo, si vis honorem adipisci humilia, & abijce te, nã si spõte tua eligis locum humilem & honoribus & dignitatibus huius sæculi renuncies dominus te extollet, & constituet magnis in honoris gradib⁹: quod quãuis in hoc mũdo non faciat, faciet in altero: vbi vero honore magno & securo, & qui à te auferri non poterit frueris. Saul in principio adeo humi-
1. Reg. 9. lis erat vt Samueli dixerit, nunquid nõ filius Iemini ego sum de minima tribu Israel & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Beniamin? Tunc Deus illi dixit, ascẽde superius. Et fecit illum caput populi sui & constituit illum in primo lo-
1. Reg. 16 co. Idem fecit Dauidi minimo Isai filio, humili & paruo ante oculos suos: & quia in postremo loco sedit, & in deserto exiguum ouium gregem custodiebat, vocauit eum Deus dicens, Ascende superius & eum re-
Genes. 19. gem fecit. Humili Abrahã, qui Deo dixe-
Genes. 22. rat, Loquar ad dominum meũ cum sim puluis & cinis: Respondit dominus. Faciam te in gentem magnam. Et sic re ipsa ostendit, faciens eum magnum & nobilem, in hoc seculo & in altero. Quæritat dominus assiduo humiles & paruos, vt eos eleuet, & honoret: quare cũ in orbem venit non elegit
1. Cor. 1. dominus, vt ait Apostolus sapientes & potẽtes huius seculi, sed humiles & paupercu los, & idiotas piscatores: infirma enim mundi elegit, vt fortia quęq; cõfunderet. Humilia enim respicit & alta à longe cognoscit. Vide quãto maior te consequetur honor, si in hoc seculo vitam degẽs in postremo paupertatis & mendicationis loco vt Lazarus & in angustijs plagarum & infirmitatum,
Luc. 16. postea delatus fueris ab Angelis in Abrahã sinum, gloriamq; sempiternã: quã si diues & magnus cum fueris, postea ad inferos detrudaris. Attende igitur Christiane, quanto securior est humilitatis status, quantoq; præstet, in hoc seculo te esse paruum & humilem, quam magnum & diuitem. Cras fortè morieris, & tunc nihil tibi proderit regem, imperatorem aut summum Pontificem fuisse. Nõ pauci magnorum prælatorum cum moriuntur, inquiunt. Vtinam & ego pauperculus fuissem sacrista, non prælatus. Et profecto cum reddenda erit ratio, quod cum minime reris, & seuerius quam putas, erit, præstabit fuisse pusillum & humilem, quam magnum doctorem & superbum prælatum, aut potentem in hoc seculo. Et siquidem de Deo Dauid canit. Quis sicut dominus Deus noster, qui in altis habitat: & humilia respicit in cælo & in terra? suscitans de terra inopem & de stercore erigens pauperem. Hic autem ait dominus, se dicturum humili, Ascende superius. Crede mihi, sede in extremis, vt voceris ad primos: nam vt in præsenti inquit. *Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.* Non docet Christus quomodo efficiamur gloriosi, sed honestatem atque vrbanitatẽ docet: nõ enim humiliare nos debemus vt gloriam inueniamus, quia hoc hypocritarũ est, sed quod iustum & honestum est, iuste & honeste faciamus. Arguebat Christus Pharisæos, quia gloriam non solum indigne, sed etiam stolide & inepte quærerent, ac si diceret. Si gloriam hominum quæritis inepte agitis, constituendo vos in superiori loco: quia maior inde vobis oritur ignominia. Sed si gloriam quæritis, melius illam acquiretis humiliter agendo: nam gloria insequitur fugientẽ: sic agite vt gloria magis quęrat vos, quam vos gloriam. Hoc iam ante à sapientissimo Salomone dictũ erat sub his verbis. Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris: melius est enim vt dicatur tibi, Ascende huc, quam vt humilieris coram principe. Itaque non docet Christus hic quomodo gloriam mundi quæramus, sed quomodo humilitatem procuremus habere, honores huius sæculi fugientes: ea enim, si illa non quæsierimus spõte sua sine vlla nostra opera aut cura nobis in manus veniet. E diuerso qui illã quærunt amittunt, qui vero contemnunt facilius illam inueniunt: atque ideo humiliemur, sedeamusque in extremo loco, vt

honorem, & gloriam absque vlla contentione aut industria nostra adipiscamur. Vis hoc clariùs videre? Attende, vt hoc rectè intelligas omnes qui modo in aliquo honoris & glorię sunt gradu, honorem contempserunt quare in tantam dignitatem prouecti sunt: & omnes illi qui modo in primo honoris gradu constituti ab vniuerso orbe ingenti laude celebrantur, homines fuerunt mundi eiusq; gloriæ fugaces: è contra verò qui mundo inseruierunt, & summa ambitione & cupidine gloriã & honores captarunt, vt sui perpetua relinquerent monimẽta, obliuioni traditi, summisque tenebris obruti iacent. Nam etiam si dum viuerent primum obtinuerunt locum: nunc sunt exremi, & eorum memoria veluti si nunquã fuissent deleta est, hoc tibi apud animum tuum propone, quòd dicturus sum. Si Romam te contuleris, quæ olim totius orbis caput fuit, nullã alia insigniora monimẽta inuenies, quam ea quæ aliquando aut pauper piscator Petrus, aut Paulus posuerunt. Omnia eorum nominibus inscripta sunt. At non fuerunt in illa ciuitate Reges, consules, senatores, duces fortissimi, imperatores ditissimi, maximi & potentissimi principes? negari non potest. Sed omnes quia gloriã huius sæculi quæsierunt nulla in gloria aut laude sunt: nec vlla sunt illorum monimenta, & eorum memoria quasi fumus enanuit, nullo sui indicio aut vestigio relicto, cum sint maxima signa & vestigia eorum qui mundum contempserunt & à mũdo contempti sunt, honoris igitur glorię & præmium non quærentibus sed fugientibus conceditur. Quod si clarius videre vis aspice imperatores, Reges, quid dicã? summos etiam pontifices, ad pedes eorũ deuolutos, qui summis honoribus paupertatẽ & humilitatem ante tulerunt. Hic est notandum quomodo de seruis Dei mundũ eiusque honorem & blanditias fugientibus seruis, faciat dominus Deus præconiũ per vniuersum orbem terrarum, omnibus gentibus illorũ laudes nunquam interituras prędicans. Nunquam Diua Maria Ægyptiaca tanta celebritate in orbe coleretur, nisi mũdo derelicto se in desertum recepisset si mũdo inseruisset, iam esset obliuioni tradita: verum quia mundum fugit, non est à domino Deo nostro eius honor destitutus, quin omnibus gentibus, laudes famulæ suæ ineremi latibulis delitescentis publicaret. Quare multo plus absens quam si esset prę sens lucrata est: multoque maioris honoris est particeps quod illum despexit quã esset si quæsijsset. Aduerte quãto in errorevi uamus in hoc miserrimo vitæ curriculo, honorem perdimus dum quærimus: quærentes etiam nostri memoriam facere sempiternam nihil aliud præterquam obliuionẽ inuenimus. Præterea dũ nos volumus magnificare abiecti manemus. Itaque ea media quæ ad nostram conseruationem capimus sunt efficacissima calamitatum nostrarum initia, nam vbi nobis profuturos existimamus ibi ingenti ruina perimus. Maxima igitur est hominum amẽtia & cæcitas, qui tanta libidine honores quærunt, videntes quotidie illos: qui magis honores fugiunt maioribus honoribus perfrui. Nemo est honoratior illo, qui honorem fugit: nemo est ditior illo qui paruo contentus viuit, nemo est in tanta dignitate constitutus, quãta ille qui in exiguo vitæ statu se continet: deniq; neminem ita homines obliuiscuntur, vt eum qui supra modum huius mundi gloriam affectauit. Omnes illos de quibus mũdus maximam lætitiam, & alacritatem capit, certum est mundi acerrimos hostes extitisse. Matathias dixit filijs suis. Date animas nostras pro testamento patrum nostro-
1. Mac. 2. rum, & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum. Itaque si pijs oculis hoc inspicere & considerare vis cordate & sapienter profecto hãc inanem & caducam huius sæculi gloriam contemnes. Esto igitur animo humili permittens Deo tua. Ille enim cam de te curã habebit, vt vias & semitas tuas qua minime existimes dirigat, sine vlla tua industria aut labore. Deus enim diligẽtia tua non indiget vt te ab imo ad supremum dignitatis gradum ascendere faciat. Verum humiliare donec tibi dicat ascende superius: & hic erit magnus coram Deo honor, & etiam coram hominibus simul discumbentibus. Hanc doctrinam confirmat Christus dominus noster, sigilloque suo impresso roborat, veramque esse ostendit. *Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.* Hæc ex superioribus patent verissima esse quoniam superbo qui primum locum occupat, dicitur, da huic locum & incipit cum rubore nouissimum locum tenere. E contra vero humili, qui sedet in nouissimo ait dominus, Ascende superius:

Universidad de Deusto
Biblioteca

perius: quod idem est ac si humiliet eos qui se exaltant & exaltet humiles qui in loco nouissimo & despecto sedere eligunt.

¶ Aduerte tamen quod non dicit omnis qui exaltatur, sed omnis qui se exaltat, quia multi sunt exaltati qui iusti sunt. Sed ait omnis qui se exaltat, ideſt, exaltat se ipsum ambiendo honores & dignitates, & negotio humano & ambitione obtinet principatum: non enim potestas & status, sed elatio in crimine est. Præterea non dicit qui vestes & corpus humiliat, sed qui cor suũ, qui se ipsum abijcit, ac dimittit, debet enim humilitas esse vera & non ficta, illorũ more, qui animi fingunt submissionẽ vt alios fallant, & mundi gloriam aucupentur. Sicut feræ prædam inuasuræ se inclinant & retrahunt, vt fortiori conatu in eam irruant & insiliant, sic superbi & callidi se aliquando demittunt, vt hac virtutum simulatione dignitates acquirant. Sic Psalmista, dixit. *Psal. 9.* Inclinabit se & cadet, cum dominatus fuerit pauperum. Qui non exaltantur à Deo, sed se ipsos sic exaltant humiliabũtur, quia Deus mentiri nõ potest qui ait, qui se exaltat humiliabitur. Sicut in hyeme frigore vigente, & æstate nimio calore omnia inflãmante raro cadunt ingentia fulmina (vt ait Plinius libro secundo) sed vere & autumno, quando aer est serenus & tranquillus, tunc maxime adurunt & feriunt: sic ærumnæ & calamitates prosperitati insidiantur. Non eos quærunt qui frigore & æstu in humili statu laborant: sed illos repentino vulnerant impetu & deijciunt: incendioque comburunt, qui in tranquillo prosperitatis vere & autumno superbia extollantur & inani mundi gloria insolescunt, & in sublime vanitatis eleuãtur. Nihil in vita securius, quam vera humilitas, & christiana animi submissio. *Psal. 137* Excelsus dominus ait Dauid humilia respicit, & alta à longe cognoscit. Ac si diceret. Humiles Deus altissimus diligit, eosque qui se submissè gerunt, & effert in sublime: elatos verò & superbos mũdi honores, & mundi dignitates sibi assumentes à longe videt quasi res detestabiles nolens eos de propinquo vt charos intueri. Humiliat Deus suos vt exaltet, sicut mundus eleuat suos, vt deijciat. Quemadmodũ volens vt parua ignis flamma eleuetur, & in altum feratur eam flabelli motu, & veloci agitatione deprimit sic Deus nos deprimit vt extollat. Deijcit deorsum vt sursum erigat. Contra, vt luctator eum, qui secum contendit amplectens, fert in sublime, vt eum inde prosternat in terram: sic mundus ideo nos extollit vt præcipitet: vt ex vertice falsæ & fluxæ glorię ruamus ad profundum veræ & perpetuæ ignominiæ. Vnde Psalmus. Vidi impium exaltatum supra Cedros Libani, transiui & ecce non erat. Voce vna Dei cadunt impij iuxta illud quod idem Psalmographus ait. Vox Domini confringentis Cedros, & confringet dominus Cedros Libani, & cõminuet eas tanquam vitulũ Libani. Intelligit per Cedros Libani potentes & mũdi superbos: qui fulmine diuini verbi percussi corruũt & euanescunt instar illius vituli, quem ab Hebræis in Oreb fabricatum cõminuit ac dissipauit dominus per Mosem, Esaias etiam. Dies (inquit) domini super omnes Cedros Libani sublimes & erectas. Hoc est super superbos, & magnates. Dominus enim mortificat, & viuificat, humiliat, & subleuat, Dixit Anna mater Samuelis. Non glorietur fumus, quia ascendit, nam ascendendo euanescit. Ideo Psalmus de superbis ait. Sicut deficit fumus ita deficiunt, sicut fluit, &c. Vis videre quàm verum hoc sit, quod Deus humiliet eos qui se exaltant? Ioseph filius Iacob, prædixerat quod esset adoratus à fratribus vnde illi superbientes dixerunt. Nunquid, Rex noster eris, aut subijciemur ditioni tuæ? sed hos superbos quomodo Deus humiliauerit ex Geneseos libro constat: nam in Ægypto adorauerunt fratrem prorũ in terram. Hoc enim malum habent illi qui nolunt humiliari & subijci, cum Deus vult illos esse subiectos: vt postea magis subdantur & humiliẽtur. Quia isti noluerunt vtcunque subijci, coacti sunt postea demissa in terram facie fratrem dominum adorare. Quamobrem dicebat Petrus. Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis. E conuerso vero qui humiliatur cum Deus vult eum humilem esse, nunquam tantũ deijcietur quantum erat deijciendus, si se non humiliaret. Humiliatus sum (inquit Dauid) & liberauit me. Sed si humiliari noluerint superbi, humiliabuntur à Deo. Stat enim sententia. Qui se exaltat, humiliabitur. Angelos superbientes & exaltantes vsque ad ima detrusit, Dauidem quia eleuatum fuit cor eius, & iussit populum numerare, percussit & septuaginta millia virorũ occidit pestis: Sẽnacherib humiliauit, & postea à filijs occisus est, Nabuchodonosor à rege Aman, Goliath, Holofernem, Pharaonem & Chore, Datan, & Abyron, quibus Moses dixit, Multum exigimini filij Leui. Sic humiliauit vt superbum Antiochum, & Nicanorem, Adoniam, Absalonem, Rapsacem, & Herodẽ Agrippam: & plures alios. E contra vero humiles exaltat, sicut superbos humiliat. Saulẽ in regno subleuat quia humilis erat vt ei dixit Samuel. Cum eras parũulus in oculis tuis, caput in filijs Israel factus es: & ipse abscondit se domi dũ quęretur ad regnum. Dauid minimus inter fratres suos eligitur ad regnum. Humilem Mosem Principem populi fecit Deus. Dixit enim Deo humiliter. Quis ego sum domine. Et humilis Hieremias qui dixit. A. A. Domine ego nescio loqui, quia puer ego sum, constituitur super gentes & regna. Humilis Gedeon. Ecce familia mea infima est in Manasse, & ego minimus in domo patris mei, dux populi constituitur. Nummus enim qui descendit in statera in thesaurum mittitur, qui verò ascendit reprobatur: sic superbi reprobantur à Deo. Et ipsi (inquit Dauid) de manu tua repulsi sunt: & proiecisti eos dum alleuarentur. Sed humiles approbantur, & in thesauris cælestibus reconduntur. Sic Dauid quando dominus illi promisit perpetuum regnum retulit Deum illum ex patris caulis extraxisse: & populo suo Israelitico dixit. Si audieris vocem domini Dei tui, &c. Faciet te dominus Deus tuus excelsiorem cũctis gentibus, quæ versantur in terra. Si ergo exaltati & alios superare vis humilia te sub potenti manu domini Dei tui, obediendo vocibus eius. Sed filij Adæ genus ambitiosum putant ascensum, viam esse ad exaltationem, & contra apertam domini sentẽtiam in digitos super alios eriguntur.

¶ Et vt ad sequentia explananda procedamus: expende quam ad rem & iuxta ea, quæ antea dixerat, locutus est hic Christus primo in spirituali commodo, & mali deuitatione: secundo vt bonum sequamur iuxta illud Psalmi. Diuerte à malo & fac bonum. Et sic Christus prius dixit, quid esset vitandum & negatiuam posuit dicens. Ne recũbas in primo loco, & postea quid agendum docuit, dicens, Recumbe in nouissimo loco. Et modo consequenter, & ordinate asserit, contra eos qui recumbunt in primo loco. Qui se exaltat humiliabitur. Sed iam ad contextum reuertamur. *Dicebat autem & ei qui se inuitauerat.* Attende etiam quam gratus sit Christus qui non vult surgere à cœna ante cibi potusque pretij solutionem, & non quacunq; pecunia, sed verbis diuinis & cælestibus, hospitem omnesque conuiuas cælesti pane refecit, in pretium illius materialis cibi, quẽ illi præbuerant. Semper enim Deus pro minimis operibus magna nobis confert beneficia: & in solutionem temporalis prandij cibum spiritualem Pharisæo subministrauit. Ille corpus Christi refecit, Christus animam illius pauit: & quanto spiritus carnem antecellit tanto spirituales epulæ præstantiores euadunt corporalibus. Hoc idem tecum fiet in cælo, si pauperem Christi in terra refeceris qui Christum propter te pauperem repręsentat. Ille enim sic ait. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. *Matt. 25.* Sed illum audiamus docẽtem Pharisæum & vide quod etiam tecum loquitur, dicens. *Cum facis prandium, aut cœnam noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites.* Nõ prohibet Christus pia conuiuia, nam Abraham in die ablactationis Isaac, fecit grande conuiuium: & Laban filiam suam traditurus Iacob vocatis amicis fecit magnum cõ- *Genes. 21* uiuiũ: & Ioseph fratribus suis in Ægypto. *Genes. 29.* Iob cum filijs, & Tobias cum amicis, quæ *Gen. 43.* omnia non damnat scriptura. Et Martha *Iob. 1.* Christo parauit cœnam: & conuiuia fece- *Tob. 1.* re illi sancti fratres. Itaque Christus hic do- *Luc. 10.* cere vult, vt benefaciendo non nos ipsos sed proximorum necessitatem spectemus: nequaquam nos humanos aut benignos arbitrantes si proximis nostris benefecerimus, & si in eos liberales fuerimus, qui possunt nobis vicem rependere. Non damnat conuiuia fratrum, sed ne id misericordiam, & liberalitatem arbitremur. Pharisæi isti putabant satis se esse misericordes, si compharisæos inuitabant: suadet ergo Christus vt liberales, & misericordes simus in pauperes, hospitalitatemque commendat, & pollicetur nobis æternam mercedem. Non diuites inquit, sed pauperes sunt inuitandi. Vnde Esaias frange esurienti panem *Esa. 58.* tuum, & egenos non diuites introduc in domum tuam. Prohibet dominus conuiuia diuitum propter superfluitates, detractiones, confabulationes, & cæteras inho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nestates, quæ ibi solent fieri. Quapropter
Prou. 23. in Prouerbijs habetur. Noli esse in conuiuijs potatorum, neque in comessationibus, &c. ¶Quanuis etiam cum dicit, hîc diuites, referri potest ad omnes præfatos, scilicet, ad amicos, ad fratres, & cognatos: nam si hi pauperes sunt meritoriè inuitantur, imo cæteris paribus potius essent inuitandi, quàm alij non principaliter, neque duntaxat, quia amici, fratres & cognati, sed quoniam pauperes, & egentes, & potissimum intuitu, & amore Christi ad gloriam Dei, qui ita requirit, vt non solum dilectio, sed & ordo charitatis seruetur: qui exigit vt propinquiores magis amentur, non solum amore naturali, sed
Canti. 2. spirituali cæteris paribus. Ideo in Canticis sponsa testatur. Ordinauit in me charita-
1. Tim. 5. tem. Et Paulus. Si quis suorum non habet curam domesticorum, &c. Igitur intentio Christi & finis est, vt non solum amicos &
Matth. 5. diuites inuitemus. Nam Christus alibi dicit. Si diligitis eos, qui vos diligunt quam mercedem habebitis? Atque ideo ipsemet Christus seipsum declarans addidit dicens causam quare cognati, & amici, & diuites nõ sunt inuitandi. Ait enim. *Ne forte & ipsi reinuitent, & fiat tibi retributio.* Vult dominus quòd omnia opera nostra præsertim eleemosynæ in Deum dirigantur: & ab ipso tantum expectemus pretium, qui maiora quam homines potest tribuere. Qui ergo eleemosynam facere vult rectam habeat intentionem: quia Deus non ex operibus tantum iudicat, sed ex intentione & corde. Igitur da pauperibus, qui non possunt reinuitare. At nunc oppositum fit, nemo enim solet aliquid nisi habẽti tribuere: at tu multa caponũ paria mittis illi, qui hesterna cœna refertus nauseans cruditate cibũ capere non potest: nec memoriam habet pauperis qui fame, & inedia noctem dormire non potest. Omnis charitas & inter Christianos iam adeo refriguit, vt nemo sit, qui nisi diuitibus largiri velit: aut illis à quibus vel retributionem, fauorem, aut commodum ali quod expectet. Itaque omnia quæ dantur in hoc sæculo, spe retributionis dantur: nihil propter Deum. Qui autem pauperibus sæpe petentibus ne assiduas illorum solicitationes perferant, aliquid concedere coguntur, non amplius quam obolũ, aut exiguum frustum panis impertiuntur. Itaq; non habenti minima conceduntur, diuitibus vero, quæque optima, maxima & pretiosissimà reseruantur. Si hoc autem tantũmodo apud sæculares, & eos qui à religione remotiores viuunt, vsurparetur, ferendum esset: verũ hoc idem videmus ab Episcopis, cæterisque prælatis fieri, qui omnia bona sua cognatis diuitibus tribuunt, permittentes, pauperes inedia interire. Ita videbis cum Episcopis & prælatis non pauperes, debiles & claudos, sed nobiles, equites, comites, marchiones, discũbere: in hos enim pauperculos Ecclesiarum suarũ redditus, Christique patrimonium perperam insumunt. His omnia quæ habent tribuũt, honorificumque esse existimant, si eos pro cognatis habeant & apud se discumbere faciant. Verum si pauperes habent cognatos eos nec curant, nec agnoscunt, non quia cognati, sed quia pauperes sunt. O quam seuero iudicio punientur, quam crudeli condemnatione torquebuntur qui in hoc sæculo eo modo se habent. Hoc autem nimiũ discrepat, ab Euangelicis Christi præceptis valdeq; est contrarium eius exemplis & vitæ, qui ait. *Sed cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.* Vide etiam quanto melius sit dare pauperibus quam diuitibus; nam etiam ad sæculi vsum collatio beneficij in pauperes magis iuuat, quam in diuites, quia diues non est gratus pro beneficio accepto existimans omnes sibi officium & obsequium debere, & cum multa possideat multaq; accipiat, non meminit conferentium beneficia, sed penitus obliuiscitur cuiuscunq; rei sibi elargitæ, & ita sæpe numero diuites narrare audimus. Hęc supellex mihi data est: sed à quo sit, nescio. Quin etiam id quòd collatum est sibi meritis suis arrogat: quod velut debitum acceperit: vel ideo datum sit, eo quod is qui dedit reddendum sibi à diuite vberius existimauerit. Ita accipiẽdo beneficio, eo ipso quòd acceperint diuites dedisse se magis quam accepisse existimant: pauper vero etsi non habet vnde reddat pecuniam, refert gratiam, laudans & honorans te, & tibi esse deum in cuius fatetur: in quo certum est q plus reddit, quàm accepit. Pecunia enim nummo soluitur, gratia autem nũquam exinanitur reddendo, vacuatur pecunia, gratia autem & habendo soluitur, & soluẽdo retinetur. Quare non modo secundum Deum, sed etiam secundum mundum vrbaneque, & politicè loquendo multò præstat,

stat, multoq; maioris est lucri pauperi quã diuiti, extraneo quàm ciui tribuere, gratiores enim sunt pro beneficijs acceptis extranei, vt plurimùm, quàm indigenæ, & cognati. ¶Secundo inuitandi sunt pauperes, & non diuites, quia sapiens creditor debitori fideli libẽtius bona sua committit. At
19. Christus fidelior creditor, omni homini est, cui datur quod pauperi confertur: iuxta illud. Fœneratur domino, qui miseretur pauperis. ¶Tertio quia potius est acquirẽda amicitia eius, qui plus potest prodesse. Diuites non nisi in temporalibus remunerant benefactoribus suis beneficia: sed pau-
16. peres bonis æternis. Atq; ideo dixit Christus. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c. ¶Quarto quia quod das reponis in loco tuto. Quod das diuitibus amitti potest, non autem quod das pauperibus. Si inuitas vt te inuitent falli poteris: sed si
12. pauperem inuitas, de mercede non falleris. Ideo Christus. Facite sacculos, qui non veterascunt. Thesaurum non deficientem in cælis: quo fur non approximat. Temporalia deficiunt: sed data pauperi propter Christum æternum fructum conferunt in cælis. ¶Quintò merces carius venditur ad terminum longiorem persoluenda: & ideo cum illud quod mundo impenditur in præsenti remuneratur, quod vero pauperibus futurum præmium expectat: carius venditur quod pauperi impenditur. Et ne existimes te non esse adepturum in cælo mercedem quam in primis attendere debes: vide quid addiderit Christus dominus noster, vt intelligas omni ratione præstare pauperi quam diuiti tribuere. *Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi, retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.* Non erit opus tuum sine mercede, Deus enim tibi istam in cælo eleemosynam soluet: vbi certior multò, & securior merces te manet. Ideò in Ecclesiastico habetur. Benefac iu-
12. sto & inuenies retributionem magnam. Et
11. in Ecclesiaste. Mitte panem tuum super aquas: quia post multa tempora inuenies. ¶Obserua autem, quod quanuis omnes tam boni quam mali resurrectu ri simus, tamen non fit memoria de resurrectione malorum, sed de resurrectione iustorum: quia mali non curant de illa: omnis eorum cura est de rebus huius sæculi, & ità cum nihil nisi de præsenti agant, & non de resurrectione cælesti ideò Christus de illa non loquitur resurrectione impiorum. Præterea non fit etiam mentio de eorum resurrectione, quia impij non resurgent ad vitam iuxta illud Psalmi. Non resurgent im- *Psal. 1.*
pij in iudicio. Resurgent quidem: nam (vt *1. Cor. 15.*
Paulus ait) omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur: quia mali non mutabuntur in incorruptionem, nec resurgent ad gratiam & vitam spiritualem, sed ad mortem æternam. Vnde Regi Antiochõ quidam Martyr ex Machabæis dixit. *2. Mac. 7.*
Tibi resurrectio ad vitam non erit. ¶Docemur hic operibus misericordiæ insistere: non enim sua mercede, & retributione carebunt. Itaq; cum pauper petit à te eleemosynã quatuor debes attendere. Primò quis *Matth. 25*
petat: quoniã Deus ait, quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Cogita Christũ quando manũ pauperi extendis. Secundò cogita quid petat Deus in illo paupere, non petit tuum sed suum: vnde valde ingratus est quidẽ bonis Dei abundanter habet ad mensam suam, & tamen non vult dare modicum panis Deo petenti. Cum enim pauper petit eleemosynam, Christus est qui dicit tibi, da mihi de eo quod dedi tibi. De meo quæro, & mihi non donas? Da & reddo, habuisti me largitorem, facito debitorem. Tertiò debes cogitare ad quid petat: non enim petit ad dandum, sed ad mutuandum, & ad centuplas vsuras. Quod fœneraris homini, fœnerare Deo & centuplum accipies, & vitam æternam possidebis. Mira ingratitudo, & stultitia Christianorum: qui nolunt fœnerare Deo ad tales vsuras, ad quas Jes commodarent Iudæo & Saraceno. Quartò debet cogitare quod ipse habet petere, à Deo regnum æternum: & ille modo petit à Deo modicum panis, & si negat Deo hoc modicum, negabit illi Deus regnum suum. Qui obturat *Prou. 21.*
(inquit Salomon) aures suas ad clamorem pauperis: ipse clamabit, & non exaudietur. Igitur ne dubites impendere pauca cũ tu ipse magna petas. Sed procedamus. *Et cum audisset quidam de simul discumbentibus dixit. Beatus qui manducabit panem in regno Dei.* Expende quantæ vtilitatis, & commodi sermo Domini sit. Ecce in hoc cõuiuio Pharisæus hic, vel quisquis ille fuerit animo mutato ad superna suspirat: hoc conciones faciunt, vt incipiat populus contemptis terrenis superna sapere.

¶Docemur nè nos pœniteat verbũ Dei prædicare,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicare, etiam in multitudine deriſorum. Nunquam in hac vita deſperanda eſt ſalus cuiuſcunque peccatoris licet ſceleratiſsimus ſit. Sed ad contextum. *Et ipſe dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam.* In primis hęc
Matt. 22 parabola non eſt illa quæ ponitur à Matthæo: quia non eſt idem ordo, nec deducitur ad eundem finem: quia Lucas hic reſpõdit homini, qui dixerat, Beatus qui manducabit panem in regno Dei, & Matthæus loquitur contra Principem ſacerdotum. Præterea in Matthæo vocatur conuiuium, & hic, vocatur cœna, & illic vocatur Rex, & hic homo quidam, & illic inuitati quidam noluerunt & alij neglexerunt, hic autem excuſauerunt ſe. Illic intrauit Rex vt videret diſcumbẽtes, hic vero nihil tale dicitur. Igitur ſecundum expoſitionem huius parabolæ aduerte, quod, ſicut ignis ex ſua natura, quicquid ei adiungitur in ſuam ſubſtantiam conuertit, eodem modo quicquid homines vident, in ſuum amorem & affectum conuertunt: quapropter mali omnia in malam partem transferunt, boni autem in bonã interpretantur, & in omnibus quæ faciunt, aut vident, occaſionẽ capiunt Deũ laudandi, & quicquid terrenum apud illos agitur ad ſuperna deducunt, & quia ſpirituales ſunt, omnia ſpiritualibus referunt. Cum hanc parabolam Chriſtus Phariſæis dixit, erat in domo Phariſæi ſedens atque manducans: & pulchrè de corporali cibo atq; conuiuio ad ſpirituale & ęternũ conuiuium ſermonẽ vertit. Similiter & in Ioanne
Ioan. 6. facit, cum quinque millia hominum ex quinq; panibus pauiſſet in deſerto, mox de ſpirituali cibo locutus eſt, ſcilicet, de corpore ſuo & de ſanguine. Quæritis me (inquit) quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. Operamini non cibum qui perijt: ſed qui permanet in vitam æternã. Simili modo hic facit. Tota enim hæc parabola nihil aliud eſt quam reſpõdere ad verbum quod ille dixerat, Beatus qui panem manducabit in regno Dei. Hac parabola ſeu ſimilitudine oſtendit Chriſtus, quod Deus morte vnigeniti iam parauerat conuiuium ęternum omnibus & ſingulis: quia omnes inuitauit, & omnes vocauit per ſe & ſuos Apoſtolos & diſcipulos. Sed hoc non erat ſatis vt quis eſſet beatus, vt comederet cibum, in cœna æterna, niſi & ipſe vocationi reſponderet, & mandatis obediret: quod ſi multi non capiunt cibum in regno, hoc eſt ob culpam ſuam, quia propter cupiditates huius ſæculi, & amorem terrenorum contemnunt venire ad nuptias. Vocat Deus & nemo audit, & æterna offert, & ipſi temporalia ſectantur: quinimo ob temporalium rerum amorem, æterna negligunt. Excuſationem ſumunt vbi nulla excuſatio eſt: & impedimentum fingunt quod perſe impedimentum nullum eſt. Sed quia multi ex Iudæis noluerunt vocati venire, & tot beneficijs allecti, in hac parabola oſtendit Chriſtus vocationem gentium. Nam miſit Deus vocare claudos, & cæcos gentiles, qui ſine lumine & cognitione veritatis errabant: & ſententia contra Iudæos prolata eſt dicens, quod nemo illorum Iudæorum, qui vocati fuerunt, & non venerunt guſtabit cœnam in regno Dei, ſed pœnas luet æternas. Quod optime Eſaias Iudæorum Propheta prædixerat: nam loquens primo de vocatione eorum dixit. Venite
Eſa. 2. aſcendamus ad montem domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius, &c. Verum quia ipſi vocati noluerunt venire, adiecit Propheta. Proieciſti enim populum tuum domum Iacob. Sed, vt dilecta ſynagoga nullam habeat excuſationem, exper-
Dan. 9. ritur Dominus prius omnia media, quibus illam retineat, antequam penitus alienet. Ideò in hac parabola, primum agit de vocatione Iudæorum: & quia ipſi venire noluerunt agit de vocatione gentium. Sic
Act. 13. Paulus, & Barnabas dixerunt eis. Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, ſed quia indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Denique concludit cum ſententia contra Iudæos prolata dicens. Dico autem vobis quod nemo illorum virorũ, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam. Et hæc eſt ſumma & ſcopus totius parabolæ: ſed ſingula expendamus.
Homo quidam fecit cœnam magnam. Hoc primum verbũ commendat nobis miſericordiam Dei, nam quãdo vindicatiuã Dei virtutem ſcriptura ſignificat, pantherã, vrſum
Dan. 7. & pardum eum vocat: vt Daniel Propheta
Oſe. 13. oſtẽdit. Vnde etiam per Oſeam dicit. Ego ero eis quaſi leæna, & ſicut pardus in via Aſſyriorum: occurram eis quaſi vrſa captis catulis, &c. Quando autẽ ſcriptura Dei benignitatem oſtendere vult, homini eum cõparat. Vnde in Daniele, vbi gratia noui te-
Dan. 9. ſtamenti deſcribitur, Deus pater & filius

eius homini comparantur: nam quales nos ſumus, talem ſe nobis exhibet Deus. Si homines ſumus, & viuimus ſicut rationales creaturæ, ipſe etiam Deus homini cõparatur: ſin autem belluarũ more viuimus, ſicut
Pſal. 31. equus & mulus, quibus non eſt intellectus ſit nobis Deus fera terribilior. ¶ Homo itaque hic vocatur Deus, quia benignè & miſericorditer nos vocat & allicit ad epulas vitæ æternæ, vocans nos dulciter & clementer. Multis modis, in hac cœna apponit nobis dilectum filium ſuum Ieſum Chriſtũ.
1. Ioan. 2. In cuius vera cognitione & amore cõſiſtit noſtra beatitudo dicente ipſo. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te. Ipſe enim eſt panis verus cæleſtis qui omnibus nobis proponitur. In hoc Ieſu Chriſto & per hũc donauit nobis pater æternus iuſtitiam, gratiã, remiſſionem peccatorum & vitam æternã qui ſaluberrimi ſunt animarum cibi.
¶ Porrò cœna beatitudo æterna eſt, ad quã vocati ſunt omnes, quibus eſt Euangelium
Eſa. 56. prædicatum: & vocantur modo, & vocabũ turperpetuo, iuxta illud Chriſti præceptũ. Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ. Vocatur autem magna, quia magnus eſt ille pater familias qui eam parat: iuxta illud Pſalmi.
Pſal. 144 Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis. Atq; etiam dicitur magna propter cibũ, quem proponit: nempe gloriam diuinæ viſionis. Hinc
Pſal. 15. Dauid. Implebis me lætitia cum vultu tuo delectationes in dextera tua vſque in finẽ.
Pſal. 32. Et parantur ibi ea, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit: & non præparantur ad horam, diem, vel annum, ſed in æternum. Vnde dicitur cœna magna, quia in æternum durat, & non habet finem ſicut cœnæ mundi.
¶ Obſerua autem quod hoc conuiuiũ Dei non prandium ſed cœna vocatur: quia in ſero paratur, & poſt cœnam nullum conuiuium reſtat. Inuitat mundus ad prandium & non ad cœnam: ſolet enim in hac vita ſuis amatoribus delicias præparare, ſed hora cœnę hoc eſt, ſero & hora mortis eorum, reliquit illos fame deſolutos abire. Sic Ba-
Ioan. 4. rucin perſona mundi, de ſuis dilectoribus ait, Nutriui eos cum iucunditate: dimiſi autem illos cum fletu & luctu. Hic ſæculi huius amatores prandium faciunt, comedunt & bibunt, lætantur & exultant, & ad votũ illis omnia ſuccedunt, ſed in fine fame peribunt, cum in morte, nec caro, nec mundus nec deliciæ, quicquam eis prodeſſunt: ſed vili operti ſindone, vermibus deuorãdi tradentur ſepulturæ, & animæ in æternum cruciabuntur in inferno. Sed aliter Chriſtus, qui hoc ſæculo, ad labores & famem, & ſitim inuitat, & hic perſecutiones & famem patiuntur: ſed opulentiſsimam dabit
Ioan. 13. cœnam in fine. In finem ait Ioannes quod Chriſtus dilexit ſuos: quia in fine vitæ, & hora mortis maiora ſigna dilectionis & amoris eis oſtendit, tribuens eis cœnam illam æternam in gloria. Ideoque hoc tam ſplendidum, & magnificum conuiuium cœna & non prandium vocatur. Ad hanc vero pinguem & opulentam cœnam omnes vocat, nullum excludit venientem, atque ideo ſequitur. *Et vocauit multos.* Conſideranda eſt Dei patris immenſa bonitas, non potuit enim Deus de nobis melius meLuc. 10. reri, quam cum dignatus eſt nos miſeros peccatores ad hanc cœnam vocare. Vocat autem nos cum primum incipimus vſum rationis habere: nam ſtatim de cælo lux quædam deſcendit, quæ ad beatitudinem nos naturaliter inſtruit, & inuitat ad hanc glorioſiſsimam cœnam: aſſerens in hac miſerrima vita neminem perfectam gloriam comparare poſſe, cum ad alia maiora ſit creatus, quæ omnia adipiſcetur facillimè ſi malum vitauerit, bonũ autem ſecutus fuerit. Hoc autem quilibet infans cum primũ annos iudicij tangit, cognoſcit nec cum latet furari aut mentiri malum eſſe: obediri autem, cultum q; debitum præſtare parentibus eſſe bonum. Ita q; ſimul ac incipimus homines eſſe, illico à Domino Deo noſtro
Pſal. 4. inuitamur. Ideò Dauid interrogat. Multi dicũt, quis oſtendit nobis bona? reſpondit ipſe. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui dñe. Vltra hãc generalem vocationem vocat nos Deus multoties, multisque modis: nempe inſpirationibus, prædicationibus, infirmitatibus, tribulationibus, & alijs modis. Et licet omnes vocati, & inuitati ſimus ad hanc cœnam à pueritia, non deſinit hos inuitatos vocare in omni vitæ ætate. Quapropter ſequitur in contextu.
Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent. Hora cœnæ eſt ſpatium vitæ vniuſcuiuſque, qui dominum inſpirantem, vel prædicatorem, vel confeſſorem audit docentem, Euangeliũ & doctrinam catholicam: quæ nos de his inſtruit, qui nobis dabun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dabuntur in illa cœna, quomodo nos oporteat ad illam accedere: quæ media, quę conditiones sint necessariæ, &c. Et per hunc seruum cœtum prædicatorũ intellige: sæpe enim in scripturis fit sermo de tota plebe aut de multitudine, sub vna persona. Sic dominus loquitur Pharaoni. Dixi tibi dimitte filium meum, idest, populum Hebræorũ. Et in Esaia. Ecce Iacob puer meus. De toto Israel intelligens. Et in Ezechiele sub nomine Oolæ Samariam hoc est Israelem intelligit: Et sub nomine Oolibæ, intelligit Hierusalem, idest, populum Iudæ. Itaq; Apostoli & Christi discipuli in omnem terram prædicauerunt, & eius successores Episcopi, prælati sacerdotes prædicãtes verbum Dei. Quod si aliqui eorum minus digni videantur: quia tamẽ ad æternas delicias inuitant, & ex parte Dei æterna promittunt, audiendi & venerandi sunt, nam dominus dicit. Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. Atq; ideo prædicatores verbi Dei si ad cœnam cælestem inuitant audiendi sunt: licet ipsi aliquãdo peccatores sint. Nam si aliquis exularet, & rex mitteret seruum vilem dicens ei, vt veniret ab exilio, & ferret chirographum regis, continens aliquod maximum beneficium, certè iste gauderet & lętaretur cum tali nuntio: quia non seruum sed regẽ & dominum considerat, & mercedem sibi datam. Hoc intelligendum est de prædicatoribus catholicis qui veram & catholicam doctrinam prædicant, non de pseudo prædicatoribus, qui nec à Deo missi, nec ingressi per ostium, sed aſcendentes aliunde seminant errores, prædicant hæreſes, schismata suscitãt, de quibus per Prophetam dicitur. Non mittebam Prophetas & ipsi currebãt. Et etiam aliqui ex nostris prædicatoribus catholicis solent inter prædicandum faceta dicere, vt populus rideat, & etiam seipsos laudare, aut defendere, vel in reprehensionibus ità immoderate & impotenter se habere, & ita populum scandalizare vt deterior fiat. Hos non misit dominus, quapropter in eo quod hic dicitur, misit seruũ suũ, duo considera. Vnum est, quod sit suus seruus ille, idest, catholicus, nam hæretici & schismatici non Dei sed diaboli sunt. Alterum est quod dicit quod misit illum: quia qui inutilia vel faceta prædicat, licet Dei sit & catholicus non tamen missus est à Deo, sed à proprio amore aut passione ductus.

Exod. 4. *Esa.* 42. *Ezech.* 23. *Luc.* 10. *Ioan.* 10. *Hiere.* 23.

Nonne malus esset seruus, qui dicente domino, voca vicinum ex parte mea, vt veniat ad cœnam: si ille dixisset vicino, dominus meus dicit ne ingrediaris domum eius, mandato præuaricato & inuerecundè certè iniquus esset. Sic dominus dicit, vt voces inuitatos ad cœnam gloriæ prædicans pœnitẽtiam quaitur ad gloriam: officium enim prædicatoris est facere populum plorare, & non ridere. ¶ Præterea venire ad hanc cœnam est integra fide & charitate formata Christum amplecti, qui vitam præstat æternam. Vnde Iudæos dominus reprehendit dicens. Non vultis venire ad me, vt vitam habeatis: eò quod scripturis quæ ipsum testabantur, nec sibi credere vellent. Obserua etiam quod non vult eos compellere: sed tantum vocare vt veniant si velint. Etsi non velint non veniant: ante hominẽ Etcl. mors & vita, bonum & malum, quodcunque voluerit dabitur illi. Sequitur. *Quia iam parata sunt omnia.* Antequam mundus fieret aut crearetur orbis in initio suę æternitatis. Præparauit autem illam magnis sumptibus, pretioso videlicet sanguine filij sui vnigeniti illam nobis promeruit. O quantum gaudium antiqui patres haberẽt si hocillis contigisset. Vocabantur quidem illi, sed nondum omnia parata erant: quia passio Christi nondum exhibita erat: quin imo sperabant futuro tempore paratum iri. O fœlix tempus, ætasque beata, in qua prædicatores dicere possunt. Iam sunt omnia parata: iam Christus mortuus est pro vobis, iam suo sanguine cælum aperuit, iam cælos ascendit, & præparauit vobis mansiones in æterna beatitudine. Venite ergo ad cœnam quia omnia parata sunt. Ideo Christus Apostolis dixit. Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Et beatiores certè patribus antiquis, quia iam cœnam præparatam inuenitis. Sed vide hominum impudentiam & ingratitudinem, *Et cœperunt simul omnes excusare.* Omnes dicit non aliqui. O lachrymabile malum, O miseranda progenies Adami. Fere omnes contemnunt vitam cælestem: omnes quærunt quæ sua sunt: omnes appetunt terrena. Vnde Hieremias. A minimo vsque ad maximum auaritiæ omnes student. Si paulum quidam à diuite potente, & honorato inuitaretur ad cœnam: nonnè gaudens & lætus præpararet se diligenter, ne alius ad conuiuium potentis prius occurreret? Quanto

Quanto gaudio & exultatione Aman iuit ad conuiuium Assueri Regis & suam gloriam lætus nunciabat vxori & amicis? Quãto magis hęc cœna multo pretiosior est cõuiuio Regis Assueri? Si Rex pauperem inuitaret festinaret ad cõuiuiũ: & nos ad Dei inuitamur cœnam & excusamus nos, & ire contemnimus. Mira res: vocat Deus ad cœnam & venire recusant. Si vocaret ad labores, non mirum si nollent venire: sed vocatur ad cœnam, & nolunt. Vocat mundus ad labores, & omnes sequuntur illum, omnis populus secutus est Sebam filium Bochri: pauci autem Dauid. Vocat mũdus, vt decipiat, diabolus, vt torqueat, & caro, vt illudat: & omnes hos sequuntur. Christus autem vocat ad cœnam, vt gaudeas & cœnes cum illo, & læteris: & pauci sequuntur illum. O si consideraret peccator quod amittit: & quare amittat. Hæc duo vellem in primis considerares optime. Primum quantum amittas: secundum quare amittas. Quod amittis Deus est: nam summum bonum propter peccati vilitatem perdis, & propter fœditatem & turpitudinem viriorum supernas glorię delicias deseris. De hoc conqueritur dominus per Prophetam Hieremiam. Me dereliquerunt fontẽ aquę viuæ: & foderunt sibi cisternas dissipatas. Me inquam fontem omnium bonorum reliquerunt, ob mundi abominationes. Ea est enim humani iudicij corruptela, ea cæcitas & ignorantia: vt mala pro bonis, obscura pro illustribus, amara pro dulcibus sę penumero amplectamur. Prouenit hęc gustus deprauatio ex esu illius pomi funesti primis parentibus prohibiti. Et vt multi morbo aliquo, & sensus stupore suauitatẽ cibi non sentiunt, sic improbi homines veræ virtutis gustum non habent. Quia potiùs mortiferas voluptates concupiscunt, peccatum dulcissimũ esse existimant, virtutem vero amarissimam. Sic isti epulas illas diuinas, & suauissimas ob eam causam contempserunt: quia depraua tum gustum habentes pro dulcibus amara desiderarũt, duriſsima mundi & amara, epulis Christi suauissimis anteponunt. In Psalmo Dauid vbi editio vulgata habet, bonitatem & disciplinam & scientiam doce me: vertit quidam, bonum gustum, & scientiam doce me. Ita enim potest verti ex hebræo. Vbi vides sanctissimum vatem à domino bonũ gustum postulare. Acsi diceret. Ità dominem mentem meam illumina, vt perspiciam quid appetendum sit, & quid vitandum. Talem mihi animi gustum præbe: vt verorum bonorum suauitatem sentiam, mala vero acerba esse iudicem. ¶ Expende etiam hominum malitiam, qui non tãtum amore huius sæculi Deum contemnũt, sed volũt se excusare à peccatis. Sic multi Deo imponunt peccata, excusantque se, dicentes: naturam suam adeo in malum esse proclivem, vt non peccare non possint: quantumcunq; renitantur: & ità culpam omnẽ in Deum naturæ autorem transferũt. Quã grauis autem culpa hæc sit; Propheta regius testatur, dum precatur dominum ne in talem errorem incidat dicens. Ne declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Malũ est peccare, peius in peccato perseuerare, pessimũ vero peccatum excusare: grauissimum vero omnium est in Deũ crimen ipsum cõijcere. Non mirum quia hereditario iure hoc vitium venit ad nos ex primis parentibus. Adam peccatum suum in Deum retorquet dicens, mulier, quam dedisti mihi, hoc est, tu habes culpam quia talem ac tam importunam mulierem mihi dedisti. Mulier etiã serpenti imponit peccatum: dixit enim, serpens decepit me. Sic etiam & Saul, quia à Samuele fuit reprehensus, eo quod acceperit de spolijs Amalech: sub prætextu sacrificij, inobedientiæ peccatum voluit defendere & excusare. Excusationis & defensionis causa, & origo superbia est, sicut enim ad humiles pertinet confusio peccatorum, ità & excusatio delictorum pertinet ad superbos. Quod si adeo manifesta sunt eorũ crimina vt excusari, palliari vè omnino non possint: tunc superbia inflati & cæci, vel in Deum, vel in fatum, quod nihil est, vel in stellas, vel in tempus mentientes impudentissimo blasphemantes retorquent. Hoc reprimit dominus per prophetam dicens. Nolite extollere in altum cornu vestrũ: nolite loqui aduersus Deũ iniquitatem. Quoniã nec ab Oriente, nec ab Occidente, &c. ¶ Obserua etiã, quod illa quæ impediũt vocatos ne cõuiuio fruantur, nõ sunt de numero illarum rerum quæ de se malæ & prohibitæ in lege sunt: quæ admodũ furta, periuria, adulteria, & alia similia: sed illarum quæ vt plurimũ vt bonæ admittuntur, vt est matrimonium contrahere, rem familiarem administrare. Vnde perspicue infertur, nõ solum ea, quę mala

Ioan. 6. *Luc.* 14. *Psal.* 74. *Hiere.* 2. *Genes.* 3. 1. *Reg.* 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mala esse cognoscimus, verum etiam & illa quibus huic mundo indulgemus licet bona videantur, si parce eis non vtimur, nos perpetuo à gloria cælesti exterminare, & in inferno sepelire: & si verum fateri volumus apud Christianos homines multò maius in his posterioribus, quam in prioribus periculum versatur. Nam rapinæ, homicidia, adulteria, aliaq; similia peccata, cũ aperta facie grassentur facillime à nobis cognoscuntur, vt ea vitemus & odio habeamus: verum hæc altera mala, quia operta & palliata incedunt, & sub prætextu boni, multò periculosiora, facilioraq; sunt, vt in ea incidamus. Certum est, facilius quemuis hominem à re aliena se continere posse, quam suis parcè & moderate vti, quod de reliquis etiam dicendum videtur. Doctrina igitur huius parabolæ non modo in hoc versatur, vt nobis mala prohibeat, sed & vt insinuet quantum lateat discrimen in illis, quæ primo aspectu nobis bona vidẽtur. Quare expedit recte hanc doctrinam animaduertere: ità, vt vnusquisq; quod sibi obtigerit arripiat, est enim maxime vniuersalis, & om-
1. *Ioan.* 2. nibus competit. Nam vt ait Diuus Ioannes omne quod est in mundo concupiscentia oculorum est, concupiscentia carnis, aut superbia vitæ. Quod si his tribus incõmodis mundus est plenus nemo omnium viuentium, aliquod horum periculorum effugere potest. Istæ sunt tres excusationes, quibus inuitati vsi sunt. Sed iam audiamus primum se excusantem. *Primus dixit ei. Villam emi.* In emptione villæ notatur acquisitio dominij: qui enim vllam emit, hominibus appetit præesse & dominari, quod ex radice superbiæ procedit. Acsi dicat. Malo dominari in terris, quam venire ad vitã æternam. Expende etiam quod non dicit ciuitatem, aut castrum, aut regnum, sed villam exprimit vt significet tantam esse ambitionem & cæcitatem, vt pro re vilissima maximum negligat bonum: quod tamen nec pro mundo dare deberet vniuerso. *Et necesse habeo.* Ambitione cogente, quæ non potest coram domino permanere: nec in cælo habitare. *Exire.* Ab æternorum contemplatione, à mei consideratione. Omnis enim superbus extra se est, quia supra se est. Sic
Psal. 130. Dauid, Domine nõ est exaltatum cor meũ nec elati sunt oculi mei, nec ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. *Et videre illam.* Hoc est totum studium ad eam applicare, hoc enim est superborum, toto studio laborare, ad hoc, vt dominari possint. Expende etiam hominis stultitiam. Fructus rei, quam tam carè emit propter quam seipsum calamitatibus innumeris subdidit & damnauit, non est alius quã videre illam. Quam vtilitatem habuit, nisi quia eam vidit? Non dicit, gaudebo de ea, vel possidebo, vel satiabor: sed videbo. Infœlix fructus bonorum huius mundi & potentatus. Dic mihi si maximam famem haberes, sufficeret tibi tantum cibum videre non comedendo illum? Certè hoc non modo famem non extingueret, sed magis appetitum excitaret. Vide qui honores ambis, & sæculi vanitates queris, quòd non de illis plus habes quam videre illas. Nõ enim satiant, non quietant appetitum, sed magis voluntatem accendunt. Quid prodest possessori diuitiarum, nisi quod cernit diEuseb. nitias oculis suis? Non plus alijs eis vtitur: & quemadmodũ Tantalus in medijs aquis sitit. Tantalus à labijs sitiens fugientia captat Flumina: quid rides? mutato nomine de te Fabula narratur. Tu Tantalus es, qui in medio diuitiarum siti peris. ¶ Obserua etiam huius stultitiam, non solum in eo, quod rem inutilem tam carè emit: sed etiã in eo quod priusquam vidisset emit. Emit enim, & posteà exiuit videre illam. Quomodo autem emeret, si prius vidisset? Homnores, diuitias, voluptates, & quæcunque mundus dare nobis potest, prius emimus quam videamus: nam si prius vidissemus, nullo modo à nobis emerentur. Verum nos, vt cæci in omnia mundi oblectamenta ruimus, non attendentes, quid faciamus, nosmetipsos vendentes, libertatemque nostram propterea erogantes. Verum simulac oculos aperientes animi, ea inspicimus nos perditos, & infortunatos compellamus, cognitis mundi abominationibus & incommodis. Obserua igitur, vt antea quam res mundi emas inspicias, & consideres quales sint: si hoc enim facis mihi crede, nunquam ea comparabis. Nam si mũdus gladio veritatis scinderetur, palam omnium oculis falsus & inanis appareret. Omnia quæ in mundo sunt, præterita, præsentia sunt, aut futura. Præterita iam non sunt, futura incerta sunt: præsentia verò instabilia & momẽtanea reputãtur. In his bonis externis, mundus bonus esse videtur, cũ reuera doli & mẽdacij plenus sit. Viridi

tas arundinum & amœnitas, aspectum oculorum oblectat suo nitore exterioriq; conspectu: attamen si illas confringas, intus inanes & vacuæ apparebunt. Ne te decipiat mundus, neve oculi tui, viriditate & pulchritudine illaqueentur: nam si rectè consi derare volueris quid subtus lateat, omnia inania, nihil firmum, aut solidum inuenies. Mercator est qui breues ac pestilentes voluptates aliasq; mortiferas merces pretio animarum vẽdit, aut saltẽ promittit vt nos ad æterna supplicia deducat. Atque ideò est summa diligentia & consideratione aduertendum, ne cum tali negociatore cõmercia exerceamus. Ostendit dapes in superficie suaues & appetendas: sed intus funestas & latenti veneno cõtaminatas. Non est aurũ id quod apparet, sed scoria: non mel, sed fel nõ vita, sed mors, non fama, sed ignominia: non bonum, sed malũ. Vt enim stultus censetur qui equum empturus eum non inspicit, sed frænum, phaleras, & exteriora ornamenta miratur: sic insanus iudicandus est qui merces diaboli, carnis, & mundi, speciẽ solum aspicit: interiora vero minime contemplatur. Discе ex hoc loco ea, quæ sunt mundi prius diligenter aspicere, quã emere. Sic de quadam anima sapiente legitur
Prou. 31. in Prouerbijs. Considerauit agrum, & emit eum. Prius agrum considerauit: & quia bo-
Matth. 13. nus erat, emit eum. Sic prudens negociator Euangelicus prius inuenit thesaurum: & posteà antequam emeret abijt & vendidit
Matth. 25. vniuersa, quæ habuit. Sed diues epulo tunc fallaciam vidit, quando oculos eius pœna aperuit. Solent caupones offerre pretiosa vina, pauones, indicosq; gallos diuersantibus, quibus ignari homines lætantur, & se illis ex animi sui sentẽtia satiant: posteà vero cum ad solutionem deueniunt, seuerissimè cum illis agitur: sæpius enim plus soluunt, quam omnia illa quæ appositа sunt stare poterant. Ideò tu facere debes quod cauti, & prudentes viatores solent: qui quotiescunque à caupone aliquid ad comedendum cibi offertur, prius de pretio percontantur. Vnde si pro re vnum ducatum valente, vident decem ducatos exigi, tangere nolunt: sed potius comitibus suis dicunt. Abeamus hinc in aliud diuersoriũ, hic enim carius omnia venduntur. Eodem modo quotiescunque tibi aliquis Episcopatus, dignitas aut officium offertur, quanti cõstet animaduerte: nam si posteà quam interrogaueris, quantum sit tibi pro ea dignitate, & officio persoluendum inuenies te esse aliorum animarum rationem redditurum, ea conditione, vt multò melior omnibus alijs esse tenearis: huius indignitatem & honorem repudies. Si conspexeris pulchritudinem mulieris, dic. Quanti emitur carnis delectatio? Igni inferni sempiterno. Inferni? carum est hoc diuersorium comites: aliud quærimus, insemiamus Deo, non carni, aut mundo, & cæteris. Fac prius tecum omnium rationum periculum: sed procedamus. *Rogo te habe me excusatum.* In superficie verborum ostendit humilitatem, sed per superbiam venire contemnit. Humilitas sonat in voce, sed superbia in actione, vox quidem vox Iacob, manus autem manus Esau. Sic Iudas ait domino, Aue *Genes.* 27 Rabbi, & Ioab osculatus est Amasiam, sed *Matt.* 26. alter dominum tradidit: alter Amasiam in- 2. *Reg.* 20 terfecit. Fuerunt verba amborum pacifica, actio autem vtriusque proditoria fuit. Perperam hic se humiliauit cum interiora eius Deo nota essent: non enim mentitur hominibus sed Deo. Iam alium se excusantem *Act.* 5. audiamus. *Et alter dixit. Iugalia boum emi quinq.* Hæc est secunda excusatio, quæ spectat ad ea, quæ Diuus Ioannes dixit: concupiscen- 1. *Ioan.* 2. tia oculorum, quæ auaritia est: nam sicut iugum animalia ligat & cõstringit, ità auaritia ligat, & illaqueat animas, iuxta illud Apostoli. Qui volunt diuites fieri incidũt 1. *Tim.* 6. in laqueum diaboli. In prouerbijs quoque habetur. Iniquitates suæ capient impium: *Prou.* 5. & funibus peccatorum suorum constringetur. De auaro loquitur, nam auarus propriè impius dicitur quia sine pietate est ad pauperes. Hic funibus auaritiæ detinetur: ideo iuga, quæ boues ligant dicitur emisse pretio animæ suæ, quam mammonæ tradidit. Vide stultitiam auari. Christus dicit, Tollite iugum meum super vos iugum enim *Matth.* 1 meum suaue est: hic autem ne se subijciat iugo suaui, humeris suis quinque grauissima iuga subit: quorum quodlibet grauius est centum Christi iugis. Diaboli quinque sunt iuga, quia nullus est sensus, quẽ sibi diabolus subijcere non desideret. Dicit etiam q̃ emit ea. Ego profecto gratis & sine vllo pretio humeris meis non susciperem, quin que talia iuga: nedũ emerem. Certè sic est quod emimus cum impendio nostrarum animarum & conscientiarum, diuitias, honores, & delectationes huius mundi, quæ nobis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis nihil aliud nisi onus, dolorem, ingentemque cruciatum afferunt. Magno labore consequitur auarus quod cupit, timore possidet, dolore relinquit. In Apocalypsi scriptum est, eos qui bestiã adorauerant quietem nullam habere, quam quidem qui cupiditati suæ inseruiunt, assequi nunquam possunt. Quare videbis quã perpetuo cruciatu & dolore auari, rerumque humanarũ cupidi torqueantur. Attende igitur miser, qui ne te subijcias vnico Christi iugo, leuissimo, & suauissimo humeris tuis quinque mundi iuga grauissima baiulas: quæ emisti, animam tuam, & te ipsum pro momentanea vitæ laboriosæ, quam perfers, delectatione erogans. Hos vocat Christus eis compatiens. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Quæ maior cæcitas, aut quæ maior dementia esse potest: quam difficile existimare, vnico Domino inseruire, qui cultum nostrum ea tantum de causa expectat, vt nos à tantorum hostium tyrannide liberet, facilè vero quinq; grauissima iuga sustinere? Emi inquit iuga boum. Morbus est omniũ cupidorum, vitiumq; natiuum, nunquam abemptionibus, rerumq; familiarium coacernationibus desistere. Esaias his loquebatur dicens. Væ qui coniungitis domum ad domum: & agrum agro copulatis. Nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? Aduerte quod Esaias non arguit hic homines, qui coniungunt diuitias furto acquisitas: causa enim eius reprehensionis fundatur in cupidine coniungendi diuitias & hęreditates: & non loquitur de medijs, quibus ea cõiũgi possunt. Quod proculdubio optimo iure deplorat: causa enim quod tot sint in republica pauperes, nulla alia est quam ingens diuitum fames in acquirendis diuitijs, nam cum res temporales infinitæ non sint, sed certis terminis claudantur, perspicuum est luxum alijs cum imperdio aliorum fore. Hoc apud Christianos effusius quam apud Ethnicos accidit. Ideo scriptura, non modo rapinas & furta condemnat: sed etiam inexplebilem diuitiarũ acquirẽdarum cupidinem, adeo, vt Christus dixerit esse impossibile diuitem ingredi in regnum cælorum: quod ex tribus incõmodis, quę diuitias comitantur oritur. Primò, quia cum cælestia comparari non possint, nisi earum desideriũ habeas, omne id quod hoc desiderium impedit rerum cælestium consecutionem impediat necesse est. Opes autem & diuitiæ humanę, hoc desiderium omnino impediunt: detentis enim omnibus animæ cogitationibus in bonis temporalibus acquirendis, minima vel nulla pars desiderij relinquitur ad cupienda æterna. Non aliter quam si quis ad magnum & lautum cõuiuium inuitatus moræ impatiens, vilibus dapibus se adeò in principio ingurgitaret: vt postea, omni edendi appetitu amisso, reliqua comedere non posset. Iam enim inediæ satisfecerat, qua lautioribus cibis fruiturus erat. Hoc contingit quamplurimis, qui naturale desiderium diuinorum bonorũ, quod Deus hominibus quasi quãdam cæli famem dedit: rebus terrenis tradunt, & ità inebriati bonis temporalibus viuunt, vt æterna cælorum bona, non desiderent. Ideo Paulus. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Vocat animalia illos qui se sensibus tantum modo tradunt, quibus omnes bestiarum voluptates definiuntur. Hoc inconueniens proponebãt filij Israel, qui inescati oleribus Ægypti adduci non poterant, vt bona terræ promissionis desiderarent. Hoc inconueniens oritur communiter ex omnibus mundi voluptatibus: quæ licet legitime retineri & possideri possint, tamen si effusius vsurpãtur & exercentur in anima bonorum spiritualium fastidium generant. Quod est maximum ad ea consequenda impedimentũ. Fit autem particularis mentio diuitiarum quia diuitias reliqua vitia consequuntur. Ideo Paulus Timotheo. Præcipe diuitibus huius sæculi, non sperare in incerto diuitiarum, &c. Et in eo quod Christus dixit de diuite illo qui dicebat. Gaude & lætare anima mea, habes multa bona, tetigit dominus inconuenientia quæ ex diuitijs oriuntur: specialiter securitatem & cõfidentiam quam diuitiæ secum ferunt. Alio etiam in loco non tantum deplorat Christus diuitiarum possessionem quantum obliuionẽ cęlestium bonorum, quam inducunt. Hac de causa hic deditus terrenis rebus, contemnit cænam cælestem propter terrenas opes.

¶ Secundum inconueniens quod oritur ex nimia diuitiarum abundantia est: quia homines his rebus humilibus & caducis præpediti ad cælestia, etsi velint, aspirare non possunt. Nam cum res spirituales tranquilitatẽ in conscientia & in anima requirant, bona autem temporalia vagationes & inquietudines spiritus secum importent, fit vt homines Deo vacare non possint. Ideo Christus superius dixit. Hi sunt qui à diuitijs & solicitudinibus huius sæculi suffocantur. Qui nimium in rebus huius vitæ occupatur, cum illi deficiat tranquillitas, qua alterius vitæ desiderium cõparatur, conuiuij diuini impos efficitur, ideò ait non possum venire, rogo te habe me excusatum. Duabus in rebus consistit omnis impossibilitas: in voluntate & in excusatione. Primũ ait, Eo probãre illa. Non possum, quia cum omnem volũtatem in temporalibus bonis occupatam habeam, nihil restat expeditũ quo cœlestia desiderem, secundo hoc facere non possum, nam licet id valde desiderarem, res tamen mea familiaris mihi tantum tranquillitatis nõ permittit, vt cælorum bonis animum adiungam. ¶ Tertium inconueniens diuitiarũ quare diuites in sacra scriptura grauiter à Spiritu sancto reprehendũtur & accusantur est, maximum periculũ, quod in his omnibus inferioribus rebus versatur: nam qui diuitias etiam bene acquisitas nimis amat, facile male acquisitas cupiet. Quanuis enim malè parta omnino nõ desideret, tamen cum magnã animi sui partem diuitijs concedat, in eam forte cupidita tem diuitiarum veniet, vt male parta, bene parta esse existimet, quod quotidie in mercatoribus, experimur. Hoc inconueniens ostendit Paulus. Habentes victum & vestitum, &c. Laqueus cuius hic D. Paul. mentionem facit in hoc consistit, quoniam desiderium opum bene acquisitarum illis non contentum eo vœcordiæ procedit, vt etiam male acquisita desideret. Cum autẽ desiderium feruidum & vehemens, huius sit natura vt mentis iudicium hebetet sequitur necessario, vt simulac aliquid desiderare cupimus, statim nobis cogitatio nõnulla proponat argumẽta quibus id quod de se malũ est nobis bonum esse videatur, & ita pedentim in fraudem labimur, vt vbi lucrum sit, nihil alienum esse putemus. Eo modo enim rem affectamus, & circunuenimus, vt quod alienum sit nostrum esse videatur.

¶ Maxima sunt igitur diuitiarum pericula: ideo cum Deus legem dedit Mosi, duo illi ad hoc præcepit, primum nõ furtum facies, secundũ non concupisces rem proximi tui. Quia autem declaratio horum duorum præceptorũ ad hoc propositum est necessaria: volo secundam excusationem inuitatorum huius enarratione terminare. Quare aduerte quod in his duobus mandatis, non debemus putare duo nobis esse prohibita, in quibus consistit peccatum, videlicet, desideriũ & exercitium: hæc enim duo vnico præcepto non furandi comprehenduntur. Idem enim qui nobis præcipit ne alienum rapiamus, idem eodem præcepto desiderium furandi nobis prohibet. Hoc patet ex Matthæo, vbi Christus falsum Pharisæorum ad legem sensum condemnans, eam declarat videlicet, vt lex quæ mala opera prohibet, mala etiam desideria prohibere videri debeat. Quæ ergo est ratio quare si sufficiebat vnum mandatum, posuit duo, in hac materia? Dicendum quod fuit necesse, vt altero sciamus alienum non esse rapiẽdum: nec desiderium furandi habendum. Altero vero nihil alienum esse procurandum, vt cum alienum sit, nostrum fiat. Itaq; quemadmodum in primo præcepto non furandi, habetur non furtum facies, nec alienum furari concupisces, ita & in secundo, qui desiderium rerum proximi prohibet habetur ne perperam desideres, aut procures, vt ea quæ proximi tui sunt, iniustè tua fiant. Hæc autẽ duo mandata necessaria fuerunt, quia his duobus modis potest quispiam alterum offendere. Cum autem lex vniuersa Dei, eò tendat vt Deum in primis, deinde proximum nostrum amemus opus fuit vt separatim etiam prohiberet cupidines omnes rerum, in quibus aliquis Deum, aut proximum suum offendere posset.

¶ Sed dices, quomodo possum ego mercaturam exercere, aut aliqua in re negociari sine eo quod cupiam, vt alienum meum fiat? Dicendum tamen est legem Dei, hoc duntaxat prohibere ne proximos nostros offendamus, ideò qui negociatur sine alius offensione, licite lucratur. Itaque seruata inter partes iustitia, videlicet, vt tantum valeat quod datur quantum quod accipitur, iusta & licita negotiatio est. Præcipitur ne alienum furemur, atque etiam ne aliena procuremus, aut cupiamus, vt bona proximi cum eius incommodo ad nos transeant, quod Deus tantummodo primum mandatum nobis præciperet. Tot sunt doli, & fallaciæ hominum vt nomina verisimilia, titulosq; apparentes adinuenirent, quibus proximis suis substantiam eriperent. Expedit igitur hominibus, vt quantumcũq; primum mandatum seruent secundũ etiam nõ contemnant,

Apoc. 4.
Matt. 11.
Esa. 5.
Matt. 19
Luc. 18.
2. Cor.
Luc. 12.
Matth. 5.
1. Tim. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

temnant, fraudibus & dolis aliena sua reddere procurantes. Exempli gratia. Vicinus tuus iuxta hortum tuum vineam habet, quã è re tua fore existimas, si cum horto tuo illam copulaueris, sed vicinus vendere non vult, quid facies? furari non licet, & omnia media quæ excogitas nihil prosunt, cupido autem tua tibi indies magis augetur, quare si forte ad aures tuas peruenit Dominum vineæ ære alieno oppressum esse, eius creditorem adis rogando, & pollicitando impellis, vt vicino tuo debitori diem dicat,
3. Reg. 21. centumque aureos sibi debitos nullo ad soluendum spatio relicto postulet, quo ludo miser vicinus tuus adductus, cum alias soluere non posset vineam vilius tibi vendere cogitur, quam si esset liber, hoc autem maximum esse flagitium nemo non videt. At contra quod præceptum admissum? contra nullum aliud inuenies perpetratum fuisse, quam illud quod desiderium de rebus proximi prohibet. Hoc autem sæpissimè contingit, nostrorum omnium criminum causa: vt de Achab rege legimus, qui vineam Naboth cupiens, quod è re sua videbatur, Naboth occidere iussit. Hoc autem peccatum, quanuis apud magnates, & potentes homines sæpenumero inueniatur, frequentius tamen est apud mercatores qui cum aratoribus alijsque huiusmodi hominibus negocium habent: & quibus plurima ad tempus vtenda permittunt, pannum, frumentumque vendentes, vel pecuniam mutuantes, eos tamen postea in eas angustias inducunt, vt à se ipsis pretio dicto, omnia bona vendere compellant. Si autem quis eos impietatis accusat, respondent se sua recuperare. Quare merito dixit Diuus Paulus, qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli. Emi quinque iuga boũ quo iure quaq; iniuria: ideò non possum venire. Quasi diceret. Nimia cura mearum rerum conseruãdarum & augendarum mihi locum non cõcedit, eundi ad conuiuium. Quod igitur erit tanti incommodi remedium? Maximum erit remedium, satisq; ad salutem sufficiens si homines contenti rebus à Deo concessis, modeste & moderate viuant, nihil amplius procurantes. Addidit amplius hic dicens. *Eo probare illa.* O homines modicæ fidei, nõ sufficit vt de sapientia diuina moneamini quam nihil subterfugere potest, non satis est, hoc ab omnibus expertis edictum esse. Omnes quotquot mundo inseruiere asseruerunt, mundi iugum esse intolerabile: è contrario autem omnes qui Deum colunt, iugum Domini dulcissimum & suauissimum testantur. Tu tamen nihilominus periculum etiam nunc facere vis. Quinque iuga boum habeo: quæ ego permemetipsum, mea sponte & authoritate comparaui, volo probare illa, ideo non possum venire. *Rogo te habe me excusatum.* Sed audiamus tertium, & quid dicat videamus. Et *alius dixit, vxorem duxi, & ideo non possum venire.* Hæc est tertia excusatio quæ ad illud Diui Ioannis respondet, concupiscentia carnis. Iste qui duxerat vxorem, renuit ad cœnam venire. Aduerte tamen quod hic non damnat Christus nuptias, vt Tatianus impie credidit & illas negauit, sed vult insinuare nimium mulierum amorem esse maximum impedimẽtum: ad erigendum spiritum ad diuina cælorum domicilia. Nam si simplex fornicatio ipso iure naturæ damnata est, nullum aliud patet remedium ad conseruationem generis humani nisi matrimonium, quo quidem multoties male vtuntur coniugati, de quibus Paulus ait: quod qui nupserint tribulationem carnis habebunt. Cum tamẽ hæc humana fragilitas nullo alio remedio conseruari possit quam maris & fœminæ coniunctione, institutum fuit matrimoniũ, vt vir & vxor inuicem interse licitis voluptatibus intenti, illicita non quærerent. Sed quid dicemus de malitia humana, quæ eo processit, vt omnia illa, quæ in eius salutis medium & auxilium concessa sunt, in causas condemnationis suæ conuerterit? O rem duram. O rem absurdam & non ferendam: vt dicas alicui, cole Deum, ille autem respondeat, non possum, quia vxorem habeo. O magnum malum, vt matrimonium quod institutum fuit ad cultum Dei, malitia humana mille incommodis, in eius offensionẽ conuerterit sæpenumero vxor. quod remedium est, multorum incommodorum, alia quam plurima, sæuitia sua sumptibus, insanijs & cultibus causet. Verum ad hoc proficiet mariti prudentia, vt eam monitis suis, corrigat atque emendet: non enim satis est cuipiam mulieri, castitatem seruare, nisi etiam habitu & consuetudine, pudicitiam præseferat, maritus debet cohibere vxoris suæ desideria. Concupiuit Eua fructum vetitum comedere inuitauitque maritum qui comedit & mortuus est, at si non comedisset neuter interijsset, nam in

fortitudine viri sustentaretur mulieris fragilitas. Desiderat vxor tua fastum, cultum, sumptus, & cætera huius sæculi inania: & cum non possit sine te libidini suæ satisfacere, tu ne eam molestia afficias, eius voluptati acquiescis, & efficeris eius stultitiæ particeps, existens mortis spiritualis vtriusque causa. Postea te excusas, vxorem duxi, quẽ admodum Adam, mulier quam dedisti mihi. Præter has autem insanias & luxus, quæ occasionem præbent hominibus, ne ad conuiuium gloriæ accedere possint, & in causa sunt huius tam immensi mali, est aliud maximum inconueniens ex parte carnis, quæ spiritum Dei suffocat. Cum Deus dedit legem Mosi, dixit Moses ad vniuersum populũ. Ne appropinquetis vxoribus vestris, nam quanquam de se nullum sit peccatum in actu matrimonij, ingens tamen est impedimentum, vt spiritum Deo leuemus, & legem eius recipiamus, esse vxoribus præditos. Nunc vero aliqui sunt coniugati tam stupida & hebeti mente prediti vt raro aut nunquam ab vxorum amplexibus & toro abstineant: & nihilominus frequenter communicant, frequenter cum Deo colloquia miscere præsumunt: nihil coniugalem congressum sanctitati obesse credentes. Quibus locus iste obijciendus est: nam vt de diuitijs dicebamus, impedit amor carnalis desiderium spiritualium & diuinorum: nam amor mulierum spiritum obruit, Deus autem cum omnem mũditiam amet, non modo animæ, sed etiam corporis puritatem & mundificationẽ requirit. Ea enim de causa duntaxat tempore Noe occidit Deus vniuersali eluuione non modo peccatores omnes, sed etiam bestias, quæ peccare non possunt, solis piscibus viuis manentibus. Nam cum diluuium in peccatum carnis tantum modo inductum sit, in brutis autem animalibus ratione naturalis cõgressus & concubitus inueniatur etiam turpitudo & abominatio huius detestandi vitij, ideo Dominus aquis diluuij vniuersa animalia terrestria suffocauit. Non sic autem pisces qui alium habent modum multiplicandi se: neque tam faciles sunt ad huiusmodi cõmixtiones. In eo autem quod iste dixit, non possum venire, ideest, non possum continenter viuere, mentitur, quia quã uis sit castitas donum Dei & à Deo detur, tamen nemini facienti quod in se est Deus illam negauit, qui paratus est nobis omnia sua bona largiri: & adiuti gratia Dei bene possumus castè & continenter viuere, si volumus. ¶ Obserua etiam quod superbus & auarus quanuis noluerint venire ad cœnam, tamen modestius se habuerũt quia dixerunt seruo vocanti, habe me excusatũ: hic autem nihil tale dixit: sed tantum non possum venire. Peccatum carnis hominem bestiam reddit, in bestia autem modestiam aut vrbanitatem ne requiras. Hoc vitium intellectum humanum adeo hebetat, adeoq; vsum rationis offuscat: vt qui in eo obrutus iacuerit, tanquam bestia quæ sensibus tantũ modo se astringit omnis modestiæ humanæque politiæ quã vt homo rationis particeps obseruare tenetur, prorsus obliuiscatur, tanquam homo inciuilis & inurbanus: hebetudine intellectus nihil de vrbanitate curans, nec aliquod in Deum officium præstans. Sed iam ad contextum reuertamur. *Et iam reuersus seruus nunciauit hæc Domino suo.* Deus qui omnia nouit stabiliter atque incõmutabiliter non indiget nuncijs, vt ei aliquid innotescat: sed ideo dicitur hic seruus nunciasse Domino, quia Euangelij prædicatores sæpe Deo conqueruntur de cõtumacia & duritia auditorũ. Sic Moses cum Datam & Abyron, & Core à proposito seditionis nõ posset auertere aliquã ratione, Dominum ne eorum sacrificia respiceret orauit, sic & Helias cõquerebatur. Altaria tua suffoderunt, Prophetas tuos occiderunt gladio & derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam. Bene sciebat Deus quod altaria suffoderunt, & Prophetas occiderunt quod non dicit Helias vt ei de nouo aliquid innotescat: sed querelam facit. Sic etiam Dauid. Deus venerunt gentes in hæreditatem tuã, &c. Sic etiam Petrus & Ioannes è concilio Iudæorum dimissi, reuersi ad suos nunciauerunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum & seniores dixissent. Vbi post pauca apud Deum querelam depromentes dixerunt. Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes & Pilatus, &c. Paulus etiam Romanis conqueritur de dura ceruice fratrum suorum Iudæorum. Sequitur in contextu. *Tunc iratus pater familias dixit seruo suo.* Deus non irascitur, nec pœnitet eum more hominum, quia in Deum nullo modo cadere possunt hæ passiones: sed scriptura sacra (vt Origenes adnotat) more humano loquitur, quia hominibus

Num. 16.

3. Reg. 19.

Psal. 78.

Actor. 4.

Orig. li. 4. cõtra Celsum.

minibus loquitur sicut homo senex quando loquitur cum infantulo paruulo, puerilia & vt paruulus loquitur. Sic in Deuteronomio dicitur. Portauit te Dominus Deus tuus, vt solet homo gestare paruulum filiũ suum. Humanos igitur mores Deo scriptura imponit, vt hominibus vtilitatem afferat. Itaque per iram & furorem Dei non perturbationem mentis intellige, sed (vt Augustinus ait) vim, qua iustissime vendicat subiectam sibi ad ministerium vniuersam creaturam. Alioquin (vt ait Salomon) tu Domine virtutum cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos. Quanquam etiam, vt Cyrillo & Hieronymo placet ira Dei ipsa mentis obscuratio sit, quæ consequitur eos qui legem Dei transgrediuntur, atq; ideo in scriptura quãdo hanc vindicatiuam virtutem significat, vocat Deum pantheram, & vrsum & pardum: quando autem misericordiam vult insinuare, hominem inducit. Similiter quando propter peccata nostra corripimur, vigilat super nos Deus, & visitat, quando vero à Deo deserimur & non iudicamur, indigniq; sumus correctione Domini, dormire dicitur. Vnde in Psalmo legitur. Surrexit quasi dormiens Dominus, & quasi crapulatus à vino. Malitia enim nostra inebriat Deum: quæ quando in nobis corripitur eui gilare dicitur, & de sua ebrietate consurgere: vt nos à peccato ebrios euigilare faciat. Ita hæ passiones dicuntur cadere in Deum secundum suos effectus in nobis exhibitos. Sed quid ait seruo? *Exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc.* Hæc vt in initio huius parabolæ diximus ad literam de prædicatione gentium intelligenda sunt. Videns enim Deus contumaciam & infidelitatem Iudæorum, vocat prædicatores suos & omnes gentes, quibus dicit. Ite & prædicate Euangelium omni creaturę. Et Petrus cum vidit in Ioppe Iintheamina, & Cornelij conuersionem, dixit. In veritate comperi, quia Deus acceptor personarum non est. Ecclesia quoque gauisa est videns quod etiam inter gentes gratia Spiritus sancti esset diffusa. Considera etiam Dei clementiam & benignitatem in duobus. Primo quod omnes recipit debiles, claudos, cæcos, pauperes & miserabiles. Neminem despicit, nulli claudit ianuam suæ misericordiæ. Non contemnit Dominus Æthiopem, aut Indum, à Mexico vsque delatum, nemoque est quantumuis miser & abiectus qui illa pietatis viscera aperta non inueniat. Eoque modo illum in cruce pendentem videbis, passis manibus vt omnes ad se accedentes suscipiat: latereque aperto, vt omnes quantumcunque peccatores sint in præcordia sua introducat. ¶ Secundo vide eius bonitatem: non enim quomodocunque eos vocat sed cito & sine vlla mora. Nunquam Deus piger est vt nobis beneficiat, sed potius diligentissimus, valdeque solicitus, vt nos vocet gratiamque suam concedat. Nullam moram in rebus nobis vtilibus patitur, vult enim vt statim sine vlla mora, nuncius conuiuas vocatum exeat, & ita Zachæo vt eum iustificaret, beneficioque secum ad mensam discumbendi afficeret, dixit, festinans descende. In quibus omnibus videbis quam valde nos Deus amet, qui nos tanta diligentia & solicitudine vocat. Sed vide, quam ingratus sis Deo pro his omnibus beneficijs. Ille enim diligentissimus est ad te vocandum: tu vero pigerrimus ad Deum colendum.

¶ Obserua etiam & considera eius munificentiam & liberalitatem. Nos si ingratitudinem in aliquo inuenimus pro accepto beneficio: omnibus portam occludimus: & propter vnius malitiam nemini benefacere volumus. At misericordia diuina magis se extendit: nam non obstante horum hominum ingratitudine & perfidia, qui inuitati & vocati venire noluerũt, tamen Deus non vult ostium occludere alijs: sed eos vocatum mittit minime defatigatus priorum ingratitudine, posterioribus benefacere nõ desistit. Non exhauritur diuina misericordia tam cito, vt perfidia & ingratitudo aliquorum beneficia Dei, in alios conferenda impediat. ¶ Obserua etiam quod in hanc cœnam regiam intrauerunt cæci, & claudi, & debiles: sed qui integri erant intrare noluerunt. Impij toti erant corpus, toti indulgebant corpori: & ne quid corpori deesset, animam minuebant. E contra pij nihil aliud meditantur quam corpus affligere, minuere & deponere vt integrum sit in die Domini nostri Iesu Christi. Ideoque Christus impio alibi dicit. Vt totum corpus tuum mittatur in gehennam. Totum corpus impiorum integrum mittitur in gehennam: sed iustorum non totum corpus intrat in cœnam gloriæ, non enim intrant in cœlum nisi manibus erutis, vel claudi, vel cæci: nam licet in cælo corpora nostra integra futura sint in membris, non tamen erunt in integra quãtum ad suas necessitates: nec enim manducabunt, aut nubent. Est enim nunc corpus animale, tunc erit spirituale: nunc infirmum, tunc erit in virtute: vt Apostolus habet. Sed impij integri hic in corpore sicin inferno erunt: nulla enim erit corporis pars, quæ non omnium tormentorum corporalium genere torqueatur. Contra erit in animabus: animæ enim piorum erũt integerrimæ: & omnibus spiritualibus delicijs fruentur: impiorum vero erunt immundæ, nihil enim boni, aut cogitare, aut velle poterunt. Sequitur. *Et ait seruus. Domine factum est vt imperasti, & adhuc locus est.* Iam prædicauimus gentibus & nationibus: & adhuc manent loca vacua in regno cælorum, vbi & alij plurimi possunt esse: non enim numerus hominum predestinatorum est impletus in cælis. *Et ait Dominus seruo. Exi per vias ad sepes: & compelle intrare, vt impleatur domus mea.* In eo quod dicit compelle intrare modus quodammodo violentus conuertendi istos significatur. Considera conuersionem Pauli, & compelle intrare, illum videbis. Si sciremus quibus vijs Dominus aliquos conuertit, videremus sæpius impleri quod compelluntur intrare: nõ quod compellatur voluntas, sed mutantia voluntatem talia sunt, vt compellatur quis mutare voluntatem, vt fecit in Paulo. Et hoc facit Dominus dupliciter. Primo ostendendo voluntati nostræ tantum bonum, vt ipse non possit non appetere illud. Secundo removendo & abscondendo omne malum, & cum obiectum voluntatis sit bonum, tantum bonũ potest voluntati repræsentare, vt non possit nõ amare illud, quod videt bonũ. Et isto modo liberum hominis arbitrium subijcitur Deo, quod compellere voluntatem non est. Nam voluntas naturaliter fertur in bonum & ex natura sua appetit illud, si autem cogeretur ad diligendum malum, quod est contra suam naturam, tunc diceretur compelli, sed quia in bonum fertur repræsentatum, ideo remotis inconuenientibus non dicitur cogi, id quod ipsa naturaliter agit. Dicitur tamen subijci Deo: quia Deus hoc facere potest. Tribulationibus etiam, aduersitatibus, & calamitatibus nos trahit ad se multoties, quod compelli quodam modo dicitur. Concludit Dominus

hanc parabolam dicens. *Dico autem vobis quod nemo illorum virorum qui vocati sunt gustabit cœnam meam.* Hæc est sententia aduersus illos rebelles, qui venire ad cœnam contempserunt. Expende Dei bonitatem & clementiam. Non dicit hic Christus quod illi qui regnum cælorum contempserunt, & cœnam beatitudinis, quod fuerunt homicidæ, adulteri, traditores, aut quid simile: sed tantum quod vnus quia duxit vxorem, & alius quia emit villam, & alius quia compauit iuga boum non venerunt: quia quãuis impedirent ad regnum cœleste: non tamen fuerunt grauia delicta. Nos cum volumus aliquem qui nos offendit puniri, indignati maximum in eum crimen dicimus omnium quæcunque perpetrauit, vt seuerius puniatur: non sumimus leuius, sed grauius delictum. Christus tamen è contrario, vt lenius nos castiget, leuiora crimina sumit, vt maiorum obliuiscatur: & iracundiæ suæ, atque furori positis ante oculos suos modicis criminibus temperet, atque moderetur. Sic in die iudicij non dicet peccatoribus, Ite maledicti patris mei in ignẽ æternum, eo quod blasphemi, latrones, & homicidæ fuistis: sed ite quia esuriui & non dedistis mihi manducare: sitiui & non dedistis mihi bibere, &c. Ecce quomodo non peccata grauia commissionis, sed ea quæ sunt omissionis & leuiora commemorat: vt rigorem temperet suæ iustitiæ, & sic puniet eos, vt theologi dicunt, citra condignum. Iratus fuit hic Dominus contra illos rebelles, vt parabola ait: tamen quia cum irascitur, vt Habacuc inquit, misericordiæ recordatur, minima eorum peccata commemorat vt misericordius puniat. Disce ex hoc loco, vt cum iudicium feceris de aliquo, non eius delicta extollas, & exaggeres vt impij vindices & crudeles facere solent: sed in quantum in te est illa minuas. Si peccandum est altero duorum extremorum præstat lenitate, quam fœnitia peccare. Sic sanctus ille Ioseph, fratrum peccatum licet ex inuidia & iniquitate peccassent contra illum, in quantum poterat excusabat dicens eis quod voluntas Dei fuit vt illud cõtingeret, sed ad contextum. *Ibant autem multæ turbæ cum eo, & conuersus dixit ad illos.* Proficiscens vero Dominus Hierusalem ad petitionem principis Pharisæorum, qui eum ad conuiuium inuitauerat, in domum eius declinauit: de conuiuio vero proficiscebatur

Deut. 2.
Augusti. in Psalm. 2. Psal. 12. Sap. 12.
Cyril. li. 9. super Ioã. c. 13 & Hier. Zach. 1.
Hier. Dan. 9
Psal. 77.
Marc. 16. Actor. 10.
Actor. 11.
Matth. 25.
Habac. 3.
Gen. 45. Gen. 50.

tur iter destinatum: videns autem Dominus turbas sequentes se, instruit eas de modo sequendi: nimò in turbis non vere sequentibus instruit veros sequaces qui regia via incedunt passibus corporum, nō autē passibus operum. Instruit ergo Dominus generaliter omnes qui sunt in via ad pœnitentiā tendentes & est hic ordo doctrinæ. Primo docet cauere ea quæ possunt esse impedimē ta viam ingredientibus. Secundo addit de suffragijs quæ sunt necessaria venientibus: tertio agit de lege, quæ proposita est & data
Luc. 17. peruenientibus. Addit adhuc necessarium hæc omnia implentibus, videlicet misericordiam Dei, vt ijs omnibus impletis dicāt, serui inutiles sumus. Primum ergo instruit de vitandis impedimentis: quia maximum est iter facienti nosse impedimenta multi-
Matth. 7. plicia, idest, interiora & exteriora, quæ sunt impedimenta arduæ vię ducentis ad vitam: nec sufficit abijcere exteriora nisi abijciantur interiora: ideò Dominus non tātum dicit: qui odit patrem suum & matrem, sed addidit, adhuc & animam suam. Et quia multa sunt impedimenta exteriora hortatur dominus, vt abijciant grauiora, videlicet carnales affectus, qui præcipuè homines retrahunt ab ardua via. Multi enim fuerūt quos non terrebant angustiæ pressurarum, & reuocabat eos à martyrio affectus vxorum & matrum ostendentium eis vbera, & sic parati ad martyrium retinebantur carnali affectu, vel cura vxoris, vel liberorum. Hæc ergo sunt præcipua impedimenta exteriora, scilicet, carnales affectus: ideò Dominus specialiter docet ea amputanda, & similiter interiora, scilicet, desideria carnis. Dicit ergo. *Si quis venit ad me & non odit patrem suum & matrem, & vxorem & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam non*
Aug. de vera relig. ca. 18. *potest esse meus discipulus.* Omnes creaturæ naturaliter centrum suum appetunt, nulloque alio in loco præterquam in proprijs sphęris suis conquiescunt. Scintillam ignis si attenderis videbis, sursum versus tendentem, tanto quodammodo desiderio superiorum locorum, vt nullibi donec in propriam sedem perueniat immoretur. Flumina vniuersæque aquæ, multis varijsque flexibus nusquā cessant, donec in mare fontem omnium aquarum communem, tanquam in suam perfectissimam quietem perueniant. Quod idem de omnibus alijs rebus dici potest: quarum omnium cum anima rationalis ad imaginem Dei procreata præcipua, & nobilissima sit creatura: ea de causa voluit Deus qui illam ad se creauit, vt visione diuina frueretur esse illius centrum sphæraque perfectissima, quo tandem corporeis vinculis soluta deueniret, pleneque in eius conspectu conquiesceret, & satiaretur. Vnde magnus ille Augustinus, & Ecclesiæ doctor eximius Deum alloquitur, dicens. Fecisti nos Domine propter te: & inquietum est cor nostrū donec perueniat ad te. Extra Deum, quæcunq; in mundo sunt, turbatio, inquietudo, & defatigatio mentis sunt. Filius prodigus extra domum patris sui nunquam nisi famem, & angustias offendit. Ionas Propheta Deum fugiens simulac ab eo separatus est, maris procella ingentibusque alijs ærumnis vexatus fuit: sed de vētre Balenæ Deo orationem faciens reuersus est ad Deum centrum suum, & statim ab omni labore liberatus est. Iacob domi Laban socero fui mille laboribus & defatigationibus semper fuit oppressus: quare à Deo responsum accepit, vt in patriam suam & in domum nativitatis suæ rediret: & illico vidit Angelorum exercitus, & inuenit pacem & tranquillitatem. Hydria in puteum missa ad hauriendam aquam, dum adhuc aqua plena intra puteum est non grauat educentem, sed facillime eleuatur: postea vero quam supra aquæ superficiem tollitur statim eius pondus sentitur. Sed quare cum est intra aquā hydria non videtur ponderosa: postea vero cum ab aquis eleuata est adeo grauare solet? Quia prius in elemento suo, videlicet, in aqua est postea vero quia extra elementum suum esse cogitur, proprio pondere quasi quadam innata vi in sedem suam redire contendit. Ne mireris igitur, si eos qui extra Deum sunt, mundo ministrantes & carni, suisque animi perturbationibus tam defatigatos & debilitatos videris: sunt enim extrà Deum centrum & elementum proprium hominum. Quare semper perturbati, laboriosi, defessi, & anxij incedunt. Multò aliter sese habent Dei cultores: nam cum in propria sint sphæra, veloces sunt in omni probitatis lætitia, & contenti ac alacres vigent in omnibus suis aduersitatibus. Salomon enim ait. Non contristabit iustū quicquid ei acciderit. Nam ægritudines, ærumnæ persecutiones vniuersaque huius vitæ prospera, aut aduersa, eos nitidiores, fecundiores & alacriores indies facere videntur. Hi igitur

igitur soli viuunt: cæteri enim non viuunt, sed infœlici morte moriuntur suis libidinibus mancipati, portantes humeris suis iugū mundi intolerabile, oneraque proprij amoris, corrupta voluntate sustinētes. Si vis perfectum gaudium veramque trāquillitatem inuenire, opus est vt ad Deum reuertaris. Nihil integritatem & perfectionem naturę quæ consequitur, nisi conseruetur in genere suo. Quare cum Deus genus & fons sit omnium bonorum à quo omnia bona procedunt: anima nostra rationalis, tam intense Deum suum desiderat, nam ad Deum rediens omnia bona assequitur. Vnde cum Deus videat optimeque sciat, nihil extra eū esse, nisi laboris defatigationisque plenum, & sine eo nos nullum gaudium habere posse: compatiens nostris laboribus nos mille ærumnis defatigatos, & funditus interemptos à medijs mortis faucibus euocat, dicēs. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Venite igitur & ne timeatis. Columba, quæ ex arca Noe exiuit non inuenit requiem vllo in loco vbi requiesceret pes eius, & ita in arcam redijt. Attende igitur quod eodem modo & tu in omni huius sæculi oceano, extra Dei marium & obsequium, nihil aliud præterquā procellas, pericula, variaque vitæ impedimenta offendes. Nullamque sedem vsquam tranquillitati idoneam inuenies: atque ideò potissimum remediū est ad Christum veram Noe quasi in arcam redire, vnde egressus es, & à quo separatus tandiu per huius sæculi immensos fluctus iactatus es. Est autem Dei tanta bonitas & clementia vt licet se contemptum & desertum videri, propter huius mundi fœditatem & immunditiam, nihilominus tamen rogat & invitat te inquiens. Venite ad me omnes qui laboratis, &c. Domine placet mihi summopere ad te redire: iam enim huius sæculi sum defatigatus ministerio. Vis tu redire ad Deum? Vis remigrare in centrum eum, contentusque viuere, discipulus Christi factus? audi illum. *Si quis venit ad me & non odit, &c.* Hoc modo Christus Dominus noster omnium oppressorum confugium factus, dum nos vocat docet quid facere debeat qui à mundo expeditus, ad Deum se conferre statuit. Vult autem vt hoc facias, videlicet, vt ad Deum tanquam animæ tuæ cētrum in quo patrem, matrem, filios, fratres, & sorores tuas odio habeas, te conferas. Sed cur Domine tu qui charitas es, odium præcipis? Certe sicut Deus simul est amor & odium, amor rerum bonarum & odium malarum: ita vult quemque nostrum simul habere amorem eorum quæ in proximis, aut in nobis bona sunt, odiū vero eorū quę in proximis, aut in nobis mala fuerint. Vult ergo in nobis esse oculos quosdā, qui videant nō vasa, sed quod est in vasis. Si in vasis quantumuis inimicis nostris est pietas, eam amemus: contra si in vasis quantūuis amicis & cognatis sit malitia, eam detestemur. Si igitur in parente, aut amico, aut in te malitia est eam odi: ideoque non simpliciter iubet odio habere parentes, quia hoc iniquum esset: sed si voluerint plusquā Christum diligi, in hoc odio habeātur, nam omnes oportet odire qui in via Dei aduersantur. Parentes nanque debemus honorare & diligere, quia maiora ab eis suscepimus quam à cæteris hominibus: Deum tamen magis tenemur honorare quam parentes, quia maiora accepimus ab eo. Ideoque parentibus obediendum est, quando eorum mandata diuinæ obedientiæ non repugnant: quia alias absoluimur ab omni debito. Vnde Paulus. Filij obedite parentibus *Ephes. 6.* vestris in Domino, idest, quando mandata eorū consonāt diuinis mandatis: nam aliàs non est eis obediendum, sed odiendi sunt, non homines, aut natura, sed peccatū, sicut Deus odit peccatum, & possumus eis ostendere signa odientis. Nam qui amat complacet amato, qui autem nō complacet, sed aduersatur non diligit sed odit: & quia parentibus viam Dei impedientibus complacendum non est, dicimur eos odisse. Quomodo autem pater & mater percalcandi sunt, propter vitę perfectionem de qua hic Christus, ad literam loquitur vt statim videbimus, optime differit Dimis Hieronymus ad Helio *Hier. Epist. 1* dorum de vita Eremitica. Quid enim impe *quātotepore.* dimenti afferat perfectioni paterna domus, *Gen. 12.* patria, & consanguinei, satis ostendit Dominus cum Abrahæ præcepit dicens. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, &c. Ideo Dominus, quem vult in discipulum accipere & eum docere, præcipit odire parentes, fratres & sorores. Vnde quos Dominus erudire vult, segregat ab huiusmodi hominibus. In Osea enim dicit. Ducam eā *Osee. 2.* in solitudinem & loquar ad cor eius. Et vt in Hebræo habetur, Ecce ego seduco eam, & ire faciam eam in desertum, & loquar ad

core eius. Vbi expende verbum, seduco & considera quod etiam ad ea quæ nobis maxime vtilia sunt, oportet Deum nos seducere: Verum quia non sufficit extrinseca tantum vitare impedimenta addidit. *Adhuc autem & animam suam.* Per animam vitam animalem intelligit: quæ secundum Apostolum vocatur caro: caro autem cõcupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Et ideo odienda est. Tunc enim carnem odimus cuius carnalibus desiderijs non acquiescimus: conuenit enim Christi discipulo, vt proprium amorem, concupiscẽtiam & carnis desideria abijciat, vt Christi discipulus fiat. Si eijcis ab anima tua proprium amorem: crede illam statim amore Dei impletum iri, eius enim bonitas, non patietur nos amoris proprij vacuos Dei amore non impleri. Hoc sui ipsius odium quasi cauterium quoddam, omnem veterem hominem abijcit, nosque eo exuit veluti angues, qui inter asperos lapides transeuntes, vetus indumẽtum deponunt. Hoc exercitiũ seruare debet, qui vult perfectus & verus Christi esse discipulus, nitẽs exuere se proprijs affectionibus, amoreque sui ipsius: nam qui se vere abnegat in omnibus rebus, voluntatem suam deponens, is demum vere Deo inseruire potest. *Galat. 5.*

¶ Obserua autem quod odire parentes & cæteros, atque etiam se ipsum secundum aliquem modum & sensum est præceptum & aliquomodo est consilium. Est enim præceptum quãtum ad hoc, vt carnalis affectus prædictarum personarum contrarios charitati spirituali abijciamus: & ita vt prædictas vitemus & odiamus personas, quantum ad hoc quod nos ab impletione præceptorum Dei impedire nituntur. Sed est consilium quo ad hoc vt carnales affectus, carnaliterque propinquos, siue coniunctos oderimus, relinquamus & vitemus, quantum ad hoc quod nos impedire nituntur, aut possunt à spirituali profectu, ad perfectionem tendente, per actus & opera supererogationis, vt scilicet, carnales prædictarum personarum affectus non illos duntaxat, qui charitati diuinæ obuiant directè, sed illos quoque qui charitatis profectum, & ardorem & perfectionem impediunt. *Nisi quis hoc egerit ait Christus: non potest meus esse discipulus.* Vide quantum præmium consequeris, si Christi discipulus fueris, sicut nunc dicebamus: Abrahæ, qui propter Deum dereliquit domum, cognationem, & patriam, contulit meliorem terram: & fecit illum in gentem magnam, & patrem constituit multarum gentium, ita vt pro consanguineis rusticis magnos habeat, & pro patris benedictione cõsequatur benedictionem Dei. Sic etiam Apostolis qui omnia propter Christum reliquerunt illos super duodecim sedes sessuros, & iudicaturos duodecim tribus Israel promisit Christus. Expende hic quid lucri sit perdere parẽtes, cognatos, ait aliquid propter Deum periculo exponere: nam vt ait Bernardus, quia virgo se exposuit propter Deum vouendo castitatem, illo tempore vitio datam, vt ab omnibus mulieribus esset maledicta: dedit illi vt inter mulieres esset benedicta. Sic qui propter Christum hæc terrena & carnalia contemnit. Christum habebit in patrem & Dominum & magistrum. Sed procedamus. *Et qui non baiulat crucem suam & venit post me: non potest meus esse discipulus.* Crucem intellige carnis mortificationem, tribulationes, aduersitates, & mundi afflictiones, & omnia quæ inimica sunt spiritui. Qui hæc omnia patienter tulerit, dicitur Christi crucem baiulare. Itaque nihil aliud est accipere crucem quam quotidianam mortis carnem sustinere, exponendo se cuicunque labori, sine quo Christo placere non possumus. Ideo Paulus. Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cũ vitijs & concupiscentijs. Ideo in die iudicij, signum suum ponet Christus in cælo, idest, crucem: nam signum crucis erit in cælo cum Dominus ad iudicãdum venerit. Et sicut artifex regula põderat & metitur quis lapis aptus sit ædificio, sic Christus crucem suã videbit quis secundum crucis mortificationem vixerit: & quis sit aptus regno Dei. Præterea ne aliquis videns pondus crucis retrocedat, non dicit Christus. Qui non baiulat crucẽ meam, sed crucem suam: vt vnusquisque iuxta propriam virtutem faciat: alius plus, & alius minus. ¶ Obseruandum etiam, quod potest esse, vt quis tollat crucem, & quod non sit discipulus Christi: vt est ille qui accipit pœnitentiæ statum, & non ambulat sicut Christus ambulauit sequens illum, si ignem, hoc est, charitatem, non habet in corde vt cremetur sacrificium, sine igne enim nõ fit sacrificium. Duo sunt facienda. Primum accipere crucem & sequi: do diligere Christum: & hoc modo sacrificabis Deo te ipsum. Abraham nõ sacrificat

sine igne. Vnde Paulus. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autẽ, &c. Debes tu ligna & ignem ponere, vt sacrifices. Hoc est sequi Christum, in cuius pectore tantus ignis ardebat amoris. Vult igitur Christus vt tollas crucem, sed etiam cum amoris flamma: & non inuitamur ad hæc ex viribus nostris, ipse enim præcedit, & fauet, & præstat auxilium, in quo etiam eius benignitas & bonitas ostenditur. Solẽt enim serui suos præcedere Dominos, & explorare, & præparare hospitia, & iter ostendere, atque ante illos ire: sed Christus hic ante nos vadit & iter ostendit quasi seruus, & suadet, vt illum sequamur. Sequitur in contextu. *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare.* Discipulos perfectionem vitæ profitentes docet duabus parabolis. Ædificatio turris professio est perfectionis vitę, merito turri propter suam celsitudinem comparatæ. Sumptus autem vt ipsemet Dominus dignatus est declarare, sunt renunciare omnibus, quæ homo possidet. Debet antequam quisque profiteatur perfectioris vitæ statũ sedens perfectè cogitare, & diligenter examinare affectus suos, an sint alieni ab omnibus quæ possidet, an in veritate renunciet, non solum rebus sed affectibus rerum exteriorum: computando inter possessa, non solum agros sed etiam honores. Sed si deficiunt melius est non incipere, quã postquã posuerit fundamentum professionis, carendo sumptibus perfectæ renunciationis, non posse perficere ædificium turris vitæ celsioris: fit ludibrio Dæmonibus, & hominibus: sicut mundus irridet religiosos apostatas, qui cœperunt iacto fundamento professionis, & non perseuerantes quia defecit in eis virtus finiendi opus inceptum, ad sæculum reuertuntur, tanquam canes ad vomitum.

¶ Admonet locus iste perseuerantiam in vita perfectionis incepta: sine qua nulla virtus coronatur, iuxta illud Pauli. Omnes qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. Sic Saul bene incepit & tandem quia non perseuerauit damnatus est. Docet etiam cautelam quæ perneccssaria est viantibus ne ardua supra vires aggrediantur: sed pro modulo virium suarum sese intra se misceantur. Alioquin enim minus cauti vitam austeriorem eligũt ad quam sustinendam insufficientes in medio vitæ deficiunt. Expende etiam quam differens sit ædificiũ corporale & spirituale: nam ad ædificium materiale necesse est congregare diuitias, sed ad spirituale contemnere illas, & parentes odire, & se ipsum abijcere. Obserua etiam quod in numero singulari & conditionaliter loquitur dicens. Quis enim ex vobis, vt notet raritatem eorum, qui spirituale ædificium & vitam perfectã ædificare volunt. Multi enim ædificant turrim Babel, & inter tot qui gehennam ædificant in suam damnationem est ne aliquis qui velit turrim vitæ perfectæ ædificare? Si forsitan aliquis est audiat quid agere ei conueniat. *Nonne prius sedens.* Idest, à mundi tumultibus quiescens, qui enim negocijs sæcularibus se implicat non militat Deo. Sedet igitur sequestratus à mundi curis, seipsum considerans & humilians, vana huius mundi contemplando. *Computat sumptus, qui necessarij sunt.* Idest, considerat diligenter quibus operibus & laboribus posit constitui ædificium, vitæ perfectionis, & ad illum apicem altissimæ turris ascendere & peruenire: considerat vires suas vtrum sufficere possint ad hoc quod inchoare proponit. Priusquam enim aliquid incipias, consulto, & postquam consulueris, opus est facto. *Videt prius si vires habeat ad perficiendum, ne postea quam posuerit fundamentum & ne potuerit perficere: omnes qui viderint, incipient ei illudere dicentes. Quia hic homo cœpit ædificare & non potuit consummare.* Hæc ex dictis clara sunt. Expende autem quod in omni opere quod agis, oculos irrisores considerare debes: nam quando diabolus vidit quod incipis ædificare bonum expectat, vt relinquas opus inceptũ: videns autẽ quod sicut canis ad vomitum reuerteris ad vitam pristinam irridet & exultat: nam sicut fuit ad malũ persuasor, ita gaudet videns quod derelinquis bonum inceptum. Ideò Dauid petens à Deo auxilium perseuerandi ait. Deus meus in te confido non erubescã, nec irrideant me inimici mei, etenim omnes qui te expectant, non confundentur. Omnes enim tam boni quam mali Angeli prospiciunt nos laborantes, boni de bono gratulãtur de malo quasi dolent: mali vero de bono dolent de malo autem irrident. Spectaculum facti sumus, mundo, Angelis, & hominibus. Non solum Angelis, & hominibus, sed etiam mundo, inquit, idest, amatoribus huius sæculi qui sedulo circũspiciunt vitam religiosos, & si in aliquo deprehẽdunt ipsum eorum statim insultant & dicunt. Hypocrita

Gen. 11. *2. Timo. 2.* *Psal. 24.* *1. Cor. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pocrita erat iste. ¶ Deniq; vnum hic obseruandum esse censeo quod nõ dicit, si posset perficere, sed, si habeat ad perficiendum: quia posse perficere est à natura, sed habere ad perficiendum est à gratia. Sic etiam posse credere natura est hominum: credere autem gratia fidelium. Bene etiam dixit, computet si habeat: & si non habet procuret, & congreget. Sed iam secundam parabolam ad idem tendentem audiamus.

Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se.

Posita similitudine de turri ædificanda supponit hic aliam similitudinem de rege pugnaturo: in qua duo ostenditur. Primo quod pugnando oportet peruenire ad regnum: quia (vt Paulus ait) nõ coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Secundum est quod nullus per sua merita potest peruenire ad regnum, nisi iustitia Dei per misericordiam temperetur: nam vt psalmista ait, non iustificabitur in conspectu eius omnis viuens. Et Esaias. Facti sumus vt immundus omnes nos: summa ergo totius parabolæ hæc est. Si in rebus externis & corporalibus prudentes & prouidi sumus quare non multo magis in spiritualibus? Qui ergo militiæ Christi se addicere vult, prius perpendat vires suas, quas si inuenerit ad id, quod subeundum est impares; non temere se inijciat in periculum: sed potius omnia excogitet, vt inuocato Christi auxilio facilius agere possit. Cum ergo necesse sit pugnare cum diabolo, mundo, & carne, qui nobis fortiores sunt, inuocandus est Deus, cuius manus abbreuiata non est. Sic Dauid, Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me, &c. Et iterum. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Expẽde autem quod in illo quod dicit habere regem contrarium viginti millia, ostendit mũdi duplicatam potẽtiam, quia maiori conatu hos perfectiores impugnat. Illud autem quod statim sequitur incontextu, scilicet,

Alioquin adhuc illo longè agente legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt.

Intelligendum est quod sit contentus vita & statu communi: nam si in vita perfectiori non potuerit perseuerare, nec habuerit vires ad resistendum maiori mundi potentiæ: sit contentus vita seculari & communi. Doctrina harum duarum parabolarum est, vt altam turrim ædificemus & machinas mundi destruamus, vitam (inquam) perfectam agentes & apicem perfectionis quærentes: hac tamen modificatione, vt prius vires nostras consideremus, ne retrocedamus: nam melius est viam Dei non agnoscere, quam post agnitam retroire. Tunc enim eriamus mundo & Angelis, in derisum: & victi reuertemur cum confusione à fortiori inimico. Ideoque perseuerantia opus est ne irrideant nos inimici nostri, & dicant. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Nõ enim cœpisse virtutis est: sed perfecisse. Cœpisse multorum est: ad culmen autem venisse, paucorum. In cassum bonũ agitur, si ante vitæ terminum deseratur: quia frustra velociter currit, qui priusquam ad metas perueniat deficit. Ideo cursores paulatim in mane procedunt, & semper plus & plus proficiunt, & sic continuando ad terminum optatum perueniunt. Sed quidam sunt sicut læna: quæ in principio parit multos catulos, deinde pauciores, & in fine sterilis efficitur. Sic etiã plurimi in principio operis sunt feruidi, deinde tepescunt & in fine prorsus infrigidantur & deficiũt. Sic turris incœpta manet, vel deficit in bello: & victa manet. Hoc autem valde placet diabolo: qui super omnia cõnatur facere ne homo in bono opere perseueret. Vnde in Genesi dixit dominus serpenti. Tu insidiaberis calcaneo eius, idest, fini, sic enim in omni re finis est præstantior: & qui destruit finem, destruit omne bonum. Summe autẽ dolet, quando videt nos in incœptis bonis operibus perseuerare: quia scit quod cum perseuerantia obtinemus quicquid petierimus à Deo sicut ille, qui petijt tres panes ab amico obtinuit, quia perseueranter petijt. Sic etiam Magdalena, quia in sepulcho perseuerauit plorans meruit Christum prius videre suscitatum quam discipuli qui recesserunt, & reuersi sunt non perseuerantes. Similiter etiam Christus turbam famelicam septem panibus satiauit: quia perseuerauit cum eo. Misereor, inquit, super turbã quia ecce iam triduo sustinẽt me. Sicut enim nulla vtilitas est seminum in principio florentium nisi maturescant: ità nihil valet ad salutem bene incipere, si vsque in finem non perseueraueris. Caue ne irridearis. Iam ad contextum reuertamur. *Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus.* Hinc clarè appareret, quod ad professores vitæ perfectioris adduxit vtramq; parabolam. Renunciare enim omnibus quæ possident non mãdatur omnibus Christianis, sed tãtum his, qui statum perfectionis quærunt, de quibus Christus hic loquitur, & ad quod propositum adduxit parabolas supra dictas, ac si diceret. Ex quo non bene turrim ædificat, qui sumptus non præparat, nec securè occurrit, qui legatos non præmittit, ergo nõ potest meus esse discipulus qui omnibus non renunciat: sed volo, vt homo sese totum mihi dedat, nihil mihi proponat, & nihil ardentius diligat quam me: seipsum non quærat, sua non amet, sed meam voluntatem diligat.

¶ Aduerte autem quod in his verbis excluditur error Anabaptistarum, qui sicut olim Adamitæ & Apostolici, asseuerabant hominem non posse esse Christianum nisi renunciauerit omnibus. Quare Christus non dixit absolute, omnis qui non renunciauerit, sed omnis ex vobis, videlicet, Apostolis viris, & discipulis meis qui perfectiorem vitam estis professi. Cum istis igitur Apostolis loquitur Christus, nõ cum omnibus. Abraham, Dauid, Iob, & alij plurimi diuites fuerunt & perfecti. ¶ Obserua etiam quod multum distat inter renunciare omnibus, & relinquere omnia: quia renunciare omnibus, conuenit omnibus, qui licitè mundanis vtuntur. Sic tenent quæ mundi sunt, vt non teneantur à mundo. Vnde Paulus. Reliquum est, vt qui habent vxores tanquã non habentes sint & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur. Relinquere vero omnia, perfectorum est. Qui omnia temporalia abijciunt propter Deum. Attende autem, vt omnino his mundi vanitatibus renũcies, vt tam sublimi dignitatis gradu Christi discipulus factus fruaris, omnem amorem tuum in Deum conuerte, & renuncia tui ipsius rerumq; humanarũ amori: perfectus enim Christianus nihil aliud nisi Deum amare debet. Nec debet quispiam credere amorem suum rectè esse collocatũ, ob virtutes & merita illius, quem amat. Valde enim interest esse bonum, & esse bonum mihi, nisi quis tam insanus inueniatur, qui dicat, ego iudico esse bonum, vt mihi oculi eruantur, si aureo gladiolo, adamantino, vel smaragdino fiat. Arbor paradisi bona erat: sed Eua ibi oculos perdidit. Susanna bona erat & sancta: sed illi senes propter eius amorem interierunt. Iosephus bonus erat sed illum eius domina offendit.

Hinc conijcere poteris quantum cauere debeas, ne alterius quam Dei prudentiæ habenas affectionis tuæ cõmittas, qui solus sufficiens est, vt trãquillitatem & quietudinem animi nostri affectionibus tribuere possit. Ideo in Deo solo amorem tuum constitue: separãs te ab omnibus rebus, quæ Dei amorem non referunt. Quid existimas te facere: cum omnia humana contemnis? Opus est cogitare, quas angustias relinquas, vt cæli latitudinem cõsequamur. Vniuersa enim terra respectu totius mũdi, pũctus est: adeo vt si fingeremus terram locatam esse in cælo stellato, adeoque perspicuam, vt quælibet aliarum stellarum redderetur: ex his locis inferioribus discerni non posset, propter eius exiguitatem, sunt enim decem & septem stellæ, quarum quælibet maior est toto orbe terrarum centies & septies. Sunt etiam aliæ quadragintaquinque, quarum quælibet nonagies est tota terra maior: ducentæ & octo etiam sunt septuagies bis maiores. Aliæ ducentæ sexaginta quatuor, quinquagies quater maiores esse dicuntur. Item ducentę septem tricies quinquies maiores æstimantur. Præterea ducentæ quadraginta nouẽ decies & octies ampliores dicuntur. Sũt autem hæ postremæ minimæ quæ quidem videantur, nongentarum quinquaginta nouem stellarum, quas Astrologi notauerunt: de quibus intelligitur id, quod dictum est, quod minima stellarum visu notabilium est maior tota terra. Quod si respectu firmamenti terra pũctum est minimum quanto minor respectu Empyrei cæli censebitur? Quid igitur putas te relinquere, dũ mundum contemnis, licet eius Dominus esses vniuersalis, nisi angustissimum formicarum nidum, propter regia & ampla cæli palatia? Rex Dominus est quinquagesimæ vnius puncti partis, tu vero quid relinquere potes, licet omnia tua relinquas? Parum esse existimares, huius mundi fœditatem relinquere, voluntatique tuæ, & amori proprio renunciare: si considerare velles te à Deo vocatum esse, in Christi discipulum: vt cum eo simul veris magnisque cælitibus fruaris. Sed de his alias, sequitur, in cõtextu. *Bonum est sal.* Gustum non habet ille sanum cui sapiunt amara, & cui acida & insulsa dulcia & lauta videntur. Stomacho bili laboranti dulcia omnia, quasi amara videntur. Doctrina Christi ciusque lex suauissimus cibus animæ est: verum quotiescunque

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunque stomachus plenus est malorum humorum, voluntas, quæ assuefacta allijs, porrisque Ægypti cum mundi effrænato amore, carnisque & sanguinis gustum percipere non potest. Ex lautis, suauibusque cæli dapibus omnis doctrina eum defatigat, cibusque animæ substantialis diuinumq; nutrimentum illi nauseam facit, quo pinguescere quasi suo naturali cibo & nutriri in primis deberet: vitia autem & peccata dulcia & delectabilia iudicat. Cum dulce fuerit in ore eius malum (ait Iob) abscondit illud sub lingua sua, parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo. Optima est metaphora, qua hic vsus est Iob. Suscipis ore paruum crustum alicuius rei, melle illitæ: illud autem dentibus tangere non audes, imo potius parcens illi sub gutture abscondis, & retines, vt paulatim liquescat, diutiusque sapor & gustus in ore maneat. O mundum perditum, quot peccatorum genera homines quærunt & inueniunt, varias peccandi formulas & modos, quibus saporem peccati morentur, & vt delectatio tam cito non transeat: quot varietates inueniunt homines ciborum: quot modos ludendi seque oblectandi in omnibus mundi vanitatibus & turpitudinibus! Ideo bene ait Iob. Cum dulce fuerit malũ in ore eius, &c. Inescentur in Dei offensione, vt diutius manente peccato in illis maiorem capiant voluptatem. Cum Christus gentibus prædicabat tam perditus erat mundus, quã nunc est. Hoc autem magis exaggerare non possum. Homines gustum deprauatum habebant, quibus dulcia amara, amara vero suauia videbantur. Huic igitur populo Christus prædicat, hasque animas diuino cibo pascit, cælestem panem illis tribuens. Prædicauit autem illis vt ait Diuus Matthæus, octo paradoxicas in monte inquiẽs. Beati pauperes spiritu, beati mites, &c. Hic autem dicit D. Lucas, dominum dixisse illis, vt renunciarent omnibus bonis suis, post hanc vero doctrinam de paupertatis amore spiritus, & de diuitiarum despectu affirmant ambo Euangelistæ dominum statim de sale verba fecisse. Matthæus ait illum dixisse Apostolis, vos estis sal terræ: Lucas vero hic habet dixisse. Bonum est sal. Vtrumque autem in idem recidit, ad idemque propositum tendit. Homines cupidi & auari & qui gustum deprauatum habent, & qui acquirendis diuitijs inebriãtur, non delectantur audiendo. Beati pauperes spiritu, &c. Vel Qui non renunciat omnibus, quæ possidet: non potest meus esse discipulus. Prædicatio paupertatis insuauis cibus est auaro & diuitiarum despectus: eodẽque modo, iracundo, patientiæ: crudeli, misericordiæ: mundanis autem, qui adeo honores huius seculi amant, persecutionum amorem prædicare acerbum est. Itaque hic cibus acerbus illis videbatur, nõ ex defectu Euangelicæ doctrinæ à Christo domino nostro prædicatæ, sed eorum culpa & propter gustum auditorum deprauatum. Sic Paulus ob suam humilitatem se in istorum numero computans dicit. Scimus enim quod lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato. Culpa est in me, inquit Apostolus. ¶ Videns autem vnigenitus Dei filius, quam exiguum gustum ille populus ex eius prædicatione conciperet: oculos ad discipulos qui iuxta se erant conuertit, & ait. *Vos estis sal terræ.* Attẽdite discipuli mei. Sal enim omnibus cibis saporem præbet, gens hæc gustum non inuenit in doctrina mea, sed eam esse insipidam existimat: quare vos, qui estis sal terræ & sapor, illis saporem date. Tanta bonitate vitaque integritate esse debetis, vt videns mundus vitę vestræ sanctitatem & perfectionem accipiat doctrinam & eam amplectatur, licet gustum iuxta libidinem suã in ea non inueniat. Boni mores prædicatorum, sal eorum doctrinæ est. Sicut Eliseus misit sal in aquas amaras, quæ dulces factæ sunt: sic prælatus & doctor sua bona vita & exemplo faciet dulcem doctrinam quamuis populus eam pro amara reputet. Et quemadmodum prælati debent esse sal terræ, vt alios doctrina, bonoque exemplo saliant ità eodem modo Christus sui exemplum dedit, qui verus est sal, tanquam sal se comminuens, vt laboribus nostris saporẽ immitteret. Cum venit Eliseus Ierico dixerunt ei viri ciuitatis. Ecce habitatio ciuitatis huius optima est, sicut tu ipse optime nosti: sed aquæ pessimæ sunt & terra sterilis. Tulit vas cum sale Eliseus, & misit salem in aquas & factæ sunt dulces. Hoc autem modo duo mala in orbe erant ante Christi redemptoris nostri aduẽtum. Alterum quod labores & tribulationes amaræ videbantur. Alterum quod erat in terris maxima fames & sterilitas. Sterilitati nec Eliseus, nec etiam Christus remedium adhibuit, vult enim

Iob. 20.

Matth. 5.

enim vt famem Dei, desideriumque cæli patiamur. Imò vt cœlestia amemus, interris nobis famem injicit, vt anima nostra nusquam satietatem inueniat. Hoc enim pacto cælum ardentius desiderabit, vbi plene satiabitur, iuxta illud. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Illud vero alterum malum, videlicet, aquarum amaritudinem sustulit, eas dulces reddens. Vas quoddam nouum enim accepit, & in illud salem coniecit. Sic Deus assumens virginem Mariam tanquã nouum vas, in ea filium suum vnigenitum deposuit, qui verus est totius orbis terrarum sal. Hic sal simulac ortus est statim in aquas tribulationum coniectus fuit: plorans enim & nudus exoritur, frigoreque milleque aliis doloribus, & angoribus ita affectus, vt dicatur in Psalmo. Saluum me fac Deus quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animã meã. Quẽmadmodũ sal in aqua comminuitur, eodẽ modo Christus, laboribus passione que sua se conterit iuxta illud Pauli. Semet ipsum exinaniuit, formam serui accipiens: liquefactus est tanquam sal in aqua. Hinc procedit nostrorum laborum & passionum suauitas, sicut de aquis Ierico, factum est: postea quam Eliseus salem in eas coniecit. Dominus Iesus cum doloribus suis tãquam sal se in aquas cõijciens, vitæ mœrores mortemque dulcem reddidit. Antequam hoc sal in aquas conijceretur pauci illis vtebantur in potum, quare paucissimi fuerunt in veteri testamento martyres: verum postea quam in has tribulationum aquas amarissimas Christus Iesus verus sal coniectus est, maxima extitit virginum ad martyrium cõfluentiũ multitudo. Sic beato Stephano fuerunt dulces lapides torquẽtis, crux beato Andreæ, Agatha quoq; ibat ad martyriũ quasi ad Epulas inuitata. Vnde Diuus Paulus. Sicut abundant Christi passiones in nobis, ita per Iesum abundat consolatio nostra. Sic de Apostolis ait noster Lucas in Actis, quod ibant gaudentes à conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Sic denique omnes sancti Martyres. Solent viatores cum sitiunt, & per æstũ iter faciunt si nusquam aquam inueniunt nisi in aliqua palude turbidam & insipidã: vt eam bibere possint, quandoquidem aliã non inueniunt, illam per aliquem colum, vel pannum transmittere, vt ita suauior & purior efficiatur & panni illius præsertim si aromatis, gariophilis, cynnamomo, & zingiberi infectus est, suauitatem referat. Eodem modo dolores, passiones, cæteraque vitæ mala, quæ de se amara & insipida erant postea quam per Christum transierunt colata aromaticis eius diuinitatis odoribus, dulcia & suauia sunt, & ab omnibus maxima cum lætitia & sapore potantur. Tu vero nisi gustum percipis ex his aquis & tribulationibus, & si de illis murmuras & conquereris, sit, quia Deo non appropinquas, eius suauitatem doctrinæ, morumque integritatem diligenter attendens. Gustate & videte (ait Dauid) quam suauis est Dominus. *Psal. 33.* Si paulisper in gustu Dei immorari velles, maximam suauitatem inuenires in omnibus illis rebus quas nunc pro insipidis, & acerbis reputas. Vnde in Prouerbijs habetur. Anima saturata calcabit fauum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Voluit itaque Christus tanquam sal terræ conijcere & liquefacere se in aquis amaris tribulationum, & passionis, vt eas dulces redderet, nobis innatam famem relinquens, quam anima nostra assidue habet desiderans Deo, cœlestique beatitudine satiari, vt hæc fames desideriumque gloriæ appetentiam animæ nostræ excitet, vt abiecto terræ & mundi amore omnem suam curam in Deo, cæloque constituat. Hoc idem vult etiam Christus, vt prælati qui locum eius in Ecclesia obtinent, faciant, videlicet tanquam sal se comminuant, operamque impendant, vt subditi sibi commissi saluentur. Sic Matthæus ait quod dixit eis, Vos estis sal terræ, noster autem Euangelista Lucas, bonum est sal. Adeo adiuuat prælatum, doctorem, vel prædicatorem bona de eo audientium opinio, vt in concione asperrimæ etiam reprehensiones, quæ suapte natura omnibus odio sunt, libentissimo animo & patientissimo audiantur: si vt diximus bonam concipiunt de doctore suo opinionem, eum non modo suasorem, sed etiam authorem omnium, quæ dicit esse videntes. Hæc autem verba ad prælatos, sacerdotes, & doctores diriguntur: quos Christus sal vocat. Primo quia est res valde communis: vbique enim sal inuenitur. Nulla est vetula quantumuis pauper, quæ vel pugillum salis non habeat. Tam faciles & communes debent esse prælati, vt qui eos quærant statim inueniant: tam comes, vt pauperes sine timore ad eos accedere possint, & egestates suas manifestare.

Prouer. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

festare. Tanta denique debent esse benignitate, vt nemo eorum conspectum perhorrescat. Nunc tamen aliter fit. Sunt enim aliqui tam superbi & arrogantes, vt nemo eos conuenire audeat: quod si eorum opera subditi indigent ad aliquam subleuandam egestatem vel necessitatē, in Regij principum longe à prælaturis suis absunt, vbi propria negotia sua procurant. Si autem præsentes sunt, clausis ianuis viuunt, audientiamque pauperibus nullam concedunt. Itaque negotia subditorum, quæ eorū magis propria sunt aliena iudicant nihil de illis curantes. Nemoque eos audet conuenire. Hoc deplorabat Ezechiel Propheta inquiens. Væ pastoribus Israel qui pascebant semetipsos. Nonnè greges à pastoribus pascūtur? Quid hoc sibi vult? Iam pastores non pascūt oues suas: sed viceuersa, oues pascunt pastores suos, illosque pingues & nitidos reddunt, oues vero tam macilentæ & exiles sunt, vt vix ossibus hæreant. Cum austeritate imperabant eis & cum potentia.

Ezc. 34.

¶ Secundo sal liquescit & consumitur, vt carnes sustineat & præseruet à corruptione. Sic prælatus confici & consumi debet, geniumque defraudare, vt subditis indulgeat. Ille laborabit, vt sui otientur & quiescant, ieiunabit, vt comedant, humerisque suis egestates & miserias subditorum supportabit. Optimus enim ille prælatus Dius Paulus Corinthijs suis ita inquit. Ego libentissime impendam & superimpendar pro animabus vestris. Tanquam salme liquefaciam & conficiam propter animarum vestrarum salutem & consumam in vestra omnium vtilitatem. Sed vbinam sunt modo prælati qui hoc faciunt? Prouideat dominus Deus omnis carnis hominem, qui sit super, &c.

2. Cor. 12.

Num. 27.

¶ Tertiò sal quanuis cibo saporem tribuit, austeritatem etiam habet. Si ore suscipis micam salis tibi linguam inflammat & adurit. Sic prælatus suauitatem & saporē fragilibus pauperibus peccatoribusq; contritis & humilibus ostendere debet, eos pie & comiter suscipiens, seq; humilem & ducem illis præbens: superbis vero & potentibus asperum & seuerum se exhibeat. Itaque & suauitatem & austeritatem certis, propijsq; temporibus habere debet. Heli sacerdos, reprobatus fuit in sacerdotio suo infœliciq; morte interijt, ob suam nimiam mollitudinem. Sciebat filios suos, malis moribus esse, & nihil amplius dixit, quam, non est bona fama, quā audio, plus enim facere debuit illos virga ferrea, summaq; seueritate corrigens. Eodem modo & tu, si filiam tuam video fenestram frequentare, non satis est si dicas, hoc deinceps ne facias, sed eam incubiculum conijce: ibiq; summa vigilantia da operam vt custodiatur. Alij viceuersa, adeo asperi sunt vt Pharisæi videantur qui misero Iudæ peccati sui pœnitenti tā asperè responderunt, vt illorum asperitate lacessitus desperarit, seq; suspenderit. Quare vtrumq; prælatus bonus suo tempore & cum viderit expedire facere debet quanquam nunc è cōtrario omnia hæc in mundo transeunt, prælatis maxima potentium peccata dissimulātibus, leuissima vero pusillorum hominum delicta seueriss imè, maximaq; cum arrogantia plectentibus. ¶ Quartò voluit sal dicere, illique prælatos comparare, vt humiles essent. Cupit enim Deus vt prælatus in dignitate illa summa constitutus neminerit quis esset antequam ad illum statum peruenisset, vt quidquid boni aut honoris habeat Deo acceptum referat: per se enim nihil nisi fragilitatē habet. Sal est quædam aqua salsa, pigra, & cohibita, nam albedinem, & quicquid boni habet à Deo accepit: sic tu doctor aut prælate nihil aliud es, quam quædam aqua suapte naturā vilis, dignitatem enim literarumq; cognitionem quā habes, à Christo iustitiq; sole accepisti, nam omne datum optimum de sursum est. Vult igitur Deus vt Episcopus aut doctor quilibetque alius domus suæ minister, non obliuiscatur quis anteà esset, quam sal esset coagulatus, ideſt, in tali dignitate constitutus. Lucifer nō habuit in memoria cū se in tanta dignitate vidit positū, quod erat creatura quædam de nihilo creata: & ideo suæ perditionis causa fuit. Meminit dignitatis, & nō meminit essentiæ à Deo datæ. Noluit Deus Adamū nisi de luto conficere, nec illud quidē de terreno paradiso sumpsit: vt cum se aliquando in aliquo honoris gradu videret, meminisset qua de materia fuisset confectus, nihilominus tamen Dei mandato inobediens est. Esaias. Assur virga furoris mei, &c. Dixit autem Assur in fortitudine manus meæ feci. At quoniam minister Dei ab eo missus in illarum gentium vltionem superbiuit à Deo asperrimè punitus est, vt videre poteris in decimo capitulo Esaiæ. Dauidem autem quia in dignitate cōstitutū regia, eodē modo se extulit conuenies Propheta illi in memoriam adduxit, quid antea quam rex crearetur fuisset, dixitq; ex parte Dei. Ego te vnxi in regem super Israel, &c. Non habuit in memoria Saul se fuisse à Deo exaltatum de minima tribu Israel, & ita superbia se extulit, vt Deo nō obediret, Amalech nolens occidere. Vt igitur cognoscatur verus prælatus à Dño Deo nostro sali comparatur. Si homo literis dignitateque ornatus nasceretur, nemini, quæ est eius superbia, auscultaret: quod ne fieret voluit Deus vt lugens, cæcus, & mutus nascereturr, vt humilitatem suam cognosceret. Iacob vidit scalam quandam, altera parte cælum, altera terram tangentem. Sic prælatus, Ecclesiæque ministet, per quem quasi per scalam omnes ad cælum scandunt, partem in cæli contemplatione habere debet, secum perpendens omniū dignitatum summitatē & perfectionem Deū esse, partem vero animi sui in terra debet defigere, vt miseriam, exiguitatēque suam, cognoscat. Sic Paulus. Gratia Dei sum, id quod sum. Ex huius rei autem oblitione multa apud prælatos mala repeiuntur: habent enim rationem sui familiarumque suarum. Dei autem nec rationem nec curam habent. Ionas sui supra modum rationem habuit, nimisque operam dedit ne eius opinioni apud homines derogaretur: credens quod si Deus misericordia & pietate sua (qua sæpissime vsus est) sententiam suam reuocasset, se vanum & mendacem habitum iri, quare quia hanc curam, rationemque nimiam suarum rerum habuit, Deiq; honoris oblitus est, omnia illi aduersa fuerūt. Heli etiam quia maiorem habuit rationem filiorum suorum, quos supra modum deamabat, quam officij quod præstare tenebātur, iniquus sacerdos habitus est. Et in Canticis est. Aperi mihi, &c. Respondit: Expoliani me tunica mea, quomodo indua illā? Laui pedes meos, &c. vt sibi prospiceret, Deo non aperit. Ideo vos estis sal. Memētote vos ex vobis nihil habere: nam quicquid boni habetis, à Dño Deo est. Ideò ne obliuiscamini rerum diuinarum, sed potius vestra omnia propter Deū relinquite.

Matt.

Luc. 18.

Gene. 3.

Esa. 10.

¶ Quintò sal cum in vulnus conijcitur, aut imponitur, pruritu suo vulnus acerbat, etiā si eius sanitati vtilitatem afferat: parti tamē sanæ & integræ carnis non nocet, nec vllam molestiam infert. Ita & eodem modo correptio doctrinaque prælati, aut prædicatoris non molestat, nec fatigat eum qui sanus & integer est, sed iniquum tantummodo. Maximum igitur est indicium te esse malum quādoquidem de prædicatore murmuras & quereris, eo quod te reprehendit. O maximum malum! sunt in animis hominum vulnera infixa adeo corrupta & putre facta, vt salem reprehensionis non patiantur. Vnde Paulus. Instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, &c. A veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem cōuertentur. Nolunt veritatem audire, nolunt reprehensionem ferre: sed tanquam illi, de quibus Esaias, aiunt. Dicite nobis placentia. Sed iam huiusce modi rei tempus abijt, mundus enim in peius ruit indies: quare etiamsi sal tibi molestiam inferat, tamen nihilominus vulneribus tuis est imponendus, quia & temporibus Christi mundus tam corruptus erat, vt diceret Christus. Væ vobis, qui estis sicut sepulchra dealbata: & Ioannes Baptista vocabat eos genimina viperarum. Nunc verò cum multò corruptior est, & deterior, quid vultis dicam vobis, &c. murmuratis quia reprehensio vos macerat & dolorem infert, sed væ vobis. Sæpenumero video, optimeque intelligo prædicatorum & religiosorum iniquos mores vitamque iniustā, murmurationum vestrarum causam existere: quare ait Christus, cum sal euanuerit ad nihilum valet vltra nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus, & ita omnibus despectui sumus, omnesque de nobis detrahunt: sed væ vobis qui hoc facitis. Dominus loquitur per Esaiam. Assur virga furoris mei. Deus nō punit, linguarū vestrarum flagello sed væ Assur, sicut puluis, &c. vos estis tanquam scopa, qua nos Deus mūdificat: sed væ vobis qui detrahitis de prælatis & de religiosis, puniemini enim tanquā Assur, vt Deus hic per Esaiam dicit. Mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem, & subtus gloriam eius succēnsa ardebit, quasi combustio ignis suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum.

2. Tim. 4.

Esai. 30.

Matth. 23.

Matth. 3.

Esai. 10.

¶ Sexto sal saporem dat: nam olla bulliens sine sale insipida, conjecto sale bene condita & lauta redditur. Sic si paupertas amara subdito videatur, conijce te in illam. Item si ieiunium, aut pœnitentia subdito tuo insulsa apparet, conijce te in illam, & facidem quod alios facere vis, in omnibus rebus omnes antecedens, vt subditi qui te an-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te anteire virtute & religione conſpexerint,primumq́; labores omnes ſuſcipere ea quæ antea amara iudicabãt, dulcia deinceps reputent. Ita Ionas iuſsit ſe in mare conijci tempeſtasque ſtatim compreſſa eſt. Miniſtri Dei, voſque omnes qui munera diuina exercetis conijcite vos in iſtas laborum omnium vndas, ceſſabuntq́ue murmurationũ & ſcandalorum, quæ ſubditi veſtri propter veſtros malos mores capiunt, tempeſtates. Sed multa ſunt in tota Eccleſia ſine ſale ſalina:quam plurimæ Eccleſiæ ſine rectore. Quærit vidua Epiſcopum, vt egeſtatem ſuam exponat, remediumque aliquod ſibi imploret,& non inuenit: eſt enim in regia,aut alibi, & non adeſt: vt miſerorum neceſsitatibus ſubueniat. Quod ſi eum inuenit,non ſalſum,aut facilem,ſed adeo inſipidum,acerbum, & ſuperbum, eum eſſe experitur, tam difficilibuſque moribus vt coram eo toto corpore contremiſcat, nedum aliquid auxilij conſequatur. Hoc eſt maximum malum: videlicet vt ſal non ſallat, ideſt,prælatus, officium ſuum ſaporem tribuendi non præſtet, atque ideo ſequitur in contextu. *Si autem ſal euanuerit, in quo condietur*? Intellige in quo condietur ipſe ſal, Si ſubditus peccauerit, à prælato corripietur, verum ſi prælatus peccauerit,quis corripiet illũ ? quod remedium habebit ? Nullum. Quare non debet referri illud in quo condietur ad cibum,ſed ad ipſum ſalem. Ideo

Marc.9. in Marco habetur, quod dixit Chriſtus, Habete in vobis ſal. Videlicet vos ipſi comparate vt veſtra apte natura,veſtroque morte & induſtria illum habeatis. Nemo illum vobis dabit ſalem ſi peccaueritis,quemadmodum ſubdito peccanti,quia ille accipiet ſalem à prælato, ſed non prælatus ab alio. Paſtores ſalem ſeruant, ad curandas oues ſuas,prælatuſque ad curandos ſubditos ſuos. Sed ſi paſtor vel prælatus curatione indigent,quis eos curabit? hoc valde conſentaneum eſt ad illud quod in Eccleſiaſtico

Eccle.12. habetur. Quis medebitur incantatori à ſerpente percuſſo ? Si ſerpens mordere aliquẽ intẽderit,ab incantatore cãtabitur, ſed ſi incantator, antea quam ſerpentem cantare poſsit,ab ea morſus fuerit, quis ſerpentem cantabit ? O magnum malum & inauditũ. Medicina iam venenum facta eſt, illiq; qui nobis medicamenta adhibituri erant,ægrotant grauiter,penuriãq; medicinarũ & curationis patiuntur, & ab alijs curari indigent. Hinc vere dignoſcitur & aperitur maxima quædam vulgi amentia & inſania. Nam ſi vident homines Epiſcopum, monachum, aut clericum in aliquod crimen incidiſſe,quod ſcandali cauſam dederit, lætantur, fabellamque ad inuicem interſe religionibus illudentes commemorant, tanta perfuſi lætitia,acſi maximum aliquod gaudium memorarent,iuſtiori de cauſa ſuſceptum. Inſani quæſo dicite,ſi hæc ciuitas corrupto aeris ſpiraculo (quod dominus auertat) laboraret,omneſq; tabifica contagione tacti iaceretis ſemianimes, non moleſte ferretis,mirumque in modum doleretis, ſi veſtras ad aures perueniret,medicos & chirurgos in quibus ſolis omnium veſtrum ſalus ſupererat,grauiter ægrotare? Quare ergo in infirmitate ſacerdotum & religioſorũ tantopere lætamini, qui medici ſunt ſpirituales animarum veſtrarum, cum aduerſa animæ laboratis valetudine? ſi ſapueretis,ſimulac audiuiſſetis aliquod cuiuſpiam ſacerdotis peccatum, lachrymas guttatim debueretis effundere,omne enim illius malum & incommodum in veſtrum damnum & præiudicium recidit. Maximum eſt incommodum,& quod ſiccis oculis ſpectari non poteſt. Locus eſt omnis ſerpentum plenus,omnes incantatores, qui eas cantare debuerant, morſi manus curationi adhibere non poſſunt,prælati & religioſi, qui mederi populi flagitijs multo maioribus criminibus obruti viuunt. Scholaſticus qui ſcientiarum expers eſt multa audiendo & legendo, quotidianaſque prælectiones in ſcholarũ gymnaſijs diſcẽs, doctus & peritus omnium facultatũ euadere poterit. Verum qui poſtea quam doctoris gradũ attigit,adhuc ignarus eſt eorum quæ tandiu inculcauit, quid reme dij vt ea calleat,habebit? nihil. Nam doctor creatus non poterit quaſi ſcholaſticus lectionibus intereſſe,& ita ſemper erit inſcius. Eodem modo ſubditum iniquũ prælatus corriget, vitamque eius emendatã reddet, verum prælatus improbus cum à nemine corrigi poſsit, ſemper in improbitate ſua manebit.

¶ Obſerua autem quod non dixit ſi ſal cõputruerit, aut humectatum fuerit, ſed ſi ſal euanuerit, aut inſanierit, quia grande periculum ſalis eſt à vanitate aut inſania. Cum enim prælati in gradu ſint excelſo & videãt ſe eſſe doctores populi & magiſtros, ipſa eos celſitudo vanos reddit, ipſaque ſua ſcientiã inflatos, & vanos, & fatuos, natura dignitatis loci homines vanos facere ſolent. Exemplum habemus in Lucifero, Pharaone, Nabuchodonoſore, Saule, & Aman, qui gratia Regis Aſſueri euanuit, in aliiſque multis. Scientia etiam (vt Paulus dicit) inflat. Graue ergo periculũ eſt ſi ſal infatuatur. Sed nunc videmus, prælatos aliquot elatiſsimos & arrogantiſsimos. Hoc autẽ malum eo grauius eſt quod putant ipſi hoc bonum & licitum eſſe atque expediens, propter autoritatem & decentiam ſtatus, atq; ideo irreparabile malum, quia videtur, eis ipſa ſæculi altitudo, & elatio, neceſſaria eſſe pontificiæ dignitati. Quomodo ergo medebimur malo illi quod qui habet grande credit habere bonum? Inſanus medici manus renuit, quia cum inſanus ſit, ſanũ ſe eſſe putat, itaque nunquã curatur. Prædicatores his nunquã proſunt reprehenſionibus ſuis, quia cum ſe literis præditos exiſtimẽt, officiumque ſuum iugiter præſtare, ſi forte reprehendũtur in aliqua re, querũtur, & in prædicatores tam hi, quam improbi clerici & Epiſcopi audacitet inuehuntur. Ego quidẽ mallem in deſerto viperis, & ſcorpijs prædicare, quã huiuſmodi hominibus: qui cum vitam non emendent, perſecutionibus ſuis prædicatorũ doctrinam eleuant, fructũque impediũt, in aliorum animabus faciendũ. Primo libro Eſdræ habetur quod Artaxerxes Rex præcepit procuratori domus ſuæ vt daret ex theſauro ſuo Eſdræ ſacerdoti quantitatem quandã argenti, olei, tritici, ſed ſal præcepit ei vt daretur abſque menſura. Sic prælati famulos, argentum, cibum, omniaque parcè & moderatè impendere debent: ſalem verò ſine menſura. Exẽplũ bonæ vitæ, doctrinæ, & prædicatio effuſiſsimè, ſine vllaque mẽſura infumi debẽt: eorum enim debet eſſe maxima vbertas & abundãtia apud prælatos. Verũ nũc multo aliter fit, apparatus famulorũ, equorũ, dapũ, & conuiuiorum nimiũ, ſine ordine, ſine limitatione, ſine menſura, aut delectu: doctrinæ verò ſanctorumque ſermonum parſimonia, & limitatione, adeò vt non paucis in locis ſacra concio ſemel in anno tantummodo populo exhibeatur. Præcipiebat Deus, vt qui in aliquam ſeruã deperiret, eam vxorem ducturus, veſtẽ illi detraheret, vngueſque & capillos raderet. Sic & eodẽ modo & tu vt cũ Eccleſia vero matrimonio copuleris, quæ de ſerua Chriſti redemptione libera effecta eſt: aduerte eſſe Epiſcopum, vt ei vngues, & capillos omniaq; ſuperflua, aurũ, argentum & famulos, veſtes, apparatus & vanitates eripias, eamque nudam in vxorem accipias. Quanquam nunc pauci iam Eccleſiam propter Eccleſiam concupiſcũt, ſed redditũ, auri, & argenti, & veſtimentorum concurrentium cauſa: quare tam pauci modo pij, ſanctique prælati in Eccleſia Dei reperiuntur. Hi igitur inſani tanquã ſal infatuatus & euaneſcens nullo remedio, in infirmitate ſua, & inſania curari poſsũt. Quid igitur de his fiet? quid boni huiuſmodi prælatus aut doctor ex ſeſe præſtare poterit ? Audi dominum. *Nec in terram, nec in ſterquilinium vtile eſt ſed foras mittetur*. Vinũ ſi corrumpatur acetũ fiet, ex veſte bõbycina attrita calcei fabricantur. Equus mancus ciſternæ rotæ alligatur, vtileque præſtat miniſterium, quin etiam & mortui corium vtile eſt: Elephantorumque oſſa conducunt. Verũ ſal poſteà quam corruptus eſt prorſus inutilis redditur, & ad nihilum valet. Nihil eſt inutilius minoriſque momenti, quam ſal corruptus & euaneſcens: ita nihil eſt deterius aut inutilius malo prælato. Non mihi ſatis perſpicuum eſt, quæ cauſa ſit, vt talis prælatus à terra ſuſtineatur, in Deoque patientiam inueniat. Si ſubditus malus eſt, vnica tantummodo anima deperit, verum ſi prælatus eſt malus, ipſe cum alijs quam plurimis qui malo eius exemplo ſcandalizãtur intereunt. Quare nihil eſt deterius ímprobo prælato, aut inutilius. Si quinquaginta ſuum terga fortè compauueris, tribus itẽ ſalis ad ea ſaliẽda ſimul emptis modijs, & acciderit ſalem non recte naturam ſuam in illis ſaliẽdis oſtendere, vt ſalis defectu corrumpantur, & in ſterquilinũ mittantur, quæro, quid amiſſum eſt, non ſaliente ſale? facta eſt tantummodo iactura trium aut quatuor aureorum quibus ſal emptus eſt? minime, multo enim maior fuit iactura, Corrupta enim ſunt, quinquaginta terga ſuum, quæ plus centum aureis emuntur. Ita prælato malo exiſtente plura amittuntur, quam ſi tantummodo prælatus ſui iacturam faceret: nam quod ſubditos ſuos à corruptione non præſeruauit bonis exemplis & moribus, ipſe in infernum deſcendet mille animas ſecum damnatas ducens, vt eũ in pœna ſequantur ducẽ, quẽ in vitijs maliſq; moribus prælatũ imitati ſunt. Quare aduertendũ eſt quod eodem modo, quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopi arrogantes & superbi maxima famulorum caterua,stipãte,vicatim incedũt, in infernum nihilo minori turba insequente damnatorum qui ignoranter, & ex defectu doctrinæ peccauerunt, mittentur; sequentibus cognatis viciosissimis, quibus multa dum viuerent indignis beneficia Ecclesiastica abutenda permiserunt, mulierculisq; inopia reiq; familiaris penuria,quę se prostituerunt, cum à prælatis illis negligentissimis sustentari in virtute & pudicitia,earum egestate subleuata possent,&c.

¶Maxima igitur turba huiusmodi prælatos cõsectabitur. Attende igitur q̃ teneris multorum animarũ rationẽ reddere: aliosque vitæ tuæ doctrina & exemplo salire & meliores facere. Cum ergo hoc ita sit quis est tam mentis inops, vt prælaturæ dignitatem concupiscat? Quis est qui alijs imperare velit? D. Bernardus etsi sanctissimus esset, subditosque religiosissimos atq; optimos haberet nihilominus tamen labores suos deplorabat dicens in quodam aduentus sermone. Hei mihi quia vas sanguinis Christi mihi commissum est. Quid putas animas esse? pretium sanguinis Christi qui pro illis effusus est: & ita pretij inęstimabilis sunt. Si tibi forte darent vas vitreũ Christi plenum sanguine,in cruce fusi, propter nostram omnium salutẽ nonne illud summa diligentia custodires? nonne illud maxima reuerentia seruares,totoq; corpore contremisceres ne aliqua gutta in terram decideret? Profecto illud in loco tutissimo constitueres, quo nec̃o posset appropinquare. Attende igitur prælate, vas Christi sanguinis tibi esse commissum, non vitreum, sed carneum,fragile &corruptibile. Vas vitreum si à nemine tangatur mille annos poterit durare. Attẽde igitur istas animas quę sanguine Christi emptæ sunt, tibi cõmendari,quæ cum sint fragilibus vasis inclusæ adeo,vt nemine etiam tangente nullo vulnere aut ictu suapte natura corrumpantur, maximum periculum tibi incũbit eas tueri. Paulus. Habemus thesaurum hoc in vasis fictilibus. Si ergo vitreum vas sanguine Christi plenum quod mille annos durare potest tibi commissum tanta cura asseruares: quanto potiori iure summa diligentia eniti debes,vt tot animæ, tam futilibus vasis inclusæ nulla iactura custodiantur? Verũtamen quot sunt, qui impudentissime, effusissimaq; conscientia prælaturas suscipiunt,& administrant, non animaduertentes quam astricta obligatione teneantur ad virtutem? Quis esset adeo insanus qui per aliquem montem transiens,pastorem videret vere sub vmbra recumbentem roboris aut quercus, & ob illa minima voluptatis momenta cum illo vellet manere pastorq; factus equitis habitum deponere non dubitaret? Pastorum vita admodum est laboriosa,&ità à Iacob, qui pastor erat depicta est. Die noctuque vrgebar gelu,somnus fugiebat ob oculis meis. Quamplurimi vt ab hominibus dominationis nomine appellẽtur ob exiguasq; mundi delicias officiũ pastoris laboriosissimum sibi comparant. Vide igitur qualem habeas obligationẽ: teneris enim esse omnib⁹ alijs perfectior, eo quod omnes oculos in te conuersos habẽt, actiones q; tuas obseruant: peccataq; hominum priuatorum & vulgarium sunt quasi quædam in pede aut manu notæ,quę facillimè occultari possunt. Prælatorum vero crimina tanquam stigmata ori inusta ab omnibus nõ conspici non possunt. Sed de his satis. Iam vltimum verbum huius capitis audiamus. *Qui habet aures audiẽdi audiat.* Loquebatur Christus de prælatis Ecclesiæ, quisere nunquam corriguntur sed potius indignantur aduersus prædicatores, eos arguentes,ideo dicit vt audiant. Rari enim sunt inter ipsos,qui quanuis habeant aures applicent illas ad audiendum verbum Dei, nam putant omnia scire & quod ab omnibus tãquam dij sunt adorandi. Ideo propter raritatem dicit,qui habet aures audiendi. Habent aures mentis, sed non ad audiendum Spiritus sancti vocem, vt faciant mandata eius. Sed iam nunc ad explanationem capitis decimiquinti accedamus.

Ber.ser.3. aduentus.

2.Cor. 4.

CAPVT. XV.

PERPENDENS D. Paulus causas quare dñs noster Iesus Christus in tantam humilitatem, & abiectionem intra mundum veneris,potissimam ait fuisse remedium,salutemq; omnium peccatorũ. Christus (inquit) Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Nã nisi Adamus peccasset, quãquam Christus ad extollendam humanitatem,illamq; premio predestinationis æternæ beandam, nihilominus erat venturus,& vt operibus nostris vigorẽ daret,tamen in carne passibili non descenderet nec tanta abiectione,varijs frigoris,sitis,inediæ,æstus,& mortis aliorumq; incõmodorum supplicijs obnoxius. Omnes enim hi labores,quibus Christus dum viueret est affectus, medicinæ præsentissimaq; plagarum & peccatorum nostrorũ fomenta extiterunt: quod si nulla fuissent peccata,opus non esset, vt Christus tantis miserijs se subijceret. Vnde beatus Augustinus. Tolle morbos,& tolle vulnera,& nulla est causa medicinæ. Et ideò quia homo peccauerat expediebat, vt Christus quasi medicus,malorũq; nostrorum reparator descenderet. Et ideò ait ipse. Non veni vocare iustos,sed peccatores. Et iterum. Venit filius hominis saluũ facere quod perierat, Esaias quoq; de Messia Prophetans ait. Ad annũciandum mansuetis misit me,vt mederetur contritis corde. Quæ verba in superioribus Euãgelista noster Lucas narrat, quod Christus dixit,quod de se ipso fuerant pronunciata. Hoc erat Christi officiũ, quod Christus exercebat, & ad quod exercendum in mundum venit. Accedit enim ad paralyticum ante omniaque illi dixit, Remittuntur tibi peccata tua, Magdalenæ etiam dixit. Remittuntur tibi peccata tua. Etiam paralytico, qui erat in piscina, mulieriq; adulteræ, alijsque quam plurimis confirmauit. Videntes igitur publicani & peccatores maximum, quod ex diuina Saluatoris nostri prædicatione commodum percipierent,illaq; regalia præcordia quibus omnes peccatores suscipiebat, considerantes eximiamq; benignitatem & amorem,quo medicus ille cælestis infirmitatibus medebatur,peccataq; remittebat, allecti, adductique tanta bonitate, suauitate & dulcedine,eum quocunq; iret insequebantur: vt sanctus noster Euangelista ait. *Erant autem appropinquantes ei publicani & peccatores.* Cum taurus carcere,quo detinetur solutus in forum,vel in arenam vi maxima erumpit, ne quo propius accedere audet: qui vero prope taurum sunt retorquente tauro caput, statim maximo territi pauore fugiũt, in vallumque, seu quæcunq; alia receptacula se conijciunt vt vim incessentis tauri deuitare possint. Verũ si posteà taurus currui forte astringatur vel iugo subijciatur, quilibet impune,cominus accedit, vt vel etiam puer cornu audeat tenere. Hoc igitur modo in lege veteri nemo Deo appropinquare audebat nam quasi taurus ferus temere accedentem interficiebat. Accesit ad Deũ Oza,arcamq; tetigit,statimq; interijt. Accesit Ozias indebite, & leprosus factus est. Accesserunt etiam Nadab, & Abiu, filij Aaron,offerentes ignem alienum: & statim mortui sunt in cornibus tauri. Et cum Deus voluit legem dare populo Israel, dixit Moses ad populum ex parte Dei. Caue tè ascendatis in montem, neque tangatis fines eius: omnis qui tetigerit montem morte morietur. Quare non modo proximè accedere non audebant: sed nec etiam vno interposito milliario: nam sicut taurus ferus appropinquãtes interficiebat. Ideoque Dauid dicebat in Psalmo. Deus vltionum,Deus: Deus vltionum liberè egit. Verùm posteà quam amore victus se humanitati tradidit, naturæq; humanæ iugum subijt, hominum charitate deuinctus, tãquã agnus mansuetus factus est,adeò vt publicanos,peccatores,meretrices,latrones,claudos,cæcos,& paralyticos,leprosos & mendicos, cæteramq; miserorum hominũ turbam facillimo animo accipiat, summoque amore cõplectatur. Ita omnes in illo miseri cordiarũ parente auxilium & solatium inueniunt. O beata fœliciaq; tempora. Quis hoc audire potest, cui non præcordia desiderio labefactentur? Quis est adeò durus, vt non tanta bonitate & pietate & misericordia domini molliatur? Neminem filius Dei reijcit, nullius plagæ aut miseriæ illi nauseam mouere possunt: sed cum sit summa bonitas & munditia,facili,alacriq; vultu,luxuriosos,abominabiles, & turpes peccatores accipit, qui ab eo non modo morte aut aliquo supplicio non afficiũtur, verum vitam consequuntur. Anteà in veteri lege nemo audebat appropinquare. Adamus se abscondit: simulac audiuit vocem eius fugit: hi autem cum multò sint maiores peccatores audita filij Dei voce non modo non se abscondunt, sed potius appropinquant, vt audiant illum. Nullum confugium reliquit Deus miseris peccatoribus tempore diluuij, nec Sodomitis, Pharaon etiam rex Ægypti ità cum omni exercitu suo aquis maris intercluſus fuit, vt nec retro, nec ante vllum remedium inuenerit, quo effugere

Genes. 3.

Genes. 8.

Genes. 19.

Exod. 14.

2. Reg. 6.
2. Par. 26
Leui. 10.

Exod. 19.

Psal. 93.

posset interitum. Nunc vero tantũ habent asylum & confugium peccatores: quia idẽ Christus refugium & defensio, medicina, & venia peccatorum est. Vide nunc illum
Iob.26. ante quem omnes Angeli tremore corri-
Phil.2. piuntur, imo ad cuius nutum columnæ cœli contremiscunt, in tantum se humiliauerit, & sublimi sua maiestate, seueraq; iustitia, ita exinaniuerit, vt etiam publicani & peccatores ad eum accedere ausi sint. Vide
1.Reg.22 etiam quomodo sicut ad Dauid conuenerunt omnes olim, qui erant in angustia cõstituti, & oppressi ære alieno & amaro animo, & factus est eorum princeps: sic omnes miserabiles conuenerunt nunc ad Christũ, quem videbis vndiq; circũseptum gentibus miseris, qui factus est eorum princeps, defensio & confugium. Videbant benignitatem illam qua illos accipiebat, illamq; familiaritatem & conuersationem Christi cõsiderantes, animosiores & alacriores reddebantur, vt eũ quærerent. Qui perdices aut coturnices venari intendunt, illicem earũ simulant, eodem modo Christus cum publicanis & peccatoribus manducans & cõuersans illos ea cõsuetudine quasi quodam illice Deo venabatur. Quando aliquis princeps venatum procedit & vel aprum, vel ceruum, aut feram quãcunq; capere vult: cum suis vniuersum montem circũsidet & vnusquisq; separatim suo in tramite locatur, quã feram transituram existimat: at dominus locum capit communiorem, quẽ feris frequentissimum transeuntibus esse existimat, vt simulac transire feram eo senserit propria manu interficiat. Non aliter peccatores huius mundi saltus pererrant, prorsus ab omni intellectu alienati, non intuentes pericula quam plurima non modo in altero sæculo sibi parata: sed etiam & in hoc ante oculos proposita belluinas libidines suas insectantur vsum rationis obliti, non vt homines, sed vt bestiæ, sensualitati toto pectore, totisq; viribus suis dediti. Descẽdit Christus dominus noster gloriæ Rex, à summa cælorũ sede in terram vt peccatores venetur: & ne venanda terreat animalia, colorẽ cãpi induitur. Nam vt ait Apostolus venit in similitudinẽ carnis peccati, & habitu in-
Philip.2. uentus, vt homo. Venit in habitu peccatoris, & forma peccatoris, ne ab eo fugiãt peccatores. Et quia sunt quã plurimi, operibus pietatis & misericordiæ dediti, cõstituit dominus in quadã statione seu limite Abrahamum quendam, qui eos venetur, est enim huiusmodi venator talibus feris capiendis aptior, qui eo perueniẽtes eleemosynis pijsq; operibus saluẽtur. Præterea quia sunt *Gene.*
nõnulli ieiunatores, pœnitẽtes, amatoresq; solitudinis, in alia statione Ioannem Baptistã locat, vt pœnitentia sua & cilicio illius generis peccatores lucretur. Ità circũ circa vniuersum montem alijs quamplurimis famulis obsedit, qui pro diuersitate locorũ, ingeniorumq; suorum & virium, varijs modis virtuti operã nauantes, varijs moribus homines caperent, vt vnusquisq; iuxta naturam suã facilius saluaretur. Sed princeps Christus Iesus frequentissimo in loco sedet, quo plures ferę deueniunt: homines, scilicet, qui dum in huius vitæ saltibus lustrisq; vagantur, non iniuria ferarũ nomen fortiũtur. Sedet igitur dominus, excubatq; in illa frequentissima statione, mediocritatis videlicet: nam nec Ioannis Baptistæ austeritatem viuendi in exterioribus actionibus corporis delegit, quia in deserto plus quadraginta diebus nõ est moratus, nec mi-
1. miam aliorum sanctorũ hominum mollẽ, & delicatam nimis vrbanitatem admisit: sed agens, conuersansq; cum peccatoribus cum illis discũbebat, & ambulabat, vt eorũ animas Deo lucraretur. Hæc est causa quare doctores dicũt, Christum cõmuniorem vitam elegisse, videlicet vt plures peccatores venaretur doctrinæ suæ facilitate. Nam
1. si D. Paulus dicebat, omnia factus sum omnibus, vt omnes ad me traham: quantò melius hoc præstare posset Christus? posuit se in loco cõmuni, & in statione, qua plurimę ferę transire solerent, & ità eum videbis circũseptum vndiq; publicanis & peccatoribus, qui ad eius sibilum & illicem concurrẽtes in manus illius incidunt: & ità interficit dominus in illis omne id quod est mundus, aut caro, aut peccatum, vt Christo viuant veram gratiæ vitam. Ex omnibus officijs nullum maiorem patientiam postulat, quam venatio. Opus est enim, vt patientiã habeas nec te tædeat, expectandi quãtamcũq; feræ cessationem faciant: nam si felicnas tempusq; idoneũ capiendi expectare non vis, nihil vnquam venabere. Si perseueras, manesq; expectans donec fera irrũpat cum minime reberis, tenebitur, fera, cũ tu iam tædio affectus desperare venationẽ cœperis. Quæ lingua satis explicare posset Dei patientiam, qua conuersionem pecca-

toris expectat, vnum aut alterum annum, tertium aut etiam plures, clamans, vocans, inspirans, diuersisq; modis alijs peccatores ad se alliciens? Immensa est igitur Dei patientia, qua erga homines vtitur. Nullus venator est, qui diutius venando expectet, quam Christus peccatores expectat. An diuitias bonitatis eius & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad patientiam te adducit? Secundũ autem duritiam tuam & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicij Dei. Diuitias vocat Paulus quia cũ tanta mala quotidie faciant peccatores, solem suũ oriri facit super bonos & malos: & patienter sustinet, & blandiens multa bona largitur, vt ad pœnitentiam per beneficia prouocet. Dicit est & longanimis: quia ad pœnitẽtiam expectat per multa tempora. Tertullianus librũ de Dei patientia elegantissimũ scribit, vbi mõstrat nihil in eo diuinius aut mirabilius, quam cum facta mortaliũ improborũ tolerat, ac miseretur. ¶ Videntes itaq; publicani & peccatores hanc benignitatem, erant ei appropinquantes. Appropinquemus etiam & nos ad Christum, horũ exemplo, quitam longe recessimus ab eo per peccata sicut admonet Esaias dicens. Quærite dominũ dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Iacobus quoque Apostolus hoc idem suadet dicens. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis, quę res magno indicio est, quod peccata longe nos à Deo abducunt: quemadmodum Dauid dixit. Longe à peccatoribus salus. Esaias etiã. Iniquitates nostræ diuiserunt inter nos & Deum nostrum. Et Paulus ad gentes. Aliquando eratis lõge, facti estis propè in sanguine Christi. Verum qui longe sumus per peccatum, appropinquabimus ei per dilectionem. Duo extrema sunt, inter se maxime distantia, quorum alterum Deus est, alterum tu: voluntasq; media inter vtrumq; sedet. Vide quo magis ad Deum accedis, eõ magis à nobis recedit, & quo magis nobis appropinquat, tanto longius à nobis separatur. Quare tantum hæc voluntas ad Deum accedere potest, vt nos omnino deserat. Rursus tantum ad nos approximari potest, vt prorsus Deum deserinquat. Tantũ accesserat Apostoli voluntas & animus ad Deum, tamq; ab se recesserat, & abalienata erat vt dixerit. Viuo ego, iam nõ ego.

Homines sancti quia valde Deũ amabant, Deoq; erant admodũ propinqui, longe abesse rant, suiq; obliti, & negligentes, rapti, & eleuati in Deum viuebant: sed quoniam mundus eos alienatos esse videbat, & in omnibus externis actionib⁹ suis quasi mortuos, illos insanos iudicabat, vt Apostolus *1. Cor. 4.*
de se & socijs suis ait. Nos stulti propter Christum, vos autem sapientes, &c. Quanto quis magis Deum diligit, tanto minus seipsum amat: & quanto magis se amat, tãto minus Deum diligat necesse est. Quare non pauci sunt peccatores qui ob id, quod voluntatem suam nimis ad se trahunt, funditus in Dei contemptionem, sacrarumq; concionum odium incidunt, vt nequidem vllum de Deo verbũ audire velint iuxta illud. Peccator cũ in profundum peccatorũ *Pron.8.*
venerit, contemnit. Hi duo amores sunt illi de quibus Augustinus ait. Duo amores fe- *Aug. lib.*
cerũt duas ciuitates: amor Dei vsq; ad con- *14. ciui. c.*
temptũ sui, & amor sui vsq; ad contemptũ *28.*
Dei. Cum autem amor pedes animæ sit vt *Aug. lib.*
idem Augustinus innuit, inquiens, Amo- *11. ciui. c.*
referor quocũq; feror: si Deũ amaueris ma- *28.*
gis quã te ipsum, propius ad Deũ accedes.
¶ Accede igitur ad Deũ, non gressibus corporis sed mentis: illum super omnia diligẽdo. Sic qui non est calidus per charitatem Deo appropinquare nõ potest. Impius autem sicut fluuius, qui quanto magis recedit à fonte, à quo exijt, tanto magis appropinquat ad mare, sic fluxibiles & delicioſi, quãto plus fluunt viuendo, tanto plus recedũt à Deo fonte viuo & vero, appropinquãtes ad amaritudinem æternam, ità vt eis vere dicatur. Appropinquauerũt ad portas mor- *Psal.106.*
tis. Nos vero appropinquemus ei per dilectionem, vt ipse appropinquet nobis per suam gratiam. Qui ægrotus est festinet ad Christum, is enim verus animarũ est medicus. Si quis sitit & æstu premitur, currat ad Christum: qui fons est aquæ salientis ad vi- *Ioan.4.*
tam æternã. Qui infirmus & debilis est ad Christũ veniat, quia lux mundi est. Qui fa- *Ioan. 8.*
melicus est, ad Christum currat: quia viuus est & substantialis panis, per quem animæ nostræ ab æterna morte liberantur. Appro- *Prou. 8.*
pinquemus itaq; Deo per amorẽ & Deus appropinquabit nobis per amorẽ recíprocum: iuxta illud quod in Prouerbijs dicit. Ego diligentes me diligo. Ferrũ enim quãdiu est frigidũ non potest cum alio vniri, nec ad id perfectè appropinquare: sed quã

do est calidum facile potest. Sic nec homo frigidus per odium vel malitiam appropinquare potest Deo: sed bene calidus per dilectionem. Sic enim beatus Augustinus dicit, super Psalmos, quod Deo qui vbique est, neq; per loca appropinquamus, nec ab illo per loca remouemur. Appropinquare illi est similē ei fieri, recedere ab illo est dissimilem fieri, fit autem homo magis similis Deo per dilectionem. Sic isti publicani, & peccatores appropinquabant ad Iesum: Pharisæi vero & Scribę lōge distabāt. Appropinquemus etiam Deo per pœnitentiam, vt Deus appropinquet nobis per gratiam: iuxta illud. Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum cælorum. Si accesseris ad imaginem in speculo, accedet ad te: si recesseris, elōgabitur. Sic etiam est de Deo, qui est speculum sine macula. Sicut enim nauis quantò magis accedit ad littus fluminis, tanto magis littus ei propinquum fit: sic quanto magis peccator accedit ad Deū per pœnitentiam, tantò magis Deus cum sit immobilis fit ei propinquus. Sic isti publicani & peccatores Iesum quærebāt pœnitentes, & ei appropinquabant, non tantum illum gressu corporis sequentes, sed etiam per pœnitentiam, & dilectionē appropinquantes. ¶ Porrò isti publicani, qui fuerint iam sæpè diximus, quod erant illi, qui publica vectigalia cogebant. Veluti cōductores, portitores, publicani, quæstores & alij similes regum ministri, qui communiter apud populum infames & abiecti reputabantur. Non quod omnino hæc ministeria de se sint illicita (vt citum enim non est, conducere, aut recuperare, vel cogere regia vectigalia) sed quia, vt plurimū, qui in huiusmodi negotiationibus versantur, homines sunt tyranni, crassæq; conscientiæ, vnde ea munera & officia quæ de se illicita non sunt, malitia eorū, qui ea obtinent, infamia redduntur. Vide igitur, quantum debeas optimum vitæ cursum tenere, officiumque tuū iustè administrare, ne infamia tua officium tuum inhonestes, & infames. Verum tu, qui prælatus, monachus, aut clericus es, malo viuendi exemplo inhonestas & infamas officium, quod habes perfectionis. Nullus est status quantumuis sanctus & perfectus sit, cuius authoritas nō magna ex parte minuatur si hominibus male moratis sit cōmissus. Quis est status Christianismi dignitate altior? hic tamen impune

Aug. super psal. 144.

Matth. 3.

Sapien. 7.

ab Ethnicis & infidelibus, ob malam Christianorum vitam & mores vituperatur, & cōtemnitur: nam vt Diuus Chrysostomus ait, videntes mala opera Christianorum in eo fideles blasphemantes dicunt. Qualis est ille Deus Christianorum, nunquam sustineret eos, qui talia agunt, nisi consentiret malis eorum actibus eorum. Vnde Apostolus ait. Nomen Dei blasphematur per vos inter gentes. Corinthios quoq; admonet dicens. Adiuuantes exhortamur nè in vacuū gratiam Dei recipiatis, &c. nemini dantes vllā offensionem, vt non vituperetur ministeriū nostrum. Ne impiè viuatis, ne vestra vitæ impietate sanctissimum Christianismū infametis, ansamq; infidelibus præbeatis, vt Christianos paruifaciāt. Quapropter Neemias Iudæos reprehendens ait. Quare non in timore Dei ambulatis, ne exprobretur vobis à gentibus inimicis nostris? Lege Augustinū super illud Psalmi. In Ecclesijs benedicam te dñe. Itaq; ministeria, publicq; magistratus reipub. olim infames, & abiecti reputabantur, eo quod ab iniquis hominibus gerebātur: vnde etiam publicani infames & peccatores putabantur. Hi tamen alijque huiusmodi homines licet maximis eriminibus immersi essent, moti & inuitati Christi doctrina, proprias domos, familiasque deserentes Christum quærebant, vt Christo in omnibus auscultarent. Ideò de istis publicanis & peccatorib? qui Christo appropinquabant, subdit Euangelista. *Vt audirent illum.* Verbum Christi traxit illos, sicut pisces capiuntur hamo. Hoc primum, argumētum est diuinæ gratiæ, quod peccatores sua gratia præuenit & vocat, & etiam trahit dū adhuc in peccato sunt, imo certissimū signum diuinæ gratiæ est, quod nondum cessat nos verbo suo vocare & trahere. Non igitur vlli peccatorum desperandum quandiu adhuc nos vocat Deus, nisi enim misereri nostri vellet, nō vocaret nos & traheret verbo suo. ¶ Obserua autem, quod non omnes quærunt Christum, vt cupiant ab eo discere & audire, sed sicut Iudas appropinquauit, vt osculo traderet illum, sic multi appropinquant ad Christū, non vt discant, sed vt tradant, & sicut Iudæi, qui sæpe accedebant ad Christū, non vt audirent & discerent ab eo, sed vt caperent eum in sermone. Isti autem rectā intētione audiebant verbum eius, & ideò conuertebantur. Docemur simplici oculo accedere

Matth. 9.

dere ad audiendum sermonem: nam sicut gladius rectus nō intrat in vaginam curuā, sic gladius verbi Dei penetrabilior omni gladio ancipiti nō intrabit in animam maleuolam, nec Dei sapientia habitabit in corpore subdito peccatis. Erat etiam Christi doctrina cibus suauissimus animæ maximæque nutritionis, & accedebant isti sicut famelici ad porrigentem cibum, ita lætabātur Christum instectantes eius sermone, vt cibo vitæ. Ab eo enim nusquā recedebant Pharisæorum murmurationes contemnentes, quantoque magis Christum audiebāt, maiori audiēdi desiderio capiebātur. Hoc est enim maximum inter cibum animæ & corporis discrimen: nam cibum corporis cum esurimus optamus, postea vero quam satiati sumus fastidimus, at cibus animæ cū semper satiet nunquam fastidium parit, & quòd diutiùs sumitur & frequentius, suauior & delectabilior est. ¶ Obserua etiam quam efficax fuerit Christi sermo, quo tanti ac tales peccatores adducti sint in veram vitæ emendam, morumque correctionem. Bonum testimonium dederunt de hoc illi, qui dicebant. Nunquam sic locutus est homo. Et rursus ille qui ait. Quo ibimus? verba vitæ habes. Hinc dominus ipse per Hieremiam loquitur dicens. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis & quasi malleus cōterens petras? Sed vnum hic maxime aduertendum esse censeo. Nam cum verba Christi tam egregius, tamque efficax essent animæ cibus, vt post se publicanos, & peccatores traherent, nihilominus tamen Pharisæi illis audiendis non conuertebantur, sed potius deteriores fiebant: de Christo, deq; eius concionibus sacris murmurantes. Pharisęi & publicani omnes peccatores erant, hoc tamen intercedēte discrimine, quod publicani publici, Pharisæi vero occulti erant peccatores: nam exterius iusti ac sancti videbantur, cum intus iniquitia, superbia, & ambitione essent pleni. Hi igitur, qui exteriori inspectu boni apparebant, cum interius essent impij, duriores ad conuersionem, tardioresque erant, quam qui palam erant improbi. Sic Diuus Augustinus ait, quod etiam si peccatum publicū grauius sit secreto, faciliùs tamē publicum quam secretum curatur. Nam peccatorem occultum nemo admonet, nemo reprehendit: publicum prælati, prædicatores, multique alij accusant, donec eum alijs multo vitæ moribus immutatum videant, adeo vt non raro huiusmodi homines religiosissimum vitæ finem faciant. Exemplum habemus de hoc in Dauide, qui dum eius peccatum secretum fuit pœnitentiam nullam egit, postea vero quam diuulgatum est, Prophetæ Nathan reprehensionibus ductus, pœnitentiam egit. Ideo misericors Deus, sæpe permittit, vt occulta peccata publicentur vt peccator confusus, & erubescens, infamia & ignominia peccati ad eū conuertatur. Quapropter Dauid in Psalmo ait. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum. Mauult enim Deus vt cum paruo opinionis tuæ impendio salueris: quam vt secreto concubinam habeas, & sub prætextu pudicitiæ apud homines viuens, posteà in infernum mittaris. Quot sunt qui credentes se omnem vitā suam secreta peccata sua habituros: posteà tamē criminibus publicatis & punitis, ipsi authores in carcerem coniecti ad Deum pœnitētes conuersi sunt? Pharisæi tāquam secreti peccatores in peccatis suis manebant, at publicani veluti publicè peccantes, ad audiendū Christi sermonem accurrunt, veluti præsentissimam animarum medicinam, omnium que in terra saluberrimam. Nec herba, nec malogranata sanauit eos, sed sermo tuus, qui sanat vniuersa. Sed quid Pharisæi? *Et murmurabant pharisæi & scribæ, dicentes.* Hinc vides quod multoties vt pauperculi sęculares & milites, qui videntur esse longe à Deo, sunt multis Ecclesiasticis viris meliores & perfectiores: & illi qui videntur esse prope per sapientiam & dignitatem in Ecclesia sint remotiores, quod est contra ordinem rerū naturaliū. Corpora enim quę magis appropinquāt cælo & soli, sunt nobiliora & clariora: vt patet de sphęra ignis & superiori parte aeris, ad quæ caligines, turbines, & nubes non ascēdunt. Sic Ecclesiastici, qui propinquiores sunt firmamēto Ecclesię, & soli iustitię per dignitates Ecclesiasticas qui deberent esse cæteris meliores & clariores in moribus per veram scientiam & sapientiam, sunt sępe peiores. Sunt enim multi similes istis scribis & Pharisæis, similes Saturno, qui est planeta cælo propinquissimus, atque ideò deberet cæli influentiam, cæteris plenius participare, & tamen est planeta, maleuolus, tardus, terreus, retro gradus, ponderosus & pallidus. Veniebant publicani & peccatores deuoti, vt Christū

2. Reg. 11 & 12.

Psal. 82.

Sapien. 16

Universidad de Deusto
Biblioteca

audirent, ecce isti Scribæ & Pharisæi maleuolentiæ & murmurationi se dedebant: qui secundum rectam rationem sanctiores & perfectiores esse debuerant. ¶ Obserua secundo quam sint homines de rebus arduis, magnisque agentes, linguis detractorum, & murmuratorum subiecti. Vnde Dius Hieronymus in secundo prologo super librum Iob, inquit. Si fiscellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, &c. Sed qui munera ardua exercent, multorum detractionibus sunt obnoxij. Lege Augustinum. Sic Reges, prælati, & magnates murmuratoribus subiecti sunt. Sic Christus habebat præstantissimum officium, videlicet peccata remittendi, quod sublimius erat, quam cælum ac terram de nihilo creauisse: quo modo igitur effugere posset murmuratorum linguas? Murmurabant igitur scribæ & Pharisæi quia erant legis doctores alijque, qui eximiam sanctitatem & perfectionem ostendebant: quorum detractio non parui faciẽda erat. Namcum detractores ignari, & imperiti sunt, pro nihilo est ducenda eorum reprehensio nam ineptus, si dicas Deum esse trinum & vnum, autumat te in aliquam hæresim esse delapsum: quare nihil æstimanda est ineptorum murmuratio. Nec magis debes æstimare si de te detrahant homines impij: verba enim hominum iniustè viuentium nullam habent authoritatem, omnes enim qui illum audiunt, quæcunque dicit ex affectu, non iudicio dicere credunt. Veruntamen quando de te sapientes, & qui sancti putantur, murmurant timendum est: cogunt enim vulgus vt credat suæ sanctitati, & opinioni, nam partim quod sapientes, & literati sunt, nota illos dicere credunt: partim quia sancti, hominesque iusti reputantur, longe ab eorum linguis malitiam & mendacium abesse opinantur. Quibus adiunctis adeo confirmata & corroborata redditur illorum detractio, vt omnes illorum verba oraculo paria iudicent. Tales erant Pharisæi & scribæ qui murmurabant contra Christum: nam Pharisæi æstimabantur sancti, & scribæ erant viri in lege doctissimi. Sed quid murmurabant audiamus. *Dicebant enim. Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Hoc autem quod hi dicebant, vt Christum vituperarent in maiorem gloriam & honorem Christi redũdat: nam dum dicunt Christum peccatores benigniter recipere, saluatoris excellentiam innuunt: qui neminem quantumuis malum & peccatorem reijcit. Moses saluator fuit populi Israel, verum non tam perfectus, vt peccatores ad se reciperet: imo manum suam in mare tendens Dei inimicos in aquis rubri maris suffocauit. Præterea cũ populum Israel vidit vitulum fabricasse ad orandum, rediens tabulas confregit, ingentemque edidit in illos peccatores stragem. Itẽ Iosue saluator fuit (hoc enim erat nomen eius, & officium) sed occidit peccatores, qui erant in terra promissionis, & reges, qui possidebant eam occidit. Achan etiam qui peccauit furando de anathemate Ierico lapidari iussit. Item hi duo iusti fouebant bonos, puniebant malos. Sed fœlix beatusque saluator noster Iesus Christus, discipulos suos ita fouet & amplectitur, vt etiam peccatores recipiat nedum occidat. Inter omnia Christi mysteria, quę fidem nostram extollunt, potissimum est illud arcanum quo peccatorũ remissionem credimus, & quo speramus nos quantumuis peccatores pie & benigniter à Deo receptum iri. Quid enim prodessent nobis omnia quæ credimus nisi veniæ spem haberemus? Si iniquitates obseruaueris domine, quis sustinebit? Sequitur. Quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui tẽ domine. Vnde Beatus Augustinus in ea verba Pauli, iustificati gratis per gratiam ipsius, si Deus (inquit) non reciperet confugientes ad se, esset in eo iniquitas. Si Deus peccatoribus non indulgeret, quid esset de Adam & Eua? quid de Aaron, Davide, Petro, Paulo, Matthęo, & alijs innumerabilibus? Nullus istorum regnum cælorum intraret: & ex omni humano genere, Christus dominus noster tantummodo, beatissimaque eius mater Virgo Maria, qui innocentes fuerunt saluarẽtur. Quid præterea prodessent sacramenta à Christo instituta: si illis veniam peccatorũ nostrorum non impetraremus? Nisi Deus nos reciperet, cum ad Deum conuertimur, multo peior esset viuentium hominum status quam illorum mortuorum qui in infernо æternis supplicijs torquentur quantum ad hoc. Nam damnati in inferno, quanquã peccant non illis hoc imputatur in nouam pœnam quemadmodum nobis peccantibus. Vnde nisi haberemus veniæ spem furuæ, eaq; prorsus, vt illi careremus, manifestum

Augusti. de verbis sup Matt. ser. 15.

stum est cõditionẽ nostram viuendi, multo fore quam illorũ deteriorẽ, miseriamq; nostram maiorẽ quam damnatorũ in inferno iacentiũ: quandoquidem maiori pœna esse digni in dies poteramus nullo consequẽdæ veniæ remedio relicto. Hic igitur est maximus honor & gloria Christi, vt videlicet remittat peccata, peccatoresq; iustificet. Vnde in Psalmo habetur in persona peccatoris. Adiutor meus, & susceptor meus es tu. Quia non solũ Deus adiuuat peccatorẽ vocando, inspirando, auxiliũ exhibendo vt à peccato surgat: sed etiã suscipit quem adiuuat. Audiui domine quia misericors es, & promittis veniã peccatoribus, in hoc verbo ego supersperaui: non tantũ speraui sed supersperaui: quod non dicitur nisi de eo qui semper addit ad sperandũ, & cum speraueritaliquid iterũ sperat, & spe proficit, extẽdens se semper ad superiora. Hic est maximus Christi honor, quod sæpe & sæpe sæpius recipiat peccatores ad se confugiẽtes, imo vnica nostra spes & fiducia est, quod Christus nullũ peccatorem quanuis impiũ repellat. O mne, inquit, quod dat mihi pater ad me veniet, & omne quod venit ad me non eijciã foras. O dulce & omni melle suauius verbũ: hic peccatores recipit. Nã qui tot peccatis grauati sumus quotidie, quid solatij haberemus, si Christus tantũ recipere iustos? At qui nullum certius & clarius argumentũ habere possumus gratiæ apud Deũ semper inueniendę, quam hoc verbũ. Hic peccatores recipit. Si enim Deus recipit peccatores, benignus & misericors est: apud quẽ multa & magna misericordia ne esse est vt sit. Et nisi Deus peccatores in gratiã reciperet de sperandũ nobis foret, sicut Dauid confitetur. Si iniquitates obseruaueris domine, domine quis sustinebit. O beata fœliciaq; verba, vitæ consolationisq; plena, hic peccatores recipit. Hæc me cõfirmant, hæc me solantur: & secundũ peccatorum meorũ multitudinẽ, iam desperarem, in infernoq; essem, nisi horũ verborũ dulce dine cõfirmatus erigerer, & sustinerer, &c. ¶ Obserua autẽ quod sicut in initio capitis præcedentis cœpimus dicere, scribę & Pharisæi hoc dixerunt vt sibi persuaderẽt Christum non esse verũ Messiam. Messias enim grauis magnæq; autoritatis esse debet & cũ hominibus honoratis versari, verum hic peccatores recipit & manducat cũ illis cum hominibus q; infamibus & humilibus agit, quæ omnia sanctitati authoritatiq; Messię derogant: ergo hic nõ est Messias quia peccatores recipit & manducat cũ illis. Hoc argumẽto probare volebant Christũ nõ esse verũ Messiam, cum vtiq; eo ipso probatur esse Messias, nã Esaias loquitur de Messia. Sicut Pastor gregem suũ pascet in brachio suo, congregabit agnos, in sinu suo leuabit: fœtas ipsas portabit. Nonnè etiã Ezechiel de Messia dixit, ipsum effusurum super populum suum aquam mundam: & mundaturũ eos ab omnibus inquinamentis. Et in Hieremia Deus promisit tempore fœderis noui quod per Messiam pacturus esset, propitiaturum se omnibus iniquitatibus nostris. Et Michæas dixit, Messiã depositurũ iniquitates nostras, & proiecturum in profundum maris peccata nostra. Dauid quoque in Psalmo fatetur, populũ humilem saciturũ saluum: & oculos superborũ humiliaturũ. Nonne etiã Zacharias dixit, in die illa fore fontẽ patentem domui Dauid, in ablutionem peccatorum. Dominus etiam, per Esaiam. Ego sum (inquit) ego sum: qui deleo iniquitates tuas propter me. Et alibi. Vere iniquitates nostras ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit. Et quid multis opus est? Nihil Prophetæ tam dilucidè denunciarunt de Christo seu Messia, quam quod peccatores ad gratiã promoturus esset: at Pharisæi è contra noluerunt Christũ pro Messia recipere, eo quod peccatores ad pœnitentiam vocabat, recipiebatq;. Sic excæcauit eos malitia & inuidia contra Christum, vt illum respuerẽt, ob illam causam, qua illũ maxime pro vero Messia agnouisse & recepisse debebant. Itaque impia est hæc murmuratio ex omni parte. Primo ex parte Christi iniusta erat: quia Christus faciebat opus ad quod missus fuerat à patre, videlicet quærere salutem hominum peccatorũ. De hoc autem murmurare esset, ac si quis murmuraret contra solem, eo quod radios suos & calorẽ quibus omnia crescũt & fructificant diffundit super terram & si murmuraret quis de aliquo quia quærit opes suas perditas. Qui de aliquo murmuraret ea quæ amiserat quęrẽte non esset insanus? Hi igitur peccatores cũ sint res Christi familiares, creaturæq; ipsius quas in gloriã cęlestẽ creauit Christus eas perditas quęrit, tanquã bona sua: quare igitur murmuratis Pharisæi? Nam si dicitis illos esse peccatores eo ipso debent maiori indulgentia &

Esa. 40. *Ezech. 37.* *Hiere. 31.* *Mich. 7.* *Psal. 17.* *Zacha. 13* *Esa. 43.* *Esa. 53.* *Matt. 15*

Universidad de Deusto
Biblioteca

lenitate tractari. Ægrotus plus indiget delicijs quam valens, molliorique lecto suauioribusque cibis: ita & eodem modo hi quia peccatores sunt & infirmi, debent esse mollius & lenius habiti. Quod si dicas infamiam esse cum infamibus agere, & Christum cum illis agendo se perdere: hæc ratio parum valet. Dominus enim noster Christus peccatorum societate, non modo non deprauaretur, verum è contrario peccatores Christi societate iusti fierent. In cuius confirmationem animaduertite quam mutationem vitæ morumque suorum fecerint Matthæus, Zachæus, Magdalena, Samaritana, & Regulus, eo ꝙ ad Christũ appropinquauerunt, eius doctrinę obedientes. Qui imperfectus est, & in virtute nondum consummatus, recte iudicat si malorum consuetudinem deuitet. Sic in Exodo habetur quod dixit Deus. Non inies fœdus cum eis, ne forte peccare te faciant in me. Hoc dixit Deus quia Iudęi idololatrię dediti erãt: vt potè in Ægypto educati: quare volebat dominus ne amicitiam cum gentilibus vicinis suis haberent, ne idola colere adducerentur. Et ita dicunt sancti, quod primi qui populũ Israel idola colere coegerunt, & illum ad conflandum & adorandũ vitulum compulerunt, fuerunt illi denuo conuersi qui cum Iudæis ab Ægypto venerunt. Qui etiam si ad verum Deum Israel cõuersi essent miraculis mirabilibusq; Dei inspectis, quę in Ægypto fecit, tamen quia à pueritia vsque sua, Idolis seruierant, in idololatriaque illa educati fuerant, parua sumpta occasione ad pristinos mores recidebant. De hoc optimum est exemplum in collationibus Cassianis. Christus cum peccatoribus versabatur, nullo incommodo ob suam eximiam perfectionem & quia miranda multa faciebat: ideo qui voluerit cum iniquis versari & nullo affici incõmodo ex eorum consuetudine opus est vt sit eiusmodi vir, qui miracula faciat, aut facere possit. Bonũ est malorum consuetudinem effugere, ne mali eorum mores nobis officiant. Verum Christus quia erat adeo perfectus, vt non modo nullum incommodũ caperet ex malorum societate: imo etiam illos bonos redderet, maxima pietate, & charitate perfungebatur cum huiusmodi peccatoribus agendo. Medicus ægrotum tangens pulsatilemque venam cõtrectans facilius illum sanare potest. Sol etiam per

Exo. 23.

Exod. 32.

Colla. 24. *cap.* 8.

sterquilinium transiens non coinquinatur. Sic Christus cum peccatoribus communicans eos sanat: & quasi Sol inter illos versatus non inquinatur. Præterea si verũ est vt est verisimũ quod Paulus ait, quod Deus vult omnes homines saluos fieri tenetur eos recipere venientes ad se: omnes enim ad beatitudinem creauit, & etiam reprobos, quod si damnantur, non Dei voluntate, sed ex propria malitia, & voluntate mala damnantur. Figulus vasa, quæ facit, non ea facit vt frangantur sed vt homines illis vtantur: nam etiam si optime scit, illa aliquando fractum iri: tamen eius intentum est ea facere vt homines eorum vsum habeant. Sic Deus quanuis sciuerit, Iudam esse damnandum non tamen creauit illum ad gehennam, sed ad beatitudinem: & voluit vt saluaretur, dans illi omnia media necessaria ad salutem consequendam. Itaque cum Deus velit omnes homines saluos fieri tenetur eos recipere quanuis sint peccatores quia illos creauit ad suam beatitudinem. Hos Christus quærit: hos tantis itineribus, & laboribus fatigatos vestigat, ad hoc de cælo venit vt peccatores saluos faceret: quomodo venientes ad se non recipiet?

¶ Ex parte etiam Phariseorum iniqua erat hæc murmuratio, quia non ex zelo iustitiæ mouebantur, sed ex odio, & ex mala voluntate. In peccatore enim tria consideranda sunt, videlicet, natura, peccatum, & pœnitentia. Naturæ compatiendum est, peccatum odio habendum, & pœnitentia gaudendum. Isti vero hypocritæ neque naturam neque pœnitentiam considerabant in peccatoribus sed solum peccatum. Non meminerant illos homines esse, non videbant vt illi iam se corrigerent, & vitam in melius commutarent: sed id solum quod peccabant, respiciebant. Præterea iustos se ipsos existimabant, alios contemnentes: contra quos scriptura ait. Dicis quod diues sum & nullius egeo, & nescis quod tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus & nudus. Docet nos hoc murmur Phariseorum ne quis suæ probitati fidat: secundo ne peccatores contemnamus: quis enim scit si conuertatur & viuat? Tu quis es qui iudicas alienum seruum: neminem contemnas, nescis enim quid Deus de proximo tuo statuerit, quare neminem quantũuis iniustũ despicere debes, nescis enim quem fit finẽ habiturus. Qui hodie malus est,

est, cras bonus esse potest. Quis crederet latronem, qui omnem vitam suam prædãdo transegit, eum vitę finem facturum, vt à sal uatore in gloriam perduci mereretur? Si an num ante interijsset, tam fœlicem finem amisisset. Quis aliquo in numero complurimos peccatores habendos cẽseret, aut putaret illos vnquam reuicturos, qui postea tamen sanctissimi euaserunt? Neminẽ aliũ cõtemnas etsi peccator sit, potest enim sanctus euadere manus enim dñi (vt Esaias ait) non est abbreuiata. Ideo tu, nec intẽdere, nec velle debes, vt eius gratia exhauriatur, nec diuinam clementiã vllo termino aut limite definire. Si proximus tuus peccat, audi Apostolum dicentem. Omnes alij aliorum membra sumus, & iuxta legem naturæ par est, vt membrum membro subueniat, quare potius compati, & misericordia moueri debes, quam indignari, vt Phariseæi isti indignabantur, vt ab omni sanctitate & virtute alieni. ¶ Docet tertio locus iste Pharisaicam fugere murmurationẽ. Quærebat egregius Psaltes dicens. Quis est homo qui vult vitam, & diligit dies videre bonos? Et quia omnes hoc desiderant statim respondet dicens. Prohibe linguam tuã à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Non fecit Deus linguam duram & osseam sed carneã & mollem. Voluit enim vt verba tua mollia & suauia, non aspera aut duraforent. Acerrime puniuit dominus murmuratores, adeo vt Mosi dixerit. Omnes qui murmurastis contra me, non habitabitis terram super quam leuauit manum meam. Quare ex sexcentis millibus hominum qui de Ægypto exierunt, duo tantummodo ingressi sunt terram promissionis. Vnde secundum veritatem in terram cęlestem nobis promissam non intrabunẽ murmuratores. Docet quarto locus iste quod quanuis peccator maximus sis, ne diffidas de eius misericordia quando quidem Deus peccatores suscipit. ¶ Aduerte tamen quod non omnes sed illos tantum suscipit peccatores qui pœnitent, pœnitentia enim sola est, per quam peccator in gratiam redit, quare si tibi placet, quod Christus peccatores suscipit, placeat etiam tibi quod pœnitentiam vult, imo scito quod neminem suscipere volet nisi pœnitentiam agentem. Pœnitentes peccatores appropinquabant, tu autem manens in complacentia peccati, quotidie elongaris à Deo. Si fugis peccata, gaudẽ, cum audis quod Christus recipit peccatores, & manducat cum illis, magnam consolationem tibi afferre debent hæc verba. Ideo habetur in Leuitico, quod in loco vbi iugulabantur holocausta, ibi etiã hostia pro peccato. Vide quanta sit benignitas Dei quod vbi holocaustum iugulatur, illud quod soli Deo offertur, ibi etiã hostia pro peccato immolari iubetur. Vnde colligitur, quod peccator pœnitens sociatur cum his quæ pertinent ad Deum, ibi enim immolatur hostia pro peccato, vbi offertur hostia Deo. Hinc videre poteris, quanta sit inter Deũ, & contritũ peccatorem amicitia, & familiaritas, in suo sacrificio, sacrificium peccatoris est quia cũ peccatoribus Christus sedet & comedit. Sed si in peccatis manes, scito Christũ huiusmodi peccatores nõ recipere, sed in extremo iudicio illis dicet. Discedite à me qui operamini iniquitatẽ. Ideo inferius ait gaudium fiet in cælo super vno peccato pœnitentiam agente, vt intelligas quod cum istis fit gaudium, non autem cum obstinatis & induratis peccatoribus: sed iam ad contextum. *Et ait ad illos parabolam istam dicens.* Vide Christi clementiam atque modestiam quã humiliter & modeste adoritur eos, & docet vt sanarẽtur: poterat enim eos vocare superbos, & quod ipsi erant peccatores & nõ publicani, qui quanuis fuerint antea peccatores etiam per pœnitentiam erant conuersi, sed non vult, nisi parabolari ratione respondere eis, & modeste loqui. Docemur hinc mites esse, & aduersarijs: nam vt inquit sapiens, sermo mollis frangit iram. Parabola autem talis est. *Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdiderit vnã ex illis nonne dimittet nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat donec inueniat eam?* Si pastor tanto amore prosequitur oues suas quas nõ creauit, quod illi plus cure est de vna perdita & errabunda, quam nonaginta nouem in columbis, maioriq; affectu gaudio propter vnam onem, nouit non onem tam, quam propter totum gregem. Quid murmuratis frego qui natura bonus sum, solicitus sim, ne pereant oues amissæ? Nunquid pastor iugulat, nec occidit quem perditam? Certe non. Quo lassatam humeris suis imponit. Hoc autem malum esse, dicere non potestis, & quod male faciat pastor? ergo multo minus de me potestis murmurare, eo quod oues perditas

Leuit. 7.

Prou. 15. & 25.

Matt. 7.

Luc. 13.

tas quæro, & recipio peccatores, & mãduco, & gaudeo in eorum cõuersatione, cũ multo præstantiores sint animæ rationales quam oues. Si ergo pro inuentione ouis perditæ gaudendum est, pro peccatore multo magis pœnitentiam agente. Etsi de pastore ouem trahente & gaudente non murmuratis: multo minus debetis murmurare contra me, qui peccatores recipio, & cum illis conuersor, & gaudeo. Hoc voluit Christus hac similitudine insinuare. ¶ Igitur in hac parabola Christus est pastor quia in ea pastori Christus se comparat. Centum oues homines sunt: ouis amissa publicanos, & peccatores repræsentat: nonaginta nouem scribas & Pharisæos, non quòd essent iusti, sed q̃ iusti à populo æstimabãtur & etiam ipsi se ipsos iustos putabant. Quia hoc post pauca in hoc capite in expositione literali parabolæ filij prodigi dicturi sumus latius, nunc supersedeo. Si enim pastor tantũ ponit operæ pro vna oue perdita mirum non est, si ego vos deseram, vt hos peccatores quæram & recipiam, cum illisque gaudeã. Christus itaq; in hac parabola comparat se pastori: officium pastoris est laborare, vt ouem perditam quærat. Duo boni pastores fuerant in veteri testamento Iacob, & Dauid, Iacob dixit. Die noctuq; gelu vrgebat, & somnus fugiebat ab oculis meis. &c. Dauid etiam dixit Sauli: Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, &c. Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus. Verum neuter horũ duorum pastorum tantum curæ nobis est, vt oues suas defenderet quantum Christus, qui vt eas protegeret ac tueretur vitam suam posuit. Aduerte etiam quanta diligẽtia ouem perditam quærat. Exemplum sit tibi Iudas quem perditum dominus vt ad gregẽ reduceret genibus flexis illi supplicare non dubitauit, illiusque pedes lauit, & osculatus est, & postea dedit illi buccellam intinctã in agno manu sua, demique corpus & sanguinem suum, illum vt alliceret ad se pium vocans, tribuit. Tribus etiam diebus dum ab illis abfuit, videlicet ad inferos descendit, illos omnes patri commendauit dicens. Sancte pater seruabillos. Et in cruce dixit, Dimitte illis. O bonum pastorem, dominum nostrum, quoties tu qui eius ouis es intrà pectus tuum sibilum vocationum inspirationumq; eius sentis, & non aduertis, neq; auscultas. Sicut bonus pastor oues suas cohibet ne messes pascant, sic dominus noster te prohibet à pratis malorum vitiis, animum tuum à peccatis auertens, eorumque desiderio. Sæpe numero fundam rotat pastor, vt eius stridore oues terreat, sic Christus te terret vicini tui obitu. Aliquando etiam pastor, baculum in oues intorquet, vt eas ad veram viam, aut herbarum locum abundantiorem reducat, sic Christus tibi, vel vxorem, vel liberos, vel bona temporalia eripit, aut morbum, tribulationemque infligit, vt ad veram salutis viã conuertaris. Omnes boni pastoris mores quos in Christo inuenies à Propheta Ezechiele describuntur dicẽte. Ego requiram oues meas & visitabo eas, &c. Sed dum nos ouibus comparat, miseriam nostram fragilitatem, maximamque quam Christi habemus indigentiam, nobis significat. Ouis per se solam viuere nõ potest, indiget enim pastoris cura, & industria, vt videlicet eam hyemis tempore in loca deducat aprica, & æstate ab æstu solis eam auertat, pascua prataque optima eligens, & à luporum insidijs eam omnibus modis defendens, & custodiens. Sic homo non potest sine suo pastore Christo scilicet viuere. Tãta est enim eius miseria & fragilitas quibus semper est circumseptus vt à solo Deo remedium habere possit. Præterea, ouis animal est vtile, cuius omnia homini prosunt, lanam enim ad vestimenta conficienda, lac, carnemque in cibum, corium in calceamenta ex sese reddit, ipsa denique tota ex vsu est. Eodẽ modo & tu si hui⁹ gregis Christi ouis esse vis, cõmodare proximis tuis, & reipublicæ debes. Sic Paulus Corinthijs dixit: Ego autẽ libẽtissimè impẽdã, & superimpẽdar ipse pro animabus vestris. Nõ debes esse cõtẽtus hoc tãtũmodo, quod prõsis tibi, sed eniti debes, alijs vtilitatẽ ferre. Deinde ouis vngues vt leo non habet, vt sese eadem tueatur, aut dentes more canum vt mordeat, nec item habet tauri cornua vt feriat, vel robusta vrsorum brachia vt interficiat: verum animal est mansuetum, pacatum, simplex, & syncerum. Sic & tu dentes habere non debes ad proximi tui famam rodendã & defraudãdam, ne ve vngues vt fratri tuo incommodum irroges, sed synceritatem, pacem, & simplicitatem amare nõ malum pro malo, sed bonum pro malo reddens. Rursus ouis cũ errat magis est omni animali misera & infelix, canis enim cæteraque animalia in domum herilẽ redire callent, quod etsi nesciant dentibus, vnguibus, aut pedibus, quæ quasi arma habent à natura indita se à periculis tuentur. Verum ouis errans delectum non habet vt ad gregem redeat, nec arma quibus se defendat: quare inquisitione pastoris indiget. Eodem modo homine in peccatum incidente nihil est omnium rerũ miserabilius aut infelicius. Nam neque potest, neque nouit redire, nisi à Deo quæratur & in gratiæ statum reducatur. Itaque peccatum labyrinthi imaginem præfert, in quod qui semel immersus est, exitum nõ inuenit imo quo magis quærit, magis errat. Eodem modo & peccator in peccatum lapsus se erigere non potest nisi speciali auxilio Dei sillum quærat, & à peccati labyrintho ad ostium vsque pœnitentiæ extrahat. Cum autem arbitrium liberum sine gratia quam peccando amiserat, nimis fragile, imbecillumque maneat, se ab omnibus tentationibus defendere non potest. Quare varijs animæ periculis, tanquam lupis desertorumque feris, vt ouis perdita, obnoxium est, nullis ad defensionem armis relictis. Non dico hominem coacte peccare, nec etiam omnia opera in peccato facta peccata esse, sed facile vinci ob defectum gratiæ virium, liberique arbitrij infirmitatem. Ideo Dauid perditionem peccatoris ouis errori comparauit dicens, Erraui sicut ouis quæ perijt, quære seruum tuum quia mandata tua non sum oblitus, adeo à vera via declinaui vt nisi tu domine me quæras, nullo modo redire possim, sum enim ouis errans. Igitur domine inuestiga seruum tuum. Non autem ait hic dominus in hac parabola, quod ouis pastorem quæsuit, sed quod pastor iuit quæsitum ouem. Esaias etiam ait, Perditionem peccatoris & errores exaggerans. Omnes nos quasi oues errauimus nihil enim est errante oue errantius aut miserabilius. Expende autem Christi domini nostri bonitatem, aut clementiam, post tot peccata & scelera ipse quærit, ipse vocat, & propria persona venit clamans per montes & colles & valles, multis lachrymis, laboribus, doloribus, ieiunijs, afflictionibus, quæ sunt vestigia & signa peccati, pastor ouem per vestigia quærit, relinquit enim ouis in arena impressa vestigia, vel in luto per hyemem. Per ea igitur vestigia, & signa eam quærit pastor, & non cessat donec eam inueniat, per peccatum erramus, infirmitates autem, miseriæ, mors, & labores huius vitæ vestigia sunt peccati. Hæc omnia à peccato ortum habuerunt, sunt enim peccati effecta, Christus autem hominum optimus pastor per hæc signa & vestigia nos quæsiuit: & ideo venit defatigatus, labore, frigore, & inedia, siti, morte, multisque alijs doloribus affectus: eoque modo nos inuestigauit, suspirans, clamãs, & moriens. Quis pastor vnquam tanto amore ouem errantem quæsiuit, quanto Christus animam tuam quæsiit? Quod multum amatur, multo dolore quæritur. Hinc vide peccator quantum Deus te diligat, qui tot cruciatibus te quæsiuit, siquidem nulla consolatio, nulla lætitia in corde eius intrauit, donec animam tuam inuenit, & in veram caulam cum alijs ouibus reduxit. ¶ Obserua etiam quod ille qui bonorum nostrorum non indiget Deus dicit se amissse, sicut pastor ouem: cum potius Deum homo amiserit, & damnum sit hominis & non Dei. Ille enim propriè amississe dicitur cuius est damnum: sed tanta est Dei bonitas vt damnum nostrum suũ reputet dãnum. Vide etiam Christi sedulitatẽ in quærendo: quod non desinit quærere tantisper dum inuenerit, quod respexit Esaias dum ait. In brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit. ¶ Ad nostram autem eruditionem discamus, & nos vicissim erga hũc bonũ pastorem, quo modo gerere debeamus. Diligamus eum: siquidem ipse prior dilexit nos, & vitam suam dedit pro nobis. Discamus illi etiam alijs in rebus fidere, quemadmodum illũ tã benignũ & fidũ experti sumus, in summa necessitate. Discamus tertio, quomodo ex nobis ipsis nihil simus, aut possimus: nam vt ouis se ipsam nec à lupis, nec ab alijs periculis tueri potest sed opus habet pastore ità indubie nos miseri & egeni sumus sine Deo, quare apud nostrum fidum pastorem maneamus eumque fideliter sequamur. Discamus quarto, ex hoc Christi exẽplo, vt etiã nos alios homines à peccatis abstrahamus: ad bonum ducamus, & deinde etiã ad salutem ipsorũ perducamus: mandauit enim Deus vnicuique de proximo suo. Discamus quinto ex hac similitudine, vt miserijs peccatorum cõpatiamur, præsertim ijs qui à peccatis resipiscunt, quẽadmodum Paulus docet. Suscipite inuicem sicut Christus

Genes. 31. 1. *Reg.* 18

Ioan. 13.

Matt. 26

Ioan. 17. *Luc.* 23.

2. *Cor.* 12.

Esa. 40.

1. *Ioan.* 4.

Roma. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus suscepit nos in honorem Dei. Et
Galat. 6. ad Galat. Si prœoccupatus fuerit aliquis ve
strum in aliquo delicto, vos qui spirituales
estis instruite illum in spiritu lenitatis, &c.
1. Thes. 4 Et Thessalonicensibus etiam dicit. Corri-
pite inquietos, consolamini pusillanimes,
suscipite infirmos, patientes estote ad om-
Galat. 6. nes. Corinthijs. Et iterum. Alter alterius
onera portate. Discamus sexto, oues esse vt
Christum mereamur habere pastorẽ. Chri
stus nanque non est pastor porcorum, lu-
porum, bubalorum, leonum, aut similium
ferarum, sed pastor est ouium. Vide & tu
vt non sis lupus per voracitatem, leo per ra
pacitatem, porcus per immunditiam, canis
per mordacitatem: sed esto ouis per man-
suetudinem & simplicitatem, ac obedien-
tiam. Si ouis fueris habebis Christum in pa
storem, qui pastor bonus est, & pascit oues
pane cælesti & spirituali cibo. Deniq; di-
scant ex hoc loco Episcopi, prælati, pasto-
res, & qui curam habent animarum paro-
chi, & concionatores, quid officium eorum
Ezec. 34. requirat: & legant Ezechielem, & Ioannẽ.
Ioan. 10. Si pastor pro vna oue errante tantum ope-
ræ ponit, vt montes, rupes, & valles percur
rat: quantum tu facere debes, qui curã ani-
marum geris, pro anima ad imaginem & si
militudinem Dei creata Christiq; sanguine
redempta? Vtinam prælati ecclesiæ ocu
los ad Christum Iesum optimum pastorẽ
conuertant: & inspiciant quanto maioris
sint pretij animæ, quam omnia mundi bo-
na: vtinam tantã adhiberent curam in ani-
mabus suis redimendis, quantã in augendis
redditibus ponunt. Videant igitur quales
esse debeant, vt multa pericula, & labores
pro Christo, & animarum salute subeant.
Deus enim è manibus eorum requiret san-
guinem ouium, quæ per suam negligentiã
perierint. Hoc considerare hi possunt, qui
magna officia, & magistratus ambiũt. Om
nes gaudent dici patres & pastores, nemo
tamen curam gerit ouium. Sed de his satis,
iam reliquam huius parabolæ partem vi-
deamus. *Et cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens, & veniens domum conuocat amicos & vicinos, dicens illis.* Hoc communiter
Esa. 53. solet exponi, quia in cruce Christus pecca-
ta nostra tulit, & iniquitates nostras ipse
portauit: quod verum esse fatemur, de no-
stris & totius mundi delictis: quia Christi
morte & dolore eius sanati sumus, sed in
proposito vt Christus respondeat aduersa-
rijs, hæc expositio non quadrat. Standum
enim est in proposito de quo loquitur: nã
Christus tũc temporis pro istis publicanis,
& peccatoribus, de quibus est sermo nõdũ
sanguinem fuderat, nec humeris portauer-
rat peccata eorum, sed vt insinuaret laborẽ
ex amore procedentem, quæ prædicans to
lerabat vt peccatores reciperet, & ad se alli
ceret. Dicit quod sicut pastor labore & su-
dore ducit ouem perditam, sic ipse docens
villas, & castella prædicans regnum Dei,
eos conuertebat & trahebat. Et hic mihi vi
detur germanus huius literæ sensus. In hu-
meris etiam portat cum eorum mores, &
molestias patienter tolerat. In hũc sensum
Paulus locutus est dicẽs. Alter alterius one *Galat.*
ra portate. Hoc facimus patienter ferentes
proximorum nostrorum defectus & cul-
pas, eorumq; fragilitatem tolerantes vt
Christus his publicanis & peccatoribus fa-
ciebat. Audiant hæc pontifices nostri, au-
diant sacerdotes, & videant quid hic pastor
Euangelicus faciat. Super humeros ponit
gaudens & amicos, & vicinos congregat.
Sed quid nunc dicam de pastorum & sacer
dotum sæuitia? pro eo ait dominus, quod
in latus, & humerum impulistis, & corni-
bus vestris cornupetebatis oues infirmas *Ezec.*
donec dispergeretis eas foras, seruabo pecu
des meas. Expende quæso, ille super hume
ros portat: illi humero eas impellunt. Ille
congregat, isti dispergunt. Præcipiebat do-
minus quod sacerdos veteris legis nomina
filiorum Israel super humeros portaret, no *Exo.*
uæ vero legis, & pastor noster re ipsa ouem
super humeros portat, vt scias vmbrã præ-
cessisse veritatem. Qui autem sint isti ami-
ci & vicini quos verus Pastor Christus vo-
cat, & qui congratulantur, facile ex literæ
contextu conijci potest, quod sint Angeli:
nam subdit Christus, quod gaudium fit in
cælo coram Angelis Dei, super vno pecca
tore pœnitentiam agente. Congratulan-
tur enim Angeli cum Deo de nostra cõuer
sione, & gaudent in nostro bono profectu.
Eas ergo alloquitur Christus dicens. *Con-*
gratulamini mihi, quia inueni ouem, quæ perierat.
In hoc autem quod vicinos & amicos con-
uocat, vt eos participes gaudij sui faciat, in-
nuit Christus, quantum conuersione pecca
toris gaudeat: maximum enim quodque
gaudium occultari non potest, quin cum
amicis cõmunicetur. Sic Philistim cũ com
prehenderunt Sanson em, cõmunicauerũt *Iudi.*
alijs

alijs lætitiam, & omnes simul gaudebant,
13. & immolauerunt Deo suo. Iudith etiam
gaudens de victoria populum inuitauit di
cens. Laudate dominum Deum nostrum,
&c. Expende etiam quod non dixit con-
gratulamini oui, sed congratulamini mi-
hi: quia ouis non meritis suis, sed meri-
tis & diligentia pastoris inuenta est. Qua-
re gaudium illius esse debet, qui eam inue
nit & pro ea inuenienda laborauit. Præte-
rea quanquam nos maxime lætare debe-
mus si quidem nostra interest penes talem
pastorem esse, tamen adeo pastor hic Chri
stus dominus noster nos diligit vt nostrum
gaudium pro suo habeat, & nostrum bonũ
suum ipsius reputet. Vnde nostris commo
dis, nimium non lætari non potest, nos li-
beratos, saluos, & prosperos videns. Atten-
de igitur homo peccator, quando delin-
quis quem offendas: eum enim offendis &
iniuria afficis, qui se ipsum dedit pro te, sa-
luteque tua. Nunc iam applicat, quæ di-
xerat loquens scribis & Pharisæis. *Dico vo-*
bis quod ita gaudium erit in cælo super vno peccato
re pœnitentiam agente, quam super nonaginta no-
uem iustis, qui non indigent pœnitentia. Gau-
dium beatorum semper est æquale in eo-
dem subiecto, gaudium tamen accidentale
potest intendi & remitti, & esse maius &
minus: imo desinere esse circa res aliquas
particulares. Gaudium itaque hoc acci-
dentale fit in cælo magis de conuersione
peccatoris quam de salute iustorum quam
quia iam habent non est necesse vt de no-
uo gaudeant, sicut de infirmo sanato de
cuius conualescentia magis est gaudium
amicis, quam prius cum sanus esset: sicut
Iob post multas tribulationes, & ærum-
nas ad extremum opulentior & cum mag-
no gaudio magnificentior factus est, quam
si miser nunquam fuisset. Similiter & cum
Tobias reuersus est, ex Rages maius factus
est parenti vtrique gaudium quam si nun-
quam abijsset: ipsi quoque Tobiæ à cæci-
tate restituto lætitia maior erat, quam si cę
cus non fuisset. Est itaque noua ratio gau-
dendi in conuersione peccatorum quia pe-
nierant, & de peccatoribus conuersis tan-
quã de re nouiter habita gaudẽdum est.
Deiustis autem inquãtum huiusmodi, nul
la ratio est gaudendi de nouo cum non su-
perueniat in eis aliqua nouitas, non tantũ
gaudiũ sumitur: quia sicut nunc iusti sunt,
ita antea iusti erant, & ideo maius gaudiũ
fit super vno peccatore pœnitentiam ageu
te quã super nonaginta nouem iustis, quia
de peccatore fit nouum gaudium, de iustis
autem nullum gaudium nouũ fit. Obserua
etiam vltra hoc quod Deus & Angeli eius
magis gaudent de pœnitente quã de iusto
semper bene operante: quia si loquimur de
iustis seruentibus, cæteris paribus magis di
ligit Deus iustum nunquam cadentem,
quam peccatorem pœnitentem, & maius
gaudiũ est in cęlo de innocẽtia seruentis iu
sti cõseruata, quã de peccatoris pœnitẽtia,
sed si loquimur de iustis tepidis, magis gau
dent Deus & Angeli de peccatore seruen-
ter pœnitentiã agente quã de illis. Dux in
prælio magis amat militem, qui post fugã
reuersus hostem fortiter ferit: quã illũ qui
nunquam terga vertit, & nihil vnquã forti
ter fecit. Item arator mãgis terrã, quę post
spinas vberes fructus profert, quam eam
quæ nunquam spinas habuit, & nunquam
fertilem messem produxit. Sæpe enim ac-
cidit quod illi qui à maximis peccatis sur-
gunt, per pœnitentiã postea acquisito habi
tu opposito feruẽtiores sint in diuino amo
re, quã illi qui nunquam ceciderunt & te-
pidi sunt. Ferrum enim ignitum feruẽtius
est ligno accenso, quia quãto materia & sub
stantia est magis frigida, & igni contraria,
si igne accenditur & ignitur, tanto calidior
& feruentior efficitur, & calorem diutius
conseruat. Eodem modo sæpe fit licet non
semper de peccatore conuerso & igne cha-
ritatis accẽso. Sicut patet in Dauide, Petro
& Paulo, & in multis alijs, qui in sanctita-
te quam plurimos qui nunquã ceciderunt
antecellunt. Magdalena quoq; multis vir-
ginibus sanctissimis qui in cælo sunt, ante-
stat. De talibus itaque peccatoribus feruen
tibus conuersis, hanc Christi locutionẽ in-
telligere possumus. Potest etiã hoc intelli-
gi in cõparatione illorũ, qui tepide seruiũt
Deo: nam isti resurgunt ad maius meritũ,
& sic maius gaudium fit de istis in cælo.
Ideo non solum quia de nouo fit gaudiũ,
sed etiam quia sæpe ad maiorem gratiam
surgunt, fit maius gaudium. Et istis duo-
bus modis intelligendum puto dictum
Christi. Obserua etiam quod non loquitur
hic Christus de pœnitentiam cogitante
sed de pœnitentiã agente: multi enim pro-
crastinãt pœnitentiam: alij illam prædicãt,
alij laudant, & ipsi laute viuũt. Non solum
pœnitentia cogitanda est & prędicãda, sed
etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiã agenda. Vnde Ioannes. Facite fructus dignos pœnitẽtię. Hoc supra expoſuimus. ſequitur. *Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam & euertit domum & quærit diligenter donec inueniat eam? Et cum inuenerit conuocat amicas & vicinas dicens. Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.* Hæc parabola clara eſt, quia eadem eſt cum illa, quam modo diximus de Paſtore & oue perdita: nam ſicut Pharao qui vidit ſomnium, quod aſcendebant ſeptem vaccæ pingues, & poſtea aliud vidit ſomnium idem ſignificans videlicet ſeptẽ ſpicas, &c. quæ ſomnia interpretatus Ioſeph, dixit, ſomnium regis vnum eſt: ſic in præſentiarum hæc parabola & proximè præterita, idem ſunt: & ſenſus vtriuſque ad idem tendit, ſi mulier adeo lętatur & gaudet quod inueniat drachmam amiſſam, vt vniuerſam domũ ſuam euerterit, vt eam inueniat, qua inuenta vicinas ſuas conuocet, quare ego non lętabor daboq; operam maximam in his peccatoribus perditis quærendis, vt ex illis inuẽtis gaudiũ percipiam? A duerte autem quod homo in prima ſui conditione creatus fuit innocens & ſine peccato, atque ideo in prima parabola, aſſimilatur oui, quod animal innocens eſt & ſimplex atque manſuetum. Fuit etiã creatus ad Dei imaginem, & ideo ſignificatur per drachmam, in qua eſt imago regis impreſſa: per peccatum autem perdit homo innocentiam, & deformat imaginem Dei iuxta illud quod Hieremias loquitur animæ peccatrici. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & nõ ſunt cogniti in plateis. Ideo peccator quales erant iſti publicani aſſimilatur oui & drachmæ perditæ. Accendit lucernã quando ſua doctrina hos peccatores traxit: nam vt in initio dixit noſter Lucas erant iſti publicani, & peccatores appropinquantes ad Ieſum vt audirent illum. Illuminauit corda iſtorũ verbo Dei, & ſua prædicatione, quæ quidẽ lucerna dicitur iuxta illud quod in prouerbijs habetur. Mandatum lucerna eſt, & lex lux. Et pater eius Dauid, Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen ſemitis meis. Et Hieremias in perſona domini. Nunquid verba mea non ſunt quaſi ignis? Hanc lucernam accendit Ieſus cum cœpit prædicare verbum Dei: ſubuertit autem domũ, quando corda hominum impiorum turbauit prædicando, commutationibus, terroribus, & minis. Concuſsit corda, & ſic drachmam inuenit quia publicani, & peccatores commoti eius prædicatione appropinquabant ad Ieſum. ¶ Obſerua autem quod diligenter dicit hic, quod quæſiuit eam, quod maxime commendat Chriſti bonitatem. O quam diligens fuit Chriſtus quærendo peccatores, accenſa enim face prædicationis mane, meridie, ſero, die, ac nocte, quæſiuit nos indefatigabiliter. In ſero prędicauerat, & diluculo, inquit Ioannes, erat in templo, vt populum doceret: & peccatricem illam adulteram liberaret. Sæpe in itineribus prædicabat: in ſynagogis, & in domibus & in deſerto, & in omni loco Euangelizans verbum Dei, drachmam perditam quærebat: diligentiſsimus enim fuit Saluator noſter vt homines peccatores quæreret, & ſaluaret. At nos pigri, & ocioſiſsimi ſumus, vt illum quæramus. De die in diem conuerſionem diſtulimus, & procraſtinamus, & in eius ſeruitio pigri ſumus. Miſſam quærimus poſt meridiem, conciones ſero: pauperibus non ſtatim elee moſynam damus, denique omnia negligenter agimus cum in noſtris proprijs commodis diligentiſsimi ſimus. Diſce igitur ex hoc loco opera Dei diligenter agere quandoquidem Chriſtus ſalutem animæ tuæ non ſegniter quæſiuit. Vnde Ioſaphat rex Iuda, iudicibus Iudæ dixit. Sit timor domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. Quia autem negligenter Deum quæris vide quid dominus per Prophetam dicat, quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis, vnuſquiſque in domum ſuam, propter hoc, &c. Eandem diligentiam, quam adhibes vt hominibus gratus ſit adhibere debes vt Deo placeas. Vtinam idem faceret mercator pro Dei cultu, quod vt pecuniam lucretur, facit. Si mulier tantum opę impenderet vt Deo placeret, quantum vt hominibus pulchra videatur grataq; ſit impendit, nihilo minus decoram animę faciem, quam corporis redderet. Vxores Regis Aſſueri ſe diligentiſsime lauabant, cõponebant, & ornabant, vt regi ſuo placerent: qui rex Aſſuerus vt primates regni ſui ſplẽdidius inuitaret, precioſiſsimos omnis generis arboribus conſitos hortos fecit, vaſaque auri & argenti ditiſsima, &c. Vtinam, & nos propter Deum faceremus quod rex iſte mundo placiturus fecit. Sed procedamus. *Ita dico vobis gaudium erit coram Angelis*

Angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitẽtiam agente. Angeli gaudent pœnitentia, & conuerſione peccatoris, primo quia eorum officiũ & miniſterium quod ex Dei mandato: ergano exhibent in pœnitente non fruſtra eſt. Secundo, quia numerus eorum per hos pœnitentes impletur: etenim quouſque in peccatis iacent, in caſtris diaboli ſunt: & ſi ad pœnitentiam conuertuntur ſub vexilum Chriſti confugiunt. Hoc vero ſanctis Angelis gaudium affert, quod diabolo regnũ eius minuitur. Deo vero adaugetur regnũ eius: & quod etiam ex humano genere quotidie noui veniũt, qui cum illis Dei bonitatem, & miſericordiam laudent, & prędicent. Obſerua autem quod non dicit ſimpliciter quod Angeli gaudent in noſtra pœnitentia: ſed etiam quod ſit gaudium in cœlo propter peccatorem pœnitentem. Ideo dicendum quod non ſolum Angeli, ſed etiam beatiſsima Trinitas gaudet in noſtra conuerſione, & pœnitentia. Gaudet Deus pater quod per pœnitentiã nouos adipiſcatur filios, & Dei filius gaudet eo quod non fruſtra ſanguinem ſuum fuderit, & paſſus ſit, & ſpiritus ſanctus, quia acquirit ſuum templum in quo habitet, & membrum ſuũ quod viuificet, & ſuum vas quod gratia ſua adimpleat. Vide igitur peccator ne Chriſtus pro te fruſtra ſit mortuus. Vide etiam ne ſanctos Angelos gaudio, teque ipſum ſalutetua ſpolies. Quia igitur tam clare Dei gratiam, & bonitatem vides, caue ne ingratus inueniaris, & oblatam miſericordiam repellas: caue abutaris, Quo autem nunc miſericordiam ſuam lenius declarat, hoc ſeuerius poſtea ſuam iuſtitiam oſtendet ſi ingrati fuerimus. Diſcamus etiam vt ſicut tota ſancta Trinitas, & Angeli de noſtra ſalute gaudent in cælo, vt nos ſimiliter de ſalute proximorum gaudeamus: & peccatorum duritiem deploremus. Multi enim (vt inquit Paulus) vnum corpus ſumus, alter enim alterius membrum: & ita quemadmodum vnum membrum in alterius ſalute lætatur, dolorem vero, & infirmitatem ſentit, & compatitur: ſic nos de bonis proximorum gaudeamus, & eorum mala ſentiamus, & deploremus, non ſicut impij Phariſæi, qui triſtabantur, & murmurabant, in conuerſione & boño proximorum. Obſerua ſecundo, & vide quanta ſit humana malitia, & iniquitas. De eo propter quod Angeli benedicunt Deo, lætabantur Angeli, & gaudebant Deum laudantes cum videbant hos peccatores ad Deum conuerti, Phariſæi vero murmurantes inuidia flagrabant. Laudabant Angeli Deum eo quod Magdalenæ pepercisſet ſummamque capiebant lætitiam lachrymas illius mulieris peccatricis videntes. At Simon Phariſæus murmurabat. Iudæis Chriſtum in cruce pendentem deludentibus, lætabantur Angeli in cælis, Deo gratias agentes, & gratulantes quod eſſet inuenta ouis perdita, dicentes. Benedictus ſit talis ac tantus paſtor: nullus vnquam fuit amor, tanta dignus commendatione. Diſce ex hoc loco paruiſacere hominum de te murmurationes, dummodo id quod debes facias. Angeli enim tibi benedicent in omnibus bonis operibus manuũ tuarum. Vnde Paulus. Mihi autem pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die, qui autem me iudicat, Dominus eſt. Vrſus cum aluearium melle plenum portat, apium ictus contemnit. Sic tu in officio tuo permanẽs, Deumque tecum ferens, murmurationes, impudentiaque hominum dicta deſpice: ſunt enim quaſi quædam apum pũctiones, quæ parum incommodi inferre poſſunt.

¶ Obſeruandum denique vltimo eſt, & diligenter conſiderandum, qualem quantamque doctrinam Dominus noſter Chriſtus & redemptor à Phariſæorum murmurationibus eliciat: quo enim malitia humana magis creſcit, & augetur eo diuina miſericordia effuſius abundat. Cum Saulus blaſphemando perſequebatur Eccleſiam, tunc Chriſtus apparuit ei, & conuertit illum. Cum optimo iure illi apparere poterat non vt ſaluaret, verum vt occideret in infernumque detruderet: tunc illum luce cæleſti circundedit, menteque illius diuina ſapientia illuſtrata eum ad ſe conuertit. Quando Iudæi multo duriores, & infideliores erant adeo, vt dicerent quod ſignum oſtendis, vt credamus tibi, tunc pollicitus eſt Chriſtus illis, ſe corpus ſuum precioſiſſimum in cibum daturũ. Item per Oſeam, populo ita deprauato & perdito, vt diceret Deus, ibat poſt amatores ſuos, & me obliuiſcebatur: pro maximo ſupplicio quo debuiſſet afficere vniuerſum populum dicens, aperiatur terra, & gentem hanc vniuerſam peccatricem deuoret, multo aliter ſe habens inquit. Propter hoc ecce ego lactabo eam, & ducam in ſolitudinem. Sic per

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esai. 9. Esaiam eos reprehendit, dicens. Nunquid parum vobis est, quia molesti estis & Deo meo? Vbi eos punire poterat inquit propter hoc dabit vobis signum. Ecce virgo concipiet & pariet filium, &c. Vides maximam Dei misericordiam, qui numeratis flagitijs populi eius cum iure eos punire poterat illis indulget, maioraque beneficia tribuens? Ita & eodem modo hic cum murmurantes maligne & iniuste, scribas & Pharisæos iuste punire posset, eos non modo non punit verum etiam pro acerrimo, seuerissimoque supplicio, quod eorũ flagitia postulabant, magna æternaque doctrina illos instruit, vt in superioribus parabolis visum est. Ne quis contentus esset, vt hominibus magis pietatem, & misericordiam commendaret, addidit superioribus parabolis, & tertiam, adeo dulcem, suauem & læpidam, vt in vniuerso omnium quatuor Euangelistarum contextu, nulla sit quæ cum hac filij prodigi parabola, nec commendatione Dei misericordiæ, nec peccati detestatione conferri possit: siquidem misericordiæ abyssus eum qui in miseria maxima culpæ erat immersus, ab omniũ peccatorum abysso, extraxit. Audiamus Christum dicentem. *Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri, &c.* Hæc est tertia parabola, quam Christus ad eundem propositum contra iniquam Pharisæorum murmurationem adducit. Parabola certe dulcissima, & tanta suauitate repleta, vt nos valde consolari, & corroborare omnes, quotquot peccatores sumus possit. In ea enim infinita Dei misericordia ante oculos nobis proponitur, benignitasque & amor incredibilis, quo peccatores recipit. Quare in toto Euangeliorum volumine nulla tanti solatij parabola mihi occurrit. Et ita existimo nullum esse tantum peccatorem, qui ad Deum non conuertatur, si attenderit bonitatem, benignitatem & amorem huius clementissimi patris, & quemadmodum obuiam procedat, vt filium perditum accipiat, quomodo eum deosculetur, vestiat, & vitæ male actæ reprehendat, vtque illi vitulum saginatum occidere iubeat: & cantoribus introductis, cum eo discumbat & lætetur, fratri murmuranti in omnibus quæ contra eius laudem opponebat satisfaciens. Quis peccator in peccatis suis adeo obstinatus, his omnibus consideratis libentissimo animo ad hunc patrem, clementissimum se non transferat, licet omniũ peccatorum gurgite quãtumuis profundo immersus sit? Quis tam durus erit vt hac tanta pietate non molliatur? Quis adeo contumax in iniquitatibus suis, vt tanta bonitate non terreatur, vitiorum labe sactatis, quasi cæra: totoque denique corpore veræ contritionis, & pœnitentiæ lachrymis perfuso? Illi Domine clementissime iure optimo de te queri possent, & murmurare de misericordia tua: qui ad te conuersi præcordia tuæ misericordiæ ad eos suscipiendos non offendissent. Scio nunquam fuisse vllum tantum, ac tam execrabilem peccatorem, etsi te millies offenderit qui domum tuam rediens, ianuam misericordiæ tuæ apertam non inueniat, stratamque mensam, vt secum cœnatmus discumbas: tanta suauitate, tali conuersatione, & consuetudine familiaritate, & gratia, quasi omnem vitam suam te coluerit.

Quod autem præter cætera me maximo recreat solatio est, nomen suauissimum, quo te patrem nostrum iactas, me autem tantillum de nihilo creatum hominem filium vocare non dedignaris. Hoc igitur nomen patris quo nuncupatis, calcaria, acerrimosque stimulos conuersioni meæ injecit: ori enim meo dulcius est nomen tuum fauo mellis, quæ omnia opus sunt, vt cor tam durum & difficile, vtpote tanti peccatoris molliatur. Titulus iudicis timore afficit: nomen Dei Domini magni, terribilis, aut potentis, nemo est quin perhorrescat præsertim se tantis criminibus humanaque fragilitate, infirmum & caducum videns. Hac de causa nomen patris tibi vendicasti, vt nobis pro timore, quem forte alio vero nomine injicere posses, solatium maximum, spemque salutis non exiguam nobis omni tempore præstares. Ingentes igitur tibi gratias ago pater clementissime pro tam dulci facilique cognomento. Sed his prætermissis postea proprio loco tractandis, veniamus ante omnia ad verum literæ huius parabolæ sensum, quæ etsi perspicua primo aspectu intuentibus videatur, tamen obscura, & difficilis est.

¶ Et ideo ad plenioremintellectum huius parabolæ accedens, vt mentem meam aperiam, dicam quod sentiam, omni qua potero breuitate, de huius parabolæ literali & germano sensu. Pater itaque hic qui duos filios habebat Christus est. Filius maior gens

gens ipsa Pharisæorum, & scribarum murmurantium contra Christum, quibus parabolas dicebat. Filius minor qui recessit à domo patris, & consumpsit substantiam suam luxuriose viuendo repræsentat illos publicanos, & peccatores cum quibus Christus comedebat, postquam receperat eos. Hoc supposito audi nunc. Veniebant ad Iesum publicani, & peccatores vt audirent illum, quos cum Christus exciperet, & benigne tractaret, ac cum illis comederet, murmurabant de hoc Scribæ, & Pharisæi qui seipsos iustos existimabant, & alios despiciebant tanquam peccatores, & dicebant. Hic peccatores recipit, & manducat cum illis, sed eos arguit Christus dicens. Quis ex vobis habebit centum oues, &c. Et item. Aut quæ mulier habens drachmas decem, &c. has duas parabolas iam enarrauimus, addidit tertiam, dicens. Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior, &c. A si diceret. Vos murmuratis contra me, quia vos, qui iusti estis, relinquo (secundum, inquam, vestram æstimationem, & populi reputationem, quanuis non secundum rei veritatem) & molestè fertis, quia hos peccatores excipio. Ego optime possem paucissimis verbis hãc vestram sententiam refellere: qua vos iustos asseritis, hos vero publicanos peccatores esse dicitis: nam etiam si adhuc fuerint in peccatis suis, & extra meam potestatem & obedientiam iam nunc conuersi, & contriti doctrinam meam audire, salutemque suam quærere gaudent. Sed nullius indignationis vobis ansam præbere, nec hoc modo vestræ calumniæ respondere volo: nam hoc supposito, quod verum sit, vos esse iustissimos, hos autem publicanos, peccatores: nihilominus tamen, hoc etiam concesso, quod multo aliter se habet, inique agitis mecum dum me reprehenditis, quia vobis relictis, hos publicanos, & peccatores excipiam. Quod si clarius iniquitatem vestram vultis cognoscere, audite. Homo quidam habuit duos filios, &c. narrata parabola applicatio eius hæc est. Dicite Pharisæi, pater hic fecit bene an male, filium errantem benigniter susciperes, quia ad illum supplex facilique pœnitens redibat? Bene proculdubio fecit, erat enim caro de carne eius, & sanguis ab illius præcordijs deriuatus. Vnde æquissimum fuit, vt filij in tanta miseria, & infelicitate constituti, pater suus misereretur: alias enim seuerior æquo, inmanissimusque foret iudicandus. Bene igitur & ego facio istos excipiens peccatores & publicanos, qui ad me criminum suorum pœnitentes veniunt. Quæro item ex vobis. Pater hic nonne benefecit, filium hunc inedia consumptum, cæso vitulo satians, certe sic. Patre enim adeo diuite, vt serui etiam mercenarij abundarent panibus indignum erat, vt eius filius fame periret. Sequitur ergo, quod & ego benefacio cum his peccatoribus discumbendo & manducando. Sed & vlterius interrogo vos Pharisæi. Si pater benefecit filium prodigum excipiens, nonne perperam egit maior filius, cum de patre ob hoc murmurabat? Nemo negare potest male fecisse. At si id quod pater erga filium prodigum fecit, iustum fuit vt vidimus, perspicuum est murmurationem, & indignationem filij maioris esse iniustam. Ergo si maior filius malefecit contra patrem suum murmurans, quod filium perditum susceptum, cum eoque discubuisset, male & vos facitis, qui in me inuehimini, eo quod peccatores recipio, & cum illis manduco. Nam etiam si optimi iustissimi, sanctissimique essetis vt Dauidem, Samuelem, Esaiam & Hieremiam, pietate etiam æquaretis, & quemadmodum hic filius maior, mecum semper fuissetis mandata mea obseruantes: tamẽ inique ageretis si in me isto modo inuehereminí murmurantes. Hic autem est maxime obseruandum, quod eodem responso, quo pater filio maiori satisfecit, qui se iustum existimabat, refellit Christus Pharisæos quæ responsio totius parabolæ conclusionem continet, qua illam quasi quodam sigillo impresso terminat. Inquit enim pater. Fili tu semper mecum es, & omnia mea bona tua sunt, &c. A si diceret, in persona Christi. Filij Pharisæi, legisque doctores, ego quotidie vos in templo video, vobisque tanquam intimis familiaribus meis non solum prædicatio mea, sed etiam omnia alia beneficia mea præsto sunt. Potestis enim à me & doctrinam & cætera quasi vestro iure postulare. Sinite tamen hos pauperculos in summaque miseria constitutos publicanos, & peccatores ad me venire. Sunt enim fratres vestri, & ego pater illorum, omniumque vestrum sum, & omnes à me valde diligimini. Isti salutem suam curantes ad Deum conuertuntur: audiunt sermonem meum vt ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

leant, quid sibi pro consequenda salute sit faciendum. Epulari igitur, & gaudere oportet, quia hic frater vester, hoc est cœtus publicanorum, & peccatorum mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus est. Quare nec vos quantumcunque sancti sitis, dolere debetis, quod ego hos susceperim benigniter peccatores, sed potius mecum lætari, ingentesq; gratias Deo agere tenemini. ¶Iam credo prudens lector quod intelligis mentem nostram, circa huius parabolæ literalem sensum, à quo in toto hoc opere nunquam discessi, quantis aliqua etiam quæ non sunt in litera condecens est apponere. In primis forsitan scandalum patieris, eo quod filius, qui dixit, nunquam mandatum tuum præteriui, typum gerat Pharisæorum, qui peccatores erant, & arrogantes. Nec ex hoc scandalizeris, audies enim in nostro Luca alium Pharisæum similia de seipso arroganter iactare, sicut hic filius senior. Domine (inquit) gratias tibi ago, quod non sum sicut cæteri hominum, raptores, adulteri, sicut hic publicanus. Ieiuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ possideo. Hoc idem ait iste filius senior, sicut Pharisæus dicebat, nunquam mandatum tuum præteriui. Et si replices quod vere iustus erat, quia pater approbauit sententiam eius dicens, fili tu semper mecum es, & semper cum Christo esse iustorum est. Iam dixi tibi quod Christus nunc non vult exasperare Pharisæos, sed supposito hoc falso, videlicet quod iusti sint procedit argumentum, arguens eos ratione, ostendens quod quanuis iusti sint, nihilominus tamen errant murmurantes, quod Christus peccatores susciperet. Cũ dicit, tu semper mecum es, vocat eos iustos: non quod iusti sint, sed quia iusti æstimabantur. Sic etiam loquens cum eis, & de illis dixit alibi. Non veni vocare iustos, sed peccatores. Vbi Pharisæos vocauit iustos, non veni vocare iustos, idest, confidentes in sua iustitia, sicut Pharisæos, quibus Christus hæc dicebat, & quales erant illi de quibus Paulus, ignorantes Dei iustitiam, &c. sed peccatores, desperantes omnibus viribus, & conatibus suis, totoque desiderio suspirantes gratiam. Confidebant Pharisæi in sua iustitia sicut hic filius senior qui propter suam cæremoniarum obseruationem & hypocrisim æstimabantur iusti à populo: & ideo Christus vocat illos

Lucæ.18.

Matth.9.

Roma.10.

iustos iuxta populi reputationẽ. Mos enim scripturæ est vocare res, non ex substantijs earum, sed ex æstimatione, & apparentia. Sic Ezechiel dicit, quod est factus sermo dicens ei. Vaticinare ad Prophetas Israel. Et Prophetas falsos vocat prophetas, nõ quod essent, sed quia vulgus putabat eos esse prophetas. Isto modo sæpe vocat scriptura pro phetas Baal: sicut Paulus appellat Prophetam, Epimenidem, poetam Cretensem. Sic etiam in Euangelio dicit Lucas de Ioseph, quod erant pater eius, & mater mirantes: vbi Ioseph vocatur pater Christi. Et Maria dixit filio Iesu: pater tuus & ego, &c. vocans patrem Christi Ioseph, cum non esset pater verus, sed quia existimabatur. Sic etiam Christus dicit quod stellæ de cælo cadent: quiá existimabit populus quod cadent. Similiter in Genesi, illi Angeli qui Abrahæ apparuerunt vocantur viri, non quod essent viri, sed quod viri videbantur. Lucas etiam in actis loquens de Ascensione domini vocat Angelos viros dicens. Ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis. Et alia sunt innumera loca horum similia in sacris literis, vbi vocantur res non secundum existentiam, sed secundum apparentiam, & æstimationẽ, quæ breuitatis causa nolo hic citare: & quia iam de his diffuse diximus in capite quinto huius, super illud, non veni vocare iustos sed peccatores. Isto modo iusti hic vocantur Pharisæi, argumẽtationis gratia: & vt argumentũ procedat. Itaque hic frater maior, hoc est cœtus Pharisæorum & scribarum, eorum more fratrẽ peccatorem despicit, & contemnit: sicut ille qui orans despiciebat publicanũ in templo, & sicut isti Pharisæi cum quibus Christus loquebatur, despiciebant eos. Quare hic maior filius, mores Pharisæorũ expressissime repræsentat tam cum dicit nunquã mãdatum tuum præteriui, quam minorem natu fratrem contemnens, patriq; suo iniuste succensens. Quare si rectè animaduertas inuenies profecto in hoc fratre maiori ingeniũ Pharisæorum simillimũ: & quod nunc ait Lucas, quod conquestus est de patre, & quod indignatus est, respondet ad illud quod antea dixerat, in initio huius capitis, quod Pharisæi murmurabant de Christo, eo quod recipiebat peccatores, & ideo hæc murmuratio istius filij senioris nõ fuit admiratio, vt aliqui putauerunt, sed vera murmuratio ex impietate procedens, sicut verè

vere murmurabant scribæ, & Pharisæi de Christo, eo quod recipiebat peccatores, cõsi debãtq; in sua iustitia, sicut hic filius maior. ¶Obseruandum quoque hic est, quod duo dixerunt hic Pharisei murmurãtes de Christo: primum quod recipiebat peccatores, secundum quod manducabat cum illis. Si primum tantũmodo dixissent, breuior esset hæc parabola: nam postquam dedit calceamentum filio prodigo, statim diceret, quomodo venit filius senior & murmurauit de patre, hactenus tantum de causa, quia filium peccatorem recepit. Sed quia Pharisæi addiderant secundum videlicet, manducat cum illis, hac ratione introduxit filium seniorem dicentẽ. Occidisti vitulum saginatum. Et vt etiã responderet Christus huic secundæ obiectioni, dixit in parabola, quod pater fecit conuiuium, quod conuiuiũ non ponere tur in parabola, nisi Christus antea cum peccatoribus manducasset, etsi isti pharisæi nõ dixissent murmurantes, quod Christus comedebat cum peccatoribus. Adhoc igitur secundum de manducatione cum peccatoribus oportebat respondere, ideoque hæc parabola maximam in se habet perfectionem, & nihil superfluum continet nihilque ad ornatum ponitur: sed omnia principali intento correspondent, & adinuicem cõnectuntur. Idem autem respõsum quod filio maiori dedit, dedit etiã Christus pharisæis illis sub hac metaphora respondens. Et ita his tribus parabolis terminatis & cõclusis imponit noster Lucas extremam manum sermoni & capiti. Quod si nihilominus his non obstantibus quæ diximus, velis instare, filium maiorem verum, & iustum esse asserens, ea quæ respõsa sunt Pharisæis, tollis, quod iniurium est, vt Christus videlicet ab re loquatur: parabolasq; proposito quod intendit non applicet. ¶Verum si quæras à me quid significet vitulus, & quid per vitulum intelligam, breuiter respondebo dicẽs quòd significat vitulum: & nihil aliud respondebo. Quod si literam inspicias in proposito, quid aliud significet non facile reperies: sin quid aliud per illud volueris insinuare, opus est vt à literali sensu discedas. Posuit enim Christus in hac parabola vitulum, symphoniam & chorum, vt ostendat magnum gaudium, & quasi tripudium fieri in cælo in conuersione peccatoris, Christoque esse iucundissimum conuiuium pascha celeberrimum cum peccatoribus cibum sumere. Pullum gallinaceũ, gallinam ve, hœdum, aut arietem occidere, solẽne festum non faciebat: erat enim nimis tritũ & vulgare. Verum vitulum occidere, præsertim paschalẽ, & saginatum apud Iudæos solẽnissimũ erat, quod in pascha illi, alijsque diebus festis maximis faciebãt. Sic Abrahã. *Gene.18.* cum vidit illos tres Angelos, vt eos lautius & opulentius hospitio susciperet, gregem adijt, & occidit vitulũ tenerrimum. Idem fecit mulier illa pythonissa, quæ cum regẽ domi suscipiens suæ, se tanto honore affectam videret, paschalẽ vitulum occidit. Hi enim vituli, ita molliter educati, & in delicijs habiti, apud Iudæos non nisi solennissimis festiuitatibus mactabantur. Quare nihil aliud Christus Dñs noster voluit significare, per hunc vitulum saginatum, symphoniam, & chorum, nisi quantum perciperet gaudium cum peccatoribus discumbens, & manducans, quod summam festiuitatem, summãque lætitiam, & voluptatem, indicabat. Vt autẽ exaggeraret, huius festiuitatis pretium, & valorem posuit vitulum saginatum & chorũ, summaque alacritate dixit, Manducemus, & epulemur. ¶Deniq; neque prætermittendũ silẽtio arbitror illud quod ait, quòd filius senior erat in agro, & quod venit ex illo. In hoc insinuat saluator quod sicut ille erat in villa, & in agro occupatus circa terrena & temporalia, & ideo non approbauit ea quæ bonus pater faciebat: sic isti Pharisæi, qui erant auari ignorabãt quæ sunt spiritus Dei, & non intelligebãt quanta benignitate essent peccatores susciendi. Et quia de rebus terrenis tractabant, & erant occupati, & intenti rebus istis corruptibilibus nõ intelligebant nescientes Christi officium esse, suscipere peccatores: & ideo murmurabant. Sic etiam alibi cum Christus dissereret de virtutibus, dicit Euãgelista quod audientes hæc Pharisæi, qui *Lucæ.16.* erant auari deridebãt eum. ¶Hoc est quod pro meo captu ingenijque tenuitate, circa sensum huius parabolæ literalem dici posse comperio, ex qua more meo solito, doctrinam eliciam, ad mores instituendos cõsentaneam, in vero literæ sensu, quem hactenus dixi, perpetuò vbique persistens, doctrina tantum modo ex ipsius literæ visceribus, quam potero aptissimè derivata. Secũdum quam literam, minor filius, peccatorem domo Dei aberrantem, & discedentem propter mortale peccatum, repræsentat, ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

publicanosque & peccatores à Christo Domino nostro refertur. Hic igitur continetur primum quomodo minor filius accepto patrimonio domo patris sui discesserit. Secundum, quod non solum discesserit à paterna domo, sed abijt in regionem longinquam. Tertium quomodo dissipauit substantiam suam luxuriose viuendo. Quartum fames quam passus est. Quintum quomodo peccator se applicet dæmoni, aut vitio in quod natura sua procliuior est. Sextum miseria & turpitudo peccati, cum porcorum gregem custodiret. Septimum mira peccatoris conuersio. Octauum infinita Iesu Christi misericordia suscipientis benigniter. Nonum maxima celebritas quam exercet Christus viuersusque chorus cœlestis in conuersione peccatoris. Decimum & vltimũ quomodo Dominus noster peccatorũ sit præsentissimus aduocatus, respondeatq; constantissime contra arguẽtibus. Sed iam singula hæc discutiamus. Ait ergo noster Euangelista. *Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri.* Miro ordine hæc parabola filij prodigi ponitur tertio loco. Nam cum de iustificatione impij, hæ tres parabolæ loquantur, primum & ante
Ioan.14. omnia vt meritum Christi præcedat necesse est: sine quo omnis nostra actio qualibet in specie bona nihil est. Nemo enim venit ad patrem nisi per Christum, qui vni
1.Timo.2. cus mediator est, inquit Paulus, inter Deũ & nos. Ideo in similitudine de bono pastore primo loco stat: nam si ianua est ad salutem, merito primo de seipso locutus est. In prima & secunda parabola multa fecerunt pastor & mulier, & nihil ouis aut drachma. Quia autem non sufficit Dei voluntas, nec passio Christi, vt peccator consequatur vitam æternã, si ipse non fecerit aliquid, quia oportet, vt & ipse addat operam suam, partesque suas obeat, additur hæc tertia parabola: vbi docemur quod peccator cũ filio prodigo seipsum consideret, seipsum agnoscat suam miseriam deploret, & de peccatis resurgat, ad Deum patrem suum currat, peccata sua humiliter confiteatur, & supplicite veniam & misericordiã imploret. Hoc peccatorem in iustificationem sui facere necesse est: qui enim creauit illum sine ipso, non iustificabit illum sine ipso. Homo itaque iste Christus est qui duos filios habuit, hoc est peccatores pœnitentes, & alios se iustos simulantes, vt iam in literæ expositione ostendimus. Vterque appellatur filius non solum creatione, sed etiam adoptione. Per filium adolescentem non modo cœtus ille publicanorum & peccatorum, sed quicunque peccator intelligitur. In hac enim parabola, satis ostenditur in illis publicanis & peccatoribus, quomodo homo per peccatum à Deo discedẽs, in plurimas incidat miserias & calamitates. Adolescentior itaque peccator hic est, non ætate sed moribus, nõ annis sed defectu sapientiæ, & hinc ad insolentiã & peccata procliuior. Optime igitur dicit adolescentior, nam si erat adolescens in ætate, multo adolescentior erat in iudicio, moribus (inquã) & lenitate adolescens erat, licet non esset in ætate. Multos enim senes inuenies, qui iuuenes sunt in habitu, incessu, in verbis & in moribus, plerosque videbis amantes, politos, adeoque ornatos, acsi vigesimum quintum ageret ætatis annum. Alios, ædificijs rebusque suis administrandis, & ambitionibus publicisque reipublicæ muneribus adeo distractos, quasi heri vel nudius tertius in lucem essent editi. Mundus eos repellit & dimittit, ipsi vero nunquam se respiciunt, vt mundum deserant, & se in Dei cultum recipiant, reliquum temporis, quod sibi est vitæ. Hos vocat Propheta Esaias pueros centum annorum. Alij autem sunt iuuenes ætate, sed senes in moribus: vt fuerunt Ioseph, Dauid, Daniel & Samuel. Vnde Dominus ad Mosem ait. Congrega mihi septuaginta viros, quos tu nosti, quod senes populi sint. In quo pũcto senes non vocantur cani, sed religiosi & prudẽtes. Si enim Deus tantũmodo de senibus canis verba faceret, non diceret, quos tu nosti, quod senes sint: sed absolute dixisset cõgrega septuaginta senes ex Israel. Illos voluit Deus eligere quos sciebat Moses, & experiẽtia cognouerat, viros esse virtuti deditos, sapientes & morigeratos, licet iuuenes essent ætate. Hos Deus vocat senes. Eodem modo Christus redemptor noster hic volens ostendere leuitatem & stultitiam peccatoris, eum adolescẽtem vocauit, nam vt plurimũ adolescentes parum sciũt, quia pauca experti sunt, quare vt eius insciam notaret, adolescentię nomine vsus est. Nam vt dixi adolescẽtes inscij sunt suarum rerum, inopesque consilij. Si hic domum patris sui deseruit, & se iuit perditum, causa stultitię suę id fecit, quare sit quilibet adolescens aut senex, sit sanè ætate. Omnis homo qui prudentia, ad vitæ suæ actiones dirigendas, caret, verus adolescẽs aut puer est. Ex hac iuuenili ętate prouenit insciția, quę vna causa est nostri errati. Propterea (dixit Esaias) captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiã. Et Dauid in Psalmo. Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant: & mouebuntur fundamẽta terræ. Quare Moses condolens populo precatur dicens. Vtinam saperent, & intelligerent, & nouissima prouiderent. Hanc autem adolescentiam seu insciţiam peccatum deplorabat mũdi saluator dicens. Quoniam si cognouisses, & tu in hac die quæ ad pacem tibi. Pueri futura nõ curant, tantum enim præsentia considerant: ideo Paulus passim precatur & optat fidelibus vt cognitione Dei repleantur: nam vbi consilij nulla copia est, facile in errorem adducitur homo. Eam ob causam promisit Deus in veteri lege daturum, ac missurum doctorem iustitiæ: iuxta quam sententiam in persona Dauidis quoque dicit. Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris. Non est igitur mirum si Deus deseratur ab his, quibus notus non est: qui verbum Dei, nec audiunt nec habent, qui nihil de Deo sciunt. Per ætatem filius prodigus intellige re non poterat, quanta facultas fruendi erat in paternis laribus, posteà tandem vexatio dedit intellectum, & sensit dãnum. Sic nos Deum derelinquimus, & in vitia labimur, quia non prospicimus quãta mala inde proueniant. Quemadmodũ accipiter nisi compede ligatus teneretur opertisque oculis, coheri non posset, quin frequentissimis insultibus superas cæli auras peteret, euolaretque etiam cum pedum iactura, & afflictione, ne niteretur, ita & tu nisi oculis opertis in huius mundi caligine cæcutiens, libidinibusque astrictus tenereris, stare non posses, in exosis omnibus mũdi voluptatibus quin velocissimis in cælum cogitationum, opere, numque pennis rapereris. Cecidit hirundinum stercus in oculos Tobiæ dormientis, & cæcus factus est: quæ hirundines in veris initio canunt, & statim auolant latentq; Idem habent & hic mũdus ingenium, vt brevissima demonstrata voluptate, quæ miseros homines sui amore præpeditos postea quam cæcos efficit, suorum bonorum terre stercore, statim auolat, & euanescit, vt est apud D. Paulum. Omnia enim breuiter tranſeunt, huius vitæ cõmoda & voluptates: sub quibus qui incauti dormiunt, tandem oculis capti efficiuntur, mentisque caligine demersi in infernũ mittũtur. Omnes enim peccatores in peccatis suis permanentes oculis carent, vt lucem Dei videant tenebrasque quibus nuoluũtur effugiant. Aperiamus igitur animarum nostrarum oculos, vt ignorantiam teterrimũ inferorum monstrum, propulsemus. Quãquam enim multa sint peccata fragilitatis, multa etiãmalitię tamen verissimum est, ignorantiã omnium malorum & flagitiorum esse fundamentũ, & principium. Ignorato enim Deo maximoq; virtutis premio incredibiliq; peccatorũ supplicio facile omnes in malũ labimur. Ergo si cõsideraret homo quid esset Deus, quantũque peccatorũ causa amittat inferni que tormẽta & cruciatus horrendos nõ peccaret. Verũ quia in iudicio adolescẽs est, caretq; Dei notitia, in peccatum labitur. Ideo Philosophus dicit, quod omnis malus est ignorans, quia nullus peccat, nisi quia quid perdat non videt. Ideo nihil aliud nobis restat, nisi vt dominũ cum Dauide rogemus.
Psal.12. Illumina oculos meos, ne vnquam obdor-
Psal.118. miam in morte. Et alibi. Da mihi intellectum & scrutabor legem tuam, & custodiã illam in toto corde meo. Petamus à Deo iudicium canitiem senectutẽque veram, quæ sciẽtia Dei est: ne cum derelinquamus, cum eo permaneamus, domi eius habitemus, illius mandata custodientes, &c. ¶ Secundũ quod habent iuniores est, quod confidunt præter modum sibi ipsis, ingenio, viribusq; suis, existimantes se iam esse tales, vt per se rem suã tenere & admiti trare possint. Et hac de causa recessit hic à domo patris, confidens in proprio ingenio & virtute. Et putant se omnia scire & posse. Propria confidentia multorũ causa est, vt à Deo recedãt. Istis loquitur Dominus in Apocalypsi. Di-
Apoc.3. cis quod dives sum & nullius egeo & nescis quod miser es, & miserabilis: & tu pauper, & cæcus & nudus. Quam parum autem possit homo sine Dei gratia & auxilio infra in isto filio prodigo videbimus. Nos vero in hoc loco discamus in hoc filio prodigo quid auertat nos à Deo: nempe inscitia & confidentia proprij ingenij. Vidisti Petrũ in suis
Matth.26. viribus presumentem atque dicentem. Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego autem nunquam scãdalizabor. Sed quia propriæ confidebat virtuti, à muliercula quadam superatur. Sic etiam & Dauid dixit. Ego dixi

Psal.29. in exceſſu meo non mouebor in æternum. Et subdidit. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Atque ideo posteà vt pote qui in seipso expertus fuerat, in illos illudit, qui non omnem suam fiduciam
Psal.51. in Deo constituunt. Ecce homo qui nō posuit Deum adiutorem suum: ego autem speraui in misericordia Dei, in æternum, & in
Psal.48. sæculū sæculi. Et alibi de peccatoribus etiā ait. Qui confidunt in virtute sua. Sed iam hunc stultum adolescentem patri loquentem audiamus. *Pater da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit.* Ista substantia rationalitas est: quam arbitrij libertas comitatur. Sine me pater viuere pro meo arbitrio & libidine, vt quæcunque mihi placita fuerint faciam. Omnia autem mala & incommoda quæ in orbe videmus ex altero duorum malorum oriūtur, vel ex eo quod volunt homines, suo arbitrio cuncta gerere vel quod præceptis diuinis obtēperare contēnunt. Petitio autē huius adolescētis adeò peruersa, & irrationabilis fuit: vt insanior esse non potuerit. Voluit enim similis esse
Eccle.15. Deo: initium autem omnis peccati superbia est, & qui illam habuerit maledictus. Hac inuaserunt omnia peccata mundum. Vult hic proprio arbitrio & iudicio se gubernare, patris libet præceptis. Hic idem amor proprius in nobis, quo cōtra Deum, eiusque præcepta vtimur, causa est omnium malorum, amor enim proprius iudiciū pertertit, rationem offuscat, intellectum obscurat, voluntatē inficit, viamq; salutis obstruit. Homines enim huiusmodi amore implicatinec Deum magnē cūt, nec proximum diligunt neuè virtutem quærūt, sed honoribus tantūmodo curandis, mundiq; glorie peruestigandæ operā nauant: quorum insania in hoc potissimū consistit, quod existimāt se proprio iudicio, & arbitrio posse viuere, sine auxilio aut industria patris sui cœlestis. In Pelagianam hæresim incideret ille qui assereret, quemlibet rationis vi, liberoque arbitrio adnitente vitam æternam per seipsum sine Dei auxilio posse cōsequi. Causa autem huius effusissimæ libertatis, quam impij homines cupiunt, est vt pro libidine sui à patris sui præceptis liberi viuere possint: nam reuera nemo viribus arbitrij sine Dei gratia saluari potest, nec etiam se ab omnibus tentationibus tueri. Nam etsi per peccatum, liberum hominis arbitrium non tollatur: nihilominus tamen adeo imbecillum & infirmum, deprauatumq; manſit, vt pauciſsimis tētationibus resistere possit, sed quasi nauis clauo amisso in medio maris cōstituta, quocunque vel minimo flatu, huc illuc impellitur, sic hoc nostrum liberum arbitrium post peccatum mortale, nisi iam per pœnitētiam fuerit confirmatū, adeo infractum, & vacillans efficitur vt vel leuissimo carnis, mundi, aut diaboli pulsu nutet, & contremiscat. Nam liberum arbitriū ante lapsum poterat ex gratia accepta bene viuere, & non peccare vnquam, & idcirco nō indigebat tunc gratia Christi miserantis, & ad pugnandum & vincendum adiuuantis. Sed post lapsum factum est miserum seruituti peccati & dānationis obnoxium, à quibus malis non potest liberari nisi per gratiā Christi redimentis. Nec per hoc auferimus ab arbitrio hominis suam libertatem, quia liber est in deliberando, in iudicando, & consentiēdo. Peccator enim per peccatum perdit vires, & potestatem, non tamē libertatem, quæ consistit non in eo quod possit bonum facere, sed in eo quod consentire, vel non consentire, aut velle, aut nolle possit bonum vel malum. Vnde saluator, Sine mē nihil potestis facere. Potestatem hic tollit, nō libertatem, nec etiam quamuis Deo subijciatur, adimit ab illo Deus aliquam libertatem. Exempli gratia. Nutrix, infantē docet ingredi, eumq; quo vult tendere permittit. Sed tamen fragilitati, infirmitatiq; illius diffidens, illum manu prehensum, vt quequaque sustinet progredientē. Dic igitur mihi, infans hic, nonne liber est eundi quo velit? certū est quod sic. Nutrix dicere nō poterit, fili sine me nihil poteris facere? certū est quod sic. Nam etiā si nutrix eum incedere quo velit libere permittat, tamen si manu mitteret illum profectò infans cum se sustinere ob pedū instabilitatem diu non posset, caderet. Eodē modo homo post peccatum, adeo viribus effœtus manet, vt sine Dei auxilio, nec vitam æternam impetrare, nec consistere in virtute possit. Item sicut infans hic retenta libere gradiendi libertate, nutrici tamen substat: ita & liberum arbitrium etsi liberū, Deo subiectum est. Ruit sus, vt infans post ruinam factam habet libertatem vel gradiendi vel sedendi: attamē sine auxilio nutricis surgere nō potest, eodem modo, & homo qui in peccatum lapsus est, libertatem habet se eleuandi à peccato, vel in peccato manendi, admittendi, vel

vel non admittendi Dei inspirationes, dæmonis vè suggestiones: caret tamen viribus gratiæ: sine quibus nec erigere se, nec viam virtutis ingredi potest: tāquam infans, qui nisi manu ducatur recta incedere non potest. Præterea quēadmodum posset infans hic licet manu duceretur nutricis, incedere nolle: ita & peccator potest in peccatis suis immorari licet diuina manu corripiatur ad salutem. Ex his colligimus primo quod mala ex nostra tantum fiunt volūtate, & quod bona fiunt ex nostra volūtate simul, & Dei adiutorio. Hic puer, per se solum, se prosternit humi, sedetque sine vllo nutricis adiumento, verum vt incedat motu pedum, nutricisque auxilio indiget. Sic etiam & eodē modo se habet pecccator posteaquā semel lapsus est in peccatum mortale. Secundo quod liberum arbitrium liberum sit, subiectumque Deo simul sine vlla implicatione contradictionis. Tertiò quod homo post lapsum Adæ, filius iræ natus, & in peccato cōceptus liberi arbitrij viribus, sine Dei gratia nō possit surgere à peccato, nec Dei præcepta adimplere. Et quod magis est ꝙ quāuis gratiā Dei sit assequutus, & remissionē peccatorum, idoneus non est tamen ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianū Dei adiutorium, perseuerantiam bonæ conuersationis acceperit. Ex quib⁹ patet quod cum homo ex seipso tam parum posset, maxima sit temeritas de seipso nimis præsumere, viribus suis confidere, proprioque eum se regere & gubernare velle. Ita hic filius prodigus stulte nimis, puerique more patri suo dixit, vt sibi suo arbitrio viuere liceret, & vt se pro libidine sua vitā agitare concederet, siquidem liberum habebat arbitriū. Deus tamen neminem inuitum ad salutem ducit, sed permittit, vt vnusquisque in libertate viuat, iuxtaque propriæ rationis dictamen, aut iuxta libidinē suam. Ait Christus hic in literæ contextu. *Et diuisit illi substantiam.* Dat nobis Deus rationem, vt liberè vtamur tanquam nostra substātia, dat autē omnibus ex æquo, omnes enim ex æquo rationales sunt & æque liberū habent arbitrium. In hoc enim elucet humani libertas arbitrij, quod pater nec discēdere volentem retinuit, nec manere cupientem cogit abscedere. Vnde in Ecclesiastico habetur. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui: adiecit mandata & præcepta sua. Apposuit tibi aquam, & ignem ad quod volueris porrige manum tuam. Neminem itaque cōgit, neque vult aliquem astrictum esse quin possit recedere cum voluerit, donat etiam cum arbitrij libertate alij ingenij splēdorem, alij diuitias, alij scientiam, alij fortitudinem, &c. *Et non post multos hos dies.* Animus humanus naturā
1.Reg.2. libus suis donis, non potest diu innitu, sed quam primum labascit, vbi Deus abstrahit manum suam. Prauū cor hominis, (ait Hie
Hiere.17. remias) & inexcrutabile. Hinc Esaias, Cor
Esai.57. impij quasi mare feruens. Satanas etiā non dormit, vt exponat hominem quem videt Dei auxilio destitutum. Qui nihil rei vult sibi esse cum Deo, haud diu quietum illum sinit diabolus quin statim occupatum illū reddit negocio aliquo quod Deo non probatur. In primo nostro parente hoc clare verificatum est: quem Deus optime condiderat, & pulcherrimis donis ornauerat, relictū in manu consilij sui, hostis non cessabat, do
Gene.3. nec in peccatū præcipitauit. Hoc sibi vult particula hęc, nō post multos hos dies. Quid autem facit filius prodigus, audi: *Congregatis omnibus.* Donis naturalibus, scientijs, diuitijs, &c. putabat iam sibi opibus ità prospectum esse, vt nulla calamitas animum eius solicitare posset, ac proinde impossibile esset aduersam fortunam in se vllam potestatem habere posse, sibi persuadens facultates istas perpetuo duraturas. Quid autem accidit? Sic superbire incepit, potētia elatus vt dereliquerit domum paternam, & confidens in diuitijs & in proprio ingenio, omnia cœpit consumere. Obserua autē quomodo superbiat congregatis omnibus diuitijs. Sic qui abundant his donis, & bonis mundi huius ducūtur in interitum. Sic Saul
1.Reg.9. qui bonus, & humilis erat in domo patris, in statu communi: postquam diuitias obtinuit, & potentatus superbè egit, Dominum dereliquit, & multa mala operatus est. Sic etiā Dauid qui bonus erat, cum erat pa-
1.Reg.15. stor, & in persecutionibus Saulis, postquā Deus dedit illi requiem ab omnibus inimicis rapuit Bethsabee vxorē Vriæ, & Vriam
2.Reg.11. occidere mandauit. Sic iste filius prodigus, qui anteà sub obedientia patris humilis erat & bonus postquam se diuitem vidit, & omnia sua congregata, superbire cœpit. Discamus diuitias huius vitæ, honores, & vana contemnere. Hic enim diuitiarum, honorūque status periculosissimus est, præser-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tim incautè viuentibus, nam tantum est periculum quanta est negligentia. Quam plurimos vidimus homines religiosos, Deumque timentes qui elati in prælaturam vel in alium gradum dignitatis effusius viuentes superbi facti sunt. Quare huius mundi prosperitatem instar maximæ alicuius calamitatis effugere debet. In montibus Gelboe
2. Reg. 1. interierunt nobiles Israel: ita in honoribus & prosperitatibus huius sęculi, virtutes vitam perdunt. Nauigatio multo est periculosior in aquis fluuialibus, quam marinis. Ità magis salus tua periclitatur, dũ in prosperitatibus, delicijs, & opibus versatur quàm in aduersitatibus, & tribulationibus. Prosperitas prima facie suauissima apparet, & quod peius est carnis importunissimę vicinæ auxilio sustentata, animam fortius inuadit. Cũ igitur secundam fortunam habueris cogita aduersam quam primum reflaturã, & sic prosperitate non quasi certa sed quasi commodata vteris. Hoc autem in hoc filio prodigo apertius videre poteris: qui opibus suis, prosperitate & iuuentute nimis lætus paulo post superbia sua in ingentem deuenit egestatem & miseriam. Non ergo fidendum est huius mundi prosperitati. Fœlix videbatur sibi Aman, cum Assuero Regi gratiosus erat: attamen eo die quo maius
Hester. 7. gaudiũ habebat, inuitatus à regina Hester
Exod. 14. ad supplicium ductus est, ibiq; suspensus,
4. Reg. 19. eiusq; domus diruta. Hoc idem accidit Pharaoni, & Sennacherib: qui maxima expeditione cum Hierusalem obsedisset, postea tamen profligatus, cętum octuagintaquinq; suorum millibus an[illegible]sis fugit, à filijsq; suis
Tob. 1. pugionibus confossus animam efflauit. Insaniens igitur filius hic prodigus diuitijs & fœlicitate summa in qua se constitutum videbat, libertatis cupidus quid faciat vide. *Adolescentior filius peregre profectus est.* Quis præcepit huic adolescenti, vt discederet? Quis domo eiecit illum? Non misit pater in exilium, non expulit domo: sed ipsemet à nemine expulsus sponte sua aut potius luitate abijt & reliquit domũ paternam. In hoc digressu filij à patre agnosce discessũ liberum & voluntarium peccatoris à patre cœlesti, & separationem illius ab eo, qui neminem deserit, nisi prius ipse deseratur. Ex quo patet quod causa peccati est propriauoluntas: & non Deus nec diabolus aut caro,
Psalm. 140. vt multi peccatores excusantes excusationes varias in peccatis solent dicere. Non repulit pater hunc filium, sed ipse sponte sua abijt. Ideo Dauid in Psalmo. Spreuisti om- Psalm. 72.
nes discedentes à iudicijs tuis. Iã hic vides quo modo mali discesserũt à iustitijs Dei: atque ideo spreti sunt à Deo. ¶ Præterea obseruandũ est, quomodo index & origo totius mali est auersio à Deo, hoc est primum & omnium maximũ malum, ad quod etiã maius malũ respõdet, quod est carẽtia diuinæ visionis. Sicut enim peccator ex malitia voluntatis suæ se auertit à Deo, per malum culpæ: sic Deus auertit faciem suam ab eo, qui ab illo auersus est, quod est omniũ maximum malum. Hinc cæteræ pœnæ oriuntur. Proficiscitur peccator peregrè, longe à domo paterna se auertẽs ab incommutabili bono, & adhærẽs creaturę: quã pluris facit quam Deum, omnis enim peccator creatu- 19.
ram pluris quam Deum ęstimat, vnde ortũ habent omnia peccata. Ideò Dauid in psalmio dixit. Mẽdaces filij hominũ in stateris. Filij hominum, si iuxta naturã suã cõsiderẽ Psalm.
tur mẽdaces sunt in stateris. Quid ais sanctissime Dauid? omnes ne homines lanij, tabernarij vè sunt: vt falsa põdera faciant omnes, quia in ponderibus omnes mẽtiuntur? Nullus in peccato est, qui centies vapulare dignus non sit pro põderũ falsitate. Põdus enim falsum nihil aliud est, quã librã facere ex eo quod libra non est. Ponunt enim in stratera alia in parte Deũ, alia vero in parte libidines, emolumentaq; sua, Deũq; in pondere leuiorem faciunt cõmodis suis. Hoc demum est pondus falsum facere. Hic filius prodigus vniuersiq; peccatores dũ peccant Deumque amore terrenorũ relinquunt, pondus faciunt falsum. Ponis sensualitatẽ, carnisque amorem, in altera stateræ lance, Deũ verò in altera, & dicis quod pluris pẽdatur, pluriſque æstimetur sensualitas, carnisque amor quam Deus. Et nõ modo hoc, verum etiam & addis, malo hoc quam vitã Dei, cum tenearis Deũ super omnia amare, impudẽter ais, cũ mortaliter peccas, malo hoc, quam vniuersa quę Deus mea causa fecit. Eo modo igitur quo põdus fuit falsum, peccatum mortale committitur, mortale autem peccatum committere, est à Deo discedere, propria domo relicta, vt hic filius prodigus fecit. Vnde Esaias. Iniquitates, in Esa. 59.
quit, vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum. Iniquitas autem est põdus falsum facere, cum in oculis peccatoris pluris pẽditur terræ stercus, quã Deus. Ideo Salomon Prou. 11.
in

in Prouerbijs. Statera dolosa abominatio est apud Deum. ¶ Obserua etiam quod põdus falsum, altero duorum modorũ fit, vel quod celeriter pendatur, vel quod altera stateræ lanx grauior sit, aut quod examen non sit ab vtraque parte adæquatum in statera. Hic filius prodigus despexit domũ patris sui, vitæque blandimenta quibus ibi abundabat, quia nimis celeriter pependit, temere se accinxit, & vt adolescens nullius experientiæ non considerauit quid perderet, & quantum periculum subiret. Nondum enim satis discedere cogitauerat, cum nihil animaduerteret quot essent in via incõmoda, discessit. Quare eo stultitiæ peruenit vt pondus falsum faceret. Nemo igitur celeri- 19.
ter pẽdat. Vnde in Prouerbijs dicitur, Qui festinus est pedibus statim ruet, qui nimis festinè se disponit posteà pœnitentiã aget. Vnde factum est, vt filij Israel vitulũ in deserto post tot beneficia à Deo accepta adorarẽt, nisi ex hoc quod venturũ Mosem expectare noluerunt? Existimarũt enim eum nimis in monte immorari: & ideo expecta re noluerunt. Fuerunt festini, nimisque cito proposuerunt, & statuerunt factum suũ, & ideo quia nimis celeriter pependerunt, põdus falsum fecerunt: pluris pendẽtes & æsti mantes vitulum quam Deum. Homo peccat quia affectum suum paulisper cohibere donec exitum peccati consideret, malumq; successum, non vult. Quod si se cohiberent & non tanta festinatione raperẽtur, qua ne que malum neque incõmodum animarum suarum respiciũt, non tanta amentia in pec cata incurrerent. Ideo Dauid. Considerauiuias meas, & cõuerti pedes meos in testimonia tua. Ibat Dauid, vt penderet: at quia cõ stitit, & prius considerauit, quid esset potissimum factu, noluitque festinè pendere, bonum pondus fecit & non peccauit. Pependerunt nimis festinanter Bethuli, cum iam de Deo, eiusque pietate desperantes, statue bãt se Holoferni dedere, nisi intra quinque dies sibi subueniretur. Cum Iudæi adulterã illam vt iudicaretur, ad Christum adduxerunt, inclinauit se Dominus digitoq; in terra scribere cœpit, innuẽs prius homines negotia omnia iudicaturos, se inclinare debere digito iudicij considerãtes, se esse terram & puluerem, eam enim qui habet considerationem, peccare non audet. Quotiescunque populus Israel quærens ad Mosem veniebat, priusquam responsum reportaret consulebatur Deus à Mose populi Principe, & Duce. O si hoc seruaremus quoties vindictæ, honoris, vel carnis libidine incessimur, nullum responsum illis facientes, do nec Deum consuleremus. Verum nos celeriter respondemus. Deoque inconsulto: & inde facillimè in peccata labimur. Priusquam aliquid statuatis de omnibus Deum consulite: eiusque præceptis & consilijs obtemperate ne erretis, perperamque pendatis. Iosue à Gabaonitis deceptus fuit, quia Iosuæ. 9.
fidem habuit illorum mẽdacijs, Deumque prius noluit consulere, quam cum illis negocium perficeret. Sic tu cum nimis citò te disponis mendacijs huius sæculi confidens Deo incõsulto, facilè decipiare necesse est. Ne igitur velociter te alicui rei peragendæ accingas, ne effusissimum, quo modo fruris, risum posteà deplores. Hoc autem adeo verum est, vt etiam bona opera, velit Deus, priusquam fiant, cogitentur. Ideo Ioannes Apostolus ait. Nolite credere omni spiri- 1. Ioan. 4.
tui, sed probate an ex Deo sit. Beata virgo, vt in superioribus adnotauimus, antequam Angelo responderet, prudenter con Lucæ. 1.
siderauit qualis esset illa salutatio. Immorare igitur, ne pondus falsum facias. Ideo in Deteronomio dicitur. Gens absque con Deute. 32.
silio, & sine prudentia, vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Dauid quia nimis festinanter mendacijs Se 2. Reg. 19.
bæ fidem adhibuit, iniustam tulit sententiam contra Miphibosethum. Quando aliquis è summa aliqua turri decidit, præcipitauisse se omnes crẽdunt, non tamen si pedetentim per scalas descendit. Ita & eodem modo hoc peccatum festinationis præcipitatio dici potest: quoniam altissima hominis pars intellectus est, infima vero est re præstare quod intellexit. Vnde si tu nulla consideratione præuia re præstare intendis opus quod non excogitasti, & perpendisti, nemo dubitat, quin te sis præcipitaturus. Descende igitur gradatim prius perpendens semel, atque iterum pedetentimque descendens per iudicij gradus: ne te præcipites. Hic filius prodigus, quia non consideraurit, domo patris sui discessit. Considera ergo peccator quid tibi peccata præsentia, & præterita profint: nihilo enim magis tibi futura proderũt. Reuoca in memoriam te gloriam cœlestem fore impetraturum, nisi hoc peccatum commiseris, cohibe te, ne celeriter cogites.

¶ Secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Secundum quare homines pondus falsum faciunt est, quia altera lanx trutinę grauior est magisque onerata quam altera, & ita inferius propendet obliquo examine. Vnde etiam si quilibet diu pensitando immoretur dum trutina huiusmodi vitio laborauerit, semper pondus falsum euadet. Cũ propria voluntas grauata est & onusta, rerumque terrenarum amore affecta, facilè peccatorem ad se trahit. Achab in bellum proficisci volenti dixit Propheta Michæas. Ne facias. Ille vero quadringentos Pseudoprophetas conuocauit, qui omnes vno ore illi, vt proficisceretur in bellũ persuaserunt, ille autem proficiscens suorum Prophetarum monitu, primus omnium interijt. Quando aliquis alicui rei animum addictum & obnoxium habet, eiusque amori quasi mancipatum, non sufficiunt prædicatorum exhortationes, confessorũ monita, vt illum à peccato illo extrahant, ad veramque viam reducant. Habet enim alia ex parte forte non paucos amicos, aliquando etiam doctorem, qui omnes amicitiam vel doctrinam primo aspectu profitẽtes illum exhortantur, vt in proposito crimine, quasi esset virtus maxima, persistat. Si igitur scopum attingere vis, nullaque in re delirare à vera rationis via, depone animi tui perturbationes, & affectiones. Ibat Balam ad maledicendum Dei populum, sed prius Deum rogauit, iret nec ne? responsumque accepit quo sibi viæ venia negabatur, verum tandem tãdẽ cupidine munerum à Balac oblatorum captus, ire decreuit. Sed tamen asina, qua vehebatur in medio itineris consistens vlterius progredi nolebat: ille vero qui eam stimulo, verberibusque propellere tentabat, Angelum vidit, asinaque humana voce locuta est. Mirum est hoc affectionis exemplum, quo ostenditur fuisse asinam hero suo sapientiorem. Quoties admoneris ab intellectu ne pecces, ne hac incedas, sicuti Balam ab asina sua admonebatur? At tu intellectum tuum cædis & pulsas. Quoties dictanti tibi intellectui illud, vel illud esse peccatum vt caueas, respondes insolenter illam esse nimis putidam superstitionem, nimiumque scrupulosam & ita iudicium tuum verberas, infida contumacia tua. Ideò Ecclesiasticus dicit. Ne vadas post concupiscentias tuas, ne libidinis dictamen sequaris, sed dictamen iudicij & rationis, prius tamen Deũ obsecrare debes dicens. Deus meus, illumina tenebras meas. Falsa est omnis sententia quæ priùs à voluntate quam ab intellectu ordinatur. Quia Iudæi dediti erant honoribus & diuitijs ideo dixerunt, Si hunc dimittimus venient Romani & tollent, &c. In iudicio etiam de passione domini, Christo & Barraba in bilance constitutis, plus pependit Barabbas quam Christus, quia pluris æstimabatur à Iudæis Barabbę, quam salutoris nostri vita. Dixisses si ab aliquo fuisses interrogatus Iudæos istos igni sempiterno esse dignissimos, siquidem tam inique hominum merita pependerunt. Si tibi daretur optio vtrum eligeres, Christum an Barabbam? diceres Christum. At si aliũ Barraba peiorem elegisses, quid diceres? Atqui hic vtrum pluris facis Christum an peccatum? Proximo substantiam eripis, animã diabolo tradis, sequitur quod peccatum & dæmonem plusquam Christum amas: sed cum dæmon Barraba multo sit peior, te esse deteriorem multo Iudæis illis fiquidẽ dæmonem pluris quam Christum facis, necessario concluditur. Cuius mali vera causa & principium est, statera odij vel amoris quæ in voluntate tua constituta pẽdus adulterinum te facere cogit. Eodem modo & hic filius prodigus pondus falsum fecit, quia huiusmodi lasciuitatibus & luxurijs deditus erat, quæ cum domi parentis exercere non posset, maluit libidinem sequi, quam patri obtemperare, libertatemq; pluris pependit quam domus paternæ delicias. Similiter & omnis peccator mauult turpia desideria sua adimplere carnisque libidini satisfacere, appetitumque in omnibus sequi quasi subulcus porcos, sic cupidines suas obseruãs, quam amicus Dei factus bonis æternis & nunquam interituris perfrui. Itaq; omnes homines illi, qui terrena sectantur, & ea plus diligunt quam Deum, mẽdaces sunt in statera. Sed de his hactenus.

¶ Vsq; adhuc de primo principali locuti sumus videlicet quomodo filius hic prodigus discesserit à domo paterna per peccatum pluris ęstimans creaturas, quã creatorẽ, nũc de secundo principali, vt promissimus nempe quod longe abierit, est disserendum. Secundo igitur hic filius prodigus non solum discesserit à domo patris peccans mortaliter, sed longe abijt: quod Euangelista expressit, dicens. *Et abijt in regionem longinquã.* Cum peccatũ nihil aliud sit quã auersio ab incommutabili bono, & adhæsio ad creaturas patet quod quilibet peccator se auertit ab eo, atque elongatur, non tamen omnes peccatores qui à Deo absunt, æqualiter distant. Alius enim longius est quàm alius, iuxta grauitatem, & magnitudinem, numerũ è criminum. Dum autẽ hic dixit Christus, quod hic abijt in regionem lõginquã, significare voluit, illũ multis magnisq; peccatis se à Deo auertisse. Sic Dominus noster Iesus Christus, de quibusdam peccatoribus, allegans illud Esaiæ prophetæ dixit. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Non refugiebat eos Christus, qui de cælo venerat in terras, & præcipuè ad Iudæos: quibus hæc dicebat: sed ipsi voluntate sua se elongauerunt, & fugerunt à salute. Venit filius hominis saluũ facere quod perierat: sed quia ipsi Barabbã petierunt, & Iesum repudiauerunt longe facti sunt à salute. ¶ Sed dubium hic oriri videtur, cum Deus dicat. Cælũ & terram ego impleo, & vbique sit per suam essentiã, præsentiam, & potentiã: qui fieri potest, vt aliquis longe sit ab eo? Vnde Dauid etiam in Psalmo alloquitur Deum dicens. Quo ibo à spiritu tuo & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum tu illic es: si descendero in infernum, ades, si sumpsero pẽnas meas diluculo, &c. Igitur si nemo potest Dei conspectum effugere, aut ab eius præsentia distare: quomodo peccator hic procul à Deo est? Dico quod triplex est distantia in omnibus rebus. Prima est distantia localis, qua videlicet decem aut viginti passus distat columna à columna, vel paries à pariete. Hæc igitur distantia localis non est inter peccatorem & Deum: Deus enim vbique est, & ita nihil ita latere potest, vt eius conspectum effugiat: de qua distantia loquutus est Dauid, dicens in Psalmo. Quo ibo à spiritu tuo, &c. ¶ Secunda distantia dicitur comparationis vel perfectionis, qua quippiam alio nobilius, doctius, pulchrius, ditius, aut melius est, vt cum de excessu, quo quis aliũ excedit dicimus, maxima est inter vtrumque distantia, quia alter alterum longe superat. De hac distantia loquutus est Dominus ad Mosem, Filij qui hodie boni & mali ignorant distantiam ipsi ingredientur, &c. Sapiens quoque Salomon ait. Non vidit solem, neque cognouit distantiam boni & mali. Ezechiel quoque ait. Sacerdotes eius contempserunt legem meam, & polluerũt sanctuaria mea: inter sanctum & prophanum non habuerũt distantiam, & inter polutum & mundum. De hac secunda distantia, quam vocamus perfectionis, sic intelligimus nulla maior dici potest: infinita est enim inter Deum & peccatorem distantia. Verum hic non agitur de hac distantia, secundũ quam tam longe esset bonus à Deo quã malus: Deus enim infinitè omnes creaturas excedit, & omnes creaturæ à perfectione Dei infinitè distant. ¶ Verum est & alia tertia distantia oppositionis, quando videlicet vnũ alteri opponitur: vt si sedentibus hic quinque aut sex doctoribus sententiam de quapiam re laturis, & vnus aliquid dicat, cuius contrarium affirmet alius, tum demum dicimus, hos inter se distare. Huiusmodi distantia oppositionis est, quia sibi inuicem sententijs suis, & voluntatibus contradicunt, nam alter ab altero tam longe est, quantum album à nigro distat. Ita inter duos dissentientes licet corporibus hęreant, dicimus quod magna sit distantia: non inquam distantia localis, sed oppositionis distantia. Hoc modo ergo distat peccator à Deo, per oppositionem, & contrariam voluntatem. Dicit Deus, honora patrem tuum & matrem tuam. Sed ille respõdet. Non honorabo eos. Dicit Deus, non mœchaberis: respondet autem ille. Volo mœchari, &c. Quando Deus ait, peccator negat: quando autem Deus negat, peccator ait. Itaq; de præceptis affirmatiuis Dei, facit peccator negatiua, & ẽconuerso de negatiuis affirmatiua, omnia contra Dei voluntatem gerens, Deoque resistens & contradicens, se eius præceptis opponens. Ideo dicimus illum esse longissime à Deo. Iuxta Christũ erant Scribæ & Pharisæi illi, dicente Matthęo. Accesserũt ad Iesum scribæ, & Pharisæi dicẽtes. Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum: veruntamen de illis ait Christus. Cor eorum longe est à me. Si corpore prope erant longe voluntatibus distabant: amabant enim quod Christo odio erat, & odio habebant, quod Christus amabat. Cum autem omne peccatum, vt ait Augustinus sit dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei: hinc fit vt omnis peccator à Deo per peccatum discedens hac distantia oppositionis, aut cõtradictionis ab illo distet. Paulus etiã. Peccatum nescirem, nisi lex prohiberet. Quia peccator se opponit contra legem à

Deo

3. Reg. 22.

Num. 22.

Eccle. 18.

Psalm. 1.

Ioan. 11.

Matth. 15.

Aug. li. 22. con. Faustũ. cap. 27.

Rom. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo longe distat. Vnde egregius Psaltes ait. Longe à peccatoribus salus. Cur autem longe est ab eis? Reddidit causam alloquens Deum. Quia iustificationes tuas nō exquisierunt. In eodem quoque Psalmo dicit. Appropinquauerunt persequentes me iniquitati, à lege autem tua longe facti sunt. Recesserunt peccatores à lege Dei, & appropinquauerunt iniquitati: quia cum vitium & virtus duo extrema sint inter se opposita inuicemque contraria, quo quis magis recedit ab altero, magis ad alterum extremum accedit: qui autem à lege Dei recedit, quæ voluntas Dei est, necesse est vt à Deo recedat. Vnde iniquitati propinquior fit, quo magis à Deo remotior est: non autem interuallo locorum, vt diximus, à Deo quis elongatur, sed prauitate morum & deformitate gestorum. Vnusquisque enim suis studijs sese adiungit, aut separat, ad vtrumuis extremum. Quia peccatores, ait Dauid, iustificationes Dei non exquæsierunt, quod longe facti sunt ab eo. ¶ Verum tria hic obseruanda sunt, primo, quid sit à Deo longius distare, ille enim longius distat, qui maioris præcepti transgressor est, aut maioris alicuius virtutis violator. Longius enim recessit à Deo, qui patrem suum iniuria afficit, quam qui proximum suum aut vicinum: opponit enim se magis præcepto mandato. Plus recedit à Deo, qui proximum occidit quam qui vxorem alienam concupiuit: quia maiori præcepto contradicit. Ex hac autem regula, quæ Diui Augustini est, cognoscere facillimè possumus quis longius à Deo recedat, si animaduertamus quis contra maiorem aut potiorem virtutem, aut præceptum faciat. Vt si perpendamus, exempli gratia quis magis peccet, helluo an superbus, considerare debemus vter illorum contra maiorem virtutem faciat: prior contra abstinentiam, posterior contra humilitatem operantur. At istarum virtutum quæ est maior? certū est quod humilitas: ergo plus peccat superbus quā helluo, & ita à Deo magis recedit superbus helluone, & sic de alijs. ¶ Obserua secundo quod quēadmodū qui maiores passus incedō facit, lōgius recedit ab eo loco, in quo fuit: sic peccator maiora peccata, & sæpius committēs remotior fit à Deo. Cum in gratiæ statu & in Dei amicitia es, si peccas faciem à Deo ad creaturas auertis, à quo si semel peccas vnum passū ad mundum accedis, si sæpius pluribus passibus ad mundum appropinquas. Toties autem peccare potes, alijs peccatis ad alia additis, vt in profundum omniū malorum, vltimúque Dei contemptum venias: adeo, vt omnium diuinorum, sicut missæ, sacræ concionis, diuinarumque precum tædio capiaris, iuxta illud. Peccator cum in profundū peccatorū venerit, contemnit. ¶ Tertio quam plurimi recedunt peccatores non vno ictu, sed pedetentim & paulatim, nā quāuis peccatum in instanti perpetretur, tamen quemadmodū febres, aliæque infirmitates mortem præueniunt: sic peccatum plurimę animæ ægritudines præcedunt, antequam fiat. Solebas quotidie missæ interesse, sed paulatim ita frigescis, vt paulo post audeas dicere, te ad missam audiendā nisi diebus festis non teneri & ita prætermittis. Vnde fit vt posteà etiam diebus festis audire contemnas, mortaleque peccatū admittas. Paulatim recessit à Deo mater nostra Eua, nā vidit lignum in medio Paradisi quod erat pulchrum visu, & suaue ad vescendum: & posteà cōcupiuit fructum eius, quo decerpto, præceptū domini transgressa est. Sic Caim, sic & filij Iacob, ex parua inuidia quæ in principio non poterat esse nisi venialis, tandem paulatim crescente inuidia ad interne cionem deuenerunt. Quantum autem malum sit à Deo elongari testis est hic filius prodigus, qui postquam exijt à domo paterna non inuenit nisi famem & miseriam. Quid habuit Agar extra domum Abrahā, nisi laborem? Vnde Psalmista ait. Ecce qui elongant se abs te, peribunt. Sicut pulli incesiti ab accipitre quandiu circumuolant iuxta matrē securi sunt, at si ab ea longe discedant citò capiuntur & pereunt: sic qui à Deo non discedunt custodiūtur ab eo: qui vero longius discedunt capiuntur à dæmone, qui circuit, vt Petrus ait, quærens quem deuoret. Ex hac igitur auersione incurrit peccator in multa damna. Ideò de Caim ait scriptura quod egressus à facie domini habitauit profugus in terra. Inter alia autem mala quinq; enumerauimus. ¶ Primū est Deū paruifacere, cum procul dubio nihil maius sit, omnia enim illa, quæ eminus videmus quantūcunq; magna sint apparent exigua. Radij enim visibiles qui ab oculis nostris procedunt quo longiùs procedūt angustiores fiūt, donec protinus euanescūt. Si solē in tuearis cū sit octies tota terra maior, duorū pedum aut trium mensuram habere tibi videbitur. Quare ergo sol cum tantus sit, tam paruus esse apparet? Nulla alia ratio est, nisi quia longissime abes ab illo, maxima autem distantia, quæ est inter nos &. solem, illius magnitudinem defraudat, eumque de magno paruum videri facit. Eodem etiam modo ad nostrum propositum, nulla causa est contemptionis tuæ, qua Dei amorem pro nihilo deserere, aut certè pro rebus nullius ponderis & momenti, non dubites nisi quod de longe cum aspicis, longeque ab eo immoraris. Pluris enim facis emolumenta tua quam Deum, centiesque peierabis, vt mercimonia tua ex animi sententia negoties: aut etiam vt drachmam vnam lucreris Deū centies prodes & derelinques. Hoc autem fit, quia tam parui Deum facis vt argenteum nummum multo esse, maiorem iudices. Bona terrena cū vilia & abiecta sint: tamen quia ea nimis amamus, nobilia nobis & pulchra videntur. At Deus quia super omnia huius sæculi bona à nobis vt deceret non amatur, exiguus & quasi inuisus nobis est. Verum multo aliter Paulo Apostolo gentiúmque doctori videbatur, qui quoniā procul à mundo, proximeque Deū esset, ad Titum scribens dixit. Vsque in aduentum gloriæ magni Dei, vbi Deum magnum vocauit. Et alio in loco tam parui mū dū duxit, vt diceret Philippēsibus. Omnia arbitratus sum ficut stercora. Dauid quoq; multis in locis eius magnitudinē extollit. Et in Psalmo nonagesimo quarto ait. Quoniā Deus magnus dominus, & rex magnus super omnes Deos. Et alibi. Magnus dominus Deus noster, & magnitudinis eius non est numerus. Et iterum. Magnus dominus, & laudabilis nimis, in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. Ideo omnes hi sancti, alijque multi quorum sententiam hic citare nolo, magnitudinem Dei profitebantur, eumq; esse maximū & immensum memorabant, quia illum amabant, & propè se habebant tu autem illum paruum esse ducis, quia longe abes ab illo. Vnde fit quod Deū adeo despicias, vt quæcunque mundi bona quantumuis parua Deo anteponas. ¶ Secundo, quo longius discedis à sole tanto longiorem vmbram facis. Vesperi etiam sole occidēte, multo maior corpora omnia vmbra consequitur: ità & eodem modo & tu quo longius à Deo separaris maiorem vmbram huius mundi bonorum consequeris: vmbra enim sunt omnia humilia & terrena, iuxta illud scripturæ. Transierunt omnia illa velut vmbra. Ergo quo quis remotior à Deo fit, maiorem vmbram facit, & maioribus huius sæculi vitijs & voluptatibus implicatur, quæ velut vmbra transeūt: & ita optime vmbræ assimilantur. Hos autem peccatores qui magnam habent vmbram deplorat Hieremias dicens. Væ vobis, quia declinauit dies. Sed vnde hoc colligis? Quia longiores factæ sunt vmbræ vesperi. Hæc bona terrena, amplissima sicut vmbræ vespertinæ hominibus videntur, & non animaduertunt, in quantam decidant fraudem quantamque incurrant fallaciam. De his loquitur Ecclesiasticus dicens. Quasi qui apprehendit vmbram & sequitur ventum: sic qui ad visa mendacia attendit. Qui sequuntur honores, qui diuitias diligunt, non apprehendunt vmbram? sequuntur certe visa mendacia. Aurū enim quod tu plurimi facis, scoria terræ est, honores autem vētus, & fumus. Vnde Dauid in Psalmo. Filij hominum, vsquequo gravi corde? Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mēdacium, &c. Tertium cum Sol ab aliqua regione procul cursus suos dirigit illam frigidam, & sterilem reddit: & econuerso, cum cominus aliquam regionem radijs suis perlustrat, eam calidam & fertilem efficit: & vt citius fructus omnes producat. Vnde vt experientia nouimus, regiones soli propinquiores temperius remotioribus fructificant: ita & eodem modo cum cominus iustitiæ Sol Christus Dominus noster caloris sui radijs suaque diuinitatis presentia animas nostras collustrat, eas multo fertiliores & abundantiores reddit, adeo vt etiam poculo frigidæ aquæ pleno, cælum quis emereri possit. In statu autem gratiæ quocunque opere bonum gratia vitam æternam consequi potes: nam nulla terra fertilior aut vberior est anima rationali, si cominus à Deo perlustretur: si verò Sol longius recesserit obscura, tristis, frigida, & sterilis manet. Ideo Paulus. Si distribuero substantias meas in cibos pauperum. Si tradidero corpus meū ita vt ardeam, &c. Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Terra igitur quæ non calescit Christo supremo sole, sterilis, & infœlix est vt nihil producere possit de seminibus sibi commissis: quod prosit ad vitam æternam. Nullum enim opus absque gratia quantūuis bonum sit

Psalm.118.

Sapi.5.

Hiere.6.

Eccle.34.

Psal.4.

Matth.10.

1.Cor.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit, compotes facit homines æterna vita, nisi calore iustitię, eiusdemque gratiæ fuerint calefacti. Quiuis pagus, quantumuis sterilis, si in eo rex habitet, omnibus rebus ad victum necessarijs abundat & affluit: postea vero tamen si rex discedat, sterilis, vt antea manet, vt nihil in eo ad victum necessariũ inuenias. Eodem igitur modo, quo præsentia regis loci steriles & deserti fertiles & frequentes fiunt, ità præsentia Dei in animabus nostris abundantiam omnium virtutũ parit, absentia vero omnibus vitijs ianuam concedit. Quarto quemadmodum sol præsens vniuersa omnia creata lætificat, absens vero in tenebris & caligine cuncta relinquit, ità Deus cum nobis adest, nos lætos reddit, cum abest, obscuros & solicitos. In
Exo.10. omni terra Ægypti erant tenebræ densissimæ, ità vt palpari possent: sed in terra Iesem vbi erant filij Israel, erat lux: ita vbi sunt impij non sunt nisi tenebræ, sedent enim ipsi in tenebris & in vmbra mortis,
Luc.1. quia cum primum quis à Deo recedit, ad dęmonum regionem commeat, vbi non sunt nisi tenebræ: quantum enim distat cælum à terra, tantum distat gratia à peccato. Ità peccator separatus ab illo claro iustitiæ sole, sedet tristis & infœlix, in tristitia miseriaque peccati, & in vmbra mortis, in tenebrisque densissimis dæmonum. Quintum & vltimum incommodum quod accipit peccator se à Deo separans est, quod cum ab eius misericordia separetur ad rigorem eius iustitiæ appropinquare necesse est. Sicut homo elongans se ab oriente appropinquat ad occidentem, & elongans se ab Austro, appropinquat ad Aquilonem: ita ille, qui per peccatum se elongat à misericordia Dei præueniente, appropinquat ad eius iustitię vltionem: & qui elongat se ab eius gratia subsequente, appropinquat ad eius iustitiã punientem: in Deo enim quasi eius oriens & occidens sunt eius misericordia & iustitia, & Auster & Aquilo, sunt eius gratia & potentia. Peccator cum recedit à misericordia incidit in manus iustitiæ. Constat hoc
Ionæ.1. ex Iona perspicue, qui fugiens Deũ nauim conscendit, exortaque est tempestas. Fugere voluit Deum præcipientem, & inuenit eum punientem: quanto magis elongatur peccator à gratia Dei, tanto magis ad infernum approximat. Hic filius prodigus tantus fuit peccator vt non solum obedientiã patris sui reliquerit verũ etiam è domo discesserit, abiens in regionem longinquam. Si filius tuus domi tuæ ægrotat, facile curabis illum: si tamen peregre profectus, & in aliqua regione longinqua immorans male habet, à te curari non poterit. Sic homo quãtumuis fragilis & infirmus, licet sæpius cadat restaurari tamen potest quandiu domi patris permanet: hoc est quando non multum recedit. Amici enim Dei qui casu & forte fortuna aliquando peccant, citò à peccato resurgunt, cæterum qui abeunt in regionem longinquam, vt hic filius prodigus, multa ob peccata, vt plurimum omnino intereunt. Cuius rei duo insignia sunt exempla, Petri videlicet, & Iudæ proditoris. Petrus ter dominum negauit & lapsus est: verum quia vero corde adhuc Christo conglutinatus erat non illi multum obfuit, sed cito reparatus est. Cum enim ceciderit iustus (inquit Dauid) non collidetur: quia dominus supponit manum suam. Iudas autem seiunctus à Christo, domum Dei egressus maluit inter hostes Dei, quam cũ Christo inueniri. Quid mirũ si in peccatis mortuus sit? Hic à patre discessit, & à domo eius & abijt in regionem longinquam: ideo tot mala inuenit. Vide ergo quam malum & amarum sit, te dereliquisse dominum Deũ tuum, ait dominus per Ieremiam: ideo cura vt ad Deum reuertaris: quod facies expeditissimè si eadem via iterata, qua recessisti, redieris conuersus ad Deum. Ideo Paulus. Deponentes itaque mendacium loquimini veritatem, &c. Qui furatur iam non furetur, &c. Reuertamur igitur ad humilitatem si superbi sumus, ad castitatem si libidinosi, ad liberalitatem si auari &c. Et si auersi facti sumus à sole conuertamus faciem iterũ ad Deum illique vita denuo reformata, moribusque correctissimis appropinquemus: vt de nobis dici possit, quod Paulus ad Ephesios. Vos qui eratis longè facti estis propè. Sed quia de hoc reditu & conuersione inferius acturi sumus, cum videlicet hic filius prodigus domum patris sui remigrauerit, nunc interim tertium principale videamus. ¶ Tertio filius hic prodigus non solum recessit à domo paterna & abijt in regionem longinquam, sed & omnem substãtiam suam cum meretricibus consumpsit: ideo sequitur in contextu. *Et ibi dissipauit substantiam suam cum meretricibus viuendo luxuriose.* Duo hic dicit. Primo, quod dissipauit substantiam suam: & secundo quod illam dissipauit viuendo luxuriosè. De primo vide quomodo per hanc auersionem à Deo, miserrimus peccator amittit omnia quæ accepit & quæ illi conducere poterant ad ipsius salutem, scientiam, intellectũ, gratiam, corpus, & animam tam spiritualiter quam temporaliter & æternaliter. Deniq; & omnia bona & merita quæ habuit, in vita sua perdidit. Iuxta illud quod dominus per Ezechielẽ ait. Si auerterit se iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid viuet? omnes iustitię eius quas fecerat, non recordabuntur. Hoc mihi velim dicas, si qui per viginti aut triginta annos apud Indos versatus, postea in Hispaniam rediens summis diuitijs & opibus immemor præteritorum laborũ & periculorum, quæ ob illa acquirenda subierit, vni caludi sponsione, chartæq; pictę missione, vniuersa erogaret, nonnè veniret insanissimus iudicandus? Atqui tu insanior multo es, qui triginta aut quadraginta annis, ieiunando, orando, donando, piaque exercendo, Deo inseruieris & postea vno mortali peccato vniuersa hæc amittas. Paruo enim emolumento, breuiq; voluptate, & ferè nihilo, qui quantum lucratus est omnem vitam suam perdit, insanus est certè: at tu insanior. Ille enim amissa substãtia, quã apud Indos peperit redire poterit, vt tantundem lucretur: cæterum peccator, qui vno peccato lucrum, sortemque omnẽ amisit, hoc remedio vti nõ potest, quia qui facit peccatũ seruus est peccati: seruus autem omnia quę lucratur domino non sibi lucratur, ita peccator tam afflictus & perditus manet, in sta tuque adeo infœlici, vt nullum opus vitæ æterna dignum facere possit. Duo itaque mala cõsiderare debes quotiescunque peccas, te incurrere. Alterum quod omnia bona amittis, quæ antea feceras. Alterũ quod in eo statu es vt etiam si tantundem lucrari velis, non possis, & ita nemo est magis infœlix quam peccator. Merito igitur insanus vocabere, si vel pro tantillo emolumento, vel breuissima delectatione nõ recusas omnia lucra tua dilapidare, quemadmodũ hic filius prodigus qui consumpsit substantiã suam. Sed quomodo consumpsit? luxuriosè viuendo. Dissipauit hic iuuenis imprudens cum scortis & nebulonibus. Id non raro accidere solet ijs qui licentius ab ipsis incunabulis educantur: vbi vero adoleuerint iam iugum, ferulamque parentum & magistrorum detrectant: contemnunt proborum virorum consortia: alea & conuiuationibus omnia profundunt etiam quę parentum cura laboreque multo sunt parta, & acquisita. Sed iste omnia bona dissipauit in luxuria, quod quidem vitium consumit omnia bona gratiæ & naturæ: quia naturales vires corporis eneruat, rationem turbat & ingenium hebetat, pecunia, honore bonis temporalibus & spiritualibus & quod plus est se ipso spoliat, & defraudat. Ideo Salomon ait. Qui nutrit scortũ perdit sub- *Prou.29.*
stantiam. Et iterum. Qui diligit epulas, in *Prou.21.*
egestate erit. Ideoque igni assimilatur, qui quidẽ omnia consumit, vt ait Sanctus Iob. *Iob.31.*
Ignis est vsque ad consummationem deuorans & omnia eradicans germina. Nõ enim solum his bonis externis homines nudat, sed etiam corporis & animæ multis eripit. Causa huius inuisi peccati, demolitus est Deus orbem vniuersum terrarum diluuij *Genes.7.*
aquis, flammisque de cælo immissis Sodo- *Genes.19.*
mam & Gomorrham, & quinque alias ci- *Genes.38.*
uitates subuertit. Ona repente occisus, Si- *Gen.34.*
chen ciuitas vastata, & fere omnis tribus *Iudi.20.*
Bẽjamin interempta fuit. Hoc vitiũ immatu- *2.Reg.13*
ræ Ammonis mortis causa extitit, Salo- *3.Reg.11*
monẽ ad idololatriam cõpulit, occidit ma- *Tob 8.*
ritos Sarę, Sansonem oculis priuauit, Dauid maxima intulit incõmoda: & senes Su- *Iudi.16.*
sannæ accusatores perdidit. Illius causa *2.Reg.12*
Deus vno die viginti tria millia hominum *Dan.13.*
populi Israelis interfecit. Omnia maiora *Nume.25*
supplicia quę legimus Deũ hominibus inflixisse in hoc extiterũt peccatũ. Vnde colligere poteris, quanto sit hoc vitium odio Deo, quandoquidem ab illo tam acriter punitur: tantum enim odit Deus hoc vitium, vt Christus saluator noster omnia fere peccata in suo collegio permiserit, vno excepto videlicet luxuria. Permisit Thomam in- *Ioan.20.*
credulum, & discipuli fere omnes fuerunt *Mar.16.*
infideles, nam recumbẽtibus illis apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatẽ eorum. Permisit eorum ambitionem & super- *Matt.20.*
biam, nam duo fratres voluerũt se alijs præferre & alij decem indignati sunt. Et in vltima cœna facta est contentio, quis eorum videretur esse maior: duo etiam Apostoli irati sunt contra Samaritanos, & se vlcisci cupierunt dicentes domino. Vis dicimus, vt descendat ignis de cælo? Inuidiam etiã permisit: nam quidam eorũ dixerũt saluatori.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecce inuenimus quendam dæmonia eijciẽtem in nomine tuo, & non sequitur nos.
Ioan.12. Auaritiam quoque permisit: nam Iudas fur
Mar. 14. erat & loculos habens, simul & traditor: & Petrus illum negat: denique omnia permisit Deus in suo collegio vitia, sordes tamen luxuriæ & carnis, ille qui pascitur inter li-
Canti. 3. lia, nunquam permisit imo Ioannem propter donum virginitatis plus omnibus dilexit. Seruus nanque dæmonis est, qui vitijs consentit, & turpibus cogitationibus delectatur. De hoc peccato loquitur Apostolus
Galat. 3. dicens quod qui talia agunt regnum Dei non possidebunt. Est enim quidam ignis infernalis, cuius gula est materia, turpitudo flamma, immunditia cinis, infamia fumus, tormentũ finis. Illud est corporis perditio, vitę coarctatio, virtutis corruptio, legis trãsgressio. Alia peccata vnam tantum hominis partem contaminant, animam scilicet, hoc autem omnem hominem corpus scilicet & animam ipsius vitiat. Apostolus ait. Qui violauerit templum hoc destruet illũ Deus. Nescitis inquit quod corpora vestra
1. Cor. 6. templum sunt Spiritus sancti? Non poteris mihi crede, seuerum Dei supplicium effugere: si impudicè templo Spiritus sancti vsus fueris. Sed iam hæc maledicta pestis toto fere mundo grassatur. Taxantur filiæ
Genes. 19. Loth: sed credo quod castior fuit illorum incestus quam pudicitia multarum, quę modo castæ reputantur. Non redierunt ad concubitum vltra conceptum quia tantum generationis desiderio credentes totũ orbem igne consumptum, accesserunt ad patrem: at vltra non quæsierunt virum. Discutiant se & requirant fœminę in coniugio positę, si ob hoc solum adeant viros vt suscipiant liberos, & si post conceptum desistunt: istę enim quæ arguiuidentur de incesto, simulac conceperunt vltra ad consortium viri non accesserunt. Nonnullæ vero mulieres (nec enim vniuersas pariter notamus) sunt velut animalia bruta absque vllo iudicio, iugiter libidini inseruiũt, quas ego nec mutis pecoribus comparauerim: pecora enim simulac concipiunt, vlterius maribus sui copiam non faciunt. Has notat scriptura diu-
Psalm. 31 na cum dicit. Nolite fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus. Sed satis sit de hac turpissima materia dictum.

¶ Ad nostram autem eruditionẽ docemur, hanc maledictam pestem cauere: oportet igitur, vt ex huius pueri incommodo, qui in tot miserias incidit, & nos periculum faciamus, sapereque discamus. Vincitur hoc peccatum fugiendo illud, iuxta illud, quod Paulus consulit dicens. Fugite ab
1. Cor. 6. omni fornicatione. Alia vitia pugnando vincuntur, hoc vero peccatum fugiendo: tum quia luxuria peccatum est valde immundum. Et sicut non expediret cum homine lutoso luctari, quia licet eum prosterneres, tamen te inquinaret: sic non est securum, nec opportunũ luctari cum vitio isto, vix enim fieri potest, quin homo coinquinetur. Vnde Ecclesiasticus. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Tum etiam, quia nõ est bonum comminus pugnare cũ illo hoste, qui ex propinquitate sumit vires. Talis enim est luxuria, corpus enim nostrũ, quod prius erat pro nobis contra nos hostis efficitur. Vnde sicut princeps aliquis eminus pugnat cum hostibus suis, quando credit quod in suo exercitu sunt multi proditores, qui commisso prælio, partem contrariam adiuuabunt: sic debet homo cõtra luxuriã eminus pugnare, ne corpus nostrũ tam tetri vitij propinquitate infectum proditor contra nos efficiatur. ¶ Secundum remedium est memoria ignis inferni, vbi in æternum luxuriosi ardebunt. Durum fortasse tibi videbitur tentationi resistere: durius tãmẽ mitti in ignem sempiternũ videri debet. Qui non cauerit ab igne luxuriæ ignem inferni cauere non poterit. Sed sicut alius ardor alium ardorem vincit, & extinguit: sic ardor ignis sempiterni frequenter in memoriã adductus, carnis ardorem libidinemq; extinguet. ¶ Tertiũ remedium est pœnitentia, qua si carnem tuam affixeris, cilicijs, & laboribus, abstinentiãq; seruaueris, proculdubio victor euades. Ignis aqua extinguitur: lachrymis, carnis desideria & libidines opprimuntur, quę sunt quasi ignis, quo omnes virtutes conflagrant.

¶ Docemur secundo, ex hoc contextu ad quantã miseriã homo stolidus suã sequens voluntatem redigatur. Ecce hic adolescens qui diues, integer, sanus & honoratus domi patris sui fuerat, ad quantam paupertatem & egestatem venerit quia voluntatem suã sequutus sit, nemo ignorat, amisit omnia quę habebat, & de fortunato & diuite pauper & infœlix factus est. Hæc autem mala omnia incurrit ille qui in omnibus voluntati suæ obtẽperat. Docemur præterea quod præmium maneat illum, qui Deũ de relin-

quit, & quid lucri ille faciat, quid illi opes, ingenium, & scientiæ sublimitas prosint: qui præter Deum aliud requirit. Rursus docemur hinc, quid facere soleat is, qui sibi derelictus est quomodo videlicet deterior semper fiat & de vno in aliud ruat vitium. Deniq; docemur, quomodo peccatorum multitudo in homine de die in diem accrescat, & augeatur donec totũ hominem opprimat. In summa discimus hinc, quam sit horribile iudicium & misera conditio illius qui Deo curæ non est. Nihil maius, nihilq; optabilius homini accidere potest, quam si in Dei tutelam & patrocinium recipiatur, nihil rursus timendũ magis quam si curam ipsius habere Deus recuset. Quid aliud hominem à peccato, à morte, omniq; periculo immunem reddit, quam præsidium Dei. Contra vero si quis fuerit à præsidio Dei destitutus, quid aliud facit, quam quod in varia flagitia & mille discrimina se conijcit: si cui iste inuenis, qui discedens à domo patris in turpitudine & fœtore luxuriæ consumpsit substantiam suam? Sed satis sit de tertio. ¶ Quartum consideratione dignum est fames in quam incidit, vnde subditur in contextu. *Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere.* Et merito quidẽ iste cœpit egere, qui thesauros scientię & sapientię Dei, diuitiarumq; cęlestiũ altitudinem dereliquit. Qui recedit à fonte sitit, qui recedit à thesauro, eget: & qui recedit à virtute, dissoluitur. Egere ergo & famem pati ideò cœpit, quia nihil volũtati prodigę satis est: semperq; famem patitur sui, qui alimẽtis perpetuis nescit impleri. Vbicunq; Ioseph in Ægypto erat, copia omnium rerũ confluebat: vbi vero non erat ingens fames & penuria in dies augebatur. Ita eodẽ modo vbi Deus est, ibi satietas est & abũdantia, vbi vero abest, fame & miseria omnia cõsumũtur. Quapropter tria hic considerãda & obseruãda sunt. Primum, quomodo extra Deũ nihil nisi fames sit & penuria: secũdũ quod vnus Deus animam nostram potest satiare, tertiũ qua de causa in Deo solo & non alibi homines satietatem, copiamq; omnium rerum inueniant & cæterę omnes creaturæ. De primo ait Psalmista. Diuites egerunt & esurierunt: quærentes autem dominum non minuentur omni bono. Omnia quæ sunt in mũdo paupertas & fames animę sunt. Ideo ait Psalmista. Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. In græco est, dominus pascit me & nihil mihi deerit. Non poterũt dicere hoc reges, principes vè istius mundi: qui quo altiori in gradu sunt eo maioribus egestatib' opprimuntur, eo quod nimium honoribus rebusq; familiaribus operæ impendũt: & ideo maximos faciunt sumptus quibus vix substare possint. Nam quis Rex, Imperator, vel etiam summus pontifex affirmare audebit: nihil mihi deest? Vna Christi ouis hoc verè poterit asserere. Ille enim tantũmodo, qui in diuinis pascuis pascitur cõtentus & satiatus viuit. Super aquas refectionis educauit me, animam meam conuertit. Dæmon herbas marcidas ouibus suis porrigit inter spinas & carduos pascẽs illas, aquę illius venenosæ sunt, & eius herbæ mortẽ latitãtem secũ important. Dæmon primos *Genes. 3.* generis humani parentes in terreno paradiso pauit: qui simulac comederunt, veneno sunt infecti: cibi enim dæmonis vitam suis eripiunt: nam & honores, voluptates & diuitiæ animarũ mundanis, & peccatoribus sunt exitium, vitam enim hæc non tribuũt illis sed eripiunt, non satiant, sed fame conficiunt. Quare velut hydropicus siti, fameque æterna cruciabere, quantũcunq; honorum, diuitiarum, & voluptatum biberis. Ideo Psalmista Deo dicit. Omnia in te ex *Psal. 103.* pectant vt des illis escam in tempore, &c. Vitia famem, & solicitudinem voluntati injiciunt: quod non faciunt virtutes, quæ leuamine & consolatione animam recreãt. Quapropter sapiens dixit. Ne comedas de *Prou. 23.* cibis eius, vbi est panis mẽdacij. Mentitur mũdus dum ait in vitijs suis esse nutrimenta, quæ possint satiare. Præstigiatores & necromantici hortum fructibus abundantem ante oculos suis præstigijs apparere faciũt: at si fructum decerpere velis & comedere omnia vanitati similia cõtrectantis manus effugient. Ità mundus sequacibus suis persuadet se esse alicuius momenti aut valoris: & ea quę cõcedit satis habere vilium ad restinguendam famem animarum, at in extremo omnia vana ludicra, ventoq; simillima esse apparent. Hæc est causa verissima, quare peccatores non vnquam nec contenti viuunt, nec sibi aliqua in re satisfaciunt, & iure: anima enim rationalis veluti chamæleon aere vesci aut sustentari nõ potest. Ideo dixit Psalmista in persona impij. Os *Psal. 118* meũ aperui & attraxi spiritum. Aperiebat

os suum vt aerem reciperet sed famem satia re non poterat: quia homo non aere, aut vẽ to vescitur. Impius desiderium aperit suũ: extendit & dilatat volũtatem, credens se
Osea. 12. vẽto posse sustineri. De his Propheta Oseas ait. Ephraim ventos pascens. Inane nimiũ est illud & vanum, quod locum suum, vbi est, non occupat & implet, ergo inania sunt omnia terrena, quę non modo non implẽt, aut satiant, verum animam nostram inflãt, & esurire faciunt. Non putares esse insanissimum hominem qui esuriens os suum aperiret, auraſque captaret, vt inediæ satisfaceret, famemque extingueret? At non minor est insania tua si vento mundi vanitatis libidini tuæ satisfacere tentas. Considera nihil huius mundi posse inueniri, vt animæ desiderio possit satisfacere. Omnia enim terrena sunt quasi quoddam salsamentum quod aciditate sua comedendi appetitum excitat. Videbis clericos quamplurimos in initio pauperes ad beneficium aspirantes; quo impetrato, abbatiam, vel canonicatũ affectant: postea vero abbates vel canonici creati archidiaconatum vel episcopatum ambiunt, &c. Nec vnquam vllo adepto dignitatis gradu sibi satisfaciũt aut quiescũt: licet vel Episcopi vel summi Pontificis obtineant præeminentiam. Quid igitur factũ est de illo beneficio quod in initio fuerat consequutus? Quid fuit nisi quoddam salsamentum quod appetitũ excitauit plura in dies cupiendi? Ergo nihil est in mundo quod famem non excitet & irritet, ne-
Psal. 58. dum extinguat. Vnde in Psalmo habetur. Famem patientur & canes, & circumibunt ciuitatem. Circundant mundum, & circundant terram, sicut diabolus, qui dixit in li-
Iob. 1. bro Iob. Circuiui terram & perambulaui eam. Auari, honorisq; cupidi, iugiter diuitias, dignitates, & honores quærunt: quibus impetratis, nihilo magis satietatis habent, sed vt canes indies esuriunt magis.
Aggai. 1 Ideò optime istos alloquitur Propheta Ag-
Ionæ. 4. gæus dicens. Comedistis & non estis satia-
3. Reg. 19 ti: bibistis & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti. Et qui mercedes congregauit misit eas in sacculũ pertusum. Heliæ torrens exaruit. Ionæ hedera à verme corrosa emarcuit: ita ex omnibus mundi bonis genitiuus vermis exoritur, qui illa omnia corrodit & consumit. Quo plus tibi concessum fuerit de huius mudi bonis, quę tu cupis, eo magis ignis cupidinis tuę flagrabit: nõ aliter quam si quis sitim extinguere sale in ore susceptо vellet, aut ignem oleo immisso restinguere. Ne igitur defatigeris inuestigandis huius mundi fallacibus & infidis rebus: licet enim plurima pepereris, nihilominus fame & miseria, vt hic filius prodigus conficiẽris. Hoc voluit significare Euangelista noster dum dicit, famem esse in illa regione: quia vbi Deus non est, famẽ patitur anima nostra. ¶ Qua propter videamus secũdũ, scilicet, quomodo vnus Deus animam nostram satiat. Ita enim hic filius prodigus nunquam satiatus est, donec domum patris sui redijt. Ex quo discẽ satietatem, gaudiumque perfectum in solo Deo quærere ille enim est qui per Prophetam regium ait. Aperi os tuum, & ego adimple *Ps.* bo illud. Posteà enim quam dominus populo suo, suorum mandatorũ obseruãtiam cõmendauit in illius præmiũ ait eidem populo vt os aperiat, &c. Quid tanti momenti & difficultatis est os implere? Os humanũ nuce, panis ve buccella non ne impleatur. Hoc non de ore corporali sed de ore animę spirituali, quod illius desideriũ est, est intelligendũ. Mundus enim vt supra diximus animi desideriũ implere non potest, sed solus Deus: qui eam ad imaginem suam creauit, & dicit illi. Dilata & extende desideriũ tuum, ego enim solus tibi satisfacere: teque fatiare possum, & non alius. Nam anima rationalis ad imaginẽ & similitudinem Dei creata, cum omnibus alijs rebus possit occupari & impediri nulla tamen re præterquam Deo impletur. In solo Deo satietatẽ, lætitiam, & quietem, perfectumq; gaudiũ inuenit. Quicquid Deus non est, amaror, anxietas & solicitudo animæ est: quæ demũ nunquam quiescere poterit, dum interenis rebus solatiũ quæsierit. Hydria dum est intra aquam putei leuissima videtur: postquã vero ab aqua extrahitur grauissima est. Ratio huius est quia intus aquã ab elemento suo sustinetur & fulcitur: extra aquam vero ab elemento suo deseritur. Ita & tu qui amore in Deo elemẽto tuo verissimo consistis dum ab eo non abes lætus & contentus viuis: sed posteàquam ob mũdi amorem extra elementum tuum Deũ optimum maximum extraheris non est mirũ si omnia tibi mœsta & molesta videntur. Impij defessi & defatigati mundo inseruiẽdo sunt: & sibi ipsis facti sunt graues, quia extra Deum proprium suum elementum viuunt

viuunt: animus tamen, qui in Deo est, omnia suauia facilia, & lęta experitur: cum impij in honoribus, diuitijsq; & voluptatibus, nihil non laboriosum, nihil non anxietatis solicitudinisque conscientiæ plenum inueniant. At boni in angustijs, doloribus, & ærumnis quietem & lætitiam habent: quia in solo Deo est omne cordis gaudium, extra Deum nec pax nec iucunditas esse potest. Quemadmodũ enim corpus tuum in tenui magisq; pro sui mensura stricta sede quiescere nõ posset: ita nec anima quiescet in omnibus mundi solatijs, & voluptatibus quæ multo sunt animæ amplitudine angustiora. Quicquid enim Deus non est, non maiorem habet opportunitatem vt anima in eo possit quiescere, quam si quis in tabulatrium digitorum vel quatuor latitudinis, corpus prosterneret. Hinc colligere poteris te nullam requiem alicubi posse inuenire si terrena amaueris: quare ad Deum cõuertere, si vitam habere vis. Cum Deus creauit hominem, ait scriptura, quod requieuit ab omni opere quod patrarat, quod non fecit quando cætera creauit: quia cum solus homo in Deo quiescere possit, merito dicitur Deus in solo homine quieuisse. Cũ homo quietem capiat in ipso Deo, Deus desiderium tuum bonis implet, ait Propheta: nunquam enim appetitus noster quietus est donec in finẽ suũ peruenerit. Nam anima nostra adeo est nobilis vt nullibi nisi in summo bono possit cõsistere. Ideo sanctus Rex & Propheta Dauid ad Deũ clamat dicens. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuũ quando veniam & apparebo ei. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dũ dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus. Aberat longissimè à Deo flebatq; eo quod sitientem & egentem videbat: Deũque desiderabat vt perfectam satietatem & gaudium inueniret. Non poterit mundus sitim desiderij tui extinguere, ire igitur ad
Ioan. 6 Christum debes, qui ait. Qui sitit veniat ad me. Si vis omnia quæcunq; cupis assequi, cape illius sancti consilium dicentis. Delectare in domino & dabit tibi petitiones cordis tui, &c. ¶ Hucusque vidimus quemadmodum in mũdo nihil nisi fames, summaque omnium rerum penuria sit, at in vno Deo perfecta satietas, gaudium, & gloria inueniatur: nũc videamus omnium supradictorum rationem & qua de causa mũdus inediam causet, & in Deo tanta satietas tantumque gaudium animabus nostris offeratur. Hoc enim est quod tertio loco dictum iri promisimus, cum de hoc tractare incipe remus. Primum, quod in mũdo nulla inueniatur satietas, sed in solo Deo, est, ob amplissimam animarũ nostrarum capacitatẽ: anima enim quæ ad Deum appetendum creata est, quicquid infra Deũ appetit, minorem & angustiorem habeat quãtitatem necesse est. Vas quod capax est vnius aquę mensuræ certè non poterit alia minori mẽsura adimpleri. Sic cum omnia mundi bona respectu animę nostrę amplitudinis sint velut sinapis granum in Elephantis vẽtre: necessario consequitur, vt nihil ex hoc mũdo animę nostræ capacitati satisfacere possit, quia vas Dei capax mundo satis impleri non potest. Secundum quemadmodum illa omnia quæ natura sua intus inania sunt eo modo locum suum occupant, vt semper aliquid inane maneat, quia ipsamet inania sunt: ita mundi omnia bona quia vana, & nequaquam solida sunt, animam nostram adeo occupare aut implere non possunt, quin plus loci inane & vacuum relinquãt. Tertiũ est, quod omnia terræ bona animæ nostræ desiderio non possunt satisfacere: quia sunt animæ desideria infinita & interminata. Vnde nullum aliud remediũ nobis in hac vita reliquum est, quam animũ à bonis huius sæculi amouere: vt possimus aliquando satietatem & quietẽ in cælestibus inuenire. Si quis esset tam insanus, vt vsque in cælum volare intenderet nequicquam alis de papyro vel mẽbrana confictis, aliove vllo instrumẽto humano id tentare præsumeret. Præstaret enim considerare quam inani & inutili cupidine raperetur quando impossibile naturæ viribus tentabat. Hoc modo cohibere debes insatiabiles honoris, diuitiarumq; cupidines, persuadens tibi im possibile esse animam tuã satiare: licet omnia quæ sub cælo sunt consequaris. Vnde nullum aliud remedium tibi restat, nisi ine desideriũ abste remoueas, facilius enim est homini, pennis in nubes eleuari quam animæ nostrę desideria huius vitæ bonis satiare, & implere. Bona enim temporalia sunt quasi quidam fomes, quo magis incenduntur & inflammantur desideria: quare si cut esset maximus furor ligna in ignẽ cõijcere ad eum extinguẽdũ. Ita nec minor est

Universidad de Deusto
Biblioteca

insania, flammas desideriorum nostrorum arentibus mundi bonorum lignis, extinguere & continere velle. Potissima tamen harum omnium rationum, quare nullo modo his temporalibus rebus satiari possimus est, quia nihil inter omnia bona huius sæculi potest inueniri, quod in omnibus quadret, consentaneum vè sit animę nostrę ingenio & naturæ. Deus enim qui omnia nutrimenta omnibus viuentibus iuxta naturam vniuscuiusq; tribuit, se animarum nostrarum cibum futurum, cæteris creaturis in nutrimentum non concessit. Quemadmodum stultum esset si quis equum carne aut leonem herba pascere vellet, quæ ab eorum naturis abhorrent nec sunt apta, vt illis supra dicta animalia vescantur, sic & animę rationali qui rebus terrenis satisfacere intẽdit insanus est. Nihil enim ex omnib⁹ quęcunque orbis terrarum fert cum natura animæ nostræ conuenit. Mũdus enim alijs aerẽ veluti chamæleonibus tribuit, quo arrogantium superbia alitur: sed anima chamęleon non est. Alijs ferrum vt struthiocamelis, quo auari viuũt: alijs lutum, vt voluptatibus deditis: alijs venenum suppeditat, vt inuidiosis: sed quia nihil horum animæ nostræ naturæ consonat nutrimentum illius esse nõ possunt terrena. Gratia & dona spiritus sancti quia spiritualia sunt nutriunt, & confirmant & corroborant animam nostram. Superbia tamen & inuidia cæteraq; vitia, quanuis spiritualia sint, non tamẽ nutrimentum sunt spiritus: quoniam multa etiam sunt corporalia, quæ corporis nostri non sunt nutrimentũ. Genuina autem ratio & vera, quare Deus tantũmodo animarum nostrarum sit nutrimentũ ea est: quia tali natura & ingenio animã creauit, vt nihil illam præter illũ satiare possit. Si enim quis petat quare panis potius quam venenum corporis humani sit nutrimentum, nihil aliud aptius poterit respõderi, nisi quia panis consonus est naturæ humanæ, venenum vero dissonum. Ità & Deus cibus animæ est, non aliam ob causam nisi ꝙ naturę illius consonat. Quare omnia alia vno excepto Deo mors & fames animæ sunt. Vnde quicquid animæ concedis in quo Deus nõ sit, idem est, acsi corpori lapides in nutrimẽtum concederes. ¶ Obserua etiam hoc vno cibum animæ cibo corporis in primis antecellere, quod cibus corporalis post satietatẽ fastidium & tędium parit: in anima autem nostra quãtumuis satiata sit diuino conspectu & gloria, satietas & fames eo modo interse conueniũt eamq; habent necessitudinem & coniũctionẽ, vt nullus nec fastidio nec fami vincendi locus cõcedatur. Sed hęc duo inter se disiunctissima fames & satietas, ita conueniunt, vt non modo altera alteram non expellat, sed ambabus simul vigẽtibus desiderium fruendi, & gloria consequendi ęterna sine vllo fine augeantur. Igitur quemadmodum anima nostra extra Deũ mortua est & esuriens. Ita omnia mũdi bona miseria, & egestas animæ sunt vt autem hoc significaretur dicitur hic, quod facta est fames in regione illa: propter quod miser hic cœpit egere, nec fieri potest quin anima nostra fame intereat, si extra Deum, propriamque domum, vt hic filius prodigus immoretur. ¶ Quintum principale, & notandum est, quod cum se tanta paupertate & inedia oppressum vidisset, operæpretium duxit, si herum, cui inseruiret, quæreret: vnde necessaria ad victum & vitam haberet. Et hoc ait Euangelista, his verbis. *Et abijt & adhæsit vni ciuiũ regionis illius.* Hoc est Diabolo, cui obediuit iuxta illud Pauli. An nescitis quia cum exhibuistis vos seruos ad obediendum serui facti estis cui obedistis? Sed singula verba expẽdamus. Abijt inquit & adhæsit. Abijt sponte, & adhęsit, quasi inuitus. Prius dixit abijt & postea adhæsit: homo enim ex propria voluntate primo diabolo se subijcit: diabolus enim non habet potestatem, vt hominem subijciat, nisi homo ex propria sua voluntate laqueo se astringat. Sed postquam laqueo diaboli se astringit quasi inuitus ab eo retrahitur. Postquam enim diabolus aliquem vinculauit, adhæret ei coactus. Ciuis etiam dicitur regionis illius & non peregrinus, aut exul: quia in regione peccati manet irreuocabiliter cui adhærent, qui volunt proprijs satisfacere desiderijs. Nomen itaque ciuis, & incolæ optimè illi competit, quandoquidem in peccatis ità obcæcatus est, vt nõ ex ignorantia aut ex infirmitate sed ex impro bitate aut mala voluntate delinquat.

¶ Obserua autem quod homo per peccatũ in alteram venit regionem, vbi nõ habitat tanquam ciuis, sed tanquam aduena. Hoc enim differunt peccata hominis à peccatis mali spiritus, quia homo peccat, cadit, & surgit quapropter hospes est solum in terra peregrina: diabolus vero peccat, & peccatis immoratur, nec male faciendi finem facit, qui idcirco ciuis peregrinæ regionis nõ immerito appellatur. Hospes solummodo illic transit, non diu in vno loco cunctatur: ciuis autem non mutat regionem suam: quare & tu attendere debes, nihil enim est in quo tantum dæmoni assimilari possis, quã in peccati perseuerantia, & tenacitate. Quare obsecro te, vt in regione peccati sis hospes transiens, & si peccas, nitere vt de peccato quam primum resurgas: humanum est enim peccare, persistere dæmoniacũ. Ideò ne fias in peccato ciuis velut diabolus. Hoc deplorabat Propheta Baruch, in populo Israel dicens. Quid est Israel quod in terra inimicorum es? Inueterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendentibus in infernum? Qui descenderunt in infernum sunt veluti dęmones peccati ciues, quoniam æternũ in inferno habitabunt. Quare tu qui in peccatis scis, & habitas in terra aliena, culpęq; regione importunissima diu permanes: attende te simillimum esse illis inferni damnatis, paremque infœliciſsimorum peccatorum, qui perpetuis supplicijs torquentur.

¶ Obseruandum præterea, quod simulac peccator à Deo recedit, statim in dæmonis potestatem recidit. Vulgò dicunt eum qui baptizatus sit, perdi non posse: quod verissimum est, qui enim Deum deserit à dæmone capitur, & ita cum dominum quoquomodò semper habeat, perditus non potest dici. Solum enim contra eos qui recesserũt à Deo pręualet diabolus, quia eis antea obesse non poterat, vt in libro Iudith inscribitur, quod dixit Achior. Non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultura Dei. Ideo conqueritur de hoc Moses, reprehendens populum. Deum quite genuit dereliquisti, & oblitus es domini creatoris tui. Hieremias quoque ait. Deputatus es cum descendentibus in infernum: quia dereliquisti fontem sapientiæ. Et Ecclesiasticus. Vę vobis impij, qui dereliquistis dominum. Baruch etiam. Vę illis qui recesserunt à me. Quod maius malum aut incommodum posset inueniri, quam in manus dęmonis tanti tyranni incidere? Ipse enim dominus lamentatur eos, Væ illis cum recesserò ab eis, Quo autem peruenire poterunt nisi in illud Dei terribile iudicium, de quo dicitur si dereliqueris eum proijciam te in æternum: Et alibi. Furor eius super omnes,

qui dereliquerunt eũ. Rursus obserua quod vni diabolo dicit non omnibus: quia maligni spiritus certis quibusdam vitijs singuli obsequi credendi sunt. Vsurarij adhærent principi cupiditatis, iracundi & auari principibus iracũdiæ & auaritiæ: & omnis peccator tot principibus adhæret quot vitijs subiacet. Hic autẽ adolescens perdens substantiã adhęsit principi luxurię & voluptatis, qui tametsi antea quoque adhæserit statim vt à domo paterna exijt: nunc tamen totũ se illi tradidit & peccati factus est mãcipiũ. Neminem post hac veretur, nihil nõ impietatis exercere audet: ità secum tacite loquens & cogitans. Edamus & bibamus, cras enim moriemur. Existimãs se percussisse fœdus cum morte, & cum inferno fecisse pactum. ¶ Deniq; obseruãdum, quod non abijt ad patrem fame cõpellente, quia patris non recordabatur: & si fuit recordatus, pudor tamẽ verabat. Famem & exiliũ maluit sustinere, quam confiteri crimen. Sic etiam & nunc multi peccatores, cum ad domum patris confugere deberent malunt in angustijs & egestate viuere, & conscientiæ torqueri miseria, quam coram Deo sese submittere, & peccata sua sacerdoti confiteri. Si contritionem haberes parui pẽderes hominũ æstimationem, quia contritio dolor est propter Deum, cuius offensam si prę oculis haberes non curares quam de te posset confessor opinionem habere: sed potius eligis in peccato manere & diabolo adhęre re, quam confiteri Deo peccata tua qui omnia scit. Quia non habes peccatorum tuorũ contritionem & vis hominibus placere, in peccato es, vt hic filius prodigus. Forsitan putauit patrem inexorabilem esse, & nihil charitatis pristinæ in eius pectore residere: quapropter fame vel etiam desperatione eo redigebatur, vt adhuc longius à patre disiungeretur, & seipsum in seruitutem eamq; fœdissimã daret, qui ante liber erat. Sic multi adeo sunt animo abiecto, vt timeant nihil loci misericordiæ relictum esse, cum multoties sint confessi peccata sua videntes se toties relapsos desperant de correctione, & emenda dicentes intra se. Ego toties proposui abijcere peccata, & vitam in melius mutare, & toties cõfessus sacerdoti statim reuertor ad peccata: iam nõ possũ nisi in peccato esse, atque ideo in ipsis volo manere & nolo cõfiteri. O summa stultitia forsitan tu septuagies septies es confessus?

1. *Par.* 28.

Esa. 22.

Esa. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.18 Nunquid centies millies? Nunquid infinities? Sed si infinities ad patrem iueris, & cõfugeris ad Deum, certè peccata remittet tibi toties. Isti pusillanimes de Dei pietate desperantes, de emenda non confidentes, totos sese in peccata conijciunt. Desperatione adducti ipsi sese potestati dæmonis tradunt. Sic Israeliticus populus quem fames in Ægyptum abire coegit, deinde à rege summis grauabatur laboribus, in conficiendis lateribus: ità peccator tanta vrgetur fame, vt peccatis totũ se mancipet: videns nimirum se gratia & fauore Dei plane excidisse: & ita quasi desperans ad dæmonem vilissimum & abiectissimum monstrũ accedit. Mauult enim infœlix hic tyrannidẽ seruitutemque miserrimam dæmonis pati, quam paululum laboris sustinere dum domum patris sui se conferat, amplissimis diuitijs & satietate fruiturus. Eodem modo si

Gen.46. Exo.1.

Num.14 lij Israel maluerunt in Ægyptum redire, tyrannidem & persecutionem Pharaonis laturi, quam paruum laborem in deserto perpeti, vt terra promissionis fruerentur. Ad hunc modum multi reperiuntur peccatores, quibus magis probatur, seruitutem & dominationem dæmonis perferre, quam aliquid laboris subire aut parum roboris sustinere, dũ peccata sua confiteantur: quo possint spirituale Christi consolationẽ obtinere, eiusque gratiã, & amicitiam impetrare. Sed iam ad alia procedamus. ¶Sextũ itaque principale est videre miseriam & abiectionem peccati. Hæc ostẽditur in eo quod subdidit Euangelista dicens. *Et misit illum in villam suam, vt pasceret porcos.* Non patitur illum esse in ciuitate vbi ciuiliter & honeste viuitur: sed in villam ad porcos eum relegat, negotijs sæcularibus, & humilibus eum ita implicans vt expedire sese ex his amplius non posset. Multos eodem modo inuenies, & nunc ita deditos negotijs mercimonijs, contractibus & officijs huius mũdi vt nullum tempus relinquant Deo vacandi: suffocatum enim habent spiritum, ità vt nihil de Deo sentiant. Sed nihil aliud cogitant, loquuntur, faciunt, & appetunt, quam quod terrenum, temporale & carnale est. Eodem modo tu pastor porcorum vere dici poteris, si corpus nutriens animæ esuriem & defectum propellere non curaris. Quid tunc? Etsi in pascendis porcis sis diligentissimus, etsi corporis curam habeas maximam, etsi sensibus externis nullam non concedas voluptatem: tamen nihil aliud agis quam porcorum curam & custodiam exercere, qui nihil vnquam boni appetunt, omnia etiã collabuntur, moriuntur, putrescunt instar pecoris. Quid prodest homini inquit Christus, si mundum vniuersum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Anima est quę nobis cura in primis esse debebat: & iuxta hanc homines nuncupamur rationales. Sed si sequimur sensum & prauas cupiditates, quæ luto semper, & omnium peccatorum spurcitia gaudent, porcos pascimus, irrationales sumus: quod abiectissimæ seruitutis conditio est. Misera certe conditio pascere oculos pulchrioribus visis, tactum illecebris, gustum delectabilibus: tota enim cura mũdanorum est seruire ventri, sensibus, & carni. Quos sensus pascit his infimis rebus in quibus tanquam inter lutũ demergũtur vt porcus, & in cæno delectãtur: quibus etiam pascuis diabol⁹ delectatur, de quo in Esaia. Et oriẽtur in domibus eius spinæ & vrticę, & paliurus in munitionibus eius: & erit cubile draconum, & pascua, &c. Ex hac Esaię authoritate si bene omnia legeris expẽdes quam miseranda est hominum conditio si se vitijs tradant, si se hisce immergant. Non enim homines sed bruta & stercora appellabuntur. Fatetur id Propheta. Putruerunt in stercore suo. In Psalmo etiam. Disperierunt in Endor, facti sunt vt stercus terræ. Quo quid abiectius? Quid abominabilius? Tales tamen peccando euadimus. In tantã itaq; miseriam deuenit hic peccator vt dicat Euangelista. *Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant.* Siliqua Græcè λοβος. Folliculus seu integumentum, vbi grana leguminum includuntur, & si quid leguminibus est simile. Vnde quidam ait. Grandior vt fœtus siliquis lacibus esset. Intelligit autem hic per siliquas omnia, quibus homo extra Deũ suis cupiditatibus satisfacere sese putat. Omne enim quod est in mundo concupiscentia oculorum, concupiscentia carnis, & superbia vitæ est. Mundus nihil voluptate præstantius habet. Petulantia, & honorum & diuitiarum vanitate, nihil sublimius. Ad quæ filij huius mũdi certatim contendunt, propter quæ adeo soliciti sunt, vt bella nõnunquã suscipiant, cum tamen aliud nihil sint quam siliquæ. Hominem enim non satiant sed ventrem tantũ grauant. Voluptas in cibo

Matt.

Esa.

Psal.

Luc.15

in cibo & potu tandiu durat, quandiu gutur cibum & potum habet. Sed statim vbi illa traijciũtur in ventrem nõ sunt voluptati sed oneri: & veneno corpori officiunt vt pote ex quibus in varia morborum genera corpus incidit. Sic de omnibus voluptatibus sentiendum est. Siliquę enim sunt quę hominem molestant magis quam iuuant. ¶Expende autem quod ventrem cupiebat implere, nõ enim alia cura est voluptati deditis, quam vt ventrem impleant, quẽ (vt Paulus ait) in Deũ habent. Sed sicut siliquæ magis sunt oneri quam vsui, sic omnes mundi deliciæ & voluptates. Ita inutiliter laborant isti, quia vt paulo ante ostendimus nunquam hæc, circa quæ peccator delectatur satiant animam, quia cupiditas terrenorum non impletur, nam cum delectatio incipit, statim finitur. Quod autem magis mirandum est tanta miseria, tyrannisque dæmonis erat, vt etiam harum siliquarum, carnisque turpitudinum non satisilli infœlici, & errabundo filio prodigo concederet. Nam vt supra dictum est in cõtextu, cupiebat implere ventrem suum siliquis, & statim subijcit. *Et nemo illi dabat.* Etiam vitijs dæmon te satiare non vult timens ne tædio vitiorum captus ab eius ditione abhorreas, eoque relicto ad Dominum Deum tuum te recipias. Constituit tibiante oculos dæmon cuiusque fœminæ eximiam pulchritudinem, vt illam ames & cupias. Idemque postea quam te satis incensum comperit, mulierem, quam antea tibi præstituerat, aufert & abscondit: ne tu eius conspectu aut etiam eius fruitione satiatus, eam adeptam contemnas, peccatũque deinceps odio habeas, eoque spreto nulla mora sit quin ad Deum conuertaris. Ideo igitur tantam tyrannidem exercet, se quaces suos esurire faciens absconso cibo, ita vt coram siliquas, quæ turpitudines & immunditiæ carnis sunt, adeo parcè tribuet, vt infœlix hic iuuenis, fame ferè confectus illis satiari vellet, ne tamẽ satietate affectus, illas deinceps odio haberet statuit eius importunissimus Dominus parcissimum illarum sumptum facere. O Dominum crudelissimum, infœlicissimam peccatoris seruitutem & conditionem, siquidem tam sęuo tyrãno subiectus est. Hoc modo excruciatur à dæmone peccator, constituta ante oculos re, quã amat, & anteaquã aliquo modo fruatur ablata, vt multò seuerius supplici & tormẽtũ sentiat. Sic deludit diabolus & affligit hominem, qui sibi adhæret, multa promittens, sed nihil vel modicum tribuens. Eodem modo tyrannus ille Pharao, cum populus Israel ei seruiret in opere luti, eidem populo negauit paleas vt magis illum defatigaret. Sic etiam alter tyrannus Holophernes qui cum Bethuliam obsideret omnes aquarũ fontes, qui in ciuitatem subter terram labebantur intercluſit, vnde miser populus Bethulicus tanta vrgebatur aquæ penuria, vt singuli certa mensura aquam in diem accipientes ob eius exiguitatem potius sitim incenderent, quam sedarent. Non aliter dæmon omnes voluptates tibi eripit, ea tamen ratione partem illarum tibi fruendam relinquit, vt tu nec omnino satiatus, neque omnino desperans misero voluptatum desiderio cruciere. Hoc tamen cruciatu tu dignus es, siquidem præter missũ illo insigni aquæ viuæ fonte, qui Deus est, te contulisti, vt ait Hieremias, ad bibendum aquas putridas in cisternis dissipatis. Istæ autem aquæ quibus in potum vteris male olent, propter vitiorũ tuorũ immũditiam: maleq; sapiunt, propter tuæ cõscientiæ morsus, assiduasque querelas, quibus tute surdis auribus stupidoque corpore insentientem præbes. ¶Expende etiam ad quantam miseriam descendit infœlix peccator, vt nemo sit, qui ei det ventris satietatem nec dare vtique possit nisi solus Deus. Vide ergo filia Sion quam amarum sit dereliquisse dominum Deum tuũ. Dereliquisti fontem sapientiæ: nam si in via Dei ambulasses habitasses vtiq; in pace super terrã. Quæ igitur nos homines, nos inquam Christianos dementia cepit tanta: vt veris ac sempiternis bonis posthabitis, paleas, & porcorũ pabulũ tanti faciamus: præsertim cũ nobilissimi conditi simus, & per Christum ad insignes honores simus electi & vocati? Nam quandiu oculis capti sumus tandiu siliquarũ amore tenemur, quas pro magnis delicijs habemus, & cibo præstantissimo, cũ tamen non hominis sed porcorum stomacho naturalis sit & cõueniens cibus. Caue igitur ne, cũ à Christo magno pretio emptus sis, & libertate donatus, te ipsum in peccatorum & diaboli seruitutem tradas. Conferte obsecro hunc peccatoris miseri præsentẽ statũ cũ illo priori. Antea patrem habebat, nunc Dominum. Quid dico Dominũ? Imo tyrannum. Antea liber

Exod.5. Iudit.7.

Baruc.3.

Galat.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat, nunc seruus est: anteà omniũ rerũ copiam habebat, nunc omniũ inopia laborat: anteà apud filios Dei vixit, nũc apud sues: antea domi patris deliciabatur, nũc in villa rusticatur: anteà cibo angelico vescebatur, nunc siliquas vorat, nec eas vsq; ad saturitatem. Hæc perpende, & caue à Deo discedere. Sed non desperes si à Deo discessisti: sed audi quod sequitur parabolam & ea quę in consequentibus saluator dicat. *In se autem reuersus dixit.* ¶ Septimo iam hic agitur de conuersione peccatoris, in qua primum est vt seipsum cognoscat, & in se reuertatur. Hinc clare apparet, quod à se ipso abierat à forma naturalis rectitudinis, procul iuerat in deformitatem naturæ animæ. Et rursus à forma doctrinæ fidei, quam infusam ex diuina habuerat gratia procul abierat, exercẽs cõtraria diuinis præceptis. Reuersio autem ad se per actũ intellectus facta describitur, inchoando à memoria domus paternæ, & relatione sui ad mercenarios reuersus est ad rectũ rationis dictamẽ, seipsum discutiens & interiora sua considerans quemadmodũ
Esa.46. Dominus per Esaiam dicit. Redite præuaricatores ad cor. Nihil enim tam longe à nobis quam nos: quare homines sceleribus implicati & mundi vanitatibus dediti extra se sunt, & in mundo vagantur. In se reuertitur, qui à se fuerat alienatus. Exierat extra se, & seipsum relinquens, reliquerat patrẽ, & reuersus in se inuenit seipsum qui perditus erat. Non enim poterat ad se redire, nisi quia à se ipso abierat, & in se reuersus excitat se ipsum, memoria præteritæ fœlicitatis, & in spem veniæ erigitur, & tũc cognoscit non fuisse cæcũ, cum se in se esse videt. Reuertitur autem cogitans statum, in quo fuit, & ad quem venerat per peccatum. Homo enim peccando extra se viliter euagatur, limitesq; rationis transcendens, terminos sibi à Deo præfixos transcendit. Cum homo ebrius insanus aut obsessus loquitur quid ve facit aliud, dicere solemus, non esse sui compotẽ: nam tunc multa dicit & facit, quæ si sanæ mentis esset non faceret. Sed quando omissis ineptijs, facit aut loquitur vt hominẽ sanũ decet, dicimus, in se reuersus est. Sic qui Deũ deserit & diabolo adhęret insanus est, aut dæmoniacus. Sic Christus & post ipsum beatus Stephanus dicit.
Luc.23. Nesciũt quid faciũt. Igitur si tu existens in
Act.7. peccato, videris stultũ, insanum, aut dæmoniacũ, extra seipsum furentẽ, de teipso cogita, quia cum peccator sis, ita ineptus es coram Deo, sicut ille est in oculis tuis. Si res stupenda est corpus hominis à dæmone occupari: quãto horribilior censeri debet animam in ipsius detineri potestate? Si ridiculum est & indecens, id quod homo ex ebrietate loquitur aut facit, quãto maiori illi vertitur vitio, qui ex animi cupiditate admittit? Si res dolenda aut miserabilis plane est, homo furiosus & mente captus: quanto infœlicior existimari debet hominẽ nec secũdum rationem, nec secũdũ verbi diuini elo
quiũ viuere? Hoc considerandum tibi præbet particula ista, ad se reuersus. Beatus homo qui ex spirituali insania, ebrietate ac potestate diaboli ad se reuertitur. Sed duo erãt quare ad se reuersus est. Primũ fames eius, & miseria. Secundum paternæ domus abũdantia & diuitiæ, quod ipse testatus est cũ dixit. *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereo?* Atque ideo Deus misit illi famem vt illum quæreret: nam alioquin ad meliorem mentem non venisset. Sic Deus multis pœnis solet hic peccatores punire: vt ad illum, reuertantur. Nam vt Esaias ait, vexatio dat intellectum. Sic in Deuteronomio habetur, quod *Deut.* post quam Moses plura flagella, & pœnas comminatus est populo Israelitico, subdidit dicens. Et erit cum venerint super te omnia hæc, & redieris ad cor tuum. Vides quomodo post quam multa flagella prædixerat, dixit, quod ad cor esset rediturus Israel? Sic idem populus Israel tempori- *3. Reg.*
bus Eliæ fame attritus ad Dominum reuocabatur. Ideo Ioannes Baptista, terroribus & comminando peccatoribus gehennam trahebat eos dicens, Iam securis ad radicem *Matth.*
arboris posita est. Ita Paulus primo prostra- *Act.9.*
tus est in terra, & cæcus factus his flagellis ad fidem venit. Sic Dominus per Oseam, *Osee.*
in tribulatione sua manè consurgent ad me. Et Hieremias. In tempore afflictionis *Hieremi.*
dicent. Surge & libera nos. In Psalmo etiã *Psal.*
scriptum est. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.
Et in alio Psalmo. Conuersus sum in ęrum *Psalm.*
na mea, dum configitur spina. Et iterum. *Psalm.*
Ad dominum cum tribularer clamaui. Ma
la enim quę nos hũc premunt, vt ait Grego. *Ezech.*
ad Deum ire compellunt. Vnde dominus
per Ezechielem. Afflictio vna ecce venit,
venit cõtritio super te, qui habitas in terra,
&c. Sequitur. Et scietis quia ego sum Dñs

percutiens. Manasses in vincula coniectus
2. Paral. orauit, & Hebræi à serpentibus ignitis lacerati Deum cognouerunt. Ideo Neemias. In tribulationis tempore clamauerunt ad te domine, & tu de cælo exaudisti eos. Sicut vinum proferendum ad torcular defertur, vt pręlo comprimatur, ita homo ad calamitatem ducitur, vt mœrore pressus virtutis liquorem producat. Sicut mater volens ablactare filium paruulum, mammillis apponit amaritudinem, vt ea percepta lac deseratur, sic Deus voluptatibus mundi multa miscet amara, dura & aspera, vt deserantur, quod vtiq; diuinę pietatis est. Ideo in Osea habetur quod dixit insipiens in corde suo. Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meũ. Verum attende misericordiam Dei. Propter hoc dicit dominus, Ecce ego sepiã viã tuam spinis, & sepiam illã maceria, & semitas suas non inueniet. Et sequitur amatores suos & non apprehendet eos, & quęret eos, & non inueniet, & dicet. Vadã & reuertar ad virum meũ priorẽ quia melius mihi erat tunc quam nunc. Quę authoritas in tota sacra scriptura magis ad hanc rẽ faceret quã illa? Sepsit dominus spinis viã animæ, quæ eum dereliquit, quemadmodũ & hunc peccatorem qui domum patris sui reliquerat, fame & tribulatione oppressit. Qua de causa ad priorem amicum redire statuit, considerans tunc sibi multò fuisse melius cum apud illum erat, non aliter quàm hic filius prodigus qui perpendens domus paternæ abundantiam & miseriã in qua absens verbatur redijt. Canibus & suibus hic mos est, cum esuriunt Dominum inspicere, si forte quid quod edere possint, ex illius manibus decidat, & si quid illis proijcitur tũc oculos suos à domino auertunt, & in ipsum cibum tota intentione vertuntur. Cum autem totum deuorauerunt cibum, tũc iterũ oculos suos ad dominum conuertũt. Sic filius prodigus & multi etiam nũc cũ res trãsitoriæ affluũt, Deo obliuiscuntur. Sed his deficientibus tribulatione coacti ad Deũ reuertuntur & illius implorant misericordiam, qua antea egere non putabant. Cum Deum & eius immensam bonitatẽ contẽplatur, & se suũq; miserũ statũ cognoscũt, vident se longissimè à Deo abesse, ac proinde longè à salute, & vitam in melius mutarẽ proponunt. Sic iste cum habuit patrimonium non recordatus est domus paternæ: modo tamẽ in miseria positus, patris recordatur. ¶ Hinc discimus optimas esse aliquando tribulationes & labores, quandoquidem ea ingens fames & extrema, quam perpessi sunt filij Iacob, in causa fuit vt illi fratrem suũ Iosephũ inuenirent, & vt eorum pater maximum perciperet gaudium recuperato filio Ioseph, alijsq; facti sui pœnitẽtibus, & dicentibus. Meritò hęc *Gen. 42.*
patimur quia peccauimus in fratrẽ nostrũ &c. Si herus, cuius in domo hic filius prodigus erat clementer & leniter eũ haberet nũquam is de reditu in domũ paternam curasset, ibique omnes dies vitæ suę mansisset, fame tamen, miseriaq; commotus patrem suum quæsiuit, vitam emendauit, & ad eũ reuersus est. Nam tribulationum amaritudo peccatori oculos aperit, mũdificat, & sanat, sicut in Tobia factum est, cuius oculos *Tob.11.*
fel cuiusdã piscis illustrauit. Duplex autẽ visus est, alter naturalis, alter supernaturalis. Cæco enim à natiuitate duplicẽ visum *Ioan.9.*
concessit Christus, naturalem scilicet cũ ipsemet cæcus se in natatorijs Siloe lauit. Supernaturalem, quando cognito Christo vero Messia, filioque Dei sempiterni in illũ credidit, illumq; adorauit. Primi oculi naturales non satis erant, vt Deum videre possent, & ita ait D. Ioannes, quod non cognoscebat Iesum, postà tamen eum cognouit oculis supernaturalibus fidei. Eodem modo huic Dominus oculos liberi arbitrij aperuit, quibus venit in cognitionem & odiũ sui peccati, iustificatio enim peccatoris est quidam internus animi motus suam infignem calamitatem & exitiũ perpendentis. Vnde illa particula, ad se reuersus hũc motũ explicat. Aperuit etiam Deus illi supernaturales oculos gratiã suam illi concedẽs qua ad se cõuerteretur, omnis enim peccator luce quadã supernaturali indiget, qua dona diuina concipiat, animamq; in Deũ suscitet atq; erigat. Hi duo motus optimè explicãtur illis verbis quę paulo post subiũxit hic filius prodigus dicẽs. Surgã & ibo ad patrem meũ, &c. qui est supernaturalis fidei, quia oportet accedentem ad Deum credere, cum quadam vitæ anteactæ recognitione & pœnitentia, in posterũq; amplius non peccandi firmissima intentione. Sed de his post pauca, latius dicemus. Omnia itaq; bene cõsiderauit. Ego filius, illi mercenarij. Ego nõ solum esurio sed pereo fame.

Illi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illi autem abundant panibus, nec est vnus, sed multi. ¶Obserua autem q̃ simul cum hac cognitione & fide indiget peccator spe ne desperet, sed Dei benignitatẽ respiciat. Nihil enim huic profuisset dicere, fame pereo? Nam ad desperandũ potius deseruisset si non adderet, quanti mercenarij, &c. Patris magnificentiam & bonitatem adducit in memoriam, qui tam largus erat, vt etiã mercenarios satiaret. Non enim sufficit videre peccatum & iram Dei, sed sperare de Dei misericordia necesse est, vt per spem diuinæ gratiæ animũ sumat. Nam alioquin desperandũ nobis foret. Sic etiam Ioannes Baptista, qui peccatoribus pœnam æternã comminabatur, ostendebat eis veniam & bonam spem, dicens, Ecce agnus Dei, Ecce qui tollit peccatum mundi. Petrus etiam postquã acriter arguerat Iudæos de Christi morte, cœpit eos consolari dicens. Nunc autem pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque, &c. Paulus etiam qui cæcus cecidit in terram audiuit statim. Surge & ingredere in ciuitatem & dicetur tibi quid te oporteat facere. Duo hic concurrũt, agnitio peccati, & misericordia Dei: timor (inquam) & spes. Vtrumque enim Deus metum & spem immittit: metu enim nos impellit & spe gratiæ ducit, quanti (inquit) mercenarij, &c. Mercenarius ille cẽsendus est, qui Deo seruit propter huiusmodi diuitias, vel propter commodum propriũ æternæ vitæ: attamen beatũ se existimaret miserrimus peccator, si modo qua vtitur talis mercenarius, eadem sibi commoditate vti liceret. Sibi soli omnium pessimus videtur, & miserrimus, omnium fortunam suæ præfert: neminem nõ se meliorem iudicat, precatur, vt infimum saltem gradum securitatis possit consequi, quę est in domo Dei. Indignum putat ad maiora aspirare. Quanti (inquit) mercenarij, &c. Reliqui Christiani omnes in portu nauigant, omnes in maiori degunt saturitate, quàm ego: qui licet mercenarij sint, nihil tamen illis deest: nullam panis patiũtur penuriam, consolationem habent à Deo, tam spiritualem quàm temporalem, sed ego solus hic fame pereo. ¶Obseruandum hic obiter est, non omnes filios Dei esse qui in domo patris aut permanent aut sunt, qui non propter hæreditatem sed propter mercedem seruiunt. Citius centum inuenies qui Deo propter suũ commodũ aut formidinem pœnæ seruiũt

Matth. 3 Ioan. 1.

Act. 2. Act. 9.

quam vnũ qui seruiat Deo propter ipsum amore filiali. Exilis gloria est illorum, qui *Ioan. 8.* non filiorum, sed mercenariorum more habent: nam seruus non manebit in domo in æternũ, quanuis plures annos seruiat. Nihilominus melius est esse seruum & mercenarium in domo Dei quam extra: nam mercenarius & seruus habet qui ei victũ suppeditet, cũ alius è contrario egeat, & fame perire cogatur. Obserua iterũ, si Deus adeo bonus est, qui mercenarios ideſt, eos qui nõ ex charitate, sed gratia cõmodi aliquid boni faciunt, sua mercede non frustratur: quo pacto filios suos frustrabitur si quid recte & bene operantur. Si seruis omnium rerũ copia suppetit: in domo Dei quid putas filijs deesse posse? Sed procedamus. *Surgam & ibo ad patrem meum & dicam ei.* In eo q̃ dicit surgam, indicat se lapsum esse, cum non nisi lapsi surgere dicantur. In eo autem quòd dicit, ibo, ingenue fatetur se hactenus stetisse, aut potius terga dedisse. Dicens vero, patrem meum, innuit se hactenus in manu tyranni fuisse. Expende autem quòd peccator transgressor legis Dei & violator præceptorum eius, qui Deum contempsit nullũ refugiũ inuenit, nisi in ipso Deo quem offendit. In eo pro cuius amore Deum deliquit, non inueniens requiem aut vitam: compellitur ei quem contempsit adhærere, sine ipso enim viuere non potest, atq; ideo ad illum ire decreuit quia in ipso solo erat vita, & spes sua. Necesse est vt eamus ad Deum. Si vita hominum tantæ esset longitudinis & durationis, vt posset homo omnes creaturas percensere, & percurrere ab eisdem facillime perduceretur ad Deum: nulla enim est omnium illarum quæ perfecte placere possint, & satisfacere. Quare statim esuriens alia atque alia cuperet, quibus non contentus necessario ad Deũ perueniret. Signa à sigillo in cera impressa ab ipso sigillo tantummodo adæquate impleri possunt. Eodem modo Deus impressit nos sigillo imaginis suæ, cum naturam humanam operatus est. Huius sigilli diuini signa nihil huius mundi implere potest, præterquam ipse Deus, tanta est animæ capacitas. Fecisti nos domine ad te & inquietũ est cor nostrum donec perueniat ad te. Nihil extra Deum satiare aut satisfacere potest. Quicquid extra naturalẽ cursum suũ est, quietum esse non potest, semper enim inuitũ detinetur. Lapidis natura est deorsum

sum versus in centrum tendere, quo post quam peruenit, quiescit, alias inuitus est. 172 Ideo Dauid in Psalmo. Quid mihi est in cęlo & à te quid volui super terrã? Helluoni siparum cibi proponitur ait. Quid hoc mihi est? Eodem modo ait Dauid sibi nihil esse omnia quæ in mundo sunt. Satiabor cũ apparuerit gloria tua. Sed quare bona temporalia quando à nobis non habentur, tantopere desideramus, adepta vero adeo contemnimus? tædioq́ habemus? Rationalis & perspicua est Philosophiæ demonstratio, bonorum enim est, lætitiam tribuere hominibus, media tamen quibus illa comparantur, molestiam infligunt, non aliter infirmus sanitatem desiderat, tanquam finem summumq́ bonum syrupum tamen aut purgationem fastidit, & ita in finem optatum peruenire vult, sine vlla mensura aut parsimonia cupiens sanitatem, media tamen parce nimium facere vult quibus sanitas comparatur. Vnde aliquando pro liquida purgatione pillulas mauult. Aliquando vice versa pro pillulis, casiam fistulam, vel reubarbum, nonnunquam purgationem modico reubarbo conditam, & quasi dilutam parcissime desideret. Cum igitur diuitiæ & bona temporalia sint quædam media & instrumenta vt ad vitam transeamus suapte natura solicitudinem & molestiam, ærumnasq́ secum portant. Et ita esurit anima nostra vsq́ semper donec ad Deũ perueniat. Ideo Salomon ait. Magnificaui opera mea ædificaui vineas, &c. Ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus, omnia fames & miseria sunt. Ideo dominus. Qui biberit ex aqua hac sitiet iterum, sed qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Respice igitur ò peccator te ipsum assidue laborantem. Nunquam enim quatumuis labores, gaudium perfectum aut quietẽ vsquam inuenire poteris nisi in solo Deo. Sic hic filius iste prodigus nunquam quieuit donec redijt domũ patris sui, nec etiam tu quietem inuenies nisi postquã ad Deũ patrem tuũ reuersus fueris. Omne tẽpus quo Iacob fuit domi Labã, varijs laboribus, & fatigationibus fuit implicatus, sed simulac ab illo discesſit maximũ angelorũ exercitum offendit. Nihil perfectã integritatem naturæ suæ obtinet nisi suo se in genere cõtineat & seruet. Cũ igitur Deus sit genus omnium bonorum à quo omnia bona procedunt, ideo anima nostra adeo desiderat Deum suũ, vt videlicet ad illum regrediens omnia bona consequatur. Quare attende nusquam gaudium aut quietem præterquam in Deo inueniri posse, non in mundi honore, quem Esaias comparat fœno agri, nec in diuitijs, sed in solo Deo. Quid prodesset illi qui manum haberet luxatam, digitos annulis aureis, smaragdis, adamantibusq́ exornare? Certe nihil donec manus & os distortum in locum proprium restitueretur. Attende igitur peccator crimen quod perpetrasti, nihil aliud fuisse nisi quandam manus aut brachij extorsionem, qua à Deo Deiq́ amore seiũctus es. Sic dicit Dominus per Hieremiã *Ier. 2.* me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, &c. nihil igitur ex omnibus quæ in mundo sunt, te poterit restituere & sanare, nisi in eum locum redeas, vnde diuulsus es. Deum videlicet tuum. Nulla enim creatura, vt iam sæpe diximus perfectum gaudium aut quietem inuenire potest, donec in terminum suum perueniat, quasi extremam naturæ suæ manum & perfectionem, quo dum non peruenerit, necesse est nusquam in via quiescat aut lætetur, vt pote quæ indigens est & inops naturalis sui ingenij, & inclinationis. Vltimus autem finis hominis Deus est, quemadmodum & principium. Theologi enim beatitudinem obiectiuam hominum Deum vocant, in cuius possessione vniuersa fœlicitas humana consistit. Vnde sicut esset impossibile duo fuisse principia, ita esset absurdum duos vltimos fines statuere, acsi essent duo dij. Si ergo solus Deus vltimus finis est hominis vltimaq́ beatitudo, & est impossibile quod sint duo fines & duæ vltimę beatitudines, impossibile est, extra Deũ beatitudinem inuenire. Nam procul dubio quemadmodũ chirotecę manibus, vagina gladio, & non ad alium vsum sunt fabricata aut cõueniunt, ita animus humanus Deo, & non ad aliud creatus, nulla alia in re quiescere potest quã in Deo. Illo solo contentus viuere potest, extra illũ egens, & solicitus sit necesse est. Hac dũtaxat causa, quia cũ præcipuũ beatitudinis substitutũ sint intellectus & voluntas potissimæ hominis potentiæ, dũ illæ inquietę fuerint non potest homo aut eius animus quies esse donec ad Deum perueniat, à quo & ad quẽ creatus fuit, vbi tãdẽ perfectũ solatiũ & trãquillitatẽ adipiscetur,

Esa. 40.

Quem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quemadmodum enim acicula horologij solaris quę subvitreo latet speculo magnete infecta, nunquam quiescit sed semper mouetur, semperq; rotatur donec cuspidē septentrionem versus dirigat, quo facto statim cessat & consistit, ampliusq; non mouetur, ita anima nostra, quæ Deū suum iugiter desiderat, ad illūq; tāquam suū septētrionem & centrum dirigitur, nullo modo aut quiescere, aut consistere potest, donec illum teneat. ¶Præterea cognitio proprij peccati compulit hūc filium prodigum vt ad Deum se conuerteret. Tanti enim facit dominus noster hanc propriorum criminū recognitionem & pœnitentiam, vt etiam si gratissimæ Christo sint lachrimæ in eius passione ab hominibus profusæ noluerit quando crucem humeris portabat, vt filiæ
Luc.23. Hierusalem eius passionem & cruciatus deplorarent: sed potius in proprijs criminibus deplorandis occuparentur. Hęc autem cognitio maximi fructus est, & vtilitatis, si cū humilitate fuerit coniuncta. Mala enim in bona conuertuntur sicut apibus moris esse accepimus quæ de amaris floribus dul
Luc. 18. ce colligunt mel. Quia non cognouit superbus Pharisæus parua peccata sua, amplissima illa facta sunt: at vero publicanus quia crimina sua magna esse cognouit illa de magnis parua facta sunt, & ad nihilum potius redacta. Vbi enim ægrotauit sanus, suā infirmitatem & ægritudinem non cognoscens, sanauit infirmus, qui ægritudinem
Luc. 23. suam & peccatum suum cognouit. Latro qui in cruce pendens culpam suam non noluit damnatus est, alter autem qui humiliter se subiecit, sui criminis cōscius, veniamque implorans, in cælum auferri meritus est. Non paruum est leuamen medico, & adiumentum, quòd ægrotus locum doloris assignet, causamque morbi explicet, vt aptius medicamenta possint adhiberi.

¶Deinde mouit hunc filium prodigum vt ad eum conuerteretur cognitio, quam de liberalitate patris sui habebat, bonique mores, quibus in eius domo fuerat educatus. Si in aliquam tabulam antiquam inspiciens in qua sit alicuius ab hinc mille annos depictum simulacrum adeo vt iam colores, vmbræque fere euanuerint, vides illic partem diadematis, illic vero clauem depictam extare, licet omnia alia deleta sint, statim dicis. Hęc imago Diui Petri erat. Eodem modo animæ sunt plurimæ, quæ quondam pulchræ, lætæ, spirantesque Dei imagines fuerunt. At nunc peccati fœditate deletæ, obtusæ, & obscuratæ sunt, adeo vt vix apparere aut extare possint. In prædestinatis tamen ad vitam æternam, semper quędam virtutis manet propensio, quędamq; bonitatis indoles qua quantumuis sint peccatis impliciti, quandam quasi sanguinis & nobilitatis suæ imaginem præferunt. Quemadmodum aliquando accidere videmus, in puero aliquo, qui nobilibus ortus parentibus leuitatis vel imprudentiæ causa de domo paterna egreditur vt externas videatregiones, qui etsi vagus, pannosusque, despiciendusq; omnibus videatur tamen imaginem quandam exemplarq; ostendit vrbanitatis & pietatis, generisq; sui non leuia indicia, vt & iniurias facile ſubi illatas condonet, & inimicos non seueriſsime vlciscatur, adeo vt statim se intuentes dicere compellat. Proculdubio hic puer quem hic perditum errare videmus, nobilibus clarisq; natalibus exortus videtur. Idem & in prædestinatis euenit, qui etiam si aliquando in peccata dilabantur, immundoq; & contēptibili incedant habitu retinēt tamen quādam in virtutem propensionem, qua plurimum adiuuantur, vt de peccato resurgant. Recordatio domus paternæ, generisque claritas hunc filium prodigum adiuuauit, vt à peccato exiret: meminit enim diuitiarum, & clementiæ paternæ, quibus admonitus ad patrem suū reuersus est. ¶Ad nostram vero eruditionem docemur non sedere aut quiescere in peccatis, sed surgere aut ambulare vt Christum sequamur. Qui sequitur Christum non sedet, sed tanquam filius lucis ambulat. Necesse est vt surgas & ambules si Christum vis sequi. Negociator ille Mat.
Euangelicus inuento thesauro, præ gaudio illius vadit, &c. Et saluator ait. Filius enim hominis vadit, &c. Ne sedeamus, ne immo Mat.
remur in vitijs: sed tanquam ceruus qui canibus obsessus gemit & implorat, si quem hominem transeuntem videt ab eo auxilium vt illius ope se tueri possit: sic nos tantis laboribus & periculis circumuallati, plorem & gemamus, quærentes Christū factum pro nobis hominem, &c. ¶Docemur secundo & per peccatum non perditur libe
rum hominis arbitrium, vt impijssimi Lutherani ausi sunt asserere: voluit nanq; iste surgere & ad patrē ire, licet non veniret nisi occurreret illi pater & misericordia moue
retur.

retur. Sed de hac re nōnihil in superioribꝰ diximus & multi viri doctissimi hac nostra tempestate contra impudentissimam Lutheri hæresim scripserunt. ¶Docemur tertio vt antea quam ad confitendum crimina nostra accedamus sacerdoti, qui locū Dei obtinet, conscientias nostras exactissime examinemus, quid admiserimus cogitātes. Hic filius prodigus priusquam culpam suam coram patre fateretur, secum meditatus est, quid dicturus esset. Sic dicam ei, Pater peccaui &c. Priusquam architrinus rationes dño suo reddat prius ipse secum illas computat, librum inspiciēs ne forte erret. Sic tu priusquam cōfessurus ad confessarium accedas, cōscientiam tuā perpēdere debes. Sed iam in capite vndecimo de hac re disseruimus. Disce ergo ex hoc filio prodigo, qui antea quam patri suo crimina exponeret, quid dicendum esset cogitauit, dicens secum. Surgam & ibo ad patrē meum, & dicam ei. Quid dices? *Pater peccaui in cælum & coram te.* Singula hæc consideratione digna sunt. Primo dixit, pater, quia in hoc vocabulo fiduciam totam cōstituit suam. Ideo Christus in nostra oratione, in initio constituit hoc dulce nomē, vt ad pietatem Deum flectamus, dicentes Pater noster qui es in cælis, &c. vt sic audacius ad Deū accedamus. Ipse enim pater (ait Christus) amat vos. Et iterum, Scit pater vester quia his omnibus indigetis. Vide quā misericors sit dominus, qui neque offensus patris nomen non dedignatur audire. Secundo dixit, peccaui, humiliter cōfitendo suā culpam, nec se excusat, nec culpam in naturam, dæmonem ve conijcit, aut in carnem & mundum improbissimos amicos, sed in seipsum tantum modo. Nam reuera omnes cum peccamus, nostra & non aliorum culpa peccamus. Quare Dauid populi sui intuens exitium, humiliter dixit. Dñe ego sum qui peccaui. Hi qui oues sunt quid fecerunt? Hæc est confessio peccati quā Deus exigit à peccatore quanuis Deus sciat omnia, attamen vocem tuę confessionis expetat, ore enim confessio fit ad salutem. Seipse accusans peccator, accusatorem confitendo præuenit: alioquin frustra debes occultare quem nihil fallit, & sine periculo prodas quod scias iam esse cognitum. Expendas etiam quas cogitationes Deus ingerat, Pater peccaui, nō vulgariter, sed supra quā credibile est, in cælum, non me tibi purgabo, sed simpliciter cōfitebor me indignū omni gratia. Istas cogitationes non indidit natura, sed fides & gratia, nā si filius prodigus suum ingenium & naturam secutus fuisset, ita dicturus erat. Dicam patri meo. Non satis intellexi, nō dolo malo feci, qua propter in locum filij me recipe, æquum est vt mihi præ cæteris benefacias, &c. Ratio eius naturalis tale daret cōsilium, quod si obtemperasset, patrem magis ad vindictā prouocasset, quam reddidisset eū exorabilem. Ideo Deus aliud suadet. Vide etiam quantum coram Deo valeat humilis confessio. Apud iudicem sæcularem cōfessio delicti damnat, sed saluat apud Deum qui ait. Non sunt viæ meæ viæ vestræ, &c. *Ezc.18.*
gitationes meæ cogitationes vestræ Humiliter confessus est peccatum suum Dauid. Sic & Manasses Rex Iuda, sic Magda- *Reg.12.*
lena, sic & ille publicanus qui templum *2.pa.34.*
ascendit orare, sic latro in cruce humiliter *Luc.7.*
agnoscens suam culpam dixit. Nos qui- *Luc.18.*
dem digna factis, suscipimus. Et omnes isti *Luc.23.*
misericordiam Domini sunt consecuti, humilis enim delicti confessio misericordiam peccati remissione impetret. Hanc non sunt consecuti Cain, Saul, & Achab, & alij quia superbe misericordiam domini non humiliter petierunt. ¶Tertio dixit in cælum. Peccaui (inquam) in cælum, quia terrena & corruptibilia plurisfeci, quam cælestia, quemadmodum in te peccat ille qui puerum tuum tibi præfert, illumque maiori prosequitur quam te honore, sic peccat in cælum qui terrena cœlestibus præponit. Præterea cum peccas non modo te proditorem Deo facis, sed etiam aliquo modo peccato tuo omnibus creaturis displices, anima enim tua medium est quoddā, quo omnia creata ad Deum suum conuertuntur, & redeunt. Deus enim hæc omnia visibilia & corruptibilia propter corpus creauit, corpus autem propter animam, animam vero, vt Deum suum cognosceret, amaret & coleret, ab eoque traheretur, qua si à nouissimo cathenæ orbiculo, qui vniuersam cathenam post se trahit. Itaque vt omnia ad principium suum redigerentur si quidem propter hominem creata sunt, homo autem propter Deum. Hoc vo *Eccle.1.*
luit dicere Salomon cum dixit, vanitas vanitatum & omnia vanitas. Non quod plantæ aut flumina, suam iuxta naturam à Deo sibi datam perfectionē non habēt, aut
in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in elementis aliqua sit huius rei culpa, sed quia inanis homo inaniter vtens creaturis, nomẽ illis nouum vanitatis imponit. Quẽ admodum enim inutilis, & inconueniens Horologij vniuersa structura censetur, quãdo suis temporibus horas non sonat, aptissimum labentis temporis signũ reddens, ita elemẽta, cœliq; compositi, & fabricati subtiliter diuino artificio cum rotæ sint, & structura quædam mundi quasi cuiusdam Horologij, nisi per hominem quasi per vocẽ quandam Horologicam sonent, ideſt, Deũ pro tanto opere fabricato assiduo concele-
Psal.33. brent, inania & inutilia sunt. Ideo Dauid ait. Benedicam dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Cũ aut propter peccatum homo obmutescat qui quasi quædam vox viua mundi est, laudesque diuinarum rerum intermittantur, sequitur necessario hominẽ esse potissimã causam, qua orbis mundi vniuersus inter se dissonet, & funditus intereat. Ideo ait, peccaui in cælũ, vt intelligas etiam omnia in cœlo clausa quæ homo cũ Deũ offendit iniuria maxima afficit Quarto dicit, & corã te, hoc est in ipso interioris conscientiæ conclaui, quod solius Dei valẽt oculi penetrare. Qua propter hic (corã te) idẽ est ac si dixisset te
Psalm.50 cognoscente. Vnde Dauid domino ait. Tibi soli peccaui & malũ coram te feci. Quanuis Dauid peccauit in Vriam capiendo eius vxorem & postea illũ occidendo, quia solo Deo præsente peccatũ commisit, & solus Deus fuit illius peccati conscius, soli Deo peccasse & malũ coram eo confecisse dixit. Certũ est enim Dauidem nullis vocatis testibus adulteriũ perpetrasse, & etiam secre
2.Reg.11 te iussit Ioab vt occideret Vriã. Peccatum etiã quodlibet plus pendet à corde quã ab
Matt.15. opere. Nam hac sola ratione peccatũ censetur peccatum, quia ex malitia cordis prodit, de corde enim exeunt adulteria, homicidia, fornicationes, &c. Si enim corde præcipue peccatur corã solo Deo peccamus, cũ solus ipse sit qui intuetur cor nostrũ, adulteriũ Dauid & peccata huius filij prodigi, qui consumpsit substãtiam suã luxurioſe viuẽdo, quod opus verecundum est, adeo vt cõiugalis concubitus qui licitus & honestus est, secreta loca requirat. Et vt scias quod Dauid occultè peccauit, audi quid dixerit
2.Reg.12 ei Nathan. Tu feciſti in occulto, ego autem faciam in conspectu totius Israel. Et hic modus loquendi satis vsitatus est in sacris literis, vt ille dicatur peccare Deo qui peccat coram eo: & ille dicatur peccare in hominem qui peccat coram homine. Nã pro-
Baruch pheta Baruch peccata filiorum Israel, sub eorum nomine deplorans ait. Peccauimus domino Deo nostro. Et paucis interiectis eandem cantilenam repetens ait. Peccauimus ante Dominum Deum nostrum. Et
Matth. in Euangelio. Si peccauerit in te frater tuus, ideſt, te sciente. Sic hic, peccaui coram te ideſt, te sciente & teſte peccaui. Non erubui pater in tuam præsentiam, feci coram te quod non auderem facere coram Principe aut rege terreno. O domine Deus quã parui te feci, quam nihili te pependi, equidem considerare debuissem me in tua esse præsentia, vt etiam si multum diuque à carne solicitatus & interpellatus essem tamen præsentia tua memoriaque tuæ authoritatis qui præsens aderas confirmatus, me à peccato continerem. Nunquid domine tu cæcus eras, vt flagitia mea non videres? miseranda hominum cæcitas, qui cum se inuicem reuereãtur cum peccant, & coram alijs non audeant peccare, Dei tamen præsentiam nunquam formidant, aut ignorant diuinos illos, lynceoſq; oculos omnia prospicere, nihil esse tam occultum quod eos later posſit. Etsi Deum cuncta scire credũt, suspicantur forte illum peccatis nostris nõ offendi, aut illum adeo iniustum credunt vt peccata impunita esse velit: aut forte impotentem qui etiam cum velit punire non posſit existimant? Si credunt diuinos oculos posse frustrari, audiant scripturam. Homines iudicant quæ foris sunt, Deus autem intuetur cor. Et Dauid. Scrutans corda & renes Deus. Scrutantem dixit, vt eum minutissima quæque cognoscere innueret: prout facit is, qui rem quampiã cũ diligentia scrutatur: cui nihil est etiam quantumlibet paruum quod non sit exploratum. Et diuina sapientia clamat se in profundum abyssi penetrasse: vt ostendat nihil esse tã occultum quod nõ sit illi manifestum. Nemo putet peccatum esse secretum, nec dicat cum illo maledicto sene. Ostia pomarij clausa sunt, & nemo nos videt. Videt te Deus, videt te iudex ille, ad cuius tribunal te assistere oportet. Multi enim sunt sicut perdix quæ dum caput abscondit, & non videt videntem se, putat à nemine videri. Ita quanuis nos Deum non videamus, tamen ipse nos optimè videt. Qui fingit oculum

lum (ait sapiens) ipse considerat: & omnia (vt Paulus fatetur) sunt nuda & aperta oculis eius. Sic Dominus tulit Prophetam Ezechiel & dixit ei. Fode parietem, & cum fodissem parietem apparuit ostium, & dixit ad me. Ingredere & vide abominationes pessimas. Vidisti quæ faciunt seniores domus Israel in tenebris vnusquisque in abscondito cubilis sui? Dicunt enim non videt nos dominus, dereliquit dominus terram. Sed de his satis. Merito ergo ait filius hic prodigus, peccaui coram te. Acsi diceret. Adeo effrons & inuerecundus fui, vt te præsente & coram oculis tuis peccare non erubuerim: nam etsi homines peccatum meũ latuerit, tibi autem qui omnia occulta nosti latere non potest. Peccaui ergo coram te quoniam tu solus secretorum scrutator me peccantem videbas. Obserua etiam quod quando peccauit, quasi non esset corã Deo peccauit. Sic enim se habet peccator vt si Deus non haberet oculos. Sed iam modo qui oculos aperuerat, & ad se fuerat reuertus sentit & videt, quod coram Deo peccauit. *Iam non sum dignus vocari filius tuus. fac me sicut vnum de mercenarijs tuis.* Indignus inquã sum vocari filius tuus quia imaginem tuã in me peccando multipliciter deturpaui, neque tibi valde dissimilem feci. Itẽ quia peccando feci me ipsum seruum diaboli & peccati, à quo enim vt ait Petrus quis superatus est, huius & seruus est: atque ideo ad gratiam & nomen filij me recipi fateor indignum: idcirco humiliter precor, saltem inter mercenarios computari. Sic & Abigail prudentissima fœmina cognito quod Dauid vellet eam in coniugem sumere dixit. Ecce famula tua sit sicut ancilla, vt lauet pedes seruorum Domini mei. Hoc etiam Cõturio dixit. Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum. Sed propter hanc humilem confessionem, meruit salutẽ puero, & vt à Christo tam magnifice laudaretur fides eius. Sic & iste propter hanc humilem confessionem veniam est assecutus. Igitur sicut hæc in animo proposuerat ita fecit & opere compleuit: quapropter sequitur in contextu. *Et surgens venit ad patrem suum.* Vtinam nos sic surgeremus à peccatis cum proponimus surgere: sed tota vita transit in bonis desiderijs nunquam opere desideria bona exequendo. Multi enim sæpe detestãtur fœditatem peccatorum: sed sunt sicut ostium in cardine, quod voluitur non tamẽ exijt à loco suo. Quid enim prodest proponere, si operẽ non facis quæ proponis? Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ
Ioan.8. vos comprehendant. Dum enim tempus habemus operemur bonũ ait Paulus: quia
Gala.6. iuxta Ioannis sententiam nouissima hora
1.Ioan.2. hæc est. Ideo admonet Esaias dicens. Quæ-
Esai.55. rite Dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est. Multum te deberet mouere ad accelerationem conuersionis, quia tot homines defuncti sunt qui bene proponebãt se quandoque facturos pœnitentiam, & præoccupati morte non fecerunt. Nec de cætero vnquam facient. Ista procrastinatio multos decepit: & vt in Ec-
Eccle.29. clesiastico habetur repromissio nequissima multos perdidit. Repromissio qua peccator promittit sibi tempus & longam vitã nequam est: quia vsurpat quod est propriũ Dei, videlicet disponere tempus de futuro. Non est vestrum nosse tempora, vel momẽ-
Actor.1. ta, quæ pater posuit in sua potestate ait Christus. Tempore Noe sustulit Dominus
Gene.8. viginti annos ex illis quos hominibus vt agerent pœnitentiam permiserat quia tempore concesso sibi commodare nolebant. Si igitur Deus tempus promissum nolentibus pœnitere abstulit: quid faciet de his quibus nullum tempus promisit? Quinimo quanuis scires multum tempus te victurum statim deberes conuerti: nam officium eorum qui cito conuertuntur gratius est Deo, nam offerunt ei de flore & vigore vitæ suę, sed qui tarde conuertuntur fæces Deo reseruant, qui timere possunt ne & ipsi etiam fęces calicis Domini bibant, & eius indignationem, fæx enim eius non est exinanita,
Psalm.74. bibent omnes peccatores terræ. Bonum de vita sua offerunt mundo & fæces Deo, cum ea quæ offeruntur Deo bona & optima debeant esse & electa. Vnde in Ecclesiastico
Eccle.13. dicitur. Fili si habes bene fac tecum: & dignas Deo oblationes offer. Et in Numeris
Numer.18. præcepit Deus meliora ei offerre, dicens. Omnia quæ offeretis ex decimis, & in donaria Domini separabitis, optima & electa erunt. De malis vero ait Propheta Mala-
Mala.1. chias, Maledictus qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino qui rex magnus est, dicit Dominus exercituum. Sed quare tu vis impendere optimos vitæ tuæ annos in mundo, iuuentutis tuæ omne tẽpus illi concedis, fæcibus, peioreq; vitæ tuæ tẽpore Deo reserua

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis? Præterea stultissimus esset ille, qui cadens in aquam profundam, & adhuc supernatat, & si ei subueniatur dicat. Nolo adiuuari vsque ad annum, cum statim submergatur & suffocetur. Qui in peccato mortali est cecidit in aquam profundam incertus quando ad profundum inferni descensurus sit: & cum ad pœnitentiam monetur, quasi quædam tabula ei porrigitur, vt in ea euadat à naufragio. Ideoque fatuus est peccator, si differt tabulam pœnitentiæ arripere quæ est secũda tabula post naufragium, dicens. Postea me adiuuabo, cum iam aquæ veniant super caput eius. Attende igitur ne tibi vita nequicquam transeat, bonis propositis contenta, quæ nisi opere præstiteris à peccato exire non poteris, priusquam à morte occuperis, postea enim etiam si pœnitentiam agere velis nullo modo poteris. Hic filius prodigus considerans miseriam peccati altissimumque gratiæ statum vnde decidit statuit peccati mansionem relinquere, & ad Deum suum redire, quod quemadmodum proposuit opere impleuit, & surgens venit ad patrem suum. Idem & tu facere debes statim à criminibus tuis surgens crastinum diem nõ expectans: nescis enim vtrum sis in diem crastinum peruenturus necne. ¶ Obserua autem quod si ad patrem venit, non ex suis viribus, sed Dei auxilio venit, & non quocunque auxilio, sed Dei auxilio speciali. Aduerte autem quod duplex est auxiliũ speciale, quo Deus adiuuat peccatorem ad pœnitentiã. Quædam enim sunt auxilia antecedentia, & præuia ad ipsum actum pœnitentiæ: alia illum comitantia, & ei inseparabiliter coniuncta. Prioris generis sunt prædicationes, inspirationes sanctæ, admonitiones amicorum, timor gehennæ, spes regni cœlestis, tribulationes, miracula, exempla aliorum & similia. His nanque omnibus trahit Deus & allicit misericorditer peccatores ad pœnitentiam. Et huiusmodi auxilia à plerisq; inefficacia auxilia dicũtur, quia non semper habẽt suum effectum, sed plerunque à peccatoribus propter suę mentis obstinationem frustrantur, & obfirmato animo in suis peccatis perseuerant. Posterioris autem generis auxilia sunt, concursus quidam speciales, quibus Deus peculiariter & immediate nostras rebelles ad se conuertit voluntates, coniungens se, & intimo quodam, & benignissimo modo vniens seipsis, & potentiores eas ad operandum reddens. Atque vt doleat de peccatis suis, & vitam bonam in malam cõmutent inflectẽs. Et auxilia efficacia dicuntur communiter & simultanea, & siue comitantia aut cõiuncta ipsis operationibus post sunt appellari: quia comitantur actum pœnitentiæ, & inseparabiliter sunt coniuncta, & simul sunt cum ipso: neque vnquam frustrantur, aut frustrari possunt à nobis, & omnes & soli ea habent, quos suorum peccatorum pœnitet. Quanuis autem hæc secundi generis auxilia necessaria sint & sufficere possint fidelibus ad pœnitentiam, & primi generis auxilia fine istis non sufficiant: tamen & priorum aliqua moraliter videntur necessaria, homines enim non nisi multis allecti occasionibus & impulsionibus ad operãdum trahimur. Habuit hic filius prodigus auxilia prima, vt fuit tribulatio, paupertas, fames, & miseria: quæ eum allicieb ant ad conuersionem & contemptum peccati. Habuit & memoriam domus paternæ quam Deus illi præstitit, vt recordatus felicitatis quam perdiderat appeteret domũ patris. Habuit & cognitionem sui quam Deus illi infudit, vt ad seipsum reuerteretur. His auxilijs adiutus oculos suæ mentis aperuit: quapropter ad seipsum reuersus est, & surgens venit ad patrem suum. Obseruandum rursus gradus esse quosdam ad Deum redeũdi, primum ad seipsum reuerti, seque ipsum arguere ac obiurgare delinquentiæ: id quod hic fecit, nam ad se est reuersus, nimirum permiserandi status considerationẽ in quem suapte sponte ac voluntate inciderat. Hoc est quod Esaias hortatur. Memento istud, & confundimini: redite prævaricatores ad cor, & recordamini prioris sæculi. Hieremias etiam. Reuertatur vnusquisque à via sua mala, eadem Ioel & alij præcipiunt. ¶ Secundus gradus est comparare damnum & lucrũ, bona in quam quæ perdidimus, & mala, in quæ incidimus: ideo dixit. Quanti mercenarij in domo patris, &c. ¶ Tertius gradus est vt surgas & erigas te, firmoque proposito vadas ad patrem, & delicta tua illi confitearis: quod hic fecit surgens & veniens ad patrem suum, &c. ¶ Octauum, iam nunc videamus quomodo Christus Iesus peccatorem recipit, de quo sequitur in contextu. *Cum autem adhuc longe esset vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est.* Hic notatur ordo quo Deus venit ad peccatorem, secundum proprietatem

tatem, & similitudinem vulturis, qui primo vidit cadauer à longe: deinde aduolat, & postea insidet: & tandem incorporat. Sic facit hic Christus, cum adhuc longe esset in regione peccati, quia longe à peccatoribus salus, vidit illum oculis pietatis & misericordiæ: sicut Petrum post trinam negationem. Et misericordia motus est, quia eius misericordia (vt Hieremias inquit,) non sumus consumpti. Præterea in eo quod ait, quod longe erat, insinuatur quod non erat contritus, sed attritus qui dolor est imperfectus, per quem aliqualiter se disposuit ad gratiam. Nam si vere contritus esset, & propter Deum summe dilectũ pœniteret, non esset longe sed prope. Sed postea cum amplexatus est illũ pater, ex attrito factus est contritus, vel iuxta aliquorum sententiam, actus attritionis perfectionatus est per charitatis formam, & in contritionem mutatus. Itaque quia nondum per charitatem ultimam & veram contritionem, & virtutũ adeptionem fuit Deo adiunctus longe erat: videt autem illum oculis misericordiæ, vidit aspectu illo quem petebat Dauid dicẽs. Aspice in me & miserere mei. Videt quem nihil fallere potest, quique solicitudinem filiorum suorum, etiam cum ab eo errant non prorsus abijcit. Vidit in se reuersum, & ad eum reuerti deliberãtem. Nec enim ille ad se reuerti nec tam sancta vota concipere potuisset: nisi eum ille prius aspexisset. Imago quæ in speculo est, oculos sursum attollere non potest, nisi ille cuius est similitudo illos prius attollat. Attende igitur peccator te oculos tuos in terram deprimere affectionibus tuis in mundi bona deiectis. Sic Dauid in Psalmo de quibusdam peccatoribus dixit. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Et Daniel de illis senibus impudicis dixit. Auerterunt sensum suum, declinauerunt oculos, & non viderunt cælum. Vt igitur oculos tuos ad cælum eleues opus est, vt Deus cuius tu es imago prius te de cælo aspiciat, oculosque misericordiæ in te dirigat: vt tu eum respicias, aspicientem te. Nam nisi ille prior speciali auxilio te conspexerit, nequaquam tu eum respicere, aut ad eum conuerti poteris. Non poteris ire ad eum nisi Deo mouente, ducente, aut impellente, aut trahente. Vnde Saluator. Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum. Propter quod sponsa hanc suam omnipotentiam agnoscens orabat dicens. Trahe me post te, curremus in odorẽ vnguentorum tuorum. Si tu non traxeris, ego ire non potero. Sic Prophetæ Ezechieli præcipiente Deo, vt surgeret & staret supra pedes suos, ingressus est spiritus domini in eundem prophetam, & statuit illum supra pedes suos: quia nisi spiritus domini adiuuaret eum, ille stare per se non poterat. Ideo in Threnis dicitur. Cõuerte nos domine, & conuertemur. Sic prius respexit Petrũ, & postea fleuit amare. Vnde Egregius Psaltes de Deo loquitur dicens. Qui respicit terram, & facit eam tremere. Hic est qui ouem perditam perducit ad caulam: qui solus sanat omnes infirmitates nostras & propiciatur omnibus iniquitatibus nostris. Hic solus est de quo ait Iob. Deus molliuit cor meum, & omnipotens conturbauit me. Solus enim Deus pœnitentiã donat, nam beatus Paulus ait, pœnitentiã esse donum Dei, cum in posteriori ad Timotheum Epistola, vt cum modestia corripiamus eos qui resistunt veritati, ne quando det illis Deus pœnitentiam ad cognoscẽdum veritatem. Ex quo loco Augustinus colligit, quod non solum cum agitur pœnitentia, sed etiam vt agatur necessaria est Dei misericordia, & est illa misericordia de qua in Psalmo. Misericordia eius præueniet me. Ante ergo quã peccator pœniteat, misericordia Dei præuenit eum. Non enim sufficiunt omnes conatus nostri vt nos iustificent & Deo concilient: verum quod deest nobis ipse benignissime supplet. Quãuis enim aliqua opera spectantia ad nostram iustificationem à solo Deo sine nostro concursu fiant: non ideo tamen & idem licet colligere de omnibus operibus ad eam requisitis. Triplicia enim sunt opera Dei concurrentia ad iustificationem peccatoris. Primi generis sunt illa quæ antecedũt etiam tempore nostram iustificationem: & sic Deo sunt propria, vt nullam in eis partẽ libertas nostra habeat, scilicet, neque consensum, neque cooperationem. Et talia sunt prædestinatio, electio seu vocatio: pulsare ad ostium, & aliquando admonitiõ, & inspiratio. Secundi generis opera sunt productiones qualitatum supernaturalium, gratiæ, scilicet, & virtutum quibus completur nostra iustificatio & formaliter iustificamur. Et quia ad producendum tam præcellentes qualitates natura nostra pertingere nõ potest, habet se homo respectu earũ passiue: sicut aer respectu lumi-

Canti. 1.
Ezc. 2.
Threno. 5.
Matth. 26.
Psal. 103.
Iob. 23.
2. Timo. 2.
Psal. 58.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis cum illuminatur à sole. Sunt tamẽ inter hæc opera quibus incipitur & perficitur nostra iustificatio, alia media opera tertij generis, quæ Deus in nobis non exercet, nisi nos ascensum præbeamus. Cuius generis sunt fides, spes, dilectio, pœnitentia & omnia breuiter opera concurrentia ad nostram iustificationem, quæ affectum liberum cordis nostri designãt & hæc sunt requisita ad cooperationem nostram: & hæc à nobis requirũtur. Quanuis enim iustificatio nostra per infusa dona & virtutes à Deo solo fit & solius Dei munera sunt gratia & virtutes infusæ: hoc tamen fit nobis consentientibus, & cooperantibus, Deus enim hæc munera non elargitur, nisi ope sua dispositis, & vocationi suæ sanctæ libẽter obtemperantibus. Vide quomodo antequam verbum loqueretur hic filius prodigus, imo priusquam ad patrem veniret, cum adhuc longe esset à domo paterna pater illi obuiauit: atque ideo iustificationem nostram, & peccatorum remissionem gratiæ Dei ascribere cogimur. Et vt videas quam prõptus sit Deus, vt peccatori succurrat, & faueat. Vide quid sequatur in contextu. *Et accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.* In occursu præscientia, in amplexu clementia demonstratur. Accurrens notatur gratia coadiuuans siue cooperans, quæ non patitur moram siue dilationem. Sicut enim nutrix videns puerum inualidum conantem ad ambulandũ, statim occurrit ne cadat: ita Deus cum aliquis nititur per liberum arbitrium ambulare ad eum statim accurrit per gratiam. Ideo
Iob.14. Iob. O peri manuum tuarum porriges dexteram. Quando enim facit quis quod in se est præparando se ad gratiam, Deus mox subuenit, gratiamque infundit.

¶ Expende autem quomodo non sit lenta, neque tarda diuina misericordia ad subueniendum compunctis corde. Mox vt tacti dolore de peccatis illum inuocamus exaudit, & sinum suæ misericordiæ aperit, vt recipiat confugientes ad se, & redeat in gratiã nobiscũ & reconciliet nos sibi. Verum cum Deus tam diligẽs sit vt nobis det bona: nos per oppositum diligentes sumus ad malum
Exod.32. & pigri ad bonũ. Filij Israel nondum Aarõ verba finiebat, quando dederunt ei iocalia & inaures ad idolum fabricandũ. Quis homo, vt pauperi subueniat tam facile daret annulum aut aurum? Quot sunt hodie in mundo qui cum meretricibus preciosa consumunt & cũ sorore aut nepote, nec obulum consumerent? Imperat virtus & dormimus, imperat vitiũ & currimus. Faciles sumus ad vitia & desides ad opera virtutũ, &c.

¶ Secundo dicitur hic quod cecidit super collum eius: in quo notatur gratia conseruans, quæ fouet & amplectitur pœnitẽtem duobus brachijs charitatis. Læua est dimissio culpæ, & dextera promissio gloriæ. Vn de Dominus per Oseam. Ego quasi nutri- *Osee.*
cius Ephraim, in brachijs meis portabo eũ. Amplexus cum osculo, ipsa gratia reconcilians est his signis descripta, ad significandum magnitudinem affectus, & effectus diuinæ benignitatis erga pœnitentem. Multo enim maior est quam amplexus & osculo significent: sed spiritualia per hæc sensibilia significãtur. Præterea in osculo notatur gratia consummans seu perficiens: quia osculum est signum perfectæ reconciliationis, & pacis & dilectionis. Et ideo vltimo ponitur, quia non habebitur nisi post tres gratias prædictas. Mira certe diuinæ potestatis dignatio, qui à sanctissimis etiam si districte valet eos coarguere inueniret quod dãnaret. Sed clementissimus dominus peccantes conseruat, fugientes reuocat, dispersos congregat, pereuntes liberat, mortuos viuificat, impios iustificat, negligentes increpat, torpentes excitat, lapsos erigit, ignorantes instruit, deuios reducit, redeuntes suscipit, & susceptos custodit. Quisquis ergo diuinam clementiam considerat, de venia nullatenus diffidat. Quare igitur peccator à peccato non exis? Siquidem optimè intelligis quam parata sit diuina clementia, vt te benigniter suscipiat, summoque afficiat honore. Cuniculus cauo suo cubilique inclusus, vociferante venatore non est mirum si exire nolit. Non enim ignorat si exierit in rete peruenturum, quo præpeditus proculdubio interimetur: quare fæpenumero ne in tantum incurrat discrimen exiens, se toto corpore discindi, & dilaniari à viuerra patitur. Verum tu qui optime tenes, si exieris à peccato à Deo apertis vlnis molliter & suauiter te esse suscipiendum, & denique in cœlestem æternamque gloriam vbi omnibus cœlicolis maximæ sis voluptati peruenturum: quare te à peccato non eximis? Quare immoraris in peccato? Quare in manus tam benigni patris venire negligis? Aliquis esset pater qui hic multo secius se habens filio suo prodigo diceret. Heus veterator ades dum, vbi res mea? vbi bona sunt, quæ perperam consumpsisti? vbi tam diu vagus & errabundus es immoratus? Expende obsecro hanc infinitam clementiam. Non petit ab illo rationem vbi nam fuerit, nec illum reprehendit iniuriauè afficit: sed vultu lætissimo illi obuiam procedit, eum susceptu rus vlnis suis, molliter brachijs, osculis sumaque indulgentia, fauore, & tripudio illũ excipiens. O inæstimabilem amorem, charitatem infinitam, bonitatem ineffabilem. Quis est animus qui lachrymis non liquescat? quæ viscera vllius peccatoris quantũuis obstinati, etiam si adamãte duriora sint, hac tanta pietate non mollientur? Attende igitur peccator, & ad Dominum tuum te recipe qui nihil aliud quam conuersionem tuam & vitam desiderat, nec mortem peccatoris. Respice ad Deum vt peccãdi finem facias: nam cum tu nocte dieque nihil aliud facias, aut cogites quam creatorẽ tuum millemodis offendere, ille nocte dieque multa misericordiarum millia super te profundens conuersionem tuam expectat. Sed de his satis, iam ad contextum reuertamur. Dixitque ei filius. *Pater peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus.*

Simile dixit Paulus Corinthijs, scribens. Non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Quanto enim Deus hominem peccatorem gratiosius visitat & illustrat tanto se illi profundius humiliat grauiusque illum accusat: nẽpe quod Dei pietatem euidentius circa se experitur, & maiestatem ac sanctitatem ipsius clarius contemplatur, eo propriam ingratitudinem, peruersitatem, & prauitatem lucidius intuetur: acrius detestatur & plenius confitetur. Hinc Esaias post contemplationem illam sublimem, vbi vidit Dominum super solium excelsum, & eleuatum
Esa.6. sublimem, vbi vidit Dominum super solium excelsum, & eleuatum testatus est. Væ mihi quia vir pollutus labijs ego sum. Et Iob etiam. Oculus meus vidit te, idcirco in cinere, & fauilla pœnitentiam ago. ¶ Obserua autem quod quanuis fatetur non esse dignum filio, nõ tamen addidit quod antea dixerat, & proposuerat dicens. Fac me sicut vnum ex mercenarijs, quia iam nunc non est in illo statu, in quo erat, quando proposuit hoc petere. Nam tunc cogente fame anhelabat ad panem, hoc est, recognita miseria proprij status mouebatur affectu ad proprium bonũ: nunc autem amplexus, & osculatus à patre occurrente ad ipsum, quia contritus erat & eius dilectionẽ habebat, non vult Deo seruire propter præmium, sed propter Deum ipsum amore filiali. Antea timens supplicia & horrens immunditiã porcorum, quasi seruus timore declinauit à malo, & desiderauit statum mercenarij. Sed iam nunc postquam patris osculantis, & amplexantis charitatem attendit, oblitus conditionẽ serui de sola charitate cogitat, vt iam non mercenarius, sed filius esse cupiat: quia non mercedis intuitu, sed virtutis amore quæ placita sunt patri perfecturus. Sed proceda mus. *Dixit autem pater ad seruos, cito proferte stolam primam & induite illum, & date annulum in manu eius, & calceamenta in pedes eius.*

Pater non dirigit verba ad filium, sed seruos alloquitur: quia qui pœnitet orat, sed responsum verbo non accipit, misericordiam tamen consequitur in effectu. Serui isti ministri sunt Ecclesiæ qui sacramenta ministrant, & maxime sacerdotes absoluentes à peccatis: & cum Christus hanc parabolam dicebat, erant Apostoli & alij eius discipuli, quorum ministerio vtebatur Christus, & eorum prædicatione vt gratiam quę à charitate non distinguitur conferret publicanis illis, sicut nunc ministerio sacerdotum & prædicatorũ confert illam. Per stolam primam gratiam intelligit quæ datur peccatori contrito, quam antequam peccaret habuerat. De hac enim Paulus. Charitas
1.Cor.13. operit multitudinem peccatorum. Atque ideo hic vocatur vestis seu stola. Hanc vestem habuit homo primus cum conditus fuit, & nobis datur in baptismo & eam ille perdidit male persuasus, & nos per quodcunque peccatum mortale: restituitur tamen per pœnitẽtiam. Sed duo sunt hic aduertenda. Primò quòd cito iusserit illam afferri nam res non patitur moram, vbi enim peccator ad hunc modum flagitia sua, & conscientię tormenta, & ita complexus est, maturo opus habet auxilio, ne desperando periclitetur. Nulla enim mora est inter remissionem culpæ, & receptionem gratię, quod quidem tam cito fit, vt in eodem instanti fiat, ita quod nulla prioritas temporis sit inter collationem gratiæ & remissionem culpæ. Corporis bona valetudo non impetratur, nisi paulatim, quia non est magni momenti, quare sensim conualescit infirmus, & salutem consequitur. Salus vero animæ in puncto temporis comparatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non vult Deus, vt quod tanti momenti est adeoq; necessariũ differatur, sed vt in instanti impetretur. At nos id multo è diuerso facimus, qui ad consequendam corporis salutem diligentissimi sumus & celerrimi, adeo vt quocunque etiam minimo capitis dolore, summamque curam & diligentiam ad valetudinem adhibemus, vndique conuocatis medicis, ne morbus vlla negligentiæ culpa differri videatur. Animam vero facile patimur ęgrotare, vsque ad quadragesimam confessionem expectantes, religioni potius sanctæ hebdomadæ, illiusque religiosissimi temporis, quam pœnitentiæ nostræ confidentes. ¶ Ad nostram instructionem discamus hoc loco statim post peccatum surgere per pœnitentiam, & confessorem quærere. Si dicis pœnitentiã peccati sufficere tibi, & vt propositum confitẽdi in quadragesima habeas: respondeo, verũ esse te vlterius nõ teneri sed nihilominus statim confiteri debes. Primo quia confessio de attrito contritum facit. Dolor autem quem à peccato habes forte contritio non est, sed tantummodo attritio, id enim sæpius vsuvenit, nam rarissimè homines tam sublimatum doloris habent actum, vt est contritio cum omnibus circunstantijs quæ requiruntur: præcipue si homines sæculares negotijsque profanis immersi sint. Quare si non satis tenes qualis quantusque dolor sit quem habes de peccatis nõne præstabit, vt consilium eligas securius, statimque cõfitearis sine eo quòd expectes quadragesimã? Secundo dum es in gratiæ statu vitam æternã bonis operibus quæ facis mereris: quare igitur amittere vis bonorũ operum præmiũ quæ ab hinc quadragesimam vsque facturus sis? Nõne melius erit, vt te Deo concilies, siquidem confitẽdo peccata tua, conscientiã reddis securã, cælũque bonis operibus quæ facis consequeris? Tertio quia nescis vtrũ subita & improuisa morte sis moriturus: aut aliqua infirmitas superuentura tibi sit, quæ tibi loquẽdi vsum cõfitendiq; facultatẽ eripiat. Quarto confessio non modo culpã remittit, sed etiã magnam partẽ pœnæ cõdonat, & dat gratiã ex vi sacramenti, quæ animam nostrã confirmat ad resistendũ tentationibus: pudor autẽ quem ibi pateris maxima est satisfactionis pars. Vnde sequitur q etiam si vere contritus esses, aut in statu gratiæ constitutus statim tamẽ confiteri debes, vt hæc tanta cõmoda lucri faceres. Quinto nemo aperire arcana suia vult homini loqua ci & futili, quia vt Ecclesiasticus ait, qui denudat arcana, amici fidem perdit. Vnde si dęmõ viderit te statim omnes eius tentationes simulac tibi ab illo factæ fuerint confessori dicere, te tanquã loquacem deincepsre linquet & tam sæpe tentare te non curabit. Sexto qui differt confiteri multa tradit obliuioni, & illa non obliuiscitur Diabolus, nec etiam ipse Deus, quare si frequenter confitearis, omnia peccata confitebere nullo excepto, & postea secura & tranquilla conscięntia esse poteris, nec timere vtrũ sufficienter memoriam examinaueris necne. Nam quo modo quis tantorũ peccatorum, vt potę quę per annum cõmiserit potest meminisse, ita facile vt quotiescũque voluerit ea in promptu habeat, sine maxima aut memoria, aut meditatione? Septimo confessio partẽ pœnæ remittit quare causa tantũmodo huius tanti cõmodi etiam si tunc cõtritus esses, tamen nihilominus cõfiteri deberes. Octauo quia difficillime confitebere, si confessioni assuetus nõ fueris, quòd passim videmus in illis qui summopere torquentur, summaq; afficiuntur molestia quotiescũq; ad confessorem accedendum est. Hoc autem illis tantũmodo contingit, qui rarius & nõ frequenter confiteri solent. Non aliter Dauid arma Saulis tentauit eaque statim reiecit, quia illis indutus propter desuetudinẽ, quam habebat armorum, incedere non poterat, cum tamen illa essent præstãtissima, & non solũ ad resistendũ, sed etiam ad vincendum duritiæ & roboris præsentissimi. Sic & arma cõfessionis, quibus dæmonẽ mundum, & carnem propulsamus illis quadrare non possunt, qui non sunt assueti armis pœnitẽtiæ. Pastor aut rusticus qui caput semel in anno tantũmodo pectere solet, quotiescũque ad pectendum accedit summo dolore & molestia pectẽdo afficitur, è diuerso ille qui quotidie pectit, leniter nulloque labore id facit. Nono, hoc sacramentũ frequentare debes, vt melius animam tuã abluas, & bona proposita reuoues. Solẽt mulieres stamina quę satis candida non redduntur vnica decoctio ne semel, bis atque etiam tertio decoquere, donec cum niuis candore contendere posse videantur. Propheta Eliseus septies præcepit Naaman, vt se in Iordane fluuio abluerет: quo facto à lepra mundatus est & conualuit. Lauamini, mũdi estote (ait dominus per Esaiam.) Vt autem intelligas quòd nõ loquebatur de lauacro aut mũditia corporali, sed tantũmodo de ablutione animæ, subdidit. Auferte malũ cogitationum vestrarũ & cætera. Decimo & vltimo sacerdos, imo potius vniuersa Ecclesia tibi suffragijs suis auxiliabitur, sacrosanctisque consilijs, & monitionibus. Ne igitur tantum bonum amittas negligentia tua, & salutem animæ differas, quæ cõfessionem consequitur quã doquidem tantam in curando corpore diligentiam adhibes. Si fotularis luto tibi infigitur statim absterges. Singulos dies vis fotulares tuos tergere ne si lutum in eis fuerit deficcatum postea de facili id remouere nõ possis, & à te ipso non vis remouere sordes vitiorum, per dimidium anni vel amplius. Ergo ne diu in anima tua tam tetrum & fœdum hospitem dæmonẽ habitare sinas, sed quam primum illum domo tua expelle, & si te in huius truculentissimi lupi rictu detentum videris, implora Christi Iesu pastoris acerrimi auxilium. Sicut qui cum primum vident gladium rubigine aliqua affectum, illum statim exacuunt & poliunt, & alij semel in anno: alij nũquam, nisi sit summa necessitas, & tunc accidit sæpe vt non possint gladium è vagina educere. Ex quo efficitur vt ensis cum vagina in sterquiliniũ mittatur, sic sunt multi qui statim mundãt animam per sacramentum pœnitentiæ. Alij ita sunt pleni rubigine vt iam assueti peccatis indurati sine pœnitentia in inferni sterquiliniũ mittantur. Igitur vt intelligas salutem animæ non esse differendam, sed statim summa diligentia, & celeritate esse curandam ait. Cito afferte stolam primam. ¶ Obserua secundo, quod non dixit, date ei stolam, sed proferte: quia ex arca Dei debet sumi & accipi: nam homo non potest dare homini gratiam, charitatem, iustitiam, aut remissionem peccatorum, solus enim Deus habet potestatẽ remittendi peccata. Hæc stola Domini erat. Et is illam filio prodigo concessit, verum iussit afferri per famulos suos. Eodem modo Deus solus est qui gratiam & remissionem peccatorum concedit, per manus tamen ministrorum suorum, qui à peccatis absoluunt, gratiamq; ministraliter concedunt. Apud Deum (vt inquit Dauid) propitiatio est, & copiosa apud eum redemptio. Quam donat pius pater filio reuertenti, famuli autem illum proferunt ex thesauro Dei, & merito Christi. ¶ Secundo dedit ei annulum,

per quẽ iam diximus in superioribus quod non potest intelligi fides, quæ non perditur per peccatum mortale, & hic non discessit à domo patris per infidelitatem: ideoque per annulum qui manum ornat opera bona intelligimus, quia sicut per peccatum perditur gratia, & omnia opera bona quæ peccator fecit cum erat in charitate hæc omnia summa Dei bonitas restituit dans ei stolam primam & annulum, hoc est gratiam, & pristinam amicitiã & omnia meritoria quæ in statu gratiæ operatus fuerat. Quod quidem quantum Dei misericordiam exaltet, quantumque extollat non potest homo narrare. Mirabile certe dictu est quod peccatori, qui exempli gratia habet decem gradus demeriti, & pœnæ, iuxta exigentiam delictorum, qui decessisset in tali gradu pœnæ esset in inferno intensiue punien dus si hic conuertatur totum debitum Deus remittit. Sed si postea rediens ad peccata sicut canis ad vomitum decesserit non punietur in decem gradibus, sed tantum iuxta pœnam debitam nouo peccato in quo mortuus est, quia Deus quod semel dimisit nunquam repetit, nec in recidiuante redeunt prima peccata, licet redeat quædam macula ingratitudinis ratione præteritorũ, quæ iam dimiserat. Sed misericors Deus qui punit citra condignum, restituit pœnitenti omnia bona quę per peccatum perdiderat, non restituens recidiuanti mala quæ per pœnitentiam ablata fuerant. Sic huic peccatori pœnitenti restituit vestem innocentiæ & gratiæ, & etiam omnia opera bona, & merita quæ fecerat in statu gratiæ, antequam ab illa excidisset. 2. Pet. 2.

¶ Tertio dedit in pedes calceamenta: quia affectus animæ qui per pedes significantur fecit agiles, & prõptos ad bene operãdum, quod prouenit ex gratia Dei, vt hoc dono gaudeat Dei amicus, vt ea quæ sunt bona facilius operetur. ¶ Obserua autem quod triplici gratia adiutus fuit hic: gratia videlicet præueniente, cooperante, siue subsequente & gratia consummationem præstante. De his tribus gratijs loquitur Paulus. De prima ait. Cum autem placuit ei qui me segregauit, de vtero matris meæ, & vocauit me per gratiam suam. Hanc expertus est iste filius prodigus cum hic dicitur quod pater vidit illum à longe, & misericordia motus occurrit ei, nisi enim Deus videret, vocaret, & occurreret, nos ad Deũ Gala. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

venire non possemus. De secunda gratia subsequente seu cooperante dicit Paulus,
1. Cor. 15. plus omnibus laboraui. Non ego, sed gratia Dei mecum, quapropter dedit pater huic calceamenta, vt per viam mandatorum Dei incederet. De tertia gratia videlicet consum
Philip. 2. mationis dicit Paulus, quod sicut Deus operatur in nobis velle: ita & perficere. Hic etiã ad familiaritatem, & mẽsam patris receptus est vt statim dicemus. Prima gratia est quæ peccata consumit, & eadem est quæ iustificat,
Roma. 3. & ideo ait Paulus. Iustificati gratis per gratiam Dei. Secũda dat vires ad bene operandum, sed tertia recipit ad familiaritatẽ.
1. Reg. 14. Hoc etiam homines facere solent. Dauid enim Absaloni filio delictũ homicidij hac lege dimisit, vt faciem illius non videret, nec ad illius conspectum veniret. Deus autem ex magna eius misericordia peccatori pœnitenti non tantũ peccata condonat, sed gratiam largiens in domo sua recipit, & ad
2. Cor. 1. mensam sedere facit. Propter hoc Paulus cum Deum appellauit patrẽ misericordiarum, addidit, & Deus totius consolationis, quibus verbis Paulus aliquid diuinæ misericordię addere voluit: quo effusissimã Dei in peccatores misericordiam explicaret. Nã ad misericordiam solum pertinere videtur iniurias condonare. Verùm Deus non solum hoc contentus ex vltore fit cõsolator: non solum peccata dimittẽs, sed & gratiam qua deinceps in futurum cauere valeat præstans. Expende etiam Dei infinitam misericordiam, qui non solum parcit peccatori, sed etiã donaria multa tribuit quæ in libro
Iob. 22. Iob numerantur, his verbis. Si reuersus fueris ad omnipotẽtem, ædificaueris, & longe facies iniquitatem à tabernaculo tuo, dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos. Hoc est, dabit pro infirmitate fortitudinem, & pro silice torrentes aureos. Hoc est pro ignorantia, & cæcitate, & peccato contracta, aquam sapientiæ salutaris. Præterea solet etiam inter homines aliquando contingere vt is qui ignoscit ex metu cõdonet iniuriam: aliquando etiam si velit vlcisci non potest: Deus autẽ qui solo nutu potest perdere quẽ velit quoties à nobis offensus est, spretus & abnegatus toties tolerat, inuitat, recipit, & amplectitur. Hãc eximiã gratiam & præstantissimam misericordiã declarat pijssimus pater in hoc quod ministris dixit. *Adducite vitulum saginatum, Et occidite, & mãducemus & epulemur, quia hic filius meus mortuus erat & reuixit, perierat, & inuẽtus est, & cœperunt epulari.* Hoc repræsentat maximam lætitiam quam capiebat Christus ex conuersione illorum peccatorum & publicanorum, quantumque lætaretur quod cum illis manducabat: quod idem Angeli in conuersione peccatoris in cœlo faciunt.

¶ Hoc est nonum principale quod promisimus nos dicturos. Insinuare vult quod non solum Angeli, & tota ecclesia lætatur, sed etiam ipse Deus atque ideo in numero plurali locutus est. Obserua autem & vide quã bene locutus sit Dauid cum Domino dixit. Psal.
Quoniam cogitatio hominis, confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agẽt tibi. Prima cogitatio peccatoris est de peccati fœditate, de turpitudine, & de malitia illius, & ex hac cogitatione sunt semper quędam reliquię, videlicet odiũ, detestatio, & displicentia peccati. Nam vt est apud quendam Prophetam. Omnis qui viderit Abac.
te resiliet à te, quisquis enim probe, vt decet peccati malitiam cognouerit, nisi mentis inops sit ab illo tanquam à profundo puteo resiliet & veluti à poculo venenato abstinebit. Reliquiæ ergo quæ de peccati cogitatione sunt, odium & displicentia, hæc festum agunt Deo: vel vt alia translatio habet solennia celebrãt Deo. Recte colligitur ex his verbis Euangelistæ, hic siquidem in peccatoris conuersione tanta agitur celebritas & lætitia. ¶ Obseruandum rursus quod in hoc festo non solum repræsentatur gaudium illud quo Deus vniuersaque cœlestis curia afficitur in cõuersione peccatoris, sed etiam illa ostenditur lætitia quãdo pro peccatore capitur, ipsique peccatori exhibetur simulatque peccatis relictis recta virtutis via incedens Deum colere incipit. Dubium enim non est non modo patrem domesticosque, & familiares in reditu filij prodigi gauisos fuisse, sed etiam ipsum filium summa lætitia perfusum esse, dum famem exlongo collectam, summa copia varietateque ciborum extingueret. Lætatus est etiam pater cum omni familia, atque item filius prodigus gauisus est. Nulla lingua est quæ dicere possit, quantas delicias, gaudiaque Deus concedat animabus, quæ relictis peccatis ad Deum conuertuntur. Etiam si post hanc vitam nulla esset bonis gloria tamen nihilominus propter ingens solatium spirituale, quod hic capiunt qui ad Deum conuertuntur, deberes miser peccator hæc vitia

vitia in quibus obrutus viuis relinquere. Vide quãtum distet à custodia porcorum hæc tam opulẽta, & copiosa patris mensa. Quid aliud in peccatis præter famem, turpitudinem, & immunditiam inuenis? At in virtute nihil, nisi copia, musica, summaque indulgentia inueniri potest. Verum hoc vernaculum non percipitur ab omnibus, nec omnibus est ista doctrina pręcipienda. Nulla in re longius fallũtur peccatores quã dum existimant in virtute non posse tantum solatium, tantamvè voluptatem inueniri, quantam in suis luxurijs inueniunt, & hac de causa in vitijs immorantur. Videbis pauperem mulierem quæ diuitis alicuius concubina cum sit, à peccatis conscientia quotidie querente, & exprobrãte exire nõ potest: quamuis vellet timens inopiam suam, qua necessaria ad vsum victũque quotidianũ statim deficiet. Alij etiam sunt qui ex peccatis summam capiunt voluptatem, existimant in virtute, non tantam se suauitatem inuenturos. O cæci & infœlices, attẽdite errorem vestrũ procul enim dubio fallimini, nam multo maior iucunditas & voluptas virtutis est, quam illa, quam non modo quis inuenit, sed ne inuenire posse in vitijs vnquã suspicatus est. Relinquite igitur peccata vestra, paupertatem contemnite. Deoq; credite, qui per prophetam ait. Non vidi iustũ derelictum, nec semen eius quærens panẽ. Deus qui prouidet auibus cæli, quæ non nent neque seminãt, non prouidebit filijs suis qui ad Deum conuertuntur? Vide quomodo huic filio prodigo prouisit, qui simulac exijt à peccato, mensam stratã & paratam inuenit & symphoniã & musicam. Similiter cum filij Israel exierunt de Ægypto, statim cantũ, musicam, & lætitiã offenderunt, & nunquã illis defecit cœleste manna, donec terram promissionis ingressi sunt. Sicisti dæmonis tenebrarũ principis tyrãnidem euadẽs illico mensam paratã, & musicam inuenit. Eodem modo Deus illis qui relicto hoc mũdo iter per deserta huius vitæ faciunt Deum colentes, 'dum cœlestẽ gloriam quæ per terram promissionis figuratur non cõcedit, delicias alias quamplurimas, solatiaque spiritualia tribuit: quibus illos quasi quodam cœlesti manna sustinet, & interpellat ne defatigentur. In Ægypto allijs porrisque vescebatur filij Israel, in deserto vero, dapibus lautissimis, & cœlestibus. Ita hic non comedebat nisi siliquas porcorum: at nunc comedit vitulũ saginatum.

¶ Obserua etiam quòd statim in ipso initio cõuersionis solet Deus tribuere maiores voluptates spirituales denuo conuersis, queniadmodum fecit huic filio prodigo perueniẽti, & populo Israel egredienti de Ægypto. Hoc autem facit pater clementissimus quia nouit illorum fragilitatem, qui recenter ad illum conuertũtur. Vnde particulari indigent auxilio & solatio. Qui etiam si iugiter cœlesti illo mãna à Deo sustinentur, tamen nihilominus Dei permissione labores quã plurimos & tentationes patiuntur, sicut populus Israel in deserto passus est. Non tamen in illis laboribus & tentationibus deseruntur à Deo optimo maximo, sicut nec desertus est Israel, sed potius eius confirmati auxilio vicerunt Iudæi, Amalech, & Amorrhæos, &c. Sed in principio illos sum mala lætitia & alacritate excipit, & in fine cũ illis gloriam sempiternam daturus est. Hoc Leui. 23.
voluit insinuare quando in illis festiuitati- Num. 28.
bus veteris testamenti præcipiebat, vt primus & extremus quisque dies essent maximæ solennitatis. Reliqui vero dies quasi de medio hebdomadę sumpti erant, nulla celebratione exercendi. Sed hæc duo extrema insignia & solẽnia erant. Doceris q̃ in principio conuersionis, & in fine perfectionis summa prosequitur lætitia dominus seruos suos, in alijs meritũ perpendens, in alios iustitiam suã, in alios vero gratiam ostẽdens: vnde alijs gratiã propter egestatẽ suã, alijs gloriam, causa suorũ meritorum tribuit. Arbores dũ florent fructũq; dum maturescũt multo sunt visu pulchriora, dies nuptialis dieq; coniugalis insigniores sunt. Quando dominus desponsatur animę, quia illam omnibus rebus exutam, & vacuam accipit sumptũque facit, tanquã pater clemẽtissimus filio suo nec rem gerit ex meritis sponsæ: sed iuxta diuitias & opulentiã sponsi, quia omnia à se sumit, & nihil ab illa. Et ideo ait ipse. Soror mea paruula est, & vbera non habet, Canti. 8.
iuxta quod alieno lacte infantem lactabit.
Ideo, ipsa sponsa ait sponso. A dolescentu- Canti. 1.
læ dilexerũt te. Non ait adolescentulæ quæ sunt animę in virtute cõfirmatæ, sed adolescentulæ, quæ sunt animæ nunc primũ oculos aperientes, & ad illam nouã lucem aspirantes: istæ adolescentulæ dilexerunt te, quia solẽt in initio maximos habere amoris motus. Parentes etiã si omnes filios summopere diligãt: pariq; amore prosequãtur, par

Universidad de Deusto
Biblioteca

uulos tamen in vlnis suis portant, illisque multo magis indulgent. Sic Deus denuo conuersis, & illis, qui ad eius cultum vt hic filius prodigus tunc primum accedunt, magis fauet: eosque maiore indulgentia prosequi videtur. ¶ Vsq; adhuc vidimus duo quę huic filio prodigo pater fecerit. Primum quod eũ benigniter suscepit, secundũ, quod cũ eo ad mensam discubuit, quę duo fuerũt quę Christus cum publicanis & peccatoribus fecit, quando illos excipiebat, & cũ illis manducabat. Videamus modo Pharisæorum murmurationẽ, quam hic filius maior repræsentat, & quomodo Christus, pro peccatoribus respondeat, quod decimo loco & vltimo dicendũ promisimus. In eo autem concluditur & terminatur hæc parabola. Dicit itaque. *Erat autem filius senior in agro, & cum veniret & appropinquaret domui audiuit symphoniam & chorum & vocauit vnum de seruis quid hæc essent. Isq; dixit illi. Frater tuus venit & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia saluum illum recepit, indignatus est autem & nolebat introire.* Hæc clara sunt si aduertas ad ea quæ in initio huius parabolæ diximus supra. Nihil aliud vult significare Christus nisi indignationem scribarũ & Phariseorum quod ex eo Christus publicanos & peccatores recipiebat: & cũ illis mãducabat. Quod ait vocauit vnum seruorum, quid hæc essent. Hæc enarratio iuxta Chrysostomi doctrinam ad ornatum parabolæ ponitur, & ad eius elegantiam: licet etiam si vis vt omnia quadrent, possit intelligi per hunc nuntium & seruum, qui hæc filio seniori narrabat, fama illa quã Pharisæi audierunt quod Christus cum publicanis manducaret. Nã audientes quod Christus hæc faceret, indignati sunt & murmurabant aduersus Christum. Indignabantur enim scribæ & Pharisæi, eo quod Christus cum istis comederet, cum magis esset gaudendum & congratulandum de bono proximorum & peccatorũ conuersione: & ideo nolebat hic introire, hoc est alijs congaudere. Intrare enim in domum gaudij est gaudium aliorum cõmunicare, quod ex superbia facere nolebant Pharisęi, sicut ille Simõ murmurabat, quia Christus Magdalenã suscepit. Multi etiam & nunc sunt similes istis, qui de bono proximorum tristantur & inuident, eo quod Deus bonus sit, & hominibus benefaciat qui quodammodo peccare videntur in spiritũ sanctum, quia contra bonitatẽ Dei peccãt: & à bonitate Dei colligunt malitiam, & ex misericordia Dei thesaurizant sibi irã. Opponunt enim se isti contra charitatem, quę regina est virtutũ, in quo grauitas istius peccati satis apparet, quia vt sapiẽs ait inuidia diaboli intrauit mors in orbem terrarũ. Nam statim inuidit parentibus nostris. Denique in sola malitia fundatur, sicut diaboli peccatum quod ex malitia procedit. De his loquitur Beatus Iob. Per diem incurrẽt tenebras, quasi in nocte sic palpabũt in meridie. Cum enim alieno bono inuidus affligitur inde radio lucis obscuratur. Ideo Cainus occidit Abelem fratrẽ, & filij Iacob vẽdiderunt Iosephũ. Saul persequebatur Dauidem, & Iudæi Christum crucifixerũt. Fera pessima & maledicta, quæ fratres proprios odit & bonitatem persequitur, & mortem dedit vitæ authori, & tantis eũ murmurationibus afflixit, vt in hoc cõtextu videmus & multis alijs in locis Euangeliorum. *Pater ergo illius egressus cœpit rogare illum.* Vide patris benignitatem qui nihil improperat respõsanti filio: sed ipse vadit ad illum & rogat nihilque aliud laborat, imo se in omnia vertit, vt fratrem fratri conciliet. Poterat enim dicere seruis, si recusat esse conuiua, maneat foris: si non vult epulari & gaudere, famem patiatur & mœrore pereat. Quis prohibet me expendere mea vt Iubet? Sed nihil horum ait pater, imo egreditur & rogat filium. Sic Christus blande alloquitur Pharisæos quos cum posset vocare inuidos & superbos, eo quod seipsos iustos existimabant, cũ peccatores essent, & proximos contẽnebant, & inuidebant: nõ tamen exasperat eos: sed leniter respondit Simonis ratione cõuincens eũ, & nũc his parabolis respondet, non conuicians eis, sicut pater hic blande & ratione respondit huic filio, & nõ iniuria. Discamus & nos leniter respõdere conuiciantibus, iuxta illud quod in prouerbijs legitur. Responsio mollis frãgit irã: sermo durus suscitat furorẽ. Posses tu sapienter & patienter respondens iracundiam inimici tui sedare, quo facto quã plurimæ contentiones & quæstiones interciderentur. Sic & Paulus docet, non litigiosos esse sed modestos: omnem ostendentes mãsuetudinem ad omnes homines, &c. Sequitur in contextu. *At ille respondens dixit patri suo. Ecce tot annis seruio tibi & nunquã mandatũ tuũ præteriui, & nũquam dedisti mihi hœdum, vt cum amicis meis epularer. Sed postquam filius hic tuus qui deuorauit substantiam tuam cum meretricibus venit occidisti illi vitulum saginatum.* Ecce Pharisæus qui dicat. Non ait tot annis educasti me, tot dolores, tot curas meo nomine sumpsisti, vnde nunquam potero reddere æquiualens, sed dicit, tot annis seruio tibi sicut alter qui dixit, Ieiuno bis in Sabbatho, decimas do. &c. Præterea quid arrogantius quàm dicere, nunquam mandatum tuum præteriui? Quis hæc dicere potuit, nisi vnigenitus patris? Solus ipse vere ait. Ego quæ placita sunt ei facio semper. De cæteris autem dicitur. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Nõ est qui faciat bonum. Etsi aliud peccatum non fecisset nisi hoc, contra charitatem agit, inuidens fratri & non compatiens eius miseriæ. Nec dicit frater meus, sed filius tuus. Noluit enim illũ vocare fratrem ex superbia indignans sicut Pharisæi cõtra publicanos. Denique in summa omnia quę iste hîc dicit murmurans, dixerũt superius Pharisæi. Hic peccatores recipit & manducat cũ illis. Hîc tanquã tyrannus omnia sibi assumere volebat. Sicut Pharisæi, qui moleste ferebant Christum cum alijs versari, & non cũ illis. Sed attende quæso quã molliter Christus, respondit Pharisæis, non irritãs aut prouocans eos ad iracundiam. Sed inquiens. *Fili tu semper mecum es: & omnia mea tua sunt. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater hic tuus mortuus erat & reuixit, perierat, & inuentus est.* Hoc est responsum & conclusio vltima omnium trium parabolarum, quibus Christus Pharisæis respondit ipsosque tacite accusat, quod de ipso murmurarent, asserens illos publicanos & peccatores fratres esse illorum, qua de causa æquissimum erat, vt pie & benigniter susciperentur. Præterea ait Pharisæis facillimum esse, & expeditissimum, cum ipso vel in templo vel vbique colloqui, publicanis vero reliquisque peccatoribus non ita facilè erat, qua de causa nemo iuste potuit moleste ferre, si illos suscepit, cumque illisque discubuit. Obserua autem quod pater non dixit, hic filius meus, sed frater tuus, vt alliciat ad commune gaudium, quia frater de bono fratris gaudere debet sic vos Pharisæi cum isti sint fratres vestri, quippe ab vno patre, & ex vno populo geniti non debetis indignari. Sic dixit Dominus Moysi. Descende, peccauit populus tuus. Et Moses ad Dominum. Cur Domine, iratscitur furor tuus contra populum tuum. Sic vterque vtrumque ad compassionem populi inuitabat. ¶ Obserua iterum quod in eo quod dixit in mortuus erat, & reuixit perierat, &c. Ostendit quod peccatum est mors & perditio. De primo ait Paulus, stipendium peccati mors. De secundo vero dixit Oseas. Perditio tua ex te Israel. Denique ex his omnibus expẽde Christi bonitatem, & clementiam. Substantiam diuisit petenti, & recedentem remanere nõ compulit, reuertenti cõpassus occurrit, amplexus & osculũ dedit vestẽ corpori, ornamentum manui, monimentum pedibus exhibuit. Oblitus damni prioris adduxit vitulum, & occidit, & edẽdum tribuit. Præterea fratrem seniorẽ benigne placauit, rogauit, vt pœnitenti fratri cõmunicaret vtrum que filium reconciliare curauit, non est pro uocatus inuidentis indignatione, nec arrogantis commendatione: sed reprehensionem æquanimiter tolerauit, & cuncta sua bona dare promisit. Blande locutus est iracundo, adolescentis oblitus est culpas, & maius sibi dicit inuenisse lucrum de inuentione filij, quam sit damnum substantię perditæ. Sic respondit pro peccatoribus Christus, & factus est eorum patronus & defensor, & Pharisæis blande locutus est, & respondit his parabolis, vt tu discas cum peccatoribus esse humilis, cum omnibus benignus, modestus, affabilis, vrbanus, & bene institutus etiam in inimicos tuos, & in illos qui de te murmurant. Quod si ita feceris hic viues in pace, & ab omnibus diligẽre, postea vero in cęlis gloriam sempiternam adeptus regnabis, Amen.

Chryſoſ. hom. 65. in Matth.

Luc. 7.

Rom. 2.

Sapien.

Iob. 5.

Gen. 4.

Gen. 37.

1. Reg. 18. Matth.

Prou. 15.

Roma. 6.

Oseæ. 13.

CAPVT XVI.

IN PRÆCEDENTI capitulo tribus similitudinibus ouis videlicet perditę, drachmæ, & filij prodigi, Dei ineffabilem bonitatem & misericordiam erga nos miseros peccatores clare ostenderat Christus: nunc autẽ nequis huiusmodi gratię fidat, & hac sumpta occasione vt multi solent peccatores segnior aliquis fiat in initio statim huius capituli addit parabolã in qua docet omnes christianos, & monet, vt omnib⁹ modis studeant proximis benefacere quẽadmodũ Deus illis benefecit. Docet secundo in hac simi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

similitudine eiusmodi beneficia quæ proximo exhibemus non perire : sed in futuram vitam nobis seruare. Docet tertio Christus in hac parabola verum vsum temporalium bonorum, & quomodo illa vtilia facere possimus : id quod potissimum fit, si illa liberaliter in pauperes erogemus.

Imo hic verus vsus est omnium bonorum, spiritualium & temporalium, si ea in vtilitatem proximi nostri conferamus. Sed iam singula hæc expendamus. Ait ergo Euangelista. *Dicebat autem & ad discipulos suos.* Qui- *Lucæ,8.*
bus præ cæteris datum est nosse mysterium regni Dei, & tanquam ad fontes ex quibus deriuanda erat aqua doctrinæ in mundum vniuersum. *Homo quidam erat dives.* Deus, hic homo est : mos nanque scripturæ sacræ est, vt quando Dei indignationem, iram & iudicium vult ostendere, comparet illum terribili cuidam ac ferę bestiæ. Sic Esaias ait. Rugitus eius vt leonis : rugiet vt catuli leonum : & frendet & tenebit prædã, & amplexabitur, & non erit qui eruat. *Esa.5.* Sic etiam Hieremias de eo dicit. Factus est mihi sicut leo, in abscondito. In Osea quoque dicit ipse. Ego ero eis quasi leæna, sicut pardus in via Assyriorum : occurrã eis quasi vrsa, &c. Verum quando Dei bonitatem indicare vult comparat illum homini : vt in Daniele vbi gratia noui testamenti describitur, Deus pater, & filius, eius vnigenitus homini comparantur. Nam quales nos sumus, tamen se nobis exhibet Deus. Si homines sumus & viuimus sicut rationales creaturæ, ipse etiam Deus homini comparatur. Sin autem bestiarum more viuimus, vt equus & mulus, in quibus non est intellectus, fit nobis Deus fera terribilior. *Thren.3. Oseæ.13. Dan.7. Psalm.31.*

¶ Adeoque Deus dives est, vt omnem pascat carnem : & aperiens manum suam repleat omne animal benedictione. Tam dives, vt nos sua benedictione diuites faciat : imo adeo dives est, vt iam per sex millia annorũ omnes homines & creaturas pauerit. Nec tamen arca eius adhuc exhausta est, & vacua facta. Sed quid verbis opus est? Longitudo dierũ in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ & gloria. Omnes enim vno ore fatemur, illum tam diuitem esse vt nostris bonis non indigeat. Si enim Deus creatura aliqua indigeret infinitus non esset : nam si aliquod emolumentum ex creatura aliqua capere posset, fieret inde quod non esset necessarium & æternum quicquid in Deo esset. Et si necessarium & æternum non est quicquid in Deo est : oportet vt Deus mutabilis sit, cum illi aliquid adue nire possit. Deus autem mutabilis non est. Necessarium ergo & æternum est, quicquid in illo est, perinde ac ille est. Præterea si necessarium & æternum est quicquid in se continet Deus : consequens est, vt nullã vtilitatẽ ex omnibus creaturis capere possit : cum illæ contingentes sint, & temporariæ. Sed quid de isto homine diuite Euãgelista dicat audiamus. *Habebat Villicum.* Puto quod interpres melius diceret gubernatorẽ domus, quam villicum, nam in græco originali, in qua lingua Lucas scripsit habetur οἰκονομον, ab οἶκος domus, & νέμειν quod est distribuere quæ ad rẽ domesticã pertinent. Nam villicus villæ gubernator est, & de re rustica agit, & causa colendi agrum constituitur, ideoque gubernator domus seu dispensator magis quadrat quam villicus. Vide autẽ in hoc verbo quo nomine Christus suos appellet. Auarus homo dicit. Diues sum & nullius egeo, mea sunt quę habeo quemadmodum rex Babyloniæ ait. Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Christus autem longe aliter loquitur, homo, inquit, quidam habebat villicum. Quo docet nos bonorum quę in hac vita accepimus à Deo, non dominos, sed dispensatores esse : siquidem Deus solus eorum dominus est. Meus (inquit ipse) est orbis terræ, & plenitudo eius. De nobis autem dicit Paulus. Quid habes ò homo quod non accepisti? Si vero accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Sunt diuites huius mundi, quasi nouæ nuptæ pauperes, quæ ad diem nuptialem si non habent vestem, omnem commodatam accipiunt à vicinis suis, ab alia pallã, ab alia endromidẽ, ab alia mitram petentes, &c. Verum die nuptiali transacto, vnaquæque vicina quod commodauit repetente ipsæ nudatæ & spoliatæ omnibus ornamẽtis manent. Omnes diuites huius mũdi œconomi Dei sunt : qui quam plurima à Deo accipiunt beneficia, vt ea inter pauperes & egentes diuidant. Illi vero bonis à Deo concessis ornantur & fruuntur in hoc seculo quasi in die nuptiali. Cæterum cum ad mortem iudiciumque extremum peruenerint, tunc omnibus bonis suis spoliabuntur & cogentur rationem reddere : quemadmodum hic villicus à domino

mino suo coactus est. Tunc repetet pauper pallium, quòd maluisti tinea consumi quã pauperi erogare : mulierque egens, vestem efflagitabit, quam de multis quæ tibi supérabant, concedere illi noluisti, &c. Si duobus hominibus aliqua via incedentibus canis insequitur non facile iudicare poteris vter illorum dominus eius sit. Cæterum si alter alterò discedat, statim apparet, clarissime quis Dominus sit : canis enim ignoto relicto ad notum accedit, eumque Dominum esse suum clare ostendit. Sic modo temporales diuitiæ cuius sint dignosci non possunt. Sed aduentante morte cum tibi à mundo necessario discedendum est tum demum quis sit diuitiarum Dominus cognoscetur. Bona enim tẽporalia hic manebunt, tu vero solus nemine comitante ab hoc mundo exibis vilissima sindone indutus. O si diuites, sibi iam persuadere vellent se non esse dominos, sed villicos, & dispensatores bonorum Dei, quæ Deus voluit, vt semper in mundo manerent. Nullus cogitet, sibi ipsi soli viuere, sed curam habere proximi sui, quem adiuuet bonis temporalibus, doctrina, exemplo, & externa submin istratione : quæ pia villicatio est. Dispensatorem te esse cognosce non dominum eorum, quæ habes : sed tantum temporalis fructus participem. Abijce fastum & arrogantiam diuitiarum, atque modestiam serua dispensatoris. Sed nunc iam multi sunt sicut Satanas qui in deserto Christo dicebat, quod omnia mundi bona sua erant. Sic multi mentientes sicut pater suus Diabolus putant sua esse hæc terrena, & non esse dispẽsatores : ideo ad libitum exoluunt cum meretricibus & scurris, &c. Qua si non sit de illis reddenda ratio, & strictissime exigenda. Hoc verbum meum, omnes homines fallit, regnum meum, Episcopatus meus, Ecclesia mea, villa mea, negociatio mea, plena deceptionis sunt verba. Possessores enim sumus, non proprietarij. Villa quam possides hodie tua est, cras filij tui, vel alterius hæredis erit, cuius nec per somniũ meminisli. Nabuchodonosor rex Babylonis dixerat, Nonne hæc est ciuitas mea quam ego ædificaui in robore meo? Et ideo in belluam conuersus est. Donec sciat, inquit, Daniel quod dominator Dominus in regno hominum, & cuicunque voluerit dat illum. Nulla igitur ratio suppetit vt dicamus quicquam esse nostrum. Scito igitur te dispensatorem esse. Vnde Paulus, Sic nos existimet homo vt ministros Christi : & dispensatores ministeriorum Dei. Bonus dispensator & sufficiens pauperum suorum est archiepiscopus Toletanus. Cui quotannis ducentorum millium ducatorum vectigalia reddũtur. Item bonus dispensator est Episcopus huius, illius, vel illius loci : omnes enim hi dispensatores diuites pauperum sunt, qui bona sua à Deo hac conditione acceperunt, vt illa fideliter & prudenter pauperibus dispẽsarent. Sed iam quæritur, vt inquit Paulus inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Omnes quærunt quæ sua sunt : non quæ Iesu Christi. Parum fidei inuenitur in prælatis Ecclesiæ, multoque minus in diuitibus huius sæculi charitatis & veritatis. Dic mihi, si Dominus quis œconomo suo iuberet, vt certam portionem pueris à pedibus certamque alijs famulis in diem impenderet hic autem œconomus dimidium vniuscuiusque portionis furaretur adeo, vt pro decem quatuor, aut quinque tantummodo solueret, & ea de causa famuli omnes, fame & siti vrgerentur, in quẽ esset culpa potissimum conijcienda? In dominũ nullo modo : ille enim sufficiẽter prouisit omnibus necessarijs. In œconomũ ergo conijcienda est, qui aliorum præmia sibi arrogat, & mercedes. Bona Domini sui defraudans, quæ illi data sunt, vt domesticis impartirẽtur. Itanec pauperes in Deum culpam conijcient, cum illouè expostulabunt de mercede sibi negata. Diuites enim dispẽsatores & œconomi à Deo cõstituti sunt saltem in Hispania nostra, vbi Episcopatus opulentissimi sunt : quare si pauperes necessitate & penuria vrgentur, culpa œconomorum est, qui bonis abutuntur Dei, & infidi sunt dispensatores. Miseriæ & paupertates extremæ pauperculorũ hominum clamãt, & vociferantur coram Deo : non secus quã sanguis iusti Abelis clamauit, vltionem crudelis sui interfectoris implorans. Ideoque sequitur in cõtextu. *Et hic diffamatus est apud illum.* Non debet procedi cõtra aliquem donec is prius de crimine sit infamatus. Oportet enim vt infamia præcedat : & vocatur infamia non frequens vox discolorum, sed frequens vox talis, vt apud probos & prouidos viros reddatur persona de crimine tali rationabiliter suspecta. Nec inquisitio fieri debet, nisi tantum de crimine quo infa- *1.Cor.4. Phili.2. Gene.4.*

infamatus est, & non de alijs. Primo enim hic fuit infamatus, & postea processerunt contra illum, quanuis multi peccatores & ciuitatum iudices propter simplicem suspicionem accipiunt iuramentum ab illo, quem existimant reum, & postea quærunt testes, & faciunt inquisitionem & processum, in quo grauissime peccant. Nec illi tenentur eis propalare veritatem cum infamati non sint, & exponunt illos in periculum se infamandi. Quod si tunc non dicunt delictum quod non tenentur dicere, sed postea testibus conuincuntur, puniunt illos contra ius tanquam periuros: cum reuera non fuerint periuri, quia antequam infamia præcederet, non tenebantur occultũ manifestare delictum. Hunc pessimum modum procedendi iam ego in causis aliquoties vidi, & ingemui. Discant enim ex hoc loco iudices, & prælati etiam Ecclesiastici & qui monasticam vitam profitentur, antequam de aliquo crimine inquirant, vt prius præcedat infamia, & non propter quãcunque infamiam leuem, vel suspicionem inquirant, quæ non eis licet. Vide quo modo hic prius fuit infamatus ac postea requisitus & interrogatus. ¶ Obserua etiam, quod hoc verbo indicatur, quod Deum nihil lateat. Omnia enim, vt inquit Paulus sunt nuda & aperta oculis eius. Præterea nõ solum videt Deus quomodo donis eius vteris, sed alij etiam sunt qui te diffamant, & accusant. Infamant te pauperes & clamant, eo quod iniustis rationibus premis & fraude & dolis ciuumuenis, & tua immisericordia fame perire finis. Clamant contra te & clamor eorum in aures Dei intrat: sicut clamor filiorum Israel ascendit in Ægypto & venit ad Dominum. Hinc Dominus per Mosem loquitur. A duenam nõ contristabis, viduæ & pupillo non nocebis. Si læseris eos vociferabunt ad me, & ego exaudiam clamorem eorum, quia misericors sum. Vide ergo quid agas, non enim proderunt diuitiæ in die vltionis, non honores: non potentia tuebitur: neque Deus timet humanum fastum, vel etiã humanam potentiam. Iam nunc videamus de quo infamatus sit. *Quasi dissipasset bona ipsius.* Accepta bona dissipamus quando his neque ad ipsius honorem, nec ad propriã salutem: sed magis ad Dei offensam, ad proximorum iniuriam & scandalum aut propriam perniciem abutimur. Dissipauit hic villicus bona animæ: quando omne ingenij acumen, animi industriam, artem, scientiam, memoriam, cogitationes, desideria, transfert ad vana, aut perpetrandis accommodat sceleribus. Dissipat bona corporis dum fortitudine ad vim alteri inferendam, sanitate ad turpia, pulchritudine ad vana abutitur: exhibens per hæc & similia membra sua arma iniquitatis peccato. Dissipat etiam hic villicus bona temporalia non solum illicitè in comessationibus, ebrietatibus, luxurijs, pompis & vanitatibus, in vestibus, in sumptuosis ædificijs, in equis in canibus nutriendis, in alea & similibus consumendo, sed etiam cum proximorum iniuria per furta, fraudes, rapinas, vsuras, & per alias nefarias artes hæc acquirendo. ¶ Expende autem quod dicit quasi dissipasset bona ipsius, non autem absolute, quod dissipasset: quia quantumlibet impij male donis concessis vtantur & dissipent, nihilominus tamen ad aliquem bonitatis ordinem dilapidationem istam reducit Deus. Nunquam enim sic destruitur humana natura in hac vita, quin per Dei clementiam reparari possit: quod angelis peccantibus & bona sua dilapidantibus non contigit. Quantumcunque enim malus sis saluari potes, & hoc est quasi dissipare: & quanuis non sis omnino perditus sicut dæmon, qui remedium non habet, & sic dissipauit substantiam: homo autem quasi dissipauit, quia licet sit omni flagitio repletus, poterit dum viuit, saluari. Sed quid ad hæc Dominus. *Et vocauit illum: & ait illi.* Hæc verba non pertinent ad illam vocationem, qua quilibet tempore mortis suæ, vel etiam in extremo die, tribunali Dei sistitur: sed ad eam potius vocationem, quæ in hac vita fit: cum quis per internam inspirationem, vel per externam prædicationem & exhortationem, vel per beneficia, aut flagella diuinitus commouetur, vt cogitet quomodo suo tempore rationem reddere possit. Expende hic quot modis te Deus vocet & tuam studeat salutem: nempe blanditijs & flagellis & innumerabilibus modis. Tu autem tanquam aspis obturans aures suas surdus es, ne audias vocem incantantis sapienter: quapropter thesaurizas in diem iræ, & quia hic misericordiam vocantem non audis, audies postea iudicẽ dicentẽ. Ite maledicti in ignẽ æternũ. A duer-

Hebr. 4.

Exod. 3.
Exod. 22.

Psalm. 57.

Rom. 2.

Matth.

te au-

te autem quod antequàm condemnet vocat ad iudicium peccatorẽ, quia vult Deus iustificare sententiã suam, & non damnare peccatorem illo inaudito. Vnus enim omnium, quotquot extiterunt in mundo iudices, iniquissimus fuit Pilatus: quoniam contra hominem, quem iustum cognoscebat, & sanctum sententiam tulit, & super omnia voluit se iustificare lauando manus suas. Innocens ego (inquit) sum, à sanguine iusti huius. Cum secundum rei veritatem Pilati conscientiam totus Oceanus non sufficeret ad lauandum. Quare si iste Pilatus cum tamen improbissimus alias esset, sententiam suam iustificare voluit: quantò maiore ratione hoc faciet Deus, si quidem ait Dauid, Iustitia Domini vera iustificata in semetipsa? Non vult Deus hunc inauditum condemnare, vt eius causa magis iustificetur. Sæpenumero solet absens absque vlla culpa condemnari. Sic Caiphas Christum condemnauit in absentia in concilio suo. Nec illã accersiuit vt sui rationem redderet. Quare apud iurecõsultos omnia quæ contra absentem non contumacem fiunt irrita sunt. Vnde nullus maior defectus, aut nullitas cuicũque processui opponi potest, quam si dicamus partem nõ fuisse citatam. Male fecit Assuerus, cum damnauit populum Dei ductus malo consilio sine audientia partium. Itaque iste quanuis infamatus esset, & sciret illum dignum pœna nihilominus tamen antequam remoueretur ab officio vocatur, vt respondeat pro se, & reddat rationem. Vtinam Reges & Prælati sic facerent vt nunquam obliuiscerentur huius doctrinæ. Et non sicut Dauid, ita faciant, qui credidit Sebæ narranti de Miphiboset, & innocentem absentem damnauit, antequam redderet rationem sui: & Sebæ susurroni dedit possessiones Miphiboset filij sui maximi amici Ionathæ. O reges iniqui & mundi principes qui nullam fidem & iustitiam in iudicando seruatis. Et quod multò pessimum omnium est, tantum valet prima informatio & inquisitio, vt etiam si Dauid postea resciuerit Miphiboset innocentem esse, tamen nihilo magis sententiam reuocauit: sed potius possessiones diuidi iussit. ¶ Discant ex hoc loco Principes & Prælati, vt infamatum & accusatum vocent, & quærant, antequam iudicent: vt pro se ipso respondeat & sui rationem reddat. Sic Deus antequam Sodomam & Gomorrham damnaret, clamor, inquit, Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum grauatum est nimis. Vide etiam infamiam Sodomæ & Gomorrhæ: sed audi eorum inquisitionem. Descendam, ait, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me opere cõpleuerint an non: ita vt sciam. Non dixit hæc Deus quod aliquid eum latere posset: sed vt nos doceat humano more loquitur. Prius enim probare voluit missis eò duobus angelis vt exploraret impietatem ante quam iudicaret, & ciuitates subuerteret. Sic etiam antequam Adam puniret vocauit ad iudicium, dicens. Adam vbi es? vt sui rationem redderet. Sic etiam Cain interrogauit de fratre & antequam puniret ad rationem vocauit: & similiter antequam confunderet turrim Babel descendit vt videret ædificium. Sed iam nunc damnantur adolescentes inauditi. Sic Nicodemus dixit Pharisæis: nunquid lex nostra iudicat hominem nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Festus quoque in Actis, dixit. Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur locum defendendi accipiat. At nunc aliqui Prælati Christiani & Episcopi, qui maiorem sanctitatem profitẽtur faciunt quod illi Gentiles Romani idololatræ facere non audebant, homines innoxios persequẽtes: non dantes locum excusationi nec defensioni, &c. Discant secundo nè peccata subditorũ dissimulent & impunita relinquant: sicut Heli sacerdos, qui sciens peccata filiorum nõ curauit nec correxit: atque ideò mala morte mortuus est, & reprobatus à sacerdotio. Imò perquirant voce subditum, moneant, & diligenter officium pastorale exerceant, & solicite atque charitatiue & benigne corrigant, vt hic fecit hic homo diues, qui postquam infamiam proximi sciuit nõ dormiuit, neque segniter se habuit, sed vocauit illum ad se. Discant tertio ne accusatorum, visitatorum, aut testium nomina prodant. Hoc enim est maximum incendere ignem, & odia & discordias seminare, vt aliqui ex leuitate, aut imperitia facere solent. Iste enim non dixit, talis, vel talis, mihi dixit quod male gerebas tuum officium, sed tantum dixit, quid hoc audio de te? Docentur, & quarto vt articulum, de quo quis infamatur, specificent. Melius enim potest se homo corrigere cum ei ex-

Gene. 19.

Gene. 3.

Gene. 4.
Gene. 11.

Leg. Chryso. homil. 30. in Gen.

Ioan. 7.

Actor. 25.

1. Reg. 2.

1. Reg. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ei exponitur de quo infamatur, aut se excusare si innocens sit, cum speciatim dicitur, hoc audio de te, quam si dicerent ei in genere vnum malum de te audiui, sic iste dixit villico exprimens malum, quod audierat. Redde rationem villicationis tuæ: de infidelitate enim villicationis accusaris. Itaque vocatus hic corã Domino suo dixit ei. *Quid hoc audio de te. Redde rationem villicationis tuæ.* Ait Dominus villico. Imò sic loquitur ad vnumquemque nostrum. Homo cogita quis status tuus sit. Christianum te vocas, sed viuis gentiliter: vita tua non re-
Titum.1. spondet vocationi tuæ. Deum confiteris ore: sed operibus negas. Dominum tuum me vocas, nec tamen voluntatem meam facis. Non Dominum, sed dispensatorem
Matth.25. domus meæ te constitui. Quare ergo non dedisti pecuniam meam ad vsuram? Abscõdisti talentum tibi creditum? Quare non pauperibus fœnerasti, & dedisti bona, quæ mea sunt, indigentibus? constitui enim te vt aleres pauperculos seruos meos. Quid hoc audio de te? Seuera profecto accusatio, & percontatio. At vbi percontatio illa re agitur ipsa, obmutescat oportet homo:
Iob. 9. & cogitur confiteri cum Diuo Iob, se coram Deo pro mille vnum respondere non posse. Vtinam hæc vox & querimonia in auribus tuis semper personet.

¶In eo autem quod rationem quærit admonet, vt semper parati simus, vt bonam rationem reddamus hora mortis. Mirum valde est, quod nolis propter Deum idem facere quod villicus propter herum suum facere non prætermittit: cum tibi perpetua animæ tuæ salus proponatur, vel lucrifacienda, vel amittenda illi opinio quædam tantummodo quam apud Dominum suum habet. Si esses alicuius viri præclarissimi dispẽsator à quo tibi esset imperatum, vt primo vesperi illi redderes rationem certorum millium ducatorum quę tibi ad sumptum faciẽdum dedisset: nonne priusquam illi rationes ostendere properares, libros prius inspiceres, vt rectam tuorum gestorum rationem reddere posses? Nam etiam si omnia optimè dispensata habuisses, saltem ne coram Domino rationem reddens postea titubares, re multo ante non prouisa, nec meditata libros inspicere omniaq; ad amussim prius perpendere deberes, vt rectam rationem redderes. Attende igitur te vel sponte, vel inuitum aliquando rationem redditurum non Domino terreno sed Deo: non de impensis, sed de bonis animæ, bonisque corporalibus, quæ tibi à Deo Optim. Maxi. concessa sunt. Tunc dicetur tibi, redde rationem villicationis tuæ: quod fortè hodie ante Solis occasum audies. Et hanc rationem seueriſsimam Deus à te exiget. Oportet igitur vt vnusquisque dum viuit reputet se post mortem horum omnium rationem redditurum. Quis homo est qui Christianus, aut esse, aut dici vult, qui quotidie conscientiam suam nõ examinat, vitam suam despiciens, malamque & peruersam viuendi rationem in bonam conuertens, præparãsque se ad omnia euenta quæcunque accidere possint? Cum enim minime retur tunc illi discedendum erit, quia nemo scit vtrum in diem crastinum sit peruenturus, nec ne. Ita igitur viue re debes quasi statim sis moriturus, & si sapis non minus inspectam rationem habere debes, ac si statim illam esses redditurus. Quare interiora arcana tua optimè cognita habeas, conscientiã tuam examines oportet, vt si aliquid inueneris in conscientiæ libello, quod iure reprehendi possit, vel moribus immutatis deinceps corrigas, vel lachrymis, & suspirijs deleas vt veniente Domino, & dicente, Redde rationem villicationis tuæ, apparere possis nulla ignominia notatus, nulloque rubore suffusus: vtpote qui rectam rationem omnium beneficiorum, quæ accepisti reddideris. Hæc debet esse Christianorum in hac vita exercitatio, videlicet, vt dent operam libris suis inspiciendis, & vt optimam reddant rationem: qui autem in hoc exercitio maximam temporis partẽ non impẽdunt in cubiculis suis inclusi, non agunt vitam Christianam, sed barbaram & gentilicam. Quare si mors de improuiso ipsos occupauerit, turbati & confusi nihil habebunt, quod summo iudici respondere possint, & ideo maxima cum ignominia in infernum detrudentur.

¶Obserua etiam diligenter quod hîc non dicit Dominus, redde rationem villicationis alienæ, vel redde rationem villicationis alterius, sed villicationis tuæ. Propriæ enim vitæ tuæ, factorumque tuorum non alienorum, redditurus es rationem Deo. Vnusquisque enim redditurus est de factis proprijs rationem. Cum igitur tanta beneficia à Deo acceperis, tot quæ res habes de quibus reddere rationem debes, vt vitam emendes, tempusque breuissimum vitæ tibi ad agendum concessum, ne inaniter abire prætermittas, quod vix satis esse potest ob negotiorum magnitudinem, otiosus nequaquam esse debes neque dum alienas vitas obseruas & examinas propriæ vitæ emendandæ & corrigendæ obliuiscaris. Quid enim ad te aliena attinent? Redde rationem villicationis tuæ. Tuæ villicationis propriæ redditurus es rationem, nõ alienæ. Ideoq; tibi consule, te ipsum cura, ne sis de aliorum vita curiosus nimium censor, neue facta aliorum iudicare velis. Visus enim in primis tibi à Deo hac de causa datus fuit, vt teipsum præcipuè inspiceres. Ideo Dauid
Ps. in Psalmo dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum ipsum non est mecum. Non ait se esse cæcum, aut lumen oculorum perdidisse: sed inquit, lumen oculorum suorum nõ esse secum. Erat enim errãs & otiosum lumen illi oculorum, dum aliorum facta intuendo occupabatur. Non erat mecum lumẽ oculorũ meorum, sed cum alijs. Si igitur vis progressus maximos facere in Dei cultu & seruitio maxima cura vitare debes ne de aliorũ vita nimis curiosè inquiras. Nunquam enim quietus, & tranquillus esse poteris: si curiosus factorũ alienorũ scrutator fueris. Nunquam pacem in corde, aut spiritu tuo habebis, si te ad inspiciendas proximorum tuorum vitas profuderis: sed potius omnes homines in odium tui inflãmabis, nisi ab hoc vitio caueris. Ideo Dauid postquam dixit lumen oculorum meorum non est mecum, statim addidit, amici mei, & proximi mei recesserunt à me: quia quicunq; aliorum vitas calumniatur & mores, omnibus odio est: etiam vt amici, familiares, ac fratres, omneſq; propinqui ab eius cõsuetudine abhorreant. Ab hoc vitio oritur murmuratio, quæ fons & principium est superbiæ. Ideo enim alios despicis: quia teipsum non cognoscis: quod maximum est superbiæ fundamentum: fluuius extra alueũ suum exundans fluctibus suis ripas mundificat, ipse tamen cum omnes immunditias, paleas, & stercora riparum secum ferat immundus, pallidus, & turbidus fluit. Eodem modo homo extra sui ipsius notitiam & cognitionem, qui aliorum immunditias extra se egressus aliorum q; facta rimatur, fluuio superabundanti ritè comparari potest. Tota autem iactura illius tantummodo est, qui hoc facit, turbidam enim cõscientiam & immundam habet malitia & superbia. Alios verò mundat dum illos sua loquacitate & murmuratione monet, vt vitam emendent & corrigant. Itaq, alij cõmodum consequũtur ex monitis tuis, quibus dum corrigũtur, molestiamq; patiuntur iniquę detractionis tuæ magis apud Deum merentur. At tu sicut fluuius turbidus & immundus conscientia coinquinata, indies tibi ipsi deterior fluis in omnes vitiorum vndas, & in extremum inferni mare. Culpa est homini immiscere se rei ad se non pertinenti. Tu iacturã pateris, alij lucrantur. Si quis mercator negotiũ aliquod tractat, in quo nõ modo nullum futurum commodum sperat, sed etiam incommodum timet: illud proculdubio deponit. Attende igitur & tu quòd nullum aliud negotium magis inutile gerere poteris, quam si aliorũ facta scruteris. Relinque igitur hoc officium ne pereas, neu tempus perperam consumas, obseruando quid ille vicinus tuus, aut ille faciant, quid habeant, vnde viuant, aut quomodo viuant. Non enim exiget Deus à te rationem villicationis alienæ, sed tuæ propriæ. Satis argumenti est, te paruam curam conscientiæ tuæ gerere, siquidem tantum de alijs curas, nimia enim cura quam aliorum geris indicat te esse oblitum tui. Nemo enim tot rebus animum intendere potest: quare facile colligitur quod te ipsum negligis, qui aliorum curam habeas. Hæc maxima stultitia est, vnde
Eccl.9. sapiens. Pes fatui facilis in domum proximi. Quando Dominus domi est: omnes famuli officium suum faciunt. Eodem modo quando aliquod ædificium fit, si Dominus operis adest, omnes ministri laborant & officium suum exequuntur: verum si tantisper abest, alius sedet, alius garrit, alius ludit, nemoq; operã nauat. Ita & eodem modo cum tu intra te ipsum es per tui notitiam ratio recta est, cogitationes cohibitæ, sensus recepti, cæteræque affectiones animi æquè & iustè operantur. Econtrario verò si propria relicta domo, domos alienas pererras & percurris, non possunt cogitationes tuę, nõ esse ociosæ & errantes, milleq; vanitatibus obnoxiæ. Esau semper in agro viuebat. Ia-
Gen. 27. cob autem domi semper erat: propriũ enim bonorum est intra domum conscientiæ suæ se continere: malorum autem, & otiosorum proprium est extra se errare, aliorum vitas obseruãdo. Ne igitur tam iniquum officiũ subeas. Si enim proximus tuus malus fue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rit ipse actionum suarum rationem Domino reddet: tibi satis erit si tui curam habueris perfectè. Es enim rationem redditurus exactissimã, & citiùs fortasse, quàm existimas, & cæt. Sed iam ad contextum reuertamur. *Iam enim non poteris villicare.* Hæc quamuis de hora mortis & de vltimo vitæ instanti intelligenda sint, quia dein ceps nullum erit tempus villicandi, hoc est merendi, nec demerendi, tamen in hac vita inspirationibus adducit Deus hæc nobis ad memoriam: vt habentes præoculis nostris hoc vltimum tempus constitutum, quo cum vita simul nostra finito & terminato, amplius villicare nequibimus, hinc statim villicare summa cura studeamus, bonisq; operibus mansionem in cælis quæramus, tẽpus enim erit ali quando quo etiam si velimus nullo modo nobis prodesse possimus, vt male acti tẽporis pœnitẽtia ducti ea, quæ facere noluimus facta lucremur. Cõstitue igitur ante oculos tuos tempus & horam mortis quo vbi perueneris Deum dicentem audias, redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare. Quare nunc dum tempus ad villicandum habes, talia opera facere debes, vt nullus vnquam temporis defectus tibi nocere possit: cum ad horam mortis peruene-
Galat. 6. ris. Operemur igitur bonum dum tempus habemus, ait Paulus. Hæc vita est dies in qua villicare & operari licet: nam veniet nox (inquit Christus) in qua nemo poterit
Ioan. 9. operari. Tempus enim veniet, in quo non poteris villicare, atque ideo modo sicut hic villicus fecit, elec[illegible]osynis & bonis actionibus amicos quære: quite in æterna taberna cula recipiant. Felix dies vitæ hominis in quo villicare & mereri licet vitã æternam: infœlix etiam tempus post mortem peccatoris in quo nihil villicare, aut mereri poterit. Sic Paulus suis Corinthijs dicit, Omnes
2. Cor. 5. nos oportet præsentari ante tribunal Christi: vt vnusquisque reddat rationem de his, quæ gesit in corpore. De his inquit, quæ gesit in corpore; quia nõ reddet rationem de his quæ gesit extra corpus. Nam morte obita nullum erit tempus villicandi. Vnde etiam si opera sanctorum, quæ in gloria cœlesti fiunt suapte natura bona sint & è diuerso opera damnatorum sint mala, neutra tamen à Deo præmio, aut supplicio afficiuntur, propter illa ipsa opera, quæ post mortem fecerunt, sed ob illa tantummodo quæ viuentes hic & in carne mortali constituti præstiterunt, cuius rei nulla alia causa reddi potest præter Dei supremam voluntatem. Vult enim Deus hæc opera bona accipere, vt illorum authores præmijs quãplurimis afficiat: illa verò non accipit, quia omne meritum dependet à diuina acceptatione, tempore huius præsentis vitæ durante paruo multa comparare potes multaque minimis sumptibus mereri. Paupertate, videlicet, diuitias semper duraturas, lachrymis lætitiam perpetuam, fame satietatem eximiam, paruisq; percutionibus regnum cœleste consequeris. Non esset ille insanissimus, qui cum posset in aliquo emporio frequentissimo frumentum, drachma in annum emere, tanta opportunitate vti nollet emptionem in tale tempus differens, quo nec si mille aureos numeret paululum frumenti, aut etiam frustum panis inuenire posit? Non minus igitur insani sunt, qui sinunt vitæ suæ tempus inane præterire, quando paruo sumptu paruoque labore, gloriam cœlestem mereri poterant, vitam otiosam nullo negotio transigentes, quare posteà in inferno doloribus supplicijsq; inauditis torquebuntur, lachrymisque & suspirijs, nullum leuamen merentes conficientur: cum hic, vel paruo frusto panis, quod inopi cuiuis tribuerent, vel vniuersam cælorum gloriam possent comparare, quæ vna post mortem in pretio est hominibus, alia enim parum prodesse poterunt. Hic quocunque dolore, vel pœnitentia, quam propter tua peccata susceperis, quibus Dominum tuum offendisti, remittuntur tibi omnia delicta tua: quod nisi feceris postea in inferno supplicijs doloribusque horrendis cruciabere, quæ tibi tamen nihil ad veniam prodesse poterunt. Ille caminus ignis quem incendit Nabuchodonosor Babyloni, cum in tantum exardesceret, vt quadraginta nouem cubitos flammas sursum extolleret vno tamen cubito deficiente non peruenit ad numerum quinquagenarium, qui quidem numerus annum Iubilei facit: vt intelligas flammam illam ignis sempiterni confusionisque Babyloniæ inferni, etiam si tantum exardescit, vt grauissimè iniquos torqueat, non tamen illis remissionem peccatorum concedere possе, nec Iubileum gratiæ, aut veniæ. Ideò opus est vt festines, negotiaque tua villices, summaque cura conficere enitaris, anteaquam tibi dicatur, iam non poteris villicare

care, iam negotiandi tempus elapsum est: nullum deinceps tibi mercaturam exercendi tempus concedetur. Quare quandoquidem nescis quando tibi dicetur, iam non est tempus villicandi, habe hoc in memoria, vt summopere festines, laborando, benè operando & deniq; merendo, vt aduentante morte, quæ fortasse, vel perendie adsit & tibi facultas deinceps dispensandi erepta fuerit, negotiandique potestas, iam tunc mereri poteris tuis bonis operibus mansionem in cælis, vbi perpetuo beatus dici possis. Cogita igitur & induc in animum tuum, Deum tibi modo dicere, iam non poteris villicare, vt quod futurum est in hora mortis, statim futurũ existimes, quid faciendum potissimum sit, consideres. Idemq; facias quod villicus hic fecit. Cui cum Dñs dixisset, Redde rationem villicationis tuę, iam nõ poteris villicare, afflictus, mœroreque summo oppressus est, adeo vt dicat Euangelista. *Ait autem villicus intra se.* Relinque negotia huius mundi: relinque externa, scrutare conscientiam tuam intra te. Ab ea enim summa tui ipsius accusatrice si obtemperare volueris, audies quid tibi faciendum sit. Solus nanque hic villicus curat de salute animæ, quia nullus est amicus: omnes quæ sua sunt quærunt, non salutem animæ, sed bona temporalia sequuntur. Ideò omnia exteriora relinquens intra te ipsum habita, cogitaque eras tibi esse moriendum, quando nihil tibi honores, diuitiæ, amici, amicorumue consuetudines, quibus omnibus abundas prodesse poterunt. Vix enim mortuus eris cum ab omnibus desertus, obliuioniq; traditus eris. Adeò vt etiam si totus orbis tui meminiam coleret, tamen tibi parum prodesset. Solus tu & Deus es tis rationem vitæ tuæ confecturi: quare iustum est, vt tu etiam solus in hanc vitam ingrediaris, tecumque tutè solo rationem benè viuendi perpendas, omnia, alia quæ aliquando à te relinquenda sunt, despiciens & contemnens. Quare si solus mansurus es, merito omnes illos relinques, à quibus aliquando es relinquendus. Solus igitur tecum age, solus qui sis considera: vitam præteritam corrige, nouum rationum tuarum librum conficiens: siquidem solus tui, actionumque tuarum rationem es redditurus. Omnia enim externa (mihi crede) hanc internam conscientiæ rationẽ impediunt.

¶ Obserua etiam timorem in causa fuisse, vt hic se reciperet, sibique consuleret, & ad se rediens nouum viuendi modum quæreret: iure enim timuit, si aliter sese haberet ne in æternum periret. Sic timor mul- 4. Reg. 20.
tos induxit ad meliora. Sic Rex Ezechias timore huius iudicij conuersus ad parietem fleuit, & cæt. Sed quid consuluit iste? Dixit enim intra se. *Quid faciam, quia Dominus aufert à me villicationem?* Non dixit quid dicam, sed quid faciam, sciens quia apud Deum plus valent opera virtutis 1. Cor. 4.
quam verba facunda, iuxta illud Apostoli. Non in sermone est regnum Dei. Quasi diceret. Regnum cælorum non verbis, sed operibus emitur. Quærebat Da- Psal. 23.
uid in Psalmo dicens: Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? sibi ipsique respondens statim subijcit. Innocens manibus & mundo corde. Dum dixit, innocens manibus insinuauit ad consequendam gloriam sempiternam, verba non sufficere, nec etiam ipsam fidem solam: necessaria enim est manuum innocentia: opera videlicet candida & sancta. Vnde sequitur manifeste neminem posse cœlestem gloriam consequi, verbis tantummodo, nisi ea opera fecerit, quibus dignus tanto præmio iure videri possit. Non enim satis est credere, sed operari oportet. Quemadmodum enim ille, qui in fluuium cadit nisi manus pedesque moueat, mergitur, nec supereminere potest: si tamen natet, ad terramque peruenire conetur, omni periculo liber & incolumis euadet: eodem modo ille, qui nullam operam nauat ad salutem consequendam, & vt ad gloriam cœlestem ab hoc mundo quasi à quodam naufragio enatare possit, & bonis operibus omissis, soli fidei confidit, proculdubio in profundum inferni pelagus immergetur. Si tamen cum fide operetur, in bonisque operibus persistens fidem viuificet, profectò, in terram incolumis euadet, salutisque portum consequetur. Vnde Ezechiel Propheta. Emissa Ezech. 8.
similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei. Bona enim opera sunt quæ nos apprehendunt, & rapiunt in cælum, viamque muniunt ad gloriam immortalem consequendam. Non sufficit sola fi- Iacob. 2.
des cum Iacobus dicat, quòd fides sine ope- Gen. 27.
ribus mortua est. Non fidit Isaac verbis Iacob, vt ideo eius manus tangeret, quan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

do illi suam benedictionem concedere voluit, sed operibus rebusque ipsis, eius enim collum & manus prius pertentauit, quam illi benediceret. Eodem modo nihilo magis tibi benedictionem gloriæ concedet Dominus, licet quam plurimis verbis illam contendas nisi prius manus, quæ bona opera sunt pertentaueris. Illæ quinque virgines fætuæ fidem habebant, propterea quod & virgines erant, & lampades habebant, reprobatæ tamen sunt, quia oleum in lampadibus non habebant, per quod in sacra scriptura charitas significatur. Nam quemadmodum oleum omnes alios liquores supernatat, ita charitas omnes alias virtutes excedit. Quare Diuus Paulus illam supereminentem scientiam vocat, sine charitate fides mortua est. Fides enim (vt Paulus ait) per charitatem operatur. Vnde quemadmodum ille insanus iudicari posset, qui cum nullius esset meriti, aut gratiæ apud regem, quippe qui nec aliquod præclarum vicisset, nec alia laude digna facinora edidisset, tamen nihilominus audaciæ suæ confidens à rege contenderet, vt sibi ciuitatem, vel amplissimum aliud beneficium concederet, sic insanus inuerecundus ille iudicandus est, qui more illarum virginum fatuarum nullis operibus tanto præmio dignis à Deo summa petit contentione, vt sibi cœlestis gloriæ ostium apperiat. Nam si rectè & consideratè tecum reputare velis, quo ore poteris à Deo contendere gloriam, cum nihil tanto nomine dignum feceris? Non sufficit ergo sola fides, sed opera sunt necessaria. ¶ Hic tamen aduertendum magnopere censeo, quod etiam si fide carere euidens signum est, & præsagium æternæ damnationis in eis, qui sine fide decedunt, non tamen è diuerso Euangelio credere euidens est argumentum, aut indicium, quo quis putari possit prædestinatus. Pannus enim vt vere mundus dicatur omni nota & macula vacare debet, vt autem immundus dici possit, quæcunque labes sufficit. Hoc pacto vt intelligamus aliquem esse reprobatum satis est fidem non habere, verum vt is sibi prædestinationis bonum ineffabile arroget, opera tanto præmio digna operari debet. Fidem habere, & fere nunquam operari iuxta dictamen fidei, magnum est reprobationis indicium. Diutina in peccato mora, persistentia quæ continua, argumentum est reprobationis, licet non ita vrgens, vt omnino infallibile sit. Quia plurimos videmus, qui cum omnem vitam suam in criminibus fuerint periclitati, in fine tamen gloriam meriti sunt, vt in bono latrone cruce pendente videre est. Alij etiam è diuerso extiterunt qui cum aliquod vitæ tempus bene agendo transegissent, exitu infœlici decesserunt, sicut Iudas. Sed tandem qui rectè mandata Dei seruat bonisque cum viuit semper operibus occupatur, computandus est merito in prædestinatorum & electorum Dei numero, nullum enim aliud præsentius medium ad consequendam gloriam est, quàm seruare mandata. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Si aliquem videres viam versus Valentiam facere reputares vtique ipsum Valentiam ire, non tamē iure iurando te astringeres ipsum Valentiam ingressurum, quia libertatem habet licet ambagem aliquam faciat, antequam Valentiam perueniat, viam aliorsum dirigere, è diuerso si aliquem videres Valentiam euntem viam tamen Granatam versus facientem, merito suspicareris illum non habere animum Valentiam eundi; tamen nec iurare, nec affirmare auderes illum non esse Valentiam peruenturum, quia potest viam alio inflectere, cum liber eundi & non eundi sit. Sic in proposito, qui bona opera facit viam facit ad gloriam, existimaturque ad gloriam peruenturus: bene tamen potest antequam ad finem vitæ, quasi cuiusdam itineris veniat, viam inflectere, & ad damnationem peruenire. Similiter qui malè viuit ad infernum tendit, bene tamen potest vita & moribus in melius mutatis in extremo cursu saluari. Attamen qui bona opera operatur facilè creditur salutem consecuturus. Nemo enim adultorum in cælo est, qui prius bona opera non fuerit operatus. Hæc enim media sunt & via, qua gloria comparatur, sola enim fides non sufficit quia sine operibus mortua est. Quod si hic (vt ait Christus) dixit, quid faciam ad salutem consequendam, quo supplicio dignos esse impijssimos Lutheranos dicam dum asserunt solam fidem satis esse etiam si ne operibus ad consequendam vitam æternam? Non omnis, qui dicit mihi. Domine, Domine, ait Christus, intrauit in regnum cælorum, sed qui fecerit voluntatem patris mei. Et Paulus ait, Sancti per fidem vicerunt regna. Sequitur, operati sunt iustitiam

flitiam & adepti sunt repromissiones. Non ergo sola fide, sed operibus iustitiæ adiunctus ingressi sunt terram promissionis. Sic & tu nihilo magis cælum. Et si operibus iustitię, quomodo ergo sola fide? Sed de his aliàs. ¶ Quid faciam ait, excercebat officium aliquod domi regis, quod cum sibi ereptum videat, non satis exploratum habet quid sibi faciendum sit. Seneca de breuitate vitæ meminit cuiusdam senatoris: qui cum esset concessum sibi à Caio Cæsare quoniam nonagesimum annum ætatis agebat, vt quiesceret à publicisq; muneribus vacaret, tā solicito deinceps fuit animo se procul à negotijs suis separatum videēs, vt mortē iāiam sibi imminere credens, sibi tanquam mortuo supremum funus fieri imperaret, vt ab omnibus familiaribus domesticisque suis in pheretro collocatus deploraretur. Eo autē modo vniuersa eius familia senis ocium eluxit, vacationemque à publicis muneribus, donec beneficio eiusdem Cæsaris restitutus officio suo ad mortem vsque perfunctus est. Non aliter plurimi reperiuntur, qui sine munere negocio ve aliquo viuere nesciunt, nec vllam in vita priuata iucunditatem inueniunt. In principum regijs huiusmodi homines sæpissime reperiuntur, qui multitudine negociorum delectantur, clientumque amant frequentiam, ante ostium negociorum suorum expeditionem expectantium. Sic veneno officiorum & negociorum educati eo tantummodo aluntur, vt nulla alia in re suauitatem inueniant.

¶ Sed his prætermissis in literali sensu persistendo, in quo Christus hanc parabolam dicit, obserua, quod iste non dixit, dominus auferet villicationem loquens de futuro, sed de præsenti loquitur dicēs, Dominus aufert villicationem. Quod enim proxime sequitur, certumque est, tanquam si esset præsens reputatur. Cum igitur mors, quæ nobis omnem facultatem merendi & negociādi ereptura est, adeo propinqua sit, vt nescia mus an ab hinc horam vnam simus morituri, statuamus nobis iam esse præsentem. Sic Paulus Philippenses vocat mortuos. Et nos mortui sumus, quia morti appropinquamus. Stultum est de morte tanquam de re futura, sed quasi iā præsenti agere. Sic illa sapiens mulier dixit Dauidi Regi. Omnes morimur & quasi aqua dilabimur super terram. Non ait moriemur, sed morimur. Quemadmodum enim fluuius ingi perenique flumine currit, nunquam aquæ iam elapsæ retro redeunt, ita dies nostri incessantes ad mortem fluunt, & die diem trudente nunquam idem ætatis flumen ad nos redit. Dies enim hesternus præcedentem trudit, hodiernus vero hesternū, & ita alij alios mutuo se expellunt & excludunt, nosque ad mortem citissimo volatu rapiūt. Sic alijs euntibus, alijs redeuntibus diebus, nunquam id, quod præterijt in eundem statum redit, more aquarum labentium, quæ nunquam refluunt. Alij quidem vadunt, & alij veniunt, verum attende omnes breui tē pore ad finem peruenturos. Atque ideo Ioannes. Filioli nouissima hora hæc est. Merito igitur dixit, quid faciam. Si homo cogitare vellet quid de se futurum esset semper animo angeretur, diceretque quid faciam. O me infœlicem qui tot peccata commisi, quid de me fiet? quo perueniam? quid faciam, quid consilij capiam? Si hoc, quid faciam, homines sæpenumero secum meditarentur meminissentque illius solicitudinis, qua hora mortis afficiuntur, profecto vitam suam corrigerent, melioremque in dies facerent. Cum autem nemo sit qui dubitare possit, esse mortem, alteramque post obitū vitam restare omnes credimus, quis adeo insanus est, qui secum ipso non dicit, quid faciam? & ea quæ ad salutem pertinent operatur? Fœlix qui de fine cogitat, fœlix qui quotidie cogitat se propediem moriturum, fœlices, quibus vitæ finis viuendi confert initium. Dic ergo illud Iob. Quid faciam cū surrexerit ad iudicādum Deus, cum quæ fierit quid respondebo illi? Ita hic villicus afflictus, & angustiatus dixit. *Fodere non valeo.* Hoc est dura pœnitentiæ opera exercere nequeo, abstinēdo, flendo, ieiunando, & alia huiusmodi operando. Quanuis enim hæc opera sint viris perfectis dulcia atque facilia, qui consuetudine exercitatos sensus habent & omni virtutum actione spiritualiter delectantur, mihi tamen qui educatus sum in delicijs & libertate, durum & rigidum videtur virtuti operam nauare. *Mendicare erubesco.* Id est, Deum orare, seu alios vt pro me intercedant, pudet. Quia perseuerare in oratione non possum, coram autem Deo qui peccata mea cognoscit apparere non audeo, præ confusione & verecundia delictorum meorum. Expende quod negatio harum duarum viarum viuendi, scilicet, vel labore, vel mendicitate, significat consilium

filium hominis de æterna vita non quærenda, labore ieiuniorum, nec mendicitate orationum. Multi enim nobiles & lauti delicijsque assuefacti sunt, qui sacerdoti dum fatentur respondent. Pater ieiunia, flagella, aut preces faciendas ne mihi imponas, non enim potero substare, aliud quiduis mihi impera. His igitur talibus hominibus iniungere debes in peccatorum suorum satisfactionem, vt faciant eleemosynas. Sic Daniel Regi Nabuchodonosor qui nimium lautus & delicatus erat adeo, vt nollet opera magnæ perfectionis obire, dixit: Peccata tua eleemosynis redime, sic Ioannes Baptista debilibus & imperfectis peccatoribus, & publicanis non dixit, ieiunate, flagellate, cilicia portate, sed qui habet duas tunicas det vnam non habēti. Et Paulus in Actis cupiebat Agrippam Regem Christianum fieri, & esse sicut ipse Paulus erat, demptis, dixit, cathenis his, quia nondum Agrippa erat perfectus, vt posset acerba tolerare. Iste etiam delicatus villicus non poterat fodere, nec mendicare, ideſt, opera supererogationis, & magni laboris facere, & martyrium tolerare: atque ideo ad eleemosynarum largitionem se conuertit. Sequitur. *Scio quid faciam, vt cum amotus fuero de villicatione recipiat me in domos suas.* Quamuis in spirituali sensu, in quem Christus inducit hanc parabolam, hoc nihil aliud insinuet, nisi, vt de bonis nostris (omnia enim nostra sua sunt) pauperibus largiamur, facientes eos amicos de mammona iniquitatis, tamen, vt litera sonat, multi sunt similes huius, qui malunt furari quam operari, meliusque esse ducunt in ocio & delicijs viuere: alienis bonis fruentes, quam aliquod addiscere artificium, vnde sibi licito & honesto vultus sui sudore victum quærunt. Nam si alicui Domino inseruiunt eius bona ita diripiunt, vt politi & elegantes, vicatim incedere possint, senatorioque apparatu viuere. At hi, patet, quod multo præstare existimant otium multoque melius esse quam negotium, quo honeste & sancte homines viuunt occupati.

Dan. 4.

Luc. 3. Actor. 26.

¶ Verum in doctrina quam Christus prætendit in hac parabola admonet, qui misericordiam vult inuenire apud Deum, & veniam suorum peccatorum, misericordiam faciat cum pauperibus, & eis eleemosynas elargiatur de bonis temporalibus, quæ bona non quidem nostra, sed Dei sunt. Beati (ait Christus) sunt misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sed procedamus. *Conuocatis itaque singulis debitoribus Domini sui dicebat primo. Quantum debes Domino meo? at ille dixit, centum cados olei. Dixitque illi, accipe cautionem tuam & sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alij dixit. Tu vero quantum debes? Qui ait. Centum coros tritici. Ait illi. Accipe literas tuas, & scribe octoginta.* Quatuor hic considerandæ sunt pro eleemosynarum largitione. Primum quod non dedit eis eleemosynam vocatus à pauperibus, aut rogatus, sed iste vocauit illos, largitus est enim liberaliter non vocatus, nec cogatus, nec coactus, sed sponte & gratis quærens ipsemet illos. Itaque pauperibus antequam ipsi petant danda est eleemosyna, imò & aliquando cogendi & solicitandi sunt pauperes, vt factum est ab illis duobus discipulis, qui ibant in castellum Emaus erga Christum, quem peregrinum & ignotum esse putabāt, coegerūt enim illum, vt apud se maneret. Sic Abrahamus in itineribus expectabat sedens & pauperes transeuntes solicitabat, & angelos obnixe precabatur, vt apud se diuerterent, & cum eo manerent & comederent. Idem & Loth fecisse legimus. Tobiamque multosque alios sanctos patres. Quanquam modo non solum non petentibus negatur eleemosyna, sed etiam tanta est diuitum nostri temporis auaritia, vt nec clamantibus quidem famēque pereuntibus pauperibus aures præbeant, &c. ¶ Secundo docet quod eleemosyna non segniter, sed diligenter est facienda, atque ideo dixit, sede cito. Celeriter sunt agenda bona maximè opera misericordiæ. Sicut enim hilarem, ita & celerem datorem diligit Deus. Ideo Salomon ait. Ne dicas, vade, cras dabo tibi, cum statim possis dare.

¶ Tertio docet, quod non vni soli, sed multis est danda eleemosyna, quod secus faciunt multi prælati & diuites, qui non nisi consanguineis pauperibus elargiuntur, alij amicis, alij vero ciuibus suis tantummodo. Sed hic villicus multis benefecit, nam singulos debitores vocauit. Denique, & quarto abundanter eleemosynam dedit. Dimidium enim olei alij concessit, alij quintam partem tritici donauit, iuxta illud Tobiæ. *Si multum tibi fuerit abun-*

danter tribue, quomodocunque poteris. Aliter multi faciunt, qui pauperibus non tribuunt nisi ea, quæ sibi vtilia fore non existimant. Carnes enim iam corruptas, & à quibus etiam canes abstinerent, pauperibus largiuntur, quæ potius insterquilinium erant mittendæ. Panem item muscidum duritiaque inutilem propter Christum se concedere asserunt, & iactant, cum ipsi in summis delicijs, vitæque blandimentis agant. Sed dices. Improba videtur illa esse eleemosyna, quæ de alieno conceditur. Quod hic villicus fecisse videtur dum bonis domini sui liberalis haberi vellet. Ad hoc respondendum est statim in verbo sequenti. Porro vbi dicitur centum cados in Græco est, ἑκατὸν βάτους ideſt centum batos non cados, bath siue batos mensura erat liquidorum & corus aridorum mensura, modios triginta complectens, quæ est onus camelj. Sequitur. *Et laudauit dominus villicum iniquitatis eo quod prudenter fecisset.* Non tamen laudatur modus quē habuit, nec media, accipiens alienum Perinde acsi concionator auditores suos vt prosit ad orationem & bona opera, hortetur dicens. Ecce fures & latrones vigilant tota nocte, vt furentur & prædentur cum periculo vitæ suæ, cur ergo tu non vigilabis ad orationem & bona opera spe æternæ mercedis? Talis laudat fures & latrones non ob furtum, & latrocinium, sed ob solertiam, quod etiam opera sua mala ita prouide instituunt, vt tam impigri ad ea sint. Similiter si dicat ad quempiam. Impudica mulier ornat se, vt alios ad obscœnos amores alliciat, cur te ipsum non etiam ornares fide, & Christo conformibus virtutibus, vt Deo placeres? His verbis certe non laudo impudicitiam mulieris, sed diligentiam tantum illius, qua ad flagitia abutitur. Sic etiam hoc loco dispensator iste, ob solertiam tantum laudatur, eo quod vtilitatem suam tam bene perpendere potuit, vt eodem modo animabus nostris prospiciamus largiendo facultates nostras pauperibus atque ita thesaurum congregemus ad vitam futuram. Nam vt Chrysostomus ait in parabolis explicandis, attendere oportet ad quem scopum dirigantur, vt in illo immoremur, reliqua quæ assumpta sunt ad illa contexenda negligentes. Lege si placuerit Augustinum, Origenem, & Theophilatum. ¶ Non itaque hæc parabola nobis proponitur vt dispensatorem in omnibus sequamur, sed in eo duntaxat, quod tēpore officij sui & blandientis fortunæ futuram inopiam consideranit & anteuertit. Quia prudenter se habuit laudatur, & quia furatus est, vocatur iniquitas.

¶ Obserua autem & diligenter considera, quod si Dominus huius mali villici, qui eius bona dissipauit & reliqua sit furatus, ni hilominus illius prudentiam laudat quoniam prudenter egerit, quanto magis laudabit eos qui in sibi creditis, concessis & datis misericordes fuerint? Si enim laudatus est qui cum fraude prudenter egit, multo magis laudem & gloriam merebitur apud Deum, qui de sua substantia, & rebus sibi creditis honorat dominum in pauperibus.

¶ Secundo locus iste & hæc parabola intelligi potest, & exponi hoc pacto, videlicet si dicamus hunc villicum recte fecisse, tam prouidendo in posterum sibi quam in modo, quem in danda eleemosyna seruauit. Nam vt iam supra latius dictum est, si per hunc diuitem Deum intelligimus per villicum autem huius mundi diuites homines, qui veluti dispensatores & villici à Deo acceperunt diuitias quas in pauperes dispensarent, sequitur quotiescunque aliquis diues huius seculi eleemosynam pauperi concedit, de domini Dei bonis non de suis opibus concedere, siquidem omnia quę habemus tanquam dispensatores possidemus, eaque accepta Deo referre tenemur. Hoc autem est quod Christus voluit significare circa hæc bona nobis concessa, cum illam parabolam proposuit, quæ de talentis agit, famulis ad negociandum cōcessis. Hūc autem sensum tenentes non dicemus hunc fuisse furatum bona Dei, quorum dispensator erat, sed ea pauperibus impartijsse, vt fecerunt Abraham, Loth, Iob, alijque viri sanctissimi, faciendique eleemosynas studiosissimi, quibus vt fideles dispensatores non tanquam suis sed tanquam Domini Dei bonis vtentes gloriam cælestem compararunt. Sed dices, Quando hunc sensum defendo, si res ita se habet vt affirmem hunc villicum tam in vitæ remedio inueniendo, quam in modo dispensandi recte fecisse, quare hic vocatus est villicus iniquitatis? Respondeo. Illum vocatum fuisse villicum iniquitatis, non quod eleemosynam fecisset, sed quia in initio non bene se habuit bona domini sui dissipando & dila-

Matt. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pidando. Postea tamen quam ad se reuersus iniquitatem vitæ suæ cognouit, quanquam iam demum nec fodere, nec arare poterat, hoc est magnas pœnitentias & preces agere, in omnibus tamen reliquis optime se gessit, adeo vt dandis eleemosynis de bonis Dei quorum dispensator erat iustissimus & fidelissimus villicus iudicari debeat. Christus autē in hac parabola si rigorē literæ inspiciamus cum diuitibus tantummodo loquitur, eosque hortatur ad dandam eleemosynam de bonis Dei quorum dispensatores sunt. Quod si recte fecerint postea in cælo æternam inuenient mansionem. Hos duos sensus in omni parabola tanquam magis verisimiles sequutus sum, vt supra dictum est.

¶ Expende etiam quod in eo quod ait, villicus iniquitatis, & laudauit dominus villicum iniquitatis, phrasis Hebræa est, & modus loquendi Hebræorum, vbi genitiuus ponitur loco nominatiui. Vt illud quod in
1. Petr. 2. prima epistola Petri habetur, populus acquisitionis, id est populus acquisitus. Et in
Psal. 44. Psalmo. Virga æquitatis pro virga æqua.
Actor. 9. Vas electionis, id est, vas electum. Et in
Esai. 40. Esaia, vox clamantis, pro vox clamans. Sic in præsentiarum, laudauit dominus villicum iniquitatis, idest villicum iniquum, quia prudenter fecisset. Sequitur. *Quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt.* Hoc dixit non quod impijs sit ve-
Rom. 8. ra prudentia cum dicat Paulus quod prudentia carnis mors est, & solis bonis insit prudentia, sed ideo Christus, sic loquitur, quia mundani homines diligentiores sunt, & agiliores circa nocendana quam boni circa diuina. Et ideo non simpliciter dixit prudentiores esse filijs lucis, sed in generatione sua, hoc est in negocijs & rebus seculariboris pertractandis, quia in his multo prudentiores sunt filij huius seculi quam filij lucis: attamen in rebus spiritualibus prudētiores sunt filij lucis. Nam licet bubones & noctuæ melius noctu videant, quam homines, simpliciter tamen melior & acutior est visus hominum quam illorum. Illæ enim aues noctu vident vt prædam capiant, sic etiam mundani. Vnde Dauid. In-
Psal. 9. sidiatur vt rapiat pauperem rapere pauperem dum attrahit eum. Sunt diligentes & tyranni in recipiendis & recuperandis debitis suis, astuti in fallendo pauperes, &c. In his quæ ad generationem carnalem pertinent prudentiores & sapientiores sunt. Sic catus clarius videt homine non ad legendum literas, sed ad capiendum mures. Prudentia huius mundi eo tendit, vt decipiat pauperem. Hæc est prudentia vsurariorum & raptorum, quorum quisque in nocte & in tenebris peccatorū absente sole iustitiæ, suæ voluptati quasi cuidam prædæ rapiendæ intentus est. Præterea vocantur filij huius sæculi, quia hunc mundum pro patria habent & amant, cupientes solum suam hæreditatem, & diuitias in temporalibus. De mundo, ait Ioannes, quod sunt, & de mundo loquuntur, & mundus audit illos. Electi autem vocantur filij lucis, quia per fidem & charitatem filij sunt Dei, qui vera lux est, & nullas patitur tenebras, & veram lucem, quæ Deus est super omnia diligunt. Vnde Paulus. Eratis aliquando tenebræ, nunc autē lux in Domino. Cautiores enim sunt & diligentiores filij huius sæculi in acquirendo temporalia, quam filij lucis spiritualia. Experiētia docet, nam quæ ad lucrū pertinent, quamuis cum periculo sint vltro facimus, ad spiritualia vero, neque admonitionibus, neque minis venimus. Igitur in hac parabola sumite argumētum, quod sicut iste ne priuatus officio fame periret, sic prouidit ad tempus futurū, ita vos date eleemosynam, & præparate in æternis tabernaculis domos, his donis domini vestri quæ dedit, vt lucremini vitam æternam. Propterea ad hoc similitudo ista dicta est, vt discamus futura considerare, vt in Deuteronomio dicitur. Vtinam saperent ac intelligerent, & nouissima prouiderent. Vult etiam Christus docere in hac parabola quod cum breuis vita sit, satagamus facere bona opera, vt cum mors aduenerit maneat domus & refugium in cælo, vnde in æternū quiescamus. Qua propter applicando hanc parabolam consequenter dicit Christus. *Et ego dico vobis facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt hæc cū feceritis recipiāt vos in æterna tabernacula.* Μαμμῶνας, nō Hebræorum, sed Syriorum lingua, vt Hieronymus ait, diuitiæ nuncupā tur. Vocantur hic à Christo diuitiæ iniquitatis non tātum iniuste acquisitæ, sed etiam licite partæ, quoniam repugnat diuinis præceptis, eleemosynæ sacrificia offerre de rapina. Vocantur autem iniquitatis, idest, in æqualitatis, eo quòd inæqualiter sint diuisę, vel etiā quia aliquo peccato auorū, vel prouel auorū partę sunt, & acquisitę. Diuitię enim ex se

ex se bonæ sunt, nostra tamē peruersitas & malitia facit illas iniquas. Si vinum fundas in cadū aliquem immūdum statim insuauitatem vasis sapit, adeo vt dicas quotiscunque ad bibendum accesseris, hoc vinum antea cum esset bonum cado illoto diffusum insipiditatem attraxit: sic diuitiæ bonæ sunt, verum si in cor cupidum incidant malæ redduntur. Et ita vocantur iniquæ, quia plerumque causa sunt iniquitatis. Hunc in modum Paulus diem & tempus malum vocat. Redimentes (inquit) tempus quoniam dies mali sunt. Non quod malus sit dies & tempus, sed quia homines mali tempore abutuntur ad malum, sic propter diuitias sæpe oriuntur iurgia, bella, furta, homicidia, &c. Qua propter Paulus auaritiam & cupiditatem temporalium nominat radicem totius mali. ¶ Obserua primo quod Christus volens loqui de his diuitijs terrenis, locutus est de illis cum hoc additamento, videlicet, iniquitatis. Nam si absolute diuitias dixisset vtique intelligendum non esset nisi de veris diuitijs cœlestibus. Sic Paulus scribens Timotheo charissimo non absolute dixit, præcipe diuitibus, sed, præcipe diuitibus huius sæculi, nam absolute loquendo, diuitiæ huius sæculi, diuitiæ vocari non debent. Quemadmodum enim cum aliquem album secundum dentes dicimus, idem est, acsi diceremus ipsum esse nigrum. Ita cum Diuus Paulus dixit diuitias huius sæculi idem est acsi diceret paupertatem huius sæculi. Veræ enim diuitiæ in cælo sunt, vt ait Psalmus. Gloria & diuitiæ in domo eius, prudentiam sapientis etiam diuitias esse testatus est Salomon dicens. Corona sapientium diuitiæ eorum: Vt autem per diuitias non metalla terrena, sed prudentiam se intellexisse ostenderet, illico per contrarium subdidit. Fatuitas stultorum imprudentia. Si enim coronam sapientium terrenas diuitias dicere voluisset profecto fatuitatem stultorum pauperta tem potius, quam imprudentiam dixisset. Sed dum fatuitatem stultorum appellauit imprudentiam, quod sapientium diuitias prudentiam dixerit, satis apertè innuit. Vn de colligimus aliam esse mammonam boni tatis, illæ enim diuitiæ, quas soli iusti putāt esse diuitias, vt virtus & superna illa bona, verè diuitiæ sunt, nam hæc terrena pauper tas est. Ditior est arca tua, quam multis opi bus refertam habes te ipso: siquidem eas non possides, sed ab ipsis possideris.

¶ Expende, secundo quod mortem vocat defectionem. Cum defeceritis inquit, à præsenti vita per mortem. Homo enim cum moritur deficit à vita. Deficit mundus, deficiunt amici & cōsanguinei: deficiunt opes & deliciæ, deficit tempus gratiæ & bene operandi sola misericordia est comes defunctorum. Sicut enim vmbra insequitur corpus: ita bona opera sequuntur mortuos, vt
Apoc. 14. Ioannes ait. ¶ Obseruandum quoque est tertio & diligenter, quod non singulariter dixit in æternum tabernaculum, sed in æterna tabernacula: vt intelligas multa esse præmia in cælo, & non omnes æqualiter esse beatos. Gloria enim respondet gratiæ, quæ illius est seminarium & arrha. Non autem omnes iusti sunt pari modo grati Deo, nec eundem apud ipsum habent locum, quia non omnes de Deo æqualiter
1. Cor. 15. bene merentur, nam vt Paulus ait, sicut stella differt à stella in claritate, sic resurrectio mortuorum. Quemadmodum astra omnia lumen à sole secundum cuiusque naturam accipiunt: ita beati in Dei præsentia eius gloria secundum diuersa merita promicant. Et Christus ipse. In domo, in-
Ioan. 14. quit, patris mei mansiones multæ sunt: loquitur tamen de gloria beatorum, nam statim subiunxit. Quia vado parare vobis locum. Ibat autem per mortem ad patrem & cælum per metaphoram vocauit domum sicut nunc tabernacula. Domus nanque & tabernaculum distinguuntur à diuersorio: quia in diuersorio intransitu peregrini recipiuntur: tabernaculū autem est, in quo permanenter habitatur. Et ideo Petrus, in
Matth. 17. monte petebat fieri tria tabernacula, vt perpetuo esset beatus. Vnde Paulus. Scimus
2. Cor. 5. quod si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus. Igitur qua ratione receptaculum illud, quo vniuersi beati recipiuntur ob id dicitur vna domus, eo quod omnes sub eodem patre familias vnius Dei visione & hæreditate fruuntur: ita propter diuersos gradus beatitudinis dicitur apud Ioannem in eadem domo multas esse man-
Ioan. 4. siones, sicut hic in nostro Luca, pluraliter dicuntur tabernacula. Destruit hic locus Lutheranorum hæresim, qui putant nullam in nobis inesse iustitiam, sed per solā Christi iustitiam nos iustificari, quæ vna est atque ideo colligunt omnes esse Deo æquè

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratos, pariterque amicos atque omnes æquali sanctitate pollere. Expende eorum insaniam. Quanuis Christus quoad sufficientiam omnibus plenissimè satisfecerit, applicatur tamen nobis illa satisfactio, & meritum quoad efficaciam per sacramenta, per quæ nostra opera liberi arbitrij eius ope & fauore suffulta sunt. Quapropter licet infantes ante vsum rationis ex fonte baptismatis eius efficiuntur membra, & gratia æquali consurgant: tamen postmodum rationis luce adueniente tanquam Dei filij per eius gratiam merita nostra accumulamus, plus minusve secundum curam & diligentiam, quam eius cultui impendimus: iuxta illud Apocalypsis. Iustus iustificetur adhuc. Si enim Deus, vt Paulus ait, reddet vnicuique secundum opera eius, opera autem non sunt æqualia neque in viris probis, neque in reprobis, ergo sicut alijs inæqualia supplicia, ita iustis imparem gloriam est redditurus. Si autem quis obijciat illam parabolam Matthæi vbi æqualiter illi, qui in vinea laborauerunt præmiati sunt denario beatitudinis, qui tamen non æqualiter laborauerunt: quorum quidam à summo mane, quidam hora vndecima. Dicendum quod obiectione omnes sunt æquales, nam omnes vident Deum, omnesque perpetuo erunt beati: in hoc æquales sunt non tamen subiectiuè, nam alius plus, vel minus iuxta merita erit beatus. Docet enim Christus per illam parabolam, quod in Dei cultu tantum solertissimus quisque potest in breui tempore proficere, quantum segnis in maiori. Docet etiam quod omnia nostra merita ex sua voluntate & gratia valorem sortiantur. Et ideo dixit, quia huic volo dare. Cæterum in suprema retributione gloriæ, quamuis cunctis idem conferatur beatitudinis denarius, nihilominus visio illa essentiæ diuinæ non erit in omnibus æqualis. Atque adeo licet Deus in se denarius sit infinitæ æstimationis, non tamen in omnibus erit eiusdem pretij.

Apoc. 22.
Rom. 2.
Matth. 20.

¶ Prætereà ad nostram etiam eruditionem docemur hic mundum non futurum æternum, sed temporalem, contra quosdam Philosophos, secundo, quod post hanc vitam erunt futura tabernacula æterna contra Ethnicos, tertio quod erit iudicium futurũ, contra Mauros & Turcas, quarto quod opera examinada sunt, non tantum fides, contra Lutheranos, quinto, pauperes sanctos quos in hac vita fouimus, fore in alia propitios, sexto, quod eleemosynis alijsque operibus eorum fauorem in hac vita imploremus. Arbor enim quæ non amputatur in superfluis ramorum germinibus horrida & syluestris euadit. Ita & eodẽ modo opus est, vt diues sese quotidie exploret superflua amputando, pauperibusque elargiendo. Et quando Christus locutus est de operibus misericordiæ quater repetiuit opera miseri cordiæ dicens. Esurijui, & dedistis mihi manducare: sitiui, &c. Vt sciamus vtilissima esse ea quæ toties à Christo repetuntur.

Matth. 25.

¶ Consolatur etiã nos hæc parabola in duobus, primo quod in breui posimus mereri vitam æternam: nam hic villicus in hora vna quid manducaret, parauit, per totam vitam. Latro in cruce in paruo tempore vitam æternã meruit. Alterum solatium est quod non solum in breui tempore, sed pro paruis rebus temporalibus, æterna bona & immensa præparare possumus. De Mammona iniquitatis. Quid vilius istis terrenis rebus? Tamen illis cœlestia possumus emere & amicos in æterna beatitudine comparare. Sed nos omnem curam adhibemus in amicitijs potentium & diuitum conciliandis. Christus tamen oppositum docet videlicet, vt pauperum amicitias quæramus: plus enim emolumenti poteris habere ex pauperibus, quam ex diuitibus. Verum hoc non credit mundus, licet in hoc despẽsatore sit optimè probatum. Non enim dubium est quin amicos habuerit diuites & potentes: sed cum amouendus esset à mundo, nullus illorum succurrit, quare ad pauperes se conuertit, in quibus inuenit commodum. Res eodem modo se nunc habet, quia qui diuitibus fidit sæpenumero decipitur. Nihil enim amicis suis in altero sæculo proderunt quia nihil habent. Quid diues in inferno positus fratribus prodesse potuit, qui guttam aquæ petijt? Vnde Psalmista. Nolite confidere in principibus, &c. Econtrario verò pauperes in cælo retribuent: quod si non retribuerint, quia sint peccatores, Deus retribuet pro illis. Venite benedicti patris mei. Esurijui & dedistis mihi manducare, &c. In Prouerbijs etiã dicitur. Qui miseretur pauperũ, Deo fœneratur. Qualis fueris circa proximum talis erit tibi Deus. Docemur etiam ex hac parabola quod nulla potentia, nec diuitiæ sunt, quin ad fidem ali-

Luc. 23.
Psal. 145.
Matth. 25.
Prouerb. 19.

aliquando non perueniant: & quod nihil aliud expectandum nobis est, aut potius timendum in futura vita, quam seuerum iudicium & æterna fames: nisi nobis in hac vita facultatibus nostris pauperes amicos conciliemus. ¶ Igitur quod Christus Redemptor noster in hac parabola nos imprimis docet nihil aliud est, quam siquidem hæc vita, velimus, nolimus, breui terminanda est, qua finita æternùm victuri sumus, vt demus operam eo modo, vt viuamus ne alterius sæculi commoda amittamus. Hanc enim vitam commodatam habemus, illaque conditione nobis concessam vt dum viuimus æternam beatitudinem vitamque perpetuo duraturam comparemus. Nullum enim aliud prudentiæ opus magis elucet, quam omnia futura tempestiuè prospicere & prouidere. Hanc autem prudentiam laudat Dominus in hoc dispensatore iniquitatis, qui adeo prudenter se habuit, vt tempore prosperitatis & abundantiæ in tempus aduersitatis, & penuriæ venturæ se optimè præparauit. Hac cautione inuenit sibi commodum ille prudens & sapiens iuuenis Ioseph, quem ait scriptura septem annis pane abundantibus summam frumẽti in Ægypto silis & horreis inclusisse, ad hoc fabricatis, vt septem alijs annis sequentibus temporis iniuria deficiente frumento, esset vnde populo subuenire posset. Sic tu tempore huius vitæ præsentis, quæ abundans est, vbi paruis laboribus & impensis cælum mereri potes eniti debes, vt plurimas diuitias meritorumque thesauros, bonorumque operum frumentum congeras: vt quando venerint steriles alterius vitæ anni quibus nullum dabitur ad merendum, vel demerendum tempus, quod forsitasse eras aderit, & citius quam putas, habeas vnde tibi vitam conserues, emeritisque in hoc sæculo stipendijs, domo, & nutrimento posteà in altero quietem satietatẽ & diuitias inuenias. Sed hoc quí fieri poterit? dando eleemosynas pauperibus, partiendo has diuitias iniquitatis inopibus & egenis. Nullam moram igitur facere debes quin terræ paleis cœlestes thesauros quamprimum compares. Quo quid esset nobilius, stercore, videlicet, & puluere terreni soli, pretiosas & inæstimabiles margaritas emere? *Facite inquit vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, &c.* In literæ rigore, si hæc verba perpendantur nihil aliud Christus nobis hic innuere voluit, nisi, vt bona nostra pauperibus impartiamur: vt cum à vita excesserimus in æternis habitaculis recipiamur. Hoc idem nos admonet Propheta Regius Dauid quando in Psalmo inquit. Iucundus homo qui miseretur & commodat, disponit sermones suos in iudicio? Singula enim hæc verba suam Emphasim habent. Quare opus est hanc authoritatem acutiùs tractemus & discutiamus, & verbatim explicemus, loquitur enim in hac parte Propheta mysticè & obscurè. Primum inquit, iucundus homo: vt nos doceat eleemosynam esse cum lætitia faciendam, hilaremque vultum & iucundum pauperi ostendendum. Hoc idem docet Ecclesiasticus dicens. In omni dato hilarem fac vultum tuum. Et Apostolus in secunda Epistola, quam ad Corinth. scripsit ait. Non ex tristitia, aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus. Cum benignitate itaque fieri debet eleemosyna & nõ cum asperitate, scriptum est enim. Inclina pauperi aurem tuam sine tristitia. Et iterum. Congregationi pauperum affabilem te facito. Sed hoc multo secius faciunt illi, qui prius quam eleemosynam pauperi erogent, miserum sexcentis quæstionibus solicitant, illum ocioſum, vagabundum, perditum appellantes. Posteà vero quam illum mille cõfectum plagis, iniurijs quam plurimis affecerunt, quia illum inermem & abiectum iniuriaque paratissimum viderunt, dignumque æstimarunt, in quem arrogantiæ & superbiæ suæ virus effunderent, vt virtutis causa se illud feciisse existimentur, & zelo iustitiæ, exiguum panis frustum impertiunt. Contra hos loquitur Ecclesiasticus dicens. Datum insipientis non erit vtile tibi. Exigua dabit & multũ improperabit: & apertio oris illius inflammatio est. Si tibi nõ placet eleemosynam pauperi facere noli illũ molestia afficere, satis enim miseriæ illi est, qui nudus etiã hyeme ostiatim mendicat. Quod si otium pauperis culpas, asserisque te hoc virtutis zelo & iustitiæ reprehendere, quare non quã plurimos alios in otio viuentes respicis, qui lectis molissimis cubantes ad mediũ vsque diem dormiunt, dapibusque lautissimis fruentes, pretiosissimisque vestibus ornati, toto diei spatio nulla alia in re occupantur, quam vt vicatim huc illuc deambulent, nihil boni operis præstantes? A quibus omnibus ita

Psalm. 111.
Ecclesi. 35.
2. Cor. 9.
Eccle. 4.
Ibidem.
Ecclesi. 20.

alienus

Universidad de Deusto
Biblioteca

alienus est pauperis status vt nihil remotius esse posit: humi enim dormit, ostiatim victum quærit, fameque conficitur. Quare igitur pauperem tantummodo reprehendis iustitiæ amator, cum tot ignauos in ciuitate relinquas? Quja hic pauper est, alij vero diuites. Quod diuites ense accinguntur & ornantur in vitijs suis laudandi sunt: pauper vero, quod nihil aliud præter fragilem arundinem habet, in quam infirmum vlcerosumq; corpus inclinet, ideo pro quocunque, vel minimo peccato quasi pro maximo delicto reprehendendus, & puniendus est? O summam mortalium præuaricationem, ô mundum funditus perditum & insanum. O hostis diuini nominis, tuique proprij sanguinis & naturæ, quid furis? Tanta ne existimas Deum esse patientia, vt ferre possit te, qui caponibus, dapibusque alijs lautissimis ad nauseam satiatus ante ostium tuum egressus ad digestionem & exercitiū molliter incedas, veste pretiosissimis martium pellibus sociata, lingua effrænata tua & proterua miserum pauperem reprehendere, qui à te nihil aliud quam exiguum dari panis frustum proposito Iesu nomine cōtendat? Si tanto iustitiæ zelo & amore teneris quare prius te ipsum non reprehendis & emendas, vt postea iuste possis errabundos & ociosos quosuis populi accusare? Nam pauperes nulla ratio te mouere debet, quare accuses: illis enim satis est miserarum, vt & pro peccatis siqua habent sufficientem pœnitentiam gere possint. Tu enim qui multis maioribus criminibus infectus & coinquinatus viuis, more Epicuræorum, Sardanapalique & eorum, quibus, vt Apo-
Philipp:3. lus ait, Deus venter est, viuens, nullamque pœnitentiam agens, quo iure pœnitētiam agentibus pauperibus teque melioribus insultabis? Ideo Dauid in hac authoritate, quā interpretamur, coniunxit hominem cum iumento dicens. Iucundus homo: vt tibi in memoriam adducat te esse hominem, quem decet humanitatem & suauitatem in pauperes ostendere. Nec existimes te qui diuitias, & nobilitatē maiorem paupere fortitus es, ideo de auro, vel argento, vel alia nobiliori, quam pauperem materia fuisse formatum. De eadem enim humo, eaque vili & abiecta massa omnes pauperes & diuites surreximus. Memento prætereà te esse mortalem, corruptibilem, fragilem, tantisque miserijs subiectum quantis quilibet alius, quantumuis pauper sit: quem nisi humaniter receperis, benigniter allocutus fueris, te omnibus miseris multo miseriorē iudicarim. In quo audi Esaiam dicentem. Si videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris. At pauper caro tua est, quare igitur carnem tuam despicies? quare tui ipsius hostis eris? Ideo exclamat Dauid dicens. Filij hominum vsque quo graui corde? filij hominum non leonum, aut luporum, quare non seruatis inuicem humanitatem inter vos, si filij hominum estis? Quare corda plumbea habetis cum carnei sitis? &c. Vt autem iam tandem hæc duo Psalmistæ dicta concludamus vide quid dicat scriptura. Non exasperes pauperem in ino pia sua, & cor inopis ne afflixeris. Danda est igitur eleemosyna summa cum lætitia: qui miseretur in hilaritate, vt ait Paul⁹. Ideo in scriptura per oleum, per quod significatur misericordia significatur etiam hilaritas. Ideo in Psalmo habetur. Vt exhilaret faciē in oleo. Et alibi. Propterea vnxit te Deus tuus, &c. Hoc Christus in sinuare voluit cū dixit. Cum ieiunas vnge caput tuum, hoc est, hilarem te ostende, & ne sis sicut hypocrita tristis. ¶ Verum vt ostendat egregius Psaltes, qua intentione & quibus faciendā sit eleemosyna, addidit dicens. Qui miseretur. Eleemosyna enim à visceribus misericordiæ in pauperem procedere debet, vbi omnia merita fundantur, & omne bonum opus prius radices agere debet, quam re ipsa appareat. Pluris facit Deus viscera charitatis à quibus omnia pietatis opera procedūt, quacunque boni operis magnitudine. Respexit enim Dominus ad Abel & ad munera eius: prius ad personā & deinde ad munera respexisse dicitur. Qui miseretur etiam inquit, vt doceat non diuitibus, aut huius mundi potentibus erogandam esse eleemosynam, sed pauperibus solum. Misericordia enim miseriam denotat: vnde obiectum misericordiæ proprium, miseria est. Quare illius nunquam miseremur, qui nulla in miseria constitutus est. Insanus enim esset, qui diceret se beatorum cœlesti gloria perfruētum misereri. Nam cum beati omni prorsus miseria & incommodo vacent, in tam sublimi fœlicitatis gradu constituti, summa esset amentia si aliquis putaret eorum fortunam esse miseratione dignam. Cuius igitur te miserere debet? Cuius incommoda compati? diuitis ne? Minimè profecto: verum miseri

miseri pauperis, afflicti, infirmi, soliciti illiusque deniq; qui aliquam patitur fortunæ iniuriam. Statuit igitur hic Prophetarū rex Dauid, pauperibus tantummodo & non diuitibus, qui nullius indigent, faciendam esse eleemosynam. Hoc idem est, quod Dominus superius consuluit dicens, cum facis prandium, aut cœnam noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque diuites, &c. Sed cum facis conuiuium voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos. Hoc idem admonet sapiens dicens. Mitte panē tuum super transeuntes aquas, quia post multa tēpora inuenies illū. Hæc autem locutio metaphorica est, vtitur enim scriptura sæpenumero metaphoris, alijsq; tropis & figuris. Nam certum est Salomonem hæc non intelligere de aquis materialibus, sed de afflictionibus, angustijs, doloribus & aduersitatibus. Eodē modo loquebatur sanct⁹ pater eius Dauid dicēs. Salū me fac Deus: quoniā intrauerunt aquæ vsq; ad animam meam. Quis adeo demens est, vt audeat dicere, quod locutus est hic Dauid, de istis aquis elementaribus: cum anima spiritus sit, aquæ istæ materiales in illam ingredi nullatenus possunt? Germanus igitur huius literæ sensus est: quod Christus cuius anima sacratissima passionis eius tēpore repleta erat malis, vt alio in Psalmo fatetur Propheta regius, hoc est, angustijs, tristitia, doloribus & pœnis, ait nunc æterno patri, orās patrem, cuius vnigenitus iuxta naturā assumptam minor erat. Salū (inquit) me fac Deus: quoniam tristitiæ & afflictiones intrauerunt vsque ad animam meam: ita vt tristis sit anima mea vsque ad mortem. Habes ergo quod per aquas intelligit sapiens dolores, angustias aduersitates, & alia huiusmodi. Mitte panem tuum, ait, super transeuntes aquas: hoc est, super pauperes. Soli enim pauperes affectionibus & laboribus afficiuntur. Soli pauperes, famē, sitim, frigus animiq; iniuriam sentiunt. In pauperes tantummodo conditæ sunt leges & statuta humana, pœnæ & supplicia excogitata. Si frigus est nihil nocumenti diuites capiunt: quibus vestimentorum copia, caminiique luculenti ad calefaciendum, domusque superius inferiusque stratæ affatim sunt. Si solis æstus est eodem modo diuitibus nihil nocere potest. Præterea, si frumenti ob anni sterilitatem respublica laborat penuria, lætantur diuites, quia frumentum suum pro libidine sua tunc temporis vendere possunt. At pauper multo secius se habet: quippe qui hyeme, frigore, æstate, æstu conficitur tempestatumque iniuria, ingruente fame solus famem patitur. Rursus concubinarij diuitis crimina & delicta publica, magistratus Ecclesiastici facile dissimulant & connivent, pauperem vero anathematis Ecclesiasticisque censuris grauiter vrgent, vehementerque conflictant. Quin etiam si pauper in extrema constitutus necessitate fortè ne fame interiret, agnum, vel hœdum à vicini sui grege abstulit, centies vapulabit, potens vero & diues, qui orbem vniuersum terrarum compilauit, rapinisque & spolijs vastauit, ab omnibus honoratur, & animosi, fortisque viri nomine condecoratur. Quare optime dixisse habetur piratam illum Alexandro Magno. Ego quia piraticā per mare exerceo vnica tantum naui ab omnibus prædo increpor, & tanquam prædo ad supplicium ducor: at tu qui instructissima, celeberrimaque expeditione omnem terrarum orbem diripis & spolias summa cum iniuria aliena regna occupans, ab omnibus magnus nūcuparis Alexāder. Hinc notare poteris Christum Dñm & Saluatorem nostrum, cum de pauperibus loquebatur, ritè dixisse. Beati paupes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum cum etiam de afflictis verba faceret, dixit. Beati qui persecutionem, &c. Vnde aduerte quod cum de aliorum fœlicitate locutus est adiectiuo vsus est: de pauperibus vero & persecutionem patientibus loquens substantiuo. Eadem autem oratione vtitur pro pauperibus, & afflictis cū hoc verbo est, & regnū cælorū: quia procul dubio & pauperes, & afflicti vnū & idem sunt. Et ideò merito à Christo dño nostro in vna & eadē oratione cōiuncti fuerūt. Quis enim persecutionē patitur? pauper. Diues enim ab omnibus colitur & laudatur, adeo vt etiā si aliquid ineptissimū dicat, tamē omnes circunstantes nihilominus affirmēt nihil subtiliūs Aristotelē dicere potuisse. At si pauper dū loquitur aliquid etiam grauissimū Salomoneq; dignissimū efferat ab omnibus interturbatur, reprehenditur & deluditur. Vnde in Ecclesiastico habetur, Diues locutus *Eccl. 13.* est, & omnes tacuerunt & verbū illius vsq; ad nubes perducunt: pauper locutus est, & dicunt. Quis est hic? Et si offenderit, subuertent illum. Eo autem vecordiæ euasit

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc malum, vt iam vulgò vsurpari soleat loco prouerbij. Concilia mihi fauorem, ego tibi iustitiam concedam, &c. Horum igitur pauperum afflictorum, varijsque incommodis mœrẽtium, misericordia debes moueri: ijsque facienda est eleemosyna, qui afflictionum & laborum aquas pertranseunt. In vacuo enim vase liquorẽ funde, & non in pleno. Eliseus enim vasa vacua impleuit oleo infuso. Ita etiam tu in pauperem opibus, omniq; domestica supellectile vacuum & egentem, animaque omni consolatione destituta afflictum, oleum misericordiæ infundere debes: non in diuitem, qui quam pluribus bonis opibusque abundat. Nunc vero nihil solet nisi habenti concedi. Non enim mittuntur caponum paria nisi ad illum qui centena in pœnore suo habet. Tu autem ceruum ad eum mittis, qui cum viginti millia nummũ quotannis reddituum suorum colligat domum habet auibus, vitulina, ceruina, alijsque carnibus adeo repletam, stomachumque ab hesterna nocte, ciborum multitudine & diuersitate ita affectum vt magis videatur fame ad digerendum cibum, quam cibo ad nutriendum corpus indigere. Quibus nihilominus ita constitutis, pauper, qui incœnatus accubuit, capitis laborat hesterna fame confecti atque exinaniti dolore, soluſque excruciatur nemine consolante, nec verbo quidem opem ferente. Ergo verisimum est rarum iam esse hac nostra tempestate, qui aliquid faciat nisi spe commodi tẽporalis. Das diuiti, vt retribuat: colis regis intimos, vt pro te intercedant: veneraris potentes, vt gratiam eorum ineas. Qui omnes quam parum possint tibi omnibus opibus suis prodesse optime perspicies, cum tibi vita cum morte fuerit commutanda. Quanto ergo præstitisset pauperibus & egentibus benefacere, qui te postea in cælorum domicilijs recipere poterunt, vt hic continet sacrum Euangelium. Sed inquies. Quomodo me poterit beatitudinis hospitio accipere pauper, qui criminibus dũ vixit coinquinatus fuit, posteà vero moriẽs in infernum est detrusus? Pauper quidem non te recipiet: verum eleemosyna, quam illi feciſti ante diuini conspectus præsentiam clamabit. Audi Ecclesiasticũ. Claude eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit prote. Vides hic quomodo paupere non orante, ipsa eleemosyna Deum solicitet? Ideo nihil ad te attinet examinare vtrum bonus vel malus pauper sit: sufficit enim tibi quemlibet esse pauperem vt merito adiuuandus, & fouendus sit. Ideo admonet sapiens dicens. De primitijs frugum tuarum da pauperibus. Pauperibus, ait, non diuitibus. Esaias quoque ait. Cum effuderis esurienti animam tuam & animam afflictã repleueris: orietur in tenebris lux tua, &c.

4. Reg. 4.

Prou. 3.
Esa. 58.

¶ Expende quod non dicit, da, sed mitte. Non enim ait, da panem tuum transeuntibus aquas, sed mitte panem tuum super trãseuntes aquas: vt intelligas pauperes cursores Dei esse, qui portant eleemosynã vt præsentẽt illam Deo. Sic Beatissimus ille martyr Laurẽtius, qui thesauros, quos Syxtus ei reliquerat, pauperibus distribuit, Decio Cęsari, respondit. Facultates Ecclesiæ, quas requiris, in cœlestes thesauros manus pauperum deportauerunt. Ideo & tu si frumentum, oleum & vinum, vestes, pecunias, vel quid simile volueris recondere, vbi latrones non furentur nec tinea consumat, mitte hæc in cælum per manus pauperum, securum enim illic habebis thesaurum.

Matth. 6.

¶ Obseruandum etiam hic est quod ait, mitte panem tuum: non (inquam) alienum, sed tuum. Contra illos qui porcum furati existimant se conscientiæ suæ satisfacere posse, pedibus pecudis pauperibus propter Deum erogatis. Eleemosyna enim ex proprijs bonis facienda est. Sic sanctus ille Tobias dixit. Ex substantia tua Eleemosynam fac. In proverbijs quoque habetur. Honora dominum de substantia tua. Non (inquam) de aliena sed de tua, ait, substantia. Esaias etiam. Frange Esurienti panem tuum. Beatus ille qui cum Zachæo dicere poterit Christo saluatori nostro. Dimidium bonorum meorum domine do pauperibus. O Deus bone quot sunt qui cum antea pauperrimi essent, furtis, rapinisque postea quam diuites & potentes facti sunt, hospitia & monasteria ædificanda, sacellaque dotanda curãt, vt mundo satisfaciant, fideméque faciant se integerrimam vitam egisse: cũ reuera alijs pauperibus tribuant, quod alijs ereripuerunt. Horum autem sacrificium & eleemosyna inuisa sunt ante diuinum conspectum: illa enim vera commiseratio est, quæ in primis aliena docet restituere, deinde debita soluere, postremo vero de proprijs bonis eleemosynam facere. Vnde in Ecclesiastico habetur. Immolantis ex iniquo, maculata est oblatio eius. Et iterũ. Qui offert sacrificiũ de

Prou. 3.

Tob. 4.

Prou. 3.

Esa. 58.

Luc. 19.

Ecclesi. 34.

Ecclesi. 29.

de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Sed videamus quid amplius dicat Salomon, subtexens quod eius Dauid pater in authoritate dixit quam interpretamur. Quia post multa tempora inuenies illum. Quod idem est cum eo quod dixit Dauid inquiens, & commodat. Non ait, quod dat, sed quod commodat: vt sibi post multum tempus reddatur. Quare non debes existimare te perdere quod pauperi tribuis: illud enim fœneraris Dño, vt tibi cum summo fœnore postea reddatur. Vnde Salomon. Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Vicissitudinem suam reddet ei. Quod si dicis hoc lucrum vellim ego statim videre. Nam quod in mortẽ differtur serius venit, nec dignum est ideò vt in tanto pretio habeantur, audi insane, fœneratorumque exemplum sume: qui quo tardius solutio fit, eo magis lætantur, crescit enim tempore fœnus, ac subinde lucrum. Quare cum tu eleemosynam pauperi concedens Deo fœnereris, æreque alieno illum obstringas: qua ratione molestè fers tibi in hoc mundo si debita tua non soluantur quorum potius curare deberes, vt differretur solutio si saperes: quandoquidem pro parua eleemosyna, quam in hoc sæculo fecisti, tanta in cælo præmia te manent? Plurimum te consolari & corroborare hoc sapientis dictum debet, post multa tempora inuenies panem quem pauperi das. Multi existimant se æs alienum contrahere eo tantũmodo quod eleemosynam faciũt. Quam plurimos nobiles & diuites videbis qui ad ea quæ mundi sunt sibique iucunda videntur, videlicet, ad cibum & potum, cæteraq; huiusmodi præparanda, quantumuis magno ære alieno oppressi sint, tamen nihilomi nus largissimo animo vtũtur, effusissimasq; faciunt impensas, at vero pauperi si eleemosynam, vt faciant rogentur, debita sua statim recensere incipiunt. Hoc autem inde prouenit quoniam ea tantummodo quæ in pauperes religiosos honestasque viduas & egentes insumunt perire, familiæ domusq; suæ exitium existere putant. Vnde in omnibus quæ ad Dei cultum pertinent auari, parci, sordidique sunt, cum effusissimi sint in omnibus quæ ad honorem reliquasque mundi stultitias attinent. Hæc autem labes communis est & hæreditaria cõtagio in plerisque nostræ Hispaniæ nobilibus. Attendant igitur illi qui existimant bona sua defraudari, siqua opera pia faciunt: illudq; diligenter animaduertant quod in tertio, regum libro scriptum est. Accesit Propheta Helias esuriens ad pauperculam quandam viduam in Sarepta Sydoniorum: quæ cum nihil præter pugillum farinę in fundo ollæ, oleique parum in lechyto haberet, tamen tãta extitit eius fides, vt ex illis panem subcineritium confecerit Heliæq; dederit, quod sibi filioque suo reseruarat, ne fame interirent. Quare merita est Prophetam audire dicentem. Hydria farinæ non deficiet, nec lechytus olei minuetur. Eoque modo ab eo impletum est, nam adeo multiplicata sunt oleum & farina, vt dines facta sit illa muliercula quæ antea pauper erat pro eleemosyna, quam sancto fecerat Prophetæ. Sed dices. Ostende mihi pauperes tam integra piaque vita, vt cum Helia possint conferri: ego illis eleemosynã faciam: vinosis enim pauperibus ganeonibusque quorum vitam nescio, bona mea erogare non placet. Falleris opinione tua: qui enim pauperi propter Deum eleemosynam petenti non cõcedit, nec Helię Prophetę cõcederet: nemo enim seruo daret quod Domino petenti negaret. Vnde tu si Christianus es Euangelio credere debes, in quo tamẽ Christus asserit, quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Patet ergo si Christo in persona cuiuslibet pauperis petenti eleemosynam non concedis, te nihilo magis Helię petẽti concessurũ: sed potius multo minus. Quin etiam ausim affirmare eum qui tã duro & obstinato animo sit, vt pauperi extremè indigenti & petenti eleemosynam, si potest, non eroget non eleemosynã facturum, etiam ipsi Christo de cælo, vt peteret descendenti. Dic mihi obsecro si rex domum tuam veniens se tibi ignotum offerret causamque itineris exponeret se venando aberrasse à teque hospitium petens, fidem suam obstringeret, dicens, polliceor tibi coram omnibus regni mei principibus, te apud me summam gratiam & beneficia consecuturum: nonne hoc summæ fœlicitati tuæ tribueres, illique pro operibus tuis lautissimum conuiuium facere studeres, vxor, liberique tui huc illuc cõcurarent, vt illi in omnibus morem gererent? Dubium minimè est, hoc te facturum, aliaque complura summo cum gaudio & studio. Dic igitur ò homo Christiane, audebis Christo gloriæ regi domum tuam se conferenti sub pauperculi imagine

3. Reg. 17.

Matth. 25.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non conuiuium aut hospitium petenti, sed paruum frustum panis tritamve subuculã quæ tibi vsui non est, pro quibus pollicetur se cum venerit in potestate magna coram omni curia cœlesti tibi gratiam relaturum, inquiẽs, esuriui & dedistis mihi mãducare, sitiui & dedistis mihi bibere: &c. audebis in quam si hoc ita futurum credis tam fido, liberalique regi ostium claudere quod aperires infido, inopique huius mũdi domino? Hoc autem hinc prouenit quod nullo modo boni Christiani dici possumus: si enim tanto nomine essemus digni & vt decet eos qui tã sanctam religionem colunt, pauperes non modo hospitio benigne susciperemus, sed etiam illis pedes ablueremus, mensam sterneremus, genibusque flexis faceremus ministerium, Christum dominum nostrum in illis contemplantes: cuius causa omnia quæ pauperibus facimus, facienda sunt vt æternam beatitudinem non huius sęculi gloriã consequamur. O quantus est in pauperibus thesaurus. Fœlix enim illa regio dici potest in qua multi sunt pauperes, multo etiã feliciores: & beatiores illi dici possunt, qui hoc summum Dei beneficium agnoscunt in se esse collatum, quotiescunque Deus manu pauperis eorum pulsat ostium, ipsi vero summa cum diligentia & spiritu charitatis
Luc. 19. eodem, quo Zachæus hunc amplissimũ dominum domo sua susceperit, eum accipiunt. Eleemosyna tantum in se bonum continet, tantisque laudibus omnibus hominibus cõmendatur vt facilius initium quam dicendi finem inuenire possit ille, qui eam laudare intenderit. Verum vt concludamus psalterium beatissimi regis nostri Dauidis audiamus: qui prosequens canticum suum postea quam dixit, eleemosynæ faciendæ largitorem debere esse hilarem, humanum, misericordem, in omnes miseros & afflictos, hac potissimum de causa, quia omnia quæcunque pauperibus erogaret, non donaret, sed commodaret, postea sibi cum magno fœnore soluendata rait modo idem diuinus spiritus
Psal. 111. sancti cantor. Disponet sermones suos in iudicio. Parabit quid respondeat in die iudicij, quando omnes gentes vniuersique orbis terrarum populi coram iusti iudicis tribunali consistent. Quibus ita ordine dispositis rogabit dominus misericordes dicens. Esurium, dedistis mihi manducare? Illi respõdebunt Etiam domine. Sitiui, dedistis mihi bibere? Respondebunt liberales. Etiam domine. Rogabit item. Fui hospes, & peregrinus: & recepistis me? Respondebunt. Etiã domine. Et sic de alijs operibus misericordiæ. Quare ò quam præclare ait Propheta regius Dauid. In die iudicij facile inuenient homines pij quid summo iudici respõdeat. Disponet inquam sermones in iudicio. Qui eleemosynam faciunt in hoc sęculo sermones suos disponunt in iudicio: in his enim operibus vt ait dominus sumus examinandi & rogandi in illo terribili & horrendo iudicij extremo die. Beatus qui intelligit super egenum & pauprẽ in die mala liberabit eum dominus. In die (in quã) illa amara calamitatis & miseriæ liberabit illum dominus. Summum profecto consequeris honorem, tunc cum ante omnium gentium cõspectum, diuinamque sanctissimę Trinitatis maiestatem consecutus libere, nullaque perturbatione affectus poteris Dei beneficio respondere: cum vel in hoc sęculo vix aliquis posśit coram rege vel principe aliquo aut publicè verba facere, quin summo interturbetur pudore. Impij autem & immisericordes præ nimia confusione turbati, iacebunt. Et quando fuerint rogati, esuriui & nõ dedistis mihi manducare, nullum verbum facere audebunt, quia in pauperes crudeles extiterunt, & ideo nihil respondere poterunt. Sicut pisces capiũtur hamo, sic iniqui *Eccle. 9.* tempore malo. O summum bonũ eleemosyna, quæ te tanta perturbatione & opprobrio liberare poterit. Verum in hoc summe est considerandabonitas & clementia domini, qui in hac vita nobis reuelat de quo in examine & iudicio rogandi sumus: vt dein ceps statim incipias idoneum excogitare responsum, quo diuinis quæstionibus satisfacias. Si illi qui licentiati aut doctoris gradũ petit, quem vt consequatur ab omnibus illius facultatis doctoribus & magistris examinandus est, antequam tã seuerũ subeat discrimen & iudicium vnusquisque illorũ doctorum argumenta publice postea proponenda secreto reuelasset: nonne summũ in eum beneficium esse collatum omnes existimarent? Nemo dubitat. Ille enim qui se examinandum obtulit cum argumenta nesciat non paruum subit honoris sui periculum. Qui enim apte propositis argumentis non respondet sæpe numero gradus honore priuatur: quod illis euenire non potest qui multo ante argumenta, quam proponãtur callent. Attende igitur quam bonus sit Deus

Deus quantaque in omnes homines facilitate, qui cum in die iudicij nos seueriſsimis quæstionibus sit interrogaturus, æquissimoque examine mores nostros perpensurus: tamen nihilominus tantum apud illũ in humanum genus valet amor, vt nos priùs de omnibus rebus quas rogandi sumus, certiores faciat: vt cognitis illis de quibus sumus rationem reddituri, facilius excogitemus quid nobis respõdendum sit. Non vult nos incautos præuenire, cupit enim salutem nostrã & vt argumẽtis satisfaciamus: ideo nos deinceps admonet omnium, quorum cura nobis incũbit & administratio. Vnde colligitur quantum gaudeat, quantamq; capiat lætitiam Dominus si rectè quis ad interrogata respondeat cum nihil aliud intendat in hoc sæculo nihilq; magis studeat, quam vt nos officij nostri admoneat. In quo summe est consideranda Dei bonitas. Quare nulla alja re magis lætabitur quam si recte responderimus, salutemque fuerimus consecuti. Quod omnino penes nostram est potestatem & arbitrium si in pauperes misericordes esse voluerimus. Sed dicet aliquis. Ergo nihil aliud opus est ad consequendam beatitudinem præter misericordiam in pauperes? Nam si quis ambitiosus, luxuriosusque cum sit omnia misericordiæ opera in pauperes præstiterit, consequetur *Eccle. 9.* beatitudinem? Patet nullo modo illam posse consequi. Paulus enim ait. Si distribuero substantias meas in cibos pauperum, & tradidero corpus meum, &c. Charitatem autem nõ habeam nihil mihi prodest. Respondeo tamen crudeles & immites homines potius quam alios à Deo fore examinandos: quia in hoc crimine datur pars læsa, quæ merito de sibi debitis queritur, nõ solutis ab illis qui maximè soluere tenerentur, verbi gratia. Si hic homine aliquo interfecto nulla inuenitur pars quæ illius mortem expostulet magistratus de officio suo interfectorem punire potest. Veruntamen si interfector illo priori iuris impetu euitato, veniam ab rege impetrarit qui illud libere, vel concedere, vel negare potest nulla parte expostulante, deinceps omni iudicij instantia solutus manet. Hoc autem minime fit si aliquis inuenitur læsus, filius, vel nepos, vel vxor, vel parens defuncti. Rex enim nec alius princeps non potest pro libidine sua sententiam ferre, nisi partibus plenissime restituatur. Sic in die extremo iudicij quemadmodũ Niniuitæ in Iudæos, *Matth. 12.* sic pauperes in diuites consurgent. Tunc autem demum apparebit coram diuina maiestate vidua, quam tu fame perire pãssus es, dicens. Domine iustitiam tuam imploro in hunc diuitem, qui mihi fame, omniumque rerum penuria periclitanti subuenire noluit. Attende igitur ò infœlicissime auarissimeque homo, vt videas miserorum paupertates, egestates, coram supremo Dei tribunali clamantes iustitiam implorare. Sic ait Dominus. Viduæ & pupillo non nocebitis si læseritis eos, vociferabuntur ad me, *Exo. 22.* & ego audiam clamorẽ eorum. Deus enim nec surdus est, nec aliquo laborat auditus vitio: quominus omnes pauperes clamãtes exaudiat, vt idem hic ait. O homo flagitiosissime, quare non aduertis te flagitijs tuis diuinam liberalitatem absterrere & iustitiam prouocare? Horrendum etenim iudicium illos manet, qui in pauperes in hoc sæculo immites fuerunt. Quod si mihi non credis, audi Iacobum dicentem. Iudicium fiet *Iacob. 2.* sine misericordia ei qui non fecerit misericordiam. Illud igitur infortunatissime hominum iudicium subire audes Dei seueriſsimum, cum tu prius in pietate tua eius misericordiæ ostium obstruxeris, præsertim cum omnia illa quæ pauperibus donas centupla in altero sæculo sis consecuturus. Da altissimo ait Ecclesiasticus secũdum datum *Eccles. 35* eius: vt magis ac magis multiplicet tibi dona sua. Si quidem igitur & in hoc sæculo, & in altero omnia quæ pauperibus concedis cum multo fœnore tibi reddẽtur: ne in pauperem immitis sis, & immisericors. In quo Ioannem audi dicentem. Qui habuerit sub *1. Ioan. 3.* stãtiam mundi huius & viderit fratrem suũ necessitatem habere, & clauserit ab eo viscera sua, quomodo charitas Dei manet in eo? Stude igitur nunc, vt pauperes tunc amicos habeas & patronos: Deus enim eleemosynarũ intercessione tui miserebitur. Nam *Matth. 5.* misericordes teste Christo, misericordiam *Matt. 22.* consequentur, è cõtrario vero immisericordes in tenebras exteriores ejcientur sicut ille iniquus seruus qui proximo suo immisericors fuit, & crudelis. Sed tempus est, vt ad contextum beati Lucæ iam reuertamur. Et audiamus quid Saluator noster Iesus Christus vlterius dicat. *Qui fidelis est in minimo & in maiori fidelis est, & qui in modico iniquus est, in maiori iniquus erit.* Alterum documentum elicit ex parabola, de pœna inquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

mali dispensatoris facultatum temporaliũ: propter quod ponit duas regulas. Prima, Fidelis in minimo, est quoque fidelis in multo. Iniquus in minimo, est quoque iniquus in multo. Et ambæ sunt veræ per se intellectæ. Hoc est. Qui ex fide recte se habet in dispensatione rerum quantumcunque paruarum multo rectius se habet ex eadem fide dispensando res magnas & similiter, qui ex iniquitate malè se habet dispensando minima multo peius se haberet ex eadem iniquitate dispensando maiora. Res minimæ sunt terrena, maiores autem spiritualia: vt prædicatio administratio sacramẽtorum, quæ ad prædicatores & ecclesiæ prælatos pertinent. Vnde Paulus ait. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Vnusquisque videat quomodo dispensat. Auari qui in temporalibus infideles sunt non erunt fideles in spiritualibus: è cõtrario qui fidelis est in minimo erit in maiori. Itaque qui fidelis est in minimo remuneratur, cum ei maius committitur. Et qui infidelis est in maiori punitur, cum ei modicum aufertur. ¶ Quapropter ex hoc loco ad tuam eruditionem disce quod sicut Deus opus bonum alio bono opere remunerat dans in temporalibus fideli bona spiritualia: sic è diuerso peccatum peccato punit. Vis horum exempla videre: quomodo Deus vnum bonum opus alio bono opere muneret? Exemplũ habes in Abraham, nam cum primo iussioni diuinæ obtemperasset cogitationem suã relinquendo semper maiora dona gratiæ percepit: donec tantam fidem acquireret, vt in spem contra spem crederet. Propter quod & merito pater omnium credentium & pater fidei appellari meruit, & omnibus in exemplum proponi. E contra, Philosophi cũ naturali dono intellectus abusi sunt, traditi sunt in reprobum sensum, vt facerent mala. Sicque Deus peccatum peccato puniuit. Hæc eo tendunt, vt discamus bene vti Dei donis: ne mereamur illa amittere. *Si ergo in iniquo mãmona fideles non fuistis.* Hoc est, si in temporalibus diuitijs dispensandis non fuistis fideles, fidelitate inquit, ad iustitiam pertinente, ea erogando pauperibus & Ecclesijs, secundum quod iustum est, spernẽdo temporalia pro spiritualibus. *Quod verum est, quis credet vobis?* Hoc est. Bona spiritualia & interna vobis diuinitus præparata, quis committet & tribuet vobis? Quasi dicat. Indigni estis huiusmodi bonis, imò & prælatura, spiritualium que dispensatione. Auari, ambitiosi, & immundi, qui in temporalibus infideles sunt: non erunt fideles in spiritualibus, nec boni prælati esse poterunt: quia ad sua commoda, ad temporales honores, carnalesque delicias, impiè reflectuntur. Sed misericors & compatiens in pauperes, & proximorum quærens salutem dignus est, vt ei credantur maiora, sicut Paulus Timotheum hortatur. Esto inquit fidelium exemplum, in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Et ad Titum. In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina & integritate, &c. Sequitur. *Et si in alieno fideles non fuistis.* Idem sub alia ratione repetitur. Quod prius dixit iniquum mãmona, modo appellat alienum: quia quicquid sæculare est, alienum est à perfectione animi. Et propterea si in alieno, hoc est in rebus temporalibus quæ minima sunt fideles non fuistis. *Quod vestrum est.* Genus spiritualium quod vestrum est, quod non potest à vobis inuitis auferri, quod ad perfectionem vestri animi spectat, quod multo maius est toto genere sæcularium. *Quis credat vobis?* Quasi dicat. Nemo vtique. Vnde Paulus ait. Si autem domui suæ præesse nescit: quomodo ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Pro maiori autem huius literæ explanatione aduerte ad tuam eruditionem, quod bona temporalia hic Christus aliena vocat, quia propria nostra non sunt: illud enim nostrum esse dicitur quod est in plena nostra potestate & libertate, & quod inuitis nobis auferri à nobis non potest. Quapropter cum bona temporalia, corpus nostrũ, & vita, & quicquid habere videmur, possint à nobis auferri etiã nolentibus non nostra, sed aliena esse dicũtur. Hanc credo esse causam, cur Deus præcipit vt eum diligamus: quia nihil nostrum est nisi voluntas, quæ in nostra plena est potestate, & libertate. Et cum homo non possit dare nisi illud, cuius Dominus est, & nihil sit nisi voluntas, in eius libertate & dominio, hanc à nobis exigit, vt diligẽdo eum tribuamus, solo enim amore potes Deo soluere quod illi debes, propriam voluntatem tuam negando, animumq; tuum illius tradendo amori: hæc enim terrena valde aliena sunt à nobis. Vnde Democrates dicere solebat. Qui animum curat se ipsum curat, qui vero corpus, nõ se, sed sua curat: quia autem

Gen. 12.

Rom. 4.

Rom. 1.

1. Cor. 4.

1. Tim. 4.

Tit. 2.

1. Tim. 6.

Lege Ambr. lib. 2. Offic.

rem pecuniam nõ se, nec sua, sed valde aliena curat. Ideoque migrantes de hoc sæculo, nihil rerum temporalium ferre nobiscum poterimus. Quapropter in psalmo habetur. Homo cum interierit, non sumet secũ omnia. Aqua fluuij transeuntis non est alicuius propria, transit enim per ciuitates, vt vnusquisque sumat quod satis sit. Sic diuitiæ non sunt tuæ, quæ per tot hominũ manus transierunt. Hac ratione dicit Dauid. Diuitiæ si affluant nolite cor apponere. Diuitiæ in modum fluuij ita vt fluunt defluũt, non est aqua fluuij illius ciuitatis, apud quã fluuius transit, sed ad necessitatem suam potest vnusquisque inde sumere. Sic licet bonis temporalibus vti possimus ad necessitatem nostram, nostra tamen non sunt: quia si nostra essent mors ea à nobis auferre non posset. Quando aliquis sedet ad mensam alicuius potentis ponuntur ei multa fercula in patinis aureis & argenteis, in quibus ille solum vsum habet. Si vero aliquis per simplicitatem crederet discos & vasa illa esse sua & vellet ea secum auferre, ianitor ad ostium resisteret, & ostenderet illi non esse sua. Ita multi diuites stulti putant hæc temporalia sua esse: mors tamen cõtrarium ostendit cum dicit. Nihil intulistis in hunc mundum, nec quicquã auferre potestis. Vnde satis cognosci non potest cuius sint, modo bona, quæ tu & mundus possidetis: mors tamen veniens cum tibi ab hoc mundo discedendum erit, omnia bona tibi eripiet, teque in sepulchro, tenui amictum sindone relinquet. Quod satis magnum argumentum est omnia quæ in hac vita possides tua non esse: siquidem tibi inuito eripi possunt, tu autem ea moriens auferre tecum non potes. ¶ Expende etiam quod cum loquitur de bonis viæ dicitur, quis credet, ideſt, committet: sed de bonis spiritualibus dicit quis dabit, quia bona viæ dicuntur committi homini, quia de eis redditurus est rationem. ¶ Obseruandum præterea, quod contra iniquum mammona, hoc est diuitias temporales, è regione posuit quod verum est, significans per hoc non esse vera bona, sed apparentia & instrumenta quædam veri boni temporales diuitias. Et similiter contra alienum posuit è contra, quod vestrum est: significans per hoc quod tantum spirituale bonum est nostrum proprium. ¶ Deniq; obseruandum quoque est quod hæc parabola ad duo inducta est. Primo vt homo, his rebus temporalibus eleemosynis & operibus misericordiæ amicos pauperes sibi cõtiliet: qui post mortem eum recipient in æterna tabernacula. Secundo vt sciant diuites bene dispensare: nam aliàs incurrunt pœnam, quia Deus videlicet, bona spiritualia non dabit illis qui negligentes fuerint circa terrena & temporalia. Docet igitur ne parui pendamus administrationem rerum temporalium: nam abusus in hoc indignum reddunt hominem vt illi spiritualia dentur dona, quod satis clare ex hoc contextu elicitur. Sed procedamus. *Nemo seruus potest duobus dominis seruire.* Dixerat de eleemosyna eroganda pauperibus. Et contra auaritiam prædicauerat: modo autem ostendit non posse auaritiæ, & Deo quẽquã simul seruire. Intellige quod nemo potest seruire duobus dominis contraria præcipientibus: nam si eadem imperent ac velint iam tunc non duo Domini, sed vnus censendus est: quia vna est amborum voluntas. Et quia diuitiarum abundantia sæpe inimica est Deo: qui huiusmodi vanitatibus seruit, nequaquã Deo seruire potest. Contrariæ enim sunt leges mundi, & leges Dei inter se, carnis & spiritus, terrenarum rerum & cœlestium bonorum. Vnde Paulus ait. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate: & quæ societas lucis ad tenebras? quæ autẽ conuentio Christi ad Belial? Qua propter cum hæc tam diuersa & contraria sint nõ poteris simul his duobus dominis seruire, vt idem Paulus alio loco fatetur dicẽs. Non potestis mensæ domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. Vnde quemadmodum impossibile est altero oculo terrã, altero vero cælum simul aspicere: ita etiam fieri nõ potest vt Deum simulq; huius vitæ bona diligas. De Samaritanis ait scriptura rem admiratione risuq; dignissimam: quod Samaritani dominum colebant & vna dijs suis seruiebant, iuxta consuetudinem gentium. Hoc idem quam plurimi facere volunt: qui Deum colere simulantes, huius mundi idola relinquere nolunt. Prætendũt castitatem, sed nolunt visitationes & consuetudines periculosas vitare. Volunt haberi sancti, sed nihilominus in delicijs voluptatibusque esse cupiunt. Asserunt se omnia quæcunq; debent, velle restituere, iuxtaque Christianam pietatem viuere, eleemosynam pauperibus facientes, cum tamen mundi fastum, vitæque luxum non

2. Cor. 6.

1. Cor. 10.

4. Reg. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esai.28. deserant. Istis loquitur Esaias dicens. Pallium breue est, vtrumque operire non potest. Quasi dicat. Non est tantus reddituum tuorum prouentus, vt tantam familiam alere possit, tantoque luxui sufficere, & præterea æs alienum quo deuinctus teneris soluere. Alter igitur duorum dominorum tibi est destituendus. Præstat igitur, vt mundum destituas falsum & proditorẽ, antequã ab eo cras, aut perendie destituaris. Quod si feceris officiumque boni Christiani præstiteris, siquidem vtrique Deo & mundo simul seruire est impossibile, te recipias, mores corriges, vitamque deinceps reformabis. Philistæi in templo cuiusdam idoli, quod vocabatur Dagon arcam fœderis Israelis comprehensam collocarunt, surgentesque primo mane, die crastino inuenerunt idolum ante arcam deiectum qui licet sæpe sæpius enisi sint idolum cum arca coniungere, nunquam potuerunt. Hoc autem nihil aliud significat nisi Deum nullo modo perpeti, se idem templum & altare cum dæmone habere. Non vult enim Deus esse vbi vitiorum tuorum idola sunt: quæ tu veneraris. Si igitur vis vt Deus in cordis tui templo habitet opus est, vt vitia prostrata & deiecta ante illum iaceant. Tunc tamen stetit in altari idolum erectum, posteaquam arca foras extracta est. Eodem modo si tu arcam Dei de corde tuo eiecceris, id est, eius religionem & pietatem, illico vitia tua summam in te obtinebunt potestatem: verum si arca religionis & pietatis diuinæ in te constiterit, nulla erit mora quin mundus, caro, & dæmon, omniaque vitia ante pedes tuos quasi victa prosternantur, & à te penitus recedant, quia vt iam sæpe diximus vtrique in seruire Domino impossibile est. Non fuit datum populo Israel cœleste manna, donec consumpta est farina: quam ab Ægypto secum portauerant: nec tu etiam poteris diuina fœlicitate frui, donec omnino omnis mundi amor, in te fuerit consumptus: & à te penitus recesserit.

1.Reg.8. *1.R.5*

Exo.16.

Quemadmodũ enim manna & farina Ægyptiaca simul non comeduntur sic tu his duabus voluptatibus & saporibus Dei & spiritus, mundi & carnis, frui non poteris. In hoc autem perspicue videbis quam vilis nullius que pretij sit consolatio humana: siquidem diuinam impedit. Sicut stomachus illius, qui aduersa laborat valetudine, si malis humoribus oppressus sit, cibi suauitatem non sentit: sic illi qui alliorum, cucumerũ, & cæparum Ægypti voluptate capiuntur, cœlestis cibi dulcedinem percipere nõ possunt. Si ergo Deo plenè perfrui, illiusque suauitatem sentire vis: oportet, vt omni genere mundanæ & libidinosæ consolationis vaces. Nam quemadmodum filijs Israel nõ fuit manna in deserto concessum, nisi deficiente Ægypti farina, qua finita deinceps nunquam illis illud cœleste manna defuit donec de fructibus terræ promissionis comedere potuerunt: ita & tibi non se Deus exhibebit tanquam cœlestem cibum nisi deficientibus in te vitijs quibus omnino abs te separatis, huiusque vitæ peregrinatione confecta, cœlestis gloriæ, quæ vera promissionis terra est, largissimi tibi fructus porrigentur. Præterea, si relicto mundo diuinam fœlicitatem es adepturus: & relicto Deo in summam huius mundi miseriam, æternaque supplicia necessario recides nẽ cõmittas vt tantillæ voluptatis pretio æterna prius beatitudine. Suauis enim est diuina consolatio, ea tamen non conceditur illis, qui alienam & peregrinam consolationem admittunt. Quanquam multi sunt qui vtramque consolationem, Dei, scilicet, & mundi habere velint. Hos alloquitur propheta Sophonias, ex parte Dei dicens. Disperdam qui iurant in Melchon, & iurãt in Domino. Per Idolũ & per Deum iurabant, & vtrique seruire conabantur: sicut illi Samaritani, de quibus modo loquebamur. De his condolet & miseretur Ecclesiasticus dicens. Væ duplici corde, &c. Et peccatori terram ingredienti duabus vijs. Ingrederis duabus vijs Deo inseruire & mundo inseruire intendens simul. Quid igitur itineris facere potes cum duabus vijs ingrediaris? Isti claudicant duabus, vijs more illorum quibus Helias dixit. Vsquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus sequimini eum, si autem Baal sequimini eum: sequimini, vel Deum, vel Baal: nam impossibile est ambabus simul inseruire. Cum Pharao permitteret Hebræis, vt Deo in Ægypto victimas immolarent, respondit Moyses. Non potest ita fieri. Abominationes enim Ægyptiorum immo Egyptiorum labimus Deo nostro? Fieri non potest, vt Pharaoni, hoc est, vt Diabolo, & Deo simul seruiamus. Cum ingrederetur Iesus Iesus in templum eiecit vendentes & ementes, quia non possumus seruire Deo & mammonæ.

monæ. Nam neque ignis & aqua simul esse possunt: nec item duobus dominis tam diuersis seruire possibile erit. Sed quare non possumus his duobus dominis simul seruire? Audi quod sit inconueniens.

Aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Christus dicit. Qui non est mecum contra me est, quapropter si Christum diligis diabolum odies, qui contrarius illi est. At si diabolo adhæres per conformitatem affectus ea videlicet, cupiendo & amplectendo, quæ diabolo placent, vt sunt opera vitiosa Deum contemnes. Impij enim adhærent diabolo sicut membra capiti: quia diabolus caput est omnium impiorum, & ipse sua suggestione pestifera influit in eis vitam iniquam vitiorumque motum. Contemnet autem Deum, eius præcepta parui pendendo, & transgrediendo: & vana, ac vilia ei præferendo.

¶ Obserua autem quod cum locutus fuit de diabolo non dixit, diliget, sed adhærebit: quia peccator non amat diabolum quantuis ei consentiat. Et de Deo non dixit, odio habebit, sed contemnet: quia nullus potest odire Deum quatenus Deus est, sub ratione deitatis: quia secundum se cum sit summa bonitas, odiri nullatenus potest. De diabolo etiam dicit, quod siqui Deum diligunt, illum odiunt: sed impij qui Deum contemnunt ei adhærent, sed non dicit quod diligunt. Quia cum obiectum voluntatis sit bonum, diabolus qui malus est diligi non potest. ¶ Expende etiam quod in Euangelio Matthæi de illo qui diabolo seruit, non dicit quod adhærebit, sed quod sustinebit: quod idem est: nam qui Diabolo adhæret illum sustinet, & portat maximum onus super humeros suos. O maxima & absurdissima peccatorum stultitia, vt Deum qui illos portat contemnant: & Diabolo seu mundo & vitijs adhæreant. De hoc Dominus per Esaiam conqueritur dicens. Audite me domus Iacob, & omne residuum domus Israel: qui portamini à meo vtero, & gestamini à mea vulua. Vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo, &c. Lege quæ sequuntur in ipso Esaiæ capite quadragesimosexto: vbi Deus constituit differentiam inter se & idola, quæ ab illis colebantur, quam differentiam hic repetit noster Euangelista. Attende ò Israel differentiam, quæ inter me est & idola à te adorata. Ego te humeris porto, tu autem idola tua, ego te in visceribus meis gesto, tu autem adoras, humerisque tuis baiulas Deos tuos, quos de auro & argento confecisti: ego tibi leuissimum onus impono tu grauissime grauatus es mundo inseruiens, humerosque oneris magnitudine attritos & vlceratos habes. Si peccator attenderet quotiescunque Deum deserit & mundo appropinquat se illum relinquere à quo in vltimis portatur in summisque delicijs habetur, peccatique grauissimum cum subeat onus intolerabile humeris suis suscipere: nullo modo auderet, tam suaue benignum & magnificum Deum relinquere, qui onere leuat laborantes omniaque peccati intolerabilia pondera suscipiens, humeros peccatorum reficit & recreat. Tu autem cur idem non facis quod arenarij in foro facere solent? Qui antequàm onus humeris suis suscipiant, aut de pretio vnum verbum tecum faciant, sarcinam baiulandam manibus pertentant: vt si eam portare non potuerint iacturam temporis non faciant, nequicquam de pretio, aut de via conuenientes. Eodem modo tu si sapias facere debes. Prius enim quam cum Dæmone, aut mundo conuenias perspicere diligenter opus est, vtrum possis sustinere onus peccati humeris tuis imponendum. Quod si feceris non dubium est quin subiturus non sis tantum onus humeris tuis, etiamsi vel mundus, vel Dæmon tibi pro eo sustinendo centum mundorum millia concederent. Non ignorabat quam graue onus esset hoc ille qui dixit. Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Eijce ergo onus graue diaboli quod sustines, & Christum dilige: cuius onus leue est & iugum suaue: si quidem vtrique simul inseruire impossibile est. Vnde in sequentibus Dominus ait.

Psal.37.

Matt.11.

Non potestis Deo seruire, & mammonæ. Dixerat prius, nemo potest duobus dominis seruire: & nunc declarat se dicens, quod isti Domini sunt Deus & diuitiæ. Sed diuitiæ nonne ad seruitium hominis creatæ sunt? Quis mammonam fecit dominum? Nos fecimus diuitias dominas, quia obedientiam dedimus eis. Rex cum homo sit quemadmodum cæteri homines eiusdemque conditionis, quis eum dominum fecit? obedientia à ciuibus suis præstita. Sic nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuitias quæ ancillæ nostræ sunt, facimus dominas eis obedientes. Pecuniæ enim omnia obediunt. Sed de his alias.

Eccl. 10. ¶ Expende quod Christus non dixit. Non potestis Deum & temporalia bona simul habere: sed non potestis Deo seruire & mãmonæ. Aliud enim est habere bona temporalia, & aliud illis inseruire. Diuitias enim habere, per se malum non est: quinimo benedictio est Dei, vt in Prouerbijs Salomon dicit. Benedictio, inquit, Dei, diuites facit. Abraham, Isaac, Iacob, Dauid, Loth, Iob, & multi alij diuitias habuerunt plurimas, & perfecti fuerunt, & amici Dei appellati sunt. Seruire autem eis ita, vt non illis vtatur, vt auari qui serui sunt diuitiarum: hoc iniquum & abominabile est.

Prouerb. 10

Psal. 75. Dormierũt, inquit Dauid, somnum suum, & nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus suis. Aduerte quod non dicit diuitiæ virorum, sed viri diuitiarum, quia viri illi auari non erant Domini diuitiarum, sed è contra diuitiæ dominabantur eis: & quia ipsi subijciebantur diuitijs, & serui illarum erant, vocantur viri diuitiarum, id est, homines non liberi & sui compotes, sed diuitiarum serui. Itaque istis terrenis rebus seruire: & Deo qui cor nostrum totum & liberum quærit, nullatenus fieri potest. Præterea aduertendum est, quod cum ait, non potest, intelligendum est in sensu compositio, non tamen in sensu diuiso: sicut quod antea dixerat. Nemo potest duobus dominis seruire. Potest enim quis duobus dominis seruire in sensu diuiso, hoc est pro diuersis temporibus, diuidendo tempora: sed in sensu composito & simul, impossibile est. Sic Turcam non posse saluari, verum est in sensu composito, si viuat, scilicet, vt modo viuit, sed in sensu diuiso falsum est: quia si conuertatur ad Christum & bene vixerit saluabitur. Vnde quicunque infidelis & impius in hac vita saluari potest in sensu diuiso, quia potest in melius mutari. Sic in sensu composito intelligendum est, id quod

1. Ioã. 3. Ioannes ait, in sua prima Canonica. Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: & non potest peccare quoniam ex Deo natus

Rom. 8. est. Sic & illud Pauli ad Romanos, Sapientia carnis inimica est Deo, legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest. Quandiu enim est inimica Deo manente hac inimicitia legi Dei subijci non potest: sed in sensu diuiso potest non esse inimica Deo, & tunc subijci. Sic etiam intelligendum est illud eiusdem Pauli. Non potestis mensæ Domini esse participes, & mensæ dæmoniorum: in sensu composito, non tamen in sensu diuiso. Multæ etiam sunt propositiones in scriptura his similes. ¶ Igitur cum vtrique domino seruire non possumus, cui istorum seruiendum est? Vsq; adhuc ostendimus, quod duobus dominis seruire non possumus, mammonæ, scilicet, & Deo, diabolo & Christo, carni, & spiritui, nec mundo & regno cœlesti: quia isti domini cõtrarij inter se sunt: & quod vnus præcipit agendum, alius iubet non esse faciendum. Nunc operæpretium est scire cui potius seruiendũ sit. Videamus horum dominorum conditiones. Primo diabolus præcipit difficilia: Christus è contra facilia & iucunda. Secundo diabolus non dat suis cibum, nec eos alit: at Christus cibum optimum suis dat, & eos reficit pane dulcedinis. Tertio, diabolus non dat stipendium, nec præmium suis: sed Christus seruis suis dat vitam æternam, & cœlestem beatitudinẽ. Vtri igitur æquius est vt inseruias? Domino qui seruos suos laborare cogit noctu dieque vsque ad fellis eiectionem, nec illis vestitum, cibum, aut præmium vllum pro tanto seruitio præbet, sed potius illos grauissimis pœnis afficit: an potius illi domino, qui seruis suis nihil nisi facillimum imperat, illisque omnia necessaria suppeditat, in fineque perpetuam requiem & beatitudinem, amplissimaque præmia concedet? Non dubium est, quin si sapis malis potius Deo inseruire seruituti diaboli renuncians: siquidem Deo inseruiens in hoc sæculo iucundè in altero vero fœliciter viuere poteris. Mundo vero si inseruias cùm summis hic afficieris laboribus tum post mortem æternis supplicijs conficieris. Sed singula hæc expendamus.

¶ Primo quod diabolus, vel mundus difficillima præcipiant clarissimum est. Etiam si omnes homines, quotquot ante hac vita functi sunt nunc resurgerent, nemo illorum omnium esset qui affirmare posset, se in hac vita, vel semel lætitiam sine tristitia, prosperitatem sine aduersitate habuisse. Præterea tam graue est dæmonis seruitiũ, vt Deus per prophetam Hieremiam dixerit. Seruietis dijs alienis: qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. In cuius confirmationem duo hic adducam testimonia, eorundẽ

eorundem hominum mundo inseruientiũ. Alterum viuorum, alterum vero mortuorum. Viuorum tale est testimonium, Ædificaui mihi domos, plantaui vineas, feci hortos & pomaria, &c. Et vidi in omnibus affectionem animi. Testimonium mortuorum est in libro Sapientiæ, vbi impij positi in inferno dixerunt. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Quid profuit nobis superbia, &c. Falsæ Dalilæ illecebræ ad mortem fortem Sansonem prodiderunt: quem Philisthæi obcæcatum, pistrino molitorum alligarunt. Eodem modo tu dum infernis huic mundo, respice te quasi alterum Sansonem gyros facere, honores, diuitias & voluptates huius sæculi quærentem, animoque miserrimo & abiectissimo libidini tuæ incestisque voluptatibus obtemperare. In circuitu impij ambulant ait Psalmista. Nam qui passionibus suis seruiunt, non recta via incedunt, vt ait sapiens de iustis: sed in circuitu & in gyro multo cum labore, more ianuæ quæ in cardine voluitur, & à termino & statione suorum peccatorum non exeunt. Vnde gyro rotationeque assidua, quam in vanitatibus suis faciunt capite obtuso, insani, omnemque sapientiam procul, assiduo honores & diuitias huius mundi quærentes vitam inutilem & inanẽ agunt. O graue & intolerabile iugum Satanæ. Magno labore ea, quæ cupiunt impij quærunt, timore possident, dolore relinquunt. In Apocalypsi scriptum est, quod illi, qui adorauerunt bestiam requiem non habebant. Quam etiam nunquam adipiscẽtur qui belluinos appetitus suos adorant. Ipsum peccatum tormentum & supplicium est grauissimum peccatoris. Omnia peccatori sunt doloris plena: nam si prospera vtitur fortuna, timore fœlicitatis suæ amittendæ iugiter cõficitur: si vero aduersam fortunam patitur in dolore & mœrore assiduo viuens interno quodam cruciatu, qui semper pungit, semperque excruciat miseram animam, nullo puncto, aut momento temporis quiescit. O infœlicissimam miserrimamque vitam, hominis libidinibus suis deseruientis. Attende eius importunitatem. Nam si quis impius iniuria ab aliquo afficitur, videre est quanta insania domum se referat, cibo potuque abstineat, dormire, aut quiescere recusset, armatus amicos suos vndecunque congregat, vt se vlciscatur. At alia ex parte quanto maiori potiantur solatio & requie Dei cultores, qui etiam plurimis acceptis iniurijs minimè irascuntur, dormiunt, quiescunt, gaudent, quam plurimisque laboribus vacant. Nam quemadmodum diabolus, & mũdus intolerabili in hoc sæculo etiam tormento afficiunt sequaces suos: ita è diuerso Christus Dominus noster sua iucunditate & voluptate prosequitur eos, qui ipsum colunt. Mundus vindictam de iniurijs sumendam esse præcipit Christus omnia condonanda. Vter autem maior labor est, remittere iniurias, an vindictam sumere? Vide quam facilia sint omnia quæ à Deo imperantur. Sed dices, durissimum præceptum est inimicum diligere, vt teneamur. At ego tibi facillime probabo multo esse difficilius mundo, quam Deo inseruire. Quæro à luxurioso quis sit maior labor, seruire castitati, an luxuriæ? Magis luxuriæ: nam vt gratum facias mulieri illi, quam amas bona tua impendis, honoris iacturam facis, amoris causa vigilijs, infirmitatibusque corporis, alijsque laboribus innumeris affligeris, & non raro capitis discrimen subis. Idem dicendum est de amore inimici, alijsque præceptis diuinis, quæ multis de causis facillima sunt. Primum quia iuxta rationem sunt: vitia vero laboriosa, quia contra omne rationis dictamen: virtutes enim suapte natura innatæ hominibus, humanoque ingenio consentaneæ sunt. At vitia repugnantia. Si quis peteret vtrum est corpori nostro laboriosius pane, aut lapidibus vesci, certè quilibet respondere posset, esum panis delectabilem esse: quia secundum naturam, lapidum verò inauditum & acerbum, quia omni animalium naturæ repugnat. Ascendere accliui via laboriosum est, quia contra naturam corporis grauis est: descendere verò per decliuia, quia naturæ est cõforme, nam omne graue deorsum tendit, facile & suaue est. Cum igitur virtutes sint hominibus naturales: vitia verò contra naturam: sequitur necessario maximè rationi consentaneum esse mandatum diuinum, quo & inimicum amare, & bona aliena restituere teneris. Quod si durum esse existimas, te esse hominem negas. Nam die mihi tu qui fingis laborem in præcepto, non ne summe insaniret qui cum alio litigans, contenderet, vt eiusdem litis iudex existeret? Solę-

Matth. 5.

Psal. 93.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus enim iudicem recusare quotiescunque in negotio suspectus est, aut partis vicem gerit contrariæ. Tu verò nihilo minori insania cum pars sis, iudicem te facis in causa propria, vt vindictam de inimico tuo capias. Permitte Deo vltionem: ille enim iustissimus iudex erit inter te & omnes inimicos tuos. *Matt. 5.* Quod si legem Dei etiam inimicam putas quod malas etiam cogitationes damnat, veluti cum ait, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, &c. animaduertere debes omnia incommoda à malis cogitationibus initium sumere. Bonum igitur olitorem age, qui mala gramina radicitus euellit, ne mitibus noceat frugibus. A malis cogitationibus oritur consensus & *Psal. 17.* à consensu opus existit. Vnde in Psalmo dicitur. Ecce parturit iniustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Omnia mala Adamo, & Euæ à mala cogitatione processerunt. Vidit mulier lignum, & cogitans cupiuit: cupiens comedit, maritoque suo dedit. Immoratus Cainus in malis cogitationibus suis fratrem suum interfecit. Eo modo etiam Dauid, Bethsabee videns peccauit. Præter hoc autem quod & virtutes iuxta naturam nostram sunt: vnde iustissimum est, vt malæ cogitationes radicitus extirpentur, tot sunt fauores & beneficia, quibus Deus legum suarum obseruatores afficit, vt nemo existimare debeat, quin multo maiora præmia, præcepta Dei obseruantibus tribuant, quam supplicia violatoribus irrogent. Si illi qui & arte & exercitatione venator est, venationique deditus rex imperaret, vt venaretur, præstitis ad hoc falconibus, equis & canibus, non esset hoc leuissimum præceptum iudicandum? Esset profecto. Non igitur tibi difficilia debent videri Dei præcepta, cum secundum virtutem sint: virtus autem humanæ naturæ sit *Matt. 11.* consentanea. Cum præsertim baptismum, pœnitentiam Eucharistiam, reliquaque sacramenta tibi suppeditet, quæ omnia ex virtute sua causant gratiam, facilemque virtutum exercitationem faciunt. Et quod pluris æstimandum est ipse Christus cultores suos comitatur, illos adiuuans, illisque in omnibus opem ferens laboribus. Vnde ipse ait, venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, iugum enim meũ suaue est. Lex verò Dei iugum vocatur, quia quemadmodum iugum à duobus animalibus simul vnitis & copulatis fertur, ita qui se subijcit Dei iugo & legibus cum Christo simul vnitus & coniunctus eius auxilio & virtute iugi pondus & laborem facilius sustinet. Quod adeo perspicuum est, vt non indigeat explicatione, quoniam in omnibus laboribus, quoscunque subieris propter Deum, Christum socium coadiutoremque inuenies: qui tanquam bos inferior, cui maior pars ponderis sæpe solet incumbere, ita ipse humilitate sua, omnium mortalium minimum se faciens potissimã partem tuorum laborum, cæterorumque mortalium humeris suis sustinet, tu vero expeditus incedis. Ideo enim tu Christianæ religionis iugum leue sentis, quia omnem eius difficultatem & pondus Christus Dominus noster in se suscipiẽs ab humeris tuis sustulit, quod quidem iugum ea de causa non modo non grauat, verum homines mobiliores & expeditiores facit. Nam quemadmodum auis alarum, plumarumque suarum non grauatur, sed potius leuatur pondere, quod posito pennarum adiumento non consequeretur: sic Christianæ religionis iugum depositum tardos, sumptum leues, & mobiles homines facit ad virtutis viam. Nam etsi pœnitentia laboriosa, vitaque virtutis aspera videatur, dulcis & iucunda redditur, comitatu consuetudineque Christi stipata, atque adiuta. Suaue igitur est iugum Domini & delectabile, quod si tibi, nec dulce, nec suaue videtur, inde fit quia illud inuersa ratione & ordine subis. Vestis aspera & rustica pretiosis pellibus & suauibus sociata, si facie versus carnem asperiori induatur intoleranda est: si tamen inuertatur rursusque pellibus intro spectantibus suscipiatur, leniss ima & suauissima esse apparet. Sic lex Christi difficilis & insuauis videtur, quia asperitatem illius contra rationem constituis, necrationem perpendis, sed carnis tantummodo iudicium subis. Si Deus diuiti præcipiat, vt de bonis suis eleemosynam faciat pauperes, bonum, & æquum præceptum esse assentiunt, qui si essent diuites aliter dixissent, vt quotidie experimur. Nulla enim lex aspera videtur hominibus, nisi quæ contrailorum libidinem fertur. Similiter si aliquẽ iniuria afficis statim vis, vt tibi ignoscatur: qui si affectus esses iniuria ignoscere nolles. Et sic de alijs dicendum est. Sic etiam onus eius leue est: quod tu tamen graue esse existimas,

stimas, quia peccata tua atque animi perturbationes humeris tuis portas. Plumarum sarcina leuis per se est, sed si metalli alicuius pondus accipiat tam grauis efficitur, vt portari vix possit. Eodem modo onus Dei leue est nisi tuorum peccatorum amorisque proprij pondere, legem Dei grauem facientis deprimatur. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus graue, grauatæ sunt super me. Et Augustinus ait, amor meus pondus meum, amore feror quocunque feror. Fecit Christus iugum suum suaue, & onus leue: quia contriuit graue iugum diaboli, quod erat ceruicibus hominum impositum & loco eius iugum imposuit nobis suaue. Id prædixerat his verbis Esaias. Iugum oneris eius, & virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti. Acsi diceret. Cum venerisò Domine Iesu, & assumpta humanitate viam ad gloriam immortalem munieris, eripies homines à graui Dæmonis iugo, quo ipse dæmon eorum colla deprimit, & à virga, qua eos percutit: & à sceptro quo imperat: & Diaboli denique tyrannidem delebis. Ideo Dominus ait. Venite ad me qui laboratis & onerati estis, &c. Per Hieremiam ait ita Deus. Ambulate in via bona, & inuenietis refrigerium animabus vestris, & dixerunt, Non ambulabimus. Impij homines dixerunt, durum esse & laboribus plenum cum eadem veritas Christus dicat suaue. Et Ioannes. Mandata inquit, Dei grauia non sunt. Et egregius psaltes. Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? Acsi dicat. Tu qui fingis Dei præcepta dura esse, nonne sedes in flagitijs? sedes quidem. Dicis laboriosam esse legem Dei non quod hoc ita sit, sed quia tu sedes in tuis iniquitatibus, ex quibus surgere non vis. Dum lignum viride est, potest esse graue iugum ex illo factum, sed longum tempus reddit lignum siccum & leue. Priusquam Dei filius super se iugum ferret, poterat illud graue esse: sed postquam illud Christus collo suo imposuit, effectum est siccum & leue. Vt enim currus etsi grauis sit efficit, vt onus alias intolerandum boues ferant: sic iugum Christi quanuis onus sit efficit tamen, vt Christi seruus vitæ onera sustineat & ferat. Non omnino Christus subtrahit iugum & onus: non nobis laborem penitus aufert, sed commutat, pro aspero mundi iugo tribuit suaue, & pro graui onere leue: vt in hac vita animæ tribuat quietem, & in alteram gloriam sempiternam. Graue onus est iniquitas sedens super talentum plumbi, quo ille premebatur, qui aiebat. Iniquitates meæ super gressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Sed Deus tunc nos onerat, cum à peccati põdere exonerat. Onerat beneficio, cum exonerat peccato. Onera nostra super se portauit, vt nos mundi leuaret impedimentis. Ideo canebat Dauid. Iacta super Dominum curam tuam, vel vt verti potest ex Hebræo. Iacta pondus tuum, & ipse te enutriet: seu vt alij vertunt, subleuabit. *Zacha. 5.* *Psal. 54.* *Psalm. 54.*

¶ Denique suauissimum est seruire Christo, & laboriosum seruire mundo. Tu enim mundo inseruiens, ipsum humeris portas, Deo verò inseruiens ab ipso portaris. Præterea mundus difficilia & turpia imperat: Deus facilia & honesta.

¶ Deinde diabolus & mũdus & caro etiam si laboriosa suis præcipiunt & quæ aliquo præmio remuneranda videbantur, nullo tamen pacto illos alit, aut sustentat: sed potius inedia: atque inopia omnium rerum eos confici patitur. Respice auari hominis famem & inopiam, qui nunquam satiatur: cui nihil satis est, cupidinem ambitiosi, qui in dies plura desiderat pluribusque rebus comparatis multo pauperior redditur. Qui omnes alijque id genus improbi, & vitiosi homines mirum non est si vllam in suis actionibus vnquam satietatem inueniant iugiterque esuriant: quia satietatem in rebus huius mundi vbi non est quærunt. Quod Christus optime significauit per illam parabolam filij prodigi, quando facta est fames in regione illa & quando ipse peccator cœpit egere, & cupiebat saturari de siliquis porcorum, & nemo illi dabat. Peccatores enim dapibus iuxta os appositis nunquam satiantur: quia libidini, quæ suapte natura rerum cupitarum acquisitione augetur nihil satisfacere potest. *Horatius.* Simile fingunt poetæ esse apud inferos Tãtali tormentum: de quo quidam sic ait. Tantalus à labijs sitiens fugientia captat, Flumina, quid rides? mutato nomine de te Fabula narratur. At è diuerso Christus refectos & cõtentos rebus suis omnes suos adeò habet, vt nemo illorum esurire possit. Et quia de hac fame peccatorum & de seruorũ Dei satietate in præcedenti ca- *Luc. 15.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pite in parabola filij Prodigi plura diximus, nunc videamus tertium. ¶ Tertiò, diabolus non dat præmium nec stipendium suis, verum Christus suis & vitam æternam & cæ-
Iud.16. lestem beatitudinem tribuit. Philistæi Sanſonem nullo præmio affecerunt pro illius laboribus: sed potius obcæcatum illum molæ astrinxerũt: nec item tu aliud maius præmium, aut melius à mundo cui deseruis expectes. Quemadmodum autem (mihi crede) fides temeraria Sanſonis, quam amori confecto dolis, mendacijsque Dalilæ adhibebat, ipsum in cæcitatem, seruitutemque miseram, in mortemque deniq; induxit: sic fidem adhibere mundi fallacijs, à quo expectas te pro seruitio præmium consecuturum, cæcitatis fœdissimo vitiorum carcere existentem, te haud dubiè nisi caueris ad mortem compellet. Posteà quàm fi-
Exod.5. lij Israel intentissimi esse cœperunt cogendis paleis, fingendisque lateribus quotidie insudantes nullum aliud præmium præter verba ab imperatore suo Pharaone capiebant. Similis est dæmonis, mundi, & carnis merces, quam ministris suis impen-
Rom.6. dunt. Quod si clarius videre vis, audi Apostolum dicentem, Quem fructum habuistis de his, de quibus nunc erubescitis? Stipendium enim peccati mors est, &c. Præmia sunt malorum crudelia conscientiæ supplicia, mors, corruptio, fœditas, abominatio, infernus, æternique cruciatus. O misera, & infœlicia præmia: ô infortunatam impiorum conditionem: qui magnos in vita labores sustinentes maximos in morte, multo maiores post mortem subeunt.
Gene.31. Diu summoque cum labore seruiuit Iacob Laban, decieſque ab eo deceptus est, debita mercede abnegata. Non aliud præmium est, quod mundus in ministros suos confert. Onus grauissimum, labor infructuosus, qui mundi causa sustinetur, semper est. Nec sunt ioca Laban cum iocis conferẽda quibus mundus ministros suos deludit.
Psalm.34. Retribuebant mihi mala pro bonis, & sterilitatem animæ meæ. Sic optimum ministerium improbissimum præmium consequitur. Quibus tamen non obstantibus plurimi sunt, qui mundo inseruire non dubitant, & animo ineptissimo huius vitæ, &
Num.21.& 22. alterius iacturam faciunt. Maluerunt quam plurimi Iudæorum crudelem Pharaonis tyrannidem in Ægypto perpeti, quam paruo suscepto labore posteà terra Promissionis frui. Attende quantum laboris suscipias mundo inseruiens, pro quo posteà tam iniquo præmio ab ipso afficeris. Pueri sæpe toto die defatigantur plumam ventilantes, vel aliquid aliud nullius momenti agentes: pro quo sæpenumero corruunt, & vulnerantur. Illis tamen facile ignoscitur, quia & pueri sunt & iudicio carent. Tu tamen, qui & vir es, iudiciumque perfectum ad agendum habes, quid causæ afferre potes, quare vanitatem, honorumque & diuitiarum ventum sequaris? Si quidem transacto huius vitæ tempore & labore, quam mundo seruiens consumpsisti, nullum aliud præmium præter acerrimos & atrocrissimos dolores habebis. Qui aliquam ciuitatem oppugnare intendit prius secum reputat vtrũ expensæ vtilitatem & commoda excedant: sic tu si diligenter consideraueris quanto mundi ministerium constet haud dubium est, quin eius seruitium relinquas. Christus Iesus dominus noster suis, quos in hac vita spiritualibus consolationibus quam plurimis fouet, in altera perpetuam fœlicitatem concedit. Ita qui mundo inseruit cum duplicem infernum timeat: sic qui Christum colit duplicem gloriam consequitur. Si eundem laborem, quem pro mundo subis sponte tua propter Christum suscipere velles in hoc seculo lætus viueres & in altero fœlix esses. Nemo tam stultus est, qui alicui velit ministrare nulla proposita mercede. Qua de causa omnes, qui in dominum aut patronum aliquem accipiunt, cui sint administraturi, prius de mercede agunt & paciscuntur, ne frustra laborent. Ita & tu prius à dæmone, mundo & carne quærere debes quod sit tibi pro officijs tuis præmium ab illis expectandum quando cæli iacturam facere non recusas ob illorum ministerium, ne magnum præmium pro alio minori relinquas. De carne enim ait Apostolus: non colliges nisi corruptionem. Dæmonis præmium tormentum est, nam mundus suos relinquit, obliuioni que penitus tradit, quare mihi crede omnia incommoda tua inde proueniunt, quia cum his dominis rationem non confers: qui cum multa promittant, pauca tribuunt. Qua de causa prius perpendere debes, quanta & qualis sit eorum merces: nec præmio prius non constituto illis vllo modo in seruias. Qui mundo inseruit durissimis mandatis obnoxius est, assiduaque dum viuit fame vrgetur, posteaque mittetur in infernum: at qui Deum colunt, mandata suauia exequuntur, viuunt in satietate & voluptate posteaque æternam fœlicitatem adipiscuntur. Vtri igitur horum mauis inseruire? Siquidem vtrique simul impossibile est. Nisi omni humano intellectu & iudicio cares Christo Domino nostro inseruias: cui qui seruiunt, imperant & non seruiunt. Oculos igitur mentis tuæ explica, statueque soli Deo inseruire & ab humeris tuis grauissimum Satanæ iugum proijce.

¶ Certum igitur & indubitabile est, quod omnes vni Deo inseruire tenemur, iuxta illud Deuteronomij, quo Christus tentatori respondit. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed quoniam iam satis explicatum & perspectum habemus vni Deo esse inseruiendum: operæpretium esset etiam hic agere, quo ordine & modo Deo esset cultus præstandus. Sed quia de hoc prolixius in libro nostro de Vanitate sæculi tractauimus, hoc supersedentes vlterius progrediamur ad textum Euangelistæ nostri: & illum audiamus dicentem. *Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illum.* Carnalis homo dicit Paulus, non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Ideo deridebant quia in veteri lege temporalium abundantia promittebatur: quia Abraham & multi sancti diuites fuerunt. Quia Pharisæi verba Christi non intellexerunt. Non enim simpliciter opulentiam rerum, sed auaritiam, seu seruire diuitijs Christus reprobauit, Abraham, Loth, Iob, Dauid, & alij diuites fuerunt, tamen non seruierunt diuitijs iuxta illud Psalmi, Diuitiæ si affluant nolite cor apponere illis. Sed cum verba Christi non intelligebant deridebant illum, quod proprium est superborum hominum, qui ne ignorantiam suam fateantur melius ducunt illud quod non intelligunt deridere, quam dicere, non satis percepi: dic iterum, aut clarius explica, vt intelligere possimus. Hoc genus hominum derisorum perniciosissimum est, ecclesiæque maximè incommodum: sæpè enim numero, hi derisores solent eos, qui denuo Deo inseruire incipiũt, in virtuteque adhuc téneri existunt à virtutis via auertere: & Diabolus per irrisores filios Dei suffocat dum paruuli sunt. Hæc enim est vna de astutijs diaboli suffocare bonum inceptum per hos irrisores, &c. Ratio autem cur isti irridebant Christum erat, quia auari erant, & Christus contra auaritiã disputauerat. Sic etiam & nunc multi cum reprehenduntur à concionatoribus irridentes eos, & murmurant dicentes. Illud dixit, quia oblitus materiæ, quam ad prædicandum didicerat, aliud non inuenit, quod vel facilius, vel melius dicere posset, aut quid *Prouerb.15.* simile. Non amat pestilens eum, qui se corripit, nec ad sapientes graditur. Respondendum est istis derisoribus, quia & magnum scandalum in populo causant, qui illos irridentes prædicatorum doctrinam mo-
lestè fert, atque etiam, vt intelligant se esse *Prouer.26.* stultissimos iuxta illud. Respõde stulto iuxta stultitiam suã: ne sibi sapiens esse videatur. Atque ideo sequitur in contextu. *Et ait illis, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda vestra.* Sensus est, homines, quos vident externam habere sanctimoniam, verbisque & factis neminem offendere, eos sanctos ac iustos iudicant, quicquid in corde celent. Sed Deus externam illam sanctimoniam nisi in corde radices egerit abominatur: nec quicquam abominabile est magis apud Deum, quam hypocrisis & impia illa simulatio. Hinc Iob ait. Simulatores & callidi, pro-
Iob.36. uocant iram Dei. Deus enim corda intuetur iuxta illud quod Samuel dixit, cum vellet vngere vnum ex filijs Isai in regem. Non iuxta intuitum hominis ego iudico, *1.Reg.16.* homo enim videt ea quæ patent: Dominus autem intuetur cor. Is itaque dives est, qui apud Deum dives est. Ille iustus qui apud Deum iustus est. Ex his discimus quæ sit vera iustitia nempe interna: hoc est, cordis quam impij simulare non possunt, nec habent. Externam autem iustitiam impij, infideles, Iudæi, imò simiæ imitari possunt. Prosequitur vltra dicens. *Quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum.* Hoc est quod ab hominibus altum reputatur & magnum, vt simulata iustitia, opulentia rerum, ornatus exterior, pompa atque prosperitas mundi, abominatio est apud Deum, & coram Deo vanum & detestabile reputatur: quia impedit beatitudinem. Ideo alia sunt iudicia Dei, & alia iudicia hominum. Quapropter ipse Do-
Esai.55. minus per Esaiam ait. Sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogi-
Iudi.11. tationibus vestris. Iepte contemnebatur à po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

à populo suo, quia legitimo matrimonio susceptus non erat, adeo vt etiam à fratribus suis domo ejiceretur quasi homo vilis nullius q; momenti. Hunc tamen quē mundus fere pro nihilo reputabat elegit Dñs, vt populum suū liberaret. Mūdus enim plurimi facit nobilitatem generis, eosque solet semper magni pendere, qui à claris natalibus orti sunt: verum Deus hæc omnia contemnit, nisi quis per se virtutem q; suam clarus & nobilis euadat, vt ex Iepte colligitur qui cum esset spurius & filius mulieris meretricis, erat fortissimus atque pugnator, & percussit Ammonitas & liberauit Dominus per illum Israel. Quis videre posset fortissimum illum Gigātem Goliath quin eū magnificaret? quem tamen humilis & abiectus pastor à Deo in singulare certamen deductus facile superauit. Saul etiam cum esset de minima tribu Israel, humillimaque familia, ab omnibus pro nihilo habitus est, dicentibus nunquid saluare nos poterit iste, & despexerunt eum: sed Dominus percussit per illum Philistæos, & elegit illum in principem populi sui. Et quando in hunc mundum venit non elegit diuites, principes, vel sapientes, sed piscatores & viros infimos secundum seculum. Optime intelligebat Apostolus hanc diuinam ordinationem & ritum, cum dixit ad Corinthios. Quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes. ¶ Discamus non gloriari in diuitijs, potentia, sapiētia, neq; in seculi honore: vt multi superbi & stulti opinātur, existimantes in his consistere fœlicitatem, & tunc beatos ac fœlices sese, & charos Deo esse, cum terrenis gaudent, & omnia sibi ad votum succedunt. Cum populus te honorat, miratur & lætatur, & laudibus te extollit: humiliare in corde tuo coram Deo: & dic quod dicit Dominus hic. Quod hominibus altum est, abominatio est coram Deo. His autem verbis & hac consideratione, sic in corde tuo facta, superbiam humiliabis, considerans te fortasis in Dei conspectu sanctorumque suorum vltimum & abiectissimum esse, licet in oculis mundi summa dignitate præfulgeas. Discamus seculi diuitias & mundi pompam contemnere. Illa enim verè magna sunt quæ coram Deo talia esse iudicantur: & illa exigua & minima quæ ante illum parua existimantur. Ergo si parua despectu digna sunt, & hæc, quæ mundus alta esse iudicat minima sunt, cur illa non despicis? si Christianus es, quare Christo non credis dicenti, omnia quæ mundus maxima esse existimat, minima sunt in conspectu Dei? Si autem ea exigua esse credis: quare amas illa? si verò non credis esse exigua, sed maxima esse putas: cur non credis Christo ipsa esse parua asserenti? Certè Christianus esse non potes, siquidem Christo fidem non habes. Nam si Christianus esses, Christoque perfectè crederes, omnia hæc, quæ Christus exigua esse affirmat parui duceres, teque rursus magni penderes, vt pote quem Deus ad imaginem & similitudinem suam creauit, participemque æternæ beatitudinis fecit. Pro nihilo putat omnia hæc Apostolus ille sanctus cum dicebat. Omnia arbitratus sum, vt stercora. Sed audiamus Christum vltra disserentem. *Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem.* Deridebant Iudæi eo quod Christus temporalia contemnenda prædicaret. Cum promissiones veteris Testamenti essent de temporalibus: ideo ad hoc propositum ostendit modo quod illud vsq; ad Ioannem durauit. Lex enim Euangelica paupertatem docet & contemptum diuitiarum & regnum cæleste: quod Ioannes tanquam vir Euangelicus prædicauit, & diuitias & honores & domum paternam contempsit. Ioānes enim non inchoauit legem nouam, nec fuit legislator sed dispositor nouæ legis, nā ritus ille baptizandi nullatenus ad antiquā legem pertinebat, sed ad Euangelicam, & fuit ille ritus medius inter sacramenta nouа & vetera. In materia siquidem conueniebat cum nostro baptismo, cum antiquis verò in hoc quod gratiam non conferebat. Euit ita finis veteris legis, quia terminū posuit legi & Prophetis, quia omnes Prophetæ & lex vsque ad Ioannem prophetarunt: quia sub Ioanne completum est quicquid lex & prophetæ dixerant, quia tunc venit Messias, qui ab eis fuerat prænuntiatus. Ipse nanque clausit omnem prophetiam, ostēdens illum, in quo tota Prophetia completabatur, & cælorum regnum prædicauit: quapropter consequenter subdidit dicens. *Et ex eo regnum Dei Euangelizatur.* Hoc est à tempore quo Ioannes exorsus est prædicare, cœperunt bona cælestia apertè aperiri & promiti, & vita æterna doceri atque Euangelica perfectio prædicari: quæ amore cælestium & spiri-

1. *Reg.* 17.

1. *Reg.* 9.

1. *Reg.* 10.

2. *Cor.* 1.

& spiritualium bonorum docuit temporalia contemnere. Obserua autem quod cum dicit, lex & prophetæ vsque ad Ioannem intellige quod nō abijcienda sint lex & prophetæ, post Ioannis aduētum: sed quod lex & prophetæ fuerunt vsq; ad Ioannem tanquam præparatoria, & prænuntia aduentus Christi, quo adueniente præparatio & prænuntiatio eorum cessat: vtraq; tamen remanent ad prænuntiatorum confirmationem, vt sciamus aduentū Christi ab eis diuina dispositione prænuntiatum longè antequam aduenisset. Remanent etiam ad conseruandam animi nostri gratitudinem, vt eis gratias habeamus, qui nobis tam fœlicē Christi aduentū prænuntiarunt. Quemadmodum enim si quis pædagogū haberet, (vel vt etiā Apostolus dicit legem nobis fuisse pædagogum ad Christi aduentum) vbi peruenerit ad ætatem & acceperit perfectionē non omnino reijcit pædagogum velut inimicum: sic & nos cum educati simus in lege & prophetis vsq; ad Christi aduentū reperto præceptore non reprobamus pædagogum: sed gratiam ipsi cōfitemur, quod pueritiam nostrā deduxit, & ad perfectiores disciplinas extulit. Igitur à diebus Ioannis Baptistæ regnum cælorum euangelizatur: ipse enim primus omnium cœpit dicere, pœnitentiā agite appropinquabit regnum cælorum. *Et omnis in illud vim facit.* Ad tacitas Pharisæorum cogitationes videtur esse respōsio. Cogitarunt nimirum. Prædicet Ioannes quandiu velit de pœnitentia & de regno cælorū, certè habebit paucos discipulos. Nec enim sic stupidus est populus, vt spē pretio emat, & inuisibilia visibilibus præponat, &c. Ad hoc ergo Christus ait. Ne putetis ò Pharisæi Ioannis prædicationem frustra fieri, nec esse qui regnum Dei quærant. Quilibet enim audita Ioannis concione vim facit in regnum Dei, cum vi acquiritur. Certè magna violentia est semetipsum negare: animam suam propter Christum odio habere: parentes, filios, vxorem pro Christo contemnere, inimicos diligere, & pro eis intercedere. Nam homo assuetus, & nutritus in amore bonorum temporalium non potest talia contemnere propter Deum nisi sibi quandam violentiam faciat, quia consuetudo quædam natura est. Illa autem, quæ cōtra naturā fiūt, sunt aliquo modo violēta: ¶ Obserua autem quod regnum cælorum alij rapiunt, alij inueniunt, alij furantur, ali qui merentur: nōnulli trahunt vi: his enim quinque modis possidetur regnum cælorum. Qui inueniunt paruuli sunt, qui baptizati decedunt, ante vsum rationis: hi enim statim gloriam consequuntur. Propter quod stulti sunt patres, qui mortem paruulorum suorum deflent: nō minus quā esset ille stultus, qui filium suum deploraret in regiam aulam acceptum. Ideo Dominus ait. Sinite paruulos venire ad me, istorum est enim regnum cælorum. Hi igitur inueniunt qui absq; labore & merito consequuntur illud alieno studio, & opere Iesu Christi. Alij sunt qui furantur, qui tanquā imperfecti absconduntur opera sua bona: ne laude hominum perdant meritum. De his Christus ait. Attendite ne iustitiam vestrā faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Multi enim sunt qui exterius non bona fama, aut laude: sed interius contritione & lachrymis furantur cælum: sicut latro in cruce, qui hominibus nequam videbatur: sed coram Deo bonus & sanctus fuit. Sicut illa hæmorrhoissa, quæ tangens clam vestē Christi sanitatem obtinuit. Sic isti clam rapiunt cælum oculis hominum non videntibus: alij merentur, quippe qui viuentes in hoc sæculo eleemosynis & bonis operibus intenti cælum consequuntur. De his Christus ait supra. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis, vt, &c. Alij compelluntur intrare: sicut illi, qui pressuris & calamitatibus oppressi, coguntur, necessarium pro iucundo ducentes. De his autem dicit Dominus. Adhuc cæcos claudos, & debiles, compelle intrare eos. ¶ Vltimi sunt, qui rapiunt: qui hæc omnia terrena contemnentes se ipsos totos Deo, & obsequijs eius impendunt: & hi fortes sunt & violenti, qui victores sunt in certamine spirituali; quo qui dem certamine mali vincuntur, & boni vincunt carnem, obedientiam, paupertatem, & castitatem vouentes, & sic hostes superant. Hi violenti rapiunt illud: sed hoc est à diebus Ioannis Baptistæ, nam antea inuiebant & furabantur, &c. Sed à diebus Ioānis Baptistæ incepit ista perfectio in noua lege, Apostoli & discipuli Christi cœperunt relinquentes omnia, &c. Hoc autem multi faciunt ita, vt quod Ioannes Euangelizat accipere possint. Sed dicore poterant Pharisæi. Ergo & tu præuaricator es legis? Ad hoc Respondet. *Facilius est autem cælum & terram præterire, quam de lege vnum apicem*

Matth. 19.

Matt. 5.

Luc. 23.

Luc. 8.

Luc. 16.

Luc. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

apicem cadere. Quicquid in lege & prophetis scriptum est implebitur: qui enim facit quod lex faciendum præscripsit, is non potest legis transgressor dici. Vnde in Matthæo ait. Non veni legem soluere, sed adimplere. Itaq; facilius est cælum & terram præterire desinendo esse, quæ tamen non possunt præterire, nec desinere esse: quã vt nõ impleatur quod in lege scriptum est. Dicit apicem vt intelligas quod nec minima pars legis præteribit: apex enim non est litera, sed punctus positus supra literã, qui dat aliquid significare literis. Inter Hebræos tantum sunt quinque apices siue puncti, qui habent locum quinq; vocalium: quia nulla litera apud Hebræos habet determinatum sonum, & vim vocalis: sicut apud Latinos. Illa puncta siue apices ponuntur supra, vel infra literas, & per hoc redditur sonus vocalium: & sine illis positis, vel subintellectis esset impossibile aliquid sonare apud Hebræos, sicut apud nos nulla litera præter vocales sonum habet. Illi apices sunt minus quam literæ, eo quod Iudæi interdum sine illis legunt, eos facile subintelligentes.

Matth. 5.

Quare nihil potest esse magis exiguum in Hebræorum scriptura quam apices. Dum igitur dicit Christus, nec apex transibit, innuit nihil de lege quantumuis paruum casurum, sed omnia indubitanter impletum iri: nam postquam factum fuerit id quod in lege promittitur non potest præterire. Præterire enim dicitur aliqua promissio, quando non adimpletur: præterire autem & cadere pro eodem accipiuntur. Postquam tamen impletum est promissum, nõ potest non esse completum, ideo iam non potest præterire. Et vt ostenderet Pharisæis quanti faceret legem noluit illam negligi, vel contemni, sed potius perfectè adimpleri: & sic legem de coniugio attulit dicens. *Omnis qui dimittit vxorem suam & alteram ducit mœchatur.* Quod vt plenius intelligas, nota sensum perpetuitatis legis & prophetarum etiam in minimo apice esse, quod Christus non soluit, sed implet legem & prophetas. Quod quantum ad promissiones in dubio non vertitur, quantum vero ad præcepta, de quibus potest dubitari declaratur modo in hoc contextu, quod tunc implentur cum sublatis imperfectionibus ad perfectionem reducuntur. Hoc est enim quod in hoc vno præcepto de dimittente vxore significatur.

¶ Obserua secundo quod in lege concessus erat libellus repudij: ac per hoc præcepta circa coniugium imperfectionem huiusmodi habebant annexam. Iesus autem noui Testamenti author hanc imperfectionem tollit à præceptis circa coniugium, & sic non soluit legem, sed perficit illam. Et quod dicitur in hoc præcepto, intellige de vniuersis alijs præceptis legis. Significat ergo Christus subiungẽdo hoc exemplum quod præcepta legis omnino implenda sunt quemadmodum istud, hoc est sublatis imperfectionibus. Permittebat enim lex libellum repudij Iudæis imbecillibus, imperfectis & infirmis, & hunc tollit Christus Christianis, quia status Christianorum perfectior est, & oportebat carere criminibus, & ideo excepta causa fornicationis, vt in Matthæo habetur non potest homo dimittere vxorem. Propter fornicationem tamen potest illam dimittere quo ad thorum, quia matrimonium est contractus, & dant sibi inuicem fidem coniuges: ergo altero frangente alius remanebit liber. Obserua autem quod maritus in sex casibus non poterit relinquere vxorem adulteram, & sic intellige & limita Christi dictum. Primo quando ambo commiserint adulterium: quia iam est ibi recompensatio. Secundo si maritus propriam vxorem prostituerit pro pecuria, vel alia re. Idem est etiam iudicium, si ipse maritus viderit, & non prohibuerit. Tertiò si vxor putans se cum viro congredi decepta est ignoranter, aut contraxit putans esse mortuum. Quartò si fuerit vi oppressa. Quintò si vir postquàm reconciliatus est vxori cognouerit eam: nam tunc non poterit eam relinquere. Sextò si vxor infidelis ab eo repudiata contraxerit cum aliquo & postea ambo fidem susciperint: debent iterum conuenire. Iste sex casus in quibus vir non potest dimittere vxorem fornicariam sunt expressi in iure Canonico. ¶ Expende autem quod licet vir posit in alijs casibus præter istos sex dimittere vxorem causa fornicationis tamen non tenetur illam dimittere, potest enim parcere ei, & retinere si voluerit & cũ ea manere: nisi vxor sit adeò incorrigibilis, vt ratione scandali maritus ei consentire videatur. Nam tunc propter scandalum tenetur ab ea separari. Hæc verò separatio ab vxore adultera quo ad thorũ potest fieri sine iudicio ecclesiæ: sed nõ quo ad habi-

Deut. 24.

Matth. 5. 19.

habitationem. Hoc tamen intellige quando adulterium est occultum: si vero sit notũ quod adultera illa cum mœcho plures dies habitauerit, tunc sine licentia Ecclesiæ potest ab ea separari, etiam quo ad habitationem: vt habetur in cap. Significasti de diuortijs. Cæterum quanuis illam fornicariam iure dimittat, si viuẽte illa aliam duxerit, aperte dicit hic Christus quod mœchatur. *Et qui dimissam à viro ducit mœchatur.* Nam sicut vir aliam non potest ducere vxorem, ita nec vxor alium virum, qua propter qui sic nupserit cum relicta à viro mœchatur. Ex his Christi verbis apertissimè constat quod matrimonium ratum & consummatum nunquam dissoluitur, quo ad vinculum: quia licet causa fornicationis dimittatur à viro, tamen non potest alius illam ducere, iuxta Christi Saluatoris nostri sententiam. Et ideo cum dixit quod propter fornicationẽ potest vir dimittere vxorem intelligitur quãtum ad thorum & habitationem mutuã, non tamen quantum ad vinculum: quia matrimonium quod semper verum fuit semper manet, nec licet alicui coniugum transire ad alias nuptias viuente altero. Cum tamen hæc ita sese habeant, non defuerunt olim qui contrarium asserere ausi sint, & nunc nostris temporibus hæresim sepultã quidam suscitauerunt dicentes. Quod conlux innocens potest nubere viuente adhuc altero, contra Christi Saluatoris nostri sententiam. Paulus quoque Corinthijs suis sic ait. His verò, qui matrimonio coniũcti sunt, præcipio non ego sed Dominus vxorem à viro non discedere: quod si discesserit manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Sed nõ discedere nequit nisi ob fornicationem ergo fornicaria innupta maneat: quia virum habet. Et similiter vir manere debet quia vxorem habet. Rursus Apostolus ad Romanos. Mulier viuente viro alligata est lege viri. Hanc sententiam diffinit tota Ecclesia. Et merito quidem, nam si matrimonij vinculum per adulterium rumperetur omnino nullus esset coniux qui vbi coniugem vellet repudiare illico non fornicaretur videlicet paratum hac ratione habens remedium, vt à cõiuge dimitteretur. Quod vt esset omnia matrimonia dissoluere, ita esset via ad multas fornicationes perpetrandas. Cur ergo qui accipit dimissam à viro mœchatur? quia alienam accipit. ¶ Deniq; vt concludam aduertendum hîc est, quod magna differentia est ínter libellum repudij veteris Legis, & dimissionem vxoris noui Testamẽti: quia mulier repudiata accipiebat aliũ virum, & vir aliam vxorem, vt videre licet in Deuteronomio. In nouo autem Testamento nõ accipit vxor dimissa alium virũ: & ideo in Lege gratiæ nõ dicitur dari libellũ repudij, etiam pro fornicatione. Sed dicitur fieri diuortium: id est separatio quantum ad thorum, eo quod dari libellum dicit fornicationem simpliciter, diuortium autem non dicit matrimonij dissolutionem, sed coniugatorum separationem. Sed satis sit iam de his: nunc autem Christum audiamus dicentem. *Homo quidam erat dives & induebatur purpura & bysso & epulabatur quotidie splendide.*

Lege Alphonsum Castro, libr. 11. aduersus hæreses. hære. 5. Deuter. 24.

Quemadmodum in præcedentibus Dominus admonuerat homines, vt facerent amicos de mammona iniquitatis, quo audito Pharisæi deridebant eum: sic nunc tale exẽplum, eamq; historiam horridam atque admirabilem nobis ante oculos constituit, vt eius consideratione sanguis ipse in corpore frigescere, atque concrescere videatur. Ostẽdit enim diuitem purpuratũ nullum expectantem remedium apud inferos torqueri: eo quod pauperem Lazarum, à quo in æterna tabernacula tunc posset recipi amicum sibi dum viueret facere neglexisset. Adducit igitur hoc exemplum Christus contra irrisionem auaritiamque Pharisæorum persuadens illis ne facere eleemosynam cunctarentur, proposito huius auari supplicio quod apud inferos subiuit, quia in Lazarum immisericordem se præstitit. Hoc autem antea verbis tantummodo monuerat inquiẽs, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula: nunc verò re ipsa adducens hoc exemplum, illis persuadere nititur ne facere eleemosynam contemnant, eosque omnibus modis, quibus potest mouere laborat. Quem enim non moueret & concuteret illa vox, Recepisti bona in vita tua, nunc autem cruciaris in inferno sepultus? Grandis permutatio & rerum vicissitudo miseranda esset, si quem paulò antea splendide epulantem vidisses eum postea sitientem, nudum, omnibus bonis spoliatum videres. Vnde rectè Dauid ait. Diuites egue-

Lege Ireneũ lib. 4. ca. 4. & Augu. de tempore ser. 27.

Psal. 33.

runt & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Duo hic genera hominum ponit sanctus rex Dauid. Vnum quidem in bonis externis diuitem

tem & glorioſum, cuius vxor, proles, familia adaucta plurimum ſunt: quorum filij (vt ait ipſe Dauid) ſicut nouellæ plãtationum, & cæt. Et Iob. Semen eorum permanet, & cęt. Hi ſunt, qui luxuriantur in cõuiuijs ſuis (vt Apoſtolus Iudas ait) in epulis ſuis male conuiuantes, &c. Pauper verò omnia per oppoſitũ. Sed qualis vtriuſq; ſit finis, hæc hiſtoria docet. Docet inquã ſtatum vitæ præſentis & futuræ, & quam diſtantes gradus perfectionis ſint adepturi iuſti, & peccatores damnationis in altero ſæculo. Nam in cælo, qui beatifica Dei viſione fruũtur adeo in omni figura ſua ab hac huius vitæ mortalitate & figura mutabuntur, vt innouati in Deũmq; penitus transformati, & in illa dignitate ampliſsima conſtituti, quæ illos mirum in modum differre faciet, à nemine cognoſci poſsint. Quare antiqui patres volentes ſignificare quanta ſit hominum mutatio illam carbonis anteaquam incẽdatur & poſtea quam incenſus eſt, ſimillimam eſſe affirmant, vel ferri poſtea quã igne incanduit. Quemadmodum enim qui antea ferrum non vidiſſet ſi illum poſteà cãdens videret à prunis illud difficile diſtinguere poſſet: ſic hominis anima, poſt diuinæ naturæ in illam influentiam adeo diuerſa redditur à priſtino aſpectu & moribus Dei communicatione vt carboni incenſo perſimilis, & alia multo diuerſior à ſe ipſa dici poſsit. Nam carbo adeo habet in ſe ignis ſubſtantiam admiſſam, vt nullo modo poſsit diſtingui ignis materia, à materia carbonis. Hoc igitur & eodem modo intelligere debes animam ſeſe habere poſtquam incenſo illo beatitudinis camino carpitur: vnde quilibet regni cœleſtis poſſeſsione fruens, in æterniſq; fœlicitatibus ſummi boni cõſtitutus, adeo difficilis cognitu reddetur, vt nemo ſit qui eum videat, quin eum ob eximium gloriæ ſplendorem non hominem, ſed Deum eſſe exiſtimet. Ita enim habebit in viſceribus Deũ incluſum, vt nihil mortale habere videatur. Vnde Regius Propheta Dauid hanc animã tanta diuinitate circumſeptã intuens meritò dixit. Ego dixi, dij eſtis vos. Hanc igitur gloriam bonis reſeruatam, & hoc ſuppliciũ improbis præfinitum nos docet præſens hiſtoria. Docet etiam aliam vitam poſt hanc vitam eſſe: & animæ immortalitatẽ. Nam ſi Deus iuſtus eſt neceſſario bonos eſt donaturus gloria, improbos vero inferno punitorus, quod ſi aliter feciſſet iuſtus non eſſet, & ſi non eſſet iuſtus non eſſet Deus. Sed cum hæc iuſtitia in hoc ſæculo minime præſtetur, videmus enim impios, diuites, pingues, & validos, omnibus ex ſentẽtia rebus illis ſuccedentibus, è diuerſo vero probos afflictos, & mille incommodis oppreſſos, patet aliam vitam eſſe in qua Deus tanquam iuſtus præmiat bonos, & punit malos. Hoc autem elegantiſsimè in hac hiſtoria depingitur, vbi diuiti improbo omnia proſpera ſuccedebant, Lazarus verò qui pius erat & bonus male habebat. Verum poſteaquam vterque huius vitæ tempore elapſo ad iudicium conſtitit: tum demum diuiti improbo ſupplicium, Lazaro vero omnium laborũ requies cõceſſa eſt. Nam ſi poſt hanc vitam nihil eſſet aliud expectandum, aut timendum: quid eſſet vilius Lazari virtute? quid honorificentius diuitis crudelitate? Et hac de cauſa cõſtituit Deus optimus Maximus in altero ſæculo alteram vitam alterumque iudicium, alteramque bonorum operum & malorum retributionem: vbi omnia recta iudicabuntur via. Ideo Paulus ait, ſi in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus: miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Quid eſſet vilius, aut miſerabilius Chriſti Apoſtolis, pauperibus, mendicis, & afflictis niſi altera eſſet vita? Vnde hæc hiſtoria mirum eſt, quantum pios homines conſoletur, vitioſos vero & improbos terreat. Docet enim bonos, vt in paupertate ſua plagis & infirmitatibus forti conſtantiq́ue animo ſint. Pro vita enim breui exiguoq; vitæ perlato labore, ſumma expectantur præmia. Docet etiam Chriſtus in hac paradoxa neceſsitatem bonorum operum, & quod fides ſola ſufficiens non eſt ad vitam æternã conſequẽdam. Docet & præcipue ea quæ ſunt pietatis & miſericordiæ. Iudas baptizatus fuit & ſacramẽtum communionis accepit. Et tamen damnatus eſt, & Iſraelitæ omnes in Moſe baptizati ſunt, & in nube & in mari (vt inquit Paulus) & omnes de ſpirituali petra, qui eſt Chriſtus biberunt, ſed non in pluribus eorum bene placitum eſt Deo: nã proſtrati ſunt in deſerto & perierunt ex ipſis. Hic enim diues epulo non ex increduli gentibus fuit, quia Abraham patrem ſuũ nominauit: & eius fratres habebãt Moſem & Prophetas, & ex Iudæis credẽtibus erat: tamen damnatus eſt, non propter incredulitatem, ſed ob duritiem eius, & immiſericordiam erga egenum Lazarũ. Diues hic pro exemplo, & admonitione ponitur, ne eueniat nobis quod huic diuiti euenit. Cauendeditus ſis voluptatibus huius mundi, & præſentis vitæ. Vide ne pauperum obliuiſcaris, qui ad ianuam tuam iacẽt, famẽ & inopiam patientes. Non quia diues erat dãnatus eſt, poterat enim diuitijs bene vti, nã Abrahã, Loth, Iſaac Iacob, Dauid, & multi alij diuites fuerunt & Iuſti: ſed damnatus hic eſt, quia diuitijs abutebatur. ¶ Abutebatur autem tripliciter. Primò, quia induebatur purpura & byſſo. Secundo quia epulabatur quotidie ſplendide. Tertio quia nõ aperiebat manum ſuam ad pauperem Lazarum. Non dubito multos nunc eſſe Chriſtianam religionem profitentes, qui comedunt multo plus, quam iſte comedebat, & qui multo magis precioſis veſtibus vtantur in pauperesque immaniores ſint: & tamen gaudent, lætantur & inaniter ſibi promittunt vitam æternam. Væ illis quia manet eos æterna damnatio. Nullis vnquam temporibus maiores ſumptus, ſuperfluitates, maior vè vanitas aut iactantia fuit in cultu, quam nunc. Præterea nunquam duritia maior aut immiſericordia vt quiſquis non immerito admirari poſsit: vnde tanta incõmoda in Chriſtianos nunc irruerint: cũ Chriſtus ſummo ſtudio, vbiq́ue humilitatem, temperantiam, contemptum temporalium, & charitatem, verbis & operibus ſimul doceat? Sed hanc zizaniã hoſtis ſalutis noſtræ diabolus cum paſtores dormirẽt, ſuperſeminauit in medio tritici. Diſcat enim hinc quiſquis Chriſtianus eſt & eſſe vult, hæc tria ex hac hiſtoria, vt ea fugiat: ni velit in tormentis huic diuiti aſſociari. Diſcat igitur primo, quod non ad faſtum, luxum, pompam, vanitatem, aut ad veſtium magnificentiam vocati ſumus, ſed ad crucem. Sed ſingula hæc tria diſcutiamus. De primo ſic ait Euangeliſta. *Homo quidam erat diues & induebatur purpurâ & byſſo.* Omnia ac ſingula verba obſeruatione digna ſunt. Hominem illum vocat non virum, vt intelligamus radicem omnis impietatis in natura corrupta inhærere. Poſtquam primus homo peccauit, omnes cogitationes hominis, ad malum tendunt omni tempore: etiam à tenera ætate. Vnde non immerito Dauid ait. Omnes homines inutiles factos, & non eſſe qui faciat bonũ. ¶ Quidam dixit: inſitum eius ſingularitatem: diues enim auarus ſolus eſt, & à nemine amatur, cũ omnibus ſit aduerſus. Nã auarus viſceribus charitatis caret, patrem neſcit, fratres ignorat, & propinquos velut extraneos abijcit: vnde nemini vtilis eſt. Quia alij peccatores licet ſibi incommodi ſint, alijs non inutiles ſunt. Exempli gratia. Superbus & arrogãs, qui plurimis ſtipatus famulis ampliſsimas ædificat domos, & ita ædificatores famulosque alat neceſſe eſt. Helluo vero piſtoribus, venatoribus, & cauponibus, edacitate ſua prodeſt, &c. Et ſic alijs emolumento ſunt alij peccatores: quod in diuitibus ambitioſis, multo aliter ſe habet. Nam præter hoc quod nemini ex vſu ſunt reipublicæ ſummè nocere ſolent: frumentũ, reliquaq; neceſſaria aſſeruantes, & in tempora cariora reponentes, pauperes conflictantes, omneſq; ſummis incõmodis afficientes. Quia & noxij ſunt tenuioribus, eos mille modis opprimentes, & cum ſe videant in tantam diuitiarum amplitudinem euectos ab omnibus obſeruari, & tanquam dij adorari volunt. Eodem modo, volebat ab omnibus adorari Aman moleſte ferens Mardochæi (vt ipſe putabat) inobedientiam qui illi nullum exhiberet cultum. Hanc autẽ ſingularitatẽ & ſuperbiam diuitis notauit Chriſtus hic dũ dixit quidam. Arbores huc illuc ſeſe propagantes ramoſque profundentes in latera ſolent vmbra ſua frondiũque denſitate alia arbuſcula emergentia ſuffocare, ſibiq́ue inuicem nocumentum inferre: adeo vt ſæpènumero neceſſario amputãdę ſint, vt ſurſum tãtummodo ſurgant, relicto alijs creſcentibus ſpatio. Eodem modo & diuites ſeſe cohibere & amputare debent ſurſumq; ad vnum Deũ cogitationes ſuas attollere, ne proximis ſint impedimento: nã qui ſe nimis extendit, ſuperbiaque eleuat, alijs circa ſe poſitis nocumento eſt: quare ſolus eſſe debet, ſiquidem neminem ſociũ compatitur. ¶ Erat inquit, veluti res, quæ fuit & tranſiuit: & tanquã aer qui deſinit eſſe. Heri fuit, hodie non eſt. Sic Dauid. Vidi impiũ ſuperexaltatum ſupra cedros libani, & Ecce iam non erat. Et ipſi poſiti in inferno dixerunt. Quid profuit nobis ſuperbia, & diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuntius percurrens, & tanquam nauis quæ pertranſit. Eodem modo enim tranſierũt reges & imperatores huius ſeculi principeſque terreni & diuites ſicut velociſsimi nuntij, & aues volantes: quæ

Pſalm. 72. *Iob. 21.*

Iudas.

Pſalm. 81.

Heſter. 3.

Pſal. 36.

Sap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullum relinquunt vestigium, aut sagittæ, quæ maximo impetu torquentur.

¶ Obserua etiam, q̃ illum non nominauit Christus suo nomine proprio. Primo, quia per ea, quę quis peccat per eadem punitur. Impij desiderant suum nomen perpetuũ
Psal.48. facere in terra: iuxta illud Psalmi. Vocaue-
Genes.11. runt nomina sua in tertis. Sic illi, qui ædificauerunt turrim Sẽnaar, dixerunt. Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmen pertingat ad cęlum: & celebremus nomen nostrum, antequam diuidamur in vniuersas terras. Verum Deus eorum sermone confuso illos disipauit, memoriáq; eorũ penitus deleuit. Quidam homo vilis conditionis, vt nominis sui memoriam posteritati relinqueret templũ Dianę Ephesinæ incendit: sed tamen iussu magistratuũ, nemine illum nominante obliuioni penitus traditus est. Nõ aliter destruit Deus nomina illorum qui in terra volunt celebrari. Discamus non quærere memoriam nostrã in terris, cum videamus nomina illorũ oblita esse, qui celebritatem in sæculo affectarunt: nomina autem iustorum vbiq; maximis honoribus coli & celebrari. De sancto rege Iosia habet diuina scriptura. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria: & vt musica in cõuiuio vini. Abrahæ dixit Deus. Magnificabo nomen tuum in terra.
Eccl.49. Quia sanctus Abraham gloriam huius mũ-
Genes.12. di non quærebat, sed tantummodo Deo inseruire studebat: & ideo eius nomẽ in omnibus sæculis magnificatum est. Sic memoriam illorum imminuit Deus, qui nomẽ & famam in orbe affectant. Cum enim pauperes multis modis spoliẽt, amplissima monimenta ædificant: maioratus instituũt, vt summi nominis & famæ laudem apud homines habeant: qui tamen Dei permissione simulac moriuntur, omnibus ignoti, & inauditi efficiuntur. Quoniam sicut Herostratus incẽso Dianæ templo famam quæsiuit: sic isti incensis & inflammatis cõscientijs suis per mille flagitia & scelera, gloriã mundi captant. Deus tamen eorum memoriam destruet, sicut destruxit memoriam
Exod.17. Amalech desuper terram: & nomina iustorũ in cælo & in terra perpetuo celebrauit.

¶ Secundo, non nominatur iste dives quia dignus odio erat. Scriptum est enim. Nec memor ero nominum eorũ per labia mea.
Psal.15. Peccatores enim nomen in conspectu Dei
Psalm.68 non habent. Sic egregius Psaltes ait de peccatoribus. Deleantur de libro viuẽtium, & cũ iustis non scribantur. Impij enim & peccatores, vt hic dives nomen non habent in libro vitæ, quia cũ nullum cõmercium habeant cum Deo, nomen in conspectu Dei non habẽt. Si cum aliquo loqueris, & alius vicinus vel amicus tuus transit, illico quærit abs te. Amice quis est ille, cũ quo loqueris? Tu vero respõdes, nomen illius nescio: quia nulla est mihi cum illo cõsuetudo. Sic iste cum nullam cum Deo possessionẽ haberet, nullum apud Deum nomen sortiebatur, Deus enim bonorum tantũmodo qualis Lazarus erat, nomen tantũmodo nouit & ita amico suo Mosi dixit. Noui te ex nomine. ¶ Tertio non nominat illum, quia vitia sua & peccata, quibus in infernum tendat commemorat. In quo docet: Ne quotiescũq; vitia alicuius narramus, authorem nominemus: ne aliqua infamia inde illi sequatur. Iosephus maluit in carcerem detrudi, persecutionemq; sustinere quam cunq;, quam dominam suam infamare, illius peccati accusator existens. Cum dixit pincernæ Pharaonis vt sui meminisset, non enunciauit, se à fratribus suis venditũ fuisse nec peccatum mulieris adulteræ exposuit: sed tantum furtim sublatus sum & innocens in lacum missus sum. Innocentiam suam proposuit, neminem infamans, nullius peccatũ arguens. Ita Christus ab Anna interrogatus de discipulis suis & de doctrina respondit quo ad doctrinã inquiens. Ego palam locutus sum mundo. Et nullum verbum fecit de discipulis suis: ne detegeret illorum peccatum quod commiserant quando illũ reliquerunt, & scandalizati sunt in ipso. Quãquam iam hæc Christi doctrina apud Christianos obliuioni tradita est: qui proximos suos infamant, illorumq; peccata palam dicunt, & efficiunt vt huius vitij dici possit omnem orbem esse labe coinquinatum. Vnde in Ecclesiastico habetur. Multi ceciderũt in ore gladij: sed non sic quasi interierunt per linguam. Manus enim absentibus parcunt: lingua vero iniusta nemini parcit. Nam cũ sis in Hispania eum qui Romæ est occidere potes, illi famã & honorẽ eripiens. Eo autẽ magis nocere posset proximo, qui lingua persequitur illum quam qui manibus: quo bona animi corporis bonis sunt prętantiora. Sed de his multis iam locis diximus. Videamus nunc huius diuitis primum abusum suarum diuitiarum.

Induebatur

induebatur purpura & bysso. Purpuram regis habitum esse colore marinis conchilijs tinctum sanguineo, nemo est qui dubitet. Nã conchilia ferro circuncisa lachrymas purpurei coloris, quibus lana tingitur emittũt. Byssus vero genus est quoddam lini candidissimi & mollissimi. Itaque purpura desuper ad iactantiæ pompam, subtus autem ad mollitiem induebatur. Cinerem, terrã, & puluerem, purpura serico & byssо tegebat. Arca testamenti quanquam intus, & foris tota erat inaurata: sacco tamen pannoque vilissimo tegebatur. At tu qui puluis, & cinis es, bombycina, aureaq; intertexta veste, amiciri vis. Da operam vt interiora animæ tuæ auro contegas pretioso amoris Dei. Exteriora enim quomodocunq; amicta esse possunt. Hinc autem recte conijcere possumus vitium esse non exiguum vestibus pretiosis vti: quod à Christo redemptore nostro vitia huius diuitis taxante, vestium deliciæ sint enumeratæ. Discę hunc fastum igitur & pompam mundi contemnere. Apostolus ait de sanctis veteris testamenti, quod circuierũt in melotis & in pellibus caprinis. Homines erant sicut nos: sed agnoscentes q̃ nudi egressi sunt de vtero matris & quod nudi erant illuc reuersuri, ĩ eut pauperes peregrini ambulauerunt in hoc mundo. Ante peccatum opus non erat homini vestibus: quia quemadmodum sol lumine, sic homo gratia induebatur, & velut album lilium exornabatur innocentia. Verum posteaquam innocentia amissa est puduit hominem se esse nudum, vnde manibus diuinis tunicæ ex animaliũ pilis confectæ sunt, quibus primi parentes nostri indurentur. Itaq; homo per peccatum fauces veste indiguit qua corpus velaret plagasque suas tegeret. Vnde qui de vestibus suis gloriatur similis dici potest illi, qui de pannis quibus vulnera sua inuoluta & astricta habet, se iactat, quod summa est ignominia. Insanus enim esset putandus qui fragilitatem suam & vulnera iactaret. Vili induebatur Iob vestimento siquidẽ dicebat. Saccum consui super cutem meam: & operui cinere carnem meam. Nec mollior erat vestis illius sanctissimi regis, qui dicebat. Posui vestimentum meum ciliciũ. Illis audiant, qui huiusmodi vestimenta magnifatum tum erunt vermes. Irritas Deum vanitatibus tuis: quas Deo odiosas esse Psalmista affirmat. Ne igitur in mundum indu
Psal.30. cas noua vestimentorum genera, timeq́ue
Sopho.1. seuera Dei supplicia: qui per Prophetã Sophoniam ait. Visitabo super principes & super filios regis & super omnes, qui induti sunt veste peregrina: & visitabo super omnem qui arroganter ingreditur superlimen, in die illa. Præconium de te ipso facis, conspicientibus te defectusque tuos manifestas illis, qui te antea prudentem esse putabant iuxta illud Ecclesiastici. Amictus
Eccles.19 corporis & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo. Ita tu bonam de te conceptam opinionẽ, verbis tuis, cultu & gestu corporis, apud homines dilues. Inter-
4. Reg.1. rogauit Ocozias eos, quos miserat ad consulendum Deum Acharon dicens. Cuius figuræ & habitus est vir, qui occurrit vobis: & locutus est verba hæc? Et illi dixerunt. Vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui dixit. Elias Thesbites est. Cognouit Eliam ex vestitu: sic tu si tumide ince-
Amos.6. dis & culte summoq; cũ ornatu, vt inquit Amos Propheta, iudicaberis ab omnibus homo vanus, arrogans & leuis. Nõ te cognoscent esse alium Eliam sed stultum, inani veste coopertum. Exterior enim luxus indicium est luxus, & vanitatis interioris: vestiumq; mollities, animi fragilitatem, & mollitudinem arguunt. Fieri enim non potest, vt aliquis tanta cura corporis cultum quærat: quin animam virtutibus nudatam squallere patiatur. Pauperes enim spolias vestibus, rebusque necessarijs, vt te superfluis indumentis exornes. Vnde Petrus do
1. Pet.3. cet in prima sua canonica, ne Christianæ mulieris ornamentum sit in externa capillatura, aut circundatione auri, aut vestimẽtorum cultu: sed incorruptibilitate quieti, & modesti spiritus: imo in casta & pura cõuersatione & timore Dei. Sed dices. Nõne gemmæ sunt dona Dei? Verum est: sed nõ ad hoc data, vt illis abutamur ad peccatum & superbiam. Quantum vero hæc Deo displiceãt, audi quid dominus dicat per Esaiã
Esa.3. & intelliges. Pro eo q̃ eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, &c. Romani gentiles ditissimi, qui toti orbi imperarunt publice statuerunt, ne cuiuspiam vxor, plus semuncia auri ad vestium suarũ ornatum adhiberet. Denique vt concludã, respice Christum Iesum orbis dominũ atq; imperatorem in cruce nudum pendentem propter te: vt ea cõsideratione, si vere Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stianus es, de cogitatione & animo tuo omnem luxum stultitiamq; humanam deponas. Quid enim inanius? Hic cū esset, dum viueret, ditissimus, moriens nihil secum abstulit, præter vilissimam sindonem, qua humatus est. Nec tu aliquid amplius ex hoc mūdo asportabis cum discesseris: quod vel cras fortasse, vel citius quam putas eueniet. Sed hæc sufficiant. Iam secūdum abusum diuitiarum istius audiamus. *Et Epulabatur quotidie splendide.* Abominabilis idololatria est hęc, quia vilissimam creaturam deificat: & peior in hoc quam idololatria paganorum. Nam illi auro & argento, & marmoribus diuinos honores tribuunt: at isti epulones ventrem pro Deo honorant, qui
Philip. 3. est quasi latrina. Ideo Paulus de hac maledicta idololatria dicit. Quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Quia sicut Deum summo honore venerari deberent, & omnia meliora de rebus suis illi offerre: sic ventrem suum venerantur, offerētes ei pretiosa, & summo studio præparata ciborum genera, semperque dediti sunt ventris seruitio, illum quasi Deum colentes. Et quod peius est gloria eorum est in confusione ipsorum: quia iam amissa peccandi verecundia, gloriantur ex his operibus nequitiæ, de quibus erubescere debemus. Terrena enim tantum sapiūt: & nihil nisi quod vident, intelligunt. O infœlices qui velut illi, qui conuiuiū aliquod splendidum facturi, prius volatilia, cæteraque animalia saginant: sic isti corpora sua nutriūt, vt ex illis deliciosisq; carnibus suis postea in sepulchro opiparum exhibeant vermibus conuiuium. Dic mihi quæso nōne esset ille insanus, qui latronē cras suspendendum pretiosis dapibus pasceret, vt pinguis efficeretur? Sic nos cum capitali sentētia simus condemnati, stultissimi essemus si corpus morti damnatum in delicijs pasceremus. Hinc naturalis ratio nos admonet, vt abstinentiā seruemus: omnemq; ingluiem ciborumq; superfluitatem fugiamus, quod euidentius tibi ante oculos proponā. Primo siquis homo sapiens stipendiarius esset, quotannisq; certum vectigal soluere teneretur, si secundum rationem se gereret non amplius solueret, quam illud quod teneretur, & hoc etiam inuitus & coactus: ab his enim qui tributum aliquod soluere tenentur omnia quæ possunt per fas & nefas eripiuntur. Dic ergo mihi, hæc nimis curiosa lectorum, cortinarum in hyemē conquisitio, guadamisilium, pannorumq; bombycinorum, culcitrarū ad æstum, illi præterea diuersorum ciborum apparatus, temporūque electio ad voluptatem, quid aliud sunt quam quoddam durissimum vectigal quo teneris? Sæuissimum quidem est hoc filiorum Adam tributum: quare quemadmodū nobiliores cæteris sunt, qui omni tributo, & vectigali soluūtur, eodem modo eximia corporis censenda est nobilitas, quod nec esui, nec potui, aut quieti, cæterisque mortalitatibus subiectum est, vt nihil aliud studeat. Sācti in cęlo nobiles & ingenui sunt: in quorum similitudinem omnes resurrectionis die claris generosisque corporibus omni mortali seruitio & tributo exēpti stabimus. Sic Paulus inquit Romanis. Vanitati creatura subiecta est: sed ipsa liberabitur *Roma.*
à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Tempus aderit scilicet quando creaturæ liberæ stipendio & ingenuæ erunt: quia nec cibo nec potu indigebunt, &c. Habebūt libertatem filiorū Dei, Angelorū videlicet: nam sicut illi quia ingenui sunt in cælo liberi omni stipendio & tributo viuunt, similiter & nos viuemus. Ergo si stipendium est, corpori cibū impendere, stipendiū autem soluere nulla est nobilitas, sed potiùs summa vilitas: non adluxum, sed ad necessariam sustentationē tantum, corpori nutrimētum concedamus. Et hoc tributum, quod soluere tenemur tanta soluamus consideratione, vt vix illud soluamus, quod nullo modo non soluere possumus. Quod etiam soluentes molesto animo & tristi & quasi coacti soluere deberemus: summus enim labor est homines tributum soluere. ¶ Præterea si cum rege aliquo loquereris de his rebus agens, quæ nimium tua interesse putares, non molestè ferres summumq; dispendium existimares esse, si aliquis te ad ostium vocaret ad quē necessario rege relicto esset tibi accedēdū? Certè negari non potest. Sic homo quotiescunque à rebus terrenis interpellatur, quominus diuina consuetudine fruatur stipendium se soluere & libertatem amittere, cogitare debet. Nam vt D. Augustinus, ait: *De ciuit. Dei lib.*
creauit Deus hominem, vt summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, & amando frueretur. Ideo Dauid inquit. Venite, & narrabo quanta fecit Deus animæ meæ. Quæ beneficia sunt hæc sanctissimæ Prophe-

tę Propheta? Ad ipsum ore meo clamaui. Dignatus est me tanto honore vt cum illo loquerer: eiusq; consuetudinis diuinæ particeps fierem. Quod beneficium quo quis ad consuetudinem diuinam admittitur particepsque fit per sacras preces arcanorū Dei, tantum est: vt nihil maius dici possit. Summa est voluptas, quam percipiunt illi tantummodo qui se contemplationi tradūt diuinarū rerum, quę nemo præter ipsos quātasit vnquam nouit. Hi igitur omnes molestissimè ferunt, relicta Dei dulcissima consuetudine tributis vectigalibus corpori soluendis intendere. Cur igitur tu Deū relinquis, vt corpus nutrias? Si quispiam Rex famulum sibi in primis gratiosum haberet, secretorumq; omnium præfectum posteaq; illum equis scalpendis & pascendis præficeret: profecto summa illum ignominia notaret. Huiusmodi enim famulus nō mediocriter doleret se à tam alto dignitatis & gratiæ loco in tam vile, & ignominiosum officium esse detrusum. Non aliter tu quotiescunq; precibus diuinisq; operibus relictis sensus tuos pascis, & libidines, nihil aliud agis, acsi Dei domini tui consuetudine prætermissa equos scalperes. Non sunt sensus nisi bestiæ, qui communes sunt illis & nobis. Seneca cum esset gentilis tamē de hoc tributo querebatur inquiens. Maior sum, & ad maiora genitus, quā vt corporis mei mancipium fiam. Grande seruitiū est, summaque miseria, vt sit aliquis mancipiū corporis sui, cogaturque fæpenumero illi potum, cibum, cæteraq; subministrare. Si essemus qui esse deberemus: summopere dolendum esset nobis quotiescunque hoc tributum solueremus. Sed nullam molestiam capimus, quia id tributum, non tributum putamus. Hoc autem ex eo prouenit quia parum de diuina consuetudine, cōtemplatione & precibus curamus. Educatus es, & institutus in hoc sæculo, corporiq; alendo semper operam dedisti, & ita hanc operam vsu laborandi, iam minime laboriosam sentis. Sentiebat tamen Dauid qui Dei familiaritate vtebatur: quare (inquit) de necessitatibus meis erue me. Dic mihi ô Dauid, ne cessitates istę sunt necessariæ, an non? Si necessariæ: quare petis vt ab illis eruaris? Si voluntariæ & non necessariæ sunt: tu illas facillimo negocio tollere potes. In terra, inquisille, impossibile est eas non habere: sed vellem ab hoc sæculo discedere ad Deūq; peruenire, vt illis vacarem. Et hoc est quod Paulus petebat. Infœlix ego quis me libe- *Roma. 7.*
rabit à corpore mortis huius? Cupiebat Paulus se videre liberum à corpore mille necessitatibus subiecto, vt illud immune deinceps habere posset. Sic sanctus ille Bernardus, religionis apex, lux mundi, & laus monachorū ducebatur ad cibum, quasi ad tormentum. Sicut enim medicamentū ad purgationem acerbum sumeres non voluptate sed necessitate ductus: sic hoc stipendiū corpus tuum pascendi, inuitus & necessitate coactus, subire debes: iuxta illud Apostoli. Curam carnis nè feceritis in desiderijs. *Roma. 13*
Non prohibet Paulus tibi ne comedas: sed ne tanta cura & voluptate cibo & potui indulgeas. Non tollit ædificia: sed præcipit nè tantis sumptibus: & impensis ædifices. Non reprobat vestimentorum vsum: sed vestium superfluitatem & luxuriam, &c. ¶ Habete igitur corporis, vt par est curā: eo tamen modo, vt cura nō libido dici possit. Omniaq; desideria vestra in hoc constituite, vt ab omnibus his curis liberari cupiatis. Hinc præcipiebat dominus in lege veteri, *Leui. 9.*
vt qui turturē esset oblaturus, illius caput prius eo modo torqueret, vt nec omnino auulsum, nec rursus penitus, vt anteà fixū penderet, innuens huiusmodi sacrificio, & cæremonia curā corporis nullo modo penitus esse deponendam, quia omnes hoc tributum soluere tenemur. ¶ Secundo aduerte hanc esse maximam differentiam inter diuites & pauperes quod pauperes, vestibus decisis incedunt, calceisque pertusis: at diuites multo aliter recentibus vestibus, & calceis vtuntur. Hoc autem corpus nostrū nihil aliud est quam quoddam animæ vestimentum, sicut Iob dicebat Deo. Pelle & *Iob. 10.*
carnibus vestisti me. Nam quemadmodū nullum vestimentum sine corpore moueretur per se: ità nec hoc corpus tuū sine anima aliquid posset agere. Cum igitur in hoc sæculo quidam pauperes pannosi & vestibus decisis vtentes simus: nisi quotidie potu ciboque corpus quod vestimenti vicem subit resarciamus subsistere non poterit vitæ laboribus. Vnde somnus, cibus, potus singula resarcimina sunt quibus hoc vestimētū suimus. In cælo recētissima inueniemus, vt homines diuites, vestimenta: quia vt Paulus dicit Christus reformabit corpus *Philip. 3.*
humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Attendite quam recentia nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

maneant vestimenta, quibus fulgebunt iu-
Matt. 13. sti sicut sol in conspectu Dei. Hic verò hoc vestimento corporis adeo trito, & veteri vtimur: vt nisi illud quotidie resarciamus, impossibile sit nobiscum permanere. Sed etiam si vllo modo illud non resarcire non possimus hanc perpetuo prudentiam adhibe, vt vbicunque vnum satis erit sarcimen duo non congeras. Nam iuxta scissuræ magnitudinem, est sarcimen insuendū: & iuxta caloris innati coctionem & vim, irrogādus est corpori cibus. Sed modo multo aliter se res habet: pro parua enim corporis rimula mille sarcimina inducuntur: incredibile enim est quam variæ missionū dapumque formæ in vno conuiuio, vel cœna congerantur. Hoc autem nonne summa insania est? vt videlicet magnificiant homines vestes mille locis nulla vrgente necessitate resarcitas, id est, corpus pluribus quam satis est dapibus pastum summamque amplitudinem, & nobilitatem existiment Epicuri, & Sardanapali similes fieri? Qui vt etiam multo deformiores & viliores videantur, discoloribus vtuntur sarciminibus. Si pallium pulli coloris resarcire vis, pullo vteris panno: ne sarcimen à reliquo pallio discrepet. Si enim esset viride aut purpureum, omnibus ridiculum videretur. Quanta igitur deformitas vestimento illi inerit quod non vno sed plurimis discoloribus pannis consutū fuerit? Eodem modo tu tempore quadragesimali necessitate affectata carnem prima mensa comedis: extrema vero pastinaca, lampetra, recentibusque piscibus vescēris, quæ interse cum dissimillima sint, fictam, & causatam mendose necessitatem tuam arguunt teq; pro vna scissura corporis vestimenti, simplicique egestate, vario, multiplicique sarcimine vsum esse. Iuuenalis poeta Satyri-
Iuue. Sat. 1 cus, luxum in cibo, & potu nimium Romanorum reprehendens, dicebat. Quis fercula septem, Secreto cœnauit auus? quasi diceret. Quis antiquorum Romanorum septem missiones cœnauit? Exi ò Iuuenalis ab inferno, vt visas Christianorum regias in quibus inuenies non modo qui septem, sed etiam qui septuaginta fercula vnica cœna ingurgitet. Sed poterit respondere Iuuenalis & merito, mihi opus non est, isthęc ab inferno inuisere: qui enim ea perpetrant aliquando ad infernum perueniētes mihi nullo meo labore nunciabunt. Si ergo poeta ille tam molestę, & iniquo animo, illorum Romanorum, gentilium virorum luxuriam ferebat in cibo & potu, cæteroquę humano cultu: quid faceret, quid diceret, aut scriberet, si profusiones Christianorum videret? Immutescēret credo, nihilque prę dolore dicere posset. Quis enim adeo verbosus est, vt sermone comprehendere possit, quot gulæ irritamenta Christianis in vsu sint? & cætera. Hinc tantummodo factum credo vt dies hic immanem, & immisericordem se in Lazarum ostenderet: quia plus nimio ventri deditus, nihil sibi superesse arbitrabatur. Sunt autem aliqua peccata, quæ aliorum causa quodammodo sunt, animam enim adeo opprimunt: vt non possit non in alia crimina quotidie incidere. Huius generis fuit inuidia Caini, quæ causa Abelis extitit homicidij. Eo *Genes. 4.* enim quòd inuidus erat fratrem suum occidit, & ita inuidia fratricidium peperit in Caino, sicut in Iuda auaritia proditionem. Sic dicimus septem esse peccata capitalia, non quod non sint plura, sed quia hæc sunt *Mar.* causæ & genimina aliorum. Diues hic in infernum missus est in primis quia se immisericordem erga pauperes præcipue Lazarum: quem quotidie ante ostium suum videbat, præstitit. Euangelista tamen nosster, antequam ad hoc peccatum perueniret immisericordiæ, alia illius diuitis vitia explicauit, vestium videlicet luxum, & quod comedebat quotidie splendide, tanquam crimina necessario immisericordiā præcurrentia: qui enim nimis splendide comedit & vestitur, maiori ex parte, ęs alie num contrahit, mutuo accipit, quæ soluere non potest, & ita aliena diripit, aliaque plurima scelera perpetrat. Hic est processus, quem contra huiusmodi diuites Christus dominus noster facit, in primis vestiū ciborumque luxum notans: qui enim huiusmodi conditione viuendi astringuntur ad faciendā eleemosynam impotentes redduntur. ¶Discamus abstinentiam & sobrietatem, iuxta illud Apostoli, si secundum *Roma.* carnem vixeritis, moriemini, si autem spiritu vitia carnis mortificaueritis, viuetis. Nauis quæ supra modum onere premitur, mergatur in profundū, necesse est. Eodem modo tu si pluribus cibis corpus tuum onеraueris, animam tuam in profundum culpæ pessundabis. Diabolus cibo primos parentes nostros superauit: & Iob, filiorum *Genesis Iob. 1.* suorū

suorum conuiuio primum tentauit. Deus vero vt nobis significaret exiguam esse homini de cibo curam habendam prius bruto
1. rum victum quam hominū stabiliuit. Paulus vas electionis multis modis corpus suū
5. macerabat: tu autē qui palam profiteri debes te esse peccatorem in delicijs viuis, vitamque cibo & potu sumendo consumis? Daniel vt paratior esset ad diuinas consolationes accipiendas tres hebdomadas ieiunauit pane, carne, & vino omnino abstinens: quare postea quamplurimas visiones cælestes, reuelationesque vidit. Nulla alia Dęmon habet arma quibus te oppugnet præter carnem tuam propriam: ergo si inimico sine periculo resistere vis armorum vigorem infringe, prius corpusque tuum macera. Nam qui se tradiderit delicijs corporeis
14. carnique indulserit, in ditionem Dæmonis veniet. Prius destruxit Daniel idolum Baal: & posteà Draconem in eo latitantē. Sic tu affligе idolum carnis tuæ vigilijs, abstinentijs, & precibus: & triumphabis de Dæmone. Nihil enim est quod tanto terreat dæmoni sit, quam vitę asperitas, nihil rursus quod illū audaciorem faciat ad tentandum, aggrediendumq; homines, quam nimia cibi & potus copia, deliciarumque corporis mollities. Sed de his alias.

¶Obserua etiam quod non solum dixit Euangelista quod epulabatur splendide: sed quod hoc faciebat quotidie. Vitio tribuendū non est alicui quod interdū splendide comedat, ludat, vel lætetur, homines enim prorsus humanitati renunciare non possunt: aliter quis huius vitæ onus sustinere posset? Sed quod quotidie splendide comedas, semper ludas, & otieris, maximum
23. vitium censendum est. Iacob, qui virū spiritualem & perfectum repræsentat à Mesopotamia in regionem suam veniens Esau fratrem suum, per quem caro significatur adorauit. Fratres enim sunt corpus, & anima sociique coniunctissimi: tūc autem demum spiritus carnem adorat quotiescunque vir spiritualis cibo & potui cæterisque corporis necessitatibus se interdū subijcit. Sed audi quid Esau ad Iacob dicat. Gradiamur simul eroque socius itineris tui. Corpus enim quotidie splendide affectat comedere & gaudere, & quia semel te perpulit, vt in agrū te conferres, ientaculum ducere, splendide conuiuareris, orat te vt semper facias. Sed attende ad Iacob qui societatem Esau recusauit, aliaque via digressus regionem suam peruenit, vbi altare ad inuocandum Dei nomen ædificauit. Sictu vno vel altero die lætari cum amicis tuis potes: eo tamen modo, ne morem tuum orandi, contemplandi, abstinenterque & seuerè viuendi relinquas. Sed tūc multo magis Dei nomen inuoces, laudisque altaria ædifices. Hic miser & infœlix diues quasi sus ventri deditus, omnem curam corpori impendebat, splendide quotidie comedens. Sed nō multo aliter videmus hoc nostris temporibus à quamplurimis improbis Christianis factitari, quorum omnis cura & cogitatio de ventre est fœda ciborum varietate resarciendo. ¶Obseruandum deniq; est Deum dominum nostrum nihilominus huiusmodi peccatoribus & diuitibus improbis, salutem, vitam, diuitias, deliciasque omnes, & bona elargiri, si possit, his illecebris & beneficijs eorum animos ad se trahere & à mundi erroribus auocare. Nemo est qui aucupā di artem calleat, qui falconem errantē quo tiescunque ad dominum suum redire non vult, minis aut pretenta fuste vocet, sed carne ostentata suauique compellatione eum alliciens. Eodem modo Deus in improbos qui extra manum eius aberrant plurima beneficia confert: diuitijsque multis, pane, vino, & carnibus eos affatim implet vt his delicijs allecti in manū & voluntatem Dei redire gaudeant. Expectat item peccatorū conuersionē, vt videntes peccatores quantum Deo debeant iam tandem aliquando conuertātur. Sed non pauci sunt, qui velut falcones feri & fugaces, nec etiam his tantis beneficijs allecti in manum Dei venire nolunt, beneficijsque diuinis, huius auari diuitis more abutuntur. Qui cum à Deo quam plurimas diuitias accepisset, non modo nō veniebat ad Deum gratias agens, verū abutebatur eis, primo in luxu vestium, secūdo in cibis, tertio, quia inopi Lazaro eleemosynam non dabat. De his tribus abusionibus diuitiarū ait Ezechiel Propheta. Hæc fuit *Ezech. 36* iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & abundantia & otium, & manum egeno & pauperi non porrigebant. Vsque adhuc de duabus primis abusionibus huius diuitis disseruimus. Iā tertiū videamus. Sed antequam crudelitatem huius diuitis dicat Euāgelista prius quis ille pauper fuerit explicat dicens. *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus.* Apud mundanos nomina diuitum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sciũtur: & cum de eis verba fiunt nominatim explicantur: pauperum autem nomina nesciuntur, nec si sciantur digna existimantur aliqua appellatione. Quod si de aliquo eorum sermo fiat, dicitur quidam pauper, verum secundum ordinem spiritus oppositum obseruatur vt nos hic Christus docet, qui diuitem non nominauit, & nominauit pauperem. Docet præsertim prælatos vt nomina pauperum sciant, & visitent eos, & tanquam filios diligant, & curam illorum gerant. Obserua hic contra quosdam qui ausi sunt dicere in veteri lege pauperes non mendicare, dicentes mendicationem à Deo prohibitam esse. Quod si verum esset, Lazarus contra legem fecisset
3. Reg. 17 & si contra legem fecisset non deductus esset ab Angelis in sinum Abrahæ. Elias
Hebr. 11. quoque mẽdicauit. Et Paulus ad Hebræos ait, de sanctis veteris testamenti. Erant angustiati, afflicti, & egentes. Egentes, idest, mendici. Ad illud autem quod potest obijci ex Deuteronomio, vbi dominus ait
Deute. 15. non erit mendicus inter vos, non est præceptum pauperibus impositum ne mendicent, sed diuitibus vt illis necessaria suppeditent. Acsi diceret diuitibus. Eam liberalitatem in pauperes ostendite vt nulla vrgeantur necessitate mendicãdi: nihil enim carius emitur, quam quod petitur. Quare si diuites tales essent quales esse deberent: nemo mendicus esset, nullusque pauper ostiatim peteret. Quin etiam, & Diuus
S. Tho. 22 q. 187. ar. 3. ad quintum. Thomas ait, illud quod Deus in Deuteronomio dixit, non esse præceptum sed consilium. ¶Obserua autem & diligenter expende mirabilem diuinorum operum conuenientiam & ordinem. Multi sunt qui mirantur dicentes, Quare Deus illi diuiti improbo, tot bona & diuitias concesit, è diuerso vero misero Lazaro, homini iustissimo tot incommoda tot ærumnas & plagas inflixit? Qua in quæstione adeo irretiuntur & turbantur sæpe numero, vt nullam solutionẽ satis idoneam inuenire possint. Hos autẽ ego phræneticis & insanis similimos iudico, quibus omnia circum circa posita, nulla in sede morari sed gyris & volutionibus assiduis rotari videntur. Illa tamen inuersio, & turbatio non in rebus extra positis sed in iudicij, capitisque moderamine posita est. Eodem modo opera diuina summo ordine, & compositione procedunt, quod si aliquid secus esse videatur, culpa in delirium iudiciorum nostrorum, non in diuinam sapientiam conijciẽda est. In quo idem nobis accidit, quod illis accidere solet, qui opus aliquod inceptum inspiciunt: cuius artificium cum ignorent, admodum solent admirari cùm ordinem, tum etiam partes operis, magnitudine materia, figura adeo distantes, vt nihil ad rem facere videantur, nisi artificis accedat documentum, & explicatio, aut operi summa manus imponatur: postea vero quam opus iam perfici & omnia locis suis quadrare incipiunt, tum demum apparet quantũ cuiusque partis in magnitudine, materia, & figura diuersitas conuenerit. Ita & nos cum partes huius diuini operis, & ecclesiæ simus mirum non est. Si alicui admirationem moueamus conditionum nostrarum diuersitate. Deus enim summus, sapientissimusque artifex, vt partes huius operis suis locis congruentes faceret, nostrũ alios diuites, pauperes alios, alios nobiles, alios verohumiles esse voluit, cuius rei perfectio & causa opere demum finito exacte cognoscetur: quando viuos & mortuos iudicaturus dominus in potestate magna, formãque cuiusque partis recogniturus in opus suum gloriæ sempiternæ aderit. Nonnullas tamen possumus huius diuersitatis causas licet hoc in iudicij die multo perfectius sit cognoscendum, assignare. Prima est vt iustificetur Deus coram hominibus, cum enim sint non pauci, qui iniquum esse iudicant diuitias à Deo, & bona temporalia illis hominibus concedi, qui iustè illis maiori ex parte non vtuntur, quia & superflua sibi arrogant & necessaria pauperibus non impendunt: vt Deus hanc de se impiam hominum opinionem diluat, causamq; suam apud homines defendat, pauperes esse voluit: qui domesticatim eleemosynam petentes, diuites elargiri compellant, quo facto diuites sint misericordes. Et Deus illorum diuitiarum elargitor iniquus non censeatur, eo quod diuitias illis concesserit, qui illis perperam abutuntur: sed potius laudetur, & iustificetur, eleemosynæ faciendę diuitibus primus omniũ author existens. In scriptura autem eleemosyna vocatur iustitia, non alia, vt puto, ratione, nisi quia & Deus diuitiarũ largitor, & diuites per eam iustificantur. Dispersit (inquit Paulus) & 2. Co. 9
dedit pauperibus: & iustitia eius manet in sæculum sæculi. Eleemosyna igitur iustitia vocatur quia eleemosynam faciens Deũ iustificat ne iniquus aut cassus prouidentia videatur. Etiam enim si pauperi diuitias non dedit, satis est diuiti daturo pauperi dedisse. Vnde quotiescunque eleemosynam facis duplex bonum operaris. Gratum te ostendis, & Deum iustificas: quatenus cum rectè omnibus creaturis prouidisse eleemosyna tua confirmas. Quia autem abundantia tuarum diuitiarum & pauperis egestas adeo publica sunt omnibus pateant: ea de causa gaudet etiam Deus publica iustificatione, quare pauperes publice mittit, vt publice eleemosynam facias, publiceque Deum iustifices. Ideo pauperes nequa quam de Dei liberalitate queri possunt, ille enim omnibus satis consuluit, diuitibus bonis quam plurimis, pauperibus diuitum eleemosynis: quod si secus fiat, culpa malorum est dispensatorum non domini, cuius est indefessa liberalitas. Quemadmodum enim qui simul diuertũt ob multitudinem diuertentium deficientibus lectis singulatim solent bini, & terni accumbere vnde sæpe numero accidit, vt socius qui in altera sponda cubat vniuersa in somnis stragula ad se rapiat, socioque frigori expositos relinquat, nulla hospitis culpa, quæ omnia necessaria optime prouisit, & ad sternendum lectum, & ad euitandum frigus, ita nihilo magis culpanda est diuina prouidentia, quæ omnia necessaria non solum hominibus, sed etiam alijs creaturis in mũdi principio ordinauit. Quare si secus aliquando accidat mortalium non diuinæ prouidentiæ culpa est: qui vel superbia vel auaritia, aliorum hominum bona quasi quoddam stragulum plusquam satis est sibi arrogant. Quare si pauper necessitate vrgetur, diuitis accusanda est nequitia non Dei: qui sufficiẽter pane & vino omnibus prouisit. Plurimos enim inuenies, qui numerosa pallio-
rum aliorumque supellectiliũ copia abũdant, alij vero è diuerso non pauci sunt, qui nec necessaria ad vitam sustentandam habent: quod si homines aliter sese gererent quod in medio est omnibus esset satis, diuitibus pauperibus de his quæ habent imperti-
entibus. Ergo diuites ne de Deo queramini: sed vnusquisq; pauper nè de vicino suo queratur qui bona aliena, male, quæ à Deo accepit dispẽsando sibi arrogat. Deus enim constituit diuites quasi nutrices indigentiũ nam quemadmodum nutrici optimus cibus datur, vt pinguiori lacte infantem regium nutriat: sic Deus te fecit vberiorem, vt tu proximos tuos vberiori lacte à necessitatibus vindicares. Verum multi diuites sunt qui Deum sæuitia sua infamant, præsertim apud vanos stultosque sæculi homines, Deum iniustum credentes, eo quod pauperum necessitatibus non consuluerit. Deus tamen aliquando pro honore suo pugnabit, causamq; suam in finali iudicio iustificabit, cum dicet. Esurini & non dedistis mihi manducare. Sitiui, &c. Tamen Matt. 25
pauperũ famem suam vocat quia famem suam eiusq; culpam Deo pauperes imputare solent. At quoniã me non iustificastis (dicet Deus diuitibus) coram illis, qui me vt iniustũ notabãt propter plurima bona, quæ vobis tribui, ego me iustificabo cum vestro magno malo, vosq; in infernũ detrudam. Ego enim si alijs elargitus sum diuitias, eo feci ne putarent homines nullã mihi in temporalibus esse potestatem. Alijs vero negaui, quia eorũ saluti expediebat. Certè vt studiosiores religionis & non cupidi efficerentur. Nam si Deus omnia rogata concedere soleret, quis illi non magis mercedis causa, quam amore inseruiret.

¶Atque ideo secunda ratio cur Deus fecit pauperes hæc fuit, vt scilicet essẽt qui Deũ amore & deuotione, & non ambitione colerent. ¶Tertio facit Deus pauperes, nè mali vsque adeo diuitias & bona temporalia magnifaciant; intuentes bonos quamplurimos homines Deiq; amicissimos illa non esse adeptos: & è contrario boni paruipendant omnia bona temporalia, quæ mali consequuntur, si bona dicenda sunt.

¶Quarto facit Deus pauperes eorum ipsorum causa. Nam quasi medicus sapiens inedia ægrotũ conficit vt à morbo liberetur. Sic Deus penuria rerum necessariarum sibi dilectos corrigit, ne in vitia illabantur. Arescerent procul dubio pini, funditusque interirent, nisi quotannis superflua amputarentur: illa enim luxuries spiritus earum vitales obturaret & occluderet, ad exitiumque pinos perduceret. Sic diuitiæ animam oppilant adeo, vt non pauci in conscientijs suis rectè instituendis periclitarentur, si bona temporalia pro animi sui libidine retinerent. Vnde non parua est diuina cura, quæ hominibus inutilia, & nociua negat, ne illis causa ruinæ sint. Quemadmodum enim auibus pennas secare solemus, ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

auolēt: sic multis tollit Deus diuitias ne superbiant & extollantur in perditionē suā. Alios verò facit Deus pauperes, vt eorum patientiam exerceat ad meritū. ¶Quinto non solū propter vtilitatem pauperū tantūmodo fecit Deus pauperes, sed etiā propter diuites: pauperibus enim medetur Deus vlceroſis diuitū conſcientijs. Vnde vtilius eſt diuitib⁹ eſſe pauperes, quàm pauperibus eſſe diuites, maiuſq; officiū eſt in diuites eleemoſynam accipere quā in pau-
Rom.15. peres tribuere. Sic Paulus ait. Obſecro vt adiuuetis me in orationibus veſtris, vt obſequij mei oblatio accepta fiat in Hieruſalē ſanctis. Ex quibus verbis colligitur plus lucrari dantes quam accipientes eleemoſynam: ſiquidem opus eſt Deum precari vt
Luc.10. accipiatur eleemoſyna. Chriſtus autem dominum Matthæ petiuit cœnaturus ibi, non quod non haberet alias vnde cœnaret, angeli enim affatim illi miniſtrare potuiſſent cœnam, ſed propter illius & ſororis vtili-
3.Reg.17 tatem. Eodem modo Elias ad viduam Sarepranam iuit ob viduæ ipſius commodum. Maius enim beneficium conſequuta eſt vidua Eliam paſcendo, quam Elias ab illa paſtus accepit. Idem dicendum eſt de duobus
Luc.24. diſcipulis euntibus in Emaus, Chriſto ſub pauperis peregrini figura, & habitu accepto. Hoc igitur ſummum remediū eſt diuitis ad ſalutem eleemoſynam ſcilicet pauperi facere. Siquidem paupertas ea potiſsimū de cauſa permiſſa eſt à Deo in terris vt ſit diuitiarū veneni theriaca quædam præſentiſsima. Quod videre clarius poſſumus in hoc diuite: cui in ſalutem datus eſt pauper Lazarus, Lazarum vero pauperem eſſe voluit Deus, vt patientia ſua cælū mereretur. Hanc autem medicinam nō clam ſed adeo in promptu porrexit Deus illi diuiti vt dicat Euangeliſta de Lazaro loquens. *Qui iacebat ad ianuam eius.* Vt maius meritū accumularet, videns fœlicitatem diuitis, & è cōtra pœna diuitis augeretur, quia videns pauperem non eſt compaſſus illi, & etiam vt non ignoraret quod nō vidiſſet illū: nihil enim eſt in hoc diuite, quod poſsit patrocinari. Nam omnia argumenta defenſionis hic diluuntur, omneſq; viæ præcluduntur, ita vt nihil prorſus ſit reliqui quod poſsit diues in excuſationem adducere. Nam ſi dixerit quod tanta fuit multitudo mendicorum vt non potuerit omnibus auxiliari: Euangeliſta contrariū affirmat, inquiens. Erat quidam mendicus, non multi ſed vnus. Si dixerit, non noui eum, nec illū vidi, & forſitan accepiſſet eleemoſynam ſi alio non ſe recepiſſet, Euangeliſta contra ait, iacebat ad ianuam eius. Si dixerit diues, non adeo ęgrotus fuit, potuiſſet manibus operando victum quærere: Euangeliſta ait. Erat vlceribus plenus. Deniq; ſi dixerit, non magna premebatur fame: reſpondebit Euangeliſta. Cupiebat ſaturari de micis cadentibus de menſa diuitis. Sic omnes purgandi ratio nes tollit Euangeliſta: diuitem q; facinoroſum conuictum damnat, vt hominem impium & ab omni humanitate alienū. Docemur hinc in die iudicij malos tanta feueritate eſſe iudicandos, vt vel minimę defenſioni nō ſit locus futurus: iudicia enim Dei adeo iuſtificata ſunt, vt Dauid in Psalmo dicat. Iudicia domini vera, iuſtificata in ſemetipſa. Obmuteſcent peccatores omnes non habentes quid reſpondere aut allegare poſsint coram iuſtiſsimo Dei iudicio, &c. Non poterat itaq; dicere diues hic ſe nō vidiſſe illum, qui ante eius ianuam iacebat: deniq; quomodo daret abſenti, ſi præſenti non dabat? Sed proſequamur hiſtoriam. *Vlceribus plenus.* Tot habebat ora clamantia, quot vulnera: quorum tamen nihil impiiſſimum illum diuitem mouet. ¶Expende autem quod quanuis Lazarus multis malis affligeretur, nullam cōtra homines querelam, nullam in Deum contumeliam effudit, nec vllum impatientiæ indicium extulit. Sic faciunt electi qui gloriantur in tribulationibus ſuis, voluntatem bonam patris ſui ſcientes ſibi æternum regnum daturi. Diſcamus ergo hoc exemplo miſeriam noſtram pœnitentiam, & crucem, patienter ferre. Breui res mutabuntur cum Lazaro: atq; ita vt crux in æternum gaudiū mutetur. *Cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis.* Quemadmodum mundus diuiti quantum potuit liberaliſsime omnia conceſsit, pretioſa veſtium ſupellectile, ciborumq; varia abundantia illum locupletem faciens, omniaq; in illum bona quæcūque poteſt impendit: ſic è diuerſo huic Lazaro quęcūq; eripere potuit, abſtulit, adeo vt etiam veſte & victu ad vitam neceſſarijs eum priuaret, innumeriſque plagis affeceret. O ingentem ignorantiam, omnibuſq; hominibus merito deplorandam: quam paruis de rebus condemnętur mortales: nempe quæ neceſſaria etiam propter Deum ſolet elargiri. Sic temperantia infuſa non tantum abſtinet à voluptatibus, quæ animam

cepta adimpleant. Deus verò adeo in omnibus rebus ſuis ſe iuſtum oſtendit, vt neminem quod implere facile non poſsit efflagitet, contentumque ſe fore profitetur ſi illū tēporis, rei familiaris, ciborumq; ſuperfluis pauperibus erogatis colamus. Quot enim pauperes poſsēt ſuſtētari reliquiis illis, quæ ludentibus aut comedentibus ſępe numero redundant: qui micas de menſa tua cadentes tantummodo petunt, vt poſsis in die iudicij extremo iuſtificari: ſi nunc cum tempus habes illis ſubuenerisā Ille ſanctus vir Booz videns pauperem mulierem
Ruth.2. Ruth ſpicas à meſſoribus relictas colligentem, dixit meſſoribus. De veſtris manipulis proijcite de induſtria: & remanere permittite: vt abſque rubore colligat, & colligentem nemo prohibeat. Eodem modo deberent & diuites facere, multas de menſis ſuis de induſtria pauperibus relinquentes, quibus ſuſtentarentur, reliquias. Nam cur incommodum tibi videatur: ſuperflua quę tibi prodeſſe nequeunt pauperibus erogare? De hoc autem iniquiſsimo diuite ait hic Euangeliſta, tanta illum auaritia eſſe infectum, vt licet ſumma omnium rerum copia abūdaret, extremæ tamen Lazari neceſsitati ſuccurrere nolet. Vnde ſequitur in contextu. *Et nemo illi dabat.* O crudelitatem horum temporum eximiam. Si quidē nemo iā inter Chriſtianos inuenitur, qui pauperum miſereatur. In illa enim eccleſia primitiua tanta in pauperes vigebat liberalitas vt ſatis non eſſe vlli Chriſtiano videretur ſi ea, quæ poterat tribueret: niſi etiā de neceſſarijs ad vitā ſuam largiretur. Hac de
2.Cor.8. cauſa laudantur à Diuo Paulo Achaiæ & Macedonię habitatores: qui cū ſumma prę merentur inopia tamē vltra facultates ſuas pauperibus cōſulebant, rebus etiam neceſſarijs ad vitam propter Deū erogatis, multis lachrymis teſtantes Apoſtolos, vt ea acciperent pauperibuſque pro arbitrio diſpēſarent. Quare non poteſt non eſſe Deo gratiſsima eleemoſyna puro & pio animo facta: etiam ſi vltra vires cuiuſque facta ſit. Si quidem D. Paulus in ſimili cauſa tantopere Macedonum pietatem laudat. Nam etiā ſi polytica liberalitas in eo quod quiſque ſi ne ſuo diſpendio erogare poteſt verſatur: infuſa tamen hoc medium non ſeruat, quippe quæ neceſſaria etiam propter Deum ſolet elargiri. Sic temperantia infuſa non tantum abſtinet à voluptatibus, quæ animam & vſum rationis impediunt, ſed etiam radicitus omnia humanarum fomenta libidinum euellere tentat: quo facto ſpiritui corpus ſubijciat. Pulcherrima liberalitas eſt pauperibus etiam vltra vires opem ferre: præſtat enim nimiæ accuſari miſericordię, quam impietatis. Abdiæ prophetæ tanta 4.Reg.4.
fuit pietas, vt ſe maximo ære alieno aſtrinxerit quo prophetas egeſtatis tempore ſuſtentaret: quo tamen ære illius vxor poſteà liberata fuit aucto Eliſei opera oleo. Huius autem diuitis tanta extitit auaritia, vt non modo ſibi neceſſaria, ſed nec etiam ſuperflua pauperi daret. Qua de cauſa optime ait D. Chryſ. malle ſe cum tuille demoniacis quam cum auaro vno verſari. Nam *Chryſoſt. Matth. cap.8.*
ille, qui à dæmone vexatur veſtē diſcindēs corpuſque dilanians, ſibi ſoli incommodū infert: at auarus proximis in primis nocet. Procul enim dubio quotieſcunq; pauperi fame oppreſſo rebus tuis ſi potes non opitularis, illū proprijs bonis ſpolias: quia tunc bona tua, nō tua, ſed pauperum ſunt: quibus niſi ſubuenias indigentibus manifeſtum furtum committis. Hinc Diuus Auguſtinus oſtendit auaros feris eſſe multo immaniores: illæ namque niſi ingruente fame venari non ſolent, qua ſublata cæteris animalibus pacem concedunt. Dines verò auarus ſemper aliena diripit plura indies cupit, nec quantumuis ſit omnium rerum copia plenus ſatiatur: & tantum abeſt, vt panperi ſummę indigenti ſubueniat, vt etiam illum quomodocunque poteſt expoliet. ¶Obſerua autem in hoc quod non ſolum damnat Euangeliſta diuitis huius auaritiam & crudelitatem, ſed etiam ſeruorum eius & familiæ: non modo enim Dominus, ſed nec ſeruus, aut familiaris quiſpiam extitit qui miſericordia motus Lazaro de dimenſo ſuo ferret opem. Qualis dominus, tales famuli ſunt. Si enim dominus crudelis eſt: familiares miſericordes eſſe qui poſſunt? Vnde in Eccleſiaſt. habetur. Secundū *Eccle.10.*
iudicem populi ſic & miniſtri eius, & qualis Rector ciuitatis tales & inhabitantes in ea. Domino aleatore, vniuerſa familia ludo indulget. Si autem Dominus libidinoſus ſit, eodem modo & famuli cenſentur: & è contrario, domini boni continentis & miſericordis, miſericordes, continentes, bonique ſunt familiares. Vnde quotidie videmus in domo diuitis liberalis in pauperes, famulum quemque viſo paupere ad oſtiū

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum eleemosyna accurrere. Hinc patet filios parentes, famulos dominos suos in omnibus sibi æmulandos proponere. Sic in domo huius diuitis constat omnes pro domini sui libidine in Lazarum esse animatos: quippe qui eũ non modo non aliqua eleemosyna solabãtur, sed etiam frequentibus iniurijs afficiebant & molestabãt. At quid opus est verbis? similes erant domini sui: Ergo ait Euangelista. Nemo illi dabat. Discant ex hoc loco domini & parentes, vt tales ipsi sint, quales suos esse volunt: minores namque natura duce maiorum exempla
Genes.18. sequũtur. Abrahami famulos bonos fuisse certum est: legimus enim vnum ex illis celeriter ad gregẽ cucurrisse, vt inde aliquid afferret in Angelorum hospitium: qui sub peregrinorum forma apud Abrahamum diuertebant. Idem fecit Sara eius vxor: vt intelligas omnes illius familiares, qui diligenter Deum colit, eodem modo ad Dei cultũ esse diligentissimos. Loth etiam, qui nutritus erat in domo Abrahæ, hospitalis
Genes.43. fuit, & misericors. Item Ioseph: quia bonus erat, bonum habuit seruum, qui cæteris filijs Iacob dixit. Pax vobis. Deus patris vestri reddidit vobis pecuniam. E contra ve
2. Reg.13 rò Absalon, qui erat impius, famulos habuit impios: quippe qui Amõ fratrẽ domini sui interficientes nefarium scelus perpetrarunt. Non poterant enim ab Absalone melioribus viuendi exemplis instrui. Discant ergo patres familias suos docere non tantum verbis sed operibus, præclarisque actionibus. Hoc autem quantò secus nunc eueniat, nemo non videt, si eos attendat, qui aulicum viuendi statum secuti pro bonis moribus omne vitiorum genus contrahunt: cum tamen à maioribus suis magnatum & potentũ virorum seruitio sint addicti vt vrbanitatem vitæq; cultũ addiscant, quæ illi omnia in ludum desidiamq; transferunt. Sic fortasse pleriſque Iudæorum visum est, qui filios suos pharisæorum seruitio mancipant, existimantes eos apud dominos suos summa morum integritate instituendos fore: à quibus tamen miseri iuuenes hoc duntaxat edocti sunt, quomodo scilicet Iesum dolo accusarent, omniumque Saluatorem morti traderent. Ideò ait Ioan-
Ioan. 7. nes quod miserunt pharisæi ministros, vt apprehenderent Iesum. Sed tu non multo aliter facis quippequi famulos tuos citius ad inhonesta munera subeunda: quam vel ad sacrum audiendum, vel ad cõfessionem annuam peragendam compellis. Igitur mira nemini videri debent seruientium flagitia qui dominorum suorum nutus omnes, & voluntates obseruantes eorum similes euadunt, sed de his satis. ¶ Expende etiam idem nunc vulgò passim factitari, quod hunc diuitem fecisse conquerimur. Illi nãque non defuerunt opes, quas in vestium ciborumque luxum, ludum, & istius generis vitia insumeret, sed quibus inopiæ Lazari subueniret. Sic modo magnates huius sęculi vana vestium supellectile affluentes, conuiuiorum, libidinum que luxuria corrupti, egestatem affectatam quærunt, qua possint largiori se indies cibo potuque ingurgitare, at veræ miserorum inopiæ succurrere se non posse causantur. Et quod ne quius est, quantumuis magno ære alieno oppressi sint, nihilominus dolis, fallacijs, fœdisimisq; versuris sumptus facere nitũtur, vbi de opum, aut cuiusuis vanitatis çstimatione agitur, ne illorum opinio apud homines defraudetur, vel eo minus humanæ stultitiæ sit inseruitum. Verum si rogantur aut in virginis orphanæ matrimonio locandæ dotem, aut aliud pietatis opus, tunc demum apparet ingens æris alieni vinculum, tunc illa inueterata inter auaros formula. Dominus tibi opem ferat. Hinc videbis hospitia, monasteriaque non pauca, ab istorũ maioribus, melioris notæ hominibus cœpta, nequaquam ad debitum finem perduci, quia huiusmodi est eorũ auaritia, vt omnia quæ in Deũ, à quo bona vniuersa sunt, erogent pro amicis reputent causamque suæ paupertatis fore in posterum existiment. Hos autem qui sic erga Deum parci, erga mundum effusi, & prodigi sunt, lepori simillimos ego iudico: quod quadrupes anteriores pedes cũ breuissimos habeat posteriores habet prælongos: in quos minima corporis videbatur necessitas incumbere. Sic & flumina aquas suas dant mari: & terras circũcirca sitientes, minime rigant: sic isti diuitibus dant munera, non tamen indigentibus. In mundum sunt liberales, *Exod.3.*
parci, & auari erga pauperes. Non aliter se habuerunt filij Israel qui se auro argento-
que domesticatim spoliarunt, vt vitulum illum nefandum conflarent: cui velut Deo cultum exhiberent. Sic isti nefarij diuites faciunt in concubinas, libidines, variaque crimina perpetranda, liberaliter omnes opes

opes suas prodigentes: sed in pia perparce nimium, aut nihil erogãtes: quod in hoc diuite manifeste nobis proponit Euangelista. Cuius, cum esset in vitia effusissimus, auaritiam erga Lazarum iuste miramur. Scurræ non grauabatur, vestem bombycinam, aureamve largiri: Christo impartiri nolebat vel paruum panis frustum. Hac de
14. causa præcipiebat Deus in lege veteri, vt pauperes etiam agnum Deo offerrent, videns multos, fictam erga Deum ministrosque eius inopiam causari: quare noluit eũ, qui ad vouenda vitia diues est, esse inopem ad sustentandum eius ministros. Ergo cum diuites, tum vero pauperes iubet dominus offerant in templo diuitum munera. Nam quo ad Deum, Deive cultum nemo inops esse aut videri debet. Attamen heu quãtis hodierna die malis est deprauatus orbis terrarum: in quo nemo pauperem amat: nemo propter Deum solatur: nemo nec vi
16. det quidem? Quot hodie Lazaros vident mundi amatores & animarum suarum hostes & peremptores: & sunt magis soliciti de phaleris equorum & canibus venaticis, & scurris, quam de Christi pauperibus. Vnde dominus per prophetam conqueritur dicens. Bibentes vinum in phialis & optimo vnguento delibuti, nihil compatiebantur super contritione Ioseph. Diues hic bibens & comedens, non compatiebatur super paupertate, & Lazari vlceribus. Sed vt diuitem hunc & omnem domum eius confundat dominus, audi quod sequitur. *Sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius.* O crudeles homines: qui finitis canes, quod vobis incumbit, officium exequi pietatis, pudeat vos miseros sic crudeles esse. Canum est latrare, peregrinos mordere, abigere hospitales, non recipere hospitio aduenas & ignotos. At qui vicit brutorum natura hominum duritiem: dum miseret languentis hominis, humi confidentis. Humaniores fuerunt canes hominibus.

¶ Hæc ait Euangelista Christum de diuitis, pauperisque vita dixisse, alterum cum altero conferendo. Diues enim cruditate laborabat, mollibus vestibus torpebat, luxuque corrumpebatur nimio: pauper vero è contra fame, nuditate, inopiaque summa omnium rerum vrgebatur. Ille geniali sternebatur lecto, hic in nuda cubabat humo. Sed sicut in viuendo, sic in moriendo dissimillimi extiterunt. Nam omnes morimur & quasi aqua dilabimur. Pauper & 2. *Reg.14*
diues nobilis aut ignobilis, doctus vel indoctus, omnes simul mortem oppetunt: vnde moritur doctus simul & indoctus. *Eccle.2.*
Cum igitur horum duorum vitæ adeò fuissent distantes, vt iam vidimus, modo Euangelista de vtriusque exitu & prius de Lazaro ait. *Factum est autem cum moreretur mendicus.* Misera huius sæculi vita, cum sit vndiq; multis circumuallata periculis, & incommodis, non immerito ab omnibus iustis hominibus maximè habetur odio, ne ius beatitudinis amittant aliquo modo: quia nulla est peior viuendi conditio, quã in ea vita versari, in qua facile sit cæli jactu ram facere. Et ita omnes sancti summe cupiebant, se mortem cum vita commutare, renuentes eam vitam viuere, in qua nulla sit tam antiqua virtus, quæ non acescere, & corrumpi possit. Quare postquam iustus superauit maris tempestates in portum tutissimum ab Angelis summa lætitia excipitur, dicentibus. Factum est iam, consummatum est, nullum deinceps periculum, aut timor sit tibi. Factum est iam & consummatum. O factum iusto suauissimum: impositus est laboribus finis, iam desinent dolores & miseriæ. O bonam fortunam, magnam fœlicitatem: nemo poterit iustum inde vlla vi interturbare, nihil est amplius timendum: iam factum est. Pari verò ratione iniquus viuendo iudicium quod subiturus est prorogat, cui diuina liberalitas viuendi vsuram largitur, vt pœnitenti conuertatur iudicium in melius. Et ne fortè hoc tantum aliquem lateret beneficium, publicare fecit Deus apud omnes ditionis suæ gentes, quotiescunque ingemuerit peccator. &c. Sẽper enim *Ezech.18*
nos Deus vocat, & inuitat in cælum. Vnde an ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Si hoc non nouisti in
diem iræ thesaurizas. Eodem modo omnis *Roma. 2.*
infernus mortẽ impij expectat, timẽs quia quilibet peccator dum vivit vitam corrige re potest, quantumcunque incorrigibilis videatur. Sed si in iniquitatibus suis ad mortem vsque persistit illico dæmones alacritate furibunda exclamant, & miseri mortalis spolio gaudentes inquiunt. Iam factum est, nihil amplius restat, noster, noster eris, iam non potes vitam corrigere, quam in æternum perdidisti: te nobis nemo eripiet: secludite curas, factum est.

est. Auertat Dominus tam diram ab auribus nostris vocem. Quando ergo omnipotens Deus peccatori coram omnibus Angelorum sanctorumque ordinibus dixerit, factum est, erit ille in æternum hæreditate cælesti priuatus: quam tamen dum viuit recuperare, licèt millies amissam, potest, quod tamen si non fecerit veniens ad illud seueriſsimum tribunal, audiet illud verbum terribile, factum est. Clausa est cæliianua: nullo deinde nec expectando remedio relicto salutis. Ideo si sapis, nunc dũ tempus datur clama, nunc lachrymarum effunderiuos, criminum tuorum pœnitens, quoniam ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.

2. Cor. 6.

¶ Verum aliqua hic obseruanda sunt. Primum horum est, qualis sit ordo narrationis de superbo diuite & de paupere Lazaro. Dum enim de viuentibus loquitur humano more, de diuite primo locutus est & postea de Lazaro: nam primo dixit vitam diuitis, & postea vitam pauperis. Præposuit diuitem pauperi disserẽs de vita vtriusque, quia in hac vita diuites præponuntur pauperibus, & sedent primo in theatris, in foro, in conuiuijs, & in omni honore & loco pauperibus præferuntur. Sed dum de his iam vita functis narrationem incipit, narratio pauperis proponitur: quia pauperes diuitibus in alia vita præponuntur, & ideo cum de alia vita agitur, primo fit mentio de paupere, & diuiti præfertur. Ideo prius loquitur de morte & retributione pauperis, quam diuitis.

¶ Obserua iterum quod quando dicit de paupere dicit vt moreretur mẽdicus, nõ dicit mortuus est mendicus, sicut dixit de diuite, mortuus est diues. Non est præteritũ perfectum in mendico, quia Lazarus non perfecte mortuus est, quia si corpore mortuus est, non tamen anima quæ viuit Deo, & nihil perfectum habuit in morte, quam moriendo euasit. De diuite autem dixit, quod mortuus est, morte animæ per culpam & morte corporis.

¶ Denique obseruandum quod gloria sanctorum à morte incipit: sicut gloria impiorum, morte finitur. Calamitas & miseria Lazari morte finitur: nam quem homines viuum despexerant, hunc in morte portant angeli. Et quis credidisset hunc inopem & à toto mundo despectum hominẽ: Deo in cælis tam charum & acceptum esse? verum longe alia sunt Dei iudicia quam hominum. Vnde dominus per Esaiam dicit. Non sunt viæ meæ viæ vestræ: & cogitationes meæ, cogitationes vestræ: nam sicut exaltantur, &c. Quomodo autem dominus honoret suos in morte: audi Euangelistam de mendico dicentem. *Et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Ex quo intelligimus angelos adesse morituris, quod videlicet suo fungantur officio in quod designati sunt. Vnde Paulus, nonne omnes administratorij sunt spiritus, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, & Dauid. Angelis suis Deus mandauit de te. &c. Felix anima quæ hic à nemine nisi à canibus visitabatur, nunc vero non vnus sufficit Angelus, sed angeli occurrerunt multi, qui portent eum. Docemur sanctorum angelorum fidei, tutelæ, atque custodiæ, nostras animas in vita pariter & in morte assiduis precibus commendare: quatenus ab incursu spirituum malignorum (vti rugientium præparatorum ad escam) defensas in lucis ac pacis loca deducant. Præterea ex hoc loco satis constat dæmones nullam habere potestatem in animas iustorum ante Christi aduentum in sinum Abrahæ, sicut nec habent modo super animas purgatorij: neque tunc habebant. Nam si detinebant sanctos in sinu Abrahæ, habuissent ius ibidem deportandi. Dæmon enim nullam habet potestatem nisi in existentibus in peccato originali vel mortali, & non vtcunque, sed taliter vt vasa etiam & arma ipsius & possesio eius merito dicantur. Iusti autem quandiu perseuerant in iustitia, neque in hoc sęculo, neque in futuro in potestate eius fuerunt. ¶ Porro sinus dicuntur loca maris à procellis & ventorum turbine liberrima. Et quidem mundus iste velut mare fluctuat, & ventis tentationum agitatur maxime. Ante vero Christi aduentum iustorum animæ à corporibus libere egredientes non perducebantur ad portum cælestis patriæ: sed interim in regione quietis manebant, qui propter sui tranquillitatem etiam sinus dicitur, & creditur supra locum pœnarum esse. Dicitur tamen sinus Abrahæ, non quod illic primò venerit Abraham, cum multi iusti ante ipsum vita functi essent: sed quia pater dicitur credentium in Christo, quibus locus ille seruatus est. In hoc sinu deti-

Esa. 55.

Psal.

Hebr.

Eccles.

nebantur patres ante Christi aduentum, vbi moriens Christus descendit, quæ infera vocabantur loca superiora ab inferno vbi cruciantur damnati, à quo eduxit sanctas animas ad portum cælestis patriæ, & mansit sinus ille vacuus: nam post Christi mortẽ iusti perfecti morientes statim euolant in cælũ, imperfecti vero sicut tunc ita & nũc igne purgatorij purgantur. De hoc sinu ait Iob. In profundissimum infernum descendẽt omnia mea: putasne saltem cuenient requies mihi? Merito autem portatus fuit Lazarus in sinum Abrahæ, vt in hospitalitatem illius diuitis auari patriarcha sanctissimus reprehẽderet, qui refugium pauperum fuerat, & apud quem primum cœpit vigere pietatis schola, & cuius doctrina Loth pietatem edoctus est. Sed de diuite iam audiamus. *Mortuus est autem diues.* Igitur sic moritur diues vt pauper. Hoc si animaduerterent reges, principes, diuites, & potentes huius sæculi, superbiam, arrogantiamque dedisserent, qua putant se vermibus, vt pauperes corpora sua non pascere, quasi sublimiori materia formata, quam aliorum: cum reuera omnia nata intereant & aucta corrumpantur. Meminerint igitur superbi huius sæculi tyranni vermes eorum corporibus non parsuros, quæ post modum in puluerem vilissimum conuertentur: vt saltem hac consideratione aliqua ex parte arrogantiam suam diminuãt; Nihil sunt diuitiæ, nihil generis nobilitas, vt mortem omnibus certam absterreant. Quare si opibus aut nobilitate quibus ab Adam hæres es institutus morbos, mortem aut aliqua incommoda vitæ effugere possis, magnum esset quam plurimas possidere diuitias, clarisque esse ortum natalibus. Sed cum diues pauper, nobilis, & ignobilis, rex vel pastor, omnes simili modo moriuntur, quid absurdius quam in huiusmodi vanitatibus spem ponere? Ergo cum omnes homines simus eadem conditione nati, merito eisdem vitæ incommodis nemo nostrum est, quin sit subditus. Si rex aut imperator liber esset à morte, & omnialia infirmitate res esset profecto excellentissima regis aut imperatoris conditio: sed nemo potest esse rex aut imperator quin sit homo. Hoc innuit Saluator nostrum hominiregi. Non satis fuit dicere regi, siquidem qui rex est homo est. Sed singulari consilio regi addidit, vt videntes reges, & potentes se esse, simul ac pauperes morti reliquisq; vitæ incommodis subiectos desinant superbire, sibique persuadeant eadem mala, in quæ nati sunt omnibus esse communia, nisi forte diuites cum morte aut inferno aliquid pacti sunt, vt ait Esaias, ne illis noceat. O insane tune mortem vidisti? scis quomodo se habeat, qui cum ea tam facile quæuis pacisceris? nouisti illam de facie? aut quo colore figuraue sit? Expertus vero es inferni cruciatus: aut publicam accepisti à Deo fidem te nunquam moriturum? Considera igitur licet sis magnus aut potens, vt hic diues fuit, te esse mortalem, & sic facile honores, diuitias, & cætera inania sæculi despicies. Nam quid prosunt vniuersa blandimenta, deliciæ, aut voluptates carni moriturę? Ideò Dauid ait. Quæ vtilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionem? Attende ad hunc diuitem, quem omnes fortunæ suæ à morte liberare non potuerunt. Vnde Ecclesiasticus exclamat dicens. Quid superbis terra & cinis. Perpende diligenter tuam cõditionem, & naturam, & in quam dissoluendus eris materiam, & omniũ tuarum vanitatum finem cito impones. Arbores cognoscuntur quædam ob truncorum differentiam, quædam ob frondium, fructuumque proprietatem sed traditæ igni, & in cinerem redactæ, cognosci nequeunt. Non cognosces mixtis cineribus proceram pinum, aut excelsam populum ab humili myrto. Sic homines dum viuunt & degunt in sylua mundi, radius cognoscuntur, ob maiorem stipitem, quidam ob verborum folia, hic in flore pulchritudinis, ille in altitudine principatus: sed cum mors venerit, in cineres redacti cognosci non poterunt. Mistis cineribus quid interest inter principem, & colonum? Quid profuerunt istis aurum, argentum, vestes, diuitiæ, famuli, cognati, aut familiares? Omnia hæc nihil valuerunt, nec superbia aut gloria vana sæculi fuerunt tanti vt sectatorem suum morti eriperent: aut à vermibus corporum custodibus fidissimis carnem, aut denique ab inferno animam vendicarent. Id propter clamabat prophèta Baruch, dicens. Vbi sunt principes, gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? qui ludunt in auibus cæli, qui argentum thesaurizant, & au-

Esa. 28.

Psalm. 29

Eccle. 10.

Baruch. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& aurum in quo confidunt homines, &c. Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum surrexerunt. Iob etiam, Moritur, inquit, dies & felix, non enim possunt locupletes se suis nummis à morte redimere: vel aliquam secum certam deferre pecuniã. Ideò in Psalmo habetur:

Iob.21.

Psal.49. Ne timueris cum dites factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria, &c. Et iterum, relinquet alienis diuitias suas, & sepulchra eorum domus eorum in æternum. O stulta diuitum scriptura, pessimumque testamentum. Relinquunt animam diabolo, corpus vermibus, & diuitias mundo. Vnde in persona eorum ait Sanctus Iob. Ego ille

Ibidem.

Iob.16. quondã opulentus repente contritus sum. Hic finis est mundani periturique gaudij cuius extrema luctus occupat, & omnia importuna mors sub sua iuga mittit. Vidi

Psalm.36

Psal.72. (inquit Dauid) impium exaltatum supra cedros Libani, & ecce iam non erat. In labore hominum non sunt, ideo tenuit eos superbia, &c. Mors dura omnia æquat, omnia eximis euertit fundamentis. Quanquam Lazarus, & dives hic dum viuerent essent dissimiles, quia alter opulentus, alter vero mendicus erat, attamen in morte similes fuerunt, quoniam neuter illorum, illius aciem potuit effugere. At in præmio quam diuersi extitere consequendo. Aqua saporem contrahit terræ, qua transit: nam si venam salis aut sulphuris offendit: salsa, sulphureaue fluit, & calida: si terram bonã,

2.*Reg.*14 dulcis manat. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur. Mors autem saporem vitę contrahit, vnde quoties vita bona est, mors etiam suauis est: vitam vero malã mors acerba, & amara cõsequetur. Qualis ergo fuit vita horum duorũ talis extitit vtriusq; exitus. Vbi nunc diuitis diuitiæ, vbi splẽdor, vbi mũdi gloria? Seipsos infelices homines seducunt: non enim diuitiæ liberant homines à morte, nec pecunijs potuit iste redimere mortem. Quare Paulus nõ ab re scribit discipulo suo Timotheo. Præcipe diuitibus huius sæculi, ne sublime sapiant,

*Prouer.*12
1.*Tim.6.*

nec sperent in incerto diuitiarum, sed in

1.*Ioan.*2. Deo vero. Mundus enim transit & concupiscentia eius, hoc tecum reputa vana esse omnia, & transitoria. Non enim multum erat, diuitem mori, quia statutum est ómnibus hominibus semel mori. Verum id quod sequitur est perpendendum. *Et sepultus est in inferum.*

Heb.9. Vsitatum est vnicuique, vt in sua parochia post obitum sepeliatur. Ius suum diabolus districte sibi defendit: nec patitur eum qui suæ debetur parochiæ alio loco sepeliri. Vide si in vita parochianus eius sis, si aqua cõcupiscentiæ ab eo baptizatus sis. Parochiani enim eius sunt qui suorum operum, & initia & consummationem quasi primitias soluunt, & decimas: qui lasciuijs, cantilenis, dictaminibus, impudicitijs, carminibus vanis, aut verbis detractorijs, vel dicendis vel audiendis intendentes parocho suo diabolo student adesse. Ij in sua infernali parochia sepelientur. ¶Obserua autem quod cum de morte pauperis loquebatur, non dixit vbi esset sepultus, nec nomine sepulturæ vsus est, aut de sepultura egit: sed loquens de diuite dixit, quod esset sepultus. Omnis superbi diuitis cura magnifice construendo corpori sepulchro cernitur, nec moriens recordatur animæ suæ: sed omnes cogitationes, & conatus in rebus terrenis collocans insignia gentis suæ summa contentione sibi adfabre insculpta superimponi iubet, cæterorumque vel in pace vel in bello facinorum similitudinem, ne apud homines illius nomen intereat. ¶Rursus obseruandum hic est maxime qua culpa diues hic damnatus fuerit: non enim legimus illud aut fœneratorem aut furem fuisse: sed quod de bonis suis (quæ forte iuste quęsierat) pauperi non impertierit. Expẽde qua pœna mulctandi erunt raptores, vsurarij, fures, qui aliena retinentes pauperes spoliant: cum æterna damnatione puniatur hic qui non abstulit aliena, sed quia de propijs, & superfluis statui, pauperibus non erogauerit. Timeant vsurarij, timeant illi, qui aliena retinent, cum hic tam diro torqueatur supplicio quod propria non sit elargitus. Sed historiam prosequamur. *Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis, viuans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius.* Ex naturalibus non patet quomodo iste cognouit Abraham: quoniam si anima diuitis vidit alias animas, quomodo cognouit illam fuisse animam Abrahæ, & illam Lazari? Itaque eleuatio oculorum ordinatio est intellectus ad Abraham, & Lazarum, & hoc intelligi potest diuinitus factum, & per hunc modum cognouit Lazarum, & Abraham. Ordinatio siquidem diuina effectrix fuit istius discretionis. Ad maiorem autem sui pœnam vidit

dit Lazarum in sinu Abrahæ: hoc est, incerta & quieta æternæ beatitudinis spe quiescere. Iustum enim erat oculos illos immisericordes puniri, in hoc quod hic noluerunt misereri. Sed frustra in supplicijs oculos aperit, quos olim inopi, & mendico crudeliter clausit. Hinc rectè vir iustus nos instruens ait. Non auertas faciem tuam ab vllo paupere: ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies domini. Sicut talpa, quæ cæca est in vita, sic iste non vidit seipsum nec Deum, sed terrenas cupiditates, veluti talpa sub terra degens, quæ dicitur in morte aperire oculos suos, sic isti in morte aperiunt oculos, & videnti vanitatem, quam antea diligebant, dicentes. Quid profuit nobis superbia, &c. Optime dictũ, sed sero dictum. ¶Expende autem quod à lõge vidit Abraham: vt scias quam longe sit à peccatoribus salus. Tam longe enim erat dives iste à paupere: quantum gratia Dei à peccato: & à vitio virtus, & ab inferno beatitudo: tam distantes post obitum fuerunt ambo, quantum distabant eorum corda in vita. Aduerte etiam ad quadruplicem commutationem, quæ fuit inter diuitem hunc & mendicum Lazarum. Primo dives, qui in aula magnifica & in sublimi cathedra sedebat, abiectus in ima iacet: & pauper qui ad ianuam diuitis omni solatio destitutus fuit, in sinu Abrahæ recipitur & honoratur. Sic per Salomonẽ dicitur. Iacebunt mali ante bonos & impij ante portas iustorum. Secundo dives in delicijs, & pauper in laboribus vixerat, & doloribus: nunc vice versa dives cruciatur, & Lazarus exultat. Vnde per Esaiam Dominus dicit. Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibent & vos sitietis: Ecce serui mei lætabuntur & vos confundemini: ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos præ dolore cordis clamabitis, & præ cordis cõtritione vlulabitis. Tertio Lazarus in hac vita à diuite mendicabat: sed postea dives mendicabat à Lazaro: & sicut dives non exaudiuit Lazarum in hac vita, ita postea non est exauditus, iuxta illud. Qui obthurat aurem suam ad clamorẽ pauperis, ipse clamabit, & non exaudietur. Quarto sicut pauperi dum viueret grauiorem faciebat pœnam iacere ante ianuam diuitis, & alia bona prospicere: sic diuiti morituro augebat pœnam in gehennam prospectus delectationis Lazari. Sicut enim Dominus electũ Adam è regione paradisi collocauit, vt videns illum sentiret à quãtis bonis excidisset: sic ante oculos diuitis posuit Lazari fœlicitatem, vt magis torqueretur. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui, &c. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, &c. ¶Obseruandum est etiam quod non dicitur hic tantum, quod erat in tormento, sed in tormentis, vt scias multa esse in inferno tormentorum genera, ibi enim est pœna damni, hoc est, carentia diuinæ visionis, quæ maior est omnium pœnarum: quia quamuis damnati non appetant videre Deum propter amorem suæ bonitatis, tamen vehementissime appetunt hoc propter desiderium propriæ delectationis: eo quod credere firmiter compelluntur ex illa visione maximam in videnti delectationem causari, & ideo carentia visionis illius apprehensa, vt ex actuali malitia propriæ voluntatis prouenientis maior est pœna, quam pœna sensus. Est etiam multiplex pœna sensus, vt pœna ignis acerbissima, vt noster hic materialis ignis respectu illius atrocissimi quasi depicta flamma videatur. Erit vermis hoc est, remorsus propriæ conscientiæ, & culpæ commissæ in Deum, quæ maior pœna erit quam pœna ignis: de qua in Ecclesiastico habetur. Vindicta carnis impij, ignis & vermis. Et Iudith etiam, Dabit inquit ignem & vermes in carnes eorum. Erunt & tenebræ corporales densissimæ: multo magis quam illæ tenebræ Ægyptij, fætor horrendissimus dæmonum vilionis, & innumerabilia alia tormentorum genera, quorum minimum, omnium tormentorum maximum est, quæ in vita pati, vel fingi possunt. Quare cum appetere non esse sit contra omnem voluntatem, deliberatamque naturam, appetunt tamen non esse, in quantum ad non esse sequitur carentia pœnæ quã per se appetũt. Et super omnes eorũ dolores accedit illa in sempiternos dies detentio in illo cæco carcere à quo nulla vis, nullaque potentia poterit vnquam eripere. Cuius perpetuæ mãsionis memoriam habebunt damnati sine fine: nam recordatio perpetuo manendi in inferno damnatis est omnium maxima pœna & supplicium. Quæ certissima remedij desperatio, qua impij plane cognoscunt à tantis malis nunquam emersuros illis omnium summum suppliciorum est. Quare nihil tam difficile nobis à Deo imperatum

*Sapien.*8.

*Ecclesiast.*7.

*Iudith.*16.

*Exo.*10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videri deberet, quod non libentissimo animo susciperemus, nedum facilia, & suauia eius præcepta, quibus summum bonum assequimur, ne in eam miseriam, & infælicitatem vnquam deueniremus. Heu miserrimos peccatores, quare non ante oculos constituitis gemitus, planctusque illos, & dolores sempiternos, quos breuissima voluptatis delectatione emitis? Si ferre non potes paulisper digitum in igne, quo animo feres igne illo sæuissimo æternùm torqueri? Quis enim poterit (vt inquit Sapiens) habitare cum ardoribus sempiternis? Deinde *ipse clamans dixit, Pater Abraham miserere mei.* Ex magna pœna, magnam vocem emittebat. Patrem autem illum vocat, quem in operibus noluit imitari, præcipue in hospitalitate. Abraham non solum reliquias mensę suæ pauperibus dabat, *Gene.18.* sed & vitulos saginatos occidebat simulque cum vxore & reliqua familia pauperibus ministrabat: nec eo contentus, sæpenumero in vias exiens prætergredientes sistebat, in suamque domum pertrahebat. Hic ergo dies quid simile cum Abraham habet? Abrahamus vitulis pascebat pauperes, dies vero hic nec de micis è mensa sua cadentibus sustinebat inopum miseriæ subuenire. Abrahamus pauperibus prætereuntibus etiam inuitis hospitium benigne præbebat, dies Lazarum, quem domi habebat fame cruciatum ejciebat, & audet nunc illum patrem vocare, cui tam immisericordem & immanem se præstitit. Bene autem dixit Christus, alijs similibus hominibus. *Ioan.8.* Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.

¶ Discamus & nos qui Christiani sumus, & de nomine Christi gloriamur, vt verè Christiani vita & moribus videamur: perfectio enim christiana non verbis, sed operibus constat. Nihil iste verbis suis egit, quoniam operibus suis hunc sanctum patriarcham imitatus non fuerat, quare sicut illi nihil conduxit patrem vocare, sic nobis nihil proderit Christum patrem, aut dominum clamare, nisi eo modo vixerimus, vt digne eum sic appellare possimus. Vnde *Matth.7.* (vt ait Euangelista) dicit Dominus. Multi dicent in illa die, Domine, domine, &c. Et ego dicam, nescio vos. Sicuti virgines illæ fatuæ, quæ verbis rem agere tentarunt, cum viderent Deum sibi defuisse dicentes, *Matth.25.* Domine, domine aperi nobis. Quare illis pro meritis responsum est. Nescio vos.

¶ Præterea supra dixit, miserere mei: seroque misericordiam petitum venit, qui misericors in proximum nunquam extitit. Iudicium enim fiet sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiam. ¶ Hinc duo discamus. Primum horum est, vt faciamus cum proximo nostro misericordiam, si volumus à Deo obtinere misericordiam. Ille *Matth.* cui rex condonauit decem mille talenta, *Matth.* quia postea proximo suo exiguum condonare noluit, acriter punitus fuit. Itaque secundò sicut primo misericordiam consequi non potuit: immanitate enim sua indignus effectus est, cui bis condonaretur, aut ignosceretur. Vnde in Ecclesiastico habetur. *Eccl.* Relinque proximo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Eadem mẽsura mensuraberis, qua mensus fueris. Da igitur operã, vt semper erga pauperes pius & misericors appareas: vt etiam misericordiam inuenias. Secundo discamus, veniam peccatorum nostrorum in hoc sæculo petere, nec in aliud expectemus. Iste dies *Psal.* nunquam eius fuit prudentiæ vt hic à Domino misericordiam peteret, vt dicit Dauid. Domine miserere mei: nunc vero in inferno vbi nulla est redemptio nequicquã implorat. Antea quidem veniam petere debuisset, & non morte obita, quando nullus pœnitentiæ locus est. Eum tamen iam non pœnitebat quod Deum offendisset, sed quia se crudelissimis pœnis vndiquè circumuallatum videbat. Quapropter audi *Eccl.* Salomonem dicentem. Quodcunque potest facere manus tua instãter operare: quia nec opus nec ratio, nec sapientia, nec scientia, erunt apud inferos: quo tu properas. Non dolebat dies iste de culpa, quia obstinatus erat: sed dolet de pœna quam cupiebat mitigari. Ideo rogabat vt sui misereretur Abraham, non pœnitens de suis paratis sceleribus, sed de comparatis supplicijs: nec Deum offendisse, sed semetipsum læsisse dolebat. Si ergo in inferno quo in tot tantisque sceleribus viuens tendis, nullus est misericordiæ, nec pœnitentiæ, aut rationi, sapientiæve locus, proijce abs te hoc vitiorum onus, humilisque ad Deum conuertere, dum tempus habes, dicens, Domine miserere mei, certus hanc vocem nimine miserere mei, certus hanc vocem nihil tibi postea profuturam, quemadmodũ nec huic diuiti profuit, qui dum vixit, onus peccatorum non sensit. Dum stipes aliquis quanuis grauissimus per fluuium transit, leuis,

leuis, tractabilisque videtur quoniam mobilitate, & inconstantia aquæ, illius pondus non sentitur. At posteaquam ab aqua extrahitur, illico grauitatem suam, & pondus ostendit. Sic eodem modo peccatorum tum demum onus comperies, cum finita vitæ huius vsura coram rectissimo tribunali constitueris. Hic enim dies criminibus oneratis, dum viueret pondus nõ sentiebat, & ideo à Deo misericordiam non petebat: nunc vero tanto onere pressus, quippe quo ad ima inferni detrusus est, clamat vt subleuetur. Nos tamen in hoc sæculo, si sapimus, pondus peccatorum nostrorum sentiamus, quod tantum est, vt ne à cælo quidem potuerit teneri, tunc sane quando impios angelorum ordines ad sedes compulit inferorum, simulque animæ faciet, quæ tempestiuam non fecerit pœnitentiam. Bene hoc sensit Dauid cum dixit. Quoniã iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Onus repudiat qui illius grauitatẽ sentit. At nos in hoc sæculo ponderus perferamus, & Christum Dominum nostrum audiamus dicẽtem. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Stultus iste cum poterat onus deponere noluit, nunc vero quia plagas sarcinæ non facile sustinet, remedium petit. Demum hoc etiam consideratione dignum est. Cur Abraham orat, & non Lazarum? putauit Lazarum vindictæ auctũ; & ex suis causis iudicabat illum. Si ego in tanta fœlicitate positus contempsi illum in sua angustia derelictum, multo magis ipse contemptus vindicabit iniuriam, & non veniet ad me. Et ideo Abraham orat: putauit enim ignorare Abraham quæ contigissent. Sed quid oret audi. *Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* O quanta est subtilitas iudiciorum Dei, infinitumque sapientię eius pelagus: quam districtè agitur, bonorum actuum, malorumque retributio. Diues qui Lazarum in hac vita miserari noluit, in suo supplicio potius patronum quærit. Ad tantam inopiam redactus est, vt qui minima negauerat, scilicet, micas panis, ad petenda minima, perductus est: quæ illi quoque negata sunt sicut ipse negauerat micas Lazaro. Nemo itaque spernat ne forsitan ipse iusto Dei iudicio rebus aliquando mutatis pauperem deprecari cogatur. Filij Iacob venerunt in manus, & in potestatem Ioseph, quem antea puerum inuidebant, despexerant, & vendiderant. Forte aliquando recides tu in manus illius quem nunc contemnis & persequeris, & eius auxilio, & ope indigebis, cui nunc illudis: Deus enim illum conscendere faciet, teque subditum illius constituet. Sic persequebatur *1.Reg.24.* Saul Dauidem à quo bis fuerat interficien- *1.Reg.26.* dus: nisi plus valuisset viri sanctissimi pietas, quam crudelissimi tyranni nequitia. Idem Semei fecit, qui cum lapidibus ma- *2.Reg.16.* ledictisque euntem incessebat, existimans ipsum nũquam regnaturum: postea tamen coactus fuit, ad illius pedes abiectus veniam *2.Reg.19.* petere. Igitur neminem affligas. Dominus enim solet affligentes sæpenumero pedibus afflictorum subdere malosque punire, eo modo, vt quibus minime vellẽt quosq; odio habeant inseruiant. Sic euenit Aman, qui Mardochæo infestus cum esset, in regiamque Assueri regis iret, vt inimico suo incommodaret, iusto Dei iudicio ab Assue- *Hester.6.* ro iussus est tenere Mardochæi equum, pedesque ante illum incedere, regalibus vestibus indutum, diademateque ornatum: clamabatque miser Aman, dicens. Sic honorabitur quemcunque Rex voluerit honorare. Hoc autem quod filijs Iacob, Sauli, Semei, Aman, & multis alijs contigit, diuiti huic pluribusq; alijs quotidie accidit. Quare etiã si hodie constitutus sis in aliquo dignitatis gradu amplissimo, ne ideo superbias: esse enim potest vt ille quem modo contemnis, propediem altiorem te consequatur vitæ conditionem: qua tibi par pari possit referre. ¶ Sed aliqua in hoc textu obseruatione digna sunt. Primum horum est quod lingua, manus, & digiti, & horum similia in animabus metaphoricè dicuntur. Sicut enim in Deo manus ipsius operatiua virtus dicitur: sic & ea quæ hic de membris animarum dicuntur, non corporaliter, sed mentaliter, seu spiritualiter exponenda sunt. Animæ enim huiusmodi membra non habent, quia spiritus sunt. Nihilominus tamen in membris ideo pati dicuntur, quod exutæ à corporibus tales pro peccatis suis affectus sentiunt, acsi etiam corpore paterentur in membris. ¶ Secundo obseruandum est hunc diuitem magis de linguæ quam alio membri dolore conqueri: nam etsi nihil in toto corpore habebat im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mune summorum cruciatuum, tamen quia quo quis peccat, punitur: lingua eius præcipue torquebatur. Dixerat Euãgelista quod epulabatur iste quotidie splendide: quare cùm qui eo modo gulæ indulgent, soleant, post nimium cibi & potus haustum de fama & honore aliorum, detrahere: verisimile est hunc diuitem maledicum extitisse, & ea de causa lingua peccasse, eadem & fuisse mulctatum. Non aliter Balthasar Babyloniæ Rex finito opulentissimo conuiuio, *Dani. 5.* in quo satis superque deuorauerat, cœpit in Dei contumeliam Deos suos aureos, argenteos, æreosque iactare, & de populo Israel ait scriptura. Sedit manducare, & *Exo. 32.* bibere, & surrexerunt ludere. Quod est idolatrare. Vnde postquam lautè prãsi sunt, maledicta linguarũ suarum verbera distrinxerunt dicentes. Isti sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Cõmune ergo est inter epulandum, de aliorum vita, & moribus agere: quod cum optime nosset beatus Augustinus, vt fœdissimum abusum compesceret: hos duos versus in mensa sua inscriptos habebat. Quisquis amat dictis absentum carpere vitam, Hanc mẽsam indignam nouerit esse sibi. Sic diues iste cum esset ventri obedientissimus, nimirum post conuiuium alienam notare famam solitus, nunc merito in ipsa lingua peccatrice in primis cruciatur, nam peccantes eodem modo plectuntur quo peccant. Pharao Ægypti Rex aquis filios Israel rubri maris suffocare tentans, optimo iure eodem mortis genere quod in alios conatus fuerat, interijt, ibique in omnis posteritatis memoriam submersus insigne contumaciæ suæ documentum reliquit. Sic & improbus Nicanor, qui Deum blasphemare, malignaque lingua perstringere ausus fuerat, iactãs se Dei templum in idolorum suorum cultum redacturum', fœdissime pulsus & interfectus, pœnas tantæ temeritatis persoluit. Iudas enim eius linguam euulsam auibus minutatim cõscissam dari iussit. Eo igitur modo fontes, qui linguæ loquacitate, & vitio deliquerunt, lingua puniuntur: quoniam Dei permissu, nec in morte sermonis habebunt facultatem, quo vel peccata sua fateri, vel veniam illorum implorare, aut saltim sacramenta petere possint, & postea in inferno, huius diuitis exemplo sæuissime cruciabuntur. Iste cruciatus exprimitur à Ioanne in suo diuinarum reuelatio- *Exod. 1.* *Exo. 14.* *2. Mac. 14. & 15.*

num libro dicente. Manducauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deum cæli præ doloribus, & vulneribus suis. Non enim dicit, manducarunt manus suas, sed linguas suas: quia per linguam peccauerant. ¶ Discamus ex hoc loco nostræ linguæ frænum imponere: quia vt Paulus ait. Quæcunque scripta sunt ad nostram *Rom.* salutem scripta sunt. Atque ideo hæc spiritus sanctus per Lucam scripsit: vt nos ex huius diuitis pœna discamus linguam frænare, non dilacerantes fratrum nostrorum vitas. Beatus enim vt (ait Ecclesiasticus) qui *Eccl.* non est lapsus verbo ex ore suo, è contra vero infœlices sunt illi, qui in verbo labuntur. *Iacob.* Ideo Spiritus sanctus in discipulos in linguis igneis apparuit, potius quam in manibus & alijs membris: vt ostenderetur quod membrum illud maximè inflammatum erat igne infernali. Vnde necessarium erat multum, vt igne cœlesti inflammaretur. Nocet lingua quasi ignis, ideo cõburitur igne. Iacobus Apostolus linguam ignem vocat: *Iacob.* quia ignis inter omnia elementa potentior est ad destruendum, & hanc potestatem insinuat ipse Iacobus cum dicit quod lingua inflãmat rotam natiuitatis nostræ, inflãmata à gehẽna. Multomagis nocet lingua quã manus: quia manus parcunt absenti, sed non lingua: quæ nocet absenti, & etiam mortuis, & in secreto, & etiam bonis, & probis viris. Et nocet in honore & fama, quę sunt bona potiora hominis. Et sibi ipsi male dico nocet: & tantũ nocet, vt dicat scriptura sacra. Multi ceciderunt in ore gladij: sed non sic quasi qui interierunt per linguã. *Eccl.* Salutare igitur fuit, vt Spiritus sanctus in igneis linguis descenderet: quo, vitiosum linguarum nostrarũ ignem exureret. Hæc tamen lingua quæ diuino illo igne exusta, & purificata non fuit sempiterno inferni igne torquetur. ¶ Tertio obseruandum est hunc diuitem non rogasse: vt sibi mitteren tur in auxilium Isaac, Iacob, Ioseph, Iob, Dauid, aut alius ex veteri testamento electus: optime enim nouerat pauperes gratia diuitum esse à Deo productos, vt eorum paupertate subleuanda quasi quadam præstantissima medicina diuites auaritiæ suæ reliquĩsque vitijs mederẽtur. Et hac de causa potissimũ opposuit Deus diuitibus pauperes vbique obuiam, vt vel inuiti sibi pertatem per pauperes consulerent. Inuocabat igitur Lazari non alius diues hic, & merito auxi- *Aug.*

lium. Sed dicet aliquis. Cur potius Lazari quam aliorum idoneum inuentum est auxilium, cum præsertim inter alios iustos pauperes essent Elias, Eliseus, Abdias, Hieremias, Amos, & Michæas, qui iustius multo possent inuocari? Sed ad hanc obiectionem facile respondebit, qui secum cogitarit Lazarum diuiti illi in specialem animæ salutem iniunctum fuisse: quod diues quamquam igne æterno detinebatur secum reputans non abre in morte, quod in vita amiserat, egregium salutis suę iuuamen exoptabat. ¶ Quarto obserua, quod in hoc quod dicit, crucior in hac flamma, ostendit quod animæ separatæ licet spiritus sint, tamen ab igne corporeo cruciantur in infer- *Aug.* no: vt Augustinus, & Gregorius, & tota *Gregor. Dialo.* Theologorum schola fatetur in quarto Sententiarum libro, quadragesima quarta distinctione. Nam licet ignis sit corporeus, est tamen in eo naturalis quædam vis, & aptitudo, vt eius species recipiatur in intellectu spiritus separati, & sic in eo imprimitur, vt ad se conuertat ipsius spiritus intentionẽ, vt per hoc notabiliter impediatur in aliarum rerũ consideratione contra suam voluntatem: quod quidem impedimẽtum & detentio sibi sit pro graui onere, hoc est, per virtutem iustitiæ increatę. In illo etiam igne est aptitudo naturalis, vt in ipso sit spiritus separatus, sicut in loco diffinitiue: qui quidem locus per infinitam omnipotentis Dei virtutem non solum detinet animas, sed etiam efficit, & agit in eas, quod separatum spiritum detineat contra voluntatem suam: hoc conuenit ei in virtute iustitiæ increatæ. Illa enim inuoluntaria detentio est ipsi reprobo spiritui incredibilis cruciatus. Quanuis etiam ille ignis sua virtute naturali tantum non posset in spiritu separato causare dispositionem naturalem repugnãtem illi dispositioni, quæ conuenit essentiæ spiritus secundum debitum statum suæ naturæ: tamen in eius consideratione, cooperatur virtute increatæ iustitiæ, in quantum est instrumentum eius. Sicut videmus quod quanuis phantasma per se non possit aliquid educere de potentia intellectus possibilis, vel ipsum mouere motu intellectionis, alterum tamen eorum potest in virtute intellectus agentis: ipse enim intellectus per suum actum mouet seipsum, vt est possibilis mediãte phantasmate tanquam instrumentali agente.

Ex apprehensione autem prædictæ dispositionis, quæ contraria est bono statui naturæ generatur in ipso reprobo spiritu cruciatus expierimentalis. Vnde Gregorius ait *Gregor. vbi supra.* quòd anima non solum videndo, sed etiam experiendo incendium patitur: per peccatum autem est in spiritu dispositio vt igni infernali modo prædicto patiendo subdatur. Expende etiam quod damnati non pœnitent de peccatis in quantum sunt Dei offensiua, turpia, & iniusta, sed vt sunt eis causa tanti supplicij: vnde non ait, miserere mei quia peccaui, vel quia Deum offendi, sed quia crucior in hac flamma, &c. Sed ad contextum. *Et dixit illi Abraham. Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* In memoriam adducit ei bona præterita, vt illum magis torqueat: nam infœlicissimum infortunij genus est, fuisse fœlicem. Vnde quidam dixit, Dura satis miseris memoratio prisca bonorum. Præterea, in vita inquit tua, ac si diceret. Tibi vixisti, non Deo: in tuis proprijs cupiditatibus te occupasti, non in Dei obsequio, tui corporis curam habuisti, & non proximi. ¶ Expende autẽ quod solet Deus in hac præsenti vita multa temporalia bona peccatoribus elargiri, vt aliqua bona quę in illis sunt remuneret è contra vero solet iustis mala inferre, vt aliqua mala quæ fecerunt purget, & castiget. Sed peccatoribus vita functis omnem pœnam infliget, iustis vero suorum laborum præmium lætissimum dabit. Sic ait Diuus Augustinus *Augu. lib. 5 de Ciui. Dei. cap. 12.* quod Romanis propter egregias eorum virtutes morales, contulit Deus maxima imperia, & mundi principatus: & aduersus Romani nominis hostes ingentes strages, opulentaque regna. Scriptura etiam hoc testatur de Nabuchodonosore, qui manda tum Domini impleuit aduersus Tyrum & exercitum suum, nec aliquam inde accepisset mercedem: ideo Dominus dixit per Hieremiã prophetam de illo. Ego dedi om- *Hiere. 27.* nes terras istas in manu Nabuchodonosor serui mei, insuper & bestias agri dedi ei, vt seruiant illi. Ecce Dominus promittit hostium suorum ingentem victoriam Nabuchodonosori regi Babylonis, & spolia ampla referre de Edom, Moab, & Amon. Hæc est ratio quare boni nec murmurare, admiratiue debent, cum viderint malis omnia ex sententia succedere sibique nihil ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

voto euenire. Quis arcana Dei intellexit aliquando? quis consiliarius eius fuit? Recepisti, inquit, bona in vita tua. Vide ne & tu similiter retribuaris in hoc mundo, & postea æterna careas retributione. Sententia enim ista Abrahæ terret: ita vt magis pauore quã expositione indigeat. Nam si bona agimus timendum nobis est, ne nobis prospere, & fœliciter omnibus succedentibus, in his remuneremur. Abundantia rerum, & fœlicitas vitæ transeuntis remunerauit in diuite aliquod bonum quod fecit: & Lazarum ignis inopiæ purgauit defectus. Sed nunc dives pro superbis ædibus, habet Tartarum: pro delicijs, cruciatum æternum: pro iocis & cancionibus, perennem eiulatum: & Lazarus pro tribulationibus patienter toleratis, refocillatur.

Esai.65. Ideo Esaias ait. Hæc dicit Dominus. Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei lætabuntur, & vos confundemini: ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus vlulabitis. Si ergo ægrotamus, si pauperes sumus, gaudeamus: accipiamus mala in vita nostra, vt posteà bona consequamur æterna. Eligamus potius nunc cum Mose, & populo

Hebræ.11. Dei affligi magis quam temporalis peccati habere iucunditatem.

Roma.8. Non enim sunt cõ dignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Qui in hoc sæculo lætantur, in altero tristabuntur. Cum Iacob vellet benedicere filijs Ioseph, posuit Ioseph Ephraim, vt maiorem natu à dextra, Manassem autem natu minorem à sinistra aut sui: verum Iacob, manibus transpositis, dextram quidem super

Gene.48. Manassem, sinistram autem super Ephraim firmauit. In hoc sæculo diuites à dextra honoris, & gloriæ sedent, pauperes vero à sinistra ignominiæ & infamiæ: at in futuro secus fiet. Tunc enim quanquam mundus potentiores maioribus afficere honoribus, & laudibus solebat, Deus hac honorandi consuetudine versa, atque immutata deponet potentes de sede, & exaltabit humiles.

Lucæ.1. Cuius rei facile occurrit in hoc diuite exemplum, qui tot tantisque viuens honoribus fuerat perfunctus, vt nihil ad veram gloriam status, & dignitatis sibi defuisse posset arbitrari, nisi vita functus, contrariam esset exorsus viuendi, vel potius moriendi normam & rationem: Lazaroque à dextra sedente, se à sinistra abiectum videt. Cui Abraham. Fili recordare quod accepisti bona in vita tua, &c. Cum Dominus *Exo.12.* eduxit filios Israel de Ægypto, occidit omnes primogenitos Ægypti, & tunc plorabant mulieres Ægypti filios suos, & mulieres Iudææ cantabant dicentes. Cante- *Exo.15.* mus Domino gloriose enim magnificatus est, &c. Verum cum Herodes occidit pue- *Matth.2.* ros Bethlehemiticos fuit vice versa: nã mulieres Iudææ plorabant filios suos parvulos, & Ægyptiæ multæ exultauerunt quando Dominus ingressus est Ægyptum. Ita plorante Lazaro gaudebat dives: sed postea rebus cõuersis dives gaudium suum in lachrymas conuertit. Dentes quandiu locum suum tenent, & integra sunt valetudine, summa solemus cura & solicitudine excolere atque fouere: verum cum primum computrescere cœperunt, illico nulla pristinæ seruitutis habita ratione, illos extorquemus forasque proijcimus. E contrario pedes sanos quidem & beneualentes, laboribus, assiduoque incessu, nullo locorum habito discrimine exercemus, quin sæpe sæpius in medijs cœni, aut pulueris obstidijs transilire cunctemur: eorum ad fœdissima ministeria officium requirentes. Attamen si casu aliquo aut deficiunt, aut debilitantur, quominus munus suum possint obire: non minori diligentia, medicamur, souemus, & recreamus, quam si ad delicias non ad laborem producti fuissent. Sic ergo diuites qui in mundo quasi quidam dentes optimum dignitatis locum tenent delicatissima peragunt officia, & summa dum viuunt, & valent obseruantur ab omnibus superstitione: at postquam computrescũt, id est, casu aliquo opes amittunt, ab omnibus despiciuntur, quod si vita excidunt eriminum suorum impœnitentes æterna fœlicitate pelluntur. At non ita pauperes, qui in sæculo ad pedes omnium sunt abiecti, & ad labores expositi: attamen si infirmantur à Deo cœlestibus recreantur solatijs, & si moriuntur beatorum gaudent consortio. Quod ne longius abeamus intueri licet in hoc paupere Lazaro, cuius opem dives implorabat. Discamus itaque ex hoc loco, ne pauperes, inopes, infirmos & debiles contemnamus, cum Dominus sæpe iustos hic premat, vt purget aliquam imperfectionem, vel vt mereantur patientiam habẽtes, sicut sanctum Iob percussit: nec è contra diuites &

& principes iudicemus fœlices, aut illos qui nunquam persecutionem, aut aduersa patiuntur. Addit vltra sanctus Patriarcha. *Etenim his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare.* Expende prudens Abrahæ responsum. Primum enim rationem reddidit diuiti, cur illum adiuuare non debeat: quoniam videlicet receperit bona in vita sua. Deinde quod etiã si velit iuuare illum prorsus nequeat, propter immensum chaos inter vtrumque. Præterea chaos nomine significatur impossibilitas citro vltro remigandi, inuisendique. Græce enim χάσμα quam vocem si reddamus Latine, idem est quod hiatus, scissura, seu terræ vorago interiacens, qua fit vt illi succurrere non possint merita citro vltroque impensa. Sic in Exodo habetur. Ego Dominus qui ponam diuisionem inter populum meum, & populum tuum. Et Esaias. Introibunt in speluncas petrarum, & voragines terræ, à facie formidinis Domini. Significatur itaque per hoc chaos, vel magnus hiatus seu vorago illa magna distantia, quæ instat inter reprobos & iustos & inæqualitas meritorum, quod rigore diuinæ iustitiæ immutabiliter firmatum est: vt electi maneant in bono confirmati, & reprobi obstinati in malo. ¶ Sed dubium hic orri videtur. Quomodo dicit hic Abrahã, quòd quãuis hinc velint ad vos transire nõ possunt? De reprobis non dubium est quin damnati velint ad gloriam beatorum venire: sed quomodo beati possunt velle ire ad illos? Aduerte quod sicut reprobi vellent ire ad beatos, ita beati transire mente per misericordiam, eosque velle liberare, sed non possunt: quia beatorum animæ quamuis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, authoris tamen sui tanta iustitiæ rectitudine constringuntur, vt nulla ad reprobos compassione moueantur: quin potius lætabitur iustus cum viderit vindictã. Non enim beati, aut iusti essent, si beatificantis iustitię non approbarent iudicium: videlicet diuinæ iustitiæ, cui beati adhærent immobiliter, & cui nullo modo consentiunt damnati. Vnde inter castra Israel, & castra Ægyptiorum erat nubes tenebrosa illuminans noctem vt ad se inuicem toto nocte tempore accedere non valerent: nec se promiscuè commiscerent. Sic iudicium diuinæ iustitiæ quemadmodum nubes refri-

gerat iustos & fulminat peccatores, quæ dicitur tenebrosa & illuminans, damnatis quidem horrida tenebris, beatis vero est amabilis claritate, cuius interpositione fit, vt ad se mutuo Ægyptij damnati, & Israel electus non possint accedere. Sequitur. *Et ait. Rogo ergo te pater vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Ex hoc patet quod damnati vtuntur apud inferos notitia, quam habuerunt hîc in vita & Abraham dixit huic diuiti, recordare quod accepisti bona in vita tua, ergo poterat dives recordari, nam aliàs non diceret Abraham quod recordaretur. Hoc patet, quia in anima separata manent species intelligibiles acceptæ in vita, quia non corrumpuntur, sed per illas potest exire in actũ intelligendi quandocunq; voluerit, se conuertere ad illas, & sic manebit notitia acquisita in vita, & vsus eius. Nam habitualiter manent species, quæ cum semel fuerint actu intellectæ, quandocunque se conuertat intellectus ad illas nullam habebit difficultatem in intelligendo: sicut qui operatur per habitũ. Ex hoc etiam patet, quod anima separata cognoscit singularia: nam aliàs non posset recordari eorum, quæ gessit aut passa est dum esset in corpore: & dives iste cognouit Lazarum, & recordabatur fratrum. Hæc autem cognitio & recordatio damnatorum est illis necessaria ad illorum pœnam: quia si non recordarentur de peccatis, quæ commiserunt, & nescirent an aliqua peccata commississent cessaret vermis cõscientiæ, qui est quidam stimulus pungens, insurgens ex recordatione peccati quæ pœna est grauissima, & ablata recordatione tolleretur ista pœna. Et si hæc recordatio tolleretur ab eis tolleretur ista pœna, ergo ad Dei prouidentiam pertinet seruare in damnatis istam recordationem, quæ non potest esse, nisi maneat in illis recordatio particularium, atque ideo manet in eis, tam cognitio particulariũ quam recordatio eorum. ¶ Expende autem quod noluit fratrum conuersionem ex dilectione Dei, nec ex dilectione proximi. Quod non ex dilectione Dei, satis patet, quia non dixit, vt mitteret Lazarum ad fratres meos ne meo exemplo & more viuentes offendant Deum, sed tantum ne veniant in locum istorum tormẽtorum, atque ideo non faciebat hæc ne Deus offenderetur, nec in

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius laudem & gloriam, nec ex proximi dilectione hoc dicebat quia in inferno non est charitas ad proximum, corruperat iste dives fratres suos malo exemplo, & timebat ne supplicium (quod sibi minui exoptabat, Lazarum rogans vt intingeret digitum in aqua & linguam eius infrigidaret) magis augeretur aduentu fratrum suorum in infernum, & sic ex timore, & non ex amore erat solicitus. Nam quemadmodum in cælo ex omni theologorum sententia doctores sancti qui in sæculo exemplo, & doctrina homines ad Deum conuerterũt præter commune præmium beatorum, alio accumulantur accidentali, quod aureola corona dicitur: ita è conuerso in inferno damnati qui alios dum viuerent suasu vel facto ad peccatum pepulerunt, speciali vltra generales pœnas tormento exeruciabuntur, vnde tantum doloris damnatis accumulatur aduentu illorum quibus occasio fuerunt peccandi, quãtum voluptatis electis accrescit sequacium suorũ salute. Ideo dixit beatus Augustinus quod pœna Arrij indies augebatur, quia suo pessimo dogmate plures corruperat, & quicunque hæreticus infernum intrans, est illi singulare tormentum. Nam licet pœna essentialis iuxta vniuscuiusque demerita detur vnicuique damnato statim post mortem, & hæc non augeatur, sicut nec præmiũ & gloria beatorum essentialis: tamen accidentalis gloria, aut pœna augetur, & accrescit in vtrisque. ¶ Igitur dives hic quod sibi augeretur pœna in aductu fratrũ timens, voluit ne in infernum iret, non saluti fratrum consulens, sed suum proprium incommodum euitare volens, & dãnum. Sicut enim mali dum hic viuũt quærunt quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi, & salutem proximorum negligunt, nec Dei honorem zelant: sic in inferno positi, sua tantum curant. Verum non dãnati tantum; hoc modo affecti sunt, cum in mundo multi viuentes inueniantur, qui sui ipsorum duntaxat curam gerant aliorum salutem pro nihilo ducentes. Quid ardet in inferno (ait Bernardus) nisi propria voluntas? Quid etiam destruit mundum nisi propria voluntas? Igitur, contra propriam voluntatẽ exardescit infernus ignis præcipuè quia nihil est quod maiora reipublicę inferat detrimenta omnibus sua præter modum procurantibus. Sed audiamus Abrahæ responsum. *Et ait illi Abraham. Habent Moysem & Prophetas audiant illos.* Non sunt tibi magis curæ fratres tui quam Deo qui eos creauit, & statuit eis doctores qui eos tam onerent, & solicitarent. Vocat autem Mosem & prophetas, Mosaicam legem & scripturam propheticam, per legem instrui poterant de operibus, & per prophetas de fide. Prophetæ dixerunt quid credendum, & lex quid faciendũ. Sufficienter igitur prouidit Deus de his quæ ad salutem pertinent. Malis nullum responsum quantumuis bonam satisfacit, nihil denique placet, nihil sufficit, vnde diues Lazari responso non contentus, iterum replicat. Quare ait Euangelista. *At ille dixit. Non pater Abraham sed, si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* Mentitur iste: nam Lazaro suscitato non crediderunt, imo vt Ioannes ait voluerunt illum interficere, neque Christo suscitato crediderunt, sed pecunias dederunt militibus, vt tacerent resurrectionem Christi: sic & illi merito reijciendi sunt, qui Christo non credunt, nec assensui concordi Euangelistarum, & sacrosanctæ Ecclesiæ. Qui istis non credunt nec mortuis credent quantuis resurgant. Damnãtur hic, qui curiosius miracula requirunt à mortuis, aduersus illud quod in Deuteronomio habetur. Non inueniatur qui lustret filium suum, &c. & quærat à mortuis veritatem. Damnantur etiam qui portentis volunt patefacere diuinam voluntatem, quando adsunt doctores ecclesiæ pontificum decreta, & sanctiones legitimæ, ad quarum amussim nostros mores, fidem, vitamque corrigere & emendare debemus. Neque enim semper edenda sunt miracula neque ad cuiuslibet importunas preces: sed tunc id communis expostulat reipublicæ necessitas, & fidelium consolatio ac vtilitas. Quando enim humana nos præsidia destituunt, ad miracula est confugiendum. ¶ Obserua autem quam importunus sit hic diues, qui tot verbis inaniter, & frustra sanctum patrem Abraham defatiga re non sit veritus. Deinde vide hominis iniquitatem, quoniã qui antea cum fratribus suis recusauerat mendico Lazaro micas aliquas ex mensa lauta præbere, nunc illum requiem suam cupit amittere, sinumque Abrahæ deferre, & rursus ad istos in mundum venire. Mali nihil nisi de proprijs cõmodis agunt, & ideo proximorum iacturas paruifaciunt. ¶ Expende etiam hic non placuisse diuiti Abrahami dictum dum de

Phi. 2.

Bern. ser. 3. de resurrect. Domini.

fratribus illius dixit, vt audirent Euangelium, quia diuites & potentes sæculi, raro prædicatorum solent frequẽtare conciones: nisi forte vt boni videantur. Cubant non tantum noctem: sed etiam ad medium vsque diem, & ita nec sacris concionibus interfunt, neque sacrarum literarum lectioni student, in tanta morum peruersitate. At non causari possunt temporis penuriam ob negociorum magnitudinem, quibus enim ad aleam, luxuriam, & profanarum, lasciuarumque scripturarũ lectionem satis abunde vacat, nulla temporis angustia ad salutem esse deberet. Ideò dicebat fratres suos non audituros scripturas: sed mortuos. si surrexerint, credituros. ¶ Præterea vide hominem temerariũ qui ipsum sanctum patriarcham docere tentat. Sic etiam & nunc multi peccatores impœnitentes, confessarios docere volunt: non monita eorum implentes, sed repellentes, vel arguentes. Vane igitur hic mortuos compellat vt sibi persuadens fratres suos mortuis magis quam viuis credituros. Sic etiã & Saul optauit audire Samuelem mortuum, quem viuentẽ audire neglexerat. Qua propter Abraham finem loquendi facit, diuite petitionis suæ repulsam patiente, & iure quidẽ: nam quemadmodum in hoc sæculo diuites voluntatem Dei raro, aut nunquam faciunt, sic in altero suorum votorum impotes semper erũt. Ideo sequitur. *Ait autem illi. Si Moysem & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.* Quando mortuus est Christus multa corpora sanctorum surrexerunt, & introierunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Sed nunquid propter hoc emendati sunt Iudæi? Imo peiores effecti sunt. Qui adeo induratus est quod scripturæ non credit, nec mortuis resurgentibus credet. Potius enim adhibenda est fides scripturis quam reuiuiscentibus mortuis. Paulus enim Angelis descendentibus de cælo præponit scripturas: & id certe valde congruenter. Angeli enim quanuis magni sint: tamen ministri sunt altissimi: sed scripturæ omnes non à seruis, sed ab vniuersorum domino Deo venerunt ad nos. Admonet locus iste vt fidem habeamus ex scriptura, & ei credamus non quærentes miracula, nec rationem petentes, in his quæ nobis tradit sacrosancta mater Ecclesia. Vnde in Deuteronomio habetur. Non inueniatur qui consulat pythonem & diuinos: & quærat à mortuis veritatẽ. Debent enim Christiani credere scripturis sacris, & catholicis concionatoribus. Nemo enim gloriam consequi potest ad quem creatus est, nisi fidem habeat. Creauit Deus hominem, vt ipso Deo frueretur in gloria, quæ quidem est supra naturam, & quod excedit humanum intellectum. Vt homines hæc mysteria in altero sæculo cognoscant, oportet in hac vita fide cognoscere incipiant, quasi quibusdam ad tantam scientiam rudimentis: quoniam notitia diuinorum tanta est, vt nemo repente possit comprehendere. Vnde expedit multo studio, & præmeditatione excolamus intellectum, obedientemque eum faciamus in obsequium fidei: vt posteà aptus euadat diuinæ scientiæ. Primum enim boni discipuli requisitum est vt præceptori obediat, & credat. Vnde illud Aristotelicũ fluxit proverbiũ. Oportet addiscentem credere. Quare si puero prima elementa à præceptore audienti incesseret cupiditas vlterius præceptorem rogandi, velletque scire singularum literarum causas & vires, nihil prorsus vnquam proficeret, quia nec ætati nec captui conuenientia quæreret. Valde igitur addiscentis interest præceptorem, valde Christiani fidem integram obseruare, qui quasi dum viuit discipulus est diuinæ scientiæ, & puer in virtute & Dei cognitione. Ideo Paulus ait. Tanquã paruulis dedi vobis lac, non escam: nondum poteratis. Ad hãc ergo tam sublimem scientiam, sublimia principia requiruntur, vt fide teneantur, dum carnis ruditate intelligi non possunt. Hæc autem sunt duodecim articuli fidei. Hæc est prima charta alphabetica: qui hanc nescit nihil vnquam in hac scientia proficiet. Ideo Dominus si non credideritis non intelligetis. Sed dices. Iam video opus esse magistro credere ad discendum. Verum vt ego animum applicem ad fidem, christianamque doctrinam addiscendã, sunt ne aliqua signa, aut argumenta quibus illorum necessitatem, aut vtilitatem percipiam? Sunt quidem & plurima. Nam Iudæus aut Saracenus qui nullam sectarum suarũ rationem possunt reddere, nisi forte se maiorum suorum errore excusare contendant: non est mirum si interrogãtibus obmutescãt, quoties ad disputationem sit deueniendum. At Christiani non modo in virtute operandi, sed etiam in veritate credẽdi fundati, nihil est quod vel

1. Cor. 3.

Ioan. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

humani iudicij viribus, vel diuinarum reuelationum autoritate non posſint comprobare. Primum enim in eccleſia ſunt quam plurima miracula, quæ non modo numero & magnitudine excellunt, ſed etiam quia nemini non chriſtiano quantumuis in naturalibus bonus appareat conceduntur: & ita miraculis quaſi quodam certiſsimo ſigillo diſcernuntur fideles ab infidelibus. Secundo orbis vniuerſi conuerſio non ſapientum, ſed piſcatorum & rudium hominum opera, quod nunquam nec magni alicuius imperatoris exercitu nec Philoſophi doctrina factum fuiſſe lectitamus. At quomodo conuerſus Mahometi ne, aut hæreticorum more qui voluptuaria ſuadentes, mundique delicias proponentes mortalium infirmiſsimos in ſuos pepulerunt errores? Abſit: in fide catholica, nihil non ſanctum, non purum, non diuinum, non ipſi humanæ rationi conſentaneum eſt, ſi mallent nobiſcum infideles ratione quam contumacia pugnare. Sed de his quia ſuperius diximus in capite vndecimo finem faciam. Nec enim qui Romanæ eccleſiæ & Euangeliſtarum authoritati nō credit, miraculis credet. Vnde infideles, ſi aut mortuum ſuſcitari, aut aliud mirabile fieri videant, quæ illorum eſt non intellectus, ſed morum peruerſitas, non verebuntur id dæmonis poteſtate fuiſſe factum dicere præſtigiatorem aut necromanticum vocantes operantem, perſiſtentes in malitia & in incredulitate ſua. ¶ Igitur ex hac hiſtoria (quæ quidem hiſtoria eſt, nam hic nominatur Lazarus quod Chriſtus in parabolis facere non ſolet) aliqua ad noſtram eruditionem expendemus: præter illa quæ in initio huius hiſtoriæ in ſumma annotauimus. Itaque hæc Euangelica hiſtoria depingit nobis mirabilem mundi curſum, variamque filiorum hominum fortunā: quorum alij ſunt diuites, alij mendici, alij viuunt in omni rerum copia, alij ſcalescunt inopia, alius ridet: alius flet, alius gaudet, & alius luget. Hæc eſt mundi rota: & quaſi alter Protheus in diuerſas mutatus figuras. Sed neque illi ſunt dicendi fœlices, neque iſti miſeri: quoadusque veniat dies illa vbi illuminabuntur abſcondita tenebrarum, & manifeſtabuntur obſcura cordium.

1. Cor. 4. ¶ Docet vana mundi contemnere, eiuſque inanem gloriam pro nihilo ducere. Si enim oſtenderentur tibi duo viri, vnus potens, purpuratus, & magna comitante caterua, & alius egens, mendicus, vlceribus plenus, & daretur tibi optio quem iſtorum vel les eſſe. Credo quod velles eſſe diues, nam omnes cupiunt diuites eſſe, & propter diuitias, mare, terraſque inuiſunt. Sed quam debile ſit hominum iudiciū hæc hiſtoria oſtēdit aperte. Vidiſti diuitem purpuratum ſepultum in inferno, & quod cruciatur in flāma, & pauperem mendicum in ſinu Abrahæ quieſcentem? Quem ergo eliges ex his duobus? diuitem cum ſuis opibus, in inferno flammis & tormentis æternaliter cruciādum, an pauperem plenum vlceribus æternaliter gaudentem? Certe ſi mente ſanus es potius eligeres pauperem mendicum & vlceroſum eſſe. Quis enim dubitat Hieronymum maluiſſe tragilem Pauli primi eremitæ veſtem ex frondibus palmæ contextam cum eius præmio: quam bombycina, pretioſaque regum ſupellectilia, cum eorum ſupplicijs? Mirum eſt quantum hæc hiſtoria mortales doceat, & excitet huius diuitis documento, quem nihil opes morientem nihil voluptates dolentem iuuare potuerunt. Vnde Pſalmographus ait. Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cū multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam cum interierit non ſumet ſecum omnia, neque deſcendet cum eo gloria eius. Mos eſt in magnis feſtiuitatibus, monilibus & mundo vndique conquiſito ſimulacrū aliquod in ſancti memoriam ita componere vt non modo viuus ſed & glorioſus videatur, at cōfecto ludo & feſtiuitatis die tranſacto, detractis ornamentis, eo humilitatis redigitur ſimulacrum, vt nec humanam referat ſimilitudinem: & ita abiectum in tenebris latet. Non aliter diuitibus euenit. Quidam viuunt commodato, ornantur, poliuntur, coluntur honoribus, opibus, & bonis alienis: quæ etiā ante ipſum vitæ finem ſæpenumero dominos deſerunt, quod ſi diutiſsima ſint, tamen in morte deſiciunt. At domini in tenebras reijciuntur inferni, vbi pro tēporalibus voluptatibus æternis ſupplicijs puniuntur quia temporalia æternis prætulerunt. Tunc ſicut vetus & blateroſum ſimulacrum à templi cuſtodibus, tanquam inutile, omnibus ſpoliatum ornamentis ſolet comburi. Ita diuites in inferno vita & voluptatibus ſuis priuati comburentur, qui dum vixerunt tanto culti fuerunt omnium cōſenſu. Ergo nemo pauper ſemper pauper nec diues ſemper diues. Reſpice Lazarum æterna gaudentem fœlicitate, diuitem æterna omnium bonorum inopia preſſum. In hoc recidunt honores opeſque terrenæ, hic eſt exitus voluptatum, & deliciarum ſeculi. ¶ Docet etiam hæc hiſtoria ſanctos inuocandos, ſed in hac vita: nam ſi eos hic inuocauerimus iuuare poterunt nos, quēadmodum patet in Moſe cum dixit Deo. Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael ſeruorū tuorum. Sic orabat Azarias in fornace ignis. Ne quæſumus tradas nos in perpetuū propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſernum tuum, & Iſrael ſanctum tuum, ſic viſi ſunt Iudæ Machabæo Hieremias & Onias orantes pro populo Dei. Poterunt itaque nos iuuare ſancti, ſi eos in hac vita inuocamus: non tamen ſi eos inuocauerimus poſt mortem noſtram. Tunc enim claudent aures, & non audient nos, ſicut nec Abrahā exaudiuit diuitem: quia ſero cepit illum in adiuocatum. ¶ Docet denique quod pius & catholicus homo ſiue pauper ſiue diues debet ſummum ſtudium adhibere, vt bonis operibus promereatur, & æternam damnationem euadat: datur enim æterna vita in mercedem operibus bonis in proximū ex charitate collatis: redditur vero æterna damnatio malis. Opera enim in die iudicij requiſiturus eſt Chriſtus Ieſus iudex, vt ipſe met ait in Matthæo. ¶ Docet etiam ne animo cadamus, aut ſcandalo aſſumpto aduerſus Deum aliquid cogitemus, cum videmus impios plenos diuitijs, & impunitos eſſe in hoc ſæculo, pios vero abiectos & pauperes, vt videre fas eſt in hoc diuite & Lazaro. Solet Dominus pro ſua pietate diuturnam concedere impunitatem, nō tamen ea relinquet impunita: ſed differt æternis cruciatibus puniēda: ſolet enim ex impiorum malis multa bona depromere. Vt qui pulchram aurificis officinam preciosis monilibus ornatam ingreditur, non debet ægreferre carbones & fornacem, quæ ibi videt quo niam ad annulos & cætera auri monilia cōficienda opus eſt igne & carbonibus. Sic ſi in Dei Eccleſia, vbi ſunt viri ſancti, & docti videris impios, carbones, nefarios & diuites tyrannos, ne ſcandalizeris: quia non eſſent martyres niſi eſſent tyranni. Vnde Auguſtinus dicit, quod Deus non creauit homines neque Angelos quos ſciebat malos futuros: niſi poſſet ex illis bonum aliquod elicere. Et vt idem Auguſtinus, ait ad

hoc viuunt mali, vt per ipſos boni exerceātur. Non ergo ſcandalizemur cum viderimus bonos tribulationi expoſitos, & malos lætos & fœlices: quia modo ſic fieri expedit: ſed poſtea aliter fiet in alio ſæculo. *Aug. ſuper Pſal. 54.*

¶ Demum docet diuites pauperibus bona elargiri, & timere æternum ſupplicium: ſecundum illud Iacobi, ne ſuperbiant in diuitijs ſuis. Agite nunc diuites, plorate, vlulantes in miſerijs veſtris, quæ aduenient vobis. Vtinam ſic nobis ex aliorum incommodis periculum facientes caueamus, vt rite, & exacte huius diuitis inſpecta, & perpenſa hiſtoria ſimilem viuendi inſtitutum vitemus, Lazarumque in paupertate & patientia & morum integritate imitemur: vt confecto huius vitæ curriculo miſerrimo cœleſtes illas diuitias cōſequamur, & beatorum conſortio digni efficiamur in ſuprema illa & æterna fœlicitate: ad quā Dominus nos perducere dignetur, Amen. *Iacob. 5.*

CAPVT XVII.

VM IN CAPIte ſuperiore Chriſtus cō tra auaritiam diſputaret Phariſæi (vt audiſti) deridebant eum, quoniam moleſtiſsimo patiebantur animo, ſe tam publice vitiorum accuſari, quæ abditiſsima eſſe putabant. Nec Phariſæi ſolum contra Chriſtum inſurgebant: ſed etiam cum minores maiorum exempla ſequantur, reliqui Iudæi doctrinam Domini contemnebāt, tantum poteſt ſuperiorū & prælatorum apud inferiores bonum vel malum exemplum. Quare ſicut laudandi ſunt doctores, qui virtutem ſuadentes viam cœlorum pateſaciūt ſic & multo magis execrandi ſunt, perfidi prauitatis magiſtri, qui cum cæci ſint miſerorū in pœnas ſempiternas duces exiſtunt. Quod malum ò vtinam in noſtri temporis prælatis non inueniretur, qui ſicut in hac vita luxurioſe viuentes multos vitiorum ſuorum comites, & ſtipatores habent, ſic in altera niſi Dominus ſua pietate anteuertat, ijſdem ad infernum comilitonibus circumſepti deſcēdent, vt per eoſdem ſupplicium infligatur, per quod fuit inducta occaſio peccādi. ¶ Igitur quia Phariſæi alijs erant in ſcandalum recte Lucas poſt deriſionem

Pha-

Pharisæorum, de scandalo loquitur: & de pœna qua mulctandi sunt scandalizatores quales isti Pharisæi erant. Modeste tamen arguit Pharisæos loquens de eis ad discipulos: quod etiam generaliter ad omnes dicit hanc doctrinam, de scandalo Pharisæorum sumpta occasione. *Ait ergo ad discipulos suos. Impossibile est vt non veniant scandala.* Quasi dicat. Licet infirmi scandalizentur, vos autem ne turbemini, si derisores moueant scãdala: quia necesse est ita fieri. Necesse est 1. *Cor.* 11. inquam vt veniant scandala sicut ait Paulus de hæresibus quod oportet quod hæreses sint, vt & qui probati sunt manifesti fiant. Aduertendum tamen quod hæc necessitas non est absoluta sed conditionata. Primo ex Dei prædestinatione: sicut dicimus, quod necesse est hoc esse, si illud Deus præuidit. Secundo ex inclinatione fomitis: sicut dicimus quod necesse est peccare venialiter, quanuis sit possibile quod singula peccata venialia vitemus. Nam secundum statum vitæ præsentis, cum iam tam corrupta sit natura, & homines ad malum propensi, cum omnes quærant quæ sua sunt, & amor proprius tantum vigeat in eis: necesse est vt veniant scandala, sicut est necesse ex putrefactione aeris pestem generari. ¶ Tertio ex vtilitate consequentiæ, quam Deus ex scandalis elicit: & sic omnia dicuntur necessaria. Non tamen necesse est absolute & simpliciter: nam si sic fuisset necesse, non dixisset dominus, væ illi per quem scandalum venit. Necesse est lupum in cau- *Matth.* 18. lam descendere: sed si vigilauerit pastor, nõ necessarium est perire oues. Igitur cum ait necesse, est non destruit libertatem arbitrij, nec necessitati aliquarum rerum supponit: sed quod omnibus futurũ est prædicit. Neque enim quia prædixit propter hoc futurum est: sed quia futurum erat propter hoc prædixit. Et ita Christus noluit ponere necessitatem eueniendi ex parte causæ, quasi nihil aliud vel contrarium agere posset: sed voluit ponere certitudinem scilicet, quod vere euenturum esset, quod scandala fierẽt: ita quod impossibile sit vt non veniant. Est autem hæc certitudo vel necessitas euenien di necessitate consequentiæ, quia quilibet vult viuere ad libitũ suum, & inclinatio hominis ad malum est, & licet raro possit emẽdare coercendo desideria affectus nostri: tamen tolli omnino ista desideria est impossibile ex conditione naturæ. Sic Diuus Hieronymus ait quod vbi ponitur impossibile non impossibilitas prætenditur, sed raritas demonstratur, vt est illud. Sicut camelus non potest per foramen acus transire, &c. *Hieron. in cap. 19.* & Paulus ad Hebræos. Impossibile enim est *Hebræ. 6.* eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiã donũ cæleste &c. Sequitur. *Væ autẽ illi per quẽ veniunt.* Vę cõminatio ęterna est, quę pœna non datur nisi pro mortali peccato. Qua propter scandalum ex suo genere peccatum mortale est. Ideo aduertendum quod scãdalum nihil aliud est, quam dictũ vel factum minus rectum præbens occasionem ruinæ. Pro maiori autem intelligentia horum, vt scias quando scandalum mortale sit, vel veniale peccatum aduertendum quod scandalum duplex est? Actiuũ scilicet, & passiuum. Actiuũ est facere aliquod malum intendẽdo aliquem incitare ad peccandum vel facere saltim malum publice aut manifeste ex quo possunt videntes ad peccandum induci, licet agens non intenderit aliquem ad peccatum inducere. Scandalum passiuum est spiritualis ruina scilicet cũ quis cadit à bono quod agebat, motus malo exemplo alicuius. Scandalum passiuum semper est peccatum in eo qui patitur: quia nõ scandalizatur nisi quia ruit spirituali ruina, quę est peccatũ: & in via Dei gradiebatur & ductus exẽplo alterius recedit ab illa: & hoc mortale est. Ideo scandalũ passiuum mortale est: interdum tamen veniale est, vt si quis tendebat ad perfectionẽ & scandalizatus defecit ab illa, vel committit aliquod leue malum quod veniale dicimus. Ideo semper est mortale vel veniale scandalũ passiuũ in patiente: quia est ruina spiritualis, quæ peccatum est. Scandalum autem actiuũ semper est mortale vel veniale. Nam in eo qui intendit aliũ inducere ad peccatũ semper est mortale: in eo vero qui talia facit, ex quibus alij iustè scandalizari possunt, erit mortale vel veniale, si illa quæ facit sunt vere mala aut habentia speciẽ mali. Si sunt vere mala, si illa agit peccat mortaliter scandalizando proximum quanuis non intenderit scandalizare. Sed si facit quę vere mala non sunt sed habentia speciẽ mali, interdum mortaliter peccat, & interdum venialiter. Quia quæ speciem mali habent, licet mala non sint, dimittenda sunt propter salutem proximi quam tenemur procurare, cum vnicuique mandauerit Deus de proximo suo, & contrariũ faciẽtes con-

contra charitatem militamus. Sic Apostolus suadet talia dimitti scribẽs ad Romanos. *Rom. 14. & 15.* Et etiam Corinthijs ait. Si caro scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. Et ita ait de manducantibus idolatica: id est cibos consecratos idolis. Nam non est malũ per se comedere ista cum idolum nihil sit, & cibi sic consecrati, nihil contrahant ex consecratione ipsa: & tamen quia videntes putabant per hoc honorem impendi idolis, obligamur illa vitare coram infirmis. Illa autem quæ nec mala sunt neque mali speciem habent dimittenda non sunt, propter scandalum inuidorum, sicut Pharisæi scandalizabantur, de bonis Chri- *Matth. 15.* sti operibus, de quorum scandalo non est curandum, vt Christus dixit discipulis. Sinite illos quia cæci sunt, & duces cæcorum quia Christus non præstabat eis causam scãdali. ¶ Ideo dubium est an veritas sit relinquenda propter alicuius scandalum? In primis clarum est quod hic non loquimur de scandalo actiuo, quia hoc nunquam agendum est cum sit peccatum ipsius facientis: imo nunquã poterit sequi scandalum actiuum secundum veritatem: cum scandalum actiuum sit factum nimis rectum, & sequi veritatem semper est rectum. Intelligitur ergo de scandalo passiuo. Vnde nihil aliud est quam quærere an aliquod bonum sit dimittendum, ne alius peccet. Ad quod dicendum quod cum homo circa spiritualia bona teneatur magis seipsum diligere, quã quemcunque alium, nullo modo tenetur peccare, vt peccatum alterius euitet: quicunque autem veritatem prætermittit peccat. Veritas autem consistit in hoc quod homo in dictis & factis suis rectitudinem diuinæ legis siue diuinæ regulæ seruet, & illi se conformari tenetur. Et ista veritas partim cõsistit in his quæ ad cognitionem pertinent, & illa vocatur veritas doctrinæ. Partim consistit in his quæ pertinent ad actiones, & tunc dupliciter, quia aut circa ea quæ ipse per se agere debet, & ista est veritas vitæ aut circa ea, quæ alijs agenda promulgare debet, aut cogere alios ad agendũ, & ista est veritas iustitiæ. Circa hoc tamen considerandum quod licet veritas sit conformando se circa omnia diuinæ regulæ vel legi, non tamen est necesse quod cõformet se homo in omnibus, in quibus potest illi, quia aliqua cõformitas esse potest qua omissa non agitur contra veritatem, vel legem Dei, quia adhuc veritas manet. Vnde sicut nullus obligatur ad quodlibet bonum agendum, obligatur tamen ad nunquam agendum malum: ita non obligatur ad conformandum se diuinæ regulæ in omnibus in quibus potest, & tamen nunquã debet quis agere contra diuinam regulam vel legem. Potest enim quis conformare se diuinæ regulæ per opera consiliorum, sed non peccat non se conformando huic regulæ: quia non sequendo regulam consiliorum potest se conformare regulæ præceptorum, quæ est diuina. Tunc autem dicitur relinqui veritas quando veritas nullo modo manet: id est, non manet homo conformatus diuinæ legi, taliter autem dimittere veritatem est semper peccatum mortale, quia est agere contra legem Dei. Ideo proprie loquendo veritas nunquã dimittenda est propter scandalum passiuum, cum dimitti sic veritatem sit peccatum mortale: & nunquam committendum est peccatum mortale, vt caueamus scandalum proximi, ita vt nullus teneatur peccatum cõmittere veniale, vt euitet mortale alterius: si illum eruere aliter non potest, nisi committendo veniale. Quia nullus debet offendere Deum saltem parum: vt alius non offendat multum, quia homo in infinitum tenetur plus diligere Deum quam proximum, ideo nullus debet facere peccatum veniale, vt euitet scandalum proximorum. Opera autem bona quę sunt ex cõsilio ad quæ non tenetur homo per votum, nec illi ex aliqua lege sunt obligatoria non tenetur dimittere, si scandalum passiuũ procedat ex malitia, secus autem si procedat ex ignorantia: nam aliqui ignorantes scandalizãtur si viderint facere ea quæ sunt perfectionis, & hic dicitur scandalum pusillorum. Sic Christus dixit Petro. Vt non scan- *Matth. 17.* dalizemus eos, vade & solue pro me & pro te. Nam licet Christus esset liber à tributo, quia rex regum erat, nesciebant tamen hoc qui colligebant didragma. Propter hoc scandalum ab operibus consiliorum cessandum est vel occulte facienda sunt opera, ne ignorantes, quorum mens infirma est turbentur. Sed si illis reddatur ratio, & non cessat scandalum iam tunc ex malitia est, & contemnendum, & non cessandum à bono perfectionis. Sed de his satis. Sequitur pœna scandalizantium. *Vtilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiciatur in mare.* Multo melius pro culpa esset breuem

Universidad de Deusto
Biblioteca

breuem recipere pœnam: quam ęternis cruciatibus seruari: nam de duob⁹ malis minus tolerãdum est, vnusquisque enim antea debet mortem subire corporalem, quam vitã animæ perdere propter peccatum mortale: vt fit proximum scandalizando, cuius anima nobilior sit quam corpus, ita perniciosior est mors animæ quã corporis. Ideo vtilius esset illi, vt mortem subiret corporalẽ, qualis est proiectio in mare lapide magno posito ad collum. *Quam vt scandalizet vnum de pusillis istis.* Pusilli vocantur hic vel ætate paruuli vel profectione. Etsi nefas est pusillum scandalizare, grauius erit perfectum in scandalum esse. Loquitur enim Christus hic tam de pusillis, quam de perfectis. Hinc discimus si tam grauis erit pœna illius qui pusillum vnum scandalizauerit, quod melius esset occidi quam scandalizari vnum istorum: quid erit de illis quos Deus tanquam mundi lucem posuit super candelabra vt omnibus lucerent, qui iam episcopatus, dignitates, & principatus obtinent, non vt populum ædificent exemplo & verbo, sed in scandalum sunt multorum, & in ruinam populi totius, videtes eorum potentiam, delicias, auaritiam, superbiam, qui ouibus suis sunt in scandalum? Discant à Christo saluatore nostro, cuius vices in terris gerunt, qui vt scandalum vitaret, licet ad legem nõ teneretur, in templo voluit præsentari, & didragma soluit, & plura alia fecit in exemplum nostrum. Corpus etiam Mosi Dominus occultauit, vt doceret occultare ea quæ sunt scandali. Nam Iudei si haberẽt corpus Mosi darent illi diuinos honores. Quia si serpenti æneo dederunt honorem Dei, multo magis corpori Moysi dedissent, pronus enim erat ille populus ad idololatriam. Sic etiam Deus puniuit morte miserabili exploratores illos, qui terram promissionis detraxerunt, & fuerunt in scandalo Israeli. Sic etiam vos puniet mulieres, qui vestris fucis & compositionibus & ornamentis estis alijs in ruinam, & in scandalum. Si mihi nõ creditis audite Deum per Ezechielem dicentem. Quicunque scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, ponam faciem meam super hominem illum in exemplum, & in prouerbium, & disperdam illum de medio populi mei. Sic perdidit Iezabelem, & Acham eo quod turbauit Israelem, vt ei dixerat Iosue, lapidatus est à populo. Isti enim quia plebem scãdalizauerant miserrime interierunt: quapœna digni sunt qui suis prauis operibus, & sermonibus populũ scandalizant, & plebem, maxime prelati qui lux mundi sunt, & ad ædificandum & gubernandum populum Dei, positi sunt in ecclesia sancta. Lege in tertio volumine regum, quantum Deus puniuit Hieroboam filium Nabath, & regẽ Israel, eo quod fecerit vitulos aureos & pecare fecit Israel, omnem domũ eius subuertit, & aliorum peccata illi impingit scriptura dicens quòd peccare fecit Israel, quia in scandalũ fuit toti populo. Quapropter Diuus Gregorius ait, quod tantis mortibus prælatus dignus est, quantis subditis scandalum præbuit suo malo exẽplo. O si prælati, populique magnates & principes secum reputare vellent, quã sint omnibus hominibus quasi in quadam spẽcula constituti, vnde eorum vita neminem latere potest: æstimarentque itidem grauissima supplicia quæ malo exemplo suo demerita subibunt, secus quam viuunt, viuerent, cautiusque peccare attenderent: nec Ecclesia Christiana tantis subiaceret incommodis. Ideo subditur. *Attendite vobis.* Id est, diligenter cauete ne proximum scandalizetis, proximo enim debemus famam bonam & ædificationem: ideo honorem, & gloriam nobis ipsis debiti adimpletionem. Specialiter tamen monet discipulos de non scandalizando, quoniam figuram gerebãt prælatorum, doctorum, prædicatorum, & religiosorum, quorum scandalũ actiuum periculosius est, & magis ad exempla trahũtur. Et quoniam aliorum scandalo læsi, sunt pie recuperandi, subdit Saluator. *Si peccauerit in te frater tuus increpa illum, & si pœnitentiam egerit dimitte illi.* Quia late hæc de correctione fraterna exponit Matthæus, Lucas vt dicta à Matthæo silentio præterijt. Sensus igitur est. Si peccauerit in te, id est, te sciente peccatum alterius: nam non scita non teneris corripere. *Increpa illum.* Aduertẽdum quòd vel proximus est iam à peccato alienus, & emendatus vel non. Si est, non teneris ad correctionem, quia vana & ociosa est medicina sano. Correctio autem fraterna est in medicinam peccati: quando res, & ratio postulauerit. Sed multi fratrum peccata antiqua & iam emendata corrigunt, certioresque faciunt prælatos & iudices, maximorumque infamia. Igitur si peccator per-

Matth.5.
Luc.2.
Matth.17.
Deute.34.
4.Reg.18.
Nume.14.
Eze.14.
4.Reg.9.
Iosue.7.
3.Reg.
Greg.
Pastoral.
3.cap.

permanẽs in peccato publice peccat, publice arguendus est, iuxta illud Pauli. Peccatum coram omnibus argue: quia prouidendum est de scandalo multitudinis. De emẽdatis aut de publice, & notoriè peccantibus, non loquitur hic Christus de his duobus generibus peccatorum: sed tantum de illo peccatore qui actualiter est in peccato, & actualiter peccat. De isto tamen distinguendum est. Nam si est capax correctionis, & probabiliter credis quod audiet te & emendabitur, teneris eum corrigere occulte, ea forma qua tradit Christus in Matthæo, scilicet, vt corripias eum inter te, & ipsum solum. Qui si te non audierit, secundo corripias adhibens vnum, vel duos testes: qui si etiam illos non audierit, dicas Ecclesiæ id est, prælatis ecclesiasticis: quos si non audierit sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Recte hæc ordinata sunt: quia proximus duo bona habet, famam scilicet & conscientiam: quæ duo seruanda sunt inquantum fieri potest. Sed si poteris curare conscientiam seruando famam teneris facere, ideo occulte corripiendus est. Sed si occulte monitus noluerit emendari: tunc quia conscientia est maius bonum quam fama, necesse est fama periclitetur, vt conscientia non pereat. Et sic etiam si cum famæ dispendio fiat prouidendum est, nihilominus cum animæ, salutisque remedio, quæ cæteris omnibus anteponenda sunt ideo adhibe duos testes, & dic Ecclesiæ. Verum si peccator correctionis capax non est quo pacto non pauci inueniuntur adeo superbi, morosi, & intemperantes, vt verbum vnum duriusculum, etsi vtilissimum ferre non possint, prætermittẽdus est. Cum his enim hic ordo seruandus non est: sed ne eius salus, si ab omni admonitione destituatur grauius periclitetur, Deusque indies licentius offendatur, is qui nullam fraternam correctionem admittit, prælato denunciandus est, vt ab eo non tanquam iudice, sed patre & pastore pijssimo, ad veram virtutis viam reducatur. Prælatus tamen peccatum isto modo scitum non potest tanquam iudex punire, sed tanquam pater corrigere, & occulte monere: nisi iam publicum sit: cum tamen est occultum debet prælatus occultare illud. Sic Deus cum peccatum Dauidis erat occultum celauit: sed cum fuit manifestũ misit ad illum Nathan, qui dixit. Quia blasfemare fecisti nomẽ Dei, &c. Ex quo patet, quod iam erat publicum. In Exodo etiam habetur, quod vidit Moses populum quod detectus esset, & tunc congregauit filios Leui vt puniret eos. Igitur cum prælatus scit subditi peccatum occultum non tanquam iudex, sed sicut pater non poterit illud punire: sed tantũ occulte monere. Nam multo melius accipiet correctionem fraternã à prælato qui habet authoritatem, quã à socio: nam multoties subditus ita erubescit audire verba prælati sui, vt vellet potius pœnã grauem tolerare quã peccatum eius cognosci à prelato. Si autem prælatus habet odio subditum, non est eire uelandũ crimen subditi. In his deniq; regula certa dari non potest, quando licebit statim dicere prælato, & quãdo non. Sed quia omnia hæc propter charitatem fiunt, debet esse charitas regula horum. Et ideo si prudens iudicauerit melius ad salutem proximi conuenire denũciare statim prælato peccata eius licebit detegere pro rei grauitate, & exigentia. Si vero contrarium crediderit, contrariũ tuto facere poterit. Et vbi fuerit dubium potius debet cessare denunciare prælato cõformãdo se ordini tradito à Christo de secreto admonendo. Et in his omnibus debet intelligi quod dicens prælato peccatum alterius, dicat bono animo, nam si ex malitia dicat vt proximus confundatur, & erubescat in conspectu prælati etiam si ex hoc credat futurã magnam vtilitatem peccat mortaliter qui sic denũciat prælato peccatum alterius. ¶ Obseruandũ tamen quod hæreticos & infideles, vios nõ tenemur corrigere, sed statim dicere prælato, iudici, aut inquisitori hereticæ prauitatis non seruãdo hunc ordinem correctionis. Ideo Christus dixit, si peccauerit in te frater tuus. Hæretici tamen non sunt fratres nostri: quia ipsi habent diabolum in patrem, nos tamen Dominum Iesum Christum. Non ergo sumus fratres. Sunt tamen aliqui qui decepti ex ignorantia labuntur in hæresim, qui hæretici non sunt censendi, quia omnis hæreticus contumax est, isti simplices, & populares bene possunt corrigi, & moneri occulte, qui si in prima correctione non resipuerint, imo in sua hæresi permanserint, tunc iam hæretici contumaces sunt, & iudex est admonendus. *Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens, pœnitet me, dimitte illi.* Vt iam ostendimus hæc correctio proximorum à charitate

Exo 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritate debere debet: oportet vt ex charitate & in charitate fiat, ideo iniuriæ dimittendæ sunt. Porro hic numerus finitus pro infinito ponitur, nam non tantum septies sed vsque septuagies septies, & millies si oportuerit condonabis ei. Aduerte tamen quod etiam non petenti neque roganti ignoscendum est, quantum ad culpæ & odij remissionem: quanuis maior sit ratio dimittendi petenti veniam, quam non petenti illam. Sed væ quot quantaque odia, factiones, bella, disidia, lites, inimicitiæ, grauissimæque inter Christianos offensiones reperiuntur. Longum esset recensere: qui solo baptismo, fideque semimortua contenti, omni prorsus pietate, charitateq; vacant, & more Ethnicorum, Saracenorumque viuunt. Pauci sunt qui sponte sua, totoq; animo iniurias condonent. Sed audi quid Paulus dicat. *Rom.12.* Non vosmetipsos vlciscentes sed date locũ iræ. Dare locum iræ est permittere domino iudicandi facultatem, quam Deo eripiunt qui se ipsos vlciscuntur. Si quis occupato regni imperio iurisdictionem, autoritatem que regiam vsurparet inuito principe, rege, vel imperatore. Nonne esset diminutæ maiestatis reus? dubium nõ est. Atqui Deus inquit. Mihi vindictam, & ego retribuam. *Deut.32.* *Eze.9.* Quare existimare debes quandocunque ab aliquo læderis non tibi sed Deo iniuriã factam fuisse. Ne proprium iniurias vindicandi munus, illi autoritatem & iurisdictionẽ suam eripias. At non modo iniuriarum punitio proprie Deo incumbit, sed etiam & venia. Ne simus difficiles ad parcendũ nec tardi ad ignoscendum, nec proni ad vltionem, nec immoderantes memores illatę nobis iniuriæ pensantes quod in Genesi Patriarcha Iacob, affirmat. Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio quia dura. *Gen.49.* *Leui.19.* In Leuitico quoque ait dominus. Nõ quæras vltionem nec memor eris iniuriæ ciuiũ tuorum. Ne oderis fratrem tuũ in corde tuo. Hinc Apostolus iubet. *Coloss.3.* Deponite irã, & indignationem, supportantes inuicem, & donantes vobis metipsis: siquis aduersus aliquem habet querelam. Sic & in Marco Christus hortatur. *Mar.11.* Quum stabitis ad orandum dimittite siquid habetis aduersus aliquem: quod si non dimiseritis nec pater vester qui in cælis est dimittet vobis debita vestra. Vbi obseruãdum quod si ille qui offensus nõ dimittit iniuriam incassum orat: quomodo orabit ille qui offendens alios opprimit pauperes & iniuriam facit vicinis & proximis? Frustra igitur orat qui proximo non dimittit iniuriam. Ideo sapiens *Eccli.* ait, Qui vindicari vult à domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. Relinque proximo tuo nocenti te: & tũc deprecanti tibi peccata soluentur. Quũ autem tanto grauior sit offensa, quanto maior est honorabilitas & excellentia eius: nõ ne immensa & irrationabilissima dementia est, vt homo vas putridum petat sibi à Deo ignosci cum ipse proximo suo non velit ignoscere? Ideo in Ecclesiastico scribitur. *Eccle.* Homo homini seruat iram & à Deo quærit medelam. In hominem sibi similem nõ habet misericordiam & de peccatis suis deprecatur altissimũ. Quis exorabit pro peccatis illius? Quanuis autem remittere iniurias iustissimum & æquissimum sit: caro tamen recusat, grauaturque remittere: ideo exhortatione opus est, gloriæque æternæ recordatione illam excitare. Fideique non parum ad hoc conduxerit robur, quoties in memoriã reuocabitur diuina misericordia quæ neutiquam ijs negabitur, qui fratribus suis misericordiã fecerint iniuriarũ veniam non negarint. Ideo non immerito cum hęc loqueretur dixerunt Apostoli. *Adauge nobis fidem.* Quasi dicant. Iubes vt condonemus iniurias, hoc non potest esse nisi credẽtes quod habebimus thesaurum in cælo, cõfidentes de præmio futuro: ideo adauge nobis fidem. Perfice & corrobora fidem nostrã, vt possimus hęc ardua tua præcepta & documenta supernaturalia adimplere. Hoc petierunt Apostoli quoniam tam incessanter iniurianti ignoscere, & scandala deuitare, deliquentemque corripere, procedunt ex magna fide, qua quis firmiter ac lucide credit prouidentiam ac iudicium Dei, præmiumque beatum pro actibus bonis. *Dixit autem dominus. Si haberetis fidem sicut granũ sinapis, diceretis huic arbori moro, eradicare, & transplantare in mare, obediret vobis.* Granum sinapis sicut Christus dixit est minimum omnium seminum. Quia voluit hic Saluator noster designare minimam fidẽ designauit granum sinapis. Vult ostendere quod non solum fides magna potest impetrare petita, sed etiam fides minima: dum tamen sit, impetrabit quicquid petierimus, etiam si postulauerimus montes arboresque transferri: & loquitur modo vulgari vt intelligi possit. Nam fides est aliquid pure spirituale, spiritualia tamen non habent aliquam quantitatem magnitudinis: in qua communicent cũ corporibus, ideo fides nec est maior, aut minor quantitate, nec æqualis grano sinapis: quia granum sinapis est alicuius quantitatis, fides autem nullius. Sed est quędam qualiscunq; similitudo, scilicet, quod sicut granũ sinapis in corporibus habẽtibus quantitatem est aliquid minimum, ita accipiatur in fide id quod est minimum: dum tamen sit fides, quia sufficit illud ad obtinẽdum omnia petita, in fide autẽ est accipere maius & minus eo modo quo accipitur in spiritualibus perfectionibus. ¶ Præterea, diligenter obseruandum est, quod fides accipitur dupliciter: primo pro virtute theologica, quæ nihil aliud est quam habitus quo assentimus credibilibus, credendo ita esse: sicut asserit Ecclesia orthodoxa secundum quam fideles efficimur & est principiũ omnium virtutum, & bonorum, & ista est sine qua impossibile est placere Deo. Secundo, *Iac.1.* fides accipitur pro dono quodam, & ponitur ab Apostolo inter dona gratis data. Diuisiones inquit gratiarum, &c. Sequitur, alij datur sermo scientiæ, alij sermo sapientiæ, *1.Cor.12.* alij fides in eodem spiritu. Fides autem prout est virtus theologica nõ vocatur proprie donum. Largè quippe potest vocari donum omnis virtus theologica, quia sunt in nobis per infusionem, & ita sunt per diuinam collationem & tamen nõ vocantur proprie dona, quia dona vocantur gratiæ gratis datæ, quæ secundum se non gratificant hominẽ Deo. Charitas tamen per se ipsam reddit hominem gratum etiam nondum existente actu, sed solo habitu charitatis, ideo non vocatur ipsa donum eo modo quo vocamus dona illas gratias, quas Apostolus ponit. De hac fide quæ donum est, quæ proprio *Iac.1.* vocabulo confidentia vocatur, ait Iacobus. *Iac.1.* Si quis indiget sapientia petat à Deo, postu- *Iac.1.* let autem in fide nihil hæsitans. De Cen- *Matth.* turione dixit Christus, non inueni tantam *8.* fidem in Israel. Et mulieri Chananææ. O *15.* mulier magna est fides tua. Et illud, habete *14.* fiduciam, ego sum: nolite timere. Et illud, Modicæ fidei, quare dubitastis? Et illud, *Matth.* Quid timidi estis modicæ fidei? Omnes *8.* istæ authoritates de hac confidentia loquuntur. Et etiam illud. Videns Iesus fidem illorum dixit paralytico. Confide fili. Sic & in præsentiarum de hac cõfidentia loquitur hic Christus: nam innuebat Christus quod discipuli non habebant illam talem fidem, & tamen certum est quod habebant fidem theologicam, qua credebant omnia quæ Christus eis credere iusserat, & omnia quę ex veteri testamẽto credere tenebãtur. Ideo non loquebatur de fide prout virtus *Matth.10.* theologica est. Et patet etiã, quia Christus dedit discipulis istam fidem, quando dedit eis potestatem faciendi miracula: & non habebãt istam fidem quæ est donum, constat tamen quod habebant fidem theologicam virtutem quia fideles erant ante Apostolatum in lege Mosi, & postea Christo credebant: nam alias essent infideles, & in magno peccato mortali. ¶ Igitur qui habuerit talem fidem, id est, confidentiam super re quã petit, ita vt nullo modo hæsitet obtinebit. Et quia Deus vult, quòd in quibusdã rebus obtineamus dat nobis desideriũ petẽdi, & cõfidentiam certissimã obtinendi: & tunc obtinemus infallibiliter id, quod petebamus. Cum autem non dignatur concedere quod petimus, etiam si concedat desiderium petendi, non donat fiduciam obtinendi: & tunc cum petamus sine fide quia hæsitamus non obtinebimus. Et ita fides quæ est fiducia obtinendi est donum Dei, & dat eam cui vult & quando vult, & alijs non. Et ideò ille, qui interdum solebat confidenter petere, volens postea petere relaxatur animo suo, & deficit aliqualiter hæsitans, & tunc non obtinebit, quia hæsitat. Sic Apostoli non potuerunt curare lunaticum, dæmonium habentem: & interrogauerunt Dominum secreto dicentes. Quare *Matth.17.* nos non potuimus eijcere illum? Quibus respondit Dominus. Propter incredulitatem vestram. Sequitur, si habueritis fidem sicut granum sinapis, & dicetis monti huic, transi hinc, transibit. Est ergo fides quæ est virtus ad credendum in potestate nostra, sed fides quæ est ad obtinendum non est in potestate nostra: sed sicut à Deo nobis donatur, qui interdum donat illam, & interdum non donat, & aliquando paruam & aliquando magnam. Et sic verum manet quod quicunque habuerit confidentiam istam in petendo quæ fides vocatur, quod obtinebit omnia, etiam si velit montes transferre, & arbores eradicare & transplantare in mare. Potest etiam hæc postulatio Apostolorum, cum dicunt, adauge nobis fidem, referri ad vtranque partem fidei, nempe, vt eis intellectum aperiat lumine

Universidad de Deusto
Biblioteca

cœlesti, quo plura idque perspicacius de Deo intelligant per fidem: vtque affectum roboret, & confirmet, quo constantius & immobilius persistant in his quæ mente intellexerunt, sitque illorum fides theologica virtus vti debet, hac confidentia perfecta. De fide autem vtraque sui parte perfecta insinuat Apostolus se loqui cum dicit. Si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, &c. Significat primo per hoc quod dicit omnem, id est, perfectam, nempe vtraque sui parte absolutam, nam omne & perfectum vnum sunt, secundum Aristotelem primo de cælo. Secundo per hoc quod adiungit dicens ita vt mõtes transferam. Nam miraculorum operatio præcipue spectat hanc secundam fidei partem. Et de hac acceptione fidei, scilicet, confidentia credo quod potius loquitur hic Christus, dicens. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, &c. vt iam in præcedentibus ostendimus, quanuis etiam de vtraque fide posit exponi. ¶ Præterea, quia Saluator suis electis excellentissima gratiarum charismata promisit & contulit, præstaturusq; fuit tam in donis gratiæ gratum facientis, quam gratiæ gratis datæ: ideò post prædicta saluberrime instruit eos de profunda & inconcussa humilitate semper in omnibus conseruanda, vt omne bonum omnipotenti creatori iugiter ascribatur, & tanto plus ei regratiemur, quanto copiosiora gratiæ dona ab ipso sortiti fuerimus. Ad hoc igitur persuadendum aptissimam atque planissimam introducit parabolam. *Quis autem vestrum habens seruum arantem, aut bouem pascentem, qui regresso de agro dicat illi. Statim transi, recumbe, & non dicit para quod cœnem, & præcinge te & ministra mihi donec manducem, & bibam, & post hæc tu manducabis & bibes. Nunquid gratiam habet seruo illi?* Id est, nunquid Dominus debet agere gratias illi suo ministro. *Quia fecit quod ei imperauerat? non puto.* Seruus enim tenetur ad hoc, & post laborem in agro habet etiam laborare in domo: vt sit assidue in labore ne insolescat, iuxta illud Ecclesiastici. Cibaria & virga & onus asino, panis & disciplina & opus seruo. Itemque seruum inclinant operationes assiduæ. Nam seruus quamuis bona fide suo fungatur officio in agro, & domi reuersus fecerit imperata, non tenetur Dominus illi reddere gratiam: quia pœnam exacturus erat nisi id fecisset. Quam ob rem? Non ob aliud nisi quod seruus est, & omnem operam debet Domino, cuius est ipse. Seruus non in agro solum sed etiam domi, Domino suo seruire animo libentissimo debet: æquum enim non est, vt vel quoniam gregem pauit, aut fundum coluit, ideo securus ad mensam discumbat, omnium aliorum ministeriorum expers, quæ Domino nihilominus exhibere tenetur. Ita & vos quantumcunque iam satis superque vobis videamini mundum despexisse, iniurias condonasse, aut etiam mirabilia fecisse, arbores transtulisse, & omnem legem implesse, ne superbiatis: sed modestissimo animo cogitate plures esse ad perfectæ virtutis culmen ascendendum labores subeundi, & opera facienda. Ideo pergit in expositione parabolæ, se ipsum declarans. *Sic & vos cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis.* A Deo, ab Ecclesia, à recta dictante ratione. *Dicite.* Ex toto corde, cum plena humilitate. *Seruui inutiles sumus.* Id est, nostra seruitute nihil vtilitatis, aut perfectionis Deo attulimus, qui bonorum nostrorum non eget. Vnde in Iob habetur. Si peccaueris, quid ei nocebis: & si iuste egeris, quid ei donabis? *Quod debuimus facere fecimus.* Implendo præcepta. Docemur hic omnem præsumptionem & vanam gloriam vitare: Si enim hi se seruos inutiles reputare debent, qui omnia impleuerunt præcepta, quid nobis incumbit, qui in tam multis offendimus: & ea ipsa quæ forsan implemus præcepta, tam imperfectè implemus, ita vt iuxta Esaiam, vniuersæ iustitiæ nostræ sint quasi pannus menstruatæ? Si parentibus & magistris non potest reddi æquale: quomodo omnipotenti Deo poterimus condignum rependere? Quicquid sumus habemus & quicquid boni agimus ab ipso est, & ipsius est, ipsique ascribendum tanquam datori, & supremo conseruatori. Vnde Paul. Apostol. Corinthijs scribens ait. Quid habes quod non accepisti? & si accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Itaque eo ipso quod totum quod habemus & sumus à Deo suscepimus obligamur totum hoc eius obsequio mancipare, ad eius honorem & gloriam ordinare atque conuertere, totumque ei subijcere, & quo plura nobis dona contulerit, eo ad regratiandum, obediendum, & obsequendum obligatiores consistimus. Hinc viri sancti, quo perfectiores, & sanctiores eo humiliores fuerunt, & de se ipsis nihil boni existimabant. Sic beatissimus ille Pater Franciscus post tot insignia & præclara opera in vltimo vitæ fine suis dicere solebat: laboremus & Domino seruiamus: nam vsque adhuc parum, aut nihil fecimus. Hos ergo nos imperfectionibus pleni sequi conemur, istud Christi sapientissimum documentum iugi memoria recolentes.

¶ Sed cum alibi dicat Christus, Seruum inutilem projicite in tenebras exteriores: quomodo iusti verè se dicunt seruos inutiles? dicuntur hic inutiles serui respectu Dei secundum sensum præhabitum: alibi vero respectu sui, vel proximi qui nec propriam salutem sunt operati, nec exemplares fuerunt. Nostrum igitur est similiter sentire de nobis: & Dei erit dicere. Euge serue bone & fidelis. Videant ergo & contremiscant, qui peccantes, & mandata Dei prætergredientes extolluntur, quum omnia facientes nihil magni de nobis sentire nos velit vt præcipit Deus. Timeant illi, humilientur & ne extollantur, qui relinquunt iter rectum & ambulant per vias tenebrosas, qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis: quorum viæ peruersæ & infames gressus eorum. Ideo ait Petrus. Humiliamini sub potenti manu Dei: vt vos exaltet in tempore visitationis. Ergo in hoc positum est negocium nostrum, ne de benefactis nostris gloriemur, nobisque plus æquo placeamus.

¶ Præterea, obseruandum est hic diligenter ne erres, aut Martini Lutheri Heresiarchæ pessimi nostri tẽporis doctrinæ adhæreas. Docuit enim ille, qui semper operibus humanis detrahit, quod nullum opus humanum quantumlibet bonum est vitę æternæ meritorium, neque ad vitam æternam assequendam necessarium. Nam dicit ille si inutiles sumus, ergo impletione mandatorum vitam æternam non meremur: quoniam si tali impletione mandatorum vitam æternam meremur, non solum vtiles, sed vtilissimi merito censendi sumus. Est enim ipsa vita æterna supremum bonum & vtilissimum, quod nobis contingere potest. Deinde si quod debuissemus facere fecimus, consequens est, vt sic faciendo nihil mereamur. Nam qui reddit quod debet satis habet quod per hoc liberetur à debito, & à pœna quæ ab illo foret merito exigenda si debitum non reddidisset. Fatemur quidem nos omnes etiam postquam omnia mandata exequimur debere existimare nos esse inutiles ex natura nostra, & ex propria natura eorum quæ fecimus: quia nec ipsa mandatorum impletio ex sua natura est tanti valoris vt sit digna præmio vitæ æternæ: neque nos tot tantasque vires habemus, vt per nos solos sine speciali Dei adminiculo mandata illius omnia exequi valeamus. Nam de mandatorum Dei exe cutione Dominus loquebatur, cum dixit. Sine me nihil potestis facere. Ex sola igitur misericordia diuina prouenit nobis vtrũque, videlicet, diuinum auxilium ad exequendum mãdata Dei, & liberalitas ipsius Dei, qua promisit se nobis daturum vitam æternam, si mandata eius seruauerimus. Et quia hæc omnia non ex nobis, sed ex Dei misericordia procedunt: ideo Christus omnium nostrum magister docet nos, ne superbiamus ex bonis quæ facimus: sed dicamus nos esse seruos inutiles, existimando nos ipsos nihil eorum sine speciali Dei adiutorio facere potuisse. Gratia tamen eius adiuti vtiles esse possumus. Hedera herba vilis, fragilis & inutilis, cum primum se arbori applicat ad cacumen vsque solet ascendere. Sic opera nostra quamuis vilia & inutilia sint ex natura sua: tamen si Christo fuerint innixa, & ipsius meritis coniuncta magni meriti & eximij sunt valoris. Atque ideo licet ex se inutilia sint, tamen ex Christi gratia vitam æternam merentur, & possumus omnia præcepta adimplere. In quarto volumine regum habetur quod Eliseus suppposuit manus suas manibus regis Ioas, & eiecit sagittam salutis Israel: sic Deus supponit auxilium suũ & gratiam nostris operibus, cuius adiutorio & fauore salutis sagittam mittimus, & Dei præcepta adimplemus, & vitam æternam meremur. Parum valent opera nostra: sed cum gratia Dei multum. In Exodo præcepit Dominus offerri aurum & argentum & pillos caprarum. Viles sunt pilli caprarum, sed cum auro & argento multum valent: sic opera nostra vilia sunt, sed cum gratia Dei & eius adiutorio multum valent. Operemur itaque & adimpleamus Dei mandata, vt gloriam mereamur: quam postulare possumus, & Deus tenetur illam nobis dare ex debito, vt diffinit Augustinus. Quapropter Paulus illam coro-

1. *Cor.* 13.

Eccles. 33.

Psal. 15.

Iob. 35.

Esai. 64.

Luc. 17.

1. *Cor.* 4.

Ioan. 15.

Lege Greg. lib. 16. *mor. c.* 11. *in fin.*

4. *Reg.* 13.

Exo. 25.

Aug. epist. 105. *& lib. de gratia & libero arbit. c.* 8. *& li.* 4 *contra Iulia. cap.* 3.

2. *Tim.* 4. coronam iustitiæ vocauit, scribens Timotheo discipulo: debetur enim ex rigore iustitiæ seruanti mandata Dei: quia ille ex mera sua liberalitate promisit beatitudinẽ his qui mandata Dei custodierint. Si rex quispiam in stadium descensuris equitibus suis præmiũ proponeret, vt qui præclarius se præstitisset in equitãdi certamine, ciuitatem quasi sui laboris & victoriæ brauiũ ferret, esset quidẽ liberalitate mirabili. Attamen impleta conditione promissis nihilominus stare teneretur, licet pro tam exiguo opere tantam esset mercedem pollicitus.

Rom. 8. Sic opera nostra de se exigua, humilia, & fere nihil sunt: quia vt Paulus ait. Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Sed tanta est largitas, misericordiaque patris æterni, vt fidem suam astringere non dubitarit: sed ijs qui præcepta eius seruarint, summam fœlicitatem elargiturum. Sic iu-

Matth. 19. ueni illi dixit Dominus. Si vis ad vitam in-

Matth. 20. gredi serua mandata. Et cum operarijs fecit contentionem ex denario diurno, & misit illos in vineam suam dicens. Quod iustũ fuerit dabo vobis. Ergo ex iustitiæ debito tenebatur dare beatitudinem: quam intelligit in denario. Quoniam verba Regis, quantumcunque sit exiguus, irrita esse non possunt, nedum tanti regis.

¶ Igitur possumus mereri beatitudinem & opera vtilia, & meritoria gloriæ operari, nõ inquam ex nobis tanquam ex nobis. Sed

2. *Cor.* 3. sufficientia nostra ex Deo est, vt ait Paulus. In quantum ergo nobis est inutiles serui sumus. Sed adiuti diuina gratia, quam Christus non negabit facienti quod in se est, vtiles serui erimus, vtentes nanque bene libero arbitrio erimus serui vtiles & merebimur vitam æternam. Et quamuis hoc facere possimus nõ propter hoc digni essemus, vt propter ipsa opera nobis præmium redderet. Sicut nec seruus est dignus præmio: propterea quod seruit Domino suo, cui ex seruitute obedire tenetur, & ideo Christus docet, vt hoc cognoscentes dicamus, quod debuimus facere fecimus. Et hæc est altera non minor Dei misericordia, quod cum posset à nobis, si vellet sicut Dominus à seruis exigere mandatorum suorum executionem fine vlla expectatione præmij: ipse tamen vt hac spe nos ad promptiorem mandatorum obseruantiam alliceret, ex sua misericordia voluit nobis tantum præmium promittere. Et hunc esse verum & germanum sensum huius literæ ex præcedentibus patet, cum dixit. Quis vestrum habet seruum arantem, &c. Qua parabola dicta statim subdidit Christus. Sic & vos cum feceritis, &c. Ex quo verborum contextu apertissime constat nos ideo seruos inutiles dici: quia ex mandatorum Dei executione nullo præmio sumus digni: sicut nec seruus est dignus præmio propterea quod seruit Domino suo. Serui inquam inutiles sumus: quia vt Paulus inquit non sunt condignæ *Rom.* passiones huius sæculi, &c. Sed de his satis.

¶ Super illud autem quod ait, arantem seruum, aut pascentem, obserua, quod prius dixit arantem & postea pascentem: quia non poteris esse bonus prælatus si prius non fueris bonus subditus. Prius oportet vt labores, & ares, & obedire sciãs, quam alijs imperare. Qui enim domui suæ nescit *1. Tim.* præesse vt oportet, quomodo ecclesiæ Dei curam geret? Et qui subditus malus est, bonus prælatus non poterit esse. Magnates minus sibi imperant, impotentioresque sunt ad omnes affectus, & maioribus solicitudibus sunt obnoxij, quam alij homines. Prælati tamen in hoc negocio omnium maximis deuinciuntur obligationibus, & officijs, non enim modo suarum illis rerum incumbit, sed etiam alienarum cura. Quapropter qui priuatus & liber omni externo negocio domesticis non sufficit actionibus quid speret prælaturæ pondus se posse sustinere? aut quomodo magno oneri substabit qui exiguo succumbit? Animus verò qui paucis numero cũris ab oratione cæterisque pijs operibus tam facile auertitur, quid faciet tot vndiq; præpeditus negociorũ compedibus? Oportet ergo vt prius pascas & ares: hoc est, ministres & obedias, & humilitatem discas, si perfecti prælati officium præstare vis. Sed procedamus.

¶ Consequenter describitur à Christo miraculum peractum, vel potius plura miracula, quibus ipsius confirmabatur supernaturalis doctrina. Quemadmodum enim naturalis scientia probatur per argumenta, atque principia naturali ratione patentia: sic supernaturalis sapientia Christi in Euangelio tradita per supernaturalia, solijq; Deo possibilia roborata est opera, per quæ Deus testimoniũ perhibuit Euangelicæ veritati.

Et factum est dum iret in Hierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam. Hæc vt ex omnibus circũstantijs colligi potest, vltima eius profectio fuit à Capharnaum Hierosolymam versus: vbi iam certo decreuerat voluntatem patris sui implere, atque electos suos morte omnium vilissima ab æterno exitio liberandos. In hoc itinere Christus decem leprosos mundauit, insinuans quod sacratissima eius morte & passione, vulnera nostra & morbos sanare vellet: sicut re ipsa factum est, quia sanguine suo nos à peccatis nostris lauit. Quia ad purgãdam animæ nostræ lepram sanguinis sui effusione Hierosolymam ibat, nõ reformidat gentem quamlibet atrocem, quamlibet effusionem sui sanguinis auide sitientem, pertransijt Galilæam prius, qua peragrata intrauit Samariam, quæ interiacet Iudææam, & Galilæam, vt patet in Ioanne. 4. Itinera autem Domini plena erant miraculis & mysterijs: ambulabat enim de loco in locum, vt omnibus subueniret, omnibus adesset, occurreret singulis, occurreret vniuersis, hos miraculis, illos præmijs ad fidem alliciens. Vt omnes ad se traheret, non rectà Hierosolymam petebat: sed per mediam Samariam, & Galilæam, vt multis Euangelium suum prædicaret, multis ægrotis auxiliaretur, multos ad pœnitentiam inuitare posset, & vndequaque pateret ad eum accessus ad audiendum eum, tanquam verum, & præcipuum doctorem salutis: necnon ad petendum ab eo auxilium & consilium. Inter Iudæos & Gentiles transijt, quia de cælo pro omnibus venit, vt per se ipsum omnes mortales Deo reconciliaret, sine respectu personarum. Apud eum enim non est Iudæus, neque Græcus, non masculus, neque fœmina: non seruus, neque liber, communis redemptor, propiciator, & Saluator est, & esse vult omnium verè in se credentium. Transiens autem ibat in Hierusalem, vt pro nobis sanguinem funderet: docens nos ne rebus huius sæculi, ad beatitudinem iter facientes immoremur. Hac enim de causa cursim Dominus per Samariam, & Galilæam ad patrem transiens festinabat: vt videlicet significaret, nullam esse moram in huius sæculi diuersorio faciendam, quin præcipitatis omnibus negotijs, & oblectamentis terrenis cælum antelucano rapiamus itinere. Sic miserant filij Israel ad Edom cum transirent per desertum, dicentes. Hæc mandat frater tuus Israel. No-

sti laborem qui apprehendit nos, &c. Per. 4. cæt. Per tritam gradiemur viam, & si biberimus aquas tuas, nos & pecora nostra, dabimus quod iustum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus. Eodem modo faciendum nobis est, ad supremam illam, quasi ad promissionis terram, fœlicitatem festinantibus, sic vt necessarijs tantummodo pro viatico sumptis, reliquis neglectis, nihil sane impedimento nobis possit esse, quo minus ad optata perueniamus habitacula. Ideo Paulus ait. *1. Cor. 7.* Tempus breue est: reliquum est, vt qui habent vxores sint tanquam non habentes: & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. Præterit enim figura huius mundi. Non est substantia sed accidens: non res, sed figura & similitudo rei. Præstigiatores solent arte sua, pulcherrimum & varijs floribus, fructibusque plenum ante oculos hortum apponere, è quo si iniecta manu pomum, aut ramum decerpere vis vento simillimus euanescit, nec quicquam nisi aërem contrectare potes. Pari ratione proponuntur hominibus bona sæcularia, quæ vel in ipsa manus iniectione, antequam sui potestatem Domino faciant effugiunt, captantesq; deludunt: ideo Paulus ait, vt sic vtamur mundo quasi non vtentes, &c. Verum multi sunt qui sicut Ruben, Gad, & *Iosue. 13.* Manasses pecorum pascendorum causa vltra Iordanem manere voluerunt: nec quicquam de sibi tantis laboribus quæsita terra curabant. Ita inquam sunt plurimi qui bonis terrenis intenti, diuitiarumque contenti vsura, fructuque breuissimo ad cœlestia regna aspirare contemnunt: quæ (si saperent) tam celeri cursu rapere deberent, quãta in voluptatibus suis desidia torpent. Sed de his aliàs. Nos vero cum Christo transeamus: & ad cœlestem festinemus patriam.

¶ Obserua vlterius quod Christus transibat per Samariam qui Idololatriæ & Gentiles erant, docens nos quod non diu morandum est inter malos, ideò transibat ne videretur approbare eorum idololatriam. Sic *Prouer. 1.* tu ne miscearis peccatoribus: pedes enim illorum ad malum currunt. Ideò Iosaphat Rex reprehensus fuit à Iehu, eo quod præberet auxilium impio Regi Achab, dicens. *2. Par. 19.* Impio præbes auxilium: & his qui oderunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt Dominum amicitiæ coniungeris: idcir
3. Reg. 22. co iram Domini mereberis. Necnon &
Marc. 14. ipse Iosaphat pene fuerat occisus descen-
Eccles. 13. dens cum Achab in prælium: & Petrus
Apostolus inter ministros Pontificum,
Christum negauit. Ideo in Ecclesiastico
habetur. Qui tetigerit picem, inquinabi-
tur ab ea: & qui communicauerit superbo,
induet superbiam. Nulla est in omnibus
morbis contagio, quæ sic tactum sequatur,
vt mali mores consuetudine se se insinuan-
tes, quare fugienda est malorum conuersa-
tio, si vis Christo inseruire. Sunt enim mul
ti dæmonis ministri ab eo huic negotio præ
fecti, vt bonos decipiant incautosque venẽ
tur, amicitiæ, consuetudinisque nomine.
Ab istis ergo cauendum est magis quam ab
ipsis latronibus: latro enim bona corporis
tantum auferre potest, at illi bona animæ
auferunt: id est, bonos mores corrumpunt,
malos inducunt: virtutes eradicant, vitia se
minant, & ad interitum viam pandunt.
Quo igitur potiores sunt diuitiæ internæ
animi externis corporis bonis, eo diligen-
tius vitanda est malorum, quam infirmorũ
consuetudo. Malus consuetudine sua ita le
nis primo aspectu videtur, vt difficile cogno
scatur, nisi virtutis æstimatione vniuersa
eius opera perpendantur. Malus consue-
tudine sua ita animos debilitat, inquietat,
& ad vitia impellit, vt difficilius sit in cursu
retinere quam in initio resistere. Malorum
igitur summopere vitanda est conuersatio:
quoniam licet non omnino impiorum con
uersatione cogamur, ne eorum vitia despi-
cientes in medio q͡si flagitiorum incen-
dio, integerrimam (si volumus) vitam viua
mus: tamen summum est periculum, teme
ritasque insignis malle potius tanto hosti
cum discrimine resistere, quam tuto subter
fugere. Cum præsertim tantum possit in
omni negocio imitatio, vt sæpenumero ho
mines videamus antea moribus maxime di
stantes in eandem deuenire & voluntatem
& viuendi rationem, assiduo congressu, &
vitæ consuetudine. At cum natura humana
procliuior sit in malum, fit vt sæpius boni
à malis corrumpantur, quam mali à bonis
corrigantur. Pro quo facit egregium illud
1. Cor. 15. Pauli dictum. Corrumpunt bonos mores
colloquia praua. Hoc autem multi non so
lum exemplis, sed etiam sacræ scripturæ te
Exo. 34. stimonijs probari potest. Præcipiebat lex
Israelitis ne contraherent cum gentibus ma
trimonium: hac de causa videlicet, ne malis
illorum moribus, & institutis corrumperen
tur. Filij Seth optimi quidem fuerunt ante Gen. 6.
quam filias Cain vxores ducerent: postea 3. Reg.
verò illarum consortio in tanta se se effude-
runt scelera, vt causa extiterint diluuij vni-
uersalis. Pius ille propheta à Deo in Sama-
riam missus in itinere à leone fuit interfe-
ctus; quia cũ falso propheta cibum sumpsit.
Hebræorum populus Deo dilectus ex om
nibus nationibus, quia cum gentibus con-
uersabatur, acerrime ab Esaia obiurgatus Esai. 1.
est, dicente. Vinum tuum mistum est aqua.
Vinum enim aqua mistum, vim magna ex
parte amittit. Sic & bonus qui cum malis
agit paulatim virtutem perdit: deuotionis-
que feruorem diminuit. Quod si quis adeo
animosus inueniatur, vt & virtutem integrã
seruare etiam in medijs sociorum vitijs pos
sit, certè aut indies magis magisque ad bona
opera frigescit: aut si hoc minus (quod fere
impossibile videtur) malam apud homines
de se excitabit opinionem, sicut vinũ quod
aqua dilutum etiam si vim nõ amittat amit
tit tamen calorẽ. Sic tu opinionis tuæ apud
homines iacturam facies, si cum vitiosis ho-
minibus vbiq; verseris: talis enim quis æsti
matur quales sunt, cum quibus viuit, homi-
nes. Vnde nullo alio indicio cuiusq; animus
perspicitur exploratius, quam ex amicorũ,
cum quibus viuere in primis lætatur, mori-
bus. omne nanq; animal suum simile dili-
git, neq; est difficile ex duobus amicis alte-
ro cognito, alterum etiam ignotum cognos-
cere. Hac de causa incusabat Heliu Iob, in- Iob. 34.
quiens. Quis est vir vt est Iob: qui bibit sub
sannationem quasi aquam? Qui graditur cũ
operantibus iniquitatem, & ambulat cum
viris impijs? Magnam igitur de integritate
sua dubitationem inijcit, qui ita viuit vt ma
lorum consortia vitanda nõ curet. Nam vir
tutem inter media seruare vitia par est, acsi
quis aduerso amne cymbam remigando vr
geat, quorum vtrum difficilius sit nõ facile Gen. 19.
dixerim. Pauci autẽ reperiũtur, sicut Loth,
qui inter Sodomorum iniquitates integer
permansit: quem, ne forte aliquando peri-
ret malo ciuium suorum exemplo, Ange-
lus eduxit extra ciuitatem, vrbemq; incen-
dio deleuit. Laudanda etiam est Iob constã Iob. 1.
tia, qui cum peccatoribus viuens iustitiam
ad finem vsque seruauit. Sic Apostolus Phi Philipp. 2.
lippensium virtutem cõmendat, qui inter
malorum cœtus, vt clarissima luminaria re-
splen-

dent. Ecclesia etiam laudatur quo-
niam tanquam lilium inter spinas efflore-
scit. Difficile est vt lilium molle, & tenerũ Gen. 2.
illæsum inter spinas permaneat. Ezechieli
dixit Deus. Increduli, & subuersores sunt
tecum, & cum scorpionibus habitas. Ideo
Christi exemplo, ne maneas, nevè habites
cum hominibus vitiosis, vsqueadeò vt tan-
quam vnus ex illis, aut fias, aut existimeris.
¶ Obserua etiam quod transibat per mediã
Samariam, ne Iudæos scandalizaret, mul-
tum cum gentibus conuersans. Quantum
autem malum sit scandalum, & de ipso scã
dalo satis abunde superius dictum est.
¶ Obseruandum etiam est Dominum tran
seuntem in ipso itinere decem leprosos mũ
dasse, vt significaret virtutem tam frequen
ter esse faciendam, vt etiam in itinere, &
obiter cũ se se occasio obtulerit bene opere-
mur, quod consuetudo facile præstiterit si
nos in gymnasio bonorum operum tandiu
exercuerimus, quousque virtutem ipsam
perfectè habeamus: quæ habitus quidam
est multis actibus constans. Sed ò quam
parum probitatis & virtutis in hominibus
inuenitur, qui nunquam bene operantur,
nisi animo inuito & summa cum molestia.
Siue enim ad confessionem deueniendum
sit extrema quadragesima, atque ipso Sab-
batho sancto, nec satis sponte sua accedunt
siue ad sacrorum celebrationem tardius ve-
niunt, quam aut familiarum patientia, aut
ministrorum dignitas, aut sacrificij condi-
tio, aut temporis opportunitas ferre possit.
Quid dicam de eleemosyna, quoties pu-
blicè petita satis verecunde negari non
potest, quãto tædio, quanta superbia,
quanta indignatione sit?
¶ Obserua rursus & vide quãto studio sem
per Dominus bonis nostris inseruiat, qui
quacunque iter facit nihil aliud cogitet nisi
quo pacto cõmoda nostra quam locuple-
tissima sint. *Et cum ingrederetur quoddam ca-*
stellum. Quatuor miliaria intra Galilæam,
ad oppidum quod vocabatur Iannim. *Occur-*
rerunt ei decem viri leprosi. Nam cum audissent
ipsum illac transiturum illi obuiam vene-
runt, quia occurrere, prodire obuiam est.
Nemo autem ad Deum vadit, nisi Deus
prius ad eum veniat. In quo summe consi-
deranda est Dei misericordia, ipse eos quæ-
rit, ipse illis occurrit, sed omnia hæc Deus
ea de causa fecit, quia nemo surgit nisi ab il-
lo subleuetur, nemo ad eũ vadit nisi Deus
ad illum prius veniat. Sic Dominus respe- Matth. 26.
xit Petrum & fleuit amare. Ideoq; Dauid Psal. 21.
clamabat. Deus Deus meus respice in me.
Quemadmodum habena ligatus canis audi
ta Domini voce prosilit, nec quiescit do-
nec fractis vinculis illi obuiam procedit: sic
isti leprosi audito Domino, à quo salutem
infirmitati suæ sperabant, vocibus, precibus
que non destiterunt, donec fuerunt Dño
occurrentes fœdissimo morbo liberati.
¶ Quorum exemplo (si forte, aut nimis mo
lesti, qui tantis Dominum vrgerent preci-
bus, aut parum vrbani qui illi fere abeundi
eriperent facultatem videbantur) docemur
summam diligentiam & solicitudinem cir
ca salutem nostram adhibere, ne remedium
differentes occasionem salutis consequẽdæ
amittamus. Regem allocuturi solent om-
nia temporis, & locorum media seruare,
quibus facilius & commodius rem possint
impetrare, quoniam reges, & principes, cæ
terique huius conditionis homines cum cre
bris premantur solicitudinibus, non sem-
per cuiusque arbitrio vacant. At qui Deum
quærit nulla istarum obseruationum indi-
get, quoniam Deus omni tempore, omniq;
loco paratus est inuocantibus se. Quare si sa
pis ne differas salutem tuam, quam modo
impetrare potes, ne forte cum velis nõ pos-
sis. Qui ostium pulsat arcis alicuius, aut ca-
stri eo tempore quo stratis pontibus pericu
li minus est facile cum facultate custodis ad
mittitur. At fridem noctu, vel alias tempo-
re periculoso, aut postquam sublati pontes
aditũ negant, ingredi velit, nullatenus quã-
tumcunque fores ictibus lacessat exaudie-
tur. Hoc pacto tu si vis ad æternam admitti
beatitudinem dum viuis pulsa & aperietur
tibi: nam postquam sublato bene faciendi
ponte, clausoque viæ ostio mortis nox, me
rendi potestatem tibi eripuerit, frustra cla-
mabis, Domine aperi nobis. Pulsa igitur
sine intermissione dum pons diuinæ mise-
ricordiæ paratus est omnibus ingressuris:
ne aliquando te negligentiæ nequicquam
incuses cum nulla ratione ejectionis tuæ pos Matth. 25.
sis mederi. Quid putas causæ fuit, vt illæ
quinque virgines fatuæ damnarentur? dum
habuerunt tempus idoneum ad sumen-
dum oleum noluerunt: & postea cum ma-
xime vellent, tempus non inuenerunt. Di
xerant autem, Sponsus noctu vt noctua,
aut vespertilio non venit: satis temporis
nobis est, dormiamus interim paulisper:

sed veniente sponso non audierunt, & ita excluſæ ſunt. O quam multi in inferno modo cruciantur, qui dum viuerent propoſitum habuerunt pœnitendi, niſi morte præuenti irrita redderetur eorum expectata
Eccleſ.5. pœnitentia. Ideo conſulit Eccleſiaſticus dicens. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in die vindictæ diſperdet te. Deus dicit. Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Veniam
Ezech.18. pœnitenti Deus promittit, non diem craſtinum: tu autem pœnitentiam differs in tempus, quod neſcis, an viſurus ſis. Neſcis an ſis hora victurus: & expectas annuum ad pœnitendum tempus? Non eſt
Acto.1. noſtrum noſſe tempora, aut momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate: non enim in tua poteſtate, ſed in ſuo arbitrio
Acto.8. tempus conſtituit. Ille Eunuchus Candacis Reginæ in itinere legebat Eſaiam. quid faceret ſi domi eſſet? Si non intelligens legebat, multo magis legeret ſi intelligeret? Ille Philippo confeſſus eſt ignorantiam, iſti lepram: tu confitere culpam. Si diligens fueris in animæ tuæ ſalute quærenda: non tibi diuinum auxilium deerit: quod ſi negligentius te habueris, incom-
Iudi.19. moda patieris grauiſſima: ſicut Leuita ille fecit, qui precibus ſoceri motus, ſerius domum profectus eſt, quo cum eadem non poſſet nocte peruenire, ſummè læſus eſt. Debes ergo horum leproſorum exemplo ſtatim pœnitentiam tuorum criminum agere, neque audire eos qui te interpellare & ab incepto reuocare niuntur, ne te forte opprimat lentius cuntem tenebroſa mortis nox & caligo, antequam ad cæli, quo tē dis, hoſpitium poſsis peruenire: & ſic coactus ſis in inferno infeliciſsimo, æternoque omnium malorum habitaculo infelix manere. Igitur cuigila, in omnibus labora, viamq; arripe dum datur tibi pœnitentiæ locus, vt poſsis domi tuæ, id eſt, beatorum
Eccleſ.12. conſortio adueniente quieſcere. Ideò memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, & appropinquent anni. &cæt. Si ſenſeris Dominum per animam tuam tranſeũtem ne eum permittas abire, detine eum, & obſecra apud te maneat, ne omiſſa occaſione optima, poſtea nequicquam eius exoptes aduentum. *Ioan.8.* Ego (inquit ipſe) vado, & quæritis me, & in peccato veſtro moriemini: quia vbi ego ſum vos non poteſtis venire. Ideo Chriſtus poſt parabolam quinque Virginum, dixit. Vigilate itaque, *Matth.25.* quia neſcitis diem, nec horam. Et in Ioãne. *Ioan.12.* Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant. Et Paulus Galatis, *Galat.6.* ait. Dum tempus habemus operemur bonum. Et ad Romanos. Hora eſt iam nos de *Rom.13.* somno ſurgere, nunc autem propior eſt no- *Hebr.4.* ſtra ſalus quam quum credidimus. Et iterum. Feſtinemus ingredi in requiem nobis promiſſam. ¶ Obſeruandum præterea quam ſe oſtenderint ſapientes in procuranda ſua ſalute, non modo enim diligentiam adhibuerunt ne Chriſtus abiret, ſed etiam prudentes fuerunt, & callidi ſalutem ab illo implorantes, qui ſolus dare poterat. Docemur hinc in neceſsitatibus ad Deum confugiendum. Ipſe enim eſt qui ſanat omnes infirmitates noſtras, qui redimit de in- *Pſalm.102.* teritu vitam noſtram. Ideoque Dauid aie- *Pſalm.85.* bat. Ad Dominum cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Cum ipſo enim (inquit Dominus) ſum in tribulatione, eripiã eum, & glorificabo eum. Filius Prodigus ad patrem iuit. Sed multi Ochoziæ Regis *4.Reg.1.* Iſrael exemplum imitantur: qui in infirmitate poſitus conſuluit Beelzebub Deum Accarõ: propter quod audire meruit ex parte Dei. Quia miſiſti nuncios ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron, quaſi nõ eſſet Deus in Iſrael, à quo poſſes interroga re ſermonem: ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morie ris. Huic proh dolor, quam plurimos ſimiles inuenies, qui in infirmitatibus, & tribulationibus ſuis, amicorum filiorumq; interitu contra Deum loquuntur: quidam blaſphemantes, quidam de omnipotentis Dei ſapientia, & juſtitia male ſentientes, de ſanctis queruntur, miſſam non audiunt, omniaque bona opera prætermittunt, quæ antea facere ſolebant, ſolaque libidine, nihil aliud aduertentes, brutorum more, ducuntur: quam in omnibus actionibus ſuis conſulunt, quaſi non eſſet Deus in Iſrael. Alios etiam inuenies qui vno verbo indignantur, neque dormiunt, aut cibum capiunt, ſuſcipiunt labores maximos, ſtipati amicis incedunt, vt iniuriam illatam vlciſcantur, qui tamen ſi animaduerterent voluiſſent Chriſtum in cruce pendẽtem *Luc.23.* pro noſtra omnium ſalute, & pro inimicis orantem, Pater dimitte illis, quia neſciunt, &c. quanto moderatius & prudentius agerent.

rent. Sed quia in laboribus, & tentationibus ſuis, non Dei conſilia ſequuntur, ſed ſæculi, cuius eſt ad omne vitium parata nequitia: ideo non merentur leproſorum exemplo ſanari, aut exaudiri à Chriſto, licet adeò miſericors & pius ſit, vt nunquã clamandi, & vocandi nos finem faciat, dicens. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. *Qui ſteterunt à longe.* Propter reuerentiam Chriſti non acceſſerunt ad eum, de ſua immunditia erubeſcentes, ſicut ille humilis Publicanus qui à longe ſtans oculos non audebat ad cælum leuare: putantes etiam ſe fore Chriſto, quemadmodum & alijs odioſos. Leproſi enim in lege veteri extra conſortiũ hominum viuebant, & à populo ſeparati ne ſanos contagioſa infirmitate inficerent. Non ſunt ergo auſi ad Chriſtum comminus accedere: quia erat eis prohibitum hominum conſortium. Quod ſi tanta diligentia Moſaica lege cauebatur in corporali lepra, quid nos Euangelicam legem ſeruantes facere debemus? Verum contra fit in multis ciuitatibus, quarum tanta eſt morum effuſio, vt meretrices aliaque vitiorum fomenta in medio permittantur populo habitare. Vnde mirum nemini videri debet, ſi in huiuſmodi viuendi conſortio, quotidie coniugatarum adulteria, virginum raptus, & ſtupra viderit. At ſecus fit in ciuitatibus bene inſtitutis, in quibus huiuſmodi monſtra quaſi fœdiſsima cadauera in exquilias extra ciuitatem deportantur, vt in ſuburbio ſibi non in vrbe omnibus contagione ſua, malo exemplo & vitæ ſordibus noceant. Nec minus periculoſum eſt, quod plurimis in locis factitari video, vbi non iam ſcorta, quæ vt aperte ſcandalizant longius vitari poſſunt, ſed aliæ mulierculæ non coniugatæ, matres familias interſeruntur, honeſtiſsimarum fœminarum domibus, quæ vt eſt mulierum, fragilitas ſæpe huius, aut illius amore captæ, aut pretio victæ, vt paruum fermentum totam maſſam, ſic illæ totam ciuitatem corrumpunt. Quod autem hæc animi contagia tam parum ab hominibus ſentiantur, cum corporalia tanta ſolicitudine etiam futura pellantur, cauſa eſt, quoniam viuimus ab anima adeò ſeiuncti, & corporalibus deſiderijs coniuncti, vt ſpiritus eiulatus non ſentiamus, corporis verò etiam tenuiſsimos anhelitus percipiamus. Igitur quemadmodum infirmus à circunſtantibus, vel gemat, vel doleat, aut ſuſpiret facile auditur, ab alijs qui longe ſunt non item: ſic anima exaudiri non poteſt ab illis, qui ab eius diſtant miſerijs, exauditur verò à bonis qui corporales ſenſus animæ non ſpirituales corpori impendunt. Non eſt ergo mirandum eos, qui ita corpori ſunt dediti, morbos Reipublicæ impendentes proſpicere, animæ præſentia damna non videre permittentes teterrimis meretricum, lenonum, ſcurrarum, & vitioſorum moribus ciuitates ſuas inquinari, timeo ne veniat iudicium Dei, & punitio ſuper nos. Hoc erat maximum olim malum in Iſrael, quod Eſaias deſle- *Eſai.5.* bat dicens. Morticinia eorum quaſi ſtercus in medio platearum. Quod ſi dicas prophetam de cadaueribus intellexiſſe, non erat illi tali viro ea corporum cura, vt eorum fœditatem & eiectionem animæ incommodis lugendam præferret, viditque in ſpiritu peccatorum abominationem, per morticinia figuratam, quam plagam Deus miſit in pœnam peccatorum populi ſui in medio eorum. Mittam pe- *Leuit.26.* ſtilentiam in medio veſtri. Sed ad hos leproſos reuertamur: audiamus enim eos & videamus quid fecerint. *Et leuauerunt vocem ſuam dicentes.* Ore ſimul & corde clamabant: ſed clamor cordis eorum longè maior erat quam clamor oris. Magna cupiditas & flagrans deſiderium veræ ſanitatis clamor erat cordis eorum. Talem clamorem, talia vota pij cordis audit Deus libenter. Hoc vidimus in Moſe. Is adeo coangustiabatur ad conſolandum populum ſuum in neceſsitate vt verbis ad Deum orare non poſſet. Attamen Deus deſiderium eius reſpiciebat *Exo.14.* & dicebat. Quid ad me clamas? ac ſi dicat. Noui deſiderium tuum: illud iam exaudiui, perge tantummodo percute aquam & mare, & dabit vobis locum tranſeundi, &c. Idem videmus in Iona, qui in profundo *Ionæ.2.* maris in ventre ceti non multa verba proferre poterat: attamen dicebat. Clamaui de tribulatione mea ad Dominum & exaudiuit me. Clamor prophetæ magis fuit ingens deſiderium cordis, quam vocis. Suſanna ſancta fœmina, neq; clamorem, neq; verba faciebat in ſua tribulatione. Cor autem eius (inquit Daniel) erat fiduciam ha- *Dan.13.* bens in Domino. De tali etiam clamore loquitur Dauid. Deſiderium pauperum ex *Pſalm.9.* audiuit Dñs, præparationem cordis eorum

audiuit auris tua. Et Paulus scribens creden
Rom.8. tibus ait. Quod spiritum adoptionis filio-
rum Dei acceperint gemitibus inenarrabi-
libus ad Deum clamantem. Quisquis er-
go à Deo aliquid impetrare vult, is clamet
oportet, non tam alta & clara voce, quæ
solano sufficit, quam magno desiderio:
imò magna charitate & spe. Externus enim
clamor sine viua fide & desiderio Deo non
admodum acceptus est, quemadmodum in
Esai.29. Esaia dicit. Populus hic labijs me hono-
rat, cor autem eorum longè est à me. Igi-
tur ex vehementi corporalis sanationis af-
fectu isti leprosi leuauerunt vocem suam:
quos nos spirituali lepra infecti, & vitiorum
varietate contaminati sectari debemus, di-
cendo ex ardentissimo cordis optatu quod
illi dixerunt. *Iesu præceptor miserere nostri.*
Præcipere præcipue, præsertim, ac pro-
prijsime competit Christo secũdum quod
Deus est, sed secundum naturam assumptã
competit ei participatiue & ministeriali-
ter quantum ad Deum, excellenter tamen
respectu aliorum Dei seruorum, omnis
namque creatura etiam Christi humanita-
ti est subiecta. Miserere, inquiunt, nostri.
1.*Cor.*13. Obserua quod non vnusquisque sigillatim
2.*Cor.*11. pro seipso ait, Miserere mei, sed, Miserere
nostri: charitas enim non quærit quæ
sua sunt. Ideo Paulus: Quis infirmatur &
ego non infirmor? Quis scandalizatur &
ego non vror? Declaratur his verbis alte-
rum pro alterius salute solicitum fuisse, iuxo
Iaco.1. ta illud beati Iacobi: Orate pro inuicem vt
saluemini, sed iam nunc omnes quærunt
quæ sua sunt: de salute proximorum non
curant, de bono alterius obliuiscuntur.
Philip.2. Videbis passim non solum in hospitijs pu-
blicis, sed etiam in domibus priuatis paupe
res inopia, & miseria summa confici: quia
nullus proximorum misereturs tantum cir-
ca sua propria occupantur, ea tamen quæ
proximorum sunt obliuiscentes. Præterea
vt eis misereatur curans lepram eorum, cla-
mant, & nos vt tollat agnus Dei peccata no
stra clamemus. Quia quanto ratio mali am-
plius competit malo culpæ quam malo pœ
næ: tanto plus exoremus tolli à nobis pec-
cata, quam corporalia incommoda, mor-
bos, siue aduersa. Sed multi plus dolent ac
deflent mala exteriora, corporalia, ac cadu-
ca: quam interiora, spiritualia & æterna: quo
rum valde obstruratus est interior oculus.
Iesu (inquit) præceptor miserere nostri. Breuis
sed tamen pulchra & pia oratio. Optan-
dum foret eam semper nobis in ore esse.
Etenim non audis hic longas verborum am
bages, quibus vtuntur quidam absque vlla
animi attentione & amore erga Deum, per
suadentes sibi ob verborum prolixitatem
se tanto citius exaudiri, sed breuibus, &
quidem electis verbis confitentur. Hi le-
prosi pariter omnes Dei potentiam atque
etiam bonitatem Christi, necessitatem suã
ostendunt, & misericordiam petunt. Hæ
verè sunt partes ad orationem pertinen-
tes. Vocant illum Iesum, vt declarent se
credere illum verum & vnicum Saluato-
rem esse, qui absolutam potestatem habeat
in vitam & in mortem: cui salus, ægritudo-
que omnis obediat. Præceptor, dicunt, vt
declarent se paratos esse ei obtemperare:
subest enim tibi cum volueris posse. Tu
præcepisti ventis & mari, & obedierunt. *Matth.8.*
Tu præcepisti adolescenti mortuo vt resur- *Luc.7.*
geret, & statim surrexit: præcepisti filiæ *Luc.8.*
Archisynagogi dicens. Puella surge, & sta-
tim surrexit. Sic præcipe lepræ nostræ, &
mundabitur per te fontem viuum.

¶ Dicunt tertio, miserere nostri: vt testen-
tur se vltro agnoscere suam miseriam, ideo-
que misericordiam à Domino exposcunt,
& qui nulla habebant, quæ possent allega-
re merita, ad misericordiam confugiunt: vt
dicebat Dauid. Non intres in iudicio cum *Psalm.*
seruo tuo Domine. &c. Et rursum, Si ini- *Psalm.*
quitates obseruaueris Domine Dñe, quis *Psalm.*
sustinebit. Et alibi. Miserere mei Deus, se-
cundum magnam misericordiam tuam. Sic
orat Daniel in captiuitate Babylonica suam
& populi sui deplorans necessitatem, con-
fitens & accusans populi sui peccata, ait, *Dan.9.*
Domine non in iustificationibus nostris
prosternimus preces ante faciem tuam, sed
in miserationibus tuis multis. Sic isti mise-
ricordiam petebant. Nam vt ex Euangelijs
patet, huiusmodi plagæ vt plurimum pec-
næ sunt peccatorum. Nos quoque ex his ca
piamus exemplum: quoties in varias incí-
derimus infirmitates, ne murmuremus
contra Dominum, sed potius cogitemus
Deum pro misericordia sua sic nos visitare
exigentibus peccatis nostris, vt nobis ad
se rursum per pœnitentiam conuersis, &
peccata nostra condonare, & in perpetuum
benefacere possit. Præterea non dubite-
mus quin omnes tribulationes & angustias,
calamitates, & afflictiones nostras no-
bis

bis posit auferre: si modo velit. Deinde fir
miter credamus Deum haud dubie ex me-
ra, & liberali sua gratia velle auxiliari &
subuenire, quando nouerit hoc in rem no-
stram fore. Postremo si volumus quod
Deus nostri misereatur, opus est vt sicut
præceptor est Christus: sic nos ei obedia-
mus. Infirmi oportet vt medicis obediant:
quia alias non consequuntur salutem. Sic
tu si miseriam tuam cognoscis, & huius me
dici misericordiam & auxilium imploras,
opus est ei obtemperes. Peccatores enim
in suis peccatis complacentes non exaudiet
Dominus: sed si quis cultor Dei est, hunc
exaudiet Deus. ¶ Sed vnde istis leprosis
hæc fides? Ex auditu & rumore: quia qui
portas ciuitatis ingrediebantur prædicabãt
Christi potentiam & misericordiam, & in-
de crediderunt eundem esse potẽtem & be
neuolum ad sanitatem conferendam. Hinc
damnantur sacerdotes & pharisæi, qui vi-
nam eius vocem audiebant, & miracula vi-
debant, & credere nolebant. Damnamur
& nos qui non minus reprehensione digni
sumus quam Iudæi, atque vtinam non le-
prosorum testimonio condemnemur: si
quotidie audimus Euangelia, & miracula
Christi, non tamen ei obtemperamus, ne-
que eius mandata exequimur. Sed de his
satis. Sequitur in contextu. *Quos vt vidit*
dixit. Non solum exteriori aspectu, sed
interno compassionis affectu. Respexit Do
minus leprosos quorum simulac vidit infir-
mitatem statim medicinam voluit adhibe-
re. O quantum est mortalibus bonum Do-
mini aspectus: quo omnia mala sanantur.
Oculi enim Christi fenestræ sunt salutis,
ianua misericordiæ, & in eo omne bonum
nostrum residet. Hinc sponsa in Canticis
Oculi eius sicut columbæ desuper riuos
aquarum: quæ lætæ sunt & residentiuxta
fluenta plenissima. Assimilantur oculis co
lumbarum, quoniam simplicissimi sunt at-
que purissimi, & ab omni malitia remotis-
simi. Vnde in forma columbæ Spiritus san
ctus voluit apparere. Super fluenta aqua-
rum sedent, vbi vident imagines rapacium
auium. Sic Christus imagines peccatorum,
& miserias nostras videt, compatitur & mi
seretur. Nunquam Deus oculos suos leua-
uit ad videndum hominum necessitates,
quin in nostrum redundaret commodum.
Aspexit Deus homines de summo cælo, &
inde illis contulit maxima bona: iuxta il-
lud prophetæ. De cælo respexit Dominus *Psalm.32.*
& vidit omnes filios hominum de præpara
to habitaculo suo, &c. sequitur. Vt eruat à
morte animas eorum & alat eos in fame.
Anima nostra sustinet Dominum, quia me
diator & protector noster est. Respiciens
igitur Deus de cælo humani generis ruinam
misertus est hominum infirmitates, quas vt
sanaret, animasque à morte redimeret sta-
tuit carnem sumere, vt sic factus homo, ho-
minum patronus existeret. Hic iam vides
beneficium incarnationis ineffabilis verbi
Dei, ea potissimum euenisse de causa, quia
despexit Dominus de cælo miserias nostras
laborum nostrorum misertus. Et sic intelli-
ges omne bonum inde ortum habuisse &
originem, quod oculos misericordiæ suæ
Dominus ad nos conuertit: vnde omnia be
neficia postea nobis collata prouenerunt.
Considerauit Dominus infirmitatem no-
stram & statuit remedium adhibere, quia
nihil ex nobis possumus, nihil sine illo su-
mus. Quare sicut nobis omne bonum im-
portat conuersio oculorum eius, sic omne
malum auersio. Vnde Dauid, Omnia *Psal.* 103.
à te expectant, &c. auertente autem te
faciem tuam turbabuntur, auferes spiritum
eorum & deficient, & in puluerem suum
reuertentur. Et iterum, Auertisti faciem *Psal.* 29.
tuam à me, & factus sum conturbatus. Ora
igitur Deum, vt oculos suos ad te conuer-
tat, neque vnquam auertat, quemadmo-
dum auertit ab illis Israelitis de quibus ait.
Et cum extenderitis manus vestras auer- *Esai.1.*
tam oculos meos à vobis. Postquam mise-
ricorditer vidit mox in effectum misericor-
diæ ostendendo dixit. *Ite & ostendite vos sa-*
cerdotibus. O benignitas & humanitas Sal- *Titum.3.*
uatoris nostri Dei. ¶ Expende quam prõ-
ptus sit Deus ad subueniendum, & quam
celeriter medetur. Non promittit eis salu-
tem tãquam daturus illis munditiam leprę,
vel facturus quod optant & petunt: sed ita
se habet circa illos quasi iam factum sit. Lo-
quitur enim perinde acsi iam petitionem
illorum sit executus. Nam post expiatio- *Leuit.14.*
nem lepræ secundum legem ostendebant
se sacerdotibus: & nunc loquitur eis acsi iam
essent mundati. Non enim dicit miserebor
vestri, curabo vos, mundabimini: sed sim-
pliciter ait. Ite & ostendite vos sacerdoti-
bus, putate vos iam esse mundos & sanatos.
Nihil restat nisi vt vos ostendatis sacerdoti
bus: qui sanitatis & munditiæ vestræ testi-
monium

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium ferant. Non opus est multa verborum ambage: iam consecuti estis quod petitis. Coram me iam mundi estis: quandoquidem de me piam fiduciam habetis, & spem. Nec aliud iam vobis restat nisi vt eatis, & munditiam vestram sacerdotibus significetis: quales ego vos iudico, & quemadmodum ego sentio, tales estis, tales reperiemini. ¶ Hic vides iam quam bene dixerit
Thren.3. Hieremias. Bonus dominus sperantibus in
Psalm.33. eum, & animæ quærenti illũ. Ergo accedite
Roma.15. (inquit Dauid) ad eum & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. Gustate & videte quoniam suauis est Dominus. Beatus vir qui sperat in eo. Hæc omnia ad nostram doctrinam & consolationem scripta sunt, vt videamus vbi & apud quem auxilium, & salutem potissimum quærere debemus: & quomodo accedere ad eum debeamus. ¶ Porrò sacerdotes Iudaici poterãt ad aliquem dicere, Tu leprosus es, proinde excluderis. Contra autem dicere non poterant. Mundus esto, aut mundare. Lepram cognoscere poterãt, sed nõ pellere. Et quid solum dico lepram? Nec alijs quidem in rebus omnibus lex potuit per se quicquam, ni
Deute.27. si peccatum ostendere & manifestare: sed nullum peccatum tollere. Cælum potuit homini claudere, sed non aperire. Illa nanque veteris legis sacrificia & cęremoniæ erãt per se momentaneæ, nec vnquam propter se à Deo præcepta: vt ostendit Diuus Augustinus contra Faustum Manichæum: nõ enim mundabat leprosum: sed sacerdotes
Matth.8. ostendebant illum esse mundatum. Sed
Matth.9. longe aliter Christus, qui potuit leproso dicere, mundare. Et mox verbum res secuta est. Potuit peccatori dicere, remittuntur tibi peccata tua: & protinus ita factum est.
Leuit.7. Is adolescenti defuncto dicere potuit. Ado-
Luc.23. lescens tibi dico, surge, & extemplò factum est. Is ad latronem dicere potuit. Hodie mecum eris in paradiso, & mittere illum in paradisum. Non ergo mirum quod ægroti peccatores & infimi plus & cupidius ad Christum concurrerint, quam ad Iudaicos sacerdotes: qui quidem dicere alicui poterant, quod ægrotus & peccator esset: sed sola lege sua illum iuuare non poterant, neque sanare, aut illi peccata remittere. Sed ad Christum nemo vere & fide viua acce-
Matth. 11. dit, cui non auxilietur. Venite ad me, (inquit,) omnes qui laboratis, & onerati estis & ego reficiã vos. Ideo multo magis de nobis mirandum est, cum non feruentiores simus, cum tamen nemo meliora & maiora audiat & sciat quam nos. Id autem aliunde non fit quam quod arida fide contenti, peccata nostra non agnoscimus, non plangimus atque emendamus: non horremus spiritualem lepram: quinimo non credimus nos per peccata à regno Dei excludi. Cum *2.Cor.6.* Paulus toties in suis Epistolis dicat. Qui hoc *Gala.5.* vel hoc faciunt (intellige peccatum, dedeco *1.Thes.4.* ra, & iniustitiam) regnum Dei non possidebunt. ¶ Sed nunc operæpretium est scire quare cum sacerdotes non poterant eos curare à lepra, misit illos ad sacerdotes? Ipsi enim in itinere mundati sunt Dei virtute operante: superfluum ergo videtur & inane mittere eos vt ostenderent se sacerdotibus, qui nihil facere poterant. Respondendum est igitur quod misit illos & præcepit, vt ostenderent se sacerdotibus: primo, vt veteris legis mores seruarentur, & ne videretur *Leui.13.* ipse legis transgressor. Præceperat enim Moses quod leprosus separaretur à cõsortio aliorum: qui si sanaretur, non admitteretur ad conuersationem hominum nisi testimonium ferret sacerdotum, quod iam erat mundus. Docet Christus sanctas consuetudines antiquorum venerari & seruare, & quod inimici simus nouitatum & nouæ doctrinæ. Quid ergo isti noui Lutherani nouarum rerum amatores contra sanctas cõ suetudines Ecclesiæ catholicæ moliuntur antiquas cõstitutiones ab Apostolis traditas destruere? Pontificem Romanum verum Christi Domini vicarium, & Beati Petri successorem parui pendentes, omnes bonas ac pias consuetudines destruentes, sanctissimo domino nostro Papæ, & sacris concilijs non obedientes & nouitatibus suis totum populum Christianum scandalizantes? Tu *Genes.3.* vero caue à sibilo serpentis qui totum genus humanum infecit, & sanctorum patrum vestigijs inhærendo, antiquas orthodoxæ Ecclesię consuetudines serues. ¶ Docuit etiam Christus hoc facto non tantum antiquos mores ab Ecclesia vsitatos, sed etiam humili ter legibus, ordinationibus, moribus, & consuetudinibus in republica receptis & vsitatis nos subijciamus, conformemusque, etiam si iure obligati non simus. Nam si Christus qui dominus est in cęlo, & in terra & ab omnibus legibus liber, imo verus & vnicus legislator est, se ipsum tamen submisit: cur nos miseri homines grauamur tale exemplum

plum domini nostri & Dei imitari, & quod ad communem pacem & tranquillitatem seruire potest nollemus seruare & ferre ne cui offendiculo simus? Certe diuus Paulus exemplum Iesu Christi grauiter & fortiter imitatus est. Cum liber essem (inquit) omnium me seruum feci, vt plures lucri facerem: factus sum his qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, vt eos qui sub lege erant lucri facerem. Iudæis factus sum tanquam Iudæus, vt Iudæos lucri facerem: ijs qui sine lege erant tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi) vt lucri facerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucri facerem, omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Sic & tu quanuis sub aliquibus legibus non tenearis & exemptus sis ab aliquibus, non tamen opus est semper priuilegio & exemptione vti sed propter bonum exemplum subijci legi, quanuis ad illam seruandam non tenearis. ¶ Secundo præcepit vt ostenderent se sacerdotibus, vt etiam ipsi leprosi cooperarentur ad suam salutem, & aliquid facerent vt mererentur sanitatem obtinere. Voluit dominus illos probare, & vt salutem suam proprio labore, obedientia, & merito consequerentur. Potuissent enim lepro si dicere. Quid ad sacerdotes ibimus: qui nec mundare nos possunt, neque sanitatis nostræ testes esse, quoniam immundi sumus? Siquidem non potuit præsens nobis medicari, quid faceret absens? inutilis est labor ne eamus. Sic Naaman ille Syrus dicebat. Putabã quod egrederetur ad me, & stãs inuocaret nomen Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ, & curaret me. Hæc omnia potuissent leprosi dicere. At fides vera & simplex, non disputat non ratiocinatur: sed humiliter rationem mysterijs subijcit: captiuantes intellectum (vt inquit Paulus) in obsequium fidei. Vera obedientia nullis obiectis argumentis mandata, exequitur. Veritatem mandantis non inquirit: non discurrit, non petit causam, sed obedit. Solus Deus lepram peccatorum mundat & mirabilia operatur, attamen, attestante Paulo, vt coadiutores illius simus, vult enim ad suum auxilium labor accedat noster. Ille gratiam nobis concedit ad operandum cupiens ne sis ociosus, sed quam diligentissime possis iter cœleste arripias, non tamen liberum tibi arbitrium tollit, quominus omnia vt volueris facias. Isti leprosi propter fidem, quam habuerunt Christo credentes, aut opus quod præstiterũt, se ostẽdentes sacerdotibus nõ meruerunt de condigno salutem à domino sed de congruo secundũ legẽ ordinatam à Deo, vt consequerentur salutẽ supposita bonitate & misericordia diuina. Qui si ire recusarent aut contradicendo, aut non obtemperando præcepto domini, nunquam ab infirmitate essent mundati. Vides ergo plane Dei voluntatem esse vt omnes laboremus quantum in nobis sit: ne eius auxilium, quo quotidie nobis subuenit, cassum reddamus? Est Deus diligentissimus ad iuuandum omnes qui strenue laborant, & ita non libenter ad opera sua admittit ignauos, qui sola fide mortua contenti, nihil laude dignum operantur: sed illos duntaxat fideles ministros, qui vbique laborant, viamque virtutis moliuntur. Legitur *Iudi.7.* in libro Iudicum exercitu comparato ad expugnandum Madian, dixisse Deum Gedeoni. Magnus est numerus copiarum tuarum, aduoca concionem, & præconis voce impera, vt qui formidolosus & timidus est reuertatur. Quo facto reuersi sunt viginti duo millia, manentibus non amplius decem millibus. Iterum tamen Deus ait Gedeoni. Adhuc populus multus est: ideo qui manu & lingua lamberint aquas, separabis eos seorsum, qui vero curuatis genibus biberint in altera parte erunt. Trecenti igitur tantum inuenti sunt, qui manu aquas suscipientes biberunt, quibus dominus castra Madianitarum profligauit, tubas in manibus habentibus, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum. Sed videamus modo qua de causa iusserit dominus dimitti tantas copias, retentis trecentis tantum viris: siquidem nec armis bellum gesserunt, nec cum hoste pugnarunt, aut aliquem interfecerunt? Nonne melius fuisset, vt omnibus simul cuntibus armis Madianitarum vires frangerẽtur, quo Dei nomen vbique magnificaretur? Quid enim profuit tercentum fortes eligere, reliquis dimissis: si pugnandum non fuit? Hoc quidem magnum fuit mirabile. Deus enim pro populo suo pugnauit: non tamen vacat mysterio. Elegit Deus trecentos viros fortes & strenuos quoniam quanquam pugnaturi non erant: sic tamen erant affecti, vt si opus esset pro domino Deo suo mori non dubitarent. Cæteros dimisit, quia necignauos,

nauos, nec ſocordes vllo modo Deus admittit. Eodem modo Deus cõcedit hominibus vires & gratiam, qua tentationes poſsint ſuperare, mundum, carnem, dæmonesque ipſos. Omnis nanque hæc victoria proprijſsime Deo tribuitur. Non ego ſed gratia *Phi.3.* Dei mecum, ait Paulus: poſteaquam recenſuit victorias, quas de mundo reportauerat. Verum hoc diuo Paulo, ſimilibuſque infortitudine & animo viris ſuccedit, non pigris & imbellibus, qui nihil animi, nihil roboris ad pugnandum habent. Ideo Deus etiam ſi ipſius adminiculo & potentia res propriè agatur, victoriaque nobis eueniat, nihilominus diligentiam noſtram, laboreque deſiderat, magis vt mereamur, quam vt aliquid operemur. Quia nos non ſumus *2.Cor.3.* ſufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Hæc igitur eſt ratio & cauſa quare dominus leproſos mundaturus illos prius ad ſacerdotes miſit. Poterat ſane ſtatim infirmitatem illorum curare: ſed noluit, illorum operam & officium expectans, gratis ſalutem concedere, ſicut nec tibi concedet, niſi ſic laboraueris & obedieris.

¶ Præterea miſit illos ad ſacerdotes vt eorũ ſanationem clariorem & expeditiorem faceret: ne poſteà vicinus aut affinis obijciat. Vos leproſi eſtis nec poteſtis in hac vrbe habitare. Quod ſi reſponderent iam ſumus mundati, dicerẽt, vbi eſt ſacerdotum chirographum, quo id ſcire poſsimus: alias vt violatores legis pœnas dabitis. Quare ad has lites & moleſtias vitandas breuius fuit prius ad ſacerdotes ire vt ſic eorum teſtimonio leproſi ſanitatem ſuam comprobarent. A deo ſemper intendit Deus omnem negociorum breuitatem & expeditionem. Sumant hinc documentum reges & iudices, qui iura populis dicunt, ne pauperes & humiles conficiant, lites nimis diu producentes, dum iuſtitiam luculentius ſic apparituram credũt. Tempore enim, vt patet experientia, indies maiores emergunt in cauſis doli & fraudes, grauioreſque excogitantur calumniæ. Ergo ſi rex, ſi iudex, vel iuriſconſultus es, ne differas in finem ius quod ſtatim in litis principio legitime noſti: ſed reiecta omni fallacia & mora ſententiam fer, aut clientes molli ſermone dimitte, vt ſic Deo tuo ſis ſimillimus: nec eleemoſynam quam ſtatim pauperi potes facere bene monendo in aliud tempus reijcias, nam qui cito dat, bis dat, ait ſcriptura. Ne dicas amico tuo. *Prou.3.* Vade & reuertere, cum ſtatim poſsis dare. At amicus tuus vere pauper eſt, cuius cauſa maiora tibi dantur beneficia quam tu illi poſsis dare. Non produxit dominus latronis ſpem, dicentis, memento mei cum veneris in regnum Dei, ſed illam ſtatim confirmauit verbo ſuo, inquiens. Hodie mecũ *Luc.23.* eris in paradiſo. Sic etiam ſtatim filios Ze- *Matth.20.* bedæi dimiſit rogatum negans, quia iniuſtum erat, reſpondens. Sedere ad dexteram meam non eſt meum dare vobis.

¶ Quarto præcepit, vt irent & oſtenderent ſe ſacerdotibus, vt ſacerdotibus deferrent hunc honorem & reuerentiam. Etenim quãuis mali ſint, tamen debetur eis honor & *Ioan.13.* reuerentia propter officium. Sic Caipham *Eccleſiaſt.7.* honorauit dominus: & prophetauit quan- *Deuter.17.* uis malus eſſet, quia Pontifex erat anni illius. Sapiens enim ait. In tota anima tua time Deum, & ſacerdotes illius ſanctifica. Iſtos pertinebat diſtinguere inter lepram & lepram ſicut dominus dixit. Si difficile eſt, & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris, inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & non lepram, & iudicium intra portas tuas vides verba variari: ſurge & aſcende ad locum quem elegerit do- *Malac.2.* minus Deus tuus, veniesque ad ſacerdotes, leuitici generis, &c. Et alibi. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus domini exercituum eſt. Sicut ad hos pertinebat legem ſcire & diſtinguere inter lepram & lepram, ita & nunc ſacerdotibus ineſt theologiã vel ſacros canones ſcire, & inter peccatũ & pec- *1.Reg.3.* catum diſtinguere. Sed multi iam ſunt ſicut Ophni & Phinees filij Belial neſcientes dominum, neque officiũ ſacerdotum quos dominus interemit infeliciter. Vtinã ad ſacros ordines non promouerentur niſi digni & literati: & vtinam etiã miniſtri Eccleſiæ dignitatẽ ſuam cogitarent, vt ſic cauerent, ne indigna ſuæ dignitati agerent & ne ei qui eos honorauit contumeliam inferrent, & vt manus ſpiritu ſancto delibutas ab inquinatione ſtudioſe ſeruarent. Aliter enim ſeruandus eſt calix, vaſque ſanctum Eccleſiæ, quã- *Exod.30.* uis communia. Sic aliter ſeruare ſe debent miniſtri Eccleſiæ, quam laici. In Exodo ea dem vnctione inbentur ſanctificari Aaron & filij eius, & vaſa tabernaculi. Sed de hoc alias. *Et factum eſt dum irent mundati ſunt.* Iam hic vides quod ſola fides non ſufficit vt

vt Chriſto placeamus: & eius gratiam conſequamur. Hi leproſi fidem habebant, qua credebant Chriſtum poſſe eos ſanare, firmiterque ſtatuebant, quod hoc eſſent conſecuturi: atque ideo clamauerunt ad illum, non tamen fuerunt ſanati, nec fuiſſent vnquam, niſi fidei obedientia acceſsiſſet. Non fuerunt liberati à lepra quando crediderunt tãtum, ſed quando credentes obtemperarunt vt intelligamus quod animam non mundat ſola fides, ſed fides quæ obedientiam coniunctam habet. Oſtenditur enim hic meritum obedientiæ. Diſcamus ex hoc loco in omnibus obedire, melior eſt enim obedientia quam victima. Siquis Chriſto obtemperat, mundabitur à quacunque infirmitate. Magnopere laudatur in ſacro eloquio Abrahami obedientia. Quoniam cum Deus illi promiſiſſet plurimos populos fore ab Iſaac filio eius prouenturos, non refragatus eſt Dei præcepto iubentis, vt eum filium ſacrificaret. Sane dicere poterat. Domine quid vis? quare promiſſorum tuorum fidem frangis? Sed maluit tacere & ſapienter obedire, permittens omnia diuinæ prouidentiæ. Quo facto docuit omnes nos, vt ſimus prælatis noſtris in omnibus obedientes, dummodo eorum præceptum ſine peccato fieri poſsit. Nam prælatus locum Dei tenet ſibique eodem modo poſtulat obedire, iudicium que ſubmittere, quaſi ipſi præcipienti Deo. Nec ſit ſubditus curioſus præceptorum diſputator, ſicut Eua quę hac de cauſa omnium hominũ fuit exitium. Dixit illi ſerpens. Quare præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradiſi? Cui ſi ſapiens fuiſſet reſpondiſſet vtique. Scio hoc nobis fuiſſe à Deo præceptum, ſeruandum eſt. Cauſam non eſt noſtrum quærere: ſed patienter obedire creatori noſtro ac Domino.

¶ Diſcamus præterea ingratis etiam præſtare beneficia: ſiquidem Chriſtus nouem leproſos, quos ſciebat fore ingratos mũdauit. At nos etiam gratis propter ingratos nolumus benefacere. Sæpe enim quia aliqui ingrati ſunt erga nos, in eos bonum conferre negligimus, nec proximis etiam gratis & benemeritis. Olim Deus propter decem iuſtos pepercit Sodomitis, nos vero bonos deteſtamur & bona opera negamus eis, propter paucos impios. Sed de his alias. Porro in via mundati ſunt antequam ad ſacerdotes accederent, ne virtute legis, ſacrificijve legalis, aut ſacerdotum putarentur mundati, ſed ſola poteſtate diuina. Sequitur. *Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus eſt.* Non dixit quia mundus eſſet, ſed quia mundatus eſt, ſuæ mundationis recognoſcens authorem Ieſum: & quod non à ſe ipſo, ſed à Deo habuiſſet munditiem. Sic in Prouer- *Prouer.20.* bijs legimus. Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum? quaſi dicat nullus.

¶ Obſerua quod decem mundati ſunt, ſed vnus tantum cognouit ſe mundatum, & gratias dedit: vt intelligas quanti ſunt qui multa beneficia quotidie recipiunt à Deo, & quam pauci qui gratias Deo reddant. Vide quam verum ſit quod Saluator dixit. Multi ſunt vocati, pauci vero electi. Mul- *Matth.20.* ti beneficia conſequuntur, pauci grati ſunt. Multi incipiunt, pauci perſeuerant, *1.Cor.9.* & multi ſunt qui currunt, ſed vnus accipit brauium. *Hic ergo regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum.* Vnus inquit, non multi. Si eundum fuiſſet ad torneamentorum, taurorum, aut ludorum, ſæcularium q; tragœdiarum ſpectacula, non vnus, ſed plures inuenirentur deprecatores. Verum ad agendas Deo gratias vnus tantum inuenitur impiger. Plurimos habet diabolus, mundus, & caro miniſtros: Deus vero pauciſsimos. Non eſt igitur mirum ſi vnus tantum gratus numeretur. Porro quatuor hic indicat Euangeliſta, vnde gratitudinem huius Samaritani intelligimus. Reuerſus eſt enim, & magnificauit Dominum magna voce, cecidit in faciem ante pedes, & gratias egit. Quod regreſſus eſt magna voce magnum ipſius gaudium declarauit, quod ex miſericordia Chriſti ſuſcepit per quam ex magna miſeria liberatus eſt: & ideo magnificauit Dominum, cæteriſque hominibus idem faciendi dedit occaſionem, velut illud Prophetæ. Magnificate Dominum mecum, *Pſalm.33.* & exaltemus nomẽ eius in idipſum. Certè *Eccl.42.* hic fecit iuxta conſilium ſapientis. Glorificantes Dominum quantumcunq; potueritis ſuperualebit, & adhuc admirabilis magnificentia eius. Et quod procidit in faciem argumentum de ſe præbuit euidens quod Dominum cognouerit Deum ſuum: dum adorauit eum, diuinitatem ipſius hoc modo confeſſus. Mali autem non procidunt *1.Reg.4.* in faciem, ſed retrorſum, ſicut Heli, qui retrorſum à ſella cecidit, & fractis ceruicibus animam egit. Et Iudæi in Chriſti captio- *Ioan.18.* ne retrorſum ceciderunt. Magnam itaque gratiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratiam adeptus est hic Samaritanus, quando sic se humiliauit coram domino, cuius pedibus qui appropinquant accipient de doctrina ipsius. ¶ Docemur pro tantis Dei beneficijs Deo immensas agere gratias. Hoc admonet egregius Psaltes, dicens. Benedic anima mea domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius? Sic & Paulus Ephesios hortatur dicens. Gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini Iesu Christi Deo & patri. Et ad Colossenses. Et grati estote. Thessalonicensibus quoque ait. In omnibus gratias agite. Omnia enim referenda sunt in Christum salutis nostræ autorem. Sicut illi viginti quatuor senes, de quibus legimus in Apocalypsi, qui accipiẽtes coronas suas posuerunt ante sedem Dei & agni, Deo gratias referentes. Tu quoque tribue illi grates, & dic animæ tuæ. Conuertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi. Quid boni mihi fecit vt ad Deum reuertar gratias agendo? Eripuit animam meam à morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Tria sunt genera beneficiorum. Quedam beneficia sunt in dando, alia in promittendo, alia vero in liberando à periculis. Quo ad primum igitur vix numerari possunt quæ tibi Deus concessit. Creauit enim te de nihilo, sui similem, hominem non brutum, Christianum non infidelem, inspirationes salutares, innumerabilia bona donauit tibi, morí deniq; pro salute tua non recusauit, & crimina quotidie commissa benigniter remittit. Ideo ait Psalmista. Quia Deus benefecit tibi. Secundo à malis quam plurimis liberauit te. Nam nisi prohibuisset in ventre matristuæ à Dæmone communi omnium aduersario fuisses suffocatus, vt Dei beata visione priuareris: sustinuit te in peccato mortali existentem vt aliquando pœnitentiam ageres. Eripuit te sæpenumero à morte eo tẽpore quo proculdubio fuisses damnatus, nisi tãto præsidio conseruatus esses. Ideo sequitur. Eripuit animam meam à morte, oculos meos à lachrymis, nisi enim eius insignis intercessisset misericordia, iam diu in numero arsisses damnatorum. Tertio, pro tam exiguis laboribus, quãta tibi pollicetur post obitũ bona? Immortalitatẽ qua nihil diuinius, summam beatitudinem, qua nihil fœlicius: consortium denique suum cum omnium bonorum & voluptatum perpetua & secura abũdantia, quæ amitti nunquam poterũt. Ideo ait, pedes meos à lapsu. Ideo iustum est, quod pro tantis, & innumeris beneficijs Deo gratias agas, velut hic Samaritanus. Maiora enim tibi Deus contulit bona quã huic Samaritano: à maiori lepra peccatorum te mundauit & lauit sanguine suo. Ideo humiliter gratias Deo age. Qua propter sequitur in textu. *Et cecidit in faciem suam ante pedes eius.* Scilicet Christo regratiando, seque illi totis viribus humiliando, cuius beneficio gratioso tam clementer ac mirabiliter fuit curatus. Felix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum in quo omnis est plenitudo gratiarum, & dum pro acceptis non ingratum se exhibet: locum in se facit gratiæ amplioris. ¶ Obserua autem quod non solum gratus fuit hic Samaritanus, sed etiam modestus, quia venit suo functurus officio, non accusaturus alios. Nam nõ accusauit socios neque Pharisæos qui eos deceperant: sed pro se gratias egit, nihilque de aliorum ingratitudine locutus est. Docemur ne de absentibus malum etiam si verum sit loquamur. Iacobus enim ait. Nolite detrahere alterutrum fratres, qui detrahit fratri suo, aut qui iudicat fratrem suum detrahit legi, & iudicat legem, si autem iudicas legem non es factor legis, sed iudex. Vnus est enim legislator, qui potest perdere & saluare: nam vt in Prouerbijs habetur, Abominatio hominum est detractor. Nam imitator est diaboli qui Deo detraxit mendacij ipsum incusans. Dixit enim, Nequaquam moriemini. Scit enim Deus quia in quacunque die comederitis ex eo aperientur oculi, & eritis sicut dij scientes bonum & malum. *Et hic erat Samaritanus.* Assyrij erant Samaritani & qua si perditi à Iudæis reputabantur vt Gentiles: quos Salmanasar (vt quarto regum narrat historia) translatis decem tribubus constituit pro illis in terra Samariæ Gentiles. Per hoc autem quod dicitur Samaritanum fuisse, insinuat alios nouem fuisse Iudæos. Obserua quod illi Iudæi, qui religiosiores & sanctiores videbantur, fuerũt ingrati: hic tamen Samaritanus gratus fuit. Ita accidit, vt sæpenumero vbi multa putamus esse scientiæ, & virtutis ornamenta nihil nisi hypocrisis sit, & è cõuerso (vt aiunt) sub fordido pallíolo lateat sapientia. Quo in loco attende quam diuersa sint Dei & hominum iudicia: homines Samaritanos quasi perditos & infames despiciebant, Iudæos vero magnæ religionis & pietatis studiosos putabant:

Deute.33. Psal.102.

Ephe.5. Col.3. 1.The.5.

Apo.4.

Psalm.114.

Iacob.4.

Prouer.

Genes.

bant: at in oculis Dei multo aliter erat: quippe qui cum animos intueatur non signa exteriora, Samaritanorum plurimos ob humilitatem diligebat: Iudæos vero superbos & ingratos detestabatur, quæ vitia Hebræi valde percalluerant. Quare Dauid postquam in Psalmo multa beneficia populo Israelitico exhibita narrauerat, & Deum memoriæ commendauerat, ita vt filij qui nascerentur narrarent filijs suis: vt non obliuiscerentur beneficiorum Dei: nihilominus tamen dixit. Et obliti sunt benefactorum eius, & mirabilium eius, quæ ostendit eis. Et idem fere ostendit in Psalmo centesimo quinto. Dominus quoque per Oseam ait. Ego cognoui te in deserto, in terra solitudinis, iuxta pascua sua adimpleti sunt, & saturati sunt, & eleuauerunt cor suum, & obliti sunt mei. Populus hic à Deo dilectus, Deo, à quo tot & tanta accepit beneficia immemor & ingratus factus est: cum Samaritanus & Ethnicus benefactorem suum cognouerit, & gratias egerit. Nemo ergo desperare debet cuiuscunque nationis sit, modo corde toto se conuertat ad dominum: sicut & reliqui nouem nihilo erant meliores quod ex bonis nati fuerant Iudæis. Samaritanus siquidem ille illuminatus non fuerat per scripturas Prophetarum, & pauca miracula de Christo viderat. Si autem percurramus Euangelium totum inueniemus Samaritanos ex tribus virtutibus laudatissimos. Quòd facile crediderint, sicut illa mulier Samaritana iuxta puteum Sichar, & totus populus in illa ciuitate, quòd misericordiam proximis suis adhibuerint, sicut ille qui vulneratum iumento suo imposuit, & quòd grati fuerint vt hic & nunc loquimur. Docemur hic non gloriari de parentibus & progenitoribus, aut natalium origine, quandoquidem vt Christus Iudæis qui gloriabantur ex semine Abrahæ descendisse, dixit, multi venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob, filij autem regni eijcientur foras. Huiusmodi sunt quam plurimi qui facinora maiorum suorum magnopere iactant, cum tamen ipsi pusillanimes & ignaui sint in nullo sunt apud homines pretio. *Respondens autem Iesus dixit. Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?* Non est mos Dei exhibita beneficia improperare, quę dat omnibus affluenter & non improperat: sed in gratitudo nostra illum quodammodo cogit. Sic in Deuteronomio refert beneficia. Non veterauerunt vestimenta vestra. Et Dauid. Ego te tuli de pascuis ouium, &c. Dubitabit tamen aliquis. Si Christus curauit eos omnes ab infirmitate, non tantum corporis sed animæ: quomodo isti nouem leprosi arguuntur de ingratitudine si conuersi sunt, quia putandum est quod mortaliter peccauerunt, nam pro veniali peccato non credendum est quod ita arguerentur. Dicendum quod omnes in fide petierunt sanitatem & sanati fuerunt in corpore & anima: nouem vero Iudæi à sacerdotibus decepti sunt, & suasi ab ipsis sacerdotibus ne crederent quod à Christo erant mundati, sed à Deo propter legis obseruationem. Inuidebant enim sacerdotes Christo, & eius miraculis, & doctrinæ: & vbicunque poterant detrahebãt. Horum suasionibus decepti exciderunt à fide. Curatio autem Christi etsi præstaret salutem animæ, non tamen confirmabat eos in gratia, ita vt non possint iterum labi in peccatum, vt isti fecerunt: & vt accidit etiam Petro, qui post conuersionem & gratiam iterum lapsus est in peccatum, ter negans Christum. ¶ Ad nostram autem instructionem tria nobis documenta colligere possumus. Primum ne sicut isti leprosi ad vomitum vt canes reuertamur: sed in Dei gratia perseueremus, sicut Samaritanus ille, qui proficiebat à bono in melius. Sic pater noster Adam in bono perparum temporis perseuerauit. Dominus enim ait, qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit. Multorum est incipere, paucorum perseuerare. Opera bona sine perseuerantia mercede carent, quin sæpe accidit vt benefaciens in initio, in fine dignior sit supplicio quã præmio, eo quod non perfecit inceptum, inconstanſque fuit. Amici Iob in principio optimi & amantissimi animi signa ostenderunt, quoniam per septem dies cum Iob fuerunt flentes, illiusque ægritudinem & fortunam, quo ad potuerunt officio subleuantes: at postea ipsum crudeliter deseruerũt. Sic Saul præclare regni imperium suscepit: quod postea culpa sua turpiter amisit. Idem testatur vxoris Loth supplicium, quæ Sodomam respiciens in statuam salis fuit cõuersa. Multi sunt in inferno qui supplices Deum exorarunt, & à lepra peccatorum suorum mundati cœperunt viam

Deute.19. 2.Reg.12

Mar.14.

2. Pet.2.

Gene.3.

Matt.10.

Iob.3.

1.Reg.9.

Gene.19.

virtutis intrare, & præceptis diuinis obedire, ſicut iſti leproſi: verum poſtea recidiuantes omnem gratiam perdiderunt. Quare nihil eſt quod minus diabolus curet quam bona principia niſi bono etiam fine copulentur. Quapropter non modo incipiendum
Apoc. 3. *Exod. 28.* eſt virtutis iter, ſed etiam perficiendum: ſi volumus omnes ante actos labores nō amittere: ſit igitur conſtās & fidelis, qui beatitudinis coronam expectat. In ſimbrijs veſtiū ſuarum ſolebant ſacerdotes in lege veteri appendere malogranata inter aurea tintinnabula: quæ ideo non in principio neq; in medio veſtimenti, ſed in extremitate figebantur: vt ſignificarent mercedē non deberi in principio, ſed in fine illis nempe, qui prius vitæ quam virtutis finem faciunt.

¶ Secundo docemur ex hoc loco quantum profit animæ ſaluti omnis fortunæ aduerſitas, quantū vero obſit proſperitas. Sic enim leproſi dum infirmitate detinebantur orabant Deū, & clamabant. At poſtea quam ſanitatem conſecuti, Dei auxilio amplius non indigere ſibi viſi ſunt, ſtatim dolorem cum memoria beneficij ſimul depoſuerūt. Incraſſatus eſt dilectus & recalcitrauit: incraſſatus impinguatus, dilatatus. Sed vide
Deute. 32 quid ſequatur. Dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit à Deo ſalutari ſuo. Hinc etiam & nos quam anxij ſumus quādo infortuniū & periculum proſoribus eſt: tam diſſoluti & leues ſumus in fortunio liberati. Vtinā & nos deteriores non eſſemus, quàm iſti nouem leproſi, qui maiora beneficia acceperimus, & peccata maiora perpetramus. In anguſtijs Deum inuocamus & eum propitium habere volumus, ſed ſtatim obliuiſcimur illius. Igitur potiores ſunt infirmitates & labores corporis, ſalute & proſperitate: in perſecutionib⁹ enim Deus inuenitur,
1. Reg. 24. et. 26 in gaudijs amittitur. Dauid dum periculis, & incommodis vrgebatur Deo adhærebat, pſalmos componebat, in tantum q; virtuti & pietati ſtudebat, vt cū bis Saulem interficere potuiſſet noluerit: at poſteaquam pacatis populis, tanto q; imperio ſecurus regnare cœpit, effudit ſe in vitia, rapuit Bethſabee, interfecit Vriam: & ita ille qui in malis etiam hoſti pepercit, in bonis familiari, &
2. Reg. 12 innocenti parcere noluit. Vnde ipſemet
Pſal. 15. Pſalmiſta ait. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverūt, ſed in proſperitate cito obliuiſcuntur Dei. Obliuio proſperitatis eſt comes. Quod hoc exēplo patebit manifeſte. Rogauit Ioſeph, Pharaonis procuratorem, vt meminiſſet illius cū bene haberet, at procurator egreſſus carcere (ait diuina ſcriptura) oblitus eſt interpretis ſui. Ideo Ioſeph, in receſſu dixit ei, *Geneſ. 40.* Memento mei dum bene tibi fuerit: non ignorans homines in proſperitate ſuperbire, & obliuiſci ſolere amicorū. Qua de cauſa nemo ſit qui labores & aduerſitates incuſet, voluptates vero ita amet vt nihil exiſtimet præferendum, quoniam mala Deus ſæpenumero nobis euenire permittit, ne luxuria & vitijs corrumpamur vt his leproſorū & Ægyptij exemplis patet. ¶ Tertio docemur ne horum exemplo ingrati Deo ſimus multi enim inueniuntur, qui quo plura accipiunt beneficia peiores fiunt & ita bonis inſoleſcunt & incommoda capiunt. Primū *Eſa. 1.* quod Deus Eſaiæ prædicandū imperauit fuit ingratorum accuſatio: qui cū alia multa potuiſſet in illo populo vitia reprehēdere maluit ab hoc exordium ſumere tanquā ab ima radice & fonte omnium vitiorum. Audite cæli & auribus percipe terra, quoniā Deus locutus eſt, filios enutriui & exaltaui, ipſi autē ſpreuerunt me, cognouit bos, &c. Cælos & terrā in teſtes vocat, vt iuſtiſſi me querentem audiant: hominē q; ingratitudinis notat inquiens, peiores brutis facti ſunt. Vide igitur quantum ſit ingratorum crimen, in cuius confirmationem hoc ſolū ſufficeret ſi quis vellet expendere, nullam eſſe omnīū virtutum firmiorem quam beneficiorum memoriam. Huius vitij nota *Exod. 1.* tur Pharao, qui Ioſephi genus eſt inſectus, à quo ſummis fuerat officijs affectus: *Geneſ. 40.* Ioſephi nam q; opera eximiam adeptus eſt opum abūdantiam, conſeruato in ſumma egeſtate regno. Verum quemadmodū hedera, quę parietis ope & firmitate nixa paulatim aſcendit, & diffunditur donec aeris, & lucis potita, totum q; parietem complexa ipſum deſtruit, ſic multi ſunt, ea animi peruerſitate, vt illis non modo non gratias agant à quibus beneficium acceperunt ſed etiam quacunque ratione poſſint noceant, hoc autem nō rarum aut inuſitatū eſt. Quotidie videmus improbos homines diuites euadere, cum illorum detrimento, quorum auxilio ſæpenumero ſteterunt: quod ſi rebus conuerſis fortunaque immutata, paululum minari ruinam cœperis, non modo deſerēris, ſed etiam impellēris ab illis, quos maioribus beneficijs affeciſti, præſertim ſi ignobi-

ignobiles ſint. Quare ne ab amicis decipiaris, bonis & generoſis viris ſtude, degeneres & improbos vita: qui hederę plantæ humillimæ & caducæ ſimiles ſunt, ne te poſtea tuo ipſius (vt aiunt) gladio iugulent. Vult igitur Deus vt grati ſimus & tempore neceſſitatis eum inuocemus: in proſperitate vero gratias agamus illi, præceptiſque illius obtemperantes. Ea igitur ſit gratitudo conſtantiaq; noſtra, vt nulla humanorum bonorum æſtimatio nos à Deo ſummo bono, certiſsimoque noſtrorum bonorum fine diuellat, cum præſertim omnia ſine Deo bona, falſa & fallacia, non bona ſed mala dicenda ſint. ¶ Sed nunc ad literam reuertendo: quare dominus ab iſtis leproſis inquirit vnde ſint, ſiquidem omnia antequam fiant nouit? Reſpondendum. Bene ſciebat dominus vnde eſſent, rogabat tamē in deteſtationem vitij ingratitudinis. Et vt magis attenderetur ratio ingratitudinis, oſtendit etiam quantum nos à Deo ſeparet ingratitudinis vitiū, nemo enim ſolet eum quærere qui adeſt, ſed abſentem.

¶ Præterea ſciens vbi eſſent quęſiuit de nouem leproſis, ex more ſcripturę vbi multoties dicitur Deus aliquos neſcire, quos non approbat, & qui ſibi non placent. Sic neſcire profitetur illas quinque virgines fatuas: ſcientia nimirum approbationis. Ita hic quia diſplicebat domino ingratitudo iſtorū nouem, quærit de eis tanquam de ignotis. Sic Adam poſtquam peccauit quæſiuit. Adam vbi es? Nouit enim dominus (vt inquit Paulus) qui ſunt ejus. ¶ Obſerua autem quantū malum ſit ingratitudo, quòd Chriſtus ad modum admirantis ſe habet in hac interrogatione. Certe nihil ita admiramur debemus. Nemo hominem, equum, aut canem videns miratur, quia hæc animalia ſæpenumero vidit: miraremur tamen ſi monſtrum videremus. Centaurum, aut Satyrum, hominemve quadrimanū, aut monoculum, quoniam hæc rara ſunt, & naturæ repugnantia. Sic ſunt quædam vitia in vſu poſita & naturali carnis libidini adeò indita, vt nemo miretur iam edacitatem ebrietatem, iracundiam aut luxuriam: ob naturæ in hæc vitia pronitatem. At ingratitudinem omnes non modo mirantur, ſed etiam deteſtantur & accuſant, vt inuiſum, ignotum q; vitium & naturæ maxime repugnans: & merito. Nihil enim eſt minus ferendum, & pœna grauiori vindicandum quam accepti beneficij obliuio. Et hac de cauſa apud Romanos libertas ſeruo conceſſa poſtea ingratitudinis culpa reuocari poterat. Nihil ergo homini abſurdius eſt, & nequius, quam non eſſe erga Deum quam gratiſsimum, à quo conſtitutus ſuit ſuper omnia opera eius in hoc ſæculo. Quid dicam in altero? Summam ei promiſit beatitudinem: qua nihil poteſt maius excogitari: at quo pretio comparatā? Sanguine vnigeniti ſui in omnium noſtrorum ſalutem effuſo. Quis erit ergo tam ferus, tam immanis, vt feras ipſas ſæuitia vincat? Nam leo, & vrſus beneficijs ita deuinciuntur vt mitiſsimo ſoleant ante dominorum ſuorum menſas vultu ſedere. Et inuenitur inter homines, qui benefactori ſuo ſit ingratus? Hoc igitur merito Chriſtus admiratur, quia nullum peccatum eſt adeo immane, adeo indignum venia, vt ingratitudo, quæ ianuā diuinæ miſericordiæ claudit, & fontem Dei pietatis reſtringit, & authorem ſuum omni beneficio deinceps reddit indignum, & quaſi quidam ventus adurens bona præterita extinguit: peccata iam remiſſa aggrauando reuocat, omnium denique malorum eſt radix. Sic Dauid grauiter ob Nabalis ingratitudinem affectus deſcendit *3. Reg. 25* de monte, eo animo, vt illum cum tota familia traderet exitio, & etiā grauiter puniuit ingratitudinem regis Ammon nuncios *2. Reg. 10* ſuos deturpans. Ideo ſapiens ait. Qui red- *Prou. 17.* dit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Ideo de ingratis conqueritur dominus per Hieremiam dicens, Nūquid redditur pro bono malum, quia foderunt fo- *Hiere. 18.* ueam animæ meæ? Sic & modo de iſtis conqueritur dicens. *Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.* Vide quo modo vult Deus vt illi gratias agamus non ſolum pro maximis ſed etiam pro minimis beneficijs: ſi quod minimum in diuinis beneficium poteſt inueniri. Hac de cauſa iuſ- *Iean. 6.* ſit dominus aſſeruari panum fragmenta, quæ ſuperauerāt in deſerto ſignificans Dei beneficia ſemper in memoria habenda eſſe, vt ſic aſsiduo gratias illi reddamus. Sic Noe exiens de arca fecit altare domino, & *Geneſ. 8.* ſacrificia obtulit gratias agens Deo. Vnde *Leuit. 7.* in Leuitico, holocauſtum quod offerebatur pro gratiarum actione, & caro victimæ non erat in craſtinum ſeruanda: quia gratiarum actiones non ſunt differendę. Quare vt grati ſimus opus eſt, vt ſciamus quis

nobis benefecerit. Sic ille regulus quæsiuit
Ioan.4. à seruis de hora, qua filius melius haberet vt Christo gratias ageret & crederet, sciens illum benefactorem. Sed si iniuriam patimur non curemus scire quis iniuriam fa-
Gene. 15. cit, ne illum odiamus. Deus dixit Abrahæ quod semen suum esset passurus mala in terra non sua: & non nominauit Ægyptum, ne Ægyptios odiret. Et Deus in passione alapis cæsus faciem cooperire permisit: vt doceret ne sciamus percussores, sed tantũ benefactores, & eis gratiam agamus.
Matt.26. ¶ Obserua autem quod non vult Deus, vt grati simus propter se, nam propter nostram gratitudinem vel ingratitudinem, bonitatem vel malitiam, non acquirit, nec deperdit ipse aliquid: sed vult gratos esse vt sic capaces simus maiorum beneficiorum. Nam qui beneficijs gratus est maiora indies meretur accipere munera. Ideo cum nos adeò diligat, vt eximiam habeat semper benefaciendi nobis voluntatem, ingratitudinem odio habet, non sua causa, sed nostra: quoniam huiusmodi vitium illi quodammodo beneficia de manibus extorquet. Sed dices. Cur non puniuit ergo hos nouem leprosos lepræ reuocatione: siquidem tanto beneficio ingrati extiterũt? Quia si Deus sine discrimine ingratos omnes eo modo puniret, pauci euaderent punientis Dei vindictam: quin & nos omnes iam diu pœnas soluissemus. Si illos vt ingratos domino lepræ reuocatione dignos iudicas: quod supplicium te censes meruisse, cum multo maiora quam leprosi acceperis, minusq; gratus extiteris?

¶ Docemur ergo hoc Christi exemplo, primo vt mãsueti simus erga ingratos qui etiã si multi sint nobis multo plures sunt Deo, & ab illo perferuntur. Secundo ne nos pœniteat benefactorũ nostrorũ, quę tunc optima sunt, cum retributionem nõ expectãt: quoniam nec Christus eo animo in leprosis beneficus extitit. ¶ Docemur tertio, genus aut personarũ dignitatem nihil prorsus facere ad iustificationem aut ad Christi amicitiam conciliandam: cum Israelitæ mali & ingrati sint, Samaritanus autem bonus.
Matt.20. ¶ Docemur quarto. Verũ esse illud quod Christus dixit, multi sunt vocati, pauci vero electi. Quintò. Regnum Dei Iudæis pro
Matt.21. pter ingratitudinem ereptum esse, & gentibus ex gratia traditum & concessum. Aufertur à vobis regnum Dei & dabitur. &c.

¶ Expende etiam quod non dixit Christus non est qui rediret & daret laudẽ mihi: sed, non est qui rediret, & daret laudem Deo, Docet omnia opera nostra Deo scribenda esse: & pro omnibus bonis quæ operamur Deo gratias referre. Ne tibi arroges gratias eorum quæ Deus in te, & per te fecit. Ideo puniuit dominus Mosem ad aquas contradictionis. Ideo humiliauit Nabuchodonosor se iactantem & in hæc verba prorumpentem. Nonne hæc est Babylon ciuitas *Daniel.* magna, quam ego ædificaui in domũ regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Ideo extra hominum cœtũ & commercia iectus cum feris animantibus in syluis agere, & pascere coactus est. Sed *Esaiæ.* potius dic cum Esaia. Omnia opera nostra operatus es domine. Quid autem dominus grato Samaritano dicat audi. *Surge, vade: quia fides tua te saluum fecit.* Magna tuit fides istius, quia nec suasione sacerdotum neque exemplo Iudæorum sociorum suorum minui potuit. Iacet ante pedes Iesu, non audet surgere dubitatque quibus vocibus, laudes Christi extollat. Iubetur ergo surgere & cum nollet relinquere Christum, sed in perpetuo illius esse consortio, audit. Vade, quia fides tua te saluum fecit. ¶ Surge etiã *Luc.17.* & tu ex impuritate peccatorum tuorum & ambula in lege domini in sanctitate & iustitia coram domino omnibus diebus vitæ tuæ. Sic enim fides vere te saluabit, scilicet, si ambulauerisin Dei mandatis & præceptis. Quam ergo fidem laudat hîc dominus? Non certe prauorum hominum nudã & mortuam: sed illam quæ per dilectionem operatur, quam habuit hic Samaritanus. Nam domino credens nõ stetit, sed Dei præceptũ impleuit: & mandatis obtẽperauit. Et posteà ad dominũ reuersus est, & cecidit in faciem & gratias egit. Vide ergo quomodo multa operatus est. Nõ enim nobis Deus dedit mandata vt illa sciamus, aut illum præcepta dedisse credamus: sed vt præcepta eius implendo obediamus voluntati. De operibus misericordiæ in die iudicij disceptabit: non si credidimus, sed si opere complenimus ea. Si enim tantum fides sola sufficeret sine operibus ad salutem *Matt.7.* vanum fuit, quod adolescenti interroganti quid facturus esset vt regnum Dei possideret, Christus respondit. Si vis ad vitã ingre bona: quid quæso baptista Christi Ioannes *Luc.3.*

pro

pro seruãda innocẽtia puer ad eremũ fugiẽs pœnitentia tam dira se afflixit? Necessariũ est quod fides per dilectionem operetur. Nã de fide sine charitate loquitur Christus,
7. quando multos in nouissimo die venturos prænunciat, atque dicturos. Domine non ne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, nunquam noui vos. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Habuerunt quidem hi fidem: ideò Prophetauerunt, & signa fecerunt. Sed quid illis profuit hæc fides? Quid sine charitate & bono opere profuit? Neque enim fides illa si esset viua: nec charitas ipsa esse sine bono opere potuisset. Charitas enim ostenditur si nõ ociosa est: si gaudet bene operari, si opere exprimit quanti faciat suum conditorem: cuius præcepta amat, quia ipsum qui præcipit amat. Talem ergo fidem à nobis exigit Deus. ¶ Igitur hæc tria exempla ante oculos habeamus. Primũ vt fidem & obedientiam discamus ab istis leprosis. Secundò vt opera bona quæ necessaria sunt ad salutem, à Christo discamus. Et tertio gratitu-
15. dinem à Samaritano. Et si ingrati fuerint nobis homines quibus bene fecimus, imitemur in hoc casu exemplum Dei patris, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos. Atque hoc exemplo Christi, qui nõ denegat sua beneficia his, quos sciebat esse ingratos, mercedem & gratiam quarum ingrati nullam habent rationem, Christus nobis in libro vitæ rependendam scribit. Deinde cum nos lepra animæ, hoc est, peccatis infecti simus debemus leprosorũ exemplo Christo occurrere: firma fide procul cum istis leprosis & cum publicano stare: atque agnoscentes nostra peccata clamare. Iesu præceptor miserere nostri. Consecuti auxilium debemus rursus de beneficijs acceptis Deo gratias agere. Si id fecerimus nõ dubitemus quin cum Samaritano audituri simus. Surge & vade: fides tua te saluum fecit. Id est, vade & exulta, nam per fidẽ consecutus es corporis salutem, & per eãdem impetrabis charitatẽ & alias virtutes, quibus non tantum anima tua iustificata à lepra peccatorum liberabitur: verum etiam in æternum in cælis corona iustitię decoratã lætabitur. Sed satis sit de hac historia leprosorũ: nunc ad explanationem sequentium procedamus. ¶ Post hęc cum natura-

le sit omnibus hominibus appetere libertatem & horrescere seruitutem cum Deus hominem liberum, & totius creaturæ dominum fecerit, Iudæi Romanorũ subditi maximo affectu appetebant liberari à iugo Romanorum: cum captiuitas etiam à brutis animalibus abominetur. Expectabant suum Messiam, cuius ope liberandos fore putabant à mundana seruitute. Ideo ait Euangelista. *Interrogatus autem à Pharisæis.* Vel ex curiositate, vel ex derisione. *Quando veniet regnum Dei?* Non erat parua non solum Pharisæorum, verum etiam omnium Iudæorum solicitudo de Messiæ aduentu. Putabant enim quod regia potestate & apparatu esset venturus restituere regnum Israel, cõgregans omnes tribus quæ per alias nationes erant dispersę. Sic etiam hac ignorantia ducti illi discipuli interrogarunt dominum in die suæ Ascensionis. Domine si *Act. 1.* in tempore hoc restitues regnum Israel? Et *Luc. 24.* etiã in die resurrectionis illi duo, qui ibant in Castellum Emaus dixerunt. Nos sperabamus q̃ redempturus esset Israel. Igitur cum Pharisæi hactenus frequentissimã mẽtionẽ audiuissent à Christo fieri de regno Dei, quod scilicet per Messiam auspicãdũ esset in terris, accedũt ad Christum cumq; alloquũtur rogantes, quando veniret regnum Dei. Videntur autem hoc velle dicere. Audiuimus iam diu sæpenumero te de regno Dei differentẽ, & populo quasi persuasum te esse Messiam Christũ illum domini. Si itaque tu ille es quem hactenus expectamus, quando tandem incipies regnare? Nihil enim regis præ te fers. Dic ergo nobis quando veniet regnum Dei? Quando tandẽ Deus promissionis suæ memor erit, & restituet nobis regnum Israel? Ægrè ferebant corporum captiuitatem & exilia, nihil curantes de animarum suarum remedio & scelera sceleribus addendo inuidebant Christum, parua magni facientes, dissimulantes maxima. Ideò Christus illis dixerat. Duces cæci, excolantes culicem, camelum *Matt. 23.* autem glutientes. Sic multi in cæremonijs, & in rebus quæ sunt parui momẽti totam fœlicitatem constituunt: non curantes de auaritia, ambitione, multisq; spiritualibus vitijs, in quibus quasi suffocati viuunt. *Respondit eis & dixit. Non veniet regnum Dei cum obseruatione.* Id est, non veniet cum apparatu aut pompa mundana, ita vt obseruari possit tempus vel locus. *Neque dicent,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecce hic, ecce illic. Neque poteritis dicere: ecce hic habet thronum, illic habet regiam aulam, hic circunstant famuli, illic regius apparatus, hic aurea nitet corona, illic sceptra micantia fulgent, his populis dominatur, illam subegit ciuitatem. *Ecce, regnum Dei intra vos est.* Tripliciter hoc exponi potest. Primo sic. Quasi dicat: Regnū in quo regnabit Messias non est temporalis sed spirituals. Non dominabitur (vt falso putatis) rebus terrenis: nec liberabit Israel de Romano imperio, non enim venit regnum facere temporale, vt fecit tempore Dauidis, & Salomonis. Sed regnum eius spirituale erit, & regnabit super animas vestras, quæ quidē intra vos sunt: interiora enim quæret Messias, & quæ intra vos sunt: non tamen externa. Cum anima legibus Dei obedit, regnū Dei est. O vere rem admirabilē: totus mundus regnum Dei est. At vero ita cupit Deus animæ imperium, vt vni animæ imperare regnum sibi esse putet. Et quidem multo pulchrius regnum Dei est vnica anima, quam totus hic visibilis orbis: siquidem corporeus mundus subiectus est animæ, & propter animam factus est hic mundus totus. Quis igitur non stupeat animi capacitatem, intra quam regnum Dei est? Imo quis non admirabitur, animam ipsius Dei esse capacem? Demum aduerte quod per fidem solam licet in peccato simus dicitur Deus, quanquam nō plene in nobis regnare: regnum siquidem non solū ex bonis constat sed ex malis: dummodo fideles sint. Igitur per fidem subijcimus colla Deo, volumusq; Deum super nos regnare: & ita ad regnum Christi & Dei spectamus. ¶ Secundo exponitur locus iste. Regnum Dei intra vos est, quasi dicat. Soliciti estis de vestro Messia, & cum in medio vestrum sit, & intra vos, id est, vestram ciuitatem, templum, & synagogam nō vultis cognoscere eum. ¶ Tertio exponitur locus iste, quia credere vel non credere in potestate est nostri liberi arbitrij. Intra vos est hoc est, in vobis ipsis est regnum Dei, & in vestra potestate: quia si vultis accipietis illud, & si non, eritis absque illo. Idem est, quod in Deuteronomio dixit Deus, Ecce dedi ante faciem tuam vitam, & mortem, bonum & malū: elige vitam & vives. Item apud Esaiam. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: si autem nolueritis, & non audieritis me, gladius vos cōsumet. *Deute. 30* *Esai. 1.*

Os enim domini locutum est. Et in Ecclesiastico. Ante hominem mors & vita, bonum & malum: quodcunque voluerit dabitur illi. Itaque regnum Dei intra vos est, hoc est in vestra potestate. sed de his satis. Deinde vt prudentiores, & magis cautos redderet discipulos: dixit. *Venient dies, quando desideretis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis.* Iam diximus quòd Pharisęi & discipuli putabant regnum Christi temporale & non poterant intelligere quomodo Messias in tanta humilitate veniſſet: quia potius carnalia sapiebant & amabant. Ideo noluit dominus multa narrare de mysterio primi aduentus (contentus affirmasse regnum Dei iam in terris esse, hoc est, Messiam à Deo missum.) Sed orationem vertit ad vltimum aduentum, quando venturus est, non humilis, pauper & incognitus: sed sicut fulgur, qui ab omnibus videtur, non vt humanum iterum subeat iudicium, sed vt ipse iudicet mundum vniuersum. Non enim tunc erant capaces vt mysterium primi aduentus caperent, ideo diuertit loquelam ad secundum aduentum. Quod autem hic discipulis dicit omnibus nobis dictum esse putemus. Venient dies quādo desideretis videre vnum diem filij hominis, & nō videbitis. Sensus est. Quem iam multi contemnunt tanquam contemptissimum hominem, olim sentient terribilem iudicem. Illi, qui Christum hic noluerunt in sua paupertate & humilitate videre, videbunt eum in nubibus cęli venientem ad iudicandum cum potestate magna & maiestate. Et illi, qui noluerūt audire prædicantem, audient dicentem. Ite maledicti in ignem æternū. Et qui noluerunt ad ipsum venire inuitantem eos atque dicentem, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: quando voluerint ad illum accedere, expellentur ab eo. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Nunc tempus cognoscendi Christum nobis datur, & adipiscendæ gratiæ: non enim venit condemnare, sed omnibus vitam & salutē præbere. Et tunc desiderabitis videre vnū diem gratiæ & misericordiæ, & non videbitis. ¶ Multi etiam nunc sicut olim Pharisæi, horrent Christi paupertatem, imperium, & crucem. Ideo ab istis non cognoscitur Deus nec amatur, quia vt dicit Paulus Crux Christi Iudæis scandalū est: gentibus tamē stultitia. Sed vexatio dabit intellectum, *Eccli.*

tellectū, & cognoscent tempore maximæ angustiæ, & calamitatis quando nihil eis proderit. Ergo & nūc Christum humilem in primo aduentu cognosce & amplectere paupertatem suam, nuditatem, crucem, & passionem: vt posteà secure venienti ad iudicium obuiam exeas. Caueant etiam ne post Christum alium expectent Messiam. Ideo ait. *Et dicent vobis. Ecce hic, Ecce illic nolite ire, neque sectemini.* Docet hic non expectandum alium Messiam. Alibi etiam Iudæis dixit. Ego veni in nomine patris mei, & non accepistis me. Si alius venerit in nomine suo illum accipietis. Hoc multoties fecerunt Iudæi. Acceperunt Iudam quendam Galilæū, & Theodam, aliosque quam plurimos. Sic etiam temporibus Theodosij iunioris apud Cretam insulam diabolus in figura Mosi Iudæis apparuit, & dicens se Mosem esse promisit ducere eos in terram promissionis, & ostendere Messiam. Illi vero Iudæi, qui illum secuti sunt & ab eo decepti, aquis suffocati sunt: reliqui vero Christiani effecti. In Hispania in regno Portugalliæ, in oppido quodam, qui Setuual appellatur, quidam nostro tempore surrexit dicens se esse Messiam, cui aliqui Iudæi crediderunt, & adhæserunt. Quo cognito ab hæreticæ prauitatis inquisitoribus apprehensi in vrbe Vlyssea, quæ Vlissippo appellatur, (Lusitanorum enim est maxima & potentissima ciuitas) omnes combusti sunt publica sententia. Nec nos etiam credamus omni spiritui. Quia Angelus Satanæ transfigurat se in Angelum Lucis. Nam si Messiam non expectamus sicut perfidi Iudæi, tamen multi pseudoprophetæ quotidie surgunt in Ecclesia sancta Dei dicentes, se à Deo missos, euangelicos se nuncupantes: sed sub pelle ouis, qua incautos decipiunt latent lupi, qui nomen Christi in ore quotidie habentes, Christum eiusque Ecclesiam persequuntur, hæreses semināt, sacram scripturam deprauant, deniq; membra dæmonis sunt ad omne vitium impudenter perpetrandum. Ideo caue à Lutheranis. Si dixerint tibi, ecce hic est, ecce illic manet noli ire, noli credere. Hac de causa beatus Ioannes admonet dicens, Charissimi nolite omni spiritui credere, sed probate an ex Deo sit. Quia multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. In Lutheri tamen moribus & vita nihil opus est probatione, nam ex omnii hæreticorum grege, nemo extitit, qui sic palā à Christiana non solum fide, sed etiam doctrina & moribus deuiauerit. Cuius insaniam, superbiam, luxuriam, auaritiam & ad omne vitium inuerecundissimum animum exponere pudet, tædetq;. In promptu igitur est doctrinam illius ex moribus perspicere. Aliter Christus venit, aliter beatissimi Apostoli Euangelium prædicauerunt: casti, pauperes, nudi, patientes ieiunantes, & orantes: ita vt in vitæ sanctimonia & miraculorū multitudine clare videres organa esse viua Spūs sancti: sed ad rem. Postquā Christus docuit cauendū esse ab istis falsis prophetis, ostendit quomodo in secūdo aduentu saluator ipse manifestè venturus sit: iuxta illud Psalmi, Deus manifestè veniet, & non silebit: ait ergo. *Nam sicut fulgur coruscans de sub cælo, in ea quæ sub cælo sunt fulget: ita erit filius hominis in die sua.* Primus aduentus, qui erat in carne occultabatur aliquandiu, & solum primis illis innotuit hominibus. Vnde Magi illi venientes Hierosolymam, inquirunt, vbi est qui natus est rex Iudæorū, nō sic occultabitur secundus Christi aduentus. Nam sicut fulgur licet moueatur per aera, non apparet successiue, sed subito super orizontem illuminat, illius saltem hemisphęrij, in quo gignitur. Sic Christus cum venerit ad iudicandum, erit omnibus hominibus notus: quia veniet cum magna gloria & maiestate. Posuit autem Christus similitudinē de fulgure potius, quam de sole, & luna, quia aduentus eius erit terribilis, & fulgur exterret homines: sol verò & luna & cætera omnia non exterrent, sed potius cuncta fouent suo lumine. In primo aduentu descendit sicut ros in vellus, cuius signum in vellere Gedeonis præcesit. Rorem enim quando cadit à cælo nullus sentit, quia nec sonitum, nec aspectum vllum sui præbet. Quare mirum non est si intuentes etiā oculatissimos fallat: sic silenter venit Christus tūc, sed in secundo aduentu manifestus omnibus apparebit. Ideoq; secūda ratio, quare Christus suum secundum aduentū comparauit fulguri est, non tantum propter terrorē vt diximus: sed secundo & magis principaliter: quia manifesta & subita erit apparitio eius. Nam Christus vult hic ostendere quod apparitio eius erit subita, vt patet in sequentibus exemplis, quæ adduxit Noe & Iob. Et ad hoc magis conuenit conditio in fulguris apparitione, quam solis & *Psal. 49.* *Matth. 2.* *Luc. 21.* *Psal. 71.* *Iudic. 6.*

lunæ. Quia sol semper circuit cælũ. & per motum suũ aliquando est supra Orizontẽ aliquando infra: & cũ est in vna mũdi parte non videtur ab alijs, qui sunt in alio Orizõte. Et ad hoc ꝙ videatur ab his à quibus non videbatur venit ad eos per motũ, & ita succesiue facit se videri ab hominibus. Fulgur autẽ non circuit cælũ sed in parte cæli in qua gignitur apparet, & dũ ibi est videtur simul ab Oriente & Occidente, idest, super totũ Orizontẽ, etiam si non moueatur. Ideo apparitio fulguris magis assimilatur apparitioni Christi ad iudiciũ venientis, quã apparitio solis vel stellatũ. ¶ Obserua autẽ quod dicit, quod sic erit apparitio filij hominis in die sua. Diẽ iudicij vocat diẽ suũ, quia tũc accipiet tẽpus, quo puniet peccatores vt ipsemet ait. Cũ accepero tẽpus ego iustitias iudicabo. Nunc poteris pœnitere peccatorũ tuorũ, nũc dum tẽpori dominaris, tibi prospice: nunc est tẽpus acceptabile, nunc dies salutis, & misericordiæ quẽ si prẽterire finis excludẽris, sicut virgines illę fatuæ regno cælorũ, cũ ratio reddenda erit. *Primum autẽ oportet illum multa pati & reprobari à generatione hac.* Expende quomodo nũc de gloria, nũc de ignominia loquitur Christus. Loquebatur de gloria, in qua venit ad iudicandũ, & statim loquitur de passione, in qua lapis angularis reprobatus est ab ędificantibus, & latro Barabbas approbatus. Vide quã permistus sit Christi sermo, partim in tribulationum recordatione: partim fœlicitatis & gloriæ, vt ideo eo exẽplo discamus nunquã sic lætitiæ adhærere, vt luctus prorsus obliuiscamur, nec rursus ita mœrori, & solicitudini animũ tradamus, vt omnẽ deseramus spẽ melioris fortunæ: quantũ enim alterũ sine altero nocet, tantũ vtrũq; simul coniunctum prodest ad bene agendi, beneq; sperãdi rationẽ. Deus enim qui omnia pondere & mẽsura disposuit cõgrue, etiã voluit, ne dolores cõsolatione sua carerent, nec rursus voluptates sine vllo aduersitatis vinculo debaccharẽtur & insanirent, quorum primũ humanos animos debilitaret postremũ corrũperet. Ideo ea prudẽtia se gerit in rebus omnibus, prosperitates aduersitatibus corrigens, vt in bonis simus humiles, in malis animosi venturæ fœlicitatis memores. Quod si recte animaduerteremus sapientius nos gereremus in omni negocio, audaces pariter & timidi, ex quorũ societate & cõmistione magnanimitas oritur. Quia misericors Deus mœstis rebus iucunda quęq; permiscuit: quod in omnibus sanctis fecit, quos neq; iucũditates neq; iubilationes finit habere continuas: sed tũ ex prosperis tũ ex aduersis sanctorũ vitam mirabili quadã varietate contexuit. Vide Dauidem nunc Golię victoria gloriosum, nũc Saulis persecutionibus miserũ & errabundũ. Quo superato & interfecto, regno potitus pristinã fœlicitatẽ adeptus est: sed paulo post Ammonis mortea affectus ingemuit. Cui dolori dum solatiũ quærit, ecce Absalonis insurgit perfidũ in patrem suũ bellũ. Consequutus quidẽ est victoriã pater, iamque in pace deinceps futurus sibi videbatur nisi Sibæ, postea verò Adoniæ perfidia rũperetur. Vide etiam Ioseph, filium Iacob, quanta vixerit fortunæ varietate. Primum quidem apud parentes in delicijs habitus postmodũ venditus & extorris, deinde domino valde gratiosus, postea autem accusatus & in vincula coniectus: demum absolutus, totius Ægypti imperio potitus est. Et sic de alijs. ¶ Obserua secundo Christũ dicentem, primũ oportet pati & reprobari à generatione hac, quã veniat vt dixit, sicut fulgur ad iudicandũ in honore & maiestate: quia primo tolerauit passionem, crucẽ, & ignominiam, deinde honorem & gloriã. Prius Iacob seruiuit Laban socero suo quã pecore potiretur: prius Israel mille laboribus fuit in Ægypto & in deserto vexatus, quã terrã promissionis ingrederetur. Nam quemadmodũ fictile tũditur, rotatur, ignibusq;, & solibus exuritur, vt sic formã accipiat, & in mensa domino ministrare mereatur: sic nos opus est multa hic patiamur mala vt æterna dignitate digni simus. Non alia ratione confessores, non alia martyres beatitudinis coronã adepti sunt. Et Paulus ait. Humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem, mortem autẽ crucis. Ideo sequitur. Propter quod exaltauit illũ Deus & dedit illi nomen, &c. Aduerte itemrũ, ꝙ cum locutus est de honore dixit ꝙ sicut fulgur, quia gloria huius mundi citò transit, sed de passione & ignominia multa dixit, ꝙ oportebat pati: nam maxima & ferè innumera passus est. Perpende rursus quod à generatione hac dixit, ꝙ passurus erat & reprobandus, à generatione inquã hac peruersa, vt non fiat determinatio substantiæ, sed qualitatis: quia non tantũ Christus reprobatur à perfidis Iudæis, sed ab omnibus peccatoribus à quibus quotidie patitur Christus in suo corpore: quia semper vsque ad tempus iudicij erit ecclesia inter malleũ, & incudem. Supra dorsum meũ fabricauerũt peccatores. Et adhuc fabricãt, & fabricabũt. *Et sicut factum est in diebus Noe.* Idest tẽpore quo vixit, & Deo iubente arcam construxit, diluuiũq; futurum prædixit. *Ita erit in diebus filij hominis.* Idest circa secundũ Christi aduentum: in quo suam potentiam mirabiliter declarauit, propter ꝙ illud tẽpus dicitur spiritualiter esse ipsius. *Edebant, & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias vsque in diem qua intrauit Noe in arcam.* Non enim crediderunt prædicationibus & cõminationibus eius: sed ludis, & vanitatibus, & carnalitatibus intendebant. *Et venit diluuium.* Sicut in Genesi legitur. Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septimo die mensis venit diluuium, apertiq; sunt omnes fontes abyssi, & cataractæ cæli apertæ sunt, & multiplicatæ sunt aquæ, & facta est pluuia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & eleuauerunt aquę arcã in sublime. Quindecim cubitis altior fuit arca montibus excelsis: obtinueruntq; aquæ diluuij terram centum quinquaginta diebus, & requieuit arca super montes Armeniæ. *Et tulit omnes.* Idest vniuersos qui erant extra arcam submersit, præter octo homines, qui erant in arca. Hoc exemplum Noe adduxit Christus, vt ostenderet ꝙ repente veniet & inopinate & pluribus lasciuientibus. Hoc enim & Paulus dixit. Cum dixerint, pax & securitas, repentinus superueniet interitus. Sic etiam tempore quo Christus venerit, erũt homines bibentes & comedentes, & lętantes. Sed dices? Nonne prius multa superuenient signa in sole, luna, & stellis, & terræmotus qui præcedent diem iudicij? Verum est, nihilominus obstinati in peccatis voluptatibus vacabunt, boni autem non. In nouissimis, inquit, diebus instabunt tempora periculosa: & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinẽtes, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores, magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis: virtutem tamen eius abnegantes. His vitijs irretiti & iustitiæ præconẽ piũ Noe, (vt ait Petrus) nõ audierunt. Ideo exemplũ posuit conueniens: nam in nouissimis diebus cum dominus ad iudicandum venerit, ita inueniet homines his vitijs deditos & induratos, Noe pœnitentiam docuit futura prędicens mala: mali autem non credentes lasciuijs vacabant. ¶ Obserua tamen quod dicit, comedebãt, & bibebãt, & vxores ducebant ad ostendendum securitatem hominum: ideo ponuntur ea quæ homines exercent, quãdo securi sunt, & de longa vita sperant, scilicet, comedere, & bibere, & accipere vxores, & ad nuptias tradere, & plantare, & ædificare. Talia autem inuenientur homines faciẽtes in die iudicij: in quo inuenitur ꝙ securi erunt nullum malũ timẽtes. Ideo Christus non dicit, erunt furantes, occidentes, &c. quia quanquã vitiosissimi futuri sunt non tamen sermo de vitijs nũc est, sed de viuendi securitate & negligẽtia, quoniam diutissimè se victuros existimabunt. Quare male exponitur locus hic ab illis, qui dicũt, vxorem ducentes, idest, propter voluptatẽ magis quã propter bonũ prolis, quia ducent vxores nõ recta intẽtione: quoniam bene possunt comedere, & bibere, & nubere sine peccato, non tamen sine quadã securitate & quasi certitudine qua longũ viuendi sibi spaciũ promittant. Nam qui sic securi sunt vt plurimũ effusius in voluptatibus & temporalibus bonis se gerũt. Non ergo intelligit dominus in hoc loco de peccatis, sed de viuendi incuria: quæ tãta erit, vt nullis signis, quæ multa iudicium finale præcedent, eorũ animus moueatur, aut animaduertat rationẽ esse iamiam de singulis operibus reddendã. Sic accidit tẽpore Noe quãdo immisso in terras aquarũ diluuio homines negligentissimã vitã degẽtes, brutis ipsis imprudentiores videbantur. Ascendẽtibus enim paulatim aquis & summa montiũ cacumina operientibus, se inuicẽ exhortabantur, dicẽtes. Natabimus donec isthæc pluuia pertranseat: quod si perstiterit, aut in arboribus aut in tabulis vitam tuebimur postea recedent aquæ, & reuertemur in patriã. O præclaram fiduciã, nisi eos nimia fefellisset securitas. Nõ aliter ergo in vltimo, igneoque diluuio accidet: quando mala hominum securitas, homines male perdet, qui signa in sole, & luna apparentia astrologorum arbitrio interpretabũtur causis naturalibus omnia reddentes, nec prius errores aduertent suos, quam à subito, & improuiso igne correpti sint. Ponit Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtus aliud exemplum ſimile præcedenti. *Similiter ſicut factum eſt in diebus Loth.* Ita fiet in ſecundo aduentu filij hominis. *Edebãt & bibebãt emebãt, & vendebant, plantabant, & ædificabant.* Cum falſa ſecuritate vacabant: & quaſi diu victuri, coniugia, ædificia q; agentes. *Qua die exijt Loth à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit ſecundum hæc erit qua die filius hominis reuelabitur.* Arguitur hic tacitis verbis ſtultitia hominum mundi huius, qui omne ſtudium collocant in rebus temporalibus: ſpiritualia vero & perpetua nihili faciunt. Exempla enim à Chriſto adducta ſatis arguunt quam improuiſo finis vitæ huius venturus ſit. Sed cũ omnia quæ ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, hanc geminam hiſtoriam tẽpori noſtro accommodabimus. Si enim ſtatum noſtri temporis accõmodare voluerimus in nullo diſſimilem eſſe temporibus Noe & Loth ſanctorum virorũ reperiemus. Quid enim obſecro de illo tempore dicitur, q̃ de noſtro rectius nõ dicatur? Edebant & bibebant dicit Chriſtus, vxores ducebant emebant & vendebãt, plantabãt & ædificabãt. Hoc eſt, ſic vitam ſuã inſtituebãt, ſic rebus caducis intenti erãt, acſi perpetuo hic victuros ſperarent. Sed quid homines in hac noſtra tempeſtate faciunt? Reſpice orbẽ mortalibus quam frequentiſsimũ, cõſidera ciuitates refertiſsimas vſq; ad habitantiũ faſtidiũ, inuenies pro artificibus deceptores, fures, homicidas; pro ciuibus ganeones, luſores, & fœneratores: pro magnatibus delicioſos, prædones, & tyrannos. Quare mirũ nõ eſt ſi in talibus vitæ moribus ſit qui pro lignorũ aut palearũ faſce audeat centies mentiri, centies periurare, in lucro omnem vtilitatem & honeſtatem conſtituens. Quid dicam de illis qui altiorem nacti ſtatus conditionem adhuc aueat & inuidẽt: de quibus illud prouerbiũ vere dici poteſt. Nemo ſua ſorte contentus eſt. Qua de cauſa quo iure quaq; iniuria hac illac curſitant, quærunt, accumulant opibus opes. Alius vt filiã præclaro locet viro & nobili: alius vt filio maioratum relinquat: alius quod peius eſt, nobiliſsimorum virorum ritu molliter viuat, & vitioſe. Ea autem omnibus multo etiam peioribus mediis quærunt, adeo vt nec virtutis nec mortis, nec æterni ſupplicij memoriam vllam habere videantur. Siquidẽ omnem vitam ſuam, tam imprudẽter in vitijs tranſigunt quaſi nunquam eſſent ad finem

Galat. 6.

peruẽturi. Hoc Eſaias olim plorabat ſuper populo Iſrael quod nũc rectius plorare poterat. Væ (inquit) qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandũ vſq; ad veſperã, vt vino æſtuetis. Cithara & lyra, & tympanũ, & tibia in conuiuijs veſtris: & opus domini non reſpicitis, nec opera manuũ eius conſideratis. Nam ſi oculos cõuerteris ad hominũ curas, miſeraberis proculdubio illorum labores & ſolicitudines: omnis enim illorum laborum negotiatio rebus terrenis inanibuſq; cõſiſtit, acſi nũquã eſſent morituri & reddituri rationem. Ideò dictum eſt. Hanc occupationem peſsimam dedit Deus filijs hominũ, vt occuparentur in ea. Dominus enim ſcit cogitationes hominũ quoniam vanæ ſunt. Quoniã his occupationibus erant dediti Sodomitæ comedentes & bibentes, ementes & vendentes, perdidit illos Deus: quia ebrietatibus ſicut modo & luxurijs vacabant. Ideoq; in Ezechiele habetur. Hęc fuit iniquitas Sodomę ſororis tuę, ſuperbia, ſaturitas panis, & abũdantia & ociũ illius, & filiorũ eius, & egeno, & pauperi manũ non porrigebãt. Ideo ſi nos illis peiores ſumus: audi quid Chriſtus dicat. Tolerabilius erit Sodomę & Gomorræ in die iudicij, quã nobis. Igitur illæ duæ grauiſsimæ hiſtoriæ non ſolũ ad tẽpora extremi diei referendæ ſunt, ſed ad omnia noſtra tempora, vt ex earũ admonitione nunquã ita ſecurè agamus, quin ſemper cogitemus dominũ nos expectare ad pœnitentiam. Neq; multò poſt hinc nos vocandos eſſe. Quã bonũ eſt ſumere in alieno capite periculũ. Fœlix quẽ faciũt aliena pericula cautum. *in illa hora.* Scilicet parũ ante iudiciũ: nõ in illa iudicij hora in qua oẽs domus erunt deſtructæ. *Qui fuerit in tecto & vaſa eius in domo ne deſcendat tollere illa.* Tantum enim erit periculum, horror, & acceleratio illius iudicij, quod tũc non vacabit, neque expediet alicui circa temporalia occupari, quę tũc penitus auferentur ab eo, & ipſum protinus oportebit ad tribunal Chriſti deduci. Tunc curandum non erit de minimis cũ inſtabit maxima, & incomparabilis illa cauſa diſcriminis infiniti. Quia vbi maxima ſurgit ſolicitudo minimæ non apparent curæ, ſicut fluctuante & periclitante nauigio, multa ſolent nautæ ſociorum delicta perpeti, & perferre, quæ pacato mari non paterentur. *Et qui in agro ſimiliter non redeat retro.* Non curet ad ſua terrena reuerti,

Eſai. 5.

Eccle. 10.

Pſal. 93.

Eccech. 16.

Matt. 11.

quia iam non erit tempus neque locus, ſed ſolum prouideat ſibi, quomodo iudici metuendo præſentetur ſaluandus. Hæc ſimilitudo clara eſt & eadem cum præterita. Sed vnum hoc aduertendum puto, quod idem dicit Matth. ſed ad aliud propoſitum. Nam in Matthæo ad demonſtrandam celeritatẽ fugæ neceſſariæ volentibus euadere ab excidio Hieruſalem: hic verò de tempore ante aduentum Chriſti loquitur ad ſignificandum non celeritatem fugæ, ſed celeritatem affectus neceſſarij ad ſpiritualia. Intendit enim per hæc aperire quod tunc non erit commoditas temporis differendi affectum ad ſpiritualia: ſed quã celerrime abſque quacunq; minima dilatione etiam prætextu cuiuſcunque occupationis, adhibendus eſt animus ad ſpiritualem vitam. Hunc autẽ eſſe literalem ſenſum teſtantur ſubiuncta verba. *Memores eſtote vxoris Loth.* Quæ cũ vertiſſet ſe retro non habuit tempus vertendi ſe ad ante. Quo circa monet quod neque prętextu tã paruę morulę, quę occupatur ad tolerandũ ea, quę domi ſeu retro relicta ſunt, differenda eſt ſpiritualis vita. Ideoq; non ames hęc terrena: ſed ſtatim tranſi ad cæleſtia & ſpiritualia, nunc quando tẽpus habes, cogita quæ fœminæ illi acciderint: præcaue inordinatam ad temporalia affectionem, ne ſimul cum illa tangat te plaga Dei: Nam ſicut illa cõtra præceptũ Dei retro reſpiciendo, cõuerſa eſt ſubito in ſtatuã ſalis: qui immoderanter ad carnalia & terrena ſe vertunt, peribunt. Vnde alibi aſſerit Chriſtus, Nemo mittens manum ad aratrũ, & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. Sic multi ex Iſraelitis qui ad Ægyptũ redire cupiebant, in deſerto perierunt. Neemias & Eſdras conſtantiſsimi fuerunt in ædificatione templi: à cuius operis conſummatione nec minis, nec terroribus, nec vllis obſtaculis deterreri potuerũt, quin perficerẽt. Ideo memento vxoris Loth: eiuſq; exẽplo proſpice tibi, ne à bono incepto deſiſtas. *Quicũq; voluerit animã ſuã ſaluam facere.* Anima hic pro vita accipitur corporali: nam illa eſt, quæ informat, cum ſit actus corporis phyſici organici. Sic clare hoc oſtenditur in libro Iob, vbi Deus Satanę dixit, loquens de ſancto Iob. Verum animam eius ſerua. Vbi ſatis apparet quod de vita & non de anima rationali loquebatur. Nã diabolus nõ quærit noſtra, ſed nos: non indiget nec appetit res noſtras, ſed animas quærit, vt ſecũ in infernum ducãt & cũ tollit noſtra intentio eius eſt, vt animas noſtras acquirat. Ideo fruſtra loqueretur Deus Satanę de anima, cum dixit animam eius ſerua. Nã diabolus reſponderet. At ego quid aliud quæro, niſi animã quæro? Senſus ergo illius loci eſt. Do tibi facultatem vt omnia bona quæcunq; habet Iob, deſtruas pro libidine tua, eiuſq; corpus plagis conficias: dummodo non extinguas, ne ve illius animam tangas. Itaq; qui voluerit hic ſuam vitam ſeruare & à perſecutionibus & à nece liberare, malẽs Chriſtum negare, ſeu æquitatẽ relinquere, quã ſeipſum morti & perſecutionibus exponere. *Perdet illam.* Ideſt, ad æternam damnationem perducet. Ad quod propoſitũ nũc dominus Ieſus Chriſtus, hæc quæ ad martyriũ pertinent inter ea, quæ de ſuo vltimo iudicio loquebatur admiſcuit. Videntur hęc verba nõ cohærere cũ ſuperioribus, & cum his quæ poſt hęc immediate ſequũtur. Sed ſi bene tribulationẽ illorũ dierũ in memoriam adducas, & perſecutionẽ Antichriſti in eccleſiã, nõ extra propoſitũ hęc dicta putabis. Ipſe enim filius perditionis multos faciet martyres, alioſq; blanditijs, tum terroribus à fide auertet, & erit perſecutio magna & tribulatio tunc temporis, qualis nunquam fuit ex quo homines eſſe cœperunt. Ideoque admonet Chriſtus, ne hanc vitam carnalẽ ita diligamus, vt timeamus perdere illã pro Chriſto: nã qui voluerit illã ſaluã facere & liberare eã à tormẽtis, quę Antichriſtus fidelibus dabit, conſentiens illius ſuaſionibus amore huius temporalis vitæ, hic profecto illam perdet. *Et qui perdiderit illam.* Hoc eſt vitam ſuam morti & tribulationibus expoſuerit propter Deũ atque iuſtitiam. *Viuificabit illã.* Vitam gloriæ ſibi acquiret merito fortitudinis & conſtantiæ ſuæ. Huic conſonat quod in Ioanne dns loquitur. Qui odit animã ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. Et iterũ Chriſtus. Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. Qui enim pluris facit hãc vitam, quam pietatem, quam Chriſtũ, etiã ſi videatur ad tẽpus lucrifacere vitã: tamen reuera perdit eam. Nullus enim hic vitam ſuã vltra præſcriptũ diem valet prorogare, & poſt hanc vitã ſuã nulli nõ breuiſsima eſt, addicitur eternę morti. Porrò quiſquis amore Chriſti vitam ſuã poſuerit in diſcrimen mortis, ſaluã faciet. Oportet nos enim omnino imitari Chriſtũ, qui paſſus nobis reli-

Matt. 24.

Ioan. 12.

Matth. 16

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc. 24. reliquit imitandi exemplum. Non pudeat discipulũ sequi præceptorem, non pudeat seruum sequi dominum. Oportebat pati Christũ, & sic intrare in gloriam suam, ergo oportet & nos per multas tribulationes intrare in gloriam alienam. *Dico vobis in illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus assumetur, & alter relinquetur.* Hora iudicij etiam quæ hic proximè copulantur sibi inuicem, diuidentur abinuicem: ita quod vnus erit electus, & propter suas virtutes assumetur ad numerum electorum, occurretque Christo in
1. Thes. 4. aera, sicut ait Apostolus. Nos qui viuimus qui residui sumus simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera. Alius reprobus erit, & ob sua demerita relinquetur inter damnandos in terra cum corpore graui. In omni statu sunt boni & mali, atq; in omni conditione, & gradu optimis admixti sunt pessimi. Sic Abel cũ Cain, Isaac
Genes. 4. Genes. 27 cum Ismael, Iacob cum Esau, Sem cum
1. Reg. 1. Cam, Dauid cum Saul, Anna cum Fœne-
3. Reg. 18. na, & Helias cum Iezabel ad exercitatio-
Prou. 28. nem & meritum bonorum. Tunc diuidentur & mali relinquẽtur in terra: & boni assumentur in aere. Nullus ergo præsumat aut stultam sibi securitatẽ promittat: imò beatus homo qui semper est pauidus, tunc erunt securi, qui modo non sunt securi. *Duæ erunt molentes in vnum: vna assumetur, & altera relinquetur.* Quod erit de viris idem de mulieribus: quia de vtroq; sexu & de omni statu, lingua & natione assumentur, & relinquentur, vna tanquam bona erit saluanda altera autem tanquã iniqua cõdemnanda. *Duo erunt in agro, vnus assumetur, & alter relinquetur.* Diuinæ electionis gratia describitur dicendo, assumetur: descripta præsertim paritate status quietis in lecto, & laboris molendo. Similiter quoque meritum reprobationis significatur, dicendo relinquetur. Non potest qui relinquitur sibi ipsi imputari relinquenti nisi negationẽ gratiæ, sed suis imputet meritis, quicquid sibi euenerit. ¶ Obserua autẽ quòd de duobus vnus dicit, quod assumetur & alius quod relin-
Luc. 8. quetur. Optinam media pars hominũ saluetur, optandũ illud esset: & non tantopere formidaremus, tremendũ illud quod ex quatuor seminis partibus sola quarta profecit. Vigilandum ergo nobis erit, si ex duobus vnus est relinquendus. Præterea, assumetur, dicit, & relinquetur: sed tacetur quò assumetur, & quò relinquetur: neutrum enim humanus animus capere potest. Assumetur inquam ad gloriã, & relinquetur ad pœnam. Quanta autem hæc beatitudo ad quam boni assumentur, sit, dici non potest: quia nec oculus vidit, nec auris audiuit
1. Cor. 2. nec, &c. Similiter dicendum est de pœna. ¶ Aduertendum est vlterius, quòd quãuis bonos posuerit duos in lecto, duos in mola, & duos in agro, q̃ voluit dominus significare numerum electorũ parem futurũ cum
Matt. 20. numero reproborũ. Nã alibi legimus multos fuisse vocatos, paucos vero electos: & paucos ingressuros arctam viam, plurimos autem latam viã, quæ ducit ad perditionẽ. Non ergo hic de numero electorum sermo est, sed de hoc quod nec res, nec locus, nec vitæ genus nobis causa est mortis aut vitæ: quia ex eodem lecto vnus assumetur alter relinquetur: ex eodẽ lecto vnus saluabitur, alter dãnabitur: ex eodem agro vnus eligetur ad regnũ, alter ibit in æternũ supplicium. Quare hoc? quia diuersis vtimur affectibus in hac vita, vnus est deditus terrenis rebus, alius cælestibus: diuersę voluntates & amores diuersa habebunt loca. Dixit ergo q̃ ex eodem lecto, mola & agro vnus assumetur, & alter relinquetur: ad designandũ, quod de omnibus statibus aut modis viuendi saluãtur aliqui: & per istos tres modos signat alios omnes modos. Nam hominũ quidam sunt ociosi, & inuenientur ociosi in die iudicij: alij sunt occupati. Ociosos significauit per eos qui in lecto sunt: quia lectus est locus quietis. Occupati autem sunt dupliciter, quidam sunt occupati in rebus domesticis, quidam in rebus forensibus: primos occupatos per molentes significauit, quia molere ad molam manualem intra domũ est: secundos significauit per existentes in agro. ¶ Docemur hic non cõsidere in statu, honore, nobilitate: quia locus aut status cuiuscunq; perfectionis aut dignitatis sit, erit bonus & malus. Nihilominus bonus assumetur & malus relinquetur, & vnus frater saluabitur & alius damnabitur. Tunc enim nihil valebit nisi bona conscientia. Tempore enim iudicij separabuntur boni & mali.
1. Thess. 4. Nam aduenient illo igne conflagrationis omnia peribũt, & omnes homines morientur & qui viuẽtes inuẽti fuerint subito morientur, & subito resurgent, sed boni ab angelis rapientur: & in ipso raptu suo, dicungelis rapientur: & in ipso raptu suo, dicuntur morituri, & simul resurrecturi, & eduntur morituri, & simul resurrecturi, & educentur tũc ad aerẽ altũ vt sibi sint simul cum Christo.

Christo iudicantes, vel saltem audientes: mali verò non rapientur, sed manebunt in terra, & ibi iudicabũtur. ¶ Obserua etiam quod prius dixit Christus, vnus assumetur & postea, alius relinquetur: prius enim locutus est de præmio, postea de tormento: quia facilior est dominus ad præmiandum pios, quam ad puniendum impios. *Respondentes dicunt illi, Vbi domine?* Audientes discipuli dominum multa dicentem de regno Dei, quod tamen ipsi nõ intelligebant præ carnali illa opinione de regno mundano Messiæ, interrogant vbi sit locus in quo assumendi sunt aliqui, & aliqui relinquendi. Christus verò cognoscẽs eorum imbecillitatem, similitudine quadam respõdit, qua subindicare voluit non esse multum cogitandum de his curiosè: vnusquisq; enim ad suum locum perueniet. Imbecillitas & ruditas discipulorum non ferebat vt hęc tam alta mysteria eis panderentur: quare vsque ad suum tempus Christus differre voluit, sed pro hunc aliqua similitudine respondens dicit. *Vbicunq; fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Vbi fuerit Christus homo verè corporeus, qui in hac humanitate glorificata iudicabit: ibi congregabuntur ante ipsum omnes gentes. Dixerat quod apparebit subito omnibus hominibus, sicut fulgur apparet, & hoc poterit esse quia in loco vbi Christus apparuerit erunt omnes homines simul. Nã vbi corpus fuerit qui immobiliter stat: aquilæ verò ad illum mouẽtur: ita Christus in loco vno immobiliter apparebit, & omnes homines congregabuntur ad illum. Locutus est tamen de aquilis, & nõ de coruis aut de vulturibus, quanuis omnia ista tria genera auium venire solent ad cadauera: quia aquilæ à longissimis regionibus per odorem percipiũt vbi iaceant cadauera: quod non conuenit coruis, quia nõ è longinquo apprehendunt cadauera, sicut aquilæ & vultures. De vulturibus tamen quanuis odoratus eorum forte perspicacior sit quam aquilarum, non tamen locutus est Christus de illis, quia Christus volebat ponere conditionem sui aduentus quantũ ad
1. Thess. 4. modum congregationis hominum. Et ista congregatio duas habet cõditiones. Prima, quia de quacunq; parte terrarum vbi fuerint mortui resurgent & conuenient ad locum, in quo Christus fuerit. Secunda quia
1. Cor. 15. ista congregatio fiet in momento, in ictu oculi, vt Apostolus ait. Quantũ ad primã bene conueniunt aquilæ & vultures, quia vultures acutissimi sunt in odoratu, & de longinquioribus mouentur ad veniendũ. Secũda autem conditio, quæ præcipua est deest vulturibus quoniam sunt tardi volatus, & pigrè veniunt. Aquilæ vero valde conuenit ad hoc, quia est impetuosi, celeris & fortis volatus: & subito transuolat magnam regionem. Sed non placet hanc rem iam pluribus tractare. Sufficiat iam huic capiti imposuisse finem: gratia & benignitate domini Iesu Christi. Amen.

CAPVT. XVIII.

MVLTA IN SVperioribus dominus docuit, & præcipue nũc in fine capitis immediate præcedẽtis quomodo fugienda sint mala præsertim sententiã illam terribilem, quam contra peccatores in die iudicij pronũciabit. Sed cum non satis sit vt ait Psaltes egregius, diuertere à malo nisi etiã bonum faciamus, nũc iam de oratione differit, quæ quidem si exactè fiat omnia bona opera antecellit. Eleuat enim mentem nostram Deo, & animam Christo sponso suo vnit: & in eius dilectionem ascendit, & arripit. In quo exercitio assiduo occupantur Angeli beatorumq; animæ in cælo, quos nos etiam dum viuimus quotiescunque oramus imitamur: oratione siquidem possumus inimicitias tollere, quæ inter nos & Deum subinde fiunt, prohibere malum, & obtinere bonum, si modo perseueranter orauerimus nõ desistentes, etiam si quod petimus statim non detur. Sed persuasum habentes Deum quod magis expedierit daturum, aut quod volumus, aut quod malumus. Hanc nobis Christus nũc commendat, cum qua etiam omnia mala quæ dixerat in præcedenti capite vincere poterimus. Ait itaque sanctus Euangelista Lucas loquens de Saluatore nostro. *Dicebat autem, & parabolam ad illos quoniam oportet semper orare, & non deficere dicens.* Antequam videamus parabolam hanc, de qua Christus hic loquitur opus est hæc verba exponere: nam multa multi dixerunt de hac cõtinua oratione. Igitur hoc quod Christus hic dicit, quod oportet semper orare, Psal. 33.
& nun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& nũquam deficere hyperbole est. Nam non possumus incessanter semper orare cum necessarium sit dormire, quo tempore nemo orare potest, quia tunc nullus est mentis vsus, qui maxime in oratione exigi
Canti. 5. tur, nullus enim nisi solus Christus vere dicere potest. Ego dormio, & cor meum vigilat. Oportet enim comedere & bibere & pro his acquirendis laborem aliquẽ moderatum, non tamen solicitudinem adhibere.
Oportet etiam curam rei familiaris habere
1. Tim. 5. quoniam beatus Paulus de viduis loquens ait. Si qua vidua filios, aut nepotes habet discat primum domum suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo. Et paucis interiectis subiungit. Siquis autem suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit. Et quod hoc non solum sæcularibus hominibus, sed etiam Ecclesiasticis viris necessariũ sit aperte insinuat Paulus, Si quis, inquit, domui suæ præesse nescit:
1. Tim. 3. quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Igitur multa sunt necessaria, vt faciamus vbi nec vocaliter nec mentaliter orare possumus: & quanuis hunc locum multi sic & alij sic interpretentur, mihi tamen verior expositio videtur, quòd hyperbolicè locutus est hîc Christus ad rem exaggerandam. Quæ quidem figura à Cicerone dicitur superlatio, ab alijs excessus, cũ sententia aliqua fidem excedit augendæ rei gratia: vt cum dicimus esse aliquid niue candidius: hęc autem sæpe in sacris literis reperitur. Quoniam sacra scriptura, quæ instar est cõmunis locutionis scripta eisdem etiã vtitur tropis & figuris, quibus communis modus loquendi vtitur. Et vt res sit apertior aliqua exempla proferam ex sacris literis, in quibus hæc hyperbole inuenitur. In
Act. 2. actis Apostolorum describens noster Lucas illam historiam aduentus Spiritus sancti, & volens innuere multitudinem gentium & nationum, quæ tunc erant Hierosolymis ait. Erant autem in Hierusalem habitantes viri religiosi ex omni natione, quę sub cælo est. Quod nisi hic admittatur hyperbole, erit necessarium fateri tunc fuisse Hierosolymæ Hispanos, Gallos, Anglos, Scotos, Indos, Æthiopes, Siculos, Sarmatas Scythas, aliasque nationes, quas vix Ninie
Ione. 3. ue, quæ ciuitas erat maxima, itinere trium dierum capere potuisset: ne dum Hierosolyma, quæ oppidum erat mediocre. Similiter & Christus suadere nobis volens, vt eleemosyna secreto, & absque iactantia fieret, dixit. Te autem faciente eleemosynam *Matth. 6.* nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. At cum eadem in vtraque manu sit anima fieri non potest vt sinistra nesciat quid faciat dextera: quare quædam ibi est hyperbole, siue quidam excessus ad rem magis commendandam. Similiter & apud Mat- *Matt. 19* thæum legimus Christum dixisse. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cęlorum. In veteri etiam testamento volentes explo ratores à Mose missi magnitudinem vrbiũ terræ promissionis significare, & murorum *Deute. 1.* altitudinem dixerunt. Vrbes sunt magnę, & ad cælũ vsque munitæ. Ezechiel etiam volens significare nullum fuisse regem similem Assyrio, qui tantis diuitijs tantaque potentia floreret dixit. Cedri non fue- *Ezech. 31.* runt altiores illo in paradiso Dei. Ita & nũc Christus vt magis nobis orationem commendaret frequentem, dixit. Oportet semper orare, pro frequenter. Vbi hyperbolica locutione vsus est. Eadem etiam figura *2. Thes. 5.* vtitur Paulus dum dicit. Sine intermissione orate. Et Ioannes. Sunt autem, & alia *Ioan. 21.* multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Sed parabolam audiamus. *Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur.* Hæc parabola est, & parabolice loquebatur Christus: quæ vtinam etiam, & nunc esset parabola, & pro historia non posset recenseri. Quosdam enim iudices à malo solet retrahere aut timor Dei, aut pudor sæculi. Primi sunt boni: secũdi occultè mali. Sed iste erat apertè malus quia neutrũ istum retrahebat. Quoniam nec Deum timebat, quo ad primum: nec homines reuerebatur, quo ad secundũ. Hæc enim impietas ex auaritia communiter prouenire solet, iuxta illud Ecclesiasti- *Eccle. 20.* ci. Enxenia & dona excæcant oculos iudicis. Hæc enim dona & hæc libido habendi & excellendi ac imperandi, iustitiã peruertunt, & reipublicæ gubernationẽ funditus destruunt. Quod lamentabatur propheta Esaias dicens. Væ qui iustificatis impium *Esai. 5.* pro muneribus, & iustitiã iusti auferetis ab *Exod. 18.* eo. Mores autẽ boni iudicis expressit Ietro cũ dixit Mosi. Prouide de omni plebe viros sapiẽtes & timẽtes Deũ, in quibus sit veritas,

ritas, qui oderint auaritiam. &c. qui iudicẽt populum. Ecce quales iudices esse debent.
Psal. Primo vt sint viri & non pueri, sensu & moribus. Nolite (inquit Paulus) pueri effici sensibus. Etiam si canicie vacent, sint tamen robore & virtute validi. Iuxta illud.
Psal. Noli quęrere fieri esse iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. &c. Daniel licet ætate esset iuuenis senes tamen impudicos iudicauit. Secundo dicit sapientes.
Psal. Hanc sapientiam postulabat Salomon vt populum Israeliticum iudicaret. Sic Iosue
Psal. fuit repletus spiritu sapientiæ: qui populũ erat iudicaturus. Quapropter in Prouer-
Psal. bijs dicitur. Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit cõsilia. Tertio timentes Deum. Vnde rex Iosaphat, ait iudicibus. Videte quid faciatis. Nõ enim hominis exercetis iudicium, sed Dei. Quarto, in quibus sit veritas iustitiæ & vitæ. Vnde in Deute. habetur. Quorum conuersatio sit probata in tribubus vestris. Quinto nõ cupidi munerum, imò qui oderint auaritiam: hoc enim est quod in primis nocet iustitię, iudicũque omnium corrumpere æquitatẽ valet. Nam sicut piscatore arundine pisces decipiente quandiu nullus piscis hamũ apprehendit arundo recta permanet: postea vero quam apprehensa in hamo esca, filum trahit, inclinatur arundo piscis pondere, & torquetur: sic multi iudices iustitiæ virgam rectam tenent dum pondere donorũ non tentatur, simulac autem cliens aliquis accedit preciũ pro iudicio pollicẽs, inclinatur, sæpe etiam frangitur iustitiæ sacrosancta æquitas. Cũ Deus misit Mosem ad Pharaonẽ habebat virgã in manu, quoniã factus erat iudicia in Ægyptios, cuius quidẽ iustitiæ virgæ cum Moses caput apprehendebat serpens erat, cum vero caudam, in virgã vertebatur. Quia hoc habet iustitia, vt si quis principium aspiciat mordere videatur reũ: sed si finem inspexeris, virga est æquas inequalia. Verũ virga in terrã proiecta in serpentẽ vertitur. Quoniam iudex terrena cupiens omnia veluti serpens deuorat: sed si iudex finem considerauerit accipiẽs illã cauda, & finem iudiciũq; futurũ perpenderit, videlicet quomodo ipse etiã à Deo iusto iudice sit iudicandus, iam tunc non serpens sed virga æqua erit. Ideo dominus Mosi
Exo. 18. præcepit dicens. Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, vt iudicẽt populũ iusto iudicio: nec in alterã partem declinent. Talis erat ipse Moses de quo habetur in Exodo. Stetit populus iuxta Mosem de mane vsq; ad vesperam. Audiãt hæc nostri iudices, qui vix ad vnam horã ferunt litigantium importunitatem. Expende etiã q̃ dicit, iuxta aut supra Mosem, nostros vero nemo audet tangere, nec pauperes sine summo timore accedunt. Quos dns accusat
Esai. 1. per Esaiam. Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & causa viduæ nõ ingreditur ad eos. Talis erat iste, de quo nunc est sermo, ad quem causa viduæ non ingrediebatur: atque ideo subditur. *Vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eum dicens. Vindica me de aduersario meo & nolebat per multum tempus.* Posuit exẽplum in vidua vt in fœmina, quæ natura sua fragilis & viribus, viriq̃ auxilio destituta est. Sic notantur iniqui iudices qui humillima quæque seuerius puniunt, nec ius dicunt nisi potentibus. Huic viduæ fragili & desertæ viri auxilio iniuria facta est: habebat enim aduersarium potentem, siquidem eum aduersarium nominat. Potuit autem esse, quantum conijcere possumus, aut mercator, aut publicanus, aut exactor, quorum officium est, nõ modo debita, sed etiã plura quã debita sint exigere. Aut forte habebat hæc fœmina aliquem fundũ aut prædiũ iuxta alicuius diuitis limitẽ, qui viduæ iniuriã inferre quacunq; ratione posset, ea de causa cupiebat, vt aut partem aut totũ prædiũ viduæ illius arrogaret sibi, & adiungeret. Vtcunq; sit hoc cõstat verisimè fœminam hanc iniuria esse affectam, quo in casu iudicem nullum inueniebat iustitiæ amatorem, quoniam potente aduersario existente rarissimè iustitia exhibetur fragiliori. Quare nihil vnquam profecit, nec precibus, nec querelis, quibus sæpenumero crudelem solicitauit iudicem, Quod ò vtinam nostris temporibus adeo frequens non esset, vt potius de iniuria huic viduæ illata querentes omnem in hac materia sermonẽ cõsumeremus, quã ad tẽpora hæc nostra præsentia oculos conuertẽtes in tot iniurias innocentũ incurreremus. Nã quis est qui regũ curias, ciuitatũ iudicia, siccis oculis possit intueri? quibus in locis tot viduarum cateruas aliorũq; hominũ miserrimorum, eiectas, & oppressas passim videmus: quibus non modo nõ patẽt iustitię, sed nec etiã portarũ aditus, à quibus per immanes ini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

iniquitatis ministros summa cum ignominia submouentur. Non sic faciebat ille sanctus vir, qui dixit. Oculos viduæ expectare nō feci. *Iob. 31.* *Post hæc autem dixit intra se. Et si Deū non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihi hæc vidua vindicabo illam ne in nouissimo veniens fugillet me.* Ecce quod saltem iste licet iniquus esset, tamen pro vitanda molestia iustitiam facit, & vindicat illā. Sed iam nunc multos iudices inuenies peiores isto, qui nec ob Dei timorem, nec propter hominum pudorem, nec aliqua importunitate volunt iustitiam facere: de quibus potest *Zacha. 7.* dici illud Zachariæ. Cor suum posuerūt, vt adamantē, ne audirent legem. Porro fugillare est carnem maculare ex percussō, à fugendo, quod succus id est, liuor deducatur. Græce verbum est. ὑπωπιάζω Solet etiam accipi pro accusare, damnare, & reprehendere, sicut accipitur hic. Ille enim dicitur fugillari, qui cogiturvi rationis obmutescere: vel qui tædio clamorum suffocatur. Timebat hic iudex ne posteà ab hac muliere corā superiori iudice accusaretur, & vt se hac molestia & periculo liberaret, statuit iustitiam illi facere, licet animo inuito.

¶ Discāt ex hoc loco iudices supremi, à quibus non est appellatio quales esse debeant: nempe vt eorum iudiciū rectum sit. Cum enim dominus vellet ciuitates Sodomorū subuertere, occurrit ei sanctus senex Abraham dicens. Absit hoc à te, vt perdas iustū *Genes. 19.* cum impio, qui iudicas omnem terram. Ac si diceret. Tu qui iudicem superiorem non habes, à quo possit appellari, vide quid facias quia supremus es iudex: & iudicas omnem terram. Discant ergo supremi iudices, vt summe aduertant ne quid iniustum faciant, cum non habeant qui eorū sententias corrigant. Discant etiam omnes prælati, diuites & potentes, ac principes non opprimere pauperes, ne in nouissimo sugillent eos: quia in die iudicij importunis clamoribus coram Deo supremo iudice cęli & terræ accusabunt eos. Vnde sapiens ait. Tunc *Sap. 8.* stabūt iusti in magna constantia, aduersus eos qui se angustiauerunt: & qui abstulerunt labores eorū. Venient enim tūc ante tribunal Christi diuites, tyranni, & iniqui iudices pupillorū, & viduarum oppressores: vbi erit pupillorū accusatio grauis, & allegatio dura. Suffocabuntur enim ita, vt non possint respondere: sicut ille, de quo *Matth. 22* Euangelista Matthæus ait. At ille obmutuit. Applicat iam nunc Christus ad propositum parabolam. *Ait autem dominus. Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte & patientiā habebit in illis? Dico vobis quia cito faciet vindictā illorum.* Cōcludit parabolā arguendo. Quod si iudex iniquus victus precibus viduæ disposuit tandē vindicare viduam: quantò magis Deus iustissimus faciet vindictam electorum suorū clamantium ad se? Quapropter Deū oremus, petitionesq; nostras corā illo cōstituamus. Hoc enim hic docet Christus vt in tribulationibus nostris nomen illius inuocantes, omnesq; dolores, & labores in manib⁹ eius deponentes, deinceps de salute simus securi. Ipse namq; cum opus fuerit nos auxilio solabitur suo, quod si statim non exaudierit preces nostras ne diffidamus, sed potius in oratione perseueremus. Nam si iudex ille iniquus viduæ iustitiam fecit ab illa solicitatus: quid faciet Dominus iudex iustissimus? Non poterit certè precibus nostris non acquiescere, si perstiterimus. Hoc igitur Dominus in tota hac parabola præcipue intendit: nempe vt perseuerātes simus in oratione: cū enim dixisset. Oportet semper orare & nō deficere, statim adduxit parabolam, vt nobis orationis assiduitatem, & perseuerantiam suaderet. Eandē doctrinā scripsit noster Lucas in cap. 11. vbi Dominus etiam frequentem orationem commendat, in cuius rei confirmationem addu cit parabolam de eo, qui ab amico tres panes commodatos petiuit: facta hac confideratione, si non dederit, eo quod amicus est, saltē propter importunitatem dabit, quotquot habet necessarios. Eodem modo hic dicitur, si iudex iste noluerit iustitiā ob virtutem facere, saltem ob importunitatem faciet, quare multo facilius dominus si eū solicitaueris preces tuas, motus exaudiet. Et hic est huius parabolę sensus. ¶ Verum pro maiori explicatione aliquorum verborum contextus, obserua quod iste clamor continuus electorū nō est formaliter petitio vindictę (quanuis vindicta iustitia sit punitiua vt sanctè possit desiderari) sed est formaliter petitio quod adueniat regnum Dei. Est formaliter desiderium beatitudinis perfectæ (in anima, scilicet, & corpore) cum aduenerit regnū Dei, & quia regni Dei aduentus annexā habet vindictā, hoc est iusti tiā punitiuā iniuriarū illatarū electis Dei, ideo

ideo clamor iste est virtualiter petens vindictam. Et quoniam electi continue suspirāt ad regnum Dei: ideo quotidie dicuntur petere vindictam clamando die ac nocte. Et conformis est hæc sententia clamori martyrum: iuxta illud Apoca. Sub altare vidi animas interfectorum propter verbum Dei, & clamabant dicentes. Vsquequo domine nō vindicas sanguinem nostrum, &c. Obserua etiam quod dicit Deum vindictam sumere nomine electorum, non reproborum, quorum condemnatio hic incipit. Sed proceda mus. *Veruntamen filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra?* Post orationem optime nunc agit de fide: quia vbi fides non est, desicet oratio. Sic Paulus ait. Quomodo inuocabunt in quē non crediderunt? Nulla erit orationis vis vbi fides defecerit. Quoniā autem oratio animā optimè præparat ad expectandū iudicij supremi aduentum, quiveniet vt faciat vindictam electorū suorum, prius locutus est Dominus de oratione, nūc vero de aduentu suo loquitur: quando veniet, vt vlciscatur & puniat illos qui seruos illius iniurijs, & incommodis afficere non verentur. Et tunc cum venerit putas quod inueniet fidē super terram? Quanuis Deus sic zeletur pro suis electis, tanta tamen erit tunc malorum multitudo, vt apud paucos vera fides inueniatur. Et si nunc veniret, vbi inueniret fidem? Quot videmus in præsenti sæculo schismata, quot hæreses, quot impias opiniones. Non loquor de Turcis, non de Iudæis, non de hæreticis: sed de his etiam qui sibi videtur, & ab alijs existimantur Christianissimi. O miseram & infirmā fidem. Præterea, si loquamur de fide, qua homo homini fidem vel habet, vel seruat, neque illa suo loco habetur: sed tanta est hominum huius sæculi vanitas, vt merito illud ethnici locum habeat. Nusquam tuta fides. Quocunque enim te verteris vix inuenies, cui tuto fidas: nec qui sibi fidere audet. Sicut enim Deo neque fidimus, neque fidem seruamus: ita & homines aliquando nec nobis fidē vel seruant vel habent: vt sic par pari reddatur. Iā synceritas antiqua perijt, abierunt aurea illa sæcula: modo enim nemini fidere audemus. Quoniam olim omne æs alienum sine testibus: & sine chirographo probatissimum erat. Nunc econuerso etiam testibus & chirographo ipso fidē facientibus audent debitores debitum negare creditoribus. Tanta est in hominibus perfidia & nequitia. Qua de causa, nec amicissimis & notissimis iam fidem facimus sine iactura. Olim Gabaonitæ venerunt ad Iosue, & credidit eis: vbi duo considera, de illius temporis bonitate & synceritate. Primō quam sancta erat illis temporibus fides, *Iosue. 9.* vt fallere aliquos posse non crederetur. Sancti qui cæteros de suo affectu esse existimabant: quia ipsis amica est veritas & non mētiuntur: ita mentiri neminē putant, & quia ipsi alios fallere nesciunt, non putant quod alij fallant eos. Hinc Salomon ait. Innocens credit omni verbo. Non est in Iosue, & in *Prouer. 14.* suis vituperanda facilitas: sed laudanda bonitas. Hoc est innocentem esse, ignorare quod nocet: & si circunscribitur ab aliquo de omnibus tamen bene iudicat, qui fidem esse in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis suæ deuotione inclinatus, vt crederet testamentum disposuit, pacem dedit, & confirmauit societatē. Secundo expende, quod vbi ad terras eorum ventum est deprehensa fraude, nihilominus tamen fidem seruauit, & reuocādam, non censuit ne fidem suā solueret: quanuis alienam perfidiam apprehenderet: sed nunc necfides, nec pacta, nec iuramenta seruantur. Mirabile exemplum de fide seruanda narrat D. Augusti. de. M. *Aug. lib. 1. ciui. cap. 15.* Regulo, qui captus in. 1. bello punico à Pœnis cum esset Romam missus ad captiuos cō mutandos, iurasset que se rediturum, redijt quidem non commutatis captiuis, quanuis ab amicis retineretur Romæ: maluit tamen redire ad hostes ad exquisita supplicia quā fidem hostibus crudelissimis datam non seruare: & sic Carthaginem reuersus est. Paucos nunc M. Regulos inuenies vbi iam nulla fides, aut promissio seruatur. Sed de his iam satis. ¶ Igitur quia Christus hactenus fuerat locutus de necessitate orationis: modo docet qualis oratio debeat esse: nempe humilis & modesta. Erant etiam ibi Pharisæi qui orationes longas faciebant: & putabant magnam se habere fidem, & quod non essent ipsi de numero illorum, in quibus non inueniretur fides: & de se magna confidebant. Docens itaque hos, quomodo nihil de se sit præsumendum & quomodo oratio humilis esse debeat, subdit Euangelista, dicens. *Dixit autem & ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti & aspernabantur cæteros parabolam istam, dicens. Duo homines ascendebant in templum vt orarent, vnus Pharisæus, & alter publicanus.* Vulgo dici solet, nullum est

Universidad de Deusto
Biblioteca

malum quod aliquando non subsequatur bonum. Prouerbium quidem verissimum est: quoniam tanta est Dei misericordia, vt non solum ex bonis, sed etiam ex malis occasionem benefaciendi capiat. Peccauerunt Angeli in cælo contra suum creatorem peccauerunt certè & grauissime. Quapropter omnipotens Deus hominem creauit: vt enim ait D. Augusti. Homo ea de causa creatus est à Deo, vt implerentur Angelorum sedes, quæ vacuæ manserant. Creato autẽ homine ad illam supremam fœlicitatẽ: accidit aliud flagitium: peccauit enim ille homo recenter natus contra Deũ, & inobedientia sua iustitiã originalem perdidit, simul cum gratia & amicitia Dei. Ex hoc tamen malo, ingens consecutũ est bonum: nam Deus vt hominem quem ad similitudinem suam formauerat in pristinũ statum restitueret, homo factus est. Venit enim filius hominis saluum facere quod perierat. Verum bonum hoc ingẽti scelere contaminatum fuit. Perfidi enim mortales Christũ redemptorem suum cruci affixerũt: non tamen tanto crimine tardior facta est Dei misericordia, quin ipsa Christi morte salutem hominum excogitauit. Ex summo igitur omnium mortalium malo, summum effecit Deus omniũ bonorum bonum. O quã bonus est Deus qui (vt ait Moses in Cantico suo) sicut eduxit mel de petra, oleum que de saxo durissimo: ita educit ex duro peccatoris animo mel deuotionis & suauitatis, & oleum misericordiæ. Sic etiam iusti sæpe post peccatum feruentius seruiunt Deo.

Aug. in Enchiri. cap. 9. *Gene. 3.* *Matth. 9.* *Deute. 32.*

¶ At diabolus è diuerso, ex bono elicit malum: quoniam quemadmodum Deus adeo bonus est, vt ex malis etiã possit creare bona, sic diabolus adeo est malus vt ex bonis etiam possit cõficere mala. Nam cum Deũ creatorem æmulari velit in operibus contrario modo omnia operatur, nec amplius assequitur, quam apparentiam quandam bonitatis, velut simia naturę humanæ imitatrix. Vt ergo Deus ex eleemosyna pietatem, ex oratione deuotionem, ex ieiunio continentiam, ex decimarum solutione iustitiam, &c. educit. Sic ècontrario diabolus ex his omnibus arrogantiam, superbiam, & ad cęteras virtutes ignauiam quandam extrahit. Mirum tamen non est: si sint contrariæ voluntates Dei & dæmonis, quorũ opera tam opposita sunt. Quid magis oppositum quã arrogãtia & humilitas? At arrogantiam diabolus ex virtute educit: Deus vero ex peccato humilitatem procreat. Vtrumque autẽ in hac parabola licet intueri. Poteris cõsiderare opera Dei in illo publicano, qui peccatum suum cognoscens, humilitate meruit salutem, Diaboli vero in Pharisæo, qui legẽ obseruans superbia sua omnia bona opera inquinauit. Hoc summatim dictũ sufficit, posteà cum de vtraq; persona tractabimus, fusius agemus. Nũc singula verba huius parabolæ explicemus. Ait itaque Euãgelista. *Dixit ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, & cæteros aspernabantur.* Ad quosdam videlicet arrogantissimos & vanos, qui cum per se nihil sint, plus æquo sibi tribuunt, & vendicant. Hoc vanissimũ est. Primo quia incertum est homini quando iuste operatur: falsa enim iustitia multos decipit. Vnde Paulus. Nihil mihi conscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum. Ideo hic non inaniter dicit tanquam iusti, vt doceat non vere fuisse iustos: nam si vere iusti fuissent, iustitiam suam non sibi, sed Deo retulissent acceptam. Vanum itaque est confidere in sua iustitia: cum nesciat homo an iustus sit. Secundo non est confidendum in propria iustitia, quia iustitiæ nostræ non sunt purę: iuxta illud Esaiæ. Facti sumus vt immũdi omnes nos: & quasi pannus menstruatæ omnes iustitiæ nostræ. Tertiò non est confidendum in propria iustitia, quia non est stabilis: homo enim quantumcunq; magni meriti sit labi potest, vt Dauid, Petrus, & multi alij. Adam cecidit, & etiam Angeli, qui eminẽtis erant naturæ. Vnde Iob. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem. Quis Sansone fortior, Dauide sanctior, Nabuchodonosore potentior, & Petro feruẽtior? Sed omnes isti propter præsumptionẽ corruerũt. Sennacherib omnem fiduciam suam constituebat in magnitudine sui exercitus: at sanctus rex Ezechias Deo tantummodo fidens victoriam obtinuit, Hierusalem liberata ab hostibus, occidit enim Dominus centum octogintaquinque millia illorum, & postea Sẽnacherib ipse à filijs suis fuit occisus. Rabsaces vero Ezechiam deridebat: quoniã fidebat Deo. Ita profligauit Dominus Holophernẽ cum omni Assyriorum exercitu: de quibus ait Judith loquens Deo. Qui confidunt in multitudine sua & gloriantur, &c. Quapropter istis: qui sibi ipsis confidunt non Domino, ait propheta Amos. Væ vobis

Esai. 64. *Iob. 4.* *Ind. 16.* *2. Reg. 6.* *Dani. 3.* *Matth. 26.* *4. Reg. 19.* *Tob. 13.* *Iudith. 6.* *Amos. 6.*

bis qui opulenti estis in Sion & cõfiditis in monte Samariæ optimates capita populorum: ingredientes pompatice domum Israel. Discamus ex hoc loco nihil nobis confidere. Ne confidas in diuitijs: quoniam scriptura ait. Væ vobis diuitibus, qui habetis hic consolationem vestram. Ne confidas in viribus, multi enim fortissimi fuerũt duces in sæculo, quorum nomina prorsus ignoramus: ait enim scriptura. Potẽtes, potẽter tormenta patiẽtur. Ne glorieris in ędificijs, aut equis mũdiq; luxu: quoniam inquit Hiere. Væ qui ędificatis in iniustitia. Ne cõfidas in nobilitate generis, aut corporis pulchritudine: scriptũ enim est. Vana est pulchritudo. Ne multum tribuas velocitati, reliquisve artibus humanis, quibus bruta sunt hominibus præstantiora. Asael, qui erat velocitate par capreis, quæ morantur in syluis occisus fuit, quia Abner sequebatur. Ne iactes literarum cognitionem, siquidem nemo adhuc extitit æqualis dæmonibus scientia, qui tamen omni scientia sua inferni pœnas euadere non possunt. Non adhibeas fidem fauori, aut gratiæ principum. Aman enim regi Assuero gratissimus eo die, quo cum Rege suo cœnauerat ab illo suspensus est. Ideo Dauid. Nolite confidere in principibus, neque in filijs hominum: in quibus non est salus. Hos ergo qui virtute sua, & viribus confidunt alloquitur Christus dicens. *Duo homines ascendebant in templum, vt orarent, vnus Pharisæus, & alter publicanus.* Ad orationem ascenderunt. Ad hoc enim factum est templum: iuxta illud Saluatoris. Domus mea domus orationis est. Et Salomõ orans Dño dixit in tẽplo. Vt exaudias deprecationẽ seruitui, & populi tui Israel, quodcũq; orauerint in loco isto. Quanquã multi sunt, qui tẽplis vtũtur non ad orandũ, sed ad negotiandũ, aut (quod turpius est) ad peccandũ: quibus multo esset melius si nunquam templũ ingrederentur, vt huic Pharisęo accidit, qui in templum intrans arrogantia & superbia perdidit quicquid anteà virtutis habebat. Sanius igitur fecisset si se domi continuisset. Iuerat ad orandum, & pro oratione peccatum admisit: cuius exẽplo omnes caueant sibi, ne quid aliud in templo faciant quàm preces effundere animumque totum Deo tradere. De ijs enim qui contra faciunt conqueritur Dominus inquiẽs. Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? qui in via affectus est iniuria, leuius ferre sólet quam si in propria domo fuisset iniuriam passus. Vnde illud vulgo celebratum exaggerationis argumentum. Vim mihi intulit etiam in domo mea. Quare Rex Assuerus vt Aman grauius peccasse probaret, dixit. Etiam reginam vult opprimere me præsente in domo mea. Ita etiam offendunt Deum qui in templo peccant quoniã adeo impudentes sunt vt Deum in propria illius domo non vereãtur offendere. Ita nun quam legimus Dominum adeo indignatum fuisse, quam cum vendentes & ementes in templo inuenit: quo in casu ille qui omnibus alijs peccatoribus semper pepercerit tam grauiter succensęt hominibus: innuens quam sibi displiceat templorum violatio. Oportet vt in loco sancto sanctus sis: nam quid prodest quod locus sanctus sit, si tu sanctus non es? Hic Pharisæus in templo erat, sed in eo superbe egit: locus enim non iustificat hominem. Quapropter disce in loco sancto Dei orare, psallere, & verba diuina attente & deuotè audire, &c. *Pharisæus stans hæc apud se orabat.* Cum enim preces eius debuissent ad cælum ascendere, gloria tamen inanis meritorum suorum hoc faciebat vt orans apud se esset: & tamen vera oratio extra se rapit orantem. Præterea, statio hæc indicium præbebat inflati animi, quem Deus semper odit. Contra vero cor contritum & humiliatum nunquam despicit. Vnde in Ecclesiastico habetur quod humilis se ipsum humiliantis oratio, nubes penetrat. Ediuerso autem quæ oratio illa erit, vbi humilitas non est: imo in qua nos humilitatis pudet? Salomon erat omnium ditissimus & glorioßissimus Rex, quam Iudæi vnquam habuerunt: attamen non pudebat eum coram omni populo genibus flexis orare. Daniel in die ter cadebat in genua, in oratione. Moses cadebat in facie in sua oratione. Et ipse Christus cœlorum rex procidens in horto orabat patrem. Et quid solum hos commemoro? In Apocalypsi Ioãnes videbat non solum viginti quatuor seniores, sed etiam omnes Angelos in cælo in faciem procidere ante Dei thronum. In Iob quoque scriptum est, quod etiam colũnæ cæli ante Deum contremiscunt: denique obstupescunt omnes creaturæ ad diuinam maiestatem, & hic superbus Pharisęus peccator, & impurus homo in terris, erecto collo & capite, coram Deo audebit stare, & comparere? Sed nõ solus est hic Pharisæus,

Hester. 7. *Psal. 50.* *Eccle. 35.* *3. Reg. 8.* *Dani. 8.* *Nume. 16.* *Lucæ. 22.* *Apoca. 7.* *Iob. 26.*

qui superbè, & arroganter est in templo. Nam nostris temporibus videmus etiam mulieres turpissimas pulcherrimis fragulis cubantes: missæ, sacrisque concionibus interesse. Et existimo breui fore, (ea sunt stultitiæ incrementa) vt ceruicalia, ipsosque lectos in templa transferãt, vt mollius cubẽt. Sed quia in capite secundo huius cum Simon venit in spiritu in templum de his locuti sumus: nunc duo obseruamus hic. Primum horum est, quod hæ cęremonię Ecclesiæ quanuis de essentia non sint, tamen maximã animi superbiam ostendunt qui eas omittunt. Quanquã enim potissimum omnium sacrificiũ, & maximè acceptabile sit cor contritum, humile & mundum: corporis tamẽ humilitatis sicuti genuũ flexio, &c. Multum adiuuat ipsius cordis humilitatẽ, sensualitatem frangens, animamque erga Deum disponens. Quare cum Christus & Apostoli has externas cęremonias non modo docuerint, sed etiam commendarint, stupenda videri debet eorum impudentia, qui hæc in missa, & reliquis diuinis officijs audent cõtemnere. ¶Secundo obserua quam difficile, & atrox sit superbiæ vitium: omnia enim alia non semper apparent, latent interdum, quia nonnunquam occultari possunt, nõnunquam etiam acquiescunt. Nam vorator si domi peccat, foris non item, libidinosus etiam non semper, nec in omni loco flagrat: friget aliquando, vel naturæ fragilitate, vel vitij tędio. At superbus in lecto, in mensa, in foro, in templo, in omni denique loco, & tempore, domi, foriśque indicia ostendit tumoris sui, vt in hoc Pharisęo videmus. Qui vbi arrogantiam suam in primis cohibere, & occultare debuisset (siquidem in cõspectu Dei cõstitutus nihil aliud non modo velle, sed ne cogitare quidem debet, nisi quod pium sanctumque sit) ibi superbissimus fuit: sed nec veritus est illum offendere à quo multa petitũ venerat. Sed iam eius orationem audiamus. *Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut hic publicanus.* Iustus in principio accusator est sui, & sic oportebãt, vt ille faceret: tamen à suis laudibus incipit. Abraham rogans pro Sodomitis coram Deo se humiliabat. Quia, inquit, semel cœpi, loquar ad Dominum meum: cũ sim puluis & cinis. Acsi diceret. Ne irascaris mihi quod pro alijs oro: qui tamen ipse peccator sum. Sic faciebat Iacob dicęs. Domine Deus minor sum omnibus miserationibus tuis, &c. Sic etiam Dauid. Quis ego sum (ait) domine Deus, & quæ domus mea quia adduxisti me huc vsque? Sic etiã faciebant socij Danielis dicentes. Domine Deus iustus es, in omnibus quæ fecisti nobis? Sic & ipse Daniel dicebat. Tibi Domine iustitia, nobis autem confusio, &c. Hunc in modum confitentur probi omni tempore in sua oratione propria sua peccata: econtra autem impij à suis laudibus incipiunt, sicut iste qui gratias dabat, quia non erat sicut cæteri. ¶Sed cur iste male egit dando gratias Deo & numerans bona sua cum Paulus dicat quod in omnibus gratias agamus? Dauid etiam & Ezechias, Paulus quoque & Zachæus, & alij bona sua narrauerunt. Cur ergo iste damnatur? Aliud est gratias agere cognoscendo Deum authorem bonorum, & aliud est bona habere putãdo quod à seipso vel suis meritis Deus illa dederit, & proximum contemnendo. Quapropter aduerte quod triplex est genus superborum. Quidam sunt qui ea quæ habent non putant à Deo se habere, sed quòd suis viribus, ingenio aut solicitudine illa acquisierint. Talis fuit Nabuchodonosor qui dicebat jactanter, Nonne hęc est ciuitas magna Babylon quam ego ædificaui, &c. Et sic Sanson hac tactus vanitate dixit. In mandibula asini percussi eos. Quos Dominus percusserat dixit quod ille percusit. Qua propter statim Deus illum magna siti percusit: ita vt penè moreretur. Sicut etiam vox dixit de cęlo Nabuchodonosor regi. Regnum tuum trãsibit à te. Est enim Deus honoris sui zelator, soletque æstimationem suam tueri, quotiescunque ab hominibus vsurpatur. Aduersus hos loquitur Esaias dicens. Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? Quomodo si eleuetur virga, &c. Et vt videas quomodo Deus zelat suum honorem statim subdidit pœnã. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatẽ, &c. Et Paulus etiam contra istos. Quid habes quod non accepisti? Si autẽ accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Iacobus Apostolus etiam ait. Omne datum optimum & omne donum perfectum de sursum est à patre luminum. Et rursus Paulus. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo

Deo est. Si homo ex se sufficiẽs non est ad cogitandum bonum, quod est minimum inter bona opera: quid poterit ad agendũ? Vnde Dominus. Nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eum. Et per Oseam, Perditio tua (inquit) ex te Israel: & auxilium tuum ex me. Per se vadit homo ad peccatum, sed non redit: per se nauis descendit in rapida aqua, sed non ascendit. Terra spinas & tribulos per se profert, sed non per se triticum: mater enim est herbarum, & non uerca tritici. Sic homo per se potest facere malum, sed non bonum. Ideò Dominus sine me nihil potestis facere. Omnia bona tua tam corporalia quam spiritualia à Deo sunt. Cur igitur superbis? Multi adeo arrogantes sunt, vt si audiãt se ab omnibus amari statim respondeant vrbanitatem suam liberalitatem, & bonum ingenium amoris illius esse causam. Si vero audiant valetudinem, vires que suas in pretio esse gloriãtur, & dicunt, continentia mea, vitæque moderatio hæc mihi præstitit bona. Quorum quanta sit superbia: nemo non videt: quando ea bona quæ Deo sunt, vt authori suo referenda sibi tribuunt. Alios intuenies nihilo meliores, à quibus si petas, qua ope diuitias compararunt, iactant industriam suã, dicentes. Indos petiui, inauditas nationes penetraui, ibique ingenio meo hæc omnia mihi confeci, quæ vides. O insane. Nonne alij in eisdem locis quibus tu versati ditescere nunquam potuerunt: nonne etiam alij multo te ditiores effecti in mari cum omnibus diuitijs suis perierunt? Igitur ò amentissime cur mauis Deo esse ingratus, quam Deo omnia quę habes accepta referre: siquidem & qui non habuerunt, Dei auxilio consequuntur, & qui habent, Dei patrocinio opes suas à mille periculis tuentur? Quod si opponas: pro hærede omnia bona mea possideo, nihil hic ad comparandum, aut casus aut auxiliũ vllum promouit: pater mihi reliquit, at patri quis dedit? auus. auo? atauus. Fateor: sed si perstitero omnino deuenienduũ est ad illum, qui habuit à maioribus suis nihil. Sed sint ita sanè omnia bona tua hęreditaria: qua ope cõseruas, quæ mille modis diligẽtissimos dominos deserũt? quo auxilio denique vales (quod præstantius est) & spiritum ducis ad illa perfruenda? Nullam ergo excusationem afferre potes tuæ ingratitudinis: nisi Deum datorem omnium bonorum cognoscas: at si cognoueris quot bona consequantur, inde gratus eris & plura indies beneficia consequêris. ¶Aliud genus superborum est, qui etsi omnia beneficia à Deo fateantur accepta, non gratis tamen, sed meritis suis sibi concessa autumãt. Habent in memoria aliqua pietatis opuscula: quæ aliquando fecerunt, & ideo valetudinem suam, bona temporalia, & etiam animi tranquillitatem iam pridem sibi debitã, & ita nihil accipiunt de manu Dei vt gratuitum, sed vt debitum. Horum tamen non modo superbia, sed etiam stultitia est mirabilis, nam quæ habemus, non quia boni sumus habemus, sed quia bonus est Deus. Vnde Christus Apostolis dixit. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, vt eatis & fructum afferatis. Quasi diceret. Hæc omnia quę facitis, mea opera sunt. Nihil enim quis conari potest nisi præuia gratia diuina, quę dormientes excitat, pigros strenuos facit. Non quia boni eramus futuri, elegit nos Deus, sed quia elegit nos Deus boni sumus. Quare gratia Dei gratis dari dicitur: quoniam sola Dei bonitas in causa est, vt hominibus detur. Ideo Paulus. Si gratia ex operibus, gratia non est gratia. Vnde in capite immediatè præcedẽti dominus dixit. Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Et quia ibi satis diximus, in hoc loco de merito nostrarum operationũ supersedendum puto. ¶Nunc tertium genus superborum videamus: illos nempe qui licet sciant bona quæ habent esse à Deo, & non ex meritis suis data, tamen in illis gloriantur acsi sua essent: gloriam Dei vsurpantes: vt fecit hic Pharisæus, de quo nunc loquimur. Propter hoc peccatum non peruenerunt Moses & Aaron in terram promissionis: quia non retulerunt honorem Deo pro fonte de lapide excusso. Quare ait Paulus. Regi sæculorum, immortali, & inuisibili, soli Deo honor, & gloria. Quod testati sunt Angeli in Christi natiuitate dicentes, Gloria in excelsis Deo: & in terra pax hominibus. Hoc iam in superioribus exposuimus. Se ipsum extollit stultus hic & laudat inaniter. Sicut lanx trutinæ quanto leuior est, tanto amplius sursum ascendit: sic quanto homo vanior est, & inutilior & iniustior, tanto sublimius se extollit, & cum sit impius iustitiam sibi iactabundus assumit: & iusti nomen impudenter vsurpat. Contra vero quemadmodum lanx plenior

& grauior se deprimit deorsum: sic vir virtute clarus & honestate insignis se abijcit, & inclinat & quanto est apud alios virtutibus onustior, tanto apud se ipsum iudicatur imperfectior. Hæc est enim magna perfectio, suæ imperfectionis cognitio. ¶Sed expende hominis arrogãtissimi verba. Non sum (inquit) sicut cæteri hominum. Cum se solum bonum credit: quodammodo male de Deo sentit, quia credit quod Deus in vno solo loco diuitias posuerit, & quod alijs nõ sit bonus nisi sibi, vel quod alijs sit parum bonus in quo Deo derogat. Aman qui credebat, quod solus ipse esset honorandus à Rege, cum interrogauit eum, quid faceret Rex quem voluerit honorare, abijt tristis in domum suam, & etiam suspendio interijt. Et sicut Mardochæus est exaltatus, quem despiciebat & odiebat Aman, & ipse Amã suspensus & damnatus: sic iste Pharisæus, qui solus se dignum honore putabat, est cõdemnatus, & publicanus despectus à Deo iustificatus & honoratus. Solum inter omnes hic Pharisęus se putabat esse. Ideo superbia vento comparatur: quia nihil sustinet: ita superbus nihil sustinet aut patitur: solus esse vult & ab omnibus præ cęteris obseruari. Alia vitia consortio gaudent, vt libido, ludus, edacitas, auaritia: verum superbia solitudinem quærit, societatem non patitur, tanta est huius teterrimi vitij importunitas: omnia sibi defert, se solam in pretio esse habendam putat: omnes humiliat, vt se exaltet. Et in hoc videmus, quia dixit, Alij raptores, &c. Cum reuera ipse esset raptor, & iniustus, quia rapiebat gloriam Dei, de qua ipse dixit quod alteri illam non esset daturus. Iniustus quippe erat, quoniam proximum nõ auditum prius nullis testibus, nullis indicijs temere dãnabat: digitoque ostẽdens publicanũ trahebat in exemplum accusationis suæ: in quo istius perspicue cernitur impietas, qui non modo se iactabat, sed etiam alios vituperabat. O quot habet iste in sæculo imitatores, qui festucã in oculo fratris vident, trabem autem in oculo suo non considerant. Vnde Paulus ait. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? suo domino stat, aut cadit. Certè si iste sapuisset, vel in hoc cognouisset improbitatem suam quod perperam dé alijs iudicaret, verum nemo improbus sapit. Ignis omnia in se conuertit, quẽadmodum & fluuius omnes torrentes in se recipit, & immutat: sic & homines qui boni sunt, quæcunque aut audiunt, aut aliqua ratione accipiunt: secundum naturam suam optima reddunt. Mali autem etiam bona in mala conuertunt. Quare nullum est certius argumentum, quo quis se discutiat, moresq; suos exactius exploret quã si sibi persuadeat se esse talem, qualem proximum esse iudicat. Quod si animaduertisset Pharisęus iste, cognouisset vtique suam iniquitatem. ¶Obserua autem hic, nullam aliam causam esse quare proximos contemnamus, nos vero magnificiamus, nisi quia acutius vitia illorũ, quam nostra intuemur. Cum autem nemo sit, quin aliquo defectu peccet fit necessario vt proximorum mores & vitam nostris semper postponamus. Veruntamen diuerso se habet modo in huiusmodi æstimandi negocio superbus & humilis: nam superbus qui male omnia perpendit in altera parte trutinę mala proximi sui constituit, in altera vero bona, si quæ habet sua: & ita non est mirum si digniorem se inueniat cæteris. At humilis & modestus è diuerso se habet, mala sua semper præ oculis gestans, nihil in proximis dignius supplicio, quam in se intuetur: quia bona opera sua, qui bonus est non perspicit. Moses cum haberet faciem splendidam, ita vt filij Israel non possent in faciem eius intendere, solus ipse nesciebat: sic tu si bona proximorum tuorũ animaduertere velles, mala autem tua ob oculos semper gestares, pluris proximos tuos quam te ipsum faceres. Quare periculosissimũ est se bonum putare. Infirmus enim qui se morbo oppressum non sentit, medicinam non quærit. Sic Pharisæus iste, quia vitia sua non attendebat, innocentissimum se iudicabat, reliquos vero iniquissimos, quorum etiam minima peccata notabat. Ideo Dominus ait istis, Publicani & peccatores præcedent vos in regno Dei. Quoniam se iudicantes infirmos remedium quærunt. Sic intelligenda sunt verba illa seueriſsima Apocalypsis. Vtinam frigidus esses aut calidus, sed quia tepidus es incipiam te euomere de ore meo. Quomodo fieri potest, vt homo frigidus Deo sit gratus, tepidus autẽ qui calido propinquior est peioris sit cõditionis? facilis respõsio est. Calidus dicitur ille qui igne charitatis flagrãs, virtutes omnes interius, & exterius possidet. Frigidus qui charitate destitutus, procul ab omni virtute moratur. Tepidus vero qui nec charitate calet, nec etiã omnino

Hester.3.

Esai.48.

Matth.7.

Rom.14.

omnino friget, saltẽ in exteriori apparẽtia. Dicitur ergo tepidus peioris esse conditionis quam frigidus, non quod plurium peccatorum sit reus, sed quia in eo statu est, in quo difficilius sanari potest. Negligit enim medicinam qui morbi sui conscius nõ est. Sic iste cum se infirmum non putet, remedium non curat. Et quod iste sit sensus germanus huius authoritatis patet, quia immediate subdidit Dominus dãs causam quare tepidus sit peioris conditionis dicens. Quia dicis diues sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus & nudus. Sic iste Pharisæus cum pauper esset & cæcus & nudus, putabat se esse diuitem: & iactabat opera sua dicendo. *Ieiuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ possideo.* Iste ascendit vt oraret, & cum oratio sit petitio, expende quam stultus sit quod bona opera sua ostẽdit Deo ad quem orat. Ineptus esset ille, qui eleemosynam petiturus, se prius annulis, torquibus aureis, & vestibus pretiosis ornaret credens id sibi adiumento fore. Nam pauperes mala sua ostendere solent, vt sic faciliùs intuentium animos moueant. Eodem ergo modo nos in oratione si volumus Dei misericordiam flectere non virtutes, vt Pharisæus hic ostentemus, sed potius cum publicano peccata fateamur. Nam quẽadmodum ægrotus qui à medico ictus puriorem sanguinem emittit, grosiorem retinet, defecit, ille vero qui puriori retẽto, inutiliorem foras proijcit conualescit: sic peccator qui bona sua prædicat & mala tacet, salute caret, ille autem viuit qui bonis non emissis, quicquid mali habet, humiliter coram Deo medico sapientissimo exponit. Sic Balac rex Sydoniorum dicebat. Septem altaria ordinaui. Vide quid impij Deo offerant, & quæ sint illorum præparationes nempe iactare si quæ fecerint bona quasi Deus non viderit illa aut esset cæcus. Optime Deus hæc omnia nouit, & scit opus bonum quod facis: & non solum opus ipsum, sed omnes circunstantias boni operis. Videas quãtum Deus consideret omnia opera nostra. Obtulit Abraham holocaustum & Deus omnes circunstantias cõsiderauit, dicens. Quia non pepercisti filio tuo vnigenito, &c. Nõ solum dixit filium, sed vnigenitum: & omnia optime considerauit & laudauit. Quia fecisti, inquit, hanc rem. Quam rem domine? Non inuenio nomen opere dignum.

Vide quomodo omnia põderat. Sic etiam in domo Simonis Pharisæi fecit cum Magdalena, ponderans omnia eius bona opera, & circũstantias. Osculum mihi non dedisti, hæc autem, &c. Igitur si Deus ita videt & ponderat omnia opera & eius circunstãtias, & omnia videt & scit: nequicquam tua enarras opera? Celauit hic Pharisæus peccata quæ confiteri debuerat, & bona siqua fecerat patefecit. Qui enim sana membra medico ostendit, & vulnera tegit, nunquã curari poterit, imo potius quotidie peius habebit. Tales sunt multi qui quoniam iusti magis haberi quam esse appetunt cum bona aliqua faciunt non in secreto, sed publice illa facere satagũt. Et postquam facta sunt, illis quos latere putant illa referunt, vt inde ab illis, quibus illa referunt æstimentur. Thrasonem agũt, suas canũt laudes, suo rum gestorum historiographi fiunt. Ne tamẽ ita faciãt docet hæc parabola. Hæc alibi saluator dicit. Cum facis eleemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera. Et iterum. Noli tuba canere ante te. Tuba canit qui bona sua alijs iactat: qui se ipsum de bonis quæ fecerat laudat. Hinc est quod præcepit Deus filijs Israel ne tonderent primogenita ouium. Cum virtutis initium & bonum quod fecerat alijs enarrat, primogenita ouis tondet: quia sublato secreto quo quasi quodam vellere virtus ipsa tegebatur, tonsa postmodum virtus manet. Quam graue autem hoc sit peccatum, Iob aperte pronunciat dicẽs. Si osculatus sum manum meam, quæ est iniquitas maxima. Ille manum suã ore proprio osculatur qui opera sua bona laudat: quòd dicit esse iniquitatem maximam. Nec solum iniquitas est, sed meo qui dẽ iudicio stultitia maxima: quod inde censeri potest, quia quod maxime optant non assequuntur. Nam ideo bona sua narrant, sperantes hoc medio futurum, vt ab alijs maiori æstimatione digni censeantur. Sed longe aliter quã sperabant euenit, nam qui audiunt ob hanc solum causam illos contemnunt: & quos forte iustos & cordatos putabant, & velut tales venerabãtur, postea tanquã peccatores & stultos æstimant, & quasi iactabundos dedignantur. Et si forte vnus aut alter illius dictis assentiens illum ob hoc veneratur, & suspicit, is è vulgi erit fæce, quod iuxta solum rerum faciem iudicare solet, & interiora minime scrutatur. At dementia est maxima rem tam leuem qualis

Lucæ.7.

Matth.7.

Deute.15.

Iob.31.

est vulgi opinio tam caro pretio emere vt
Luce.7. à viris bonis & doctis contemnatur. Hi enim
similes sunt gallinis qui cum ouа excusserint statim clamant atque adeo importune vt auditoribus sint molestiæ: qui autem illarum importunos clamores audiunt illas peperisse hoc signo intelligunt, & ob hanc causam excitantur vt ouа perquirant & rapiant: quod forte non facturi essent, nisi illarum clamoribus ad hoc faciendum excitarentur. Sic iactabundis contingit. Nam dæmon illos sua bona iactantes auscultat, & ad illorum bonorum deprædationem inuitatur. Suggerit enim illis arrogantiam, & inanem de bonis quæ habent gloriam: quæ bona omnia destruit, & sicut ventus vrens
Psal.77. omnia consumit. Ideo Psalmista ait. Tradidit in captiuitatẽ virtutem illorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici, quia deuorantur, & captiuantur eorum bona.
Deprædari desiderat qui thesaurum publice portat: atque ideo Ezechias rex punitus fuit, quia thesauros suos ostendit nuncijs regis Babylonis. Nullus ponit amico poma
4. Reg. 20. quæ à vento impellũtur ab arbore: sed quæ manu colliguntur. Sic Deo non sunt danda opera quæ vento vanæ gloriæ eijciũtur.
¶ Discamus hinc hanc pestem vanæ gloriæ fugere: & bona nostra non inaniter propalare. Si enim adeo Deus indignatur quod bona sua tẽporalia nobis arrogamus: quid si spiritualia? Esset quidem dux supplicio dignus si oppidum regi suo vsurparet: multo maiori tamen si regnum. Sic Deo magis displicet arrogantia in rebus spiritualibus. Ne igitur bona & virtutes nostras prædicemus. Nam Amygdalus, quia præcoces nimium producit flores sæpius fructu caret.
At morus semper retinet fructũ suum quoniam seriùs floret: stomachus etiam validus hyeme quam vere cibum concoquit, quoniam calor qui vere exterius grassatur, hyeme latet in corpore. Sic aratores sato frumẽto gelido tempore gaudent, calidum detestantur: quia gelu terra erũpentia frumenti gramina cohibet, donec altius radices agat.
At calor statim male hærentes herbas euocat, & tenuiores ac minus fructuosas reddit.
Acto. 28. Eodem modo accidit illis, qui bona opera quæ faciunt nõ continent. Sicut enim apud Miletum vipera inuasit manum Pauli dum sarmenta in ignem mitteret: sic cum opera bona mittimus in Deum, qui ignis dicitur in scriptura statim nobiscum est gloria inanis, quæ ideo difficile vitatur, quia omnia alia vitia à malis eruuntur, hæc autem à bonis. Vnde quantum reliqua virtutibus extinguũtur, tantum gloria inanis crescit, sicut ignis sulphureus qui aqua iniecta roboratur, præbente materia, cui hæret alimentum. Est tandem hoc vitium adeo in omnibus virtutis simile: ideo virtutis personam gerit, vt nunquã nisi bonis tendat insidias. Non enim blasphemus, homicida, aut latro inani gloria peccat, qui in quo sit gloriosus non habet. Quare cauere debent iusti, ne ab hoc vitio fallacissimo operum suorũ
1. Reg. 21. bonitas destruatur. Edidisset Eleazarus præclarum facinus occiso Elephanto, nisi illato vulnere imperitia sua ab eodem etiam fuisset interfectus. Sic tu quoties vitio resistis, aut opus bonum operaris, elephantum occidis, nundum vel diabolum, periclitaberis tamen, nisi telum anceps vanæ gloriæ caueris. Tunc igitur strenuissimum te ostẽdere debes cum viceris, ne à te ipso vincaris blandiente laudis tuæ memoria: quę vniuersam victoriã destruet, humilitatem omnium virtutum, velut columnam & fundamentum euertens. Nam cætera vitia singula singulas perdunt virtutes: auaritia liberalitatem, libido castitatem, iracundia beneuolentiam, at hæc pestis omnia bona tollit.
Sed de his satis. ¶ Nunc verba huius Pharisęi discutiamus. Sabbatum hic pro hebdomada sumitur, quia duos dies hebdomadæ
Luce.3. ieiunans abstinebat à carnibus: tamen non abstinebat à vento vanæ gloriæ, quo pascebatur à quo etiam melius illi vt abstineret.
Cum ait decimas do, rectius diceret reddo, cum Dei sint omnia. Obserua etiam quod licet superbus esset, & arrogans tamen optimo ordine processit. Prius enim dixit mala quæ non fecit: quia prius eradicanda sunt
Psal.33. mala, deinde facienda bona, iuxta illud Psalmi. Diuerte à malo, & fac bonũ. Nam quẽadmodum impossibile est aliquem ad sanitatem restitui nisi prius à morbo liberetur:
Ezech.36. ita etiam impossibile est aliquem bene operari nisi prius recesserit à vitijs. Sic Dominus Hieremiæ dixit. Ecce cõstitui te super regna: vt euellas & destruas: ædifices, & plãtes. Non poterat ædificare bona, nisi prius
Psal.5 destrueret mala, neque plantare optima nisi prius eradicẽtur pessima: atque ideo prius dixit vt euellas & destruas mala: & postea ædifices & plantes bona. Sic etiam Dauid prius dixit, Beatus vir qui nõ abijt in consilio

lio impiorum, & in via peccatorum non steti, & in cathedra pestilentiæ non sedit: & postea dixit. Sed in lege Domini voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et Christus in Ioanne ait. Amen dico vobis qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde ille fur est, & latro. Et postea dixit. Qui autem intrat per ostium pastor est ouium. Prius ponit indicia mali pastoris, & postea boni. Et in Decalogo prius ponuntur præcepta negatiua, & postea affirmatiua. Et Paulus idem facit scribens ad Timotheum & ad Titum. Sic & iste prius numerat mala quæ non egit dicens, quod non erat raptor, nec adulter, nec iniustus: & postea subiungit bona dicens. Ieiuno bis in sabbato, & decimas do omniũ quæ possideo. ¶ Obserua rursus in hoc superbo Pharisæo quod has duas partes iustitiæ, scilicet, euitationem mali & perfectionẽ boni sibi ipsi adscribit. Quapropter non dicit gratias ago tibi Deus quod me gratia tua à malo abstraxisti, & per spiritũ tuum ad bona agẽda permouisti & adiuuisti: sed simpliciter dixit. Gratias tibi ago quia non sum sicut cæteri hominũ: imo tot bona ego solus feci, quando alij malis rebus studuerunt. Stulte non legeras, quod Dominus dicit. Ego sum qui deleo iniquitates tuas, propter me. Et in Ezechiele. Ego sum sanctificator tui. Et Paulus aperte dicit, Deum operari in nobis bonum velle & perficere. Et quemadmodum palmes non potest fructum ferre: nisi manserit in vite, sic nos fructum ferre non possumus nisi manserimus in Christo. Discamus omnem spem nostram, & fiduciam in Christo ponere.
Et quidem necessaria sunt opera bona ad salutem, sed sciamus sine Dei gratia nos nihil posse mereri: atque adeo Deo qui nos ad
Iuuat. gratias tribuamus: non nobis qui sine ipso nihil facere possumus. Reijcit Christus hunc Pharisæum hypocritam cum sua oratione licet caueret à malis, & bona fecisset: quia gloriam Dei sibi ipsi vsurpauit. Fideles Christi serui gloriam tribuunt Deo omnium operationum suarum. In publicano econtra lætatur Christus, non quod peccata placerent, sed quia peccata cõfitetur & veniam petijt cõtrito corde. In Pharisæo erat bonum & malum & in publicano etiam bonum & malum: eligamus bona vtriusque, & mala odiamus. Diligamus bona opera Pharisæi, & humilitatem publicani: & peccata publicani, atque arrogantiam & superbiam Pharisæi odiamus. Discamus cũ multis operibus posse damnari, si humiles non fuerimus. Discamus licet peccatores simus non desperare de Dei misericordia, quam obtinebimus cum publicano si pœnitentiam egerimus. ¶ Denique obserua sicut in initio dicebamus, quomodo diabolus ex bonis operibus elicit mala & gloriam inanem. Sed vt videas aperte Dei bonitatẽ, qui tam bonus est quod etiam ex malis nostris bona eliciat: iam audiamus Euangelistam, & videamus quæ narrat de publicano. *Et publicanus à longe stans nolebat oculos ad cælum leuare: sed percutiebat pectus suum dicens. Deus propitius esto mihi peccatori.* Expende Dei bonitatem, atque sapientiam. Qui de peccato quo nihil peius esse potest, humilitatem educit: qua præclara virtus est. Ille quidem artifex esset admiratione dignus, qui non modo aurum, vel argentum optime omnium cælaret: sed etiam scoriam ipsam in aliquod opus eleganter conuerteret. Eodem igitur modo Deus se habet in animarum nostrarum salute fabricanda: siquidem non tantum virtutum metallo, verum etiam peccatorum nostrorũ scoria nos illustrare contendit. Scoria enim in sacra scriptura aptissime pro peccato sumitur. Sic dixit Domi
Eze.22. nus Ezechieli. Versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti æs, stannum, ferrum, & plumbum in medio fornacis scoria argẽti facti sunt. Idem dixit Esaias Propheta,
Esai.1. populo Israel. Argentum tuum versum est in scoriam. De hac igitur tam vili criminũ nostrorũ scoria, nititur Dominus supremã fœlicitatem nobis conficere. Vnde ait Di-
Aug. super Psal.104. uus Augustinus, Deum non permissurum fore peccata, nisi ab illis aliqua essent bona peruentura: iuxta illud Pauli. Vbi abun-
Roma.5. dauit delictum, superabundet & gratia.
Quare nullo satis pacto potest Dei sapiẽtia cõmendari, quam quod à peccato ipso virtutem, à malo bonum, ab inferno denique gloriam suscitat. Qua de causa nemo desperare debet: si diu in peccato permanens nullum diuinũ sensit auxiliũ. Deus enim sæpenumero electos suos diu in peccato esse permittit, vt in virtute radicitus hęreant: humilitatemq; suam cognoscentes, vere humiles fiant. Sicut enim qui domũ firmiorem ædificaturus post parietum antiquorum ruinã multum in iaciendis fundamentis immoratur, vt sic stabilius & diuturnius ædificium

Universidad de Deusto
Biblioteca

euadat: sic Deus peccatorem quotiescunque fragilitate sua cadit non statim exticat, sed iacere patitur, vt ille cognoscens suam imbecillitatem omnia bona sua Deo accepta referat, altiusque fundamenta humilitatis & virtutis iaciat. Huiusce rei nobis proponit exemplum sacra scriptura in Dauide, qui postquam per Prophetam Nathan reprehensus est, humilior postea fuit & cautior. Non dubito Dauidem multo meliorem & doctiorem post pœnitentiam fuisse, quam ante peccatū. Sic ipse, Afflictus sum, & humiliatus sum nimis. At humilitas intelligentiam parit, vt ipsemet ait. Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas. Sic etiam profuit Petro, nam ex lapsu didicit nunquā de suis viribus præsumendū, nec alios contemnendos. Et ideo post resurrectionem domini interrogatus à Christo, an plus cæteris diligeret eum, modestius respōdit. Tu scis domine quia amo te. Sic & Paulus cum vas esset electum à domino recordatus quod peccator erat dixit. Ego sum minimus Apostolorum qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniā persecutus sum Ecclesiam Dei. Certe cum dignissimus esset Apostolus tantam humilitatem decerpsit, vt non se putauerit dignū. Et alibi etiam dicit. Christus Iesus venit in hunc mundū peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. ¶Secundo non solum humilitatis fructum parit peccati ruina, verum & prudētiam in posterum: nam sicut auiculæ laqueos vitare cautissime solent, quibus aliquando præpeditæ alarum & corporis iactatione se explicuerunt: sic peccatores diaboli compedes formidant, in quibus semel aut bis detenti sunt. Rursus, quemadmodum spinæ interius vineis noxiæ sunt: verum si euellantur, & circumcirca pro sepe ducantur alia noxia prohibent: sic peccata in anima quidem valde nocent virtutis fructum impedietia: si eradicentur tamen, & in memoriæ vallo statuantur, ad omnia vitia firmissimum erunt propugnaculum: peccati nanque memoria peccatorem deinceps reddit cautiorem. Sic Dauid, Peccatum (inquit) meum cōtra me est semper. ¶Tertio surgens peccator à peccato feruentior incedit & velocior in via Dei: sicut viator solet qui comitibus præcedentibus festinat vt illos consequatur, ne forte aut erret, aut solus viam faciat. Hinc ergo poteris Dei perspicere bonitatem: quando quidem tot cōmoda ab ipso peccato nobis conficit, vt in hoc publicano videmus: qui de superbo humilis factus, procul in angulo templi pudibundus consedit: culpam suam fassus, illiusque veniam implorans humiliter. Singula autem consideremus. Primo à longe stabat, quia cōscius scelerum suorum se indignum venia reputans nō audebat Deo appropinquare. A longe stabat quam longe eum à Deo posuerunt sua peccata. Hoc est vnum veræ conuersionis principium, cum peccator cognoscit quod longe à Deo recesserit. Tale fuit filij prodigi conuersionis initium cognitio videlicet elongationis à domo paterna. Quanti (inquit) mercenarij in domo patris mei, &c. Surgam & ibo ad patrem meū. Iuxta exemplum hoc, qui gratiam apud Deum inuenire & consequi volumus à lōge stare debemus in humilitate, nos nostraque peccata considerantes nobis ipsis displicere, nos ipsos corripere, & dignam agere pœnitentiam. Præterea longe publicanus stabat, sed Dominus illum de propinquo intuebatur. Sic quo magis quis se humiliat, magis accedit Dominus: quo vero magis se extollit, magis recedit ab eo. Vnde Dauid. Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur Deus. Fugit nanque Dominus superbos, & illos qui se opere sua eleuare nituntur: qua de causa humilibus quo propinquior est, eo ab arrogantibus remotior. Secūdo nolebat oculos ad cælum leuare præ pudore suorum scelerum. Præ pudore reformidabat maiestatis diuinæ conspectum. Hæc est vera cordis humilitas, hæc vera animi submissio: vbi homo ex consideratione suorum peccatorum ad considerationem maiestatis diuinæ ascendit, & coram eo totis artubus contremiscit. Quemadmodū in Esdra videmus, qui cum pro populo oraret, dicebat. Deus meus confundor & erubesco leuare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creuerunt vsque ad cælum. Sic etiam Magdalena indignam se reputauit coram Christo apparere: atque pudibunda stetit retro: & ad pedes eius sese abiecit atque ibi perseuerauit cum lachrymis, tergendo, osculando, & vngendo, & erigere se non audebat, vt Christum, aut quemquam alium intueretur, donec verbum consolatorium audiret. Remittūtur tibi peccata tua. Talis spiritus exigitur ad pœnitentiam, & vbi Deus pro

2. *Reg.* 12.
Psal. 37.
Psal. 118.
Ioan. 21.
1. *Cor.* 15.
1. *Timo.* 1.
Luce. 15.
Psal. 63.
1. *Esd.* 9.
Luce. 7.

pro remissione peccatorum rogatur. Et sane quidem peccator indignus est qui cælū intueatur, qui dominum cæli offendit: atq; ideo debet peccator faciem Dei vereri post quam peccauit sicut mulier adultera, quæ virum grauiter læsit, & vir misericors parcens ei, apparet illa confusa & verecunda ante maritum. Tu autē ò anima peccatrix quanto maiore pudore apparebis in conspectu Christi, cui per sacramenta Ecclesię & fidem fuisti desponsata? Quoniam forni cata es (vt inquit Propheta) cū amatoribus multis. Non cum vno sed cum multis, non semel sed sæpissime. Cur igitur nō mœstissimo & non turbatissimo vultu ante oculos sponsi tui venire audebis: quem tā grauiū iniuria affecisti? Rex Manasses in sua oratione dicebat indignum esse vt cælum videret. Discat igitur peccator quanta cum humilitate & verecundia Deum precari debeat, ita videlicet vt culpam suam agnoscens præ verecundia non audeat apparere coram Deo, sicut hic publicanus qui oculos non audebat leuare. Hoc etiam Dauid fecisse scriptura commemorat, quia dixit. Miserere mei Deus: non audens nomē suū prodere præ verecundia & pudore. Non enim cum veniam petebat dixit, miserere Dauid, sicut alibi dixit. Memento domine Dauid: aut sicut alibi blandiens, dicit filius ancillæ tuæ aut puero tuo? Quia hæc nomina familiaritatis sunt, & ideo magis occasionem cumulandi culpam quam minuendi tribuerent? Deniq; vt Paulus orationem deferre præcipit cum verecundia & sobrietate. Tertio percutiebat pectus suum. Percutiebat pectus vbi erat cor, ex quo omnia peccata pullulant, iuxta illud Saluatoris. De corde exeunt quæ coinquinant hominem, nempe furta, homicidia, &c. Hanc ergo voluntatem nostram, propriumq; cor percutere debemus, iuxta illud. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Arbor quæ radicitus euellitur terram, in qua hærebat deijcit. Sic peccatum quod radicitus & omnino euellitur cor commotum & afflictū relinquere debet. Pectus igitur percutiendum est à quo culparū emanarunt libidines. Theseus rex Herculi, qui vxorem suam & liberos interfecerat, dicebat. Percute, percute ictu valido pectus istud, non enim debent mortaliter tractari ea pectora quæ tanti sceleris conscia extiterunt. Quare to, ore simul & corde dicebat. Deus propicius esto mihi peccatori. Breuis oratio & efficax. Primo confitetur Deum tanquam misericordem, qui solus ipse & non alius potest peccata dimittere: iuxta illud quod ipsemet inquit, per Esaiam. Ego sum qui deleo iniquitates tuas. Quis enim potest peccata dimittere, nisi qui sine peccato est? Quis potest facere mundum, de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es? Deinde se ipsum fatetur peccatorē, qui neq; bona opera, neq; merita habeat quę possit prætexere, sed quod omnis sua spes præcipue in misericordia Dei posita sit. Præterea non accusat alios, non Satanā, non astra, non carnis amicos, sed seipsum: & ideo dixit. Mihi peccatori. Atque hac de causa dicitur etiam hic quod suum pectus percutiebat, quia sciebat quod peccati causa erat propria voluntas. Sic Dauid. Miserere mei Deus &c. Et sequitur. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Iterum quoque dixit, Confitebor aduersum me iniustitiam meam domino. ¶Ad nostrā autem eruditionem discamus ex humili huius publicani confessione culpam nostram cognoscere, & proprium pectus nostrum tūdere, & nobis ipsis veniam petere, non defendētes peccata nostra, nec aliquem accusantes, sicut patres nostri Adam & Eua fecerūt. Adam traiecit culpam in mulierem, & in ipsum Deum qui illam dederat tam molestam, & mulier accusauit serpentem. Ad excusandas (vt inquit Dauid) excusationes in peccato. Vnde Paulus consulit dicens Non vos defendentes charissimi. Iudas filius Iacob licet innocens esset propter cyphum inuentum in sacco Beniamin, se ipsum accusauit dicens. Quid respōdebimus domino nostro? Deus inuenit iniquitatem seruorum suorum. Et ille qui peccatum nō fecit nec inuentus est dolus in ore eius, signa peccatoris habere voluit, voluit circuncidi & cum iniquis reputari. Quare ergo nos tantis criminibus obruti, non humiliter culpas nostras fatebimur? Iacob quia lenis erat, nuda colli & manus pellibus hœdi texit, in signum, vt vir iustus & innocens peccatorem se debeat reputare, nam quo humilius & liberalius professus fueris peccata tua, eo faciliorem Dei erga te misericordiam reddis, quanto verò pertinaciorem te præstiteris in peccatis tuis defendendis tanto indignior venia efficieris. Quod si clariùs volumus videre conuer

tamus

Esai. 43.
Iob. 14.
Psalm. 50.
Psalm. 31.
Psalm. 140.
Roma. 12.
Gene. 3.
Gene. 44.
1. *Pet.* 2.
Luc. 2.
Esai. 53.
Gene. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamus oculos in hunc Pharisæum, cuius superbæ orationi prælata est publicani humilis confessio, quod etiam ex ijs quæ in textu sunt elucescunt, quæ dominus dixit, parabolam applicans. *Dico vobis, descendit hic iustificatus in domũ suam ab illo.* Hoc est, magis, quã ille Pharisæus, qui sanctitatem sibi vẽ dicabat. Hebræi enim sua conficiunt comparatiua, per propositionem, men, quæ est, ab, quam interpretes vertunt, quàm, positiuis subiunctam. Vt bonus sum ego à patribus meis, id est, melior quàm patres mei. *3.Reg.19.* Et Esaias. Multæ filiæ desertæ, &c. Et in *Esai.54.* Psalmo. Bonum est confidere in domino *Psalm.117.* quam, &c. Id est, melius est confidere in domino, quàm in homine, & melius est confidere in domino quàm in principibus. Nam septuaginta transtulerunt maledictus tu ab omnibus animantibus, intellige præ omnibus, & magis quàm omnes. Similiter hic, descendit iustificatus ab illo, id est, magis quàm ille. ¶ Ad nostram autem eruditionẽ duo hîc obseruanda sunt. Primum obserua. Si humilitas cum peccatis tantum valet, vt etiam Pharisæi sanctitatem superet, quid effecisset eadem humilitas cum pietate coniuncta? Rursus. Si arrogantia adeo mala est vt sanctitatem vincat, si fuisset cum peccatis alijs copulata, quid egisset. Secundo si Christus damnat eos, qui gratias sibi ipsis tribuunt de bonis, quæ ipsi faciunt, & in quibus habent partem quanto magis damnabit eos qui se iactant de bonis in quibus ipsi nihil fecerunt? In ieiunio enim & eleemosyna & alijs operibus virtutis homo aliquid habet, & ipse operatur cum Dei auxilio, nihilominus tamen detestatur dominus eos, qui gloriam Deo non tribuunt, vt in hoc Pharisæo. Sed in corporis pulchritudine, nobilitate sanguinis, virium fortitudine, & diuitijs, quas ex parentibus hæreditasti, in his non habes partem, nec aliquid tu egisti, vt nobilis esses, aut pulcher. ¶ Igitur si de bonis quæ nos facimus gloriari non licet, quanto magis abominabitur Deus illos, qui de diuitijs aut generis nobilitate, vel corporis fortitudine seu pulchritudine se iactant, & gloriantur? Abominabiliores & stultiores sunt isti, quam illi, qui de his quæ fecerunt gloriantur. Tertio discamus bonorum nostrorum obliuisci, & peccata recolere, memoria enim bonorum *Gregor. lib. 22. mor. cap. 7.* sæpe superbiam generat, vt licet videre in hoc Pharisæo. Lege de hoc Gregorium.

Sed Christus concludit dicens. *Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.* Regulariter loquendo non intelligitur hoc de hac vita in qua multi extolluntur & eleuantur supra se ipsos, & superbiunt, & nunquam abijciuntur in hoc sæculo, sed reuera humiliabuntur in inferno. Solet tamen Deus in hoc mundo eos superbos humiliare, ad exemplum & correctionem eorum, vt humiliauit Pharaonem, Goliath, Saulem, Holophernem, Aman, Sennacherib, Nabuchodonosorem, Antiochum, Herodem, & alios. Porro hîc, humiliabitur, non pro humilitatis virtute sumitur nisi pro abiectione & vilipendio. Sic sumitur illud quod Beata *Luc.1.* Virgo dixit. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Hoc est, paruitatem, seu exiguitatem, vt in expositione huius cantici annotauimus. Sic etiam illud qui in Exodo ha- *Exod.21.* betur intelligendum est, cum de Virgine vitiata dicitur, si humiliauerit eam, quia post perditam virginitatem non est tanti valoris aut existimationis. Scit enim dominus hos superbos humiliare. Vnde serpenti dixit Deus. Super pectus tuum gradieris. In hoc videbis quid pariat excellentiæ appetitus, nempe deiectionem, & qui supra se sine Deo extollitur, infra se deijcitur. *Gene.3.* Serpens voluit esse vt homo, & effectus est omni bestiæ agri inferior. Sic etiam quia homo voluit ad Deum ascendere, ad bestias descendit. ¶ Obserua etiam quod hęc sententia ter legitur in Euangelio. Semel in *Matth.23.* Euangelio Matthæi, & bis in nostro Luca, hîc, & in capite quarto decimo, ad innuendum triplicem humilitatem, cordis, scilicet, oris, & operis. Et quia in quarto decimo capite huius superius iam hæc verba interpretati sumus, nunc nolo amplius in his verbis remorari. Verum pro conclusione huius doctrinæ, quam Christus in hac parabola docet, aliqua sunt obseruanda.

¶ Primum est quantum sit arrogantia ac vanagloria, vel quæcunque superbia fugienda. Hoc est quod in primis Christus hic docet, videlicet, vt omnem superbiam fugiamus, quantum autẽ sit flagitium superbia, vel ex hoc poteris cognoscere, quod permittit dominus alia multa peccata curã dę superbię causa. Dixit Dauid in Psalmo. *Psalm.29.* Ego dixi in abundãtia mea, nõ mouebor in ęternũ. Cui arrogantiæ, vt posit medicina adhiberi permisit Deus, vt homicidium & adul-

& adulterium, vitia teterrima committeret. Quare dixit idem Propheta, Auerti faciem tuam à me, & factus sum con- *v.26.* turbatus. Nec minus Diuus Petrus viribus suis plus nimio fidens, dixit. Si omnes scãdalizati fuerint in te, ego autem nunquam scandalizabor. Posteà vero hanc arrogantiam suam, periurio confutauit. Vide igitur quantum sit superbia flagitium. Siquidem (vt iam dictum est) permisit Deus in Dauide, & in Petro alia peccata: hac de causa, scilicet, vt arrogantiam deponerẽt Deo super omnia crimina inuisam. Nunquam enim permittuntur vitia: nisi ad alia maiora delicta euitanda. Cum autem Dominus vt superbiã exterminet alia peccata permittat, patet superbiam esse omnium flagitiorum maximum. Hinc intelligitur maxima illa difficultas, quare Deus permittat iustos sæpenumero in hoc sæculo varijs laboribus, & calamitatibus torqueri. Cum impij è diuerso voluptatibus affluãt, quoniam adeò exoptat à nobis superbiæ telum declinare, vt etiam amicissimis multa eripiat vitæ bona, incõmodaque obijciat, ne rerum prosperitate extollantur & superbiant. Vn- *v.28.* de Paulus. Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi spiritus Satanæ, qui me colaphizet. Ecce charissimo sibi & electissimo viro non dubitat Deus spiritum Satanæ iniungere, non vt perdat, sed vt admoneat ne vnquã suæ fragilitatis obliuiscatur. Secundo obserua superbiæ mirabilem pertinaciam, quæ omnium vitiorum exercitu profligato sola in campo audet manere, virtutique per totam hominis vitam repugnare. Arma autem virtutis non modo non timet, sed etiam virtutis vulneribus, magis magisque roboratur, humanæ fragili tati tribuens, quod gratia diuina operatur. Quare quemadmodum vmbra corpus, nisi vndequaque illustretur, consequitur, sic superbia virtutem, nisi quis ita effulgeat luce probitatis, vt nihil loci tenebris vitiorum relinquat. Oportet igitur dum viuimus, iugiter cum superbia pugnemus, quoniam cęteris vitijs debellatis fortius in pectore solet radicari, à quo nisi penitus eradicetur omnis victoria pro nihilo reputanda est. Quantum autem superatis vitijs superbiã exturbare debemus, tantum humilitatem amplecti virtutibus receptis. Quando igitur non modo innocens, sed etiam misericors, fidus, & religiosus euaseris, memento semper humilitatis, vt nihil superbię loci relinquatur, quæ perpetuo pugnat. Nunquam defatigatur, & interdũ sola fine aliorum vitiorũ adiumẽto expugnat cordis humani propugnacula, vt in hoc Pharisæo videmus qui omnia alia vitia superauerat, & à superbia miserrime captus est. ¶ Discamus etiam nõ confidere de nobis ipsis tanquam iustis, sed semper nos miseros, fragiles, & ad nihilum exiilimemus. Ad quosdam enim qui se tanquam iustos existimabant locutus est Christus hanc parabolam. Docet enim hæc parabola quantum Deus odiat arrogantiam, & superbiam, & quantum diligat humilitatem. Nam superbiam Deus nunquam potuit, aut voluit pati, aut impunitam relinquere. Experti sunt hoc Angelus qui ce- *Gene.3.* cidit de cælo, & Adam qui electus est de paradiso, & alij innumerabiles quorum nomina longum esset recensere. Ideo Dauid orabat. Domine non veniat mihi pes su- *Psal.35.* perbiæ, ibi enim ceciderunt, qui operantur iniquitatem, Iudith quoque. Superbi *Iudith.9.* non placuerunt tibi ab initio.

¶ Docet etiam hæc parabola ne in nobis fidamus, sed quantumcunque exaltati fuerimus, habeamus humile cor, & casum timeamus cõstituamus omnem fiduciam in Deo non in nobis ipsis. Ideo Dauid Do- *Psal.35.* mine non veniat mihi pes superbiæ, quia ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem. Vnum ex homini pernicioſioribus est pro- *Lucæ.6.* prijs gloriari, nimiumque fidere, quippe su- *Matth.25.* per arena ædificat virginibus fatuis similis, quę lampades habebant, sed non in illis oleum. Speciem solum boni habebant coram hominibus, placebant sibi ipsis, sed veniente sponso lampades extinguebantur, & cogebantur præ foribus stare, & frustra pullare. Sed de his satis. Sequitur in contextu. *Afferebant autem ad illum infantes vt eos tangeret.* Turbæ hoc facie- *Matth.19.* bant, vt dicitur in Matthæo, credentes per manuum impositionem dari eis aliquam virtutem. Videbant enim per manus Christi multa miracula fieri, quia mox, vt aliquid tangebat volens sanare sanabat, sicut leprosum cum descenderet de monte. Ideo Iairus rogabat eum, vt imponeret manum *Matth.8.* super filiam suam, vt viueret: & sic teti- *Lucæ.8.* git eam, & duos cæcos quos illuminauit te- *Matth.20.* tigit, & cæcum natum, & cum fuscitauit *Ioan.9.* adolescentem tetigit loculum. Et ideo cre- *Lucæ.7.* dentes Iudæi quod illi, quos tangeret libera-

berarentur ab incurſibus dæmonum, & ab alijs malis, offerebant ei parulos tangẽdos. Parentes tamen non erant fruſtrati à deſiderio ſuo, nam ſuſcipiebant quod parentes vel offerentes deſiderabant conſequi paruulos per illum tactum, nam ſi nihil conſequerentur inutilis eſſet tactus & deluderet offerentes. Quod autẽ eſſet bonum quod eis Chriſtus conferebat tangendo eos nemo ſufficienter dicere poteſt, tum quia ſcriptura hoc non refert, tum quia nemo ſcire poteſt quantæ virtutis eſſet tactus manus Saluatoris, vnde aliquibus magna & aliquibus minora conferrentur ſecundum quod Chriſtus eos ad inæqualia bona diſpoſuerat peruenturos. ¶ Docemur vt paruulos noſtros ſacerdotibus offeramus, qui locum Chriſti habent in terris, vt benedicant eos, nam ex benedictione ſacerdotum imponẽ do manus ſuper eos magna bona cõſequuntur. Non enim ſunt illi qui benedicunt, ſed Deus qui effectum benedictionis infundit ſacerdotibus benedicentibus nos, ideſt, bona petentibus. Et ita dixit Deus ſacerdotibus legis Moſi, vbi Deus tradidit formam benedicendi, dicens Moſi. Loquere Aaron, & filijs eius. Sic benedicetis filios Iſrael, & dicetis ad eos. Benedicat tibi dominus. &c. Sequitur. Inuocabunt nomẽ meum ſuper filios Iſrael & ego benedicam eis. Et tamen ſacerdotes noui teſtamenti ſunt multo excellentiores ſacerdotibus veteris teſtamenti: ſacrificiũ noſtrum eſt excellentius illo ſacrificio vmbratili, ideo multo perfectius benedicere poterunt ſacerdotes noſtri quã ſacerdotes veteris teſtamẽti: & licet omnes poſſunt benedicere, ſed ſacerdotibus magis conuenit quã alijs, quia iſtis eſt data talis poteſtas à Deo in veteri lege & non alijs, ideo ab iſtis eſt benedictio expectanda. Sed ad contextum. *Quod cum viderent diſcipuli increpabant illos.* Non faciebant per contemptum neque per inuidiam hoc, ſed potius per ignorantiam: putabant enim Apoſtoli infantes nulla vtilitate Chriſto offerri, & etiam vt importunitatem offerentium vitarent. Pia intentione hoc faciebant licet non ſecũdum ſciẽtiam, & ideo Chriſtus monuit eos. Vnde ſequitur. *Ieſus autem conuocans illos dixit. Sinite paruulos venire ad me, & nolite vetare eos, talium eſt enim regnum Dei.* Non dixit iſtorum, ſed talium, vt oſtendat non conſiderare ætatem, ſed mores. Atque ideo ſubdidit dicens. *Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei ſicut puer non intrabit in illud.* Opus eſt vt ſimus paruuli non ſenſu (vt inquit Paulus,) ſed moribus. Paruuli enim non ſunt ambitioſi nec honores appetunt, & in puluere ſedent: nec ambiunt cathedras primas. Sic nos oportet eſſe humiles deſpicientes hæc vana mundi, & nos ipſos humiliantes. Vnde per Eſaiam dicitur. Deſcende & ſede in puluere. Secundo ſunt ſine malitia. Sic nos iuxta illud Pauli, Malitia paruuli eſtote. Tertio non ſeruant iram, ſed facile placantur. Ideo Apoſtolus. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Quarto ſunt caſti. Quapropter Paulus admonet Timotheũ. Te ipſum caſtum cuſtodi. Denique vt lachrymæ arma infantum ſunt: quas ſi ab aliquo lædũntur ſtatim effundunt: ita piorum arma ſint fletus & dolor, quibus infernos hoſtes profligare, & arcem cęlorum capere poſſimus, in qua poſteà longa æternitatis ſerie lætemur, querelas autem omnes Deo noſtro exponamus, qui ait. Mihi vindictam, & ego retribuam. Sed de his ſatis.

Numc.6.

Epheſ.4.

Eſaiæ.42.

1.Cor.14.

Epheſ.4.

1.Timo.5.

Roma.12.

¶ Vnum tamen hic obſeruandum eſt, quãti pretij ſint paruuli ante Deum. Fleuit Agar in ſolitudine, & Dominus non quidem vocem matris, ſed vocem pueri audiſſe dicitur. Vt ex hoc diſcamus quanti faciat Deus infantes, & eorum fletus, lachrymas & orationes. Vnde ſolemus in neceſſitatibus innocentum lachrymas ad Deũ mittere. Sic etiam Rex Niniuitarum etiam paruulos ieiunio afflixit, quemadmodũ apud Ionam legimus, ſed procedamus. *Et interrogauit eum quidam princeps dicens. Magiſter bone quid faciens vitam æternam poſſidebo?* Solebant Hebræi per prophetas ea quærere, de quibus dubitabant. Saul quærens aſinas pergit ad videntem: ita enim prophetam appellabant. Ægrotante filio Ieroboam mittitur vxor eius in Silo ad Ahiam prophetam. Dauid etiam conſulit prophetam Nathan: vt templum ædificet. Cum Gabaoitæ fraudulenter locuti ſunt filijs Iſrael, ait *Ioſue.9.* diuina ſcriptura eos deceptos fuiſſe: quia os domini non interrogauerunt, vbi per os domini intelligitur diuinus vates, per quem Deus loqui ſolebat: quẽ interrogare debebant. Itaq; cum mos eſſet Hebræis diuinos vates cõſulere & interrogare: ideo hic princeps Chriſtum dominum interrogat quid ſit acturus, vt vitã æternã poſſideat. Audiebat Chriſtũ dicentẽ, qui nõ fuerit ſicut puer non

Genes.21.

Ioan.3.

1.Reg.9.

3.Reg.14.

2.Reg.7.

non intrabit in regnũ Dei: & ideo ſũpta hac occaſione quæſiuit, quid eſſet facturus, vt illud regnum poſſideret. Expende autẽ adoleſcentem diuitem, & principem qui cum tot affluxeret diuitijs & honoribus, non de rebus externis, aut vanis querit: ſed de cælo & de vita beata. Profecto ſat hoc eſt viri probi ſignum: ſed paucis nunc eſt hæc ſolicitudo, omnes quærunt quomodo principum fauores venẽtur: quomodo prælati fiãt, aut quomodo bona terrena, aut honores adipiſcantur. Cur nos etiam hæc non tangit cura? Vita hæc noſtra fugax, ſed ex hac vita pendet æterna. Cur ergo hæc cura non vehemẽter nos angit? Docuit ergo hic adoleſcens primum quærere regnum Dei, & iuſtitiam eius. Docuit primum exhibere mẽbra noſtra arma iuſtitiæ in ſanctificationem. Docuit ita habere terrena ac ſi ea non poſſidere mus. Qui enim diuitias habẽs anxius eſt de vita æterna: ita eas habet ac ſi non haberet. *Dixit ei Ieſus. Quid me dicis bonũ? Nemo bonus niſi ſolus Deus.* Homines & cæteræ res vocãtur bonæ cum limitatione: bonũ tamen abſolute non dicuntur, quia hoc nõ competit, niſi ei, qui habet totam naturã bonitatis qui eſt Deus. Quia ſicut in eo eſt tota natura entitatis, ita & tota bonitatis natura. Sicut ergo accipiẽdo proprie eſſe, nemo eſt, niſi Deus: ita accipiendo bonitatem abſolute, nemo eſt bonus niſi ipſe ſolus. De ſuo eſſe dixit Moſes. Qui eſt miſit me ad vos: quaſi ipſe ſolus eſſet. Idem dicendum eſt de bonitate. Tamen limitate vocatur homo, bonus homo, bonus miles, vel bonus geometra, &c. ¶ Secundo poteſt intelligi quod ſolus Deus eſt bonus, ſcilicet à ſe ipſo bonitatem habẽs ſuam, & non accipiens ab extrinſeco: cætera autem non habent bonitatem niſi communicatam eis à Deo: & ideo datur eis pars bonitatis, & non tota natura boni. Ideoque homo vocatur bonus participatiue, non tamen abſolute, nec bonitatem habens à ſeipſo: ſicut Deus. Docemur hinc primo Deum ſuper omnia diligere. Quia ſi obiectum voluntatis eſt bonum verum, vel bonum apparens, ita vt voluntas, nihil diligere poſſit, niſi ſit ſub ratione boni: ſi adeo creaturam amas, in qua tantillum bonitatis apparet, cum alias mille ſit defectibus vitiata, cur Deum totum bonum, totum perfectum non amas, à quo quicquid in mũdo eſt bonitatis, & perfectionis emanauit? Præterea, ſi tãtopere creaturarum amo ri indulges: cur non potius amores omnes ad Deum conuertis? in quo omnis bonitas, omnis perfectio eſt, quo non modo voluptatem in hoc ſæculo, ſed etiam beatitudinem in altero conſequêris? Docemur ſecundo ex hac Chriſti reſponſione: vt cum laudamur reflectamus oculos mentis noſtræ ad defectum noſtrum, & ad eius quod in nobis laudatur dependentiam à Deo: & ſic laudem nobis exhibitam in Deum cui debetur retorqueamus dicendo cum ipſo Deo. Nemo bonus niſi ſolus Deus. Quid me dicis bonum, iuſtum, aut ſapientem? Mea non ſunt, niſi quæ ad defectum ſpectant. Deus autem ſolus eſt, cuius ſunt, quæ ad perfectionem quãcunque ſpectant. Sic ſancti ſolent cum laudantur Deo laudes referre. Sic Iudith, feciſſe legimus, quæ cum magnis præconijs à populo laudaretur ipſa in Deum laudem referens, ipſum cantico ſolẽni celebrauit. Incipite Domino in tympanis, canite Domino in cymbalis, &c. Sic beatiſsima virgo cum laudaretur ab Eliſabeth, ipſa laudes omnes Deo retulit dicẽs. Magnificat anima mea Dominum. Sciamus nos quod Deus ipſe ſolus bonus eſt, à quo ſi quid boni habemus eſt nobis communicatum, atque ipſi tantum ſit pro omnibus honor & gloria in ſæcula ſæculorum: ſed Chriſtum audiamus. *Mandata noſti: Non occides.* Via cæli eſt obſeruatio mãdatorum. Obſerua autem hic, quod Chriſtus non poſuit hic præcepta primæ tabulæ, quæ ad Deum pertinent, ſed ſolum poſuit præcepta ſecundæ tabulæ ad proximum pertinẽtia: quia in præceptis ſecundæ tabulæ includuntur præcepta primæ tabulæ, quia in dilectione proximi includitur dilectio Dei. Deus enim diligitur ex charitate propter ſeipſum, & proximus propter Deum: & ideo non poteſt aliquis diligere proximũ, quin diligat Deum, ſi dilectio eſt ex charitate: ſecus eſt de dilectione naturali, aut carnali, aut vtili. Itaque ponendo præcepta ſecundæ tabulæ omnẽ legem poſuit: cum omnis lex ſit in dilectione proximi, vel preſupponatur ab ea. Ideo Paulus ait. Qui diligit proximũ, legem impleuit. Et iterũ. Si quod aliud præceptum eſt in hoc verbo inſtauratur: diliges proximum tuum ſicut teipſum, Charitas enim proximi preſupponit neceſſario charitatem Dei. Eſt tamen prior dilectio Dei ratione & natura in quantum ſecũdum ordinẽ charitatis diligitur proximus

Iudith.16.

Lucæ.1.

1.Timo.1.

Roma.13.
Gala.5.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non propter se,sed propter Deum: & ideo Deus prius diligitur. Ait itaque dominus. Non occides. Tantum enim Deus homicidium detestatur,vt eum etiam qui per errorem occiderit hominem exilio relegandũ
Num.35. putet:vt in Numeris legimus.Fugit homicida in vrbem. &c. Et si homicida qui sine culpa occidit,sic à domino castigatur: quid faciet illis qui insidiosè & malitiosè hominem occidunt? Ideo si aliquando voluntas, aut animus occidendi occurrerit cogita hominem esse ad imaginem & similitudinem creatoris tui:& quemadmodum non auderes in Deum malum illatum vindicare, aut in eum manum mittere,ita eam extendere in eius imaginem time, quæ ad viuum refert ipsum Deum. ¶ Aduerte autem quod potest quis sine peccato occidere hominẽ in quatuor casibus, scilicet in bello iusto, pro iustitia publica,vt iudices, & eorũ ministri:defendendo bona sua, & defendendo se ipsum,& propriam vitam. Omnibus autem alijs casibus mortaliter peccat, qui hominem occiderit, & etiam in tribus primis casibus,quanuis homo non peccet occidendo,tamen irregularis est, sed defendendo se ipsum,occidendo inuasorem, non solum non peccat,sed nec est irregularis.

¶ Obserua etiam quod tantum est hoc peccatum maximum, vt de isto peccato dicat scriptura,quod clamat ad Deum: iuxta illud quod dominus dixit ad Cain. Sanguis
Gene.4. fratris tui clamat ad me:&c. Quatuor enim sunt peccata quæ clamant ante Deum, & petunt vindictam. Primum est homicidiũ sicut sanguis Abel clamat. Secundum est oppressio innocentum,iuxta illud quod in Exodo habetur. Ascendit clamor filiorum
Exod.2. Israel ante Deum. Tertium est peccatum
Gene.19. Sodomiticum:quia in Genesi dicitur. Cla-
Iaco.5. mor Sodomorum & Gomorræorum multiplicatus est. Quartum est detentio mercedis mercenariorum. Ideo Iacobus Apostolus ait. Ecce merces operariorum vestrorũ quæ fraudata est à vobis clamat: & clamor eorũ in aures domini Sabbaoth introiuit. Hæc tria vltima peccata clamant ad modũ homicidij,quia sunt quasi homicidium. In peccato Sodomitico perditur quod potuit esse materia corporis humani: ideo quasi homicidium. In oppressione verò innocentum & retentione mercedis auferitur pauperibus vita eorum, & ideo à Deo quasi ho-
Eccle.33. micidium reputatur. Vnde in Ecclesiastico habetur,Panis egentium vita pauperis est, qui defraudat illum homo sanguinis est. Et ibidem. Qui aufert in sudore panem quasi qui occidit proximum suum. Puniuntur etiam homicidæ irregularitate, etiam illi qui sine culpa occidunt in casibus in quibus diximus: & qui cum culpa occidunt licet pœnitentiam agant. Sic dominus dixit
1.Par. Dauidi regi.Nõ edificabis domum nomini meo:eo quod sis vir bellator, & sanguinẽ fuderis,vide quantum Deus abhorreat homicidium, & illud detestetur. Impijssimũ enim est hominem occidere pro cuius vita Deus ipse mori dignatus est, sed aliud præceptum videamus. *Non mœchaberis*. Prohibet Christus hic non solum adulterium,sed etiam omnem simplicem fornicationem: nam qui accedit ad non suam mœchatur: omnis autem mulier quam non copulauit coniugio non est sua:cum qua mœchatur. Omnem nanque fornicationem prohibet hic dominus. Quapropter simplex fornicatio contra legem diuinam est,& contra naturalem. Contra diuinam non est dubium,
Matth.15. cum Christus in Matthæo loquens de his quæ coinquinant hominem inter alia nominauit adulteria & fornicationes. Et Pau-
Gala.5. lus ad Gala. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt adulteria,fornicatio. &c. Et ad Corin.
1.Cor.6. ait,Nolite errare, neque fornicarij, neque idolis seruientes. &c. Quod autem sit contra legem naturalem euidens est: nã si simplex fornicatio liceret,nullus duceret vxorem vt perpetuo iugo esset coniunctus. Secundo quenam esset filiorum educatio,vbi nullus vir fœtum crederet esse suum? Tertio, quis esset qui filios vellet sanctè instituere & erudire si existimare posset alienos esse quos instruere parabat? Quarto vbi esset illa hominum sancta & firma amicitia, quæ ex matrimonio per consanguinitatẽ & affinitatẽ germinat, & firma perseuerat? Quinto, zelo, iniurijs & cædibus totus orbis macularetur: si viri quas amare cœpissent ab alijs viderent amari, quærentes duo vel tres viri vnam pulchram fœminam, intereos essent maximæ discordiæ & rixæ. Sexto viris senio confectis, quis filius præsens remedium afferret, si patrem esse dubitaret:quem senio premi videret? Septimo, sane de pudore & verecundia actum esset si fornicãdi libido impune per homines grassari posset. Octauo,pulchris fœminis formi-
Prou.29. sari parata esset cõuiuia:sed castis & iam vetulis

vetulis quis prouideret? Nono, si fornicari liceret nullas futuras domos, nullas ciuitates,nullamq; politiam fore, quod enim domos firmat est matrimonij indissolubilis nexus, ex domibus enim firmis, firmantur & vrbes. Decimo, tolleres etiam regnorum legitimas successiones: quia rex reginæ partum nõ crederet esse suum,sed forsan pastoris,aut vilis personæ, &c. *Non furtum facies*. Hoc præcepto prohibetur non modo ne quis rei alienæ proprietatem retineat inuito Domino: sed etiam ne quis vsum & possessionem vsurpet. Est autem maximum & saluberrimum præceptum: quo in primis respublicæ cõseruantur. Nulla namq; vnquã fuit tam barbara ciuitas, aut imperiũ quod furta acerrimo iudicio plectenda non censuerit, quin etiam, vt author est Pius Papa II. in sua cosmographia, & M. Anto. Sabel.lib.3. Æneidis decimæ prope finem: Carinthiæ & Austriæ habitatores, in quadam parte, quæ Agefurmi vocatur legem sanxerunt, vt qui in furti patrandi suspicionem venisset, illico suspenderetur. Dracon etiam Atheniẽsium legislator præcepit, vt pro quocunque furto latrones occiderentur. Quod ea de causa apud has nationes fuit statutum, quoniam nihil est paci inimicius, aut magis contrarium quam latrones, qui ideo legibus humanis & ciuilibus tam acriter puniuntur. Nam omnes alij scelerati homines nocent quidem reipublicæ,minus tamen latronibus, qui nisi punirentur, nemo res suas posset tuto possidere,pro quibus defendendis committerentur quotidie homicidia, seditiones & scandala, orbisq; in interitũ rueret. Quare sapientissime hoc præcepto, sicut & reliquis cõsuluit Dominus humanæ fragilitati nõ modo furta prohibens sed & latrones capitali pœna plectendos esse cẽsens. Sic enim fecit Achã: quem cum tota familia lapidari iussit, eo quod vestem auream quæ regulam Hierico rapuerat. *Non falsum testimonium dices*. Multo nequiores meo iudicio sunt hi quam superiores: illi enim bona corporis furantur: at isti animi. Quare quò animus corpore præstãtior est, eò animi bona corporeis præstant, & sic qui animo nocet dignior est supplicio. Vnde lege talionis merito damnantur calumniatores, eandem pœnam subeuntes quam illi erant subituri: quos infamarunt si verum esset crimen. Sic in Prouer
Prou.19. bijs dicitur. Testis falsus nõ erit impunitus. Atque ideo illi senes, qui falsum testimonium contra Susannam dixerunt, noluit do-
Dan. 13. minus vt impuniti manerent: sed à populo interfecti sunt. *Honora patrem tuum & matrem*. Sed cur è diuerso, cur non præcepit etiam Deus vt parentes filios diligerent? facile respondetur. Quoniam id naturæ ingeniũ est, vt nulla regio sit tam barbara vbi filij parentibus non sint charissimi. Nemo enim carnem suam odio habet. Quomodo esse potest,vt pater filio indigenti si potest non subueniat? Cuius rei etiam in brutis exempla habemus. Nam gallina pro pullis suis nõ dubitat se omni periculo opponere, miluoq;, fragilitatem suam non considerans, resistere. Idem in fele,cane,sueque videmus. In cæteris autem quæ mansuetiora sunt, licet non pugnent mœrent tamen in filiorum periculis,& raptorem flebilibus vocibus insequũtur. Superuacuum ergo esset de diligendis filijs præceptum,siquidẽ natura duce etiam bruta filios amant suos. Quod autem ad prouisitũ attinet nisi tanta esset hominũ peruersitas, nihilo magis necessarium foret de honorandis parentibus præceptum. Quoniam filius magis est obnoxius parenti suo quã parens filio. Casu enim quo pater tuus simul & filius essent captiui tenereris prætermisso filio patrem liberare. Præterea cũ iuxta æquitatem debita antiquiora in solutione sint recentioribus præferenda: parentum autem cura erga filios antiquior sit filiorum erga parentes obseruantia, sequitur manifeste prius esse parẽti quã filio subueniendum. Verum ea est morum corruptela: vt paucissimi reperiantur, qui morte parentum suorum non lætentur. Si diuites sunt, vt hæreditentur, si pauperes vt cura liberentur & sumptu. Nam vt ad sacras literas reuertamur, quid aliud mouit Absalonem cõtra Dauidem patrem suum bellum gerere: nisi
2.Reg.16. regnandi libido? Non tamen mãsit impunitum hoc flagitiũ, quoniam telis misserimè transfixus immortale nobis reliquit documentum,qualem vitę finem sortiantur, qui parentibus inobedientes existunt. Merito ergo Deus præceptum dedit, de diligendis parentibus non filijs: siquidem,in superiori exemplo Dauid interfecto præter suam
2.Reg.18. voluntatem filio,quem incolumem seruari iusserat acerbissime fleuit, quod, si recte iudico, nunquam Absalon parente extincto fecisset. ¶ Obserua autem quod solum inter omnia alia præcepta in hoc solo præce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exo. 20. pto posuit Deus præmium dicens. Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis lõgæuus super terram. Cur posuit præmium in hoc præcepto, potius quam in alijs? Ne fortè quis existimaret amorem in parentes nihil promereri, quòniam in ijs quæ à natura insunt, nec laudamur, nec vituperamur. Cum verò adeo sit rationi consentaneum, vt filij parentes suos diligant, superuacaneum videbatur præmium iniungere, posuit tamen, vt multo melior esset bonorum filiorum conditio. Secundo, quia cum amor velut aqua res sit procliuis, & ita facilius descendat quam ascendat, oportuit præmium quasi quoddam artificium excogitare, vt retrogradè filiorum dilectio ad parentes ascenderet. Nam quemadmodum aqua quæ in hydria est ascendere non potest nisi quis iniecto lapide, aut alia re ponderosa aquas eleuari cogat: ita amor hominum sursum versus non aspirat nisi spe præmiorum erigatur. Merito igitur & sapienter Dominus longam vitam promittens parentum obseruatoribus arte roborauit amorem, qui natura erat imbecillior. Illis verò qui sacrosanctum maiorum suorum ius audent violare calamitatesque plures, & immaturum vitæ finem minatus est. Quod si veterum historias euoluere non pigritemur, non solum authoritate diuina, sed etiam experientia passim impleri videbimus. Nam præter Absalonem, quem constat in flore ætatis interijsse, alia extra sacram scripturam, verisima tamen exempla adducere possem, quibus constat filios in parentes impios miserrimum fecisse vitæ finem. Quis enim nesciat? Orestes matrem Clytemnestram interfecit, Nero Agrippinam, Ninus Semiramidem, Ptolomæus Euergeten, Heraclius imperator Phocam patrem suum. Mitridates item in matrem sæuijt, Tullia fœmina crudelissima in patrẽ, cuius cadauer à Tarquinio Superbo extinctum quadrigis, recusantibus equis, calcauit. Isti omnes tamen & alij parricidæ quos breuitatis causa omitto, varia sed paria pro scelere subierunt supplicia, luctuosissimũ vitæ finem facientes. Vult enim Deus: vt huiusmodi flagitia, præter pœnas, quas in altero sæculo ferent, etiam in hoc incipiant puniri: ne mortales lateat, quantum sit filiorum impiorum scelus, & quanta piorum virtus. Huius autem præcepti, nec in lege veteri, quæ cum Euangelica nullatenus in perfectione comparari potest, oblitus est Deus: imò vt filius inobediens occideretur, quanuis pater pepercisset ei. Mirabile est etiam *Exod. 21.* patribus parcentibus, nihilominus filius in *Deut. 21.* obediens lapidabatur. Cham etiam maledictus fuit & omnis posteritas eius, quia inho- *Gen. 9.* norauit patrem suum Noe. Per oppositum filij obedientes multo tempore vixerunt: vt patet de Sem, filio Noe: qui operuit verenda patris, vixit sexcentis annis, vt dicitur in Genesi, ædificauitque Hierusalem, *Gen. 11.* & fuit ibi Rex, vt ait Isidorus: & erat trecentorum & nouem annorum cum obtulit *Isidor. Etymo.* Abrahæ panem & vinum. Ioseph etiam filius Iacob, quia patrem suum qui famem pa- *Gen. 14.* tiebatur in terra Chanaam sustentauit in *Gen. 45.* Ægypto, & honorauit: & cum sese ostendit fratribus quis esset statim vt dixit. Ego sum frater vester Ioseph, interrogauit de patre dicens. Adhuc pater meus viuit? Ideo benedictus fuit à patre, & dedit illi pater hæreditatem extra fratres suos & dixit illi. Filius accrescens Ioseph, filius crescens & decorus aspectu, &c. Vixitque Ioseph centum & decem annos. Tobias etiam Iunior cum pater eius Tobias iussisset eum peregrinari obediens & patrem honorans respondit. Omnia quæ præcepisti mihi faciam pater. Et ideò tot annos vixit in prosperitate & senectute bona, quòd vidit quintam generationem, & filios filiorum suorum, &c. sed hæc sufficiant. ¶ Verum circa ordinem quem Christus habuit in his præceptis obserua quod cœpit à facilioribus vadens ad difficiliora. Primò ait non occides: id verò à natura videtur insitum, nullius sanguinem fundere. Aliquanto difficilius pulchra alterius vxore temperare: ideo secundo loco dixit. Non mœchaberis. Et difficilius à rebus abstinere. Et ideo dixit, nõ furtũ facies. Quarto difficilius est os moderari, & ideo dixit: non dices falsum testimoniũ. Porro difficillimum est patrem odire: quapropter addidit, honora patrem tuum, &c. Sequitur in contextu. *Qui ait. Hæc omnia custodiui à iuuentute mea.* Hæc respondit Iesu ille princeps. Nõ desunt qui putent quod iste fuerit mentitus: sed re vera verum dixit. Nam alias Christus qui veritatem nouerat eum tanquam mendacem argueret, non dãdo sibi regulam de perfectione. Et etiam quia vt dicitur in Marco, videns Christus istum ita dicentem dilexit eum. Christus tamen non diligit mendaciũ, sed detestatur. ¶Ex-

¶Expẽde etiam quod Matthæus dicit hũc esse adolescentem: videtur ergo cõtradictio quod adolescens dicat quod seruauit hæc à iuuentute sua: accipitur hic iuuentus large: nam prius est adolescentia quam iuuentus. Quod si non attigerat vigesimum primum annum non ęquè benè poterat dicere, quod seruauit præcepta à iuuentute sua. Dicendum ergo quod adolescentia & iuuentus in scriptura large sumuntur & non secundum taxationem annorum, quam nos ponimus. Nam hic qui princeps erat Pharisæorum credendum est quod transierit statum adolescentiæ, quia homines in tali ætate, non solent ad talia aspirare, Sic etiam in scriptura adolescentia solet sumi pro quacunque ætate parua: imò pro principio cuiuscunq; ætatis quæ non sit infantia. Sic in Genesi dicitur. Omnis ætas ab adolescentia sua prona est ad malum. Hoc est à principio cuiuscunque ætatis prona est ad malum. Et ita in præsenti iuuentus & adolescentia prona est ad malum. Et ita in præsenti iuuentus & adolescentia accipiuntur large, ita quod adolescentia accipiatur pro iuuentute, vel à principio virilitatis, iuuentus autem accipiatur pro parua ætate, scilicet pueritia. *Quo audito Iesus ait ei. Adhuc vnum tibi deest, omnia quæcunq; habes vende & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo. Et veni & sequere me.* Videtur quod hæc nõ ad propositum dicta sint: nam ipse non quærebat nisi quid faceret, vt vitam æternam posideret, ad quam posidẽdam satis erat præcepta decalogi seruare. Nihil ergo illi deerat, vt vitam haberet. Sed quod Lucas hic dimisit Matthæus dixit, quod dixerat adolescens, quid mihi deest? Ideo dixit Christus quod posset bonum facere vltra decalogum: & quod restabat perfectiorem esse faciendo opera supererogationis vltra iustitiã sufficientem quã fecerat. Quamuis haberet perfectionem simpliciter voluit illum Christus iuxta desiderium suum & petitionem ducere ad statũ maioris perfectionis. Pro quo obseruãdum primo, quod perfectio Christiana non consistit in renũciatione temporalium rerum, sed in charitate. Abdicatio rerum temporalium est perfectionis dispositio & instrumẽtum: nam tolluntur per hæc impedimenta ad actus perfectæ charitatis. Et ideò cum Christus dixit huic, vt in Matthæo habetur, si vis perfectus esse, vade & vende omnia, &c. intellige ac si dixisset. Si vis esse dispositus ad perfectionem, quia cura rerum tẽporaliũ multũ solet homines distrahere. ¶Aduerte secũdo, quod nõ posuit Christus perfectionem in vendẽdo omnia, quia multi philosophi hoc fecerunt, sed in sequẽdo illum: ideo ait. Sequere me. Proposuit prius vendere, quæ est dispositio. Expende rursus quod nõ est tota dispositio ad perfectionem vendere omnia, sed aliqua etiam sunt necessaria, scilicet, non vti matrimonio, & non habere conuersationem sæcularem. Tamen posuit Christus de venditione possessionum. Primo quia istud est efficacius remedium & potior dispositio inter omnes ad perfectionem. Non est enim aliqua tam extensa, tam quotidiana solicitudo, sicut cura bonorum possessorum, quæ totum hominem implicat, & ista magis distrahit, quã omnia alia impedimenta simul sumpta: & ità qui ab ista abstinet faciliter poterit vacare perfectioni, quasi sit omnino dispositus. Secundo, quia quantum ad iuuenem istum nihil erat quod magis impediret peruenire ad perfectionem quam cura possessionum, nã erat dives valde, & amans possessa: quod patet, quia tristis recessit à Christo. Et ideò hunc nihil tantum impediebat quam possessio diuitiarũ: quamobrẽ Christus hoc tetigit tãquam magis necessariũ iuueni. Apostolis etiam non dixit quod abstinerẽt à venereis, vt perfectionem sectarentur. Primo propter magnam difficultatem: quã maiorem difficultatem satis ostendit Christus, quia in renũciatione bonorũ non dixit per aliqua verba quod esset difficile, sed abstinẽdo à venereis ostendi difficultatem magnã cum dixit. Non omnes hoc capiunt, sed quibus datum est. Christus autem noluit suadere statim ad consilia maximè ardua, scilicet, ad abstinendum à venereis: sed induxit ad minora, scilicet, ad vendendum omnia. Secunda ratio, cur non præcepit Christus, vt abstinerent à venereis: quia plurimi eorum erant coniugati quando vocati sunt à Christo, & si abstinerent ab istis necessariũ erat vt repudiarent vxores, vel quod indiceretur vxoribus perpetua castitas. Primũ non conueniebat quia Christus vetuit libellum repudij: secundum etiam non conueniebat: quia castitas est res voti, & non præcepti. Nec Apostoli poterant seruare cõtinẽtiam, cum vxoribus maneret ius petendi debitum, & ideo non hortatus est ad continentiam eos, sicut ad vendendum omnia.

¶ Ad nostram tamẽ eruditionem discamus hinc ne superbiamus etiam si ad supremum virtutis culmen peruenisse existimemus. Quoniam præter mandatorum obseruantiam, quæ necessaria est ad salutem, sunt alia multa, sine quibus nemo potest esse perfectus: ideo noluit Dominus, vt homo sciret quando est in statu gratiæ ne superbiret. Et Paulus dixit. Nihil mihi conscius sum. *1.Cor.4.* Hoc autem fecit Dominus, vt semper timentes & humiles simus, quare si sæpius semper cogitare debemus: quod quẽ admodum vas fictile in quo est ruptura aliqua liquorem continere non potest, sic etiã in nobis sit aliquod vitium quo apud nos gratia diuina permanere non possit. Hic diues ea de causa conceperat opinionem, vt crederet sibi nihil deesse ad summam perfectionem. Attamen Christus qui penitus animos hominum intuebatur eius arrogantiam confutauit, dicens. Vnum tibi deest. Sic etiam alij dixit, dicis quia diues es & nullius egeo, & nescis, &c. *Apoc.3.* ¶ Discamus ea, quæ magis amamus despicere, hæc enim est via perfectionis & meritum, vt quæ magis amamus despiciamus, propter Christũ, graue opus Christus adolescenti præcepit. *Gen.22.* Graue opus fuit Abrahæ positum, quẽ vnice diligebat suis manibus occidere. An non multi teneriùs amant diuitias quam filios? Illa quæ magis amas, & teneriùs diligis abijce propter Christum, vt corde à terrenorũ amore euacuato, fœlici cõmutatione Deus impleat cor, & fœlix sis in eo qui est vera fœlicitas. ¶ Discamus gratia Dei non abuti, sed semper cum Ca in meliùs prodesse, vt Deus augeat in nobis dona sua. Conabatur Christus trahere hunc adolescentem ad Christianam perfectionem: certè quia quẽ ab ineunte ætate amauerat, custodierat, & gratiã dederat, vt mandata custodiret, nunc gratiæ perfectione ornaret, & illustraret.

¶ Discamus etiam Dei mandata custodire hos enim Deus amat qui sua mandata custodiunt. Amauit etiam signis exterioribus *Mar.10.* hunc adolescentem, vt testatur Marcus: ex *Gene.6.* quo intellige: quantum doleat de mandatorum violatione. Certè tangitur dolore cordis intrinsecus & doleret si posset.

¶ Discamus præterea in cælo vbi diuitiæ securæ sunt thesaurizare, dando nostra bona pauperibus: nam huic adolescenti Dominus dixit, vt daret sua pauperibus & inueniret in cælo thesaurum. Mirabilis modus thesaurizandi, scilicet, dispergendo, cum alij soleant congregando thesaurizare. The *Matt.6.* sauriza in cælo: vbi thesaurum, nec fures rapere, neque incendium consumere poterit.

¶ Denique discamus ex Christo Saluatore nostro curam habere pauperum, & memores illorum esse. Ille enim pater est pauperũ & protector: & ne inopia consumantur præcepit non modo huic, sed omnibus diuitibus, vt pauperes in necessitatibus suis adiuuent, cuius pietatis non pauca sunt in sacris *Gen.39.* literis exempla. Propria enim manu nõ est dedignatus Dominus primos parentes nostros vestire, qui ante in paradiso nudi incedebant. Posteà vero summopere Iudæis pauperum curam commendauit multa statuens in eorum fauorem. Nam & decimandi ius induxit, quo pars aliqua cederet pau- *Deut.14.* peribus, & statuit, vt debita septimo anno condonarentur, cui pietati aliam non minorem addidit. Iubileum excogitans quo pos- *Leuit.25.* sessiones venditæ ad pristinos Dominos redire solebant. Præterea iussit, vt in agris & vineis, messium & vuarum reliquiæ manerent, & si fascis aut corbis obliuione forte relictus esset ne quæreretur, vt his alerentur *Deut.24.* pauperes. Permisit etiam Iudæis, vt latius *Leuit.19.* & splendidius in festiuitatibus conuiuaren- *Nemi.8.* tur, vt pauperes inuitarent. At in lege Euan- *Matth.22.* gelica non solum pollicetur pauxillũ aquæ pauperi datum, sed tanquam sibi esse datũ benigniter accepturum: sed etiam pauperibus regnum cœlorum largitur, inquiens, *Luc.16.* vt faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis. Itaque si exactè sacram scripturã quis perscrutari voluerit: comperiet procul dubio eximiam habuisse Dominum omnium pauperum curam: quod etiam ex hoc loco constat, vbi Christus huic diuiti pauperes commendat. Verum multi sunt, qui hanc Domini commendationem parũper dentes, nec viduæ in paupertate sua subueniunt, in eadem vicinia moranti, nec pupillo omni auxilio destituto opem ferunt: nec cõsiderant Christianum non esse, qui Christum non audit & imitatur. ¶ Demum discamus ex hoc loco, quod melius est dare omnia simul pauperibus quàm manere in sæculo ministrando res possessas, & dando quotidie eleemosynas, quia qui eleemosynas dat, fructum dat rerum, tamen qui totũ dat spoliat se à fructu & à possessione. Et etiam in possidẽdo delectatio quædam manet, qua caret qui totum simul dat. Verum vt

vt rectè daretur pauperibꝰ, oportebat prius vendere, vt daretur moderatè: nam si non venderentur quædam, darentur integrè, vt magna domus, vel ager, qui est magni valoris, & hoc non esset releuare inopiam pauperis, sed eum ditare. Reductæ tamen diuitiæ in pecuniam possunt diuidi inter plurimos, & moderatè dari. Sed iam ad contextum reuertamur, vt videamus quid egerit diues iste. Ait itaq; Euangelista. *His ille auditis contristatus est, quia diues erat valde.* Mirum videtur quod iste qui omnia præcepta seruabat tanto tenebatur diuitiarum ardore, quod non poterat ad perfectionem venire. Vide ergo quod amare diuitias immoderatè semper impedit perfectionem: quomodocunq; consideretur perfectio. Quia circa perfectionem, aut consideratur ipsamet perfectio, aut instrumentum perfectionis. Si in strumentum: tunc obseruatio consiliorum est necessaria: quia sunt instrumenta quædam quorum præcipuum est renũciare omnibus possessis: sed ad renunciandum nihil est, quod magis impediat quã amor immoderatus possessorum: sicut fuit in isto iuuene. Ideo iste amor impedit perfectionem. Si autem consideretur ista perfectio in seipsa, etiam impedit amor diuitiarum perfectionem, quia consistit perfectio in charitate, & vt nos accipimus consistit perfectio in actu excelienti amoris: sed conditio animi nostri est, vt non possit fieri intensè ad multa, nam si ad vnum fit intensè, fit ad alia remisse. At ideo si quis diligit Deum intensè dilectione excellenti non potest diligere aliam rem intensè: quòd si illam diligat intensè, minuitur dilectio Dei. Minus enim Deum diligit, qui cum eo aliud diligit: ideo quæ amor immoderatus diuitiarum impedit perfectionem. ¶ Potest etiam amor inordinatus ad res possessas esse contra præceptum, cum diliguntur diuitiæ plusquam Deus. Et tunc agit contra præceptum & mortaliter peccat, quando ita amat, quod potius vellet offendere Deum, quàm illis carere, & cõmittere potius aliquod peccatum mortale quam priuari velle rebus possessis. Nam quantũcunq; feruenter amet, si potius vellet carere illis quàm Deũ offendere nõ peccat mortaliter amando possessa, & tunc seruat præcepta: tamen non attingit actum excellentem amoris Dei, in quo est perfectio. Talis erat iste inuenis de quo nũc est sermo: quia præcepta seruabat: verum, quia diuitias feruenter amabat, impeditus erat à perfectione. Et hac de causa recessit à Christo, vt dicũt Matthæus & Mar- *Matth.19.* cus, & contristatus est. Contemptum diui- *Mar.10.* tiarum diuites audire non possunt. Habent enim clausas aures & sono æris obtusas, & nummus magis illis sonat quàm diuina verba: & ita æris tinnitu verbum Dei audire nõ possunt sicut molitores, qui aquarum fragore vocantes non audiunt. Quare sicut sapiens molitor aquas compesceret, vt posset audire vocantes: ita diuites si sapiunt diuitiarum fremitum, & terrenorum cupidinem coercere debent, vt vocationes & inspirationes cælestes percipiant.

¶ Nos vero discamus hæc omnia terrena despicere & derelinquere ne animus noster amore caducarum rerum depressus, & præpeditus ad perfectionis vitam, & diuinum amorem aspirare non possit, ad quem Deus omnes electos suos tanquã ad scopum summi boni intendere voluit. Vt enim auibus pẽnas alarum resecamus, ne longius auolẽt quã oportet: sic Dñs vult, vt diuitiarum luxũ abscindamus, ne plus nimio cor nostrũ à diuino amore elongetur. Quod si putatores arborum circũcirca superflua demunt, ne ascendere impediantur, quid nos facere debemus quorum maius agitur commodũ, nisi falce diuini amoris omnia terrena & caduca amputare, quo facilior nobis pateat ad cælum ascensus. ¶ Expẽde etiam ad tuam eruditionẽ, quod cum iste recessisset à Christo abijt tristis. Profecto nulla vera tristitia est nisi à Deo recedere: nam ille, qui à Deo non recessit non habet cur tristetur. Imò si *Iob.7.* in te, qui à Deo non recessisti, irruant tristitiarum agmina, dic. Pone me Dñe iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. Et illud Psalmi. Dominus protector vitæ meę *Psalm.29.* à quo trepidabo? Et illud. Si ambulauero *Psalm.22.* in medio vmbræ mortis non timebo mala, quoniam tu mecum es, Esaias quoque. Nõ *Esai.50.* sum confusus, te pastorem sequens. Et qui recedit à Domino cum ab omni bono discedat, verè veram causam habet tristandi. Vn de Dauid in Psalmo. Fuerunt (inquit) la- *Psalm.41.* chrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus, &c. Sed procedamus. *Videns autem Iesus illum tristem factum dixit. Quàm difficile, qui pecunias habent in regnum Dei intrabunt.* Bene possunt pecuniam habentes regnum Dei intrare, sicut Abraham, Dauid, & multi alij: sed lo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quitur de illis, qui pecunias diligunt immoderatè: & ideo cupiditas, & voluntas immoderata damnatur hic à Christo. Hoc dixit propter istum adolescentem. Sed dubium est. Quomodo hic difficiliter intrabit in regnum Dei, cum præcepta Dei seruabat? Nonne vt diximus vir bonus erat & Christus dilexit eum? Pro maiori explicatione istorum quæ diximus, & huius difficultatis obserua: quòd diuitiæ tripliciter possunt haberi. Primò quando earum amor omni alij non modo humano, sed etiam diuino amori antefertur. Cuiusmodi eas possidebat dives ille orator qui Lazaro malè consuluit. Secundò quandò magni quidem fiunt: non tamen adeò vt omnino amorem Dei superent: quo pacto ab hoc adolescente possessæ sunt. Tertiò haberi possunt diuitiæ, ita vt nullatenus earum cura impedire diuinorum exercitium, aut cum Dei amore in contentionem venire possit. Et hoc modo, Abrahamus, Iob, Dauid, alijque viri sanctissimi & doctissimi extiterunt. Ex his autem diuitum conditionibus, prima quidem malorum est: secunda bonorum: tertia perfectorum. Christus ergo hîc loquitur de illis diuitibus, qui secundum locum tenent: quorum possibilis est, difficilis tamen salus, propter periculum, in quo versantur. Ea enim est humanæ naturæ fragilitas, vt qui nimis diuitiarum amore tenetur sæpenumero amorem Dei post habeat, quo facto in impiorum numero esse incipit. Considerent igitur qui hunc secundum locum tenent, quanto sint periculo expositi, & vigilantes ne vnquam obdormiant, & cadant in laqueũ diaboli. Paulus dicit. Et periculum istorum patet in duobus. Primo quia qui diuites sunt isto modo, vt non perdant quæ possident committunt quæcunque mala: amant enim tam ardenter possessa, quod etiam si aliena non ambiant, ne perdant quod amant faciles sunt ad peccatum mortale. Secundo, quia impediuntur ad bonum, & cessant facere bona, quia diuitias habent. Sicut iste iuuenis qui Christum non est secutus, quia dives erat, nam quia diuitias reliquere oportebat cessauit sequi, & ideo diuites difficilè intrant in regnum Dei, propter magnum periculum in quo viuunt. Siquis autem possideret illas non amans in nullo esset periculo; sed quia hoc raro fit consultius est eas relinquere. Vnde in Ecclesiastico habetur. Beatus dives qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt, neq; sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic & laudabimus eum? Quasi dicat. Rarus aut vnus est. Fuit quidem vnus Abraham, alter Iacob, Loth, & Dauid. Sed tamen pauci sunt, ita vt digito mõstrari possint. Quare quia raro euenit, vt quis dives, & perfectus esse simul possit, tutiusque semper eligendum sit, præsertim in re tam graui in qua salus & vita hominum vertitur: suadet Christus diuitiarum derelictionem propter periculum. Quia difficilè est possidere & possessa non amare: securius est non possidere. Et sic Apostolus de solis diuitijs dixit q̃ parant laqueos. Existis patet: declaratiõe istius quòd sequitur immediate dicẽs Christus. *Facilius est enim camelum per foramẽ acus transire, quam diuitem intrare in regnum Dei.* Maximam difficultatẽ, impossibilitatem vocat. Quædam enim in scriptura dicuntur impossibilia moraliter, alia autem Logice, seu Metaphysice. Moraliter ea dicũtur possibilia quæ sæpe & sine magna difficultate fieri possunt. Contra vero impossibilia moraliter dicuntur, quæ fieri non possunt nisi rarissimè & cum magna difficultate. Et sic hic dixit similitudinem impossibilitatis. Et clarius in Matthæo impossibile esse dixit, diuitem intrare in regnum cœlorum. Logicè verò seu metaphysice possibilia dicũtur, quæ vtcunque fieri possunt: & ècontra impossibilia, quæ nullo modo. Hic autem loquitur Christus de impossibili morali. Sic etiã in Hieremia habetur. Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cũ didiceritis malum. Et dominus in Euangelio de Pharisæis. Propterea non poterant credere: quia Esaias dixit. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua. Nunquid peccator assuetus peccatis, non potest saluari? Absit. Omnis enim peccator quantũuis sit scelerosus, dum viuit cõuerti potest: vnde & ipsi Pharisæi si saluti suæ consuluissent, credẽdo saluari potuissent. Hieremias autẽ impossibilibus comparauit istorum saluationẽ: & item Christus dixit illos nullo posse credere modo non quòd simpliciter non possint saluari huiusmodi peccatores: sed moraliter quia maiori ex parte euenit, vt qui tã duro & Pharisaico sunt animo nõ cõuertãtur, non quod nõ possint, sed quod nolint: parimodo diuites qui bona tẽporalia nimis

Luc. 16

1. Tim. 6.

Eccl. 31

Matth. 19

Hiere. 13

Ioann. 12

Esa. 6.

nimis amãt quoniam nimius amor diuitiarum ad peccandum valde incitat vt iam dictum est. Qua de causa hæc propositio & illa Hieremiæ superior comparatio non sunt interpretandæ rigore Dialectico, aut Physicè: sed moraliter loquendo: qui loquendi modus omnibus etiam nobis familiaris est, vt vulgo dici solet exaggerationis gratia impossibile quod nõ est factu facile. Optimè autem colligitur hoc sic intelligendum esse, quoniam immediate antea dixerat hoc Christus interrogatiuè. Quam difficile qui diuitias habent in regnum Dei introibunt? quam difficultatem statim exposuit camelli comparatione quod videtur impossibilis saluatio diuitum: nulla tamen ibi oritur inde impossibilitas, sed exaggeratio tantummodo difficultatis. Sic etiam D. Hieronymus ait, quod non impossibilitas prætenditur, sed raritas demonstratur.

¶ Sunt qui dicant quod hoc intelligẽdum est de diuitibus qui totã spem suam ponunt in diuitijs, & diligũt eas plusquam Deum: & si de istis loquitur Christus certe etiam metaphysice loquẽdo impossibile est quod isti ingrediantur regnum Dei. Sed Christus quantum existimo non loquebatur de istis diuitibus nisi de illis qui amãt Deum plusquam diuitias: sed nihilominus ardenter diligunt diuitias, qualis erat ille iuuenis. Oportet enim attendere quorsum Christus hoc dixerit, quoniam hoc dixerat loquens de illo adolescente qui mandata seruabat diuitijs non obstantibus, qui quidem non erat de illorũ numero qui diuitias plusquam Deum amant: sed aliorum secundi gradus: scilicet, quibus vt supra diximus dilectio Dei omnibus alijs rebus etiam charissimis non videtur põstponenda. Quare de his non de primis intelligit Christus propter periculũ, in quo versantur illi qui etiã si Deum plusquam alia diligunt tamen bonorum temporalium alia ex parte nimio amore detinentur. Itaq; de hoc adolescente & similibus loquens intentum persequitur: alias si de diuitibus primi gradus qui in peccato mortali sunt, esset intelligendus, absurdum videretur, quippe quia nulla est dubitatio huiusmodi diuites, qui diuitias plus amant quam Deum saluari non posse, dum sic diuites fuerint.

¶ Si autem quæras quid intelligat Christus per camelum ego non possum aliud intelligere, nisi funem nauticum assentiens expositioni Theophilati, qui sic hunc locum interpretatur. Comparationes enim debent fieri iuxta rationem & cum iudicio: vnde cum funis videatur habere quandam similitudinem & proportionem cum filo, quia vtrumque netur & torquetur, de fune intelligendum videtur non de animali. Alias ridicula esset comparatio: quemadmodum si quis diceret se melius in equo quam in lapide equitare, quia lapis nihil cum equo habet similitudinis. At si diceret, equum esse equitatui aptiorem quam mulam, recte & apte loqueretur: quia vterque eidem ministerio cõueniunt. Ita etiam Christus reprehendens iudicia temeraria aptam à rebus similibus duxit comparationem inquiens. Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est non consideras? Quæ ambo inter se longitudine saltem, & impediendi modo similia sunt: licet trabs multo sit maior. Sic etiã agens de illis rebus, quę per foramen acus ingredi possunt, vtitur rudentis cõparatione: qui quanquã per acus foramen ingredi non possit, ministerium tamen habet simile: quoniam per anchorarum foramina transmittitur: & sic quoad acum se haberet nisi obstitisset crassities. In Græco autem est καμηλος, quod significat funis nauticus. Quod siquis dicat tã impossibile est, vt funis nauticus transeat per foramen acus quam animal: ergo quid refert potius de fune quam de animali intelligere? Respondetur rudens habet, vt iam diximus, maiorem proportionem cum filo, quod solet transmitti per acum foramina quam animal: & de animali esset nimis longè petita comparatio. Et præterea funis transitus non est impossibilis quemadmodum animalis, licèt sit difficilis: quia licet rudẽs crassitia sua integer non possit ingredi acus foramen: poterit tamen filatim, si scindatur in tenues fibras, ex quibus confectus est. Vnde etiam aptior & sapientior existit comparatio: nam si dives qui more rudentis incrassatus & impinguatus est, se minutatim conciderit, pauperibusque bona sua erogans luxum & opes attenuauerit, procul dubio ianuã cælorũ ingredi poterit: secus si auarus extiterit: opes opibus quasi fila filis accumulans. Sequitur in contextu. *Et dixerunt qui audiebãt. Et quis potest saluus fieri?* Existimabant discipuli vix quẽpiam posse inueniri qui amplas possessiones subito pro

Theop. super Matt. c. 19.

Luc. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fusurus esset ob regnũ Dei, quanquam ipsi paucula quædam reliquissent: vnde nõ proipsis interrogant qnũ pauperes essent, sed pro omnibus: quia misericordes erant. Quotus enim quisq; est mortaliũ, qui aut abijcere potest diuitias quas habet, aut nõ optare si nõ habet. Soliciti enim erant discipuli de pusillo saluandorũ numero. *Ait illis Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.* Nihil aliud vult insinuare: nisi quod opus sit diuina gratia, vt cum diuitijs regnũ Dei acquiramus: nam Dei adiutorio sustulti ea quæ difficilia videtur, & sunt secundũ naturam ferè impossibilia, perficiemus cũ gratia Dei. Impossibile fere est homini diuiti immoderato amore diuitias diligat, & ita vt spem suam in eas ponat: Deo tamen possibile est diuitis animũ mutare, ita vt re
Psalm. 118. ctè eis vtatur, ideò Dauid qui rex erat & dines hoc auxilium petebat Dño dicens. Inclina cor meum Deus in testimonia tua, & nõ in auaritiam. Humanarum enim virium non est, vt quis habitis diuitijs, cor non apponat: Deo autem possibile est, vt in nobis creet cor nouũ & spiritum nouum, creatorque apud nos in multis præponderet.

¶ Discе in hoc loco in omnibus rebus tuis, tam prosperis quam aduersis semper ponas ante oculos hanc Domini sentẽtiam: quod apud Deum omnia sunt possibilia. Si enim tibi fortuna iam arridet: potest Deus dulce hoc in amarum reddere. Lætus erat Dauid
2. *Reg.* 1. in Sicelech diuidens Amalechitarum spolia equitibus suis: quæ lætitia accepto nuntio de morte Saulis, & Ionathæ Israelisq; calamitate, in luctum conuersa est. Lætus
Iudith. 13. accubuerat Holophernes bene cœnatus & potus: sed crastinum mane habuit in infer-
Hester. 6. no. Lætus erat Aman ab Hester Regina inuitatus: eodem tamẽ die inimicum suum per ciuitatem honoris causa comitatus est pedes: cum magno dedecore & tristitia sua. Nemo igitur lætitiam huius sæculi æstimet, quando multi hodiè læti sunt qui cras erunt mœstissimi: econtrario autem si fortuna se tibi nouercam ostenderit, potens est Deus fugatis nebulis incommodorum lucem salutis reuocare. Mœstissimus
Gen. 45. erat patriarcha Iacob propter communem regionis famem filiorumque absentiam præsertim Beniamin, quando accepit nuncium de Iosephi prosperitate: quo summo est affectus gaudio. Dominus enim
1. *Reg.* 2. (iuxta Canticum Annæ) mortificat & viuificat: deducit ad inferos & reducit.

¶ Docet etiam locus iste non humana infirmitate metiendã salutẽ, sed virtute diuina. Sed ad contextum. *Ait autem Petrus. Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.* Quid reliquit Petrus? Cymbã cũ duabus retibus pauperque tugurium? Non attenditur id quod relinquitur: sed voluntas qua relinquitur: quare qui Christum secuti sunt tanta reliquerunt, quanta relinquere potuerunt, qui eum secuti non sunt. Ea enim est humanæ libidinis in cupiẽdo insatiabilitas, vt qui illam teneat nunquam sibi satisfaciat: & qui relinquat, omnia relinquere videatur. Quare tantum reliquit Petrus, quantum potuit affectare Alexãder. Nam taliter fuit erga Dominum Petrus animatus: vt si, sicut tenues opes habebat, opulentissimum haberet imperium, nihilo secius imperium vnum & quinquaginta imperia reliquisset. Hæc est Deo grata & acceptabilis voluntas: vnde videre potes quam expeditum velit animum vniuscuiusque esse ab omni humano impedimento: quando Apostolis exiguas etiam opes relinque re præcepit. Vt Christum sequerentur Apostoli, expediens erat, vt omnia relinquerent. Cum Christus curreret exulta-
Psal. 18. uit, vt Gigas ad currendam viam, & necesse erat, vt currerent discipuli: quod nõ potẽrãt ita expedite currere nisi essent exonerati: eam ob causam omnia reliquerunt, ne di-
Gen. 13. uitiarum pondere grauarentur. In Genesi vbi cõmunis editio habet. Erat Abraham dives valde, habet versio Græca βαρὺς σφόδρα hoc est, grauis vehementer. Pondere Ægypti grauabatur: licet enim diuitiæ leues videantur, tamen quia Ægyptiæ sunt, viris sanctis graues sunt. Ideoque omnia reliquerunt Apostoli: vt nudi, nudum sequerẽtur. ¶ Deinde vt mundum cognoscerent quem oppugnaturi erant necesse erat, vt relinquerent, vt eum viderent. Circunfusi mundi confusionem minime inuentur. Sicut in ludo calculorum enenit sæpe vt ipsi ludentes veluti oculis capti ob nimiam eõ fusionem non videant quomodo latruncu-
7. los mouere debeant: cum illi qui extra ludum sedent foris id considerantes recte inspiciant. Sic qui in mundi negotijs implicantur cæcutiunt mentis acie tenebris cooperta, cum illi qui animum à mundo separarunt seque in solitariam requiem recepe-
Psal. 89. runt, mundi dolos, labores, & vanitates acu te tamen intueantur. Vt aliquid videamus necesse est, vt sit aliquod interuallum inter oculos & obiectum. Sic vt mundum intuea mur necesse est esse aliquam distantiam inter nos & illum. Oculi palpebras suas prospicere non valent, quia nullum est medium interiectum. Sic mundani, non vident, quæ sunt mundi. ¶ Tertio qui cum aliquo vult negotium agere, illum expeditũ ab omni cura desiderat habere: quia pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Sic cum Dominus voluit tractare cũ Abraham, dixit ei. Egredere de terra tua & de cognatione tua. Viri perfecti tigno domus extruendæ similes sunt, qui iuxta locum in quo ponendus est dolatur & excauatur: nam tugurio aptatur rudius & planius, atrio vero exactius. Eodem modo Apostoli quia in ecclesia in præstantissimo erant loco constituendi in omnium mortalium conspectu, ideò Christus voluit, vt omni non solum vitio, sed etiam imperfectione carerent: quare eos decorticauit & mundauit prius ab omni mortali affectu: vt posset illis à negotijs sæcularibus separatis tuto diuina mysteria communicare. Vnde Paulus: Mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt, alia diuisa est. Hinc in Deuteronomio præcepit Deus ne homines diuino cultui deputati haberent possessiones, aut prædia vlla: ne distraherentur ab officio. Et in Leuitico præcepit ne sibi in templo gibbosus ministraret: in figuram, quoniam sicut gibbosus oculos corporis vitio leuare ad cælum non potest: sic sæcularibus negotijs implicati minus idonei supernis redduntur. Hanc ergo seruauit Dominus in electione Apostolorum rationem, vt si quidem erant cœlestium consiliorum participes futuri nudarentur, prius omni carnali affectu. ¶ Quatto bene poterant Apostoli saluari Deoque bonis suis inseruire: Abrahamus enim, Isaac, Iacob, Iob, & alij antiqui patres diuites fuerunt simulque perfectissimi Deoque amicissimi. Verum est. Sed tempestate illa quia simplicius & purius viuebant homines & poterant diuitiæ externæ cum interna paupertate copulari, non fuit impedimento rerum affluentia quominus boni ad perfectionem euaderent; postea verò ingruente acquirendi, & congregandi libidine merito negauit Dominus Apostolis rerum temporalium possessionem, ne impedirentur, & vt tempora

libus illis exemplum cõueniens præberent. Tranquillo, & pacato mari tuto nauigant nautæ mercimoniaque retinent: si vero aliqua exurgat tẽpestas, vndæq; nauim iactare incipiant cum sint in periculo omniũ iacturam faciunt, malentes nudi euadere quã ornati interire. Sic priscis temporibus ea erat sæculi tranquillitas, vt nihil humanum videretur viam perfectionis impedire posse. Vnde Abrahamus cum esset tanta opum
Gen. 14. præditus abundantia, vt cum domesticis duntaxat quatuor simul reges prælio vicerit, ea erat etiam humilitate, vt non erubesceret hospitum suorum pedes lauare, Sara
Gen. 18. eius vxore officium coci & pastoris subeunte, verum tunc frugalius conuiuabantur homines parciusque ornabantur diuitias parui pendentes quibus non ad luxum, sed ad naturæ necessitatem vtebantur. At nunc vsqueadeo creuit vitiorum tempestas, & tantum exurgit honorum & diuitiarum pondus: vt nisi his proiectis nemo possit tuto nauigium vitæ gubernare. Verum enimuerò si conseruandæ vitæ corporeæ causa, auarus mercator non dubitat merces suas iactare: quid nos facere debemus, vt æterna non amittamus? Nihilominus tamen multi sunt qui profitentur se quicquid grauissimum propter Deum subituros, & tamen bonis temporalibus inuigilant cum salutis suæ detrimento, qui si reputare vellent quod non minori sunt bona temporalia periculo viuentibus quam sarcinæ fluctuantibus, paucioribus essent contenti. Namquoniam quo est maioris pretij vita æterna quam temporalis: eõ debet maior in illa quam in hac conseruanda sumptus fieri, furor est ingens cum animæ detrimento opes
Luc. 14. retinere quas propter corporis discrimen proijcimus, sanus igitur non præfert temporalia æternis exemplum secutus Petri aliorumque Apostolorum, vt vitæ pericula declinet. Per hoc enim pelagus tot tempestatibus obnoxium in quo tanta occurrunt discrimina cautius est nauigandum, vt perueniamus ad illam promissionis terrã quotendimus: neu sicut Pharao Rex Ægypti
Exo. 14. in transitu intereamus. Illi autem summo cum discrimine viuũt qui Petro in præmio pares esse volũt: opes tamen, nec relinquũr, nec contemnunt. Diuitiæ de se malæ non sunt: nimia tamen diuitiarum solicitudo nõ potest non intercludere supernorum cogitationes. Quia sicut qui duabus acub⁹ simul

Universidad de Deusto
Biblioteca

sueret aut simul duobus cælis cælaret minus & peius ageret quam si vno: ita qui nõ contentus rerum terrenarum simplicitate bona bonis accumulat, non potest viuendi finem consequi. In primo libro Machabæorum legitur quod venit Gorgias contra Iudam & populum Israel: & cum Iudas exisset ad eos in campum, dixit suis. Non concupiscatis spolia eorum: sed state contra inimicos nostros & sumetis postea spolia securi. Si enim moram feceritis eorum diuitias & spolia cupientes vincemini. At post victoriam omnia erunt in vestra potestate. Sic nos qui pugnamus in hoc mundo, quia militia est vita hominis super terram, ne cupiamus bona temporalia, quoniã parta victoria, abunde diuites erimus in cælo. Nunc autem contemnamus has diuitias: quia non sunt nisi laquei quibus misera anima detinetur: vnde Paulus. Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum diabolj. Posuit diabolus laqueum diuitiarum Iudæ cũ quo strangulauit eum: qui miser cum esset illaqueatus vt proderet dominum, postea laqueo se suspendit. Dirumpamus nos sicut isti sancti Apostoli fecerunt, vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum. Dedit tibi Deus vt non solum caueas laqueos diaboli, sed etiam vt cum Dei adiutorio vincula disrumpas. Non capit laqueus: nisi ante esca te ceperit. Dum escam petis laqueo ipso te nectis. Esca laquei est auaritia: quæ nos vult capere, non pascere. Non dat venator escam aui, vt illa comedat escam: sed vt ipsa fiat esca venatoris. Ita venatus est primos parentes nostros esca ligni vitæ, quare, siquidem diuitiæ mundanis esca diaboli sunt quibus eorum animas pessundat, optimum erit factu illas non concupiscere, ne laqueis diaboli capiamur. Ideo Paulus admonet dicens. Ne tetigeritis neque gustaueritis, neque contrectaueritis, quæ sunt omnibus in interitum ipso vsu. Bene possemus & vti & frui diuitijs in hoc sęculo licite: nisi ipse vsus animũ in illarum amorem propelleret, animamque proinde ad interitum duceret. Bene posset quis escam diuitiarum gustare ab illarum laqueo euadens incolumis: veruntamẽ hoc aut raro continget. Quare quemadmodum auibus tutius est ad escam non accedere, ita hominibus diuitiarum non attingere blandimenta. Et si iam captus es amore diuitiarum & es dives & diuitias amas frange hos laqueos dimittens illas vt possis dicere cum Petro. Ecce nos dimisimus omnia, hoc est, anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Hoc autem non fecerũt Apostoli virtute sua: sed cum Dei auxilio & fauore. Ita & tu tantum opus diuitias nempe contemnere, solus facere non poteris: nisi à Deo adiueris. Ideo non est in Psalmo. Ego me erui à laqueo venantium, ego contriui laqueum: sed dixit. Anima nostra erepta est à laqueo venantium, & laqueus contritus est. Cum quo adiutorio? Subdidit. Adiutorium nostrum in nomine domini, qui fecit cælum & terram. In hoc ostendit egregius psaltes cuius auxilio sit liberatus à laqueis diaboli. Auis per se ipsam cadit in retibus: sed non potest nisi auxilio alterius eripi à laqueis. Ideo roga Deũ vt te eripiat à laqueis diaboli, & tunc liberaberis quando terrena hæc dimiseris.

¶ Verum quia non satis est vt ab vno laqueo libereris nisi omnes laqueos diripias, subdidit Petrus dicens, quod omnia dereliquerunt. Opus est vt non partem sed vt omnia dimittas propter Christum. Ananias & Sapphira mala morte perierũt, quia partem agri sibi reseruarunt non relinquentes omnia sed partem seruantes sibi, & partem contempserunt. Sed quia de his in superioribus locuti sumus, cætera consideremus. Non est contentus Petrus reliquisse sua & non tantum partem, sed omnia: verum & tertium dixit, scilicet, & sequuti sumus te. Primo dereliquit sua: secundo dereliquit omnia. Tertio secutus est dominũ. Sed duo priora nihil profuissent, nisi adderent & tertium, scilicet, secuti sumus te. Duo multi ex Ethnicis strenue præstiterunt: sicut Socrates, Diogenes, Bias, Thales Milesius: Crates Thebanus, qui etiam aurum proiecit in mare, Fabricius Romanus & plerique alij: sequi autem dominum Christianæ perfectionis est & ad bonos fideles que tantum pertinet. Sic Iob. Viam eius custodiui, & non declinaui ex ea. Sic secuti sunt dominum tres illi pueri in fornace ignis in captiuitate Babylonica: quum dixerant. Sequimur in toto corde & timemus te: & quærimus faciem tuam. Sequi Christum est eius vitam imitari quod nemo potest facere nisi prius mundum reliquerit. Quanquam multi sunt hodierna die qui libidines suas non Christum sequen-

tes ad supremam illam promissionis terrã ascendere, præsumũt: at longe fallũtur vt enim ad illam perueniamus, per desertũ laborum, viam facere debemus ab Ægypto vitiorum emergentes. Elisęus etiam derelinquens boues secutus est Heliam, stat sentẽtia: Nemo potest duobus dominis seruire. ¶ Expende etiam quod Christus non præcipiebat hæc duo, scilicet, relinquere omnia & illum sequi: quasi æqualiter essent bona, sed vnum propter alterum, sequi enim se dicte tanquam bonum suadebat, dimittere autem omnia non ob aliam causam, nisi quia erat dispositio ad sequendum Christũ & principium operis debet esse à dispositione. Sequuti sunt itaque Apostoli Christum corporaliter, & spiritualiter euntes post Christum & credẽtes in illum & eum imitantes. Corporalis enim sequela, satis non erat cum & Iudas secutus sit illum corporaliter & patrem & matrem dereliquit: sed Christum filium Dei esse nõ credit, nec mores eius est imitatus. Quapropter potius Christus sequendus est gressibus mentis quam corporis. ¶ Obserua etiam quantum animi & audaciæ præstet bona conscientia. Attende qua grauitate & fiducia dicat Petrus. Ecce nos reliquimus omnia, quasi par cum pari loqueretur. Sic rex Ezechias dixit Deo. Memento Domine quoniam ambulauerim coram te in corde perfecto. Nõ aliter loquutus est quam si Deum esset in ius vocaturus. Nullius delicti erat sibi conscius Ezechias quippe qui omnia mandata Dei impleuerat: & ideo tanta fiducia loquutus est. Eodem modo Christus ligatus & coram Anna adductus summa authoritate respondit pontifici. Ego palam loquutus sum mundo. Quid me interrogas? Interroga eos qui me audierũt. Hæc autem tunc tam audacter dixit Dominus nõ quia Deus: sed quia iustitia sua nixus. Veritus non est liberrimè loqui pontifici, cui alias in quantum homo, vt iudici erat subiectus. Nos vero ea de causa ad omnia timidi & pusillanimes sumus, quia anteactæ vitæ memoria peccatorumq; conscientia nihil audemus, aut dicere, aut facere, etiam si oportet. At Petrus nullius improbi facti, nec dicti conscius summo animo non modo allegauit quæ fecerat: sed etiam (vt inquit Matthæus) ausus est dicere Christo. Quid erit nobis? Possemus equidem in hoc casu cum Petro expostulare his verbis. Vnde tibi, ò vir modestissimè tanta denuo creuit arrogãtia? reliquisti nauim cum retibus? Fateor, magnum fuit opus & laudabile: nullo tamen modo cum illis beneficijs, quæ à Dño accepisti conferendum. Nam pro naui, Ecclesiam, pro retibus, doctrinam, propiscibus homines, pro arte deniquepiscandi summũ pontificatum, consequutus es. Quid amplius animus potest humanus quærere? Responderet Petrus. Ista quidem quæ memoras magna sunt, & meritis meis superiora verum votis meis non satis faciunt: quæ humanis dignitatibus etiam iustis non terminantur. Qui diuitias, honores, aut voluptates huius sæculi quasi scopum & finem omnium suarum contentionum proponunt his comparatis nihil amplius quærant, quiescant, fruantur partis. At illi, qui humanis student, non vt supremis bonis: sed vt quibusdam medijs quibus æterna consequantur contenti esse non possunt donec ad beatam illam deuehiant fœlicitatem. Quare etiam si Petro totum orbem terrarum Christus concessisset immortaleque sæculi imperium nihilominus diceret Domino, quid erit nobis? Id est, post hanc vitam quid fiet de nobis? saluabimur ne vt cælorum sedibus Deique fruamur conspectu? Quasi diceret. Non quærunt iusti sæcularia bona in præmium operum suorum: sed æterna. Ideo Petrus immemor tantorum beneficiorum quæ à Domino acceperat, ad cœlestia aspirat interrogando. Domine quid erit nobis? Erat Maria Magdalena plorans ad monumentum & interrogauit illam Dominus quem ipsa tunc non cognoscebat. Mulier quid ploras? Et illa respõdit. Quia tulerunt Dñm meũ, & nescio vbi posuerũt eum. At non satis est tibi quod Angelos præsentes habes, vt illorum conspectu omnem deponas mœrorem? minime, nihil enim sine Deo meo mihi potest esse iucundum. Cum ipso mihi placeo, sine ipso ipsamet mihi sum grauis & molesta. Vnde Dauid etiam cum esset Rex & Propheta Deoq; charissimus dicebat. Satiabor cum apparuerit gloria tua: quoniam omnia humana misera & exigua reputabat. Quibus exemplis manifestum est nihil esse, quod iustis satis sit præter Deum. Nos igitur illorum doctrinam imitantes eo animo nos in hoc sæculo geramus, & in fluxis rebus medium actionum nostrarum non finem collocantes, ad cœlestia semper aspiremus ad quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Colo.3. ad quæ creati sumus. Quæ sursum sunt quæramus, non quæ super terram, &c. Sed iam Christi responsum audiamus qui non solum Petro, sed omnibus Apostolis respondit: quia Petrus (qui erat ostotius collegij Apostolici) non solum pro se sed pro omnibus locutus est. Ideo Christus Petro simul & omnibus respondit. Sequitur in contextu. *Qui dixit eis. Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum aut parentes, aut fatres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei: & non recipiat multa plura in hoc tempore & in sæculo futuro vitam æternam.* Mos est euangelistarum vt quod vnus prætermittit alius suppleat, & dicat. Antequam Christus hoc dixisset Beatus Matthæus ait, Apostolis enarrasse. Vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Post hæc autem verba subdidit hæc quæ Lucas dicit: quod omnis qui reliquerit domum aut parentes, &c. Promittit Apostolis quod ipsi erunt iudices super omnes tribus Israel. In actis Apostolorum legimus quod Iudæi flagellauerunt Apostolos, & in carceribus coniecerunt: & eos sunt persecuti. Vide iam quomodo omnia mutentur, & versa vice conuertantur. Apostoli qui adeo, à Iudæis iniurijs & supplicijs affecti sunt illorum in iudicio iudices existent: quare caueant diuites & potentes qui pauperculos in hoc sęculo persequuntur: nam fortasse in altero accidet illis quod auaro diuiti cum Lazaro euenit cui nec tuo iustissimo Dei iudicio Lazarus merito gutulam aquæ denegauit, à quo vino nihil in suæ paupertatis remedium impetrare poterat. Exaltabit dominus humiles & pauperes, vt sint impiorum iudices & tunc comprobabitur illud quod ait scriptura. Iudicium fiet sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiam, &c. ¶ Obserua autem quod iudicare proprie est sententiam in alium ferre, quod bifariam contingit. Vno modo per propriam authoritatem & hæc est propria Christi functio. Sed alio modo contingit sententiã proferre authoritate illius qui id munus ministro committit. Et hoc modo iudicabunt Apostoli & Apostolici viri sententiam, scilicet Christi autoritate latam in notitiam iudicandorum proferendo. Quod est quasi illam pronunciare: hoc eos docere cui que iustitia Dei pro suis meritis retribuat-

Matth.19.

Act.4.

Luc.16.

Iaco.2.

Expende autem quod honorificum hoc iudicandi munus non quibuslibet sanctis ob quæcunque merita, sed solis Apostolis eorumque sequacibus propter statum perfectionis concedẽdum est. De illa autem paupertate loquimur de qua Christus hic loquitur, videlicet, cum quis cuncta quæ habet vt Christum sequatur reliquit & trino vitore ligionem profitetur: firmitas enim voti statu dicitur. Istis tantum dicit in regeneratione sedebitis, &c. Hoc est non stabitis inter eos qui iudicandi sunt: sed sedebitis iuxta sedem maiestatis meæ. Et quod mea ego authoritate facturus sum: id vos tanquam mei ministri facietis. Et huic altissimo paupertatis statui datur hæc facultas iudicandi, propter duo. Primo propter congruitatem, Nã qui de rebus cuiuslibet est iudicaturus, oportet vt sit purus ab illis. Ideo iudices rerum ab omni affectione debent esse puri & alieni: quapropter statui paupertatis iudicandi potestas accommodatur, quia alieni sunt à rebus. Secundo quia in iudicio de operibus misericordiæ erit disceptatio. Esu riui & non dedistis mihi manducare, &c. Illi qui per erogationem omnium bonorum statum paupertatis elegerunt (quia manifestum est vno religionis actu & voto cuncta misericordiæ opera exoluisse,) non iudicabuntur: sed alios iudicabunt, qui partem dederunt & partem retinuerũt: atque eos præcipue qui nihil dederunt. Denique hoc etiã eis conuenit ratione meriti. Abiectio enim & contẽptus mundi excelsæ humilitatis in dicium est: præmium autem humilitatis est exaltatio, iuxta illud. Qui se humiliat, exaltabitur. Quum ergo qui statũ paupertatis profitentur ab omnibus suppeditentur despectiq̃ à cunctis habeantur, æquissima sapientia diuina est, vt super omnes exaltentur. Nulla vero est exaltatio maior quam alios iudicare. In hoc etiam iudicantium ordine includũtur omnes paupertatis euangelicæ professores vtriusque sexus licet catalogo sanctorum non sint adscripti, dummodo saluentur & in sua professione vitam absoluant. Nam sicut singulariter datur aureola martyribus, virginibus & doctoribus, sic istis euangelicis pauperibus datur hæc singularis prærogatiua iudicandi alios. ¶ Præterea, per duodecim sedes vniuersitatẽ iudicantium intelligit & per duodecim tribus totam iudicandorum vniuersitatem: sed nominauit tantũ populũ Israeliticum

Matthæi 19.

Luc.14.

ticum quia Christus peculiariter huic populo erat promissus. Sed iam ad nostrum Lucam reuertamur. ¶ Qui reliquerit, inquit domũ, parẽtes, aut patres, aut vxorem, &c. Impedit enim, vxor obsequium Dei. Cum Dñs apparuit Mosi & eduxit Israel de Ægypto non legimus quæ fuisse vxorem, aut filios: & quod fortius est, nec meminisse quidem. Didicit enim vir Dei propter Deum relinquere patrem, Ietro vxorem, filios, domum: sicut è contra homines mundani, & carnales derelinquunt Deum propter vxorem & propter filios & domum: sicut illi qui ad regni cœlestis cœnam non venerunt, quia vnus duxerat vxorem, alius villam emerat, & alius iuga boum, &c. Verum vt sciamus quod omnia relinquere non facit homines beatos, sed animus duntaxat quo id fit: præcipit Christus hic vt fiat propter regnum Dei. Si mundum contemnis, si vxorem deseris, aut filios negligis & quicquid egeris, propter Deum facito. Multi Philosophi contẽpserunt mundũ, sed perfectio Christiana & meritum cuiuscunque boni operis consistit, vt hęc sint & fiant propter Deum. Si vis scire, an opus aliquod sit perfectum cõsidera eius finem ad quem dirigitur, & vide quod sit Deus. Ob eam causam asserunt mathematici circulum esse perfectam figuram: quia principium & finis idem est in illo. Cum autem Deus sit principium & prima causa aperte concluditur tunc opera nostra esse perfecta si eorum finis est Deus qui est principium: & ad illũ sint dicata. Quod autem sit principium ipsemet ait. Ego principium qui & loquor vobis. Et Paulus ad Romanos ait. Ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Quapropter Christus in suis actionibus sępe oculos eleuabat in cælum, vt nos doceret, vt quicquid agimus sit propter Deum. Per oculũ enim intentionẽ intelligit scripturæ, de qua loquens dixit Dominus. Si oculus tuus simplex fuerit: intentionem & finem operis intelligens. Hanc vult Deus, vt in ipsum dirigas, & eam in cœlum eleues, vt eum cõsideres. Faber ferrarius cum aliquod opus facit, aut cudit, debet tenere in memoria cum à quo ex pacto accepit magnitudinem & formam & modum: vt iuxta eius voluntatem opus faciat. Sic in omnibus quæ Deus tibi præcipit, vt facias Dei voluntatem in tua memoria habe: vt iuxta eius volũtatem bonum opus facias. Sic faciebat sanctus ille rex qui dixit. Prouidebam Dominum in cõspectu meo semper. Hac de causa voluit Deus, vt duo Cherubin expansis alis tegerẽt propitiatorium, vbi Deus responsa eius dabat. Deus benefactor rectus vult esse, & coopertus: vt nos doceat benefacere & nolle ab hominibus videri. Vnde Beatus Paulus. Siue maducatis siue bibitis, siue quid aliud facitis: omnia in gloriam Dei facite. Illa sancta quatuor animalia habebãt facies & pennas extensas desuper, quia (vt Gregorius dicit) omnis contemplatio sanctorum super se tendit: vt illud possit adipisci, quod in cœlestibus appetit. Siue vero bono operi, siue vero vigilet contemplationi, tunc veraciter hoc quod agit bonum est, quando ei complacere concupiscit à quo est. Nam qui bona agit & hoc nõ propter Deum, sed propter homines facit, intentionis suæ faciem deorsum premit. Etiam in Ezechiele habetur quod illi iusti qui non sunt occisi ab Angelo, habebant signũ, thau, in frontibus suis. Hoc signum habebant etiam in anima impressum illi quos vidit in gloria Ioannes. Littera thau, est vltima Hebraici Alphabeti, velut Omega Alphabeti Græci, & quia, ω, est finis literarum solent Græci per hanc literam finem significare. Vnde Dominus ait in Apocalypsi. Ego sum, α, & ω, principium & finis. Sic apud Hebræos thau, significat finem. Accedit ad hoc quod ipsa littera thau significat finem, & consummationem: quia omnes literæ Hebraicæ habent suas significationes, vt ait Hieronymus in libro de nominibus Hebraicis. Cũ ergo Christus sit finis, vt ostendimus in loco ex Apocalypsi citato, debem⁹ ipsum in omni actione nostra ante oculos habere, iuxta id quod ipsemet ait. Pone me vt signaculum super cor tuum. Fige me tanquam scopum in corde tuo, quo tendant omnia tela tuarum cogitationum, verborum, & operum. Omnia itaque propter Christum faciamus: ipse sit finis noster & causa & intẽtio: propter ipsum solum terrena contemnamus. Atqui ne forte putes ea quæ propter Deum feceris donanda non fore, vt cognoscas Dei in seruos suos liberalitatem, audi quid dicat hic Euangelista: quia non solum in altera vita præmium virtutum suarum reportabunt, sed etiam in hac laborum mercedem consequentur. Recipiet inquit Christus multo plura in hoc tempore, & in futuro vitam æternã. ¶ Obserua quomodo Christus præ-

Exo.25.

1. Cor.10.

Greg. hom. 4. super. Ezech.

Ezech.9.

Apoc.7.

Apoc.1.

Cant.8.

premiat suos non solum in alia sed etiam in præsenti vita, & in hac vita dupliciter: primo in temporalibus: secundo in spiritualibus. Cum enim Christus suaderet homini bus dimittere omnia & sequi ipsum & nihil postea possidere: & quia ad sustentationem nostram sunt temporalia necessaria, putarent quidem quod dimissis omnibus nō haberent, vnde possent sustentari: & hoc multum distraheret eos ab eo quod Christus illis suadebat, scilicet dimittere omnia. Ideo Christus voluit certos reddere homines, quod nihil illis deesset in hoc seculo, licet omnia dimitterent, quia multo plura inuenirent in hoc seculo, & centuplicata vt dicitur in Matthæo, quantum ad vsum, & communicationem licet nihil haberent quantū ad possessionem. Hæc autem temporalia noluit esse pro mercede, aut retributione: sed ad sustentationem. Hoc quod hic Apostolis factum est, videmus quotidie viris Apostolicis fieri: qui domum, cognatos, & bona temporalia propter Christum relinquunt. Quia religiosus præsertim ex ordinibus mendicantium qui dimisit vnum agrū de cuius fructibus sustentabatur inueniet cētum agros, quia de fructibus agrorum fidelium inueniet sustentationem. Reliquit vnum patrem, & inuenit multos patres & prælatos habentes ad eum viscera paterna & materna, & inueniet plures fratres vt sunt omnes religiosi sui ordinis. Pro vna domo inueniet plures domos. Secularis quantumcunque apud se sit opulentus, longius iter facturus pauper est quocūiam hospitiorū & diuersoriorū auaritiæ nullius sunt tantę opes, quæ diu satisfaciant. At monachus quocunque velit tendere præsto habet hospitia religionis suæ, quibus gratis accipitur, cœna, lecto, & alijs ad quiescendum rebus necessarijs. Adsunt fratres summoq; amore fatigatum nudant, lauant, illiq; non secus ac si in propria domo esset ministrāt. Quis tam diues aut potens est qui vbiq; terrarum fuerit, sic recipiatur? Præterea nemo secularium tantus est qui ministros habeat, quibus mercedem pro seruitio non impendat, aliter ab omnibus destitueretur. At monachus qui in seculo forsan vnum aut duos ministros alere non posset in monasterio plurimos habet famulos, alium cocum, alium pistorem, aut fulonem, alium sartorem, &c. quibus nihil pro mercede tenetur. Omnes enim gratis & propter Deum famulantur, & ita religiosus quasi esset princeps potentissimus famulos habet, distinctis fungentes muneribus, quibus nihil soluit: & etiam cum dormit custodem habet, cui incumbit quietis & silentij cura, ne aliquo motu excitetur. Et ita omnia relinquens quæ habebat in seculo: plura etiam in seculo consecutus est, quam si in seculo mansisset, & magna solicitudine diuitias quæreret. Hoc enim dominus prouisit, vt qui propter illū omnia reliquisset, omnium bonis frueretur: iuxta illud Apostoli. Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Quare ne fallantur seculares, qui insectari religiosos nunquam desistunt: sciantq; certo nihil vnquā illis defuturum, qui omnia propter Christū reliquerunt. Deus enim qui cordibus dominatur hominum efficiet semper in illis præsentissimam voluntatem: vt religionibus prouideant: sicut fecit in vidua, quę Eliæ esurienti opem tulit. Quin etiam principes & potestates huius seculi, diuina (vt credo) inspiratione iam maioribus honoribus accipiunt & prosequuntur religiosos, quam seculares: multo maioris dignitatis quam illi si in seculo mansissent, futuri fuissent. Hoc optime disserit. B. Ambrosius super Psalmum, Beati immaculati. Adducit autem in medium Mosem qui potuit esse quasi Pharao, quia nutritus à filia Pharaonis, sed noluit esse rex quanuis potuisset, & opprobrium Christi præferendum arbitratus est thesauris Ægypti. Dimisit diuitias & delicias propter Christum: & aulam regiam cōtempsit: sed fugiendo potentiam (inquit Ambrosius) potentior factus est, in Deum Pharaonis. Rex erat Pharao, sed Deus non erat: sed Mosi dixit. Ecce constitui te Deū Pharaonis, hoc est, regi ipsi terribilē quem rex timeret. Sic tu si vis peccatoribus esse in terrorem, regibus in reuerentiam, & vt omnes tanquam Deo sint tibi subiecti, contemne quæ seculi sunt, & relinque diuitias. Vide Petrum, & audi illum claudo dicentem. Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo hoc tibi do. In nomine Iesu Christi surge & ambula. Reliquit aurum, & accepit facultatem sanandi claudum. Nō tibi videtur quod accepit Petrus multo plura in hoc tempore, quam reliquit? Non potest mētiri ipsa veritas quæ ait. Qui reliquerit agros, fratres, &c. multo plura recipiet in hoc tempore. ¶ Secundo in hac vita præmiantur non solum, vt diximus honore, vt his

1. Cor. 7.

3. Reg. 17.

Amb. lib. 8. in. Psal. 118.

Hebre. 11.

Exod. 7.

Act. 3.

his rebus externis sed quod principalius, & multo excellentius est spiritualibus consolationibus fruantur. Ratio potissima, quare homines virtutis viam reformidant est, quoniam non percipiunt virtutis suauitatem: in qua multo sunt maiores, quam in vitijs voluptates. Existimant enim quia nos, qui virtutis studio incumbimus pauperes, & infirmos videant nihil in nobis esse cōsolationis spiritualis, & ita vident nostras cruces, & non vident nostras consolationes. Et quemadmodum simiæ, quæ nucem proijciunt corticis amaritudine deterritæ: ita homines carnales quia virtutem tenus cortice tātum gustant illius suauitatem non sentiunt: qui si penitus experirentur, virtutis saporem perciperent: qua de causa vitam monasticam & religiosam asperam & acerbam reputant. Verum longe falluntur. Nihil enim est in sæculo voluptatis quod cum suauitate vitæ spiritualis possit conferri. Nemoq; religiosus est (dummodo vere sit religiosus) qui malit in sæculo mansisse, etiam cum regis, aut imperatoris dignitate. Plus enim habet pauper religiosus quam reliquit. Cuius ditissimæ paupertatis figura extitit nobis Christus. Nam sicut Dominus exterius pauper & tenuis apparens interna æstuabat dignitate & gloria: ita religiosi in tenuitate & humilitate sua lætabundi & gloriosi incedunt. Vnde Paulus. Mortui (inquit) estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Similes sunt qui seruiunt Deo Alcibiadis silenis, de quibus scribens Plato ait, esse quædam simulacra exterius rudia, interius politissima. Hæc enim est bonorum figura, vt scilicet, virtutis roseum, humilitatis maceria septum habeant. Vnde idem Paulus. Conuersatio nostra in cælis est. Quasi dicat. Ne vos moueat extrinseca apparentia, qua pauperes, abiecti, & miseri videmur: quoniam intrinsecis gaudijs, & cœlestibus voluptatibus affluimus. Et merito. Nam si mundus & dæmon tot voluptatibus se afficere sequaces suos iactant: quid faciet Deus penes quem omne synceræ voluptatis est imperium? Etenim non debuit vitij quam virtutis peior esse conditio, & impij meliorem elegisse viuendi rationem, quàm pios existimarent. Ideo David in Psalmo inquit. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Dñe, quam abscondisti, &c. Quod nisi experientia ipsa compertum habuissemus, fides (siquidem Christia ni sumus) nobis persuadere potuisset. Ait enim Dominus seruos suos etiam in hoc sæculo centuplum accepturos. Quod si minus aliquando videmus, id aliqua trium causarū euenire potest. Aut quia non animaduertimus, aut quia peccādo diuinis beneficijs resistimus, aut quia præmia temporalia nobis in æterna transferuntur. Non enim fieri potest, quin Deus fidem suam seruet. Aperti sunt oculi Elisei famulo, quibus exercitus Angelorum vidit plurimos, vt significaretur pios in solitudine nō viuere, nec sine voluptate esse. Sic ait Dauid. In via mandatorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. ¶ Hæc autem bona propria sunt eorum qui sæculum contemnunt, quoniam in temporalibus & spiritualibus ea beneficia consequuntur, quæ centuplam contineant quantitatem, eorum quæ reliquerunt, & post hanc vitā æternam. Ait enim Christus recipiet in sæculo futuro vitam æternam. Quoniam sicut peccatores duplici sunt obnoxij supplicio, morsui conscientiæ in hac vita, & igni ęterno in altera, sic iusti duplex retinent præmium, tranquillitatem conscientię & vitam sempiternam. Cuius laudes nemo est qui satis explicare, aut attingere possit, superant namq; omnē humanam cognitionem bona, quæ Dñs illis concedit qui sæcularibus renūciant oblectamentis, pro mundi stercore margaritas elargiens. Quinimo quāuis nihil aliud mercedis pro bonis operibus reportaremus quā spirituales consolationes, deberemus, vtique omni studio virtuti incumbere, nedū vt supremam fœlicitatem consequamur. Quare ne detinearis his inferioribus bonis, & sic superiora & æterna impetrabis. Sed hæc sufficerint, iam nunc ad contextum veniamus in quo Euangelista Lucas de ascensu Christi in Hierusalem, & de his quæ in itinere dixit, & egit mundi Saluator, incipit tractare dicens. *Assumpsit autem Iesus duodecim & ait illis. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur, &c.* Apud homines probos & sapientes pluris fit animus quo beneficium confertur, quàm ipsum beneficium, quoniam non tam attendere solemus munera, quā facilitatem quandam in donando, quæ benevolentiæ medium præfert. Vnde quantumcūq; quis sit in te magnificus, si id animo faciat inuito gratiā habere nō teneris. Cū ergo omnium beneficiorum, quæ plurima Deus optimus maximus

4. Reg. 6.

Psal. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximus in nos cõtulit, maximum sit eiusdem mors in peccatorum nostrorum remedium, qua ianuam cæli aperuit, & honorem suum periclitari passus est, non satis esse duxit, id libentissimè facere, nisi nobis impenderet se nõ inuitam mortem subijsse. Aliàs enim magna pars huius beneficij imminueretur, quippe quòd homines crederent non sponte à domino fuisse concessum, nec propter amorem, quo nos summo prosecutus est, sed coacto Iudæorum iniuria. Quare & quia magni fuit momenti huius voluntatis apud homines expositio futura, vt melius & suauius religionem Christianam amplecterentur, ostendit se Christus multoties ante suam passionem in euitanda morte potentem & liberum, vt intelligeremus sic fuisse facturum si voluisset ne occideretur, cum ab impijs Iudæis comprehensus est. Nam si rogamus Matthæum, qua de causa Christus in Ægyptum Herodem fugit? respondebit quia nondum tempus aderat quo vellet mori. Si Marcum rogamus, cur non potuerunt principes, sacerdotes, & scribæ comprehendere Christum & occidere? respondebit quia nondum tempus aderat quo vellet. Si Lucam rogamus, cur quando in Nazareth voluerunt Iudæi dominum præcipitare, elapsus dominus ibat per medium illorum? respondebit eodem modo. Quod si Ioannem rogamus cur non potuerunt turbæ Iudæorum Christũ tenere, cum id maxime optarent? respondebit, quia nondum venerat hora eius. Omnes deniq; quatuor Euangelistæ affirmant Domini nostri Iesu Christi in moriendo libertatem, vnde si nunquam mori voluisset non fuisset vnquam à Iudæis cõprehensus, etiam si contra hoc admitteretur omnis infernarum potestas tenebrarũ. Vnde illud. Potestatem habeo ponendi animã meam, & iterum sumendi eam. Quin etiam præter Euangelistarum authoritatem asserentium Christum sponte sua obijsse, patet hac ratione, quia cum dominus multò ante ea quæ erant euentura cognouisset, voluit periculum effugere, imo sponte in Hierusalem se contulit, vbi sibi insidias parari videbat. Ait enim Ioannes, Sciens Iesus quod venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem. Et, Matthæus Marcus, & Lucas exponunt quomodo Christus mortem suã futuram Apostolis prænunciarit, vt omniũ quatuor Euangelistarum testimonio constet dominũ sponte sua fuisse passum, quod ideo factum est vt homines non inuiti illũ colerent, & amarent, qui non inuitus pro illorum salute morti se obtulerat. Hoc igitur nobis hic insinuat noster Lucas siquidem Christus in Hierusalem iter faciẽs, vbi erat passurus de passione sua cum discipulis agebat. Ait enim Euangelista. *Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait illis.* Locuturus dominus de passione sua, conuocauit omnes discipulos, vt intelligas passionem domini esse sufficientem medicinam in omnium salutem, & redemptionem, quippe quæ pro omnibus prolata fuit. At vero se in monte Thabor transfiguraturus tres tantum assumpsit, innuens non omnes vitam æternam consecuturos, quoniam pauci sunt qui Christum in monte gloriæ transfiguratum sint visuri, & fructum passionis eius percepturi. Quod ita fore planum videtur ex eo, quoniam cũ totus orbis, tot Iudæis, gentilibus, Saracenis, & hæreticis, sit adeò refertus, vt vix decima terræ pars Christianis cedat, mirum non est si exiguus videatur saluandorũ numerus. Quot enim sunt Christiani & fideles, qui in hoc numero non computabũtur? Nam si Euangelica documenta inspicias, & cum illis morem multorum Christianorum componas, videbis quam longe aliter viuãt, quam in confirmatione sua polliciti sunt. Vbiq; fiunt vsuræ, vbiq; fraudes, omnes à minimo, vsque ad maximum auaritiæ student, honores, delicias, & voluptates huius vitæ quærentes. Sic de sexcentis Iudæorũ millibus qui ab Ægypto egressi sunt, duo tãtum terram promissionis viderunt. Nihil erat quod magis doleret Christus dominus noster quam eo quod videbat quam plurimos fore qui ab eius passione nullum fructum perciperent. ¶ Obserua etiam inter hos duodecim quos dominus à reliqua multitudine, vt iustiores elegit, etiam Iudam Iscariotem fuisse, quibus omnibus suæ passionis mysterium patefecit, sed nunquid in tanta multitudine nemo extitit Iuda melior, qui in illius locum subrogaretur? Verisimile nõ est. Videtur igitur Christum causam mali exempli dedisse, siquidem contẽptis melioribus improbum Iudam in consilium asciuit. Verum non est ita. Christus enim Iudam alijs multis iustis hominibus, prætulit, hac de causa, quia etiam si tanto honore dignus non esset tamen quia Apostolus & in suprema dignitate constitutus, nõ debuit posthaberi. Quo facto non modo in iustus non fuit, quin etiam nos docuit vt prælatis & superioribus dignitatem, non hominem

Matt.2. *Mar.11.* *Luc.4.* *Ioan.13.* *Ioan.13.* *Matth.20.* *Marci.10.* *Matth.*

minem attendentes obsequium & honorem exhibeamus. Nam cum prælati superiores, ab ecclesia sint præfecti Reip. vt locum Dei tenentes iustitiã conseruent, omnes subditi tenemur dum ipsa Ecclesia contrarium non disponit, illis obtemperare ratione officij sui, quanuis alias vita sint non laudabili. Sic Dauid obseruauit Saulem licet malum, regem tamen suum, quem cum bis potuisset interficere noluit dicens. Absit vt mittam manum meam in Christum domini. Et quia semel ex insidijs abscidit illius vestem (vt ait scriptura) percussit dominus cor Dauid eo quod abscidit orã chlamydis Saul, Paulus etiam cum à sacerdotibus insimularetur, quod Ananiam principem sacerdotum reprehenderat, respondit Nesciebam fratres, quod princeps esset sacerdotum. Quin etiam Christus de scribis & Pharisæis dixit, audiendos non imitandos esse. Sequitur ergo, subditus etiam optimus prælato, in ijs quę bene præcipit quanuis aliàs pessimus sit obedire tenetur, quia ratione officij prælati sunt subditis digniores cum Dei locum obtineant. Vnde in superioribus dixit dominus. Qui vos audit me audit & qui vos spernit me spernit. Quod non modo Apostolis sed etiam omnibus alijs Ecclesiæ prælatis Apostolorum successoribus dictum est, vt in hunc locum vidimus, & supra exposuimus, &c.

¶ Expende etiam Christi benignitatem & clementiam quam cum Iuda habuit. Non destitit dominus agere circa illum omnia quæ ad eius salutem pertinebant vtendo sua magna potestate paterna illum reuocare à malo, tamen exercendo modum solitum motionis, & pulsationis cordis, quẽ ad alios habet nõ poterat Iudas curari quia nolebat. Sed Christus in quantum homo magister & prædicator quicquid honestè poterat agebat omnem operam solicitando, ne ille periret. Et specialiter tractauit hic de morte sua, & de venditione propter Iudam, vt illum reuocaret à proposito malo, quod etiam posteà sæpe fecit, & etiam cum osculatus est eum. Omnem medicinam experitur dominus quotidie, vt nos ab inferno liberet, & tamen nihilominus multi sunt Iudę similes, in peccatis suis adeo obstinati, vt quo magis à dõo vocantur, duriores fiant sicut incus ictibus malleꝰ, diuinis vocationibus resistentes. Hoc quod hic Christus dixit, eò tetendit, vt Iudas seruaretur, ille tamen noluit, & damnatus est. Quare ò vtinã tu diuinis inspirationibus nõ resistas ne similiter more Iudę intereas, qui diuinas opes quibus sibi potuit cõsulere neglexit. An diuitias (inquit Paulus) bonitatis eius, & patientię & lõganimitatis contemnis? Ignoras quoniã benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit? Secundũ autẽ impœnitens cor tuũ thesaurizas tibi irã, &c. ¶ Deniq; obseruandũ est quod hoc dixit secretò clausum testamentũ condens ante mortẽ suam ad illam appropinquãs, vt testes illo viuente tacerent, mortuo autẽ dño testamentum aperirent, & Euangeliũ vbiq; prædicarent, ne populus in illo scãdalizaretur, sicut scandalizatus est, dicente dño, oportet ex altari filium hominis, respondit, Nos audiuimus ex lege, quod Christus manet in æternũ, quomodo ergo, &c. Multo autem magis scandalizaretur, si audisset quod hic dicit Christus. Erat enim crux (vt ait Paulus) Iudæis scandalum, gentibus stultitia, ideo expediens erat, vt nunc celaretur, vt totus posteà crederet orbis. Multi tamen sunt hodierna die homines improbissimi, qui arcana eo ipso, quod secreta sunt gaudent patefacere, quasi præclarum & inauditũ opus facientes, pleni sunt rimarum, hac illac perfluunt, & nihil difficilius putant, quam tacere, quare quo magis tacere iubentur, loqui cupiunt. Nec animaduertunt quantorum malorũ loquacitas causa semper extiterit. Quod ne lõgius abeamus in Thamar videre possumus, quę exponens Absaloni eꝰ quæ secreto cum Amone sibi euenerant, causa fuit vt Amõ confossus interiret, ob cuius interitũ Dauid ad mortem vsque Absalonem persecutus est, quorum nihil profecto fuisset, si Thamar silentio honestare voluisset factum in honestissimum. ¶ Secũdo, secreto locutus est Christus, quia non omnes crucis mysterij sunt capaces, non omnes possunt thesauros dominicæ passionis haurire, & non licet mittere margaritas ante porcos, & sanctum non est dandum canibus, sicut Iudęis & gentibus, quibus erat scandalum & stultitia. Quare Apostolicis viris qui capaces sunt tanti mysterij & non alijs dicendum est. Nullum in orbe fuit facinus tanti valoris, aut dignitatis, ac domini passio. Primũ ex parte authoris, qui cum Deus sit, cõmẽdatione non indiget. Secundo ex parte aduersarij peccatum enim profligauit, cuius

Roma. 2. *Ioan.12.* *1.Cor.1.* *2.Reg.13.* *Matt.7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

in orbe longe lateq́ue inualuerat potestas. Tertiò, ex parte illorum pro quibus pugnauit, hominũ videlicet, qui per Christum nõ modo liberati sumus à peccato, sed etiã æternæ gloriæ effecti participes. Quod bonum, omne bonum superat, ideo mirũ non est, si Christus de re tanti momenti secreto
Matt.17. secreta egerit. Quoniam & in monte coram tribus, Elia, Mose, & Petro transfigurauit se, ostendens gloriam suam, exemplũ principibus præbens, qui negocia sua cũ paucis peragant, quos sapientissimos & fidelissimos esse nouerint. Qua de causa etiã Esaiæ
Esa.24. multis ante sęculis reuelauerat Deus mysterium incarnationis & redemptionem generis humani, gentilium conuersionem, & Iudæorum interitum. Propheta autem intelligens, quanti hoc negotium esset momenti, dixit secretum meũ mihi, secretũ meum mihi. Cũ igitur tot testimonijs pateat crucis mysteriũ summæ esse dignitatis nõ modo secretũ esse debet, & dignis tantum esse communicandũ: sed etiam in secreto tractandum & pensitandum intra pectus, & animũ vt eo modo eius suauitas sentiatur, omnia enim quæcunq́ue dominus acerba tulit salutis nostræ causa, nõ imbecillitatis suæ pertulit fortissimus: quare nihil Christianis suauius debet esse Christo, & eius passione. Sic sponsa alloquitur dicens. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter
Cant.1. vbera mea cõmorabitur. Fasciculum myrrhæ vocauit passionem domini. Nam quẽ admodum fasciculus multis floribus conficitur, ita passio Christi multis tormẽtis cõstitit. Vbera autem vocauit secretum animæ quod est intellectus & voluntas.

¶ Tertio agit dominus de morte sua cum Apostolis vt solicitudinem subleuet qua in quantum homo afficiebatur. Ad hoc enim laudabilis est amicorum consuetudo, videlicet ad extinguendum dolorum morsus: non vt multi amicitia abutuntur, ad vitiorũ tutelam, & pœnitentiæ de peccatis acumen retundendum: qua de causa nec sunt admittendi nec eorum consilia quasi salutaria publice nec secreto audienda, ne forte accidat tibi vt Egloni Moabitæ cui dixit Aioth. Verbum secretum habeo ad te rex quo eum interfecit. Assumit
Iud.3. ergo Christus Apostolos secreto, & ait illis. *Ecce Ascendimus Hierosolymam: & consummabũtur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis.* Aduerbiũ, Ecce, in scriptura emphasim habet, & attentionem postulat, nõ enim adhibetur nisi ad rem aliquam magnam & insignẽ significandam: & ita Esaias *Esa.9.* acturus de incarnationis mysterio, orsus est. Ecce virgo cõcipiet, &c. Vagaus etiam Holophernis cubicularius vt significaret *Iudit.14.* Iudith fortitudinẽ, postquam dixit vna mulier Hebræa fecit confusionem, &c. addit facinoris magnitudinem exaggerans. Ecce Holophernes iacet in terra, & caput eius non est in illo. Quin & in incarnatione dixit Maria. Ecce ancilla domini, &c. In nul *Luc.1.* lo tamen horum locorum hoc aduerbium maioris est admirationis nota, quam hic. Audite omnes quicunque in orbe habitatis hoc esse vobis vtilissimũ, & saluberrimũ Ecce, salutis & redemptionis nostræ. Ecce *Psal.95.* ille Deus vltionis, qui antea similis erat leo *Esa.53.* ni: Ecce tanquam agnus mansuetus se luporum ferocitati traditurus venit. Ecce impassibilis Deus factus homo passibilis, ad Hierusalem accedit: sanguinem suum pro nobis fusurus. Ecce appropinquat redemptio vestra. Ecce venit tempus, quo Deus *Luc.21.* oblitus indignationis quam in genus hu- *Psal.101.* manum conceperat, proprium filium mortiti tradere pro nobis non dubitauit. Ecce, aduertite diligenter peccatores quomodo Christus Hierosolymam ascendat vt vos à peccato liberet, salutemq́ue restituat, qua ab hinc quinq́ue annorum millia caruistis, exules à beatorum sedibus. Ecce iam in patriam restituimini. Ecce restituimur antea hostes Dei in eius amicitiam, virtute vnigeniti sui passionis. Ecce quomodo venit Christus vt impleat quod prædictũ est per Prophetas de morte eius & redemptione tua. Vide igitur & diligenter considera ascẽsum hunc, quoniam ex eo pendet salus tua. Est enim res summa attentione dignissima, quod ascendat ille, quo nihil est altius: vt vitam suã pro vita tua non corporea sed æterna ponat. Videamus ergo quomodo *Luc.13.* ascendit Hierusalem vt occidatur, quia ipse dixit, non capit Prophetam perire extra Hierusalem. ¶ Sũme expendunt sancti doctores, quare Christus Hierosolymæ potius quam alibi voluerit mori, cuius rei duę rationes sunt. Prior quia nusquam tanta inueniri potuit malitia, quæ satis esset ad occidendum saluatorem nostrum nisi Hierosolymæ: vbi Iudæorum insignis erat invidia, cuius vitij est natura, vt nunquam inter eos oriatur qui summo ab inuicem in

terualio distant: sed inter illos qui se esse æquales, aut credunt aut sperant. Cum igitur Iudæi Hierosolymitani se esse sanctissimos præsumerent, viderentq́; Christũ miraculis & sanctitate clarum, vsque adeo inuidia exarserunt vt oculis animi obcęcati, illum occidere non dubitarint. Vnde quoniam nullo alio in loco præter Hierosolymam in Christum erat inuidia, maluit dominus ibi quam alias pati. Reges terræ conuenerunt in vnum aduersus dominũ & aduersus Christum eius. Secunda ratio cur dominus maluerit Hierosolymæ pati fuit vt patientiæ suæ eo maior esset victoria; quo maior iniuria foret in loco celebri quã obscuro. Quare cum Hierusalem in illa regione omniũ ciuitatum esset celeberrima, eam elegit ad mortem suã: vt ex summo dedecore summam gloriã reportaret. ¶ Præterea, hic ascensus in Hierusalem eo fit vt nos etiã nitamur cælestem Hierusalem ascendere. Ideo ascendit dominus terrenam & materialem Hierusalem, vt nos immortalem & immaterialem ascendamus. De qua dixit Apostolus. Illa autem quæ sursum est Hierusalẽ libera est, quæ est mater nostra. Qui verò hanc Hierusalem ire parat, non oportet vt quærat sibi aliam viam, quàm Christus ipse mensus est: & ibit nimirũ per crucem & afflictiones. Per hãc viam introiuit Christus in gloriam suam. Est quidem via difficilis, quoniam omnis ascensus laboriosus est, sed scriptum est. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Deinde cũ animo nostro reputemus Christum dominum & regem nostrum primũ omniũ hanc crucis viam triuisse: atqui non est discipulus supra magistrum, nec illius, quam magistri debet potior esse conditio. Omnes autem hi labores suaues nobis viderentur si in cordibus nostris arderet religionis amor. Quando anima Deo vnita est per omnia iucundissime peragit: si vero à Deo est separata nihil est quod non æstimet graue, & laboriosum. Nam quemadmodum vestis dum corpori induta hæret, quantumcunq́ue onerosa sit grauis non videtur propter decẽtem incorporationem, & facilitatem, si vero exuatur & in fascem ligetur vix humeris potest sustineri: ita Deus eiusq́ue præcepta si decenter & cum suauitate induantur facillime ferũtur, aliàs grauissima esse videntur. Ideo Paulus admonet Romanos dicens. Induimini dominum Iesum Christum. Nulla enim alia est causa quare molestissimum nobis sit Deo inseruire: & persecutiones perpeti: nisi quoniam non inuenimur Deo. Ascendamus igitur Hierusalem in hac vita cum Christo, vt in altera illum habeamus ducem in gloriã.

¶ Obserua autem quod Christus vt doceat *Matth.17.* humilitatem suam, coram paucis in monte Thabor se transfigurauit: sed crucẽ & ignominiam in ciuitate celeberrima coram Græcis, Latinis, & multis alijs nationibus ostendit. ¶ Præterea consummabũtur ait in hac ciuitate omnia quæ scripta sunt per Prophetas, est autem mysterium nostræ salutis picturæ simile, nam quemadmodũ pictor imaginem picturus illam prius carbone, vt certa delineat & distinguit duntaxat loca, quæ vmbra quæque purpura, alijs ve coloribus sunt ornanda, quo facto tum demum supremam illi manum imponit perfectisq́ue reddit: sic Deus in lege veteri salutem nostram præfiguravit & quasi delineauit vt postea mitteret Christum dominum pictorem egregium qui omnia ad viuum duceret purpura sanguinis sui, quo opere perfecto & finito, dixit in cruce cõsummatum est. Erat ille locus imaginis imperfectus adhuc, de quo dixerat Dauid in Psalmo. Qui edebat panes meos magnificauit *Psal.40.* super me supplantationem. Et de quo Za- *Zacha.11* charias. Appenderũt mercedem meam triginta argenteis. Hoc autem consummatũ est quando Iudas, vnus de duodecim Christum triginta argenteis vendidit, cuius panibus vescebatur, pane doctrinæ & pane materiali in mensa. Dixerat etiam Dauid, *Psal.87.* longe feci sti notos meos à me hoc autẽ tũc impletum est quando diffugientibus discipulis Christus solus relictus est. Dixerat etiam Esaias, faciem meã non auerti ab in- *Esa.50.* crepantibus & conspuentibus in me: & impletum est hoc cum conspuebant in eum in domo Caiphæ. Dixerat Dauid factum *Psal.68.* sum illis in parabolam: hoc adimpletum *Psal.26.* est cum illudebant ei cædentes & colaphizantes eum. Dixerat etiam, in me resurrexerunt testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi: quod impletũ est in domo Caiphæ & coram Pilato & Herode. Dixerat Dauid *Psal.72.* fui flagellatus tota die & castigatio mea in matutinis, & Esaias etiam, disciplina pacis *Esa.53.* nostræ super eum, & liuore sanati sumus: quod impletum est in prætorio Pilati cum flagellatus fuit Christus. Dixerat Esaias, vi

dimus eum, & non erat aspectus vnde nec reputauimus eum: quod impletũ est cum flagellatus & spinis coronatus ostendit illũ omni populo deformẽ, vulneratũ & exulceratum. Dixerat etiam Esaias, principatum eius super humerum eius: quod est impletum quando portans crucem & lignum suæ victoriæ exiuit in montem Caluariæ. Dixerat Dauid, foderũt manus meas & pedes meos, dinumerauerũt omnia ossa mea: quod impletum est in crucifixione Christi. Dixerat etiam, partiti sunt vestimenta mea & super vestem meam miserunt sortẽ: quod in vestibus Christi factum est vt refert Ioannes. Dixerat præterea, dederũt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto: quod Christo dederunt in cruce. Dixit etiam Esaias, & cum iniquis reputatus est: quod quis dubitat impletũ in Christo quia inter duos latrones crucifixus est? Dixerat etiam idem Esaias, & pro transgressoribus orauit vt non perirent: quod impleuit Christus cum in cruce orans pro crucifixoribꝰ dixit. Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Dauid quoque dicit factus sum opprobrium illis: viderunt me & mouerunt capita sua. Et alio loco Deo patri dicit. Exprobrauerunt inimici tui domine: exprobrauerunt faciem Christi tui. Hoc impletum est cum principes sacerdotum & scribæ mouentes capita sua, illudebant ei, & deridebant dicẽtes. Vah qui destruis templũ Dei, &c. Dixerat etiam Dauid in persona domini, ponetur anima mea in inferno inferiori: quod Christus fecit descendens ad inferos. Et Esaias quoque, erit sepulchrũ eius gloriosum: quia positus est in sepulchro optimo & nouo in quo nondũ quisquam positus fuerat. Et Dauid prædixit etiam, non dabis sanctum tuum videre corruptionem: quia corpus Christi incorruptum permansit in sepulchro. Deniq; Prophetauit Dauid dicens, Ego dormiui & soporatus sum & exurrexi, quia dominus suscepit me, quod Christus victor resurgens à mortuis implenit. Vides ergo quam vere dixerit Christus consummabuntur omnia, quę scripta sunt per Prophetas, seipsum exposuit & quæ essẽt adimplẽda expresit cũ dixit, tradetur gentibus ad illudendum, flagellandum, conspuendũ: & crucifigendũ, & tertia die resurget. Hæc erant in summa dicta à Prophetis quæ omnia in Christi passione consummata sunt vt hic late ostendimus. Aduerte autem ne erres quòd non hęc ideo passus est Christus quia Prophetę prędixerunt, sed è contra ideo Prophetę dixerunt quia Christus hæc erat passurus. Nam prophetia non est causa operis: sed è diuerso opus est causa prophetiæ: quare quia Christus erat vinciendus, vendendus, deludendus, conspuendus, flagellandus, & crucifigendus, dixerũt de hoc Prophetę. Nam alias sequeretur quod testamentũ nouum esset ordinatum ad perfectionem veteris instrumenti, quod erroneum esset asserere: sed oppositum verum est, qua omnia veteris instrumenti ad perfectionem noui ordinantur, sicut in illa similitudine imaginis ostendebamus: quia lex antiqua fuit quædam ad nouam delineatio quæ erat veteris perfectio non interitus. Ideo ait Christus. Non veni soluere legem, sed adimplere. Quasi dicat. Non veni delere delineationes prophetiarum & figurarum: sed illas perficere colore sanguinis & passionis meę. ¶Expende etiam quod Christus Dei filius vocat hic seipsum filium hominis, quia totus ipse est hominis magis quam sui ipsius & totus est deditus homini, nam ad hoc venit vt hominem saluaret & seipsum daret in redemptionem pro homine quod est nomen naturæ humanæ. Sicut Hebræo modo loquendi filij nuptiarum dicuntur dediti nuptijs, filij sponsi, dediti his quæ sunt sponsi, & filij mortis, obnoxij morti. Propter hoc dominus noster Iesus Christus appropriauit sibi ipsi hoc nomen filius hominis, quia totum se dedit homini. Dic etiam & tu, cur non dabis aliquid Christo cũ ipse se ipsum totum dederit tibi? Ipse vitam & sanguinem & se ipsum totũ dat tibi. Nonne par esset vt vel horæ dimidium in nocte Deo concederes, siquidem totum diei tempus in mundi occupationibus perperam cõsumis? nonne de substantia, quam ludo, cõuiuijs, & vanitatibus dilapidas fas erat vt pauperi subuenires? Omnes proditores dicipossunt qui diuites cũ sint bona Dei occupant, nec ea distribuunt iuxta datoris voluntatem, qui nobis non modo temporalia verum etiam æterna pretio vnigeniti sui sanguinis empta concesit. Igitur postquã Christus dixit discipulis quod passurus erat in Hierusalem declarans se ipsum figillatim declarat suam passionem dicens. *Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellauerint occident eum.* Dixit passionem suam non solum generaliter sed etiam specialiter pertractatis sigillatim passionis momentis. Primum vt sapientiam suam ostenderet qui omnia non in confuso tantum, verum distinctissime futura nouisset. Secundo vt palam faceret quantũ nos amaret quantiq; faceret salutem nostram quando sic in doloribus perferẽdis gloriabatur, quos omnes speciatim explicans manifestauit se non modo mortẽ, sed mortem omniũ dolorũ refertissimã perpessurũ. Et cũ multi sint qui malint semel, & simpliciter mori, quam tormenta, & cruciatus qui mortem præcedunt perpeti, Dominus noster recensuit mortis suæ circunstantias, vt innueret se, non quocunque modo moriturum, sed miserrima omnium mortaliũ conditione, at tanta est pro tanto beneficio hominum ingratitudo, vt nihil, nec minimum quidem velint propter Deum facere. Audiamus igitur Petrum dicentem. Charissimi, Christus pro nobis mortuus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vias eius, &c. Sed aliqua hic obseruanda sunt. ¶Primum horum est, quod Christus ante passionem voluit discipulis mortem suam dicere, vt multo ante parati essent ne scandalizarentur. Nam si discipuli omnibus sigillatim prænotatis nihilominus scandalizati sunt: quid fuisset si nihil prorsus futurorum sciuissent? Hæc autem quę in passione erant euentura omnia patefecit Dominus illis, vt facilius mysterium Resurrectionis crederent cogitantes. Dominus dixit se esse tradendũ in manus peccatorum. Ecce traditus est. Dixit se esse deridendum derisus est. Dixit præterea se esse flagellandum, flagellatus est vtique. Ergo & eodem modo ea, quæ de resurrectione sua nobis dixit, vera sunt. Hac igitur de causa Christus de omnibus præmonuit, vt per ea quæ oculis erant visuri, etiã inuisibilia crederent. ¶Secundo obserua, quod non semel tantum, sed sæpe sępius locutus est Dominus discipulis suis de passione sua, sed sæpissime, multisque in locis primum in regione Cæsareæ, quando Petrus dixit quod erat filius Dei. Secundo cũ esset circa Capharnaum in Galilæa cum discipulis, nam dicitur in Matthæo quod conuersantibus discipulis in Galilæa dixit illis Iesus. Filius hominis tradendus est in manus hominum & occident eum, & tertia die resurget. Tertio dixit, hoc vnũ Christus inter Iordanem, & Hierico ascendens Hierusalem, & vadens ad Hierico. Quarta vice dictum est in Hierusalem ipsa nocte vltima, qua cum discipulis cœnauit. Toties autem dixit de passione, & locutus est de ea, vt inquit Diuus Hieronymus, vt magis illam commendaret memoriæ: & ne de memoria elabi posit, toties passionem suã repetiuit eis. Vnde cum prima vice locutus est de hac passione sua in partes Cæsareæ Philippi, ait supra noster Lucas quod dixit discipulis. Ponite sermones istos in cordibus vestris, filius hominis futurũ est vt tradatur in manus hominum. Tradite hoc memoriæ: & seruate ne obliuiscamini. Quare Ecclesia memor huius commendationis Dominicę, ne locum vllum obliuioni relinquat non modo in Dominica Quinquagesimæ, sed etiam in feria quarta post Dominicam secundam Quadragesimæ, ante vigesimum diem, eadem verba æterna dignissima memoria repetit. In libro Hester habetur, quod Mardochæus liberauit regem Assuerum à morte detectis insidijs, quas famuli ipsius Regis in dominum suũ tetenderant, quos Rex in annalibus iussit conscribi. Quod ò vtinam Christiani Principes facerent, qui siquidem Principes religiosos in virtute non imitantur, saltem Ethnicum imitarentur Regem: & sic labores, & virtutem clientum, famulorumque suorum remunerarent. Sed his præterniss, quæ extra rem sunt: cum olim Rex Assuerus vigilia laborans non posset somnum capere, iussit adduci historiam suorum gestorum, in qua cum forte legeretur quomodo fuisset Mardochæi opera à morte liberatus, interrogauit an fuisset Mardochæus aliquo pro virtute affectus beneficio, & cũ comperisset indonatum, summum illi & honorem & dignitatem concesit. Si igitur Assuerus vsque adeo se Mardochæo gratũ præbuit pro vitæ paruamora: quanto gratiori animo, debent erga Deum Christiani esse à quo non vitam mortalem, sed æternam sanguine eius emptam acceperunt? Liberatus est Assuerus à morte corporis: at nos ab animę interitu, liberati sumus. Non effudit Mardochæus sanguinem pro Rege suo: at Christus pro populo suo sanguinẽ suum exhausit. O quanta diligentia deberemus in annalibus animæ nostræ imprimere tantum Dei beneficium: nam cum ad æternam mortem essemus damnati, apparuit

Esa. 9.
Psal. 21.
Psal. 68.
Ioan. 19.
Psal. 68.
Esa. 53.
Ibidem.
Psal. 30.
Psal. 38.
Psal. 88.
Esa. 11.
Psal. 15.
Psal. 3.
Matth. 5.
Ioan. 13.
Lib 3. com mẽ. Mat. ca. 20.
Luc. 9.
Heft. 6.

ruit nobis Dominus passione sua cælorum ianuam, quam alias nulla virtus humana aperire posset, insomnes deberemus noctes traducere sicut Assuerus, historiam redemptionis nostræ legentes, beneficium quę recolentes à Christo nobis collatum, qui verus Mardochæus noster fuit, cuius ope à
Psal.38. morte æterna reducti sumus. Hoc deberet esse nostrum exercitium, hæc meditatio, hæc lectio, vt eo vsque exardesceret in animis nostris amor diuinus ne vel martyriũ pati cũctaremur, iuxta illud psalmi. In meditatione mea exardescet ignis. Vt ignis flatu accenditur crebrò: ita amor diuinus assidua meditatione in mentibus nostris accẽdetur. Nam quemadmodũ Sol speculum obiectum radijs suis illustrans ex radiorũ reflexione ignem vel in papyro, aut qualibet festuca excitat: sic radijs iudicij nostri in speculum passionis Dominicæ intentis, ignis amoris diuini ingens in cordibus nostris orietur. Ideo Christus Iesus passim repetit passionis suæ memoriam discipulis suis, sicut bonus magister, qui si quod punctum in primis necessarium offendit, non cessat discipulis inculcare, donec radicitus
Hebr.12. percipiant. Sic Paulus hortatur ad perpetuam memoriam passionis Christi cum ad Hebræos ait. Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus cõtradictionem. Nõ solum dixit cogitate, sed recogitate: hoc est iterum atque iterum cogitate. Gregorius exponens illud, mortificate membra vestra dicit. Certum est quod tanta est vis memoriæ passionis Christi, quod vbi efficaciter consideratur omne peccatum, & concupiscentia exulat à mente. Et ratio est, quia duobus contrarijs simul appositis quod imbecillius est cedat necesse est. Taliter se habent peccata cũ morte Christi. Quoniam licet peccatum sit forte, multo tamen fortior est passio Dominica: cuius efficax consideratio foras peccatũ expellit. Igitur saluator noster huius considerationis vim cognoscens sæpissime admonet ne obliuiscamur passionis suæ. Quare res est indignissima Christianorum negligentiam videre, qui cum se Christianos iactent nihil magis oblitũ habent, quam rationem & causam salutis suæ. Multi enim sunt qui per totam vitam immemores cum fuerint in articulo mortis tandem in memoriã reuocant quid sint, qua ope saluati: tunc demum amplexantur Christi crucifixi imaginem, vt criminum suorum pœniteant. Qui, quemadmodum ille vere insanus esset iudicandus qui accepto à Rege literarum fasciculo, in quo certo sciret inclusum deferri Regium chirographum quo sibi concederet ingentem reddituum quantitatem statim legere negligeret ad mortemque vsque differret. Sic procul dubio furiosus ille est qui beneficia diuina ad vitæ finem differt, nec statim cum possit fruitur. Memento igitur passionis Christi, in qua omnium bonorũ abundantiam inuenies: charitatem, humilitatem, patientiam, omnesque virtutes, dũ viuis: nam in morte satis efficies si dolores tuos perferre possis, nedum, vt dolorũ Domini recorderis. Eductus Deus Israelem de Ægypto misit Angelum, qui domesticatim omnes primogenitos extingueret *Exod.12.*
Ægyptiorum: & ne fortè simul Iudæi necarentur præcepit illi ne intraret in domos, quarum postes agni sanguine essent perunc̃ti. Non aliter Saluator noster nobiscum aget, quorum omnes qui memoria sanguinis sui non fuerint muniti æternæ morti damnabit. Sic habetur etiam in Ezechiele *Ezech.9.*
quod præcepit dominus interficere omnes qui signum Tau, in frontibus impressum non haberent, qui autem, T, habebant non occidebantur, nec minus ergo digni sunt morte qui, T, passionis & crucis domini in frontibus & cogitatione sua non gestant.
¶ Obserua tertio: quod Dominus dum hic loquitur non in sua, sed in tertia persona loquitur, nec enim dicit tradar, illudar, flagelabor, aut crucifigar: sed filius hominis tradetur, illudetur, conspuetur, &c. tàquam si de alio non de se intelligeret. Cuius ratio est, quia etiam si Dominus in persona sua non in aliena passionem tulerit eam tamẽ non pro se, sed pro genere humano pertulit, quare per personam alienam, quam induxit, alienam innuit fuisse culpam & causam mortis suæ. Traditus est (ait Paulus) *Rom.4.*
propter delicta nostra. Ediuerso prophetæ passionis Christi mentionem facientes de illa in propria persona loquebantur quoniam videbant Christum ob eorũ culpam esse moriturum. Sic Dauid sæpe ait. Partiti sunt vestimenta mea, & super vestẽ meã *Psal.68. Psal.21.*
miserunt sortem. Et foderunt manus meas & pedes meos dinumeraueruntomnia ossa mea, &c. id genus. Et Hieremias inquit, *Thren.3.*
Sustinui propter te opprobrium, &c. Nostra erat culpa, nostra fuit pœna, magis enim

enim reus est qui delinquit, quam qui plectitur. Merito igitur de Christo in persona aliorum, alij verò in persona sua loquebantur, vt scilicet innuerent omne genus humanum in morte domini fuisse culpatum.
¶ Quarto obseruandum ingentem domini nostri per totam vitam solicitudinem. Enim vero si ad mortem damnati, eousque de sua celantur morte donec iamiam ad supplicium sunt educendi, ne tandiu futuri agonis memoria excrucietur: quid sensisse putamus illum, qui ob diuinitatem suam à tempore conceptionis vniuersam semper ante oculos gestauit passionis figuram? Ea de causa Abrahamus filium Isaac postmodum sacrificandum celauit, *Gen.22.*
quæ esset victima futura. Cõstructo enim igne, dicente que filio, vbi est victima? Respondit, oculis largissimas effundentibus lachrymas. Ne quære fili mi: Dñs prouidebit. Quid est hoc, ò Abraham? cur filium falsa spe producis? Non ne multo præstitisset statim rem exponere, vt constantius mortem ferret? Nequaquam. In morte nanque nullus esset penitus dolor, nisi animi internuntio excitaretur sensus ad dolendũ: quod in dormientibus planum est, qui nihil dolent donec doloris stimulo excitantur. Qua de causa qui mortem iam iam credunt imminere, non minorem interius sustinent dolorẽ, quam si in ipso mortis agone versarentur: vnde sequitur, mitissimum fuisse Abrahamum erga filium suum: homines verò in suum saluatorem crudelissimos, qui tam diuturnæ mortis supplicio illum affecerunt, pro peccatis nostris liberanter morientẽ. Quare tota Christi vita quędam passio fuit. Sic modo in particulari dicit. Illudetur & occidetur. Vide & tu quomodo mortales vitam damnant ad nostrã abolendam mortem, iuxta illud. De manu mortis liberabo eos: de morte redimã eos. Præterea omnia in passione Domini plena sunt illusionibus, vt scias summam ignominiam peccatum esse. Non enim tot opprobrijs redimeremur si peccata ipsa non essent ignominia, opprobrijs & illusionibus plena. Sic Hieremias de eo dixit. Saturabitur opprobrijs. Quibus verbis magnitudinem & molem cruciatuum ingentem significat. Vt enim ventres saturi, nihil amplius capere possunt: sic dominus satur dolorum nihil amplius habuit, quod dolere posset. Dictũ est enim. A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas. Ergo saturabitur opprobrijs. At quibus? venditus, vt seruus: delusus, vt mente captus: consputus, vt infamis: flagellatus, vt fur: occisus denique tanquam proditor. Quod nihilo secius hoc tempore peccatores faciunt à quibus diuersimode Deus offenditur: nam à simoniacis venditur, illuditur ab hypocritis, flagellatur à tyrannis, conspuitur à blasphemis: & occiditur ab apostatis. Iterum crucifigentibus, vt ait Paulus, Iesum Chri- *Heb.6.*
stum. ¶ Quinto obserua, & attende diligenter quantum Deus te amauerit, vt rem fermè impossibilem propter te fecerit. Quid impossibilius videtur, quam Deum æternum, mortalem fieri & mori? cuius morte mortis acerbitas, & acies retusa & superata est, adeo, vt pro amaritudine summam in morte pij suauitatem sentiant: quippe ab æterno interitu liberati facile vitæ immutationem ferunt. Delenit Chirographum *Coloss.2.*
(ait Paulus) quod aduersus nos erat, affigens illud cruci: vt quemadmodum hæreticæ prauitatis inquisitores, si forte reos nãcisci non possunt eorum simulacra ignibus exurere solent, vt sic etiam supplicio ficto sceleratos homines plectant: eodem modo pro Adami scelere eius simulacrum & imago suppliciũ tulit. Iuxta illud Apostoli. In similitudinem carnis peccati. Non enim fuit peccator sicut Adam, sed similis illi: & sic innocens punitus est: quemadmodum Rex Dauid in persona eius ait. *Psal.68.*
Quæ non rapui tunc exoluebam. Quia Chirographum, quod contra nos diabolus habebat sanguine & cruce Christi deletũ est: nullibi enim peccata remittuntur, nisi in cruce Christi. Quare quando confessarius te à peccatis absoluit cogita vberrimum superte fluuium descendere de vulneribus Domini, quibus omnia delicta tua lauantur. Crux igitur Dominica, & eius mors viuificat peccatores. Præcepit Dominus Mosi, vt educeret filios Israel ab Ægypto, quo facto cum secus oram Rubri maris *Exod.14.*
iter facerent, & iam ad aquas accederent, respicientes Ægyptiorum copias insequentiũ maximo timore correpti clamauerunt ad Mosem: qui respondens dixit illis. Nolite timere, Ægyptios, quos nunc videtis, nequaquã vltra videbitis. E vestigio enim locutus est dominus ad Mosen dicęs, quid clamas ad me? Eleua virgam, & extende manum tuam supra mare: & apertum est

Universidad de Deusto
Biblioteca

mare, &c. Non aliter peccator viam faciens ad illam cælestem promissionis terram, quoties se conuertit, & videt peccata quæ in vita cõmisit insequẽtia, quasi quoddam Ægyptiorum agmen non potest non contremiscere, & exanimari, nisi à Deo confirmetur. Verum ait Dominus, eleua virgam: quod non sine mysterio dictum est. Nam antequam Christus pateretur virga crucis abiecta & vilis latronum mansio, & ignominiæ erat argumentum: at posteaquam à Domino assumpta stetit cõporis sacratissimi fulcrum miraculis claruit, & peccatorum fuit ad gloriam ductrix: Vnde sicut filij Israel de mari exeuntes Ægyptios viderunt, mortuos tamen virgę illius virtute: sic virtute crucis peccata nostra per pœnitentiæ aquas demortua videmus: quorũ non modo non pertimescimus aspectum, sed etiá gratias agimus Deo dicentes. Cãtemus domino, gloriose enim magnificatus est, equum & ascensorem, &c. Sic nos gratias agamus Deo, quia nostra peccata suffocauit sanguine suo, & nos flagellis, opprobrijs, clauis, spinis, cruce, & passione redemit. ¶ Ad nostram autem eruditionem discamus pro Christo dura & acerba subire, quandoquidem tanta, & tam dura pro nobis pati non dubitauit. Omnes enim tantæ sumus imbecillitatis, & inconstantiæ, vt etiam ea, quæ vel coacti facere tenemur, quantum possumus fugiamus, partimque eorũ laborem declinemus. Religiosus iuxta votum suum non potest paupertatem effugere: ac alijs exercitijs, quæ paupertati sunt annexa quantum potest se subtrahit, & ita sitim, famem, frigus & vilipendium non fert. Et quemadmodum pillulas purgandi solent melle circumlinire quo amarę non sint: ita nos ob nostram fragilitatem, virtutem multis modis condimus eam ad arbitrium nostrum fingentes, ne amara videatur. Hoc autem ab amore proprio proficiscitur, quo seducti omne dulce virtuti consentaneum iudicamus. Volumus sine labore virtutem sequi, & eius suauitate frui, qua sequaces suos afficit, sine vllo voluptatis corporeæ dispendio. Filius vero Dei è conuerso, asperam non dulcem virtutis partem arripit, & ita moritur ab amicis destitutus summa cum ignominia. Quæ igitur amentia est? Volumus ociosi gloriam consequi, quam gloriæ Dominus tantis exhaustis ærumnis ascendit? Rapiamus ergo crucis vexillum, & fortiter omnes incommodorum huius sæculi salebras transileamus: earum vero timorem consolemur ijs verbis quæ statim subijciuntur in textu. *Et tertia die resurget.* Iam hic vides quomodo Christi labores requie, & tranquillitate finiuntur, quod idem accidit illis, qui propter Christum incommoda patiuntur in hoc sæculo. Transactis enim, & finitis vna cum vita mortali laboribus, non mediocris imo maxima est consolatio ad illa æterna gaudia fruenda ascendere. At è diuerso impijs accidit, qui multa in alio sæculo supplicia sustinebunt: quippequi obita morte temporali, æterna cruciabuntur. Sapiens ergo pœnas illas timebit, has contemnet, quæ morte finiuntur, & mediũ sunt ad gloriam consequendam: quod cuiuis erit facillimum, qui voluerit secum perpendere in medijs clauorum ignium, & cruciatuum doloribus, quanta sunt præmia victoribus, proposita: & contra in voluptatum blandimentis meminerit suppliciorum inferni, quæ victos miserrime affligent. Qui hæc fecerit proculdubio victor euadet. Nec enim vsque adeo à Domino deseretur, qui non vniuersos labores simul nobis immittit, sed paulatim. Nam (vt Hieronymi verbis vtar) Dominus prosperis admiscet tristia, vt cum repente venerint non terreant, sed à præmeditatis ferantur animis. Si enim contristabat Apostolos, quod occidendus esset Christus, debebat eos lætificare quod die tertio erat resurrecturus. Sæpenumero enim, vt optime adnotat Ioannes Chrysostomus ponitur in scriptu-ris simul passio, & resurrectio. Esaias vtrũque simul ponit. Tanquam ouis, inquit, ad occisionem ductus est, & tanquam agnus, &c. Subdidit autẽ de resurrectione dicens. De angustia, & de iudicio sublatus est. Et Dauid in Psalmo tertio, & in alijs Psalmis sæpe coniungit hæc duo. Dormiui, inquit, & soporatus sum, & surrexi, quia Dominus suscepit me. Et antea prædixerat de passione dicens, Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnũ &c. Iacob etiam Patriarcha, Dormiuit (inquit) vt Leo. Deinde addidit. Et vt Catulus Leonis excitauit eum. Simul passionẽ & resurrectionem ostendit. Iam hic vides quomodo Christi iugum suaue sit: si quidem inter tristia, gaudia admiscet, & læta. Mos enim scripturæ est, vt Diuus Hieronymus

Hiero. super Matt.

Chrys. hom. 67. in Matt.

Esa. 53.

Psal. 3.

Gen. 49.

Hier. sup. Matt. 5. nymus differit aduersis læta subiungere: vt postquam tristibus Dominus fuerit cõminatus, lætis rebus, & prosperis subleuet, & extollat. Sic Esaias postquam terrores, & mala dixerat, dicens. Væ genti peccatrici populo graui, &c. terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ sunt igni, regiones vestræ coram vobis alieni deuorant: loquitur deinde ad eos, meliora promittens, &

Amos 5. ait. Lauamini, mundi estote, &c. & venite & arguite me, dicit Dominus. Itẽ Amos quibus dixerat, cecidit domus Israel, non adijciet, vt resurgat, virgo Israel errauit in

Hier. 30. vtero, non est qui suscitet eam, post loquitur dicens. Quærite me & viuetis: & nolite quærere Bethel in Galgala. Hoc idem Hieremias agit: vult primo humiliare nos in rebus tristibus & postea consolatur: atque ideo Esaias & reliqui prophetæ qui vaticinati sunt ad populum domini post onera consolantur populum afflictum & mœstum. Sed Nahum & Abacuc post onera nullam subdunt consolationem, quia eorũ vaticinia erant contra gentes, quæ idola colebant, & Messiam non expectabant. Fidelibus tamen Israelitis consolatio futura post calamitatẽ promittitur: & nobis etiã post flagella & crucem resurrectio nunciatur. Primo tamen ponit tristitiam deinde hilariora: vt scias post flagella & dolores ad resurrectionem venire. ¶ Expende etiã fructum passionis Christi, qui est resurrectio vitæ: à morte enim exijt vita. Ideo ipsemet de seipso ait, vt Diuus Augustinus exponit, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c. Magnum ergo fructum adduxit secum Christi mors propter saluandorum multitudinem quorũ numerum Esaias miratur dicens. Generationem eius quis enarrabit? Putauit Hieronymus, quod de æterna Christi generatione locutus sit Esaias. Et certè si antecedentia & cõsequentia inspexeris, inuenies quoniam de fructu passionis Christi locutus sit prophe-

Aug. de ciui. Dei lib. 22. cap. 5.

ta. Habuit enim innumerabiles animas, quæ per sanguinem Christi & eius passionem saluæ factæ sunt: sicut & ipse Christus dixit. Cum exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsum. Lege totum caput quinquagesimũ tertiũ Esaiæ: & apertè videbis, quod ad literam loquitur propheta de Christi Domini nostri passione & mirans fructum passionis, & spiritualẽ Christi generationem, quam acquisiuit sanguine suo, admirans ait. Generationem eius quis enarrabit? Quis dicere poterit quam magnam generationem acquisiuit sanguine suo? Et subdidit. Si posuerit animam suam videbit semen longæuum. Ac si diceret. Antea sterilis erat Deus, & solus in cælo: sed si mortuus fuerit, & posuerit vitam suam, multos filios habebit, quia totus mũdus veniet ad Christum, & cælum replebitur filijs. Sic etiam cũ Ioseph viuebat pauci erant filij Israel: sed post mortem eius creuerunt nimis. Ita Christum pauci secuti sunt in vita: sed post mortem eius omnis orbis credidit in eũ. Sic etiam vt Theophilatus interpretatur, intelligendum esse puto illud, quod Simeon dixit. Positus est Christus in ruinam, & in resurrectionem multorum. Multos dixit cum de fructu passionis fuit locutus. Mortuus est Christus, sed ex hac ruina, & Christi morte multi resurgent ad vitam, quia post mortem eius multi crediderunt in eum. Sic etiam intelligendum puto illud Pauli, cum ait, Christus Iesus humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, &c. Dedit illi famã, & honorẽ: vt qui antea ignotus erat, notissimus factus à principibus terrarum coleretur. Hunc itaq; fructum ostẽdit Christus docens resurrectionem post mortẽ suã: mortuus quidẽ est, sed resurrexit, & vitã ex morte elicit, quia mortem suam vitam nobis præstitit: & mortuos in peccatis resurgere fecit. Tenebamur vinculo mortis: at Christus morte sua à morte liberauit & reuocauit genus humanũ ad vitã. Eius enim morte saluati sum⁹, & vt Paulus ait, Iustificati gratia ipsius. ¶ Præterea, non solum mors Christi animarum nostrarum vitam amplificauit: verum etiam corporis debilitata mors est, non secus quam apis, quæ si carnem demortuam pungit incolumis manet & acrior: si vero ad corpus viuens peruenit, amisso aculeo interit. Sic mors ab Adamo vsque in genus humanũ, tanquam in morticinium sæuiens asperius indies sæuiebat: postea vero quam in domini nostri viuidissimum corpus arma obtudit sua, victrix illa iam diu superata est. Vnde merito illam Apostolus spoliatam irridens ait. Vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulus tuus? Deo gratias, qui dedit nobis victoriã per Iesum Christũ. Antea morti victoria cedebat: at nũc postquã

Exo. 15.

Exo. 1.

Luc. 2.

Philip. 3.

Tit. 3.

1. Cor. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à Christo superatâ est, victoria nostra est: vnde illam mortem formidabiliter domini viribus infractã, nec pueri timent, nec puellæ, quia resurgente Christo ad vitam, mors victa est. Denique non dicit suscitabit, quasi ab alio esset Christus suscitandus, sed resurget: quia seipsum suscitabit, & Christus sua propria virtute surrexit à mortuis. Sed iam Lucam audiamus. *Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur.* Non q̃ verba Iesu non intelligebant, sed quia sensum verborum existimabant esse parabolicum, aut quod loqueretur per metaphoram. Pueri cum incipiunt legere cognoscũt quæ sit litera A, quæ sit B, & C, quibus cognitis non tamen adhuc legere sciunt: nam etiam si singularum literarum potestatem proferre possint, coniunctionem ignorant. Quòd tradetur, illudetur, & conspuetur, vnumquodq; horum sigillatim facile fuit intellectu: at omnia simul coniuncta tanquam pueri rudes, adhuc non potuerunt percipere. Cuius præcipua causa fuit amor, quo Christũ prosequebãtur: vnde sibi non persuadebant dominum occidendum esse.

Ioan.12. Loquens olim dominus de passione sua dixit. Si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad meipsum. Quorum verborũ sensus præterquam quod erat obscurissimus ad multa posset detorqueri, aut accommodari: aut ad dominum concionantem, vt virtute sermonis sui omnia ad se pulpitum ascendentem traheret, & ad alia multa. Nihilominus tamen multi ex illa turba, quæ Christum oderat, intellexerunt, & ideo responderunt. Nos audiuimus ex lege, quod Christus manet in æternum: & tu dicis oportet exaltari filiũ hominis? Vide quomodo non intelligentibus discipulis Christi verba alij circunstantes intellexerunt, etiam si erant obscurissima. Cuius causa est, quoniam, vt dixi, cum discipuli Christũ tenerrimè amarent nullo modo sibi persuadebant ea, quæ euenire nolebant: at reliqui maleuoli id quod optabant in Christo statim animaduerterunt. Sic dicimus apud nos, nulla est surditas peior quam eius qui audire non vult. Enimuero tanta est intellectus nostri auctoritas, vt nihil penitus non modo scire, sed ne amare quidẽ sine eius facultate possimus. Nam vt ea quæ scimus, nisi essent tã quam vera ab intellectu iudicata sciri non possent: ita ea quæ amamus, nisi esse bona intellectus affirmaret, nunquam amaremus. Sed tanta est intellectus nostri erga voluptatem indulgentia, vt sæpenumero, quæ bona non sunt mille rationibus iustificet, vt voluntati gratum faciat: & quodammodo assentetur, quod omnium malorum in orbe est causa. Nemo enim tam perditus est qui delinqueret si à iudicio suo deceptus, peccatum esse appetibile sub specie boni crederet. Sic igitur discipuli iudicio ob amorem perturbato, nullo modo intelligebant Christum fore moriturum, at Iudæi statim intellexerunt. Idem dici potest, de fide, quã discipuli nequaquã adhibebant Christo loquenti de passione sua, quia illum amabant: cum Iudæi vtiq; crederent illum esse occidendum. Exemplũ habemus de hoc in Herode Ascalonita qui cum audisset Christum natum esse ex prophetarum & Magorũ sententia, & esse regnaturum, quæ veritas nulla humana vi vitiari poterat, obcæcatus tamen libidine nõ credidit ea, quæ alias nihil dubitationis habebant, quare quidem credidit scripturæ, quatenus ait Christum esse natum, non tamen credidit regnaturum. Et ita teterrimũ flagitium adorsus, innocentes iubet interfici, existimans se posse eo modo natum regẽ occidere. Hæc autẽ omnia (vt diximus) ex eo fiunt, quoniam plus nimio concupiscentiæ indulgẽs intellectus multa aliter quàm re vera sunt iudicat. Saul similiter sciebat sicut Herodes q̃ Dauid esset regnaturus in Israel, nam Ionathas dixit Dauidi, & pater meus scit hoc. Et Saul etiam dixit Dauidi. Scio quòd certissimè regnaturus es, & habiturus in manu tua regnum Israel. Cũ sciret itaque Saul Dauid regnaturum, & electum à domino: cuius voluntas immobilis est, nihilominus quærebat illum occidere, ne regnaret: quia suadere sibi non poterat, quòd esset regnaturus, eo quòd nolebat, vt regnaret. Hac de causa nolebat Achab credere Michææ prophetæ veraci: quia non iuxta regis beneplacitum prophetabat. Et in Euangelio Ioannis habetur, q̃ Iudæi qui cæcum natum interrogabant de modo quo videbat putantes, quod ad libitũ eorum aliquid loqueretur, postquam laudauit Christũ, quem ipsi oderant ait Euangelista, quod non crediderunt ei: cui certe credidissent, si quid cõtra Christũ loqueretur. Nec solus Herodes, Saul, & Achab hoc faciunt qui enim experiri voluerit,

Matth.2.
Mich.5.
1.Reg.20
1.Reg.24
1.Reg.24
Ioan.9.

luerit, quanta sit modo morum corruptio videbit raro virtuti esse locum. Quod si quis contra renitatur, velitque ea, quæ iustitiæ sunt suadere insanire existimabitur. Ille vero sapiet, ingentique applausu excipietur, qui vel vectigalium veterũ incremẽtum vel nouorum extorquendorũ artem inuenerit, nec minora sunt inter ciues, domosq; priuatas incommoda. Quis nanque mercator est turpi lucro mercimoniã augẽs suã, qui doctorem, quantumuis doctum, iustitiam suadentem audiat? At is imperitũ quemuis attentissimo audiet animo, si ex illius sententia loquatur, Cur? quia iucũda loquitur. Similiter peccator si audiat se cras moriturum non credit, quoniam nollet, & videns alios seniores, & imbecilliores, facilè sibi longinquitatem vitæ arrogat. Eidem tamen si pollicearis grandem annorum seriem habebit fidem, & ad credendum non deerunt argumenta. Dicet iuuenis sum, corpore salubri, integroque, alij imbecilliores longius vixerunt. Ex dictis manet, ea, quæ iucunda sunt facilè non modo volunrati, sed etiam intellectui probari. Ne quis forte miretur Apostolorum simplicitatem, qui Christo de passione non credebant. ¶ Sed dubium hîc est. Si Christus, qui omnia nosset, discipulorũ videbat ignorantiam, quare ea, quæ dixerat, iterum atque iterum inculcauit, vt crederentur? Ratio est, quia voluit paulatim, eos instruere, vt corũ ignorantiam tunc tolerans post resurrectionem maturiùs, quæ non intellexissent reuelaret. Sic Apostolis piscantibus non dixit, Faciam vos piscatores hominum, sed faciam vos fieri piscatores hominum. Poterat enim continuo illos facere piscatores hominum, voluit tamen paulatim disponere, vt cognoscant quid à se sint, & quid à Christo efficiantur. Vides tũ nunc Apostolos rudes, & postea doctissimos: totum hoc tribue gratiæ Dei. Docet nos locus iste ne repente velimus ascendere in arcem virtutis: sed vt lento gressu, & quasi per quosdã gradus. Sic Beatus Chrysostomus illum legis illudit doctorem, qui Christum rogauerat quod esset mãdatum magnum in lege, dicens, De magno mandato quærit, qui minimum non obseruat. Tales sunt plurimi tyrones in virtute, qui cum vix attigerint prima castrorum numinima cum veteranis certare præsumunt. Quare sæpenumero deficiunt, aut cedunt. Istos autem ego simillimos iudico cantoribus imperitis: qui dum carminum facilitas paritur, sponte suauiterque canũt, vt etiam certare cum peritioribus non timeant: postquam vero locus occurrit difficilior & maiori arte tractandus labuntur miserè. Opus est igitur calleat, qui ad virtutis suprema certamina peruenire conteri dit, ne sicut inexpertus miles, aut imperitus cantor irrideatur. Nam quid aliud Petrum deiecit feruentissimum Christi comitem & discipulum, nisi præcox quædam & immatura fiducia, quã martyrium summum perfectionis gradum sibi arrogabat? Veruntamen turpiter lapsus est ille, qui paulo antè dixerat. Si oportuerit me mori tecum non te negabo. Qua de causa Christus cùm iam sibi manus inijci videret, dixit Iudæis. Si ergo mè quæritis, sinite hos abire. Quasi diceret. Permittite eos viuere dum in virtute teneriores sunt, quàm vt possint substare martyrio, me solum comprehendite. Illos firmiores iam factos postea ad mortem & supplicium querite. Vale igitur aduertendum est ne in cultu Dei prius magistri quam discipuli essevelimus. Attendamus ad discipulos domini: quos ipse quacũque hora summos facere poterat: quod tamen noluit: sed paulatim eos instruxit vsque quo per aduentum spiritus sancti consummati fuere & confirmati. Atque ideo modo noluit eos docere passionis suæ mysteria, quæ non intelligebant: sed in posterum suo tempore reseruauit instruendos. Sed iam ad textum reuertamur: & prosequamur huius itineris mysteria. Dicit itaque Euangelista. *Factum est autem cum appropinquaret Hiericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans.* Quemadmodum homini assueto peccatis Diabolus offert semper occasionem peccandi, vt nefanda possit sua explere desideria: ita volẽti facere bonum Deus materiam obijcit, qua bonam voluntatem possit perficere. Siquis ebrietati studet in qualibet domo vinum propinatur: si luxor, vbique luxus paratus est, si incontinens & lubricus vbique fœminæ, quas male concupiscat se impudicè ingerunt. E contra si bonus est, & iustus, & cupit Deo seruire, Deus offert illi occasionem vbi virtutes possit exercere. Quapropter si misericors est omni loco & tempore videbis pauperes ei occurrere. Cũ enim pius & misericors Abraham sedisset ad ostium taberna-

Matth.4.
Chrysost. hom.62. in opus imperf. Matth.
Matth.26
Ioan.18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bernaculi sui, expectans peregrinos, vt charitatẽ eis exhiberet: ecce tres Angeli in habitu peregrinorum venerunt. Cum etiam sanctus ac pius Dauid interrogaret seruos suos an de domo Saulis aliquis esset relictus, cum quo misericordiam Domini vteretur statim audiuit. Est filius Ionathę debilis pedibus. Et fecit Dauid cũ eo misericordiam domini. Super quo etiam aduerte, q̃
2. Reg. 9. misericordiam, quàm in domũ Saulis volebat exercere, vocauit misericordiam dñi: nam nostra in hoc à diuina videtur distare misericordia: quòd nostra ad nostros tantum se extendit, diligimus enim tantũ eos, qui nos diligunt amicos, non tamen inimi-
Matth. 5. cos. Misericordia vero domini ad amicos est & ad inimicos, qui solem suũ facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Itaq; sicut Abrahæ & Dauidi, & iustis ac pijs hominibus cum misericordiã, & pia opera volunt facere statim illis Deus offert materiam faciendi illam: sic & Christo saluatori nostro quoniam pius & misericors erat, vbiq; cæci, leprosi, paralytici infirmi, ac miserabiles personę sese offerebãt.
Luc. 19. Ecce nũc cum appropinquaret Hierico in ipso itinere cæcus quidã occurrit clamans, & misericordiam petens, ac statim post hęc venit, & Zacheus alius cæcus mente & aurus. Ita domino, qui semper eo animo erat vt vbicunq́ue esset benefaceret oblatę sunt virtutis occasiones. Docet vt semper & vbique & apud omnes vtiles simus, & nõ ignaui: obiter enim in via miraculum hoc operatus est Christus. O culos autem cæci aperuit quia de ipso Christo Messia prophetauerat olim Esaias. Tunc aperiẽtur oculi cęcorum, & addidit. Redempti à domino conuertentur, & cætera. ¶ Obserua autem q̃ Lucas hic dicit. Cæcus quidã sedebat, &c. Sed Matthæus dicit, q̃ erant duo cæci. Ad quod potest respõderi, q̃ non sit eadẽ illuminatio, quam Lucas & alij Euangelistæ narrant, sed duæ. Nam antequam Christus ingrederetur Hierico, in via illuminauit hunc cæcum, cum appropinquaret Hierico: sed cum egrederetur illuminauit duos
Mar. 10. alios, de quibus loquitur Matthæus & Marcus: & ideo dicũt ipsi. Egrediente domino de Hierico: sed Lucas dicit appropinquante domino Hierico. Lucas loquitur de primo & vnico cæco, quem Christus illuminauit, antequam ingrederetur Hierico, vt hic dicitur: sed Matthæus & Marcus tractant de alijs, quos illuminauit, cum egrederetur ab vrbe. Expende etiam q̃ Marcus cum scriberet quomodo Christus illumina uit illos duos cæcos, proficiscens, (vt ipse ait) de Hierico, cũ duo fuerint, (vt ait Matthæus) tamen Marcus vnũ dicit quem nominat proprio nomine vocans illum Bartimęum: quia iste insignior erat. Nam vsus est scripturæ sacræ, per personam, quæ insignior est etiam intelligere, quæ minus nota est (vt egregie Diuus Hieronymus annotat.) Sic in Genesi habetur. Curre ad
Hier. sup. Dan. 11. Genes. 27 oues & accipe duos hœdos. Simul enim pascebantur oues, & hœdi: sed quia potiores sunt oues, earũ nomine caprinum pecus cõplexus est. Abraham etiam cùm loquitur cum illis Angelis aliquando ad vnũ aliquã
Genes. 18. Deut. 19. do ad plures sermonem dirigit. Et Sodoma dicitur euersa, cum ex Deuteronomio constet quinque vrbes esse euersas. Et in Genesi etiam dicitur. Recordatus est dominus
Genes. 8. Genes. 36 Noe & cunctorum animantium. Sub Noe nomine intelliguntur octo animæ, quæ in arca erant. Et eodem modo intelligendus est catalogus illorum regum, qui fuerũt in Edom. Alioquin in tanto tẽporis interuallo tam pauci non fuissent numerati, sed posuit insigniores. Deniq́ue (vt ait Augustinus) cum in Genesi legitur Simeon & Leui interfeciſſe Sichimitas, intelligit Augustinus secũ habuisse multam familiariũ societatem. Ioseph etiam dixit. Vidi per somniũ Solem & Lunã & Stellas adorare me. Sed mater non adorauit illum in Ægypto: quia iam obierat: sed in patre, qui caput est vxoris Rachel intelligitur. Paulus etiã Patres (inquit) nostri mare trãsierũt. In patribus intelligit matres & pueros. Sic Marcus in hoc cæco qui insignior erat, intelligit duos. Sed procedamus. *Et cum audiret turbã pratereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerũt autem ei, quòd Iesus Nazarenus transiret: & clamauit dicens, Iesu fili Dauid miserere mei.* Poterat Christus hunc cæcum illuminare, quãuis nõ clamasset, sicut potest etiã nobis auxiliari citra nostras preces: sed rogari vult, quo melius palã fiant omnia nobis ab illo solo proficisci. Ita cùm Israelitas Ægyptijs oneribus liberari decreuisset tali illorum animos desiderio inflammabat, vt ipse dicat, Audiui clamorem filiorum Israel, &c. Similem affectum quoque in hoc cæco accendebat, vt clamare inciperet, nec decendebat, vt clamare inciperet, nec desineret donec quòd petebat impetrasset: tametsi

tametsi turba silentium illi indiceret. Itidẽ
Gen. 32. fecit Iacob cum ad Angelum dixit. Nõ dimittam te nisi benedixeris mihi. Ita Dauid
Psal. 79. sub persona populi fidelis, Dñe (inquit) nõ discedimus à te, viuificabis nos & nomen tuũ inuocabimus. Quia tanta fiducia & con
Psal. 11. tentione ad Christum clamat profectò eue
Chrys. in Matth. 33 nit, quod Christus dicit. Amẽ dico vobis si perseuerauerit pulsans, aperietur ei. Quod testatur Dauid dicens. Exquisiui dominũ & exaudit me. Et mox subijcit, vt nos eadẽ faciamus. Accedite ad eum & illuminamini, &c. Quanquam scit Deus indigentiam nostram, tamen nihilominus vult eius imploremus auxilium: vt maius beneficiũ me
Psal. 118 reamur. Non tamen satis est eũ voce vocare, nisi etiã corde vocemus sicuti cæcus hic faciebat. Sic Dauid in psalmo. Clamaui in
Psal. 6. toto corde meo, exaudi me domine. Persecutus Dauid ab iniquis & filijs, vexatus & à dæmonibus, quia non solũ est sanctis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, &c. ad Deũ confugit & clamabat in toto corde
Psal. 14. suo. Hunc cordis clamorem attendit Deus. Sic tacens clamabat Moses in corde suo: ita vt Dominus diceret ei. Quid clamas ad
Exod. 1. me? Sic Anna mater Samuelis clamabat
1. Reg. 15. effundens cor suum coram domino, cum penitus vox eius non audiretur. Hanc vocem Deus exigebat cum dixit. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum lõ
Aug. lib. de mor. Eccl. cap. 8. ge est à me. Vnde Diuus Gregorius in moralibus dixit, Æternam vitam si ore petimus corde autem non desideramus: clamãres, tacemus. ¶ Obserua autem quod non solum dicit Dauid quod clamabat ad Deũ corde sed in toto corde. Sicut enim tunc corporaliter verè clamatur cum toto ore clamatur: ita spiritualiter toto est clamandum corde si volumus à domino, quæ poscimus impetrare. Docet locus iste vt in angustijs, in tribulationibus & pressuris ad Deum confugiamus, ipsumq́ue inuocemus, atq́ue vt illi omnes necessitudines nostras pãdamus. Sic Sanctus faciebat Dauid,
Num. 27. sic & Tobias, Iudith, Hester, Ezechias &
Deut. 1. omnes Dei electi. Ne ad huius seculi auxilia confugias, neu illius viribus confidas, quemadmodum Iudas, & infœlix Ochozias fecerũt, ne funditus intereas. Sed quia in septimo capite huius de his diximus: nũc orationem brenem, & multis mysterijs plenam, quam obtulit cæcus iste audiamus.

¶ Iesu, inquit, fili Dauid miserere mei. Vtranq́ue enim Christi naturam fatetur, vocans illum Iesum: hoc est, mundi saluatorem, & redemptorem, atq́ue filium Dauid secũdum carnem. Iesu, inquit, mundi redẽptor. Ideo descendisti è cælo: ideo carnẽ susscepisti: vt ego loquar ad te, vt cum fiducia petam. Filium Dauid dixit. *Fili Dauid miserere mei.* Filium Dauid dixit potius quam Abrahæ, aut Iacob: vt illum ad misericordiam prouocet. Petit vt ei misereatur, & cõ
1. Reg. 24 & 26. patiatur, & adducit in memoriam patrem Dauid qui clemẽtissimus & misericors admodum fuit: nec solum in Saulem clemen-
2. Reg. 9. 2. Reg. 16 tiam ostendit suam: sed etiã in vniuersam
2. Reg. 18 eius familiam: tãtum abest vt sequierit, quin
Esai. 55. imo quæsiuit, an remansisset aliquis de domo Saulis, vt faceret misericordiam cum eo. Misericors etiam fuit cũ Semei, à cuius occisione Abisai gladium prohibuit. Quid dicã de Absalone quẽ pius pater multũ diu q́; luxit dicens. Absalon fili mi, fili mi Absalon? Ideo dicitur in Esaia. Misericordias Dauid fideles. *Fili Dauid miserere mei.* Si tu ò naturæ artifex sapiẽtissime eum etiam brutis animalibus instinctũ indidisti, vt vel cer uus qui natura separatissimus est ab humano commercio, quoties grauius à canibus premitur ad hominem confugere soleat, malens ab eo occidi, in quo nouit esse clementiã: quanto potiori iure homo ratione prędituS, ad tẽ tutissimum & clementissimũ asylum confugiet? Verum enim vero, vt mercatores qui in emporiũ difficile incidunt, in quo nummorũ penuria nihil vẽdere possunt, solent q̃quis pretio, quę adduxere, distrahere: sic tu ò fili Dauid in emporiũ huius ſeculi gratiam & misericordiã adduxisti: quæ deficientibus meritis publicanis & peccatoribus erogasti. Quare si tã vili pretio tua emuntur miserere mei. Memẽto fili Dauid arboris naturę, in qua rami radicum virtutẽ sequũtur, & in se referũt: vn de tu fi filium Dauid te iactas oportet pari ratione patri tuo in clementia assimileris. Ideo fili Dauid miserere mei. ¶ Discant ex hoc loco nobiles maiorum suorum virtutẽ sequi. Nam qui generosus est, non modo cauet ne degenerem animum ostendat: sed etiã summopere nititur auorũ suorũ facinora imitari, & amplificare. Hęc enim vera nobilitas est: hic verus maioratus à virtute nunquam discedere, quod qui aliter faciũt non nobiles, sed nobilitatis portenta sunt.

Quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quoniam sicut inter homines, qui distortis membris capite canino, corpore humano nascuntur homines non sunt, cum tamen hominibus sint similes: sic inter nobiles, fla gitiosi nobiles non sunt, licet nobilibus sint similes. Vnde quidã dixit. Stemmata quid faciunt, quid prodest Pontice longo Sanguine censeri pictosque ostendere vultus
Iuue. sat. 8 Maiorũ & stantes in curribus Æmilianos? Nobilitas sola est atque vnica virtus. Malo patertibi sit Therſites, dũmodo tu sis Æacidæ similis vulcaniaque arma capessas, Quam te Therſitæ similẽ producat Achilles. Age ergo vt moribus sis nobilis.

¶ Præterea, cum audis Iesum filiũ esse Dauid, Gaude, lætare, gratias ingentes Deo reddens, qui æternus cum esset, mortalis propter te factus est. Considera filium Dei filium Dauid factum. Fecit se Deus hominem: vt hominem Deũ faceret. Illeq; qui absque tempore ante omnia sæcula à patre est genitus, in tempore voluit nasci: vt homines sine vllo temporis termino in cælis regnarent. Hinc plane colligitur quanti sit peccati malitia siquidem ad eam purgandam oportuit Deum ipsum in carnẽ mortalem descendere passibilemq; fieri, vt sic copulata diuinitate quasi quoddam fermẽtum faceret ad naturam humanam sanandam. Ideo quoties peccas attende quãtam incurras infirmitatem, ad cuius curationẽ oportuit filium Dei mori. Attende etiam quã mãsuetus & mitis factus sit ille Deus, ad quẽ antea nemo audebat accedere, vt paralyticos, cæcos, claudos, benigniter recipiat. Ille autem quem Cherubin tremũt in cælo: iam in terra mendicus quidam & cæcus pauper eius aspectũ non formidat. Angeli tremunt ante eum in excelsis: & miserabilis cæcus fiducialiter accedit in terris.

¶ Absolute tamen vocat illum filiũ Dauid in quo innuit illũ esse Messiam in lege promissum: quem expectabant. Nam quãuis Dauid plures habuerit filios, vnus tamẽ solus dicitur filius Dauid: secundum promissionem. Sicut solus Isaac dicitur filius Abrahæ, filius autem secundum promissionem
Psal. 131. Messias est: de quo dicitur. De fructu ven-
Luc. 1. tris tui, ponam super sedem tuam. Hic solus est Christus de quo Angelus ad virginem. Dabit illi dominus sedem Dauid patris eius. Ideo vocans hic Christum filium Dauid, confitetur illum esse Messiam in lege promissum. Præterea quia miserum se esse sciebat non competit: quia misericordia solis miseris est necessaria. Nullus est enim adeo demens vt fœlicium & beatorũ misereatur. Sicut pauperes eleemosynã petentes, vilissimas induunt vestes, easq; partes corporis denudant, quæ vulnere aliquo sunt affectæ: vt sic facilius diuitum animos ad misericordiã flectere valeant: sic iste miseriam suam ostendebat. Sic Dauid misericordiam postulabat dicens. Miserere mei *Psal. 50.* Deus secundum magnam misericordiam tuam. Miserere, inquit mei. Hoc vno fretus nempe misericordia Christi, & nihil fidens in suis meritis: nam suis meritis tantum cõsequi non potuisset, quantum ex gratia, & misericordia Christi consecutus est. Igitur cũ ita deuote & tã sapiẽter oraret, audi quid Euangelista dicat. *Et qui præibant increpabant eum, vt taceret.* Accedit hic ad Dominum salutem non solum corporalem, sed & spiritualem quærens, quam impetrauit Christum vocans: quamobrem mundus & diabolus in eum insurgunt. Hæc est enim vna de astutijs diaboli suffocare bonum semen in germine. Vnde per serpentem religionẽ *Gene. 3.* inchoatã in paradiso suffocauit, & per Pharaonem populum Israeliticum destruere voluit submersione paruulorum: & per He- *Exo. 1.* rodem Christum paruulum occidere vo- *Matth. 2.* luit: & vt illum occideret paruulos innocẽtes occidit. Sic & nunc per hanc turbã vult bonũ inceptũ suffocare, in hoc homine cæco. Disce ex hoc loco in bono incepto perseuerare, nec à virtute desciscere, ob vllas sæculi perturbationes: quæ multæ statim opponuntur illis qui viam ineunt salutis. Sũt multi iusti & sancti ambulantes in vijs Domini qui scandalum patiuntur cum aliquid sinistri eis acciderit arbitrantes cũcta ad vota sibi ventura postquam præcepta Dei sequi cœperunt: quod non ita sæpe accidere locus iste demõstrat. Sic filijs Israel *Exo. 17.* profectis iuxta sermonem domini defecit *Iudi. 11.* aqua, & multa aduersa passi sunt. Sic etiam in libro Iudicum habetur quod vndecim tribus ex imperio domini susceperunt bellum aduersus Beniamin, & bis, aut ter hostibus succubuerũt: nempe vt discas quod *Eccles. 2.* cum domino famulari inceperis pares animam tuam ad tentationẽ vt Ecclesiasticus clare ostendit dicens. Fili accedens ad seruitutẽ Dei, sta in iustitia & in timore: & prępara animam tuam ad tentationem. Nam sicut leo, si quam videt prædam fortiorẽ è manibus

manibus eius resilire nitentem, vnguibus fortius stringit: sic dæmon quẽ videt è manibus elabi incipientem vnguibus tentatio num infigit fortius, ne amittat iam elabentem. Sic Laban persecutus est Iacob, cum voluit proficisci ab eius domo. Sic Pharao filios Israel grauius persecutus est & addidit opus, & paleas non dabat. Cum ad dominum ire voluerunt, eos tanquam vnguibus suis arctius constringebat: videns eos velle discedere. Et eo modo impediebat populum Israelis ad Deum ire cupientẽ: quo turba cæcum istum ad dominum clamantem perterrebat. Quemadmodũ enim venator, qui feram sponte in retia incurrentẽ tacitus obseruat, neque vlla vtitur vocifera tione: si vero diuersam abire videt, se se illi in via opponit, cogitq; terroribus & minis in laqueos redire: sic diabolus quos sponte videt perire, non molestat: illos verò qui tutiorem elegerunt viam omnibus modis ab incepto terrere conatur. Tantũ autem valent huiusmodi terrores mũdi & dæmonis, vt plurimi sint, de virtute optime meriti ab incepto deterriti, de quibus ait Dominus.
Ier. 10. Qui me erubuerit coram hominibus, erube-
Mar. 9. scam ego eum coram patre meo. Pusillanimes qui hominũ opprobria non sustinentes retro miserimè cadunt sicut Nicolaus vnus ex septem Diaconibus ab Apostolis electis: qui cum præclare in principio se haberet, postea aliquorum verbis cõmotus, qui dicebant illum esse zelotypũ, vxorem prostituit, & hæresiarcha factus est, vnde
Apoc. 2. Nicolaitę hęretici vocati: de quibus in Apocalypsi dicitur. Hoc habes bonũ quod odisti facta Nicolaitarum, quæ ego odi. Enim vero non parua dignum est admiratione, cum tot sint in sæculo, quæ homines ad peccandum moueant, esse tamen nulla quæ illos à peccatis eruant, & ad virtutem ducãt. Sed antiquum est in orbe hoc vitium. Audiens Dauid Goliam blasphemasse ibat, vt
1. Reg. 17 honorem Dei propugnaret: quod videns
1. Reg. 16. Heliab frater eius arguebat eum. Eodẽ modo Michol Dauidem maritum deludebat ante arcam Domini saltantem dicens. Quã glorioſus fuit hodie Rex Israel discooperiens se ante ancillas seruorum suorũ, &c. Deus tamen hæc impiorum opprobria nõ reliquit impunita: nam Micholem sterilitate mulctauit, quod olim probrosissimũ
1. Esd. 4. supplicium fuit. Ita primo Esdræ scribitur quod populus terræ impediebat populum Iudæ in ædificando: quia moris est populi terreni iustorum omnes conatus impedire. Non modo autem inueniũtur, qui viam virtutis impediant: sed etiam multi sunt, qui viam inferorum patefaciunt, sicuti faciebant quadringenti prophetæ Achab, re- *3. Reg. 22.* gi suo. Si virtutem sequeris mirantur, quasi nouum aliquid & inauditum ridentque: & quasi hypocritam contemnunt: si vero vitiorum sectaris partes dicunt te esse eo mem, suauisque consuetudinis: malum factum bonis prætegentes verbis. Si alicui te succensere sentiunt, non placant: sed potius magis irritare conantur dicentes. Summum opprobrium, & non ferendũ. Equidem si mihi factũ fuisset, non quiescerem donec abunde vltus essem. Quæ omnia cũ malorum sint consilia, flagitiorum non virtutum causa sunt. Vastantibus Chaldæis Hierosolymam Idumæi inuitabant illos, & dicebant. Exinanite, exinanite vsq; ad *Psal. 136.* fundamentum in ea. Et ita illi qui dicere debuissent, satis est, abunde sanguinem effudistis, addebãt calcaria, vt crudelius & atrocius victoria exerceretur. Sic multi faciunt, qui non modo viam virtutis impediũt: sed etiam omne virtutis fundamentum eruũt. Ideo in omni contentione hæc obstacula fuge. Hac de causa Nicodemus venit ad Ie- *Ioan. 3.* sum nocte ne à pharisæis interpellaretur, quo minus cũ Christo loqueretur: & Abra- *Genes. 22.* ham de nocte surgens, fugiens impedimenta, quæ vel ab vxore, vel à familia opponi possent. Discamus ex hoc loco non impedire eos, qui virtutem sectantur. Præclare se gessit Booz erga Ruth Moabitem, quam *Ruth. 3.* non modo non impediebat, sed etiam adiuuabat denuo conseruatam verbis quam operibus. Ita decet adiuuare eos, qui Deum colere incipiunt. Latro ille in cruce simulac Christianus est factus, statim cœpit ad- *Luc. 23.* monere socium suum. Sic Philippus post- *Ioan. 1.* quam Christum inuenit, Nathanaelem adduxit: vt ambo simul domino frueretur. Idem fecit Diuus Andreas cum Diuo Petro, vt nos docerent esse in proximos nostros beneficos: scilicet, eos viã virtutis docentes, non perditionis: sicuti plurimi nũc faciunt perfidi monitores. Discamus constantiam in virtute seruare, hominum nihil curantes impedimenta. Sic faciebat cæcus hic, de quo ait Euangelista. *Ipse vero magis clamabat. Fili Dauid miserere mei.* Ignis parvus, quouis afflatu extinguitur: at magnus

eo

eo magis accenditur: capit enim vires à contrario. Sic amor exiguus quolibet obstaculo frigescit, ingens indies augescit atque inflammatur, vt videmus quotidie: & experimur in hoc cæco: qui ad voces maleuolorũ altius vociferabatur. Ex quo pulcherrimũ nobis resultat documentũ. Ne deficiamus vnquam ob improborum calumnias à via virtutis. Offerebat Abraham sacrificium Deo, & quanuis descendebant volucres & impediebant, ipse abigebat eas, & perseuerauit vsque ad solis occasum. Similiter populus Iudæ quanuis impediretur à populo terræ, tamen non dimittebat opus: sed cum vna manu se defendebãt, & cum altera pugnabant. Saulus quoque qui & Paulus, cũ contradicebatur Damasci, non solum non cessauit à prædicatione: sed multò magis cõfortabatur, & cõfundebat Iudæos qui erãt Damasci affirmans. Quia hic est Christus. Sic tu debes facere quod quandocunq; maiorem contradictionẽ habueris, magis perseueres in bono incepto: & amplius accendaris. Sic dominus dixit Mosi, Loquere filijs Israel, vt proficiscantur. Hoc solum debent curare pij, vt proficiscantur ac properent ad virtutes, & ad cælum, quæ est terra eis promissa, non curantes de prælijs, quæ excitant aduersus eos Satanas, mundus, & caro. Quanuis videant Ægyptios super se armatos, proficiscantur ad terram promissam. Contra hos mundi insultus & machinationes optimum remedium est, contemptus dictorum hominum impiorum, vt inuocent dominum cũ Davide dicente, Domine libera me à labijs iniquis, & à lingua dolosa. ¶ Obseruandum præterea. Multi sunt similes his, qui pauperes nec ope aliqua solantur, nec etiam petentes audire volunt, quod impijssimum est, siquidem non modo Deo, sed etiam sibi crudeles sunt tantum à Deo beneficium oblatum despicientes, quo summam illam fœlicitatem consequi possent, in quo non minus stulti sunt, quàm qui medicum aut chirurgum ægrotus & vulneratus domo excluderet.

¶ Postremo, expende, eandem esse inter fidem viuam & mortuam differentiam quæ est inter ignem naturalem, & violentum, nam ignis naturalis flatu magis magisque augescit, at ignis violentus, vt est ferri flatu extinguitur. Verum cæcus hic qui viuam fidem habebat, quo magis interpellabatur magis clamabat. Sic sanctimartyres, vt Laurentius, Stephanus, & alij, quorũ fides virtutum innixa viribus ingentia leuauit charitatis incendia. Qua propter sequitur in cõtextu. *Stans autem Iesus iussit illum adduci ad se.* Stat Deus cum ad auxiliandum se parat. Sic Protomartyr Stephanus vidit Iesum stantem, ideſt, ad subueniendum paratum. O quàm misericors dominus est, quàm facilis petentibus, prope enim est dominus omnibus inuocantibus eum. Opportunum est omnibus necessitatibus nostris Dei auxilium, qui sicut medicus diligens & benè uolus nunquam longius ab infirmo recedit, quinimo prope illum cubat, comedit & versatur nocte, dieque. Ita Deus nunquam adeò longè à nobis recedit, quin orationes nõ possit nostras exaudire. Non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster. Præcepit Deus, vt fieret propitiatorium iuxta arcam testamenti, in qua legis tabulę seruabantur, vt significaret legis transgressores omni remedio non carere. Non enim tam cito peccat peccator, quam citò peccatià domino remissionem consequitur, dicens. Miserere mei domine, quia peccaui, & doleo tibi me ingratum præstitisse pro tantis beneficijs tuis. Prope nanq; est propitiatorium diuinæ misericordiæ pœnitentibus. ¶ Obserua etiam Christi pietatẽ qui non solum benigniter admisit cęci illius petitionem sed etiam constitit, vt quiescente turbæ incedentis strepitu placatiùs hominis miserrimi audiret lachrymas. Poterat præstare beneficium non aduocando, sed pietatem & benignitatem pijssimi Iesu cõsidera. Docet enim quanta benignitate, & mansuetudine pauperes & miseri suscipiẽdi sunt. Hoc est mirabile diuitibus exemplum, qui tanquam surdi transeunt, nihil voces pauperum clamantiũ curantes. Quare qui sic miserias miserorum prætereunt, audiant sapientem. Inclina pauperi aurem tuam fine tristitia, & redde debitum, & respondeilli pacifice in mãsuetudine. Discãt etiam reges, principes, prælati, & horũ ministri pauperibus negociantibus locum dare, qui (proh dolor) sæpenumero omnis humanitatis obliti eos à curiarum & iudiciorum sedibus ejiciunt, quod si forte qui sunt, qui pauci sunt, aliquanto humaniores, mille excusationibus pauperum protrahunt querelas, nec eorum expeditioni manum vnquam ponunt. Discite ex Christo diuitesque fides illius manifestaretur, nam quanquã Domino non erat abscõdita, voluit tamen omnibus alijs patefieri. Quod multi male imitantur proximorum virtutes tacentes vitia vero palàm enunciantes: nec putant se fore culpandos, si vera sint quæ de proximis dicunt cum proculdubio ignorantibus proximi vitium nullo modo sit patefaciendum, eos autem grauiter reprehendit Psalmista inquiẽs. Acuerunt linguas suas, sicut serpentes, venenũ aspidum sub labijs eorũ.

¶ Secundo interrogauit pauperem, vt nos doceret quomodo sit pauperi facienda eleemosyna. Non enim esurienti potus nec sitienti cibus dandus, sed vnicuique iuxta indigentiã suam. Adamus & Eua primi omnium mortalium fuerũt, & primi omnium mortalium experti sunt paupertatem, quibus Deus non cibũ aut potum præstitit, sed vestitum, quo obnuditatem maximè indigebant. Fecit itaque illis tunicas pelliceas, quibus induerentur, & tegerentur. Pauperi ægrotanti aliter prouidendum est, quàm beneualenti, non enim satis est illi, nisi vt medicum voces, & medicamẽta quæras in proximi salutẽ. Abrahamus peregrinis hospitio susceptis melioribus obsonijs impertiit, nam vitulum tenerrimũ occidit & optimum, & panes siligineos apposuit, quòd nunc multo aliter faciunt nostri temporis diuites, qui pauperes acribus insectãtur vocibus, grauibus vrgent maledictis, canumque sæpenumero in eos morsus incitant.

Tertiò, vt pulchrè adnotat D. Chrysostomus, Christus maiorẽ gerebat animarum, quàm corporum curam: neminem enim ægrotantem curabat, nisi priùs propriam culpam cognouisset. Nam Dominus vult, vt vnusquisque seipsum cognoscat & declaret, & sic incendatur desiderium nostrum, vt bene adnotat Augustinus. Ideo Dominus ab omnibus infirmis quærebat suæ infirmitatis causa, vt se ipsos agnoscerent, & peccata sua proprio ore confiterentur. Ita quę siuit à languido. Vis sanus fieri? Quæsiuit & olim ab Agar. Quid agis Agar? Hæc videtur causa fuisse quare Dominus neminem furiosum curauit. De insanorum curatione nihil legimus, quia insani seipsos nõ agnoscunt esse mentecaptos, sed potius se iudicant sapientissimos. Vult Dominus vt vnusquisque defectus suos humiliter agnoscat, & proprio ore fateatur. Sic Dauid tanquam prudens petens à Domino misericor-

tes, & potentes vt eius exemplo misericordes in pauperes sitis, qui eiusdem vobiscum conditionis sunt pretioso quoque item Christi sanguine redempti. Dixit quædam mulier Adriano imperatori, vel me audi vel imperatoris dignitatem depone. Sed iam nunc adest tempus de quo olim prædixerat Paulus. Instabunt tempora periculosa, erunt homines seipsos amantes, cupidi, &c. Omnes quęrunt quæ sua sunt, negocia tractant sua, emolumentum quærunt, nec officijs publicis fungũtur, vt Reipublicæ cõmodent, sed potius vt sibi quo iure quaque iniuria vtiles sint. Hoc deplorabat Esaias propheta, in cuius rei aggrauationem testimonia cæli & terræ conuocat dicens. Audiat cælum & terra, vt videant vix ferendum malum. Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos. Sed attende supplicium. Propter quod ait Dñs exercituum Deus Israel, Vindicabor de inimicis meis, &c. Nõ minus clamat coram Deo sanguis pauperis spreti quàm sanguis iusti Abelis. Audi ergo tu illũ, quia frater tuus est, nam nisi eum audias, à Deo non exaudieris iuxta illud quod in Prouerbijs scribitur. Qui obthurat aurem suam ad clamorem pauperis, ipse clamabit, & non exaudietur. Comitabantur Christum homines diuites & potentes, & etiam inferioris conditionis in quorum omnium ædificationem audito clamore pauperis constitit, eumque ad se vocatum rogat, quid velit magna cum familiaritate.

¶ Expende etiam quòd cõsueuit Dominus beneficia sua differre, vt fides misericordia & miraculorum gloria magis manifestetur. Sic nõ statim exaudiuit Chananæam illam quæ filiam habebat dęmoniacam. Sed laudans eius fidem, & cum maiori honore illã dimisit. Sic nunc aliquando dissimulat clamorem cæci, vt fides eius crescat, sed cùm multiplicat clamorem stat & iubet illum ad se adduci. Sic etiã ad clamores nostros stat Christus & audit vota nostra & paratus est ad opitulandum nobis. Tu autem firma fide & sancta humilitate implora opem illius & omnia ex voto tibi succedẽt. Sequitur in contextu. *Et cum appropinquasset interrogauit illum dicens. Quid tibi vis faciam?* Sed quæret aliquis. Si Christus sciebat quid cæcus vellet, quare rogat quid vis vt faciam tibi? Respondetur, quòd tribus de causis. Primum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

diam & veniam suorum delictorum allegat
Psal. 50. cognitionem sui peccati dicens. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Sapiens
Prouer. 28 etiam dicit. Qui abscõderit scelera sua non dirigetur, qui autem confessus fuerit ea, misericordiam consequetur. Primus gradus ad corporis sanitatem recuperanda est, vt eger suam infirmitatem cognoscat, quia quo magis se rectè valere putat, eo minus auxilia medicorum requiret. Ille enim periculosissime ægrotat qui se ægrotare ignorat. Sic etiam qui se peccasse non agnoscunt salutẽ animæ assequi non possunt, nunquã enim pœnitebit facti, nisi priùs se male egisse intellexerit, quia nunquam dicet confessori quòd non putat esse peccatum. Sunt enim multi qui cùm male agunt, non putant malum fecisse, sed quasi de virtute aliqua gloriantur, vt Salomon de illis ait. Lætantur
Prouer. 2. cùm male fecerint & exultant in rebus pessimis. Frænetici cùm laborant morbo grauissimo, putant se bene valere, & congaudent, rident & lætantur, in medicos furiũt, & non se curare permittunt, & sæuiunt in illos, qui illis seruiunt. Hæc omnia faciunt peccatores qui se non cognoscunt, nam rident exultant, & in prædicatores sæuiunt & sic semper manent infirmi. Ideo Dauid.
Psal. 37. Corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. Quasi diceret. Quia insipiẽs fui, vt cicatrices peccatorum meorum non agnoscerem, addidi præteritis noua peccata, & ideo putruerunt & corruptæ sunt cica
Lucæ. 19. trices peccatorum meorum. Ideo Dominus fleuit super ciuitatem Hierusalem, quia non cognoscebat peccata, quæ commiserat, nec tempus suæ visitationis. Miseretur pijssimus Dominus tanquam frænetici illius, qui sui non miseretur, eo quòd morbum suum non agnoscit. Et vt hos ad sui cognitionem adducat, interrogat sicut illum cæcum, vt veniant in confessionem pec-
Gene. 4. cati. Ob hanc causam Cain interrogat. Vbi est frater tuus Abel? Vt confiteatur suum delictum, sed superbè occultare illud voluit dicens. Nescio. Nunquid ego custos sum fratris mei? Si peccatum cognouisset, & illud coram Deo qui omnia nouit fuisset confessus, condonasset illi Dominus illam
Ioan. 11. noxam quantumuis crudelissimam. Sed Petrus qui cognouit crimen abiuratæ veritatis,
2. Timo. 1. pastor ouium instituitur. Paulus agnoscit crimen blasphemiæ, & instituitur vas electionis, Magdalena agnoscẽs peccatum quia prę verecundia retrò se posuit audiuit.
Luca. 7. Remittũtur tibi peccata tua. Sic latro in cruce dixit. Nos quidem digna factis suscipimus, & veniam obtinuit. Tu ergo agnosce
Luca. 23 peccatum, vt veniam consequaris. Expẽde etiam, quòd non satis est, vt ore confitearis peccatũ si opere negas, sed opus est, vt sis paratus condignam subire pœnam. Saul co-
1. Reg. 15. gnouit peccatũ, & dixit peccaui: tamen quia pœnam subire noluit, sed voluit se in regno conseruare, si potuisset, non est consecutus veniam. Igitur diligit Deus cognitionem peccatorum nostrorum, vt veniam prẽstet, & ideo hunc interrogat quid velit.

¶ Obserua etiam quid cõfessio proprij delicti pariat. Nam in Dei iudicio confitens peccatum absoluitur qui in hominum iudicio damnatur. Si quis hominem occidit si aliena rapit, statim, vt fatetur crimẽ suspenditur, si negat nec adsint criminis testes absoluitur. Sed in Dei iudicio aliter fit, nam si coram illo neges damnaberis, & si peccata confessus fueris, absolueris. Confessio delicti absolutionem præstat: sed de his satis. Sequitur. *At ille dixit. Domine vt videam.*
Modo non dicit filius Dauid. Sed Domine, acsi diceret. Filius Dauid potest misereri, sed nõ cæcos illuminare, filius autem Dei, qui est Dominus potest. Vnde quandiu dixit, fili Dauid miserere mei, suspensa est sanitas, sed cũ dixit, Domine, infusa est. Nec
Psal. 85. mirũ, ipse enim est dominus de quo in psalmo. Dominus illuminat cæcos. Vide etiam quomodo dona Dei non repente sint summa: sed crescunt paulatim. Primò vocat filium Dauid: & nunc dominũ. Nemo enim repente fit summus. *Et Iesus dixit illi. Respice.* Imperatiuo modo sanauit illum & præcepit sicut Deus, vt visum haberet. Expende etiam quod quando fideliter, & benè petimus, nõ alia nos petimus & alia dat Christus, sed illa ipsa quæ petimus. Atque ita quoties vnum petimus & aliud accipimus, manifestum est quòd non bene, neque fidu
Iacob. 4. cialiter petimus. Vnde Iacobus. Petitis & non accipitis, eò quòd male petatis. Iste magna cum fiducia petijt, & quia dixit. Domine vt videam, consequenter respondit Christus dans quod petebat, & dicens. Respice. *Fides tua te saluũ fecit.* Ex quo patet diuinam dispensationem & operationem ex nostra dispositione, & præparatione dispensari.
4. Reg. 4. Impleuit mulier illa sub Eliseo multa vasa ex oleo cœlesti, tantum verò olei quoduis vas

vas accepit, quantum erat vas ipsum, sed capacitas vasorum diuersa, diuersitatem plenitudinis fecit. ¶ Obserua autem, quòd in principio Dominus non statim cæco clamanti respondit, vt illius diutius in petitione perseuerantis fidem laudaret. Quemadmodum enim cantores solent, vnam vel alteram vocem modo intendere, modo remittere, vt cantio suauior fiat: ita dicente cæco, fili Dauid miserere mei, tacebat Christus ea videlicet de causa, vt posteà suauius posset dicere, fides tua te saluum fecit. Hoc idem cum illa muliere Cananæa fecit Christus. Clamat illa, miserere mei: & tacet Christus. Clamat iterum, Domine adiuua me: & non respondit ei verbũ. Denique, & ait illa. Catelli edunt de micis, quæ cadunt de mẽsa dominorum suorum. Tunc Christus extollens vocem ait. O mulier magna est fides tua. Tacuit Christus, vt posteà Cananæę fidem altius decantaret. ¶ Sed dubium hic est, Si Christus author extitit illius cæci curandi, quare dixit, fides tua te saluum fecit? & Cananææ, ò mulier magna est fides tua? Magdalenæ etiam dixit. Fides tua te saluam fecit? Præterea Apostolus ad Hebræos omnia miracula quibus antiqui patres in lege veteri claruerunt fidei attribuit. Nonne Deus omnia ista fecit? peccata remittit: mirabilia operatur? Cur igitur illa fidei attribuit? Nunquid Deus fidei fideiussor est? Est certè. Nam sicut qui pro aliquo fideiubet si debitum à fideiussore accipit, ait sibi iam satis feciſſe debitorem, licet per alium satisfecerit: ita Christus fidei fideiussor, omnia miracula faciens affirmat fidem ea omnia fecisse, cuius ipse fideiussor est. Vnde non pro omnibus solet mirabilia facere: sed pro illis tantum qui fidem habent, quod à priuatione ad habitum erat possibilis regressus. Meritum fidei est, vt credamus de Deo ea, quæ supra nos sunt. Ideo fides assimilatur specillis, quia cum illis videmus ea quæ naturali lumine nõ possumus videre. Vt qui breuem visum habẽt, specillisque indigent, vt à longè ea quæ naturaliter non poterant videre penetrent: sic quod naturali ratione nõ possumus cognoscere attingimus lumine fidei. Sequitur. *Et confestim vidit, & sequebatur eum magnificans Deum.* Confestim vidit, quia omnis operatio miraculosa fit in instanti, quia est operatio diuina & non habet resistentiam aliquam ex parte patientis: & ideo quomodocunque faceret Christus miracula semper operatio sua, in miraculo erat in instanti. Sed operatio exterior dispositiua ad miraculum non semper fiebat in instanti, sed aliquãdo in instanti, & aliquãdo secundũ successionẽ: sicut illuminatio cęci nati, & etiã
Ioan. 9. cum sanauit hominem surdũ & mutum, inter medios fines Decapoleos: semper Chri-
Mar. 7. stus in instanti faciebat miracula: sed illos effectus successiue aliquando ostendit. In cæco nato, vt fidem eius probaret: & in surdo & muto, vt ostenderet, quod mutum sanare volebat spuit in linguam, & ad ostendendum quod surdum volebat sanare misit digitos in aures eius. Et alia miracula successiuè fecit propter diuersas rationes, tamen in instanti operabatur, quod pertinet ad operationem miraculi. ¶ Gratitudinem etiam admonet locus iste. Hic enim cæcus, postquam illuminatus est statim vt vidit se quebatur benefactorem suum beneficij memor. Sic nobis non licet obliuiscere benefactores nostros, nec Dei beneficia. Ob hoc enim instituit Dominus Pascha & festa, &
Exo. 12. neomænias. Ob hoc enim seruare præcepit manna in arca: nihil ob aliud nisi vt populus Israel esset memor beneficiorum Dei, &
Exo. 16. cibi, quo pauit patres eorum in deserto. Cõmemoratio enim beneficiorum Dei accendit eius amorem in corde nostro.

¶ Discamus etiam Christum sequi, oculos aperientes quos peccatorum caligine offuscatos habemus, vt mundi cognoscamus vanitatem, accedamus ad Christum fide viua, re prestantes quod credimus. Hoc enim intendit fides, scilicet, vt eum, in quem credimus imitemur. Vt enim nihil refert clauim bene asseruare, nisi ea vtamur: ita fides mortua est, & prorsus inutilis, nisi ad finem suum applicetur. Finis fidei est vitam moderare, vt ad possessionem eternorũ bonorum deuenire possimus: quæ fides latenter nobis prædicat. Non enim Deus permittebat, vt sancta sanctorum per desertum detecta à Leuitis portarentur. Vita autem nostra quoties à fide gubernatur, implemtis illud Apostoli & prophetę dicentium. Iustus ex fide viuit. Obserua autem, quòd nõ dixit qui credit, viuit ex fide: sed iustus viuit ex fide vt ostenderet ad vitam spiritualem solam fidem sine operibus non sufficere. Dicere autem, Iustus ex fide viuit, vt
Apoc. 2. omnia quæ fides præcipit, faciat: & ab om-
Roma. 1. nibus quæ vetat abstineat. Si videmus se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quamur Christum. Idest, si fide, vt Christiani cognoscimus eum operib⁹ imitemur, virtute & sanctitate. Sed ad contextum. *Et omnis plebs, vt vidit dedit laudē Deo.* Narremus etiam & nos laudes Dei videntes, quomodo quotidie cęcos, auaros, & peccatores illuminat, & Deū laudemus, & enarremus omnia mirabilia eius; iuxta illud Tobiæ. Confitemini Domino filij Israel, &c. Vt vos enarretis mirabilia eius. ¶ Ad nostram autem eruditionem discamus ex hac historia à Christo saluatore nostro semper bona agere, & vsque ad mortem non cessare: etenim Christus vadens Hierosolymam, & morti appropinquās cæcum hunc illuminauit, in quo facto nos docere voluit, vt non desistamus in benefaciendo proximis vsq; ad mortem. Discamus etiam à cæco, primò nostrā agnoscere cęcitatem, & illuminationem petere. Hic primus ad illuminationē gradus est. Secundo quādo audis turbæ prætereuntis strepitum: hoc est, vbi te foris quid mouet, si Christum videre nequis, saltem ex alijs roga, quid rei sit ex illis quere qui Christum viderunt. Scripturam lege, verbū Dei audi, experieris ad Christum dirigi quicquid hac pręterit. Tertio quādo audis Christum pręsto esse, incipe clamare, hoc est, feruenter orare. Fili Dauid miserere mei, & veniam precari. Quarto cum tibi populus obstrepit, & silentiū imperat, hoc est, quando te tua conscientia reprehendit, & à precatione dehortatur, has & similes cogitationes tibi suggerens. Quid tibi rei cum hoc Iesu, qui vitiorum sordibus madet, nec gratia aliqua dignus frustra clamas? Deus enim non audit peccatores, &c. Eiusmodi cogitationes quando tibi obstrepunt, tuamque precationem interturbare conantur: ne mouearis, nec propterea ab orādo desiste, imo tanto validius clama. Quintò cum ad Christum veneris hoc potissimū pete vt videas. Hoc opus est, videamus, nempe quis Deus sit, quis mundus, & quid peccatum, &c. Istud rogare nos ante omnia decet. Postremo vbi iam visum à Christo adeptus es, & illuminatus es: vide vt illum quoque æmuleris gratias agendo, & voluntati ipsius morē gerendo. Sequamur igitur illum eius vestigijs inhærendo: vt tandem ad cœlestem illam beatitudinem vbi ipse Dominus Iesus regnat peruenire mereamur: vt cum ipso vsque in æternum semper maneamus. Amen.

Tobi. 13.

Ioan. 9.

CAPVT XIX.

REGIVS ille vates David inter præclara & diuina opera quæ de Christo redēptore nostro mirabili eloquio concinit illud etiam in psalmis non obliuiscitur, Dominus illuminat cæcos. Quam sententiā alibi prædixerat Esaias, scilicet, in aduentu Messiæ eos qui cæcitate laborabant illuminandos esse tali lumine & splendore, vt & externi corporis oculi, & internæ mentis hebetudo penitus tolleretur. Quod diuinū operis artificium, sic placuit Christo in terris fieri, vt non solum in hoc miraculo, verum in omnibus alijs, quæ sua virtute, dum in hac lachrymarum valle vitam degens operatus fuit, non tantum corporis morbos expellendos curauit, quantum spirituali animæ medelæ maximo suo consilio consultum ire. Quocirca Saluator noster si quod miraculum aut signum erat facturus, tum potissimum homines ab infidelitate remouebat, & ad diuini numinis cognitionē eos adducere conabatur. Itaque semper is fuit Saluatoris nostri scopus, hominum animas pestifero languore affectas sanare: desiderans diuino amoris & charitatis glutino tanquam proprio capiti copulari. ¶ In fine capitis superioris Diuus Lucas scribit redemptorem nostrum mendico cuidam, & cæco iuxta viam Hierico salutem tribuisse. Cum quo etiā nec te fugiat velim eundem nobis ad cæcitatē animæ sanandam venisse. Protinus vero sacer Euangelista postquam narrauit salutem restitutam homini illi corporeo lumine priuato: alium nobis proponit periculosiori & grauiori mentis cæcitate ægrotantem. Quid obsecro peius, miserius, infælicius, aut magis miseratione dignum inueniri potest, quā qui tenebrosus & cæcus spiritu est. Nanque quanto spiritualia visibilibus præstātiora sunt: tanto spirituales morbi, & interiora mala periculosiora experiuntur. Etenim auaro nullus ęcior est: quia propter humanas cupiditates quibus rapidus, & intrepidus fertur, oculos terreos habet, nec aspicere potest, cuius conditionis sint hæc vilia quæ summo amore prosequitur, nec etiam altitudinē & diuitias summi illius & abditissimi thesauri, quem nec oculus vidit

Psal. 145.

Esai. 35.

dit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Cum igitur Diuus Lucas nobis dixisset Christum Dominum sanasse hominem corporali visu carentem, nunc etiam subiūgit quo pacto alij cæco visum restituerit. Quiquidē cæcus Zachæus erat, qui cum multis pecunijs & terrenarum rerum supellectile abūdaret diuina cognitione & virtutibus quæ hominem ad cœlestem patriam perducunt carebat. Vt ex his eundē cognoscamus & confiteamur humani generis Saluatorem, qui non solum ægritudines corporis, verum & animæ sua virtute compos est sanare. Ad historiæ igitur veritatem & personæ nomē, & vbi singula acciderunt commemorat. *Et ingressus perambulabat Hierico.* Hæc est ciuitas illa vetustissima inter Iordanem & Hierusalem sita, quam olim Iosue & vniuersus populus sibi subiectam fecerūt, cum illius muros & turres fortissimas subuerterunt: ita vt nemini in populo illo cōmoranti pepercerint, prēter Raab & suos quam quidē ciuitatē post ruinam Ahiel cōstruxit. Nunc vero (veluti tempore Iosue) nec peccatores sceleratissimi desunt, qui vitam ibi degētes, grādi animaduersione sunt digni: tamen quemadmodū Iosue dux Israel septies Hierico obsedit, vt caperet illā, & penitus subuerteret. Ita & nunc redēptor noster illā obsidet. Et perambulabat Hierico vt saluā & incolumē eam efficeret, nam Christus salus est peccatoribus, nec venit vt illos interimat. O quam magnus, quam potens, quā iustus, quam rectus, quam misericors & pius pro temporis mutatione, & rerū varietate nobis dominus efficitur. Deus quidem iustitiæ, Deus timoris & vindictæ quondā hominibus erat: nunc autem factus est (vt inquit beatissimus Paulus) pater misericordiarum & Deus totius cōsolationis. Clemētissimus enim Dominus recordatus est hoc tempore grauissimæ illius punitionis quam huic ciuitati miserat: eandem volens modo in gratiam & amorem suum conciliare diuini sui corporis præsentia, & suæ tantæ doctrinæ beneficio, vt vel ita exponeret, animaduersionem illam & punitionem præteriti temporis in eorum salutem contulisse. Christus non miles armatus incedit, sed amator quietis: non accedit ad perdendos habitatores Hierico, sed vt saluos illos faciat: nō venit ad perdendum peccatores, sed vt eos reparciat & restauret. O si tu vidisses humani generis redemptorem hinc inde totā ciuitatem perlustrantem, vbi essent magis ferina monstra & ferociora animalia suā sensualitatem & vanos appetitus sequētia, vt ea capere posset, & ad suam societatē adducere. *Perambulabat Hierico.* Ipse nobis occurrit: & nos ipse querit. Zachæus minime Christo occurrisset, nisi prius ipse Dominus illū quæreret. Vnde diuinus ille vates huius misericordiæ non immemor inquit. Misericordia eius præueniet me. Perambulabat inquā: sicut diues sua misericordia qui cum gratia & diuinis donis abūdet ea nobis cōmunicare & impartiri cupit. Circuit vt medicus animas nostras, eas à languoribus curare cupiens, omnes contritiones alligare. Perābulabat sicut peritus & doctus magister viā salutis docere expectās, & sicut pater pijssimus qui cū filios suos ardēti amore diligat, cupit eos ab omnibus malis & periculis liberare. Nāque cum video Christum dominum perambulantem Hierico, ipsius viscera pietatis & misericordiæ plena erga nos esse intelligo: immenso amoris igne ipsius cor inflāmatum esse credo, quo nostrā salutem mille modis & vijs inuestigabat. Perindeque intelligo maximam necessitatem & extremum periculum nostræ infirmitatis & ægritudinis. Nam cum medicus frequenter & multoties infirmū visitat, & eius domum ingreditur: signū euidens est, vel ægrotum in extremū periculum abire, vel ad ipsam mortē celeri cursu properare. Tertio itidem loco memor sum diabolum ipsum tanquam leonem rugientem perpetuo querere, quem⟨s⟩ canina rabie deuoret in ouili Christi. Idcirco necesse est vt Christus tanquā bonus pastor circumeat & perambulet ouile suum. Ille circuit vt deuoret: hic vt tueatur & medeatur. Et quarto loco cum Christū video perambulantē Hierico, neque mula neque equo vehi: mirari satis nequeo hominē imbecillum, ieiunijs, & laboribus confectū, tam ardenti in nos amore inflammari. Sciebat enim nos ita adamātino & lapideo corde esse natos, vt nec ad nostras oues curandas, hoc mirabili exemplo induceremur. Videbis quippe multos prælatos, qui aut nunquam ouile suum visitāt, aut tanta pompa & gloria incedunt: vt si illos cum Christo velis conferre: non facile diiudicabis an sint serui vel discipuli Christi. Præterea cum video illum perambulantem Hierico, in memoriā subit fortis ille armatus qui multo iam tēpore in pace suum atrium

Psal. 58.

1. Pet. 5.

Ioan. 10.

Luc. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

atrium possidebat: ciuitates scilicet & castella, paruos & magnos. Quid igitur faciendũ vt fortis hic cum tyrannus sit à regno suo expellatur & propulsetur? Certe vt alius fortior adueniat, qui in circuitu obsidionẽ ponat, & buccinarum clangore & sonitu inuadat Hierico. Vt autem hunc laborem non existimes frustraneum esse, nec in vanum Hierico perambulasse subditur in cõtextu. *Et ecce vir nomine Zachæus.* O vtinam tu quando Dominus te propugnaturus accedit, & prius clamans te ipsum fuerit aggressus, vt alter Zachæus Christo occurras. Quam plurimi enim sunt quos Deus vocat, inflãmat & expergiscitur (vt Zachæo contigit) ipsi vero tanquam inobedientes eius voces contemnunt, & in vtramuis aurem dormientes eius clamoribus aures obturatas habẽt. Ipse enim est qui inquit. Ego sto ad ostium & pulso, siquis aperuerit mihi, &c. Tamẽ qui scelerum & flagitiorum laqueis, est irretitus Deo, ad ostiũ pulsanti aperire nequit, cum dulciter ad misericordiam illum prouocet. *Apoca. 3.* Vnde Zachæus tibi in exemplum datur: vt dubio procul existimes perneccessarium esse, vt tu Domino Deo occurras, & ante eum te ipsum constituas, ne vitijs & sceleribus sepultus diuinæ obliuionis immotus persistas. Præterea peccator hic qui obuiã Christo factus est, ab euãgelista Zachæus nominatur: cuius nomen expressit: tum propter conuersionis eius facilitatem, & propter cõuersi perfectionẽ: tum præterea quoniã in libro vitæ scriptũ erat nomen eius. Sed iam munus, & conditionem eius scribit noster Lucas dicens, *Et hic princeps publicanorum.* Publicani erant, & sunt qui respublicas sua cura administrant: in quibus pauperes plus iusto grauantur & spoliantur: vt sunt illi qui publica vectigalia exigunt & extorquent. Neque isti eo dicuntur infames quod peccatum sit, hæc munera exercere: sed quia multoties cõtingit hos esse grauissimis peccatis inquinatos, tyrãnide scilicet, crudelitate, latrocinijs & oppressione pauperum: vulgo enim odiosi, & omnibus infesti dicuntur. Quorum sane hac nostra tempestate multi similes sunt, nemo tamen propterea vellet dici publicanus. Verũ aliud est esse, aliud dici: distat nanque plurimũ inter dictũ & factum. Nouit enim Dominus, qui sint digni vt nominentur publicani: quanuis isti à nobis maximo honore habeti & æstimari velint. *Et ipse diues.* Tale, scilicet, munus exequebatur, vt nullatenus fieri posset diues. Facile enim est quemlibet sine conscientia, sine anima, & sine timore Domini diuitem esse. Quare obsecro Rex pauper est? vtique quia Zachæus diuitijs abundat. Nam cum mare crescit alteram ripam euacuando pauperem reddit: alteram vero impledo ditat. Quia hic diues est, ipse Rex pauper viuit. Videmus nanque illos qui ad aures regibus cantant quotidie magis diuites fieri: ipsum vero regem indies pauperiorem. Nec ob aliam causam id scias contingere, nisi quia isti non tam ad regis ærarium, quam ad proprium lucrum pecunias à populo exigunt. Non sic fidelis & sanctus Ioseph qui pecuniam intulit in domum Pharaonis. Nam tu qui paucis ab hinc diebus vilibus indutus pannis incedebas, nunc vero superbũ exaltas ædificium, magnificas domos ædificas, luteas iam patinas vilipendis, auro vero & argento cõfectas ad tuum ministerũ paras: phaleratos equos ascendis, ingenti famulitio comitatus, nemora, montes in animi recreationem emis: rogo vnde tibi hæc? Ex quibus maiorum redditibus tibi cõparasti, cũ nec thesauros fodiens hæc inueneris, nec ad Indorũ nauigaueris insulas? *Et ipse diues.* Horũ nemo vnquam pauper. Potius enim illum egenũ & mendicum videbis qui virtutibus est imbutus, qui literis per totũ vitæ spatium nauauit operã, & qui in sacra theologia vel Pontificio iure laureatus est. Potius nudũ eum videbis, qui semper militiã sequutus, dura arma humeris gestauit: potius ille pauper erit, qui cum probus est, regiæ adulationis vitam fugit: illi vero diuites & opulenti viuunt, qui pecunias mutuãtes auaritiã & vsuram sectãtur. Sed de his alibi. ¶ Præterea Lucas euãgelista ista de Zachæo narrauit, scilicet quod diues esset, & publicanorũ princeps, vt eius conuersio mirabilior & alacrior videretur. Quia quanto morbus grauior est tãto periculosior, & perinde maiori diligentia curandus, vnde & medici peritia & excellentia maioribus laudibus commẽdanda venit. Tamen vt Euangelista excellentiam Christi medici præstantissimi cõmendet & extollat, pestiferas egritudines & fere incurabiles morbos quibus Zachæus vexabatur cõmemorat. Vt nemo quantum uis pelago scelerũ & flagitiorum profundo fuerit submersus de diuina pietate & misericordia non desperet: sed potius Zachæi sequutus exemplũ ad dominũ conuertatur.

Sed

Sed quomodo hæc facta sunt? Vtiq; si alienum restituas, si propria bona tanquam alter Zachæus pauperibus erogaueris. Sed dolendum est quot quantique sint, qui Zachei peccata & priora vitia sectentur: at conuersionem & eleemosynas Zachæi posteriori manticæ commendant. Exempla sanctorum hominibus imprudẽtibus & sceleratis, qui prius fuerunt peccatores, solum deseruiunt, vt audaciores fiant ad offendendum Deum: sequuntur enim eos in prioribus criminibus, rigidam autem pœnitentiã quam pro delictis debent cane peius & angue fugiunt. Multi adulteria perpetrant Dauidẽ sequuti: at postea id non lachrymis lamentantur, vt ipse Dauid, nec patientiã habent in calamitatibus & afflictionibus, quæ illi postea contigerunt. O dia & inimicitias sectantur: vindictã ab inimicis reposcunt: nõ vero exemplũ Dauidis animaduertunt qui cum Saulẽ inimicũ suum mortis pœna plectere posset, semel & iterũ vitam illi condonauit, nec quicquam mali intulit: quin potius in eius morte lachrymis & mœrore cõfectus est. Sic in periurijs in juramẽtis alios imitantur. Madalenam alij, & latronem coram oculis proponũt: non vt pœnitentiam eximiã & animi prõptitudinem in Deum imitẽtur, sed mala quibus se prius contaminarunt. Non admodum isti dissimiles sunt suibus, qui cum amœnum locum floribus amœnis & pulchris virgultis constitũ ingrediantur, nihil dubitant vilia stercora & immũditias quæ ibi sunt floribus anteponere. Quapropter si deterius & peius sequutus aliquẽ huc vsque imitatus es, retrò vertas modo & sanctis vitæ institutis eiusdem candidos mores & virtutes sapias. Obserua etiam quod Lucas (qui & pictor fuisse dicitur) huc usq; Zachæũ depinxit: non aliter ac pictores, qui susceptis carbones imperfectam imaginẽ depingũt: postea vero eandem variis coloribus adhibitis pulchram & formosam reddunt. Depinxerat enim Lucas nobis imaginẽ rudi quadam minerua delineamẽtis imperfectis: modo autẽ tantam colorum varietatẽ illi adhibet, vt difficile valeas iudicare sit ne eadem imago, an diuersa. *Quærebat videre Iesum, quis esset.* Perpaucos Zachæos his nostris temporibus inuenies: plures autem qui vniuersas vias ciuitatis circundent, vt equos suos currentes videant, tantorum agitationẽ, comœdias, & alias huiusmodi vanitates sequuntur: quos tamen difficilè in sanctũ Dei templum adduces, vt rebus sacris intersint, etiam si concionatorum vocibus & clamoribus eorum aures discrucientur. Sunt autẽ non pauci qui noctu diuque vigiles sunt taxillorum & alearum ludũ exercentes, in conuiuijs, ebrietatibus, luxurijs consumentes tempus, ita vt vix possint postea ad templum Domini conuenire: atque ita (quod maxime dolendum est) proprijs domibus post dimidiã diem sacrũ iubẽt celebrari. ¶ Sed dices fortasis omnes volumus videre Iesum, quia naturaliter omnes appetunt esse beati. Hoc verũ est: tamẽ quid prodest Deum voluisse videre, nisi in eo videndo diligentiam abhibueris? Optabat nãque Herodes (vt inquit euangelista) *Matth. 27.* videre Iesum, quod idem & mali exoptant: sed hoc nihil conducit cũ id sano & integro animo non fiat. Dicit enim Dns. Cum quæsieritis me in toto corde vestro, inueniar à vobis. Herodes inanis curiositatis gratia Ie- *Hiere. 29.* sum videre expectabat, & hac de causa illũ quærebat: tu tamen si Iesum videre cupias, si eo perfrui, si diuina eius conuersatione lætari, esto similis Zachæo: qui tantam diligẽtiam & solicitudinem adhibuit, vt videret Christum, vt non dubitauerit summitatẽ arboris ascẽdere, vt cõpos euaderet propositi. Vides iam quo pacto bona desideria sine ipsis operibus nihil proficiant, vt æternã salutem possis consequi? Si enim rectã intentionem: sancta desideria & animum promptum in ministeriũ Domini habes: his omnibus bona opera coniungas, quę tanquam margaritæ pretiosæ auro copulatæ erunt. Egredere igitur de domo tua, & de cognatione tua, & obliuiscere populũ tuum, & do- *Gene. 12.* *Psal. 44.* mum patris tui: eleemosynã puperibus tribue & suscipe hospitio peregrinos. Esto humilis, castus, clemens, benignus, & misericors: tũcque Dns seipsum tibi in cęlis ostendet, tuis votis & desiderijs annuẽs, si viuens ad iusta & fidelia opera tuam cogitationem traduxeris. Ideo desiderium Zachæi Christus Dominus adimpleuit: quia recto corde illũ videre cupiebat, ita vt relicta domo rapidus arborẽ ascendit. Nec solum habuit animi rectitudinem, sed etiam laboris onus suscepit: nam licet mundanis negotijs intentus esset, se ipsum vincẽs omnia reliquit vt Christum Dominũ sequeretur, ob quã causam cõpos euasit propositi. Sed quia Christum sequi volentibus nunquã grauissima impedimẽta desunt, prosequitur euãgelista

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicens. *Et non poterant præ turba.* Vide quam præsto sunt obstacula & impedimenta illis qui recto animo Deum diligũt, & vestigia eius sequi conãtur. Turba enim multis fuit impedimento quo minus desideria sua, & salutem consequerentur. Hæc languidum à sanitate impediuit, hæc illum cæcum qui Dominũ inuocabat, increpat vt taceat: hæc paralyticum impediebat ne ante Christum constitueretur: hæc matrem Domini, & discipulos excluſit, ne cum Christo loqui possent: hæc resurrectionem puellæ retardauit, & Iesum cõprimebat. Hæc Christum comprehendit & contra Dominum murmurat, hæc Deum non nouit. Non igitur mirandum est, si Zachæum impediebat, vt Christum nõ videret. O quam multis modo turba impedimento est, ne Christum sequi & videre possint. Nam vel ex ipso experimẽto cognouimus, nundum maxima impedimenta parare, his qui se cultui diuino obtulerunt qui eiusmodi cõditionis est vt neminem sequatur nisi illum qui ipsius mũdani tumultus oblitus est. Sicut diximus cæco contigisse, qui Christũ clamans viam vocibus impleuerat, quẽ turba increpauit vt taceret: de cuius impedimentis ille abũde dixinus. Zachæus autem non solum à turba impeditus fuit, sed etiam in semetipso impedimentum habuit. *Quia statura pusillus erat.* Iam hic vides quo modo mundus despicit pusillos: & honore magnates prosequitur. Hoc est hominum ingeniũ vt plurimi magnos faciat, facie & vultu pulchros laudat, & etiam eos qui bona corporis habitudine præstant. Ita Samuel. Bethlehẽ diuino mãdato profectus, vt vngeret alterum filiorum Isai in regẽ, præsentauit illi Isai pater Eliab filium suũ maiorem natu, adolescentẽ magnũ corpore, de quo prophetæ Deus dixerat. Ne respicias vultũ eius, nec altitudinem staturæ eius: quoniã abieci eum: nec iuxta intuitum hominis ego iudicõ. Homo enim videt ea quæ appatẽt: Dominus autem intuetur cor. Dũnid autem filiorum natu minorem, quem pater despexerat, præcepto Dei in regem vnxit. Adhuc (inquit) paruus est reliquus, & pascit oues. Saul autem quem corpore præstantem appellat scriptura ab humeris vsque excedebat pop̃ulũ, dixit enim Dñs Samuel. Vsquequo tu lugebis Saul quẽ ego proieci à facie mea? Seiunxit Dñs oculos à Saul, eosque in Zachæum conijcit. Cum Hebræi templum Dño, ditissimum & opulẽtum ædificassent, hoc illo grãtũ & iucundum Domino esse credebãt: quibus ipse per Esaiam inquit. *Quæ est ista domus quã ædificatis mihi, & quis est iste locus requietionis meæ?* Omnia hęc manus mea fecit & facta sunt vniuersa ista, dicit dominus. Ad quem ego respiciam nisi ad pauperculum & constrictum spiritu, & tremẽtem sermones meos? Mundus spernit pusillos & paruos: potẽtes & magnos honore afficit. Nam existimat mundus magnos & superbos solum esse amicitia Deo cõiunctos: minimos verò & humiles propter eorũ paupertatem, à Dño esse derelictos: cum contrarium omnino ipse Dñs solitus sit efficere. Nõ humiles contemnas, quia pauperculos Deus respicit: nõ corporis elegãti forma præstantes, cũ hæc omnia, nisi cæcus sis, facile cognoscas parui fieri à Dño. Quid enim obsecro coma illa Absalonis rubicunda & aurea illi profuit, nisi mortẽ asciscere? Nã si corporis speciẽ cõspicuus es, nõne hæc pulchritudo à dotibus internis animæ, proficiscitur? facigitur (si hæc nõ credis) vt animã ab ipso corpore diuellas, & statim videbis hanc pulchritudinẽ in nihilum conuerti. Nã ipsa anima est quæ vires pulchras corpori præstat. Si corpus propter pulchritudinẽ diligis: à fortiori & animam diligere debes, illius pulchritudinis instrumentum. Vera pulchritudo, in anima cõsistit, reliquæ naturæ dotes in momẽto tẽporis arescunt. Interiorẽ animæ pulchritudinẽ ama, vtpote quã, & non aliam Dñs vult. Hãc pauperculã, hanc deuotã esse desiderat: quanquam ipse mũdus, qui cęcus & amẽs est, magnos ducat esse honores dignos, humiles verò vituperio & cõtẽptu. *Et præcurrẽs.* Qui Iesum videre cupit, necessum est, vt turbã fugiat, vt eam præcurrat: quia qui sęcularib⁹ negotijs & affectib⁹ disturbatur, Iesum nõ videt. Nec tibi molestum sit, vt Dño coniungaris, familiaritatẽ amicorum & consanguineorũ fugere: nãq; isti sæpius viã cæli impedire intendunt. Vt enim chirurgus vulneri medeatur infirmũ ab omni gentis tumultu amouet, fenestras claudit, & cũ nemine loqui sinit: tunecq; medicamẽta necessaria infirmo curãdo accommodat, nec dicit illũ curandũ in magna gentis multitudine, vbi omnes præsentes adsint. Sic opus est, si sanus fieri cupis à vulneribus animæ vt præcurras turbã & ciuitatis tumultus fugias. Cõsiliũ enim hoc Dñi est, qui cum animę cuidã multa secreta pãderet in

Lucæ.18.
Lucæ.5.
Matth.12.
Matth.9

1.*Reg.16.*

1.*Reg.9.*
1.*Reg.16.*

animo esset, dixit. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Sic Angelus loquutus est Agar in deserto, & solitudine. Et Elias ex festi pane pastus est: cùm paũs in grãdi gentis multitudine, nec fragmentum panis inuenire potuisset. Mihi credas rogo, quòd si tibi sæculi legibus vitã tuam cõposueris vt nobiles, & eã sapores, facillimo cursu in infernũ descendes. Mũdus quippe in maligno positus est: & ideireo oportet, vt turbã pertranseas, nec hominem respicias diuersa sequentes, quin potius hæc mundana fugiens, aliud sanctius & rectius viuendi institutũ eligas. *Ascendit in arborem sicomorum, vt videret illum.* In omni loco & tẽpore prævenit nos Dominus, vt alacres nos inueniat. Porro sicomorus caprificus est quæ ficus satiua dicitur, eo quòd inanes ficus generet. Vnde ficus Ægyptiaca dicitur quia in Ægypto iuxta Nilum fluuium *σίκομόρος* præcipuè nascitur, suis solijs morum referens. In hanc igitur arborem ascendit: vt quod natura negauit, ipsa arbor suppleat. Atque ideo merito benedictionẽ dominicæ susceptionis quam desiderabat meruit videre. Expẽde modo Zachæi humilitatẽ & mundi contẽptum quẽ habuit: nãcum diues, & ex optimatibus Hierico esset personæ suæ grauitatem & authoritatẽ deponẽs perarborem repit, ascendẽs in sublime, ita vt vel omnes ad risum prouocaret, & cui aliãs magna fides, & authoritas tribuebatur, videbant puerilia facientẽ. Tamẽ hoc nihil refert, cum ipsum Christũ videre cuperent. Captus enim desiderio videndi Christũ, seipsum propter Deũ contẽnit. Tamen his nostris tẽporibus tanta hominum vana gloria & vanitas creuit, tantum elatio animi, vt si Deo seruiant contemptu digni videãtur. Tantas inuenies mulierculas vanitatis mũdi plenas, vt propter vnius famulæ defectũ facilè à sacris desistãt: semperque domibus præsunt ne ob defectum ancillarũ amittant grauitatẽ & honorem. Sara licet ditissima esset proprijs manibus humilia officia domi suæ peragebat. Rebbeca etiam vxor Isaac magni Abrahæ heres desumẽs vrnã fontem petebat, vt hauriret aquã. Nunc autẽ quælibet muliercula facilè hęc officia contẽnit. Humilitas illa antiqua propter temporis angustiã obliuioni tradita est, & à memoria cecidit: quia hoc tẽpore omnes homines gloriæ cupiditati maximè studẽt, putant nãque dedecori esse tribuendũ si infirmos inuisant, & eorũ infirmitatibus consulãt, putãtq; pudori tumiterel si pauperibus eleemosynas effugiat, & ostiatim & per totã ciuitatẽ, nec in alijs vllis operibus seipsos volunt exercere arbitrantes huiusmodi sancta ministeria esse illis detrimento. Hæc enim tum videras sic adeò mentibus hominũ sita est, vt multos Deũ colere volentes nõ permittant & hac de causa multa facere dimittunt ne paruli sunt quæ alias exequeretur. & ita hæc opera Deo rebit eminunt ne dictis hominũ eorum honos labesfactetur. Scias autẽ id hominibus honorem afferre, scilicet, mendacia dicere, saepalluere bibere, vel alia facere quæ factũ mihi nec decora sunt. Nam propter Christũ humilia facere magnus honor est: nec à fuæ authoritate & grauitate labitur ille qui seipsum propter Iesum contẽnit, etiã si mundus in contrariã sententiã remis velisque contendat. Itaque cùm arborẽ ascendit Zachæus magnum honorẽ sibi cõsequutus est, etiã si authoritatis, & grauitatis suæ detrimentum videretur pati. Omnia hæc verus Christianus facilè pro Christo cõtemnere debet: nam cùm verum desiderium dñi adest, facillimũ est, per hæc omnia celeri cursu trãsire. Ita Zachæus omnem mũdi abusum, & hominũ dicta contẽnẽs nihil nisi videre Christũ magni facit, vt autẽ id quod desiderat consequi valeat, ne à turbis impediatur, decreuit arborẽ ascendere. ¶ Vbi obseruandum tibi est maximè quod Ambrosius inquit. Nemo potest videre Iesum cõstitutus in terra. Si Deum videre cupis huius sęculi affectiones cõtemne. Et quẽ admodũ oculo vno in cælũ conspicere nequis, si alterũ in terram habueris defixũ: ita fieri nequit, vt Deum & terrestria huius mũdi simul intuearis, cũ ea effrenata cupiditate diligas. Quãdo Iacob cùm Angelo per totã noctem luctabatur, mane Angelus eius femur tetigit, & tunc pede claudus mansit (vt inquit scriptura.) Tunc temporis dixit Angelus ad Iacob. Nequaquam vocabitur nomen tuũ Iacob, sed Israel, quod est videns Deum, & ita vocauit nomen loci illius Phanuel dicens, vidi Dominum. Nota quòd Iacob quãdo vidit Dñm, & vocatur Israel pede vno claudicat. Anima mea (inquit egregius Augustinus) amore fertur quocunque fertur: & sicut propagatum corpus duos habet pedes, ita anima duas habet, vel affectiones vel amorẽ dupliceẽ, amorẽ videlicet mũdi & amorem Dei. Quando mundũ perfecto amore diligit, amorem Dei contemnit,

Esa.66.

Amb.lib.4 in Luc.

Gene.32.

Aug.lib.12 ciui.c.28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præfert amorem mundi amori Dei, & dilectioni: quando autem diligit Deum in terreno amore claudicat, mundi charitatem spernit. Ideoque Iacob quia Deum viderat claudicabat pede dilectionis mundi: quapropter tu si Deum cupis videre atque diligere necesse est, vt hæc terrena & te ipsum odio prosequaris. Tamen in hoc malum adest & consistit iniquitas, quod licet omnes videre Deum concupiscant & appetant esse beati: tamen pauci Zachæi sunt qui ad humana hæc non conijcientes oculos bona hæc temporalia æquo animo contemnant. Cũ & illa sententia Christi sæpe *Matth.6.* auribus nostris repetatur. Nemo potest duobus dñis seruire. Sunt autem quàm plurimi qui vtrique seruire conantur: sed frustra quidem admodum similes illis Samaritanis de quibus ait scriptura. Fuerunt isti *4.Reg.17.* timentes dominum, sed tamen idolis suis seruientes. Quocirca si Christum videre cupis, terrenis spretis, ascende, vt Zachæus in arborem, & elige locum ex quo aptiùs & faciliùs ipsum dominum possis aspicere. Et ideo subdit euangelista. *Quia inde erat transiturus.* Zachæus Christum videre meruit, quem cognoscere mirum in modum desiderabat: quia in talem se constituerat locum, quo Christus erat transiturus. Quare si Christum inuenire cupis, in loco vbi ipse est, eum quæras. Quod consilium sanctis *Esai.55.* simi vatis Esaiæ est, qui inquit. Quærite dominum dum inueniri potest. Vbi obsecro *Exod.3.* illum reperit Moses? Inuenit sanè illum in tervepres & spinas. Ita tu illum inuenire poteris inter spinas afflictionis vitæ & pœnitentiæ: inter dolores & angustias, illũ crucifixum inuenies, spinarũ corona ornatũ, ligno ligatum, durissimis clauis transfixũ, in medio latronum constitutum: non inter res delectabiles huius mundi, nec inter saltatrices mulieres, non in ludis & conuiuijs sed in alto loco & sublimi vbi illum possis conspicere. Inuenitur enim dominus in templis, & in religiosorum conuersationibus: vbi sunt lachrymæ, vbi ieiunia & orationes. Deniq́ue in solitudine eremi aptè dominus conspicitur. Ibi illum expecta, nam illac transiturus est. Non illum quęras inter hortos voluptatũ & deliciarum huius sæculi, sed potiùs inter amaros pœnitentię labores. At quia multi licet Christum cognoscere & videre cupiant, in voluptates huius sæculi ascendunt & cubilia blanda, vbi illum videre existimant: qua propter in his locis arduum & difficile sit illos eum alloqui aut inuenire posse. Sed in hac re agenda maximè vellem vt Heliam consi- *3.Reg.19.* derares, qui familiaritatem mundi fugiens, in deserto cum esset solus ad speluncæ portã dominum iacens expectauit, quem mirabiliter vidit. Nam cùm per illum locum transiret dominus, eum ibi inuenit & alloquutus est. Quæsiuit nanque aptum locum in quo dominus ei apparere posset. Solent homines cùm agitantur tauri meliorem locũ sibi eligere vt aptiùs possint eis gaudere & idem faciunt ad alia spectacula conspicienda. Quid ad hęc dices? Ad videndum Deũ nonne contrarium facis? Zachæus ascendit locum per quem dominus transiturus erat. Ascende igitur tu loca sancta, & deuota sit tibi cum hominibus religiosis familiaritas, neque iustos & bonos contemnas: quia si cum his sermones & colloquia institueris facilè Deum inuenies, qui diligentes & quærentes se non spernit. Quòd vt verbis meis fidem adhibeas, aspice rogo Zachæum, qui cùm locum aptum quęsiuisset, Christũ dominum videre meruit. *Et cum venisset ad locum.* Vbi iam vides quomodo dominus neminem facientem quod in se est deserit. Omnibus opem fert, omnes aspicit, nec illis se absondit qui iusto corde illum quærunt. Spera in Deo, qui suum auxilium non tibi negabit, nemo nanque illum syncero corde quæsiuit, qui eum non inuenerit. Ipse enim fuit qui Zachæo occurrit, qui se ante illius oculos constituit Quis vnquam eum vocauit, cui non respondent? *Ione.2.* Deus exaudiuit Ionam à profundo maris, à *Dan.14.* ventre ceti vbi absconditus erat. Exaudiuit *Dan.13.* Danielem inter leonum vngues positum, Susannam inter angustias & dolores mortis constitutam, nec aures suas eius clamoribus obthurauit. Illi enim clamoribus & vocibus conquerantur de diuina pietate & misericordia, quos tribulationis tempore illum vocantes non exaudierit. Ipse *Psal.145.* soluit compeditos, illuminat cæcos: erigit elisos, & iustos diligit. Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipit. Vbi animaduertas obsecro, quomodo omnia prospera & fœlicia contingant illis, qui rectam intentionem & animum habent: iuxta illud Pauli. Diligentibus Deũ *Roma.8.* omnia cooperantur in bonum. Tantum enim fauet dominus illorũ sanctis & rectis instituti-

instituti-, quorum etiam si opus non sit rectum, illud adducit ad rectitudinis viam, cùm intelligat eos nullatenus aberrare velle. Quocirca Paulus qui ecclesiam Domini persequebatur, misericordiam fuit consequutus, vt ipsemet fatetur, quia ignorans id faciebat, existimans legem Mosi præstantiorem esse. Cupiebat videre Christum Zachæus, nec à desiderio suo defraudatus fuit: inuenit enim quod quærebat. Æquum est & iustum vt nos ea faciamus, ad quæ tenemur si animi nostri desiderium voluerimus consequi. Multi nanque à Domino temporalia bona efflagitant: filios, diuitias, & alia huiusmodi, quæ tamen minimè Dominus illis concedit, cum scelerata vita & peccatorum nota cotã omnibus inurantur. Necessum est, vt Domino satisfacias, si vis à Domino satisfieri. Nam si tu diuinam voluntatem contemnis: quid est quod velis vt tuam Dominus adimpleat? Vnde Dominus merito per Esaiam inquit. Me de die in diem quærunt. Et sequitur. Omnes debitores vestros reperitis. Et rursus. Cùm extenderitis manus vestras, auertã oculos meos à vobis, & cum multiplicaueritis orationẽ non exaudiã. Et huius tantæ asperitatis subdit Dominus causam. Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Prope est Dominus inuocãtibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationẽ eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Nec eo solum Christus cõtentus fuit, scilicet, seipsum Zachęo ostendere, sed maiori illum prosequitur beneficio: nam si stens gradum in media via illum alloquitur & conspicit, vt videre licet in sacro Euangelista. *Et suspiciens Iesus vidit illum.* Ex duplicatis verbis, suspiciens & vidit, insinuat nobis sacer Euangelista non velut in transcursu, & celeri quodã motu, sed maximo amore Dominum in eum oculos coniecisse. Prętereà respicere ad externos oculos spectat, videre autem ad misericordiam. Sic dixit Dauid Domino. Respice in me & miserere mei. Respice (inquam) in me, calamitatẽ, & afflictionem meam videndo: & miserere mei, auxiliando. Sic itaque Christus respexit & vidit, quia respiciens illum, diuina sua benignitate & pietate cũ illo fuit vsus. Ex quibus colligo, videre Christum bonũ & fœlix esse, sed à Christo videri optimum & fœliciſsimum. Videt Deus videntem, & diligit diligentem se. Videt inquam illum, diuinæ suæ gratiæ lumen illi infundens. Sic vidit Petrũ in atrio, Matthæum in The- *Mar.14.* loneo, latronem in cruce, & filium prodi- *Matth.9.* gum à longe cuius misertus est. Et enim ocu- *Lucæ.23.* li Domini sunt super iustos cum pater sit *Lucæ.15.* misericordiarum, & Deus totius consola- *Psal.33.* tionis. Hinc est illud Esaiæ. Nunquid po- *2.Cor.1.* test mulier obliuiſci infantem suum, vt nõ *Esai.49.* misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit ego autem non obliuiſcar tui. Ecce *Esai.66.* in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper. Et iterum. Eris tu *Esai. ibidẽ.* velut filius altiſsimi obediens, & miserebitur tui magis quam mater. Et rursus. Ad quem respiciã oculo misericordiæ, vt mansionem apud eum faciam, nisi ad pauperculum, ideſt, humilem spiritu contra superbiã vitæ quantum ad præsentia, humilem & vilem in oculis suis? Sic vidit cordis Zachæi desiderium, & ad omnia esse paratum, quæ illi dicturus erat. Sed modo operæpretium erit videre, quis prius incipit, aut quis prius ad alterũ loquitur. Iustũ enim esset, vt prius sermonẽ suum instituęret Zachęus, quẽ maior vrgebat necesitas. Zachæus potius indiget Christo, quam Christus Zachæo, Christus sine Zachęo, tamen Zachęus sine Christo viuere nequit. Nihilominus cũ hæc omnia vera sint, is ad alterum prius loquitur qui maiori amoris igne incendebatur. Non enim sic adeò teipsum amas, sicut dominus te diligit. Nec tãta tibi propriæ salutis cura est, quãta ipsi Christo. Et enim Zachæo nõ tantũ inerat desiderium videndi Christum, quãtum ipse Christus habebat vt illum ad cœlestem illam patriã perduceret. Ideo Dominus prius nostræ salutis opera incipit. O quam diligẽs est dominus in operibus salutis nostræ, nec mirũ cum fons sit & origo totius boni nostri. Ideireo licet Zachæus tacęret ipse Christus ad eum inquit. *Zachæe.* Ecce benignitas domini erga illum ostenditur, cũ proprio nomine eum appellet. Christus est qui prius Zachęum vocat, nec Zachæus in arborem ascendisset ad videndum Christum, nisi Christus diuina sua misericordia Zachæi cor tangeret & moueret. Nam cum homines à peccati morte in iustitię vitã resipiscunt, hoc solum diuinæ misericordiæ tribuitur, qui gratiam suam largitur peccatori non ex proprijs meritis, sed ex vocãte Deo & miserente. Opera enim nostra cũm peccato mortali manemus quantũuis heroica, & excellẽtia sint, non merẽtur ex cõdigno, nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec ex congruo gratiam illam qua iusti efficimur & grati Deo. Id quod catholici dicunt opera nostra non mereri primam iustificationem. Si enim gratia est, iam non ex operibus, alioqui vt Paulus inquit, gratia non esset gratia. Et alibi, Non ex operibus quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Est tamen necesse vt huius modi iustificationi accedat motus liberi arbitrij, quia hæc iustificatio non fit absque bono opere & motu voluntatis acceptante diuinam gratiam. Verum recta opera primam iustitiam præcedentia, etsi iustificationē ipsam non mereantur, prouocant tamen ipsam diuinam misericordiam, & hominem ad ipsam suscipiendam disponunt. At post iustificationem cū gratia gratum faciente in bona opera & virtutū actiones incumbentes beatitudinem meremur. At meriti nostri fundamentum est in diuina misericordia collocatum. Quemadmodum enim plumbeus annulus pretiosissimo adamante ornatus summi valoris est non quidem propter valorem plumbi, sed propter gemmam pretiosam ipsi annulo insertam, sic bona opera nostra facta in gratia vitam æternam merentur, non quod nostra sint, quia propterea nullius sunt valoris aut pretij sed quia in gratia fiunt & corroborata sunt inæstimabili adamante meriti mortis & passionis Christi, cui per gratiam adhæremus, qui suis meritis nobis faciētibus bona opera (dum in gratia persteterimus) vitam æternam promisit. Quo factum est vt in euangelio vita æterna, merces iustorum appelletur, eo quod suis bonis operibus illa digni inueniantur. Vnde diuinus Paulus connumeratis suis operibus Timotheo scribens subdit. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus, &c. Vitam æternam (quæ præmium est suorum) appellat coronam iustitiæ, quod eam meruit; quam daturum illi dominum dicit, eo quod iudex sit iustus. Aduertas tamen non dixisse, quam dabit, sed quam reddet: reddere enim est dare quod debetur. Vnde idem ad Romanos, inquit, Reddite omnibus debita. Vnde cū Christus dominus filius hominis venerit in gloria sua cum Angelis suis, reddet tunc vnicuique secundum opera sua. Et laborantibus in vinea dixit. Voca operarios, & redde illis mercedem. Merces est id quod debetur ex merito. Igitur Zachæum non ex merito, sed ex gratia & misericordia vocauit, & deinde bonis actibus intentus meruit filius Abrahæ appellari. Sed quia plus iusto digressi sumus ad institutum reuertamur, dixitq; itaque Zachæo. *Festinans descende.* Si Deum cupis in domum tuam ducere, teipsum proijce ab arbore descende, vt tecum comedat. Nam melius dominum suscipies si humilis atq; subiectus illi fueris. Cū dicit festinanter, ostenditur quantam dominus habeat voluntatem, afficiendi & ornandi nos suis beneficijs, ne autem aliquod obstaculum nobis opponatur, præcipit vt festinanter & cito bonis incumbamus operibus. Sic adeo credendum est nos ab eo diligi, vt donaturus nobis suam misericordiā, nullam moram patiatur. Volebat citò Zachęum iustum efficere, maximis beneficijs illum cumulare, & tanto pere saluti eius cōsulit, vt cum properatione iubeat ex arbore descendere. Quam quidem doctrinam non aliunde quām ex sacris musis tibi comprobabo. Nam cum dominus alloquutus est Iudam inter cœnandum, cum iam tempus mortis appropinquabat dixit. Quod facturus es fac citiùs, iam cruci affixum esse summoperè cupiebat vt animas nostras à tyrannide & captiuitate eriperet. Et dominus ipse nondum natus profectus est in domum Ioannis Baptistę, vt illum iustificaret, vt dictum est in superioribus, virginem ascendisse in montana cum festinatione. Et tandem considerare debes quanto animi ardore & desiderio cupit dñs salutē tuam, vt vel inde intelligas non satis grati animi esse tepido & frigido animo illū quærere, qui festinanti corde nostrā exoptat salutem. Subdit protinus euangelista descensus causam dicens. *Quia in domo tua oportet me manere.* Zachęe dilecte mi ego te prior dilexi, ideo misertus tui te traxi. Ego ostendam tibi omne bonum. Hoc est, manifestabo meipsum tibi eo quod diligens fuisti, vt me videres, inuenisti enim gratiā cora me. Animaduerte obsecro quomodo dñs sanctus & bonus sit & in condonandis suis muneribus liberalis, nā nō consueuit parua reddere, cū seipsum respiciat, plus petitis semper petētibus cōcedit. Zachæus quippe nihil aliud quam videre Christum cupiebat, solū hoc desiderabat, & hoc solum contentus erat, & tandē si hoc consequeretur fœlicē & beatū se existimaret, tamen diuina clementia cū nō parcè, nō strictè, sed liberaliter sua munera impartiat, plus illi dedit, quā expectabat. Eum namque amice & suauiter fuit alloquutus & ingressus sui splendore domum illustrare decreuit, & de potestate tenebrarum eundem in claram animi lucem asseruit. Nec ad nostrum propositum illud memorandum exemplum boni latronis memoria excidat qui cum ardētibus precibus à domino petet, vt ipsius memor esset, plus illi concesit, quā petiuit. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. ¶ Vbi etiam est obseruandum quo pacto dominus conuiuā se obtulerit in domū Zachæi, cū nec inuitatus, nec rogatus ab eo duceretur. Nunquid nouū est dominum cōuiuam seipsum obtulisse? Sed quomodo (cum inurbanū hoc videatur) se Christus in conuiuū obtulit ei, quē non cognouerat familiariter? Nec vellē te arbitrari se Christum cōuiuio obtulisse, prius quā à Zachæo inuitaretur. Quādo Petrus cū Domino loquebatur, dicēs, exi à me Dñe, quia homo peccator sum, non existimes hoc Petrum feciſſe, vt Christū à se amoueret, nam hoc faciens Petrus propinquior Christo fiebat. Eodem pacto cum dixit Centurio, Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum, non existimes ob hoc Centurionē, domus suę ianuas dño claudere: nam promptiori voluntate tum temporis Christo portas patētes esse sentiebat. Nullus enim tam lautum & opiparum cōuiuium Christo parat, quam is qui humilitate ductus seipsum indignū iudicat, vt eum in domū suscipiat. Zachæus nāque singulari quodā obsequio internis animi viscēribus dominum inuitauit. Nam supra arborem cōstitutus dicebat. O qui tam fœlix esset, vt hunc sanctissimū virum videre mereretur? Et quanto beatior & fœlicior si vel digito concederetur illum tangere? Crederē equidē nihil infœlix aut præter spem vnquam mihi euenturū, si fimbriam vestimenti eius tangerē. O fœlix hic populus Israeliticus, qui tantum virum à se oriundū meruit, ego vero Gentilis & peccator tantis sceleribus implicitus, eum adire minimè audebo. Satis mihi erit si hisce oculis illum videro, indignus vt illū alloquar. Fœlix ille nuncupandus erit qui talem hospitem susceperit. O vtinam ortum ab hoc populo ducerem, vt possem ab eo precibus contendere, vt meus vellet esse cōuiua. His atque alijs huiusmodi cogitationibus detētus Zachæus Christum ad manducandum inuitauerat. Nam cum se tanto hospite indignū iudicat, iam dignus efficitur. Nemo enim ita propinquus & cōiunctus Deo est, quam is qui humilitatis vestē induitur. Sicut circunferentia circuli quanto minor est, tanto magis appropinquat centro, sic quanto quis humilior tāto propinquior est Deo, qui centrum est, in quod voluitur intellectualis spiritus. Quapropter cū seipsum indignū duceret, iam dignus & propinquus efficitur. Vbi attendas rogo Christi benignitatem & clementiā, qui non solum peccatorem respicit, & parcit, sed cum illo prādere non dedignatur. Non aspernatur peccatorem, modo sit bonæ voluntatis & pœnitentiam agat. Et quanuis redemptor noster minimè solicitus esset de dono Zachæi, voluit tamen nouiter conuerso seipsum familiarem exhibere, & plusquam desiderauerat præstare. Quando enim Zachęus suorum delictorum conscius ausus fuit sanctū Dei quem venerabatur inuitare? Nouit certe Dominus Zachæi desiderium, quanuis Zachæus seipsum cōsiderans, nihil tale præsumere audebat, vt Christum aduocaret, Iesus verò, vt pius & misericors, quæ nec cogitare audebat præter spem obtulit, vt certò crederet iam eum in amicitiam suam recepisse. Sed nunquid hæc omnia propter solum Zachæum fecit? Minimè, sed ostendit, quod Zachæo contigit, singulis nobis euenturum. Vt discas, & fiduciam habeas, semper se Christum vltroneum nobis offerre. Ex quo etiam loco docemur, eundem semper paratissimum esse, vt ad nos veniat, vt habitet in conscientia nostra, dummodo nos illi obtulerimus prōptam voluntatem, & feruentem deuotionem.

¶ Obserua etiā diligenter, nunquam Christum Zachæo dixisse, oportet te hodie me ipsum in hospitem recipere, sed dixit, oportet me manere. Cui enim expedit introire in domum Zachæi, tibi an Zachæo? Cui commodiùs aut vtiliùs est? Quis maiorem vtilitatem consequitur? Clarum & manifestum est Zachæo fore vtiliùs. Vide Christi eximiam charitatem, & amorem. Hoc enim operabatur amor, cuius officium erat, amantem, vel bonum aliquando, vel bonorum participem fieri. Nam cum alterum diligis, si illum tristem vides, tu etiam tristis es, si vero iucundum, & lætum, tu etiam lætus incedis, quia cum inter veros amatores sit vnum velle, & idem nolle, consonum etiam rationi est, vt vterque eundem

Rom.11. 1.Tim.2.
Matth.25.
2.Tim.4.
Rom.13.
Matth.13.
Matth.20.
Ioan.33.
Luc.1.
Hiere.31. Exod.33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem habeat animum. Hoc enim in hac re potissimum obseruare debes, quanto scilicet amore dominus te ipsum prosequatur, qui tuis rebus non aliter ac suis consulit. Illius enim lætitia & gaudium tuum est, vti-litatē itē & indigentiam tuā propriam iudicat, cum & amicorum omnia sint communia. Oportet igitur ipsum Zachæum vt dominus in domo sua maneat, quod commodum, proprium ipse dominus appellat, & inquit. Oportet, me, &c. Efficit namque ille antiquus & maximus amor quo dominus Zachæum diligit, vt bona Zachæi, ipsius Christi bona appellentur. *Et festinans descendit, & excepit illum gaudens.* Vbi aliqua diligenter obseruabis. Et in primis aduertere oportet quanta iucunditate & lætitia Zachæus in domo sua Christum excepe-
Gene.18. rit. Sic Abraham cum Angelos suscepit in hospitio diligens fuit nō solum ipse, sed omnes qui in domo erant. Abrahā nanque occurrit in occursum hominum (vt inquit scriptura) & festinauit in tabernaculū ad Saram, & cucurrit ad armentum, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum. Sara vero accelerauit & fecit subcineritios panes, puer vero festinauit & coxit vitulum. An non consideras in domo Abraham omnes fuisse diligentes in obsequio domini? Obserua Zachæum ad imitationem Abrahæ in domum suam diligenter Christum suscepisse. Quo factum est vt dominus vocauerit illum filium Abraham, vt inferius suo loco dicemus. Secundo non solum diligenter sed etiam gaudens excepit illum. Etenim non libenter accipit dominus tristia ministeria, sed hilarem diligit mini-
Leui.10. strum. Sic legimus Aaron respondisse Mosi. Quomodo potui comedere panem, aut placere in cęremonijs mente lugubri? Qua de causa noluit dominus vt Israeliticus populus in Ægypto festa illi celebraret: quia cum captiuus esset & in persequutione constitutus, non posset cum hilaritate festis interesse, & ei inseruire. Vnde dominus per
Exod.5. Mosem dixit Pharaoni. Dimitte populum meum, vt mihi festa celebret in deserto. Vnde Dauid in psalmo inquit. Iubilate Deo omnis terra, seruite domino in lætitia. Et Apostolus Paulus. Hilarē (inquit) datorem diligit Deus. Vnde non est mirū quod Zachæus ita gaudens dominum susceperit: nam cum ipse sit summum bonū, sine ingenti animi lætitia suscipi non po-

test. Tertio loco obseruabis in hoc Zachæi facto promptam illius obedientiam, quia protinus vt præceptum domini audiuit, sla tim obtemperauit, & obedientiam quam debuit præstitit. Primò nanq; festinandū est in obedientia, cuiusmodi fuit diuus Pau lus: nam statim vt audiuit, Saule Saule cur *Acto.9.* me persequeris, respondit dicens. Domine *Gene.17.* quid me vis facere? Sic Abrahā statim vt audiuit illud de præputio, adimpleuit: quanuis id operis graue nimis esset. Sic legitur de Ioseph, quod cū pater eius Iacob dixisset ei, veni & mittā te ad fratres tuos, mox respondit dicens. Præsto sum. Sic discipuli *Gene.37.* etiam ei obtemperarunt, qui cū piscantes essent & audirent dominum dicentem, venite post me & faciam vos fieri piscatores hominū, mox relictis retibus & nauī secuti sunt dūm. Deniq; ostenditur in sanctis- *Matth.4.* simo Ioseph admirabilis obedientiæ exemplū, qui cum mandatū accepisset ab Ange- *Matth.2.* lo dormiens, vt iret in Ægyptum, ait euangelista, quod consurgens accepit puerū & matrē eius nocte. Nec primā lucē expectauit, sed excitatus sermone Angeli, eius præceptū adimpleuit. Secūdò obediētia debet esse humilis & voluntaria: non sicut multi qui exterius obediunt, interius vero superbiunt murmurantes in cordibus suis. Quo- *Luc.4.* rū obediētia nihilo differt ab obedientia dęmonum: qui inuiti & murmurantes exibāt à corporibus obsessorum. Nec sic Zachæus qui gaudens & hilaris domino obediuit.

¶ Verū quia quicquid scriptum est (vt in- *Roma.15.* quit Paulus) ad nostram eruditionem scriptū est, discamus ex facto Zachæi prōptā, humilem & hilarem obedientiam domino semper præstare, Secundò discamus non segniter & tepidè Deo seruire, sed festinan *Exod.25.* ter ac diligenter. Vnde in Exodo habetur præcepisse dominum Mosi, vt faceret Cherubinos duos aureos & productiles ex vtraque parte oraculi vnum ad alterum latus, alium vero in aliud latus. Delectatur dominus Cherubin figuris, quæ sunt maximæ velocitatis, vt ostendat quantū delectatur cum illis, qui summa diligentia adimplent *Roma.12.* verbū eius. Vnde Apostolus Romanis suis inquit, vt in solicitudine nō sint pigri, sed spiritu feruentes dño seruiant. Pluris nanq; ducit spiritum diligentē quo ei inseruimus, quā tempus consumptū in suo ministerio. Nam quilibet homo famulum diligentem pluris facit, qui bono studio & solicitudine illi

illi ministrat, quā illū qui tepidè & ignauè suo fungitur officio: etiam si per maximi temporis spatium in eius obsequio ambulauerit. Pastores nanq; in nocte natiuitatis domini festinantes venerunt ad Bethleem, vt Christum natum adorarent. De quorū iam feruore suo loco diximus. ¶ Tertio hospitalitatis simus semper amatores & nō solum hospitalitatis: verum pauperes & peregrinos suscipiamus cū hilaritate, iuxta illud Apostoli. Qui ministrat in hilaritate. Et Petrus. Hospitales, inuicem sine murmuratione. Per hospitalitatem enim Abraham & Loth Deo placuerunt Angelis hospitio receptis, inquit Paulus, in ea epistola quā ad Hebræos scripsit. Vt enim piscatores reiectis in mare retibus ad pisces trahendos colligunt aliquando vniones & margaritas: sic isti accipientes homines, piscati sunt Angelos. Sed iam hodie perijt hospitalitas: multi nanque pauperes peregrinos nolunt recipere timentes ne aliquid furētur aut quoduis aliud malum eueniat. Timent enim furē sub paupere, aut lubricum sub hospite. Nō ne inter Christi discipulos Iudas fur erat & latro, & forsitan lubricus? Sed nūquid Martha Iudam venientem cum Christo excluſit? Et expendas obsecro, an deterius sit, hospitem recipiendo furem, qui rapiat argenteum, vel aureum vas, charitatem amittere, vel vas? Times vilia amittere, nec times virtutem perdere, quæ longe pretiosior est cūctis mundi rebus. Aduerte etiam quod nullū beneficium in pauperem confers, illum hospitio recipiendo: sed potius tu maius & grandius bonum ab ipso paupere suscipis, si ipse permittat, vt eum recipias. Pauperā te obolum accipit: tu vero quia donasti, vitam consequeris æternam: iuxta illud. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sęculum sęculi. Vnde sanctus patriarcha Abrahā hospitibus dicebat. Si inueni gratiā in oculis tuis, ne transeas. Intellexit vir sanctus & pius in proprium cōmodū resultare sibi, si illi peregrini in domo sua manere vellent. Et quia dominus volebat viduā Sareptanā ditare Heliam ad ipsam misit accepturum eleemosynā: cum reuera domū viduæ ingrederetur, vt farinæ copiam & oleum tribueret. Sed de his alias. Tamen cū antiquus mundi mos sit: bonis maledicere & eisdē mille obstacula ponere, animaduertite quid dicat euāgelista de his qui ibi aderant. *Murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertisset.* Qui obsecro sunt isti murmuratores & detractores qui huius rei Christū insimulabant & reprehendebant? Pharisæi. Qui de se ipsis præsumebant & confidebant tanquam iusti, cæteros vero aspernabantur: qui sæpius id faciebant, se iustos & sanctos existimantes, alios vero peccatores, murmurabant eo quod ad pu- *Luc.18.* blicanum respiceret, & quia diceb at, se cū illo in domo sua pransurum esse. In quo facto duplex peccatum incurrebant, primo temerē iudicando, quia peccatorem iudicabāt Zachæum, qui iam iustus effectus erat. Sed audiant isti quid Paulus dicat. Deus qui iustificat, quis est qui condemnet? Et *Roma.8.* dus, superius ait. Nolite iudicare, & non iu- *Luc.6.* dicabimini. Et iterū. Nolite iudicare secun- *Ioan.7.* dum faciem, sed iuxta iudicium iudicate, Malè isti iudicabant, iudicantes Zachæum peccatorē, cū iā effectus esset amicus Dei. Vides quam incertū & periculosum sit hominem iudicare? Tu igitur neminem in terra iudices, sed spera & crede vnumquēque proprię salutis semper esse memorē: ita vt qui heri peccator fuit iam hodie possit diui-
na benignitate iustus effici. Ideo Paulus. *2.Cor.4.* Nolite ante tempus iudicare. Et iterum. Tu *Roma.2.* quis es, qui iudicas alienum seruū? suo enim domino, non tibi competit. Vera namque iustitia indignationem non habet: sed com
passionē. Sic Paulus admonet dicēs. Si præ- *Gala.6.* occupatus aliquis vestrum in aliquo delicto vos qui spirituales estis instruite illum in spiritu lenitatis: considerans ne & tu tēteris. Teq; ipsum respice: nā sic te cognoueris, nō defectus alieno iudicabis, carpens aliorū mores. ¶ Secundò non solū temerè iudicando peccabant, sed etiā inuidia. Ad hominē (inquiunt) peccatorē diuertit. Quasi nō primū omniū proximo inuidere, & quasi bonus esse possit, qui fratris saluti inuideat. O contaminatam & inuisam Deo iustitiam, quę mauult fastidire, quam sanari: quæ mauult inuidere proximo, quam illi communicare. Dupliciter enim quis cōmunicat cū peccatore, vel vt illū à peccato suo corrigat, & hoc sanctum & piū est: (sic medicus cōmunicat cum ęgroto): vel vt in pec cato foueat & hoc pessimum est. Sed isti gloriam Christo detrahentes murmurabāt, acsi particeps esset publicanorum & peccatorum, quasi eorū peccatis faueret. Prior enim persequutio qua dns Ægyptū puniuit *Exod.8.* ranarum fuit: & ita inter omnia mala vnū

ex pe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex peioribus, aut deterioribus est detrahere & murmurare. Ideo Dauid in Psalmis de detractoribus inquit. Sepulchrum patens est gutur eorum: linguis suis dolose agebāt. *Psal.13.* Duo sunt sepulchrorum genera. Quædam bene ornata & tecta: ità vt etiā si varijs corporibus & cadaueribus sint impleta, non ideo malum aliquē odorem ex se emittunt. Talia sunt syncera hominum studiosorum corda, qui proximorum gloriam & eorum bonum nomen non reprehendunt, aut mordent: quorum detractiones (si aliquæ erāt) cooperire maluerunt, quam detegere. Hęc certè sepulchra sunt duo betumine obtusa. Alia sunt quæ panduntur monumenta: & hæc sunt, quæ vel mala, vel bona proximi in publicum produnt. Quorum ora infecta sunt & coinquinata maleuolentia proximi quia proximi famam & bonum nomen nihil perdere dubitant: quia sepulchrum patens est gutur eorum. Habebatur enim in lege tanquam immundum vas illud quod operculo carebat. *Nume.16.* Sed qua de causa putatis horum ora ita fœtida esse? Certè quia carnē viuam & crudam edere non verentur. Naturales philosophi dicere consueuerunt ea animantia, quibus crudas carnes vesci contingit fœtida esse ore. *Lib.8.de animalibus.c.4* Isti sanè animali Hienā peiores sunt, de quo inquit philosophus: edendi carnes humanas sibi tantam cupidinem esse, vt multoties cōtingat humana sepulchra violare, vt mortuorū carnibus vescatur. Quam similes sunt isti homines huic bruto animanti, qui non solum viuis detrahunt, verum etiam proprijs dentibus sepulta corpora sepulchris tradita mordicus euellunt. Huius vitij iniquitatē & abominationem verbis exprimere nequeo, nisi dixero isto pessimo, & canino more Deum grauissimè offendi. Nihil remedij huic crimini supereſt, nisi tacere. Hoc enim facit Deus cū istis murmuratoribus, vt ipsemet ait. *Psal.46.* Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filiū matris tuæ ponebas scandalū. Hæc fecisti, & tacui. Certè domini patiētia miranda est. De istis etiam egregius psaltes loquebatur dicens. *Psal.139.* Acuerūt linguas tanquam serpentes, venenum aspidū sub labijs eorum. Ó serpentes enim edunt terram, & de vilioribus terræ comedunt. *Danie.2.* Lapis qui ex monte cecidit contra statuam Nabuchodonosor non in aureū caput tetigit, nec in argētea brachia: sed in luteos pedes. Nam qui detrahunt, solum proximi defectus pandunt: bona vero & eorum virtutes silentio prætereunt. Equidem isti non prædicauerunt obedientiam Zachæi animum & ardorem videndi Christum, aut charitatem qua illum excipere volebat: sed potius prætérita illius crimina in memoriam reuocarunt. Velut vitreæ cucurbitæ quæ deprauatam, & infirmā carnem ad se trahunt, sanam vero relinquūt. Sic Simō ille Pharisæus Christum insimulabat eo quòd Magdalenam in hospitē susciebat. *Luce.7.* Quod etiam factū esse constat de Matthæo publicano quando in Christi hospitium fuit receptus. *Matth.9. Luce.15.* Ita etiam illi in Christum peccauerunt dicentes: Hic peccatores recipit & māducat cum illis. De quibus omnibus suis locis superius habuimus sermonem. Præterea tam grauiter animaduertit dominus in hos detractores, vt dixerit Moſi. Omnes qui murmurastis cōtra me, non intrabitis terram super quā leuaui manum meam vt habitare vos facerem. *Nume.14.* Quo factū est vt ex sexcentis millibus filiorū Israel solus Iosue & Caleb ingressi sunt terram promissionis. Cum & certum etiam sit istiusmodi detractores regnum cœlorū nobis promissum nunquam ingressuros. Verum vt scias propter prauorum hominum scandalū & murmurationem à via veritatis & virtutis non esse deflectendum, sed potius persistere tanquā bonus miles in iustitia & timore Dei, abundans in omni opere Dñi semper, vide obsecro, quid Zachęus fecerit. *Stans autē Zacheus.* Stabilis & immobilis in spe, & in fidei veritate. Sic oportet viros iustos in virtute stare, & nō retrocedere propter maleuolos murmuratores. Porro rectitudo corporis mentis rectitudinē significabat & intentionis. Stabat autem qui diu in ipsis peccatorum inquinamentis iacuerat, & obrutus erat. Sedit diu terrenis lucris cum Leui inhians: sed nunc stetit in conspectu Dei fundatus supra firmā petrā. *Matth.9. Matth.7.* Ideoque nec flantes murmuratorum venti, nec cupiditatum vndæ eum propellere potuerunt: sed potius hæc ferendo propter iustitiam Dei & secundum eius voluptatem, fideli suo creatori causam, & animam suam cōmendabat in bonis operibus dicens. Redime me à calūnijs hominum vt custodiam mandata tua. Et ita dixit ad Iesum. *Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus.* Duo dixit iste nouus Christi miles: alterū eleemosynę largitionem, per quam omniū malorum radix cupiditas extirpatur, & peccata

peccata condonantur. Alterum est acquisitorum iniustè restitutio secūdum ordinem iustitiæ: & hoc requiritur ad proximi læsi acquisitionem & reconciliationem. Discamus igitur ex Zachæo murmurantium & obloquentium malitias patienter tolerare, & vincere, pauperū necessitatem subleuare, & malè parta restituere. Expende autē quantum in Christi conuersatione profecerit. Antea quippe aliena rapiebat: iam vero dimidium bonorū tribuit. Tali equidem viro adhærebat, vt liberalis non esset & charitatis amator, talem susceperat hospitem: fieri enim nō poterat quin maximū incrementū acciperet Zachæus ex Christi conuersatione & familiaritate. Hinc manifesto liquet, quod si cupimus in virtutibus proficere, adhærere oportebit viris bonis & probis. Nam Zachæus in medio Hierico inter peccatores & ipse peccator habebatur: Christo autem cōiunctus Christianus, & iustus efficitur. Saul cū erat inter prophetas prophetabat, inter stultos vero videbatur stultus. Et Petrus familiaritati & cōsuetudini Apostolorū coniunctus Christum confessus est esse filiū Dei: quem postea cū peccatoribus incedens in domo Caiphę negauit. Ex his omnibus videre licet, quantū lucri & commodi sibi reportauit Zachæus ex Christi coniunctione & amicitia.

¶Sed iam singula discutiamus verba. Bonorū (inquit) meorū, & non alienorū: quia de bonis tuis, non verò de alienis eleemosynā erogare debes. Sic enim habetur in Prouerbijs. Honora Deū de tua substantia, & de primitijs frugum tuarū da pauperibus: & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia redūdabunt. Et Iob. De velleribus ouiū mearū calefactus est pauper. Et Paulus Ephesijs inquit. Qui furatur iam nō furetur: magis autem, &c. Et in Ecclesiastico habetur. Qui offert eleemosynam de substātia pauperis, quasi qui victimat filiū in cōspectu patris sui. Quemadmodū aqua si mūda est mundat & lauat: si immūda coinquinat: sic eleemosyna quæ fit de re iniustè acquisita, nō mūdat à peccato, imo deturpat & coinquinat. Igitur ex proprijs bonis eleemosyna faciēda est: non autem ex furto, vsura, aut rapina. Videmus nāq; plurimos cāpsores largientes eleemosynas, ędificantes monasteria ex multis diuitijs quæ quotidie iniquitate sua compararunt.

¶Secūdò obseruandū est non dixisse dabo sed do pauperibus. Nā eleemosyna non est de die in diem procrastinanda, aut bonum opus quod facturus es: & audi Salomonem dicentē. Ne dicas amico tuo, vade & diuertere, & cras dabo tibi: cū statim possis dare. *Prouer.3.* Et in Ecclesiastico dicitur. Cor inopis ne affligas, & ne protrahas datum angustiāti. *Eccle.4.* O quot quantique homines ab hæredibus decipiuntur. Quis enim fidelis erit illi, qui sibi infidelis est? Ideo ne vnquam dicas, dabo, sed protinus in vita tua cum paupere liberalis esto: quia nec opus, nec sapiētia, nec ratio aut scientia erunt apud inferos, quò tu properanter curris. *Eccle.9.* ¶Discamus etiam opera bona statim à nobis esse adimplēda, nec dilatāda esse in aliud tempus: quod forsitan nunquā videbis. Quando alicui titulus est & spes sibi aliquos magnos redditus & maioratum comparandi, nihil mirum, si aliqua bona mobilia consumat: at is cui solum sunt operę & labores quotidiani, quorum forsitā domino suo rationem reddituri est, quid est quòd magnus sumptus facit? Certè vnius solius diei possessionē, aut titulū non habes, nec nosti an peruenturus sis in crastinū, & omittis bona opera in venturos annos? Equidē tam arctū & angustū tibi tempus est, vt nec vnā horam tuam habeas: tu verò satis liberaliter tibi ipsi multū tempus vitæ promittis. Ne obsecro excedas in promissione temporis: pauper enim es & indigens tēporis. Fieri enim poterit vt hodie ab hac vita discedas? Scriptura enim inquit. Repromissio nequissima multos perdidit: & non est vestrum nosse tempora, & momenta, quæ pater posuit in sua potestate. *Eccle.19.* Nō enim Deus in manu tua posuit tempus: sed potius in sua. Vnde psalmographus inquit. Tempus faciendi Domini, dissipauerūt legem tuam. *Actor.1.* Sed cum hodie possis pœnitentiam agere, & ad Deum te conuertere, & aliena restituere, & tuū testamentum condere, & animā tuam cum Deo cōponere: non obsecro hæc omnia in futuros annos relinquas. *Psal.118.* Multos nāque his nostris temporibus videmus, qui cum nullam mortis curam habeant, in maximo vitæ suæ discrimine sunt constituti. Quibus etiam contingit infecto testamēto discedere: vel si id faciunt, ita properanter vt non iubeant solui debita debitoribus suis, qui & maximas rixas, lites, discordias, & contentiones inter famulos & hæredes relinquunt. Et ita quasi bruta animātia discedūt, eam vitā sibi promitten-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mittentes quæ nullatenus illis conceditur.
Itaque fugiendum tibi est tanquam à peste ab his, dabo, restituam, faciã: sed potius dicito, do restituo, facio, sicut Zacheus. Obseruandum etiam est tertio loco, non dixisse, do diuitibus, consanguineis, aut amicis, sed pauperibus. Vtinam Episcopi nostri temporis & prælati hæc obseruarent. Tribuunt nanque amicis & consanguineis suis beneficia & alias dignitates: pauperes vero fame pereuntes relinquunt. Tribuunt isti principibus & regibus gemmas incredibilis valoris, vt vel hic ab ipsis regibus in altiores dignitates & pinguiores assumantur. At pauperes Christi contemnunt: quorum necessitatibus subuenire contẽnunt. Inuenies plurimos maioratus in nostra Hispania qui ab Episcopis cõstituti sunt & creati: plurimas etiã domos opulentas erectas videmus ipsis patrimonijs Ecclesiasticis, & ex bonis quæ pauperibus fuerunt oblata. Pinguiora domus suæ propinquis elargiri non dubitant: virginibus vero & mulierculis pauperibus, obulum tribuere plurimi faciũt, quibus certè necessum est subuenire, ne ab inceptis propositis necessitatis causa desistant. Zachæus surget in resurrectionem in die iudicij, & condẽnabit generationem hanc: cum ipse nouiter cõuersus, dimidiam bonorum partẽ pauperibus erogauerit. Sed iam videamus quid vlterius Zachæus noster dicat. *Et si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Ex quibus verbis cõijcitur parum, aut nihil defraudasse, quia sub cõditione fuit loquutus: siquid, idest si forte quidquid defraudaui. Tamen licet Zachæus haberetur peccatorum princeps & talis à Iudæis nuncuparetur: tamen multi alij huiusmodi erant cõditionis, & ipse solus hoc nomen erat consequutus. Alij namque sunt qui latronũ nomine inurũtur, alij vero sunt qui scelus latrocinij perpetrant. Contigit etiam multos suspendi: alios vero esse præsentes spectaculum videntes, qui certe maiori supplicio sunt digni. Et vtinã horum numerũ (quod absit) nõ ingrediantur ipsi præsides & satellites, qui ad suspendiũ alios ferunt. Sed de his alias. Quadruplũ dixit se reddere: forsitã, quia audierat à Iudæis inter quos habitabat legẽ præcipere, quatuor oues pro vna debere restitui. Vel dicendum est voluisse Zachæum facere opera supererogationis ad quæ ex lege non tenebatur. ¶ Et expendas itidem quã differentes sunt homines in rei veritate ab eo quòd de eis vulgus iudicat: & ab eo quòd exterius apparet. Pharisæi in exterioribus habebãtur sancti & iusti. Erant (vt illis ait Christus) pleni omni dolo & rapina. Zachæus Gẽtilis & diues & publicanorũ princeps, abominabilis in cõspectu Iudæorũ videbatur: vide illũ liberalem & iustum, corã domino. Hunc respicit Deus, quẽ homines parui faciunt. Pharisæos vero superbos dns contẽnit. Nam dominus non sicut homines externa tantũ respicit, mentem enim intuetur, & ex factis vnũquemque iudicat, quæ à fide, & charitate procedunt. ¶ Obserua etiã quòd Zachæus non hæc de se prædicabat, quẽadmodum ille alter Pharisæus suæ iustitiæ buccinator & Publicani derisor, qui suam iustitiam alienæ præferebat: sed vt homo peccator & simplex studium suum pandit, vt videat, an quid aliud supersit agendũ vt vitã æternam consequatur. Acsi diceret, iam hæc feci, si aliud restat, tu mihi qui magister es omniũ dicito. Hæc vox Zachæi expediebat, vt audiretur ab impijs Iudæis, & à Christo eisdem audientibus probaretur. Non enim efficacius poterit exprobrare illorũ fraudem, auaritiã, & rapacitatem: qui non solũ nihil largiebantur egenti proximo, verum etiã prætextu pietatis parẽtes defraudabant subsidio filijs debito. Sed iam Christi responsum audiamus. *Quia hodie salus huic domui facta est.* Hodie ergo, in tẽpore gratiæ, & in die salutis. Salus, idest, gratia saluans à peccato & custodiens à gehenna. Huic domui, idest Zachæo dño domus per dæmonis expulsionẽ, Zachæi conuerlionẽ, & dignos fructus pœnitentiæ, & tandẽ per Christi ingressum qui participẽ eum fecit bonorum suorũ, & salutẽ tribuit, quã antea nõ habebat: & hoc pacto salus facta est. Huiusmutationis ratio in ipso Zachæo est, non in Christo: ex Christi præsentia: quia domũ suã materialem intrauit, tantũ fructus produxit non solum in Zachæo, sed etiã in tota eius familia. Vide obsecro quantum vtilitatis, quantum lucri præsentia dñi afferat. Sed dices, Deus in omni loco est. Id benè, sed alio modo fuit in domo Zachæi, & alio modo in alijs domibus: nam Christus Zachæo suam præsentiã ostendit, quo factum est vt multis cumularetur beneficijs. Aliter etiam est in Ecclesia: & aliter in foro. In templo nãque sacramentaliter adest verum corpus Christi, ita magnũ & integrum sicut in domo Zachæi: & ita merito possumus dicere, tantum

Matth. 12.

Exo. 22.

Matth. 23.

Luce. 18.

Matth. 5.

tantam salutẽ nobis esse in templo, quanta olim fuit in domo Zachæi. Quia quãuis lapides ædificij vel templi salutẽ nostris animabus nõ tribuant, tamẽ in hoc loco copiosiorem Dñs salutem præstat quã in alio mediantibus sacramẽtis. Hoc in templo ex infidelibus facti sumus fideles: & cohæredes gloriæ Christi. Hic enim pœnitentiæ sacramentũ ministratur quo Deo recõciliamur, quãdo post baptismũ susceptum in misera labimur peccata. Hic adest verũ Christi cõrpus in hostia consecrata: quòd quidẽ & animas nostras alit, & diuites efficit. Hic verbũ Dei nostræ salutis cibus ministratur. Hic certè sanctissimũ Dei templum est, vbi multos dæmon perdit, Dominus autem lucrifacit. Alia etiã grandiora beneficia Dominus nobis cõmunicat in hoc sanctissimo tẽplo, præter se ipsum qui ibi est: & præter alia sacramenta quę in eo nobis ministrantur. Sed vt consideres quãto cultu & obseruãtia digna sint ea loca sacra vbi Dominus habitat: videas quid fecerit dominus cum Mose quando ex rubo illũ alloquutus est dicens. Ne appropinques huc. Solue calciamẽtum de pedibus tuis: locus enim in quo stas, terra sancta est. Noluit Dominus locũ illum quem Dominus sua præsentia sanctificauerat pedibus Mosi cõteri: eo modo quo reliqua illius montis loca. Idcirco Dñs Aaroni sacerdoti & filijs suis præcipiebat, ne illotis manibus & pedibus sanctuariũ Domini ingrederentur, vt vel inde intelligas quem cultũ velit Dominus locis suis præstari. Nã si Leuiticum legeris passim inuenies multas cæremonias & lotiones quæ fieri præcipiebantur eis qui templum erant ingressuri, ne sanctum locũ polluerent. Et in Numeris. Quicunq; accesserit ad tabernaculum Domini, morietur. Ex quibus omnibus locis, & ex alijs quæ breuitatis causa omittimus, liquido constat, quanto cultu tractanda sint loca sacra. In cuius rei signũ audi pulchrum exẽplũ ex sacra pagina petitum. Nam cum Philistim capta arca Domini, illã collocassent in tẽplum Dagonis idoli sui, reuertẽtes mane inuenerunt in limine templi caput idoli sui & duas etiam manus. Qua de causa sacerdotes Dagon ingredientes templum limẽ eius non tangebant, tanta enim reuerentia & cultu venerabãtur locum, quem Dagon tetigerat, existimantes omnem locum à Dagone tactum esse sacrum. Et quãuis iste Philistinorum error non laudetur: tamen reprehendere possumus prætorum audaciã, qui verum Dominũ in ecclesijs habentes, eaidẽ petulantia pessima violare nõ dubitant. Et vt aduertas quantum Deus offenditur iniuria illorũ qui templum Domini violant vide quid Dominus fecerit, quãdo eiecit emẽtes & vendentes de templo, mensas eorum deiecit dicens. Domus mea, domus orationis est. Expẽde etiam Christum Dominũ, qui misericordiæ instrumẽtum est, iustitiæ etiam fieri obseruatorem, & hoc vt puniat templi violatores. Nam cum primũ Christus humanam carnem susceperit, non venit ad puniendum, sed ad condonandum, nec iustitia, sed sua misericordia fungi, & ad cõponendam pacem inter Deum & homines. Huius pacis & misericordiæ instrumẽtum Christus erat: qui tanto odio violatores templi prosequitur, vt misericordiæ officiũ ad quod venerat obliuiscatur, & iustitiæ munus exerceat. Is enim qui adulteris, latronibus, & sceleratissimis hominibus venerat vt parceret, in templi violatores grauiter animaduertit. Alia multa punitionis exempla adducere possem aduersus eos qui templũ Domini violant facta, quæ ne molestus videar silentio prætereo. Sed hoc solum (vt finem imponã) te latère non permittã, quòd isti nunquã sui temporis rectũ fecerint præsertim cũ Deus in hac vita in eos animaduertere voluerit. Hoc enim ab Antiocho & Nicanore, & à Balthasare rege Babyloniæ roga: qui cum vasculis tẽpli Hierusalem ipsi & eius pellices inuerecundè bibebant. Sed quia templũ Dei & ecclesia est hominibus saluti per Christi præsentiam sicut salus in domo Zachæi data est: quapropter templi has dedicationes cum loca sancta sint, vbi tantis ornati sumus beneficijs & muneribus venerari, & colere necesse est. Sed vt vlterius procedamus iam Christus causam assignat, cur Zachæo tanta salus data sit dicẽs. *Eo quòd sit filius Abrahæ.* Non vtique quia de eius stirpe aut sanguine sit procreatus, sed quia fidẽ & opera eius imitatus fuerit. Non filius sobole, sed merito: nõ stirpe aut semine, sed deuotione. Sed vide similitudinẽ Zachæi cum Abrahã. Abraham desiderauit videre diẽ Dni. Zachæus cupiebat Iesum videre, & quis ille esset. Abrahã vidit & gauisus est. Zachæus vidit illum & excepit gaudens. Abrahã dominum recepit in hospitio cũ Angelis, & Zachæus cũ Apostolis. Ille pergẽtem in Sodomã, hic transeuntem per

1. Mac. 9.
2. Mac. 15.
Dani. 5.
Ioan. 2.
Ioan. 8.
Gene. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæam. Abraham festinans currit & parat conuiuium: hic festinans & parauit conuiuium. Abraham stabat coram Deo, & Zacheus stans coram Christo ei loquutus est. Abrahæ dedit Dominus benedictionẽ filij & Zachæi familiæ Christus benedixit: nã salus eius domui facta est. Recte ergo Zachæus filius Abrahæ nuncupatur, dum morum similitudo in vtroq; ostenditur. Iudæi qui ex sanguine eius erãt, degenerabant ab Abrahã: & hic alienigena imitatione morũ factus est filius eius. Melius enim est vir tutibus esse plenum, quam ab illustri prosapia ortũ ducere. Potius namq; appellandus erit Zacheus filius Abrahę, quam Iudæi: cũ suis operibus malis ab ipso parẽte Abrahã degenerarẽt. Ideo Dominus eis dixit. Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. *Ioan. 8.* Ex quo loco discę, vt si teipsum laudas de maiorum stẽmatis, imitari etiam te oportebit maiorũ tuorum facta: vt vel sic similis illis fias, ex quorum sanguine originem ducere affirmas. Si autẽ generis natalibus obscurus es talia facito opera, vt id nomen consequaris quo tui maiores claruerunt: nam hæc certe melior nobilitas est, quã ea quæ à maioribus duci potest. Sed quia de his in tertio capite diximus, alia modo consideremus. His igitur verbis quę Christus loquutus fuit Zachæo soluitur illa magna quæstio quę Apostolorum tempore orta fuit. An ad gentes etiã pertineret salus. *Actor. 10.* Christus nãque in hoc loco breuissimis verbis ostendit illos solum filios Abrahæ nuncupari, qui eius fidem & pia opera sectantur. Sicut Paulus & Iacobus qui ob hanc causam veri filij Dei ascribuntur. Paulus enim ad Romanos inquit. Non omnes qui ex Israel sunt, ij sunt Israelitæ: *Roma. 9.* nec qui semen sunt Abrahæ, hi omnes filij (sed in Isaac vocabitur semẽ) idest non qui filij carnis, sed tamen filij Dei. Sed qui filij sunt promissionis æstimãtur in semine: hoc est, qui ex promissione facta Abrahæ regenerantur in Christo. *Roma. 4.* Et iterum ait. Abrahã pater eorũ est, nõ solum qui sunt ex circũcisione, sed etiam eorũ qui sectãtur vestigia fidei Abrahę, & eius fidei: quã hic habuit, nõdum circũcisus. Sicut enim Abrahã non circuncisus credidit in venturũ Christum: ita & Zacheus non circuncisus credidit in præsentẽ Christum. Quoniã Iudæi hæc nõ intelligebãt, sed omnẽ iustitiam externis metiebãtur cultibus, Zachęum fratrẽ suum nõ agnoscebãt, sed potius indignũ illum reputabant, cum quo vir bonus aliquod cõmerciũ habere posset. Nec mirũ nobis videatur hæc fieri à Phariseis & Iudæorũ vulgo, quã do videmus Apostolos post acceptũ Spiritum sanctũ difficulter & grauiter Gentiles ad consortium fideliũ admittere vt in actis Apostolorũ habetur. *Venit enim filius hominis* *Act. 10.* *quærere & saluum facere, quod perierat.* Hæc dixit Christus vt seipsum & Zachæũ excusaret. Ex parte Zachei iam respondet, dicẽs filium esse Abrahæ ex parte vero sui ipsius dicẽs hoc esse suũ munus, nam ad hoc venit vt saluum faceret quod perierat. Est igitur literæ sensus. Vos Iudæi mihi calũniam paratis eo quòd ad publicanũ & ethnicũ diuerterim: sed ethnicus non est qui fidem Abrahæ habet: & qui fidem suam sanctis operibus cõfirmat, Zacheus talis est, ergo immerito accusor, quòd ad ipsum diuerti. Quod si hoc vobis persuasum non est, & existimatis eum improbum esse: sciatis igitur me ad hoc venisse, vt saluũ facerem quod perierat. Et non solũ in hoc loco, sed sæpe alibi Christus seipsum excusauit, vt in conuersione Matthæi: & quãdo murmurabãt Phariseí, *Matth. 9.* quòd Christus susciperet publicanos, & peccatores. ¶ Vide ergò & tu, quòd quemadmodũ Zachæum, ita teipsum Dominus *Luc. 15.* quærit & vocat, si tu volueris salutẽ consequi: nam Zachæus ita potuit, quia voluit, cum & alius idcirco nõ potuit, quia noluit. Ita enim velle efficit posse: vt efficit nolle, nõ posse. Maxima est volũtatis vis, quę efficit, nos posse quod volumus: & non posse, quę nolumus. Idcirco nemo poterit excusari, quasi voluerit & nõ potuerit: cũ constet eum idcirco non potuisse quia noluit: vt nolens volentis exemplo damnetur, & volẽs volũtate propria, quia impleuit quę voluit remuneretur. Quæramus igitur eum, qui tanta solicitudine & diligẽtia nos quæsiuit. *Esai. 55.* Quærite dominum (ait Esaias) dum inueniri potest, & inuocate eum dum prope est. *Psal. 68.* Et Psalmista. Quærite Dominum & viuet anima vestra: quærite faciem eius semper. Exeamus à domibus nostris, hoc est ab amore proprio cum Zachæo, & fugientes turbã & strepitum mundi, terrena omnia contẽnamus. *Hæc illis audientibus, adijciens dixit parabolam: eo quod esset prope Hierusalem, & quia existimarent quod confestim regnum Dei manifestaretur.* Putabant Iudæi regnũ Christi esse temporale, & Messiam in lege promissum temporaliter esse regnaturũ. Legerãt enim in

in Esaia. Super solium Dauid, & super regnum eius sedebit: vt confirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia amodo & vsque in sempiternum. Et in Hieremia. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & suscitabo Dauid germen iustũ. In diebus illis, saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter. Sed has prophetias non intelligunt nec interpretantur de regno Christi spirituali, qui regnat in cordibus fideliũ: sed de regno temporali, quale habuit Dauid, Salomon, & alij reges Iuda. Sperabant enim suũ Messiam, solium locaturũ in regia ciuitate Hierusalẽ. Hæc si recte obseruaueris facile intelliges quare Lucas noster tam diligenter scripserit, quo loco & tẽpore Christus sequentem parabolam dixerit. Nam si negotiũ altius alta mẽte contemplari volumus tria inquit. Primũ dicit Christum venisse ad saluandum quod perierat. Nõ autem loquitur de ciuitatibus, oppidis, aut castris Iudæorũ recuperandis: sed de animabus redimendis. Secundo erat Iesus prope Hierusalem, non vt inde fugaret Herodem aut Pilatum, non vt ibi solium suum constitueret: sed vt ibi post multa opprobria, & flagella turpissimam & ignominiosam mortẽ subiret. Tertio Iudæi putabãt Christũ in breui manifestaturũ regnum suũ, vt qui per miracula, & signa in dies magnificentius suã potestatem ostenderet, iamq; ascenderet ad ciuitatẽ regiam. Quod si Iudæi adhuc cæci manifestationem regni Christi quærunt aperiant oculos cordis sui & fide videãt, quomodo potẽtissimus iste rex in cruce moriẽs, eum vicit, qui mortis habebat imperiũ. Et de tali sui regni manifestatione inquit. Cũ exaltaueritis filium hominis tunc cognoscetis, quia ego sum. Et ipse Christus iterum. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. De huiusmodi manifestatione regni Christi etiam loquitur Paulus ad Colossenses scribẽs, quòd Christus delẽs quod aduersus nos erat chirographũ decreti quod erat contrariũ nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci: & spolians principatus & potestates traduxit confidenter palam triũphans eos in semetipsos. Hactenus Lucas, nunc vero Christũ Dominum audiamus.

Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquã. Sciens Dominus quam prępostere & stulte sentirent de regno eius voluit hac parabola indicare, se non venisse in carnem, vt aliquẽ condemnet, vel vt vi opprimat: non enim misit Deus vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Sed in fine se venturum sumpturum rationem factorum nostrorũ, & de omnibus bonis in nos collatis. Tũque instare tempus in quo serui inutiles & pigri supplicijs sunt afficiendi, frugi vero remunerandi. Interim tamen admonet, vt omnes & singuli munus suũ rectẽ exequantur, & acceptis beneficijs vtantur cõmodẽ, & in vtilitatem proximi. Itaque hæc parabola duas partes cõtinet, prior est de Iudeis pertinacibus & incredulis, qualem, scilicet reportauerint pœnam propter Messiã contemptum, minime cognitum nec susceptũ. Altera pars huic inserta per occasionem de seruis bonæ vel malæ fidei, quã scilicet merẽdem vtrique reportaturi sint à Domino. Hic igitur scopus est totius parabolæ. Igitur homo hic Christus est. Nobilis autẽ est siue diuinam, siue humanam naturam attenderis. Iuxta diuinam quidẽ, æternus Deus est: iuxta humanã vero ex regali progenie Dauid. Dicitur autem in regionem longinquam, per corporalem absentiã proficisci. Fuit enim aliquando inter homines conuersatus & prædicauit: postea vero resurgens à mortuis, in cælum quòd nobis regio longinqua est euolauit. Hoc conuenit Christo secundũ naturam assumptam: quia secũdum deitatem vbique est, & discipulis dixit. Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationem sęculi. Sed ad quid abijt. *Accipere sibi regnum, & reuerti.* *Matt. 28.* Quale rogo regnum? Regnum sane cœleste ac æternum: quia super omnes Angelorum choros ascendit. Dicitur vero reuerti propter secundum aduentum, quia in die nouissimo reuertetur, & in hora mortis cuiuscũque etiam vt vnicuiq; iuxta opera sua mercedẽ reddat, vt in Apocalypsi habetur. Ecce venio cito, & merces mea mecum est: dare vnicuique secundum opera sua. *Vocatis autem decem seruis suis, dedit eis decem mnas.* *Apoca. 22.* Vnicuique enim secundum sua merita, seu capacitatem tribuit. Hinc ait Paulus. Alijs per spiritum datur sermo sapientiæ, alijs sermo scientiæ, alijs gratia sanitatum, alijs operatio virtutum, &c. *Ephe. 4.* Porrò mna dictio est Græca, Latine vero dicitur mina, pondus duodecim vnciarũ, & dimidiæ significãs: centũ enim drachmis appenditur. Per has sane euangelicas mnas bona quę nobis largitur Deus, intelligẽda veniũt: quęquidẽ bona quintuplicia sunt. Externa primo vt opes, honores, amici corporis, &c.

Ioan. 3.

Secundo, vt nobilitas, valetudo decor: & id genus alia. Tertio vero animi bona qualia sunt virtutes & scientiæ, quæ quidem naturalia vocantur. Quarto autē gratiæ sunt gratis datę, quę recēsentur à Paulo, dicēte ipso. 1. Cor. 12. Vnicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: alij quidem, &c. Quinto demum gratia iustificans est cū omnibus virtutibus infusis. Hæc duo vltima bonorū genera (vt plane cōstat) supernaturalia sunt: tria vero priora non proprie Christi bona appellanda existimo: quapropter cū ipse Dominus optimus & maximus regnum suum ex hoc mundo nō esse aperte asserat, nec opes mūdi huius inter sua bona cōputantur. Propriè igitur mnarum nomine non hic tēporalia bona significantur: licet ad prædicandū populo nihil erit incōmodi si talenti nomine talia nuncupētur. Ioan. 19. Quintum deinde gratiarum genus mna dici non debet: quia gratia iustificans cum virtutibus infusis non datur in aliorum vtilitatē: sed in illius solum qui accipit cōmodū. Et licet in his vti nomine mna liceat: proprie tamen loquendo, nomine mna ad quartū genus bonorum arctandum est. Cum igitur pateat dominū seruos suos vocasse eisque bona sua contulisse, facile intelliges omnes seruos vocatos, omnibusque talentū aliquod concessum fuisse. Nullus est sane Christianorum cui mna aliqua data non sit: sicut nullus est qui seruus non sit. Vide ergo quod id quod accepisti, Domini bonum est: & talentum est. Si autē domini bonū est, non potuit non esse pretiosum. Huius sæculi principes, vilia inter bona sua nūcupare ægre ferūt. Si vero aliquid ipsis delectabile habēt, id quidem pluris faciunt: & de eo ipso quod suum est magnum ac pretiosum existimāt. Itaq; diuisis minis inter seruos. *Ait illis. Negotiamini dum venio.* Negotiatio hæc spiritualis est, & bona quidē. Quanto enim his Dei bonis laboramus, cui etiam seruimus: proficimus proximis, illis seruiētes eis beneficijs quę nobis à Deo data sunt. Negotiari, operari est: finis enim moralis philosophię & ad quod ipsa tendit, potius est facere, quam scire. Quid tibi prodest rogo diffinitionem virtutis percipere, nisi ipsam prorsus virtutem sequaris? Non in sermone regnum Dei est, ait Apostolus: 1. Cor. 4. sed in virtute. Et Aristoteles. De virtute (inquit) scire, sat nō est: sed enitendū est ipsam habere. Ethi. 1. Ideo Dominus non dicit hic, discite dum venio, sed negotiamini dum venio.

Bona quidem scientia, sed debet esset cum virtute copulata. Malū enim lineum per se nec comeditur, nec vtile est: sed cū perdice, aut alio huiusmodi cibo. Similiter scientia per se sola, absque virtute inquam scientia inutilis est, sed virtuti admixta magna habet vtilitatem, & virtutem ipsam reddit sua iuorē, ac illustriorem. Negotia sane ad quæ Deus nos inuitat dū ait negotiamini dum venio, opera sunt honesta: & actiones virtutum. Tēpus autem quo viuimus, tempus in quā vitæ præsentis: vsque ad secundū Christi aduentum, tempus negotiationis est, & tempus merendi. Hinc habes quod secūdus Christi aduētus finem imponit statui meritorio: ideo dixit negotiamini dum venio: nam postea nullum erit tempus negotiandi aut merendi. Post mortē enim non erit locus merendi, nec demerēdi. Ioseph in Ægypto, diuitiarum & abundantiæ tempore, in recondito ad famis tempus, panem tum aggregauit tum vero seruauit: quod quidem Ægyptij facere nescierunt, cuius rei gratia ob nimiam ac vrgentem famem bona sua vendiderunt, & seipsos etiam regis imperio in seruos tradiderunt. Si autem Ægyptij illi prudenter se gessissent considerare debuerant nō sine causa œconomos illos Pharaonis tantam tritici copiam, tanta cura ac studio congregasse, idque in locis ad obseruandum consuetis reposuisse: quorū exemplo moniti hoc ipsum facere debuissent. Tamen tunc tēporis Ægyptij penurię venturæ ignari vacui remansere, postea vero necessitate famis perire cogebantur. Quapropter age ergo modo & considera totum huius vitæ spatium tempus esse opportunum satis ad augendum opes & diuitias congregandas: in quo etiam quilibet fidelis ditari ac locupletari poterit, & in vitam perennem thesaurizare atq; mereri. Quod si modo prætermiseris, & tēpus in aduersum consumpseris, famis tempus aduenier, quo quidem nihil nec aggregare, nec mereri valebis. Quo circa diligenter modo labora, ne forte cum velis, iam non liceat. Vnde Paulus suis Corinthijs ait. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros in multa patientia, in ieiunijs, in tribulationibus, in vigilijs, &c. Fidelium quippe hominum vita nihil aliud, nisi perpetuus labor, & continuum negotium ad consequendam vitam æternam existimanda est. Soliciti vero emptores & mercatores nō in vno atque eodem viuunt loco: sed vbique terrarum soliciti, atque inertes de suis agunt mercibus atque negotijs. Ita tu non sine magno labore putes salutē consecuturum. Ne otiosus sis, cum te saluū esse oporteat: idipsum sane lachrymis, orationibus, gemitibus, vigilijs, & alijs muneribus & gratijs quæ accepisti à Deo contendere debes: quæ si in seruiendo Deo secundum ingenium & gratiam tuam, & in vtilitate proximi exercueris, optatissimum quidem exitum impetrabis. Tempus autem hoc negotiationis huius vitæ in quo laborandum est, breue esse concernitur. Volat enim ætas: tempus vero venturæ gloriæ accedet, quando perpetuo requiescēs. Huius vitæ autem tempus totū in labore ac negotiatione dicta positum est cum in venturum tempus, nec merendi nec demerendi vti diximus opportunitas cōcedatur. Sic Paulus Corinthios monet dicēs. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis, prout gessit siue bonum siue malum. Expende quòd nō dicit extra corpus, sed in corpore, quia quilibet factorum suorū rationem redditurus est prout gessit in corpore. Beatis quidem in cælo propter amorē quem erga Deum habent, gloria nō augetur: nec condemnatis similiter propter offensas Deo illatas pœna augetur. Nullus quippe istorū nec in merendi, nec in demerendi statu est. Duo equidem si bene consideratur Christus hic nos docet. Alterum quòd negotiemur: alterum vero, dum ipsi venerit. Ponit enim mensuram & metam tempori negotiationis quā in hac vita agere debemus: quod quidē arctat ad tēpus huius vitæ. Ideoque in vita præsenti negotiaturus es, cum in futura nec mereri quidem possis. Sed cur Dñs post huius vitæ cursum præmio non donat, nisi ea opera quæ à nobis viuentibus facta probātur? Quia diuinę prouidētię placuit, huius vitæ opera esse donanda: non tamē quę in futuro sæculo fiūt. Non quia opera huius sæculi præferri debeāt illis quæ in futura gloria fiunt: sed quia vt diximus diuinę placuit prouidētię, quòd apposititissimo exēplo ostendam. Nōnulla reperies oppida, loca & castella, eaque vilia & infima, in quibus ex beneplacito regio mercatus & nūdinę à certo in certū tempus celebrātur. Concesso tamē priuilegio & libertate de solutione vectigalis, quod ratione emptionis & venditionis debetur (sunt certę aliquæ huiusmodi nundinæ in nostra Hispania) multi tam emptores quā venditores vndique ad cōmercium (vt tanto gaudeant priuilegio) libentissime conueniunt & affluunt: quibus durantibus quicquid de mercaturis & supellectilibus volueris facile inuenies. Finitisq; nūdinis, & finito priuilegio nihil prorsus simili precio in oppido pari momenti inuenies. Quæ rogo causa est? Nūquid pecunia minoris est valoris, quā antea? Nō sane, sed eiusdē. Ergo nō exeo, sed ex defectu merciū, atq; mercatus id prouenit: quia mercato cōfecto sterilitas & inopia oppidi subsecuta est. Sic sane anima nostra sicut sterilis est vicus, iuxta illud prophetæ. *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Sed ea *Psal. 143.* est Dei bonitas & misericordia quòd nobis à primo vsu rationis ad mortis vsque tēpus & vltimum instans vitæ nostræ priuilegiū emendi & vendendi & negotiandi, ad futuram gloriam cōparandam concesit. In hoc autem ratio aliqua reddenda non est, nisi quod diuinæ volūtati bona huius vitæ opera acceptare, & in futura gloria huiusmodi bona opera remunerari placuerit. Facta vero illorū qui diuino regno interfunt, minime dono affici Deo placuit: quemadmodū diximus regi temporali visum est hoc mercati priuilegium huic loco & vico tanto tēpore esse concedendum. Quamobrem post hunc vitę cursum nihil mereberis: non propter defectum bonorum operum: sed quia mercati tempus prætericit. Antea vero quā prætereat & finiatur dum lucem habes dilige mercator: & quoniam regnum cœlorum vendibile est, mercatorum, & agentium more agendum est. Mutuabis hic si lucrum in futurū exoptas facultates, & opes tuas, pro paupertate: risum, pro lachrymis: gloriam & requiem, pro persecutionibus, voluptates, pro laboribus, & saturitatē, pro fame & ieiunio. Finito enim huius vitæ spacio etiam si instar maris aquæ lachrymeris nihil gloriæ plus hoc ideo impetrabis: & quamuis dolores inferni maiores sine modo huius vitæ doloribus sunt, tamen illic, nec demerito, nec merito locus relinquitur. Quo fit vt si in hac vita centesima parte minus laborum inferni pœnituerat dānatum propter Christum, credere placet illum vitam cœlestē hoc dolore esse consecuturum. O fœlix vitæ tempus in quo sine magno labore possumus vitam æternam obtinere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In hac autẽ vita paucis laboribus pro Christo susceptis, multum sane mereri potẽris. At plus eligis in infernum descendere, quã propter Christum moderatos aliquos hic ferre labores: nam ipsis confectis de facili ad optatam metã peruenies. Hic enim paucis eleemosynis erogatis & exigua tolerata fame, pauciscque vigilijs & ærumnis, negotiari & cœleste regnũ mereri potes. Quapropter animaduertas velim Christum dicere, negotiamini dum venio: quia postea negotiandi tempus non est. Si tanta quæro tritici copia in foro daretur, vt argenteo vno viginti tritici modios emere potuisses, & post octo dies tanta esset penuria, vt si centum pro singulis granis dares, inuentu essent difficillima: stultum quippe esset emptionem illam viliorem tempore congruo non præuenisse. Idem serua ò tu quicúque fidelis in vitæ æternæ acquisitione & negotiatione: ne tibi tempus ad hoc deficiat, &. in tantas venias angustias, vbi nec precibus postea vllus locus detur: cũ modo in hac vita quæ meritis abundat, vili pretio, hoc est, exiguis lachrymis & paucis laboribus possis æternam vitam emere & mereri. Vnde sanctus propheta Esaias clamat, dicens. Venite &, *Esai. 55.* emite absque auro & argẽto, & absque vlla cõmutatione. Ideo propera, & te laboribus accommoda, vt futuram vitam negotieris & consequaris, cum aduentũ Domini ignores, nec scias quandò mors sit ventura. Exẽplum enim præbent volatilia, aquilæ, accipitres, & similia: quæ accelerato cursu & volatu ad prædam se pręparant ac discurrunt, id quidem antequam dies euanescat. Consideranter tandẽ huius mortalis vitæ tempus esse breue: ideo gemitibus, lachrymis, & orationibus tibi regnũ cœleste captes, necesse est. Væ illis qui non considerant & tempus pœnitentiæ, & dies salutis præterire. Properanter certe ad sepulchrum tendis: ridiculum ideo est, tuæ saluti non prouidere. Ociosus es & salutis propriæ contẽptor videris: age iam laborẽ ne differas: statim imo sine negligentia vigila, negotiare tibi regnũ promissum: nam si in laborando & vitam æternam acquirendo negligens fueris eueniet tibi forsan quod Leuitę cuidam contigit qui vesperi è Bethlehem profectus precibus soceri detentus, ad propriã domum nõ peruenit, sed *Iudi. 19.* iuxta Gabaa in tribu Benjamin in hospitium fuit exceptus, & ibi graui iniuria lacessitus. Ideo statim proficisci tibi necesse est: ne precibus mundi & dæmonis, aut carnis detentus, ad domum cœlestem peruenire nequeas. Quapropter pœnitentiam opportuno tempore agito, & viam cœlestis patrię tibi munire intende: ne obtenebrosa nocte, mortis inquam occupante in hospitiũ tartareum excipiaris potiusquam ad domũ optatam (quæ cælum est) accedas. Negotiamini itaque dum venio, dicit Christus. Sed quia in superioribus capite duodecimo in illud, estote parati quia nescitis, &c. plura de his diximus, nunc supersedendum est, vt historiã prosequamur. Ait ergo Euangelista. *Ciues autem eius oderant eum.* In his sane verbis malitia Iudæorum insinuatur: odio enim prosequebantur Christum dominum, sicut ipsemet fatetur dicens. Odio habuerũt me *Ioan. 15.* gratis. Tanto odio detinebantur aduersus Christum, vt cruci affixerint eum: & præterea etiam post mortem Pilato dixerunt. *Matth. 27.* Domine, recordati sumus quòd seductor ille dixit adhuc viuens. Ecce post mortem seductorem vocant: qui nec mortuo Domino odium & iram nondũ deposuerant quã illum inique prosequebantur. Nondũ enim ira & insanus furor eorũ placatus erat. Quis rogo tam immanis, & acer est, quis tandem tantum inimicum odit, quod si viderit illũ mortuum & in patibulo affixum non compatiatur & flectatur: ita vt ira & odium in ipso prorsus extinguãtur? Sed istĩ non ita, imo post mortẽ ignominiosam Christo domino illatam nõ quiescunt, sed vocant eum seductorem, in quo aperte ostendunt vindicatos adhuc non fuisse. ¶ Perpende etiam quod homines mali, & damnati, atque etiã dæmones, ipsi non possunt Deũ tanto odio prosequi quin potius cum naturali quodã amore etiam plusquã seipsos diligere. Odio tamen habent ipsum, vt hic dicitur in quantum punit peccata: Pharisæi vero filiũ Dei oderant, quia eorũ peccata arguebat. Odiũ quippe quidam motus est appetitiuæ potẽtiæ, qui nõ mouetur, nisi ab aliquo obiecto apprehenso: Deus autẽ dupliciter cognosci, & apprehẽdi potest. Vno quidem modo secundũ seipsum cum per essentiã videtur, & cognoscitur, secũdum quam cum sit ipsa bonitas etiã in abstracto à nullo potest odio haberi: quia de ratione boni est quod naturaliter diligatur. Alio modo cognoscitur Deus per suos effectus cum punit, vel cum benefacit: & sic vt benefactor non potest naturaliter odio haberi. In quantũ vero Dei effectus

effectus repugnãt inordinatæ voluntati humanæ per peccatũ depravatæ sicut inflictio pœnæ & coercitio peccatorum & huiusmodi, potest Deus ab improbis odio haberi. Fur enim & latro non odit iudicem in quantum est homo, quia hoc est cõtra naturam: sed odit eum in quãtum est iudex, & pœnę inflictor. Sic isti mundi saluatorem oderãt, quia eorum peccata puniebat: & pœnã pro illis cõminabatur æternam. ¶ Porro Iudæi vocantur hic ciues, quia Christus ex eis natus est, & factus est (vt Paulus ait) ex semine Dauid secundum carnem, & sub eadem lege Mosi viuebat, & in vno eodemq; templo cõmunicabat, & in eadem patria habitabat: & propter has ciuium conditiones erãt Iudæi ciues eius. De istis etiam ciuibus qui tãtopere illũ odiebant dicit Euãgelista. *Et miserunt legationem post illum dicentes. Nolumus hunc regnare super nos.* Miserunt legationem, quia post Christi ascensionem fidem Christi euangelicamq; doctrinam conati sunt destruere, & de orbe delere. Vnus eorum legatus fuit aliquando Diuus Paulus cum acceptis epistolis in Damascum proficiscebatur christianos persecuturus. Sic etiã in Actis legimus quod adductis Apostolis in concilio denunciatũ est eis ne omnino in nomine Iesu loquerẽtur. Nolumus inquiũt regnare hũc super nos. Sic Pilato dixerunt. Non habemus regẽ nisi Cæsarem. Et cum causam mortis eius posuit scriptã in cruce, dixerunt. Noli dicere rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorũ. O infœlicissimi & cæci Iudæi. Maluerunt enim tyrãnidem Cæsaris & Herodis tolerare quã regem Christum, benignũ, & misericordẽ suscipere. Similiter & olim patres eorũ maluerunt tyrãnidem Pharaonis sufferre & superbissimo regi inseruire, quam parũ quid propter Deum in deserto pati, & gaudere optima terra promissionis & dominos esse. Vnde Mosi & Aaroni dixerunt. Vtinam mortu essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, & comedamus panem in saturitate. Et timentes Ægyptios dixerunt. Melius erat nobis seruire Ægyptijs. Multi etiam nunc similes sunt istis, qui præferunt officia dæmonis, & eius vitia, officijs Christo domino omniũ rerum opifici debitis: & sic si nõ voce, tacite vero in cordibus suis dicunt. Nolumus hunc regnare super nos: sed auaritiam, luxuriam, iram, superbiã, & alia id genus. Malunt enim peruersi illi Iudæi dæmonis tyrãnidem ferre: & grauissimum Sathanæ & mundi iugum tolerare: quã parum laboris pro Christo sufferre. Stultum quidem est viribus totis virtutẽ non aggredi, & postea dulcissima Christi conuersatione & regno frui. Renuentes autem virtutẽ & bonitatẽ, laqueis peccatorũ subiecti sunt: qui si seipsos deuincerent, familiaritate, & dulci Christi conuersatione gauderent. Nolunt ergo vt Christus fons vitæ regnet super illos: quinimo turpitudo, libido, immũditia, & peccata, &c. Nolumus (inquiunt) hunc regnare super nos. Ex eo quod dicunt nolumus, perpẽde quod si Christus recedit a nobis illud sane est quia tu recedis ab eo. Malitia enim voluntatis expellitur Dñs. Quod si eum vocaueris & bono corde & simplici quæsieris eum, præsto erit: si vero à te discedet, non id ex animo facit, sed quia tu ipse illum discedere cogis. Si volueris quod Christus regnet super te, ipse regnabit: si autem nolueris, recedet: homo certe suæ volũtatis Dominus est. Si malus es, tua ipsius culpa est: tuque ipse malignitatis author es: & si Christus tui regnator non est, id causæ est, quia te reluctantem nouit. Iure ergo dicitur. Ante hominem mors & vita, bonum & malum: quodcunque voluerit dabitur illi. Tuæ dãnationis causa est, quia tu saluus esse non vis: si autem dñs tuæ animæ non præest, id fit propter contrariã, quam opponis volũtatẽ. Ex quibus deducitur manifeste causam peccati voluntatẽ quidẽ esse: sine cuius vel tacito vel expresso consensu perpetrari macu'am peccati, impossibile est. Sequitur in cõtextu. *Et factũ est, vt rediret accepto regno.* Rediret inquit, ad generale iudicium intellige, ad quod in fine sæculi veniet Christus accepto regno, quia ante finem sæculi totus mũdus conuertetur, iuxta illud Danielis. Dedit ei, scilicet, pater Chri- *Danie. 7.* sto potestatem, regnũ, & honorem: & omnes populi, tribus, & regna seruient ei. Sic Angeli Apostolis in die Resurrectionis di- *Actо. 1.* xerunt. Viri Galilæi quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælum. Dicit accepto regno quia iam erat suum, sed non acceperat eius possessionem: quoniam regni possessionẽ morte meruit iuxta illud. Opor- *Lucæ. 24.* tuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam. Dicitur etiam quod redijt, vt seruos

Universidad de Deusto
Biblioteca

videret & examinaret: vt doceat operarios esse videndos, nam vt in plurimum mercenarij ad oculum experientia testante seruiũt. Sed mirum valde est quòd omnes seruiamus ad oculum hominis, & paucissimi ad oculum Dei. Hoc etiã inter ecclesiasticos videbis: vt si prælatus diuinis officijs interfit, cæteri omnes adsunt & comparent: sin minus, chorus vacuus & ecclesia deserta existit. Nonne Deus ibi est? Num oculi hominũ perspicaciores sunt oculis Dei? Cũ vero nullũ fere virtutis opus exerceant nisi à Prælatis videri se prius cognoscãt: ideo sæpius Prælatos ad eos accedere, eosdemque visitare necesse est, vt proprijs oculis subditorũ ministeria videant, vt dicitur in præsenti homine hũc accepto regno redijsse, vt rationem à seruis suis sumeret, eorũ quippe quæ eo absente fecerant. Verum licet Deus nos sæpe visitet & præsto sit vt opera nostra intueatur: tamen hæc reuerĩò de die iudicij, vel de morte vniuscuiusq; intelligenda est.

¶ Expende quod non exprimit quanto tẽpore nobilis ille aduẽtum suum distulerit: quia filius hominis hora qua nescimus & qua non putamus aduenier, & ideo beatus Paulus ad Thessalonicenses scribit dicens. Ipsi enim diligẽter scitis, quia dies domini sicut fur in nocte veniet. Hoc est ex inopinato: quod clarius in superioribus dñs dixit. Et vos (inquit) estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Præterea hoc in loco obseruadũ vlterius censeo videlicet verbũ illud, redijt. Redijt dicit, quia in morte siue in iudicio, non potest homo ire ad Deũ, sed Deus venire ad illũ: nã mors non est in potestate hominis, sed Dei: ipse enim posuit animã in corpore nostro aufert etiã quando vult, ideo in iudicio potius dicitur Deum venire ad hominem, quàm hominem ad Deum. Sic de Ioanne dicit Christus. Sic eum volo manere donec veniam. Idest, donec veniam ad eum, per mortem ipsius. Neque enim est in potestate nostra Deo adhærere: sed ipse potest nos sibi propinquos facere, & hoc est ad nos venire. Recte ergo Dominus seruorum redijt, & venit ad seruos. Sequitur. *Et iussit vocare seruos, quibus dedit pecuniam.* Omnes enim adducentur ad ipsum, in iudicio, Omnes (inquit Paulus) oportet nos stare ante tribunal Christi. Constat ergo neminem à Deo condemnari nisi prius illum vocet, cuius seruus sibi redditurus est rationem, vt vnusquisque pro se respondeat. Non sic nostri temporis iudices nec Prælati, qui innocentem inauditum damnant: & facile detractoribus & murmuratoribus credunt, quorum officium est maledicere absentibus: quod quidem Romani gentiles suis temporibus minime fecerunt, quod Christiani nunc faciunt. Festus quidem ausus est dicere Agrippæ regi. Nõ est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem priusquã is qui accusatur præsentes habeat accusatores locumq́ue defendendi accipiat ad abluenda crimina, quæ obijciuntur. Ad iudicium itaque vocat seruos suos dominus. Ad quid? Attende causam. *Vt sciret quantum quisque negotiatus esset.* Hoc est, vt alios scire faceret præiudicialem suam sententiam. Sic scriptum habetur in Exodo. Dixit dominus ad filios Israel, Iam nũc depone ornatum tuum, vt sciam quid faciã tibi. Præterea hęc ratio in morte à quolibet exigetur, ideo ibi sententiã aut dãnationis, aut salutis æternę accipiet: in die autẽ iudicij ab omnibus generaliter exigetur. Dicitur autem vocare seruos & reddere rationem, vt sciret quantum quisque negotiatus esset ad normam hominũ, quia sæpe homines qui aliquid seruis suis administrandum cõmittũt ignorãt euentũ rei illius commissę: ideo rationẽ petũt per quã constet an res sua profecerit vel detrimẽtum passa fuerit. Deus autem omnia nostra nouit: ideoque nulla indiget inquisitione, nec oportet exigere rationem ab aliquo & non solũ nouit quis dãnandus, & quis gloria dignus sit, sed etiã quanta gloria vel quanta damnatione, & iuxta hoc quod de singulis nouit iudicat eos, & hæc est ratio quam ponit cũ eis. Vnde nullam rationem serui hic reddunt, sed recipiunt cõclusionẽ rationibus suis, cõuenientem damnationẽ, vel gloriam. Isti autẽ ratio redditur de libris cõmissis: & quia nullus est à quo in iudicio non exigatur ratio, nullus est qui mnam aliquam non acceperit: hoc autẽ de illis qui ad discretionis annos peruenerũt intelligitur. Nam his saltẽ donũ rationis cõmissum est, & tenentur omnes actus suos secundum rationẽ dirigere. Quod si ab ea quis deuiauerit, mnam suam amittit: licet hic magis signatur efflagitatio rationis quãtum ad ea quæ sunt in mala cõmissione. De illis autẽ qui non peruenerũt ad rationis vsum, alius modus rationis est: nã illi nihil potuerũt omittere, cũ agere minime valuerint: etiã nec cõmittere aliquid mali

mali potuerunt, sed damnantur, aut saluantur ex alia radice, nempe ex peccato contracto, vel ex gratia collata in sacramento baptismi. Sed ad contextũ. *Venit autem primus dicens. Domine mna tua decem mnas acquisiuit.* Per hunc seruum intelligitur bonus seruus qui multa à Deo recepit vt sunt doctores. Prælati, & prædicatores, qui maiora à Deo receperunt munera: ideoque maiores tenentur reddere rationes quam populares & simplices, qui non tanta à Deo susceperunt dona. Itaque primus dixit. Domine mna tua, ideſt, gratia mihi à te præstita, decem mnas acquisiuit, hoc est, copiosum fructũ produxit, sicut apostolus protestatur. Gratia Dei in me vacua non fuit. Obserua autem quod non dixit. Domine ego cum mna tua decẽ mnas acquisiui, sed mna tua decem mnas acquisiuit: nimirum omne lucrum in dominũ referens, a quo gratiam benefaciendi acceperat. Gratiæ enim Dei vir sanctus totum attribuit lucrũ, iuxta Apostolum alibi fatẽtem. Deus autem incrementũ dedit. Homini siquidẽ est rigare & plantare, & vniuersaliter operas proprias adhibere: ex diuina autem gratia fructus pullulare & incrementũ subsequi est. Docemur profecto in hoc à nostris operibus ostentationem vanã separare, & in solũ Deum fontẽ perẽnem à quo dimanãt reducere. Expende etiã quod hoc quod seruus iste dixit, dicitur ad modũ parabolæ: nã in rationib⁹ humanis bene poterat scire seruus quicquid acceperat quid denique lucratus esset: ideo poterat sic determinate loqui. Circa spiritualia vero nemo scit quãtum acceperit, quia Deus solus qui bona tribuit est mensurator illorum. Etiam lucrum suum nemo nouit, quia nescimus quantum profecerimus apud proximũ ex talentis nobis creditis, & nihilominus quãta fuerit erga Deũ operatio nostra. Ideo nemo potest determinate dicere Deo, tantum accepi à te, & tantum reddo tibi. Item quia in iudicio nouissimo nõ est cur dicat homo, Domine hoc est quod accepi, hoc vero egi, cum Deus multo euidentius id nouerit: sed dicitur hic ad modum humanarũ rationũ, in quibus qui accipit, & expendit tã refert quantitatem acceptorum quam expensarũ & lucratorũ. Sed videamus quid huic bono & fideli seruo Dominus respondeat. *Euge serue bone quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates.* Euge, illud in hoc loco interiectio est designans affectum commendantis, non insultãtis: sicut etiam est in Psalmo. Erant confestim confusionem, qui dicunt mihi euge euge. Bonus autem seruus vocatur, quia mnas sibi commissas multiplicauerit, & communicauerit. Bonum enim suapte natura diffusiuum est, & cõmunicabile. Præterea in modico ait fuisse fidelem: quia omnia præsentis vitæ bona, pauca & perexigua sunt comparatione futurorum. Demum in eo quod ait, eris supra decem ciuitates, insinuat quòd in gloria & fœlicissima illa beatitudine erit in beatis ordo dignitatis: quilibet enim iuxta meritum accipiet præmiũ. Qua ratione hic qui decem talenta lucratus est super decẽ ciuitates constituitur, ille vero qui quinque mnas acquisiuit super quinque ciuitates, vt statim videbimus. Itaq; per has decẽ ciuitates spirituale præmium ignotũ nobis similitudine sensibilium significatur. Cum enim cęlestia præmia atque præcelsæ illæ dignitates à nostris sensibus remotissima sint per sensibilia, & nobis nota designantur. Perpende autẽ hũc quod laudatur seruus iste & honoratur positus super decem ciuitates: quia in gloria & beatitudine non solum boni glorificabũtur, sed etiam laudabũtur a Deo, eosque Dominus bonos & fideles vocat. Duplici deinde gloria præmiabuntur, scilicet, laude & honore. Sic dicit Paulus. Itaq; nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus qui reuelabit abscõdita tenebrarũ & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo. Sed quid de alio seruo? *Et alter venit dicens. Domine mna tua fecit quinque mnas. Et illi ait. Et tu esto super quinque ciuitates.* Per hunc etiam seruum viri boni & fideles homines intelliguntur: qui susceptis a Deo beneficijs, huiusmodi munera Deo inseruiendo accommodant. Tota lenta posteriores isti non acceperunt, & ita tantum muneris vt priores non meruerunt. Tamen hi quod in le fuerat & potentiæ & virtutis effecerunt, & ita Deo placuerunt, & talenta illis credita auxerunt: ita etiam secundũ vniuscuiusque merita quilibet corona donatur. Præmia enim hic respondẽt meritis: qui vero plus laboris adhibuit, super decem ciuitates collocatur: quia decem mnas Domino acquisiuit, hi vero posteriores serui ideo super quinque præficiũtur ciuitates, quia quinque mnas Domino lucrifecerunt. ¶ Expende etiam quòd omnes isti boni serui constituuntur super ciuitates,

quia

Psal. 39.

1. Cor. 4.

quia in regno illo cæleſti omnes ſunt Domini, omnes reges, & dominantur. Sicut in inferno ediuerſo omnes ſunt miſeri, ſerui, & abiecti: ita per oppoſitum in cælo omnes ſunt reges, principes & domini. Et merito quidem illi qui fuerunt ſubiecti peccatis, vitijs, & concupiſcentijs, ſemper ſubditi & captiui ſunt: illi autem qui in hac vita paſſiones ſuas & illicitos motus coercuerunt, aliaſque propenſiones nociuas frenarunt, pari ratione dicendum eſt eos in gloria dominos & principes futuros eſſe, qui viuentes in mortali carne ſeipſos ſubditos fecerunt. Præterea ex hoc loco colligitur, ex fideliũ numero plures ſaluari quam damnari: nam vnus hic eſt qui malam reddit rationem ex mna ſibi cõmiſſa, duo vero bonam reddiderunt & ſalutem ex eo obtinuerũt. Vna etiã ouis ex centum inuenitur perdita: ita ex decem talẽtis, vnum etiã perditum fuit: vnus tandem qui ſuæ mnæ malam rationem reddidit. Sed ad malum iam ſeruum deueniamus. *Et tertius venit dicens. Domine ecce mna tua, quam repoſitam in ſudario habui, timui enim te quia homo auſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.* Tertius hic relatus imbecillos atque puſillanimos ſeruos repręſentat, qui ſeſe valde imperite de rebus ſibi commiſsis gerunt. Eligunt potius tales abſtinere ab omni opere quam aliquid efficere: quod plerunque circa donum ingenij & alia dona accidit. Qui dum poſsint proximis cum donis ſuis prodeſſe id efficere reluctantur, timentes euentum fœlicem nõ obtẽturos. Et hoc malum eſt: nec accidit ſicut in mna, aut talento pecuniæ, quia in illa ſi quis abſtinuerit à negotiatione ſeruat illam integram. In donis vero ſpiritualibus ſecus eſt: quia cum ſint ad opus in ſeipſis deficiunt, ſi nihil per ea fecerimus: ſicut apparet in habitibus, quos per operationẽ acquirimus, quia ſi omnino ab operatione ceſſemus, per deſuetudinem habitus delẽtur. Ita que quantum ad parabolam ſenſus clarus eſt: ſed quomodo verificatur in propoſito, non ſatis apparet. Nam hæc duo coniungere difficile eſt ſcilicet vt donum Dei abſcondatur, & quod reddendum Deo integrum ſeruetur. Sed vtrunq; ſtat ſimul, nam, velut integrum donum Dei ſe ſeruare, arbitratur qui illud à cõtrarijs actionibus cuſtodit: præcepta negatiua ſeruando nulli etiam iniuriã inferendo, & à reliquis actionibus abſtinendo quæ præcepta negatiua dicũtur. Quãuis ſecundum rei veritatem Dei donũ integrũ non ſeruetur, niſi etiam affirmatiua præcepta de vſu donorum Dei ſeruentur: quia do no Dei non ſolum contrariatur actio cõtraria, ſed etiam negatio vſus quando vbi & ſicut oportet non fit. Non autem ſic eſt in argento mna vel mina, quę non minui per nõ vſum, ſed integra manere clarum eſt. Ad ſimilitudinem ergo, mna puſillanimis ſeruus exiſtimat donũ Dei eſſe ſeruandum ſi à malis actionibus abſtinet, quanuis donis Dei nõ vtatur faciẽdo bonũ iuxta ſuũ ingeniũ à Deo datũ. Ideo ait. Ecce mna tua. &c. Quã do autẽ dicit, metis vbi nõ ſeminaſti, nõ eſt quærendũ quomodo hoc de Deo verificetur, cũ falſę tales ęſtimationes ſint. Obſeruãdum tamen eſt quod puſillanimis de Deo huiuſmodi cogitationes occurrunt, ſcilicet quod de affirmatiuis præceptis exacte rigorẽ iuſtitię requirãt hoc eſt de cura animarũ, de prædicatione, de audientia confeſsionũ & huiuſmodi quæ ad bona ſpiritualia ſunt pertinẽtia: & quod omne periculũ perditionis in huiuſmodi præceptis occurrit, quod tutũ ſit has negationes nõ ſubire. Repręſentat iſte illos qui cũ defectus ſuos cognoſcere deberent & ex eis veniam petere in Deũ culpas ſuas retorquẽt: quaſi Deus præcepta dura dederit & ſeruatu difficillima & proinde putãt (ſed falſò quidẽ) Deum exigere ab homine quod præſtare nequit: ſicut circa aliqua mandata aliqui calumniantur. Sed mẽtiũtur quidem, quia Deus minime præcipit quod homo præſtare non valet præſertim diuina gratia auxilioq; particulari adiutus, quod certè Dominus libẽtiſsimè petẽti confert. Secundò autem ponitur hic dictũ ſerui huius ad oſtẽdendum maiora atq; grauiora peccata eſſe eorũ qui Deũ calũniantur. Nõ enim hi ſuis peccatis contenti ſunt, ſed peccatorũ ſuorũ cauſas in Deũ tranſferunt: hoc certè manifeſta blaſphemia eſt, & peccatũ deinde valdè aggrauatur, cũ peccati excuſatio per peccatũ fiat: quia peccatũ excuſando, cõmittitur peccatũ. ¶ Vocat autem hic malus iſte ſeruus dominum ſuũ auſterũ cũ ſit dulcis & pius, ex eo quod præcipit malis quę dura & difficilia ſibi ipſis apparent & quia prohibet quæ eis delectabilia extãt & cõplacẽt. Pręterea dicit, tollis quę nõ poſui ſti, hoc eſt plus requiris quam contuliſti: & metis quod nõ ſeminaſti ideſt, quod noſcimus tibi aſcribis ideoq; nolui negotiari. Iſtæ ſunt applicationes morales intentio enim

Luc. 15. *Matth. 25.* *Matth. 22.*

enim Chriſti eſt contra illos qui pigri exiſtentes nihil operãtur, & ad excuſationem ſuæ inertię Deum calũniantur quaſi ille iniuſtus ſit petens ab eis quod non eſt rationabile, & volens ab illis talia compleri ad quæ efficienda gratiam & virtutes non dederit. Mira huius ſtultitia qui cũ ſupplex eſſe deberet & pigritiã propriam fateri, & ab ea veniã precibus impetrare, nõ ſic, ſed peruẽrſe fecit calũniam patri familias imponens, & putat prudenti conſilio feciſſe. Sed quid ad hæc Dominus? Audi. *Dicit ei Dominus. Ore tuo te iudico ſerue nequam.* Hoc eſt, tuo te gladio iugulas. Retorſit enim argumentum pater familias in malũ ſeruum & excuſationẽ ab eo pro iuſta allatam in culpam vertit, iniuſtamque oſtendit. Si nequam hic ſeruus certò perſuaſum haberet dominum ſic auſterũ eſſe, non talentum abſcondiſſet: nec ocioſẽ geſsiſſet, ſed omnem impendiſſet operam, vt vel tantillum lucraretur. Atqui timor illũ à negotiando cohibuit? Torpor & ignauia. Sic nos nõnunquam prætexere neſcio quas cauſas ſolemus, cum mẽs etiam noſtra certò ſciat rem aliter ſe habere: fieri autẽ aliquando poteſt, vt ſic homines decipiantur, Deus vero nequaquam. Talis quorundam Chriſtianorũ prętextus eſſe ſolet. Sed dicet aliquis. Ego quidẽ tardo ac agreſti ſum ingenio, neſcioque dijudicare cuinã parti adhærere debeam. Talibus Chriſti verbis faciẽ ego reſpondebo. De ore tuo te iudico ſerue nequã. Si rudior es, vt certò iudicare poſſis, fiet vt neglectis alteris ad alteros inclines. Quo fit vt veteribus contemptis ſecteris noua. Hanc appello conſcientiam quæ ſpiritũ domini non latet, nõ malitia potius cauſa eſt quã inſcitia: non ſectaris quæ tibi vera videtur, ſed quæ ingenio tuo grata eſſe noſcuntur. Vide ergo imo caue, ne dũ peccatum tuũ excuſare procuras, potius peccatum accumules: cauſa enim nõ bona patrocinio redditur peior. Huic concordat illud Prouerbiorũ. Illaqueatus es verbis oris tui. Et illud. Ex verbis tuis iudicaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Vnde apud Iob legitur. Os tuum condẽnabit te, & nõ ego: & labia tua reſpondebunt tibi. Præterea ſic etiam & nũc multi illaqueãtur proprijs verbis. Nõne in baptiſmo promiſiſti Dñi præcepta cuſtodire, & Sathanę renunciare? Sed quomodo ſeruas rogo? Proprio ſanè te gladio iugulas: & dñs ex dictis tuis te iure condẽnat. In oratione etiam Dominica quotidie dicis: dimitte nobis debita noſtra ſicut nos dimittimus debitoribus noſtris. Non tamen vis proximo in te peccanti ignoſcere: ſed potius odio atque iniuria, & vindicta illum proſequeris. Ore ergo tuo te condemnas: illaqueatus enim es verbis oris tui. Ita etiã proprio ore ſacerdotes & religioſi damnantur qui promiſſa vota in profeſsione nõ obſeruant: in qua quidem obediẽtiam, paupertatem & caſtitatem promiſerunt, non tamen promiſſa cuſtodiunt. Tuo ore te condẽnas, tu ipſe in te ipſum ſententiã promulgas: & ita Dominus tempore mortis tuæ in te inſurget dicens. Serue nequam ore tuo te iudico. Et ita propheta regius Amalechitã illum damnauit, qui Saulem regem interfectum à ſe laudauit: cui ad mortem dãnato dixit Dauid. Os tuum aduerſum te locutũ eſt dicens, ego interfeci Chriſtum Domini. *2. Reg. 1.* Sic Salomon præcepit, vt Semei occideretur, qui cum dixiſſet bonus eſt ſermo regis quo præceperat ne exiret de Hieruſalẽ, contra ea quæ ipſe dixerat & approbauerat fecit. Sed de his aliãs. Addit Dominus vltra. *3. Reg. 2.* *Sciebas quod Dominus auſterus ſum, tollens quod nõ poſui, & metens quod non ſeminaui.* Hoc eſt, ſi durum & auſterum me putabas: quare hæc cogitatio non te excitauit ad hoc vt cautius fructuoſius, ac diligentiùs viueres: & traditam pecuniã augeres? Expende autẽ quòd repetit Dominus verba ſerui pigri, vt ex eis eum condemnet: & eſt fortis argumentatio, ſcilicet vt ex illo ex quo ſeruus ſe excuſabat directè damnetur. Et rectè concluditur aduerſus eum, quia ſi Dominus metebat, vbi non ſeminabat: ex hoc ſequebatur ſpectari lucrum ſuarum pecuniarum, hoc enim eſt metere abſque ſeminatione: vt ſi quis dederit decem & nullo labore adhibito expectet viginti. Sic etiam erat de Domino iſto, teſte eius ſeruo, quãto enim magis ſciebat ſeruus dominum cupidũ lucrorum tanto magis ad lucra Domino acquirẽda omni cura & diligentia tenebatur. Sequitur. *Quare non dediſti pecuniam meam ad menſam: & ego veniens vtique cum vſuris exegiſſem eam.* Hoc eſt, cur donũ gratiæ tibi conceſſum non expendiſti ad aliorum ſpiritualem refectionẽ inſtructionẽ, ſeu ædificationem: & ego veniẽs tecũ ad iudiciũ merita & progreſſus in bono exegiſſem? Obſerua autẽ q̃ dicimur dare pecuniam ad menſam & lucrifacere, quandocũq; per aliquod donũ noſtrũ proximis proficimus: quia ex eo ab eis quandã quaſi

quasi vsuram accipimus & augmentũ pecuniæ, bonũ enim quod nunc proximis impẽdimus duplicatum in vita æterna inueniemus, dupliciq; vsura nobis reddetur. In illo enim examine, in maiestate terribili inter angelorũ & archangelorũ choros videbitur Dñs, ibiq; electorũ omniũ & reproborum multitudo deducetur, & ostendetur quid vnusquisq; fuerit operatus. Ibi Petrus cum Iudæa cõuersa apparebit, & Paulus fere totũ mundũ ducens, ibi Andreas Achaiã, Ioannes Asiã, Matthæus Æthiopã, Thomas Indiam, in conspectu tanti iudicis cõuersa præsentabũt. Ibi serui boni & vtiles cũ animarũ lucris apparebunt, illi (inquã) qui in vinea Matth. 20. Dñi diligenter laborarũt orationibus & prædicationibus sanctis Dñicũ gregem docuerunt, per viasq; rectas deduxerunt. Cũ igitur tot pastores cũ gregibus suis in conspectu æterni pastoris steterint: nos miseri & inutiles serui quid dicturi sumus qui ad dominũ nostrũ post negotiũ vacui redimus: qui pastorũ & doctorũ nomen habuimus, & oues nostras traditas nõ vt boni & probi pastores, imo malè & negligenter pauimus? Ideoq; redargutio ista acriter & acerbè satis fiet cõtra omnes qui operati non sunt iuxta dona eis tradita: nã omne lucrũ ex donis Dei promanans veluti quędã vsura est: & ideo omnes habentes dona illa admonẽtur ne in vanũ acceperint, imo vero ad mensam & quęstũ conferant, ideſt, cõmunicent proximis, qui etiã per illa operẽtur. Et tũc sine periculo doni poterunt lucrum facere: quia nullũ lucrũ est quod operando amittatur, sed potius nõ operando. ¶ Rursus obseruandũ etiã est quod si tã strictè Dñs iudicat & arguit seruũ hunc qui vno talento accepto abusus est: quãto strictius & seuerius arguet & dãnabit illos qui plura dona acceperint nẽpe scientiã, gratiã prædicandi, consulendi, regẽdi & gubernandi, qui vt rationales imo veluti animantia quædã in somno, accidia, comessationibus, & ebrietatibus vitã transigunt? Proh dolor, quã multi nostri temporis prælati qui cum literis & ingenio prędditi sint, & ex officio lucęscere, & proficere teneantur nõ sic faciunt: malunt enim, suis delicijs & pro volũtate oblectamentis, perfrui quã laborãtes prædictis muneribus fungi. Habent enim oculos & lumen scientiæ, & subditorũ mala nõ vident: os habent, & nõ prędicant: manus, & nõ palpant, pedes, & nõ ambulãt: de quibus ad literã Zacha. 11. charias propheta in hunc modum alloquitur. O pastor & idolum, derelinquens gregẽ: gladius super brachiũ eius, & super oculũ dextũ eius. Brachiũ eius ariditate siccabitur, & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur. Quæ nã rogo ratio seu excusatio afferri poterit ab istis eorũ munerũ & dignitatũ quę sibi à Domino tradita sunt ad eius munus subeundum: si ita asperè seruus iste pauperculus fuit in examen deductus (vt videmus) & etiã ob malã redditã rationẽ acriter punitus, qui talentũ vnicum suscepit? Et vt animaduersionẽ in eum consideres, quid vltra dixerit dominus audire necesse est. *Et astantibus dixit.* Hoc est angelis qui Deo astãt ad contemplandum, fruendum, & ministrãdum, iuxta illud Danielis. Millia millium mi- Dan. 7. nistrabant ei, & decies millia centena assistebant ei. *Auferte ab illo mnam, & date illi qui habet decem mnas.* Ausertur sane ab illo donũ gratiæ sibi collatum. Angeli vero hoc auferunt, quia non impendunt hominibus suã administrationẽ, post hanc vitam: vel ostẽdendo quod homo iuste priuatur gratia sibi à Deo data. Datur autem habenti decem mnas, quia quanto quis in spiritualibus bonis plus quotidie proficit tanto amplius gratia eius augetur, & cunctæ eius virtutes perficiuntur. Nam gratia bono ipsius vsu meretur augeri, vt aucta mereatur & perfici. Aduertendum tamen quod talentũ non datur quo ad vsum quia iam non erit tempus merendi nec demerẽdi, sed quo ad gaudiũ: gaudebunt enim iusti in cælesti patria non solum de bonis Dei in seipsis, sed etiam de donis Dei alijs collatis, iuxta illud. Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam Apoc. 3. tuam. Præterea hæc mna ab illo ablata datur non solum habenti decem, sed etiam habenti quinque, & verè sic est quod ita datur vni quod datur omnibus. Communio enim gaudij de vno & eodem, non minuit gaudia singulis. Demum gratia ab vno auferri, & alteri dari asseritur nõ quod eadem numero sic tollatur & detur: cum accidens ab vno subiecto in aliud migrare nequeat: sed quia in specie similis sic confertur & fluctum gratiæ quem vnus si benè vixisset cõsequeretur, consequitur alter. Angeli vero dant talem gratiam alicui disponendo, & cooperando, seu illuminando vel impetrando. ¶ Duo tamen hic obseruanda sunt, Primò quid accidia homini auferat: auferat quidem bona gratiæ homini pigro, & bona glo-

na gloriæ. Bona gloriæ quia illa solum promittũtur viris strenuis & vigilantibus: beati enim sunt serui illi quos cum venerit Dominus inuenerit vigilantes, quia regnum cœlorum iuxta saluatoris sententiam vim patitur, & violenti rapiunt illud. Sic iste qui laborare renuit iuxta gratiam sibi à Domino datam à regno cœlorum excluditur, Paulus quidem istorum pigritiam detestatus seruum diligentem sese præstitit, qui dixit de se. Gratia Dei in me vacua non fuit. Imo ipsa mouente diligenter operabatur, atq; ideo addidit statim. Sed gratia eius semper in me manet. Ideo si vis quod gratia Dei in te maneat, & quod nõ auferatur sicut à seruo pigro operare, & omnib⁹ modis vtere ea. ¶ Secundo expende, si à Deo dura ratio ponitur cũ eo qui nõ duplicauit quod acceperat vnicum: quanto durior ratio erit cum his qui non decem mnas multiplicauerunt? Et quanto durior cum eo qui aliena auferit: si tam strictè iudicatur qui cum mna vel mina sibi data aliam sibi lucratus non exhibet? Denique vt cõcludam hoc vnum summopere est aduertẽdum. Videmur quidem nos Domino negotiari: sed certè nobis cedunt negotiationis lucra: & Domino hostias offerre videmur, sed tamen nobis offerentibus tribuuntur, Deus enim nullo indiget: sed nos diuites esse vult, & nostrum desiderat per singula quæque profectum. Obtulit Deo Abraham filium suum gaudens: sed illum accepit incolumem, & multam plebem & reges cum illo. Sic Iob propter Deum perdidit omnia sua cum dives esset: sed postmodum dupla ex eo recuperauit. Ita si obtuleris quinque multiplicata in decem tibi ipsi donantur, & tibi concedũtur. Negotiando enim cum donis à Deo collatis non Deo, sed nobis ipsis negotiamur: omnis quippe quæstus in nostrum cedit cõmodum. Quã propter sequitur vlterius in contextu. *Dico autem vobis quòd omni habenti dabitur, ab eo autem qui non habet auferetur ab eo.* Dabitur inquit omni habenti: nã ei qui habet circa bona accepta operationẽ addũtur alia: eis vero qui nullũ habent exercitiũ, aut lucrum auferuntur ea quæ habent, qui per desuetudinem quantum ad præmium illa perdunt. Clarum igitur est quòd qui habet donum aliquod & in illo se exercet proximis proficiẽdo, donum ipsum ei Dominus auget: vel alia dona quæ illi non erant conferũtur: & hoc quia exercitatio illa prodest dupliciter ad bona seu ad dona per modum dispositionis, & per modum meriti. De primo quidem quia omnis actus alicuius habitus facit ipsius augmentum: & si gignatur ex operatione sicut sunt morales augebitur effectiue per actus scilicet, quod actus augeret habitum & non ponetur aliud extrinsecum agens. Si autem nõ gignatur per actus, sed infundatur à Deo erit etiam augmentũ à Deo effectiue, sicut est de charitate. Est tamen actus dispositiue se habens ad augendum illam. In alijs autem donis Dei si per infusionem sunt sic erit: & tunc augmentũ per actum non est nisi respectu illius doni cuius est actus. De secundo patet, quia per operationem bonorum meremur: & tunc non meremur solum vitã æternam, sed etiã augmentum donorum. Sicut charitas nutrita meretur augeri, & aucta meretur augmẽtum illius doni, & etiam acquisitionem aliorum donorum, vel augmentũ aliorum existentiũ. Illud verò quod dicit, ab eo autem qui nõ habet quod habet auferetur, sic intelligendum esse puto. Ab eo qui nõ habet, scilicet, charitatem, nec gratiam Dei gratum facientem, quod habet auferetur, ideſt, multa bona quæ gesit extra charitatem, nam mali bona aliquando faciunt. Itaq; impius habet & non habet. Habet multa bona opera, & non habet charitatem nec meritum. Si quis viuens multa bona opera exercuit, & moriens non habet aliqua, quia viuendo perdidit illa per contrariam operationem, auferetur quod habet. Ideſt omnia illa non computantur ei ad vitam æternam, acsi nunquã habuisset: & ita videntur transire in vtilitatem sanctorum & gloriã, agentibus autem minime prosunt. ¶ Dicitur auferetur, quia Deus aufert quasi violenter quædam bona quæ mali fecerunt, vt cedãt in gloriam suam: multa enim bona faciunt infideles, & existentes sine charitate Christicolæ quæ nunquam illis profutura sunt ad beatitudinem consequendam: sed Deus illa conuertit in gloriam suam, sicut auctor, & dator talium donorum. Sicut laudamus Deum qui talia ingenia dedit, qualia habuerunt Philosophi, qui tam copiosam doctrinam inuenerunt, etiam Ecclesiæ Dei profuturã: illis autem labores sui nihil profuerũt si in tartara descenderũt, abstulit vero Deus fructus illos siue dona ab eis vt nobis seruis suis prosint, & propterea ipsum laudemus. *Veruntamen inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare*

regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. Hoc ad Iudæos pertinet qui dixerunt supra, nolumus hunc regnare super nos: vt ibidem vidimus. Et Pilato dixerunt. Non habemus regem nisi Cæsarem. De his loquens Hieremias ait. Prævaricatione prævaricata est in me domus Israel & domus Iuda ait Dominus. Negauerunt Dominũ & dixerunt. Non est ipse. Hos Dominus adduci iubet ad se, hoc est ad suum tribunal: nã in die iudicij adducentur ibi ab angelis omnes reprobi, quia in consummatione sæculi (vt Matthæus scribit) exibunt angeli & separabunt malos de medio iustorũ & mittent eos in caminum ignis. Morte etiã pœnæ æternæ atque miseriæ plectentur. Faxit autem Deus ne etiã nobis hoc quod de perfidis Iudæis hic iubetur cõtingat, qui etiam ore dicimus orantes, pater noster qui es in cælis, adueniat regnum tuũ: & hoc petẽtes nolumus Christum regnare in nostro mortali corpore, sed regnat Sathanas, regnat mundus, regnat caro, regnat denique in nobis innumera scelerum multitudo. Nec ignoramus certe Christũ dixisse nemo potest duobus dñis seruire. Similiter & Paulũ, non potestis mensæ Domini participes esse & mensæ dæmoniorum. Caueamus ergo ne nobis supplicium hoc à Domino iussum insligatur, ita vt mortem desideremus & fugiat à nobis, iuxta illud. Desiderabunt mortẽ, & mors fugiet ab eis. Mors enim (vt inquit Psalmista) depascet eos. Sicut videre est in bruto pascente herbas, pascit enim & reliquit in terra radicem: quæ manẽs, iterũ germinare solet. Ita mors depascet miseros, in æternũ duraturos. *Et his dictis præcedebat ascendens Hierosolymam.* His dictis, hoc est, parabolis peractis præcedebat discipulos Hierosolymam, in qua statim passurũ prædixerat: in quo docet prælatos voluntariè ituros, atque oblaturos ad mortem pro salute gregis sibi cõmissi prout in secundo libro Machabæorũ de quodam vero strenuo dicitur. Eleazarus ętate prouectus gloriosissimam mortem magis quã odibilẽ vitam cõplectens, voluntariè præibat ad suppliciũ. Ita nunc Christus Dñs. *Et factum est cum appropinquasset Iesus ad Bethphage & Bethaniam ad montem qui vocatur Oliueti.* Describit nunc Euangelista noster Lucas quomodo Christus cum ingrederetur Hierusalem processerunt obuiam ei cum ramis palmarum cantantes, Osanna in excelsis: pro cuius historiæ introductione & ad contemplandam mundi mutabilitatem & leuitatẽ aduerte quod Salomon ille sapiens, sapientiam & diuinam ordinationem considerãs, & quanta cũ mensura & cõpositione creauerit, & disposuerit altissimus cuncta quæ fecerat sic miratus, cum Deo loquẽs inquit, Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. Quod cum ita sit & diuinæ bonitati placuerit tam irrationabilia quã insensibilia ordine & mensura constare: plus multo credibilius est eidem placuisse rationabiles creaturas & homines ad sui similitudinem facto ordine & numero debere cõsistere. Cognouit quidem Dominus hominis conditionem eumque in prosperis superbire, in aduersis vero desperare: & ita omnia quæ sub cælo sunt laboribus, fœlicitatibus, & infortunijs, subdita esse voluit: & in põdere, atq; mensura collocauit. Ideo D. Ioãnes Chrysostomus super Matthæũ ait. Enim verò misericors Deus mœstis rebus iucunda quæq; permiscuit, quod in omnibus sanctis apertè feciisse cõstat: quibus, neq; tribulationes, neq; iucunditates permisit habere cõtinuas, sed tũ ex prosperis, tum ex aduersis sanctorum vitã mirabili quadã varietate contexuit. Hanc certè veritatem non solum Chrysostomus, & alij sancti verũ etiã nonnulli ethnicorum & gentiliũ consecuti fuerunt. Nam cum Philippus Macedo tres eodem tempore fœlices nuncios acc episset, duos de victoria parta & tertiũ de filio nato, sciens quòd solicitum aliquid lætis interuenire solet, Deos rogabat, vt alicuius moderati casus temperamento fortunæ inuidiam minuerent. Ex quo magnum nobis documentum exoritur ad vitam vostrã regendam & moderandam: ne forte in bonis fortunæ prosperis superbia & gloria efferamur, imo hodie lętos & cras tristes de facili posse fieri consideremus. Quo circa vir probus & circunspectus ista perpendere debet, & suã viuendi normã pondere & mensura librabit: ita vt neque in prosperis se extollat, nec in aduersis deficiat: imo vitam hanc & quæ in ea sunt, incerta, caduca, & breuia esse putet. Sic quædam sapiens mulier Dauidi regi dixit. Sic est Dñs meus Rex sicut angelus Domini: qui nec maledictione nec benedictione mutatur. Labores certè ita sentimus, quia nos imparatos offendunt: & prospera perpetuo duratura putamus. Ideo Sapiens ait. In die bonorũ, memor

Ioan.19. *Hiere.5.* *Matth.13.* *Mar.6.* *Apoc.9.* *Psalm.48.* *2.Mac.6.* *Sap.11.* *Chrys. hom. 8. in Matth.* *2.Reg.14.* *Eccles.11.*

mor esto malorum. Quid nostra hac vita instabilius? Omnia mutabilia & momentanea sunt. Aman ille satis in scriptura notus prospere viuebat & regi Assuero propinquus assistebat: qui quidem se nimis efferebat & laudabat cũ solus reginæ Hester conuiua esset: cui quidem eodem die accidit vt suspenderetur. Holophernes etiã Assyriorum ille fortissimus dux cũ lætus dormitũ iret, mane apparuit iugulatus. E contrario autẽ Ioseph missus in exilium, à fratribus venditus, & in carceribus detentus, præter opinionem ad magnos effertur honores, & ad vniuersum Pharaonis imperium moderandum præses constituitur. Quæ & similes historiæ nihil aliud nobis significant, ni si omnes huius vitæ labores cito finiri: & omnes vitæ fœlicitates, deliciæ, & voluptates per breue tempus durare. Nostram tandem vitam aperte indicant tum prosperis tum aduersis euentibus esse subditam.

¶ Hoc enim quod diximus miro ordine Euangelista noster in præsenti declarat historia. Describit enim honorem illũ & gloriã qua Dominus à populo Hierosoly mitano fuit exceptus. Exierũt enim ei obuiã cum appropinquaret Hierosolymis cũ lætitia & gaudio: sed paulo post ab eisdem interfectus. Sic etiam in torneamentis & mũdi spectaculis euenire solet. Omnis enim turba ducem, & inuasorẽ tubis & alijs musicorũ instrumentis comitari assuescit: sed postea ab hoste superatus, & vulneratus, mœrens & tristis reuertitur. Ita enim hodie canticis & ramis & lætitia Christus in Ierusalem fuit receptus: tamen postea omnes illum percutiendũ & blasphemandum relinquunt, & miles lancea latus eius aperuit. ¶ Quadrupliciter autẽ beatus Lucas à Iudæis Christum dominum honestatum totidemq; ei ab eis illatas ignominias aperte testatur. Primò quidem obuiam Iudæi Christo exierunt: quẽ postea quinque peractis diebus crucifixerunt. Secundò propter Christum omnia Iudæorum vestimẽta fuerunt in terram prostrata: & ab hinc quinque diebus Dominũ proprijs expolia uerunt, vt nudus crudelissimis flagellis vapularet. Tertio autẽ viridibus ramis ei occurrerũt: & paulo post caput eius siccis arũdinibus plectebant. Quartò deniq; cantãt Iudæi, Osanna filio Dauid benedictus qui venit in nomine Domini: & quinque post dies clamoribus magnis dicunt, crucifige, crucifige eum. Quid hoc aliud significat, ni si variam & instabilem mortaliũ conditionem, nec aliquid firmum aut stabile in vita reperiri posse? Hanc certe temporis mutationem Ecclesia in Dominica In ramis, nobis significare conatur. Videbis tunc sacerdotes pulchris indumẽtis vestitos, albis certe & festiuis pallijs indutos: processionibus autem finitis nigris vestimentis amictos, lamentatam Christi mortem incipere. Quãobrem has mundi vanitates cõtemnere nobis necesse est: cum clarè constet homines vniuersos & eius honores & falsos & mutabiles esse. Si ab artifice perito domus tuæ ruinæ monearis, nonne ab ea statim recedes? Sed Dominus præstantissimus ac cælestis opifex nos quotidie hortatur dicens. Cælũ & terra transibũt. Et Ioannes. Transijt (inquit) mũdus & concupiscentia eius. Qui quidem tria omniũ malorum fundamenta & columnas esse dicit, carnis concupiscentiam, oculorum, & vitæ superbiam: quæ cum falsa & caduca sint securius quidẽ est ab his recedere & ad stabilẽ Christi viuendi normam confugere. Caue ergò ne mundi machina ruat, & te imparatũ offendat & terat. Ne credas præsentibus his rebus: cum re vera presentes appellari illę nõ debent, quia variabiles sunt. Omnia huius vitæ siue bona siue mala caduca sunt, nec vllam firmitatẽ prestare possunt, asserente Philosopho. Res non est stabilis quæ cum fluxu huius temporis est fluxibilis. Illum præterea hominem incapacẽ esse dicimus qui varius & mutabilis est, à cuius cõsortio omnes fere recedũt. Talis certè mũdus iste videtur, & ideo iure paruipendendus est. Si nunc ridet & ludit mundus, ne te ob hoc moueat: alias cito ingemisces, si ei consenseris. In naturalibus etiam varietas hæc videnda est: nam sol aliquãdo mane pulcher, & rutilans oritur, paulo vero post insurgũt nubila, obscurescit cælum, tempestates ingruũt, ita vt totus orbis in ruina, & casu positus videatur. Quid aliud est hoc nisi testimoniũ certum de incertitudine firmitatis, & prosperitatis huius vitæ? Nondũ eius voluptates prælibasti, quando planctus & tristitiæ ex eo subsecuta sunt. Christus dominus locupletissimus est testis. Ab eo discę quo pacto mundus tantorum beneficiorũ gratiam Domino retulerit, pro salute quidem mortem acerrimam reddidit. Mutabilis ergo est mũdus, & quos nunc laudat sta

Luc.21. *1.Ioan.2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tim vituperat: & postea extollit. Est certè veluti arenæ horologiũ quòd singulis voluitur horis. Sic mundus singulis horis mutatur. Et quemadmodum superior pars horologij quæ plena erat euacuatur, & cũ eadem arena pars inferior vacua impletur, & statim inferior fit superior, & ea quæ altiorem locum occupabat descendit deorsum; nec potest vna impleri quin euacuetur & altera: sic qui antea erãt in honore & dignitate constituti opibus & honoribus abũdãtes atque oblectationibus, omnia amittunt & remanent vacui: & iterum vel alij ad diuitias & honores efferuntur, & hoc alternatim fieri solet. Hanc tandem vitæ huius varietatem hancque gloriam fugacem, ostendit præsens historia. Nunciam singula expendamus. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage, & Bethaniam ad montem qui vocatur Oliueti.* Bethphage nomen loci est, & est paruulus viculus iuxta montẽ Oliueti: & ideo dicitur in litera cum appropinquasset Bethphage ad mõtem Oliueti. Est enim mons ille ex parte orientali Hierusalem, & veniẽtibus de Ierico versus ciuitatem occurrebat mons iste in medio circa Hierusalẽ, & quia Hierico sita est ad oriẽtalem plagam terræ *Num. 24* Promissionis circa Iordanẽ quæ est in parte orientali, cum veniret nunc Iesus de Ierico erat transiturus per montẽ Oliueti per Bethaniã quæ distabat per tria millia passuum ab Hierusalem, & postea por Bethphage quæ distabat per vnum milliare ab Hierusalem. Non desunt qui dicant quod Bethphage erat viculus sacerdotũ, qui completo officio suo in templo illuc diuertebant ad manendum: sed hoc nunquam mihi placere potuit. Primo, quia sacerdotes *1. par. 24 & 25.* ministrabãt distincte per vigintiquatuor sortes vel partes, & quælibet sors ministrabat per vnam hebdomadam, quia intrabant Sabbato ad ministerium, & exibant in alio Sabbato, vt colligitur ex. 4. lib. Regum, & 2. Paralipomenon. Et ita in vigintiquatuor hebdomadis, ideſt in dimidio anni mutabãtur omnes sacerdotum vices, quia finiebatur omnium ministerium. Quando autem illi vice vna finiebant ministerium erant cessaturi per dimidium annum, & non erat necesse redire in Hierusalem, nec ad illud munus quousque transirent vigintiquatuor hebdomadæ. Ergo nõ diuertebãt Bethphage, quia hoc esset si vna die vel parte ibi essent mansuri. ¶ Secundo cum sacerdotes *4. Reg. 11 2. Parali. 23.*

essent diuisi per vigintiquatuor partes, & in qualibet parte essent multi viri, cũ Bethphage esset paruulus vicus, si illuc diuerterent sacerdotes cõpleto officio suo omnes diuerterent: sed impossibile erat eos capi Bethphage, nec plures similes viculos. Tertio patet, quia hoc modo sacerdotes nõ irẽt in ciuitates suas: nam eo tempore quo ministrabant manebant in templo, nec discedebant de circuitu eius, erant enim in exedris *1. par. 9. & 2. par. 21. & 23.* & cõtiguis, vt colligitur ex libris Paralipomenon & Regum: & hoc erat ne sacerdotes diuerterent ad alias occupationes, & potissime, vt à proprijs vxoribus abstinerent. *& 4. Reg. 23.* Zacharias autem pater Ioannis cum sua ob *gum. 11.* tingeret sors & ministraret apparuit illi an *Luc. 1.* gelus, & completa hebdomada abijt in domum suam: ex quo patet quod quãdiu ministrabant non poterant exire de tẽplo. Si autem completo ministerio diuerterent in Bethphage, vt ibi manerent: quousque iterũ ministrarent nullũ esset tempus ad redeundum in propria, & ita superuacaneum esset *Num. 35* proprias habere ciuitates. Sed hęc falsa sunt quia leuitis, & sacerdotibus datæ erãt octo & quadraginta ciuitates siue oppida: & ex istis erant tredecim quæ pertinebant ad so- *Iosue. 21.* los sacerdotes, cęteræ autem ad Leuitas, & *Iosue. 13.* illæ tredecim (vt habetur in Iosue) erant in tribu Iuda & Simeon. Et in eodẽ libro Iosue dicitur quòd Eleazar summus sacerdos filius Aarõ sepultus est in Gabaath ciuitate quæ data erat ei in monte Ephraim. Cũ autem haberẽt sacerdotes ciuitates, & subturbia in quibus manebant, consonum non est q̃ finito ministerio reuerterẽtur in Bethphage. ¶ Quarto Zacharias completo ministerio officij sui abijt in domũ suam quę nõ erat in Bethphage, sed in mõtana Iudę, quia ibi salutauit virgo Elisabeth: Bethphage autem non erat in terra Iudæ, sed Beniamin, quia distabat milliario vno ab Hierusalẽ, & Hierusalem (vt habetur in libro Iosue) *Iosue. 18.* est terræ Beniamin: nec Bethphage est ciuitas, sed viculus paruus, nec erat in montana sed in latere mõtis Oliueti. Ergo Zacharias non habitabat Bethphage, nec sacerdotes illic diuertebant, nec ad sacerdotes pertinebat Bethphage cum non esset de tribu Iuda & Simeon. Sed de his satis. ¶ Nunc vide, si- *Exod. xii.* cut enim ille agnus cui⁹ immolatione Ægyptus tandem perijt, & Israel liberatus fuit: decima die tollebatur à grege, seruãdus vsque ad quartamdecimã diẽ, in cuius vespera

ra immolabatur: sic verus ille agnus Christus qui sua immolatione præstitit quod Moses hactenus nõ potuerat, sicut quartadecima die immolari cœpit, sic decima die locũ passionis intrauit. In hoc Christi magno ingressu & spectaculo credendũ est agricolas plurimos iuxta Hierusalẽ habitantes in vicis & castellis offerre ista die agnos decimaquarta sacrificandos luna. Considera etiam Christum dominũ agnum verum ad sacrificium festinantem: oblatus enim est, quia ipse voluit, cuius sanguine precioso à seruitute dæmonis erepti sumus. Igitur cũ accessisset Bethphage, vide quid dicat Euan *Luc. 19.* gelista. *Misit duos discipulos suos dicens. Ite in castellum, quod contra vos est: in quod introeuntes inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vnquam hominum sedit, soluite illum & adducite.* Apostolis & sacerdotibus incumbit soluere peccatores brutorum more suis sceleribus alligatos: nec enim velut rationales, & à Deo ad ipsius imaginem & similitudinem procreati ratione vtuntur, sed appetitibus suis irrationabiliter gubernãtur. Hos igitur sol *20.* uere sacerdotis est officiũ, iuxta illud. Quorũ remiseritis peccata, &c. Nunc autẽ quibus alios soluere demandatũ erat, ijdem arctius scelerũ vinculis constringũtur. Quid igitur? Nec enim bruta quædam extricare, & enodare rectè possunt aliorũ brutorũ nexus: sed manus & digiti hominũ ad nodos, & filorũ implicationes soluendas requirũtur. Maximè expedit vt præter merita, virtutes, & sanctitatẽ quibus optimi sacerdotes & ornari & cõmendari debent, acre habeant iudiciũ, acutam mentis aciẽ, non mediocrem literarũ peritiam: quibus quos ligare quos soluere debeãt, facile dignoscãt. Quot tamen horum inopes & pene nudi in Dei ecclesia sunt sacerdotes? Cæterũ de his alias. ¶ Qui fuerint hi duo discipuli sacrę literæ non exprimũt, ac proinde nõ liquido constat. Quod tamen per castellũ in quod mittebantur non intelligitur Hierusalẽ certissimũ est: tum quia Hierusalem conspici nequit à Bethphage, in qua Christus erat: est enim Hierusalem in medio oliuarũ mõte: at Bethphage ad latus meridianũ eiusdẽ mõtis sita est. Deinde quia castellum non munitũ locum, non muros, non turres, sed rus, *Luc. 9.* vicum, seu pagum significat, vt iam sæpe dixim⁹. Prædicabat Iesus per ciuitates & castella. Id est, per ciuitates & vicos. Erat itaq; quidam pagus, qui ab illo loco, in quo Christus erat conspici & digito poterat cõmõstrari. Ait ergo Dominus. Ite in Castellum, quod contra vos est. Hoc est, quod coram vobis est: cõtra enim nõ raro significat coram, ideſt, è regione, seu ex opposito. Vnde Poeta, Vrbs antiqua fuit, Tyrij tenuere *Vergil. 1.* coloni, Carthago Italiam contra. Et regius *Æneï.* propheta. Peccatum meum contra me est *Psal. 50.* semper. Ideſt, corã me est semper. Hoc ex multis constat translationibus: sic etiã Augustinus legit. Igitur Dauid semper cogitabat & ante oculos statutũ habebat qualiter Deum offendisset, vt ex ipsa cogitatione summissionis fructum perciperet. Ita in Ezechiele legimus. Ponam contra te abo- *Eze. 7.* minationes tuas. Et in Ecclesiaste. Si humi- *Eccles. 6.* liauerit se contra te. Et apud Matthæũ. Se- *Matt. 27* dentes contra sepulchrum. In psalmis etiã. *Psal. 49.* Arguam te, & statuam contra faciem tuã. Quasi dicat. Ostendam tibi flagitia tua, & statuam coram te: vt ipsa possis cernere. *Luc. 10.* Duos vero discipulos mittit sicut ad prędicandum binos miserat, vt sic societatem & proximi dilectionem magis commẽdaret. Porro Lucas hic solius pulli mentionem fecit, in cuius sententiam subscribunt Mar- *Mar. 11.* cus & Ioannes, Matthæus tamen asinæ & *Ioan. 12.* pulli meminit: inter quos nulla est repug- *Matth. 21* nantia, ambo enim fuerũt adducti. At tres Euangelistæ solius pulli meminere, quia Christus in pullo tantum equitauit, vt hi Euangelistæ apertè testantur. Cæterum Matthæus de asina mentionem fecit, quia allegauit Zachariam prophetam vtriusque *Zach. 9.* meminentem. Si igitur Matthæus vtrumque non poneret, allegatio narrationi dissonaret. Tres ergo euangelistæ narrationis: Matthæus autem prophetiæ rationem habuit. Aduertendum verò Zachariam à solo Matthæo & non ab alijs fuisse allegatum, quia solus ille Iudæis euangelium Hebraice scribebat, vt illi Messiã sibi, per prophetas promissum expectãtes, ac nil aliud quã quod in scripturis, quibus multum fidei tribuebant considerantes eum, cui illæ consonarent, in Messiam recipiendum arbitrarẽtur. Quam ob causam Christus ipse citabat etiam non raro scripturas in testimoniũ cõtra Iudæos, illisque dictitabat, vt viderent num scripturæ ipsius factis concordarẽt: vt videre est apud Ioannem. Scrutamini (in- *Ioan. 5.* quit) scripturas, in quibus vos putatis habere vitam æternam: quia ipsæ sunt, quę testimonium perhibent de me. Hanc igitur ob

rationem citabat Matthæus scripturæ testimonia quoties ad Christi gesta faciebāt: vt sic Iudæi, quibus scribebat, facilius ad credendum inducerentur. Cæteri autem Euāgelistæ non Iudæis, sed alijs gentibus ad Christianæ religionis cultum conuersis fidei doctrinam Græcis literis prodiderunt: qua de causa non magnopere curarūt afferre in medium scripturæ testimonia ad probandas res à Christo gestas, nisi forte ad id scripturę facere viderentur. ¶ Ad doctrinā autem nostram tria hic sunt notanda. Primum, Christum vltro accessisse ad locum, in quo pro nobis acerbissimam mortis crucem subiret. Vnde nos tanti magistri ducti exemplo crucem nostris humeris impositam, ideſt, labores, & aduersa omnia sponte & patienter ferre discamus. Deinde ex hoc contextu scimus euidenter nihil eorū quæ aguntur Christum latere. Quamobrē ita nostram viuendi rationem instituamus, & nostros effingamus mores: vt eius oculos minime offendamus. Si enim cogitaremus nos vel minimarū cogitationum dictorum & factorum Deum ipsum testem habere oculatum proculdubio nihil vnquam, vel in Deum, vel in proximum impiè moliremur. A pud Esaiam scriptum legimus. Quare dicis Iacob, & loqueris Israel, absconditaest vita mea à Domino? Omnia (inquit Apostolus) nuda & aperta sunt oculis eius. Ita propheta ille Regius. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum tū illic es, si descendero, &c. Sciebat itaque Christus quòd esset ibi pullus, & asina alligata, licèt absens esset: scit etiā cogitatus nostros & opera. Tertio videmus hic verbo Dei nihil posse resistere: vnde colligamus nobis non coactè, sed sponte Deo esse seruiendū, qui & si bonorum nostrorū non indigeat ministerium tamē, & officiū nostrū desiderat. Potest ille quidem pedes adire Hierosolymam, iubet tamen sibi adduci iumentū. *Et si quis vos interrogauerit quare soluitis, sic dicetis ei. Quia Dominus operam eius desiderat.* Probe tenebat Christus aliquem discipulis fore obstiturum: noluit tamen illis dicere, cū vos interrogauerit dicetis, &c. ne videretur sub necessitate ponere actū apostolis obstituri, cum quisque ad agendum liber sit. Vel dicemus quòd propositio illa conditionalis resoluitur in simplicem temporalem, scilicet, si quis vos interrogauerit, ideſt, quando vos aliquis interrogauerit, respondebitis. Dominus operam eius desiderat. Protulit Christus verba ab apostolis respondenda, vt iumentorum Domino significarent quis esset qui iumēta peteret. Quē admodum enim quando filij Israel petierunt ab Ægyptijs vasa mutua Dominus posuit virtutem in verbis petentiū, ita vt moueret Deus corda Ægyptiorū vt darent vasa: sic huic responsioni eam indidit virtutē, vt facile audito, quod ijs opus esset Domino, cōcederentur à possessore suo, cui Christus erat notus: quapropter cū intellexisset à Iesu iumenta peti, danda censeret. In eo autem quod dicit, Dominus eorū operam desiderat, innuit quis esset. Christus cōmuniter apud notos præcipuè & amicos, Dominus vocabatur & magister, vnde cum septem discipuli piscarentur in mari Tiberiadis post Christi resurrectionem & Ioannes intellexisset Dominum in littore astare, dixit Petro. Dominus est. Et Martha. Domine si fuisses hic, &c. Quod autem magister etiam vocitaretur patet ex verbis eiusdem Marthæ dicentis ad sororem. Magister adest, & vocatte. Deinde mittens duos discipulos ad parandam cœnam & locum perēdū, dixit illis Christus. Magister dicit. Tēpus meum prope est, apud te facio pascha. cum itaque his duobus nominibus ab amicis & notis vocaretur, cum volebat aliquid suo nomine fieri, altero illorum nominum se vocabat. Quare nunc, dicite (inquit) quia dñs his opus habet. Ideſt dicite q̄ ego Iesus quē illi dñm vocant operam eius desidero. Obserua autē Deo nihil esse opus. Vnde egregius psaltes. Deus meus tu es, quoniā bonorum meorū non indiges. Sed vt bona sua creaturis cōmunicaret, necessitatem pati voluit. Vnde Paulus Corinthijs ait. Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniā propter nos egenus factus est cū esset dives: vt illius inopia vos diuites essetis. Hoc tamen mirū debet videri: nam propter nimiam charitatem, qua nos dilexit ille, de quo est apud Dauid aperiente te manū tuā omnia implebūtur bonitate, quipequi dives est in omnes qui inuocāt eum, asina nunc vili animali indiget. Quę omnia testante Apostolo eo spectarunt, vt eius necessitate & indigentia nos diuites essemus. *Abierunt qui missi erant & inuenerunt sicut dixit illis stantem pullum.* Hoc in loco discipulorū ponderanda est obedientia: etenim Christi dictis minimè diffidentes eius mandatum illico

Esa. 40.
Hebræ. 4
Psal. 138
Psal. 15.
Psal. 15.
2. Cor. 8.
Philip. 2.
Psal. 103.
Rom. 10.
2. Cor. 8.

illico sunt impigrè exequuti, quippequi sibi persuadebant fieri non posse, vt aliter quam Christus dixisset, res eueniret. Vnde nobis saluberrimum cruetur exemplū: nec enim est opus, vt Dei præcepta exequamur scrutari prius qualia, aut quæ sint ab eo imperata: non nos suorum præceptorū statuit examinatores, sed impigros exequutores esse vult. Alioqui iure optimo curiosius illa excutientibus nobis, vt Petro obijcietur. Quid ad te? Si ergo inculpatissimi
. 21. Christi discipuli esse volumus velis & remis, vt aiunt, imitemur oportet obediētissimos illos filios Israel, qui Mosi dixerūt.
. 24. Omnia quæ locutus est Dñs faciemus. Expendendum etiam iterum certitudinē mādatorū Dei, quippe qui falli nunquam nec fallere potest: quamobrem necessum erat, vt sicut illis dictum fuerat, res eueniret. Miser & infelix peccator, in cogitationibusq; tuis maximè obcæcate, à Deo te falli arbitraris: cum per os Dauid inquit, nisi conuersi fueritis arcum suum vibrauit & tetendit illum, & in eo parauit vasa mortis, & sagittas suas ardentibus effecit? A Deo te falli arbitraris cum inquit, nisi pœnitentiam
. 13. egeritis omnes simul peribitis? Qui pœnitentiam non egerint, ij dictū Domini verissimū experientur: hoc est in perditionem, sulfurē, gladiū, & pestem incident. Oportet igitur Dei timore corripiamur, ac eius dictis indubitanter acquiescamus: certissimū enim est nos simul omnes perituros, ni si suppliciter cōuersi pœnitentiā egerimus. Si autem caro, & mundus aliud suadere conabuntur, eorum suasiones veluti prophetarum falsorum reijciamus. *Soluentibus autem illis pullum, dixerunt Domini eius ad illos. Quid soluitis pullum?* Hinc patet errare eos qui putant asinam esse communem: nam Domini eius, vt hîc ait Lucas ad apostolos dixerūt, cur soluebant eam. Sic errauerunt qui arbitrabantur asinam illam fuisse in Hierusalem, cum tamen id falsum esse supra ostenderimus: erat enim in oppidulo quodam non longe ab Hierusalem. Chry-
. 37. sostomus etiā affirmat asinam illam (quod de pullo dictum intellige) post Christi ingressum in Hierusalem ad Dominum suū reuertisse: quod si esset communis, non dixisset. Adde, quod si esset communis, cito perijsset: cum nulli præcipue curæ esset. Dubium tamen exoritur hoc loco vtrum videlicet discipuli solam asinam vel solum pullum soluerint, an ambos simul? Dicendum puto ambos fuisse solutos, allatos, & necessarios. Necessarios inquam non ad tolerandum laborem equitationis, cum pullus ad hoc solus sufficeret, sed ad mysteriū. Nec enim Christus illo vehebatur quasi de itinere defatigatus, sed ad aliquid significandum. Vtrumque itaque iussit sibi afferri: tum ob dictam rationem, tum etiam, vt impleretur prophetia Zachariæ meminentis vtriusque, vt supra diximus. *At illi dixerunt. Quia Dominus eum necessarium habet.* Quæ verba tanti ponderis ac virtutis fuerunt, vt statim pulli Dominus eum solui sine vlla controuersia permiserit. Vnde constat à Christo domino duo hic fuisse ostensa: puta sapientiam, & potentiam. Sapientiam quidem cum prædixit fore ipsos interrogandos, vt reuera fuerunt interrogati. Potentiam autem cū illis dixit verba, quibus facillime pulli Dominus acquiesceret. Atqui quoniam quo aliqua virtus citius æqualia operatur, eo fortior est, ac nulla operatio citius fit quam quæ in instanti: ideo dictum est à Matthæo, confestim dimittet eos. *Et duxerunt illum ad Iesum.* Expende discipulorum Christi summissionem & humilitatem. Nam cū asinos agere vilissimū sit: apostoli tamen ætate prouecti asellos agere de Christi mandato non recusarunt. Etenim nullum tam vile & abiectum officium est, vt si ob obedientiam fiat, non facillime præstetur: nec enim officium illud aut labor vilis est habendus, quo vita illa æterna consequitur. Nos vero non obsequimur nisi illis quæ nobis honori fore arbitramur: abiecta vero opera, etiā propter Christum operari verecundamur. Hanc igitur verecundiam seu vanitatem nostram discipulorum humilitas & obedientia nunc & accusat & damnat: etenim eo miseriarum deuentum est, vt pauperi & infimo necessaria & vera aliquando monenti acquiescere nolimus, id nobis dedecori futurum existimantes. At non propheta ille regius sibi persuadebat cum humilium, & pauperum ritu coram arca Domini saltitaret: quam ob causam ab vxore sua Michol cœpit contemni. Nec mirum id videri debet: mundus enim humilitatem ignominiæ loco ponit. Hinc oritur, vt arrogantes homines & vtrium instar inflati tunc se suumque nomen contemptum iri putant, cum summissi propter Christum effecti vulgaria ope-

2. Reg. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Reg. 9. 1. Reg. 15

ra exercuerint. Saulvir corporis robore prę stantissimus patri suo Cis est obsecutus in quærendis asinis velut ille pręceperat quã obrem regnũ est adeptus: sicut dixit ei Samuel. Cum esses paruulus in oculis tuis caput in filijs Israel factus es. Eodem prorsus modo nos si humilitatem propter Christũ nõ aspernati, sed amplexati fuerimus procul dubio regno æterno potiemur. Cæterũ de hoc alias. ¶ Admonentur hoc loco concionatores quomodo sese habere debeant: quemadmodum enim hi Apostoli, qui veri erant concionatores hæc iumẽta ad Christum duxerunt, sicilli Christianum populum non ad mundum, non ad teterrimum gentium hostem, non deniq; ad seipsos, sed ad Christum ducant: in hoc dissimillimos sese exhibentes impudentissimis hæreticorũ concionatoribus, qui non ad Christum, sed ad cacodęmonem fideliũ animos attrahere conantur. Porro hoc non solũ improbissimi hæretici, sed catholici nonnunquam efficiunt: licet enim orthodoxi & boni alioqui sint concionatores, non tamen fidelium saluti & emolumento, sed humanę glorię, & aurę populari plerunq; inseruiũt: vnde efficitur, vt non ad Christum, sed ad seipsos populum Christianũ alliciant. Tu vero, qui ad optimi concionatoris munus aspiras integerrime exequendum enitere, vt ad Iesum qui est vera salus, & omne bonum audientes tuos pelliceas: quòd tunc cumulatissimè præstabis cum in concionibus tuis clamitaueris, oraueris, obsecraueris flagitijs inquinatos homines, vt sese in meliorem frugem recipiant ad Christumque ex animo conuertant, ipsumque omissis vitijs omnibus & peccandi occasionibus quæritent. Quod cum feceris tunc te non tuæ gloriæ, sed Christo seruisse arbitrare.

Et iactantes vestimenta sua super pullum, imposuerunt Iesum. Cooperuerunt apostoli pullum vestibus ad decentiam & ornatum. Respondeant nunc qui dicunt Ecclesiæ cærimonias esse adinuentionem humanam, & nihil Deo placere, nisi quod ipse præcipit: non solum hi discipuli asinam & pullum adduxerunt, vt iussum fuerat: verum vestibus ornarunt quod præceptum nequaquam erat, Deo tamen non displicuit imo approbatum fuit. Vide etiam veros Christi discipulos seipsos vestibus suis nudare, vt Deo seruiant, Deumque id ad exemplũ discipulos permisisse: & in eo voluit Deus discipulos seruire, in quo seruierant, atque ideo permisit vt illi qui Christum excipiebant seipsos suis vestibus exuerẽt, & viam qua discipuli erant transituri vestibus ornarent. In eo enim voluit Dominus discipulis esse seruiendum, in quo discipuli Christo seruierant. Sic se habuit Deus cum obstetricibus Ægyptijs, quæ quia timentes Deum paruulos Israel non occiderunt: domibus, idest, posteritate dignæ extiterũt. Loth quia misericordia erga peregrinos vsus est, à maximo illo Sodomæ incendio liberatus fuit. Raab quia excepit exploratores, à subuersione Iericoerepta est. Verissima est sententia. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et alibi. Prout vultis, vt faciant vobis homines, sic facite illis. ¶ Porro in hoc facto adimpleta est prophetia Zacharię, quã refert Matthæus dicens. Ecce Rex tuus venit tibi, mãsuetus, &c. Exulta satis, inquit, filia Sion, & iubila filia Hierusalem. Ecce Rex tuus, &c. Merito & optimo iure Sioni erat tripudiandum: nullus enim nuncius solidiori gaudio erat celebrandus ab Hierusalem quam ille, quo Regem suum aduentare intelligebat: quandoquidem per illum ab omni malo erat liberanda. Quamobrem non modo erat exultandum, sed satis, idest, abundanter exultandum filiæ Sion, per quam Hierusalem intelligitur, quæ erat ciuitas posita sub monte Sion, & quia illi monti erat subdita dicitur filia Sion: quia filia matri subijcitur. Iubila filia Hierusalem ad eandem sententiã pertinet: etenim eadem est filia Sion, & filia Hierusalem, sed est repetitio quędam qualis est in carminibus, & in modo loquendi prophetarum, iuxta illud Psalmi. Qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Bellum & prælium idem sunt, sicut idem est manus & digitos mouere: cũ neuter sine altero moueatur. In secundo regum volumine etiam dicitur. Quæ pars nobis in Dauid: aut quæ hæreditas in filio Isai? Idem enim Dauid & filius Isai: & idẽ est habere partem in Dauid, & habere hæreditatem in filio Isai. Aduertendum particulam demonstratiuam, ecce, conuenire illi qui se oculis videndum offert: hic vero conuenire ei qui se intellectui offerebat. Cognosce, idest, vide illum in carne: intuere illum realiter ad te venientem, sed credere illum tuum redemptorem, & regem esse.

Exod. 1.
Gene. 19.
Iosue. 6.
Matth. 5.
Luc. 6.
Matt. 21.
Zacha. 9.
2. Reg. 20

Præterea

Præterea obseruandum est etiam quod licet tres personæ diuinæ regnent super nos, Christus tamen peculiariter dicitur Rex, quia factus est homo, ac incarnatio ad illũ
62. est terminata. Vnde Psalmographus de tribus diuinis personis loquẽs. Benedicat (inquit) nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus. Quia trinus est Deus in personis, dixit ter Deus: addidit autẽ, noster propter incarnationẽ verbi, quia nostrã assũpsit naturam. Vt autem ostenderet tres illas personas vnum esse Deum in essentia, addidit,
6. & metuant eum omnes fines terræ. Sic etiã in Deuteronomio habetur. Deus Deus tuus, Deus vnus est. Positum est tuus in secunda Trinitatis persona, necabre: non potest enim non esse tuus, ò homo, ille qui corpus, animum, vitam, sanguinem, se denique totũ tibi dedit. Meritò igitur ille Deus tuus dicitur quandoquidem sibi nihil retinuit. Nonne aliquid te dare ei æquum esse putas, qui se totum tibi dedit? Æquissimũ profecto erit, vt ex multis horis, diebus, mẽsibus, & annis, diem saltem vnum in meditandis sceleribus & peccatis, quibus Deum authorem, & protectorem tuum grauiter offendisti consumas. Æquissimũ profecto erit, vt ex tot sumptibus, quibus mũdo seruis fructum saltem panis ob Christum omnium datorem eroges ipsius pauperculis. Insitum à natura est omnibus, vt quisque sua diligat. Quare igitur veluti domum, vineam, fundumq;, quia tua hæc sunt, amas: Deum vero tuũ non amabis? Etenim Deus optimus maximus cum vidisset homines tanto amore sua prosequi, se nostrum facere statuit, vt sic eum amare quodammodo compelleremur. O charitatem eximiam. O semper memorandum amorem. O clementiam admirandã. O benignitatem incomprehensibilem. Mirabile, imo mirabilissimum videri debet hoc. Nam cũ tot angeli, archangeli, tanta deniq; cælestium spirituum multitudo Deum ardentissimo prosequantur amore: ipse hoc posthabito à nobis homunculis, terrenis, abiectis, & ingratissimis, amari expectat. Expetit à nobis amari, vt nostræ familiaritatis & amicitiæ ineundæ gratia se quoque hominem facere non dubitarit. Omnibus nostris miserijs obnoxius ipse ad homines accedit: illis se vltro offert ad ipsorum vtilitatem, & cõmodũ. Quod multo maioris amoris est indicium, quam si ad ipsum venientes recipe rem. Quare admiratus Dauid inquit. Quid est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum? Ipse peccatores quærit, ad eos venit quem iniuria grauiter affecerunt. Sed ne aufugiant, ne se occultent tremore metuq; coerepti, audiãt attente quod sequitur. Mansuetus & humilis: sedens super pullum. Non adest in rigore iustitiæ, aut potentiæ mittens ignea fulmina, aut ardentes flammas qualiter super Sodomã & Gomorrham factũ fuisse memoriæ est proditum, non qualiter super legatos Ochoziæ testantur historiæ sacræ gestum: non aquarum eluuio peccatores puniturus adest, veluti tempore Noe accidit. Mansuetus & humilis ad homines accedit: non vectus generoso equo, non hasta armatus per medios homines irruit: sed vili asello, & inermis hominibus sese immiscet. Si ergo peccatorem te esse intelligis ne ideo timeas: imo illi aduẽtanti, obuiam procede. Exoptauit illum videre Abraham, quo viso, incredibili gaudio exultauit. Ecce venit tibi mansuetus & humilis. Quo ergo fugis ò miser peccator? Quorsum vitam tuam & salutem fugis? Si lucem fugis, quomodo vides? Si vitã, quo pacto viues? Venit iam tempus miserendi, quia venit tempus. Nõ solum Dominus exoratus nobis ignoscit: sed ipse rogat, vt oremus, & veniam ab ipso petamus. Porro ab hac humilitate & mansuetudine Christi animi submissionem, mãsuetudinem, humanitatem denique docemur. Turpe profectò est & quod nobis nõ mediocrem pudorem injcere deberet, videre Christum rerum omnium opificem tanta humanitate & mãsuetudine, vehi asello quodam vili: nos vero phaleratis equis & curribus maximo alicui triumpho accõmodatis incedere. Etenim eo vanitas & superbia deuenit, vt non solum fœminę ingenuæ, sed viri ipsi curribus inauratis vehantur. Quem fastum, stultitiam & amentiam animo præsagiens propheta ille Amos deplorabat dicens. Væ vobis, qui opulenti estis in Sion, & confiditis in montem Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel. Sed de his alias. ¶ Aduerte autem honorabiliorem & longe maiorem fuisse pompam & maiestatem Christi in humili & vili asello vehi quam eorum Imperatorum, qui superbi & arrogãtes in ciuitates suas ingrediẽtes opulentissimum triumphum egerunt. Cæsar

Psal. 8.
Ioan. 8.
Psal. 101.
Amos. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est Romam ingressus cum maximo triumpho: cuius triumphalis currus à quadraginta elephantibus ducebatur. Pompeius ille magnus etiam de Africa elefantis inuectus Romæ triumphauit. Marci Antonij currũ leones, Aureliani vehebant cerui, quę quidem magna videbuntur. Cæterum si cum Christi triumpho conferantur, vilia & inania habeantur necesse est. Ecce enim Cæsares illi, Pompeij, Antonij, & reliqui omnes mundi huius Principes & Imperatores superbissimi cum nullas diuitias à natura sua haberent, imo nudi & pauperrimi velut quilibet mendicus nascerentur: aurum, diuitias, triumphos ab hominibus mendicorum ritu petebant, vt illa omnia sibi in honorem, quo à natura priuabantur, redundarent. Quemadmodum enim mulier deformi facie & vitio aliquo corporis facta à natura, fucos, medicamina & alios corporis ornatus quærit quibus pulchra videri possit: contra vero illa, quam benigna natura egregijs & facici & corporis dotibus locupletauit, licet inornata incedat gratior, & amabilior omnibus est, quam corniculata illa superior varijs & alienis induta plumis: eodem prorsus modo Imperatores & Principes illi cum nihil diuitiarum nihil honorũ sibi à natura compararint, externa hæc, aurum videlicet diuitias, triumphos, currus deauratos, & alia id genus quærebant: vt sic elati gloria hac mundana & honore digni viderentur. At in Christo domino longe aliter sese res habet: quippe qui ex sua natura diues & potens non deauratis curribus, non gemmis, non auro, nec alijs hominum gazis indiguit: in illo enim asello sublimior, potẽtior, & gloriosior omnib⁹ mũdi Imperatoribus triumphauit. Innumeræ causæ triumphũ hunc longe solenniorem omnibus alijs efficiunt: sed quatuor præcipuas id præstare comperies, duas scilicet, ex parte ipsius saluatoris, & totidẽ ex parte recipientium ipsum Christum. Ex parte enim Christi redẽptoris nostri hic triũphus clarissimus extitit. Primò quia in ei⁹ ingressu, & modo ingrediẽdi, Christus suæ diuinitatis omnipotẽtiam manifestauit. Cum enim sacerdotum Principes contra ipsum coniurassent, hodie Hierusalem publice & palam ingressus, templum adijt, & in conspectu omnium inimicorum suorũ ab illo ementes & vendentes imperio eiecit: nec tamen quisquam ei restitit, aut aduersus eum vocem nec vnã quidem emisit. In quo luce clarius patuit illum esse verum Deum, cordaque & voluntates hominum in sua potestate habere: & quandocunque ei visum est in Ephren iuxta desertum delitescere voluerit, nunc autem in ingressu Hierusalem verissimũ se esse Deum demonstrauit. Porro tanta erant peruersitate & malitia obcæcati illi pharisæi, vt hoc tam ingenti miraculo viso clarissimè & cognito, non conuerterentur: imo singulis diebus magis ac magis eorum odium, & incredulitas inualescebat. Quamobrem maximis & longissimis, vt par est pertinaciæ & cæcitatis suæ nunc pœnis excruciantur. Sancti nõ raro suam debilitatẽ & humanitatẽ & agnoscunt & fatentur: constanter tamen & viriliter se erigunt cũ opus est. Moses ab Ægypto fugit: sed postea Pharaoni nequissimo & arrogantissimo regi restitit. Elias à muliere aufugit: at cum opus fuit redijt, & grauiter Achab regẽ reprehendit. Paulus submissus in sporta, Damascum aufugit: fracto autem carcere cum vinctus teneretur, aufugere noluit. Christus ipse in Ephren sese proripuit, quia videlicet nondum hora eius venerat: nunc autẽ palam prodijt, & se inimicis suis immiscet, quos ipsius ingressui adesse fecit. ¶ Secũdo in hoc ingressu suam diuinitatem ostendit cum triumphũ egit ante ipsam victoriam, præter omnem Imperatorum & reliquorum morem: qui non nisi deuicto hoste, & capta præda triumphant. Cuius rei ratio est, quia licet bellum certum habeant, victoria tamen incerta est. Fœminæ illæ Israelis, Dauidi obuiam processerunt cantantes. Saul percussit mille, Dauid autem decem millia. Sed hoc obtrũ cato iam Goliath gigante factum est. Christus autem verus Deus ante pugnam celebrauit victoriam, quam habebat certissimam: quia nimirum longe aliter, ac mundi huius duces & Imperatores, quia terrimum hostem erat superaturus. Illi nanque salui, & incolumes suis inimicis occisis de hoste triumphant: at Christus moriens, victoriã erat acturus. Qua de causa post mortem, ideſt, post ipsam victoriam non erat triũphandi locus: quapropter necesse erat, vt ante cõcertationẽ, & victoriam celebraret triumphum. ¶ Ex parte autem recipiẽtium hic triũphus fuit solennissimus duas ob res: scilicet, ob ea quæ fecerunt, & ob ea, quę dixerunt. Ob facta, inquam, quia cum ramis palmarum, & oliuarum Christo tripudiantes occurrerũt: eique non tanquam puro homini, sed tanquam Deo gestientes, cum ramis obuiam exierunt: quæ cærimonia Deo dun taxat, non vero hominibus fieri solebat. Quando enim Deus tabernaculorum festum instituit hanc cærimonia voluit illud celebrari dicens. Sumetis vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente: & lætabimini coram domino Deo vestro, celebrabitisque solennitatem eius septem diebus per annum. Iudæi igitur Hierosolymitani, qui catholici, & cærimonijs dediti erant, honorem hunc Deo solummodo dicatum Christo domino tribuunt velut vero Deo, quod nunquam mundus suis Imperatorib⁹ & Principibus exhibuit, vt thura aut cultum suis Dijs dicatum eis offerret. ¶ Ob ea etiam, quæ isti dixerunt, diuinitas Christi celebrata est: nam illum Osanna in excelsis vocarunt. Hoc est, tu es saluator mundi, peccatorum redemptor, & peccatorum remissor. Messias, filius Dauid, & rex Israel. Itaque factis & dictis Christum filium Dei, & mundi redemptorem confessi sunt: ideoque triumphum hunc honorabiliorem & præstantiorem fuisse quam omnium mundi Principum perspicuum est. ¶ At dices. Si Christus nos doctrinæ & humilitatis exemplum relinquere, & honores despicere docuit: quare hunc triumphum & honorem acceptauit? Dicendum est hunc honorem sibi deferri permisisse, vt omnes intelligerent ipsum esse filium Dei & verũ Messiam, qui solus honore hoc recipiendus erat. Alioqui hanc pompam, & fastum proculdubio aspernatus fuisset: tanta enim humilitate erat, vt nec miracula quidem quæ faciebat diuulgari vellet. Surdo nanque & muto præcepit, vt taceret dicens, nemini dixeris: Iairi etiam filiæ resurrectionem, & apostolis transfigurationem tacendam voluit. Nunc igitur hanc triumphi gloriam non contemnendam duxit eo quod vrgeret necessitas: necessum enim erat, vt nostra redemptio omnibus innotesceret, ac proinde vt se filium Dei ostenderet, de quo apud Zachariam prædictum erat: Exulta filia Sion, ecce Rex tuus venit tibi. Sion autem, ideſt populus qui Christum excipit, regem Israel illum vocat dicens. Benedictus qui venit in nomine Domini.

Etiã si surdi fuissent pharisæi & tẽpli sacerdotes, signum hoc & vocem populi potuissent cognoscere. Certe optime intellexerũt prophetiam illam in Christo Domino vere fuisse verificatam & adimplesam: cæterum malitia sunt obcæcati. Igitur voluit Christus hoc honore insigniri nostræ vtilitatis causa: vt scilicet illum cognosceremus. Deinde vt nobis exemplar quoddam in recipiendis honoribus imitandum relinqueret. Quid est enim aliud illum asello quodã vili in tanto triumpho vectum fuisse: nisi nos vere doceri humilitatem quæ inter honores & pompam maxime periclitatur? Quemadmodum enim ille, qui fastigiũ excelsi alicuius ædificij est ascensurus, nisi plurimum habeat cerebri, & mentis compos fuerit, cadet & animam exhalabit: eo prorsus modo qui ad dignitatum & honorũ fastigium euehitur nisi sanæ mentis & intelligentiæ compos fuerit, humilitatemq; pro oculis amplexandam habuerit, facillime decidens in profundissimas impiorũ sedes delabetur. Quam ob rem maxima in dignitatibus moderatio est habẽda & humilitas: alioqui & honorũ & animę iactura fiet. Vnde Ecclesiasticus: In die honoris tui ne extollaris. Humilis erat Saul quando rex Israel creatus est, quod ipse probe tenens dicebat. Nũquid non filius Gemini ego sum, de minima tribu Israel: & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Beniamin? At vero postea quã regno potitus est & Israel dominio, prorsus euanuit: & ex humili arrogans Rex effectus, ad inferos est præcipitatus. Humilitas inter honores rara auis: & ideo pauciſsimi in alto dignitatũ gradu collocati, à superbia sibi tẽperant. Quo circa à Deo obnixè est nobis contendendũ, vt in rebus secundis nos tueatur humilesq; efficiat: quod nõ ignorans prophèta ille regius à Domino cum esset Rex humilitatem petiuit, quã meruit impetrare. Idem etiam præstitit sacrosancta illa virgo ac Deipara Maria in angelica salutatione cum ab angelo se laudari videret. Ita se gessit præcursor Domini Ioannes quando honore Messiæ elatus, dixit. Non sum dignus soluere corrigiam calciamenti. ¶ Tertio Christus hunc honorẽ & triũphũ non lentè, sed raptim sibi voluit exhiberi, vt scilicet nos doceret modũ, quo in dignitatibus nostris terrestribus, & caducis honoribus nos habere debeamus: fluxiles enim,

& momentanei sunt, milleque periculis & casibus obnoxij. Quamobrem in illis imitari debemus Ægypti canes, qui siti compellente aquam Nili hausturi properanter quidem, nec omnem simul, sed raptim per litus decurrentes ex interuallis illam degustant: ne videlicet si lentè & parum circunspecti ebibant in medio potu à Crocodilis capiantur & deuorentur. Vnde dici solet. Ito, sicut canis per Nilum. Hoc est, properanter. Quot diuites, quot principes, quot Reges & Imperatores è viuis demigrarunt: quorum sepulchra teruntur pedibus eorũ, quos in vita ne videre quidem voluerunt? Vbi illa arrogantia? Vbi illorum omnium despectus? Vbi honores, dignitates, & regna? Omnia illa iam vt fumus transierunt, eorumque memoria est consepulta.

¶ Quarto Christus in medio triumphi in lachrymas prorumpit innuens mundanas has dignitates potius tristitia, & fletu quã gaudio & risu esse prosequendas. Si huiusmodi honores quemadmodũ Christus recepit nos susceperimus, nobis detrimento minimè fuissent: verum quia elato animo susc ipimus, nos perdunt & occidunt. Testis nobis esse poterit Aman, quem non aduersa, sed secunda, miserrimum fecit fortuna: quippe quæ non solum illum
Hester.7. A sueri regis familiaritate verum vita ipsa per summum dedecus denudauit. Quamobrem soli humiles inter ipsos dignitatum cumulos prudenter à lachrymis sibi non tẽperant: qua de causa potens illa regina Hester lachrymis tota distillans, Domino dicebat
Hester.14 Tu scis quòd abominer signum superbiæ & gloriæ meæ: quod est super caput meum, &c. Sed ad contextum reuertamur. Igitur cum sic humilis Iesus in asello incederet versus Hierusalem per montem oliuarum, audi quid Euangelista dicat. *Eunte autem illo, substernebant omnia vestimenta sua in via.* Quæ non solum à discipulis verum ab omnibus illis, qui Christum sequebantur ab Hierico & ab omni populo Hierusalem, & vicinis, vt Christum honorarent proprias vestes asello terendas tetenderũt, ad nullum illarum damnum attendentes: & vestimenta quibus honorari solent homines sibi detraxerunt, ac illius subiecerũt pedibus. Perpende præterea discrimen inter hanc Christi exceptionem, & aliorum huius sæculi Regum & Imperatorum. Hi nanque vrbem aliquam solenniter ingressuri excipi solent sub precioso aliquo peripetasmate ad aeris iniurias euitandas & solennitatem, ac apparatum ostendendum. Itaque ingrediũtur tecto cælo & discoopertа terra: vt scilicet nõ illud, sed hanc possint intueri, innuentes se non cælestes, sed terre
nos esse Reges & Imperatores. At cũ Chri *Ioan. 19.*
stus dominus dicat regnum meum non est de hoc mundo, ingreditur cooperta terra: cum autem sit Rex cælestis, discooperto cælo. Exceptus igitur est strata terra non solum vestibus, verum etiam ramis, tum oliuarum tum palmarum. Oliuarum quidem ramos afferebant illi, qui Iesum ab Ierico sequebantur: palmarum ramos illi, qui ab Hierusalẽ egrediẽtes Christo obuij facti sunt, vt testatur Ioannes. Motæ vero *Ioan.12.*
hæ turbæ sunt ad hũc honorẽ Christo exhibendum, tum à quodam gaudio spirituali quod conceperant ex miraculis, & signis quæ viderant: quod expresè affirmat noster Lucas cum inquit, laudabant eum super virtutibus, quas viderant: tum etiã specialius ob miraculum suscitationis Lazari, vt ait Ioannes. Testimonium (inquit) perhibebat turba, quę erat cum eo, quando Lazarũ vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis. Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. Et cum nunc primum post miraculum illud edictũ Hierosolymam ingrederetur, omnis populus ei obuius factus est. Sed præcipua ratio, quare hæ gentes motæ sunt vt Christum sic honorifice exciperent est, quia Deus mouit corda earum, vt hæc facerent, & illum cum honore prosequerentur. Et ideo dicentibus Iudæis, vt increparet gentes illas ob ea quæ faciebant respondit. Si hi tacuerint, lapides clamabũt. Quasi diceret. Fieri nõ potest, vt aliter fiat: est enim hoc, in eorum animis insitũ. Vn-
de apud Matthæum inquit. Ex ore infan- *Matt.21.*
tium & lactentium perfeciſti laudem. Hoc est, Deus laudem in ore puerorũ perficit: atqui illa quam Deus perficit est ad quam exhibendam ipse incitat, qualis fuit hæc præsens harum turbarum. ¶ Obseruandũ quoque hic est, non exisse Christo obuiam diuites, non magnates, non principes, hi enim de gloria Dei non admodum sunt solliciti: sed turbam, hoc est populũ ipsum & abiectos ac pauperculos homines: in his enim quę ad Dei cultũ attinẽt, lõgè prõptio res pauperculi, quam opulẽti reperiuntur.

¶ Porrò

¶ Porrò ex diligentia & feruore, quo hæ turbæ excipiunt ramis & vestibus Christũ exemplum possumus capere & modum, studium, animi ardorem, quo nobis Deus
Gen.18. est colendus. Hoc sane modo patriarcha ille Abraham Deum excepit hospitio suo. Confestim ipse ad armenta cucurrit, iubet adduci vitulum, & Sara eius vxor panes festinanter coxit. Vnde aduertendum relinquitur in domo iusti ad cultũ Deo exhibendum esse omnes egregiè diligentes. At in domibus impiorum omnes inuenies Deo
Ier.7. negligentes, Cacodæmoni vero diligentissimos. Vnde apud Hieremiam de impijs loquens dicit Dominus. Filij colligunt ligna, & patres succẽdunt ignẽ, & mulieres conspergũt adipem: vt faciant placentas reginæ cæli & libent dijs alienis, & me ad iracundiam prouocent. In Hebræo est placentas opere cæli: & appellat panes latos & rotundos ex farre & melle, cum stellulis quibusdam depictis qui offerri solebant idolis: & quia stellati erant, ideo dicuntur facti opere cęli. Quemadmodum igitur probi homines Deo seruituri non quiescunt, vt diceba
Num.23. mus de Abraham, & de hac turba, quia alij scindebant ramos de arboribus, & alij vestes suas in via prosternebant: sic etiam improbi in dæmone colendo omnes suas adhi
Matth.2. bent vires, ac inquieti nihil intentatum relinquunt. Balac maxime occupabatur in construendis altaribus, vt Balam populo Dei malediceret. Sũma diligentia & studio quærebat Herodes à Magis quo in loco Christus esset natus: vt illum è medio tolleret. Impigrum etiam se exhibebat nefarius ille Iudas, vt Christũ venderet ac traderet:
Matt.26 cum cæteri discipuli in horto obdormirẽt. Erubescamus ergo videntes tam diligentes in dæmone seruiendo esse impios: nos vero in Christo omnium authore colendo tam pigros & tardos esse. Quinimo deinceps nõ solum ipsi verum tota nostra domus, & familia in Dei cultu & obseruantia occupetur: velut Abraham & hasce turbas occupari conspicimus. Sequitur de laude vocali.
Et cum appropinquaret iam ad descensum montis Oliueti cœperunt omnes turbæ descendentium gaudentes laudare Deum voce magna, super omnibus quas viderant virtutibus. Ex quo loco clare patet prius vias fuisse instratas & omnem apparatum exhibitum: deinde verò accessisse laudes. Hic autem maxime est obseruandũ conuinci ex hoc textu errorem impijssimo rũ hæreticorum nostri temporis: qui vestigijs nefarij Lutheri insistentes falsò damnant orationes vocales & laudes quas sacro sancta mater Ecclesia Romana Spiritu sancto ducta celebrare cõsueuit. Nõne si magna voce Christum efferebant ipso id approbante imo eos defendente coram pharisæis hoc faciebant? Hæretici verè filij & discipuli sunt pharisæorum, quandoquidem prohibent laudes vocales Domino reddi: cum tamen ipse maxime probet has laudes, quia cum pharisæi dixissent, magister increpa illos: respondit Dominus. Si hi tacuerint, lapides clamabunt. Constat etiam ex superioribus angelos in Christi natiuitate conci
nuisse magna voce, gloria in excelsis Deo. *Luc.2.*
Cum igitur cantẽt angeli & cantent turbæ hæ, audent tamen hæretici impudẽtissime has laudes & cantilenas improbare, & claudunt os laudantium Deum. Et ipse Chri- *Mar.14.*
stus (ait Marcus) quod hymno dicto exijt *Ephe.5.*
in montem Oliuarum. Et Paulus quoque Ephesijs ait. Cantãtes & psallentes in cordibus vestris Domino. Dixit in cordibus vestris vt moneat, quod quando psallimus & cantamus attentionem habeamus: ne vnũ dicat os vocale, & aliud cor nostrum cogitet. Idem dicit ad Colossenses. Et Ioannes *Colo.3.*
affirmat in fœlicissimis illis cælitũ sedibus *Apoc.4.*
nihil aliud personare quam vocalem Dei laudẽ: & quatuor animalia incessanter noctu, & interdiu proclamare, sanctus, sanctus, sanctus Dñs Deus omnipotens, qui erat & qui est, & qui venturus est. Addit *Apoc.5.*
deinde quatuor illa animalia cũ quatuor & viginti senioribus quod cantabant canticũ nouũ dicentes. Dignus es Domine, aperire librum, &c. Et rursus, turba ingens magna
voce personabat, salus Deo nostro. Dein- *Apoc.7.*
de, audiui (inquit) quasi vocẽ tubarũ mul- *Apoc.19*
tarum in cælo dicentium, alleluia. Obmutescant ergo & merito obmutescant impij & proterui hæretici videntes nimirum toties repetitam, & celebratam vocalem laudem. Intelligant iure optimo Ecclesiam in laudando vocaliter Dño verè imitari cælestes illos ciues qui nihil aliud curant quam creatorem suum vocaliter laudare. Tobiã *Tobi.13.*
quoque audiant prædicentem, per vicos Hierusalem cantandum alleluia. Attendãt ad id quod Moses fecit cum filijs Israel, qui
cum vidissent Ægyptios mortuos in Canti *Exod.15.*
cũ proruperunt, dicentes. Cantemus domino gloriose enim, &c. Videant factũ Dauid *2.Reg.6.*
& totius

Universidad de Deusto
Biblioteca

& totius Israel, qui cum arcam deferrẽt ex
domo Obededon, in citharis, lyris, & tym-
1. Para. 6. panis colludebant. Aduertant ad illud pri
mi libri Paralypomenon, vbi dicitur. Isti
sunt quos constituit Dauid super cantores
2. Para. 2. domus domini. Itẽ secũdo eiusdem, cũ Io-
saphat pugnaturus esset cõtra filios Moab
factus est spiritus Dñi super Iahaziel Le-
uitam de filijs Asaph, & dedit consiliũ po-
pulo, & statuit cantores Domini, vt lauda-
rent eũ in turmis suis & antecederent exer
citum & voce cõsona dicerent. Confitemi-
ni Domino quoniã, &c. Et cum cœpissent
laudes canere vertit dominus insidias eorũ
Eccles. 27 in semetipsos. Et Ecclesiasticus laudans
Dauid inquit. Et stare fecit cantores contra
altare, & in somno eorum dulces fecit mo-
Esa. 6. dos. Esaias etiam vidit duos Seraphines cla
mantes alterũ ad alterũ, dicentes. Sanctus,
Esai. 51. sanctus, &c. Et de Sion inquit idem Esaias.
Gaudium & lętitia inuenietur in ea: gratia
rum actio & vox laudis. Et cũ Dauid, choro,
chordis, organo, laudemus Deũ in tym-
Tertul. in panis. Ait etiam Tertulianus in Apologe-
apol. c. 2. de igno. tico aduersus gentes, Plinium secundũ cũ
prouinciam regeret damnatis quibusdam
Christianis, eorumq; multitudine pertur-
batũ Traianum Imperatorem consuluisse
quid de cætero ageret: cui allegauit præter
obstinationem non sacrificandi nihil aliud
se de sacramentis eorum comperisse quam
cœtus antelucanos ad canendum Christo
& Deo. Hinc igitur constat vocalem laudẽ
semper esse Deo à Christianis redditam, ab
ipso primæuo ortu Ecclesiæ. Cæterum de
his satis. Nunc quid voce magna laudabãt
isti, atque dicebant audiamus. *Benedictus qui*
venit Rex in nomine Domini, pax in cælo, & glo-
ria in excelsis. Sit laudatus qui venit in virtu-
te Dei, & secundum voluntatem ipsius, at-
que ad gloriam eius. In eo autem quòd di-
cunt, pax in cęlo, significatur reconciliatio
Colos. 1. generis humani cum Deo & angelis facta
per Christum: de quo dixit Apostolus. Pa
cificans per sanguinẽ Crucis eius siue quæ
in terris sunt siue quæ in cælis. Matthęus te
statur quod dixerunt, Osanna, quę Hebrai
cè est, salua, vel saluifica. Et in Psalmo cen-
tesimo decimoseptimo, qui manifestè de
Aduentu saluatoris scriptus est, inter cæte-
ra hoc quoque legimus. O Domine saluũ
me fac, o Domine bene prosperare: benedi
ctus qui venit in nomine Domini. Pro eo
quod habetur, ò Domine saluum me fac, in
Hebræo legimus, Ana, Adonai. Osanna,
quod manifestius interpretatus est Sima-
chus dicens. Obsecro, ò Domine saluũ me
fac. Lege diuum Hieronymũ. ¶ Obseruan
dum vero est non esse verisimile quod om-
nis hęc multitudo intelligeret quę de Chri
sto canebantur: licet omnes tam præceden
tes quã insequentes hæc canerent: magno-
rũ tamen erat illa intelligere. Vnde Chry-
sostomus ait, quòd nõ omnes intelligebãt.
Cæterum impulsi ab Spiritu sancto huius-
modi cantilenis hunc triumphum celebra-
bant, qua de causa saluator dixit pharisæis.
Non legistis illud, ex ore infantium & la-
ctentium perfecisti laudem? Non dixit in-
fantes & lactentes perfectã reddiderũt lau
dem, sed ex ore infantiũ & lactẽtium: quia
Deus per os illorum loquebatur, ipsis non
intelligentibus quæ dicerẽt. Etenim si ipsi
intelligerent quæ dicebant non Deus per
eos, sed ipsi à Deo illuminati loqui diceren
tur. Perpende hic diuinã potentiam: nam
Deus ipse suũ honorem & gloriam custo-
dit & tuetur, & tũc magis procurat augmẽ-
tum eius cum magis periclitatur: tũc enim
altius effertur, altius eleuatur, & longe glo-
riosior redditur. Cũ iam Christus morti es-
set addictus per nephariũ illud conciliũ &
impiam Iudęorũ congregationem, tũc prę
dicabant ipsius gloriam & ei occurrebant
obuiam. Item cũ gloria miraculorũ Chri-
sti obscurior videbatur ob dicta pharisæo-
rum blasphemantiũ & dicentiũ in Beelze-
bub dæmoniorũ principe eijcit dæmonia:
tunc Deus suam gloriã maiorem ostẽdit &
redijt per mulierẽ magna voce clamantem,
beatus venter qui te portauit & vbera, quę
suxisti. Præterea cũ gloria Christi in cruce
morientis extingui videbatur, Christũ ve-
rum Deum confessus est centurio dicens.
Verè hic filius Dei erat. Et non solũ in ipso
mortis articulo à Centurione hoc rationali
sed etiam à sole, luna & stellis & lapidibus
irrationabilibus voluit glorificari. Adde
etiam quòd Azotij putantes arcam Dei es-
se victam suoque idolo subiectam inuene-
runt eam superantem idolumq; ipsum Da
gon confractum, ipsa mirabiliter triũphan
te. Nec pro se tantummodo suoque honore
stat Deus, sed pro omnibus ipsi morige-
rãtibus. Cũ enim Israeliticus populus esset
depressus & à rege Assuero morti addictus
ob insidias & odiũ Aman, tunc per Mardo
chæum in domo regia magnum effectum,
populus

Hiero. super Matth. ca. 21. & in epist. ad Damas.
Chrys. hom. 38. imperf. Matth.
Ioan. 11.
Luc. 11.
1. Reg. 5.
Hester. 8.

populus ille liberatus & exaltatus est: Iu-
dæis enim noua lux oriri visa est, gaudium,
honor, & triumphum. Sic iustum Ioseph
in carcere abiectum, honoribus affecit: &
Susannam morti adiudicatam. In nostris
ergo angustijs & tribulationibus ne animũ
contrahamus Dei potius clementiam & mi-
sericordiam inuocantes: nostrarum miseria
rum remedium fidenter expectemus. Sic
enim omnipotens ille Deus, immensum be
nignitatis pelagus nos à malo eripiet & glo
rificabit. Sic enim Israel ab Ægypto seruiã-
tutis iugo liberauit: sic per magnanimam
illã Iudith in squallore iacentẽ, mœrore con
fectum, ac prope desperantem de salute po
pulum suum erexit, exhilarauit, in mentẽ
denique ac spem meliorem restituens vin
dicauit. *Et quidam phariseorum de turbis dixe-*
runt ad illum. Magister increpa discipulos tuos.
Putabant enim regis nomẽ ad seditionem,
Domini vero nomen ad blasphemiam fa-
cere. Vbi notandum quam tetrum, quam
pestilens, & detestandum malum sit inui-
dia: nec enim cum vllo alio vitio conferri
potest. Si namque cum auaritia conferatur,
superior cuadet inuidia: etenim auarus si
non vult cõmunicare alijs bona sua, vult ta
men, vt alij sua communicent: inuidus autẽ
neutrum vult. Si comparetur cum ira, supe
rabit inuidia: ira enim & malevolentia per
citus male quidem cupit alijs, hoc tamen
odium & iracundia à proximi offendiculo
ortum habeat necesse est ac proinde non in
iratum, sed in alios cùlpa conijci debet. At
inuidus à nullo offensus torquetur ob alio-
rum res prosperas: quod in cæteris etiam vi
tijs facile erit perspicere. *Quibus ipse ait, Dico*
vobis quia si hi tacuerint lapides clamabunt. Scie-
bat namque Christus tempus illud definiti
esse à diuina prouidentia ad contes-
tandũ publice ipsum esse verũ Messiam,
& ad implendam necessario diuinam præ-
destinationem: quam ob causam non solũ
rationales creaturæ verum irrationales &
insensibiles, vt potè lapides clamassent. Di
xit autem hoc vt intelligerent fieri nullo
modo posse, imo esse omnino impossibile
vt ipsi tacerent. ¶ Aduertendum autem
scripturam sacram (vt Chrysostomus anno
tat) ità de insensibilib⁹ loqui solere ac si sen
su ac volũtate prædita essent. Vnde illud.
Spiritus vbi vult spirat & vocem eius audis
& nescis vnde veniat, aut quo vadat signifi
cãs liberũ à natura impetũ venti. Sic Esaias.

Chrys. hom. 71. super Matth. circ. 3.

Erubesce Sidon dixit mare. Et in Psalm. *Esai. 23.*
Cæli enarrant gloriã Dei. Et Habacuc ait. *Psalm. 18*
Lapis ex pariete clamabit, & lignum quod *Habac. 2.*
inter iuncturas ædificiorum est respondebit. Hoc est. Si extruxeris domum exalie-
nis opibus, ipsa ligna fatebuntur te esse fu- *Psal. 113.*
rem. Et iterum in psalmo. Mare vidit & fu- *Hab. 2.*
git. Et Habacuc iterum. Inanimatæ creatu
ræ clamant. Loquitur de tyrannis & vsura-
rijs qui mala conscientia ædificant: & est fi-
gura prosopopœia. Impossibile igitur est
quin gloria Dei prædicetur ab irrationalibus creaturis, quando rationales tacuerint.
Clarius hoc videre possumus in passione *Matt. 27.*
domini: nã cũ eo crucifixo starent à longe
omnes noti & amici eius nec præ timore au
derẽt cõfiteri verũ esse Deum quem in cru
cem sublatum intuebãtur, ac proinde me-
ticulosi tacerent, ecce irrationalia rerũ om-
niũ autorẽ pati significarunt: emisso enim
Christi spiritu terra cõmota est, lapides se
collidentes scissi sunt, mortuorũ sepulchra
omnibus stupescentibus patuerunt. ¶ Ad-
uertendum præterea multifariam Christi
dispensationem. Alibi enim ab ijs, quibus *Luc. 8.*
benefecerat se laudari vetat, nunc vero suos
laudatores defendit: illud modestię, hoc au
tẽ necessitati tribuendũ est, nõ enim in præ
sentia oportebat vt negaret se verum esse
Deũ. Nunquã igitur cessemus in eius laudi
bus: ei nãq; gratissimũ id semper erit, quod
optimè intelligebat & præstabat regius pro
pheta cũ dicebat: Benedicam dominum in
omni tẽpore: semper laus eius in ore meo.
Et vt appropinquauit videns, ciuitatem fleuit super *Psalm. 33*
illam. Sæpissimè in cæteri testamento pro-
phetæ calamitates & infortunia populo
Israelitico euentura prædixerunt: non ver-
bis solũ sed operibus & alijs signis exterio-
ribus. Samuel prophetauit regnum Israel *1. Reg. 15.*
Dauidi futurum obnoxium cum in mani-
bus tenens pallium Saulis scidit medium.
Sic Ahias propheta cum scidit palliũ Hie-
roboam in decem partes innuit ipsum regẽ
futurũ decẽ tribuũ. Ieremias etiã arripuit vr *3. Reg. 11.*
ceũ & corã populo fregit, præsagiẽs ita om *Hiere. 19.*
nes fore frãgẽdos. Deinde cathenis vinctus *Hiere. 28.*
coram populo stetit demonstrans eius futu
ram seruitutem & captiuitatem apud Baby
lonios. Ezechiel quoque assumpta nouacu- *Eze. 5.*
la capillos sibi per partes tres abrasit: qua-
rum vnam cõbusit, aliã scidit, & tertiã per
aerem sparsit. Per primam partem innuit
populum peste & fame laboraturum per-
secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundam, gladio percutiendum: per tertiã captiuum fore dispergendum. Sic in præsentia Christus intuens ciuitatem Hierusalem præsagit non sine lachrymis mala, & euersionem illius ostendit per has lachrymas aliquando fore, vt Hierosolymitani licet nũc rideant, non mediocriter defleant. Tria hic dicuntur notatu digna. Primũ q̃ appropinquauit Hierusalẽ. Secundũ q̃ illam vidit. Tertiũ q̃ super illam fleuit. Itaq; quod ad primũ attinet, hoc idẽ profecto accidit singulis dieb⁹: etenim Deus ad peccatores appropinquat in vitijs & sceleribus obstinatos, ac suæ gloriæ lumine irradiat eos: cũ tamen miserrimi & obcæcati homines inspirantem & saluberrimè hortãtem
Eccles. 4. non recipiant. Ideo Salomon admonet dicens. Appropinqua vt audias: multo enim melior est obedientia, quam stultorũ victimæ. Lachrymis prosequebatur Sophonias propheta hanc hominum obstinatorũ iniuriam dicens. Væ prouocatrix & redempta
Sopho. 3. ciuitas, colũba. Non audiuit vocem, & non suscepit disciplinã: in domino non est confisa, ad Deũ suũ non appropinquauit. Cũ igitur Christus videat se ad nos accedere, nos vero ad eum minimè in lachrymis prorumpit. Non tantũ ciuitati appropinquabat pedibus, sed cõpassione. Vnde diuites sibi exemplũ petant, vt se exhibeant veros Christi imitatores appropinquantes hoc modo ad pauperes & ad infirmos: cõmiseratione videlicet Christiana, ac eorũ inopiã subleuent, afflictationẽ consolentur, iacentes erigãt, humanoq; denique auxilio prope destitutos confirment. Sed proh dolor non ita se se gerũt: appropinquant quidem illi ad egenos in vijs stipem petentes corporaliter: at si ad cõmiserationem spectemus, potius ab illis recedunt. Intuentur illos corporeis oculis, pedibus proculcant, cũ tædio & nausea prætereũt: tantũ abest vt eorum miserijs condoleant, leuamẽq; aliquod afferant. Sibi tamen persuadeant si nũc oculos à pauperculis auertunt, fore aliquando vt Deus ipse egenorũ pater, suos à diuitibus auertat: & iure optimo audiẽt in illa die in qua totius vitæ nostræ rationẽ sumus reddituri. Ite maledicti in ignẽ æternũ. Esurui & nõ dedistis mihi mãducare. Sitiui, &c.
Matt. 25. ¶ Deinde vidit Deus ciuitatẽ. Fœlix illa quidẽ si hac visione non fuisset abusa: non enim solet ex Dei intuitu sequi perditio, sed salus. Sic enim oculos coniecit in Petrũ Zachæum, Matthæũ, & misertus est eis: & tandem eos conuertit. Sic vidit Agar ancillam Abrahæ, quæ dixit. Tu Deus, qui vidisti me. Ex Dei igitur intuitu nostra procedit salus: è contrario vero ex auersione oculorũ ei⁹, perditio. Quãobrẽ dicebat Dauid. Auertente te faciem tuam omnia turbabũtur: auferes spiritum eorũ & deficient. Cæterùm cum Christus hunc intuitum nihil ciuitati profuturum videret super eam misericordia cõmotus, collachrymatus est. Vidit Deus mundũ & miseratione impulsus eius redimendi gratia carnem hanc nostrã sibi copulauit, & miserijs humanis subiecit se. Nobis igitur à Deo est petendum vt nos dignetur aspicere ac tandẽ nostri misereri, quemadmodum intuitus est Petrum & misertus, quando apud pontificem negauit
Mar. 14. ipsum. Dignetur præterea super nostra scelera flere nosq; sua miseratione intueri, vt culpas deleat. Vnde egregius psaltes domi
Psal. 105. num deprecabatur dicens. Respice in me, & miserere mei: quia vnicus & pauper sum ego. ¶ Porro quod ad tertiũ attinet fleuit super illam: non diruendos quidem muros, non subuertenda ædificia Hierusalẽ deplorat dominus: sed cæcitatem ciuium eius, & animorum interitum & iacturam. Licet ergo modo aliquo & minus principaliter per has lachrymas prædicet euersionem murorum & turriũ: non deflet nisi peccata, quæ tantæ vastationis causa fuerũt, quã causam subdit ipse Christus dicens. Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuę. Docet præterea lachrymis esse eluenda peccata, quippe quæ scelerũ vulneribus aptissima sint medicamenta, & nihil aliud præstent quam cõmissa peccata abolere. Licet enim natos, parẽtes, amicos vita defunctos, licet bona amissa lachrymis prosequaris, nũquã tamen quicquam illorũ recuperabis. At si Deũ grauiter offendisti, lachrymis offensum tibi reconciliabis, obliteratisq; peccatis omnibus amissam recuperabis gratiam.
Ezech. 18 Hic est lachrymarũ vsus, hic scopus, ad quẽ sunt dirigẽdę. Vnde dominus per Ezechielem. In quacũq; hora ingemuerit peccator, omniũ iniquitatũ eius, quas operatus est nõ recordabor. Ne ergo in tẽporalibus lamentandis tẽpus teramus sed potius ad abluendas animorum sordes fletum & lachrymas conuertamus. Si enim approbatissimus nobis esset liquor ad lippitudinẽ & omnẽ oculorũ morbum curandum: & nos eo abutentes

tes pedes lauaremus nõne iure optimo irrideremur? Eodem prorsus modo lachrymę peccatis non autem alijs rebus medentur: si vero ad huius sæculi bona recuperãda applicentur, vanæ sunt. Quamobrem cũ mulieres illæ tempore passionis Christi super ipsum flerẽt, nolite (inquit ille) filiæ Hierusalem flere super me: sed super vos ipsas: quia venient dies, &c. Ratio autem quare Christus hęc dixerit est quia lachrymę peccatis adhibentur, ipse vero absq; peccatis erat: obidq; nolite flere super me quia peccator nõ sum, sed super vos & super peccatores filios vestros. Hãc enim lachrymarum medicinam Christus prudens medicus ad peccata delenda solũ esse applicanda dicebat. Hæc etiã est causa quare super Lazarũ fuit collachrymatus quia scilicet mors introducta fuerat per peccatum: contra quod tunc infremuit spiritu. Et in cruce testante Paulo ob nostra flagitia lachrymis orauit clamore magno, & exauditus est pro sua reuerẽtia. Præterea cũ sanasset aridã manum cuiusdã, vt ait Marcus, contristatus est super cæcitatẽ cordis eorũ. Quam cæcitatem nunc etiam deplorat, atq; ideo dicit. Si cognouisses & tu. Vsum lachrymarũ probè tenebat regius ille propheta Dauid: nã cũ aliquãdo filius puer ex Bethsabee moreretur mortẽq; eius audisset ab stratis surrexit & mensæ lætabũdus indulsit ac Bethsabeẽ nõ mediocriter est consolatus. Quod ideo fecit quia fletus suscitare nequit vita defunctos, & puer ille innocẽs & absque peccatis erat. At quando impius Absalon fuit interẽptus dãnationem eius timens, lachrymis mortẽ eius lamentabatur dicens. Absalon fili mi, filimi Absalon. Quis mihi det, vt moriar pro te? Intelligebat enim sanctus vir filium flagitijs immersum diem obijsse. Eodẽ modo Christus dominus nũc, crimina, scelera, & cæcitatem, Hierusalem lamentans ait. O Hierusalem, Hierusalem, quis mihi daret, vt morerer pro te. Si Dauid Absalonis mortem deflebat amorem, quo eum diligebat in causa existente dicens, quis mihi det vt moriar pro te: quanto iustiori ratione hoc facere Christus poterat & plorare, quis mihi det Hierusalem vt moriar pro te? Maioti certè dilectione prosequebatur Christus Hierusalem, quam Dauid filium suum Absalon: quo fit vt Christus pro Hierusalem mortem susceperit, non vero Dauid pro Absalone. Quis mihi daret ò Hierusalẽ dilectissima vt moriar pro te? Itaq; ego, vsq; quo pro te mortem suscipiam nõ quiescã. Lachrymæ certè Dauid nihil fieri debẽt, si lachrymis quas emisit & effudit Christus æquiparentur. Vterque itaque super peccata defleuit. Flebilia verba super Hierusalẽ Christus proferebat, quam abũdare peccatis sciebat. Si Christus hoc tempore è cælo in terram delaberetur, vt olim carne passibili conspiceretque tot ciuitates, regna, & imperia innumeris flagitijs inquinata & immersa, non potuisset à lachrymis temperare. Et enim si super Hierusalẽ vnicam ciuitatẽ tot lachrymas profundit: quid super tot regiones & ciuitates facturũ fuisse arbitrandum est? Certè inc̃essabilibus lachrymis super hanc potius ploraret ciuitatem, quàm olim super Hierusalem fleuit. Ampliora enim beneficia quam Hierosolymitani illi accepimus à domino: sceleraque nostra & ingratitudo maiora certe sunt sceleribus ciuium Hierusalem, &c. ¶ Adnotãdum præterea quod in hoc maximè ostenditur Dei sapientia: nam quid animi sordes potius elueret, quã id quod ex intimis defluit partibus nẽpe lachrymę? Peccatũ duo in mũdum inuexit: mortem scilicet & tristitiam.
Roma. 5. De primo ait diuus Paulus. Per vnũ hominem peccatum, & per peccatum mors. De secundo fecit mentionẽ ipse dominus cum
Gene. 3. dixit Euæ. In dolore paries filios. Cæterũ his etiam duobus à se inuectis deletur peccatũ. Voluit dominus vt filijs peccati aboleretur peccatum. Quemadmodũ enim vt
Lact. Fir. l. de ira Dei. cap. 13. philosophi naturales tradũt & refert Lactãtius, cineres & puluerẽs combustæ viperæ, adipsius morsum venenosum sunt præsentissimum remedium, acvt tinea ex ligno nata ipsum consumit: ita ex peccato nascũtur hæc duo ipsum penitus delentia. Quod autẽ mors peccatũ deleat patet in martyribus quorũ mors & martyriũ in causa sunt quare illis peccatũ remittatur. Deinde Christi redemptoris mors animarum nostrarũ mortem destruxit. Deinde Paulus, vos (inquit) moriemini, vt morte peccata soluantur. Secundũ innuit dñs per Ezechielẽ dicẽs. In quacũq; hora ingemuerit peccator omniũ iniquitatũ, &c. Lachrymis, dolore, tristitia, delẽtur peccata: & animarũ nostrarũ vulnera curantur. Vnde Petrus Spiritu
Roma. 7. *Eze. 18.* *Actor. 2.* sancto afflatus peccatoribus quibusdam dixit. Pœnitentiam agite, in remissionẽ peccatorũ. Ex dictis itaque patet Christũ nõ

mœnia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mœnia, non turres Hierusalem: sed flagitia eius lachrymis fuisse prosecutum. Restat nunc videre, quæ flagitia illa fuerint. Fuerunt autem duo præcipua. Primum, quod Hierusalem, nullam futurorum malorum rationem habebat. Secundum, quia nolebat suscipere dona Dei. ¶ Quo ad primum aduerte turpissimum esse & homine indignissimum non omnino præuidere mala futura. Vnde inquit dominus. Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo. Cum igitur ciuitas illa iam multis calamitatibus & infortunijs esset destinata & gaudio exiliens rideret futurorum malorũ immemor, Christus hoc intelligẽs, lachrymas præ dolore & commiseratione cohibere nõ potuit. Freneticus quanto infirmior & proximior sepulturę est magis ridet: eius tamẽ cõsanguinei maiores extendũt fletus cum freneticus feruentius ridet & lætatur. Ciuitas hæc velut frenetica cum morti, vastationi, & excidio esset exposita ridebat & lęta batur: Christus vero flet, quod nequaquam fecisset si Hierusalem pœnitẽtia non egu isset. Maximè enim est deplorandum videre homines in præsentibus ita occupatos, vt de futuris minimè cogitẽt. Prudẽtes nõ ita se gerunt: nam si prospera adest fortuna aduersæ meminerunt, præ oculis habentes illud sapiẽtiæ. In die malorum memor esto bonorum. Ideo Dauid in psalmo. Homo (inquit) cum in honore esset & non intellexit comparatus est iumentis insipientibus: & similis factus est illis. Bruta enim solum modo ad id quod adest quodq́ue præsens est se accõmodant. Cõrdati igitur homines à brutis longo interuallo distantes in principio tẽtationis & peccati finem consequutu rũ considerent. De Iacob legitur quod quã do natus est Esau per plantam pedis illũ cepit Iacob. Inter iustos & flagitiosos homines hoc interest quod iusti per plantam pedis, hoc est per finẽ vitia apprehendũt, sem per enim ad peccati finem aduertunt: flagitiosi vero per caput, hoc est per principium apprehẽdunt Esau, hoc est vitia, nulla finis habita ratione. Mala Hierusalẽ futura nũc Christus plorat: quod olim Hieremiã fecisse scriptura cõmemorat. Sordes eius in pedibus eius, nec est recordata finis suis. Apprehende igitur Esau per plantam pedis. Vnde Hebraicè idem nomen significat plãtã pedis & finem. Itaq́; si in numero prudẽtiũ haberi volumus ad finẽ semper attenda

Eccle. 11. *Psal. 48.* *Gene. 25.* *Thren. 1.*

mus: atque ita qui sanitate fruitur se aliquã do ægrotaturum recordetur: qui diuitijs affluens est, se aliquando ipsis spoliatũ iri cogitet: qui viuit, se aliquando diem obiturũ consideret: qui denique risui & voluptati indulget, sibi aliquando plorandũ omniũq; vel minimarum cogitationum reddendam fore rationem animaduertat. Hanc igitur inaduertentiam deflet nunc summus ille rerum omnium opifex Christus. Nec immerito: nihil tam multis lachrymis dignum est quam videre miseros homines mortis & fortunæ telis obnoxios ità viuere quasi nunquam quidquam horum sint degustaturi. Hanc incuriam appositissimo exemplo declarandam arbitror. Aestiuo tempore solẽt defatigati viatores ad vmbram arboris alicuius sese recipere, ac tandẽ somno corripi. Cæterũ cum à somno excitantur se ad solis radios expositos vident opprimente caput dolore, febre plerumque corpus vexante, sudore vndecunq́ue copiosissimè manante: atque ita qui ad vmbrã illã fugacem releuã di sui causa aufugerant, delusi grauius vexãtur. Eodem prorsus modo, qui fidunt secundis rebus, voluptatibus se dedunt, genio indulgent, seque in his omnibus quæ fugacissimę vmbrę instar sunt releuandos arbitrãtur: cum tandem aliquãdo expergefiunt in morte, illarum fallaciam & inconstantiam experiuntur. Peccatores (inquit Iob) sub vmbra requiescunt. Ne igitur nostræ salutis & animarũ immemores fallacibus huius miserrimæ vitæ rebus fidamus: ne principum fauoribus, ne honoribus, ne dignitatibus, fidem adhibeamus: qui enim fidit fauori principis, qui diuitijs & opibus, qui voluptatibus, qui deniq́; dignitatibus, is proculdubio sub vmbra dormit. Vnde fit, vt hæc prętereãt: & ipse se ad solem, hoc est, ad inferni calorẽ & ignẽ expositũ comperiat. Quã obrẽ ne vane & stulte fluxiles huius sęculi res suspiciamus: sed despiciamus potius & nostrarũ actionũ principiũ, illarũ vero fines contẽplemur. Etenim hominum viuere cõferri solet fluminibus: vt enim eorũ aquę dulces quidẽ sunt, sed ad salsum & amarũ mare semper tendunt: sic hominũ vita dulcis est, tendit tamen in amaritudines sepulturę. Vocauit aliquãdo Deus prophetam Hieremiam & adduxit in domum figuli cuiusdam vt ibi prophetã edoceret, cum vbicunq́; id præstare potuisset: innuens domũ illã esse sepulturã vbi veræ sapien-

Iob. 40. *Hier. 18.*

sapientiæ schola est, in qua Deus admirabilem doctrinam suos edocere consueuit: ibi quidem de natiuitate huius vitæ informantur, & qui sint considerant, & quem finem sint habituri põderant. Iezabel ad fenestrã ornato stetit capite putans se decepturam Iehu: & tandem dilacerata est à canibus, nihilque præter capitis caluariam & pedum & manuum extremitates superfuit. Mundus principia instar capitis Iezabel habet composita: sed tamen finis huius compositionis pessimus est. Extremitates eius solũ in memoria supersunt, quia Deus nos vult hæc recordari: & finem vitæ nostræ meditari. Flet itaque Christus quia Hierusalem gaudebat & reficiebatur præsenti prosperitate: non autem futura mala præuidebat. ¶ Deniq́; plorat Christus hominum væsaniam, quippe qui periculosissimè ægrotantes nolunt curari. Non enim miratur homines peccare cum probe teneat carnis nostræ fragilitatem, ipse namq́; (vt psalmographus ait) cognouit figmentum nostrum: sed miratur quod præsentissimum remedium aspernẽtur, & cum infirmi sint curari nolint. Peccatis te coinquinasti, infirmitatem ex culpa contraxisti: Christus cœlestis medicus domum tuã curandi tui causa venit, imò vt te cures inspirationibus incitat, vltro & gratis medelam facturus adest. Sed proh dolor, ita nequam & væsanus es, ita perditus, vt in vitijs tuis persistere quam purgari malis. Peccare, fragilitati humanæ condonandum est: sed nolle sanari & in flagitijs obstinatè persistere, dæmonis est, ne dicam hominis. Ter Christum negauit Petrus, à Dño tamẽ, nec incusatus, nec reprehensus legitur: obiurgauit tamen in vltima cœna quãdo pedes ipsi lauare parabat & Petrus renuebat. Non ita acerbe ipsum ter negantem increpauit: tamen acriter pœnas se Petro daturum promisit, ni lotioni pedum acquieseceret. Adijt Christus, vt ciuitatem hanc infirmam inuiseret & curaret: illa tamen, nec Christũ verum medicũ, nec tempus visitationis suæ cognouit, imò ipsum illius redimẽdi causa venientem eiecit: nec eũ excipere voluit, nec aduentum eius in suam vtilitatem conuertere, quo circa ipse lachrymas nequiuit cohibere. Cupit Christus eam sanare, & ipsa curari recusat. Sic se habet super animã infirmam peccatisq́; grauatam. Nec solum flet Dñs propter flagitia peccatorum: sed propter multos annos quos sceleribus immersi consumunt: nec peccatum expellere volũt, nec Christi inspirationibus, nec cõcionib⁹, nec alijs conuersionum mille modis acquiescere. Quæ mala, quam obstinationẽ Christus nunc deflet. ¶ Ad nostram autem eruditionem ex hoc Christi facto discamus primò quantum propria sceleta plorare debeamus, cum ille ita deploret aliena. Flet Christus nostra peccata, flet hominum stoliditatem & risum. Nam conspiciebat Hierosolymitanos ridentes, & tripudio in rebus pessimis (vt inquit Salomon) exultantes: laudatur enim peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur. Flebat eorum fletũ cueſtigio subsecuturũ: & ideo dicebat illis. Væ vobis qui ridetis, quia flebitis. Discamus etiam nos lachrymas Christi magnificare: & cum illo nunc flere, vt cum illo rideamus. Discamus flere mala & damna proximorum nostrorum: & de ipsorum miserijs condolere. Flenda enim sunt aliorum peccata, vt Christus exẽplo docet non ridẽda. Vnde in libro Numerorũ dicitur quod Moses & filij Israel flebant peccata sociorũ & frãtrum filiorum suorũ, ante fores tabernaculi. Sic flebat Paulus super quosdam qui peccauerant, & nullã agebant pœnitentiã. Et alibi flebat super eos, qui ex fidelibus facti erant infideles & crucis Christi hostes terrimi ventrem suũ pro Deo habentes. Et iterũ Corinthijs ait. Quis infirmatur & ego nõ infirmor? Quis scandalizatur, & ego nõ vror? Et Iob sanctissimus, flebam (inquit) super eo qui afflictus erat: & cõpatiebatur ani ma mea pauperi. At, ỹnc proh dolor, Christiani quam plurimi in eorum cãsibus & infœlicibus aduentis impudentissime lætantur. Gaudio exiliunt & proximorum peccata alijs deregunt & diuulgant præsertim fæculates homines ex hausto omni rubore clericorum, vel monachorũ infortunia (si quæ illis accidunt) iterum ac sæpius alijs ea ignorantibus narrare solent: cũ potius id obtegere multas ob causas tenerentur. Non attendunt hi miseri ad illud Ezechielis, vbi viri aliorum peccata gementes signari iubentur à Dño: vt illis in die furoris Dñi parcatur. Hoc debet esse piorum munus: nẽpe flere, & pro peccatoribus orare. Sic faciebat Dauid. Ego autem (inquit) orabam. Discamus igitur mansuetudinem, & inimicis & calũniatoribus peccantibusq́ue omnibus condoleamus. Sic erimus boni Christiani: Christi etenim ineffabilis est amor erga populum

Prouer. 2. *Psalm. 9.* *Luc. 6.* *Num. 25.* *1. Cor. 12.* *Phil. 2.* *2. Co. 11.* *Iob. 20.* *Ezech. 9.* *Psalm. 108.*

perditioni iam proximum, & ideo illorum
væſaniam & interitum vehementer dolet.
Nõne eſt maximum amoris argumentum
nullius vnquam vindictæ meminiſſe: cũ ta
men toties tã ignominioſe fuerit tractatus?
Imò verò ingenti miſericordia cõmotus illo
rum cæcitatem, & futurũ malũ deplorat. Si
iudex es ſententiam iuſtitia impulſus cõtra
reum profer: eamq; officio, nõ odio, nõ ma
leuolentia ductus exequere. Propone tibi
ob oculos Chriſtũ qui in ferenda pœna tar-
dus eſt, & illam lachry mis manantibus pro
nunciat, & quaſi coactus ingerit. Vnde in
Eſai.1. Eſaia. Heu (inquit) conſolabor ſuper hoſti-
bus meis: & vindicabor de inimicis meis.
Hoc eſt, quia nullum aliud remediũ eſt pu-
Ezech.18. niam oportet. Et in Ezechiele. Quare mo-
riemini? Nolo enim mortem peccatoris: ſed
magis vt conuertatur & viuat. Et quia nos
inuitos punit, ideò ob animaduerſionẽ qua
erat vſurus in ciuitatem Hieruſalem lachry-
matur. Si enim illam puniret hilaris, in eius
perditione lætari videretur: quod à Deo eſt
valde abſonum. Diſcimus etiam ex hac hi-
ſtoria Deum miſericordem eſſe & iuſtum.
Nam ſi noſtræ imbecillitati omnia condo-
naret, & noſtra ſcelera impunita relinque-
ret, nequaquam eſſet Deus iuſtus. Iam verò
ſi omnes lapſus noſtros ita caſtigaret, vt ni-
hil remitteret, nõ eſſet Deus miſericors. At
Pſalm. 100. ſcriptura ſacra hæc duo attributa Deo con-
Exo. 20. gruere affirmat. Miſericordiam, inquit Da
uid, & iudicium, cantabo tibi Dñe. Et Deus
ipſe dicit. Ego ſum Dñs Deus tuus, fortis &
Zelotes viſitans iniquitates patrum in filios
in tertiam & quartam generationem eorũ,
qui oderunt me: & faciens miſericordiam
in millia, his qui diligunt me & cuſtodiunt
præcepta mea. Hæc duo oſtendit hic Chri-
ſtus. Primum quia flet per miſericordiam:
ſecundum quia ingreſſus tẽplum cœpit eij-
cere vendentes & ementes. Per fletum in-
telligere poſſumus ſpem & fiduciam miſe-
ricordiæ Dei: per ſeueritatem autem qua in
templo vſus eſt, metum nobis incuti intelli
gimus, ne tam temere contra Deũ agamus.
Hinc etiam miſeriam noſtram diſcamus la-
mentari. Si enim flet qui nullam debuit ſen
tire miſeriam: quanto iuſtiorem flendi cau-
ſam habet ille, qui innumeris miſerijs & ne
ceſsitatibus eſt immerſus? Ad hoc poſſem
Luc.23. accõmodare quod Chriſtus in paſsione ſua
Luc.7. dicit. Si in viridi ligno fit hoc, quid erit in ſic
co? Hoc eſt. Si boni & inſontes lachrymis
neq; eunt temperare: improbis & peccato-
ribus quid accidet? Hanc ob cauſam pecca-
trix illa mulier tam ardenter & abunde fle-
bat, vt pedes Chriſti rigarentur. Sic etiam *Pſalm. 6.*
flebat Dauid cum dicebat. Lauabo per ſin-
gulas noctes lectum meũ, lachry mis meis
ſtratum meum rigabo. Et iterum. Fuerunt *Pſalm. 41.*
mihi lachrymæ meæ, panes die ac nocte.
Diſcamus hinc etiam vanam huius mundi
lætitiam & riſum contemnere. Vnde per ſa *Eccl.2.*
pientem dicitur. Riſum reputaui errorem:
& gaudio dixi, quid fruſtra deciperis? Et ite *Eccl.7.*
rum. Melius eſt tibi ire ad domum luctus:
quam ad domum conuiuij. Apertè oſtendit
hic Chriſtus quam vanus ſit huius mundi ri
ſus, quem talis finis conſequi debet: nam in
ter faſtum, põpam, honorem, & riſum hu-
ius ſæculi, ipſe in lachrymas prorumpit.
Obidq; ait. Væ vobis qui nunc ridetis: *Luc. 6.*
quia flebitis. Et Iacobus. Riſus veſter in lu- *Iac. 4.*
ctum conuertetur. Si magnificimus aquas
florum, aut herbarum quia abluunt oculos,
aut vulneribus medentur: cur non magnifa
cimus lachrymas, quæ animę ſordes abluũt,
eiuſq; vlcera ſaluberrimè ſanant? Hic li-
quor eſt omni balſamo precioſior, vtilior,
& ſalutarior: quod ſignificare voluit Salo-
mon cum mare fuſile, & lateres in templo *3. Reg. 6.*
conſtituit. Cum domus aliqua incendio ſta
grat qui ei ſuccurrere volunt ad aquam ac-
currunt. Sic nos cum videmus animas no-
ſtras flammis impiarum cupiditatum corre
ptas & incenſas ad lachrymas ſtatim ſumus
recurſuri, vt illis incendium extingamus.
Vt in pelui nũmus non poteſt videri à cer-
to quodam aliquantulumq; diſtante lo-
co: ſed ſi peluis aqua impleatur ſtatim ab
eodem loco nũmus cernitur. Eodem pror-
ſus modo anima noſtra in vaſe huius corpo
ris deliteſcens, vtpote nũmus pretioſiſsi-
mus imaginéq; Dei inſignitus, non vide-
tur, vnde fit vt nos ipſos ignoremus: niſi in
iecta aqua, hoc eſt, profuſis lachrymis, qui-
bus peſtiferas eius labes abluamus. Vana
vero mundi lætitia excæcat, & perdit ho-
mines. Hanc igitur lætitiam contemnendã
putemus. Maluit Moſes affligi cum popu
lo Dei, quam gaudere in riſu & mundi pro
ſperitate apud Pharaonem: quamobrem ne *Ebr. 11.*
gauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis. Sed de
his ſatis. Nunc autem quid flens dicat Chri
ſtus ſuper ciuitatem Hieruſalem audiamus.

Quia ſi cognouiſſes & tu: & quidem in hac die
tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt
ab ocu-

ab oculis tuis. Hæc verba animum compatiẽ
tem indicant, quaſi dicat Chriſtus. O Sion
& Hieroſolyma, ecce venio rex tuus & Sal
uator, quemadmodum prophetæ de me di-
xerunt: ſed venio mãſuetus & pauper: ideo
me non cognoſcis, ſed contemnis me à quo
vno vitam & æternam ſalutem habere poſ-
ſis. O ſi cognoſceres quid ad pacem tuam in
ſeruire tibi poſsit, nec ita inſenſibilis eſſes in
tuo proprio damno. O ſi nunc cognoſceres
in hac die tua quot quantaſq; promotiones
adeiuſmodi cognitionem habere poſsis. Et-
enim nunc dum me habes qui tibi regnum
cœlorum annuncio orta eſt tibi dies ſalutis
& diuinæ viſitationis, id quod iam pridem
ex mea doctrina & vita, ex tot denique, &
tam euidentibus miraculis didiciſſe debe-
bas. Sed ò populę infœliciſsime, qui hæc,
nec videre, nec cognoſcere vis: & ideo ſæuis
in me, & me quæris occidere: quem merito
iuxta exemplum totius populi toto animo
accipere debebas. Verum quod nunc nõ vi
des, id magno tuò malo in poſterũ videbis.
¶ Aduerte autem quod Chriſtus cum hæc
verba ſciſſa & abſque perfecto integræ ora-
tionis ſenſu protulit nobis ſignificauit ingẽ
tem animi dolorem, ob quem vox hæſit fau
cibus: & lingua perfectè pronunciare & ex
primere ſenſum ſuum non potuit. Et enim
fletus à triſtitia oritur, & ſicut gaudium dila
tat cor, ita triſtitia conſtringit: corde vero
conſtricto & congelato, vix poteſt quod in
tus eſt exire. Vnde in Pſalmo. Statuit qua-
ſi in vtre: à quo nihil poteſt exire. Igitur
quia cor Domini conſtrictum erat magni-
tudine doloris pro peccatis populi Iſrael,
non potuit tunc integrum explicare ſermo
nem: ideo ait. Si cognouiſſes & tu: & in hac
die quæ ad pacem tibi. Eſt Apoſiopeſis fi-
gura: ſicut illud Comici. Ego ne illam, quæ
illum, quæ me, quæ non? Flet pater ob mor
tuũ filium, quem vnice diligebat: & cum ro
garetur, vt velit cauſam tanti fletus expone
re, non poteſt eius mortem exprimere & ita
abrupto ſermone, filius (inquit) ſolus, habi-
lis & pollens ingenio, adoleſcens. Nec filij
obitum explicat: nec dolor & triſtitia id ro
gantibus narrare permittit. Sic loquitur hic
dominus: quare ſupplenda ſunt quæ deſide
rantur. Ait igitur. Si cognouiſſes: ſcilicet rui
nã quæ imminet: vel me redẽptorem tuũ.
Et tu, ſcilicet fleuiſſes, quæ modo exultas.
Et quidem in hac die tua, ſcilicet, quæ læta-
ris & gaudes: & tibi & nõ Deo viuis, quare
tua dicitur dies & non Dei. Quæ ad pacem
tibi temporalem & non tranſitoriã faciunt:
pœnitentiam faceres in hoc tempore vitæ
tuæ, & me Saluatorem cognoſceres. Nunc
autem tempore lætitiæ tuę abſcondita ſunt
ab oculis tuis mala tibi imminentia: certè
non rideres, vt modo rides, ſed potius luge-
res. Non ſolum hoc in loco, ſed in alijs ſcri-
pturæ ſupplenda ſunt verba: ex quibus ali-
qua adijciemus. In ſecundo Regum dicitur.
Et Dauidi annunciauit, vbi nullus qui nun *2. Reg. 16.*
ciaret exprimitur: & ſic ſubaudiendus eſt
nũcius. Et in primo Regum dicitur, & ſecũ *1. Reg. 13.*
dum tempus quod Samuel: ſcilicet, prædi- *1. Reg 24.*
xerat. Et in eodem libro habetur etiam. Et *2. Reg. 6.*
tibi pepercit, ſcilicet, anima mea. Et de Oza
etiam legitur quod miſit ad arcam, ſcilicet,
manum ſuam. Et Zacharias ait. Salutem ex *Luc. 1.*
inimicis noſtris. Scilicet, vt daret.
¶ Sed hic aliqua obſeruanda ſunt. Primum
quod Chriſtus ante omnia ciuitati Hieroſo
lymorum precatur agnitionẽ præſentis bo-
ni & futuri mali: quandoquidem ignoran-
tia eſt totius mali. Vnde Moſes ad populũ *Deut. 32.*
ſuum dicit. Populę ſtulte & inſipiens hæc-
cine reddis domino? Vtinam ſaperent atq;
intelligerẽt: & nouiſsima prouiderent. Sed
Domine te rogo cur inquis, quod illi te nõ
nouerunt? Nõne tibi obuiam geſtantes ma-
nibus ramos occurrunt? Nonne viam veſti-
bus ſuis inſtrauerunt? Nonne omnium ore
& voce vocaris mundi Saluator, filius Da-
uid & rex Iſrael? Non deniq; te veluti ve-
rum Meſsiam venerãtur? In hoc cognoſces
Chriſtum nihil de cærimonijs curare, quan
do cor ab illis diſſonat. Hi enim diuina præ
cepta non obſeruabant: & cærimonijs exte
rioribus ſolummodo Chriſto ſatisfacere ſe
arbitrabantur. Eccleſiæ cærimoniæ optimę
& ſanctiſsimæ ſunt: nonnulli tamen non ſo
lum pias & ſanctas putant, verũetiam om-
nem perfectionem in illis collocãt: & quod
longe peius eſt cum auerſum à proximis
ſuis habẽt animum. Itaq; caput demiſſum,
manus coniunctas pectoriq; adhærentes, in
clinationes corporis & alia huiuſmodi par-
ua illa quidem magnificiunt: at animorũ
mille ſceleribus inquinatorum penitus obli
uiſcuntur. Cærimonias ergo huiuſmodi aſ-
pernatur Chriſtus: & ideo Hieroſolymita-
norum (qui toti in cæremonijs erant occu-
pati) miſeriam & cæcitatem nunc deflet.
¶ Obſerua etiam quod hæc dies vitæ huius
data eſt nobis ad pacem: vt ſic poſsimus pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cem æternam, gaudiumque nobis comparare. Expectemus item diem aliam in qua Christus in tribunali sedebit & puniet quod nũc in die gratiæ & pacis dissimulat. Hi igitur duo dies attentissimis animis sunt considerandi. Horum dierum alter Dei, alter vero hominis est. In die quidẽ hominis, poterit homo quodcũq; sibi placebit operari, tacente Dño. Poterit Sedechias Dei prophetam præcipitare in foueam, & illum fame enecare, alimenta per vncias suppeditans: & Dominus tacebit. At cum altera illa dies venerit, capiet Dñs Sedechiam & captum priuabit regno, coram Hierusalem afflictabit, in præsentia regis Babyloniæ Sedechiã vinculis constrictum in carcerem abripiet, & tandem rex ipse Babyloniæ Sedechia in spectante ipsius filios obtruncabit. Itaque quemadmodum homo in die suo viuens ad huc quodcunque libuit effecit: ita Deus in die suo iustitiam exercens vnicuiq; pro meritis præmium reddet. Vnde illud. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Inter iustum & flagitiosum hominem hoc maxime interest: nam dies & vita tota hominis probi, dies est Dei: etenim per totum vitæ curriculum, Dei operibus intẽtus est. At improbi & scelerati hominis dies, ipsius solũmodo dies est, per totam namq; vitam gulæ, palato, & genio indulgens libidinibus se dedit. Quapropter ipse iam transacto die inquit. Dies mei sicut vmbra transierunt. Vmbræ cõparatur homo, quia vt vmbra in omnibus similis homini est: ita mundanus homo omnes mũdi motus & cursus exequitur: nam vmbra est, & mundum insectatur. Ergo age ò homo, & in hac tua die, dũ vita tempusq; sinunt ad rectè operandum accingere, dum nõ occidit hic dies tibi necessaria compara: nam cũ nox illa tenebricosa mortis aderit, iam tunc rectè operari non erit in manu tua. Qua de causa angeris animo laboribus conflictabere & miserijs, quibus totus vndique ita teneberis oppressus, vt ex illis ad pœnitentiæ meritiue portum emergere non liceat. Quamobrem si sapis præsentis vitæ tempore ad sanitatem, salutem, & pœnitentiam vteris. ¶ Tertio hæc mala ventura absẽdita dicit ab oculis tuis. Quapropter multi securius peccant & patientia Dei ita abutuntur, vt multo peiores in dies effecti in consuetudinem peccãdi dilabantur. Vnde in Ecclesiastico dicitur. Quia non cito profertur contra malos iudicium, absq; vllo timore filij hominum perpetrant mala. Item. Sunt impij cogitantes non rectè. Venite inquiũt, fruamur bonis quę sunt & vtamur creatura tanquã in iuuentute celeriter. *Quia venient dies in te.* Idest, contra te. Aduerte quod quando loquebatur Christus de pace peccatorum & de tempore vitæ præsentis, in numero singulari dixit in hac die: sed quando locutus est de pœna & calamitate ventura dixit, dies in numero plurali. Hinc intelliges quam breuis sit fœlicitas mundana, quam breui transeat præsens delectatio: quam verò longus cruciatus vtpote sempiternus, fineq; caritur. Breue enim est quod delectat, & æternũ quod cruciat. Voluptas nondum venit: quando finita est: at cruciatus, tormenta & afflictio ob illam breuissimam voluptatem in perpetuum durabunt. Hoc certe peccatoribus erat valde considerãdum, ad quod si diligenter attenderent rebus his mundanis nequaquam sese implicarent: sed quia incauti se gerunt & inconsiderate, facilè irretiuntur. Et sunt simillimi adolescentibus nobilibus & opulentium filijs, qui licet apud parentes in delicijs & voluptatibus delicatè educentur, rerum tamẽ nõ sunt experti: & si quando iter aliquod faciunt ad diuersoriumq; appellunt, in quo diuersorij dñam, hoc est cauponã egregia facie hilariq; offendũt, per iactantiam omnes pecunias quas deferunt consumere non dubitãt. Quapropter exinaniti è diuersorio ipso egrediuntur non sine magno plerumq; dolore. Hoc exẽplum ante oculos tibi statue, atq; intime meditare: nam hæc vita diuersoriũ est, res vero illius & deliciæ veluti diuersorij huius dñæ, ac ita cum ob ipsas omnem substantiã consumamus, vacui omnino ex hoc diuersorio egrediemur. Veniet inexorabilis fallaxq; caupona nempe mors, & omnes nimios sumptus quos in taberna huius vitæ fecisti tibi connumerabit: & apud infe ros omniũ epularum pretiũ solues. Veniẽt enim dies in te, in quibus omnium risuũ & cachinnorum pœnas pẽdes. Porro causa ob quam minatur dñs & hos dies tribulationis in memoriam reuocat alia non est, nisi, vtcõ uertamur, & nos in meliorem frugem mentemq; recipiamus. Repẽte inquit apud Hieremiam loquar aduersus gẽtem & aduersus regnum: vt eradicem, destruam, & dispersam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo quod locutus sum aduersus eam: agam & ego pœnitẽtiam super malo quod cogitaui, vt facerem ei. Sic Christus nihil aliud desiderabat quam pœnitentiam: & satis tempus ad eam agẽdam concedebat. Ni niuitæ quadraginta tantum dies habebant ad pœnitentiam, hi verò quadraginta annos: quia post quadraginta annos subuersa est à Tito Hierusalem. Verum his quadraginta annis non tantum efficiebant quantũ Niniuitæ tribus diebus: quare cum iudiciũ Dei incipiebat abscindere hanc arborem nullum erat refugium, nec clamor vllus proderat. Auxiliatorem quidem exoptabant, sed nullus erat. Propterea Christus illis prædixerat. Venient dies quando desiderabitis videre vnum diem filij hominis & non videbitis. Et iterum. Ego vado & quæritis me: & in peccato vestro moriemini. Hoc modo Deus punit hominum ingratitudinem. Vocaui (inquit) & renuistis: ego verò in interitu quoq; vestro ridebo, & subsannabo cum vobis id quod timebatis aduenerit. Tunc vocabũt me & non exaudiam. Hoc nobis dictum putemus. Differt enim Deus pœnam, vt peccatores conuertantur. Sic expectat Hierusalem & expectauit Cain: quem post fratris inuidiam post homicidiũ, post perditionem, & post impietatem non puniuit illico, sed dedit tẽpus pœnitentiæ. Quãobrem multi censent illum vsq; ad septem generationes fuisse dilatum, vt saltem malis ipsis & longo vitæ mœrore compulsus tandẽ aliquando resipiscens pœnitentiam ageret & veniam mereretur. Sed quæres. Cur Deus nõ expectauit Adamũ, sed statim punuit, Cain autem non statim? Quia inter patris, & filij peccatum interposita est agni innocentis mors, idest Christi passio, cuius causa extitit Adæ peccatũ: nisi enim Adam peccaret Christus non moreretur, & propter eius meritum hanc misericordiam cõsecutus est Cain, vt ad pœnitentiã sibi prorogaretur tempus locusq; daretur. Hoc etiam modo se cum multis peccãtibus habet. Omnium miseretur, & dissimulat peccata hominum propter pœnitentiam: & sic Hierosolymorum excidium per quadraginta annos distulit, vt resipiscerent, & pœnitentiam agerent. Sic se habet tecum, qui postquã te peccatis coinquinasti, vitam immerẽti cõcedit vt pœnitentiã agas. Ideo Paulus. An ignoras quod patientia Dei ad Pœnitentiam te adducit? Sed proh dolor: per multi scelera sceleribus cumulantes trahũt iniquitates in funiculis vanitatis, (vt ait Esaias) & quasi vinculum plaustri peccatũ. De talibus dicitur in libro Iob. Dedit illi Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur in superbiam. Nõne abusus est cũ id quod tibi concessum est ad emendationem: tu vertis in dãnationẽ tuam? Sed vt scias quod sicut Deus peccatores expectat ita obstinatos sæuissimè punit: subiungit Paulus. Secũdum duritiam tuam & impœnitẽs cor tuũ thesaurizas in diem iræ, &c. Hæc duo hoc in loco, maximè sunt perpendenda. Primum, Dei misericordia, qui tot annis expectauit Hierusalem. Secundum seueritas iudicij. Quæ duo colliges ex Paulo dicente Dei misericordiam patienter expectare, & quod iram peccator obstinatus thesaurizat: ideo postquã Deus expectauit Hierusalẽ, vide quid dicat. *Et circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te & coangustabunt te vndiq; & ad terram prosternent te & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem.*

Maxima omniũ populorum fuit Iudæorũ calamitas & euersio, vt testatur Iosephus testis oculatus, & Egesippus cõtemporaneus Apostolorum; & ad hanc vsq; diem eorum dissem inatio, & per vniuersum terræ orbẽ dispersio durat. Vnde infertur eos grauissimè peccasse, quippe qui prophetas cognouerunt & Christum, ac ipsius sectatores per summam crudelitatem occiderunt, & eorũ saluberrimas conciones omnino sunt aspernati: quæ omnia grauissimo & atrocissimo corporum supplicio animorumque damnatione sempiterna solet Deus castigare. Alienis ergo malis edocti discamus Christi prophetas, concionatores, pastores, & episcopos non persequi, sed eorum monitis & doctrinis saluberrimis acquiescẽtes ipsos amemus ad eorũ normã viuendi rationem insti tuamus, ne æternis afficiamur supplicijs. Hinc præterea colligimus à Deo familias, oppida, ciuitates, regna deniq; solere pœna mulctari quando peccata publicè commissa impunita relinquuntur: & delinquentes non solum castigantur, verũ omnium suffragijs & defenduntur & liberantur. Sic mundus diluuio perijt, sic nephãdę illæ ciuitates Sodoma & Gomorrha incendio conflagrarunt, sic Hierusalem à Romanis funditus excisa est. Hoc idem timeant sibi quicunq; simili scelerum genere Deum offenderint. Hinc discamus proximis iniurias non esse faciendas: nam si mortem filij sui ita vltus est Deus eadẽ proculdubio ratione vlturus

Hierem. 37.

Hierem. 39. 4. Reg. 25.

Psalm. 74.

Iob. 8.

Eccl. 8.

Eccl. 8.

Esai. 5.

Iob. 24.

Ioseph. lib. 6. & 7. de Bel lo Iud. Egesip pus li. 5. c. 20

Gen. 8.

Gen. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est iniurias illatas proximis nostris, cum ipsius sint etiam filij. Puniuit olim omne genus humanum propter Adæ peccatum, populum Israeliticum propter Dauid: Sodomam & Gomorrhã propter suorum ciuiũ scelera. Pœna mulctabit profecto nos nisi cum Christo fleuerimus & cognouerimus tempus visitationis nostræ. Discamus hinc alieno sapere periculo, & ex alienis malis nostram vitam cõponamus: nec abutamur Dei misericordia, ne incidamus in manus Dei viuentis. Ne dicamus, maxime misericors est Dñs, ipse nostri miserebitur: quapropter nunc fidenter peccare poterimus. Meminerimus potius hanc Dei misericordiam comitem esse iustitiæ: ac ita nisi pœnitentiæ operibus Dei iram præoccupauerimus nos fore grauiter & in sempiternum puniẽdos ob nostra flagitia. Meminerimus præpotenti Deo neminem posse resistere quantũuis fortẽ. Iactabãt se Iudæi in tẽplo illo & cultu externo credentes propter magnificentiã tanti templi nunquam fore, vt Deus permitteret vrbem erui, soloq; penitus æquari: cum tamen ipsi flagitijs sese dederent: sed sua longe falsi sunt opinione, nã legimus apud Hieremiam. Hæc dicit Dñs Deus exercituũ, Deus Israel. Bonas facite vias vestras & studia vestra, & habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacij dicentes. Templum Dñi, templum Dñi, templum Dñi est. Propter templum & diuinũ cultum solummodo se fore defendendos arbitrabantur Iudæi: cum impijs essent animis, & peccatis irretiti. Nec nos putemus fore liberandos tantũ propter ordines quos accepimus, tõsuras, religionis habitus & clausuram ab ira Dei: misi tales interius fuerimus, quales esse debemus. Nec filiatio & origo ab Abrahamo, nec templũ, nec aliqua religio Iudæos liberauit: erant ipsi peccatores, quare iustissimis pœnis afficiebantur. Vnde sequitur. *Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Quemadmodum cæci si aliquibus prætereuntibus obuiant & concurrunt statim illis irascuntur & eos cæcos vocãt: ita nos de propria nostra fortuna querimur si mali aliquid, vel infortunij cõtigit, non intelligentes id nostra culpa euenisse. Propter ipsius peccata supplicijs affecit dñs Hierusalem, quia visitationis suæ tempora non cognouit. Sic Deus ob detestabilia nostra scelera, nos affligit & castigat. Nihil est quod magis irritet in nos quam ingrati animi crimẽ: etenim Deus non visitare nos in hac vita cupit in ira sua & virga, sed benigna potius miseratione. Visitauit nos homo factus tanquam creator creaturam suam, tanquam redemptor captiuum: at tantũ est nostri animi ingrati crimen, vt si luxin mundũ venit magis tamen tenebras iniquitatis quã iustitiæ diligamus. Deus in mundo est, & illum creauit: sed mundus eum non cognouit. In propria venit & sui eum non receperunt: quare in nobis impletum cernimus illud Esaiæ. Filios nutriui & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum & asinus præsepe, &c. Et Hieremias. Miluus in cęlo cognouit tempus suũ: populus autem meus non intellexit iudiciũ Domini sui. Sed historiam prosequamur. *Et ingressus in templum cœpit eijcere ementes & vendentes dicens illis. Scriptum est: quia domus mea domus orationis est.* Ante omnia ad templum it, & ibi vult indicare se illorum iram non timere, nec crucem & passionem velle fugere: sed spõte sua se illis committere ex cruciandum. Secũdo voluit indicare regnũ suum non in foro & in mundo, sed in templo & in domo Dei fore: idcirco nullibi frequentius conspiciebatur, quam in templo. Nesciebatis (inquit) quod in his quæ patris mei sunt oportet me esse? Tertio voluit docere omnes homines primum esse quærendum regnum Dei. Præcipuè autem voluit omnes pãstores admonere, vt summã suam curam eo cõferant, vt nõ thesauros accumulent, sed vt domum Dei sibi cõmissam, puram & mundam seruent. Aduerte autem illos fuisse inuentos vendentes & ementes. Iã Deus per prophetas illos obiurgauerat quod tẽpla prophanarent huiusmodi rebus. Quid est (inquit apud Hieremiam) quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Et apud Esaiam. In terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini. Negabant id quidẽ: sed Deus poterat eos cõuincere. Vnde inquit. Quid niteris bonam ostendere viã tuam? Ecce ego in iudicio cõtendam tecum. Et iterum. Ego sum, ego vidi: dicit Dñs. Sed iam res ipsa docet. Inuenit ementes & vendentes in templo: dicit Euãgelista. Acsi diceret. De quo toties questus fuerat & ipsi negabant, nunc re fuit confirmatum: nec enim tunc negare poterãt se in templũ illicita fecisse cum à Christo fuerint cõprehensi. Væ autem homini illi, quẽ sæpe sæpius præmonitum, Deus in peccatis depre-

Gen. 3. *2. Reg. 24.* *Gen. 19.*

Hebr. 10.

Hierem 7.

Luc. 2.

Mat. 6.

Hierem. 8.

Esai. 1.

Hierem. 2.

Hierem. 7.

deprehendit. Si enim Christus discipulos suos increpauit, quia solummodo dormiebant: quid credimus esse facturũ illis, quos peccatis immersos inuenerit? Huc spectat illud Christi. Malus seruus dicit in corde suo, morã faciet Dñs meus venire: & ob id cœpit percutere conseruos, veniet Dñs in die qua non sperat. Cum dixerint pax & securitas, repentinus superueniet interitus. Erant ipsi inscij ementes & vendentes cum repente Dominus iratus eos expellere cœpit. In hunc ergo modum solet visitare impios & flagitiosos homines. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. Quamobrem oportet diligenter aduertere, ne dominus nos ita imparatos inueniat. Cũ enim diem aduentus Domini ignoremus statim sine mora de conuersione nostra in meliorẽq; frugẽ receptione cogitemus. Fieri enim potest vt hodierno die adsit Christus cum flagello nosque in medijs voluptatibus reperiat: ac ita nulla excusatione admissa grauiter castiget. ¶ Scire tamen operæpretium erit, vnde fuerit introducta huiusmodi consuetudo, vt in templo columbę & alia id genus venderentur & emerentur. Quia in illo templo innumerabiles (vt ait Hieronymus) immolabãtur hostiæ, taurorũ, & arietũ & hyrcorũ: & ne pauperes absque sacrificio manerent offerebant pullos columbarum & turtures. Adde quod illi qui à longe distantibus locis veniebant nõ habebant victimas: quapropter excogitarãt sacerdotes emolumenti sui causa, vt omnia animalia quibus opus erat sacrificium in tẽplo venalia haberentur, vt venderent nõ habentibus, & ipsi rursus acciperent. Hæc ab initio quidem poterant sana mente & bona institui: ne deessent hostiæ ad cultũ Dei volentibus eas offerre. At postea pietas illa versa est in quæstum, & pia deuotio in auaritiam commutata est: ideò Dñs noluit ferre domus suæ prophanationem, sed flagello eos eiecit de templo. ¶ Expende hic Christi modestiam. Poterat enim iure optimo eos scorpionibus cędere, sed funiculo admodum flagelli eiecit: ne ex his verberibus sanguis sequeretur. Ita supplicia huius vitæ sunt pietate & misericordia plena. Quãobrẽ ex hoc Christi facto exemplũ sumamus, ne crudeles, ne tyrãni, ne asperi nimis simus in eos, qui nos offendunt, sed potius insumẽ da de illis pœna moderati. De Mose dicit scriptura quod erat mitissimus omniũ habitantium terram: & ita legitur quod cum cõtẽneretur, nec obseruaretur à Core, Dathan & Abiron & alijs, ad Dñm caput flexit dicens. Ne respicias sacrificia eorum. Non dicit vt absorbeat eos terra quãuis hoc meruerint, nec vt igne corripiantur & consumantur: sed tantũ ne respicias sacrificia eorum. Similiter sanctus propheta Oseas cum enarrasset scelera populi Israelitici & dixisset profundè peccasse, conuertit sermonem ad Dñm dicens. Da eis Dñe. Quid dabis eis? Da eis vuluam sine liberis, & vbera arẽtia. ¶ Obserua autem quod bis Christus ingressus in templum ementes & vendentes eiecit. Primo in initio prædicationis suæ: cuius eiectionis meminit Ioannes. Secũdo in die palmarum, vt testatur Matthæus & hic noster Lucas: & hoc fuit quinque diebus ante mortem suam & post suscitationem Lazari teste Ioãne. Patet hoc ita esse quia in eiectione illa de qua loquitur Ioannes petierunt signũ Iudæi, & dixit eis, soluite templũ hoc: sed hic nullum signũ petijt, ergo bis hoc fecit. Ita tenẽt Augustin⁹ & Chrysostomus. In quo maior est Iudæorum culpa: quia cũ bis hoc esset factum, in sua tamen dementia tenaciter perseuerabant. ¶ Aduerte etiam quod licet subuerteret mensas nihil tamen inde Christus abstulit, sed permisit dñis, vt omnia auferrẽt, & alibi venderẽt: nec enim res ipsæ venales erant illicitæ, sed locus: & ideo de loco fuerunt eiecti à Dño dicente. Domus mea, domus orationis est. Secundo peccabant quia iniusto desiderio & fine lucri illud efficiebant. Licet enim non darent pecuniam ad vsurã, munera tamen accipiebant pro mutuatione: & ideo D. Hieronymus colibistas eos vocat. Prædixerat enim Ezechiel. Vsuram & superabũdantiam nõ accipietis. Pertinebat autem ad Christum hoc facere, & prohibere eos: quia peccabãt tam in verbo quam in opere. Porro in prima eiectione dixit, auferte ista hinc: in secũda autẽ nihil tale protulit, sed euertit cathedras & mensas. In prima etiam dixit, nolite facere domũ patris mei domum negotiationis: in secũda vero dixit domus mea domus orationis vocabitur, at vos fecistis eam speluncã latronum: & multo asperius est dicere speluncam latronum: quam domum negotiationis, teste Chrysostomo. Ratio verò est quia primũ signum de eiectione fuit, vt diximus in principio prædicationis Christi: quo tempore non tantum sese ostende-

Num. 16.

Osee. 9.

Ioan. 2.

Matth. 21.

Ioan. 12.

Aug. lib. 3. de co. Euãg. cap. 67. & Chrys. hom. 68 in Mat.

Hiero. lib. 3. cõ. Mat. c. 21 Ezech. 18.

Chrys. hom. 68. super Matth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat, & ideo blandius cum illis egit. Deinde quia in secunda erant in peccatis, de quibus iam fuerant obiurgati, & ideo asperius illos est allocutus. Posteriora enim errata maiori pœna digna censentur quam priora: quod etiam in legibus humanis cõspicitur. Nam fur qui primo abstulit flagellis plectitur: quod si incidit in idem crimen, auribus priuatur: quod si tertio perseuerat, in crucem tollitur. Si igitur semel peccata tua fuisti confessus, caue ne iterũ delabare: quia iam
Matth. 18. grauius punieris. Apta tibi illud serui nequam qui cum ei decem millia talentorum
Prouer. 26. fuissent à Domino condonata & ipse nihilominus à peccatis non abstinuisset, sed in
2. Petr. 2. eadem reincidisset, grauissimis fuit pœnis mulctatus. ¶ Aduerte autẽ quod licet Chri
Ioan. 11. stus abegisset eos, reuersi tamen sunt ad vomitum. Nam post suscitationem Lazari põtifices aduersus Christum concilium inierunt & mandatum dederunt, vt inuentus comprehenderetur: cuius nepharij mandati causa ausugit in ciuitatem Efren iuxta desertum. Quapropter sacerdotes putabant illum non esse reuersurum, vel si reuerteretur propter illud mandatum in se prolatum non posse venditores excludere de templo: & ideo ausi sunt proponere res venales in templo, quod non fecerant præcedenti tempore ex principio prædicationis Christi.
Nec vulgus putabat ad illud festum esse vẽ-
Ioan. 12. turum: quapropter quærebatur, vt ait Ioannes. At Christus inopinatè venit, & deprehendit eos & eiecit, vt dictum est. Sed dubium exoritur. Quomodo non restiterunt ei sacerdotes qui erant in templo in prima, nec in secunda eiectione: & maximè in hac secunda cum eum comprehendere à summis sacerdotibus potestatem haberent. Dico hoc fuisse vnum ex ingentibus miraculis à Christo factis. Miraculose enim tãtam multitudinem eiecit vnus homo pauper & inermis tanta maiestate & authoritate, quãta, ne numerosus quidẽ exercitus auderet. Incussit eis timorem maximum ostendens aliquid terribile in vultu suo ex diuina virtute procedens: & ita omnes exierunt, vt ne mutire quidem auderent, nec faciem eius intueri. Atq; ita Christus ostendit hic
Ioan. 18. suæ diuinitatis imperium eo modo quo quando fuit comprehensus suam etiam potestatẽ indicauit, cum ad cohortem conuersus dixit, ego sum. Quo solo verbo ipsi in terram sunt prolapsi: licet illi armati, ipse vero inermis esset. Nemo enim suæ virtutis verbo resistere valuit: & ita ne vllus quidem ei respondit, vel illum respexit qui magna authoritate inquit. *Scriptum est, quia domus mea domus orationis est, vos autem fecistis eam speluncam latronum.* Hoc scriptum est
Esai. 56. apud Esaiam in persona Dei dicentis. Domus mea domus orationis vocabitur cũctis populis. Ex hoc loco colligitur grauissimum esse scelus in loco sacro peccare cum Christus peccantes in templo sic puniuit. Locus enim misericordiæ in quo hominum miseretur, eorum sceleribus ignoscit in quo peccatores cum Deo recõciliantur, & cum illo gratiam ineunt, templum est. Cum igitur hi sacerdotes inexplebili auaritia misericordiæ locũ impedirent, iustissimè fuerunt excluſi. Nec tantum Deus peccatis fuerat offensus, quantum auaritia sacerdotum. Intuebatur enim medicinas ad salutem & remedium traditas, in perniciem & interitum esse conuersas. Acriter profecto puniendus esset ille qui fontem, vnde tota ciuitas aquam potandam haurit veneno inficeret. Cùm ergo è templo aquam gratiæ pij Christianæ religionis cultores hauriant, hoc est, cum in templo sacramenta vera animarum medela & remedium administrentur, quis dubitat graui esse pœna mulctandum illum, qui tẽplum prophanarit, flagitiorumque veneno polluerit & contaminarit? Huius classis & farinæ sunt fœminæ permultæ, quæ domi quidem vestitu sunt quotidiano contentæ, professuræ tamen in ecclesiam vano fuco & ornatu componuntur, vt visæ miseros homines illaqueent & irretiant. Ita festa, templa, & sacrificia Deo placando nostrique miserendo instituta, eum magis in nos irritando conuertimus in nostram perniciem. At de veneratione templorum, iam hoc capite dictum est in historia Zachæi. Ex hoc vero Christi facto licet colligere quantum detrimenti prælatorum, & antistitum auaritia Christianæ ecclesiæ allatura sit: nam vbi pecuniæ studium est, nihil purum, nihil sanctum manet. Non solum autem Christus ita se seuerum exhibebat erga prophanatores templi, sed etiam verbis eos increpabat, cum latronibus simi-
1. Tim. 6. les esse dicebat. Auaritia enim radix & origo latrocinij & veluti latro in spelunca delitescens prædam expectat, sic hi in templo sedebant, prædam cum populo exercentes. Sed vide, quàm bene eos hic depingat Christus,

stus, imò quam bene illis laruam, seu personam detrahat. Illi se præferunt aliis hominibus, at Christus non præfert, sed deteriores etiam ipsis latronibus appellat, nec immerito, nam longè peius & deterius est animam, quam corpus occidere, & aliquem spiritualibus, quàm corporalibus bonis defraudare. Hoc sibi dictum putent illi, qui sibi ipsis ob externa opera nimium placẽt cum interius, nec fidem, nec charitatem habeãt. Adam in paradiso peccauit, Iob in sterquilinio Deo placuit. Illi etiam tres in ardenti
Chr. hom. camino ignis, Deo seruiebant & laudabãt.
de populo. Lege Chrysostomum. Sequitur vlterius.
Et erat docens quotidie in templo. Cur docet illos quibus tam dira comminatus fuerat? Ni
rum 18. mirum, vt illos ad resipiscẽtiam adducat, sicque possint iram Dei à se auertere. Ita enim Dominus apud prophetam loquitur. Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos domus Israel in manu mea. Repente loquor aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradi-
rem. 26. cem, &c. Et iterum. Dominus misit me, vt prophetarem ad domum istam & ad ciuitatem hanc omnia verba quæ audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras, & studia vestra & audite vocem Domini Dei vestri: & pœnitebit dominum mali quod locutus est aduersus vos. Similiter Christus prædixit, quæ pœna contemptores Dei maneat. Interim tamen docet, prædicat hortatur ad pœnitentiam, vt si qui volent, iram Dei placare possint. Sic Hieremias tria præstabat. Primò comminabatur Iudæorum populo innumera mala, quæ cogitauerat Dominus illis immittere, nisi maturè resipiscerent. Secundò affirmabat iram Dei emendatione vitæ posse placari. Tertiò seipsum interpo-
rem. 28. nebat mediatorem inter Deum & populum. Recordare (inquit) ò Domine quod steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & auerterem indignationem tuam ab eis. Sic hæc omnia frustra facta sunt à propheta, quoniam Iudæi nolebant prophetæ acquiescere, imò in carcerem coniecerunt, hoc quod non abhorret à præsente historia nam continenter sequitur in contextu. *Principes autem sacerdotum & scribæ, & principes plebis quærebant illum perdere & non inueniebant quid facerent illi.* Non degenerant Iudæi à maioribus suis homicidis,
Ecclesiast. ho. de Lazaro & diues. qui prophetas maluerant occidere quam audire. Omnis malitia (vt ait Chrysostomus)
Matth. 5. sæpe confunditur tatione veritatis, corrigitur vero nunquam, maximè eorum qui proposito malo & non ex ignorantia peccant. Hi qui ex malitia peccabant & obstinati erant, peiores indies reddebantur. Vide etiam quantum abhorreant homines ab audienda veritate, cùm hos veritas ipsa longè deteriores reddebat. Est enim sententia. Obsequium amicos, veritas odium parit. *Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.* Hinc docemur modum quo nobis est audiendum Dei verbum. Dulce & dele-
Psalm. 118. ctabile est Dei verbum. Vnde regius propheta. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Dixit quod erant melle dulciora, quia mel apum, si tempore eo vtamur delectat, sed citò sapor eius vanescit & plerumque viscera vitiosa reddunt. At verba Dei delectant & nutriunt, & quod maius est, vitam animæ præstant. Vnde beatus Petrus dixit Iesu. Verba vi-
Ioan. 6. tæ habes. Hoc suauissimo cibo sustentatus est Moses, quadraginta diebus. Præ-
Exo. 24. stet ergo nobis immensum illud & infinitum dulcedinis pelagus, ita audiamus verba vitæ, vt in æternum viuamus cum ipso, in sæculorum sæcula. Amen.

CAPVT XX.

DICI Non potest qualia fecerat inuidia corda sacerdotum, & scribarum. Ægre ferebant honorem, quẽ Saluatori dederat populus exiens obuiam ei in die Palmarum, nec pati poterant tantã Saluatoris authoritatem, qua expulit de templo vendentes & ementes. Itaque cæci hac tanta luce quærebant occasionem, vt Christi Saluatoris honorem & gloriam obscurarent, nam inuidi immunditijs satiantur quemadmodum iconiæ, hoc est, proximorum miserijs. Non poterant vespertiliones solis claritatem sufferre, imò vt in
Prouer. 5. Prouerbijs legitur, per diem incurrerunt te nebras & sicut nocte sic palpabunt in meridie. Peiores itaque quotidie effecti omnem mouent lapidem, vt Christum morti tradant, & quia hoc timore populi apertè non audent facere, ne forte populus seditionem cõcitet, quærunt inde occasiones quæ sibi iustę visæ sunt, ne hoc feciſſe videãtur odio, imò propter iustitiã, ita vt eũ occi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dant, ac intelligat populus se legis zelo legisque causa eum occidisse. Hac occasione inuenta conuenerunt in vnum, vt eum interrogarent qua authoritate verbum Dei profiteretur, quaue potestate eijceret de templo vendentes & ementes. Ait itaq; noster Lucas. *Et factum est in vna dierum docente illo populũ in templo & euangelizante, conuenerunt, principes sacerdotum, & scribæ cum senioribus, & dixerunt dicentes ad illum. Dic nobis in qua potestate hæc facis, aut quis dedit tibi hanc potestatem.* In vna (inquit) dierũ, hoc est die tertia post ramos palmarũ, scilicet die martis, nã Christus die dominica in ramis palmarũ receptus est in Hierusalem & introiuit in templum & eiecit vẽdentes & ementes & eadem die ad vesperã redijt ab Hierosolyma. Tunc esuriuit & accessit ad arborem ficum, maledixitque ei & aruit, & iuit sequenti die in Hierusalem, & vespere redijt. Docebat autem populum in templo, in quo videre est quod Christus in templo docet nec à doctrina cessat, quanquã insidiãtur qui primas in populo obtinebãt. Cui Deus tantum munus delegauit, is necesse est ad mortem vsque suam obire functionem, decretum habens capillos capitis sui iam numeratos esse. Secundò animaduertendum est, quòd Lucas scribit Christum euangelizasse in templo, hoc est bona, ac fausta nunciasse. Nunciabat enim haud dubiè tempus esse acceptabile, & quẽ admodum Paulus testatur dies salutis, dies (inquam) in quibus Deus statuerat cum hominibus gratiam pristinam inchoare. Nunciabat etiam Christus tempus esse noui fœderis quod iam olim Deus fuerat pollicitus per prophetam Hieremiam se pactum cum hominibus, vt iam peccatorum obliuiscatur, imò potius legem in cordibus scribendam daturum. Quemadmodum lucerna cum vult extingui maiorem emittit splendorem, sic Christus iam morti propinquus maiora signa ostendebat, crebrisq; concionibus id docebat. Prætereà conuenerunt (inquam) principes sacerdotum. Principes sacerdotũ vocabantur illi qui præcipui erant inter sacerdotes. Cum senioribus ait, qui erant iudices magnæ authoritatis in populo, quorum sententiam sequebatur populus, & erant ex illis septuaginta senioribus quos dederat Moses in socios ad supportanda onera negotiorum: & semper seruatus est numerus illorum septuaginta, succedentibus alijs loco mortuorum. Seniores qui

Mar. 11.

Matth. 10.

2. *Cor.* 6.

Hiere. 31.

Num. 11.

alios corrigere debebant isti sunt peiores, & adunantur cum impijs sacerdotibus, sicut olim venerunt ad Ezechielem ostendentes immunditias suas, egressa est enim iniquitas à senioribus Israel qui videbantur regere populum. Pari gradu scelestius est peccatum senis quàm iuuenis: quoniam senex rerum experientia & sapientia præstat, & debet alios non solum consilio sed vita & exemplo instituere, cùm autem impius est, plus nocet. Vnde in Ecclesiastico habetur. Tres species odiuit anima mea: Pauperem superbum, diuitem mendacem, & senem fatuum & luxuriosum. Quemadmodum, in veteribus ædificijs periculosius est incendium quam in nouis, ita peccatum senis plus nocet quam iuuenis. Senes itaque qui alios corrigere debuerant peiores effecti conuenerunt cum scribis qui erant legis doctores, aduersus dominum & aduersus Christum eius. Sed nihil humana sapientia contra diuinam facere potest. Vnde Dauid in psalmo in persona domini ait. Protexisti me Deus à conuentu malignantium, à multitudine operantium iniquitatem. Quærebant autem ab illo in qua potestate hæc faceret, vt confunderent doctrinam eius, acsi nullius esset valoris, ne ab aliquo acceptanda, quia non habebat legitimam potestatem. Nec enim poterant admiranda eius facta damnare, quæ tam multa & præclara populo teste gesserat, nec poterant doctrinam refellere, quæ cum lege diuinaque voluntate consentiebat. In authoritate ergo venantur causam calumniandi. Si enim dominus (quem non nisi tantum hominem esse credebant) sibi vendicasset authoritatẽ Dei, parata erat blasphemiæ calumnia, sin minus in promptu erat calumnia seditionis quòd absque authoritate sacerdotum & seniorum, hoc auderet in templo. Hoc ambitionis causa quo ipsi erant scelerati, eo Christum illis similem iudicabant. Nam omnis homo (vt egregie disserit Chrysostomus) secundum se existimat alium. Fornicarius neminem castum putat esse, castus non facile de fornicatione suspicatur, superbus neminem putat humilem. Sic qui non est ex Deo sacerdos, nullum sacerdotem putat ex Deo. Vnde credis fieri, vt contendant inuicem sacerdotes, nisi quod ambitiosi facti omnes tales quales sunt ipsi existimant? Videmus (inquiunt) tuis concionibus te discipu-

Ezech. 8.

Dani. 13.

Eccle. 25.

Psalm. 2.

Psalm. 63.

Homil. 2. de Daniel. & Saule. Tom. 1.

scipulos cõuocare, & nos volumus te ipsum audire & sequi: sed priùs dic nobis in qua potestate hæc facis? Quãuis isti mali essent, & hoc, vt calumniarentur interrogarent ni hilominus vtinam nostri prælati hoc facerẽt annis præteritis, nec tot seminati essent errores, nec tot idiotæ prædicantes populo publicè cõcionem facerent. Quia homines dormiebant qui sunt ecclesiæ prælati quorum officium est vigilare, venit inimicus & superseminauit zizaniam. Sed de his aliâs. ¶ Vide igitur quod non dicunt in qua potestate hæc dicis, doces aut prædicas sed facis? quia de authoritate faciendi quærunt. Duo enim operum genera fecit Christus. Alterũ miraculorũ quia tunc sanauit in tẽplo cęcos & claudos, vt ait Matthęus, alterum eiectionis vendentium & ementium & euersionis mensarum. Quærunt igitur in qua potestate hæc facis, ideſt, eijcis ementes & vendentes, & de hoc principaliter quærunt, quia non erat nouum Christum miracula facere. Denique omnia volunt examinare: doctrinam videlicet, & miracula: licet hoc principaliter nunc quærunt. *Respondens autem Iesus dixit ad illos. Interrogo vos & ego vnum verbum respondete mihi. Baptismus Ioannis, de cælo erat, an ex hominibus?* Vsus est Christus hoc argumento, vt doceat nos ne illicitum arbitremur vti ijsdem quibus interdũ vti expediens & vtile est: attamen non ita putaremus licitũ esse nisi Christum videremus sic vsum. Sic etiam Paulus vsus est quãdo omnes Iudæi concitati erant contra eum vnanimiter dedit operam, vt disceptatio fieret inter eos adhærens Pharisæorum sectæ contra Sadducæorum doctrinam dicens. Pharisæus ego sum, & filius Pharisæorum: de spe & resurrectione ego iudicor. Et cum hæc dixisset facta est dissensio magna inter Pharisæos & Sadducæos, & soluta est multitudo. Iterum cum Paulus sciret quod Iudæi insidiabantur vitæ eius & Festus procõsul vellet causam Pauli in Hierusalem audiri vbi non erat Paulo securum vt audiretur appellauit ad Cæsarem: ad quem est missus. Et rursus Paulus cum tribunus iuberet eum flagellis cędi, iam alligatus ait, Si hominem Romanum indẽnatum licet vobis flagellare? Et iussit statim eum solui tribunus. Et iterum cum fuisset iniùste incarceratus & cæsus occultęq; principes & magistratus iubebãt illũ & Syllã dimitti quod ad vere cũdiam eorum cedebat quasi ipsi fugerent à carcere, vel si pecunia aut precibus occultã haberent liberationem, dolens Paulus sic eijci dixit. Cæsos nos publice indemnatos homines Romanos miserunt in carcerẽ: & nunc occulte nos eijciunt? Ità nos licet vti eisdem cautelis & ingenijs in nostram vtilitatem cum non cedant in iuris alicuius præiudicium, vel non includant in seipsis aliquod illicitum scilicet, quod expresse sit lege vetitum. Sic in præsentiarũ vsus est Christus. Posuit hanc potius quæstionem quam aliam: quia neutra pars respõsionis poterat esse secura. *At illi cogitabant intra se dicentes. Quia si dixerimus è cælo, dicet. Quare ergo non credidistis illi? si autẽ dixerimus ex hominibus, plebs, vniuersa lapidabit nos.* Prõptum erat pontificibus & senioribus respondere quod ipsi credebant: nam putabant baptismum Ioannis esse ab hominibus, nolebant tamen hoc respondere, quia videbant prima facie quæstionem inuoluere difficillimam & arduã: atque ideo cogitabant. Sic accidit impijs qui conuitio probos insequuntur, seipsos maiori supplicio afficiunt. Vnde psalmographus ait. In laqueo isto quem absconderunt comprehensus est pes eorum. Dũ alios illaqueare volunt sibi ipsis inextricabiles laqueos machinantur. Christus sua quæstione illos sic concusserat vt nullam amplius elabendi viam haberent: hoc etiam quod in sua ipsorum conscientia sentiebant. Vide autem, Deum non verentur nec iudicium propriæ conscientiæ, sed tantum populum timent: & malunt ignorantiæ quam impietatis accusari. Sed ò miseros & pluſquam infœlices homines: qui dum externa ope fallunt homines: in sua ipsorũ conscientia sentiunt Dei maximam offensionem. Si reprehenderit nos cor nostrũ (ait Ioannes) maior est Deus corde nostro, & nouit omnia. Proinde caue ne quid cõmittas contra conscientiã, quę apud Deũ mille testiũ loco est. Porro baptismus Ioannis è cælo erat & à Deo erat: ipse enim ait. Qui misit me baptizare ipse mihi dixit, &c. Et in superioribus dixit noster Lucas. Omnis populus & publica ni iustificauerũt Deum baptizati baptismo Ioãnis: pharisæi autẽ & legis periti spreuerũt eõsilium Dei in semetipsos nõ baptizati ab eo. Quia ipsi spreuerunt baptismũ Ioãnis nõ audebãt dicere ex Deo, ne cõfunderentur: neque ex hominibus, ne lapidarẽtur à plebe quam timebãt, quia populus venerabatur Ioannẽ: ideo addiderũt. *Certi sunt enim pro-*

Psalm. 23.

Psalm. 25.

Psalm. 21.

Psalm. 9.

1. *Ioan.* 3.

Ioan. 1.

Luc. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prophetam esse. Hoc est, missum à Deo & non ab hominibus. Vide quomodo non erat eis curæ vt verum responderent, sed quod ipsis erat commodum. Formidabantque homines qui Dei timorem eiecerant: atque ideo respondent se nescire. Sequitur enim. *Et responderunt se nescire vnde esset*. Vide humani cordis malitiam. Non confitentur culpam impij, tametsi deprehensi sint: sed aut excusant quemadmodum Acham & Saul, aut omnino negant sicut Caim. Sed nihil his versutijs proficiunt coram iudicio Dei. Apud homines excusatio vel negatio criminis nonnunquam liberat: apud Deum autem confessio. Multum enim differt iudicium Dei & hominum: nam quod apud homines condemnat, apud Deum saluat. Multos etiam inuenies modo his pharisæis peiores, ac superbiores. Nam isti licet superbissimi, nihilominus suam confitentur ignorãtiam: sed nunc quamplurimi magis amant suam commendare opinionem quanuis ab alijs vincantur, quã ignorantiam confiteri. Hoc autem est omnibus hæreticis cõmune: quibus quanuis scripturæ testimonijs purissimis probes falsam & hæreticã eorũ doctrinam, non tamen poteris vlla ratione euellere à doctrina quã semel tuendã acceperũt: & malunt superbia ducti hæreses defendere, quam humiliter ab errore deuiare. *Et Iesus ait illis. Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio* Si Christus non dicit nobis quis ipse sit, vere perimus, prima enim salus est ipsum audire sese manifestantem? Audit Saulus, cur me persequeris? At ille. Quis es domine? Tota Sauli vita inde pendebat vt dominus diceret, ego sum Iesus. Diuina est mihi potestas, nõ ex hominibus. Audit cæcus ille ego sum filius Dei vt corde etiam videret. Quæ vero alia salus est Samaritanæ neq; Samaritanis nisi Christ⁹ diceret quis esset? Vigerẽt densissimæ tenebræ in mundo, nisi diceret Iesus quis esset. Si fides ex auditu auditus autem per verbum Christi: vbi Christus nõ loquitur, caret anima verbo vitæ & vita. Pete ergo ab eo vt tibi se declaret nec patiatur abscõdi sicut à pharisæis quibus ostendit dominus eos Spiritu sancto inobedientes esse Ioanniq; Baptistæ viro sanctissimo non credidisse, & de Iesu dixerunt se nescire vnde esset, ob idq; par pari referens ait, si vos nescitis nec ego dico in qua potestate hæc facio. Quæ facio conferte facta mea cum factis illius & expendite, an si non dubitatũ est de authoritate illius cõueniat de mea dubitare: siquidem ille crebris cõcionibus annũciauit regnũ Dei, & de me testimoniũ perhibuit. Vide etiam non dicentem, ego scio, sed non vobis dico. Nouerat enim se authoritate patris cuncta gerere. Vnde ipse. Pater in me manens facit opera. ¶ Nota duabus de causis veritatẽ esse abscondendã quærentibus. Prima quia capaces non sunt ad intelligendum. Ideo dominus discipulis ait. Multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. Altera quando odio aut contemptu quæritur veritas, sicut hic occultauit Christus veritatẽ suæ potentiæ: nec dixit se hæc facere diuina potestate, quia ipsi nolebant hoc scire nisi vt calũnijs afficerent eũ. Vnde dominus dixit. Nolite sanctum dare canibus, nec mittatis margaritas ante porcos. Demum noluit dicere quis esset quia nondum venerat hora suæ mortis, & hoc vsque ad vltimum vitæ seruauit: quia sciebat illos dicturos, blasphemasse & reum esse mortis Sequitur. *Cæpit autem dicere ad plebem parabolam hanc*. Gratanter eum plebs audiebat, & maiores iam confutauerat: & ideo sermonẽ suum ad populum vertit ostendens quales fuerint illi sacerdotes, & scribæ & seniores populi in parabola, quam proponit. Scriptum est enim de illo. Aperiam os meũ in parabolis, loquar propositiones ab initio. Ait itaque. *Homo quidam plantauit vineam, & locauit eam agricolis*. Aduerte quod in Christi responsionibus vt Chrysostomus annotat, duo consideranda sunt. Primum quod Christus non tam verbis interrogantium respondet, quam intentioni qua interrogant. Vnde cuidam dicenti, magister sequar te quocunque ieris, respondit. Vulpes foueas habent & volucres cæli nidos, filius autem hominis, &c. Quid attinet domine hæc respondere? Erat ille auarus & vt dines esset sequi eum optabat: & Christus mẽti eius respõdit dicens, vulpes foueas habẽt. Acsi diceret. Quam obrem cum diuitem te esse velis sequi vis hominem adeo pauperem vt vulpes foueas habeant & volucres cæli nidos & ipse non habeat vbi caput reclinet? Respondit non verbis eius sed mẽti. Alij etiam dicenti, magister bone putans solum Christum hominem esse dixit. Quid me vocas bonum? Nemo bonus nisi solus Deus. Si bonũ me cõfiteris, crede me esse Deũ. Et discipulis dicẽtibus, dæmonia subijciũtur nobis respõdit. Videbã Sathanã sicut

Iosue.7. *1.Reg.15.* *Gene.4.*

Act.9.

Ioan.9. *Ioan.4.*

Roma.10.

Ioan.9.

Ioan.14. *Ioan.16.*

Matth.7.

Psalm.77.

Hom.63. in Matth. *Luc 9.*

Matth. 19. *Luc. 20.* *Ioan 13.* *Lib.2. Thes. ca.1.& lib. 3. super Iob. cap.3.*

sicut fulgur de cælo cadentem. Quasi dicat. Ne insolentes sitis quia dæmones vestræ ditioni sunt subiecti: ne vt Sathanas è cælo, ita vos à me depellamini. Et Petro dicẽti, quo abis, respondit. Quo ego nunc abeo non potes me sequi, sequeris autem postea. Nõ dixit quo abiret, sed, nõ potes me sequi: quia Petrus interrogabat, vt sequeretur Iesum. Lege Cyrillum. ¶ Secundo ostẽdebat Christus suam diuinam sapientiam cum responderet interrogantibus ita vt ipsimet inimici eius seipsos respondendo damnarẽt. In hac parabola hoc apparet, in qua cum Christus responderet interrogationibus sacerdotum, eos fecit iudices responsionum: & ipsimet seipsos damnant. Hac in re apparet præclarissima Christi doctrina & Sapientia. Sẽsus parabolæ est. Dixerant Christo principes sacerdotum, in qua potestate hæc facis. Hoc est. Qua gratia ementes & vendentes, eijcis de templo? Respondet huic interrogationi hac parabola, in qua inquit quod hæc authoritas perscrutandi & examinandi concionatores, nec non licentia qua vsi erant eũ interrogãtes in qua potestate id faceret, iam venisse tempus in quo hac authoritate erãt priuandi suis peccatis in causa existentibus: & ab eis ad Gentiles hæc potestas tranferẽda. Hoc insinuare vult in hac parabola dicens illis. Homo quidam plantauit vineã, &c. Sub hoc homine intelligitur Deus: vinea est Ecclesia & populus Israeliticus, in quo notus erat Deus. Agricolæ sacerdotes templi, cum quibus Christus hæc loquebatur in templo. His locata est vinea hæc, vt redderent doctrina ac exemplis singulis animis fructus Domino: scilicet, animarũ quarum curam habebant. Cum enim ad eos mitteret multos ex prophetis seruis suis nõ solum non præstiterunt pactum, quin potius eos occiderunt, necnon suum vnicum filium Christum Dominum quem crucifixerunt: quamobrem iustissimè Ecclesia & Euangelica concio translata est ad gentes, iuxta illud quod Paulus & Barnabas dixerunt Iudæis. Vobis oportebat primum prædicari verbum Dei: sed quoniam illud repellitis & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim præcepit nobis Dñs. Ideo Christus cõcludit hic dicens. Auferetur à vobis regnũ Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Qua de causa non est vobis interrogare in qua potestate hæc facio: cum perspicuũ sit hanc potestatẽ à vobis vestris demeritis esse ablatã, & alijs cõcessam. Hic sensus est parabolæ: sed singula exponamus elicientes more nostro ex ipsius literali sensu doctrinam ad mores cõponendos, vitamq; corrigendam. Ait itaque. *Homo quidã plantauit vineã*. Homo iste Deus est optimus & maximus: pater videlicet æternus. Nõ quia ipse sit homo: imò ab effectu eo quod ipse facit homines. Vocatur quidam sutor nempe quia facit calceos: & alius faber argentarius, ab eo quia argentea facit opera. In scriptura etiam vsitato modo loquendi causæ vocantur sæpe ex effectus nomine. Sic noster Lucas in superioribus vocauit quendam dæmonem mutum, quia hominem in quo erat faciebat mutum. Sic pater æternus dicitur homo, nempe quia est hominũ conditor, deniq; hominum causa efficiens, vt ipsi homines sint. Secundo dicitur homo vt placet Origeni non quod reuera ipse sit homo cum natura humana ad verbum sit terminata & non ad patrem: sed dicitur homo quia conuersatur cum hominibus, & eis declarat quæ cõducunt ad mores componendos. *Plantauit vineam*. De hac vinea plenissimè per canticũ loquitur Esaias *Esai.5.* describens omnem cõmoditatem vineæ sic excultæ, vt nihil supra. Vinea Dñi Sabbaoth domus Israel est. Attamen videamus vnde portauit radices, quoue loco eas plantauit. Hoc docuit Dauid cum loquitur cum *Psalm.79.* Deo inquiens. Vineam de Ægypto transtulisti, eiecisti gentes & plantasti eam: dux itineris fuisti in conspectu eius, &c. Quemadmodum bonus cultor si in terra sterili habet optimas radices viuas & eas in aliam bonã mutat: nihilominus inquit Dauid transtulisti vineã tuam quæ est populus Israeliticus, qui sicut vinea intenderat ramos suos, & extenderat se, ac creuerat ab Ægypto loco seruitutis & afflictionis & tenebrarum, vt eam plantares in terram bonam: quam patribus eorum promiseras: quæ manat lacte & melle. Eiecisti gentes. Vulsisti ab hac vinea omnes sentes, quæ poterant officere: eijciens à terra propria Amorrhæos, Chananæos, Iebusæos alios q; idolorũ cultores, qui colebãt terram promissionis; fecistiq; populum tuum habitare, & fructibus terræ frui. Non solum egregius psaltes, vnde Dominus vineam trãstulit, & vbi plãtauit enarrat: quin etiam quid eius causa fecerit in vinea dicẽs. Dux fuisti itineris. Præcessisti populũ tuũ die colũna nubis, ne sol eos offenderet: & nocte

Luc.11.

Orig. homil. 19. in Matt.

& nocte columna ignis, vt viam viderent.
Exod.14. Eduxisti è terra Ægypti faciens mirabilia eiecisti è terra electa & optima gentes immanes & truculentas: & terras eorum dedisti populo tuo. Et occupauit hæc vinea omnem terram quam in possessionem accepit: & eiusmodi creuit populus,
1.Reg.3. vt extenderet se à Dan vsque Bethsabee. Et operuit montes vmbra eius: quare tantã amplexa est celsitudinem hęc vinea, vt sub vmbra eius absconderent se magni montes: nẽpe quia sub eius imperio erant regna & imperia: nã huius vineæ propagines extiterũt Dauid, Salomõ, Ezechias, Iosaphat, Iosias, & alij quam plurimi qui fuere nõ solũ excellẽtes principes sed etiã integerrimi duces, vt omnes cedri eos circundarent. Et ne fortè ignorarent quantum se dilatauerant implicat dicens. Et extendit palmites suos vsque ad mare, hoc est, mediterraneum: & vsque ad flumen, scilicet, Eufratem. ¶ Videre est etiam quomodo Deus hanc vineam amauerit, & quam illius habuerit curam, vt electis propaginibus eam plantarit. Quomodo elegit Deus Abraham, & Isaac, reprobato Ismaele, Iacob reprobato Esau, & seruauit Mosem incolumem: eo quod vidit eum esse plantam optimam huic vineæ. Sed hæc satis sint de vineæ plantatione. At nunc operæprecium est scire cur ecclesia assimiletur potius vineæ, quam alicui rei aliæ. Hoc est propter duo. Primũ, nam radix viua in exteriori aspectu apparet vilior cæteris plãtis ac arboribus: attamen fructus est dulcissimus. Nec non radix viua est maxime vtilis: nam ex ea decerpimus vuas dulces ad edẽdum vinum, acetũ, & sapam, vuas etiam passas, botrũ, denique cinerem optimum vt mundentur linteamina nobis præbet, postremo lixiuiũ vt mulierum capilli deaurentur. Ita & iusti qui sunt huius vineæ propagines quales fuerãt Moses, Iosue, Samuel, Dauid, Esaias, Hieremias, &c. & modo Apostoli, martyres & confessores, & omnes iusti veteris ac noui testamẽti (nam vinea vna eademq; est ecclesia) omnes in exteriore parte visi sunt homines impoliti, pauperes, spreti, infames, cum introrsum sint virtutibus abundãtes, diuites, & hominibus commodum affe-
Psalm.44. rentes. Omnis gloria filiæ regis abintus. At tamen extrorsum visi sunt flagitijs infames, idiotæ, gens deniq; inutilis. De principe
Esai.53. huius vineæ dixit Esaias. Vidimus eum, & non erat aspectus: vnde nec reputauimus eum. De alijs verò iustis inquit diuina sapiẽtia, quod mali dixerunt cum essent apud inferos, Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum & similitudinem improperij: nos vitam illorum æstimabamus insaniam. &c. *Sap.5.*
1.Cor.4. Tanquã purgamenta huius mundi (ait Paulus) facti sumus, omnium peripsema vsque ad hunc. Hæ propagines quæ extrorsum apparebant viles, fœdæ, ac inutiles non potest facile explicari quam sint vtiles, optimæ ac cõmodæ: quã denique vtilitatem attulerint ecclesiæ Dei. Lege Acta Apostolorum vbi inuenies cõmodum Pauli. Mirũ in modum profuerunt ecclesiæ Augustinus Hieronymus, Basilius, Athanasius, Chrysostomus, &c. Sed quid dices de Benedicto, Bernardo, Francisco, Dnico & reliquis fundatoribus sanctarum religionum, qui tanquã inutiles viuæ radices erãt ab hominibus spreti, sputi: quia videbant eos pauperes & deformes? Sed certè in Christi ecclesia cõmodum maximum attulerunt: nam plurimorũ animæ istorum doctrina & exemplis saluæ factæ sunt. Diuites & potentes huius sęculi velut populi & salices inutiles sunt, virides, vmbrosi, & olentes suis diuitijs, quibus vmbris cooperiunt lenones & scurras: sed & ipsi scindentur vt inutiles plantæ infrugiferę, vt ait dominus: & mittentur in ignem tartareum. ¶ Secundo ecclesia assimilatur vineę, *Matt.7.* nam in vinea semper est quod agant per totum annum ferè & quid decerpant: nam fodiunt, putant, spargunt fimo pingui, mundant, vindemiant, &c. Nihilo minus ecclesia in hac vita & radices viuæ, qui sunt eius filij dum hoc exilium currunt, & labores patiuntur & persecutiones & denique in dolo-
Chrom. imperf. ribus & patientia exercitantur. Respice ergo Christiane quam sit opus vt à Deo putetis qui est optimus cultor, si vis fructificare. Qui tunc te putat cum te orbat vxore, filio, amico, vel salute, diuitijs etiam: nã hoc Deus ita vt cultor sapiens facit: nam in hoc tua res agitur, vt maiorem fructum afferas: *Ioan.15. Ecbr.32.* ac maiorem deniq; cõmodum. Vnde dominus Palmitem qui fert fructũ, purgabit eum: vt fructum plus afferat. Cum te vides à domino putatum in tribulationibus: scito te tunc amari: nam hoc facit vt possit cõmodare tibi quia corrigit omnem filium, quem recipit. Sic etiam multoties Israelitas putauit manibus Philistinorũ ac Chaldęorũ: quibus permisit eos occidere & in captiuitatẽ ducere. Hodie postremo eiusmodi ecclesiã suam

suam putat, vt eam pati patiatur persecutiones, ac vt deniq; Turcæ & infidelium gentes cum hæreticis eam putent. Inscij & parui momenti homines malũ & turpe ducunt Deum suam vineam putare & affligere: sed nec hoc intelligunt, nec sciunt. Ideo Dauid in persona ecclesiæ. Opprobrium insipientium dedisti me: sed obmutui, & non aperui os meum. Eo oportet nos pati iniurias patienter, quo etiam scire & reminisci nos esse huius vineæ plantas, & inimicum instrumentũ quo nos Deus putat. Sic cum Semei persequebatur Dauid, ac maledicebat, nec non iaciebat in eum lapides, non hoc ægrè ferebat Dauid: quin potius dicebat. Sinite, Dñs præcepit ei, vt malediceret Dauid. Deus meo magno bono me putat, vt maiorem fructũ afferam: & Semei est instrumẽtum. Sed procedamus. *Et locauit eam colonis.* Coloni seu agricolæ, maiores populi sunt: quales erant illi Pharisæi, & sacerdotes ad quos Christus loquebatur, nam infra dicit concludens parabolam. Auferetur à vobis: idest, principibus sacerdotũ scribis & Pharisæis regnum Dei, idest, fides, & cognitio Dei & potestas: & vineam suam, idest, ecclesiam dabit gentibus. Tunc ait Chrysostomus dari ac locari cum secũdum legem constituti sunt sacerdotes & leuitæ, & ipsis est curæ ministrare populo. Prælati & Episcopi Ecclesiæ aduertant, audiant ac videant, vineam non dari agricolis, seu colonis, sed locari, vt reddant fructus Domino. Aduerte ergo te nõ Dominum, sed villicum Domini: non ideo oportet vt optimates fiant ex Christi patrimonio. Nõ tibi episcope, siue abbas sis data est ecclesia vt Domino, sed vt villico, nõ ergo es Dñs, sed dispẽsator. Deus est animarum Dñs, qui nõ te fecit Dñm, sed rectorem & pastorem, vt eas regas ac gubernes doctrina & sustentes eleemosynis. Proh dolor, quanti hodie prælati extant, qui tanquam hi coloni surripiunt vineam & tyrãnide opprimunt subditos, pauperumq; eleemosynas vsurpant: nec se esse villicos & nõ dños vident. Iam homines nõ episcopatus accipiunt, vt in vinea Dñi laborent: quin potius vt ipsi sint dñi ac principes, & vt deniq; surripiant Christi primogenituram. Expende etiam hanc vineam non nisi colonis locari: scientibus officiũ. Sic Ecclesia non est danda nisi colonis scientibus officium: hoc est, his qui literis sunt exculti, virtutibus ornati ac prudentia, vt possint esse prẹlati. Prius est homo colonus, & post tradunt ei vineam: nõ enim ait, locauit eam hominibus, sed agricolis. Non satis est te esse hominem, imò necesse est, vt sis agricola, vt huius vineæ possis habere curã hoc est, vt ornatus sis virtutibus sensu, iudicio, prouidentia, habilitate & literis bonis imbutus: vt sis optimus sacerdos & prælatus. Nõ ad curandum infirmũ corpus, quemuis medicorum quæris, nec quia est probus homo: sed quia esse doctum & in arte medicinę peritum ferunt. Sic non oportet prælatum solummodo esse hominem bonum, quin etiã optimum opificem: & ad gubernandum & regendum ecclesiam literis præstet & prudentia. *Et ipse peregre fuit multis temporibus.* Primo hoc dicitur tam propter rationẽ metaphoræ, quam propter significationem. Quantum ad rationẽ significationis quod dominus sit absens, vel peregrinetur: quia dominus vineæ Deus est qui peregrinatur à nobis non quidem per localem absentiam cum vbique vere sit, sed quia non hic se nobis ostendit per omnia sicut aliquando ostẽsurus est: ipse quippe iudex est omniũ quæ rectè, vel praue aguntur. Et quia pro bonis non statim retributionem reddit, nec pro malis pœnam, videtur quasi absens esse. Erit autem præsens quando omnia adducet in iudicium, & pro omnibus retribuet. Et verum est quod à Deo absente ista fiunt: quia si ipse quasi præsens pro peccatis statim pœnam inferret nõ fierent tot mala, sed quia raro pro peccato pœnam hic infligit, audent impij committere quæcunque grauia. Secundò dicitur absens & peregre pro- *Eccl.15.* ficisci, quia reliquit illos colonos in manu consilij sui: & dedit spatium & tempus bene operandi. Tertio fuit abire longe abstrahere ab eis ob eorum peccata fauorem & adiutorium, quod illis benignè largitus erat, & quo eos liberauit à malo. Nam quemadmodum solem ferunt nobis appropinquare cum eius radij nos ambiunt, & contra discedere cum eius radij discedunt: ita metaphorice dicimus Deum appropinquare, vel discedere cum nobis radios sui fauoris ostendit, vel peccatorum causam aufert. Quarto *Ioan.20.* dicimus Deum proficisci, quia talem se Dominus ostendit, qualem de eo opinionem habemus. Hortulanus visus est Mariæ Magdalenæ quia nondum illa de Christo deitatis opinionem conceperat: sed eum horti Dñm credebat. Peregrinus visus est eunti *Luc.24.*

bus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus in Emaus: quia non illum vitam esse credebant sed à vita peregrinum. Ita nunc longe profectus dictus & visus est quia, vt à colonorum animo longe discesserat, & illi eum velut longe distantem arbitrati sunt. An non prælatorum quidam ità viuunt acsi nullum Deum esse crederent: aut si credũt, longe abesse existimant? Recte de anima meretrice dictum est. Non est vir in domo sua: abijt via longissima. Ita enim misera credit anima. Sic etiam in Psalmo de peccatore loquens ait egregius Psaltes. Non est Deus in conspectu eius, inquinatæ sunt viæ eius in omni tempore: auferuntur iudicia tua à facie eius. Seruus ille malus cœpit inebriari, quia credidit dominũ eius longe abesse: atque ideo longam facturum moram. Ita que cum videas Deum adeo malorum dissimulatorem, cum videas nequitiam ita vigere: annon videtur Deus longe profectus? Si enim mala non sustineret, abesse non videretur: cum vero ita turpiter nos agentes sustineat & dissimulet, longe videtur esse. Vti nam prælati ecclesiæ quibus dominus tradidit vineam excolendam, quemadmodum putant dominum abesse intelligerent prope esse, & fideliter laborarent. Sequitur. *Et in tempore misit ad cultores seruum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanẽ.* Per hunc primum seruũ intellige Mosem, qui quadraginta annos continuos fructum aliquem legis quam dederat cultoribus exigebat: sed cæsum eum dimiserunt vacuum. Irritauerunt enim Mosem in castris & Aarõ sanctum domini, & vexatus est Moses propter eos: quia exacerbauerũt spiritum eius. Quin & ipse seruus quid de fructu huius vineæ sentiat palam carmine declarat dicens. Ex vinea enim Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorrha. Vua eorum vua fellis & botrus amaritudinis in ipsis. Furor draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. ¶ Animaduertendum quod hîc dominus misit ad cultores vineæ tempore fructus: nam vt Matthæus, cum tẽpus fructus appropinquasset, &c. Attende, dominus exigit à te fructus quos legisti: & tu ab agricola exigis triticum, quem nõ metit. Quo pacto reddet tibi redditum si ager sterilis est, qui nihil dedit? Vis forte colonũ fieri creatorem ac Deo similem, qui de nihilo metat triticum, si ager infrugifer est? Si ager respondet nihil vetat quin cibi debitã partem accipias, nam hæreditas tua est: sed tu veluti tyrannus, in carcerem pauperem agricolam conijcis, & permittis eius vxorem & filios fame perire: nec solum boues eius vendis verum etiam destruis eum eo quod non reddit tibi quod nec potest nec terra dedit. Magna multorum diuitum iniquitas esse solet & tyrannis, qua pauperes innoxios persequuntur. Venatio leonis (ait Ecclesiasticus) onager in eremo: sic & pascua diuitum sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio diuitis pauper. Itaque quemadmodum non repetit dominus ab agricolis fructus nisi cũ decerpserunt, nec tu velle debes fructus nisi cum ager dedit. ¶ Videre est etiam quod Deus non petit fructus, quia his opus habeat sed vt tu laborem adhibeas sciens hoc à se tibi repetendum, & quod venturus est quærere fructus. Tui commodi causa hoc facit non vero sui. Vult Deus te in hac vita laborare, vt bonorum operum fructum reddas: ac etiam vt hanc vineam domini fodias, & vt scias te rationem redditurum iubet à te exigere fructum. *Et addidit alterum seruũ mittere: illi autem hunc quoque cædentes & afficientes contumelia dimiserunt inanem.* Hic seruus Dauid regem & prophetam cæteroſque significat qui post Mosem missi sunt, vt post edicta legalia, psalmodia, modulatione & dulcedine citharæ, colonos ad exercitium boni operis excitarent. Sed & hunc contumelijs affecerunt dicentes. Quæ nobis pars in Dauid, aut quæ hereditas id filio Isai? At tamen ipse pro hac vinea quæ de Ægypto translata Palæstinæ montes sua obumbratione protexerat ne radicitus exterminaretur orabat, Domine Deus virtutum conuerte nunc: respice de cælo & vide, & visita vineam istam: & dirige eam quam plantauit dextera tua. Præterea obseruandum hic est quam verum sit illud diui Gregorij peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Quid verius? Primos inquit hic noster Lucas cecidisse, secundos vero non solum ceciderunt sed etiam contumelijs affecerunt, quod est grauare delictum. Ita demum peccata peccatis cumularunt, vt magno incremento iniquitatum perfricata facie ipsum Dei filium hæredẽ occiderent. Hucusq; veniunt qui in peccatis perseuerant, qui culpas suas tantum multiplicant vt multo deteriora committãt facinora. Si malum est peccare, pejus est in peccatis perseuerare. Hęc enim contumacia & per-

Prou.7. *Psalm.9.* *Luc.12.* *Deute.32.* *Matth.21.* *Ecclę.33.* *2.Reg.20.* *Psalm.79.* *Greg. lib.26. mor. cap.12.*

& perfidia multa alia peccata & grauiora parit. Sed quia de his multa in superioribus diximus, nolo nunc eadem repetere. Sequitur in contextu. *Et addidit tertium mittere, qui & illum vulnerantes eiecerunt.* Per hunc tertiũ intellige prophetarum chorum qui continuis attestationibus populum conuenerũt, & quæ huic vineæ venturæ imminerẽt mala prædixerunt. Sed quem prophetarum non sunt persecuti & occiderunt eos qui denunciabant aduentum Saluatoris? Serra scinderunt Esaiam, Hieremiam lapidibus obruerunt, Michæas maxilla percussus & in carcerem coniectus, Amos per tempora securi est percussus, & Ezechiel & ferè omnes sancti prophetæ & ministri Dei vulnerati sunt & eiecti, & hi omnes multa dixerunt de sterilitate huius vineæ: sed sufficiat Hieremiæ audire planctum. Ego te plantaui (inquit) vineam electam, omne semen verum: quomodo cõuersa es in prauum vineæ alienæ? Et in Esaiæ Cantico. Expectaui vt faceret vuas, fecit autem labruscas. Valde dolendum quo magis augebatur Dei misericordia mittens ad eos viros sanctos & iustos, qui populum docerent, monerent, ac deniq́ue conuerterent, eo augebatur eorum malitia. Sic nunc multi quo Deus est magis misericors, vt illis remittat peccata eo ipsi deteriores effecti dicunt. Incidamus in peccata, nam Deus misericors est: omnia namque remittit. Sed obsecro quo Deus est optimus, eo es tu pessimus? Dei misericordia & bonitas immensa, quæ te ad odium tui ipsius excitare, ac flectere debebat: ab hac sumis argumentum grauius peccandi? Necesse est, vt eius iustitia veniat tibi in mẽtem. Quia his non venerat in mentem Dei iustitia, ideò abutebantur sua misericordia immensa. Sic factum est quo Deus erat melior & benignior, eo ipsi peiores fierent. Eo magis ipsorum malitia visa est, quo misericordia Dei crescebat: malitia enim hominũ (vt Chrysostomus ait) contra Dei bonitatẽ certabat. Virtus paulatim deficit hominib⁹ propter ingratos: nam cum homo quamuis probus cõfert beneficium in ingratum cessat ab opere bono, nec curat, quia ingratus durescit iusti bonitatem. Sed hic erat cõtra: nam quo erat populus Iudæorum Deo ingratus & rebellis, eò magis erat Deus misericors, benignus & pius, & maiora in eos cõferebat beneficia. Quo maiora committebant peccata, eo sanctiores viros ad illos mittendos destinauerat: quousq́; ad eos suum vnigenitum filium mitteret. Mira Dei misericordia, quam ad exitum perducere nulla malitia humana valet. O quoties his vsus est tecum Dominus. Sæpesæpius Deus nũ cijs te admonet, assiduis concionibus, vt cõuertaris, sanctis inspirationibus quę cor tuũ pulsant, vt velis à via iniquitatis deuiare: & non vis? Vide ab hinc quot annos manes in peccato & Deus sæpesæpius vocat, & tu in dies durior: & Dei nuncijs sic respõdes quẽ admodum Iudæi & in grauissimam diuini numinis offensionem incidis, ac denuo duplicas peccata. At misericordia Dei omnia sustinet: ipse enim ait. Audite me domus Iacob & omne residuum domus Israel. Qui portamini ab vtero meo, &c. Et apud Hieremiam. Si dimiserit vir vxorem suam & recedens ab eo, &c. tamen reuertetur ad me dicit Dominus. Si dominus eijcit à domo sua seruum qui fuit traditor domino, & postea parcit illi & eum iterum conciliat: si hic seruus iterum peccauerit in dominũ & hoc bis teruè fecerit, nonne eum in æternum dimittet? Attamen Dei misericordia & bonitas immensa est res miranda, nam si millies & vltra peccaueris semper misericordię suę ianuam apertam inuenies, si conuersus toto corde fueris. Quos acciuit vt in vinea laborarent etiam si erant ocioſi in foro: nihilominus eos vocauit & misit in vineã suam quãuis sero, & reddidit illis mercedem. Vide ergo Dei misericordiam. Licet sis senex & morti propinquus si Deum quæsieris, quẽadmodum latroni in cruce pendenti dabit tibi beatitudinis mercedem. Non desiuit Deus vti his misericordijs cum Iuda tradito re, quem semper monebat & vocauit illum amicum: quod fecisse cum Saule rege iniquo sacris literis est mandatum: quia ille, qui locutus est forma Samuelis dixit ei se moriturum sequenti die, vt conuerteretur, & pœnitentiam ageret, ne forte mors eum insperato, ac inermẽ occuparet. Sic nunc vsus est cum his agricolis toties misericorditer vocans. Sed de his iam satis.

¶ Vide ergo Christiane, nam sicut ab his repetit dominus vineæ fructus: ita à te repetet fructus salutis & ingenij, quæ omnia tibi dedit. Si à domino accepisti dona, vt illi inseruires & commodum faceres: ergo fac des illi redditum & proficias ac domino inseruias cum his, quæ de manu domini accepisti, vt deniq́; possis cum seruo fideli dicere.

Ezech.7. *Psalm.21.* *Hieremi.2.* *Esai.5.* *Esai.46.* *Hierem.3.* *Matth.20.* *Luc.23.* *Matth.26.* *1.Reg.28.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dñe quinque talenta tradidisti mihi, ecce
Matth.25. alia quinque superlucratus sum. Vt ergo
Dei bonitatem videas scito se à te hos reddi
tus non exigere sui commodi causa nisi tui:
Gen.42. non sibi sed tibi, vt te diuitem faciat. Quando
fratres Ioseph profecti in Ægyptum que
rebant triticum iussit Ioseph, vt ad ora sac-
corum ligarent pecuniam, quam illi dede-
rant. Cum facis Dei mãdata, ipse Deus red
dit tibi tuum argentum & duplicat vim, vt
possis beatitudinem adipisci. Pium opus
est cum Deus repetit ab hominibus reddi-
Psal.26. tum. Misericordia eius præueniet me. Præ
ueniet inquam, vt redditus soluã. Quid co-
gitas conciones esse quas quotidie audis, in
spirationes, & labores quos suffers, nisi red-
ditus à te repetitos? Non igitur afficias iniu-
rijs hos nuncios quemadmodum isti agrico
læ impijssimi fecerunt. ¶ Demum docet
locus iste, vt ingratis beneficia faciamus: nã
Deus ingratissimis agricolis plures seruos
misit. Sol non desinit micare radijs, etiam si
nubes velint eius lumen obscurare. Sic &
nos nõ debemus à beneficijs desistere etiam
erga eos, qui nostrorum benefactorum splẽ
dorem maculare voluerunt. Vt enim nux
& oliuæ notissimæ plantæ etsi virgis cædan
tur, vberrimos tamen fructus producunt:
sic nos etiam ob præclaras virtutis actiones
obiurgati, maledictis lęsi, ingratis & impijs
non sinamus bona facere. Ita Deus ingratis
colonis non sinit nuncios mittere: vt eos tã
crebris beneficijs demulceat, alliciat, & tra-
hat. Et vt videas, quanta sit Dei misericor-
dia audi. *Dixit autem Dominus Vineæ. Quid fa
ciam? Mittam filium meum dilectum.* Hoc est
Galat.4. quod Paulus ait. Postquam venit plenitu-
do temporis misit Deus filium suum vnige
nitum: natum ex muliere, factum sub lege.
Ioan.3. Et Ioannes. Sic Deus dilexit mundum, vt
filium suum vnigenitum daret. Vide obse-
cro quemadmodum in istos ingratos agri-
colas mundumq; etiam perditum non solũ
non animaduertit, sed filium vnigenitum
dat. Moris est Deo non raro peccatores bo-
nis operibus punire. Ita discipulorum incre
dulitatem castigauit ingens miraculum ope
rans, cum ex quinque panibus & duobus
piscibus maximam multitudinem satiauit.
Ioan.6. Quod maius supplicium ijs qui non crede-
bant, quam videre magistrum suum tam in
auditum miraculum operari? Pro certo te-
nendum est quod suæ præteritæ incredulita-
tis confusi remanerent. Vnde Hieremias,
Metuamus Dominum Deũ nostrum, qui
dat nobis pluuiam temporaneam & sero-
tinam, &c. *Forsitan cum hunc viderint verebũtur.*
Quomodo dixit, forsitan verebũtur filium
meum cum sciret quod non erant eum veri
turi? Dicendum iuxta Hieronymi senten-
tiam quod hoc dixit non ex ignorantia, sed
propter hominis liberam voluntatem & ar-
bitrij libertatem. Poterant enim velle con-
trarium: & vertere arbitrium quocunque
voluissent. Chrysostomus vero ait, quod di
xerat, nõ ad significandũ id quod illi erant
facturi, sed vt insinuaret id quod vt facerent
iustum erat, iustũ erat vt filium meum vere
rentur, & quis est animaduerterent. *Quem
cum vidissent coloni cogitauerunt intra se dicentes.
Hic est hæres occidamus illum, vt nostra fiat hære-
ditas.* Singula hæc obseruatione digna sunt.
Primo ait, quod coloni videntes filium in-
tra se cogitauerunt. Secundo dixerunt.
Hic est hæres. Tertio, occidamus eum.
Quarto & vltimo, vt nostra fiat hæreditas.
Expendamus hæc. Primo cogitauerunt,
sic prædixerat Hieremias, cogitauerunt su- *Hieremi. 11.*
per me consilia dicentes. Mittamus lignum
in panem eius & eradamus eum de terra vi-
uentium, & nomen eius non memoretur
amplius. Et Sapiens. Morte turpissima *Sap.2.*
condemnemus eum: erit enim ei respectus
ex sermonibus illius. Hæc cogitauerunt,
& impias cogitationes opere adimplerunt.
De his olim Esaias. Oua aspidis ruperunt. *Esai.59.*
Hoc est, iniqui aperuerunt cogitationes
suas: ex quibus non nisi venenum prouchi
tur. Comparat iniquorum prauas cogita-
tiones & consilia ouis aspidum: quæ tunc
rumpuntur, cum operibus perpetrantur.
Oua aspidum foris sunt alba, oculis grata &
pulchra: intus autem veneno plena. Sic fla
gitiosorum hominum consilia, prima spe-
cie apparent ipsis vtilia, sunt tamen eis val-
de nociua: sicut qui oua aspidum frangunt
seipsos occidunt, ex ipsis nanque ouis vene
num fractores inficiens erumpitur. Ita qui-
dem qui flagitiosas cogitationes, consiliaq;
tetra in effectum producunt sibi ipsis perni
ciem machinantur. Sic agricolis istis contí-
git: qui occidentes Christũ, vt haberent hæ
reditatem, & hanc amiserunt. Itaque quia
ex iniquis cogitationibus mala opera oriun
tur, à prauis cogitationibus recedere cauere
que nos oportet. Molimen (vt Anselmi si-
militudine vtar) secũdum triticum quod in *Anselm. lib. simil. c. 45.*
arca eius proijcitur, farinã eijcit. Imaginatio
enim

enim tanquam moliminis rota reuoluitur:
& ita si bonos cogitatus in id proieceris, bo-
norum operũ farinam emittet: sin autẽ pra-
uas, opera ipsis cõsona reddet. Nunquã ex
hordeo, tritici farina: nec ex turpibus cogi-
tationibus, bona dimanarũt opera. Si in suc
censum fornacem ligna arida, incẽdio apta
conieceris, resplendebit ignis, puram viuã-
que flammam emittens: sin autem viridia
inieceris ligna, & iuncos palustres indubiè
ardebunt, sed totus fornax erit fumo reple-
tus & denigratus ob caliginem & fumi den
sitatem productam. Sic cor nostrũ fornax
est semper ardens. Si illud diuini amoris co
gitationibus nutrieris charitatis flamma re-
splendebit: sin autem impijs foueris totum
fumabit, eritque obscuritate circumfusum.
Euanuerunt in cogitationibus suis ait Pau-
lus: & obscuratum est insipiens cor eorum.
Caueamus ergo impias cogitationes: cogi-
tatio enim veluti radix arboris absconditа
est quæ quidem si viridis & bona extiterit,
fructum bonorum operum proijciet: si ve-
ro arida, nullum prorsus fructum præbebit.
Si cogitatio bona est, statim voluntas ab il-
la capitur: & intellectus bona desideria con
cipit, bonaque opera parit. Quibusdam qui
turpibus cogitationibus nauabant, dixit do
minus per Hieremiam. Vsquequo morabũ *4.*
tur in te cogitationes noxiæ? Non conque-
ritur Deus, quod habeant cogitationes ini-
quas, sed quod in eis morantur. Cum Gen
tiles simul cum populo Israelitico commo-
rabantur, Deus à populo suo recedebat, &
eos minime alloquebatur. Simili modo &
tu derelinquêris à Deo, si locum concesseris
cogitationibus iniquis. Tecum est Deus
quando in te prauæ cogitationes non habi-
tant: receditque à te, si consensus locum eis
tribuis. Iudęis licitum erat Gentiles per iter
relinquere: sed in culpa erat eos habitatores
facere. Ne aspires in malam cogitationem
velut in scintillas: si non vis, vt ignis cres-
cat & teipsum comburat, & demum in in-
feris ardeas. Coloni isti cogitauerunt inter
se & ex hac turpi cogitatione euenit, vt di-
cerẽt, venite occidamus eum, quem post ea
executioni mandauerunt. ¶ Secundo quid
dicant audiamus. Hic est hæres, dixerunt.
Iam literis mãdauimus quod loco istorum
colonorum sacerdotes templi, scribę & pha
risæi, principesque populi intelliguntur.
De his hic agitur & hi dixerunt, hic est hæ-
res: licet enim simplex populus Christum
minime nouit esse Messiam, sacerdotes ta-
men isti & legis periti bene quidem ipsum
nouere: sed quia populus eum sequebatur
vitiaque pharisæorum arguebat odio eum
prosequebantur, malitia nãque eorum, eos
reddit cæcos, sicque nullam Christi doctri-
næ fidem adhibentes eum in iniquorum fla
gitiosorumque hominum numero compu
tauere. In principio priusquam eorum ani-
mos odium aduersus Christum occuparet,
tanquam sapientia præstantes omnes pro-
phetias in Christo adimpleri cernebant, eũ-
que cognouerunt: ducti tamen malitia non
esse Christum dixerunt, & sic excæcati ip- *Ioan.12.*
sum minimè cognouerunt. Vnde Domi-
nus de istis alloquens ait. Excæcauit eos ma
litia eorum. Sed huic videtur contradicere *1. Cor.2.*
quod Apostolus ait. Si Dominum gloriæ
cognouissent non vtique crucifixissent. Ad
hoc potest responderi, primò, quod quãdo
eum crucifixerunt tunc eum haud cognosce
bant, nec esse Christum existimabant: quo
niam erant cæci quanuis in principio eum
cognouissent. Secundo dici potest quod nõ
cognouerunt eum tanquam Dominum glo
riæ: tametsi cognouissent eum tanquã Mes
siam. Paulus enim exponit seipsum dicẽs.
Si Dominũ gloriæ cognouissent, idest, tan-
quam Dominũ gloriæ. Cognouerunt eum
Messiam, ideo dixerunt, hic est hæres: sed
non cognouerunt esse filium Dei & gloriæ
Dñm. Sed ignorãtia hæc nequaquam erat
illis excusationi: miracula enim quæ Chri-
stus vniuersaliter operabatur, apertè eius di
uinitatem declarabant: quia fateri Chri-
stum esse Deum miraculaque agere in hu-
ius doctrinæ ostensione proculdubio il-
lum esse Deum probabant. Quapropter eũ
vere filium Dei esse credere facile erat, mo-
do voluissent: sed magnopere eorum mali- *S. Tho. 3. p.*
tia, vtiã diximus excæcauit. Lege D. Tho- *q. 43. art. 4.*
mam Aquinatem. ¶ Igitur principes sacer- *& 5.*
dotum, quorum typum isti gerebant agrico
læ non ex ignorantia, aut fragilitate, sed ex
malitia peccauere veniaq; ita minimè digni
fuere: nam ex arbitrij libertate cum omne
pendeat peccatum, ita quidẽ opus aliquod
quo magis libertate caret eo minus peccatũ
dici meretur. Et inde euenit, vt quod ab ig-
norantia ortum est inuincibili, peccatum
non sit eo quod liberum non fuit, quando-
quidem volũtas præter id quod intellectus
obijcit appetat. Quod autem ex fragilita-
te, aut ex carnis infirmitate prouenit nõ ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet plenam arbitrij libertatem eo quod ipsa carnis concupiscentia quodāmodo minuit iudicium, & vim intellectiuam hebetat. Sic illi senes, qui exarserunt in concupiscētiam
Danie. 13. Susannæ auerterunt sensum suum ait scriptura, & declinauerunt oculos. Itaq; si vim intellectiuam minuit carnis concupiscētia necesse est, vt illa ipsa etiam arbitrij libertati aliquid deroget, præsertim cū arbitrij pars quædam non parua sit intellectus. Leuius ergo peccatur cum ex ignorantia, aut fragilitate peccatur, quam ex malitia: ideò isti grauissimè peccauere, pro istisque Christus minimè suas ad patrem fudit preces, sed pro illis duntaxat qui nesciebant quid faciebāt,
Luc. 23. & ex ignorantia peccabant. ¶ Tertio dicūt.
Matth. 21. Occidamus eum. In Matthæo habetur
Hierem. 11. quod dixerunt, venite occidamus eum. Et
Ioan. 11. Hieremias. Venite, eradamus eum de terra viuentium. Congregati sunt coloni concilium q; fecerunt, & omnes vnanimiter dixerunt. Quid facimus? Quia hic homo multa signa facit. Et quod in cōcilio dixerunt, omnes in eū credent: idē est quod hic dixerunt sub hac parabola hic est hæres: nihil aliud est Christum esse hæredem vineæ Israeliticæ, nisi quod omnes in eum credent. Venite, verbum est quidem quo alter alterum inuitat: & ita in illo concilio Caiphas inuitauit, incitauitque alios dicens. Vos nescitis quidquam, neque cogitatis. Expedit, &c. Vide etiam impiorum pusillanimitatem & imbecillitatem: & quomodo inter sese coadunantur ad persequendum iustum. Est tam vile & pusillanime peccatum, quod nō audeat peccator persequi iustum timens virtutis vires. Et ita coloni isti coadunantur simul, & seipsos hortando dicunt. Venite occidamus eum. Filij Iacob robustissimi erāt
Gene 34. & ausi sunt arreptis gladijs ingredi Sichem
Gene. 39. & destruere Sichimitas: sed aduersus Ioseph fratrem innocentem & puerum sedecim annorum omnes conuenerunt, & mutuo sese exhortātes, dicebant. Venite occidamus eum. Certè vnus sufficeret ad hoc: sed vitium quod intentare conabantur adeò erat ignauū, vt vnus minime fuerit ausus aduersus huiusmodi virtutem, itaq; contra hāc
Prouer. 1. animam vires q; quærit. Sic in Prouerbijs vocant se impij mutuo ad mala perpetranda opera & turpia facinora, dicentes. Insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem: frustra deglutiamus eum. Ita
Psalm. 82. Dauid in Psalmo alloquitur Deum dicens. Quoniam inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. Super populum tuum malignauerum cōsilium: & cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Dixerunt. Veni te & disperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Israel vltra. Quoniā cogitauerunt vnanimiter simul aduersum te: testamentū disposuerunt tabernacula Idumæorum & Ismaelitarū. Moab & Agareni, Gebal & Amon & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutoriū filijs Loth. Non audis hic innumerabiles malos aduersus paucos bonos conuenisse? Decem nationes sceleratorum hominum contra populū Dei conuenerunt. Quam primum coadunā tur mali ad persequendos bonos: ita modo quam primum conueniunt mali ad furandū ad ludēdum & ad omnia mala, sed ad bonū minime. Si dixeris, cōgregemur in alicuius domo ad videndum testamentū alicuius, qui naturæ cōcesit, vt quicquid continet, accipiat re præstetur, vix quidē licet tibi eos cōgregare. Ad malū tamen quodcūq; omnes parati sunt. ¶ Quarto dicunt, Habebimus hæreditatem. A quo Christū esse occisum putas? Ab ambitione & auaritia. Sic dixerunt in concilio isti coloni. Si dimittimus eum sic, venient Romani & tollent locum nostrum & gentē. Sed quid remedij nobis supereſt, vt nostrum sit dominium & potestas? Occidatur hæres & hæreditas erit nostra. Videbant isti vineæ se esse dnos eiusq; possessionem obtinere: atq; in isto statu, vt securi esse queant hæredem interimere decernūt. Quot sunt qui hoc ipsum hodierno tēpore operantur? Plurimi ne à sua hæreditate excludantur suāq; amittant authoritatē Christū Iesum mortaliter peccando cruci affigunt. Non restituunt aliena: ne honores & diuitias opinionēq; in qua sunt constituti, perdant. Proximum opprobrio afficiunt, noluntq; honorem ei restituere: ne sibi ipsis contradicendo opinionem in qua habeban tur amittant. Malunt potius in vmbras perpetuas adigi quam huius sæculi gloria priua ri. Multi ex principib⁹ (ait Ioānes) in Christum crediderunt, sed propter pharisæos nō confitebantur, vt non è synagoga eijcerentur. Dilexerunt enim magis gloriam hominum quam gloriam Dei. Ipsa diuitiarum honorumque nimia cupiditas haud mediocrem virorum multitudinem ad inferos ducere, Christiq; immemorem reddere cogit: siquidem

siquidem coloni isti, vt sibi illius vineæ possessionem adscriberēt Christum occidere, è medioque tollere intentauerunt. Qui suos oculos, animum ac mentem totam in huius vitæ opibus conjiciūt citra dubium in maximum suæ vitæ discrimen graueq; periculū deueniunt: siquidē sempiternæ animæ felicitatem huius mundi gloriæ præferunt. Sicut enim ex luna maris æstus perpetuique fluctus & procellæ procedunt: sic quidem ex deprauata affectione animi commotiones, mors animæ, & impietates. Isti diuitias & honores effrenatè diligebant, & Christū Dūm interfecerunt propter ambitionē existimantes ab illis substantiam rerum abstrahi. Iosue iussit solem stare, & stetit: præcepit tamen stare auaritiam, quādo Ierico expugnauit, sed stare minime quiuit, quia Achan furatus est ex spolijs Ierico. Igitur quia auaritia stare noluit fuit quidem de Iudæis actum Christum occidendo. Fabulantur Poetæ quòd Midas, qui auaritiā amabat animo effrænato, Deos oratos habuit, facerent, quicquid ipse tāgeret aurū fieret: atqui illi eius volūtati fecere ita satis, vt cibus quē sumere volebat, in aurum statim conuerteretur: & ita nimia fame tortus perijt. Non erant Gentiles adeo imprudentes & ignari, vt adducerētur vnquam ad id ita esse, vt crederent: sed huius mētionem fecerunt idcirco, vt nos certiores redderēt homines huius tempestatis ob diuitiarū ambitionē efficiūt se iacēre in inferno, ad hæc vidi sæpenumero cōtigisse inter se digladiari. Appetitus igitur honoris, diuitiarum, & status, homines occidunt. Quare existimas Pilatum, Christum morti tradidisse? Cum sciret illū innocentem, vt honoris, laudis, & bonorū detrimentum nihil in quibus erat maximis constitutus, sibi deueniret, ad mortem iustū damnauit. Sciebat quòd propter inuidiā tradidissent eum, & mortis esse indemnem: ob idq; voluit liberum abire, manereq; impunitum. Tunc inimici eius infestissimi clamores edere cœperunt dicentes. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Cum esset Pilatus honoris & diuitiarum sitientissimus magnopere verebatur, ne ab his priuaretur, neue à Iudæis coram Imperatore accusaretur, & ob id vitæ authorem morti tradidit. Maluit quidem veritati rationiq; repugnare, quam ex principis honore quicquam perdere: & Deum potius voluit offendere, quam aliquid sui status relinquere. Etiam Ieroboam Israeliticus rex, ne à regno exterminaretur in eoq; necessaria, vt ei suppeditarentur secū reputans, quod si populus ibat Hierusalē Deum adoraturus se in dedecus 3. *Reg.* 12.
magnū summāq; inopiā indubie vēturum decreuit & cōstituit improbe, vt populo idolatraret, duosq; fecit vitulos aureos posuitque vnū in Dā & alterum in Bethsabee dicens. Isti sunt Dij tui Israel, qui te eduxerūt de terra Ægypti. Hac de causa Herodes Ascālonita gladio innocētes pueros interemit: *Matth. 2.*
vt ipse solus regno Israel potiretur. Et coloni isti. Habebimus (inquiūt) hæreditatem. Quid ergo remedij? Interficiamus hæredē. Vt sustentarētur in honore, innocentē occidunt. Magna quidē horum colonorum fuit ambitio, sed maior eorū obstinatio & duritia: siquidem tātis misericordijs abusi sunt, & eorum auaritia ita eos captiuos tenebat: quia ad hoc vt nō amitterent istā tēporalia, & inanes huius sæculi honores pro nihilo habuerunt æterna bona & hæredē occiderūt. Heu quot sunt & hodie viuentes qui cū sint à Deo vocati inspirationibus, & prædicationibus ita viuūt, ac si nō esset Deus. Et propter hanc hæreditatē coloni isti floccifecerūt eælū, gloriā, & requiē nullo æuo interiturā, atq; omnia alia æterna bona. Similiter multi incredibili amore prosequuntur vxores suas, & liberos & diuitias, & ita in his intēti sunt & occupantur, ac si non esset beatitudo alia felicior, & sic videntur aspernari eternā: iuxtā illud Sapientiæ de impijs loquentis. *Sap. 2.*
Dixerunt inter se nō rectè cogitantes. Exiguum est, & cū tœdio ⁊pus vitæ nostræ. Venite perfruamur bonis, &c. Sic coloni illi improbi hæredē occidūt existimātes quod sic conseruarentur. Sed expende obsecro quam magna est Dei omnipotētis sapiētia, quāq; iniqua sunt improborū hominum iudicia. Putāt enim tales sibi optata adepturi ex medijs pro suo libito ordinatis, se quidē ipsos extollendo, & alios opprimendo. Sed Deus vana eorū iudicia è diuerso mutat, vt plane videre est in filijs Iacob qui quidem *Gen. 37.*
adorare renuentes fratrem suū Ioseph vēdiderunt eum Ægyptijs, sed existimantes ip- *Gen. 41.*
sum opprimere & inhonorare, extulerunt eum. Media quæ illi elegerunt ad deturbādum & perdendum fratrē, assumpsit Deus ad extollendū eū. Similiter & Saul cupiens 1. *Reg. 18.*
Dauidis interitū iussit, vt afferret centū Philistinorū præputia quod quidē aiebat, vt in tāto periculo interficeretur, secū dicens. Nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit manus mea in eum, sit autē manus Philistim. Cogitabat Saul tradere Dauid in manus Philistim. Sed quo Saul conabatur Dauid ignominia afficere, eo certè honore effe rebat: quia reuersus est Dauid magna cū victoria, & occidit ducentos Philistæos, quod quidem maximū honorem Dauidi attulit, mœrorē vero & ignominiā Sauli. Sic Amā parauit crucem Mardochæo & populo Iudæorum, necē in quo facto sibi ipsi parauit crucem: in qua idem ipse suspensus fuit, & omnis domus eius abolita, & Mardochæus *Hester.7.* & populus Iudæorū exaltati. Et nunc in præsentiarū quid dicunt agricolæ? Occidamus eum, & habebimus hæreditatem. Sed aliter illis præter spem euenit: quia Christi mors causa fuit, vt illi hæreditatē perderent & terram, & vt Hierusalē totumq; regnū Iudææ *Ioan. 11.* exterminaretur. Vide quid Caiphas cōsulendo dicat. Si hunc dimittimus veniēt Romani & tollent locū nostrum & gentē. Hoc quod illi pro medio acceperunt, nempe, vt Christus occideretur ne Romani venirent, causa fuit vt Romani venirēt & eos destruerent & prosternerent. Qui malis artibus tēporalia quærūt, diu nequeunt ea possidere: nam vt optimè disserit D. Ambrosius id q turpe est non potest esse vtile: nec quod honestū est inutile: quia cōplex honestatis est vtilitas, & vtilitatis honestas. Memorabile *Ambr. li. 3. offic. c. 13.* illud ferunt rhetores (ait Ambrosius) quod dux Romanorum cū ad eum medicus regis aduersarij venisset pollicens se daturū regi venenū: vinctum eum ad hostē remiserit. Et reuera præclarū, q̄ qui virtutis certamen susceperat, nollet fraude vincere. Victoriā enim turpem putabat, nisi honestate partā. Quid vero Eliseus secutus est nisi honestatem, cū exercitū regis Syriæ qui ad obsidendum venerat captiuū duxit in Samariā: cuius oculos cęcitate obduxerat, & dixit, Dñe *4. Reg. 6.* aperi oculos eorum, vt videant, & viderunt? Cum autē rex Israel vellēt eos percutere eāque sibi facultatem posceret à propheta respondit nō percutiēdos, imò subsidio alimē torum iuuādos. Maluit honestè cōfundere, *Dan. 13.* quam turpiter vincere eos. Beata quoq; illa Susanna denūciato falsi testimonij terrore, & tanto opprobrio & periculo exposita: maluit honesta morte vitare opprobriū quam studio salutis, turpē vitam sustinere. Itaque dum honestati intendit, etiam vitam seruauit: quæ si quod sibi videbatur ad vitā vtile optauisset, non tātam reportasset gloriam: imò etiam id quod nō solū inutile, sed etiā periculosum foret, pœnā criminis forsitan non euasisset: quia adultera aliquando inci deret in manus viri & legis, & Deus eā non liberaret. Adde etiam de Tobia qui nō solū *Tob. 1.* adorare vitulos aureos renuit, sed omnia sua fratrib⁹ pauperib⁹ & cōcaptiuis largiebatur: nec diuitias aliquas fraudulenter acquisiuit, quapropter Deus illū ditauit & visum restituit, quia virtutem & misericordiā amplectebatur. Patet igitur id quod decorum est semper esse vtile: ècōtra autem inhonestū, semper est inutile. Pharao rex Ægypti, vt vitam suam & suorū seruaret persequebatur Israel credens vtile esse regno Ægypti: sed valde inutile fuit, perijt ipse & sui, & totum regnum sterilitate varijsq; calamitatib⁹ est *Iudi. 9.* percussum. Sic Abimelec filius Gedeō qui septuaginta fratres occidit dempto vno Ionatha, vt regno potiretur, morte acerba interijt: & perdidit quod male acquisierat. Deniq; vt iam ab exēplis abstineamus ex hac parabola patet qualiter sacerdotes templi tam graue crimen aggrediuntur: mortem videlicet hæredis: cupiunt enim hæreditatem possidere, & redditibus templi & oblationibus frui. Sed longe aliter eis euenit: nam eo ipso quo putauerunt cōsequi hæreditatem, prorsus illam perdiderunt. Igitur nihil nos quæramus nisi medijs honestis adhibitis, nihil nisi ex virtute: cum omne quod malis artibus acquiritur, durabile nō sit. Sed iam ad contextum. *Et eiectum eum extra vineam occiderunt.* Hoc ad literam adimpletum esse scimus cum Christus Dñs extra vineam passus est, hoc est, extra populum Israel: quia vt diximus populus Israeliticus vinea Domini exercituum est. Principes autem sacerdotum & pharisęi tradiderunt eum Gentibus: & posuerunt in potestate Pilati Gentilis: quem impij Iudæi eijcientes extra vineam, occiderunt suspendentes in ligno. ¶ Finita igitur parabola, in qua prædixerat Dominus quid patres eorum fecerunt erga prophetas, & quid ipsi facturi erant contra Christum: nunc vertit sermonem ad ipsos sacerdotes, scribas, & pharisæos, dicens ad illos. *Quid ergo faciet illis Dominus vineæ? Veniet & perdet colonos istos, & dabit vineam alijs. Quo audito, dixerunt illi. Absit.* In Matthæo dicitur, quod ipsi pharisæi responderunt hanc sententiam dicentes, malos male perdet & vineam suam alijs locabit agricolis: sed hic dicitur quod Christus illam protulerit. Nec est in

est in hoc cōtradictio: nā quidā illorū respōderunt, malos male perdet, vt ait Matthęus, alij vero vt scribæ, qui erant literis exculti intelligētes parabolam & quod de ipsis loquebatur, dixerunt. Absit. Sed circa ista à pharisæis primo dicta & postea à Christo dño relata, nonnulla annotatione digna insurgūt. Primo quidem quā iusta sint altissimi iudicia, idemq; dominus in suis causis iustus: siquidem aduersarios suos in propria eorum causa iudices instituit: ipsosque propria ab eis sententia prolata, & ab eorum ore conuincit. Tam iuste & rectè se habet Deus in suis causis & in damnando peccatore, vt non modo condemnatus sententiā nō recusęt, imo aperte cognoscat, & cōfiteatur iustissimam damnationem sibi impositam iustissimeque mereri in tartara descendere. Hac similitudine vsus est Nathan spiritu Dei ductus cum proposuit Dauidi regi parabolā illā hominis diuitis qui plures oues habebat. Vnde Dauid cognita causa & delinquentis crimine examinato ignorans tamen quod ad eum parabola tenderet, idē cō tra seipsum sententiam iustam protulit. Ita Christus in hoc loco eosdem pharisæos contra seipsos in propria causa iudices cōstituit: & in parabola reuocat ad eorum mentes beneficia accepta, vt viderent illi quam iuste proijcerentur à vinea, & ab eo punirentur: & sic conuicti à seipsis iudicentur. Sed vide quid dicat dominus erga suam iustificationem per Esaiam prophetam. Nunc ergo habitatores Hierusalē & viri Iuda: iudicate inter me, & vineā meā. Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei? An quod expectaui, &c. Verum sicut improbi seipsos damnarunt dicentes malos male perdet: eodem modo erit in nouissimo die quādo mali etiam si inuiti confitebuntur iustissime à Deo damnari. Age ergo ò homo qui cunque es expergiscere, aures arrige & ad rationem reddendam de vinea tua & fructu te præpara. Accepisti enim animam, baptismum, virtutem, valetudinem, & cætera bona tam spiritualia quam corporalia: & ista quidem nec frustra data sunt, imo vt tantis auxilijs & instrumentis operando fructum cum fœnore reddas: sin minus ad iustitiam & iram mouebis dominum vineæ sicut isti impij coloni, & sic etiam perdet te sicut & illos. Hoc enim proterui peccatores faciunt, tantaque eorū nequitia est, vt ad suppliciū Potius quam ad misericordiam rectissimū iudicē irritent: & sic quia misericordia abutuntur, iustitia plectentur. ¶ Secundo obseruandum quod dupliciter potest homo perdi: male, videlicet, & bene. Iusti enim bene perduntur dum hic viuunt, quia mundo, carni, hominibus & semetipsis perditi & mortui sunt, quæ perditio vtilis est & bona, quia per ea saluantur. Vnde Dominus. Qui *Matth. 10.* perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Mali autem homines male perdū tur cum Damnantur: quia perditio est irreuocabilis. Vnde in Psalmo habetur. Vultus *Psal. 23.* autem Dñi super facientes mala: vt perdat de terra memoriam eorum. Ita Iudæi in sua malitia perseuerantes male perdūtur: quia sic à Deo alienantur, vt nunquam inuenian tur ab ipso. Ab hac perditione liberat pœnitentia: quæ perdit hominem, ne perdatur. Perdit enim peccatum, ne perdat salutem: & perdit culpam, ne inueniat pœnā: in qua perditur omnis damnatus. Nisi pœnitentiā egeritis omnes simul peribitis. Præterea po *Luc 13.* test etiam dici quod omnis qui peccat perditur: verum est differētia inter hos perditos, quia quidam bene perduntur, alij male. Bene perditur, qui ad bonum perditur, & bonum elicit de peccato exiens ab illo. Male autem qui semper manet obstinatus in peccato, & in eo pertinax inuenitur. Sunc quædam oua, quæ perdita vocantur, quæ cum sint assa abstrahimus ab igne, & comedimus: sed si manent in prunis quoad omnino comburantur, ita perduntur, vt nihil valeant. Sic peccator quanuis per peccatum perdatur, si tamen à peccati flammis exeat bene perdi dicitur, nec secus quam perditū ouum. Sic Dauid quia multa præclara ges- *Psal. 29.* serat superbiens quod ipse dixerat, refert. Ego dixi in abundantia mea non mouebor in æternum. Sed vt eius superbiæ Dominus mederetur auertit se paululum ab eo, & cecidit: quapropter ipse dixit. Auertisti fa- *ibidem.* ciem tuam à me, & factus sum conturbatus. *Psal. 118.* Et alibi. Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas. Elegit bona ex peccato nempe humilitatem: & vt in posterum caueret prudentiam elicuit, & didicit nihil fidere in proprijs bonis. Similiter & Petrus qui antea superbiēs & nimium sibi vendicans dixerat, si omnes scandalizati fuerint in te ego nunquam scandalizabor: *Marc. 14.* postquam cecidit in ignem peccati & exijt ab eo, modestius & humilius locutus est dicens, cū esset interrogatus à Christo, an plus

Ioan.21. cæteris eum diligeret. Tu scis Dñe, quia amo te. Iam non contemnit alios, sicut anteà solebat. Hi porrò viri sanctissimi quanuis perditis ouis fuerint assimiles: bene tamen sunt perditi, cum cito ab igne peccati
Matth.26. exierint, & humilitatem sint edocti. Sic Petrus ab igne, qui erat in domo Caiphæ exijt iã assatus interius ab igne peccati: & exiens foras fleuit amare, & à peccato fructus excerpsit vberrimos. Sed nõ sic impij & obstinati peccatores faciunt, qui nõ bene, sed male perdũtur, vt ait Christus: quia semper existentes in igne peccati indurati, efficiuntur carbones in ignẽ inferni destinati: cũq; malè perdantur, erunt perditi in æternũ: quemadmodum isti impij & obstinati sacerdotes & Pharisæi quibus Dñs loquebatur male perditi erunt in sæculum sæculi. ¶ Tertio expende quod licet Deus perdat hominem peccatorem, vt dicitur hic quia perdet Dominus vineæ colonos illos: attamen nõ perdet illos Dominus, nec conteret eos nisi prius ipsi se per peccatum perdiderint. Præcessit ingratitudinis peccatum: præcessit & cruenta inspiratio, & veritatis odium, & Dei exterminium, oderant enim filium, & extra vineam eiecerunt: hinc ira Dei, hinc comitata est vindicta in improbos. Nunquã enim Deus vasis iræ pararet incendiũ, nisi homo inueniretur habere spontaneum
Psalm.5. peccatum. Hoc psalmographus testatur dicens. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Præcessit mẽdacium interitum Dei.
Gen.18. Nõ perdet iustum cum impio, sicut Abraham testatus est: sed eos perdet qui male agunt. Vnde in Prouẽbijs habetur. Impij vero de terra perdentur, & prosperitas stultorum perdet illos. Ecclesiastes etiam. Qui
Prouer.2. *Eccles.9.* *Ioan.17.* in vno peccauerit, multa bona perdet. Sic suapte culpa Iudas interijt, ideoque saluator. Nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis. Sic etiam Oseas. Perditio tua ex te Is-
Oseæ.13. rael. Cum sit igitur peccatum genuina nostræ perditionis origo, admonet hic locus, vt peccata fugiamus: non enim in hora mortis perdet nos Deus, nisi nos per peccatum perditos inuenerit. ¶ Perpẽde etiam quod nõ solum perdidit hos impios colonos, sed vineam alijs locauit agricolis: ex quo manifestè colligimus ob incredulitatem & ingratitudinem reuocari beneficium, & non modo rescindi pacta priora, sed etiam in alios digniores potiora conferri. Receperunt Iudæi legem, digni habiti sunt prophetarum oraculis, sunt quoque illis diuina concredita promissa: verum ob suam incredulitatem & cęcitatem regno priuari meruerunt, nempe euangelij gratia & dignitate. Cupio vt *Dan.7.* intelligas quam terribilis ad hos iudicandos colonos venturus sit Dominus. Hoc Daniel declarat dicens. Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: & vestimentum eius candidum sicut nix: & capilli capitis eius, quasi lana munda: thronus eius flamma ignis, rotæ eius ignis accensus. Dicit album, vt nix, quia ex omnibus partibus alba est. Non sicut paries qui cum foris sit albus interius tamen est niger: vt denotet quod ex sua natura Deus innocentiam habet, & ita nihil impunitum relinquet. Erat thronus ignis, quia cum ipso peccatores incendet & mundũ cremabit. Tota hæc pœna graueque supplicium veniet super istos peccatores colonos. Quod si tu forsitan dixeris. O quam impij fuerunt illi Iudæi, quam ingrati, quamque rebelles: aduerte quam eis tu sis deterior, qui cum à Deo longe maiora acceperis beneficia, sis & longe Iudæis ingratior. Non tot ac tanta in Iudæos contulit, ac in te beneficia. Esset plane longum quibus es à Deo affectus hic recensere beneficia, quibus tamẽ haud quaquam Iudæos affecerit. Illos enim eripuit à iugo *Exod.14* & captiuitate Pharaonis, & inimici eorum submersi sunt in mari: sed cum tu captiuus in Ægypto & in tenebris peccati, propter originale peccatum in vtero matris teneris, ab hac te captiuitate liberauit. Exeuntem ab vtero matris statim te dæmonis incursus persequitur: vult tamen Deus, vt ad baptismi aquas peruenias, ex quibus anima tua sole clarior, lunaq; rubicũdior exeat. Cũ velit te cacodæmõ vsquequaq; persequi & in peccatũ attrahere: in profundum tamen aquarũ submergitur. Incepit populus Israel maximis laudibus Deum extollere, dicens. Cantemus Domino glorioſe enim magnificatus est, &c. Cãta tu etiam Dño nullis si- *Exo.15.* quidem tuis meritis adiutus factus es Christianus. Quis igitur beneficiũ incarnationis & redẽptionis cõmemoret? Si vt suspenderis esses iudicatus capitisve dãnatus discrimine, & cũ fieret in te iudiciũ quidam tibi amicissimus tuis indutus vestibus suũ in caput eiusmodi transferret periculũ: nõne & salutẽ & quicquid haberes ab eo accepisse fatereris? Aduerte igitur quid tecum Deus egerit: siquidẽ cum sis peccator pœnisq; in

ferni condemnatus tuis se vestibus Deus induit, & ad capitis discrimen cruci affigẽdus ducitur innocens: te verò qui eiusmodi merearis supplicium, saluo, & incolumi. Ille te creauit, redemit ac pauit, vitãq; cõcessit. Nõ dico Deo, sed vel Æthiopi cuipiam qui tot ac tanta in te contulisset beneficia gratus esse tenearis: quã vero magis Deo, in quo summa est bonitas? Sed tu loco istorũ beneficiorũ his colonis ingratior peiorq; Iudæis eijcis à te Dñm, & quantum in te est eum iterum crucifigis grauiter peccando, vt ait Apostolus, & crucifigentes eum in carne si modo esset mortalis & passibilis, vt tunc erat. Igitur si tam acerbe Deus Iudæos acceptis à Deo beneficijs abutẽtes puniuit: quã nos grauioribus afficiet supplicijs si ingrati fuerimus, qui multo grauiorib⁹ ab eo simus affecti beneficijs? Paulum attende. Irritam quis faciens legem Mosi sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis acerbiores eum mereri pœnas qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit? Auferetur (inquit) à vobis regnum Dei, quæ est hæc vinea: & dabitur Gentibus. Si à Iudæis qui erant filij regni & à Deo dilecti propter eorum nequitiam sublata est vinea Domini, & propter nimiam ingratitudinem missi sunt in tenebras exteriores: quid iam de nobis fieri oportebit? Certè Deus acceptor personarum non est: sed omnis ei gens, quæ dominum pertimescat est grata. Ob hanc etiã ingratitudinem Germani, Angli, Scoti, & aliæ nationes regnum amiserunt. Discant catholici animum gratum Deo exhibere ne ab ipsis auferatur regnum Christi: quod pene compleri videmus, cum ad Indos iam migrare videatur Ecclesia. Sed vlterius progrediamur. *Ille autem aspiciens eos ait. Quid est ergo hoc quod scriptum est: lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Vult in hoc Deus illis ostendere, quòd quãuis eum occidere conentur, vt priuetur hæreditate: id tamen eis aliter quam cogitant eueniet. Nam sua cum hæreditate morte priuari non oportebat: & vt eos experiretur adducit Dauid prophetam dicentem. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, &c. Hic lapis Christus est, iuxta illud Apostoli. Petra autem erat Christus. Ædificatores sunt ipsi pharisæi & scribæ & sacerdotes ad quos est sermo: & ædificatores appellabãtur, quia propter officium tenebã tur ædificare domum viuam, in qua Deus habitaret, ad docendum, videlicet, atque instruendum populum exemplo & verbis, & vt tali modo huc venirent, vt dignaretur Dominus cohabitare inter eos. Reprobatus est non solum inutilis, sed etiam ædificio odiosus à dicentibus eum esse fallacem, seditiosum, mandatorumque Dei transgressorem, & vt talis proiectus est ab ædificio. Sed hic lapis reprobatus collocatus fuit in ædificio in capite anguli, vt ad vnam cõcordiam duo parietes Ecclesiæ redigerentur, qui erant populus Iudaicus & Gentilicus. Sed lapis hic non fuit manibus ædificatorũ collocatus, sed manu Domini: atque ideo subdidit. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Hoc præclarè declarat D. Paulus, quomodo hic lapis posi- *Ephes.2.* tus sit in summitate capitis anguli, dicens. Ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum: & medium parietem macerię soluens inimicitias in carne sua legem mãdatorum decretis euacuans, vt duos cõdat in semetipso, &c. Obserua autem quod nõ dicit colonos ædificatores arte, sed ædificantes actu: non artifices officio, sed exercicio. Vbi sunt ergo qui dicunt prælatos posse non residere? Si Dominus dicit quod manus admotas operi ecclesiæ habeant, quid tum fiet si manus habeant ecclesiæ admotas, non ad ædificandũ verbo & exemplo, sed ad dissipandum verbo & exemplo? Vide etiam an nostri ædificantes lapidem approbent, an reprobent. Iacuit humi lapis, à plurimis conculcatus, frigoriq; & æstui, imbribus & gelu expositus. Vide nunc, an ita prælati approbent Christi frigus & æstum: videam humilitatem sectentur & crucem. Forsitan prælatus non reprobat, imò approbat & laudat lapidis vilitatem, & prædicat Christi humilitatem, crucem, mortem, & eius paupertatem: sed si quod verbo probat & laudat, id reprobat exemplo: quid hic ædificabit? Videtur is altera manu ædificare, altera destruere: altera telam construere, altera textum retexere, vt Ecclesiasticus ait. *Omnis qui ceciderit su* *Eccles.24.* *per illum lapidem conquassabitur: supra quem autem ceciderit comminuet illum.* Hic ostenditur non hic agi simpliciter de lapide, sed de lapide signato qui est ipsemet Christus: nam lapis de quo scriptura loquitur in templo Salomonis fuit, super quem nemo caderet, sed loquitur Christus de seipso, qui lapis est per metaphoram. Et iste non est sensus mysticus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sticus, sed literalis, quia literalis sensus est ille, quem intendit signare per literam conditor eius. Christus tamen loquēs hæc noluit intelligere per lapidē istū aliquam petram sed ipsum: ergo in literali sensu semetipsum significat. Ait ergo. Si lapis ille ceciderit super aliquem cōminuet eum in partes minutas & ea est maxima læsio. Est enim ea lapidis natura, vt siquis super eū ceciderit, lædatur, & tamen si lapis magnus super aliquem ceciderit, multo magis lædetur: & designatur ista differentia per conquassare & cōminuere: quia cōminuere designat partes minutissimas, & conquassatio solam læsionē. Et est sensus. Ille supra lapidē Christum cadit, qui supra illum est: qui autem supra illū est fundatur super eo, & ita designantur per hoc credentes, qui pro fundamento Christum habent. Fundamentum enim aliud
1. Cor. 3. nemo ponere potest præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Cadit autē supra Christum quicunque non perdita fide peccat in actione, cuiuscunque generis sit. Et iste confringitur, idest, læditur, qui peccat mortaliter, & est dignus morte æterna: & tamen non est manifestum vulnus, sed sola confractio, eo quod cum fides maneat potest faciliter peccatum tolli, cū quis ad Christum ingemuerit. Super illum autem cadit lapis idest, Christus, qui sub se nō habet Christum, idest, non credit in eum, & ita non habet eum pro fundamento. Et quia non habet eum sub se, necesse est vt habeat supra se: idest vt eum, quem non tenet vt fundamentum timeat supra se vt dominum, & paueat vt vltorem. Tunc lapis cadit supra hominem quando peccat in fide, quia tale peccatum est immedicabile: quia cum non credat non potest inuocare clementiā pro delicto ab eo quem Deum non esse putat, & ideo dicitur eum qui non credit iam
Ioan. 3. esse iudicatum. Dico quod iam iudicatus est: quia manente infidelitate, non potest eius peccatum remitti, & damnatus est. Et ideo iste cōteritur quia pœnę æternę irreuocabiliter adiudicatur: quæ maxima est læsio, cum nulla maior sit pœna. Hac comparatione vult Deus ostēdere grauissimas pœnas, quibus Iudæi sunt puniendi, vt pote infideles & increduli, qui nō modo suum agnoscere noluerint redemptorem: sed & illum persequentes ac extra vineam eijcientes occiderunt. Caueamus & nos ne in Christum incidamus: multoq; magis caueamus ne ipse cadat super nos propter infidelitatis peccatum. Dicas mihi nequissime peccator, quomodo sis laturus graue illud iustitiæ diuinæ pondus: cum super te ceciderit? Deduxit dominus Hieremiam prophetam in domum figuli, & ipse faciebat opus super rotam: & dissipatum est vas quod ipse faciebat è luto manibus suis &c. Dixit do- Hiere. 18.
minus. Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel. In hac visione comparat homines vasi terræ: quod facit figulus, qui Deus est: cumque nos simus vasa terrea, debilia, & ex puluere confecta. Talem se sanctus ille reputabat, qui Deo dixit. Memento Dñe quòd Iob. 10.
sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Aduerte posse figulum si dum vas facit id in rota frangatur denuo id efficere, vel etiam si fit opus ad meliorem formā reducere: sed si vas frangatur eductum à rota & soli expositū iam sit in fornace deoctum, nullum prorsus habebit remedium. Si fractam ollam postquam sit decocta figulo perferas reparandam, non dubium est quin ab eo sis deridendus. Mundus iste est tanquam rota quæ semper inuoluitur, nunquam cessat. Dum itaque hoc in mundo vitam agimus, & in hac vita quæ est ceu rota figuli commoramur, licet frangamur, & semel atque iterum in peccatum incidamus, remedium habemus, & cum pœnitētia possumus iterum ad figulum reuerti à quo reparemur, & meliores forte fiamus, ac perfectiores quā antea eramus. Peccauit Dauid, 2. Reg. 11.
& tanquam vas figuli confractus est: sed cū ad dominum confugisset, ita per pœnitentiam purgatus est, vt longe candidior, longe que sanctior quā anteà fuerat sit inde reuersus. Idem beato Petro accidit, idem Paulo, ac Magdalenę, alijsque quam plurimis peccatoribus: qui cum in huiusce vitæ rota confracti, à Deo petijssent auxilium, ita sunt eorum preces exauditæ, vt effecti sint à domino totius puritatis vasa præclarissima. Sed caueas ne extra rotam frangaris: quia si ab hac vita in peccato mortali decesseris, in eo vsque in æternum permanebis. Si concoctus iam in hora mortis in petram ceciderís, quæ est Christus, conquassaberis: nec minus manebis diminutus quam si supra te petra caderet. Terribile iudicium veniet super te, & pertimescendū suppliciū, cū iustitia diuina superne aduenerit, si mors te in peccato mortali corripuerit. Vnde Dauid de

Psal. 2. de his peccatoribus alloquitur Deū. Reges eos in virga ferrea, & tanquā vas figuli confringes eos: Animaduerte quid de luteo fieret vase, si gramibus ictibus à brachio Gigantis virga ferrea concuteretur. Siquidem ait Dauid, quod tu eris ante Dñm. Quid faciet miser, & debilis peccator coram illo omnipotenti gigante, qui eum ad iudicandum est venturus, vt sua eum infinita potestate conterat? Quid faciet, & quomodo non contremiscet? Non percutiet virga ferrea diuinæ iustitiæ vasa integra, quæ iustorū sunt: sed vasa iam multa peccatorum multitudine fracta. Quibus nam rebus tetrum illud inferni chaos refertum esse existimas? Contritis abundat vasis, testis quam plurimis, & ollis. Et quemadmodum vas, quod fractum est extra rotam in æternum fractum, & irreparabile permanet: ita ille, qui in infernum cadit nullum prorsus habet remedium, cum nulla sit in inferno redēptio. Quod si à me scisciteris cuinam vsui fracta vrna sit vtilis, nulli plane dixero, nisi tātum ad ignem fractis in testis huc atque illuc deferendum. Contingit sæpe vt veniens mane vetula ferat à domo vicinę prunas in testa fracta: nec secus circunferunt diaboli damnatos, vt ignem (ceu conquassatæ vrnæ) cum nulli possint alij prodesse ministerio, apportēt. Sed si adeo sit vas figuli diminutū, vt iam, nec igni ferendo minutissimæ partes sint vtiles, ad quid prodesse dicentur? Proderunt quidem ad calculos. Solent enim lusores cum eis calculi desunt ad connumerandas pecunias, terreum vas confringere altero lapide. Partes autem quæ remanent primo fractæ sunt quæ ceciderunt in petram, cuiusmodi sunt illi, qui cum Christiani sint, fidemque habeant, lapidem offendunt, qui est Christus, & in peccato mortali cōfringūtur. Sed supra istos infideles, & Gētiles cecidit lapis & cōminunt eos, vt hic ait Saluator: & cum adeo sint diminuti quid iam poterūt prodesse? Proderūt vsui calculorū, quibus nummi cōnumerentur. Quid iam præstabit Alexāder Magnus? Quid Cyrus? Quid Codrus Athenienſiū rex, qui sponte se morti obtulit? Quid Curtius, qui se libenter in hiatum terræ proiecit? Quid Annibales. Quid Scipiones? Quid denique Cæsares: & Pōpeij, qui tāto studio, & diligentia gloriā, famā, & mūdi honorem sunt fouere conati? Sunt hi omnes in infernis sedibus collocati, nec vlli alij rei vtiles, quā calculi ad pecunias numerandas. Reliquerūt hoc in mundo perēnem de se memoriā, scribunt de eis Historiographi, canunt Poetæ, loquuntur homines: at iacent ipsi in inferno ardentibus vndiq; flāmis circumsepti. Fuit præcipuus istorum finis, vt eximijs laudibus vsq; ad astra ab hominib⁹ extollerētur, & sui nominis immortalē posteris memoriā relinquerent. Quid tamen hæc omnia prodesse existimemus? Sunt miseri in profundo illo Barathro, Tartareisq; sedibus constituti, flammisq; perpetuo ardore flagrantibus admoti. Cum sint Cæsar, atq; Pōpeius in inferno, canit tamē Lucanus, Bella per Æmathios plusquā ciuilia campos, Iacet miser Æneas in Orco, & tamen sic Maro, Arma virūmque cano. Cadit super hos ingens ille lapis, eosque comminuit. De his ait Propheta Esaias, subito dū Esai. 30.
non sperātur veniet contritio eius, & cōminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione prævalida, & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. O vtinam inter Christianos non inueniantur etiam multi istis Gentilibus peiores, quorū spiritus nullus alius est, quam sui ipsius memoriā relinquere in hoc mundo, famamque & æternum nomen absque Domini vlla recordatione quærere: qui nō aliter nunc viuunt, quam si nullam vitam post hanc futurā existimarent. Attende igitur, & vide, vt si forte ceciderís, cadas super petram, quæ Christus est, vt possis inde cō surgere, ne sic fractus & cōminutus in æternum absque auxili, spe maneas. Caue ne lapis super te cadat, & irruat. Et si cecidisti, moneo vt quam citius resurgas, dum in huius mundi rota es: antequam morte præuentus omni sis auxilio destitutus, & gehennalibus flammis, cruciatibusque æternis plecteris. Sed de his plus satis. Iam nunc videamus quæ sequuntur. *Et quærebant principes sacerdotum, & scribæ mittere in illum manus in illa hora, & timuerunt populum: cognouerunt enim, quod ad ipsos dixerat similitudinem hanc.* Obstinatam contra Christum malitiam declarant. Nam quanuis à veri notitia plus nimio abalienati essent, multis tamen coniecturis colligebant Domini sentētiam contra se dirigi: atq; ideo in insaniam fere coniecti, eum tenere, & capere contendebant. Nec quicquam illorum impios conatus impedit, nisi timor populi: hoc est, quia verentur ne impune ferant tantā crudelitatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

litatem. Non timuerunt legem Dei, quæ dicit, innocentem, & iustum non occides: & timuerunt homines, adhuc enim memoria habebant quam honorifice fuit Christus à turbis in die palmarũ exceptus: ideo timebãt, ne turba insurgeret contra eos. Quot modo sunt, qui grauia crimina cõmitterent, si illis non esset supplicium? Plus coercet à malo timor hominum, quam timor Dei. Cras veniet mors, & tunc videbis, quãto melius tibi fuisset Deũ vereri, quam homines, &c. Vide quã verum sit prouerbium illud, Veritas odium parit. Hinc Salomõ. Qui erudit derisorem, ipse sibi iniuriam facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat. Et Amos. O dio habuerunt in porta corripientẽ: & loquentem perfecte abominati sunt. Id, quod euenit Christo, sæpe accidit probatissimis Dei ministris, si quando acrius flagitiosos quosque obiurgant. Verũ etsi nolint trium phabit veritas: & melius est pro veritate supplicium, quã pro adulatione gerere beneficiũ. Igitur Scribæ & Pharisæi. Sacerdotũ q; principes palmã non cedunt veritati, & quã quam audiant iudicium diuinum, tamen nihil sibi metuunt: imo in assueta persistentes perfidia, & inuidia, consilia captant renuentes domino. Sic & hactenus apud multos fieri videmus, qui cum apertam veritatem negare nõ possunt, veritatis tamen præcones, & authores plusquã nouercali prosequũtur odio. Ideo ait textus. *Et obseruantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eũ in sermone.* Sed prius, vt inquit Matthæus, cõsilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone. Dauid cum aliquid arduum facere cupiebat, consulebat dominum, vt illud. Vtrum tradent me Ciphæi? Respondit dominus. Tradent. Et illud persequar latrunculos hos? Moses etiam cum apprehendit blasphemum consuluit dominum: & etiam cum inuenerũt hominem colligentem ligna in Sabbatho. Et sancti viri, qui consulebant prius dominum omnia ad votum succedebãt eis. Sed impij cum consiliũ faciunt, non dominum consulunt, sed Diabolũ, & quomodo dominum capiãt in sermone student, & ideo maledicti, & dãnati, sicut Saul rex eorum de quo scriptura ait, quod interfectus est propter iniquitates suas: & inter alia facinora obijcit ei, eo quod Pythonissam consuluerit. Væ qui profundo estis corde, vt à Domino abscondatis consilium. De istis ait Esaias. Vide, & in omnibus, quæ agis, dominum verere, totam tuam spẽ in eo pone: aliás omnia in malum cedent. Quia multi in his, quæ ad vitam concernunt carnem suam, mundum & sanguinem consulunt, ob id ècontra omnia illis contingunt. Ideo perijt Ochozias rex Israel, qui misit vt consuleret Beelzebub Deum Accaron. Asa etiam rex Iuda mortuus est dolore pedum vehementissimo, quia infirmitate sua dominum non quæsiuit. De hoc consilio ait Dauid. Consilium malignantium obsedit me. ¶ Vide etiam pusillanimitatẽ impiorum, quorum parum, aut nihil virtuti obsistere. Simul cum Herodianis tentant inuadere iustum. Principes cõuenerunt in vnum aduersus dominum & aduersus Christum eius. Sicut viri sancti sunt vnum vt faciãt bonum: nam (vt ait noster Lucas de sanctis primitiuæ Ecclesiæ) multitudo credentium erat cor vnum, & anima vna: ita impij sunt vnum, vt faciant malum & persequantur iustum. Sanson vulpium caudas ad caudas iuxit: vt Philistinorum segetes succẽderet, & consumeret. Sic impij, æstuti, & dolosi sicut vulpes coniunguntur adinuicem, vt faciant malum proximis: & in eos damnum ingerant. Sed vide quo pacto vulpes illę, etsi dãnum intulerint, & ipsę cõcremataæ sunt. Sic mali, & peccatores, nõ tantum alijs, sed sibi nocent, quia se interimũt sibi ipsis inferẽtes malum: proximos in caducis solũ premunt. ¶ Sed ad quid congregant concilium? vt capiãt Iesum in sermone. Erat enim tũc quæstio, an tributum deberet dari Cæsari, an non, quibusdã dicentibus, quod debebat exigi tributum, quia Romani pro omnibus militabant: alijs è contra affirmantibus non debere populum Dei, qui decimas solueret, & primitias daret, humanis legibus subiacere. Cæsar Augustus Herodem filium Antipatri regem Iudæis constituerat, qui tributis præesset, & Romano pareret imperio. Super his mittunt ad dominum: eo consilio, quod parabolam illã de vinea intellexerant ad seipsos dictam. Malitia huius legationis fistit in hoc. Christus apud populum erat vir maximæ æstimationis, & quia eos vexabat tributum persoluere (libertas enim naturaliter ab homine expetitur) ideo visum est illis, Christum non ausurum proferre tributũ debere persolui, ne nomen, & honorẽ perderet: vt sic Herodes eum interficeret; tanquam seditiosum, ac Cæsari infestum. Ideo insidiatores vocat hos Euangelista discipulos,

Exod. 23.
Prouer. 9.
Amos. 5.
Matth. 22.
1. Reg. 23.
1. Reg. 30.
Leui. 24.
Num. 15.
1. Par. 10.
Esaiæ. 29.
4. Reg. 1.
2. para. 16.
Psalm. 21.
Psalm. 2.
Actor. 4.
Iudi. 15.

los, & iustorum expectatores. Quales magistri, tales & discipuli. Si serpentes veneno inficiunt, & filij eorum: & sic dissimulãtes, vti hypocritæ conantur Christum tentare. Sic dæmon tentauit Christũ in deserto. Sic vxor Hieroboam voluit decipere prophetam Ahiam dissimulans se esse. Sed frustra iacitur rete ante oculos pennatorum: (Deus falli non potest) sed ipse patefecit machinã vxoris Hieroboam, & suo nomine vocauit eam: nec enim malitia horum Christo abscondi poterat. Sic etiam Rachel sedit super abscondita idola, & sereno vultu dixit. Secundum consuetudinem mulierum accidit mihi. Sic isti veniunt in vestimẽtis ouium, cũ intrinsecus sint lupi rapaces. Sepulchra dealbata erant foris: intus vero plena erant ossibus mortuorũ. O quot etiam habet mũdus nunc similes istis. Totus mundus plenus est falsis amicis, & hominibus fictis duplici corde, facieque. Vix inuenies, cui fidere possis, nec qui simplici corde tecum agat: & cũ te esse tutũ putaueris, deceptum te inuenies ab amicis, væ duplici corde (ait Ecclesiasticus) labijs scelestis, manibus male facientibus, & peccatori terram ingrediẽti duabus vijs. Abominatur enim altissimus hos simulatos, & fratrum deceptores. Arca Noé interiùs & exteriùs linita erat bitumine. Vult Deus, vt interiùs, & exteriùs ornati simus sanctitate, & cor linguæ cõsonet, & sic intus, sicut foris nos simus, vt omnia in numero sint. Vnde in Prouerbijs habetur. Simulator ore, decipit amicum suum. Non mittebãt Pharisæi discipulos, vt Christi sermones audirent: sed mittunt, vt capiant illum in sermone. Hæc est doctrina, quam à Pharisæis discunt. Alia etiam vice (ait Ioannes) quod miserunt Pharisæi ministros, vt apprehenderent Iesum. Videbatur horum patribus filios à Pharisæis docendos susceptos, futuros sanctos: tamẽ perpendite, quã discant doctrinam. Sic contigit nunc patribus, quibus magnæ esse curæ filios seruituti in domibus nobiliũ dicare, vt inde edocti, & bonę indolis virtutiq; accincti efficiãtur: ipsi vero ludo solum vacant officioq; internuncij funguntur. Quot sunt parẽtes etiam filios in academias mittentes, vt literis operam nauent: qui tamen vagãtes vanitati potius studeant? Videbatur illis filium à Pharisæis edocendũ susceptum per trienniũ futurum alium Esdram in lege peritum, ac sanctum: illi tamen docent eos omnẽ dolum, vt audiẽtes tributũ non debere persolui, sic Herodes, & Pilatus Christũ accusent, & capiant, tandem morti tradãt. Quapropter insinuat Euangelista causam simulationis. *Vt traderent illum principatui, & potestati præsidis.* Per principatum intelligit Herodem, & per potestatem Pilatum. Differt enim principatus à potestate in hoc quod principatus pertinet ad dignitatem, & potestas ad iurisdictionem. Habebat Pilatus potestatem traditam à Romanis: quia procurator erat in Iudæa. Hoc enim factum est quatuor diebus ante Christi mortem: & tunc aderat Hierosolymis Herodes: qui venerat ad diem festum. Quod timore populi isti non audebant facere manibus præsidis efficere volunt: vt velut immunes videantur à morte ipsius. Sed iam hos impios versipelles, & simulatores audiamus. *Et interrogauerunt eum dicentes, Magister scimus, quia recte dicis, & doces, & non accipis personam: sed viam Dei in veritate doces.* Iam audis expectatores, qui tanquam scorpiones ore blandiuntur, sed cauda pungunt: nam post hæc verba calumniatoriam quæstionem proposuerunt interrogantes, an liceret tributum dari Cæsari. Imitantur hos Pharisæos, omnes, qui proximis suis blando sermone imponere contendunt: adeunt quidem pacificis verbis, cùm interiora plena sint dolo, fraude, & hypocrisi. Tales sunt, qui probas quasque virgines decipiunt multis promissionibus: vt suam libidinem expleant, quales etiã sunt, qui fictis sermonibus concionatorem aggredientes periculum facturi, si quid expiscari valeant quo hunc subinde apud vulgus traducere queant. Cuius rei periculum fecit Dauid, qui dixit. Qui loquũtur pacem proximo suo mala autẽ in cordibus eorum. Et iterum. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labijs eorum. Vno ore flare, & forbere volunt. In vna manu ferunt lapidem, & in altera panem ostentant. Vt hirũdines verno tempore adsunt, sed hyeme recedunt: sic adulatores amicorum personã induentes, quales erãt isti pharisæi, in rebus prosperis præsto sunt, sed in hyeme, ideest tẽpore calamitatis euolãt. Vt apis ore portat florẽ, sed retro aculeo ferit. Sic multi blãdè loquũtur, sed intus malitiã gerunt. De his aiebat regius vates. Circũdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis. Habẽt se isti sicut caupones, qui quidem cibaria delecta

Matth. 4.
Marc. 14.
Luc. 1.
Gen. 31.
Matth. 7.
Matth. 23.
Gen. 7.
Prouer. 11.
Iacob. 3.
Psal. 34.
Psalm. 139.
Psalm. 117.

Universidad de Deusto
Biblioteca

delecta hospitibus largiuntur, sibi despecta vendicãtes. O quã isthæc simulata gens, hypocrisi plena, & Deo inuisa: foris, quæ bona apparent, mundo ostendẽs, intus verò in humili conscientiæ prauæ morãs loco. Omnia in fictione, & mendacio cõsistunt Diues se pauperem esse, nũmisq; carere ait, ne à paupere procaci, & postulanti vexetur. Pauper fingit diuitijs affluere, vt pluris fiat. Inimicus te blãdis alloquitur verbis timore incussus: amicus veritatem cõticet, ne te molestia afficiat. Alter se tibi amicũ prædicat, alter tibi deiunctus. Tandem omnia dura, & venena mixta sunt. Ideo Deus populo Iudaico prohibuit esum cygni, quia pennę eius sunt cãdidiores niue, caro autem ipsa nigredine nigrior. Vnde Sapiẽs. Spiritus dñi effugiet fictum. Aliud enim isti adulatores gestant in animo, nimirũ venenum: & aliud in ore, scilicet pacem, & salutẽ. Ideo dñs præcipit in Leuitico dicens. Nihil mellis adolebitur in sacrificio Domini. O dit enim, Deus adulatores verbis dulcibus imponentes. Ideo dominus per Esaiã. Populę meus qui te beatũ dicũt, ipsi te decipiũt. Sicut de Camæleone legitur propinquiori colore esse affectũ: sic adulatores, ac illi, quibus adulantur, & assentantur, se habẽt. Commendant, quæ ipsi commendant, & vituperant, quæ vituperant. Vnde B. Augustinus super illud psalmi. Deus in adiutorium meum intende, ait: quod plus nocet lingua adulatoris, quã manus persequutoris. Sic Ioab osculo percussit Amassam. Ne iudices vinũ propter dulcedinem, nam in potu suaue est, & postea mordebit vt colubẽ, & sicut regulus venena diffundet. Manus Mosi ad extra erant mundæ: positæ vero in sinu, erant leprosæ. Sic isti foris mundi apparent, intus autem sordibus pleni sunt. Ne credas adulatoribus qui sub amicorum personis, sunt inimici, & hostes acerrimi: vt speculum, quod res ipsas omnes, & intuentium imagines repræsentat, sed aliter quam sint à parte rei, quia dextrũ repræsentat sinistrum, sinistrũ verò dextrũ: & respiciẽtem versus orientẽ, refert ad occidentẽ. Sic adulator voce, & vultu est speculum, nã si rides, ridet si ploras lacrymas fundit, si detrahis de aliquo, eundem ille vulnerat maledictis: si te laudas mirificis te ipsum laudibus effert. Sed omnia versat & demolitur: quia si orientem intueris, te re præsentat ad occasum intuentem: si te præsentem laudat, absentem irridet. De his Psal

Leuit.11. Deute.14. Sapien.1.

Leui.2.

Esaiæ.3.

Augustin. in Psalm.60.

2.Reg.20.

Prou.23.

Exod.4.

mista, Qui loquuntur pacem cum proximo suo: mala autẽ in cordibus eorũ. Et Iacobus. Ex ipso ore procedit maledictio: & benedictio. Quẽ coram prædicant, retro vituperãt. Vnde Paulus. Nec aliquando fuimus in sermone adulationis. Hi detestandi sunt, (vt Christus hîc egit) nã qui falsis laudibus ducuntur, adulatores suos muneribus fouent: illi vero eos spoliãt, & diripiũt Sicut ligna ignem nutriunt, ignis autẽ ea incendio deuorat: sic adulati sustentant adulatorẽ, adulator autẽ eos absumit. Sicut Actæõs (vt poëtæ fingunt) à canibus, quos alebat fuit deuoratus sic adulati ab adulatoribus, quos alũt, donis cõsumuntur Et quid acquirunt, nisi paruã, & fluxam hominum apparentem laudem? Sed de his infra nonnihil dicemus: nunc verò verba adulatorum expẽdamus. ¶ Primo dicunt quod rectè dicit, docet, & quod in veritate docet: tũ quod non respicit personam cõmendant eum, & propter veritatẽ doctrinæ, & propter vitæ eius integritatem. Omnis homo laudatus benignior fit, & placabilis eis, qui eũ laudant, qui autẽ benevolus est alicui, nõ abscõdit secreta cordis sui ab eo, sicut ab hoste abscõdimus: ob id voluerunt ergo facere Christũ sibi placatũ suis verbis dolosis, vt planè veritatẽ aperiret. Et istud est primum munus hypocritarum, laudare eos, quos oderũt, vt sic eos securos de se ipsis reddentes perdant. Laudant itaq; primo de veritate doctrinæ. Nihil perniciosius in iudice aut doctore mendace. Ideo maximè cauendum docet, Deus. Nõ suscipias auditionem mendacem. ¶ Nota autem quod varia hæc vox, veritas, in scriptura sacra significare, cõsueuit. Nam solet significare conformitatẽ illam, quę est inter signa, & res illas significatas: cùm videlicet ita res se habent, vt signa enunciare videntur. Et hoc est commune eius vocis significatum, & ita potest hîc accipi, quia Christus veritatem docebat, & illã proferebat. Omnis homo mendax, ait Dauid. Quod intelligendum est, non iuxta naturam, sed iuxta naturæ conditionẽ, & qualitatem: ita vt illum solum hic hominem dixerit, qui humanos sequitur affectus: quia Paulus Corinthijs scribens ait, Cùm enim inter vos sit zelus, & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? At è contra de his, qui spiritui, & non carni obtemperant, dicitur. Ego dixi, Dij estis vos, & filij excelsi omnes. Dauid ergo cum ostenderet tunc non esse mentitum; præmi-

Iaco.3.

1.Thess.4.

Exod.23.

Psalm.115.

1.Cor.3.

Psalm.81.

præmisit dicens. Ego dixi in excessu meo, vt innueret se hominum statum excessisse, & non secundum hominem ambulasse: vt non hominis lege iudicaretur, ne mendax sicut cæteri iudicaretur. Quod si homo esset, oportebat, vt mendax ipse esset, & quod mentiebatur dicens, omnis homo mendax: vt autem ostẽderet se à mendacio immunẽ, dixit. Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax. Acsi diceret. Quanuis omnis homo mendax dicatur eo iure, quo homo est, & viuit: ego autem dicens hæc, de mendacio notari non debeo, quia non, vt homo, hæc prædico, sed in excessu meo. Secundũ hunc modum Christus veritatem loquebatur tanquam vir spiritualis, & de hac veritate hîc laudatur. ¶ Accipitur veritas secundo modo pro iustitia. Sic enim accepisse videtur Salomon cum dixit. Misericordia & veritas custodiant regem. In eadẽ etiam significatione accepit Dauid, cum ait. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi. Et ita etiam potest hic sumi, &c. ¶ Laudatur secundò Christus ab istis, eo quod non sit acceptor personarum, dicentibus eis, quod non est acceptor personarum. Iuxta quod perpende, quod acceptio personarum opponitur iustitiæ distributiuæ. Est autem iustitia distributiua particularis habitus versans circa æqualitatẽ in distribuẽdo: & est ista æqualitas, non secundũ magnitudinem, vel quantitatem, sed secũdum proportionem in quã tũ diuersis personis damus diuersa præmia, vel pœnas, secũdũ merita, vel demerita personarum. Et tunc dicimur dare æqualiter secundum proportionem. Vt si bonitas vnius est dupla ad bonitatem alterius, honor illi collatus debet esse in duplo: & ita debet etiam cõparari pœna secundum proportionem. Quando autem consideratur solũ persona, & non meritum, acceptio est personarum. Aduerte etiam, quod potest quis esse faciens officium, & mercedem propter conditionem personę, & quod non sit acceptor personarum. Nam si conditio illa, quam inspicimus, facit debitum esse personæ, vel competens id ei, quod damus, non est acceptio personarum: quia hoc non est inspicere personam, sed meritum, vel rationem, ob quam conditio illa facit illam personam dignam ea re, quam ei tribuimus. Sed propriè accipere personam, est, quando ita damus vni personæ rem, quam non daremus alteri magis merenti. Et tamen si æqualitatem in spicimus, dabimus vnicuique iuxta meritũ suum. Ergo non accipitur ibi persona, sed causa: & ita non est acceptio personarum. Si autẽ conditio illa, quã respicimus non facit debitum esse personæ, vt competens id, quod ei tribuimus, est acceptio personarũ. Igitur, postquam isti adulatores de veritate doctrinæ, & rectitudine iustitię Dñm laudarent: euomunt venenũ dicentes. *Licet nobis tributũ dare Cæsari, an non?* Iste census erat tributum annuũ, quod Iudęi soluebant Romanis. Modus autem erat, quia Iudæi fuerunt liberi temporibus prioribus, quando habebant reges, quia non dabant tributa gẽtibus alijs, sed principibus suis: etiam post captiuitatem Babylonicam, & liberationem eorũ Iudæi fuerunt liberi: & potissimum tempore Machabæorum, qui liberauerũt gentem illam de manibus hostium. Et eo tempore facti sunt Iudæi socij, & amici Romanorũ: nam Iudas Machabæus misit legatos, & factæ sunt amicitiæ inter eos: & post Iudam renouauit has amicitias Ionathas frater eius. Et manserunt sic vsq; ad tẽpora Aristoboli, & Hircani: qui fuerunt vltimi duo fratres principes de genere Machabæorum: & propter discordias eorum Romani se intromiserunt: & cum ipsi non seruarent Romanis legem amicitiæ, pugnarũt Romani contra illos, & intrauit Pompeius vrbem, & succendit templum, atque prophanauit illud. Et ex tunc Iudæi, qui primo fuerant amici Romanorum, facti sunt eorum tributarij: & sic manserunt vsq; ad tollem subuersionẽ vrbis, & gentis. Vnde tempore Christi tributarij erant, & soluebatur tributum istud Cæsari, qui præerat Romanis. Iudæi autem (cũ hominibus congenita sit libertatis cupiditas, quod brutis animalibus competit) hanc subiectionem ægrè ferebant: & ideo vi huiusmodi tributum soluebant, & seditiones inter illos fuerunt. Sed expende stultitiam, & dementiam istorum. Renuunt tributum soluere, nihilominus persequuntur insontem Christum Iesum, & congregant concilium aduersus eum. Si molestè ferebant subiectionem illam, deberent aduertere causam, propter quam in eam deuenerant, vt ea sublata de medio effectus ipse auferretur. Ratio enim captiuitatis erat, eorum ingentia flagitia, & scelera, vt à Deo acceperant, & audierant per manus Mosi. Vide Deuteronomium, vbi Dñs promittit multa bona Iudęis, si seruauerint eius præcepta: & ècõtra

1.Mach.8.

1.Mach.12.

Deut.28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& è contra multa mala, si transgressi fuerint
Leui.26. ea. Hoc idem fatetur dominus, & commina
Thren.2. tur in Leuitico. Sic Hieremias videns desolatam Hierusalem, flens ait. Fecit dominus quæ cogitauit; compleuit sermonem suum, quem præceperat &c. Hoc idem commina
Mala.2. tus est dominus populo Israelitico per Malachiam prophetam. Vnde in Baruch legi-
Bar.1. tur dixisse Hebræis, Peccauimus ante dominum Deum nostrum. &c. Sequitur. Ideo adhæserunt nobis multa mala, & maledictiones, quæ cõstituit dominus Mosi seruo suo. Igitur cũ in hanc seruitutẽ venerit populus Hebræorum ob peccata, ob quæ eos torquebat deberent remouere ab eis, & renouare vitam: vt abolitis peccatis, aboleretur seruitus, subiectio, & ira Dei. Sed quid remedij adhibent? Addunt (inquam) peccata peccatis, & conantur de medio tollere Iesum innocentẽ in remedium suorum scelerum. Latet malos iactura, in qua sunt intercluſi, & cæci: quia nesciunt properare ad principium, & causam, vt illa remota obsistatur malo inde sequuto. Imo sæpe, at sæpus, remedia, quæ adhibent vt à malis liberentur, maiora trahũt. Addere peccata peccatis non est conueniẽs antidotum, vt à tribulationibus, & angustijs, in quibus sumus, & quæ nos premunt, eripiamur. Multi sunt, his Iudæis similes, qui volunt laboribus liberari quando deteriores sunt, & efficiuntur. Si regem iniquum, principem, vel prælatum habent, qui tyrannè se gerit cum illis, & eos torquet, quod adijciunt est detrahere, & conuitiari, atque despicere: quod medicamentum pessimum est: nam ratio propter quam huiusmodi prælatos Deus mittit est subditi praui, & mali,
Esa.24. qui benigniores præsules non merentur. Diuina sapientia, quæ mendacium proferre nõ potest, sic testatur. Et erit sicut populus sic sacerdos: & sicut seruus, sic dominus eius.
Osee.4. Idem etiam Oseas testatur. Si ergò prælatus iniquus est: quare tu inique agis? Esto tu bonus, & talem tibi Deus mittet pastorem, auferens malum, vel potius corripiens. Ex quo sequitur, quod vera, & necessaria medicina fugiendi à laboribus, & tribulationibus est renouare vitam. Disce ergo detrahentẽ non persequi, sed nouam inchoare vitam. Dicunt te collusorem esse: si à ludo desistas omniũ obthurabis ora, nec de hoc amplius detrahêris. Quam plurimi tamen huius temporis prælati, & nobiles non curant de emenda, & abutuntur hac doctrina: causam autem detractionis non è medio tollunt, sed potius augent. Quia compertum est, quod si quis nõ persequutus, te detrahit quòd improbus sis: maiori ratione faciet cũ te emendatum nõ viderit, & sit à te iniuria affectus. Corrige tu vitam, nemini noceas, & omnium dictis obstabis: quod est præstãtissimum omnium remedium: nam aliter tuum augebis dolorem, cum sint plures, qui tibi detrahunt, & de pluribus quam ante, te eos persequente. Ad rem est paratissimum exemplum gentilium. Cum regi Philippo Macedoniæ Magni Alexandri patri nunciatum esset, quendam nomine Nicanorem ei nimium detrahere, non solum non succensuit, nec persequutus est, quanuis vt rex, & potens de eo posset supplicium sumere: sed respondit Simichio, à quo audierat, se experiri velle vtrum in officio esset, nec ne, & equè eum detraxisset. Quod cum clam opere adimplesset, comperit Nicanorem iusta causa detraxisse, eo quod ei strenuè, accuratèque inseruierat, & tandem in inuisam pauperiem deuenerat: quapropter loco supplicij beneficio prosecutus est. His factis postea labente tempore ab eodem Simichio dictum est regi Nicanorem magna, & mirabilia de ipso canere. Igitur dilucidè constat remedium malorum esse causam eorum auferre. Non sic Iudæi, qui cum male eos haberet tributum soluere, ad quem statum deuenerant propter sua peccata, persequebantur Christum, vt ab hac seruitute liberarentur. Sed de his iam satis. ¶ Præterea vltra hęc obseruanda sunt hic aliqua. Primò quod isti impij Pharisæi non considerabant conscientiam, Deum, nec legem: sed suam auaritiam tantum, & superbiam consulebant. Secundò, eo quod maiori curæ erant illis terrena, quam spiritualia, & cælestia. Non quærunt legis interpretationem, non quomodo melius seruiant Deo: non saluti animæ consulunt, sed an debeant soluere tributum. Et tẽpestate hac, de quo Christiani soliciti sunt, nisi de rebus temporalibus, & externis? Solum de cibo, potu, vestitu, honoribus diuitijs, & rebus transitorijs. Hæc est cura Christianorum: & circa hæc diebus, ac noctibus versantur. Vnde Dominus. Nolite soliciti esse, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Tertiò imago Cæsaris notior erat istis, quã imago Dei in

Matth.6.

proprijs suis animabus. Vnde sæpenumero accidebat: vt cum eos Christus de rebus spiritualibus interrogaret, eorum digiti oribus adhærerent. Sed hic in procinctu respõsum habebant, (de moneta nimirũ interrogati) nam statim respõderunt dicẽtes, quod imago esset Cæsaris. Quibus nunc multos habet populus Christianus similes: qui in rebus externis solicitissimi, & prudẽtissimi sunt, qui mille modos habẽt, vt pecunias ab alijs tollant, & proximos spolient: sed in rebus spiritualibus hebetes sunt, nec sua peccata confiteri sciunt, nec vllum probum loqui, &c. Filij huius sæculi in generatione sua prudẽtiores sunt quã filij lucis. Sed Lucam audiamus. *Considerans autẽ dolum illorum dixit ad eos. Quid me tentatis?* Hypocritas illos vocauit, vt refert Matthæus, quia fictis verbis Dominum decipere optabant: aliud in ore, & aliud in corde gerentes. Impijssimi sunt hi hypocritæ, qui homines suis simulationibus decipiunt. Sicut paries foris dealbatus nõ cognoscitur, an ex luto, vel lapide sit constructus, nisi malleo conteratur exterius: sic hypocritæ foris videntur iusti, sed malleo tribulationis percussi cognoscũtur. Vnde Paulus cuidam hypocritæ dixit. Percutiat te Deus paries dealbate. De his etiã Ezechiel, quod sunt quasi vulpes in deserto. Vt pellis vulpis in pretio est, caro autem nihil valet: sic exteriora hypocritæ bonæ sunt, interiora autẽ nihil valent. Et Apostolus. Spem quidem pietatis habentes, virtutẽ autem eius abnegantes. Sicut, qui ficto boue perdices aucupatur: nõ est ille bos, sed sub specie bouis simplices auiculas decipit capit, & occidit. Sic hypocritæ, & adulatores decipiunt simplices homines, qui eorum laudibus delectantur. Magi Pharaonis suis incantationibus opera, & miracula Mosi imitabantur: sed virga Mosi deuorauit virgas eorum. Sic hypocritæ imitantur opera iustorum, verbaque eorum: verũ sapientia Dei confundit illos, sicut isti cõfusi sunt à Christo, eorum machinationes ad nihil redactæ & à Christo Dei sapientia detectæ. Vnde Propheta. Imaginem eorum ad nihilum rediges. Non est cõsilium, non est scientia, non est sapientia cõtra dominum. Quãuis isti leniter, & blandè accesserunt: tamẽ Christus, qui corda hominum nouit, durè loquutus est. ¶ Hinc admonemur primo, ne de inimicis fidamus, nec illis credamus, quos nõ synceros habemus. Hinc Ecclesiasticus sapienter consulit dicens. Non credas inimico tuo in æternũ: sicut enim ærumentum æruginat nequitia illius. Et si humiliatus vadat curuus, abijce animum tuũ, & custodi te ab illo. Nõ statuas illũ penes te, &c. Et si tibi esse amicũ dicat, serua ab illo: nam te fallere vult. Hæc sunt, propter quæ Christus eis dixit in parabola vineę, & modo simulant esse illi amicos, vt eum decipiãt: sed Christus illos redarguit, & nos monet, ne eis adhibeamus fidem, quamuis blande loquantur. Sic Iacob prudens non adhibuit Esau inimico licet blande loqueretur, ac diceret ei: gradiamur simul eroque socius itineris tui: sed dixit quod nõ poterat eum sequi. Sic etiam Dauid, quãuis Saul se recõciliauerat cum eo, attamen non stabilẽ habuit eius amicitiã: & ideo dixit, aliquãdo incidã in manus Saul. Et abijt ad Achis regẽ Geth. Stultus nimis fuit Sichem, qui cum tam grauiter offendisset Iacob, & Dinã filiam eius oppressisset, adhibuit fidẽ verbis fratrũ eius, eo quod eorũ verba apud ipsum Sichẽ, de dolo suspecta nõ fuerũt: & quia de offensis fidit, ideo ab eis fuit interfectus. Itidẽ Abner cõfossus fuit à Ioab: quoniam fidit illi: cum ille prius occidisset Asael fratrẽ Ioab. Sic Ammon occisus ab Absalone in conuiuio, quia fidit illi, cum antea eum affecisset iniuria, & sororẽ oppressisset. Sed Christus non credit istis, sed cauet ab eis, quia inimicos esse sciebat: vt doceat nos, qua cautione & animo debeamus incedere inter inimicos nostros, vt non omnibus eorum dictis fidẽ adhibeamus. ¶ Secundò docet Christus in hoc facto, adulatores esse fugiendos, tanquã hostes animæ truculentissimos, eosque nõ audiẽdos, sed abijciendos, deteriores enim sunt, quã manifesti persecutores. Agricola clamãs ad passeres, qui per eius fundum incedunt, & lapidibus petẽs, nullum capit: venator autẽ plures, quãdo illice vocat, capit. Ita dæmon, non tot persequutoribus venatur, & capit, quot adulatoribus: qui dulcè nos alloquũtur. Interrogatus Diogenes philosophus inter animalia, quod esset veneno sius, respondit, inter fera tyrannus, & inter mansueta, adulator, quia vitiorum nutritor est: nã cũ hominis natura vento plena sit vt hydropicus, rebus vẽtosis nutritur. Sũt isti similes vmbręque si stas, stat: si sedes, sedet: si ambulas ambulat: deniq; & omnia, quæ agis imitatur: sic adulatores laudant, quæ laudas, vituperãt, quæ vituperas: & omnia

Ecclu.12.
Gen.33.
1.Reg.27.
Gen.24.
2.Reg.3.
2.Reg.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

imitantur, vt applaudant, & decipiant. Et si cut crescente vmbra, aut diminuta, corpus non crescit aut minuitur: sic laus, licet sit magna vel parua, non te facit crescere, vel minuere de virtute. Sic bonis verbis, & adulationibus interfecit Iael Sisaram. Blandè loquuta est illi petenti aquam dedit lac, & fecit illum dormire, & sic occidit. Hoc modo adulatores faciunt adulationibus dormire sensus hominis, hebetãtes eos, vt iugulent, & occidant. Ideò Dauid ait. Corripiet me iustus in iustitia sua: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Hos igitur hostes animæ fuge, & abijce abs te: nam sirenæ suo dulci cantu obdormire faciunt homines, vt suffocent, & perdant. Hos igitur Christus docet hic fugere, increpare, & expellere, sicut expulit istos: qui pleni iniquitate blandis verbis illum salutabant, & laudabant. Quos postquam arguerat addidit dicens. *Ostendite mihi denarium?* Qui ad imperatoris præceptum soluitur pro tributo.

Iudi. 4.

Psal. 140.

Cap. 1. Cogitabat Maria quæ salutatio esset.

Docemur nõ præcipitare sententiã, sed omnia prius mature considerare, sed de ijs, quia multa in superioribus diximus, nũc ad alia. Cũq; ostẽdissent Christo, interrogauit eos. *Cuius habet imaginẽ, & inscriptionem?* Simulat se monetam nescire, quo responsum ex eis eliceret, in quo eos caperet. Quãquam etiã hoc nomine monetã agnoscere nolebat: vt insinuaret quod munus, & officium suum esset, non temporalibus, sed spiritualibus rebus vacare. Voluitque hoc docere, quod hi, quibus spirituale regimen commissum est, temporalium rerũ sum pluris non faciant: sed sint tanquam aduenæ, & peregrini in terris, suasque cogitationes, & habitationes in cælo faciãt. Ita enim mortui debẽt esse sæculo, vt nõ agnoscant quæ sit imago auri, aut argenti. Licet hæc ignorantia iam abest à multis hominibus ecclesiasticis, & pastoribus huius tẽporis: siquidem experiẽtia patet, eos maiore scientia nũmorum, cõtractuũ, esse prẽditos, & vectigaliũ incremẽti, quam indigentiæ & egestatis pauperũ, & earum rerũ inopię, quas in conscientia facere tenẽtur pro munere. ¶ Sed his omissis si poneretur aliquibus, & interrogaretur, cuius est imago hæc? quid responderent? Certè multæ mulieres sunt, quę adeo fucis, & multis alijs ita facies mutant, atque ora, quæ à Deo acceperunt, vt eas Christus posset interrogare, quod hos modo interrogat, & diceret. Cuius est imago hæc? Certè non quã fecit Deus, sed quam ipsa fecit. Deus te nigram fecit, & tu dealbescere curas: Deus te exiguæ frontis creauit & tu magnã conaris. Sic mutas imaginem Dei, vt non cognoscaris per faciẽ, quam tibi indidit. Maxime caue debes, ne eo, quod mutaris, Deo ignota reddaris: vt quãdo eum vocare volueris, respondeat tibi, quod fatuis virginibus, nescio vos. Non noui te, quia non habes vultũ, quem dedi tibi. Dicito mihi, si ostẽderetur tibi quędã imago, quam Apelles depinxit, Zeuxis, vel alius maximus pictor, quæ imago esset præstantissima: si rusticus pastor, qui non nouit, nisi hœdos, aut armẽta pascere videns vellet ei addere, vel auferre ab ea, non ne haberetur stultus, & fatuus? Si ergo cęlestis pictor te depinxit, aut fecit qualis es: quare vis tuo rudi ingenio opus Dei corrigere? Quando faciẽ fuco tingis, quid te facere existimas, & dicere? Deus quãdo creauit me nescuit quid faceret, vel saltim dormiebat: nõ me sic, sed aliter facere deberet. Quis nam tu es qui opus Dei corrigere, seu mutare velis? Deus sumet de tua audacia suppliciũ. Lege de hac re beatũ Ambrosiũ. Iam quid ad hanc interrogationẽ Pharisæi respondeant videamus. *Respondentes dixerũt ei. Cæsaris.* Tiberij inquam Cæsaris, qui tũc imperabat: sub quo passus est Christus, anno imperij eius decimo octauo. *Et ait illis. Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Ac si diceret. Hactenus detraxistis Deo honorem, nunc etiam præsumitis Cæsari præripere tributum: estisque authores seditionum maximarum, peccantes in Deum, & in Cæsarem: digni, vt crudelibus vtriusque supplicijs afficiamini. Hinc apparet, quod prętextu Dei fiebat illa quęstio, tanquam cederet in dedecus Dei dare tributum Cæsari: & ad hoc excludendum addit Christus. Et Dei, Deo. Et docuit per hoc, quod soluere tributa, census, vectigalia, & quæcunque huiusmodi, non contrariantur ad reddendum, quę sunt Dei Deo: quia vtrumque potest fieri simul. Vnde ipse Dominus solut pro se, & Petro. Et Paulus docet: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal.

1. Pet. 2. Phi. 3.

Matth. 25.

lib. 6. Eccl. cap. 8.

Matth. 17.

Roma. 13.

¶ Prius de Cæsare loquutus est: & postea de Deo: quia quæstio erat de debitis reddendis Cæsari, & nõ de debitis Deo. Debita Dei non inducuntur hîc principaliter, sed accessoriè: ideo de illis erat posterius dicendum: nam Pharisæi non quærebant, an aliquid

aliquid esset dandum Deo, sed Cæsari: & ideò respondens dixit, reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Addidit autem, quæ sunt Dei, Deo: vt responderet quæstioni Pharisæorum, scilicet, quomodo staret, quod homo esset tributarius Deo, & homini: nã, vt diximus, hæc non contrariantur, quoniam poterant vtrunque facere reddentes Cæsari, quæ sunt Cæsaris, & quę sunt Dei, Deo. Deinde optimus modus procedendi erat, vt prius poneret, quæ sunt Cæsari reddenda, & posita, quæ sunt Deo: vt Paulus ait, Prius quod animale est, & dein de quod spirituale est. Natura etiam in suis actionibus ab imperfectiori ad perfectius procedit. Hoc in hominis generatione videmus: nam prius est corpus hominis sub forma embrionis, & deinde sub forma corporis organica, ac perfectiori, ac demum sub forma hominis: & sic etiam gradatim in pueritia procedit vsque ad virilitatem: quo ordine etiam arbores, & plantæ ab imperfectiori vsque ad statum perfectiorem procedunt. Hic idem ordo seruandus est in spiritualibus rebus: quod ex minimis paulatim ad maiora, opus est, vt crescamus. Sic prius agendum est de corporis mortificatione, & de vita actiua, quam de contemplatiua. Prius enim Iacob accepit vxorem Liam, quam Rachelem. Hac ratione opinor, quod prius voluit Christus, vt homo proximo reconciliaretur, quam sibi. Vnde ait. Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & reconciliari prius fratri tuo. Demum bene, quæ sunt Cæsari, prius reddenda discernit: quia nemo potest esse domini, nisi prius renunciauerit quæ sunt mundi. Relinque prius tẽporalia mundi: vt possis Deo vacare. Nõ apparuit Deus Mosi vsque adeo eximit de Ægypto. Nec tu fruêris diuinis consolationibus, nisi prius despicias res terrenas, &c. ¶ Nota etiam, quod non dixit, date, sed reddite: quia dare est donare vel sponte dare: reddere autem est soluere, & dare, quod accepit. In omni enim debito soluendo est reddere, quia nullum debitum causatur, nisi ex accepto. Deo enim debemus aliquid, quia ab eo suscepimus omne bonum: principibus debemus tributa, quia ab eis recipimus defensionem, tranquillitatem, & alia bona. Propter hanc autem obligationem potius dixit, reddite, quam date. Nec dicit reddite Cæsari, quæ petit: sed reddite: quæ illius sunt. Nam vbi potestas aliquid à nobis petit, per quod offendi Deum necesse esset: id non esset Cæsaris, sed Diaboli tributum: quam obrem, nec facere illud debemus, oportet enim magis obedire Deo, quam hominibus. Proindè Christus mox subiecit, reddite quæ sunt Dei, Deo. Quare nos docere vult Christiano non satis esse, si Cæsari, & potestati obedientiam præstet: nisi Deo obediens sit. Vult etiam regum, principum, magnatum per hoc indicare seruis, quod coram Deo non erunt excusati, si propter dominorum suorũ negotia negligunt, & omittunt, quæ Deus exigit, aut ob rationem suorum dominorum aliquos homines iniquis modis grauant. Domino tuo fidelis esse debes, sed scito interea Deo te plus debere. Docet etiam Christus ecclesiæ authoritatem & regnum, diuersa esse à regno, & authoritate mundi: sic tamen, vt neutrum reijciat, sed potius confirmet. Ad regnum mundi pertinent census, tributa, & vectigalia: pertinent, & ius effundendi sanguinis humani, quãdo res postulat. Ad regnum Dei pertinet in suis causis ius dicere, filios rebelles punire, ac pœnas meritas eis infligere. Docet quod magistratus non debet exercere tyrannidem in subditos, nec diripere, quæ possident: sed debent esse contenti tributis debitis. Nam non dicit, reddite Cæsari omnia: sed quæ sunt Cęsaris. Non constituit Deus magistratum, vt pro suo arbitrio, & libidine expilaret subditos: sed vt ab illis moderate exigeret, quę ad rempub. honestè gubernandam spectarent. Docet quod sicut Deus authoritatem regendi populum præstitit magistratui, & semper promouet: ita magistratus debet Deo, & ecclesiæ Romanæ ipsius sponsæ omnem obediẽtiam. Et sicut Romana ecclesia docet populum magistratui esse subiectum: ita & ipse (qui non sine causa gladium portat) debet ecclesiã defendere, ac subditos suos ad eius obedientiam, reuerentiamque compellere, quod ex diuino iure prosanus magistratus debet Ecclesiastico: & sic adimplebunt prẽceptum Domini dicẽtis: Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Docet censum, tributa, vectigal, decimas, & si quæ istiusmodi plura sunt, non solum Cæsari, sed etiam legatis eius, & non modo probis, sed improbis etiam porrigenda,

Actor. 4.

Roma. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pendendaque esse. Atque hoc egregie ex hoc verbo Christi conuincitur, si considere mus quo tẽpore Christus talia verba loquu tus sit. Nimirum temporis Cæsaris Tiberij qui non solum ethnicus, & idololatra erat, sed etiam impius, & crudelis tyrannus: ex quo manifeste demonstratũ est omnia præ dicta non solum probo, sed etiam malo Cę sari, & non solũ illi, sed etiam legatis ipsius porrigenda esse, & reddenda, qualiacũque illa sint. Hoc etiam docet Petrus seruos sub
1.Pe.2. ditos esse debere in omni timore dominis: nõ tantum bonis & modestis, sed etiam dys
Roma.13. colis. Paulus, omnis (inquit) anima potesta ti sit subdita. Dicit omnem potestatem esse à Deo, & qui resistit potestati, eum facere contra Dei ordinationẽ. Per me (inquit sa
Prouer.8. pientia Dei) reges imperant, & potentes dis
2.Para.19. cernunt iustitiã. Qua propter Iosaphat suis iudicibus, & præfectis denunciabat, vt bona fide agerent: siquidem officium eorum, nõ hominis est, sed Dei mandatũ. Et quod magis est dicit Deus per Dauid ad iudices,
Psal.81. & potentes. Dixi, Dij estis vos. Hoc est ordinaui & cõmisi, vt diuina munera obeatis: nimirum pacem, disciplinã iustitiam, hone statẽ, & bonos mores colatis, peccata argua tis, &c. Quæ omnia diuina sunt. Igitur Dei præcepto, vt ex hac litera constat, tenemur
1.Reg.8. regi dare: qui per Samuelem iura regni mõ strauit. Ius enim regis est, vt alatur à regno in pompa regali: & vt ei regnum subminis tret omnia, quæ necessaria fuerint, tum ad bella gerenda, tum ad pacem conseruandã. Ideo Cæsari, qui tributum exigebat ad iusti tiam exequẽdam, pacem tuendam, bellum gerendum, & splendorem seruandum iusset reddenda: sed de hoc dicta sufficiant. Non est opus amplius ostendere populo teneri ad tributum soluendum regibus: nam ipsis, eiusq; ministris curæ maximæ est illud exi gere, adeo, vt non solum de hoc: siquidem tot publica vectigalia, & tributa subditis imponunt, vt potius prædari dicantur, quã exigere: quare in his nõplus perdamus olei, & operis. Sed quia pauci sunt, qui ea, quæ Dei sunt, Deo reddant, non ab re esse duxi de his aliquid dicere: nouum enim apparet hoc, quod est dare Deo, quæ sunt Dei. Nõ ne cælũ, terra, & quicquid in nobis est sunt
Psal.148. Dei? Omnia enim per ipsum facta sunt. Quanuis verũ sit, quod omnia sint Dei immortalis, tamen quædam sunt, quæ maiori rationi dicuntur esse eius, quam alia. Sicut verbi gratia, si te domũ regiam conferas inuenies hoc cubiculum, & cellam regis esse quia in eo rex residet, atque habitat: aliud vero reginę, principis ve, quod ipse in eo re sidet. Tota nanq; domus regis est: sed hæc vel illa pars illius esse dicitur ratione habitã tis in ea. Eodem modo, quanuis omnia Dei optimi maximi sunt, & in eis habitet per es sentiam, præsentiam, & potentiam: tamen excellentiori modo in anima residet cũ per gratiam in ea habitat, quã in reliquis. Ideò in scriptura dicitur. Anima iusti est sedes sa Sapi.7. pietiæ Dei, quia in ea Deus habitat, & quies cit: sicut tu quando in tuo sedili sedes. Ideo figillatim Dei creatura vocatur, domusque eius. Vnde, etsi omnia Dei sunt, speciali mo do anima Dei esse dicitur, propterea quod in ea per gratiam habitat: secundum quem modum in alijs rebus Deus non est. Præte rea dicitur anima nostra Dei, quia hanc ip sam ex nihilo immediatè ipse Deus ad ima ginem, & similitudinem suam creauit. Ha bet literatus in suo archiuo, seu bibliotheca plurimos libros, inter eos quendam habet, quem ipse edidit, & composuit: de quo di cit, liber iste meus est. Nonne cæteri illius etiã sunt maxime: sed illum quẽ ipse cõpo suit, specialius suũ vocat, eo quod proprio marte eructauit. Et anima Dei esse dicitur: quia est illius imago. De alijs creaturis di-
Gen.1. xit. Producat terra herbã virentem. Produ cant aquæ reptile, &c. Nã licet omnia Deus creauit: tamen aliæ creaturæ eductæ sunt ex potentia materiæ: sed nõ anima, quæ ab ipso immediatè ex nihilo creatur. Nõ dixit Deus producãt aquæ animã, vt de piscibus, nec dixit, producat terra animã viuentẽ, in genere suo, iumẽta, reptilia, & bestias terrę: sed faciamus hominẽ ad imaginem, & simi litudinẽ nostram: sic se habet anima sicut li ber eductus ab illo ingenio, imagine & simi litudine Dei: ideo illa præcipue res, & crea tura Dei dicitur: & non cæteræ creaturæ. Hãc animam vult Deus vt illi des, & de illa dicit Dñs. Reddite, quæ sunt Dei, Deo. Quomodo redditur? Amore. Officiũ amo ris est, & munus eius, vendere amãtem pro re amata. Anima nostra prestantiori modo ibi est, vbi amat, quã vbi animat. Qui aliũ amat, amore datur ei, quem amat: & ita ma gis est eius, quẽ amat. Cum ergo amor trãs formet amantem in amatũ, in eumque trãs fundat: tunc quis dari Deo dicetur, quando eum amat. Ideo in sacris literis viri iusti, & amantes

amantes Deum vocantur viri Dei. Sic puer
1.Reg.9. Saul vocauit sanctum prophetam Samue lem, dicens. Ecce vir Dei est in ciuitate hac. Et Saul etiam dixit. Quid feremus ad
1.Reg.17. virum Dei? Panis deficit in Sitarchijs no
1.Reg.1. stris: & sportulam non habemus, vt demus homini Dei. Mulier etiam Sareptana dixit Heliæ. In hoc cognoui, quoniam vir Dei es tu. Et nuncij regis Ochoziæ dixerũt He lię. Homo Dei, præcepit, vt descẽdas, Rex. Mulier etiam illa Sunnamitis loquens ad vi rum suum dixit de Eliseo propheta. Ani madue to, quod vir Dei sanctus est iste.
Psal.4. Et ecce uerso quando quis mundum amat dicitur vir mundanus. Sic de diuitibus auaris dici. Psalmista. Nihil inuenerunt viri di
Psal.75. uitiarum in manibus suis. De viro religioso qui sanctè viuit, cum in contemplatione ar ripitur, dicimus quod datur Deo. Tu ergo vide quod des Deo, quæ Dei sunt: eo modo des animam, te ipsum, totumque diligens
Psal.23. eum super omnia, & plusquam te ipsum. Vnde Dauid in Psalmo quęrit dicens. Quis ascẽdet in montem Domini? aut quis sta bit in loco sancto eius? Et respondet. Inno cens manibus, & mundo corde, qui nõ acce pit in vano animã suam. In vano accipit ani mam, qui Deum non redamat, cum Deus eam sibi ipse creauerit. Sed iã modo omnes mundo dantur, carni, vitijs, & peccatis. In stabunt tempora periculosa, & erunt homi
2.Tim.4. nes seipsos amantes: elati, cupidi, &c. Quid aliud iam in mundo regnat, nisi amor sui ipsius? Quid diligũt homines, nisi seipsos? &c. Attendamus igitur, ne rem Dei nobis vendicemus: sed reddamus ei, quæ ipse de dit nobis, ad hoc, vt redderemus: cognosca mus eum, nam participes intellectus nos fe cit, vt eũ cognoscceremus. Memores simus Dei, siquidem memoriã contulit, vt recor daremur beneficiorum eius erga nos. Dili gamus eum, siquidem voluptatem dedit, vt ipsum diligeremus: tandem domus illi ani mam, & nosmetipsos, quandoquidẽ creatu ræ eius sumus, & fecit nos, vt ei redderemur.
Prouer.31. Sed ad alia. *Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius tacuerunt.* Optime enim Salomon dixit. Non
Iob.5. est sapientia, non est scientia, non est consi lium cõtra dominũ. De ipso etiam ait Iob. Qui comprehendit sapientes in astutia eo rum, & consiliũ prauorum dissipat. Non po tuerunt isti sapientiam Christi concludere: imo quod amplius eum interrogabant: eo plus glorificabant, eum, & confundebant se ipsos. Itaque mirabantur, quod tam irrepre hensibiliter mox respondit: quod insidiãdi, calũniandique locũ non repererunt. Prose quitur nunc Lucas historiã suam: & agit de quadã quæstione proposita Christo à Sad ducæis, per quam voluerunt Christi sapien tiam explorare. *Accesserũt autem quidam Sad ducæorum, qui negant resurrectionem, & interro gauerunt eum dicentes.* Sadducæorum quædã secta erat apud Iudæos: qui, vt hic dicitur, negabant resurrectionem. Ideo notandum, quod, (vt Iosephus decimo octauo antiqui tatum enarrat) quatuor fuerũt apud Iudęos *Lib.18.c.2.* opiniones, vel sectæ. Pharisæorum scilicet, Sadducæorum, Essæorum, & Iudęi Galilęi. De Pharisæis, & Sadducæis tantum faciunt mentionem Euangelistę, quia isti soli Chri sto aduersabantur: & ipse de multis eos ar guebat, præcipue Pharisęos. De secta Essęo rum nihil narrant Euangelistæ, quia erant viri boni: & fortasis nunquam contigit eos Christo aduersari, vel concurrere cum eo ad aliquid. De secta autem Iudæ Galilæi non fit mentio in Euangelio, quia minor erat. Istarum vero duarũ, scilicet Pharisæorũ, & Sadducæorum Euangelista ponit differen tiam, quæ erat præcipuè in credendo: quia Pharisæi erant Catholici: credebãt animas esse immortales, resurrectionem futuram, & angelos esse spiritus. Sadducæi autẽ nega bant resurrectionẽ, animæ immortalitatẽ: & dicebant non esse angelos, nec alios spiri tus, sed sola entia corporalia: propter quod erant sæpe multæ cõtrouersiæ, & quæstio nes inter Pharisæos & Sadducęos. Ideo Pau lus, cum ab hominibus accusaretur Iudæis, vt faceret discordiã inter eos, dixit. Viri fra tres. Ego Pharisæus sum & filius Pharisæo
Acto.23. rum: de spe, & resurrectione mortuorũ ego iudicor. Et cum hoc dixisset facta est dissen sio inter Pharisæos & Sadducæos: soluta est multitudo. A duerte nunc: quod quãuis Sad ducæi & Pharisęi essent inter se diuisi & cõ trarij: tamen, vt Christum persequerentur, coniũcti erant, & vnanimes. Sic Herodes, &
Matth.27. Pilatus in passione Christi facti sunt amici vt Christũ eluderent: cum antea inimici es sent inuicem. Sic solent impij coniungi, & coadunari, vt bonos persequantur. Sed ta men, quid dicant, audiamus: *Magister, Moses scripsit nobis si frater alicuius mortuus fuerit habẽs uxorem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius uxorem, & suscitet semen fratri suo.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc præcepisse Mosem habetur in Deuteronomio: sed scripsit hoc, non tanquam mãdatum nouum, sed tanquã vetus, & approbatum propter antiquos patres, vt patet in filijs Iudæ, & Thamar. Nam, vt in Genesi habetur, dixit Iudas ad Onam filium suũ. Ingredere ad vxorẽ fratris tui, & sociare illi, vt iusciles semẽ fratris tui. Ratio huius mandati prima fuit obseruatio distinctionis tribuum familiarumq; illius populi. Secunda multiplicatio fidelium ad cultum Dei. Magistrum etiam illum vocant, quod nomẽ est honoris, vt illũ facilius decipiant, more adulatorũ. Sed ponũt causam dicẽtes domino. *Septem ergo fratres erant, & primus accepit vxorẽ, & mortuus est sine liberis: & sequens accepit illã, similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt: nouissime omnium mortua est mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit vxor? si quidem septem habuerunt eam vxorem.* Vide qua astutia historiam hanc (si modo historia est) narrauerunt Pharisæi. Primò ne quis diceret impiè factũ, quod vnica mulier septẽ maritos succedentes habeat: illi adducunt legis præceptum: & vt res absurdior appareret, non duos, aut tres, sed septem ponunt viros. Tertiò nullus est illorum, qui reuerit illam accipere in coniugem. Quartò nullus ex illa sustulit filium, vt nulli eorum aliqua cõcederetur prærogatiua, qua fretus in futura vita eam haberet vxorem. Quintò non vacat astutia quod aiunt mulierem superuixisse adhuc etiã illis septem defunctis mariti. Si enim postremus maritus post vxoris mortẽ superstes fuisset, videretur forte, & ipsi deberi vxor. Cum itaq; sic sese habeat, mirari se fingunt Sadducæi, quis nam illius vxoris in alio mundo maritus sit, cum non sit maior ratio de vno, quam de alio. *Et ait illis Iesus. Filij huius sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias, illi verò, qui digni habentur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, nec nubent, nec ducent vxores, nec vltra mori poterunt.* In alia vita non erunt nuptiæ sicut in terra: nam in hac vita necessariæ sunt nuptiæ ad conseruationem speciei: & cum homines pereant, si corruptis alij non succederent, actũ esset de generatione humana. At verò in cælo nec est mors, nec ergo erit opus generatione nec nuptijs: quia nihil deficit ibi, quid ergo est opus generante? Æquales enim Angelis sunt, & filij sunt Dei: cum sint filij resurrectionis. Angelos dixit beatos ad tollẽdum errorem, qui poterat suboriri: nam putaret forte quis quod abstinerent ibi homines à venereis, quasi ex mãdato Dei, sicut hic abstinent, qui se castrauerunt propter regnum cælorũ. Nam si hoc esset, cum dispositio ex parte corporis ad venerea appetitus ad illa non desit consequenter quædã pœnalis afflictio incohibendo illas concupiscentias esset. Christus autem abstulit hæc ostendẽs, quod ex conditione huius status homini illud proueniet: quia ex conditione status cõpetit nunc homini venerea exercere, & delectabiliter exercet, & cũ tristitia abstinet: eodẽ modo: tunc ex conditione status cõpetit homini, non exercere venerea, & delectabiliter carebit illis, quoniã erit tunc sibi quasi naturale ab eis abstinere. Sicut enim angelis naturale est non exercere venerea, nec concupiscere, ideò non indigent virtute aliqua moderante ad cohibendum voluptatũ venerearum concupiscentias, cum hæc nec eis accidere possint. Igitur erit hominibus tunc, vt Angelis, ex conditione status non concupiscere: quamobrem non erit eis pœnale abstinere, sicut nobis. Præterea dixit hoc Christus ad specialiter reijciendam, & explodendam opinionem Sadducæorum: nam ipsi nõ solum resurrectionem, sed etiã Angelos, & spiritus esse negabant: & ideo Dominus contra totã protulit in medio positionem. Tertiò dixit hoc Christus, vt ostẽderet perfectionem abstinentiæ à venereis: nam licet sint alia opera magis meritoria, & perfectiora apud Deum, quam abstinere à venereis: tamen nihil est, quod magis hominem spiritualem reddat. Ideo quando Christus loquitur de alijs actionibus virtutum, non dicit homines futuros sicut angelos: sed solum quando de abstinentia à venereis: quoniam nihil est quod magis carnalẽ, bestialem, animalem, & ab spiritualitate remotum faciat, quã exercitium venereorũ. Nota tamen, quod hic non dicit Christus, erunt angelis in meritis æquales: nam multi homines sunt sanctiores multis angelis, & alij inferiores: nec omnes angeli sunt eiusdem meriti, nec eiusdem gradus gloriæ: sed quidam maioris gloriæ, & alij minoris: nec inter homines sunt omnes æqualis gloriæ. Ideò hæc æqualitas intelligenda est in conditionibus, quæ pertinent ad incorruptibilitatem: ideo omnis alteratio, corruptio, imperfectioq; æqualiter auferũtur ab angelis, & ab hominibus in resurrectione: nam quã tũ ad hoc omnes homines, & omnes angeli erunt

Deute. 25.

Gen. 38.

Mat. 19.

erunt æquales, licet angelis cõueniat hoc secundum naturam, hominibus autem secundum gratiam. Matthæus clarius expressit dicens, quod erunt sicut angeli Dei, hoc est, incorruptibiles immortales & glorioſi, sicut illi spiritus beati, sed Christus postquã eorum argumentum soluit: contra illorum errorem de animarum immortalitate, & resurrectione mortuorum loquitur dicens. *Quod verò resurgant mortui: & Moses ostendit se cus rubum, sicut dicit Dominum Deum Abraham & Deum Isaac, & Deũ Iacob.* Poterat Christus allegare ad hoc propositum plures alias scripturas: vt illud Danielis. Multi, qui dormiunt in terræ puluere euigilabunt. In Ezechiele apertior scriptura est de ossibus aridis, super quæ induta est caro, & introiuit in ea spiritus. Iob clarissimè. In nouissima die de terra surrecturus sum: & in carne mea videbo Deum. Et etiã in libris Machabæorum. Nisi enim eos, qui ceciderant resurrecturos speraret, &c. Allegauit autem hanc authoritatem, quæ parum videbatur agere, nisi in argumentum, & nonnullas, quæ clariores erant: alias nanque non recipiebant Sadducæi, eo quod aliæ erant in libris Prophetarum, & Sadducæi non recipiebant, nisi quinque libros Mosi, vt ait Hieronymus: & ideo in Exodo adduxit hanc authoritatem. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Ex hac igitur authoritate probat Christus resurrectionem mortuorum dicens. *Deus autem non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuũt ei.* Accipiuntur hic Abraham, Isaac, & Iacob non pro animabus, sed pro personis, quæ simul corpus, & animam habent: & isti dicuntur viuentes, non quod realiter viuerẽt, nam mortui erãt, sed quia viuebant in Dei dispositione. Ipse enim disposuerat de illis quod aliquãdo viuerent, potens erat viuificare eos quandocũque vellet, & tunc valet ratio magis aperte. Abraham, Isaac, & Iacob viuent, ergo resurrecturi sunt. Quia non est aliud, eos sic viuere, nisi viuere in Dei dispositione: id est, quod disposuit Deus eos viuificare aliquando. Tamen quando Deus hoc dixit Mosi iam isti obierant, nam Deus vocauit se Deum eorum, ergò viuebant, quia non entis, nec vllus est Deus, nec Dominus. Ergo Abrahã, Isaac, & Iacob viuebant, quamuis essent mortui, si Deus erat Deus eorũ.

¶ Sed obijciet aliquis dicens, quod male cõcludat Christus istos viuere: eo, quod non probat eos simpliciter viuere, sed viuere in Deo. Vnde hic clare ait Lucas. Omnes enim viuunt ei. Et quantum ad vitam, quæ est in Deo non distinguntur viuentia à non viuẽtibus, quia omnia viuunt Deo. Dicendum, quod aliud est viuere in Deo, & aliud viuere Deo: viuere in Deo est, habere exemplar in Deo, quod sit vita, vel viuẽs: viuere Deo est, habere vitã in spe secũdum quod Deus disposuit, licet in præsenti non habeatur. Primum competit omnibus entibus: secundum competit solis hominibus. De primo patet, quia omnia, quæ fiunt à Deo sunt: & prodierunt, tanquam à causa prima, quia ipse non est agens à casu, sed agens propter finem, & secundũ præconceptionem oportet poni cuiuslibet rei ab ipso faciente exẽplar, vt speculum, seu ideam quandam in eo, sicut est in cæteris artificibus. Illa autem idea, seu similitudo rei fiendæ est aliquid viuens cum sit ipse Deus: quia in Deo non est aliquid absolutum distinctum ab ipso. Et quia res dicuntur esse in mente artificis eo modo quo species illarum sunt in eo: sic in Deo res quælibet est eo modo quo exemplar eius est. Sed illud exemplar est aliquid viuens in Deo: ergo quælibet creatura est aliquid viuens in Deo. Imo vita, sicut Ioannes ait. Quod factum est in ipso vita erat. Melius dixit vita, quam viuens: quia si diceret viuens significaretur aliquid ab eo distinctum: & tamen nihil est in Deo, quod ab eo distinguatur, sed quod est, ipse est Deus: Deus autem est vita: ideo quod in ipso est, vita est, quæ ipse est. Sed ista prædicatio non est formalis, vel denominatiua, sed magis per causam, scilicet id, quod est, vita in Deo est: id est, à vita, quæ est Deus, per ideam, seu formam exemplarem, quæ non est aliud quam ipse Deus.

¶ Aliud est autem viuere Deo, talia nanque viuunt formaliter, & non per causam, sed imperfecte: quia viuunt in spe, vel dispositione. Et ita homo, qui fuit, & iam non est, & de quo Deus disposuit, vt rediret aliquando ad vitam: viuit Deo, quales sunt, qui resurgent & qui nondum nati sunt, & Deus disposuit, quod nascerentur, viuunt Deo, id est, iuxta Dei dispositionem, qua præordinauit, quod eos aliquando viuere faceret. Quamobrem, cum plus sit viuere Deo, quam in Deo, quicquid viuit Deo, viuit in Deo: non tamen econtrario, quia omnia entia viuunt in Deo, & soli homines, qui non

Luc. 22.

Isai. 12.

Ezech. 37.

Iob 19.

Matth. 12.

Ioan. 1.

sunt, vel qui iam fuerunt viuunt Deo. Ergò quicunque viuit Deo, viuit in Deo, sed non econtra. Et scriptura distinguit istos duos modos loquendi, quia quando loquitur de omnibus entibus, prout habent in Deo exẽplaria, dixit quod factũ est in ipso vita erat: quando autem de mortuis resurrecturis dicit hic noster Lucas, quod omnes viuunt ei. Et talem modum loquendi secuta est Ecclesia, cum orat pro defunctis dicens. Regem, cui omnia viuunt, venite adoremus. Non dixit, in quo omnia viuũt, quia non orat pro omnibus entibus: sed tantum pro omnibus mortuis, qui Deo viuunt, sed ad rem. *Respondentes autem quidã scribarum, dixerunt ei. Magister bene dixisti. Et amplius non audebant quicquã interrogare.* Per duos, vel tres dies ante passionem, hoc fuit scilicet die martis post Dominicam Palmarum, non fit mentio de resipiscentia, sed tantum de timore, quo deterriti timebant. Ecce quomodo in istis perduntur opera Dei & eius prædicatio. Vtinam tu non desinas à malo, non voluntate, sed coactus, &c. *Dixit autem ad illos. Quomodo dicunt Christum filium esse Dauid: & ipse Dauid dicit in libro Psalmorum. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponã inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius est?* Interrogauit Christus eos, vt Matthæus enarrat, cuius filius esset Christus: illi responderunt, & bene, quod erat filius Dauid. Sic enim scriptum est in Psalmo. Semel iuraui in sancto meo si Dauid mentiar, semen eius in æternum manebit: & thronus eius sicut sol in conspectu meo. Et alibi. Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Ecce dies veniẽt (ait Hieremias) & suscitabo Dauid germen iustum: & regnabit Rex, & sapiens erit, &c. Contra hãc responsionem argumẽtatur Christus ex authoritate psalmi, non quod velit probare quod Christus non erat filius Dauid, quia certè erat filius eius secundum carnem, vt ipsi bene responderant: sed voluit probare, quod Christus esset Deus, in quo maior erat Dauid, & hanc excellentiam Christi insinuat argumentum, quod tale est. Nullius est maior Dauid, qui Deus non sit, sed Christus est maior Dauid: ergò est Deus. Minor huius syllogismi probatur, quia Dauid Christum vocat Dominum, vt illud. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Et si dicatis. Dauid homo erat, & poterat errare. Certum est quod Dauid, & quilibet propheta potuerit errare, & mentiri extra actũ prophetiæ: sed in actu prophetiæ impossibile est mentiri, sicut nec Deus, qui loquitur per os prophetæ. Et ideo Christus hic notanter dixit in Psalmis, & Matthæus dicit, quod dixit in spiritu, hoc est in spiritu prophetico. Igitur si Dauid in spiritu vocat illum Dñm, in quo actu prophetico errare nõ poterat: quomodo filius eius est? Sed certum est, quod est filius eius: ergo aliquid est in Christo plusquam esse hominem. Maior autem syllogismi probatur eo quod apud Iudæos nullus erat maior Dauid, quia Dauid omnibus excellentior fuit. Primo ex dignitate, nam ipse fuit Rex, & nemo poterat esse maior rege. Et non solum fuit Rex, sed etiam excellentior omnibus regibus: cum ipse primus fuerit omniũ, qui regnauerunt ex Iuda, & primus omnium regum sanctorum, ratione cuius datum est regnum successoribus eius, etiam si ob ipsorum peccata auferre voluerat deinceps Deus sæpe regnum de stirpe illa: sed propter ipsum Dauid reliquit duas tribus in quibus regnaret eius posteritas. Secundo Dauid excessit illos in sanctitate, nam de eo dixit Deus. Inueni virum secundum cor meum, quod de alio non dixit in toto veteri testamento. Tertiò in illo fuerunt, tres dignitates, quæ in nullo viro Iudæo inuentæ sunt, nisi in eo: nam erat Rex, Patriarcha, & Propheta. De regno & Propheta notum est, sed de patriarchatu dixit Petrus. Viri fatres liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid. Moses fuit Propheta, & magnus: sed non fuit Rex, nec Patriarcha. Isaac fuit Patriarcha, sed non Rex, nec Propheta. Abraham vero, & Iacob fuerunt Patriarchæ & Prophetæ: sed non fuerunt reges. De Patriarchatu vtriusque manifestũ est, & de prophetia patet, quia Deus vocauit Abraham prophetam: & vidit in spiritu Christi incarnationem. Et Iacob spiritu prophetico nuntiauit filijs suis ventura. Dauid autem omnia tria simul habuit: & non solum habuit, sed etiam omnia per excellentiam habuit: siquidem Propheta fuit, & maximus prophetarum: ideo per antonomasiam vocamus eum prophetam. Excellentior etiam fuit omnibus regibus: ex quo etiam sequitur quod fuerit potentissimus in patriarchatu ex eo quod pater fuit omnium

Matth.22.

Psal.88.

Psal.131.

Hiere.13

Psal.109.

2.Reg.7.
1.Par.17.

3.Reg.11.
& 12.

Act.13.

Act.2.

Gen.20.
Ioan.8.

Gen.49.

omnium regũ Iudæ. Igitur cum nullus purus homo excellentior fuerit in veteri testamento Dauid, & ille Christũ vocat dominum, sequitur quod Christus aliud quid habeat excellẽtius homine. ¶ Hoc autẽ, quod dicit, sede à dextris meis, potest referri ad diuinã, seu humanã naturam. Si ad humanã tunc dicẽdum est secundũ August. in libro de Symbolo, quod non est intelligendum, quod Deus pater humanitatem Christi ad dexteram suam collocauerit: quia Deus mẽbra non habet, vt possit dici dextera, vel sinistra in eo: sed est sermo metaphoricus, quia sicut in dignitatibus humanis, nullus apud regem, vel aliquem Dominum dicitur præstantior, & dignior, quam qui ad dexteram eius sedet: sic etiam Deo esse gratius, & sublimius dicitur quod est ad dexteram virtutis Dei patris. Sic illa humanitas Christi est apud Deum, exaltata quantum est possibile aliquam naturam exaltari: ita quod nunquam alia sic exaltabitur: quoniã vt Psalmista ait, Deus pater, gloria & honore coronauit dilectũ filium suum, & constituit eum super opera manuũ suarum, vt Stephanus cum lapidaretur aiebat, Ecce video Iesum stantẽ à dextris virtutis Dei. Et Christus. Videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei. Verum si dextera refertur ad diuinã naturam, tunc per dexterã intelligitur æqualitas patris, & filij, ne quis crederet Dei filium propter assumptam humanitatem esse minorem patre secundũ diuinitatem: ideo filius dicitur sedere ad dexterã patris, id est, ad æqualitatẽ patris. Ideo Paulus ad Colossenses. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens. Et ad Hebræos. Cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, &c. Et adorent eum omnes angeli eius. Itaque sedere ad dexteram quantum ad diuinitatẽ est esse æqualẽ Deo, sed sedere secundum humanitatẽ est frui potioribus bonis Dei præteris creaturis, id est, in maiori beatitudine.

¶ Nota quod sicut Deus pater alloquitur filiũ dicẽs, sede à dextris meis, donec ponã, &c Sic nos hoc ipsum Christo dicamus, sede ad dexteram nostrã, donec inimicos tuos ponamus sub pedibus tuis. Sede inquã, ad dexteram: hoc est in loco nostro meliori, in nostris melioribus bonis. Qui solã fidẽ habet, sicut malus Christianus, qui est in peccato mortali, habet Christũ in intellectu per solã fidem informẽ, quia Christum cognoscit, sed nõ habet illum sedẽtẽ in meliori loco, hoc est, in voluntate per charitatẽ, & dilectionẽ Dei formatam. Et quoniã Christus vult sedere non tantum in intellectu per fidem, sed in voluntate per dilectionem Dei, ideò non dixit, sede in dextera, sed sede in dextris: quia in vtraq; potentia sedere oportet per fidem viuam. Præterea, qui frequenter cadit in vitia, & frequẽter inde resurgit, non habet Christum sedẽtem, sed discurrẽtem. Dic ergo ei. Sede fixus in melioribus meis bonis. ¶ Sequitur vlterius. Donec ponam inimicos tuos sub pedibus tuis. Inimici Christi, & eius hostes sunt appetitus noster deordinatus, caro rebellis, voluntas carnis, & mundi illecebræ. An non prudentia carnis inimica est Deo? An nõ lex carnis repugnat legi Dei? Age tu, vt hi inimici sub pedibus Christi sint. Fœlix anima, vbi hostes Christi sunt, Christo subiecti, & vbi solus Christus imperat, & regnat, vbi anima liberata de manibus suorũ inimicorum seruit ei in sanctitate, & iustitia corã ipso. Vide etiã quòd sicut pater in cælo nõ solus, sed merito Christi, Christo subijcit hostes: ita nec nos soli, sed ex meritorum Christi efficacia, suos illi hostes subijcimus. Vt enim factus est Christus nobis sapiẽtia à Deo: ita factus est victoria: vt qui gloriatur in dño glorietur. Sed væ illis, qui eum, quẽ pater cælestis ad dexterã collocat, illi non ad dexterã, sed sub pedibus inimicorum suorum deijciunt. Tu, qui peccas, nonne Christus est sub pedibus luxurię tuæ, auaritię tuę, aut superbiæ tuæ? De hoc scelere, & de hac impietate conqueritur Christus per prophetam Esaiã dicens. Seruire me fecistis in peccatis vestris. Facis enim Christũ seruum iniquitatum tuarũ. Flebat Hieremias, quòd hostes animæ facti essent in capite si hostes in capite vbi nam Christũ collocasti? Cecidit (inquit) corona capitis nostri. Christus, qui corona est capitis nostri, cecidit sub pedibus impiorũ. De hoc per Dauidem cõqueritur Christus coram patre. Miserere mei, quoniã conculcauit me homo: conculcauerunt me inimici mei. Et Paulus etiã. Quando (inquit) putastis deteriora meretri supplicia, qui filium Dei conculcauerit? Vides ergo quomodo iniqui Christũ pedibus calcant, quẽ pater posuit ad dexterã suã super omne nomen, quod nominatur in hoc sæculo & futuro, vt Paulus ait: cum impijssimi peccatores sub pedibus dęmonũ, & peccatorũ statuũt.

Roma.8.
Rom.7.

Lucæ.1.

2.Cor.10.

Esai.45.

Threno. 1.
Threno. 5.

Psal.55.

Hebræ.10.

Ephe.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Roma.1. ¶ Expende etiam quod non solum est filius Dauid, quia factus ex semine illius secundum carnem: sed etiã dominus est eius secundum diuinitatem. Sed inquis, quid prodest nobis, quod Christus sit Dauid Dominus? Audi quod ad te attinet. Christus ille est, ad quem Deus dixit. Sede à dextris meis donec ponã inimicos tuos, &c. Talis rex est Christus, qui à dextris dominatur: hoc est, cuius regnum spiritale est. Sinistra enim significat temporale. Rex est, &

1.Ioan.2. victor non solum in seipso, sed etiam in nobis. Quapropter ad nos dicit. Confidite,

Psalm.109. ego vici mundum. Sed audi iam quomodo in nobis regnet, & vincat. Dominare in medio inimicorum tuorum: dicit dominus ad eum. Non dicit annihilabis inimicos tuos, vt amplius nullus eorum sit: sed inter medios hostes eris, vbiq; ab illis affligêris, sed tamen dominus, & rex manebis. Non enim penitus tollit à nobis malum Christus: sed dat virtutem, ac fortitudinem, vt vincamus.

Canti.2. Huc spectat, quod Salomon dicit. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Quapropter contenti esse debemus, & gnauiter vti illius gratia, si nõ vult auferre à nobis, quod nos premit: sicuti ad Paulũ dicit.

2.Cor.12. Interea temporis etiam nos cũ Christo regnare oportet inter medios hostes, donec nobis Deus tandem etiã inimicos nostros pedibus nostris subijciat, vt verè possimus dicere. O mors vbi est victoria tua? Deo autẽ

1.Cor.15. gratias, qui nobis victoriam dedit, & dat, per Iesum Christum dominum nostrum. Postremò etiam talis Rex est, cui omnes inimicos eius subijci oportet, idq; duabus vijs. Alij vltro se illi dedunt, & agnoscunt eum pro domino suo, vti Paulus: qui postquam diu hostis, & persequutor Christi fuerat, postremo conuertebatur, vt diceret. Domi-

Act.9. ne quid vis faciam? Ita fiebat scabellum pedum Christi: imo fiebat vas electum, vt nomẽ Christi portaret ante reges, & præsides. Talem in modum etiã illa peccatrix subijciebat se pedibus Christi, & rigabat eos suis

Luc.7. lachrymis. Ità & nos aliquando inimici eramus, nunc autem agnoscimus Christũ pro nostro Domino. Beati homines, qui hoc modo, & volentes scabellum Christi fiũt. Verum, qui non vltro se dedunt Christo ij, vel inuiti æterno ipsorum damno, illi subijci cogũtur. ¶ Igitur ex hoc textu colligimus quod Christus Deus sit, & homo. Filius nanq; Dauid, & Dominus eius. Quia homo est, humanus est, benignus, misericors, & clemens: ita vt audeamus, quamuis peccatores simus ad hominem humilem accedere. Deus verò est vt possit dimittere peccata, regna æterna donare, & gloriam perpetuam. Solatiũ nobis est quod homo sit filius Dauid, vt ad eum accedamus: & quod sit filius Dei, vt possit ditare nos bonis æternis. Sed hæc sufficerint. Sequitur in contextu. *Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis. Attendite ab scribis qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conuiuijs, qui deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem.* O quam multi etiam nũc in ecclesia horum scribarum, & pharisæorum vitia imitantur, non Dei honorem, & gloriam, sed propriam commoditatẽ, venerationem, laudem, & famam quærentes, carni deseruientes, ambitiosi, & simulatores, ac spiritualia propter temporalia exhibentes: vt quidã presbiteri propter oblationes multiplicant missas. Væ ambitiosis prælatis, carnalibus, cupidisq; doctoribus, & vniuersis superbiæ filijs. Hi certè maiorẽ damnationem accipient: quia maiora bona acceperunt à Christo, quam cæteri. Dum enim crescunt dona, rationes etiam crescũt donorum. Sed cur Christus hos sacerdotes Iudæorum corã populo increpauit? Primò quia eorũ vitia publica erant. Secundo eo quod scandalizatiua fuerant plebis. Tertiò pro doctrina discipulorũ vt exẽplo eius illi maiores increparẽt, & eorũ peccata patefacerẽt, Docet etiã fugiendũ esse consortium & conspectũ impiorũ. Isti enim erãt peruersi, & facinorosi: ne autẽ coinquinarent totũ pecus monet populum, vt caueãt ab eis, & fugiant, dicens. Attẽdite ab scribis. Cauete ab eis, ne suo prauo exẽplo ducãt vos in interitũ. Scriptũ est enim. Qui tetigerit picẽ, *Eccle.13.* inquinabitur ab ea. Nulla infirmitas corporalis magis inficit, quam homo prauis moribus corruptus alios suo malo exẽplo. Iosa- *3.Reg.22.* phat rex Iudæ, qui bonus erat, vix mortem euasit in quodã bello, eo quod se impio sociauit & ex parte Dei à quodã propheta sancto reprehensus est dicente. Impio præbes *2.Par.19.* auxiliũ, & his, qui oderũt dñm amicitia cõiungeris: & idcirco irã quidẽ dñi mereberis. Sed iã colligenda sunt vela, & huic capiti imponẽdus finis: gratia dñi nostri Iesu Chri *Phi.2.* sti, qui in nobis operatur velle, & perficere.

CAP-

CAPVT XXI.

IN FINE PROximi capitis accusauit Dns scribas eo quod deuorarent domos viduarum: & hoc sub specie religionis, facientes longam, & ornatam orationem: nunc autem ne quis existimet illa à Domino in odium Scribarum & Pharisæorum confecta: ostendit presens historia quã faciles fuerint homines ad conferendũ munera sua in Gazophylacium templi. Ait nanque Euangelista. *Respiciens autem Iesus vidit eos, qui mittebant munera sua in Gazophylacium diuites.* Considerabat Dominus populum, suas oblationes in templo facientem. Expende & tu, quam libenter attendat Dominus eos, qui bonis operibus sunt intenti & quomodo eorum deuotioni congratulatur. Maximũ tibi debet esse solatium hoc, quod sicut in illo tempore Christus oculis

Luc.5. corporeis respiciebat, & intuebatur eos qui in templo offerebant: ita & eodẽ modo à cælo, vbi ipse residet, respicit, & videt ille, cui omnia sunt aperta, labores, afflictiones, mœrores, & omnia, quæ pro eo in hac vita sustinentes: lachrymas, quas fundis, persequutionẽ, quam pateris, & cætera omnia opera, quæ in occulto facis. Quare ergo te laudas, &

Luc.23. de rumore curas? Deus enim omnia videt, non solum opus, quod exerces, sed etiam

Matth.24. intentionem, & cor, quo facis. Oculi enim eius nitidiores sunt sole: & ipse reddet vnicuique iuxta opera sua. Porro Gazophylacium nomen compositum est ex dictione Persica, & Græca, φυλαττω quod est custodio, quia sic locus dicitur esse vbi opes recondũtur γαζοφυλακιον eratque Gazophy

Marc.12. lacium triplex. Vnum in quo ponebantur oblationes, & donaria regum: quod in libris regum musæ sabbathi vocatur. Secundum, in quo ponebantur oblationes sacerdotum, vocaturque corbona. Tertium,

Matth.27. in quo vulgi oblationes reponebãtur, quod communi nomine Gazophylacium nominabatur: quod erat arca, in qua ponebantur oblationes ad sustentationem templi ad reparationemque ædificiorum ipsius. Interdum quoque Gazophylacium dicitur locus in quo erat huiusmodi arca iuxta illud Ioannis. Hæc verba loquutus est Iesus in Gazophylacio docens in templo. Vti- *Ioan.8.* nam diuitibus huius temporis curæ esset (horum exemplo) templorum, & pauperum indigentia. Sed iam adest tempus, de quo beatus Paulus Timotheo suo dicebat. In *2.Timo.4.* nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines seipsos amantes, cupidi, &c. Nos sumus, in quos fines sæculorum deuenerunt: & iam oculis nostris hunc vaticiniũ Pauli cernimus adimpletũ. Nam *1.Cor.10.* multæ sunt ecclesiæ, vbi in plũbeo calice sanguis Christi consecratur, ornamentis egentes, atque ædificijs, mappisque altaribus cõsignatis. Si tamen forte domos diuitum huius sæculi intraueris inuenies mirifica ædificia, abacumque aureũ, & argenteum ad vescendum paratũ: qui solum mundo magnifici, & liberales sunt, ecclesijs autem parci nimis, & auari, quando quidem nunquam nisi paruas, & exiguas eleemosynas eis largiuntur. Et quod peius est, in multis locis non solum non conferunt tẽplis eleemosynas, sed potius eorum bona prædantur, eisque spoliant. Vide in Germania quot templa, abbatiæ atque monasteria spoliata & diruta sint: & in Hispania quot modo equites religiosi & cõmendatarij sunt, qui cũ rerum ecclesiasticarum possessores sint nullæ curæ eis est de necessarijs prouidere, calicibus, scilicet & ornamentis: qui tantum studẽt & consulunt propriæ sustentationi, sumptibus, delicijs, necnon vanitatibus, tẽplorum vestigalia consumẽtes in equis, phaleris, canibusque venatorijs: attamẽ templa quotidie deuastari sinunt, omnique veste sacra carent, quæ ipsi minimè curãt. Videant isti Antio- *3.Mac.9* chũ, quia templum Dñi spoliare tẽtauerat, quomodo percussit illũ Dominus insanabili & inuisibili plaga. Apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta. Lisias quoque qui existimauit tem- *2.Mac.11.* plũ habere in pecuniæ quæstũ, turpiter fugatus est: & Heliodorus flagellis cæsus. Sed *2.Reg.3.* ad contextum. *Vidit autem & quandam viduã pauperculam mittentem æra minuta duo.* Hoc est, parum: quia nomina numeralia in sacris literis ab vno vsque ad quinque significant diminutionem. Vnde tertio Regũ vo *3.Reg.17.* lumine habetur, quod vidua illa Sareptana dixit Heliæ. En colligo duo ligna Hoc est, pauca ligna. Esaias quoq;. Erit sicut quærẽs *Esai.17.* spicas in valle Raphaim, &c. & sicut excussio duarum vel trium oliuarũ. Paulus etiã. Malo in Ecclesia quinque verba meo sensu *1.Cor.14.* loqui

Universidad de Deusto Biblioteca

1.Cor.14. loqui. Idest, pauca verba. A quinque verò vsque ad decem solent nomina significare incrementum: vt septies in die cadit iustus.
Prouc.24. Iob.29. Idest, multoties. Et Iob. Ecce decē vicibus confudistis me. Volens etiam Esaias significare tam admirabilem futurā esse Hierosolymæ virorum paucitatem ob cladē Iudæorum, vt multæ viduæ apprehenderent virū vnum, quem vix possent inuenire, dixit. Apprehendent septem mulieres virū vnū.
Esa.4. Esa.30. Vbi septē mulieres pro multis ponuntur. Et rursus, Lux solis erat septēpliciter sicut lux septem dierū. Explicans etiam Hieremias Hierosolymæ calamitatem & Hebræorum interitū, infirmata est (inquit) quę peperit septē. Adsidiceret. Oppressa est Hierosolyma mater multorum virorum qui in
Gene.4. prælio corruerūt. Et illud Geneſis. Omnis qui occiderit Cain septuplū punietur: hūc habet sensum. Qui Cain interfecerit, multiplici pœna mulctabitur: & perfectē punietur. Nō quod septies puniatur, cū Deus nō puniat bis in idipsum: sed perfecte castigabitur. Sic in Psalmo. Argentū igne examinatū, purgatū septuplū. In oratione Annæ
Naum.2. Psalm.11. vbi cōmunis versio habet sterilis peperit plurimos, est in Hebræo. Sterilis peperit septem. Septem itaque pro plurimis solet capi: sicut duo pro paucis Ideoque hic non re
1.Reg.2. strictē pro duobus minutis accipienda est litera: sed quia pauper erat pauca misit minuta quædam, quæ non ex argento erant nec auro sed ex ære, & valebant quartam partē vsualis denarij. *Et dixit, Verè dico vobis quia Vidua hæc pauper plus quā omnes misit.* Plus enim cæteris obtulit. Plus, inquam, non per respectum ad magnitudinem rei oblatæ in se sed per respectum ad deuotionem interiorem, animi promptitudinem, diuinam acceptationem, & muneris qualitatem: quia de
Gene.4. Mala.1. necessarijs sibi dedit. Ideo subditur. *Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt munera.* Hoc est, diuites hi omnes ex copiosa sua substantia posuerunt aliquid in Gazophylaciū, inter oblata quæ dicunt munera sua. Primò, quia à Deo hominibus sunt collata quēadmodū Dauid dño ait. Tua sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi. Secūdo, quia Deo ab hominibus offeruntur. Quapropter meliora sunt Deo offerenda: sicut Abel qui obtulit de primo genitis gregis sui adipibusq; eorum. Cain vero de fructibus terræ. Ideoque apud Malachiam habetur. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum & votum faciens immolat debile domino. *Hæc autem de eo quod deest illi omnem victum suum quē habuit misit.* Idest. Hæc vidua ex terrena substantia quam non habet obtulit modicū quod habuit, ex quo se aliquantulum sustentare potuit. Et quod ait omnem victum suū intelligi potest siue simpliciter ita quod de nu
mismate nihil sibi retinuit: aut per modum hyperbolicæ locutionis quo aliquid dicitur per excessū. ¶ Admonet locus iste, primò quod Deus plus respicit animum & intentionem in omnibus actibus nostris quam opus ipsum. Credibile est diuites hūc non omnes eadem ratione obtulisse: sed quia Christus eos nō accusat cōmittēdi sunt eius iudicio qui nouit abscōdita cordium. Deus enim pluris facit voluntatē bonam. Vis de
2.Reg.7. hoc scripturæ exemplū? Cogitabat Dauid construere domino tēplum iudicans indignum arcam Dei sub pellibus esse: sed dns per Nathan monuit vt non ædificaret illi templum. Laudauit autem dominus animum & voluntatem Dauid eo quod voluerit ei ædificare domū vt filius suus Salomō
2.Par.6. refert dicēs. Fuit in corde patris mei Dauid, vt ędificaret domum nomini dñi de Israel: & dixit dominus ad eum. Quia hęc fuit voluntas tua vt ędificares domū nomini meo, benè quidem fecisti huiusmodi habere voluntatem. Vbi vides quanti Deus fecerit voluntatem ædificandi domum in Dauide: pro qua domum ædificauit illi Deus stabilē, scilicet regnum Israel. Maximè respicit Deus volūtatē cuiusq; : & hæc est illi maximæ curæ. Est Deus adeò bonus liberalis & magnificꝰ, vt nihil velit à nobis quin prius ei nostrā offeramus voluntatem. Sic dona
Gene.4. Abel acceptauit, nō autē Cain. Itē Abrahā
Gen.18. & Sara riserunt: risus tamen Sarę reprehensus fuit, Abrahæ vero maximè laudatus.
1.Reg.15. 2.Reg.12. Dauid atque Saul fleuerunt & de peccatis pœnituerunt: at Deus Dauidi ignouit & nō
Leui.16. Sauli, quia voluntates eorum nimium distantes erant. Illi ducēti quinquaginta viri qui Deo thus offerebant bonum quidem opus exercere videbantur: nihilominus tamen ignis egressus à facie domini omnes illos interfecit, quia Deus præcipuè intuetur cor. Mirabilia fecerunt Moses & Magi
1.Reg.16. Exod.7. coram Pharaone, sed Magi fuerunt Deo inuisi. Grata erat durante lege festorum obseruatio: sed impijs Iudæis dixit dominus
Esa.1. per Esaiam, Calendas vestras & solēnitates vestras

vestras odiuit anima mea. Offerebant alij in templi Gazophylaciū munera magna, sed vidua hæc paupercula diuitibus præponitur. ¶ Secūdò vide quantū distent humana iudicia à diuinis. Si eos qui in tēplo erant interrogares, quis plus obtulerit vidua an diuites? certum ac compertū est quod omnes responderēt plus diuites obtulisse: sed aliter
Reg.16. iudicat Deus qui ait quod plus hæc vidua. Sic Isai obtulit filium suum Eliab maiorem prophetæ Samueli vt vngeret eum in regē: at Dominus illum nō elegit, sed Dauidem: qui oues in deserto pascebat. Existimabant homines filios Isai maiores digniores esse corā Deo: sed aliter Deus iudicauit. Impij
m.5. etiam positi in inferno dixerunt de iustis. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinēimproperij. Ecce quo
4. modo cōputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorū est. Sic etiam amici Iob putabāt quod vir sanctus iniquus corā Domino esset & reuera aliter erat. Nunc etiam homines sæpe falluntur alios iustos existimantes: parui pendētesq; eos qui forsan coram Deo longe præstātiores sunt. Ideo Paulus ait. Nolite ante tēpus iudicare, quousq; veniat Dominus qui illuminabit abscōdita tenebrarum, & manifestabit obscura cordiū. Tunc erit vnicuique laus à Deo. Quia cum operis meritum tantū secundum charitatem æstimandum sit, & hæc à solo Deo dignosci possit, qui videt cuiusque intentionem, hinc est quod ipse tantummodo quisnam alio sanctior & melior sit iudicare potest. ¶ Tertiò obseruādum hic est Deū nostros cogitatus, verba & actus, respicere: vt vidit oblationem simul & charitatem viduæ huius. Erimus enim cautiores in actibus nostris si meminerimus quod Deus omnia quæ agimus intuetur, & etiā cordis nostri secreta. Non enim solum corporeis oculis eos qui mittebant munera in templi Gazophylacium respiciebat: sed etiam mentis oculis eorum cogitationes intuebatur: obidque hanc viduam plura misisse dixit. Vtinam peccatores hæc aduerterent qui in occulto peccantes putant à nemine videri. Sed de his alibi plura diximus.
Cap.11. Videns cogitationes eorū. ¶ Quartò cōsolatur locus iste pauperes, qui videntes ingentes diuitū oblationes, se infœlices existimarent: qui talia obsequia nō possunt Deo præstare. Etenim si minima obtuleris poteris pluſquam diuites mereri. Ita parum sicut multum Deus acceptat, si æqua voluntate, & pia intētione offeratur.
Matth.10. Acceptat Deus duo minuta, acceptat calicē aquæ frigidæ, acceptat etiam, laudat, & coronat promptam voluntatē, si faciendi desit facultas. Hanc rem multis tractat diuus
2.Cor.8. Paulus ad Corinthios scribens in hæc verba. Si voluntas (inquit) prompta est, secundum id quòd habet accepta est: non secun-
Matth.19. dū id quòd non habet. Vnde Dominus nō iubet relinquere multa, sed omnia. Nam si multa iuberet relinquere, quid relinqueret
2.Cor.9. pauper, qui pauca habet? Paulus etiā non dicit quod copiosum datorē diligit Deus, sed hilarem datorē: qui ex corde optimo & voluntate bona offert quod habet. Itaque Do
minus non attendit quantum das, sed quo
1.Cor.13. animo das. Hæc enim est vera & Christiana charitas quæ non quærit quod suum est, sed quod aliorum: quæ etiam cum suo incō modo aliorum promouere curat cōmoda.
Tobi.4. Optimè senior ille Tobias, filium suum docebat dicens. Si multum tibi fuerit abundāter tribue: si exiguum etiam hoc libēter impartiri stude. ¶ Quintò colligitur ex hac litera maiorem perfectionis gradum esse omnia propter Christum dimittere & ingredi religionē, quam alere pauperes in sæculoque manere: quia plus elargitur qui nihil sibi vendicans omnia relinquit: quam qui sibi aliquid retinet. Adolescenti Christum interroganti quid facere deberet, vt vitam æternam consequeretur, respondit Dominus, vt omnia dimitteret. ¶ Sextò & vltimò aduertendum quòd hæc quæ de vidua
Matth.19. hac Christus dixit sub iuramento narrauit dicens, verè dico vobis, in quo innuit quantum cupiat in animos nostros hoc inducere quandoquidem ille iurat, cui sine iureiurando fidem adhibere debemus. Maximo etiā conatu voluit commendare Christus huius pauperculæ viduæ eleemosynam: vt intelligamus quanto ipse amore pauperes afficiat & prosequatur, necnō & ipsam paupertatem & indigentiam. Non quidem allectus est ab oculis diuitum & potentium, vel ab eorū maximis muneribus, nec diuitiæ vllo modo potuerunt Christi linguam mouere, vt eos laudaret, pauperies tamen viduæ omnia hæc operata est. Iam ad contextum reuertamur. *Et quibusdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus, & donis ornatum esset.* Apostoli fuerunt isti, vt patet ex Matthæi euangelio. Sæpe sæpius Christus in templum
Matth.24. fuerat ingressus & illud viderat, cur ergò modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo ostendunt templi structuram, & ad quid? quia Christus dixerat destruendam Hierosolymã & quod de tota illa nõ mãsurus erat lapis super lapidẽ, discipuli miseratione moti, vt narrat Matthæus ostenderunt ei tẽpli structuram, operis excellentiã cariorem facientes: vt Christus eius pietate motus non dirueret & destrueret. Acsi dicerent, Ne obsecro patiaris, vt tam nobile ędificium pereat. Lege originem super Matthæum. Aut fortasis discipuli nihil aut parum supra hominem sentientes putant vix posibile esse, vt tam vasta & munitissima ciuitas & tam ingens hominum multitudo expugnari possit. Mirabantur ergò discipuli de lapidibus templi, & eius ornatu quod ex aptis lapidibus esset constructum, pretiosis vtensilibus seu donarijs decoratum, & pulchrè formatum. Multos etiam tempe state hac inuenies Christi discipulis similes: qui tantum de exteriori ædificio curãt: & illud solummodo extollunt & magnisaciunt. In Exodo præcepit dominus dicens. Altare terreum facietis mihi, neq; ex lapidibus excisis. At nunc tota cura est de ædificijs & externo ornatu. Sicut rudes discipuli magis respiciunt ornatum ecclesiæ corporalem quam spiritualem, & ad ædificiorum pulchritudinem, quam ad ministrantium sanctimoniam: eodem modo plurimos inuenies, qui admirantes aurea ecclesiæ ædificia & picturas ibi detinentur ea contemplantes: qui etiam exterioribus templi imbuti non exhibent debitum honorem & cultum sanctissimæ eucharistiæ. Non hoc dico vt ¶ onorem & imaginum adorationem damnem: sed eos arguo qui sic mirantur externa, vt non erigant cor ad orandum, quem illa imago & picturam repræsentat. ¶ Prætereà multis etiam prælatis maiori curæ est parietum, vectigalium, bonorumque temporalium studium, quam clericorum, optimorumq; ministrorum templi morum. Sunt maximè soliciti in recipiendis vectigalibus molestè que se gerunt cum pauperibus agricolis cõductoribus: qui etiam maxima instantia de furibus & latronibus necnon de his qui ecclesia domina inuita aliquid alienum retinent supplicium sumunt, obliti concubinariorum peccatorumque ecclesiasticorum hominum: nec student mores in modum redigere sed tantum illustrium domorum erectioni, in quibus maiorum suorum stẽmata designẽt: consanguineisq; relinquãt, vt perpetuò eorum memoria in sęculo extet & maneat. In tantum fistit hæc consuetudo seu corruptio, quòd in ecclesijs, & vtinam non sit in monasterijs, etiam monachorum, non eligitur præsul studiosior nec qui plus prodesse religioni potest, vt antiqui religionis mores semper sint stabiles, sed potius ille, qui plùs monasterij vectigalia cumulat. Etsi contigerit vt munere suo functus fuerit & reddiderit rationem suæ indu striæ, in qua diligens exactor inuenitur quia omnia bona auxit, etiam domus ædificia & maiora dimittit quam inuenit, iste iterum postea eligitur, bonus semper antistes habetur, & maximè ab omnibus commendatur & laudatur, vt homo qui rei cõmuni consulit & prouidet quo ad temporalia: etsi aliàs sit moribus corruptus, & peccatis irretitus. Ideòque quanuis templum Hierosolymitanum erat ipsæ diuitiæ & pulchritudo, tamen quia sacerdotes vitijs diditi erant, vide quid dominus discipulis respondeat. *Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.* Nihil est horum omnium tam munitum & pulchrum, aut sanctum, quod nõ sit demoliendum: adeoque dissipandum, vt nec lapis vnus lapidi cohæreat. Docemur ex his verbis non placere Deo splendidum & externum cultum si frigeat animi pietas, quod quidem sic se habere nemo sanæ mentis contradicere potest, nam ipse apertè per Esaiam dicit. Quę est ista domus quam ędificastis mihi? Et quis est iste locus requietionis meæ? Subdidit. Ad quem ego respiciam nisi ad pauperculum, contritũ, & trementem sermones meos? ¶ Prætereà cur Deus voluit quod templum Dei cultui dicatum funditus deuastaretur? Dicendum primò quod volebat Deus destruere gentem Iudæorum & manente templo manebat id, quod præcipuum erat de Iudæorum statu quia ibi fiebant omnes cęrimoniæ cultus diuini, in quibus populus ille Hebræorum distinguebatur ab alijs gentibus: ideòque manere non debuit. Secundò quia superuacaneum esset templum, nam non erat nisi ad cęrimonias exercẽdas gentis Iudæorũ, quæ iam erant abolitæ, & cultus ille antiquus Mosaicæ legis finẽ erat sortitus obidque voluit templum destrui. Tertiò fuit in causa quia templum illud erat Iudæis arx munitissima in Hierusalem, & quanuis

Orig. homi. 27. in Matt.

Exod. 20.

Esaiæ. 66.

Psalm. 27.

& quanuis Iudæi expugnati essent tamen quandiu templum illud maneret haberent spem redeundi & continuandi ibidẽ ritum veterem: vt ergo omnia illa cessarent placuit Deo vt euerteretur templum. Quartò fuit ne daretur occasio parũlis errandi. Voluit Deus vt cærimoniæ legis & obseruationes penitus extinguerentur, & nouus ritus colendi ipsum introduceretur, stãte autem templo Hierosolymitano cum illud egregium & perpulchrum esset vt nunc discipuli mirarentur aliqui iam Christo diditi maiestatem templi illius respicientes, forte ad pristinas & assuetas cærimonias redirent. Ob idque voluit Deus vt occasiõ è medio omnino tolleretur ita vt lapis super lapidẽ non maneret, quia post sufficientem euangelij promulgationẽ, ad Christi legis obseruationem homines astringebantur & cessauere legalia, ideoque oportuit quod lex vetus cum suo templo Hierosolymitano caderet. Quapropter permissione diuina quadragesimo secundo anno ab orbe redempto cum iam obligabat euangelium finem sortita est synagoga, & à Tito imperatore templum illud funditus fuit euersum: quod à die primę ædificationis per Salomonem ad diem vsque vltimæ euersionis transierãt anni mille centũ & duo. Habuit enim se Deus cum populo Iudæorum in hac templi subuersione sicut medicus cũ infirmo, qui grauj febre laborat. Permittit enim illi gelidã aquam bibere ad maius malum vitandum, deinceps cum opus esse intelligit, præcipit illi, vt à tali aqua abstineat. Et nolente ægroto à tali aqua desistere, vrceum frangit. Sic Deus permisit populo Iudæorum carnes in templo immolare, vt illum ab idolorum cultu auerteret: si enim Deo non sacrificaret cum esset Ægyptiorum ritibus assuetus, sacrificaret idolis. Sed veniente tempore cœlestis ille medicus in cruce pendens dixit. Consummatum est. His verbis indicauit veteris legis sacrificia cessasse. Et nolente Iudaico populo à sacrificijs abstinere seu ab illã aqua gelida desistere, coram illo vrceum fregit, templum euertit, & destruxit, ne amplius sacrificarent. Erat enim templum veluti omnium sacrificiorũ vas. Vnde fracto templo apertissimè constat esse antiquę legis sacrificia abrogata. Vt enim lapis in cacumine templi est clauis totius domus, & ruente illo lapide ruit tota templi fabrica, & structura: sic euerso templo Hierosolymæ, quod erat clauis totius Iudaismi præcipuè ostenditur totam Iudæorum Synagogam esse euersam, & funditus conuulsam. Sed Iudæi cæca malitia ducti, hoc perpendere nolunt. His rationibus iustum fuit, & æquum vt templum illud destrueretur: ita vt non remaneret ex eo lapis super lapidem. Nos vero videntes iam oculis nostris illud præclarissimum templum euersum & destructum, discamus domos nostras in cælo fabricare ibique memoriam nostram constituere, quia terrena hæc citò pereunt, & transeunt omnia mundi tempora, pereunt enim omnia quæ sub cęlo sunt, quicquid & orbis habet. Quid enim firmum & stabile sub sole? Si hoc tam magnificum templum corruit, & muri Babyloniæ, templum Dianæ Ephesinum & septem mũdi mirabilia: quid poteris hic operari vt permaneat? Omnia mũdi huius mutabilia sunt, & nullum habent esse permanens. Quæ hodie sunt, cras desinunt esse, ideoque cor tuum in eis perfectè quiescere nequaquam poterit. Sic adeò ruit Salomonis templum, perijt solium & sceptrum Dauid: vt si modo regnum illud adeò celebre, & insigne Iudææ videres: depopulatum sterile, demolitumque inuenires. Ita omnia regna & mundi principatus cadunt & subuertuntur. Mundi Monarchia exordium habuit apud Assytios, & post sex & triginta reges defecit in Sardanapalo, & postea viribus Arbacis in Medos est translata, & cum mundus vicissitudini sit obnoxius per regem Cyrum transiuit ad Persas, post obitum Astiagis, & octo Medorum reges. Item etiam Persarum regnum quod incepit Cyro rege in Dario est finitum post reges quatuordecim, & tandẽ literis est mandatum translatum fuisse vi Alexandri Magni ad Macedonas. Etiam viginti nouem Macedonum, tredecim Argiuorum, quatuordecim Atheniẽsium, duodecim Corinthiorum, viginti & vnum Latinorum, nouẽ Lidorum, Septẽ Romanorum, & tredecim Ægyptiorum cum suo regno in Cleopatra finem sortita sunt. Sic pereunt omnia mundi regna: sic regnum Israel, omnis mundi principatus, & potestas. Si ergò nihil est in mundo quod tempus non terat & consumat, ne glorieris in diuitijs, honoribus, aut potestatibus: siquidem etsi vniuersi orbis Dominus esses, eras perire deberes cum omnibus his. Illa itaq; quære quæ nunquã marces-

Eccles. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

marcescunt, nec temporis iniuria desinunt esse. Sed ad contextum. *Interrogauerunt autẽ illum dicentes. Præceptor quando hæc erunt & quod signum aduentus tui cum fieri incipient?* Hoc in monte Oliuarum discipuli Christum dominum interrogauerunt. Cõsueuerat enim Christus egressus vrbẽ Hierosolymorum vt in hoc loco patrem secretius oraret, & discipulos suos seorsum doceret. Cũ ergò Christus sederet in monte oliuarum vbi templum erat in conspectu venit in mẽtem discipulis sermo quo prædixerat fore
Mar.13. vt templum funditus diueretur. Et vt Marcus ait discipuli, qui hæc interrogauerunt fuerunt quatuor: Petrus scilicet, Iacobus, Ioannes, & Andreas. Secreto tamẽ ait Matthæus quod Christo accesserunt in monte Olueti vt quærerent de hac quęstione. Aduerte autẽ quod Christi aduentus accipitur hoc loco pro aduẽtu ad regnandũ temporaliter: & de regno tẽporali est sermo. Existimabãt enim discipuli quemadmodũ & alij quã plurimi Christũ regnaturũ tẽporaliter sicut Dauid & Salomon olim regnauere, quod esset in maiori prosperitate & potestate futurus & quod cõgregaret dispersos Israel, & sic omnes ferè Iudæi credebãt: obidque quando cælos ascendere voluit qui con
Act.1. uenerant interrogabãt eũ dicentes. Domi-
Matth.16. ne si in tẽpore hoc restitues regnum Israel? Eo modo intelligebant quod eis dixerat, sunt quidam de hic stantibus qui nõ gustabunt mortem donec videant filiũ hominis venientem in regno suo. Et illud. Sedebitis
Matth.19. super sedes duodecim iudicãtes duodecim
3.Reg.4. tribus Israel. Credebãt Apostoli Iesum esse Christũ, sed putabãt quod supra singulas
1.par.27. tribus cõstitueret singulos Apostolos sicut Salomon habebat duodecim prępositos in duodecim tribubus Israel. Christus autẽ docet talẽ aduentũ nunquã futurũ qualẽ ipsi opinabãtur sed alium esse quẽ ipsi nõ putabant. Quapropter, primo abstulit ab eorũ mentibus primum aduentum quẽ illi falsò credebant fore, qui erat aduentus pseudoprophetarum, & deinde agit de vero Christi aduentu quem illi nondum sciebãt, nec de illo cogitabant. Hic erat aduentus ad iudicium. Ait ergo. *Videte ne seducamini*. Duo quæsierunt discipuli: alterum de subuersione Hierusalem, & alterum de Christi aduẽtu. Dominus autem respondit secũdæ quæstioni in eo quod ait erunt signa in sole & luna. Et respondet ad primam quæstionẽ dicens, Cum audieritis prelia & seditiones nolite terreri: vbi agit de subuersione Hierusalem, vsque dum dicit. Erunt signa in sole & luna & stellis. Nam tunc illico reuertitur ad secundam quæstionem loquens de suo aduentu ad iudicium. Cum autem dicit, non præteribit generatio hæc, reuertitur ad primõ quæsitũ de vastatione Hierusalẽ. Et exinanimaduersione huius mixtionis respõsionũ atq; quęstionũ Christo dño obiectarum, multi in huius literæ sensu allucinantur & decipiuntur. Audiui sæpe concionatores ad populũ verba facientes super illud Matthęi, cũ videritis abominationẽ desolationis quæ dicta est à Daniele propheta, intelligentes per illã abominationẽ Antichri
Matth.24. stum: & omnia quæ Matthæus ibidẽ enarrat interpretantur de vltimo die iudicij. Et cũ hæc de excidio Hierosolymitano intelligi necessũ sit, illi perperã de iudicio vltimo interpretantur. Alij verò oppositũ dicunt omnia de subuersione Hierosolymę intelligentes: & sic omnes isti maximè aberrant: nam aliquando ad vnam & aliquando ad aliam quæstionem respondet Christus. Nũc autem indirecte tollit Christus errorẽ quem discipuli conceperant de regno temporali: deinde vero declarat quando ad iudicium sit venturus. Videte ne seducamini ait, faciendo satis secundę quæstioni de suo aduentu. Multi post meam in cælos ascẽsionem venient ante subuersionẽ Hierusalem in nomine meo dicentes se ad regnandum venire. Regnum enim meum non temporale sed spirituale est futurũ, super animas. His verbis insinuare vult ipsum non venturum vt temporaliter regnet, veluti Dauid Salomõ & alij reges Iudęorum. Sed quomodo domine venies? Huic quęstioni postea Christus respondebit, cum prima quæstio de subuersione Hierusalem fuerit absoluta. Sed quomodo seduci poterant Apostoli post aduentũ Spiritus sancti qui eos docuit
Ioan.14. omnia ad salutẽ necessaria? Dixerat enim eis Iesus. Spiritus sanctus quẽ mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia. Post aduẽtũ Spiritus sancti surrexerũt multi pseudoprophetę, quomodo ergo seduci poterãt Christi Apostoli & discipuli? Dicta fuerũt hęc discipulis, non vt eis prodessent: sed vt alijs ipsi prædicarent. Omnia enim quæ dñs Iesus reuelauit Apostolis quantũcunq; ea in secreto diceret, publicè prædicare debebant: ipsi nanq; erant canales per quos

quos aqua doctrinæ quam Christus fons viuus illis prædicabat, ad cæteros peruenire ecclesiæ fideles. Vnde ipse dominus.
Matth.10 Quod dico vobis in tenebris dicite in lumine: & quod in aure audistis, prædicate super tecta. Videte ergo ne seducamini. Hoc est, illi quibus loquimini videant ne seducantur. Quasi Christus sermones suos dirigeret ad eos. Sed quomodo poterunt seduci? Reddit causam. *Multi enim venient in nomine meo.* Voluit dicere Apostolos non expectare eum isto modo temporaliter venturum: quia non sic veniet. Sed dices. Non poterat Christus eis clarè dicere, non sum ego regnaturus temporaliter, vt vos putatis? Nã si apertè eis loqueretur tolleret omne dubiũ, nec oporteret circa pseudoprophetas vigilare. Noluit Christus tollere hũc errorẽ quia non illi crederent: imò forsitan recederẽt ab eo scandalizati, eo quòd locutus fuisset contra omnium iam probatam sententiam. Sic cũ Christus dixit, nisi manducaueritis carnẽ filij hominis & biberitis eius
Ioan.6. sanguinem non habebitis vitam in vobis: audientes hoc discipuli dixerunt. Durus est hic sermo: & quis poterit eum audire? Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrò: & iam non cũ illo ambulabant. Multò magis ab eo recederẽt si regnũ nõ temporale sed spirituale audirent: crederentque deceptos fuisse omni tempore quo eum fuerant secuti. Et quanuis discipuli possent Christo adhibere fidẽ propter illius authoritatẽ, tamen forsan hęc expectare molestũ illis esset: eo quod vltra certitudinem fidei quæ est in intellectu requiritur quædã contortatio appetitus, per donũ spei siue virtutem ad sperandum arduum, quod supra hominẽ est. Ideoque non sufficiebat discipulis credere ad hoc quod sequerentur doctrinã eius in re tam ardua: sed etiam vt perficeretur desideriũ eorum, vt possint se eleuare à rebus temporalibus ad mere spiritualia: & quoniam nũquam tales fuerunt discipuli ante Spiritus sancti aduentum vt capere possent hanc doctrinã, ideo nunquã voluit Christus tollere hunc errorem. Verum in Spiritus sancti aduẽtu ablatus est hic error: nam non se morti exponerent Apostoli si crederent quod in hac vita essent cũ Christo temporaliter regnaturi. Sed quia credebant regnũ Messiæ æternũ & spirituale esse & nõ temporale libenter se iugulo tradiderunt: nec quando hunc errorẽ habuerunt existimandũ est discipulos infideles fuisse & in peccato mortali detẽtos, quia oppositũ credere scilicet de regno spirituali Messiæ nõ erat determinatũ ab ecclesia nec erat notum per se nec ex principijs naturæ, nec erat in scriptura traditũ, sicut articuli fidei de humanitate Christi: sed potius contrariũ putabatur accipi ex scriptura sacra. Et hæc Apostolorũ opinio cõmunis erat omniũ Iudæorũ, & sic eorum rabini sacrã scripturã interpretabantur: quapropter non erat infidelitas aut hæresis hoc tenere. Non ergo modo, quo discipuli putabant Christus erat venturus: quanuis multi ambitiosi hoc errore ducti venient ante excidium Hierusalẽ. *Dicentes, quia ego sum, &c. Tempus appropinquauit.* Dicent enim, ego sum Christus, ego Messias, quem expectatis. Iam appropinquauit & est nunc tempus aduentus Messiæ, & completæ sunt prophetiæ. Ecce ego
Act.8. veni qui sum vobis promissus in lege. Vita functo Iesu Saluatore nostro & mũdi redẽptore tẽpore Tiberij Cæsaris surrexit quidã in Samaria, qui Christum se esse dixit. Et sub Claudio surrexit Theodas. Et anno tertio decimo Claudij Cæsaris & vigesimo secundo post Christi mortẽ surrexit quidã Ægyptius. Eo etiã tẽpore sub Fœlice præside ad finem imperij Claudij & in principio Neronis & cõsequẽter vsque ad excidium Hierosolymitanũ multi surrexerunt pseudoprophetæ & pseudochristi, qui omnes cõtra Romanos rebellare suadebant. Et sub
Act.8. regno Neronis & sub Festo pręside Iudæi quidã alij magi steterunt qui se prophetas dicerent, quos Festus occidit. Ante hos etiã fuit Simon magus, de quo in Actis legimus qui se virtutẽ Dei dicebat: qui postea Romę sub Neronis imperio infœliciter perijt. Lege de hac re Iosephi historiã. Tãto enim de
Ios.lib.20. antiqui. siderio libertatis tenebantur Iudæi vt cuicunq; promittenti libertatẽ credebant. Admonet Christus ne his fidem adhibeamus dicens. *Nolite ire post eos.* Sed iam nunc multi sequuntur hos pseudoprophetas deserentes Christũ propter auaritiã, aut ambitionẽ, sequentes quique sua vitia, quibus tanquã Deo cultum adhibent. Quot sunt, qui sicut Iudæi Christum deserebant sequẽtes Theodã, ipsi etiam Christũ deserunt cũ sint Christiani, & ambulant post mulierculas meretrices, quibus sicuti Deo honorem, & cultũ tribuunt, quasq; recipiunt loco Christi domini? Quanti clerici sequuntur Simo

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem magum? pauci enim sunt beneficiati nisi aut prece aut precio aut temporali seruitio, vel ratione sanguinis vel amore. Christus in vna persona habuit tres substantias, corpus scilicet, animam & deitatem, isti verò in vna subsistentia plures congregẽt personatus siue præbendas, &c? Sed nunciam Christus postquã monuit discipulos, à quibus esset cauendum: ostendit modo signa, quæ euenient ante destructionem Hierusalem, & ea quæ præcedent ante eius desolationem. Ideo ait. *Cum audieritis prælia & seditiones nolite terreri.* In primis quod hic Christus non loquitur de die iudicij vt multi falso putauerunt, ex his quæ iam hic diximus clarissimum est. Loquitur enim Christus, vt satis ostendimus de euersione Hierusalem: quia ista dicuntur Apostolis personaliter, quasi in eis euentura essẽt, qui tamẽ non durarunt vsque in finem sæculi. Præterea hîc dicitur quod qui in Iudæa sunt fugient ad montes: sed quid proderit in die iudicij fugere ad montes? Et patet etiam quod in Matthæo dicitur. Tunc tradẽt vos & occident. Ergo tẽpore quo bella fierent: & fames, occidẽdi erant Apostoli. Euidens ergo est quod de subuersione Hierusalem dicit, quo tempore consulit, vt relinquentes Iudæam ad montes fugiant discipuli Christi, vt infra suo loco dicemus. Vult Christus eos paratos esse, vt fugiãt & in custodia ponantur minusque premantur laboribus venturis: cum ẽnt prius de hac re edocti. Præterea solet Deus ostẽdere seruis suis mala à quib⁹ eos liberauit, vt dona Dei cognoscant & ei obsequium præstent pro
Num. 13. beneficijs eis collatis. Sic in Numeris habetur quod antequam filij Israel ingrederentur terram promissionis, ostendit eis Deus habitatores terræ: & exploratores, dixerũt. Vidimus monstra quædam filiorũ Enach, de genere Gigantẽo: quibus cõparati, quasi locustæ videbamur. Sic etiam & nunc discipulis tribulationes & mala futura prædicit: vt videant à quibus eos liberauit periculis. Solent matres cùm pueris suis metũ incutere volunt laruas ostendere, & si viderint plus iusto timere phantasmata ostendũt facta sua, & corã illis laniant. Sic Christus mala aspectu terribili offert: sed postquã videt timore percussos mortua esse ostẽdit nec mala esse, sed malorum figuras. Sed cur in tantis periculis Christus suos nõ terreri iubet? nunquid marmora sunt: aut pectora habent ænea, aut cor ferreum? nonne patres antiqui hæc mala timuerunt? timuit Hieremias bellũ, doluit famem, fugit etiã *Hiere. 14.* Helias Iezabelem, quorũ præ molestia fa- *3. Reg. 19* stidiuit vitã. Cur ego Christus iubet eos esse securos? quia hęc mala naturalia sunt: sed fides in Christũ viua supra naturã est: sola enim illa mala timẽda sunt, quæ à Christo diuellũt, reliqua verò non sunt timẽda. Vn *Luc. 12.* de dñs in superioribus dixit. Nolite timere *Matt. 10* eos, qui occidunt corpus, animã autem non possunt occidere. Quę iam exposuimus, & diximus cur hæc mala mũdi non sunt timẽda, sed tantũ mors animæ: quæ quidem omnia quia in capite duodecimo huius latè exposuimus, nũc cætera considerare oportet. Prælia dicit & seditiones, eo quod prælia quę sunt inter hostes, & seditiones, quę erãt inter ciues: fuerũt in Hierusalem ante eius subuersionẽ. Ciues enim inter se erant seditiosi & singulariter certabant. Et hinc totũ est ortũ & profluxit malũ miseræ Hierusalẽ. Stat enim sentẽtia Christi. Omne regnũ *Luc. 11.* in se diuisum desolabitur: & domus supra domũ cadet. Cõcordia nanq; (vt Sallustius ait) paruæ res crescunt: & discordia maximæ dilabũtur. Plura super hoc Christi verbum. Omne regnum in se diuisum desolabitur, enarrauimus in capite vndecimo huius. Homines nanq; mũdo dediti nõ possũt vera pace gaudere: varijs flagrant cupiditatibus, quæ innumeras vitiorũ perturbationes excitant. Hinc oriũtur bella & seditiones, quę omnia cessarẽt si se ipsos vincerẽt. Sed vt Esaias ait. Cor impij quasi mare fer- *Esa. 57.* uens: & sic nunquã quiescit sicut vndę maris quæ semper agitantur. ¶ Disce hinc si vis quietẽ & pacificè viuere, non tuis seruire desiderijs, & concupiscentijs: quia si eis more gesseris, nullam vnquã quietẽ habebis. Nulla maior inquies, quàm obedire voluptatibus. Si mũdo deditus fueris nunquã quiesces, sicut horologij rotę, sed semper in crebris curis & solicitis cogitationibus versaberis: propter amoris huius mundi põdera, quæ à tua pẽdent volũtate. Iste tuas mouet rotas, iste te vita inquieta prosequitur: ille te quiescere vetat, facitq; continuò moueri, tandem vbi amor proprius, ibi requiẽ abesse necesse est. Iste excitauit bella & seditiones in Hierosolymã. Iste deiecit, ruere fecit nobilem illã & antiquam ciuitatem. Sed procedamus. Postquã dixit Christus seditiones & bella, quæ erant vẽtura super Hierusalem, subdidit. *Oportet primũ hæc fieri.* Ante destructionem Hierusalẽ necesse est euenire non absoluta, & fatali necessitate sed necessitate cõditionata consequẽtię: in quantũ à Deo pręuisa sunt quãuis in se ipsis sint contingentia oportet enim ea accidere non Deo cogente, sed hominũ malitia exigente. *Sed nondum statim finis.* Idest eis euenię tibus non determinate cognosci valebit tẽpus & hôra vastitatis Hierusalem. *Tunc dicebat eis.* Signa prætacta magis in speciali exprimendo. *Surget gens contra gentem & regnũ aduersus regnum.* Denunciat bella, calamitates & dissensiones quæ venturæ sunt super Hierusalem, ante eius euersionẽ. Obseruatum autem ꝙ Matthæus, Marcus, & Lucas, scripserunt hanc quęstionẽ & sermonẽ destructionis Hierusalẽ, & non Ioannes euangelista, qui nullam in suo euangelio de his calamitatibus mentionẽ fecit, quia Ioãnes scribẽdo hæc aliquomodo videbatur suspectus, quod non erat in alijs euangelistis. Et causa est, quoniã Christus prædixit hæc de euersione Hierusalem per modũ prophetię quæ non fuerunt facta statim, sed quasi annis quadraginta duob⁹ post mortẽ Christi. Ideò euangelista debebat illud scribere per modũ prophetiæ. Euangelistæ autem tres scripserunt antequã illa implerentur, imo ante destructionem Hierusalem obierunt. Ioannes autẽ euangelista vixit multo tempore post destructionem Hierusalem, scilicet vsque ad imperiũ Traiani Cæsaris: & post destructionẽ Hierusalem scripsit euangeliũ. Si ergò Ioannes hanc destructionem scriberet magis videretur historiã narrare, quàm prophetiam scribere ideo sancti Spiritus inspiratione nihil horũ scripsit. *Et terræ motus magni erunt per loca, & pestilentiæ, & fames terroresq; & signa magna erunt.* Voluit dominus narrare discipulis tam particulariter omnia euẽtura ante destructionẽ Hierusalem, quia vt voluit quod discipuli non recederẽt de Iudæa, sed ibi prædicarent & conuerterẽtur omnes, qui erant prędestinati ad credendũ: quod fieri non poterat nisi per discipulorũ prædicationem. Ideo oportebat, vt manerent in Iudæa vsque ad sufficientem euangelij prædicationem. Sciẽtes tamẽ Hierusalem destruendam, vt Christus prędixerat, videntes aliqua bella illico fugerent, pũtantes futurã esse tunc euersionem Hierusalem, & relinqueretur prędicatio: ideò Christus instruit eos dicens, quę illorum inducerent euersionẽ Hierusalẽ, & quę non: vt scirent quando erat fugiendũ, & quando nõ. Propter quod quando prænunciauit primas tribulationes scilicet, surget gens contra gentem & regnũ aduersus regnũ, dixit nolite terreri. Sed postea cũ dicit, cũ videritis circundari ab exercitu Hierusalem, addidit. Scitote quoniã appropinquat desolatio eius. Docuit quãdo esset manendũ & non timendum, & quando fugiẽdum. Ideoq; non sufficiebat dicere destruetur Hierusalẽ, nisi narrasset mala intermedia ante eius euersionẽ vt per hęc signa scirent discipuli quando esset fugiendum.

¶ Expẽde hîc Christi Saluatoris nostri clementiam, & infinitam eius misericordiam & bonitatẽ qui quadraginta annis expectauit homicidas illos, & perfidos Iudæos vt conuerterentur, & pœnitentiã agerent. Maxima & absque mensura fuit patientia qua cũ ista iniqua ciuitate Christus vsus est & cũ habitatoribus eius. Vide quanta sit misericordia Dei: quę vnquam lingua eius infinitas misericordias cantabit? Vnde ipse dominus per Ezechielẽ ait. Et quare morieni *Ezec. 18.* ni domus Israel? quia nolo mortẽ moriẽtis dicit dominus Deus. Reuertimini & viuite. Audi etiam illũ per Esaiam. Audite me do- *Esa. 42.* mus Iacob: & omne residuũ domus Israel: qui portamini à meo vtero, qui gestamini à mea vulua. Vsque ad senectam ego ipse: & vsque ad canos ego portabo. Ego feci & ego ferã: ego portabo & saluabo. Quo meliori modo amor erga homines carior fieri à Deo potuit, quandoquidẽ dicit quod sicut mater filium suum in vulua gestat, ità nos Deus in sinũ suo & visceribus portat. Nun *Esa. 49.* quid obliuisci potest infantem suũ mulier? & si illa oblita fuerit, ego tamẽ non obliui scar tui. Dices. Quare Deus non statim illos Iudæos morti tradidit, si tam impij erant? Ego enim mox interficerẽ. Non tanti emisti tu illas animas sicut Christus. Si tanti enim tu emisses vt pro earum redemptione sanguinem tradidisses, non destrueres. Ideo dixit. Ego feci & ego ferã. Ipse fecit, & ipse redemit: pro illisq; sanguinem effudit. Ipse sperat & sustinet eas: gloriæq; promissione exorat. Aduerte quãta bona Dei⁹ Iudęis cõtulit & eos delicate tractauit postquam morti tradiderunt. Eos enim melioribus mundi concionatoribus prosequutus est: quibus præcepit, vt illis priusquã alijs nationibus regnũ Dei annũciarent, & mul

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta & mirabilia miracula facerent corã ipsis: quorũ fuerunt multi, qui morti Christi cõsenserunt, & quia conuersi sunt, Deus illis pepercit propter quod tandem vitã ęternã consequuti sunt. Illis, qui plus persequuti sunt maiora Christus beneficia contulit, & prius pepercit. Quis ergo de infinita Dei misericordia desperabit? Cuinam suã gloriam non concedet quandoquidem crucifixoribus donauit? Misereris omnium domine quia omnia potes: & dissimulas hominũ peccata propter pœnitẽtiam. Tu ergo qui tuis iniquitatib⁹ Christũ crucifixisti toties, age pœnitentiã & reuertere ad illum, quia tibi etiam sicut illis veniam concedet. Non enim habemus pontificẽ, qui non possit cõpati infirmitatibus nostris. Adeamus ergò cum fiducia ad thronum gratiæ eius, & indè misericordiã consequemur. ¶ Multi tamen sunt qui cũ sciant Deũ adeò pauperũ misereri, audent offendere in vitijsque diu morari, sicut multi illorũ Iudæorũ impij facere ausi sunt: qui discipulos redemptoris persequebantur vt morti traderent, qui vt eorũ cõmodis inseruirent, missi erant. Abutuntur Dei misericordia: optimam medicinam veneno mutantes, ità vt Dei maxima misericordia & benignitas, quæ eos terrere debebat, corda liquefacere & ad pœnitentiam adducere, est illis maior occasio ruinę, cũ peccata peccatis adijciant, audacioresq; fiant. Audiant ergo cõti, quid per Esaiam Deus loquitur. Tacui, nunquid semper tacebo? Existimas ne ꝙ quia Deus modo taceat, semper tacebit? & quia modo dissimulet ratũ habebit. Crede mihi, quod dũ magis Deus tacet, suppliciũ differt, atq; dissimulat, acrius posteà plecteris. Et si meis nõ adhibes fidem verbis, adhibe euangelistæ, de cuius historia agimus, in qua duo debes considerare. Primũ ingentem Dei patientiam & benignitatẽ, qua cũ ista perfida gẽte vsus est, siquidẽ expectauit eos quadraginta & plures annos, cùm tam peccatores essent: interea delicate tractans suis miraculis & sermonibus semper accuratè tractans de vita & conuersione illorũ qui crucifixerunt. Secundũ, quod attẽdere debes, est rigida Dei iustitia, quàm scilicet acriter Deus se habeat cum obstinatis, quãdoquidem nõ omnium maximum supplicium, quod de peccatoribus sumpsit, fuit Hierusalem euersio atq; destructio. Discе ex hoc loco, quod sicut Deus est misericors in parcendo, & sperando, ità est terribilis iudex contra obstinatos peccatores: qui sua misericordia abutuntur. Ezechiel inquit quod facies hominis & facies leonis desuper ipsorũ quatuor. Deus duas habet facies, habet faciẽ hominis, quia humanus & benignus est cũ peccatoribus qui resipiscunt: habet etiam faciẽ leonis voracissimi, quia rigidè sumit suppliciũ de obstinatis peccatorib⁹. Vide quid Iudæis contigit, siquidẽ cũ nollent gradũ reuocare nec conuerti ad Deũ, Deus misit illis terræmotus, bella, pestes, fames, occisiones, tribulationes, flagella & supplicia, ita vt non manserit lapis super lapidem: vt ex hoc quod imago & figura futuri est, intelligas & inferas quot quãti erũt cruciatus inferni, & mala, quæ ibi Deus obstinatis inferet. Si ergò Deus dilectum sibi populum, quẽ eduxit de terra Ægypti, tot miraculis, quẽque cibauit atq; nutriuit in deserto quadraginta annis manna cælesti nec nõ fuit prosequutus tot victorijs, regibus sanctis, patriarchis, prophetis, & tandẽ filij sui incarnatione, sic tribulationibus affecit, & presit, vt in exiliũ, & captiuitatẽ miserit, feceritq; cõtemptibilem & opprobrium omniũ mundi gentium: quid faciet de te si fueris peccator? Quid in tantã miseriam & calamitatem fecit venire Israel nisi peccatũ? Quia subiecit pedibus Deus populum, quẽ capiti & oculis imposuerat. Caue ne pecces, & iam quod peccaueris ne diu permaneas in peccato. Quæ enim scripta sunt ad nostrã doctrinã scripta sunt: & ideo tam solicite & accurate euangelistæ, quæ Deus gesserit cum Hierusalem quantũ dilexerit & quod de illa suppliciũ sumpserit scripserũt: vt tu hinc sumas doctrinã & periculũ facias in alieno, nec tardes ad eum cõuerti si quidem te sperat apertis vlnis, antequam ad eius acerrimam iustitiã deuenias. Ne sicco pede hæc prætereas cura, & habens malam conscientiã. Nam satis solutus curis erat Balthasar Babyloniæ rex epulãs & bibens cũ regni sui optimatibus, quãdo apparuit manus in pariete scribens, quod erat sibi paratũ supplicium. Ne tempus rifi bus & vanitatib⁹ teras, nã Deus, qui electo & dilecto sibi populo nõ pepercit: nec tibi parcet et si modo taceat & dissimulet dũ magis suppliciũ distulerit, peius tibi erit. Audi quid dicat Paulus. An diuitias bonitatis eius & pœnitentiæ & longanimitatis contẽnis? Ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit? secundũ autem duritiã & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei. Sed de his satis. Iam nunc Saluatorẽ Iesum audiamus. *Sed ante hæc omnia mittent vobis manus suas, & persequentur tradentes in synagogas & custodias trahentes ad reges & præsides.* Antequam hæc omnia cõpleantur persecutionẽ patiemini vsque ad sanguinem. Voluit Christus prędicere discipulis mala, quę passuri erant, quãuis de hoc non interrogauerint primò vt mala quæ erant passuri essent eis tolerabiliora. Nam hæc eis eueniura erant, & si non præuiderentur valdè affligerent ipsos: cũ autem præuidentur tolerabilia efficiuntur. Secundò quia si ista euenirent & non essent prænunciata, quando venirent putarent discipuli, quòd non præuidisset illa Christus quia ventura nesciebat, cùm alia prędiceret & nõ ista: ideoq; maximè turbarentur. Tertiò prædixit ad ostendendũ sapientiam suam, quia quanto plura prædiceret & particulariùs, tãto amplius cognosceretur sapientia eius. Et ideò prędixit ea, quæ ad discipulos specialiter pertinebãt: quia nihil poterat vtilius prædici. Et nulli erant, coram quibus potius se deberet Christus ostendere sapientissimũ, quàm coram discipulis. Verè litera ista intelligitur de discipulis Christi, & de statu ecclesię ei⁹ à morte vsque ad euersionẽ Hierusalẽ. Quãta autẽ mala passi sunt Apostoli, post Christi ad cęlos ascensionem vsq; ad destructionem Hierusalem, satis ostendit liber actuũ Apostolorũ. Nam mox post Christi ascensionẽ Stephanus fuit lapidatus, & tam magna fuit persequutio Ecclesiæ ꝙ omnes discipuli fugerũt ab Hierusalem præter Apostolos, & dispersi sunt per regiones Iudęæ, & Samariæ: & Apostoli positi in vinculis & flagellati, ne in nomine Iesu prędicarẽt, Et eiectis extra Iudæã Iudæi qui erant Damasci & in Syria insidiabãtur Paulo. Et in Pamphilia concitauerũt potentiores ciuitatis & expulerunt Paulũ & Barnabã de finibus suis. Iacobus ab Herode decapitatus, & Petrus incarceratus: & multa alia Apostoli & Christi discipuli passi sunt, quę longum esset recensẽre. Sed quia multũ eos consolari debebat, quod hæc omnia paterẽtur propter Christum, subdit dicens. *Propter nomen meum.* Hoc est propter prædicationẽ, cõfessionẽ, & cultum nominis mei, & legis ac fidei christianæ. Oderunt carnales homines

Esa. 42. *Sap. 11.* *Hebræ. 5.* *Hebr. 4.* *Exod. 14. Exo. 16.* *Ezc. 1.* *Roma. 5.* *Dan. 5.* *Roma. 2.*

veritatem, & prædicationem verbi Dei, & ea quæ sunt spiritus eius: quapropter qui Christum amplectuntur, necesse est, vt ab hominibus persequantur. Coruus cum videt pullos suos in initio plumescere, & albos esse non cognoscit eos, Sed posteà videns eos nigros nutrit, & fouet. Sic mũdus iustos non agnoscit quia non nigri sunt sicut ipse: sed vestiti sunt albedine innocentiæ. Ideoq; persequitur iustos, fouet autem peccatores, iustos in quã, si mali efficiantur malosvè ipsos quia nigri sunt & impij sicut ipsi. *Continget autem vobis in testimonium.* Hoc est vniuersa persequutio præinducta eueniet vobis in signum, & attestationem quòd verè discipuli mei fidelissimi estis: & quod illi impie contra vos egerunt, & iuste damnentur: quia spreuerunt & affixerunt vos, nec credere voluerunt prædicationibus vestris, per diuina miracula confirmatis. Et sic non poterunt causam suæ damnationis in vos transferre. Quod benè & adrẽ Paulus ad Philippenses ait. Scire vólo vos fratres, quod quæ circa me sunt magis ad profectum venerunt euangelij: ità vt vincula mea manifesta fierent in Christo in omni prætorio & in cęteris omnibus: & plures è fratribus in domino confidentes in vinculis meis abundantius auderent sine omni timore verbum Dei palam loqui. Sed possent discipuli dicere. Quinam sumus in quos totus mũdus insurget? Idiotæ sumus: facilè à Pariseis & viris doctis superabimur. Respondit Christus. *Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari ꝙmadmodum respondeatis.* Solent homines ad iudicium vocati ante omnia peritum vt Demosthenẽ adhibere iudicẽ, adulari iudicibus, supplices se prouoluere ad genua, fauorem redimere pecunia: sed nihil horũ opus erat Apostolis. Ponite inquit in cordibus vestris, non præmeditari quemadmodum respondeatis. Quasi dicat. Si verbũ Dei habetis in corde: quomodo deesse poterunt verba in ore? Dẽinde ipsa veritas, quam vos profitemini, non eget externo lenocinio verborum: non eget fuco: nam ipsa satis pulchra est, & satis firma. Falsitas tamen fuco eget, ne ipsa deprehendatur. Hinc est quod homines sua mendacia in primis verborũ lenocinio hominibus venditare conantur: sacra autem scriptura quę veritas est simplicibus & verissimis verbis tradita est. ¶ Aduerte quod non inhibuit piam in lege domini meditatio-

Roma. 7. *Roma. 4.* *Act. 13.* *Act. 12.* *Philip. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem & ſtudiũ: quo nihil vtilius, & bea-
Pſalm. 1. tius. Iuxta illud. Beatus vir qui in lege do-
2. Tim. 3. mini meditatur die ac nocte. Omnis enim
1. Pet. 3. ſcriptura diuinitus inſpirata (ait Paulus) vtilis eſt ad docendũ. Hinc Petrus vult nos eſſe paratos omni poſcẽti rationem reddere de ea, quæ in nobis eſt, ſpe. Non ergo, vt diximus prohibetur pia domini meditatio ſed anxia & diffidens ſolicitudo. Admonemur hic ne res diuinas, qualis eſt euangelica prædicatio, humanis viribus aggrediamur, alioqui fruſtra laboraturi: nec mirum cum nec externa ipſa, ſi noſtris viribus tantũ innitamur fœliciter ſuccedant. Sic enim
Num. 4. filij Iſrael ſine verbo Dei ſuis viribus confidentes, infœliciter pugnauerũt, contra Cananæos. Sic vndecim tribus contra tribum
Iudi. 20. Beniamin ſemel & iterum infœliciter pugnauerũt, confidentes in multitudine. Sic idem populus contra Philiſtæos, infœlici-
1. Reg. 4. ter pugnauit, confidens in arca, ſine fide ad
Eſa. 30. Deum, charitate formata. Hinc per Eſaiam dicitur. Væ filij deſertores, vt faceretis conſilium & non ex me: confidentes in fortitudine Ægypti. Sequitur pœna: ob id erit vobis Ægypti fortitudo in confuſionem. Nec aliam ob cauſam noſtra cõſilia irrita nobis fiunt, quàm quòd ea tantum in noſtris viribus aggredimur: non Dei auxilio confidẽtes. Sic & nonnunquam maximis mœroribus fatigamur, vix tamen vitæ neceſſaria conquirere poſſumus: quia ſolis noſtris laboribus cõfidimus: non attendentes quod non tam labor noſter quàm benedictio do-
Prou. 10. mini diuites facit. Hinc eſt quòd patres teſtamenti veteris aliquid facturi magnum, ab oratione incipiebant Sic Moſes pugna-
Exod. 17. turus cõtra Amalech orauit. Ezechias rex
4. Reg. 19 ad orationem confugit videns exercitum
2. Par. 20 Aſſyriorum: & Ioſaphat audiens irruiſſe hoſtes orãs dixit. In nobis (in nobis inquit) non eſt tanta fortitudo, &c. Si hæc in externis neceſſaria ſunt, multo magis in prædicatione Euangelij: quòd quia non facimus, inutiliter clamamus, nec tamen fructum facimus: imo quoniam hoc opus nonnunquã proprijs viribus aggredimur in errores incidimus. Scriptum eſt enim. Quj ſequitur co-
Pro. 12. gitationes ſuas, impie agit. Hinc Paulus in ſuis epiſtolis orare pro ſe poſtulabat. *Ego enim dabo vobis os & ſapientiam cui non poterunt reſiſtere, & contradicere omnes veſtri aduerſarij.* Putant iuſti à domino in medijs tribulationum vndis derelictos: dominus tamen illis auxilio eſt in tẽpore opportuno. Quare ſi aliquando ab eo putaueris derelictum, recole nondum eſſe tempus, quo opus habeas auxilium eius: quod cùm fuerit non defuturum ſcito. Sic recordatus eſt dominus Noe, quando videbatur ei quod eſſet oblitus. Recordatus Ioſeph in Ægypto in carcere humiliati, Danielis in lacu leonum. Sic denique & omnium iuſtorum in ſuis tribulationibus. Ità nunc hac conſolatione lætificat & confortat corda diſcipulorum: quos ſcire, oportebat Chriſtum in ſuis neceſsitatibus, non defuturũ: promittit enim illos non deſerturum, cum opus fuerit, & indiguerint eius auxilio in tempore opportuno. Dabit enim os & ſapientiam cui non poterunt eius aduerſarij contradicere. Ad idem facit illud. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. Victoriam Apoſtolis promittit: ſed non qua ipſorum curæ ſit vita aut externa bona, ſed qua munita ſtet veritas. Id quod Chriſtiano, etiam propria vita charius, eſſe deberet. Magis enim gaudẽdum eſſet ſi videret creſcere iuſtitiam, religionem, timorem Dei, & veritatem: quam propria bona. Si qui hæc proprijs commodis non anteponit probus Chriſtianus non eſt. Dabo inquam vobis os, & ſapientiam. Deus enim eſt qui docet & in corde ipſorum ſcripſit legem ſuam, & linguas infantium fecit diſertas. Hinc Dauid. Da mihi intellectum vt diſcam iuſtificationes tuas. Et iterum. Beatus quem tu erudieris domine. Sic tanta fuit ſapientia & vis verborum Deo Apoſtolis loquente, quod vt in actis legimus videntes Iudæi, & magiſtratus, Petri, & Ioannis conſtantiam, comperto quod homines eſſent ſine literis, & idiotæ, admirabãtur: & cognoſcebant eos quod cum Ieſu fuerant. Et de Stephano etiam protomartyre dicitur ſurrexerunt quidam de ſynagoga quæ appellabatur libertinorum, &c. & non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui qui loquebatur. Super omnia nanque vincit veritas: cuius vires ſunt tot ac tantæ vt nihil ei poſsit reſiſtere. Vt Paulus cum eſſet adeo potens & validus atque diceret quod omnia poteſt, & in epiſtola etiam ad Romanos vocet ad duellũ mortem vitam, & omnes mundi vires nihil hominus ad Corinthios ſcribens dicit. Nihil poſſumus aduerſus veritatem, quod nihil

Genes. &
Gen. 41.
Dan. 14
Matt. 10
Hiere. 3.
Sap. 12.
Pſal. 118.
Pſal. 93.
Act. 4.
Act. 6.
3. *Eſd.* 3.
phil. 4.
Rom. 8.
2. *Cor.* 13.

hil veritati obſiſtere poſsit certũ eſt. Et ideò nihil miteris Apoſtolorũ aduerſarios non poſſe vincere veritatem quam ipſi prædicabant nec ei reſiſtere: cum ipſamet veritas pro eis loqueretur. ¶ Præterea iſti aduerſarij Apoſtolorum Iudæi ſunt, hæretici, &
Apoc. 16 Pagani: Qui in Apocalypſi deſignãtur per illos tres ſpiritus immũdos, qui in modum ranarum de ore beſtiæ exierunt. Denique adiunxit dominus perſequutiones huiuſmodi diſcipulis non tantum expectandas eſſe ab extraneis, ſed etiam ab amicis, & cognatis. Quapropter ſubdidit. *Trademini autem à parentibus, fratribus, cognatis, amicis, & morte afficient ex vobis.* Hoc maximè extorquebat quod à tam propinquis, tam amicabilibus tractabantur, & occidebantur. Moleſtius enim ferũtur aduerſa, quæ à propinquis & familiaribus de quorum præſumebatur amicitia, infliguntur: quia, vltra corporalem tribulationem inflictã, mens de amiſſa charitate, propinquorum, & amicorum infidelitate affligitur. Hic enim natura vim quandam patitur, & in viſceribus torquetur. Ideo dominus proditoris ſui iniquitatem tanto ferebat grauius, quanto Iudas erat ei familiarior, & in Apoſtolorum
Psalm. 54 numeratus cõllegio. Ideò per Dauid ait: ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique. Tu vero homo vnanimis, &c. Docemur hic conſolari, quando à noſtris perſequutionem patimur: adducentes ad memoriam quæ hic Chriſtus dicit ſuis. Et quomodo ipſemet dominus traditus ſit à ſuo diſcipulo. A nullis etiam beatus Paulus tantas perſequutiones tulit quam à ſuis Iudæis: vt fas eſt videre, qui librũ, qui acta Apoſtolorum inſcribitur, legerit. Contra Stephanum etiam inſurrexerunt quidam de ſynagoga. Sui enim illum accuſabant,
Act. 7. & morti tradiderunt. Pilatus etiam Chriſto Saluatori dixit. Gens tua, & pontifices
Iean. 19. tui, tradiderunt te mihi. Vnde pernicioſiſſimus inimicus eſt domeſticus, eo communiter, propinquiores ſunt qui magis inuident & ſtomachantur: quia cum ſimul educati ſunt & in eodem ſtudio verſati, atque ludo, non poſſunt æquo animo ferre: vt vnus præſtet alteri: & ideo homines potius gaudent ab extraneis imperari, quam à conciuibus. ¶ Vt in exordio eccleſiæ, Iudæi, & Gentiles paſsim conuertebantur ad Chriſtum, parentibus cæteriſque cognatis inuitis, & ità tradebantur ab eis & ſæpe occidebantur: ſicut beatiſsimam Barbaram pater ſuus manu propria decollauit: ità dominus in Matthæo dicit. Tradet frater fratrem in mortem, & ſurgent filij in parentes, & morte eos afficient. Et rurſus. Nolite arbitrari *Matt.* 10.
quoniam veni pacem mittere in terram: *Luc.* 9.
non enim veni mittere pacem, ſed gladiũ. Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuã, & nurum aduerſus ſocrum ſuam & inimici hominis domeſtici eius: quia erant diſpari cultu, inſurgebat frater in fratrem, & filij in parentes. Sicut beata Lucia nobilis Romana, à filio accuſata quòd eſſet Chriſtiana, occiſa eſt. *Et eritis odio omnibus hominibus.* Facinoroſum malum & ingens erat profecto ab omnibus odio haberi, nam nihil eſt vitæ hominum adeo naturale, neceſſarium iucundum, & vtile, quam hominum amicitia. Quis ergo ferret ea carere? Vide quantis ſe obijciat periculis, qui legatione vult fungi pro Chriſto. Fronte ænea opus eſt, & facie ferrea. Et profecto non niſi ſummũ *Hiere.* 1.
miraculum eſſe potest quod prædicatores hi euaderent victores, contra quos totus mundus arma ſuſcepit. Quod quia totius mundi ſibi præriperent amorem, quos totus mundus tanto odio habuit.

¶ Permiſit autem Deus vt tanta eſſet contradictio doctrinę ſuæ, vt ferè totus mũdus coniurauerit aduerſus euangelĩ, & quod ſancti prædicatores eſſent omnibus odibiles: primo vt oſtenderet virtutem diuinam vt nihil humanitus factum videatur in introductione legis Chriſti: quia illud per homines fit quod fauore hominum fit. Qui autem alicui odioſus eſt nullum in eo fauorem habet, ſed profeſſores nominis Chriſti erant propter hoc omnibus hominibus odioſi: ergo non introducebatur Chriſti lex fauore hominum, ſed eis renuentibus, & contradicentibus. ¶ Secundo erant Apoſtoli hominibus infeſti, quia putabant homines quod Chriſtiani deſtruebant illum cultum, per quem ſtatus hominum conſeruabatur, & quia apud omnes homines erat aliquis cultus cui repugnaret Chriſti doctrina, neceſſe erat quod Chriſtiani eſſent omnibus hominibus odioſi. Nam ſi Chriſtiani voluiſſent Chriſtum colere non curantes deſtruere idolorum cultum, faciliter fuiſſet introducta Chriſti religio in orbem: ſed quia præcipuum erat in hac vera religione falſæ diuinitatis cultum excludere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& non poterat Christiana religio introduci nisi idololatriam extirpando, ideo fuit difficillimum introduci. Ritui etiam Iudaico lex Christi repugnabat: quia Apostoli prædicabant, si circucidimini, Christus nihil vobis proderit. Insuper vitia carnis, ac malos mores excludebat, & ideo fuit toti orbi odiosa. ¶ Tertio fuit quia diabolus cōcitabat omnes homines valde contra Christianos. Videbat enim cultū suū per Christi doctrinā destrui in toto orbe & animas hominum de suis vinculis liberari, de quo summè dolebat. Ideo toto furore suo cōcitabat principes & terrarū dominos aduersus Christi professores. Et ista etiam erat causa vrgens, quia diabolus grauissimas tētationes poterat contra Christianos concitare nisi à Christo prohiberetur. ¶ Quarta ratio erat & causa odij, dissimilitudo, quæ est inter Christianos & infideles. Nam sicut similitudo est causa amoris, ita dissimilitudo est causa odij, quæ est inter Christi seruos & seruos huius mundi: inter ciues Hierusalem & Babylonis. Propter quod in Ioanne asserit Christus Apostolis. Si de mundo essetis, mundus quod suum est, diligeret: quia vero de mūdo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mūdus. Mundus enim amat diuitias, honores, & delicias, quæ omnia discipuli Christi cōtemnebant, & contemnenda prædicabāt: vnde in contemptum, & abiectionem habebantur. ¶ Solatur nos locus iste, vt quando ab hominibus odio habemur patiētiam habeamus: siquidem Apostoli in odio habiti sunt ab omnibus hominibus. Licet aliqui de te falsitate detrahant patiens esto: quamuis enim sis innocens circa culpā quā tibi imponunt non tamen es circa alias plurimas. Nec iniquo animo feras apud homines male audire si bene apud Deum audis: imò potius maxime debes lętari videns ad metam optatam hac via discipulos, & amicos Dei peruenisse. Nō debes vexari quòd ab aliquibus hominibus contēptibilis fias, quia non laus sed potius vituperium est à malis, & impijs laudari. Pari passu ambulāt ab iniquis commendari, & de rebus iniquis etiam ab eisdē iniuria affici, & propter virtutem laudari propter quod stultū est magnificere ab ignominiosis, infamari, quia cum isti vitam nostram detrahunt, vere tūc approbare videntur: nam vita illa recta, & sancta est, quam mali euertere conantur.

Galat.5.

Ioan.15.

Non vergit in lucis defectum, si noctua ad eam oculos erigere non possit, sed potius in laudem, & perfectionem: quia cū recedunt ab ea, laudant. Vos estis filij lucis dicit S. Paulus Thessalonicensibus, & rursus ait. Quæ conuentio lucis ad tenebras? Viri lucis non debent molestia affici, quod à filijs tenebrarum detrahantur, & persequantur. Sapiētia enim, à bignorantibus solet persequi: & stulti sapientiam despiciunt. Si cęci male iudicant defectus eis ineſt, non colorum pulchritudini. Ideo Paulus cui solum cura erat à Deo laudari, & diligi, dicebat. Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer aut ab humano die. Qui iudicat dominus est, &c. Verum vt scias hos labores maledictiones, & hominum contemptus, non plus meriti habere quā habet causa & finis propter quem patiuntur: vt Christus discipulis ostenderet mercedē eis paratam in cęlo eosq; cōsolaretur, ostendit persequutionis causam dicens. *Propter nomen meum.* Hoc dixit primo ad consolationē ipsorum: scilicet, patiemini, & infesti omnibus eritis: sed non propter scelera vestra: sed propter me solum. Hic est scopus meriti, & causa martyrij. Omne meritum bonorū quę agimus & mala quę patimur est ipse Deus: qui opera nostra pręmiat. Vnde in superioribus cū loquebatur dominus de beatitudinibus, dixit. Beati eritis cum ejecerint nomen vestrū, tanquam malum: propter filiū hominis. Sed de fine, & causa persequutionū, & martyrij iam super hæc verba in capite sexto supra disseruimus. ¶ Secundo hoc dixit ad dandū bonam spem de se. Nam quando dixit eis quod propter se hæc erant passuri & non propter se ipsos, ostendit quod multa eis deberet: vel saltem quod multa propter hæc bona esset eis daturus. Tertio quia in hoc ostendebat eos glorioſos toti mūdo, scilicet, quia pœnā non pro aliquo scelere tolerarent: sed pro optimis virtutibus, idest pro confessione nominis Christi. ¶ Nota quę sit causa laudabilis passionis. Nō enim quælibet afflictio virtuosa est: siquidem & diabolus patitur, & malefactores damnantur supplicijs. Illa autem afflictio bona est, & meritoria, quā patimur propter nomen Christi, quod est iustitia, veritas, innocētia & probitas. De his dicitur. Beati qui persequutionē patiuntur propter iustitiā, quia ipsorū est regnum cęlorū. Verū vt consoleris in afflictionibus, quas propter tua peccata

Thes.5.

2.Cor.6.

Prou.1.

1.Cor.4.

Luc.6.

Matth.5.

Luc.6.

ta sustines, scito etiam quod in supplicijs à Deo tibi propeccatis inflictis, si patiens es, & humilis, in Deū ipsum referens, maximū meriti habebis: quod etiam est pati propter iustitiam, & Christi nomen, licet tua peccata afflictionis sint causa. Ita Dauid, de quo

2.Reg.12 *Psal.68.*

Deus supplicium sumpserat, (vt Nathan ei nunciauerat) propter peccata, dixit Deo. Quoniam propter te sustinui opprobrium confusio operuit faciem meam. Sed de his satis. ¶ Monet etiam hic Christianū hominem ita debere viuere, vt solus Christus causa sit odij sui: hæc enim est gratia si propter Deum sustinet quis tristitiam patiēs iniuste. Magnū tibi esse deberet pro Christi nomine pati. Quid hominem contristabit, vbi animus sibi conscius est? Christus (ait Paulus) proposito sibi gaudio sustinuit crucem propter nos. Quis non econtra gaudeat, se pro Christo aliquid pati? Hinc Apostoli ibant gaudentes à conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Hinc Paulus gloriatur in afflictionibus. Hinc & dicit. Vobis datum est nō solum vt in Christū credatis: sed etiam vt pro illo patiamini. Addidit postremo consolationem dicens. *Et capillus de capite vestro non peribit.* Nō putetis quod Deo non estis vos curæ & quod aliquid possit perire Deo nesciente vel nō aduertente, quia etiam de rebus vestris minimis cogitat. Nā & capilli omnes vestri, qui multi sunt, & nullius valoris, nec vnus peribit: à fortiori verò non peribunt vita & mors vestra, quę sunt magnæ res. Vult enim dicere. Tam atrox odium totus mundus concipiet in vos ob mei nominis professionem, proinde quicquid in vos fecerint hoc in meam contumeliam factum accipiam. Quare non sit vobis cura de vindicta. Ego lædar, ego occidar in vobis. Meum erit & vobis consulere, & illorum vlcisci malitiam. Quātumuis autem desæuierint in vos persequutionum humanarum procellæ non est quod timeatis, me protectore. Non enim permittam vt nec capillus capitis vestri pereat: tātum abest, vt vobis sim defuturus. Docet autem Christus hic quā nihil lateat illum eorum quæ circa nos vel fiunt vel sunt: & cum sciat omnia non potest ignorare mundi erga nos malitiam, & quod illius nomine omnia sustineamus. At cum hoc sciat, quî cōmitteret eos negligere, qui illum tā ti faciunt vt etiā non dubitent animas suas

Hebr.12. *Actor. 4.*

2.Cor.12. *Phi.1.*

pro illo ponere? Sequitur. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Existimat animam possidendi non agros non domos non regna, sed quod maius est seipsum, virtute patientiæ. Nam impatiens seipsum perdit, & nō est sui cōpos. Ideo Iobam dicit, Quid perdis animam tuam in furore tuo? Qui patiens est dominus est sui ipsius: impatiens autē fuę subditur choleræ, & passionibus, & odium, quod habet ex tacita cogitatione. Vnde Salomon: Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo ex pugnatore vrbium. Hoc dominium attenditur in eo quod patientia cohibet hominem interiorē ab illicito appetitu vindictæ: cohibet similiter exteriorem, quia linguam cohibet à contumelia, & manum à violentia. Vnde sicut dicitur de garrulo quod non potest tenere linguam suam: sic patiens potest seipsum cohibere interius & exterius, ab his quæ pertinent ad vindictam. Et quantum ad hoc dicitur patiens animam suam possidere. In homine impatiente dominatur ira & furor: & eum possident. Hanc autem virtutem plusquam aliam commendat hic Christus Apostolis, cū loqueretur illis de persequutionibus, quas passuri erant & satis ad propositū accommodatè: quia ad sustinendum aduersa, multum necessaria est. Nec melius experiri potest homo, an sit vere humilis, charitatiuus, & mansuetus, quam per patientiam in aduersis. Idcirco in Ecclesiastico. Vasa figuli probat fornax, & homines instos tentatio tribulationis. Vir patiens quatenus perdat diuitias, delicias, & externa, non perdit seipsum: imò possidet: vt hic dicitur, animam suam. Sicut fulmen vt ait Plinius quicquid inuenit in terra ferit præter laurum: sic magna calamitas omnia potest auferre & euertere, præter firmam virtutem. Est enim constans virtus pulchra laurus: semper virens: nullo igne è nubibus erumpente nullo impetu tormentorū, & ærumnarum exusta, aut labefactata. Ad hanc patientiam & animi firmitatem hortatur Paulus dicens: Fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles: abūdātes in omni opere dñi semper. Docemur hic arma esse in tribulationibus patientiā. Vnde Paulus. Per patiētiam curramus ad propositum nobis certamen. Dauid quoque ait Deo. Et præcinxisti me virtute ad bellum: & supplantasti insurgentes in me subtus me. Decipiuntur

Ecclesi.27.

Plin. li. 2. cap.55.

1.Cor.15.

Psal.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim inimici nostri, qui per tribulationes credunt nos debellare: quando per patientiam nostram, qua nos præcingit Deus, vident se esse confusos & superatos.

¶ Nota autem tres esse patientiæ gradus.
1. *Reg.* 10 Primus est iniurias dissimulare, quãuis vindicare possis. Sic Saul in principio sui regni, quando probus erat nolebat de iniurijs vindicari. Secundus est non solum patientia iniurias pati præsentes sed etiam habere paratam volũtatem ad omnia mala, quæ
Iob. 1. possunt euenire. Hunc habuit Iob siquidẽ non solum flagella à Deo inflicta tulit: sed etiam in animi præparatione alia multa ferebat. De hoc patientiæ secundo gradu loquebatur Christus quando dixit. Qui te
Matth. 5. percusserit in vnam maxillam, præbe ei alteram. Quod intelligitur de animi præparatione quam debet habere Christianus in patientia iniuriarum, quæ imminere solẽt. Tertius gradus Heroicus patientiæ est non solum patienter iniurias pati, sed etiam afficere beneficijs, & muneribus inimicum, vt ad Deũ conuertatur: laudando, & honore prosequendo illum. Hanc habuit Ioseph
Gene. 42. in Ægypto, quando non solum fratribus qui vendiderunt eum, pepercit voluntate recta, & pura: sed, etiam multa, & magna bona dedit. Hunc etiam gradum volebat dominus suos discipulos habere, ducereq; cupiebat eos ad hunc perfectionis statum. Denique vt concludam & procedamus ad alia, vnum hic aduertendum esse censeo, q animas dixit Christus quod possiderẽt per patientiam, & non dixit manus nec linguã: quia bene stat quod manus, & lingua vltioni parcãt, & quod in corde maneat appetitus vindictæ. Sed iam sequentia videamus. Itaq; postquam Christus prædixerat discipulis signa quæ ventura erant, & calamitates, ante destructionem Hierusalẽ, pateriterq; tribulationes, quas ipsi passuri erãt, nunc narrat, & prædicit quæ essent tribulationes imminentes cum iamiam desolatio Hierosolymæ immineret, in quibus oportebat Iudæam relinquere, & fugere ad mõtes. Post prædicta ergo addidit dicens. *Cum autem videritis circũdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote quoniam appropinquauit desolatio eius.* Nullus melior modus exponendi vnũ locum sacræ scripturę, quam adducere alium ex eadẽ scriptura. Et sic quando vnus euangelista alium declarat, illa est habenda tanquam verissima expositio, falsa autem erit illa, quæ fuerit huic contraria. Matthæus & *Mat.* 24. Marcus scribunt hæc eadem quæ Christus *Mar.* 13. in hoc loco dixit suis Apostolis. Dicunt enim. Cum videritis abominationẽ. Quæ autem sit hæc abominatio stans in loco sancto templi, Lucas noster exponit dicens. Quod est exercitus circundans Hierusalẽ. Pro huius vera & germana literæ expositione vt scias quis exercitus sit iste, & quare abominatio vocetur aduerte quòd Christus hîc non de suo aduentu ad iudicium loquatur, constat luce meridiana clarius: nec Christus hic loquitur metaphoricè, sed clarè, & aperte dicit hæc de obsidione Hierusalem: & cætera quæ statim dicit, vsque ad illud, erunt signa in sole & luna, loquitur de Hierusalem. Nam postquam euersa, & conculcata à gentibus fuerit Hierusalem ait quod captiui ducentur eius habitatores & in die iudicij non ducentur aliqui captiui quia omnes morientur. Matthæus etiam & Marcus postquam dicunt cum videritis abominationem, eadem verba dicunt quæ noster Lucas hic ait: quia eadem sunt quæ tractantur. Ex quo sequitur valde errare illos, qui in Matthæo illam abominationem interpretantur Antichristum esse, cum hic nihil de Antichristi aduentu agatur sed de vastatione Hierusalem. Aliqui autẽ qui rectius Matthæi verba intelligunt qui eũ interpretantur & bene de destructione Hierusalẽ, tamen per hanc abominationem (& male quidem) intelligũt Cæsaris statuam, quam aiunt quod Pilatus posuit in tẽplo, cũ Pilatus multo ante vastationem Hierusalem esset ab officio depositus. Alij autem Titũ Romanorũ ducem intelligunt. Et miror quomodo tanta varietas orta sit, cũ Lucas hic tam apertè quod Matthæus, & Marcus dixerunt abominationem, vocet exercitum. Cur ergo hunc, quem vocat Lucas exercitũ, vocant Matthæus & Marcus abominationẽ? Et quis exercitus est iste? Itaq; pro intelligentia vera istorũ aduerte quod Iudæi post Christi ascensionem sæpe rebellarunt contra Romanos, propter tyrannides quas exercebant præsides Iudææ dati à Romanis. Et præcipuè duo scilicet Albinus & Florus, qui tyrannide & crudelitate simi les fuerunt Neroni, qui eos misit quia communiter famuli & subditi solent suos imitari principes. Nolo torquere te candide lector in enarratione tot laborũ & tribulationũ, quas in tempore horũ duorum præsidũ misera Hierusalem passa est & sustinuit, & etiam occisionum, seditionum incendiorum bellorum, quæ omnia Christus prædixit, in superioribus, ciuitatem passurã ante
Ioseph. li. 2. anti. & 4. de bello iud. vniuersalem eius destructionẽ. Lege si placuerit Iosephum. Inter multa mala accidit quòd Eleazarus filius Ananiæ pontificis iuuenis audacissimus cum alijs seditiosis reb puerunt hostias, quę pro salute imperatoris offerri solebant, contradicentibus alijs põtificibus & sacerdotibus. Nulla autẽ prece aut suasione compescuerũt eos, quin potius nõ ad sacrificia sed ad bellũ ministri altaris accingebantur. Videntes põtifices, & ceteri nobiles, seditionem eorum authoritate nõ posse compesci, ad Florũ & Agrippã nũcios destinarũt orãtes, vt cũ exercitibus ciuitatẽ ascẽderent, antequã seditio intolerabilis fieret. Florus qui inimicus pacis, & totius boni, qui vt maior fieret seditio noluit respõdere. Agrippa autẽ misit duo milia equitũ, qui venientes cũ his, qui in ciuitate pacem optabant ascenderunt superiorem ciuitatis partem, & ibi contra seditiosos, qui templum cum interiori parte ciuitatis tenebant pugnauerunt dies septem, à die scilicet, septimo mensis augusti, vsq; ad quatuordecimum eiusdẽ mensis, anno duo decimo imperij Neronis & facta est magna cædes ex vtraque parte. Iudæa turbata est & in omni loco cædes operabatur. Eodem anno à Sestio duce Romano expugnata est, & quia infœliciter se habuit in omnibus Sestius contra Iudæam rebellantem, tunc iussu Neronis missus est Vespasianus, qui tunc in Græcia erat, & venit cum filio
Reg. Tosta. q. 98. super ca. 24. Matth. Tito. Conuertit se Vespasianus contra Galileam, & Iudæam, volens postremum esse bellũ contra Hierusalẽ. Qui audita morte Neronis parum à bello se continuit. Mortuis etiã Galba, & Ottone imperatoribus, cùm audisset Vitellium imperare, indignatus & à suo exercitu imperator pronunciatus, relicto filio suo Tito in Iudęa, ipse nauigauit Italiã Titus autẽ in festo Azymorũ Hierosolymã inuasit, ad quã innumerabilis multitudo Iudæorũ conuenerat, quia eo tẽpore omne masculinũ de genere Iudæorũ tenebatur Hierosolymã ascendere. Cũ tota gens velut in carcerẽ in ciuitatẽ se inclusisset festiuitatis desiderio Titus superueniẽs omnes obsidione cinxit. Et dignè actum est, vt sicut in festo Azymorum quod dicitur Pascha Christũ crucifixerunt, ita in eodem omnes collecti ad occisionem claderentur. Sex fere mensibus obsessa est, incepit eã in fine mensis Martij in festo azymorum, & finita est die octaua mensis septembris. Et ideo si bene computaueris tẽpora, quæ regnauerunt Nero, Galba, Otto, & Vitellius inuenies quod quasi septẽ anni fuerunt à principio belli Iudaici vsq; ad finem. Nam anno vndecimo Neronis incepit bellum & finitum est anno secundo Vespasiani. Itaque cùm hîc ait Lucas, cùm videritis circundari ab exercitu Hierusalẽ scitote quia appropinquat desolatio eius, licet verum sit de obsidione Titi, tamen intelligitur de obsidione facta ab Agrippa, & à Romanis sub Sestio. Hanc obsidionem vocant Matthæus, & Marcus abominationem, quæ fuit hominum impiorum in templo, & profanatio eius. Nam in templo sub Eleazaro multus sanguis fusus est, multusque per loca sancta decurrebat: & accedentes ad sacrificium super ipsum altare occidebantur. Et vt Egesippus ait, sacræ vestes *Ege. li. 4.* quas non licebat nisi cum summo honore contingere, & ad sola mysteria sacra accipi, ad tergenda turpissima vlcera & fluentem sanguinem sumebantur. Deteriora his narrat Iosephus de libidinibus, quę intra sacra exercebantur. Propter quæ omnia dicit tẽplum profanatum & abominabile effectũ, *Ios. lib. 5. de bello Iud.* Cum hæc sub Sestio agebantur erat signũ credentibus, vt fugerent antequam Titus veniret cum suo potẽtissimo exercitu. Nã Titus ita circundedit eam, vt non esset exitus ad fugiendum. Ideo Christus non dixit est desolatio eius, sed appropinquat desolatio eius. Sub Sestio appropinquabat, & sub Tito facta est, & finita. Hanc etiam ex *August. ad Hesichium epi. 80. Chrys. home. 49. in imper. Matth.* plicationem amplectuntur Augustinus & Chrysostomus. Tunc ait dominus. Cum videritis abominationẽ in templo fieri ab Eleazaro & seditiosis & circundari Hierusalem ab exercitu Romanorũ duce Sestio. *Qui in iudæa sunt fugiant ad montes & qui in medio eius discedant.* Vocantur hîc montes terra montuosa quæ erant habitata extra Iudæam, quæ erat terra regis Agrippæ vltra Iordanem ad Orientem, quæ est magis orientalis, quàm Hierusalem, & est terra montuosa, nam terra Iudææ planior est, Et ibi tunc habitauerunt in ciuitate quę dicitur Pellas sub dominio regis Agrippę, qui Iudæus quoque erat & magnam partem Iudæorum in subditos quoque habebat.

Ipse

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ipse autem erat confœderatus Romanis, & præstabat auxilia Vespasiano cõtra Iudæos, & ideo tota terra eius secura mansit à tumultu & incõmodis belli, & sic ipsi Christiani tunc tuti manserũt. Poterat quidem Deus multis modis liberare suos ab exercitu Romanorũ, sed non sunt facienda miracula sine necessitate, & poterant isto modo liberari cùm iam de signis omnibus edocti essent. Et etiã diuino oraculo fuerũt admoniti. Et ideo appropinquãte Romano exercitu oẽs Christiani, qui in prouincia erant recesserũt, relinquentes incredulam Iudæã solam in medio inimicorum suorum.

¶ Nota Dei bonitatẽ, & clemẽtiam. Cum enim parat iustis tentationẽ, statim parat quæ leniter eos excipiant. Sic Iosepho filio Iacob cum fratres eius illũ vendiderunt
Genſ.37. Ismaelitis statim parauit Putipharẽ, qui eũ diligeret, & totam domũ illi traderet. Sic etiam Ionas cùm in tribulationẽ, & tempestatem incidit statim parauit illi dñs cete
Ionæ.1. grande, vt illũ exciperet, & custodiret. Vn
Pſalm.36 de Dauid. Non vidi iustũ derelictum, &c. Habent iusti sicut corpora rotunda, quę cũ sint figuræ sphæricæ in omni loco sedẽ, & positionẽ habent. Ita iustus quocũq; se cõferat omnia in bonũ cedunt, & bene valet quia Deũ coram se fert qui ponit manũ, vt
Pſal.36. sedem faciat illi. Vnde Psalmista de iusto ait. Cum ceciderit non collidetur, quia dñs supponit manum suam. Quocunq; se vertit Deus manũ imponit, & sic statim inuenit auxilium. Sed tamẽ mali habent se ad modum lapidum quadratorum qui versus vnam partem iacere possunt ex altera non, mali enim & impij bene in hoc loco se habent, renuũt autẽ ad illũ accedere, hîc sunt contenti, illic vero esse displicet illis. Iusto
Eſai.2. etiam ait propheta Esaias. Dicite iusto quoniam bene, si iustus in exilium mittitur dicite quoniã bene, si in carcerem detrudunt, dicite quoniã bene, si ægrotat, si persequitur, si egetq; si despicitur ab hominibus dicite quoniam bene, quia illi omnia in bonũ cedunt, habetq; Deum semper pergentẽ secum, & adeò contentus incedit, &c. Ita hic cum Deo curæ magnæ sit prouidentia suorum secundũ eius bonitatem, & misericordiam cũ vult sumere de infidelibus, & peccatoribus suppliciũ, statim suppeditat fidelibus, & seruis suis remedia necessaria, vt tu intelligas quã fidelis amicus Deus est, & quanta est illi cura suorũ. Serui Deo, & ipse tibi consulet. Ideo Psalmista. Iacta cogitatum tuũ in domino, & ipse te enutriet. *Pſal. 54.* Sed ad contextum. *Et qui in regionibus.* Hoc est habitantes in Iudæa, Galilæa, & Samaria. *Non intrent in eam.* Idest, in Hierusalem vt in ea tanquam fortiori ab hostibus defendantur. Multi enim audientes famam bellorũ videntesq; iam Romanorum exercitum, fugerunt ad Hierusalem, putantes ibi saluari tanquam in arce munitissima, qui ibidẽ perierunt. Ideo Christus admonet suos, vt fugiant à regionibus Iudęæ, & quod non intrent in Hierusalem. Quare, domine fugiẽt ab his locis? *Quia dies Vltionis hi sunt.* Dies sunt in quibus Deus decreuit punire Hierusalem ex sua iustitia propter peccata, & vindicare sanguinem Christi, ac discipulorum suorum in Hierusalem, & in Iudæa iniustè effusum. Ideo vos fugite de medio generationis prauæ. Sic Angeli præceperũt Loth *Gen.17.* vt exiret à Sodoma, ne periret in incendio. *Num.16.* Moses præcipit iustis dicens, Recedite à tabernaculis hominum impiorũ, & nolite tãgere quæ ad eos pertinent ne inuoluamini in eorũ peccatis. Saul Cineo dixit. Recede *1.Reg.15* ab Amalech, ne inuoluã te cũ eo. Dies itaque vltionis Iudęæ, & Hierusalẽ venerunt & sunt isti, ergo recedite ab eis. Obserua quàm ægre & miser dilectissimum populũ suum Israel dñs puniuit. Tanto enim fuit eius calamitas, & miseria, vt ipse Titus qui acerrimus hostis erat Iudæorũ fleuerit, & doluerit ex compassione, videns eorum calamitatem cruciatus & famem. Hoc velim inspicerent oẽs nunc qui sine pudore vitijs & peccatis habenas porrigũt. Meminerint esse tẽpus vltionis, & q̃ sicut ciuitati Hierusalem imminuit, imminet etiã nobis vltionis, & vindictæ dies, memores etiã sint diei illius quãdo nõ manebit lapis super lapidẽ in domib⁹ suis, quia corpus quod foues, tradet Deus vermibus, animã vero dęmonijs. Semper reuolue tecum diem, ac Deũ vltionis esse, & q̃ subito tibi imminebit, & fersan cras. *Vt impleantur omnia quæ scripta sunt.* De vastatione Hierusalem, & de punitione Iudæorum per prophetas est prænunciatum quia de hac vltima & finali maxima Iudæorum deiectione desolatione, ac derelictione in Esaia, Dauide, Osea, & in Hieremia, alijsq; prophetis præcipuè in *Dan.9.* Daniele, multa sunt vaticinia. Sicut est illud, ciuitatem, & sanctuarium dissipauit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas

vastitas, & vsque ad finem perseuerauit de-
Pſalm.68 solatio. Et in Psalmo. Fiat habitatio eorum deserta, & in tabernaculis eorum non sit
Hier.12. qui inhabitet. In Hieremia quoque dicitur. Reliqui domum meam, & dimisi hæreditatem meam. *Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.* Quæ enim prægnantes sunt, lactantes, & fugentes habent pueros, quomodo fugient? Quia lactantes parum sunt ad fugam accinctæ, quod prædilecta sua pignora tenerius habent vita pro-
Eſaiæ.49. pria. Dominus ait. Nunquid mater poterit obliuisci infantem suum, vt nõ misereatur filio vteri sui? prægnantes vero fœtus suos non possunt veluti alia impedimenta abijcere, & relictis omnibus, se fugę cõcredere. Possunt etiã referri hæc ad ea quæ historiographi scribũt de incredibili illa fame qua quædam coactæ fuere filios in cibos suos vertere. *Et erit pressura magna super terram &*
Mat.24. *ira populo huic.* Tam magna erit tribulatio vt in Matthæo dicit Christus quod erit qualis nunquam fuit ab initio mundi vsque ad illud tempus. Cuius occasione hanc literã aliqui de Antichristo exponunt, expositio quorum ridicula est, cum Lucas dicat hîc statim quod captiui ducentur in omnes gentes, & Hierusalem calcabitur à gentibus. Manifestum ergo est & euidens quod de malis venientibus Iudæis, & Hierusalem loquatur Christus in tempore euersionis Hierusalem. Dixit itaque dominus magnitudinem pressuræ & tribulationis vt diligentius fugerent. Nunquam tamen in aliqua historia legimus tantam calamitatem passam Hierusalem, nec erit aliqua sicut illa. Iustum enim fuit, vt pro maximo peccato maxima daretur pœna, & grauissima.
Deut.15. Nam iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus & nullũ peccatum fuit adeò graue sicut occisio Christi, discipulorum eius, & credentium. Ideo decens fuit vt pro illo omnium maximo peccato maxima daretur pœna. De præcedentibus non dubiũ est quin fuerit maior, sed tantum difficultas manet quantum ad futuras tribulationes, inter quas erit tribulatio Antichristi, nam illa videtur quod sit maior omnibus tribulationibus. Sed absolutè dicendũ est quod tribulatio Iudæorum in euersione Hierusalem fuit maior quàm illa quæ erit sub Antichristo, quia Christus absolutè dixit quod erit tribulatio magna qualis nunquam fuit ab initio mundi, nec fiet. Sic etiã dicit Matthęus & apertiùs Marcus. Nullũ *Matth.13* etiã motiuũ est quare debeamus dicere tribulationẽ sub Antichristo maiorem esse, quã illam quã passa est Iudæa, & Hierusalem. Nam tanta mala ait Iosephus (quia illa vidit) acciderunt populo Iudæorũ, vt vix credibilia videantur. Sequitur. *Cadent in ore gladij, & captiui ducentur in omnes gentes, & Hierusalem calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum.* Quatuor ex ordine prędicit Christus, primum quod Iudæi casuri sunt ore gladij, hoc est ab hostibus interficiendi. Secundum fuit quod illi qui gladiũ effugerint captiui sint ducẽdi in omnes gẽtes. Multa enim millia Iudæorum à Romanis fuerunt occisa, multa millia fame perẽpta, multa quoque millia vendita, & ex eis fuerũt alij hinc, inde per omnia regna & climata mundi dispersi. Prætereà dispersio hæc Iudęorum, Deo ordinante facta est ad confirmationem fidei Christianæ & maiorem memoriã nominis Christi, dum cõuersi ex gentibus aduersarios suos interse videant viuentes, ex quorum libris probant, quæ credunt, & in quorũ tã longa, & graui captiuitate, & desolatione, vident ad oculũ esse impleta, quæ de eorundem captiuitate & dispersione prædixerãt prophetæ: atq; incredulos intuendo Iudæos memores fiũt dominicæ passionis. Ideo psalmista Deus *Pſalm.58* ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos nequando obliuiscantur populi mei. Dispergе illos in virtute tua & depone eos, &c. Tertiò addit quod Hierusalem conculcabitur à gentibus. Hoc est hæc opulentissima, ditissima, & pulcherrima vrbs ad quam vniuersæ gentes hactenus confluxerunt, in eum veniet cõtemptũ, vt pedibus gentiliũ, & idololatrarũ conculcetur. Quartò addit quod Iudæorũ populus nõ sit sic perpetuò permansurus in tantis miserijs, à facie scilicet Dei proiectus, sed quod restituendus sit suo tẽpore nimirum prope finẽ sæculi, quãdo Christus oues suas ex populo gentiũ acceperit. Hac de re Pau
Roma.11 lus ad Romanos ait. Nolo vos ignorare fratres mysterium hoc, quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentiũ intraret, & sic omnis Israel saluus fieret, si-
Eſaiæ.59. cut scriptũ est. Veniet ex Siõ qui eripiat, & auertet impietatem à Iacob. Et hoc illis à me testamentum cum abstulero peccata eorum. Ideo Christus hîc dicit, donec impleãtur tempora nationũ. Secundò etiã potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

poteſt hoc intelligi, ꝙ Hieruſalem & terra ſancta à gentibus non conuerſis, vt pote Saracenis inhabitabitur quouſq; temporanationum impleantur: hoc eſt quouſque veniat tempus debellationis ſeu expulſionis Saracenorũ à terra ſancta: & ipſa reddatur cultui Chriſtiano. ¶ Iam nũc Chriſtus agit de ſuo vniuerſali & admirabili aduentu & de fine huius ſæculi: nam diſcipuli de ſubuerſione Hieruſalem, & de eius aduentu interrogauerũt. Hactenus ad vnam quæſtionẽ reſpondit oſtendens ſigna deſtructionis Hieruſalem. Nunc autem reſpondens ad illam de ſuo aduentu ſicut præmiſit terrores & bella ante vrbis deſolationẽ vt poſſent cauere mala electi, ſic etiam ante ſuum aduentũ multa præmittit ſigna, Ait ergo. *Erunt ſigna in ſole, & luna & ſtellis.* Ea eſt Dei bonitas, & benignitas, vt nunquam de nobis ſupplicium ſumat quin prius moneat. Sed tamen humana fragilitas, & miſeria cũ maxima ſit, non præſentiens homo monitus Dei prius ab eo percutitur quàm ad nouam vitam accingatur. Tonitru præcedit fulmen: ſed non prius fulmen, quam tonitru videmus. Prius enim Deus nobis tonitrua mittit, acſi dicat, cauę, ne te fulmen interimat: nos tamen vt negligentes prius à fulmine diuinæ iuſtitiæ ferimur quã eius ſentiamus exhortationes. Priuſquã Deus mundũ aquis diluuij deſtrueret prædicauit
Gen.6. Noe gentibus, vt ad Deũ conuerterentur, pœnitentiã agentes. Hæc eſt diuina miſericordia. Sed inſpice malitiã humanam. Nũquam voluerunt adhibere fidẽ Noe adeo, vt ingruente diluuio inuẽti ſunt gaudẽtes, comedẽtes, & bibentes, multiſq; vitijs irre-
Gene. 19. titi. Loth Sodomitis excidiũ illarum ciuitatũ nunciauit. Ecce Dei miſericordiam. Sed ipſis videbatur quaſi ludens loqui. Ante-
Exo.5. quã Deus de Pharaone ſuppliciũ ſumpſiſſet per Moſem ſuaſit. Hortatur prius Deus peccatorẽ vt conuertatur, ex quo dilucide perficitur in ſupplicijs Deũ potius emendę peccatoris conſulere quàm pœnæ. Verum ſi in alijs ſupplicijs priuſquã Deus puniret miſit prædicatores qui peccatores docerẽt: credis tu quod cũ Deus venerit ad iudicãdũ peccatores in vltimo die non erũt iam prænoniti? Certe iam erũt. Mittet enim Deus prædicatores de cælo, & de terra. Sol, luna, ſtellę, mare, piſces, & cętera animalia aduentũ iudicis annunciabũt: vt homines viã domino parent, & recipiant eum: ideo præmittet multa ſigna. Cæterũ multis obſtinatis peccatoribus hęc ſigna parũ proderunt, & ſic ſicut diebus Noe, in vitijs ſuis cõprehendentur. Hanc diuinam miſericordiam ſimul & noſtram negligentiam optime ſignificauit regius vates, cum dixit. Dediſti *Pſal. 59.* metuentibus ſignificationem: vt fugiant à facie arcus. Venator non minatur leporem ſed potius expectat donec quieſcat vt ſagit tam proijciat: & tandẽ transfigat. At Deus qui non vult mortem peccatoris niſi vt cõ- *Ezech.18* uertãtur, & viuat, nõ ſic facit: tenens enim arcũ manu ad percutiendum, clamat, vt caueamus, & intentat, vt fugiamus. In die iudicij proijciet ſagittas huiuſmodi arcu contra peccatores: & in eo parabit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardẽtibus effecit. Modo arcus pacis in manu Dei eſt corda eius ad nos ver *Pſalm.7.* ſa in ſignum fœderis: at vero in die iudicij contra nos vertetur. Sed prius dabit ſignificationem vt fugiant à facie arcus, & liberẽtur: ſignificationẽ autẽ dabit in ſignis, quæ erunt in ſole, luna, & ſtellis, &c. Cum videritis ſolem, lunam, & ſtellas luce carere: intelligite regem appropinquare. Sæpe ac ſę pius dicere auditis in locis vbi rex, & curia habitant, regem cum ſua curia ad alium locum proficiſci velle: non vultis fidem adhibere quia dicitis eſſe rumores aduectitios. Cæterum ſi domum alicuius nobilis ingre diamini, œconomi ve aut maioris cubicularij regis, & videritis iam omnia aulæa tollere, & in cuſtodiam ponere, compertum vobis eſt regem proficiſci. Dicitur iudiciũ appropinquare, Chriſtum venire, & curiã bonorũ mutari nullus vult credere: tũc autem quando ſol obſcuratus fuerit, aulæque claritatis lunæ, & ſtellarũ ſublata, ſcitote quoniam rex gloriæ Chriſtus cũ ſua curia proficiſcitur, & venit. Hoc certiſsimum ſignũ habete. ¶ Sed domine quod patrarunt malum ſol, & luna, quod ita punias, & luce eos priues? Dico quod quanuis iſti Planetę nõ peccauerint, tamen punientur quia peccatoribus ſeruierunt. Vide tu peccator, ac cõſidera quantum Deus odiat peccatũ: nam non ſolum peccatorem punit, ſed etiã omnia quæ peccato ſeruierunt licet inanimata & inſenſibilia ſint. Peccatum enim dãnat, & etiam inſtrumentum peccati. Vnde in Deuteronomio pręcepit dominus Moſi vt *Deute. 20* quando expugnarent filij Iſrael aliquã ciuitatem inimicorũ deſtruerent ligna, arbores, & ſyluas, & etiã iuſsit dominus, vt qui cum

cum iumento peccauerit moriatur ipſe, &
Exod.22. iumentum, quod quidem non peccauit ſicut nec arbores: ſed quia inſtrumẽtum fuit peccati, deſtruere voluit Deus. Sic Sauli re-
1.Reg.15 gi præcepit dominus vt deſtrueret boues, oues & omnia quæ erãt Amalech: quæ quidem non peccauerunt ſicut nec muri Hieri-
Ioſue.6. co, & lapides ciuitatis quos Ioſue deſtruxit.
Gene.3. Quapropter Deus ſerpentem qui Euam decepit puniuit dicens. Super pectus tuũ gradieris: quiquidem ſerpens culpam non habebat quia diabolus loquebatur in illo: ſed quia inſtrumentum fuit peccati, & peccato ſeruiuit punitus fuit, & ſuper pectus ſuum graditur. Vide tu peccator, quod luna quæ te nocte illuminat quando ad peccandum, furandum, aut adulterandum, te confers: & Sol, qui te calefacit quando inique agis, luce priuantur, quia non inſurrexerunt cõtra te cum Deum creatorem tuum, & etiã eorum offendebas, eoque terra etiam comburetur quod noluit te conſumere quando te peccantem ſuſtentabat. Hæc omnia facit Deus in tuorum peccatorum deteſtationem, & vt metũ peccatori incutiat, videatque quid Deus faciet de illo, & quomodo ſuppliciũ ſumet, cũ ipſe author peccati ſit quãdoquidem ſic inſenſibiles creaturas pu-
Iudith. 2. nit quia peccato ſeruierunt. In libro Iudith legitur quod cùm Holofernes vaſtaſſet, & ſubiugaſſet terram Madian deſcendit in cãpos Damaſci in diebus meſsis, & ſuccendit omnia ſata omneſq; arbores & vineas fecit incẽdi. Et cecidit timor illius ſuper omnes habitantes terram. Simili modo vt incidat timor ſuper peccatores, ſicut Holofernes arbores, ita Deus ſuccendet terram, ſolem, lunam, & ſtellas obſcurabit, vt vidẽs hæc peccator timeat, tremat, & pœnitentiam agat. ¶ Itaq; primo vult Deus obſcurari ſolẽ, & lunã in deteſtationẽ peccati vt deſtruat, & damnet quæ ſeruiunt peccato. Secundo vt timorem incutiat peccatoribus vt impij cõ-
Exod.9. punẽti videntes tot ſigna ad pœnitentiã veniant: & pij ſiquid dignũ pœnæ fecerũt, deſleant erratum. Nam ſi cælũ iram deſcendẽtis iudicis ferre nequit, ſed obtenebratur, quid tũc peccator ferre poterit? Filij Iſrael pauore ducti videtes tonitrua & fulgura di-
xerũt Moſi, Loquere tu nobis, ne loquatur nobis Deus. Quid ergo dicet, aut faciet, peccator cũ tot ſigna viderit? Hæc enim ſigna admonebunt omnes, vt de peccatis ſuis terãtur, & pœniteant: ne æternaliter damnẽtur. Maximamq; incurrent formidinẽ qui buſcunque etiam audaciſsimis viris cũ hæc contigerint ſigna. Sic ergo timẽt homines inſolitam ſolis obſcuritatem, ſi timent non cõſuetas tenebras, ſicut Ægyptij de quibus dicitur in Exodo, quod factæ ſunt tenebræ *Exod.10.* horribiles in vniuerſa terra, & tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de loco in quo erat: ſi timent terræ motum, ventorum vehementiam, fortunas maris, nocturnos ſtrepitus, ac ſerpentum, & draconum ſibila, leonumque rugitus: quanto magis timebunt illa horribilia ſigna? Nam ſicut in die paſsionis quando Chriſtus filius naturalis Dei paſſus eſt propter hominum peccata ſol obſcuratus eſt, & factę ſunt tenebræ per vniuerſam terram: ſic quando fiet iuſtitia filij Dei adoptiui qui homo eſt, erunt iſta ſigna, vt timore incuſſus pœnitẽtiam agat, vt Centurio egit, & multi eorum qui aderant paſsioni Chriſti videntes huius *Matt.27* modi ſigna, & terræ motus. ¶ Tertio hæc ſigna euenient vt videas iuxta id quod ait Eſaias, quàm alienum eſt à Deo punire: nã proprium illi eſt miſereri ſemper, & parcere. Nam ſi tantis tenebris mundus tegitur, vbi iudex venit iratus: non id opus eſt iudicis, non eſt opus ſuum iraſci, condemnare, & punire: alienum opus eius & peregrinum eſt. Alioqui ſi ludens, & gaudens ve-
Eſa.28. niſſet ad pœnam, rideret orbis, plenaq; cuncta gaudio eſſent: attamen in triſtitia, quã creaturæ oſtendunt conuincitur, Deo propriũ non eſſe ſumere ſuppliciũ de homine nec in tali opere lætari. Sunt iudices adeo pij qui etſi contra aliquem crucis ſententiã proferant prius lachrymantur, & flent. Sic Deus quando deſtruxit mundum tẽpore Noe, prius plorauit. Tactus dolore intrinſe- *Gene.7.*
cus, delebo inquit hominem, quẽ formaui. *Luc.19.*
Super Hieruſalẽ etiam prius fleuit antequã eam deſtrueret. Quemadmodũ pictor qui moleſtia affectus delet imaginẽ quã depinxit quia defectuoſa. A deo ægre hoc exer-
Eſa.1. cet Deus munus, vt priuſquàm exequutioni mãdet deflet. Ideo per Eſaiã ait. Heu cõ ſolabor de hoſtibus meis. Ergo Chriſtiane vide Deũ te cogere, tuis vitijs, & peccatis, vt te puniat, quod eſt cõtra eius naturã, & mun⁹. Ideo ipſe per Eſaiã ait. Laborare me
Eſa.43. feciſti in peccatis tuis. Carnifex ſi natura ſua benign⁹ eſt fert iniquo animo man⁹ de linquẽtiũ ſcindere, ſuſpẽdere, & iugulare: & pręcipue quãdo qui deliquit eſt amicus, aut

aut consanguineus, & multo magis, si filius est. Sic se habet Deus nobiscum: qui plus nos diligit, quam pater suum filiũ, aut sponsus sponsam. Ne creaturam, quã Deus maxime diligebat puniret, elegit potius mortem obire. Ergo si lubens, & gaudens veniret contra peccatores non obscuraret solem lunam, & stellas, sed ex tristitia quam istæ creaturæ ostendunt colligitur quod non gaudens venit, vt puniat peccatores.

¶ Porro eclipsari solem, & lunam pro eodem tempore impossibile est, cum eclipsis solis fiat per interpositionem lunę inter terram & solem: & eclipsis lunæ per interpositionem terræ inter solem, & lunam. Item Sol erit tunc in oriente, & luna in occidente. Vnde etsi obscuratio illa sit in toto orbe tamen eclipsis non potest esse vniuersalis. Circa huiusmodi obscuritatem solis scilicet, lunæ, & stellarum nolo tempus consumere in recensendis, opinionibus multorũ. Solum dico quod melius mihi videtur: videlicet quòd obscuritas hæc consurget ex hoc quòd Deus cooperiet solem quadam nube caliginosa, ita vt oriantur tenebræ in vniuersо, Ægypti tenebris obscuriores, &
Ezech. 32 nigriores. Hoc videtur dicere Ezechiel. Minatur enim ibi Deus mundum narrans stragem: quam in die iudicij inferet, & dicit. Et operiam cum extincti fuerint cęli, & nigrescere faciam stellas eius. Et ponit modum. Solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum. Potest secundo dici quod hoc fiet per radiorum subtr[illegible]ctionem: nimirum per hoc quòd Deus cõcursum generalem suspendet, ne cum illis luminaribus ad lucendum concurrat. Et hoc modo sole nondum mittente radios, luna, & reliqua astra, quæ solo fulgore solis lucent contenebre-
Matt. 24. scent. Et ideo dicuntur stellæ cadere, quia à suo cessabũt lucendi officio: iuxta illud Ioelis, qui de eadem die loquens ait. Sol, & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum. Potest etiam dici quòd stellæ quæ hic cadere dicuntur sunt cometæ, qui est vapor ascẽsus in viscosa materia, & adustibili, inflammatus ab igne sphæræ superioris, qui durat quousque illa materia finiatur, & sic insipientibus videntur stellę cadere quando illud fit. De istis autem Cometis, multi tunc erunt. Has Christus vocat stellas casuras, quia humano more loquitur nam multa dicuntur in sacris literis secundum hominũ opinionem, & non iuxta id quod veritas continebat. Planetę etiã, & stellæ veræ quæ sunt in firmamento omnes obscurabuntur, & non erit tunc qualiscunque obscuritas vt in noctis crepusculo aut in eclipsi sed omnimoda absque vllo prorsus splendore, acsi nulla essent astra in cælo. Tu itaque quoties lumen solis lunæ aut stellarum videris recordare certo ventu rum tempus, in quo sub aduentu iudicis mirabilis in illis luminibus sit mutatio futura. Et dum adhuc illa pretiosa lumina tibi lucent, sic vtere illorum lumine, vt his deficientibus lætus expectare possis, Christũ iudicem iustum. Sed quia vltima tribulatio hæc multis tribulationibus pręuenitur, non solum in cælo sed etiam in terra erunt signa, & in omnibus elementis. Ideo sequitur in textu. *Et in terris pressura gentium præ cõfusione sonitus maris.* Ex pauore, quem habebunt homines propter fragores horribiles, & impetuosas commotiones, ac sonitus aquarum maris, & aliorum fluminum. Certum est enim quod extra omnem æstimationem, & consuetudinem erunt procellosissimæ inundationes, sonitus, & fragores in mari, & aquis. Non mirum quod tanta commotio fiat in astris, in terra & in mari: quia cum dominus perit tota familia turbatur: omnes enim domestici flent & tristes incedunt ac mœsti sine vllo ordine. Sic omnes res fuerunt creatę vt homini inseruirẽt, ideo si homo mortem subibat: æquum, & iustum erat, vt omnes turbarentur, quandoquidem earum dominus peribat. *Arescẽtibus hominibus præ timore, & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi.* Primo quia deficiẽte solis lumine quod in hæc influit terrestria, viuentium virtus deficit. Secundo ob nimiam animi angustiam, ac mœrorẽ malorum præsentium. Tertio propter timorẽ futurorum, quæ præsens calamitas commi nabitur. Spiritus enim tristis exsiccat ossa. Erunt enim sensibus absorpti, pauoreq; & stupore attoniti, quòd arescentium nomine designatur. Obserua autem quòd hoc interest inter bonos & malos, quod boni sicut viride lignum, quod non facile comburitur, & inflãmatur: mali vero sicca sunt ligna, quę ignis tribulationũ in momẽto deuorat. Quod autem boni ligno viridi assi-
Luc. 23. milentur, saluator ipse testatur, qui conuersus ad fœminas plorantes in sua passione dixit. Si in ligno viridi fit hoc quid eritin sicco? id est, si in me qui iustus sum, & viride

de lignum, sic ardet ignis passionis, in vos qui estis aridi quid fiet? Ardet in sanctis flãma, & nonnunquam grauis, ipsi tamen non solum non consumuntur ab igne, sed suam semper retinent viriditatem. Quapropter cum diesiudicij appropinquauerit, Deus inueniet impios aridos, & sicut paleæ siccæ, vt ait Matthæus, igne inextinguibili comburentur. De bonis etiam egregius Psaltes
Matt. 13. *Psalm. 1.* ait. Et erit tanquam lignum quod plantatũ est secus decursus aquarum: quod fructum suum dabit in tempore suo. Mali verò aridi
Marc. 23. infructuosi, & sicci assimilantur siculneæ quam maledixit Deus, & siccata est. Sentẽtia ergo contra aridam, & infructuosam ficulneam dedit Deus dicens cultori vineæ.
Luc. 13. Succide illam. Præterea videbis in hyeme ficulneas, & arbores, folijs carentes, & exterius deformes, quæ siccæ apparent à quibus nullus potest expectari fructus, igni idoneę atque scisioni: attamen etiam si sic oculis videantur intus propriam virtutem in radicibus absconditam habent, vt postea tempore ætatis folia, flores, & fructum eructare possint, pulchraque appareant. Econtra autem tempore verno appropinquãte siccatur herba, fitque pallida, & marcida. Ita & eodem modo in hyeme tristi, & obscura vitæ præsentis, iusti qui se habent sicut arbores viridesnon ostendunt suam virtutem, apparẽt quidem arbores siccæ, quæ ab hominibus inutiles ad quamcunque rem iudicantur, cũ pauperes, & egentes sint, latet enim eos dictum Psalmistæ. Omnis gloria filiæ regis
Psal. 44. ab intus. Virtus enim intus abscondita est sicut arboris vis hyemali tempore. Quid iudicares de Christo in cruce pendente, nisi quod erat quædã arbor sicca? Aduerte quod postea in sua gloriosa resurrectione exiuit sicut in vere floribus exornatus, mirabiles fructus nobis donans. Similis erat ille, qui
2. Cor. 4. pro se & cæteris sibi coniunctis dicebat. Tã quam purgamenta huius mundi facti sumus, omniũ peripsema, &c. Sic martyres, sancti, despecti, & stulti habebantur inutilesque, diuites autem, atque potentes mundus maximis afficit honoribus, qui quidem sicut herba in præsenti vita viresc unt, hos maximi facit, quia non videt nisi externa, & non considerat iusti latentem virtutem. Cum autem dies iudicij venerit qui alterius sæculi ver est, vide quid dicit Euangelium quod arescent peccatores, & siccabuntur, iusti autem florebunt sicut lilium in conspectu Domini. Apparebũt iusti, & sancti onu
Eccles. 39. sti fructibus bonorum operum, quibus dicet Deus. Iam hyems transijt, imber abijt,
Cant. 2. & recessit: flores apparuerũt in terra nostra, ficus protulit grossos suos. Tunc cõsummata lachrymarũ hyeme, absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorũ (iusti enim hyemem huius vitæ frigus, & labores effuderunt.) Iam enim nõ erit vltra clamor, nec dolor quia priora abierunt. Orietur sol iusti
Malac. 4. tiæ Christus, quemadmodum sol orietur pulchrior micans in veris primordio, canẽt angeli cœlestia cantica, sicut auiculæ, lucinia scilicet, & aliæ similes huius generis. Tunc iusti, qui hic latebant apparebunt sicut arbores pulcherrimæ & lucentes. Sed quid fiet de arida herba? mittetur in ignem vt fornax inferni incendatur. Exibunt angeli, qui separabunt malos de medio iustorũ, & mittent eos in caminum ignis. Dominus
Matth. 13. enim in Matthæo ait. Tunc dicam messoribus. Colligite zizaniam, & alligate eam in fasciculis ad comburendum. Permittit Deus zizaniam crescere quãdo viridis est: quia sustinet hic Deus malos, & expectat, vt pœnitentiam agant. Quando autem venerit ver tempusque metendi, quando iam aridi fuerint, & pallidi, prącipiet Deus messoribus scilicet, angelis aridam herbam seca re in ignemque inferni proijcere. In fasciculos inquit, quia cum mali, & impij simul in consortio incedant ad peccandum, hoc eodem modo simul in infernum proijcientur. Episcopus cum sobrinis, & consanguineis: quos ex Christi patrimonio ditauit. Prætor cum suis exequutoribus qui prædabantur terram. Vsurarius cum vxore, filijs famulis, & seruis, qui vsuræ ministrabant. Mercator & scriba simul cum suis ministris in fasciculos comburentur. Audi tu peccator maledicte qui tuo ventri delicijs, & voluptatibus seruis. Audi Esaiam dicentem. Omnis caro
Esai. 40. fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Omnis gloria, & peccatorum vita assimilatur malæ herbæ, quæ hodie viridis est, & floret cras autem arescit. Licet tu modo floreas, & viridis sis: vide quid Esaias dixit. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos. Ad quid enim fœnum aridum deseruit, nisi vt ex eo ignis incendatur? Hoc ergo est quod debent expectare mali qui sicut fœnum viride florent in hac vita: cum autem dies iudicij venerit arescent, iudex que accedens in ueniet eos siccos, propter quod mittet sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tim in infernum. Hanc ergo siccitatem quã tunc mali, & miseri peccatores habebunt, qui videntes huiusmodi signa aduentus domini arescent, significauit optime Euangelista dicens. Arescentibus hominibus præ timore, & expectatione. Timor iste adeo magnus erit, quod quãuis iusti sint tuti propria conscientia, maxime timebunt, atque horrescent tot videntes signa, terræmotus, maximamq; maiestatem, iudicis iram, contra iniquos & peccatores. Et vt euangelista magnitudinem terræmotuum, & terrorum magis in animos nostros induceret, inquit, quod non solum homines, sed etiam angeli contremiscent. Vnde sequitur. *Nam Virtutes cælorum mouebuntur.* Hoc est angelici spiritus. Vocantur tamen virtutes cælorum, & vt Marcus ait virtutes, quæ sunt in cælo: *Marc. 13.* quia sunt substantiæ spirituales quæ non habent molem, sed virtutem: sicut dicimus angelos esse intelligẽtias, vel substantias separatas, quia non sunt spiritus vniti materiæ sicut animę, sed absoluti. Possunt etiam accipi istæ virtutes cælorum pro vno de nouem ordinibus angelorum, & quilibet angelus illius ordinis vocatur virtus, & illi angeli vocantur virtutes. Mouentur tamẽ operatione insolita: nam aute hoc operabantur id quod ordinarium erat, & erat naturale nõ miraculosum, quia nunc agunt operationes suas solitas: sed tunc mouebuntur ad faciendum operationes maiores: & inconsuetas, & sic poterit sol obscurari, & luna, & cadere stellæ. Nam cum spiritibus specialiter his qui sunt de secunda hierarchia pertineat operari miracula quæ fiunt super res sensibiles: ideo mouebuntur ad faciendum has operationes maiores, & inconsuetas, obscurando solem, &c. Vel mouebuntur obstupescentes, & trementes videntes Dei iram aduersus peccatores.

¶ Considera iam nunc tu qui in hac breuissima vita tuis desiderijs, & concupiscentijs seruis, qualis erit ille dies, vbi homines arescent, angeli mouebuntur præ timore, & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi? Quanta & quam terribilis sit illa dies, perpendi potest, primo in miserijs, & laboribus, quos hic iusti patiuntur, & sustinent. Quia si iusti vt sunt Apostoli, martyres, & amici Dei, tot afficiuntur calamitatibus pauertate, scilicet, fame, carcere: persequunturque, & accipiuntur miseris modis: quid *Hierem. 49.* malis est expectandum? Ecce inquit Hieremias quibus non erat iudicium, vt biberent calicem, bibentes bibent: & tu quasi innocens relinquêris? Nõ eris innocens sed bibens bibes. Putãt impij flagella, ignes, & scorpios, bonis paratos esse: cũ secundũ veritatẽ, non sint nisi malis, & peccatoribus: qui etsi in hoc sæculo cum mali, & impij sint non patiantur, hoc habeant pro comperto enormia, & terribilia tormenta eos expectare, quod ipsi credere debent si quidem Diuus Petrus, Andreas, & Laurentius, nec non Ioannes Baptista cum tanta essent sanctitate præditi, & perfectione vitæ, tot tantosque cruciatus sustinuerunt.

¶ Secundo aduertendum quam terribile iudicium erit illud, siquidem tã patienter, & benigne se gerit Deus cum peccatoribus in hac vita. Si quis furatur, plagis multis vapulat: si regem traducit, pœna capitali punitur, &c. Deus ergo qui quotidie, singulis horis videt, & suffert blasphemias, furta, abominationes, & maxima peccata nonne de his supplicium sumet? Qui maximi facit honorem proprium, ita vt eum minimũ dedecus, & contumelia maximè torquet: & ita æstimat, qui cum adeo sit magnificus, & liberalis, vt seipsum nobis donet, nihilominus dicit, gloriam meam alteri non dabo, si *Esai. 48.* ergo sic se res habeat, quid facturum, aut pœnas sumpturum de tot iniurijs, contumelijs, & alapis, quibus ab iniquis peccatoribus prosequitur, putas? Sic Deum dedecus, & contemptus vexat: vt quod prius *Esaiæ. 1.* Esaias dixit, fuit expostulare cum hominibus dicens. Audite cæli, auribus percipe terra, quoniam Dominus loquutus est. Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Maxima Deus iniuria afficitur propter contemptum: siquidem cælos, & terram vocat. Si ergo hæc in præsenti statu non punit: pro comperto habere potes te thesaurizare iram in die iræ, & vindictæ, simulque pœnas daturum in illo die. Et ex *Rom. 2.* maxima Dei patientia, & benignitate hac, qua cum peccatoribus se gerit Deus cum sit adeò honoris proprij cupidus, & eum tanti faciat hinc tu collige quã magna erunt diei iudicij supplicia. Adeo magna erunt, vt dicat sanctus Petrus de illo die loquens, quod *1. Petr. 4. Psal. 142.* iustus vix saluabitur. Quod Dauid considerãs dicebat Deo. Non intres in iudicium cũ seruo tuo Domine. Nam quod ait, cũ seruo tuo. Quid Dauid ais? nonne iustus, & seruus Dei es? quare ergo non gaudebis Deo rationem

nem reddendo? Quia sentiebat Dauid Domini iudiciũ sic arctũ esse, quod vix iustus saluari poterat: timebat quanuis iustus, in iudicio Deo reddere rationem. Si ergo qui Deo seruit hoc refugit iudiciũ: quid faciet qui tantum carni, mũdo, & voluptatibus inseruit? Si seruus Dei renuit intrare in iudiciũ: quomodo intrabit seruus dæmonis? Sed quid est quod qui tantũ bene egerunt timẽt huiusmodi rationẽ reddere? Quoniã etiam opera bona maximo rigore examinabuntur. Vnde Dñs. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Tempus omne Dei est: sed tamen in hac vita Deus illius nos constituit dominos, vt cum nostrum sit in eo mereri possimus. Postea tamen cum dies iudicij accesserit accipiet Deus tempus suũ nobis commodatum, quãdo erimus extra omnem statum merendi, & resipiscendi, tunc iustitias iudicabit. Non dicit furta, homicidia, adulteria, &c. sed iustitias: idest opera iusta, & bona: nam etiam bona quæ gessimus examinabũtur appendenturque in statera recti iudicij Dei, vbi cognoscetur, an propter vanam gloriam fuerint facta, vel proprium amorem, propter Deum ve: quãobrem quam plurima opera quæ nobis hic supererogationis, & heroica esse videntur coram iudicio Dei parui momenti erunt. In mundi creatione nõ mirum quod examinaret Deus animalia, pisces, & alia, sed mirum valde est quod examinaret lucem. Vidit enim Deus lucem, quòd esset bona. Sic etiam in fine mundi sicut in eius creatione examinabit Deus opera nostra lucida & bona: tunc enim apparebunt tenebræ, quia *Rom. 3. 42.* non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Non quod Lutherani asserunt, iustum in omni opere suo peccare: sed operũ nostrorum imperfectionem volo indicare, si ad examẽ diuini iudicij cõferantur. Ideo Diuus Petrus dicebat quod iustus vix saluabitur. Si Dauid qui seruus Dei erat adeo timebat in hoc intrare iudicium, quid faciet ergo peccator plenus vitijs? Si fratres *Psal. 45.* Ioseph perterriti sunt valde, audientes dicẽtem, Ego sum Ioseph, eo quod memores erant iniquitatis præteritæ, de qua iam pœnituerant: quid facient peccatores illi qui toties Deum vendiderunt, cum viderint Christum non solum in regno Ægypti dominantem, sed super omnem mundum in tanta gloria, & maiestate, cum ipsi sint onusti tot vitijs, & peccatis, quorum nunquam pœnitentiam egerunt? Si Hester corruit, *Hest. 14.* & exanimata est in aspectu regis Assueri, Daniel viso angelo tremuit: custodes sepulchri in Christi resurrectione sunt territi, fa- *Dan. 9.* ctiq; velut mortui: & Iudæi in horto venientes armati; vt Christum iam iam morituũ caperent audientes, ego sum, ceciderunt retrorsum: quid faciet peccator cum viderit Christum in nubibus cũ potestate magna, & maiestate venientem, vt puniat peccatores? Si tantum territi sunt filij Israel cũ venerunt audire legem, vt dicerent ne loquatur nobis Deus, ne forte moriamur: quis accedet tunc ad Christum non legẽ dantem, sed ejus transgressores punientem? Nõ ibi sonabit buccina, sicut, cum dabatur lex, sed vehemens tuba. Si Hierusalem tunc vt dicit propheta Sophonias scrutabitur lucernis arden- *Sopho. 1.* tibus cũ sit ciuitas sancta: quid erit de Babylone? Nulla ibi proderit Philosophia Aristotelis, eloquentia Ciceronis, rhetorica Quintiliani, nulla ibi scientia, diuitiæ, mundi fauor, potentia, aut hypocrisis proderit, nisi solum bona conscientia. Non erit locus fugiendi: nam vbiq; apprehenderis, & corã iudice ad iudicium traheris. Abscondit se *Gen. 3.* Adam in arbore cum ad iudicium vocabatur: sed tunc non inuenies lignum vbi abscondaris: sed ligna erunt non ad refugium, sed ad tormentum, quia illis comburetis. Habent hic peccatores lignum crucis ad quod se conferant, vt illud amplectentes virtute illius Christiq; meritis saluentur: & misericordiam consequantur. Sed in iudi- *Matth. 24.* cio crux Christi quæ hic est refugium, apparebit in nubibus non ad solatium, aut refugium, sed ad tormentum. Ligna syluarum erunt ardentia, vt ibi non se abscondat filius Adam, nisi vt cremetur: & lignum crucis erit tunc in cælo ad terrorem. In Numeris *Num. 17.* enim habetur quòd dixit Dominus Mosi. Refer virgam Aarõ in tabernaculum testimonij, vt seruetur ibi in signum rebellionis filiorum Israel. Sic crux Christi summi sacerdotis seruabitur in iudicio in testimoniũ rebellionis peccatorum. Nam sicut recta regula metimur obliquum lapidis: ita crucis virga apparebit in iudicij die, vt illa tanquã regula mensuretur vita nostra, cruce ipsa Christi vitæ nostræ moribusque applicata, rectæ siue obliquæ iudicentur. Obliqua illa opera, & mala dicentur, quæ huic regulæ consona, & proportionata non fuerint: econtra autem, bona, & sancta. Nec tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gen. 3. Christus veniet deambulans ad auram post meridiem sicut cum puniuit Adam, conferens spatium atque tempus intra quod abscondi posset, aut (vt melius loquamur) agere pœnitentiam posset. Sed tunc in iudicio
Matth. 34. illo non erit pœnitentiæ locus: quia non de
Gen. 8. ambulans, sed cito veniet, & ideo in Euangelio eius aduentus, fulguri comparatur. In diluuio cum Deus destruxit mundum a quis habuerunt illi octo refugium in arca: sed hic
Gen. 19. nullum erit refugium. Cum subuertit Dominus Sodomam, & Gomorrham, non omnes perierunt, quia Loth in monte saluatus
Gen. 14. est: sed in iudicio dicent mali, montes cooperite nos. Quid ergo speratis? quid statis? Cur non agitis pœnitentiam? Veniet tunc tempus quando non arare, nec metere poterunt: & qui ex præcedentibus annis non
Esai. 65. congregant, tunc esurient. Vnde Dominus per prophetam. Serui mei comedent, & vos esurietis. O quãta est stultitia nostra qui scientes quod nõ erit tunc panis, sed sterilitas, nolumus hic laborare. Non sic spreuit consilium Ioseph rex Ægypti, quanuis nunc multi sunt generi Loth qui consilium salutare spernunt. Non vacabit tunc tempus latendi, nec merendi. O quam angustæ erunt viæ reproborum, superius erit iudex iratus, inferius horrendum chaos, à dextris peccata accusantia, à sinistris dæmonia ad supplicium trahentia: intus conscientia mordens, foris mundus ardens. Vide quam iure, & merito Christus dicit quod arescẽt homines præ timore, expectatione, & quod virtutes cælorum mouebuntur: quandoquidem Iob cum sanctus & iustus esset, & non
Iob. 31. oculis, sed tantum cogitatione cerneret hoc iudicium, tremebat, & timore incussus dicebat. Semper enim quasi trementes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. Iudicium enim erit quædam inundatio, qua totus mundus, & omnia bona eius subuertentur. Extat modo mundus sordidus ac fœtidus: sunt homines onusti officijs, & magistratibus: sed naufragium faciunt, cum proprijs mercibus. Consule
lib. 22. Mor. cap. 16. beatum Gregorium in Moralibus super hoc quod ait Iob, pulchre disserentem. Propheta quoque Amos. Reuelabitur inquit
Amos. 5. quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens. Sicuti quando inundat, magnaque diluuies ingruit rapit omnia quæ cursui obstare videntur & secum fert. Vnde & beatus
Iob. 22. Iob loquens cum Eliphat. Nunquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui, qui sublati sunt, & fluuius euertit fundamentum eorum? Lege etiam sextum caput libri sextidecimi Gregorij in Moralibus super sanctum Iob: cuius doctrina, quæ optima est breuitatis causa nunc omittimus. Diuus quoque Bernardus statim in initio primi sermonis aduentus assimilat mundi amatores nauigantibus, qui quidem ingruente tempestate nauique fracta & comminuta pro viribus tentant manibus capere herbam, seu tabulam cupientes in ea incolumes euadere: crescente autem tempestate nauis cum contentis naufragium facit. Sic se habent impij qui vt pauperiem fugiant diuitias amplectuntur, vtque famem deuitent cibos capiunt, &c. Sed in iudicij die omnia peribunt: quia fluuius iustitiæ diuinæ subuertet omnia. Ideo Iob, quasi fluctus timebat Domini iustitiam: iudicium eius, & pondus. Vide Gregorium. lib. 10. Mor. cap. 13. Quod ergo restat remedium, vt tot, tantaque fugiamus pericula? Quid faciemus, ne submergamur tot ingruentibus tempestatibus? Alleuiare nauem animæ ab omni onere, & omnia abijcere, vt sunt diuitiæ, deliciæ, negotia sæcularia, honores, & his similia: & quod magis facit nauem submergere, vt sunt peccata. Iuxta illud. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: Psalm. 37. & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Sed de his satis. Verum vt scias quanta auctoritate, & maiestate Dominus veniet suos iudicare post hæc signa, & terrores qui præuenient diem iudicij: vide quid Euangelista dicat. *Tunc videbunt.* Tunc, in hoc loco magnam emphasim habet. Tunc, quando bona conscientia præstabit totius vniuersi regimini. Tunc, quando satius erit fuisse pauperculum despectum & deiectum, quam maximum prælatum, diuitem, potentem in hoc mundo. Tunc, quando deliciæ, voluptates, honores, humanæ amicitiæ, peribunt. Tunc, quando amici, cognati, regum studium, eorumque præcipuum esse amicum, nihil proderunt. Tunc, quando mundus succensus & consummatus fuerit. Tunc, quando tu cum Deo solus sedebis ad rationem tui reddendam, examinandamque conscientiam funali incenso. Et quando eueniet hoc, tunc? De illa Matth. 25. die nemo scit, nec filius eius, quatenus homo est ex natura sua, nisi ex vnione ad verbum: nec sciri potest ab aliquo mortali secluſa

cluſa Dei reuelatione. Verum possumus scire aliquem cito finiendum, & moriturum quando iam senex, & decrepitus est, quanuis diem ignoremus mortis eius: nam vt Paulus ait, quod antiquatur, & senescit, propè interitum est. De hac sexta & vltima ætate ait Apostolus. Nos sumus, in quos fines sæculorum deuenerunt. Et Ioannes etiam. Filioli nouissima hora est. Apostolus etiam Paulus iterum ait. Tempus enim breue est. Ergo iam mundus ad interitum minatur. Signum etiam est ægroti iamiam morituri, quando videris lecti lodices, & stragula manu tenere, & ad se vi trahere. Iam nunc videmus principes capere stragula, expoliare & exuere ecclesias, & monasteria hospitaliaque, quartam partem vectigalium vendicãtes sibi: facientes Dei ecclesiam ignobilem tributoq; obnoxiam. Nec desunt Theologi qui consulant regibus, & laudent illorum auaritiam. Sicut nec defuerunt Abimelech serui, qui laudarent pulchritudinem Saræ. Semper enim principes habent iuxta se qui laudent ea, quæ ipsi diligunt & astant oculis acutis inspiciẽtes quid regi charius, quidque eum magis allicit, vt ipsi approbent, & commendent, quanuis re malum sit, & vituperabile. Itaque rapina principum diuitum, & potentũ, signum euidens est mundum iam cito moriturum. ¶ Aliud etiam signum morituri in proximum, est frigiditas corporis: tunc enim medicus dicit. Actum est de eo. Sic Dauid quia senuerat habebatque ætatis plurimos dies, cum operiretur vestibus non calefiebat: & sic deficiente calore mortuus est. Sic quando quis incipit mori frigescunt pedes, manus, nasus, & omnia membra. Quando nam mundo tam parum charitatis fuit sicut nunc? Iam amor non est, nec de virtute agitur, nec veritas præualet: nec pietas, seu miseri cordia erga proximos egẽtes & miseros. Conciones fere nunquam audiuntur: res sacra breuis desideratur: quoniã abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum mendacium, homicidium, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra & omnes in ea. Omnia hæc oculis nostris videmus, quapropter mundus iam infirmatur, & in extremis laborat. Vnde Dominus. Cum venerit filius hominis, putas quod inueniet fidem super terram? Non Luc. 17. stant homines promissis, fidem non seruãt, debitum pernegant: non est cui fidere possit homo: homines secretum non tacent, omnia garrulationes & traductiones sunt. Principes & rectores populorum, non rectores, sed oppressores eorum sunt: nõ Domini, sed tyranni, non legum obseruatores, sed omnis iustitiæ & honestatis violatores. Vbi nunc in mercatoribus, & officialibus mechanicis veritas? Non est fidelitas: nec inuenies amicum. Omnes quærunt quæ sua Philip. 2. sunt, non quæ Iesu Christi. Vbique vsuræ, 1. Ioan. 2. periuria, deceptiones, mendacia, vbique fraudes. Mundus iam in maligno positus est, & iã adimpletũ cernimus illud Esaiæ, Esaiæ. 16. Et relinquetur sicut excussio oleæ duarum, vel trium oliuarum, in summitate rami, siue quatuor, aut quinque. Quando virgis cædunt & quatiunt oliuam videbis folijs expoliatam ramisque carentem, hic vnum ibi alium cernes in arboris summitate. Sic nunc ecclesia videtur excussa, & expoliata esse tot illustribus viris & sanctis, quibus florebat, elapsis temporibus: non inuenies iam nisi vnum, aut alterum in abditis: au dies quendam virum sanctum Toleti habitare, alium Hispali, aliũ Parisijs, alium Barchinonæ, alium Neapoli: cætera orbis plena sunt perditorum hominum, & vitiosorũ. Qui ergo memoria præterita tenet & videt ecclesiam Dei sicut oliuam excussam, viribus sanctis egentem: nonne dicet mundum constitutum esse in vltimo agone finemq; subire? Igitur finem hunc quotidie expectemus, iudicisque aduentum: qui veniet nobiscum rationem facere. Tunc enim satius erit pauperem mendicum fuisse, amarè propter peccata fleuisse, quam magnas diuitias habuisse, & tempus vitæ vanitatibus triuisse. Tunc enim de quolibet verbo otioso, & cogitatione, rationem reddes. Quid erit tunc? *Videbunt filium hominis venientem in nube, cum potestate magna & maiestate.* Tria hic maxime consideranda sunt. Primo quis sit qui venit. Secundo ad quid venit. Tertio quomodo venit. De primo ait, quod videbunt filium hominis venientem. Christo enim homini tradita est à sanctissima Trinitate potestas iudicandi viuos & mortuos. Hoc est quod ipsemet ait. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Et iterũ. Pater omne iudicium dedit filio. Matth. 28. Et rursus. Et potestatẽ dedit ei iudiciũ face- Ioan. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Actor. 10. re: quia filius hominis est. In Actis quoque Petrus Apostolorum princeps, ait de Christo. Hic est qui constitutus est à Deo Iudex viuorum, & mortuorum. Christus enim in illa forma secundum quam est Dominus humani generis, ad iudicandum veniet. Obtinuit enim in quantum homo iure redemptionis dominium in totum humanum genus. Ideo Paulus. In hoc Christus

Rom. 14. mortuus est, & resurrexit: vt viuorum & mortuorum dominetur. Non tamen erunt dānati beati, licet Christum videant: quia quanuis ab omnibus sit videndus, & ostendatur illa forma serui tam bonis quam malis: forma tamen Dei solis bonis seruabitur. Nam requiritur ad videndum diuinam essentiam lumen gloriæ, quo eleuetur potentia, vt ad id fiat idonea: & licet aliqui negent illud lumen gloriæ exigi: saltim fatentur concursum aliquem diuinum supra naturam, quod non dabitur damnatis. Videbunt damnati corporis Christi glorioſi dotes, vt claritatem, & alias: quia videbunt Christi humanitatem quæ apparebit dotibus glorioſis. Cognoscent autem illum esse filium Dei per excellentiam claritatis corporis, per maiestatem imperandi: promptitudinem in angelis & sanctis obsequendi, per tam euidētia & perspicua signa, vt illis conuicti negare non valeant. Cognoscent enim per signa certissima effectusque manifestos quod Christus est Deus, ac omnipotens, & videbunt humanitatem eius glorioſam: de qua visione non solum non delectabuntur, sed recipient dolorem maximum & pœnam, quia oculus infirmus offenditur videndo lumē maximum. Item quia erunt obdurati in odium Christi: inimicus autem tristatur videndo gloriā illius quem odit, vel inuidit. Ideò videbunt eum cum maximo dolore atq; pudore: quod videbunt inimicū maxima gloria, & honore exaltatū. Sic filij Iacob sunt maximo mœrore pressi, videntes Ioseph maximo honore & delicijs à patre Iacob affici: qui illis erat exoſus nimis. Sic torquebatur Saul, quia videbat Dauidem quem ipse oderat laudari & venerari à populo. Sic Hieremias non tam vexatus est videns Hierusalē euersam, & quasi viduam, quam quod inimici eius facti sunt ei in capite. Malos vocat Paulus inimicos Christi Iesu. Quorum finis interitus: videbunt enim quem ipsi oderant honoratum maxime, quod quidem cedet in nimiū dolorem. Sic mali cruciabuntur, & in eorum pœnā veniet Christus cum tanta maiestate, ibi videbunt illum tam terribilē quod eligent potius, vt infernus absorberet: quam illius vultū intueri, & sententiā expectare. Esaias enim dixit. Impius non videbit gloriam Dñi. Hoc dixit de visione diuinitatis, quia de humanitate dicit in eodem capite. Videāt & confundātur, & ignis hostes tuos deuoret. Ecōtra autem apparebit electis vultu placabili, & iucundissimo: quia beati videbunt eum oculo mētali, diuinitatē eius in propria forma, etiam gloriam animæ ipsius, oculo corporali gloriā, & luminositatē corporis eius, cum maximo gaudio & lætitia. Ideo Esaias, regem in decore suo videbunt. Esaī. 33.

¶ Nota autem quod Christo datur iudiciū, Ioan. 5. vt ipse ait, quia filius hominis, quod in maiorem gloriā beatorum redundat: & in maius præiudicium damnatorum, malorum q; tormentum. Sicut enim cum in carne passibili venit, fuit in ruinam & in resurrectionē multorū: sic erit in secundo aduentu. Mali specialiter punientur videntes quod ille, cuius moribus ipsi cōtradixerunt, sit eorum iudex. Nōne erit maxima cōfusio auari, quod erit eius iudex homo qui fuit pauperrimus & diuitiarum cōtemptor, ita vt diceret vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Quid dicent superbi cum viderint iudicem illum, qui portans in humeris suis crucem crucifigi voluit? Quid ambitioſi, videntes iudicem qui fugit cum voluerunt eum facere regem? Quid guloſi dicent coram felle & aceto potato? Quid deniq; omnes mundi amatores coram mundi & deliciarum contemptore dicturi sunt? Maximum supplicium erit malis Christum eorum iudicem esse: nam confusio diuiti est pauperem iudicem ei constitui: superbo, humilem dari, impudico, continentem: potenti, & magnati, pauperem Christum Iesum. Si in curiam regis proficiscerere, vt vicinum tuū apud iudices conuenires de lite, & tibi in via occurrisset obuiam quidam patrius homo de eadem curia veniens, cumque de lite certiorem faceres, & ipse respōderet te omni carere iure, quia cæteri in simili casu condemnari solent: nōne domum tuam redires, vt cum opposita parte conuenires? desistereſque ab incepto? Certe sic. Auare ergo quo vadis? Ad iudicium vado. Ibis quidem velis nolis.

Gen. 37. 1. Reg. 19. Thren. 1. Philip. 3. Luc. 9. Ioan. 6. Matth. 27. 1. Ioan. 2.

lis. Dic mihi quæ res tua agitur? Nummos atque diuitias multas congregare, siue per fas, aut nefas. O quam iniqua res agitur. Similem litem iam Christus Dominus gloriæ iudex condemnauit, quando in præsepio natus est, fuitque pauper, mendicus in vita sua, & tandem post mortem sepultus est in alieno sepulchro. Idem dicere possumus de furibundis, guloſis, superbis, & de cæteris vitijs deditis. Damnauit Christus qui tuus erit iudex, auaritiam, luxuriā, gulam, iram, inuidiam, cæteraq; vitia, & peccata, sua vita, & exēplo reprehensionibusque: & hoc, toto triginta annorum discursu quo in sæculo vixit. Iste ergo tam vitijs oppositus datur, vt sit iudex vitijs deditis: in eorum dedecus & ignominiam. Ibi non excusabitur iracundus quod iniuriam condonare non potuit: siquidem iudex quem alloquitur cum ab inimicis suis quam plurimis obsessus, & circundatus esset sustinebat, & orabat patrem pro illis etiam quando cruci affixerunt. Non dicet guloſus ieiunare non posse: quia continentissimus, & maximus ieiunator iudicabit eum, &c. & sic de alijs. Econtra autem maximum erit solatium bonis & gaudium, iudicem Christum habere potius quā aliam diuinam personam: tunc habebunt iudicem apud quem opus non erit maximo conatu & labore, vt persuasus fiat quantum sit opus, qui labor ignoscere inimico, ieiunare, perpeti famem, frigus, sitim, martyrium pati, pro eo flagellari & crucifigi: nam horum omnium iudex scientiam habet experimentalem: & sic maxima erit iustis gloria videre suum iudicem eosdem sustinuisse labores, quos ipsi: ideoque non erit iustitiam commendare opus. Dic mihi si litem ageres, & iuris peritus qui tibi patrocinatur nouitque te iure agere, in tua causa iudex constitueretur: nonne maxima afficeretis lætitia? Cōsidera ergo quod iusti & pij in præsenti vita, Christum habent patronum in cælo, iuxta illud quod ait Ioannes. Aduocatum habemus apud patrem Dominum Iesum Christum. Gaudium itaque speciale erit bonis & sanctis viris iudicē habere, qui & aduocatus est nouitque cuiusque iustitiam, & iniuriam quam mundo persequente passi sunt. Discе ergo æquo animo pati labores, & angustias: paruique facere hominum iudicia. Nam quando quis damnatur à iudice ignaro, sua parum refert, nec sentētia ab eo lata angit: sed ad alium peritum iudicem prouocat, qui superior est, & suæ iustitiæ gnarus, qui irrenocabilem sentētiam in proprium fauorem proferet. Sic se habent iusti in hoc sæculo, contra quos mundus sententiam vt stultus, & ignorans fert, vilipendens eum, qui facile parcit, iudicansque magnum esse dedecus iniuriam nō vindicare, esse humilem, pauperem, & stultitiam maximam propria bona dimittere. Sic mali dixerunt de bonis. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum putabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Hoc est iudicium, & sententia īiusta quam mūdus ignarus fert contra iustos: & sic in hoc statu iustorum causa semper damnatur. Sed tamen non ægre ferant, quia via & aditus patet ad prouocandum, vt ā iudice supremo Christo Iesu audiantur optimo iuris perito, qui dicet hominum sententiam vanam fuisse, nullamque esse, aliam pro bonis proferens, malos condemnans, à qua nemo fugere, aut appellare poterit. Sic propheta Hieremias cum ab hominibus iniuste damnari videret ad Deum conuertitur dicens. Tu autem Domine Deus Sabaoth, qui iudicas iuste, (probas renes, & corda, videam vltionem tuam ex eis: tibi enim reuelaui causam meā, Domine Deus meus. Itaque in gratiam iustorum, & pœnam malorū Christus Deus & homo veniet ad iudicium. Nam boni, & sancti lætabuntur maximè videtes aduocatum iudicem super eos constitutum: mali verò confundentur cum viderint inimicum cum tanto honore exaltatum, vt iudicet qui in hoc sæculo eorū facta damnauit.

¶ Secundo ad quid Christus sit venturus, notum est: nam veniet iudicare viuos & mortuos. Sed videtur maximè dignitati, & authoritati Christi derogare cum homine intrare in iudicium, videtur inquam pusillanimitas, & deiectio. Si Rex cum suo obsonatore consideret, vt ab eo rationem sumeret, vir certe parui ponderis, & momenti haberetur: qui item si in penarium, vel coquinam intraret, vilioris æstimaretur: tandem qui à formicis exigere vellet qua causa ductæ grana in foramina, & specus condunt: iste homo non iudicaretur. Plus nimium maiestati, & excellentiæ Dei derogat rationem ab homine exigere: quia respectu Dei homo minoris, quam formica

Sap. 5. Hierem. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

respectu hominis fit. Item quia coquus ita homo est sicut Rex: homines autem coram Deo sunt tanquam si non essent, inquit Esaias. Et Dauid in psalmo. Substãtia mea quasi nihilum coram te. Coram homine aliquid siue multum valet alius homo, & si alter sit Cæsar, alter vero subulcus: sed coram Deo omnes sunt quasi non essent. Ideo Abrahã, loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis. Esaias quoque. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Et in psalmo. Omnes sicut vestimẽtum veterascent, tu autem idem ipse es, &c. Itaque si minus coram Deo sumus quã coram Rege penarius, & quam corãm homine formica: videtur indignum Deo cum homine in iudiciũ intrare. Hoc dicebat Iob. Homo natus de muliere breui viuens tẽpore, repletur multis miserijs. Et dignum ducis super huiusce modi oculos aperire, & adducere eum tecum in iudicium? Præterea quam exegisti Domine rationem in mortis hora, optima fuit quidem & falli nullo modo potuit: ad quid ergo conducit iudicium vniuersale facere, ad iterũ exigendã? Deinde Propheta tuus ait, quod non punis bis in idipsum. Semel enim Deus peccatum punit, & tũc maxima misericordia & benignitate. Misericordiam & iudiciũ (ait Dauid) cantabo tibi Dñe. Ergo si hominem in morte iudicas, ad quid iterum iudicium facis, & iterum damnas? Respondetur ad hoc, quod conuenit vt Deus faciat iudicium generale: expedit enim ex parte Dei, & ex parte nostra. Ex parte Dei quia iustus est, & iustitia est constans ac perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens: & si vnicuique tribuendum est secundum proprium meritum, secundum rationem naturalem constat virtuti præmium, vitio autem supplicium deberi. Hoc non facit Deus in hac vita siquidem multi boni & iusti ad maximam paupertatem deueniunt, infirmitatem, persequutiones, & afflictiones patiuntur: malis autem multa secunda euenire ab omnibus que extolli videmus. Quam rem multi mirantur, vt Dauid. Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia zelaui super iniquos pacem peccatorum videns, &c. Vide totum illum Psalmum: vbi Dauid inquit, quod penè moti sunt pedes eius videntes prosperitatem malorum, & quod boni parui fiant, vt non sit respectus morti eorum. Et tandem, huius causam non penetrans, inquit, in hac vita huiusmodi iudicium Dei nos latere, & quod in die vltimo iudicij, in alia vita cognoscetur. Ideo dixit. Donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis eorum. Abacuc etiam clamat, & vociferatur dicens. Quare respicis contemptores, & taces conculcare impio iustiorem se, &c. Dauid. Vsquequo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur? Iob etiam de quæstione hac miratur: & multi alij quos longum esset recensere. Plurimos etiam & nunc turbat hæc quæstio, videntes malorum fœlicitatem, & bonorum contemptum. Vt ergo ad hos omnes respondeat honorique satisfaciat Deus, operæpretium duxit iudicium generale fieri, vt omnibus satisfaciat, vt Dauid inquit. Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris. Est Deus adeo bonus, quod cum sit maximus & omnipotens, nos autem adeo minimi non dedignatur nobis rationem reddere, humiliari, suamque coram hominibus defendere causam: vt suam ostendat iustitiam, & quo modo quæ facit, rectè & iustissimè facit. Hoc perspicuum est, quod in instanti quo anima corpus deserit datur ei pœna secundum suum meritum: sed quia hoc cæteros latet, cum iudicium occultum sit: ex parte Dei conuenit iudiciũ aliud esse vniuersale, vt omnes iustitiæ Dei certiores fiant. Vult Deus omnes homines intelligere quam iustè se gesserit cum singulis in mortis hora, malo, scilicet, & bono. Ideo Esaias ait. Reuelabunt cæli iniquitatẽ Iudeæ, & terra aduersus eũ insurget: & notum erit peccatũ illius cum his qui dixerunt Deo, recede à nobis.

¶Secũdo iudicij dies necessarius est ex parte nostri: quia virtus non solũ præmio, sed digna honoris est: & vitiũ non solũ supplicium, sed etiã confusionem, & dedecus meretur. Et sic oportet bonos nõ solũ in morte præmio donari, sed etiam æquum, & iustũ est, vt coram omnibus honore afficiantur. Peccatores quoque publicè dedecore affici maximè conuenit: quia peccatũ cum malũ sit obligat non solum ad pœnam, sed etiam ad confusionem, & pudorẽ. Ideo leges præcipiunt, vt latrones publice puniantur, propter confusionẽ, & verecundiam quã patiũtur: vnde si iudex latronem secretò in carcere vapulare iuberet, non esset in officio, nec iustitiam faceret: quia abstulit aliquam partem pœnæ culpæ debitæ, quæ pudor est, qua

Esai. 40. *Psalm. 38.*

Gen. 19. *Esai. 40.*

Psalm. 101.

Iob. 13.

Num. 2.

Psalm. 100.

Psal. 72.

Abac. 2.

Psalm. 93.

Esai. 65.

qua maior homini inferri non potest. Hinc est quod homo proprij honoris zelotypus eligeret potius maximam pœnam pati, quã quodlibet publicum dedecus etsi paruũ sit. Ne ergo dimittat Deus quę ad rectam iustitiam pertinent opus est palam crimen obijcere peccatoris. Quare damnati mallẽt esse in inferno & pati illas pœnas, quã dedecus illud pati. Mundi iudices tam seculares quã ecclesiastici suppliciũ delictorum differunt in dies feriales quibus multi comparent. Ita Deus reseruauit multa delicta, vt in illa die coram omnibus sumeret suppliciũ de illis. Vnde Paulus. Illuminabit abscõdita tenebrarum, & manifestabit cõsilia cordium. Et Dñs per prophetam Naum minatur dicẽs. Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gentibus nuditatem tuam: & regnis ignominiam tuam. Nam si mulier honesta, & verecunda nudaretur coram omni regno, moreretur præ verecundia. Quid ergo faciet tunc peccator cum coram toto mundo legẽtur eius vita, turpitudines, & abominabiles cogitationes? Hinc obsecro oculos tuos attolle, considera maxime futuram tuam confusionem, & ignominiam, quanto maior erit tunc delictorum tuorum cognitio: & quanto plures & dignitate maiores erunt ij coram quibus in iudicio pudenda reuelabũtur. Tunc enim non tantum opera, sed etiã cogitata coram Deo apparebunt, angelis, & hominibus. Inuocabit etiam contra te cælum & terram: iuxta illud Deuteronomij. Inuocabo contra vos cælum & terram. Testimonium dabunt coram te angeli, & dæmones, vt exemplo sanctorum confundaris: quia poteras facere quod ipsi fecerunt, sed potentior erit læsis conscientia propria, quæ arguet te sicut Paulus dicit. Testimonium illis reddente conscientia eorum. Et hæc sola satis erit ad illum conuincendum.

¶Sed hic vnũ dubitandũ est, an peccata iustorum apparebunt in cælo? Ad quod respõdeo quod sic: sed non cedet in eorum pœnã & confusionem: sed honorem ac gloriam. Eueniet illis quod solet euenire his, quorũ tunicæ manica in clauo fixo capitur & comprehenditur, ex quo eius ruptio, seu scissura sequitur: cui posteà ne videatur limbus cooperiẽs additur, & adijcitur: quo facto adeo pulchra ruptura manet, vt data opera scissa videatur propter decorẽ. Sic scissuræ peccatorũ pœnitentia pro illis facta exornatę, nõ solum non malæ apparebunt: sed maxime lucidæ. Mali verò rupti apparebunt, & abominabiles quorum omnia peccata publicabuntur ad eorum confusionem, dolorem, & pœnam. Sed his omnibus multo maius & horribilius est cum se viderint peccatores velut hœdos, à sinistris iudicis statui: iustos autem ad dexteram collocatos, & ad regnũ vocari, se autem dæmonibus tradi torquendos. Quanta tunc erit angustia? quantus gemitus? Quantus planctus? Maiora quidem & plura hæc omnia erunt quam lingua explicare, aut intellectus capere sufficiat. Videntes enim turbabuntur timore horribili dicentes intra se pœnitentiam agẽtes, & præ angustia spiritus gementes. Hoc dedecus, pudor, & confusio, quæ omnia ibi mali patientur, erit eis cruciatus maximus: sicut honor & gloria bonis quòd eorum corpora gloriosa & lucida exeant, sicut sol, triũphantes de malis. Ideoque ex parte Dei conuenit, vt faciat iudicium generale, vt iustificet suam causam: & ostendat quam bonus sit. Secundo etiam expedit, vt iudiciũ fiat ex parte nostra, ad consummationem tam bonorum quam malorum. ¶Tertio, & principaliter agendum modo est, quomodo filius hominis Christus iudex viuorum & mortuorum venturus sit. De hoc enim ait nunc Euangelista quod veniet cum potestate magna & maiestate. Sic angeli cum ascẽdit Christus in cælum, & nubes suscepit ab oculis Apostolorũ, dixerunt. Viri Galilæi quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cælũ sic veniet quẽadmodũ vidistis eum eũtem in cælum. Veniet enim super nubẽ candidam, tota angelorum curia comitatus, toto sanctorum agmine stipatus. Veniet cum luce immensa, & cum incredibili clangore tubarum: vt videant impij quem contempserunt. Ideo Ioannes in Apocalypsi. Ecce veniet in nubibus cæli, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Porrò hæc nubes non erit naturalis, nam in momento resurrectionis motus cæli cessabunt: vnde vapores eleuari non poterunt. Quare supernaturalis erit, & credimus condensari virtute diuina & supernaturali, vt virtus diuina filij Dei euidentius appareat: & maiori sit spectantibus admirationi. Sic etiam illa nubes, quæ in transfiguratione obumbrauit eos, & quę Christum suscepit in transfiguratione, supernaturalis erat: siue ex nimio splẽdore corporis Christi fuerit genita, siue ministerio

Deut. 31.

Rom. 2.

Nah. 3.

Cor. 4.

Act. 2.

Apoc. 1.

Matth. 17

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio angelorum. Veniet autem cum tanta maiestate, peccatoribus metum incutiendo. Vnde Esaias de hoc aduentu loquens, ait, Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum: vociferabitur & clamabit, super inimicos suos confortabitur tacui, semper silui, patiens fui: sicut parturiens loquar. A duerte ad hanc Esaiæ auctoritatem, quia illam per singulas partes exponere statui: quia optime hoc iudicium & aductum filij Dei declarat. Primo ait quod Dominus, vt iam diximus zelans suum honorem veniet ad iudicium, pro honore rediens: quia peccatores quantum in se erat sustulerunt suis culpis & iniquitijs. Veniet enim suscitãs zelũ quasi vir præliator. Quãdo rex regũ ingreditur veste regali indutus, vt vxorem ducat vel ad festa celebranda, ipse cum suis equitibus & militaris ætatis ambulat ac festatus: incolis pacificè loquitur omnesque salutat: si autem volens arma & bellum gerere venit ad vrbem deuastandam & dirumpendam, quia contra ipsum insurrexit, incedit armatus, stipatus: quia eo animo commotus est vt veniret, supplicium sumpturus de subditis pro delictis. Sic cum Christus rex gloriæ venit in mundum in suo primo aduentu in die natiuitatis eius: quia pacificus, humilis & mansuetus veniebat, illius equites itidem & famuli læti ingrediebantur ac pacifici, canentes, gloria in excelsis Deo & in terra pax hominibus: & incolas salutauerunt bona & grata nunciantes pastoribus, in quibus clementiam ac benignitatem, qua Christus dominus intrabat ostenderunt. Sed in secundo aduentu dicit hic Esaias, quòd veniet quasi vir præliator armatus, in potestate magna & maiestate, vt peccatores duri pœnas luant. Siccbram ipso equites armati præcedent, peccatores minantes: & ita in habitu & vultu quem præ se fol, luna, stellæ, cælum, terra, mare, & elementa ferent, ostendetur quod venit sicut fortis & quasi vir præliator. Ait vltrà propheta. Tacui, silui, patiens fui: sed quasi parturiens loquar. Nimium Deus modo tacet & fuffert, cum peccatoribusque simulat. Quot peccata, adulteria, homicidia, & abominationes permittit modo Deus? Maxime miror quòd mundus non subuertatur, cælum ruat, nec aperiatur terra, totque iniquos deglutiat peccatores. Sed existimatis vos quod quia modo tacet tacebit semper? Ecce ait quasi parturiens loquar. Quando pharisæi mulierem adulteram conspectui Christi obiecerunt, tacebat, sed videte quod scribebat. Tu peccator aduerte quod quanuis tacet Deus, scribit nihilominus: dissimulat sed vitam & processum cumulat: ideo etsi non loquitur, ne dormire existimes: propter quod cum ad culmen perueneris, exonerabit iram super te, simulque omnes pœnas lues. Quando filij Israel pro fecti sunt ex Ægypto per desertum in terram promissionis, exiuit obuiam Amalech animo dimicandi contra Dei populũ: post quadringentos autem annos dixit Sauli Deus per prophetam Samuelem. Recensui quæcunque fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in via quando ascendebat de Ægypto. Nunc ergo vade & percute Amalech & demolire vniuersa eius. Bene existimabant Amalechitæ Deum iam esse oblitum peccatorum suorum, & eò quod tacebat eos impunitos abituros: sed decepti sunt: sicut tu quando existimas Deum non sumpturum supplicium de tuis iniquitatibus, quia tacet. Tacet, vt postea grauius puniat. Thesaurizas enim in diem iræ, vt Paulus ait. Sicut enim venit super eos ira Dei: ita super te veniet: nisi à via tua mala desistieris. Qui tacet, dissimulat, & qui patiẽs est, vide quid dicat, & horresce audiens. Ecce ego quasi parturiens loquar, clamabit Deus & vociferabit sicut parturiens mulier. Quando mulier aliqua grauida fit, laborat aliquando leui dolore capitis, seu stomachi, ciboſque fastidit: hoc autem totum nihil est si comparetur cum doloribus, quos in partu sustinet. Tunc enim verè dolebit quando clamabit gemitibus animam ipsam attingentibus. Ita & eodem modo si contemplari vis mundi supplicia, inuenies esse quosquam leues dolores: qui nihil esse videntur, si ad diẽ iudicij comparentur. Nam omnia præterita supplicia habent se, vt dolores mulieris, quæ grauida esse incipit. Diei autem iudicij dolores erunt sicut mulieris iam partui propinquæ, qui ad cælum vsque perueniẽt, terramque ad fundum ire facient. Vide punitiones, quas in sacra scriptura legimus Deum mundo intulisse: & reperies apicẽ esse respectu earũ, quas in vltimo die inferet. Angeli cum primum peccauerunt è cælo eiecti sunt in infernum absque vllo medio. Adam è paradiso terrenali. Noe temporibus destruxit Deus mundum diluuij aquis. Misit ignem de cælo super Sodomam, Gomorrham,

Esa.42.

Luc.2.

Ioan.8.

Exod.16.

1.Reg.15.

Roma.2.

Gen.3.
Gen.7.
Gen.19.

Gen.12.
Gen.14.
Gen.17.
Exod.21.
Exod.10.
Exod.24.
Num.12.
Num.16.
Num.20.
Num.21.
Josue.7.
1.Reg.4.
1.Reg.24.
2.Reg.6.
2.Reg.13.
3.Reg.19.
4.Reg.2.
4.Reg.5.
2.Par.26.
4.Reg.25.
1.Reg.27.
Iudit.13.
2.Mac.9.
3.Mac.1.5.
Act.5.
Act.12.
Hiere.1.

morrham, Adoniã, Sabaim, & Losam. Interemit primogenita Ægyptiorum. Puniuit Pharaonem tot plagis: & postea in mari submersus perijt, simul cum suo exercitu. Deleuit memoriam Amalech de superficie terræ. Interfecit Og regem Basan, & omnes principes Canaam: cum cæteris, qui terram promissionis obtinebant. Combusit Aarõ filios: fecit blasphemum lapidibus obrui: cooperuit lepra Mariam sororem Mosi. Crepuit terra & deglutiuit Dathan & Aabiron cum omnibus suis domibus: igne succensit ducentos quinquaginta viros: Mosem & Aaron vetuit ne terram promissionis ingrederentur, & de sexcentis millibus virorũ, qui è terra Ægypti egressi sunt, duo tantum terrã promissionis digni habiti sunt intrare. Serpentes ignei gentem enecant. Acham quia vestem Hierico furatus est iussus est lapidari, Eli subito obijt: Saul fuit reprobatus, & præscitus: Dauid cum Dei amicus esset fuit punitus mirum in modum: Oza occisus, quia arcam tetigit. Propheta quia contra Dei voluntatem comedit à leone fuit dilaceratus: centum octoginta quinque millia Assyriorum quadam nocte angelus Domini interfecit: duo & quadraginta occisi sunt pueri ab vrsis, quia prophetam Eliseum irridebant, Giezi factus est leprosus propter simoniam: & Ozias etiam, quia vti voluit sacerdotali officio cum suum nõ esset. Dei populus ductus est in captiuitatem viribus Nabuzardam: Goliath occisus per manũ cuiusdam pastoris. Holofernes iugulatus per mulierem: Antiocus tristis & doloribus plenus misere mortuus. Nicanor interfectus & in frusta comminutus: Ananias & Saphira repentina morte pœnam dederunt, & Herodes à vermibus fuit consumptus. Omnia ergo ista maxima quæ audiuisti supplicia, ad minimum quod peccatores in die tremendo iudicij patiẽtur non accedunt: quia huius vitæ dolores, afflictiones, & flagella sunt deliciæ, in die iudicij, vera flagella erunt & supplicia. Puniuntur hic peccatores vt corrigãtur misericordiater: sed in iudicio, vt cruciẽtur sine remedio. Quid vides Hieremia? Et respondit virgam vigilantem ego video. Et infra. Quid tu vides? Ollam succensam ego video. Præsentis vitæ correctio assimilatur virgæ: sed futuræ vitæ supplicium assimilatur ollæ. Vere enim, vt virga est punitio vitæ præsentis: quia percutit non ad occidendum, sed corrigendum. Vnde Salomon. Si percusseris eũ virga non morietur. Vnde percussio hæc non est odij, sed amoris. Sic in Prouerbijs habetur. Qui parcit virgæ, odit filium. Et in Ecclesiastico. Qui diligit filiũ, assiduat illi flagella. Et in Psalmo. Virga tua & baculus tuus: ipsa me consolata sunt. Ad hoc enim in hoc mũdo corripit Deus vt emẽdet. Erat hæc virga vigilans: quia excitat peccatorẽ á peccati somno, & iustũ à torpore acidię. Sic angelus excitauit Petrum, percusso latere eius. At in iudicio non sic punientur peccatores: quia illi qui non emendantur virga præsentis flagelli cruciabuntur ardore ęterni incendij: ideo ait in secunda visione. Ollã succensam ego video. In olla carnes includũtur, & significat locum inferni, in quo includuntur damnati propter peccata quæ in carne viuentes commiserunt: quapropter ollæ succensio significat gehennæ incendium. Vnde Iob. De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succẽsę atq; feruentis. Et ideò quãdo Christus templum est ingressus puniuitque illos qui in eo emebant, vendebant, & domum Dei profanabant, inquit Euangelista quod fecit Christus quasi flagellum. Nõ inquit, fecit flagellum, sed quasi flagellum: quia flagella quæ Deus hominibus in hac vita infert, non vere flagella sunt, sed quasi flagella: non sunt supplicia, sed quasi supplicia: quia solum typũ, figuram, & similitudinem supplicij habent. Attamen in iudicij die non faciet Christus quasi flagellum, sed flagellum: quia illius diei supplicia atque cruciatus, non qualiaq; erunt sed veri: quorum tantam similitudinem, & vmbram huius vitæ flagella obtinebunt. Deus enim manifeste veniet, & ignis ante faciem eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Tunc non silebit vt olim: loquetur enim tunc, & vociferabit quasi parturiens. Et quo in hoc sæculo patientior fuit peccata dissimulans, eò tunc in iudicio seuerior erit, & durior ad misericordiam. Quis tunc tam ferreus auditor, vt tonitrui magnitudinẽ possit audire? De hoc tonitruo dicitur in psalmo. A voce tonitrui tui formidabunt. Tantus erit iudicis alioquin mitissimi furor, tantusque seuerus vultus vt sancti etiam illius aspectũ formident. Sanctus erat Iob, & dicebat. Quis mihi det, vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis

Prou.13.
Prou.13.
Eccle.30.
Psalm.22.
Iob.41.
Ioan.2.
Psalm.49.
Psal.103.
Iob.27.

Universidad de Deusto Biblioteca

ris mei? Dicito mihi Iob, nonne tu es qui dicis, non reprehendit me, &c. Nonne tu pater orbato es, solatiumque viduæ præstas? Timeo quoniam dies ille futurus est terribilis soliqué iustitiæ deputatus. Beatus Paulus, sanctus, & iustus erat, dicebat tamen. Nihil mihi conscius sum. Ratio est, quia qui me iudicat Dominus est: quem decipere non potero, etsi velim. Stat me non inuenire peccatum: si tamen aliquod fuerit, inuenit Deus. Indoctus pictor pictura quam ipse fecit contentus est: notissimus autem fama, educet quam plurimos defectus ex eadem pictura. Si ergo in illo die quia dies iustitiæ est electi tremunt: quid peccatores facient? Vnde & Malachias. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad videndum eum? Horrendum enim erit (vt Paulus inquit) incidere in manus Dei viuentis. Incidere in manus Dei mortui, gaudium maximum est. Nam si Deum in cruce pendentem & mortuũ vides, inuenies eius manus esse fixas, ita vt te percutere non possit. Sed valde timendum est incidere in manus Dei viuentis. Omnes qui in hac vita puniuntur incidunt in manus Dei mortui. Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Supplicii huius vitæ si ad supplicium diei iudicij cõparetur & referatur habet se sicut taurorum tentatio, aut probatio, qui in arenam ducendi sunt, quos duabus fustibus, & fudibus cædi tantum permittitur: quando tamen in arenam descenderunt non solum fustibus sed hastis, gladijs, percuti, & trajici integrum est, vsque ad crurium sectionem. Huius vitæ supplicia fustes, & virgæ quædam sunt amoris plenæ: diei autem iudicij, lancearum ictus mortiferi erunt. Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores. Ad alligandos reges eorum in cõpedibus, & nobiles eorũ in manicis ferreis. Nunc soluti pedibus sumus, vt ad Deũ gradiamur, manibusq; , vt bene operemur: in die vero iudicij, manus & pedes vincti erunt, vt in infernum in æternum proijciamur. Ideò Ioel propheta. Cõturbentur omnes habitatores terræ: quia venit dies Domini dies tenebrarum & caliginis. &c. Miratur Ioel hunc diem, & merito: quia si iudicẽ, & judicij locum consideraueritis, iure mirabimur. Hoc dicebat Iob, quod scilicet, causis, quas peccator dederit, nec vni respõdebit. Si voluerit contendere mecum non respondebo vnum de mille. Super omnia hæc quæ cum illa auctoritate Esaiæ explicuimus, audi nunc vnum scripturæ exẽplũ. Noe iustus iacuit nudus in tabernaculo suo: sed Cham nunciauit fratribus, quod patris sui verenda essent discooperta. Sem autem, & Iaphet coopernerunt ea: similiter sicut Cham, in hoc sæculo impij peccatores irridentignominiam, & deiectionem patris sui Christi domini, quem vt Deum & patrem habent. Debile, exile, & imbecille, ignominiosumque in Christo, est paupertas eius, humilitas, mortalitas, debilitas, Crux, atque Passio. Hæc omnia filij huius sæculi & carnales irridentquibus Euangelica mendicatio est dedecori, Cruxque Christi ignominiæ, & humilitas stultitiæ: dicunt etiam eos miseros esse, qui propter Christũ persequutionem patiuntur. Noe autem quem irridentdormit. Sic se habere videtur Christus cum peccatoribus acsi somno vacaret, eo quod dissimulat omnia hæc tanquam non videns nec intelligens, nec sciẽs. Hoc est illud Esaiæ. Tacui, silui, patiens fui. O quanta Deus sustinet, & nihilominus tacet. Quis dicere valet & explicare quæ Deus suffert? Tot fornicarios homines, adulteros, blasphemos, &c. Sed tacui. Nunquid semper tacebo? Existimatis miseri peccatores, quia nunc dormit, semper dormiet? Nunquid non vigilabit, qui custodit Israel? Euigilans de somno Noe, cum didicisset quod fecerat filius suus minor, ait. Maledictus Chanaam, seruus seruorum erit fratribus suis. Vigil nanque vt Daniel ait clamauit de cælo. Succidite arborem, vigilabit Deus in iudicij die qui cum sciens sit conuitiorum omnium irrisionum ac detractionũ, quæ omnia à peccatoribus illi illata fuerũt, quasi parturiens loquetur ille qui tacebat, si lebat, & patiens erat: & maledicet Chanaam & semini eius, & benedicet Sem & Iaphet. Itaque sicut Noe filio impio maledixit quia inhonorauit eũ & benedixit Sem: sic Christus benedictionem mittet super bonos: quia isti cooperuerunt virilia patris, isti enim honorauerunt paupertatem, humilitatem, abiectionem, & crucem Christi: amplexique sunt omnia ista in hac vita & dilexerũt. Istis dicet. Venite benedicti patris mei. Impijs autem. Ite maledicti in ignem æternum. Tunc enim ille qui dormierat, siluerat, & patiẽs fuerat, quasi parturiẽs loquetur aduersus peccatores, maximo clamore dicens. Ite maledicti in ignem æternum. Discedite illico à me impij peccatores. Tunc dicent illi. Domine quandoquidem à tuo conspectu proijcis nos, benedictionem tamẽ nobis largire, & cum ea dimitte. Addidit. Maledicti. Benedictio, erit maledictio. Domine (dicent illi) iam quòd nos cum maledictione dimittis, iube nos in locum quietis abire. Respondit. In ignem. Iam ergo Domine quod à tuo conspectu tolli finis, cum maledictione, & in ignem conijcis: ne obsecro in æternum ibi detineri cogas nos, sed sic facere digneris, vt aliquando nostri memineris. Addidit, æternum. Quando ergo Domine proijcis nos, cum maledictione & in ignem vbi in æternum nobis est commorandum, tribue saltem bonam societatem, quæ consoletur nos. Ad quod, addit. Qui paratus est diabolo, & Angelis eius. Simul cum istis, carnificibus, atque tortoribus in æternum futuri estis. Improbi spiritus, & sordidi vobiscum erũt, quorum aspectu, societateque vestri dolores, & cruciatus augeantur. Sed omnes istæ pœnæ, & singula verba huius maledictionis discutiantur à nobis breuiter.

¶ In primis aduertendum quod quanuis resurrectio mortuorum erit (vt Sanctus Paulus ait) in ictu oculi: tamen hæc disceptatio bonorum, & malorum non erit nisi in tempore: nam istæ voces vocales erunt, quæ nisi in tempore fieri nequeunt, non tamen ad singulos hæc verba dicentur: nam sic immensi temporis spatium requireretur: sed ad chorum malorum totum simul dicet. Ite maledicti, & ad omnes bonos simul dicet. Venite benedicti. Quanuis accusatio & examinatio, quæ ad conuincendum iniquos & præmiandum iustos mentaliter solum sit facienda, & omnibus conscientiæ omnium sint manifestæ, sententia vero debet maiestatem iudicis secundum humanam vocem repræsentare. Expende igitur super hæc verba quod in eo quod ait, ite, ostendit pœnam damni, quæ carentia diuinæ visionis est, ad quam fuit homo conditus: quæ pœna malis maior erit omnium malorum. Sic Cain hoc sentiens dixit Deo. Ecce proijcis me à facie tua. Sequitur, omnis qui inuenerit me occidet me, idest, omnia mala me inuenient: & mors ipsa, quæ omnium malorum maximum malum est inueniet me, eo quod à te discedo. Absalon quoque succendit segetes Ioab, cui dixit Absalõ. Melius esset mihi mori, quam faciem Regis non videre. Vltimũ omnium malorum quod est mors eligit, potius quam faciem patris non videre. Sic damnati omnia mala magis vellent sustinere, quàm à diuina visione frustrari: vt potius vellẽt mori, quã esse sine visione Dei. At cũ mori sit impossibile, faciem Dei nunquã videbunt: & mors nunquam inueniet eos. O quam durum erit dicedere à Christo, qui est vita, spes, dulcedo, solatium, salus, & ipsum principium, & finis, in quo omnia. Quid ergo erit nisi mors, mœror, desperatio, amaritudo, dolor, infirmitas, & omne malum? Vide hæc tu qui pro breui, & exigua voluptate tanto te malo astringis; & subijcis à patriaque cœlesti exul, & extorris fis. Si Apostoli pro illo breui tẽporis spatio quo à Christo Iesu fuerunt separati, & ab eius præsentia remoti, tam tristes, & mœsti incedebant ita, vt cum illis exponeret quæ dixerat, modicum, & iam non videbitis me, dixit, tristitia implebit cor vestrum, & assimilauit dolorem, quo afficiendi erant Domini absentia, dolori maximo parturientis mulieris. Quid erit igitur de te peccator improbe, & quid senties quando non per modicum, sed in perpetuum separaberis à Dei tui conspectu? Si Diuus Petrus cui dixit Christus. Si non lauero te non habebis partem mecum, tam iniquo animo tulit absentiam, & recessum à Deo, vt responderet, non tantum pedes, sed manus, & caput. Quid facis quando à facie Dei ita elongatus fueris, vt nulla tibi spes reliqua sit iterum videndi, &c. ¶ Obserua autem quod sanctis, vt Origines ait, non solum dictum est, benedicti, sed cum additamento, patris mei, dicens: Venite benedicti patris mei. Malis autem non dixit. Ite maledicti patris mei, sed absolutè dixit, ite maledicti. Cur hoc? Quia benedictionis author, & largitor est Deus atq; ministrator, nõ tamen maledictionis. Boni cum Dei gratia, & adiutorio vitam meruerunt, & boni facti sunt: & eius benedictio beatos facit. Impij vero ex sua malitia, & iniqua voluntate mali effecti sunt: nam Deus nõ est author mali culpæ, nec maledictionis eorum. Maledictionis nanque vnusquisque si bi est author, &c. ¶ Sed cum Deus sit summe misericors cur punit perpetuo peccatũ, quod fit per instans? Videtur eius misericordiæ derogare. Quæro à te, quare domus tuæ

ignis

Iob. 31.
1. Cor. 4.
Mala. 3.
Hebr. 10.
Psalm. 117.
Matth. 21.
Psalm. 149.
Ioel. 2.
Iob. 9.
Gen. 9.
Dani. 4.
Psalm. 13.
1. Cor. 15.
Matth. 25.
Gen. 4.
2. Reg. 14.
Ioan. 16.
Ioan. 13.
Orig. homil. 34 in Matt.
Leg. Augu. epist. 49 q. 4. & lib. 21 ciui. c. 28. et 29. & in Enchir. c. 112.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ignis extinguitur? Quia desunt combustibi lia applicanda, quæ si nõ deessent, nec ignis finiretur. Ligna in inferno ardentia, & quæ animam torquent est mala cuiusque voluptas, & desiderium peccandi, hoc autem nũ quam extinguitur: quia deest facti dolor & pœnitentia, ibi enim nemo resipiscere potest: nam quotquot sunt semper Deũ odio prosequuntur, quosque maximè pœnitet Deum esse: & cum nunquam ista ligna prauæ voluntatis desint, sic nec deest pœna, nec culpa cui talis respondet pœna. Et si inferni ignis extingueretur, hoc esset tantũ propter diuinam gratiam, quia aqua illuc nunquam ingredietur, nec huc vsque est ingressa. Vnde diuiti auaro quanuis guttam aquæ petiuit, ea non concessa est: nec concedetur vnquam. Suppositio ergo inferno ligna (hoc est malam voluntatem) nunquam finienda, itidem aquam gratiæ illuc minime ingressuram: sequitur necessario pœnam nunquam defuturam. Cum semper in ipsis culpa duret, æquum, & iustũ est, vt etiã pœna permaneat. Certum est illum qui ad vltimum iam peruenit finem gradum reuocare non posse, vt contra eundem met finem agat: & cum finis vltimus damnatorum infernus sit constat eos operari non posse ad vitæ æternæ consequutionem, & sic peccatum illis nunquam remittitur: quo non remisso, pœnam, quæ peccato respõdet manere necesse est. Peccatores sunt veluti hi, qui chartarum ludo vacant vsque ad dimidium noctis, qui cum iam illi parcere volunt non propter desiderij defectum parcunt, sed potius lucernæ quæ illos illuminabat: si enim vsque ad crastinum diem duraret, & lusores ludo persisterent. Peccatores enim nisi naturæ concederent peccandi desiderium nunquam extingueretur: & cum Deus noster pœnas secundum desideria, sicut & secundum opera metitus est, sequitur desiderio æterno male operandi deberi æternam pœnam de rigore iustitiæ. Sicut merito præmium, ita culpæ pœna debetur: & cum merito æterno, præmium, & merces æterna debeatur, ità culpæ mortali æternæ, pœna æterna respondet. Prætereà si filius grauiter patrem offendit, nonne pater illum abdicat: & respublica nonne traductorem in exilium perpetuo mittit, & hoc secundum iustitiam? Itaque sicut illa traductio, & inobedientia, quæ delicta momentanea fuerũt puniuntur pœna æterna, quia filius in perpetuũ abdicatus à patria hæreditate manet, & traductor in exilium missus: sic iuste pro peccato momentaneo, peccator æternaliter dãnabitur. ¶ Sed vt concludã vnum poteris hic dubitare. Quomodo tormenta, & mors, non destruent, & cõsument damnatos? Quomodo non morientur, & finientur? Quia cõstituet Deus quandam legem, & conditionem in corporibus damnatorum, vt possint pati: non autem corrumpi vel mori. Si quis vngeret se Salamãdræ pinguedine metiri posset pedibus ardentem massam absq; vlla adustione. Et piscis aceto conditus decoquitur absque eo quod emolliatur & diuidatur: ita vt integer exeat: quia acetum durum reddit, & frixuræ aptum. Si piscis iste sensum haberet non dubium quin hoc modo plus pateretur, & absque emollitione. Et si circa res istas, quæ parui momenti sunt tantum possunt homines: plus poterit Deus circa maiores, qui vt diximus talem dispositionem in corporibus damnatorum collocat, qua semper possint manere absq; vlla corruptione. Desiderabunt enim mori, & mors fugiet ab eis. Et in Psalmo. Mors depascet eos. Non dicit quod interficiet, sed quod depascet: nam ouis quando pascitur scindit herbam, & radicem dimittit, quæ mox germinat, & pullulat. Sic cum mors pascat malos: continuo morientes, nũquam morientur. Sed hæc suffecerint: vt ergo ad literam Euangelij redeamus, postquam Christus discipulis dixit auctoritatem, & maiestatem, qua erat venturus mundumque iudicaturus, conuertit se ad Apostolos, qui hæc audientes tristes erant: & consolans eos dicit. *His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quia appropinquat redemptio vestra.* Considera Christi bonitatem, & clementiam: qui cum peccatoribus minetur terrores, pœnas & iudicia: iustos tamen consolatur, O Christe quanta est, & quam immensa tuæ pietatis magnitudo: qui inter præconia tuæ iustitiæ, non es oblitus misericordiam. Sic Esaias. Hi leuabunt vocem suam, atque laudabunt. Porro in hoc quod dicit, leuate capita vestra, significatur eos humilia soloque fixa habere. Qui submissis oculis respiciunt se ipsos, & quæ iuxta se sunt respiciunt, & quę deorsum. Hi sunt de quibus Dauid ait. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Sic se ipsos intuentur quod Dei amorẽ obliuiscuntur, & creaturas ipsas diligunt, cum

Luc. 16.

Apoc. 9.
Psalm. 48.

Esaiæ. 24.

Psalm. 16.

cum Dei iniuria: qui autem vultus tollunt, cælum intuentur: de quibus dicit Dauid:
Psal. 120. Leuabo oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Et iterum. Ad te leuaui
Psal. 122. oculos meos, qui habitas in cælis. Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum. Canis quando Dominus ad mensam sedet, illum respicit, si tamen Dominus aliquod mittit os, ad ipsum canis se conuertit, vt rodat, quo roso, iterum ad herum reuertitur. Sic Deus bona huius sæculi dedit nobis, vt ad ipsum conuertamur. Quid tu homo vide re potes iuxta te, aut subtus te: vel in te? Immitte visum istarum rerum caducarum, in altumque tolle, & in diem istum iudicij respice: in quo mali æterna pœna afficientur, & boni præmio. Quando aliquem abiectũ videmus, & omni auxilio destitutum eique aliquid præter sententiam euenisse, de ipso dicere solemus, nũquam leuauit caput. Boni in hac vita humiles capite incedunt, confusa facie & persequuti. Vsquequò Domine hæc durabit abiectio, persequutio, & explosio? Mundus existimat eos nunquã erecturos caput. Sed in die iudicij erigent, & illis Deus dicet. Leuate capita vestra. Soli iusti in illo die leuabunt. Mali in hoc sæculo læti atque erecti maxime ambulant, & ab omnibus ad sidera vsquè extolluntur: tunc autem erunt summisso capite, abiecti, & humiles. Ideò Dauid in Psalmo de peccatoribus ait. Non resurgent impij in iudicio. Propter quos ergo iudiciũ erit nisi propter malos, si mali in iudicio non resurgent? Ita est. Dauid solum dicit quod non erigent, nec tollent caput. Soli boni & iusti tollent sic, quod iterum non humiliabunt. Boni ergo modicum sustinete, nam etsi in hac vita fitis abiecti, tempus veniet, quando capita vestra leuetis: & hæc abiectio causa erit exaltationis vestræ. In Christo capite nostro exaltationis eius causa fuit propria deiectio: secũdum illud Apostoli. Factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis: propter quod exaltauit illum Deus & dedit illi nomen, &c. Sic se res habet in Christi mẽbris, qui iusti sunt, deiectioni exaltatio respondet. Quam benè Dauid hunc loquẽdi modum nouerat quando Semei illum irridebat maledictionibusq; cõuitiabat: quem cum famulus Dauid interficere vellet, Dauid dixit. Dimitte illum, vt maledicat. Quare ò Rex? Si forte respiciat Dominus afflictionem meam & reddat mihi Dñs benedictionem pro maledictione. Nemo illi noceat, hoc enim verget in meã exaltationẽ.
Psal. 89. Isse me leuare faciet caput. Et ita idem Dauid ait, nomine iustorum omniũ. Lætati sumus pro diebus, quib⁹ nos humiliasti: annis quibus vidimus mala. Hoc idem testatur diuina sapientia, quòd scilicet, impij mirantes
Sap. 5. bonum statum iustorũ dicent. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in simi litudinem improperij: nos insensati vitam illorũ æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei. Cũ abiectos atq; contemptos videbamus existimabamus nunquam ad optatam metam peruenturos: sed videte modo quantũ supereminẽt & extolluntur cõtentiq; viuant. Hanc nobis spem
1. Ioan. 3. tribuit D. Ioannes in sua canonica dicens. Charissimi nunc filij Dei sumus, sed nondũ apparuit quid erimus: quando autem apparuerit similes ei erimus. Tristitia nostra vertetur in gaudium, labores in quietem depositio in celsitudinem. Sic in Exodo habetur
Exod. 24. quod sub pedibus Dei erat sicut opus lateris Sapphyri. Premebãtur filij Israel operibus duris luti, & lateris: posteà vero lateres, quibus anxiè premebantur pretiosos vident splendore sub pedibus Dei. Vt discas quod sudores, labores & quæcunq; mala propter Deũ perpessa, luctuosa, lateritia, & immũda videntur tibi, & his qui terrena sapiunt: sed apud Deũ pretiosi lapides sunt, quibus sedes eius decoratur. Putabant insani peccatores vitam illorum ignobilem, & infœlicem: sed illi in pace sunt, & lutũ laboris illorum in Sapphyrũ versum est, & margaritã. Cuncta opera abiectionis humilitatis vilia, inutilia, & penè nullius momenti esse videtur: sed nihil apud Deum æstimabilius, & pretiosius. Et nõ tantũ sicut Sapphyri opus, sed sicut corpus cæli in munditia: ait scriptura, quòd erant illi lateres. Quid quæso luto immundius: & latere? Quid verò mundiùs & pulchriùs cælo? Non sat fuit Domino lateres terrenos in Sapphyrum mutasse cœlestem: nisi etiam in cælum lutũ mutet. Nec in quodcunque cælum, sed in mundissimum. O beata vilitas, humiliantis se, propter Deũ: quæ in cœlestem mũditiam tam facilè commutatur. Eius gemitus conuertet Deus in cœlestia cãtica, lachrymas in vniones, & margaritas pretij inæstimabilis: nuditatẽ, & pauperiẽ, in auro in textũ exactũque

Psalm. 2.

1. Reg. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

que coccum: tandem eiectionem atque humilitatem, in excelsam gloriam coronamq; cælestem. Iusti in hoc sæculo sunt serui atq; captiui, vt filij Israel quando in Ægypto cõmorabantur: sed in die iudicij non solum caput erigent, sed redimentur. Ideò hic dixit, appropinquat redemptio vestra. Non enim est redemptio, nisi vbi fuit captiuitas. Cum ergò in fine mundi sit redemptio iustorum: patet quòd hic mundus est captiuitas eorũ, *Psalm. 125.* & carcer. Hoc Dauid ait. Conuerte domine captiuitatem nostram: sicut torrens in austro. Tunc erunt liberi, in maxima nobilitate, & pompa constituti: gaudebunt videntes malos, qui in hac vita erecti nimis incedebant, abiectos iam esse, iuxta illud. Lætabitur iustus cum viderit vindictam impiorum. Intellige tamen quod lætabitur, quod *Psalm. 57.* ipse euaserit, & quod impij puniantur, nec *Psalm. 149.* ob id sunt vindicatiui. Lætabuntur enim iusti coram domino: & exultabunt in cubilibus suis. In præsenti sæculo cum iusti virtus lateat tristis incedit: tunc autem redempti erunt iniurijs, quas modo sustinent, & quibus afficiuntur, eruntque ad maximum honorem erecti. Tunc caput leuabunt, tunc *Roma. 8.* erunt similes imaginis filij Dei. Labores & afflictiones mutabit Deus in quietem, male dictiones in benedictiones. Vnde Paulus. *Cole. 3.* Mortui estis: & vita vestra abscondita est cũ Christo in Deo. Cum autem apparuerit Christus vita vestra: tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Modo mortui apparent quia in mundo sunt: tunc autem in cælo gloriosi apparebunt. Et ideò ad hanc rem adduxit dominus quandam similitudinem optimam arboris, quæ hyemali tempore virtutem absconditam subtus terram habet, ita vt non appareat: æstatis autem tempore appropinquante, folia, & flores producit. *Dixit illis similitudinem, Videte ficulneas & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructum scitis quoniam prope est æstas. Ita & Vos cum videritis hæc fieri, scitote, quoniam prope est regnum Dei.* Hic virtus iustorum latet sicut virtus arborum in hyeme, cum autem venerit ver alterius vi- *Matth. 19.* tæ, florebunt iusti in cõspectu Dei. Et si modo despecti iudicemini inutiles atque perditi: tunc omnium vestrum virtus lucescet. In regeneratione cum venerit filius hominis, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israel. Nunc pedites inceditis, tunc vero sedebitis, tunc florebitis, plaudetis, & leuabitis capita vestra, quanuis modo inutiles præ dicemini. Sic Iob, Cunctis diebus quibus *Iob. 14* nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Fiet quædam insignis immutatio, ita quod qui hic florent, tunc siccabuntur marcidiq; erunt: & qui modo sicci sunt tũc in die iudicij florebunt, contemplamini captiuum, sentientem redemptorem, & compedum ereptorem, exeuntemque ab ergastulo. Sic & vos leuate capita vestra: quia appropinquat redemptio vestra. Ne autem eis aliquid dubium oriretur circa hæc quæ dicebat: sed potius in animum inducerent, vt cõsolarentur & assumerent vires, addit dicens. *Amen dico vobis quod nõ præteribit generatio hæc donec omnia fiant.* Amen veniat à verbo Hebræo Aman, quod est stabilire & firmare. Et ita amen est stabilitum & firmum. Itaq; cum Romana ecclesia pariter ex Iudæis & Græcis constata sit oportuit, vt vtriusque gẽtis memoria apud nos perpetuò duraret. Et ideò ipsorum vocabula crebrò ab ecclesia in culcantur, absque vllis interpretationibus. Et ideo non licuit hoc nomen Amen, in aliã linguam transferre: sicut nec alleluia, Kyrie eleison, Raca, & Osanna, & si quæ sunt alia, ad hæc generatio hæc, quæ non est transitura, ecclesia est, quæ est generatio fidelium. Timebant enim discipuli quòd doctrina, quam Christus dederat erat momentanea, eò quod multi aduersabantur ei: ipse vero ostendit quod multum durabit: quia prius accident omnia quæ dicta sunt supra: tã de euersione Hierusalem, quam de aduentu ad iudicium: quam desinat esse gens quæ Christum colat & amplectatur doctrinam eius.

¶ Præterea hæc litera quantum existimo potius intelligenda est de euersione Hierusalem quam de die iudicij: licet præcedens litera intelligatur de aduentu ad iudicium. Et non est inconueniens, vt fiat iste transitus: quia vt supra ostendimus duabus quæstionibus respondet Christus, scilicet quæstioni de destructione Hierusalem, & quæstioni de suo aduentu: quas duas quæstiones discipuli interrogauerũt. Dixerat prius de signis præcedentibus euersionem Hierusalem, & postea de signis præcedentibus aduẽtum ad iudicium: & iam non erat plura de his dicturus. Sed quoniam euersio Hierusalem aderat ferè, ideo redit ad dicendum de illa, vt ostenderet quam breue tempus restabat vsque ad illam. Ait ergo, non præteribit generatio hæc. Antequam moriantur omnes, qui nunc viuunt, euertetur Hierusalẽ.

Et

Et multi qui nunc viuunt videbũt eam euersam: imo & qui nunc viuunt, euertent eam: nam Vespasianus, qui fuit primus princeps qui cepit destruere Iudæam senex erat quã do pugnabat contra Hierusalem, viuebat, & natus erat quando hæc Christus dixit, nam dicta sunt quadraginta annis ante euersionem Hierusalem. Et verum est quod immediate præcedentia dicta sunt de suo aduentu: & hinc transit ad dicendum de euersione Hierusalem, quia de illa poterat magis certificari quam de aduentu ad iudiciũ: quia illud propinquum erat, & aduentus magis distabat. Prætereà iure iurando confirmat illa quę hactenus dixerat tam de euersione Hierosolymorum, quam de mundi consummatione, & de extremo ad iudiciũ Domini aduentu: ne putarent vanas & inflatas esse minas. Ideò subdit dicens. *Cælum & terra transibunt, Verba autem mea non præteribunt.* Idest, facilius est cælum & terram corrumpi, quam verbum meũ falsum esse. Cælum, & terra in hoc rerum statu non perseuerabunt, sed mutabuntur, sicut Ioannes ait, in cælos nouos, & in terram nouam. *Apoca. 21* Nihil enim stabile, nihil alienum ab omni vanitate, nisi verbum Dei apud quem non habet locum, est, & non: sed est & non, non. Vnde apud Prophetam dicit Dominus de certitudine, & firmitate verbi sui. *Hiere. 33.* Si dissoluere potestis pactum meum cum die irritum, & fœdus meum cum nocte, vt non sit dies, & nox tempore suo: ecce pactum meum dissoluetur cum Dauide seruo meo. Discamus hinc verbo Dei perpetuo inhærere, memores illius prophetæ. *Psal. 115.* Omnis homo mẽdax. Sed Deus, vt inquit *Roma. 3.* Paulus, verax est. Sciamus verũ esse quod Christus hîc dixit tam de subuersione Hierusalem quam de extremo illo iudicio, & sicut subuersa est Hierusalem, sic mundus peribit. Et propterea dixit hæc Christus antequam fiant, vt simus parati. Si domum conduceres, cuius tremerent fundamenta totaque minaretur ruinam: nõne dares operam ab ea exire, ante illius occasum? Docet te Deus dicens mundum finiendum esse omnesque creaturas perituras: quare ergo domum in cælis non ædificas? Caue tibi domum ruinam minantem, tectumque in cælo ædifica. Non enim habemus hîc ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. *Hebræ. 3.* Habeamus etiam hoc terribile iudicium ante oculos nostros: siue comedamus & bibamus, siue quid faciamus aliud. Sonet in nobis illa tuba in auribus, scilicet nostris, quæ *1. Thes. 4.* clamabit, Surgite mortui, venite ad iudiciũ. *2. Cor. 5.* Pereat cælum & terra, hæc autem verba nõ decident. Omnes oportet nos præsentari ante tribunal Christi: vt vnusquisque reddat rationem de his quæ gessit in corpore. Summa hominis stultitia est diem iudicij non meminisse: summaque prudentia semper ob oculos ferre rationem Deo vitæ reddendam. Filij sæculi hanc vitam memoriæ mandant, iudicium vero obliuioni. Beatus ille, qui talem se in vita gerit, qualem se in morte vellet. Infundibulum aquam emittens mundam, paleas retinet cum sordibus. Sic multi memoriam iudicij à se remouent quæ tamen illis multum prodesse posset: & recolunt iniurias ad eas vindicandas, mundique voluptates, quibus Deus offenditur. Sed de his satis. Iam nunc vlteriora videamus. *Attendite autem vobis ne grauentur corda* *Lucæ. 17.* *vestra, in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ.* Dixerat Dominus in superioribus de tempore Noe & Loth quod sedebant, & bibebant & vxores ducebant: & venit ignis de cælo tẽpore Loth, & pluuia tẽpore Noe, & perdidit illos. Sic & vos cauete ab ebrietate, & crapula, & curis huius sæculi: ne cum dies iudicij aduenerit inueniat vos dominus istis rebus deditos, quæ nihil vobis proderunt tunc. Crapula autem cruda epula est: quando tantum de cibo sumitur, quòd naturalis calor non sufficit ad decoctionem eius. A deò enim grauatur spiritus nimietate cibi & potus, vt sit quasi sepultus. Vnde Oseas. *Oseæ. 9.* Memphis sepeliet eos. Hoc est, ex ore vitium homines sepelit: quia quanto corpus impletur, tanto anima minoratur. Qui luxuriatur enim, viuens mortuus est: sed qui inebriatur, mortuus est & sepultus, & in vili sepulchro. Non vetat homines Christus comedere & bibere siquidẽ nemo sine hoc agere potest vitam: sed vetat grauare corda onerãdo stomachũ contra vires caloris naturalis. Vitiũ & excessum vetat Deus. Dic mihi si peritus & sapiẽs medicus diceret. Attendite ne quis de illius herbæ succo auidiùs sumat, quod si fecerit subitus veniet ei interitus: non dubito quin vnusquisque propriæ salutis intuitu, præmonentis medici præcepta seruaret. Nunc verò animarum & corporum medicus simulque Dominus iubet ebrietatem, & crapulæ herbam vitandam, atqui nemo est qui abstineat. Certe multa

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt quæ luxum illum nobis odiosum debebant reddere etiam si non subesset exitiũ animarum, nullumque Dei præceptum de illo esset. Ipsa enim ebrietas dat introitum ad omne malum perpetrandum, & sic est ianua omnium vitiorum. Nam ebrietas aufert vsum rationis quæ dirigit hominem, & ostendit ei quid sit faciendum quid dimittendum: & præstat occasionem perpetrandi quodlibet malum. Sic Holofernes
Iudi.13. iacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus: & à muliere occisus est. Et quid miramur de superbissimo, & ethnico Holoferne: cũ
Gen.19. Loth qui iustus erat & Dei amicus propter ebrietatem commisit incestum cum filiabus proprijs. Abstinentia eripuit eum Sodomæ ingenti ciuitatis incendio, & fuit postea incestuosus, quia istam nõ seruauit virtutem. Iam vides quomodo ebrietas est causa multorum vitiorum. Si aliqui latrocinandi intuitu domum ingrederentur qui thecarum seras clausas inuenirent, puerumque domesticum ibi stantem interrogarent dicentes. Dic nobis puer vbi nam mater tua claues dimisit? Si puer ostenderet, & ipsi caperent quæ in domo sunt, nõne totius dãni causa esset? Si quidem nũmorum arcas, & claues ostendit. Puer iste nec fur est, nec est vnquam furatus, fuit tamen causa damni illati. Sic cum hominem occidit ebrius, cum adulterat vel aliud flagitiũ perpetrat non peccat mortaliter, quia vsu caret rationis: tamen in suo fonte peccat inebrians se: quæ ebrietas est causa tantorum malorum. Ipsa enim pacem separat, iuxta illud. Tumultuosa ebrietas secretum manifestat. Et
Prouerb.20. in Prouerbijs habetur. Nullum secretum
Prouerbi.31. est vbi ebrietas. Gula enim & ebrietate peior bestia factus est homo. Transis per flumen equum ducens eumque potas qui vsque ad sitim extinguendam bibit. Cui etsi postea habenas porrigas non iterum bibere coges: nec guttam, etsi totus mundus stimulet. O homines peiores bestijs: quandoquidem bestiæ extra necessitatẽ bibere nolunt, & sunt homines adeò incontinentes qui iterum atque iterum bibũt vsque ad vomitum vini, & etiam cibi. Caue ergo tu qui homo rationalis & Christianus es ne tali vitio deditus vsum rationis, per quam à brutis distingueris, amittas: & legem Dei trãsgrediens præuaricator sis diuini præcepti. Sed abstinens esto, vt sic possis Deum con-
Danie. 10. templari. Daniel vt præsto esset diuinis solatijs recipiendis, tres hebdomadas ieiunauit abstinens se ab esu panis, carnium & vini potu, quo factum est vt posteà multas videret visiones, & reuelationes Dei. Con- *Psal.18.*
fusio magna tibi est cum tam magnus princeps sis, quem Deus paulominus ab angelis minuit, quòd vino propriæque carni obtẽperes huiusque sæculi curis, qui ad cælum conditus es. Quando nescis horam, in qua te vocabit Deus ne esui, & potui operam naues. *Et superueniat in vos repentina dies illa: tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ.* Quando minus putant rapiet illos Dñs ad terribile istud tribunal, vt dignam mercedẽ accipiant. Quanuis non videant pericula in quibus sunt, tamen extremum illud iudicijque diem fugere non poterunt. Improuiso ac subito dies illa inuoluet omnes. Hoc est, quod in Ec- *Eccle.9.*
clesiastico legimus. Nescit homo finẽ suũ: sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo, sic capientur iniqui tempore malo. Similitudinem autem hanc de laqueo venatoris posuit Christus ad significandum diem illum fore repentinum sicut hamo capiuntur aues, & animalia de improuiso. Et dixit hæc ne erraremus in parabola prima germinãtium arborum monstrantium æstatem: ne scilicet intelligeremus determinatum tempus (puta trium mensium) inter alia signa antecedentia aduentũ Christi: quemadmodum determinatum est tempus inter gemmantes arbores & æstatem. Ad tollendum ergo hunc errorẽ dicit quod superueniet dies ille repentinus: non respectu aliquorum, sed respectu omnium habitantium in terra. Obserua autem quod dicit laqueus iste veniet super in terra sedentes. Isti sunt amatores sæculi, qui in terra sedere dicuntur, quia præ patria diligunt eam: nec ita se habent sicut peregrini & exules, sed sicut habitatores. Boni enim non fruuntur hoc mundo, sed vtuntur eo. Contrarium autem faciunt mali de quibus diuina sapientia loquitur, quod impij apud se docebant. Venite fruamur bonis, quæ sunt *Sapi.2.*
& vtamur creatura tanquam in iuuentute, vino pretioso, & vnguentis. Boni in hoc sæculo etiam edunt ac bibunt. Nam etsi sancti, homines quoque sunt, & ideo quæ necessaria sunt sumunt. Mali autem sicut mi- *Iudi.7.*
lites Gedeõ præcipites se conijciũt in aquas ad ex vino voluptatum, & mundi vanitatum bibendum. Quando primo Deus mun- *Gen.1.*
dum

dum eõdidit nõ benedixit quadrupedi animali in terra degenti, sed benedixit auibus quę ex auris in terram descẽdunt vt cibum, qui suppetit, fumant, earũque perpetua habitatio in aere est. Sic tu per auras volitare debes, sicut auis: ad orationem & contemplationem, solumque ad solum descendere sumendi necessarij cibi gratia: reminiscens te peregrinum esse & aduenam ad cælumque tendere mansionem tibi perpetuam. His qui in terra sedentes, & non stantes habitant, quia in voluptatibus morari volũt, dicit Deus quod superueniet in eos repentina dies illa, & quod sicut laqueus capiet in terra sedentes. Vnde sanctus Apostolus protestatur. Cum dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. Abijciamus ergo opera tenebrarum & induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus. Non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominũ Iesum Christum, & carnis curam non feceritis in desiderijs, &c.
Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis. Iubet vigilare & paratos esse, vt fugiamus mala iudicij venturi, de quo supra dixerat. Quod vero ait, omni tempore, referri potest ad verbum vigilate, vel ad participium orantes, sicut dixerat supra, oportet semper orare, & non deficere. Quod quomodo sit intelligẽdum vt semper oremus non deficientes ibidem explicauimus. Adiungit autem hic vigiliam orationi, vt doceat quòd hæc duo adiungere debemus, & his armis simus induti contra mala futura. Omni ergo tẽpore opportuno, & quantum id fragilitati humanę exstat possibile vigilare & orare debemus: sicut
Matth.26. & passione instante dixit discipulis. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Noctis vigilia paratissimum tempus est, & nimis opportunum ad orationem: nam corde quiescente, solitario, & libero curis, negotijs, occupationibus, & diei strepitibus, illuminatur intellectus ad cognoscendũ Deum in oratione. Sic Dauid, Nox illuminatio mea in delicijs meis. In animæ delicijs ac voluptatibus diuinis adiuuabat me noctis vigilia, in qua plus quam die videbam. Oratio quoque ad euitanda mala futura optimum remedium est. Vnde Petrus. Sobrij
1.Pet.5. estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, &c. His armis munierunt se Iudith, Hester, Ezechias, Iosaphat, & plurimi alij in suis aduersitatibus: & victores exierunt castrorum inimicorum suorum. Non solum orare, sed & vigilare præcepit: quia somnus superfluus indecens est homini Christiano, & corpori ac animæ est nociuus: nam diuturna quies vitijs alimenta
Prouer.20. ministrat. Scriptura quoque admonet dicens. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat. Igitur si vigilauerimus, id est, si semper armati fuerimus contra inuisibiles & visibiles hostes nostros, & per deuotam & piam orationem nos Deo cõmiserimus, fiet vt temporalia mala nobis nihil noceãt: & æterna timere non sit necesse. Poteris & stare ante filium hominis, id est, coram supremi iudicis tribunali securus: sicut Sapiẽs
Sapi.5. ait. Stabunt iusti in magna constantia, &c. Qui enim quod suum est fideliter agit, & pia precatione defectus suos à Deo resarciri precatur, dignus est quod omnia huius mũdi mala fugiat: & in futuro intrepidus ante filium hominis stans coronam perpetuã expectet. Sed de his hactenus: quia ad passionis Domini nostri Iesu Christi expositionem properamus. *Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti.* Respice pœnitentem vitam, & labores Domini. Toto die prædicat, & miracula edit, nocte autem quando ei quiescendum erat à præterito diei labore, in blando lecto, & molli, in montem vadit oraturus. Aspice qualiter doctor iste maximus quæ prædicat, facit. Hortatus fuerat nos, vt vigiles essemus in orationibus: & ipse est in monte orans per totam noctem. Tota Christi vita quidam labor fuit, sicut ipse dixit per os Dauid. Labor est ante me, *Psal.72.*
donec intrem in sanctuarium tuum Domine. Tota illius vita fuit quædam crux acerba: vt tibi æternam vitam largiretur. Hæc maxima cõfusio est his, qui se nomine Christiano magnificantes se voluptatibus & delicijs dedunt in mollibus lectis iacent, etiam vsque ad meridiem. Præterea respice Christum, quam benè tempus terit, diemque & noctem consumit in tuo obsequio. O quanto conatu Deo inseruire deberemus, qui tanto feruore nostris seruimus commodis. Hoc vitæ exemplum Domini nostri taxat maximè delicias hominum, & ignauiam qua ei seruimus. Die docebat in templo, nocte vero in montibus morabatur nimirum oratio

Universidad de Deusto
Biblioteca

nibus vacans: sicut & alibi scribit de eo noster Lucas. Exijt Iesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione. Multi vigilant & nunc diu noctuque: quibus certe melius esset, vt dormirent. Vigilant enim nō Christo, sed Sathanæ: non vt animæ prosint, sed vt hanc citius perdant. Non sic isti, de quibus subditur. *Et omnis populus manè ibat ad eum in templo audire eum.* Quia re vera non solum delectabile erat audire Dei sapientiam, verbum patris æterni, vnigenitū Dei, Deum verum incarnatum, in persona propria prædicantem, propter doctrinæ suæ profunditatem, salubrimam authoritatē: & propter suæ eloquentiæ gratiosissimam venustatem, sed & propter præclara ac copiosa miracula eius prædicationem comprobantia. Rectè populus hic Iudaicus agit qui non plus equo indulget somno, nec medium vsque in diem stertit, sicut modo contingere videmus: vacant enim somno vsque ad dimidium diei, quo transacto rem sacram facientem quærunt; annus vero labitur illis nulla audita concione, consumūt maiorem noctis partem in ludis & epulis, postea defessi mūdi, & carnis obsequio prope diluculum iacent, è somnoque suscitantur circa meridiē, magis ad exemplar ethnicorum quam Christianorū, hominumque spiritualium. Duo sunt hūc obseruanda, primum feruor huius gentis & conatus: siquidem tanto calore, spiritu, cura, Christum sequebantur, & mox mane diluculabant ad eius doctrinam audiendam. Disce ex hoc loco horum exemplo mane surgere, & audi Salomonē dicentem. Vsquequo piger dormis, & quando consurges de somno tuo? *Prouer. 6.*
Et rursus. Sicut ostium vertitur in cardine suo: sic piger in lectulo suo. O quam multa negligunt bona, & quam damnabiliter tempus suum expendūt somnolenti, pigri, & qui de sero in vicijs & delicijs vigilias protrahunt: propter quod tarde surgunt. Non est hæc arcta via salutis, nec conuersatio pœnitentialis, nec cordis custodia: nec coram Deo diligentia vera. Secundum quod hic obseruandum esse censeo est, quod non surgunt mane, vt propheta dicit ad ebrietates sectandas, aut ad aliquid simile: sed ad audiēdum verbum Dei. Sic multi mane surgunt, sed ad comedendum, & bibendum, vel deciendum proximum fraudesue faciendas: nec bene dies appropinquauit quando iam certant & clamant, de quibus agunt, vt homines insipientes. Et quod prius faciunt statim quod surgunt est mulierem, filios, & domesticos, obiurgare. Non sic isti qui non solum mane surgunt, sed etiam surguntur, vt audiant verbum Dei: iuxta illud saluatoris. Primum quærite regnum Dei: & hæc omnia adijcientur vobis. Vtinam sic Deo vigilemus orationibus instantes & vigilijs, vt securi veniēte Iesu iudice ei obuiam exeamus intrepidi: vt perpetuò cum ipso in æterna beatitudine maneamus. Amen.

Esai. 5.

Matth. 6.

Lucæ. 9.

¶ Præfatio

PRAEFATIO IN DOMINI passionem secundùm Lucam.

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. Philippens. 2.

HOC testatur Apostolus cupiens admodum in cordibus fidelium radicare assiduam lamētandæ ac flebilis passionis vnigeniti filij Dei memoriam: sicq; animis nostris figere, vt ab eis nunquam aboleretur. Non dixit contemplemini, nec intelligatis: sed sentiatis volo. Habete Christi passionis considerationem, quæ viua sensibilitate doloris & spiritu sit. Passionem hanc iniquus & peccator cogitat & intelligit, corde autem non sentit: propter quod, nec lachrymis veris, seu viuis defletur, & inde est quod diu in peccatis moratur. Quod ergo sentiendum nobis est Christum infinitum, æternū, immensum, cæliq; & terræ creatorem semetipsum humiliasse obedientem factū vsq; ad mortem: mortē autem Crucis. Quod cum ita sit æquum & iustum est sentiamus cōpatiamurq; in his, quæ ipse pro nobis passus est. Et in huius monitu & exhortatione, cum sit res, quam ab oculis abigendam non eruditus & doctus censebit, carpit Apostolus incuriam & negligentiam nostram: siquidem tam insensibiles & bestijs similes sumus, vt rem tam sensu dignam non sentiamus. Quando de aliquo, quod sentiendum est nos monent, ex duplici potest oriri causa: vel quia illud in se adeo paruum est, vt attentis auribus & arrectis egeat, vt sentiri possit: vel quia sensus adeo hebes est quod quamuis obiecta res magna sit indiget tamen suscitante aliquo quo re uuiscat, vt attendere possit. Non mirum sit in pede lenticula lædaris quod non sentias: si tamen in capite læsus lapide, adhuc non sentias incuriosus maximè iudicaberis. Videamus ergo num Christi passio sentiri non possit, quia parua res est, vel quia sensus nostri adeo hebetes & ignaui sunt, vt id attingere non possint. Certum est primum locum non habere: quia Christi passione nihil insignius, præclarius, & excellentius fuit in vniuerso: nec vbi magis magnitudo diuinæ potentiæ & virtutis ostendi potuit. Etsi diuina virtus in creaturis conspicitur & relucet: non tamen in omnibus etiam simul sumptis ita intuetur, sicut in sola Christi passione: quia in mundi creatione & eius conseruatione Deus nullam inuenit resistentiam, seu reluctantiam: quam nec inueniret etiam si infinitos creasset mundos: inuenit tamen maximam in hominis conuersione, sicut Iudæis Stephanus dixit. *Vos spiritui sancto restitistis.* Propter quod in redemptione hominis per Christi passionē magis suam virtutem Deus ostendit, quam in eiusdem, & etiam totius mundi creatione. Hoc videbimus si contemplemur Deum, hominem lapsum redemisse, eiq; salutem in Christo crucifixo, paupere, humili, contempto, mundi viribus destituto, fallacijs, atque humanis artibus carente, contulisse. Et non solum in his, sed etiam cum facie cōfusus esset in crimenq; adductus ab omnibus hominibus, cum ipsi variis & magnis essent irretiti atque implicati vitijs & peccatis, voluit in ipso & per ipsum Deus tot eripere malis hominem, & à profundo inferni reducere vniens ipsius naturā. Quod totum factum est mundo, suis diuitijs, honoribus & voluptatibus, dæmone, fallacijs & cauillationibus, humana sapientia atque prudentia sua calliditate, & versutia, sensualitate, delicijs suis, & propria voluntate iniquis & malis inclinationibus, reluctantibus. Nonne ergo tibi videtur Deus suam immensam & omnipotētem virtutem optimo & singulari modo extra totum cursum ordinarium, ostendisse? Maximè igitur Christi passio ob suam magnitudinem sentiri debet: & sic tota sensit mundi huius machina. Senserunt cæli cum obscurati sunt, Sol & Luna quando eclipsati sunt, terra cum tremuit, cumq; petræ scissæ sunt, & velum templi in duas scissum partes à summo vsque deorsum, sepulchra mortuorum aperta fuerunt, &c. Vide ergo, an ex hac parte sit necessariū hortari nos, vt sentiamus Christi Dñi nostri passionem. Reliquum erit defectum nobis inesse: quia ignaui nimis & incuriosi sumus, atque duri corde, adeo vt quod totus mundus sensit nos minime sentiamus. Omnes creaturæ in Christi morte compatiuntur: solus miser homo, pro quo Christus moritur, compati dedignatur. Andronicus datis dextris, iureurando sanctum sacerdotem Oniam peremit, quod cum ad Antiochi aures peruenisset, cum Rex Gentilis & idololatra esset, molestè tulit & indignatus est, lachrymasq; fudit ad misericordiam flexus, propter Oniam defunctum. O populе Christiane quam optimus tibi excitator est iste. Quid facis, cur lachrymis parcis, mortem sanctissimi, & summi sacerdotis Christi redemptoris tui, recordatus? Quare non è somno te excitas, vt te depiles capilloq; vellis, & clamoribus ad cælum ductis eum deijcias? Mors illius à quo magnis est aliquis affectus muneribus maxime sentiri solet. His Dauid conabatur filias Hierusalē ad planctum flectere propter Saulis mortem dicens. Filiæ Israel flete super Saul, qui vestiebat vos coccino in delicijs: qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro. O munera & dona Saulis, quam exigua & parui momenti estis, simul po

Actor. 7.

2. Reg. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sita cum his, quæ Christus mundo contulit. Ideo mortem nostri veri Saulis sentire & flere debemus: siquidē creauit, redemit, & dilit nos. Sentite ergo quæ Christus pro vobis passus est doloris sensilitate quæ animam ipsam attingat, insolubili nexu eius cum corde: sentite etiam in visceribus eius ignominias, dolores, labores, angustias, tristemq; & deflebilem mortem. Si cruciatus & tormenta redemptoris tui vis exacte sentire vt sentiri debēt, existima, & considera omnia esse propter tua scelera perpessa, nam quanuis nullus alius in mundo esset præter te peccator, omnia quæ sustinere voluit pro genere humano redimendo, pro te sustinuisset vtiq. Propter quod supplex veniam à Domino exorare teneris: quando audes ante diuinū eius conspectū apparere, cum ei in causa sis tot cruciatuum. Ionas laboris nautarū quem ob suam causam patiebantur, misertus est, & dixit. Mittite me in mare, quia propter me hæc tempestas orta est. Quare ergo tu tempestatē quam Dominus patitur non sentis: siquidē propter te orta est? Mitti debes in mare amarum tribulationum, vt Domini tui subleues pœnam. Sicut quando delinquis eum iterum crucifigis, vulneraque innouas: ita quando respicis pœnitentiam agens, sentis, desteque eius passionem: de nouo vngis atque linis pretioso vnguento illius vulnera. ¶ *Sustinuit itaque Christus ingenteis dolores corporales & spirituales, propter dehonorationes, infamias, iniquas, falsas accusationes, & conteptus, quibus sunt Christū prosequuti. Passus est in loco vilissimo, nefandissimo, in die Paschatis, & coram ingenti hominum multitudine, mortemq; maximæ infamiæ & dedecoris omnibusq; viliorum. Passus etiam ab omni hominū statu: nam mulieres, homines, Iudæi, Gentiles, Domini, Principes, Sacerdotes, & vulgi gens ad eius mortem conuenerunt, eique adfuerunt. Passus est à secularibus Deo dicatis, Pharisæis, scilicet, & à domesticis, siquidem vnus eorum negauit, & alter vendidit. Ab omnibus enim fuit Christus vexatus, & derisus. Plane animo meo illud insedit, dæmones per totam Christi vitam eum diligentissimè inuestigasse? cumque eum vidissent tam insigni sanctitate pollentem in passione eius totam armasse inferni ferocitatem, totam inferorū rabiem instigasse: vt quibus artibus quibus machinis possent sanctitatis quam in Christo videbant arcem expugnarent: vt vel ad iracundiam, vel tantillam illum prouocarent. Quis enim credat tantam in hominibus inueniri crudelitatem: vt contra innocentem sic sæuirent? Non erat hæc impietas humana, sed dæmoniorū. Totius ergo inferni erat illa sæuitia, & crudelitas. Sed non demōstrat hic miracula consueta. Grande miracula profectō est, quod tanta in humana carne splendeat patientia: vt nec minimum in maximis & summis opprobrijs commoueatur. Quis enim mortalium tam sereno, tam tranquillo, tam immoto fuit pectore, vt tam furentibus procellis, tam nefandis furijs agitatus, tam quietus ipse, & tam placidus perseueraret? Totus infernus, tota synagoga, summo nixu, summa vi quatit, percutit, impellit, & proruit in Christum: ipse vero adeo pacatus perstat aeſi nihil illi truculenti niterentur. An non hoc miraculum est? an non hæc patientia diuina potius quam humana? Gaudet igitur Deus eius patientiæ expectator: admirantur angeli, stupent dæmones, attoniti lassati cessant Iudæi, & exemplum ad similia ferenda Christianis exhibetur. Ne imparem Deo gratiam referamus pro doloribus, quos propter nos ferre dignatus est. Et si saluatorem tantum angit, nos ingratos, & beneficiorum in nos collatorum immemores videre sentiamus aliquid ex nimio, quod ipse sensit. & passus est propter nos. Omnia enim membra corporis, languente capite dolent: & nos si membra Christi sumus, non possemus non dolere, ipso dolente: non possumus non cōpati, ipso patiente. Maximè cum non pro se, sed pro nostra salute patitur: quicquid patitur. Si ergo non cōpatimur signum est, quod membra eius non sumus, nec de spiritu eius vegetamur. Cogitet vnusquisq;. Si ego fecissem malum, propter quod pater meus occisus esset, non ne pro morte eius merito dolerem? Et si non dolere simili morte dignus essem. Verum iam malum feci ego propter quod non solum pater meus, sed Deus meus occisus est. Quomodo ergo non dolebo? Omnis anima (dicit Dominus) quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populo meo. Si enim lapides commoti sunt & suum dolorem propria fractione monstrarunt, si terra conceptum dolorem ferre non valens tremore manifestauit, si sol luctum suum radiorum amissione hominibus ostendit: cur homo duriora habet viscera saxo? In morte enim Christi sicut saxa scindebantur, ita pie credi potest quod obscurato sole arbores virore deposito, marcida folia demittebant. Aues volatus suos amittebant, animalia non pascebantur, pisces natare fastidiebant, flumina grauata, & velut dolenter fluebant: nihilq; erat, quod vt poterat dolorem interiorem, exterius non manifestaret. Omnes creaturæ eum, qui ex nihilo eas fecerat lamentabantur. Omnes prædicant lamentum: & inuitant, vt Christo compatiaris: qui tecum compatiens, mori pro te voluit.*

¶ Consideremus ergo Christum redemptorem nostrū in cruce pendentem, omnibus destitutum, patientem incredibiles cruciatus in corpore, & anima, soluentem debitum pro peccatis nostris, extensas habentem vlnas ad recipiendum & amplectendum nos, latus eius perforatum, vt ibi in corde & visceribus peccatores recondat: & caput inclinantem, vt querelas & preces fusas à nobis audiat. Et si moritur tam feruenti calore charitatis, vt vestes proprias sustinere non valens in cruce extet nudus: accedamus ad eum, ploremus coram eo qui fecit nos, vt lachrymis & gemitibus iuxta crucem fusis, mereamur passionis fructum consequi, qui est peccatorum remissio, & postea cum Christo in cælo resurrectionis eius gloria fruamur. Amen.

CAPVT

Ionæ.1.

Leui.23.

CAPVT XXII.

APPROPINQVABAT autē dies festus Azymorū, qui dicitur Pascha. Et quærebat principes sacerdotum & scribæ, quomodo Iesum dolo tenerent & occiderēt. Iam tēpus appropinquabat in quo Deus sua infinita misericordia decreuerat ab Ægypto nos eripere, atque à tyrannide & crudeli dæmonis principe tenebrarum seruitute educere sanguine immaculati agni Christi filij sui vnigenti. Iam tempus appropinquabat, vbi postquam Deus misit filium suum natum ex muliere, factū sub lege, vt redimeret eos qui sub lege erant sanguine suo. Iam agricolæ incipiunt dicere. Hic est hæres venite occidamus eum. Egressa est enim iniquitas, à senioribus Israel, qui videbantur regere populum. Principes nanque sacerdotum, & scribæ simul cum Phārisæis odio contra Christum concepto ob præclara ipsius miracula, & constantem doctrinam, populum ab eo auertere studuerunt: & tandem vitam & memoriam ipsius à terra cogitauerunt delere dicētes. Eradamus eum de terra viuentium: & nomen eius non memoretur amplius. Plus certè temeritatis fuit in hoc hominum genere quam in Satana. Hic enim sæpe confessus est Christum esse filium Dei, eiusque potestatem timuit: & præcipienti obediuit. Nunquam ausus fuit mittere manum suam in Christum dominum, nec in deserto, nec in monte, nec in pinnaculo. Sed isti principes sacerdotum & scribæ peiores effecti patre suo diabolo, diu noctuq; insidiantur, & aperte calumniantur, & volunt eum de medio tollere. Non sunt Christi hostes Gentiles, sed Iudæi: & non vulgares, & qualescunque Iudæi, sed sacerdotum principes, & scribæ. Illi quidem qui quotidie ex sacris scripturis populo Iudæorum venturum Messiam commendare solebant. Isti quærebāt quomodo Iesum interficerent. Quem iure accusare non poterant dolo volebant eum tenere, vt inquit Matthæus & occidere. Tales sacerdotes, & scribæ apud hoc sæculum inuenire est: qui innocentes opprimunt, & blasphemos defendunt. De his Esaias. Principes tui infideles socij furum: omnes diligunt munera, & sequuntur retributiones.

Sed quia de causa illū occidere volunt? Quibusve improbe aut impie factis cōmeruit? Audiamus ipsum loquentem. Multa opera bona ostendi vobis, propter quod horū me lapidatis? Et iterū quis ex vobis arguet me de peccato? Innocentem ergo nocentissimi interficere quærunt. Sed hic factum est pio rum, & hic genus est impiorum. Abel occi- Gen.4. fus est à Cain vterino fratre suo. Noe illusus Gen.9. à proprio filio. Ismael persequitur Isaac, Gen.27. Esau, Iacob; Dalila maritum morti tradit. Gen.21. Absalō sanctissimum patrem persequitur: 2.Reg.16. & impijssima & incredula synagoga sponsum suum diu expectatum morti tradit. O, incredibilis, & dæmonis rabies, nefandaque mortaliuin peruersitas. Non eos nec Saluatoris innocentia, nec magna, & mirabilia bona, quibus eos erat prosequutus, nec timor Dei, nec sanctissimus dies paschę, & religio tantæ festiuitatis, illos vnquam mouere potuerunt, vt ab incepto desisterent. Non impedit eos gehennæ timor, nec diuina lex. Sed quid? *Timebant vero plebem.* Et cur non potius carnificem suum dæmonem? Imo Matth.10. cur non eum, qui potestatem habet corpus simul & animam mittere in gehēnam? Qui timet Deum (inquit sapiens) faciet bona. Eccle.15. Sed quoniam principes sacerdotum, & scribæ omnem Dei timorem ex corde excusserant: non est mirum quod plebem timeāt. Non timent Dominum, qui potens est iugulare condēnare, de medio tollere, in æternosque cruciatus conijcere: & timent populum, adeo timore incussi semper peccatores incedunt, vt de illis sapiens dixerit. Fugit impius nemine persequēte: iustus autē quasi leo confidens, absque terrore erit. Qui Proverb.28. Deū nō timet, necesse est, vt omnia timeat.

¶ Plebem timebant & profecto non plebs sed qui passurus erat impediebat illorū conatus. Ipse enim potestatē habebat ponendi animam suam, & iterum sumendi eam. Ioan.10. Ingēs certe fuit istorū facinorosorum ac pessimorū hominū malitia aduersum Christū. Sed maior multo proculdubio fuit patientia, qua mundi Saluator se gessit, in tot ærūnis, blasphemijs, & persequutionibus constitutus. Nonne posset terram crepare cogere, ac omnes statim deglutire, corporeq;, & anima vnitis desilire ad inferos? Nonne Esa.53. posset in nihilum vertere? Sed mansuetissimus agnus coram tondente, se exhibuit, & non aperuit os sum. ¶ Tu ergo si iniuriam pateris ab his, qui tibi multas deberent gra-

Luc.12.

Colo.4.
Matth.21.
Marc.13.

Matth.26.

Esai.1.

tias agere, patienter fer: in propriamque tuam mentem veniat quam inique ab impijssimis hominib⁹ Saluator tuus fuerit tractatus, in quos ingentes beneficiorum thesauros contulerat. Sequitur in litera. *Intrauit autem Satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariothes vnum de duodecim, & abijt, & loquutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.* Intrauit diabolus in Iudam, hoc est in mentem seu animam eius, non ei essentialiter illabendo, quia solus Deus creator & immensus essentijs rerum illabitur, qui omnia implet, penetrat, & excedit: sed intrauit per effectum suggerendo Christi venditionem. Nec hac vice solum intrauit hoc modo in eum, sed & antea sæpe vt pote quotiescunque illum ad mortale induxit peccatum. Vnde
Ioan.13. apud Ioannem legitur. Et cœna facta cum diabolus iam misisset in cor Iudæ, &c. Aduerte qualiter inimicus Satanas vires assumit, vt quod Deus in nobis, ipse operetur: nam sicut Deus iusti animæ illabitur, in cor deque cõcluditur: ita dæmon accurate in eã intrare atque in corde recipi tentat. Quãdo Deus in aliqua residet anima facit, ne rei, quæ Deus non sit pateat aditus, & cuicunq; rei, quæ Deũ sapit, pandatur. Sic Anna illa
1.Reg.2. sanctissima mater Samuelis ait. Dilatatum est cor meũ in domino: dilatatũ est cor meũ in Deo meo. E contra quando diabolus in anima moratur, cuiuis rei mũdi patet, Deo autem clauditur. Quodlibet offendiculum est illi occasio casus: quia dæmoni tradidit cor, quandoquidem Deo atque rationi resistit. Quid plus rationi absonũ quam Christum Iesum, qui eos tot affecerat bonis vendere? Non ait, vt venderet, sed vt traderet, quod idem est quod traductione vẽdere. Si animis mutaret Christũ, ipse huius mercis pretiũ factus est: nã venit dare animã suam in redẽptionem pro multis, sed iniquus pecunijs mutat. Itaq; hunc intrauit diabolus
Matth.20. Mar.10. vas suũ plenius possidendo, & hoc etiã modo intrat corda eorũ, qui eius tentationibus & suggestionibus cõsentiũt. Non intrat cogendo, aut necessitando ad culpã, sed suggerendo, & alliciendo ad eam: nos vero voluntarie ianuam aperimus prẽbendo suggestioni diabolicæ consensum. Contra quos Pau
Ephe.4. lus. Nolite locũ dare diabolo. Iacobus. Resistite inquit diabolo: & fugiet à vobis. Omni
Iacob.4. ergo impię cogitationi, affectioni, & suggestioni peruersæ iugiter ac viriliter reluctemur, Deo atq; eius mandatis, & testimonijs fortiter adhærentes: & quicquid veritati ac æquitati contrarium est respuentes.

¶ Expende autem quam optime dicat euãgelista quod abijt, quia à Christo recessit, non solũ quidem secundũ corpus, sed etiam animã, minime Christum esse filiũ Dei confitens, & credens: contulitq; se vt infidelis, Apostata, ad Pharisæos, Deũ abnegans nõ poterat non in manus dæmonis incidere: nã qui Christum deserit, opera Iudæ operibus simillima faciet. Egressus est Cain à facie domini ait scriptura: & statim subdidit. Habitauit profugus in terra. Sic ille de quo Gen.4. in Matthęo. Egressus à facie domini cœpit Matth.18. suffocare fratrẽ suum, vt redderet, quod debebat. Malum enim, & amarum est te Dominum reliquisse Deum tuum. Exiẽs ergo Hiere.2. Iudas à Christi conspectu abijt vbi principes sacerdotum & scribę conuenerant: quia sciebat quod volebãt eum interficere: & dixit eis. Quid vultis mihi dare: & ego eum vobis tradã? Acsi diceret. Ego gnarus sum cordi vobis inesse huius hominis vitam tollere populique metu non audere eum adori. Ne timeatis, ego eum vobis tradã: ita vt sine strepitu positis in eum manus conijcere. Iudas proculdubio mortem Christi accelerauit: nam iam Iudæi timore populi cõpulsi, captionem eius in aliud tempus, post pascha, scilicet differre statuerãt. Iniquus tamen ac traditor in eorum peruersos animos induxerat, vt eum statim tenerẽt. Vendidit
Ioan.14. Iudas veritatem: nam dominus ait. Ego sum via, veritas, & vita. Et etiam nunc in sæculo nostro vendita est veritas, nam nullibi compãret: licet valde sit necessaria ad regimen totius orbis. Non quis incusẽt reges, prælatos, religiosos, cum ex suis aliquod prodierit monstrum. Duodecim erant in societatẽ Christi asciti, sed vnus illorũ traditor fuit.
Gen.37. Respice ergo tu quo pacto sanctus Ioseph à fratribus diuẽditur, illudq; Zachariæ adZacha.11. impletur. Appenderunt mercedem meã triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me. Proijce illud ad statuarium, &c. Psalmista.
Psal.40. Homo pacis meæ in quo sperabam: qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationẽ. Considera ergo, ò anima mea quãta debeas Deo siquidẽ magnus ille dñs & filius Dei, sicut seruus & captiuus, vendi non dedignatur: & hoc propter amorẽ, quo te prosequitur. Iam pro peccato venibas: & vt te redimeret voluit ipsemet pro te vendi ne

ne à te ipsa liceas, plurisque te facias ne adeo vili pretio vendaris, quale rerum terrestriũ
1.Cor.6. est, siquidem tam ingẽti pretio emptus es. Audi Paulum dicentem. Empti estis pretio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro. Gaude ergo Christiane: nã tu solus lucrosus euasisti ex huius modi cõuentu, atque contractu. Ita que quod Iudas vendidit & Iudæi emerũt tu lucratus es. Noster certè est Christus: Iudæorum autem emptorum, minime. ¶ Vide qualis sit effectus auaritiæ: si quando cor hominis occupauerit. Iudas enim ductus auaritia, dominum tradidit. Virtus enim cupiditate fœdissima, Satanicumque recipiens cõsilium neglexit omnem amicitiam, exuit omnem humanitatẽ, oblitus est omnium beneficiorum: deseruit saluatorem, contulit se ad pessimos Dei inimicos & Dei filium vendidit auaritia ductus. Hoc debebat omnibus auaris metum incutere, atque terrorem: & auaritiam exosam habere: hoc propheta clamat. Inclina
Psal.118. cor meũ Deus in testimonia tua, & non in auaritiam. Radix enim omnium malorum
1.Tim.6. est cupiditas. Bene dicit radix, quia ex ea oriuntur latrocinia, furta prędationes, odia, vsuræ, innumerabilia mendacia, fraudes, falsaque iuramenta emẽtium, & vendentium. *Et gauisi sunt & pacti sunt pecuniam illi dare: & spopondit.* Gauisi sunt principes sacerdotum & magistratus populi, quod scilicet, iam haberent vnum cuius ope, & auxilio, Deum perdere possent. Sic Salomon de impijs sait,
Prouer.2. lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis: lætantur inquam quod non solum sint ipsi impij: sed quod habeant malitiæ suæ complices. Huius generis habet mundus plurimos, qui gratulantur si viderint numerũ malorum augeri. Sed gaudent isti in malitia sua, nos autẽ in Domino gaudeamus: illi gaudẽt quod morti Dominum tradunt, sed nos gaudeamus quod mortem hãc pro nobis volũtarie subierit: illi in morte Christi eius quærebant interitum, nos in ipsius morte nostram expectamus vitam & salutem. Gaudent illi eo quod moritur, sed nos gaudemus quia resurget. Spopondit autem Iudas, idest promisit & obligauit se illũ tradere eis. O stulta promissio. Quomo-
Iacob.2. do potest se obligare homo tradere filium Dei? Dæmones contremiscunt ad vocem filij Dei: & hic traditor instinctu dęmonis ad ductus pollicetur se illum traditurũ: sed hęc omnia frustra pollicetur, & conatur cum nihil aliud agere potuit prẽter id ad quod spõte se obtulit Christus qui etiam ideo ad mũdum hunc venerat, vt pro iniustis, & peccatoribus sese daret in morte: hoc quod iam antea sæpissime testatus est. Verum ne putes Iudam per iocum tam impiũ nefas pollicitum, audi quid Euangelista dicat. *Et quærebat opportunitatem, vt traderet eum sine turbis.* Vtinam sic opportunitatem boni captarẽt ad bonum, sicut mali. Cain volens occide-
Gen.4. re fratrem Abel eduxit illum in agrum, vt sine testibus, & nõ habens, qui illum prohiberet posset illum interficere. Vxor quoq;
Gen.39. Phutiphar, vt vidit quod Ioseph esset sine socio aliquo opportunum elegit tempus, vt illum moneret ad opus nefandum peragendum. Sciunt enim mali opera sua iniqua in tempore opportuno exercere, & illud tempus quærere, & expectare. Vnde Iob ait.
Iob.24. Oculus adulteri obseruat caliginem. In pœnam peccati hãc Deus ab iniquis expetit vltionem vt eo loco, & tempore mala faciant quibus nõ sit, qui prohibeat: & sic plurimis laqueis peccatorũ illaqueati, demum in inferno demergantur. Nos vero quæramus tẽpus opportunum, vt Deo seruiamus, & virtutibus studeamus. Abrahã vir misericors,
Gen.18. & hospitalitati deditus in meridie erat in ostio tabernaculi sui expectãs in hora prandij an aliquis peregrinus trãsiret. Loth quo
Gen.19. que vespere cum viatores hospitium, & cœnam quærunt in foribus Sodomæ sedebat, vt peregrinos transeuntes in domo sua susciperet. Horum patrũ exemplo discamus & nos opportunitatẽ captare, vt proximis subueniamus. Nam illud Iudas, & impij omnes sciunt tẽpus furandi, adultetandi, & peccandi: profecto magis consonũ est & æquum, vt nos Deo seruiendo tempus opportunum quæramus. Sed de his satis. *Venit autem dies Azymorum in quo necesse erat occidi pascha.* Venit dies Azymorum, hoc est, dies ille in qua non licebat Iudæis, nec etiam alienigenis, qui cum ipsis erant vesci panibus fermentatis, sed solis Azymis: & in qua die necesse erat occidi pascha. Quare erat necesse? quia tanto verborum pondere à domino per Mosem præceptum fuerat sicut accepimus ex ipsa lege, sic enim legimus. Mensis iste vobis principium mensium erit in mensibus anni. Loquimini ad vniuersum cœtum filiorum Israel, &c. Lege caput duodecimum
Exo.12. Exodi. Igitur necesse erat occidi pascha, hoc est agnũ paschalem. Primum quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudaicum, hoc est typicum, & vmbratile. Sed multo magis, & summe necessarium erat occidi agnum immaculatum quem ille præfigurabat, hoc est, Christum. Quanto enim maiori opprimebamur iugo quàm Iudæi in Ægypto: tanto magis necessarium erat nobis vt agnus noster Iesus Christus immolaretur, & occideretur pro nostra libertate. Illos opprimebat Pharao, sed nos Satanas: & illi in sanguine illius agni liberati sunt à iugo Pharaonis, sed nos Christi sanguine à seruitute, & peccati iugo. ¶ Venit ergo dies Azymorum, hoc est paschalis celebritas: quę dicitur Azymorũ, ideſt panũ non fermentatorũ, quia in tota illa solennitate quæ septem durabat diebus vescebantur Iudęi Azymis panibus. Incipiebat paschalis solennitas in sero ferię quintæ ad vesperam in qua Iudęi edebant agnum paschalem cum Azymis panibus. Certũ est enim quod hoc quod Lucas dicit, in qua necesse erat occidi pascha quod loquitur de feria quinta in qua agnus paschalis occidebatur: Christus nanque in Azymo consecrauit, *Leui.22.* nam celebrauit cœnam die Iouis, hoc est, luna tertiadecima noctu quando iam incipiebat quartadecima luna, vt habetur in leuiticо. Quoniã à vespera in vesperã celebrãt Iudęi sabbatha, seu festa sua: & in die quando durabat luna adhuc quarta decima, mortuꝰ *Ioan.13.* est Christus. Et hoc est quod Ioannes dicit quodante diẽ festũ paschæ Christus lauit pedes discipulorum suorũ: & idẽ ait capite decimo octauo quod Iudæi non introierũt in prætorio Pilati vt non contaminarẽtur, sed vt manducarent pascha, scilicet, die sequẽti: vbi pascha accipitur pro cibis paschalibus, in die festo comedendis. Et si obijcias Christũ prima die Azymorum agnũ comedisse paschalẽ, verũ est: sed prima dies Azymorũ incipiebat à vespera tertiæ decimæ, lunę, vt diximus. Nec etiam valet obiectio. Christus quartadecima luna comedit agnũ paschalem & die sequenti passus est, ergo in luna quintadecima passus est. Negatur consequentia: quia vt diximus incipiente luna quartadecima cœnauit quæ nocte precedenti incipiebat, & sequenti diẽ, ideſt eadem quartadecima luna adhuc durante, passus est. ¶ Vide autem quod pascha idem est quod saltus, nam verbum, pascha, significat saltare & nomẽ, pesach, saltum: quia nocte, qua eduxit dns filios Israel de Ægypto, occidẽs primogenita Ægyptiorum saltauerit domos Israelitarum, nec occiderit ex eis quenquam. Nostri, transitum interpretantur: sed quasi idem est. ¶ Accipitur autem hoc nomen pascha multipliciter: primò accipitur pro agno paschali, vt hic accipit Lucas. Necesse erat occidi pascha: ideſt agnũ. Secundo accipitur pro tota hebdomada Azymorum seu solennitatis paschalis: sicut in actibus Apostolorum scribitur de Herode quod voluit post pascha producere Petrum populo. Tertio accipitur pro celebritate paschali existente in feria sexta prædicta. Quarto pro hora immolationis & comestionis agni paschalis: prout in Marco scriptum est. Erat pascha & Azyma post biduum. Quinto pro quocunque cibo vel pane quo vescebantur Iudæi durãte festiuitate paschali, sicut in Ioãne legimus. Iudæi nõ introierunt in prætorium, vt manducarẽt pascha: ideſt, Azymos panes Sexto pro figurato agni illius, puta pro Christo: de quo Paulus ait. Pascha nostrum immolatus est Christus. Septimo pro festiuitate epularum paschalium: vnde in secundo libro Paralipomenon dicitur. Nõ fuit tale Phase à diebus Iudicũ, quale fecit Iosias. Sed ad cõtextum. *Et misit Petrum & Ioannem dicens. Eũtes parate nobis pascha, vt manducemus. At illi dixerunt. Vbi vis paremus?* Ostendit in hoc Christus redemptor noster noluisse contrariare legi: sed potius parẽre, vsque ad vitæ vltimum. Ipse enim ait. Non veni soluere legem sed adimplere. Hic pascha pro agno paschali sumitur. Misit autem illos à Bethania vbi erat in quinta feria vt præpararent agnum paschalem. Binos etiam sicut mos illi erat eos mittit, propter mutuæ societatis solatium & socialis vitæ commendationẽ. Frater enim, vt inquit Salomõ qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas, munita. Sed dices. Quare Petro & Ioanni instructionẽ mẽsæ præcipit, & non potius Iudæ procuratori suo? Quia Iudas iam alia meditabatur quã parare domino ad diem festum legalia fercula: nam exitiũ parabat domino suo. Imò ignorans parabat ecclesiæ sanctissimam illam cœnam: quam omnia superiora veterum sacrificia præfigurabant. Talem itẽ parabat cœnam domino suo qualẽ olim Absalon fratri suo Ammon parauerat: in qua ipsum fecerat occidi. Sed in hoc differũt, quia Ammon non omnino iniuste (vitiauerat enim ac vi oppresserat Sororem suã) Christus vero ab impio Iuda, innocentissime impio-

Acto.12.

Mar.14.

Ioan.19.

1.Cor.15.

2.Par.25.

2.Reg.13.

impiorum mactationi oblatus est. Ergo absente Iuda procuratore, Christus Petro, & Ioanni præcipit vt vadant, & præparent, ea, quæ ad manducandum pascha pertinebant. Tu etiam, sicut Petrus, & Ioannes agnũ præparauerunt paschalẽ: ita per actionem studiosam, & contemplationem mysteriorum beneficiorumq; Christi, præpara cor tuum ad sacram cõmunionem. Sed cum dicunt, vbi vis vt paremus de ciuitate non dubitant, sed de domicilio, nam secundum legẽ non licebat alibi, quam in eo loco vbi stabat tabernaculũ constitutionis, celebrare pascha. Is locus à tẽporibus Dauid, & Salomonis erat vrbs Hierusalem. Ea vero *Ioan. 1.* lege præfigurabatur verum agnum tollentem peccata mundi immolandum fore Hierosolymis. Hoc non ignorabant discipuli, vtpote nati, & educati in lege. Quid ergo dicunt interrogantes vbi vis paremus? hũc sensum habet. Scimus, o bone Iesu tẽpus instare, quo iussi sumus agnum paschalem manducare: scimus quod non alibi nisi Hierosolymis licet hunc festum diem celebrare, scimus etiam quod male tecum conueniat cum Hierosolymis. Maior pars te odio prosequitur: & si qui sunt tuorum prætimore non audebunt se tuo nomine dare in periculũ: vbi igitur vis paremus? *Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurret vobis homo amphoram aquæ portans, sequimini eum in domum, in quam intrat & dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister. Vbi est diuersorium vbi pascha cum discipulis meis manducem?* Aperta est hæc historia: nihilominus tamen multis doctrinis, & consolationibus referta. Eliazar seruus Abrahæ occurrit Rebeccæ amphoram aquæ portanti: quam se quutus, ibidem hospitatus est. Dixit enim. *Gen.24.* Est apud nos locus spatiosus ad manendum: sicut hic hospes ostendit Apostolis stratum, & cœnaculum magnũ. Sic etiam & Sauli, puellæ quæ portabant lagenam *1.Reg.9.* aquæ indicauerunt vbi esset Samuel: & ibi solenne epulum illo die celebrauit. Samaritana quoq; lagenam aquæ baiulans, Chri- *ean.4.* sto in Samaria locũ parat: vbi Christus panem spiritualẽ, hoc est animas Samaritanorum dulcissime comedit. Nunc vero Christo cœnaturo cum discipulis, & dispensationem cum ecclesia celebraturo (vt Isaac cum Rebecca) & sui regni spiritualis primordia initiaturo, vt alter Saul: homo lagenã aquæ portans, locũ vbi hęc festa celebrẽtur ostendit. Nunc ergo anima mea vade, & interroga tuum dulcissimũ sponsum. Indica mihi *Cant. 1.* vbi pascas, vbi cubes in meridie ne vagari incipiam post gregem sodaliũ meorum, vt vadã post sensus, & delicias, & vagas meas cogitationes? Hic quiesce, & ejus pedes amplectere. Tota enim vita tua est scire vbi dilectus sponsus tuus sit: vbi cubes & teneas eum. ¶ Sed de his dimissis nota primo quã ingẽs sit Christi Domini penuria, atq; paupertas: siquidem domo, seu vili habitaculo carebat in quod eum capere posset: deerant etiam quæ opus erant ei ad tantum mysterium conficiendum: & propter hoc discipuli petebant: vbi vis paremus tibi pascha tanquã proprio hospitio carenti. Attentas ergo præbeant aures quibus maxima cura, & studium est thesauros congregandi, erigẽ diq; illustres domos, & palatia excelsa Christum Dũm omnium intueantur loco vbi posset cœnare egentem, nec habentem vbi *Luc.9.* caput reclinare posset, nec nũmos ad victũ necessarios. Videant isti quam parum à gẽtibus distant idolorum cultoribus, qui operibus manuũ suarum cultum, & honorem deferunt. Nam studio operum manuum suarum teneri, vacareq; pulcherrimis ædificijs erigendis ad summa fastigia ductis, & thesauris congregandis: quid nam aliud est nisi cultum lignis, lapidibus, argento, & auro exhibere, sicut gentes faciunt? ¶ Expende etiam Christi increatam sapiẽtiam. Naturali enim ratione non poterat scire quod occurreret eis homo amphoram aquæ portans: quia futurorũ purè contingentiũ non est determinata præcognitio, nisi diuinitus reueletur. Christus tamen hoc præsciuit tã per increatam suam scientiam, secundum quod Deus, quam per creatam scientiam inditam, & per gratiam prophetiæ, quã habebat plenissime secundum naturam humanam. Non solũ ex his verbis ostenditur quod Christus Iesus, omnia sciat, sed quod omnia posit. Ostẽdit omnia scire: quia non erat quis in vrbe Hierusalẽ ambularet, & quod inuenirẽt discipuli illum hominem, omnipotentẽ autem se ostẽdit, quia nemo iussis illius repugnare ausus fuit: omniumq; volũtates quando & quo vult impellit. Voluit in his suos docere verum esse filium Dei scientẽ omnia, & omnipotentẽ: etiam si tradatur in manus peccatorũ. Hoc deberẽt maxime Christi discipuli foueri, & exhortarine fidẽ amitterẽt, nec post habitam retroi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

retroirent, quanuis illa nocte capi eum viderent: considerantes illius sapientiam, & potestatem, in hominum corda. ¶Ad hæc docet hic Christus omnes cultores suos habere verum timorem Dei. Si enim absens videt quid in vrbe fiat: non ignorat nunc in cœlis, ad patris dexteram sedẽs quid in terra fiat. Videt enim sobrios, ebrios, hydriam & prętiosi vini lagenã baiulantes, quibus pro suo merito vnicuique rependet. ¶Notandum quoque est quod Christus quanuis pauper esset habuit tamen amicos fideles, qui bona sua ei cõmunicauerunt. Docemur nõ desperare de cura, & solicitudine fidelissimi patris. Quanuis grauis nos premat paupertas: si Deum timuerimus non deseret nos, illius prouidentia excitabit opulentorũ, & diuitum animos: vt liberali beneficentia, nostrã subleuent indigentiam. Habebimus enim multa bona (vt Tobias ait) si timuerimus Deum. Sed ad contextum. *Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum, & ibi parate. Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis, & parauerunt pascha.* Litera hæc nullam habet difficultatem. Ad nostram vero eruditionem hic notandum quomodo Dominum nihil latet. Cognouit quomodo paterfamilias esset pariturus suis præceptis: & quod esset ostensurus eis magnum stratum. Duo hinc discimus. Primum vt Domino nostro sine omni cũctatione obtemperemus. Sic enim vir ille statim Dño obediuit: & quòd Christus præceperat, adimpleuit. Docemur etiã vt Deo demus potiora, vt iste qui stratũ magnum optimũq; dedit Christo, & bene prę paratum. Sic Abel potiora Deo obtulit, & iste optimam domus suæ cellam. Tu etiam da Christo ac suis pauperibus, & peregrinis meliorem domus tuę partẽ. Non sicut quiescẽtes in lectis, & cubilibus aureis, atq; ditibus qui pauperem ac peregrinum Christi in loco infimo domus stabulo, scilicet, hospitari sinunt atque præcipiunt temporum iniurijs, gelu, & frigori obnoxiũ: sicut Bethlehemitæ fecerunt quando Dominus mundo apparuit: quia cum Maria & Ioseph idoneum hospitium non inuenirent præ ingẽti inopia qua tenebantur compulsi sunt in diuersorio manere. O fœlices Christiani in quorum domibus & aulis, Christus delectatur cum discipulis suis. Multi quidẽ multa, & magnifica construũt ædificia, sed hęc nec Christo, nec eius amicis patẽt. Sed hęc alias. ¶Aduerte quod domus huius patris familias, fuit prope montem Sion iuxta tẽplum: in qua domo fuit cœnaculũ iam præfatum: in quo Apostoli post Christi resurrectionẽ foribus clausis latebant, vsque ad Pentecosten: ibique Christus in die resurrectionis apparuit, & ibi Spiritus sanctus in linguis igneis descendit super eos. Fuit etiam vir hic discipulus Christi occultus, nobilis, diues, ac potens, sic adeo quod non obstante prohibitione pontificum, spreto timore principalium Iudæorum ausus fuit Christum, & eius discipulos in domum suam susscipere, atque post Christi passionem tãdiu eius discipulos hospitare, quasi Iudæos non metuẽs. Habuit nanq; Christus aliquos discipulos diuites, à quibus voluit refici: nã in Ioãne scriptũ est, quod ex principibus multi crediderunt in eum, instante hac cœna. ¶Igitur appropinquante iam vespera intrauit Iesus ciuitatem, & peruenit ad locũ vbi parabatur pascha. Aspice nunc Dominum in aliqua parte domus sedẽtem, & salubria cum discipulis loquẽtem, interim quod parauerunt pascha. Vespere autem facto cum parata essent omnia intrauerunt cœnaculũ Dominus Iesus, Apostoli, & etiam alij septuaginta duo discipuli minores. Omnes lauabant manus, & affertur illis agnus paschalis assus, panis azymus, & lactucæ agrestes: nam hæc erant necessaria ad esum agni sicut Moses præceperat in lege. *Et cum facta esset hora discubuit, & duodecim Apostoli cũ eo.* Quid euãgelista dicit Dominum discubuisse, ideſt, sedisse ad mensam: cum lex præcipiat quod erecti, & stantes comederent agnum? Dicendũ quòd primo stãtes comederunt agnũ deinde sedentes alium, & alios cibos comederũt. Et hoc videtur ità esse vt Ioãnes dicit, & cœna facta surgit à cœna: hoc est, post esum agni paschalis secundum legis cæremoniam, & incipiens cœnam paratam quanuis non finitam surrexit, & pedes discipulorum lauit: & post lotionem iterũ ad mensam sedit, dicens. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum: post hæc omnia, instituit sanctissimum Eucharistiæ sacramentum. Diuus Lucas omittens tractationem agni paschalis, lotionisque pedũ quam Ioannes scribit: procedit vlterius, dicens. *Cum facta esset hora discubuit, & omnes Apostoli cum eo.* Pulchre Christus à figura incepit, vt ad veritatem perueniat, legalem agnum prius comedit: deinde suã nouam cœnãinchoat, seque manducandũ suis præbet.

Tobi. 4.

Gen. 4.

Luc. 2.

Ioan. 20. Act. 2.

Ioan. 12.

Exo. 12.

Ioan. 13.

Ad

Ad illam veterem cœnam requirebatur agnus assus: ad hanc autem nihil nisi panis, & vinum. Pulchre tamen inter vtranque cœnam quædam verba interposuit quibus figurificabat vetus testamentum terminari, & nouũ incipere velle. Nota quod hic ait Euãgelista quod duodecim Apostoli sederunt cum eo, vt etiã scias quod Iudas sedit ad mẽsam. Attendant hoc quorũ corda hic liuor, & odium possidet: quique fratribus offensam hic relinquere nolunt. Christus proditorem suum non repulit à sua mensa: & tu eos qui vel verbo tantum te læserunt vix visu vel alloquio dignaris? Christus hoc fecit: quid ergo tu cinis, puluis, & terræ vermiculus superbis? Sed quid? Tu perpetuo & singulis momentis Christum offendis, nec tamen ille reddit talionem: & tu non vereris tam pertinaci odio fratrem insectari? Sequitur. *Et ait illis, Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar.* Multoties Christus cum discipulis agnum assum legalem cœnauerat, & non dixit hæc verba, sed loquitur de se ipso, hoc est, de cibo quẽ ipse discipulis suis cito daturus erat. Ipse inquã Christus tantæ cœnæ hospes, cibus & conuiua erat: & hanc cœnam erat facturus antequã pateretur, hoc est, ante mortem suã. Cucurrit post nos Dñs noster Iesus Christus omnibus diebus vitæ suæ in siti feruentissimi desiderij salutis nostræ: & ista sitis siue desideriũ fuit prolatatũ ad triginta & tres annos. Discamus & nos patientiã habere: si bona nostra desideria aliquando prolongẽtur apud Deum: nam qui fecit nos desiderare & velle bonum, scit quomodo debeat exaudire, & quando expediat nobis. Vide etiam quomodo benignus & misericors dominus non desinit nos insequi omnibus diebus vitæ nostræ feruenter desiderans, ac sitiens salutẽ nostram: quapropter si aliquando nobis pia ac sancta desideria defuerint, nec habere valuerimus, discamus saltem ea concupiscere. Iuxta illud prophetę. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tẽpore. Et tunc Dominus, quę eius bonitas est, tuã acceptabit voluntatem, tanquam obsequiũ. Præterea dixit hoc, vt ostenderet quod propria voluntate patiebatur: cuius passionẽ significabat illud Israeliticum pascha, & agni sacrificium: tum etiã vt ostenderet amorẽ, & affectionem quam habebãt, vt cessarent iam legis cæremoniæ: & succederet loco illarum euangelica veritas: quamobrem postquam filij Israel comederunt fructus terræ promissionis cessauit manna quo illos Deus pauit in deserto: sic etiam postquam mũdus potitus est hoc cœlesti cibo, vetus lex cessauit. Ait itaque Dominus. Desiderio desideraui, &c. Acsi diceret singulis annis, vt scitis pascha celebraui: sed nullum eorum tanto desiderio sicut hoc præsens. Nunc ergo tempus est vt ego vobis talem cibum, & potum præstem qualem ante nunquam gustastis, tempore Iudaici festi. Et gaudeo quod tempus aduenerit, nec aliud cupiebam. Cras mihi amarissima patienda sunt: atque ideo cœnam meã hac nocte absoluere me oportet. Hoc iam vltimo vobis commẽdo, nunquã post hac super terram comesturus: eo videlicet modo quo nunc simul vescimur. Vnde statim subdidit. *Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud.* Quibus verbis clarè ostẽdit se moriturũ, quia mortuus nec comedit nec bibit. Ne tamen discipuli ex insolita hac loquutione plus æquo tristarẽtur, addidit pro ipsorũ consolatione. *Donec impleatur in regno Dei.* Hoc ad Christi resurrectionẽ pertinet. Cum enim Christus à mortuis resurrexisset iam completum erat pascha. Omnia enim priora festa imperfecta fuerunt: nam vsque ad illud tempus tantũ vmbra, & figura paschatis fuerunt, sicut omnia sub Mose. Christo autem resurgente, verum pascha incipiebat, quandoquidem iam omnia erant, impleta, quæ ad pascha implẽda erant. Et hoc inquit cõplebitur in regno Dei. Tũc enim regnũ Dei omnibus modis aderit. De quo prius dictum fuerat quòd appropinquaret. Acsi diceret, Quandiu mortuus non fuero, & resurrexero, nondum adest regnũ Dei: tunc autem diuinum meum, & spirituale regnũ in omni mundo potẽter incipiet, cum pro peccatis hominũ mortuus fuero: & propter iustificationẽ eorum resurrexero, tunc inquam totus mundus manifestè videbit & cognoscet per verbum & spiritum quod filius Dei Rex sit dominetuŕque super animas & conscientias, quod regnum eius nũc sub cruce occultatur. Et hoc quod statim hic subdidit, dicens, dico vobis quòd non bibam de generatione vitis, donec regnũ Dei veniat: eundem habet sensum. Quod dupliciter potest exponi. Primo vt diximus de corporali manducatione quã post resurrectionem coram discipulis comedit, vt infra capite vigesimo quarto videbimus.

Ioſue. 5.

Psal. 118.

Rom. 4.

Tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tunc enim comedit corporaliter quanuis alio modo quam prius : vt ibi videbimus. Aliter autem & melius intelligitur verbum hoc de spirituali manducatione & potu: quia post hãc Iudaici festi obseruationem, nunquã amplius Christus esu paschalis agni vsus est. Nouũ tamen pascha vel agnum nobiscum edit, & nouum vinum nobiscum bibit in regno Dei in ecclesia dum nos ipsi & ipse nobis incorporatur per fidem & sumptionem sacramenti : id autem non semel tantum fit sed perpetuo quandiu regnum Christi in Ecclesia durabit. Per hoc igitur subindicauit quod corporalis manducatio agni cessare deberet : & succedere spiritualis manducatio veri agni. Nec enim agnus ille prior ideo iussus fuerat afferri & Mãducari, vt perpetuo & semper sic fieret. Dixerat enim Moses hoc seruandũ esse cultu sempiterno, sed addidit in generationibus vestris: hoc est quandiu permanebit hæc generatio, hic rerũ status, hoc testamẽtum nẽpe vetus, & quandiu vos populi Dei eritis permanebit hic ritus. Post Christũ autẽ alia generatio est & aliud testamentũ : nec amplius Iudæi sunt populus Dei. Et ideo cessauit agni illius paschalis immolatio. Hoc prædixit Hieremias dicẽs. Ecce veniẽt dies cum nõ amplius dicetur. Viuit dñs qui eduxit filios Israel de Ægypto, &c. Et infra. Ad te venient gentes ab extremis terræ : & dicent, &c. In summa ergo quinque in verbis præmissis dicit. Primum quantum desideret cum suis discipulis cœnam hanc vltimã sumere: quo certe voluit illos attẽtiores reddere ad futuram actionem. Discipuli enim ex his verbis facile conijcere poterant aliquid noui & alicuius ponderis sequuturũ. Secundo testatur passionem suam iam instare. Tertio declarat passionem suã & mortem non diu duraturã: sed se rursum reuictu rum: sic vt etiã manducare possit. Quarto testatur se cum discipulis suis comesturũ de hoc pascha te, quod iam illis sit daturus. Quinto ostendit mortem suam facere ad illustrationẽ regni Dei. Christus enim morte sua diabolum vicit & regnum patris cœlestis ampliari fecit. Sed procedamus. *Et accepto calice gratias egit & dixit, Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis donec regnum Dei veniat.* Non loquitur hic Christus de calice sui pretiosissimi sanguinis, sed de calice & potu figuratiuo : & totũ hoc quod ad potũ attinet debes intelligere, vt supra diximus quando de esu loquutus est: donec regnũ Dei veniat. Nam sicut diximus dixisse dominum non amplius comesturum cerimonialem agnũ: sic modo testatur nõ bibiturum post hac de illo figuratiuo vino paschatis donec ostensa resurrectionis gloria luceat in mundo fides regni Dei vt per illas duas supremas figuras adeo in lege communes: agnũ scilicet mysticum & vinũ cerimoniale, in spirituale sacramentum iam versas, intelligeres omnia sacramenta & legis mandata, quæ ad obseruantias carnales adstringere videbantur, mutanda in adimpletionem spiritualem, & ideo Diuus Lucas meminit duorum calicũ. Primus calix est iste, de quo modo loquitur de Hebræorum paschate agens: acturus postea de preciosissimi sanguinis calice. Ex dictis apparet legis pascha cessasse iam, esseque adimpletum in regno ecclesiæ : quãdo scilicet diuina sapientia instituit mensam noui sacramenti cui imposuit suum corpus miscuitque proprium sanguinem, tamen legis cerimoniæ obligabant ad earundem obseruationem quoadusque Christus dominus passus est, qui fuit sacrificiũ, & oblatio quædã perfectissima perfectionẽ causans, extirpatrix omniũ illarũ cerimoniarũ & sacrificiorum legis. Propter quod res illius legis, tantum fuerunt viuæ, & habuerũt vim vsque ad passionem Christi, quæ post euangelium mortuæ manserunt: nostra vero sacramenta semper extiterunt in sua vi & ad finẽ seculi extabunt. ¶ Præterea quod Christus hic gratias egit, suo more fecit, nunquã enim solebat cibũ, & potũ sumere nisi præmissa gratiarum actione. In hoc autem nobis proposuit exemplum vt ante ciborum sumptionem primum consideremus, vnde nam victus ille nobis suppetat, non quidem nobis ex industria, & laboribus nostris tantum suppetit, sed ex beneficio Dei qui iuxta Psalmographum dat escam omni carni : vnde illi innumeras debemus gratias: Sed iam veniamus ad illam magnã & nouã noui agni cœnam: quam Christus tãto desiderio concupiuit cum discipulis suis facere: *Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens.* Bene antequã tantũ ac tã magnũ Sacramentũ institueret gratias egit. Nã si suscitaturus Lazarũ gratias egit dicens. Pater gratias tibi ego, quoniã exaudisti me: quãto nũc potius gratias egit per sacrã eucharistiã nõ vnum sed multos mortuos excitaturus?

¶ Porrò

Exod.12.

Hiere.16.

Psalm.135

Ioan 11.

¶ Porrò Christus in hac benedictione seruauit modum vsitatum apud Hebræos: qui talis erat. Cum enim in solenni conuiuio pater familias mensę accumbit poculum vino refertum dextra manu apprehendit, moxque orare incipit. Benedictus sis tu Domine Deus noster rex mundi qui creas fructũ vitis. Quo dicto vinũ gustat, & posteà alijs porrigit. Post calicis benedictionem panẽ accipit, quem integrũ esse oportet: & eum tenẽdo vtraque manu his verbis benedicit. Benedictus sis Dominus Deus noster qui educis panẽ de terra. Quo dicto distribuit circunstantibus. Hunc modum Christũ seruasse satis patet ex hac litera : si bene illam inspexeris. Itaque post hanc benedictionẽ & gratiarum actionem distribuit Saluator mundi panem discumbentibus dicens. *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* O gratia nec audita nec visa vnquam. O mirifica verba quorum virtute substãtia panis in corpus Christi conuertitur: daturque Deus homini peccatori in cibum vitæ, & animæ nutrimentũ. Non legitur in euangelio Christum Dominum rem aliquam adeò excogitatã & tanta præparatione fecisse sicut hoc sanctissimũ sacramentum eucharistię. Instituit autẽ illud: primo, vt cor nostrũ firmius adhærere posset verbis, & promissionibus Dei. Promisit prophetæ futurũ vt Deus in nobis habitaret, & quod Christus morte sua peccata nostra auferret. Omnes has promissiones, & consimiles confirmat hoc sacramẽtum. Secundò in monumentum charitatis suæ vt nunquã nos de bona ipsius, erga nos voluntate dubitemus. Tertiò institutum est in æternam memoriam, & repræsentationem vnici illius sacrificij in cruce pro nobis facti. Fructus autem huius sacramenti ex verbis Pauli sumitur cum dicit. Panes quem frangimus, nonne cõmunicatio corporis Christi est? Quæ verba indicant quod sacramentũ hoc, omnium bonorum Christianos participes facit. Alius fructus quod etiam nos vnus panis & vnum corpus effici mur : omnes qui de vno pane & vno calice participamus. Admonet hoc sacramentum nos vnũ cibum & vnum potũ factos totosque proximorũ vsibus paratos esse debere: aliorum paupertatem nostram esse, & aliorum errata nostra ducere, &c. ¶ Expende etiam quanta ostenderit nobis Deus in hoc sacratissimo eucharistiæ sacramẽto. Ostendit nanque (inter multa, quæ longum esset recensere) suam magnificentiam, suam sapientiam, & maximam dilectionem.

¶ Primò itaque ostendit Christus in hoc sacramento mirabili, suam eximiam magnificentiam. In hoc quod Christus suum sacratissimũ corpus in cibũ nobis dedit, fecit suæ potẽtiæ maximũ, contulit etiam quod conferre potuit, totũ inquam. Quia si diligenter aduertere volumus, in nullo omniũ, quę Deus operatus est adeò magnificũ & liberalẽ se exhibuit, vsq; adeo suũ hoc modo nobis corpus cõtulit. Ad hoc enim vt opus aliquod liberale sit & dicatur sat est, vt fiat secundũ mensuram & proportionem tale opus exercentis : vnde egenus & pauper liberalis esse potest, ex minimo quod habet cõferens. Vt autẽ magnificum sit duo requiruntur, alterũ quod opus secundũ se magnũ sit, & circa magnos sumptus: alterum vero quod adaptetur potestati ipsius operantis. Ex quo sequitur quod aliquod opus potest esse magnificũ respectu ducis seu comitis, quod tamen in rege deficiet à vera ratione actus magnifici, quia nõ consonat cũ dignitate regali. Ad hoc ergo vt opus magnificũ, sit primũ necessariũ est, vt sit magnum: secũdum vero vt cõmensuretur potestati & dignitati agentis. Secundũ hoc nunquã Deus se magnificũ exhibuit nobis, quoadusque hoc tantum sacramentum instituit. Magnũ & mirabile opus fuit Deum mundum, solẽ scilicet cælum, lunam, terram, stellas, aues, animalia, homines, & Angelos, ex nihilo condidisse: quanuis hoc opus magnum sit, si Deus in eo sistere vellet, nec maius facere, non posset magnificus vocari: nam si animum conuertas in qua potestate hæc faciat visurus, reperies hæc nihil esse, quæ eius virtus & potestas est. Apud Deum enim minimum quid est cælum & terram creare. Quæso dicas mihi, diceretur ne rex magnificus, quòd nũmũ coronatum alicui impenderet? Certe non. Sed scito plus esse apud regem vnum nũmũ conferre, quã apud Deum cælum & terram creare: nam tot potest donare rex vt pauper euadat, Deus autẽ etiam si infinitos creet mundos tam infinitus & omni potens erit sicut antè eorundem creationẽ. Manus enim Domini nõ est abbreuiata. Sicut igitur tu nõ magnificum regem duces, quod parum conferat: ita nec Deum, quod cœlum & terram condiderit. Siquidem vt ait Dauid. Vox Domini in magnificentia. Nõ loquitur de voce qua Deus dixit in principio

1.Cor.10.

Aristote. 4. Ethico.

Esa.59.

Psal.28.

Gen.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipio, fiat lux, nec qua dixit, faciamus homi
nem ad imaginem & similitudinē nostrā,
sed qua suis discipulis dixit. Hoc est corpus
meum, quod pro vobis datur. Hoc opus
adeo magnum est, vt quod datur Deus sit:
si potestatem contempleris inuenies maxi-
mū quod potuit dedisse nec plus quā dedit
habuisse. Dedit totum quod potuit Deus:
& etiam quod facere potuit, fecit. Est ne ali
quid Deo maius? Scito quod ipsemet Deus
viuus æternus, omnipotensque se tibi dat
sub humilibus accidētibus panis & vini. De
tali opere nō dubium, nisi quod pleno ore
dicere possumus. Quod vox dñi in magni-
ficentia. In nulla re earum, quas Deus con-
didit aliquid dicitur absumpsisse, solum
enim verbo omnia operatus est dñs: ipse
enim dixit & facta sunt ipse mandauit &
creata sunt. At vero hîc de eius vita, hono-
Psal.148. re, & sanguine actum fuit. Vide ergo quam
magnificum & potentē se Deus exhibuerit
in sacramenti huius institutione. Quid am-
plius dare potuit? Quid plus pro homine
perpeti quā mori, perpetuāque memoriā
sacratissimæ passionis relinquere: & antido
tum animæ salutare in hoc sanctissimo sa-
cramento adhibere, &c. ¶ Secundò ostēdit
suam infinitam sapiētiam inter nos vere &
realiter manens in hoc sanctissimo sacramē
to. Duo amores adinuicē oppositi Christi
cor expugnabant. Vnus eorum abire hor-
tabatur: alter manere. Maximus autē quē
erga nos habebat abire occūbens agitabat,
quandoquidem mors eius in nostram vitā
& redemptionem cedebat: & sic discipulis
Ioan.16. dixit, Expedit vobis vt ego vadam. Neces-
sarius enim nobis erat eius transitus, siquidē
ipso nos redemit, sine quo salutem conse-
qui non poteramus, suppositā diuina prēor
dinatione. Itaque vnus amor dicebat vt abi
ret, & redimeret nos. Sed erat alius maxi-
mus amor quo nos prosequebatur, qui sua-
debat manere. Cū enim nos maximo prose
queretur amore, à nobis abesse renuebat: nā
qui multū diligit, semper rē sibi amatā prē-
sentem esse, inconspectumq; dari maxime
desiderat: ita quod acriter ferat recessum ab
ea. Vtique amori Christus Redemptor no-
ster sapientissime satisfecit: nam abijt, & no
biscum mansit. Ambo operatus est domi-
nus. Abijt & recessit propter nostram vtili
tatem, & amorem quem erga nos habebat,
moriens, & in cēlū conscendens nobis sedē
paraturus, mansit etiā nobiscū in hoc sacra-
mento ineffabili. Ideo ipse dixit. Ecce ego
vobiscum sum vsque ad seculi consummationem. Et si abiens alia nobis sacramēta re *Matth.28.*
linqueret, alijsque nos muneribus afficeret,
minimè nobis satisfaceret: si ipsemet in pro
pria persona nobiscum nō esset. Spōsa pluris facit & diligit spōsi personā quam mune
ra eius: propter quod nec quiescit seu satia-
tur in eius absentia, quāuis multis & maxi-
mis sit ab eo affecta donis & muneribus: ni-
hil tāti facit quanti sponsum suū. Sic Chri-
stus abiēs licet ecclesiæ suę magna dona re-
linqueret nihilominus maneret tristis spōsi
absentia nisi cū ea esset. Quare vtriq; vt di-
ximus amori satisfecit: quia recessit ipsam
redimens, locumq; in cēlis parans: ei etiam
adest in perpetuū, in hoc sacramento exi-
stens. Pulcherrimis illā prosequutus fuerat
supellectilibus, baptismū, confirmationē,
extremā vnctionē, & cætera alia sacramēta
relinquens, quibus nobis Deus suam gratiā
confert & cōmunicat: his tamen ecclesia &
sponsa Christi donis, contenta nō esset nisi
Christus seipsum illi daret. Hic autē in hoc
mirabili sacramento semetipsum tribuit ec
clesiæ, qui gratiæ fons est. In alijs sacramen
tis fons gratiæ communicatur, sicut quibus
dam cloacis & canalibus. Hic tamen datur
fons, largitorq; gratiæ recipitur. Itaq; ad pa
trem ipse vādens per suā passionem & cru-
cem & ecclesiam suo sanguine redimens, cū
ea permansit verè atque realiter in hostia,
tam diuinus, tam magnus, potens, & domi-
nus, sicut in cēlo residet. Quis nam similem
edere sciret modellum? Quis talem modū
posset inuenire? Voluit certè infinita sapiē-
tia Dei ineffabili modo, nec vnquam audi-
to, nec viso, hic cum homine conuersari, &
manere: in cēlo existens. Et non solum eius
altitudo sapientiæ ostensa est per hoc quod
cum homine mansit: sed etiam per mo-
dum, quo id facere excogitauit: nam eo mo
do quo mors in mundum intrauit, voluit
dominus, vt eodem intraret vita. Per esum
ligni vetiti intrauit mors: per esum etiam *Gen.3.*
intrat vita. Medicus enim infirmo qui vene
num gustauit inquit: non incolumis eua-
des, ni hac medicina vescaris. Ita mo-
do, per os, quo interitus generi huma-
no atque toxicum imminuit, eodem illi vi
ta præstetur. Ideo Christus. Nisi manduca
ueritis carnē filij hominis, & biberitis eius *Ioan.6.*
sanguinem non habebitis vitam in vobis.
Euæ dæmon dixit. Eritis sicut dij, scientes
bonum

bonum & malum. Quod nam diuinitatis
signum erat in arbore? certè nullum. Quod
ille mentiens dixit, hic Christus summam
veritatem loquens affatur. Hoc est corpus
meum: vbi vere & realiter corpus Christi
viuū cum diuinitate continētur. Ille dixit,
nequaquā moriemini: Christus autem di-
cit. Qui manducat hunc panē viuet in æter
num. Siquidem ergò mendaci fidē adhibui
sti adhibe etiam veraci. Credens lapsus es,
& etiam credens salutem consequeris: si cre
didisti fallaci, crede etiam Saluatori. Ibi nō
visum, & absque ratione duce, in illa arbore
scilicet Dei virtutem contineri qua homi-
nes fieri poterant Deo similes, creditū est,
crede ergo tu similem huic cibo inesse vir-
tutem. Sed expende quantum vnum ab al
tero differat. Illud erat serpens, & iste ag-
nus. Illud peccator, iste creator: serpens per
terram repsit: iste de cœlo venit. Ille spiritu
diaboli falsum sibilans, hic spiritu Dei verū
euangelizās. Ille ad peccandū induxit iste
iustitiā docet. Ille ex ligno quod suum non
erat obtulit quod furatus est: iste corpus &
sanguinem proprium magnifice suis præ-
buit. Et nihilominus illi fallaci nefandissi-
mo fuit fides adhibita potius quā Deo ipsi:
credamus ergo nos ipsi: si tā facile credidi-
mus mēdaci, credamus etiā veraci. Et sicut
ille fructum veritæ arboris contulit ad mor
tē inferēdam, Christus dat carnē, & sangui
nem propter nostram salutem atque vitā.
In quibus omnibus vide & intuere maxi-
mā Dei sapientiam, siquidē mundum rede
mit quo amissus fuerat. ¶ Tertiò super om-
nia ostendit Christus, suam ineffabilem di
lectionem se ipsum in cibum dans. O mira-
bilis amor, & charitas inaudita. Proficiscī-
tur amicus ab amico, in cuius memoriā, cor
pus & sanguinē in pignus relinquit. Maxi
mus fuit certè amor, quo Ionathas prose-
quebatur Dauid, siquidē diligebat eū qua-
si animā suam: in cuius signum digredi vo-
lēs, tunica, qua erat indutus expoliatus est,
1.Reg.18 & dedit eam Dauid, & cætera vestimenta,
vsq; ad gladium & arcum suū. Sed quæ cō
uentio Christi amoris cum amore Ionathę:
siquidē cū à nobis digrederetur propriam
carnem cum sanguine contulit in signum
nimiæ charitatis: quam erga nos habebat?
1.Reg.2. Helias cum vellet è terra discedere atq; ab
eius discipulo Eliseo, reliquit ei pallium,
quasi carens alia re ex qua eū hęredē posset
cōstituere. Sic Christus Redemptor noster
in cælum conscendere volens suum nobis
sacratissimum corpus dimisit in hoc sacra-
mento: nos tanquam filios hęredes consti-
tuens omnium thesaurorum & meritorum
contentorum in eo. Heliæ pallio transiuit
Eliseus Iordanē per siccū, nec submersus
est: ita virtute & gratia huius sacramenti fi-
deles transeunt per aquas tribulationū &
vanitatum vitæ præsentis absque vllo labo
re & periculo. Quæ maiora signa amoris ex
cogitari possunt, quam Deū nobis in cibū
dari? Nam quanuis Christus non conuerte-
ret panem in corpus, & vinum in sanguinē
suum: sed simpliciter ex suo nobis pane &
calice participasset, id esset plenissimū suæ
dilectionis testimonium. Cū enim Nathā *2.Reg.12*
Dauidi indicere voluisset quanto pauper il
le amore prosequeretur suam ouem, nō po
tuit illum amorem maiori ratione demon-
strare, quam dicere quod ouis illa de pane
sui domini manducabat: & de calice bibe-
bat. Vehementissimum ergo amoris sui ar-
gumentū nobis Christus monstrasset, si suū
nobis panem & vinum dedisset. Quanto igi
tur vehementius quod vltra id suum sacra-
tissimum corpus, & sanguinem præbuit?
Cū Ioseph fratres suos inuitauit, nihil aliud
dicitur eis apposuisse quam panem: & sede
rūt seorsum Ioseph, seorsum fratres, & seor
sum Ægyptij. Dicitur tamen ibidem quod *Gen.43.*
biberunt & inebriati sunt. Sic in hoc conui
uio licet solus nominetur panis sicut in con
uiuio Ioseph tamen omnē delectamentum
in se habet panis ille cœlestis. Quare qui *Sap.16.*
hūc panem dicit omnem cibū dicit. Verū
quia sumunt boni, & mali: sorte tamen inæ
quali vitę, vel interitus: ideo dicitur quod
seorsum Ioseph, seorsum fratribus, & Ægy-
ptijs, panis appositus est. Nec Ioseph fratri
bus dedit corpus suū & sanguinem: nec ma
ter aliqua dilectissimo filio dedit suam car-
nem. Quarto libro regum, multisq; alijs hi *4. Reg.6.*
storijs legimus quam plurimas matres ingē
ti penuria coactas, nimiaque fame arctas
haud horruisse dilectos filios edere, neci at-
que igni coquēdos tradentes vt aptū fieret
condimentū. Hoc sæpe ac sępius legimus.
Sed quis vnquam legit aliquam matrē pro
prias carnes filio comedendas cōtulisse? O
mirabile, & horrendū amoris facinus. Ma-
tres amore vitæ filios è vitijs auferebant, vt
ipsæ incolumes euaderēt. Quæ vnquā ma-
ter scidit, & secauit brachia vt filium enu-
triret? Quę etiam adeò fuit sibi infesta atq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

crudelis, vt filio pia atque blanda redderetur. Non est vlla mater que tale fecerit. Ille tamen plusquam mater videns te in extremis fame que perire, & tibi misero nō aliud superesse ad vitam seruandam, tibi propriā carnem comedēdam dabat, tradi carnificibus permittit: vt tu hoc cibo pastus viuere posses. Sed hęc suffecerint: nam ego potius expositor diui Lucæ quam concionator sum. Ideoque hæc verba Christi exponamus, & singula expendamus ac consideremus. ¶ Quid demonstratur per pronomen, hoc. Nam tunc certum est quod nō est corpus Christi, cū Christus dixit, & sacerdos loco eius, hoc est corpus meum. Monstrabat Christus illam rem seu illam substantiam iacentem. Nam cum Christus puellæ mortuæ manum accepit, & dixit, puella tibi dico surge, illud pronomen, tibi, non de-
Ioan. 11. monstrabat puellam viuam, nam tunc non viuebat. Si mortuam monstrat, mortua ergo surgit. Quod si monstratur illa res siue illa substantia iacens: cur non permittis vt idem dicamus de illo pronomine hoc? Similiter cum dixit. Lazare exi foras. Cum illo nomine Lazare vocauit mortuum, qui viuus prodijt: ita dicam ego tibi, parum esse in primo instanti verborum mortuū: sed in vltimo instanti panem, prodire viuum. Si vero dicas nomen illud, Lazare vocasse Lazarum viuum, licet illo puncto quo verbum proferri cœpit mortuus esset: cur igitur non hoc ipsum de pane existimas, quod licet eo temporis puncto sit panis mortuus vocari tamen vt viuus sit? Audi etiam in similitudinem, Aliqua sunt vina apud nos in Hispania quæ hic vilia sunt & austera: sed vbi per maris vndas transuehuntur ad Indos, generosissima sunt & suauissima. Nunc ergo si tu ex Hispali amico tuo apud Indos in nouo orbe commoranti mittas tale vinum, nonne rectè scribas, mitto tibi vinum generosissimum? Rectè profectò. Sed demonstratio nō est vini pro tempore quo mittis: sed pro tempore quo est accipiendū.
Genes. 19. Sic Christus. Accipite hoc, quod à vobis suscipietur, cum suscipietur corpus meū est. Sic Abraham dixit. Loquar ad dominum meum, cum sim puluis & cinis. Tunc non erat puluis: sed dicebat id, quod erat futurus. Sic dicitur hic corpus, quia in vltimo in
Hier. 22. stanti prolationis corpus erit. Hieremias etiam. Terra, terra, terra: audi verbum domini. Homines vocat terram, quia erant in terram conuertendi. Sic Christus panem vocat corpus: quia in corpus suum erat conuertendus. ¶ Sed quia vita hominis non tā tum cibo sed etiam potu sustentatur, ideo post corporis consecrationem adiecit dominus dicens. *similiter & calicem postquam cœnauit dicens. Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Vocatur sanguis noui testamenti, qui sanguis domini nostri Iesu Christi in cruce effusus quasi arrhabo, & sigillum fuit noui fœderis quod Christus nobiscū pepigit. Pepigerat olim Deus pactū cum filijs Israel quod esset illos introducturus in terram fluentem lac, & mel, modo in suis mandatis, & iustificationibus permanerent. Sic legimus quod Moses hoc narrauit populo. Respondit que populus. Omnia verba quæ loquutus est dominus faciemus. Scripsit autem Moses *Exod. 24.* vniuersos domini sermones, & mane cōsurgens ædificauit altare, & obtulerunt holocausta & victimas domino. Tulitq; Moses dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras, partem residuam fudit super altare: assumensq; volumen fœderis legit audiente populo Qui dixerunt. Omnia quæcūq; præceperit dominus faciemus, & erimus obedientes. Ille vero sumptū sanguinem respersit in populum & ait. Hic est sanguis fœderis, quod pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. Ad hunc ergo sanguinem, & ad hæc Mosi verba respexit dominus, cum dixit. Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro vobis fundetur. Acsi diceret veteri testamento succedit nouum: & sicut hoc illo melius & pretiosius est, ità & nouum honorificentius roborabitur, & consignabitur quam vetus. Vetus habebat sanguinem vitulorum, cui nō erat posibile vt peccata aboleret, nouū autem iam habebit meum sanguinem, & talem sanguinem qui valet ad abolitionē omnium peccatorum. Hoc beatus Paulus *Hebr. 9.* declarat dicens, Si sanguis taurorum & hircorum, si cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immolatum Deo, emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti? Sicut brutorum sanguis olim sanctificabat hoc est mundabat tantum in carne: quanto magis sanguis Christi conscientias nostras mundabit in spiritu? Sed sanctificatio

catio non potest esse sine peccatorū quoad culpam remissione. Quod etiam Ioan-
Apoc. 1. nes dixit. Qui dilexit nos & lauit nos in
Roma. 3. sanguine suo. Et Paulus. Quē posuit Deus ppitiatorē per fidē in sanguine ipsius, &c. ¶ Nota quod Iudæis non sufficiebat aspersos esse sanguine vt probarentur Deo: sed necessarium illis erat mandatis domini obtemperare. Vnde inquiebant: Omnia mandata quæ loquutus est dominus faciemus. Sic & nobis non sufficit, de corpore, & sanguine Christi participare, nisi seruauerimus verba pacti siue noui testamenti, &
1. Cor. 11. mandatis Christi obtemperauerimus. Fœdus autem illud nouum vult vt inter partes sit idem velle & idem nolle: vt quod ille amat nos idem amemus: & quæ ille odit, nobis odiosa sint. Ideo iudicium sibi manducat & bibit, qui calicem domini accipit sine præuia contritione, & peccatorum cōfessione. ¶ Rursus notabis quod testamen-
Heb. 9. tum morte testatoris vt Paulus ait confirmatur. Testamentum fecerat Deus Israelitis promissionis, eis se daturum cum autem Deus mori non posset, vitulum iussit immolari vt diximus, cuiusque sanguine hoc suum testamentum confirmauit. Testamē tum vero nihil aliud est quam notificatio seu designatio bonorum: siue id scripto, siue viua voce fiat. Sic Christus bona sua nobis testamento legauit: nempe remissionē peccatorum. Sed vt testamentum firmum esset, & irreuocabile mortuus est: cuius mortis vt memores essemus sigilla duo affixit, scilicet, sacramentum corporis, & sanguinis sui. Cum ergo dicit, accipite ex eo omnes hoc est enim, &c, Idest. Ea promitto vobis omnia bona, eaque confero vobis, Primum testamentum quia morte mea non fuit firmatum, reuocabile est: nam testator in via potest testamentū reuocare, & aliud condere: hoc autem vt firmum, ratū, & irreuocabile sit iam moriturus sum, atq; in eius signum, & contestationem, sanguinē meū vobis relinquo. Testamenti autem meminit non cum agit de corpore sed cum agit de sanguine: quia sanguis effusus signum mortis est: qua morte cōfirmatur testamē tum. Præterea, addidit qui pro vobis effundetur, & alij euangelistæ qui pro multis effundetur: quia quanuis sanguis Christi pro omnibus effusus sit quo ad sufficientiam non tamē pro omnibus quoad efficaciam. Itē multo plura Christus de sanguine quā de corpore explicauit: de corpore enim nō dixit nisi, hoc est corpus meum, sed de sanguine longe plura: scilicet, calix noui, & æterni testamēti. Huius causam esse existimo, quia cum in sanguine anima sit (vt Mo *Leuit. 17.* ses dixit) loquēs Christus de sanguine suo, loquitur de anima sua, & vita sua. Quę quia multo pretiosior est corpore: idcirco multo sublimius de ea quam de corpore nos intelligere voluit. ¶ Denique aduertendū quod consecratio sanguinis Christi, fit in particulari & distincte à corporis consecratione & itidem consecratio corporis à consecratione sanguinis, sicut hic Christus fecit: vt hac distinctione & separatione ducamur ad cognoscendum sacratissimum Christi sanguinem in passione fuisse à corpore seiūctum, & separatum, in hoc enim sacramento mirabilis passionis Christi memoria recolitur. Ad hoc ergo significandū consecratio corporis & calicis fit sub speciebus distinctis: licet in vtraq; totus Christus contineatur. Nam quanuis non vno, sed alio, & alio modo sit in hostia, atque calice, non tamen secundum diuersum essendi modum sed potius eundem: licet distinctio & differentia sit in ordine qui in ipsa conuersione contingit. Quia sub specie & albedine panis corpus Christi domini existit ex vi ipsius conuersionis, & secundum quod consecrationis verba ipsum corpus exprimunt: quæ tā quam ad finem præcipuum extenduntur, vt substantia panis conuertatur in verum Christi corpus: attamen sanguis, anima, atque diuinitas, sunt tantum per quandā realem & inseparabilem concomitantiā. Sanguis enim adest concomitanter ac insolubiliter tanquam vera sedes animæ: anima vero per naturalem coniunctionem, tandem deitas per vnionem indiuisibilem. Sed procedamus. Post præmissa enim consecrationis verba continenter inquit Christus. *Verumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis vadit, secūdum quod definitū est, verūtamen væ homini illi per quē tradetur.* Vnus ex duodecim qui mecum ad mensam sedetis, cuius ego pedes laui, cuique tot beneficia contuli: me morti traditurus est. Quam imparem gratiam retulit Iudas ei, qui ad mensam suam receperat. Hæc eadem verba potest dominus de multis sacerdotibus dicere, qui indignē ad altare Dei accedere præsumunt: manus tradentis me mecum est in mensa: siquidem isti

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christum ipsum peccando vendunt, & vtinam non vilioris vendant quam Iudas vendidit. Simile patrauit scelus Absalon, qui cum Ammon fratrem inuitasset, interficere ausus est tanquam iniquus, & traditor.
2. Reg. 13 ¶ Aduerte quod voluit Christus manifestare quod morti tradendus esset per manū traditoris antequam traderetur: triplici ex causa. Primo vt ostenderet Deum esse: qui cognoscebat ventura antequam fierent. Secundo vt ostenderet quod voluntarie patiebatur: quia sciens mortem, non se abscondit. Tertio vt traditor confunderetur & sic pœniteret cum audisset quod non erat illi occulta traditio. Noluit autem eum nominare, ne eius faciem confunderet si publicè argueretur: sed peccatum in generali dixit, & in communi vt ille qui visibilem culpā habebat, secretam faceret pœnitentiam.
¶ Nota etiam quod solent homines desistere à malo proposito quatuor modis: quibus omnibus iuxta ineffabilem Christi misericordiam voluit dominus conuertere traditorem suum, vt à peccato desisteret. Primo solent homines desistere à malo, propter verecundiam. Ideo dixit. Ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Secundo solent à malo desistere ex metu & timore pœnæ. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Ita dominus hac medicina vsus est cum traditore minando illum pœna & supplicio dicens. Væ homini illi, per quem tradetur. Hoc addidit vt ille qui ex verecundia non corrigebatur saltim ex timore pœnæ corriperetur. Tertio solēt homines corripi liberalitate beneficiorum: quod Christus fecit dum eum recumbere secum fecit, & porrigendo ei manu propria buccellam
Ioan. 13. panis tinctam, & lauans illi pedes. Hoc notauit hic cum dixit. Mecum est in mensa. Quarto corripiuntur homines, & emendātur declaratione affectionis, & amoris: quod dominus ostendit Iudæ cum dixit. Amice ad quid venisti: Hinc aliqua ad nos-
Matt. 26. tram eruditionem eliciamus. ¶ Discant primò prælati exemplo Christi Iesu, vt bona faciant subditis suis, licet mali sint: vt in quantum in se ipsis est à sua mala vita auertere conentur. Quia non adeo erūt duri corde quin charitatem, & bonitatem, sui prælati videntes ipsi gradum non reuocent & corripiantur. O quam mirifica fuit hæc Christi benignitas, qua ergā illum durę cervicis vsus est. Sed nec hæc Saluatoris benignitas nec supra dicti quatuor modi, quibus se Christus cum illo gessit vt à mala vita reuocaret, & ad pœnitentiam duceret, sat fuerunt ad cor mollificandum huius discipuli obstinati, & indurari traductoris. Vtinam & nunc non sint multi obstinati sicut Iudas, quos nec amore ductos nec timore concussos, & beneficijs affectos ad se Deus conuertere possit. Imo quam plurimi sunt qui, quo eos Deus magis permittit & sustinet, eò peiores fiunt & impudentiores ad peccandum, audacioresque ad maiora mala perpetranda. ¶ Discamus secundo non detegere crimina atque defectus nostrorum proximorum, vt ea ignorantibus nota fiant. Respice qualiter Christus honoti Iudæ consulit, non nominans, nec dicens quis esset traditor coram illis quos latebat, in quo tempus tereret, quidque machinaretur. O quam male multi hodie hac abutuntur doctrina. Siquidem multi qui Christum profitentur sæpe ac sæpius proximorum quoslibet defectus in publicum deferunt, & detegunt, quantumuis lateant: & hoc maxima conscientiæ propria libertate atque animæ clade: inuidia etiam, & odio fœlicitatis alienæ quam plurima opera bona conticent eorundem proximorum, &c.
¶ Discamus etiam vt ad sacram eucharistiā accessuri nos probemus & examinemus: quod postea Paulus dixit. Probet autem se ipsum homo, &c. Nam omnes Apostoli audito hoc mentis suæ latibula perquirunt, vt videant si quid proditionis in se reperiant.
1. Cor. 11. Vides nunc anima mea, quomodo Dauid angustiatus, & persequutus ab illo cui multa bona præstiterat; pascitur ab Abimelech panibus propositionis? Tamen ibi simulatus aderat traditor Doeg, potentissimus pastorum Saulis, qui prodidit Dauidem. Ita in hoc sano conuiuio affuit Iudas potentissimus pastorum (erat enim inter Ecclesiæ pastores ditior) & prodidit Christum. Sed historiam prosequamur. Audientes enim Apostoli hæc, quæ dixerat Christus, audi
1. Reg. 21 quid euangelista dicat. *Et ipsi cœperunt quærere inter se quis esset ex eis, qui hoc esset facturus.* Hoc quod Christus dixerat omnium corda penetrauit sicuti quodam gladio acuto: & sic statim totum Apostolorum collegiū ad lachrymas, & tristitiam flexum est: cum enim scirent Christum mentiri nullo modo posse eorumque conscientias mundas esse, erant maxime turbati atq; perterriti.

Vide

Vide iam nunc discipulos tristes non solū ob magistri dilectissimi discessum, sed etiā quia sibi suaserant adeo iniquam traditionem excitandam esse qualem nunquam viderāt: quapropter stupebant. At vide quo modo traditor ille, vt satius dissimularet non ideo cibo pepercit ne ad ipsum verba dirigi viderentur: sed potius cum cæteri ad se reciperentur à cibo que abstinerent, & ora ab esu interdicerent præ nimio terrore, perditissimus Iudas perfricata fronte stultaq; audacia, qua magistrum suum traditurus erat, vt bonam habere conscientiam fingeret, cum ipso ad eandem mensam sedens simul vescebatur. Aduerte hic quod si Apostoli cum adeo sancti, mundo corde, & conscientijs essent sunt metu concussi, ac perterriti, verbum Christi audientes: quid facies quando propria & accusatrice conscietia iustus iudex venerit tui arcana cordis in-
Matt. 25. uestigaturus? O quantum deberent peccatores horrescere, atq; timere verbum illud iudicij. Ite maledicti in ignem æternum: si iusti timuerunt Christum quando in carne passibili existens dixit. Vnus vestrum me traditurus est. Sed vide quid ex hoc sit sequutum. Ait nanque euangelista. *Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior.* Hi sunt affectus eorum qui in aulis principum viuunt. Sibi quisque placet, sibi quisque pollicetur honores, & vnus alteri inuidet. Habes autem hic ex quo fonte bella,
Iram. 13. & dissidia oriantur: nempe ex ambitione. Inter superbos enim, vt Salomon ait, semper sunt iurgia. Hæc fuit causa quod Romani totum orbem macularunt sanguine humano: nec alia causa nunc bella excitat, quam principum ambitio quibus leuius videtur plurimum Christiani sanguinis fundere, quam leuem aliquam iacturam externorum facere. Apostoli itaq; non solum suspicione traditoris turbati sunt, sed ex turbatione illa ad contentiones veniunt. Inciderūt autem in hanc litem: quia verisimile est quod inter se dixit vnus alteri. Tu proditurus es. Et alius alteri, tu proditurus es. Et inde peruenerunt, vt dicerent. Ego sum melior, ego sum maior. ¶ Alij autem putant, quod cum Christum audissent moriturum ideo eos de primatu contendisse: quando
Matt. 20. vnusquisq; cupiebat esse prior, sicut & duo filij Zebedæi petierunt esse primi in regno & Christo proximi vnde reliquorum exorta est indignatio. Est adeo detestabile vitiū ipsa ambitio, vt ex eius cupiditate, quoduis malum possit præsumi. Nullum est flagitium, quod ambitiosus facere non tentet. Non poterant discipuli excogitare nec credere in eorū gremio esse aliquem, qui tam flagitiosum scelus aggredi auderet, vēdere, scilicet diuinum magistrum, ac tradere: nisi tantū illum, qui maior omnibus esse vellet. Nam casu quo quis primatū tenere cuperet, ex consequēti de morte Christi agere deberet, vt cæteris præesset. Hoc idem patrauit Abimelech Gedeonis filius mor- *Iudi. 9.*
ti septuaginta fratres tradens: vt filij Israel eum populo præficerent. Et Athalia omne semen regium occidi iussit: vt ipsa domina ac regina existens sola regnaret. Absalon 3. *Reg.* 11
etiam iniuit aduersum patrem bellum, per 2. *Reg.* 16
sequutusque est cum regnandi, & imperandi cupidus. Tandem communiter, ambitiosi homicidæ sunt: quod si opere non cōpleant, animo tamen adimplere desiderant ad hæreditatem obtinendam, siue vt in magistratibus, & officijs aliorum succedant. Ideoq; discipuli contendunt de primatu, vt ex hoc discant, quis nam sit tanti facinoris autor. Huiusmodi ambitiosi atq; honoris cupidi, sunt dæmonis martyres: magnas patiuntur calamitates, ingentes itidem labores sustinent: vt tandem dignitates, atq; magistratus, consequantur: qui etsi eis omnia non ex sententiā eueniant, inter se comminuuntur propriaque adinuicem viscera rodunt. Sicuti cani os rodenti quandoq; cōtingere solet ex nimia collisione sanguinē ab ore, & dentibus educere, quem rursus rodit atque fugit: sic isti se ipsos interimunt, luxant, comminuunt, viuosque rodunt. Et ideo quia huiusmodi tot patiuntur atq; sustinent eorum arrogantia atq; ambitio cōparatur simulatæ fictæ, ac personatæ charitati. Charitas (inquit Paulus) patiens est, 1. *Cor.* 13.
sic isti omnia patienter sustinent, dum non possunt euadere voti compotes: vsqueadeo aliquid boni vacet, Charitas benigna est: Sic ambitiosus omnibus placere amicabiliq; reddi studet, omnibus caput aperit, vt tandem cum apud omnes bene audiat, ad metam optatā perueniat. Charitas omnia suffert, omnia credit, omnia sustinet. Omnia hæc ambitiosus facit quia multa suffert propter propriam ambitionem: credit omnia, quod possit scilicet, esse archiepiscopus, rex, papa, & quicquid de se imaginatur. Et omnia sustinet: calorem, frigus, vigi

Universidad de Deusto
Biblioteca

lias, iniustam & aduersam vitam, iniurias, quibus afficitur, vt regi, & principi placeat à quibus omne bonum intentum adepturum existimat. Sicut simia hominem imitatur: ita ambitiosus charitatē ipsam æmulari videtur viroq; iusto assimilari. Maxime tamen ab eo distat: nam quod bonus & iustus amore Dei ductus operatur: idē ille propter semetipsum facere studet. Et est hæc adeo magna distantia, magnumq; discrimen vt propter finem, quem quisque respicit, alter inter filios Dei, alter vero demonis cōputatur. ¶ Oritur hæc ambitio, quia non cognoscunt homines breuitatem honoris: nec attendere volunt finem rerum. Absalon, & Adonias, filij Dauid, regnum patris, viuente adhuc rege vsurpare voluerūt: sed vide exitū ambitionis, & honoris. Vterque sui criminis pœnas dedit, vitam cū miserabili morte commutare coactus, Abimelech quoque filius Ieroboal, de quo diximus, & Athalia qui ambitiosissimi fuerūt miserabili morte interierunt. Hic est finis ambientium honores, quod omnes ambitiosi considerare debent. Est & consimilis honor cuidam formicarum generi, quas cū in altum pueri alarum remigio efferri videt captant, tendiculisque apponunt auiculis escam. Quæ sane formicæ si alis caruissent non efferrentur in altum, nec à pueris appeterentur, denique nec auiculis darentur in escam. Triste spectaculū est, quem hodie vidisti hominem in sublime euectum, atq; omniū oculos in se conuertentem, iam breuissimo momento temporis adeo deiectū videbis esse vt illum suo consortio nemo arbitretur dignum. Hæc enim sunt testimonia mūdi, hi & honores quibus suos afficit: Quapropter veri honores de manu Dei expectandi sunt. Qui licet per homines conferantur: tunc vere de manu Dei, conferūtur cum quis non quærit eos nec ambit: sed soli Deo innixus, firmus incōmutabili Deo manet. A varietate quippe desideriorū, manat varietas conquisitorū. Varietas autem desideriorum originem habet ab ægritudine animæ. Qui enim infirmus est plurima cupit: nunc fontes: nunc frondes: nūc istos, nunc illos cibos, nunc flumina, nūc pisces, nunc, & impossibilia quæuis imaginatur. Hæc omnia facit honorum varietas. Qui ergo cupit, non angi nec distrahi peccatorū humoribus his euacuatis, soli Deo placere contendat. ¶ Vide etiam quod sancti Apo-

3. Reg. 1.
2. Reg. 18
Iud. 9.
4. Reg. 11

stoli non solum nunc in hac cæna: sed sæpe de ambitione tentati sunt, & turbati. Quādo Apostoli cū Christo ibant Capharnaū, in itinere de primatu disputauerunt: & filij Zebedæi sedere voluerunt vnus ad dexterā alius ad sinistram propter quod alij scandalizati sunt. Lucas noster vt in capite nono narrat (super quod in superioribus de ambitione scripsimus) etiā ait Apostolos de primatu contendisse. Hoc vnū hic vt concludam notandū est, quod non ait euangelista quod erat contentio, quis eorū esset maior: sed solum quis eorū videretur esse maior. Quia certe in hoc mundo vnus non est maior alio, quanuis vnus alio maior videatur. Ille oculis nostris videtur esse maior, secundū tamen rei veritatē, minimus, æger, pauper, egenus, miserijs, laboribusq; plenus, potius existit. Omnia mundi magnifica atq; sublimia apparent: cum vere parua, & humilia sint. Aurum, mundi omnia sceptra, imperatorū, regum anademata, diademata atq; thiaræ, & totius orbis status ad sidera ducti, quanuis magna & nobilia appareāt atque videantur, omnia helcisma & scoria sunt terræ ipsius: cum in se caduca, momētanea, & vilia sint. Cuncta mūdi regna atq; potentatus habent se veluti comœdiæ, in quibus vnus egreditur gerēs & agens regis personam, alius cuiusdam dominæ, alius tādem pastoris: quibus finitis, vestibusq; exutis nemo actorū rex siue imperator extat sed vir infimæ sortis, & status sicut anteà. Sed de his alias. ¶ Expende etiā Christi redemptoris benignitatē & patientiam, erga discipulos: qui debuerant considerare tempus ab omni contentione alienissimū. Tūc enim instabat dies dominicæ passionis, & concionis præceptoris sui de regno spiritualij inchoando: non de mundana exercenda potentia. Non tamen eos dominus reiecit sed familiariter increpat, & amicissime erudit: & tribus argumentis eam ambitionem sedare voluit. Primum quod ambitio vitiū sit Gentilium: deinde exemplo suo, quanuis enim ipse sit altissimus formam tamen seruare voluit humilitatis. Postremo iubet eos de honore nihil esse solicitos, quod ipse præparaturus sit eis regnū. Sed nunc Christum audiamus. *Dixit autem eis. Reges Gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos benefici vocantur.* Dominatio coactionem, & contemptū habet hoc loco. Siquidē Gentiles nonnunquā abusi sunt magi-

Matt. 18.
Mar. 9.
Matt. 20.

stratu, & potestate dum subditos suos præsuperbia & fastu contemnunt: Christianus autem qui cogitare debet omnes homines patrem vnū habere in cælis non ita superbire debet elatus erga suos: sed potius animo concipere, quod si hic temporaliter dominetur illis, forte tamen futurum sit, vt multis nominib⁹ superior eo fiat aliquis ex subditis suis in æterna patria. ¶ Vide autem quod Christus his verbis non voluit inter Christianos alios ālijs non debere esse superiores, episcopos, principes, reges, aut dominos: sed fastum tantū vetuit, & inordinatā dominandi libidinē, & ambitionem. Hoc ita esse ex Christi verbis patet: cum ait. Reges Gentiū dominātur eorū. Ita enim moris Gentium esse prima quæque appetere. Tyrannica hęc passio est, & nonnunquam etiam viros eximios perturbat. Quod autē hic dominus, magistratū non prohibuerit ecclesiasticū, verbis eius, & exemplo probatur. Exēplū enim proposuit se ipsum. Ego in medio vestrū sum, tanquā qui ministrat. Constat ergo quod quanuis omniū maxime se humiliauerit, supremus tamē fuit ecclesiæ prælatus, & caput: & licet ministrauerit eis magister tamen fuit eorū, & dominus. Docemur hic quod si quis in potestate sit constitutus non ideo superbiat sed subditis inseruiat, maxime quod ad officij sui rationem pertinet. Non ergo præsidentē extollat eius dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat. Habeat ob oculos semper rationem quam Deo redditurus est omniū subditorū, & sic vitam aget timore, & humilitate, expectans quotidie arctū & rectū iudiciū Dei. At principes mundi, prælati, nunc adorari volunt à suis, magnificis titulis honorari, diuina nomina vsurpare & vocari patres patriæ. Sed væ quia interdū dominantur in malum suū, vt ait Salomon: & condunt leges in eorum cōmodum, contra quos Esaias ait. Væ qui condunt leges iniquas. Talem quoque cōminationem dedit olim Deus Ioachim filio Iosiæ regis Iuda. Hæc principes mundi faciunt, tu vero qui Christianus es, humiliare: humilitas enim vera ministerium plurium est. Sicut enim, qui pluribus ministrat vulneratis abstergens cuilibet vulnerū saniem, nō sumit ex ministerio illo causam elationis: sic multo minus cui cōmissæ sunt curæ fraternorum languorum, vt omniū minister redditurus pro omnibus rationem, humilis esse debet atq; solicitus. Scriptū est enim. Rectorem te posuerunt noli extolli: esto in illis quasi vnus ex eis. Vnde summus pontifex se seruum seruorū appellat. Propter quod, quales oportet vt prælati ecclesiæ sint, subdidit dominus docens eos, & dicens, *Vos autem non sic, sed qui maior est in vobis fiat sicut minor, & qui præcessor est sicut ministrator.* Qui aliquam artem profiteri, & discere vult, conatur prius quærere magistrum in illa arte peritum, quem imitetur: & si recte scribere vult assumit imaginem, vt exemplar intuens, compos euadat. Sic vos ne sitis Gentilium imitatores, quia iniqua gens est, semperque tyrannidi studentes, nec cognoscunt Deum: non enim vos sicut reges Gentium faciatis: quoniam illi legibus carentes, impijs subiacent moribus: vestrum vero culmē in vera humilitate fundatur & est. Ideo qui sapientior & studiosior est inter vos, præ cæteris humiliorem se præbeat, & tanto sit Deo subiectior & proximis in omni virtute exemplarior, quanto maiorem à Deo adeptus est gratiam & obligatiorē se conspicit ad reddendam altissimo rationē. Propter quod in Ecclesiastico legimus. Quanto maior es humilia te in omnibus & coram Deo inuenies gratiam. Si hoc animo ambitiosi caperent, atq; cōsiderarēt quod quo magis ad honores & dignitates extolluntur, cò magis ad virtutem sectandam tenentur: non esset tanta cura & solicitudo in illis inuestigandis, præcipue viris ecclesiasticis. Plurimos sub specie virtutis & sanctitatis decipit dæmon suadens ad credendū maius obsequiū Deo præstaturos vberioraque bona largituros si in prælatos episcoposve creentur: quod tamen maximū mendaciū & falsitas est. Nam honores excęcāt, & in dignitatibus constituti, vt prelati, episcopi, atq; magnates, minus sibi ipsis dominantur, magisq; sunt adstricti ac deuincti. Cum ergo tu liber sis, tuiq; iuris, non vales ea ad quę teneris implere: quomodo in maioribus constitutus compos adimpletionis euades, cū nō plene libere existas? Si enim paruo oneri succumbis: maiori succūbere necesse erit. Qui officio subditi bene non fungitur, nec etiam prælati fungi poterit. Hanc discipulorū ambitionē carpit Christus & docet humilitatem, contemptū honorū, & dignitatum: quæ quanuis malanō sint tamen non sunt à nobis appetēda, propter periculū quod ex eis imminere solet.

Esaiæ. 10.
Hier. 22.

Eccles. 32.

Eccles. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sic discipulis petentibus primatum respõdit Christus. Nescitis quid petatis. Ambitio hæresis mater est. Difficile enim est ad maximos honores euehi, & cogitationibus ad summa fastigia non attingere. In maximo versaris periculo, si esse prælatus cæteriscq; præcipere atq; præesse vis. Ne Christum crucifixum humilem & abiectum à conspectu abigas, qui cum esset summus sacerdos, rex, & dominus, voluit ad mortẽ humiliari. Hanc humilitatem docet dicens. *Nam quis maior est, qui recũbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat.* Leges meq; legibus mũdi oppositæ sunt in quo qui maior est sedet, & cæteri deseruiunt ei: ego autẽ qui maior sum in medio vestrum sum tanquam ministrans. Nã in cœna hac lauit pedes discipulorum suorum vt suo exemplo discerẽt humilitatem: & etiam quanuis scriptũ nõ sit, tamen conijcitur solitũ fuisse Iesum in mensa officium ministri exercere frangendo eis panem. Et ex hoc textu habetur solitum fuisse ministrare Apostolis: & ideo dicit, in medio vestrum: vniuersæ Christi actiones sicut prędicare, miracula facere, & infirmos tangere, ac curare, ministrare fuerunt. Ex his verbis dominus concludere intendit, illum aptiorem ad gradum pontificalem obtinendum & in loco Christi succedendum, esse: qui maiora virtutis humilitatis fundamenta iecerit: nam ad medelã nostri appetitus voluit supremus dominus à maiestatis suæ cacumine descendere, humiliq; in terra fieri: ipso opere ostendens, quã merito homo humiliari atq; dejici debeat eius vestigia sequens. ¶ Hanc tam eximiã humilitatis doctrinã, Christus iamiam moriturus dedit, vt magis humilitatem cõmẽdaret: nam quæ amici nostri cum peregrè proficiscì volunt vltimis verbis nobis indicant, semper fortius memoriæ hærent. Admonendi etiam sunt à suis parentibus quãdo eis mors appropinquat. Sic Iacob fecisse filijs suis scriptura docet. Audite filij Iacob, &c. Sic & Ioseph in capite vltimo libri Geneseos. Hoc etiam Dauid quando morti appropinquans monuit filium suum Salomonẽ regni successorem & præcepit vt legẽ Dei custodiret, & cerimonias legis seruaret. Hoc idem Tobias fecit, cũ cogitauit prope esse finem obitus sui atq; diem: multa præcepta, & consilia filio suo Tobiæ dedit, &c. Igitur dñs discipulos suos ad pacẽ, concordiam, & vnitatẽ perducere conatur, simulq; ad humilitatem propter eorum vocationem: & quod ipsos omnes facturus esset reges dicens. *Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis.* Idest considerate tanti temporis laborem perseuerando mecum, qui patiens & humilis fui in tentationibus meis: quia Nazareitæ voluerunt me præcipitare, & lapidare Iudæi: & hinc pendite quod nõ oportet vos esse ambitiosos. Commendat etiam hãc dominus Apostolos de perseuerantia. Bonus est ille amicus, qui in tentatione perseuerat: boni amici est non peccare propter amicũ: & libenter pœnas ferre propter ipsum. Multos inuenies qui propter te cõmittent multa pecata: qui si te viderint indigentem, nec vnũ obulum darent. Adam non fuit bonus amicus erga coniugem suã: qui voluit peccare propter ipsam, & tamen noluit pœnas subire propter eam, sed iniecit illi culpam dicens. Mulier quam dedisti mihi, &c. Bonus autem amicus in tentationibus dignoscitur: quia subleuare adiuuat pœnas atq; onera amici tribulati, & afflicti. Sic Apostoli quando Christus loquutus est de manducatione sui corporis, & multi scandalizati in his verbis abierunt, ipsi cum eo perseuerauerunt, Hinc liquet non esse satis bene incipere nisi perseueres in bono incepto. Iudas etiam incepit, & nõ perseuerauit. Ideo dominus. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Quæ perseuerãtia alio nomine constantia vocatur: robur quoddã, & fortitudo mentis cunctarũq; (vt ita dixerim) est columna virtutum: nam cum primo illa labitur corruunt omnia animæ bona. Quia ergo immoti, firmiter & incõcussi permanserunt Apostoli in tentationibus Christi, facti sunt columnæ totius ecclesiæ: sicut & Paulus cognouit quando ad Galatas scripsit qui videbantur esse columnæ. Vnde Dauid. Ego cõfirmaui colũnas eius, Hoc est, Apostolos, ecclesiæ columnas in terra. Et quia fortiter perstiterunt sicut columnæ tantã apud Deũ inuenerunt dignitatẽ: iuxta illud Iacobi, Beatus vir qui sustinet tentationẽ, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ. Quod autem dicit, permansistis in tentationibus meis, non tantum de tentationibus Christi accipiendum est sed etiam de tentationibus ipsorũ Apostolorũ: nam tentationes Apostolorũ ipsius Christi erant, iuxta illud. Qui tãgit vos,

Mat. 20.
Gen. 46.
3. Reg. 1.
Tob. 4.
Gen. 3.
Ioan. 6.
Matt. 10.
Luc. 4.
Ioan. 8.
& 10.
Galá. 2.
Psal. 74.
Iaco. 1.

Zacha. 1. vos, tãgit pupillam oculi mei. Et dominus
Act. 9. Saulo persequutori. Saule cur me persequeris? Cui affine est quod dominus promittit
Matt. 25. quicquid minimo ex suis impẽdatur, id sibi impensum agnoscat. ¶ Aduerte quod discipuli non solum cũ Christo perseuerarũt sed dicit hic quod perseuerauerunt in tentationib⁹ suis. Multos habet Christus socios resurrectionis, & gaudij: paucos tamen habet socios passionis: & crucis. Etiam tu cũ Christus tibi indulget, solatijsq; spiritualibus afficit te, orationi atq; contemplationi vacas, & beatam vitam agis: si tamen cõtingat Deum tibi deficere atq; deesse, nec tibi sicut antea solacijs spiritualibus præsto sit, statim gradũ reuocas, & mundo studes nec non rebus quibus iam terga dederas. Propter quam causam quã plurimi sunt qui incipiunt, pauci vero, qui nunquam ab incepto desistunt: nam perpauci sunt qui nudi, omniq́ue indulgentia destituti tam temporali, quam spirituali, Christum destitutũ & in cruce pendentem amplecti volũt. Sunt sibi ipsis amici, nec vitam absque proprio solatio agere nesciũt quibus cum ob oculos spirituale solatium datur, eorumq; gustui plus dulcedinis infert quã temporale, hoc pro illo commutant. Deficientibus autem spiritualibus donis ad mundum redeunt: quia non satiãtur Christo vnicoq; essentiali amore Dei: sed etiam volunt propria dona, & delicias amplecti. In quibus omnib⁹ referunt se mercenarios esse atq; seruos, nõ autem amicos: quando quidẽ plus Dei dona reuerentur quã ipsum Deũ donãtẽ, quo solo satiari deberent. Quando dona desunt & munera, quis verus amicus sit dignoscitur: perseuerantia etiam in tentatione indicat quis fidelis falsus ve sit. Et quoniam perseuerantia est, quæ meretur & consequitur præmium: ideo ait Apostolis. *Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum.* Re-
Matt. 26. gnum se eis paraturum dominus pollicetur
Ioan. 15. non temporale, quale ipsi sperabãt: & iam antea mater Zebedæi petierat: siquidem regnum eius non est de hoc mundo: sed tale regnũ ait se eis disponere, quale sibi paratũ
Matth. 6. fuerit à patre suo, vita nimirum æterna: quę vt ei secundum humanitatem est parata, ita vere regnum est iuxta illud quod petimus quotidie, adueniat regnum tuum. Et sic beati omnes reges sunt coronati à Chri-
Apoc. 1. sto in æternum, sicut ipsi confitentur apud Ioãnem. Quia ipse dilexit nos, & lauit nos in sanguine suo à peccatis nostris, & fecit nos regnum, &c. Nec tamen hoc perfecto modo intelligendum est, sed per imitationem. Multo enim inferiores sunt Apostoli in gloria & corona felicitatis ęternę. Vnde & Paulus certus erat, coronã inde se reportaturũ quando dicebat. Reposita est mihi corona iustitiæ: quã reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Hinc liquet verba illa Christi, eadẽ esse cum eis quæ deinceps dixit ad eos. Vado parare vobis locũ. Nam & locus ille regnum erat teste sapiente, qui ait. Accipiens regnum decoris & diadema spei de manu domini. Præterea hoc etiam referri potest ad personam filij, & tunc est sensus. Sicut Deus pater disposuit mihi regnum per naturã: ita ego dispono vobis regnum per gratiã. Adhuc amplius declarat dominus gaudia quæ sunt habituri, & ait. *Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.* Hoc etiam non secundum rudem, & crudum sensum intelligendũ est quasi multum cibi & potus sit in illo regno cælorum. Conuersatio enim cæli angelica est: & ibi erimus sicut Angeli Dei. Paulus quoque manifeste testatur quia regnum Dei non est esca & potus. Ideo mensa hæc erit illa cælestis beatitudo: vbi cũ electi contẽplantur essentiã Dei in sua maiestate ipsamq́ue summe diligant, sic deinde satiabũtur: quoniam animæ illæ secundũ omnes suas vires gaudio voluptatis perfundentur: quod & Dauid agnouit dicens. Satiabor cũ apparuerit gloria tua. Tunc habebit satietatem: quam cũ habebis nemo tollet à te: cuius cõparatione omni lætitia tristitia est, omnis suauitas dolor, omnis dulcedo amaritudo: omnia, quæ delectationẽ inferre possunt, molesta sunt. Hoc est quod de edẽdo & de bibẽdo dixit dominus: quod habebũt quicquid delectare potest, & satiabuntur, ita vt nihil possint appetere quod nõ inueniant & habentes possideãt. Insuper adhuc adiũgit dominus dicens. *Vt sedeatis super thronos.* His verbis ostendit Christus sanctos nõ solum regni Christi sed gloriæ participes futuros. Si enim cõpatiamur, & conregnabimus. Quis secularis honor huic comparari potest? Quid enim excellentius quã sedere cũ Christo, præsidere cũ ipso, ac necdum homines sed & Angelos iudicare? Nolite ergo timere pusillus grex, quia cõplacuit patri vestro dare vobis regnum. Infelices filij Adæ, qui nunc præsidere & iudicare

2. Tim. 4.
Ioan. 14.
Sap. 5.
Matt. 22.
Roma 4.
Psal. 16.
1. Cor. 9.
Luc. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

volunt: qui gloriam adinuicem accipiunt: & gloriam quæ à Deo est non quærunt.
Ioan. 5. Quid autem fiet? Transiui, & ecce iam non
Psal. 36. erat. Caueant qui primas cathedras amant;
Luc. 14. ne contingat carere secundis: & qui primos accubitus nunc eligunt incipiant cum rubore nouissimum locum tenere. Nam omnis qui se exaltat humiliabitur. Sequitur. *Iudicantes duodecim tribus Israel.* En aliud præmium, lætabitur enim iustus cum viderit vindictam. An non ingens gaudium videre se à damnatione securum: in qua aduersarij iacent perpetuo cruciandi? Quomodo
Psal. 57. autem iudicabũt filios Israel? Nempe sicut
3. Reg. 10 regina Sabba, & Niniuitæ condemnabunt eosdem. Sic Apostoli condemnabũt filios Israel: quia de eadem stirpe geniti, eiusdem legis periti, eisdem beneficijs & miraculis prouocati: tamen nulla ratione adduci potuerunt, vt crederent, cũ vos idiotæ sequuti sitis me & fuistis mecum perinanentes in tentationibus meis. Præterea sicut nunc cũ
Psal. 109. Christo dominantur electi in medio inimicorum: ita tunc cum Christo dominabuntur super inimicos suos ac ipsos iudicabũt. Perpende autem quod hæc verba quanuis præcipue ad Apostolos spectent, nihilominus tamen ad omnes sanctos, qui mũdi gloriam, & diuitias contemplefunt propter Christum etiam competunt. *Ait autem dominus Simoni, Simon ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quia Petrus feruentior erat cæteris & principalior, ad Petrum dirigit Christus suum sermonem. Satanas iam sentit quod vestra prædicatione regnum eius destruetur, quam ipse eradicare vult, vt in sua tyrannide conseruetur si poterit. Et cũ cepit Iudam vires assumpsit, ità vt vellet ficutiad se tulit, & lucratus est filium illum perditionis, & vos ipsos adducere vt pœniteat sequutos fuisse me, & meam doctrinã, & conuincamini credere fieri nullo modo posse, hominem à proprio discipulo vendi tum, tamque miseris acceptum modis, filium esse Dei, vt ex fidelibus infideles fiatis. Attamen nõ euadet voti compos: quia ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Propter quod mihi gratiam referre debes: nam vt inimicus potens est, omnibusque viribus semper nititur & conatur, etiam te ipsum superasset & euinceret, nisi ego in quantũ homo qui minor patre sum pro te non orassem, cuius auxilio tu & sodales tui estis amici mihi atque fideles. Et hanc à me audi & accipe doctrinam, quod sicut ego te in hac tribulatione adiuui, sic & tu cum sis potens & fortis meo auxilio, confirma, robora, adiuua, consule fratribus tuis, qui subditi tui sunt: quia quod ego tecum feci, æquum & iustum est te cum alijs facere. ¶ Expende quomodo Christus miscuit vinum cum oleo, & dulci amarum admiscet: ita quod non semper molesta nec semper iucunda loquitur suis: quia hæc vita ex contrarijs & prosperis, ex dulcibus & amaris aspersa est. Carpsit Apostolos propter ambitionem: & statim laudat, cõmendat, exaltat, dicens qualiter in laboribus, tentationibusq; permanserũt & se eis regnum cælorũ largiturum, quo maximo illos gaudio affecit, & consolatus est. Ne autem ipsi ob hæc nimiũ exaltarentur incipit eos humiliare referens tentationes quibus erant obsessi, tot adeoq; eminentes, vt auxilio speciali Dei, & maximo egerent, quale erat pro ipsis Christũ Iesum orare ad patrẽ. ¶ Præterea locus iste vbi hic Christus ait Petro, Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua, exponitur, vt hic Christus pollicitus fuerit fidẽ ecclesiæ Romanæ, cuius pontifex Petrus fuit, nunquam defuturã & recte quidẽ quia fides Romanæ ecclesiæ, quã in ea Petrus plantauit vsq; in finem sæculi durabit. Bene potest Petri nauicula fluctibus persequutionum hæreticorum angi, & çoncuti: nunquã tamen corruet aut subuertetur. Portæ enim inferi non præualebunt aduersus eam. Hoc enim verbũ non dixit Christus Petro tanquã personæ priuatæ: *Matt. 16.* quia Petrus peccauit post hæc verba & fides in eo defecit, & multi pontifices Romani errauerũt sicut Marcellinus qui idolis sacrificauit, & Liberius papa qui Arrianis cõsensit, & Anastasius quoque secundus propter hæresis crimen repudiatus fuit ab ecclesia: & alij etiam plurimi contra catholicam fidem tenuerũt, vt Ioannes vigesimus secũdus qui asseruit, quod animæ sanctorũ non videbunt Deum vsque ad vltimum sæculi diem, & quod filius Dei sit maior patre & Spiritu sancto, & plures alios habuit errores. Sed in quantum est caput ecclesiæ nullatenus errare potest & tũc est caput ecclesiæ, cũ facit quod in se est, nẽpe cũ consilio cardinalium, & doctissimorum virorum definiendo, vbi errare non potest. Ecclesia enim

enim Antiochena, Alexandrina, & Constantinopolitana, sæpe defecerunt à fide, nũquã tamẽ ecclesia Romana defecit quia Christus ait Petro. Ego rogaui pro te Petre, vt nõ deficiat fides tua. Hinc discimus tentationem vtilem esse. Sic Christus, sic eius discipuli tentati sunt & denique omnes electi tẽtationes sunt passi. Tẽtatio enim multũ prodest electis, videlicet vt propriam infirmitatẽ agnoscant, Deũ feruentius inuocẽt cautiores resurgant, & alijs compati discant, sicque coronam gloriæ adipiscantur.
Eccle. 34. Hinc in ecclesiastico habetur. Qui non est
xco. 1. tentatus, quid scit? Et Iacobus, Beatus vir qui suffert tentationẽ, &c. ¶ Discimus secũdo ex hac Christi oratione pro Petro, nemine suis viribus posse aduersus Satanæ malitiã: nisi Christi præsidio fulciatur. Sic Paulo qui maximã tentationem patiebatur di-
2. Cor. 12. xit dñs. Sufficit tibi gratia mea. Ex quo discimus nihil nobis, sed gratię Dei adscribamus. Ideoque Apostolus postquam multa
1. Cor. 15. præclara narrauerat quæ gesit addidit. Nõ ego, sed gratia Dei mecũ. Propter quod nihil habes vnde glorieris sed pro omnibus, vt fidelis Christi seruus Deo gratias age: cuius ope, & auxilio vincis, atq; omnia bona facis. ¶ Tertio quãto odio prosequatur ille Satanas hominũ genus, & eos maxime homines quos singulari quodãmodo Christus ad se perducere conatur, quosq; Christus ad propagandum, suum euangeliũ præcipuè selegit. Illos qui chariores Deo sunt fortius tẽtat, hoc idẽ facit hic cũ Apostolis: itidẽ eos qui Deo dicati sunt similiter tẽtat:
Tob. 12. Angelus Raphael Tobiæ dixit. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret te, quarto quod Christus electos suos subinde labi patiatur, vt suæ infirmitatis cõscij, ac memores erga alios ad misericordiã sint faciliores. Ideo Petro dixit. *Tu conuersus confirma fratres tuos.* Acsi diceret. Sicut tu à me specialem misericordiam consequẽris, & post lapsum erigẽris, & firmaberis: sit tu cõuersus perfectè misericordiam impende proximis tuis, robora, ac subleua eos. Vnde hæc fuit præcipua causa cur Christus futurũ ecclesiæ suæ pastorem cæteris electis Apostolis grauius labi permisit: vt in propria fragilitate, culpa, & pijssima reparatione disceret quomodo alijs compateretur ac subueniret. De ipso quoque Saluatore no-
Hebre. 4 stro Paulus ait. Non habemus pontificem, qui nõ possit cõpati infirmitatibus nostris tentatum per omnia, &c. Sed procedamus. *Qui dixit et.* Petrus scilicet cũ quo dominus loquebatur respõdit nõ metuens à tentato te deuinci, aut propria fragilitate succũbere. *Domine tecũ paratus sum, & in carcerem & in mortem ire.* Ex feruore dilectionis hoc dixit: quanuis indiscrete loquutus sit: nimiũ de sua virtute confidens. Magnifica quidem hæc verba fuerunt: sed sine prudentia. Nõ *vbi. 2.* enim decet hominẽ in se plus æquo cõfidere: sed in Deũ qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Nota quãta sit Christi charitas erga Petrũ, quod pro huius constantia patrem cæleste peculiariter orauit. Imo obseruandum quantus sit *Rom. 8.* Christi erga omne genus humanũ amor: qui & adhuc non cessat pro nobis patrem interpellare, donec nos ad se receperit. Sed singula verba discutiamus. Dñe inquit, Si dominus tuus est ò Petre cur illum mendacij arguis? cur preces illius reijcis, acsi illarũ non egeas? Paratus sum (inquit) tecum & in carcerem & in mortem ire. Paratus erat Petrus & sic secum constituerat: vt verba sonant: sed vt verbis adderet facta, in se non habebat. Paratus erat cum extra omne periculum esset: sed vt posteà audiemus cum necessitas postulauit non expectauit donec ventum esset ad carcerem, vel ad mortẽ: sed vnius mulieris voce sic cõcussus est, vt statim dominum abnegaret. Rursus aduertendum, quod hoc quod Petrus dixit falsum fuit materialiter quia aliter accidit: nõ tamen formaliter, quia sicut dicebat ita intendebat. Mentiri quippe formaliter est cõtra mentem ire, ac cum intentione fallendi: vel scienter falsum profari. *Et ille dixit.* Reprimendo incautam Petri loquutionẽ. *Non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.* Hinc discimus, quo magis in fidei ardore confisi fuerimus, eo plus exilitatem & imbecillitatẽ carnis timeamus. Obserua autẽ quod hoc verbum domini de Petri negatione fusius explicuit Diuus Marcus, quã *Mar. 14.* cæteri euangelistæ. Ex cuius verbis constat quod cum primo Petrus Christum negauit, statim gallus cecinit: & priusquã secunda vice gallus cantaret, bis iterum negauit. Et sic tres Apostoli Petri negationes inceperunt ante primi galli cantũ, & finierunt ante secundi galli cantum. Et quanuis hic Lucas dicat quod dominus dixit Petro, nõ cãtabit hodie gallus donec ter abneges nosse me, intelligendũ est de principio triũ

nega-

Universidad de Deusto
Biblioteca

negationum: ita quod cum dixit, non cantabit gallus donec ter abneges nosse me, idem est ac si diceret. Antequam gallus cantet, me ter abnegare incipies? Quod beatus Marcus clarius cęteris scripsit dicens. Prius quam gallus vocē bis dederit ter me es negaturus: & sic contigit, nam antequā secundo caneret, ter Christū complete negauit.

¶ Aduerte permisisse Deū Petrum cadere à sua præsumptuosa firmitate, vt Christū negaret, primo ne aliquis sibi multum tribuat, & confidat. Secundo vt vnusquisque Christo potius quam proprio iudicio fidē adhibeat. Tertio ad reprimendā, & domandam imprudentem audaciā. Quarto vt cęteri omnes Petri casu edocerentur non prorijs viribus confidere: considerātes quam parui sit momenti humana fragilitas quātiq; ponderis & valoris sit verbū quod procedit ab ore diuinę veritatis. Quinto vt beatus Petrus & cæteri prelati experiētia nossent, & discerent, qualiter debeāt subditorum suorū compati cum peccauerint. Præterea solent hic dialectici capita confringere, & disputare, an ad præteritū sit potētia, & vtrū Petrus potuerit nō negare postquā Christus ei dixit, ter me negabis stando in illo medio tēpore postquam Christus hæc prædixit antequā caperetur. Sed ne his immorer quia res est ad scholas pertinens vbi hæc quæstio est trita, breuiter respōdemus, quod Petrus poterat nō negare, nā prescięntia Dei non ponit necessitatē rebus, & Petrus liberū habebat arbitriū, & eligere poterat quicquid voluisset: nam si necessario negauit, ita quod eligere oppositū non poterat tunc non peccasset negando: nam (vt Augustinus ait) peccatum adeò est volūtarium, quod si non est voluntarium non est peccatū. Itaq; poterat non negare quod si fecisset, nunquam Christus dixisset, ter me negabis: quia nō negauit Petrus quia Christus dixit, ter me negabis: sed ècontra ideo Christus dixit ter me negabis, quia Petrus erat negaturus: q̄ si non esset negaturus, nū quā Christus tale dixisset. Prophetia enim non est causa facti: sed per oppositum factū est causa prophetiæ. Cum enim Deo nihil est futurum aut præteritum quia omnia illi sunt præsentia, præsens erat Christo Petri negatio, ideoq; dixit quod esset illū negaturus: quia certū erat illum negādum? Sed de his satis. Iam quæ sequuntur videamus. *Et dixit eis. Quando misi vos sine sacculo & pera, & calceamentis nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nihil.* Memoria diuinæ potētiæ satis lenire potest exēpla infirmitatis humanæ. Ideo Christus adducit in memoriam Apostolis quomodo eis prouidit in necessarijs, & adiuuauit & defendit: vt spem suā in illo collocent & animentur hac confidētia ad tolerandū quamcūq; tribulationem, & aduersitatem: siquidē iam instabat tempus quo percutiendus erat pastor, & oues dispergendæ. Dicit itaq;, Quando misi vos prædicare Iudæis per diuersa, præcipiens vobis ire, sine alimētis & pecunijs, vt in solo Deo esset spes vestra, nec exteriora admi nicula portaretis vobiscū, nudis pedibus incedentes, sicut ego incedo: in signū contemptus mundi, nunquid defuit necessariū victui? Respōderūt quod nihil defuit. Christus enim concessit Apostolis vt alimenta susciperēt ab his, quibus euangelizabant: à quibus competentia vitæ susceperunt.

Zacha. 13

¶ Vide hinc quomodo sequentibus Saluatorē nihil deest. Sic Dauid, dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Hęc mūdi principes atq; potentes dicere non poterūt. Siquidē quo potiorem gradū celsitudinis habent, eo pluribus indigēt: est illis maior honos seruādus, amplior domus cui consulant. Solus Christi seruus proferre potest, nihil sibi deesse: nam qui Deū possidet, omnia vtiq; possidet, Solus ille, qui à Deo nutritur & pascitur refectus viuit atq; contentus: non enim permittet Deus seruos suos fame perire. Non defuit Heliæ victus cū esset in deserto, cui corui necessaria suppeditabant: & tē pore famis iussit Deus viduæ Sareptanę vt eum aleret: & Apostoli hic nihil eis defuisse responderunt. Sed audiamus: quid eis vltra Christus dicat. *Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter & peram: & qui non habet vendat tunicam suam, & emat gladiū.* Apostoli priusquam à Christo vocarentur quilibet sibi solito munere vtebatur, eorū vero plures piscatorią artem exercētes vitā agebāt. Sed cū Christus ad Apostolatū vocauit hæc omnia missa facere præcepit, & sic de prędicatione viuebant: quia hospites & populi quibus verbū Dei annuntiabāt, eis ministrabant alimenta, adeo vt nihil deesset de congrua sustentatione ad vitam ducendam. Cum autē Christi passio approinquaret, oēs in ipso scandalizati sunt: vn de paucis illis diebus quousq; resurrectioni fides

Psal. 22.

3. Reg. 17.

Matth. 4.

fides esset adhibita, nō licebat aut expedie bat Apostolis gentibus prædicare, hominē crucifixum in medio duorū latronum, esse Messiam in lege promissum. Ideoque cessandum erat illis à prędicatione, & propter eandem causam oportebat, vt sibi succurrerent quandoquidem de illo remedio iam actum erat, iterum sacculum & peram capere, & ad solita piscandi munera redire. Ideo postquam dixit, nunquid aliquid defuit vobis, & ipsi responderunt, nihil: statim addidit. Sed nunc qui habet sacculū tol lat similiter & peram. Hoc est. Vsq; ad huc, quādo totus mūdus me sequebatur & honorē deferebat, miracula mea atque doctrinā intuens, vobis omnia suppeditabat necessaria & alimentis congruis prosequebatur, & hoc quia mei discipuli eratis: modo tamen quādo tempus passionis meæ instat, & qui me comendare, & laudare solebant iam detrahunt, opus erit vobis proprio labore, & industria aliterque sustentari: quia tempore hoc cessabit prædicatio qua mediāte necessarijs abundabatis. Itaque ciuili modo, & iure viuite quia iam non est tempus euā gelico negotio incumbere. Ideoque arma parate, & qui non habet gladium vendat tunicā, & emat illū. Quia licitū est patri familias rē domesticam defendere, pugnare pro iustitia, pro patria, & etiam se ipsum defendere: quia vim vi repellere licet. Quod autem discipuli ad officia præterita redierint ex euangelica patet historia vbi piscantes eos Christus inuenit post resurrectionē ad mare Tiberiadis, quod non fecerunt cum

Ioan. 21.

euangeliū prædicabāt. Hic videtur sensus germanus huius literæ. ¶ Vide quā prouidus sit Deus, & quomodo omnibus prouideat cū mortuus esset Ioseph creuerūt filij Israel, quod scriptura nō dicit de eis viuēte

Exod. 1.

Ioseph. Quādo crāt pauci, erat illis in adiutoriū Ioseph & poterat illos defendere: quibus & auxilium præstabat. Sed postquam mortuus est defecit eis fauor, & defensio, creueruntq; filij Israel: ita quod ipsi se poterant defendere, iuuare viribus suis, & multitudine, quia creuerunt nimis, fortitudine poterātque se protegere. Sic etiam cum filij isti Israel ambulabant in desertū: & quā

Exod. 16.

do eis defuit farina Ægypti, sustētauit illos Deus manna de cælo: sed quando ingressi sunt terram promissionis, vbi cibi erant terræ, manna defecit, quia sine illo poterāt su

Iosue. 5.

stētari &c. Admonet etiam locus iste quod licita sit defensio sui ipsius moderata, etiam amicorum, & suarum rerum. Imo licitum est hominem occidere in defensionem sui, & suarum rerum: & in bello iusto, atque etiam pro iustitia cum quis rector, iudex, aut magistratus habet officiū, impios morti dānandi. Docet etiam apostolos habere animū præparatum ad sui magistri defensionem, ex zelo amoris atq; iustitiæ. Deniq; admonet per gladiorum præsentiam non defuisse discipulis suis facultatem resistendi hostibus. Sed ad literam. Causa autē cur dederit eis licentiam portandi perā sacculum, gladios, & dispensauerit nunc cum eis, subdidit dicens. *Dico enim vobis quoniā adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri in me, & cum iniquis reputatus est. Etenim ea quæ sunt de me finem habent.* Ac si diceret. Leges mutādæ sunt dum necessitas exigit: ideo nunc aliter vobis viuendum est: quia tempus instat: in quo illud quod Esaias de me prophetauit dicens, & cum iniquis reputatus est, oporteat adimpleri in me. Oportet inquam necessitate conditionata. Qua propter nō est nunc tempus, vt eatis & Euangeliū prædicetis. Nā Christus post verba hæc in ipsa nocte captus est tanquā latro, & die sequenti inter latrones suspensus. Ea enim quæ sunt de me, ideſt quæ prophetæ prædixerunt de me, nunc complebūtur. Mors enim mea, dolores, angustiæ, passio, & tristitia, cito finiētur: nam post tres dies resurgā, immortalis, & impassibilis in perpetuū regnaturus. ¶ Animaduerte, quo modo ea quæ de Christo tormenta dicuntur finem habent. Bonorum & eorum qui pro Christo patiuntur, labores finiti debent. Peccatorū autē tormenta in æternum durāt. Sic ille beatus martyr Machabæus Anthiocho tyranno dixit. Fratres mei modico nunc dolore sustentato sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu vero iudicio Dei iustas superbiæ tuæ pœnas exolues. Iustorum labores in hac vita breues sunt, & tandē postea præmiū est æternū, & econuerso impij gloria etiam breuis est, quæ statim cadit, & euanescit. Vnde Psalmista ait. Vidi impiū exaltatum super cedros Libani, transiui, & eccè iā nō erat. Hoc exclamat Baruch. Vbi sunt

Esaiæ. 54

Psal. 36.

Baruch. 3.

principes gentiū, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? Qui ludūt. &c. Exterminati sunt, & ad inferos descēderūt: & alij loco eorū surrexerunt. Tota mundi gloria deuenit in perpetuum cruciatum:

totus

Universidad de Deusto
Biblioteca

totus autem Christi labor, & seruorum, in gloriam, & requiem perennem, quæ nunquam habebit finem. ¶Ne ergo timeas, huius vitæ labores, & pericula: nam q̃ cito labitur nomen laboris retinere non potest, nec est vere labor ille qui cum vita simul perit. Illi autem erunt, & qui tibi metum debent incutere, qui in æternũ durant cuiusmodi sunt inferni cruciatus. Plurimi tamẽ sunt qui, quod nullo modo timendum est, timent, videlicet huius sæculi afflictiones, & angustias: non verentur tamen quod vereri deberent, pœnam, scilicet æternam, & *Iob.6.* permanentẽ. Qui timet pruinam (ait Iob) super eũ veniet nix. Hæc ergo Christi verba apprimè memoriæ fige, & cum in infirmitatẽ seu persequutionem incideris, vires assume animumq̃; tibi adde & intuere gloriam quã tibi Deus concedet, & quę te expectat repetesque in interiori cordis hæc Christi verba. Et enim ea quæ sunt de me finem habent. Sequitur. *At illi dixerunt. Domine, ecce duo gladij hic. At ille dixit: Satis est.* Tantus inuasit timor discipulos audientes Christum quod inter iniquos esset reputandus, quibus licet iam dixerat, vt tollerent saccũ & peram: nihilominus maximo tremore quo premebantur obliti sunt, nulliusq; alterius rei meminerunt præterquam armorũ. Ideoq; de solis gladijs tractauerunt, & positis duobus dixerunt. Ecce duo gladij hic. Duos gladios in promptu habemus parati ad tuam defensionem. Parũ armati sumus, cum nos omnes nõ nisi duos tantũ gladios habeamus. Quonam pacto nos his armis defendere poterimus? Nõ indigebat Christus armis, siquidẽ propria voluntate patiebatur: quę tamen si capere vellet, magna nimis & fortia in sua diuinitate habebat, cui' vi atq; virtute posset in instanti omnes inimicos annihilare: ideoq; respõdit, Satis est. Noluit tunc Christus dominus mysterium suæ sacratissimę passionis eis plus adaperire, quia nondũ discipuli erant tãti capaces sacramenti: & sic cũ cognosceret eos nõ illum intellexisse, simulat dicens, satis est: haud significans, ipsum illis, aut alijs armis non egere, sed tantum Sathanam, & mortẽ vincere sufferens, tacens, atq; patiens: his ergo armis tyrannum armatum, fortem qui nos opprimebat, & captiuos tenebat, erat victurus: non armis materialibus quæ ab apostolis offerebantur. Multi in hoc loco intepretãtur istos duos gladios, de spiritualibus ecclesiæ gladijs, ecclesiastico, scilicet, & sæculari: & alij de verbo Dei, sed quia hæc non sunt ad rem: ne immoremur in increpatione expositionis adeo huic loco dissonæ, & tortæ, transeamus ad ea quæ in cõtextu sequuntur. *Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem oliuarum. Sequuti sunt autem illum & discipuli.* Assueuerat totũ diem consumere Christus, populo prædicãdo, & infirmos sanando, noctevero in montẽ Oliueti proficisci qui parum à ciuitate distabat: & ibi erat pernoctãs in oratione. Abijt vt preces funderet: vtq; Iudas eum inuenire posset, qui recte nouerat locum illum, siquidem sæpe alias in eo cum Christo fuerat. In hoc datur intelligi se sponte mori, quandoquidem locum iniquo Iudæ notissimum elegit, vt sic inuentus, & captus, pro nobis pateretur. ¶Nota etiam quod in mõtem oliuarũ iamiam moriturus vadit: nam secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Misericordia enim per oliuam designatur. Docet etiam vt is qui eucharistiam aceipit, non illico ad negotia sæcularia se conuertat: sed ad solitudinem accedat orationis, & contẽplationis, orans, & psallens. Deniq; docet quod quando orare voluerimus recedamus in locum abditum sicut Christus fecit: cum ciuitatem omiserit, & in montẽ oraturus venerit. Sed historiam prosequamur. ¶Abijt inquam in montem oliuarum: & vt Ioãnes inquit, trans torrentem Cedron, qui est trans vallem Iosaphat & inter Hierusalem & montem Oliueti, iuxta Gethsemani: & hortũ est ingressus. Vade & tu cum illo: ne deseras, ne ipse te deserat. Contemplare ergo Deum tuum in illa noctis caligine, mortem timentem vt homo verus, tremens, & à pauperibus discipulis, & ab sq; vllo solatio, deductus, in mõtem, incedit: deduc ergo tu eum in hoc itinere. Memento homo quoniam in horto lapsus es, & in hortum te quæsitum Christus vadit. Et propter amorẽ quo te prosequitur, tristis est q̃ia te deiectũ videt, ideo tristis incedens te quærit: nam amatũ, dolore emitur & quæritur. Vide quantũ te dilexit siquidẽ tanta tristitia premitur, vt te inueniat, quod dicat. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Intensiue quantum quis potest in hac vita tristari: & extẽsiue, vsque ad mortem. Interroga ergo anima mea dominũ, cur mœstus incedat. Tanta est tristitia quã patitur, vt passione fauces obturare cogat

cogat vocẽmq̃ illis adhærere, vt nec respõdere nec loqui valeat: quare opus erit veniat fidelis eius seruus Dauid qui pro eo respõdeat dicatque in persona Christi. Cõturbatus & contristatus: conturbatus sum in *Psal.54.* exercitatione mea. A voce (inquit) inimici, à voce quærentis animam meam. Iam ex loco vbi erat, venditoris Iudæ vocem audiebat: itidem & Iudæorum conuentionem parantium se vt Christum caperent: iam hoc adeò Christi animam attingit, vt per eius viscera gelida tristitia decurrat. Die mihi ergo Domine, in hoc dolore atque tristitia non est qui te sequatur comes? Respon- *Psal.68.* dit Dauid pro eo dicẽs. Sustinui qui simul cõtristaretur, & nõ fuit. Solus adest amicis destitutus. Discipuli qui cum eo sunt adeò sunt mœsti & victi somno, vt indigeat quę rere aliquẽ qui in tribulationibus comitetur & assectetur: quęsiuit, sed non inuenit. Forsan dñe deest qui tibi solatiũ præstet? Cõsolantẽ me quæsiui & nõ inueni. O quã solus Christus relinquitur in tristitijs, angustijs, & passione, ab his qui Christi nomine, magnificantes se, delicijs, risibus & adulationibus operam indulgent, & in quo solo tempus terunt, de memoria eradicãtes quæ dominus vt gemitibus æternis eriperet & gloriam sempiternam concederet, pati dig- *Luc.6.* natus est. Vę vobis (inquit ipse) qui ridetis, *Gen.32.* quia flebitis. Hæc est tristitia, atq; metus, quo fuit Iacob concussus ab Esau. Hoc eo- *3.Reg.19.* dẽ fuit timore pressus Helias ab impia Iezabel. Hic sanctum regẽ Dauid videbis tristẽ *2.Reg.16* mœstum ac collachrymantem Hierusalem egredientem à proprio filio coactum capite cooperto, necnon pedibus nudis incedẽtem. Videbis etiam & audies Semei dictũ. *3.Reg.2.* In quacunq; hora transieris torrentem Ce- *4.Reg.18* dron, scito te moriturum. Videbis serpentẽ æneum in ipso torrente comminutũ. ¶Discamus Christi exemplo refrænare timores & tristitias & cætera quæ aduersus rationẽ insurgere sæpe solent, ne animas nostras seducant, sed potius in inferiori eius parte sedentur, sensualitate, scilicet offerente, sicut Christus redemptor noster fecit. Discimus etiam hic suo exemplo nunquã de eius gratia desperare, si forsan aliquando in aliquã tristitiam subitam, timorem, vel cordis debilitatem inciderimus: cum seruituti atq; amori diuinæ maiestatis dediti fuerimus. Hinc etiã discimus nostrorum fratrum miserari, dolereq; de eorum necessitatibus: nã Christus hic nõ propter se, sed propter nos tristatus est. Discimus etiam Christi domini nostri exemplar intuentes, tristitias, & tribulationes Deo offerre: flexi ad feruentem, & deuotam orationẽ, sicut ipse fecit: nam statim cũ dixit, tristis est anima mea vsq; ad mortem, oraturus abijt. &c. Sequitur. *Et cum peruenisset ad locum dixit eis. Orate ne intretis in tentationem.* Cœnaculum ex quo Christus redemptor noster profectus est, à loco vbi ipse orauit duo distat milliaria trecentosq; & triginta passus cum alijs septẽ: quoniam pons quidam vnico tantum contenta arcu, qua torrens Cedron interfluit à cœnaculo milliare & nõgẽtos quinquaginta passus recedit, à quo ponte vsq; ad locũ vbi Apostoli octo à domino sunt relicti ducẽti intersunt passus: qui itidẽ locus ab alio in quo alij tres sunt manere iussi cẽtũ octoginta septem distat, qui tandem situsq; in quo Christus orauit iactu solum lapidis cõplectuntur, vt ipse narrat Euangelista. Respice ergo longam viam qua Christus postquam captus, ductus est, tractus, atq; raptatus. Et quod notatu & inspectu dignius est quod à ponte vsq; ad domum Anas quædã interest accliuis via ardua & recta nimis: qua propter magna angustia oppressus ascẽdit. Dixit ergo eis, orate ne intretis, &c. Hoc solum modo nõ to apostolis dixit: quoniã Iudas iã ab hoc sancto comitatu migrarat: diuũ autẽ Petrũ Iacobũ & Ioannem secũ duxerat. Porro esse tentatos non est malum, sed bonum, & meritum administrat: sed esse à tentatione victos est malum: ideoque nõ dixit, orate ne tẽtemini: sed orate ne intretis in tentationẽ, ei consentiẽtes: quia tentatio proprias vires non excedit. Docet hic Christus orationem potissimum esse remedium aduersus omnes mundi tentationes. Nam sicut fur clamorem vicinorum qui subuenturi instanter veniunt audiens fugit: sic orationis clamor Satanam fugere cogit, & sanctos proboque suscitat in auxilium. Sic Dominus in oratione quam docuit dixit vt peteremus. Et ne nos inducas *Matth.6.* in tentationem. Mirabile antidotum est ad tentationes superandas oratio ipsa. Cũ nihil nos sufficiamus, sed sufficiẽtia nostra ex *1.Cor.3.* Deo sit, nuntiũ ad ipsum mittamus exiliũ atque opẽ petentes. Oratio enim quidam nũcius est Deo nostrã aperiens indigentiã: secundum illud prophetæ. Intret oratio mea in conspectu tuo. *Et ipse auulsus est ab eis,* *Psal. 87.*

quan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum est iactus lapidis: & positis genibus orabat, dicens. In quo relucet excellētia orationis Christi: quæ omnes fuit complexa circunstantias, vt perfecta esset. Primo quidē quia erat solitaria: nam cum oratio sit eleuatio mentis in Deum, tunc rectius fit quando qui orat recedit, & separat se à mūdi strepitu. Secundo hæc oratio humilis fuit, quia genibus flexis orabat. Videtur hunc apud priscos esse orandi modum præsertim cum erant in aliqua magna tribulatione constituti, vt scilicet se coram domino prosternerent. Sic in Numeris legimus quod proiecerunt se super faciem suam Moses, & Aaron proni in terrā, orantes pro aqua. Matthæus & Marcus dicunt quod proiecit se super terram: vt ea quæ retro sunt obliuiscens in anteriora progrediaris, & vt intelligas qua humilitate coram Deo orare debeas. Et in hoc non differt inter Euangelistas, nam cū ter orasset, semel genibus orauit flexis, & iterum in terram pronus. Vel potius omnia simul contigerunt: nam cœpit positis genibus orare, vt noster ait Lucas: quæ autem eius erat delicata, & tenera complexio necnō debilitas ob timorem, & mortis imminentis tristitiam, pronus in terram cadere coactus est, deficientibus viribus, propter agoniam qua premebatur. O Rex gloriæ, quām deberent mundi nobiles, & potentes cōfundi qui tot delicijs, ac mollibus stragulis auro intextis, & sericis genua in templis curuāt, imo ægre ferunt sic genuis flexis preces fundere. Expende quod Salomon orauit in templo positis genibus. Moses in monte stans orabat, cum vicit Amalec: & Eliseus vt filium Sunnamitis suscitaret, orans deambulabat: Christus autem omnia ista hæc in summam redegit: nam orauit sicut Moses in cruce stans, orauit sicuti Eliseus deambulans quando ter apostolos in hoc horto visit: orauit etiam sicut Salomon genibus, & tandem sicuti Dauid in terram deiectus. Sequere ergo anima mea quando oras hunc orandi modū genua flectendo in terram nudam: in quo significas humilitatem, & obedientiam, quam Deo exhibere debes. Tertio hæc oratio iusta erat & recta: quia propriam voluntatem diuinæ voluntati subiecit. Quarto erat charitate plena: quia sæpe ac sæpius discipulos suos in eius interstitij visitabat. ¶ Aduerte autem quod dixit quod auulsus est ab eis: quo modo loquendi ostenditur amor quo Christus suos prosequebatur. Nam hoc verbum auulsus, propriè significat diuellere, sicut quando maxima vi quis aliquam arborem radicitus euellere tentat simul cum ambiente terra. Adeò Christi cor erat stricto nexu amoris vnitum cum apostolis vt fermè viscera dimittens per modum euulsus ab eis recesserit. O, magna amoris vis, quę nec per spatium iactus lapidis seu distantiā absentiam absque dolore patitur. Et tu, ò anima mea à tuo Deo extorris es tot annis: & nihil sentis? non potes negare quin hoc ex defectu amoris Dei oriatur. Hæc maxima charitas haud tulit recessum semileucę, sed tantum iactum lapidis: vt prælati intelligant manifeste per longum tempus à suis sedibus, & episcopatibus abesse, habere ortū à minima, qua prędi ti sunt charitate, & zelo erga subditorum animas. Præterea à discipulis orationi vacantibus recessit, sed non multum, vt sciant qui orationibus indulgent Iesum ab ipsis parum distare, vt primo emisso gemitu statim audiantur, & ope iuuentur. Vnde in Psalmo. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum. Duxit autem secum Petrum, Iacobum & Ioannem, vt testes adessent humanæ suæ naturæ fragilitatis & tremoris mortis, sicut & antea testes extiterant gloriæ suæ transfigurationis: vt qui gloriam suæ diuinitatis viderant, viderent etiam carnis suæ exilitatem, ac fragilitatem. Non sic nos siquidem excellentiæ propriæ appetitu desideramus nostra bona ab omnium oculis videri celantes quæ defectus speciē habent, vt sic eis imponamus. Orabat autem Dominus in quantum homo: nam secundum humanam naturā minor est patre. Ipsam autem orationem audiamus. *Pater si vis transfer calicem istum à me.* Pater si possibile est, salua tamen humana redemptione me incolumi manente, vt mors deuincatur & pereat transfer calicem istum à me: experientiam, scilicet, & amaritudinem passionis, quæ mihi modo obijcitur, quam que timeo. Tanquam verus homo mortem refugiebat, & secundum inferiorem portionem renuebat mori, si secundum iustitiam fieri poterat. Iustitia tamen æterni patris statuerat filium eius insontē mori, sicuti hoc nostræ salutis sacramentū ostensum olim fuerat varijs figuris, & scripturis ab eodem patre, à mundi constitutione. Hinc ergo sequitur tristitiam mortis angustiamque, necnon passionem, minime

Num. 20. *Matt. 26.* *Mar. 16.* *3. Reg. 8.* *Exo. 17.* *4. Reg. 4.* *Matt. 17.* *Psal. 90.* *Ioan. 6.*

me Christo Dño placere propter se, nec propter mortis acerbitatem tāquam finem principaliorem. Quare alia omissa consideratione ipsam mortem amplecti renuebat: obedientia tamen patris humanique generis salute quasi compulsus æquo animo mortem ipsam oppetere annuebat: veluti ægrotus qui voluntariè potionem amaram gustat non propter ipsam, sed vt per ipsam salutem optatam consequatur. Hæc libera volūtas mortem pro Christo sustinēdi martyres ipsos ad astra vehit, & glorioſos facit: nam carnis appetitus illud tantūm naturaliter desiderat quod delectationem ingerit, vnde si mori martyribus absque vllo dolore contingeret, nō appareret quę in eo esset meriti causa. Quoniam tamen hanc viuendi voluntatem, atq; desideriū Deo subijciunt, atque tradūt amplectūtur eius amore ducti, quod viribus tantum naturalibus pulsi refugiunt, ideo donari coronis laudis, & gloriæ meretur. Et hoc est quod Dominus in sua oratione prosequitur dicens. *Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Non secundū humanam affectionem, sed tuam voluntatem. Hinc apparet quod id quod Christus Redemptor noster naturali timore oppressus, qui conditioni, & fragilitati humanæ annectitur, desiderabat: modo ad se conuersus amplectitur, & confirmat, obedientia cordisq; fortitudine victus. Nam nō inquit, pater fiat hoc quod loquor secundum carnis naturalem inclinationē: sed inquit, fiat id propter quod me misisti, redemptionem, scilicet, humani generis, ob quam ego à tuo excelso sinu in hoc solum descendi. Hoc est quod idem Christus in alio loco euangelij antequam passionis eius tempus immineret, dixit. Non veni facere voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me. Non voluntatem temporalem secundum carnem: sed illam, quæ quidem eadem cum voluntate æterni patris est. Si ergo vnigenitus Dei filius inquit quod volūtas eius non fiat, sed potius patris: quanto magis iure inobediētes habebimur, atque iudicabimur si proprias sequuti fuerimus voluntates? Ad finem vsque vitæ docuit nos Christus, Dei tantum non nostram exequendam voluntatem, parentum etiam prælatorumque sectandam: eorundem præceptis parentes, & obtemperantes. Docemur hinc, si quando voti & orationis ad Deum fusæ compotes non euadere contigerit, voluntati diuinæ conformari, gaudereque voluntatem diuinam adimpleri: quanuis in detrimentum proprij appetitus, & desiderij cedat. Nam sicuti non debemus in periculis, & aduersitatibus proprijs fidere viribus, ne vanitatis amatores, propriæq; fortitudinis præcones esse videamur: sic nec de cœlesti auxilio vnquam diffidendum, ne itidem Dei nostri infallibilis auxiliatoris impotentiam deferre videamur. Aduerte autem quod hic Christus vocauit se filium Dei naturalem, & nō adoptiuum: quia dixit, pater mi, & non pater noster, vt quod per Ioannem dixerat manifestaret, ego & pater vnum sumus, eadē res, eadem essentia, vnus Deus, & vnū possе, minime diuisum. *Apparuit autem illi angelus de cælo cōfortans illum.* Vt intelligas aliam fuisse istam tribulationem ab ea, quā in deserto passus est, quia ibi angeli non confortauerunt illum, sed ei potius seruierunt: hic tamen adeò fuit ingens debilitas, & afflictio qua fuit oppressus vt fuerit coactus à sua creatura confortari. Verum est aliam trapslationem habere: ei Angelum apparuisse illum exaltantem ac glorificantem. Hoc est fructum passionis annuntiantem, nec non mirabilem suæ resurrectionis gloriam: per quam omnes Adam filij erant extollendi, & glorificandi. ¶ Præterea Angelus ei apparuit: vt intelligas precem humilitate atque perseuerantia fusam, nunquam responso carere. ¶ Angelus autem hic erat beatus Michael qui afflictionem, & tristitiam quam eius rex ex parte sensualitatis patiebatur, confortabat: secundum quam paulo minus ab Angelis minutus est, hæc autem alteratio partis sensitiuæ erat qua refutabat, mortemq; pati renuebat. Recipit Redēptor humilis solatium hoc à creatura, cōsiderans se paulo minus ab Angelis secundum carnem factum: dum in hac lachrymarum valle morabatur: & sicut, velut homo tristis reddebatur, sic huiusmodi Angelicis verbis vt homo confortatus est. ¶ Expende autē quod mox, vt filius Dei se voluntati æterni patris subiecit, & subdidit, Angelus solatiū præstitit: vt hinc excipias si quando contigerit non euadere orantem voti compotem quia forsan sic fieri oportet: non ideò à conspectu Dei ope destitutus recedit, imò potius solatio afficitur spirituali. Item nemo existimet hunc, vel alium Angelum Christi custodiæ delectū fuisse: nam qui omniū Angelorum custos erat, Angelo custode

Ioan. 10. *Matt. 4.* *Psalm. 8.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

non eguit. ¶ Rursus aduertendum quod in hoc quod Angeli cum Christo gesserunt di
Matt. 4. lucide perspicitur in eo duas esse naturas, diuinam scilicet, & humanam: nam ei tanquã ipsi Deo inseruierunt in deserto, & hic sicut hominem Angelus confortauit. Apparuit Angelus iste in humana specie Christo solatium prębens, ad serui modum qui Domi num suũ consolatur & etiam vt doceat nos, Angelos cum ad Deũ preces fundimus nobis adesse inuisibiliq; quodam modo animum & solatium addere ne ab incepta ora tione desistamus. Secundo vt discamus his qui amore Dei ducti tristitias, & tribulatio nes sustinent, cœlestem opem nunquam de esse, iuxta illud Psalmi. Secundum multi
Psal. 93. tudinem dolorum meorum: consolationes
Gen. 16. tuæ lætificauerunt animam meam. Sic An
3. Reg. 19. gelus Domini apparuit Agar in solitudine, cum sola tristis, & affecta dolore existeret: quam fuit consolatus. Sic etiam Heliæ in deserto, à conspectu, & persequutione Iezabel fugienti: & dixit. Surge & comede: grãdis enim tibi restat via. Sume ergo mundi redemptor vires, confortare domine mi: grandis enim tibi restat via, ne te hæc terreat tristitia, nec metus concutiat, restant enim adhuc tibi flagella, vulnera, alapæ, spinarum corona, claui, crux, & tandem lancea, &c. Sed ad contextum. *Et factus in agonia prolixius orabat.* Significare volens, quod quoties agonia vel alia graui necessitate oppressi fuerimus, absque vlla mora ad orationis remedium debemus confugere: & dum in maiori periculo constituti fuerimus, maiori cura, & instantius orationi indulgeamus. Agonia hæc erat præliũ quoddam inter dominicam carnem, & mortem: caro enim naturaliter viuere desiderabat. Vel potest dici hanc agoniã esse angustiam mortis quam imminere cernebat iamque fere in conspectũ dari & ideo dicitur in agonia factus. Quo etiam modo cũ infirmi sunt iam in extremis constituti ita vt iam sensus deficere videantur ne possint discernere, dicuntur esse in agonia, & cõflictu. Vel potest dici quod agonia hæc nihil aliud erat quam quidam agon, & certamen, in ipso Christo, inter rationem & sensualitatem: quia certabat & contendebat in eo ad instar, & modũ cuiusdam pertinacis, mirifici prælij & agonis: sensualitas ex vna parte, quæ quidem naturali ingenio fulta timebat, renuebat, & horrebat mortem: ratio ex alia quæ nimirum diuinę voluntati obtemperans mortem oppetere volebat, honorem Dei zelans, remediũ, opem & salutem, generis humani desiderans. Nam virtute diuina, atque cœlesti harum quælibet partium facere seu pati quod cuique naturale erat, permittebatur. Sed iamiam redemptor suo cor de mortem vincebat, & superabat cum in animum mori inducebat: quam tandem postea ipso opere vicit quando resurrexit. Sed nunc pauci sunt qui in hoc agone & certamine constituantur: nam mox sensualitati herbam porrigũt carnemq; ipsam insequũtur. ¶ Nota hic quot erunt terrores, agones, metus, & angustiæ in tuæ mortis vltima hora, cum tot in vita sis irretitus peccatis si solaeius memoria tam acerba fuit Christo cum adeo innocens à culpaq; expers esset. Nam si Christus omni peccato liber sic mortem timuit vt sola eius memoria: & consideratione in agonia fieret: quid tu facies peccatis onustus cum medici vitæ tuæ spem tollant, erectumque pectus fuerit tibi, oculi cõ minuicœperint sensusoperari destiterint & obsessus à doloribus mortisque angustijs fueris? O quantum deberet hic strictus mortis status peccatoribus metum incutere siquidem adeo magnum Christo incussit. Voluit dominus in his quæ in eo gesta sunt nostræ animæ contentionem & certamen significare: nam omnes nos mirabilem ac terribilem patiemur terrorem in quo vsque ad verba otiosa in reddendo Deo rationẽ nobis deueniẽdum erit. Et vt videas quã magnus fuit agon iste & certamen attende euangelistæ verba. *Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Sudor iste feruens erat nimis & maximus: qui ex omnibus partibus corporis & poris manabat ad modum sanguinis effluentis in huius modi agone & certamine per vestes desilientis, & in terram abundanter cadentis. Emisit autem hunc sudorem sanguineum Christus, ob maximum conatum orationis eius, necnon omnium terribilium mortis memoriam maximam qua vexabatur & premebatur, imminentisque & obiecti periculi, & ingentem angustiam qua à propria sensualitate torquebatur quæ quidem Dei iussu facere & pati ei naturale & congenitum permittebatur. Quare cum cor eius esset inflammatũ, omnes pori reclusi & deijci cœperunt, influereque & emittere per omnes illius corporis sãctissimi, & passibilis

passibilis partes, sudorem sanguineum, purum, nimisque coloratum ita vt redundaret. Sanguis iste fuit verus, naturalisque quãtum ad suum esse, & substantiam: fuit tamẽ miraculosus, & non naturalis quoad modum emanationis, & emissionis qua à venis emissus fuit: nam præter totum ordinẽ, & cursum naturalem est sanguineum effun
1. Ioan. 19. dere sudorem. Hoc idem dicamus oportet de sanguine, & aqua, quæ à latere Christi Dñi iam defuncti fluxerunt, sanguis enim verus fuit, & aqua itidem vera, miraculosẽ tamen: quia mirabili Dei prouidentia, & supernaturali ratione ab inanimi corpore manarunt. Voluit autem Dominus sudare sanguinẽ in terramq; cadere: quia patiebatur, & proprium sanguinẽ effundebat, non pro angelorum, sed potius hominum terrenorũ & in terra degentium salute. Isti tantum redempti sunt, & mundi sanguinis Domini nostri effusione. Secundo ne Dominus tantum oculis pro nostris peccatis lachrymas funderet, sed etiam toto corpore, cum nimirum ab oculis aqua, à cæteris vero corporis partibus sanguis manabant. Prætereà in sudore, Christi feruor & conatus dilucide perspicitur: in sanguine, mundi pretium: in fluxu vero eius, liberalis abundantia copiosissimæ redemptionis elucescit: guttæ tandem euidens signum fuerunt singularis efficaciæ, commodique quod passio ipsa intulit, siquidem virtus illis vniuersalis erat, & omnibus sufficiens, ne eorum malitia, & prauitas indignos redderet. Tu ergo, ò anima mea nihil morare, sed properatim tende in hoc pretiosum balsamum odoriferum, vt redimi, & sana fieri merearis: quantumuis paruulæ guttæ particeps sis, eaque aspergaris. Considera quam intensus ignis amoris cordi Christi affuit: siquidem vinum sanguinem per corporis poros distillare coegit, sicut ignis facit aquam è rosis manare: vt reddat odorẽ suauitatis sacrificio æterno patri pro nobis offerendo. Cõsidera etiam animamea quam periculosa est infirmitas tua siquidem tam ingenti sudoris copia nondum perfecte humorum tuorum peccatorum fæces purgasti: vt ipsemet dominus de te con-
Ezech. 24. querens dixit. Multo labore sudatum est, & non exiuit de ea nimia rubigo eius. Vide etiam quam noceat frigus homini in sudore constituto. Pro comperto igitur habere debes nullum tam nocium frigus esse sicut ingratitudinis frigiditas. Hæc tua frigiditas & ingratitudo vexat maxime Saluatorẽ, sanguinem pro te insudantem. Orat ęternũ patrem, & non exauditur: expectat solatium lachrymarum tuarum, vt à pœna, quæ ipsum torquet subleues. Respice qualiter ab oratione consurgens proprio sanguine mersus, eum extergit: intuere ipsum solũ angustia oppressum, & afflictũ: considera quãta fuit tunc eius animæ angustia, cuius testes guttæ sanguinis vestem penetrantes & in terram cadentes, existunt: illiusq; miserere & cõpatere: nam absq; ingenti dolore hoc minime potuit cõtingere. Ad mortalium animos nunquã peruenit, nec est auditum, nec visum aliquem terrore mortis sanguinem sudore emisisse, qua propter apparet similem dolorem sensum nunquam fuisse. Hinc etiam percipitur quanta fuerit amaritudo passionis Christi, siquidem sola eius cogitatio illũ sic turbauit & torsit, vt sangui
Gen. 3. nem sudare cogeretur. Sudor faciem Ada-
Gen. 8. mi minime ad culpam abluendam conduxit: nec vniuersæ diluuij aquæ sufficere potuerunt ad mundi tollenda peccata. Sufficit tamẽ sudor salutifer sacratissimi Redemptoris, fuit nanq; antidotum & lauacrum sufficiens ad mundandas animas ab omni labe peccati. ¶ Disce cum ægrotas, vel multum orare, vel alios apud te orantes habere: cum videas hic Christum positum in agonia orãtem, & in cruce iam iam moriturum pro crucifixoribus orasse, animamq; suã in manus paternas commendasse. Disce imminente mortis articulo voluntatem tuam voluntati diuinæ conformare. Disce vero tu peccator de proprijs dolere peccatis: cũ videas Christum tantopere afflictũ ex alienis disce pios animi tui affectus eleuare, excitare, & exercere, coram Christo in monte Oliueti prostrato, & ibi ora, lachrymas funde deducq; Christum in angustijs, siquidem tuo amore impulsus hanc patitur pœnam. Sed procedamus. *Et cum surrexisset ab oratione & venisset ad discipulos suos inuenit eos dormientes præ tristitia.* Venit de loco vbi orabat ad discipulos videlicet ad Petrum, Iacobum, & Ioannẽ, & dormiebant: nam cũ agon & certamẽ eis appropinquaret, oculi eorum somno vicți, languere cœperunt: nam huiusmodi somnus erat veluti quidam typus & figura negationis, & effugij, quod erant pararuri. Dormiebant præ tristitia, & afflictione, ita vt oculi interiores grauiter angustiam, & tristitiam ferrent: corporales etiam vexa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bantur propter prolixitatem vigiliarum. Nam ob tristitiæ magnitudinem qua erant affecti, ex quo Christum dicentem audierant, Tristis est anima mea vsque ad mortẽ, non poterant vincere somnum, interdum magistro interdum vero sibi ipsis timentes. Vt autem dormierant sicut & anima, sic & corpore: nam sæpe ac sæpius contingit ex animi contractione, & tepiditate oculos somno teneri. Ad mores autem componendos discere ter Christum discessisse ad orandum, terque itidem oues suas visitasse intendens ad orationem flectere: nam non solum prælatus vitam ducere debet contemplatiuam, sed etiam aliquando actiuam. Sic in Ezechiele legimus quod illa sancta quatuor animalia volabãt, incedebant & habebant alas, subqualibet autem earum erat manus veluti hominis. Habebant alas ad volãdum per contemplationem, manus vero ad inseruiendum proximi commoditati. Discant contemplatiui propter proximorum salutem suis temporibus relinquere orationem. Moses cum esset, cum Deo in monte orans iussu Dei dereliquit Dei conuersationem: & descendit ad populum peccatorem, vt ei subueniret. Et *ait illis. Quid dormitis: Surgite, orate, ne intretis in tentationem.* Quare cum in tot sitis constituti periculis dormitis, cum modo tempus potius vigilandi sit, ob maximam pressuram tentationis quæ cum ferè imminet? Surgite ab ignauia, & pigritia, vigilateque, & orate ne intretis in tentationem illi consentientes: quia tentatio vos superare non potest. Contemplare ergo modo Saluatoris piam mansuetudinem, qui quo magis mors illi imminebat & appropinquabat: eo magis cordis suauitatem & lenitatem ostendebat, & vide, quo modo bonus pastor vigilat in custodia pusilli gregis. O ingens amor. Vere bonus est talis pastor. Bene de illo dixit Euangelista, quod in finem dilexit eos, siquidem in tali constitutus agonia non cessabat vitam pro illis exponere, salutemque conari intra illud exiguum tempus quod restabat. Non sic multi præpositi modo faciunt, qui cum subditi vigilent, componant lites, & tam corporis quàm animæ laboribus, penuria, & necessitatibus opprimantur, quibus remedium adhibere difficile est, dormiunt, & requiescunt in blãdis & dilicatis lectis, otio, & voluptati mundiq; sumptibus dediti, exultantes, curis laborum, & indigentiæ suarũ ouium liberi. Maxima certe erat charitas atque benignitas huius pastoris siquidem discipulis suis dixerat (vt Matthæus & Marcus scribunt) vt dormirent & quiescerẽt, noluitq; eos à somno excitare quoadusq; iam Iudæorum cum Iuda venientium laternis, fustibus, & armis, agmen agnouit, eum capiendi desiderio: eos inquam somno vacare non vetuit, cũ ipsemet pastor bonus proprio esset sanguine immersus earundem ouium amore. Somno autem parcere pepulit cum iamiam inimici imminerent & instarent, in quo docet seruos Dei nõ diu somno indulgere debere. Surgite, ne nos inimici nostri abditos, & receptos inueniant sicut timidos: exhibeamus nos illis facie læta, ne terga demus, nec mortem timeamus. Hoc voluit Dominus facere, vt populi intelligerent agni qui passurus erat confidentiam, & constantiam: vtque sciremus passionem eius voluntariam omnino, non violentam fuisse. Hinc patet feruens desiderium Domini, nostræ redemptionis, siquidem non solum ipsum traductorem simul cum phari sæis venientem mansit: sed & ipse eos excipere voluit. O, mira Christi bonitas. Quando voluerunt illum facere regem fugit, nũc autẽ exit obuiam eis? Docemur hic primo si opus fuerit aliquam tribulationem pati, gaudio & confidentia sustinere. Secundo ad tentationes perpetiendas parari: ideò inquit eis, surgite. Tertio orationem tãquam scutum in tentationibus ipsis capere: ideò ait orate ne intretis in tentationẽ. Sequitur. *Adhuc eo loquente ecce turba, & qui vocabatur Iudas vnus de duodecim antecedebat eos, & appropinquabat Iesu, vt oscularetur eum.* Sancta & pia Susanna cum in pomario domus suæ se lauaret ab iniquis presbyteris inuasa est, capta, & ad mortem traducta. Sic Dñs Iesus cũ in horto mersus & balneatus in proprio sanguine: subito ab inimicis & iniquis Iudæis missis à principibus sacerdotum fuit obsessus, captus, & delatus falso, & cum innocens esset ad mortem traditus. Quibus exiuit obuiam Dominus. Sæpe ac sæpius lupum obuiam oui exire & eam inuadere vidi: oppositum autem nisi modo videre mihi nunquam contigit: & tu cum innocentissimus agnus sis excepturus lupos istos rapaces exis. Tu thesaurus paradisi in manus prædonum te exponis. Tu hæreditas promissa patribus in manibus prodigorum: tu sapiẽtia ęterna, stultorũ regimini te obijcis.

¶ Vnus

Ezech. 10.

Exod. 32.

Ioan. 10.
Ioan. 13.

Matth. 26.
Marc. 14.

Dan. 13.

¶ Vnus autem de duodecim Iudas antecedebat eos. In quo nota quod pessimus iste mercator fuit vnus de duodecim non quidẽ merito, sed potius numero. Quod Euangelista dixit, vt huius traditoris malitiam ostenderet, qui in crimen læsæ maiestatis à dignitate Apostolica ceciderat. Præcedebat autẽ eos sicut signifer nequissimus: & appropinquabat Iesu, ait noster Lucas, vt osculare tur eum. Appropinquabat vt domesticus, sed fur erat: salutauit vt discipulus, sed tamen insidias parabat: tandem osculatus est eum, nihilominus infestus & inimicus erat. Iam diu inoleuerat cõsuetudo apud Hebræos & nunc etiam apud varias & diuersas nationes se adinuicem osculari cum in aliquem se conferunt locum, vt ostendant ingressum pacificum: & sic Christo idem erat mos suos recipiendi discipulos cũ eos in aliquem locum mittebat, osculo pudici amoris & pacis cum redibant, quapropter perfidus iste Iudas in signum osculum dedit. Sicut Ioab olim osculans Amasam & salutans sermone pacifico in dolo, occidit eum: sic accessit traditor iste, & salutans verbis pacificis, dominum morti tradidit. O verus traditor nõ minus ad mortem æternam damnatus, quam temporali cupiditate victus. Quomodo iam oblitus es mirabilium magistri tui, & notitiæ, quam tibi & cæteris suæ diuinitatis contulit? Sic intima cordis celare putas ac si non esset qui scrutetur? Huic similes sunt quam plurimi Pontifices & prælati qui cũ subditis verbis & operibus præbeant occasionem ruinæ, suoque exemplo labi cogant, negare non possunt Iudæ similitudinem & exemplar ferre, siquidem ad iniquitatem cæteros precedunt, ex quo sequitur eos etiam præcedere vt omnes in infernum prolabantur. Iudas abutens beneficijs acceptis, reddebat mala pro bonis: cui etiam similes sunt ingrati homines.

Luc. 7. ¶ Perpende quantum distent osculũ Iudæ & Magdalenæ: Iudas in facie osculatus est Saluatorem, & perijt: Magdalena vero in pedibus, & incolumis & voti compos euasit. Humiles ad Deum accedentes iustificãtur, damnantur autem, elati superbia. *Iesus autem dixit illi, Iuda osculo filium hominis tradis?* Sub forma amici, & charitatis specie, me traducis, & mortem machinaris. O nefandum, & iniquum signum ex quo vicem osculi & pacis gerente, discordia & mors sequitur. Obserua autem Christum proprio nomine Iudam fuisse alloquutum: quod quidem potius vim verbi doloris pleni obtinere videbatur, quo aduersarium ab ira & furore auertere nixus est: quam ad iracundiam docentis. Similes maxime sunt Iudæ hypocritæ qui amicitiam & pacem cum Christo simulantes iniquis operibus tradunt & vendunt: item & illi quibus maximæ curæ est bona verba profari nomenq; Dei sæpe assumere cum in rei veritate traditores & inhonestæ vitæ sint. Item sicut Iudas ad Dominum accedit osculo pacis osculans: sic & eodem modo qui ad Eucharistiam habentes malam conscientiam accedunt. Sed ad contextum. *Videntes autem hi qui circa ipsum erant quod futurum erat dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio?* Apostoli fuerunt isti, qui petentes licentiam dixerunt Domino vt permitteret, vt percuterent gladio. Aduertendum est hic quod quanuis Christus dixerat discipulis si aliquis percusserit te in vnã maxillam præbe ei alteram: nihilominus tamen post contionem istam factam in cœna adeo in eis feruor & amor inoleuerat, vt illius obliti præcepti solum de defendendo magistro curabant. Sed quia Christus erat magister mansuetudinis non Dominus crudelitatis: non competenter petierunt ab eo licentiam exercendæ seueritatis: vnde nec eis licentiam vllam dedit, nec huic quæstioni statim respondit: sed postea respondit, ibi, sinite vsque huc, &c. Sed Petrus quia cæteris feruentior erat, non expectata responsione Quaginato gladio percussit seruum pontificis. Sequitur enim. *Et percussit vnus ex illis seruum pontificis sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram.* Nomen huic seruo vt alius narrat Euangelista erat Malchus. Hunc Petrus percussit, quia cæteris accuratius se inseruerat: vel quia ipse primus fuit, qui manus iniquas ad capiendum Dominum extendit. Petrus itaq; caput eius scindere volens eique plus nocere, perficere nequiuit, considera autem quod Petrus in hoc non peccauit, nam bona intentione & zelo sancto fecit: sicut Phinees qui zelo Dei occidit illum Iudæum simul cũ muliere Madianitide, quapropter meruit habere summum sacerdotium, sic & Petrus post hęc habuit summum Pontificatum. Sic etiam Moses occidit Ægyptium rixantem cum Iudæo, & non peccauit, quia zelo fecit. Videns enim Petrus quod Christi captio iniusta erat, quia sciebat Christũ

Matth. 5.

Ioan. 18.

Num. 25.

Exod. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iustum & sanctum, licitum erat ei defendere innocentem. Sed quanuis Petri zelus & intentio esset bona, quia tamen tunc non tempus defensionis, sed potius patientiæ instabat, coercuit eum clementissimus Dominus, ne amplius læderet, & ideo sequitur in textu. *Respondens Iesus ait. Sinite vsque huc.* Vt patientiam, non vltionem, & vindictã doceret. Conueniens quippe erat quod gratiæ author atque largitor fidelis patientiam suo exemplo doceret, diligentiusque instrueret, vt æquiori animo aduersitates ferrent, quam de eisdem vindictam sumerent. Docentur hic Ecclesiastici nullo modo præsumere corporali telo certare. Arma enim militiæ nostræ, (inquit Paulus) non carnalia sunt. Tua arma lachrymæ debent esse & orationes, quæ quidem non parui momenti sunt, siquidem Moses tam magnum inferebat bellum Amalech, sic quod cum Iosue materialibus armis dimicaret, interea dum Moses orabat superabat Iosue, cũq; ab oratione desistebat superabatur ab Amalech. *Et cum tetigisset auriculam eius sanauit eum.* O mira & ineffabilis Dei nostri bonitas. Quænam patientia, & humana virtus, nisi Christi Domini, sufficeret, ad tam iniqui hominis iniuriæ ignoscendum? Non quidem Dominus, sed seruus erat, cui autem audacter iniuriam inferebat, vnigenitus Dei filius, creator cæli, & terræ erat. Optimè hic adimpleuit Dominus quod anteà præceperat dicens. *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* In quo etiam gratia charitas, & clementia liberalisque virtus Christi Domini relucet, quia sanauit eum qui in eum manus coniecit, in hoc nos exhortans, ad fidem persecutores alliciens, discipulos & nos etiam in sua firma & stabili doctrina confirmans, quia noluit aliquem sua causa damnum perpeti, voluit etiam docere inimicis benefacere. Reuelat etiam & ostendit per hoc suam immensam virtutem, siquidem non necessitate, sed potius propria voluntate captus fuit. O diuitiæ charitatis infinitæ. Non obliuiscitur Dominus suæ eximiæ pietatis, benignitatis, & clementiæ, siquidem non patitur inimicos vulnera accipere quanuis mereantur. Ipsi agunt de iusti morte, & ipse vulnera persequutorum sanat, docens per hoc omnes euadere saluos posse, si ad Deum conuertantur, & resipiscant, quantumuis saucij, quod in eius morte consenserint, existant. Sed dicetis, quare isti maligni non conuersi sunt? Quonam pacto videntes hoc tam patens miraculum non dimiserunt Christum? Quid istorũ corda non emollita sunt, cum bonitatem saluatoris viderunt inimico consulentis? Iam certè isti in proprijs erant venditi peccatis, iam eorum animabus dæmon dominabatur: nec erant sui compotes sed vt duri lapides Spiritui sancto obsistebant, ita vt eius digitus in eis nihil imprimeret, nec eorum corda obstinata & malitia plena signaret. Vtinam & simile tibi non contingat, vt scilicet, miracula quæ Deus in te operatur, & beneficia ab eodem in te collata cedant tibi in ruinam, ita vt in maiora & grauiora prolabaris peccata. Sed ad contextum. *Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum & magistratus templi & seniores.* Principes sacerdotum & magistratus non venerant ad Iesum, sed miserunt ministros, vt caperent eum, ipsi enim in domo Caiphę qui erat pontifex anni illius sedebant. Sed quia consilio eorum, & imperio totũ hoc gerebatur, volens Euangelista exprimere eorum nequitiam, dixit eos venisse ad comprehendendum Iesum, quia illud nos facimus, quod per alios facimus. Nunquam isti nequissimi sacerdotes ministros suos ad Christi doctrinam audiendam & capessendam miserant, nunc autem cũ laternis facibus & armis, vt capiant, mittunt. Huiusmodi doctrina & mores discũt, qui impijs dominis inseruiunt. Paucos hodierna die inuenies, quibus cura est, vt domestici, & famuli rem sacram & conciones, audiant, peccata confiteantur, & communicent quando ecclesia præcipit, quibus tamẽ ipsi vt perfidi, vt enecent inimicos præcipiunt comitenturque in luxurijs, & sint vitiorum propriorum participes. Hanc docẽt doctrinam dñi quamplurimi seruos suos, & famulos. ¶ Præterea ait Euãgelista quod Christus loquebatur senioribus, & magistratibus, cùm non loqueretur nisi cũ ministris ab eis missis, quia à sacerdotibus, & senioribus mittebantur. Simili modò cũ Maria Salome petijt à Christo saluatore nostro, vt sederent duo filij sui vnus ad dexteram alius ad sinistram, non cum matre, sed cum filijs loquutus est, & eis respondit: quia legatio ex eis veniebat. Sic modo non cum ministris, sed populi senioribus loquitur, quia captio hæc ex eis veniebat. Multos etiam episcopos,

2. *Cor.* 10.

Exod. 17.

Matth. 5.

Esai. 55.

Matth. 20.

Dan. 13.

Hierem. 24.

1. *Esdr.* 9.

scopos, magistratus, & sacerdotes inuenies nunc similes istis, veniunt ad capiendum Iesum, qui deberent illum seruare, & defendere. Apud Danielem habetur. Egressa est iniquitas de Babylone à senioribus & iudicibus, qui videbãtur regere populũ. In Hieremia. A prophetia Hierusalem egressa est pollutio super omnẽ terrã. Simile in Esdra. Manus principum, & magistratuum fuit in transgressione hac prima. Sic & modo omnium pessimi, ac perditissimi sunt aliqui prælati, & in aliqua dignitate cõstituti, quę ad maiorem perfectionem seruandam obligat, in religionibus etiam, qui se ipsos delicatiùs tractant corporisque commoditatibus indulgent & inseruiunt, vbi regnat ambitio, qui latiùs vinũt, & tandẽ regulã frangunt, & transgrediuntur sæpe prælati, literati, magistri, & prædicatores sunt. Sicut in Iudæorum populo principes sacerdotum pharisæi & legis periti erãt maiores Christi inimici, & omnibus peiores, illi qui tenebãtur populum instruere, docere, & ad Christum adducere, isti persuadebant populo, vt interficeretur innocens, & mittunt ministros, vt capiant eum. Cum isti sint viri frugi, & in hoc sæculo nunquam soli incedant, sed magna comitante caterua, sic nec ad inferna soli descendere volunt, sed multis stipati, quibus quidẽ suo malo exemplo occasionẽ ruinæ præbẽt. Sed videamus quid Christus eis dicat. *Tanquã ad latronem existis cũ gladijs & fustibus. Cum quotidie vobiscũ fuerim in templo, non extendistis manus in me.* Stultitiam simul, & malitiam sacerdotum reprehendit hic Dominus, quia præsentem semper habuerunt eum, & modo quasi fugitiuũ quærunt. Sæpe (inquit) eram inter vos pacificè loquẽs in tẽplo, absq; armis, disputans, seu in templo prædicans, locus vbi vos ius dicere potestis, vbi etiam me capere possetis absq; vi armorum, non autẽ in me manus coniecistis, quia ego nolebã, nec modo faceretis nisi permitterem, meq; ipsum manibus vestris immitterem. Quasi ad latronem (inquit) quia munus & officium latronum est malum patrare & posteà abscondi, sed ego neminem vnquam offendi, & lesi, imò potiùs quam plurimos sanaui & in templo docui. Stultũ est enim hastis, & gladijs quærere, & adoriri se vltro quotidie in templo offerentem manibus vestris. Nõ sunt ista arma sacerdotum, magistrorumque, sed quæ dicit Paulus. Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere

Ephes. 6.

in die malo, state succincti lũbos vestros in veritate, induti loricam iustitiæ, & calciati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis extinguere omnia tela ignea nequissimi, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus quod est verbum Dei per omnem orationem, & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu. Sed aduertendum quod non tenuerunt eum in templo, quia non audebant eum adoriri præ timore populi, qua propter egressus est Dominus à ciuitate, vt locum loci, temporisque dispositione daret captioni. Nota hic Christi benignitatẽ quãque blandè persequutores suos alloquutus est, siquidẽ adeò suauibus verbis carpsit eorum nequitiam, quod quidem deberet sufficere ad eorum malitiam coercendam, & nos inuitare similitudine, & exemplo amicabilis eius conuersationis. Et subdit Dominus. *Sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* Hęc est hora in qua permittitur vobis in me manus conijcere, modo potestas tenebrarum regnat. Hoc dixit, quia dæmon qui princeps tenebrarum est ad hoc instigabat, & vt aduersus Christum Domini insurgerent, & propter hoc congregamini contra me in tenebris, & omnis vestra potestas, qua lucem aggredimini & inuaditis, sunt tenebræ. Finitis verbis, quæ quidem separare possent Iudæos ab huiusmodi horrendo peccato, permisit tunc Dominus in manus peccatorum tradi, se ori & vngulis luporum exponẽs innocẽs, & mãsuetissimus Agnus. Quare sequitur in textu. *Comprehendentes autem eum duxerũt in domum principis sacerdotum.* Cogita & considera hic (si cuilibet molestum est captiuum duci, nam propter hoc homo propria priuatur libertate, cum propter liberam cõditionẽ, quia secundũ leges ciuiles redditur seruus ducentis in captiuitatem, tum etiam propter opera quæ exercet, nam non est seruo integrum ad libitum operari), considera ergo (inquam) quam acriùs tulit Christus, qui Dominus erat cæli & terræ, quemque sæculi orbis capere nõ posset, se captum duci à violentis & iniquis occisoribus absque vlla libertate quãtum in se erat. Docemur hinc propter Christum, qui voluit captiuari propter nos, sic & nos sensus in obsequium eius captiuare, oculos coercere, ne vana & deordinata intueantur, linguam ne inania loquatur, pedes, ne ad peccata conferantur. Captiuetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam eor, vt libertas desit ad prauas cogitationes, intellectus etiam in obsequium Christi & fidei, ne errare possit, voluntas etiam ne à Dei voluntate deuiet. Propter quod air Paulus. In captiuitatem redigẽtes omnem intellectum in obsequium Christi. Cum ergo iam mundi Saluatorem tenerent vinxerunt eum mirabilesq; eius manus immensis viribus, funibus compresserunt, maximo dedecore, acsi latro, & mortis reus esset, à quo tamen essetque illis satius postulare, vt delicta tolleret & solueret, siquidem ad soluenda peccati, mortis, & inferni, vincula venerat. Sicuti canes feram insequentes quidam ictu tangebant, alij inferebant vulnera maximo conatu, impetu, & clamore, in eũ cõuitia, & opprobria, cõijciẽtes Dñm Deũ tuũ, & redẽptorẽ semiraptatũ & pulsim trahebant. Quod Dñe cõmisisti scelus? cur pateris? Quid nõ respicis? quid tam miseris modis tractant? video, & scio, te pietate teneri, eiusque intima zelo ardere. Sed tu anima mea nihil mireris, oro pati sinas, siquidẽ propter te patitur. Quare his succenses, & plecti desideras? Ne indigneris, licet omniũ horum auriculas secares (sicut Petrus vnius tãtum secuit) pedesque, & manus, cõminueres qui creauit te mox in statum pristinum redigeret, quæ eius est patiẽtia, & amor quo hęc mala sustinet. Et si forsan amore quo eũ prosequeris ductus aliquem confoderes, & interimeres procul dubio ipsemet statim susciIud. 19. taret. ¶ Inspice ergo quo modo potens, & fortis viribus Sãson vinctus est propter amicam Synagogam, respice etiam quo pacto arca fœderis Domini capta est, quapropter 1. Reg. 4. hanc captionem sicuti alius Heli maxime debes sentire, sic adeò vt animam tuam penetret, & pertranseat, vt si fuerit opus, sicut Christus mortuus est, tu etiam mori proponas, & ad lachrymas flectaris viuas, videns vinctum illum qui tua venit soluturus peccata, liberaturusque te à vinculis mortis, & dæmonis, in vinculis coniectum ne fugeret, vt omnes intelligerent eũ mortis esse, mos enim Iudæis erat, iudici quem morte dignum inuenirent vinctum obijcere inter has angustias, non minus ea, vendi & à proprio discipulo tradi cæterisq; destitui, Christum vexauit, nam hæc omnia videntes relicto eo omnes fugerunt, sicuti eis ipse dixeMatth. 26. Zachar. 13. rat. Omnes vos scandalum patiemini in me in hac nocte. Scriptum est enim. Percutiam pastorem, dispergentur oues gregis.

1. Cor. 10.

Impletũ quoq; hic est illud Psalmi. Longe fecisti notos meos à me. Et iterum. Amici mei, & proximi mei, recesserunt à me. Et per Esaiam. Torcular ego calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. Ioannes inquit, sic vinctum dedisse in conspectum Annæ: non quidem quia esset pontifex anni illius, sed vt ei honorem defferrent, cum Caiphæ socer esset illius anni Pontificis, post hoc dicit noster Lucas quod duxerunt illum in domum principis sacerdotum, scilicet, Caiphæ qui concilium aduersus Dominum congregauerat, dixeratque oportere Christum mori. *Petrus verò sequebatur eum à longe*. Maximis excellentem viribus se in cœna ostenderat cum dixit, tecum paratus sum, in carcerem, & in mortem ire: & cum dixit, si oportuerit me mori tecum, nõ te negabo. Et etiam quando in horto cum Iesum tenere voluissent gladio districto defendere tentauit. Sed modo videns magistrum captum duci, timore concussus sequebatur eum à longe. In hoc experiri potes quid res à verbo differat, & distet. Facile est magna polliceri, pollicitis autem stare difficile nimis. Iam fortis, & nobilis qui se commendabat, & se validum magnificabat, nec etiam ausus est Iudæorum metu vbi magister aderat ingredi, sed foris in atrio mansit calefaciens se simul cum seruis. Vide quo pacto Petrus, vt imperfectus, & infirmus Christum à longe sequitur vbi nota quod qui Dominum sequuntur tepide, parum nimis distant quin dimittant, & prolabantur: nam huiusmodi cito in frigiditatis extremum deuenient. Hoc Petro contigit qui cum tepidè, & à longe Christum sequeretur, tandem in hãc deuenit insaniam, vt non ab re esse duxerit illum negare, cuidam dixit Deus. Vtinam Apoc. 3. frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo. Cum tepidus sis cito frigidus fies: ideo ait incipiam te euomere. Tu incipis dimittere me, ego autem euomere: & cum tu omnino effectus fueris frigidus propter peccatũ mortale, sic etiam ego te euomam. Disce non à longe sequi Christum, sed prope: non tepide, sed feruore: nec dignum, & æquum est, tepiditate sequi illum, qui tanto te amore, conatu, & feruore quæsuit: siquidem obuiam, vltro exit delatoribus. Non tantum Deus tempus quo ei obsequium præstamus respicit: sed quo feruore, atque conatu

Psal. 87. Psalm. 37. Esaiæ. 63. Ioan. 18. Ioan. 13.

natu sequimur. Sed procedamus. Cum ergo Petrus paulatim à vero sole iustitiæ recedere inciperet, intus etiam & foris frigescebat. Quare inquit Euangelista. *Accenso autem igne in medio atrij, & circunsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.* Accessit ad ignem qui erat exterius: nam verus calor charitatis interior extinguebatur: & sic ter magistrum negauit timore inimio cõcussus. Nemini autem mirum esse debet, à Christo elongatum tentationi cedere. *Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen & eum fuisset intuita, dixit. Et hic cum illo erat. At ille negauit eum dicens. Mulier non noui illum.* Claritati immissum ancilla Petrum agnouit, de quo cùm alijs ibi astantibus diceret digito ostendens, hic erat Christi discipulus, se nosse negauit, vnius voce mulieris perculsus. Nota quod primo voluit Christus Petrum ab hac ancilla detegi, & non ab alijs, vt omnino superbia, & iactantia, qua se in cœna exaltarat, correcta & abolita esset, non à viro sed muliere: non à feroci gigante, nec equite validis excellente viribus, sed à debili anitrice, se superatum, & deiectum cernens. Non à manu, & corona militum obsidetur, nondum ei gladium ceruici subdunt, non aggrediuntur, nec inuadunt armati homines: sed muliercula quædam quæ quidem non libera, sed ancilla potius est, non excellenti fungens officio, sed ianitricis tantum. Sic sæpe solet Deus nostram præsumptionem cõfundere, & supplicium de superbia sumere.

1. Cor. 1. Quare vt nos humiles reddat debilia eligit quibus deijcit, & euincit. Benè posset Deus Leones, Vrsos, & Pantheras, in Ægyptum mittere, qui de Pharaonis populo supplicium sumerent, itidemque de Dei insolenti, & duræ ceruicis populo: noluit tamen sic rebus fortibus, & magnis punire, sed paruis, & debilibus ciniphibus, ranis, & muscis, Exod. 8. vt Pharao suam miseriam agnosceret: siquidem tam minimæ res sufficiebant eum molestia afficere. Sic superbia Goliath à Dauide iuuene subacta fuit: quem ipse Goliath 1. Reg. 7. contemnebat, & parui faciebat. Sic Holofernis arrogantiam, & insolentiam Deus de Iud. 13. ijcere voluit: vt princeps ille insolentissimus iugulatus per mulierem interiret. Ideoque etiam multoties vult Deus paucis nos torqueri, affligi laboribus, & tribulationibus, quæ somnum impediant, vtq; muscæ, pullices, & leues dolores nos experiri cogãt ingenium nostrum, conditionem atque naturam, quod quidem permittit Dñs vt humiliemur, & cognoscamus quid valeamus, & simus: & vt videamus, quam parum sine Deo possumus, & eo duce multum: nam sine ipso quodlibet sufficit deijcere nos. Vides Petrum debilem, lapsum, quia adeò prolongatus est? Respice ergo fortem, atque potentem, postquam ad Deum cõuerti in mora non stetit. Postquam Spiritum sanctum accepit in die Pentecostes sit cõcilium Hierosolymis, & adductus Petrus corã summis sacerdotibus, senioribus, & magistratibus iussus est ne in nomine Christi prædicaret, vbi maxima cum authoritate respondit. Si Actor. 4. iustum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, iudicate. Nõ enim possumus quæ audiuimus, & vidimus non loqui. Sic Petrus & cæteri Apostoli, qui in passione Dõmini pusillanimes steterunt postea adueniente Spiritu sancto, tam fortiter, & constanter se gesserunt, adeò, vt concilij patres, petri firmitatem, & animi robur mirarentur. Vnde collige ad tuam instructionẽ, & disce semper Deo adhærere, & non à longe sequi, nã aliter tentationibus quantũuis leuibus succũbes: & si adhæseris illi semper victor euades. Secũdo aduerte quod voluit Christus ab hac ancilla ostiaria tentatũ esse Petrum, & victum, vt ostenderetur omne hominum genus, cuiuscunque status in Christi morte conuenisse, omnesque redẽptos eius passione. Sequitur iam secunda tẽtatio. *Et post pusillum alius videns eum dixit. Et tu de illis es. Petrus verò ait. O homo non sum.* Hæc secunda obiectio aiunt Matthæus, & Matth. 26. Marcus, fuit à muliere facta: quare ergo hic Marc. 14. ait Lucas, quod fuerit ab homine facta? Fieri enim non potest Euangelistas cõtrariari. Ideo dico, quod hoc quælitum, seu tentatio Petri facta fuit non à muliere sola, sed ab homine, & muliere. Ipsa enim incepit, cæteri tunc simul accesserũt, qui ibi aderant idem interrogãtes. Ideoq; Ioãnes ait, quod à plu- Ioan. 18. rimis facta fuit: quia à multis fuit Petrus tẽtatus. Et quia mulier incepit, & magis de hoc erat solicita dixerũt Matthæus, & Marcus, quod fuit facta à muliere: sed quia vnus hominum vehementius quærebat, & instabat, ait noster Lucas, quod homo quidam dixit, quod ex illis esset: cui Petrus, vt ait Lucas, respõdit, simul & mulieri: vt Matthæus, & Marcus: & respondit simul circunstantibus & quærentibus, vt Ioannes dixit.

Leg. Augus. lib. 3. de cõs. Euãg. c. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Animaduerte quomodo vnum peccatũ aliud trahit, & ducit. Per peccatum nõ amittitur arbitrij libertas, vt mentiens dixit maledictus ille Lutherus: amittit tamen homo gratiam, quæ vires animæ est, qua quidem mediante tentationibus resistere valet. Itẽ etiam, quanuis nõ perdat liberum arbitriũ, manet tamen propter peccatum adeo debile, ægrum, & infirmum, vt facili negotio in peccatum lapsus tentationi succumbat: quare ex vno peccato in alterum deuenit, ducitur-que peccator à concupiscentia sua abstractus & illectus. Hoc in Petro adimpletum videmus, qui quia resipiscere renuit post negationem primam, in secundam, & tandem in tertiam incidit. Ideò sequitur. *Et interuallo facto, quasi horæ vnius, alius quidam affirmabat dicens. Verè hic cum illo erat, nam & Galilæus est.* Cognouit eum in sermone nam quanuis Galilæi essent etiam Iudæi, quotidie tamen contingit, non solum in regno eodem, sed & in eadem prouincia aliquomodo differre sermones. *Et dixit Petrus, homo nescio quid dicis.* Non solum vt diximus peccatum, quod per pœnitentiam non deletur ad aliud trahit, verũ etiam omnia magis grauitate augentur & crescunt. Primò enim vt omnes testantur Euangelistæ simpliciter negauit: secundò autem, vt Matthæus inquit iuramento negauit: Tertiò tãdem iuramento addidit maledictionem, & anathematizauit. Docemur parua vitare peccata nè ad maiora veniamus. Vna plagarum Ægyptiorum Ciniphes fuerunt, qui quidam parui culices sunt qui verno tempore nos acriter vexant & sanguinem bibunt. Non fuit ista maxima plaga: sed tamẽ postea subortæ sunt plurimæ muscæ, quæ crudeliter Ægyptios torquebant. Plagæ enim, plaga maior succedit. Ni à prima seruas, sicut Pharao secunda opprimeris, quæ aliam, & aliã ducit, sicut Petro contigit. Docemur etiam fugere à comitatu, & cœtu malorum: nam vt ait Paulus colloquia prava corrumpunt bonos mores. Petrus, qui in apostolorum, & discipulorum Christi cœtu filium Dei redemptorem nostrum fuerat confessus, modo peccatoribus adhærens ter negat. Ideoque præcipiebat Deus, vt Israelitæ cum gentilibus matrimonium nullo modo contraherent, ne cum illis conuersantes, prauoseorum mores addiscerent. Filij Seth, qui boni, & iusti erant, quia Cain filiabus, quæ vitijs erant deditæ, adhæserunt, runt, misit Deus diluuij aquas, quibus omnes submersi sunt. Sanctus ille propheta, quem Deus in Samariam misérat, fuit in via à Leone occisus, & discerptus quia fuit Domino inobediens, quod cum falso propheta comedit. Iosaphat Rex Iuda, quia ad præliandum descendit simul cum Achab rege impio Israel, parum abfuit quin etiam occumberet sicut rex Israel: ideoque obiurgatus fuit à propheta Dei, quod impio auxilium præbuisset. Nam impius suis deprauatis moribus, cor quietum allicit, vt vitia sequatur. Et licet suis operibus minime inducere, aut cogere possit, tentat nihilominus, vt post eadem vadat: nam videns inique, & peruerse agere, facillimo negotio labitur. Sed ad contextum. *Et continuo adhuc illo loquente cantauit gallus.* Expende quod hæc cantatio galli post trinam negationem fuit secunda cantatio. Nam, vt Marcus ait, post primam negationem foras se contulit Petrus, & tunc cantauit gallus: & iterum ad ignem redijt, non enim poterat deserere domũ, vbi Dominus eius aderat: & quia timor, & amor ad inuicem contendebant, & alter alteri obstabat, manere atque abire vicissim desiderabat, vt quæ libet harum passionum in eo victrix euaserat: tunc vnus circunstantium, eadem met verba, quæ ancilla, protulit: ideò secundò negauit. Timore autem concussus Petrus iterum foras exijuit, transacto spatio quasi vnius horæ accesserunt ad eum qui aderant dicentes, eum esse Christi discipulum, quia Galilæus erat, vnde tertiò negauit, & statim secundo cantauit gallus. Et sic semel tantum ante primum gallum negauit, bis autem ante secundum. Et vt in concordiam redigamus Euangelistas circa tertiam negationem dico, quod etsi Diuus Lucas hic in tertia negatione asserat vnicum hominem Petrum interrogasse, cæteri verò dicant plurimos: nihilominus iste est mos, & stylus Euangelistarum, multi enim aderant ibi detrahentes, & clamantes, quæ hoc Petro dixerunt: vel potest dici vnum in nomine omnium interrogasse, quare Petrus vni tantum respondit, & ex consequenti omnibus nomine huius. ¶ Aliqui dicunt has tres negationes factas fuisse apud Annam, cætera vero, quæ Euangelistæ scripserunt postquam in domũ Caiphæ ductus est Iesus, per modũ collectionis scripsisse, non quod re vera ita contigissent. Alij tamen dicũt Petrũ in domo Caiphæ ter Dominum negauisse. Verior tamen & quæ communior opinio est, quòd hæc trina negatio apud Annã cœpit, habuit autem finem in atrio Caiphę. Et hoc manifeste constat ex textu Ioannis, qui cũ mentionem non faciat Caiphæ, sed solius Annæ, constituit prius vnicam negationẽ, deinde prosequitur cętera, quę Annas Christum interrogauit, demum alias duas negationes adhibet, quę postea in domo Caiphę contigerunt. Patet etiam has tres negationes in domo Annæ contingere non posse: quia inter secundam & tertiam negationẽ inquit hic Lucas interfuit ferè hora, & in domo Annæ parũ temporis consumpsit Christus, quia non erat pontifex anni illius, vnde ad eum tulerunt Christum solum vt placerent illi. Itaque non dubitamus, quin tentatio prima fuit apud Annam aliæ autẽ duæ apud Caiphã. ¶ Nota autem, quod voluit Deus tam præclarum Apostolũ in hoc peccatum ruere: primo ne quis de se nimis confidat. Quia Petrus plus omnibus in suis viribus propriaq; virtute confidit, dicens, si omnes scandalizati fuerint in te, ego autem nunquam scandalizabor. Et rursus. Tecum paratus sum, & in carcerem, & in mortẽ ire. Et iterum, etsi oportuerit me mori tecũ non te negabo. Ad hanc triplicem cõfessionem præsumptuosam, triplici negationi respondit. Tandem postea post pœnitentiam triplici dilectionis confessione Deum honorauit, vt patet in Ioanne, vbi Petrus post salutoris resurrectionem mirabilem ad mare Tiberiadis littus ter à Domino interrogatus confessus est dicens. Tu scis Domine quia amo te. ¶ Secundò permisit Deus vt tantus Apostolus sic caderet, vt nullus desperet de Dei misericordia: cum Deus optimus maximus tanta beneficia cõtulit in Petrum post lapsum, quem non solum pepercit, sed etiã principem, dominum apostolorum, & vicarium summumq; pontificem fecit. Insuper ipsi solivt maiore honore afficeret, apparere voluit, post suam resurrectionem. Et angelus cum loquutus est mulieribus, vt resurrectionem Domini discipulis nuntiarent, particularem fecit mentionem Petri, plus honoris exhibens, quam alijs, dicens eis. Ite & dicite discipulis eius, & Petro, &c. ¶ Tertiò permisit: vt hic electus Dei Apostolus, ità caderet vt alijs peccatoribus compateretur, qui futurus erat pontifex. Oportebat vt Petrus sciret experimento quod & ipse circun

Iacob.1.

Exod.8.

1.Cor.15.

Exod.34.

Gen.6.

3.Reg.13.

3.Reg.22.

2.Para.19.

Mar.14.

Ioan.21.

Mar.16.

Hebre.9.

datus erat infirmitate, & compateretur infirmitatibus subditorum. De tali enim põtifice consuluit Deus, & prouidit ecclesiæ suæ sanctæ. *Et conuersus Dominus respexit Petrum.* Respexit sua infinita benignitate, & clementia, dilectum discipulum & vicariũ quando tertio negauit, intuitu pietatis, & gratiæ: respicere enim Dei allicit, & prouocat ad pœnitentiam peccatores, eiq; est maxime necessaria. Aliter Dominus respexit Petrum, aliter Sodomam: quando descendit, vt videret quæ opere compleuerant. Primum respexit oculo misericordiæ: secundum oculo iustitiæ. Primo respectu facit tremere Petrum: secundo Sodomam absorbet. De primo habetur in Psalmo. Qui respicit terram, & facit eam tremere. Tremere autem facit terram cordis, dum per flagella erudit eos, quos gratuita bonitate dignatur respicere: & flagello interueniente ad cor redire coguntur: vt patuit in fratribus Ioseph, quos ille argumentando constrinxit, vt territi confiterentur. Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum. Hinc Beatus Iob ait quasi confitendo. Loquar in tribulatione spiritus mei. Petrus autem ex solo respectu diuino & consideratione elongationis suæ à tanta bonitate quo nullum maius flagellum, nulla maior turbatio, separari à pio Domino contremuit. Aduerte tamen, quòd intuitus Christi ad Petrum non fuit (vt Augustinus inquit) exterior, nec corporalis, sed potius spiritualis, & interior. Nam Dominus intus erat in altiori, & superiori auditorio, cum principibus sacerdotum. Petrus autem foris in atrio cum seruis, vnde alter alterum oculis corporis videre non poterat. De hoc modo spirituali, & interiori, respiciendi inquit Psaltes: Respice in me, & miserere mei. Sic Petrum respiciens statim sanctus Apostolus diuina pietate culpa fuit ereptus *Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat. Quia priusquam gallus cantet ter me negabis.* Hæc recordatio initium, pœnitentiæ fuit: quia peccatum sanat, & destruit, Christi Domini memoria. *Et egressus foras Petrus fleuit amarè.* Qui sanctitatem aliquando coluerũt, citò ad eam reuertuntur. Sic filij Leui licet peccarent, sicut alij adorantes vitulum: tamen citius reuersi sunt, & iunxerunt se Mosi. Sic respiciens Dominus Petrum, statim ad se redijt, & mundauit culpam negationis pœnitentiæ lachrymis: nam non solum

Rom.15.

Genes.19.

Psalm.103.

Genes.42.

Iob.7.

Aug. lib.3. de cons. cuã. ca.6.

Psalm.85.

Exod.32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

solum est necessaria Dei misericordia, quando homo resurgit, & pœnitentiã agit, sed etiam ea peccator indiget, vt facere possit. Ideo propheta ait. Vsque quò exaltabitur inimicus meus super me? Respice, & exaudi me, Domine Deus meus. Nam si Deus peccatorem non respiciat, fieri non potest, quod ipse suis viribus resurgat. Sume speculum, teque ipsum in eo intuere, si oculos in solum dejcias sic in speculo repræsentantur, & relucent. Quod remedium erit vt imago in speculo relucens, oculos in cœlum tollat? Vt tu scilicet, tollas prius: nam aliter imago repræsentata nunquam tollet. Cum delinquis, & in Deum peccas, oculos dejcis, & in terra figis. Sic in Psalmo de peccatoribus dicitur. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Et Daniel de illis senioribus Israel, qui Susannam falso crimine accusauerãt loquens, ait. Auerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos: & non viderunt cœlum. Sic & tu cum peccas oculos ponis in terram & à cælo, hoc est, Deo creatore tuo auertis. Vt autem istos oculos in Deum leues, & tollas indiges vt Deus, cuius imago es (creauit enim Deus hominẽ ad imaginem & similitudinem suam) oculos suos ad te conuertat: nam si Deus non te respiciat, tuos ad eum oculos leuare non poteris. Sicuti grex Rachel, bibere non posset nisi Iacob lapidem de puteo amoueret: ita si Deus non tollit prius de corde nostro obstinationis lapidem, flere, nec resipiscere valebimus. Tulit quidem lapidem Christus & Petrum respexit: & sequitur. Fleuit Petrus amare. Obsecra Deum, vt te intueatur & misereatur tui, animæque tuæ compatiatur: quia sine ipso factum est nihil. Fleuit beatissimus Apostolus peccatum suũ amarissimè, & postea per totum fœlicis vitæ curriculum pio Apostolo mos fuit singulis noctibus orationi vacare à primi galli cantu, vsque mane: sicque in lachrymis, & planctu noctem peragere, vt facies eius, incensis nimis lachrymis, quæ ex oculis manabant & defluebant, adusta videretur. Flebat non propter pœnam, quam verebatur: sed propter angustiam animi, quam patiebatur: hoc enim acrius ferebat, quam quemcunque alium cruciatum. O quanto maiora flagitia, & scelera nos quotidie patramus, & minus deploramus. Iniquitates nostræ iam in cælum conscendunt, & exposcunt à Deo iustitiam veluti Sodomæ, & Gomorrhæ peccata: iam nos terra ferre nullo modo potest, iam Auerni aditus patet, vt deglutiat nos: nos autem vitam terimus edentes, bibentes, exultãtes, & gaudentes, mortis aque iustitiæ Dei obliti acsi semper sanctè, & legem Dei custodientes vixissemus: nec non confidentes simul cum illo in cælo vitam beatam acturos. Væ nobis quoniam sancti Petri lachrymæ in vltimo die risum nostrum condemnabunt: & à Deo iusto iudice iniquitatum nostrarũ ius postulabunt. Quid autem interim cũ Christo saluatore nostro agatur videamus. *Et viri qui tenebant illum illudebant ei cædentes.* Cõsidera tu si non habes cor lapideũ hanc Christi redemptoris nostri contumeliam. Colaphis enim eum cædebant. Solent enim in collo percuti fatui, & despectibiles personæ. Vnde in hoc quod Iudæi Christum cædebant, & colaphizabant non tam attenditur Iæsio percussionis, quam maxima contumelia despectionis. Adimpletur scriptura, quæ dicit. Applicabis vitulum corã tabernaculo testimonij, imponentq; Aarõ, & filij eius manus super caput illius & mactabis eum coram Domino. Sic isti imponunt in caput Christi manus sacrilegas percutientes caput illius, & cædentes. In faciem quoque eius, quam angeli videre desiderant conspuebant. Quid ergo abominabilius quam spuere in illam faciem desideratam ab omnibus prophetis, & gentibus, de qua in Psalmo, Ostende nobis Domine faciem tuam, & salui erimus? Et tamen eis ostendit mittens filium suum in quo pater notificatur sicut in facie filij sui, & tamen cum magnis execrationibus cædebant, & vi ab intra sputa trahentes spuebant in eum: ita quod eius facies leprosa apparebat, & tunc impletum est illud. Non est ei species nec decor, & vidimus eum & non erat aspectus: & nos reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. Et iterum in persona saluatoris. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. Abominabile enim erat hoc apud Iudæos: ita quod in lege præceptum erat, quod si pater alicuius puellæ spuisset in faciem eius, ita abominabilis reddebatur, quod ad minus septem diebus oportebat illam esse sequestratam à consortio hominum. Quanto magis abominabile erat

Psalm.12. *Psalm.16.* *Dani.13.* *Gen.2.* *Gen.19.* *Ioan.1.* *Psalm.78.* *Esaiæ.53.* *Esaiæ.50.* *Deut.25.*

spuere

spuere in faciem Christi? ¶ Sed quia sputis pulchritudinem faciei eius obscurare aut deturpare non poterant, ideo vide quid Euangelista noster dicat. *Et velauerunt eum, & percutiebant faciem eius, & interrogabant eum dicentes. Prophetiza, quis est qui te percussit?* Velauerunt faciem eius, qui erat ita pia, & reuerentiæ digna, quod omnes eam aspicientes ad pietatem, & reuerentiam commouebantur. Ideo vt melius irriderent velauerunt eum. Nec est mirum si non potuerunt eum intueri, quia nec faciem Mosi potuerunt intueri, nisi velamen super faciem poneretur. Sed ecce plusquam Moses, cui facies splendidior sole vt patuit in transfiguratione. Vnde aliqua vis gloriæ eius resplenduit ex facie eius, Iudæorum oculos ita reuerberans vt faciem illam æquo animo tolerare non possent. Nam non valuerunt noctuæ tenebrarum amicæ lucem solis ferre. Et hoc fecit Christus vt eis ostenderet quod nec sputis eorum, pulchritudinem faciei eius obscurare possent. Vnde & velamen istud vsq; hodie manet super corda eorum: qui ab eis faciem suam abscondit. O insana cæcitas, & cæca insania infœlicium Iudæorum: quia illam desiderabilem faciem, quam aduenturam patres eorum, & prophetæ maxime desiderabant, ipsi infœlices eum præsentem habuerunt, tam ignominiose velauerunt, non vt ipse illorum scelera nõ videat sed vt à seipsis faciem, & gratiam cognitionis eius absconderent. ¶ Porrò percutiebãt faciem eius ex qua percusione nimis affligitur homo, nam in facie sunt omnes sensus, & sunt ibi membra tenera facilè læsibilia. Vnde verisimile est, quod ex tali passione fluxerit per nares, & os sanguis, licet hoc ab Euãgelistis nõ scribatur. O, quã horrendum scelus impijssimorum Iudæorum: quod faciem tam formosam, quam Salomon tantum cupiebat videre, quod diceret, ostende mihi faciem tuam, facies enim tua decora, verberibus afficerunt. Percutiebant autem eum velata facie aliqui in capite, alij in collo, alij in faciem, alij in maxillas: & percutientes interrogabant eum dicentes. Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit? Hoc derisoriè dicebãt, quasi in contumeliã eius qui se prophetã à populo haberi volebat, & quem populus magnum prophetam reputabat: per hoc enim designabant quod falsus propheta esset, & quod ignoraret, quis eum percussisset.

Exod.34. *1.Cor.3.* *Cant.6.*

¶ Dabant ei alapas vocando illum falsum prophetam, qui est Dominus prophetarũ, alij manu reuersa dulcissimum os eius percutiebant, alij pugnis, alij vero barbã eius euellebant, alij tandem per capillos trahebant, & in medio eorum positus ab eis sicut homo fatuus, & stultus illudebatur. Et ex vtraque parte cædebant, & irridebant eum: & contumelijs afficiebant. Sicut castellum, quod direptioni traditur, & voluntati militum, vnus dirumpit, alter comminuit, & demolitur, alter vero prædatur: sic Christus traditur istis, vt alter conspuat, alter colaphis cædat, &c. *Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.* Aduerte quod iniuriæ Christo illatæ blasphemiæ ab Euangelista vocantur, quod vtique non faceret, nisi Dominus noster Deus non esset. ¶ Nota etiam quod Euangelista summa diligentia ea quę videntur exprobratissima exponit nihil occultans, nec omittens: sed potius gloriam existimans maximam dominatorem orbis terrarum pro nobis talia sustinere. Gloria enim nostra hæc est, innumera opprobria, iniurias, afflictionesq; sustinere pro Christi nomine. Si gloriari oportet (inquit Paulus) in infirmitatibus meis gloriabor. Hæc oportet continuè legere, memoriæ mandare, & menti inscribere, in his tandem gloriari. Verum si talia patiebatur Christus pro peccatis alienis: quid putas, quod tu patieris pro peccatis proprijs, si in hac vita pœnitentiam non feceris? Igitur multas blasphemias in Christum dicebant, quas Euangelista non exprimit: quia longum esset recensere. *2.Cor.12.*

¶ Fatigati Principes Iudæorum, & ministri iniquitatis, & cæteri Iudæi recesserunt euntes ad dormiendum, & mittentes Dominum Iesum in quendam carcerem, ibi subtus solarium ligauerunt eum ad quandam columnam lapideam, & dimiserunt cum eo aliquos armatos ad tutiorem custodiam, qui eum vexauerunt per noctem illam totam residuam, quasi non sufficeret dies ad complendam malitiam suam, derisionibus maledictionibusq; vacantes: flagellabant, percutiebant, illudebant, expuebãt, multaque blasphemantes conuiciabantur ei dicentes. Putabas esse prudentior principibus, & melior Pharisæis? Nunc tua stultitia apparet: modo stas, vt conuenit, & morte crudelissima citò morieris. Populo insipienti, & rudo tuis fallacijs imponere

Universidad de Deusto
Biblioteca

nere curabas, nobis autem minime: nouimus te. Si propheta eras: quo modo nõ prænosti in nostras manus casurum? Iam iã quidem tuæ prophetiæ, somnium, atque inania verba fuisse relucent, atque videntur: siquidem scire nullo modo valuisti te capiendum esse à nobis. Multa his similia maledicti illi Domino dicebant. Nox insomnis tota ducebatur, nulla prorsus requies Iesu præstabatur. Stabat autem Dominus ad istam columnam rectus, ligatus, verecundus, patiens, ad omnia tacens, & saturatus opprobrijs, vsque mane afflictus frigore, & labore. O animæ meæ redemptor: quæ nam patrasti scelera, propter quæ puniris: Vbi Deus est, mater tua, vt tui misereatur? Quid de discipulis qui te deducant, Maria Magdalena, quę vnguẽta pretiosa præbeat, & Martha, quæ recipiat? Te solum ab amicis relictum cerno, destitutum, obsessum à tortoribus te intueor, qui in iniurijs non deficiunt. Nunc ergo tu quisquis amator Christi fueris respice in faciem Christi tui: & cõsidera quanta propter te passus est, & inquire à Domino Deo tuo, quomodo circa eũ agatur, & respondebit. Ego sum vermis & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis. Sed quomodo Domine factus es in opprobrium? Dicet illud sancti Iob. Faciem meam conspuere non verentur. Et illud. Tota die verecundia contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me. Sed cur non auertebas faciem tuam? Respondebit. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. Opprobria exprobrantium ceciderunt super me. Circumdederunt enim me vituli multi: tauri pingues obsederunt me. Aperuerunt super me os suum, sicut Leo rugiens. Dixerunt enim impij inter se. Venite circumueniamus iustum, contrarius est enim operibus nostris: mittamus lignum in ignem, eradamus eum de terra, & nomen eius non memoretur amplius. Propter quod operui cilicio carnem meam, & humiliaui in ieiunio animã meam. ¶ Discę patienter sustinere opprobria, & illusiones à peccatoribus tibi factas, amore Christi Iesu, qui similia opprobria, & multo maiora propter te pati dignatus est. Discę contra Christum non blasphemare, aut alicui maledictum dicere: nam beatus Iudas apostolus ait, quod cum Michael archangelus altercaretur cum diabolo de Mosis corpore, non est ausus iudicium blasphemiæ inferre diabolo, sed dixit, Imperet tibi Dominus. Quapropter si Michael non fuit ausus diabolo maledictionis dignissimo iudicium inferre blasphemiæ: quanto magis nos ab omni maledicto liberi esse debemus? Caue etiam ne conspuas in Christi faciem, indignè eucharistiam sumendo. Caue etiam ne ponas velamen ante eius faciem quale ponunt illi qui secretè peccant, quasi Deus eos non videat: ideoque ne illudas Christũ percutiẽdo illum tuis peccatis manu prauioperis, putans non videre aut cognoscere culpas tuas. Discę etiam indignis non effundere donum Dei. Vnde licet Christus esset verus propheta: noluit tamen prophetizare irrisoribus suis. Sic verbum Dei & dona eius retrahenda sunt pro loco, & tempore, audi toribus indignis. Sed procedamus. *Et vt factus est dies conuenerunt seniores plebis & principes sacerdotum & scribæ, & duxerunt illum in concilium suum dicentes. Si tu es Christus dic nobis.* Animalia venenosa conueniunt ad lumen candelæ vel cerei si in horreo ponatur: & hoc non faciunt vt luminentur, aut vt lumen diligant, cum eorum vita naturalis sit in tenebris. Imo videtur potius quod ipsum odio habeant, quia ei sic appropinquant quod ipsum extinguant. Sic contra Christum qui vera lux est conuenerunt Iudæi in domo Caiphæ pontificis, non quod lucem dilexerint, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Sed in eo conuenerũt, vt illum extinguerent. Sic legimus in Psalmo. In eo dũ conuenirent simul aduersum me: accipere animam meam consiliati sunt. Obserua autem quod duo fuerunt concilia, alterum nocte, alterum vero mane: illud ad examen Iesu, istud ad modum quo tradẽdus esset Pilato, vt occideretur Iesus. Lucas autem matutini tantum concilij meminit: Matthæus autem vtrumque narrat concilĩ. Ita quod Iesus bis fuit ductus ad concilium. Primum nocte quando aduenerunt tot falsi testes, & tandem adiuratus à principe sacerdotum aperte confessus est se esse Messiã, (vt Marcus explicat) & summus sacerdos scidit vestimenta sua, &c. Et hoc fuit ante illusionem, ita quod illusio confessionem, quod esset Christus subsequuta est. Et propterea dixerunt, prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit. Et hoc concilium penitus tacetur à Luca. Secundò autem

Psalm.87.
Psalm.21.
Iob.30.
Psalm.43.
Esaiæ 50.
Psalm.64.
Psalm.21.
Hiere.11.
Psalm.68.
Iudæ.1.
Ioan.8.
Psalm.30.
Mar.14.

tem ductus est in cõsilium mane facto, quia in hoc secundo concilio affuit vniuersus senatus, quorum aliqui tantũ adfuerant in primo concilio: & æquũ videbatur, vt vniuerso senatui præsentaretur. Et huius concilij meminit tam Matthæus, quã Marcus, quo ad tractatum de modo tradendi Iesu Pilato, vt occideretur. Sed Lucas diffusè illud narrat quoad præsentationem Iesu tacitam ab alijs Euangelistis. Vnde in hoc concilio nulla est mentio testium, nec loquitur, aut adiurat summus sacerdos: sed conciliũ loquitur. Ideò ait hic noster Lucas quod conuenerunt seniores plebis: nam in nocturno concilio quanuis seniores affuerint, non tamen congregatus est cœtus seniorum plebis, hora enim inepta erat ad hoc: sed mane congregatus est senatus seniorum plebis ad hoc simul cum principibus sacerdotum, & scribis dicentes. Si tu es Christus dic nobis palãm? Audierat senatus ab his qui interfuerant concilio nocturno quod Iesus confessus fuerat se esse Christum & volentes hoc ex proprio ore audire interrogabant Iesum vt ipse dicat, si est Christus nec ne, vt calumniam capiant ex eius respõsione quicquid dixerit. Nam si dixerit quod est Christus accusent eum coram Pilato: & si dixerit quod non, obijciant, quod in illa nocte in primo cõcilio dixerat quod esset Christus. ¶ Præterea non interrogant, an sit filius Dei, quia Pilatus ad quem pertinebat in causa sanguinis iudicare gentilis erat: & ad illum nõ spectabat, quod essent multi Dij. Tamen quia Christus vnctum significat hoc est Regem, quia Reges Iudæorum vngebantur, de hoc interrogant, vt possint accusare de crimine læsæ maiestatis: eo quod contra Imperatorem se Regem Iudæorum faceret, quod incumbebat Pilato iudicare, & condemnare. Scribæ etiam congregati sunt, vt videretur quod iuxta legis tenorem iudicabatur: scribæ enim sapientes erant in lege doctissimi. In hoc vero concilio præses erat Satanas, & consultores auaritia & ambitio. Vide tu quid cum tali præsidente & consulibus, an immunis exire poterat iustus? Sic etiam & nunc plura concilia fiunt contra innocentes, vbi consultores se ipsos quærunt, &c. De hoc concilio dixerat egregius Psaltes. Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius. Et iterum. Concilium malignantium obsedit me. Ab hoc enim concilio appellabat Iacob dicens. In concilio eorum non intret anima mea. Sequitur. *Et ait illis. Si vobis dixero non creditis mihi, Si autem & interrogauero non respondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei.* Multoties, vt ex Euangelistarum contextu apparet dixerat illis Dominus, quod esset Christus, bene credere poterant, tam ex Christi assertione, quàm ex scripturæ testimonijs, & prophetia, sed induratum erat insipiens cor eorum, & cæci facti in sua nequitia permanere maluerunt quam Christum, qui eorum peccata arguebat in Regẽ suum & Messiam suscipere. Ait etiam si interrogauero non respondebitis mihi, Interrogauerat eos sæpe, vt de baptismo Ioannis, & cum dixit, an liceret Sabbatho curare, de filio, Domino Dauidis, & alibi: sed nec voluerunt, nec potuerunt rectè illi respondere. Quod autem addit, neq; dimittetis: ostendit se non latere quæ ipsum maneant. Deinde aperte fatetur se filium Dei esse dicens. Ex hoc autẽ erit filius hominis sedẽs à dextris virtutis Dei, quasi dicat. Per ueni vinctus in manus vestras, nec me liberum dimittetis, siue loquar, siue taceam, siue negem me filium Dei esse, siue affirmẽ: sed me crucifigi curabitis, sicque vobismet ipsis videbimini vestrum officium egregie perfeciśe, videborque vobis penitus perijsse: sed res longe alium sortietur euentum. Nec enim subscribet Deus sententiæ vestræ, vt ableget propter vos filium suum: sed videbitis me non in cruce inter duos latrones pendẽre, sed sedere ad dexteram virtutis Dei, hoc est æquali honore cum Deo patre meo affici. Ideoque ait, ex hoc autem erit filius hominis, &c. Idest, quia vos me despicitis, & parui penditis, adeò vt licet dicam vobis quis nam sum mihi fidẽ non adhibebitis, & quãuis interrogem nõ respondebitis: hinc ego eliciam maximum honorẽ, atq; maiestatẽ, ita vt humanitas mea sedeat ad Dei dexteram. Sic Paulus ait de Christo, Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod exaltauit illum, &c. Nũc pedibus impiorum conculcabatur, sed sessurus erat in breui in gloria patris, impios habens in scabellum pedum suorum. Nunc per infirmitatẽ sacerdotibus ludibriũ erat: sed idem per virtutẽ Dei mox in cælos erat trãsferendus, vbi in dextera patris verus rex & sa-

Gen.49.
Rom.1.
Mar.11.
Luc.14.
Matth.22.
Phil.2.
Psalm.2.
Psalm.21.
Psal.109.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sacerdos adoraretur ab omnibus super terram habitantibus. Nunc vinculis innexus sicut facinorosus stabat in medio collegij sacerdotalis omnium expositus iniurijs, atque contumelijs: idem tamen iudex vniuersorum stabit in medio angelorum suorum veniens in nubibus cæli supplicium sumpturus de facinorosis sacerdotibus. ¶ Docemur hic in aduersis & persequutionibus humiliari, persequutores que & inimicos diligere: nam quo magis depositi & humiles in hac vita extiterimus, eò erimus in cælis magis exaltati, & ad maiora fastigia ducti: persequutores enim atque inimici, coronam quam nobis Deus in gloria sua reddet & capitibus nostris imponet, colunt, exercent plumant, atque dolant: vnde si celsitudo & exaltatio venturi sæculi, præsenti correspondere debet abiectioni & humilitati, persecutiones quantumuis maximas amplectemur, vt maior honos nobis deferatur. Sed de his hactenus. *Dixerunt ergo omnes. Tu es ergo filius Dei?* Quid est, dixerunt omnes? Nulla ratione modestiæ, iuris vel æqui habita, confuse & importune respondent, clamant & vociferant. Tu ergo es filius Dei. Tu, magnam habet emphasim, magnumque secum fert contemptum. Tu fabri filius, Tu amicus publicanorum, Tu dæmoniacus, Tu Samaritanus, Tu legis Dei temerarius contemptor, Es tu inquam filius Dei? Sedebis tu ad dexteram virtutis Dei? Videbimus ne te in nubibus? In patibulo te videre cupimus, non in nubibus: in medio latronum pendebis, non ad dexteram Dei sedebis. Tu ne es filius Dei? Sed quid ad hæc Christus? *Vos dicitis quia ego sum.* Vos dicitis, supple, verum quia ego sum. Veritatem eis respondit, vt inexcusabiles essent, & ne nomen Dei spernere videretur. Sua enim sententia Iudæi condemnãtur: ipsi nanque dixerunt Christum filium esse Dei. Vos enim dicitis, & verum dicitis quia ego sum filius Dei. Docemur quod propter nullum temporale periculum veritatem deseramus, sed in ea vsque ad mortẽ constanter perseueremus: sic nanque Christus in mortis discrimine in hoc cõcilio veritatem non deseruit: sed in ea vsq; in mortẽ constanter perstitit. Hanc tamen responsionem ipsi blasphemiam reputantes. *Dixerũt. Quid adhuc desideramus testimonium?* Scilicet ad probandum quod se Christum dicat & Dei filium? Hæc duo grauiùs ponderabant, scilicet, quod Christum se, & Dei filium dicebat, eo quod vnum videbatur esse contra Deum: reliquum contra Romanum imperium. Cæterum verum dicunt dicentes: quid adhuc desideramus testimonium? *Ipsi enim audiuimus de ore eius.* Quia post Christi testimonium nullo alio opus est nobis: nam dignus est cui omnes fidem adhibeamus. Omnes enim viæ eius iustitia & veritas. Habet enim Christus multa suæ diuinitatis testimonia. Habet patrem, habet spiritũ sanctũ, habet Mosem, habet prophetas, apostolos, & euangelistas: habet & vniuersam ecclesiam. Vnde nobis alia testimonia nõ sunt necessaria. Sed Iudæis excæcatis in sua malitia, quamuis ex ore eius audiunt non sufficit, nec aliud quodcunque testimonium, vt in Christum credant: & vnicum eis sufficit, vt eundem perdant. Quid adhuc desideramus testimonium, inquiũt. Ipsi enim audiuimus ex ore eius. Verum certè est quòd non opus est alio testimonio cum ex ore illius, qui summa veritas est, audistis quod ipse sit filius Dei. Cur ego non creditis ei? Aut cur non probatis illum male dixisse? Non est alia sententia expectanda à talibus senatoribus. Christus illis molestus est, & de medio tollendus, siue iure, siue iniuria hoc fieri possit. Sic impijs & malis ansa nunquam deest ad bonos & iustos persequendos: quam quidem quærunt, & sermones quotidie, in quibus eos capiant, adhibentque laqueos ad perdendum, propriam malitiam tegere volentes, aliqua apparentia & zelo iustitiæ. Sed de his satis. Nos tamen ad sequentis capitis explanationem accedamus: in quo D. Lucas historiam passionis Dominicæ prosequitur.

CAPVT XXIII.

SPECIALITER, Quic ingratissimo populo Israel fuit datus Christus, quia ex eodẽ populo natus, inter eos educatus, apud eos saluator prædicauerat & miracula fecerat. Quod idem testatus est dicens, non *Matth.25.* sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. Sed ipsi rebelles & ingratissimi dono accepto se expoliauerunt, & omniũ *Matth. 21.* hominũ stultissimi facti, gẽtibus dederunt

Non

Non certè iniquus Iudæorum populus dignus erat tanto beneficio: ideóque ablatum est ab eis, & datum gentibus fructũ facientibus. Ideo sequitur in contextu. *Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad Pilatum.* Pilatus hic erat Gẽtilis, & vt aliqui volũt ex Lugdunẽsi ciuitate ortus, & post Valerium Gracchũ à Tiberio Cæsare anno eius tertio decimo Iudææ procurator constitutus est. Duxerũt (inquã) illum à domo Caiphæ põtificis ad domũ Pilati præsidis Romanæ potestatis, ad quẽ pertinebat iudiciũ in causa sanguinis vt Pilato totum imponeretur, & ipsi immunes reputarentur. Hoc facto ostẽdebant sacerdotiũ eorum, potestatem, euangelij prædicationẽ, & ecclesiam ad Gentes esse transferenda. Duxerunt inquam illum vinctum, manibusq; post terga ligatis, catena in collo eius posita: cum multis cõuitijs, & cõtumelijs. Iam hîc vides filios Israel furgentes contra suum fratrem Ioseph, ponentes illum in manibus Ismaelitarum: Dalilã fortissimum Sansonẽ tradentem Philistęis; Absalonem insurgentem contra suũ sanctũ patrem Dauid: & Athaliam sæuientem in semen regium, vt morti tradat, atque incredulam, & peruersissimam Synagogam suũ regem tradentem in manibus Gentium, vt morti damnent. Tu autem hîc cogita cum quanto opprobrio ducitur per medium ciuitatis Hierusalem conpitiantibus principibus sacerdotum & Pharisæis, atque dicentibus. Veni nobiscum populi deceptor nũc tua maleficia finem habebunt: nunc apparebit quis sis, vt iuxta demerita soluas pœnas. Horrenda prorsus impietas quæ tantis iniurijs satiari non potuit: quinpotius ferali rabiẽ fremens impio iudici tanquam rabido cani animam iusti deglutiendam exposuit. *Cœperunt autem illum accusare dicentes.* Sicut vxor Phutipharis contra Ioseph, & sacerdotes aduersus Susannam insurgebãt falso accusantes: sed non erat conueniens testimonium. Vnde Dauid in persona eius ait: Insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Disce ex hoc loco hominum accusationes, & improperia patienter tolerare: siquidem ipsa veritas diuina ab iniquis accusata est, & impugnata. Si mali discunt improperare, & accusare: tu discе patientiam, aduersa sicut, & prospera, æquanimiter sufferre. Accusabant illum in multis, de quibus solum tria exprimuntur: quæ Lucas noster ponit dicens. *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram.* scilicet, Iudæorum, à cultu legis, falsam doctrinam seminando. *Et prohibentem tributa dari Cæsari.* Et sic contra ipsum seditionem faciendo. *Et dicentem se Christum Regem esse.* Quasi volens sibi regnum Iudæorum vsurpare, nomine Christi reges Iudæorum vocabantur, propter vnctionem, sed addebant Regem dicendo Christum regem gratia explanationis: quia Pilatus Gentilis erat. Gentiles vero reges suos non vngebant, sicut Iudæi: ideoque si ei quod est Christum, id est, vnctum non addidissent, regem: Pilatus non vtique intellexisset, sed falsæ erant accusationes, vnde bene dicebãt, inuenimus: quia quod ei imponebant non erat rei veritas, sed humana fictio, & adinuẽtio. Non enim *Matt.5.* subuertit gentem à lege, quia non venit ipse soluere legem, sed adimplere. Nec subuer- *Matth.22.* tit, sed conuertit, quos docuit in veritate. Nec prohibuit tributa dari Cæsari, sed di- *Matth.17.* xit. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. Et *Ioan.6.* soluit tributum pro se, & pro Petro, ne scandalizaret, quamuis liber esset à tributo: fugitque cum eum voluerunt facere regem, & regnum respuit. Igitur arguuntur impietate Iudæi accusantes saluatorem: nec aliquid verisimile quod ei obijcere possint inueniunt. ¶ De prima igitur accusatione tanquam friuola, & ad eum non spectante, Pilatus parum curabat: quia ipse cum esset Gentilis non curabat de obseruatione, seu violatione legis Mosaicæ. Et secundam tanquam falsam, & mendosam parui pendens nullam reputabat: quia fortè per relationem ab aliquibus audierat Iesum dixisse aliquando, Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Ideo transit ad tertiam, quæ magis tangebat eum, & Romanum imperium, & videbatur contra Imperatoris honorẽ, quia dicebat se esse Christum, idest, vnctum siue Regem: nam directè contra Imperatorẽ erat, quod aliquis esset rex Iudæorum. Imperatores enim Romani nomen regium ab eis abstulerant, vt eorum superbiam frangerent, & rebellandi occasionem tollerent: & in signum subiectionis sub tributo eos habebant. Ideo Pilatus de hac tertia accusatione quæsiuit. Intrauit ergo in prætorium, qui locus erat, vbi sedes iudicis seu prætoris erat, vbi causas iudicabat, vt Christum magis pacifice, & exquisite examinaret extra tumultum, & strepitum Iudæorum: qui non audebant

Gen.37. Iudi.16. 2.Reg.16. 4.Reg.11. Gen.39. Dan.13. Psal.26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

intrare prætorium, ne contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. *Interrogauit eum Pilatus, dicens. Tu es Rex Iudæorum.* Quasi dicat. Est ne hoc verum quod tibi imponitur, quod velis tibi regnum vsurpare, vel quod sis Rex Iudæorum, secundum quod te accusant? Quærebat vtrum esset Rex Iudæorum de iure, nam de facto constabat eum non esse: vel iuxta aliquorum sententiã interrogauit Pilatus subsannãdo, quasi dicat. Tu pauper, humilis, nudus, cui nullus adiutor, accusaris de regni ambitione: ad quod opus est multorũ adiutorum, & sumptuũ? *At ille respondens ait. Tu dicis.* Quasi dicat. Ego non nego, neque affirmo, sed tu dicis, non tamen asserendo, sed interrogando. Eodem verbo præsidi, quo & principibus sacerdotum respondit, vt propria sententia condemnentur. Noluit dicere non sum, ne falsum diceret: noluit etiam dicere, ego sum, ne calumniæ occasionem daret. Vnde sic temperauit responsionem, vt & verum diceret, & sermo eius calumniam non pateretur, & penitus nulla culpa in eo cognosceretur. Exiuit ergo foras Pilatus ad principes sacerdotum, & turbas, vt pro Domini innocentia loqueretur: ideo sequitur. *Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum, & turbas. Nihil inuenio causæ in hoc homine.* Nota hîc quomodo Christi innocentia ex omnibus partibus lucet. Maximum veritatis testimonium est quando inimici eiusdem de illa testimonium perhibent: nam tantam vim habet veritas, quod etiam à malis confiteatur. Talem ℂ oportebat habere redemptorem, vt ait Paulus, iustum, sanctũ, bonum, innocentem, & segregatum à peccatoribus: ideò in Christi passione multi etiam illi, qui eum morti tradiderunt Christi innocentiam confessi sunt. Iudas enim dixit principibus sacerdotum. Peccaui tradens sanguinem iusti. Principes sacerdotũ non negarunt Christum esse virum iustum, nec Iudæ contradixerunt: nam conscientia ipsorum idem eis asserebãt. Vxor quoque Pilati misit ad virum suum, dicens. Nihil tibi, & iusto illi. Et latro pendens in cruce socio suo dixit. Hic nihil mali gessit. Denique, & ipse Pilatus ingenue fatetur non inuenire in eo causam mortis. Quare & ipse Dominus aduersarijs loquitur. Quis ex vobis arguet me de peccato? Vniuersa aqua maris certe non sufficit mundare Pilati conscientiã, quandoquidem proprio ore, Christum innocentẽ esse confitens, nihilominus morti tradidit. ℂ Aduerte etiam quod à Pilato iudice seculari iudicatur Christus innocens: & à summis sacerdotibus accusatur, iudicaturque reum illum esse mortis. Sic etiam & nunc multoties fit: nam iustiùs agitur in laicali curia quam clericali. Nam malefactores qui in curia sæculari puniuntur, tuentur per viros ecclesiasticos in magnum populi scandalum: multi etiam initiantur, & promouentur ad primam tonsuram, vt munere, & priuilegio clericali gaudentes, audaciores fiant, & maiora adoriantur mala, certe plerunque melius iustitiam, & æqualitatem in sæcularium tribunalibus exerceri inuenies quam (proh dolor) Ecclesiasticorum. Sed hæc alias. Iudæi vero videntes quod nihil facerent eorum calumniæ recurrebant ad subsidia clamorũ. Vnde quia deficiebant rationibus, *inualescebant viribus, dicentes. Commouit populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc.* Peruertit (inquit) populum, & turbauit pacem communem: nec in vna parte tantum, sed à Galilæa incepit, & huc vsque peruenit. Expende quod hic accusantium sermo magis, & eum qui accusatur reddit innoxiũ: & eos qui accusant docet esse peruersos. Docuisse enim populum non criminis, sed virtutis constat esse indicium: nec commouit populum qui pacis condidit testamentum: igitur clamoribus inualescebãt qui in rei veritate deficiebant: vt sic clamorosa non iusta sit accusatio: quia per clamorem voluerũt obtinere quod non poterant per rationem habere. Sic faciunt maligni quærentes obtinere per verba, & contentionem, quod non possunt per iustitiam, & veritatẽ. Nunc considera in quantum se humiliauit iudex totius creaturæ, constitutus à patre, vt acquiesceret & staret ante iudicium terræ Iudææ. ℂ Docet hîc Christus omnem mansuetudinem, & patientiam, cũ ante præsidem stetit, vt sic verus Christi imitator non murmuret, aut reclamet aut cõtradicat: cum indebite ab emulis læditur, aut impugnatur, sequitur. *Pilatus autem audiens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset. Et vt cognouit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus.* Quia Christus in Galilæa fuit cõceptus, nutritus, & conuersatus, Galilæus est habitus, Pilatus verò occasionem quærebat dimittendi eum, quia sciebat eum iustum, & innocentem, ideò misit illum ad Herodem Tetrarcham, & præpositum Galilææ. Nã vt ait Euangelista Hierosolymis erat Herodes in illis diebus propter solennitatem paschalem: quia Iudæus natus erat. Pater enim suus amore vxoris suæ, quæ Iudæa erat trãsiens ad ritũ Iudaismi se circũcidi fecerat. Misit inquã illum volens Herodi honorẽ deferre: vt ipse Dñs Galilææ homi nẽ Galilęum vel absolueret vel dãnaret. Credebat etiam Pilatus quod Herodes hominẽ de terra sua & maximè innocentem libenti animo liberaret: & ne cõtra eum, quem insontẽ & per inuidiã traditum cognouerat, sentẽtiam dare coactus esset. Vide quod cũ Christus mane venisset de domo Caiphæ in Pilati prætorium, quod ab illa septingentos quinquaginta quatuor passus distat, modo gradum reuocat, & remittitur ad Herodem per viam acrem nimis & accliuem ductus, quæ nimirum viginti & ducentos passus complectitur. Docemur ne aliquis falcẽ in messem alienam, & potestatem alterius immittat: quanuis inimicus sit. Vnde ergo hodierna die tot pullulant quæstiones, oriũtur interdicta & excõmunicationes: nisi ex eo, quia sæculares iudices de personis Ecclesiasticis suppliciũ sumere volunt? Vnde tot iurgia, odia, & inimicitiæ in mundo: nisi quia quilibet immitti vult muneri alteri iniuncto? Culpa est immiscere se rei ad se nõ pertinenti. Sed ad contextum. *Herodes autem viso Iesu gauisus est valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.* Desiderabat hic Herodes Antipas filius Ascalonitæ, qui innocentes necauit, videre Iesum à tempore, quo Ioannem decollauerat, non, vt aliquid salutis animæ suæ consuleret, sed propter curiositatem, quia putabat illum magum, vel histrionem aliquem esse. Nam si crederet illum sanctum prophetam non sic eum videre desideraret. Mali enim non desiderant bonos aut iustos: sed scurras & histriones. Hi sunt quos reges & principes diligunt, hi in palatijs & dominibus magnatum degunt: hi tandem sunt, qui anteeunt & præsunt, plus mendacijs, quam virtutibus onusti. Satius enim fuit Dauidi coram Achis furere, vt apud eum aliquid valeret: quam se sanctũ & prophetam prædicare, sicuti erat. Nã si bonus & iustus homo que sanæ mentis haberetur, ingressus ei proculdubio prohiberetur. Itaq; vt hominib⁹ in domibus regum, & magnatum aditus pateat, se furere atque insanire simulent opus habent, sicuti scurræ facere consueuerunt, qui quidẽ plus cum mentis compotes sint, quam Domini qui eis attentas præbent aures insanos fieri, & scurras non ab re censent, vt sic ipsissimet insaniores dominos, scilicet, domus melioribus & delectis priuent & expolient. Hęc sunt deliciæ regum, cum his conuersari: eosdemque videre desiderant. Et quoniam Herodes credidit, & ratus est Christum aliqua esse editurum exercitia magica, aut manuum habilitates eum maximè videre cupiebat: quare eius aduentu valde gauisus est. *Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil ei respondebat.* Stans siquidem Iesus sicut agnus mansuetissimus ligatus coram tondente inquisitus tacuit, & expectatus miracula edere contempsit: quia Herodis incredulitas, & curiositas, diuina non merebatur videre, vel audire: non enim sunt mittendæ margaritæ ante porcos. Inutile esset coram Herode miracula facere, aut aliquod diuinum arcanum proferre. Præterea respondit Christus Caiphæ & Pilato, non autem Herodi: quia Herodes ei vocem (quæ Ioannes erat Baptista) sustulerat, vox verbi: ideo coram Herode obmutescere dignatus est.

ℂ Docemur hîc nullum otiosum opus facere, aut dicere: nam de omni verbo otioso sumus rationem reddituri. Iustus enim tempus, locum, rationem, & intentionem considerat, vt quid agat, aut loquatur: & omnia suo tempori vt commodum & vtilitatem proximorum acquirat, facit. Non sic garruli, otiosi, impij, mundani, qui garrulant, derident, & faciunt plurima in scandalum, & dãnum proximorum: & sui ipsorum damnationem. Præterea Dominus noluit illi respondere, aut miraculum aliquod facere: quia declinabat omnem iactantiam & ostentationem. Docemur etiam ex hoc loco, quod quoties auditores nostri, nostra volunt quasi laudanda cognoscere non autẽ sua peruersa mutare omnino taceamus: ne si ostentationis studio verbum Dei loquimur, & eorum, quæ erat culpa esse non desinat, & nostra quæ non erat fiat. Multa enim sunt, quæ audientis animum produnt maximè, si auditores nostri, & semper laudant quæ audiunt, & nunquam quod laudant sequuntur. *Stabant autem principes sacerdotum, & scribæ constanter accusantes eum.*

Ioan. 19.

Hebræ. 7.

Matth. 27.

Ioan. 8.

Matth. 2. Mar. 6.

1. Reg. 21.

Matth. 7. Ioan. 1. Mar. 6.

Matth. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Timebant principes sacerdotum & scribæ videntes Herodem cum gaudio, videre Iesum, & pulsare multis quæstionibus ne Iesus sapienter respondendo euaderet. Sed vbi vidēt Iesum tacere & Herodem æstimare illum fatuum transeunt in alium timorem: ne scilicet Iesus tanquam fatuus euadat. Ideo instant acrius accusando tendentes ad hoc vt ne tanquam fatuus absolueretur. De quibus vero ibi accusauerūt euangelistæ non exprimunt, sed forte de eisdem tribus, de quibus coram Pilato accusauerant: maxime hoc coram Herode aggrauantes, quomodo cōmouisset vniuersam Galilæā, quæ erat ex dominio ipsius Herodis, vt ex hoc magis sibi animam assumeret. Vnde ad istas accusationes Christus nihil respondit, nec Herodi, nec accusatoribus: sed tacuit nō concedēdo eorum accusationes tacitum nitate, sed despiciendo tanquā indignas responsione. Sic Psaltes in persona Saluatoris. Factus sum sicut homo non audiens: & nō habens in ore suo redargutiones. Esaias quoque ait. Quasi agnus coram tondente se, ob mutescet. Docemur hic quod omni loco tēpore: & coram quibuslibet, veritas est manifestāda sed plerūque silentium diuinum est. Videns itaque Herodes quod Christus nullum signū faceret nec verbū aliquod ad interrogata responderet, nec contra accusatores suos aliquibus respōsionibus se defenderet, reputauit eum idiotam, ac fatuum, & non sanæ mentis, ideoque. *Sprevit eum Herodes, cum exercitu suo.* Vt omnes in eadem culpa monstrarentur esse pares. Sic hodie sectatores Christi à malis hominibus spernūtur, & ab eis fatui reputantur. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinē improperij nos insensati vitam illorū æstimabamus insaniā, & finem illorū sine honore. Sic etiam & hodie multi cum Herode spernunt Christū qui signa querunt conquerentes quod modo miracula ab eo non fiant, cum modo non sit opus signorū, sed operum. Habent (dixit Abraham) Mosem, & prophetas: audiant illos. Modo autem præter hæc habemus euangelium epistolas Pauli, & adhuc signa quærimus. ¶ Porrò quis dicere poterit, quot iniurijs, blasphemijs, & irrisionibus Christū affecerunt ministri hi iniquitatis? Bene dixit illud Psalmi. Ego autē sum vermis, & non homo, opprobriū hominū, & abiectio plebis. Sicuti enim vermiculi mortui recēter nemo miseretur cum res vilis, & parui momēti sit adeo vt etsi conculcet quis nihil refert: sic Christi saluatoris vita tanquā si esset alicuius vilis vermiculi despecta est, ipseq; adeo cōculcatus, sputus, cōtēptus, abiectus & interēptus, acsi vere homo non esset, sed vermis. Miserere ergo tu, & compatere si Christianus es: suntque tibi humana viscera, compatere in quam ob ingentem abiectionem, pudeatq; te honores, & prospera diligere videntem propter te Deum in profundo miseriæ, & calamitatis cōstitutum. Hic videbis sanctū prophetam Dauidem, factum insanum, & furiosum habituri coram rege Achis. Audi ergo Esaiam in persona Dei in hec verba loquentem. Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. In Psalmo quoque habetur. Factus sum illis in parabolam. Etiam nunc sunt multi similes Herodi: qui primo gauisus est, postea spreuit Christū. Sic etiā & plurimi simulant sese sapientiæ diuinæ amatores & salutaris veritatis inquisitores: non vt secundum eam viuant, sed vt in eius profundis, & mirabilibus delectentur. Qui dum circa eius documēta laborant, & vitijs seruiunt: quid aliud est nisi quod Iesum cōtemnunt? Melius fuisset Herodi, Iesum nō videre quam videre, & contemnere. Melius (inquit beatus Petrus) esset viam veritatis non agnoscere: quam post agnitam retrorsum conuerti. Illi vero Gētiles viderunt Iesum sed ad bonum suū. Cupiebant enim in eum credere, vt habetur in Ioanne. Sic & Simeon, sic & Zachæus: sic & tu desiderare debes amplius Iesum videre, hoc est maiorem quotidie agnitionē habere, non vt contemnas: sed vt in eius dilectione accrescas. ¶ Præterea hoc Christi exēplo docemur, vt nos potius velle debeamus à malis despici, quā ab adulatoribus laudari. Secūdo quod tempore & loco expedit aliquando sapientiā dissimulare. Vnde quod Dominus ipse fons sapientiæ, coram Herode pro stulto haberi se permisit ex incomprehensibili sua sapientia processit, quia si sapientem se verbis, & factis ostendisset, vtique passionem suam impediuisset. Docemur tertio, quod homo nihil quærat in vestibus, non ornatū, non pretiositatē, sed solum necessitatē: quia saluator in veste velut fatuus est illusus. Et ideò sequitur in textu. *Et illusit indutum veste alba.* Et hoc in derisionem signumque illusionis, sicut fatui solent aliqua ludicra veste indui, qua cognoscantur ab alijs: & tunc derisorium erat portare desuper vestem albam: eo quod sic illuderetur tunc fatuus. Sic itaque vides qualiter Dominus non solum malefactor, sed etiam stultus est reputatus, ipse autem omnia patientissime tolerabat. Patiētiam ergo habe si tu malefactor, & stultus iniustè fueris reputatus. Nam sicut diuina sapientia tanquam fatua spernitur & irridetur: sic omnes irrisiones quæ solent à varijs mūdi huius hominibus Deum præ oculis non habētibus homini spirituali irrogari, debent patienter ferri. Vide quod omnes qui pie, & innocēter volunt vitā ducere, secūdum nouum hominem, ab his qui viuunt secundum hominem veterem illuduntur, & ab eis pro fatuis habentur. Sed propter hoc nō debent turbari viri spirituales, imo potius gaudere: quia Christus indutus veste alba quæ innocentiam significat illusus, & derisus est à filijs huius sæculi, apud quos alba vestis exprobrabilis est. Sed sicut crux ante passionē Christi exprobrabilis erat, quæ posteà facta est honorabilis: ita vt etiam in coronis regum portetur: ità alba vestis post Christi passionem facta est valde honorabilis, & innocentiæ signū. Vnde quilibet post baptismū renouatus indutur veste alba insignū innocentiæ, quā confert baptismus. In cuius etiā signū Christo passo Angeli in vestimentis albis apparuerunt in eius resurrectione, sed ad contextū. *Et remisit ad Pilatum.* Non enim est bonorū iudicum illudere in iudicio constituto: sed aut damnare criminis contictū, aut absolure innocentem. Vtrumq; negligit Herodes innocentem irridet, & vinctum remittit ad alium iudicem. Sic Dominus cum nota illusionis portando vestem albam redijt, & Herodis consensum de sua nece secum detulit. Hic autem consensus apparuit signo, & facto: signo quidem in vestis albæ illusione, facto in amicitiæ confœderatione. Quapropter sequitur in textu. *Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad inuicem.* Iam Petra angularis coniungit duos illos parietes adeo separatos, Iudæos, scilicet, & Gentiles. Christus enim est pax nostra, qui ex vtroque populo fecit vnum. Impletum illud Psalmi. Cum his, qui oderunt pacem eram pacificus. Hos duos adeò discordes iudices, in concordiam redegit. Si tu odio habes proximum, & propter Christum in cruce mortuum non veniam concedis, peior es certe Pilato, & scelestior Herode: quiquidem adinuicem amicitiam inierunt Christo Domino nostro qui vera pax est intercedente. Vide ergo, quam sancta vestigia, & tempora teris, quando contrahendis amicitijs, & concordijs indulges: siquidē maximum, & præcipuum, quod Deus veniens mundo intulit, fuit pax ipsa. Inimicitias autem habebant antea Herodes & Pilatus propter necem Galilæorū, qui de Herodis præpositura, & dominio, erant, quos Pilatus occiderat miscens sanguinem eorū cum sacrificijs, quæ offerebant. Sed nunc super hoc recōciliatus est Pilatus Herodi: quia pro bono habuit Herodes quod Pilatus sibi detulerat mittendo sibi hominem suæ iurisdictionis, & præsertim talē hominem quē ipse videre diu desiderauerat. Sicut multi frequenter amici, & concordes in condēnatione, & nocumento innocentum fiunt qui antea sibi inuicem contrarij fuerāt. Hæc autem amicitia Pilati & Herodis fuit signum quod Iudæi & Gentiles conuenirent in persequutione Christianorū. De hac habetur in Psalmo. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ & principes conuenerūt in vnum: aduersus dominum, & aduersus Christū eius. Prætereà hanc missionem & remissionem Deus fieri voluit: ad maiorem & euidentiorem suæ innocentiæ ostensionem. *Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum, & magistratibus & plebe, dixit ad illos. Obtulistis mihi hunc hominem quasi auertentem populum: & ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inuenio in homine isto ex his, in quibus eum accusatis, sed neque Herodes. Nam remisi vos ad illum: & ecce nihil dignum morte actum est ei.* Historia clara est, nec aliqua indiget expositione: sed tantum considerandum quod Christus Dominus Iudæos suos sibi magis offensos habet, quam Gentiles. Pilatus omnia conatur, & omnem mouet lapidem, vt Iesum absoluat, & eius innocentiam palam ostendit, quem sola Pontificum inuidia traditum nouerat: in quo neque ipse, nec Herodes, causam mortis inuenire poterat. Sed Iudæi clamant, vt morti damnet Christū. Filij naturales, magis persequuntur. Inimici enim hominis (ait Iesus) domestici eius. Prætereà Pilatus omnes conuocat tam principes sacerdotum, quam turbam, vt inter tantos saltim aliquem inueniat qui veritati & innocentiæ Christi patrocinari velit. Obtulistis, inquit, mihi hunc hominem quasi contrarium

Universidad de Deusto
Biblioteca

trarium legi diuinæ, & humanæ: sed nõ tantum ego, sed nec Herodes, vt vos ipsi testes estis, inuenit in eo causam aliquam mortis. Et ne existimetis me clam conuiciſſe eum, vt veritatem celet, & delicta propria non confiteatur, coram vobis clare, & manifeste interrogaui & non inuenio in eo causam mortis. Atqui Herodes sub cuius ditione natus, & conuersatus est, & cui plus iuris est in hunc hominem quam mihi, nihil dignũ morte in ipso deprehendit. Quid igitur faciam? *Emendatum ergo illum dimittam.* Mira Pilati stultitia: si ipse fatetur quod innocẽs est: quid in innocente emendari quærit? Et si emendabit, quid in innocẽtem toties proclamabit? Nam qui innocens est: nec leuissima pœna puniri debet. Sed Pilatus hac castigatione iubens eum flagellari, volebat mitigare odium Iudæorum aduersus Christum: quod vtique facere non debebat, sed continuo absoluere Christum innocentem. Vtcunque tamẽ sit, Pilatus multo melior erat quam Iudæorum pontifices: nam hi totis viribus conantur innocentem occidere, Pilatus autem quærit modum vt eum absoluat. Emendatum ergo eum, scilicet flagellando, vt si qua in vestris cęrimonijs commisit, vel in aliquo deliquit pro ipsis correctus emendetur: & sic emendatum & disciplinatum, dimittam à morte liberum. Flagris, & ludibrijs eum afficiam, quantum ipsi iusseritis, dũmodo innoxium sanguinem nõ sitiatis: vel fundatis: videṡ enim ex clamore eorum quod nullo modo poterat dimittere Iesum omnino liberum cum pace ipsorum, & ex altera parte durum sibi videbatur interficere innocentem: ideo ad satisfaciendum eis fecit Christum flagellari, & illudi, vt videntes eum sic punitum & illusum vltra condignum pœnis eius & opprobrijs ipsi, & crudelitas eorũ satiaretur, & mitigaretur, mortemque eius non sitirent: nam naturale est vt ira quiescat, si eum contra quem iracitur humiliatum, & punitum videat. O Pilate tu vis dominum castigare? Nescis, quod nec flagella meretur, sicut nec pœnam mortis. Rectius ageres si te ipsum ad suum nutum corrigeres. Vnde intentio nõ excusat Pilatum in totum: quia nullum per se malũ potest propter bonam intentionem effici tota liter bonum: nec facienda sunt mala, vt eueniant bona. Affligere tamen innocẽtem, & maxime filium Dei, de se malum erat: ideo nullam habet Pilatus excusationem. Sed nunc, ô Christiane tu quisquis es considera quod nudatur ille qui nudos vestit, & ligatur qui soluit compeditos, à dæmonibusq; vinctos, & flagellatur ille qui nos eruit à flagellis. Flagellari enim Christus voluit vt nos à perpetuis flagellis liberaret. Sicut pia mater videns quod pater vult flagellare aliquẽ de filijs suis, extensis occurrit brachijs: & eum protegit, exponẽs se pro eo flagellis. Ideo Christus sicut pia mater, flagella nostra suscepit. Quapropter dicitur in Esaia. Disciplina pacis nostræ super eũ cuius liuore sanati sumus. In sano enim mẽbro oportet facere cauteriũ, vt infirma mẽbra sanẽtur. Ideo habetur in Psalmo disciplina tua correxit me in finẽ. ¶ Vide etiã quod si Christus tã grauiter flagellatus est innocens pro peccatis alienis: quam grauiter putas noxios (nisi se correxerint) esse flagellandos pro peccatis proprijs? Disce patienter flagella Dei sustinere: ipse enim vt ait sapiens, quem diligit castigat: & flagellat omnem filium quẽ recipit. Fluit itaque regius & pretiosissimus sanguis de omnibus partibus corporis: & eius corpus candidissimum cruore eius roseo rubricatur per totũ. Super additur, reiteratur, & spissatur plaga super plagã: liuor super liuorem, fractura super fracturam, sanguis super sanguinem: quousque tam tortoribus, quam inspectoribus fatigatis solui iubetur à columna cui fuit ligatus. Innumerabiles enim fuerunt plagę eius nam cum pro mensura peccati sit plagarum modus, Christus flagellatus fuit pro peccatis nostris, quę innumerabilia fuerunt. Et hoc est quod dicitur in Esaia. A planta pedis vsque ad verticem nõ est in eo sanitas. Et iterũ. Non est ei species neque decor: & vidimus eum, & nõ erat aspectus, & quasi abscõditus vultus eius & despectus: & reputauimus eum quasi leprosum percussum à Deo, & humiliatum. Iam vides hic beatũ Iob, percussum à planta pedis vlcere pessimo: & Achiorẽ qui gloriam Dei celauerat & veritatem coram impio Holoferne dixerat, ligatũ. Hic quoque impletum cernimus illud. Fui flagellatus tota die, & castigatio in matutinis. Sed nunquid his omnibus, perfidorum Iudæorum rabies quieuit? Non est satiata eorũ crudelitas. Quapropter aliã viam quærit Pilatus, vt eum soluat & liberet à morte. Ideoq; sequitur in contextu. *Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum vnum.* Mos erat Iudęorum vnum vinctũ dimittere populo in die sancto

Rom. 3.

Deute. 25.

Esai. 1.

Esai. 53.

Iob. 2.

Iudith. 5.

Psal. 72.

Exo. 12.

sancto paschæ tantum, quem populus voluisset: & alij vincti digni morte qui tunc custodiebantur occidebantur. Quod faciebãt in memoriã quando Angelus domini saluauit Hebræos, & percussit primogenita Ægyptiorum. Ideo ad hoc repræsentandum, & in memoriã huius beneficij, saluabant vnũ morti propinquum, & alios interficiebant. Et hanc consuetudinem obseruari impetrarunt ab imperatore Romanorum sicut fuerat obseruata antequam Iudæa esset Romanis subiecta. Pilatus itaque sciens illos cupidos de obseruanda illa consuetudine, & ex alia parte quod Barabbas erat pessimus & populo odiosus proposuit eis sub distinctione optionem dicens, quod ad honorem festi liberarent vnum ex duobus Iesum, vel Barabbam, credens quod Iesum liberarent: nam non putabat quod peterent liberationem Barabbę qui erat homicida, ac seditiosus, & insignis famositate sui criminis, sed quod Iesum liberarẽt. Ipsi vero nimio odio contra Christum moti, & obstinato corde in malitia perdurantes ne Christus liberaretur petierunt Barabbam dimitti, & liberari, Christum vero innocentem tolli de medio: & crucifigi. Ideo sequitur. *Exclamauit simul vniuersa turba dicens, tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam: qui propter seditionem quandam factam in ciuitate, & homicidium missus erat in carcerem.* Proh Dei atque hominum fidem, quam iniqua est hæc collatio: innocentissimum cum sceleratissimo, principem pacis, cum authore seditionis conferre. Ligna vt legitur in libro Iudicum, elegerũt Rhamnum, & dimiserunt vitem: hunc autem eligendo perdiderunt animę libertatem, & corporis. Vermem enim Christum non hominem reputauerunt. Vnde in Psalmo dicitur. Ego sum vermis & nõ homo. In Osea. Ego tinea Ephraim: & quasi putredo domui Iuda. Sicut enim tinea de veste nascitur, & ipsam cõsumit: sic Christus de Iudęis secundum carnem natus est, & eos merito peccatorum suorum destruxit: quia homicidam authori vitæ prætulerunt. Quod increpans beatus Petrus postea dicebat. Vos sanctum, & iustum negastis: & petistis virum homicidam donari vobis: authorem vero vitę interfecistis. Sed quomodo populus tam facile persuasus est à principibus sacerdotum vt Barabbã peterent. Sciebat enim populus Christum beneficẽtissimum, eius enim beneficia quotidie receperat. Sciebat sapientissimum, eius enim doctrinam suspensus audiebat: sciebat diuinũ, eius enim miracula continenter spectabat. Vnde igitur tam facilè Barabbam vult dimitti, & Christum virum tantum crucifigi? Profecto argumentum est Christum non esse de terra, sed de cælo: non de mundo, sed de Deo. Si enim de mũdo fuisset mũdus quod suum est diligeret, nunc autem quia non est de mundo, odit eum mũdus. Quia non erat de mũdo, petit mundus vt crucifigatur.

Iudi. 9.

Psal. 21.

Osee. 5.

Act. 3.

Ioan. 14.

¶ Nota quod duos homines in sua passione liberauit Christus à morte: hunc Barabbã à morte corporis, & latronẽ à morte animæ: vt ostenderet quòd suo sanguine nos liberauit à morte animę, & corporis. Sed ad cõtextum. *Iterum autem Pilatus loquutus est ad eos volens dimittere Iesum.* Supra tentabat eum dimittere: sed ex tunc omnino & cõstanti animo quærebat hoc facere. Iudæi autẽ non valentes per falsas accusationes circunuenire iudicẽ, vocibus magnis insistebant: quapropter ait Lucas. *At illi succlamabant, dicentes. Crucifige crucifige eum.* Quasi dicat. Hæc pœna nullo modo nobis sufficit: sed petimus vt moriatur. Videntes eum magis cõmouebantur: quia ex aspectu eius qui odio habetur magis contra eum cor odientis inflãmatur. Illa meretrix corã iudice Salomone clamabat inuerecunde. Nec mihi nec tibi: sed diuidatur. Sic nunc inuerecunda synagoga, quia iam adulterauerat, & recesserat à vero sponso suo Christo, coram Pilato iudice vociferatur. Crucifige, crucifige eum. Ingemiñatautem, crucifige propter desiderij vehementiam, & quia voluntate & opere crucifixerunt eum. Moses bis virga percussit silicem: & Iudæo bis clamante crucifige crucifige de percussa silice crucifixi fluxerunt aquæ largissimæ quæ totum mundum doctrina, & baptismo abluerunt: sic populũ iumentaque, id est, doctos indoctosque salutaris verbi longa siti deficientes refecit.

3. Reg. 3.

Nume. 20.

¶ Pręterea magna fuit horũ crudelitas: quia eis non sufficit videre eum sic flagellatum, & sanguine perfusum, sed volunt occidere: & non quacunque morte, sed turpissima & abiectissima. Clauis affixi ad lignum quærũt ne dolor citius finiatur, sed morte producta moriatur: vt in cruce diutius videatur, & modo mortis diffametur. Verum Iudæi de morte pessima cogitabant, sed à domino eis non intelligentibus electa est. Crux enim erat trophæũ quo diabolus erat superãdus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ille qui in ligno parentes nostros vicerat,
Gen.3. à Domino vinceretur. Suis enim armis dia
Hester.7. bolus victus & suspensus sicut Aman in pa
1.Reg.17. tibulo quod parauerat Mardochæo. Hic est
Iudith.13. gladius Goliath Philistæi, & ensis Holofer
nis quibus decollati sunt. Arma fuit diabo
li lignum in quo protoplastum vicit. Hunc
Christo parauit, & in eo mortua est mors,
& diabolus victus. Si hîc esset aliquis adeò
in gladiatoria arte peritus, vt inter omnes
Hispanos peritissimè ense inimici ictus re
pelleret & clypeo exciperet, quem si alius
superueniret, qui eisdē armis in quibus ille
strenuus est vinceret & superaret, nōne vir
maximæ frugi haberetur? Diabolus quidē
optimè sudem & fustem vibrare sciebat, of
fendere, & ictum defendere: quo armorum
genere Adamum deiecerat & superauerat,
& vt peritus & strenuus in huiusmodi exer
citio crucē elegit & parauit suis ministris, Iu
dæis, scilicet, eorundē ope quidē: qui tandē
modo eorū linguis illapsus est vt eis tanquā
instrumentis Pilatum alloquatur, dicens.
Crucifige, crucifige eum. Sed tamen ei con
tra euenit: nam eadē cruce victus fuit & re
gnum illius desolatum. Vide hîc quod non
refert ad culpæ intentionem occidere homi
nem lingua vel gladio, quia non sunt hic at
tendendæ manus inermes, sed os armatum.
Psal.56. Vnde gladius processit quo Christus occi
deretur. Ideo in Psalmo habetur, lingua eo
rum gladius acutus. Caueant ergo sibi detra
ctores & proximorum infamatores ne exa
cuant vt gladios linguas suas: quia sicut gla
dio corpus, sic lingua fama hominis perimi
Prouer.18. tur, vt in Prouerbijs dicitur. Mors & vita in
manibus linguæ. Talibus conuitijs & iniu
rijs respondendum non est. Christus enim
sicut agnus innocens eis non respondebat.
Sed procedamus. *Ille autem tertio dixit ad illos. Quid mali fecit iste? Nullam causam mortis inue nio in eo. Corripiam ergo illum & dimittam.* Si be
nè quæ in superioribus dixit Lucas legeris,
iam nunc tertiò dixit Pilatus Christum in
nocentē esse. Nam primò postquam Chri
stum interrogauit an esset rex Iudeorum di
xit Pilatus ad principes sacerdotū & ad tur
bas. Nihil inuenio causæ in hoc homine. Se
cundo postquam venit Christus ad Pilatū
de domo Herodis dixit Pilatus ad illos. Ob
tulistis mihi hunc hominem quasi auertен
tem populū, & ecce ego corā vobis interro
gans nullā causam inuenio in homine isto.
Et nunc tertiò ait. Nullam causam mortis
inuenio in eo. Benè ergo euangelista noster
ait quod hoc tertio dixit Pilatus ad illos.
Non inuenio inquit causam mortis in eo.
Verum dixit Pilatus quia Christus pecca- *1.Pet.2.*
tum non fecit, nec dolus inuentus est in ore
eius, vnde bene dicit in eo, quia causa mor
tis Christi non fuit in eo, sed in nobis. Et vi
dens quod quamuis ostēdit eis flagellatum,
& sic illusum, & vt alij euangelistæ volunt
spinis coronatum clamabant quod crucifi
geretur: addidit & adhuc vt eorum iram ali
quantulum placaret dicēs. Corripiam ergo
illum, & dimittam, volens aliquod ei suppli
cium inferre ne crucifigeretur. ¶ Voluit Pi
latus quinque modis liberare Christū. Pri
mò iudicis mutatione, quādo misit eum ad
Herodem. Secundò criminis purgatione di
cens, ego in eo non inuenio causam mortis.
Tertiò pœnæ illatione, quando ait. Corri
piam ergo illū, & dimittam. Quartò perso
narum collatione, conferēdo Barabbam la
tronem innocenti Christo. Quintò ex sen
tentiæ dilatione: eos sæpe interrogādo quid
vellēt facere de Iesu. Vtinam iudices nostri
ita curiosi essent pro pauperibus absoluen
dis in causa iusta. Sed quid ad hęc obstinata
Iudæorum iniquitas? *At illi instabant vocibus magnis postulantes vt crucifigeretur, & inualescebant voces eorum.* Instabant vocibus magnis
sicut canes rabidi non sustinentes sibi auferri cadauer: ad quod lacerandum, & deuoran
dum dentibus, & totis faucibus inhiant so
lo latratu cum dentibus nō possint amplius
insequentes. Quanto enim plus audiebant
quod Pilatus vellet liberare eum tanto ma
gis clamabant in contrarium: vt qui crimi
nando, & ratiocinando nequiuerant, iam
vociferando, perficiant sed Pilatus timore
mox vincitur: & à tramite veritatis, iustitiæ
que detorquetur. Petēte enim tota Iudæo
rum multitudine vocibus magnis vt cruci
figeretur: tamen miser Iudex Pilatus mo
tus timore Imperatoris, fauore Iudaici po
puli cui ipse præerat, & à quibus pecunias
sperabat accipere contra iustitiam, & con
scientiam, qua Christum innocentem noue
rat, & in quo nulla causa mortis erat: dedit
sententiā crudelissimā de morte innocētis.
Ideo sequitur in cōtextu. *Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorū.* Pilatus ambitiosus no
lens amittere principatum, quanquam pro
nuntiasset Christum innocentem, volens ta
men magis clamoribus populi satisfacere,
quā Deo, & iustitiæ, timēsque ne accusare-
tur

tur de Cæsaris rebellione, cum hoc, nullum
suspicans periculum etsi innocentē pauper
rem morti adiudicaret (maxime quia cōtra
dictor aliquis non apparebat) protulit sen
tentiam, & iudicauit eum ob culpā affectati
regni esse crucifigendū. Quia enim Iudæi
Cæsarem regē, & dominum professi sunt
videns quod sic se potestati Romanorū sub
iecerunt condēnauit Iesum quasi vsurpan
tem Cæsaris potestatem. Præterea Pilatus
Christū, quē innocentem sciebat dānaui
sequeris multitudinis opinionem: ita vt nō
auderet absoluere, quem omnes cupiebant
damnare. Disce non sequi omniū votum si
Exod.23. tu sentis iuste iudicādum. Vnde in Exodo.
Non ieris post multos ad mala. Ambitiosus
itaque fuit Pilatus & pusillanimis: timore
enim Iudæorum, non ex malitia dānauit in
nocentem. Non tamen propter hoc excusa
tur Pilatus: quia cum iudex esset tenebatur
ex officio seruare iustitiā: & nec timore cre
dere debuit nec amore vt faceret cōtra eam:
qui si omnino voluisset quem iustum pro
nuntiauerat eripere potuisset. Minus tamē
peccauit quam Iudæi, instituit enim vt eum
ab eorū manibus liberaret, & eius motiuum
fuit minus malum: quia Iudæi ad occiden
dum Christum moti sunt per rancorem, &
odium. Pilatus verò propter Cæsaris fauo
rem, & Iudæorum timorē. Sic ergo eis con
sensit, quia cum effectu furori eorū obuiare
potuit. Consentit enim qui cum potest ar
guere nō arguit. Sicut enim tunc Pilatus sic
hodie faciunt multi iudices timore, vel fauo
re à veritate iudicij declinantes: & iustitiam
subuertentes. Ecce quomodo innocentissi
mus agnus vt te à iudicio, & lamēto, iustę &
Psal.68. æternæ dānationis eriperet iniuste propter
te iudicio dānari prælegit: ecce quæ nō ra
puit pro te soluit, & tu nec deuotionis soluis
pinguedinem nec compassionis refundis af
fectum. Cogita quantum amici eius clama
uerunt, quando illam sententiam audierūt.
Sed maledicti gaudent exultātque quod in
tentum suum prauum habent: eum qui est
verus & æternus Deus deridēt, & eius mor
tem quantum possunt accelerant, nec bene
ficiorū, & operum eius recordantur nec pro
pter innocentiā eius moutēur: & quod cru
delius videtur nec propter afflictionē quam
in eo vident se retrahūt. ¶ Admonemur hic
quod sicut Saluator noster sustinuit pro no
bis iniquā sententiam ab homine contra se
ferri: sic & nos pro Deo, curare nō debemus
iniqua hominum iudicia. Vnde Apostolus
Corinthijs suis dicebat. Mihi autem pro mi *1.Cor.4.*
nimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano
die. Sed procedamus. *Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium & seditionem missus fuit in carcerem quem petebant: Iesum vero tradidit voluntati eorum.* Dat veniam coruis Pilatus &
vexat censura columbas: quod etiā & nunc
quotidie fieri cernimus: nam scelerati soluū
tur quasi essent innocentes, & pauperes gra
uibus pœnis plectuntur. Si innocentia tan
ta sicut Christi non erat in orbe tuta, & sub
tantis iudicibus, & in tanta ciuitate: quid
in mundo erit de pauperum innocētia, quę
non est tanta sicut illa quę declarata erat vir
tutibus, miraculis, & doctrina? propterea
solatium hic accipiat innocentia læsa à Iudi
cibus. Non est autem hoc mirandum quia
propter innocentiam ouiū non dimittit lu
pus eas deuorare: & maxime cum sint in syl
uis, vel prope syluas, ciuitates & vrbes. Syl
uæ sunt vbi habitant multi bestiales homi
nes, & tanto maiores syluæ quanto maiores
ciuitates. O quam ingens fuit lætitia illius
nequissimę gentis, quando authoritate iudi
cis innocentissimus agnus illis fuit traditus
illudendus, & pro libito tractandus. Vestie
runt eum vestimētis suis, vt magis agnosce
retur in propria veste, quam in aliena & du
ctus est foras citius ne mortem eius differāt,
& ligantes funem manus, & collum ipsius, po
nentes lignum magnum crucis, super delica
tissimos humeros suos, extra propriam ciui
tatem eijciunt. Ecce nunc rex noster portat
sceptrum in signū gloriæ, portat trophęum
in signum victoriæ: quo principatu, & po
testate spoliando triumphauit. Vide nunc *Leui.16.*
summum sacerdotem intrantem in sancta
sanctorum, tanquam paradisi clauem super
humerum portantem. Ecce Abel educitur *Gen.4.*
in agrū à fratre, vt ab eo perimatur: & Isaac
ligna holocausti portat. Et sicut Isaac nō est *Gen.22.*
occisus sed aries: ita Christus non quatenus
Deus, sed quatenus homo est mortuus. Nā
sicut si quis ignito ferro aquam super infun
dat extinguitur ignis, qui natus est pati ab
aqua, ferrum autem manet incolume: sic
humanitas passa est quæ pati poterat, nō di
uinitas. Vide etiam & Mosem cum virga cu *Exo.14.*
ius percussione apertum est mare, per quod
filij Israel in terram promissionis transie
runt. Vide hic Eliseū cum ligno ad quæren *4.Reg.6.*
dum securim, quę in imo demersa erat vt in
hoc salutifero ligno Christus suscitaret ge-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus humanum in imo iacens. Hic adimpletum cernimus illud, quod olim prædixerat
Esaiæ.9. Esaias. Principatum eius super humerum eius. Eduxerunt autem illum extra ciuitatem, quorum enim animalium sanguis inferebatur in sancta sanctorum horũ corpora
Leui.8. educebantur extra castra, cum cremabãtur & immolabantur. Sic Christus extra castra passus est, & immolatus pro nobis, vt nos
Matth. 16. Deo conciliaret. Baiulans vero crucem, per hoc inducit ad sui sequelam sicut antea dixit. Si quis vult venire post me abneget semetipsum & tollat crucẽ suam, & sequatur
Hebræ. 13. 2.Cor.4. me. Sic verus Christi imitator se ipsum abneget, crucem suam tollendo & extra castra secũ improperia eius portando, tanquã purgamentum huius mũdi factus, semper mortificationẽ Iesu in corpore suo circunferat, vt & vita Iesu in corpore suo tandem manifesta fiat. *Et cum ducerent eum apprehenderunt Simonem quendam Cirenensem venientem de villa & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.* Lento gradu incedente Christo, imponũt crucem Simoni, qui de Cirene ciuitate Lybiæ erat, & pater Alexandri, & Ruffi. Hoc fecerunt non ex compassione: sed timentes ne Pilatus sententiam reuocaret quia voluntatem dimittendi eum ostenderat, & timebant ne antequam crucifigeretur reuocaret sententiam. Ideo mortem Christi accelerare volentes hunc Simonem angariauerunt: vel etiam quia isti Iudæi volebant, vt Christus non solum moreretur,
Deut.21. sed vt moreretur morte maledicta crucis, nam maledictus erat secundum legem qui suspendebatur ligno: timentes verò ne ſi fatigatus pondere crucis post flagella & vulnera in via deficeret accelerare voluerunt crucifixionem, vt sic ignominiosius moreretur. ¶ Expende etiam quod Pilati domus à Caluario monte distat mille octingẽtos septuaginta duos passus, vt videas quã longa via Christus dominus cruce onustus incesit, post tot præcipuè labores & angustias. ¶ Præterea hæc beati Lucæ verba dupliciter solẽt exponi. Vno modo vt illa particula, post, dicat posterioritatem temporis: & iste intellectus est magis cõmunis: ita vt deposita cruce desuper humeros Christi postmodũ Simon portauerit eam solus. Alio modo vt dicat posterioritatem loci: ita quod Christus præcesserit portando crucem in parte anteriori & Simõ sit subsequutus portando partẽ posteriorẽ, quia solus nõ poterat portare: ita quod ambo portabant Simon adiuuando: & simul cum Christo post ipsum portando: & hic secundus sensus mihi melior & verior videtur, & literæ magis consonans beati Lucæ, & in antiquis picturis ita depingitur, Simõ hic eandem crucem simul cum Christo portando. Sequitur. *Sequebatur autem eum multa turba populi & mulierum, quæ plangebãt eum & lamentabantur eum.* Non dubium quin ibi fuerint viri flentes: quia credibile est ibi fuisse Ioseph Abarimathia, Gamalielem, & Nicodemum: sed quia fœmineus sexus tanquam contemptibilior liberius poterat principibus sacerdotum præsentibus quid contra eorum malitiam senserit ostentare: ideo præcipuè dicuntur mulieres hic fleuisse. Quadruplex, autem turba eum sequebatur. Prima carnificum, qui eum trahebant & premebant. Secunda Iudæorum, qui eum irridebant. Tertia eorum, qui ad videndum spectaculum veniebant. Quarta amicorum, qui anxie lugebant. Tu etiam si Christi passionem nõ doles nec luges, sed in hac vita dies transis risu, delicijsque signum maximum est quod non es de turba amicorum Christi: quiquidem vna cum deuotis mulieribus lamentabantur, & sequebantur lugentes. Sed quia nouit dominus qui sunt eius prætermissa furentis populi turba adamantes & plangentes se, fœminas oculos & ora conuertit: quia suos libenter respicit dominus, & dixit eis. *Filiæ Hierusalem nolite flere super me.* Nunc lamentamini me moriturum, cuius cito resurrectio soluere mortem potest: cuius mors, omnemque mortem & ipsum mortis authorem destruet. Non enim oportet flere eum, qui propria patitur sponte: sed magis ei applaudere, nã mors mea vita est. Non oportet mortem iustorum flere, quia isti mutantur in melius & ab hoc exilio in patriam morte interueniente transeunt.
¶ Aduerte quod cum filias Hierusalem ap- *Luc.8.*
pellat, datur intelligi quod non solum mulieres de Galilæa eum sequutæ sunt, sed etiam aliæ mulieres eiusdem vrbis eum sequutæ sunt, & ei adhæserunt. Præterea istæ mulieres typum gerebant eorum qui aliorum cõpatiuntur & miserentur, sed non sibi, aliorumque peccata deplorant & accusant, sed de suis moribus nõ curãt: contra quod dicitur in Ecclesiastico. Miserere *Eccle.30.*
ani-

mæ tuæ, placens Deo. Non ergo prohibet Dominus compassionem: sed prædicit aliam luctus causam. Ideo subiungitur. *Sed super vos ipsas flete & super filios vestros.* Hoc dicit propter miseriam, quæ erat ventura à Romanis in obsidione & vastatione Hierusalem. Super vos & super filios vestros flete, & super imminenti excidio vrbis & gentis vestræ: vosque ipsas & vestram progeniem dignis lachrymarum fletibus abluite, ne vltione meæ mortis damnemini, etiam cum perfidis. *Quoniã ecce dies venient.* Scilicet qua dragesimo anno post meam passionem. *In quibus dicent.* Præ angustia & dolore maximo & amaritudine cordis gementes & vlulantes. *Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & vbera, quæ non lactauerunt.* Quia agilio res ad fugiendum quam grauidæ, & etiam quia pro se solum erunt anxiæ, & non pro filijs: nam matres duplici dolore concutiẽtur: vno ex partu suo, alio ex dolore filiorũ. Nam vastatione Hierusalẽ matres filios iugulabãt & comedebãt. Ideo illæ, quæ filios non habebãt aut nutriebãt beatæ erant præillis. *Tunc incipient dicere montibus, cadite super nos, & collibus, operite nos.* Quia multi tunc dicent. Vtinam montes caderent super nos, & tolles operirent nos. His verbis explicat Christus mala, quæ ventura sunt super Iudæam & Hierusalem in vltionẽ mortis suę, quæ erit talis, qualis nunquam fuit tribulatio ex qua homines esse cœperunt. *Quia si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?* Nam si Christo omnium virtutum tot tormenta inferunt: in peccatore ab omni humore gratiæ destituto & arefacto quid fiet? Certè grauius punietur. Quasi omnibus diceret. Si ego qui peccatũ non feci & fructuosus sum sine igne passionis de mũdo non exeo: quę tormenta manent peccatoribus, & impijs, qui fructibus sunt vacui? Christus hic dicitur lignum viride faciens fructũ & per consequẽs indignum absciſsione per mortem. Viride etiam lignum & fructiferum sunt iusti & electi: sed aridum & infructiferũ sunt peccatores & impij. ¶ Vide tu qui peccata multa contra Deum feciſti, & modo nihil pateris aduersi, aut infirmitatis vel tribulationis: quantũ æterna tormenta timere debeas. Putãt enim mali quod flagella, ignes, carceres, exilia, & horum similia, quòd non propter ipsos facta sint, sed pro bonis & iustis, quia has pœnas tantũ in bonis vident, & quod ipsi immunes erunt. Sed falluntur nimis nam pœnæ propter cülpã factæ sunt: & propriè malorum sunt, & non bonorum. Quod si viderint bonos hic pati, iustos affligi, & audierint Stephanum lapidatũ, Laurentium crematũ. Sebastianum sagittis confossum, reliquos Dei amicos diuersis supplicijs, & tormentis interemptos, denique ipsum Dominum, ac redemptorem nostrũ crucis patibulũ subire, doleant ipsi peccatores, & timeant, quam graue tormẽtum, suppliciuḿque illis paratum sit, qui quotidie peccant: cum talia passi sunt innocentes, & Dei amici. Ideo apud Hieremiam habetur. Ecce quibus non erat iudicium, vt biberent *Hier.49.*
calicẽ, libenter bibent: & tu quasi innocens relinqueris? Nõ eris innocens, sed bibens bibes. Certè dñe Iesu verum est: quia si tu arbor sancta, lignum vitæ fructuosum & benedictum tanta pateris, & rãmis tuis spoliaris: quid erit de nobis miseris, qui sumus lignum infructuosum & siccum: aptum pro igne & gehẽnæ incendijs? Si ergò incipit iudiciũ de domo Dei, & omnes qui pie viuere volũt in Christo persequutionẽ patiuntur: quis finis eorum qui non credunt euãgelio, & impie viuunt? Cruciatus æternos, in *1.Timo.3.*
quibus mali in perpetuũ detinendi sunt. Nã huius vitæ tribulationes, deliciæ certè sunt: quibus Deus amicos suos afficit. Illi inquã tibi timorem debent incutere: nam quæ hic mala patimur, malorum nomen non merentur, siquidem adeo momentanea sunt, vt simul cum breuitate vitæ finiantur. Igitur ex his omnibus, vt concludam, considerare debes quanta passuri sunt illi, quos Deus reprobat, si tanta passi sunt, quos amat. *Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, vt interficerentur.* Hoc procuratum est per Iudæorũ principes, vt Christus infamaretur societate latronum, & à vulgaribus videretur in criminibus eorum participasse: & sic viderentur mortem eorum iuste procurasse. Hic adimpletũ esse cernimus quod Esaias dixerat. Et cum iniquis reputatus est. Aduerte autẽ *Esa.53.*
quod Christus redemptor noster cũ captus fuit in horto dixit Iudæis. Tanquam ad latronem existis cum gladijs comprehendere me. Propterea Christus cõqueritur, quod iam quòd ipsum comprehẽdere vellent, ne vt latronibus cum eo tunc se haberent, quia enim vir maximi nominis habebatur hoc multum dedecus sensit. Et quoniam ad eorum animos peruenerat Christum hoc supra modum vexasse, ad partem plus læsam

iacula

Universidad de Deusto
Biblioteca

iacula mittere statuerunt Et ideo inter duos latrones eum crucifigi fecerunt quasi dicerent. Qui ægrè tulit, vt latro comprehendi, acrius feret se inter latrones crucifixum videre. *Et postquam venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum: & latrones, vnum à dextris, alterum à sinistris.* Præcone clamante, vituperabiliter ductus extra portam Hierusalē peruenit ad locum Caluariæ vtique fœtidum, Hebraice Golgotha dictum: vbi malefactores puniebantur. Idcirco Dominus Iesus pro omnium salute in loco peccatorum est passus, vt ostenderetur pati pro peccatoribus: & vbi prius erat arca damnatorum, ibi erigeretur vexillum martyrum, vt vbi abundauit peccatum superabundaret gratia Dei, & in hoc ostenderetur quod per tolerantiam supplicij peruenitur ad coronam martyrij. Et sic patet mortis Christi turpitudo ex conditione loci: quia passus est in loco, vbi puniebantur malefactores, & rei. Patet etiam ex modo mortis: quia crucifixio erat turpissimum genus mortis. Ex ratione societatis: quia inter duos malefactores, quasi noxius est crucifixus. Et fuit turpis ratione temporis: nam fuit in die primo Paschæ solēni, vbi plurimæ erant nationes: & conuenerant ex omnibus Iudææ locis ad celebrandum Pascha in Hierusalem ad sanctum Dei templum: & sic fuit multū infamatus, & per consequens maior fuit dolor tantam crudelitatem & afflictionem tali tempore sustinere. ¶ Præterea extra portā passus est ciuitatis, primo vt ostenderet virtutem passionis suæ non esse includendam intra terminos Iudaicæ gentis. Secundo vt ostenderet quod quicūque consequi volūt passionis fructum, debent exire mundum: saltim per affectum. Rursus in medio terræ habitabilis salutē operatus est, vt omnibus esset æqualis: non enim acceptor personarum est Deus. Itē sanctificauerat Christus terram, pedibus sanctissimis suis, eam conculcando: aquam, super eam ambulando: & ignem, quia sanctificandus erat in specie eius spiritum paracletum mittendo discipulis: sed nunc aerem sanctificat in aere eleuatus vbi mori dignatus est. Secundo in aere etiam mori voluit, quia cōmune est elementum, & sic mors eius pro omnibus æqualiter offerebatur: ex parte sua, quoad sufficiētiam. Cætera enim elementa suos dominos habent, ita quod terra vnius, non sit alterius: nec fluuius vnius, aut ignis, non sit alterius, sed aer omniū est, & tantum habet aeris pauper sicut diues, agricola sicut Rex, & idiota sicut literatus. Sic etiā Christi passio, pro omnibus fuit. Nudus etiā crucifigitur, vt videas quanto igne charitatis & dilectionis ardet: qui vestes in hyeme habere non potest. ¶ In mōte crucifigi voluit: quia apud antiquos mos erat pro reformanda pace inter aliquos potētes, quod ipsi montem aliquē ascendebant & ibi ducebatur agnus, cuius sanguis fundebatur: in signum quod sic fieret frangenti fidē. Magni Domini & potentes fuerūt Deus, & homo, inter quos fuit contentio & bellum: sed tandem reformata est pax: pro cuius reformatione ductus est in montem agnus immaculatus, vbi fusus est eius sanguis in signū quod grauis iustitia facienda est de illis, qui hanc pacem per peccatum confringūt. ¶ Hac morte crucifixionis voluit mori extēsus in cruce apertis manibus, vt tibi regnum cœlorum concederet, vlnis explicitus, vt te amplecteretur, & ad suam amicitiam reuocaret, quantumuis peccator fueris, latere perforato, vt te in viscera, & corde conderet: & cum spiritum emittit caput inclinat, quasi signum faciens vocationis, vt ad eum te conferre properes. Denique pedes habet affixos: nam ire ad sumendū de tuis iniquitatibus supplicium renuit. ¶ Considera nunc quomodo à suis vestibus nudatur, & super lignū crucis, quod in terra positum erat dirè proiectus & strictissime in modū pellis hinc inde est extensus. Foramina prius fecerunt in cruce: & quia brachia, & pedes Christi nō poterant foramina attingere, ideo ligatis funibus in manibus & pedibus tātū traxerūt & dulces manus, & pedes, ita atrociter extēderunt, q̄ omnes iuncturæ ossiū dinumerari poterāt. Iuxta illud Psalmi Dinumerauerūt omnia ossa mea: quia dinumerabilia ea fecerunt. Hæc autē extensio multum pœnosa fuit: & maximā pœnam Christo intulit. Hic etiā adimpletū cernimus illud Psalmi. Foderūt manus meas & pedes meos. Extensis ergo neruis & venis, ac protentis iuncturis violenta extensione, affixus est cruci in manibus & pedibus durissime perforatis, & sauciatis: cum clauis magnis & durissimis, cutem carnem, neruos, & venas, ac compages ossiū dissipantibus. Quorum stimulis excita & tu manus & pedes tuos ad omne opus bonum: quia enim primus homo ad lignum præuaricationis manibus extendendo, & pedibus accedendo chirographum damnationis nostræ diabolo confecerat: ideò Saluator noster vt chirographum illud dēleret manibus, & pedibus ligno salutifero crucis affigi voluit, clauis inuictissimæ charitatis: delens per hoc chirographum decreti quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci. O, quam libenter crucem ascendit: & quanto amore omnia pro nobis sustulit. O, quātæ voces, ac tristes vlulatus, & gemitus, ibi ab amicis suis & præcipuè à matre sua mœstissima audiūtur: cum sic crudeliter extenditur, clauatur, & foditur & toto corpore dissipatur. Cū ergo crucifixio facta esset cruce in terra iacente: post hæc Christum crucifixū leuauerunt cū cruce, quæ quidem eleuatio non dubium quin maximi doloris fuerit, eo quod tunc lacerabantur vulnera manuū & pedū, ex ponderositate corporis: profluxeruntq; copiosiriui sanguinis vndique ex illis magnis fissuris, & fontibus Saluatoris. Hic siste tu quisquis es, Christi sanguine redēptus. Ecce Abel occisus à fratre, ecce Isaac ligatus à patre, ecce serpens æneus exaltatus in deserto à Mose, ecce scala Iacob, quæ cælū tangebat, per quam ascendere nos oportet in cælum, & dominus Iesus innixus scalæ. Ecce Deus occisus ab homine, & Iesus crucifixus in carne: ecce rex tuus suspēsus in cruce, & dominus tuus condemnatus morti, & homo mitis, innocensque proprio inuolutus sanguine. Clauiferei sustinēt totū pondus totius corporis eius. Dolores acerrimos tolerat, & vltra quam dici vel cogitari possit affligitur. Videtum quanto dolore & labore dominus stat in cruce: & non tædeat te in seruitio suo stare. Stat nudus corpore, sed vestitus amore: & amoris calore inflammatus. Fixis ergo in illa vulnera oculis, interna pietate considera illud corpus teneru, corpus illud innocens, corpus immaculatum, grauī crucis extensione grauiter laceratum. Attē de & vide si est dolor sicut dolor eius. Sed vide quomodo agnus innocens qui nō aperuit os suum ductus ad victimā nouissimè verbum benedictionis quale à seculo non est auditum super inimicos effudit. Arrige aures & audi sequētia. *Iesus autem dicebat. Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt.* O verbum magnæ patientiæ: magnæ dulcedinis amoris & ineffabilis charitatis! O dulcissimū pectus, non suā attendit iniuriā nō pœnam reputat, non sentit contumelias, non obliuiscitur misereri Deus, sed ipsis potius, à quibus patitur ille compatitur, à quibus vulneratur, ille medetur, vitam procurat, à quibus occiditur, orat pro eis, & nō petit vltionē. Quid hoc verbo māsuetiūs? Quid benignius audiri potuit? Cur ergo formica, fetuca, puluis, & cinis, vindictā expetis, & remissionem protrahis: cum videas regē gloriæ remittentem contumelias. Iam huic vide summum pontificem Aarō inter mortuos & viuentes pro populo interpellantē, & plagā cessauit. Sic summus sacerdos Christus secundum ordinem Melchisedech positus inter Deum, & homines, pro peccatoribus orat, & dicit, dimitte illis, &c. In cuius persona egregius Psaltes ait. Pro eo vt me diligerēt detrahebāt mihi, ego autē orabā. Iob quoque ait. Hęc passus sum absq; iniquitate manus meæ, cum habere mundas apud Deum preces Sed quid tibi & crucifigentibus te dñe Iesu, vt pro eis dicas, pater ignosce? Scit enim iustitia tua quod peccatores nō exaudis, ergo maxima iniquitas maximè claudit aditū ad aures paternæ pietatis. Quod autē peccatum maius, quàm innocentissimum Dei filium occidere, post tot mirabilia, & tu nihilominus clamas, pater ignosce? Præterea accusant te summi sacerdotes, deponūt cōtra innocentiam tuā falsi testes, flagellaris, derideris, iniquè iudicaris, fel & potaris: & tu innocēs cum patre tuo tractas de eorum salute, pater ignosce? Et vltra, nō sanguis Abel vindictam clamat de terra non misericordiam? Cum ergo multo maius fuerit peccatum hoc quam illud: videtur quod vindicare debueras, non tantum misereri? Item lex clamat, oculum pro oculo, dentem pro dente: & ecce quasi prævaricator legis tu pro occidentibus clamas, pater ignosce. Si proprio filio non pepercit innocenti: quomodo parcet tantæ impietati? Quomodo igitur à patre petis, patri ignosce illis? Mirabilis res si bene perspexeris. Moliti sunt sermones eius scilicet Christi super oleū: hoc est super omnem misericordiam: & tamē ipsi ei sunt iacula mortis. Rursus si sic cōdonas inimicis tuis, si sic pro eis ex corde patrem efflagitas: quid domine Iesu amplius facturus es amicis tuis? Sed quāuis hæc ita esse videantur, nō mireris quod patrē orat: quia maior est misericordia crucifixi, quam iniquitas crucifigentium. Melior est misericordia eius super vitas: etiā si mille ei auferātur. Quod si volueris testimoniū audi

Roma. 5.

Psal. 73.

Psal. 10.

Act. 2.

Gen. 4.
Gen. 22.
Num. 21.
Gen. 28.

Thren. 1.
Esaiæ. 53.

Psal. 21.

Num. 16.
Psalm. 109.
Psalm. 108.
Iob. 16.
Ioan. 9.
Esaiæ. 59.
Gen. 4.
Exod. 21.
Matth. 5.
Psalm. 54.
Psalm. 62.

Universidad de Deusto
Biblioteca

audi Apostolum. Sed nō sicut delictum, ita & donū. Plus enim potest salus, quam perditio, vita quam mors, gratia quam peccatum: vt vbi abundauit delictum superabundet & gratia. Quod si fel ei dederūt quid parum felis immixtum immenso dolio mellis? Nonne fel absorbebit, & totū fel in mel lis dulcedinem conuertet? Quid ergo mirari *Roma. 5.* ris si se continere non possit fons misericordiæ si ex abundantia calciatam dissoluat & effluat super inimicos suos? Allegas legem talionis, & nō audis Apostolum dicentem. *Hebræ. 7.* Neminem ad perfectum adduxit lex. Dicis sanguinem Abel clamare vindictam, & nō audis Apostolum dicentē sanguinem Chri *Gen. 4.* sti melius clamare quam Abel: quia sanguis illius vindictam, Christi autem sanguis misericordiam requirit. Et si peccatum crucifigentium fuit maximum: nonne didicisti quod abyssus miseriarum inuocet abyssum misericordiarum, & vbi maior est miseria, *Psal. 41.* maiori opus est misericordia? Deniq; miraris si sic ex affectu indulget inimicis, quid amplius sit facturus amicis? Sed certè fons abyssalis olim signatus, nunc apertus patet, amicis, & inimicis, vt inde hauriant de inimicis amicos facit, & vult huic nouissimo dare sicut tibi. Ideò ait, pater ignosce illis.

¶ Magis Christus de peccatis hominum dolebat, quā de pœnis ei inflictis: nam vulnus quod aliquis vulneratus præ cæteris sentit de illo cōqueritur primo, illudq; primum sanari desiderat, postulatq; ue. Sed primum verbum quod Christus dicit in cruce, est dolor de peccatis hominū q̄ peccata postulat mederi, igitur magis de nostris peccatis dolet. Secundò maius malum maiori dolore prosequendum est: cum autem culpa sit maius malum quam pœna quæcunq; ue, maiori dolore culpa sentienda est: ideo Christus prius de culpa peccatorū conqueritur, quam de pœna, quā patitur. Sed verba orationis excutiamus. ¶ Primò paternum allegauit affectum: eum enim omniū generalē patrē appellat, cum enim in horto oraret dixit, pater mi: nūc vero, ignosce illis. Acsi diceret. Non sicut olim te Deum vltionū, & dominum exercituum appello, sed patrem pietatis, & misericordiæ, cui proprium est misereri semper & parcere. Pater enim illorum tu es: ideo eorū oportet misereri. Secūdò allegat suæ volūtatis conformitatem ad patrem cum dicit, ignosce illis. Ad eius tendit affectus quod cū lachrymis, & clamore rogat. Acsi diceret patri. Pater tu, & ego vnum sumus, vna voluntas, & vna bonitas *Ioan. 10.* iā quod in me perpetrant eis indulgeo, qua propter pater indulge illis. Aduerte quod non dicit, ego condono illis, aut ignosco, ne aliquis in suum animū induceret Christū, eos tanquam infestos sibi, & inimicos habere: nam quanuis ipsi erant inimici crudeles, nō erat opus, vt Christus eis ignosceret, quā doquidē iam ignouerat. Quod quidē apertè ostēdebat per hoc, quod vt verus amicus pro ipsis orabat. Ideò à patre postulat, vt cō donet sicut ipse iam condonauit. Tertiò allegat eorum ignorantiā, quia nesciunt quid cogitauerunt contra me, nesciunt inquam quid faciunt, ideo pater indulge illis.

¶ Sed dubium hīc oritur, an hęc Christi oratio fuerit à patre exaudita: nā videmus quod multi ex persequutoribus Christi manserūt in infidelitate sua, & finaliter fuerunt damnati. Dicēdum quod Christi oratio fuit exaudita pro omnibus: pro quibus orauit, nō tamen orauit pro omnibus crucifixoribus suis vt fuerunt hi, qui propter inuidiam, & superbiam, scientes illum Messiam, & filiū Dei, negantes crucifixerunt eum, vt fuerūt Caiphas, ac scribæ in lege doctissimi summique sacerdotes, qui ex malitia peccabāt. *Rom. 10.* Sed pro illis orauit, qui ex ignorātia zelum Dei habētes, sed non secundum scientiam, nescierunt quid fecerūt: ideo in oratione addidit, quia nesciunt quid faciūt. Erant enim ibi multi simplices, & illiterati de turba, qui seducti à sacerdotibus Iudęorum persequebantur Christū zelo legis: & pro istis orauit Christus, & nō frustra: quia vno die ex istis *Actо. 2.* conuersi sunt tria millia, alio die quinque *&. 3.* millia: & vt infra euangelista noster Lucas ait, cum Christus spirauit, multi hoc videntes reuertebantur percutientes pectora sua.

¶ Docemur hīc primo vt cum aliorum mala narramus nūquam ipsa aggrauemus, exēplo Christi qui peccatum tam grande excusat apud patrē. Econtra autem multi faciūt sua scelera minimē, peccata autem aliorum aggrauant: sic accusati possunt dicere illud Psalmi. Supra dorsum meum fabricauerūt *Psal. 128.* peccatores & prolongauerunt iniquitatem suam. Iob quoque ait. Ostendā vos fabrica *Iob. 16.* tores mendacij. Talentum plūbi ponitur su *Zacha. 5.* per ollā in qua erat iniquitas. ¶ Secundò iniurias nobis factas propter nomē Christi cito remittere, & vltionem pro eis non expectare, cōtra multos, qui odia sua tenent in mente,

mente, similes cani, qui cum non potest lædētem se mordere: lapidem sibi proiectum conatur dentibus rodere, & portare. Vox enim carnificū est, sicut peccauit sic puniatur: vox christianorū, sicut cecidit sic releuetur: sicut dolet, sic curetur. ¶ Tertiò quod nemo desperare debet de salute sua quādiu viator est quātumcunq; graue peccatum commiserit: siquidem nunc videt Dominum orantem pro suis persequutoribus. Quid enim, conuerso, & contrito, non ignoscetur, si sanguis Christi fusus ignoscitur? Quis homicida desperet, si in spem redditus est, à quo etiam Deus occisus est?

¶ Quartò quod in nobis Christi exemplo sic debet charitas abundare, vt inimicos diligamus: & pro ipsis oremus sicut & Christus orauit. Emolliatur ergo cor nostrum, iuxta *Psal. 94.* illud prophetæ. Hodie si vocē eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Christus enim flagellis cæsus, spinis coronatus, clauis confossus, affixus patibulo, opprobrijs satiatus, omnium tamē dolorum immemor, ignosce, ait illis. Sed ad contextum. *Diuidentes verò vestimenta eius, miserunt sortes.* Sortem *Ioan. 19.* miserunt super illam tunicā quæ inconsuti lis erat: & desuper cōtexta per totū. Et ideo ne scinderetur ad vnū eam integrā peruenire sorte maluerūt, alia autem vestimenta inter se diuiserūt, quod olim eximius prophe *Psal. 21.* tarum Dauid prędixerat in Psalmo. Partiti sunt vestimēta mea: & super vestē meā miserunt sortē. Ex quo apparet Christi passionis ignominia, eo quòd nudū eum crucifixerunt, q̄ non fit nisi vilibus personis. Ostēditur etiam crucifigentiū auaritia, quia vestes Christi quanuis parū valerent: omnes tamē sibi rapuerūt. ¶ Voluit autem dns sic nudari, vt vestiret nos veste immortalitatis in gloria cœlesti: nam sicut Ionathas dedit Dauid *1. Reg. 18.* vestimenta sua vsque ad baltheum in signū amoris, sic Christus vt ostenderet charitatis ardorē spoliari non dedignatur, vt nos dilectissimos suos stola gloriæ vestiret. *Stabat populus expectans & deridebant eum principes cum eis dicentes. Alios saluos fecit se saluū faciat. Si hic est Christus Dei electus.* Illusus fuit Christus in domo Caiphæ, in domo Herodis, in domo Pilati à militibus Romanis, & nunc in cruce à turbis, principibus, & militibus: vnde *Esai. 1.* dicere poterat. Filios enutriui & exaltaui: *2. Reg. 6.* ipsi autem spreuerūt me. Sicut enim illa Michol, quia Dauid nudus saltabat coram arca domini in spiritu & humilitate, & illa illudebat ei: sic hæc maledicta synagoga, Christū nudum illudit in sua humilitate. Hęc enim est illa mulier Iob, qui cum nudus plenus vlceribus esset subsannabat dicēs. Adhuc per *Iob. 2.* manes in simplicitate tua? &c. Sic hæc Christum subsannabat. Saluū fac temetipsum. Sed quid Iob? Nudus egressus sum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc in cruce affixus. ¶ Præterea senserat diabolus crucis virtutē, & positus in linguis istorum sicut in deserto dño dixerat, si filius Dei es dic, vt la *Matth. 4.* pides isti panes fiāt: ità & nunc ait, se saluū faciat si hic est Christus Dei electus. Iā quidem dæmonē pœnitebat crucē elegisse. Intellexit enim fractas esse vires suas: & hoc agit, vt de cruce descēdat ne faceret salutem quā inchoarat. Cōsidera modo quid in aliorum exitu dęmō facit: qui cōtra ipsum mūdi Saluatorē & dominū venire præsumpsit. In cruce ergo tāquam in muscipula captus est diabolus & victus: muscipula enim diaboli crux Christi fuit, & esca, qua caperetur mors domini. *Item illudebant ei, & milites accedentes, & acetum offerentes ei, & dicentes. Si tu es rex Iudæorum saluum te fac.* Nullus mortalium adeo derisus est sicut Christus. Deridebat enim eū populus qui aderat: deridebant eū principes, qui facinus perpetrarūt: milites, qui crucifixerāt, & prætereūtes per viā & latrones qui cum eo erant crucifixi. Impletā cernimus prophetiā quæ ait. Omnes videtes me deriserūt me. Et illud. Ego sum *Psal. 21.* vermis & nō homo, opprobriū hominū, & abiectio plebis. Et alibi desiderabimus eum *Esai. 53.* despectum & nouissimū virorū. Et rursus. Quasi absconditus vultus eius, vnde nec reputauimus eum. Et in Psalmo. Ego sum factus *Psal. 108.* opprobriū illis: viderūt me & mouerunt capita sua. Et illud. Propter te sustinui oppro *Psal. 68.* brium: operuit confusio faciem meam. Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ. Iam hic vides Sanso- *Iudi. 16.* nem, in ludibriū infideliū adductū. Vides *2. Reg. 16.* Semei sanctū regē Dauid, exprobrantē, & maledicentē: postquā à filio eius est eiectus à Hierusalē. Vide patriarchā Noe nudatū in *Gen. 9.* cere in tabernaculo suo: & à filio derisum. Sed si Chā deridebat illū, filij boni venerabātur. Sic sanè quē impij Hebręi & Gētiles deridēt, nos veneremur proni adorātes. ¶ Sed putas q̄ tātū tūc est Christus derisus? A quo nūc Christus crucifixus nō irridetur? Quis nūc amat iniurias, opprobria, tormenta, & crucē? Christū adoramus glorioſum: quem contemni

Universidad de Deusto
Biblioteca

contemnimus, & irridemus crucifixũ. Vbi est qui nunc cum Paulo dicat. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi? Illudebant itaque isti milites cũ alijs: & accedentes offerebant acetum. Accedebant isti corpore, sed longe erant mente. Miseri & cæci debent supplicare. Saluos fac nos qui indigemus, & non saluũ te facit cum ipse esset ipsa salus. Sed dominus Iesus non acquieuit, docens nos in tribulatione habere perseuerantiam. ¶ At vt Iudæis non suffecit, quod Christum crucifigerent: sed etiam crucifixum eum diuersimode deriserunt. Ita & multis non sufficit Christũ crucifigere nunc peccando sed etiam deridendo crucifixum, peccata iterando, vel de peccatis se iactando. Magna iniquitas fuit deridere sic afflictum. In ecclesiastico enim habetur. Ne irrideas hominem in amaritudine animæ suæ. Sicut enim Noe quem nudatum, & inebriatum derisit iunior filius, propter quod maledictus est: sic Christum in cruce nudatum, & vino charitatis inebriatum, irrisit Iudaicus populus: propter quod in toto mundo est maledictus, & sterilis, & filiorum spirituali procreatione omnino caret, sicut Michol quia Dauid derisit. Admonet locus iste quod quando fuerimus in sublimi contemplationis vel sacræ actionis aut sanctæ religionis positi non debemus ad verba, subsannantium descendere: nec ad mundanas occupationes: sed potius sustinere peruersorũ subsannationes: sicut Christus ad Iudæorum insultationem, tentationem, & exprobrationem de cruce descendere noluit, sed ibi vsque ad mortem perseuerauit. Vnde dicebat vitis. Nunquid possum deserere vinum meum quod lætificat Deum, & homines, & inter cætera ligna promoueri? Sed multi pro minima contumelia descendunt de cruce patientiæ, alij de cruce pœnitentiæ. Secundò ne acquiescamus diaboli suggestionibus. Multis suadet diabolus per sua membra: vt descendant de cruce pœnitentiæ vel religionis vel boni propositi & consentiunt suggestioni. Multos enim videmus qui in sancto die parasceues cum Christo domino crucem ascendunt: sed in ipso sancto die paschæ ab ea per infirmitatem, vel per malam consuetudinem descendunt. ¶ Tertiò quod illi, qui cruci pœnitentiæ, & derisionis inseruiunt, aut qui bene operãtur in lege Dei, ne propterea desistãt, aut desperent. ¶ Aduertẽdum quoque hic est, quod isti irrisores acetum Christo offerebant, & dabant ei bibere, vt hic Lucas noster narrat. Dixerat enim Christus quod sitiebat hominum salutem, dicens, sitio: & illi spongiam aceto plenam mixtam cum fele circumponentes obtulerũt ori eius. Cogita crudelitatem eorum qui assistebant. Acetum offerunt vt in omnibus sensibus ipsum amaritudine replerent. Iam enim velatus fuerat oculis, contra ligni vetiti procacem visionem: iam maxillas eius pugnis atriuerant, contra pomi vetiti masticationẽ. Iam collum eius alapis ceciderant, contra cibi vetiti tractionem, solum restabat os, & nares affligere, & ideo nares Christi, affligebant aceti odore, & os affligebant eius amaritudine. *Erat autem & superscriptio scripta supereum litteris græcis, latinis, & hebraicis. Hic est rex Iudæorum.* Hunc titulum scripsit Pilatus in quo exprimitur causa mortis eius, quasi dicat. Ideo crucifixus est, quia erat rex Iudæorũ. Mos enim erat Romanorũ super lignum crucis ponere causam mortis crucifixorum. Ipse autem accusatus fuerat quod sibi regnum Iudæorum vsurpare volebat. Pro hac enim causa Iudæi eum Pilato tradiderunt: & Pilatus eum ad mortem damnauerat crucis. Et quia Iudæi contra voluntatem Pilati petierunt crucifigi Christum: ideo volens se vindicare de eis per talẽ modum scripsit titulum, vt redundaret in verecundiam ipsorum. Scripsit autem titulum illum non in vna lingua, sed in tribus famosis linguis: scilicet, hebraicè, græcè, & latinè, & in qualibet lingua integre: vt diuersarum linguarum homines qui ad Dei festum cõuenerant legere, & intelligere possent causam mortis, & vt omnis lingua confiteretur quod dominus Iesus Christus est rex regũ, & dominus dominantium in gloria Dei patris: & vt omnis lingua commemoret perfidiam Iudæorum, & ad ostendẽdum ipsum pati pro populo omnis linguæ, & eis dominari in perpetuum. Sequitur. *Vnus autem de his, qui pendebant latronibus blasphemabat eum dicens. Si tu es Christus saluum fac temet ipsum & nos.* Ideſt, salutem corporalem nobis tribuẽdo, & à morte liberando: non enim curabat de animæ salute, sed corporis: & hanc etiam salutem deridendo & blasphemando dicebat. Sed dubium hic maximum oriri videtur, nam Matthæus dicit, quod latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei, & Marcus dicit, qui crucifixi erant cum eo conui-

Gala. 4. *Eccle. 7.* *Gen. 9.* *2. Reg. 6.* *Iudith. 9.* *Phi. 3.* *Matth. 27.* *Mar. 15.*

conniciabantur ei? Sed quomodo ait Lucas quod vnus tantum deridebat eum? Ad hæc diuus Augustinus optime respondet, quod Matthæus, & Marcus pluralem numerum pro singulari posuerunt, vt sæpe contingit in scriptura. Vnde Paulus cũ ait, concluserunt ora leonum, de solo Daniele intelligit: & secti sunt, de solo Esaia intelligit. Et in Psalmo. Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum, pluralem numerum posuit pro singulari, vt in actis Apostolorum exponitur. Nam reges propter Herodem, principes propter Pilatum intellexerũt, qui testimonium eiusdẽ Psalmi adhibuerunt. Sic etiam more loquẽdi dicimus. Hi Annibales, isti Scipiones, atque Metelli: cum singuli fuerint. Vsitatus est enim modus loquendi. Quid vsitatius est quam dicere, & rustici mihi insultant, licet vnus tantum insultet? Si diceret Matthæus ambos latrones insultatos, contrariũ diceret: sed cũ dicit latrones & non dicit ambos, potest dici quod vnus hoc fecit visitato loquutionis modo per pluralẽ singularẽ intelligẽs: sic etiã plurale pro singulari accipitur: vt in Exodo de illo vitulo aureo dicitur. Hi sunt Dij tui Israel. Et in Daniele, Sidrac Misac, & Abdenago Deos nostros non colitis, dicitur pro statua aurea. Et in libro Iudicum habetur quod sepultus est in vrbibus Galaad: ideſt, in vna vrbium. Considera nunc quam magni despectus fuit illusio latronis: eo quod tam vilis & sceleratus homo, & etiam ad mortem damnatus, & mox pro suis sceleribus moriturus insultauit vitæ autori. Docemur hic vt discamus Christi exemplo calumnias etiam à vilibus personis patienter supportare: quandoquidem Christus, talia patitur à vili latrone. *Respondens autem alter increpabat eum dicens. Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es, & nos quidem iuste, nam digna factis recipimus: hic autẽ nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum. Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Duo in hoc latrone sunt mirandã. Primum quidem quam docte verba pronuntiet. Culpam enim suam agnoscit: vt in Prouerbijs habetur. Iustus prior accusator est sui. Ait nanque. Nos quidem iuste digna factis recipimus. Sic Dauid bis est indulgentiã cõsequutus in adulterio, & in populi numeratione. Sic publicanus percutiens pectus suum iustificatur. Alterum est quomodo innocentiam domini intrepide cõfitetur, discens. Hic nihil mali gessit. Omnes discipuli domini fugerunt, & nullus nec corã seruis pontificis ausus est confiteri se esse Christi discipulum: & tu corã principibus, & magnis inimicis, publicè innocentiam eius confiteris? Adsunt siquidem scribæ, Pharisæi, & seniores populi. Nõ vides quod accusas principes sacerdotum, & Pilatum? Non times centurionẽ, & milites? Nõ vides quod lanceis te possunt transfigere. Vehementer miror quomodo sis ausus illum prædicare, & Pilatum iniustum iudicem fateri, &c. ¶ Domine, inquit, ad Christum. Quomodo illum dominum vocas videns eum nudũ, cruentatum, & cruci affixum? Sed nihil mirũ. Interiori enim fide illustratus, dominũ considerabat. Memẽto mei. Quomodo credis memorẽ tui esse posse de quo nũc audis, alios saluos fecit se ipsum autem non potest saluare? Vbi insignia regis? Vbi purpura, & vbi aurum? Alij crediderunt videntes illum mortuos suscitantem: sed tu credis videns illum morientem. Fide Saluatorem agnoscit, spe postulat regnum, quod eius pœnitentia & charitas merentur. Habuit nanque hæc latronis confessio tres conditiones veri pœnitentis. Prima est vera suorum peccatorũ confessio, qua fatetur se iuste, quę patitur meruisse: sibi ipsi culpam nõ carni, mundo, aut diabolo tribuendo: nã tua culpa peccas cũ peccas. Secunda est omnis occasionis peccati remotio. Increpauit enim alterum, & ab eius amicitia recessit dicens. Neq; tu times Deũ, &c. Quod tu etiã fac; fugiens peccat9um occasiones, & à peccatis. Tertio spem, & maximam habuit fiduciã veniam cõsequendi: quæ quidẽ maximè peccatoribus necessaria est. Ideo dicit. Memẽto mei. Cõfidit enim per merita passionis Christi posse saluari. Præterea nõ de regno tẽporali agebat cũ hoc dixit, sed de æterno: nõ de præsenti, sed de futuro. Itẽ credidit Abraham Deo nõ in cruce positọ: sed de cælo loquenti. Credidit Esaias, sed sedẽti super solium excelsum & credidit Moses, sed de medio ignis loquenti. Iste vidit dominum, non in regali throno sedentem: sed in pœna sociatum latronibus. Vidit in cruce pendentem, & orat quasi in cælis sedẽtẽ: vidit cõdẽnatũ, & inuocat regem. Iudęi crucifigũt, qui nouerũt leges, & prophetas: & tu latro vnde talia philosopharis? Magna fuit itaq; fides, & deuotio istius latronis: itaq; ideo fuit absolutus à culpa, & à pœna totali.

Aug. lib. 3. de consen. euan. cap. 16. *Hebr. 11.* *Psalm. 2.* *Acto. 4.* *Exod. 32.* *Dani. 3.* *Iudic. 12.* *Prou. 18.* *2. Reg. 12* *2. Re. 24.* *Luc. 18.* *Gen. 12.* *Esaiæ. 6.* *Esaiæ. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

totali. ¶Docemur hic exemplo huius latronis, quod iniurias Dei nullatenus tolerare debemus: sed reprehendere sicut fecit latro iste. Secũdo vt quantũcunq; simus scelérati peccatores, de Dei tamen misericordia nullatenus desperemus, exẽplo istius peccatoris, qui per vnum verbum factus est hæres paradisi. Sed iã nunc videamus quid ad talem tantamq; cõfessionem dominus respondeat. *Et dixit illi Iesus. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Quid hoc bone Deus, latroni vitam æternã polliceris? Matrẽ dilectissimam, charos amicos in hoc sęculo relinquis & latronẽ tecum fers, cum scriptum sit quod non habitabit lupus cũ agno? O magnum mirabile! Nõne videtis quoniã sic ęternus pater pręcipit, qui exijt primo mane conducere operarios in vineã suam: & quòd Christus redemptor noster munere œconomi fungitur cui iussit soluere incipiens à nouissimis vsque ad primos. O, bonus latro omnium quidem operariorum nouissimus, qui nondũ per horæ vnius spatium labori operã dederat. Vndecima enim vocatus es, Apostoli vero prima hora: & tamen cum in vocatione nouissimus sis, primus certe in solutione es. Dignum est beneficium hoc à Deo exhibitum, cuius maximè mirandum sit: attamen Christus dicit nobis, ne nimium miremur, quandoquidem enim Deus diues cum latrone impi ad crucis mensam sedet pro eo symbolũ det. Primo latroni Adam parenti nostro, qui de cibo vetito ad mẽsam comesturus sedit, quid dixisti? Terrã es & in terram ibis. Sed huic alteri qui in tua arbore etiã comedit, quid inquis? Cælũ es, & in cælũ ibis. O quantum prodest opportune petere. Si tũc cum baptista Ioannes obijt, Christus in manu clauem sicut modo tenet teneret, nõ dubium, quin sicut charissimo amico aditum patêre illi præciperet. Sed tamen intempestiue ad ostiũ appropinquauit, non sicut latro qui fores sibi aperiri exorauit, & petijt: quare cũ primo cœpit verti clauis quasi in semiuersione quando scilicet inclinato capite tradidit spiritum ianua paradisi illi patuit omnino. Hodie iniquit mecũ eris in paradiso. O, vox suauis solatiũq; peccatorũ: quod scilicet rex gloriæ latroni regnum cõcedat. Potentiori quidem maiora conferre expedit maximè. Cũ ergo titulus iussu Pilati cruci impositus, magni principis signũ præ se ferret, non ab re erat, vt sicut rex maxima beneficia seruo conferret. Beatus es siquidem sic prædari non te præterijt, nihil enim minus quam regnũ æternum tibi vendicasti. Magna liberalitas, & amor fuit in Assuero quando promisit Hesther medietatem regni sui. Quanto magis iste rex noster ex ineffabili largitate sua totum regnum suum largitur cuilibet amico suo fideli, & sibi fideliter seruienti? Nam si latroni liberaliter, & cito dedit regnum, quomodo negabit ei qui fideliter ei obsequitur? Vnde Paulus, Ambulatis digne Deo: qui vos vocauit in regnum suum & gloriam. ¶Nota autem quod non promisit regnũ nisi existenti in cruce: quia qui non cõpatitur: non conregnabit. Ideo Ioannes. Particeps & socius in tribulatione, & regno. Ideo si tu cupis, & vis regno Dei cum Christo frui: esto hîc suorum laborum particeps, & eius crucis socius. Hodie mecum eris in paradiso. Hoc est quia mecum es in cruce, mecũ eris in paradiso. Quam plurimi volunt esse cũ Christo in paradiso: sed renuunt esse in cruce cum illo. ¶Expende etiam quod paradisus non capitur hic pro cælo empyreo quia nullus in illo ante Christi ascensionẽ intrauit. Sed per paradisum intelligit statũ beatitudinis, quẽ habẽt beati vbicunq; sint, quia Deũ vident, & diuina fruuntur essentia. Et quia latro ipso die mortuus est, statimque vidit Christum gloriosum, & animam eius deitate plenam, beatus fuit: & in paradiso fuit cũ Christo. Prætera huic promissioni assertionẽ suam adduxit dicens, amen dico tibi. Primo quia grandi peccatori & tã vilĩ personæ difficile videbatur sine præcedentibus meritis dari regnũ: & ideo per Amẽ, patuit sibi regnum irreuocabile. Secundo, vt ostenderet dñs viris ecclesiasticis quę eis cura debeat esse animarũ pretio sui sanguinis emptarum: maximè quando morti appropinquant, tunc debent eas allicere misericordia Dei, & spe gloriæ, & præmij cœlestis, ne in mortis articulo desperent: quemadmodum hic derelicta matre, & amicis suis huic pauperi morienti & de sua salute solicito intendit, & cum regni promissione allicit. Matrem enim suam in curam dedit Ioanni, animam vero latronis, suæ curæ reseruauit. ¶Rursus aduertendum est, quod in Christi cruce est omnis salus, ita vt in ea primo palam fecerit salutem. Per lignum enim Adam latro expulsus est de paradiso: sed post Christum, per lignum crucis primus

Ecclę. 13. *Matt. 20.*

Gen. 3.

Hester. 7.

Roma. 8. *Apoc. 1.*

Ioan. 19.

Gen. 3.

primus intrat latro paradisum. Huius exẽplo habeamus veram fidem. Regnaturum enim credidit quem secũ morientem vidit: & veram spem habuit remissionis peccatorum. Non est tamen securũ expectare vsq; ad finem ad pœnitẽdũ: quia priuilegia paucorũ non faciunt legem cõmunem. Pauci enim sunt, qui in morte vere pœniteãt. Sicut monstrum enim esset q̃ lupus habeat caudam ouis: sic monstrum est q̃ vita rapacis vsurarij habeat bonũ finem. Vide etiã q̃ Christus multum desiderat peccatorũ salutem. Nam quia propter peccatores de cælo vbi nullus erat peccator, venit ad terrã vbi erant peccatores, & viuendo eis se familiarem exhibuit: nam multi peccatores, & publicani venientes discumbebant cum Iesu: & sicut in vita hac mortali societatem cum eis habuit, sic & in morte latrones socios habuit, & tantum vni eorum regnum Dei promisit. Iam ad contextum. *Erat autem fere hora sexta & tenebræ factæ sunt in vniuersam terrã vsque in horam nonam. Et obscuratus est sol, & velum templi scissum est medium.* De hora qua dominus crucifixus est multa senserunt sancti doctores, ex eo q̃ Marcus dixit illum crucifixum hora tertia, cæteri vero hora sexta. Augustinus dicit q̃ linguis Iudæorum crucifixus est hora tertia: & manibus hora sexta. Verum si Marci verba spectes lõge abest hoc à vero: nam postquam dixit hora tertia crucifixerũt eum subiũgit, hora sexta tenebræ factæ sunt super vniuersam terram: ideo alia hora quam sexta crucifixus est. Alij autem alio modo interpretantur: Nos autẽ alio modo intepretari cogimur. Itaq; sicut nox, vt Hieronymus notat, in quatuor vigilias diuidebatur, sic dies in quatuor partes siue horas: hoc est in primam, tertiam, sextam, nonam: ita vt singulis horis, tres horas nostrarum tribuamus, quare conficiunt duodecim horas diei artificialis. Itaq; hora prima erat ab ortu solis secundũ horologium nostrum, q̃ est ab hora sexta mane per tres horas sequentes: idest vsque ad nonam. Hora tertia ab hora nona vsque ad meridiem. Hora sexta ab hora duodecima meridiana, vsq; ad horam tertiam post meridiem. Hora nona ab hora tertia post meridiem vsq; ad sextam in qua dies finitur. Christus igitur crucifixus est parũ ante meridiem: atq; ideo crucifixus est hora tertia, hoc est in toto illo spatio, q̃ horæ tertiæ assignatur, scilicet trium horarũ, & quia hoc fuit parum ante horam sextam; & intra horam tertiam dixerũt alij euangelistę, erat hora quasi sexta non hora sexta, sed ferè, & quasi sexta & intra horam tertiam, vt Marcus ait. Et etiã quoad sęcularia diuidebant diem in duodecim horas artificiales, quarum prima erat in ortu diei & meridies sexta, & duodecima in occasum solis, & decima octaua in media nocte. Sic Christus dixit nonne duodecim horæ sunt in die? Et iterum. Hora septima reliquit eum febris. Hoc est, hora prima post meridiem. Et alibi. Erat hora quasi decima. Itaq; cũ Marcus dicit, Christum crucifixũ hora tertia: hoc est, in illo spatio trium horarum sæcularium, & vnius sacræ versus finem eius. Et hoc est quod reliqui euangelistę dixerunt, hora fere sexta. ¶De his autem tenebris & solis eclipsatione sciendum quod ista eclipsis, & obscuritas non fuit naturalis sicuti est, quã modo fieri videmus ex coniunctione solis & lunæ: nam ista eclipsis miraculosa fuit, & prætertotum naturalem cursum. Quoniam naturaliter solis eclipsis accidere minime potest, nisi in coniunctione solis & lunæ, quia scilicet, luna interponitur oculis nostris, & soli ipsi. Qui autem in Christi passione obtigit fuit in oppositione in plenilunio, scilicet, & cũ à sole centũ octoginta gradus distaret, in alio hemisphærio inferiori ciuitati Hierusalẽ. Quod ita esse patet nam agnus paschalis non immolabatur nisi luna quatuordecima, quẽ quidẽ comedit Christus pridie mortis eius cum discipulis suis, sicut erat in lege præceptum: & postridie quando erat solennitas azymorũ, & luna quintadecima in qua Christus spiritũ emisit cum esset quintadecima, necessario dicendũ est lunam esse iam plenã, & in solis oppositione: quare sic solẽ eclipsare non poterat, siquidem scimus ipsam solam & nullum aliũ planetam ipsum valere eclipsare. Ideo ista eclipsis fuit miraculosa, & præter ordinem, & cursum naturalẽ: solus ergo Deus facere potuit sua omnipotenti virtute, vt sol sua luce priuaretur. Præterea quod inquit in vniuersam terrã: sol eclipsari non poterat nisi in dimidio terræ in qua solũ lucet, quoniam alia quæ supereſt medietas est vmbra eiusdẽmet terræ. Sed sciẽdum est, quod cũ luna tunc esset plena, & cũ lumen quod ipsa emittit, à luce solis oriatur, esset q; ea in inferiori hemisphærio sequitur ipsius etiã eclipsim cõtigisse: quare

Mar. 15.

Ioan. 11.

Ioan. 4.

Aug. li. 3 de cõsen. euang. ca. 3. & 4. de tri. ca. 6. & lib. q. noui & vet. testa. q. 65. & sup psal. 63. in illud, exacuerũt vt gladiũ linguas suas Hier. epistola ad Cypria.

Exo. 12. *Leui. 23.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

amisit lucē & obscurata est, vnde necessario dicendū erit, quod fuit eclipsis vniuersalis, & obscuritas in vniuerso orbe nam stellæ, & luna lumē emittere non poterant cū illis deesset, solis defectu. Congruum enim erat & rationi consonū, vt sol obscuraretur. Quia enim verus sol iustitiæ eclipsim patiebatur, sol iste visibilis clarissimū mundi lumen, factori suo cōpatiens lucis suæ radios retraxit, & occultauit nō valens intueri dominū pendentem, mortis eius vilitatem, & acerbitatem. Hoc autem factū fuit, primo vt natura sensibilis Christo cōpatiens corda lapidea ad Christi cōpassionem emolliret: & ideo petræ etiam scissæ sunt. Secundo vt luminis eclipsatio subtractionem veri luminis in cordibus Iudæorum, & militum Christum crucifigentium ostenderet. Tertio ne corpus Christi nudū in cruce, & mortem eius exprobratissimam ab impijs cum gaudio videri, vel eos sua luce frui permitteret. ¶ Velū etiam templi scissum est, non intelligas quod sit scissum illud velū quod erat intra sancta, & sancta sanctorum. Duo enim vela erant in templo, vnū quod velabat sancta sanctorum, & alterum exterius siue tabernaculi, siue templi. In passione ergo Saluatoris velum quod erat à foris conscissum est à sursum vsque deorsum, quodquidē erat pretiosissimum, purpura, bysso, cocco auro, & serico contextum hyacinthoq; , quod in diebus celeberrimis suspendebatur & tūc in paschate positū fuit. Hoc ergo signo insinuatur reuelata esse mysteria, & secreta sacramentorū legis, quę antea velata erant vt vniuersis prodeiētur, ad gentesq; transirent, & impletam esse veritatem, quæ in figuris latebat, & cęlū apertū quod ante clausum erat. Præterea si Dauid, Saulis, & Ionathę mortem audiens, sua scidit vestimenta (eo argumento indignitatem mortis illustrium virorum exhorrens) quanto potius pater æternus mortem filij sui indignissimam indignissime ferens, vestes suas, quæ velum templi erant, rescindere debuit? Sed procedamus. *Et clamans voce magna Iesus ait.* Fuit, vt hic dicitur validus, & magnus clamor iste qui vsque in infernum auditus fuit, cælumq; , & terram tremere fecit. Vox ergo illa non fuit naturalis sed miraculosa, quia homo magno & lōgo cruciatu afflictus, & ex tali afflictione morti proximus, nō posset sic clamare virtute naturæ: ideo sequitur quod vox illa formata fuit virtute Dei. Voluit autē dare hanc magnam vocem iamiam moriturus, vt nos desides, iacentes, somniculosos, imò & mortuos ad tam incredibile miraculum aspiciēdum excitaret, quale erat quod vita moreretur, & Deus moreretur. Clamat etiam cū moritur, vt attendamus eam mortem quæ mortē nostram destruxit, eam mortē, quæ fuit mortis mors & morsus inferni. Clamat vt attendamus eum, qui moriebatur pro peccatis nostris, resurrecturum propter nostram iustificationem. Clamat iterū vt voce sua illa terribili prædam infernus dimitteret: quam tot antea sæculis tenacissime in faucib⁹ tenebat. Clamauit enim dominus voce magna quando Lazari animam ab inferni dētibus euocabat: quanto ergo maiori voce erat necesse clamare, vt fera illa truculētissima, terribili clamore deterrita victos quos in lacu premebat liberos esse permitteret. Demū & voce magna clamat: quasi dicat. O surdi mortales, hactenus vos docui, hactenus prędicaui: hactenus clamaui, à me non estis amplius audituri nec prædicantem nec clamantem: clamans nunc morior vt vnicus hic clamor in auribus vestris perseueret, qui vos scilicet admoneat, vt caueatis peccata. Ad hunc clamorem monumenta aperta sunt, terra tremuit, lapides se se conciderunt dæmones obstupuerunt, & infernus contremuit. Nunquam enim simili vox audita fuerat in orbe. Trāsuerberauit vox illa cor matris pijssimæ, quæ tunc iuxta crucem stabat, & eius memorię tunc illud Simeonis verbū reuocauit, qui dixit. Tuam ipsius animam pertransibit doloris gladius. Sed quid dixit sic clamans? *Pater in manus tuas commendo spiritum meū.* In tua potestate commēdo spiritum meū, quo nobis declarare voluit q̄ sanctorū animę ex tunc in manus Dei ascendunt: nam prius ab inferis omnium animæ tenebantur, donec venit qui captiuis redemptionē prædicauit. Non tamē hæc loquitur, quasi quid timeat animæ suæ: sed patri rursum reddit animā, quasi depositū quod ab illo acceperat ante. Vnde alibi ait. Potestatem habeo ponendi animam meam: & potestatem habeo iterū sumendi eā. ¶ Vide Christi Saluatoris nostri magnificentiam. Invita sua magnificus fuit, sed multo magis in morte, nihil enim sibi retinuit sed alijs omnia donauit. Nam Petro ecclesiam dedit, Ioanni matrem suā charissimam. Patri dedit animam suam pretiosissi-

2. Reg. 1.

Osee. 13. 1. Cor. 15.

Luc. 2.

Ioan. 11.

Luc. 2.

Ioan. 10.

tiosissimam, latroni dedit paradisum. Nicodemo, & Ioseph dedit corpus propriū, nobis omnibus dedit suam carnem sacratissimam, & pretiosissimum sanguinem in cibum & potū, & crucifixoribus vestimenta. ¶ Præterea quilibet moriens desinit per mortem ipsemet, ac per hoc nō potest asserere quod ipsemet deponit spiritum suum in manus alterius. Christus autē solus per mortem non desinit esse ipsemet: quia hypostasis eadem perseueravit post mortem, & propterea solus potuit vere dicere, vt in Græco habetur. Cōmendabo spiritū meū. ¶ Aduerte autem quod animam suā rationalem spiritum vocat, quia quando est in corpore officium agit animæ animando, & informando corpus: sed exceptā anima nostra à carne transit in statū spiritus, quoniā existit illo modo quo puræ substantiæ spirituales existunt. Iterū obserua quod euangelista noster Lucas primum verbū, quod Christum protulisse dicit in mortali corpore fuit. Nesciebatis quod in his, quæ patris mei sunt oportebat me esse? Sic etiam vltimū verbū fuit, pater in manus tuas: nā statim expirauit post hęc verba: vt intelligas ab extremis media verba tendere ad declarandam, & propagandā fidem æternæ processionis suæ à patre. ¶ Vide quid in articulo tētationis, & specialiter in mortis agone agere debeas: tunc enim pater inuocandus est, & ei spiritus cōmendandus: quia tunc maxime dęmones versantur circa nos, sicut leones rugientes præparati ad escā. Sed dices. Quomodo patrem inuocabo qui nunquam vixi vt filius. Pius pater à quo omnis paternitas in cælo, & in terra nominatur, peccatorem non respuit, nec dedignatur, à peccatore vocari pater: imo docet peccatorem, vt sic eū vocet. Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere: ergo saltē voca me, amabo, pater meus es tu. *Et hæc dicens expirauit.* Hic fuit maximus Christi dolor, & eximius, nam vltimum terribiliū est mors. Eadem hora qua Adam peccauit Christus expirauit. Nam primus Adam post meridiem peccauit, quia mox vt peccauit, vocē domini audiuit deambulantis ad aurā post meridiem & tunc circa horam nonam secūdus Adam expirauit. Vnde qua hora primus Adam peccando induxit mortē huic mundo, eadem hora secundus Adam mortē moriendo destruxit: & qua hora illi paradisus est clausus, eadē hora iste paradisum aperuit, quia ordo poscebat, vt eodem temporis articulo quo Adę occluserat paradisi ianuam, pateret latroni pœnitenti. Verum dum beatissima virgo eadēq; pijssima mater filium suū expirasse conspexit, continere se non potuit, quin pijs lachrymis laxaret habenas. Cœpit fluenta lachrymarum effundere: cœpit ex intimis viscеribus luctuosissima trahere suspiria. Cœpit ex acutissimo dolore maternos, ac ideo acerbissimos expromere gemitus: illud tacita sed miserabili oratione subinde repetens. Fili mi Iesu, Iesu fili mi. Quis mihi daret, vt moriar pro te? Vbi vero fœminæ circunstātes Christū vident defunctū, & matrem aspiciunt tam iustis lachrymis terram irrigantem, cœperunt ipsæ lachrymari, cœperunt plangere, clamoribusq; aerem, & cælū concutere. Id vero viri cuncti conspiciūt, temperare sibi non potuerunt, quin lachrymis vultus irrigarēt, & ex barba vbertim lachrymæ defluerent. Factus ergo illic planctus magnus luctuosior, quā fecerunt Ægyptij super defuncto Iacob patre Ioseph, factus est planctus magnus, qualis fieri solet in morte primogeniti, vt Zacharias dixit. Aspicient in eū, quē confixerunt, & plangent eum planctu quasi super vnigenitū: & dolebunt super eū, vt doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Hierusalem sicut planctus Adadremon in campo Maggedon. Non habuit prophetā alium planctum, cui planctum crucis cō pararet, nisi funestissimum planctum, quo totus populus plāxit Iosiam regem sanctū, patriæ patrem reipublicæ reparatorē & legis zelantissimum. Hic occisus fuerat in cāpo Maggedō, qua causa vniuersus Iuda, & Hierusalem luxerūt illū. Hieremias maxime. Cuius omnes cātores, & cantatrices lamentationes super Iosiam replicant. Quæ verba scripta sunt, vt lamentationes super Iesu vero Iosia nos etiā replicemus, & threnos illos & lamenta repetamus, &c.

¶ En seriē, dominicæ passionis audisti, quomodo dominus noster, Iesus Christus post multos labores post multas passiones, pœnas, opprobria, vulnera, & post crucē, & omnem sui sanguinis effusionē clamore valido tradidit spiritū. Studeamus commori Christo, ideſt mori in mundo vitijs, & peccatis, ideſt non permittamus ea in nobis viuere, si cum Christo volumus viuere. Secundo studeamus mori dū viuimus. Iam enim nobis

2. Reg. 18

2. Par. 35.

Gen. 50.

Zacha. 12

Matth. 6.

Hiere. 3.

Gen. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de morte cogitandum est, dum sani sumus curandum nobis est ne inueniatur in nobis propter quod mori formidemus. Nã si mori formidas, te ipsum interroga, & scrutare quid in te sit: quare mori formides. Si amor alicuius rei, quæ Deus non est, vel aliud in causa est, quare mori metuis, illum abijcias à te: teq; liberum facito à causa huius timoris, & in illum statum mentis te ipsum constitue, quo non formides mori. Tertio multum tenemur amare Christum, qui pro nobis animam suam posuit. Poterat nos alijs multis modis saluare sine morte filij sui: sed hunc modũ elegit, vt ostenderet dilectionẽ erga hominem, pro quo mori dignatus est.

Roma. 5. Sic Paulus cõmendat (inquit) charitatẽ suã in nobis Deus quoniam cũ peccatores essemus, pro nobis mori dignatus est. Vide ergo quantũ tenearis diligere illum qui propriũ sanguinẽ, & vitam dedit. Demũ quilibet Christianus moriens debet illa seruare quæ Christus seruauit in sua morte. In extremis positi debemus orare: clamare saltẽ corde, plorare pro peccatis per verã pœnitentiam animã Deo cõmendare, & spiritũ tradere voluntarie, scilicet, in morte voluntatem nostrã diuinę voluntati tradẽdo. Sed quid post hæc actũ sit audiamus. *Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deũ dicens, Vere hic homo iustus erat.* Si annulus aureus tibi sit, pulchrum ac pretiosum lapidẽ cęlatũ desuper habens quẽq; si aceto immittas fiet vt aurũ illustretur ac perficiatur: lapis autẽ frangatur & ipse frusta cõminuatur. Ita & eodẽ modo pulcherrimus humanitatis Christi lapis auro diuinitatis purissimo cęlatus cũ se amaritudini passionis inseruit cõminutus est: sed diuinitas apprime perlustrata, quia nota est diuinitas & hominibus manifesta: nã videns Centurio quod fuerat factũ confessus est Christi diuinitatẽ. Erat autem Centurio hic Gentilis à Pilato præsidi de Romano missus cum suis militibus vt Christum custodiret, ne tumultus oriretur. Videns itaq; hic Centurio quod factũ fuerat, scilicet, tenebras & terræmotus & quod clamans expirasset glorificauit Deum fidei confessione, ac potestatẽ, diuinitatem, humanitatẽ & innocentiam Christi confessus est, tam ipse quã milites illi, qui cum ipso erant. Nam Matthæus ait, q̃ dixit. Verè filius Dei erat iste. Et Marcus. Verè homo hic filius Dei erat. Et Lucas ait quod dixit. Verè hic homo iustus erat. Totũ enim hoc dixit Centurio affirmans hæc & replicans & vocans illum Deum & hominem, & iustum. Ac si diceret. Quid alijs videatur nescio: ego autem credo quòd hic non est populi seductor aut latro aut aliud simile, vt Iudæi & principes sacerdotum & Pharisæi dicunt & illum accusant. Sed vere iustus est, innocens, & bonus, & homo Deus. Principes & scribæ docti in lege suũ Messiam non cognouerunt, imò occiderunt: & hic Gẽtilis fatetur quod sit homo & iustus & Deus. Hæc tria necessaria fuerunt ad redemptionem hominis perditi, vt illũ redimeret. Homo, inquam, oportet vt esset qui deberet, Deus qui valeret: & iustus cui congrueret. Ex istis aggrauatur scelus Iudęorũ quia occiditur Deus à seruis, homo à bestijs caninis, & iustus, ab iniustis. Multum quidem istos ad fidem diuinitatis disposuit q̃ cum clamore magno sic potenter, & dominatiue spiritum dimisit. Videbant enim quod clamor ille supernaturalis & miraculosus fuit: quia propter defectum sanguinis & effluxum spirituum talis clamor fieri nõ potuit ab homine sic morti propinquo: & ideo concluserunt q̃ esset factus virtute diuina supernaturali, & per cõsequens q̃ ipse esset filius Dei. Videtamen hic cæcitatem, & duritiem Iudæorum. Omnia hæc Christi miracula viderunt Iudæi & multo maiora anteà viderant: sed credere respuerunt, & insensibiliores gentibus Deum non crediderunt. Sic etiam & multi Christianorũ, & vtinam etiam illi, qui maiorẽ perfectionis vitam profitentur, nõ sint deteriores illis militibus & bellatoribus: sed de his satis. Monemur hic, vt nos, qui plus alijs recepimus: ne grauius & districtius posteà iudicemur, sed ad contextum. *Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant percutientes pectora sua reuertebãtur.* Ex his patet quod non tantum Centurio aduertit ad miracula: sed & alij quidam huic miserrimo spectaculo adstantes, visis his, quæ contigerant reuertebantur percutientes pectora sua: partim præ dolore q̃ homo tam innocens ac beneficus tam indigna passus esset: partim metu vindictæ diuinæ, quã sibi male conscij ex ostentis conspectis suspicabantur imminere. Condolens ergo, & tu plora si piam habes animã, & viscera pietatis. Lapides in Christi morte fracti & comminuti sunt, & sunt corda lapide adamantino duriora, adeo vt nec signi-

mica passionis Christi in eis appareat. Nõ est durities adamantini lapidis, quæ hirci sanguine non mollefiat atq; apta cultui nõ efficiatur: & tamen quam plurima corda sunt, in quibus Christi sanguis effectu careat. Hos iam deceptos à principibus sacerdotum & Pharisæis passioniq; Christi consentientes facti pœnitebat: fuit enim fructus orationis domini cũ dixit, dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. ¶ Vide q̃ non sufficit tundere pectus nisi etiam homo reuertatur à via sua mala vt isti faciebant: nã percutientes pectora sua reuertebãtur. Nã qui pectus suum tundit & se non corrigit peccata sua solidat & non tollit. Hanc autẽ percussionem repræsentat sacerdos in missa quando post commemorationem dominicæ passionis dicit percutiẽdo pectus. Nobis quoque peccatoribus. ¶ Obseruandum hic est quod Christus clarificatus est & glorificatus est in cruce à septem. Primo à corporibus cęlestibus quando retraxerunt radios suos. Secundo ab elementis, quando terra concussa est, & aer tenebrosus factus est in clara die. In natiuitate enim Christi nox in diem versa est. Vnde dixerunt Angeli, Natus est vobis hodie, cum tamen esset nox. *Luc. 2.* Tunc impletum est illud. Nox sicut dies illuminabitur. *Psal. 138.* Sed passio Christi licet fuerit in meridie, tamen dies cõuersus est in noctẽ. *Amos. 8.* Iuxta illud. In die illa occidit sol in meridie. Tertio à corporibus mixtis, quia velum templi scissum est à summo vsque deorsum, & monumenta aperta sunt & scissæ petræ. Quarto clarificatus est à mortuis. *Matt. 27.* Nam vt in Matthæo dicitur, multa corpora sanctorũ surrexerunt & ingressa sunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Quinto à vinis nobilibus, vt à Centurione. Sexto à simplicibus, vt ab his, qui reuertebantur percutiẽtes pectora sua. Septimo à mulieribus, quæ stabant à longe non dimittentes eum. Vnde subditur. *Stabant autẽ omnes noti eius à longe, & mulieres quæ secutæ erant eum à Galilæa.* Habuit dominus mortis suæ spectatores non tantum ignotos & hostes, sed etiã familiares suos & intimos amicos: nequid, scilicet, deesset passionis acerbitati. Solent enim illæ cõtumeliæ iniurię̃que acutius pungere quæ spectantibus nostris amicis nobis inferuntur. Vnde aliquãdo solemus parentibus liberos, aut è cõuerso his illos offerre vt ex eorũ conspectu facilius & citius q̃ volumus ab illis impetremus. Præterea iuxta crucem erant vt sicut erant participes doloris Christi, essent hęredes gloriæ & sicut habuerunt maximũ dolorem, haberent maximum præmium. Et ideo quia has mulieres erat maximè coronaturus in gloria, iuxta crucẽ eas maxima affecit tristitia. Aduerte autẽ, quod nullus eorum, qui iuxta crucem steterunt gladio martyrij percussus est. Nam virgo Maria, & Ioannes & alię mulieres non sumpserũt postea martyrium. Adeo enim vehemens fuit ille crucis gladius, adeoq; piarum animarũ teneritudinẽ transuerberauit: vt fuerit illis pro martyrio computatũ. Quæ autẽ mulieres istæ fuerunt, quæ eum secutæ fuerant à Galilæa iam euãgelista noster Lucas in superioribus ostenderat cũ in capite octauo dixit. Factum est deinceps & ipse iter faciebat per ciuitates & castella, &c. Maria Magdalena, de qua septẽ dæmonia exierant & Ioanna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna & aliæ multæ, quæ secutæ eum fuerãt à Galilæa, & ministrabant ei de facultatibus suis. Hæ autem mulieres considerabant quæ gerebãtur, & quę sequebantur ministrantes vsq; ad pericula quia dum discipuli fugerunt ipsæ affuerũt. ¶ Iam iuxta solis occasum, tota illa turba corpus Iesu in cruce pendens, destitutũ relinquens in ciuitatem se contulit: sola autẽ virgo mater cum Ioanne, & sanctis mulieribus indefessa permanebat, tota lachrymis perfusa maximisq; abundans, lugens vitam, quam proprijs oculis obijsse videbat insciа quod captauit cõsiliũ. Quoniã absq; iudicis licentia non licebat condemnatos sepelire, & ipsa à Pilato petere nõ audebat, quia nec esset illi integrum ad eum ingredi nec tandem concederet. Sic afflicta varijsq; plena doloribus ad patrem æternum se cõuertebat, supplex petens gemitibus auxilium & fauorem quo affecta modũ conuenientem inueniret ad corpus filij vnigeniti sui sepeliendum. Interea dum ista agerẽtur ecce venit Ioseph ab Arimathia cũ Nicodemo licẽtia à Pilato obtenta ad corpus Christi sepeliendũ, quibus non defuit malleus nec scala nec munda sindon, qua Christum voluerent. Nicodemus item ferebat quasi centum libras myrrhæ & aloes. *Ioan. 19.* *Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio vir bonus & iustus: hic non consenserat consilio & actibus eorum: ab Arimathia ciuitate Iudææ qui expectabat & ipse regnum Dei. Hic accessit ad Pilatum & petijt cor-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pus Iesu. Fortis est vt mors dilectio. Amor omnia superat pericula & vincit, & sicut aurum, in tribulatione & angustia probatur. Verus amicus nubilo tempore dignoscitur. Multis amicis abundauit Christus in die palmarum & quo cœna celebrata est itidem & Apostoli gloriabantur & se ipsos magnificabant, quod Christum comitarẽtur, & doctorem ac magistrum haberent. Tribulatio tamen apertè ostendit amicitiam non firmiter contractam, quandoquidem videntes dominum in inimicorũ manus incidisse, relicto eo omnes fugerunt. O verus amicus Ioseph, siquidem Christi meminit in proprio labore existentis. Et cum ab omnibus principibus Hierusalem condẽnatus esset ipse audacter accessit, ad Pilatum & petijt corpus Iesu. ¶ Aduerte hic diligenter quod Ioannes ait quod Ioseph iste erat discipulus quidã occultus Iesu propter metum Iudæorũ: similiterq; ait quod venit Nicodemus, ille inquã, qui venit ad Iesum nocte & attulit centũ libras myrrhę & aloes. De vno ait quod erat discipulus occultus propter metum Iudæorum: & de alio quod venit ad Iesum nocte, nam die non audebat, quia dedecori erat ei notus discipulus Christi esse, & timebat persequutionem & expulsionẽ à synagoga. De ambob⁹ ergo inquit, quod sicut fortes in alios mutati homines omnibus se ostenderũt tãquã publici Christi discipuli & sic eius corpus sepelierunt. Quæ necessitas vrgebat, vt nobis Ioannes notum faceret hos esse Christi occultos discipulos? Diceret saltim esse discipulos Christi eiusq; corpus sepelijsse: & non diceret de Ioseph quod erat discipulus occultus propter metum Iudæorum: de alio vero quod venit ad Iesum nocte si quidem hoc parũ referre videbatur ad cõnexionem historię. Vult enim Ioannes passionis Christi efficaciam & vim ostendere, qualiterq; sanguis eius sacratissimus incipit mirabiles edere effectus. Iam virtus agni innocẽtissimi sanguinis pro nostris peccatis effusi, maximo amoris igne incipit horũ duorum corda frigida adurere: quare ex occultis publicos & notos facit, ex debilibus fortes, ex timidis & pusillanimis (qui valor & virtus sanguinis effusi Saluatoris mũdi est) validissimi fiunt. Tuo sanguine domine Iesu lapides sunt scissi: & igne amoris corda frigidissima Ioseph & Nicodemi arserunt. Hæc mutatio est dexteræ Dei excelsi. Ex

Cant. 8.

Ioan. 19.

his cernere possumus mirabiles effectus, quos in nobis passio Christi operatur.

¶ Prætereà Arimathia olim Ramatha erat vbi fuerant oriundi Helcana & Anna parẽtes Samuelis cuias erat Ioseph: iste enim vir sanctus simul cũ natura bonitatem prophetę Samuelis duxit. Nobilis erat decurio id est de ordine curiæ, & officia curiæ imperij Romanorũ administrans: vel vt Marcus ait honestus senator. Fuit vir bonus & iustus. Talem esse enim senatorẽ decuit. Et hic nõ consenserat iudicio & actibus Iudęorum: & hoc boni senatoris est non cõsentire in factũ aut consilium vllum prauũ sed positis affectibus semper iudicare iuste. De isto Ioseph dicunt aliqui quod ad literã loquutus est regius propheta dicens. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorũ, & in via peccatorũ nõ stetit nec in cathedra, &c. Addit Lucas Iosephũ expectasse regnum Dei, hoc est, spem suã posuisse in Christo. ¶ Hic accessit ad Pilatũ & petijt corpus Iesu, & permisit Pilatus: tũ propter petentis reuerentiam, tum propter Christi innocẽtiam sibi notã, & quia plura in morte eius viderat miracula. Docemur huius exẽplo propter Christũ quodcunq; subire periculum siquidem iste non excogitauit, à diuitijs decidã, expellar à Iudæis & persequutionem patiar: sed omnem calũniam & rei temporalis incõmodũ contempsit, vt Christo seruiret. Igitur venientes Ioseph & Nicodemus prope crucifixionis locũ flectentes adorauerunt dominũ. Quos dum vidit mater quasi de morte consurgens paululũ reuixit spiritus eius. Et applicantes recepti fuerunt per eam reuerenter: & parauerunt se ad deponendũ eum quibus ipsa quod poterat ministrabat adiutorium. Vnus clauos de manibus trahebat, alius ne corpus caderet exanime sustinebat. Stabat Maria leuãs brachia in altum, & dum tangere eum valuit caput & manus eius dependẽtia trahebat supra triste pectus suũ: & ruens in amplexus & oscula dilecto suo satiari non poterat: nec quis ipsam desuper corpus attrahere poterat. Corpore igitur dñi in terrã depositi domina susceptit caput cum scapulis in gremio. Magdalena vero pedes, apud quos olim tantam gratiã meruerat: alij autẽ circunstant & omnes planctum magnũ faciunt, quasi super vnigenitum. Maria vero tum cum capite, tum cum quolibet membro loquebatur, & lachrymabatur. Proprijs

1. Reg. 1.

Marc. 15.

Psal. 1.

Luc. 7.

prijs oculis vitam suam mortuam videbat in vlnis: in gremioq; sustentabat exanime corpus illius, quem maxime diligebat. Corde transuerberato gladio ingentis doloris oculi lachrymis inundabant. O Nicodeme ne torquearis in Christi corporis domini tui lotione. Nam virginis lachrymæ tot ac tantæ sunt, vt valeant quantũuis squalidũ, & sanguine plenum mundare, & niue candidius reddere. Flebat enim illa lachrymis inenarrabilibus. Ipsius lachrymarum tanta vbertas fluebat, vt caro cũ spiritu in lachrymas resolui putaretur. Post aliquã vero moram rogat Ioseph dominam vt permittat corpus domini perungi ac linteaminibus inuolui & sepeliri. Nihil minus sensit, corpus ab ea auferri, quam si anima à proprio corpore recederet, vel si cor eius tridenti à visceribus diuelleretur. Ideoq; euangelista ait de Iosepho. *Et depositum inuoluit sindone, & posuit illum in monumento excisso, in quo nondũ quisquam positus fuerat.* Contempla ergo tu quisquis es hãc deuotam processionem: & vide quomodo ferunt dominum tuum à monte Caluario vsq; ad monumentũ. Cantus in his obsequijs erant gemitus & suspiria: vnde tempus triste & obscurũ duplicabat illorũ amicorũ domini tristitiam, & luctum. Nec auis vlla volabat, nec animal pascebat: sol, luna, planetæ, & stellæ lugubri veste induta sunt, omnes creaturę quęlibet suo modo mortẽ creatoris lugebat. Sola terra gaudebat: quandoquidem meruit in se eum qui eam sustentat & continet, recipere. Sequere etiam & tu cum his sanctis cæli terræq; thesaurũ corde puro & deuoto, sicut Dauid feretrum Abner à Ioab fraudulẽter interfecti plorans sequebatur. Reuerenter & deuotè flexis genibus & magnis singultibus & suspirijs sepelierũt vitæ dominum in monumento ipsius Ioseph sumptuose facto & in petra excisso, id est, in vno lapide concauato secundũ quantitatem hominis. ¶ Obserua autem quod in horto dominus sepeliri voluit sicut rex Manasses vt sicut ex horto mors exijt, ex eodem vita exiret. Ex hortis enim terreni paradisi propter priorum parentum peccata manauit mors: & modo etiam ex hortis exijt victrix vita. In sepulchro alieno sepeliri voluit: quia vt ait Ambrosius aliena culpa mortẽ passus est. Alienum fuit peccatum, aliena culpa: ità non abre aliena sepultura sepeliri voluit. Rursus in monumento, in quo nullus positus fuerat sepeliri voluit: ne perfidi Iudæi dicerent quod alius, qui ibi sepultus erat surrexit à mortuis.

2. Reg. 3.

4. Reg. 21

Gen. 3. Ambros. ser. 57. de tempore.

¶ Vide quam pauper Christus fuit quod in natiuitate non in sua sed in domo aliena nasci voluit, & viuens in hoc mundo non habuit vbi caput suum reclinaret: nec moriens vbi nuditatem suam tegeret: nec mortuus vbi inuolueretur, nec sepulchrum aut locum vbi corpus suum poneretur. Sed dices. Cur Christus, qui in paupere domo natus est, & voluit in paupere domo habitare dum vixit, & pauper semper fuit in natiuitate, in vita, & in morte cur post mortem habere voluit sepulchrum magnum, honoratum, & solenne, quale erat illud Ioseph: qui diues & nobilis & potens erat, & sibi ipsi parauerat? Dicendum quod filius Dei assumpsit paupertatem nostram, vt ex paupertatibus diuites faceret: fragilitatem, vt fortes faceret: humilitatem, vt exaltaret: denique & mortalitatem, vt vitam daret. Ista ergo quæ vt nos redimeret assumpsit in carnem: postquam redemit nos, & opus nostræ redemptionis consummauerat in sua morte, necesse erat vt cessarent finita iam redemptione. Ideoque post redemptionẽ, quæ acta fuit in morte, iam non erat opus paupertate, humilitate abiectione, nec ignominia aut morte: sed omnia fuerunt prospera, felicia, iucunda, & præclara: ideo sepulchrum habuit optimum, gloriose surrexit, immortalitatem induit, & diuitijs plenus fuit & honore. ¶ Prætereà gloriosam voluit habere sepulturã, iuxta illud Esaiæ, *Esa. 11.* & erit sepulchrum eius glorioſum vt intelligas à morte incipere iustorum gloriã, vbi superborum, & potentium gloria finitur. In sepulchro extinguitur & euanescit potentia in qua vani homines studio inanis laudis concitati gloriã constituunt, qui hominum cæcam & falsam opinionem splendori virtutis anteponũt & in sepulchro incipit piorum gloria, qui iustitiam & pietatem colentes ab hominibus improbis pro nihilo putabantur. ¶ Præterea docet hic Christus curam pro mortuis agendam, & opus esse virtutis mortuos sepelire: sicut & ipse, qui pauper semper fuerat, optimo in loco sepeliri voluit. Maxima cura fuit patribus antiquis de sepultura suor ũsicut Abrahæ, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyses, & Tobias placuit Deo sepeliẽdo mortuos, & David viris Iabes Galaad bñdixit, eo quod sepelissent

Gen. 23.

Gen. 36.

Gen. 48.

2. Reg. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.Reg.2. pelisset cadauer Saulis: deniq; & ipse Christus corpori suo exanimi sepulchrum dari instituit. Sed ad contextum. *Erat autem dies parasceues, & sabbathum illucescebat. Subsequutæ ergo mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius. Et reuertentes parauerunt aromata & vnguenta, & sabbatho quidem siluerunt secundum mandatum.* Parasceue Græcè, Latinè præparatio intepretatur. Quo nomine Iudæi, qui inter Græcos conuersabantur sextam sabbathi, quæ nunc à nobis feria sexta vocatur appellabãt: eo quod in illo ab opere suo requieuit Deus. In feria igitur sexta, quæ parasceue erat præparabant Iudæi illa, quæ in sabbatho comedi debebãt: quod sabbathum erat duplex solẽnitas, magnusque dies sabbathi vocabatur. Dicitur autẽ hic quod sabbathum illucescebat, quia vespera ad sabbathum pertinens instabat, à qua solennitas magni sabbathi incipiebat. Vnde sicut homo sexta feria creatus est & peccauit: sic Christus sexta feria pro homine mortuus est, & satisfecit. Mulieres porro deuotæ, quæ erant Christum sequutæ diligenter curauerunt respicere, & notare in quo loco corpus domini poneretur, vt posteà ei tempore congruo munus suæ deuotionis possent offerre & officium funeri impendere ac corpus eius inungere. Magna hæc fuit pietas, magna etiam fortitudo sanctarum mulierum quæ circa Christum viuum fuerunt officiosæ, ità & in morte nõ otiosæ esse cupiunt. Sic tamen nequid peccẽt in lege Mosi. Pietas suadebat ocyus vngere corpus Domini: at Moses prohibebat aliquid operis in sabbatho facere. Bonæ itaq; mulieres, ne in aliquam partem peccarent quantum datum est in die parasceues accesserunt ad sepulchrum domini, & contemplantur quomodo positum sit corpus Domini. Deinde reuertũtur & parant aromata, vt summo mane prima sabbathi paratiores sint ad vnctionẽ dominici corporis. Aduerte tamen quod hæ mulieres bis parauerunt aromata, semel ipsa die veneris ante solis occasum, cuius noster Lucas meminit, & alia vice transacto sabbatho hora vespertina cuius meminit Marcus. Et ratio secundæ parationis fuit aut quia non inuenerunt in promptu illa hora occidente die veneris ad sufficientiam, vel quia putauerunt sufficere quæ postea censuerunt non sufficere: nam amor quem ad Christum habebant non sinebat eas nisi superabundanter vngerent corpus eius. Et sabbatho quidem siluerunt, ideſt, quieuerunt, vtrunque enim significat, ησυχαζω. Secundum mandatũ, ideſt, iuxta legis præscriptũ noluerunt quicquam operis facere. Vnde discimus quam constantes fuerint mulieres illæ in obseruatione legis, nondum enim tempus erat vt lex illa Mosi publicè proscriberetur.

¶ Itaque exemplo sanctarum harum mulierũ omnia, quæ in Christi passione eiusque sepultura gesta sunt, sedulo ac diligenter scrutemur, contemplemur: ipsumque dominum in corde nostro sepeliamus, adhibentes illi custodiam visus, odoratus, tactus & sensuum, ne scilicet falsa mundi lætitia inaneque gaudium huius sæculi, veram cõpunctionem cordis ac deuotionem furetur: vt tandem mereamur Christum gloriosum & regnantem videre in cælis, ipsoque frui. Quod faxit, qui pro salute nostra mortuus est, Amen.

CAPVT. XXIIII.

ORTIS (inquit scriptura) est, vt mors dilectio. Verus amor in arenam descendit cum morte & vita, omniaq; despicit anima amore imbuta. Paulus prouocat in certamen, omnes mundi labores Epistola, quam ad Romanos scripsit dicens. Quis separabit nos à charitate Christi? an angustia? an fames, &c. concludit dicens. Scio quod nec mors, nec vita. Et sic Apostolum nec vita, nec amor ab ea recedere coegit: quandoquidem vitã ipsam amisit, ne amorem, quo Christum prosequebatur perderet. Quod autem Paulus cum esset homo & à natura vir fortis non timeret mortem diuina gratia & auxilio adiutus, nihil mirũ admiratione tamen dignum est amoris vires tantas esse, vt sexus in pectoribus fœmineis ea tam virilia ac fortia reddat, vt valeãt omnia pericula contemnentes, vitam parui facere illius amore, quem plus se ipsis diligunt. Consurgunt quædam mulieres noctu, parant vnguenta atque ante diluculum ad monumentum se conferunt Iudæorum insidias respuentes. Non verẽtur noctẽ nec concutiuntur metu corporis iacentis in sepulchro: non se nouerunt debiles esse, impo- *Canti.8.* *Roma. 8.*

impotentes lapidi leuando: omnia tandem parui faciunt: nam vero amanti nihil est quod leue & facile non appareat: perfecta
1.Ioan.4. charitas foras mittit timorem. Vis experiri quo sunt amore & fidelitate hæ mulieres Christum prosequutæ? Audi euangelistã. *Vna autem sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum portantes, quæ parauerunt, aromata.* Non dicit hic Lucas quæ fuerunt personæ, quæ venerunt ad monumentum: quia in fine capitis præcedentis dixerat. Subsequutæ sunt autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, & viderunt mõumentũ, & quomodo positum erat corpus eius: & reuertentes parauerunt aromata, & vnguẽta. Sed quæ fuerunt istæ mulieres, quæ venerunt à Galilea? Superius noster Lucas eas nominarat in capite octauo euangelij sui dicens. Maria Magdalena, Ioãna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna & aliæ
Mar.16. multæ, scilicet, Maria Iacobi & Salome, vt Marcus dicit parauerunt aromata. Aduerte autem quòd cũ ait, vna sabbathi, intelli ge, prima die sabbathi, hoc est hebdomadę. Hebræi enim solent pro prima die dicere,
Gen.1. vna die. Sic in Genesi dicitur. Factũ est vespere & mane dies vnus. Ideſt primus. Venerũt etiã non tres Mariæ vt multi opinati sunt, & populus cõmuniter credit: quia Salome non vocabatur Maria, sed solũ Salome: nec Marcus vocat eam Mariã sed tantũ
Matt.28. Salome. Matthæus etiam dicit quod venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum. Si essent tres Mariæ non diceret Matthæus Maria Magdalena & altera Maria: quia altera non dicitur nisi inter duas. Venit enim Maria Magdalena, & altera Maria, scilicet, Maria Iacobi, & Salome, & Ioanna, & Susanna, de quibus inferius, post pauca latius videbimus. ¶ Vide quomodo sexus hic deuotus mulierum cõmendetur. Primò quia domi residentibus viris valde mane ad Domini sepulchrũ se contulerunt: nã quia ardentius cæteris amabant, valde diluculo venerunt ad monumentũ. Nescit enim tarda molimina spiritus sancti gratia. Mirandus mulierum feruor cum naturale sit cum horrore videre mortuum etiã si mater filij cadauer conspiciat: istæ tamen iam per diem & duas noctes sepultũ vngere & contrectare quærunt. Secundo expende etiam qualiter amor naturæ diffidit. Nõ est contentus qui vere amat his, quæ alij faciunt nisi ipsemet manum imponat, sicut mater quæ dilectissimum filium habet infirmum nihil fieri erga eum confert, nisi ipsamet visitet, & obsequatur. Ita illa mulier 4.Reg.4.
Sunnamitis parui fecit per alium Elisæum vocare: quare ipsamet ad eum se contulit orans, vt veniret filium suum suscitaturus nemini alteri fidens. Viderant istæ quòd Nicodemus attulerat centum libras myrrhæ & aloes, quodque nõ parce se habuerat erga corporis Christi vnctionem quod quidem sufficientissime erat vnctũ. Hoc tamẽ Ioan.19.
parum est eis visum: ideoq; præter ea, quæ Ioseph & Nicodemus gesserant portant & ipsæ aromata, vt suæ dilectioni satisfaciãt. Tertio dilexerunt istæ mulieres Christum Luc.8.
in vita, quia vt Lucas ait supra, derelinquentes domos, patriã, & delicias, sequebantur Christũ à Galilæa ministrantes ei de facultatibus suis. Dilexerunt autẽ illum in morte, quia affuerunt iuxta crucem, vt in prece denti capite Lucas commemorat. Dilexerunt etiam illum post mortem, vt ex hac historia constat. Vbinam modo inuenies tantam fidelitatem & amicitiam, vt hæc est? Plurimos inuenies de illis, de quibus ait Eccle.6.
scriptura. Est amicus secundum tempus suũ: non permanebit in die tribulationis. Paucos enim inuenies, qui post mortem fidẽ præstent, & amicitiam obseruent. Vnde Psalm.30
Dominus conqueritur in Psalmo dicens. Obliuioni datus sum tanquam mortuus à corde. Nõ hæc protulit propter has sanctas mulieres: sed potius propter discipulos, & quã plurimos amicos, quos Christus habebat, qui eũ in passione, dereliquerunt. Deniq; mirari non desino istarum mulierũ fortitudinem, & auidissimum pectus. Per medios irrumpunt custodes, per ianuã intrant sepulchri, ad ipsam ingrediuntur mortẽ. Facinus fuit quod fortissimi illi sitiente Dauid de per hostes medios irruptes aquã ex Bethlehemitico fonte suo regi detulerunt. Sed 2.Reg.23.
quis nõ videat maius, aut certè plus facinus fuisse fœminarum, quæ nihil veritæ custodum efferatum furorem inter eos irruunt, vt ad monumentum perueniant, propriam mortem contemnentes, propriam vitã periculo obijciunt, vt ad Christum veniant? ¶ Admonemur primo quod talis debet esse animus noster, certè talis vt propria morte Christi mortẽ adoremus, vt proprio periculo vitæ quæ Christus est securitatem participemus. Non facio inquit Paulus ani- Acto.21.
mam meam pretiosiorẽ, quã me. Et iterũ.

Ego

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ego non solũ alligari; sed & mori paratus sum propter nomen domini Iesu Christi.
¶ Secundo ne interitu beneficiorum collatoris, intereant & beneficia collata in mentibus nostris: ne moriatur Christus mortuus in cordibus nostris. Et si amici nostri naturę concedant, ne eorum obliuiscamur, istarũ mulierũ exemplo. Sic de Booz ait scriptura. Benedictus sit à Domino: quoniam eandem gratiam quam præbuerat viuis, seruauit & mortuis. ¶ Tertio beneficia præstare mortuis, non solũ memoria aut lachrymis, sed operibus bonis. Ecce istæ mulieres veniunt ad monumentũ, sed non vacuæ quia aromata portabant. Misericordia in paupere est exercenda, eique subuenire debemus necessitatis tempore cum possumus. Misereris pauperis, cui non subuenis cum tamẽ possis? Luges mortuum, & tamen illi res fieri sacras non præcipis, nec Deo cõmendas? Maiora enim ei obsequia præstabis pro eo Deũ orans quam lugens. ¶ Docemur quarto Christi mortẽ sentire & plorare, vt Christum videamus suscitatum & regnãtem in cælis. Si compatimur & conregnabimus inquit Paulus. Si volueris Christum videre glorioſum, vide illum nunc in terris patientem in cruce. Etenim Mariæ istæ primo de Christi resurrectione exultant: quia maximę in eius passione doluerũt. Mẽtiri enim non potest ille qui dixit. Quiescat vox tua à ploratu: & oculi tui à lachrymis, quia est merces operi tuo. Est enim ploratus & lachrymæ pro ploratu dignum opus, vt gaudij merces tribuatur ex resurrectione.
¶ Quintò non gaudere nec cõfidere in fortitudine, potentia, aut mũdi sapientia: quãdoquidem Dominus mulieribus fragilibus apparuit primo suscitatus. Stulta enim mũdi elegit Deus vt fortia quæque cõfundat: vt non glorietur sapiens in sapiẽtia sua, nec diues in diuitijs suis. Est vero quod gaudeat & glorietur infirmus: ita enim facilius in eo inhabitabit virtus Christi. Itaq; mulieribus fragilibus, non viris aut principibus primo omnium apparet Christus suscitatus: & à mulieribus primo apostolis & Ecclesiæ toti prædicatur Christi resurrectio.
¶ Docemur sexto opera misericordiæ esse certam viam ad inueniendum Deũ, & conuersandum cum angelis. Sic Abraham & Loth, quia intendebant peregrinorum hospitijs, meruerũt angelos hospites recipere. Tobias quia Niniues operã indulgebat in sepeliendis corporibus mortuorum meruit videre angelũ Raphaelẽ. Cornelius quod eleemosynis vacabat meruit angelum loquentem audire: & tandem ad fidem verã conuerti. Sic istæ mulieres cum misericordiæ operã darent, defuncti, scilicet, vnctioni adeptæ sunt angelos sanctos videre, & cum illis conuersare: tandem Christum suscitatum. Hoc est exercitium veri christiani, in quo deberemus semper immorari: nã his operibus mediantibus Deũ videbimus erimusq; angelorum comites. Et si sapiens, vt nos humiliet adducit formicam, cuius in tuitu discamus ad operandum: non mirum si has mulieres adeamus exemplum capturi, vtq; operari misericorditer, ac piè discamus, quo studio & desiderio sit Christus quærendus. ¶ Verũ vt ad alia procedamus, licet istæ deuotæ mulieres tanto affectu & diligentia Christum quærerent, tamẽ quasi adhuc non illuminatæ in fide defecerũt in ea, putantes quod aromatibus indigeret corpus Iesu, vt præseruaretur à corruptione. Vnctum enim erat corpus Christi vnguento diuinitatis, & corrumpi non poterat tali vnguẽto vnctum: etiam si mille annos esset in sepulchro: nã quod semel Deus assumpsit nunquam dimisit. Vnierat diuinitas corpus, & animam quod quauis in Christi morte adinuicem separarentur, diuinitas tamen cum vtroque fuit, cum corpore scilicet in cruce mortuo, & cum anima ad inferos descendente, & sic quauis nunquã Christus resurgeret tamen corpus eius corrũpi non poterat tali vnguento delibutũ, iuxta illud Psal. Non dabis sanctũ tuum videre corruptionem. Finge te arcum tenere in manu, tantũq; flectere, vt in cõminutionem deueniat ea parte qua sustines: quare etsi duo arcus latera adinuicem recedãt, in chorda nihilominus nectuntur ambo. Sic in Christo considera animã eius & corpus tanquam duo brachia arcus, & chorda per quam diuinitatem eius intelligimus, vtrunque brachium tenebat. In cruce arcum suum tetendit & parauit illũ, & in eo parauit sagittas mortis, à cruce infernũ torquens, tantum arcum istum flexit, vt comminui coegerit, vsque ad animi & corporis separationem: sed diuinitas vtrunque brachium tenuit, & propterea corpus Christi balsamo diuinitatis vnctũ, aromatibus non indigebat. Sed procedamus. *Et inuenerunt reuolutum lapidem à monumento.* In eo quod lapidem

Ruth. 2.
Hiere. 31.
Roma. 8.
1. Cor. 1.
Hiere. 9.
2. Cor. 12
Gen. 28.
& 19.
Tob. 12.
Act. 10.
Prou. 6.
Psal. 15.
Psal. 7.

pidem reuolutum inuenerũt, fructus resurrectionis Christi insinuatur. Per ipsam enim nostra monumenta aperta sunt, & certa spes resurgendi nobis data. Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. ¶ Obseruandum præterea quod Christus sepulchro clauso prodijt & exijt à monumento, quia surrexit corpore glorioſo, & sic dote agilitatis & subtilitatis exijt clauso sepulchro: sicut etiam ianuis clausis egressus est ad discipulos. Sed angelus Domini post Christi resurrectionẽ descendit de cælo, & reuoluit lapidem propter mulieres, quæ erant venturæ videre sepulchrum: vt crederent quoniam resurrexit, videntes sepulchrum vacuum. Quapropter sequitur in contextu. *Et ingressæ nõ inuenerunt corpus domini Iesu.* Quia iam surrexerat antequam ipsæ venirent: quia eius resurrectionem nõn credebant voluit Deus eas punire per hoc quod non inuenirent statim quod quærebant: quia tamen perseueranter quæsierũt meruerunt Christũ suscitatum illis ostendi. Sed interea nec omnino eas Christus destituit: nam eis angelos suos mittit alloquentes consolantesque: ideo sequitur. *Et factum est dum mente consternatæ essent de ipso: ecce duo viri steterunt iuxta illas in veste fulgenti.* Sic Matthæus de primo angelo quem viderunt dixit quod erat aspectus eius sicut fulgur & vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Sed quomodo Ioã nes dicit quod erant sedentes, & Matthęus & Marcus quod erat tantum vnus angelus? Omnia ista post pauca videbimus. Pro nunc autem obserua quomodo solet Deus angelos suos mittere quoties aliquod magnum operari vult. Quando suam iustitiam ostendere voluit misit angelum gladio districto: volens tamen ostẽdere se iam leuasse manum & iustitiam vsumq; misericordia fuisse præcepit angelo eidem ensem in vagina condi: sicuti Dauidis tempore contigit. Modo vult docere nos quomodo de sepulchro surrexit, & ad hoc angelos pulchros & decoros veste fulgenti indutos misit: vt ostendat sic nos omnes cum Christo esse resurrecturos in carne sole ipso fulgentiore & pulchriore crystalloque splendidiore. Tunc enim fulgebunt iusti sicut sol, in regno patris eorũ. Nescit enim illa futura resurrectio tenebras nec ętatẽ senectutis: erit nanque semper robur, pulchritudo, incolumitas, claritas, & impassibilitas. Hanc pulchritudinem & splendorem deberemus hic consequi conari in posterum pœnitentiã agentes. Siquã, mulieribus præcipuè, conferrẽ, qualotæ, tribus diebus deformes apparerent: quibus tamen peractis, adeo prodesset aqua, vt sicut angeli pulcherrimę efficerentur: quę nam sunt quæ pro viribus nõ sumere curarẽt? In pulchritudine ergo, in qua isti angeli apparuerunt, dãt nobis intelligere & docẽt tribus huius vitæ diebus senes, & deformes, nos fieri: vt postea in alia iuuenes & speciosi simus in perpetuum. Ideò renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum, creatus est &c. Si modo laboratis, ieiunatis, & pœnitentiam agitis, postea bonam peragetis vitam. Qui lignis ludunt si contingat globos non æquè perfectos esse, cui duorum sorte accidit globum defectuosum primò ferre: secundò perfectum eligit. Sic qui in hac vita bono globo ludit, in alia malo ludere continget: & ècontra. Ideo curate in hac vita quod abiectius est eligere vt in alia quod bonum est consequamini. Sequitur in contextu. *Cum timerent autem & declinarent vultum in terra* Præ timore declinauerunt vultum ex angelorum visione. Nos autem ex hoc loco discamus, quoties ecclesiam ingressi fuerimus ad mysteriaque diuina accesserimus, ingredi omni humilitate & timore, vt istæ sanctæ mulieres: sic propter angelorum ibi astantium intuitum, vt etiam ob reuerentiam oblationis sacratissimæ corporis Christi redemptoris nostri. Et tunc declinemus vultum in terra in Angelorum conspectu: quando contemplãtes quæ & quanta sint gaudia æterna ciuiũ paradisi, meminerimus, quia puluis & cinis sumus: in hoc sequentes humilitatem sancti patriarchæ Abraham qui Deo dixit, Loquar ad dominum meum cũ sim puluis & cinis. Angeli autem abstulerunt omnem timorem ab his mulieribus, dicentes. *Quid quæritis viuentem, cum mortuis?* Nolite quærere cum mortuis, nec in monumento qui proprius locus est mortuorum, illũ, qui resurrexit in vita immortali & perpetua. Obserua autẽ, quã plurimos nũc inter mortuos, triumphantẽ regẽ gloriæ, qui viuit & regnat inter viuos, ac si esset mortuus quærere. Hoc faciunt quicũ boni sint, participes sunt bonæ voluntatis cũ malis: quibus quidẽ potest dici illud Euãgelij. Si ne mor-

1. thes. 4.
Matt. 28.
Ioan. 20.
Marc. 16.
Gen. 3.
1. Para. 21
Matt. 13.
Ephe. 4.
Gen. 18.
Matth. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne mortuos sepelire mortuos suos. Iosaphat
2. Par. 19 rex Iuda, qui bonus erat, iniuit amicitiam cum Achab rege Israel, qui quidem impius erat: quapropter in quodam prælio paulum defuit quin occubuisset, ideo quidem propheta increpauit eũ dicens. Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominũ amicitia iungeris, & idcirco iram Domini mereberis, &c. Addunt vltra angeli. *Surrexit, non est hic.* Surrexit, inquã, mane diluculo, iam die dominica radiãte. Sic canit ecclesia. Aurora lucis rutilat, &c. Cum Rex ille fortissimus mortis confractis viribus, victor surPsal. 56. git de funere. Sic pater dicit illi in Psalmo. Exurge Psalterium & cithara. Respondit
Zacha. 6. Christus. Exurgã diluculo. Ideo Zacharias vocat illũ oriens. Cũ enim ex matre nascitur, nocte nascitur, quia ad mortis tenebras properabat: sed cũ de sepulchro surgit, mane surgit, quia iam nunquam erat tenebras
Roma. 6. visurus. Christus enim surgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Sicut enim Iacob mane surrexit à
Gen. 28. somno: ita Christus mane resurgere debuit. Surrexit autem Dominus non aliena, sed propria virtute: sicut dormientes qui somno expleto surgunt, non alterius sed sua sibi insidente virtute. Mors enim Christi & omnium fidelium morientium in Christo similima est sopori dormientiũ. Hinc dormire dicuntur in Christo. Et Christus de se
Psal. 3. per os prophetæ. Ego dormiui & soporatus sum: & surrexi, quia Dominus suscepit
De mirabil. mun. cap. 13. me. In Epiro ait Solinus fontem esse admirabilem in quem immerſæ faces ardẽtes extinguuntur, extinctæ vero inflammantur vbi facem mortuam proijciens exijt viua. Si hoc, vt Solinus refert, ita est, nescimus. Hoc autẽ bene scimus & confitemur, Christum mortuum surrexisse. Sed dicunt vltra angeli. *Recordamini qualiter loquutus est vobis cũ adhuc in Galilæa esset, dicens, quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum & crucifigi, & die tertia resurgere.* Oportebat enim Christum resurgere: nam aliter omnem passionis fructum amitteret, si post eã non sequeretur veritas resurrectionis mortuorum. Oportuit enim, vt Christus resurgeret, vt fides nostra per eius resurrectionẽ confirmaretur, circa diuinitatem eius: quia
Psal. 29. si non resurrexisset non crederẽt homines illum esse Deum. Vnde ipse in psalmo loquitur dicẽs. Quę vtilitas in sanguine meo, dũ descendero in corruptionẽ? Si corruptus fuerit sanguis meus, & nõ resurrexero, nullum lucrabor: quia vero resurrexit cognouerũt homines quod vere erat Deus. Nam omnis effectus naturaliter est demonstratiuus suæ causæ: sed cum causa primaria resurrectionis mortuorum sit diuinitas, Chri
A. Iohn. 1 stus, qui virtute propria resurrexit ostẽdit quod erat Deus, & sic confirmauit nos in fide diuinitatis suę. Secundo sua resurrectione confirmauit nos in spe. Vnde Paulus. 1. Cor. 15. Si Christus non resurrexit inanis est fides nostra: inanis est prædicatio nostra. Hæc duo tetigit Petrus dicens. Deus suscitauit illum à mortuis: vt fides nostra, & spes essent 1. Pet. 1. in Deum. Sed de his latius inferius opportunius dicemus. *Et recordatæ sunt verborum eius.* Cum Christus prædixit suam mortem & resurrectionem, non intelligebant mulieres istæ nec apostoli, sed cum iam adimpleta esse viderũt, quæ dixerat, intellexerunt ea quæ antea audierant. Vnde in Ioãne ha- Ioan. 2. betur quod cũ dixisset Dominus, soluite tẽplum hoc & in tribus diebus ædificabo illud. Subiungit Euãgelista. Cum surrexisset à mortuis recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat: & crediderunt scripturæ & sermoni, quem dixit Iesus. Item in eodẽ Ioan. 12. Ioanne habetur quod inuenit Iesus asellũ, & sedit super eũ, sicut scriptum est: Noli timere Sion, &c. Hæc non intellexerũt discipuli eius primò: sed quãdo glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt, quia hæc erãt scripta de eo. Hac de causa prophetiæ obscuræ erant antiquis, quia ea ætate nondum erãt adimpletæ: nec ad finem suum peruenerãt prophetiæ illę. Et sicut ea, quę prętererũt, quæ antiquis obscura erãt, nobis clara sunt ita quæ ventura sunt nobis obscura reddun tur: & ideo Apocalypsis obscurissimus liber est. Omnis enim prophetia, vt ait Ire- Ire. con. næus priusquam habeat efficaciam obscu- Hære. lib. ra est: postquam vero euenerit quod pro- 4. c. 43. phetatum est, tunc prophetiæ habent certã & liquidã expositionem. Propter quod in Dan. 12. Daniele dicitur. Claude sermones & signa librũ: vsq; ad tẽpus consummationis, quo- adusque discant multi & impleatur cogni- Hiere. 23. tio. Et Hieremias. In nouissimis diebus intelligent ea. *Et regressæ à monumento nunciauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene & Ioanna & Maria Iacobi: & cæteræ, quæ cũ eis erant, quæ dicebãt ad apostolos hæc.* Sic illi dixerũt leprosi. Dies 4. Reg. 7 boni nuncij hæc est, si tacuerimus sceleris argue-

arguemur, venite eamus & nunciemus in aula regis. Venite & nunc nunciemus in ecclesia Christi, quæ est veri regis aula: tã insigne mysteriũ. Certè illud Esaiæ nunc osEsa. 40. se adimpletũ cernimus. Supra montẽ ascende qui euangelizas Sion, qui euangelizas Hierusalem. Exalta in fortitudine tua, &c. Vnde illa verba, qui euangelizas Sion, quĩ euangelizas Hierusalẽ, apud Hebræos fœminina sunt: ita vt ad fœminas nõ ad viros referantur: vt vel primum Hebręæ linguę ingressis constat. Igitur Maria Magdalenã exalta vocem tuam: dic omnibus Christũ non iam in infimitate, sed in fortitudine venisse: non iam inclinato capite daturũ spiritum, sed in brachio extento in mũdo dominaturum. Nota. ¶Porro aduertendũ maxime est pro intelligentia istarum apparitionum & concordia quatuor euangelistarum: quia nemo eorum integrè narrat harum mulierum apparitiones: sed vnus hoc, alter illud, imo repugnare & cõtradicere videbũtur si non attente legantur. Sed priusquam hanc breui enaryem historiam & euangelistas in cõcordiam redigam, pro maiori expositioMar. 16. ne huius literæ scito, quòd Marcus dicit, ꝙ istæ mulieres nemini quicquam dixerunt præ timore: quia inuaserat eas tremor, & pauor: sed Lucas hic dicit, quòd nunciauerũt hæc apostolis. Dico quod cum Marcus dicit quòd nemini dixerunt, intellige eorũ, quos inuenerunt per viam reuertentes in ciuitatem: quia timebant hęc illis loqui: ideò tacuerunt vsque dum ad apostolos venerunt, & tunc illis dixerunt, vt ait Lucas. Quot mulieres erant istæ, quæ venerunt ad monumentum, & quæ? Dico ad minus fuerunt quinque, scilicet, Maria Magdalena, Maria Iacobi, Salome, Ioanna vxor Chusę procuratoris Herodis, & Susanna. Matthæus nominat Mariam Magdalenam, & alterã Mariam. Marcus vero nominat duas Marias, Lucas autẽ dicit hic quod erant Maria Magdalene & Ioanna & Maria Iacobi, & postquã nominauit has tres dixit in numero plurali, & cæteræ, quæ cum eis erant: ex quo manifestè apparet quod ad minus erant aliæ duæ, & sic erant quinque. Quæ autem fuerint istæ duæ non est dubiũ quin erãt Salome, quia Marcus illam expresit: & alia erat Susanna, quam Lucas nominauit, in octauo capite huius euangelij: & in fine capitis precedentis dixit quod istę mulieres, quæ sequebatur Christum à Galilea parauerunt aromatã, & in initio huius capitis dixit quod venerunt ad monumentũ, & quamuis nunc illas non nominasset latis declarauerat Lucas in initio capitis octaui, & in fine capitis precedentis quod erãt Maria Magdalena, & Ioanna, & Susanna. Igitur istæ quinque mulieres cœperunt ire ad monumentum cum adhuc essent tenebræ, sed venerunt ad monumentum orto iam sole: & intrantes in horto, siue in sepe, quo vallatum erat sepulchrum distincta à macerie horti viderunt ad ostium sepulchri ad dexteram partem lapidem reuolutum, & angelum sedentem super eum, vt dicunt Matthæus & Marcus qui dixit eis. Iesum quæritis Nazarenũ, &c. Et ipsæ introeuntes in domunculam, vbi sepulchrum erat, viderunt alios duos angelos non sedentes sicut primum, sed stantes, qui dixerunt eis eadem verba, quæ primus dixerat, & hoc narrat hic noster Lucas. Tunc reuersæ omnes istæ venerunt ad apostolos dicentes vidisse visionem angelorum qui dicunt eum viuere, vt dicit hic Lucas, tamen in itinere nihil dixerunt alijs ex timore, vt dicit Marcus. Apostoli autem non crediderunt eis, sed visa sunt quasi deliramẽta, vt dicit Lucas. Nihilominus tamen vt scirent an hoc ita esset venerunt Petrus & Ioannes ad monumentum, & simul cum eis omnes istę mulieres, iam secunda vice: nam prima vice venerũt ipsę solę quando angelos illos tres viderũt: & nunc veniunt secundo cum apostolis. Apostoli autem videntes vacuum sepulchrum, vt mulieres dixerant, mirati sunt, & reuersi sunt vt Ioãnes ait. Maria autẽ Mag- Ioan. 20. dalena stabat ad monumentum foris plorans, scilicet, extra domunculam sepulchri iuxta ostium: aliæ autem mulieres separatæ, ipsa autem sola vehementius plorabat, quia ardentius diligebat. Tunc (vt Ioannes ait) inclinauit se & vidit duos angelos sedẽtes, non inquam illos quos Lucas dixit stantes, quia hęc est alia apparitio. Apparuit illi soli Christus, & dixit. Maria, &c. vt narrat Ioannes. Post hæc iam secundo venerũt ad discipulos omnes istæ quinque mulieres, & cum irent apparuit simul omnibus Christus in via, & dixit eis. Auete, & illęte nuerunt pedes eius, &c. Hanc apparitionẽ Matt. 28. enarrat solus Matthæus, tanquam apparitionem, quæ facta est Mariæ Magdalenæ enarrat solus Ioãnes. Ex quo collige quod duabus vicibus apparuit Dñs Magdalenæ in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in die resurrectionis. Primo ipsi soli intra claustra sepulchri: secundo simul cum alijs mulieribus. Et venientes nunciauerũt hæc discipulis. Si hæc in mente habueris, cõcordiam inuenies inter euangelistas. Hoc tamen aduertendum est non solum hic sed in alijs pluribus locis quod id quod vnus euangelista tacet, alius loquitur & supplet: & sic ex omnibus quatuor contexes hanc historiam ita vt enarrauimus. Nec quia Ioãnes dixit quod venit Maria Magdalena ad monumentũ sequitur quod venit sola: imo ex eodem Ioannis contextu sequitur quod venit cum alijs: nam dixit apostolis. Tulerunt Dominum meũ, & nescimus vbi posuerunt eum. Non ait nescio, sed nescimus: ex quo elicitur omnes illas mulieres simul adfuisse. Sequitur etiam quod Magdalena in illa die quinque angelos vidit. Vnũ qui erat sedens super lapidem ad ostium monumenti, & alios duos intus stantes: quos tres etiam aliæ mulieres viderunt. Sed cum venerunt secunda vice, sola ipsa vidit duos angelos sedentes vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu. Hos duos aduentus Magdalenę scribit Ioannes quanuis in vtroque aduentu tacet quod venerunt etiã aliæ mulieres. Magdalena principalior erat: & ideo ab omnibus quatuor euangelistis nominatur, & prima omniũ. Sic ergo accipienda sunt hæc, & omnia in concordiam & vnam narrationem dirigũtur. Sed ad contextum reuertamur. *Et visa sunt ante illos sicut deliramentum omnia ista: & non crediderunt illis.* De primo aduentu agit Lucas cum primo reuersæ à monumento narrauerunt apostolis quod viderunt angelos qui dixerant eis Christum surrexisse: sed tamen apostoli irriserũt eas, nec fidem verbis earum adhibuerunt, sed tanquam fabulosa reputauerunt, aut somnium, & mulierum dictum. Videtur hac ratione, Pontifices, Annam, & Caipham, & Pharisęos & scribas maiorem fidem habuisse de Christi resurrectione, quam apostolos: nam crediderũt custodibus sepulchri dicẽtibus Chri-
Matt. 28. stum surrexisse: dederantq; illis pecunias vt dicerent, quod discipuli corpus essent furati nocte: quod profecto nunquam fecissent nisi adhibuissent fidem custodibus affirmantibus Christũ surrexisse à mortuis. Sed apostoli non crediderunt mulieribus nec Petro, nec discipulis duobus, quibus apparuit euntibus in Emaus, vt dicit Marcus; & quod magis mirãdum est quod Thomas ita incredulus fuit, vt omnibus apostolis non crederet. Diuina tamẽ dispensatione permissum est vt apostoli vndecim cum reliquis discipulis existimarent mulieres tãquam deliras, ad firmitatem fidei nostræ: vt hinc perpendamus non faciles eos fuisse ad credendum, & quam verum sit Christum surrexisse à mortuis cum hoc crediderint homines & prædicauerint, animo obstinato ad credendum. ¶ Resurrectio nõ solum apostolis verum omnibus etiam alijs fuit quidam articulus difficillimus creditu. Iob vt de ea loquatur stylo vtitur nouo ad eam commendandam: quare primo dicit. Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei, quis mihi det vt exarentur in libro stylo ferreo? &c. Non vult verbis teri, sed scribi ad perpetuam rei memoriam: non quidem in papyro ruptioni obnoxio, sed potius in silice stylo ferreo. Post quod inquit. Scio quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, &c. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Quæ custodiæ commisisti, seruataq; habes soles dicere in sinu recondita esse: quia certissima sunt. Paulus etiam cum Athenien-
Act. 17. sibus prædicabat Dei vnitatem & cætera nostræ fidei sacramenta, attente illum audiebant: sed cum loquutus fuit de mysterio resurrectionis irridebant & quidam dixerunt. Nouorum dæmoniorum videtur annuntiator esse: quia Iesum & resurrectionẽ annuntiabat eis. Sciebant illi sapientes ex sua philosophia quod à priuatione ad habitum impossibilis est regressus: & sic si fides non adiuuat ad articulos resurrectionis credendos, ratio naturalis non sufficit. Ex puteo profundo aqua minime potest exhauriri fune longitudinis trium cubitorũ: quare si prolixe quis conetur aquam haurire tãdem in puteum cadet, & peribit. Itaque quod corpus nostrum in cineres cõuersum, illud etiam quod piscibus maris esca fuit, idemmet redeat, Mysterium profundissimum est. Ratio naturalis debilis est, & id penetrare non valens. Est opus adeo difficile quod etsi Deus iuxta suum propriũ corpus animam poneret cui copiam faceret illud ingrediendi, anima ipsa cum maximæ virtutis sit & naturaliter inclinata & propensa ad sui corporis vnionem, nihilominus propria virtute corpus informare non valeret, absque auxilio diuino speciali & particulari. Cuius ratio est, quia si anima propria sua virtute corpus informare posset eique vitam conferre sequeretur effectũ esse maiorem & principaliorem sua causa: quia melior, & perfectior est homo integer, sola anima, quæ pars huius individui est: quandoquidem totum sua parte melius est. Si ergo anima posset esse causa vnionis totius, sequeretur causam esse meliorem effectu: quod contra rationem est. Et ideo resurrectio est opus solius Dei: qui est supra naturam. In Ezechiele habetur quod duxit illum Dominus in campum plenum ossibus mortuorum: & dixit. Putas ne viuunt ossa ista? Et quanuis propheta vaticinabatur non surrexerunt donec venit spiritus Dei, &c. Igitur si aliquos potuit Christus suscitare, cur non poterit suscitare seipsum? Ipse enim ait. Ego qui alios plorare facio: & ipse non plorabo? Ipse qui alios pare re facio: sterilis ero? Vt ostenderet Deus quod habebat potestatem suscitare mortuos voluit in veteri lege suscitare aliquos, vt fecit temporibus Heliæ & Elisei: vt disceret mundus quod poterat filium suum vnigenitum suscitare, ille qui alios suscitabat. Christus filiam Archisynagogi, & filium viduæ, & Lazarum suscitauit: vt insinuaret quod imperium habebat supra mortem ipse mortis destructor: & secum poterat sua diuina potentia idem facere, quotiescunque voluisset. Atque ideo dixit. Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi illam. Nullus enim facilius tunicam exuit, & illam vestit: sicut Christus suum corpus dimisit moriens, & iterum reassumpsit surgens à morte. Sed procedamus. *Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, & procumbens vidit linteamina sola posita, & abijt secum mirans quod factum fuerat.* Non solus Petrus, sed cum eo simul Ioannes venerunt ambo simul: & ipse Ioannes expressius enarrat, quæ hic Lucas breui sermone complectitur. Solum autem Petrum nominat Lucas tanquam seniorem, feruentiorem, & principaliorem: cuius exemplo cucurrit & Ioannes. Venerunt periculum facturi, an ita essent ea, quæ à mulieribus dicebantur. Et abijt Petrus secũ mirans quo modo corpore sublato essent relicta linteamina veluti per otium subtracta corpori, quę sine negotio non poterant euelli eaque non temere disiecta, sed commode in suum reposita locum, semoto ab his sudario, quo tectum fuerat corpus Iesu. Sed hoc angelico ministerio factum fuit: ad declarandum quod corpus saluatoris non fuit ab eius discipulis furtiuè sublatum, quoniam totis viribus festinassent hoc faciendo timore custodum præsentium, nec tandiu, aut curiose se occupassent in cõpositione linteorum istorum, sed vna ea cum corpore abstulissent. Exeuntes à monumento stupefactus Petrus discesśit à Ioanne cogitans hæc secum & admirans, cui Dominus apparuit, & peccatum pepercit trinæ negationis & consolatus est eum: & blande, ac leniter loquutus est. Sed audiamus iam Lucam aliam apparitionem pulchre differentem: in hunc modum. *Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem nomine Emaus.* Defectus prudẽtię est res magni momenti relinquere, atq; obliuiscine parum diligentiæ adhibeatur. Nam pulchrum & quod magni pretij est absque labore seruari non potest: quod si forsan amittitur, diligentia & solicitudine quærendum est. Adeo care Christus Redemptor noster illos suos Apostolos emit, atque discipulos, vt non solum laborauerit illos docens & fouens lacte suæ sacratissimæ doctrinæ: sed etiam quod plus est sanguinem propriũ dedit in redemptionis pretium, & eorũ amore vitam amisit. Non enim decens erat eos, quos Christus tam magno pretio emerat videns destitutos, incredulos, & adinuicem separatos, relinquere, & pati persistere in suo errore, vt fructum eorum amitteretur, quemq; ipse in eis effecerat, pro modico labore & diligentia, quã adhibere debebat post eius resurrectionem eis viuus & gloriosus apparens, vt ad seipsum redirent. Cum ergo Christus mane resurrectionis surgeret victor, & glorioſus, stragem quam in grege electo suo fecerat edax ille & famelicus deuoratorq; lupus videns, decreuit, vt bonus pastor gregem recipere ad fidemque adducere, & ad charitatis viam. In hac historia scribit Lucas qualiter duæ oues errantes, duo, scilicet, Christi discipuli inuij in quoddam oppidũ se cõferebant, quod vocabatur Emaus: quibus cũ appareret curiosus ac solicitus pastor incedit cũ eis, loquens, à quibus minime fuit cognitus: tandem eos illuminat & docet eisque seipsum ostendit oculos intellectus aperiens & in intellectũ veritatis adducens, quos etiam ad gregẽ reddit lætos, & solatij plenos. Ait itaq; quod duo

Mar. 16.
Ioan. 20.
Iob. 19.
Esai. 30.
3. *Reg.* 17.
4. *Reg.* 4.
Matth. 9.
Luc. 7.
Ioan. 11.
Ioan. 10.
Ioan. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex discipulis Iesu ibant ipsa die in castellũ Emaus. Fugiunt ciuitatem sanguinolẽtam effundentem sanguinem innoxium. Etiam sanguis Christi recens erat: & recedunt à populo vbi tot & tanti habitabant peccatores. Extorres fiunt à ciuitate vbi tot patrantur delicta: & statim offendunt Christum. Mox vt se à dæmonio, conuersatione, & mundi delicijs auertunt, à Deo visitantur, & consolantur. Non ergo pœniteat nos mũdum eiusque honores & vanitates fugere ac deserere: siquidem in maius nobis solatium cedit. Helias fugiens à cõsortio Iezabel prophetarum Dei interfectricis, ab angelo fuit
3.Reg.19. visitatus. Quam vtile tibi esset ò anima mea mundi consolationem destituere: vt dulci Christi solatio frui valeres. Tristes ambulabant illa via, mortis & passionis sui charissimi magistri memores: diffidentes iam de resurrectione. ¶ Obserua autem quod in ipsa die resurrectionis iam isti discipuli diffidebant, & ideo dicit Euangelista quod ipsa die ibant in Emaus. Si dies ille transisset aduenissetque iam quartus, aut quintus, nihil mirum si ambigerent & diffiderent: mirabile autem nimium est quam increduli erant discipuli isti siquidem eadem die, nondum enim transierat, dubitabant iam. Si quis sponderet se daturum tibi centum aureos certo die Ioannis, scilicet, Baptistæ, & eodẽmet die mane, ante meridie quereretur, & diceres te iniuria affici ab sponsore, proferresque illum iniquè egisse, nec promissis stetisse: nonne hoc male audiret? Omnes dicerent. Amice, quid queris? nõdum abijt dies, nec vesperascit, vesperi enim si conferat quod tibi pollicitus est non franget promissionem, tempus etiã restat. Ipsa, inquit die. Nõdum enim lucescit, & iam diffidũt. Iam queri incipiunt existimantes actum esse de re, nec iam magistrum resurrecturum. O hominum & corde debilium, paruam fiduciam. Si magister vester est vobis pollicitus se die tertia resurrecturum, nondum trãsijt, nec nox venit: videte si promissis stat quidque hodie facit, intereà ne diffidatis neanimo linquamini. Quamplurimi se habent cum Deo sicut isti discipuli: quoniam tunc cum Deum sequi incipiunt si mox auxilia non confert, nec fauoribus spiritualibus fouet, diffidere eligunt tristesque reddi, putãtes Deum iam esse eorum oblitum: & aliquando à sancto & bono exercitio desistunt, ad mundũ quod reliquerant se conuertentes. Sic fecerunt filij Israel quando *Exo. 32.* postquam ex Ægypto profecti sunt incedebant per desertum in terram promissionis, qui cum cernerent Mosem in monte detineri & morari, nec ad eos tam cito, vt sperabant, venit, diffiderunt, & vitulum cui cultum & reuerentiam exhiberent construxerunt. Quot hodie sunt qui Deo non tribuẽti ab eis petita diffidant. Videtur virgini nulla ei iam patere connubia, quam ob rem decernit mundo inseruire atque carni, Dei & mandatorum eius oblita. Multi enim terminum Deo statuere volunt, circa ea, quæ ab eo agenda sunt. Vis tu docere Deum quid facere debeat? Ne animo linquaris: & si Deus non tibi statim, vt petis subueniat. Sæpe enim ac sæpius solet Deus aliquid largiri, quando iam tu diffidis, nec consequuturum quod petis speras: vt scias Deum melius scire dare, quam te petere. Quisnam existimaret Abrahamo gladium *Gen.22.* in altum sublatum habenti dicturum esse Deum, ne extendas manum tuam super eum? Quis diceret quod Deus optimus sanctum Iob ad duplicatam gloriam, cum *Iob.42.* adeo esset abiectus veheret: & Ionam de *Ion. 3.* ventre ceti educeret, necnon Susannam iam morti traditam, illique proximam, eriperet? Constituit Deus homines in conflictu, vt propriam sapientiam despiciant, eamq; constituant in Deo. Dominus mortificat, & viuificat: deducit ad inferos, & reducit. Sic Dauid cum iam desperabat posse *1.Reg.23.* euadere manus Saul, Dñs liberauit eum. Ne desperemus ergo de misericordia Dei: nã etsi moratur ipse opportune adiuuabit nos: in maiori, scilicet, angustia. ¶ Cum Holofernes obsidebat Bethuliam, cœperunt Hebræi Deum ipsum vocare, à quo cum non exaudirentur diffidentes, dixerunt Oziæ sacerdoti. Iudicet Deus inter nos & inter te, &c. quoniam fecisti in nos mala nolens loqui pacifice cum Assyrijs: & propter hoc reddidit nos Deus in manibus eorum. Quia statim eos Dñs non exaudiuit, eligunt pacem constituere cum Assyrijs, cum dæmonio videlicet, mũdo & carne. Ideò reprehẽdit illos Iudith, dicens. Qui estis vos, qui tẽ- *Iudit. 7.*
tatis Dominum? O gens debilis, & pusillanimis: quid de Deo diffiditis? Si moram fecerit expecta eum, veniens enim veniet & *Abac.2.*
non tardabit. Esaias etiã ait. Qui crediderit *Esai. 28.*
non festinet: hoc est, qui Christũ expectat, nõ existimet citò venturũ. Adimplet promissum

missum licet videatur differre. Promisit
1.Reg.16. Dauid regnum & vnctus est à Samuele: sed antequam ad regnum veniret multa mala passus est, ita vt videretur quod nunquã perueniret ad regnum. Sic etiam dixit Ioseph
Gen. 50. Israeli quod Deus illos visitaturus esset, sed prius multa incommoda passi sunt in Ægypto. Sic Paulus ad Hebræos ait, Nolite amittere confidentiam vestram: quæ magnã habet remunerationem. Deus enim stat pollicitis, veluti his, quæ suis est pollicitus cum dixit se resurrecturum tertio die. Quãuis paululum ipse moretur, ne ob id diffidamus sicuti isti discipuli fecerunt, qui die eadẽ diffidere cœperunt: sed in Deo speremus, qui
Greg. in præ fa. mor. c. 2. verbum suum non franget, nec fregit vnquam, &c. ¶ Præterea qui fuerint isti duo
Nicepho. li. 1 c. 24. Theophi. in prolo. Luc. & Luc. 24. discipuli graues doctores sensserunt quod fuit vnus illorum Lucas, & alter Cleophas. De Cleopha nemini dubiũ est, quia Euangelista eum nominat: de Luca vero dubium est. Hieronymus enim ait, quòd Lucas Dominum non vidit in carne.
Ioan. 11. ¶ Porro in hoc quod dicit sexaginta stadijs distare, significare voluit quatuor leucas: nã decem & sex stadijs leuca conficitur, vnde cum Ioannes dixit Bethaniam ab Hierusalem quindecim stadios distare voluit dicere minus spatium, quam leucam integram intercedere: quare si inter Hierusalẽ & Emaus quatuor & sexaginta stadios intercedere, Lucas diceret, diceret cõsequenter quatuor intercedere leucas integras. Cum ergo tantum sexaginta stadia sint, manifeste cõstat quatuor leucas esse quarta parte leucę vnius excepta. Quod sufficiat de istis stadijs. Nũc sequitur in contextu. Et *ipsi loquebantur adinuicem de his omnibus quæ acciderant.* Vidisti nefrater (dicebat alter ad alterum) crudelitatẽ & impietatem & nequitiam quam gesserũt isti Pharisæi circa nostrum magistrum cum adeò bonus & sanctus esset? Iurarem vtique filium esse Dei: sed modo non credo, nec affirmare auderem. Nam si filius Dei esset, non permitteret æternus pater filium suum tam acerbe tractari: nam Deus nunquam suorum obliuiscitur. Sed quod me magis torquet est videre quomodo Lazarũ quarto die mortis suæ suscitauit. Quonam modo (ait alter) hunc posset edere effectum nisi esset Deus? Respondit ipsemet. Hæc etiam fecerunt miracula sancti: sicuti Helias, Eliseus & alij. Verũ est (ait alter) alios hæc fecisse miracula: sed non ea authoritate & dominio, qua magister noster Lazaro præcepit exire à monumẽto, Bona ratio est ista: sed tamen si Messias venturus erat magna authoritate & maiestate, vt Israel redimere posset: quare pauper venit? Quæ nam fuit maiestas, vapulare, atque crucifigi? Respondit alter. Nõne vides esse opus labore: vt quis gloriam adipisci valeat? Quanuis nõ intelligo quomodo moriens, & non resurgẽs poterit nos à morte eripere: qui seipsum ab ea eripere non potest. Quomodo enim quis victor euadere potest: cum victus sit? Cum hæc inter se agerent accedit Christus ad eos in forma & figura peregrini baculũ, & galerum gerens, dicens. Quonam amici? Conferimus nos (inquiunt illi) Emaus. Ait illis. Itidem ego, quãuis illinc sum profecturus. Ideo ait Euangelista. Et *factum est dum fabularentur, & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.* Expende Christi bonitatem & clementiã, qui vt duos saluet discipulos non quidem de Apostolorũ numero, sed de minoribus alijs nõ dedignatur eis apparere, & cũ illis incedere tam longam viam prædicãs docens & adducens tot prophetias & testimonia, vt in veram Dei cognitionem peruenire faciat. Quanuis modo multi ex maioribus & prælatis contemnunt paruulos docere: nec volunt scientiã exercere, nisi corã regibus & principibus.
¶ Vide etiam prudentiam & charitatem sal- *1. Cor. 9.*
uatoris nostri. Paulus enim dicebat. Omnia factus sum omnibus, vt omnes ad me traham. Si ergo Paulus auxilio Christi adiutus hoc faciebat: quanto melius ipse Christus faceret? Apparet Deus vnicuique secundum dignitatem suam, & conditionem. Cum paruulis fit paruulus: magnus & potens, cum magnis & potentibus. Ideo Dauid in Psalmo loquens Domino ait. Cum *Psal.17.*
sancto sanctus eris, & cum viro innocenti innocens eris. Et cum electo electus eris: & cum peruerso peruertêris. Hoc multi putant quod dictum sit, vt homines caueant societates impiorum, quasi diceret egregius Psaltes. Fuge à malorum consortio: nam si cum bonis agis, eris & tu bonus: si cum malis, malus: nam ex colloquijs prauis, vel bonis boni, vel mali mores efficiuntur. Sed certè si bene literam inspexeris, non tale vult Dauid dicere: sed de Deo ait, quod ipsemet Deus est humilis cum humilibus, potens cum potentibus, paruus cum paruulis: magnus cum magnis. Cum sanctis sanctus est:

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cum peruersis puniens eos, est eis quasi si esset peruersus: potentes enim potenter
Sap. 6. tormenta patiuntur. Quapropter antequã
Psalm. 18. hæc diceret. Psalmista dixit. Et retribuet mihi Dominus secũdum iustitiam meam: & secũdum puritatem manuum mearum, in conspectu oculorum eius. Sequitur. Cũ sancto sanctus eris, &c. hoc est, cum quolibet te habes secundum conditionem eius. Et subdidit. Quoniam tu populum humilẽ saluum facies: & oculos superborum humiliabis. Cum humilibus, eris humilis: cũ potente & superbo, eris fortis, & potens. Athanasius etiam & Theodoretus asserunt voluisse Dauidem his verbis significare qualẽ quis se ostenderit, talem aduersus eum se Deũ ostẽdere. Vt speculum quicquid obijcias refert: si te placidum, & benignum illi ostendis, placidum, & benignum se tibi ostendit: si verò iratus & similiter vultum
Sap. 7. speculi sentis furore commotum. Sic Deus speculum sine macula, vt dicitur in libro Sapientiæ, modo vultum iratum ostendit tibi, modo mansuetum: ostendit enim se misericordem misericordibus, & crudelibus seuerum. Ideo in Euangelio modo
Ioan. 6. se comparat pastori, modo agricolæ, mo-
Ioan. 15. do regi ponenti rationem cum seruis suis.
Matt. 21. Sic fecit in sua resurrectione cũ his, quibus apparuit. Quibusdam fortis apparet & terribilis, sicut armatis qui erant iuxta sepulchrum: quia armati erant. A lijs vero humilis, sicuti his discipulis humilibus. Si te ad aliquem hortum conferres, & hortulanus, si ue olitor tibi obuiam occurreret, qui nouit optime locum herbæ, quam quæris, eamq; tibi offerret: certe fortunatus habereris. Itẽ si iter ageres, in quo se tibi offerret alius idẽ agens iter qui non solum tibi iter ostenderet, sed etiam tecum conuersans incederet, gauderes vtiq; propter hoc. Vide ergo qualiter se Christus cum omnibus habeat, vt omnes lucretur. Magdalenæ apparet in horto, vt hortulanus: quia in horto pulchram quærebat herbam, & odoriferum florem: his discipulis iter agentibus, apparet vt, peregrinus: custodibus sepulchri qui armati
Ioan. 20. erant, apparet vt fortis & potens.

¶ Discant hinc prælati tractare subditos exemplo ipsius Christi, ostendentes se graues & seueros, cum seueris & superbis subditis: benignos & humiles, cum paruis, humilibus, & pauperibus. Modo tamen è contra omnia fiunt. Cum paupere subdito se habent superbe, magna cum maiestate: nec honorem deferunt nisi tantum potenti & fauoribus abundanti: quem, scilicet, mundus magni facit. Si subditus amicis abundat, & eum mundus magni æstimat & reueretur: de eius vitijs non curant: licet stimulante cõscientia nouerint egere correctione, & emẽda, atque supplicio: quoniam potentis authoritas eos reddit inermes & debiles. Tantum abiectis se seueri præbent: qui quidem sic coram prælatis tremunt & palpitant, ac si argento viuo essent imbuti, nec loqui audent. Isti enim prælati aliter se habent, quam Christus ipse, qui quidem potentibus, se præbent humiles, humilibus verò insolentes: in his tantum leges maxime obseruari volunt, & subditus qui curiæ fauoribus abundat, voti compos semper euadit. Christus non veretur armatos, nec coram eis tremit, sed potius deponit, & deijcit, & in terram conijcit cum suis clypeis, ensibus, & hastis. His se acrem ostendit, maxima cum authoritate. Cum his tamen duobus humilibus discipulis incedit Christus humilis comes factus: pedes iter agens cum ipsis seque ipsis conformans. Hoc semper feciſſe videbis si Euangelium legeris. Vide authoritatem & seueritatem qua increpabat superbos Pharisæos & scribas, quamque acerbe eos tractabat, dicẽs. Vę vobis scribę & Phari- *Matt. 23.*
sæi hypocritæ, &c. Et vide humilitatem, *Matth. 9.*
qua tractabat pauperes, mendicos, cæcos, & miserabiles. Vni dixit filium vocans. Fili remittuntur tibi peccata tua. Illi, qui *Luc. 18.*
mendicabat in itinere Hierico dixit. Quid vis vt faciam tibi? Idem paralytico piscinæ alijsque plurimis. Mundi saluator qui tam *Ioan. 5.*
acerbe tractabat diuites, potentes, & superbos Hierusalem, tractabat etiam, vt pia mater humiles & abiectos. Sic prælatus humili dicere debet. Fili mi estne tibi aliquo opus? Eges fauore meo? Possũ ne tibi in aliquo inseruire? Sed audiant quod propheta *Ezech. 35.*
lamẽtatur de eis. Væ pastoribus, &c. qui cũ authoritate imperabatis eis: & cũ potentia. Sed de his satis. ¶ Monemur & nos quando iter agimus & in cõmunibus colloquijs de Deo loqui de ipsoque agere. Si hæc fecerimus ducem semper Christum in via habebimus, comesq; noster fiet, sicuti factus est his, quia colloquia eorũ erant sancta, & ho- *Matth. 18.*
nesta. Sic promisit ipse dicens. Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. Sed hoc idem modo

modo diabolus inquit. Vbi fuerint duo, vel tres congregati, &c. Cũ colloquia nostra ad dæmonis obsequiũ pertineãt, murmurationibus, scilicet, luxurijs, & ambitionibus, non dubium quin in medio eorum dæmon sit, colloquium ipsum iterum, atque iterum accendens, &c. ¶ Præterea Christus cum istis vadit, nec ab illis cognoscitur: in quo insinuatur quòd Dominus Iesus sæpe nobiscum est & nobiscum loquitur, etiam si nos ignoremus. Quotiescunque enim alicuius boni admonemur, vel in cordibus nostris, vel à fratribus nostris: toties à Domino ipso admonemur. Etsi cogitaremus perpetuo omnes bonos cogitatus ex Deo esse, cautiores certè essemus in rebus gerendis. Sed ibat Iesus cum eis. *Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent.* In potestate animæ glorificatæ est prohibere lucem sui corporis ne agat in visum: sicut & quælibet alia actio corporis, erit in potestate eius: potestque per suam voluntatem occultare lumen sui corporis, nam in corpore glorioso est summa obedientia ad animam suam: sic videbatur eis quasi non esset glorioſus, nec etiam oculi discipulorum illum cognoscebant. Nec putandum est quod dispositio faciei Christi sit mutata, quia vere fuit glorificatus: nec alia effigies fuit subiectiue in
Marc. 16. facie Christi. Et cum Marcus dicit quod apparuit eis in alia effigie: intellige quod illa effigies fuit subiectiue solũ in oculis discipulorum, vel in aere. Potuit enim Christus visum discipulorũ diuersimode immutare per solam impressionem talium, aut talium visualium specierum, seu radiorum.
Actor. 12. Simile accidit Petro cum eductus de carcere Herodis ab angelo, non discernebat, nec cognoscebat quod in veritate ambularet, sed existimabat se visum videre: & nobis quotidie hoc accidit, qui cum Christum ob oculos habeamus, qui tot nobis beneficia confert, & nobiscum incedit, ducens & à dæmonio eripiens, morte, & inferno, &
Gen. 42. tamen cognoscere nolumus. Filij Iacob fratrem Ioseph cum præsentem haberent, qui quidem eis triticum dabat & nummos, quos ipsimet tulerant: & tandem eis magnam mensam parauit, quibus beneficijs non obstantibus minime eum cognouerunt. Oculi cæci mundi splendore, non nouerunt Deum etsi obiectum habeant. Quare homines dum magis sunt mundo intenti, minus Deum nouerunt, &c.

¶ Obserua etiam quod cum isti oculis corporis Christum non cognoscebant, ita Chri
stus non cognoscitur humanis rationibus, sed sola fide & ex scripturis sanctis. Scru- *Ioan. 5.*
tamini (inquit Christus Iudæis) scripturas, in quibus vos putatis habere vitam: illæ enim de me testificantur. Cum igitur Christus cum his duobus discipulis iter agere inciperet, interrogat eos dicens. *Qui sunt hi sermones quos confertis adinuicem ambulantes & estis tristes?* Videbamini (inquit) ante quam ego accederem loqui adinuicem ad modum disputantium. Quid ergo conferebatis inter vos? Expende qualiter in operibus nostræ salutis prius Christus incipit, & primo aggreditur. Incedit Christus cum his discipulis: tacet ipse, tacent & ipsi. Experiri volo quisnam *Ioan. 5.*
prius ordiatur: qui enim magis nos diligit, prius incipit. Paralyticus, qui erat in piscina curam propriæ salutis dimiserat: qui cum medicum coram se haberet, nec orabat eum pro salute propria: sed tamen minime exoratus qui amoris igne ardet maxime cupidus nobis benefacere, interrogauit nihil loquentem, vis sanus fieri? Mulieri illi, quæ decem & octo annis ha- *Luc. 13.*
bebat spiritum infirmitatis, & erat inclinata, cùm à Deo nihil peteret, cœlestis medicus perfectam salutem contulit. Videte quo pacto Christus ad hos venit discipulos, non vocatus, nec exoratus: quomodo etiam nemine interrogante loquelam suscitat. Præterea cernite modos & ambages Christi, quibus se labet, vt ansam illis prædicandi sumat. Quare de quæsito in quæsitum vult notus fieri his. Quod idem fecisse dicitur iuxta fontem Sicar cum mu- *Ioan. 4.*
liere illa Samaritana, cum potum aquæ ab ea peteret: cui postea cum diceret, voca maritum tuum venit in peccati detestationem, propter quod remissa sunt ei peccata. Eadem in nobis quotidie, pietas diuina operatur, adducens nos varijs modis & ambagibus à nobis minime cognitis: quandoque delicijs, quandoque vero minis, & huiusmodi similibus. Ipse nos orat: & nihil intentatum relinquit, cum ipsemet sit offensus. ¶ Aduerte etiam hos duos discipulos tristes incedere per viam non ob aliud, nisi quia dilectissimo suo carebant. Nihil adeò Christianum debet tristem reddere, quam Christi Domini absentia. Hoc solum Dauidem ad tristitiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.41. *Psal. 119.* cogebat quando dixit. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus? Et iterum. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Et ideo Christus loquens de sua absentia dixit discipulis. Tristitia impleuit cor vestrum: nam cum gloria, vt ait Paulus sit conscientiæ bonus testis, & hanc sine Deo nemo consequi potest, sequitur nullam posse esse veram lætitiam, vbi Deus non est, sine quo omne gaudium falsum est, lætitia quoque vana & momentanea. Solent homines lugere propter amissam pecuniam, fratres, aut amicos mortuos: & tamen non meminerunt Deum amisisse. Hoc solum deberet eos tristes reddere & solicitos: siquidem, cum Deus summum bonum sit eo carere à fortiori summa miseria erit. Sed ad contextum. *Et respondens vnus cui nomen Cleophas dixit ei: tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus?* Certè cum quis tristis est, nec ad quæsita respondere scit nec plene respondet, sed confusè, & tardè. Existimant enim qui tristes sunt, omnes suæ tristitiæ gnaros esse, acsi tenerentur alij suæ tristitiæ causam, & rationem præsagire. Habet enim hoc proprium humanus affectus, vt quod cuique valdè cordi est, putet nemini ignotum esse & nemini non esse curæ. Sic sponsa in Canticis quærit à filiabus Hierusalem. Nunquid quem diligit anima mea vidistis? Et Magdalena in horto. Si tu sustulisti eum. Putabant istæ quod omnes sciebãt quid ipsæ quærerent. Sic isti existimabant quod omnes scirent quod ipsi tractabant. Vnde Cleophas. Tu solus peregrinus, &c. Res est (inquit) omnibus notissima, quicunque versantur Hierosolymis. Habet duplicem sensum. Tu solus hospes Hierosolymitanus es, ignorans ea, quæ nemo nescit quantumuis aduena? Aut, tu adeo peregrinus es: vt hæc ignores? Merito potest dicere Christum esse peregrinum in mundo, apud plurimorum corda: siquidem tractatur, acsi peregrinus esset. Peregrinus enim semper hospes est: nam hodie accedit & cras migrat, propter quod semper amicis caret. Sic Christus habet amicos in hoc sęculo per paucos: nec ad plurimorum corda ascendit, quando iam ab eis expellitur. Quam plurimi sua peccata cõfitentur in Quadragesima qui iam de sua agant emenda, communicãt & in die paschatis corpus Christi recipiũt, qui postea à se illum expellunt ad antiqua peccata reuertentes. Aduenięte die paschæ, tempus terunt in gaudijs, obsonijs, ludis, & similibus. Propter hoc queritur Deus, dicens. Extraneus factus sum fratribus meis: & peregrinus filijs matris meæ. Resurrexit ne Christus, vt vos peiores efficeremini? Scitote quoniam festũ paschæ nõ est factũ, vt dimitteretis vitijs habenas: sed vt homines meliores fierẽt. Et Paulus inquit quod Christus resurrexit propter iustificationem nostram. Non resurrexit Christus, vt peccatores simus: sed vt iusti efficiamur. Non resurrexit, vt portas mortis aperiret: sed vt nos ad vitam repararet. Hi autem insensati peruerse agentes, tanquam si Christi resurrectio sit mortis porta: statim Christo resurgente, in mortem se conijciunt peccantes. Non sic impij non sic: sed qui hucusque plã xistis peccata vestra, nunc iam de remissione lætamini. Qui hucusque doluistis cum Christo, nũc lætamini in Domino: & exultate iusti. Qui peccatis vestris mortui estis, & cum illo estis crucifixi: nunc cum illo etiam sic surgite, tanquam iterum non morituri: quoniam Christus resurgens ex mortuis iam non moritur: & mors illi vltra non dominabitur. Sic vos à peccatis surgite: vt non vltra in ea labamini. Cauete ne Christus peregrinus sit in vestris cordibus: sed facite eum perpetuum incolam, non reuertentes ad præterita peccata. *Quibus ille dixit, Quæ?* Vt Christus suos discipulos in planum deducat fingit se nihil scire ideo interrogat: Quæ? Domine quid sibi vult: Quæ? Vapulasti multum, & coronatus fuisti, Crucique affixus, & interrogas, Quæ? Suntne hæc obliuione digna? tam parui facis quæ nudiustertius passus es, quæ nemo in hoc sæculo perpeti potuit aliquo tempore: & modo tanquam si ea vili faceres, & irrideres quæris, Quæ? In hoc experieris præstantiam corporis glorioſi, & quam nobilis est beatitudinis status. Esto patiatur quis in hac vita omnes labores, & cruciatus inferni, si cum ex hac vita migrat Deo fruitur, non amplius meminit præteritorum, magis quã si nunquã forent. Est tam fœlix status ille, vt absorptis animabus nostris in visione Dei, ex eiusdẽ redundantia gloriæ, corpori communicatur: qui factus iam glorioſus nihili facit cruciatus, & labores huius vitæ. Si modo à Laurentio quæreres,

Cant.5. *Ioan. 20.* *Rom. 4.* *Psal.1.* *Psal. 31.* *Rom. 6.*

passus

passus esne incendia, incesisti per ignes? Diceret ipse. Egone? Quid quæritis? Loquimini mecum? Quæ flagella, aut ignes? Non teneo modum istum loquendi. Est tam præstans bonum, quod possideo & gloria, qua fruor: vt cogant ista & maiora obliuioni dare. Omnia mala vitæ præsentis obliuioni tradit status beatitudinis. Ioseph, qui multa aduersa pertulit à fratribus, à Domina sua & ab alijs: cum natum vidit filium vocauit illum Manassem: eo quod obliuisci fecerat illum Deus omnium laborum suorum. Quanto magis ille status beatitudinis obliuisci faciet omniũ laborũ vitæ huius? Ideò D. Augustinus dixit quod si vnica tantum gutta cœlestis beatitudinis in damnatorum pœnas deflueret, tanta dulcedine repleret Gehennam, vt nullum dolorem, aut tormentum paterentur. Econtra autem damnati in inferno, nullarum delectationum, seu deliciarum vitæ præteritæ meminerũt, nec vlla res harum eos solatur: quare constituti sunt in pura tristitia & cruciatu. Sic in libro Sapientiæ habetur quod damnati positi in inferno dixerunt. Quid profuit nobis superbia, & diuitiarum iactãtia quid contulit nobis? Transierunt omnia tanquam vmbra, & tanquam nuntius præcurrens. Itaquè deliciæ & voluptates, quas mali hic sunt adepti, cum ad inferos perueniunt sunt tanquam si non essent. Sicuti labores, quos hic iusti patiuntur, sunt cum Deum vident tanquam si non fuissent, quare eos contemnunt, & parui faciunt. Hæc est ergo prior ratio, quare Christus interrogat dicens, Quæ? Est tam fœlix status, quem Christi corpus possidet post eius beatificam resurrectionem, vt labores præteritos irrideas, & quasi per contemptũ, dicit, Quæ? Secundò in hac interrogatione ostẽdit Christus infinitum amorem, quo nos prosequitur. Sic nos Christus diligit, vt totum, quod pro nobis fecit, & passus est parum ei videatur si cum amore, quo nos affecit appenderetur. Ideo dicit, Quæ? Parum enim id est, præcipuè cum pro vobis sustinuerim parui facio: siquidem si opus esset iterum mori pro vobis equidem morerer. Magnum quid videtur vobis mea passio: ex se enim verum est: est quidem adeo terribilis, vt nullus vnquam talem sustinuerit. Sed tamen cum video eam me propter vos sustinuisse, nihil de ea ago: nam maiora sustinebo pro vobis si opus fuerit, quia amor meus magnus erga vos est. Seruiuit Iacob Laban propter Rachel septem annos, & inquit scriptura, quod videbantur illi dies pauci, præ amoris magnitudine. Sic Christo cũ tanta pro nobis sustinuit apparet parum adeo vt interroget, Quæ? Respice ergo ò homo quantum debeas huic Domino, siquidem cum hoc pro te fecerit cum magnum sit parum ei videtur, quia nos magno afficit amore. Ideò quærit, Quæ? Sed nos è contra facimus quibus cum parum pro illo sustineamus videtur multum facere: Deumque de rigore iustitiæ debere cælum, & nobismet iudicamur sancti. Sic existimabat ille Pharisæus, qui cum in templo oraret dicebat. Ieiuno bis in Sabbatho, decimas do omnium, quæ possideo, &c. Totum hoc oritur ex minimo amore, quem erga Deum nos habemus. Nam sicut Deo multa pro nobis facienti pauca esse videbantur, propter magnum amorem, quo nos prosequitur: sic nobis cum parum faciamus multum fecisse videtur, quia eum parum diligimus. Sequitur in contextu. *Et dixerunt. De Iesu Nazareno, qui fuit propheta potens in opere, & sermone coram Deo & omni populo.* Saluator noster hoc nomine Iesus appellatus est in circuncisione, sicut ab Angelo fuerat prædictum: vt iam in superioribus vidimus. Nazarenus autem dictus est, quia in Nazareth educatus fuit. In Matthæo enim legimus de Iesu quod veniens habitauerit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, vt impleretur quod dictum est per prophetam, quoniam Nazaræus vocabitur. Præterea dixerunt illum prophetam, & non filium Dei, vel quia non credebant eius deitatem: vel si credebant illum esse filium Dei, non audebant illum confiteri coram homine ignoto. Nesciebant enim quis ille esset quem peregrinum existimabant: & ideò non audebant diuinitatem eius propalare, ne traderentur ab illo peregrino, cui minimè fidebant, qui cum essent timidi & pusillanimes non audebant loqui de Christi deitate, quam forsan ipsi interius confitebantur. Quæ etiam addunt testimonia, magna quidem sunt, sed non sufficientia: quia non solum fuit potens coram Deo, sed fuit ipse Deus. Omnipotens nomen eius ait Moses. Quam potens porro fuerit Christus, percurre totũ Euangeliorum corpus, & expende singula eius miracula, & videbis quãta cum

Aug. ser. de beati. cœlest. *Sapient. 5.* *Gen. 29.* *Gen. 41.* *Luc. 18.* *Luc. 2.* *Matth. 2.* *Exod. 15.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

potestate & maiestate illa operatus sit. Quod fuerit potens in sermone testantur populi apud Euangelistas, admirabantur enim turbæ super doctrina eius. Erat enim docens eos (ait Matthæus) sicut potestatem habens & non sicut Scribæ eorum & Pharisæi. Sequitur. *Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hæc omnia tertia dies est hodie quod hæc facta sunt.* Sperabant isti discipuli sicut & plures alij Iudæorum non intelligentes scripturas quod Christus esset redempturus Israel temporaliter à iugo seruitutis & Romanorum imperio: & ideò interrogauerunt eum quidam cum ad cælos vellet ascendere. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel. Sed quia de hac re in superioribus in capite vigesimo primo scripsimus, nunc cætera considerabimus. Culpam mortis Christi non Pilato, aut gentibus tradunt, sed Iudæis & eorum Principibus & Sacerdotibus: quia isti iudicauerunt Christum reum esse mortis, & tradiderunt illum Pilato, & suis clamoribus, & vocibus fecerunt, vt Pilatus illum damnaret ad mortem, iudicans illum dimitti. Ex hoc facto duo obserua, primũ quàm impium sit aliquod malum inchoare: siquidem à Iudæis mors Christi petitur, quia ab eis initium habuit, quanuis ab ipso Pilato finem. In tertio & quarto libro Regum sæpe repetit scriptura peccatum Ieroboam, quia fuit primus, qui vitulos aureos contulit à populo adorandos, cuius iniquo exemplo successerunt alij Reges, qui illum consuerunt imitari non ab re esse: sed tamen semper scriptura tribuit culpam Ieroboam, quia initium mali fuit. Hinc videbis quam acerbe sumet Deus supplicium de his, qui nouitatum inuentores sunt circa vestes, & alias dissolutiones & vanitates. Secundò licet Gentiles Christum manibus crucifixerunt, tamen Iudæi linguis accusauerunt, diffamauerunt, & falsa testimonia & blasphemias contra Christum dixerunt, atque ideo isti multo grauiori pœna puniti, & abiecti sunt ab omni natione, ita vt posuerit illos Deus in derisum & opprobrium omni nationi. Cernite populum quem Deus elegit, quem tanti semper fecit, quemque Deus tot miraculis eduxit de Ægypto, cui tot contulit beneficia, quæ inuenies in toto veteri testamento, & tandem filius Dei ex eo carnem assumere non dedignatus est: modo tamen abiectior procul dubio, & vilior cæteris omnibus mundi nationibus est: nam inter Christianos, Gentiles, Saracenos, & alias mundi nationes sunt in contemptum redditi. Hęc tota fuit eis inflicta pœna propter eorum linguam iniquam, siquidem insontem Iesum condemnauerũt Barabbam incolumẽ manere clamantes, quare sanguis Christi caderet super eos & filios suos, sicuti à Pilato ipsi petierant. Multum solet Deus punire impias, & malas linguas infamatores, & detractores proximorum: nec non alienarum vitarum indigatores. Propter hoc peccatum, & scelus, fuit lepra percussa Maria soror Mosi. Propter hoc scelus Dathan & Abiron fuerunt à terra absorpti. Core igne consumptus est, & propter istud peccatum maior pars filiorum Israel in deserto perijt, vt dixit illis Dominus. Omnes qui numerati estis à quindecim annis & supra, & murmurastis contra me non intrabitis terram, super quam leuaui manum meam, vt habitare vos facerem præter Caleb filium Iephonæ & Iosue filium Nun. Murmurante etiam populo contra Dominum de labore, ignis Domini deuorauit extremam castrorum partem. Et vt breuiter dicam in nullare Deum magis offendisse dictus est populus ille quam murmurando.

¶ Obserua etiam quod non dicunt illi discipuli, nos speramus, sed sperabamus. Loquuntur, vt homines qui ante habebant spem, sed modo eam amiserint: quare omnino diffiderunt, dicentes. Tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. Existimabamus eum hodie resurrecturum, & redempturum Israel, sed iam non est quid speremus. Ex omnibus horum verbis colligitur quam tristes, & diffidentes discipuli isti incedebant. *Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eius venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse qui dicunt eum viuere.* Suis dictis semetipsos condemnant, nam inquiunt. Istæ mulieres erant ex nostris, erant enim Christianæ & studiosæ: quare æquum erat eis fidem adhibere. Secundò testimonium Angeli vnius sufficiebat, vt crederent ipsũ Christum Dominum viuere: quanto magis quia certum est tres vidisse Angelos mulieres, vt iam

iam supra vidimus: quæ quidem nunciauerunt Apostolis quæ eis Angeli dixerant. Aduerte autem quod istæ mulieres non tantum terruerũt Apostolos eo quod Christi resurrectionem narrabant: sed potiùs terruerunt eos, eo quod non inuenerunt corpus Domini, de quo discipuli vehementer erant stupefacti & territi. *Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum vero non inuenerunt.* Audientes mulieres, Petrus, & Ioannes, abierunt ad monumentum, vt Ioannes enarrat: & viderunt linteamina posita, & sudarium quod fuit super caput eius. Mulieres ergo nihil finxerunt, nec erant verba illarum deliramenta, sicut illi putauerant. Hæc omnia isti duo discipuli Christo suum iter agentes dicebant: sed saluator tacuit, & audiuit maxima cum patientia vsque ad finem, nec eis plus restitit quod dicerent: in quo considerare debes redemptoris nostri bonitatem, quanta, scilicet, patientia audiebat vnam diffidentiam & incredulitatem post aliam, vnam stultitiam & alteram. Sed tu adeo impatiens es, vt cum tibi ipsi videaris bonæ indolis, & fœlicis intellectus cæterosque ingenio præstare renuis proximum tuum audire, & auscultare, nec permittis finem verbis suis imponere: sed statim fis obuiam suis loquelis, dicens, te iam molestia affici, & tandem eum relinquis. Disce hoc Christi exemplo patienter audire pauperes & humiles, vsque ad finem: nam etsi tu magno ingenio polleas, non eris tam præstans, sicut Christus qui tacens præbebat aures attentas horum stultitijs. Sic Moses audiebat populi querelas à mane vsq; ad vesperam, maxima cum patientia.

¶ Discant etiam Sacerdotes, qui confessiones audiunt, & peccata pœnitentium, non occurrere statim quod primum peccatum audiunt, sed audiant, interrogent, expectent, & dicentem auscultent, vsque dum confessionem perficiat, sicut Christus cum istis fecit. Nam si confessor primo audito peccato scandalizatur, & carpere incipit, poterit contingere quod peccator metu concussus alia similia, aut grauiora peccata subticeat. Si quis retia ad capiendas columbas parasset, qui earum manum videret, si statim sentiens aliquam in laqueum incidisse rete reciperet, aut manum eodem congestam inuaderet, seu lapide peteret, nullam proculdubio caperet: perterritæ enim in alas se protinus conijciunt, quare necesse est silentio & patientia expectare, vt omnes capiantur. Sic vos debetis gerere cum peccatore, & expectare, vt confessioni imponat finem: post enim restat tempus ad corripiendum, & monendum, vulneraque peccatorum curandum. Sic Christus audit hos, & præbet aures attentas, vt omnino proferant suas incredulitates: posthæc autem opportune, dicere orditur.

O stulti & tardi corde ad credendum, in omnibus, quæ loquuti sunt prophetæ. Huc vsque conticuit, vt medico vulnera sua detegerent: iam Christus modo curare incipit & medelam adhibere, fungiturque officio medici, qui sanguinem emitti præcipit, & medicamina expulsiua confert: & sicut Chirurgus qui igne carnes secat, & vulnerato passionem infert, vt tandem incolumis euadat. Sic Christus modo incipit stultos vocare, dicens. O stulti & tardi corde ad credendum. Quid hoc est Domine, quare eos sic tractas? nonne doces neminem alios iniuria afficere posse? In Euangelio enim Matthæi dicis maxime inculcans. Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Videris ergo Domine aliud nobis præcipere, & aliud ipse facere. Scitote quoniam hoc aliter Deus facere potest, quam nos. Habet argentarius vas argenteum, quod dolat, qui si è domo abeat, suis dicit. Nemo vestrum capiat hoc opus, nec attingat, postea autem cum venit malleum capit, & incipit ictibus vas contundere adeo, vt in quoddam planum reddat. Dic modo tu, qui odisti alios ad tuum opus accedere, & pertingere cur sic tractas, vt perdere videaris? Quia alij si dolare volẽtes attingunt perdent eum: ego tamen sic faciens, perficio. Sic nos, nec accedamus ad proximum, nec eum tangamus: nescimus enim quid facimus & tandem perdemus opus. Christus autem, vt bonus artifex nouit quid faciat: potest punire, & corripere, contundereque, quandoquidem totum hoc in commodum, & vtilitatem persequuti vergit, quia perfectior euadit. Sic afflixit Dauid, Iob, Tobiam, & alios multos seruos suos: & Paulo datus est Angelus Satanæ, vt eum colaphizaret: itaque propter vtilitatem eorum facit. ¶ Aduerte autem quod cor in scriptura sacra sumitur pro parte animæ superiori,

Universidad de Deusto
Biblioteca

riori, in qua voluntas est & intellectus. Nec enim cor est, aut voluntas sola, aut mens sola: sed vtrunque simul. Et ideo
Rom. 10. Paulus dicit, quòd corde creditur ad iustitiam, non autem crederet si sola voluntas
Ephes. 1. esset. Et alibi dicit. Det vobis Deus illuminatos oculos cordis vestri: vt sciatis quid sit spes, sed voluntas non habet oculos, nec voluntas scit. Et Esaias. Excæ-
Esai. 6. cauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis & intelligant corde. Cum ergo cor intelligat & diligat: necessario fit, vt simul intellectum complectatur & voluntatem. Sic cum fides sit in intellectu & voluntate: ideò Christus hic dixit istis, quòd erant tardi corde ad credendum. Est ergo cor, quia credimus, pars animæ supera, quam Græci ἡγεμονικὸν dicunt.

¶ Discamus proximorum nostrorum defectus non palam: sed occultè arguere, atque corrigere. Christus enim in itinere, solos istos discipulos arguit: & eos monet & docet, eorumque incredulitatem carpit. Et præsertim aduertant prælati, vt cum arguere voluerint subditos prius eijciant eos qui scandalizari, aut malam opinionem de eis, quos corrigere volunt habere possunt.
Gen. 45. Debebat Ioseph ostendere se fratribus, quod non poterat facere, nisi ad memoriam reuocaret illis peccatum, quod in ipsum cõmiserant: & ne eorum peccata apud exteros diuulgarentur, omnem extraneum à se eiecit. Sic etiam cum Dominus voluit arguere Iob solum illum conuenit: quem cum ar-
Iob. 42. guisset seorsum apud amicos in publico cõmendauit. Non (inquit) loquuti estis rectum sicut seruus meus Iob. Sic etiam cum
Num. 12. voluit arguere Mariam, & Aaron murmurantes in Mosem, eos ad fœderis tabernaculum seorsum præcepit ire cum fratre. Sic Christus Samaritanam solam, & secretò arguit, & discipulos miserat, vt cibos emerẽt.
Ioan. 14. Sic Christus nũc separat hos ab aliorũ societate, vt seorsum in via carpat. O vtinam multi ex prælatis hanc doctrinam susciperent, qui ita in publico subditorum peccata corripiunt, & in reprehensionibus ita ira accenduntur: vt quicquid nonerunt in publicum & palam effundant, imò & quod cogitant, ita vt videantur furere & insanire. Sed Christum audiamus. *Nonne hæc oportuit pati Christum: & ita intrare in gloriam suã?*
1. Cor. 1. Quia sic placuit Deo & fuit æternaliter ordinatum, per stultitiam crucis saluos facere credẽtes, & Christum per passionem suam cælum ascendere, & corpore glorificari gloriamq; cœlestem plenarie possidere: Christus quippe sua humiliatione, passione, & morte promeruit sibi ipsi præmium accidentale, atque dominium omnis creaturæ dicente Apostolo. Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, pro
Philip. 2. pter quod Deus exaltauit illum. Anima Christi in ipso instanti cõceptionis habuit gloriam hanc, quæ redundasset indefinenter in corpus eius, & impassibile illud fecisset, nisi Deo dispensante redundantia illa fuisset vsque ad resurrectionem dilata. Expende nunc si Christum oportuit per passionem multiplicem, gloriam ingredi: nos qui sumus, qui absque tribulationibus & laboribus gloriam ingredi volumus alienam? Suntne membra capite meliora? Existimamusne nos præstantiores esse Iesu, aut beata matre eius, aut Apostolis? Duobus discipulis, qui inter alios gloriam & honorem petebant, dixit Dominus, an possent bibere calicem suum: vt intelligas passionis calicem, & tribulationis amaritudinem
Matth. 20. esse viam gloriæ, & tandem hoc inquit infallibilis veritas, quod oportuit Christum pati, vt sic intraret in gloriam suam. Sed nos comedentes & bibentes, & gaudentes volumus in eam intrare, cum nostra non sit, in quam Christus Dominus intrauit patiens mortem & passionem, & per sanguinis effusionem, cuius tamen ipsa erat. Si homini facinoroso & latroni, qui mille mortes merebatur non alia inferretur pœna quam per tres tantum dies in carcerem detrudi: si hic crudelem regem esse prædicasset, & de carcere quereretur dicens magna iniuria affici: nonne haberetur stultus, & fatuus? Intellige ergo quod propter tua ingentia scelera merebaris in infernum detrudi, plurimosque illic iam esse, quibus dignior eras, qui eorum tormenta patereris. Si ergò tu scelera patrasti, propter quæ inferno dignus eras, Deoque in perpetuum carere: cur quereris propter istos modicos labores, quibus à Deo afficeris cum maiora merearis tormenta pati? Sentis quod pateris, non autem quod mereris: si enim ècontra faceres, diceres te à Deo delicate tractari, etsi tu solus omnes cruciatus & tormenta omnium Martyrum, solus sustineres. Quia enim tuorum peccatorum & pœnæ quapropter ea dignus es, es oblitus, quere-

ris

Gen. 42. ris propter minima, quæ pateris. Sic Ruben dixit fratribus suis cum tribularentur in Ægypto. Merito hæc patimur quia peccauimus in fratrem nostrum: & non audiuimus eum. Sic patienter debes ferre tribulationes considerans quid tua peccata mereantur. Considera quot sunt modo in inferno, quibus tu peior es, quibus si à Deo daretur copia, & esset integrum potiri luce, aura, & salute, quibus tu potiris, proculdubio à semetipsis beati iudicarentur licet omnes mundi homines in proprias facies spuerent, vapularent, & in clibanos mitterentur. Væ nobis cæcis & miseris, sub quorum pedibus infernus ardet, cuique guttura patent ad deuorandum & deglutiendum nos, qui cum non simus memores demeritorum nostrorum conquerimur, & murmure abijcimus pauca, quæ patimur, cum æterno cruciatu digni simus. Cum digni (inquam) hastarum ictibus simus, iniuria afficimur propter pueriles sagittas: secundum illud Psal-
Psalm. 63. mi. Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum. Si autem considerare non vis, quid propter tua peccata mereris, cõsideraquod fuisti creatus ad fruendum Deo, & æterna eius beatitudine: & quod hæc consequitur laboribus, passionib⁹, & persequutionibus,
2. Tim. 3. pro Christo Redemptore nostro. Stat sententia. Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persequutionem patiuntur, Dormis negligens, Dei oblitus: vt ergo à somno suscites, & eum cognoscas aufert tibi Deus delicias, & res in quibus confidis. Sic
1. Reg. 26. fecit Dauid cum Saul, qui quidem hastam eius cepit, & aquæ scyphum, vnde postquã à somno surrexit nouit peccatũ suum. Sic aufert hominibus Deus vires, delicias, & prosperitates, in quibus viuunt, tribulationes autem confert: vt ad eum conuertantur. Cum taurus in arenam deducitur, qui per eam gaudentes incedunt si taurum venientem vident, in pedes se statim conijciunt, & in custodia se ponunt, qui prius negligentes erant. Infert tibi Deus labores, quia incuriosus es, quibus edoceris, & te seruas, & ad eum cõuerteris eligens Deũ tanquam refugium, ad quod omnes confu-
Psalm. 15. giunt. Ideo dixit Psalmista. Multiplicatæ sunt infirmitates eorũ: & postea acceleraue rũt. Igitur si Christus filius Dei dicit, quod ad intrandum in gloriam conueniebat pati: conare tu, & statue multos labores perpeti si vis frui gloria, quam Christus sui sangui-

nis effusione tibi lucratus est. Sed historiam prosequamur. *Et incipiens à Mose & omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturas quæ de ipso erant.* Incipiens à Mose, hoc est à quinque libris Mosi & prophetis. Expende Christi Saluatoris nostri bonitatem & clementiam. Primò quoniam maximus eius amor pati non potuit, suos tristes esse, nec in tali errore. Verè amicus fidelis est & benignus Dominus: siquidem accessit ad eos, & causam suæ tristitiæ interrogauit, cordaque eorum inflammans exposuit illis scripturas. Hoc & nobiscum agit quotidie: nam si de Christo loquimur, si aliqua tristitia & calamitate cõcutimur statim adest in spiritu confortans illuminans, & in flammans corda nostra in sui dilectionem. Ideoq; optimum remedium est, vt de Christo loquamur in omni tribulatione nostra: & in itineris labore. ¶ Secundò expende Christi clementiã, in eius non solum dilectione, vt dictum est, sed in profunda eius humilitate. Ita vide quanta humilitate incedit Rex cæli cum his duobus discipulis pauperculis: ac si esset quasi vnus ex eis. Non tibi videtur quod reuersus est ad assuetã eius humilitatem? Non dedignatur cum duobus tantum discipulis ex minori gradu existentibus ostendere familiarem dilectionem, & colloquium. Ille, de quo Dauid
Psal. 23. inquit, Dominus potens in prælio, incedit modo humilis cum duobus discipulis. Non sic superbi & fastu præsumẽtes, & homines arrogantissimi; qui nolunt nisi cum principibus huius sæculi serio agere, aut quicquã loqui. Maximaque arcana, & secreta immensa Christi benignitas tantum duobus pauperculis discipulis prædicat, & manifestat. Quid tu superbis, qui verba tua non nisi coram multis astantibus ijsque nobilibus hisque magnatibus vis prædicare & ostendere? &c. Interpretabatur autem eis scripturas, quæ erant de Christo. De eius aduentu & tempore, quod erat venturus, di-
Gen. 49 xit Iacob, non auferetur sceptrum de tribu
Esai. 7. Iuda, &c. De conceptione Esaias prædixit. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, &c. De loco natiuitatis Michæas. Et tu Bethlehem Ephrata paruulus es in millibus Iuda,
Mich. 5. ex te mihi egredietur qui sit dominaturus in Israel. De natiuitate dixit Esaias. Paru-
Esai. 9. ulus natus est nobis & filius datus est nobis & factus est principatus super humerum eius. De nominis impositione in circũcisione ait

Esaias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esaiæ.7. Esaias. Et vocabitur nomen eius Emanuel.
Psalm.71. De aduentu Regum ait Dauid. Reges Tharsis & Insulæ munera offerent: Reges Arabum & Sabba dona adducent. Et adorabunt eum. &c. De subiectione sub legis
Esai.33.& 53. iugo & obedientia, Esaias prophetauit. Dominus iudex noster: ipse saluabit nos. Verè languores nostros ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit. De fuga Ægypti prædixit Oseas. Ex Ægypto vocaui
Osee.11. filium meum. De innocentum interfectione dixit Ieremias. Vox in Rama audita est
Iere.31. ploratus & vlulatus, &c. De eius prædica-
Esaiæ.61. tione ait Esaias. Spiritus Domini super me, ad annuntiandum pauperibus misit
Esa.35. me. De miraculis eius Esaias dixit. Deus ipse veniet, & saluabit nos: tunc aperientur oculi cæcorum: & aures surdorum patebunt. Tunc, scilicet, sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. De
Mala.3. Ioanne præcursore dixit Malachias. Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. De prædicatione
Psalm.77. parabolarum ait Dauid. Aperiam os meũ in parabolis: loquar propositiones ab ini-
Psalm.119. tio. De impugnatione doctrinæ, ait Psalmus. Cum loquebar illis impugnabant me gratis. De odio pharisæorum & scribarum dixit Regius propheta. Odio habuerunt me gratis. Quomodo rationibus confundet eos, ita vt nec mutire possint, dixit
Psalm.61. Psalmista. Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua. De in-
Zacha.9. gressu triumphali in Hierusalem dixit Zacharias. Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus & humilis. De traditione Iudæ. Ho-
Psalm.40. mo pacis meæ, in quo sperabam, qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationem. Quomodo derelictus est
Psalm.35. à discipulis & ab amicis. Amici mei &
Psalm.26. proximi mei recesserunt à me. Extraneus
Ysalm.68. factus sum fratribus meis, &c. De accusatione. Insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta, & in me psallebant qui bibebant vinum. De ve-
Esaiæ.50. latione oculorum eius & irrisione. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. De eius silentio dixit Esaias. Tanquam agnus coram tondente non aperuit os suum. Et Dauid. Et
Esaiæ.53. Psalm.68. factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. De flagellatione Psalmista prædixit. Fui flagel- Psalm.72.
latus tota die. De despectu & opprobrijs, Threno.1.
ait Ieremias. Saturabitur opprobrijs. De baiulatione Crucis, Esaias. Principatum Esaiæ.9.
eius super humerum eius. De crucifixione. Foderunt manus meas & pedes meos, Psalm.21.
dinumerauerunt omnia ossa mea. De partitione vestium. Partiti sunt vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Quomodo inter latrones crucifixus,
ait Esaias. Et cum sceleratis reputatus est. Esaiæ.53.
De exclamatione in Cruce dixit Dauid. Psalm.21.
Deus Deus meus quare me dereliquisti. Quomodo orauit pro crucifixoribus dixit
Esaias. Et pro transgressoribus orauit, vt Esaiæ.53.
non perirent. De morte eius scripsit Da- Dani.9.
niel. Post Hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus. De descensu ad infe-
ros ait Dauid. Ponetur anima mea in infer- Psalm.85.
no inferiori. De sepultura Esaias. Erit sepul Esaiæ.11.
chrum eius gloriosum. De spoliatione inferni. O mors ero mors tua, ero morsus Osee.13.
tuus ò inferne. De Resurrectione prædixit Psalmista in persona Christi dicens. Psalm.3.
Resurrexi, quia dominus suscepit me. Non est curplus temporis teramus in enar-
randis scripturis. Sufficit quod hodie Rex 2.Reg.19.
Dauid victis suis inimicis redit ad regnandum in Hierusalem in pace: maxima cum lætitia, gloria & maiestate. Hodie pro-
pheta Daniel educitur à lacu leonum. Ho- Dani.14.
die arca testamenti est collocata in nouo 2.Reg.6.
curru triumphali. Hodie columba Noe re- Gen.8.
dit in arcam cum ramo Oliuæ, siccis iam diluuij aquis. Hodie Ionas propheta egre- Ionæ.3.
ditur de ventre Ceti viuus & sanus. Ho-
die Hieremias educitur è puteo: quo ab Hiere.38.
inimicis fuit proiectus. Hodie floret vir- Num.17.
ga ficca Aaron. Hodie nouis vestibus in-
duitur Sacerdos Iesus, vt Zacharias inquit. Zacha.3.
Hodie auis Phœnix reuiuiscit calore solis mediante. Hodie resurgit magister vester
immortalis, impassibilis, & gloriosus.
Isto modo ibat Christus cum illis interpretando scripturas, & adducendo eas ad Chri
stum prædicens mortem & sepulturam, denique & resurrectionem, vt crederent resurrectionem eius, postquam omnia alia,
quæ prædicta fuerant à prophetis viderant adimpleta esse in Christo: & in his sermonibus consummauerunt totum iter, in quo
illi duo discipuli incedebant suspensi ab ore eius mirati literas & sapientiam illius peregrini ignoti ab illis. Et *appropinquauerunt castello,*

stello, quo ibant: & ipse se finxit longius ire. Sermo Domini Iesu non tantum feriens aures discipulorum, verum etiam in animos penetrans, sic illos occupauit, vt nec viæ sentirent laborem, nec faciem loquentis agnoscerent, nec veniret ipsis in mentem, vt apud sese cogitarent quis, est iste, cui sic in promptu essent scripturæ sacræ, doctrina tanta vt eos tã efficaci sermone suspenderet, & affi-
Leg. Augu. ceret. Iesus autem, vt eorum desiderium
lib.2. quæst. magis accenderet, finxit longius ire: hoc
euan.c.51. est simulauit longius ire: quia simulatio facti licita est, & commendabilis quando
fit ex rationabili causa, & bono fine. Vn-
Iosue.8. de Iosue cum filijs Israel simulauit fugam quando ceperunt ciuitatem Hai.
¶ Vide Saluatoris mundi bonitatem, & an
sas, quas quærit vt mereri nos possimus. Millia facit, vt incendat desideria nostra in
Matt.15. suum amorem. Benè sciebat Christus quando illa mulier Chananæa clamabat post illum petens salutem filiæ suæ quid ipse esset facturus: sed dissimulauit, & distulit beneficium, vt eius desiderium accenderet, & perseuerans, & clamans efficeretur dignior, vt maiorem gratiam consequeretur, & sic maiori affecta est honore, & digna vt à Christo laudaretur, & eius fides exaltaretur. Sic cum istis fecit. Voluit Christus se ipsum illis aperte ostendere, & finxit longius ire: vt ipsi excitarentur in desiderium sui, & inuitarent eum quem peregrinum existimabant. Sic nobiscum multoties agit qui aliquantulum se abscondit: vt nostræ virtutis experimentum capiat. Quapropter tu inuita illum suspirijs, & interiori
Can.3. affectu inuoca Iesum: detine illum & amplectere, & dic cum sponsa, quæ ait in Canticis. Tenui eum nec dimittam donec intro ducam eum in domum genitricis meæ. Sic fecerunt isti duo discipuli, de quibus ait Euangelista. Et *coegerunt illum dicentes. Mane nobiscum, quoniam aduesperascit: & inclinata est iam dies.* De tempore quo illum inuitauerunt, vt secum maneret multi decepti sunt putantes, quod hoc contigit iam in solis occasu: sed certe non fuit, nisi statim post meridiem. Quapropter aduerte quod in Euangelio vesper aliquando accipitur pro prima parte diei: & aliquando pro illa parte diei, quæ est immediate post solis declinationem, ideſt, immediatè post meridiem: aliquando pro solis occasu: aliquando pro tempore, quod est immediate post solis occasum, vel per noctem, & aliquando etiam pro tota nocte. De primo, scilicet, de prima parte diei dixit Matthæus. Matth.28.
Vespere autem sabbathi, quæ luceſcit in prima Sabbathi venit Maria Magdalena, &c. Vespere Sabbathi, ideſt, in vespere sabbathi: quia ponitur ibi genitiuus pro ablatiuo. Et tamen accipitur ibi vespera sabbathi pro primâ parte diei primæ sabbathi, ideſt, dominicæ. Quod patet ex Marco, Mar.16.
qui dixit, quòd valde mane vna sabbathorum veniunt ad monumentum orto iam sole. Et sic necesse est quod accipiatur ibi vespera pro parte illa diei, quæ est aliquantulum ante solis ortum, scilicet, crepusculum matutinum: quo tempore mulieres recesserunt de Hierusalem, vt venirent ad monumentum. ¶ Secundò accipitur vespera, pro illa parte diei, quæ est immediate post solis declinationem, ideſt, post meridiem immediate. Sic accepit Matthæus cum di- Matth.14.
xit, Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli, &c. Cum Christus satiauit quinque millia hominum ex quinque panibus & duobus piscibus. Et sic Lucas etiam in superioribus accepit cum dixit. Dies autem cœperat declinare. Lucas interpretatur Matthæum. Nam vere illud miraculum, vt clare ait Lucas, factum fuit statim post Luc.9.
meridiem, quod tempus vesperam vocat Matthæus. Sic etiam accipitur hic. Nam isti Christum inuitauerunt ad comedendum: & statim vt illum cognouerunt reuersi sunt in Hierusalem, quæ distabat per quatuor leucas. Sic loquens de hoc tempore in hymno Nonę sumit Ecclesia vespera cum dicit. Largire clarum vespere, &c. & secundum cõsuetudinem ecclesiæ tempus statim post meridiem ad Nonam pertinet.
¶ Tertiò sumitur vespera pro solis occasu, vt patet ex communi modo loquendi, & ita scriptura communius accipit, vt in Exodo Exod.12.
dixit Dominus: quod Phase immolabitur quartadecima die ad vesperam: & tamen Phase immolabatur in ipso solis occasu, vt
in Deuteronomio habetur. Immolabis Pha Deut.16.
se vesperi ad solis occasum, Iudæi enim, vt habetur in Leuitico, ex Domini præcepto à Leui.23.
vespere ad vesperam, hoc est, à solis occasu vsque ad eundem punctum alterius diei sua festa celebrabant.
¶ Quartò accipi solet vesperum pro tempore quod est post solis occasum immediate, vel per noctem, vt dicitur in Numeris de sa- Num.28.
crifi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

crificio matutino & vespertino: & tamen sacrificium vespertinum, post solis occasum cremabatur: sed dicitur vespertinum, quod cremabatur ad vesperam in initio noctis.

Exo. 30. Sic etiam accipitur in Exodo, vbi dicitur quod quando collocat Aaron lucernas ad vesperum, vret thymiama: & tamen lucernæ incendebantur post solis occasum. Sic

Matth. 14. etiam accipitur in Matthæo cum dixit. Vespere autem facto erat Iesus solus ibi. Idest, solus erat in terra quando cœperat esse nox, nam loco huius dicitur in Ioanne

Ioan. 6. quod tenebræ factæ erant, & non venerat ad eos Iesus. Et sic vesper significat tempus, in quo incipiunt tenebræ. Et hoc modo vocant Astrologi crepusculum vespertinum totum tempus, quod est à puncto occasus solis vsque ad horam, & quartam partem horæ ferè, scilicet, quando mouetur sol

Iudi. 19. per decem & nouem gradus æquinoctialis. Sic etiam dicitur in libro Iudicum: quod apparuit homo reuertens de agro vespere, & ibi ante hoc dicitur, quòd iam occubuerat sol: ergo tempus post solis occasum est vesper. ¶ Quinto accipitur, in scriptura

Gen. 1. vesper pro tota nocte ipsa, vt in Genesi dicitur. Factum est vespere, & mane dies vnus. Idest, dies & nox faciunt vnam diem. Et sic mane accipitur ibi pro toto tempore, quo sol erat super terram: & vespere pro tota nocte, sicut etiam potest accipi, quod dicitur de sacrificio vespertino, quod fiet ad

Num. 28. vesperum, vel ad vesperam. Et tamen in

Leuit. 6. Leuitico dicitur, quod sacrificium vespertinum cremabatur tota nocte in altari vsque mane, scilicet, quia ab occasu solis vsque ad ortum diei debebat durare crematio illius sacrificij: ergo vespera, vel vesperum est tota nox. Igitur quia inclinata erat dies, quæ incipit declinare statim post punctum meridiei, & iam non erat tempus vltra progrediendi ad comedendum, rogauerunt, & coegerunt isti discipuli Saluatorem, vt apud illos maneret, & ne vltra progrederetur. Quod autem hoc contigerit post meridiem patet: quia isti duo discipuli eadem hora reuersi sunt Hierosolymam, vt hic dicitur, & cum hæc narrarent Apostolis, stetit Iesus in medio eorum & dixit eis, pax vobis.

Ioan. 20. Hæc autem apparitio fuit eadem die Resurrectionis vesperi: vt Ioannes dicit: ergo in sero eadem die resurrectionis iam isti discipuli redierant ab Emaus, & erant cum Apostolis in Hierusalem. Si ergo illud iter ab Emaus in Hierusalem egerunt quatuor leucarum, postquam Christum viderunt in Emaus in sero: sequitur eos profectos esse ab Emaus vnica hora post meridiem. Quod tempus hic vocatur vespera.

¶ Admonet locus iste, vt hospitales simus, ita, vt non solum hospites inuitemus, sed & cogamus eos. Nam vt beatus Gregorius *Greg. ho. 23 in euang.* ait, hospites non solum sunt inuitandi, sed & trahendi. Sanctus ille patriarcha Abra- *Gen.* 18. ham in meridie, hora scilicet, comedendi sedebat ad portam domus suæ oculos in viâ coniiciens, si forsan viator aliquis transiret, ad inuitandum eum, & recipiendum in domum suam. Tunc enim fœlicibus illis temporibus egrediebantur homines ad vias, & cogebant peregrinos & viatores charitatis & hospitij iure iungi ipsis: quamobrem digni fuerunt angelos hospites habere. Ab Abrahamo didicerat Loth: siquidem *Gen.* 19. quando hospites vidit (inquit scriptura) compulit eos, quod est idem, quod hic dicitur, coegerunt eum. Modo tamen humana solicitudo & cura est magnas diuitias cõgregare: ac si nulla alia vita præter hanc superesset. Mulier illa nomine Raab, quia *Iesue.* 6. recepit in domũ suam exploratores Israel, qui peregrini erant & alienigenæ meruit ipsa cum cæteris de cognatione sua, à morte eripi: & postea nupsit Salmoni principi de tribu Iuda, & tandem meruit, vt Christus Redemptor noster ex ea descenderet secundum carnem. Ideò Paulus admonet *Hebr.* 13. dicens. Hospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim quidam placuerunt, angelis hospitio receptis.

¶ Secundò vide quãto maioris valoris sunt apud Deum bona opera, quam ornata, dulcia, & elegantia verba. Non nouerunt isti discipuli Dominum quando de lege ipsa loquebantur: nouerunt tamen quando opere adimpleuerunt, quæ lex eadem fieri iubebat. Pluris enim æstimantur opera charitatis & misericordiæ (vt diximus) coram Deo: quam pluribus verba ambagibus plena: nam cælum bonis operibus extorquetur, minime autem verbis. Hoc eleganter dixit Regius propheta in Psalmo. A man *Psal.* 118. datis tuis intellexi. Intellexi te domine & noui, mandatis tuis. Quare minimè est credendum vere custodientem & obseruãtem mandata Dei vnquam lapsurum in hæreses, aut errores: nam legis Dei obseruatio ducit nos in cognitionem eius maiorem & cla-

clamorem; non vero in errores. Homines tamen impios absque misericordia, superbos, & ambitiosos mirari nõ debemus, qui cum priustam vitiosi sint, deueniant postea in

Psalm. 110. tot errores, & falsa dogmata. Vnde in Psalmo habetur. Intellectus bonus omnibus facientibus eũ. Qui legem Dei seruant bonam eius cognitionem cõsequuntur. Quia isti discipuli Christum pauperem, & habitu peregrinum inuitauerunt, & ignotum proximum charitate receperunt, meruerunt eum agnoscere. In via quidem quando de lege Dei loquebantur eos latuit: non autem quando erga eum pie se gesserunt.

Iaco. 2. Nam vt Iacobus inquit, nõ auditores verbi iustificabuntur: sed factores verbi iusti sunt apud Deum. Et in die iudicij de operibus

Matth. 25. sumus rationem reddituri: & ratio à Deo de illis est sumenda quando dicet. Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi. &c. ¶ Tertiò iam isti erant experti commodum, quod erant consequuti ex Christi societate: nam posthæc ad inuicem dixerunt. Nonne cor nostrum ardens erat in via. &c. Ideò volunt secum illum habere. Sic & tecum age: vt tecum semper habeas viros probos & sapientes. Vides quantum commodum isti consequuti sunt ex Christi consortio? Crede hanc commodum quotidie accrescere in corde tuo, si ad-

Eccle. 13. hæseris optimis viris. In Ecclesiastico habetur. Pondus super se tollit, qui honestiori se communicat. Videbis equos quosdam nouos, indomitos, atque crebro salientes: adeo vt vix eos poteris subijcere, nunquam enim quiescunt, sed semper saltant. Quod tamẽ remedij adest? Imponũt illis quatuor decim amphoras, aut quindecim põderis, vt gradũ mutent, & bene gradiantur. Sic quatuor, aut quinque iuuenes inuenies, sicut iuuencos, stultos, & insipientes, semper in honestè loqui, absentes alios detrahentes: ad quos si grauis homo & studiosus accedat mox tacent, & verba & colloquia mutant: ne ab eo carpantur: vnde totum tempus, quod cum eis consumit apparet illis pondus graue, quare bonus cogit illos sensum capere, & gradum componere: quia nunquam mali secum studiosis communicant, nam corã bono, boni sunt & in officio. Propter quod dicitur bene in Ecclesiastico, Onus sibi imponere, qui cum bono conuersatur. Non te pœniteat ferre super humeros hoc iugum: siquidem tuæ saluti conducit. Vt tuam Deus animam lucretur bonum tibi mittit, vt suis bonis operibus & exemplis ad eum conuertaris, teque illuminet. Sic Tobias dixit. Confitemini Domino filij Israel, & in conspectu gentium laudate eum: quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant Deum, vt vos enarretis mirabilia eius, & faciatis scire eos: quia non est alius Deus omnipotens præter eum. Sic isti discipuli experientia sciebant iam quantum profuerat illis Christi conuersatio: quare etiam atque etiam petebant ab eo, cum eis quiescere: quare inquit hic Lucas, quod coegerunt eum. O si Deum tu gustares, & aliquantulum suæ dulcis conuersationis sentires, proculdubio nihil est, quod ab eo te posset separare. Gustate *Psalm.* 33. (inquit Dauid) & videte: quoniã suauis est Dominus. &c. ¶ Denique gratitudinem docet locus iste. Docuerat illos Christus per viam, prædicauerat, exposuerat sacram scripturam: non ergo erat decens ieiunum, mittere illum, qui tot bonis operibus & beneficijs cos affecerat: quia esset ingratitudo & inurbanitas. Ex quo discamus cibare prædicatores & alere, nos verbum Dei docentes, & sacras scripturas. Sic fecit mulier cum *4. Reg. 4.* propheta Eliseo sibi iure hospitij adiungens omni charitate. Hanc dedit Dominus copiam suis prædicatoribus quando præcipiens eis prædicare dixit. In eadem *Luc.* 10. domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Et hospites qui eos recipere nolebant, nec cibare minatur dicens. Sodomis in die illa remissius erit quam illi ciuitati. Et Paulus Corinthijs ait. Si nos vobis *1. Cor. 9.* spiritualia seminamus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? Sed iam ad contextum reuertamur. *Et intrauit cum illis.* Videte quomodo manet quamuis antea videbatur abire velle. Sic sæpe ac sæpius nobis contingit, quibus quando abire apparet, tunc manet: cum apud nos vult requiescere, signa profectus ostendit: fingit se ire, vt tandem maneat. Sentis te tristem, & absque vllo solatio tepidum postquam te deuotum vidisti, iam adeo destitui tibi videris, & quod tui iam non meminit. Scito tamen tunc Deum velle manere maiorique amore te afficere: nã ea asperitate nos solet Deus tractare, quando nos diligit. Videbatur Deus recedere à populo Israelitico, illumque relinquere quando Pharao eius labo- *Exod. 5.* res duplicabat, tributaque & vectigalia auge-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gebat: & tamen secundum veritatem, tunc magis ad eos appropinquabat & statuebat eos ab Ægypto eruere atq; educere. ¶Expē de etiam quā bonus est Deus in concedendis petitionibus eorum, qui fidei & deuotioni vacant. Prope est Dñs omnibus inuocantibus eum in veritate. Voluntatē timentiū se faciet: & deprecationem eorum exaudiet. Vult Deus à nobis vocari & exorari: vt hac humilitate eius gratia digni efficiamur: in bonitate tamen eius confide, nam si perstiteris petens, vt isti duo fecerunt: non vtique tibi quod petis denegabitur, sicut nec istis. *Et factum est dum recumberet cum eis accepit panem ac benedixit & fregit, & porrigebat illis: & aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Quatuor actiones Iesu circa panem describuntur, acceptio, benedictio, fractio & porrectio: & tamen in sola fractione est agnitus, vt intelligamus fractionem fuisse miraculosam, hoc est quia frangebat panem manibus suis: sicut alij inciduntgladio. Solitum hunc frangendi modū fuisse credimus: & propterea discipuli ex consueto Iesu modo cognouerunt eum. Nam si hic modus frangendi panem non fuisset illi consuetus, nullum agnitionis testimonium afferrent dicendo, quomodo agnitus fuisset ab eis in fractione panis.

Psalm.144.

Osee.10.

¶Obserua autem quomodo inuitantes ignotum peregrinum, cognouerunt illū. Ideo scriptura. Seminate vobis iustitiam, vindemiate ad fructum vitæ: & illuminate vobis lumen cognitionis. Prius dicit, seminate, & postea, illuminate, & optimè disserit diuus Ambrosius: quia opera bona præstant vt mereamur à Deo illuminari. Sic Cornelius faciebat eleemosynas & opera misericordiæ, & illuminatus est: & venit ad fidem & cognitionem Dei. Vnde in Ecclesiastico habetur. Qui timetis Dominum diligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Aperuit autem Dominus oculos istorum, sicut aperuit oculos Agar, & vidit puteum aquæ viuentis. Eliseus etiam dixit. Aperi domine oculos pueri, vt videat quod plures nobiscum sunt quam cū aduersarijs. Et aperuit Dominus oculos pueri: & vidit montem plenum equitibus.

Ambr. ser. 1. super psal. 118.
Actor. 10.
Eccle. 21.
Gen. 21.
4. Reg. 6.

¶Rursus aduertendum, quod tunc oculos aperiri dicitur in scripturis, quando clare aliquid cognoscimus (vt ait Augustinus) quod ante ignorabamus. Sic scriptum est de Adam & Eua quod aperti sunt oculi eorum. Non enim erant cæci parentes nostri ante peccatum, nec Agar clausis oculis sedebat prius: nec isti discipuli ambulabant per viā clausis oculis. Lege si placet Augustinum & Origenem. Prætereà nisi Iesus aperiat nobis oculos nemo videt ideo in Psalmo dicit Dauid. Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Si turbatus est oculus, facile dolor omnis sedatur collirio: sin vero acies eius humoris suffusione prætexitur, maiora remedia quæruntur. Est ergo sicut in oculis corporis ita in oculis animæ huiusmodi quædam passio quæ ingraueſcat necesse est, nisi bonus medicus velamen illud abstulerit. Sic medicus Christus qui de cælo venit vt sanaret iuxta illud Psalmi, misit verbum suum, & sanauit eos: aperuit oculos nostros sicut oculos Pauli de quibus ceciderunt scammæ, & aperuit oculos corporis & animæ. Sic aperuit oculos istorum discipulorum non solum corporis, vt visu corporeo illum cognoscerent: sed & animæ, vt eius crederent resurrectionem. Aperti inquam sunt oculi eorum, & cognouerunt illum. ¶Expende etiam quòd in fractione panis illum cognouerunt: sic etiam cognoscitur à nobis Deus per suos effectus, iuxta illud prophetæ. Cæli enarrant gloriam Dei: & opera manuum eius annunciat firmamentum. Duplex enim est demonstratio: vna, quæ est per causam & dicitur, propter quid: & hæc est per priora simpliciter: alia est per effectum & dicitur demonstratio quia, & hæc est per ea, quæ sunt priora quo ad nos. Cum enim effectus aliquis nobis est manifestior, quam sua causa, per effectum procedimus ad cognitionem causæ. Ex quolibet autem effectu potest demonstrari propriā causam eius esse: si tamen eius effectus sunt magis noti quoad nos: quia cum effectus dependeat à causa, posito effectu, necesse est causam præexistere. Vnde Deum esse secundum quod non est per se notum quoad nos: tamen demonstrabile est per effectus nobis notos. Et ita in qualibet creatura ex eius origine & productione, iuxta illud Pauli. Inuisibilia enim ipsius à creatura mūdi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoq; eius virtus atq; diuinitas, ita vt sint inexcusabiles. Si cælum, terram, elementa, cæteraque, quæ terra germinat, & omnia tibi obiecta, conspicias, te in Deum du-

Gen. 3.
Aug. lib. 11. in Gen. ad lit. cap. 31.
Ori. hom. 17 Nume.
Psalm. 106.
Actor. 9.
Psalm. 18.
Rom. 1.

ducent, & in eiusdem cognitionem per suos effectus: sicuti isti discipuli in fractione panis cognouerunt. Cæli quidem lumen, solis claritas atque lunæ, stellarum & planetarum splendor, viriditas pratorum & herbarum, torrentes aquarum, & cætera, quæ Dei manus fabricauerunt tibi indicant quis nam Deus sit. *Et ipse euanuit ex oculis eorum.* Statim, cum Deus in hac vita solatia tribuit suis, aufert, ne eorum deueniant, & vergant in detrimentum. Sicuti pater, qui non vult largiri nūmos paruulo filio: ne ludat, & inde in perditionem deueniat, vsque adeo crescat, & consumere sciat. Inuitat Deus his solatijs, & aufert, vt eis refecti homines in cælum tollantur. Cum accipiter sublimipeta ardeā in terram præcipitem dat, mox aucupes properant, vt vngulis eripiant, eum tantum ipsa reficientes, permittúntque bis, aut ter refici ardea, & statim auferunt, nam si satiaretur & ventrem impleret, nihil posteà capere valeret. Voluit tamen Christus redemptor noster hos duos discipulos sua præsentia reficere, propter quod sunt illi gauisi, post cognitionem autem eius euanuit ex oculis eorum, vt corda in Deum ipsum tollant, ne scilicet, nimium corporali præsentia Christi afficiātur. Hoc idem sæpe operatur Deus nobiscū, auferens nobis ea, quæ amore prosequimur, vt in Deum nos ducat. Porrò in eo, quod repente & quasi imperceptibiliter ac velocissime per dotem agilitatis ab eorum aspectu disparuit, mōstrauit se corpus glorificatum habere. *Et dixerunt ad inuicem. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Dimisit Christus hos discipulos gaudio & solatio plenos: vt facere consueunt, quoties dignatur nobis manifestari. Peccatum sicuti vinum acetosum infestum gustum in fine habet, quare relinquit hominem tristem & insipidum: è contra autem Christus facit, qui latens, relinquit discipulos exultantes, & roboratos circa fidem: quāobrem & tristitia pleni ad inuicem dicebant. Nonne cor nostrum, &c. O cæci quid tunc nō nouimus, siquidem in corde signa suæ præsentiæ experiebamur? Cur non coram illo statim procubuimus? Cur non detinuimus: veniamque incredulitatis præteritæ non petiuimus? Ad eamus ergo, & Hierusalem statim proficiscamur, hæc Apostolis nunciaturi, & cæteris, qui cum eis morantur. ¶Vide & tu quam verè dixerit Dauid loquēs Deo de eius eloquio. Ignitum eloquium tuum vehementer. Sic per Hieremiam ait Dominus. Nunquid nō verba mea sunt quasi ignis dicit Dominus: & quasi malleus conterens petras? Sic isti ex Domini confabulatione magis ac magis accendebātur amore ad Christum. Sic tu quotiescunque verbum Dei audis, & nihil mutationis in corde tuo sentis, toties scito te non audire verbum Dei, sed hominis: qualiscunque tandē sit ille minister verbi Dei. Econtra quotiescūque senseris pios aliquos motus sese in te exercere, certo scias Christum, & huius spiritum tibi loqui: qualiscunque tandem sit is, qui concionatur.

Psalm. 118.
Hiere. 23.

¶Cæterum hæc interrogatio in scriptura quanuis certa sint quæ interrogantur, dupliciter fieri solet. Primo vt vehementius moueant: vt illud Genesis. Nonne tota terra coram te est? Hoc est certè ex tota hac regione, quam conspicis eligendi do tibi potestatem, vt vbi velis habitationi locum eligas. Et in libris regum & Paralipomenō crebro inculcatur. Nonne hæc scripta sunt in libro verborum regum Israel? Secundo interrogationis forma solet in scriptura vim habere admirationis: vt apud Esaiam. Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Nam quis est nisi demens, qui arbitretur Angelos, quorum ministerio diuinæ reuelationes ad nos perferuntur ignorasse illam incarnationem, in qua ipsi vel maximè internuntij fuerunt? Nec placet quod multi ex scholasticis doctoribus asserunt, quòd in resurrectione illa aliqui nouerunt quod anteà ignorabant non intelligentes. Paulum, qui ait, vt innotescat principibus & potestatibus multiformis gratia Dei: cū Paulus loquatur de dæmonibus qui principes sunt tenebrarum harum, habitantes in hoc caliginoso aere qui incarnationē, quam anteà ignorabant ex prædicatione Apostolorum cognouerant. Hoc modo intelliges aliquos sanctos doctores qui dicunt quod prædicante Paulo & euangelista Ioāne Angeli didicerunt. Cælum vero pro aere in scripturis accipi, in confesso est apud omnes. Itaq; illa interrogatio Esaiæ sanctorum Angelorum non ex ignorātia fuit, sed est quædam admiratio. Vtroque modo interrogāt isti, vt hæc interrogatio non dubitantium sit, sed vt vehementius mouerent, & vt magis admirarentur. *Et insurgentes eadem hora regressi sunt in Hierusalem.* Iam non timentes

Esai. 63.
Ephe. 3.
Chrys. in prologo super euāgel. Ioan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæos festinanter venerunt ad Apostolos nunciantes eis Christi resurrectionem portantes bonum nuncium: nec eis videbatur dignum, vsque in alterum diem tam lætam
4. Reg. 7. nuntiationẽ differre. Sic illi quatuor leprosi inuenientes castra Syriæ, & diuitias & cibos in eis, dixerunt. Hæc dies boni nuncij est. Si tacuerimus & noluerimus nunciare sceleris arguemur. Venite eamus & nuncie mus in aula regis. Vnde cõstat prædicationem non debere differri in lõgum tempus.
Tobi. 12. Quare quæ in plurimorum vergunt vtilitatem differri non debẽt nec taceri. Vnde Angelus Raphael dixit. Opera Dei reuelare & confiteri; honorificum est. ¶ Expẽde etiam seruoris, & spiritus illorum magnitudinẽ, qui tempore primitiuæ ecclesiæ vixerunt. In eadem hora dicit, cum iam peragrassent quatuor illas leucas illo die, redierunt eadem in Hierusalem, & iterum illud iter egerunt nunciantes Apostolis, & toti Ecclesiæ quomodo eum nouerant, quidque actũ esset. Talis spiritus ac feruor deberet nobis inesse: quem etiam Paulus optabat Ro
Rom. 12. manis cum eis dixit. Solicitudine non pigri, spiritu feruentes, Domino seruientes. Vult Deus feruorem in obsequijs illi præstitis. Cain inquit scriptura, fero & impiè
Gen. 4. Deo obtulit ea, quæ obtulit. Factum est, vt post multos dies offerret corã Domino de fructibus terræ. Non sic Abraham, nec moram fecit in filij sui sacrificio: nam statim Deo precipiente, noctu surrexit absque vlla mora & in montem eum sacrificaturus se contulit. Feruor iste nos
Gen. 22. pit. Vincat ergo carnem istam amor Dei, cordibusque nostris residat, & in eo fortis efficiatur, non solum ad incedendum per viam Dei, sed etiam per eandem currendũ: ità vt vere dicere possimus quod propheta
Psal. 118. Dauid in Psalmo. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.
¶ Prẽtereà obserua quam nobilis & illustris est amor Dei, & quã vilis & parui momenti amor mundanus. Amor enim mundi & carnis adeo est ignobilis & infamis: vt aliquod consortium non admittat. Si quis carnaliter mulierem diligit: renuit alios eadem dilectione eam prosequi: adeò vt nec cerni permittat vult solus in amore esse quare societatem in eo non admittit, quodquidem est maximus amoris defectus. Nam vt Ricar
Ricar. de tri. dus ille Victorius dixit, grandis est procul dubio charitatis defectus, nõ posse pati consortium amoris. Amor autem Dei est nobilis, qui enim Deum amat cupit, & desiderat omnes alios eum amare. Si quis patronum, & aduocatum habet Ioannem Baptistam, optat cæteros habere, & quod eum amore, & dilectione prosequantur. Dauid qui plenus erat amoris Dei dicebat omnes inuitãs. Diligite Dominũ omnes sancti eius. Et in *Psal. 30.* alio Psalmo non solum Angelos, & homi- *Psal. 148.* nes vocat ad laudem Dei: sed etiam creaturas irrationales, bestias & creaturas insensibiles, sicuti grandinem, ignem, niuem, glaciem, serpentes, dracones, aues, & tandem omnes creaturas. Quando enim amor Dei conditur in alicuius hominis pectore desiderat maxime omnes venas, neruos, & cæteras corporis partes conuerti in linguas: vt laudes diuinas efferant. Lætitia quidem spiritualis statim sese communicat: in quo videbis verum esse bonum, quia de natura boni est esse communicatiuum sui ipsius. Sic isti discipuli non fuerunt parci gaudij proprij: sed pleni amore Dei, & spirituali solatio, voluerunt socios eiusdem participes esse: quare statim ad eos se contulerunt bonũ nuncium portantes. Et vt Paulus ait. Quia *Rom. 8.* diligentibus Deum omnia cooperantur in bonũ, hinc est vt inuenissent vndecim Apostolos simul, quibus quæ gesta sunt narraue runt. Quapropter sequitur in contextu.
Et inuenerunt Vndecim congregatos, & eos qui cum illis erant dicentes quod surrexit Dominus vere.
Oportebat Christum resurgere, vt fides nostra sua resurrectione cõfirmaretur, eiusque diuinitas ostenderetur: nam si propria virtute non resurgeret non crederent homines *Psal. 29.* Deum esse. Sic dicebat ipse per prophetã. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionem. Si sanguis meus fuerit corruptus quæ nam ex eo poterit educi vtilitas? & ex effusione eius: nemo hominum veniam cõsequeretur. Cum autem resurrexit nouerũt omnes hominem illum mortuum verum esse Deum nam omnis effectus natus nat[illegible]aliter demonstrat suam causam, & cum causa principalis, & prima resurrectionis mortuorũ sit diuinitas, ostendit Christus, resurgens sua propria virtute se esse verũ Deum: quodquidem si nos non crederemus, salutem consequi minime possemus. Ideo Paulus. Traditus est propter *Roma. 4.* delicta nostra: & resurrexit propter iustificationem nostram. In cruce soluit pro nobis, & in ea deleuit chirographũ, quod contra

tra nos ipsos dæmon habebat, vt alio loco
Col. 2. idem Paulus ait. Sed quid illud nobis prodesset si nos nõ crederemus hanc satisfactionem, qua Christus soluit pãtri, pro nostris peccatis? Etsi enim morte ipsius solutum erat debitum, nõ sat erat tamen ad nostram iustificationem. Ideò dixit Paulus quod resurrexit propter iustificationem nostram? Moriendo quidem nobis vitam contulit ad mortem damnatis: & resurgendo nos iustificauit. Non quod resurrectione mereretur nobis gratiam & gloriam, hæc enim iam meruerat passione sua & morte: ista enim fuimus redempti, non resurrectione: sed
Hebræ. 11. inquit Paulus quòd resurrexit propter iustificationem nostram: quia eius resurrectio fuit via ad credendam passionem eiusdemque mysterium. Fecit enim resurrectio, iustificationem in cordibus hominum, qui in passione scandalizati fuerant: & mediante resurrectione fuerunt iustificati per passionem. Nã si Christus non resurgeret effectu, frustraretur eius passio, propter nostram incredulitatem: nam nũquam crederemus hominem illum, qui mortuus est esse Deum, nisi resurgeret. Et sicut sine fide impossibile est placere Deo sic si resurrectio non esset, deesset vtique passionis fides: quare resurrectio traxit passionis fidem, & fides iustificationẽ: resurrectione ergo fuimus iusti
1. Cor. 15. ficati, ità vt dixerit Apostolus Corinthijs. Si Christus nõ resurrexit vana est fides nostra. ¶ Surrexit ergo Dominus verè, & sua gloriosissima resurrectione vitã animabus contulit, vt diximus, quia resurrexit propter nostram iustificationem, & dedit vitam corporibus, quia eius resurrectio est causa resurrectionis nostræ, vt ait Paulus. Si mortui nõ resurgunt, nec Christus resurrexit. Nunc autem Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium quoniam quidam, &c. Si Christus nõ resurrexit miserabiliores essemus omnibus hominibus. Si Christus non resurrexisset, quomodo solueret Deus corporibus sanctorum: qui in hoc mundo passi sunt tot labores. Si Christus solus resurgeret, daretur monstrum, cuius caput esset viuum & corpus mortuum. Et econuerso si Christo non resurgente nos resurgeremus, esset corpus viuum, caput vero mortuum. Inquit ergo Paulus, resurrectio Christi est causa resurrectionis nostræ, & mortui resurgent, ipse ergo resurrexit. Quod autẽ mortui resurgant, & sit resurrectio patet, quia si resurrectio mortuorum non est, miserabiliores sumus omnibus hominibus, sed non sumus miserabiliores omnibus hominibus, cũ virtuti studeamus: ergo resurrectio mortuorum est. Si igitur resurrectio mortuorum est, & Christi resurrectio est causa resurrectionis nostræ: ergo Christus resurrexit. Itaque Paulus ex resurrectione nostra probat Christi resurrectionem quæ causa est resurrectionis nostræ. ¶ Sed dubium est quo modo resurrectio Christi sit causa resurrectionis nostræ, an sit causa efficiens, formalis, materialis, aut finalis. Si enim Christum mediteris quatenus Deus est, causa est prima efficiens nostræ resurrectionis per suam infinitam virtutem. Sed tunc est causa equiuoca, id est, altioris rationis & generis sicut est causa cæterarum rerum creatarum. Si verò consideretur ceu Deus humanitati coniunctus in qua resurrexit: tunc est causa proxima per virtutem diuinitus susceptam, & vniuoca, scilicet eiusdem rationis cum nostra resurrectione, vt ipse testatur, dicens. Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic filius quos vult viuificat. Vnde quia causa efficiens vniuoca producit effectum sibi si- *Ioan. 5.* milem, vt ignis ignẽ, est etiam causa exemplaris, & formalis, quia corpora nostra instar sui corporis suscitanda sunt, & dotibus similiter dotanda. Iuxta verbum Pauli ad Philippenses, Saluatorem expectamus do- *Philip. 3.* minum nostrum Iesum Christum: qui reformabit corpus humilitatis nostrę configuratum corpori claritatis suæ. Est nãque ipse caput nostrum, nos autem eius membra: & ideo omnia eius dona in nos redũdant. Vn- *Hebræ. 2.* de Paulus. Deus qui dies est in misericordia propter nimiam charitatem, &c.
¶ Si autem quæras vtrum humanitas ipsa sit aliquo modo causa efficiens nostræ resurrectionis: dico quod si de causa agenti, & principali percõteris nõ est nisi virtus Christi ei diuinitus impartita. Eadem enim causa resurrectionis Christi erit & nostræ: & clarum est quod humanitas quæ in triduo non habuit partes coniunctas, non fuit causa suę resurrectionis, sed diuina virtus Christo, cõmunicata: qui & animam habebat diuinitati coniunctam, simul & corpus. Quare eadem virtute easdem partes simul aggregauit, eademque virtute nos quoque suscitabit. Et hoc est, quod ait Paulus. Qui suscita- *Roma. 7.* uit Christum à mortuis viuificabit mortalia corpora nostra. Si vero de causa instrumen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tali fiat sermo: resurrectio ipsa Christi, hoc est, coniunctio corporis, & animæ suæ est instrumentum coniunctum eius diuinitati, quo mediante erit causa resurrectionis nostræ: sicut tactu corporali mundauit leprosum, & linitione aperuit oculos cæci nati.
Matth. 4. Ioan. 9.
Itaq; sicut Christi resurrectio propinquior erat virtuti diuinitatis, quã nostra: ideo per propriam suam virtutem, absque alio instrumento resurrexit. Nostrã autem resurrectionem mediante sua operatus est. ¶ Itaque tenebamur sub vinculo mortis, & seruitutis: sed liberauit nos Christus sua gloriosa & benedicta resurrectione. Vnde Psalmista in
Psal. 11.
persona Domini. Propter miseriam inopũ, & gemitum pauperũ nunc exurgam. Tenebamur captiui ab hoste crudelissimo in fortissimo carcere, & fracto carcere, & hoste deuicto per Christũ libere sumus educti & liberati sanguine ipsius. Quẽadmodum enim in quibusdam animalibus cõtingit, quod sic stringunt aliquid intra se conclusum, vt nisi fractum fuerit à se non diuidatur, nec dimittunt illud quod intrinsecus clausum tenent, si autem missum fuerit oleũ, statim dissoluitur. Hoc enim in polypo me expertum aliquãdo memini. Sic enim petræ alicui hæret, & rem quam capit ita fortiter stringit: vt etiã si in partes scindatur, nunquam tamen ab eo quod simul comprehendit diuellatur. Ad hunc modum diabolus humanum genus tenebat, nec volebat dimittere. Tanta enim auiditate illud possidebat, quod potius se scindi permitteret, quam genus humanum quod captiuum tenebat liberum abire sineret. Sed Dominus Iesus pientissimus Saluator noster sanguinem suum pretiosissimum fudit quasi oleũ misericordiæ: & per ipsum nos liberauit. Sic ergo liberatos omnes lætos nos esse oportet, & tanto magis exultare: quanto magis acerbo, & duro carcere tenebamur inclusi, & quanto à magis crudeli hoste tenebamur captiui. Sic enim Pharaone mortuo cum toto exercitu suo, populus Israel videns se liberatum à tyrannide Pharaonis & captiuitate Ægyptiaca magna cum lætitia cantare cœpit, & dicere. Cantemus Do
Exo. 15.
mino gloriose enim magnificatus est, equũ, &c. Et Maria prophetissa soror Aaron sumpsit tympanũ in manu sua, egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris, quibus præcinebat dicẽs. Cantemus Domino glorioseẽ, &c. Propter quod Dauid in Psalmo ad hanc lætitiam inuitat, dicens. Dominus regnauit exultet terra: lætentur
Psal. 96.
insulæ multę. Vniuersa terra & omnis orbis, qui antea erat sub dominio & tyrãnide diaboli: nunc deuicto dæmone, & nobis ab eius tyrannide liberatis Deo subijcitur creatori, vt iam dæmone ejecto solus Deus in homine regnet. Exultet terra illa cœlestis, de qua in psalmo. Portio mea in terra viuentium.
Lætentur insulæ multę: hoc est terra nostra,
Psal. 141.
quæ fluctibus tentationũ in via concutitur. Verũm cum de cœlesti patria loquebatur absolute dixit, terra: quia ibidem exultant de Christi resurrectione. Sed de terrestri habitatione non dicit omnes insulæ, sed multę quia non omnes insulę lætabantur. Sed multæ, quia multi peccatores non lętantur. Multas insulas ad lætandum inuitat, non omnes quia multi non credunt Euangelio, nec ei obediunt: quo fit, vt qui victoriam non cognoscũt de eius triumpho gloriari non possunt. Sic erant sancti vndecim Apostoli, & omnis congregatio fidelium gaudentes atque lætantes, cum superuenerunt hi duo discipuli, & omnes lætitia incredibili dicebant, Surrexit Dominus vere. *Et apparuit Simoni.*
Postquam apparuerat Mariæ Magdalenæ,
Mar. 16.
& alijs mulieribus, apparuit Petro Apostolo. Vnde in die resurrectionis quinquies apparuisse, Dominum narratur ab Euangelista. Primô apparuit Mariæ Magdalenæ, vt
Ioan. 20. Matth. 28.
Marcus ait, & hanc apparitionem scribit Ioannes. Secundò apparuit illis quinque mulieribus in itinere, cum reuerterentur de sepulchro: vt Matthæus ait. Tertiò apparuit Petro, vt hic dicitur. Quartò apparuit duobus discipulis euntibus in Emaus, vt hic videmus. Quintò & vltimo apparuit omnibus simul, vno excepto Thoma, qui nõ erat cum eis: quando in sero cum essent ianuæ clausæ stetit Iesus in medio discipulorum. Hanc apparitionem scribunt duo Euangelistæ. Scribit illam Lucas hîc statim post istam apparitionem. Et Ioannes in capite vigesimo sui euangelij. Alias autem quinque vices narrant Euangelistæ quod apparuit Dominus in alijs diebus. Primô cum apparuit in die octaua resurrectionis omnibus
Ioan. 21.
simul cum Thomas esset præsens, vt Ioannes enarrat. Secundò ad mare Tiberiadis, cum iuerant ad piscandum Apostoli simul cum Nathanaele. Tertiò eum conuenerunt
Matth. 28.
omnes in Galilæa, vt Matthæus dicit. Quartò apparuit Iacobo minori, qui vocabatur
1. Cor. 15.
frater domini, vt Paulus scribit Corinthijs.

Quintò

Quintò apparuit omnibus in Bethania in die Ascensionis eius, & benedixit eis: vt scribit Lucas in fine huius capitis, & libro actuũ
Act. 1.
Apostolorum. Præter has autem apparitiones, quas expresse scripserunt euangelistæ apparuit alijs multis vicibus: nam Lucas ait quod in multis argumentis per dies quadraginta apparuit eis loquens de regno Dei hoc est de suæ Ecclesiæ regimine, & gubernatione, & sacramentorum administratione: de pontificum ordinibus, de curatorum gubernatione, deque alijs ad ecclesiam spectantibus. Certè modus & ordo, quem sancta Ecclesia seruat ab Apostolis traditus est, & ipsi ab ore Christi didicerunt. Sicut institutio ieiunij, quadragesimæ, & alia multa: quæ Apostoli tradide-
Igna. epi. 4.
runt. De quadragesima Ignatius martyr discipulus Ioannis Apostoli in quadam epistola ad Philip. quadragesimam & hebdomadam passionis Christi commendat. Et Theophilus Alexandrinus ait quod habemus quadragesimam ab Apostolis institutam & ordinatam. Et Hieronymus ad Marcellam aduersus Montanũ ait: Nos quadragesimam secundum traditionem Apostolorum ieiunamus. Et si ex horum testimonijs non constet fuisse à Christo, institutam sub præcepto, constat tamen ad Christi exemplum fuisse ab Apostolis obseruatam. Multa enim fecit Christus, & multis apparuit post resurrectionem. Nam nemini dubium quod apparuerit beatissimæ matri suæ Mariæ, quod nullus euangelista scripsit: nam si non apparuit, nisi tantum illis vicibus quas euangelistæ dixerunt sequeretur quod nunquam matri suæ apparuit quod absurdissimum erit, quod apparens discipulis, matri, quæ tantum doluit in cruce nunquam apparuerit. Cum enim euangelistæ non scriberent, nisi tantum res necessarias: ideò scribere noluerunt quomodo matri suæ apparuerit: nam virgo non indigebat Christi apparitione, vt eius resurrectionẽ crederet: quando quidem maximè credebat, quare non ei apparuit aliqua compulsus necessitate, sed tantum vt lætitia afficeret. Alijs autem tam quam incredulis apparere voluit, vt crederent: ideo tanquam rem apprime necessariam fidei eorum, euangelistæ scripserunt. Apparuit ergo virgini priusquã alijs. Quando enim Sol oritur, montium excelsa prius pertingere solet lucis eius radijs. Quis ergò tunc erat, aut erit vnquam adeo sanctitate præstans, & excellens sicuti beata Maria virgo? Ideò iustitiæ sole orto Christo, & de sepulchro egresso, claritate maxima, & pulchritudine, cum iam crucis eclipsis cessasset, & obscuræ vestes mortis essent expulsæ, sepulchriq́ue, & feralis amictus, claritas eius virgini est patefacta, quam alijs prius sicut excelso monti. ¶ Præterea in
Leg. Gregor. de cura pa. sto. admini. 5. propefine.
particulari apparuit Petro priusquam alijs Apostolis & discipulis, cum pluris, quam alios faciens: quia erat Prælatus & Ecclesiæ pastor: in quo docuit nos quantum prælatos venerari debeamus, & plusquam alios, & sic Angelus eum demonstrauit: & in particulari nominauit, cum mulieribus loquens, & eum pluris fecit, cum dixit. Ite, & dicite discipulis eius, & Petro. Secundò nominauit Angelus in particulari Pe-
Mar. 16.
trum, & eum Christus magnificauit ei apparens tantum, & prius, vt experiri possis quot Deus beneficijs solatijsq́ue, & fauoribus afficiat peccatores, qui ad eum conuertuntur, & pœnitentiam agunt. Ter negauit Christum Petrus, & post peccatum
Lucæ. 15.
fleuit: Deo autem, & vniuersæ curiæ cœlesti peccatoris pœnitentia tantum placet vt maius gaudium in ea fiat pro peccatore pœnitentiam agente quam pro nonaginta nouem iustis qui non indigent pœnitentia.
Hæc omnia stimuli sunt vt ad Deum con-
Cap. 15.
uertaris & pœnitentiam agas tu qui tot abhinc diebus in peccato moraris manu Dei destitutus: sed quia de his satis in superioribus diximus: nunc historiam prosequamur. *Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.* Lætantes erant Apostoli confitentes quomodo apparuit Simoni, & tunc ingredientes hi duo discipuli, & narrãtes quomodo Christus eis apparuerat duplicatũ est gaudium. Super tristitiam duplicem, quam habuerant de morte, & de passione Christi, nunc consolatur eos addens lætitiam super lætitiam. Vnde egregius Psaltes. Secundũ mul
Psal. 93.
titudinem dolorum meorum, cõsolationes tuæ lætificauerunt animam meam.
¶ Aduerte autem quod quãuis Christus appareat omnibus discipulis simul vespere in cœnaculo Hierosolymis à mane, tamen semper misit ad eos suæ resurrectionis nuncios, qui quidem eos solarentur, & lętificarent vt hoc bono nuntio manerent. Misit ergo mane ad mulieres, postea ad diuũ Petrum, deinde ad hos discipulos, & tandem venit ipse-

Universidad de Deusto
Biblioteca

met. Eodem modo Christus facit: nobiscũ qui in vesperum præmium ipsum differt, mortis scilicet tẽpus, quo omnes iustos eum glorificatum intuentur atque beatum: interea tamen eos detinet varijs solatijs spiritualibus: quibus adiuti & roborati labores huius vitæ præsentis ferre valẽt. Ne existimes tu bonos quantũuis sint in hoc sæculo abiecti & persequuti, non visitari à Deo, & interius consolari. Miratur quidem Deus in præmio reddẽdo, intereà tamen multis fruũtur bonis, quæ si peccatores nossent, æquo animo contemnerent omnes voluptates, & delicias, quibus sunt dediti. Et ne forsan putes iustos destitutos esse, vnum eorũ audi dicentem. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi: qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: vt possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt per exhortationẽ, qua exortamur, & ipsi à Deo: quoniam sicut abundant Christi passiones in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Sic Deus in hac vita, etsi suis labores inferat, suam gloriosam visionem differens: detinet tamen eos varijs spiritualibus solatijs. Sic se habuit cum iustis & sanctis, qui erant in Hierusalem: quibus etsi defert suam visionem in vesperum vt eorũ desideria magis accẽdat, non tamen deserit eos nec obliuiscitur: siquidẽ inquit hîc euangelista quod accesserunt isti duo discipuli, & narrauerunt Apostolis, & qui cum eis erãt, quæ gesta erant in via, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis. Verùm ne in tuis tribulationibus & aduersitatibus desperes, sed potius in Deo confidas, qui licet moratur, veniet tamen: ideo audi quod sequitur. *Dum autem hæc loquuntur stetit Iesus, in medio eorum, & dixit pax vobis.* In primis nemini dubium sit, quod hæc apparitio fuerit eadem quam Ioannes scribit, dicens. Cum sero esset die illo vna sabbathorũ, &c. In die enim resurrectionis sero cum essent congregati omnibus ianuis clausis, stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis. Pax vobis. Hanc apparitionẽ scribunt Ioãnes & noster Lucas in præsentiarum. Non desunt aliqui moderni, qui dicũt quod etiã scripsit hanc apparitionem Marcus cum dixit. Recumbentibus vndecim discipulis apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum, &c. Et reuera falluntur isti, quia in hac apparitione non fuerunt, nisi decem Apostoli: quia Ioãnes ait quod Thomas non erat cum eis quando venit Iesus: & Marcus dicit quod recumbebant vndecim: ergo alia, & alia est apparitio. Quapropter crediderim quod illa apparitio Marci fuit in die ascensionis Domini in cœnaculo in Hierusalem in meridie recumbentibus vndecim, quos eduxit in Bethaniam ad montem Olineti, & ibi apparens secunda vice assumptus est in cœlum. Lucas igitur & Ioannes tantum scribunt hanc apparitionem ad decem Apostolos, & ad alios Christi discipulos. In hac apparitione insufflauit in eis, & dedit eis Spiritũ sanctum, potestatemque contulit absoluendi & confessiones audiendi, vt Ioãnes inquit. Et in hac eadem apparitione comedit partem piscis assi, & acta sunt, quæ hic dicit noster Lucas.

¶ Sed dubium hic oriri videtur. Quomodo dicit Ioannes quod non erãt nisi decem Apostoli, quia dicit quod Thomas non erat cum eis, & Lucas dicit hic quod inuenerunt vndecim congregatos, & quod erant vndecim Apostoli? Dicẽdum quod quando venerunt isti duo discipuli, qui fuerant in Emaus, erant vndecim Apostoli congregati: sed Thomas incredulus verbis discipulorum, qui venerant de Emaus, & eorum qui enarrabant quomodo apparuit Petro: exijt foras cum hæc narrabantur: & cum esset absens, tunc venit Christus, & apparuit decem Apostolis, & alijs qui erant cum illis, & tunc Thomas non erat cum eis quando venit Iesus: & cum venissent Ioãnes & Lucas dicunt, quod stetit in medio eorũ. Sic dixit olim Dominus Mosi. Vt scias quia ego sum Dominus in medio terræ. Metaphora sumpta est à Regibus & Principibus, qui sunt in medijs prouinciarum, vt gubernent, &c. Ad similitudinem humani cordis quod in medio corporis humani constitutum esse videtur: vt ex eo veluti ex fonte spiritus vitalis quo totum viuificatur corpus commodius in omnia membra diffundi possit. Sic prælatus in medio subditorum debet esse non solum corpore, sed animo: ita vt non partialis, nec acceptor personarum sit, sed potius in medio constituatur sicut libræ examẽ, ne in vnã partem magis quam in aliam propendeat, seu odio siue amore affectus. Christus enim in medio est quod virtus est, fugiens semper ab extremis, in quibus vitia consistunt. Columna in medio domus sustinet eius pondus: sin autem in alteram partem declinat, ruit totum

2. Cor. 1.

Ioan. 20.

Mar. 16.

Exo. 8.

totum ædificium. Sol est in medio astrorũ errantium, & centrum in medio sphæræ. Ideo Aristot. in quarto libro Politicorum, ait, quod quanto magis aliquid accedit ad medium, tanto melius est. Ideo Christus nunc in medio discipulorũ stetit. Sic etiam cum duodecim esset annorum stetit in medio doctorum in templo: de quo iam vidimus in superioribus. Dixit autem eis. *Pax vobis.* Primum verbum, quo Christus Apostolos salutat est, pax vobis merito quidem quoniam victoriæ fructus, & meta, pax est: siquidem ergo Christus victor euaserat, eripueratque nos dæmonio, & morti, æquum erat pax publico præconio denunciaretur cum iam bellum esset finitum, & omnes inimici deiecti & victi, victoriaque consequuta. Quod vt intelligas te prius nosse oportet, quod ex primi parentis peccato totum est ortum damnum mundo. Si Adam in innocentia perseueraſſet, multis essemus liberi malis: ipso autem cadente, incidimus, & nos in manus duorum fortium inimicorum, dæmonis scilicet, & mortis. Tetendit manum primus parens fructu vetito vesci cupidus. Sed anima eius fuit imperatrix. Corpus quidem comedit, sed anima, sic fieri voluit: propter quod vterque fuit punitus; anima succumbens dæmoni, corpus vero captiuum & subiectum manens morti. Paulus. Per vnum hominem peccatũ, & per peccatum mors. Et iterum. Regnauit mors ab Adam vsque ad Mosem, sed per tyrannidem, & non ex lege & imperio: quanuis bene ex eius permissone. Et ideo dicitur. Deus mortẽ non fecit, nec lætatur in perditione morientiũ. Sed impij suis manibus illam quæsierunt. Regnabat etiam tanquam vice regis mortis, constitutus Lucifer. Dæmonium enim & mors sicutiduo potentes inimici tyrãnide genus humanum subiectum tenebant. Quantumuis quidem quis sanctus, & bonus esset corpus eius moriebatur absque resurrectione & vita, & anima illius ad abyssum descendebat, quare in gloriam intrare non poterat. Nullæ humanæ vires hos duos deuincere poterant: descendit autem filius Dei de cælo in terram eos victurus: nosque in priscam libertatem redigere, à dæmonij tyrannide eripiens, à mortisque seruitute educens. Vnde beatus Ioannes. Ad hoc venit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Decreuit prius Christus Dominus dæmonem destruere tanquam nostri damni authorem, & fortiorem inimicum. Dæmonium enim in terrestri paradiso peccatum persuadere cœpit, ex quo orta est mors: quę culpa non fuit, sed potius illius pœna. Quare Christus in certamen prouocat dæmonem. Et sicut prouocans solet campum eligere, prouocatus autem arma: sic Christus hic campum eligit, montis, scilicet, Caluariæ locum; dæmon autem arma: crucem videlicet, his vtique armis primum hominem superarat. Sed tamen illi non ex sententia euenit, quia qui in ligno vincebat in ligno fuit victus per Christum Dominũ nostrum. Sicuti Aman, qui fuit suspẽsus in furca, quam Mardochęo parauerat. Dæmõ crucem parauit, qui tamen posteà crucis virtutem sentiens, illa arma cepisse pœnitens, ea mutare cupiuit, propter quod in ore Pharisæorum residens dixit. Descende nunc de cruce: & in hoc bello alia arma sumamus. Sed noluit Christus redemptor noster: nam erat celebrior victoria armis, in quibus eius inimicus strenuus erat vincere: ideo in cruce fuit victus, & moriẽs Christus victor euasit. Ideò Paulus. Vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium. Vnde idem Dominus morti appropinquãs dixit. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Et iterum. Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquã. Sed mortuo Christo, & apparente gloria diuinitatis eius, fugit Lucifer in infernum, quem Christus insequens, properat. Et sicut fortis dux descendit ad diruẽdum pẽdum infernum eumque spoliandum secundũ illum Apostoli, Spolians principatus & potestates confidenter. Descendit Christus ad inferos, & omnes diuitias, & supellectilia arripit, captiuans, & vinciens dæmonum principem igneis catenis, vt dicitur in Apocalypsi. Apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus, & Satanas, & alligauit eum, & misit eum in Abyssum. Ingreditur Christus gloria indutus triste illud ac tenebrosum regnum, quod mirantes lucis inimici dicebant. Quis est iste tam splendidus facie, rutilans veste coruscans. Nũquam tale lumen nostra viderunt Tartara, &c. Vide diuum Augustinum egregiè hæc disserentẽ in sermonibus de tempore, sermone cuius titulus est, de descensu Christi ad inferos. Terra est obscura: & resplendet infernus? Sol & luna eclipsantur, & infernus lucet? Quid hoc?

Gen. 3.

Rom. 5.

Sapi. 1.

1. Ioan. 3.

Hester. 7.

Matth. 27.

Hebræ. 2.

Ioan. 12.

Ioan. 14.

Colo. 2.

Apoca. 20.

Augusti. to. 10. ser. 127.

Si Deus est, quid illi cum nostro inferno? Si homo, vnde nam illi tanta collata authoritas? Captiuos quidem soluit, &c. Exiuit pater Adam. Fœlix culpa, quæ tantum ac talem meruit habere redemptorẽ. Dauid, Dirupisti domine vincula mea. *Psalm.115.* Et omnes dixerunt. In te sperauerunt patres nostri, in te sperauerunt & non sunt cõfusi. *Psalm.21.* Parta iam victoria victo inimico, dirupto campo tollunt signa & vexilla victoris Christi ducis. Quapropter sacerdos sicut signifer Christi, die veneris sancto, die inquam huius glorioſi triumphi & victoriæ, in altum crucem tollit, & inquit. Ecce lignum crucis. Ecce signum nostri fortissimi ducis Christi redemptoris: qui sua morte destruxit eum, qui mortis habebat imperium. *Hebr.2.* ¶ Obserua autem in hac prima victoria, quod etsi Christus dominus moritur, non tamen vincitur, quod aliter in mũdo cõtingit, in quo qui perit vincitur. Christus autem moriens, fuit victor, minimè autem victus. Maiorem quam adeptus est Sanson, victoriam fuit adeptus morte sua: nam de eo ait scriptura quod plures occidit moriens, quam occiderat viuens. *Iud.16.* Moritur Sanson, qui nihilominus ab inimicis victoriam extorquet. Sic etiam de Eleazaro scribitur Machabæorum primo, magnã victoriam fuisse consequutum in elephantis interemptione, *1.Mac.6.* in qua etiam ipse cum esset victor interijt. Similis est hæc victoria illi, quam narrat Plinius, quæ agitur inter draconem & elephantem. *Phil. lib.8. cap.11.* Draco enim natura calidissimus ac siccus ◻, quare sitit maxime: cuius contrarium in elephante inuenitur, habet enim sanguinem frigidissimũ: quod cum draconem naturali instinctu non lateat, non abre esse quærere ipsum elephantem ducit, quem cum ad arborem astãtem inueniat, inuadit ipsum vt omnium venarum sanguinem sugat & sitim extinguat. Elephas autem sine viribus ac morti propinquus ne victus succumbat, sui ruinã patitur & super draconem cadere permittit vt eius corporis onere draco ipse oppressus eum interficiat, & tandem victoriam consequatur. In sacris literis dæmon draconi cõparatur: & sic loquebatur de ipso Dauid quando dixit. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. *Psalm.103.* Diuus etiam Augustinus de dæmone intelligit illud quod dixit Dauid in alio Psalmo. Conculcabis leonem, & draconem. *Psalm.90.* Tanta est eius sitis, vt de eo loquens Iob dixerit. Ecce absorbebit fluuium & nõ mirabitur: & spem habet vt Iordanis influia in os eius. *Iob.40.* Gentilium flumen per fauces eius fluit, quod non miratur aliud etiam maximum Saracenorum fluit, & parui facit. Est autem eius sitis tanta vt desideret baptizatorum flumen per eius fauces fluere. Vide beatum Gregorium in Moralibus hæc explanantem. Draco iste sitibundus Christi sanguinem ad crucis arborem stantis sugit, manus, pedes, & latus, eum exanguem dimittere cupiens Christus autem caput inclinans emisit spiritum, & moriens draconem interficit, & tandem perfectam ab eo victoriam consequitur, & sicut victor castra eius diripit. *Greg.lib.33. mor. cap.7.* ¶ Secunda autẽ victoria est mortis quæ ad bellandum sepulturam eligit, & sic mors & vita in arenam descendunt: quod si corpus non resurgens in sepulchro manet, mors euadit victrix, & superata vita: exurgens autem vita vincit, mors autẽ victa iacet. Mors & vita duello conflixere mirando: rex mortuus, regnat viuus. In hoc duello inquit ecclesia, mors & vita in arenã descenderunt: sed tandem vicit vita, & glorioſe exijt de sepulchro, de morte ipsa triũphans. Irrideamus ergo mortem, & cum Apostolo dicamus. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Absorpta est mors in victoria. *1.Cor.15.* Surgẽs Christus in vita immortali triumphauit de morte: & obtinuit victoriã de illa & sic absorpta est mors. Quid ergo ô mors actũ est de tuis triumphis, & victorijs? Tu quę tã superba incedere solebas, cui totus obtẽperabat mundus: quia modo vinceris? Olim antequã dñs mortem vinceret eam fuerat minatus dicens. O mors ero mors tua ero morsus tuus, ô inferne. *Osee.13.* Acsi de putrido pomo, cuius aliqua pars est sana, buccellã educeres morsu, parte putrida relicta: sic morsu infernum petijt, bonum & sanum, societatem videlicet illam iustorum educens, condemnatos autem relinquens. Egreditur ergo de sepulchro glorioſus & triũphans his duabus & insignibus victorijs de inimicis: triumphans: secundum illud Apostoli. Palam triumphans eos in semetipso. *Colo.2.* Et ideo Angeli maximo cum gaudio & lætitia illum ex arena deducunt. Quãdo duo ad singulare certamen vocantur & in arenam descendunt, mos est amicis ad certamẽ congrediẽtium eos ad statutum locum musicæ instrumẽtis ferre: tubis scilicet, tympanis, & alijs.

Si

Si igitur cum quis in arenam descendit in eam amici deducunt quantumuis de eius victoria dubitent nihilominus illum illuc deferunt maxima cum musica, & lætitia. Si euadit victor: nonne maiori triumpho, & exultatione in propriam domum deducẽt? Clarum enim est quod sic. Hoc idem contigit quando Christus die natiuitatis in huius mundi arenam descendit ad certãdum cum dæmonio (nam etsi in caluario monte vltimum certamen initum est, tamen in vitæ discursu semper adinuicẽ singularia sunt inita certamina) tunc inquam Angeli in eum locum eum deduxerunt maxima cum lætitia, & harmonia canentes, Gloria in excelsis Deo. *Lucæ.2.* Si ergo tunc quando veniebat passurus tot labores, passionem, & tandem mortem, tanta lætitia eum tulerunt: maiori certè iubilo, & lætitia in eius resurrectione illum prosequerentur, siquidem victor, & incolumis euadebat, omnibus suis inimicis superatis, quando iam non passurus, sed regnaturus venit? Christus resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur. *1.Cor.15.* In natiuitate multi Angeli eum adorauerunt, sed in sacratissima eius resurrectione non fuit Angelus qui ei non cultum deferret. Ideo Paulus dixit. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ dicit. Adorent eum omnes Angeli eius. *Hebræ.1.* Hoc de natiuitate intelligi non potest: sed de resurrectione: quia inquit. Et cum iterum. Prima enim vice ingressus est die natiuitatis in orbem terræ: sed cum iterũ, hoc est, secunda vice introducit primogenitum in orbem terræ, in sua resurrectione dicit. Adorent eum omnes Angeli eius. Non poterit humana vlla lingua referre quanto gaudio, & lætitia victorem principem sui equites, nobiles, & amici ab arena eduxerunt. Innũmera musicæ instrumenta sonuerunt in illo sancto sepulchro, canentia alleluia: omnes millies benedixerunt ei infinitas gratias habentes & agentes. Tantũ enim ei exhibuerunt honorem & iubilationem, vt terra tremere fuerit coacta. Ecce terræmotus factus est magnus. *Matth.28.* Etenim (vt ait Psalmista) terra tremuit & quieuit, dum resurgeret in iudicio Deus. *Psal.75.* Terra quidem suo modo & vt ei possibile fuit saltauit coram Deo suo: & incredibili gaudio & lætitia celebrauit hanc triumphantem & glorioſam resurrectionẽ. ¶ Modo supersunt duo. Primũ, quod dux victor suos ad signum recipiat: quiapropter occurrit prius vbi fidei signum manserat, & apparet prius virgini ipsi. Et quia bonus dux tenetur spolia impartiri secundum cuiusque meritum: ideo statim apparuit Magdalenæ: quia plus fleuit & magis in sepulchro perseuerauit. Postea autem Petro, & euntibus in Emaus, & cæteris alijs. Secundũ, parta victoria præconio denuncietur pax, bonum enim bellum lætam pacem adducere solet & bellum contra pacem impedientes iniri consueuit. Ideo Christus quod eis prius dicit est, pax vobis. Bis inquit Ioannes dixit eis pax vobis. *Ioan.20.* Et dixit eis iterum pax vobis. Et Esaias bis dicit, pacem cum ait. Vetus error, seruabis pacem, pacem. *Esa.26.* Pax vobis primo, quia vicit Diabolum: pax vobis secundo, quia vici mortem. *Ioan.14.* Pax vobis in anima & pax vobis in corpore: quia duplicem pacem nunc nuncio mundo, quia duplex bellum gesi & vici. Pacem meam do vobis, pacẽ relinquo vobis. Hanc vobis cõmendo, hanc vobis trado: huius vos hæredes relinquo in meo testamento: hęc est dilecta mihi sponsa, magni facite eam, siquidem sanguine, propria & vita emi: & vt vobis eam conferrẽ, & mundo mortem crucis sum passus. Vide ergo tu peccator quanti Christus emit pacem, tu autem eam transgrederis destruis, quia superbus & rixosus es, & linguæ iniquæ. Hæc pax est, quã Christus lucratus est effundens proprium sanguinem lanceæ cuspide, quam tantopere commendat, cuius etiã suos hæredes facit. Multi sunt præsules, qui gloriantur, eo quod relinquũt suis diuitias, magnas domos, possessiones, agros, pecuniæ magnam quantitatem, sed Christus non hæc, sed pacem reliquit suis. Potius deberent præsules gloriari pacem reliquisse quam hæc bona, quæ quidem sæpe ac sæpius ad nihil aliud conducunt quam ad lites excitandas inter ipsos hæredes. Cum Dominus diceret Mosi, quod esset moriturus, dixit vir sanctus, Prouideat Dominus Deus spiritum omnis carnis, hominem qui sit super multitudinem, &c. *Num.27.* Non solicitatur pro vxore, pro filijs: sed de pastore digno, & de vtilitate animarum curat, & cum maximum haberet principatum. Sed vltra Saluatorem audiamus. *Ego sum, nolite timere.* Quia vbi ipse est nihil est timendum. Vnde Iob. Pone me Domine iuxta te: & cuiusuis manus pugnet contra me. *Iob.17.* Et Dauid. Si ambulauero in medio vmbrę mortis non timebo mala quoniam tu mecum es. *Psal.22.*

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et Paulus hoc adiutus præsidio dixit scribens Romanis. Quis separabit nos à charitate Christi? An angustia? an fames? an nuditas? an tribulatio? &c. Dominus etiã, vt timorem à discipulis expelleret atque pusillanimitatem cum misit illos ad prædicandum dixit. Ecce ego mitto vos sicut
Mar.10. oues inter lupos. In eo quod dixit, ego mitto vos, ostendit quod virtus illius, qui eos mittebat protegeret eos: quod satis in decimo capite huius super hæc verba enarrauimus in superioribus. ¶ Porrò vnum hîc aduertendum esse censeo: quòd annuncians Christus resurrectionem suam prius expellit timorem à discipulis. Super omnia timent homines mortem, quia vltimum terribilium est mors: vbi autem resurrectio nunciatur, non est mors timenda: quia
1.*Cor.*15. &granum moriens si cognosceret se in maiorem resurgere frugem non timeret mori cadens in terra. Nostra vero corpora seminata in corruptionis ignobilitate, resurgent in incorruptionis gloria vt dicit Apostolus. Ideoque non est mors timenda sperantibus in resurrectionem. Vnde Paulus.
1.*Thes.*4. Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicuti & cæteri, qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit, ita & eos,
*Psalm.*77. &c. In Psalmo quoque habetur. Deduxit eos in spe, & non timuerunt. Sequitur. *Conturbati vero & conterriti, existimabant se spiritum videre*. Possunt enim fieri apparitiones spirituum humanorum è corporibus defunctorum Dei permissione, vt videre
*Aug. l. de cura pro mortuis agenda. c.*11. *& lib. de spiritu & anima. c.*29. *& li.*12. *de Gen. ad lite. cap.*13. est apud Augustinum. Verum sicut naturale est fragilitati humanæ defunctorum apparitionem horrere & insolitas expauescere visiones: & timebant quod eos illuderet spiritus aliquis nequam. Et causa maioris admirationis erat, quia ianuis clausis ingressus sit ad eos: & ipsi intelligere non poterant quomodo verum & palpabile corpus per clausas ianuas ingredi potuerit. Sed mirum videtur quomodo, cum paulo ante dixissent quod surrexit dominus verè, nunc non credebantur. Dico quod Petrus & Iacobus cui iam apparuerat & duo discipuli, qui erant ad Emaus de resurrectione Christi non dubitabant: quanuis virtutem & dotes corporis glorificati nondum cognoscerent. Sed non est passus Christus animos suorum discipulorum longius hæsitare aut timere. Vnde sequitur. *Et dixit eis. Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra?* Sed quæ cogitationes ascendebant? Primò manebat apud corda discipulorum implacabile cum Iudæis bellum: & timebant ne qua fraude deciperentur. Secũ dò collidebat eos fidei perfidiæque conflictus: quia non sic terram sicut eorum corda turba passionis concusserat. Tertiò inter spem metumque erant constituti, cum de resurrectione Christi hæsitarent: & nunc miracula eius, nunc carnis infirma, reuolue bant, nunc eorum spiritus tollebatur in cœlum, nunc collidebatur in terra: vt procella in intimis eorũ sæuiente nullum quietis portum inuenirent. Quod videns qui procellis imperat dixit. Vtquid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Ego sum nolite timere. Ego sum qui mortẽ fugaui, & cui tremunt inferna. Nolite timere. ¶ Expende quod sunt cogitationes quæ ascendunt, & aliæ quæ descendunt ad cor. Cogitationes quæ descendunt & de alto decidunt, hæ cor nostrum non turbant. Nã de Deo cogitationes & cœlestes non solum non conturbant animam nostram, sed potius quietant & consolantur. Cogitationes autẽ, quæ ascendunt & consurgunt ab amore mundi & carnis, hæ quidem animam nostram turbant quemadmodum discipulorũ corda turbabant. Ideò Christus postquã dixit, quid turbati estis statim dixit, & cogitationes ascendunt in corda vestra. Acsi diceret. Vestræ turbationis causa est, quod cogitationes in corda vestra ascendunt. Sic de aqua dicimus quod turbatur quando terra, & limus, quæ sedem in profundo eius habent insuperficiem surgunt. Quod si quiescere sinas, vt sordes in profundum labãtur, desuper aqua clara & munda redditur. Quare tu odio & ira concitaris, turbatus, & inquietus incedis? quia iniurias quas tenebaris obliuioni tradere & vt pedibus succũberent cogere, ob oculos ponis, & memoriæ obijcis: propter quod inquietus & turbatus incedis. Quare tã solicitè honores, diuitias, & mundũ queris? Quia amorem propriũ, qui subtus te esse deberet, iuxta oculos ponis. Amor mũdi & carnis, quẽ despicere deberes, in altum conscendit: ideo turbaris. Si cœlestes cogitationes ad te descenderent, & intuereris quæ pro te Christus passus est, & bonum maximũ, quo te inimici tui prosequuntur quidque pro tuis peccatis mereris: procul dubio nõ cõturbareris, sed potius quies-

quiesceres, & plenus solatio viueres. A qua
*Lucæ.*10. quieta non est turbida. Anima quiescendo & sedendo fit Sapiens. Beata Maria Magdalena sedens ad pedes Christi audiebat verbum illius, & in cor eius descendebant cœlestes cogitationes, ideo erat quieta: Martha autem, quæ solicita erat, & satagebat circa frequens ministerium, turbabatur erga plurima. Curæ & solicitudines variæ huius sæculi cor ipsum conturbant: cœlestes autem cogitationes minimè. Apostoli enim
*Act.*2. sedentes erant quando super eos venit Spiritus sanctus in linguis igneis. Sic Dominus apparuit Abrahæ sedenti in ostio tabernaculi sui. Esto ergo vt aqua quieta, quæ non conturbatur. ¶ Obserua etiam quod quanuis res diuinæ & cœlestes cor nostrum non turbent, sed potius quiescere faciant: quando tamen intellectus noster, curiosè altiora petit & considerare quærit, ratione naturali volens nostræ fidei mysteria penetrare & comprehendere, turbatur, & perditur. Hac ratione turbantur discipuli, quia suis humanis intellectibus articulũ resurrectionis metiri tentant cum opus Dei sit & infinitę eius
*Apoc.*1. potẽtię. Ioãnes in Apocalypsi inquit quod fuit ei Christus ostẽsus in visione quadam, cuius facies lucebat sicut sol in sua vi & fortitudine, quam cum videret, cecidit in terram
*Aristo.*3. *de anima. text. com.* 123. quasi mortuus. Excellẽs enim sensibile corrumpit sensum: quod experientia compertum est: nam si sonitus aliquis fortiter impellatur solet audientem surdum reddere, organum auditus corrumpens. Et si attentè solem ipsum intueamur excæcabit nos, sensum visus corrumpens, quia in se clarissimus est. Eodem modo in spirirualibus sunt aliquæ reuelationes, & altæ cognitiones Dei ab ipso infusæ in suorum sanctorum animas, quæ quantum in se conantur nostrum intellectum corrumpere: sed cum ipse incorruptibilis sit semianimem reddunt ipsumque deijciunt cogẽtes eum à sua operatione cessare. Ideo Ioannes videns faciem lucentem sicut Sol, in terra semianimis occidit. Quoniam etiam ad res minimas contemplandas Dei, quæ in pedibus figurantur vires desunt fragilitati humanæ. Et sic sicut solis intuitu oculi nostri turbantur, sic etiam volentes dum à patria cœlesti extorres sumus res Dei solicite contemplari, in intellectu turbamur, quoniam solo visu corporali, & terrena cogitatione, Dei mysteria consequi, & transcendere volumus. Præcepit Deus Mosi, vt faceret ei altare lapideum, & dixit. Non leuabis
*Exo.*20. cultrum tuũ super eo. Non permittit Deus cultrum super altari suo ascẽdere: quia non vult fidei mysteria, & arcana Dei scrutari nostri ingenij acutie. Sic Apostoli turbabantur in Christi præsentia, sicut coram sole cœlesti & diuino, cum adhuc essent terreni: & cogitationes humanæ, & terrenæ ascenderent in corda eorum. Sed Christus, vt has turbationes expelleret, dixit eis. *Videte manus meas: & pedes meos, quia ego ipse sum.* Retinuit cicatrices, vt resurrectionem probaret. Et vt diuus Chrysostomus ait, vt
Chrys. homi. 49 in imper fe. Matth. in die iudicij proferunt contra Iudæos testimonium passionis. Hoc totum facit Christus, vt eum discipuli cognoscant, & in eius resurrectionem credant. Dixit eis pax vobis: & quoniam operibus non verbis dignoscitur homo, ideo ostendit eis manus. Mundus plenus est verbis, & fallax & mendax operibus. Quamplurimos tecum bona verba loquentes videbis, & dicentes, pax vobis, pax vobis: quibus tamen si indigeas nec assem dabunt. Multi paschatis tempore bonum illud tibi nunciant & dulciter canunt, qui tuis commodis inseruituros se tibi offerunt: cùm tamen opus sunt, eorum nemo apparet. Bonus amicus est Christus qui operibus & verbis abundat. Bonis verbis, in hoc quod dicit, pax vobis: bonis operibus in hoc quod ostẽdit manus cruci affixas propter eos. Sic nos deberemus habere erga Christũ: eique tales esse amici, vt non solũ verbis, sed etiam operibus contenti essemus. Multi dicẽt mihi in illa die, domine,
*Matth.*7. domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, &c. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatẽ, dicente. Videte manus. ¶ Tu ergò peccator manus Christi intuere & ad eas conuerte oculos: quod si feceris, duo in eis inuenies. Primum quidem perforatas esse, in quo eius maxima bonitas, & magnificentia ostenditur. De homine liberali, & magnifico sermone vernaculo dicere solemus (*es vn manirroto.*) Huiusmodi enim
*Lucæ.*23. *Matth.*10. Christus est, adeò vt latronem dicentem, domine memẽto mei, ideo statim regno donauit: pro potu enim aquæ frigidæ quã in nomine eius des, gloriam tibi concedet. In manibus ergò Christi liberalitatem eius cognosces, & amorẽ maximum siquidem tanto te est amore prosequutus, vt sanguinem propriũ pro te effuderit, & voluerit manus

eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius sacratissimas duris clauis fuisse affixas.
Esaie.49. Tantum quidem te dilexit vt per quendam prophetam dixerit. In manibus meis scripsi te. Hoc conducet maximè ne vnquam, quantumuis peccator sis, desperes: sed potius in eius infinita bonitate & misericordia confidas vt qui gloriam latroni cōcesit, concedet & tibi, si ad eum vere conuertaris. ¶ Sed quoniā multi sunt, qui Dei misericordia abutuntur & ansam accipiūt, vt peiores efficiantur & peccata multiplicent, dicentes Deum esse misericordem & in omnibus parcere, eius iustitiæ obliti: audi secūdum quod in manibus Christi inuenitur, esse scilicet sanguine perfusas sicut manus carnificis. Pharaonem interroga quid illi contigerit: inuenies enim in sacris
Exod.14. literis, Israelitas vidisse Ægyptios mortuos & manum magnam, quam exercuerat super eos. Si misericordiam eius contemplaris, contemplare etiam iustitiam: quoniam vtrunque in manibus Christi inuenies, tui amore esse perforatas, apertas, vt gloriam tibi donet, sanguine autem perfusas, vt vitam tibi auferat. Peccatoribus qui ad Deum cōuertuntur habet dominus manus apertas, vt eos recipiat, & beneficijs afficiat: duris autem & obstinatis in malo habet manus sanguinolentas, quia acerbe de illis supplicium sumet. Debemus ergo eius misericordiam considerare ad confidendum: iustitiam etiam, ne audeamus in peccato morari & detineri. Vis hanc manum sanguinolen-
Dan.5. tam & carnificem videre? Lege Danielem prophetam. Sedebat Balthasar rex Babyloniæ ad mensam cum suis mulieribus vasa templi Dei prophanans, cui subito digiti quasi manus hominis scribentis apparuerunt, quod rex aspiciens facies eius commutata est & cogitationes eius conturbabant eum & compages renum eius soluebantur, & genua eius adse inuicem collidebantur. Venit Daniel & ei scripturam exposuit, hæc enim erat, Mane, Thecel, Phares. Hoc est, Mane, numerauit Deus regnum tuum, & compleuit illud: Thecel, appensus es in statera & inuentus es minus habens: Phares diuisum est regnum tuum: & datum est Medis & Persis. Sic tu qui Dei & salutis tuæ animæ es oblitus considera quoniam sic manus iustitiæ Dei veniet super te quæ dinumerabit omnia peccata tua: melius enim te ipso nouit numerum tuorum peccatorum, hoc enim est Mane. Thecel, quoniam appendet Deus eorum circunstantias & qualitates in statera & maximo rigore examinabuntur. Phares, diuisum est regnū tuum: nam mors cras veniet & corpus diuidet ab anima: & animam ipsam præcipitē dabit in infernum, & corpus in sepulturam. Vtinam manus hæc iustitiæ Dei quotidie ob oculos esset posita, vt Deum ipsum timere sciremus, ne vnquam illum offendere auderemus. Sed sunt multi qui solum intuentur qualiter Christus gloriam in cruce latroni est pollicitus, non autem quomodo Pharaonem in infernum proiecit. Core etiam, Dathā, Abiron, Sennacherib, Olofernem, Goliam, & quam plurimos alios. Angelos etiam (vt inquit Petrus) misit in *2.Pet.2.*
Baratrum pœna æterna cruciandos, & Ozā *2.Reg.6.*
quia arcam tetigit statim interfecit, Bethsamitarum etiam quia ad testamenti arcam *1.Reg.6.*
oculos curiositate compulsi conuerterunt, quinquaginta millia hominum interemit: cū septuaginta viris de electis. Hos & alios inspicere debes, & videns hanc manum sanguinolentam Dei illum timeas ne offendere in aliquo audeas. Multi manus Christi amabiles considerant, minime autem vindices, quibus videtur quod sicut latro in cruce hora mortis saluus factus est, sic ipsi eadem hora pœnitentiam agent. Propter hos enim verè dici potest, quod vnius latronis gratia cæteri hospitio priuantur, quare prouerbium hoc de latrone crucis verificari potest & intelligi, quia propter istum à cœlesti hospitio multi destituuntur: siquidem propter Dimas latronem, qui in patibulo crucis passus est cum Christo pœnitentiam in mortis horam differunt: & tunc cum pœnitentiæ locus non adsit cœlestem patriam amittunt. Has ergo manus videamus & audiamus Christum vltra dicentem discipulis. *Palpate & videte quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes.* Hoc quod euangelista dicit quod reddidit se palpabilem dominus Apostolis, vt ad eum possent accedere & tangere, potius opere miraculoso quam naturali proprietate aliqua contigit, nam corpus dominicum quod iam incorruptibile & immortale erat, naturali ratione manibus eorum qui nondum erant in corruptibiles tangi nullo modo poterat. Modo tamen quodam ineffabili se palpabilem præbuit, vt Apostolos firmos in fide redderet: vt clarè & manifestè viderent & palparent verum corpus, & resurrectionem crederent. Vide ergo quot argumentis probat se verè resurrexisse. Primum ad cogitationes illorum respondet: hoc quod sæpissime ante passionem suam fecerat. Secundò manus & pedes ostendit. Tertiò totum corpus suum palpandum exhibet. Sic vt ex voce eius, ex cogitatione eius, ex omni statura corporis agnosci potuerit.

¶ Sed quare tam multis argumentis probauit se vere suo corpore resurrexisse? Quia discipuli postea Christi resurrectionem erant prædicaturi: & ideo oportebat, vt firmiter crederent & hæc postea
Actor.10. nunciarent. Vnde Petrus prædicans dixit, quod apparuit post resurrectionem suam non omnibus sed testibus præordinatis à Deo: nobis qui manducauimus & bibimus cum eo postquam resurrexit à
1.Ioan.1. mortuis. Et Ioannes etiam ait. Quod fuit ab initio, quod audiuimus & vidimus oculis nostris, quod prospeximus, & manus nostræ contrectauerunt, de verbo vitæ.

¶ Expende etiam Christi humilitatem & charitatem, qui cum rex esset gloriætam humiliter se præbuit tractandum discipulis pauperculis: vt fidem resurrectionis ostenderet, & ad credendum eos alliceret. Licet enim iam non erat mortalis nec passibilis, ascenderat quidem ad altiorem statum & dignitatem: nam erat gloriosus & immortalis, nihilominus non obliuiscitur antiquæ humilitatis & solitę. Non sic multi faciunt qui cum se vident ad sidera ductos & in dignitatibus magistratibusque constitutos, quæ prius nouerant non agnoscunt: quia honores mutant mores, contemnunt etiam amicos cum domini efficiuntur. Non sic Ioseph, qui cum vidisset fratres ad se venientes humili & sordido habitu & asinis, quibus triticum asportarent & ouium essent pastores, ipse autem
Gen.45. Ægypti præfectus eos nouit, quibus & honorem detulit, maximāque fecit. Sed historiam prosequamur. *Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio dixit.* Ioannes clarius dixit, gauisi sunt discipuli viso domino. Iam hic vides quam vere
Ioan.16. dixerit dominus. Tristitia implebit cor vestrum: iterum autem videbo vos & gaudebit cor vestrum. Tristitia fuerunt repleti in eius passione & in illo triduo: vnde dñs dixit discipulis euntibus in Emaus. Qui sunt hi sermones, quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes? At nunc iam gaudent in Christi præsentia: & omnes illæ lachrymæ absorptæ fuerunt in præsentia Christi. Vides etiam hic, quàm vere dictum sit de Deo. Post tem-
Tob.13. pestatem trāquillum facis: & post fletum gaudium inducis.

¶ Sed mirabile est quod hic ait, quod non credentes discipuli gaudebant. Quomodo non credentes gaudebant? Sed simul stare poterat vt ad præsentiam domini gauisi sunt: nihilominus tamen non perfectè crediderint, sed timuerint ne fortasse dominus non esset qui appareret. Gaudij enim magnitudo causa fuit timendi. Sic nobis quotidie contingit, vt ad quod maximè gaudemus, & quod maxime optamus metuimus, ne aut non sit aut non eueniat, aut ne fallamur. Sed audiamus, iam nūc quid Christus dixerit discipulis gaudentibus in ipso. *Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis. Et cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit eis.* Poterat indigne ferre, tarditatem eorum: sed vt matres solent fouere paruulos suos ita Christus infirmos discipulorum animos summa lenitate & ineffabili suauitate tractauit. O quanta est erga nos omnipotentis Dei charitas: vbi dominus maiestatis cum rudibus & paupertatis piscatoribus etiam post resurrectionem tam familiariter & suauiter conuersabatur, edens & bibens cum illis.

¶ Obseruandum autem quod hos discipulos, ad prædicandum mittit per totum vniuersum, & ad sustinendum labores & persequutiones: sed tamen prius vult dulciter cum eis comedere. Sic cum sciat labores vtilitatem hominibus afferre ostendit eis prius dulcia solatia, vt eis homines inuitet, & tandem fortiter tentationibus resistant, sicuti iteracturi prius cibos parant, ne in viæ laboribus desint. Sic Christus fecit cum istis Apostolis & discipulis. Columbæ in terram longinquam mittendæ prius tritico melle misto cibantur, vt semper conentur ad locum, quo delicatius tractatas fuisse meminerūt redire. Filij Israel *Exod.16.*
prius cibati fuerunt manu cœlesti in deser- *Iosue.9.*
to, & posteà dimicarunt cum gigantibus terræ promissionis. Similiter fecit Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stus cum istis, comedens cum eis familiariter, & posteà misit illos, vt pugnarent aduersus totum orbem.

¶ Porrò comestio Christi fuit vera comestio & non ficta sicut comedebant angeli, qui apparuerunt Abraham, & Raphael, qui sociauit Tobiam. Sed Christus non sicut illi Angeli sed verè comedit: quia dentibus attritus est cibus, & in stomacho receptus: & sic fuit vera comestio. Sed quantum ad diuisionem cibi & traiectionem in ventrem non inuenitur in Christo finis humanæ comestionis: quia virtute diuina quicquid erat ibi conuertebatur in aerem aut vaporem: sicut virtute solis aqua resoluitur in vaporem subtilem & consumitur. Manducauit igitur Christus post Resurrectionem non quasi cibo indigens (sed vt Chrysostomus ait) vt eo modo naturam corporis resurgentis astrueret. Verum licet comestio non fuerit per se sufficiens argumentum ad probandum veritatem naturæ humanæ in ipso: tamen cum alijs argumentis visu, voce, & auditu, cum scripturis sacris erat sufficiens argumentum ad probandum Christum vere resurrexisse à mortuis. Sed ad contextum. *Et dixit ad eos. Hæc sunt verba, quæ loquutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum: quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Mosi, & prophetis, & Psalmis, de me.* Reducit ad memoriam ea, quæ dixit ante mortem. Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur ad illudendum, flagellandum, &c. Sicut omnia, quæ vobis prædixi de morte meà iam vidistis impleta credite quod etiam vera dixi vobis, cum resurrectionem meam prædixi. Sicut in alijs verum inuenerunt magistrum: sic in hoc oportebat, vt illum crederent verum. Sed necesse fuit illa adimpleri necessitate conditionata non absoluta: hoc est, necessitate consequentiæ: non consequentis: seu in sensu composito, non autem diuiso: non necessitate coactionis liberi arbitrij, sed præordinationis diuini decreti. Cæterum in lege Mosi multa de Christo scripta sunt: vt quod Deus dixit Abraham, Isaac, & Iacob, in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. Et illud Deuteronomij. Prophetam suscitabit vobis dominus. In Psalmis etiam passim inuenies de Christo. Prophetauit nanque incarnationem, natiuitatem, aduentum regum, prædicationem, passionem, & crucem: denique resurrectionem, & in cælos ascensionem, egregius Psaltes, vt in superioribus iam vidimus. Præterea in his verbis ostendit Christus vetus testamentum ad fidei nostræ firmitatem, & certitudinem esse necessarium, aduersus Valentinianos & Manichæos: qui vetus testamentum damnarũt. Quia Christus hic de veteri testamento loquitur quia nihil de nouo tunc erat scriptum. *Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas.* Hoc est intellectum eorum illuminauit. Hactenus manifestauerat se esse verum eundem hominem (scilicet Iesum) ab humanis, modo manifestat à diuinis agendo & operando in eorum mentes: hoc enim diuinum est opus, aperire scilicet, mentes eorum vt intelligerent scripturas, & donare piscatoribus statim intelligentiam prophetarum. Obserua autem quod prophetæ bene intellexerunt suas scripturas & sciebant quod loquebantur: nam non fuerunt sicut Montanus somniauit qui (vt ait Hieronymus) dixit, quod prophetæ more pecudum loquebantur non intelligentes. Intelligebant vtique, nam alias prophetæ non essent. Sic fuit prophetа Ioseph, qui interpretauit somnium Pharaonis: & non Pharao qui vidit vaccas & spicas. Sic etiam non fuit propheta Nabuchodonosor, qui statuam vidit: bene autem Daniel qui interpretatus est euentum regni Chaldæorum, per statuam signatum. Atque ideo quanuis Caiphas prophetauit, tamen non fuit propheta: quia non intendit quid Spiritus sanctus per os eius voluerit insinuare. Cum tamen intelligerent scriptores sacræ scripturæ & voluminum sanctorum ea, quæ dicebant & scribebant: cur non loquuti sunt clarè: cur ita obscure loquuti sunt, vt necesse fuerit, vt Christus aperiret sensum, vt intelligerent Apostoli, scripturas? Scriptura sacra obscura est. Primò ne Isaæi sacros libros, qui tractabant de ruina Israelis, & de vocatione Gentium ex inuidia comburerent. Non enim sustinuissent tanta aduersus se testimonia. Hoc Esaias ex persona domini ad Iudæorum gentem ait. Neque credidisti, nec à principio aperui tibi aures tuas: noueram enim quod inobediens non pareres. Secundò obscuritatis alia ratio est, idioma

Gen. 18. *Tob.* 12.

Chrys. ho. 86. super Io.

Gen. 22. *Gen.* 26. *&* 28. *Deut.* 18.

Hier. l. 1. comen. Esa. ca. 1. Gen. 41. *Dan.* 2. *Ioan.* 11. *Esaiæ.* 48

idioma videlicet, Hebraicæ linguæ diuersum à Græca, & Latina. Præterea ob incredulitatem etiam auditorum multa obscura dixerunt: quæ tamen pauciori-bus, & sanctis viris reuelata sunt. Obscura sunt, quia hyperbolis frequenter vtuntur propter velocitatem sermonum suorum, & propter impetum spiritus qui inerat scriptoribus sanctis. Hoc de Paulo dixit Irenæus quod de omnibus scriptoribus sacrorum voluminum fas est dicere. Quintò obscuræ sunt scripturæ, quia pleraq; figurate portenduntur, per ænigmata & allegorias & parabolas, aliter intelligenda quam sonare videantur. Nam terram lacte & melle manantem legimus, & montes stillabant dulcedinem: & de gentibus ait. Benedicent me bestiæ agri. Nam scripturæ proprius character est per transllationem loqui. Sic Esaias, pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloe, quę vadunt cum silentio, idest, noluerunt decem tribus parere domui Dauid & assumpsit magis Rasim & filium Romelię. Propter hoc ecce dominus adducet super eos aquas fluminis fortes & multas, regẽ Assyriorum. Et de vocatione gentium loquens idem propheta ait. Gloria Libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus, &c. Sextò obscuræ sunt, quia solent superioris intellectus consequentiam non tenere, maximè prophetæ, qui (vt diuus Hieronymus adnotat) solent repente propositum mutare. Vnde Nahũ ait. Celebra Iuda festiuitates tuas, & redde vota tua: quia non adijciet vltra, vt pertranseat ad te Belial, &c. Et sermonem conuertens ait. Ascendit qui dispergat in facie tua, custodiens obsidionem. Et in Psalmo cum dixit propheta. Exultate Deo adiutori nostro iubilate Deo Iacob, subito persona mutatur. Nam in persona domini statim loquitur ad populum. In tribulatione inuocasti me & exaudiui te. Et multa alia sunt loca, in quibus propositum statim mutatur: quæ omnia breuitati consulentes dimittimus. Ex his & alijs causis scriptura sacra difficilis redditur: quam difficultatem submouit Christus ab Apostolis, vt sensus scripturæ sit illis clarus. Obscuræ autem erant scripturæ quod ipse Deus voluit significare cum venies ad Mosem legem laturus montem Horebũ nube densa cooperuit, & Salomonis templum obscura nebula impleuit: & arcam fœderis velo iussit cooperire. At Christus Dei filius, splendor gloriæ, & figura substantiæ eius ipsas diuinas litteras explanauit. Cum Helias ascendit in cælum pallium suum discipulo suo Eliseo reliquit, quo profundas Iordanis aquas pertransiuit. Sic Christus ascendens in cælum cælestem sapientiam dedit discipulis, qua possent sacram scripturã intelligere eiusque profundas aquas penetrare. Sequitur. *Et dixit eis, Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.* Sæpe iam in multis locis diximus, quo modo oportebat Christum pati: & de hoc termino & vocabulo, necessarium. Nihilominus tamen expedit hic aliquid enarrare. Quapropter aduerte quod si necessarium hic, accipiatur secundum sui naturam, ita vt impossibile sit aliter se habere, sic manifestum est quod non fuit necessarium Christum, pati nec ex parte Dei, nec ex parte hominis. Si vero necessarium accipiatur ex aliquo exteriori, ita vt faciat necessitatem coactionis, vt cum aliquis non potest ire propter violẽtiam detinentis illum: non fuit hoc modo necessarium Christum pati, nec ex parte Dei, qui Christũ definiuit pati, nec ex parte Christi, qui voluntariè passus est. Verum si necessariũ accipiatur ex suppositione finis, ità vt finis nullo modo possit esse aut non possit cõuenienter nisi tali fine præsupposito: isto modo Christum pati necessariũ fuit necessitate finis: & sic oportebat pati tam ex parte patris, & filij, sicuti nostra. Hæc tria insinuãtur in hoc Lucæ cõtextũ. Primò ex parte patris: quia sic scriptũ est vt promissis staret ordinatis, institutis, firmatis, iuratis, atque scriptis. Regum enim interest promissa adimplere, contrarium autem defectus maximus est. Deus promiserat hoc in Psalmis, in scripturis, & in prophetis quapropter ex parte patris necesse erat Christum pati, quia sic scriptum erat. Vnde Ecclesiasticus ait Deo. Da mercedem sustinentibus te: vt prophetæ tui fideles inueniantur. Ideò Christus superiùs dixit, filius hominis secundũ quod definitum est vadit. ¶ Secũdò ex parte filij, ideo ait consequenter. Oportebat Christũ pati. Bonorum quidem filiorum interest ma-

Ire. lib. 3. aduer. Hæ res. cap. 7

Exod. 13. *Ioel.* 3.

Eccle. 36. *Luc.* 22. *Matth.* 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ximè patrum promissis stare. Christus autem ita hoc negotiũ suscepit, vt nec vnus apex nec vnum iota præteriuit à lege, donec omnia fierent. Ideo ipse Christus, pa-
Ioan. 17. tri alloquitur dicens. Ego te clarificáui super terram: hoc est, ego ostẽdi pater te verbum tuum & promissum magnificare. Et etiã fuit necesse ex parte Christi: quia per humilitatẽ passionis meruit gloriã & exaltationem resurrectionis. ¶Tertiò fuit necesse ex parte nostra: quia per eius passionẽ liberati sumus à diaboli seruitute, vt ex
Ioan. 3. Ioãne Saluator dixit. Oportebat exaltari filiũ hominis: vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitã æternã. Et hoc est quod ait cõsequẽter. *Et prædicari in nomine eius pœnitentiã & remissionem peccatorum in omnes gẽtes.* Quare in nomine Christi. Quia hic solus est, qui pœnitentiam & pœnitẽtibus veniam promeruit. Nec solum prædicandum est vt homines pœnitentiam agãt de malefactis suis: sed etiam quod verè pœnitentes consequuturi sint per Christũ remissionem peccatorum. ¶Verum hîc aliqua obseruãda sunt. Primo quod Christi passio dat virtutem pœnitentiæ: & ideo prius dixit. Oportuit Christum pati, & deinde eius virtutem ostendit addẽs, in remissionem peccatorum. Hæc enim Christi passionis vtilitas est, vt peccata remittantur, & hoc tripliciter. Primò per modũ
Rom. 5. prouocantis ad charitatem, quia vt ait Apostolus. Cõmendat Deus suam charitatem in nobis: quoniam cum inimici essemus Christus pro nobis mortuus est: per charitatem autem consequimur veniam peccatorum. Secũdò passio Christi, causa remissionem peccatorum per modum redẽptionis: quia enim ipse est caput nostrum, per passionem suam quam ex charitate, & obedictia sustinuit liberauit nos tanquã membra sua à peccatis per pretium suæ passionis. Tertiò per modum efficiẽtiæ in quantum caro, secundum quam Christus passionem sustinuit est instrumẽtum deitatis: ex quo eius passiones & actiones operantur in virtute diuina ad expellendum peccatum. ¶Aduertendũ secundo quod cum dicit, oportebat prædicari, præteritũ oportebat non respicit prædicationem præteritam (cùm de futuro sit sermo) sed respicit dispositionem prædicationis futuræ per Apostolos. Est enim sensus quod oportebat sic: ideſt, talem dispositionem & ordinem, ac modum ad prædicandum efficere, qualis modus, qualis ordo, qualis dispositio effecta est vt, scilicet, colligeret Iesus discipulos testes miraculorum, vitæ, prædicationis, passionis, & resurrectionis suæ.
¶Tertiò post Christi mortem dicit prædicandã esse pœnitẽtiam, vt intelligas quod oportet, vt pœnitentiam agas quanuis pro te sit mortuus Christus: vt effectum mortis eius, scilicet, gratiã & remissionem peccatorum cõsequaris. Nemo in sola Christi satisfactione securus consistat, vt impijssime docent Lutherani: nam opus est, vt tu labores, doleas, & pœnitẽtiam agas, vt gra- *Ioan. 12.*
tiam & remissionẽ peccatorum consequaris. Hæc enim iubet Christus prædicari ad remissionem peccatorum, postquam sanguinem suum fudit, & pro nobis satisfecit. Quartò prædicandum iubet in omnes gentes, vt videas quantum sint multiplicati fideles post Christi passionem, & ex merito passionis suæ. Ipse enim dixit. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, &c. Solus erat Christus in cœlo, nullis animabus sanctis sociatus antequam moreretur: sed postquam granum
Exo. 1. hoc frumẽti mortuum est, attulit multum fructum: quia cælum repletum est sanctis hominibus. Sic etiam ait scriptura, quod post mortem Ioseph multiplicati sunt filij Israel, & creuerunt nimis. Similiter pauci erãt filij regni in vita Christi & pauci cre- *Gen. 37.*
dentes: sed postquam Christus, qui vt alter Ioseph fuit venditus à Iuda, & mortuus est creuerunt filij Israel, hoc est Christicolæ: quia omnis orbis venit ad Christum, & *Roma. 10*
in omnem terram exiuit sonus Apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum. *Psal. 18.*
¶Sed dubium hic maximum oriri videtur. An Apostoli prædicauerint euangelium omnibus gentibus? Ad quod breuiter respondeo, quod sic: nam hoc præceptum fuit personale, & in sua persona dictum est Apostolis, & discipulis Christi, & quicquid Christus mandabat est possibile: & quanuis esset alias impossibile, per eius virtutem faceret illud possibile, & sic impletum est ab ipsis Apostolis, & discipulis. Et in hac apparitione, vt Marcus expressius fatetur, dixit Christus. Ite & prædicate euangelium omni creaturæ.

Et

Et actuum primo habetur, quod in die
Act. 1. Ascensionis dixit. Et eritis mihi testes in Iudæa & in Hierusalem: & vsque ad vltimũ terræ. Ipsimet Christi discipuli qui fuerant eius testes postquam induti sunt virtute ex alto & acceperunt Spiritũ sanctum, qui fuerunt testes in Iudæa & in Samaria fuerunt etiam testes vsq; ad vltimũ
Mar. 16. terræ. Et Marcus clarè dixit quod profecti prædicauerunt vbique. Et Christus in
Matt. 14. Matthæo dixit loquens de destructione Hierusalem: Prædicabitur hoc euangeliũ in vniuerso orbe, & tunc veniet consummatio. Ergo ante excidium Hierosolymitanum fuit prędicatum euangeliũ, in vni-
Chryſ. ho. 1. epiſt. ad Roma. & ho. 8. ſup. 2. Cor. c. 4 uerso mundo, & Chrysostomus latè probat hoc ex illo, quod Paulus adducit, dicẽs quod in omnem terram exiuit sonus eorũ & in fines, &c. Nam si vnus Paulus tãquã sol ab oriente vsq; in occidentem venit in Hispaniam, & tot prouincijs prædicauit: vt videre est in actis Apostolorum quid alij facerent? Nec intelligas Apostolos in vita sua omnibus prouincijs prędicasse: vr bibus, vicis, & oppidis sed prædicasse saltim præcipuis prouincijs & ciuitatibus.
Itaq; etiam si discipuli Christi prędicatione non omnia loca tetigerũt, sufficit quod prædicationis euangelij fama per omnes partes celebris fuit. Et sic debes intelligere diuum Augustinum dicentem cum Esi-
Aug. ep. ad Eſichiũ & in lib. ſiue ep. de vnitate eccleſiæ contra Petiliani Donatiſtæ epiſtol. c. 14. in fine. et. c. 15 libr. 1. de ſer. domini in monte. c. 10. Origẽ. ho. 28. ſuper Mat. chio scribit, q̃ erant in Africa gentes Barbaræ, ad quas non peruenit prędicatio euãgelij: quia Barbari illi propter aliquã accidentalem separationem cõmercij ab alijs hominibus vel gentibus non audiant vocẽ Christianitatis & nesciant doctrinã Christi: & tamen in primis temporibus statim post Christi mortem prædicatum est ibi aliquid, vel in prouincijs finitimis, ita vt fama nominis Christiani peruenerit ad eos. Et ita Augustinus & Origenes qui dicũt, per Apostolos non esse in totum orbẽ prędicatum euangelium, intelligendi sunt de prędicatione quantũ ad totalem fructum: & q̃ Christus hic dicit intelligitur de prædicatione facta & publicatione, etiã si nemo cõuerteretur. Si enim intelligatur hoc quãtum ad fructum prædicationis qui est vt singulis gentibus fundetur ecclesia credentium in Christo hoc complebitur ante diem iudicij, vt Augustinus exponit: non tamen fuit completũ ante euersionẽ Hierusalẽ: sed si loquamur de fama prędicationis hoc ante euersionẽ Hierusalẽ fuit completũ in vita Apostolorũ & discipulorum Christi. Vnde B. Hiero. putat non mãsisse aliquã gentẽ, quę Christi nomen ignoret: 24.
& quãquam non habuit prædicatorem tamen ex vicinis gentibus opinionem fidei non potest ignorare. Verba sunt hæc diui Hieronymi. Et sic Augustinus & Origenes possunt cum alijs concordari. Sed satis sit de hac quæstione. Verum vbi incipiendа esset hæc euãgelij prædicatio in omnes gentes ostendit Christus dicens. *Incipientibus ab Hieroſolyma.* Siquidem remissionem peccatorũ prędicabant, congruum erat, in ciperent ab illa ciuitate, vbi patratum est maximum omniũ scelus: vt videntes Gentiles hanc infinitam misericordiam qualis erat ignoscere huic ciuitati (sed quid dico ignoscere? imo quod voluit Christus prius euangelium ei denũciari, vbi fuit mortuus nefando scelere & non viso) vt vidẽtes inquã Gentiles hoc, Christo maxime afficerẽtur ne desperarẽt de misericordia ipsius, siquidem adeo bonus & misericors fuit: vt non solum parcere huic ciuitati Hierusalem voluerit, sed etiam eam omnibus alijs mundi præferre. Quis ergo diffidet de misericordia Dei: quando tanta liberalitate veniã cõcedit proprij filij crucifixoribus? Secundo voluit, vt ab Hierosolymis inciperet prædicatio: vt ex Iudæorum credulitate, Gentiles animarentur ad amplexãdam fidem Christianam. Si enim in Christum credere non dubitarunt illi, à quibus in cruce suspensus est: quare non crederẽt in eum Gentiles qui tantum nefas contra Christum non perpetrarunt? Etsi Iudæi homicidæ post tot flagitia simul atq; resipuerunt, tantę gratię facti sunt participes: qui non possunt Gentiles bonam spem cõcipere veniæ? Sed de his hactenus. *Vos autẽ eſtis teſtes horum: & ego mittam promiſſum patris mei in vos.* Apostoli erant testes vitę, miraculorum, & prędicationis Christi, & debebant vniuerso orbi de his testimonium perhibere: sed quoniam testis, firmus & cõstans in dictis esse debet, ideo postquam dixit eos futuros testes, adiecit missurũ se Spiritum sanctum qui eos virtute & fortitudine maximè reficeret. Figulus postquã vasa in rota confecit sunt blanda mollia, atq; debilia: quæ si tangas: cõminuuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

statim. Si tamen in camino ignis reponas vt coquātur, dura educit & fortia. Vasibus luteis sanctus Iob nos comparauit, cum dixit. Memento domine, quod sicut lutum feceris me. Erant Apostoli sicuti & nos vasa debilia & delicata: adeo vt eorū principem qui se vt fortiorē magnificabat quædam vicerit muliercula. Non eius collo gladium subdiderunt, non Gigantes & homines fortes obsiderunt armati sed quædam mulier debilis sexu, ignobilis conditione & officio, erat enim ianuaria: fuit tanta Petri pusillanimitas, vt timore concussus magistrum negauerit, nec habuit vim nec pectus ad redimendum de illo testimoniū. Sed tamen hæc lutea vasa igni immissa ex Spiritus sancti fornace euaserūt fortissima, & validissima: sic vt D. Petrus, qui ante mulierem verebatur non timuit magistratus posteà, pontifices & principes synagogæ, coram quibus maxima authoritate in cōcilio respōdit dicens. Obedire oportet Deo magis quā hominibus. Hac ratione inter alias, spiritus venit super Apostolos in linguis igneis: quia sicut vasa lutea coquere volebat igne, vt de Christo testimonium redderent. ¶ Possent etiam dicere. Quinā sumus nos, homines idiotæ illiteratiq; ad disputandū cum doctoribus & legis peritis & de Deo testimoniū reddendum? Ad hoc respondet Christus se missurum Spiritum sanctū, qui eos omnia doceat. Ideo in Ioanne habetur, q̄ promittens spiritū paracletum, dixit. Ille vos docebit omnia. Et quia ignis illuminat, venit in linguis igneis, ad illuminandū eorū intellectus, conscientia, literis, & maxima sapientia. Futuri erant testes Apostoli, & testimoniū de Christo reddituri corā potentatibus & terræ principibus: ad hoc autem indigebāt robore ac fortitudine. Reddituri etiam erant testimoniū coram sapientibus mūdi & ad hoc indigebant etiam sapientia & peritia: & quoniam duo hæc Spiritus sanctus erat eis largiturus per donū fortitudinis & sapientiæ, cum dixit eos futuros testes, ideo adiecit Spiritum sanctū ad eos mittendū cuius aduentu erant futuri fortes & sapiētes testes. ¶ Prætereà ex hoc colligūt theologi authoritatē originis respectu Spiritus sancti in filio insinuari, dū dicit filius, ego mittam. Missio enim in diuinis importat processionē ab alio. Ideo solus pater nunquam missus dicitur, quia non procedit ab alio: filius autē dicitur missus à patre, quia ab ipso procedit. Paulus. Misit Deus filiū suum. Et Christus, Quem pater misit. Sed Spiritus sanctus à patre dicitur mitti & à filio. A patre mittitur, quia dixit Christus. Spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo. Et mittitur à filio quia hic dicit Christus. Et ego mittā promissum patris mei in vos. Ergo à patre & à filio procedit, nam ab vtroque dicitur missus. Conuincitur ex hoc loco antiquus error Græcorum qui dixerunt Spiritum sanctum à filio nō procedere sed solū à patre. Ideò cāue cum Theophilactum legis, qui more Græcorū dixit super Ioannem Spiritum sanctum à patre tantū procedere, & non à filio. Sed de his alias. *Vos autem sedete in ciuitate quoadusque induamini virtute ex alto.* Necessariū enim erat Apostolos impleri Spiritu sancto & indui virtute ex alto: nam vela ventis dare contra aquæ torrentē vela adimpleri debent vento: & quoniā Apostoli erant per mundū nauigaturi cōtra torrentē, hoc est, cōtra suas inclinationes repleti sunt prius Spiritu sancto. Accipiter sublimi peta manum tenentis eū fugiens tam saturatus ac repletus potest recedere, vt nūquam amplius ad eundem redire cupiat. Volens ergo Deus Apostolos dimittere, & catenis metus & amoris mundani eripere repleti sunt Spiritu sancto, quo sunt adeò refecti, vt nunquā indiguerint amplius ad mūdū redire. Vas igni appositum citò cōminuitur si vacuū sit, quod tamen si plenum sit conseruatur: & quoniā apostolica vasa debebant conijci in ignem maximarum tribulationū, prius repleta sunt Spiritu sancto ne cōminuerentur, quapropter expediebat eis maximè in ciuitate morari vsq; adeò hac virtute & Spiritus sancti fortitudine induerentur, & postea exire ad prædicandū sustinendumq; labores absq; vllo defectu & diminutione. Aduerte autem quod virtus in hoc loco pro fortitudine accipitur, sicut & supra in initio huius euangelij cū Angelus dixit Zachariæ loquens de Ioanne Baptista. Ipse præibit ante illū in spiritu & virtute Heliæ, hoc est, in fortitudine. Iam diximus quod Apostoli fuerūt pusillanimes in Christi passione, quia omnes metu & timore agitati relicto magistro fugerūt, & Petrus qui sese alijs fortiorem

Iob. 10.
Mar. 14.
Act. 4.
Act. 2.
Ioan. 14.
Gala. 4.
Ioan. 10.
Ioan. 15.
Theoph. in euāg. Ioā. c. 3.
Luc. 1.

fortiorem esse putabat illum ter negauerit. Ideoq; opus erat vt isti, qui futuri erant testes Christi in Iudæa & Samaria, & vsque ad vltimum terræ inducrentur constātia, & fortitudine & virib⁹ ex alto, vt testimonium darent Christi, & euangelium constanter prædicarent coram regibus & principibus & potestatibus huius mundi. Hāc fortitudinem acceperunt ex alto, ex aduētu Spiritus sancti. Erant enim apostoli & Christi discipuli viua instrumenta & organa Spiritus sancti, quibus Spiritus Dei loquebatur in hominum cordibus: in quo quidem experiri poterant omnia quæ faciebant Dei esse opera, nō autem ipsis propria. Hoc idē modo operatur Spiritus sanctus per prędicatores apostolicos, & catholicos, qui prædicant secundum doctrinam sanctæ Romanæ Ecclesiæ: quibus inquit Christus. Non estis vos qui loquimini: sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Si hoc ergo ita est quid gloriaris in his quæ pro te Deus facit? Nunquid gloriabitur securis (ait Esaias) cōtra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? Fidelis seruus Dei erat Paulus siquidem postquam omnes suos labores narrauit eorum authorem Deum cognoscens dixit. Non ego sed gratia Dei mecum. *Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus suis benedixit eis.* Vsque adhuc scripsit Lucas apparitionem, quę facta est in vespere diei Resurrectionis dominicæ, & nunc iam agit de ascensione domini, prætermittens omnes apparitiones & omnia, quæ Christus gesit in illis quadraginta dieb⁹. Hanc verò Christi Ascensionem perpulchrè scribit noster Lucas in primo capite libri, qui Actus apostolorum prænotatur. Locus autem Ascensionis non fuit in Bethania, sed in monte Oliueti propè Bethaniam. Quapropter cum dicit hic, quod eduxit eos in Bethaniam, intellige exclusiue iuxta Bethaniā. Porrò benedicere est bona imprecari: dicere autem Dei sempter efficax est. Dixit enim & facta sunt, quare & benedicere eius non potest non esse efficax. An verò Christus benedicendo, & bona illis imprecando vsus est signo crucis tacet euangelium. In veteri lege eleuabant manum cum benedicebant: & sic in Leuitico habetur, quod Aaron extendens manum ad populum benedixit ei. Crediderim ego quod Christus eleuauit manū & facto super eos signo Crucis benedixerit eis. Hoc tamen certum est hanc antiquissimam consuetudinem benedicē di per signum crucis ecclesiam retinuisse vsu publico à temporibus apostolorum: quare verisimile est apostolos didicisse à magistro suo Christo: maximè tunc post triumphum victoriæ per agonem crucis, ad declarandum Deum patrem nos benedicere omni benedictione in cælestibus per triumphum crucis. *Et factum est dum benediceret illis recessit ab eis & ferebatur in cælū.* Mirabile certè hoc est in sacris literis quā paucis verbis multa atque ea magna complectantur. Gloriosissimam illam Ascensionem, & tam mirabilem & gaudium discipulorum matrisq; eius sanctissimę videntis Christum ascendere tanta maiestate & angelorum apparitionē significare volens inquit: recessit ab eis & ferebatur in cælū. Cum etiam in hoc mundo conuersatus esset cū apostolis, quibus, vt amicis omnia quæ maximi erant momenti nota fecerat, ita vt omnia quæ audiuit à patre suo nota faceret eis, inquit Marcus, quod postquā loquutus est eis assumptus est in cælum. Vide ergo excellentiam sacræ scripturæ, quæ tam paucis verbis tanta complectitur. Mundus vt fabulam narret, mirabile est quibus vtatur verbis, quàm ostentatione plenis, & ornatis, quantū conetur pulchrè ea intexere, & multiplicare: & tandē nihil. Arma vi)mq; cano, Troiæ qui primus ab orie, &c. Et post magnum verborum tumultum vnica veritate prolata mille mendacia emittit. Pulchra mulier quomodocūq; exornetur placet, vili enim pāno inuoluta visum reficit. Deformis autē maximo ornatu & fuco indiget, onerariq; auro & sericis vestibus, vt aliquid apparere possit. Veritas ipsa est quid pulcherrimum adeò, vt quouis modo se habeat placeat, nō enim indiget Quintiliani rhetorica, nec Tullij eloquentia, non folijs, nec fuco aliquo: nam de se pulcherrima est. Veritas euangelica non opus habet apparatu aliquo, nec verborum tumultu: nam simpliciter omni remota ostentatione profert quid sit rei. Recessit ab eis & ferebatur in cælum, inquit, & tacet. Mundi tamen mēdacium & fallacia his omnibus ornatibus indiget, vt alicuius momēti esse videatur.

Act. 1.
Esaiæ. 10.
1. Cor. 15.
Psal. 148
Leuit. 9.
Ioan. 15.
Mar. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Respice euangelistam & vide quã succincte tam mirabilem nobis describit ascẽsionem. Recessit Christus à matre & discipulis, non quidem sine magno dolore & tristitia eorum: nam ex vna parte sentiebant solitudinem & defectum, quo afficiebantur ex Christi absentia: ex alia autem parte erant eorum corda maximo quodam gaudio & ineffabili repleta, videntium magistrum in tanta gloria, & maiestate in cælũ conscẽdere. Recessit eos singulatim amplectens & maximo amore osculãs, verba adsolatium ducẽtia dicens. Ipsi autem veniã petebant supplices propter incredulitatẽ præteritam resurrectionis. Benignus magister excusabat eos & dulciter respondebat, & amplexabatur: pia mater exorabat vt secũ duceret, quando eius præsentia destitutaviuere non poterat, nec per instans: filius respondebat orans quod si ipsa intelligebat quanto pretio ecclesiã ipsam redemerat pateretur propter eius vtilitatem & incrementũ in mũdo commorari ob solatium nouiter credentiũ, qui ad eam erant venturi, pollicens tamen secundũ meritũ eius post in cælum ferendam. Hunc ergo recessum tam mirabilem cõplectitur Euãgelista hoc verbo: recessit ab eis. ¶ Post hęc autem Christus dominus propria virtute consurgit de terra, & per aerem paulatim incedit, vt credentes illi eo fruerẽtur, quod sequuta est nubes sole ipso clarior sub eius pedibus posita, quæ eum operuit, & sic tãdem euanuit ex oculis eorũ. Eia nũc & tu rex Dauid, qui in omnibus mysterijs fidei nostræ tantũ loqueris, modo nõne aliquid proferes de ista gloriosa Ascẽsione, in qua tu etiam fuisti cum Christo in cælum ascẽdens? Psallat ergo hîc tuum instrumentũ, & dicat. Exaltare Domine in virtute tua. Et iterum. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: sicut deficit fumus, &c. Cantate Deo psalmum dicite nomini eius, iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomẽ illi. Currus Dei decem millibus. Ascendisti in altum cepisti captiuitatem, dedisti dona Spiritus sancti hominibus. Viderũt ingressus tuos Deus. Principes Iuda, principes Zabulon, principes Nephtali. Erãt enim Apostoli horum tribuũ. In medio iuuencularũ tympanistriarum: hæ erant discipuli teneri. Ibi Beniamin, Filius dextræ sedit ad patris dextrã, ascendens in mentis excessu super omnes choros angelorum. Ideoq; regna terræ cantate Deo psallite Domino. Psallite Deo qui ascẽdit super cælũ cæli ad orientẽ, &c. Hanc igitur gloriã & maiestatem qua ascẽdit supra cælos & sedit ad dexteram patris complectitur euãgelista dicens, & ferebatur in cælum. Ascendit eleuatis manibus sicut aquila prouocans pullos ad volandũ, & super eos volitans: vt discipuli eius tanquam pulli sui ipsum sequi affectibus studerent, thesaurum in cælo quærerent eoq; cor subleuarent, dicentes illud. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorũ tuorũ. Ascendebat Deus in iubilo, & Dominus in voce tubæ. Gauisi sunt Angeli, quibus gaudium est super vno peccatore pœnitentiam agente: oue errante, iam reperta & inuenta. Gauisi sunt etiam iusti. Si enim Abraham exultauit, vt videret diem Domini, quantum in eius Ascensione cum omnibus lætatus est sanctis? Nam ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem: suscepit eum nubes ab oculis apostolorum. Non quod indigebat subsidio nubis: sed voluit eius vti seruitio, virtus enim eius in nubibus. Sic enim prædictũ erat. Qui ponis nubem ascensum tuũ: qui ambulas super pennas ventorũ. Non itaq; fuit assũptus in nube vt Enoch: nõ in curru igneo vt Helias: sed ascẽdit propria virtute ille, qui præstat virtutẽ nobis, vt ascẽdamus præparans nobis viam, tollens de medio prędones animarum, diabolum, scilicet, mortem, infernum & peccatum, vt securum ac tutum ad patrem habeamus aditum. ¶ Expende etiam quod sacra scriptura humilia, & quę ad opprobrium & confusionem attinent minutatim scribit, & ad longum: quare omnes euangelistæ nimis extensẽ passionem & mortem Domini scribunt, alapas, tormenta & flagella, & Ioannes quomodo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontẽ in Samaria iuxta Sichem. Et noster Lucas ter nominat præsepium & paupertatem Christi natiuitatis. Sic etiam Matthæus paupertatem discipulorum scribit dicens, quod parabant retia. Quid autem est honoris & gloriæ breui complent, & sic euangelista modo vnico verbo gloriosissimam Christi Ascẽsionẽ supra cælos resumit: quo quidẽ condẽnatur nostra superbia & insolentia, qui cũ de

Psal. 20.
Psa 67.
Deut. 32.
Cant. 1.
Psal. 46.
Luc. 15.
Ioan. 8.
Ephes. 4.
Psal. 67.
Psal. 103.
Genes. 5.
4. *Reg.* 2.
Ioan. 4.
Luc 2.
Matth. 4.

de honor: nostro ac laude agimus verbis omnia obũdimus, & aliquãdo plus vero narramus. Vitia autem nostra atque defectus tacemus, nec vllum verbum de eis esse volumus. ¶ Admonet locus iste, vt quẽ admodum Christus ascendit in cælum in corpore & anima postquam voluntatem patris sui fecit, ita & nos si perseuerãtes in facie ęterni patris eius voluntatem fecerimus, sperabimus nos assumẽdos in vitam ęternam: quam nostris operibus retribuet Deus iustus iudex. Non ascendet in cælũ cum Christo per solam fidem, sed per charitatem, quæ verè dignos nos facit cælesti illa ascensione. Et ideò à monte Oliueti ascendit: quia ex operibus misericordię & charitatis ascendimus in cælum. Vnde Dauid. Quis ascendet in montẽ Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? subdit. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiã. Sed quid post Ascensionem fecerint discipuli audi. *Et ipsi adorantes ingressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes, & benedicentes Deum.* Iam enim certa fides excusserat omnem mœrorem: & certa spes promissorũ addebat alacritatem. Intereà frequentes erant in templo iam tunc euangelicas victimas immolantes, laudibus ferentes: & gratias agẽtes ei, qui tanta beneficia decreuisset per filium suum gratis largiri mortalibus. Sic etiam & noster Lucas ait in Actis, quod omnes illi fideles statim post Christi Ascẽsionem, quod reuersi sunt in Hierusalem, & introierunt in cœnaculum, & erant ibi vnanimiter perseuerantes in oratione, & obseruatione cũ mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus eius. ¶ Docet nos locus iste, vt perseueremus in orationibus, & bonis operibus, si volumus Spiritũ sanctum suscipere. Perseuerantia enim informat meritum & corroborat propositũ boni, remunerat currentem, coronat pugnantem, ducit ad brauium & conducit euntes ad portum. Hęc est perseuerantia, qua laureantur martyres, & virgines coronantur. Quid prodest quod martyr pro fide dimicet: si non perseuerat? Illa sancta quatuor animalia quæ erant plena oculis ante & retro non habebant requiem die ac nocte, sed iugiter clamabãt. Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus omnipotens, qui est, qui erat, & qui venturus est. Ita quilibet Dei verus amator non debet habere requiẽ die ac nocte in operibus studiosis vsq; in finẽ vitæ suę. Licet enim cęli inferiores iugiter diuersis motibus agitentur: cælum tamen supremum, quod nos dicimus Empyreũ in nullo mouetur, nec à sua quiete perturbatur: sed semper in sua immobilitate perseueranter persistit. Sic etiam quanuis potentiæ inferiores sensitiuæ perturbantur vel inordinatè moueantur, & agitẽtur ad bona sensitiua capessenda tamen ratio cauere debet, ne vnquam moueatur, & discedat à desiderio supernorũ, & operibus studiosis, quin potius in eis vsq; ad mortem perseueret. Nam quanuis faceret aliquis in oratione optimum exordiũ, optimam inuentionem, dispositionem, eloquentem narrationem, ac pronunciationẽ: si non haberet solidam & bonam conclusionem, talis oratio omnino priuatur laudis humanę merito: quia conclusio, quæ ars vetus dicitur, est totus orationis exitus, ratio, determinatio, & perfectio. Sic ergo quãuis quis haberet omnes virtutes, & non haberet finem perseuerantiæ: priuaretur sine dubio merito cælestis gloriæ. Audi Paulum. Bonum inquit certamen certaui: cursum consummaui, fidem seruaui, de cætero reposita est mihi corona, &c. Vide dominum Iesum Christum, qui in triginta & tribus annis noluit vnquam desistere à perseuerantia nostræ redemptionis, nec cessauit, propter diabolicam tentationem, nec propter Iudæorum exhortationem, qui dicebant, vt descenderet de Cruce. Non enim voluit cessare propter animæ & corporis omnimodam afflictionem: non denique propter Crucis passionem: sed perseuerauit vsque ad mortem, donec diceret, consummatum est, & tũc emisit spiritum dicens. In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Quo exemplo datur intelligi quòd solum pater cęlestis illorum animas suscipit in regnum vitæ æternæ, qui perseuerant vsq; ad mortẽ in eius amore, & bonis operibus. Vnde Paulus. Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidẽ currunt: sed vnus accipit brauium? Sic currite vt cõprehendatis. Igitur & nos curramus cum Paulo ad propositum nobis certamẽ non deficientes: tempus enim (vt ille ait) breue est. Merces autem nostra saluator ait, quòd multa est in cælis: considerantes non

Psal. 23.
Act. 1.
Apo. 4.
Matth. 4
Matt. 27.
Ioan. 19.
Matt. 27.
1. *Cor.* 9.
Hebr. 12.
1. *Cor.* 7.
Matth. 5.
2. *Tim.* 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non quæ videntur, sed quæ non videntur: quæ enim videntur temporalia sunt, quæ non videtur æterna. Vtinam sic curramus in hac breui vita spoliantes veterem hominem, & nudi terrenis affectionibus, accipiamus brauiũ æternę retributionis: quod nobis præstare dignetur Dominus Iesus, qui opus hoc in diuum Lucam incepit & ipse, qui author totius boni est ad finem vsque consummauit. Cui summus honor sit & gloria in sempiterna sæcula sæculorum, Amen.

2. Cor. 4. Coloss. 3.

Secundi tomi enarrationum in beati Lucæ Euangelium: & totius operis finis.

SALMANTICÆ,
Excudebat Ioannes Ferdinandus.
M. D. LXXXII.

Universidad de Deusto
Biblioteca